BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXV
E
28
NAPOLI

XXV
E
28

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DISQVISITIONVM MAGICARVM LIBRI SEX,

Quibus continetur accurata curioſarum artium, & vanarum ſuperſtitionum confutatio;

Apprime vtilis, & pernecessaria Theologis, Iuriſconſultis, Medicis, Philoſophis, ac præſertim Verbi Dei Concionatoribus, & vtriuſq; Fori Iudicibus, quibus in primis aurea præcepta traduntur.

AVCTORE

MARTINO DEL-RIO

Societatis Ieſu Presbytero. LL. Licentiato, & Theol. Doct. olim in Academia Grætzenſi, ac dein Salmatic. publico S.S. Profeſſore.

Hac Veneta, & Poſtrema Editione omnium maxime elaborata, ſuaque priſtinæ integritati reſtituta: ac præterea Auctoris Vita, Et quattuor Locupletiſſimis Indicibus aucta.

Ope, atque Opera impenſa F. PAVLINI BERTI Lucenſis Ordinis Eremitarum Sancti Auguſtini, Congregationis Lombardiæ.

AD ILLVSTRISSIMVM, ET EXCELLENTISSIMVM

D. LAVRENTIVM IVSTINIANVM.

VENETIIS, APVD VINCENTIVM FLORINVM. M DC XVI.

Cum Priuilegijs, & Superiorum Permiſſu.

Digitized by Google

Illuſtriſſimo, & Excellentiſſimo

DOMINO LAVRENTIO IVSTINIANO

Domino Colendiſſimo.

FR. PAVLINVS BERTI LVCENSIS S. P. D.

STATIM atque Venetias adueni, Biblia Regia, Abulenſis, Alberti Magni, Ægydij Romani, & aliorum opera editurus in lucem; quos de re litteraria optimè mereri accepi, eos ſuſpicere cœpi. facilè autem fuit, & quidem breui, Te antiquo Familiæ, & nouo propriæ virtutis ſplendore clariſſimè fulgentem ſtudiorum, & ſtudioſorum Protectorem obſeruare, atque de laboribus meis, tuo nomine colluſtrandis cogitare: abſtinui tamen hactenus, ne temeritatis vitio notarer, & arguerer; abſtinuiſſemque diutius, niſi noto ſydere tuæ benignitatis magnetem attraxiſſes obſeruantiæ meæ. At

quoniam expectanti nihil ſatis feſtinatur, has Delrij curioſas, vtiles, graues, atque iucundas Diſquiſitiones Magicarum Quæſtionum, quarum deſiderium iamdiù tenuit litterarum Profeſſores; impatiens moræ, typis ſubieci, & nunc tandem Prælo ſubductas, priuſquam Bergomum Authoritatem, & Maieſtatem Reipub. venerandam in te vno perferas, tibi volui dedicatas. Non quantum valuerim, ſed quantum voluerim, faxit Deus, vt inſpicias, quo me multum voluiſſe, & parùm valuiſſe cognoſcas. Venetijs. M D C X V I.

Vita,

Digitized by Google

Vita, & Scripta Auctoris.

OPVS quod damus, Lector, viri eſt ſua, maiorumque virtute illuſtris. Hiſpanus erat patre, Proannenſi Vico [vulgò Proanno] in Montibus Campoò oriundus: vbi etiamnum veſtigia arcis antiquum eiuſdem Familiæ domicilium, quod Hiſpanicę Solar vocatur. Vetuſtiſſima huius memoria ab Octauiani Imperio arceſſitur, cum pro gente ſua ad Montem Sierra Tejada dictum pugnat, obitque fortiter Generoſus Cantaber Lucio Lamia oppugnante. Ex cuius proſapia Fruendus, qui feliciore euentu vnà cum Chriſtianis, quos Rex Pelagius anno 720. eius curæ commiſerat, quoſque Donga celebris, adhuc ſpelunca capere non poterat, dum in Mauros impetum facit, magnam eorum multitudinem inter fluuios Deba, & Oba fudit, & fugat. Ab hac victoria gentilitium nomen, & inſigne Del-Rio genti fuit. Fidus huius rei teſtis liber, quem Del Bezerro vocant, in quo Familiæ Hiſpaniæ ad origines ſuas reuocantur, ſtirpemque hanc ramos ſuos latè diffudiſſe, interque alios nobilem vnum in Bureba, ex quo Gonſaluus Roderici Del-Rio Regis Henrici Quarti corporis cuſtos poſteros reliquit diſperſos in varia Regum obſequia. Atque hunc cuius librum præ manibus habes, eius abnepotem Brabantia, matre ex nobili de Villanoua Celtiberiæ familiæ, edidit ingenio raro, cuius rei monumenta hæc fidem faciunt.

Scholia in Claudianum.
Emendationes in Solinum.
De Tragedia veterum.
De vita Annai Seneca patris, & filij.
De verſibus tragicis.
Aduerſaria, & commentaria in Senecam.
Nota perpetua in Ius ciuile.
Repetitio in legem tranſigere.
Commentaria in legem contractus.
Annotationes in monita Sancti Orientij.
AEnigmata Sancti Aldhelmi.
Diſquiſitionum Magicarum Libri Sex.
Commentaria, & Catena in Cantica Canticorum.
Speculum Marianum.
Polemica Mariana.
Florida Mariana.
Super Threnos Ieremiæ.
Super Geneſim.
Adagia Sacra.

Alia præterea dedit, quæ alieno nomine circumferuntur, ſed & poſthuma quædam apparantur; Vir etſi Mineruæ ſtudia coleret impenſiùs, iuuenili ta-

men

Digitized by Google

men vigore armorum dexteritatem fuit conſecutus. Quid mirum, ſi patre Cantaber, matre Celtiber? Omni genere Scientiarum præſtans, officia publica, atque imperium perpetuò recuſauit, plus in meriti conſcientia, quàm in functionis fructu ponens. Philippi Secundi Hiſpan. Regis Conſiliarius, & Supremus in ſuo exercitu Iudex, æquum ſe, & incorruptum ſemper exhibuit: Spretis mundi illecebris Ieſu Societatem ingreſſus, exemplo ſocijs, admirationi omnibus fuit. Diuinarum litterarum ſtudijs, ſe totum tradidit, adeoque eximius euaſit Theologus, vt Louanij in Belgio, Grecij in Stiria, Salmanticæ in Hiſpania, Sacrarum Scripturarum oracula ſumma cum laude ſit interpretatus. Acerrimus fuit hæreticorum inſectator, ab omnibus laudem, à ſubditis dum Arſelariæ in Brabantia Dominus fuit, etiam amorem obtinuit. Dum Salmantica Louanium maiore celeritate, quàm vires ferebant, properat, tertio quàm eo appulit die anno 1608. obijt, magno omnium luctu.

Elen-

Digitized by Google

Elenchus Librorum, & eorum, quæ ipſis generatim continentur.

LIB. I. De Magia generatim, & de Naturali, Artificiali, & Præſtigiatrice.
LIB. II. De Magia Dæmoniaca, & eius efficacitate.
LIB. III. De Maleficio & vana obſeruatione.
LIB. IV. De Prophetia, Diuinatione, & Coniectatione.
LIB. V. De Iudicis officio, & ordine iudiciario in hoc crimine.
LIB. VI. De officio Confeſſarij, ac remediis licitis, & illicitis.

IN

Digitized by Google

IN R. V.

MARTINI DELrij Diſquiſitiones Magicas.

Iuſti Lipſi Carmen.

CVius doctũ opus hoc? quod ima, ſumma
Penna permeat, & ſagace mente
Sagas, & Stygias ſtriges reuelat?
Quod tu Theſſala terra, voſq; Colchi,
Infames male cantibus patraſtis;
Quod Panes, Satyrique, Duſiique
Peccaſtis, genus improbum, ſalaxque;
Totum hoc eruit, erutis medetur:
Sed quis? Delrius eruditione,
Idem religione, clarus. ergo
Hic pura, & liquida omnia; hic venena
Nulla, quæ timeas opinionum.
Huic libro faueas, faue tibi ipſe,
Atque iſtum lege, vt ima, ſumma noris.

IN EASDEM

PARODIA.

MAgia, quam libro hoc videtis obſidem,
Ait fuiſſe fraudium peculium,
Neque vllius medentis arte gloriam
Nequiſſe præualere, ſiue toxico
Opus foret necare, ſiue faſcino.
Et hoc negat feraciora Theſſali
Negare rura, noxiumque Caucaſum,
Scythaque ſaxa, conſcioſque Colchicos,
Iberiam, tuumque Taure verticem:
Vbi iſta, poſt Magia floruit prius
Agreſtis herba; nam Promethei iugo
Vapore ſæpe tabido imbuit ſata.
Zarate Mede, lethiferque Dardane,
Tibi hæc fuiſſe, & eſſe cognitiſſima
Ait Magia; poſtuma ex origine;
Tua exiiſſe dicit è proſapia,
Tuo exaraſſe perfidas ſtylo notas;
Et inde tot per æmula dolos manus
Decus tuliſſe, læua ſiue dextera
Opus patraret, aut vtrumq; mutuas
Suo dediſſet impigre vices hero.
Neque vlla vota Noxialibus Deis
Sibi eſſe facta, cum veniret à viro
Nouiſſimo hoc ad vſque ſæculum recens.
Sed hæc prius vere: nunc Apollino
Silet loquente, ſeque dedicat tibi
Apollo Delrie, atque Apollo Delrij.

HERIBERT. ROSVVEIDVS. S. I.

PRI-

ΦΕΔΕΡΙΚΟΥ

ΙΑΜΩΤΙΟΥ ΙΑΤΡΟΥ ΕΠΟΣ
Εἰς τὴν τοῦ Πατρὸς Μαρτίνου Δελρίου βίβλον περὶ Μαγείας.

Δ Ηναιοὶ πάρος ἄνδρες, ὅσοι μεγαλώρα τιμὴν,
 Οὔνομά τ' ἐκτήσαντο θεοδμήτοιο Μαγείης,
Ἰδμοσύνη σοφίῃ τε μετέπρεπον, ἠδὲ συνεργὸν
Εὐθύμαις πραπίδεσσι συνηρμόξαντα προνοίην,
Μυστιπόλοι γεγαῶτες, ἀνάκτων τε πάρεδροι,
Φύσιος ἰχνευτῆρες ἀμύμονες, ἴδριες ἄστρων,
Μουσάων θεράποντες, Ἀκεσορίης τ' ἀγέρωχοι.
 Τοῖος ἔην φύλοισι μετ' ἀλλοδαποῖσιν Ἰωσήφ.
Τοῖος ὁ καὶ Φαρίοισι πολύτροπα θαύματα δείξας
Μωσῆς, Ἀσσυρίῃ τε πόλει Δανίηλος ἀγαστός.
Καὶ Σολόμων περίπυστος Ἰουδαίοις θεμίστων.
Τοῖοι δ' ἀντολίηθε Μάγοι δίζοντο κιόντες
Χριστὸν ἐπικλινθέντα χαμαιζήλῳ ἐνὶ λίκνῳ.
 Τοῖς δ' ἔπι Δαίμονος οἶστρος ἀλάστορος ἄνδρας ὀϊζυροὺς
 ...ναίων
Δειλαίους, σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσι δαμέντας,
Ἀσέβειαν ἐφέηκε, Γοητείης τε πανούργου
Μήσατο λύγρα πολλὰ, καὶ ἄπλετα δήνεα λώβης,
Μαντοσύνην, πόσιας τε, καὶ ἐχθίστας ἐπαοιδάς.
 Κείνων ἐξεγένοντο παλαιγενέων ἐπὶ φωτῶν
Μαινάδος Αἰγύπτοιο θυηπόλοι, ἥ τε Σαούλῳ
Εἰρομένῳ μαντεύματα θεοπρόπος ἤνεγκε Γραῖα.
Καὶ πινυτὴ Μήδεια, κακὸν σκίναρ Αἰήταο.
Καὶ Σίμων ἀθέμιστος, ἐπωνυμίην τε Μάγοιο
Δεξάμενος, καὶ Καρποκράτης, ὃς ἀπεχθέα τέχνην
Ἀμφαδίην ἐδίδαξεν, ἀναιδείῃσι πεποιθώς.
 Νῦν δὲ Μάγων κακόεργα σίνη δολερῶν τε Γοήτων,
 των,
Γαίης ἄχθεα λυγρὰ, κατ' ἀνθρώπους ἀλάλυνται,
Πάντοθι πλάζοντα, Θεοῦ κρατέοντος ἕκητι,
Ἔνδικον ὃς βροτέοισιν ἀλιτροσύνῃσι χολωθεὶς
Καὶ νέφος ἠερόφοιτον ἀτεκμάρτοιο Μαγείης,
Καὶ τίσιν ἠλιτόποινον ἀμοιβάδα τοῖσιν ὀπάζει,
Ὅσσοι πίστιν ἄμεμπτον ἐπιτρέψαντες ἀέλλαις,
Ψ ἄθεος ἀσεβέεσσιν ὑπεζεύγνυντο λεπάδνοις.
Καί κεν ἀμαυρώσασα πολυσπερέων γένος ἀνδρῶν
Γαῖαν ὅλην ἐκάλυψε μελαγκρήδεμνος ὀμίχλη
Εἰ μὴ Δέλριος ἐσθλὸς ἑῇ παιώνι βίβλῳ
Ἰητὴρ ἐπίκαιρος ἀθέσφατον οὐκ ζόφον ὦσεν,
Ἀχλύος πάντεσσιν ἄγων Φαεσίμβροτον αἴγλην.
Εἴδεα γὰρ μορφάς τε καὶ αἴτια πάντα Μαγείης
Ἀμφοτέρους ἑκάτερθε κλυτῇ σφρηγίσατο δέλτῳ.

A FEDERICI IAMOTII

MEDICI CARMEN IN PAtris Martini DelRij librum de Magia.

TEmporibus priſcis veterũ quicunq; Magiæ
Cæleſtis magnumq; decus, nomenq; tulerũt,
Illuſtri Sophia, & doctrinæ laude cluebant,
Cultaq; iungebant ſolerti pectora menti:
B *Sacrifici quondam celebres, à Rege ſecundi,*
Naturæ indagatores, aſtrumq; periti:
Egregias artes Medicas, Muſasq; colentes.
 Talis erat Ioſeph peregrinæ gentis alumnus:
Talis apud Pharios Moſes oracula promens:
Talis, & Aſſyriæ Daniel ſpectabilis vrbi.
Talis erat Solomon, dum regia ſceptra teneret,
Iudæ, talesq; Magi qui Solis ab ortu
Vilibus in cunis Chriſtum petiere iacentem.
 Intereà miſeros infeſti dæmonis œſtrus
C *Mortales agitans, ſua quos vecordia torſit,*
Emiſit ſcelus, & fraudes, variasq; nocendi
Fallendiq; aſtus, varias & reppetit artes
Falſidicũ vatum præſagia, pocula, cantus.
 Hinc exorta lues, ætas hinc priſca parentum
Protulit Aegypti Myſtas bacchantis, Anumq;
Fatidicam, quæ terra dedit reſponſa Saulo.
Hinc Medea ſagax Aeetæ dira propago:
Impius hinc Simõ Magus, et cognomine dictus:
D *Hinc quoq; Carpocrates, Magicæ qui tradidit ar(tis*
Publicus interpres poſito præcepta pudore.
 Nunc Magicæ peſtes, impoſturæq;, nefanda
Pondera telluris, totum graſſantur in orbem,
Ludificantq; animos: at non ſine numine patris
Aetherij, qui iure malis offenſus, opacas
Mentibus humanis tenebras offundit, & atra
Improuiſa oculos præſtringit nube Magiæ,
Exigit & meritas hominum de crimine pœnas,
Quiq; fidem ſanctã in lentibus liquere procellis,
E *Quique iugũ filij ſummiſerant impia colla.*
Iamque adeo genus humanum terrasq; parentes
Caligo obrueret fulua circundata vitia,
Ni bonus, & Medica ſpectatus DelRius arte,
Diſcuteret tenebras ſani medicamine libri,
Et clara vires perfunderet omnia luce.
Nam ſpecies formasq;, omnes cauſasque Magiæ
Duplicis aggreſſus docta ſignare tabella

Ψ α̉δέος ἔμπεδον μῦθον ἐτήτυμόν τε διείρξας,
Πρυμνόθεν ἐξέῤῥιψε πλάνης ἀπάλιτρον ἄτην.
Ὦ μέγα τολμήεντος, ὃς ἀκνάμπτοισι μενοιναῖς,
Μῶλον ἄγων τεράτεσσιν ἀμαιμακέτοισιν ἀρούρης,
Δυσσεβίην ἐδάμασσας, ἀλεξικάκου Διὸς υἱὸν
Ἄλκιμον Ἡρακλῆα καλῷ μιμούμενος ἔργῳ.
Τοίους δ' ἔμφυτον ἔμμεν ἑταιρείῃ φρονὸς ἀλκὴν
Ὑμετέρῃ πινυτός κεν ἀνὴρ ῥέα τεκμήραιτο
Ἥ τε πολυκμήτοις μόγου ποτὶ δύσβατον αἶπος
Ἐρχομένη, θνητὰ μετέρχεται ἠνεκὲς ἔργα.
Πληθὺν δ' οὐκ ἀνέγωγε θεοπρεπέων ἱερήων
ἸΗΣΟΥ̃ χαρίεντος ἐπώνυμον ἐξονομήνω,
Οἵτινες ἠνορέῃσι, ϗ ἔργμασιν ἔξοχα πάντων
Ἔπρεπον ἀργαλέοισι. Σὺ δ' ἀμφὶ ἑκάστα
Καλλιόπη σὺ γὰρ οἶδα πολυσπερέων στίχας ἀνδρῶν,
Οἵ τε πρὸς ἠοίην, οἵ θ' ἑσπερον, οἵ τ' ἀνὰ μέσσην
Κλήρους ἐστήσαντο, τεράσια τόσσα καμόντες.
Ἡμεῖς δὲ κλέος οἶον ἀκούομεν, οὐ σαφὲς ἴδμεν.
Οὔτε γὰρ ἐσχατόωντος ἀφίγμεθα τέρματα κόσμου.
Ἀλλὰ σὺ πάντ' ἴσασα θεά, ϗ πατράσι κεδνοῖς
Θυμήρη τάδε δῶρα τεῆς πόρσυνον ἀοιδῆς.
Θάμορος ἐκ Μουσέων ἐθέλει τὰ πρῶτα φέρεσθαι
Πορφυρέων κορυφὴ Βελλάρμινος ἀρητήρων.
Ὃς βέλος ἄρμενον ἧκεν ἀνικήτοιο φαρέτρης,
Ὠκύ τε, ϗ φωνῆεν ὅσοις νόος ἐστὶν ἐχέφρων.
Καππαύων διχόμηνιν ἔριν, ϗ νεῖκος ἀναιρῶν,
Καὶ κλόνον ἀμφήριστον ἀληθέος ἀμφὶ λατρείης,
Καὶ ζαθέου τεθμοῖο, ϗ οὐ ἀπεπαύσατο σείων
Πάντα λίθον, ϗ πάντα κάλων, ϗ πᾶσαν ἀνάγκην,
Ταῦτα πρὶν ἢ συνετοῖσιν ἀναμφήριστα τιθείη.
Οὐδ' ἄρα Μαλδώνατος Ἰβηρίδος ἄνθος ἀρούρης
Ἥσσονα μόχθον ἔμεινεν, ὅπως δ' ἄγγελον ἠχὼ
Χριστοῦ παμβασιλῆος ἀνάκτορος, ἣν ὑποφῆται
Τέσσαρες ἐσφρήγισσαν ἐν τετράζυγι δέλτῳ,
Πᾶσιν ἀναπτύξειεν, ἀρίζηλόν τε τελέσσῃ
Παρισίοις ἀστοῖσι, ϗ ἀλλοδαποῖσι γενέθλῃ.
Πιερίῳ τοῖον τι Περήριος ἔνθεος οἴστρῳ,
Μαντιπόλου Δανιῆλος ἀπήλασε δάσκιον ὄρφνην
Καὶ ζόφον ἀχλυόεντα, ϗ ἐμφαδίοις ἐπέεσσιν
Ἀμφιβόλου σκοτόεντα δίηεν ὄργια φωτός.
Τουῤῥιάδην μέγα κάρτος ὁμοῦ ϗ θάρσος ἀλκῆς,
Μαρνάμενον θείοιο δίκης ὑπὲρ Ἀρχιερῆος
Καὶ κανόνων, ὤτρυνε μέσην ἀνὰ δῆριν ὀροῦσαι
Θαρσαλέοις στήθεσσι τό, ϗ μεγαλήτορος ἀνδρὸς
Ὑψηλαῖς ἀρετῇσιν ἐναντία δείματο πύργον
Ἀμβαίνειν, κἀνθένδε φαάντερον ἔμμεναι αὐτόν.
Πόσσος ἀγών, πόσση δὲ βίη πέλε Ποσσυβίνου,
Ἦμος Ἀρισάρχοιο δίκην, ἔστιξε δικαστὰς

A Strenuus, & ſimplex falſo diſtinguere verum,
Funditùs euertit noxas, quas intulit error.
O nimiùm audacē, qui forte pectore, & armis,
Terrarum peſtes, immania monſtra, laceſſens,
Impia corda domas, auerrunco Ioue nati
Aemulus Alcidæ, factòque exempla ſecutus.
Hinc catus, & prudens vir colligat inſita prorſus
Eſſe ſodalitio fortiſſima pectora veſtro,
Aſpera quæ ſpectēt, & ſemper ad ardua tendāt,
Magnàque ſuſcipiant duro comitata labore.
B Sed mihi nec cœtus liceat memorare priorum
Myſtarum, placidi IESV de nomine dictos,
Qui ſolida virtute cluent, operùmque labore
Difficili præſtant reliquis. Tu ſingula pande
Calliope: tibi nàmque datum cognoſſe, quis borā
Auroram, mediumque axem, ſolemque cadentē
Incolat, & qui tot faciant miracula rerum.
Fama leuis tantùm noſtras peruenit ad aures,
Nec ſtabilis: neq; enim fines penetrauimus orbis
Extremos. At tu, quæ diſpicis omnia, Muſa,
C Patribus hæc claris grata da munera cantus.
Poſtulat à Muſis primas Bellarminus Heros
Ferre, Sacerdotum columē quos purpura veſtit:
Commoda qui mittens inuicta tela pharetra,
Et cita conſultiſq; ſonantia mentibus, acres
Compoſuit lites; & iurgia plena tumultu
Ancipiti, vera de relligione, Deique
Legitimo cultu: nec deſtitit ante mouere
Saxū omne, atq; omnem funē, & quæcunq; neceſſe eſt
Voluere, q̄ doctis hæc indubitata reliqt.
D Nec fuit inferior, quem Maldonatus Iberæ
Gentis honos adijt, labor, vt vox nūtia læti, (olim
Quam dedit Omnipotens Chriſtus, quā quatuor
Quadruplici vates obſignauere tabella;
Plana foret cunctis, nec ciui cognita tantùm
Pariſio, ſed, & externis manifeſta pateret.
Sic, & Pierio ſtimulante Pererius œſtro,
Fatidico Daniele procul caliginis vmbram
Diſpulit, & tenebras, verbiſq; interpres apertis
E Expoſuit dubij myſteria tecta Prophetæ.
Inclyta Turriadē virtus, & roboris ardor,
Pontificis pro iure ſacri, Canonùmque vetuſto
Dogmate pugnācem, mediū protraxit in agmen
Intrepidum: ſummiſque viri virtutibus altam
Extruxit turrim, facili quam magnanimus vir
Aſcenſu ſuperaret, & hinc conſpectior eſſet.
Quanta fuit vis, quæ contentio Poſſeuini,
Cum docto ſimul ingenti que volumine index,
Inſtar

Ἀνδρῶν μνήματα πυκνὰ σοφῇ, καὶ ἀπείρονι βίβλῳ,
Πελτανου πόσον ἔργον, ἀπειρεσίοισιν Ἀχαιῶν
Ἀρχετύπων σελίδεσσι Λατινίδα γῆρυν ἄγοντος,
Πόσσος ἦν Ῥιβίρας, ὅτε θέσφατα σεμνὰ Προφήτεων,
Μείονας ὧς καλέουσιν, ἑῷ διεπέφραδε μύθῳ:
Ὦ πόση Σκώνδογχος ἀγακλυτὸς ἀλκὶ πιθήσας,
Βασκανίην, καὶ συκόφασιν φιλολοίδορον ἀνδρῶν
Ἐργολάβων, ἀπάνευθεν ἑῶν ἀπέεργεν ἑταίρων,
Γράμμασι Κωστηροῖο δαΐφρονος Αὐσονὶς κόσμον,
Ἀμφιβαλών, κείνου τε συνέμπορος ἴχνεσιν ἐμβάς,
Τίς Μολίναιον δύναιτο Συαρέσιόν τε κατ' ἀξίαν
Εἰπέμεν αἰνῆσαί τε; τίς ἔμφρονα Βάζκιον ἔργων
Ἄξια μυθήσαιτο, Βαλεντιάδην τε ἀφόφαντον;
Ναὶ μὴν Σερβιάδαο πιφάσκεο λευκάδα χαίτην,
Χριστιάδην τε γέροντα, νέων κοσμήτορε διττώ,
Τῶν ὁ μὲν Αὐδομαρῆας, ὁ δὲ πόλιν ἀγλαόθακον
Δουακίων κόσμησε [illegible]γλώσσοισι ῥεέθροις.
Ἀμφαδίοις ἀγορῶσιν ἁμαρτάδος ἄνδρας ἐλέγχων.
Τῷ καὶ μοχθίζοντι βοηθόος ὤρεγε χεῖρας
Ἀνδρὶ φίλῳ Δανσκῆος, ὁ καὶ Μούσῃσι μεμηλώς,
Ἑλλάδος Αὐσονίης τε συνήορα δόγματα βάζει.
Ὅς τε Σελευκείοιο καταυγάζων Βασιλῆος
Μνήματα σιγαλόεντα σοφῶς μετεφράσατο δέλτῳ,
Ἐξείης ἅτε δῖον ἀπ' ἀχλύος ἐς φάος ἆξε.
Ὣς ἄρα Κασταλίοιο κυβερνητῆρα χαλινὸν
Δώματος ἰθύνοντι, παρ' Αὐδομάρου τεμένεσσιν,
Χριστιάδῃ παρέμεινε φέρων Βερβήκιος ἄλκαρ,
Ὅν θέσαν ἀρχηγοὶ φιλοπενθέος ἥγητορ' ἥβης,
Ἧς ἅτε δὴ κτίλος ἠϊθέων, προκέλευθος ὁδεύει,
Ἣν σοφίης ἐπὶ νᾶμα, καὶ ἐς νομὸν ἡδὺν ἐλαύνει.
Μυρίοι ἄλλοι ἔασιν ὅλης ἐνὶ πείρασι γαίης,
(Εὐμενέες τελέθοιεν ἐμῇ ξύμπαντες ἀοιδῇ)
Τάξιος ἀγλαΐῃσιν ἀριστεύοντες ἑταῖροι.
Ἡμεῖς δ' ἀνδρομέοισι νοήμασι μέτρα φέρωμεν
Τὰς δὲ γὰρ ἢ θεῖοί κεν ἀνὴρ σάφα τεκμήραιτο
Θνητὸς ἐών. ὀλίγος δὲ νόος μερόπεσσι καὶ ἀλκή.
Δέλρι καρτερόθυμε σὺ δ' ἄγρια δῆριν ὀφέλλων
Θηρσὶν ἀϊδροδίκῃσιν, ἀδειμάντῳ φρενὸς ὁρμῇ,
Θαμβαλέοις ἔργοισιν ἀγήραον ἤραο κῦδος.
Ἀλλὰ μόθον πέραινε, φέρων δ' ἀληθεῖ ἀρωγήν
Ἀπεχθῆ πολεμιζομένῃ, καὶ νηχεκὲς ἄλκαρ.
Εἰσόκεν ἡ μὲν ἕλησι φίλην ἱερὰ ἀλκέα νίκην.
Ἡ δ' ἀπάτη κακοτεχνὸς, ἀερτάζουσά τε χεῖρας
Ἀμφοτέρας, καὶ νῖκος ἀπαυδήσασα, λιγυχθῇ.
Αὐτότε Βελγικὸν οὖδας ἀληθείῃ κε τεθήλοι,
Καὶ σὲ διηνεκέεσσιν ἐϋμνήσειεν ἀοιδαῖς.

ΤΕ΄ΛΟΣ.

A *Inſtar Ariſtarchi, variorum ſcripta notaret?*
Quantus Peltani labor, exemplaria Græca
Pleraque vulgantis, Romano compta lepore?
Quantus erat Riberas, cum nos oracula vatum,
Quos paruos dixere, ſuo ſermone doceret?
Nobilis ô quanto Scondonchus robore fretus,
Propulit à Socijs odium, linguaſque procaces,
Et Quadruplatorum conuincia falſa remouit?
Scitaque donauit cultu monimenta Latino
B *Coſteri, ipſiuſque comes veſtigia preſſit?*
Quis digno Molinamque, Suareſiumq; diſertũ
Extulerit cantu? quis Vazqui fortia facta
Laudibus ornarit meritis, clarũque Valentem?
Iã mihi Serviada canos circũſpice crines, (eſt,
Chriſtiademq; ſenem: iuuenũ queis tradita cura
Quorũ hic Audomaros, ſublimis at ille Duaci,
Mœnia facunda decorauit flumine linguæ,
Deteſtanda palàm, paſſimque piacula damnans.
Aſtitit hinc opifer, ſociamque laboris amico
C *Porrexit dextram, Muſarum maxima cura*
Danſquetius, Latiæ doctor Graiæque camœnæ,
Splendida qui monumenta Seleucenſi Baſilei
Doctis explicuit chartis: quæ protinus almam
Proferat in lucem cæcis exempta latebris.
Sic, & Caſtalia moderantem legib. aquis (nũ
Frana domus, apud Audomari memorabile fa-
Chriſtiadem leuat auxilio Verneçius aſtans,
Rectores docili quem præfecere iuuentæ,
Cui præit, ut vertex iuuenum ſectarius, & quã
D *Ad Sophiæ fontes, & dulcia paſcua ducit.*
Sunt alij innumeri varijs in finibus orbis.
(Adſint ô facileſque meæ, placidæq; camœnæ)
Ordinis eximia clari virtute ſodales:
At nos humanis rerum, finemque, modumque
Mentib. addamus: nec enim hos cõprendere poſ
Mortales, quib. exigua eſt ſolertia mentis. (ſint
Tu verò impauido, cõſtãtiq; impete, DELRI,
Aeria bella gerens ſæua cum gente ferarum,
Mirificis auſis decus immortale tuliſti.
E *Perge modò inſigni bellum finire triumpho:*
Affer opem vero, belloque tuere petitum,
Dum palma laudem referas: fallacia contrà
Subdola, damnoſis infeſtans artibus orbem,
Victori det victa manus, palmamque relinquat,
Belgica tum tellus vero florebit, & æquo,
Et te perpetuum cantu celebrabit in æuum.

FINIS.

IN EVNDEM TRIMETRI.

GAudebat ORCVS arte dæmonas ſua:
Magiciſque monſtris vertere Orbem cardine;
Gemebat ORBIS Tartari victus dolo,
Maliſque tabeſcebat æger cantibus.
Quid hoc? gemit nunc ORCVS, & verſa vice
Lætatur ORBIS fraudibus liber Stygis.
Etiamne SORTI tertio in regno locus?
Non. Iſta virtus eſt viri. cuius viri?
DELRIO. notum BELGICIS nomen ſcholis,
Notumque IBERIS plura vis? librum lege.

IOANNES GAVDA. S. I.

Digitized by Google

ΕΙΣ ΜΑΡΤΙΝΟΥ ΔΕΛΡΙΟΥ Α νεοχάρακτον Μαγείας Μελύδριον.

Κεφαλαλγίῃ τυπεῖσα
Τε καρκίνες λαπύασει
Ποταμηγενὲς λόχευμα
Ἔχεος πιοῦσα δ' ἰὸν
Ὀρείγανον χελώνη.
Πεπαρμένη βέλεσσι
Αἲξ δικτάμνου φύτευμα
Ἐλατήριον μασᾶται
Τί δ' οὓς βέβληκε δαίμων
Ἔχις εἴτε καρκίνος γε,
Βλαβερόν τε πῆμα θνητῶν,
Πάρεστε, δεῦτε πάντες.
Ὑπὸ δαιμόνων σφαλέντες
Ὅσοι κελαινοχώντων
Ἀλάλησθε θνητοί, ὅσσοι
Ἀποχεῖσυ Μαγείης
Μανίης τ' ἔχεσθε οἴστρῳ,
Ἀπιστίης κατ' ὕπαρ
Ὅσοι καθῆκατ' ἰόν.
Τέχνης τε θαυμάτων τε
Φύσεως ὅσοι ἀγνοίῃ
Βεβόλησθε δεῦτε πάντες,
Κατὰ χεῖρα ΔΕΛΡΙΟΙΟ
Λάζυσθε βίβλον, ἥδε
Σοφὸν ἐκπόνημα, μᾶλλον
Σοφίης λόχευμα δ' αὐτῆς
Λάζυσθε καὶ πίεσθε
Ὀδυνηφάτης γὰρ ἔνδον
Σελίδας κρυπτάζει; Αἶσχος
Πέλει λίγυ ἄμοιρα
Νόσου κάθαρμα γνῶναι
Αἰεὶ θαλοῦς ΘΕΟΙΟ
Ἀμάρυγμα δ' ἄνδρα νόσου
Ἴαμα μὴ λαβέσθαι
Σοφῆς φρενός, τεχούσης,
Φίλης χερὸς πορούσης.
Βίβλος, ἥδε ΔΕΛΡΙΟΙΟ
Προποδηγέτις σφαλέντων.
Βίβλος, εὐρυχανδὲς ἥδε
Θεόκραν τὸν ἔπι δῶρον
Ἀληθίης ἐρασταὶ
Λάζυσθε τήνδε βίβλον.
Περίεργα ἔργα ὅπποις
Φύσεως δαῆναι ἡδύ,

IN MARTINI DELRIO nouiter excuſam Magiam Odarium.

CAput icta ſus dolore
Fluuiatilem obteritque
Exeſtque ſæpè cancrum.
Et ante viperina
Teſtudo tabe pota
Mundam vorat conilen.
B Iaculis onuſta capra
Virtute præpotentis
Dictam ni opem ſibi fert.
Quos icit ipſe dæmon,
Siue ille cancer, ſiue
Serpens, nocensve peſtis,
Quid agant? adeſt cuncti.
Huc dæmonum tenebris
Illuſe, quiſquis erras:
Deſertione quiſquis
C Chriſti furis, Magiæ
Maniæque captus œſtro:
Tabeſcis, & qui amaro
Felle INFIDELITATIS:
Huc, quiſquis inſciens es
NATVRÆ, & artis eius,
DELRI liber ſagacis
Mox in manum inſeratur,
DELRI liber SOPHIÆ
Germanus ille fœtus,
D Animo imbibatur altè.
Nam paginæ recondunt
Animi medelam. Egentes
Ratione noſſe morbi
Purgamina: æuiternæ
De MENTIS igne cuſum
Hominem, ſibi medelam
Animo ſagace promptam,
Manuque latam amica,
Abiudicare, turpe eſt.
E Hoc DELRII volumen
Cœli euolutum ab arce
Per ianua in viam dux
Errombus pateſcit,
Hoc in manum volumen
Date VERI, & AEQVI amantes.
Penituſque quid recondat
NATVRA, cui voluptas

Eſt

Digitized by Google

Οἷσιν δίκη μέμηλε,
Οἷσιν μέμηλε ΘΕΙΟΝ,
Δάζυσε ΔΕΛΡΙΟΙΟ
Σοφὸν ἐκπόνημα βίβλον

CLAVDIVS;

Eſt noſſe: IVRA quiſquis,
Verumque NVMEN optas
Date in manu volumen
A DELRIO euolutum.

DAVSQVEIVS. S.I.

IN EADEM ALIVD.

SEV multa certo pollicere Apolline
Ventura, ſeu minare multa credulis.
Siue exta ſpectes, aſtra Cœlo ſeu notes,
Impoſtor es, mendax, ſuperbus, improbus,
Fatere. verus iſte te prodit liber,
Mentita veris corrigit, fallacias,
Commenta, tricas, fraude conſutos dolos,
Præſente cuncta diſſuit victrix Deo
Vis ingeni potentis, & conſtans labos.
Atque iſtud audes impius conuellere?
Impoſtor es, mendax, ſuperbus, improbus,
Fatere. verus iſte te prodit liber.
Veri peritus auctor, inuictus malis.
Magiciſque laruis, nominis notum decus
DELRIO, facta dicta verat omnia.
Spectata virtus, certa ſtat ſcriptis fides.
Fatere. verus iſte te prodit liber,
Seu multa certo pollicere Apolline
Ventura, ſeu minare multa credulis
Impoſtor es, mendax, ſuperbus, improbus.

CAROLVS GOOSSINVS S.I.
OS OCVLVS SIS IGNARO.

Digitized by Google

ΜΑΡΤΙΝΩ ΔΕ ΛΡΙΩ
τῆς Μαγείας
ΑΠΟΤΡΟΠΑΙΩ.
ΕΙΔΟΣ ΠΙΝΔΑΡΙΚΟΝ.

Στροφὴ ά. κώλων ιγ'.

ΤΑΣ μὲν ἀνφραίνει μερόπων πραπίδας
Ἀμεραν αὐγᾶς τε πατὴρ λυποφεγγεῖς
ἀχλύας κατουλάδος Ορσας.
Διοφεράν δὲ Σοφίας κλυτὸς ἐμπλακιᾶν
Οτ' ἐρυκακέει αἴγλα ὁμίχλαν.
Διώγε μὰν πλουτὰ'ς ἄθεμιν
Κθόνα Ιυφλώσας ἔπαφε βροτολοίγῳ ψευδέων
νυκτὶ, δολοῤῥαφία σὺν γοητείαις Μαγείαν
προσπνέων. Α'λλὰ νέος παλίνοσον φοῖβος αὐ-
γάν.

Αντιστροφὴ κῶ ιγ'.

ΔΕλριος δέλτῳ προτάγει τριτάτα πάντα
μαςδίσας ἀπατατόρα δόλον, καὶ νόσου-
γὸς πέλωρ, ἀπάν τε πολύφθορον ἐλαυνέμεν,
ἀπεικία.
Πρέπει ὧν χάριτας φιλησίμολποι
Τρίζυγας Μοῖσαι πλεκέμεν.
Χ' ὕμνον ἀπύειν μελίγαρυν
Τ' ἀποιν' ἔργων καλὰ φατί.
Δότ' ὦ στεφάνας χρυσοπάστης μᾶλλον ἢ
Ἡρακλέει. Πλεῖονα γὰρ τεράτων νίκησε
Μαρτῖνος.

Επῳδὸς κῶ. ιε.

ΘΕΟΥ μὲν σὺν παλάμα ὀγεμὴ μοῦνον
ἐς φέγγος ἐκ Κωκυτοῦ τρικάρηνον ἐλεξεν
Σκύλακα.
Τοιγὰρ ἐῤῥαδοῦσα τρεῖς Α'λίως σέθεν μάλα,
Δέλριε, ὄρφναις ἀμφὶ ἐν Ἐρέβους κλέπτει
τρίμορφον
Περσεφόνα λόχον.
Ευμενὶς ἀ δ' ἧπαρ τε τρίτα, καὶ λαφύσσειν
ὀδὰξ, σέ τε δριάμβευέμεν ἀψνεμεσᾷ.
Α'λλὰ μαιμᾶται τίς ὅσον
Θόρυβος; μᾶν τις κεραυνός;
Φύγνυ, οἶδά γε μάν,
Τὰν σεῦ ἰδρείας ἀστραπάν.

A MARTINO DELRIO
Magiæ
AVERRVNCO.
ODE PINDARICA.

Stropha I.

OBlectat quidem mortalium mentes
B Dierum lociſq; Pater (*Sol*) vbi luce
caſſas noctis opacæ tenebras diſpulit: At
vero, ſapientiæ inclyta lampas (*tum lætat*
animos) quum caliginoſam errorum nu-
bem detergit. Diu porro ex legem terram,
cæcitatem effundens, mortalibus noxiali
mendaciorum nocte oblimauit, dolis con-
ſutam cum præſtigijs Magiam adhalans.
Enimuero reducem Sol alter lucem.

Antiſtropha.

C DElrius libro tertio pandit, omnẽ men
tem perſcrutatus deceptorum dolum,
ac Stygis monſtrum, noxaq; perniciabilẽ
(*vt ea omnia potis eſſet*) exterminare per
veritatem. Quapropter addecet, Muſæ
cantibus gaudentes, viro huic gratias ple-
ctere trijuges, & hymnum mellifluum pã-
gere, quæ ſint elucubrationum præmia
decentia. Date igitur corollas auro, vi-
D brantes, & diſcriminatas (*quæ hunc*) ma-
gis (*decebunt*) quam Herculem: Plura ſi-
quidem portenta edomuit Marti.

Epodos.

DEi namque hic adiutrice manu haud
ex Cocyto tricipitem duntaxat in lu-
cem attraxit canẽ (*Cerberum*) Etenim mul-
tum etiam reformidans tres Soles tuos,
Delri, (*tres inquam Diſquiſitionũ Tomos*)
E infernalibus deſidens in vmbris triformes
Hecate occulit inſidias. Quin & Erinnyũ
tertia iecur, ac ſemet mordicibus exeſt ti-
biq; (*impoſturas eius*) Triumphati poſt
inuidet. Sed enim quis derepente multus
citur? num aliquod (*Dieſpiter*) fulmen
(*vibrat?*) Nimirum, haud me fugit, ſuę de
uitat Sapientiæ fulgetrum.

Digitized by Google

Στροφη β΄. κῶ ιγ΄.

ΠΑΝΣτυγὸς σμερνᾶς ὀλεσίμβροτον ἔθνος,
βλάβαν, σύν τ᾽ ἀσεβίᾳ μανίαν, τέρθρά-
μα, καὶ γοητικῶν κακόχαρτον ἄγον.
Εἴκει ἅπας τε δόλος,
Ἰδὲ λώβη ἀλαθεία
Δαμασθεὶς ἔφθαρη ἰσχὺν ὁ Ἀΐδας δυνάμει
ταυτᾶν σελίδων ἐριφεγγεῖ.
Εἰ τ᾽ ἐπειμαθλίμῳ ἄρξεται
Εὔγγα Κίρκη, καὶ παντίων ἄνδρας, σε δειδίξε-
τ᾽ ἀλεξίκακον δείξαντα μῶλυ.

Ἀντιστροφὴ κῶ ιγ΄.

ΕΙ τι μὰν Μηδεια μιγνῦν φθόνιον.
Εἴ τι φαρμάσσειν χαλίμα πονίσει
Ἢ φίλτρον, ἤτι τοξικὸν,
Ευώπιδα ἢ Σελάναν
Ἀφελεῖν ἐπὶ γᾶς,
Τρίποδος τ᾽ ἐρέειν
Μάντευμα σπεύσῃ τις φλογὸς
Ερμῆς δολερᾶς, ἐπομένους
Κάλχας τε χρόνους προϊδεῖν.
Οὔ οἱ τε μηδεὶς ἔσεται τελετᾶν,
Ὁππόκ᾽ ἂν ὀρθᾷ ἐρύκειν μαγγάνων
Ἀρχὶ ἀτασθαλίαν γνώμᾳ διδάσκειν.

Επῳδὸς κῶ. ιέ.

ΕΞελέγξας ψεῦδος ἐπιστημίᾳ.
Ἀμφί τε θνατῶν κρεμασθείσας καρδίαις
Μωρίας τέμνεις θεόφρων.
Οἷον εἰ Θησεὺς μίτῳ Ἀτραπᾶς πομπῷ, ἕδνῳ
Αριάδνας,
Εασσόμενος, Λαβυρίνθου πέφνε δυσπενθὲς τέ-
ρας, Κεκροπίαν τε λύων, καὶ ἑπτὰ ἄνθη.
Πλείονας ἀλλὰ σάεις ψυχὰς Βερέθρῳ ἀφε-
λόντας.
Ἔπεσθ᾽ ἀγακλεέσι, χάριν ἀζωᾶς, ἀεὶ σεπτεράς
νεῦτι σοφῶν Μοισᾶν τε κρῦσαι πτεροῖς.

A

Stropha II.

VNiuerſa Stygis horridæ mortalibus exitium molita turba, ſecum detrimentum omne, cumque impietate inſaniam, præſtigias, ac impoſtorum cateruam malis exultatam agens. Cedit vna omniſque fraus, pernicies omnis veritati *(quam luces)* Edomitus vires deperdidit Tartarus fortitudine harum paginarum

B

late coruſcante. Ac etiam ſi poſt amorum illicia parare Circe aggredietur, vel hominibus varias inducere formas, reformidabit te, qui demonſtratis moly malorum depulſorium.

Antiſtropha.

QVod ſi autem Medea miſcere venenum, vel ſi impudens venefica nonnulla incantare laborabit philtrum, aut

C

toxicum quodpiam, Phœbemque pulcro aſpectu præſignem deducere in terrã, vel ſi è Tripode vaticinium ſcitari deproperabit Mercurius aliquis flammæ falſidicæ, aut etiam ſi Chalchas quiſpiam de inſequentis æui futuris hariolari volet, horum omnium voti compos reddetur nullus, quando ſolerte animo impoſturam declinare malitiam auſpicatis edocere.

D

Epodos.

ARguẽs vanitatem veritate, circumq; mentes hominũ dependentes ſtultitias dia ſapiẽs reſecas. Qualis Theſeus ſecutus filum viæ ducem, dotem iugalem Ariadnæ, obtruncauit Labyrinthi luctificum portentum. Athenaſque vrbem ſeruans, & Pubis ſeptem flores. At vero, tu plures animas ſeruas Barathro eximens, quæ illæſæ præquam illuſtribus, cauſa ſo-

E

ſpitatis (*à te recepta*) æternum pergẽt doctarum te Muſarum extollere pinnis.

TERTIVS BOVLLIVS.

Digitized by Google

PRIVILEGIVM.

RVDOLPHVS II. diuina fauente clementia Electus Romanorũ Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthię, Carniolæ, &c. Comes Tirolis, &c. Notum facimus tenore præſentium vniuerſis. Expoſitum nobis Martinum Del-Rio Societ. Ieſu presbyt. multa à multis annis, & olim cum in Belgio Sereniſs. Hiſpan. Regi Catholico Philippo II. à Conſ. fuit, & poſtea cum Soc. Ieſu aggregatus, varijs in Acade. vtilitati publicè pro virili concionando, docendo, componendo incubuit in humanioribus artibus, Iuriſprudentia, & Theologia laboraſſe, quæ partim edita, partim vt edantur, vel confecta, vel affecta habeat, aut ſecundis curis recudi deſideret. Vereri autem, neque iam non ſine aliquo nominis ſui, & lectorum diſpendio expertus, à quibus minime expediat, ea typographio ſibi ſuisque in fraudem exprimantur, ac proinde humiliter rogare, vt Priuil. ſe noſtro aduerſus eiuſmodi iniuriam, ac fraudem muniamus. Nos itaque benigne conſiderantes, quam vtilem Martinus ipſe Del-Rio qui nobis ab inſigni pietate, ac doctrina prædicatur, Rei litterariæ publicæ operã nauet, quòd in ijs quæ iam ante ab ipſo edita ſunt, liqueat. Omnibus, & ſingulis Typogr. Biblicpol. ac alijs quamcumque librariam negotiationem exercentibus, ſerio firmiterque vetamus, & inhibemus, ne quiſquam prænarrata opera per viginti annorum ſpatium à prima editionis die computan. intra Sacr. Rom. Imp. Regnorumque, & Dom. noſtrorum hæreditariorum fines, ſimili, vel alio charactere, aut forma, ſiue in toto, ſiue in parte recudere, vel aliò recudenda mittere, aut alibi etiam impreſſa adducere, vendere, & diſtrahere clam, ſeu palam contra voluntatem, & conſenſuum ſupradicti Mart. Del-Rio præſumat, Si quis vero ſecus faciendo Priuileg. hoc noſtrum Cæſ. negliger, e vel tranſgredi conatus fuerit, eum non ſolum prænarratis libris perperam quippe recuſis, & adductis (quos pręnominatus Del-Rio eiuſve Mandatarij vbicunque deprehenſos, vel propria authoritate, vel Magiſtr. illius ope, & auxilio ſibi vendicare poterunt) de facto priuandum, ſed & pœna 10. Marcharum auri puri fiſco noſtro Cęſ. fraudis vindici, & ſæpe fato Del-Rio eiuſve Mandatariorum vſibus ex æquo pendenda decernimus irremiſſibiliter puniendum Mandamus, ergo omnibus, ac ſingulis noſtris, & S. R. Imp. Regnorumque, ac Ditionum noſtrarum hæreditariarum ſubditis, cuiuſcumque ſtatus gradus, ordinis, conditionis, aut dignitatis exiſtant, tam Eccleſiaſt. quam Sæcula. præſertim vero ijs, qui in Magiſtratu conſtituti, vel proprio, vel ſuperiorum nomine, & loco Ius, ac iuſtitię adminiſtrationem exercent, ne quenquam hoc Priuileg. noſtrum Cæſ. temere, & impune tranſgredi, aut violare patiantur, quin potius contumaces, ſi quos forte compererint præſcripta pœna puniri alijſque modis idoneis coerceri curent, Quatenus, & ipſi eandem mulctam euitare voluerint. Harum teſtimonio litterarum manu noſtra ſubſcript. ac ſigilli noſtri Cæſarei impreſſione munitarum. Datum in Arce noſtra Regia Pragæ die 15. Menſ. Iun. Anno Domini 1602. Regnorum noſtrorum Romani 27. Hungarici 30. & Bohemici itidem 27. &c.

RVDOLPHVS.

Rud. Coraducius, &c.

Mandatum Sacræ Cæſ. Maieſtatis,
Proprium

Io. Barnitius, &c.

c VIR

VIR ORNATISSIME.

PAX CHRISTI.

QVAS octaua decima Ianuarij ad me dediſti Ioannes Albine, eas decimaſeptima Februarij recepi. moleſtum fuit intelligere, moleſtiam tibi vanorum hominum iactantia creari. bono ſis animo, nihil hæ laruę metuendæ. cacodæmonis *Mormolycia* ſunt, qui ſe ringitur impugnari. Pręualebit tamen mendacio *Veritas*. Confeſtim Pragam ſcripſi ad eos, quorum opera *Cæſarium Diploma* impetraui; vt obſiſtant Stelionibus, & calida, quam merentur perfundant. Recens eſt memoria conceſſi mihi Priuilegij: nihil vereor, ne obrepant ſubſeſſores, vel ſubrepant: clauſa inuenient omnia. Tu tantum tace, & vige capta. Tibi ſoli *Magicas Diſquiſitiones*, tam luculento auctas, & meliores auctuario cudere permitto. Ceteris, quotquot *Auguſti Imperij Maieſtatē* agnoſcunt Typographis, ne mea me neſcio attingant cudendo, recudendoue, vel alibi excuſa venum proponendo, poteſtate mihi ab *Inuictiſs. Cæſare noſtro* conceſſa veto, prohibeo. hortor ne ludum faciant, quod a te graui ſint luituri. Tibi etiam, quoad *Magicas Diſquiſitiones* meas, ſic abs me auctas, caſtigataſque, vt in cauſa mea propria, quo poſſum optimo iure, *Speciale Mandatum Procurationemq;* do, delego; poſtulandi, perſequendiq; vbi vbi commodum fuerit, exemplarium cõfiſcationem, & multæ marcharum auri, quot in diplomate expreſſæ fuerunt exactionem, receptionemque. *Lectores* vero omnes certiores reddo, me pro meis germanis non habere, quæ vel Ioan. Philipp. Speiſſius, vel Ioann. Theobald. Schonvvetterus (quos iſta ſcribis moliri) vel quiſquam abs te alius, me non modo ignaro, ſed inuito malo exemplo, peiore fide, ritu plagiario, vel charactere, vel icone, alia, librorum iſtorum expreſſerint. Et, ſi quod Priuilegium finxerint, id obreptitium, & ſubreptitium, vel etiam Corneliæ legi ſubiectum fore, id palam his ad te litteris denuncio, dico, & atteſtor. Videant, ne dum falſum, & incertum lucrum aucupantur per iniuriam; iure in verum, & certum nominis, & pecuniæ incidant detrimentum. Hanc mentis meæ, & voluntatis erga te iudicem, vt *Cæſareo Diplomati* ſubiungas permitto, & alia, vt à me breui expectes iubeo. Animoſis alto, & muſcas iſtas noli metuere ſed ventilabro celeritatis, & conſtantiæ diſcute. Ego non deero, & beneficium meum, quoad potero, ſtrenue tuebor. Vale, Grætij Stir. XVII. Febr. CIↃ. IↃCIII.

Tuus ex animo

MARTIN. DELRIO
Societatis Ieſu, &c.

PRO-

PROLOQVIVM
DE DIFFICVLTATE, ET NECESSITATE
Huius tractationis.

Ordior arma, quibus, cœli ſuper aurea templa
Molitur ſolium ſupremo aquilone locare
Praua Dei ſoboles, patrio conſidere regno
Quæ vetita: atque, imis Erebi detruſa ſub antris,
Gliſcit atrox odijs, animiſque furentibus iras
Nutrit, nec damnis hominum exſaturata quieſcit.

PRORSVS ita eſt. nullæ ſunt induciæ, pax nulla; vbi nec odij, Pſalm. 73. in fin.
nec inuidiæ modus, aut finis vllus. hoſtium Dei *ſuperbia aſcendit*
ſemper, augetur malitia, crudelitas inualeſcit. amat ſibi tribula me-
tere, dum nobis ſpinas ſerat: gaudet ſuas agere pœnas, & ſupplicia
propria exacerbare, dummodo in cruciatus æterni partē quāpluri-
mos homines aſciſcat, & diuinæ huic illudens imagini, pretioſo
CHRISTI ſanguine dealbatā decoleret, aſſertamq; in libertatē,
priſtinæ mancipet ſeruituti & Cadmeia plane victoria perdat pereundo, perq; latus
hoſtile in ſuamet ferrū viſcera conuertat. Nihil ſinit inauſum, nihil intentatū relin-
quit. Videt animū imbecillē, pauidumq; circuit, vt leo, ac vim intentat. nouit imper-
territum, cōſtantemq; vulpem induit, exuuium ponit leoninum Heu, quàm multi
partes vulpium ſunt, & fuere? quot luctator doloſus pellacijs, & technis irretitos ſup- Pſalm. 61. in fin.
plantauit? Mille nocendi artes habet, innumeris vtitur telis. præcipuum omni ætate
de eadem pharetra fuit illiciū, quàm curioſarū tam ſuperſtitioſarum artium, quàm
multa tam ſtulta dæmonū cōmenta mortalium animos dementantia, quæ cuncta
Magiæ nomen ambitu ſuo cōprehendit. De qua diſceptare, futurum neſcio difficul-
tatis ſit maioris, an neceſſitatis. Etenim vbique locorum graſſante præcantricum, & Cornelij Agrippæ,
maleficorū coluuie diriſſima, medicinam facere neceſſarium, ſed eandem facere in- Petri de Abono,
ueterato, & recrudeſcenti ſēper malo, difficile in primis, & laborioſum. Nā etſi fuere Picatricis Hiſp. An-
conati quàm plures, qui de Magicis ſcripſere: quę tñ illi hac de re ſcriptis mandarūt, ſelmi Par-
vel ꝙ fidei, & morib. obnoxia, vetitaq; lectionis, repellenda; vel ꝙ perpauca, & exi- mēſis, Io-
lia, multiplicanda, & augenda, vel ꝙ obſcurè, ſine methodo, & parū firmè tradita, lu- an. Bodini,
culentius, & ordinatius proponenda, rationibusq; & auctoritate teſtiū melius ſtabi- Ioan Vvie-
lienda fuere. Sanè, qui fibras omnes artiū ſuperſtitioſarum vnus ſit ſcrutatus, & erue- ri, Georg.
rit, neminem me egere meminí. Scripſere Philoſophi, Iuriſconſulti, Theologi; ſed Godelmā.
ſuo quiſque duntaxat inſtituto, vt cùm ſuæ ſcholæ, ſectæq; vtcunque ſatisfecerit, cæ- & ſim. Itē
teris certè minus profuiſſe, minùs conſuluiſſe videatur. Equidem debitorem me om- Trithemij
nibus agnoſco, & in his tribus facultatibus longo tēpore verſatum, ſi dicā; nec men- Stegano
tiar, quia verū dicam, nec gloriabor, quia profectum mihi non arrogo. culturā profi- graph. &
teor, & operam, de fructu iudicium alijs permitto. Conatus aliquò progredi, & hoc Peuceri Eraſti. Danæi, &c.

Digitized by Google

opere commune tribus ſcientijs ſtadium ingredi, quòd viderem trium communem,
non vnius peculiarem, hunc fundum atque hæreditatem. Quare (quod neglectum,
vel minus ab alijs animaduerſum) ſuperſtitioſarum artium fundamenta diligenter
inueſtigaui, & exſcitis humanæ diuinæq; ſapientiæ neruoſius quam prolixius ſub-
ruenda ſuſcepi: gnarus eſſe Chriſtiani hominis fallacias has non ignorare, & *ſpirita-*
lia nequitia (vt ait Tertullian.) *non quidem ſocia conſcientia, ſed inimica ſcientia noſſe,*
nec inuitatoria operatione, ſed expugnatoria dominatione tractare multiformem luem
mentis humanæ totius erroris artificem, ſalutis pariter animæque vaſtatorem. Nec in
ſpeciem adfinxi quidquam, quod refellerem, ſed ex ipſorum vanitatis ac perfidiæ
magiſtrorum arcanis, & myſterijs, ipſa ab incunabilis crepũdia deliriorum de libris
obſcuriſſimis deprompta, in lucem extuli: deinde in re, vt diffuſiſſima, ita, et minutiſ
ſima, ad artem, rationemq; reuocanda, non minimum laboris poſui, & niſi fallor,
non incommoda methodo digeſſi, vt huc illuc lacera, & diſiecta membra in vnum
quaſi corpus coaleſcerent: denique, vt à quouis facile intelligantur, plano, & diluci-
do, quali vtimur in ſcholis, ſtylo, in lucem publicam typis mandaui. Quod vt face-
rem, licet bene multorum, qui flagitabant, deſideria nonnihil excitarint, longe ta-
men fortius impulit lues quam obſcæna, tam proſerpens, veneficorum, & incantato-
rum: quæ hoc nouiſſimo ſæculo ſe per omnem in dies Europam longius ac latius dif
1. Petr. 5. verſ. 8. fundit. Vt iure quam optimo liceat ingerere auribus mentibuſque illud ſonoræ, &
inuictæ Eccleſiæ petræ. *Sobrij eſtote, & vigilate, quia aduerſarius veſter diabolus, tan*
ad Eph. 6. *quam leo rugiens, circuit, quærens quem deuoret:* Nec non eandem in ſententiam alia
verſ. 12. Gentium Apoſtoli; *Induite vos armaturam Dei, vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias*
diaboli: quoniam non (tantum) *eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem*
(aduerſus homines, qui carne conſtant, et ſanguine, ac proinde fragiles, ac caduci, fa-
cile laſſantur, ac vincuntur) *ſed* (præcipue) *aduerſus principes, & poteſtates* (videli-
cet) *aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſti*
bus: hoc eſt contra naturas non corporeas, ſed ſpirituales, longe, vt potentiores, ſic,
& vafriores hominibus, & quarum habitatio non in luteis hiſce domibus, ſed in ſu-
blimi, & aeris regionibus. Reuera non cum anilibus deliramentis, aut idiotarum in-
ſomnijs, quod quidam dictitant depugnandum, ſed cum ipſis dæmonibus, quorum
ope, conſilio magi vtuntur, quod ratio, & experientia docet, nobis nunc manus con-
ferendæ. Hi ſe de tot animarum, quas ſubiecerunt, poſſeſſione deturbari, & ab illa-
queandis alijs, quas ſpe deuorauerunt, ratione, & iure, velut armata manu, depelli,
tulerunt ſemper iniquo animo, nunc eo ferunt moleſtius, quod, cum inſtante vltima
die Lucifer ſoluendus, multo ſitiunt auidius ſuam explere in genus humanum cru-
delitatem. Si quis ſuperioris æui Annales nõ indiligenter euoluat, ſtatim comperiet,
numquam tot, vbique prouinciarum examina maleficorum deprehenſa, quot ſe ho
dierna die iudicibus, vel leuem aliquam quærendi curam adhibentibus, offerunt, &
à non quærentibus etiam reperiuntur. Quid mirum, exundare perfidiam, vera fide
exareſcente? Sunt quidem alia quoque peccata mortalium, diuini huius flagelli cauſ
ſæ: ſed peſtilitatis partem maximam ſibi vendicat, languor quidam, & contemptus
Catholicę fidei. Fides.n. vna maxime eſt virtus: qua cuncta diaboli conſilia, ſtudia,
conatus, vireſq; oẽs refringuntur. hanc horret, hanc refugit, cũ hac metuit cõpulſare.
Sapienter iõ B. Petrus eã rugienti, velut panopliam, vt obijciamus, admonet: *cui reſi-*
ſup. cap. 5. *ſtite,* (inquiens *fortes in fide.* Conſentit inuictus athleta Paulus collegæ ſuo, quando
ſpondet nos *in omnib.* (hoc eſt in primis, et ſuper oĩa) *Scuto fidei omnia tela nequiſſimi*
d. cap. 6. *ignea extincturos.* Confirmat experientia, ſiue præteriti, ſiue præſentis temporis, ſem
verſ. 15. per acrius, & petulantius Tartareas acies hominib. inſultaſſe, quotieſcunque fidei di-
minutio

minutio vel deprauatio aliqua viguit. Ante ſalutarem Chriſti Domini aduentũ idololatria totum pene orbem occupabat: nonne dæmonum vbique tum multitudo maxima paſſim in ſimulacris loquebatur, & cœtus hominum frequenter inuiſebat, & in virorum fœminarumque ſpecie conſpiciendam ſeſe præbebat? nato tandem Ieſu, quibus locis fides nondum annunciata: peſtis eadem idololatriam comitatur, & veneficis referta ſcatent omnia, vt locupletes ſunt teſtes noſtrorum ſociorum de rebus Indicis epiſtolæ, & hiſtoriæ: quibus vero regionibus ſemel recepta Euangelij prædicatio refrixit, vel varijs errorum maculis obſoleuit, vel ab hæreſibus oppreſſa penitus elanguit, vt in Africa, & Aſia inter Mahumetanos: in Germania, Gallia, & Britannia inter hæreticos, in Italia, & alijs locis, inter Catholicos planè languidos, quos Politicos vocant; iiſdem quoque in locis Magica ſuperſtitio nimis inualuit. Sic agros olim tritici mirè feraces, cicuta, & aconitũ, & alia venena teterrima contaminarunt. Hæreſibus profectò, vt vmbram corpori, ſic Magicam ſpurcitiem ancillari, adeò manifeſtum eſt, vt proteruiæ ſit negare. Præcipui olim hæretici etiam Magi fuere. ab his artibus Princeps hæreticorum cognomen adeptus fuit, Samaritanus ille Simon Magus. De Carpocrate, Menandro, Marco, Euphrate, Ophitis, Seuophianis eorumque diagrammate de Priſcilliano, & Berengario fidem faciunt grauiſſimi, & veraciſſimi ſcriptores. Vt enim, quæ de Simone Clemens fuſiſſimè prodidit, prætermittam; quæ de hoc, & ſucceſſore ſimul, Iuſtinus Martyr eorum cõterraneus tradidit, adſcribam; is in hanc ſententiam: *Simonem, inquit quendam Samaritam ortum de Gitta oppido, qui ſub Claudio Caſare ſubnixus ope dæmonum, & fretus Magicis artibus, in hac vrbe Regia, Deus eſt habitus, & quaſi Deus honoratus, ſtatua poſita in Tiberi inter duos pontes eſt, cum hoc Latino titulo,* SIMONI DEO SANCTO, &c. Deinde: *Menandrum etiam æquè Samaritam huius Simonis diſcipulum, inſtructum viribus dæmoniacis, & profectum Antiocham, multos arte Magica decepiſſe cognouimus.* D. autem *Irenæus de Marco* ſic breuiter: *Marcus Magicæ impoſturæ peritiſſimus, per quam, & viros multos, & non paucas fœminas ſeducens, ad ſe conuertit,* &c. Mox, *Anaxilai enim ludicra, cum nequitia eorum qui dicuntur Magi, commiſcens, per hac virtutes perficere putatur apud eos, qui ſenſum non habent, & à mente ſua exceſſerunt.* [quibus ſubiungit Irenæus nonnullas hæretici huius præſtigias, *vinum album in rubrum mutare; non ipſum modò, ſed, & alios per ipſum, Paredri dæmonis opera vaticinari,* & huiuſmodi alia. De diſcipulis Carpocratianis ſic Epiphanius: *Magia apud ipſos (ait) excogitata eſt, incantationesque diuerſas ad omnem machinationem inuenerunt, ad amorem, & ad illectamenta. Quin, & Paredros dæmones ſibipſis attrahunt, ad hoc, vt per multas præſtigias in magna poteſtate, omnibus dominentur quibus velint, & vt vnusquiſque quamcunque actionem aggredi audeat. Nimirum ſeipſos decipientes ad perfectionem occæcatæ mentis ipſorum.*] Priſcillianum, qui Gnoſticorum veſaniam in Hiſpanias intulit, Marci Aegyptij diſciplinis (qui Magus fuit) imbutum, Seuerus ſcribit *gemino iudicio auditum conuictumque maleficij, nec diffidentem obſcœnis ſe ſtuduiſſe doctrinis.*] D. Hieronymus, *Priſcillianum* (ait) *Zoroaſtris Magi ſtudioſiſſimum, & ex Mago Epiſcopum.*] idem Seuerus Sulpitius, *in vita S. Martini*, talem quendam memorat Anatolium. narrat etiam eodem tempore in Hiſpanijs quendam fuiſſe iuuenem, qui falſis fretus miraculis ſe primò Eliam, poſtea CHRISTVM eſſe ſit profeſſus, in quo etiam Ruſo Epiſcopo ſic illuſerit, vt quaſi Dominum adoraret: eodem tempore, in oriente quendam exſtitiſſe, qui ſe Ioannem eſſe iactaret. Magi, & hi hæretici. Machometus hæreticus fuit, ſed, & Magus *teſte Zonara tomo tertio, &*

Clemens Romanus libro 2. recognit. Iren. lib. 1. cap. 21. 24. Euſeb. l. 2. Hiſt. c. 20. Epiphan. hær. 27. Seuer. Sulpit. in Sac. hiſt. lib 2. Nangia. in Chron. Apolog. 2. d. l. 2. c. 2. 8.

Epiſt. ad Cteſiphontem contra Pelag.

Paulo

P. ulo Diacono libro 18. hiſtor. Gallorum Hiſtorici tres nobis Pſeudochriſtos hæreticos depingunt, & magicis præſtigijs excelluiſſe addunt: nec mirum Antechriſti anteambulones miracula ſimulaſſe. Vnus Bituricenſis fuit, alter Burdegalenſis, de vtroque legendus Gregor. Turonenſ. *de priore lib. 12. hiſt. de poſteriore lib. 9.* Tertius Eun vocabatur, natione Britannus, de quo mirifica referunt Robertus *in Chronico*, & Guilhel. Neubrigienſis *lib. 1. rerum Britan. cap. 91.* Nec diſſimilis in Hiſpaniæ diœceſi Conchenſi fuit quidam Gondiſſaluus tempore Innocentij VI. qui dæmone viſibiliter apparente, & docente librũ dictauit, quẽ vocabat VIRGINALEM: in quo ſe Dei filiũ ab ęterno genitũ, immortalem, mundi conuerſorem, & damnatorũ omniũ Saluatorem profitebatur: qui Nicol. Eymerico Barchinonæ vna cũ diſcipulo, & ſcriptore libri Nicol. Calabro publice pęnas perfidiæ dedit. vide Bernard. Luxemburg. in Catal. litt. G. & litt. N. In Aſia vero Sergius ille doctor hæreſis Armenicæ, & inſtitutor ieiunij Artziburtzi, de quo ex Damaſceno Euthymius p. 2. Panopliæ titu. 20. huic Paredrius erat dęmon caninus comes, vt Agrippę. Ad Berengariũ quod attinet Sacramentariorũ Principẽ, Nangiaci hiſtoriam, qui volet, legat, liber ad manũ mihi non eſt, vt verba repręſentẽ. Et quid opus? magna ſemper hęreticis cũ magis cõmercia, vt notauit Tertullia. Pręſcriptione adu. hęret. & lib. de anima, de priore loco hęc hẽt: *Notata ſunt etiam commercia hæreticorum cum Magis quam plurimis, cum circulatoribus, cum Aſtrologis, cum Philoſophis, curioſitati ſcilicet deditis. Quærite, & inuenietis, vbique meminerunt.* [poſteriore vero *Magiam* vocat *hæreticarum opinionum auctricem.*] Merito non. n. confirmat modo hæreticorum deliria, ſed, & veteribus adiungit noua, nouaſque ſcholas aperit curioſitatis. Legimus, poſt Sarracenicam per Hiſpanias illuuionem, tantum inualuiſſe Magicam, vt cum litterarum bonarũ omnium, ſumma ibi eſſet inopia, & ignoratio ſolæ ferme dæmoniacæ artes palam Toleti, Hiſpali, & Salmaticę docerentur. In hac quidem ciuitate, bonarum nunc artium matre, cum illic degerem, oſtenſa mihi fuit crypta profundiſſima gymnaſij nefandi veſtigium, quam virilis animi mulier Iſabella Regina, Ferdinandi Catholici vxor, vix ante annos centum cæmentis ſaxiſque iuſſerat obturari. Inuaſerunt prius Bohemiam Huſſitæ, poſtea Germaniam Lutherani: illos quanta maleficorum vis fuerit ſubſecuta Sprengerus, & Niderius, hæreticæ prauitatis quæſitores, docuerunt: hi vero, quos Sagarum torrentes in Aquilonarem tractum infuderint norunt; qui hoc frigore Arctoo quaſi gelati, metu torpuerunt. vix enim illis in locis quidquam innocuũ vel immmune ab his ſub humana ſpecie feris, dicam neſcio, an dæmonib. Plerique qui ætate prouectiores non in eculeo modo, ſed poſt quæſtiones quoque Treuirenſi in ditione, confitebantur iudicib. ſe hac labe primũ imbutos, quo tẽpore tetrũ illud, & Tartareum Lutheraniſmi fulcrum, ipſe quoq; Magicę nomine famoſus, Albertus Brandeburgicus, prouinciã illam flamma, ferroq; prædabundus vaſtabat. Quotquot Inalpinas regiones vicinas Heluetijs incolũt, raras illic fœminas maleficij expertes, pleraſq; crimine vno nobiles norunt: nec alia verior, aut promptior occurrit cauſa, quã qđ, in hanc vſq; horã VValdenſiũ reliquiæ nefariæ, illic, vt in ſpelæis, occultatæ hęſerunt. Nihil per Angliã, Scotiã, Franciã, Belgiũ hanc peſtẽ celerius, et vberius propagauit, quam dira Caluiniſmi lues. Antea paucis in locis, de non multis, & vilib. tantam incertus rumor ſpargebatur, nunc cum ipſa hæreſi, vt cum febri furor plurimos paſſim, & palam nobilitate, eruditione, diuitijs, & dignitate claros inuaſit. Sic Behemoth inſaturabilis epoto iam pelago ſperat, *quod Iordanis influet in os eius; electoque paſtus*, cibo ipſam Domini fortem deuaſtabit. Quid? quod Danęus Caluinianus miniſter ſtrigum conuentum Geneuę ordinarium eſſe prope ſummam ædem, & in ea vrbe ſpacio trium menſium pluſquam quingentas perſonas iudicum ſententia

Cap. 43. cum ſeqq. cap. 57.

In Malleo malefic. & in Formicario.

Iob. 40. v. 18. Habac. 1. v. 16.

morte

morte punitas narrat? *lege Criſpinum de odio ſatanæ lib.1. diſcurſu 15.* Cauſas autem mihi perquirenti, cur hæreſim comitetur aſſidue Magica, commodum occurrere, quas meus quondam Doctor Io. Maldonatus Societatis Ieſu Presbyter, vir doctus iuxta, & ſanctus, diſertiſſime prodidit, cum de dæmonibus publice Lutetiæ Pariſiorum profiteretur: ille cauſas commemorabat quinque, his verbis.

Prima cauſa eſt, quod dæmones in hæreticis, vt olim in idolis, habeant domiciliũ. Recte enim ſolet Hieronymus dicere, diabolum cum idola, in quibus habitabat ante, diſiecta vidiſſet, peiora idola in hæreticorum animis ex ipſis diuinis litteris fabricaſſe. Caſſianus grauis, & antiquus auctor, *Collat.7.cap.32.* affirmat ſe dæmonem audiuiſſe confitentem, ſe per Arium, & Eunomium impietatem ſacrilegi dogmatis edidiſſe. Quare neceſſe eſt, vt; quemadmodum finito bello milites per omnes partes diffuſi prædones fiunt, omneſque vias obſident; ita dæmones, inclinatis, aut abolitis hæreſibus, quæ ante vigebant, quaſi euerſis templis, in quibus colebantur, nouas in alijs hominibus ſedes quærant. Solent enim dæmones, cum ex homine, in quo erant, egredi coguntur, facere: quod ij faciunt, qui obſidione fatigati, coguntur arcem tradere, quam tenebant. Petunt enim conditionis loco, vt ſibi liceat ſe in alium locum recipere, quod exemplo illius legionis intelligimus, quæ à Chriſto petiuit, vt fineret ſe porcos occupare.

Secunda cauſa eſt, quod omnis hæreſis initio violenta eſt prorſus, & vehemẽs, ſed ſtare in eodem gradu nõ poteſt: quia; præterquam quod id diuina prouidentia non patitur, natura quoque ipſa ita ſe habet, vt non poſſit error diu veritatem imitari. Quare omnem hæreſim neceſſe eſt, niſi ad eam religionem, vnde egreſſa eſt, mature reuertatur, aut in magicas artes, aut in extremam atheiſmi impietatem degenerare. Cum enim duæ ſint potiſſimum cauſæ, quibus hæretici homines efficiantur: altera ſuperbia laſciuientis ingenij, nihilque credentis, niſi quod oculis cernat, altera curioſitas quędam intemperans, & ſtudium nouitatis: fit omnino neceſſario, vt qui ſuperbia hæretici facti ſunt, cum iam, quam primæ inuentionis ardore in ea ſecta, quam nimis ſubito amplexi lucem eſſe iudicabant; eodem ardore frigeſcente, tenebras eſſe comperiant, deſperatione alibi inueniendæ veritatis, prorſus nihil credant, & quos in hæreſim curioſitas impulerat; cum ea, quæ principio noua eſſe videbantur, paulatim inueterauerint, eadem curioſitate, & ad ineundam cum dæmonibus familiaritatem, & ad diſcendas, exercendaſque dæmonum artes impellantur.

Tertia cauſa, quod ita videatur eſſe natura comparatum, vt quemadmodum famem peſtilentia ſequitur, ita hæreſim varia curioſarum artium genera ſequantur. Nam, & hæreſis fames quædam eſt verbi Dei. *Amos* 8. Etenim, vt in annonæ caritate homines coguntur cibis vti non ſalutaribus, vnde fit, vt corruptis humoribus gignitur peſtis: ita hæreſi vigente, dum homines corroptis ſcripturę ſenſibus vtuntur, ad Magicas tandem artes deueniunt, quæ quaſi animi morbi ſunt.

Quarta cauſa, quod ſoleant dæmones hæreticis, vti ad fallendos homines, quaſi formoſis meretricibus. Nam hæreſim in ſcriptura meretricem appellari manifeſtum eſt. Iſa.1. *Quomodo facta eſt meretrix, ciuitas fidelis?* Quare quemadmodum lenones, quando ſcorti forma defloruit, ex ſcorto lenam faciunt: ita dæmones, cum prima hæreſis ſpecies ita perijt, vt minus homines in errorem pellicantur: ex hæreticis, Magos faciunt.

Quinta cauſa eſt, vt opinor, negligentia eorum, qui regunt Eccleſiam. Nam quemadmodum in incultis agris locuſtæ gigni ſolent: ita, ex inopia verbi Dei, gignuntur præſtigioſæ artes. Nam & locuſtæ in ſcriptura dæmones ſignificant. *Apocal.9.* Itaque videtur etiam in hoc tempus conuenire, quod ait Ioel.cap.1. *Reſiduum erucæ*

comedit

Digitized by Google

comedit locuſta, & reſiduum com e dat locuſta, comedit bruchus. Nam quod hæretici reliquum fecerant, malefici dęmonum arte populantur, & quod malefici relinquunt athei perdunt.] Hæc non minus acute, quam vere Pater Maldonatus.

Atque vtinam non in oculos ea nobis incurrerent. Vidimus olim florentes Belgę, Geuſios Caluiniſmo, Lutheraniſmo, & Anabaptiſmo erucarum inſtar cuncta depaſcentes. Vidimus hos *tres immundos ſpiritus, de draconis ore, & de ori beſtiæ, & de ore Pſeudoprophetæ exeuntes.* Videmus illis iam marceſcentibus, & ipſa temporis diuturnitate ferme exſpirantibus, varia locuſtarum ſortiariarum examina totum Septentrionem depopulantia. Videmus parte alia ſic creſcere numerum atheorum ſiue politicorum: vt, cum tam pauci ſuperſint feruentes, & veri Catholici, ipſa paucitate plane nulli queant videri. Hereticis illis, de SOCIETATE noſtra multi ſe ſtrenue oppoſuerunt, & eorum rabiem præclare ſcriptis libris infregerunt. Atheos quoque Theologi, & Philoſophi noſtri, non ſemel, hydræ lerneæ inſtar repullulantibus capitibus, ignito veritatis gladio reſecantes profligarunt. Locuſtas haſce, quas illi prætermiſere, vel obiter, & leuiter tantum velitati cum illis fuere, nunc mihi ex profeſſo, diſputationis ventilabro diſpellendas, & veritatis caritatiſque, velut chalybæo ſpeculo, vſtulendas delegi, non virium vlla mearum fiducia, ſed ſupremi Numinis auxilio præſumpto. Illud enim, pro cuius honore, & gloria hoc certamen ſuſcepi, ſuum vti ſpero pugilem non deſeret. Age, ò vera, & æterna SAPIENTIA, cuius nomen perfidi Magi abnegarunt: iuua, & tuere. Tu, ò VIRGO SACRATISSIMA, quam prę cęlitibus cunctis depreciant, & deſpuunt: clientem tuum protege, & faue, pugnanti. Tu, ò ſanctæ MICHAEL cum ętherеis quibus præes legionibus, qui Luciferum cum ſocijs rebellionis, cælo deturbaſti, & in abyſſi profundum compuliſti, auxiliare in arenam deſcendenti. Voſq; Superi omnes, Beatæ animæ, hanc infernorum ſpirituum tyrannidem reprimite, & à fratrum veſtrorum mentibus duriſſimam peſtem auertite, & ſæpe triumphatas furuorum, ac tetrorum cacodæmonum acies, vti ſoletis: cædite, ſternite, profligate. Veſtris fretus ſuggeſtionibus, atque ſupperijs, quodque mihi lectoribuſque vertat bene; ſi prius de ſuperſtitione ipſa nonnulla ad ſequentium intelligentiam clariorem neceſſaria delibero, rem aggredior.

Apoca. 16. verſ. 13.

Turrian⁹, Bellarminus, Buzeus, Caniſius, Coſterus, Tyre⁹, Valencia, Molina, Zuares, Fonſeca, Pererius, Vaſquius, Serarius, Poſſeuin⁹, Maldonatus, Gretſerus, alij.

DISQVI-

DISQVISITIONVM MAGICARVM.

MARTINI DEL RIO, SOCIETATE IESV PRESBYTERI

Liber Primus.

De Magia in genere, & de Naturali, ac Artificioſa in ſpecie.

CAPVT I.

De ſuperſtitione, & eius ſpeciebus.

Libro 8. Orig. c. 3.

ETymologiam nimis curioſè Diu. Iſidorus ſcrutatur his verbis: *ſuperſtitio dicta eo, quod ſit ſuperflua, aut ſuper ſtatuta obſeruatio. Alij dicunt, à ſenibus, quia multis annis ſuperſtites, per ætatem delirant, & errant ſuperſtitione quadam, neſcientes, quæ vetera colunt, aut quæ veterum ignari aſciſcunt. Lucretius autem ſuperſtitionem dicit ſuperſtantium rerum, id eſt, cœleſtium ſeu diuinarum, quæ ſuper nos ſtant: ſed male dicit.*] non malè ſi analogiam, ſed ſi mentem ſpectes. Nam Epicureus poeta nullum Deo rerum humanarum curam eſſe cenſebat, & ideo ſupremi numinis timorem *ſuperſtitionem* vocabat, eo quod, A quaſi horribili aſpectu, timor iſte mortalibus ſuperſtet, & impendeat, alludit enim ad verſus illos Lucretij, Libro 1.

Humana ante oculos fœde cum vita iaceret
In terris oppreſſa graui ſub relligione,
Quæ caput à cœli regionibus oſtendebat, B
Horribili ſuper aſpectu mortalibus inſtans.

Nam Lucretio, vt & alijs gentilibus, & *religio* ponitur pro ſuperſtitione. Etymologia autem illa etiam Seruio placuit: cui, *ſuperſtitio eſt, ſuperſtantium rerum (id eſt cœleſtiū, & diuinarum, quæ ſuper nos ſtant) inanis, & ſuperfluus timor.* C De ſenibus quod addit Antiſtes Hiſpalenſis, non eſt eius commentum: ſic enim Donatus, vel quiſquis ille: *ſuperſtites ſunt ſenes, vel anus, quia*

In 8. Aen.

In Terent. Andr.

Digitized by Google

ætate multis ſuperſtites iam delirant. Vnde & ſuperſtitioſi,qui Deos timent nimis, quod ſignum eſt deliramenti.) Chriſtianis ſcriptoribus nomen ſuperſtitionis in malum ſumi ſolent. etiam in illo D.Pauli: *Viri Athenienſes per omnia quaſi ſuperſtitioſos vos eſſe video.* Syriacè eſt, nimios in cultu dæmonum, Græcè δεισιδαιμονεστέρους, æquo ſuperſtitioſiores: eo ſcilicet, quod vano dæmoniorum timore, lapides, ligna, ſpiritus, ignota quoque & ambigua numina, colerent. Quo ſenſu gentilium errorem Patres *Superſtitionem* nuncupant,non *Religionem*: niſi addita vanæ, vel falſę denotatione. Quoniam inter *Religionem*, & *Superſtitionem* multum intereſt. Syneſius rectè ὅταν ἐμφαίνει ait vitium eſſe virtutis εὐσεβείας perſona circundatum, epiſt.67. *Non enim philoſophi ſolum* (ait Cicero) *verum etiam maiores noſtri Religionem à ſuperſtitione ſeparauerunt, nam qui totos dies precabantur, & immolabant, vt ſui ſibi liberi ſuperſtites eſſent, Superſtitioſi ſunt appellati, quod nomen patuit poſtea latius. Qui autem omnia, quæ ad cultum Dei pertinerent, diligenter retractarent, & tanquam relegerent, ſunt dicti religioſi ex relegendo, vt elegantes ex eligendo, tanquam à diligendo diligentes, ex intelligendo intelligentes. His enim verbis omnibus ineſt vis legendi eadem, quæ in religioſo. Ita factum eſt in ſuperſtitioſo, & religioſo alterum vitij nomen, alterum laudis.*) Adſcripſi verba, vt legenda cenſeo ex Lactantio: ex quo, & Diuo Auguſtino corrigendus Non. Marcellus eadem aliter referẽs. Nonius etiam vult *Superſtitioſos* dici, *quod præ cultura deorum cætera ſuperſedeant*, id eſt negligant: itidem, & *religioſos quaſi relinquoſos* (ſic mẽbranæ) *quod cæteris relictis ſolis ſacrificijs deſeruiant*; ridiculum comment. & Nonio dignum. Lactantius eruditè, qua ſolet argumentorum vi, & copia Ciceronis diſcrimen refellit, & concludit, *Religio veri cultus eſt, Superſtitio falſi.*) hoc præclarè: non ita, quod ſubdit: *Omnino quid colas intereſt, non quemadmodum colas, aut quid precere.*) parum id conſideratè dictum. nam ſuperſtitio quoque naſcitur, ſi quod oportet coli, Deum optimum Maximum, non vt oportet colas, aut precere. Religioni duntaxat locus: Si qui vni ac vero Deo ſupplicant, ita quemadmodum oportet, id faciant. Optimè enim Theologi noſtri. *Religionem* definiunt virtutem, qua Deo vero cultum verum, ac debitum exhibemus, ideoque dictitant, duo illi vitia extrema repugnare: Vnum in defectu poſitum, quod cum debito honori detrahat, *Irreligioſitas* vocatur: alterum in exceſſu, quod non quidem verum cultum æquo maiorem exhibet: (quis enim, quantum par eſt, queat exhibere illi infinitæ bonitati, immenſęque maieſtati?) ſed ideo nimium: quia nec verum, nec bonum, ſed ſuperflua quadam circunſtantia vitiatum: quæ, quod perperam, & in Dei potius iniuriã, quam honorem, materiæ debitæ adijcitur: ideo in exceſſu poſitum vitium vocant. Cum enim bonum idem ſit, quod perfectum, omnemque defectum ſiue vitium repellat: nihil etiam verũ dici mereatur, niſi quod idem ſit bonum: perſpicue intelligitur, ſi mali quippiam in cultu diuino reperiatur, verum cultum eũ non eſſe, quare nec *Religionem* dici poſſe. Deinde cum *Superſtitio* omnis, nomine ſuo vitium in cultu ineſſe indicet, conſequitur nullum cultum, qui ſuperſtitioſus ſit, verum cultum vocandum: atque adeo ſuperſtitionem omnem falſi cultus eſſe,

Marginal notes: Actor. 17. v. 22. — lib. 2. de natur. Deor. — lib. 4. c. 28. — lib. 14. de Ciuit. Dei c. 30. — Vide Gregor. Valentiam 22. diſput. 6. q. 11. punct. primo.

Margin letters: A, B, C, D, E

ſe, vt

ſe, vt Lactantius dixerat. Sed falſi- A
tas iſta non vno tantum ex fonte: vt
putabat: ſed ex duobus oritur. Ca-
pitalis omnino eſt, quem ille non
ignorauit: ſi videlicet id pro Deo co-
latur, quod Deus non eſt: hunc no-
ſtri nominant, *Superſtitionem falſi
cultus*. alter minus eſt deleterius,
ſæpe tamen lethalis, ſemper noxius,
quem Firmianus perperā videtur à
ſuperſtitione excludere, ſi cui qui B
debetur cultus, nō quo debetur mo-
do, exhibeatur: hunc vocant Theo-
logi, *indebiti cultus ſuperſtitionem*,
eo quod non, qualis debetur. Prior
generali nomine ſolet *Idololatria vo-
cari*, quia quicquid, cū non ſit Deus,
vti Deus adoratur, idolum nomina-
tur, iuxta illud. *Omnes Dij populo-* (Paral. 16. verſ. 26.)
rum, idola, hoc eſt vanitas, & inania,
nihilque minus, quam quod volunt C
haberi. Nā vis iſta eſt vocis Hebrææ
ELIL. Poſterior nomen ſuum re- (אליל)
tinet, nec proprium, quod ſciam,
aliud habet: nec impoſuit D. Augu- (libro 2. de doct. Chriſtian. c. 23.)
ſtinus, contentus deſcripſiſſe, cum de
imaginarijs indebiti cultus ſignis a-
geret, his verbis: *quæ ad remedio-
rum, aliarumque obſeruationum cu-
ram pertinent: quæ non ſunt diuini-
tus ad dilectionem Dei, & proximi,* D
*tanquam publicè conſtituta: ſed per
priuatas appellationes rerum tempo-
ralium, corda diſſipant miſerorum.*]
De hoc indebito cultu nulla nunc à
nobis diſputatio inſtituitur: de falſi
tantum cultus ſuperſtitione diſſeren
dum; cumque ea duas ſpecies com-
plectatur. *Expreſſam Idololatriam*,
quando cultus Deo debitus clarè, &
diſertè transfertur in creaturam: cū E
Iudæi vitulum, Aegyptij Anubim,
Romani Quirinum coluere. & *taci-
tam*, ſiue, vt alij vocant *Implicitam*:
illam quoque priorem nunc miſſam
facimus, contenti, quæ ad poſterio-
rem pertinent, & ſunt obſcuriora:
pro modulo noſtro elucidare. Taci-
ta idolatria eſt omnis magia prohi-
bita, vt ſuo loco oſtendemus.

CAPVT II.

De Magia, eiuſq; diuiſione, & Magorum varijs nominibus.

Magiam vniuerſim ſumptā defi-
nio terminis latiſſimis, *vt ſit
ars ſeu facultas, vi creata, & non
ſupernaturali, quædam mira, & in-
ſolita efficiens; quorum ratio ſenſum,
& communem hominum captum ſu-
perat*. Vſus ſum terminis latiſſimis,
quia video viros magnos, Fr. Victo-
riam ſecutos, dum pomeria circum- (Relect. de Magia, nu. 8. Angles in floribus ad 2. diſt. 7 & alios.)
dant ſtrictiora, artificioſam, & na-
turalem excluſiſſe. *Artem* dixi, ſeu
Facultatem, pro quauis cognitio-
ne, & operatione, apodictica topica
ſcientiam gignente, vel non gignen
te, mechanica, vel liberali, artificio-
ſa, vel artis experte, vera vel circu-
latoria, ſuperſtitioſa; vel vitij exper-
te. *Efficiendi* vocabulum pro omnis
mentis, animi, ſenſus, aut membro-
rum functione poſui. *Vim* intelli-
go, ſiue rei adhibitæ, ſiue perſonæ
adhibentis, hominis nempe, vel dę-
monis. *Creatam, & non ſuperna-
turalem* nominaui, vt excluderem
vera miracula; quæ ſolius Dei ſunt
opus: quocirca malui *mira*, quam
miracula dicere. *Communis* deni-
que *captus*, & *ſenſus* mentionem
inſerui, quia multorum magicorum
effectuum cauſā ſoli ſapientiores,
qui omni ætate pauci, conſequun-
tur. Tam latè ſumptæ Magicæ di-
uiſio, petenda ex cauſis finali, & ef-
ficiente. *Ab efficiente*, dicitur diui-
ſio in *Naturalem, Artificioſam, &
Diabolicam*; quia cunctis effectus
eius adſcribendi ſunt, vel inſitæ re-
bus naturæ, vel humanæ induſtriæ,
vel cacodæmonis malitiæ. *A fina-
li cauſa*, rectè diſpartitas; primo *in*

A *bon. m*, ſi bona intentione, & licitis medijs vtatur; (quod tantum competit artificioſæ, ac naturali) & *in malum*, cuius nempe finis, vel media, quibus vtitur, praua ſunt; hæc peculiaris eſt Magiæ prohibitæ, quã idololatriam tacitam, & ſuperſtitionis ſpeciem eſſe diximus. Hæc prohibita Magia ſic deſcribi poteſt, *Facultas, ſeu ars, qua, vi pacti cum dæmonibus initi mira quædam, & communem hominum captum ſuperantia, efficiuntur*. B Dixi *vi pacti*, quoniam omnis Magiæ huius vis, pacto tacito, vel expreſſo nititur, vt ſuo loco docebo. *Tacitam* vocant *idololatriam* Theologi, quia non tam (vt plurimum certè) intendunt Magi cultum illum exhibere creaturæ, vt Deo; quàm tanquam benefactori cuidam, & munifico, à quo aliquid C conſequantur. Quæ intentio, ratione multiplicis ſui obiecti, quatuor quaſi ſpecies huius tacitæ idololatriæ, ſeu prohibitæ Magiæ gignit. Fit enim aliquando, vt duntaxat extraordinarij, & miri effectus cognitio, vel operatio quæratur; & tunc ſibi nomen *Magiæ ſpecialis*, ac ſtrictè ſumptæ, vindicat: aliquando fit, vt D quis nitatur cognoſcere res futuras, vel etiam præteritas, aut præſentes, ſed arcanas, & occultas; conatus iſte *Diuinatio* nominatur: aliquãdo deſiderat inſtrui, & iuuari, non vt proſit, ſed vt noceat alijs, vel vltionem ſumat, huic ſceleri *Maleficium* eſt nomen. Denique ſunt aliquando: quibus decretum eſt, ſine noxa cæterorũ, ſibi, vel alijs hoc opere prodeſſe vtilitate, vel voluptate, & tunc E Theologi nuncupant *Nugatoriam*, *ſeu vanam obſeruantiam*. Sic Magia reproba, in *Magiam ſpecialem*, *Diuinationem*, *Maleficium*, *& Vanam obſeruantiam* diuiditur, de quibus ſingulis ordine diſputabimus.

Ab hac ſpecierum Magiæ diuerſitate, mira nominum varietas apud Hebræos, Græcos, Latinos manauit, ad eos ſignificandum, qui ſtygijs hiſce myſterijs forent initiati. Proſequamur præcipuas appellationes.

Quædam Hebræorum, ad ſolam diuinationem videntur pertinere, vt duo illa coniungi ſolita, AOVOTH, & IDDEGHONI; quorum niſi fallor poſterius latius paulo patet, ideoque in ſacris litteris illi ſolet poſtponi, locis paſſim obuijs. *Aouoth*, à radice אוב of, quod vox reddatur obſcurior & quaſi ex vtre ſtridens. nam OF primo ſignificat ipſum dæmonẽ reſpondentem, ſecundo ſignificat Magum qui reſponſum elicit: ſicut & *Python, & ventriloquus*, vocatur, vel ipſe dæmon inhabitans, & ex imo hominis reſpondens: vel ipſe homo, cui dæmon inhabitat. Græcis etiam εὐρυκλῆς vtrumque ſignificat, à quodam Eurycle, qui Pythonem habebat, & primus ventriloquus Athenis fuit, vnde, & alij εὐρυκλεῖς dicti. quod docent Suidas, & Heſychius, & Scholiaſtes Ariſtophanis, & ex Ariſtophane. Plutarchoq; poſſet probari. IDDEGHONI non ſpectat ad Chyromanticos, & ſimiles, vt quidam cenſet; ſed ad oracula dæmonum, ſiue per AOVOTH, ſiue ex viſceribus telluris, ſiue per vmbrarum euocationem, vt colligitur comparatione locorum SS. vbi hoc nomen vſurpatum; ſiue ad genus quoddam diuinationis, de quo libro tertio.

האובות הידעני

Leui. 19. v. 31. & 20. verſ. 6. Deut. 19. verſ. 11. 4. Reg. 23. verſ. 24. Eſa. 8. v. 16 & 19. v. 3. 1. Reg. 28. verſ. 7. & 9.

Vt docui plurib. cõmentar. in Iſai. cap. 8. v. 19.

Suid. & Heſych. in voce εὐρυκλῆς Plutar. lib. de effectu oraculor. Ariſtoph. in Veſpis, & ibi Schol. ſup. cit. B.

Alia nomina non tam quid dæmon efficiat, quàm quid Magus conetur, reſpiciunt, patentque latius. Ad omnes enim diuinationes pertinent, NACHAS. KISEM, GHONEN, ad omnes vero incantationes, CHABAS, & LACHAR; ad omnẽ denique Magicã in genere, CHARTVMMIM, & MECHASSEPHIM, de quibus nunc agendum.

NA-

Digitized by Google

נחש

Genſ.14.v.5.& 15. Leui.19.v.26.n.23.v.23.& 24.v.1.Deut.18.v.10.2.Par.33.v.6.

NACHAS ſignificat augures, & omnes alios coniectores vanos, qui ex fortuitis quibuſdam futura ſolent diuinare; qualē ſe prudenti vocis æquiuocatione, ad tempus Ioſephus finxit. hæc diuinatio prohibita multis locis.

כסם

vt d. v.23. & c.v.10.1.Reg.28.v.8.Reg.v.17 Iſa.3.v.2. Iere.27.v.9. Ezec.12.v.24.& 21.v.1.2.& 22.v.28.

KASAM ſignificat vniuerſum diuinare, vnde KISAM diuinans ſeu ariolus, & KESEM diuinatio, ſumitur etiam in malam partem de quacunque, rerum quoque non fortuitarum, prohibita coniectatione. paſſim in SS. eius mentio obuia eſt.

ענין

Id loco. Ie. & Mich.5.v.12.

GHONEN quibuslibet augurib. & coniectoribus accommodatur etiam Onirocriticis. quare perperam Rabbini recentiores reſtringunt, ad eos, qui ſuperſtitioſe dies, & tempora obſeruāt fauſtane ſint an in fauſta. ſed hoc genus ad omnia pertinet.

vt Deu.18.v.10.& 2.Par.33.v.6

חבר

Iob.40.v.25.& Pſal.57.v.6.

CHABAR, & LACHAS, quomodo diſcrepent nondum inueni; quare (ni fallor) idem ſignificant, nempe ἐπαοιδὸν incantatorem, ſeu (vt Gentiles vocabant) exorciſtam, qui profanis ſeu malis verbis aut muſſitationibus mira patraret.

לחש

d.v.6. Ecc.10.v.11.

חרטמים

vt Gen.41.v.8.& 24. vt Exod.7.v.11.& 22.& 8.v.7.ac 18.&c.9.v.11. Vt in Gen. ſupr. vt in Exo. ſupr. in Exod. In Gen. Daniel.1.v.20.& 2.v.27. In Exo. ſu.

De CHARTVMMIM, falſi puto Abenezram, Ben Natam, & alios Rabbinos, qui ad naturalem ſeu bonam Magiam videntur referre. Quæſo, ſi hanc ſignificaret, cur tam ſerió in SS. prohiberetur? Equidem puto hoc nomen complecti Magorum genus omne; qui, cum dæmone fœderati, diuinant, vel præſtigioſa miracula operantur, immo, & quoſcumque incantatores, & veneficos comprehendere probatur quia LXX. modò vertunt expoſitores, ἐξηγητὰς modò, φαρμακοὺς veneficos, modò ἐπαοιδοὺς, incantores. Vulgatus quoque noſter aliquando vertit coniectores, aliquando verò ariolos, aliquando maleficos, vt iſtorum auctoritate vocabulum intelligamus adeò diffuſum eſſe.

מכשפים

A Denique MECHASSEPHIM, vox, eſt orta ex radice CHASAPH, ſignificans quemuis maleficum præſtigijs, vel alijs quibuſuis malis artibus Magicis, vtentem. Ideo noſter tā latè interpretatur, maleficos, maleficas artes, maleficia, aut veneficia. Non defuit tamen, quidam vehementer huius criminis ſuſpectus, & ex profeſſo ſagarum patronus, qui lectoribus conaretur perſuadere hoc
B vocabulum, ſaltem in lege Exodi XXII. cap. reſtringendum ad ſolos venenarios, cuius error facilè refellitur. Primò, quia radix nominis, CHASAPH, non ſignificat toxico perimere (vt ipſe putat) ſed quando ſolitarie ponitur, nec ſententia narrationis reſtrictionem poſtulat, tunc Magicorum ludibriorum genus omne
C continet, vt apud Malachiam, & Nahum, & in libris derelictorum: Si quando autem reſtringatur, id cōtingit, rei, quæ deſcribitur, conditione hoc poſtulante. Sic Exod.7. reſtringitur ad præſtigiatores proprie dictos, de quibus tantum agebatur, ſic apud Ieremiam ponitur pro diuinatoribus apud Danielem, pro ſomniorum interpretibus. Det aduerſarius locum
D vllum, vbi pro ſolis Venerarijs vſurpetur. Bene eſt, quòd duo tantum loca adduxit. Vnum de Iezabel clanculum venenis, & non ferro palàm, atque cædibus in prophetas graſſari fuerit ſolita. Quantò veriſimilius eſt fœminam inſano dæmonum cultu furentem, incantationibus quoque, & rhombis alijſque philtris Achabum, & alios dementaſſe? vt ibidem be-
E ne, poſteriore loco, cenſuit Toſtatus. Sanè ante Iezabelem Magiæ ſuſpecta non fuit. Samariæ: poſtea, per hāc forte excedram, peſtis hæc immiſſa, hæſit adeò pertinaciter, vt Samaritani nomen pro incantatore vſurparetur. Vnde, & IESV Domino obiectū *Samaritanus es, & dæmonium habes*

Exod.7.v.11.& 22.v.16. 2.Par.33.ver.6. Iſa.47.v.9.& 12. Iere.27.v.9. Daniel.2.v.2. Mic.5.ver.12. Nahum 3.v.4. Mal.3.ver.5. 4.Reg.9.v.22. 4.Reg.9.v.22.

כשף

Io.8.v.48.& 9.

quaſi

quaſi genti proprium eſſet, cū dæmone commercium habere. Quare,& Dñs conuitium illud vnica negatione refutauit, *ego dæmoniū non habeo:* quaſi dicat, cū dęmonio paredro, vel eurycli fęderato, nulla mihi familiaritas intercedit, quapropter nec Samaritan⁹ ſum: & poſt Chriſtū Dñm ſollemnes Samariæ Magi princeps, eorumque ſcholæ Simonianorū.ſ.& Menandrianorum. Secundū adfert locū Exod.c.22.Exod. eo, quod LXX. verterint φαρμακοὺς; quod ipſe contēdit ſolos venenarios ſignificare; tā bonus certè Græcus, q̄ bonus Chriſtianus: refellitur ipſa conſuetudine LXX. Interpretū, quos conſtat ea voce latius vti. Primo, quia Exo.7.v.11. etiam vertunt φαρμακοὺς, vbi conſtat agi de præſtigiatoribus: nā & incantationem, ſeu præſtigias ibi vocant φαρμακίας; & quos antè φαρμακοὺς, dixerat ijdem ab illis vocātur ἐπαοιδοὶ. Deinde æquè diffuſè ſumpſerunt in Paralypomenis, ἐφαρμακεύετο. Tertiò quoniam in Ieremiæ verbis, nomine φαρμακείαν, complexi ſunt diuinatores. Quarto, quia, inter ſomniorū interpretes, apud Danielem, recenſent φαρμακοὺς. Tam ergo latè ſumunt hoc vocabulum ſeniores iſti Hberęorum doctiſſimi: quod vero periti id faciant; ſi putarem operę pretium,& antè non alij id feciſſent; probarem Hippocratis, Platonis, Ariſtotelis, Theocriti,& aliorum veterū teſtimonijs. Ioſephus, vt non ſuffragatur aduerſarijs, ſic nec nobis refragatur. Pro nobis ſtant Philoſoph. lib. de ſpecialibus legibus circa medium, & Catholici Patres pleriq; qui legē illam Moſis ad omnes Magorum ſpecies retulerunt: Hæc de Hebraicis.

D. Hieron. in Ierem. & Daniel. D. Auguſt. libr. 21. de ciu. Dei c. 6. Iſych. li. 6. in Leui. c. 19. & 20. Raban. & alij add. c. 22. Exod.

Græcis ſua quoque ſunt nomina; quæ, ſtrictè ſumendo, differunt: nam ἐπαοιδὸς incantatorem, μάντις ariolum ſeu diuinum φαρμακὸς venenarium, γόης præſtigiatorem propriè ſignificat. Sed frequenter primum, tertium, & quartum, ad omnem Magicam porriguntur. γόης etiam quemcumque denotat impoſtorem. Videas illa tria Homonymos coniungi à Platone, Syneſio, Herodoto, Chryſoſtomo, & Heyſchio. Adde, quæ habbes inferius libr. 5. ſect. 16. litt. yy.

Sic Latinis alia eſt propria ſignificatio, alia per extēſionem accommodata., *Magorum* nomen à Barbaris ad Græcos, Latinoſque traductum, initio Perſis,& Chaldęis in honore fuit, vt proprium Sacrorum antiſtibus, Regū moderatoribus, philoſophis, atque Theologis; in infamiam cœpit vergere, & cunctis malis artibus attribui. *Venefici* dicebantur antè, ſoli, qui malis pharmacis lædebant,& *venenarij* vocantur; poſtea de incantatoribus hoc nomen vſurpatum, & cūctis Theſſalis accommodatum vani (apud capitolium.) *Arioli, Augures, Aruſpices, Chaldæi, Theſſali, Genethliaci,* ſæpè confunduntur. *Lamiæ* dictæ, quod pueris necem adferant, deſumpto nomine, vel à famoſa illa, & crudeli Regina Lamia, de qua Anton. Liberalis, Diodorus,& alij, vel à ſuccubis dæmonibus, de quibus Philoſtratus; vel à feris Lybicis, de quib. Diō Sophiſta. *Striges*, ab infauſta, & nocturna aue, quæ creditur exitium infantulis adferre. Veteribus ēt Romanis caput Apuleium dictę hæ mulieres ſunt, *varatrices*; quod diuinandi ſcientiam profiteantur, vt ſolent illæ feces, quæ ſe iactāt Aegyptias, colluuies omnium populorūj, ac nationū: veteres enim *veracе* dicebant. Ennius. *fatin, vates verant ætate in agūda* fortaſſis, & *veracula*, vt conijcit vir doctus apud Suetonium in Vitellio; *Nullis infenſior, quam veraculis, & Mathematicis.* Idem cenſet ab hoc ſtili maleficio, de quo libro tertio agendum, dictas olim *Simulatrices*,

Hieron. in ca. 2. Dan. Apule. 2. Apolog. Heſych. & Suidas.

Vide Adagium Laniæ turres,& Cōmen. noſtrum in Senecæ Tragœd. Vide commētin Medeā v. 752.

a feſto

a feſto; & *Fictrices* a Tertulliano. Longobardi ſuis legibus *Maſcas* nominant; eo fortè, ꝙ in conuenticulis ſuis, laruis ſe tegant; vel quod deformi ſpecie oris, vt ſunt plerœq; laruis, ſeu maſcaris, quã fœminis ſimiliores. *Sortilegos* veteres nominabant, qui quarumlibet ſortium ſuperſtitioſo iactu aliquid diuinare nitebantur. Sed Theologi, & Iuriſperiti poſteriores cũ nefando ſtrigũ crimine confuderunt. *Sortiarios* eoſdem *ſortiarias*, vocatos comperio iã inde ab Hincmari Remenſis Archiepiſcopi æuo. Hi venefici ſimul, & Dæmonis vaſalli Ligij ſunt, quare poſſunt et dici *Satanici Veneuarij*. Horum crimen vetus, & ante CHRISTI Domini aduentũ. Tales enim Canidia Horatij, & Eriſichto Lucani, Martina Taciti, & Theſſalæ Luciani, & Apuleij. Nomen *ſortiariorum* recentius eſt.

Remigius lib. 1. dæmonolat. capit. 18. extra. titu. de Sortileg. cap. vlt. 33. q. 1.

CAPVT III.

De Magia naturali ſeu Phyſica.

QVi ſupra mortales omnes Magicis dediti fuere, Perſæ; quibus id Marcion, & Manes mutuati; duos credidere Deos auctores, & rerũ Dominos; alterũ bonũ Oromazum, vel Oromagdam; quem Solẽ cenſebant, & malum alterum Arimanem, ſiue Plutonem: deinde ab his numinibus duplicem Magicam deduxerunt; vnam, quæ ſuperſtitioſa tota, cultum falſorum Deorũ tradebat, & huiuſmodi plura; alterã, quæ naturas intimas rerum callebat, quã Perſis vtrãq; Apuleius adſcribit. Fallax prior, & nociua, fatis diabolum indicat auctorem, qui ante diluuium eam docuit malos illos gigãtes, à quibus ea Chamus imbutus; ab hoc, eius poſteri Aegyptij, Chaldæi, Perſæ: ſic enim interpretor D. Clementis verba de Angelis peccatoribus; *docuerunt*

Plutarch. li. de Iſid. & Oſyrid. Laertius initio ſuæ hiſtoriæ. Agathias, & alij.
Apolo. 1.
lib. 4. recogn.

A (ait) *homines, quod dæmones artibus quibuſdam obedire mortalibus, id eſt magicis inuocationibus, poſſent; ac velut ex fornace quadam, & officina malitia totum mũdum ſubtracto pietatis lumine, impietatis fumo repleuerunt. Pro his, & alijs nonnullis cauſis diluuium mundo introductum eſt, & omnes, qui erant ſuper terras deleti ſunt, excepta Noe familia, qui cum* B *tribus filijs, eorumque vxoribus ſuperfuit: ex quibus vnus Cham nomine, cuidã ex filijs ſuis, qui Mezraim appellabatur, a quo Aegyptiorum, & Babyloniorum, & Perſarum dicitur genus, male compertam Magicã tradidit diſciplinam. hũc gentes, quæ tũc erant* Zoroaſtrem *appellauerunt, admirantes primum Magicæ artis auctorem, cuius nomine etiam libri plu-* C *rimi ſuper hoc habentur. &c.*] addit hũc poſtea ictũ fulmine, *Zoroaſtrẽ* quaſi viuens aſtrũ, & dictum, & pro Deo habitum. Zoroaſter non vnus, ſed multi fuere (nam Goropius nugatur, qui nullum putat fuiſſe) Primus iſte Chaldæus Magiæ inuentor: falluntur Sixtus Senenſis, & alij, qui bonam illi tantum tribuunt. Secundus fortè Bactrianus; qui cũ Nino bellũ D geſſerit, de quo Plinius, Iuſtinus, & Arnobius; Tertius, qui, & Erus dictus, ſiue Armenij filius, iuxta Clementem Alexãdrinum, ſiue Oromazi, iuxta Platonẽ: nec enim arbitror hos Eros fuiſſe diuerſos, vt cenſuit Frã. Patricius. Suidas videtur primũ cum ſecundo confundere, non quartum aliquem ſuggerit. Arnobius quatuor cõmemorat: primũ illum Chal- E dæum. ſecũdum Bactrianum, tertiũ Pamphilium genere, qui, & Erus dictus; quartum Armenium genere, non Armenij filiũ, de quo Clemens; ſed alium Hoſthanis nepotem: Quintũ forte meminit Suidas cum Zoroaſtri Aſtronomi meminit, & Perſomedum dicit fuiſſe. Sixti Proconneſij men-

Digitized by Google

mentionem facit Plinius, omnes hi Magi fuere. Sic etiã de dæmonibus agens Lactantius *Magorũ quoq; ars omnis, & potentia horũ adſpirationib. cõſtat.&c.* Idem aſſerit,& D. Cyprianus, & addit Hoſthanem Magorum præcipuum fuiſſe, huic famoſos alios addit Tertullianus: his verbis; *Hoſthanes,Typhõ,& Dardanus & Damigeron,& Nectabis,& Berenice,publica iam litteratura eſt, qua, &c.* his conſentiunt Arnobius, ſi rectè verba diſpungas,& cum Euſebio, D. Aug. ac Marcellinus Zoromazdis meminit Suidas, Azonacis Plinius, eumq; facit præceptorem Zoroaſtris. Corrupit vocem Noachi: ab hoc.n. Chã,& filij eius Chus Magiam bonam edocti. Scripſere etiam Magica, Iulianus Chaldæus philoſophus libris 4. de dæmonibus: & Theurgicorũ auctor illius filius, Iulianus ideo Theurgus vocatus, de quibus, Suidas, & Proclus cõſulendi. Prophyrius citat quẽdã Palladẽ,& Symbulũ, & alios, nẽpe Adelphium, Acylinum Alexãdrũ Lybicum, Philocomũ, Demoſtratũ Lydum, Zoſtrianũ, Nicotheum, Allogenem, Meſum, quorũ impijs ſcriptis vtebantur Gnoſtici. Picus teſtatur ẽt legiſſe ſe libros Chaldaicè ſcriptos Eſre,& Melchiar magorum. Ex his hodie tantum exſtant, Zoroaſtri χαλδαικὰ ſeu μαγικὰ λόγια, quæ ex Platonicorum ſcriptis laborioſè collegit Fran. Patricius, obſcuritatis maioris, quam vtilitatis, in quæ exſtant comment. Græca Plethonis,& Pſelli. Naturalem vero legitimamq; Magicen cũ cæteris ſcientijs Adamo Deus largitus: à quo poſteritas docta, per manus, & orbem eam propagauit: de hac arbitror intelligendum, quod ex Thalmudicis. Quincarboreus in c. 5. Threnor. tradit Sanhedritas Iudæorũ Magiæ peritos eſſe debuiſſe. Ea, (vt Pſellus,& Proclus aduertere) nihil eſt aliud, quàm exactior, quædã

Lib. 2. c. 15. idem an...r inat. c. 16. lib. de Idol. vanitate, cap. 6. lib. de anima, capit. penult. lib. 1. contra gent. Euſeb. lib. 10. de præparat. Auguſt. li. 22. de ciu. Dei Marcellinus hiſtoriar. lib. 23.

Pſellus li. de dæmonib. Procl. lib. de Magia.

A arcanorum naturæ cognitio; qua cælorum, ac ſyderum curſu, & influxu, & ſympathijs atque antipathijs rerum ſingularum obſeruatis, ſuo tempore loco, ac modo res rebus applicantur, & mirifica, quædam hoc pacto perficiuntur; quæ cauſarum ignaris præſtigioſa, vel miraculoſa videntur. Veluti cum Tobias paternam cæcitatem felle piſcis diſcuſſijt, quam

B vim Callyonimo piſci tribuunt cum Galeno plerique item: cum tympani ex lupina pelle ſonus, aliud tympanum, ex agnina tenſum, diſtenſum diſrumpit: cum Venetijs Turca quidam liquato plũbo manus lauit innoxius, illuſtria quoque illa, quæ narrat B. Auguſtinus lib. de Ciuitate Dei capite 4. 5. & ſexto, de pauonis carne neſcia putreſcere; de paleis frigore

C ſuo niues conſeruantibus, & calore fructus maturantibus, vi contraria: de calce, quæ cum ignitam, in ſe vim habeat, aquis accenditur, oleo infuſo non accenditur, de Agrigentino, ſale, qui liquatur igne, aqua vero induratur, & crepitat: de magnete, de Epyri, fonte,& ſimilibus. his addunt alij patres, de dictamo, quo ceruus ſagittas expellit, & chelidonia, qua hirundines cæcos, oculant pullos.

D Cõfirmat Plinius, de Pſyllis,& Marſis odore ſerpente ſoporantibus, & impunè laceſſentib. de Picis, Martij herba cuneos adactos expellente: vnde communis fabula increbuit eam feras aperire confirmat Alex. ab Alexandro, de veneno, Tarantulæ, ſeu Phalangij Calabri, à quo morſis non aliud vitæ, & remedij præſidium, quam ſi certo muſicæ ſono ſaltitare,

E ad numerum compellantur, donec concidant fatigati. Prætereo innumera, quæ congeſſere Ariſtotele (ſi auctor ipſe lib. de admirandis auditionibus,) & Guilhelm. Aluernus opere pereruditto, de vniuerſo, & ex Belgis Robert, Triezius auctor libri

de da-

Tobiæ 7. Gale. li. 10. ſimpl. medicam. Plinius. Aelianus, & alij. Oppianus lib. 3. Cynege. Cardanus lib. 6. de ſubtilitat. Boiſteau. Hiſt. Prodigio. c. 8.

Tertullianus lib. de pœnitentia. cap. vl. Pacianus lib. de pœnitent. & D. Hieron. in Eccleſ. lib. 7. c. 4. lib. 10. cap. 10. lib. 3. Genial. dier. partis 2. principal. par. 3. cap. 32. c. 4.

Cap.4. *de dæmonum deceptionibus*; apud quos tamen duos quædam narrantur, meritò Satanici pacti ſuſpecta, vt quod Guilhelm. narrat Heliotropiam facere homines inuiſibiles, & argento viuo inter duas cannas poſito incãtationes impediri. Vt quod Robertus docet, rutam furto ſublatam, & ocimum cum conuitijs plantatum vberius prouenire: item ſeptem certæ herbulæ gramina, iacta in ſympoſio, conuiuas omnes ad rixas, & Lapitharum certamina prouocare. Nec minus friuola ſunt quæ Ludouic. Dulcis memorat de vi gẽmarũ per eas effici poſſe, quicquid homo queat imaginari, lib. de gemmis, c. 1. ò vanam auxeſim; an gemmæ omnipotentes? Solidiora longè & tutiora peti poſſunt exempla, ex Sirenio, Fracaſtorio, & Langio. Naturalis huius Magicę peritiſſimũ fuiſſe Salomonem Regem minimè dubitãdum. Quę tamen de morbis ab eodem Rege curatis incantatione, Flauius Ioſephus retulit; ea vel falſa ſunt, vel in illud referenda tẽpus, quo ſe idololatriæ, & omni ſuperſtitioni immerſerat. Tres magos Euangelicos hac Naturali Magica imbutos volunt nonnulli, & crediderim. Sed an hac ſola, & non dæmoniaca quoque? poſt Chriſtũ Dominum adoratum, certo certius, à crimine hoc alienos; quid ante fuerint, parum refert. Sanè Theophylactus cenſuit etiam vetita imbutos. De Apollonio Tyanæo? videtur Iuſtinus Martyr eum Phyſicis magis annumerare: ſed, vt frequẽtius credam dæmonis vſum opera, faciunt quæ perdoctè ſcripſit Euſebius contra Hieroclem.

Siren. li. 9. de fato. c. 6 Frac. li. de Sympat. & antipa. Io. Lang. epi. 33. ex libro 8. antiqu.

In Matth. q. 24. ad Orthodo.

Naturalis Magia diuiditur in *operatricem*, & *diuinatricem*, hæc in abditis & futuris coniectandis verſatur, de qua libro ſequenti diſſerendum nobis copioſè: illa miros effectus producit de qua nunc agimus. Multi de ea libros ediderunt, quorum qui catologum nudum proponunt ſine antidoto, videndũ ne venenum aureo Babylonis calice propinẽt incautis. Imprimis ab hoc numero remoueo, vt dæmoniacos Magos, *Robertum Perſcrutatorem*, cuius *Magiam caremonialem*, & lib. de myſterijs ſecretorũ Agryppa legerat, & ex ijs decerpſerat non pauca; Picatricem Hiſpanum, Anſelmũ Parmenſem, Cicchum Eſculanum, Petrũ de Albono, & Cornel. Agrippam, & Paracelſum, & auctorẽ peſtilẽtis libri ארבעתאל, innominatum, ſed mirum hypocritam; homines partim atheos, partim hæreticos. Alchindus, Rogerius Bachonus & Geber Arabs multis ſcatent ſuperſtitioſis. ideo vetitæ lectionis etiam hos putarim. Raymundus Lullus, et Arnoldus Villanouanus, ſunt ipſi quoque in nonnullis hæreſeos notati: quare libros eorum nullus deberet legere, qui Theologicorum dogmatũ non ſit probe peritus. In eandẽ claſſem referendus Thomæ Bungey lib. de magia naturali, & eodẽ titulo lib. Gregorij Riplay, qui poſt mortem necromanticus fuiſſe iudicatus. Poncett, & Ardoini, lib. de venenis, legendi non videntur, niſi à medicis cõſcientiæ timoratę ac pię: cæteris ea lectio intuta. In Cardani de ſubtilitate, & varietate libris paſſim latet anguis in herba, & indigẽt expurgatione Eccleſiaſticę limę. Io. Baptiſta à Porta, ſpecioſo Magiæ naturalis titulo, ſuperſtitioſa multa, & illicitæ Magicę velare nititur, verbi gratia de conficiendo ſagarum vnguento, & his ſimilia. De Antonij Mizaldi Naturalis Magiæ libro, nõ habeo, quod dicam, quia nondũ legi: ſuſpicor [illegible] Centurijs memorat [illegible] à Naturali [illegible]. A certo

Mich. Medina. lib. 2. de recta in Deum fide c. 7. ex Agrippæ libris.

Vide directorium inquiſitorũ, Eimerict, & Marianum, li. 14. de rebus Hiſpa. c. 9. & lib. 15. cap. 4.

Digitized by Google

Magno tributus liber de Mirabilib. vanitate, & ſupſtitione refertus eſt; ſed magno Doctori partus ſuppoſititius. Cicchide Eſculo Comment. in ſphærã Sacrobuſti inter ſuperſtitioſa ſcripta collocandus. Pomponatij, de Incantationib. opuſcúlum, certè miratus fui tãdiu tolerari ab Eccleſia, nunc recens & meritò in Romano Indice dãnatur: veriſsimũ enim; quod ab Antonio Mirãdulano ſcriptum, hoc opere Pomponatium, ſe nec Philoſophum bonum, nec quod fœdius Chriſtianũ bonũ exhibuiſſe, cum effectus omnes mirificos cęlorum influxionibus adſcribit: adeo vt velit, & religiones, & leges, earũque latores ab ijs dependere: Quod prorſus impium. Edidere quidã, nomine Franciſci Pici Comitis Mirãdulani, *poſitiones Magicas*, in quibus certe ſunt, quę merito, etiam Bodinus, vt noxię ſuperſtitionis, reprehendit. Quid ipſe cenſor ille? *Dæmonomaniam* ſuã multis erroribus referſit. nec qui poſtea edidere, vt emẽdatam Antuerpiẽſes, vti par erat expurgarunt. Manent multa noxia, & quę ambiguam auctoris fidem ſatis cõteſtantur, nocereq; legentib. poſſint. Vnde, & ab inquiſitoribus Romanis, iure optimo, liber ille inter vetitos refertur. *De theatro vniuerſa natura*, eiuſdem Bodini, ſi Deus vitam dederit, oſtendam alias, plus in eo corpore Rabbinicorũ eſſe deliriorum; quàm ſolidæ philoſophię, multa quoque cum Theologicis placitis adeò pugnãtia, vt qui lenius de illis loqui velit erronea, & prorſus temeraria cogatur vocare de quo alias. Adeò lubricum, & periculoſum de his diſſerere, niſi Deum ſemper, & Catholicam fidem, Eccleſiæque Romanæ cenſuram, tanquam Cynoſuram ſequaris. Quæ quidem breuiter à me commemorata ſunt, vt iuuenibus conſultum, non vt viros doctos irem ſugillatum. Nunc quędam diſcutiamus dubia, vnde ſequentium deciſio dependet.

li.6. de ſingulari certamine.

QVAESTIO I.

Quid cæli adſpectus, & influxus ad Magicos effectus conferat.

OMnium ſuperſtitionum caput præcipuum hoc veterum Magorum fundamento nititur, de quibus ita Pſellus cum exponit Λόγια Ζωροάστρου *Magicas verò rationes cõſtituunt, à ſummis poteſtatibus, & à terrenis materiebus, compati aũt ſupera inferis, & præſertim ſublunaria.* Hos ſecuti recẽtiores, quæcunq; per characteres, figuras, ac numeros ipſi perficiunt, ea produci volunt à virtute ijs figuris communicata ab alijs figuris ſublimioribus, ex ſympathia quadã naturali rerũ inter ſe ſimilium, quatenus hę figurę ad amuſſim inuicẽ coaptant. Quod cõfirmãt ſimilitudine nõ vna. Primò, ſicut Echo ex oppoſito pariete cauſatur: ſecũdò: ſicut in concauo ſpeculo collecti radij oppoſitũ corpus repercuſſu inflãmant: tertiò ſicut cythara eodẽ modo, quo alia, tẽſis fidibus, ſi ferias alterã tinnitu ſuo cogit cõcinere: ſic iſtas imaginũ, numerorũ caracterumq; ſimilitudines efficientiam miram contendunt habere. Sed iſta prorſus friuola eſſe conuincitur.

Primò quia ſimiles illæ, quas in cęlo cõminiſcuntur imagines prorſus ſunt fictitię, & quędam (vt philoſophi vocant) entia rationis, quatenus figuræ quędam ſimilitudo, & imago picturæ illis aſcribitur, nominaq; ad placitum impoſita, ſtellas ab inuicem diſtinguendi cauſa, vt bene Bartholom. Sibyllanus aduertit & patet ex imaginibus picturiſq. Aſtronomorũ. quis enim neſcit nullas in cœlo eſſe veras vrſas, angues, leones, crateres, naues, Pegaſos; ſed

Peregrinat. quæſtionum 1. Decad. c.9. quæſt. princip. 5. q. 1. & 2.

Digitized by Google

ſed hæc, dicis cauſa tãtum nos imaginari? Fictitię verò figurę nulla poteſt eſſe efficientia, quà talis eſt, nec cum vera figura ſympathia, vel amor naturalis: id enim quod nõ eſt, quem effectum, in eo quod eſt, queat producere?

Deinde comparationes illæ nihil prorſus ad rem faciunt. In Echo cũcta ſunt realia entia, homo loquẽs, vox repercuſſa, paries repercutiẽs: nec tamen vlla parietis cum homine ſimilitudo, vt illarum ipſi dicunt eſſe imaginum. In ſpeculis quoq; illis incendiarijs, omnia ponuntur reipſa conſiſtentia, nihil confingitur: nec vlla quoq; formę ſimilitudo inter terminos extremos, ſolem vrentem, & lignum quod vritur. In citharis autem, euidens requiritur, à parte rei conuenientia, intenſionis modus idem fidium cõcinnitas, cithararum debita propinquitas, ſimilis aeris criſpatio, quæ ſonitum quaſi plectro eliciat.

Denique quis figurarũ huiuſmodi characterumq; vires, atq; ſimilitudines vnquã nugonibus iſtis reuelauit? quod reuelationis teſtimoniũ proferũt? ſi Chaldęos, Aegyptios, & Platonicos laudẽt, quæram rurſus, à quibus iſti acceperint, qđ ſanè mortaliũ nullus ſolo ſtudio, vel experimento, intelligentia quiuit cõſequi.

Pręterea fatentur magi, quaſdã imagines nõ ad ſimilitudinẽ cęleſtiũ illarũ; quas diximus, ſed ad ſimilitudinẽ rei, quã operãs animo cõcepit conficiendas, verbi gratia: ſi magus optet duos cõmittere, duorũ inter ſe pugnantium: ſin vero amorẽ cõciliare velit, duorũ ſe complectẽtiũ effigies ſculpẽdas: ſi ſecũdi aliquid petitur, in rectâ iconis ſuperficie: ſi vero infauſtum quid, in dorſo ſeu auerſa parte inſcribendum, quod velis euenire. Harum imaginum Nectanabum tradunt inuẽtorem,

A & Albertum *in Speculo*, approbatorem: quę omnia ſeipſa vanitatis arguunt, & poſtea reuellentur. Ex his tamen delitijs pergunt maiora ſerere deliramenta. *infra ca.3. quæſt .1.*

Primò ſi cui morbum, vel ſanitatem velis adferre, principio id attẽdendũ vt ætati eius cõueniens planeta deligatur, verbi gratia, ſeni Saturnus, puero Mercurius, viro Iupiter, B deinde etiam planeta cõueniẽs affectioni, ſeu qualitati inducendæ, vt odio Mars, amori Venus: deniq; ſignum quod parti corporis, quam velis iuuare vel lædere, præſit, vt ſi capiti aries, ſi pedibus piſces. Nitũtur hac ratione, qua cęleſtibus corporibus non Hebręi modo, & Gręci gentiles, ſed ex Catholicis etiam olim quidam Patres, & recentiores C philoſophi Itali animam intelligentem tribuerunt.

Archangelus Mercenarius, Balduin. de monte aureo, Paul. Pernumia.

Sed hæc omnia, vt ſtolida, ita falſa, & periculoſa. In primis dicere cęlum aut aſtra ſenſu, vel intelligente anima prædita, damnatum olim fuit Conſtantinopolitana ſynodo, & articulis Pariſienſibus: eſtque erroris, & ſcandali plena opinio propter ſuperſtitionem, & idololatriã D annexam, vt cum alij, tum copioſiſſimè EcKius, & Eſpenceus docuerunt. Patres autem qui videntur hoc aſſeruiſſe, illi de cęli anima figuratè, & allegoricè ſunt locuti, vt & ipſa S. S. cuius omnia loca quibus id innuitur, vno ex quinque modis, accipiẽda docuit me Ioan. Maldonat. noſter. *Primò per Proſopopœiã*, qua quæ animatorum ſunt inanimis tribuuntur, vt mari videre, & E fugere, cœlis, & terræ audire ac placere, &c. *Secundò per Metonymiam*, continens ponitur pro contẽto, vt cũ terra dicitur corrupta, vel à Deo iudicanda, aut vrbi alicui remiſſius futurum. *Tertiò per Hyperbolen*, vt quãdo lapides dicũtur clamaturi,

EcKius lib. de prędeſtinatione. Eſpenceus libr. de Animatione cœlorum. in 1. ſent. Pſal. 113. v.3. Leuit. 26. 34. Deut. 32. v.1. Geneſ. 6. v.11. 1. Paralip. 16. v.33. Matth. 11. v.22.

Digitized by Google

maturi: terra dicitur aſpectu Dei tremere, vel reſponſura interroganti. Quartò per *Analogiã, & Metaphoram*, vt cum ſol dicitur preeſſe diei, Luna nocti, Luna vocatur regina cęli, ſtellis tribuitur immunditia, aſtra dicuntur laudare Deũ, itẽ nominãtur virtutes cęlorum. *Quintò non ex veritate*, ſed ex *hominum opinione*, vt cũ legimus militiam cęli de aſtris, & ſtellis. Qua regula apte accõmodata ſoluuntur omnia Pauli Ritij, & ſimilium impiorum de animatione cęli argumẽta ex ſacris literis petita.

Luc. 19. ver. 40. Pſal. 103. v. 7. 1 Geneſ. 1. v. 16. Ierem. 7. v. 8. & 44. v. 17. Iob. 25. v. 15. & 3. 8. v. 7. Pſal. 32. v. 6. Daniel 4. v. 32. Tophon 1. v. 5. cum ſimil.

Deinde cęlorum, & aſtrorum putida illa analogia ad ſingulas ætates & corporis partes, & animi quoque affectiones nõne nugatoria eſt? ſanè qui recte philoſophantur, illi vel nullos præter lucem, & motum influxus in hæc inferiora cœlis, & aſtris concedunt; vel potiùs influẽtias quidem agnoſcunt à motu, & lumine realiter diſtinctas: per quas, non calorem (hunc enim motu, & luce producunt) ſed alias elementorum qualitates etiã gignunt, quarum incorporearum rerum temperamentum, vis eſt aliqua. Sed addũt hanc poteſtatem certis cãcellis circumſcribendam. Primò poſſe cœlos per ſe res inanimas, mixta, & elemẽta, producere. Secundò cęlos viuẽtia imperfecta, quando naſcuntur ex putredine, gignere, per accidens tamen: ſcilicet quando particulares cauſæ materiã ſic diſpoſuerunt, vt ſit ſemen aptum viuentis, tũc enim huic temperamento cęli ſuo influxu maiorem calorẽ largiũtur, & illud perfectius reddunt. Tertiò conſentiunt, quoad perfecta viuentia, ad eorum generationẽ non poſſe cęleſtia corpora aliter cõcurrere, quã coadiuuando particularẽ cauſam eiuſdẽ ſpeciei cũ re genita. quo ſenſu ſol, & homo dicũtur hominẽ gignere: q̃ cuncta in Scholis Peripateticis contra quoſdam ſunt receptiora. Quartò quoad animi affectiones facilè conceſſerim: quoniam hæ ſequi ſolent corporis diſpoſitionem etiam aſtra influxu ſuo mediante corporis temperie, hominem nõnihil inclinare: ſemper tamen arbitrij libertas integra manet homini. Fuſiùs iſta diſſerũt, & probant multi, ſcriptores huius ęui pereruditi: eos cenſeo cõſulendos ijs, quibus iſta nõ ſufficiũt. Attamen his nihil confirmatur figmẽtum illud aſtrologorum, quia cęlũ, & aſtra cauſę ſunt cõmunes tantùm, & vniuerſales, quatenus cõſeruãt inferiora ne à cõtrarijs ſuis diſſoluantur: atque ita indirectè tãtùm & mediatè particularibus agẽtibus ad agendum ſuppetias ferunt: ſed cũ ijſdem cauſis particularibus immediatè ad agendum concurrere nequaquam poſſunt. Vnde, & illud conſequitur, quod, cũ influunt, in ſolam vnã corporis partem, nequeant influere, quin ſimul in alias influãt.

Vt Picus lib. 3. contra. Aſtrolog. Medina lib. 2. de recta fide c. 1. Buccaferreus, in 2. de cœlo.

Cõtra Auicennam, And. Cæſalpinum, & alios. Ant. Mirandul. lib. 22. ſingul. certã. Georg. Venetus Cant. 1. libr. 2. Harmoc. mundi a c. 7. Veracrucius in lib. 1. Meteor. & Valeſius de Sacra philoſop. cap. 31.

Quare meritò tales aſtrologomagorum obſeruationes à medicis peritis reijciuntur, vt inter cæteros à Bapt. Condroncho *de morbis veneficis, libr. 2. cap. 6.* & iam olim fuere decretis Eccleſię damnatę, vt fuit oſtenſum à Pico, & Bened. Pererio. Meritò D. Baſilius ſcripſit, ridiculũ eſſe aſtrologis contradicere cùm eorum dicta ſint omnia ignorantię, & impietatis plena. Et D. Bonauentura obſeruationem hanc eſſe à Deo maledictam, & ab Eccleſia interdictam: &, quæ per aſtra procurantur, dæmonum illuſiones, atque deceptionem eſſe. Hæc cauſa fuit, cur Tertulianus aſtrologiam inter Magiæ ſpecies receſuerit: multis etiam Glycas, *P. I. Hiſtor.* in Mathematicos huiuſmodi inuehatur.

Fr. Picus d. opere. Perer. l. de Diuina. Aſtrolog. In Hex. 1. p. Centiloqui. l. de idolol. ante medium.

Obijciũt, de *diebus Criticis*, quos medici in ſanguine minuẽdo, & potioni-

tionibus præbendis, ſeruāt, eo quòd talibus diebus Planetæ certi ægritudini illi propellēdæ idonei domināntur. Verùm hæc cauſa, quā adferunt, nec vera eſt, nec propoſito ſubſeruit. Agite enim, certum aliquem planetā nominate: qui dominetur primo die critico v. g. dies ſit craſtinus, cui Luna præſit: ſint ergo ſeptem ægrotantes, qui ſingulis ſeptē diebus continuis in morbū inciderint: profectò tunc futuri ſunt ſeptē dies critici cōtinui: nā primus erit ſeptimus dies criticus primi, ſecundus ſecūdi, atq; deinceps ita ſinguli ſeptē aliorū ordine ſuo: ſeptem etiam cōtinuis Luna diebus præerit. quo nihil abſurdius Cauſa igitur verior petenda, ex ipſa humoris in corpore tunc ſequientis proprietate. Nam quidā humores adeò celeres & acres ſūt, vt vnoquoque die ſubiectum inuadāt: alij ſecundo die: ſunt qui tertio. & qui quartò (vnde febrium differentiæ manant) quidam tardiores ſeptimo tantū, vel octauo die recurrunt. Harum acceſſionum dies medicis coniecturam præbent, quid ſperādum ſit de ægri valetudine. Vnde & decretorij, ſeu critici dies vocātur. Nihil ergo hoc cęlicolis iſtis ſuffragatr.

Concluſio ſit, ex articulo Pariſiēſi xxi. *Quod imagines ex metallo, vel cera vel alia materia, ad certas conſtellationes fabricata, vel cereo charactere, aut figura efformata, aut ēt baptizata, exorcizata, aut cōſecrata, aut potius execrata, ſecundū prædictas artes & ſub certis diebus, habeant virtutes mirabiles, quæ in libris huiuſmodi ſuperſtitioſis recitantur: error eſt in fide, & philoſophia naturali, & aſtronomia vera.* Probatur concluſio. Fidei hoc repugnat, quia peccatum eſt idololatriæ, effectus qui à ſolo Deo procedūt, exſpectare à dæmone, vel conſtellationibus, blaſphemū quoque, & ſacrilegū eſt, ritus ſacramētorū & rerū ſacrarū talibus ſuperſtitionibus inquinare. Phyſicę, & aſtronomiæ iſta repugnāt, quia nec iſta tales ſiderū influxus agnoſcit nec illa naturalibus cauſis tales effectus attribuit. Nam hę figuræ neq; vim habent quidquam ex aſtris eliciendi, neque in ſubiectū nouam aliquam qualitatum mixturam inducunt, aut vllam eſſentialem formam imprimunt: ſed manētibus eadem forma, & materia, qualitatibus etiam operatiuis iiſdem perſeuerantibus, quæ prius fuerant; arte tantùm noua figura extrinſecùs aduenit, ad quam nihil ſidera pertinent, & quæ nihil poteſt in ea, in quæ priùs non potuerat: niſi fortè ceram; vel aliam materiam mollem ſigillare, quod tamen facit, non quatenus ſic, vel ſic eſt figurata, ſed quatenus durior eſt, & angulos aſperos habet. Viderunt hoc multi, qui ſobrij, etiam non Chriſtiani. Nā Rabbi Moſes Maymon, Tatianus, & alij poſtea citandi, ſatis clarè hoc profitentur. Idem aſſerunt Iuriſconſulti quidā, & plures cum D. Thoma Theologi. Multa de his imaginibus lectu grata habet Laurētius Ananias Lib. 4. de Nat. dæmon. à fol. 168.

c. 72. Doctoris dubitant. Martinus de Arles libr. de ſuperſtit. D. Thomas 2. 2. q. 96. ar. 2. libr. 4. cōtr. gent. c. 104. & 105. & ibi Ferr. Silueſ. ver. ſuperſtitio q. 10. Vairus libr. 2. de Faccino ca. 14. Pet. le Loyher lib. 1. de ſpectris.

QVAESTIO II.

An effectus Magici huiuſmodi, miraculis ſimiles, oriri poſſint ex naturali hominis complexione.

QVI hoc arbitrati, nec olim defuere, nec deſunt hodie. Auicenna quidem id homini tribuit, ratione animæ. nam cenſet intellectui benè diſpoſito, & ſupra materiam eleuato, res cunctas, quæ materia conſtant, cœleſtes, & terrenas, ſimplices, ac mixtas, obedire Quod ſi de morali dictum obedientia,

tia, inſanũ eſt: quia hæc ſolis ratione præditis competit: ſi de naturali obediẽtia dictum, parum id philoſophicè. Nam creaturę ſpiritualis, & corporalis, vnius quoque ſpeciei ad aliam ſpeciem, nulla nunc eſt naturalis ſubiectio, niſi ratione actionis, & paſſionis, propter quã, quod imbecillius eſt, id cedit fortiori. Sed illa, quã Arabs videtur inſinuare, obedientia, Vniuerſalis, ſoli Deo ratione omnipotentiæ debetur, & à creaturis exhibetur. Meritò igitur hoc delirium refellunt Theologi.

Ananias d. lib. 4. & Sibyllã. Decade 3. peregrina. q. 3. c. 8.

Alij hanc virtutẽ largiuntur ſpeciali cuidam temperamento corporis. Confingunt enim temperamentum quoddã æqualitatis ex humorum, & qualitatum actiuarum ad pondus æqua mixtione reſultare. quo qui ſit præditus, aſſerunt temerarij, poſſe miracula eum perficere: &, vt videas non conſiſtere vno in gradu impietatem, adijciũt blaſphemiam, huius temperamenti vi, Chriſtum Dominum tot miraculis coruſcaſſe. ſic impij non tantùm Magi, ſed & Fulginas Medicus.

Sic Fulginas, Forriuius, Garbus, & alij medici.

Agripp. Paracelſ. & Cõciliator Differ. xx. qui tamen eo nomine Fulginatẽ reprehenderat. d. li. 2. c. 7. à fol. 66.

Verùm hoc totum prorsùs ridiculum, oſtendit Condronchus medicus, lib. 2. de morbis veneſ. cap. 4. & impiũ eſſe, tã accuratè docuit Mich. Medina, vt malim eò vos remittere, quàm nihil addendo, mutãdove aliena ſcrinia, compilare. Mihi ſemper viſum parùm philoſophicè, talẽ ἰσοκρασίαν, ſeu (vt ipſi vocant) iuſtitiale temperamentum humanæ complexionis, excogitari: quod ſi non impoſſibile, prorsùs tamen eſt ſuperuacuum.

Ex hoc conſequitur neminem natura naſci, vel medicum vel faſcinatorem aliorũ. Nam ſi ſpeciei ratione hoc competeret, omnes tales eſſent, ſi ſpeciei ratione competit, cedo (ſodes) quæ ſint illæ conditiones indiuiduæ, quę hoc naturaliter tribuant

A ſuppoſito? ſed vide de hac re Leonard. Vairum. lib. 3. de Faſcino. ca. 6.

QVAESTIO III.

Quanta, qualiſq. ſit vis imaginationis, quoad effectus hoſce miros?

De vi imaginationis multi multa ſcripſere, vt Picus Mirandulanus lib. de imaginat. Marſil. Ficinus lib. 13. de Theolog. Platonica, & in Priſciani Lydi cõmentar. de phantaſia, & intellectu, Anton. Mirandulanus lib. 29. de ſingular. certam. Toſtatus in Gen. c. 30. Michael Medina l. 2. de recta in Deum fide cap. 7. Vairus lib. 2. de faſcino c. 3. Valeſius de ſacra philoſoph. c. 11. Pererius in d. c. 30. Gen. & Conimbricẽſes noſtri in 7. phyſi. c. 2. q. 1. & alij mox citãdi.

B

C

In eo conueniunt omnes, imaginationis vim eſſe maximã: & quia vis hæc conſiderari poteſt, vel quo ad corpus ipſius imaginãtis, vel quo ad corpus alterius: ideò de vtroque ſeorſim diſquirendum. Conueniunt omnes, quoad corpus propriũ imaginantis plurimũ in illud poſſe. docetur id ratione, & experiẽtia, ratione, quia imaginatio, dum retractat rerum obiectarum ſenſu perceptarum ſimulacra, excitat potentiã appetitiuam ad timorem, vel ad pudorem, vel ad iram, vel ad triſtitiã: hę verò affectiones hominem ſic afficiũt, vt calore, vel frigore alteretur, vt palleſcat vel rubeſcat, vt quaſi exiliat, ſeu efferatur, vel torpeſcat ſeu deijciatur. Et ideò D. Tho. optimè tradidit, imaginationẽ poſſe in corpus imaginantis omnia, quæ naturalẽ coordinationẽ habẽt cum imaginatione: vt ſunt motus localis in dormiẽtibus: & alterationes per frigus, & calorẽ, & quę hanc alterationẽ cõſequũtur, nullã verò vim obtinere ad alias ꝓprij corporis diſpoſitiones,

D

E

Digitized by Google

tiones, quæ naturalem cum imaginatione coordinationem nō habēt, vt puta ad figuram manus, vel pedis vel, vt quis adijciat ſtaturæ ſuæ palmum vnum, & quę ſunt ſimilia. Vide D. Thom. 3. part. quęſt. 13. art. 3. in add. 3. & lib. 3. contra gent. c. 103. Experientia quotidiana cernitur in Noctambulis illis, qui in ſomnis mira faciūt, in quibus conſtat hæc per imaginationē fieri ſenſibus ſopitis, de quibus exſtat Andreæ Libauij liber. Breuius autē rem expedit alter medicus, Andreas Laurentius lib. 4. hiſtor. Anatom. qu. 12. his verbis, *Dicamus moueri dormiētes, quia exigua vis in muſculis latens à forti imaginatione excitatur: propterea non mouentur ſomniantes, niſi valida imperante imaginatione, brutorum imaginationi ſimillima. Eſt autem dormientium imaginatio brutorum imaginationi ſimilis, quia rationem repugnantem non habet. Vnde fit, vt illi multa moliantur, quæ vigilantes non auderent: tectum ſublime conſcendunt per trabes, & lacunaria oberrant, omnia denique audēt intrepidè, quia imaginatio vaporum caligine conſopita, pericula non agnoſcit. Non ſentiunt autem dormiētes, quia obiectum ſenſus non adeſt, at motus obiectum habet proprium, appetitum ſcilicet, qui ſpectra imaginationi repræſentat. Cum ergo per ſomnum ferientur cæteræ facultates animales, ſola imaginatio ita plerūque operatur, vt vim motricē, & cæteras inferiores, ceu mācipia quadā moueat, quod cùm fit, ſpiritus animales motui inſeruientes ad ſua organa ire cogūtur. Excitātur autem prædicti motus, ex rerū ad id cogentium ſeruatis intrò ſpeciebus. Huic porrò affectui ſunt obnoxij, qui sāguine ſpumāte & multo feruidoque ſpiritu abundant.*] Hæc ille, & trium exēpla adijcit. Galeni, qui ſe ſomno

A oppreſſum integrū ferè ſtadiū confeciſſe narrat, nec à ſomno excitatū priuſquā in lapidē impegiſſet. Theonem Stoicum dormientē in ſomnis ambulare, Periclis, ſeruū in ſummo tecto ſpaciari ſolitum. Putarim verò hoc cōtingere potiſſimum in his, quorum imaginatio vehemētior eſt & acriùs perturbari, ac tenaciùs apprehēdere ſunt ſoliti, & ſufficere vt

B quæ imaginantur aliquando ſenſu aliquo perceperint, vel totum illud quod imaginantur coniunctim, vel partes eius ſeorſim, vt cùm quis Chimęram vel Tragelaphū, aut ſimilia voluit imaginatione. Nec enim neceſſariū arbitror, vt ſimul ſenſu percipiat: neq; vt paulò antè perceperit: neque vt ad eum modum, quē imaginatio repræſentat; perceperit ſen-

C ſu. Narrabo quod geſtum Legione, in quodam Religioſorum collegio ante annos vix viginti: noui perſonas, quibus accidit. Erat Laicus vnus ſolitus interdiu pueros rudimentis Catechiſmi imbuere, cogitationes eędē dormienti recurrebāt, ita vt in ſomnis & pręcineret, & doceret, & hortaretur, & increparet pueros æquè clamosè, & feruenter, ac ſolebat

D interdiu: ſic turbabat vicinorum ſomnum. itaq; qui propinquior illi habebat alius Laicus, & ſæpè monuerat, quodam die illi per iocum minatur, ſi pergat hos clamores edere, ſurrecturum ſe noctu, & ad thalamum eius iturum, & flagello ex funiculis in temperies haſce abacturū. Quid Gūdiſaluus? ſic enim vocabatur, ſurgit circa noctis medium dor-

E miens, & egreſſus, vt decubuerat, in indusio cubiculum fratris collegæ ingreditur, manu forfices ferens & prætentās, & recta ad lectulū alterius, qui fuerat interminatus, cōtendit. Vide Dei prouidentiā. Luna lucebat, & nox innubis erat, & frater iſte vigilabat: videt accedētē, & celeriter

riter ſe delecto deijcit, qua paries erat nõnihil remotior. Noctambulus lectulo proximus forficib. culcitranter, quaterue petit, & cõfeſtim, redit vnde venerat. Manè facto interrogatus, negat ſe meminiſſe, neque id facere vnquam in animum, vel leuiter, induxiſſe: tantùm cogitaſſe, ſi aliter cum flagello ad ſe accederet, illũ intentatis forficibus perterrefacere, & abigere. Nõ ergo neceſſe eſt tùm, cùm imaginatio operatur, immediatè præceſſiſſe rei externæ ſenſum: licet neceſſe ſit, vt earum rerũ ſit naturæ ſenſus aliquis, & earũ ſenſu quis à natiuitate deſtitutus non fuerit: ideo enim, nec cæcus à natiuitate colores, nec ſurdus à natiuitate ſonos imaginari poterit. nam imaginatio motus eſt à ſenſu actu factus, auctore Ariſtotele 2. de anima. Sufficit etiã, vt rerum, quas imaginamur ſimilitudines aliquas ſenſu aliquãdo perceperimus: ſic enim vel illud idẽ, vel ſimile aliquid poterimus imaginari, & ſæpè ab externis, quæ remotiſſima à nobis vel tempore, vel loco imaginationem moueri, & pręſagire nobis, quæ certò poſtmodum eueniunt, Ariſtoteles fatetur, in lib. de Diuinatione. Nec abſurdum mihi videtur, res futuras aliquando, priuſquam contingant, ſignificationes quaſdam aduentus ſui præmittere, quæ aerẽ ambientem nos moueant, quo moto, ſenſus noſter mouetur, & ſic ſenſus motio præparatio quædam eſt ipſius imaginationis: & ad præparationem imaginationis neceſſaria eſt ſenſus motio, ad ipſam verò imaginationem, nullo alio ſenſus motu præterea indigemus, hæc haud dubiè eſt ſententia D. Iſidori, & D. Hieronymi, & Thomæ Mori. mox citandorum, nec ampliùs probant argumenta And. Cæſalpini, libr. 5. Peripateticar. quæſt. cap. vlt. vbi contendit imaginationem à rebus externis moueri poſſe, non moto ſenſu.

Ariſto. 3. de anima.

A B C D E

Quoad corpus alienum, nonnulli cenſent imaginationis vim ſe longiſſimè porrigere, adeò vt poſſit etiã remotiores faſcinare, vel ſanare, & res loco mouere, & fulgura, & pluuias cœlo deducere: vt Auicenna lib. de anima ſect. 4. c. 4. & alij, qui tamen in modo efficiendi explicando diſſentiunt. quidam hoc illam poſſe volunt, per certos, quos ipſi ſomniant, radios (AlKindus lib. de imaginibus) alij per ſpiritus ex corpore vi imaginationis expulſos: Paracelſus lib. de imaginibus. Pomponatius lib. incantamẽt. c. 3. & 4. And. Catanæus li. de mirabil. effectuum cauſis. Sibyllan. d. cap. 8. q. 3. Cæteri cum Auicenna & Fulginate, ſolo animæ præſtantioris imperio: imaginationis virtuti hoc tribuit Augerius Ferret. lib. 2. methodic. 11. non indicat vtrum animæ imperio, an fluore ſpirituum mediante: ſed puto eum in Auicennæ ſententiam cõſpirare.

Sed nihilominus ſit concl. talis; *In corpus alienum diſiunctum, & ſeparatum ab imaginante anima humana neq; per imaginationem, neque per aliã potentiam, mediantibus vllis radijs, ſpiritibus, vel ſpeciebus vlla mirifica huiuſmodi poteſt efficere.*

Hæc cõcluſio eſt cõmunis Theologorum, D. Thom. Ferrarienſ. Medinæ, Pici, Vairi citatorum, & medicorum Valeſij, Condronchi, BoKelij, & Cæſalpini, & aliorum.

Probatur, quoniam imaginatio eſt actio immanens: & ideò anima imaginans nullam realem qualitatem poteſt imprimere rei diſiunctæ, quod vt in eam agat foret neceſſarium. Conf. quia radij tales, nulli ſunt: ſpirituum tanta vis eſſe non poteſt: ſpecies duntaxat habent vim repræſentandi: anima denique

nique vnius ad alterius animam vel corpus nulla eſt naturalis coordinatio. Et ideò præſtigiator ille Mirabiliarius Cæſarius Malteſe, qui Antuerpiæ anno 1599. ſortilegas quaſdam diuinationes ſic palliabat; quaſi, ſpiritus ſui efficacia prędominantus ſpiritui alterius, alter ad eligendum, quod ipſe volebat cogeretur, præclare mentiebatur.

Pomponatius contendit, has ſpecies ſpirituales poſſe gignere aliq́d reale, nempe id cuius ſunt ſpecies, ſicut faciunt ideæ in mente diuina. Verùm hoc imperitè dicitur. Nam ideæ in mēte diuina ſunt ſubſtantiæ, nō accidētia: ſunt etiam altioris ordinis, quàm hi ſpiritus, nec illę quicquam in Deo innouant aut immutant. in creaturis verò nunquã viſum fuit, vt imaginaria ſpecies ſibi ſimile producat v. g. ſpecies equi gignat equũ, ſpecies caloris, quã ego imaginor, nudum & algentē alium à me remotum calefaciat. Si quid tale valeret vis imaginatrix, iampridē alchimici aureos mōtes eſſent adepti. Denique ſpiritus hos neceſſe eſt, ſi ſunt, rē eſſe planè debilem: quę cùm extra imaginantē, velut extra matris vterũ fętus, effuſa, ſtatim ab aere circumſtãte corrumperetur. Cęterũ quæ aduerſarij obijciunt, ea vel falſa ſunt, vel in ijs ad imaginationem actio per contactum accedit, quare pertinent ad ſequentem concluſionē. Hinc porro eliciũtur tria, primò nō poſſe aucupem ſolo viſu, & imaginatione aues cęlo detrahere, quod tamē aſſeruit Michael Montanus, li. 1. des Eſſais, c. 2. Secundò non poſſe quēquam ſola imaginatione alterius faſcinari, vt accuratè oſtēdit Valeſius lib. ſacræ philoſophiæ. c. 68. Tertiò multo minùs ſic aliud ſanari poſſe: vt rectè Ariſtoteles *in problem.* & Grataroius apud Pomponat. c. 6.

Secũda concl. *ſatis veriſimile eſt,*
A *per accidēs poſſe aliquid imaginationē in corpus vicinum, arcta quapiam coniunctione & contactu ei copulatũ, ſi tamen & imaginatio ſit valde intenſa, & vicinum corpus ad eam affectionem valdè diſpoſitum.*

Sic puto conciliari poſſe ſentētias contrarias, vnam abſolutè negantiũ imaginatricē vim externa corpora immutare poſſe, quæ eſt Fran. Sua-
B rez diſp. 18. Metaph. ſect. 8. v. 28. & Conimbricenſium in 7. Phyſ. c. 2. q. 1. a. 7. Valentię 2. 2. diſp. 6. q. 13. puncto 2. Vairi & aliorum. alteram abſolutè id affirmãtiũ, vt Michael Medinæ lib. 2. de recta fide c. 7. Marſilij Ficini l. 13. de Theol. Platonica. & Bened. Pererij ſup. ſolēt ad hoc probandũ adducere mirifica exēpla diuerſitatis liberorũ à parētibus, vt ar-
C tificiũ ruſticũ, de quo Columella l. 8. & ad q̃d alluſũ à Calpurnio Eglo. 2.

Me docet ipſa Pales cultum gregis: vt niger albæ
Terga maritus ouis naſcenti mutet in agna;
Quæ neque diuerſi ſpeciem ſeruare parentis
Poſſit, & ambiguo teſtetur vtrumq; colore.

D q̃d primũ factitaſſe Iacobũ Patriarcham legimus Gen. xxx. & licet D. Chryſ. ho 57. in Gen. cēſuerit hoc naturę modũ tranſcendiſſe, & Iſidor. l. 12. Orig. c. 1. cōtra naturã fuiſſe ſignificet, id tñ nō ita capiendũ, quaſi negēt naturali rationi conſentaneã hãc colorũ in fętu varietatē, ſed tantum præter ordinariũ naturę curſum: nã ſolēt parentibus colore ſimiles agni
E gigni: hic autē induſtria Iacobi, quã ab Angelo tamen edoctus erat, teſte Theod. q. 88. in Gen. contra accidit. Nec. n. naturali rationi conſentaneũ id fuiſſe, ignorauit Iſidorus, qui rationē mox ſubiũxit, & exēplis confirmauit, vt & D. Hier. & D. Aug. & Galenus, & Plinius, quorũ omnium

verba habes apud Pereriũ noſtrũ; & quædam apud Alfon. Mendozam in Quodlibet. q. 9 Poſitiua, & Andr. Laurent. hiſt. Anatom. l. 8. c 20. Addit Pererius ſimile exemplũ de prole alba, ex vtroq. parente Aethio. ex Heliodori Aethiop. hiſt. l. 1. Et tale, qđ Buſcoducis pſonatus dæmõ cũ vxore cõcubuit, aſſerens, vt ſunt petulantes ebrioſi, ſe dęmonẽ gignere velle, natus ex eo concubitu infans dæmoni facie ſimilis, qui ſimul ac natus laſciuire & ſaltitare cępit. *narratur ab Hier. Torquemada in Horto Florũ.* Sed hoc exẽplo & ſimilibus cõcluſio nõ ſatis probatur. Nã hęc tribui poſſunt imaginationi matris vt tribuit D. Iſidorus his verbis; *hanc enim fœminarũ dicunt eſſe naturã, vt quales perſpexerint, ſiue mẽte cogitauerint, in extremo voluptatis æſtu, dum cõcipiunt, talẽ ſobolẽ procreent. Etenim anima in vſu venereo formas extrinſecas intus tranſmittit, earumq; ſatiata typis, rapit ſpecies earũ in propria qualitatẽ.*] qđ pertẽ à D. Hier. Tradit. in Gen. c. 30 accepit, q matri quoq. totã vim tribuit, vt & D. Aug. de Apibone agens l. 18. de ciu. Dei, c. 5. ſed & Tho. Morus Martyr. carmine lepido, ꝙ etſi totũ Perer. refert, ego partẽ decerpam, quæ nobis vſui;

Atqui graues tradunt ſophi:
Quodcunque matres interim
Imaginantur fortiter
Dum liberis dant operam;
Eius latenter, & notas
Certas, & indelebiles,
Modoq; inexplicabili,
In ſemen ipſum congeri:
Quibus receptis intime
Simulq; conſcreſcentibus;
A mente matris inſitam.
Natus refert imaginem.

& ita vult factũ, vt quæ marito quatuor diſſimiles proles legitimas pepererat, quia ſecura de abſente nõ cogitabat; vnũ ex adulterio conceptũ cutucę huic ſimilimũ ediderit; eò quod cõcipiens metuerit, ne velut lupus in fabula maritus interueniret. Diſſimilitudinis tñ illius cauſa eſſe potuit: ꝙ dum illos conciperet, mẽte & imaginatione alijs męcha intenderet. Putarim itaq; fieri poſſe, vt propter ſolam fœminæ imaginationẽ id contingat, licet fatear vt plurimum concurrere imaginationẽ vtriuſq; vt docet Fran. Valeſius d. lib. de Sacra philoſophia, c. 11. Neuter tamẽ tunc agit per imaginationem in corpus alterius. Nam imaginatio operatur duntaxat in ſemen prolificum, quod pars imaginãtis fuit, & ideo ſemini anima imaginantis non quidem actu talem formã imprimit (v. g. colorem cutis vel criſpitudinẽ capillorũ) cuius actu ſemen capax nõ eſt; ſed virtutem quãdã & ex generante deferendi & conferendi in fœtum, quẽ format, ea quę generanti ſecundũ animã inſunt, vt in corpore generato incipiat eſſe corporaliter, quod in anima generantis erat ſpiritualiter. lege eundem Valeſium, cuius ſententiam coniunxi cum explicatione Toſtati q. 10. in d. c. 30. Geneſ. Sed an ſufficiat ad hoc imaginatio ſolius maris? videtur velle Plinius lib. 7. c. 12. dum vtriuslibet cogitationem memorat, & fortè Marſilius Ficinus ſupra, dũ promiſcuè parentum meminit, & Calpurnius verſibus ante laudatis. putarim tamen eos id noluiſſe, ſed requirere vtriuſq; concurſum; non maris duntaxat; qui an ſolus ſufficiat, problematicũ, quia incertũ eſt quid, & quantũ conferat ſemel virile, aut fœmineum ad fœtus materiã atque conformationẽ. Si fœmina ſemẽ nõ emittit, vt voluit Ariſtoteles in lib. 1. & 2. de generat. animal, aut ſi formam viuenti tribuit ſolus pater, vt nonnullis viſum; aut ſi ad generationem vtriuſq; ſemen pro materia, & forma ſimul accurrat, quod medicorum præcipuis placuit: pro-

A B C D E

Digitized by Google

probabile eſt, p̄atris imaginationem ſufficere: ſi verò pater ſolum ad formã conferat, mater ad formã cõferat æquè, & ſolã materiã ſuppeditet; probabilius foret, nõ ſufficere. Quicquid eſt, illud conſtat ex imaginatione tẽpore conceptus, nõ ſatis efficacem eſſe concluſionis noſtræ probationem. Magis vrget imaginatio, quæ poſt conceptionẽ ſuccedit. Nam videmus prolẽ etiam iã formatã in vtero maternę imaginationis diſpendia ſentire, vt in prægnantibus accidit quotidie. Legi VVitebergę ciuem cadauerosa facie natum: eo quòd mater vterũ ferens obuio cadauere ſubitò fuiſſet pauefacta: Iſenaci, pudicã, & formoſam matronam ſcribunt peperiſſe glirẽ; quia *ex vicinis aliquis gliri nolam appenderat, ad cuius ſonitum reliqui fugarentur: is occurrit mulieri grauida, quæ ignara rei, ſubito occurſu & aſpectu gliris, ita eſt conterrita, vt fœtus in vtero degeneraret in formã beſtiolæ.* Nicolao 3. Pontifice Romę quodam in palatio mulier infantẽ vrſo ſimilem peperit, eò quod (medici iudicarũt) ibidem varijs in locis vrſi depicti cernebantur. Paderbornę mulier hęretica ante annos ſexdecim plus minus (res ibi tũ nota) peperit filiũ modo Eccleſiaſticorũ palliatũ & pileatũ; quæ ex vehemẽti odio in Papiſtas, vt vocant, obuijs ſemper maledicebat. Sed hoc fortè diuinę vltionis fuit. Quid aliũ de exempla peto? maternum, paternumq; genus ſuggerit. Fuit in materno genere Antverpiæ, quæ vterum geſtans, ſimiã in delicijs habebat, vnica ei nata filia, multa ſimiorũ retinuit, nam & puellula latitare, & geſticulari, & ſimilia nõ pauca. Ex paterno Lud. Delrio, Vir honoribus clarus, ob fidelẽ Regi nauatam operã à perduellibus Bruxellæ captus in pleno Senatu; vxor grauida, cum in domum irrumpẽtes ſeditioſorum duces vidiſſet, exterrita; poſt peperit,

M. Domment. in c. Gen. 30.

A quem de fonte luſtrali ſuſcepi: is infans ſemper oculis externatis maternum pauorem; iam adoleſcens emotæ mentis perſiſtit. Fugio domeſtica mala. Scribit Fernelius lib. de hominis procreat. pauonẽ, ſi dum ouis incubat, linteis albis circumtegatur, albos omnino pullos, non variantis coloris edere. Quæſo, num oua nõ ſunt corpus ſeiunctum? Vides tamẽ imaginationis efficacitatẽ in illud. Præterea, cũ imaginatio accẽderit calorem
B in corpore imaginãtis; cur cõtiguum ei corpus nequeat etiã calefieri? Non tãgo illã quæſtionẽ, an ſolius imaginationis tãta vis ſit in hac ſimilitudinis efficacitate, vt plerią; à Fernelio li. 7. phyſiol. opinantur, an verò partem ſibi motus ſeminis & vis formatrix vindicẽt, vt docet Andr. Laur. l. 8. hiſt. Anato. q. 20. eum legere poteſtis.

C Ego manũ tollo de tabula: moneo tantùm, vel moueo potius dubium.

B. Aug. narrat quendam; *quandocumque ei placebat, ad imitatas quaſi lamentantis cuiuslibet hominis voces, ita ſe auferre à ſenſibus, & iacere ſolitum mortuo ſimillimum, vt non ſolum vellicantes, atq; pungentes nõ ſentiret; ſed aliquãdo et igne vreretur admoto,*
D *ſine vllo doloris ſenſu, niſi poſtea ex vulnere. Hũc porro nõ obtinẽdo, ſed nõ ſentiendo non mouiſſe corpus ſuũ probat: quòd tanquam in defuncto, nullius inueniebatur anhelitus: hominum tamẽ voces, ſi clarius loquerẽtur, tanquã de lõginquo inaudiſſe ſe poſtea referebat.* l. 14. de ciu. Dei, c. 23. Hoc vir eruditus factũ vult, quia ꝑ vehementẽ imaginationẽ ille ſeipsũ abſtraxerit à ſenſu rerũ pręſentiũ. Cogita (lector) an nõ ſit veriſimilius hũc magũ
E fuiſſe, & ope dęmonis ex pacto in exſtaſim ſic abripi cõſueuiſſe. Nã huiuſmodi effect⁹ oẽm imaginationis vim clarè ſuperat, cum exſtaſis à volũtate humana nõ depẽdeat, vt ſuo loco oſtẽdetur. Pergamus ad aliã quęſtionem.

QVÆSTIO IV.

An ſolo contactu, viſu, voce, afflatu, oſculo, vel nudi lintei applicatione vulnera & morbi ſanari, & alia mira huiuſmodi perfici naturaliter poſſint?

QVotquot aſſeruere, commune hoc ponunt fundamentum ſuperſtitionis ſuæ: ſpiritus per arteriam ex corde promanare, & per viſum aſpicientis, vel per os loquentis, vel per poros tangentis erumpere, & viſi, audientis, vel tacti ſe arterijs inſinuare, indeque cor petere, & eo efficacius penetrare; quo ſpiritus vehementiori voluntate videntis, loquentis, aut tangentis fuerint emiſſi.

Prima concluſio, *vis iſta voci non eſt tribuenda.* Probatur, quia vox in audientem nihil poteſt operari niſi per accidens, ratione ſoni vel ſignificationis verborum, alterans audientem, ea, quam adfert lætitia, timore, mærore, &c. vt optimè Vairus docuit.

d. lib. 2. c. 11. Item Condronchus lib. 2. de morbis venefi. c. 5.

Non obſtat, quod adferunt, mirabiles effectus malis carminibus Magos operari, verbi gratia inſuſurratis quibuſdam verbis in aurẽ tauri belluam proſterni vt mortuam; rurſus alijs, eam in pedes erigi. Parentum quoque execrationes vix vnquam irritas cadere: Non inquã hæc obſtant, quia illa de tauro, ac ſimilia fiũt à dæmone, vi pacti. Execrationum verò effectus; ſi repentinus, oriri poteſt ex vehementi alteratione verecundiæ, timoris, triſtitiæ: ſi verò lentus ſit & tardus, non id putãdum ſono verborum perfici, ſed Deum punire iuſto iudicio liberorum nequitiam & impietatem. Huc ego retulerim illud Vveſtphalæ mulieris, quæ diris & deuotionibus filium reddidit immobilem, quod ad dæmonis operationem alij retulere.

A Secunda concluſio, *nec etiam viſio ſola, vel cum imaginatione nuda, ad hoc ſatis efficax eſt.*

Ananias libro 4. de Nat. dæm.

Hoc de faſcinatione probant Vairus l. 2. c 9. Ananias d. l. 4. Condronchus d. l. 2. c. 2. BoKelius l. de philtris c. 1. Andr. Laurent. l. 10. hiſt. anatom. q. 2. ſed de ſanitate & ſimilibus effectibus par ratio eſt.

B Supponũt contrariæ ſententiæ auctores, oculum aliquid emittẽdo cernere, cum Platonicis. Sed quomodo iampridem exhauſti non ſunt viſiui radij iſti, aut quæ hæc vis ſuppeditatrix nouæ ſemper materiæ? verior longè, ac receptior eſt ſententia Peripateticorum, & Theologorũ, de qua lege Lauren. d. q. 2. viſionem fieri intro ſuſceptione ſpeciei obiectum repræſentantis: poteſtatemque vidẽdi,
C potentiam eſſe paſſiuam, quæ alterari, non alterare queat. Viſio quoque actio immanens eſt; qua finita nihil in obiecto ſupereſt, vtpote cui nihil acceſſit, vel in illud tranſiuit. Sũt hæc veriſſima, multa tamen prima ſpecie videntur repugnare. Amor ex mutuo aſpectu, lippitudo, anicularum faſcinatio, ſpeculorum vitiatio, galgali, luppi, ſtruthiocameli, gallinacei, & re-
D guli per viſum efficacia quę nũc breuiter remouenda.

Viſus, amoris initij & incrementi, duntaxat eſt occaſio quædam: nam principio viſæ formæ ſimulachrũ viſus offert imaginationi, quod ſimulacrum phantaſia voluẽs, ac reuoluẽs, cauſa eſt, cur homo iſtud obiectũ iudicet dignius eſſe, qđ ametur, & expetatur, rebus cæteris. Sic incipit quis
E amare: mox amor pręſentia rei amatæ fouetur, & gliſcit, non quòd obiectum externis oculis videat: (nam & abſentes magis amore cruciãtur) ſed quod aſſiduè de illo cogitet, illudque plus quam par eſt æſtimet, & ſibimet imaginando fomenta, & faces præbeat ardori. Etenim ſi non intrinſecum

Digitized by Google

cum malum foret, & ab externa pen
deret viſione, cur, cum plures ſimul eandem videãt,& ab eadem videantur, vnus ille deperit, contemnunt cæteri?

Lippitudo, & à menſtruatæ viſu ſpeculis inuſtæ maculæ, non ab ipſa viſione,& oculi organo manant, ſed vel ab halitu infecto per os, ac nares erumpente, vel ex concauitatib. oculo vicinis, & ſuffuſioni mixtis ſpiritibus contagioſis. Ad oculum enim eſt foramen, cui indita pupilla; ex qua per neruum opticum viſio procedit, actio ſane innoxia. Eſt etiã foramen cerebri aliud, vnde neruus motiuus, de ſecundo neruorum cõiugio natus, prodit, per hoc foramen cerebrum fundit lacrymas, lippitudinẽ, & alios prauos humores, ac ſpiritus, & inde per exteriores oculi partes, & orbis ipſius circumferentiam, inter palpebras, & tunicam cãdidam, huiuſmodi fluores ſtillant.

Trux aſpectus vetularum, deformi ſuo ſquallore, ac tetritudine, poteſt infantulos perterrefacere, timor poſtea concitãs humores facit, vt citius morbi erumpant, ad quos tenellum corpuſculum iam erat diſpoſitũ, ac præparatum. Sic Tiberius non oculorum radijs, ſed aſpectu horrido militem terrore quaſi attonitum reddidit.

Galgalum, ſeu rupiculã, ſeu hianticillam, auem ſcribunt Plutarchus lib. 5. Sympoſiac. c. 7. & Heliodorus lib. 3. Hiſt. Æthiop. ſi oculos in ictericum defigat, ſibi morbum, ægro ſanitatem afferre, quod ſi verum, de quo meritò Vairus dubitat; retulerim ad occultam aliquam ſimilitudinem, ac ſympathiam morbi & auiculæ, non ad eius viſionem, hæc tãtum occaſio eſt alterationis, quæ rem perficit.

Mœrim lupi, quia priores viderãt, vocis ei facultatem eripuerunt. Miſ-
A ſas fac, bone vir, nugas poetarum de Mœri. quin potius D. Ambroſium laudas, ita ſcribentem; *Lupi ſi quem priores hominem viderint, vocem ei quadam naturæ vi videntur eripere: ſi autem eos homo prius viderit, exagitari memorantur*, libro ſeptimo, in Luc. capitulo decimo, hoc ridiculum dicit Andr. Lauren. de Lupo. & Ioan. Brodæus lib. ſeptimo, miſcel. capitulo
B 7. ſcribit eos, qui rationem huius rei quærunt, planè deſipere, ſed ipſe non ſatis ſapiebat, cõfundit enim lupum viſum cum vidente. Lupo viſo interdum homo obmuteſcit; ſed viſo, qui prius hominem viderat: hoc tantum vult Theocritus. Cur porro lupus viſum præueniens vidẽdo raucedinem adferat nũc cauſam Capella Tholoſ. Cantipratenſis, hoc vult fieri, quia lu-
C pus radijs oculorum ſuorum immiſſis homini, eius ſpiritus viſiuos in inſtanti deſiccet: ijs areſactis arteriæ deſiccentur, & ſic inſtrumento vocis obligatius impedito hominem rauceſcere lib. 2. de apib. cap. 57. par. 39. Verùm hoc de radijs non admitto. Ideò malum cum alijs dicere, id accidiſſe, quod qui in ferã improuiſam incidunt, ob micantes eius oculos &
D aſpectum formidabilem, metuunt vehementius: timor repentinus ſanguinem ad cor fugat, & frigus cæteris membris inducit, & ſubitam totius corporis alterationem: hinc raucedo, & vocis impedimentum. Nec vana videtur ratio venatorum nempe lupum; ſi prior hominem videat, ſe ad vindictam recolligere, & ſic noxium quendam illi, nec clamare
E queat, vaporem quaſi inſufflare; qui cum venenatus ſit poteſt raucedinem adferre: cum verò ſe ab homine iam deprehenſum videt, ac viſum fuiſſe, metuere & fugam meditantem de hoc vapore, emittendo non cogitare. Iul. Schaliger hoc de lupo totum falſum contendit.

Nec

Nec ſtruthiocamelus, nec tardigrada & domiporta teſtudo aſpectu pullos ouis excludunt: in arenis enim ea relinquunt, & aſpiciunt, ſolùm vt arceant nocitura: poſtea benigna mater tellus ea calore maturat; ſicut & lacertis accidit.

Ferarum rex Gallinacei metuit aſpectum re vera, nec fucus eſt dæmonum (vt quidã ſcripſit: *d*) ſed metuit ex quadam arcana antipathia. Sic enim videas buffone hiante, quaſi coactam, miro cum eiulatu muſtelam ſe ori deuorandam inſerere.

Ammian. d. lib. 4.

De reguli ſeu baſiliſci intuitu notior narratio eſt, quàm verior. Si reperitur hoc animal, volũt Nicand. in Theriac. Dioſcorid. lib. 6. Plinius lib. 8. Solin. c. 30. Schalig. exerc. 24. Mercurial. lib. 1. de venenis c. 21. violento halitu, ac virulento vicinũ inficit aerem, iſte necat accedentes. ſic Andr. Lauren. d. q. 11. Quod addunt ſi ſe in aqua pura & limpida conſpiciat, ipſummet emori: dicam verbulo, non credo. Nam ſi ſpiritus iſti ex eius oculis exirent, ipſi videnti forent connaturales, quare nec interimerent: ſin connaturales non ſint prius in oculis incluſi, debuerant nocuiſſe: ab aqua verò eos infici & venenari ridiculũ.

Adijciam his Vairi argumentis, vnũ quod mihi videtur difficilius. Norunt Hiſpaniæ genus hominũ, quod vocant ZAHVRIS, nos *Lynceos* poſſumus nuncupare, cum Madriti Anno M. D LXXV. verſarer, talis ibi puer viſebatur. Ferunt hoſce videre, quæ addita in penitis terræ viſceribus, venas aquarum & metallorum theſauros, & ſub ſarcophagis ſita cadauera, res receptiſſima, & celeberrima eſt: & fieri poſſe cenſuerunt, non Pindarus, Tzetzes, & alij poetæ modò, ſed & philoſophi: *e* quorum nonnulli vim hãc humori melancholico, & natorũ inde ſpirituum vehemẽtiæ aſcribunt. Melior hæc ratio foret ſi tantùm putarent ſe videre non viſa: nunc cum viſis veritas reſpondeat, inanis eſt. quid ſentirem, aliàs explicui, *f* nec muto ſententiam: venas aquæ nouerunt, ex vaporibus manè & veſperi locis illis expiratis. Venas metallorum cognoſcunt, ex herbæ quodam genere illic naſci ſolito. Theſauros, & cadauera (dicunt enim, quæ & qualia) putarim à dæmonibus oſtendi, & indicari. Poteſt acies oculorum, quando nullum denſum corpus interijcitur, diffuſiſſima ſpacia trãſmittere: ſed medium iſtud ſarcophagorum, aut telluris, tam denſum, ſolidum, & opacum, id vel omnino expers, vel parum capax eſt illuminationis & pelluciditatis, quæ ad videndum neceſſaria. Accedit, quòd hanc iſti facultatem videndi ſolent ad certos dies reſtringere, feriam tertiam & ſextam, quod latentis pacti indicium. Quinetiam rubedo oculorum, quæ in Zahuris maxima conſpicitur, plus noceat, quam iuuet acumen oculorum.

Cæl. Rhodig. lib. 6. antiq. lect. c. 1. & Vairus d. li. 2. c. 4.

Comment. in Medeæ ver. 231.

Concluſio tertia, *Neque contactus ſolus per ſe ad hæc eſt idoneus ſatis.*) De faſcinatione probant Vairus & Condronchus, ſed argumenta id æquè conuincunt de cæteris mirandis effectibus.

d. l. 2. c. 10. d. l. 2. c. 3.

Primò, Tactus, quatenus tactus, homini datus fuit ad propriæ vitæ conſeruationem, nec vim habet aliã, niſi tangendi. Si verò vim aliquam habet huiuſmodi mira perpetrandi, vis illa ſit oportet ſalutaris natura ſua, vel noxia. Si ſalutaris, ſuo prius corpori ſalutem adferret: ſi noxia, prius necaret eum cui ineſt: horum tamen nihil cernimus contingere. Deinde in omnes æqualiter ageret: quos tangeret: ſanaretque, vel læderet etiam quos nollet. Nullis denique foret opus alijs obſeruationibus ac ritibus. quæ cuncta videmus aliter ſe habere.

Digitized by Google

Scio farragines multiplices experimentorum contra ſententiam noſtram adferri; ſed parui ſunt momenti.

Primò tradunt torpedinem ſariſſa ictam tenentis manum, corpuſque totum torpefacere: hyenæ vmbra canes obmuteſcere: ſerpentem quernis contactam frondibus emori: eãdem ibidis penna ſiſti: viperam arũdinis, vel faginæ virgulæ percuſsione obſtupeſcere; veſpertiliones folijs platani abigi, eryngium capræ ſumtum ore, greges totos ſiſtere: cæteras pennas aquilæ pennis mixtas, cõtactu abſumi: lepore marino viſo, vel tacto, necari nonnullos: lupinas fides ſi iungas agninis, iſtas diſſilire. *Reſpondeo* hæc cuncta ratione antipathiæ naturalis euenire, & occultarum qualitatum diffuſione noxia his alijs. nec valet conſequentia, ſi inde ad hominis contactum quo tãgit alium hominẽ argumẽteris. nam homo homini ſpecie ſimilis eſt, nec naturalis antipathia in eadẽ ſpecie locũ habet: in illa ſpecie differunt ab ijs, quibus nocent.

Secundo illud Lucani de Echineide, ſeu remora, vrgent:

----Puppim retinens auro tendente rudentes
In medijs echineis aquis.----

Reſpondeo, id cum ſemel, aut bis tãtum acciderit, ſi accidit, caſu ex alia quapiam cauſa accidiſſe. Ecquid poſt tot centurias annorum, tam frequenti nauigatione, cauſæ, vt nihil huiuſmodi audiatur? certè nõ mortua ſpecies: Vidi vnam apud Iacob. Plateau Tornacenſem, habent & alij alias. vis potius illa ſiſtendi conficta fuit; ſed quia DD. Baſilius & Ambroſ. in Hexam, meminere: potes confugere ad occultam aliquam qualitatem huius beſtiolæ, quæ vim habeat ſiſtendi motus. Lege ſi lubet Conimbricenſes noſtros in libr. 7. Phyſic. 2. q. 1. ar. 6.

Tertio iſta fides aliam vniſonam cogit tinnire. *Reſp.* cum æqualiter vtraque ſit extenſa, nec admodum procul ab inuicem remotæ ſint, recipiunt eandem aeris criſpati reuerberationem.

Quarto Magneti ferrum affricatũ, poteſt aliud ferrum attrahere. Taurum furentem ſi ficui alliges ſtatim manſueſcet. *Reſp.* vtrumque fieri poſſe occulta quadam ſympathia, atque conſenſu qualitatum. De magnete multis noſtri Conimbric. d. q. 1. ar. 3. eos adi. De tauro non ego credulus, nec qui velim periculum facere, ſcio tamen ad cauſam phyſicam referri à Glyca: quod ficus inter arbores ſucci pleniſſima ſit: quamobrem halitum ex ſe calidum, aerem ſecantem, penetrabilemque emittere; qui tauri alligati ferociam domet, & appenſarum carnes auium mollefaciat.

Quinto. Cum puella napello educata, ſi Alexander Macedo cõſueſſet; lethalis ei, iudice Ariſtotele, cõtactus fuiſſet. *Reſp.* non contactu ſolo, ſed ſudoris, & halitus commixti contagione, hanc eum peſtem fuiſſe hauſurum. Sed contagio nihil habet mirum, neq; inſolitum.

Sexto. Cadauer coram occiſore, propter præcedentem contactum, ſanguinem ſolet fundere. *Reſp.* Varias reddi cauſas. quidam miraculo tribuunt: quidam caſui, quo factum ſit aliquando, vt cadauer tum cruorem mitteret, cum præſens erat reus homicidij. recenſui alio loco multas hac de re ſententias, & auctores laudaui; *h* neque adhuc dum video, quid ſolidius adferatur illa antipathia, ex vehementi odio occiſi in occiſorem: quod qualitatem latentem, & arcanam impreſſerit corpori, cum cadauere permanentem: & huc referendum illud Lucretij.

h Cõmen. In Octauiã Senecæ ver. 137.

Idque petit corpus mens unde eſt ſaucia amore.

Namque

Namque homines plerunque cadunt in vulnus, & illam
Emicat in partem ſanguis, vnde icimur ictu.
Et ſi comminus eſt hoſtem ruber occupat horror.

Vt ſit viui amantis, & mortui hoſtis comparatio. Sic Lemnius lib.2. de occul.natur.mirac.cap.7. Langius epiſt.40. Pictorius Dialogo 9. Gemma lib.1.de characteriſm.cap.6.

Septimo obiiciuntur varia curationum genera mire frequentia. In primis praxis quotidiana militum, qui ſolo afflatu, oſculo, aut nudi linthei appoſitione ſanant: etiam atrociſſima vulnera: quam vocant *artem S. Anſelmi.* item genus illud *Salutatorum*, vt vocant in Hiſpania, vel *Gentilium S.Catharinæ, aut S. Pauli,* vt nuncupant in Italia, vel *feriæ 6. Paraſceues filiorum* vt nominant Belgæ, qui omnes dono ſanitatis in varijs morbis ſe præditos gloriantur. Iuuat eos auctoritas Pomponatij lib. de Incantationibus ca.3. qui reſpondet, ſicut in herbis, lapidibus & animantibus inueniuntur hæ virtutes ſanandi: ſic nihil repugnare, quin & in tota humana ſpecie ſimiles vires inueniantur, vt in vno homine ſit virtus talis lapidis, in alio talis plantæ. Quod ergo planta hæc, vel lapis ille poſſit, idem hominem etiam hũc, & illum naturæ vi effecturum.] Implicatior hæc res eſt, quàm vt vna propoſitione queat enodari. Quare dico primo, *Donum conferendæ ſanitatis, ſiue curationis, eſſe donum ſupernaturale, & gratiam gratis à Deo datam.*] hoc certa fide tenendũ, ex D. Pauli verbis K *alij quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ: alij autem ſermo ſcientiæ, ſecundum eundem ſpiritum, alteri fides in eodem ſpiritu; alij gratia ſanitatum in vno ſpiritu; alij operatio virtutum, alij prophetia: alij diſcretio ſpirituum.*]

K 1.Cor.1. verſ.9.

A Tale curationis donum, ſed à febribus tantum ſanandi, habere putantur in Flandria, quotquot nati ſunt ipſo die Paraſceues: & quotquot nullo fœminino fœtu intercedente ſeptimi maſculi legitimo thoro ſunt nati: quod nequit ad naturalem cauſam reduci. quare prodigioſa eſt curatio, &, ſi nihil ſuperſtitionis accedat, reducenda ad hanc primam con-

B cluſionem. non enim abſimile vero eſt, ob diei honorem & myſterij ſanctitatem, & honorem coniugij, hoc Deum conceſſiſſe. Nec etiam potuit niſi virtute diuina fieri, quod refertur Reges Angliæ olim quoſdam annulos benedixiſſe vtiles neruorum contractioni & ſpaſmo, ac morbo comitiali: eoſdem etiam contactu ſtrumoſos ſanare ſolitos, & vtrum-

C que conceſſum D. Eduardi Regis meritis, ſcribit Polydorus Virgilius lib.8.Hiſtor.Angl.fol.140. Neſcio an eodem referendum illud Petri Bleſenſis Archidiaconi Bathonienſis: cuius opera ſtudio Ioannis Buſæi noſtri partim de nouo, partim correctius edita anno ſuperiore: ſcribit Bleſ. *Fateor quidem* (ait) *quod ſanctum eſt Domino Regi aſſiſtere: ſan-*

D *ctus enim, & Chriſtus Domini eſt, nec in vacuum accepit vnctionis regiæ ſacramentum: cuius efficacia ſi neſcitur, aut in dubium venit ſi dem eius pleniſſimam faciet defectus inguinariæ peſtis, & curatio ſcrophularum.*] tantum ille epiſt.150.ad clericos aulæ Regiæ. Prodijt ante annos duos liber bene prolixus cuiuſdam Guilh. TooKeri, cui titulus *Chariſma*

E *ſiue donum ſanationis*, quo conatur docere hoc chariſmate ſanandæ ſtrumæ præditam, quæ hodie regnat in Anglia Elizabetham: accepi librum dono Illuſtris Viri Marci Velſeri Patricij & Cõſularis Auguſtani, qui qua eſt eruditione & humanitate, noluit me beneficentiæ ſuæ expertem

pertem

pettem eſſe. Eo in libro mihi multũ
adulationis. & fuci, parum ſinceritatis & veritatis viſum ineſſe; nec fidẽ
mereri. In primis vult hoc domum
Regibus Angliæ ab ipſo vſque Lucio
competiiſſe: nec quidquam affert ad
id probandũ. nec fieri id poteſt. Nam
poſt Lucium multi Reges nõ Chriſtiani fuere, quos ille vnctos non dicet opinor. deſijt ergò penes illos chariſma & interruptum fuit. Et cur meritis D. Eduardi demit, quòd tribuũt
cæteri? an vt Franciæ Regibus antiquioris priuilegij ſplẽdorem eripiat?
an vt doceat (quod impudenter aſſerit p. 84.) Reges Franciæ per quandã
propaginem ab Angliç Regibus accepiſſe? & vide, vt probet. quia Francorũ, ferè totæ prouinciæ iuriſdictioni
Regũ Angliæ ſubijciebantur. bellam
rationem, & dignã à Francis elucidari, quod nõ diffido facturos: niſi inepto huic ardelioni reſpondere dedignentur. Nec illud quidẽ probat, vt
nec Polydorus, licet aſſerat idẽ ſucceſſoribus Eduardi collatum, quòd Eduardo: de quo quis nõ immeritò dubitet. nã nec in bulla canonizationis
D. Eduardi, nec in vita eius conſcripta ab Eilrhedo Rhiuallenſi amplius
habetur, quã D. Eduardũ quandam
mulierem ſtrumoſam perſanaſſe; nec
vnũ verbum additũ de ſucceſſorum
chariſmate, vt nec à Tagantio, quem
ipſe ẽt adducit, & vtriuſq; verba adſcribit; vt in manifeſto mendacio deprehẽdatur. Solũ ergo illi de Eduardo probarunt. Addo ex Bleſenſi Henricũ II. de quo loquebatur: Polydorus addit ſui tẽporis Henricũ VII. &
Henricũ fortè octauum, ſed nondum
ſchiſmaticum, nondum hæreticum:
nam Hiſtoriam ante ſcripſerat. Quid
ſi Polydoro dicam, me credere, ſi ipſi
Henricus 8. pro mẽdaciſſimo ſcriptore eũ non habuit; ſi non idem Cambdenius, & quotquot rerum Angelicarum bene periti, iudicant? Res tan-

A ta vnico teſte non poteſt probari.
TooKetus autem idem donum contendit non ſimpliciter conceſſum Elizabethæ, ſed multò excellentius,
quia ſanctior Eduardo. Non mirere:
nam & Apoſtolis, & Sanctis, & omnibus, & ipſi Sãcto Sanctorũ præfert
eo libello in Præfa. & c. 3. 4. nõ ſemel.
Demũ quo pacto probat hoc Reginale miraculũ? Primũ pag. 90. per fi-
B ctitium quoddã ſuum colloquium cũ
Pontificijs quibuſdam, quorum nec
nomina, nec colloquij locũ, aut tẽpus
addit; ne deprehendatur. cur nõ finxiſti, Sanderũ, Campianum, Alanũ,
Stapletonum? glorioſè de his triumphares. Nũc reſpondeo eſſe quendã,
qui de quodam, cuidam nihil credit.
vis ſcire? ergo, tibi, de toto hoc colloquio. Summa colloquij, ſe illos con-
C uiciſſe, bullas excommunicationis in
Hẽricum VIII. à Clemente VII. & à
Paulo 3. & in Elizabetham à Pio V.
latæ, impias fuiſſe; quia Reginæ Elizabethç chariſma ſanationis integrũ
remanſiſſe poſſit oſtẽdere. quo audito, illos quaſi animis conſternatos ſubitò conticuiſſe, opinor impudentiã
tantam admirantes; vel metu delationis negare non audentes. Sed quo
D pacto probat? primùm ſe à teſte fide
digno inaudiuiſſe quendam Romanenſium fidei, in via ſibi occurriſſe
probè Londinũ qui fateretur, ſe ſtruma Reginæ contactu liberatũ. Quaſi verò ille vnicus teſtis, nec nominatus, nec iuratus, nec temporis, nec circumſtantiarum cæterarum memor
ſufficiat ad conuincendum. His addit poſtea teſtes alios curatos tem-
E pore, quos nominat omnino quatuor
duos maſculos, & fœmellas totidem:
vt ſint duo paria. Et hi ſunt *multa millia, quos ait ſanaſſe, & uelle
ac poſſe infinitiorem numerum*. Probat etiam à cæremoniarum ſanctitate; quæ mihi ſuſpectæ, quia video medicos prius emplaſtra ap-

plicare, & eas longa diuerſas eſſe, ab ijs, quibus vſum fuiſſe, D.Eduardum ex Eilrhedo TooKerus non ignorat. Tertia probatio deducitur, ex eo qđ Regina nec omnibus, nec ſemper, ſed aliquibus aliquãdo hanc gratiam, & grauate ſolet impertiri (pag.105. & 106.) item quod pars magna hominũ curata iſtius gratię beneficio, quaſi relabitur in priſtinũ morbi ſtatum (d.par.106.) quod potius eſt indicio, non eſſe hoc chariſma a Deo; cuius perfecta ſunt opera & ſanationes; cõtra, quæ ope malorum ſpirituũ fiunt, nec planè ſanant, nec perpetuo liberant. Nec ad rem facit, quod ex Chryſoſt. ſubdit, nam id ad principium ſanationis pertinet, non ad recidiuam morbi, de qua nũc loquimur. Probat etiam quia quidam Iudocus Hũdius eam curationem pictã in lucem dedit. cur non addidit epigramma aliquod? Nam *pictoribus, atque poetis, quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas*. Nec plura habet probãdi genera, poſtea c.9. ſoluere conatur obiectiones aduerſariorum, quas ita proponit, vt appareat eum Puritanos, & cæteros merè Caluiniſtas planè habere diſſentientes, & inficiantes, ac damnantes totã hanc ſcrophulanam ſtropham, ſi nec fratres eius Euangelici credunt: fruſtra petat, me Catholicum ſibi credere, qui ipſum & fraterculos illos omnes pro hæreticis habeo, & ex ipſiuſmet opere poſſum efficaciter Catholicis (nã Caluinianos aut Caluinopapiſtas nihil moror) perſuadere non temere credendum libro TooKeriano. Argumenta hæc ſunt. Miracula propria ſunt Eccleſiæ Catholicæ, & nulli dantur, qui ſit extra Eccleſiã Catholicam. hoc probat c.5. Sed Elizabetha eſt extra Eccleſiã Catholicam: ergo Elizabethæ non dantur miracula. Min. probo, quia Eccleſia Rom. ſola eſt Cathol. Elizabetha, vt ſchiſmatica, eſt extra Eccle-

A ſiã Ro. Ergo Elizabetha eſt extra Ecclеſ. Catho. Maior probatur, quia Eccleſ. Cathol. eadem eſt, quę vniuerſalis: Romana ſola eſt vniuerſalis: ergo ſola eſt Catholica, ſolam eſſe vniuerſalem; docent omnia Hiſtoriarũ monumenta: certè veſtra Anglicana cuius caput eſt Elizabetha, mediam inſulam non egreditur. *Secundo*, Non poſſunt miracula fieri, ad confirma-

B tionem falſæ fidei: (*non ſemel hoc dicis, & vere dicis.*) Sed fides, quã profitetur Elizabetha eſt falſa fides: ergo ad confirmationem fidei, quã profitetur Elizabetha, nõ poſſunt fieri miracula. Minorem negabis; probabo, quando articulos fidei Elizabethinæ mihi propoſueris. interea quia Catholicos alloquor, quibus certum eſt Elizabetham eſſe Sacramentariam,

C & proinde hæreticam, argumentum eſt prorſus apodicticum. Nec potes retorquere, dicendo non faceret miracula, niſi vera eius fides foret, ſed facit, ergo vera eſt eius fides. nam aſſumis pro explorato id, de quo diſceptamus: ego verò præmiſſis nitor, quæ Catholicis ſunt fidei, hoc eſt certiſſimæ. *Tertio* in Eccleſia Catholica ſemper effulſiſſe chariſma ſanitatis,

D probas toto capitulo 4. ex D. Irenæo, D. Auguſt. & D. Nyſſeno, D. Gregorio Magno, & alijs, de reliquijs D. Stephani, de Gregorio Thaumaturgo, Hilarione, & alijs Sanctis, vſque ad noſtra fermè tempora. Vnde argumentor: Horum fuit vera Eccleſia, nos Papiſtæ ſumus in eadẽ, in qua ipſi fuere: ergo nos ſumus in vera Eccleſia, vos in alia eſtis, quàm nos: er-

E go vos non eſtis in vera Eccleſia. Vnde ſequitur verum, & inuictum eſſe primum argumentum noſtrum. Illorum Patrum veram Eccleſiã fuiſſe, tu ipſe fateris: quia fateris, per hæc miracula illorum probari miraculorum continuam efficientiam. Negas non in eadem cum illis Eccleſia eſſe:

pro-

Digitized by Google

probo. illi Romanũ Pontificem, pro capite Eccleſiæ viſibili agnouerũt, vt & nos: illi crediderunt, quicquid nos credimus purgatorium, ſeptẽ Sacramenta, pręſentiam corporis Dominici in Euchariſtia, orandũ pro defunctis, &c. quæ vos negatis, nos profitemur: nec nos quicquam credimus, quod illi nõ crediderunt: vos autem nec vnum illorum, quos nominaſti, miraculorum verorum patratorem, laudare poteſtis, quo cum in fidei catholicæ articulis per omnia cõueniatis, aut a quo nos in vllo diſsẽtiamus. Ergo nõ vos, ſed nos, in ipſorum Eccleſia, hoc eſt vera, ſumus. Ergo præterea fatearis oportet, vel illorũ miracula nõ fuiſſe vera miracula, vel Reginæ veſtræ, quæ alterius fidei eſt, quã illi fuere; vera miracula non eſſe.

Denique ſi quęram a te; cur in ſanitatibus a Veſpaſiano, Pyrrho & alijs Gentilibus, vel hęreticis collatis, non recognoſcas manum Dei, ſed Diaboli? reſpondes c. 5. quia infideliũ opera huiuſmodi actu & factu impurorum ſpirituum fiunt, & laudas D. Auguſt. huius ſententiæ veriſſimæ auctorem. Reſponde igitur, cũ hanc ſententiam veram eſſe credas; an fas tibi ſit, credere miraculis, quæ Chriſtianiſſimi Francię Reges in hoc genere ad fidei Apoſtolicę Romanę cõfirmationem operarentur? ſi fas credere, ergo iam concedis in probationem falſæ fidei (ſic enim profiteris) vera miracula patrari poſſe, quod negaſti, & eſt falſiſſimum. Si verò dicis id tibi fas non eſſe, nec nobis Catholicis fas erit credere, quæ facit Elizabetha ad confirmationem fidei ſuę, Dei ope fieri, aut vera eſſe miracula, ſed ea cogimur dicere, vel fictitia, ſi non verè ęgri, vel fieri phyſica aliqua vi emplaſtrorum aut aliorum adhibitorum, vel ex pacto tacito vel expreſſo cum dęmone, a quo nec hæreticorum genius, nec aliæ quædam circumſtantię multum

Lib. 10. de Trin. Dei.

A abludunt. Tu TooKere videris, quid me horum omnium malis credere: nã tibi credere, in ijs, quę aſſeris, nondum decretum mihi, neque conſtitutum. Neque tu cures ſuadeo, quid ego de hac credam: perge potius Dominam tuam palpare, & ſcribere, vnde caput vnctius queas referre. De Franciç regibus; quorum adhuc nullus apertè hæreſim profeſſus fuit; res B non Annalium modo, ſed & medicorum publicis libris, vt Guidonis in Chirug. magnæ tracta. 2. doctri. 2. 5. & Ioan. Tagautij libro 1. inſtitution. chirurgicar. & quotidiana certaque experientia eſt conteſtata; hoc illis beneficium quondã conceſſum fuiſſe, vt contactu ſtrumas, ſeu ſcrofulas ſanarent. Si vis ea naturalis fuiſſet, non per traducem hæreditariam C regni tranſiuiſſet in Regem ſolum, excluſis cæteris fratribus; quorum ſępè temperies, & complexio patri ſimilior, quàm Regis ipſius. Conditio quoque ſceptri, ſeu coronę, cui comes illa facultas media, nihil tale poterat naturaliter largiri. Quod verò Hieronym. Cardanus lib. contradiction. medicar. ſcripſit Reges Francorum ex longo eſu aromatum hanc vim ha- D bere, ridiculum, vanum, & dignum eſt ſcutica Io. Brodæi lib. 8. miſcellan. cap. 10. De Pyrrhi Regis digito, contactu morbos ſanante; iure optimo Anton. Mirandulanus cenſuit hoc mendacijs incredibilibus adnumerandum; vel, vt puto, dæmonicis potius. Nihilominus.

Dico 2. *negandum non eſt aliquando nonnullos inuentos, & inueniri, qui* E *ſolo contactu ſanant*. Hæc concluſio probatur legendis ſanctorum paſſim, & quotidiana experientia. Et hæ ſanitates conferuntur interdum, dumtaxat ad certum tempus, vt legimus de S. Beniamin apud Sozom. libro 6. & Nicephor. libro 11. & ſcimus B. Petronillã a S. Petro, ſpirituali

Digitized by Google

d.l.2.c.7.

eius parente, ad breue tempus ſanatã fuiſſe; & quod narrat Mich. Medina de puero quodam Salmanticenſi: interdum ad totam vitam non redeunte morbo. Ad tempus quidem id contingit, quando ſanans id à Deo impetrauit certam ob cauſam, maiuſque bonũ ſanati, v.g. ne ſanitate is abutatur, aut ad maius meritum patientię; alioqui ordinariç curationes miraculoſæ perfectæ eſſe conſueuerunt. Sanatio verò naturalis fit ad tẽpus, quãdo, ſubſecuta in melius immutatio, proficiſcitur ex ſola vi imaginatrice ęgri, vt de puero illo cenſuit idẽ Medina. Eſt in Hiſpania genus hominũ, quod Saludadores vocant: vel Enſalmadores, eo diſcrimine, quòd iſti dicant ſe ſanare vi orationum, quas cõceptis verbis dicunt: illi, vi ſaliuæ, & halitus, quem ægro inſpirant. de his dico 3. *Salutatores, & Enſalmatores, nec poſſunt diſtrictè, & in vniuerſum damnari, nec etiam in vniuerſum approbari.*] etenim poteſt fieri vt aliquando nonnulli habeãt donum ſanitatis: ſic Victoria, & Veracrucius: & ſic admittenda quę Nauarrus ſcripſit his verbis; *Porrò illi, qui vulgò Salutatores vocantur (quantumcunque aliàs ſint perditiſſimi homines) licite poſſunt ſuo munere perfungi: quoniam gratia illa gratis data huiuſmodi hominibus à ſolo Deo, conceditur in vtilitatem aliorum, & allegat, Margaritam confeſſor.*] Sed hoc nimis generaliter dictũ: raro enim ſicuti vtuntur, licitè vtuntur: nec credendum tot hominibus peſſimis hoc donum à Deo attributũ. Quamobrẽ conſulo Vicarijs, & Officialibus Epiſcoporũ, cęteriſq; ordinarijs, vt priuſquàm permittant eos, hoc curationis munus obire; diligenter examinent, an naturalibus vtantur remedijs, an verò per gratiam gratis datã, an per pactum cum dæmone operẽtur: quæ ſint ex circumſtantijs cognoſcenda,

Victor. relect. de Magia. Veracru. li.2. de anima ſpeculat.2. Manual. c.11. num. 36.

A Quod vniuerſim non ſint reijciendi, contra quam inſinuat Ciruelus 3. p. de ſuperſtitione c. 3. & 7. probatur, quia nunquã abbreuiatur manus Domini ne hanc gratiã quibus vult largiatur: certũ tamen puto, hanc nunquã largiri niſi Catholicis: hactenus enim nulla hęretici miracula fecerũt: & prudẽtiſſimè ſummus Franciæ Senatus deciſione quadam vni, ex hoc B genere empirico, an. 1577. vetuit donec ab ordine, & collegio medicorũ approbatus eſſet, ægrotis poſitiones vllas imperare, aut medicamẽta prębere, vel morborum curam publicè profiteri, lege An. Robertũ rerum iudicatar. l. 1. c. 5. doctiſſimè differentẽ.

Dico 4. *ſolo contactu, aut ſibilo, aut halitu, aut oſculo, naturaliter quemquam alteri grauem, & verum auferre* C *morbũ, vel vulnera ſanare, vel ferrum extrahere poſſe, non credo*. hæc concluſio tota eſt contra Pomponatium; quod ad contactũ, etiam repugnat Veracrucio, illius fundamẽtum iam poſui, huius autem hoc eſt: naturali complexione, vel conſtellatione quidam ſunt nociui, quod in faſcinatione patet ex ſolo aſpectu, ergo ex ijſdem cauſis, quidam naturali com- D plexione, vel conſtellatione erunt ſalutares, & medici. Sed tam paucis verbis multa ſupponit, non concedenda. primò quod de cõſtellationibus, Albertum ſecutus, ait, verum non eſt. Si loquitur de conſtellatione, quando iſte naſcebatur: omnes eam vim habituri, qui tum nati. quod quis credat? ſi de conſtellatione ſub tempus contactus; poterunt ſanare omnes; E quotquot tunc tangent: ſi de vtraque ſimul; annus ille magnus intercesserit oportet, qui eandem ſtellarum poſituram, & influxus reduxerit quando tangit; qui erant, quando natus, at quis tanto viuit, vel vixit tempore? Alioquin non poterit hoc alia die præſtare, quam quando poſitu-

ra

ræ æqualitas iſta, quam oportet, acci- A
derit, quàm igitur incerta futura hæc curatio? Secundò quod vulgarem illam de faſcinationeopinionem admittit, hoc poſtea docebo prorſus a vera Philoſophia alienum. Tertiò peccat illatione, nec enim ſequitur, nocua eſt qualitas hominis in hominē; ergo & qualitas hominis in hominem facienda eſt eſſe ſanatiua, nam

Problem. ſect. 7.

auctore Ariſtotele plura neceſſaria ad ſanitatem, quàm ad ęgritudinem; malum enim ex quouis defectu, bonum ex integra cauſa. Deinde contagio ſolo hauritur afflatu. Verum in hac curatione ſedulo obſeruāt modos tangendi certos, numerum & alias ceremonias. Accedunt multa ſuſpicione plena & periculo. Primò quod ſalutatores illi dicunt, ad virtutem hanc exercendam multo vini potu opus ſe habere: fieri autem non poteſt, vt vini potus proſit ad contrariorum morborum curationem, ſi proſit frigidis, non proderit calidis. Item ſolent panem a ſe admorſum porrigere morſis a cane rabido, vel infectis toxico: cui pani neutra cauſarum Veracrucili ſuffragatur. Tertiò dicunt in præſentia alterius ſalutatoris vim maiorem ſalutandi habentis, ſe ſanare nequire, quod eſt abſurdum, deberet enim potius vis illa, ſi naturalis eſſet, magis intendi. Quartò mentiuntur, cum dicunt naturaliter vnum ſalutatorem ab alijs ſalutatoribus cognoſci, licet eū prius nunquam viderint, quod ſignum alicuius notæ illis a dæmone impreſſæ. Sanè pleriſque rotæ veſtigium ineſt, vt dictitant ipſi, Sanctæ Catharinæ, vel Quiteriæ. Quintò falluntur, dum putant hanc vim competere ſeptimo cuique filio, ſi maſculinum ordinem fœmineus partus non interruperit, quod eſt ridiculum naturæ adſcribere, & non miraculo. Sextò ſæpè iactitant ſibi reuelari, quæ procul in eorum abſentia geſta fuere, vt ille, qui Torquemadæ patrem a morſu canis rabidi ſanauit, narrat Hiſtoriam ipſe Torquemada. Septimò gloriantur ſine nocumento ſe tractare poſſe carbones, & ardentem clibanum ſubire; quæ naturaliter fieri nequeunt; niſi ſe præmuniant lotione, & inunctione rerum frigidiſſimarum, quæ tamen non poſſunt, niſi ad

Herti Florū co. loq. 3.

B modicum tempus, ignis actiuitati reſiſtere. Vnde & Vairus narrat, ex hoc grege quendam, cum ingreſſus furnum fuiſſet, & alius, eo ignaro ianuam occluſiſſet, ibi flammis abſumptum.

lib. 2. de Faſcino c. 11.

Venio ad Pomponatij fundamentum, & reſpondeo; lapides, herbas & animalia, quæ vim aliquam beneficam huiuſmodi a natura acce-
C perunt, eam obtinere ex temperamento certo, & definito totius ſpeciei. fit enim inde, vt omnis magnes ferrum attrahat, omne rhubarbarum bilem expurget, omnis rupica morbum ictericum ſanet. Oporteret ergo, ſi ſalutatoribus vis ea naturalis ineſſet; ratione ſpeciei humanæ eam accepiſſent, & ſic omnes homines ea vi pollerent. Si ratione indi-
D uidui & ſingularis complexionis hoc vni tribuis, quod alteri adimis: cur non in magnete quoq; & rupica hæc diuerſitas, ratione indiuidui, reperitur, vt vnus magnes nequeat, quod poteſt alter? Neutra ergo ex parte ſimilitudo locum habet. Itē quod rhubarbarum bilem temperet, id facit ratione peculiaris ſui temperamenti, cuncta enim ſpeciei illius indiuidua,
E & nulla alterius, eodem planè modo morbis medentur. Sed in hominibus non poteſt eſſe hæc ſimilitudo, & paritas temperamenti: quia hominis forma diuerſiſſima eſt, a forma rhubarbari; quare & temperamentum corporis diſcrepat a tēperamēto rhubarbari, nam alias longè requirit diſpoſi-

Digitized by Google

ſpoſitiones materiæ forma hominis, quàm forma plantæ, ſucciue. Quo ergo pacto vis eadem naturalis ratione temperamẽti competat homini, quæ rupicæ, vel rhubarbaro?

Quoad illos autem, qui genus, & cognationem B. Pauli tumidis buccis crepant, ſeque angues ſine læſione contrectare poſſe; iam pleriſque impoſtura cognita eſt, ſolere prius contra morſum ſeſe antidotis præmunire.

De militari illa vulnerum curatione; audacter dico, niti dęmonico pacto, & ex genere ſuo, id lethale crimẽ loquor de illa, quę ſolum obligat linteo: nam quæ oleo, & vino vtitur: ſi congruo tẽporis interuallo ſanet, nec mala murmura his addat, aut alias ſuperſtitiones phyſicis licitis remedijs annumeranda. Blaſphemum quoque eſt vocare artem D. Anſelmi, quę fuit Magi illius Anſelmi Parmẽſis commentum. Accedit quod ſic à vulneribus, aut morbis ſanati, poſtea in dolores grauiſſimos, & ſępè morbos ſęniores reincidant, & vtplurimum vitæ exitum peſſimum ſortiãtur, quod poſſem mihi notorum multorum exemplis aſtruere. Sed parco nominibus mortuorum.

Ananias libro 4. de nat. dæm.

Reſtat quidpam Alberti Magni, qui refert duos ſe vidiſſe pueros, quorũ vnus cum ferretur iuxta oſtia clauſa, omnia, quæ ad dexterum eius latus ſita, aperiebantur: ab altero verò idem in ſiniſtris oſtijs præſtabatur, cur non ergo ferrum ex vulnere ad ſolum tactum, vel præſentiã alicuius excidat? Nonne ſcribit Matthiolus, in Italiæ montibus herbam ſe nouiſſe, qua ab equis calcata continuo ferrei calcei ſoluuntur. Pici herba cuneum adactum extrahi, teſtibus Democrito & Theophraſto. Æthiopide herba certo ritu incantata, feras omnes ſi admoueatur aperiri, & ſuo tempore Venetijs furem ſuſpendio dam-

Ex lib. 3. de motu animaliũ.

A natum, cui ſi fores omnes patefiebãt] *ſic ille epiſt. Nuncupatoria* in Dioſcoridem. *Reſp.* In vltimis duobus apertam incãtationem acceſſiſſe, in prioribus duabus herbis, occultam attrahendi & diſijciendi vim à natura inſitam: quæ vis naturaliter hominibus ineſſe nequit. Nec ratione ſpecifica, quia non omnes habent, nec indiuiduali: quia conditiones indiuiduantes non producunt talem effectum.

B Quare nec Ariſtoteles, nec quiſquam rectè philoſophantium, hoc eſt crediturus, *mirandumq; vehementer vnum Albertum, plura narrare ſolum, ſe huiuſmodi creditu difficilia vidiſſe, quã ad illum vſque* (vt ait Ant. Mirandulanus) *cæteri qui exſtant, ſcriptores tot ſæculorum ſimul omnes.*] Si tamen hoc accidit, dæmonis præſtigijs adſcribẽdum.

C Cuius etiam pacto, & incantationibus fretos fuiſſe Pſyllos & Marſos, ſatis colligitur; ex Plutarcho, Plinioque, clarius etiam Alchimus Auitus lib. 2. his verſibus;

Iam Magicam digne valeat quis dicere fraudem;
Occultas tacito tentantẽ pectore vires
Legifer vt quondam vates, ſub regno ſuperbo,
D *Dum noua monſtraret iuſſi miracula ſigni,*
Commouit liuore magos, vt talia tentent,
Accumulentque ſuas zelo feruente ruinas,
Queis forſan ſi ſuppeteret non vana poteſtas,
Demere non etiam properarent addere monſtra,
E *AEmula ſed ſignis tantum, non viribus æqua.*
Quod remouere nequit, duplicata ſuſtinet ira.
Hinc eſt laudato quod poſſunt carmine Marſi,
Cum tacita ſauos producunt arte dracones

Abſen-

Abſentes, & ſæpe iubent conſligere ſecum.
Tunc vt quiſque grauem bello perſenſerit hydrum.
Aſpidis aut duræ clauſas cognouerit iras,
Concutit interius ſecreti carminis arma;
Protinus & laxis verbo lactente venenis,
Mox impune manu coluber tractatur inermi.
Et morſus tantum, nō virus in angue timetur:
Interdum perit incantans, ſi callida ſurdus
Adiutoris contempſit murmura ſerpens.
Hoc quoniam de matre trahūt & origine prima,
Anguineæ fraudis quod ſic, linguaque perit
In ſpeciem reddūt commercia mutua fundi.

CAPVT IV.

De Magia artificiali.

HÆc mira quædā perficit per humanam induſtriam: tantū enim nunc loquor de operatrice, diuinatoriç ſuum locū reſeruo. Magica *operatrix artificialis*, & ipſa duplex eſt, *Mathematica & Præſtigiatoria. Mathematicam* voco, quç nititur principijs geometricis, arithmeticis, vel aſtronomicis, huius exēpla ſunt Sphæra illa Archimedis, ſecundum Claudianum vitrea, de qua M. Tullius, & in Siracuſarum obſidione nauiū per ſpecula cōbuſtiones: Archytç columba lignea volans: Leonis Imp. auicula aureç cantillantes: & Boetij çreæ, volantes & cantillantes, ſerpentes ex eodem metallo ſibillantes, & ſimilia multis narrata. Hæc Magia vocatur ab Herone & Pappo θαυματαυργική.

1. Tuſc. & 2. de natu. Deor. Plutarch. in Marcel. Zonaras tom. 3. Gellius li. 10. No. Glycas & Manaſſ:s in Annal.

A Supponendum autem nihil hanc efficere poſſe quod rerum naturç repugnet: quinimò indigere cauſarū naturalium ope certo motu & dimenſionibus applicatarum, vt in ſpeculis illis Archimedis, & hydraulicis noſtris & automatis patet. Quare ſi quis effectus proponatur, cauſarum naturalium efficacitatem ſuperans, ille ad prodigioſos referri debet etiamſi humana B induſtria ad inſtrumenti cōfectionem, motum ve cōcurrerit. Idcirco diſſentio à Guilhel. Pariſienſi, Medina & alijs, qui caput æneū Alberti Magni (quod narrant) humano credūt artificio arriculate locutum, nec enim humana induſtria huc vſq. pertingit, nec naturalis ratio patitur, vt res inanimata, vocem humanam, ad libitum interrogantium reſpondendo C emittat, nam hæc vitam, & reſpirationem in loquente, & perfectiſſimam vitalium organorum cooperationem, & diſcurſum quendā loquentis, requirunt. Quæ cū huic capiti defuerint omnia: ſi loquebatur, ille in capite loquebatur, qui in ſtatuis idolorum oracula fundebat: qui ſolus cacodæmon fuit. Notum enim ſimulacra vocis propriæ expertia fuiſſe. *Si-* D *mulacra*, enim *Gentium argentum et aurū: os habent & non loquentur, neque enim eſt ſpiritus in ore ipſorum.* Fuit illa ſententia Guilhelmi, & olim Hermetis. ſed a Theologis confutata iampridem. Huc pertinet globus ille artificioſus, ſeu ahenea ſtatua, ſic confecta, vt ex occulto loco, funiculo, qui intenſus erat remiſſo, ſagittas in ſpectātem eiacularetur, quo pacto Ken-E nethum III. Scotorum Regem, a Fenella interemptū, in Maioris & Boethij *Scotiæ Annalibus* legitur. Eodem reducenda quorundā mirifica ſolertia vt artificis illius, qui Romano Imperatori, vitrum flexile, & non fragile obtulit, de quo poſt veteres Guido Aret. epiſt. ad Michaelē Monachum ſeren-

Caſſiodor. l. variar. in pen. & Fo ſitian. in Panepiſtemone.

Pſal. 134. c. 15.

D. Th. li. 3. cōtra gēt. c. 104. Valentian. 2. 2. diſp. 12. p. 2.

ferentium immania pondera fronte, & funambulorũ globis inſiſtentium vt vidi) & qui membra, quaſi lutea cõfractaue, vti lubet, flectunt, de quibus egit D.Chryſ.hom.19.circa fi. ad Pop.Anthiochen.ad quæ ſolet plurimum iuuare corporea diſpoſitio, & naturalis agilitas, vt plurimis exẽplis docet And.Libauius p 2.Mirabilium tracta.de Noctambulis in fin.operis.

Altera ſpecies ludrica, & deceptoria, vocari poteſt *præſtigiatrix*: (a qua factum, vt mira Magorũ a Græcis παίγνια & χλεύη; a latinis; ludi, & ludrica, & ludibria vocata ſint, (vide Heraldum in lib.1.Arnobij pag.31.) cuius effectus nõ ſunt quales aut qui videntur, ad eam pertinent pleraque quæ ab agyrtis, circulatoribus, & funambulis creduntur patrarij incãtationibus, cum agilitate pedũ, vel manuum fiant, vt quæ de Reatino quodam narrat Pomponatius: interdum fiunt etiam per animalia bruta longo vſu edocta, vt quæ Ioannes Leo narrat, de aſino, & camelo interdum per merã impoſturam, & meatus occultos aliquibus ſubingreſſis, vt faciebãt ſacerdotes Beli qui a Dracone cibos deuorari fingebãt, vt fiebat celebri in illa ſolis mẽſa, quam vulgus peregrinorum putabat ſponte ſua cibos ſuggerere, reuera tamen cibi a viciniæ vrbis incolis ſuggerebantur. Et etiã accidebat, in fictitijs illis idolorũ amoribus ac ſtupris, de quibus Ioſephus, & Rufinus. Item quãdo Barchochabas, pſeudomeſſias Iudæorum, ſtuppulã in ore ſuccenſam anhelitu ventilans, flammas vomere videbatur, teſte D.Hiero. Apolog.aduerſus Rufinum: ſimile putarim, quod de Caco latrone narrat in Alcide poeta. Talia quæ vocat Irenæus li.1. aduer. hæreſ.c.4. Anaxilai ludrica, v.g. facere vt conuiuæ videantur habere Æthiopicum nigrorem, vel defunctorum pallorem, aſinina aut equina capita,

Deſcriptio. Africæ lib. & lib.9.

Daniel 14. D.Hiero. epiſt.103. ad Paulin, Herodo. lib.3.

Ioſeph. li. 18.ant.c.4. Rufin. lib. 2.hiſt. Eccl.c.25.

A commentum vetus Plinio lib. 28. & 35. & Sexto Empirico notum libro 1. Pyrrhoniar. vt docet Marſilius Cagnatus lib.3.varior.cap.10.

Thaumaturgica, vt & Magia naturalis, per ſe bona eſt, & licita, vt omnes artes per ſe ſunt bonæ. Per accidens vtraque fit illicita, primo quãdo in malum finem referunt, ſecundò quando ſcandalum oritur, eo quod B putentur hæc fieri dæmonum opera: quare non deberent huiuſmodi permitti, niſi circulatores publicum & idoneum a Catholicis haberent artis ſuæ teſtimonium. Tertiò ſi quod inde ſpirituale vel temporale damnũ corporis, aut animæ immineat ipſi circulatori, vel ſpectatoribus. Ex hoc enim capite damnantur, qui ſine neceſſitate, vel cauſa iuſta, ſe mortis pe- C riculo per luſum exponunt.

Cæterum *Naturalis* & *Artificioſæ* Magiæ, duo ſunt velamina; quibus ſe occulere ſolet Magia *Diabolica*. ſemper enim, vel naturæ vim mentitur, vt in ijs quæ de aſtrorum influxu & temperie hominis ſuperiore capite diſſeruimus, vel mentitur artificium, vt in characteribus, imaginibus & huiuſmodi, de quibus diſpu- D tandum q.ſeq.

Silu. & Fumus in verbis ars Nat. ca.15. nu.8.

Nunc de præſtigiatrice quædã, ad alia quæ poſtea differentur lib.2.q.8. Sapienter ab Vlrico Molitore lib. de Phytonicis mulierib. animaduerſum fuit a Diabolo ſic mediũ diſponi poſſe, vt vna res alia videatur, & talia experimenta plurima fieri a ioculatoribus, cum autem ſatanas *ſit magiſter* (ait) *ioculorum*; nemini dubium E eſſe, quin ſubtilius hæc Diabolus operari poſſit. hic, nunquam diſcipulus eſt doctior præceptore. Talis illa, de qua Niderus, *in Formicario, c. de maleficis, & eorum deceptionibus*; *Coloniæ*, inquit, *citabatur virgo quædam, quæ mira in conſpectu nobilium feciſſet, quæ arte magica videbantur fieri*.

map-

Digitized by Google

mappam enim quandam dicebatur laceraſſe, & ſubito in oculis omnium redintegraſſe: vitrum quoddam ad parietem a ſe iactatum & confractum, in momento reparaſſe & ſimilia. Manus inquiſitoris euaſit excommunicata. Bodinus notat, eos ſolere decem magicis præſtigijs vnum ſubtilitatis, ſeu agilitatis artificioſæ actum miſcere. vt perſuadeant, quæcumque ab ipſis geruntur, citra præſtigiũ, ſola dexteritate, & arte fieri, procurant, vt quicquid ſortilegij admiſcent, id ſubtilitatis, & agilitatis eſſe videatur. Amat ſatan homines ad riſum prouocare, vt læti, ac hilares imbibant impietatem, ſic præſtigiatores iſti agyrtę, ioculari, mimiones, circulatores, ipſos iudices ſæpe ad ineptam quandã lętitiam, & admirationem pertractos faſcinant, vt cuncta ipſis iocatoria tãtũ, nec punienda videantur. frequens talium ſemper vbique prouẽtus fuit, & ſeges etiam hodie in aulis quorundam Principum, alio & cicuta nocẽtior. In Francia Triſcalinus corã Carolo IX. aliàs laudato Rege, ex cuiuſdam nobilis, ab eo remoti, torque; annellos ad ſe ſigillatim cunctis ſpectantibus pelliciebat, eoſque manu recipiebat aduolantes vt videbatur: nihilominus mox torquis integer, & illæſus repertus fuit. Hic conuictus multorum, quę nec arte, nec actu humano, nec natura fieri poterant; faſſus eſt ope diaboli cuncta ſe perfeciſſe, quod antè obſtinatus negauerat. Ioannes Trithemius, ex antiquioribus refert, anno 876. tempore Ludouici Imp. Sedechiam quendam religione Iudæum, profeſſione medicũ, ſtupenda quædam coram Principibus viris feciſſe. videbatur hominibus deuorare hoplomachum equitem; currum quoque onuſtum fœno cum equis, & auriga: amputare capita, manus, & pedes; quæ pelui coram impoſita ſanguine ſtillantia cunctis

Bond'n. in dæmon.

A ſpectanda præbebat, & ea ſtatim hominibus illæſis ſuo, quoque loco reſtituebat: venationes, decurſiones, & haſtiludia. & quæ homines in terris agitãt, ea in aere audiri faciebat: media bruma hortum amœniſſimum, in Cæſaris palatio, arboribus, herbis, floribus, cantillatione auicularum, ſubitò natis, & auditis producebat: Si quis pedem attraheret alterius, pes B ſubſequebatur, & homo innoxius perſiſtebat. In Sicilia Eunum proponunt, ſed eius facinus illud, quo inter verba flammam ore videbatur vomere, artificio quoque non pręſtigijs planè tribuendam: nam in ore abditam nucem ſulphure, & igne plenam habebat, qua leniter exſpiratione mota, fundebat flammam, vt ſcribit Thomas Fazellus de ead. 2. rerum C Sicularum lib. 5. c. 2. idem c. 1. lib. 3. deca. 1. mira refert de quodam Diodoro, quem vulgus Liodorum vocat: hunc magica arte imbutum, miranda præſtigiorum machinatione Catanæ floruiſſe. *Is namque potenti carminum ſuorum vi homines in bruta animantia conuertere, omniumque ferme rerum formas in nouas metamorphoſes transfundere longiſſimiſque D à ſe ſpatijs diſſitos, repente ad ſe trahere poſſe videbatur. Catanenſes præterea adeò crebris laceſſebat iniurijs, & contumelijs dehoneſtabat, vt vaniſſima crudelitatis laqueis circumuenti, ad cultus ei pendendi ſtudium concitarentur. Qui cum capitis reus cruci tradendus eſſet, eliciorum carminum præſentiſſima arte e Catana Byzantium, cuius impe* E *rium eo tempore Sicilia agnoſcebat, & rurſus e Byzantio Catanam e lictorum manibus dilapſus, p vno temporum interſtitio, per aerem deuehi ſe iuſſit. Quibus veneficijs adeò populo factus eſt admirabilis, vt in ipſo quandam numinis potentiam eſſe ratus, errore ſacrilego cultum facris debitum*

tum ei exhiberent. Sed tandem à Leone Catanenſi Epiſcopo, diuina virtute ex improuiſo captus, frequenti in media vrbe populo, in fornacem igneam iniectus, ignis incendio conſumptus eſt.] Sic diuina iuſtitia præualuit, & qui ſe iudicibus fortè minus iuſto zelo motus eripuerat, è ſancti viri manibus elabi nō potuit. His ſimilia pręſtigia narrabo ſequ. lib. 6. in prin. & quædam Cratiſtheni cuidam tribuit Creſpetus ex Athenæo, & alijs quibuſdam eſt Antonij Gueuaræ Epiſcopi Modonedēſis li. 3. horologij principū c. 43. & 44. & meritò ſubdit, quod iā monui, iſtos ioculatores, quantumuis artificioſis, opera dęmonum adhibere; ideò legibus latis Frāciæ Reges S. Ludouicus, Philippus, Auguſtus, & Henric. 3. regno exultare tales ſanciuerūt. Creſpet. de odio Satanæ diſcur. 12. lib. 1. Noſtris tēporibus Cęſarium Malteſium Pariſijs captum fuiſſe, ſed aſtu carceribus elapſum ferebant; idque ei Baxius inquiſitor inter cætera in iudicio obijciebat; ſed cum vrgeretur, & damnationem metueret; à gubernatore, qui tum erat, iudicibus Eccleſiaſticis ſuſpēdere iuſſis, ereptus in aulam irrepſit; & ibi multa de nouo cœpit edere chartas luſorias in alterius eas tenentis manu, ipſe diſtās, ſic mutabat, vt bis, terque alia in eis figura appareret: in altera mēſæ parte poſita vaſa ad ſe alliciebat moto vitri tantū fruſtulo: cogitationes nonnumquam diuinabat alienas, vt cū ſparſa ſaccari granorū minutorum in menſam magna multitudine, quod quis ſibi granum mente delegiſſet indicabat; etiam ſi quis, in deligēda re propoſita, dubitaſſet, addebat hæſitationem, & reſolutionem: iactabat quod alter eſſet electurus, id ſe diu ante pręnouiſſe, & alia multa: propter quę tertiò in ius ab Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Mechlinienſi, D. Houio an. 1600. vocatus; cū ſiſtere ſe pollicitus

A eſſet, aufugit ad aſylum omniū Antichriſti pręcurſorum. Princeps ille; qui præſtigiatorem iudicio, auctoritate, non iure eripuerat; vix biennium ſuperuixit, & florente ętate interijt; nec quicquam illi poſtquam malæ cauſæ defenſionem ſuſceperat, poſtea feliciter in gubernatione ceſſit. Nō impunitos vnquam Deus Principes ſinit, hoſtium defenſores: quia nominatim B vetuit, ne præſtigiatricem quis viuere patiatur, Exod. 22. verſ. 18. hoc eſt, vt Philo interpretatur, noluit differri ſupplicium: ſed ipſo quo coniuncta foret die, interfici mandauit.

QVAESTIO I.

An vis characterum, annulorum, ſigillorum, aut imaginum ſit, qualem Magi contendunt. C

CVm Magis ſentiunt Ptolomęus, Aphrodiſæus, Porphyrius & alij Platonici, & ſtultiſſimi Artephius, ac Thebith; ex recentioribus Pomponatius, Ficinus, Dulcis, & Anton. Mizaldus in Centur. Memorabil. ſed ſuperſtitioſe.

Verè & prudenter negarunt Hippocrates, Galenus, & quos citabimus D infer. q. 3. omnes. Sanè rē acu tetigit Tatianus Aſſyrius; cenſens, ſiquid his efficiatur, id ex conſtituto fieri, dūtaxat quia dæmones hæc ſibi ſigna cōſtituerunt, & quaſdam quaſi teſſeras militares, aut pacta conuenta, vt homines ſolēt verborum certas formulas. Moſes Maymon pronunciat, mendaces, & ſtultos eſſe, qui ſoli figuræ, E ſoli ſcripturæ, ſolis denique lineamentis, aut vocibus aere fracto natis, tantam mirabilium poteſtatem adſcribunt, conſentiunt Medici, Theologi, & Iuriſperiti noſtri.

Doctor. dubitant c. 7.

D. Tho. 2.2. q. 96. a. 2. & 4. cōtra gēt. cap. 104. & 105. & ibi Ferrar. Sil. verb. ſuperſt. q. 10.

Notandū ex Conrado VVimpina, Magos triplex genus imaginum, ſeu figurarum habere. Quibuſdam adhibendas

bendas

Digitized by Google

Cirnelus de ſuperſt. p. 1. 3. Martinus de Arles li. de ſuperſtitionib. Condronchus lib. 3. de morb. venefic. ca. 1. BoKelius lib. de philtris c. 1. Vairus, Aman. & alij. lib. de ſuperſtit. ca. pen. & vlt. lib. 16. de varietat.

bendas docẽt ſuffumigationes & incãtationes, & per quinquaginta quatuor angelorum nomina exorciſationes, & alia, quę perfida ſunt & manifeſtam continent idololatriā. primò quia hæc nomina non niſi à dęmonibus potuerunt accepiſſe (quod Cardanus fatetur.) Secundò quia dicere, quòd tales fumigationes honorent Deum, aut Deo placeant, eſt error in fide: dicere autem quod talibus vti, non ſit dæmones ſacrificio honorare, & ideò damnabiliter εἰδωλολατρεύειν, etiam eſt error. Vtrumque definiuit Facultas Theologica Lutetiana. Artic. 10 & 11.

Alterum genus imaginū, characteribus & ſculpturis innititur, barbaris & peregrinis, in quibus ſunt nouem caldariæ, & nomina quatuor principum huius mundi cardinum, & ter ſeptẽ nomina ex Mahumeticis delirijs Arabum decerpta: quas illi figuras auctoribus tribuūt Germoni Babylonico, Hermeti Aegyptio, et Thori Græco: tales etiā numerāt quatuor Salomonis annulos. talia cūcta patet annumerāda primo generi ſuperſtitioſorum & execrabiliū; nec vim vllam habere poſſe, niſi à dæmone; quo Doctore, & Dedicatore miſeri ea acceperūt: quę per ſe vana, & inania eſſe delicijs, & laminis agens, docuit D. Hieron. Fatentur etiā ipſimet Albertus Magnus, & Rogerius Baconus. Eſt etiam in fide error, quod vnus dęmon ſit Rex Orientis, Alius Occidentis, & præſertim ſuo merito.

in vita S. Hilarionis, circa med.

Art. Pariſ. 25.

Tertiā ſpeciē genuit axioma quoddam Ptolomæi, *vultus inferiores cælo ſubiectos vultibus cæleſtibus*, & hinc intulere ſcorpios omnes terreſtres regi à ſcorpio cęleſti, piſciculos omnes fluuiatiles à cœleſtibus piſcibus, hoc nugamentum defendūt cum Ptolomæo permulti. Sed ſuperius iam ex parte hoc confutatum fuit. nunc addo, ſi tam potens illa correſponden-

Tertullia. Albertus, Baconus, Miſaldus. ſup. c. 3. q. 2.

A tia imaginatiæ figuræ ſuperioris in hanc veram figuram inferiorem; cur adiungūt ritus quoſdam ſuperſtitioſos? v. g. vt ſi talem expectas effectum, in tergo figurę eum debeas inſcribere; ſi contrariū, in fronte, idque faciēdum aliquādo manu dextra, aliquādo læua; ſigillum modò fodiendum capite deorſum, modo capite ſurſum, & cætera de hoc genere. Vnde nihil

B vereor concludere, cum Gerſone, & VVimpina, hāc etiam vltimam ſpeciem ſuperſtitioſam damnatam eſſe. Fundātur enim hæc omnia in aphoriſmo Magico libri impij; qui inſcribitur ARBAGHTHEL ארבעתאל in Septena 2. vbi traditur, quod quādo Deus nomina rebus vel perſonis impoſuit, ſimul cum nominibus vires, & officia quædam illis distribuit:

C & ita caracteres ac nomina conſtellata (*Imagines ſub certa conſtellatione formata, & nominata*) habent vim non ratione figurę, vel pronunciationis, ſed ratione virtutis, ſeu officij illius, quod Deus ad tale nomen, vel characterem ordinauit.] Hoc totum eſt mendacium confictum ad ſtabiliendā hanc ſuperſtitionem. Nomina quidem Deus in ſcripturis impoſuit

D ſanctis quibuſdam, myſterij ſignificandi cauſſa, & officio eorum, quo iſti functuri, conuenientia: ſed ipſi nomini Deus vim effectiuam nullam indidit. Animantibus verò cunctis Adam nomina indidit, non Deus.

Par ratio eſt de annulis, & ſigillis Magicis, quantumuis præferant ſpecioſiſſima nomina Raphaelis, Machabæorum, Salomonis, Elizei, Zachariæ, Conſtantini, & quorumdam

E ſanctorum: quibus nominibus etiam interuenit blaſphemia, dum hoſce ſanctos fingunt nefariè Magicis initiatos, item quia ſignum crucis, quo in ſigno vicit ille Magnus Imp. annumerant ſigillis ſuis dæmoniacis.

Denique certò tenendum quando

E 2 effe-

itized by Google

effectus aliquis ſequitur vſum characterum; annulorum, ſigillorum, vel imaginum: quod fieri interdum contendunt: id totum à dæmone fieri, qui conſtitutatum à ſe nugarum credulitatem conatur, vel de nouo mentibus inſerere, vel inſertam profundius & ſtabilius infigere.

Plato 2. de Repub. Trallianus lib. 10. c. 1. Philoſtrat. lib. 3. vitæ Apollonij, Ioſephus li. 8. antiq. c. 2.

Porrò vt nugacitas Hermetis, & ſimilium deprehendatur, vel ab indoctis, decerpam nonnulla, ex Italico lib. Ludouici Dulcis: qui non vult exemplo fictitij Salomonis, & Hermitis ſigilla in lucem edidit. deceret potius in Eccleſia Catholica talia obrui ſilentij cinere, quã typis tam ſplẽdidè euulgari. Aiunt ergo nugones: Qui gemmã poſſideat, cui in ſculptus aries, leo, vel ſagittarius, cunctis eum gratum, & gratioſum fore: cui virgo, taurus capricornus, hunc religionis amplectẽdæ auidum effici: cui gemini, libra, aquarius, hos amicos fidos, legum tenaces, & cõcordiæ ſtudioſos fore: contrà cui cancer, ſcorpius, piſces, ijs inferendum amorem, iniquitatis, leuitatis, mendacij: cui Saturni character, is gliſcens robore; cui Iouis, amabilis, fortunatus, ad ſummos honores prouehendus, cui Martis, inuictus; cui Solis, opulentus; cui Veneris, immerſabilis, & omnium compos votorum: idem, cui Lunæ. Quid multa? nulla eſt imago ſtellę, cui non peculiaris efficacitas inhæreat. Mitto ſtellas, draconis figura, lętum facit, & diuitem; aſtrolabij, fatidicum; idem (vide) aſini, ſi chryſolitho inſculpta: ranæ inimicos ad pacem, amicos ad odium impellit; cameli, dęmones cogit, &c. hæc ille lib. 3. de gemmis à c. 6. vſque ad c. vlt. Si nugabatur, certè craſsè ridet Prælatum illum, vnum ex Eccleſiæ cardinibus, cui opus inſcribit: ſi ſeriò, non habeo qui excuſem, cum ea, quæ ſolius Dei ſunt; infundere prophetiam, et religionis, ac fidei amorem, tenacitatemque, & ſimilia, tribuit aſinorum, & ſiderum figuris: Nonne hoc eſt ſuadere, vt relictis bonis artibus, & ſtudijs Ethicis, demergat ſe humana curioſitas in barathrum ſuperſtitionum, & facere, vt cuique ſit Deus annulus ſculptus, quem dextra gerit?

Sed alia ex parte negotium faceſſunt Pomponat. & Caietanus. Ille, cum obijcimus, pentagonos circulos, & alia huiuſmodi ſigna, aut characteres, duntaxat eſſe, qualitates quaſdam quantitatis: ipſam verò quantitatem, non eſſe principium operatiuum: *Reſpondet*, non eſſe figuram principium operationis, ſed tamen ad operationem plurimum conferre: ſic enim deformem materiæ figuram hominis animo triſtitiam, ſpecioſam verò eidem gaudium adferre. quod ſine ratione ab eo dicitur, quia Magici characteres, nihil neque pulchritudinis, neque deformitatis notatu dignæ, aut idoneæ ad has paſſiones gignendas, habent. Quod cùm ipſemet videret Pomponat. tandem confugit ad credulitatem ijs vtentium. Verùm credulitatis non maior vis eſt, quàm imaginationis: de qua vide dicta præcedenti capite.

Caietanus vt erat acuto ingenio, & peracri, vltrò etiam communem ſententiam nonnullis laceſſit. 2. 2. q. 96. a. 2.

Primò ſic ratiocinatur. figura, licet non ſit ipſum principium operationis, eſt tamen comprincipium. ergo, vt eſt figura, habet pecularem effectum. Antecedens probat, tum quia artificum inſtrumentis efficit figura, vt illa ſic, vel ſic operentur: tum quia ferrum latum ſuper aquas fertur, quod ſi in formam aliam contrahas, demergetur. *Reſpondeo*, figuram eſſe comprincipium in motu locali, & operationibus, quæ per hunc motum fiunt: vt ſunt variæ diuiſiones cõmuni per dolabram: per malleum, per aſciam: per ſerram: non verò in ope-

A operationibus, quæ fiunt per alterationem, neque id probant eius confirmationes: quarum etiam vltima fortaſſis falſa eſt. vix enim ferrum in tantam latitudinem queat extenuari, vt poroſum fiat, & aquis immerſabile. Sed eſto fiat, erit non ratione figuræ, ſed ratione quantitatis, quæ re non differt ab ipſa ſubſtantia, ſecundum multos. quæro enim, qua figura velit eſſe ferrum, circulari, quadra an pendagona? ſi dicat, hæc vel illa: inferam idem fore ſi alia ſit formata lamina; æquè tenui & lata figura, quod indicium eſt nihil operari figuram ſi dicat qualibet in figura ſufficere illam extēſionem, & diductionem ferri; certè fateatur neceſſe eſt, a figura hoc non pendere. non minus enim differunt extenſio quātitatis, & figura quantitati extenſę impreſſa, quàm albedo a ſuperficie parietis dealbati.

Secundò adfert fundamentum illud tertiæ ſpeciei imaginum, quod iam exploſum eſt.

Tertiò prætendit auctoritatem D. Thom. quaſi ſanctus doctor. d. c. 104. conceſſerit, imagines haſce virtutem aliquam de cœlo habere, quatenus ſunt imagines, & rem conſtituunt in ſpecie artificiali. *Reſpondeo* D. Thomam cum eo capite has ſuperſtitiones impugnet, hoc tantum ex perſona aduerſariorum dixiſſe, quaſi dicat; licet tibi de imaginibus id concederem, de characteribus tamen hoc falſum foret.

Quartò ſubdit, videri durū, & difficile eos omnes damnare, qui talibus vtuntur imaginibus. *Reſpondeo*, ſtultorum eſſe numerum infinitum; ideò ſufficere, quod re vera res ſit mala, & ſuperſtitioſa. Hactenus ſufficiant dicta: plura ſuppeditant, qui ex profeſſo de hac re.

QVÆSTIO II.

An numeris arithmeticis, aut muſicis magica vis vlla inſit?

PAtres Orthodoxi paſſim de numerorum cōnexione multa philoſophantur: ijdem tamē duntaxat, in hac proportione, & connexione B numerali, diuina quædam myſteria contemplabantur, nec vllam vim naturalem, vel Magicam, numeris ipſis, qua tales, tribuebant. Pythagoræi verò, & Platonici, putide ſuperſtitioſi in hac re fuerunt. Sit. Langius d. ep. 34. Medina d. c. 7. fol. 72. Ananias d. lib. 4. Cardan. lib. 10. de varietat. & libro 18. de ſubtilitat. Cæruleus ſup. & Bapti. Segnus li. de vero ſtudio Chriſtiano c. 7.

Cōcluſio, *Numerus, qua numerus eſt, nullam neque naturalem, neque ſupernaturalem vim operandi continet.*] Hanc qui neget, philoſophum C negat. Andr. Laurentius libro S. hiſt. Anatom. quæſt. 10. & probat optimè, Leonard. Vairus lib. 2. de faſcino cap. 11. & Catholici cæteri, ad vnum, concedunt: præſertim, quotquot numerum, nihil reale eſſe a rebus numeratis diſtinctum cōtendunt. quid enim operetur, quod ipſum ſolummodo imaginarium eſt? ſed & ab illis concedenda cōcluſio, qui volunt eſſe ali- D quid reale rebus numeratis ſuperadditum. Fatentur enim, numerum eſſe quantitatem: quantitas vero per ſe non eſt operatiua, niſi forte motus localis, de quo nunc non agitur. Denique quæcumque de figura diximus, eadem in numeris locum obtinent. Numerus enim, eſt quantitas diſcreta; cuius, quàm continuæ, non poteſt eſſe maior efficacitas.

E Cur igitur (dicat aliquis) annus climactericus homini ſolet eſſe lethalis, & octimeſtris partus minimè vitalis: ſi non aliquid momenti numerus habet? Quoad partum octimeſtrem, id contingit: quia ſemen humanum multiplex eſt. quoddam perficit fœtum ſeptimo menſe, & tūc

fœtus

Digitized by Google

fœtus poſt ſextum menſem conatur exire, quod ſi non reperit magnam reſiſtentiam, tunc validus exit, & robuſtus; ſi vero reperit, continua illa menſis pugna debilitatur, & octauo menſe debilis, atque inualidus admodum prodit in lucem. Aliud ſemen perficit fœtum nono tantum menſe, & tunc fętus ante hunc menſem non conatur exire, ſoletque adeò robuſtus eſſe, vt impedimenta cuncta contraria, vel ei non reſiſtant, vel per reſiſtentiam, quando mater vterum fert diutius, non admodum debilitetur. Vide Hippocratem li. de Octimeſtri partu, quem tutius hac in re ſequeris, quam Academicos ad numerorum vim ſuperſtitioſe confugientes; quorum dicta inuenies in opere erudito Fabij Paulini lib. 6. Hebdomad. c. 4. Hippocratem ſecutus idem reſpõdit And. Laurentius lib. 8. hiſt. Anatom. c. 9. & q. 30. Annorum climactericorum ratio, vt & Criticorum dierum, potiſſimum pendet ab humorum, & cõplexionis, quæ in hominibus ſunt, ratione, ac periodo quadam naturali: Nam ad muſicorum numerum vim confugientes Pythagoræos, & ad Arithmeticos calculos reducentes alios, aut aſtrologorũ planetarias nugas prouocantes Aſtrologos accuratè refutat Andr. Laurent. lib. 3. de criſibus, vſque ad ca. 8. Fracaſtorium, qui lib. de cauſis criticorum dierum omnia retulit ad motũ humoris melancholici, refellit idem cap. 9. & 10. & poſtea tandem cap. 13. ſuam ſententiam proponit, cauſas eſſe duas, materialem, & efficientem. Materialem eſſe quemlibet humorem noxium quantitate, vel qualitate peccantem. Efficientem eſſe duplicem, vniuerſalem & particularem. Vniuerſalem & remotam eſſe cælum, cuius vires ferè omnes Luna excipiat, & nobis communicet. Particularẽ, & propinquam eſſe ipſam naturam, quam Hippocrates vocat calorem inſitum, Galenus facultatem corpus diſpenſantem alij temperiem, ſiue ſpiritum vocant: quę ſic motiones ſuas ſtatis circuitibus perficit, quaſi ratione vteretur, quod ſi aliquando errat, id a materiæ vitio procedit, eam contumacia ſua vincentis.

Itaque quod tardior, vel celerior ſit criſis, id partim materiali, partim efficienti cauſæ tribuendum. Si enim humor ſit temperamẽto calidus, ſubſtantia tenuis, & qualitate benignus, facilius a natura domari, celerius coqui, & excerni: Si craſſus, frigidus & contumax, difficilius. item a validiore natura, citius; a debiliore, tardius coqui.

Quod autem nunc pari, nunc impari die contingat criſis, id a ſola materiali cauſa prouenire, nempe peculiari humoris cuiuſque motu; bilem tertio quoque die moueri, pituitam quotidie, melancholicum humorem quarto die, Ergo bilioſos morbos omnes imparibus iudicari diebus, cæteros quotidie ex paribus: quia iiſdem diebus morbi iudicandi, quibus mouentur. Huius quotidiani, tertiani, & quartani motus cauſam non minus occultam eſſe quam magnetis, aut chatarticorum ſunt proprietates.

Quod denique ſeptenarijs tantum perfectæ & ſalutares criſes perficiantur, id totum efficienti cauſæ tribuendum. *Natura*, (inquit) *definitum ſibi elegit tempus, quo motus ſuos, & criſes perficit. Tempus illud ſola experientia* (quam ſolam Hippocrates ſecutus, vt docui idem cap. 11.) *Septimo die, decimoquarto, vigeſimo, perfectas, & ſalutares criſes ſæpe contingere: Sunt igitur præfixi illi dies, & a natura ordinati. Cur autem ſeptenarium potius, quàm alium numerum, ſibi pro delicijs elegerit natura:* Fatetur id altioris eſſe contemplationis, & Theologicam reddit rationẽ. *Hoc*

ideo

ideo factum, quia rerum omnium Parens & Creator Deus eam Naturæ legem impoſuit. Nam & diei ſeptimo benedixit Deus, & eum filijs Iſrael, tanquam celebratiſſimum commendauit, & ſeptimo die poſt abſolutam vniuerſi iſtius, quod oculis cernimus, creationem, quieuit ab operibus ſuis. Naturam ergo cuiuſque particularē criſes ſeptimo quoque die perfectas moliri, nec eas alio vnquam aggredi die, niſi aut impedita, aut laceſſita fuerit, & ideo propter huiuſmodi impedimenta, nonnunquam intercedētibus diebus, ſeu intercalaribus criſes fiunt (de quo idem egit lib. 2. a cap. 13. & hoc lib. 13. cap. 15. Particularem denique hanc cauſam ab illa vniuerſali efficiente, nempè cæli motu, iuuari; vt ſi aliquando accidat lunę ſeptimanas cum ſeptenarijs morbis cōcurrere, criſis inde merito fęlicior faciliorque ſperetur, & hactenus tantū a Galeno in libro de diebus decretorijs Aſtrologos iuuari, de quibus egerat Laurent. d. lib. 3. c. 7. & 8.

Cur denique quilibet ſeptenarius ſuum habeat indicem, nēpe quaternarium, cauſam eſſe commune phyſicis, & arithmeticis axioma, partes de ſuis proximis totis iudicare, vt cū architectus ex fundamento parietes, ex parietibus tectū futurum, totamq; domum colligit. Septenarij partes in quas proxime reſoluitur duas eſſe: quatuor ſcilicet, & tria: Sed propinquior eſt quaternarius, iudicabit ergo quartus ſeptimum, & vndecimus, qui ſecundæ ſeptimanæ quartus eſt, decimumquartum, & decimusſeptimus, qui tertiæ ſeptimanę quartus eſt vigeſimum. Quinetiam quartus dies ſeptimanæ medius eſt, parique cum extremis iungitur ſocietate, vnde fit, vt ſi primus dies morbum diſcutere aggrediatur, ei finem quartus imponat: Si primus nihil tentet, ſed quartus morbum iudicare aggrediatur,

A ſeptimus finem importat.] Hactenus ille Regis Chriſtianiſſimi medicus.

Ex dictis ſequitur, ſi quos Pētaphylli herba effectus habeat, non ipſi quinario, ſed ſubſtantiæ foliorum, tribuendos. Superſtitioſum autem eſſe, quod vnum eius folium ephimeram tria tertianam, quatuor quartanam ſanent; item quod heliotropoij grana tria tertianæ, quatuor quartanæ proſint; item alia, huiuſmodi in medicinis per ligamēta ſeruari malo exemplo ſolitis. tale quoque fuerit arbitrari pilulas, ſeu catapotia impari numero plus prodeſſe, quā pari, licet æquali præbeantur quantitate. Muſici numeri vi magna pollent, nō vt numeri, ſed vt tonorum varietate, & ſoni modulamine ſuauiter animum afficientes: qua de re mox plura. Sequitur etiam ex dictis vanos eſſe, ac ſuperſtitioſos, qui vim aliquam ineſſe volunt certis pſalmis: eo quod certo numero ſint collocati, & eos credunt efficaces, vt proſperè cœpta legenti ſuccedant, vel vt grauibus periculis liberentur, vt Pſal. 1. *Beatus vir:* quia vnitas eſt quid perfectum, quaſi vero ſeptenarijs, & ſenarijs, & quinarijs, & ternarijs ſua quoq; non ſit perfectio. Dicunt etiam Pſal. 10 *In Domino confido*, felicē eſſe, quia denarius numerus eſt bonus, & quia centenarius ex decies decem conflatur ideo, adhuc feliciorem eſſe centeſimū Pſalmum, *Miſericordiam, & iudicium*, Refelluntur, quia denarius, aut cētenarius, quatenus numeri ſunt, bonitatem realem nullam habent. Nā nec phyſicam, nec ethicam bonitatem habēt, ſed artificioſam tantum ab imaginatione numerantis procedentem, quæ non obtinet vllam in corpora, ſeu res quæ numerantur, efficacitatem. Deinde in Hebræo fonte alius eſt ordo Pſalmorum, quàm in verſione Latina: ergo qui pſalmus felix eſt ſecundum verſionem Latinam, infelix erit ſecun-

Digitized by Google

ſecundum fontem Hebræum, quod eſt dictu abſurdiſſimum: vel, dicenti Hebraicè vnus erit felix, & dicenti Latine alius, quod æquè ridiculum. Merito igitur hos numerarios pſalmiſticos damnat Ciruelus Daroceſis p. 3. de ſuperſtitionib. c. 6. in fine.

Cæterũ fraus, & dolus Magorum numerariorum ex eo quoque deprehenditur, quòd Archimagus ex Proclo tradidit: non agere ipſos de numero ſenſili & materiali, ſed de formali (vt vocant) & rationali. Etenim ratio formalis numeri nihil eſt aliud, quàm illud ipſum, quo plura indiuidua, plura ſunt, & ab vnitate recedunt, quod ſiue ſit pura negatio, ſiue quid poſitiuum, certè nihil ad operãdum efficax indiuiduis adiungit. Nimirum nebulones, ſub hac voce formalis numeri, aliquid occulũt, quod ad ipſam dæmonis ex pacto operationem pertineat. Confirmatur hæc coniectura vehementer, quia priſci hæretici, qui numeris multum tribuerunt. De Magia ijdem conuicti non ſemel fuerunt. De Baſilidianis id Irenæus prodit: poſt quem ceteri. idem de Marco conſtat vetuſtiſſimo illo hæretico, & de Gnoſticis omnibus.

lib. 1. c. 28. Tertul. de præſcript. c. 46. Epiphan. hæreſ. 24. & alij. Irenæus li. 1. c. 12. Irenæus li. 2. c. 27. lib. 35. c. 10.

Cautè igitur legenda quæ, de efficacia imparis numeri, maiore, quam paris, congerit, nec ſatis digerit, Petrus Gregorius in Syntaxi artis mirabilis: qui, quod eam ſententiam tribuit orthodoxis patribus D. Hieronymo, & Cypriano, magnã illis iniuriam facit. cumque loca eorum nulla citet, meritò vanitatis in ea re arguitur, dum, quod patres de imparis numeri myſterijs, (quod vnitas, & Trinitas in ſacroſancta cernãtur Trinitate) & præſtantia differunt: hoc ille, ad neſcio quam vim phyſicam, cũ Agrippa Mago, & hæretico, quem patribus teſtem adiungit, ne quid dicam grauius, inconſideratè retulit:

A Vide D. Hiero. apolog. pro libris contra Iouinianum ſub finem, & deprehendes meritò hæc a medicis, & ab Hieronymo, Origenem, Tertullianum, Cyprianumque citari. quibus hoc Petrus Gregor. impegit. videndum etiam ne quid vanæ ſuperſtitionis haurias ex libro Fabij Paulini, *De numero Septenario*: nã quæ ille, non tam ex ſua, quam Platonicorum ſen-
B tentia, plurima retulit, ea Catholicæ Theologię parum ſunt conſentanea, vt quod illi muſicis numeris Magicam vim ſatis apertè tribuerũt. Nam quæ de vi muſices commenti poetæ, illa Platonici in Numerorum, qua numeri, virtutẽ tranſtulerunt. Scripſerant de Orphei muſica; illam dæmonibus, animantibus brutis, ſaxis, arboribus imperaſſe. Sic enim Oui-

De vi muſices.

C dius, de arboribus;

--- qua poſtquam parte reſedit
DIS genitus vates, & fila ſonantia mouit:
Vmbra loco venit; non Chaonis abfuit arbor,
Non nemus Eliadum, non frondibus æſculus altis,
Nec tiliæ molles, nec fagus & innuba laurus.
D *Vos quoque flexibiles hederæ venistis, & vna*
Pampineæ vites, & amictæ vitibus vlmi, &c.

Metamorph. lib. 10. & Seneca Herc. Fur. addit de dæmonibus, feris, & ſaxis, & fluuijs.

Quæ ſiluas, & aquas, ſaxaque traxerat
Ars, quæ præbuerat fluminibus moras:
E *Ad cuius ſonitum conſtiterant feræ,*
Mulcet non ſolitis vocibus inferos.

Ventos addit Horatius.

Vnde vocalem temere inſecutæ
Orphea ſiluæ:
Arte materna rapidos morantem
Flumi-

Digitized by Google

Fluminum lapſus, celereſque ventos.

de manibus, & dæmonibus idē tradidere Virgilius 4. Georg. & 6. Ænei. Ouid. Seneca, Horatius, Propertius, & hęc breuiter complexus Manilius, adfinxit de ſideribus.

At lyra diductis per cœlum cornibus inter.
Sidera conſpicitur, quā quondā ceperat Orpheus
Omne, quod attigerat cantu; Maneſque per ipſos
Fecit iter, domuitque infernas carmine leges.
Huic ſimilis honos, ſimiliſque potentia cauſa:
Tunc ſiluas, & ſaxa trahens, nunc ſidera ducit,
Et rapit immenſum mundi reuolubilis orbem.

Ecce vt vim muſici numeri porrigāt in aquam, aerem, terram, cœlum, ſidera, & inferos. Sed & illud inuenio apud Plinium de cantu; *Figlinarum opera multi rumpi credunt tali modo*, & de ſerpentibus *contrahi Muſarum cantu, etiam in nocturna quiete*, lib. 28. cap. 22. Cuius rei, quamuis noſter amicus, de re litteraria, vt qui optimè meritus, credat rationē non quærendam, ſed eſſe anilem quandam veterum opinionem: tamen, quia de ſerpentum incātatione nonnulla in S. S. mentio eſt, *vt oſtendam lib. ſeq.* videtur ratio diligenter inueſtiganda.

In primis arbitror, diſtinguendum inter modos muſicos, & ſuſurros magicos, ſeu mala carmina: his nullam vim ineſſe naturalem, ſed dæmonem ex pacto ſerpētes ſoporare, vrnas diffringere, & quæ talia facere: illis vim phyſicam ineſſe. Vt verò intelligamus, quę, & quāta inſit, rurſus diſtinguendum inter ea, quæ ſenſu prædita, & quæ ſenſus expertia. nam nihil dubito animalia ſenſu auditus prædita, muſicis modis capi poſſe, & A eatenus admiſerim, quę de miris muſices effectibus adſerūt prædicti poetæ, &, vt ipſe ait, ſenilem recitans fabulam Martianus Capella libro de Muſica. Nam quod Fabius Paulinus ea vult vlterius obtinere, non credo: Sed in ijs, quæ ad animantia aurita pertinent, veriſimilia fateor, vt & in Euſebij verbis de laudibus Conſtantini; B quæ vero ad inſenſibilia, reijcula & redicula puto, vt de ſaxis, & ſiluis, &c. Et ideo argumento Plutarchi in Sympoſ. & Solini cap. 7. Polihiſt. quo ab Arionis delphine, ad Megarēſes, vel Thebanos muros argumentantur, non aſſentior. capi carmine fera potuit, ſaxa non potuere. Nihilominus cenſet vir ille doctus, diſputandi ſaltē (vt ait) gratia oſtendi C poſſe, hanc attractionem ſiluarum & ſaxorum veram fuiſſe: Sed poſtea fol. 184. proteſtatur, ſe quæ ad probādum affert omnia ex Platonicorum ſolūmodo mente aſſerere; nec aſſentiri, niſi quatenus cū ſacroſanctæ Eccleſiæ ſanctionibus conſentiunt. Prudēter hoc, & caute, ſibi: melius etiam alijs cauiſſet, ſi poſtquam poetarum illa, & Platonicorum deliria, tam diligenter, & D calide aliquot capitibus propoſuerat; cenſuram ſingulis, ſeu antidotum ex Catholicæ Theologiæ apotheca appoſuiſſet, ne phaleratis illis dictis minus eruditi decipiantur. Non fecit: quare nonnullū precium operæ futurum, ſi coner præſtare, quod ab inſtituto noſtro minime alienum arbitror: ſtrictim tamen, & indicando, quid in eius argumentis lectori cauendum. E

Primum c. 5. citat poetas, & quos citaui ſcriptores Ethnicos; quibus quatenus credendum, non repero. Nec Nicolai Vicentini muſici verba pertinent ad fabuloſa illa de Amphione, & Orpheo; ſed ad veros effectus, quos veteres memorarūt: nec

F Steu-

Digitized by Google

Steuchus Eugubinus in Pſal.67. initio aliud adfert, quàm nudam fabulæ Threiciæ cõmemorationem. Hæ quod ad auctoritates ab eo citatas ſufficient.

Cap.6. & 7. modos proponit omnino ſeptem, quibus hæc mira Orpheus facere potuerit; quos priuſquam diſcutiamus, illud mihi ſpero neminem fore qui non cõcedat: non qui probat fieri potuiſſe, eum continuo id factum euincere. quid; qui ſe demonſtraturum id pollicitus, ne probabiliter quidem (aut fallor magnopere) id fieri poſſe probauit, niſi vltima ratione, quæ ad muſices vim nihil omnino facit. Et principio fundamentũ locat omnium modorum, quod eſt huiuſmodi. *mouetur cœlum harmonia, & potiſſimum ipſi planetæ.* quid ſi cum Ariſtotele id negem? nonne delebitur tota ædificij delineatio? agam benignius. eſto, quid tum (hæc Harmonia, ipſo Proclo, & Platonicis alijs teſtantibus, non eſt ſenſu corporeo perceptibilis, ſed animo tantum ac mente; cuius qui ſaxa, & arbores expertes eſſe neget, cautes ipſe ſit profectò, & caudex. Deinde, ait, *inferiora omnia ſubiecta eſſe planetis, & à ſtellis vim accipere.* Quod, quia nimis indefinitè, & vniuerſim dictum, certè negamus. probat experimento florum, & herbarum; quæ ad lunæ incrementa & ſolis conuerſiones mutantur, mouentur, creſcunt, marceſcunt; animalium quoque quæ ſiderum naturas ſequuntur; & lapidum, quorum eadem lex eſt, vt Heliotropij qui ſolem imitatur, Selenitis qui lunam, Helioſelini qui vtrumque ſidus, magnetis qui cynoſurę. Quæ tamen omnia dicimus ad occultas quaſdã qualitates, ijs rebus inſitas, referenda: nam ſi non pẽdet hoc a peculiari natura lapidum, animalium, fruticum horum; ſi hoc totum oritur a ſubie-

A ctione illa inferiorum corporum ad ſtellas; cur non cæteræ herbæ, animalia, lapides idem perpetiuntur? ſed pergit, & admirandos ſympathiæ & antipathiæ memorat effectus & contendit eos inde naſci, quòd omnes res naturales a ſtellarumque radijs illis dicatis, peculiari charactere virtutis earum participe inſigniantur, & ſuperiora corpora in hæc inferiora

B vires ſuas infundant: cogor repetere nonnulla ex capitulo tertio quæſtione prima, & leuiter iterum delibare. fateor cælorum orbes, & aſtra nonnihil influere virtutum in res inferiores, ſed non quiduis promiſcue cuiuis, verùm pro natura ſubſtantiæ, ſiue eſſentiæ cuiuſque rei, apte & diuerſimode, & præterea pro diſpoſitione quoque qualitatum, & condi-

C tione ſingulorum indiuiduorum. Sic enim, non adamas, ſed magnes cõuertitur; non ad Orientis viciniora ſigna, ſed ad Arcton. Si cynoſura influit in magnetem quia inferior; cur non in ferrum, plumbum, autalios lapides? Deinde multo præſtantioris eſt efficaciç, vim attrahendi tribuere alteri: quam ipſum illud attrahere ad ſe, verbi gratia, efficacio-

D re influxu indigeret cynoſura, ad dãdum magneti vim ferrum alliciendi, quàm ad attrahendum ipſum magnetem. Nec ſequitur, magnes attrahit ferrũ, & magnes attrahit a cynoſura; ergo magnes vim ferrum attrahendi accepit influxu cynoſuræ. Quæ poteſt eſſe tanta vis efficaciæ ſiderum, vt in res adeò differentes ſpecie ac genere; ventos, fluuios, mõtes,

E ſiluas, ſaxa, dæmones; muſicum ſonum faciant efficaciter hæc omnia imperio quodam operantem? quo pacto idem ſonus vnius citharæ, tam diuerſa potuit attrahere? fruſtra confugias ad ſympathias, & antipathias: nam hæ non defluunt ex ſideribus, non depluuntur ab orbibus cæleſtibus,

Digitized by Google

bus,ſed ipſas rerum differentias, & ſpecificas formas conſequuntur. At quę de peculiari illo charactere aſtrorum Platonici iactitant; ea Theologi (hoc eſt Philoſophi Chriſtiani) vt commentitia, & de ſuperſtitione vehementer ſuſpecta, iampridem exploſerunt. Nos ergo iubeamus illa valere, quia Catholici ſumus, quia ſuperſtitionem deteſtamur. Quæ addit, maioris momenti non ſunt. Nec enim *naturalis Magia*, cum *vult ſummis infima ineſſe, & in imis latere ſumma*; tam confuſum chaos voluit inducere, vt cunctis imis omnia ſumma, & cuncta ima ſummis omnibus velit ineſſe, ſed quædam quibuſdam: nempe ijs, quorum formæ ſpecificæ idoneæ ſunt, ad ſummorum influxus recipiendos: quæ conditio inſenſibilibus iſtis deeſt. Vnus eſt ac ſolus Deus; in quo vno cætera omnia excellenti quadam eminentique ſunt dignitate: ipſe ſolus eſt harmonia ſui, & vniuerſi, & hoc ſenſu ſolummodo verum eſt, ἁρμονίαν συνέχειν τὸ πᾶν, harmoniam vniuerſa continere: quia videlicet Deus omnia in numero, pondere, & menſura diſpoſuit. Quod vlterius Anton. Mizaldus tetenderit libro de harmonia cœli & terræ, factum ab eo, nec piè, nec philoſophicè. Quod Macrobius aſſerit, *Muſica capi omne quod viuit*: id ſi de muſica ſoni corporei, & veri loquimur; non niſi de illis creaturis verum eſt, quæ ſenſu auditus verè prædita ſunt: ſi de muſica capias metaphorica, vel imaginaria, aut ſpeculatiua illa, quę in nuda quadam proportione quantitatiua poſita eſt; nihil ad Dionyſium, quod aiunt: nam ſaxa, & ſiluas talis muſica, non niſi imaginariè, & metaphoricè duxerit. *Mundi anima quadam, animari & viuere quæcumque in mundo ſunt*, eſt merum figmentum gentilium philoſophorum, in Theologorum ſcho-

A lis iampridem damnatum: cum nulla ſit mundi anima ſegregata a formis ſubſtantialibus rerum ſingularum. Si ſaxa viua ſunt, vt voluere poſt Thaletam, & Timæum Philoponus libro primo de anima, & alij, & multis Paulinus capitulo ſexto, nititur probare; viuunt anima propria, non communi; & propria, quali viuæ ſunt arbores, vegetante dum-

B taxat, non ſenſitiua, nec aliud, vel Hippocratis libro de natura pueri, vel Plotini 4. Ennead. 4. argumentis probatur. Quale verò illud, & an Eccleſiæ tolerandum? *Stellas viſu, & ratione præditas*, quod dicitur *fol. 198.* cuius dogmatis falſitas erronea doctiſſimè ab Eſpencęo libro de animationem cœlorum ante multos annos fuit demonſtrata. *At lapides*

C *varij variè a ſtellarum radijs mouentur*: vt *ſelenites* qui non ſolum figura, & coloribus lunam imitatur, ſed etiam motu: illam enim vſque ſubſequitur, vel potius cum illa circumfertur, vt *magnes*, qui vim quoque motum alijs tradendi, & in alios transferendi accepit, vt *pa taura*, lapis ab Apollonio inuentus, qui cæteros ipſe lapides trahit, vt *androda-*

D *mas*, qui argentum, æs, & ferrum, vt *lapis* ille *Cyzici* fugitiuus, quem Argonautæ pro anchora vſi ibi reliquerant, & Cyziceni è Pritæneo ſæpè profugum plumbo fixerunt, vt *automata* varia Boetij, & aliorum, quæ motum hunc accepere a radijs ſiderum, ſeſe in loca, & corpora iſta inferiora penetrantium, & in ea agentium: ſicut etiam obiecta imago

E *in ſpeculare vitrum*, & *paries* in vocem reflectendam, & *ignis* in *ſulphur*, atque eſcam. Hæc ille: quæ me a ſententia nequeunt dimouere. Nã ſine neceſſitate vlla hi radij conſtituuntur, quos alias refutauimus. *Automata* illa, cum ſint artificioſa, ab artificio humano per certa quæ-

Digitized by Google

dam inſtrumenta mathematicis fulta proportionibus, tendiculis, rotulis, &c. vim acceperunt, non a ſtellis, & ab intrinſeco, non extrinſecus patiebantur, & mouebantur: vt cernere eſt in illo Beato Franciſco, & alijs nonnullis, quæ Sereniſſimus Archidux Auſtriæ, dux Styriæ, Carinthię, &cæt. Ferdinandus Caroli F. Ferdinandi N. maioribus ſuis religionis zelo, & virtute, digniſſimus, poſſidet. *Ignis* agit in ſulphur & in eſcam, non in alia, quia alia carent diſpoſitionibus ad ſubitã inflammationem requiſitis. *Specula* reddunt imagines ſola ſuperficiei politura diaphana, & ſplendida æqualitate, per congruam incruſtationem terminata. *Echo* ſola vocis repercuſſione reſultat, & hæc omnia promiſcue obtinẽt, quouis planeta, aut ſidere dominante, Quod & in *magnete*, androdamante, pantaura, & alijs lapidibus deprehendas. Vnde patet non a cæleſti corpore, ſed a propria (quod cogor ſæpius repetere, quia aduerſarij eadem ſæpius inculcant) forma, & ſpecie hanc vim hiſce gemmis inditam cęlo nihil largiente, præter communem ſuum, & ordinarium influxum: atque ita ſelenites propter occultam aliquam qualitatem, a ſpecifica differentia eius manantem, admirandas illas mutationes colorum, & motus edit, eo quod qualitas illa lunaribus qualitatibus amica quadã naturæ ſimilitudine, & (vt ſic loquar) amoris phyſici vinculo, colligetur. Nec mirum nos has qualitates explicare non poſſe: quia ipſi fontes earum, nempe differentiæ ſpecificæ, nos latent. Ponendas tamen differentia ſpecifica conuincit. Nam diuerſa ſpecies diuerſas diſpoſitiones naturales requirit, & medicis exprimento compertum eſt, quædam ſe totis, hoc differentiæ ſpecificæ, ſeu formæ ratione; quædam non niſi

A vna aliqua qualitate ad certos effectus idonea reperiri, & quæ talia, illa quouis tempore vim illam apta nata ſunt exercere, nec opus eſt expectare dum iſtud, vel illud aſtrũ dominetur.

Vanitas commenti huius Platonici adhuc clarius eluceſcit, ſi modum ipſum, quem ex refutatis hiſce argumentis eliciunt, preſſius conſideres: hunc ita expreſſum habes fol. centeſimo

B nonageſimo ſeptimo; Quemadmodum *ex certa herbarum, & vaporum commiſtione, & compoſitione, per artem medicam aſtronomicamque confecta, conflatur communis quædam forma velut harmonia, ſiderum muneribus, & quaſi dote ornata; vt in* theriaca, *quæ mirificam habere vim exiſtimatur, aduerſus aduentantem ſenectutem, atque venenum, tribus in ea pariter

C conſentientibus virtutibus, cæleſti ſcilicet, per artificium oportunæ admixtionis accerſitæ; altera item cæleſti, ſed partibus eius nũc aliter inſita: tertia demum elementari. Sic ex tonis, primo quidem ad ſiderum normam delectis, deinde ad eorummet exemplar, & conuenientiam inter ſe compoſitis; communis quaſi quadam harmoniæ forma colli-

D gitur, & in ea cæleſtis etiam vis ſuboritur: cæleſti illa huic ſimiliter temperatæ reſpondenti harmoniæ, quæ virtus cælitus deuocata, poſſit animos ſiſtere, delenire, ad iram impellere, cohibereque.*] In quibus verbis congeriem quandam video falſarum ſuppoſitionum. I. Quod per aſtrologicas obſeruationes vult theriacã, & cętera medicamenta componi, & admiſce-

E ri, quęro quo tempore pharmacopęo ſit aſtrorum iſte ſitus conſiderandus? an herbarum legendarum, an miſcendarum, an vtroque? ſi vtroque, annus Platonicus ille magnus eſt expectandus, & interea virtus herbarum emarceſcet. Si legendarum, atqui quando miſcebuntur, fors erit in-

fluxus

Digitized by Google

fluxus contrarius: ſi miſcendarum; nō vno die, ſed ſæpè multis hęc commiſtio fit; deinde qui fieri poteſt, vt cùm tanta ſit diuerſitas: immò, & cōtrariæ quandoque qualitates herbarum miſcendarum, vnus, & idem cęli influxus vno tempore, idē tribuat ſingulis, quod ſingula requirunt, & quod cōueniat vniuerſis? Item communis illa forma, eſt chymæra tantū Platonica, & quoddam ens rationis, nuſquam ſubſiſtens, vel exiſtens: vt etiam prima illa vis cæleſtis dependens à certa dierum, & menſium, & annorum obſeruatione ſuperſtitioſa. Hanc denique vim, volunt commiſceri virtuti primæ cœlo deuocatæ (nonne videris, lector, tibi audire ritus magicos Numæ de Ioue Elicio; & ſimilibus?) ſed pergunt; ad deuocandum autem, eſſe neceſſe cognitionem conuenientiæ tonorum cum regulis; ad hanc cognitionem teſte Ficino, tres regulas aſtronomos præſcribere. Prima eſt indagare, quas in ſe vires habeat, & quos effectus ex ſe producat quælibet ſtella, ſidus, & aſpectus; & quæ horum quodque ferat, & quæ auferat: & in ſonis atque verborum ſignificationibus hęc cuncta inferenda; reijcere oportere, quæ auferant, & ea muſicum deteſtari, probare, verò quæ ferant. Secunda eſt, conſiderare, quæ ſtella, cui loco, vel rei, vel homini maximè dominetur; & obſeruare, qualibus paſſim ſonis, atque cantibus illi homines vtantur, & ex quo genere harmoniæ quęlibet ex natura res ſit conſtituta (id eſt qua proportione, & quomodo.) vt ipſe ſimiles quaſdam muſicus adhibeat, vna cum ſignificationibus, quæ ſideribus iiſdem ſtudet exponere.

Tertia eſt regula, animaduertere ſitus aſpectuſque ſtellarum quotidianos, & ſub his explorare, ad quales potiſſimum ſermones, cantus, motus, A ſaltus, mores, actus incitari homines, & res ſingulæ ad quos effectus ſoleāt: vt ſimilia pro virili in cantibus adhibeat, & imitetur cœlo ſimili placituris, ſimilemque ſuſcepturis influxum. Hactenus illi: quæ omnia nos, vt futilia, & magiæ vetitæ quædam tegmina, & inuolucra, reijcimus, capite 3. quęſt. 1. & cap. 4. quęſt. 1. &, quoad verba illa ſignificantia, reijciemus B mox ſeq. quæſtione. Prima regula illis falſis fundamentis innititur, & obſeruationem exigit, cui adipiſcendæ nullius hominis vita, ſed nec cornicis ſæcula, ſufficiant, quæ etiam eſt in ſe incertiſſima. Secunda non eſt expers erroris, & hęreſis, cenſentium aſtra hominibus dominari, de qua diſſeremus (Deo dante) *libro tertio diſputationum contra diuinationem* C *aſtrologicam*. Tertia, quoad res ſenſus expertes, cantu, aut voce mouendas, vt docui, ridicula, & indigna philoſophis eſt cenſenda.

Cùm ergo talia ſint Platonicorum fundamenta, non obſcurum eſt aliquid videntibus, quàm ſolidè, & prudenter arenæ inædificentur ſeptem illi modi, quibus capite 7. aſſerit, Orpheum verè, & reapſe ſaxa, & D ſiluas, trahere cum animantibus ad citharæ modulos potuiſſe: Sed qui iſti modi?

Primus eſt id fieri potuiſſe vi ipſa muſices cœlorum, vt dixi, influxum eliciente, deducente, attrahente. I Hic modus nititur duabus falſis hypotheſibus: ſcilicet, eſſe quandam mundi animam, harmonicis numeris compoſitam, res ſingulas perua- E dentem, quæ muſico concentu delectetur, item cœlum, & ſidera eſſe animata anima rationis compote, & quæ ira concitetur, & voce ſonora demulceatur. Quæ cuncta à Theologis improbari, ipſemet Paulinus fatetur.

Secūdus eſt, hac virtute prędirū eſſe cantum,

cantum, non ſoni tantùm ratione, ſed A ex occulta quoque vi verborum, qua cęleſtem illam vim detrahi de ſuperna ſede poſſe cenſent; & confirmant prodigij plenis verborum alijs effectibus, quæ omnia prudenter Paulinus ex Theologorum præſcripto ad dæmonum fraudes referenda non diſſitetur fol.204.& 206.

Tertius eſt dependēs ex illa aſtrologica obſeruatione; cui Ptolomæus, B & Albumazar, & ſimiles plurimum tribuere: hunc quoque Paulinus fol. 207. Magicæ annumerat; addere debuit, illicitæ, & dæmoniacæ, ne quis de naturali accipiat.

Quartus inde petitur, quòd proportiones numerorum vim habeant ſimilem figuris: figurarum verò certis lineis, & punctis conformatarum admiranda ſit efficacia: & quia lyra C Orphei, ad cęleſtis lyræ figuram fuerit conformata. Sed hanc rationem, & Platonicorum de figurarum virtute deliramentum, merito Paulinus, cum Theologis, nugas & ſomnia eſſe credit, & addit Concilijs ac Pontificum decretis eſſe prohibitum huiuſmodi ſtudium. Ego refutaui d. c.1.q.4.

Quintus modus, eſt petitus à vi D quadam eximia naturæ, qua id ſoli Orpheo, vel cum paucis, erat conceſſum: per quandam ſympathiæ rationem ille cum rebus omnibus, per quaſdam indiuiduas conditiones ad hoc aptas, inditam: vt videmus rebus innumeris à natura quaſdam virtutes mirificas inſitas, quarum plurima exempla idem accumulat Paulinus à fol.210. ſed miſcet vera falſis, com- E perta incompertis: ijs quæ in S. S. legimus, quæ apud poetas leguntur, & quæ diuino facta miraculo, ijs quæ naturali vi perficiuntur. Quid enim cum natura commune robori Samſonis? aut quæ virtus illa naturalis comæ vel capillis inſita? nec vlla vi naturali Franciæ Reges ſtrumam ſanant contactu: nec aſina Balaam loquens, nec campana Vililiæ, nec piſciculi cœnobij Mauriciani, inter naturę admiranda debuerunt numerari: nec veriſimile eſt Orpheo vim illam attractiuam lapidum ac ſiluarum à natura datam. Nam exemplorum, quæ phyſica ratione conſtant, & ab eo referuntur, omnia ſic vim exſerunt in vnius tantum ſpeciei materiam, vt in alterius nihil tale queant. Magnes ferrum attrahit, non auri minorem molem, Tētiritas crocodili fugiunt, non aſpides aut hippopotami. lupini tergoris tympanum in agninæ pellis tympanum valet, non in vitulinæ. Galli cantum formidat leo, non vulpes, & ſic de cæteris dicendum. At Orpheum cenſent iſti vim habuiſſe deducendi cantu non tantùm quercus, ſed omnes omninò ſpecies arboreas, nec arbores tantùm, ſed & qualiacunque ſaxa, & marmora, rupes ipſas, & vaſtos montes, Oſſam, Rhodopen, &c. animalia quoque, non docilia modò, vt ſunt elephas, ac delphin, & cerui: ſed feras maximè efferas ac ſtolidas cuiuſque ſpeciei.

Sextus modus tradit admixtionem artificioſam, & naturalem elementorum. Verùm hæc etſi mirifica quandoque perficiat, in quæſtione tamen, de qua nunc agimus, eſt ſuperflua. Nam hic nulla naturalis elementorum admixtio interuenit; ſed nuda per ſonum citharæ aeris verberatio, quę res inanimas non poteſt attrahere, nec ſenſus auriū expertia demulcere. Naturalis elementorum in cantu admixtionis nihil reperio: ſed ſolam illam imaginoſam triplicis generis virium commixtionem, quam eſſe nullam oſtendi.

Septimus, eſt vis attractiua quædam faſcinatrix ſeu magica: quam cùm Plotinus d.libr.4. fieri velit, vel

ex

Digitized by Google

ex occultis quibuſdam qualitatibus rerum, vel figuris, vel cantu, vel deſiderio ſeu imaginatione; ſecundum, & tertium modum iam reiecimus: quartum quoque, qua tribuit imaginationi virtutem efficacem in longè ab imaginante diſtantia: ſed & primum refutaui, oſtendens nullam dari poſſe phyſicam qualitatem occultam, quæ in tam diuerſæ ſpeciei, imò & generis res ſimul eodem modo queat operari, cùm id eam ſit neceſſe facere per modum cauſæ, non primę ſeu vniuerſalis, ſed ſecundariæ, & particularis. Nec enim vlla qualitas ineſt ſingularis vlli rei ſingulari, qua ſingularis eſt, quin ad diſpoſitiones indiuiduas pertineat, & ab ipſis dimanet; & proinde non niſi effectum particularem, & ſibi proportionatum poteſt producere.

Reſtat ergo, *illa quæ de inanimatorum attractione feruntur, eſſe vel fabuloſa, vel dæmoniacæ operationis*, vt veriſſime iudicauit Pauſanias lib. 6. Nam Orpheum magum inſignem fuiſſe, memini me apud Suidam legere.

Addamus muſices effectum alium mirabilem. *Tarantulam* vocant, inſectum ab vrbe Tarento Apuliæ, vbi frequens; eius duo ſunt genera, quæ videntur Buſtamantius *in libro de animantibus ſacræ ſcripturæ*, & alij, nō ſatis diſcernere. *Vnum eſt* ex genere lacertarum, quod ſtellio vocari poteſt, *Salmanqueſam* vocant Hiſpani, de quo non loquimur modò: alterum eſt ex genere araneorum, ſeu phalangiorum, Hiſpaniæ (quod ſciam) ignotum, huic peculiare eſt, quod ex Matthiolo in Dioſcoridem lib. 2. c. 57. referum. Vagatur æſtate in campis, & proſerpit ex terræ cauernulis, & icit meſſores, quorum cura ocreis non munita, icti alij perpetuò canunt, alij rident, alij plorant, alij ſaltant, alij clamitant, alij dormiunt, alij vigilijs

A afficiuntur, alij vomitionibus laborant, alij ſudant, alij tremebundi fiunt, alij pauoribus infeſtantur; alij alia patiuntur incommoda ſiuntque phreneticis, lymphaticis, ac maniacis ſimiles. *Sed mirum* (addit Matthiolus) *certe, quàm facile huiuſce veneni vis muſica mulceatur. Quandoquidem, vt equidem atteſtari poſſum, auditis lyricis inſtrumentis, vel tibiarum ſono, primo ſtatim occurſu à* B *languoribus ceſſant, & in medium tripudiare, & ſaltare incipiunt, tamque diu rem proſequūtur, ac ſi ſani eſſent, & nullo vnquam tenerentur dolore, quod ſi eueniat, vt tibicines tantillum conquieſcant, ac interponant, nō multo poſt tempore in terram concidunt, & ad priſtinos redeunt languores, niſi tamdiu indeficiente ſonitu ſaltant,* C *atque tripudient, donec veneni virus partim inſenſibiliter per cutis meatus, partim per ſudorem exeat, & diſcutiatur. Ob id igitur tibicines ſtipendio conducuntur, alternatimque mutantur, vt abſque vlla ſonitus intermiſſione, tamdiu tripudient demorſi, quouſque penitus curati: cum tamen dum hæc aguntur, ſint, qui antidotis eos corroborent, nimirum the-* D *riaca, mithridatico, ac alijs, quæ venenoſorum morſibus aduerſantur.*] Hęc ille, quibus addendum videri muſicam iuuare, quia melancholicos, & lymphaticos affectus venenum illud inſerit, ſi ad hoc aptum nacta humorem corporis, & ideò muſica: quod S.S. profitetur, lætitiam in animo gignente, pellitur noxa contraria. Confirmatur: quia non quiuis moduli quibuſuis admorſis, ſed certi certis E proſunt. Vnde natum, vt quidam hoc non perpendentes; qui in eos inciderant, quibus congrua modulatio non adhibebatur, hanc experientiam auſi fuerint negare, lippis, & tonſoribus notiſſimam. Audiui, qui adderent; ſi quæ pupugerat tarantula, etiam

etiam alio in loco, moreretur, confeſtim morbo liberari ictum ab ea: quod ſi verum, admirandum ſanè eſt huius veneni miraculum: de cuius cauſa mihi non liquet. quæ enim dependentia veneni tam remoti à ſua matrice, ſeu fonte? aut quæ hæc operatio in tam diſtans?

QVÆSTIO III.

An verbis, & incantationibus vis inſit morbos ſanandi, aut mirifica perficiendi?

lib. 1. & 5. contra Celſum.

Serenus lib. de remed. Aetius li. 8. c. 5. Octauianus in Euporiſtis. Marcel. & Trallianus paſſim. lib. 28. c. 2.

Picus in Poſitione. Magicis, Ficin. li. de vita ſtudio ſor. Pompona. &c. ex I. C. etiã Grillãd. de ſortileg. q. 8. & Pet. de Loyer. li. 1. de ſpect. c. vlt. & li. 4. c. 4. et Aug. Thuanus in Parabata vincto. dicẽs, Verba medentur morbis corporis, &c. quod ſanè erroneum eſt.

VIdetur Origenes non immunis ab hoc errore, quem ſecuti quidam medici valdè ſuperſtitioſi. Q. Serenus, et Aetius, & alij. conatur Trallianus etiam Galeno aſcribere: conſentiunt Arabes ferè omnes Cabaliſtę, & recentiores Iudęi; Magi quoque omnes, cum Agrippa, & Paracelſo: Plinius, & cum eo recentiores quidam, qui Platoni nimis addicti. Item Cabaliſtæ quarti ordinis. Nam vt hoc obiter dicam, tot eorum ſunt ordines. primus eorum qui ſequuntur traditionem R. Rambani ſuper Geneſim, de quinquaginta portis intelligentiæ. Secundus: qui ſequuntur Abraham à veneris, qui in libro ſuo de creatione mundi ponit triginta duas ſemitas ſapientiæ, quas amplexi R. Iſaac, & Iacob Cohen. In his duobus nihil deprehendo magicum, ſed ſolas nugas. Tertius ordo fuit ponentium decem enumerationes, *Nezer Zephiroth*, vt Ioſeph Caſtilienſis in ſua Iſagoge, Ioſeph filius Carnicol in libro portarum iuſtitiæ, & Paulus Ritius in Porta lucis: hi incipiunt viam ſternere ſuperſtitioni. Quarti ordinis ſunt, qui conſtituunt plura principia, nam quinquaginta

A portis addunt, litteras 22. alphabeti, & ſic faciunt numerum 72. quem vocant SEMHAMAPHORES, nomen expoſitorum Dei, & dicunt eſſe numerum LXXII. Angelorum præſidium orbis, & per quos inuocatos edantur miracula ab hominibus, hanc docuere Ioſeph Carnitof. & Recanath, & alij. Hæc eſt Cabala merè blaſphema, & magi-

Niſi quis illos velit excuſare dicẽdo, loqui de verbis, vt ſunt pacto nixa: ſed hoc foret impropriè vim verbis tribuere: quæ non ex ijs, ſed ex pacto conuento, & quidem per dæmonem.

B ca. Verum hi omnes diuerſis fundamentis nituntur. Quidam impiè negant curandum, hiſce rebus dæmonum opera interueniat, nec ne (vt Paracelſus) qui proinde ſatis indicant ea naturaliter non perfici: & hoc dicere hæreticum eſt. Alij (vt quos citaui medici, & Plinius) ſolis adhærent experimentis, & quæ fieri vident, leuiter nimis il-

תורה קנאה Num. 5.

C lis ipſis, quæ cernunt adhiberi, medijs aſcribunt, de ijs, quæ non vident nihil cogitantes. Platonici quoque Phyſiologiæ minus addicti, Magicis autem nugis nimis creduli: facilè pro naturalibus ſuperſtitioſa multa receperunt, contra hos omnes hanc ſtatuimus, Concluſionem, *Nulla vocabula vim habent naturalem vulnera, vel morbos ſa-*

D *nandi, vel noxas alias depellendi.*]

Dixi, *Nulla* (negans de quouis verborum genere) ſiue ore prolata, ſiue ſcripto comprehenſa: ſiue ſola, & incomplexa (vt vocant) ſiue complexa, & in propoſitionem, vel orationem aliquam verſu, aut proſa relata: ſiue ſignificatiua, ſiue nihil ſignificantia: ſiue Hebræa, ſi-

E ue alterius linguæ: ſiue dicta cum ſibilo, aut afflatu, ſiue aliter, quomodocunque, abſente, vel præſente ægro.

Dixi, *Vim naturalem*, quia Zelotypiæ illa adiuratio, & lex TORATH KINA, quicquid habeat efficacitatis, de ſurſum habeat: ferè ſicut hodie, preces

Digitized by Google

preces Eccleſiaſticæ, formulæ Sacramentorum, & Sacramentalium, & exorciſmi, vim habent ſupernaturalem ex Dei inſtitutione, vel gratioſo concurrendi modo: qua de re non eſt noſtri inſtituti nunc diſſerere. Nec enim (quod pro tota hac materia notandum) nunc agimus de opere naturali, vt opponitur operi animali, vel operi libero, vel operi violento, ſed vt opponitur operi artificiali, vel etiam operi ſupernaturali. Deus ad huius vniuerſi perfectionem primò ſtatuit quendam *ordinem naturæ*, dum rebus ſingulis largitus eſt naturam ſuam atque eſſentiam peculiarem, & ſingulis dedit proprias huic naturæ congruentes operationes: quæ vocantur *operationes naturales*, quia naturæ ſuppoſiti ſunt conuenientes. Deinde Deus addidit alium *ordinem ſupernaturalem*, qui poteſt diuidi in duas ſpecies, prima *eſt ordo gratiæ ſeu miraculoſus*, (pro iiſdem enim hæc duo nunc ſumo) ad quem ordinem pertinent quædam operationes, quæ vires hominum, & Angelorum omnium exſuperant: quarum operationum principium non eſt rei ſingularis natura, ſed ipſa illa Dei gratia, voluntas abſoluta, & omnipotentia: hæ dicuntur *operationes gratiæ, & ſupernaturales* ſtrictè ſumpta voce, item *operationes miraculoſæ*. Altera eſt, *ordo prodigioſus*, qui ordo reipſa non excedit terminos naturalis ordinis, ſed tantùm dicitur excedere ratione modi, quem vel omnes homines, vel plerique ignorant: & ideo ſolemus eum quoque vocare ſupernaturalem, largè accepto vocabulo, clarius autem ac ſignificantius vocatur ordo *præternaturalis*: ad quem referuntur multæ mirificæ operationes factæ per bonos, vel malos Angelos motu locali, vel ſubita naturalium agentium applicatione. Quoniam verò in his, effectus naturæ rerum ſecundùm eſſentiam non repugnat, nec modus operandi vires angelicas exſuperat: ideò tales effectus potius ſunt naturales latè ſumpta voce, quā ſupernaturales: aut miraculoſi propriè loquendo: & præternaturales, quàm contrarij naturæ aut violenti: quia tamen vulgò cenſentur ordinem naturæ ſuperare, ideò ſolent ſupernaturalibus annumerari, ſed propriè ac preſſe preternaturales, aut miri, aut prodigioſi, debent vocari. Tres ergo Deus ordines ſtatuit, naturalem, miraculoſum, & prodigioſum: ſeu, ſi duos malis, naturalem, & ſupernaturalem. His alium adiunxit ordinem homo, nempe *Rerum artificialium*: quando res naturales fini à ſe intento accōmodans, & applicans, diuerſas rebus formas indidit: quas illis natura non tribuiſſet, niſi induſtria humani intellectus ad laboraſſet. Nunquam tamen poteſt humana induſtria quicquam efficere, quod rerum naturę repugnet: quare naturali ordini accedit iſte artificialis, non verò eum deſtruit, & ſubſeruit potius quàm tranſcendit: & naturale, in hac & cæteris hoc tractatu quæſtionibus primo tantùm illo modo ſumimus: vt tres illos alios ordines excludamus: artificialem, prodigioſum, & miraculoſum.

Notandum præterea, naturalem effectum à natura non produci, niſi motu vel mutatione, ſanitas autem mutatione fiat neceſſe eſt, mutatio non contingit, ſine qualitatum actiuarum virtute actiuæ qualitates ad operandum exigunt ſubiectum aptum, & idoneè ad agendum præparatum.

Ex hoc fundamento contra cunctas aduerſariorum machinas validè conſurgit concluſio, quæ fuit omnium Patrum: excepto fortaſſis Origene: D. Thomæ, Gerſonis, & Theolo-

logorum cunctorum (quod ſciam:) Vlpiani etiam I.C. negantis incantationes medicinis annumerandas. fuit medicorum, & philoſophorum ſaniorum.

Vt auctoritate, ſic & ratione prævalemus. Ita enim ratiocinamur. Verba nullam vim, neque artificialem, neque naturalem, neque ſupernaturalem habent, ad huiuſmodi effectus. de vi artificiali, nemo vnquam vel ſuſpicatus fuit. Supernaturalis ſi foret: gratiæ, aut miraculi foret: hoc autem dici nequit. quia Deus nihil tale promiſit, nec Eccleſiæ reuelauit; quale Magi iactant: nec iuuat Deus Magicas incantationes: nec in Beelzebub ſic operatur, ne gloriam illi ſuam ea menſura communicet, qua ſolet Angelis, & Beatis. Vnde apparet, quàm incautè nuperus ille Homeri interpres Spondanus ſoleat repetere illud axioma: *Dei bonitatis eſſe, ad cuiuſque gloriam pertinere, tam admirandas effectiones creaturæ, nempe dæmoni, conceſſiſſe:* Sed Caluinianus erat, cùm illa iuuenis ſcriberet: maturior ætate, cùm reſipuit, & ad Catholicos rediit, numquam hoc effutiiſſet. Si ſupernaturalis iſta vis non eſt: non reſtat, vt ſit prodigioſa, vel naturalis. Si prodigioſa: non fit miniſterio bonorum Angelorum: quia (vt poſtea docebo) hi ſe non immiſcent Magicis operationibus: ergo miniſterio malorum Angelorum. quod negant aduerſarij quidam, ſed vim argumenti nequeunt euadere: fatentur alij, & ideò coguntur etiam fateri vim verbis nullam ineſſe.

Denique nullam verba hæc vim habent naturalem. quia verba ſi ſcripta: ſunt quid mortuum, & omnis energiæ expers: quæ ſi quam vim habent, ab atramenti vel chartæ, cui inſcripta ſunt, temperamento vim illam accipiãt oportet. & proindè ſua, propriaque vi non operantur. Ore-

A verò prolata verba, vim tantùm habent contactu aerem ferendi, vt & animalium, reliquorumque inanimorum ſoni. Sed ſonus tactum non magis valet immutare, quàm color auditum, vel dulcedo viſum, quia non ſunt ſenſuum iſtorum obiecta. Quare cùm ad ſanationem corporis neceſſe ſit, ſenſum tactus immutari: fateantur oportet, ſanationi B morborum ſolam verborum prolationem, vel ſcriptionem nihil conferre.

Reſpondet, Pomponatius, verbis primò, & per ſe duntaxat auditum, affectionibus, deinde animi immutatis per accidens tactum quoque immutari. *Sicut videmus* (ait) *fieri ab oratoribus facultate Rhetoricæ & à peritis muſicis vi harmoniæ.*] C Sed contra: Oratores non verbis nudis, verùm pondere ſententiarum, & rationum momentis perſuadent: ſi nuda tantùm, barbaraque, & nihil ſignificantia, vel parum apta permouendis animis, aut veſana, & ridicula, vt ſunt incantatorum verba, proponerent: numquam animos concitarent. In muſicis, ipſa concentus ſuauitas, & harmonica mo- D dulatio diſtrahit animum à doloris cogitatione, & ad lætitiam prouocans lenit, & contemperat humores: cui, quid ſimile in horrificis, ac ſtridulis ſibilis, atque ſuſurris magorum?

Vidit etiam Pomponatius hic ſe operam luſiſſe: quare ad ſacram confugit anchoram; hæc contingere propter fidem vehementem incan- E tatoris, & incantanti. Hæc dicens cauſam præuaricaris (Pomponati) & vim verbis omnem detrahis. ſi totum illud credulitas operatur? quam tu fidem nuncupas; quæro qualis iſta fides? non dices opinor ſupernaturalem? ſic enim vocare ſuperſtitionem, atque perfidiam, prorſus

ſus

L. 1. in prin. D. de extraord. cognit.

Hippocr. li. de ſacro morb. Galen. li. 6. & 10. ſimpli. medi. Fernelij de abdit. rer. cauſis lib. 2. c. de cur. ſup. nat. Beniuen. lib. de abd. morb. cauſ. Ioan. Lãgij epiſ. 33. Franc. Valeſij de ſacra Philoſoph. c. 3 Auger. Ferrer. libr. 2. metho. ca. 11. Scalig. libr. 16. de ſubtil. cap. 349. Condronch. li. 2. de morb. venefic. ca. 5. BoKelij li. de philtris ca. 1.

Theoph. libro 9. de Hiſt. plãt. Plutarchi in vita Periclis, Rab. Maymõ li. 1. perplex. c. 72. Leon. Vairi li. 12. de Faſcin. c. 11. Ant. Mirãd. li. 26 de ſing. certam. Greuini lib. 1. de venen. In Odyſſ. ingens de Lyanthropis.

Digitized by Google

ſus impium, & perfidum. dices ergo naturalem, ſiue humanam. euge, habes tuæ cauſæ fauentem Ferrerium, qui fiduciam hanc etiam ab adſtantibus exigit. ridiculè. quaſi poſſit imaginatio, vel adſtantium, vel ipſius incantatoris, quicquam operari in ægroti imaginationem, corpus, vel animam. Ipſius ægri credulitas confidentis ſe iuuari poſſe ab ea re, quæ nullam iuuandi vim habet naturalem, tam vehemens eſſe poſſet, vt humorum inducat alterationem, vnde ſanitas ſubſequeretur, vt bene Galenus, ſi tamē ipſe auctor libri de Incantationibus, ſed eo caſu ſanitas verbis dumtaxat adſcribenda, vt occaſioni cuidam, non vt cauſæ.

Loco citato.

Refutatū id. ſupr. c. proxim.

Simili modo ſinceræ, & rectę philoſophiæ repugnant, ſententia Origenis libro primo, & quinto contra Celſum, nomina in vna lingua producere effectus, quos nequeant in aliā translam, & ſententia Pici in concluſionibus Cabaliſticis (quem optimè refellit Petrus Ciruelus Darocenſis in quæſtione de Cabala, & Magia Iudæorum, quæ eſt vltima inter eius Paradoxas quæſtiones barbara, & nihil ſignificantia nomina plus habere efficacitatis: ea quoque quæ Gregorius Toloſanus tradidit: cum de Hiſtrionibus, & poetis dicta, ad excantatores accommodat, quod eorum verba, tum demum rata ſint, & efficacia, cum animo intento, & obfirmato ea proferunt. non enim iſti perſuadendo, & affectiones concitando operantur, vt illi.

Libro 19. Syntax. c. 8.

Videte nunc friuola & impia Magices patrocinia, & quibus ſuperędificat, vana fundamenta: quæ Cabaliſticę tamen inſanię amatoribus mirificè placuerunt. Aſſerunt primò litteris, & ſyllabis quādam eſſe cum cœleſtibus corporibus, & mentibus A ſympathiæ connexionem, quod tamen non probant vlla ratione, ac ne traditione quidem: nec poſſet probari, niſi illorum teſtimonio, quibus id a dæmonibus foret reuelatum, dæmones autem ſunt mendaciſſimi, numquam ſpontè verum dicturi, nec a magis, vt verum promant, compelli poſſunt, id nunc ſuppono, inferius probaturus. B

Secundò dicunt verba illa maioris natura ſua efficaciæ eſſe, quæ ſunt orta a lingua digniore, & a ſanctiore dignitate inſtituta, & quæ res ſanctiores ſignificant: qua in re mirè nugatus deprehenditur Lauren. Ananias. Hoc diabolus commentus, vt ſanctiſſimis quibuſque rebus facilius, & libentius myſtas ſuos faciat abuti. C Sed refellitur, quia nec rei ſanctæ ſignificatio, nec linguæ dignitas, nec probitas hominis inſtituentis, vllam qualitatem phyſicam operatiuā poſſunt vocabulis imprimere. Deus etiam formulis Magorum nihil gratiæ, vel virtutis promiſit, nec elargitur, quomodo ſit Deus ſibi contrarius? quomodo approbet artes, quas ipſe vetuit? denique talia aſſe- D rere blaſphemum, & erroneum eſſe Pariſienſis facultas Theologica iampridem definiuit articulo 9. & 10. de Magia.

Lib. 5. de natur. dæmon. f. 79.

Tertiò ſomniant, nomina propria radios quoſdam eſſe rerum, quas ſignificant, & in ipſis nominibus, quaſi vitam quandam latere. Quid dignum Anticyris, ſi non iſtud? Quicquid enim Platonici dicant, nomi- E na ſunt hominum arbitratu indita. Nomina quoque, nec ſunt ſubſtantiæ corporeæ, aut ſpirituales, nec ſunt accidentia inhærentia ſubiecto: quare vitam in ſe habere non poſſunt: aduenerunt quoque, ſeu induntur rebus, quas ſignificant, atque denominant, extrinſecus planè: quare

Digitized by Google

nec emanentes a rebus radij dicendi. Multa quoque ſunt nomina nihil ſignificantia: multa quid aliud a rei natura ſignificantia: quin & ipſa illa, quæ naturam rei ſignificant (qualia putantur quæ creaturis Adamus impoſuit, hæc nullum potuerunt a naturis rerũ influxum recipere: quia res corporeæ naturaliter nihil efficere poſſunt in id quod corporis expers eſt, vt ſunt nomina.

Geneſ.2. v.20.

Objiciunt nobis, Deum ipſum rebus nomina indidiſſe. Probant, quia ſcriptum ſit, *Omnibus ijs nomina vocas*, & alibi: *gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis.*] *Reſpondeo* Deum quidem noſſe cunctarum rerum, ſingulorum etiam Angelorum, & ſtellarum (de quibus eo loco agit propheta) naturas proprias, & ſic ea, cum lubet, proprijs nominibus, hoc eſt conuenientibus earum naturæ, vocare poſſe, ſed ea nomina mortalibus incognita ſunt, nec magis reuelata. deinde præſens poſitum pro futuro, *vocabit*; vt patet ex Hebræo vocabulo, quod futuri eſt temporis. Prior ergo locus nihil iuuat hos argutatores. multò minus poſterior: nihil enim aliud eſt nomina diſcipulorum in cęlo ſcripta eſſe, quàm eſſe in amicorum Dei relata album, quod alibi dicitur inſcripta eſſe libro vitæ, quod ſiue accipias ſecundum æternam Dei prædeſtinationem, quæ mutari nequit; ſiue ſecundum præſentem iuſtitiam, quæ mutationi obnoxia; certè id homines impij parum reuerenter ad indititia nomina, quibus ab hominibus diſcipuli compellabantur, audent transferre, quid magnopere gaudendum illis, ob communem ſibi nominationem cum cæteris hominibus, brutis etiam & vrticis, quorum nomen non minus Deo notum erat, qui nouit omnia?

Pſal.146. verſ.4. Luc.10. verſ.19.

Hinc tamen illi inferunt, voces ſi- A gnificatiuas primario, per influxum cœleſtem, ſignificare; ſecundariò, tãtum per hominum impoſitionem, & quia in ſignificatiuis nominibus vtrumque concurrit, in non ſignificatiuis alterum tantum; ideo plus virium habere nomina ſignificatiua. Quod imprimis alij pernegant, qui non ſignificatiuis amplius deferunt. Equidem lubet ab his omnibus quę- B rere: num neceſſe non ſit quemlibet influxum cęleſtium orbium per traduces qualitates in ſubiectũ, tam remotum influere: ipſis influentijs recipiẽdis aptum, & accommodatum? deinde, num res incorporeæ, vt ſunt nomina, ſint ſubiectum idoneum recipiẽdis qualitatibus corporeis? quorum, vt prius nequit negari, ita poſterius nequit affirmari. Nihil ergo C tribuit energiæ primus ille influxus cœleſtis. Impoſitio quoque humana, cum ſit nuda, & merè arbitraria denominatio, quid queat influere, nec Argus videat, quem ferũt fuiſſe oculatiſſimum.

Quartum delirium eſt, vim complexorum verborũ; (propoſitionum ſcilicet, & orationum) efficaciorem eſſe. Primò *quia veritas* (inquit archi D magus) *in ipſa propoſitione contenta hic accedit, cuius veritatis vis maxima eſt, quãdo formula ſeu carmen virtutis, ac operationis aſtri, ſeu numinis quod comprecamur, continet commemorationem.*] O Satan, Satan tibi quã perpetuo ſimilis es? pergis hoc telo diuinos honores conſequi. Nonne ſatis hoc indicant, quę myſtes ille tuus, exempla petit; ex Hymnis Orphei, E & Apulei ſcriptis, idololatriæ, plena? tum quia auctoritates illæ poetarum refertæ vanitatis: tum quia ſenſum, ac intellectum carminis aſtris aſcribit: tum quia per hoc nomen, intelligit cacodæmones; quos aſtris, & ſingularum rerum ſpeciebus Magica diſtribuit. Conatur etiam probare,

Digitized by Google

A bare, quia qui integram orationis texturam promit, magis animo dictis intendit, quàm qui verbum vnum, atque alterum: quare vis quoque vehementior imaginationis concurrit, & ſpiritus copioſior in rem incantatam tranſit. Quæ vana ſunt, nec empſitanda titiuillitio. Nec enim imaginatio extra imaginantem in res ſeiunctas vim habet vllam; nec ſpiritus vllus a loquente prodit, qui rem B incantatam contingit: præter afflatum: afflatus autem facultas ad ſanitatem nulla eſt, ad morbum, & noxam per contagium aliqua, vt docuimus.

Ex his manifeſtum fit, falſa quoque eſſe, quæ ex tam bellis axiomatibus inferunt corollaria. primo quod aſſerunt oportere, vt ſic ſanantes afflent ægro, & ei vocabula quaſi inhalent. 2. quamlibet huiuſmodi incan C tationem præter ordinem ſolitum, & retrograde prolatam, aut ſcriptam, inſolitos effectus gignere. 3. debere ea quæ magus vult impetrare, inſcribi rei, quam vt inſtrumentum adhibet. exempli gratia, ſi tebella, vel pergameno, vel herbæ folijs vtatur, debere inſcribere folio, membranæ vel D tabellæ; ad quem id effectum faciat, cur cedo? an quod verba non ſatis efficacia per ſe prolata? an quod alioqui dæmon ſurdus, vt ea non audiat, vel quod ſcripta quàm audita melius intelligit? an quod ad memoriæ lapſum fulciẽdum opus hac induſtria? nihil horum in cauſa, ſed vafer ille vanarum obſeruationum multipli- E catione, velut varijs retium plagugis, ſic pluribus peccatis, miſeros amat illaqueare. Legi exempla quæ Leon. Vairus collegit, ſed in his omnibus pactum cum dæmone intercedens cauſa fuit effectionum. Vide infra libro 6. anacephalæoſ. monito. V.

Li. 1. de Faſcin. c. 5.

QVAESTIO IV.

De amuletis, & periaptis.

NOta Græcorum athletarum cõſuetudo, ſed paucis; qui filacterijs vſi ad victoriã, ne niceterijs magicis ſuperaret aduerſarius, habes in antiquis gloſſis Iuuenalis Sat. 11. his verbis; ruſtici didicerunt luxuriam, & palæſtris vti, & fracterijs (corr. philacterijs,) vt athletæ ad vincendum, & mox: nam & niceteria fillateria (item corr. philacteria) ſunt, quæ ob victoriam fiebant, & de collo pendentia geſtabantur.] Cunctis autem nota Romanorum gentilium cõſuetudo, qui ſoliti puerulis de collo res turpiculas ſuſpendere, Præfiſcini, vt dicebant, nec faſcinarentur, (vnde & Faſcini nomen inter obſcœna relatum) alia quoque amoleta ſuccini, aut alterius materiæ cõtra morbos geſtitabant quæ dicta amoleta, amolimenta, ſeruatoria, probra, quẽadmodum, & Græcis ſua fuere περίαπτα, περιάμματα, ἀποτρόπαια, ἀνάπτυτα, καὶ φυλακτήρια malorum, vt putabant, auerruncatoria. Sic etiam prodeſſe ſibi putabant Iudæi ſua philacteria, ſeque per illa cuſtodiri, ac præſeruari a malis, perperam accipientes diuinum præceptum. Eundem errorem Catholicis, non hæreticus tantum VVierus, ſed & qui Catholicus videtur ex ſcriptis, Remigius Lotharingus, impingit; hinc omnium periaptorum vſum temerè condemnantes ex Patribus non ſatis intellectus.

Exod. 13. Deut. 6. 8. Matt. 23. v. 5. vbi p'ri ta notan.⁹ in cõmen. li. 3. dęmo nolat. c. 3.

Dico primi, *Amuleta huiuſmodi, quæ collo dependent, vim nullã obtinẽt naturalem ratione verborũ, characterum, vel figura, vel conſtellationis, ſed duntaxat ratione materia ſi qua huic*

antipa-

antipathiæ, vel Sympathia vis naturalis inſit.) Hæc concluſio eſt Catholicorum omnium, & etiã gentilium, quos præcedẽti quæſtione citauimus. probatur, quia phyſicæ ligaturæ facultas neceſſe eſt, vt a natura rei ipſius dependeat, quæ nõ competit, niſi ratione materiæ, ſeu ſubiecti. Quare ſi quis effectus producatur, cuius cauſa nequit eſſe vis naturalis ſubiecti: effectus ille prodigioſus erit, & amuletũ ſuperſtitioſum, qualia multa congeſſit Coſta Ben Lucas Iudæus Luſitanus: Huc referendum, ſi figuram attendunt, quod Hiſpanicis pueris ex Gagate ad collum deligãt, manu in deriſum, inſerto intra digitos primores pollice, cõformata. *Higam* vocant.

Li. de ligaturis.

Dico ſecundò; *Quando in ipſis verbis modo ſcriptionis, crucium numero, figura vel ſimilibus ſpes non ponitur, pium & ſanctum eſt, reuerentiæ cauſa Sanctorum reliquias, ceras agni Dei effigies, Euangelium S. Ioannis. Pſalmum Dauidis, & ſimilia Sacræ Scripturæ teſtimonia ſecum geſtare collo appenſa, ſed effectus qui inde oritur, erit ſupernaturalis, Dei beneficentiæ adſcribendus, Alijs autem ligaturis vti; quas vel vſus Eccleſiæ Catho. vel proborum medicorum ars non commendat, omnino eſt prohibitum.*

Quod ad reliquias, videtur non ſatis cautè locutus, inſignis Doctor Theologus Ciruelus Darocenſis lib. de ſuperſtit. capitulo quarto, parte 3. quando leuiculis fultus rationibus ſacrarum reliquiarum ad collum geſtationem improbare non veretur. Diſſentit ille ab hæreticis. nam ipſe vult reliquias Sanctorum in templis honorificè ſeruari, & adorari, ſed non vult eas a priuatis collo appenſas geſtari; temerè reprehendens antiquam virorum valde ſanctorum conſuetudinem. Nonne Beata Helena cla- A uorum CHRISTI vnum fræno equi, alium galeæ Conſtantini indidit? Nonne Beatus Antonius palmatam illam Anachoretæ Sancti Pauli, & ipſius Antonij tritum cum melote pallium exultans Athanaſius tulit. Similia de Theodori Martyris puluere Nyſſenus: de catena B. Petri magnus Gregorius. Sed in re nota non eſt immorandum.

B Concluſionis prior pars probatur, Eccleſiæ Catholicæ inueterato, & ſalutari more, nec non ſententia Diui Thomæ. Maldon. Nauarr. Silueſtri, & aliorum ratio eſt, quia Sanctorum reliquias, ita ſemper maiores noſtri ſunt venerati: Agni illi ad hoc a ſolo Pontif. Maximo quotannis benedicuntur: ſacræ ſcripturæ teſtimonia, vt licet ore proferre, licet etiam de- C ſcripta collo deferre, & narrat Leontius Epiſcopus Sanctum Simeonem Salum mulieri magæ amuletum in tabella conſcripſiſſe; quo geſtato illa non potuit amplius diuinare, nec magica amuleta facere. (Sur. 1. Iul.) nec vllus ſanctorum patrum hoc vnquam improbauit. Nam Diuus Baſilius damnat περιάμματα characteribus (*nempe magicis*) inſignita. In- D certus auctor in Matth. qui exſtat inter Chryſoſtomi opera inuehitur in duo nequam genera hominum: primum, qui ex huiuſmodi, ad collum ſuſpenſis ipſi ſanctiores volebant videri, vt Phariſæi olim: ſecundum qui ex eadem ſuperbia, quæ ad collum alij ſuſpenderent, ipſi de capillis, vel veſtimentis ſuis largiebantur. Ipſe Diuus Chryſoſtomus mulierculas il- E las reprehendit, vel quod non recta, ſed Phariſaica, id intentione facerẽt, vel quod, per opinionis errorem, non a Dei gratia miraculoſum auxilium, ſed ab ipſa materia, vel forma ſcripturæ, id præſtolarentur, vt faciunt hodie, qui dicunt debere eſſe ſcriptum Euangelium in membrana virginea,

Tho. 2.2. q.96. art.4. Maldo. in 1.c. Ioan.

Homil. in Pſ.45. Homil.34. in Matth.

In Matth. hom.73.

vel

Digitized by Google

velliteris, vel lineis miniatis, & cætera. Sanè Chryſoſtomus eadem id mente reprehendit, qua Diuus Hieronymus, qui ſatis indicat, Phariſaicam illam ſuperſtitionem præſidium ab ipſis pittraciolis, non deſuper a Cuſtode Iſrael, Deo Sabaoth, exſpectante, ſe reprehendere: item quod quæ extrinſecus gerebāt, eorum cultum, & obſeruantiam intrinſecam, quæ præcipua, negligebant. Denique in vita Sancti Antonini infeſtationem quandam dæmonum, cum preces quaſdam membranulæ inſcripſiſſet, & in cubiculo ante Deiparæ Virginis imaginem affigi iuſſiſſet, legimus diſpuliſſe. (Surius tom. 3. fol. 34.) Auctoritas Diui Gregorij Papæ, idem probat epiſt. ad Theodelineam quem iure ſuo, ideſt, Caluiniſtico, carpit Ioſ. Scaliger in Elencho c. 8. verba D. Hieronymi contra mentem eius detorquens. Sed bene, quod ouillum lanitium iam deponere Scaliger incœpit.

In d. c. 23. Matth.

Poſterior pars concluſionis probatur canonibus, qui anathema fulminant in eos, qui philacterijs (hoc eſt conſeruatorijs) vtuntur, & ſi clerici ea faciant, iubent eos Eccleſijs eijci. Can. 1. & 4. 26. quæſtione quinta. qui canones quomodo ſint intelligendi, & de quo genere philacteriorum loquantur, petendum ex alio canone, nempe vlt. eiuſdem quæſtionis, vbi inter cætera in hunc modum ſcribit Beatus Iſidorus: *ad hæc pertinent ligatura exſecrabilium remediorum, quæ ars commendat medicorum, ſeu in præcantationibus, ſeu in characteribus ſuſpendendis, atque ligandis: in quibus omnibus ars dæmonū eſt quædam peſtifera ſocietate hominum, & Angelorum malorum, exorta.*) quæ ſumpſit a D. Auguſtino libro ſecundo de doctrina Chriſtiana. idem alibi confirmat D. Auguſti. his verbis: *Fingunt ſpiritus maligni vmbras quaſ-*

Tract. 7. in Ioan.

A *dam honoris ſibimetipſis, vt ſic decipiant eos, qui ſequuntur Chriſtum. Vſque adeò, fratres mei, vt illi ipſi, qui ſeducunt per ligaturas, per præcantationes, per machinamenta inimici, miſceant præcantationibus ſuis nomen Chriſti, quia iam non poſſunt ſeducere Chriſtianos, vt dent venenum, addant mellis aliquantum.*) Chryſoſtomus homilia vigeſimaquinta, ad

B P. Antiochen. *Quid verò diceret aliquis de his, qui carminibus, & ligaturis vtuntur: & de circumligantibus aurea Alexandri Macedonis numiſmata capiti, vel pedibus? Dic mihi hæne ſunt ſpes noſtræ, vt poſt crucem & mortē Domini, in gentilis regis imagine ſpem ſalutis habeamus? &c.* damnarunt hæc etiam tempore Caroli magni Patres Concilij Turo-

C nenſis capitulo 24. & ipſe Carolus libro ſexto, Capitulorum capitulo 72. & prius Cōſtantius Imperator apud Ammian. libro decimonono, & Antonius Caracalla, apud Spartianum in eius vita. Tales ſunt nefariæ illæ formulæ precum; quas contra vulnera, & pericula ignis, aquæ & alia, quidam per mendacium adſcribunt Beato Leoni, & alijs ſanctis, & (proh

D dolor) multi hodie geſtitant; quibus Diabolus ſemper tandem imponit, & quando ſunt in ſtatu peſſimo lethalis culpæ, ſinit eos occidi, & deſerit, quos ante aliquoties defenderat. Poſſem nominare mihi probe notum cui id accidit. Norunt Franci, cum ſuperioribus annis, cum Barone Danou; hæreticorum Germanorum examina in Franciam irrupiſſent, & a

E Duce Guiſio ſtrenuè debellata fuiſſent; huiuſmodi ſchediaſmata collo cæſorum ferè omnium appenſa, fuiſſe reperta ab ijs, qui cadauera ſpoliarunt. Hoc genus ſuperſtitionis ſubſannat Lucianus, & Antonium Caracallam ſupplicijs compeſcere conſtituiſſe teſtatur Spartianus. Et Tatia-

Orat. contra gent.

tianus Aſſyrias hæc omnia refert ad dæmonum dolos, & pacta per Magos cum illis inita. Huc etiam refero quod, de vrſarijs, ſic refert Balſamon Commen. Syn. ſexto, in Trullo; *Vrſas trahere dicuntur ij, qui arctotrophi appellantur, qui quidem in capite, & totius animalis corpore tincturas appendentes, & pilos ex ipſo condentes eos vna cũ tincturis dant perinde ac remedia, & amuleta, tanquam contra morbos, & faſcinantes oculos conferre poſſint.*] Huc pertinent etiam formulæ omnes, quibus immiſcentur nomina ignota Angelorum, hoc eſt alia præter, Michael, Gabriel, Raphael. hoc minum fortaſſis alicui videbitur; quia Trithemius, & Rabb. alia quoque nomina confingunt eorum, quos dicunt eſſe motores orbium cœleſtium, item fata decernere, & fatales caſus adminiſtrare, & mirifica quædam homines ab his diſcere, & ſimiles impietates, quibus ille liber ארבעתאל ſcatet. In Sibyllis quoque oraculus libro ſecundo, hic verſus exſtat, iuxta quoſdam codices ἤξουσι μιχαὴλ τε Γαβριὴλ, Ραφαὴλ τ᾽ οὐριὴλ τε. Sed in alijs libris habetis ἰξομιὴλ, οὐριὴλ σαγινὴλ: ἀζαὴλ τε, in quibus primum illud eſt corruptum pro ἱερεμιὴλ, tertium pro σαθιὴλ, vt vocant eos Trithenius, & alij qui cœlorum motores eos faciunt. Sed nitor auctoritate, & ſanctione concilij Romani, quod fuit congregatum Romanę ſub Zacharia Pontifice, ad damnandos errores Aldeberti, & Clementis hæreticorum Germaniam turbantium, vbi inter cætera, lecta vna oratio Ardeberti, in qua continebantur hæc verba; *ſupplico vos Angelus Vriel, Angelus Raguel, Angelus Tubuel, Angelus Michael, Angelus Adimis, Angelus Tubuas, Angelus Sabaoth, Angelus Simihiel.*] Quibus lectis, Zacharias Papa, interrogauit Epi-

A ſcopos, ſententiam de his ſuam proferrent: illi damnandum Aldobertum pronunciarunt, vt hæreticum: cauſa vero ſubditur, & ipſum Decretum concilij his verbis; *octo enim nomina Angelorum, quæ in ſua oratione Aldebertus inuocauit, non Angelorum, præter Michaelis, ſed magis dæmonum nomina ſunt, quos ad præſtandum ſibi auxilium inuocauit.*

B *Nos autem, vt a veſtro Sancto Apoſtolatu edocemur, & diuina tradit auctoritas, non plus quàm trium Angelorum nomina agnoſcimus, id eſt, Michael, Gabriel, Raphael, Zacharias Papa dixit, optime prouiſum eſt a veſtra ſanctitate, vt conſcripta illius omnia igne concrementur, ſed oportunum eſt, vt ad reprobationem eius in ſcrinio noſtro conſeruentur ad*

C *perpetuam confuſionem. Nunc verò, quia omnia peracta ſunt, de vtrorumque ſententia, quorum ſuperius mentio facta eſt, nunc pertractatum eſt. Vniuerſum concilium dixit: Aldebertus, cuius nobis actus, & nefaria commenta lecta ſunt, & qui ſe Apoſtolum cenſuit nominari, & qui capillos, & vngulas ſuas populis pro ſanctitate tribuit, quique ſub obten-*

D *tu Angelorum dæmones in ſuum auxilium inuocat: ſit ab omni officio ſacerdotalis alienus, & cæt.*] Igitur ex concilij huius ſententia, damnanda cuncta periammata, periapta ligaturarum, & ſimilia, vbi alia nomina leguntur, quàm trium, quos ſacra ſcriptura nominat, Angelorum. Nominatur quidem Vriel. 4. Ezdr. 4. verſiculo 1. Sed liber ille Canonicus non

Vide apud Sur. tomo 3. menſ. Iunio in vit. S. Bonifacij, fol. 494

E eſt, nec tantæ auctoritatis, & in eodem reperias Ieremiel, quem nemo recipit: Aldeberti vero cætera nomina nonnihil ſunt deprauata ex ijs, quæ in Necromanticorum libris habentur. Sed de Vriel accurate ſcripſit Nicol. Serarius noſter comment. in cap. 12. Tobiæ q. 10. cum quatuor ſequen-

Digitized by Google

quentibus. Illud quoque attendendum, nec ipſis Angelorum nominibus veris Vtentes, ea malis Angelis accommodarint. cur non hoc auſint, qui auſi ſic abuti nominibus Dei? audi Procopium in Leuit. contra quoſdã curioſos hoc vtentes prætextu his verbis agentem. *Attamen (obyciunt quidam) inuocant Zabaoth. Quid tũ? impie hoc faciunt. Nam illam appellationem non Deo, ſed dæmonibus tribuunt, & plerumque illi dæmoniaci vſurpant nomina diuina, dum ea imponunt dæmonibus, quorum ambitioni ſeruiunt.* hoc fit in precibus Magorum, quibus inſerta *magna* (ſic vocant) *nomina.*

CAPVT V.

Ars aurifactoria, quam Alchimiam nuncupant, ad quam magiæ ſpeciem ſit referenda?

NOn poteſt ſufficienter huic quæſtioni reſponderi, niſi prius conſtet, quo ſe vſque vires eius extẽdant. quare quatuor ſunt diſcutienda. primò, an ars iſta finem ſuum cõſequatur? ſecundo habendane in numero artium liberalium? tertiò ad quam Magiæ ſpeciem pertineat? quartò licita ſit, an illicita?

QVÆSTIO I.

An aurum hac arte verum conficiatur?

DVo quæſtio hæc complectitur, quid naturæ ope fieri queat, & quid fieri ſoleat? quorum non eadem ratio eſt. prius quam decidamus quæſtionem, quædam de nomine, & origine ſunt præmittenda.

A ## SECTIO I.

Quid ſit Alchimia, & quando inuenta?

NOmen Arabicum eſſe volũt, viri docti, & id indicare nomini præfixum, *Al*, vt in *Almanach.* & *Almageſtum*, & ſimilibus, Mixtobarbarũ ergo vocabulum fuerit, ex Arabico *Al*, & Græco, χύω ſeu χύνω, quod idẽ (N. comment. in Manil.)
B ac fundo, alij Græcam planè vocem cenſent, ex quibus eſt Ioan. Chryſipp. Fanianus. qui deducit, παρὰ τὴν χυμεῖαν, καὶ ἅλα à ſale, & fuſione. (Dialogo de Chryſopœia.) Sed huic Græci ſcriptores repugnant, qui plerumque ſcribunt χημεῖαν: non χυμεῖαν. (Cedrenus in Annal. Suid. mox citand.) Sed quid χημεία ſignificat? quidam ex Plutarcho tradunt Ægyptũ ſacra lingua ſacerdotibus vocari *Chemiam*: & inde ſuſpicantur, vocatã (li. de Oſir. & Iſid.)
C *Chemiam*, quaſi Aegyptiam, videlicet, quia primi mortalium Aegyptij illam a Mizraimo Chami filio acceperint, ab Aegyptijs Arabes didicerint, & articulum illum ſuum *Al*, addiderint; ab Arabibus, Europæi acceperint, & nomen & artem. vt & reliquam fere medicinam, & philoſophiam Græcanicam. Nimis iſti benigni ſunt in Arabes. Nomen enim
D notum Romanis fuit antequam vlli noti philoſophi, vel docti inter Arabes, & quo Arabia tempore adhuc Chriſtiana. Inuenias illud apud Iulium Firmicum Latinum ſcriptorem, qui tempore vixit Conſtantini Magni. (Lib. 3. in Lunæ decretis.) Apud Aegyptios quidem hæc ars in vſu etiam Diocletiani tempore videtur fuiſſe. (In Diocle.) ſi Suidæ credimus, & ab ijs fortè Romani acceperunt.
E Verum illud de *Chemia* merum eſt commẽtum: Aegyptus enim non *Chemia*, ſed *Chamia* dicta a Chamo: ſic enim in Pſalmis legimus; *In tabernaculis Cham*, Aegyptiorum, & poſtea; *terra Cham*, vocatur ipſa Aegyptus. (Pſal. 7. 57. Pſ. 105. 23.) hoc ergo nomen ſacerdotes, vt teſtimonium antiquitatis

Digitized by Google

ſuam aſſeruarũt. vulgo *Meſram* dicebatur Aegyptus, vnde & hodie adhuc Turcæ & Arabes vocant, *Maſra*. Quare ſi Arabes voluiſſent ab Aegypto hanc artem denominare, & addere ſuum illud, *Al*, vocaſſent *Almaſram*. Quid ergo? ſuſpicor, vt multa Arabum vocabula, eſſe Hebræum illud, & quidem ſolidè. nec aliud ſignificare quam artem fuſoriam, ſiue liquatoriam. Etenim Hebræis, *Alichim*, ſignificat itinera, ſiue fluxus. ab *Alech*, quod ſignificat facere ambulare, ſeu fluere. Vnde ars liquans, ſeu fundens metalla: abiecta litterula, ab *Alchima*, fit *Alchimia*, faciliima formatione. Quid enim eſt Alchimia, quam pyrotechnica, ſiue ignaria ars, reſolutoria, & purificatoria metallorum (quæ vt *Chymiæ* ſpecies quædam eſt: ſic etiam aurifactoria, ſiue Chryſopœia; ſpecies quædam eſt Alchimiæ, quæ in extrahendo, ſiue ſeparando, & in congregando, ſiue coagulando ex alijs metallis auro, tota occupatur, vnde non malè *Spagiricam* vocāt nonnulli, παρὰ τὸ σπᾶν καὶ ἀγείρειν, à ſegregãdo, & congregando. Ad hanc quidã retulit illum Manilij verſum.

הלכים

Iob.29.6.

חלך

Iob.24.10.

Materiamque manu certa duplicarier arte:

Li.4. Aſtr.

& quia de Alchimicis dictum, per errorem, putauit, ideo (quæ eſt Critica audacia) contra veterum codicum fidem, eum tollendum, vt ſpurium iudicauit. vtrumque male, nam & Manilij verſiculus eſt, & non de Chryſopæis, ſed de bractearijs accipiendus, qui malleando aurum in bracteas, ſeu foliola tenuiſſima diducunt, & dilatant, & ſic ſuperficiem adeò dilatatã quaſi duplicant. Alchimice certè nõ tam duplicant manu, quàm igne.

Non ſtatui de tota Chymica agere, quam ego artẽ, qua medicinæ adminiculatur, ſanè laudo, & veneror, vt phyſiologiæ fœtum præſtantiſſimum; inuentricem auri potabilis, rei non minus vtilis ad ſanãdum, quam ad alendum, ac quoad fieri poteſt, vitam prorogãdam; ſpiritus enim ſubtiliſſimos ex metallis, gemmis, plantiſque educens; quo ſubtiliora, hoc puriora, & quo puriora, hoc efficaciora remedia præbet; metalla depurat, ſegregat, perficit, lapides conflat, aquam elicit, ignẽ vegetat, & in igne vegetato, ac quaſi perennato, ſpecimen edit artis, & efficaciatis ſuæ, in humana vita propaganda. Mihi quidem dubium non eſt liquorem illum Olibij Maximi, cuius beneficio lucerna multis ſæculis conſeruata fuit ardens, Chymicum fuiſſe, de quo Bernardus Scardeonius, ſcribit Patauij ante aliquot annos, vrnam fictilem eſſe inuentam his inſcriptam verſibus.

In Hiſt. Pataiuna.

PLOTONI ſacrum munus ne attingite fures,
Ignotum eſt vobis hoc, quod in orbe latet.
Namque elementa graui clauſit digeſta labore
Vaſe ſub hoc modico Maximus Olybius.
Adſit fœcundo cuſtos ſibi copia cornu,
Ne pretium tanti depereat laticis.

Plutonij Deo diuitiarum dedicauit hoc ſuæ artis ſpecimen homo gẽtilis, diuitias illi acceptas ferẽs. Intra maiorem illam vrnam minor alia reperta, in hac, duæ ampullæ adfabre laboratæ, argentea vna, aurea altera: puriſſimo quoniam ambæ liquore plenæ, quo lucerna multis iam ſæculis ardẽs conſeruata cenſebatur.

De ſola Chryſopœia ſtatuĩ dicere, quæ vel ex adſperſis pauculi pulueris aurei ramentis, aurum multiplicat, vel ex non auro verum aurum producit, nam quæ ex auro liquato tantũdem, vel minus auri producit, ſed purgatius; ea nomẽ aurifactoriæ non meretur. Chryſopœiæ igitur originẽ quidã nobis valdè faciunt antiquam, qui

qui præclaro Adami titulo libellum quendam inſignem obtrudunt, vt & alij Moyſis,& Mariæ ſororis eius, & Salomonis,& Hermetis Triſmegiſti, & Ariſtotelis, & Pythagoræorũ quorumdam libros venditant: hæc enim omnia pro impoſturis habenda duxerim, & ocioſorũ hominum ſomnijs. Quid? an,quia ab Adamo prima ſciẽtiarum principia,idcirco & de hac ille arte ſcripſit,quem de nulla conſtat ſcripſiſſe? An, quia Moyſes in omni Ægyptiorum ſapientia excellens, idcirco,& ipſe,& ſoror eius (miror Aaronem nõ additum,& Beſeleel) animum ad alchimiam excolendã adiecere? An, quia Cabaliſtæ nugantur Chamum in arca Noacho patri ſuo *libros de Magia naturali* furatũ,quos Miſraimo filio ſuo donauerit, idcirco inter illos etiam Chymici libri fuere? Sed Chamum ſcimus non philoſophiæ naturalis, verum Magiæ Dæmoniacæ fuiſſe propagatorem. (Sup. lib.1. art.3.) Hermetis Triſmegiſti non pauci ſuper ſunt libri,quis quęſo,vel color tenuis in illis huius artis? eruent,opinor,qui Phaetontæo auſu eo detorſerũt, quæ de Turri Babel, & quæ de terra promiſſionis,SS.cõmemorauit, & aquæ Salomon in *Eccleſiaſte* de meretrice,mores eius depingens, Spiritu ſancto afflatus, ſcripſit,illi ad Chymices myſteria deflexerunt, qui auſi diuitias: quas,œconomicæ prudentiæ,& nauigationi in Ophir, disertè acceptas refert Regum Hiſtoria; Salomonis alchimiæ adiudicarunt. In quos (vt mitiſſimè agã) nihil dicam aliud,quàm quod fatuis ſolemus, ſanam mentem ijs optandam. Minore longè periculo peccant, Aimar. Ranconetus,& Cardanus,qui Sibyllę vaticinium illud;

ἐννέα γράμματ᾽ ἔχω· τετρασύλλαβός εἰμι. νόει με. &c.

ad Arſenicum,admirandi lapidis materiam tranſtulerunt, quaſi quatuor

A ſyllabarum, & nouẽ litterarum vox alia nulla foret. Itẽ qui Pandoræ poculum hoc eſſe cõtendunt, ab Heſiodo notatũ,ſed hi plures Epimetheos, ſola ſpe reliqua, quam Prometheos, ex hoc grege fateantur oportet. Nec minus illi ſuaues, qui Siſyphiũ ſaxum extollũt, & propter huius lapidis inuentionem meruiſſe nomen, quaſi diuina ſapientis autumant: (Syſiph. quaſi σειόσοφος.) propter B promiſcuam in vulgus beneficij communicationem, ad inferos detruſum ſemper reuolubilis ſaxi ſubuectione damnatum. homines præparcè auari. Liberaliores alij,cum Suida Colchis auratam pellem auertunt. illud enim *δέρας τὸ χρυσόμαλλον*, Iaſonis; libros fuiſſe in membranis arietinis deſcriptos,artis alchimicę doctrinam aurifactoriam continentes. Addunt C alij, hoc illud aureum fuiſſe femur, *χρυσοῦν μηρὸν* iuxta Laert. li 8. Aelia. var.hiſt.lib.2. Lucian.& alios,ſiue (vt corrigunt alij) *χρυσοῦν ῥοῦν*, aureum flumen, a Pythagora in Olympijs oſtenſum quod tamẽ Origenes eburneum appellauit lib.6.cõtra Celſum. Hoc illud eſſe apud Hippocratẽ mirabile,& imprimis ſacrũ terræ opus, ex quo animantia,plantæ,alimenta, D pharmaca, fortuna,& ipſe Plutus profluant. (Hippoc. in epiſtol. de Crateia.) Hinc apparẽt quam vetuſtam iſti originem arti arceſſant. Equidem opinor vetuſtam,ſed certa teſtimonia ante æuum Caligulæ non comperio. Nam quæ dicta,mera ſunt coniectanea,nec magis certum quod quidam probant ex Eſdr. lib.4. cap.8. verſ. 2. *Quomodo autem interrogabis terram & dicet tibi: quoniam dabit terram* E *multũ magis,vnde fiat fictile,paruum autem puluerem vnde aurum fit.*) Hoc enim perſpicuè non ad artẽ fuſoriam, ſed ad naturales metalli ex terræ puluere productionem poteſt referri. Si tamen quis contenderet, ad materiam auri tranſmutatoriam pertinere, is ſciat, neque infallibili ſe

teſtimonio niti, quia liber iſte apocryphus eſt, neque loco claro, & aperto antiquitatem artis ſe probare. Cæpiſſe ſub Caligula docet Plinius, rationem ex auripigmēto aurum liquandi, ſed mox deſijſſe. Foditur hoc in Syria auri colore, fragili lapidum ſpecularium modo. Vim eius magnam Caligula, auri quàm ſanguinis non minus auidus excoqui iuſſit, & planè fluxit aurum excellens, ſed ita parui ponderis, vt detrimentum ſentiret. nec poſtea tentatum ab vllo. Diuturnum poſtea ſcriptoribus ſilentium fuit. Vſque ad Diocletianum ſiluere. Nam Suidas auctor eſt, cum eo regnante Aegyptij res nouas molirentur, cæde multorum illuſtrium virorum in ipſo exordio hoc incendium ſopitum fuiſſe, & conquiſitatum ibi veterum de argenti, & auri fuſione ſcripta, omnia tyranni iuſſu flammis tradita, ne ex illa arte ditati Aegyptij, pecunijs freti, Romanis in poſterum rebellarent. Aliquot annis poſtea Zozimus Græcus ſcriptor vixit, cuius de Arte ſacra, & Chryſopœia libri M. Scripti aſſeruantur in Regis Chriſtianiſſimi Bibliotheca Fontisbelli: vbi & Blemmidæ liber de eadem Chryſopœia dicitur extare. hic ille Nicephorus Blēmidas eſt, qui ſub Duca Imper. multa præclara philoſophiæ monimenta edidit. Zozimo Græcum antiquiorem, non noui: ille Arabes omnes, qui circumferuntur æuo antecedit: fictitium Morienum (Eremitam Romanum fingunt inepti Arabicè ſcribentem,) & verum Geber, ſiue Gebrum Arabem qui non inuentor artis, vt putant Fallopius, & Eraſtus, ſed cultor, & ornator præcipuus. Hæc de origine habui dicēda.

l. 33. hiſto. cap. 4.

Suidas in Dioclet.

A

SECTIO II.

De artis alchimicæ in auro faciendo efficacitate.

Mirum quam hic in contrariū funis contentioſius trahatur. cultores alchimiæ affirmatiuam, adeò tuentur, vt & perfectius aurum ſuis ſe fornaculis fouere, & educere, quā B natura ſolita, cōtendant: oſores contra Chymicorum, omnia huiuſmodi, vt præſtigias, ludibria, & meros iactatorum bombos opinantur. Equidem puto inter hæc extrema, vt fit, media via tutiſſime incedi. Videamus breuiter, quid pro vtraque parte diſputari queat.

Tres inuenio ſentētias. Prima eſt, non poſſe aurum verum ſic produci. C Secunda, poſſe aurum quidem quaſi verum, ſed quod tamen pro vero, nec liceat vendere æquali pretio quo verum venditur: nec liceat illud in medicinis exhibere. Tertia, perfectius, & purius aurum ſic fieri poſſe, quam quod in terræ viſceribus gignitur. Prima ſententia eſt Toſtati in Exod. c. 7. q. 10. Aegid. Romani, quodlib. 3. q. 8. (qui Auicennam quoque pro ſe D citat, ſed malè. nam Auic. verè cēſuit contrarium, & ex profeſſo de hac arte ſcripſit) negarunt etiam Auerr. in li. 1. de Generat. Aponenſis, diffe. 200. Sed & ipſemet Chymicus Paracelſus lib. de philoſoph. & videtur id voluiſſe Bernardin. Gometius a Medis docto, & ſalito opere de ſale lib. 2. a. nu. 20. ſecundæ editionis fol. 168.

Secunda ſententia (vt opinor) ve- E rè fuit D. Thomæ: nam licet, vbi noluit quæſtionem decidere, ibi ex hypotheſi tantum locutus fuerit: tamen vbi abſolutè, & deciſiuè locutus, ibi apertè, & clarè hanc ſententiam tenuit: produci poſſe aurū, quoad externas qualitates, ſed quod ad intrinſecam auri perfectionem non pertingat:

2. 2. q. 77. a. 2. ad 1.

In 2. ſent. d. 7. q. 3. a. 1. Ad 4. ar. 2.

Digitized by Google

gat: quod etiam Caietano, & reliquis Thomiſtis placuit poſtea citandis.

Tertia ſententia eſt omnium Chymicorum, & præterea Timonis in li. 3. Meteor. q. vlt. Antonij Mirandulani de ſingula. certani. li. 10. Marcelli Palingenij Cardani, Lacinij, & aliorum, quam accuratè tuetur And. Libauius Syntaxi 2. lib. 1. ſingularium.

Quartam his ſententiam poſſemus addere Pyrrhoniam, et Academicam *Dubitantium*; qui fatentur ſibi non ſatis liquere: quam puto verè communiorem eſſe hominum huius ætatis. Ex noſtris illam defendere Benedict. Pererius, & Gregorius à Valentia; nam de bonitate, & perfectione alchimici auri dubitant; & ſuſpicantur, nunquam ab vllo verum, & perfectum aurum fuiſſe productum, & Valentia quoque indicat ſtudio, & arte humana vel non poſſe, vel vix fieri poſſe. Quid dicemus? amicus Plato, amicus Socrates, ſed magis amica veritas.

diſput. de Magia. in 2. 2. diſput. 6. q. 13. punct. 2.

Axio. 1. *Nullis idoneis argumentis contraſentientes conuincunt aurum verum per alchimiam fieri non poſſe*. Ad probationem huius concluſionis ſufficit onus probandi transferre in aduerſarium: quia eſt cõcluſio negatiua: & adfirmãti eſſe impoſſibile; incũbit onus oſtendendi, cur id ſit impoſſibile eò quòd is contendat ſe id idoneis argumenti, poſſe conuincere; quod nos negamus, Veruntamen ſic poteſt concluſio probari; neq; ex parte materię, ſeu ſubiecti; neque ex parte modi repugnat naturæ talis metamorphoſis. Non ex parte materiæ. nã illa eſt alterari, & corrumpi apta, & perduci etiam apta ad formam præſtantiorem, & eſt capax formæ introducẽdæ. Nõ ex parte modi: quia modus eſt, p decoctionẽ naturalẽ ignis, qui decoctionem naturalem caloris naturalis proximè imitatur. Quid ergo deſit? aut ſi quid horũ, oſtẽdatur.

A Oſtendere conatur ſequentibus argumentis, quæ ſigillatim diluemus adfuſa ſolutione. Primò argumentatur ab artis ipſius incertitudine, & diſſenſione artificum, quia chymici inter ſe nec conueniunt in modo loquendi, nec in modo operãdi, nec de materia, aut nomine ſui lapidis. Conueniunt, beneficio lapidis hanc tranſformationem tribuendam; ſed hunc B ipſum lapidem, quo appellent nomine, non conueniunt. Longum ſit omnia Merculini, Treuiſani, Faniani, Talienſis, Roſarij, & aliorum nomina congerere, quæ ſunt ſignificationis planè diuerſæ. Ex paucis cætera poſſunt dijudicare, vocant [illegible] aquam viuam, aquam vitæ, aquã ſiccam, lignum vitæ, ſanguinem humanum, lac virginis, Mercurium phi C loſophorum, draconem, coruum, laton, elixit, medicinam morborum omnium, id, de quo qui bibit nõ moritur, & ſimilia partim ridicula, partim pugnantia, partim irreligioſa. Modos operandi diuerſiſſimos comminiſcuntur, & de eo inter ſe digladiantur; cum Brachesco certat Tauladanus, Villanouanum impugnat Treuiſanus, alij alios, & inuicem fatuos ignoranteſque nuncupant. D Sed de lapidis materia fortè ſaltem conſentiunt; nihil minus. ſunt qui ferri ſcoriam, ſunt qui ſalem, alumen, magneſiam, cadmiam, calcãthum, arſenicum expoſcant: ſunt qui obtrudant bufones, capillos, ouorum putamina, menſtruum fluorem, vel humanum ſanguinem. *Reſpondeo*, tam diuerſis nominibus eandem rem ſignificari, E ſed his vſos ſcriptores ſcientiæ occultandæ cauſa, quã non voluere paſſim intelligi. licuit ſanè Aegyptijs ſymbola ſua adhibere. licuit poetis per metaphoras, & fabulas ſapientię principia occulere, licuit Ariſtoteli ſe dictorum obſcuritate, vt ſæpius ſolet, atramento inuoluere; ipſæ ſacræ litteræ

in

in Parabolis loquuntur. cur culpas, ſi & in diuerſis nominibus luſere? Si quid minùs aptè, & feliciter, & piè, ignoſce. rem vide, verba deſpice. nūquam rei veritatem, aut artis efficacitatem, ineptia, aut infantia docentis potuit exſtinguere. Deinde quid mirum hanc quoque artem habere ſuas compulſationes diſſidentium; quibus nec philoſophiæ pars vlla, nec medicina, nec iuriſprudentia nec Scholaſtica Theologia noſcitur carere? Diſſenſio illa de materia, vel verborum eſt, & nominum, vel ſanè fuit, cum ars minus culta, & magis incognita: periti, in ſulphur, & hydrargyrum conſentiunt.

Probant poſtea, naturam metallorum ab ijs ignorari. primò quia cenſent illa viuere, & nutriri; cum Cardano: vel ſuperioris ordinis animam habere verum valdè reconditā, cum Fr. Georgio in Harmon, mundi. 2. quia lapides putant eſſe reiectamēta ſiderum (vt Paracelſus) metalla verò adipem, & medullam lapidum; & proinde metalla, cęli eſſe præſtantiora excremēta: 3. quia vnicam volunt eſſe perfectam ſpeciem metalli, nempe aurum; cæteras eſſe tantùm rude, & inchoatum aurum, de quo mox plura. 4. non habent perſpectam auri ſui cauſam efficientem. qui ſoli calori efficientiam tribuunt: quo tamen ſolo non poteſt auri ſubſtantia perfici. Oportet enim vt ſol aquæ ſubſtantiā primum calore concoquat, & commutet; Frigus deinde & ſiccitas terrena, faciant aquam concreſcere. 5. de auri materia valdè diſcrepant. Gilgil vult eſſe cinerem ex terra genitum, & aquæ mistum: Braceſchus vitriolum, plerique ſulphur, & argentum viuū, nec deeſt, qui arſenicon addat. qua in re indaganda videntur, vt vmbri, indicium ſagæ naris ſecuti, certum ſane, vt ad ceruæ cunabula perducat: fallax in rerum eſſentia diſcernenda.

A Præterea quomodo poſſunt mixta reſolui in mixtum illud, ex quo proxime generata fuerunt? nonne prius oportet reſoluantur in corpora ſimplicia? igitur ſi, quod eorum eſt fundamentum, metalla in ſulfur, & hydrargyrum reſoluuntur, certe hæc duo nequeunt eſſe propria metallorum materia. Hoc argumentum multas inuoluit quæſtiones, quas ſi B velim exacte diſcutere, non ſectionis vnius, ſed libri opus integri futurum. Vno fortaſſis verbo præſtiterit abſoluere, vt hæc illis omnia largiamur, nihil aliud conſequi, quam alchimicos ſic opinantes non eſſe veros philoſophos, neque cauſas operationis ſuæ tenere, nec operari ſcientifice, ſed duntaxat eſſe nudos flatuarios pyrotechnicos, mechanicos, & non phi- C lologos. nullo autem pacto conſequitur, probandum quod erat, aurum ab illis confici non poſſe: non enim gladium non facit faber, quia quæ ferri natura, quæ gladij ad pugnam rotatio vibratioq; ſit accōmodata, neſcit: non aquam roſaceam minus perfectam Chymicus elicit, quā qui cætera adhibet arte requiſita, etiamſi roſæ eſſentiam, & vim ignis, & princi- D pia diſtillationis ignoret. Quid igitur, ſi qui naturam ignoret metalli, ſegregatione, congelationeque quæ requiſita, cæteris quoque omnibus peritè vtatur, minuſne ad ſtatū compoſitionemque eius, quàm ad alterius, nihil ad operationem effectumque amplius pręter cauſarum cognitionem adijcientis, vis excoctrix ignium eſt effectura? Intelligentiæ E igitur iam ignis particeps, qui vnum inter, & alium nouit diſcrimen. Pone autem aliquem, qui optimè metallorum naturam nouerit: huic certè nihil argumentatio hæc oberit, quoad auri productionem: poterit ergo produci ab aliquo. ſufficerent iſta: dicam tamen quid de ſingulis illis

Digitized by Google

illis cenſeam. Viuere & nutriri metalla, vt animam habentia vegetatiuam: id non admodùm abſurdum eſt. ſed fateor verius, quod Ariſtoteles cenſuit, nec lapides, nec foſſilia huiuſmodi viuere vel nutriri: excreſcere autem, per adiectionem materiæ, decreſcere per ſubtractionem eiuſdem: cùm verò Plinius, & alij, dicunt ea concipi, parturire, viuere, ſeneſcere, mori, metaphoricè tantùm loquuntur. ſed de hoc plura Scaliger. Falloppiuſque. Volo cum illis liberaliter depaciſci. Eſto, non viuant metalla: quid indè? facilior profectò inanimę rei in aliam inanimam, quàm animatæ in animatam erit tranſmutatio. Paracelſiſtarum illas locutiones ſanè non ſatis rectas nec commodas, ſed improprias, & translatitias, nihil moror: loquuntur illi inquinatè ſentiunt perperam. eos non defendo: de re loquor, non vocabulis. Hoc vnum veriſſimum puto, neque negari poſſe, plus humidi pinguis, & ſi vis plus adipoſi eſſe ſucci in metallis, quàm in lapidibus ac gemmis. hinc enim metalla ductilia, & dilatabilia ſunt, quod lapidibus ob ariditatem, & ſiccitatem denegatum. Vnicane ſpecies metalli ſit, mox videbimus. De auri efficiente cauſa, conſiderandum. puto longè plura requiri, vt ex terra, atque vt ita dicam, elemẽtis ferè nudis primum corpus mixtum exiſtat, & coaguletur: quam requirantur, vt ex mixto iam coagulato, & exiſtente aliud conficiatur mixtum, dumtaxat differens perfectione. Auri ſubſtantia, ex terræ puluere, & aquæ liquore, in venis cauernarum ſolo calore non poteſt perfici, ſed frigiditas quoque & ſiccitas requirũtur; poſtquam verò iam ſemel metallum coaluit in metalli ſubſtantiam, tam ignis ſolus poterit ſupplere, quæ ad perficiendum commutandumque illud in alterius metalli, qualitates erunt ne- A ceſſaria. quia qualitates illæ accidentariæ ſunt, & quæ actiuitatis igneæ vim non exuperant. Quod exemplo poteſt declarari. nam ſandaracha naturalis non poteſt gigni citra frigus illud: ſed poſtquam plumbum ſemel in terræ viſceribus genitum fuit, ſi illi miſceas acetum, ceruſſam conficies: vt verò ex ceruſſa prodeat ſandaracha nulla iam opus refrigeratio- B ne, ſed ſufficiet ſola aduſtio, vt ſandaracha ficticia ſeu ſandyx Syricum naſcatur. Orichalcum quoque ſine frigore ex ære, vitri puluere, & calaminaris lapidis tinctura fit; ſolaque decoctione, & percolatione per ignem indiget: cùm tamen foſſitium, & naturale, ſi quod eſt huiuſmodi, etiam frigus illud poſtularet. Quid, quod & Plinius, cenſuit, ſolo igne lapides C in æs fundi, & ferrum gigni? Quid, quod & ſola decoctione ferrum fit *στόμωμα* Græcorum ſeu *Chalamiſh* Hebræorum: quod nos hodie chalybem vocamus ſiue *aciarium*, veteres Latini. *ferri nucleum*, quia proprio nomine deſtituebantur. nam chalybs illis idem, quod ferrum in genere. Neque in his alio frigore opus, quàm cùm omnia peregit ignis, vt tunc ma- D teria ſe ad naturale frigus recipere ſinatur: vel aquæ iniecta citius refrigeretur, & induretur: Porrò quam ſubdunt de auri materia diſſonantiam, obſtrepit illa, non obtundit. cedo, quam illi eſſe volunt? quamcumque dixerunt, ex hac etiam cætera metalla conſtare philoſophi chymici contendent: ſic facilem fore ad aurum tranſitum. Sed doctiores conueniunt E in vnam ſententiam: quam ego quoque ſequor, & ſic Ariſtotelem cum his auctoribus conciliari poſſe puto. Non agitur nunc de materia remotiſſima, quæ eſt materia prima, quam eãdem eſſe nemo addubitat: ſed agitur, de materia ſecunda: quæ iam certis formis eſt imbuta. hæc rurſus eſt,

quæ-

lib.2.mag. mor. moral.

Plin.li.36. c.13.& 19. Leo Bapt. Albertus li.2. de re ædific. c.9. Scalig. ex tract. 1. Fallopius li.1. de metallis, & foſſil.

Galen.lib. 9. de ſimplic. medicam. facul. Plin.li.34. in fin. Vitruu. l.7. Plin.li.35. c.6. Aetius li.2. Amat. in Dioſco. lib.5. enar. 6.

Vide Plin. lib.33.c.4. & Vannoccium li. 1. pyrotechniæ c.8. l.26.c.27. Ariſt. li.4. Meteor. Vannoccius d. li.1. cap.7. Alb. Mag. li. 2. de lapidibus tra. 2. Vide Hier. Magium lib. 2. miſcell. c.8.

Digitized by Google

quædam remotior, & quædam propinquior. non enim ſtatim ab vltima ad primam hic immediatus eſt tranſitus: capiamus ergo exempli gratia, aurum. hoc aurum materiam remotiorem habebit, exhalationem quandam humectam vna ex parte (quæ materia liquida à quibuſdam vocatur, vel aqua intrinſecus vnctuoſa, ab alijs vnctuoſum aqueum incorporatum, vel humidum liquidum) ex alia parte habebit terræ portionem craſſam, & viſcoſam: ſic huic terræ aqua illa pinguis, & aerea commiſta, corporatur in primam, & (vt ſic vocem) elementarem auri materiam. hæc materia non eſt adhuc propria auri materia, ſed eſt materia communis omnium metallorum, & etiam lapidum. etenim ſi plus habeat ariditatis, deficiente humiditate, fit lapis: ſi plus habeat pinguedinis humidæ, exit in metallum: & propter copiam huius humidi, nitidi, puri, ac ſolidi, ſplendida adeò, ac nitida ſunt metalla. Et hæc eſt ſententia Platonis, & Ariſtotelis ac ſequacium. Neque huic ſententiæ repugnat (meo iudicio) eorum Chymicorum, qui phyſica principia norunt, & amplectuntur, hoc eſt non empirici, ſed philologi ſunt, ſententia. Tales enim facile aſſentiuntur huic remoto principio metallorum omnium. Equidem mihi videtur negari non poſſe. Quæro enim, num argentum viuum, & ſulphur ſic immediatè ex materia prima ſint enata? ſi adfirmas, quæro qua diſpoſitione præcedente hæc potius, quam alia forma, ſit introducta? ſi negas, immediate prodijſſe: quæro quæ præceſſerit? non enim omni forma potuit illa materia caruiſſe. Negandum itaque id non eſt: ſed vlterius progrediēdum, & poſt hanc materiam communem adeò remotam, quærenda quædam materia propinquior. De hac eſt omnis, diſceptatio.

Plato in Timæo, & ibi Procl. & Calcidius. Ariſt. lib. 3. Meteor. in fi. Theophr. lib. de lapid. Iani Lacinii Minoritæ. lib. 1. Chemica art. c. 17. Alb. libr. 3. de rebus metal. tr. 1. cap. 2. Contaren. lib. 3. philoſop. c. 6. Georg. Agricol. de re Metall.

A Cenſuerim itaque illam materiam remotam, non ſubito prętermiſſis medijs ab extremo ad extremum progredi, &, quod dici ſolet, per ſaltum promoueri: ſed primo gigni imperfectiora quędam, & ſic naturam progredi ad perfectiora. Ex illa materia remota primum gigni ſulphur, & argentum viuum ſiue ὑδράργυρον: iſtud potiſſimū coaleſcere ex humido iſto
B pingui, & aereo (ideo adeo mobile eſt:) ex terrę vero pinguedine ſeu viſcoſitate potiſſimum gigni ſulphur. Sulphur illud poſtea in metalli generatione fungi vicem viri, ὑδράργυρον vicem feminæ volunt Chymici: hoc parum refert, crediderim potius vtrumque agere, & pati in inuicem, reactione. Nec conuincit contrarium quorundam obiectio; nec in pleriſ-
C que fodinis ſulphuris, vel argenti viui, inueniri aurum; nec in auri pleriſque inueniri ſulphur, aut argentum viuum. ſufficit enim, vt in quibuſdā veſtigia horum reperiri, vt pyrotechnici ſæpe experti. Et, vt ex his gignuntur, tanquam ex materia; ſic in hæc rurſus metalla reſolui volūt chymici, & hanc reſolutionem odore probant, & guſtu; ſe in materia reſo-
D luta qualitates ſulphuris, & argenti viui dictantes inuenire. Quoniam verò hic agimus de accidentarijs dūtaxat differentijs, quibus hæc inanimata dignoſcuntur ſolis: fruſtrà obijcitur odora canum vis. Non enim dicitur hæc reſolui in ſulphur, & hydrargyrum formale, atq; perfectum, ſed in materiam quandam, quæ ſulphuris, & hydrargyri qualitates pleraſque retinens, ſatis indicat formam
E præceſſiſſe horum foſſilium: ſicut homo occiſus cum eſt, & iam cadauer ferè diſſolutum corruptione, indicium facit fœtor, corpus illud carneum fuiſſe, aut quod ſimilius, cùm ſalem, vel ſaccarum in aliquod ferculum diſſoluis, ſapor indicat, ſubſtantiam

Auicen. epiſtol. ad Hazon, Geber, Lullus, & alij, vide Lacin. d. lib. 1.

Digitized by Google

dam illarum rerum condimenti huius materiem fuiſſe:& odor aquæ diſtillatæ,ſatis apertè docet,quæ herbę diſtillatæ fuerint. præterea non eſt neceſſe res omnes reſolui in proximā ſuam materiam: nec corpus reſoluitur in ſemē: ſed ſufficit reſolui in materiam remotiorem, ſiue elementarem. Ad vltimum itaque argumenti membrum dicimus: metalla reſolui immediate in illa ſua principia, quādo alterantur, & per alterationem deſinunt videri talia metalla,& fiunt quid liquidum,vel aridum, retinens principiorum illorū qualitates multas;& cum hoc fit, tunc quodammodo reſoluuntur iterum in corpora ſimplicia ſeu elementaria, nempe in liquidum,humidum,et terreum pingue:ſicut etiam paulatim, per varias alterationes pyrotechniæ, principalia illa proxima in iſtud vel illud metallum coaluerunt.

Tertio argumentantur:fundamenta Chymicorum ſi penitius inſpiciātur, vel falſa eſſe, vel prorſus dubia: & proponunt,ac impugnant ſequentia: quibus ſigillatim ac ordine ſolutiones adiungam.

i 2 ..mirabilib. poteſtat.artis & naturæ. Primùm ergo adferunt illud Rogerij Baconis; *licet natura potens ſit, & mirabilis: tamen ars,vtens natura pro inſtrumento, potentior eſt virtute naturali*. Hoc ergo videtur eſſe falſum.tum quia nihil poteſt ars humana, quod vires ſuperet naturæ (quæ nihil eſt aliud, quàm ordinaria Dei in creaturis diſpoſitio:) quare ſi quis effectus producitur,qui naturam rerum ſuperet: ille non humanus, ſed vel diuinus, vel prodigioſus eſt. tum quia omnis ars mechanica naturę, vt baſi,inſiſtit,& eam imitatur, nec ſuis poteſt conatibus operum naturę perfectiones adæquare. Nam veriſſimè Fabius,ita ſcripſit; *imitatio,quæ artis eſt propria, nunquam tam feliciter naturam exprimit: quin inter hanc,*

A *& illam ſemper aliquid interſit,ipſaque veritas pluribus paraſangis ſua ſequentem veſtigia hypocriſin poſt ſe relinquat.*) qui neget iubendus agri lilia cum veris, Dedali volatum cum altibus comparare, & cum Praxitelis aut Phidię caballo hoſtiles manus effugere. *Reſpon.*Comparationem naturæ, & artis inſtitui duobus modis poſſe primo præciſe ac nude ſola cum

B ſola conferendo. vnumque alteri, ſiue vtriuſque potentiam, ſeorſim inuicem, & mutuò componendo, hoc ſi Baconus voluit, vt inde fornaculis ſuis ea tribuat, quæ naturæ denegata; fateor omni illum reprehenſione digniſſimum fuiſſe, & argumento contrarium ſolide probari. Altero vero modo poſſunt iſta comparari, non præſcindendo vnum ab altero,

C ſed extenſiue; v. g. artificium humanum cum ipſa natura; qua in comparatione, artificium præſupponit naturæ vim plus autem tum poſſe artem natura ſubnixam, & adiutam, quam poſſit natura ſola plurimis patet experientijs. ſic enim naturalis operatio,iuuatur,acceleratur, & perficitur per humanam induſtriam, & artem: quod voluiſſe dumtaxat Ro-

D gerium eius verba indicant,& veriſſimum eſt.

Secundo reprehendunt quod dicitur à Chymicis,vnicum eſſe perfectū metallum, ſiue vnicam metalli ſpeciem (aurum) cętera metalla dumtaxat eſſe auri inchoationes: & ideo tam facile metalla reliqua ad aurum,naturalem ſuam perfectionem, reduci; quam homo æger ad ſanita-

E tem,& ouum ad pullum. Hoc illi triplici ariete ſibi, non tam quatere, quam ſubruere videntur: & ita mihi quoque aliquando viſum: nunc maturius re perpēſa, video illa ipſa, quæ libr.3.inſtit.orat. tum attuli argumenta; vt obſeſſi ſolent,ſaccis laneis,arietis impetum infringere: poſſe commoda explicatio-

ne exarmari,& eneruari. Arietes iſti tres erant triplici teſtudine contecti. Primus petitur à definitione metalli, quam Geber, Petrus Bonus, & multi chymici admittunt: *metallum, eſt corpus foſſile, durum, & naturam ſuam ſeruans, à malleo dilatabile*. Sed hæc tota definitio æquè conuenit argento,& plumbo, ac auro, ęquè ergo ſunt metalla, atque aurum. *Reſpond.* differentias rerum eſſentiales, pręterquam hominis, nobis eſſe ignotas: ideò nos cogi definitiones formare ab accidentarijs differentijs, quæ poſſunt ſępè communes eſſe pluribus; quæ probabiliter videntur ſpecie differre. veluti ſi definias canem, certè definias per proprietatem latratus, hyæna tamen hunc imitatur, quæ canis non eſt: & ſic totum iſtud congeſtum, canis eſt animal irrationale, quadrupes, velox, latrabile, conueniet etiam hyenæ. nam & illa erit, animal irrationale, quadrupes, velox, latrabile. Nemo tamen inferat canis nomen hyenæ competere, vel hyenam æquè canem eſſe: ſed potiùs inferendum, quiddam in hyena reperiri, quod in cane ſit perfectius. Sic dico definitionis huiuſmodi accidentariæ conditiones in ſingulis metallis inuentas, non conuincere ſingula hæc, quibus conueniunt metalli ſpecies eſſe. Nam hæc non eſt conuenientia generis in ſubſtãtia, ſed dumtaxat quaſi generis in accidentibus. Specificæ namque differentiæ ab eſſentia rei ſunt deſumendæ. Quare vt aduerſarij probent à definitione, identitatem genericam; neceſſe eſt prius probent, vel ſimul, & conſequenter probent, prętenſarum ſpecierum differentiam eſſentialem, vel quid ei quodammodo æquipollens; v.g. Homo, & equus ſpecies ſunt ſub animalis genere, id probari nequit eo dumtaxat, quòd animalis definitio, quæ tamen eſſentialis eſt, conueniat vtrique (ſic enim A conuenit Petro, & Paulo, & tamen P.& P. ſpecie non differunt) ſed probari præterea debet; quia homo eſt rationis compos, equus non eſt. ſic etiã quod aquila, & leo differant ſpecie, non probandum tãtum eo, quod ratio generica illis competat, ſed etiã, quia vtriuſque eſſentia diuerſa eſt, cum vnum ſit volatile, aliud beſtia, ſeu gradiens. Sic igitur, non quia hæc B definitio eadem, quæ auro, competit argento: ideò hæc duo ſpecie diſtinguuntur: ſed ſequitur ſolummodò ambo hæc metalla eſſe: argentum quidem imperfectè, quia poteſt perfici, aurum perfectiſſimè, quia nequit in metalli ratione perfici. Infanti iuxtà ac viro conuenit hominis definitio, vt & vitulo, ac boui animalis: ſed infans adhuc perfici, & definitio- C nis membra perfectiùs poteſt participare: non tamen infans, & vir ſunt hominis ſpecies: idem de alijs metallis, & auro ſtatuendum, nam alia illa natura ad hoc inſtituit, vt queant ad auream perfectionem progredi.

Verùm hic nouæ ſuboriuntur difficultates, noui ſcopuli aſſurgunt. dicat enim aliquis, hinc ſequeretur; naturam ſic ſæpius à ſcopo ſuo aberra- D re, quàm finem ſuum conſequi. quod conuicium ferretur in Deum. Naturę quoq; aberrationes de ſuis inferioribus, more ſpecierum, non ſolẽt prędicari, quia natura non multiplicat rerum imperfectarum indiuidua. vt videmus monſtra ſterilitatis damno multata. hæc autem metalla de ſuis indiuiduis rectè prædicantur; vt argentum de hoc vel illo. *Reſpond.* Non E aberrat à ſcopo ſuo natura, quia finis eius eſt, rerum varietate hunc mundum ornare: & perfectiora vult eſſe rariora, fit autẽ hominũ auaritia, qui metalla effodiunt priuſquã ad debitã perfectionem perueniant; vt minus auri ſit, quàm cæterorũ metallorum. Sicut quia vituli plerique occidun-

tur

tur à lanionibus, idcirco pauciores boues exiſtunt: ſi his parceretur, boues fiant; ſi illis abſtineretur effodiendis, paulatim aureſcerent. Enunciandi verò ratio, quædam eſt ſpecierum, ſiue generica; quædam verò merè accidentaria. Monſtrorum de inferioribus attributiua enunciatio accidentaria poteſt æquè locum habere, ac argenti, auri, &c. ſicut enim dicas rectè, hoc vas eſt argentum, ſic etiam rectè dicas, Gorgo, eſt monſtrum; ſphinx eſt monſtrum: & ſicut etiam dicas vaſis huius eſſentia eſt ſtannea, vel materia eius eſt ſtannum; nihil prohibet, quin verè dicas, pygmæus iſte eſt monſtroſus, vel ſubſtantia huius pygmæi eſt monſtroſa. Sed parũ hæc ad rem quæ de prædicatione. Quia reuera, non quicquid imperfectum adhuc eſt, eo nomine monſtroſum eſt: maximè ſi aptum ſit perfectionem ſuam recipere. pullus in ouo non eſt monſtroſus, vitulus non eſt monſtroſus, infans non eſt monſtroſus, quia hic ad virum, ille ad bouem, ille ad gallinaceum tẽdit; etiam ſunt poteſtate, quod actu futuri. idem de metallis alijs ab auro dicunt Chymici. Sterilitate damnata ſunt tantum monſtra perfectorum animantium; non inſectorum, non inanimatorum. Atque ita ruit hæc replicatoria machina.

Secundò contendunt aduerſarij proximam metallorum omnium materiam eandem eſſe non poſſe, ſed vniuſcuiuſque ſpeciei debere eſſe materiam proximam diuerſam, quod etiam nonnulli Chymici fatentur, & probatur: quia diuerſæ ſpecie formæ eandem ſpecie materiam nequeunt informare: vt de anima humana & equina patet, quarum neutra corpus alterius apta eſt informare. videretur alioqui, vetus illud delirium ſtabiliri poſſe: *omnia ex omnibus*, ſiue *quodlibet ex quolibet gigni*:

Richardus Angelic. in Correctorio, & Ioã. Braceſcus cõtra Tauladanum.

A & ſic, ſi remotę materię ſufficeret idẽtitas, poſſet vnus Alchimicus alterũ, in Apuleium illum, vel Lucianum auritum transformare. *Reſpon.* Animas animalium perfectorum requirere corpora organica, certis perfectè modis diſpoſita: animas animalium imperfectorum, ipſas quoque, quia ex materia educuntur, requirere ſuam, & propriam, minùs tamẽ per- B fectam, organorum corporis compoſituram, quæ compoſitura, ſiue (vt dicam) organizatio, de illius indiuidui eſſentia eſt. Inanimas verò res dumtaxat cenſeo requirere, materiam illam communem, & præcipuè conſtantem partibus homogeneis, eiſdem eſſe, & perfectiùs diſpoſitam, ad plumbi, ſtanni, argenti vel auri formam: quia formæ iſtæ, non C ad compoſituræ, vel organorum fabricam, ſed ad qualitatum primarum maiorem, minoremuę participationem, conſequuntur. Si plus habeant terrenæ admixtionis, fient ferrum, æs, plumbum; ſi plus aerei liquidi, fient ſtannum, argentum, aurum. Conatur quidem natura ſemper aurum producere; ſed, cùm nequit eò mineralis decoctio pertinge- D re, contenta eſt aliorum metallorum generatione pro modo virtutis, & materiæ proximæ diſpoſitione. Si nõ ſatis multum adſit ſulphuris ſubtilis, ac rubei, adſit tamẽ ſatis hydrargyri ſubtilis, & albi; fiet argentum: ſi verò vis ſulphuris excedat, & vnctuoſum illud liquidum omni ſit ex parte probè defœcatum, produceret aurum.

E Tertius illorum aries erat. Numquam conquieſcere naturam, ſponte ſua: ſed moueri, & moliri donec perfectionem ſuam ſit indepta; metalla verò hæc apparere omnibus, etiam præſente cauſa efficiente, in venis ſuis conquieſcere, nihil ſolicita, vt in aurum transformentur. li-

Digitized by Google

cet enim centum annis illis permaneant non impedita, nunquam tamē magis illa aureſcent, ſed in ſuo ſtatu permanebunt, ferrum, plumbum, argentum. Si ſic igitur quieta iacent, ſuam nam nacta ſunt perfectionem. *Reſpondent* Chemici, & benè reſpondent nos hanc commutationem deprehendere nō poſſe: ſed cur nequeamus, incredibilem reddūt rationem; quòd ad alterius metalli in aurū metamorphoſin millenarium annorū tēpus requiratur. Quis hoc illis definitum tempus reuelauit; quis credat cùm ad cæterorum metallorum perfectionem, curſus viginti, vel triginta ſufficiat annorum? Maior ergo in auro formando mora, ſed non tot ſeculorum admittenda. Sicut autem herbarum, & arborum incrementa non cernimus dum creſcunt: ſed creuiſſe deprehendimus: ita latens eſt alteratio hæc, & commutatio metallorum: quæ, non, dum fit, ſed dum facta eſt, cerni poteſt: quod vero illam non cernimus, impatientia fecit, & cupiditas, dū malunt homines præſens lucrum minus capere, & quale eſt metallum effodere: quā ſpem pretio redimere, & illam tam loginquā opperiri tranſmutationem. Sed cur ad hanc, fornaculis, & follibus ſuis ſe triennio peruenire poſſe Fanianus, & alij glorientur, ſi non niſi luſtris aliquot exactis id poteſt natura? cauſam puto, quia in terræ venis plus liquidi humidi affluit, & calor quoque agit leniter ac paulatim: hic in chryſollo, nihil adfluit liquidi: quare quicquid reſiſtit, & reuocat curſum efficientis cauſæ, id faciliùs hic abſumitur: ignis quoque eſt continuus, & non impeditus, & quantum poteſt vrget. Præterea nonnunquam aliquid auri maturi, & perfecti artifices admiſcent, vt ſic ars adiuuans naturam, cauſa ſit velocius reliquum conuertendi, vt notat Treuiſanus, *libr. de tranſ-*

A *mutat. metallor. ante medium.* Ex his apparet admodùm probabilem eſſe ſententiam Calliſthenis, Alberti Magni, & Chemicorum, vnicam eſſe perfectam metalli ſpeciem. Sed pergam eſſe liberalis ac comis: eſto ſpecie differant metalla, quid tum? ſpeciei (inquiunt) in ſpeciem quæ nō ſit alteri ſubordinata immutatio impoſſibilis eſt naturę. Nos mox nō eſſe B impoſſibilem oſtendemus. Nec ad rē facit illud de ſubordinatione. Reuera enim multorum commutatio oſtēditur, quæ ſic ſubordinata non ſunt: & ſubordinatio iſta eodem modo poteſt intelligi de plumbo, & auro, ſtanno, & argento: quo illi de his intelligunt, quæ in tertia ſect. producemus.

Alb. Magni libr. 3. de metall. tract. 1. c. 7. Gabr. Roſarij. Vannoccij. Biringuccij & alior.

Quartum argumētum eſt, ars iſta C nequit veras gemmas transformare in gemmas alias veras. ergo nec metalla poteſt in alia. *Reſpond.* gemmas, ſi quæ ſint liquabiles, poſſe ad maiorem fortaſſis redigi perfectionem: non tamen in alias, diuerſæ ſpeciei mutari poſſe, quia non poteſt ignis quemlibet inducere calorem: nec gēmæ ea cognatio eſt, quæ metalli ad metallum. Gemmæ verò pleræque, D vel potiùs omnes, quia lapidum ex genere ſunt, etiam ſunt illiquabiles: quia non habent humidum vnctuoſum, vt metalla: ſed aqueum, quod igne difflatur.

Sic Alb. Magn. in 5. Metaph.

Vltimò obijciunt, non dari cauſam ſufficientem, quæ hoc operetur: cælos enim naturaliter hæc metalla, in venis producere per calorem, & frigus: non qua calor ille, vel frigus qualitas tātùm eſt, ſiue calor aut E frigus: ſed qua eſt organum ac inſtrumentum cælorum, in cuius virtute agit. hic verò nec frigus adeſſe in Chemica operatione: nec calorem operari, vt inſtrumentum agentis principalis, quia hic nō adeſt agēs principale. *Reſpondeo*, de frigore iam dixi-

diximus. de calore verò dico hunc agere vt inſtrumentum ignis; & eſſe eiuſdem ſpeciei cum calore cęleſti, ſeu elementari. Agens autem principale eſt ſemen auri ipſis metallis inſitum: quod ſemen calore fouetur, & adoleſcit in aurum. Probatio verò huius, non incumbit alia, quàm ab experientia, ad quam alchimici ſolent prouocare. ſolemus enim à poſteriore probare vim ſeminis alicui rei infuiſſe, cùm genitum ex eo aliquid, & ex potentia eius in actum deductum cernimus. Denique concluſio noſtra dumtaxat exigebat, nos oſtendere naturę rerum hanc non eſſe contrariam Chryſopœiam: neq; id argumenta aduerſariorum conuincere. quod puto ſufficienter oſtenſum à nobis. Hæc de primo axiomate.

SECTIO III.

De eadem efficacitate.

SIt 2. axioma, *longè probabilius eſt, poſſe alchimicam artem finem ſuum conſequi, & alia in aurum igne tranſmutare, quàm non poſſe.*

Dico eſſe *probabilius*, quia reuera id non probatur apodicticè, ſed tantum topicè. ſic tamen, vt moraliter ferè conuincant rationes.

Primum argumentum, quo concluſio probatur, pendet ex ſupradictis, quia contraria negatiua habet argumenta non concludentia, imò nec admodum vrgentia.

Secundum, quia multarum rerum cauſæ naturales nos latent, & poteſt hæc eſſe de illarum numero: multa quoque fiunt naturaliter, quæ quis, propter cauſarum ignorationem, ſi facta certò neſciat: vel neget facta, vel non facta naturaliter, contendat.

Tertium, quia Magorum illa induſtria, qua mutarunt angues in virgas, & è conuerſo: iuxta D. Augu-A ſtinum, naturalis mutatio fuit, mirabilior tamen eſt hac, de qua nos agimus. Lib. 3. de Trinit.

Quartum, quia calor ignis vim habet transformandi metalla per varias alterationes, liquationem, ſeparationem, congregationem, & alias huiuſmodi: ſicut & calor natiuus, cibum poteſt variè conformare, priuſquàm augeat, & incrementum præ-B beat ipſi alito. nec minus eſt miranda illa cibi, puta pomi, in carnem: quàm hydrargyri in aurum commutatio. Denique ſingulas illas alterationes conſideres; quas Chryſopœi requirunt, etiam qui plurimas: nullam inuenias, quæ vices ignis in materiam diſpoſitam agentis excedat. cedo enim, quæ illarum? quod ſi ſingulis par, cur non ſucceſſiuè omnibus, C cùm eius vis non retundatur, ſuggeſtis ſemper nouis fomentis?

Quintò, perſuadere id debent intellectui non malè diſpoſito, cùm variæ ſimiles experientiæ, tum plurimorum id ſe conſecutos aſſerentium aſſertio. hoc poſterius probabo ſectione ſequenti: prius verò probatur ijs, quæ fusè retulerunt Scaliger & Benedict. Peret. primùm ars poteſt gi- exercit. 3. quæſt. de alchim. li. de Magia. D gnere veſpas, ſcarabæos, crabonesque ex cadaueribus, & ex ſtercore animalium: immò & ſcorpiones, ex herba Baſilico ritè poſita, & collocata certis locis: ſed viuentia hæc ſunt excellentiora metallis: poterit igitur, & metalla. Dices in his hominem arte tantùm materiam materiæ apponere, cætera naturam per putrefactionem, & calorem ſolis producere: Verùm in no-E ſtro quoq; caſu manū tantùm homo adhibet, cętera calor ignis in materia efficit, &, quæ in eius potentia latebant, educit. 2. aurum ex auripigmēto produci arte Plinius auctor eſt, vt diximus. ſi dicas auripigmentum venam eſſe auri ſterilē, ac inopem, hoc eſt aurum imperfectum, vt ait Fabia-

Digitized by Google

cap. 4. dil. de re metallica.

nus: hoc, vt dicitur ſine probatione, negari quoque poteſt. Nam plus videtur differre ab auro, quàm cuprũ: nam cuprum metallis annumerandum, illud verò potiùs coloribus ac tincturis. 3. ex ouis calore fornacis Cayri ſolent pulli educi, non ſecus quàm fotu matris: cur non & hic fornax ſuppleat vteri terræ vicem? ſi dicas, ouum natura ordinari ad pullũ, & eſſe pullum potentia: contendunt alchimici idem eſſe plumbum auri reſpectu, imò & argenti: ideoque ſolere hæc metalla iuxta inuicem reperiri. Sanè Plinius dicit venam plumbi, quæ vicina ſolet eſſe, & contigua venæ argenti, vocari *galenam*. Sed & ouum quoque magis differt à pullo, quàm inter ſe metalla. 4. Naturaliter videmus multos vermiculos mutari in volatilia, vtpote muſcas: & tamen reptile, & volatile, pluſquàm ſpecie diſtant. 5. vt natura producit ſalem, bitumen, & atramentum: ſic etiam illa nobis artificum exhibet induſtria. Si dicas ſpecie differre hæc ab illis: contra vrgebo: cùm eaſdem habeant qualitates (quod docet experientia) non magis differre, quàm pulli, quos fornaces Cayri produxerunt, à pullis adpectoratis à matre. 6. Plinius auctor eſt triticum, & ſiliginem in inuicem commutata. dices, ſolis accidẽtibus ea differebant, eademque fuiſſe ſpecie? Galeni quidem ſententia videtur, ſed multis id non probatur, eſto tamen: hoc ſi verum, quid ad 7. Nam Theophraſto lolium quoque in triticum fuit mutatum: loliumne hoc ſilueſtre triticum fuiſſe dicent? quo autore? ſcimus enim quid inter triticum, & lolium interſit. 8. calchitim in miſij mutari, ſatis notum eſt, veriſimilius etiam ea ſpecie differre, quàm idem eſſe. 9. lapideſcere ligna, ſi in fontes certos incidant: norunt Arduennç: & lignum ſit, caudexque, qui neget. Bene eſt non negant ad-

Scal. ſ.

lib. 33. c. 6.

lib. 2. ad Glaucum cap. 7.

A uerſarij: Sed hanc dicent fortè commutationem in deterius, viuentis nempe ligni, in lapidem vitæ expertè: mortem hanc eſſe quandam ligni. faciliùs res degenerare, quàm meliorentur. Vrgeo, etiam meliorari. nam in Scotia ex putridis nauium fragmentis, & ex arborum fructu in mare deciduo (res eſt vulgo notiſſima, & probabitur libro ſeq.) gignuntur

B anates. Si tam admirabilem effectum tranſmutationis aqua nobis exhibet: cur ignis efficacitati, cuius maior longè vis eſt in agendo, malignè detrahimus? Herodotus etiam ſcribit platanum in oleam vertiſſe: & alij cadauera, in ſtatuas ſalis, de quo plura dicam lib. 2. q. 18. in fine.

Denique notiſſimum eſt poſſe ſaltem dæmones producere, per appli-

C cationem naturalium agentium, non modò res inanimas, ſed & animalia imperfecta, quæcumque ex putrefactione naſcuntur: multò igitur faciliùs poterit metallum vnum, in aliud eadem applicatione commutari. quia longè minor eſt metallorum differentia, quam inanimis, & animati. Sed Diabolus nullum huiuſmodi effectum producere poteſt, qui naturæ

Eſt Scotũ Lycheti & communis in 2. d. 7. vel 8. & probab. li. ſeq. q. 14.

D vires ſuperet: vt conſtat: alioqui poſſet vera edere miracula. ergo effectus huiuſmodi naturæ vires non ſuperat. Igitur poteſt fieri, vt vel docente Diabolo, vel induſtria, & ſtudio tandem homo ad hanc cognitionem pertingat.

SECTIO IV.

E *An aliqua narratione conſtet aurum hac arte factum?*

NVllum aduerſarij fortius telum intorquent, quàm ab experientia, cur igitur, inquiunt, nullus hactenus effectum conſecutus? cur omnes oleum, & operam perdidere? nonne

mo-

Digitized by Google

moraliter hinc colligimus.id eſſe impoſſibilibus annumerãdum? 2.quia, quæcumque adferuntur experientię, nituntur teſtimonijs ipſorum chymicorum, quibus minimè credendũ: tum quod in cauſa propria, tũ quòd mendicitas, & paupertas fidem detrahat, tũ quod ſpe faſcinati, & imaginationis vehementi apprehẽſione, putant eſſe aurum, quod non eſt, vt ait pontifex Ioannes 22. 3. quia poſſunt eſſe operationes, vel fraudulenti, & deceptoriæ, vt fuit Bragadini Veneti Alchimia: qui in Bauaria ſupplicio affectus anno 1591. coram omnibus impoſturam ſuã confeſſus fuit: ſe ex auri ramentis puluerib uſque quos mixtos carbonario pulueri habebat, aurum ſuum liquaſſe. Quare cauendum, ne lectorem decipiat deceptus ipſe Villamontius, pertinaciter defendens, veram fuiſſe, & ſinceram Anto. Bragadini Chryſopœiam: cùm enim illa ſcriberet, nõdum dies fraudem huius Cyprij plani aperuerat. Vide quæ de illo Villamontius itinerarij lib. 3. cap. 28. vel poſſunt eſſe prodigioſæ, dæmone faciente. 4. quia hanc artem nemo vnquam calluit: quod patet, eò quod nemo ſe vmquam dixit vltimum eius effectum conſecutum: nemo etiam verbis vel ſcriptis eam alios docere potuit. His illi pugnant.

Extrauag. ſpondent. de crimin. falſi. cap. 13.

Sit concluſio. *De facto aliquos hac arte verum aurum feciſſe, videtur eſſe valde credibile.*

Probo, quia tot ea de re narrationes ſunt diuerſorum, vt videatur procacis animi, & perfrictæ frontis, nulli credere. adſcribam, quæ nunc mihi ad manum. Cęlius Rhodiginus auctor eſt, ſuo tempore in Gallia quendam ex infima plebe hominem, mirè ſagacem, modum excogitaſſe, quo chryſulcæ æquæ vi, ex metallo quolibet aurum ſecerneret: & addit tales artifices vocari *Chryſoplyntas*,

li. 11. c. 13. Io. Andr. in additiõ ad Specul titu. de crimin. falſi. Oldrad. cõſi. 74 de ſorti. Abb.

A officinam verò *Chryſophyſium*. De Arnoldo Villanouano referunt grauiſſimi Iuriſconſulti, eum virgulas aureas chemica arte produxiſſe, quas omnium examini ſubiecerit in aula Pontificis, & ideò concludunt chemiam veram eſſe ſcientiam. Obijciunt, Arnoldum fuiſſe valdè ſuſpectum familiaritatis cum dæmonibus: & ideò vel dæmonem hoc verè B feciſſe, vel ſaltem verum aurum ſuppoſuiſſe. *Reſpon.* has eſſe malicioſas coniecturas. Si ſuſpectus Arnoldus, quomodo non in Romana curia, vbi aſſiduus erat, comprehenſus, vt maleficus, & caſtigatus? mera autem coniectura eſt, dęmonem verum aurum ſuppoſuiſſe. Alij dicunt examini ſubieciſſe, hoc eſt obtuliſſe: non verò quemquam veritatis periculum C feciſſe. primùm explicatio illa verbo non congruit, deinde quis credat illo offerente aurum ad examen, neminem Romæ periculum feciſſe; ego verò, inde; quod non ſcribitur ab auctoribus illis falſum aurum deprehenſum; probabilius crediderim experientiam Arnoldo ſuffragatam. Sanè id confirmat quod de ipſius cum Raymundo Lullo concertatio-D ne auctor Theatri humanæ vitæ tradidit, Raymundum hunc Balearicum, hominem acutiſſimum, multis rationibus demonſtraſſe Villanouano artis huius ἀδυναμίαν, tum Arnoldum diſputandi pertæſum; quin potius, inquit, te ſenſu craſtina conuincam die: quæ cum illuxiſſet, metamorphoſim illi oculata exhibuit fide: qua ille motus, hanc ipſe artem E amplexus, multa de eadem ſcripſit opuſcula, ante annos fermè 250. De hoc Lullo ſcribit quidam noſtri temporis medicus: non alchimiſta, *Hunc ego inquirendo comperio apud Anglos, ſiquidem vera præſtitiſſe, quod ſuis libris profitetur: & in arce Londini, iuſſu Regis probatiſſimum*

in c. ex tua tũ de ſortil. & ibid. Bald. Ioã. Platean. in l. 1. C. de argent. prec. quod in theſ. infer. lib. 10. Penna Com. 36. ad 2. p. Direct. Eymerici q. 11.

vol. 20. li. 3.

R. C. in Nomenclatore inſignium ſcrip.

Digitized by Google

aurum confeciſſe: mihiq; genus nummi oſtenſum eſt, quod adhuc appellant Nobile Raymundi, auri ſcilicet puri, & obryzi, ſummaq; indicatura.] Idem auctor Theſauri, hoc etiã narrat de Bernardo Treuiſano; eum cùm initio fruſtrà magnas opes in hac Chryſoplynticà prodegiſſet; tandem accuratiore ſtudio conſecutum, vt biennio artem in opus, ſpem in rem, deduceret. Hieron. Cardanus teſtatur, Antonium pharmacopolam Taruiſinum, coram And. Gritto Duce, & præcipuis patricijs Venetis, argentum viuum in aurum commutaſſe, & eius operis quædam adhuc extare veſtigia. Hoc Iulius Scaliger, in contradictoria exercitatione, eludit potius, quàm diſſoluit, dicens; ſi hoc verum aurum fuiſſet, Venetos eum fuiſſe coacturos Reipublicæ operam hanc nauare, vel artificium indicare. Quis enim Scaligero indicauit, Taruiſinum eis non indicaſſe? ſanè crediderim Venetos, vel incerti euentus ſpem contempſiſſe, vel præſtigijs effectum adſcripſiſſe. Tu, Lector, ne idem ſentias, accipe teſtimonium aliud eiuſdem rei, vt in Cardani, & Aragoſij fide, hoc experimẽtum ſtet. Guilhelmus iſte Aragoſius, vir philoſophiæ, & medicinæ apprimè peritus, ſtudiorum cauſa degebat Patauij: ſemel, anno 1550. Venetias excurrit, & honoris cauſa Hectorem Auſonium, matheſis, & medicinæ laude clarum, inuiſit: ibi cum inter alia Alchimicæ aurificæ mentio fieret, eamque Guilhelmus ſolidis, vt ipſi tum videbatur, argumentis ſubrueret: *Auſonius in ſequentem diem conuentum indixit, eoque tres patricios Venetos, è nobiliſſima Corneliorum gente adductos: ex eo auro, quod Taruiſinus ſpectantibus patribus, hoc eſt, celeriter, non magna interpoſita mora, momento feciſſet, confectos annulos ſpectandos contrectandoſque exhibere curauit. Ipſe deinceps Aragoſius Taruiſium excurrens, hiſtoriam facti didicit. Narrabat ille a Gallo quodam, Aragoſio facie ſimillimo, domi ſuæ per aliquot menſes hoſpitaliter accepto, eum ſe puluerem honorarij loco accepiſſe ſed vt eo tanquam arcano uteretur. Se verò non tam priuati commodi, quam publicæ fidei erga Rempublicam Venetam ſtudio, eo inſcio, Venetias nauigaſſe, rem patribus indicaſſe: ſpecimen artis exhibuiſſe: priuatim quoque in Corneliorum ædibus non ſemel. Interea verò Gallum illum inſalutatis omnibus diſceſſiſſe, neque ſe quidquam de eo amplius reſcire potuiſſe.*] Vides cauſam cur Veneti non vrſerint Taruiſinum, & quàm inanis illa magni viri, ſed ſæpè iniqui Cardanomaſtigis, ſuſpicio. Fortaſſis eadem arte apud Cedrenum ille frenum aureum confecerat, quod Anaſtaſio Imperatori obtulit: ſed videtur iſte præſtigiator potius fuiſſe, quàm Chymiſta. poſt primam operis huius editionem incidi in librum And. Libauij medici, qui p. 1. ſingularium, Syntaxi 11. de re metallica. plura teſtimonia retulit.

opere de ſubtilitat. lib. de metallis.

Theſaur. vitæ hom. ſu. Omitto quod de ſimilia Fernelius teſtetur lib. de abdit. cauſ.

Nunc ad obiectiones reſpondeamus. Ad primum; multos ego commemoraui, quos non Chemici tantùm, ſed & medici, & I. C. grauiſſimi teſtantur rem ipſam factam exhibuiſſe, Arnoldum, Lullum, Taruiſinum. Et hodie nominare poſſem, quos noui viros graues, in dignitate poſitos, & Deum timentes; qui de ſeipſis idem profitentur. Quos mentiri, vel impoſturis, aut præſtigijs, aut dæmoniacis artibus vti, numquam in animum meum poſſim inducere: & ſint iniurij viris honeſtiſſimis, qui queant id ſuſpicari. Ad 2. dico, Pont. loqui de gregalibus, ſiue fece illa Chemicorum, qui lucrum captant, & auiditate pecuniæ in præceps ruunt: non de ijs,

qui

qui honeſtam inde rerum naturę cognitionem dumtaxat petunt. Nec verum eſt, nullos niſi mendicos, vel pauperes huic ſtudio incumbere, quod Principes viri multi nō fugiunt, nec etiam paupertas omnis a teſtimonio arcet, ſed tantum, quàm vilitas, aut vitioſitas vitæ dehoneſtat. Phocion pauper erat: plus illi tamen iniurato, quàm iurato Paridi credidiſſem. Teſtimonium in propria cauſa reijcitur, ſed hic teſtimonium dixere ſcriptores, qui non erant Alchimiſtæ. acceperant illi quidem hoc ab alchimiſtis, ſed alchimici dicta ſua, factis probarant. Nec ſanè domeſticum teſtimonium, vt nec alia alias inidonea, reijciuntur, quando aliunde teſtimonia haberi non queunt. Et quęſo, vnde hic initium hiſtoriæ haberi potuit, niſi ex ipſorum artificum dictis, & relatione? Ad 3. poſſe aliquando eſſe tales, & fuiſſe: hinc tamē non ſequi, nullas non fuiſſe tales. Ad 4. multos hanc artem verbis ſcriptiſq; prodidiſſe, & hodie eam tenere, & alios docere, ſi qui contingant in praxi errores, nihil mirum: quia facilè peccatur in ijs, quæ ab ignis operatione dependent. Nec vllius artificis eſt, in ijs, quæ ab actiuitate extrinſeci agentis naturalis pendent, ſecurum ſemper effectum ſpondere. Nec vlla quoque ars alia, in qua quis mente ſana perfectionis vltimum apicem ſe conſecutum aſſeueret. ſemper aliquid diſcendum ſupereſt: neque hoc huic arti peculiare, quod opponitur.

Pet. Gerar. ſing. 100. Hippol. ſing. 71

QVAESTIO II.

An Chryſopœia habenda ex numero artium ingenuarum, an mechanicis annumeranda?

FAcilis eſt deciſio, *nihil in ea mechanicum eſſe præter ipſam operationem, & igniariam illam applicationē: Theoricam verò ſiue ſpeculationē artis ipſius phyſiologia, in remotiſſimis latebris latentem, æquè ingenuam, atque ſcientificā eſſe natura ſua, quàm ſit phyſica: cuius eſt portio non ignobilis: aut medicina, cui ſubſeruit, & ancillatur: eoq; nomine acroamaticis, & epopticis diſciplinis annumerandam*. Si verò conſideres ipſos Alchimiſtas, quidam illorum meri ſunt mechanici, et flaturarij, ac ciniflones: quidā verò philoſophorum nomen honeſtum in primis, ac laudabile, iure ſuo ſibi vendicāt. Etſi enim omnis Alchimiſta ingenio ſimul, ac manu, vtatur: tamē id omni mechanico artifici commune eſt, & manus pręcipuam operis partem in illis vendicat: qui, principia, cauſaſque artis ignorantes, nec certum in rebus præparandis vſum, iuxta pręcepta congrua, & ſcientifica adhibentes, tempus, & carbones abſumunt; fuliginoſi itaq; & merè mechanici dicēdi ſunt. Sed qui in oleis, & aquis, & gummis, & auro extrahendo, cauſas, & pręcepta artis norunt: quibus freti effectum ſibi pollicentur: ij, etſi manum ingenio, & operationem ſpeculationi adiungant: non mechanici, ſed philoſophi dicendi: operatio enim illa, & manuum auxilium, accidentaria ſunt ſcientiæ: vt in medico, & chirurgo ſatis eſt manifeſtum.

QVAESTIO III.

Ad quam magiæ ſpeciem pertineat?

AEquè expeditum eſt reſpondere huic quæſtioni. *Si alchimicus effectus verus non eſt*, quia falſum eſt, aut apparens dumtaxat aurū: *pertinet ad magiam præſtigiatricem, ſi verus eſt effectus, tunc aut fit ope dæmonis, et ptinet ad Dæmoniacam:* verum effectum voco, quando

au-

aurum verum quis conſequitur: hoc autem poteſt fieri dupliciter, vel vera tranſmutatione, vel ſuppoſitione: quando hoc facit dæmō, poteſt etiam reduci hoc factū, ad præſtigiatricem: quando illud, non niſi, vt dixi, ad dæmoniacam. *Si verò verum aurum, ſine ope dæmonis homo extrahit pyrotechnia ſua, tunc alchimia pertinet, ſecundum ſe, & proprie, ad Magiam naturalem: per accidens ad artificioſam.* Nam, qui ad ſupernaturalem referunt, propter cælorum influxus: illi meo iudicio falluntur: nihil enim hic cernitur, vt oſtenſum, quod naturæ vires excedat: Naturalis ergo alchimiæ exempla, iam nonnulla propoſui. Dæmoniacæ refert vnum auctor dæmonomaniæ: ſe ex Guilhelmo Conſtantino, famoſo alchimico, audiuiſſe ſocios ipſius, cū perdiu flantibus, ſpes, ſpeciesve auri oſtenderetur nulla, conſilium a Diabolo petijſſe, ritene operarētur, & optatum finem contingerent: an in aliquo peccatum ab ipſis eſſet, quod metallum arceret expetitum. Diabolum (vt ſolet) latebroſum dediſſe reſponſum, quā breue, tam ambiguum: *Laborate, laborate*: hoc illos pro ſecunda pollicitatione arreptum mirè animaſſe: ergo perrexiſſe in flando, & fornaculis continuandis, idque adeò ſtrenue, vt in nihilum cuncta redegerint: parati nihilominus pergere, & ad imum cunctam rem decoquere, & pro philoſophico lapide bona cuncta dilapidare: niſi miſertus dementiæ Conſtantinus ſuggeſſiſſet, morem hunc eſſe dæmonis, vt decipiat amphibologia ſignificati: cum laborare iuſſit, hoc voluiſſe: deſiſterent ab irrito conatu, & ad honeſtum opificium aliquod ſe transferrent, in quo certius operę pretium cerneretur, ſic ille. Sed alij paulò aliter narrāt, idq; ſe ex ore Matalis, qui Conſtantini ſocius fuit, accepiſſe, bona fide, ſcribūt: hos operarios auri auidos familiarem parebdrum ſub ſpecie vnius nymphæ exciuiſſe, & ſacro carmine lapidis confectionem ab eo poſtulaſſe, dæmonem iuſſiſſe, vti ex ſex metalli (vt dicunt) aniſatis, hoc eſt æquali proportione, & hydrargyri certa mole mixtis, malagma componerēt. cum itaque hoc igni impoſuiſſent, ecce tibi, fraudis miniſter, catus ille Mercurius, more grandinis cum tonitru metalla huc illuc diſijcit, & ſpem ſimul eorum: cachinnante luſus cacodæmone. Illi ab acti a chryſollo, non a furore: rurſus magiſtellum adeunt, expoſtulant primum de iniuria: deinceps ſupplices fiunt, & vt nunc ſaltem, meliore fide, quid agendum doceat, pergunt obſeruare, demum ille nihil aliud retulit, quàm ſtrenuè laborate.

Amgoſius & Suiger.

Sup. q. 1. ſect. vlt. lib. 3. c. 3.

A B C

Deceptorij effectus duæ Hiſtoriæ occurrunt, prior præſtigatorius Diabolicus: poſterior ad deceptorios, & emunctorios per humanam calliditatem pertinet.

Priorem ſic narrat Cedrenus: *Quidam ex eorum numero, qui chemicam artem profitentur, callidus hominum oculos impoſtura præſtringere, argentarijs, alijſque obtulit manus, pedeſque ſtatuarum, & alia aurea, dicens ſe theſaurum reperiſſe: multoſque ita deceptos ad paupertatem redegit. Fama vulgata captus, & ad Anaſtaſiū perductus, frenum equi ex ſolido auro conflatum, ac margaritis conſertum obtulit. Sed Imperator, freno accepto; Vt omnes, inquit, feſelleris, me profectò non decipies: ſtatimque hominem, in caſtellum quoddam relegauit, in quo tandem perijt.*] nimirum omnia hæc aurea, nihil erant niſi per magiam facta oculorum ludibria. Poſteriorem deſcribit Ieremias Mederus, *in Acroamat.* Chymiſtas duos ſocietatem initam pacto firmaſſe, vt alter Chryſopœię certiſſimam artem ſe tenere profiteretur, alter rhizotomum

D E

Digitized by Google

mnum ageret, ſeu agyrtã empyricum,
& inter cætera ſcobem auri atro in-
fectam colore, pro lunariæ puluere,
venderet: Erneſtus Badenſis Marchio
mirè deditus erat pyrotechniæ, hunc
ergo prior ille adit, & circumuenit,
aureos montes pollicitus, & atria di-
uitis Cræſi, parantur omnia, & iam
ille cætera belle, inquit; vnum dum-
taxat opus, *Reſch* vocant (Hebræa
voce) huius pulueres faciles inuentu,
apud quemuis pharmacopæum, vel
rhizotomum. Marchio puerũ mit-
tit: commodum in palatij aditu ille
alter merces ſuas expoſuerat, & vt ſo
lent hoc genus, nihil ſibi deeſſe Sten-
torea voce prædicabat, adit eũ Prin-
cipis puer. Ille *Reſch* expromit de
pixidula fumoſa, & ero ſolido appen
dit, & qua quid foretobuium, ac con-
culcatum, addit ſuperpondium. Puer
Domino refert. impoſtor eum pul-
uerem inſpergit hydrargyro, & au-
rum verũ producit, ſed quod liqua-
tum ex puluere, fit examen, verum
aurum deprehenditur. Marchioni
res mirè grata, & ipſe in magiſtrum
beneficus, ac gratus probè donatum
dimittit. Chryſopœiam pergit vrge-
re: feliciter, quamdiu *Reſch* durauit,
vbi eius reſiduum parum fuit: vndi-
que conquiri iuſſit auriprolificã hanc
materiam. Negabant omnes ſe, quis
puluis, *Reſch* diceretur, audiſſe, vel
didiciſſe vmquam, itaque Marchio
quod ſuperaret igne ſolum liquat, &
auri ſcobem, impoſturamque ſimul
deprehendit.] æquè lepidũ eſt quod
narrat probe compertum Gomes à
Medis li. 2. de ſale, his verbis: *Siqui-
dem ſuperioribus annis dum agerem
Lutetiæ, aderat vna etiam ſtudioſus
quidam, quiſquis ille fuerit, ſatis mi-
hi notus, iamqua conſtantis ætatis ho-
mo, atque in omni re, & ſcientia do-
ctiſſimus, experientiſſimuſque, ſed qui
ingenio eſſet ad fingendum acriore: ad
perſuadendum vero quam par fuit*
A *ſubtiliore. Et qui varijs, tametſi ne-
gotijs implicitus Chymica tamen ar-
te, quam occulte exercebat, mire dele-
ctaretur. Is puero Franciſco Gallo-
rum Regi familiaris valde gratus, at-
que in oculis erat: ac, quo tempore diu
turnum illud, & exitiale bellum apud
Belgas, anno 1542. ab eodem Franci-
ſco commotum, a Carolo quinto Cæſa-
re confirmatus vigebat; e Gallia ille
B in Belgas profectus eſt, atque Hiſpa-
num ſe ſimulans idiomate confiſus,
Louanium primo, quo ipſe paulo an-
tea eiuſdem cauſa belli e Lutetia pul-
ſus me receperã, deinde Antuerpiam
ſe contulit, vbi domunculam condu-
xit, in eaq; fornacem cum reliquis in-
ſtrumentis Chymicis ſecreto conſtru-
xit: iamque conuocatis amicis, at-
que imprimis quatuor ditiſſimis ſibi
C notis Hiſpanis mercatoribus: horum
in negotiando tarditatem exprobare,
atque ad maiora eo, compendia exci-
tare capit. Ineſſe quippe ſibi artem pro-
feſſus eſt, qua breui ac compendio, ſi-
neque periculo, & nauigatione, ditari
ipſi ampliſſime, atque vel Midæ, Cræ-
ſique diuitias nullo negotio ſuperare
poſſent. Idque ad oculum prompto ſe
monſtraturum experimento, ſi auri
D ſibi nummi quindecim, boni, probati-
que ponderis præberentur. At illi pro-
tinus totidem libentiſſime erogarunt.
Itaque acceptis ille nummis, vnum
quemuis ex mercatorum pediſſequis
ad ſe accerſiri iubet: cui intranti, duo-
bus tantum regalibus impenſis, vade,
inquit, in domum, quæ prima occurrat
pharmacopolæ, a quo pete lapidem, qui
E Onaſtros appellatur, qui tametſi vi-
lioris ſit pretij, tamen vt emas citius,
totum impende. Quo abeunte heus,
ait, ne longam nobis moram facias, ito
recta ad eũ, qui e regione portæ maio-
ris templi conſiſtit, vidi quidem he-
ſterno die eiuſcemodi lapides proſtã-
re apud hunc, longe præſtãtiores quam
alibi,*

alibi. Aſtute namque ille rem omnem, ac perquam caute præuenerat. Nam maſſam quidem auream triginta pondo auri probatiſſimi coegerat, eamque in modum lapidis compactam, varijs appingi fecerat, atque circumnoſtri coloribus: quam eidem noto ſibi pharmacolæ, forte doli conſcio, lucriq; participi, commendarat: data teſſera, vt cuiuſcumq; petenti Onaſtrum lapideno quantulocumq; oblato pretio exhiberet: vnde occurrenti pediſſequo lapis eſt datus, atq; ad manus Archichymiſtæ (dignus eſt enim hoc titulo) perlatus. Tum ille lapidem oſtentans, ac ſeſquipedalia de corba proferens, iubet accendi fornacem, ollas educi, inſtrumenta apponi, quin lapidem inungere, laruareque cœpit, Demum oblatos ſibi aureos dentibus premebat, poſt malleolis tundens, cum quadam tacita verborum interiectione, in ollam immittebat. Quibus rebus ſpectatorum oculos in ſe, non intentos modò: ſed quaſi colligatos tenebat. Ex quo illi, cæca duce auaritia, lapidem curioſe luſtrare oculis, ſummopere admirari, ſpe ſimul & exſpectatione accendi, hortariq; ſe inuicem, neque cunctandum experimentum ſucclamabant. Tandem commiſtis aureo cum lapide aureis quoq; nummis, vniuerſa educta maſſa, excretiſque per ignem coloribus, iam non lapidem, ſed aurum purum putum ipſa referebat. Quæ illico per duos ex mercatoribus ad aurifices delata eſt, eaque probata ſatis triplum haberi inuenta eſt ex auro puriſſimo atque æſtimatione primo. Quo nuntio allato domum, atque occluſo poſt ſe oſtio, mira omnes exultare lætitia, ac triumphare gaudio cœperunt. Quare mutuo ſe imprimis iureiurando aſtringentes, ne cuiquam hominum hoc tantum arcanum retegerent: protinus experimentum, quod pluſquam pro comperto habebant, non demus amplius, centenisue, ſed millenis, & eo plus aureis iterandum cenſuerunt. Iamque ſe totos Archichymiſtæ, tamquam alteri Plutoni pecuniarum Deo, deuouentes, precibus ab eo petierunt, vt millenis ab vnoquoque oblatis aurei experimentum geminaret: nam ſi ſuccederet, iam non per chiliadas, ſed per myriades ipſum deinde experturum. Quibus ille lente, atque grandioribus, quàm antea verbis reſpondens, tandem annuit: atque ſub crepuſculo veſpertino ad ſe nummos, adduci iuſſit: fuereſque ad ipſum profecto quatuor aureorum millia allata: nam teſtimonio mihi ſunt, qui adnumerarunt. Quos ille accipiens: atque ad præparandos eos integrum dari ſibi diem petens, mercatores dimiſit: ſtatimque ſub ipſo noctis conticinio admiſſis equis, quos præparari iuſſerat, quam celerrime ſe in Galliam intulit, atque Lutetiam tandem tutus peruenit.] Hæc ille: finis non foret ſcribendi, ſi quæ ſingulis diebus talia contingunt, vellem perſequi. Vtilius erit, quod reliquum eſt, & ad animæ ſalutem ſpectat, diſcutere.

QVÆSTIO IV.

Licitane an illicita ſit alchimia?

PRohibitam cenſuit Angelus de Clauaſio, ſed id nullo iure probat, verum rationibus dumtaxat P. Valentia eò inclinat, vt ſaltem ratione circumſtantiarum ſit illicita, & pernicioſa: idem P. Pererius cenſuit: vterque locis ante citatis.

[Margin: in verb. Alchimia.]

Licitam verò nec vllo iure prohibitam, immò & inter artes metallarias à iure ciuili receptam, communis eſt ſententia iuris interpretum. Pedetentim progrediendum: nam facilis hic in via lubrica, lapſus.

[Margin: Oldradi, Ioã. And. Abbat. & Baldi locis ſu. citat. q. 1. ſect. 4.]

Prima Concil. *Nullo iure in foro fori hæc ars videtur prohibita, vt non*

liceat

Digitized by Google

Alberti de Roſate in verſ. alchimia. Guid. Papę deciſ. 388. Fabiani tract. de emptio. & vendit. q. 5. Zanctini c. contraua. de accuſatio. Thomæ. Arfoncini, quę damde hac re conſilic.

A *liceat eam exercere, ex defenſione iuris poſitiui.*

Quoad ius ciuile, & commune Romanorum (de communi enim iure nunc loquor, non de particularibus locorum ſtatutis, vel regnorũ ſanctionibus) res eſt expedita, nec vlla conſtitutio talis reperitur. Quo ad ius Canonicum, videtur obſtare duo canones nempe, cap. Epiſcop. 26. q. 6. &c. ſpondent, in extrauag. commun. lib. 5. de crimin. falſi. Sed, ſi bene conſideres, neuter canon conuincit intentum. Nam d. cap. Epiſcopi tãtummodo damnat eos qui credunt perſonarum trãſmutationem in varias ferarum ſpecies fieri, quod & ratio docet additi: *ſiquidem* (ait) *Satanas transformat ſe in varias ſpecies ferarum.*] Non eſt igitur cur ad quamlibet ſpeciei in ſpeciem tranſmutationem canon extendatur. Et licet eo extenderetur, dicerent alchimici ſe non credere hãc a dæmone, ſed a natura fieri metamorphoſim: nec eam eſſe veræ, ac perfectæ ſpeciei, in aliam perfectam ſpeciem, ſed imperfecti, & inchoati in ſuam perfectionem. Fortius ſtringit alterum illud cap. Spondent, nam illud disertè alchimiam prohibet, & infamiæ carceriſque pœnam præfigit, clericos etiam poſſeſſis beneficijs priuat, & ad capienda reddit inhabiles. Reſpondet Arfoncinus, Pontificem egiſſe tantum de ijs, qui Sophiſticè tranſmutationem confingunt: tamen Canonis verba ſatis clarè indicant cenſuiſſe Ioan. 22. nullum a quoquam eorum verum aurum fieri, & ideò omnes pro impoſtoribus habuiſſe; ſic enim verbo tenus habet ſanctio; *Spõdent, quas non exhibent, diuitias pauperes alchimiſtæ: pariter, qui ſe ſapientes exiſtimant, in foueam incidunt quam fecerunt. Nam haud dubie huius artis alchimiæ profeſſores alterutrum ſe ludificant, cum ſuæ ignorantiæ conſcij eos, qui ſupra ipſos aliquid huiuſmodi dixerint, admirentur: quibus cum veritas quæſita non ſuppetat, diem terminum, facultates exhauriunt, ijdemque verbis diſſimulant falſitatem, vt tandem, quod non eſt in rerum natura, eſſe verum aurum, vel argentum ſophiſtica tranſmutatione confingant: eo quod interdum eorum temeritas damnata, & damnanda progreditur, vt fictis metallis cudant publicæ monetæ characteres fidis oculis, & non alias alchimicũ fornacis ignem vulgum ignorantem eludant. Hæc igitur perpetuis volentes exulare temporibus, hac edictali conſtitutione ſancimus, vt quicumque huiuſmodi aurum, vel argentum fecerint, vel fieri ſecuto facto mandauerint, vel ab hoc ſcienter (dum id fieret) facientibus miniſtrauerint, aut ſcienter, vel argento, vel auro vſi fuerint vendendo, vel dando in ſolutum: verum tanti ponderis aurum, vel argentum pœna nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandũ, quantum alchimitum exiſtat, circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitime conſtiterit deliquiſſe: facientibus nihilominus aurum, vel argentum alchimitum, aut ipſo, vt præmittitur ſcienter vtentibus perpetua infamia nota reſperſis. Quod ſi ad præfatam pœnam pecuniariam exoluendam delinquentium ipſorum facultates non ſufficiant, poterit diſcreti moderatio iudicis, pœnam hanc in aliam (puta carceris, vel alteram iuxta qualitatem negotij, perſonarũ differentiam, aliaſq; attendendo circũſtantias) commutare. Illos verò, &c.* Subdit pęnã in eos qui alchimica materia abutuntur ad monetarũ adulterationẽ, de quib. eſt eiuſdem Pont. conſtitutio alia, in c. prodiens extrauang. ſingular. titul. de crimine falſi. Ad hunc Canonẽ duplex mihi occurrit reſpõſio, vna cum

S. [illegible] legitur i[illegible] tione [illegible] Plantiniana. & Romana, f. l. d. prauatè, ac mutile. Valent. 3 conci[illegible] gend. fict. ſi facili mutatione. Sed adhuc reliqua mendoſa manent.

non

non fuiſſe vſu receptum, ſed non vſu abolitum. Nam poſtea hæc ars in ipſa adhuc vrbe viguit; maximè, vix centum annis poſtea, ſub Leone Decimo, nam illi Aurelius Augurellus egregius poeta librum ſuum *de Chryſopœia*, dedicauit: Qui inter cætera illud nimis iactanter, de philoſophico ſuo lapide.

Ipſius vt tenui proiecta parte per vndas
Aequoris argentum ſi vinum tum foret æquor,
Omne, vel immenſum verti mare poſſet in aurum.

Pici quoque Mirandulani circunfertur liber hac de re, titulo, *de Auro conficiendo*: nec huiuſmodi in Italia libri ex illo tempore vetitæ lectionis vmquam fuere. Altera Canonem ex hypotheſi procedere (aurum omne alchimicũ eſſe falſum) & ideò damnari tantum, qui falſum cudant, idq; ad lucrum; nempe, vt vtantur in contractibus, & ſolutionibus (quod clarè indicat textus) ideò non damnantur hoc capite, qui verũ aurum producunt, & arti vacant animi dumtaxat cauſa, nolentes in commercijs, aut ſolutionibus hac arte vti. Quare non ars, quæ ritè inſtituitur, & exercetur, ſed artis abuſus damnaretur. Sit

Secunda cõcluſio; *In foro conſcientiæ nõ promiſcue, ſed cum delectu ars hæc permiſſa: immo pleriſque, vt pernicioſa, ſic illicita cenſenda*. Hanc concluſionem optimè probant argumenta Angeli, & auctorum primæ ſententiæ, contra præcedentem verò vim habent nullam. Notandũ quoque, quicquid illiciti eſt, id non ex artis natura (quæ in ſe mala non eſt, immò, quatenus ars eſt, & ſcientias imitatur, ſecundum ſe bona eſt, vt & cæteræ ſpeculatiuæ cognitiones) proficiſci, ſed a vitio circumſtantiarum, quæ vt plurimum in hac operatione

A inueniuntur. Hæ ſi deſint, non video quid reprehendi queat, ſed quia vix vmquam deſunt omnes, raro fit vt alicuius ratione non adſit vitium; & peccatum. Ideò dixi, *pleriſque pernicioſam, & illicitam cenſendam*.

Sed quæ iſtæ circumſtantiæ? præcipuæ, & capita cæterarum: quattuor, finis, modi, temporis, & perſonæ.

B *Si finis ſit lucrum, & auaritia, illicita eſt*, quia lucrum ex hac arte eſt illicitum, non enim licet hoc auro vti ad commercia, contractuſve, vt ſtatuit Ioan. 22. Intellige, ſi pro vero auro quis vti vellet, nam hoc illicitum contendunt communiter DD. de hac re ſcribentes, & meritò, nam aurum iſtud, vel nunquam habet proprietates omnes veri auri, vel id adeo rarò
C contingit, vt cenſendum ſit non contingere, quare tam veriſimili cauſa dubitandi exiſtente, non licet in commercium deducere, vt verũ aurum, vendi tamen poſſe pro auro alchimico, & iuxta æſtimationem peritorum aurifabrorũ, nemo DD. illorum negat, neque negandum eſt. Non licet etiam id facere, vt in medicamẽtis quis eo vtatur: nam propter ratio-
D nem iam memoratam, nec veri auri vires ſalutares habere, nec noxijs qualitatibus, ab igne carbonario, & venenato hydrargyro contractis carere cenſendum. Multò minus licet eo vti ad monetarum mixtionem: hoc enim vnum caput foret criminis monetarij, iuxta dictam ſanctionem Io. 22. & prædicti DD. iuris concedunt tales puniendos pœna monetæ adul-
E teratæ. His caſibus ſubeſſet peccatum mortale. Si vero quis illud cuderet, ſiue produceret tantum ea gratia, vt ipſemet in annulos, cathenas, aut ſuppellectilem propriam eo vteretur: huic omni cura foret adnitendum, & vigilantia, ne quis eo viuo, vel mortuo per hoc deciperetur. Alioqui pro

Sic D. Th. in 2. d. 7. q. 3. art. 1. & 22. q. 77. a. 2. ad 1. & ibi. Caiet. Silu. & Fumus in S. Fabianus. d. q. 8. Alb. in ver. emptio.

pro negligentiæ latitudine, hic quoque peccati grauitas naſceretur, & quantumuis quis diligens, vix vanitatis culpam euaderet. Numquam ſanè ſtultitiæ, & imprudentiæ euadit qui ex hac arte lucrum quærit. Semper enim ſtultus eſt mercator, qui in illud negotiationis genus incumbit, quo videt nullum, vel de millibus aliquot vnum, lucrum feciſſe: omnes verò, vel mille contra vnum facultates ſuas abſumpſiſſe. Quod cum alchimicis contingat, idem de his dãni lucrionibus dubio procul ſentiẽdum, Nec tuti in conſcientia, qui hac in re ſola vana ducuntur curioſitate, nam curioſitas, peccatum eſt oppoſitum ſtudioſitati, per exceſsum; quo quis deſiderat immoderatè ſcire quod nõ expedit, vel plus quam expedit ipſi, vel modo quo non expedit, & eſt ex filiabus ſuperbiæ, [Vide S. Thom. 2. 2. quæſt. 167.] Et animus deditus vanitatibus, atque inſanijs falſis, exponit ſe decipiendum Diabolo, atque hoc eſſe omnis ſuperſtitionis initium docet B. Auguſtinus lib. 2. de doctrin. Chriſt. cap. 22. & 23. Et diuinæ ſcripturæ teſtimonio, qui amat periculum peribit in illo. Sic enim ſapiens loquitur; *In ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius* (Dei) *non eris curioſus. Multos enim ſupplãtauit ſuſpicio eorũ* (hoc eſt vana ſpes, & expectatio.) *Et in vanitate detinuit ſenſus illorũ.* Denique ſubdit: *qui amat periculum peribit in eo*. Eccleſiaſtic. 3. a verſ. 24. Denique vno verbo, *quando finis malus, ars illicita, & qualis finis, tale exercitium.*

Si modus (huc media pertinent) *exercendi artem illicitus, ars quoque, ſi vanus, ars vana: ſi ſordidus, & inquinatus, ars erit inquinata, & impura*. Huc referenda media ſuperſtitioſa, vt ſi ex pacto expreſſo, vel tacito cum dæmone, quod frequens eſſe

A docuit auctor Dæmonomaniæ, & ſanè docet experientia, adeò vt Arnoldus Villanouanus, & Lullus, & Geber, & Bachonus, & Richardus Anglicus, Magiæ huius nigræ ſuſpecti vehementer fuerint, & Paracelſus, & Agrippa & ille Guil. Conſtantinus, & alij nonnulli deprehenſi, & inter inſtructiones inquiſitorum fidei ſit vna, hac quoque nota magos
B hæreticos dignoſci, Director. Inquiſi. fidei p. 3. fol. 443. edition. Romanæ, quæ in lucem prodijt iuſſu Gregorij 13. vbi rationem ſubdit auctor libri, Nicola. Eymericus; quia vt plurimũ alchimiſtæ, quando non poſſunt pertingere ad finem intentum, quærunt auxilium dæmonis (exemplum poſui præcedenti quæſtione) cum inuocant, & implorant, & implorando
C obſecrant, & tacitè, vel expreſsè ei ſacrificant.] Accedit experientia. quia quandocumque viguit inter multos alchimia, etiam inter multos, tum viguerunt maleficia, & ſortilegia, vt hoc infelici æuo experimur. Tum quia non deſunt, qui adhibent vanas obſeruantias cæremoniarum, nihil ad effectum conducentium, vt certæ diei, tunicæ ex lino crudo, certorum
D ciborum abſtinentiam, & alia huiuſmodi inania. Quod ſi ad auiditatem odium accedat, aut incontinentia, procliue admodum fuerit ad philtra, & intoxicationis recurrere. Peccatur quoque non leuiter in artis traditione, quando Sacræ Scripturę nominibus, & verbis abutuntur ad ſuas nomenclaturas, vel pręcepta, neque minus, quando libris ſuis inſerunt figu-
E ras, ſeu imagines, vel planè obſcęnas, vel etiam propter abuſum rei ſacræ prorſus blaſphemas, quod fecit ille typographus Baſilienſis, qui Roſariũ excudit, & ſacræ Triadis, Chriſti Domini reſurgentis, & B. Virginis Mariæ coronationis icones, quas homines hæretici templis eiecerunt, eas ad alchi-

chimica myſteria, & transformationes tranſtulit. Sed mirum id non eſt, ſunt enim Sacramentarij vbiq; præpoſteri. Peccatur denique nimis curioſis ſæpè experimentis, dum modò hanc rationem, modò illam ſequuntur, & ſic numquam ſciũt, quod ſemper addiſcunt.

Temporis quoque *circumſtantias perpendenda*. Nam temporis iactura pretioſiſſimæ: eiuſque malè conſumpti ratio reddenda Deo, quare peccant, qui nimis multum his vacant artibus, item qui eo tempore, quo officij ratio, vel debitum aliud charitatis, aut iuſtitiæ poſtulat, vt ad ſeria magis ſe conferant, verbi gratia magiſtratum quis gerit? non poteſt detrahere horis, quæ ad rectè munus exercẽdum neceſſariæ: familiæ præeſt? œconomiæ recta non debet incommodum ſentire. Eccleſiaſticus eſt? quę ratio ordinis poſtulat ea pręponenda fornaculis, & voluptati ſuę. Proximi neceſſitas operam tuam depoſcit? charitas ei iubet adeſſe, non facis? peccas. Demum, vno dicã verbo, quod tempus ocio, licet honeſtè dare, illud licebit his ſtudijs, nec amplius. Ocium voco, quietem & vacationem ab actionibus, & ſtudijs, ad quæ quis tenetur.

Denique *perſonarum conditio hic, vel potiſſimum diſcrimen inducit*: hęc enim, & finem ſolet illicitum intendere, & in modo errores gignere, & tempus, inopportunum facere. In primis ars hæc illicita cenſenda pauperibus, immò & priuatis omnibus periculi pleniſſima eſt, manifeſtum id fit, tum quia hi ſolent lucrum ſpectare, & ſic arcentur eorum ratione, quæ dicta ſunt in circumſtantia finis, nam auro illo intendunt vti ad commercia, medicinas, vel monetã, aut ſi ipſi non vſuri, periculum apertum eſt, ne vtantur hæredes. Iſti hac arte depauperantur: familiæ neceſſaria nõ prę-

A berent: cauſa ſunt vt vxores, & filiæ cogantur indigno ſe quæſtu ſuſtentare, cum media, & inſtrumenta, propter inopiam deficiũt, facilè progrediuntur ad ſuperſtitioſa, immò & pacta quæ diximus in circũſtantia modi, ſanè hoc ipſi quoque chymici ſcriptores ſunt teſtati. Nam Geber, *non ergo*, inquit, *hæc ſcientia pauperi, & egenti conuenit, ſed potius eſt illis inimica.* (Rosarij philoſoph. fol. 229.) B *Secundo Polyt. dicit Philoſophus, impoſſibile eſt indigentem philoſophari.*] h. alchimiæ ſtudere, (nam ſolos alchimicos, in libris *Turbæ philoſophorum*, vulgati illi vocant philoſophos, ſatis ſuperbè.) Et idem Geber alibi; *Artificem* (ait) *huius ſcientiæ oportet eſſe ſubtiliſſimi ingenij, & naturas metallorum, & eorum generationes, infirmitates, & imperfectiones* (Li. de perfecto magiſterio.) C *in ſuis mineris ſcire, & cognoſcere antequam perueniat ad hãc artem. Non autem ad ipſam indagandam accedat artifex groſſo ingenio, & duro repletus nec cupidus, nec auarus in ſumptibus, & expẽſis.*] *Nec vir duplex animo ſine felle, & ceruice, vel mente variabilis, nec nimis feſtinus, ſed doctrinæ filius, vir ſubtiliſſimo ingenio decoratus, ſufficienter locuples, largus, ſanus,* D *firmus in propoſito & cõſtans, patiens, mitis, longanimis, & temperatus.*] Auaro igitur, & pauperi hæc ſcientia, ſecundum eius Principem Gebrum, inacceſſum, & vetitum habet limen. Et nota requirere ſufficienter locupletem: hoc eſt cui ſuperſit, a neceſſarijs, ad hoc ſtudium. Arcet etiam ſimplices, & parui iudicij, cum dicit ibidem, non debere eſſe ſine felle, & ceruice: huiuſmodi enim facillime a dę- E mone, & alijs impoſtoribus circumueniuntur: ideo vetita illis hæc ars propter periculum. Arcet etiam eos qui amant alios decipere, cum addit, nec vir duplex, quia hos arcet pernicies aliorum, quam quærunt. Arcet intemperãtes, vt luxurioſus, & amantes

tes

tes vindictæ, cum vult eſſe longanimes, & temperatos: alioqui periculum eſt ne recurrant ad maleficia hoſtilia, vel amatoria. Arcet variabiles, inconſtantes, & impatientes: quia hi facile, cum non ſuccedit, ad dæmoniaca ſubſidia confugiunt. Arcet eos, qui obtuſo ſunt ingenio, quia oleum perdunt, & operam, item qui philoſophiæ veræ imperiti. eandem ob cauſam confirmat id Arnoldus Villanouanus his verbis; *Quicumque velit ad hanc ſcientiam peruenire, & non eſt philoſophus, fatuus eſt: quia hæc ſcientia non eſt, niſi de occultis philoſophorum.*] Propter irritos, itaque conatus, temporis, & ſumptuum iacturam, his quoque videtur illicita, & cum plerique alchimici vulgares ſint tales, ſequitur plerisque illicitam eſſe, in foro poli, de quo nūc agimus. Deniq; exigunt artis magiſtri, & merito, vt ſit homo humilis, iuſtus, pius, & Deum timens, citantur iſta Hermetis: *Oportet illum, qui introduci vult in hanc artem, & ſapientiam occultam arrogantiæ vitium a ſe repellere, & pium eſſe, ac probum,* & poſtea; *Fili, ante omnia Deum oportet timere, in quo diſpoſitionis tuæ viſus eſt.* & illud Alphidij neſcio cuius: *Scito, fili, quod iſtum ſcientiam habere non potes, quouſque mentem tuam Deo purifices, & ſciat te Deus habere certum animum, ac rectum.*] Cum ſuperbos arcet, docet illicitam eſſe curioſis: cum pietatem, ſuperſtitioſos reijcit, cum probitatem, & Dei timorem, & animi puritatem: vitioſas omnes, quas diximus circumſtantias teſtatur. Non alij ergo licita ratione circumſtantiarum, alchimia; quā huiuſmodi: hinc poteſt vnuſquiſque ſecum perpendere, an ipſe talis, & an vlla, & quæ, pericula ipſi ex aliquo harum circūſtantiarum defectu immineant, & ea cum Confeſſarijs ſuis communicare, & eorum ſequi iudicium debet. Secundo poteſt videre confeſſarius, quando ſit talis a peccato immunis, vel quando adſit veniale, aut etiam mortale; quādo impendenda, deneganda, vel differenda talium abſolutio: differenda, cum reciduę veriſimile periculum: deneganda, quādo grauiter, contra iuſtitiam, vel charitatem ob ſtudium iſtud peccat, nec vult deſiſtere.

fol. 324.

ꝛ quarto tractatuū, Roſar. fol. 223.

A

B Tertio. Quia ſæpius curioſitas cauſa eſt ſtudij, & hoc vitium valde proſerpit a minoribus ad maiora; diligenter videndum, ne quis ad experientias, & opiniones erroneas excurrat, verbi gratia, ne putet hac arte hominem verū, modo a natura ad hanç generationem non inſtituto, ſed vrina, vel alio humore, igne, aut ſole in vitreis phialis decocto, poſſe produci, quod temere Iul. Camillus aſſeruit, & incaute Thom. Garzonus diſcur. 41. Fori vniuerſ. credidit. & quidam hoc inuentum Arnoldo Villanouano tribuunt, vero, an mendacio diſputare non eſt neceſſe, inquit Mariana lib. 14. rer. Hiſpan. cap. 9. Nam quod tale quid fieri queat, vel aſſerere, vel experiri ſtultum, impium, erroneum, & blaſphemum foret. tum quia, cum homo pręſupponat corpus, & animam rationalem, ſi quod producis homo eſt: ſequeretur, Deum ex lege, & ordine, quem naturæ præfixit, teneri huic animam rationalem corpori infundere, quod blaſphemū, vel rationalem animam ex materiæ potentia illic educi, quod hæreticum: foret enim tunc anima corruptioni obnoxia, & mortalis. Deinde talis anima non haberet peccatum originale: quia per generationem viri non eſſet propagatum hoc corpus, & homo conceptus, nec indigeret Chriſti redemptione: quæ hæretica quoque omnia.

C

D

E

Quarto. Ex his omnib. patet, optimam eſſe, (quam aiunt Angliæ) legem,

K

Digitized by Google

gem, ne cui ſine permiſſu Principis, ſub pœna capitis, liceat alchimicam exercere. quā legem expediret etiam alibi ferri. Nam tum cum delectu Princeps talia poteſt permittere, conſideratis circumſtantijs prędictis: ipſi enim reddenda Deo ratio (ſi temere permittat, & promiſcue) damnorum inde ortorum. Tunc etiam ceſſarent pericula pleraque, quæ diximus.

Quinto, patet (niſi quæ circūſtantia impediat ordinarie hanc artem Principibus, & valde locupletibus eſſe licitam: qui & ea ſunt philoſophiæ cognitione, & eo ingenio, vt fraudibus, & impoſturis non pateant, vt ea pietate, vt in proximi, & Dei offenſione ſe abſtineant, & illis opibus, vt ſubditos propterea non grauēt, & eo ſubditorum amore, ac Dei timore, vt publicum regimen, vel pauperū ſubuentionem propterea non negligant, & habenas ſibi a Deo creditas ipſi abijciant, & alijs plane tradant. Vt enim alijs honeſtis ſtudijs animum principes, quātum opus eſt, ſic & hoc ſtudio relaxare quin poſſint, non eſt dubitandum. Sane quod Eymericus de indicijs Magiæ hæreticæ dixerat, eam præſumptionem in Principibus viris, & valde locupletibus. non eſſe admittēdam, in cęteris locum habere ibi in Comment. optime Penna annotauit. Et Cardi. Caietanus diſerte ſcripſit, ac prudenter: *hanc artem, vel nullorū hominum eſſe, vel Principum* A *duntaxat, audito ſapientum conſilio, eſſe*. Sane pericula pleraque ſuperioribus commemorata ceſſare in Principibus manifeſtum eſt.

Cæteri, non eſt cur ſibi blandiantur, vt tutos in conſcientia ſe arbitrentur opinione illa Oldradi, & aliorum Iuriſconſ. Nam illi de foro tantū exteriore agebant, de quo ab illis quærebatur. Et plerique eorum rem non B diſcuſſerūt: ſed, vt oues ſolent ducem gregis captum, ſic ipſi Oldradum (cuius etiam argumenta, iam diſſoluimus: ijs quæ dicta ſunt) clauſis oculis, vt oraculum, ſunt ſecuti, nihil eius addentes dictis (vt Ioan. Andr. Abb. Alberic. & Guido Pap.) pleriq; etiam ambigue loquuntur, ſi faciant verum aurum, idque arte naturali, (vt Oldrad. Iſern. Bal. Brun. & Fab.) C nullus vero ipſorum omnium, pręter Thom. Arſoncinum, mentionem fecit d. extrauagantis Pontifici, c. Spondent, & vel eius nō ſint recordati, vel non bona fide diſſimularint. Et licet, vſu canon ille non obſeruetur: tanti tamen Pontificis ſententia, & iudicium ſufficere debet, vt vulgus hominum (hoc eſt quibuſcumque conditiones ſuperius requiſitæ deſunt) ſibi D exiſtimet, ab hoc ſtudio abſtinēdum, quod grauiſſimis verbis Sūmus Pontifex Romanus ſibi cenſuit damnandum, & a quo illos, tā ſtudioſe Chriſti Vicarius, Petri ſucceſſor dehortatur. Sed hæc ſuffecerint, de materia non paſſim obuia.

Finis Libri Primi.

DI-

Digitized by Google

DISQVISITIONVM MAGICARVM.

MARTINI DELRIO,

Liber Secundus.

QVI EST DE MAGIA DAEMONIACA.

Præcipua hæc operis noſtri tractatio eſt, & ideo pluribus capitibus, ſiue quæſtionibus, luculenter, quoad poterimus, diſcutienda. Sit

---

QVÆSTIO I.

An ſit aliqua Magia Dæmoniaca.

H*Anc etiam eſſe negarunt, qui dæmones eſſe negant*, cũ Sadduceis, Democrito, Ariſtotele, Auerroe, & Simplicio, *quorum ſententia eſt impia, & hæretica.*

Nam & *dæmones eſſe, & dæmoniacam Magiam*; quæ nec induſtria, aut artificio hominum, nec naturalibus cauſis, ſed immateriali quapiam, & ſeparata virtute nititur; hoc, & ſacræ ſcripturæ teſtimonijs, & omnium ætatum memoria, atque experimentis, tam eſt compertum, vt velle probare, nihil ſit aliud, quam lychnis accenſis meridianæ luci opitulari. hoc probãt cum B. Auguſtino Theologi Ca- A tholici omnes, & Philoſophi pleriq; Triſmegiſtus, & Pythagoræi; ex Platonicis, Pſellus, Plotinus, Proclus, Iãblicus, Chalcidius, & Apuleius; & Ariſtot. Theoph. Ammon. Philopo. Auic. & Algazel. Anne dare reſponſa de furtis occultis, & de theſauris; cõſequi ſcientias nonnullas ſtatim, & ſine labore addiſcẽdi; ſubtrahere corpus præſens oculis videntium, & innumera huiuſmodi, queunt reduci, B ad vllam aliam cauſam; quam intellectualem aliquam, & ſeparatam naturam? Denique ſcimus Salmanticę, & Toleti in Hiſpania; & in Italia, ad lacum Nurſinum, & in ſpelæo Viſigniano, ad hoc auorum memoriã huius Goetiæ celebres ſcholas fuiſſe.

Aug. li. 12. de ciuitate Dei. c. 6. D. Th. l. 3. contra gent. c. 104. & qui optime, Victoria, de Magia. nume. 9.

QVÆSTIO II.

Vnde ſit hæc Magia, ſiue quem habeat primum auctorem?

Vide Laurent. Anania li. 3. de nat. dæmon. fol. 104.

SVnt qui dæmones eſſe fateantur, ſed negent tamen hanc Magiam a dæmonibus, ſeu diabolis manaſſe: tribuunt autem effectus eius, vel immediate Deo per magos huiuſmodi operanti, vel Deo per angelos bonos ea perficienti. Priores *dicũt: eſſe quaſdam gratias gratis datas*, ſicut ſunt gratiæ linguarum, ſanitatum, & hæc dona, vt Balaamo, ſic & alijs improbis concedi non raro ſolere.

1. Cor. 12. verſ. 8. Num. 23. Matth. 7. 13. v. 1.

Dico primo, *hæc ſententia eſt mere blaſphema* tribuit enim Magicis artibus id, quod eſt proprium gratiarum gratis datarum, & cum veris miraculis præſtigias confundit. Deinde gratuita Dei dona ſubijcit humano artificio, & certis, ac ridiculis obſeruationibus. Deniq; inique, & inuide Deus vetaret id, quod ipſe hominibus, vti gratiam, gratioſe largiatur. Aduerſariorum argumenta ex locis illis ſcripturæ petita, ſolum probant, aliquatenus ſimiles effectus per artes magicas, & per gratias gratis datas fieri; Deum quoque per malos aliquando miracula edere, ad fidei & diuinæ gloriæ propagationem. Accedit, quod qui ex dono gratiæ gratis datæ operatur; ille ad certum tempus, occaſionem, aut ceremonias certas non reſtringitur, vt ſolent magi; qui, ſi vel in minimo deficiant, nihil efficiũt. Nec etiam huiuſmodi Dei dona gratuita poſſunt alijs, per diſciplinæ, ac præceptorum modum, tradi: Magi vero ſuis diſcipulis hanc Magicam tradunt, & auditores, magiſtrorum ſecuti præcepta, quæ magiſtri eadem operantur.

Alij dicũt *hos eſſe effectus bonorum Angelorum*, quos per excellentiã vocant, *Spiritus*. Sic iactitabat his annis

A celebris ille magus Scotus Parmẽſis; qui Gebhardum Truchſeſium Epiſcopatus Vbiorum Apoſtatã dementauit: eſtque peruetus impoſtura magorum maxime Platonicorum, Iamblici, Porphyrij, Plotini, Procli, & Iuliani Apoſtatæ. Ex quorum traditione, *Magia* omnis diuiditur in *Albã*, quam cẽſent eſſe licitam, & *Nigram*, quæ ſit illicita. Albam ergo vocant

B θεουργίαν, & Nigram γοητείαν. Verum hãc fictitiam plane, & palliatam Theurgiã ſatis ipſe Archimagus reijcit, cum diſertis verbis teſtatur *ſæpiſſime ſub nominibus Dei, & Angelorum, malis dæmonum fallacijs eam obſtringi, & licet eius ceremoniarum pars maxima, munditiam animi, corporis, & rerum externarum, vtenſiliumque oſtentet, immundos tamen*

Lib. de vanit. ſcient.

C *Spiritus, & deceptrices poteſtates hanc exquirere, vt adorentur pro Dijs.*] poſtea addit, *huius ſpeciem eſſe artem Almadel, artem notoriam, artem Paulinam, artem reuelationũ, & huiuſmodi ſuperſtitionum plura, quæ eo ipſo* (inquit) *ſunt pernicioſiora, quo apparent imperitis diuiniora.*] Habeant illi hoc Principis, & antelignani ſui de hac *alba Magia* iudicium, ab homi-

D ne mẽdaci veritatem merã. Damnat eandem Theurgiam. D. Auguſ. lib. de vtilitate credẽdi contra Manichæos. His adde fictitiam illam artem *Planetariam*, laminis inſcriptam, & ad Carolum Magnum a quodam Bedæ diſcipulo (*ſic mentiuntur, & AlKindum Alcuino ſupponunt*) miſſam, vtilem (*ſcilicet*) obtinẽdæ omni cognitioni ſupernaturali artium, & ſcien-

E tiarum, & conſequendis dignitatibus diuitijs, robori, amoris fruitioni, &c.

Dico Secundo cum Catholicis, *vt nec per ſe, ſic nec per bonos angelos his magicis operationibus Deum ſe immiſcere magis, quam cæteris rebus, in quibus concurrit, vt cauſa vniuerſalis. Quare cẽſeo hæc omnia vt inſtituta*

fuere

Digitized by Google

fuere à malis angelis, ſic etiam ab illis perfici, & adminiſtrari, & cæterarum eſt erroneum.] A angelis poteſt conuenire.

e. Illud qđ in fin. cap. quiſine v. vlt. 26. q. 2. & epiſt. in prin. 26. q. 5.

Probatur primo ex varijs Canonum reſcriptis, quæ Gratianus adhibet cauſa XXVI. Secundo ex Pariſienſibus arti. 9. 19. & 23. Verba ſunt, *quod Deus per artes magicas, & maleficia inducatur cõpellere dæmones ſuis incantationibus obedire:* Error. *Quod boni angeli includantur in lapidibus,* B *& conſecrent imagines, vel veſtimenta, aut alia faciant, quæ in iſtis artibus continentur:* Error, & blaſphemia. *Quod aliqui dæmones boni ſint, alij omnia ſcientes, alij nec damnati, nec ſaluati.* Error.]

Tertio ex his Arnobij *Cont. Gent. Magi non tantum, ſciunt dæmonas, ſed etiam quicquid miraculi edunt,* C *per dæmonas faciunt: illis aſpirantibus, & infundentibus præſtigias edũt vel quæ ſunt non videri, &c.* & ex his Ioan. Saliſberienſis lib. 1. de nugis curialium cap. 9. *Eos autem qui nocentiora præſtigia arteſq; magicas, & varias ſpecies mathematicæ reprobatæ exercent, iampridem ſancti Patres ab aula iuſſerunt exire, eo quod omnia hæc artificia, vel potius maleficia peſtifera quadam familia ritate dæmonum, & hominum nouerunt profluxiſſe.*] D

Deinde probatur ratione, hos ſpiritus bonos dici non poſſe. tum quia iubent ſe tanquam Deos adorari, & ſacrificia ſibi fieri, quod boni angeli iubere nequeunt. tum quia hæ artes non minus diriguntur ad inferẽdum alijs exitium, per furta, neces, adulteria, &c. quam ad iuuandũ. tum quia E miſcent multa mẽdacia, & deceptiones. tum quia docentur Magi in ſpiritus vti imperio, & coactione, immò & minis rerum impoſſibilium, ac plane abſurdarum, vt apud Euſebiũ docet Porphyrius, quorum nihil bonis

Hinc apparet conſideranter legendum Glycam, dum Magiam ſic diſtinguit a Goetia, quòd illa, ſit beneficorum geniorum ad boni alicuius effectionem. Goetia, maleficorum ad mali effectionem. Nam non tantum improprie vſurpauit nomen Magiæ genericũ, pro ſpecifico theurgiæ, ſed in errorem quoque labitur ponentium albam Magiam, & eius adminiſtrationem bonis angelis tribuentium. Vtque hoc ſemel moneam ſcriptor iſte, vt & Conſtan. Manaſſes, Gregoras, & Nicetas, nimis multum tribuere videtur ſuperſtitioſæ prodigiorum obſeruationi. Lib. 5. de præparatio. c. a 6. par. 2. an.

Errauit eundem errorem Palingenius Stellatus, dum in vetito iure, libro *Zodiaci* 8. cenſet aerem etiam bonis dæmonibus plenum eſſe, quos harum artium auctores facit, & Deos appellat, Plotini, & Iamblici delitijs nimis deditus, & quam non malus poeta, tam non bonus Chriſtianus, vtpote hæreticus potius (ſcripta probant) quam catholicus. Auſus tamen opus illud Ferrariæ Duci dedicare.

Succedit his error 3. eorum, qui cenſebant Magicos effectus per animas defunctorum fieri: quos Catholici Theologi iampridem exploſerũt, idque non difficulter, nam quę rationes id conuincunt de bonis ſpiritibus eædẽ in animabus beatorum locum habent, quæ vero in purgatorio ſunt animæ, non exeunt, niſi ſpeciali permiſſione Dei, vt petant ſuffragia viuorum: animæ deniq; perpetuis addictæ ſupplicijs, nulla dæmonum licentia, vel permiſſione poſſunt exire, vtpote, diuino iuſſu, peſſimo carceri mancipatæ. Apertiſſimæ ſunt igitur impoſturæ, quæ de euocandis per *Grimoyriam* animabus. Necromantici confinxere. Si exirent, ad vnius Dei exirent imperium, cur ve- Victor. de Magia nu. 17. Anglẽs in 2. ſent. q. de arte Magica a. 2.

Digitized by Google

ro id Deus iubeat, vel permittat, cauſa ſubeſt nulla. Vt ad Magorum preces, & incantationes id iubeat, impium eſt opinari. A

Vide Ant. libro 3. de Nat. dæm. fol. 97. Petri Thiræi lib. 1. de apparit. ſpirit. c. 12. a nu. 216. & c. 13. a nu. 302.

Præcipua ergo efficiens cauſa iſtarum artium eſt, ipſe Diabolus, proxima, eſt humani ingenij ex originali labe detorta indoles, quā feſtiui Apologi frondibus velatam nobis protulit, per quam ſalſe, Cælius Calcagninus *Libello de Amatoria Magia*, cuius verba non piget adſcribere, & vos ni fallor, legere iuuabit: B *Vanitas* (inquit) *olim iuncta* miraculo, *furtiuo concubitu genuit* Magiam *ſecundam cognomine, reformidanſq; ne forte* veritas, *cum qua perpetuas inimicitias gerit, a qua etiam paribus ſignis congreſſa, ſæpius profligata eſt, ſuum partum enecaret, illum* impudentiæ, ac timori *iunctis connubiali fœdere commendauit: at illi in ſinu* incomprehenſibilitatis *e veſtigio collocarunt furtim, & ſub* præſtigiarum *crepundijs educandam. Quæ mox in grandiorem ætatem adulta, iamque pinnulis præmunita, euolauit in* fatuorum arces, *ibique nidulans*, credulitatem *peperit. Quæ vtpote parentis beneficijs grata, illam mutuò enutrit, & quaſi* ἀντιπελαργίζει, *alioqui breui interituram.*] Hæc ille, pari acumine, & veritate. Pergamus nos quoque pro veritate confligere, & vanitatem expugnare, & fugatis timore, & impudentia, labyrinthum illum incomprehenſibilitatis (quis enim, quæ nihil ſunt, vel intelligat, vel comprehendat?) Theologiæ veræ filo permetiri, & *præſtigiarum crepundijs* in lucē prolatis, tandem fatuorum hanc arcem demoliri, & è nidulis ſuis *credulitatem*, adeò pernicioſam profligare, quod vtinam Deus Opt. Max. nobis largiatur.

QVÆSTIO III.

Quæ ſit diuiſio dæmoniacæ Magiæ, & de libris eius.

CVm nulla ſit *Theurgia*, neque *alba Magia*, ſequitur, omnē hanc prodigioſam Magiam, non aliam, quam *Goetiam & nigram*: hanc ſolemus vocare *Magiam ſpecialem*, eam Archimagus in duas, ſpecies diſtinguit. vnam, cuius cultores dicit ſe dęmonis ſubmittere, ei ſacrificare, & eū adorare: alteram quam ipſe vellet perſuadere a pacto cum dæmonibus immunem eſſe, ſed eam dæmonibus, vel nutis imperare, virtuteque quadam diuinorum nominum adiuratos aduocare, & cogere, priorem illam fatetur eſſe legibus humanis, diuiniſque vetitam, nefandiſſimam, & cunctis ignibus plectendā. poſteriorem aſſerit, conſequi quidē quod pręrendit, nempe dęmones cogere (*quod poſt oſtendetur eſſe idoneum*) ſed tamen manifeſtis periculis illuſionum obnoxiam eſſe. De priore verum eſt eius teſtimonium, de poſteriore bis *mentitur: primo, dum negat eam niti fœdere cum dæmonibus inito*, nam reuera ſemper expreſſo, vel tacito pacto corrūpitur. *Secūdo, cum aſſerit ea dæmones cogi*, de quo poſtea. Volunt vetitæ huius Magiæ inuentorem fuiſſe, quendam Mercurium. ſic cōtra Symmachum Prudentius, & Saliſberienſis lib. 1. Polycrat. c. 9. alij quendā Zabulum (quem ego non alium exiſtimo ab ipſo cacodæmone, cui D. Cyprianus, & alij Patres hoc nomen tribuunt) deinde magiſtrum laudant, quendam Barnabam Cyprium (hūc confinxere in contumeliam D. Barnabæ Apoſtoli, vt deformi ſuæ meretrici lenocinarentur.) Item oſtentant, patris mendacij iactantia, libros Adæ, Abelis, Enoch, Abrahæ, Pauli,

Cy-

Cypriani, Honorij, Alberti Magni,
& aliorum, & blaſphemè mentiẽtes
dicunt, quæ his libris continentur, ea
fuiſſe tradita ab Adami cuſtode An-
gelo Raziele, & à Tobiæ Comite Ra
phaele reuelata. Prætexunt etiam
Salomonis auctoritatem, cuius quan
dam *Clauiculam*, (quam egregiè re-
futat Bap. Segnius lib. de vero ſtudio
Chriſtiano c.7.) & aliud ingens *volu
men ſeptem diſtinctum* obtrudunt,
plenum Sacrificijs, & incãtationibus
dæmonum. Hunc librum Iudæi, &
Arabes in Hiſpania ſuis poſteris hæ-
reditario iure relinquebant, & per eũ
mira quędam, atque incredibilia ope
rabantur. Sed quotquot inueniri po-
tuerunt exemplaria iuſtiſſime flam-
mis inquiſitores fidei concremarunt,
& vtinam vltimum exemplar nacti
fuiſſent. Vix dubito aliquod in
manus Ioan. Tritthemij incidiſſe, vn
de, & partitionem, & materiam ſuæ
Steganoraphiæ, periculi, & ſuperſtitio
nis pleniſſimæ, acceperit, cuius ope-
ris nomen, quod nondum prohibitis
ab Eccleſia libris ſit inſertum, ſuſpi-
cor accidiſſe: quia liber nondum ty-
pis vulgatus, in paucorum manus
incidit: alioqui, quando prohibiti li-
bri omnes Magici, ſatis iſte prohibi-
tus cenſendus, qui inter alios fami-
liam ductat. idem dixerim, de Agrip
pæ libris *tribus de occulta Philoſo-
phia*, & omniũ pernicioſiſſimo *quar-
to* ſeorſim poſtea addito, & edito:
necnon de Thomæ Eboracenſis, Pe-
tri Aponi, & ſimilium venenis, *& li-
bro artis Grimoryæ*: qui, Patrum no
ſtrorum ætate, circumferebatur, do-
cens mortuorum euocationes. Om-
nia horum placita ſceleſta, de anti-
quioribus etiam illis operæpretium
duco Archimagi verba aſcribere. cre-
dendum illi, in arte ſua, nec magiſtri
auctoritatem diſcipulis licet ſubter-
fugere. ſic ergo ſcribit: *Hi libri acu-
tius intuenti præceptorum ſuorum ca
nonem, ritum, conſuetudinem verbo-*

Eimericus Director. inquiſitor. p. 2. cap. 28. & Penna ibi comment. 53. meminit Nicetas histo. lib. 4.

A *rum, & characterum genus, extru-
ctionis ordinem, inſulſam phraſim, a-
perte ſeſe produnt, nonniſi meras nu-
gas, & impoſturas continere, & poſte-
rioribus temporibus à perditiſſimis
perditionum artificibus eſſe conflatos,
ex prophanis quibuſdam obſeruatio-
nibus, noſtræ religionis ceremonijs p-
mixtis, inſitiſque ignotis multis nomi
nibus, ac ſignaculis, vt perterreant ru*
B *des, & ſimplices, & ſtupori ſint inſen-
ſatis, & his, qui neſciunt bonas litte-
ras.*] Hæc miſer ille, qui, videns me-
liora, in finem vſque vitæ deteriori-
bus adhæſit.

QVÆSTIO IV.

*De baſi Magiæ huius, ſiue de pacto,
expreſſo, & implicito.*

C CONcl. 1. *Omnes operationes magi-
cæ, velut baſi, innituntur pacto per
magos cum dæmone inito: ita vt quo-
tieſcunque collibitum mago aliquid ef
ficere adminiculo artis ſuæ, expreſſe,
vel implicite tenetur a dæmone poſce
re, vt ex condicto concurrat.*]

Probatur hoc primo Patrum au-
ctoritate. D. Cyprianus dicit, eos ha-
bere fœdus cum dæmone. D. Augu-
D ſtini verba retulit Gratianus in De-
cretorum codicem, quę ſunt iſta: *Om
nes artes huiuſmodi, vel nugatoriæ,
vel noxiæ ſuperſtitionis, ex quadam
peſtifera ſocietate hominũ, & dæmo-
num, quaſi pacta infidelis, & doloſæ
amicitiæ, conſtituta.*]

lib. de duplici martyr.

lib. 2. de doct. Chriſt. cap. 23. habetur il lud c. vlt. 26. q. 2.

l. multi. C. de maleſi. & mathemat.

Probatur deinde ex iure ciuili, ſan
ctione Imperatoria: c. *Multi magicis
E artibus vſi elementa turbare, vitam
inſontium labefactare non dubitant,
& manibus accitis* (ſic legendum) *au
dent ventilare, vt quiſquis ſuos conſi
ciat malis artibus inimicos: hos (quo-
niam natura peregrini ſunt) feralis pe
ſtis abſumat.*]

Tertio, id ſtatuitur credendum ar
ticulis Pariſienſis ſcholæ in hæc ver-

 ba:

Digitized by Google

ba: *Quod inire pactum cum dæmonibus tacitum, vel expreſſum, non ſit idololatria, vel ſpecie idololatriæ*: Error. *Et intendimus eſſe pactum implicitum in omni obſeruatione ſuperſtitioſa, cuius effectus nō debet à Deo, vel natura rationabiliter expectari.*]

Artic. 3.

Quarto id ratio pſuadet. hoc enim & multi mali homines optant, & dæmon cupit: nec eorum id vires ſuperat. docet hoc Iſaias Propheta, apud quem impij dicunt *percuſſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* quod S. Tho. ſatis probabili interpretatione magis accommodat, vt, & Pontifices, Ioannes 22. in Extrauag. contra Magos, quæ incipit: *Super ſpecula.* & Sixtus V. in Bulla contra Aſtrolog. Mali ergo hoc lubenter faciunt, nec minùs ipſe dæmō: qui, ipſi quoque Chriſto Domino, auſus pacti conditionem offerre: *Hæc omnia* (inquit) *tibi dabo, ſi procidens adoraueris me*: vbi videre licet pactū contractûs innominati, do, vt facias. Ita nunc diabolus Magis ait. *ſi te mihi addixeris, vlciſcar te, ditabo te, etc.* quæ germana, & perfecta eſt pacti formula. Deinde, vt dixi, hæc fiunt opera dæmonum, non magorum viribus: dæmones ab hominibus cogi nequeunt, vt id faciant: ſponte ergo dæmones accurrunt. Dæmones autem graui hominem odio proſequuntur, quare nec putandi gratis accurrere, ſed viciſſim aliquod operæ ſuæ precium ſtipulari. Vnde patet talem eſſe hanc conuentionem, & ſocietatem: qualis eſt duorum latronum, quorum alter palam in ſylua vagatur, alter clam in ſubſellis latitat: excitatuſque certo ſibilo vel ſigno prioris, viatorem poſterior doloſa ſagitta transfigit; priore id ſæpe nec vidente, nec gnaro, quo necentelo intulerit, in miſeri tamen necem conſentiente. priori magus, poſteriori dæmon ſimilis. Satis enim idonea rei declarandæ ſimilitudo eſt: quæ petitur à potentibus vindictæ auidis: qui manu prōptos ſicarios ſibi adiungūt: quibus conſtituto ſigno innuunt, quos, & quando, velint interfici.

c. 28. v. 15.

Matth. 4. 9.

l. Labeo ſcribit. ſ. iuriſgent. de pact. Bald. & Caccia. lu. i tract. de pact. D. Th. 2. 2. q. 96. art. 4. Guilh. Pariſ. Sco. Gab. Gerſon. Tritthem. q. 5. Abulenſ. Alph. a Caſtro. Victoria, Valentia, Binſfeld. Spineus, Ang. Sprenger. & alij. Nauarr. Grillā. Remig. Binſfeld. præſud. 6. & alij.

Deniq; cōſentiūt hac in re Theologi tā veteres, q̄ recētiores, Iuriſcōſulti quoq;, & Medici. *Codronchus li. 1. de morbis veneſic. & Ceſ. lpin. diſq. ſit. dæm.* & res prorſus cōperta, vnanimi maleficorū, & ſagarum confeſſione, mirè per Europā omnem, & cunctas ætates conſentiente. Lucanus etiam dubius licet, tamen huiuſmodi fœdus agnouit, eo tantum deceptus, quod cogi pacto dæmonem exiſtimet.

Quis labor hic ſuperis cantus herbaſque ſequendi
Spernendiq; timor? cuius commercia pacti
Obſtrictos habuere Deos? parere neceſſe eſt,
An iuuat? ignota tantum pietate merentur,
An tacitis valuere minis? hoc iuris in omnes
Eſt illis ſuperos, an habent hæc carmina certum
Imperioſa Deum, qui mundum cogere quicquid.
Cogitur ipſe poteſt?

lib. 6. paulo poſt medium.

Solus ſagarum patronus recalcitratur, adeò futilib. ratiūculis chartas implens: vt cōtēnendas potius, & ſilentio tradendas, q̄ refellendas mihi cē ſuerim, maximè cū alij id diligētius, quam difficilius præſtiterint.

Exempla pactorum pete ex vita D. Baſi. p Amphilochium cōſcripta apud Surium t. 1. & eod. t. de Theophilo Adnēſi, & nobilis. Lodini apud Cæl. l. 2. c. 21. de quibus alias. l. 6. de præſtig. demon. & l. 3 Lamijs. Binsfel. vbi ſupra Eraſtus Bod. & Tritthem. d. q. 5.

Cōc. 2. *hoc pactū dæmoni liberū eſt, p̄ſtare, vel fallere.*] probatur experientia. & rōne. rō docet dæmonem cogi ab homine non poſſe; vt ſtet promiſſis: experientia vero, mendaciſſimum eſſe, & decipiendi cupidiſſimū: ideoque rarò præſtare, q̄ pollicitus: cum verò ſtat promiſſis (quod facit nonnunquā) non facit coactus, ſed ſpōtè ac ſubdolè, vt ſic magos ſibi retineat deuinctos, & alios alliciat, & huiuſmodi nugis vim iſtā ineſſe pſuadeat.

Tertia Concl. *Pactum huiuſmodi*

duplex

duplex eſt, vnum expreſſum alterum tacitum: de vtroq; verò, non idē per omnia iudicium.] Explicanda hæc concluſio potius, quam probanda. pro explicatione notanda ſequentia.

Hoc deſcribitur in Malleo malefic. p. 2. q. 1. c. 2. & ab Alfi à Caſtro l. 1. de iuſt. hæret. punit. c. 6. li. 2. illuſt. miraculorum, c. 12. anno Domini 537.

Primo ſciendum *pacti expreſſi* huius *triplicem eſſe modum. Primus fit ſolemnitate varia*, & ipſi cacodęmoni viſibiliter in corporea aliqua forma apparenti coram teſtibus, fidelitas, & homagium promittitur. Huiuſmodi pactum iniuit nobilis ille ditionis Leodicenſis narrante Cæſario Heiſterbacenſi, vbi tamen dęmon loquens audiebatur, ſed non cernebatur. hic inter cætera, iuuenis ille inconſultus creatorem ſuum ore negat, manuque exfeſtucat, & diabolo homagium præſtat; hic viciſſim, illi diuitias, & honores pollicetur, eo lectorem amando, ſpondeoq; lectionis, & laboris ſui vberem legendo fructum relaturum. Huc etiam referendum Theophyli Vicedomini factum, *qui ad dignitatem recuperandam à principe dæmoniorum opem*, (vt ſcribit Sigisbertus,) *expetijt, & ab eo iuſſus abnegare* Chriſtum *filiū Dei eiuſq; matrem* Mariam *cum omni Chriſtianiſmi propoſito, & ipſa abnegationem ſcripto firmare, & ſcriptam ſignare, & ſignatam ſibi tradere, eius ſe ſeruitio addicere.*] In hac teſtis fuit Magus, in illa villicus iniquitatis.

Aliquando id faciunt per libellum ſupplicem, quem diabolo præſentāt. Sic noſtro tēpore Mantenſes in Normandia magi libellū conſcripſerant, quem oblaturi erant Sibillis Magiæ Necromāticæ præſidibus, cuius ſumma; Se orare Dominas; vti dignentur libros ſuos magicos conſecrare; ad eū effectū, vt mali ſpiritus ipſis per omnia promptè obediant, iuxta formulas coniurationis in libris contentas; &, vt vocati, ipſis ſine noxa appareāt in forma pulchri hominis; & ne ſit neceſſe circulum vllum facere, aut A ſubire, in domibus, aut agris. Secūdò vt Sibyllæ libris ſignum ſuū ſeu characterem imprimant (*tres erant numero libri*) vt plus efficaciæ, & dominij libris ineſſet in prædictos ſpiritus. Tertiò vt ſupplices reddantur tuti à iudicū inſidijs, & punitione. Quartò vt cępta omnia, & ſtudia illis proſperè in aulis, & amicitijs principū ſuccedant: in ludis quoque ſemper quā- B docunq; volent lucretur: Quintò ne inimici ipſis valeant nocere. Pro his viciſſim polliceri ſeſe, quod prędictas Sibyllas, pro Dominabus, & Principibus ſuis perpetuo ſint habituri, & quotānis ſingulas animas ſe eis oblaturos (*hoc eſt, necaturos, & ſacrificaturos, vel certe ad hunc eundem perfidiæ ritum initiaturos hominem vnū*) quamdiu viuāt, hoc ipſo conſecratio- C nis librorū die, hac tamen lege vt Sibyllę hęc poſtulata eis fide bona pręſtarent. Hi Pariſijs omnes cum ipſis libris combuſti fuere, Narrat Creſpetus ib. de odio Satanæ, diſcurſu 15.

Alius modus priori ſimilis cætera, niſi quod ſine teſtibus peragitur. Tertius per vicarium initur, Magum videlicet, vel tertium aliquem; cum paciſcens dæmonis aſpectum vel collo- D quium reformidat, hoc tertium genus malè Grillādinus q. 3. vocat *Tacitum*; quamuis enim profeſſio hic fiat alteri, quam dæmoni; fit tamen expreſsè, & in dæmonis nomine, vt patet ex ijs, quæ ipſemet tradit q. 3. nu. 1. & ſeqq. Fortaſſis ad expreſſum pactum pertinet forma illa rarior, in exemplo Germanicæ fæminæ, quæ obuerſo tergo, ex balneatorio lebete E exſiliens, proclamabat, *Quantum à* Chriſto *ſic ſaliendo recederet, tantum ſe ad dæmonem accedere. dicam fuſius lib. 5.*

His pactis omnibus quædam ſunt cōmunia. Primum eſt abnegare fidē & Chriſtianiſmum; Dei obedientiæ ſe ſubtrahere. B. Virg. Mariæ patrocinium

Digitized by Google

cinium repudiare, & conuitijs inſuper inceſſere. Solent blaſphemè, per contemptum, vocare rufiam, latam, extenſam. Sic ergo, *venit Diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne ſalui fiant*. Luc. 8. verſ. 12. hoc eſt, tollit veram fidem, eiuſque confeſſionē, quia diuinos ambit honores (vide D. Auguſt. lib. 10. de ciuitat. Dei, c. 20. & lib. 20. contra Fauſt c. 22.) Ideo cogit *primum* baptiſmum renunciare, quo quis vero Deo fuit initiatus. Quare & Hippolytus Martyr. libr. de conſumm. mundi, ſcribit coacturum dæmonem, vt dicant: *Nego creatorem cæli, & terræ, nego baptiſma, nego adorationem Deo à me præſtari ſolitam: tibi adhæreſco, in te credo*. Ideo vnguem illis dæmoni in frontem inijcit, fingens ſe chriſma abradere, & baptiſmi characterem delere: *Secundò*, fictè quoque illos nouo tingit lauacro baptiſmatis, nō ignorabat hoc Tertull. lib. de baptiſm. *Hic quoq́; ſtudium* (inquit) *Diaboli recognoſcimus, res, Dei æmulantis, cum & ipſe baptiſmum in ſuis exerceat*. Ideò *tertiò*, negato priore nomine, nouum illis inditur: (vt Rouerenſis *Cuno*, *Barbicapra* vocatus fuit) nonne cognoſcis figuram huius rei in præclaris illis Satanæ membris? Aegypt. Pharao Ioſephi nomen mutat Gen. 45. ſed S. S. eo illum nomine numquam compellat. Nabuchodonozor alia imponit nomina Danieli, & ſocijs (Dan. 3.) ſed Daniel ſemper ſe Danielem vocat, & tres illi in ipſo clybano flammante, *Benedicite*, canunt, *Anania, Aſaria, Miſael Domino*: hoc dicentes nimirum, tui ô Deus, non Regis terreni milites ſumus. tibi, non tyranno, nomen dedimus. Abnegare *quartò* patrinis, & matrinis cogit, tam baptiſmi, quam confirmationis, & nouos illis alios, aſſignat. quia ſuſceptores iſti, ſunt quaſi fidei ſponſores, & tenentur,

Michael Pneumalog. ſchol. 4.

A quod credendum, ſpirituales filios ſuos docere. *Quintò* dant diabolo ſcrutum aliquod veſtimenti, quia Diabolus partem rerum ſingularum ſibi ſtudet vindicare; ex ſpiritualibus gratiæ bonis, fidem, ac baptiſmum; ex bonis corporis, ſanguinem, vt in ſacris Baal. 3. Reg. 18. ex bonis naturæ, filias, vt ſuo loco oſtendetur; ex bonis fortunæ, fragmentum veſtis.

B fors, an quia Regi ſoliti ſubſternere veſtimenta, in Dominij agnitionem? 4. Reg. 9. Matth. 21. *Sextò*, iuſiurandum dæmoni præſtant ſuper circulo in terram ſculpto. An, quia circulus expers principij, & finis, ſymbolum eſt diuinitatis; & terra, ſcabellū Dei? ſic certe vellet eos credere, eum eſſe Dominum cœli, & terræ. An quia circulus contrariam; eo quòd omni caret angulo; habet figuram crucis, quæ valde anguloſa? certè hanc odit vehementer, in qua ſe triumphatum meminit, & mæret. & ideò amat figuram cōtrariam. inuenias inter magica ſigilla crucem in medio circulo locatam, quaſi captiuam: quod ſigillum (vt Greg. Theologus *contra Iulianum ſcribens* ſignificat) ille magicis addictiſſimus apoſtata ſic interpretabatur, vt præſumeret ſignum crucis calcandum, & abolēdum planè breui. *Septimò*, petunt à dæmone ſe deleri *de libro vitæ*, & inſcribi *in libro mortis*; & ſic legimus Auinionenſes Magos inſcriptos libr. nigerrimo. *Octauo*, pollicentur ſacrificia, vt illi Mantenſes, de quibus paulò antè ſum locutus, & quædam ſtriges promittunt, ſe ſingulis menſibus, vel quindenis, vnum infantulum ſtrigādo (h. e. exſugendo) occiſuras. ſic Spinæus qu. de ſtrigib. cap. 2. *Nonò*, quotannis aliquid ſuis magiſtellis dæmonibus pendere tenentur, vt vel plagarum metum, vel earum, quibus ex pacto ſunt obnoxij præſtationum, redimant vexationem: nec legitimum

Michael Pneumalog. ſchol. 6.

C D E

eſt

eſt aliquid, niſi ſit atri coloris. multis hoc probat Nicol. Remigius lib. 1. dæmonolatr. c. 11.

Decimò, corporis alicui parti, modò huic, modo illi, (frequentiùs latentibus) ſtigma ſeu characterem ſuum, velut de lapide emptis mancipijs fugitiuis, ſolet imprimere: quod eſt inſenſile etiam acu perforatum. Non miraberis, ſi recorderis Antichriſtum vltimis temporibus ſignum beſtię (*Diaboli*) impreſſurum manui, vel fronti ſuorum partiariorum, vt in Reuelatione ſua D. Ioannes teſtatur, Apoc. 13. v. 16. quod litterali ſenſu de vero charactere ſeu ſigno beſtię accipiendum, cum Primaſio, & Anſberto in Apocal. & D. Hippolyto, d. lib. de conſummat. mundi. Quod dęmoniam ab initio mundi facere conſueuit. Amat enim nequiſſimus Deũ imitari; qui in veteri Teſtamẽto ſuos ſigno circumciſionis, in nouo autem ſignat ſigno crucis, quod circumciſionis ſucceſſiſſe volunt ſigno Nazianzenus, & Hieronymus. Sic etiã Diabolus ab incunabulis Eccleſiæ hæreticos illos, qui Magicis ſimul implicitis, certa inſigniuit nota. Auctores ſunt grauiſſimi, qui docent. Irenæus, (lib. 1. c. 24.) cùm tradidiſſet *Carpocratianos artes magicas, & incantationes operari, philtra quoque, & charitesia, & paredros oniropompos, & reliquas malignationes, dicentes ſe poteſtatem habere ad dominandum etiã principibus, & fabricationibus mundi huius*; ſubdit (malè vulgo iam.) de ſigno inuſto his verbis: *Alij vero ex ipſis ſignant cauteriantes ſuos diſcipulos in poſterioribus partibus extantiæ dextræ auris.*] Solitos alios dæmoni ſignare in fronte, vt indicat Tertullianus (lib. 1. de pręſcript. aduer. hæret. poſt med.) ſic ſcribens; *A diabolo ſcilicet, cuius ſunt partes interuertendi veritatem, qui ipſas quoque res ſacramentorum diuinorum in idolorum myſterijs æmulatur. Tingit, & ipſe quoſdam, vtique credentes, & fideles*

A *ſuos, expiationem delictorum de lauacro repromittit: & ſic adhuc initiat Mithra: ſignat adhuc in frontibus milites ſuos.* Quos? vtique Baſilidianos, qui Abraxan colebant; Abraxas enim idem qui Mithra, teſte D. Hieronymo (lib. 1. comment. in Amos. in fine.). tam vetus ergo origo huius ſtigmatis, de quo aliàs plura. *Vndecimò*, ſic ſignati promittunt complura noſtrorum Geuſiorum Orgijs ſimillima; (vide Remig. lib. 1. dæmonolatr. c. 5. Nider. l. 5. Formicarii Sprenger. & aliis.)

B nunquam ſe Euchariſtiam adoraturos; iniurios ſe perpetuò, ac contumelioſos in B. Virginem, ſanctoſq; reliquos, futuros, non verbis tantum, ſed & factis: conculcaturos enim, conſpurcaturos, & confracturos, qualiis ſanctorum reliquias, ac imagines ſigno crucis, aqua luſtrali, ſale benedicto, cereis, & reliquis, ab Eccleſia benedictis, conſecratiſue ſe ab-

C ſtenturos: confeſſionem peccatorum integram ſe nunquam manifeſtaturos ſacerdoti, iſtudque commercium cum dæmone pertinaci ſilentio obſcuraturos: ſtatis diebus, ad conuentus, ſi queãt, aduolaturos; & quæ illic peragenda, non ſegniter obituros; denique, quotquot poterunt, dæmonis ſeruitio adiuncturos. Viciſſim Diabolus pollicetur, ſe illis ſemper

D præſto futurum, ſe in hoc mundo, votis eorum ſatisfacturum: ſe poſt mortem, illos beaturum. Ex his pactis non naſcitur obligatio mutua: ſed diſpar admodùm eſt conditio paciſcentium; homines enim ſe morti æternæ addicunt, & per peccatum vera Diaboli mancipia efficiuntur; dæmoniacæque donec ad Dei gratiam iterum perueniant, ſubijciuntur

E teterrimæ ſeruituti: veruntamen hominibus hoc pacto nihil iuris, vel virium, in dæmonem acquiritur: nihil etiam facultatis in ſigna, quibus ex condicto vtendum commigrat: cogi ſe ſimulat verſipellis, & ſponte perficit, quicquid Magica iſta profitetur.

In

In his tribus pactis lethale peccatum grauiſſimum intercedit idololatriæ expreſsè creaturis exhibetur. Quod ſi ex animo fidem Magi abijciant, ſunt etiam apoſtatæ: ſi vero non totam fidem abijciant, duntaxat credentes hunc diabolo cultum deberi, vel diabolum ea poſſe, quæ fides Catholica negat poſſe, ſunt hæretici: ſin hæc omnia fictè faciant, nec apoſtatæ, nec hæretici ſunt, peccant tamen mortaliter, & grauiſſimè; quia ſpontè faciunt actum idololatricum. etenim ſi à dæmone compulſi ex graui timore id fecerint, (vt aliquando cótingit) committunt peccatum mortale minus graue, contra fidei confeſſionem. In his pactis expreſſis dignoſcendis manifeſta ex ſolemniis indicia deprehenduntur. Quæ quia Grillandus clarè admodum proſecutus fuit, & quæ dixi, optimè confirmauit ex confeſſione vnius Strigis, eius verba ex quæſt. 7. non pigebit aſcribere; *Quæ quidem mulier ſub ſpe vitæ cuncta à principio vſq; ad finem receſuit, quæ profeſſio ipſa requirit, exprimendo omnia ſingula illius capitula. Primum enim dixit, quod quando adducta fuit per illam eius Magiſtram ante tribunal Principis earum, qui eſt Diabolus in forma Regis præſidens in ſolio Maieſtatis; inſtructa prius à magiſtra quid factura erat, venit, & oportuit primò abnegare Baptiſmum, & omnia Chriſtianæ fidei documenta relinquere:* (En Apoſtaſia) *deinde Eccleſiaſtica ſacramenta cuncta proycere, pedibuſq; proprys conculcare crucem, & imagines B. Mariæ Virginis, & aliorum Sanctorũ:* (en ſacrilegiũ) *quamuis hæc vltima non fiunt coram eo, ſed alibi poſtea: ſatis eſt, quod iſta promittant ſe facturas, quamprimum cedet occaſio.* (en profeſſionem.) *Deinde fecit obligationem per ſolemnem ſtipulationem in manibus ipſius Principis, qua vouit, & promiſit, quod perpetuò*

Vide Remigiũ li. 1. dæmonolat. c. 1.

A *illi erit fidelis, & obediens, & omnibus eius mandatis parebit.* (En votũ) *Deinde medio iureiurãdo, tactis ſcripturis, ſuper quodam magno libro obſcuras paginas continente, præſtitit homagium ſiue perpetuum vaſſallagium* (en homagium) *et quod nunquam redibit ad fidem Chriſti, nec diuina præcepta ſeruabit; ſed ſolum ea, quæ per ipſum Principem erunt decernenda,* B *& quod perpetuis futuris temporibus erit obediens illi, & veniet continuè, cùm vocata fuerit ad ludos, & congregationes nocturnas, & quæ in eis per alias mulieres fiunt, ipſa faciet, & quod etiam aderit ſacrificys illorum nocturnis, & ſolitas preces, & cultum adorationis præſtabit:* (en idolomaniam) *vota quæcunque, quæ ipſam præſtare contigerit, pro viribus adimplebit,* C *& quoſcunq; poterit alios ad eandem profeſſionem adducet* (en dogmatiſationem.) *E conuerſo autem ipſe Princeps, egregia fronte, promiſit eidem mulieri ſic præſenti præſtare perpetuam felicitatem. grandia, immenſa, & voluptates, quaſcunq; in hoc mundo habere deſideraueris, & demum poſt hanc vitam longe maiora munera conſequeretur.*] Hæc ille. Ad-D debat Ioann. de Vauix Stabulenſis ſortiarius, perſuaſiſſe ſibi diabolum, ſortiarios poſthanc vitam dæmonibus ſimiles futuros, & in dæmonas conuertendos, & in aere principatum obtenturos. Quæ facilè quiſque intelligit in Origenica ludibria recidere.

Scrib. gaudia immenſa.

Pactum tacitum duplex eſt. primum, quando quis ſciens volens, ſu-E perſtitioſis vtitur ſignis, quibus vti ſolent magi, quæ quidem ex libris aut ſermonibus eorum, vel aliorum acceperit: hoc quoque Mortale eſt crimen. nec enim vllo modo licet ſcienter vllam directè, vel indirectè cum prauis ſpiritibus ſocietatem inire, vt Theologi, & Canoniſtæ ſentiunt.

D. Auguſt. lib. 2. de

Digitized by Google

D.Aug. li. 2. d Gene. ad litt. c. pen. & canones ferme omnes 26. q. 5.

ſiunt. Si quis autem remedium aliquod naturale ex magorum libris, vel ſermonibus accepiſſet, & ab omni pacto foret alienus: ille licitè tali remedio vteretur. Iſtud pacti genus facilè dignoſcitur. Secundum pacti taciti genus eſt, quando quis ignorãs vtitur magicis ſignis, quia neſcit eſſe mala a dæmone inſtituta, quod illis ſolet accidere, qui bona fide libros legunt ſuperſtitioſos, putantes eos eſſe probatorum philoſophorũ, aut medicorum: item ijs, qui accipiunt ea ab hominibus, vulgò habitis bonis, & fidelibus. Hoc in idiotis, vel nullum, vel leuiſſimum eſt peccatum, ſi duæ conditiones accedant. Prima eſt, ſi ignorantia ſit probabilis, verbi gratia, eorum, qui hoc ſcire non tenentur quo ad eos, qui ſcire tenebantur, vt Eccleſiæ paſtores, confeſſarij, concionatores, & Doctores: ij vt plurimum laborant ſupina, & craſſa ignorantia: adhuc tamen iſtorum peccatũ minus eſt graue, quam eorum, qui ſcienter iſta deſignant. Secunda conditio eſt, vt ignorans iſta, paratus ſit, quando admonitus fuerit huiuſmodi ſuperſtitionem relinquere: quia poſt admonitionem deficit ignorantia, & oritur contumacia. pro cuius grauitate, delicti magnitudo creſcit. Hoc pactũ vltimum diſcernere a naturali, vel miraculoſo effectu, difficillimum eſt. Qua de re dicam ſequenti quæſtione.

Interea, ſi quæras: *Quid dæmonem inducat ad pactum, & obſequium, ſeu patientiam huiuſmodi?* Videtur eſſe quædam ſimilitudo malitiæ maleficorum, & dæmonis, quæ amicitiæ ſimilem aliquam familiaritatem gignit: ex hac paulatim naſcitur mutua confidentia: hæc gignit minoris in maiorem quandam præſumptionem, & audaciam quaſi imperandi, & in maiore, voluntatem aliquatenus præſtandi, quod a fœderato im-

A peratur, Ita fit vt, & maleficus dæmoni confidat cui ſe putat imperare, & dæmon ſimulet ſe imperiũ agnoſcere. hoc fusè, & bene oſtendit Abb. Trithem. quæſt. 3. libro octo quæſtionum: ſed in eo diſſentio, quod ille putat dæmonem velle ſuis mancipijs gratificari obediendo, quo velit pacto, qui odit eos acerbiſſime? facit potius, vt fortius, & arctius irretiat, B deuincat, & perdat certius, celeriuſque.

Deniq; illud maxime animaduertendum, grauiſſimum eſſe peccatum pacto vllo dæmonibus fœderari, vt docui olim in Monitis: nunc hic tantum inſeram, & addã alia multa, quæ cum alij, tum Sebaſt. Michaelis grauiſſime ſcripſit Pneumalogiæ, cap. 7. contra eos diſputans, qui Magos ex-C cuſant, ſi nocumẽtum alijs non inferãt: eo quod tales Patronomagi contendãt, nihil eſſe mali, vti dæmoniorum opera ad bonum, præſertim ijs imperando, quod & Chriſtũ, & Apoſtolos feciſſe legamus.

Ipſe contra, & iure optimo affirmat, ſummum eſſe malum, ſic argumentari, & ſignum eſſe animi prorſus infatuati, & Deum contemnẽtis: D iuxta illud, *Impius cũ in profundum* (peccati) *venerit contemnit*. Pro. 18. verſ. 3. Sic enim omnia illum ſubſannare. Si quis timendas dicat inferni pœnas, & damnandos in perpetuum impœnitentes, ridet, & negat adeo metuendum Auernum, Deum nolle mortem peccatoris, non creaſſe hominem, vt pereat, &c. hos ſane (Theodoreto iudice) ipſis dæmonibus eſſe E deteriores: quia *dæmones credunt, & contremiſcunt*, iſti nec credunt, nec contremiſcunt. deteriores etiam ſunt hæreticis. nam hæreticorum corypheus Arius a D. Athanaſio, interrogatus, quid cenſeret? eumne, qui Satanam adoret, recte an male facere? reſpõdit, impium hunc, & ſine Deo eſ-

ſe, nec

Google

ſe, nec communem ſenſum habere, nec mereri hominis appellationem. D. Athanaſ. in diſp. in Conc. Niceno: Quod à mendaci dictum veriſſime, & in Sortiarios accommodate. nam hi Satanam adorant.

Sed Christus, & Apoſtoli Satanæ imperarunt, quid ab eo fieri vellent iubentes. Cur non & nos poſſumus? Dicere poſſem, non quæcunque à Sãctis, aut Deo fiunt nobis licet imitari. Nam in rebus diuinis, quædam ſunt credenda, vt incarnatio, transſubſtantiatio, Trinitas, purgatorium, & ſimilia: quædam admiratione honoranda, vt Chriſti domini, & ſanctorum hominum miracula, quædam etiam imitanda, vt qua ad morum, & vitæ inſtitutionem pertinent, quæ Chriſtus diſcere nos iuſſit, vt manſuetudo, humilitas, charitas: de quibus illud eſt Apoſtolicum, imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Velle in illis prodigioſis effectibus imitari, eſt animi prorſus ſuperbi, & ſtulti, & volentis, ambientiſque Dei ſimilitudinem in omnipotentia, aut omni ſcientia. tales imitantur Diabolum, qui ſimilis eſſe voluit altiſſimo, dum per imperium, ſicuti Chriſtus, volunt dæmonas cogere: tales, dum arcana, & futura ex eis diſcere volunt, ſimiles ſunt protoplaſtis, qui ſcientiam diuinę ſimilem appetierunt. Hoc vetuit Deus, quando dixit: *gloriam meam alteri non dabo*: ego vero corde, tales inquiunt, etiamſi nolis eam mihi vſurpabo. Vtebantur quidem priſci Chriſtiani imperio in dæmones. (vt ait Tertullianus) nõ inuitatoria operatione, ſed expugnatoria dominatione. Ideo reſpondeo, hos, qui pactũ habent cum dæmonibus, non modo non imitari Dominum, et Apoſtolos, ſed plane contrarium facere, nam illi non aduocabant, nec conſulebant dęmones, nec eorum opera vtebantur: ſed eos increpabant, pellebant, tor-A quebant, etiam vera loquentes obmuteſcere iubebant, nec aliter quàm infenſiſſimos hoſtes tractabant, quos aduerſarios noſtros eſſe, & ſicut rugientes leones circuire, quærentes quam deuorent animam, ſciebant. Poſuit Deus ab initio mundi inimicitias inter hominem, & diabolum. Geneſ. 3. v. 15. iſti fœdus ineunt cum Dei inimico, et iurato hoſte. Iob poſtB quam multa de dæmonis malitia dixiſſet. c. 40. v. 27. concludit: Memento belli: nec vltra addas loqui. quaſi dicat, ne fruſtra tibi de inducijs aut pace cum illo percuſſa glorieris, vel blãdiaris, caue, & ſta pranſus paratus, vt in procinctu, ſignum prælij exſpectãs. Bellum Deus, vt Paterpatratus, indixit: inter Deum, & Diabolum perpetuum eſt bellum, nam ſuperbia C eorum, qui Deum oderunt, aſcendit ſemper: & Diabolus Satan, h. e. aduerſarius ideo nominatur. quare nos, qui vaſalli ſumus Dei, non poſſumus, cum hoſte eius depaciſci, inducias, aut commercium habere. Clamat Apoſtolus, Nolo ſocios vos fieri dæmoniorum. 1. Cor. 10. v. 21. Hoc in baptiſmo promiſimus Sacramento adacti, nomine Eccleſiæ rogante Sa-D cerdote, & patrinis pro nobis reſpondentibus, iterum, atque iterum: Nos abrenunciare Satanæ (aduerſario) & pompis eius. Data eſt poteſtas Chriſtianis calcandi ſerpentes: & D. Paul. pollicetur, Deus conteret Satanam ſub pedibus veſtris: cur eius pedibus aduoluuntur? In nomine Chriſti miracula faciendi, & dæmones eijciendi virtus, Eccleſiæ repromiſſa, cur E ad nomen, & inuocationem Beelzebub confugiunt? Cum itaque hoc bellum initio mundi conditi indictum, & initio Eccleſiæ Chriſtianæ tuba Apoſtolica renouatum: & à nobis cum in Eccleſia fuimus regenerati, iureiurando votiuo ſit promiſſum: nonne ſequitur,

eum

eum qui cum Eccleſiæ,& Dei aduer-
ſarijs pactum vllum, vel familiarita-
tem colat,perfidiæ,transfugij, & apo
ſtaſiæ reum non minus eſſe: quam ſi
monachus votiuam deſerat profeſſio
nem,quam ſi miles ad hoſtem tranſ-
fugiat:quam ſi Chriſtianus ad Mahu
metiſmum, Iudaiſmum, aut aliam
hæreſim ſe recipiat. Quæ omnia cõ-
tra primum præceptum ſunt pecca-
ta:& ideo,grauiſſima merito cenſen-
tur. Illud enim,vt ordine,ſic, & di-
gnitate primum eſt. Nam, ratione
obiecti, digniora ſunt primæ tabulæ
præcepta præceptis ſecundæ tabulæ:
& inter tria primæ tabulæ, præcipuũ
eſt primum præceptum. Tertium
enim potiſſimum agit de cultu Dei
externo: ſecundum de verbis exhibẽ
do honore: primum de amore,& fi-
delitate interna Deo præſtanda, &
virtute religionis, ſeu Theoſebias,
ſeu Latriæ. Quare cum hæc virtus
Deo ſit omnium acceptiſsima, con-
trarium quoque vitium eidem opor
tet eſſe maximè odioſum: & ideo
huic primo præcepto à Deo addita
fuit pœna: quando teſtatur ſe for-
tem, & zelotem eſſe, & hoc peccatũ
vſque in tertiam, & quartam genera
tionem vlturum, & eius præcepti
tranſgreſſores vocat oſores ſui. Exod.
20. v. 5. Tam ergo graue peccatum
eſt cum dæmone paciſci.

Præterea talia pacta ſunt vana, &
inania: nam dæmon nunquam fidẽ
ſeruat, nec vllo promiſſo ſe ligari pu-
tat. Qui *Chriſto* auſus mentiri, cum
dixit: *Hæc omnia dabo tibi, ſi proci-
dens adoraueris me*: ſcilicet te reuere
bitur. Cypriano Mago nonne pollici
tus alius Iuſtinæ fruitionem: quid
præſtitit? A mendacij patre verita-
tem expectare, quæ dementia eſt?
nonne *Ieſus* ait de illo? *non eſt veri-
tas in eo. cum loquitur mendaciũ ex
proprijs loquitur. quia mendax eſt, &
pater eius. Io. 8. v. 44.* fruſtra: ergo cũ

A illo paciſceris: qui ex mendacio, &
perfidia conflatus eſt. credelli: ſi, quẽ
nunquam deceperit, vllum inuenias:
Prudenter Orig. *lib. 8. contra* Celſ.
ſcribit, *probabile eſt dæmones, cum
ſint mali, ne cultoribus quidem ſuis
fidem, datamque dexteram ſeruatu-
ros.* Immo non probabile id tantum,
ſed prorſus improbabile ſeruaturos:
nam mendaces ſunt, & homines ir-
B reconciliabili odio proſequuntur,
quod à lapſus ſui tempore nunquam
remiſerunt, nec vnquam minuent,
vel remittent. Si Deus permitteret;
cito illi mortales omnes interimerẽt:
quòd quia vident ſibi non licere,
ideo aſſidue hominibus animæ mor-
tem moliuntur, per varias & multi-
plices peccandi illecebras: ne qua ip-
ſi beatitudine excidere, homines po-
C tiantur. Odij magnitudo patet ex
vehementia, & acerbitate cruciatuũ,
ac vexationum, quas intulere, quo-
tieſcunque tantillum Deus permiſit,
Iobo, Saræ, maritis, D. Antonio, &
alijs innumeris Pertinaciam odij do
cet Iob. c. 41. v. 15. dicens, Cor eius
indurabitur tanquam lapis, & ſtrin-
getur quaſi malleatoris incus. & Ser-
uator noſter Ioan. 8. v. 44. ex operi-
D bus filiorũ patris geniũ decalrat: *vos
ex patre diabolo eſtis, & deſideria pa-
tris veſtri vultis facere: & ille homi-
cida erat ab initio:* quibus verbis in-
dicat hunc eius eſſe perpetuum cona
tum: ad hoc cum nequit vi aperta,
graſſatur dolis, & beneuolentiæ ſi-
mulatione, vt præclare docet B. Atha
naſ. *ad Aegyptij, & Lybiæ Epiſcopos
ſcribens contra Arium orat. 1. in prin
E cipio.* Stulti ergo ſunt, qui ei fidunt,
& immemores eius, quòd Spiritus
ſanctus per eundem Iob. c. 40. à v. 22.
nos admonuit, impoſſibile eſſe ſu-
perbiæ illi vertici, ſe cuiquam ſubij-
cere, *Numquid* (ait) *multiplicabit ad
te preces, aut loquetur tibi mollia?* ex
animo ſcilicet, & fide bona, vt tibi
com-

Digitized by Google

complaceat? *Numquid feriet tecum pactum, & accipies eum quaſi ſeruũ ſempiternum?* finget, & pollicebitur, ſed non præſtabit promiſſa. Indicat ergo hæc ἀδύνατα cenſenda. Nullis enim vinculis eum à nobis ligari, nullis cancellis includi poſſe; *Numquid illudes ei quaſi aui, aut ligabis eum ancillis tuis?* Scilicet parebit homini, qui maluit carere beatitudine æterna, quam parere Deo, & Verbum hominem factum adorare.

Denique non vana tantum, & inania ſunt hæc pacta, & familiaritas cum dæmone; ſed periculoſa, & pernicioſa ſupra modum. Ait D. Leo, beneficia Dæmonum cunctis eſſe nocentiora vulneribus, & præſtare illorum odium, quam pacem meruiſſe. ho. 19. de Paſsione Domini. Confirmat ratio, quia nihil exitialius eſt morte animæ: hanc his pactis, & familiaritate incurrunt, nec animæ tantum, ſed, & corporis ſæpenumero. Vno id nunc exemplo docebo, alias pluribus. Nicolaus Remigius lib. 1. Dæmonolatriæ ca. 9. his verbis deſcribit *Theodorus Maillotius (is propraeturam in vaſti regni prouincia, quæ ditionis eſt Lotharingicæ ſenex obtinuit) cum adhuc iuuenis, ampliſſima familia natam adoleſcentulam, in matrimonium deperiret, & illi eius potiundæ ſpes omnis eſſet abſciſſa atq; erepta, (nã, & fortuna egens, atque humilis, atq; famulatus mercenaria cõditione, in qua tũ erat ignobilis, & deſpicatus, nullam ne detegendi quidem amoris ſui honeſtã ſatis rationẽ videbat.] Ergo, vt deſperatis rebus, & ipſa ſe iam deſerente exſpectatione, homines ad quoduis conſiliũ ſe facile conuertunt, ac nullo delectu fugienda, ſequendaue amplectuntur: Maillotius conſeruum ex Germania, cui audiuerat dæmonem eſſe ad quæcunque obſequia paratiſſimũ, adit, huicque ſuam ægritudinẽ aperit, rogans, vt ſi quod ei*

A *remedium adferre poſſet, id ne grauate faceret. ingrato enim non iri locatum beneficium. Hanc Germanus occaſione libens arripit, vt cui ex pacto intra dies paucos neceſſe erat, vel ſe ſuo dæmone liberare, atque expedire addicto alio, qui iſtud, ſeu æs alienum in ſe tranſcriberet, vel ab eo obtorta ceruice necari, atque interfici (ſiquidem hæc ei pacto lex addita fuerat.)*
B *Agendo itaque ei negocio conſequentis diei diluculum in clauſo, atque recondito quodam conclaui condicit: vbi vix dum ſe ſtiterant, cũ repente patefactis foribus ſe infert lepida, & liberali forma puella (hoc habitu dæmon primum ſe oſtendere volebat, ne Maillotius ad formidabilem eius aſpectũ exhorreſceret) eamq; ſe eſſe prædicat, quæ illi nuptias, quas tantopere ambie-*
C *bat, faciles eſſet confectura, modo vellet in ijs, quæ eſſet præceptura obſequi. Ac illo auide, attenteque expectanti, quænam eius eſſet ſententia: inprimis cœpit edicere, vt furtis, crapulis, libidinibus, blaſphemia, cæteriſque, quæ animum inquinant vitijs temperaret, pietatem coleret, inopes facultatibus ſubleuaret, ſeipſum in hebdomada bis ieiunio maceraret, ſolemnes ac quoti-*
D *dianas precationes ne intermitteret; eaque ſedulò obiret omnia, quæ Chriſtianum hominem decet, atque æquum eſt facere. Iſtis enim omnibus, ſi ſe vellet nuncupatis verbis obſtringere, futurum, vt potitis thalamis ſine vlla difficultate potiretur. Hæcque ſic elocuta, ac conſtituto intra quem reſponſum aufferret die, ſe foras eiecit. Maillotius, qui videret tam ſanctis*
E *atque honeſtis conditionibus tantum ſibi beneficium obtendi, tam nihil cunctandũ putabat, quin id gratus ac lubens acciperet. Sed dũ magis, magiſq; in eam rem cogitationem intendit, atque huc, illuc varie inter ſpem, metũq; impellitur; ex eius vultu domeſticus quidã Sacerdos conyciẽs aliquid ſub-*

eſſe, quo ſic diſtraheretur; eum blande adortus, ac quid animo agitaret expiſcatus, monitis ſuis peruicit, ne amplius ad colloquium vllum cum dæmone deſcenderet. Sicque fruſtratus ſua expectatione Germanus, non longe abyt, quin ex pacti formula pœnas penderet. Nam non adeo multis poſt diebus, equo plana atq; aperta via decidens, inque caput proruens exanimis momento temporis repertus eſt.] Hęc Remigius.

QVÆSTIO V.

Quibus indicÿs diſcernendi effectus Magiæ ex pacto conuento, ab effectibus Phyſicis, & miraculoſis, & artificioſis?

V*Bi nec miraculi, nec naturæ vis nec artificiÿ ſolertia inuenitur, pactum intercedit.* Sed hoc nimis obſcurè, ac breuiter dictũ cõſueuere Theologi latius explicare. Ad dæmoniacam magiã pertinere, primò ſi opera naturalem facultatem excedunt, qđ locum habet, ſi poſitiuè concludatur res adhibita non habere vim ſufficiẽtem ad hunc effectum; nec etiam rationabilis cauſa ſuppetat, cur Deo, vel Angelis bonis effectu aſcribatur. Vult Valentia ad hanc notam reduci defectum ex nimia loci diſtantia. quia conſtat cauſam diſtantem, non poſſe agere, niſi per medij alterationem: vnde ſi eadem cauſa non ageret proxime, vel proprius applicata, quæ tamen agit in diſtans, euidens videtur ei, hoc naturaliter non fieri. Aliud fore dicit, ſi ſapiens duntaxat, profiteretur ſe cauſam ignorare, nam rerum naturalium vires, & analogia cum effectu ſæpius nos latent. Aliud etiam foret, mea ſententia, ſi diſſenſio foret inter ſapientes, num id naturaliter fieri poſſit necne; verbi gratia, ſi ageretur de effectu

Caiet. in ſumm. verbo incantatio. Victoria d Magia, nume. 16. Valencia diſtin. 6. q. 12. punct. 2. in 2. 2. D. Thom.

A producto in re paſſum diſtanti: dubium enim eſt, vtrum res aliqua poſſit agere immediatè in paſſum à ſe diſtans nihil in medium operando; & vtrum agens, ac patiens res neceſſario debant eſſe contingue, ſimul ſecundum contactum, quem vocant quantitatiuum; an vero ſufficiat ſe contingere tactu virtuali (quem appellant) eo, quod paſſum ſuum ſit intra ſpatium illud, ad quod ſe vis B agentis poteſt extendere. licet enim ſẽtentia negans D. Thomæ plurium ſit, & probabilior; affirmans tamen rationibus nititur probabilibus admodum, & grauiſſimis viris placuit.

Secundo, cenſent Theologi ijdem, ad dæmoniacam Magiam pertinere tria quoque alia vitia. primum eſt, ſi C adhibeantur verba ignota, falſa apocrypha; abſurda, nihil cohęrentia, aut ſacra, ſed detorta ad ſẽſus alienos, aut ad quem non ſunt inſtituta: vel ſi aliqua nomina Dei incognitę ſignificationis, vel etiam bonorum Angelorum ignota, vel malorum Angelorum nomina inſerantur, quæ non nouit Eccleſia, de quibus pereruditè diſſeruit Guilhelmus Pariſienſis. idem D erit, ſi adhibeantur certi characteres, aut figuræ aliæ, præter ſignum crucis, vel ipſa crux non, vt oportet locata, formataque, vel vbi non oportet poſita, vel ſuperfluè certis locis, ac numero iterata: denique ſi quid apponatur aliud, nihil pertinẽs ad effectum, qui tali operatione intenditur. Secundum eſt, quando efficacitas operis tribuitur certis ritibus, atque obſeruan-E tijs, quibuſdam peculiaribus, & ad hoc deſignatis verbi gratia, vt id fiat certis diebus, vel horis, ad certum ſtellarum ſitum ſub certo numero crucium, vel candelarum, certa corporis poſitura, in tali charta, talis coloris, & figuræ. Tertium eſt, quando vis collocatur, in obſeruantijs

Scoto, & Ocamo in 1. diſt. 37. Auicenn. Nyph. Franc. Valleſio, & alijs.

Summ. de vniuerſo cap. vlt.

Digitized by Google

A alijs planè ſuperfluis, & indifferentibus, v.g. vt ad expellendum dæmonē pili radantur, vt quis induatur tela nunquam lota, operetur vno pede nudo, diſcinctus, paſſo capillo, & quę huiuſmodi.

Quando dicitur his omnibus, vel aliquo iſtorum opus eſſe ad effectionem res meritò pluſquā ſuſpecta eſt; præſertim cum duo concurrunt, ſcilicet, B quod credatur res non eſſe proportionata ad effectum producēdū; nec adhibeatur ex legitima auctoritate: hoc eſt, quando is, qui inſtituit, vel præſcripſit hanc rem, vt ſignum ad talem effectum, non poterat naturæ defectum ſupplere: (quod facit in Sacramentis Deus, in Sacramentalibus Eccleſia) item, quando ipſe effectus non poteſt prouenire, niſi à cauC ſa intellectu prædita, & circumſtantia requiſita eius generis eſt, vt non videatur idonea, vel non ſolita mouere Deum, vel angelos ad effectū producēdum: tunc enim luce clarius eſt, nonniſi à malo ſpiritu effectum ſperari poſſe. v.g. Si quis à ſtatua reſponſum poſtulans de rebus occultis, minas, vel preces abſurdas, & ridiculas adhiberet, quales ſunt Magorū apud D Porphyrium, & ijs gemmæ Lacheſis apud Cl. Claudianum illarum fortaſſis imitatione confictæ.

Ecōtra, quando huiuſmodi effectus miri conſequuntur à quocunq;, & quotieſcunque hoc applicatur, ſine alijs cęremonijs, vel obſeruationibus meritò iudicamus effectum eſſe naturalem. Sedulò cauendum hic duplex extremum, alterum ne in hac E diſquiſitione temerè ſtatim cenſeamus omnes effectus naturales; quia multoties dæmon quædam naturalia admiſcet, vt totum naturale putetur: alterum ne temerè condemnemus, multarum enim, (vt D. Auguſt. docet) rerum naturæ noſtram ſcientiam ſuperant, & fallunt.

Epiſt. ad Anebonē. De raptu Proſerpinæ lib. 1. libr. 21. de ciuit. Dei ca. 5. Tho. Alp. a Caſtro de iuſta hęret. ponit Victoria vbi ſup. nu. 5. Spreng. mallei q. 1. Mich. Medina d. ca. 7. fol. 61. & alij.

Artificialia diſcerni poſſunt minimo negotio, ſi, vel magiſtratui (ad hunc pertinet in exteriori foro examinare, & publicū licentiæ teſtimonium his mirionibus dare, vel confeſſario, quo ad forum internum, occultè fiat artis demonſtratio.

QVÆSTIO VI.

An hæc Magia, quoſdam habeat effectus veros, & quo pacto dignoſcantur.

PRopoſit, non homo, qui, vel aſſerat omnes effectus eſſe præſtigiatorios, vel credat omnes veros. ſępius dæmon fallit, quia mendacij pater eſt: ideo ſæpè perſtringit oculos, aut ſenſibus alijs illudit vana obiectaimagine. nec rarò Deus impedit, ne quod in Magorum gratiā facere vellet ac poſſet, id verè faciat: quod cum cernit; ad præſtigias confugit, ne impotentia ipſius detegatur. Quando autem, & Deus permittit, & dæmon verum vult effectum producere; ſi is vires ipſius non ſuperet, nihil profectò prohibet, quominus verum effectum producat. Etenim cauſæ naturales verum effectum gignunt: vti illis poteſt diabolus, & actiua paſſiuis applicare: poterit igitur tum effectus veros producere. Minor propoſitio probatur, quia diuino Dionyſio Athenienſi auctore donorum naturalium peccando ille nullum amiſit: vnde fit, vt, & vires naturales habeat valentiſſimas, diuturnam, & multiplicem experientiam; eſſentiæ, & qualitatum, quæ rebus quibuslibet peculiares, ſcientiam exactam: adeò, vt verè effectum, quod cupit, dare poſſit commodiſſimè.

ca. 4. de diuin. nom.

Prudenter itaque cōmunis ſchola Theologorum duplices effectus Magiæ,

poſt Origenem. Auguſtin. &

giæ; veros, & apparentes agnoſcit. Propter hos Tertullianus Magos appellat circulatores, ac Sophiſtas. Ego illis tertiam ſpeciem adiungo, mixtorum effectuum ex veris & falſis, ſiue apparentibus tantum.

Apolog. c. 23. & libr. de idolola. c. 9.

Ad præſtigiatorios refero, quos recenſui lib. 1. cap. 4. item illud, quod de Menippo adoleſcente & toto illo nuptiarum cum Lamia apparatu atque vtenſilibus ſcriptum à Philoſtrato, quod quod fuit à nobis alibi commemoratum: & quod de Empuſa, ſeu γέλω Nicephorus, eam ſæpe infantem Mauritium è cubili, velut mox deuoraturam extuliſſe, nullo accepto incommodo. Secundò, quod de Paſete proditum, incantamentis quibuſdam facere ſolitum, vt repentè conuiuium ſumptuoſum exhiberi videretur: rurſus, vbi libuiſſet omnia euaneſcerent; ſolitum quoq; res emere, & pretium numerare, verùm mox nummi clam à venditore ad emptorem rediſſe cernebantur: Tertiò talia pleraque quæ de Simone Mago legimus apud D. Clementem Romanum, eum ex aere nouum hominem creaſſe; quibus volebat, inuiſibilem factum; ſaxa, quaſi lutum, penetraſſe, ſtatuas animaſſe; in ignem poſitum non arſiſſe; duas, velut Ianum facies habentē ſe oſtendiſſe; in ouem, aut capram ſe immutaſſe; in aerem ſublatum volaſſe; aurum plurimum exhibuiſſe repentè; reges facere, eoſque deijcere potuiſſe; falci præcepiſſe, vt ipſa iret & meteret, eamq; iuiſſe & decuplo plus ceteris meſſuiſſe; eundem, cum eſſet aliquādo Selene meretrix in turre quadam, & accurriſſet multitudo ingens ad eam videndam, turrimq; circumcinxiſſet aſtantium corona, feciſſe, vt illa per cunctas feneſtras turris illius eodem tempore populo proſpicere, & procumbere videretur; denique quod pueri incorrupti violenter necati animam adiumentis euocauit,

Quodlib. de Lamijs, quę edita cum aduerſat. in Senecam.

l. 18. hiſto. c. 9.

Suidas ex Appione, in verbo πασης lib. 2. recognition. & lib. 6. conſtit. Apoſt.

A eiuſque adiutorio talia patraret. Hæc Clemens. Addit nonnulla Anaſtaſius Nicenus, *Statuas* (inquit) *faciebat ambulare, & in igne volutatus non vrebatur, & in aere volabat. & ex lapidibus panes faciebat, ſerpens fiebat, & in aliquas alias beſtias transformabatur: duas habebat facies, in aurum cōuertebatur, in conuiuijs exhibebat ſpectra omnis generis, vaſa, quæ erant in*

B *ædibus faciebat videri tanquam quæ ſua ſponte mouerentur ad miniſterium ijs, qui portabant non viſi, efficiebat, vt multæ vmbræ eum præcederent, quas dicebat eſſe animas defunctorum.* ab his deſumpta, quę in eandem ſententiam refert Glycas Hiſtoricus. Quartò huc ſpectat illud Nicetæ Choniatæ de Mago, per quem factum, vt cūcta ſua vaſa remex frangeret. Quin-

C tò loco memoriæ occurrunt præſtigiæ Zijtonij Bohemi (de quo etiam acturi ſumus ſequent. libri capite vltimo) *hic artem ſuam oſtentans, nunc ſua, nunc aliena facie ſtaturaque, item in purpura & ſerico, ac confeſtim in lana, ac panno ſordido, regi ſe offerebat ambulantique in terra, ipſe tanquam in aqua adnauigabat: aliquoties equis rhedarijs vectum, gallis gallinaceis ad*

D *epiredium ſuum alligatis ſubſequabatur. Conuiuas præterea Regis variè ludebat, interdum manus illorum, ne illas ad patinas porrigere valerent, in pedes boum, interdum in vngulas equorum transformans. Et aliquoties frontes illorū cornua ceruina latiſſima adijciens, quoties videlicet e feneſtris ad ſubitum ſpectaculum proſpicerent, ne*

E *rurſus caput & ora ad menſam referre poſſent. Atque vt oſtenderet ſe pecuniam quoque pro vſu ſuo facile conflare poſſe, triginta ſues bene ſaginatos ex manipulis fœni effingit, illoſque paſtū proximi Michaelis cuiuſdam piſtoris in ædibus extrudit, proponitque venales, quo piſtor vilius precio, hoc tantum*

q. 23. in ſa. Scrip.

p. 2. annal. lib. 4. de vita Emanu. in fin.

emptorem monens, ne gregem nouum ad flumen locum compellat. Qua ille monitione neglecta, cernit in flumine manipulos fluctare, ſuibus ſubmerſis. Ergo diu venditore quæſito, atque in taberna vinaria tandem reperto, in qua porrectis pedibus in ſcamno recubabat, dum ſtomachabundus altero pede correptum excitare vult, eum à corpore protinus cum coxendice auellit, clare Zytone quiritante, & obtorto collo emptorē ad iudicem trahente. Quid faceret piſtor, in manifeſto deprehenſus, vt ſibi videbatur, facinore, niſi vt damnum damno adderet, atque de hac inſuper min... cū Zytone decideret? Hactenus Dubrauius libro vigeſimotertio. Denique iactatoria illa Magorum de quibuſdam herbis, vt de verbenaca, de latace, de æthiopide, de chamaleonte apud Plinium, & Gellium.

vide Gell. lib. 10. c. 12 Plin. li. 25. 26. & 28.

Talia denique quę (proh dolor) nimis creduli Principes quidam, alias pij, coram ſe fieri ſinebant, res ferreas (ſine magnete) argenteas pateras & ſimilia magni ponderis ſuper menſa locata, ſine funiculo, capillo, vel vllo inſtrumento, ab vno extremo ad aliud ſubſultantia, attraheret, chartam ab alio ex toto faſciculo clam extractam, in manu extrahentis manentem, noua inducta forma ter facere immutari, ſpecula fabricari, in quibus quę remotis admodum locis fiunt videantur, trium horarum ſpacio arbuſculam veram ſpitamę longitudine è menſa facere vt excreſcat, vt arbores ibidem frondiferę, & fructifere ſubdito enaſcantur, certo lucernę lumine accenſo efficere, vt quotquot adſunt mulieres, veſtibus ſe nudent, & quę docet tegenda oculis objciant, & ſic nudę tripudiare non deſinant, quamdiu ardet in medio appenſa lucerna certis inſculpta characteribus, & leporino adipe plena, & alia in huiuſmodi, quę nonnulli

A circulatores ex Baptiſtę a Porta ſcriptis, & diſciplina obtrudunt, quorum eum nec naturales, nec artificioſę) cauſę idoneę proferantur, pręſtigij aſcribi debent.

Verorum effectuum exempla ſunt ſecundum pleroſque ſerpentum incantatio, de qua Propheta. Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdę, & obturantis — Pſ. 57. verſ. 6.

B aures ſuas: Quę non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis ſapienter, item ſigna & prodigia pſeudo prophetarum in Euangelio Diui Matthęi, & quę ſuis locis docebo poſſe fieri, & facta fuiſſe. — c. 24. v. 26.

Duo ſunt in ſacris litteris, de quibus admodum ambigitur, an veri, an apparentes tantum effectus fuerint.

C Prius eſt de ſuſcitato per Pythoniſſam Samuele illuſorijs annumerant, qui volunt non ipſam Samuelis animam, ſed dęmonem laruatum, ac ſubditium aduenifſe ſcriptores ſane graues hoc arbitrati. Verum Diuus Auguſtinus libro de cura pro mortuis capit. decimoquinto, affirmanter aſſeuerat (quem plerique cum Toſtato, & Lyrano ſequuntur Neo-

D terici, alibi à me laudati) veram Samuelis animam apparuiſſe Sauli, non vi carminis Magici euocatam: (hoc enim recte Tertullianus, & ſequaces eius refellunt) ſed Dei imperio aduentantem, vt impium Regem corriperet, eumque ad pœnitentiam, denunciatę mortis metu prouocaret.

c. 1. Sam. 28 Tert. li. de anima c. 57 Cyril. li. de ador. ſpir. Anaſ. q. 37. in ſcrip. auctor quæſ. à Gētilib. propoſitorū, qui falſo dicitur Iuſt. mart. q. 57. Auct. li. 2. de mirabilib. S. Script. c. 2. & l. q. vet. & nou. Te. q. 27. qui libri nō ſūt D. Aug. ipſe tamen Auguſt. videtur huc inclinare in reſponſ. ad qq. Simpliciani, & ad qq. Dulcitij, aperte vero tenuit D. Iũ. Baſ. in c. 8. Iſ. Euc. B... & Hidelge & Saliſbenenſ. 2. Polycr. c. 27. & ambigens nō parum D. Th. non vno loco. Commen. in Her.

Hęc mihi ſententia videtur verior,

E atque ſecurior. Nondum enim aduerſarij ſatis efficaciter reſpondere clariſſimo teſtimonio libri Syracidę, vbi de Samuele iſta legimus, *Et poſt hoc dormiuit* (hoc eſt mortuus quieuit) *& notum fecit Regi* (cui, ſi non Sauli? & quando, ſi non hac vice?) *& oſtendit illi finem vitæ ſuæ*

prędixit,

Digitized by Google

Oſee ad v.457. ad de Martini Martin. Hypotyp. l.9. Reg.2. & Alfonſ. Mēdozam in Quodlibet. Eccleſia.c. 46.v.vlt. Ad 3.qu. Simplic. Exod.7. v.11. v.22.& Exod.8.v. 17. d.c.8.v.18. Sic Philo li.1.de vita Moyſis.Ioſ ph.lib.2. antiq. D. Iuſt. Dial. adu.Triph & auctor libri reſp. ad quæſt. Gētilium q.26.Tert. lib.de anima ca.57. Hieron.& Ambr. in 2. Tim.3. Procop. Rupert. Rab. Hugo i Exod. D.Auguſt. l.3.de Trinita.c.7.& 8.& li.83. quęſtionū q.79.Theod.r.in Ex. q.18.Glycę p.2.annal. D.Thom. Lyr. Toſt. Burgen.& Caietan.

(prædixit, eum die craſtino moritu-
rum)*& exaltauit vocem ſuam de ter
ra in prophetia.* quid hoc eſt, niſi egreſ
ſum ex inferno, qui eſt in terræ cen-
tro? quid hoc, niſi quod loquens pro-
pria voce prophetauit? vtique non a-
lius, quam ille qui mortuus dormie-
rat. Nec obſtat, quod obijciunt, eum
dicere, *Cras mecum eris*, quod de ve-
ra Samuelis anima dici non queat:
quia hæc in limbo, Saul in inferno.
quomodo mēdacium tribuatur Pro-
phetæ? non inquam hoc obſtat. vel
enim poſſunt illa verba (vt ait D. Au-
guſtinus) ad ſimilem mortis condi-
tionem referri, quaſi dicat, cras me-
cum eris, non vnus viuentium, ſed v-
nus mortuorum. craſtinus tibi dies
vltimus illuceſcet. Vel ſane, ad loci, &
habitationis viciniam referentes, di-
cere poſſumus: cum aliquo eſſe, qui in
eadem eſt vrbe, licet non in eadem
domo. Limbus vero Patrum, & locus
gehennę eiuſdem inferni ſunt diuer-
ſa habitacula, vt domus vnius oppi-
di. Plura de hac re dicentur poſtea
hoc eodem lib. q. 26. ſect. 4.

Poſterius dubium eſt, de Magis
Aegyptijs, qui cum Moyſe de mira-
culorum patratione certarunt. Sic
enim ſcribitur: *Fecerunt etiam ipſi per
incantationes Aegyptiacas, & arca-
na, quædam ſimiliter, proiecerunt que
ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in
dracones*. in alijs quoque multis po-
ſtea dicuntur, *ſimiliter ac Moyſes* fe-
ciſſe, conati tādem ſimiliter ciniphes
producere irrito conatu: nam addit,
& facere non potuerunt. Defendi qui-
dem poteſt ſententia putantium hos
Magorum ſerpentes, ac ranas præſti-
gioſas duntaxat fuiſſe. Veruntamen
ſolidior, & probabilior mihi ſemper
viſa ſententia cæterorum, quia ſcri-
pturę magis conſentanea, nec abhor-
rens à Philoſophiæ ſcitis, Non ne di-
cuntur Magi, ſic feciſſe quemadmo-
dum Moyſes: ſed iſte vero? ſerpen-

A tes, veras ranas produxit. Si Mago-
rum apparentes tantum fuerunt, cur
fraudem Moyſes non detexit: an &
illum in re tam graui Deus decipi
paſſus: cur Magi dicuntur conati ci-
niphes, non potuiſſe: ſi veros cini-
phes producere non conabantur. De
modo huius productionis adhuc con
trouertitur. expeditior eſt ratio eo-
rum, qui diabolum, non aduerten- Toſta.T. Caiet. Lipomani.
B tibus ſpectatoribus, cenſent virgas
ſubtraxiſſe, & earum loco veros ſer-
pentes virgis mole æquales ſuppo-
ſuiſſe, tam ſubito, & ſubtiliter vt Ae-
gyptij ſpectantes omnino crederent
ipſarum virgarum ſic commutatam
formam fuiſſe. & propter hoc erro-
neum iudicium ſpectatorum, dixiſ-
ſe ſcripturam virgas in dracones con-
uerſas, non rei veritate, ſed homi-
C num opinione. Quare volunt ſimi-
litudinem in eo poſitam, quod ſi-
cut Moyſis ſerpens verus, ſic & veri
fuerunt Magorum ſerpentes: non
autem in eo quod ſicut ex virga
Moyſis tanquam termino ex quo cę-
pta conuerſio, producti ſerpentes,
vt terminus in quo deſijt conuer-
ſio: ſic etiam virgis Magorum acci-
derit, ſcio cur hoc dicant, & quid ad-
D ferant cauſæ, tamen (mea ſententia)
nihil repugnat Philoſophiæ placitis,
ſi cum D. Auguſtino, & Caietano
dixerimus, ex veris virgis, vt ex ma-
teria conuerſionis, veros ſerpentes,
& ranas prodijſſe. ſunt hæc anima-
lia inſecta, & de numero imperfe-
ctorum, quæ diabolus breui tempore
ex putrefactis virgis potuit produ-
cere, neque id vires eius ſuperat. nam
E quod ſolis calor multis diebus effi-
ceret, id ille poteſt exiguo tempore,
applicando actiua, quæ nouit ad hoc
efficaciora. Nihil ne ergo inter hæc
mira magorum, & Moyſis intereſt?
primo quod Moyſis operatio mira-
culoſa, magorum miranda tantum.
deinde Glycam audi, *& ipſi quidem*

Digitized by Google

virgas in ſerpentes commutabant, verum virga Moyſis ipſorum virgas deglutiebat: mutabant, & ipſi aquam in ſanguinem, ſed immutatam ſemel naturæ priori reſtituere non poterant: educebant, & ipſi ranas, ſed ab iiſdem ædes Aegyptiorum repurgare non poterant: iiſdem facultas erat Aegyptios vexandi, ſed ſedandi ſupplicij poteſtatem nullam habebant. Quin etiam ipſorum corpora Deus magis puſtulis affixit, quam reliquorum: vt hinc manifeſtum fieret, non ſolum ipſos pœnas diuinitus irrogatas inhibere non potuiſſe, ſed etiam cum cæteris eadem ſupplicia pertuliſſe.

Mea igitur ſententia, illud de Samuelis anima omnino pertinet ad mixtorum claſſem. Vera enim fuit Samuelis anima, quæ apparuit: falſitas tamen, ſiue deceptio ſenſuum in eo reperitur, quod viſa obtemperare voci Pythoniſſæ: item quia verum ſuum corpus, aut veram ſyndonem non attulerat, vt videbatur. Alterum exemplum de Magis Aegyptijs, ſi ſequamur ſententiam agnoſcentium duntaxat celerem ſuppoſitionem ſerpentum, pertinebit ad mixta: ſi vero placeat ſententia D. Auguſtini, pertinebit ad vera. Lubenter etiã his mixti generis annumerem mirandã narrationem Roberti Triezij Inſulenſis de certamine duorum Magorũ. Rapuerat vnus puellam forma egregia, & equo ligneo impoſitam per aera adſportabat. alter in caſtro quodam Burgundiæ, celebri conuiuio præſens, quod caſtrum raptor præteruolabat, carminibus cegit raptorem in caſtri aream deſcendere, & immobilem illic coram omnibus mæſtum cũ præda erubeſcente ſiſtit. Nec ſegnius raptor, nihil tale metuentem, cum à conuiua victus, latenter incantat, & e feneſtra editiſſima, per cuius cancellos collo, & capite prominebat, deſpicientem, immanibus ſubito fronte protuberantibus cornibus dehoneſtat, & à repagulis ferreis magnitudine ramoſæ frondis ſic illaqueat, & ſuſpendit: vt per clatros caput retrahere non valeret, præcipitij vero altitudine deterritus, ſe demittere non auderet. Ita coactus corniger, pacta ſalute prius mutua, & diſrupto ligamine, raptorem cum præda dimittit, qui rurſus nube caua tectus in aerem ſe leuauit: alter depoſitis cornibus, magna cum ſpectantium voluptate, ſaluum in cœnationem caput retraxit. Credo volatum accidiſſe: ſed dæmone equuleum ſubleuante non proprium, qualis eſt auium: fieri poteſt vt raptor verus, & rapta vera. de cornibus illud alterum totum puto præſtigioſum.

De technis & impoſturis dæmon. c. 5.

Reſtat quo pacto effectus ſinceri à fucatis dijudicentur. Cum hæc mira non à Magis, ſed ab ipſo dæmone perficiantur: non poterunt Magi perficere, quę dęmon nequeat (vt incaute quidam ſcripſere) ſed quæcunque dæmon reuera poteſt efficere, ea per dæmonem ex pacto poterunt Magi. Quo fundamento poſito recte ſuperſtruitur ſeries regularum ſequẽtium, veluti columnarum huius ædificij.

Ananias. Remigius & alij recentiores.

I. regula, ſi effectus magicus eiuſcemodi ſit, vt potentiam dæmonis ſuperet (quales ſunt, qui ſoli diuinæ omnipotentiæ reſeruantur,) tunc effectus cenſeri debet præſtigiatorius. *II. regula*. quando non conſtat effectum ſuperiorem eſſe viribus dæmonis, res plane dubia eſt, & oportet recurrere ad circumſtantias. ratio dubij, quia nec dæmoni Deus ſemper permittit facere quicquid poſſet, Deo non impediente: nec dęmon ſemper vult vere facere quicquid facere permittitur: ſed gaudet præſtigiator hominum deceptione. Vtrum vero effectus ſuperet vires dæmonis, id luculentius docebitur mox dicendis.

q. 7. & 8.

QVÆ-

QVÆSTIO VII.

An Magi poſsint facere aliquod verum miraculum.

EX dictis in fine præcedentis quæſtionis manifeſtum fit, idem eſſe quærere. V. Magus aliquid poſſit, &: V. dæmon aliquid poſſit: quoniam Magi opera vi pacti à dæmone perficiuntur, Miraculorum ergo editionem Magi olim ſibi vindicarunt. nã apud Clemẽtem Romanum Simon Samarita gloriatur, nihil non quod velit ſe poſſe facere, ſibique obtemperare omnia. Porphyrius libr. de ſacrificijs c. de ſpeciebus dæmonum, ſcribit, quoties ſuorum prodigiorum machinas, dęmones adhibent, multa eos naturæ conſueto ordine alieniſſima efficere. Idcirco illos Iamblicus vocat Deorum pediſſequos, qui admirandis operibus Deorum veſtigia ſubſequi proxime videantur. Eadem fuit exiſtimatio poetarum, quorum ſuis locis verba fortaſſis inſerentur commodius. videntur in hunc errorem incidere quidam recentiores, dum inquiunt, naturæ leges in magicis operibus non attendendas. Nos hoc diligentius ſcrutemur.

lib. de rec.

de myſt. Aegypt. c. 1.

Nic. Remigius l. 3. c. 12. Spondã. in Homeri Odyſſ.

Obſeruare lectorem velim, miraculum hoc tractatu me non accipere pro quouis admirando effectu, vt capiunt prophani ſcriptores: ſed Theologos ſequi, qui ſtrictius ſumunt, pro eo, quod Græci τὸ τέρας effectu tantum producto præter, & ſupra naturæ creatę vires. verbi gratia, cæco nato viſum reddere, mortuos ſuſcitare. Quando autem effectus reſpondet viribus creaturæ, (v. g. ciere pluuias ac ventos, a febri ſanare, &c.) τὸ θαῦμα ſolent vocare non miraculum ſimpliciter, ſed cum addito miraculum ſecundum quid, A ſeu reſpectu noſtri, vel mirum, aut mirabile. Hæc mira rurſus diuidunt in abſolute mira, quæ ſimpliciter, & ſecundum ſe digna forent admiratione, etiamſi cauſas, & modum ſciremus, quo fiunt, & in mira ſecundum quid, ſeu reſpectu noſtri, qui ea admirantur, quia cauſas neſcimus, non admiraturi ſi cauſas cognoſceremus.

vide D. Thom. 1. p. 110. a. 4. ad 2.

B Notæ vero, quibus mirum à miraculo diſcernatur, nunc mihi iſtæ occurrunt. prima, vt dixi, ſi effectus ſuperet vires rei creatæ, & naturam, miraculum erit. 2. Si effectus non habeat propoſitum finem bonum, puta ſalutem ſpiritualem, vel corporalem, ſed tantummodo finem malum, vt puta curioſitatem, vel quid aliud bonis moribus, aut C veræ fidei repugnans, non eſt miraculum. ex hoc capite probatur, prodigia illa, & ſtupenda Antechriſti opera, vera miracula non futura, ſed falſa, vt D. Paulus Theſſalonicenſibus ſcripſit. hinc patet, quid de curatione ſtrumarum illa Elizabethæ Anglorum reginæ, hæreticæ Principis ſit iudicandum, ſi faciat in fidei ſuæ confirmationem, vt Gnato ille D TooKerus affirmat. 3. dæmonum mira ſæpe deficiunt in minimis, miracula perfecta ſunt, vtpote Dei opera. patet Exodi 8. de certamine magorum cum Moſe. 4. dæmonum mira veris miraculis ſuperuenientibus euaneſcunt vt virgæ Magorum deuoratæ à virga Moſis, & oracula dæmonum coram ſanctis hominibus obmutuerunt. Denique miE racula fiunt, per apertam, & ſeriam Dei inuocationem, mira magorum ſemper admixtis abſonis, abſurdis, vanis, ridiculis aut ſuperſtitioſis precibus vel ſignis. His poſitis.

D. Aug. li. 10. de ciu. Dei c.

16. Exod. 7. D. Iuſtin. in 1. Apol. Chryſ. lib. contra gẽtes de Sancto Babyla.

Sit 1. Concluſio, *Miracula proprie dicta nulli magi poſſunt efficere.* Eſt communis Theologorum ſententia,

Alex. de Hal. 2. p. q. 45. D. Th. D. Bonau.

Digitized by Google

Fr. Victor. rep. nu. 18. & 19. Ang. in 2. q. vni de dem. & qui gentilium exẽplis optime reſpondet Mich. Medina d. c. 7.

Greg. lib. 27. Moralium c. 8.

Io. 15. v. 24.

tentia, & probatur, primo quia facere miraculum eſt potentiæ infinitæ, & ideo diuinitati reſeruatum. omnis etiam creaturæ potentia naturæ cancellis limitatur: alioqui non haberemus efficax argumentum probandæ veritatis fidei, quam ſemper Eccleſia miraculis aſtruxit: imitata Saluatorem noſtrum, qui hoc argumento probauit, excuſari non poſſe Iudæorum incredulitatem, propter manifeſta miracula coram ipſis edita: *Si opera non feciſſem, quæ nemo alius fecit: peccatum non haberent*. Si objicias à malis quoque, & perperam de fide ſentientibus nonnumquam miracula edita fuiſſe; & ideo miracula non debere cenſeri efficacem fidei probationem: Occurram, ſolere Deum aliquando hanc gratiam gratuito etiam talibus largiri, ſed id in veræ fidei probationem, vt quando dedit prophetiam Balaamo, & Caiphæ: in falſæ fidei confirmationem nec dediſſe vnquam, nec dare poſſe. non magis enim mendacij confirmationem poteſt Deus miraculis comprobare, quam poteſt ipſa veritas mentiri. Itaque miracula vera pſeudoprophetarum in nomine Chriſti eduntur, & proinde in verę fidei confirmationem. Ex his patet diligenter diſtinguendum inter hanc, illationem: Fecit miraculum, ergo fides eius eſt vera: & hanc, fecit miraculum verum in confirmationem fidei, quam profitebatur ipſe, ergo hæc fides ipſius erat vera. prior enim falſa eſſe poteſt, quia per infideles Deus poteſt miraculum operari: poſterior ſemper vera, quia non poteſt Deus ad falſæ fidei confirmationem per vilum operari miracula. Confirmat noſtram concluſionem dictum Nicodemi de miraculis Chriſti loquentis, *Nemo poteſt hæc ſigna facere, niſi fuerit Deus cum eo*. Præterea hæc

Matt. 7. v. 21.

vide Maldonatum add. n. 21. Io. 3. v. 2.

A eſt ſententia Origenis lib. 2. contra Celſum, D. Auguſtini. libr. 3. de Trinitate cap. 8. & D. Iſidori in cap. non mirum. 26. quæſt. 2. Plura de hac re, & pereruditẽ Franciſc. Toletus commentar. in Ioannem; vbi tamen quod ait; dæmones aliquando ea facere, quæ miracula non modò videantur, ſed & ſint, id cautè legendum, miraculi namque vocabulum extendit ad mira quæuis, & B ſpuria miracula: quod repugnat communi inter Theologos vocis acceptioni.

2. Concluſio, *nec etiam poſſunt Magi operari abſolute mira*. patet id. quia nihil reuera abſolutè, & per ſe mirum, quod non idem ſit miraculum. Quo ſenſu prolatum illud propheticum, *Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui fecit mirabilia ſolus*. & illud *qui facit mirabilia magna ſolus*. d. c. 3. n. 7.

C Pſal. 71. v. 18. Pſ. 135. 4.

Quædam ignaris cauſarum ſolent videri abſolutè mira. quæ non ſunt orta ex cauſis naturalibus, vt illud, quod refert Curopalata, de mortui Michaelis Cerularij dextra in crucis figuram conformata, quæ firma mãſit. Sed deceptionem aperit Baro-D nius tom. 11. ann. anno. 1058. defuncti hominis membra calentia, quam qui velit recipere formam, & ſitum. & obrigeſcentia frigore ſic immobiliter permanere. Et addit ſapienter debere talia eſſe miracula ſchiſmaticorum humana arte compoſita: addo & hæreticorum.

3. Concl. *Magi poſſunt operari multa mirabilia ſecundum quid, ſeu reſpectu noſtri, dæmone adiuuante, &* E *Deo permittente*. concluſionis probatio inde petenda, quod plurimi ſunt, miri, & occulti effectus rerum, quos omnes optimè nouit diabolus: & quoſcunque naturaliter nouit poſſe produci, eos celerrimè, non tamen in inſtanti poteſt producere. Quare

(quod

(quod alicubi dixit D. Auguſt.) difficillimum eſt homini intelligere, quouſque ſe diaboli poteſtas extendat, de qua propheticus ſermo profatur, *Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparatur ei, qui factus eſt, vt nullum timeret.* Nolo multa congerere, pro cunctis vnum ſit exemplum plenum admirationis, narratum ab Ant. Torquemada, quibuſdam regni Neapolitani locis, quando fœminæ enituntur, puero naſcituro præire vnũ, vel plures ranunculos ſiue rubetulas: quorum ſi quis terram contigerit (ſtatim verò incipere ſaltitare huc, illuc) confeſtim puerperam emori. Quapropter ſolere floreis inferni totum ſolum, & parietes vndequaque auleis conueſtiri, ne funeſti anteambulones iſti, dum cadunt ex vtero, vel ſubſiliunt, terram contingant. ideo etiam obſtetrices lebetes penes ſe habere ſolitas, vel poculum aliud aqua plenum, in quod animalcula hęc cõijciant, & probè obturatum deferre ad fluuium, ibique demergere. Hoc ille, vt certa cõpertum fama refert. Si ſit, fieri puto dæmonis artificio: qui has ranas mentitur, & ad malefici cuiuſpiam petita, puerperam interimit, Deo id iuſtis de cauſis permittente; ſine hoc permiſſu nihil eum poſſe, hinc manifeſtum fit, quia non modo potuit, quod erat optatiſſimum, arbitrio ſuo Iobum lædere; ſed nec perfidum regem mancipium ſuum decipere: imo nec porcos inuadere. Hinc factum, vt cum Neroni Imper. nec ingenium, nec opes, nec voluntas, nec ſtudium, nec præceptores deeſſent: nunquam tamen, per illum, Diabolus magiæ, vel vnum experimentum edere potuerit: ſicque Nero magicen contempſerit, videlicet non paſſa fuit Dei prouida bonitas hoc inſtrumentum, ad nocendum aptiſſimum, ſummæ potentiæ, & malitiæ deprauatiſſimæ accedere.

Iob.41.v.pen.

horri ſ..tum diab.

Iob 1.& 2. 3. Reg.22. v.22. Matth. 8. v.31.

Vide Plin. l.30.c.2.

A De hoc mirorum genere futura prodigioſa opera Antechriſti.

QVÆSTIO VIII.

Quo pacto magi, per diabolum hæc mira efficiant?

SCiendum cuncta dæmones operari, vel actione immediata per motum localem, vel mediata: idque dupliciter, vel illudendo ſenſibus, vel applicando actiua paſſiuis per alterationem veram: quæ eſt communis doctrina Theologorum. *operantur ergo per motum localem per alterationem, & per deluſionem.*

B

Quoad *motum localem* inferiora corpora parent angelis, adeo, vt, & cœlos rotare queant: an de facto ſint tales orbium motores, alibi diſquirendum: ſed cum queant eos mouere, ſequitur nullum adeo vaſtum eſſe corpus, vt id dæmones, quadam impulſus impreſſione, loco mouere nequeant, dummodo tamen ea motione ordo vniuerſi, non turbetur. quare nec integrum elementum loco ſuo mouere valebunt, (quo pacto capienda, quæ Firmilianus ad D. Cyprianum ſcripſit, quę de terræ motu locali, ſeu partiali vera non forent) nec poterunt etiam cœlorum curſum mutare, vel impedire. Mouere verò corpora locali motu poteſt dæmon velociſſimè, & quo videmus motu cœlos celerrimè moueri. Vnde fit, vt queat rem aliquam oculis ſubtrahere, & aliã ſubſtituere tam præproperè, vt animos, oculoſque intuentium fallat, eiſque perſuadeat prioris in hanc poſteriorem integrã conuerſionem. tales credendæ gentilium metamorphoſes, Diomedis ſociorum in aues, & Iphigenię in ceruam, vt D. Aug. obſeruauit, & fraudẽ aperuit Aſtyrius: cuius factum Euſeb. ab obliuione vindicauit

C D E

D. Auguſt. lib. de diuinit. dę. c.3. & 5. & li.3. de Trin. c. 7.8.9. Diu. Th. Soti. q. deiuſt. q.3. Victor, & Angl. ſupra Molinæ, & Valentiæ in 1. p.

epiſt. l.5. D. Thom. qq. diſputatis q.16. articulo.10.

Digitized by Google

uit. *Cæſareæ Philippi, quam Phœnices Paneada vocant, fertur victimam quandam in fontes, qui illic ex radicibus montis Panei prorumpunt, ex quibus Iordanes prorumpere dicitur: in quadam diei feſti Gentilium ſolemnitate mactatam conijci: atque eam dæmonis vi, ac poteſtate mirandum in modum ab eorum aſpectu euaneſcere, miraculumque videri præſentibus valde memorabile.* B *Quibus dum gerebantur Aſtyrium, quodam tempore forte interfuiſſe, ac cum videret tam multos illius rei admiratione obſtupefactos, eorum erroris admodum miſertum eſſe: deinde ſublatis in cœlum oculis Deum omnium moderatorem per Chriſtum ſupplicem precatum, vt dæmonium illud, quod populum tanto errore cæcauiſſet,* C *comprimeret, ipſum fraude, ac fallacijs, quas hominibus ſolet intendere, coerceret: Hoc modo, cum Deum orauiſſet, repentinò victimam fontibus ſupernataſſe: atque ita rem illam, quam tantopere admirari conſueuerant, in nihilum interijſſe, vſque adeo, vt nullum poſterum ex eo loco, ex ea omnino ederetur miraculum.*

l. 18. de ciuit. Dei c. 18.
l. 7. Eccleſ. hiſt. c. 14.

Alter modus erat *actiua paſſiuis applicando*, D per quem alteratione ſiue mutatione rerum mirabilia ſæpè facit, quorum naturales ſunt cauſæ: ſed nobis incognitæ, ipſi notiſſimæ. Videt enim naturalium rerum omnium ſubſtantias, & proprietates peculiares ſingularum perſpectas habet, commoda nouit applicandi tempora, ſolertiæ, & artificij vix eſt quicquam, quod ignoret: quid enim, adeo E diuturna, & aſſidua experientia, atq; obſeruatione, non ſit aſſecutus? præſertim cùm norit cuncta, quæ boni angeli à mundi exordio patrarunt, & quę homines excogitarũt, & plurima per bonos angelos, Dei iuſſu Satanæ reuelentur, quæ illi à Deo didicerunt. Itaque ſæpenumero efficiuntur multa, quæ naturæ ſolius operatio nunquam feciſſet, niſi dæmones illam artificioſa applicatione iuuiſſent. atque illi, tunc agentia naturalia, vt inſtrumenta ſumunt. inſtrumenti vero conditio eſt, effectum producere, non tantum naturali ſuæ virtuti æqualem, ſed longè etiam excellentiorem, ac agenti principalis, à quo mouetur, facultati reſpondentem. Securis ex ſe duntaxat, virtutem habet ſecandi; ſed, quatenus eſt inſtrumentum periti fabri, poteſt menſam, vel ſtatuam facere. Calor natiuus, qui eſt, in humano ſemine, qua calor eſt, poteſt calefacere, rarefacere, ſegregare, & condenſare; ſed qua inſtrumentum eſt animæ, poteſt oſſa, neruos, carnem generare, Pari ratione intuemur cauſas iſtas naturales a dæmonibus applicatas, ſuis ipſarum proprijs viribus quodámodo præſtantiora effecta dare. quia quæ ſecundum communem ſuũ curſum nunquam produxiſſent, ſi à dæmone non fuiſſent applicatæ: ea nũc, vt a dæmonibus mota inſtrumenta, quoad ſubſtantiam, modum, vel celeritatem admiranda producunt. Nunquam tamen hæc opera naturæ cancellos effugiunt, eo, quod vim naturalem cauſæ principalis, non excedunt. Inſunt enim reuera hi effectus, in ipſis naturalibus agentibus, eo modo applicatis: quibus agentibus diabolus nihil confert applicando, præter conditioné ſine qua effectus iſte, non produceretur. licet enim dæmõ vtatur rerum applicatarum vi naturali, operatur tamé ipſe potiſſimum per modum artificioſum. Sicut coquus, cum ſuaue edulium cõcinnat, mediáte arte per ignem id excoquit, licet ignis naturaliter operetur, quod ſolus ignis niſi tali eſſet arte applicatus nunquam effeciſſet. quid tamen hic coquus igni confert, niſi modum, & conditionem, ſine qua non? vim

D. Auguſt. l. 2. de Geneſ. ad lit. c. 17.
D. Thom. 1. p. q. 110. a. 2. ad 3. & l. 3. aduer. gent. cap. 103.

Digitized by Google

vim verò, quæ cauſæ phyſicæ nomen mereatur igni nullã influit. Duo igitur hic obſeruanda. Primum quod nec ſola actuitas rei naturalis ſecundum ſe debet attendi, nec ſola quoq; ſecundum ſe applicatio dęmonis, ſed vis naturalis, vt applicata a dæmone ſecundum, quod cauſa inſtrumentalis in his operationibus eſt res applicata; cauſa principalis ipſe dæmon applicans. Quare, vt dicatur effectum non poſſe naturaliter produci; debere eſſe talem, qui vtriuſque cauſæ coniunctæ ſuperet facultatem. Hæc de alteratione, nunc de deluſione.

Quando nec motus localis, nec applicatio huiuſmodi ſatis iuuant, tunc ſolent magi confugere ad circulatorias deceptiones, & mendaci ſpecie ſenſibus illudunt humanis, ita vt quæ facta minimè ſunt, a deceptis facta putentur. Deceptionis nomen latè diffundo, vt pręſtigium, deceptionem & errorem comprehendat, quæ ſolét diſtingui. Decipit autem diabolus tribus maximè modis per mutationem mutando, vel obiectum, vel aerẽ medium, vel ipſum organum, quod cæteris, quia melius noſter Molina explicuit, eum ſequamur. docet ergo ex parte quidẽ obiecti hoc poſſe, primò oſtenſarum rerum celeri agitatione, ſubita occultatione, varia collocatione, ſeparatione, vel conglutinatione latente: vt faciunt circulatores agyrtæ, varijs ligaminibus, globulis, ſcyphulis, &c. Secundò, per artem perſpectiuæ, certa quadam diſpoſitione obiecti in ordine ad oculum videntis, verbi gratia, cum lineę confuſo ductę ordine (vt fit manifeſtum, quando quis directè ex aduerſo illas videt) aſpicienti per foramen, vel rotata tabula, ſpeciem exhibent artificioſę alicuius picturæ. Sic volunt Doctores grauiſſimi iuncos, & paleas humi ſtratas, ſi lucerna de cera, & corio ſerpen-

Vide Valēciam in 1. p. diſp. 4. q. 2. pũcto 2. 1. p. q. 111. art. 4.

D. Bonau. & Gab. in 2. d. 8. Guil. Pariſ.

A tis ſulphurato accenſa inferatur; videri ſerpẽtes ſaltitantes: ego hoc exemplum ad mixtam Magiam, ex naturali, & artificioſa malim referre. Tertiò, cum formant ſubito ex elementis, potiſſimum aere obiectum, & illud offerunt ſpectatoribus, verbi gratia, quando vel ipſi aſſumunt, vel alteri rei circũponunt corpus aereũ, ſiue fantaſticum ſimile rei putatitiæ.

B Quartò, Cum apponunt corpus aliquod mixtum, puta minerale, quod vi ſua naturali ſit in cauſa, vt corpus, cui apponitur longè aliud appareat. Quo caſu ſolet dubitari, num corpori addito vis naturalis inſit hoc faciendi: an vero dæmon qualitatem illam obiecto imprimat: an vero tãtum in ipſo medio qualitatem producat: qua mediante ſpecies per medium delatæ

C ſic modificentur, vt cauſam præbeãt, cur obiectum, quàm eſt aliud appareat: eo modo, quo velum cęruleum per dioptram viridem, viride apparet.

Ex parte aeris medij hæc faciunt. Primò ſi impediãt ne ſpecies ad oculum, vel alium ſenſum deferantur, v. g. quando viſui totum obiectũ, quod coram eſt, occultãt, vel aliquam eius

D partem tantum. 2. ſi medium imbuãt aliqua qualitate, qua ſpecies per medium tranſeuntes, ſic modificantur, vt obiectum non quale eſt repræſentent. v. g. ſi aceto commiſceatur ſal, & linteus pannus id acetum bene imbibat, poſtmodum verò ſuppoſita candela inflãmetur pannus, ſpecies, quæ diffundentur per medium hac flamma illuminatũ, formidabiles admo-

E dum facies præſentium exhibebunt. Item ſi de ſemine aſinino, & cera fieret candela, quę ſola in conuiuio luceret, omnes (ſi fas credere Pariſienſi Antiſtiti) conuiuę viderentur onocephali. 3. ſi mediũ circa ipſum obiectũ inſpiſſetur, mutatur obiecti aſpectus, vt quando denarius iniectus in ſcu-

ſienſ. p. vlt. de vniuerſ. c. 22.

Molina vbi ſupra.

Guil. Pariſ. ſupra c. 22.

ſcutellam aquæ plenã, videtur maior, & iacens in fundo, apparet in ſuperficie. Eodem pertinet, ſi vapores intermedij aeris condenſentur, vnde contingit, vt luna multimodis minui, & mutari videatur, & vt putemus è gallinaceo trahi trabem, cum reuera feſtucam trahat. 4. ſi moto aere medio ſimul ſpecies moueantur, vnde fit, vt nauigantibus videantur ad nauigij motum arbores moueri: ſic fecit diabolus, vt Claudiæ zonam nauis, quæ vehebat Matrem Idæam ſequi videretur. 5. nonnunquam contingit falli ſenſum ex varia conformatione, vel multiplicatione ſpecierum ſenſilium, quod contingit aliquando ex forma inſtrumenti, per quod videmus, v.g. quando vnicum conſpicillum plures nobis vnius obiecti figuras exhibet: aliquando ex inſtrumentorum collocatione, ac ſitu, vt ſi plura ſpecula diuerſis locis diſponantur, poterunt tot de loco in locum ſpecies multiplicari vt quę in vno loco fiunt, in alio appareant, & intuitiua rei præſentis eſſe viſio videatur: aliquando poteſt contingere per ſolum ſpecierũ ſenſilium, quæ ſunt in fantaſia, tranſitum vſque ad ſenſum exteriorem, vel ſaltem ad ſenſum communẽ, qui ſenſus eodem modo a ſpeciebus afficiantur, quo affecti forent, ſi reuera ab obiectis externis eo ſpecies mitterentura. huc quidam referũt relatam a Diuo Auguſt. apparitionem philoſophi dubia ſoluentis.

Tertullia. apoc. c. 22. Minucius in Octauio & D. Aug. l. 10. de ciu. Dei c. 16.

Tignoſus in l. 2. de anima fol. 277.

D. Tho. in 2. d. 8. qu. vnic. art. 5. ad 4. l. 18. de ciu. Dei c. 18.

Denique *deceptio ex parte organi* non minus varia eſt. Naſcitur primo, mutato ſitu organi: vnde facit rẽ, quę vno in loco eſt videri eſſe in alio, uel geminam quæ vnica eſt. ſicuti ſi digitum mittas inter oculum concauitatem cui oculus eſt incluſus, digitoque compreſſo eleues, vel deprimas oculum, facies vt res ſimplex gemina videatur. ſecundo, Si humores agitentur, vel perturbentur, res aliter, ac

A ſunt conſpicientur, vt cõtingit ebrijs ac furioſis, qui credunt,

auſpicem ſolem, & geminas ſe cernere Thebas.

Huc referendæ ſunt ludificationes Zedechiæ Iudęi, qui fuit tempore Ludouici Pij, & hominem in aere iactabat, & in membra diſcerpebat, & ea recollecta adunabat: currum etiam onuſtum feno cum equis, & agitatore B coram toto populo abſorbebat. quamquam in his etiam ex primo genere, ex ſecundo mixta nonnulla. Tertio, ſolet impedire ſenſationem, craſſiore aliquo humore obſtruens viam, ne ſpiritus ad organum perueniant, vel alia ratione vim ſentiendi hebetans. qua forte ratione Angeli Sodomęos aoraſia percuſſerũt. Cum vero dæmõ hominibus perſuadet eos C immutatos eſſe in beſtias, tunc non organum duntaxat immutat, ſed interdum, & medium, ſemper vero ſimul phantaſiam, vt accidit Præſtantij patri apud D. Auguſtinum. Poteſt enim diabolus ſic componere, & ordinare phantaſmata, vt quis etiam vigilans (quod dicitur) ſomniet, more dormientium, & putet ſe ea ſentire, quæ non ſentit, inſtar maniacorũ. D Hoc fit in Turcarum incantatione, qua fugitiuos retrahunt, quam deſcribit Barthollom. Giegorgieuizius libro de Turcarum moribus, fol. 93.

Tritem. in Chro. Hirſaug.

Gen. 16.

d. c. 18.

Caiet. 2. 2. q. 95. a. 3.

Porro præſtigiatorij effectus duabus regulis deprehenduntur. Prima eſt, ſi effectus non oritur a motu locali, & ſuperat cauſarum naturalium applicatarum actiuitatem (v.g. ſuſcitatio mortui, aut veræ cæcitatis cu- E ratio) interuenit deceptio, & pręſtigium. Secunda, quando id, quod viſum eſt, ſtatim euaneſcit, nec permanet, eſt præſtigioſa machinatio. Prioris exemplum eſt, quando Magi poſito in camera arcu de certo ligno, & ſagitta alterius ligni, & chorda certi fili,

Digitized by Google

ſili, ſagittam eiaculantur, & ſic faciũt apparere in loco flumen enatum tantæ latitudinis, quantæ fuit ſagittæ iactus. Poſterioris, vt cum videntur lacerare, & vorare equum, qui mox ſanus ſiſtitur: itẽ in illo facto magi, ꝙ narrat de ſimulato ſerpente Nicetas.

Guid. Pat. infr. c. 22. Idẽ Guil. ſupra c. 23. l. 4. an.

Cùm ex editiore palatij Conſtantinopolitani loco Michael Sicidites nauiculam vidiſſet, qua ollæ, & patinæ vehebantur, carmine magico effecit, vt nauia exſurgeret, & vaſa non prius ferire deſiſteret, quam in puluerem redegiſſet. At paulo poſt barba prehẽſa lamentari, amotaque caligine, ſe vt ira numinis agitatum deplorare. Rogatus, cur merces ſuas ita tractaſſet? cum dolore narrabat, ſe remis intentum, horribilem ſerpentem ſuper vaſa porrectum, oculis inconniuentibus in ſe cõuerſum inſtar deuoraturi, vidiſſe, qui prius volutari nõ deſtiterit, quam fictilia confracta eſſent. inde ſubito ex oculis euanuiſſe.]

De Eonis hæretici, & magi præſtigijs teſtatur Guilh. Neubrigenſis.

l. 1. hiſtor. Ang. c. 19.

Ita oculos hominum faſcinaſſe,] vt videretur magnam virorum turbam penes ſe habere, & regijs delicijs ciborum, & apparatus ſplendidiſſimi abundare.

Sed hunc tandem concilio Remenſi damnatum,] cum ad mortem duceretur ſæpius ad terram dixiſſe: Terra findere, idque irrito conatu, legimus apud Robertum in Chronic. Sic dæmon ludit præſtigijs, nec contentus miracula præſtigijs imitari, conatur in hæreticis etiam ipſa præſtigia ſubdolis Sycophantijs adumbrare. Legi exemplum, adeo lepidum, & feſtiuum, vt quod me recreauit, eo lectores huius libelli nequeam fraudare, ſed lubens, honeſtæ voluptatis eorum gratia, deſcribendi laborem hoc loco aſſumam.

Tempore Sigiſmũdi primi regis Poloniæ,] Iacob. MelſtinKi pretor oppi-

A di Brezini, leuitate quadã animi, auctoritatẽ nomenq; Chriſti ſibi adſciuit, vtrũq; ZatorKi Cracouiẽſem, ceterosq; ſibi ſimiles latrones duodecim elegit, ſingulisq; nomina apoſtolorũ impoſuit, ſe vero Ieſum Chriſtũ appellauit. Qui per villas vbiq; ambulãtes prodigia morionũ, & prę ſtigiatorum more exercebant, ſycophantasq; alios, & latrones: velut mortuos, ſub-

B ornantes ſuſcitabãt, piſces in paludes lutoſas primo impoſitos, vbi nunquã eos naſci poſſibile erat, in nomine Chriſti ſuis manibus capiebant, panes in fornaces imponebãt, in nomineq; Chriſti ſui: cũ illic ante nõ eſſent, depromebant, cũ ingenti ſimplicis vulgi admiratione. Quodã tẽpore ad Ceſtochouiam monaſteriũ, D. Virginis imagine celebre, cũ ſuis Apoſtolis ve-

C nit, cumq; illic aliquot diebus morarentur, vnũ ex ſuis quaſi obſeſſum a dæmone ſubornauerunt, cuius operæ victũ acquirebãt. Ille enim per hoſpitia ambulans carnes de coquina rapiebat, in ſuosq; proijciebat, qui cruces illas muniẽtes carnes comedebãt.

Cumque ingens illic eſſet concurſus populi ad D. Virginis imaginem ſycophantæ illi obſeſſum ſuũ ad altare du-

D *cunt, duplici veſte indutum, in cuius intercapedinẽ neceſſaria imponere poſſet: lapillos vero intra induſium ei impoſuerunt, cumq; ad altare deduceretur, ille e manibus deducentiũ furibundus ſeſe proripiens, in altare donarijs onuſtum irruit, pecuniasq; rapiens in veſtis duplicatæ intercapedine eas abſcondit. Monachus ab altari diuino intermiſſo officio aufugit. ceteri mo-*

E *nachi accurrentes cingulum eius ſoluunt. Ibi lapilli dum iacet in terram ceciderunt, pecunia vero in veſte duplicata remanſit. Monachi pecuniam arte dæmonis in lapillos transformatam putantes, exorciſmis eam in priſtinam formam transformare nitebantur, ſed cum lapilli permanerent* Opinabãtur de- *Mo-*

Digitized by Google

monis præſtigijs, ita videri mutatam, & pulſo per exorciſmone præſtigias ceſſaturas, & pecuniam, ſic priſtinæ formæ reddendam.

Monachus librum ſacrũ indignabundus in terram proiecit, dicens: ſimilem dæmonem nunquam habuimus: abite cum eo ad omnes diabolos: ſycophantæ illi cum pecunia ecta in Sileſiam fugerunt. Ibi apud matronam nobilem in quodam pago diuertentes, cum illa viro abſente eos recipere nollet, ſaltem mappam, vel telam ad ſacrificandum petierunt. At mulier faſciculum telæ illis tradit. Tunc illi, bene nobiſcum accipe ...s, & Chriſtus tibi benedicet, vt tibi linum abundantius creſcat. Oſtende aliam ſi habes: quam cum ſimiliter accipere vellent, mulier recuſauit, maritũ timens. Illi autem fruſtulum fomitis cũ igne in telam clam inuoluentes, mulieri reddiderunt. Itaque ciſta a tela, a ciſta vero domus accenſa conflagrauit. Viro domum reuerti ſic uxor ait: Chriſtum cum Apoſtolis ... hoc ſibi iuſte cõtigiſſe dixit: At ille ira excandeſcens: latro hic (inquit) nequiſſimus, & non Chriſtus fuit. Itaque cum vicinis eos inſequitur, & in quadam villa aſſequitur. Tum Pſeudo Chriſtus ad illum, qui vocabatur Petrus, dixit: Iam mi a paſto Petre, calixque, quem bibiturus ſum, appropinquat. Cui Petrus: & mihi, vt vides, Domine, imminet. Ille vero dixit: Petre ego aliter non poſſum, niſi per feneſtram, hinc euadere. Tum Petrus, & ego te, quoad viuam, non derelinquã, ſed, quocunque fugeris, ſequar. Ergo per feneſtram aufugit. cæteri quoque Apoſtoli, qua potuerunt, euaſerunt. Ruſtici eos ſecuti baculis fuſtibusq; cædere, dicentes: Pro, benedicta nobis Chriſte, cum tuis Apoſtolis, quam ſiluæ baculi iſti creuerunt. Ergo plagis emendati vitam ſuam poſtea emendarunt, dicentes: Dignũ hoc eſt nobis Chriſti paſſionem, Apoſtolorumq; tormenta ſubire.] Sic Poloniæ Chronica. Agnoſcis puto lector eundem inſide-

A litatis, & blaſphemiæ ſpiritum in his ſycophantis: qui fuit olim in Cyrila Ariano & poſtea in Caluino, eiuſque ſequacibus. nimirum omnes eiuſdem Satanæ organum fuere. De Ariano Cyrila res notiſſima: de Albigeenſibus ex Luca Tudenſi illorum temporum ſcriptore ſimilia lectu digna refert Mariana libro duodecimo de rebus Hiſpaniæ, cap. primo, de Belgicis B Caluinianis teſtatur ipſe, per quem res geſta Matth. Launous, in narratione cauſarum conuerſionis ſuæ de Caluiniſmo ad Catholicam religionem. Lege ſi lubet (lector) eius ſecundam, quam cum ſocio Peneterio etiam conuerſo, edidit Apologiã, ante annos aliquot Lutetiæ impreſſam. Mihi nunc liber non eſt ad manum. Finiam, itaque cum Apuleio: *Ante* C *Poecilen porticum, iſto gemino obtutu circulatorem adſpexi equeſtrem, ſpatham præacutam mucrone infeſto deuoraſſe, ac mox eundem inuitamento exiguæ ſtipis venatoriã lanceam, qua parte minatur exitium, in ima viſcera condidiſſe, & ecce pone lanceæ ferrum, qua bacillum inuerſi ad occipitiũ per inguen ſubit, puer in mollitiẽ decorus inſurgit, inque flexibus tortuoſis ener*D*uam, & exoſſam ſaltationem explicat, cum omnium, qui aderamus admiratione.*] Hæc haud dubie dæmon perfecit, ſpeciebus falſi obiecti in oculos immiſſis, per medium aerem ijs imbutum.

Matt. Bielski in annal. & Guagnin. in vita Sigiſmũdi.

Lib. 1. de Aſino.

QVÆSTIO IX.

E *Quam admirandos effectus veteres Magis tribuerint?*

ARnobius lib. 1. agens de Magorum admirandis, ad diuinationes, & maleficia, vt ad capita reuocat his verbis: *Quis enim hos neſciat, aut imminentia ſtudere prænoſcere, quæ* ,, ne- ,,

" neceſſario (velint nolint) ſuis ordina-
" tionibus veniunt, aut mortiferam im-
" mittere, quibus libuerit tabem, aut fa-
" miliarum dirumpere caritates, aut ſi-
" ne clauibus reſerare, quæ clauſa ſunt,
" aut ora ſilentio vincire, aut in curricu
" lis equos debilitare, incitare, tardare,
" aut vxoribus, & liberis alienis incon-
" ceſſi amoris flammas? ſiue illis mares
" ſint, ſiue fœminei generis) & furiales
immittere cupiditates.] Ioan. Sabiſberienſis libro 1. Polycratici cap. 10. Domino, inquit, permittente elementa concutiunt, rebus adimunt ſpecies ſuas, ventura plerumque pronunciãt, turbant mentes hominum, immittunt ſomnia, hominesque violentia duntaxat carminis occidũt, &c.] non eſt omnia colligere animus, nec operæ precium, ſed quæ nunc occurrũt, & præcipua videntur. Ab Aquilone ordiamur, vnde, propheta teſte malum omne panditur, Saxo Grammaticus, apud Septentrionales ſcribit, *gigantes Magoſque inauditi generis miracula diuerſis præſtigijs exercuiſſe, & per ſummam ludificandorũ oculorum peritiam proprios, alienosq; vultus varijs rerum imaginibus adumbraſſe, illicibusq; formis veros conſpectus obſcuraſſe.*] Olaus Magnus, de Lappis, Finnis, & Biarmis auctor eſt, qualicunq; volunt figuram aſſumere: item quæ in alio gerantur orbe ab amicis, vel inimicis, lineæ veſtis pretio, explorare, ventos quoque quos optent nauigantibus vendere,] Tres Tartarorum hordas, vltra Cazanenſe regnum, incãtationibus ſupra modum deditas, ijs caligines, aliaſque tempeſtates cœli frequenter excitare, hocque modo hoſtes profligare, narrat Alexan. Guaguinus. A populis ad ſingulos ſi deſcendamus, occurrunt plurima. Zoroaſtres ex ſtellis velut ſcintillas eliciebat. Doſitheus olim mira perfecit, ſed eum diſcipulus Simon Magus ſuperauit, de cuius prodigijs egimus iam prius, & breuiter, ita Glycas part. 2. *Effecit, vt ſtatuæ ambularent, idẽq; in ignem proſiliens: non tamen vrebatur, in aera ſubuolabat, ex lapidibus panes faciebat: alias atque alias in formas migrabat; facies aliquando binas habebat, in colũna conuertebatur: efficiebat, vt ianuæ clauſæ ſua ſponte aperirentur, vaſa domeſtica ſpõte moueri ad vſus humanos viderentur, vmbræ ipſum multæ præcederent, quas mortuorum animas eſſe dicebat. Cum aliquando à Cæſare perquireretur, terrore perculſus, alteri forma ſua relicta fugit.*] & poſtea idem de eodem Simone. *habuiſſe canem alligatum cathena in domus limine, deuorantem eos, quotquot ad Simonem iniuſſi adire conarentur. Canis vero Petrum intrare iuſſit, & humana voce Petrũ adeſſe nunciauit.*] vides diuinæ, quæ in Petro virtuti, Diabolicam vim ceſſiſſe, & Cerberũ, cui nequibat nocere, adulaſſe. Quę de Orpheo, & Amphione commenti poetæ, & vi muſicæ eorum, ea Magię vtriuſque nonnulli adſcripſerunt. Pythagoras femur ſuum aureum oſtentauit, carmine aquilã cicurauit, cum qua frequens colloquebatur. Numa Pompilius cęnæ opiparę apparatum, cum nihil domi obſoniorum habuiſſet, exhibuit. Baianus Bulgariæ rex, ſe quoties voluebat in lupum, vel in cuiuslibet alterius beſtiæ formã mutare cernebatur, interdum faciebat, vt a nullo videretur? Ollerus oſſe incantato, tanquam nauigio, vaſtiſſima maria ſuperabat. Ericus rex Gothorum quocumq; verteret pileum, inde ventum proſperum eliciebat. Mira quoq; de Apollonio refert Philoſtratus, & de Iuliano Chaldęo Suidas. quem in hac arte, & ſubito ſedanda vrbis peſte Apollonĩũ ſimul cum Apuleio, coram Domitiano, ſuperaſſe narrat Anaſtaſius. huius Iuliani mentio apud Arnobium libro primo

Lib. 1. hiſt. Dan.

l. 1. c. 1. & l. 3. c. 18.

In Tartaria.

Clemẽs, in itinera. B. Petri: ſiue Clementi falſo aſcriptus liber, ſiue (vt puto) ipſius, ſed a mala corruptus manu.

Par. 3. Annal.

Pauſa l. 6.

Plutarc. in Numa. & Ammia.

Sabellic. lib. 3. Enead. 2.

Trithem. Chro. Hirſaugienſi.

Saxo lib. 3. Daniæ.

Io. Mag. l. 17. Goth. hiſt.

In voce Iulian.

q. in S. S. 23.

Digitized by Google

vbi duo docti uiri alucinati dū *Vulcanum* reponunt: addit, idem Anaſtaſius, & ex eo Cedrenus, Manethonem magicarum operationum, adeo fuiſſe peritum, vt palam ſemper præ ſe contempſerit Apollonium Tyanæum. Apuleius ipſe, multorum teſtimonio magus, de duabus fœminis ſcribit admiratione digniſſima: primum de quadam Caupona, regina ſagarum (vt ſcias etiam, tum quaſdam ab iis hoc titulo honoratas) *Saga, inquit, eſt & diuini potens, cælum deponere, & terram ſuſpendere, fontes durare, montes diluere, manes ſublimare, Deos infirmare, ſidera exſtinguere, tartarum ipſum illuminare. Amatorem ſuum, quod in aliam temeraſſet, vnico verbo mutauit in feram caſtorem, quod ea beſtia captiuitati metuens, ſe ab inſequentibus præciſione genitalium liberat, vt illi quoque ſimile, quod venerem habuit in aliam, proueniret. Cauponem quoq; vicinum, atque ob id æmulum, deformauit in ranam & nunc ſenex ille dolium innatans vini ſui, aduentores priſtinos in fæce ſubmiſſus officioſis ronchis raucus appellat. Alium de foro, quiddam quod aduerſus eam locutus eſſet, in arietem deformauit, & nunc aries ille cauſas agit. Eadem amatoris ſui vxorem, quod in eam dicacule probrum dixerat, iam in ſarcinam prægnationis, obſepto vtero, & repigrato fœtu, perpetua prægnatione damnauit, &, vt cuncti numerant, octo annorum miſella illa, velut elephantum paritura, diſtenditur.*] Poſtea de Pamphile; *Maga primi nominis, & omnis carminis ſepulchralis Magiſtra creditur, quæ ſurculis, & lapidis, & id genus friuolis inhalatis, omnem iſtam lucem mundi ſideralis, imis tartari, & in vetuſtum chaos ſubmergere nouit. Nam ſimul quemquam conſpexerit ſpecioſæ formæ*

Lib. 1. de aſino aureo.

Libro 2. de aſino aur.

A *iuuenem venuſtate eius capitur, & illico in eum, & oculum, & animum detorquet. Minus morigeros, & viles faſtidiens, in ſaxa & in pecua, & quoduis animal puncto reformat: alios verò prorſus exſtinguit.*] nihil attinet ſimilia ex Luciani Aſino deſcribere. Plinius, ſed irridens ex Aſclepiade, *Aethiopide herba amnes, ac ſtagna ſiccari coniectu, tactu clauſa omnia aperiri.* B *Achimenide conjecta in aciem hoſtium, trepidare agmina, ac terga vertere. Latacen dari ſolitam a Perſarum Rege legatis, vt quocunque veniſſent, omnium rerum copia abundarent.*] De hyænæ partiū effectis plurima idem alibi; de varijs lapidibus etiam magis incredibile, *achatis ſuffitu tempeſtates in Perſia auerti, & flumina ſiſti, ſi lapis ſimilis ſit pelli leoninæ:* C *hyænæ pelli ſimilem, diſcordiam eſſe domibus; eum qui vnius coloris, inuictum athletis: eandem vim alectoria Milonem expertum, &c.* Veniamus ad poetas. Empedocles, apud Laertium in hanc ſententiam valde iactabundus.

Li. 26. c. 4.

Li. 28. c. 8. li. 36. c. 10.

Lib. 8. de vit. Phil.

Pharmaca quis pellas morbos, leuesq; ſenectam
D *Percipies, quæ cuncta tibi communico ſoli:*
Compeſces truces ventorum rite procellas,
Exoris inſanis qui vaſtant flatibus agros.
Sin ſum, ſi libeat, mox flumina pigra ciebis,
Et media induces ex tempeſtate ſerenum,
E *Induces media pluuias æſtate ſalubres,*
Et fluctus ſicca qui perflent omnia meſſe,
Exſtinctumque hominem nigro reuocabis ab orco.

Et ſubdit ex Timæi hiſtorijs, *Empedoclem Eteſijs aliquando vehemen-*

ter

ter flantibus, adeò, vt fruges corrumperent, excoriari aſinos iuſſiſſe, factiſque vtribus eos collibus, & montium verticibus admoueri ad compellendos flatus: ceſſantibuſque ventis, ab euentu rei κωλυσανέμας vocatum eſſe.] Vnus iſte ex Græcis ſufficiat; locupletiores ſunt teſtes Latini, qui hæc vberius, & elegantius deſcripſere.

Eclog.8. Virgilius:

Carmina, vel cœlo poſſunt deducere lunam:
Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyſſis.
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis, &c.
Has herbas, atque hæc Põto mihi lecta venena
Ipſe dedit Mœris, naſcuntur plurima Ponto.
His ego ſæpe lupum fieri, & ſe condere ſiluis,
Mœrim, ſæpe animas imis excire ſepulcris,
Atque ſatas alio vidi traducere meſſeis.

Lib.14. Ouidius in Metam. poſtquam narrauit Vlyſſis ſocios in ſues mutatos, de Circes amore, & odio in Picum Regem copioſior, inter cætera; de Carmente, ſeu Canente Pici; vxore;

Rara quidem facie, ſed rarior arte canendi,
(Vnde Canens dicta eſt) ſiluas, & ſaxa mouere,
Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore ſuo, volucreſque vagas retinere ſolebat.

Et paulò poſt, de ipſa Circe, quæ Pico viſo, amore correpta, inquit,

Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
Si modo me noui, ſi non euanuit omnis.
Herbarum virtus, nec me mea carmina fallunt.
Dixit, & effigiem nullo cum corpore falſi
A *Finxit apri, præterq; oculos tranſcurrere regis*
Iuſſit, & in denſum trabibus nemus ire videri:

Quem inanem aprũ, dum Picus equo admiſſo inſequitur, ab ea ſolus deprehenſus, verbis in flagitium inuitatus, & carmine malo;

Concipit illa preces, & verba precantia dixit,
B *Ignotoſque Deos ignoto carmine adorat*
Quo ſolet, & niueæ vultum confundere lunæ,
Et patrio capiti bibulas ſubtexere nubes.
Tunc quoque cantato denſatur carmine cœlum,
Et nebulas exhalat humus, &c.

Sed cum ille mœcham caſtus auerſa-
C retur, in furorem verſa.

Tum bis ad occaſum, bis ſe conuertit ad ortum,
Ter iuuenem baculo tetigit, tria carmina dixit;

Et ille in auem mutatus, pennas in corpore vidit. Denique cum famuli ab malefica vi, miniſq; adhibitis, regem ſuum repoſcerent:

Illa nocens ſpargit virus, ſuccoſq; ve-
D *neni.*
Exiluere loco (dictu mirabile) ſiluæ,
Ingemuitque ſolum vicinaque palluit arbor,
Sparſaque ſanguineis rubuerunt pabula guttis,
Et lapides viſi mugitus edere raucos,
Et latrare canes, & humus ſerpentibus atris
E *Squallere, & tenues animæ volitare videntur,*
Attonitum monſtris vulgus pauet, illa pauentum
Ora venenata tetigit mirantia virga;
Cuius ab attractu variarum monſtra ferarum

Digitized by Google

In iuuenes veniunt, nulli ſua manſit imago. A

Epiſt. [illegible] Hypſip. Et de Medea, Circes neptem.

Illa reluctantem curſu deducere lunam
Nititur, & tenebris addere Solis equos:
Illa refrenat aquas, obliquaque flumina ſiſtit,
Illa loco ſiluas, viuaque ſaxa mouet:
Per tumulos errat ſparſis diſtincta capillis, B
Certaque de tepidis colligit oſſa rogis:
Deuouet abſentes, ſimulacraque cerea fingit,
Et miſerum tenues in iecur vrget acus.

Eleg.2. Tibullus, *Vt mihi verax.*

Pollicita eſt magico ſaga miniſterio.
Hanc ego de cœlo ducentem ſidera vidi,
Fluminis hæc rapidi carmine vertit iter:
Hæc cantu finditq; ſolum, maneiſque ſepulchris
Elicit, & tepido deuorat oſſa rogo.
Iam ciet infernas magico ſtridore cateruas,
Iam iubet aſperſas lacte referre pedem.
Cum libet hæc triſti depellit nubila cælo:
Cum libet, æſtiuo prouocat orbe niues.
Illa tenere malas Medeæ dicitur herbas,
Sola feros Hecates perdomuiſſe canes,
Hæc mihi compoſuit cantus queis fallere poſſes;
Ter cane, ter dictis deſpues carminibus:
Ille nihil poterit de nobis credere cuiquam,
Non ſibi, ſi in molli viderit eſſe ſinu.
Tu tamen abſtineas aliis. nam cetera cernet
Omnia: de me vno ſentiet eſſe nihil.
Quid credam? nempe hæc eadem ſe dixit amores
Cantibus, aut herbis ſoluere poſſe meos.

Et alibi idem vates: Eleg.8.

Num te carminibus, num te pallentibus herbis
Deuouit tacito tempore noctis anus?
Cantus vicinis fruges traducit ab agris,
Cantus, & iratæ detinet anguis iter.
Cantus, & e curru lunam deducere tentat,
Et faceret: ſi non æra repulſa ſonent.

C Propertius lib. 1. Eleg. 12.

Lau dea fuimus? num nos Deus obruit? an quæ
Lega Promethæis diuidit herba iugis?
Non ſum ego, qui fueram.

Petronius Arbiter inducit ſagam ſic gloriantem;

Quicquid in orbe vides, paret mihi. Florida tellus,
D *Cum volo ſiccatis areſcit languida ſuccis:*
Cum volo fundat aquas, ſcopulus atque arida ſaxa
Indigenas iaculantur aquas. mihi pontus inerteis
Submittit fluctus; Zephyriq; tacentia ponunt
Ante meos ſua flabra pedes. mihi flumina parent,
E *Hircanaque tigres, & iuſſi ſtare dracones.*
Quid leniora loquor: lunæ deſcendit imago
Carminibus deducta meis: trepiduſque furenteis
Flectere Phœbus equos reuoluto cogitur orbe.

Tan-

Digitized by Google

Tantum dicta valent: taurorũ flamma quieſcit
Virgineis extincta ſacris, Phœbeaque Circe
Carminibus magicis ſocios mutauit Vlyſſis.

Eclog. 4. Nemeſianus Bucolicorum ſcriptor;
Cantauit quod luna timet, quo rumpitur anguis.
Quo currunt ſcopuli, migrant ſata, vellitur arbor.

Epod. Ode 5. Et lyræ latinæ princeps de ſagis trib. famoſiſſimis, de Folia,
Quæ ſidera excantata voce Theſſala, Lunamq; deripit.
Et ibidem ſic Canidia canit,
Non vſitatis (Vare) potionibus;
O multa fleturum caput;
Ad me recurres: nec vocata mens tua
Marſis redibit vocibus.
Maius parabo, maius infundam tibi
Faſtidienti poculum:
Priuſq; cœlum ſidet inferius mari,
Tellure porrecta ſuper:
Quam nõ amore ſic meo flagres, vti
Bitumen atris ignibus.

Od. vlt. Et poſtmodum eadem;
Quæ moue re cereas imagines,
Vt ipſe noſti curioſus, & polo
Deripere lunam vocibus poſſum meis,
Poſſum crematos excitare mortuos,
Deſiderijq; temperare poculum.

Sed omniũ accuratiſſimè, licet, propter grandiloquentiam, & celſum illum ſpiritum, obſcurius, M. Lucanus de Eriſichto.

Lib. 6. *Carmine Theſſalidum dura in præcordia fluxit,*
Non fatis adductus, amor. flammiſq; ſeuer.
Illicitis arſere ſenes, nec noxia tantum
Pocula proficiunt, aut cum turgentia ſucco.
Frontis amantis ſubducunt pignora fetæ

A *Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni,*
Excantata perit. quos non concordia miſti
Alligat vlla tori, blandæque potentia formæ;
Traxerunt torti magica vertigine fili.
Ceſſauere vices rerum, dilataque longa
B *Hæſit nocte dies: legi non paruit æther,*
Torpuit, & præceps audito carmine mundus,
Axibus, & rapidis impulſos Iupiter vrgens
Miratur non ire polos, tũc omnia complent
Imbribus, & calido producunt nubila Phœbo,
C *Et tonat ignaro cœlum Ioue, vocibus ijſdem*
Humenteis late nebulas, nimboſque ſoluere
Excuſſere comis: ventis ceſſantibus æquor
Intumuit, rurſus, vetitum ſentire procellas.
Conticuit, turbante Noto: puppimq; ferentes
D *In ventum tumuere ſinus, de rupe pependit*
Abſciſſa fixus torrens, amniſque cucurrit,
Non qua pronus erat. Nilum non extendit æſtas,
Mæander direxit aquas, Rhodanumque morantem
Præcipitauit Arar, ſummiſſo vertice montes
E *Explicuere iugum. nubes ſuſpexit Olympus.*
Solibus, & nullis Scythicæ, cum bruma rigeret,
Dimanauere niues impulſam ſidere Tethyn.
Reppulit Hæmonium defenſo litore carmen.

Digitized by Google

Terra quoque immoti concuſſit ponderis axem.
Et medium vergens niſu titubauit in orbem.
Tanta molis onus percuſſum voce receſſit,
Proſpectumque dedit circum labentis Olympi.
Omne potens animal lethi, genitumque nocere,
Et pauet Hæmonias, & mortibus inſtruit arteis.
Has auidæ tigres, & nobilis ira leonum.
Ore fouent blando, gelidos his explicat orbeis
Inque pruinoſo coluber diſtenditur aruo:
Viperei coeunt, abrupto corpore, nodi.
Humano & cadit ſerpens afflata veneno.

Et mox, *Illis, & ſidera primum*
Principiis deducta polo, Phœbeque ſerena
Non aliter diris verborum obſeſſa venenis
Palluit, & nigris terreniſque ignibus arſit;
Quam ſi fraterna prohiberet imagine tellus,
Inſereretque ſuas flammis cæleſtibus vmbras:
Et patitur tantos cantu depreſſa labores,
Donec ſuppoſitas propior deſpumet in herbas.

Nec minus eruditè patruus Lucani, pallio clarus, & cothurno; reliquiæ Latialis Orcheſtræ, noſter Seneca:

Medea ver. 752.

Nunc meis vocata ſacris noctium ſidus veni,
Peſſimos induta vultus, fronte nō vna minax.
Tibi more gentis, vinculo ſoluens comam.
Secreta nudo nemora luſtraui pede,
Et euocaui nubibus ſiccis aquas,
A *Egique ad imum maria, & Oceanus graueis*
Interius vndas æſtibus victus dedit:
Pariterque mundus, lege confuſa ætheris,
Et ſolem, & aſtra vidit, & vetitum mare,
Tetigiſtis vrſæ temporum flexi vices.
B *Aeſtiua tellus floruit cantu meo:*
Meſſem coacta vidit hybernam Ceres,
Violenta Phaſis vertit in fontem vadas,
Et Iſter, in tot ora diuiſus, truceis
Compreſſit vndas omnibus ripis piger:
Sonuere fluctus, tonuit inſanum mare
C *Tacente vento, nemoris antiqui domus*
Amiſit vmbram, vocis imperio meæ.
Die relicto Phœbus in medio ſtetit,
Hyadeſque noſtris cantibus motæ labant.

Apud eundem non minora ſibi vendicat Nutrix illa:

Herc. Oet. ver. 450.

Artibus magicis fere
D *Coniugia nuptæ precibus admixtis ligant,*
Vernare iuſſi frigore in medio nemus:
Miſſumque fulmen ſtare, concuſſi fretum
Ceſſante vento, turbidum explicui mare,
Et ſicca tellus fontibus patuit nouis,
Habuere motum ſaxa, diſcuſſi foreis.
E *Vmbræ ſteteriſtis, & mea iuſſi prece*
Manes loquuntur, ſonuit infernus canis.
Mare, terra, cœlum, Tartarus ſeruit mihi.
Nox media ſolem vidit, & noctem dies,
Nihil leges ad meos cantus tenent.

De-

Digitized by Google

Denique, & pueritiæ meæ labor, ac ſtudium Claudium.

Namque mihi magicæ vireis, animique futuri
Præſcius ardor ineſt. Noui, quo Theſſala cantu
Eripiat lunare iubar: quid ſigna ſagacis
Aegypti valeant, quà gens Chaldæa vocatis
Imperet arte Deis, nec me latuere fluentes.
Arboribus ſucci, funeſtarumq́; poteſtas
Herbarum; quicquid lethali germine pollens
Caucaſus, & Scythicæ vernant in gramina rupes,
Quas legit Medea ferox, & calida Circe.
Sæpius horrendos Maneis, ſacriſque litaui
Nocturnis Hecaten, & condita funera traxi
Carminibus victura meis: multoſque canendo,
Quamuis Parcarum reſtarent fila, peremi.
Ire vagas quercus, & flumina ſtare coegi.
Veraq; non prono curuaui flumina lapſu
In fontes reditura ſuos. Neu vana loquutam.
Me fortaſſe putes: mutatos cerne penateis,
Dixerat, & tunc (mirum) capere columna.
Ditari, ſuluoq; trabes lucere metallo.

Tam multa, tam magna ſibi hæc vanitas vindicat, quædam falſo, quædã verè, ſed quæ falſo, quæ verè, nunc nobis, quoniam alij id omiſere, diſcutiendum eſt. rem totam certa methodo ad ſua capita reducemus; illud ſemper memoria reuoluentes, *quoquid dæmon poteſt, id per eũ, ex pacto, magos poſſe, nihilq́; ſic poſſe magos, quod nequeat dæmon.*

QVAESTIO X.

Quid poſſint Magi circa ordinem naturæ, & leges vniuerſi?

N*Aturam ſibi parere*, & legibus cunctis vniuerſi ſuperiorem ſe (vt legiſtis) magica gloriatur:

Mare, cælum, terra, Tartarus *ſeruit mihi:*
Nihilq; leges ad meos cantus tenent.

Falſum hoc imprimis, & ſoli Deo omnipotenti reſeruatum. Naturę ordinem mutare nequit, niſi auctor naturæ, nec leges vniuerſi refigere, niſi qui fixit. ſcitum, & ratum eſt hoc Theologorum decretum, nec motu locali (quæ actio eſt immediata dæmonis) nec applicatione agentiũ, & patientium per alteratione͂, corruptionem, generationeve (quæ ſunt eius actiones mediatæ) poſſe quidquam, quod naturam ſuperet, & proinde, nec id, quo mutetur ordo, ſeu lex vniuerſi: Sic D. Auguſt. & D. Tho. probatur a Scholaſticis auctoritate Apoſtoli. *Nõ ſubiecit Deus Angelis orbem terræ futurũ.* Vt interpretati D. Chryſ. Theophilac. D. Tho. & Sasbaut. non malè. quanquam reuera verba illa de mundo nouo, ſeu Eccleſia potius agãt, cuius caput eſt Chriſtus, & de quo non ſemel Prophetæ. Melius probant ratione, quia pars non poteſt plus toto. Ex hoc axiomate inferuntur multa particularia.

Primo non poſſe Magos dæmonis opera producere immediatè vllam formam ſubſtantialem, vel accidentalem: quia naturæ lex eſt, vt corporeum ſubiectum nequeat a re incorporea immediatè alterari: diabolus autem eſt incorporeus, formæ autem illæ ex potẽtia rei corporeę ſunt educendæ. hinc ſequitur non poſſe diabolum immediatè vllam qualitatem corpoream, & permanentem imprimere,

D. Auguſt. libro 3. de Tri. D. Th. lib. 3. cont. gen. c. 108. & q. 16. de malo. ar. 8. quos ſequitur Vict. nu. 35. ad Heb. 3. v. 5. Eſ. 9. v. 6. & c. 65. v. 17. & Pſ. 102. ver. 19. hoc eſt ipſis hominib. qui omnes ſaltem poſt iudicij diẽ crediturí. ſic Photius Primaſ. Anſ. & Haymon. D. Aug. d. lib. 3. c. 8. & communiter Theologi.

nere, v. g. calorem, frigus, albedinem, &c.

Secundò. Nō poſſunt aliquid creare. propriè loquendo, ſiue ex nihilo, quia cauſæ naturalis actiuitas nō extēditur in id, quod nihil eſt, hoc enim eſt virtutis infinitæ.

Tertiò. Nec ex qualibet re naturali poſſunt facere quamlibet, quia nequeunt immediatè formam introducere, vt autem eam mediatè introducant, neceſſarium eſt aptas diſpoſitiones præcedere: nulla verò res eſt capax cunctarum diſpoſitionum, quæ ad omnes formas requiſitę ſunt. Hinc etiam fit, vt nequeant, quouis inſtrumento, vel cauſa, quemlibet effectum gignere: tum quia pendent a pacto inito, quod certa pręſcribit media: tum quòd, cum non agunt immediatè, cauſa vel inſtrumētum debet idoneam proportionem cum effectu habere.

Quarto. Nequeunt formas ſubſtantiales (vt dixi) ſine præuijs alterationibus, ac diſpoſitionibus producere. Nec etiam id ipſum poſſunt facere in inſtanti (quia mutatio per creaturas nulla fit, niſi in tempore) nec etiam poſſunt quantūlibet paruo, aut ęquali tempore quicquid volunt perficere: nam naturaliter ad vnam rē plus, ad aliam minus moræ requiritur, ſecūdum plures, aut perfectiores vnius quàm alterius diſpoſitiones.

Quinto. Præſuppoſita Ariſtotelis, & ſequacium; quæ in Lycæo Peripatetico, & ſcholis Theologorum receptior eſt: non poterunt vacuum in rerum naturam inducere; nec infinitum vllum actu, nec à priuatione ad habitum regredi; nec ordinem, qui inter formas, ac diſpoſitiones rerum naturalium inducendo, extremas prę termiſſis medijs, vel poſteriores ante priores, immutare, aut peruertere, nec corpus de extremo ad extremū tranſferre transferre, non tranſmiſſo medio, nec corpus longe a ſe diſtans localiter mouere, quia neceſſe eſt, vt mouens, ac motum ſimul ſint in loco (alioquin ſequeretur etiā poſſe mouere corpus per vacuum, & per quantamlibet intercapedinem) nec in inſtanti, vel quantalibet celeritate corpus mouere, aut transferre: quia vis eorum motiua certis eſt finibus limitata. Quare intelligendum ſanè, quod Tertullianus ſcripſit, *dæmones momento eſſe vbique.*] Item *totū orbem illis vnum eſſe locum.*] Nam impropriè totus orbis vnus illis locus eſt, cū conſtet ſic v. g. eos eſſe in Oriente, vt ſimul tunc non ſint in Occidēte, ſiue enim per ſubſtantiā ſuam ſint in loco (quod probabilius) ſiue per virtutis applicationem (vt multi volūt) adęquatus eorum, & proprius locus omnium iudicio, certum habet, & limitatum ambitum, vel virtuti, vel ſubſtantiæ proportionatum, & vbique eſſe, omnia implere eſt, quod ſolius Dei proprium. Momentum etiam vſurpauit pro celeri adeò motu, vt ab hominibus vix queat percipi. Apol. c. 22.

Sextò. Ex eo quod dictum eſt non poſſe tollere connexionem, & ſubordinationem partium vniuerſi; ſequitur etiam, non poſſe tollere earū conſeruationem: quæ eſt ordinis, & connexionis illius cauſa, finiſq; hinc porrò ſequuntur, quæ de cęlorum motu, & elementorū translatione, ſequenti quæſtione dicentur: ſequitur etiam non poſſe impedire proximè, & directè (ſicut faciebat Deus, quando in tam varijs, ac enormibus ſupplicijs Martyres ſeruabat illæſos non poſſe (inquā) ſic impedire actionē agentis naturalis, quod habet omnia ad agēdū requiſita, ſed dūtaxat id poſſe indirectè, & mediante aliquo artificio, aut medicina, ſicut faciunt homines. videlicet primò adhibita contraria cauſa, quæ alterius cauſæ vim exeri impediat, v. g. ſi mantile de mollibus lapi- Angle in 2. q. vni. de dæmo. a. 1. dub. 1. diff. 5.

Digitized by Google

lapidum filis ex Cariſto petitis, & inſtar telæ contextis, in flammam conijceretur, id non modò non amburceretur, ſed ſplendidius, nitidiuſq; exiret, item ſi adamãtem admoueas, impedietur magnes ne ferrum attrahat. Sic fortè diabolus gentiles decepit, quando fecit ne flamma exureret capillos Iuli, aut Seruij Tulij, aut L. Marcij, aut tunicam Seruij Anagnini. poteſt tamen & alia prodigij tam celebris cauſa reddi. Nēpe hos ignes ex illo flammæ genere fuiſſe: quem vulgò vocant Ignem Fatuum: cuius origo hæc à Philoſophis traditur. Exhalationes ab aere frigido, & nimis condenſato, propè nos detineri: poſteà, per vehementem quarundam exhalationum inuicem ſuccedētium compulſationem, calefieri, & inflammari, diuerſos quoque colores, & figuras recipere, prout vapor craſſior, & ſubtilior fuerit, & prout diuerſimodè fuerit configuratus, rubram apparere vel nigram flammã in materiam craſſiore, candidiorem & clariorem in ſubtiliore, & cęteram figuræ varietatem ex lucis reflexione repreſentare. Apparent etiam huiuſmodi phantaſmata (Galli vocant *des Ardnis*, Germani *Seallebren*) vel inter equorum aures, vel ſupra verticem hominum vino, ira, vel alia ex cauſa efferueſcētium: item iuxta ſepulchra, buſtuaria, vel patibula, quoniam ex corporibus viſcoſæ exeunt exhalationes, quę, ſicut dictum, motu illo inflammantur. pręcedere, vel ſubſequi viatorem putantur, quia progreſſu citatiore homo aerem commouet, idcirco ſi coneris apprehendere, diffugere videntur, ab aere pulſæ. Legi Nuperum ſcriptorem Iuriſcōſultum qui cenſet hæc omnia dæmonum eſſe ludibria, & his ignibus malum geniũ inſitum eſſe. *cur enim alioqui homines ſic* (ait) *pelliciunt in ſtagnorum fluminumque voragines, ac præcipitia?* non

Plutar. lib. de defectu oraculor. Plin. li. 37. ca. 4. & D. Aũ. li. 1. de ciu. Dei ca. 4. vide Virg. Aeneid. 2. Liu. libr. 1. Plin. lib. 2. c. 107. Obſequentem de Prodig.

li. 2. de demonolat. ca. 3.

A illa (mi homo) pelliciunt, ſed fit, quia nocturnum ſilentium, & flammę nouitas ignaris cauſę metum, ac conſternationem inducunt, & faciunt à via aberrare, & ſic in malum aliquod ruere, præſertim in flumina, vel ſtagna. Naturam enim ſua hi ignes, vt flammæ, quas Aethna eructat (in fretum feruntur) etiam voluuntur verſus aquas (*vt rectè Leloyber obſeruauit li. 1. de ſpectr. cap. 5.*) ideo qui perturbati, ſeu conſternati, vel ducti curioſitate, hos ſequuntur ſæpe ſubmerſionis periculum ſubeunt. Si qua coactio extrinſeca ad ſequendum quandoque deprehendatur, illa certè naturalis non eſt, ſed à dęmone. Nam non nego quandoque poſſe fieri, vt his ſe flammis dæmon adiungat. ſed cùm naturalem cauſam flammarum teneamus, haud arbitror cum plebecula ad prodigioſas cauſas confugiendum. Cur verò his non vſtulentur equorum aures, vel hominum capita, cauſam putarim, quod ex ſententia veterum philoſophorum, ignis duo ſunt genera (ſeu partes potius) flamma & pruna: prunæque proprium ſit vrere, ac non lucere, flammæ verò, lucere, & vrere, quando perfecta eſt flamma, quando vero imperfecta (vt de qua agimus) tunc tamen poſſit lucere, licet vim vrendi non habeat. Et nomen ſatis indicat, hunc nō verum eſſe, aut perfectum ignem, ſed quid igni ſimile, ſicut caprificus, & ficus fatua non vera eſt ficus, ſed degenerans, quid & ficui ſimile. Confirmant, quod narrant ad aquas Scantias flammam exire, quæ inualida ſit quando tranſit, nec longe in alia materia queat durare, et ſuper hũc igneũ fontem, quæ illum contegit fraxinus, æternum virere cernitur, quod nō foret, ſi hæc flamma vera perfectaque foret. Talis etiam albus ille ignis, qui poſt tempeſtatē nautis apparet, & ſuper malum, nauiumq; armamenta

Galeni li. 4 de ſimplic. medicã facultat. Platonis in Timæo. & ipſius Timęi Locri.

Plin. d. ca. 107.

ſidens, nihil adurit: Gentilibus Dioſcurorum, ſeu Caſtorum alba ſtella, nobis *Sanctus Telmus* dicitur. Videte nunc inſignem mathæologi Lutheri Meteorologiã, commentar. in capitulo nono, Gen. fol. 146. de iride diſputans, non contentus Iridem cum Halone, vel Corona confudiſſe, ſubdit: *Ego non dubito ſaltantes capras, volantes dracones, lanceas, & ſimilia eſſe effectus malorum ſpirituum in aere ſic ludentium, vt aut terreant, aut decipiant homines: gentes flammas in nauibus apparentes iudicarunt Caſtorem, & Pollucem eſſe. Et apparet aliquãdo luna ſuper aures equorum. Hæc omnia certum eſt eſſe ludibria dæmonum in aere.*] Sic ille, per *certum eſt*, & *non dubito*; nulla reddita ratione philoſophiam euertit: eodem iure, quo fidem, vt in Deum, ſic in naturam ius ſibi vſurpans: *Lunam* vocat, illas, quas dixi flammulas, aut ſi lunam vidit equorum auribus inſidẽtem; vidit, quando lunaticus. Et tamen hanc cenſet *eſſe vnam firmiſſimam, & certiſſimam* (verba eius ſunt) *demonſtrationem, quòd omnes illæ impreſſiones, vt vocãt, ſint opera Dei, vel etiam dæmonum.* Iris, & cometa quidem, ſecundum illum, Dei; cætera dæmonum. Gaudeant tali Doctore, qui amant deſipere. Quod verò legimus de erraticis flammarum globis humanã edentibus vocem, & de reſecto cadaueris cum humero coſtiſque brachio dextro, in vſum luminis nocturni: cuius extremi digiti flamma ſulphurea ac violacea tantiſper arſerunt, dum ſtriges venenum malum totum dormienti infudiſſent, idque quod conſtituerãt totum perfeciſſent, demum flamma extincta, tam integros illibatoſque mãſiſſe digitos, quàm ſi lumini fontem nullum antè præbuiſſent, quod Magas, quoties volunt, facere Remigius aſſeuerat, id omne

Vide quæ dixi comment. in Hercul. Fur. v. 14.

d. c. 3.

A idem rectè ad dęmonis technas remiſit. Ceterum quod Cl. Claudianus canit in Aethnæ cacumine niues illęſas permanere, quia vaſtum illud incẽdium *ſub niuibus ſeruare fidem*, & *lambit contiguas innoxia flãma pruinas*, hoc non eſt fabuloſum (ſuffragantur enim hiſtorici, philoſophiq;) ſed eſt abditum naturæ ſecretum, fortè, an quòd flamma nimis violenta

B propulſione eiecta, minus actiuitatis habet in circumiacentia, quæ tã obiter attingit? quod ſi verum eſt, pertinent ad poſteriorem actiuitatis impediendæ modum. Alter enim modus huius impedimenti fit, per aeris interiecti celerem, ac violentum motũ, quo impeditur actio naturalis, ne ſe in obiectum inſinuet, ſicut ſolemus moto aere fumum, ne noceat oculis,

C abigere ſicut etiam diabolus effecit, ne difflueret aqua, quam Tuſcia Veſtalis cribro portabat. Sic flammam iniectam atri dęmonis ſpectrum impediuit, ne Iouis Apameni fanũ abſũmeret, donec diuino miraculo aquæ benedictæ aſperſio dęmonem abegit.

Sic ad Medeæ incãtationes taurorum flammiuomorum halitum innocuum factum poetæ canunt. Sem-

D per enim Dei miracula diabolus conatur ſimulare. Scit ſanctos *per fidem* (vt ait Apoſt.) *impetum ignis extinxiſſe*: Heb. 11. ver. 34. vt fecerunt tres pueri Hebræi Dan. 3. vt fecit B. Franciſcus de Paulla; aliiſq; vno contentus ero exemplo, in quo, cum fide, meritũ quoque religioſæ, ſeu cæcę obediẽtiæ, reſplẽdet. Scardeonius, ita ſcribit: *Accidit aliquando forte fortuna, vt*

E *prapoſitus quidam prædicatorũ D. Auguſt. illic apud hos* (Ieſuatos D. Colũbini ſectatores) *ad prandiũ inuitatus accumberet; qui amotis epulis, ſemotiſque arbitris, dataq; loquendi venia, cœpit de Dominica profeſſionis merito cœpit ſe cum illis arrogãter q; diſſerere: ... exprobrans eis, quod profeſſionem*

De rapto Proſerp.

Strabo, Solinus, Plinius, & Seneca.

Vale. Max. lib. 8. Tertul. Apolo. c. 22. Minucius in Octauio, D. Auguſt. li. 10. de ciu. Dei c. 16. Theodore. lib. 5. Hiſt. Eccl. cap. 21.

Digitized by Google

nem trium votorum, cum inter cœnobitas connumerarentur, publice, palãque cũ cæteris monachis ſolita, non profiterentur forma. Ad id Ieſuitarum præpoſitus, homo idiota ſane, ſed prudens, & dilectus Deo, argute reſpõdit: Vis (inquit) *Pater, quoniam in hos ſermones incidimus: vtrum vnus ex noſtris fratrib. ita ſimplici quodãmodo Deo oblatus: an comes iſte tuus, publice tria vota profeſſus, ſuperiori ſuo obedientiã exhibeat ſinceriorem? Annuit ille ignarus quidẽ, libens. Tũ Ieſuita ad hunc noſtrũ Marcum, q̃ primum conuerſus, qui ibi forte accumbentib. miniſtrabat, ait: Marce frater, hi ſodales noſtri frigent: in virtute ſanctæ obedientiæ afferas huc eis cito, e coquina nudis manibus ardentes prunas, vt cõfeſtim calefiãt. At ille haud cunctabũdus, (vt erat ad obediẽtiã prõptus) nihil fore credens, quod fieri, nõ poſſet, ſi ſub obedientiæ præcepto mandaretur: feſtinus nihil hæſitans a coquina ad menſam ardentes prunas, quam plurimas ambabus manib. iunctis, abſq; vllo detrimẽto, aut læſione ſui portauit, vtriſq; eas porrigens ad frigus tollẽdũ: quas iterũ, iubente p̃poſito, cũctis admirantib. ad locũ vnde detulerat deportauit. Hinc p̃poſit⁹ ille Dñicus vlteriꝰ modũ obſtupefact⁹ comitẽ ſuũ intuetur, quaſi idẽ eſſet illi illico p̃cepturus. At ille cognita re nihil cunctandus ratus, quam primum, in hæc verba prorupit. Pater Reuerẽde, apage te, ne me iubeas tentare Deum, ad feram, ſi voles, ignem prout ſoleo, teſtula; non manibus. At illi admirabundi ob tantũ miraculum, hinc taciti intra ſe ſtupebant; hinc repentino comitis reſponſo detecti, ſe mutuo inſpicientes ſubriſerunt.* Subrideat forte, & aliquis Ieſuitarum hoſtis hęc legens, At Scardonius Ieſuita nõ fuit, quin, & Ieſuitarum tenuem admodũ cognitionẽ habebat, qui tum recens Patauium aduenerant. Ille namque nos vocat *Sacerdotes nominis Ieſu* libr. 2. claſſe 5. fol. 95. Ieſuitas autem in prædicta narratione d. lib. 2. claſſe 6. fol. 113. vocat eos qui propriè *Ieſuati* nominantur, illi auctorem ordinis habent B. Ioannem Columbanum, & ferè ad vnum laici ſunt: nos auctorem habemus ordinis noſtri B. Ignatium Loiolam, & in ſingulis domibus multos Sacerdotes. Illi ab Vrbano V. Papa, anno 1369. cõfirmati fuere: nos primum à Paulo III. poſt annũ 1540. illi Ieſuati S. Hieronymi, nos clerici Societatis Ieſu ſumus vocati. de illis lege Paulum Morigiam lib. de orig. religionum. c. 33. & 35. de nobis vitam P. Ignatij Loiolæ à Patre Petro Ribadeneyra, & P. Petro Maffeio accuratè deſcriptam. Errauit ergo Scardeonius in nomine, vt, & cæteri; qui Ieſuitas cum Ieſuatis confundunt. Et ex hoc errore Bartholom. Fumus in Armill. aurea verb. religionum. 4. ſatis inconſideratè negat Ieſuitas propriè religioſos eſſe, & auctorem laudat Abb. in rubr. de regul. nume. 3. qui tamen duntaxat ſcribit eos, non propriè dici regulares; quod & ipſum falſum. nam Ieſuitæ vtrumque ſũt Regulares, quia regulam certam profitentes clerici ſunt religioſi: quia quidem tria vota etiam ſolemnia, quæ Abbas requirit, emittunt; & nihilominus qui ea non emittunt, ſimplicium emiſſione religioſos eſſe PP. Maximi, Gregorius XII. & XIII. definierunt. Verum Abbas errabat in facto: & Fumus imperite Abbatis ſententiam excerpſit. ambo autem de Ieſuatis prædictis loquebantur. nam Abbatis tempore de Ieſuitis nulla dum erat cogitatio: libri ſunt corrigendi Abbatis Fumi, Scardeonij, & (miror) id ab iis, qui nuperis editionibus præfuerunt, non animaduerſum. Venia plane dignus Fumus, ſi ante Soc. Ieſu inſtitutam ſcripſit. Venia indignos Baleus hęret.

Anglus

Anglus *in bib. ſcriptorum Britanniæ*, qui nos fingit, additis, (vt illi ſolemne) fabellis, Theatinos eſſe, & Venetijs primum à Paulo Caraffa, qui poſtea Paulus IV. inſtitutos. Minus tamen mirandum. Anglo Caluin. nomen noſtrum ignotum fuiſſe, ſed plane miranda malignitas, & ſtupor Pariſ. aduocati, Papirij Maſſoni: qui cum in noſtra ſocietate non paucis annis vixiſſet; vt rabula fori fieret, eam deſerens maledicentiæ quaſi tyrocinium fecit, in nomine noſtro inſectando. nam in Pauli IV. Pontificis vitæ rapſodijs, ſcribit nos in Hiſpania *Ignatianos*: Nolæ in Campania *Ieſuinos* vocari, & ſic ipſe appellat: cur? ne nouiſſe videatur, & vt apoſtaſiam tegat. male nouerat, à quibus tam malè, tam malo exemplo defecit. Si tam parum illi noti; vnde, aut qua, in intima ſe arcana cordis iſte cordium, & renum ſcrutator penetrauit, vt nihil vereatur affirmare: eos ſibi ſolos videri ſocietatem cum Ieſu contraxiſſe: & in eo nimium ſapientes eſſe, quod ſe putent cœlo, vel ipſi quandoque imperaturos? Qui cordis eorum tam penita perſpexerat arcana, quo potuit pacto nomen ignoraſſe? ſi nec nomen nouerat, non potuit ſe in hæc latibula profunda cordis petraſſe. Teneo te Spiritus apoſtaticę. Brutiorum brutus iſte mos eſt, vt quos flagitioſe deſeruerunt, quia diſciplinam, non ferenbant: illos infrunito ore, & lingua virulenta conentur proſcindere, ne non merito tranſfugiſſe videantur. Ad rem redeo, à diuerticulo, in quod me Scardeonius pertraxerat.

QVÆSTIO XI

Quæ Magorum, poteſtas in orbes cœleſtes, ſidera, & elementa?

FEr endi ſunt Empedocles, Soſiphanes, Apollonius, Virgilius, & alij poetæ, vt quæſtione præcedente docui, plus nimium Magis tribuentes: ferendi, quia gentiles; ſed quis ferat hominem Chriſtianum, & qui Catholicus amat audire. *in Parabata* vincto, ſic canentem?

Verba, vel alto errantia cœlo.
Siſtere ſydera, verba potentem
Noctis poſſunt ducere lunam.

quod ethnicum eſt, ſtolidum eſt, & mere fabuloſum.

Primo nec cęli, nec ſiderum motũ ſiſtere, vel eorum ſtatos curſus retro agere magicen poſſe. hoc enim foret vniuerſi ordinem turbare. Hinc vero concidit fabula veterum, de lunæ detractione; non magis conſentanea rationi, quam recentior noſtris temporibus ridicula populi cuiuſdam opinio, arbitrantis lunam ab aſino epotam: quia pecus Arcadicum de flumine biberat, in quo noctu lunæ facies, vt fit, lucentis reddebatur cum biberet: eoque recedente ſubita nube luna velata videri deſijſſet: ideo miſerum Sileni vectorem, in carcerem coniecere, in eculeum egere, & aluo reſciſſa, vt lunam mundo redderet, ſæuiſſime exenterarunt. concluſionem noſtram D. Auguſtin. confirmat. Veteris fabulæ origo nata ex ignoratione cauſæ, quur luna naturaliter deliquium luminis patiatur, teſte Plutarcho, & veteri quodam poeta, cuius fragmentum, vt à Turnebo accepimus digniſſimum eſt, quod pluribus locis legatur.

Narrat Vives comment. lin. lib. 10. de ciuit. Dei c. 4.
d. capit. 4. lib. de præcept. connubial.
lib. 19. aduerſ. c. 3.

Sed

Sed tamen incuruus per pondera terrea nitens.
Dicam quur feſſo liueſcat circulus orbe,
Purpureumque iubar niuei cur tabeat oris.
Non illam, vt populi credunt, nigrantibus antris
Infernas vlulans mulier pradira ſub vmbras
Detrahit altinago e ſpeculo, nec carmine victa,
Vel rore Stygias
Vincibilemque petit clamorem. quippe per athram,
Qua citimus limes diſpeſcit turbida puris,
Inuiolata meat: ſed vaſto corpore tellus,
Qua medium tenet ima polum, dum lumina fratris
Detinet vmbriferis metis, tum ſidere caſſo
Palleſcit teres vmbra rota: dum tranſeat axem.
Aggerei velox tumuli, ſpeculoque roſanti
Fraternas reparet per cœlum libera flammas.

Addit poſtea multa diſertiſſime, quibus hanc ſententiam confirmat, ibi legere poterit, quem capit priſcorum poetarum lectio.

Secundò nequeunt integrum elementum de loco ſuo naturali in aliũ transferre: nec partes, quibus integratur mundus, tollere, vel ſuo mouere loco, ratio eſt eadem. quæ præcedentis concluſionis, eſtque ſentẽtia communis Theologorum, atque hoc voluit Firmilianus ad D. Cyprianum ſcribens. Terræmotus tamen poſſunt efficere: nempe immiſſo quopiam vehementi ſpiritu in cauernas terræ, vel vehementer agitato aere, qui in terræ viſceribus eſt incluſus. Non id poetæ tantùm aſſeruerunt, ventis Magos imperare: ſed & Philo-

A ſtratus, dum ſcribit Apolloniũ apud Brachmanas duo dolia vidiſſe: quibus apertis, imbres & venti erumpebant, clauſis ſerenitas, & tranquillitas aeris redibat. Sopater quoque philoſophus, affectus vltimo ſupplicio fuit, quòd accuſaretur carmine magico ventos vinxiſſe, ne annona Byzantium inueheretur. De Empedocle, & Rege cui cognomen, *Pileus ventoſus*, B iam diximus.

Eunapius de viris Philoſ. & Suidas.

Tertiò, quod huic affine eſt, poſſunt Magi tempeſtates ſedare, poſſunt excitare fulgura, & tonitrua, grandines, & imbres, & ſimilia Meteorologica ciere, & in agros, quos volunt immittere. Irriſit hoc olim Seneca Philoſophus ita ſcribens, *Illud incredibile Cleonis fuiſſe publice propoſitos, χαλαζοφύλακας, ſpeculatores futura grandinis. Hi cùm ſignum* C *dediſſent, adeſſe iam grandinem, quid expectas, vt homines ad penulas diſcurrerent, aut ad ſtoreas? Immò pro ſe quiſque, alius agnum immolabat, alius pullum: protinus illæ nubes aliò declinabant, cùm aliquid guſtaſſent ſanguinis. Hoc rides? accipe quod rideas magis, ſi quis nec agnũ, pullumue habebat: quod ſine damno fieri poterat, manus ſibi adferebat, &, ne tu* D *auidas aut crudelis exiſtimes nubeis: digitum ſuũ bene acuto graphio pungebat, & hoc ſanguine litabat. Nec minus ab huius agello grando. ſe auertebat: quàm ab illo, in quo maioribus hoſtijs exorata erat. Rationem huius rei quidam quærunt. Alteri vt homines ſapientiſſimos decet, negant poſſe fieri: vt cum grandine aliquis paciſca-* E *tur, & tempeſtates munuſculis redimat, quamuis munera, & Deos vincant. Alteri ſuſpicari ipſos aiunt, eſſe in ipſo ſanguine vim quandam potentem auertendæ nubis, ac repellendæ. Sed quomodo in tam exiguo ſanguine poteſt eſſe vis tanta, vt in altum penetret, & illam ſentiant nubes? Quantò expe-*

lib. 4. natur. quæſt.

expeditius erat dicere, mendacium, & fabula eſt? At Cleonæ iudicia reddebant in illos, quibus delegata erat cura prouidendæ tempeſtatis, quod negligentia eorum vineæ vapulaſſent, aut ſegetes procidiſſent. Et apud nos in XII. tabulis cauetur. NE QVIS alienos FRVCTVS EXCANTASSIT. Rudis adhuc antiquitas credebat, & attrahi imbres cantibus, & repelli: quorum nihil poſſe fieri, tam palam eſt ut huius rei cauſa nullius philoſophi ſcholæ intentanda ſit.] quàm fortiter aſſerit, quod ignorabat? aerem verberat. ipſe falſas comminiſcens cauſas, quas referret: nihil horum dicturus ſi hæc pacto cum dæmone fieri ſciuiſſet. Audierunt hoc, & legere ſæpius recentiores illi, qui negant tam Catholici, quàm hæretici, quorum potiſſimæ rationes ſunt, ab homine nec vnam aquæ guttulam gigni poſſe, quaſi verò dicamus, ſolũ hominem ſuis iſta viribus perficere: ſed id dæmoni aſcribimus ex pactis conuentis operanti. Addunt nos impiè dæmoni adſcribere: cùm in S.S. pruinæ, grandinis, pluuiæ, & ſimilium origo adſcribatur Deo. Quod non ignorabamus? vt nec illud, plurima paſſim in S. S. tribui Deo, quæ tamen conſtat humanas vires non ſuperare: vt percutere, occidere, ſanare. Sed nimirum, Deus hæc omnia facit vt cauſa efficiens principalis independens, & vniuerſalis: creaturæ verò, vt cauſæ efficientes, particulares, dependentes, ac minùs principales. Vlricus Molitor, *in Dialogo Auſtriaci*, paululum deflectit ab aliorum errore, & ingenioſè comminiſcitur, diabolum quidem non poſſe aerem turbare, grandinare, &c. cùm vult; nihil tamen adfert ad probandum, cur id nequeat: ſed quod quando futuram præuidet tempeſtatem; tunc ſagas impellere ad faciendum ea, quæ procurandæ tempeſtati facere conſueuerunt, & ijs perſuadere rebus ſeu factis illis hanc vim concitandæ procellæ ineſſe, non nego, poſſe id aliquando contingere: ſed vt plurimum aliter fieri contẽdo. Nam ſagæ vnanimiter confitentur, ſe quãdocumque lubet hæc poſſe perficere: & id confirmat experientia, quoties à iudicibus, vel inuitæ coguntur: ſequitur enim effectus. dæmon ergo id ex pacto condicto ad ſignum concurrens perficit. Fallitur etiam Molitor, nimis ieiunè, & frigidè hic, & toto libello diſputans, dum probat, ſine Dei permiſſione hoc dæmonem non poſſe, quis vnquam Catholicorum hoc non aſſeruit? omnes clamamus permiſſionem Dei neceſſariam eſſe; at contendimus Deo permittente, & cauſis naturalibus non impedientibus dæmonem id, quando vult, poſſe, licet alias tum tempeſtas nulla naturaliter fuerit oritura. Scio; Burchardus lib. decimonono, Decret. titul. de arte magica. verſ. credidiſti vnquam, idem negauit, & cenſuit magos id credentes eſſe ſuperſtitioſos, ſuperſtitioſi ſunt, quia magi: itẽ ſi credant ſe hæc etiam non permittente Deo poſſe; immò, & hæretici tum forent, ex hoc capite. Sed rectè ſentiunt, ſi ſuppoſita Dei permiſſione, vi pacti, ſe id per dæmonem poſſe facere arbitrantur. Et hæc omnino ſequenda, quæ eſt communis ſententia Theologorum, & Iuriſconſultorum, probatur Primò, ex S.S. Nam ibi Satanas facit ignem de cælo decidere, & abſumere ſeruos, ac pecua Iobi: excitat quoque ventum vehementem, qui filios, ac filias conuiuantes ruina oppreſſit: quæ dæmonem ibi feciſſe patres orthodoxi docent. Deinde grandinem, qua Ægyptij puniti, expreſſe S. S. docet per malos Angelos immiſſam. Tertiò ſe offerunt quatuor angeli ſtantes ſuper terræ angulos, ventorum flatus in-

Calcagninus Ponzinibiusq; Vvierus medicus, & Godelmannus iuxta.

Deut.28.v.39. 1.Reg.2.v.6. cum ſimil.

Quos citat Binsfeld. q.4. in l.4. C. de male. & math. & cura ad- do Horozad. li.1. de v... & fal. pro. 17 cap. 10.

Iob 1. v.16. & ...

Ant. Cæſarienſ. in c.16. Apoc. v.1. 13. D. Thom. & alij in Iob. 1. v.19.

Exod. 9. Pſal. 77. v. 49. de quo ... D. Auguſt.

Apoc. 7. v. 1. recog. D. D. Clem. li. 3. Hier. 7. in Eſai. D. Aug. l. 5. contra Iulian. cap. 3. Strabus in Apoc.

Plin. lib. 28. Nat. hiſtor. c. 2. & lib. 30. c. 1. & D. Aug. li. 8. de ciu. Dei. ca. 10. l. multi. 6. C. de maleſic. c. nec mirum 26. q. 5. & bulla Innocentij 8. cont. maleficos. D.

Lib. 7.

Li. 3. c. 16.

Victorius lib. 19. ſtaria. lect. c. 21.

Pauſa in Arcadic.

Dion. Caſſius li. 56. Xiphill. in Anton.

impedituri, & ſic damna viuentibus illaturi maxima: quos eſſe genios alaſtores plerique Sanctorũ cenſuerunt. Denique cur ab Apoſtolo toties vocantur dæmones, principes aeris huius? potiſſimum propter magnam in aerem poteſtatem. Hoc confirmat non modo lex vetus XII. tabularum, quas eos nomine laudant Plinius, & D. Auguſtinus: ſed & Imperatoriæ, & Pontificię ſanctiones. Confirmant & ij, quos citauit Patres omnes, Clemens, Hieronymus, Auguſtinus, Andreas, Strabus, Diuus Thomas, & alij præterea complures, vt Orig. lib. Octauo, cont. Celſ. Ioan. Saliſberienſ. lib. primo, c. decimo, Henricus Theutonicus, quem ſequitur Cantipratenſis lib. 2. cap. 57. part. 29. Quartò probatur hiſtorijs, & exemplis, de ventis, & tempeſtate ſedata à Magis tempore Xerxis, teſtis eſt Herodotus. De Finnis, & Lapponibus ſic ſcribit Olaus: *olim mercatoribus ventos venales exhibebant, tres nodos Magica arte ſacratos, quorum primo ſoluto placidos ventos, ſecundo vehementiores, tertio vehementiſſimo ſint habituri.*] Olim Ariſtęus docuit incolas Cycladum certis ritibus, ac hoſtijs Eteſias æſtiuo tempore elicere, & ſic ſuaui frigore ſquallorem, & ſterilitatem ab agris arcere: de pluuijs cœlo deuocatis per Magos, plena ſunt veterum monumenta. Pluuiam etiam Cianitę Indi ridiculo ritu ſic procurant, vt in Epiſtolis Peruanis noſtrorum, anni 1590. & 1591. narratum, his verbis excerpſit Gaſpar Stitillius.

Quando pluuia indigent, Magus quiſpiam magna vocis contentione,] & acceleratione clamat, vt omnes ad montem concendunt, quo poſtquam peruenerunt, vt quilibet conſueto more à cibis abſtineat. Eſt autem eorum hoc ieiunium, vt à ſale, pipere, cibis coctis contineant: quod vbi factum eſt, voce intenſa, & clamore

A ſummo ſtellas inuocant, aquamque precantur, & ad terras, caſtellumque paganum ſeſe vertunt, potionem quandam manibus tenent, quam vbi nobilis alicuius adoleſcentulæ manu porrectam ebiberint: ita à ſenſibus abducuntur, mentiſque impotes fiũt: vt mortui videantur: ſed vbi in ſe redierint, mel aqua, & maizo miſcent, quibus permixtis nubes aſpergunt.

B Die ſequenti nobilem aliquem, aut conſpicuum, & venerandum quempiam ſenem in lectum deponunt, ſubiecto lento igne, atque vbi ſudare cœperit, ſudorem vaſe excipit Magus, anſerino ſanguini admiſcet, atque ex radice expreſſæ aquæ rurſum in aera iactat, nubes vt tingat: rogat, per ſudorem, ſanguinem, & aquam, vt deſideratam pluuiam largiantur:

C Quod ſi caſu ea eo die, quo ſunt ſuperſtitioſi pluat, gratias agunt ſtellis, magumque multis muneribus ornatum efferunt.]

Tanto nimirum Diabolus facilius ſtat pacto, quando pluuia, vel grando in perniciem aliorum depoſcitur, vt vix vnquam fallat: quam quando in commune bonum, quod hi poſcunt Indi, quos vt plurimum ludi-

D ficatur: cum tamen non minus eorum Magi, quam noſtri ſortiarij vi pacti operentur.

Nemini porro videri debet mirum de aqua: cum Pauſanias ſcribat, è lignis nullo admotis igne puriſſimam flammam Hippępis ſolitam barbarico educi. Recentiora exempla nuperi ſcriptores prodiderunt. Admiratione dignum eſt, quod de ritu noſtrarum

E ſtrigum tradit Remigius, lib. 1. dæmonolatr. c. 25. his verbis.

Hoc certe memini teſtatum ſpontanea,] & libera aſſertione plus minus ducentorum hominum, qui me dumuiro damnante incẽdio crimen ſortilegij luerunt: ſtatis certiſque diebus ſolitos ſe conuenire gregatim ad

ripam,

ripam vel ſtagni, vel riuuli alicuius, maximeque ſi quis eſſet, quem ſolitudo à prætereuntium oculis ſepoſitum haberet: atque illic aquas, accepta à dæmone virga, tantiſper diuerberare, dum vapores, fumoſque abunde excitarent, quibuſcum vna ſublimes efferrentur. Illud deinde, quod ſic eſſet excitatum, ſe in nubes denſas ac caliginoſas induere: quod poſtquam vna cum dæmonibus ei eſſent inuoluti, agerent pellerentque, qua erat libitum, ac tandem multa præcipitatum grandine in terras decuterent.]

Hic nullam puto deceptionem aliam intercedere, quam quod diuerberatione ſua ſe putant vapores illos excitare: hoc dæmon facit; & ſtriges effert per aerem in ipſis nubibus, & ne præfocentur præbet remedia. Si per nubes feruntur, an negandum illas, dæmone deferente, ex nubibus in terram decidere poſſe? ſed de hoc poſtea. Remigius addit ſolitas aliquando priuſquam ſic vndam diuerberent, in eam immittere ollam fictilem, cui aliquid arcanum dæmon incluſerit; vel etiam lapides, ad eam magnitudinem quantam volebant grandinem decidere: Interdum candelas tantiſper in ſtagnum deuexas, ac lumine pronas tenere, dum ſtagnum affatim guttis illis defluentibus imbuiſſent; puluerem præterea medicatum in aquas ſpargere. Vt plurimum vti ad diuerberandam aquam virgis nigris a dæmone datis, & his conſtantiſſime aquam flagellare, & diras ſimul verborum execrationes ingeminare. Quædam etiam confeſſæ, dolia tranſuerſa per nubes, à ſortilegis dæmone auxiliante impelli, donec loco, quem animo deſtinarunt ſuperimpendeant: tum dirumpi illa in ſaxa, & flammas, & veloci impetu obuia quæque vaſtare ac cõterere. Multa refert idem exempla, d.c.25. & libro eodem c. 29. ad-

A dam duo, vnum lepidum, horrendum alterum. In ditione Treuirenſi ruſticus fuit, qui cũ filiola ſua octenni, caules plantabat in horto: filiolam forte collaudauit, quod apte hoc munus obiret. illa, ſexu & ætate garrula, ſe noſſe alia facere, magis ſtupenda iactat, pater, quid id foret ſciſcitatur, ſecede paululum, inquit, & in quam voles horti partem ſubitum imbrem B dabo miratus ille; age ſecedam, ait: quo recedente, ſcrobem puella fodit, in eam de pedibus (vt cum Hebræis loquar pudentius) aquam fundit, eamque bacillo turbidat, neſcio quid ſubmurmurans. Et ecce tibi ſubito pluuiam de nubibus in condictum locum. Quis (inquam obſtupefactus pater) te hoc docuit? mater, reſpondet, huius & aliorum ſimilium peri- C tiſſima. Zelo incitatus agricola, poſt paucos dies, inuitatum ſe ad nuptias ſimulans, vxorem cum gnata, feſtine nuptiali modo exornatas in currum imponit, in vicinum oppidum deuehit, & iudici tradit maleficij crimen ſupplicio expiaturas. hoc mihi fide digniſſimorũ virorum narratio ſuggeſſit: vbi notandus modus ſcrobiculam faciendi, & quod in eam iecerit D bacillo confutandi, ſic intelligendum illud Propertij, de anu, quæ ſaga, lib. 4. eleg. 5.

Quippe, & Collinas ad foſſam mouerit herbas
Stagnaq́; currenti diluerentur aqua;

Sequens exemplum Iouianus Pontanus memoriæ mandauit. lib.5. belli Neapolitani.

Ferdinandus Neapolitanorum Rex Marcos oppidum, arci montis E Draconis ad Maſſicorum montium exitum ſitæ, ſubiectum, Andegauenſium factioni fauens, arcta obſidione premebat, & defectu aquarum prope ad deditionem compulerat: cum quidam impij ſacerdotes magicis artibus imbres elicere auſi ſunt. Inuenti enim ex oppidanis atque obſeſſi

ſunt:

Digitized by Google

ſunt: qui nocturni tenebris deceptis caſtrorum vigilijs, per aſperrimas rupes furtim profecti ad litus, trahentes ſecum imaginem affixi ad crucem Chriſti, maledictis illam prius, ac diro proſecuti carmine, poſt in mare execrabundi immiſerint: cœlo, mari, terriſq; tempeſtatem imprecati. Quo etiam tempore ſacerdotes quidam mortalium omniũ ſceleſtiſſimi, dum ſatisfacere prophanis militum artibus ſtudent, ritum nefarium ſecuti (quo, vt dictum eſt, in huiuſmodi elici imbres putantur) aſino pro ædis foribus conſtituto, tanquam agenti anima, cecinere funeſtum carmen, poſt diuina Euchariſtia in illius os, palatumque iniecta conclamatum aſinum funereis cantibus, viuum tandem, ibidem pro templi foribus humauere. Hic vero vix dum perfecto ſacro, obnubeſcere aer, ac mare agitari ventis cum cępiſſet, dieſque medius offundi tenebris, ac nunc cęlum micaret ignibus, nunc lux eriperetur, tonitru cęlum terręque horreſcerent, volitarent euulſæ ventis arbores, diſciſſaq; fulminibus ſaxa complerent auras fragoribus: prorupit tanta è nimbis pluuia, imbreſque tam validi, vt non ciſternæ modo colligendis aquis ſatis non eſſent, ſed arentia ſaxa, rupeſque exuſtæ ſolibus, torrentes vndequaque prolapſos diffunderent. Ita Rex, qui ſola in ſiti potiundi oppidi ſpem collocauerat, fruſtra ab ea habitus, ad Sauonem vetera in caſtra redijt.]

Eo lubentius iſta adſcripſi, vt moneаris mihi (Lector) ritus, qui per abuſum, & prælatorum negligentiam quaſdam in regiones irrepſerunt, trahendi crucifixi, et ſanctorum imagines, vt ſancti Martini, ſancti Vrbani, ac aliorum in Germania, & Aquitania ad impetranda commoda anni tempora, contra quos in Cantabria librum de ſuperſtition. Martinus de Arles edidit; videri initium A accepiſſe à ſuperſtitione magica, & taciti pacti iure quam optimo ſuſpectos haberi. Nam & Vincentius Belluacenſis prodidit Conſtantinopolitanos, ſuaſu cuiuſdam Magi D. Virginis imagine in mare demerſa, Saracenorum claſſi tempeſtatem immiſiſſe. Nõne animaduertis (Lector) ſanctorum effigies dæmoni admodũ odioſas eſſe? hinc licet colligas quo B noſtri iconomachi genio agãtur. His nihil obſtat Canon Concilij Bracarenſis primi: *Anathema ſit, qui crederet aliquas immundas creaturas (Diabolum) & tonitrua, & fulgura, & tempeſtates, & ſiccitates, propria authoritate facere, cum Priſcilliano*. Vera enim ſententia Canonis eſt dãnare hæreticos illos, qui cenſebant eũ C primum eſſe principium, & virtutem creandi has res habere diabolũ, eaſque producere poſſe, etiam non permittente Deo, quæ omnia ſunt hęretica, & Mago Priſcilliano digna.

lib. 23. Spec. Hiſt. c. 147.

At quod à nobis nunc aſſeritur, id diuinæ, & humanæ ſapientię placitis planè conſentaneum eſt, & experiẽtia compertiſſimum, non de pluuia, & grandine, & ventis tantum: ſed de D fulmine quoque, cuius eadem ratio eſt. Andreas Cæſalpinus Peripateticus, *in Dæmonum inueſtigatione capite vndecimo*, ita ſcribit: *Viri reperti ſunt, qui non ſolum grandines, ſed & fulmina concitabant, non tamen lædere poſſe fatebantur, quoſcumque vellent: ſed eos tantum, quos Deus dereliquiſſet.* (hoc eſt, ſic reor, qui per mortale peccatũ Dei gratia exciderent.) E *Eorum quidam hunc modum ſeruabat, in campis Principem dæmonũ inuocabat, orabatque, vt aliquem ex ſuis mitteret, qui deſtinatũ a ſe percuteret fulmine: cui poſtea in bimio pullum nigrum immolabat, & in aerem proijciebat: quem cũ poſtea dæmon aſſumpſiſſet, procellam acerrimã conci-*

tabat

rabat cum fulmine, ſed raro in hominem deſignatum cecidiſſe.] Nimirum pluſ dæmoni Deus ſolet in agros, quam in homines permittere.

Quartò, vt tempeſtates, ſic & tenebras excitare poſſunt. legi apud Marcum Venetum, Tartaros adeò poſſere dæmonum præſtigijs; vt tenebras cum velint, & vbi velint, inducant: ſemelque a latronibus hac arte ſe circumuentum vix euaſiſſe. Haitonus quoque narrat, prælio inclinatam Tartarorum aciem, à vexillario Mago: qui præcantatione tenebras hoſti obſcuriſſimas offudit; reſtitutam viciſſe.

In peregr. Aſiatica.

in hiſto. Sarmatarum.

Quintò, poſſunt aerem, & aquam certis in locis corrumpere, & tabificam, lethalemque reddere iuxta Originē d.l.8. & probatur ratione, quia poſſunt ijs tetrum odorem conciliare, qualis eſt Italiæ Auernus, aut Iudææ mare mortuum. De aqua id facilius eſt creditu. de aere probatur, quia licet aer continuo fluat, vim tamen habet imbecillam ad reſiſtendum, ſed leui momento frigeſcit ac caleſcit. ſic enim idem in autumno mane frigidus, meridie calidus, ſerò tepidus, qui tam mollis ad calorem, cur durior ad odorem tetrum? Denique cum *Maruthas Meſopotamiæ Epiſcopus legatione fungeretur apud Iſdigerdem Perſarum Regem, & Epiſcopo pietatis nomine faueret Iſdigerdes: Magi, timentes ſuæ religioni, qua vmq; Rex eſſet tranſiturus, illic intolerandum fœtorem excitant, calumniamq; confingunt, comites Chriſtianos iſtius eſſe artifices: ſed deprehenſi, re penitus cognita Magi ſupplicio affecti ſunt.*] *Ita Nicephorus libro decimo quarto, Hiſtor. Eccleſ. c. 18.*

6. Poſſunt Magi impedire ignis actiuitatem, ita vt quis innoxius per prunas ambulet, & non comburatur (niſi Deus impediat, vt ſolet in ſummo damnatis ad ignem.) Sic enim

A olim Dianæ Caſtabalis ſacerdotiſſæ non lædebantur ab igne (Strabo lib. 5.) Sic Hirpi in Phaliſcis per ignem illæſi ambulabant, teſtibus Strabone lib. 12. Plinio lib. 7. c. 2. Sic poſſunt facere, ne quis aquis mergatur, vt quotidie videmus fieri in Proba aquæ frigidę: poſſunt fluuios ad tempus ſiſtere, fontes venis exſiccatis durare; ſcopulos, & ſaxa nouis fontibus terra

B productis diluere; aquas dirimere, & in caput repellere, vt retrofluere videantur, quod ſuis temporibus accidiſſe Plinius fatetur. Denique poſſunt, per mineralia quædam, meteorologica opera facere: quæ etſi videabtur prodigioſa, ſunt tamen naturalia: vt congregare in cauernis montium mineralia aluminoſa, & nitro commixta ſuccendere, & ſic ſu-

lib. 2. c. 103.

C tam excitare nubem, quę ad mediam aeris regionem eleuata, ibi tandem in imbrem reſoluatur.

QVÆSTIO XII.

Quid Magi valeant circa externa, ſeu fortunæ bona?

D Horum cum ſint homines auidiſſimi, præcipuæ quoque ſunt dęmonis illecebrę, nos ſingillatim agemus, & à facilioribus ad difficiliora progrediemur.

1. Nemo dubitat greges, & armenta poſſe perimere: quod faciunt ſparſo, affricato, vel aliter exhibito veneno: interdum, & motu locali, quando dæmon beſtiarum ſubit corpora, eaque præfocat, præcipitat, vel diſcer-

E pit: nonnumquam, & laudatione ſola, dæmone interea clanculum perniciem adferente. Nec aliter admittendum dum quod Gellius ſcripto prodidit; *Id etiam in iiſdem libris ſcriptum offendimus, quod poſtea quoque in libro Plinij Secundi naturalis hiſtoriæ 7. legi eſſe quaſdam in terra*

li. 9. Noct. Attic. c. 4.

Digitized by Google

terra Africa familias hominum, voce atque lingua effaſcinatium: qui, ſi impenſius forte laudauerint pulchras arbores, ſegetes latiores, infantes amœniores, egregios equos, pecudes paſtu, atque cultu opimas, emoriantur repente hæc omnia nulli alia cauſæ obnoxia.]

2. Poſſunt meſſes, & fructus alienos pellicere, & alio traducere; vt narrant Seruius, *in Ecclog. Virg.* Apuleius, *in Apolog.* & D. Auguſt. lib. 8. de ciuitat. Dei. nec mirum, cum id ſolo motu locali perficiatur à dæmone. Non videtur alienum à ratione ſuſpicari, hoc fuiſſe Dardani Magi, inuentum, ſiquidem Turnebus etiam cenſuit à Dardano vocatos, *Dardanarios*, annonæ flagellatores: eo quod, vel crediti, vel inſimulati magicis artibus alienos aceruos, in ſua horrea traducere. Superioribus annis cum Moguntiaci degerem, Treueris affecta fuit vltimo ſupplicio ſaga nominis notiſſimi: quę in domus ſuę pariete impacto epiſtomio, lac omne vaccarum alienarum eliciebat, videlicet interea dæmon illas mulgebat, & celerrime lac eo tranſportabat.

It. 3. aduer. cap. 16.

3. Facilius poſsũt quaslibet fruges, terræque fructus perdere, & agris ſterilitatem inducere. Magi malo carmine dæmonem accerſunt, ille fruges mox perdit, & anni prouentum, ſic intelligenda iſta. Ouid.

Carmine læſa Ceres ſterilem vaneſcit in herbam:
Deficiunt læſi carmine fontis aquæ:
Ilicibus glandes, cantataque vitibus vua
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Solent (teſte Remigio) acceptum à dęmone minutũm puluerem ſpargere, vnde erucæ, bruchi, locuſtæ, limaces, cãpe, & id genus peſtes agrorũ, & hortorum confeſtim enatę, omnia deuaſtant, & depopulantur ſata, olera, fructus, ipſaq; interdum gramina, interdum murium copiam hoc facto excitãt, qui illico in terram ſe abdũt, & germina, radiceſque omnes abſumunt. interdum iumẽtis œſtrum immittunt, à quo tãdem iteratis aculeis crudeliter interficiuntur. interdum lupos illiſo quodam in arborem gramine ex arboris, vt videtur cauo educunt, eo, in quod volũt ouile, gregẽque adigunt. vnde nonniſi graui ſtrage illata reuertantur. horum omniũ iudiciarias cõfeſſiones idem Remig. exhibet. lib. 1. c. 21. & 24. & cenſet tũ à dæmone non produci de nouo has peſtes, ſed vndiq; celeriter ab eo collecta in vnum locum congregari, qđ quin facere poſſit nihil eſt ambigendum, Lupos illos: quia gregi, & ouili certo, ac definito, & cui iuſſi, & quantum, vult iubens, nocent, & inſidiantur, veriſimile videtur, dęmones eſſe, qui ſpecie lupina talem pauperiẽ faciunt. Locuſtas, & reliqua inſecta, & mures: quia ex putredine naſci poſſunt: nihil vetat: quin, actiua paſſiuis applicando, dæmonem producere ex materia diſpoſita poſſe cenſeamus, tẽpore tamen ad id requiſito, quod breuiſſimum etiam ipſi ſufficiat.

Recentia exẽpla quotidiana ſunt, & ab alijs cõgeſta plurima. Et legi in Hiſpania literas Inquiſitorum, qui tũ Pompeiopoli verſabantur, & id ſe conſtanter comperiſſe teſtabantur, & conuincit auctoritas ſummorum Põtificum, quorum hac de re bullæ extant: Innocentij octaui ad Inquiſitores Alemaniæ, Iulij ſecundi ad Inquiſitorem Cremonenſem, & Hadriani ſexti ad Inquiſitores Lombardiæ. Vide Spineum q. de ſtrigib. c. 15.

Vairo lib. 3. de Faſcino. capit. 1. Binsfeldio & alijs.

4. Poſſunt igne domos abſumere, vt cõtingit itegro oppido Sciltochio, quod in Suecia anno 1533. fuit à quadam ſaga concrematum.

Lycoſt. ll. de prodig.

4. Poſſunt alienę famę nocere, multis modis, primo dæmoniacis præſtigijs

gijs, & ludificatione ſenſuum: vt Cenomanenſis ille Triſcalinus: qui inſimulauit parochũ geſtare ſub brachio chartarum luſoriarum pro breuiario manipuli: quod, & ipſi parocho perſuaſit: fecitque, vt rubore ſuffuſus, volumen abijceret: talis etiam ille dæmon Moguntinus, diffamator mirificus, de quo Lycoſthenes, in prodig. anni 858. & dæmon alius ſanctum quendam monachum in Luſitaniæ Santareno exhibens, de quo infr. li. 6. c. 2. q. 3. ſect. 3. Poſſent etiam, quod tenet Cumanus, in lucerna inquiſitor. enim 13. in fine, aſſumpta hominum innoxiorũ figura in conuentibus ſuis comparere: ſi Deus id nõ impediret: tamen id hactenus permiſiſſe mihi, & lectum, & inauditum adhuc in crimine Magiæ in quo pactum cum dæmone intercedit: & ratione huius pacti & conſpirationis fœderatæ poteſt & ſolet exhibere ſagas etiã abſentes, vt recte Petrus Loyher. l. 2. de ſpectr. c. 5. contra Alciatum diſſeruit Quinimo ſagæ omnes fatentur, eos qui criminis huius ſeu pacti ſunt expertes, & alieni, repræſentare in conuẽtibus ſe non poſſe, quod multis docet, eruditione egregia, nec minori fide, quã dignitate, Treuirenſis Suffraganeus, Petr. Binsfeldius, ſatiſq; manifeſtum eſt pertinere ad diuinã prouidẽtiam, vt in innocẽtes nihil tale perfidia poſſit: ſi vero ad tempus breue aliquãdo con ſimile quid Deus permiſerit: mox ſane dæmonis technas, vt araneorum telas diſijcit, & innocentiam ſartã tectamque tuetur quod legimus de B. Siluano Epiſcopo Nazareno: & de B. Kunegundi (apud Krantzium) ſic diffamata per dæmonum de ſtupro: de multitudine illa dæmonum, qui nocturnũ conuiuium celebrabant, & ſe hoſpitij vicinos atq; vicinas falſis laruis mentiebantur: ſed fraudem D. Germanus patefecit. Facilius Deus permittat eos repræſentare imagines

de conf. ſ. malefic. in fine.

in legenda D. Hiero. ſi fides huic legendæ conſtaret.

in vita S. Germani.

magorum, & eorum, qui aliquando hoc crimine fuerunt irretiti. Non tamen negãdum, abſolute poſſe dæmonem innocentum exhibere formas ſi Deus ſinat, qui cum id ſinit: vel fraudem mox aperit, vt dixi vel propter alia peccata in eorum remiſſionem: vel ad maius meritum, & gloriam ſufferentiæ, id permittit. Vide, Bartol. Spineum quæſt. de ſtrigibus ca. 14. & apolog. 3. cap. 3. Denique poſſunt famam lædere, inſtrumenta maleficij certis locis reponendo, vbi ea innocentes iſti, quos volunt diffamare, putentur abſcondiſſe, vt ſic illi pro maleficis habeantur. Inuenio id feciſſe Mammon dæmonem, obſeſſorem B. Euſtochiæ virginis Patauinæ, quam Deus maioris gratiæ, & gloriæ cauſa toto vitę tempore, quod illa patientiſſime, & ſanctiſſime tranſegit, energumenam eſſe permiſit, & cuius defunctæ corpuſculo inſcriptum indelebili charactere, inuentum, nomen Ieſu fuit. Lege Bernadin. Scardeonium, lib. 2. antiquita. Patauinæ ciuita. claſ. 6. fol. 121. Item poſſunt famam lædere peccata occulta reuelando, vt ſolent energumeni; vel falſo inſimulando, vt tempore Ludouici II. Imperat. fecit quidam in Germania, quod narrant Sidisber. & Vincen. Belluacenſ. & alius dæmon inſimulans de eodem crimine Dorotheum, vt narrat Metaphraſt. apud Surium, Ianuar. 5.

Sigisber. in Chron. Vincen. in ſpecu. hiſt. li. 15. c. 37.

6. Poſſunt exhibere conuiuia, vel phantaſtica plane, vt arbitror fuiſſe Aegyptiorum de quibus apud Origenem Celſus, & Brachmanum, apud Philoſtratum, & Paſetis, apud Suidam, & exhibebat ſuperioribus annis Scotus Parmenſi, ex cuius epulis ſaturi, vt ſibi viſi, conuiuæ, mox fame vera cruciabantur, vel ex veris cibis, quos cum dæmon præbet ſagis, vt plurimum morticina ſunt, mali guſtus, & odoris tetri, nimirum diuina ſapien-

Remig. l. 1. c. 16. ex iudiciarijs confeſſionibus ſagarum.

Digitized by Google

ſapientia, raro permittit vt ſuaues cibos apponat, ne gumijs hæc ſit ad ineſcandum efficax illecebra, ſal vt plurimum deeſt, ſæpe panis, forte an vt diuinis myſterijs orgia inſtituat contraria? nam in veteri teſtamento panes propoſitionis quotidie corã Domino ponebantur, & omnis victima atque oblatio ſaliebatur, nunc etiam baptiſmo ſal miſcetur, & in Euchariſtia paſcimur viuifica Chriſti Domini carne panis ſpeciebus ſiue accidentibus velata, an hæc odij cauſa in ſalem, & panem: Non dubito, ſi Deus ſinat, & ipſe velit: poſſe & ſalem, & panem, & bene ac opipare conditos cibos apponere, raro id facit: non raro iubet inuitatos ſymbolum conferre, & quemque quo veſci volet ſecum adferre: quod ſagæ nonnunquam confeſſæ iudicibus.

Leuit.24. Leuit.2.

Ioann. de Vauls Stapuleti, an. 1597.

7. Quando Deus ſinit, poſſunt captiuos carceribus, & vinculis eripere, motu locali tantum ad hoc opus eſt, & perfractione: quod cum homines valeant, cur non & dæmon? Narratio exſtat de Lupoldo Duce Auſtriæ apud Trithemium digna memoratu.

in Chron. Hirſaug.

Anno Domini 1333. Fridericus Dux Auſtriæ,] qui cõtra Ludouicum Bauarũ Imperator delectus erat, inter Oetingam, & Moludorſum magno prælio victus, & Ludouico traditus, qui in arcem munitam eũ aſſeruandum miſit. Magus interim quidã Lupoldo fratri eius in Auſtria promiſit, ſe ſua arte Fridericum incolumem educturum vnius horæ ſpacio, ſi digna ſibi merces numeraretur. Dux liberaliter promiſit. Ergo dæmon ad Fridericum ablegatus auolat in Bauariam, formaque peregrini aſſumpta, cuſtodiam ingreditur, inquiens: ſi ex captiuitate liberari vis, hunc equum aſcende, & te in Auſtriã ad fratrem tuum Lupoldum incolumem perducam. Cui dux. Quis es tu? ad quem ille: Noli interrogare, quis

A ſim? quia nihil ad rem: ſed aſcende hunc equum, quẽ tibi exhibeo. Hic, cum ducem, alioquin audaciſſimũ, horror inuaſiſſet, & ſigno ſe ſanctæ crucis muniuiſſet: ſpiritus cum nigro equo diſparuit, & vacuus ad mittentem reuerſus eſt: à quo increpatus, quod non adduxiſſet captiuum, ordinem rei geſtæ narrauit.]

De Apollonio ſcribit Philoſtratus
B eum ſe cippo eripuiſſe: & Veſtales Romanorum ſuis creditę precationibus mancipia fugitiua, nondum vrbe egreſſa ſiſtere.

8. Mihi dubiũ non eſt poſſe magicem per dæmones (Dei permiſſu qui *Deus Sabaoth* eſt, & cui placet victoriam largitur) præſtigijs, & induſtria varia, qua (vt & robore) plus cunctis mortalibus pollẽt; et vrbes obſidione
C liberare (vt exẽplo Marcoſano ſup. q. 11. probauimus) & expugnãdas præbere, & in prælijs victorię cauſã eſſe, nõ deſunt exẽpla, nec ratio repugnat: cũ hominibus non raro laus victorię merito adiudicetur. Ollerus magica arte apud Suecos, armis clarus euaſit, adeò vt diuinitatis opinionẽ ſit adeptus, auctore Saxone Grãmatico, qui de Oddone Danico pirata ſic ſcribit.

Plinius li. 28.c.2.

D Abſque carina altũ peragrans, hoſtilia ſæpe nauigia cõcitatis carmine procellis euertit, negotiatoribus infeſtus, clemẽs agreſtibus. Inito cũ Normannis conflictu, ita vi carminũ hoſtilẽ hebetauit aſpectum, vt diſtrictos Danorũ enſes eminus radios iacere putarẽt: comminus vero ne ferrũ quidẽ vagina extractum viſu excipere poterãt: victa quippe fulgore acies præſtigioſæ coruſcationis impatiens erat.]

Saxo. lib. 2. Dan. et lib. 5.

E Similia de Biarmenſibus Olaus, & de Haquino Noruego memorat Saxo: de Bulgaris ita vincentibus Anaſtaſium Cuſpinianus: de Tartarorum contra Polonos memorabili victoria Cromerus his verbis.

Olaus li. 3. c. 19. Saxo lib. 10. in Anaſtaſio li. 8. hiſtor. Pol.

Poloni Tartaros ann. Chriſti 1240.

ad Legnicam commiſſo prælio grauiter vigebant, & fugientibus inſtabãt. Erat in extremo Tartarorum agmine, inter alia ſigna, vexillum inſigne, cuius pictura X. literę figuram præ ſe ferebat: in cuſpide vero figura erat tetra, nigraque, capitis humani barbati. Id vexillum cum ſignifer vehementius quateret, fumum atque nebulam denſiſſimam, & fœdiſſimam exhalabat. Ea nebula non modo aſpectum barbarorum Polonis adimebat, verũ etiam odore teterrimo eos enecabat. Incantationibus id quibuſdam Tartari effecerant: quibus iuxta ariolationibus, diuinationibuſque cæteris, cum alias, tum in bello plurimum vtuntur, ex humanis etiam extis de futuris euentib. coniectari ſoliti. Barbari, vbi Polonos trepidare ſenſerunt, cohortati ſeſe inuicem, impreſſionem in eos faciunt, perturbatiſque ordinibus magnam cædem ediderunt. Tantus eo prælio interfectorum Chriſtianorum numerus fuit, vt ſingulæ auriculæ à Tartaris præciſæ, nouem ingentes ſaccos explerent.]

Scribit Dubrauius, libr. 3. Hiſtor. Boem. in pugna, qua victor Siderius, omnes Lucenſes vt nec vltra progredi, nec retro pedem referre poſſent à ſaga ſuo quemq; loco, ne profugeret, miro ſtupore iniecto affixum. Chinenſes Neomam virginem pro ſancta colunt. de hac ſcribit Gonzalus Mendoza, li. 2. Hiſt. Chinens. c. 2. eam hunc cultum magicis artibus adeptã fuiſſe. Nam cum quidam dux belli, Compo nomine, regis iuſſu claſſem in quandam inſulam ductaret, is nulla vi anchoras ſoluere potuit ad nauigandum. Tandem aduertit nauis chenisco inopinam Noemam aſſidere. Accedit venerabũdus, & opē, cõſiliumque implorat. Illa refert, niſi ſe ductrice Chinenſes victoria non potituros. Vna ergo proficiſcitur, & hoſtes magicis præſtigijs fidẽtes ma- A ioribus præſtringit. Illi oleo in mare fuſo, quaſi claſſis incendio abſumeretur, omnia fictitijs flammis inuoluebant. Noema extinguebat & ſimilia eorum ludibria diſpellebat arte efficaciore: adeo vt cũ omnia incaſſum, conari ſe viderent, victos ſe profeſſi, Campo dediderint. addit Mendoza, & alia nonnulla. Permittit iſta quandoque Deus peccatis profligatorum B exigentibus. Sane perantiqua hæc Magices bellica præſtigiamẽta. Nam legitur apud Diogenianum adagiographum Epheſijs notulas quaſdam, & voces magicas fuiſſe, quibus vtentes in omni certamine victoria potirentur. Et Suidas teſtatur, Mileſium quendam cum Epheſio in Olympijs palæſtra depugnaſſe, nihilque in conflictu potuiſſe: quod Epheſius in talo C patrios illos characteres haberet: quod ſimul ac animaduerſum à iudicibus, ademptas litteras, & Epheſium, qui iam triginta defatigarat, ſuccubuiſſe. Polyænus etiam auctor eſt Chryſamen veneficam, arte ſua, Cnopo victoriam de Erythræis peperiſſe: non tamen carmine, ſed venenatis tauri carminibus furorem hoſtibus immiſiſſe. Sed Francorum exer- D citum Rege Sigeberto ab Hunnis profligatum, carmine obiectis ſpectris memorat. Gregor. Turonenſ. li. 4. hiſt. ca. 28. Vtplurimum Deus non permittit victoriam in dæmonis poteſtate: ſæpe hic etiam ſuos mauult decipere veterator. Sanè Magnentius ſic vana ſpe plenus, vincendum ſe præbuit Conſtantino Imperatori. Sic Ericus ille Rex Sueciæ, ſum- E mus huius cultor vanitatis, poſt tot victorias manus Oſtanis euadere nequiuit. In eadem Suecorum hiſtoria legimus, Hadingum, ab Othino dæmone iuſſum cum Curetibus confligere prælio, profligatum: potione quidem ab eo roboratum, ſed vincere non potuiſſe, donec à ſene quodam

li. 8. Strateg.

Ioan. Magnus li. 17. hiſt. Gott.

quodam

Digitized by Google

quodam exercitus inſtruendi induſtriam aſſequeretur: fallaciſſimoſque dæmones eum plurimis, ac varijs bellorum caſibus expoſuiſſe, nunc victorem efferendo, nunc victum omni ope deſtituendo: ſic tandem ſeipſum ſuſpendio publice necari curaſſe victum mæroris magnitudine. Deinde inter cæteras cauſas cladis magnę, quam Flandri à Francis cæſi, anno. 1302. acceperunt, memorat Meierus lib. 10. Chronic. quod Flandrorum militiæ Imperator Guido Iuliacus, ſortilegos, ac necromanticos ſibi adhibuit, & cacodæmonas adiurauit, & conſuluit. Eandem cauſam Ferdinandi Luſitani, Flandriæ comitis per vxorem, cladi, & captiuitati adſcribunt, matris eius ſortilegium, Gaguinus, & alij Hiſtorici Franci: ſed id reticent Flandri. Sed idem Meierus anno. 1304. de Guidone illo refert iſta: fama eſt deceptum fuiſſe à quodam Necromantico: abs quo artem didiciſſet, qua ille pollicebatur fore eum, quandocumque vellet, in quâlibet magno periculo, inuiſibilem. At ea incantatio nihil ei, hic profuit ad vitæ ſalutem] ad verę, & æternæ mortis, ſupplicium apprime vtilis fuit.

Ioan. Magnus lib. 1.

Pergamenſes etiam olim conati ſe magicis artibus obſidione liberare, irrito conatu operam luſerunt, vt narrat Paulus Diaconus libr. 20. rerum Romanorum. Tempore Leonis Iſauri Maſalmas Princeps Sarracenorum Pergamum nullo negotio occupauit: quamuis ciues freti mago quodam horrendum Diabolo ſacrificium immolaſſent, ſecta prægnante fœmina, & fætu viuo extracto, & in cacabo elixato: & cunctis bellatoribus manus dexteræ manicam tã impio ſacrificio funeſtantibus: auctor Theophanes. Aliud quoque memini ludibrij hac in re exemplum nobile.

In hiſtor. Boem.

Vratilaus Lucenſis Dux (verba A *ſunt Aeneæ Siluij)* Vratilauiæ conditor, bellum contra Gremozislaum Boemiæ Ducem, nepotem ſuum, ſuſceperat: ibi mulierem fuiſſe, tradunt, quæ priuigno, bellum petituro, Vratislaum in pugna cæſurum, maioremque populi partem cum eo interituram prædixit; poſſe tamen euadere iuuenem, ſi ſibi pareret. Adoleſcenti imperata facturum reſpon- B denti, iuſſit: vt primũ, qui obuius fieret, occideret, atque vtraſque aures abſciſſas in pera reconderet: mox gladio inter priores equi pedes cruce in terra facta, & deoſculata, fugam maturaret. Pugna in campo, cui Thuſco nomen eſt, commiſſa, cęſo Vratislao: adoleſcens, qui nouercæ paruerat, domum incolumis effugit: ſed vxorẽ, q̃ valde amabat, interẽptã reperit, carẽ- C tẽ, aurib. pectuſq; confoſſam, ſic quas hoſti amptauerat aures coniugis ſuæ fuiſſe, ſtupens triſtiſque cognouit.]

Digna merces conſultæ de victoria ſagæ, fortaſſis, & vxor venefica fuit, & ſe prælio immiſcuit, quod ſolitæ mulieres Boemæ: vel genus hic maleficij, per imaginem lethalem, in prælio exhibitam, dæmone, interea domi miſeram ijſdem vulne- D ribus mulctante, qua de re libr. quarto diſſerendum. Sed, & Fridericus ille Stuphius, qui ſe Fridericum II. mentiebatur, cum ex magica pecunia bellum pararet: à Rudolfo Habſpurgenſi oppreſſus, captus, & crematus legitur, in Boiorum hiſtor. libro ſeptimo. Quare non minus ſapienter, quam religioſe factum ab Innocentio Pontifice; qui E vocatos ab Ethnicis è Thuſcia magos, & promittentes ſe Romam Alarici obſidione liberaturos, vrbe curauit expelli iudicans capi vrbem præſtare, quam magicis artibus eripi: ſicut ſe Latinam oppidum eripuiſſe gloriabantur. Non diſſimilis prudentia, ſed iuſtitiæ diſtrictior

Sozome. lib. 9. ca. 7. & Soſymus lib. 5.

~v'tio fuit in Allobrogum Comite. A
Comitatus iſte ducem Andegauenſem ſimul caſtrum Oui, quod Neapoli munitiſſimum, vndiq; ſe mari alluebatur, à Duce accerſitus conſilij gratia, num oblatio cuiuſdam acceptanda, necne? Magus iſte erat, & gloriabatur ſe hanc ipſam arcem artibus ſuis Carolo Pacifico, (qui in eam tũ ſe receperat) in manus dediſſe, paratum eadem techna Andegauenſibus B
arcem tradere. præſtigijs ſe ex nube denſata pontem exſtructurum, & à continente, in murorum arcis ſummitatem perducturum; ſic metu propugnatores ad deditionem prius à ſe compulſos fuiſſe, cauerent tantum milites, qui ponte tranſituri: ne, vel manu, vel brachijs, vel tibijs, aut armis crucis, vllum ſignum conformarent: tum enim pontem illum, cum tranſeuntium interitu, fumi inſtar C
diſſipandum. Comes ijs intellectis, Ducem orauit, vti Magus ad ipſum mitteretur, de re tota cum certiorem facturus. Venit miſer, & eadem Comiti narrat, ſponderque. Contra Comes, *Numquam ſe commiſſurum, vt tam ſtrenuis militibus, veteranisque belli ducibus exprobetur, Carolum Pacificum ab ijs, ſine vetitis arti*- D
bus, infirmaque tanta, debellari, non potuiſſe. ſibi ſpem in Deo, & virtute collocatam. Simul magnum carnifici traditum capite feriri iuſſit.] Accidere hæc anno 1383.

Froiſſardus lib. 9. cap. 7.

Nonum ſit de dignitatibus, & honoribus, ad quos promoueri quem arte Magica, multa ſunt, quæ ſuadeant. Primo proferuntur Pontifices Romani, quos ad Apoſtolici culmi- E
nis apicem ſic aſcendiſſe tradunt varij hiſtorici. nempe Martinum II. Benedictum IX. Ioan. XXI. & XXII. Silueſtrum II. & Gregorium VII. Sed reſpondeo de Martino II. dici malis artibus ad Pontificatum perueniſſe, ſed à Pontificum oſoribus:

Vicent. Bẽſio, Simonetta, Platina, & Nauclr.

nec neceſſe malas artes de magicis accipi mala eſt ars, ambitus: mala, calumniæ: mala ſimonia huiuſmodi. Silueſt. II. ſummus fuit geometra, & de arte illa librum ſcripſit: qui m. ſcilicet habetur, in bibliotheca Farmeſiana: Philoſophiæ quoque peritiſſimus, ſæculo tam inerudito, vt philoſophi, ac geometræ pro magis haberentur: à vulgi igitur errore multiplex de illo fabula fuit, per Martinum Ciſtercienſem, & Calfridum incaute diſperſa. De vtroque Ioanne, & Benedicto, & Gregorio, quæ ſparſa feruntur; in ſciſmaticorum Imperatorum eius temporis gratiã, fuiſſe diſſeminata, nihil dubitãdum, Benno quidem ille Cardinalis, hoſtis dum vixit fuit iuratus Gregorij, & librum ſuum referſit tot impudentiſſimis mendacijs: vt, vel voluiſſe videatur animi cauſa Pontificis peſſimi ideam exprimere, ſicut in Cyro Xenophon optimi Regis; vel ſane, liber ab hæretico quopiam patrum memoria, nomine Bennonis, fuerit conſcriptus; ſane ipſi ſcriptores, qui Gregorij tempore vixerunt, aperte illi contradicunt, vt Onufrius, & Bellarminus docuere: Nec crediderim, Deum vnquam permiſſurum, vt ſedes Apoſtolica magico inſeſſore contaminarentur. Secundo igitur alia quædam exempla proferuntur: vt Theophili, qui Vicedomini dignitatem dæmonis auxilio recuperauit, & ſimilia. Nec mirandum poſſe magicas artes, quod ſæpe poteſt ambitus, ſymonia & ſimiles corruptelæ: id enim tum ſuccedit, quando Deus permittit: qui cum permittit, vel maturam ſceleratorum vltionem, vel diuini cultus augmentum, vel aliud bonum inde ſolet elicere. Ipſe quidem Diabolus, vt plurimum magos decipit, inani dignitatis, Principatuſve ſpe, & pro ſceptro palum, pro corona rogum vrendis largitur. De Stuphio

Onufrius quinque libris nondũ editis, & ad Platinã addi. Rob. Bell. in tom. 1. li. 4. de Ro. Pon. c. 13. Sigibert. in Chron.

phio illo, narrant Annales Boiorum: de Barone de Rais Britanno, Monſtreletus, lib. 2. Hiſtor. ca. 248. de duce Aurelianenſi fuſe Meierus lib. 13. Prorſus vero ridiculum eſt, quod auctor ille nugiuendulus ארבעה אל narrat Iudæum quendam Magum arte ſua effeciſſe: vt vltimus Rex Italus Neapolitano regno deiectus fuerit, & nullus Italicæ nationis in æternum illic queat imperare: nec eſſe remedium; niſi Magus ille ab alio potentiore euocatus, cogatur factum recantare. (Sic mendaciſſ. ille ſcribit aphoriſ. 35.) quo nihil dici poteſt inanius, aut ſtultius. Nec poſitum à me niſi, vt vanitas Magorum cunctis appareat.

10. Quod de dignitatibus, idem iudicium eſt de veris diuitijs, & theſauris: poſſe dæmonem, ſi velit, & Deus permittat: non ſolere, niſi rariſſime varias ob cauſas. Nam quod Pſellus ſcribit, *nihil eorum, quæ diabolus promittit ex ſe præſtare illum poſſe, ſed viſu tantum inania ſuis cultoribus præbere*. Id ſi de eo, quod facere ſolet loquitur, verum: ſi de eo, quod poteſt, falſum. Quod etiam à viro Cl. traditum; non poſſe dæmonem, Deo permittente, (hoc enim ſupponitur) vllam veram, ac germanam pecuniæ materiam producere, nec veram formam dare: hoc diſtinctione fulciendum eſt, cum enim forma pecuniæ ſit inſcriptio numiſmatis, quæ eſt mere artificialis: nihil dubitandum, quin aurea, & argentea numiſmata, qualia volet, diabolus cudere poſſit. Materiam quoque numiſmatis, ſcilicet corpus mixtum metallicum, poteſt producere, applicando actiua paſſiuis per modum naturalis, & artificioſæ productionis, ſic enim poteſt producere inſecta viuentia, quæ metallis omnibus ſunt perfectiora. Neque tamen hæc productio eſt vocanda creatio. Per veram namque creationem nequit Diabolus nummi materiam gignere, quia vera creatio eſt pecuniæ ex nihilo productio, quæ eſt opus omnipotentiæ ſoli Deo propriæ. Vnde communiter Theologi, contra Platonicos, Simonianos, & Auicennam, docent non potuiſſe Deum per angelos mundum creare, vt per cauſas efficientes inſtrumentales, quæ effectum immediate, attingant ad morem cauſarum phyſicarum; nam quod per cauſas efficientes inſtrumentales inter cauſarum moralium pertingentes ad effectum (ſicut, in vltimo iudicio, ad angelica tubæ ſonum mortui ſuſcitabuntur) id per angelos Deus poſſit, mihi quidem longe probabilius apparet. Quare poſſet Deus abſoluta potentia permittere, vt, diabolo quidpiam agente, vel dicente, per creationem aurum, de nouo gigneretur: ſed re vera tunc Dei permiſſio ac voluntas foret cauſa efficiens principalis, ad effectum per modum cauſæ naturalis immediate pertingens: diabolus vero tantum foret morale creationis huius inſtrumentum. Nec arbitror, ſi rem ſpectes, hæc negari poſſe, ſi loquendi modum obijcias, nolo λογομαχεῖν. Idem probatur, quia dæmon nouit omnes theſauros abſconditos, & in mari ſubmerſas diuitias, auri, atq; argẽti fodinas, vnionũ, & gemmarum ſtabula; & inde poſſet, nemine valente aut audente reſiſtere, quæ vellet, ſumere: longe quoque vafrius & occultius poteſt ex cuiuſuis ſcrinio, vel ſacciperio nummos ſubducere, quã quiſquam mortaliũ: quare cum furunculi, & crumenilegi id ſæpe faciant, procul dubio poterit, & ipſe. Quod confirmant exempla variorũ, quibus dicitur pecunias dæmon ſuppeditaſſe. Dãnauderius quidẽ, de pecuniæ vituperio differẽs, quatuor exempla cõmemorat, quæ legi illic poterunt,

c. de collationib. auri, & virtutis.

Iudic. Dãhauderio, in Mora. promptuario. c. de pecuniæ vituperio.

Digitized by Google

Stuphius (quem dixi) magicis pecunijs exercitum ſtipendiauit. Nihilominus addo, poſſe quidem Diabolũ ſuos ditare, ſi Deus permitteret, & ille vellet: item ſi Deus iuberet, & ipſe nollet. (inuitus enim Deo cogeretur obedire,) ſed nec, niſi raro id dæmon vult, nec Deus vnquam iubet, permittit vero non niſi rariſſime. Ipſum nolle patet: quia videmus eum ſuos plerumque ludificari, & licet paucis aliquando paucas, & veras largiatur pecunias, vt Treuiris fecerat Doctori Vlaet: tamen, vt plurimum decipit inani ſpe, ac ſpecie, quod multis exemplis confirmat Regius teſtis oculatus, lib. primo demonolatr. cap. 4. his verbis: Semel armẽtaria Duzæ 1. Kal. Octobr. 1586. accepta à dæmone, vt ſibi videbatur, pecunia, geſtiens domum propere redijt, eam, vt numeret: ſed excuſſo ſacco, nihil niſi teſtas, & carbones reperit. Catharina Metenſis Duzæ prid. non. Nouembr. 1686. ſuccerdam: Claudia Morelia Serræ, 3. Non. Dece. 1585. Benedictus Drigens Haracuriæ 18. Kald. Ian. Dominica Petronina Pangæi. 13. Kal. Nouembr. 1586. ac pleripue alij, arborum folia. Ioanna à Banno Manerij. 3. Nou. Iul. 1585. cum nummum aureum charta inuolutum, in via reperiſſet, vti dæmon euentum prædixerat, atque eum marito cupidè oſtentaret: aduertit tandem, non ſine pudore, pro auro nactam ſe calculum ferrugineum, qui etiam contactu primo facile in fruſtra diſſiliret. Vna Catherina Ruffa Valleç ad Moſellam. 5. Kal. Auguſt. 1587. agnoſcit nummos ſe tres ſemel ab eo ſine fraude accepiſſe. Hæc ille omnia ex actis iudiciarijs ſe iudice exceptis, cuius exempla libens vſurpo, quia fide publica notariorum, qui iudicijs interfuere ſunt conteſtata. Sic fert fama Fauſtum, & Agrippam Magos, A cum iter facerent, ſolitos nummos ad oculum ſinceros in diuerſorijs numerare; quos, qui receperant, poſt pauculos dies cornuum fruſtra, vel ſcruta viliſſima reperiebant. Sic cuidam infauſtæ, licet nobili, matronæ Moſellanæ; quæ ob crimen ſortiariũ, paucis ab hinc annis, apud aquas Confluentes flammis tradita, fiſcellam dederat plenam ſcutatis, vt apparebat: B illa repoſuit in arcam: verum cum vti voluit, loco numiſmatum fimum reperit equinum. Alia huiuſmodi narratur compluria, gaudet enim decipere, & ad iracundiam homines irritare. Laurent. Ananias, cur nolit, cauſam reddit aliam; malos genios eſſe deditos auaritiæ, & theſauros ac pecunias huiuſmodi aſſeruare Antichriſto, filio perditionis, C vt ei ad ſumptum ſufficiant; idque dæmonem ariolo cuidam reſpondiſſe, quamuis autem dæmoni, vt mendaci, minime credendum; res tamen à vero parum abhorret. Certior tamẽ cauſa, Deum id nec iubere vnquam, (quia non cooperatur ad malum) nec niſi rarò permittere, cur alioqui videamus hoc hominum genere, quibus tam ſplendidè diuitias, digni D tates, gratiam principum pollicetur dæmon: nihil eſſe vilius, egenius, abiectius, odioſius? ſi antè diuites erant depauperantur: ſi pauperes, nunquam ditantur. Lucianus refert Apollonium arte ſua theſauros ſolitum quærere: ſed nec Lucianus; nec Philoſtratus teſtantur, vnquam eum conſecutum quidquam, vnde caput vnctius referret. Pertinet hoc etiam ad E diuinam prouidentiam, & probam mundi atque Eccleſiæ militantis gubernationem; quæ in nimis euidens, eam ob cauſam, diſcrimen deduceretur, quod allicerentur in exitium veris opulentijs, cùm innumerati falſis allicerentur? ſi diabolus poſſet arbitratu ſuo, quos vellet ditare: quę eſt mor-

lib. 2. de nat. dæm.

in Alexan.

Digitized by Google

mortalium ferè cunctorum auri ſacra fames, valde metuendum foret, ne ad dæmonolatriam homines ferè omnes adigeret, maximè eos, qui à recta fide deuiarunt. Impijs etiam hac ratione diabolus pecuniam, belli neruum, ſuppeditaret, quare facile pios opprimerent, niſi Deus miraculo nouo ſubueniret. Merito itaque dibidi homines poteſtatem atque arbitrium Deus ſibi reſeruauit.

Omnia dat Dominus, nec habet inde minus.

Dei eſt terra, & plenitudo eius, ipſe aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione, ipſe dat cuique, & nō improperat, in ſiniſtra eius diuitia & gloria. Ipſe malos ditat, vt eius bonitatem agnoſcant, & conuertantur, vel ſaltem, vt aliqua eorum bona opera compenſet, quod de Cyro, & Nabuchodonoſor conſtat. ditat in bonos, vt rectè vtantur, & in opera miſericordiæ expendant. Diabolus de ſuo quod det nōn habet, [& reuera maleficos Vatiniano proſequitur odio, tantumque blanditur, vt decipiat, & vt ad æterna perducat ſupplicia, quod vt citius obtineat, non raro ipſemet prodit conturbenales, & iudici, quaſi in manum tradit. gaudet enim hominum, (quos odit, vt imaginem Dei) miſeriis, calamitate, & interitu. Hinc fit vt videamus eum homines lactare vana inueniendorum theſaurorum ſpe, & cum quærere, contra humanas etiam leges, perſuaſerit, tum eos vel metu examinet, vel crudeliter præfocet. Andræ. Theuerus narrat ab oculato teſte acceptum, de Græculo quodam Macriano, eum dum in Paro inſula theſaurum quæreret, à terra abſortum. Similia quędam in Anaſtaſio refert Cedrenus, & alij plures alia, vnum adſcribam admiratione non indignum: Circa annū Chriſti. 1520. *Baſileæ quidam ſartor ingenio ſimplex,*] voce balbus, incertum, qua arte cryptam illam, quę Auguſtæ Rauracorum patet ingreſſus, & vlterius quàm vlli alij vnquam potuerāt progreſſus, miranda quædam ſpectra referebat. Cereo conſecrato accenſo in cryptam deſcendens, primo per ferrem portam ſe tranſiuiſſe aiebat, inde ex vna concameratione in aliam, atque etiam in hortos pulcherrimè virentes. In medio aulam magnificè ornatam ſpectari, & virginem formoſiſſimam puberenus, aureo diademate caput cinctam, crinibus ſolutis, inferne in horridum ſerpentem deſinentem, à qua manu ad ſcrinium ferreum deductus fuerit, ſcrinio duos moloſſos nigros incubare, & terribili latratu accedentes arcere. At virginem minabundæ ſimilem eos compeſcere. Tum clauium faſce, quem collo alligatum geſtaret, ſoluto, arcam recludere, & omnis generis numiſmata, aurea, argentea, ærea depromere. Quorum non pauca liberalitate virginis ex ipſa crypta ſe retuliſſe oſtendebat. Addebat virginem narrare ſolitam diris imprecationibus, ſeſe, cum regio eſſet orta ſtemmate, iam olim deuotam, in tale mōſtrum mutatam fuiſſe, neque aliam ſalutis recuperandæ rationem ſupereſſe, quā ſi ab illibata pudoris adoleſcente ter deoſculata fuiſſet, tunc enim formam priſtinam ſibi reſtitutum iri, & dotis nomine theſaurum omnem, qui eo loci lateret, liberatori ceſſurum. Affirmabat quin etiam bis ſeſe virginem deoſculatum, bis tam horribiles geſtus in ea prę gaudio ſperatę liberationis obſeruaſſe, vt ſibi, nè viuus ab ea diſcerperetur, metuendum fuerit. A quibuſdam nepotibus in ganeum deductus, nunquam poſtea aditum ad cryptam inuenire potuit nedum ingredi.

Quis non deprehēdit illuſionem? iuuenis ille mentis non benè compos,

Margin notes: l.prima.C. de theſ. — l.8. Coſino gr.c.1. — Stumph in Chro.Helu.

Marginal letters: A, B, C, D, E

pos, vel magis, illa de genere Lamiarum, dęmon. oſculum petebat deuoratura poſt tertium, non permiſit Deus, canes illi duo: alij dæmones vel veri vel fictitij theſauri cuſtodes, numiſmata quædam fortè vera, & Deo permittente data. Poſt annos aliquot alius ciuis Baſileēſis eandem cryptam ingreſſus, vt familię ſuę paupertatem leuaret, nihil præter cadauerum humanorum oſſa inuenit, & ſubitò correptus horrore, feſtinus egreſſus, intēperijs actus fuit, donec tertia poſt die miſerè interiret. Paucos ante annos quidam Prior Margallinæ cum duobus ſocijs foſſam quandam in ſpelunca Regis Salai prope Puteolos theſaurorum cauſa ingreſſus, miſere interijt nec amplius viſus, vt narrat Vallamontius lib. 1. Itinerarij ſui c. 23. Andr. Cæſalpinus, in ſua Dæmonum inueſtigatione c. 12. ſcribit, quibus hæc confirmantur.

Idem Stũpius ſupr. & Rhenã, li. 3. Germ.

Theſaurum quidem (inquit) indagatores per magicas facultates multos nouimus, ſed qui aſſecuti fuerint compertum non habeo: Piſis tentauerunt quidam noſtris temporibus effodere, ſed rei difficultate victi ab opere ceſſarunt. Tandem anno elapſo locum, in quo Neronis ędificia extitiſſe ferunt, hodie autem ſacris virginibus dicatum, effodere cœperunt, vbi erat ingens pini arbor, ſed à dæmonibus adeò infeſtati ſunt, vt præ timore ab incepto deſiſtere coacti fuerint, quo tempore multę ex virginibus locum habitantibus à dęmone obſeſſę ſunt.]

Quid mirum, ſi hanc theſauri illicitam ſcrutationem in ſuo ſolo fieri permiſerant? in hoc mundo pęnam Deus inflixit, vt in alia vita parceret. Nemo (mea ſententia) prudentius aut verius hac de re tota diſſeruit; Paulo Grillando, lib. de ſortileg. q. 3. n. 12. quamobrem conducibile reor, eius verba vobis tranſcribere:

Arte huiuſmodi iactant, ſe poſſe inuenire theſauros in locis valde remotis, & ſubterraneis abſconditos, & quandoque inducunt homines in talem inſaniam, vt foueas quàm ingentes conficiant pro inuenienda theſauris huiuſmodi, & iſta videtur mihi, quod ſit vna ex turpioribus illuſionibus, quas dæmon homini faciat, quia in rei veritate nunquam legi, vidi, nec audiui quemquam ex necromanticis, magicis, aut ſortilegis huiuſmodi aliquos vnquam inueniſſe theſauros, aut alias aurum, vel argentũ: ſed quamplures vidi huic operi incumbentes, qui mirabiliter conati ſunt, velle experiri, qui poſt multos labores, & diabolicas obſeruantias, demum nihil viderunt, nec inuenerunt, niſi terram. Et ratio eſt, quia Deus non permittit, nec vult dæmonem poſſe theſaurizare, quia alias ſequeretur, quod iſti Magici, Necromantici, ac cęteri diabolicæ fidei profeſſores, eſſent cæteris Chriſti fidelibus ditiores ac pręſtantiores, ac quāplures reperirentur, ex ipſis Chriſti fidelibus, qui animo ditādi proſequerentur illos, nec curarent Chriſtianā ipſam protegere fidem, vt magno theſauro abundarent, & venerarentur ab omnibus. Quinimo videmus hodie totum oppoſitum, quod iſti ſortilegi, magi, necromantici, & ſimiles ſunt cæteris *Chriſti* fidelibus pauperiores, ſordidiores, & viliores, & in hoc mundo, Deo permittente, calamitoſam vitam communiter peragunt, demum vero infelici morte pereunt, & æterni ignis incendio cruciantur. vt in c. firmiſſime. extr. de hęret. & c. nec mirum. 26. q. 5. Et ea argutia, qua dæmon illos decipit, eadē, & ſimilib. promiſſionib. ipſi nos decipere ſtudent, ſed non capiũt, niſi aliquos, qui ſũt ſimplicis cognitionis, & carent intellectu, & ratione, vel qui

ſunt

ſunt nimiũ crudeli, & curioſi, qui aui- A
ditate quadam impudenter appetũt
ſcire ea, quæ nulla ratione, aut hone-
ſta cauſa competit ſibi inueſtigare, d.
cap. nec mirum §. auguria. verſic. po-
tentis.

Hactenus Grillandus. Melinden-
ſes Indos inuenio ſolitos merces, qua-
rum iactum fecerunt, conari incan-
tationibus è pelagi fundo extrahere,
quo euentu neſcio. Lege Caſtanne- B
dam, lib. 1. Hiſtor. Indica cap. 30. per-
mittente Deo nonnunquam Diabo-
lus merces effert, vt eos in ſua ſuper-
ſtitione roboret: non permittente,
nequit, & culpam in aliquot erratum
incantantium conijcit. Notandum
etiam hac in re: quoſdam dici theſau-
ros inueniſſe magicis artibus: qui id
conſecuti ſolerti, atque ſagaci conie-
ctura, vt Sarracenus ille, tēpore Gui- C
ſcardi Normanni in Apulia, cuius fa-
ctum Magiæ Platina, & Collenucius,
ſed prudentiæ melius adſcribit Pe-
trarcha, pro quo ſententiam feret,
quiſquis rem iuſta lance trutinarit.
Claudat hoc caput Carolus V. fortiſ-
ſimus, & religioſiſſimus Imper. qui
iure optimo Cornelium Agrippam,
& duos alios nobiles, aula & regnis
ſuis exulare iuſſit: eò quod illi the- D
ſaurorum, per artem magicam, ſpem
obtuliſſent. Benè tibi ſit, & ſtemma-
ti tuo Carole: tu quidem beatitudi-
ne iã frueris: viuet, vincetq; poſteri-
tas tua: quamdiu Catholicam
fidem tuebuntur, & ab im-
pijs curioſisque arti-
bus abhorrebunt.
Huc ſi de-
uol- E
uantur: quam virtute,
tam fortuna tibi ſunt
diſſimiles fu-
turi.

Platina in Leon. Collenu. in hiſto. Nebol. & Boſini in Hungarica, Petrarcha in Exempl. c. de Prudentia.

QVÆSTIO XIII.

*An magi valeant incantare ani-
malia bruta?*

DE ſerpentibus, id non poetę tan
tum, ſed & Chriſtiani credide-
re. Poetas laudaui ſup. q. 9. pleroſque
Virgilium, Ouidium, Nemeſianum,
ijs nunc accedant Lucilius in Satyr.
libro 20.

----Marſis colubras
Diſrumpit cantu, venas cùm extende-
rit omnes.

Horatius Epod.

Capitiq; Marſa diſſilire nenia,

Ouidius de medicamine facili.

Et media Marſis findantur cantibus
angues.

Sopire cantu tradidit Maro lib. 7.

Item P. Silius Italicus.

----Serpentes diro exarmare veneno
Doctus Atyr, tactuq; graues ſopi-
re chelydros.

& Seneca, qui fuſiùs deſcribit Med.
act. 4.

----Triſte laua complicans ſacrum
manu
Peſtes vocat quaſcunque feruentis
creat
Arena Libya, quaſque perpetua niue
Taurus coercet frigore Arctoo rigens,
Et omne monſtrum. tracta magicis
cantibus
Squamnea latebris turba deſertis
adeſt.
Hic fera ſerpens corpus immenſum
trahit,
Trifidamque linguam exſertat, &
quærens quibus
Mortifera veniat: carmine audito,
ſtupet,
Tumidumque nodis corpus aggeſtis
plicat,
Cogitq; in orbes. Manilius lib. 5.
Non inimica facit ſerpentum membra
creatis.

Acci-

Digitized by Google

Accipient ſenibuſque ſuis pepl oque
fluentis,
Oſculaque horrendis iungent impune
venenis.

Sic enim legenda hæc carmina. *Senibuſque*, rectè eſt in Gemblacenſim, ſcilicet ſicut enim veteres, *Vergilium*, & *Virgilium*, ſic *ſenus*, & *ſinus*, ſcripſere. Nonne ſequitur apud eundem Manilium?

Et ſenibus vires ſumit, fluctumque
figurat.

Viderint critici, cur iſta corrumpant, redeo ad inſtitutum. Quæ dixi ea confirmat fuſius idem poſtea, agẽs de natis ſub vrſæ ſigno, idem confirmat, quod legi in noſtrorum hominum annuis litteris Peruanis, datis anno 1591. viperæ innoxiam cõtrectationem in Magorum Indicorum ludibris, ad miraculum fortè B. Pauli eleuandum a dæmone excogitatam, id ita narrat in collectan. ſuis Spitillus.

Celebrant,] & feſtum aliud ſuperiore non minus ſuperſtitioſum. Puerum decora facie, & qui toto caſtello formoſiſſimus habetur, cubiculo includunt, eique tamdiu ieiunium imperant, dum excreſcant capilli, tum Magi præſtigiatores cum ſenioribus eductum, veluti applicatione quadã, in ædes amici alicuius arctiſſime illi iuncti deducunt, vbi vetulæ puerum quærula voce lamentantur, & plebs, quæ interea cogitur, & conuenit, paulatim pueri capillos præſcindit, oblato in ſingula capita anſere vno cocto. Altera die Magus iuniores ad venandas feras mittit, alios vt feſtum opportunum apparent ablegat. puellis, vt bonum vinum excoquãt imperat, Senioribus muſica, vt inſtrumenta componant, & ex ea hora eadem pulſare incipiunt, atque ab eo tempore, qui eas in res a Mago emiſſi ſunt, libere furari poſſunt, quidquid extra cuiuſuis domum repererint. Inuitant

A populos, vicinos, vt varijs armis inſtructi ad feſtum conueniant. Puer feſti tempore coronatus, altera manu telo inſtructa, altera vipera viua dependente, poſitam in loco quodã ornatiſſimo ſedem occupat, vnde facile colligitur dæmonis eſſe artes, cum a vipera non mordeatur. Corpori etiam pueri plures aliæ viperæ mortuæ alligatæ ſunt. Quæ venatione apprehendit iuuentus, cum coctis, & B aſſis anſeribus, repoſita ſunt ad vnum pueri latus: alterum claudit bona vini quantitas. Poſteaquam milites ad feſtum vocati, militari quodam ordine, & delectu, ingreſſi ſunt, & viperam adorarunt, ad puerum accedunt vinum illi proximum ebibunt, & præparatas, pueroque adhærẽtes epulas ſumunt: tum ad adorandam rurC ſus viperam regrediuntur, eundemq; cibum, & potum repetunt, totoſque tres dies hac ratione abſumunt, quibus euolutis viperam necant. Ex in fæminæ (quæ toto feſti tẽpore clauſę domi hærebant (egrediuntur clamantes: Victoria. In celebritate huiuſmodi frequenter dæmon apparet: ad cohibendum, comeſſandum, feſtoſque dies læte hilariterque agenD dos exhortans.

Sed, & Pet. Chieza ſcribit omnes Andinorum montium vaſtos ſerpentes omnem ferociam, vimque noxialem poſuiſſe vetulę cuiuſdam carminibus olim exarmatos: nunc etiam aſpectu tantum terrere cætera innocuos eſſe. Rurſus idem confirmat indicarum Nauigationũ hiſtoria, hanc enim vim Nigritis Africæ populis tribuit Aloſius Cadamuſtus. Quodque E caput eſt, patribus Chriſtianis id ſa- Nauigat. Ind.c.18.
cræ ſcripturæ loca videtur indicare: dum ea, vt ſonant, accipiunt, & quæ de Marſis veteres tradidere, vt veriſimilia admittunt, DD. Hier. & Baſil. & D. Auguſt. Arnob. quoque Theodoret. Alcymus Beda, & Euthymius. Nec

Digitized by Google

in Pſal. 57. in d. Pſ. 57. Nec in puto iis D. Hilar. repugnare, nam ipſe de dæmone accepit, allegorice, de veris ſerpentibus, patres alij ſenſu litterali: ipſe, de Marſis fabulam putat eatenus, qua vulgus putabat ea, vi carminis contingere, cæteri admittunt eo ſenſu, quem Hilarius negaret, & quem nos retinemus, ad incantationem ſcilicet, vt ad teſſeram, malum genium aduolare, ipſumque ſerpentes, vel exarmare, vel ſopire, vel necare. Docet celebre exemplum magi Saltzburgenſis, qui cum omnes, ad vnum milliare, ſerpentes in quandam foueam cogere niteretur: tandem ab ingenti vno & annoſo, in eum exſiliente, necatus fuit. Nimirum cæteros dæmon eo compulerat: nunc noluit cogere, ſed in magum concitare maluit. Etenim ſi vi carminis cæteri in foueam adacti, eadem ſe in vis in hunc quoque exeruiſſet, idem patet ex ridicula & inepta verborum formula, qua magi vtuntur, quam ſi alij chartis non illeuiſſent, melius curioſis ingenijs conſuluiſſent. Loca ſcripturæ duo ſunt. Apud Dauidem legimus: *Sicut aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis ſapienter*. Naturali ergo inſtinctu noluit vim ſibi ab incantatione inferri poſſe. hoc genus aſpidis tradit Euthymius, *Palamnem*, vocari. Apud Hier. *Ego mittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio.* Hoc eſt qui nequeunt incantari, poſſunt: ergo cæteri. quamquam ne quid diſſimulem, ſenſus poteſt eſſe, adeo lethales fore ſerpentes, vt nequeant eorum morſus ſanari, quam explicationem confirmant LXX. dum vertunt, *ſerpentes mortiferos, quibus non eſt incantatio, & mordebunt vos inſanabiliter.* Melior ergo ad probandum eſt ille locus Dauidis: vt intelligamus, magos vi pacti hæc poſſe in ſerpentes;

Pſ. 57. v. 5. ad hunc locum reſpicit Alcim. lib. 2. c. 15. 8. v. 17.

A non dubito idem poſſe in cæteras belluas: vnde Silius:

Hæc celo non ſau. dus ſœuas mulcere leænas.

Etenim in crocodilos id ſolere piſcatores, docet Villamontius, Itinerarij lib. 3. cap. 12. Veriſimile tamen fateor, quod cenſuit D. Aug. ob fraudem, qua primi parentes à ſerpente decepti, Deum frequentius permittere ſerpentum, quam aliarum ferarum incantationes, & maiorem illorum eſſe cum dæmonibus familiaritatem, non natura, ſed diuina permiſſione quadam. Sane Gritland. quæſt. 8. in fin.

lib. 11. de Geneſi ad litt. c. 28.

Et ego alias (ait) *Vidi Romæ quendam Magum excellentiſſimum.*] Græcum, tempore Hadriani VI. antequã perueniret ad vrbem ipſe pontifex, quod ſolis verbis compreſſerat vires cuiuſdam ferociſſimi tauri, exiſtentis in armento in loco ſiluestri, quem ſic affixum, vt ita dixerim, & humiliatum apprehendit per cornua, & chordula quadam ſatis debili, arte tamen magica fabricata taurum ipſum ligatum, quo voluit adduxit media nocte, circiter quatuor, aut quinque milliaribus, quæ viſa fuerunt per ducentos, & vltra viros.

Sed errat Grillandus, cum putat hæc omnia ipſa verborum potentia effici poſſe, vt ille Magus aſſerebat. quod li. 1. refutatum. Quod in Circenſibus ſoliti incantatione ſuis equis velocitatem, aduerſariorum vero tarditatem, moramque adferre, docent Arnobius, lib. 1. Hier. in vita Hilarionis. Caſſiodorus, lib. 3. epiſtol. 51.

E Quærat aliquis, an vt animos, & ſic & colores ferarum dæmones vere queant immutare? nihil dubitem, quia norunt aquas, quibus id naturaliter perficitur. Ariſtoteles, lib. 3. de Hiſt. anim. cap. 12. teſtis eſt his verbis:

Sunt aquæ multis in locis,] quas cũ

oues

oues biberint, moxque inierint, nigros generant agnos, vt in terra Aſſyritide, agri Chalcidi Thraciæ facit amnis, quem ob nimiam frigiditatem Pſychrum vocant, & in Antandria duo ſunt fluuij, quorum alter candorem, alter nigritiem pecoribus facit. Scamander etiam amnis flauas reddere oues creditur, quamobrem Xanthum pro Scamandro vocatum ab Homero autumant.]

Varro quoque apud Solinum trādidit, in litore maris rubri eſſe fontem, quem ſi oues biberint, mutent vellerum qualitatem, & ante candidas, poſt hauſtum furuo nigreſcere colore. Plura memorant aquarūm miracula, quæ ſi reapſe contigerunt, poſſent circa animantia per quas hęc omnia Magi. pergam addere nonnulla. P. Nazo, lib. 15. Metamorph.

--- Medio tua corniger Ammon.
Vnda die gelida eſt, ortuque obituque caleſcit.
Admotis Athamantis aquis accendere lignum.
Narratur, minimos cum luna receſſerit orbes.
Flumen habent Cicones, quod potum ſaxea reddit
Viſcera, quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis & hinc Sybaris veſtris conterminus oris,
Electro ſimiles faciunt auroque capillos.
Quodque magis mirum. Sunt, qui non corpora tantum,
Verum animos etiam valeant mutare liquores.
Cui non audita eſt obſcœna Salmacis vnda?
Aethiopeſque lacus quos ſi quis faucibus hauſit,
Aut furit; aut patitur mirum grauitate ſoporem.
Clitorio quicumque ſitim de fonte leuarit,
A *Vina fugit, gaudetq; meris abſtemius vndis.*
Hinc fluit effectu diſpar Lynceſtius amnis,
Quem quicumque parum moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat, quam ſi mera vina bibiſſet.

De admirandis Siciliæ aquis multas Thomas Fazellus. primo de cad.
B lib. 1. cap. 5. quod eſt de mirabilibus Siciliæ.

QVÆSTIO XIV.

An poſſint aliqua mixta maxime ſenſibilia producere ſeu gignere arte ſua?

SIt propoſitio prima, *Animalia im-*
C *perfecta, muſcas, vermes, ranas, & huiuſmodi inſecta, & alia quæ ex putrefactione naſcuntur, poſſunt producere celeriter non creando, ſed actiua paſſiuis applicando.* Hęc D. Auguſtin. quem ſchola Theologica ſequitur. Solent autem hęc producere magi ex pacto, per dæmonem actiua paſſiuis applicantem, nam ipſi magi plerumque neſciunt, quo iſta pacto gi-
D gnantur, & cauſa ignorant, vt quando diabolus dat ſagis minutum puluiſculum, cuius in aerem iactu diuerſæ ſpecies locuſtarum, bruchorum, murium, erucarum, & ſimilium animalculorum variæ peſtes, ſtatim naſcuntur, iubet interdum primam, quę obuia plātam ex agro illo, quem vaſtari volunt, euellere, aut gramen perdendę arbori illidere, & alias ta-
E les nęnias adhibere, quę vim nullam habent naturalem. Sic poſſent Magi etiam producere quoſdam anſeres imperfectiores, qui ſoliti gigni ex decidius fructibus arborum in mari putreſcentibus, vel ſane ex lignis nauigiorum putridorum, vt norunt cōtingere Scoti, & Hebridum incolę, quibus,

(D. Aug. li. 3. de Trin. c. 7. D. Bon. & alij in 2. di. 7. Alex. de Hales 2. p. q. 4. D. Th. 1. p. q. 114. art. 4.)

(vide Nic. Remigi. 1. dæmonolatr. c. 21.)

Card. li. 7. de rer. variet. Lobelius in fin. lib. de hist. herbar.

quibus vocantur, *KlaKis. & Bernicles*. Sed an perfecta (quæ vocantur) animalia? probabilius mihi eſt, actiua paſſiuis applicando mihi eſt, actiua paſſiuis applicando non poſſe, quia hæc ex putrefactione naſci non poſſe probabilius, & non niſi ex prolifico parentum ſemine, vel a parente, vel a dæmone incubo matri infuſo prout poſtea dicetur. Poſſet etiam dæmon talia iam producta muliebri vtero includere, & callide inde educta, occulta quapiā clancularij meatus via ipſi cognita, in locis remotis vbi nata videantur fouere, alere, & reſpirare facere: vtpote inter ſaxa, in quibus nō raro imperfecta naſci conſueuerunt, muſcæ, mures, & ſimilia. Hoc omnino crediderim contigiſſe in canibus illis, quorum mentio fit a Guilhelmo Neubrigenſi his verbis: *Dum in quidam lapidicina petra ingens ferramentis finderetur, apparuere duo canes capacem ſui in eadem petra capacitatem replentes abſque omni ſpiraculo* (intell. perceptibili) *videbantur autem eſſe ex eo canum genere, quos leporarios vocant, ſed vultu truces, odore graues, pilorum expertes. Et vnus quidem eorum, vt dicitur, cito deficit. Alterum vero ſtupendæ, vt aiunt, edacitatis Henricus Vintonienſes Epiſcopus diebus plurimis in delicijs habuit.*] lib. 1. Hiſtor. Anglor. c. 28. & ſubdit, in alio lapide inuentum bufonem cathenulam auream circum collum habentem. Cenſeo huic catenulam a dæmone additam, nam ipſe bufo ibidem naſci potuit, vt in carbonarijs fodinis Leodicenſibus ſilices ingentes nonnunquam reperti, intra quos viui bufones conditi, vt in natiuitatis ſuæ cunis, latebant.

Poſſunt etiam dæmones producere quædam inſolita monſtra: quale illud in Braſilia, altum palmos ſeptendecim, tectum corio lacertæ, mammis prætumidis, brachijs leonū, oculis rigentibus, & flammeis, ſcintillantibus, ſimili lingua, qualia forte monſtra, quæ in Saxoniæ ſiluis, ſemihumana facie, capta anno 1240. Niſi fortaſſis illa ſint ex nefario hominum, ac ferarū coitu nata: quæ monſtrorum plurimorum origo indubitata. Sic enim peperit olim bello Marſico Alcippe elephantum: ſic anno 1278. apud Heluetios alia leonem: ſic anno poſtea 1471. quædam Papiæ cattum, Brixiæ canem alia: ſic 1531. mulier Auguſtæ Vindelicorum, eodem partu, enixa primo caput humanū membranis inuolutum, mox ſerpentem bipedem, tertio porcum integrum, & quæ varia huiuſmodi leguntur apud recentiores. Illud ſuperat admirationem reliquorum, quod Caſtanneda retulit, *in Annal. Luſitaniæ*: mulierem ob quoddam crimen in inſulam deſertam naui deportatam: cum ibi expoſita fuiſſet, eam ſimiorum, quibus frequens locus, agmen circumſtetiſſe fremebundum, superueniſſe vnum grandiorem, cui reliqui loco ceſſerint, ab hoc mulierem blande manu captam in antrum ingens abductam, eique cum ipſum, tum cæteros copiam pomorum, nucum, radicumque variarum appoſuiſſe, & nutu, vt veſceretur, inuitaſſe: tādem a fera coactam ad ſtuprum: facinus hoc multis diebus continuatum, adeo, vt duos ex fera liberos ſuſceperit, ita miſeram (quanto mors optabilior.) victitaſſe per annos aliquot: donec Deus miſertus nauim eo Luſitanam detuliſſet: cumque milites in terram aquarum ex proximo ad antrum fonte exſcendiſſent, abeſſetque forte fortuna ſimius: feminam ad inuiſos diu mortales accurriſſe, & accidentem ad pedes ſupplicaſſe, vti ſe facinore, & calamitoſiſſima ſeruitute irent ereptum; adſentientibuſque, & caſum miſerantibus illis, eam cum ipſis nauim adſcendiſſe, ſed ecce tibi

Anan. li. 1. de Nat. dæmon. Lycoſthe. de Prodig.

Alexan. ab Alex. lib. 2. Stumph. Chro, Hel.

Lycoſth. ſupra. Carda. lib. 16. de variet. Lemnium li. 1. de occult. nat. mirac. cap. 3.

tibi ſimium ſuperuenientem, inconditis geſtibus, & fremitibus cõiugem non coniugem reuocantem, vt vidit vela ventis data, concito curſu de liberis vnum matri oſtentat, minatur: ni redeat, in mare præcipitaturũ: nec ſegniter fecit, quod minatus, tum recurrit ad antrum, & eadem velocitate ad litus rediens, oſtentat alterum, minatur, & demergit: ſubſequitur, & ipſe furens, tamque diu nauim natatu inſequitur, donec vndæ natantem vicere. Rem tota Luſitania teſte noriſſimam, & a rege mulierem Vliſſiponæ addictam ignibus, quorũdam precibus uita impertrata lethum cum claustro perpetuo commutaſſe. Miraris Lector? en tibi Saxo Grammaticus, cum duobus Magnis, Vpſalenſibus Epiſcopis: narrant Gothicos reges ex Vrſo, & Virgine nobili originem ducere, & Ioannes de Barros Peguſianos, & Sianitas, Indiæ gentes, a cane, qui cum muliere corpus miſcuerat. Verùm his ego non ſum credulus: qui certus ſum ex homine, & fera verum hominem naſci non poſſe, quia ferinum ſemen perfectionis illius eſt expers, quæ ad tam nobilis animæ domicilium requiritur, quare ſi quid ex tali mixtione naſcatur, mõſtrum id fuerit, non homo. Sequitur enim deterioris ſeminis cõditionem talis fœtus: quare, vt ſummum hominis aliquam ſpeciẽ præbebit. Nec enim crediderim, cenſendum perfectum brutum eius ſpeciei, cuius alteruter parentum, (v. g. ex Luſitana nati, nec ſimij, nec homines erãt) ſed monſtrum quoddam mixtæ ſpeciei, & imperfectæ, vt mulus ex equo, & aſino, thoes ex hyæna, & lupo: quare nec arbitror, ſi commiſceatur ſibi ſimili, vel alteri bruto perfectæ ſpeciei brutum vllum geniturum. Confirmat hanc ſententiam cordati Hiſtorici Petri Chiezæ narratio, qua tradit rupices illos Andinos ſolitos ingenA tibus ſimijs ſe commiſcere, & natõs inde fœtus caput humanum, & pudẽda habere, cætera ſimijs ſimiles eſſe: feros iuxta, ac fœdos, qui non loquantur, ſed terribiliter vlulent, & ab ipſis quoque Indis, pro monſtris haberi. Denique in Prouincia Aulaga mulierem Indã ex cane tria monſtra peperiſſe hæc ille, 1. part. Hiſtor. Peruanæ, cap. 95. Præterea in nõnullis exemplis citatis, imaginatrix vis, & corruptio ſeminis, & ſuperfluorum in vtero humorum copia, ſuam ſibi ſingula partem poſſunt vindicare. Fieri poteſt præterea, vt mulieres harum aliquę de ſtrigũ numero fuerint, & dæmon incubus calidum horum animalium ſemen illis infuderit. cur qui poteſt humano ſic abuti, non poſſit, & ferino? Sanè in illis exẽplis, de Indorum populis, & Gothorum regibus putarim hoc dicendum, quod dæmon in ferarũ talium effigie fœminas compreſſerit, quod eum poſſe docebit ſequens quæſtio. Veriſſimam narrationem his adiungo. In hoc ipſo Belgio fuit nefarius quidam: qui vaccæ ſe commiſcuit. Poſt viſa bos prægnãs, & poſt aliquot menſes edere maſculum fœtum, non vitulum, ſed puerum: adfuere non vnus, deque matris vaccæ cadentem vtero deſpexerunt, leuatumq; de terra nutrici tradiderunt, adoleuit puer, baptizatus, & inſtitutus Chriſtianæ vitæ præceptis, pietati ſe addixit: &, pro patre, ſeriò pęnitentiæ vacat operibus: homo quidem perfectus, ſed qui ſentiat in animo propenſiones vaccinas, paſcendi prata, & herbas ruminandi. Quid de hoc ſentiẽdum? nonne hominem eſſe: planè crediderim, ſed ex vacca matre natum abnuo, quid ergo? Diabolus peccati illius gnarus, & impulſor, mox vaccã prægnãtem fecit videri: cum voluit, alicunde infantem ſurreptum attulit, & vaccæ parturienti, quæ vento grauida

Videte Torquemandam Horti flori di Dial. 1.

lida erat, puerum ſic ſuppoſuit : vt a
vacca fundi videretur. Hinc nata
opinio, & puer perſuaſus ſe vaccæ fi-
lium, matris putatę propéſiones hau-
ſit imaginando. Nam vt verus ho-
mo, ex ſeminis vaccini materia, na-
ſcatur & organica illa diſpoſitio per-
fecta humani corporis, in vaccæ vte-
ro, & vaccinæ animæ calore ac virtu-
te, perficiatur: id philoſophos omnes
mecum arbitror, inter ἀδύνατα, com-
putaturos. Illud vero Manilij, mon-
ſtrorum productionem aſtrorum in
fluxibus, & fato Stoico aſcribentis, ſe-
ctæ eſt deliramentum.

Permiſcet ſæpe ferrarum
Corpora cum membris hominum: non
ſeminis ille
Partus erit, quod enim nobis commune
feriſq;
Quisve in portenti, noxam peccarit
adulter?
Aſtra nouant formas, cœlumque in-
terſerit ora,

Cæterùm Andr. Cæſalpini Para-
doxum: ſine ſemine, bruta perfecta
equos, boues, elephantos, imo &
hominem quoad corpus, ex Solis ca-
lore, & putredine ſola naſci poſſe,
quod multis probare conatur, libro 5.
Peripatetic. Quæſt. quæſtione prima,
vnde ſequeretur arte Magica hęc om
nia produci poſſe applicatione agen-
tium ad patibilia: mihi nondum po-
tui in mentem producere, vt id ve-
rum eſſe, vel ſuſpicer. Qui non igno-
rem, præparationem materiæ ad for-
mas animantium, quæ perfecta nun-
cupatur, dependere a virtute ſemina-
ria, & formatrice: quæ ad perfecti a-
nimalis cõformationem opus habet,
non tamen primarum qualitatum
mixtura, & temperamento, quod a
cœlorum influxu, & ſolis calore reci-
pit, ſed præterea perfecti: animantis
cooperationem exigit, vt cordati om-
A nes Theologi, & Philoſophi fatẽtur,
quos citant Conimbricenſes noſtri,
eruditè hoc commentum refellentes,
in 2. de cœlo cap. 3. quæſt. 6. art. 3. &
4. quos (curioſè lector) ſuadeo tibi
legendos. Illud etiam conſidera, ho-
minem quoad corpus ſic gigni, vel ſi-
bi in his verbis contradicere, vel hoc
tantum dicere, ſic monſtrum gigni
poſſe: imo nec monſtrum quidem:
B quia inanimatum, quæro enim qua
illa humani corporis maſſa anima a-
nimabitur? humana? at hoc eſt de-
lirium Paracelſi, hæreticum, vt alias
oſtendi: ferina? ſed ferarũ anima non
poteſt humanum corpus informare,
quia lõgè alias requirit diſpoſitiones,
longè diſſimiliores, quàm anima bo-
uis, & canis, conſtat tamen corpus ca-
ninum a bouis anima informari non
C poſſe, quale ergo hoc monſtrum, aut
quid futurum?

Certum eſt monſtra naſci aliquan-
do diuina vltione. Docet DocKu-
menſium Friſiorum pœna, ob eorum
Epiſcopum B. Bonifacium cum ſo-
cijs cæſum. *Nam horum Sanctorum*
indignam mortem (ait Kempenſis)
in filios filiorum Deus vindicauit,
vt paſſim ex eorum familijs (quo-
D *rum maiores, tam nefarium ſcelus*
perpetrarunt) in hunc diem videan-
tur in occipite habere, groſſos crines
ſubalbi coloris, in modum caudæ cu-
iuſdam bruti animalis, vt iuſtè di-
xeris,

Sentit adhuc proles, quid commiſe-
re parentes.

Ita Cornel Kempius DoKumenſis,
li. 2. de Orig. Friſior. capitulo 21. Imi-
E temur Samſonem, & caudam caudæ
connectamus, ſcribit Polyd. Virgilius
Hiſtor. Anglor. libro decimotertio, in
hanc ſententiam: eo quod rex Héric.
II. oſtenderet ſeſe infenſum B. Tho-
mæ Cantuar. ſanctum virum, *tam ſic*
vulgo negligi cœpiſſe, contemni, &
odio haberi, vt cum veniſſet aliquando

Strodum : qui vicus ſitus eſt ad ripam Meducia fluminis , quod flumen Roceſtriam alluit : eius loci incolæ cupidi bonum patrem , ita deſpectum ignominia aliqua afficiendi : non dubitarunt amputare caudam equi , quem ille equitaret , ſeipſos perpetuo probro obligantes . Nam poſtea nutu Dei ita accidit , vt omnes ex eo hominum genere , qui id facinus feciſſent , nati ſint inſtar brutorum animalium caudati . Sed ea infamiæ nota iampridem , cum gente illa eorum hominum qui peccarunt , deleta eſt .] Sic Polydorus : cuius vltima clauſula, an in gratiam adficta , an ex vero ? nouit Deus, conuicium certè in gentem totam manauit, & durat inter homines proteruos ; qui, linguæ petulantioris , nihil habent penſi vera an falſa effutiant . Si quid talis dedecoris permaneret , Guilhelmus TooKerus Reginæ ſuæ , etiam huius appendicis demendæ virtutem mirificam tribui ſiſſet. Citra iocum : apud Thom. Cantipratenſem reperio, lib. 2. de Apibus : Nobili cuidam venationis gratia feſtos dies prophananti , ex vxore natam prolem canino rictu , & auribus braccorum (vt vocant) more flaccis, ac dependulis .

QVÆSTIO XV.

An ſint vnquam dæmones incubi , & ſuccubæ , & an ex tali congreſſu proles naſci queat .

AXioma 1. ſit , *Solent malefici, & Lamiæ cum dæmonibus illi quidem ſuccubis : hæ vero incubis, actum Venereum exercere* . Perperam hoc negarunt complures hæretici ; inter quos pars iſta negatiua communior videtur ; ex Catholicis etiam nonnulli : ſed pauci admodum, ex Belgis Philippus Broideu's ex Italis Cardanus, Ponzinibus , & Bapt. a Porta ; ſed horum auctoritas non magna , ſi cum contrarium aſſerentibus eam componas .

Pet. Mar. VVierus , Chytræus , Lercheim. Biermann. Fich. Godelman. & alij.

Additio. ad c. 11. Porri Romani. Vide te hos citatos apud Sixt. Senenſ. lib. 5. Bibl. ſacr. annota. 77. & Pameliū in Error. Tertullia- ni Anno. 1. quib. adde Plethonē lib. de mirabilib. & longæuis. Pererium lib. 3. in Geneſ. diſt. 1.

Placuit enim affirmatio axiomatis adeò multis , vt verendum ſit ne pertinaciæ , & audaciæ ſit ab ijs diſcedere : Communis namque hæc eſt ſententia Patrum , Theologorum, & Philoſophorum doctiorum , & omniū fere ſæculorum, atque nationum experientia comprobata . Vt cæteros taceam voluere Plato, *in Cratylo*, Philoſophus , & verus Synagoga D. Cyprian. D. Iuſtinus Mart. Clemens Alexand. Tertullian. & alij , qui vetuſtiores patres , in eo quod voluerunt dæmones, poſſe cum mulieribus rem habere , optimè ſenſerunt, in eo vero a recentioribus iure reprehenduntur , quod de huiuſmodi concubitu Moſis etiam verba , de filijs Dei, & filiabus Caini receperunt . Solidior ergo adhuc probatio huius ſententiæ deſumitur a D. Hier. in cap. 6. ad Eph. & D. Auguſt. quem communis ſchola Theologorum cum D. Iſidoro ſequitur , & pro eadem pugnat Bulla Innocentij VIII. Pontif. contra maleficos .

Geneſ. 6. art. 2.

Aug. li. 15. de ciu. Dei. c. 23. Iſido. lib. 8. Orig. Al. de Hale. 1. p. q. 68 Th. Bona. Scot. Dur. Gabr. in 2. diſ. 8. Guil. Pariſ. de vniu. pa. vlt. c. 23. Abul. in c. 6. Geneſ. q. 6. & c. 7. Exo. q. 12. Auctor mallei maleficr. Grill. Remig. & alij I. C. cō muniter & ex medicis Simphoriā lib. 2. prax. c. 7 Cęſalp. de dęmon. inueſtigat. c. 16. Condróch. lib.

Probantur hæc ratione, & ſimul explicantur : Dæmones (quod poſtea docebo) poſſunt defunctorum corpora aſſumere , vel de nouo ſibi ex aere , & alijs elementis ad carnis ſimilitudinem palpabilia effingere , ac formare , poſſunt illa pro libito mouere , & calefacere , ſi ergo poſſunt , quem natura non habent ſexum artificioſe exhibere , & vitijs ſpecie fœminea , fœminis ſpecie virorum abuti , & has ſubijcere, & illis ſe ſubiternere , poſſunt etiam aliunde acceptum verum ſemen adferre , & naturalem eius emiſſionem imitari . Poſſunt ergo illa omnia facere, quæ axioma iſtud primum ſupponit,

quod

ſ. de morb. veneſ. c. 10. valeſius de ſacra Phil. c. 8. in prin.

quod cum poſſint, & eos facere doceat experientia, non eſt cur dubitemus.

Axiom. II. *Poteſt etiam ex huiuſmodi concubitu demonis incubi proles naſci.* Maior eſt difficultas huius axiomatis, quæ tamen tollitur, quando benè, & dilucidè tota res explicatur. Sciendum ergo quod poteſt, (præter ea quæ diximus) diabolus ſemen aliũ de acceptum (v.g. in ea, quę ſomnianti viro contingit, illuſione) deferre, & qua eſt agilitate, & naturalium rerum peritia, calorem prolificum in ſemine quãtumuis ille ſubtilis & aereus ſit ac facilè diſſipabilis, conſeruare, & illud denique quo momento mulier ad concipiendum optime diſpoſita, quod eum non latet, tùm illud matrici ſic infundere, vel naturali vi attrahendum exhibere, & muliebri ſemini commiſcere, hanc concluſion. tenuere auctores poſtea citandi.

Axioma. III. *Attamen demones nequeunt, vt ſua & ex propria ſubſtantia, mora animantium, generare.*

Probatur, quia nec dæmones inter ſe vllam habent indiuidui, vel ſpeciei multiplicationem, nec dęmones corpus aereum, vel vllum habent omnino (vt contra Platonicos M. Anton. Natta libro 7. de Deo, fol. 75. docuit, Franciſc. quoque Georg. & Caietan. & tenendum eſt) quare nec in proprio ſuo corpore cõmiſceri poſſunt, (vt optimè docet Perer. d. lib. 8. diſpenſ. 2.) nec vllum ſemen; nedum prolificum, quantumuis tenue, habent (qui fuit error Marci Epheſij, Ioſephi, & fortaſſis Athenagoræ, Tertullian. & vetuſtiorum illorum Patrum.) quomodo proprium ſemen habere poſſint, cum ſemen ſit ſubſtantiæ corporeæ viuentis pars, & reſiduum cibi optime concocti, ex meliorum ſcriptorum ſententia? dæ-

Vide Tira. l. connub.

A mones vero ſunt ſubſtantię incorporeæ, & ideo de ſuo non poſſunt corporeum ſemen præſtare, ſunt etiam expertes animę, vegetantis autem animæ functio eſt naturali calore cibum acceptum concoquere. Ideò certiſſimum eſt hoc axioma, quod auctores præcedentis axiomatis admittunt, & hanc duntaxat concluſionem aſſerere voluerunt, non vero, B precedentem ſecundam negarunt, ſcriptores quidam magni nominis, vt Diuu. Chryſoſtom. & alij, quorum ſententiam retuli, & explicui olim, Comment. in Senecæ Herc. Furent. v. 447.

15. 2. n. 12. Naclãtum de vegetatiua Potentia Theor. 13. Valleſiũ de Sacra. Philoſ. c. 3. Spinoſam. in; Probl.

Chryſ. ho. 22. in Gen. Caſ. collat. 8. c. 21. Phil. adu. hæreſ. Plato in Sympoſ. & forte Scali. ex. rcit. 75.

Quę aduerſarij obijciunt exempla, illuſarum aliquando mulierculãrum, ea nos non refellimus, nec reijcimus, præſertim conteſtata illa mira apud Iaquerium & Martinum Are C latenſ. ſed contendimus ineptè illos hinc inferre, aliquando deluduntur: nunquam ergo id verè contingit, ex particulari affirmatiua inferunt vniuerſalem etiam affirmatiuam, in materia non neceſſaria, quod ineptum eſt.

Iacquet. li. flagelli he. Martin. Arles de ſuperſt. nu. 7.

Dicimus ergo. *Ex concubitu incubi cum muliere aliquando prolem naD ſci poſſe, & tum prolis verum patrem non fore demonem, ſed illum hominem, cuius ſemine dæmon abuſus fuerit.* Negarunt hoc Plutarchus, *in Numa*, Paracelſus hęreticus, Vlric. Molitor, de Pythonicis mulier. capit. vlt. & Nicol. Remig. lib. 1. dęmonolat. c. 6. ſed argumentis fulti leuiculis, non negat, dubitat, duntaxat Bened. Perer. noſter libr. 8. in Geneſ. diſp. 5. Sed E hoc olim affirmarunt Aegyptij teſte Plutarcho, & affirmant communiter Scholaſtici, qui omnes etiam optimi Philoſophi fuere. Probatur manifeſta ratione ex ijs, quę dicta fuere pro explicatione. Secũda Axio. Accedunt plurima exẽpla ab illis, & alijs narrata, quę ſi vera ſunt, haud dubie

D. Th. Hallen. Bona. Scot. Gab. Abul. Gui. ſup. citatis nec nõ Richa. Palud. Vict. Med. Mol. Alf. à Caſtr. Syl. Spina. I caqi c. 6. Mẽdoz. in quo lib. q. 6. ex J. C. Gril. Binſf. Mar. de Arles. Franc. Valeſ. medicus itẽ alij Anſt. Mal. & Nider.

ti Ho.vit: Clem. Ale. Arnob.lib. 5. cótr. ge. & ipſum. Plato. iux. Orig. lib.6. cont. Celſ. Vinc. Bell. l. 21. ſpec. hi. Pol.vir. & alij.

Iornand. de rebus Goth. & Luitpräd. id ope. l.3. c.27. Fontan. in ſu hiſt. ſacra de ſtat. relig.

iuxta has concluſiones explicanda ſunt. Vetuſtas obtrudit ſuos ſemideos, Hercules, Sarpedones, Aeneas, Seruios Tullos, Anglia, Merlinum, Pannonia, Hunnos ex Arlunis ſtrigibus, Gothicis, & Faunis natos. Chieza capit. 27. p. 2. hiſto. Peruſ. ſcribit in Hiſpaniola ſolitum Corcoton dęmonem miſceri mulieribus, & ex eo natos bicornes naſci. Cliuenſium quoq; ducum ſtemma huc retulit Helinandus libro quarto, apud Belluacenſem. Xacam ſuum Iapones talem eſſe volunt, nec deſunt qui Lutherum in hanc claſſem retulerint. Et ante ſexennium, in primario Brabantię opido, punita fuit mulier, quod ex dęmone peperiſſe, & noſtris temporibus id contigiſſe, etiam Ludou. Molina, ex noſtrę Societatis Theologis, prodidit, & complures alij gentium diuerſarum ſcriptores allatis exemplis confirmantur.

Mol. 1. p. q. 50. a. 1. auctor etiam vitę D. B. r. li. n. c. 6. ho. Boet. lib. 8. hi. S. o. Fr. Picus l. de prænotio ne. Pe. Bin. p. 1. de confeſſ. malef. concluſ. 5. Lau. Ananias lib. 4. de nat. dæmon.

Videte nunc quam leuia ſint argumenta, quibus hanc alij ſententiam impugnant, maxime Nic. Remi. quorum primum argum. eſt. Dęmon, & homo ſpecie differunt. ergo ex hac copula ſequi nequit proles. *Reſp.* conſequentiam eſſe nullam, tum quia ex equo, & aſina, & alijs ſpecie diſcrepantibus animalibus muli, thoes', leopardi, pantherę, & alię hybrides, gignuntur, tum quia generatio hic non tribuitur dęmoni, ſed homini, cuius eſt ſemen, vt recte D. Thom. quolibet. 6. art. 8. ad 6. & ideo hic ex homine, hoc ex viro, & femina, naſcitur homo.

2. *argum.* Dęmon eſt expers vitę, & origo mortis. ergo nequit eſſe auctor & origo actus vitalis. *Reſp.* Vim hanc vitalem, non ineſſe dęmoni, ſed ipſi ſemini, ſicut vis calefaciendi non ineſt ſcypho propinanti, ſeu tubo fundenti, ſed ipſi vino. vide D. Tho. ſup. ad 5. & Sprengerum 1. p. Mallei q. 4. ad 2.

A 3. *argumen.* Semen, quod dęmon infundit ſagę fatentur eſſe frigidum, & nullam adferre voluptatem, ſed horrorem potius, quare nec poterit inde generatio conſequi. argumentum hoc fuit Marci Epheſij, apud Pſelum. Confirmat Remigius confeſſione ſagarum, quę faſſę ſunt omnem ſenſum uoluptatis e tali copula abeſſe, imo & ſummum ſe dolorem per- B cipere.

Reſp. cogit argumenti futilitas, quam uellem me plura in re inani, & ſpurca refellenda, inſumere uerba.

Certum ergo uidetur dęmonem, quando vult ſub certi alicuius uiri ſpecie deludere, & non uult ſcire ſe eſſe dęmonem, tūc quam poteſt aptiſſime imitari, quęcunque in ueri uiri & mulieris copula requiruntur, qua- C re neceſſario tunc curat, ut ſi quidem uult generationem ſequi, (quod rariſſime accidit. nec enim ipſe ſua unquam cauſa generationem intendit, qui ſibi ſimile nequit gignere, ſed aliquando duntaxat, in gratiam ſuccubę id operantis, conatur generationem ex alio ſemine) adhibeat neceſſaria ad generationem: quare, & prolificum ſemen quærit, & inuentum D conſeruat, & tanta celeritate perfert, vt vitalis ſpiritus non euaporetur, & quando, ac quale oportet infundit: Quando vero non intendit generationem: tunc infundit aliquid ſeminis inſtar, calidum tamen, ne fraus deprehendatur: ſicque etiam corpus aſſumptum temperat, ne contactu timor, horror, aut aſpernatio adferatur. Sed quando cum illis rem E habet, quæ dæmonem eſſe non ignorant, vt plurimum ſemen fictitium, & frigidum exhibet, ex quo concedimus prolem naſci non poſſe. Deinde conſtat, ſępe eum interrogare ſuccubas: num velint impregnari? quę ſi aſſentiantur, aſſumit verum ſemen aliunde actu carnali de-

ciſum,

Digitized by Google

cisum, vt dixi & docet Sprengerus. Quæritur autem, non tam quid fieri ſoleat, quam quid fieri poſſit. Vnde ad confirmationem quoque argumenti, patet ſolutio: voluptatis ſenſum quando abeſt, abeſſe: vel quia Deus id prohibet prouide, vel quia dæmon vult eum non adeſſe, vt ſic maior ſit peccati fœditas, atque malitia, adeſſe autem poteſt hic ſenſus: ſi Deus non prohibeat, & dæmon velit, eum a ſuccuba percipi: profecto quæ ad delectationem in hac ſpurcitia neceſſaria, hæc omnia dæmonem incubum adhibuiſſe non raro, conſtat exemplis illis, quæ narrant plurima, Sprengerus, Binsfeldius, & Ananias, & potiſſimum vno Sardicenſis ſagæ, & Virginis Hiſpanę nobilis deceptæ, quæ inuenias apud Torquemadam Dialog. 3. & Grilland. quæſtione ſeptima, numero octauo, & nono, idem plurium confeſſione aſſerit Alfonſ. a Caſtro libro primo, de iuſta hæretic. punit. capitulo decimoſexto.

4. *Denique addunt:* haud eſſe credendum, Dominum Deum concurrere ad huiuſmodi actum, aut animam tali corpori ex huiuſmodi coitu nato infundere, & inchoato dæmonis operi coronidem addere. *Reſpondeo* dæmonem, quo ad naturæ operationem, hic duntaxat eſſe inſtrumentum, & applicare ſolummodo agens principale, quod eſt verum ſemen humanum. Deum itaque concurrere ad vltimam diſpoſitionem organici corporis, ab humano ſemine nati: accidentarium vero quid eſſe, & morale duntaxat, peccatum ſagæ, atque dæmonis malitiam. iuuat Deus, vt auctor naturæ naturam, peccato vero, cuius auctor non eſt, non adminiculetur. Si quid huiuſmodi valerent argumenta. ſequeretur, neque ex fornicatione, neque ex adulterio, neque ex inceſtu, proles gigni

A poſſe. Reſpondent diuerſam eſſe rationem: quoniam in his ordo naturæ ſeruatur, non vero in illo dæmonis Hymenæo. Hæc reſponſio friuola eſt: nam etiam in caſu noſtro naturæ ordo, quo ad phyſica generationis præcipua principia, ſeruatur. natura enim duntaxat poſtulat, vt ex viri prolifico ſemine, apte mixto ſemini muliebri, proles naſcatur.

B *Vlt.* Molitor argumentatur, ſecundum Cõciliatorem principium gignendi eſt cor: ergo dæmon illo ſemine non poteſt ad generationem vti: quia deeſt virtus cordialis calorem, vt oportet, temperans. *Reſp.* ſiue a corde, ſiue a cerebro vis gignendi oriatur, ſpiritus genitalis ipſi ſemini eſt implantatus in ipſa ſeminis ab humano corpore deciſione. dæmon vero

C hunc ſpiritum cum calore ſuo tantum conſeruat.

Quid igitur, dicat aliquis, etiamne ex viro incubo, & dæmone ſuccuba liberi naſci poterunt: hoc nec Ægyptij olim concedebant, nec ego crediderim fieri poſſe. Longe enim plura hic requirũtur, vt ad prolis generationem partumque longe plura matres, quam patres ſuppeditant, in conceptione par forte vtriuſ-

D que conatus: poſt, omnia ſolius ſunt matris. requiritur tractus temporis, vt ſemen in corpus organicum commutetur, & abſolutiſſima illa humani corporis architectura perficiatur. requiritur etiam continua vegetantis animæ operatio in fœtu alendo, & alia pene innumera naturæ arcana: quæ omnia vtrum, tam multa, tamdiu dæmon in aſſumpto cor-

E pore queat præſtare, plurimum dubito, & potius arbitrer non poſſe: ſi poſſit, etiam ſuccuba poterit concipere.

Interea, dum quis conuincat hæc illum omnia poſſe, cenſeo, quos legimus matre ſuccuba dæmone na-

tos, vel ſuppoſititios fuiſſe alterius feminæ vero partus, vel ab alio dæmone prolem ementitam, vt nõ raro contingit ad priorem ſuppoſitiui partus fraudem lubens retulerim cum Ioan. Reynardo [libro de peregrina. generis hum. ſerm. de impugna. hom. per diabol.] quod de Pictauorum Comitum ex Meluſina origine referunt fabuloſæ Francorum Hiſtoriæ, item de Andegauenſis familiæ ſtemmate Polydor. Virgil. & alterius cuiuſdam, ex Gaiirido narrat Vincent. Bellou. & quod ex ore ducum Bauariæ, & Saxoniæ acceptum narrat Sabinus: nec admodum diſſimile, quod de nobili Bauaro narrant alij, ei, cum defunctam vxorem ferret impatientius: quadam nocte ſœminam rediſſe, ſeque reſuſcitatam dixiſſe, & marito conuixiſſe, & ex eo liberos ſuſcepiſſe: quodque futurum prædixerat, tandem, conuicijs, & blaſphemijs non ſe abſtinente marito, ſubito muliebri veſte penes illum derelicta, euanuiſſe. Dæmon ſic Nobili huic impoſuit, & aliunde ſubtractos furto liberos ſibi ſuppoſuit. Ad poſterius genus fraudis refero paruulos: quos non ex incubis, ſed per fraudem, quaſi ex ſuccubis dæmonibus natos vulgo *Cambriones* vocant, & ferunt adeo eſſe lacte inſaturabiles, vt, etiam quatuor nutricum rumis exhauſtis, macilenti perſeuerent. ponderoſiſſimi tamen, & tandem poſt aliquot annos euaneſcant. Itali, a continuo vagitu, *Vagiones* appellant: Germani, vt indicent ſuppoſitiuos eſſe, nominant, *Beſchſeltelg*, vel *Bechſelkindt* de his vide Spreng. 2. p. mallei q. 2. c. 7. Guilh. Pariſ. parte vltima, de vniuerſo, capitulo decimoquinto, Anan. libro quarto de natu. dæm. Molitorem de Pythonic. mulier. capitulo 6. Talem arbitror fuiſſe puerum, quem per Galiciã, & Aſturias Hiſpaniæ ante annos decimoquinto. Mendicus quidam, ſumma cum defatigatione humeris baiulabat: cum ex noſtris eum quidam in itinere repertum prope flumen, vt tranſuadaret, miſericordia motus, retro ſe in iumentum ſuſtuliſſet, vix valida beſtia potuit eum in alteram ripam exponere. Paulo poſt mendicus comprehẽſus, fatetur eum puerum, non puerum, ſed diabolum, fuiſſe, qui ſibi promiſiſſet, omnes ſe ad eleemoſynas ei conferendas pellecturum, quamdiu ſic circumferretur habitu pueri morboſi, & faſcijs inuoluti.

1. 12. hiſt. Anal.
Hiſt. l. 3. c. 26.
Not. in Meta mor. Ouid.

His conſentaneum eſt, *poſſe dæmones efficere, vt virgo mente, & corpore permanens, non tamen ſine virili ſemine, concipiat*. Probatur: quia poteſt virgini dormienti, & ignaræ aliunde ſumptum verum, & fœcundum ſemen, ſine congreſſu carnali hymene, alijsve clauſtris virginitatis incorruptis, infundere. Vt autem in partu virginitas conſeruetur, hoc dæmon nequit, cum enim ad hoc vera corporum penetratio requiratur, quæ virtuti diuinæ reſeruatur: id, ſine ſpeciali miraculo, fieri non poteſt. Propterea, cum Caluiniſtæ negant hoc ſeptum virginalis in partu Chriſti Domini clauſum manſiſſe: præcipuam certe miraculi, & veræ virginitatis prærogatiuam tollunt. Exemplum quoque de Bambergenſi puella, quod recitat Oiderius, caute legendum eſt, & de mentis tantum virginitate accipiendum. carnis enim integritatem amiſerat per eandem copulam, qua conceperat. Nec a viro mulier cognoſci poteſt, ſine virginitatis iactura, nec impregnari, niſi cognoſcatur. Scio quid multi ſcriptores narrent de varijs, quæ conceperint duntaxat ex ſemine, quod in balneo, in quo illæ lotæ, prius fuerat effuſum; ſed non credo, & video id etiam negari ab And. Laurentio libro octauo,

Formic. c. 10. l. 5.

hiſtor.

Digitized by Google

hiſtor.anatom.quæſtione vndecima: quia neque virtus attractiua matricis, tam a ſe longe queat vim ex ſerere, neque aqua ſolertiã habet, quam dæmon ſpirituum euaporationem prohibendi, & ſemen illud ſi fœcundum fuiſſet, fundum aquæ petijſſet, non ſupernataſſet. Sic Hebræi fingũt Ben-ſyram ex filia Ieremię Prophetę natum. Sed mentiuntur. Ieremias enim virgo mãſit. Simile refert Auerroës, & de alia Alexan. Magnus de format. hominis capitulo primo. Minus incredibile eſt, quod ſcribit Diuus Thomas, poſſe fortaſſis mulierem, abſque miraculo, & ſalua virginitate omnimoda, concipere: *ſicut* (ait) *dicitur accidiſſe cuidam puellæ iam pubeſcenti, quam propter pudoris cuſtodiam in lecto ſuo pater habebat: qui cum in ſomnio pollueretur, ſemen eius ad matricem filiæ deſcendit, & inde puella concepit.* hoc ſequitur, & à dæmone idem præſtari poſſe, contendit Abulenſis com. in c. 19. Geneſ.

Th. quoli. 6. art. 18.

Item quæri ſcio, an dæmones cum ſagis nonnunquam exerceant prępoſteram libidinem? ſciendum hoc latrunculatoribus. Quidam, vt poſt comp. Theolog. & Antonin. 1. p. ſum. tit. de luxur. Ponzinibius, de Lamijs num. 64. & Benedic. qui hos non citat lib. 2. peccat. ſum. 6. 8. hoc omnino negant: neque id compertum confeſſione Sagarum Hiſpaniæ, Germaniæ, Galliæ: ſed de lamijs Italiæ id quaſi notiſſimum affirmat Silueſter Prieras de Strigomag. & Ananias lib. 4. de nat. dæmon. fol. 148. & etiam, ab illis affirmari fatetur Ponzinibius ſupra. Nimirum nihil adeo ſordidum eſt, quod non [illegible] iſte ſubeat, vt hominum animas certi[illegible] exitio inuoluat, ideo offert cuique, quo illum capi poſſe ſperat. Nec vllum ſcelus eſt, quod fæx illa hominum auerſetur. Poſſunt itaque Iudi-

A ces, etiam de hoc inquirere. Nec ratio vlla eſt, quæ contrarium conuincat. Porro ſciat confeſſarius, tunc videri eſſe duplex crimen mortale, vnum contra genus, alterum extra vas naturale: & ideo grauius peccatum, quam ſi cum dæmone more humano, ac naturali commiſcerentur.

Vltimum in hac quæſtione dubi-B tatio naſcitur, *Vtrum vi magica fieri queat, vt gigantes naſcantur, vel pigmei?* Quoad Gigantes Franc. Valeſius d. cap. 8. affirmat id fieri poſſe: ſi dæmones ſeligant ſemen non qualecunque, ſed plurimum, craſſiſſimum, calidiſſimum, ſpiritibus affluens, & ſeri expers: Id vero eis facile eſſe conquirere, diligendo homines calidos, robuſtos, & abundantes multo C ſemine, quibus ſuccumbant: deinde & mulieres ſimilis conditionis quibus incumbant.

Et vtriſque,] & viris, *inquam*, & fœminis, voluptatem maiorem ſolito afferendo, tanto enim abundantius ſemen emittitur, quanto (*ait*) cum maiori voluptate excernitur: poterant vero illi voluptatem augere, & titillando plurimum, & imaginatio-D ni plurima ad rem facientia repręſentando, plurima enim pars venereorum motuum ab imaginatione fluit. Quo fit, vt religioſi viri, & Deo adeo deditі, vt imaginationem etiam compeſcant, eiuſmodi motus non perſentiſcant. Robuſti ergo, & grandes vt naſcerentur, ita poterant dæmones procurare.]

Hæc ille doctus ſimul Phyſicus, & E Philoſophus, de eo quod fieri potuit præclare, ſed erroneę, quatenus Gigantes illos SS. putat ex dæmonibus incubis, & ſuccubis ita procreatos, quod iam a Theologis improbatum docui. Nos inde ſumamus tantũ, non repugnare hoc dæmonis potentiæ & [illegible]. Nam Gigantes [illegible] im-

pudentis proterniæ ſit negare cum S.S. teſtetur Geneſ. cap. 6. & omnium Gentium Annales ſimilia multa proferant. Diodor. lib. 5. & 9. Plutarch. in Sertorio Philoſtratus, in Heroic. Plin. Solinus, Marian. Scotus, & alij. memini me nonnulla notaſſe *aduerſarÿs in Senecæ Tragedias*: & miror Goropio Becano placuiſſe, tam ardenter in ea, quæ de Antuerpienſi noſtro Gigante narrantur, declamare. Dentis eius magnitudinem ferre non potuit. quid illa tamen, ad maiores molares Siculorum Ciclopum, quos vidit, appendit, penes ſe, inſignis hiſtoricus. Thom. Fazellus; habuit? Non iniucunda, lectio verborum eius opinor futura ciuibus meis, vt hoc antiquitatis patriæ cymelium ſibi ab homine Campinienſi tam facile extorqueri non patiãtur. Prolixa planè res eſt, adſcribam & decerpam breuiter. Ad Erycem montẽ anno 1342. cadauer in antro inuentum portentoſæ magnitudinis, cuius anterior cranij pars aliquot Sicilienſium modiorum capax erat: cuius etiam Bocatius fecerit mentionem lib. 4. de Genealog. Deorum cap. 68. Anno 1516. in Mazareno agro cæmentarios effodiſſe cadauer hominis cubitorum ſtaturæ circiter 20. caput habens dolij inſtar, molares dentes ſingulos, vnciarum 5. pondus æquaſſe, quos (ait) ſe vidiſſe. Penes ſe alios eſſe non paucos, Melilis effoſſorum gigantum, dentes, quaternarum vnciarum: habere quoque ſe os humeri latiſſimum, & penè monſtruoſum alterius gigantis Hyccarenſis. Duos ſibi molares alios, 4. ſingulos vnciarum, datos à Simeone Pigliono, cadaueris 18. cubitorum propè Panormum, anno 1547. Sequenti anno ibid. à Geor. Adorno cadauer aliud, cubitorum 20. repertum. Iatraſis anno 1550. inuentum cadauer cubitorum circiter 22. cuius caput 10. ferè circuitum pedum me-
A tiebatur. Addit multa ſimilia, quibus ſingulis recenſendis non eſt, cur inhæream. illud noto: ceteris etiam oſſibus in cinerem contactu tandem abeuntibus dentes noſtris ſimiles, ſed maiores, integros, effigiatos, ſubalbos, & carie carentes remanſiſſe: quod etiam in dente illo Antuerpienſi olim viſebatur. Hetruſcorum gigantum vetus quoddam, An. Pomponij
B Lethi, epigramma meminit, Britannicorum Camdenus: aliorum alij. Ipſe D. Auguſtinus ſcribit ſe vidiſſe in littore Vticenſi molarem dentem adeò magnum, vt molaribus centum communibus poſſet exæquari, libro 15. de Ciuit. Dei cap. 9. Prætereo quæ Franc. Patricius Dialog. 3. de Hiſtor. ex Hemone Eremita de Emiphimis, & Gyginis retulit, quia
C fabuloſa.

Reſtat de Pygmæis: poſſe dæmonem efficere cauſis contrarÿs adhibitis, vt ad iuſtam humani corporis ſtaturam homines non perueniant, non eſt dubitandum. ſic enim videmus artificio humano, nempe potu vini adulti, & incluſione in ollis paruis, puſillos illos catellos, delicias domicellarum parari: & lucri auidi parentes, impiè
D certè, certis medicamentis efficiunt, vt filij pumiliones naſcantur. Omninò tamen crediderim, hac in re minimam quoque corporis humani quantitatem, etſi ignotam, dari, infra quam nequeat anima rationalis potentijs ſuis vti, & efficaciter corpus illud informare. Quare ſcriptoribus etiam illis aſſentior, qui licet agnoſcãt cubitales, ſeu trium ſpitama-
E rum homullos, quos *Pygmæos* vocant, gruum hoſtes, quos poſt Ariſtotelem lib. 2. de hiſt. animal. c. 12. Philoſtrat. in Hercule dormiente, Plin. lib. 7. c. 2. Claudianus, Iuuenalis, Solinus, & alij deſcripſere: tamen meritò arbitrantur, eos non eſſe veros homines, ſed bruta, vel monſtra, &

Digitized by Google

A & ad claſſem Simiarum referendos. Vide ſi lubet, Gellium in lib. 9. c. 4. Cœlium Rhodiginum lib. 4. lect. antiq. c. 3. & Cardanũ lib. 8. de rerũ variet. & Lud. Viuem in c. 8. lib. de ciu. Dei, & Bonifaciũ Simonettã lib. 4. epiſt. c. 10. Repertã anno 1600. in Peruuia Nanorũ prouinciã inde ſcribitur litteris P. Ruizij, quas hoc anno 1601. legi.

B Nec negari poteſt *Pygmæos* fuiſſe; & ſtaturę breuiſſimę. colligo vtrũque ex loco Ezech. 26. verſ. 11. *Pygmæi in turribus tuis* ſcio hoc aliter, & aliter verti, & verſiones poni à D. Hieron. ad eum locum: ſed noſter meritò ſecutus eſt Aquilam ita vertentẽ. Symmach. *Medos* vertit, qđ placuit Theodoreto, Chaldæus Paraphraſtes, *Cappadoces*. Verum ג eſt de vocis radice, & ideo Theodotion, nõ ſatis certus, q d נמר ſignificaret Hebræũ נמרים

C gamadim retinuit. Diuus Hierony. gnarus, נמר ſignificare cubitum brachij, ſeu menſuram cubitalem Iud. 3. verſic. 16. vnde נמר cubitalis vertit, *Pygmæos*, quorum hæc eſt menſura ſtaturæ. Item Diu. Hieronym. ad vocem Græcam Aquilæ attendens, *Pygmæos*, non accepit, vt nomen proprium, ſed, vt appellatiuum, quia in-

D terpretatur bellatores promptiſſimos quaſi deducatur ἀπὸ τῆς πυγμῆς cuius vocis vna interpretatio eſt, pugna, ſeu pugilatus, altera mẽſura cubiti, quod ſequitur Diu. Auguſtin. lib. 16. de ciuit. Dei cap. 7. Hinc ortæ variæ interpretatione. Quibus videbatur de Pygmæis illis propriè dictis accipiẽdũ, quidam comminiſcuntur, eos fuiſſe bellicoſiſſimos, viſus acutiſſimi, & ſa-

E gittandi peritiſſimos, & ideo illis turrium cuſtodiam permiſſam, ſic Dionyſ. Carthuſian. Verum id vnde probant? certe vix credendum, potuiſſe eos loricam iaculis ſuis penetrare. Aliud itaque ſatis ingenioſè commentus Liranus, robur Tyri deſcribi, & munitionum eius, tale, vt etiam à pu

A milis iſtis turres defendi potuerint contra hoſtes potentiſſimos. Contortum id quoque, nec ſatis beneuolum, aut conſentiens contextui. Reor omnino, *custodum* ſeu *robuſtorum* (vt vertunt LXX.) mentionem fieri, ſed hos vocari *Pygmæos*: nõ quod ſtatura tales, ſed, quia turres tam altę, vt viri etiam fortiſſimi, & maximi in imo verſantibus vix cubitales apparerẽt.

B ſic vulgatam cum LXX. verſione, & cum Hebręo fonte conciliari debere, nunc quidem cenſeo; paratus ſequi docentem certiora.

De pumilionibus his ex Nonnoſo iſta Photius bibl. fol. 3. ὅτι ἀπὸ τῆς φαρσαὶ πλέοντι, τῷ Νοννόσῳ, ἐπὶ τὴν ἐσχάτην τῶν νήσων κατηντηκότι τοιὸν δέ τι συνέβη,

C θαῦμα καὶ ἀκοῦσαι. ἐνέτυχε γάρ τισι μορφὴν μὲν καὶ ἰδέαν ἔχουσιν ἀνθρωπίνην, βραχυτάτοις δὲ τὸ μέγεθος, καὶ μέλασι τὴν χρόαν, ὑπὸ δὲ τριχῶν δεδασυμένοις διὰ παντὸς τοῦ σώματος. εἵποντο δὲ τοῖς ἀνδράσι καὶ γυναῖκες παραπλήσιαι καὶ παιδάρια ἔτι βραχύτερα τῶν παρ' αὐτοῖς

D ἀνδρῶν. γυμνοὶ δὲ ἦσαν ἅπαντες πλὴν δέρματί τινι μικρῷ τὴν αἰδῶ περικεκαλυπτον, οἱ προβεβηκότες ὁμοίως ἄνδρές τε καὶ γυναῖκες. ἄγριον δὲ οὐδὲν ἐπεδείκνυντο. οὐδὲ ἀνήμερον. ἀλλὰ καὶ φωνὴν εἶχον μὲν ἀνθρωπίνην, ἄγνωστον δὲ παντάπα-

E σι τὴν διάλεκτον τοῖς τε περιοίκοις ἅπασι.

QVAE-

QVAESTIO XVI.

De nocturnis ſagarum conuentibus, & an vera ſit earum tranſlatio de loco ad locum?

PRima ſententia eſt, huiuſmodi equitationibus, & conuentibus illas duntaxat cogitatione animi, & Diabolica illuſione intereſſe: hanc ſententiam cum Luthero, & Melanchthone multi ſectarij tenuerunt: ſed, & Catholici quidam, ex Hiſpanis integro libro quidam minorita Fra. Samuel, & auctor fortalitij fidei, eiuſdem ordinis, & Martinus de Arles canoniſta, ex Italis Ponzinibus integro ferè libro, Bapt. à Porta libr. 2. ſuæ Magiæ Naturalis, & cuius tempore res nondum ſatis explorata erat Alciatus lib. 8. Parerg. cap. 22. ex Gallis Duarenus; Aerodius, & Mich. Montanus. ex Angelis olim Ioannes Saliſburienſis libr. 2. Polycrat. cap. 17. in fi. ex Germanis, idem vult Phil. Camerar. extremo cap. 72. operæ ſucciſiuæ, & Vlricus Molitor Python. mulieribus cap. 8. & hoc ſe ſentire ſubindicat Leonard. Vairus lib. 2. de faſcino capit. 13. Sed nituntur argumentis parum vrgentibus. Quid enim ſolisne id aſſeritur à mulierculis, vt excidit Alciato? vnde igitur tot quotidie viri docti, clari, & ſecundum ſæculum prudentes, idem fatentur, puniunturque? Age ſint ſæpè, qui à dæmone illudantur, ſenſibus internis externiſque vinctis, & ſepultis, phantaſia etiam fortè læſa perturbataque: age, queat diabulus læſis corporis viribus, & animi facultatibus plura homini perſuadere, quam, vel vini copia oppreſſi, vel melancholia ægri ſeſe videre arbitrentur, vt docet D. Aug. ſint ſanè tria phantaſmatum genera, quod ab eodem optime notatum; quid tum poſtea? quid aliud, ex his inferre queas, quam poſſe ſagas decipi, ſemper autem illas falli hinc non conſequitur. Nec amplius probat, quod ad Euodium ſcribens, de viſis prodigioſis idem prodidit: fatemur. n. tunc animas non emigrare ex corporibus, & Bodinum, id auſum aſſerere, deteſtamur. fatemur ſæpè ſenſus corporeos plane conſopiri, adeoque efficaciter has imagines obuerſari, vt expertecti credant ſe audiuiſſe, vidiſſe, & feciſſe, quæ nunquam contigerunt. Nec ignoro exēpla multa huius deceptionis; vt de reo, qui ſe in Ditis regia fuiſſe dictitabat; Gennadio, qui ſe choris beatorum interfuiſſe putabat: de Platonico Philoſopho, alteri in ſomnis apparente, eumque docente: de patre, qui clara luce filiam ſuam videns, ſe vaccam cernere, putabat. Nec vrget, quod eorum corpora inuenta ſint ſæpenumero eodem loco iacentia, nec inde mota fuiſſe, vt de varijs narratum ab Olao, Toſtato, Griliando, & alijs; & huc pertinens illud in vita D. Germani, de mulierculis conuiuantibus, vt videbantur, & tamen domi repertis dormientibus; & quæ huiuſmodi alia, his enim nihil amplius probatur, quā decipi aliquando has mulierculas. Sed ſemper ita fieri non probatur. Vim quidem aliquam haberet argumentatio illa Alciati quærentis; cur non potius in conuentu cacodæmonem loco mulieris, quam in lecto cū marito fuiſſe dicamus: ſi ſola niteremur præſumptione, nunc non illa mouemur, ſed vnanimi omnium ætatum, & nationum, & vtriuſque ſexus etiam Eccleſiaſticæ functionis, & ordinis nobilium reorum confeſſione; contra, quam nulla vim habet præſumptio. Michol patris ſatellites decepit in Dauidis locum ſubſtituta ſtatua: ſic etiam poteſt, & ſolet dæmon

Margin notes: VVierus Godelm. Agrippa. — lib. 7. de Gen. ad lit. c. 11. Epiſt. 72. ſeq. N. br.. — Epiſt. 101. — Alexan. ab Ale. lib. 6. Genial. dier. D. Auguſ. de ep. 101. D. Auguſ. lib. 18. de ciuit. Dei cap. 18. vita Sanc. Maccarij. — Reg. 19.

dæmon aſſumpto corpore, & in lecto locato decipere maritum. Nam ſtrige ad conuentum profecta, ne maritus eam abeſſe deprehendat, ſolet eũ conſopire, vel quid aliud ſupponere, quod earum vicem ſuppleat, vt maritus expergiſcens vxorem eſſe putet, docetur hoc actis iudiciarijs. Quædam inquiunt *conſtrix Forpachy Cal. Sept. 1587. id ſe ſæpe feciſſe prodidit, atq; ad ſopiendam tali ſomno maritum, ſæpenumero illi aurem vellicaſſe, dextra manu eò prius illita vnguine, quo viam ad huiuſmodi conuentus affectans ſolebat ſe ipſa inungere: Eller vxor decani in Oetingem, eodem loco, & die, infantis culcitram: Seichen May à Speirchen ſcopas ſuppoſuiſſe memorauerunt, poſtquam eſſent nomen ſui dæmonis præfatæ, ſicque maritis fucum ſæpe feciſſe. Hamburgy Non. Iuny 1590. Maria vxor ſartoris in Metzer Eſch, ſtramentorum faſcem veluti vnguine infuſcatum, qui ſtatim, atque ipſa domum eſſe reuerſa euaneſceret. Catharina Ruſſa ipſum dæmonem, ſua actubatione, eiuſmodi vices aliquando geſſiſſe, declarauit.*] Hæc Nicen. Remigius d.lib.1.c.12.

Obijciunt præterea D. Auguſt. lib. de ſpiritu, & anima c. 28. vbi eadem ferè verba habes, quæ in cap. Epiſcopi 26. quæſt. 5. vbi qui huiuſmodi nęnijs anicularum fidem præbent, videntur excommunicari. Hic canon Achiles eſt aduerſariorum, hunc vrgent, hunc intorquent. *Reſpond.* librum illum non eſſe D. Auguſt. nec etiam D. Gregorij, cui tribuit Ioannes Beetzius Carmelita in 1. pręcept. expoſit. 4. cap. 4. ſed Hugonis Victorini, vel Hugonis Eteriani: & cuiuſcunque ſit, non eſſe aliam eius ſententiam, quam prædicti Canonis. Quidam eleuant auctoritatem Canonis, quia ſit concilium tantùm Prouinciale; quod errare potuerit:

A ſed mihi non placet eo confugere. Alij negant eſſe Concilij Ancyrani, eò quòd in Concilij huius exemplaribus Græcis, aut Latinis hodie non exſtet: verum neque hæc ſolutio mihi placet: quia Canon reperitur in quibuſdam antiquis collectionibus Conciliorum, & in Damaſi (ſi ipſe auctor) Vitis Pontificum, & in Decretis, Barchardi lib. 10. cap. 1. &
B Iuonis p. 11. cap. 30. & retentus fuit in Decreto Gratiani iuſſu Gregorij XIII. Pontific. correcto. Malo cum Turrecremata *ibi*, Victor. numer. 32. Baſino, Alphonſo à Caſtro, & alijs reſpondere, quædam in illo Canone narrari, quæ per naturam rerum à dæmone perfici non poſſunt, vt alloqui, & coram cernere Herculem, & Achilem, qui ſunt in inferno: item
C equitare ſuper veras beſtias, quę tanta ſpacia tam citò, & per aerem conficere nequeũt: item equitare cum Diana vel Herodiade, cùm nec vlla ſit Diana Dea, vel ſuperſtes numen, nec Herodias illa ſaltatricula vllibi in terris equitet, in inferno cruciata: item agnoſcere vllam diuinam naturam, præter Deum. quare huiuſmodi aſſerere: reuera hæreticum eſ-
D ſet. Alia vero in eodem Canone memorantur, quæ nec rerum naturæ repugnant, nec vires Satanæ ſuperant, vt eſt hoc ipſum, de quo nunc agitur, & talia non negat Canon poſſe contingere, ſed tantum indicare voluit, non eſſe credendum ſemper ea αὐτοπροσώπως contingere; ſed aliquando imaginationis vitio tribuenda. vera itaque Canonis explicatio eſt, eos hę-
E reſeos damnari, qui ſagis aſſerentibus credunt: hæc omnia poſteriora cum prioribus ſibi contingere, prout illæ narrabant. Sufficit enim ad opinionis alicuius damnationem partem eius aliquam fidei contrariam eſſe, quia verum eſt ex integra cauſa, falſum ex quouis defectu. Atque ita interpretor

interpretor

Digitized by Google

terpretor dicta Doctoris Nauarri ſatis perplexa locutione non paucos decipientis. Vnde apparet neque Canonem illum, neque locum Hugonis repugnare communi ſententiæ Theologorum, vel Quæſitorum, & Iudicum receptæ praxi. Sed de hoc Canone agendum copioſiſſime lib. 5.

c. 15. Man. al. nu. 38.

Denique argumentatur Alciatus: Conuentus, huius perſonę omnes interdum, nomine Ieſu pronunciato euanuerunt, erant itaque phantaſticæ, & non corporatæ perſonæ. quia corporea res ſic nequit euaneſcere. *Reſpond.* Sagas, quæ conuentui interfuerant, non euanuiſſe: ſed præſtrictis cernentium oculis, à ſuis dæmonibus celerrime aſportatas fuiſſe: & ſic dici euanuiſſe, large & improprie ſumpto vocabulo, pro deſierunt videri. Neque hoc diſſimulandum, videri Alciatum velle, non poſſe dæmonem corpora loco mouere. idcirco enim contendit non fuiſſe Chriſtum Dominum à Diabolo in pinnaculum templi, & montem excelſum ſublatum: quod confirmat auctoritate Orig. homil. 31. in Luc. & D. Hier. in Matth. & temere credidit hoc dicenti Alciato Phil. Camerarius operæ ſucciſſi cap. 72. Sed poſtea docebo longe plures Patres contrarium tenuiſſe: imo. D. Hier. nihil habet, quod pro Alciato faciat. Origenes ei aperte refragatur. nam verba mutilata citat Alciat. obiectionem ponens, reſponſionem Origenis omittens.

Obijcitur etiam experientia, quod inunctæ, aliquando non translatæ, ſed repertæ iacentes eodem loco, vbi ſe inunxerant: hoc de vna Abulenſis, de tribus vel quatuor teſtatur Spineus, de alijs alij. *Reſpond.* cum Spineo cap. 30. & 31. huius rei varias eſſe cauſas tum ex parte Dei, tum ex parte dæmonis. Ex parte huius: quia quando ipſi vtilius eſt, A tunc ſagas decipit, eas loco non mouendo: vt ſic iudicibus, & principibus perſuadeat falſa eſſe, quæ de talibus tranſuectionibus feruntur, atque ita iuſtitiæ executionem impediat. pactum ergo fruſtratur, quando maiorem humano generi perniciem inde ſperat: pactum ſeruat, quando Deus ei permittit, & ipſe ſperat ſe ſic plures illaqueaturum. B Quod ad Deum, ſinit vtplurimum, ſic exigentibus hominum peccatis, Diabolum pacta cum Magis inita ſeruare: aliquando impedit, vt quando iudices curioſitate mouentur ad huiuſmodi explorationes: vt ſic iudices in peccati pœnam confundant, & quaſi excæcentur. Vtrumque iuſtiſſime. Ex iiſdem cauſis nonnunquam, vult dæmon, & hoc ei Deus C permittit, ipſas loco mouere, & pro ipſis ſimulacrum earum illic relinquere, vt putentur non translatæ, ſed illic remanſiſſe.

Secunda ergo opinio eſt, quam veriſſimam iudico: *Nonnunquam vere ſagas transferri à dæmone de loco ad locum, hirco vel alteri animali* (phantaſtico, vt plurimum, hoc eſt dæmoni aſſumenti, & formanti cor- D pus aereum, vel etiam hominis in forma, eas aliquando ternas, quaternaſue ſimul aſportanti) *vel arundini veræ, ſcoparumue baculo etiam vero, ſed acto, & ſubleuato à dæmone, inequitantes, & corporaliter conuentui nefario intereſſe.*]

Hæc ſententia eſt multo communior Theologorum, immo & Iuriſconſultorum practicorum Italiæ, E Hiſpaniæ, Germaniæ, inter Catholicos, tenent etiam ſcribentes plurimi. Alb. Magus apud Cantipratenſem libro 2. capite 57. part. 19. Ciruelus de ſuperſtit. part. 2. capite 1. Guilh. Neoburgenſis mox citandus. Turrecrema. ſup. Grilland. libro 2. de ſortileg. quæſt. 7. num. 8. vbi fatetur ſe ſen-

d by Google

ſententiam mutaſſe. Baſinus de artibus magic. propoſ. 9. Remig. l. 1. Dæmonolat. ca. 14. 24. 29. Auctores Mallei non vno loco, Penna in Direct. Inquiſitor. p. 2. comment. 68. & alij. Pet. Damianus epiſt. 4. cap. 17. & recentiores medici, vt Ronſſeus mox citandus, l. 2 de morbus veneſ. c. 8. & l. 3. c. 8. Ceſalpinus inueſtig. dæmon. cap. 20. & Theologi crebro numero hoc aſſerunt, rem diligentiſſime diſcutientes, Ioan. Dodo in Apolog. cō tra Fra. Samuelem, Guil. Pariſienſ. parte vlt. de vniuerſ. cap. 23. Siluester in verb. hæreſis, num. 3. Abulenſ. in 4. capit. Math. quæſt. 47. Beetz dict. capit. 4. Vict. vbi ſupra, Caieta. 2. 2. quæſt. 95. art. 3. Alphonſ. à Caſtro lib. 1. de iuſta hæretic. punit. cap. 16. Sixtus Senenſis l. 5. bibli. annot. 73. Creſpetus de odio Satanæ diſcurſ. 15. lib. 1. Sebaſtianus Mich. in Pneumalog. Angliæ, in 2. quæſtio. vnica de arte Magica, artic. quarto, diffic. 5. Petr. Binsfeld dict. operis concluſ. 11. Spinæus contra Ponzinibium, Ananias libr. quarto. de Natur. dæmon. Et nonne Antichriſti tempore tales conuentus agnoſcit futuros D. Hippolyt. Martyr. libr. de conſummat. ſæculi, haud longe princip. hos nouere leges Salicæ, vt patet ex l. 17. Et Lambertus Danæus Caluinianus ſcribit Geneuæ conuentum eſſe ordinarium prope ſummam ædem, vt ex eo refert Creſpetus. Sed accipite verba Hippolyti: Tunc iniquus ille elato animo dæmones ſuos congregabit humana ſpecie (nonne ſic in conuentibus tripudiant, & commiſcentur cum ſtrigibus?) & eos, qui illum ad regnum inuitarunt faſtidiet; animaſque multas inquinabit, quippe Principes eis conſtituet ex dæmonibus.) Facit quotidie Diabolus ſuperior, dum ſuum cuique ſtrigum dæmonem magiſtellum attribuit, Tertullia-

A nus *libr. de anima cap. de ſomnijs*, affirmat, *domus quoque hominum dæmonijs patere, nec tantum in adytis, ſed etiam in cubiculis homines eorum imaginibus circumueniri.*] Videte nunc quo pacto hoc myſterium iniquitatis operetur iam olim. huc enim arbitror referendum, quod abs Guilhelmo Neubrigenſi in hunc modum traditur.

B *In prouincia Deirorum haud procul à loco natiuitatis meæ,*] res mirabilis contigit, quam à puero cognoui. Eſt vicus aliquot à mari orientali miliaribus diſtans, iuxta quem famoſæ illæ aquæ, quas vulgo Vipſe vocant. Ex quo vico ruſticus quidam ad ſalutandum amicum in proximo vico commorantem profectus, multa iam nocte minus ſobrius C remeabat. Et ecce de proximo tumulo, quem ſæpius vidi, & duobus, vel tribus ſtadijs à vico abeſt, voces cantantium, & quaſi feſtiue conuiuantium audiuit. Miratus quinam in illo loco ſolemnibus gaudijs intempeſtæ noctis ſilentium rumperent, hoc ipſum curioſius inſpicere voluit, videnſque in latere tumuli ianuam patentem, acD ceſſit, & introſpexit, viditque domum amplam, & luminoſam, plenamque diſcumbentibus tam viris, quam fœminis, tanquam ad ſolennes epulas. Vnus autem miniſtrantium cernens ſtantem ad oſtium, obtulit illi poculum. Quo ille accepto, conſulto noluit bibere, ſed effuſo contento, & continente retento, concitus abijt, factoque tuE multu, in conuiuio pro ſublatione vaſculi, & perſequentibus eum conuiuis, pernicitate iumenti quo vehebatur euaſit, & in vicum cum inſigni ſe præda recepit. Denique hoc vaſculum materiæ incognitæ, coloris inſoliti, & formæ inſitatæ Henrico ſeniori Anglorum Regi pro munere

oblatum

oblatum eſt: ac deinde fratri Reginæ Dauid, ſc. Scotorum Regi, contradictum annis plurimis, in theſauris Scotiæ ſeruatum eſt, & ante annos aliquot (ſicut veraci relatione cognouimus) Henr. II. illud aſpicere cupienti à Rege Scotorum Guilh. reſignatũ.]

Libro 1. Regum Angl. cap. 38. tales montium receſſus, vulgus ſolitum nominare *montem Veneris*, qualem tradunt etiam in Italia prope Nurſinum lacum eſſe, vt patet ex epiſt. 46. Aeneæ Siluij. Si mauis exempla recẽtiora, & clariora, Rober. Gagui. Generalis ord. S. Trinit. lib. 10. Hiſt. Franc. ita ſcribit, *Quo tẽpore Guil. Edelinus Theologus Doct. S. Germani de la Haya prior, apud Ebroica, ad perpetuum carcerem damnatus eſt, ob falſæ religionis crimen. Nam cum illuſtris cuiuſdam fœminæ amoribus teneretur, neque eius conſuetudine frui facile poſſet, dæmonem patronum ſibi adhibuit, & eum in arietis ſpecie adorauit; a quo poſtea doctus ſcopam ſumere, atque inter femora equitis inſtar ponere, breui momento quo volebat ſe traducebat.*] Inter ſtriges Auenionenſes, (vt narrat Mich. Pneumalog. ſchol. 6.) puer captus fuit, qui iudicibus narrabat, ſe à patre in Synagogam (ſic cõuentum vocant) deductum, & ibi vidiſſe patrari multa nefaria, & horrenda, itaque conterritum muniuiſſe ſe ſignaculo crucis, & dixiſſe: Ieſu, quid iſtuc rei? ſimulque cum dicto turbam totam diſparuiſſe, & ipſum ſe ſolum ibi deprehendiſſe: poſtridie domum rediiſſe, quæ tribus à ſynagoga miliaribus aberat, & patrem ad iudices detuliſſe. Vnde, & puero in vicinia nomen inditum *Maſquillon* (hoc e. paruus ſortiarius) huncque puerum, cum ipſe Michael iſta ſcriberet anno. 1582. adhuc Auenioni captiuum fuiſſe. Aliud conteſtatius accipe ex Grillando, cuius verba non pigebit ad ſcribere, Quo (*nempe*
A *homagio*) facto ſtatim vnum dæmonem cõſtituit (*ipſe princeps Dæmon*) ad cuſtodiam ipſius mulieris, quam nunquam relinquere debeat, ſed illi inſeruire in omnibus, quæ ipſa cupiet, & quotieſcunque contigerit ad ludos accedere, hoc ipſe intimabit mulieri, & illam deferet, & inſtruet. qui quidem dæmon aſſociatur ei, tanquam maritus vxori. ſæpe acce-
B dunt ad congregationes illas, vbi maxima mulierum numeroſitas congregatur, & non vident illa in mente, aut intellectu, aut in apparentia, ſed in vera, & naturali forma accedunt ad loca prædicta, hoc modo, & ordine. Videlicet, quia primum per vnum, vel duos dies antequam fiat congregatio, intimatur ſibi per dæmonem illum, qui eſt ad ipſarum cu-
C ſtodiam conſtitutus, qualiter nocte tali, & tali hora ſe præparet ad veniendum ad ludum: quæ mulier, ſi haberet iuſtam cauſam impedimenti, deducit, & auditur, dummodo ſit cauſa vera, & excuſabilis, qua legitime excuſare poſſit: alioquin ſi fingeret habere cauſam, quæ nulla eſſet, vt non accederet, non deferebatur inuita, ſed remanebat in domo ſua: ni-
D hilominus pro pœna ſui mendacij adeo fortiter cruciabatur à dæmone, & in mente, & in corpore maximis, & continuis doloribus, & ægritudine intrinſeca, vel extrinſeca tum fortiter vexabatur, quod die noctuque nihil penitus quietis haberet, ſed ſemper tribularetur, & omnia, quæ ipſa ageret euaneſcerent, & perirent in fieri: adeo, quod neceſſe fuit, vt ſi ta-
E mala ceſſarent, quod peccatum ſuum fateretur, & promitteret, etiam medio iureiurando: quod amplius non recuſabit accedere. Cum vero promitteret acceſſuram, ſtatim adueniente nocte, & hora, euocabatur voce quadam, velut humana ab ipſo dæmone, quem non vocant dæmonem,

ſed

» ſed Magiſterulum, aliæ magiſtrum
» Martinettum, ſiue Martinellum.
» Quæ ſic euocata, mox ſumebat pixi-
» dem vnctionis, & liniebat corpus
» ſuum in quibuſdam partibus, &
» membris, quo linito exibat ex domo,
» & inueniebat ſemper magiſterulum
» ſuum in forma hirci illam expectan-
» tem apud oſtium, ſuper quo mulier
» ipſa dixit, quod equitabat, & applica-
» re ſolebat fortiter manus ad crines,
» & ſtatim hircus ille adſcendebat per
» aerem, & breuiſſimo tempore defe-
» rebat ipſam vſque ad nucem Bene-
uentanam, & ibi ſuauiter depone-
bat, &c.] reliqua etiam refert conſen-
tanea his, quæ alij citati DD. ſcripſe-
runt ſolere in conuentu contingere.
Nam præcitati Theol. adferunt varia
exempla, & confeſſiones reorum,
quæ omnes conueniunt in corporali
delatione, modo, & cæremonijs con-
uentus, & alijs circumſtantijs: Qua-
rum præcipuas ſummatim hic exſe-
quar, additis nonnullis, quas accepi à
Pet. Orano, V. Cl. mihi doctrinæ, &
integritatis nomine (vt fratre) caro,
qui præfuit anno 1597. & 1598. Quæ-
ſitoris, & Iudicis functioni in Stabu-
lenſium ſagarum, & Lamiarum cau-
ſa. Quoad baculum notat Sebaſt. Mi-
chael. d. operis Schol. 7. Abrah. Ezræ
filium Leuit. cap. 19. prohibitionem
maleficij ſic interpretari, *Non facietis
experimenta per figuras, per baculos,
per opera per motus, per dies, & per
horas*. & his verbis pleraque ſolem-
nia ſtrigum comprehendiſſe. per *figu-
ras*, intelligere circulum, de quo iam
egimus, per *baculum*, virgas quibus
vtuntur ad maleficium hoſtijs, &
alias quibus in ῥαβδομαντίᾳ, & arun-
dinem ſeu ſcopæ haſtam cui ine-
quitant transferendæ: gaudere au-
tem virga Diabolum, vt imitetur vir-
gam Moſis miraculorum effectricē,
vel aliam illam floriferam Aaronis.
Hunc baculum porro inungi ſolere

A vnguento confecto ex varijs rebus
inſulſiſſimis, maxime ex vnguine in-
fantium necatorum. quanquam ali-
quando non baculum, ſed vel crura,
vel alias ſui corporis partes illinunt,
vt patet ex verbis Ghirlandi, & ex
ſententia Auinionenſi, quam exhi-
bebo totam lib. 5. Poſſet ſine vnguen-
to: ſed hoc vult copioſum adhiberi,
vt quam plurimos infantes interi-
B mant, opinantes ſine hac pinguedine
ſe ad conuentum deferri non poſſe.
Indicio eſt, quod prima vice dicit ſuf
ficere vnguentum commodato ab a-
lijs acceptum, poſtea neceſſarium eſ-
ſe, vt ipſæmet ſibi illud ex infantici-
dio præparent.

Sic ergo iniunctæ ſolent deuehi
inſidentes, baculo, furcæ, vel colo, vel
cremathræ, impoſito vno pede, vel
C inſidentes ſcopis aut arundini, vel
tauro, ſui hirco aut cani (quorum om
nium exempla prodidit Remig. l. 1.
cap. 14.) Sic inquam ſolent ad *ludum
bonæ ſocietatis* (vt in Italia vocant)
conuentum deferri vbi ignis vt plu-
rimum accenſus, teter & horridus. ibi
dæmon conuentus preſes in ſolio ſe-
det, forma terrifica: vt plurimum hir-
ci vel canis. ad illum accedere ado-
D randi gratia, non eodem modo, in-
terdum complicatis genibus ſuppli-
ces: interdum obuerſo tergo ſtantes,
interdum cruribus etiam in altum
iactis, nec capite in anteriorem par-
tem prono, ſed reſupinato, adeo vt
mentum ad cælum feratur. tum can-
delis piceis oblatis, vel vmbilico in-
fantuli, ad ſignum homagij eum in
podice oſculantur. Quid? quod &
E miſſæ ſacrificium aliquādo, per ſum-
mum ſcelus, æmulantur, & aquæ lu-
ſtralis, & ſimilium rituum Catholi-
corum? lib. 3. ex viri eruditi, ſenatoris
Clariſſimi Raymundi narratione o-
ſtendam, Inſuper liberos duos Dia-
bolo illic offerunt, vt annis ſuperiori-
bus mater Cunonis Rouerēſis, apud
Bin-

ed by Google

Binsfeldium; & anno 1458. quædam alia tres liberos ſuos apud Iaqueriũ, c. 7. ſed inquinatiſſimum ſacrificium idoli Moloch, ſecundum vtramque interpretationem, nequiter & crudeliter repræſentant; cum proprios vel alienos filios dæmoni offerunt, & occidunt; aut ſemen ipſum profuſum ei dicant, vt ſceleratiſſimus ille magus, qui cum muliere in templo venerem exercens ſemen ſacro ſchriſmati miſcebat, quod narrat idem Iaquerius flagelli faſcinat. fol. 58. aut denique communione ſumpta ſacram hoſtiã, in ore aſſeruatam, & extractam, dæmoni oblatam, coram eo pede conculcant, vt multæ ſtriges inquirente Iaquerio confeſſæ fuerunt. c. 8.

His, & ſimilibus flagitijs, & abominationibus execrandis commiſſis incipiunt menſis aſſidere, & conuiuari de cibis, quos dæmon ſuppeditat, vel ijs, quos ſinguli attulere: Interdum tripudiant, ante conuiuium, interdum poſt illud. ſolent diuerſæ menſæ eſſe, tres vel quatuor cibis interdum delicatiſſimis, interdum valdè inſipidis, & inſulſis onuſtæ, quibus pro dignitate; aut opibus, ſinguli locantur, aliquando ſuus cuique dæmon adſidet, aliquando malefici vna ex parte, & ſuus cuique dæmon ex aduerſo. Nec menſæ ſua deeſt benedictio cætu hoc digna, verbis conſtans planè blaſphemis, quibus ipſum Beelzebub, & creatorem, & datorem, & conſeruatorem omnium profitentur: eadem ſentẽtia ex Actionis Gratiarum, quam ſubdunt menſis ſublatis. Legi formulas, manu famoſiſſimi cuiuſdam malefici notatas. Conuiuio interſunt facie interdum aperta, interdum velata] larua, linteo, vel alio velamine, aut perſona. ſic etiam perſonati frequentius, poſt cõuiuium quiſque dæmon ſuam quam cuſtodit diſcipulam manu prehendit; &, vt omnia fiant ritu quàm poſA ſunt abſurdiſſimo, dorſis inuicem obuerſis, & in orbem iunctis manibus iactantes capita more fanaticorum, choreas ducere; nonnunquam candelas accenſas manu tenentes, quibuſcum ante dæmonem oſculantes adorarant, & cantare feſcenninos in honorem dæmonis obſcæniſſimos, vel ad tympanum fiſtulamue ſedentis alicuius in bifida arbore ſaltare, B omniaque ridiculè, & contra cęterorum morem peragere. tum ſuis amaſijs dæmonibus fœdiſſimè commiſceri. Quando ſacrificia fiunt, fieri ſolent ſtatim initiò peracta adoratione: Sacrificia tamen etiam extra conuentum ſæpè faciunt. Denique addunt, quemque narrare ſua ab vltimo conuentu facinora; quæ quo grauiora, & magis execranda fuerint, eò C collaudari vberius: ſi nulla ſint, vel non ſatis atrocia, verberari ſegnes atrociſſimè, à dæmone, vel à malefico quopiam ſeniore: vltimò pulueribus (quod aliqui ſcribunt eſſe cineres hirci illius, quem dæmon aſſumpſerat, & quem adorarant, ſubito coram illis flamma abſumpti) vel venenis alijs acceptis, ſępè etiam indicto cuique nocendi penſo, & pronunciato D Pſeudothei dæmonis decretò; *Vlciſcimini vos: alioqui moriemini*; vt agnoſcas legem Caritatis legi contrariam; ſuas quemque domos: ſi propè ſint pedibus, ſin diſtantiores, vt aduecti, repetunt Conuentus vt plurimum ineuntur vel noctis mediæ ſilentio, quando viget poteſtas tenebrarum, vel interdiu meridie, quo ſunt qui referant illud Pſalmiſtę notum de dæmonio meridiano, & E Abenezra ſcribit à Magis certos dies, & horas obſeruari. Noſtræ ſtriges videntur, in diuerſis regionibus, varios habere ſtatos dies. In Italia frequentãt noctem quæ feriam ſextam præcedit. (*Sic Comanus in lucerna*) idque circa noctis medium (ut ait

Seb.

Digitized by Google

Seb. Mich. ſchol. 7.) Lotharingicæ ſtriges conueniunt noctibus, quæ prę cedunt feriam quintam, & diem Dominicum, teſte Remigio lib. 1. c. 14. apud alios legi noctem, quę præcedit feriam tertiam.

Poſſet dæmon eas transferre ſine vnguenti vſu, (vt dixi,) & facit aliquãdo: ſed vnguento mauult vti varijs de cauſis. Aliquãdo quia timidiores ſunt ſagi, quã vt audeant; vel quia tenuiores ſunt ad horribilem illum Satanę contactum in corpore aſſumpto ferendum, horum enim vnctione ſenſum obſtupefacit aliquando, & miſeris perſuadet vim vnguento ineſſe maximam. Alias autem id facit, vt ſacroſancta à Deo conſtituta Sacramenta mimice adumbret, & per has quaſi ceremonias ſuis orgijs reuerentię, & venerationis aliquid concilier. Nihil verò ad translationem conferre vim vnguẽti, vel inde patet, quod etiamſi, qui ſtatuto conuẽtus tempore ex curioſitate quadam cupientes conuentui intereſſe ſe vnguento illinant, & reuera per aerem eo deuehãtur, (Deo id, vt multoties probatum, ad puniẽdam incredulam curioſitatem tam temerariæ audaciæ permittente) tamen ſi quis fide firmus, caritate armatus, ad fraudes dęmonis reuincendas, diſſipãdaſque ad fidei veræ confirmationem, eo ſe vnguento inũgeret, proculdubio (vt rectè Binſfeld.) nulla ſequeretur trãslatio. quia hic omne pactum cum dæmone ceſſat, neque id Deus eſſet permiſſurus. Et propterea, quando extra conuentum deſtinata tempora ſeſe inungerent ſagæ, non auolarent, nec auferrentur; eo quòd id pactæ non fuerũt. Sciunt hoc, & ideo non vnguntur, niſi audito conuentus ſigno; aliquando monentur à ſuo Martinello aliquando à vocibus præteruolantis comitatus Sagarum Reginæ, aliquando aliter, iuxta Spineum c. 30. Sunt tamen A quidam malefici, qui ex peculiari pacto, ad certum quoddam ſignũ, ſiue vnctionem, ſiue pilei, aut pallij poſituram, ſiue quod aliud, quando volunt, aliò deferuntur: ſed quod dixi frequentius eſt. His poſitis.

Probatur hæc translatio corporea, primò quia non poteſt dari quidquã quod eam reddat non poſsibilẽ. quid deſit? non deeſt corpus mouens, nam B diabolus corpus aſſumit, nec adeſt, vel obſtat corporis moti reſiſtentia, vel grauitas; quia longe maior eſt vis dęmonis mouẽtis, qui montes loco mouere poſſet. nec obſtat celeritas motus ad locum remotum ſpacio temporis breuis: hoc enim valet efficere agilitas, & vis naturæ angelicæ, iuxta D. Auguſtinum, & B Thomã. nec Deus id nõ permittit. exſtant enim permiſ- C ſionis innumera ferè exẽpla, quędam etiam S.S. clariſsima. Citant nonnulli primo loco Chriſtum Dominum biſ ſe paſſum fuiſſe à dæmone tranſportari, quod de malo ſpiritu accipiunt Origenes Ambroſius Chryſoſtomus, Auguſtinus, Gregorius, Strab. & alij: hoc exemplo nõ vtor, quia licet multi patres indicent per aerem Chriſtũ à dæmone volantem raptum, depor- D tatumque fuiſſe; magis tamen placet, cum Origene, & Euthymio, ductum duntaxat, & præeunte diabolo ſecutum Chriſtum fuiſſe, & ſic in pinnaculum, & in montem aſcendiſſe; quod aperte Diuus Lucas inſinuauit: nec obſtat Diuus Matthæus, nam παραλαμβάνειν non raro ſignificat aſſumere ducendo tantum; & ſic hoc loco quoque interpretantur homi- E nes eruditi: ideo iſtud exemplum non multum vrget. Secundo loco adduci ſolet, dæmones ingreſſos porcorum gregem, eos in mare præcipites egiſſe. firmior adhuc locus eſt, quem tertium, adferunt, nempe Philippum Diaconum à ſpiritu ex deſerto in Azotum

Aug. l. de diuina. dæmon. c. 3. Tho. 1. p. q. 110. a. 3.

Matth. 4. v. 5. & Lu. 4. v. 6.

Matth. 1. v. 20. & 24. & cap. 2. v. 14. & 20.

Heſychius & Maldonatus in Matthæ.

Marci 5. v. 13. Matt. 8. v. 32.

Act. 8. v. 26. & 40. Dan. 14. v. 35. [illegible] poſt D. Dionyſ. Thom. & alios. Malleus p. 2. q. 2. Caſtro . lib. 2. c. 16. Clemens Rom. l. 6. Conſti. Apoſt. Egeſipp. l. 3. hi. Arnob. l. 2. contr. gen. Cyrillus [illegible] Ca-tec. 6. Epipha. Amb. Maxim. & alij.

delatum, & Habacucum capillo in Babylonem tranſlatum ad Danielem. Ad hæc loca reſpondet Vlric. Molitor, male nos ab Angelis bonis. ad Dæmones argumentari, eo quod Angelorum hac in re longe maior ſit vis, ac robur, quam dæmonum. Solutio iſta mendoſa eſt. quia motu locali non eſt cur dicamus naturaliter plus bonum Angelum, quam malum poſſe: & Theologorum communis ſchola concedit diabolos retinuiſſe, quæ naturæ dotes erant, amiſiſſe quæ gratiæ erant. Cum ergo bonus Angelus Habacucum tulerit, permittente Deo, poterit & diabolus hominem transferre. Quid mirum hanc dæmones à Deo in humana corpora poteſtatem recipere, qui lõge maiorẽ in animæ deceptionem acceperunt?

Herod. Melpomẽ. Nazianze. epiſtol. ad Baſ. 22. Orig. l. 3. contra Celſ. Polydorus l. 1. hiſt. Angl. Pontius Virũnius compend. hiſt. Britann. & ijdem annales hoc memorãt de Olmerio Malmesburiẽſi, quem Nauclerus & Vincentius. Elmerũ vocant.

Probatur etiam id experientia tot exemplorum, vt, ſine proteruia, quis diſſentire nequeat. Grauiſſimi, ſanctiſſimique patres referũt, Simonem Magum coram Petro, alarum dæmoniacarum remigio in aerem ſublatũ, volitare viſum. ſimilia de Abari Scytha leguntur. Badudum Britaniæ regem hac arte volandi, ſed & infelici exitu parem, nobis proponit Anglorum hiſtoria. De Erico Suecorum rege, quod in quam partem pileum verteret, in eam ſubito abſportaretur regionem, auctor eſt Ioann. Magnus Gotthorum Suecorumque hiſtoriographus lib. 17. Berengarium hæreticum, & Magum eadem nocte Romæ fuiſſe, & in Turonenſi Eccleſia lectionem decantaſſe tradidit in Chronico Nangiacus. Anno 1045. refert *N. de prodigijs*, in Anglia quandam veneficam à dæmone palam equo nigro impoſitam, & per aerem abuectam. cui ſimile exemplum de Matiſconenſi Comite, ex venerabili Petro Abbate Cluniacenſi, libr. ſeq. refertur. de vetula ex lebete ſaltitante, Cæſarius lib. 11. miraculor. ſub fin.

vide Malleum maleſ. p. 2. c. 3.

A de maleficijs Atrebatenſibus Meſeres egit anno 1459. chron. Flandr. Vincentius ex Petr. Damiano refert de quinquenni puero nobiliſſimi cuiuſdam viri; qui puer, monachus factus, quadam nocte abſportatus, mane repertus fuit in priſtino clauſo, & interrogatus, dixit; ſe per quoſdam ad magnum conuiuiem delatũ, & comedere iuſſum, & poſtea per

B ſuperiora piſtrino immiſſum. Paul. Grill. lib. 2. de Sortileg. q. 7. narrat anno 1524. ſibi vt inquiſitori oblatam quãdam Lucretiã; quæ dum ex congregatione ludorum deportaretur domum, & ſub auroram matutinis campanæ pulſus, quo ad orandum populus vocatur, fuiſſet auditus; ſubito illam à dæmone vectore prope fluuium in agro ſpinis obſito derelictã.

C forte iuuenis, ei bene notus, illac trãſibat: eum ergo miſera nomine proprio aduocat. iuuenis videns totam nudam, præter verenda femoralibus contecta, & paſſis crinibus accedere formidabat. perſiſtit illa blanditijs allicere, tandem appropinquauit, & quęſiuit habitus, & morę eo loci cauſam: illa primum alia omnia prætexere, & multa mentiri: donec iuuenis

D incredulus negauit ſe illi opem laturum, niſi vera fateretur. illa fidem ſecreti ſtipulata, cõfitetur quod ſibi accidiſſet, & qua ex cauſa. Iuuenis eam ſecretò domum ſuã perduxit, & multis ab ea muneribus donatus fuit. Sed tandem datę fidei immemor rem vni atq; alteri narrauit: ſic paulatim ſparſo rumore, & mulier capta, & iuuenis teſtimonium veritati perhibere

E coactus, hęc omnia Grillando narrauit. Subdit & aliud his verbis.

Mulier quædam Sabinenſis diœceſis hanc profitebatur diabolicam artem;] de qua cum maritus ſuſpicionem haberet, interrogauit eam pluries, quæ ſemper negauit. Maritus verò in ſuſpicione ſua perſiſtens anxiè veritatem

ritatem perquirebat: qui adeò, aſtute ſe geſſit, quod vidit illam quadam nocte ſe vnguento quodam vngentem, qua vnctione peracta vidit illam celerrimè, quaſi auem recedentem, & ex ſuperiore domus ſolario ad inferiora deſcendentem. illam maritus ſequens, vt videret, quo tenderet, amplius eam non vidit, & accidens ad portam domus inuenit eam clauſam. Quæ res magnam illi præbuit admirationem. Die vero ſequenti iterum maritus vxorem interrogat, quod anxiè ſcire cupiebat, & illa conſtanter, (vt ante) ſe neſcire dixit. Maritus verò, vt amplius negare mulier non poſſet, apertè ei dicit omnia, quę nocte præterita illum feciſſe viderat: deinde fuſtibus illam percurit grauiter, & duriora minatur verbera, niſi veritatem dixerit, quàm ſi apertè expoſuerit, veniam ſe illi daturum promiſit. Mulier igitur ſe iam celare non poſſe intelligens, veritatem aperuit, & veniam à marito petijt, quam illi maritus hac conditione indulſit, vt illum ad tales congregationes adduceret: illa vero, vt veniam impetraret, facile petita promiſit, & promiſſum ex licentia Sathanæ impleuit. Adductus igitur ille ad locum, vbi ludi fiebant, ludum, & choreas, & cætera omnia contemplatus eſt, & tandem ad menſam cum reliquis, vt veſceretur, ſedens, cum cibos inſipidos iudicaret, petijt ſibi dari ſal, quod in menſa deerat, & quamuis iterum atque iterum petijſſet, nunquam illi dabatur. Tandem cum poſt, importunam petitionem, prolixamque expectationem, ſal illi daretur, dixit. Nunc laudetur Deus, quoniam iam venit ſal. Quibus verbis prolatis dæmones, quia laudes Dei audire refugiunt, ſtatim receſſerunt, & reliqui omnes diſparuerunt, luminaribusque extinctis, manſit ille ſolus, nudus, quouſque manefacto vidit quoſdam paſtores, quos interrogauit, quænam eſſet illa patria, in qua erat, illi vero reſponderunt eſſe agrum Beneuentanum, in regno Neapolitano. Qui locus diſtabat à patria viri per centum miliaria, ob quam cauſam, licet diues eſſet, coactus fuit per viam mendicare, vt ad domum ſuam redire poſſet. Ad

A

quam poſtquam peruenit, ſtatim vxorem ſuam ob lamiæ crimen accuſauit, & totam rem geſtam, vt narrata eſt, coram iudicibus expoſuit. Qui rem totam plenè, vt oportebat, examinantes, vera eſſe omnia, quæ diximus inuenerunt, quæ etiam eiuſdem mulieris confeſſione confirmata ſunt. Hæc ex Grillando, Franc. Alfonſus à Caſtro dict. capit. 16. addens ſe multa poſſe alia referre teſtimonia, quæ per fideliſſimos teſtes in Hiſpania contigiſſe cognouerat. Bartholomæus vero Spineus Sacri Palatij Apoſtolici Magiſter quæſt. de ſtrigibus cap. 17. & ſequen. non minus certa protulit, ex quibus vnum adſcribam, Quandam (ait) puellam, quæ cum matre Bergomi morabatur, inuentam fuiſſe nocte Venetijs in thalamo ſui affinis. Quam mane repertam nudam, recognitamque, quia conſobrina erat, cum interrogaſſent quomodo illuc veniſſet, aut ibi eſſet, & quare? plorans illa, poſtquam veſtita eis fuit, hæc, quæ ſubdo, enarrauit, dicens: Hac nocte cum in lecto vigilarem, vidi matrem meam, quæ me dormire putabat: ſurgentem de lecto, & exutam camiſia ſe quodam vnguento, quod ex vaſculo aſſumpſit de ſub lateribus extracto, per vngentem corpus: & ſtatim aſſumpto baculo quodam ibi præparato, in modum equitātis aſcēdens, extra feneſtrā deportata eſt, & à me nequaquam ex tunc ibi viſa. cumque ipſa quoque de

B C D E

Digitized by Google

lecto ſurgens, meum, vt mater fecerat, perunxiſſem corpus, extra feneſtram educta, ſtatim in hunc locum deportata ſum vbi matrē puero huic lecto decumbenti inſidiantem vidi. Ex quo ego territa, cū matrem quoque ob meum aduentum conturbatam vidiſſem, & comminantem, nomen Domini IESV, & Beatæ virginis inuocaui, & ex tunc matrem non vidi, & ego hic nuda ſolaque remanſi. His auditis à puella ſcripſit omnia, hæc affinis ille narrantis, Patri inquiſitori Bergomēſi, à quo capta mulier, & tormentis expoſita, cuncta cōfeſſa eſt, & addidit, ſe à dæmone pluſ quam quinquagies deportatam, vt puerum illum prædicti affinis occideret: ſed tamen præualuiſſe nunquam, eo, quod ſemper illum inueneri ſigno crucis, & ſanctis orationibus à parentibus bene munitum. Subdit, & aliud, quod etiam aſcribā. Quidam Antonius Leo carbonarius Ferrariæ habitator, de Valle Tellina, narrauit mihi hoc anno, ſe in patria ſua ab eo, cui infra ſcripta contigerunt, cognouiſſe. Quod cū ſuſpectam haberet ille vxorem ſuam ex relatione multorum, quod iret ad curſum (hoc eſt conuentum Sagarum,) quando ipſe nocte dormiret, finxit ſe quadam nocte profunde nimis dormire. Quod vbi percepit vxor, ſurgens de lecto inunxit ſe vnguento ex vaſculo prius abſcondito, & ſtatim nuſquam comparuit. ſtupēs autem vir ſuus, & quadam curioſitate ductus, de lecto ſurgens idem fecit, quod vxor, & ſtatim per caminum, (vt ſibi videbatur) per quem etiam ſibi viſum fuerat aſcendiſſe vxorem delatus, in quandam cuiuſdam nobilis Comitis cellam vinariā deportatus eſt: quo loci etiam vxorem ſuam, cū alijs pluribus reperit. Eo autem viſo, vxor eius ſtatim cum alijs quodam ſigno facto diceſſit:

A eodem viro ſuo in illo loco relicto. Qui mane à famulis domus inuentus, & cū clamoribus, quaſi latro, captus, & ante comitem conſtitutus, accepto loquendi ſpacio, cum robore factum narrauit, & ex hoc accuſata vxor illius apud Inquiſitorem, & tandem confeſſa, pœnam dedit ſuis dignam ſceleribus.] Hactenus Barr. de Spina. Conteſtatoria adhuc tria Italicis illis addit ſtrigiportij exempla

B Nico. Remigius libro primo Dæmonolatr. cap. 14. quibus nequeo lectorem priuare: ita ſcribit: *Luzey, (qui vicus non ignobilis eſt in radicibus Vogeſi mōtis)* Maio mēſe anni 1589. paganalia à vicinis celebrabantur. Ex eo vico Claudius Chotæius, in vicinum, cui nomen eſt VViſembach, appetēte nocte redibat. Iamque eius

C mōtis, qui inter vtrumque vicum aſſurgit, bonam partem conſcenderat, cum ſubito correptus turbine ſtetit circumſpectans attonitus. nuncubi rei adeo inſolentis cauſa aliqua appareat. nam cætera tranquilliſſimus quietiſſimuſque aer erat. Aduertit in ſeceſſu quodam (eum accolæ crepidinem Morelliam appellant) laruatas mulieres ſex, inſtructam multo auro,

D atque argento menſam quandam ſaltando circum euntes, perindeque ſua iactantes capita, ac qui intēperijs agitantur: tū ijs aſtātē in nigro tauro hominem, qui eas vti otioſus aliquis in triuio, ſpectabat. Ibi igitur conſtitit tantiſper dum ſe colligit, ac rem totam certius oculis agnoſcit. Quod dū facit, momento turba illa diſparuit, ac ſe ab eius adſpectu ſubduxit. Amoto igitur eo metu, ſe denuo viæ com-

E mittit. ac iam montis verticem ſuperauerat, cum ecce eum mulieres illæ à tergo inſequuntur, capita ſua, vt antea iactantes, atq; altū, ſeu ex compoſito ſilentiū tenētes. Præibat homo atra facie, manibuſq; in harpaginis ſpeciē incuruis, quas et parabat illi in frontem

Digitized by Google

frontem immittere, niſi obſtitiſſet diſtricto atque oppoſito enſe: ſiquidem hoc facto inſultare deſtitit, quaſi de vita metuens atq; euanuit, oſtendunt ſe nihilominus iterum mulieres illæ, vnaq; cum ijs homo quē modo dixi tauri ſeſſorem, chorearumq; ſpectatorem, ad quē iam factus confidentior Chorçius acceſſit propius atq; infert. Ita tūc hic es, mi Deſideri Gaxete (id enim ei erat nomē) obſecro, ſiqui potes, ſerua me. Nā (Pol) tibi fidē meam obſtringo, me nihil eorū, quæ vidi equidem palā eſſe facturū. Vixq; hæc dixerat, cum turbo illum, ſeu nebula inuoluit denuo: eo demum euolutus & liberatus, ſolum ſe in ſolo ac longe diſſito à via loco reperit, q̄ tamen veſtigando ad extremū nactus, q̄ feſtinantiſſime potuit domum ſe recepit. Triduo poſt id teſtimoniū ad aliud poſtea à iudice quæſtionis rurſum vocatus hoc ex abundanti ſuperioribus addidit, recordari ſe cum propius ad menſam acceſſiſſet, viſurus, & quibus epulis eſſet inſtructa: dæmonem ſibi è veſtigio vnguibus in os inuolaſſe, ac domū ſe contra ferro defenderet, inter hæc vehementiori vento iterū ſublatum, atque ad Combrimontis cataractus, qui locus à priore non minus ducentos paſſus aberat, fuiſſe deportatum. Quod ne quis deliramentū eſſe putet hominis nō ſobrij. & nocτis loci q; ſolitudine tū forte exterriti, id etiam Sandeodati XI. Cal. Iunij 1589. Barbelina Gaxeta, è mulieribus illis vna, ſuperiore menſe totidem ferè verbis apud quæſitorem recitauerat: hoc adijciens tritici heminas duas, caſeoſque bubulos totidē Chorçeijo illi à Deſiderio Gaxeto, eiuſque vxore dono datos quo cęlatū haberet quod ſic viderat. Qua de re corā cōpoſiti conuenerunt, per oīa, extra hoc vnū, quod Barbelina diceret non eſſe in Chorçiū à dæmone intentatas manus, quia ſic ſe menſæ propinquū

A intuliſſet, vt is in elogio ſuo mentitus fuerat, ſed quod aureū craterē ab ea furto tollere parauerat. Aliud exēplū ita narrat idem Remig. Ioannem ab Hēbach vix dū ab ephebis egreſſum venefica mater ſecū ad nocturnos dęmonū conuentus deduxerat, ac quod tibijs ſciret, ijs illū canere iuſſerat, atque in proximam arborē quo clarius exaudiretur inſcēdere: quod dū facit,

B ac ſaltātiū choreas ocioſus oculis colluſtrat, forte inſolētia admiratus: (nā præpoſtera, ridiculaq; ibi erant oīa) Deus bone (inquit) vnde iſthęc nobis tātula amentiq; turba? vixq; hoc dixerat, cū in terrā prolapſus, altero humero debilitatū ſe, ac cū aſtātiū opē imploraret, ſolū reperit. Quod dū palā prædicaſſet, & varie de eo ſentiretur: alijs viſū; alijs rē geſtā eſſe contē-

C dentibus, ſecuta eſt poſtmodū, quæ eā dubitationē tolleret occaſio. Nā Catherina Præuotia in Fręiſſem 4. Non. Septē. 1589. earū vna, quæ choros illos agitauerant, ob ſortilegij ſuſpicionem non multo poſt comprehenſa, rem omnem vti ſupra memorata eſt, adhuc eius rumoris, quem Hembachius ſeminauerat, ignara, & nulla interrogatione præeunte faſſa fuit.

D Kerues Otilla in VVerdeſtain. 8. & 7. Id Aug. 1590. & Eyſarbez Agnes Duſę. 3. Non. Dec. 1590. qui proximus erat ſequens annus, veneficij dānatę, idē quoq; diuerſæ affirmarūt, locum prætereà illa, vbi id eueniſſet ſuo, quo id teſtatius fieret nomine, Mayebuch appellans. Tertiū non teſtium tm̄ dictis clarum, ſed, & clara luce geſtu in hunc modū recenſet: Rediens Nicolaa

E Lagbernhard è moletrina Guerminenſi Aſſenunculiam ante 8. Cal. Aug. ann. 1590. ac iter ſecundum ſepem ſiluestrē aperto meridie faciens, aduertit in aruo finitimo chorum in orbē ſaltantium tum virorum, tum mulierum: verum, quod præter ſolitū aliorum hominum morē auerſi, ter-

gaque oſtendentes id faciebant, attentius eos aſpiciens vidit præterea, qui caprinis, bubuliſque pedibus deformes vna intermixti ſaltatorium illum orbem verſarent. Tum pene emortua Ieſu ſalutare nomen (vti quibus ſiniſtri inauſpicatique aliquid imminet) inclamare cœpit, ac rogare ſuppliciter, vt ad ſuos modo ſalua incolumiſque redire poſſet. Illico euaneſcere omnes qui tripudiabant, præter vnum *Petter Gros-petter* nomine, cui ocius in aerem ſublato elabi interea atque excidere viſum eſt penicillum, quali furnarij cõſueuerunt furni ſui arca, priuſquam panem in eum condant, extergere. Inter hæc vehementiori quoque illa correpta vento, vix anhelitum ducere, ac ſpiritum trahere: tum etiam domum reuerſa triduum integrum ex valetudine decumbere. Cuius rei fama cum ipſa eiuſque propinquis ſpargente, iam vniuerſum pagum peragraſſet. *Petter* ille, ne videretur eius diſſimulatione tantum crimen agnoſcere ac fateri: primum quidem apud iudicẽ iniuriarum ferocius agere: ſed tandẽ veritus, ne non ſuccedente lite maius ipſe ſibi crearet periculum, eam conſulto deſeruit: quæ res multo etiam magis eius facti ſuſpicionem auxit, æſtimantibus multis malæ mentis conſcĩetia illum eam, quam primum in animum adeo auide reuocauerat, iniuriam muſsitare. Ergo iudex in eius vitam moreſque tanto diligentius inquirere, ac cum certis indicijs rem non eſſe vanam comperiſſet, cõprehendere: tum ad criminis non adeo inuitam confeſsionem adducere: tandem, & alios, qui cum illi eius ſceleris ſocietas fuerat: coarguere, ac iam manifeſtos facere. Inter quos fuere Barbelia Ioannis Latomi vxor Duſæ 6. Cal. Febru. 1591. & Mayetta Laurentij Supermaioris item vxor Duſæ. 14. Cal. Martij 1591. quæ di- A uerſæ totidem tamen verbis, illud de ſabbato à ſe auerſis vna cum intermedijs cornupedibus choro, proditum à conſcio *Petter* indicium verũ eſſe agnouerunt. Acceſsit, & earum confeſsioni tertius Ioan. Michael armentarius Duſæ Cal. Martij 1591. hoc etiam ad maiorem eius rei fidẽ addens: ſe interea, dum hæc fierent, tibicinis functum officio, pedũ quod- B dam forte oblatum ori admouendo, ac micãtes ei digitos, vti cum ad numerum veræ inflantur tibiæ, adducendo. Ac cum Nicolæa illa (vti dictum eſt) Ieſum tremebunda inuocaſſet, ſeq; præterea crucis ſigno muniuiſſet, è quercus altiore ramo cui tum inſidebat præcipitem decidiſſe, demum turbine inuolutũ, ac in pratum nomine VVeiler, in quo paſcen- C tem gregem paulo ante reliquerat, deportatum fuiſſe. Eius rei grauiſsimum firmiſsimumque argumẽtum denique hoc fuit, quod locus, vbi ſic in orbem agitatæ fuerant choreæ illæ, poſtridie quemadmodum Nicolæa ante monuerat, apparuit circo impreſſus qualem habent hypodromi, vbi in gyrum aguntur equi: Sed & interſtinctus vngularum caprina- D rum bubularumque recentibus veſtigijs. Quæ & perſtiterunt videri, dum aratro denuo proſciſſum, ſub actumque aruum illud bruma ſequente fuit. Teſtimonium dixere Nicel Klein, Deſiderius Vernex, & Gaſpar Sutor, & quotquot in rem præſentem maturè ducti, de ea poſt à iudice ſunt interrogati.]

Nonne ſat manifeſte probantur E choreæ, conuentus, translatio? An hic Dormitantij noſtri cunctorum abnutiui dicent hæc ſomnia tam varios, tam apte, quaſi in vnam Cathenam annulos connexuiſſe? an illius Petters penicillum etiam ſomnians eo delatum? ſomniaſſe Nicolæam; & ſomnij ſoporifera ægrimonia triduo

Digitized by Google

lectulo affixam? ſomniaſſe teſtes hos omnes ſolennia, & meræ vi imaginationis agro impreſſa veſtigia tam pertinaci impreſsione? greges ab Amphryſo Apollinem, aut à Gadibus Herculem Erythræas boues eo deduxiſſe; & choreas duxiſſe docilia armenta Lotharingico in ſolo? pergent ſcrupuloſi (ſcilicet) Dubitantij vereri ne innocentes huiuſmodi, fateantur ſe commiſſe, quæ nunquam deliquerunt, ſed errore opinionis putant ſe deliquiſſe? Quæ hæc, & quam pertinax libido eſt, generis humani hoſtibus ſic patrocinandi? Verum de hoc lib 5. vberius.

Non minus exploratum aliud Balduin. Ronſſeus epiſt. Medic. 50. quod ſuis temporibus in Hollandia acciderat, ita narrat.

Erat in pago OoſtbroucK non procul à Traiecto mulier vidua, cui ſeruus conuixerat, ad obeunda, vt res poſtulabat, munia domeſtica: Is cum iam ſæpius, vt ſolent eſſe curioſuli ſerui, per tranſennam animaduertiſſet, heram nocte intempeſta, ſtatim ac quieti ſe tradidiſſent domeſtici, quotidie in ſtabulum, ad certum præfixumque locum venire, atq; ex porrectis manibus præſepi contiguum fœnile apprehendere. Admiratus tandem ille quidnam hoc negotij eſſet, ſtatuit, & ipſe inſcia hera idem ſemel experiri, atque eandem pertentare aleam. Igitur hera ex conſuetudine ad ſolita veniente, atque ſicuti videbatur digreſſa, ſubſequitur, & ipſe, locum contemplatur, atque exemplo heræ fœnile complectitur: Ibi ille ex tempore in aera raptus defertur in oppidum VvycK. in abditum, & ſubterraneum ſpecum, vbi cœtum maleficarum de maleficijs conferentem inter ſeſe, reperit. Hera cum ſuis inopinam famuli ſui præſentiam admirata, rogat, quo aſtis, aut qua tandem ratione momento temporis il-
A luc appuliſſet. Reſpondit ille ordine, vt res tranſacta eſſet: Tum illa indignari primum atque excandeſcere cępit, verita ne nocturni, atque clandeſtini iſti conuentus hac ratione tandem eliminarentur: cum conſortibus igitur deliberandum cenſuit, quid in ambiguo hoc negotio faciẽdum ſuadeant. conuenit tandem inter eas, vt amice exciperetur, ſilentium ſtipula-
B rentur, atq; arcana hæc, quæ illi, præter meritum atque opinionem, videre cõtigiſſet, nulli communicaturum ſe, aut reuelaturum ſanctè deieraret. Ille interim quiduis non pollicetur, abblanditur, & vt mitius agãt, ſimulat ſe omnibus votis hoc vnum expetere, vt cum illarum gratia liceat poſt hac ſortilegarũ intereſſe collegio. Interim dum conſultatur, labitur hora,
C & iam abeundi tempus inſtat. In dubium iterum, inſtigante hera, iã vertitur, remittenduſne domũ ſit totius cętus periculo, an bono publico, enecandus. Communi tandem omnium conſenſu mitior placuit ſentẽtia, quæ iuramento ad actum domũ deferendum decerneret. Suſcipit eã prouinciam hera, atq; fide data in humeros receptum domum delaturam polli-
D cetur. Accinguntur operi, atque euro ocyus per aera feruntur. Sed ecce, emenſis iam bonam partem itineris, conſpicuum ſeſe dedit lacus arundineto obſitus. Ibi malefica illa anus occaſionem nacta, verita, ne iuuenis pœnitentia ductus, quod furialibus iſtis ferijs (quemadmodũ ſimulabat) initiatus eſſet, viſa tandem eliminaret, prouolans, à ſe diſiecit adoleſcentem,
E ſperans, vt ſuſpicio eſt, eũdem partim caſus violẽtia enectum, partim lacus ipſius altitudine abſorptum iri. Verũ, vt eſt DEVS miſericors prorſus, non volens mortem peccatoris, ſed vt cõuertatur & viuat, veſanæ illius menti metas conſtituit, neque paſſus eſt iuuenem inſontem ſubmergi, ſed ali-

quanto æquiore conditione permiſit, vt in hunc vſque diem vita protraheretur, dum fortè fortuna in arundinetum decidens, lethalem plagam ex caſu non accepit, violentia impetuq; caſus per arundinetum quodammodo refractis. Interim miſer ille qui ſolius linguæ miniſterio iam vtebatur, dum illuceſceret, mille diſtorquebatur cruciatibus, ac ſuſpiria trahens, tantiſper ingemiſcebat, dum prætereuntes inſolita lamentatione attoniti, facta indagine, compererunt, hominem prorſus elumbem, & cui vtraque excidiſſet coxa. Rogant vnde ſit, quomodo eo calamitatis deuenerit? narrat ille ordine ſingula, defertur tandem curru Vltraiectum. Ibi nobilis vir Ioan. Culemburg. Vrb. Præt. rei nouitate quodammodo perculſus, admirabundus ſingula perquirit, atque indagine facta faſcinatricem heram comprehendi iubet, vinculiſque conſtringi. Illa ſimul ac in manus præfecti veniſſet, nihil negare, ſingula fateri &c.]

Hactenus ille quid ad hæc queat impudiens os vel VVieri, vel Godelmanni, cum ſuis oraculis Luthero, & Melanchtone? dicentne atrabiliariã mulierculam hoc crediſſe, & deceptam fuiſſe? quid? ipſe iuuenis, quomodo ſic lacer, & elumbis? delumbaratne illum ſubito bilis atra? finxit fortaſſis. vnde igitur, & quomodo in arundinetum delatus, ſi non ex illo ſpecus, & vnde in ſpecum, ſi non ex domo? ſi loco non motus, quomodo perductus ex Ooſtbrouck in illud arundinetum? ſi ſponte iuit, vnde tã grauis, & perpetua membrorum luxatio? atrabiliarij etiã, qui illic iuuenem inuenere, qui Vltraiectum ad Prætorem detulere, ò impudentem pertinaciã? Conſidera potius (lector) in hac narratione. *Primò* nouum modum ſiue ſignum, ſenilis comprehẽſionem, abſque vlla inunctione. *Se-*

A *cundò* ſolere dæmones certa ſibi loca deligere, ad cœtus ſuos, & conuenticula malefica. Nam anno quoque ſuperiore, Ioannes ille de Vaulx Stabuleti decollatus, fatebatur, ex præcipuis locis Generalium congregationum, eſſe vnum in ditione Vltraiectina, & eo ſe non ſemel Stabuleto delatum. *Tertiò* nota, non ipſas modo maleficas ferri per aera, ſed & auxilio dæ-
B monis alios humeris eo deferre poſſe. Denique ſtultiſſimum eſſe miſericordiæ crudeliſſimarum excetrarum ſe committere. Quanto tutius fuiſſet huic iuueni, Nomine Salutifico IESV, vel Crucis ſignaculo ſe munire, et totum illum cœtum, venti inſtar diſſoluere, ac diffugare? Manſiſſet ergo ſolus in ſpecu: labor dumtaxat itineris longioris pedibus exantlãdus fuiſ-
C ſet. Verum poſſem multa huiuſmodi adijcere. nam ſimilia narrant multa exempla Anan. d. lib. 4 Auctor Dæmonoman. lib. 2. cap. 4. Torquemada Dialo. 3. Binsfeldius de operis memb. 1. cond. XII. And. Libauius in ſtrigiportio, Cumanus in Lucerna inquiſitor. & his antiquior Ioann. Cæſarius libro decimo miraculor. c. 1. & alij.

Ex his exemplis deſumitur fortiſ-
D ſima probatio. cum illi ex mera curioſitate inuncti, de loco in locum tã remotum re ipſa delati fuerint, manifeſtum fit hæc non contingere nuda dumtaxat imaginatione, & delirio muliercularum. immo, nonnunquam conuentu ſubito diſſoluto, repertæ menſæ, & ſupellex argentea, & poſtea à dominis agnita, & confeſſæ vxores ſe illa ſecũ ad conuentum de-
E tuliſſe. Deinde Sortiarij locos omnes, & cibos, & vicina omnia diligenter notant, arbores, ſepes, flumina, agros, domos diſcernunt, ſi lauatti non ſint, conuiuas agnoſcunt, obuios quoque, quos in via habuerint, ſæpe ſalutant, & alloquuntur; cernuntur non raro ab alijs viris catholicis, &

mente

Digitized by Google

mente ſanis ad cõuentum euntes, vel a conuentu redeuntes: interdũ etiam viſæ, & deprehenſæ nudę, & ex tu bine, ſeu nube decidentes, aut vulneratæ, & mutilatæ membris, de quo li. 5. Item hac deportatione ſic ſæpè defatigãtur, vt domum reuerſis per totum triduum ſit decumbendũ prius quam pedibus poſſint conſiſtere, quod docet Remig. d. l. 1. cap 24. confitentur omnes vnanimiter eadem nec in circumſtantijs minutiſſimis diſcrepant. idem confirmãt alij immunes ab eorum crimine, & errore. Fatentur rei in ipſo rogo, vbi nihil fictio profutura, & exhauſta iam ſunt tormenta. De vanis autẽ, & deluſorijs, tam perpetim nequit vna, & conſentiens omnium eſſe conteſtatio; tantòque inter locis, & temporibus, & ætate, ac ſtudijs diſiunctiſſimos adeoque multos, conſenſio. peculiaris enim cuique eſt animi actio, & alius ab alio diuerſum quid imaginatur: nec cerebri, aut phantaſię omnium eadem diſpoſitio, quæ dæmoni ad huiuſmodi imagines neceſſaria foret, nec etiam mendacij tanta poſſet eſſe conformitas. Hoc argumẽtum, meo iudicio, hominem non peruicacem, idoneum eſt conuincere.

Confirmatur hoc argumentum eo quod (vt bene) Cumanus ſupra numero 3. ſomnia, & phantaſiæ tales non ſunt in poteſtate hominis, vt ei accidant, vel ijs careat pro lubito. Sed ſtrigibus ſerio conuerſis, & nolentibus amplius conuentui intereſſe, nihil amplius tale contingit, dumtaxat quia nolunt, quod eſt euidens indicium in ſomnis iſta non contingere. Pręterea qui hęc aſſerunt ſomnia eſſe & ludibria, certe peccant contra reuerentiam Eccleſiæ matri debitã. Nam Eccleſia Catholica, non punit crimina, niſi certa, & manifeſta; nec habet pro hæreticis, niſi qui in hæreſi manifeſtè ſunt deprehenſi cap. conſuluiſti,

A 2. quæſtio. 5. ſtriges autem iam a plurimis annis pro hęreticis habet, & iubet per inquiſitores puniri, & brachio ſæculari tradi, vt patet ex libris Sprengeri, Nideri, Iaquerij, Michaelis, & docet experientia. Ergo, vel Eccleſia errat, vel iſti Pythonij errant: Eccleſiam in re ad fidem pertinentè errare qui dicat anathema maranatha ſit. Narrat idem Cumanus

B exemplum delationis veritatem declarans; quod licet, tentent increduli.

In mendriſio (inquit) *oppido Comenſi contigit,*] iam ferè annis quinquaginta elapſis, vt cum ibi quidam inquiſitor nomine Magiſter Bartholomæus de Homate Diuus Laurẽtius de Concoretio Poteſtas, & Ioannes de Foſſato Notarius, contra has ſtriges procederent: vna die ipſa Poteſtas

C quadam curioſitate ductus, volẽs experiri, an vere & corporaliter, ſtrigiæ irent ad ludum; facta conuentione, acceſſit quodam die Iouis ſero cũ notario ſuo, & quodam alio, extra oppidum ad quẽdam locum, ſicut illi ſtrigia prædixerat, & dum ibi prope eſſent illi tres, viderunt ibi plures perſonas congregatas coram quodam (qui erat Diabolus in forma hirci) admo-

D dum cuiuſdam magni Domini ſedente, & ecce ſubito omnes illę perſonæ ibidẽ congregato, iuſſu Diaboli, adeo illum officialem, & omnes eius ſocios Deo ob eorum curioſitatem permittente, baculis percuſſerunt, quod ex talibus percuſſionibus, ille officialis, & notarius, & tertius ille alius infra quindecim dies mortui ſunt.

Hæc ille. Non ergo ſuaſerim per-

E uicacibus, vt ſe experimento committant, nec occinam illud vulgatum: Non credis, vade & vide.

Nec eſt, quod ingerant dæmoni nullam eſſe cauſam, hæc non cum ſingulis potius agendi, quam talem conuentuum frequentiam inſtituendi. Multa hinc ille cõmoda percipit.

In-

Digitized by Google

Primo per hanc ſocietatem, & plurium conſortium vehementius in malitia fouentur, & indurantur. Secundo hoc pacto criminis participatione, ſingulorum peccata aggrauantur. Tertio talibus illicibus, & varijs, quæ illic fiunt, inductionibus, plures facilius impedicant. Quarto multitudo facit audaciores ad malum; tollit Dei hominumque timorem, & mutua imitatione ad maiora facinora inflammat, vt ſolent carbones iuncti. Quinto voluptas nefaria maior videtur, quo pluribus innoteſcit. Sexto difficilius conuertuntur, quo plurib. teſtibus ſe dæmoni addixerunt, & actuum frequentatione quaſi quodam habitu occalluerunt. ita prudenter ratiocinatur Spineus q. de ſtrigibus. c. 20.

Breuiter ergo concludo, has tranſlationes, de quibus quęritur; poſſe modis quatuor contingere, primo ſola cogitatione, quod SS. vocat transferri in ſpiritu, & talis illa viſio Ezech. *Et emiſſa ſimilitudo manus apprẽdit me in cincinno capitis mei, & eleuauit me Spiritus, inter terram, & celum, & adduxit me in Ieruſalem, in viſione Dei*, &c. Vltimum enim verbum, modũ præcedentibus ponit verbis ne putemus hanc ſimilem tranſlationem illi Habacuc, de qua Daniel. Aliquando ſuis pedibus commoueant ad conuentus, vt narrant Remigius & Binsfeldius. 3. à Dęmonæ reuera. ſecundũ corpus, & motum localem, tranferuntur, vt docui. 4. aliquando poteſt contingere, vt ipſi ignorent corporaliter, an opinione dumtaxat tranſlati fuerint, quod in diuino illo raptu accidit Beato Paulo. Traditum inuenio, in quibuſdam P. Ioannis Maldonatij dictatis, *de Dæmonibus*, quod quando volunt corporaliter transferri, tum ſe inungunt vnguento ex infantilis corpuſculi adipe, quando conuenientibus per inſomnium dumtaxat interesse volunt, tum in ſiniſtrum cubare latos, quando vero malunt vigilantes: quæcumque in conuentu fiunt cernere, vt coram ſe geri, tum opera dæmonis ex ore vaporem quendam craſſum euomere, in quo geſtorum imagines, vt in ſpeculo intueantur. Et fortaſſis hoc Quæſitoribus inſinuare volebat famoſus ille Ioannes de Vaulx Stapulenſis, cum diceret, ſcire ſe diſcernere: num corporaliter, num vero per imaginationem conuentui intereſſet.

c. 8. v. 3.

c. 14. c. 35.

Vnum reſtat ſoluendum, quod quoſdam ſcio torſiſſe aliquando. Etenim doctior philoſophus atque Theologus quærat, qui fieri queat, vt, cum angelus ſit incorporeus, queat rem corpoream loco mouere? Reſpondeo, nec opus eſſe ad hoc noua à Deo virtute attributa, (vt cenſuit Guilh. Pariſien.) nec etiam diſtincta virtute ſeu potentia motiua (vt putauit Aureolus:) nec etiam poſſe Angelum ſola voluntate, & intellectu illimitate, & infinite, quodcumque volet corpus, & quando velit, & quo velit, & quanta velit celeritate, loco mouere: hoc enim damnaſſe intelligendus eſt articulus Pariſienſis, & merito quia hoc eſt virtutis infinitæ: Sed reſpondeo, Angelum determinatam ſibique notam, ſuis viribus non maiorem molem, ea celeritate vel tractu, quem & agilitas Angeli, & rei motæ natura permittit, eo ſolere mouere, & transferre poſſe quod in aſſũpto corpore, ſecundum ſubſtantiam (malo enim hoc tenentes ſequi) ſit pręſens, ſicq. pręſens, ſola voluntate corpus illud impellat, & eadẽ volũtate, mediãte illo corpore, aliud corpus contiguũ moueat, vel deuehat, ad eũ fere modũ quo vẽtus fortis plumam agit per aerem, & certo tandem loco illã deſtituit, & deſtituendo ſiſti. Et ſic Angelus deferens Prophetam Habacuc, dumtaxat tangebat capillos eius: neque

vide Ioſe. Ang. in 2. d. 8. q. 3.

neque tum capilli corpus ſuſtentabāt, ſed virtus Angeli ipſius per voluntatis imperium toti corpori impenſa. Vnde ſi velit Angelus ſic moderari actiuitatem, vt celeritas deuectionis, non ſuperet robur delati; fiet, vt ſit ſine defatigatione hominis iſta transuectio: ſi hoc nolit, haud dubie mire defatigetur homo neceſſe eſt, celeri illa per aerem delatione. Hinc intelligimus non eſſe certam differentiam illam Remigij, quod Angelorum bonorum transuectiones quietæ, & laboris expertes ſint hominibus; malorum vero plenę laſſitudinis, formidinis, & moleſtiarum. etſi enim, vt plurimum credam hoc vere contingere; fieri tamen poteſt, vt ſi dæmon velit, etiam citra laſſitudinē, & moleſtiam deferat, vt patet exemplis, quæ narrat Torquemada Dialo. 3. & ille Ioannes de Vaulx Stabulenſis hoc de ſuis transuectionibus teſtabatur. Illud certius, has dæmonum ſubuectiones ſemper periculi plenas, & formidabiles eſſe.

l. 1. dæmonlat. c. 27.

QVÆSTIO XVII.

An poſſit dæmon quantitatem corporum ſic mutare, vt penetratio partium ſequatur, ſiue vnum corpus in duobus locis disiunctis, vel duo corpora in vno, & eodem loco penetratiue collocare?

B*Reuiter cenſeo ad hæc omnia negatiue reſpondendum, quia hæc omnia repugnant principijs phyſicis, & ordini naturæ.* Nam, vt de poſteriore prius agamus, nec ipſemet dæmon poteſt loca diſtantia ab inuicem, non occupato medio, ſimul implere, ex veriore ſententia, & communiore, minus ergo poterit ibi corpus vnum ſtatuere; ſed ſoli hoc Deo reſeruatum. Nec obſtant exempla, quibus docetur multos alio loco αὐτοπροσώπως alijs

A apparuiſſe, quā vbi reuera tunc erant, non dormientibus modo, ſed & vigilantibus. Nam ſi à Sanctis hominibus, & miraculosè apparitiones factæ vt de Sanct. Nicolao, D. Agatho, & Diuo Benedicto legimus, tum illę ab infinita Dei virtute profectæ ſunt, ſin autem ab Angelis malis procuratæ, ad ſpeciem tantum viſę, & præſtigioſæ cenſendæ huc refero illud, quod B Origen. lib. 6. cont. Celſum tradit, Pythagoram eodem tempore in duabus vrbibus conſpectum, & aliud de mulierculis commeſſatricibus in vita D. Germani, & de Imperatoris filio per Theodorum Monachum patri exhibito apud Zonaram d. Vide Pet. Tyræum d. lib. 2. cap. 8. cum ſeqq. Quod vero ex alijs refert Ananias. lib. 4. de Natura dæmon. nō poſſe dæmonem C duorum hominum ſimul occupare corpora; ſed poſſe tamen, cū in vnius corpore ſit per ſubſtantiam ſuam. vi ſua alium, vel magno diſtantem interuallo, de crimine aliquo tentare: hoc fateor me non intelligere. Nam nihil prohibet duos eſſe ſibi, adeo propinquos, vt ſimul ſint quaſi vnus adæquatus dęmonis locus quem ſubſtantia ſua occupet: nihil inquā pro- D hibet hos ſimul a dęmone poſſideri. Si vero alter, tam longe diſtet a poſſeſſo, vt ſpaciū illud excedat ſpheram actiuitatis dæmonis; non credo poſſe dæmonem illum poſſidentem, huic alteri quicquam ſuggerere tentationis, vt enim nec quoduis corpus quātumuis diſtans loco mouere, ſic nec quorumuis animos a quorum corporibus abſit lōgiſſime poteſt Diabolus E tentare; ſed eos tantum, qui ſint adeo propinqui, vt in vno quaſi adæquato loco dæmonis cenſeantur. Nonnulla huc pertinentia petite a Guilh. Pariſienſ. part. vltim. de vniuerſo, capitulo 13.

Vide Petr. Tyræum lib. 2. de ſpirit. appar. c. 6. & 7.

Tom. 3. In vita Baſilij Macedonis.

Prior concluſ. pars, de mutatione quātitatis, probatur: quia ſanior philoſo-

loſophorum pars, cum Ariſtotele, & D. Thoma, partium corporaliumque dimenſionum penetrationem naturę non permittit ideo nequit dæmon ſic mutare corporis quantitatem, vt homo inſtar catti, vel muſtelæ per tenuem rimam in cubiculum irrepat: multo minus, vt per ianuas clauſas ingrediatur. docuit hoc bene Ioann. Beets Carmelita in primi pręcepti expoſ. vlt. cap. 4. Quare quod de lamia in muſtelam conuerſa narrat in Mileſia nugator Madaurenſis, fictitium cenſendum. Mentitę quoque fuerunt illę Striges Lotharingicæ, quæ Nicolao Remigio perſuaſerunt, ſolere dęmonem veteranis Lamijs poteſtatem reipſa dare, vt queant ædes penetrare, & per quaſuis anguſtias nullo negotio viam ſibi faciant, in mures, feles, locuſtas, atque alia huiuſcemodi puſilla animantia contractæ, & demi nutæ: intromiſſaſque, denuo priori formę reſtitui, ſi velint. Mentitus etiã ſimilia iactãs Scafius apud Niderium in lib. 5. Fornicarij. hæc enim deliria ſunt omnia, & illuſoria. Sed ſolummodo dæmon præcedens, latenter aperit, & claudit ianuas, vel feneſtras, corporis earum capaces, per quas eas intromittit, quæ ſe putant formam huiuſmodi animantiũ induiſſe, quod prudentiores Italicæ ſagæ Grillando fuerunt confeſſæ. Hanc autem oſtiorum apertionem, & clauſuram, adeo ſubtiliter dæmonem facere poſſe, vt dormientes in cubiculo non euigilẽt: nõ dubitabit, quiſquis meminerit ab Angelo factum, cum B. Petrum de carcere eduxit, vbi nihil neceſſe eſt dicere hanc ianuarum apertionem, vel cuſtodum ſomnum miraculoſa fuiſſe. Si quis obijciat Diuum Chryſoſtomum hanc vim Angelis tribuere cum ſcribit Habacuc ab Angelo demiſſum & reductum ex lacu clauſo, & ſigillis integris permanentibus. hoc enim ait orat. quæ eſt de incredu-

l. 2. Dæmonolatr. c. 4.

l. 2. de ſortileg. q. 8.

Act. 12.

A litate D. Thomæ, inter orationes Patrum ſeorſim Romę editas; πῶς ἠδυνήθη καταγάγειν ὁ ἄγγελος τὸν ἀμβακοὺμ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων καὶ πάλιν ἀναγαγεῖν, καὶ τὰς ἐπικειμένας σφραγῖδας ἐρρωμένας κατὰ λιπεῖν. *Reſpon.* id factum, non Angeli, ſed diuina virtute. Prætereea videtur Diuus Chryſoſtom. priorem Danielis captiuitatem, de qua cap. 6. cum poſteriore

B re confundere, de qua agitur Daniel capite decimo quarto. Modus vero quem ſtriges aliquando memorant, nempe Diabolum ipſos parietes aperire, & per quandam quaſi fiſſionẽ, & diſruptionem ingreſſum illis præbere, & egreſſum, poſt iterũ partes coniunctas facere coaleſcere; ſcio, ijs qui penetrationem partium admittũt viſum iri probabilem, & huc referri

C queat quod Cordubę famoſę illi Magdal. Cruciæ acciderat, vt, hiante ſubito pariete, a transeuntibus orãs puellula cõſpiceretur. Sed ego totum hoc vel pręſtigioſum puto, vel dumtaxat dæmonem maxima celeritate, quot ſufficiunt lapides eximere, & ſuſtinere alios neruant, & poſtea eadem celeritate, atque dexteritate iterum eos in ſuum locum reponere exiſtimo,

D cumque hominum aſpectus hanc celeritatem tartarei latomi nequeat deprehendere; fieri, vt falſum formet iudicium de aperto per partium compreſſionem pariete. Prorſus cum vero magiſtro ſuo Caluino impius eſt VVierus: cum negatur, ita Chriſtum Dominum, poſt reſurrectionẽ clauſis ianuis ingreſſum, ad diſcipulos: vbi merito, cum grauiſſimis, & ſan-

E ctiſſimis Patribus, Catholici ſcriptores, in hac corporis ſolidi penetratione, patentis miraculi rationem agnoſcunt. Pari modo Beza, & ſimiles blaſphemant de CHRISTI Domini Natiuitate illæſo clauſtro virginali, & reſurrectione clauſo manente ſepulchro. contẽdunt homines iſti anima-

D. Auguſt. tracta. 121. in Ioan. Gregor. homil. 26. in Euang. D. Chryſ. in ora [illegible]. εἰσῆλθε ἡ θύρα

τὶς ζωῆς διαςῶν θυρῶν κε κλεισμένων θυρῶν. Quo quid apertius?

males, hæc aperta fuiſſe, dum penetraret, & poſtmodum iterum clauſa: quaſi non potuerit creatura ſuo creatori, vt ceteris in rebus, in hac quoq; obtemperare. ſed nimitum iſti cuncta conatur Chriſti Domini Diuinitati, & omnipotētiæ detrahere, vt ad Turciſmum Paganiſmumque viam ſtruant.

Cum ergo quantitatem ſic mutare non poſſit dæmon, adeoque illā comprimere, vt partes ſe penetrēt: nequit etiam efficere, vt corpus quantum, & coloratum, verè reddatur inuiſibile illis, coram quibus exiſtit, oculis eorum ſanis, & non præſtigiatis; quamuis fieri queat, vt per accidens aliud illud non videant. Nam ſi corpus illud celeriter alio transfert, iam præſens illis non eſt hoc corpus: ſi vero ſpecies viſiuas, ne in oculos adſtantiū commeent, per corporis alicuius interpoſitionem; vel per nimiam aeris agitationem impediat; vel corpus illud aliqua ſibi poſſibili ratione transformet: (hos enim modos inuenio ſolere ab illo vſurpari) corpus illud tunc quidem actu non videbitur; reuera tamen viſibile permanebit. Sic fraude dæmonū Domitiani oculis ſe ſubtraxit Apollonius apud Philoſtratum, ſic Gyges latebat fictitio illo tectus annulo apud Ciceronem, ſic de Perſei clypeo Græculi fabulantur.

Sic intelligendum quod Ioann. Sariſberien. ſcribit de quodam: *fuitque magorum peritiſſimus, vt quaſcumque res vellet, inuiſibiles faceret; alias vero videbatur in alias ſpecies transformare.* l. 1. de nugis curialium capitulo nono, item quod Necromāticus ille Gui. Iuliac. perſuaſerat apud Meierum libro 10. ſic quod de Cleomede Aſtypelenſi referebat Celſus arcam ingreſſum, & intus operculum eius retinentem, non eſſe repertum in ea, ſed creditum euolaſſe, lege Ori-

A genem libro tertio, contra Celſum. Quod vero ſcribunt nōnulli eum, qui gemmam geſtet Heliotropiam inuiſibilem fieri: non credo. nam vt bene, ait Guilhelm. Pariſienſ. deberet lapis ille poſſe colorem omnem tollere, vel alios plane ſic inducere obiecto, vt non poſſit agnoſci. Tantam vero vim illi gemmę ineſſe, nedum, vel teſtis fide digni auctoritas

B docuit. de grauit. c. 22.

Denique ex his decidi poſſunt, & detegi illuſiones ille dæmonū, quando membrorum aliquorum ſpeciem, vel immenſam faciunt apparerę, vel nullam, vt ſublata videantur, vt ſunt quæ narrantur in Malleis malefic. de ijs, qui virilia ſibi ablata putabant, apud Sprenger. parte ſecunda, 1. cap 7. & quod legitur ridiculum in tom. 2.

C tracta. de credul. dæmon. adhib. folio 429. Nec puto dæmonem poſſe hominis parui oſſa ſic extendere, vt Giganteæ fiat magnitudinis, ideo quod Indi Cichorani certis id ſe herbis poſſe iactabāt, iure optimo Petrus Cieza fabulis annumerat part. 2. Hiſtor. Peru. cap. 42.

QVÆSTIO XVIII.

D

An corpora ex vna in aliam ſpeciem Magi queant transformare.

NOn ago de fabuloſis Metamorphoſibus. Ouidij, Parthenij, & aliorum, nec de naturalibus imperfectorum animalium commutationibus, de quibus Ariſtoteles, & Pli. Sed Li. 5. Hiſt. animal. c. [illegible] l. 11. Nat. Hiſt. c. [illegible]

E de magicis, quæ virtute dæmonum fiunt perfectę ſpeciei in aliā formam perfectæ quoque ſpeciei transformationibus. Et licet Ouidius, & Propert. hoc præter alios ſenſerint. quorum hic;

Audax cantata leges imponere luna,

Et

Et ſua nocturno fallere terga lupo. A

Hic autem.

Hanc ego nocturnas viuam volitare per vmbras

Suſpicor, & pluma corpus anile tegi.

Similia de Siculo Liodoro Catanenſes opinabantur, vt lib. ſuperiore oſtenſum. de Simone Mago, narratur in Itinerario D. Petri, de quodam ex Sariſburienſi dictum c. ſuperiore, B de Badulo Rege Anglorum annales referunt, & iidem narrant Ambroſij Merlini incantamentis Vterium Regem in Gorloidis Cornubiæ ducis ſpeciem transformatum, vt Igernæ vxoris eius amplexu poriretur, & ex tam nefario concubitu Arturum & Annã genitos. *lege Galfridum, & Virunnium*. Quinetiam in nouum orbem hæc opinio ſe penetrauit. Nam C Nicaragnani credebant ſtriges poſſe ſe in cattos, ſimias, porcos immutare, & Quahacmallani opinabantur famoſam illam maleficam Auguſtinã, in bouis forma graſſatam, quando Beatrix de la Cueua ingenti diluuio, & terræ motu interijt. Narrat Chieza Hiſtor. Paruu. p. ſecunda, capitol. 205. & 210.

Et licet olim, quid, cum communi D Theologorũ Schola, & de huiuſmodi Lycantropijs, & ſimilibus ſententiam, publice profeſſus fuerim, ſcilicet *omnes illuſorias, & deceptrices eſſe, & cum natura pugnare, hanc hominis in belluam degenerationem; idem nunc iterum mihi cenſui hoc loco, vbi diſputationis ordo hoc exigit, affirmandum*. Addo contrarium aſſerenti anathematis imminere pœnam, ex E cap. Epiſc. 26. quæſt. 5. quæ ſententia auctoritate D. Auguſt. fulcitur. idem ratio perſuadet. Nequit, enim anima humana informare corpus belluinũ, vt nec anima leonis corpus equinũ, vel anima equi corpus humanũ quia quælibet forma ſubſtantialis, vt ſuum eſſe tribuat informando, requirit peculiares ſibique conuenientes, diſpoſitiones, & organizationem corporis propriam, ideo anima definitur actus organici corporis. Vnde fit, vt nec ferina anima humanum corpus, nec humana ferinum queat informare, vt dixi. Non poterit itaque anima hominis in ferinum corpus migrare illud informatura. Multo minus poterit ſimul cum corpore anima immutari, quod videtur Horat. in Epod. putaſſe quando agit de ſocijs Vlyſſis à Circe reſtitutis;

Setoſa duris exuere pellibus
Laborioſi remiges Vlyſſei,
Volente Circe, membra, tunc mens, & ſonus
Relapſus, atq; notus in vultus honor

Imo vero humanam mentem, hoc eſt animæ humanæ partem præcipuam, non amiſerant. immortalis eſt anima, nec à dæmone corrumpi poteſt vel vulnerari. Semper ergo illuſio hic interuenit illorum, qui transfiguratos putant: ſæpe illorum etiam, qui videre ſe putant, quod non vidẽt. Prudenti & nolenti decipi diſtinguẽda eſt ipſa transformatio ab effectibus eam concomitantibus, quod ſi Spondan. feciſſet, non tam multa Comment. Homericis hac de re vanè & iuueniliter effutiuiſſet. Sit concluſ. *Ipſa quidem transformatio deluſoria eſt: multi tamen eam comitantes effectus ſunt veriſſimi*. V. G. Strages hominibus vel pecoribus illatæ, per dæmonem in corpore aereo, aut lupino, ſiue per homines lupina tectos effigie (quod poſtea declarabitur) vel per eam non tectos, ſed humana ſpecie graſſantes, & efferatos: poteſt enim fieri, vt ex humorũ vitio, & atræ bilis exceſſu affectu quidam lupini, & odium in greges, atque homines, deſideriumque eos inuadendi, & lacerandi, vorandique mentem occupent. Vnde & medici

Commen. in Senecæ Agame. 4. v. v. 690.

libr. 18. de ciu. Dei ca. 18. & de ſpiritu & lit. c. 28. ſi ipſe auct. mentitur Danæus Dial. de ſortiar. c. 3. contrarium D. Aug. aſcribens.

Λυκάνθρω

λυκάονα, ſeu λυκανθρωπίαν inter morbos numerãt, quam Arabes Chatrab, Latini *melancholiam*, vel *inſaniam lupinam* nominant; ex ſimili vitio nonnulli ſe canes, leones vel alias beſtias putant. Qui huiuſmodi ſolo morbo laborant, hi Magi non ſunt, & licet ipſi ſe lupos putent, lupinamque ſæuitiam imitentur, alijs tamen, vt ſunt, homines videntur: talis ſibi, non cæteris videbatur pater Præſtantij apud Diuum Auguſtinum: & alius quidam apud Thomam Brabantium, ſiue Cantipratẽſem, & agricola ille Patauinus apud Fincelium, lib. 2. de miracul. & alius Boruſſus apud Sabinum com. in 7. Metamorphoſ. & ille Pomponatij apud Euuichium, lib. de natur. ſagar.

vide Paul. Aegynetã li.3.c.16.& Aetium l. 6.ca.10. & Condronchum libr. 3. de mor. venef.c.7. Auic.lib.3. fen.1. t.4. ca.26. Aug. li.18. de Ciu.Dei cap.8. Cantipr.in l. Apum.

Sed quando alijs quoque lupi, canes, vel catti, vel aliæ beſtiæ videntur, vt mulier apud Palladium *in vita Macarij Alex.* videbatur equa: item Neuri, apud Herodotum, & Melam, & hodie ex vulgi opinione quotannis quidam Hibernici, apud Camdenum, *in altera parte Hiberniæ*: hoc magicum eſt, & à ſolo morbo nequit proficiſci. Verum ſolet diabolus tunc diuerſimode decipere, nã ſolet aliquando aliud corpus ſubſtituere, & illis abſentibus, & alicubi in loco abdito ſoporatis, ipſe aſſumpto lupi corpore, vel ex aere formato, & ſibi circumdato iſta gerit: quę putant homines ab illo miſero abſente, & dormiente patrata, quod ſtratagema à Sancto quodam viro cunctis manifeſtatum, narrat Guilh. Pariſienſis, d. par. vltima cap. 13. Aliquando vero hominibus ipſis ferarũ exuuias huiuſmodi feras aptiſſime circumdat: qđ fit quando illis dat lupinam pellem in trunco quopiam cauæ arboris occulendam: vt ex quorundam confeſſionibus conſtat. Aliquando deniq; ex pacto Magis aeream circumdat effigiem belluæ, & membra mem- A bris quoad patitur ſimilitudo circũponens, caput capiti, os ori, ventrem ventri, pedem pedi, brachia brachijs accommodat, hoc ſolet contingere, quando ad hoc inunctionibus certis (vt Dolani illi Lycanthropi, de quibus Acta iudiciaria ſunt edita) vel ſolis verbis conceptis vtuntur, vt ille apud ducem Ruſię à canibus laceratus, & in Bulgaria quidam Baianus, B de quo Sigisbertus in Chron. & tunc, vt & præcedenti caſu, relinquunt veſtigia lupi terræ impreſſa. Hoc autem vltimo caſu nihil mirum eſt, ſi poſtmodum vere inueniantur ſaucij illis membris humanis, quæ in ferino corpore ictum exceperant: Nam leuiter ceſſit circumiectus aer, & vulnus vero corpori inhæſit. Verum quando verum corpus abfuit, tunc C Diabolus in abſentium corpore eam partem conſauciat; quam ſcit in ferino corpore ſauciatam fuiſſe. Bartolom. Spineus quæſt. de ſtrigibus, c. 16. ſui temporis hiſtoria oſtendit.

Huius etiam (inquit) *apparentis conuerſionis ſtrigum in cattos,*] teſtis alius in hac eadem ciuitate Ferrariæ Philippus nomine, artificio cerdo, ſub iudiciali iuramento mihi aſſeruit D hoc anno, ſtrigem quãdam ante tres mẽſes ei impoſuiſſe, ne prohibere venire circa puerum (à ſe fortè ſtrigatum) quem curandum aſſumpſerat, ſi quas blandientes, & alludentes videret cattos. Eadem igitur die dum diſceſſiſſet illa, viderunt poſt horam ipſe & vxor ſua cattum magnam, & hactenus ab eis inuiſam, quæ ad puerum accedebat concito gradu, Quam E cum ex timore parentes ſæpius abegiſſent, poſtremo contra venientis vexationem ad impatientiam exarſerunt: clauſoq; oſtio vir ille grauiſſime cattum hinc inde fugiẽtem diutius haſta percuſſit, & demum ex alta feneſtra ſe iactare compulit, vt toto colliſa videretur corpore cattus. Ex tunc

Digitized by Google

tunc autem ſtrix illa vetula tota confracta corpore per plurimos dies lecto decubuit: quo factum eſt, vt leuis, quam prius habebant, ſuſpicio, quod ſtriga eſſet, & puerum ſuum, qui hac infirmitate ſtrigatus grauiſſime laborabat, ipſa ſtrigaſſet, in vehementem tranſijt, imo & violentam. Etenim percuſſiones, & plagæ, quæ in catto infixę ſunt, in illa vetula ſunt inuentæ quoad morborum correſpondentiam.]

Vix quinquennium effluxit, cum in pago quodam occiduæ Flandriæ, vbi faſcinaria peſtis mire gliſcit, haud procul a Dixmuda, pene ad Iperlee, & Iſaræ confluge in ſitu, contingit; quod ab homine religioſo, fide digno qui tum illic in vicinia, auditione accepi. Ruſticus quidam vna cum filio adoleſcente in ſympoſio potitans, limis obſeruabat coquam menſuras cereuiſiæ, quam propinabat (vt ſolent) bifurca notantem creta. diſſimulat nihilominus interea; dum compotatio ſoluitur, tum hoſpitam vocat, vt calculum expenſi ſubducat. petit iſta quantum creta notarat: negat ille, & multis vltro citroq; iactis, pecuniam in menſam proijcit, quam iciebat ſufficere, & diſcedit. Stomachabunda hæc, tu vero (ait) non hinc hodie poteris domum, vel non ego quæ ſum. abit contemnens muliercula minas. Vbi peruenit ad fluuiolum in quo ſcapham reliquerat, nequit vna cum filio admodum valido ſumma ope eam a ripa contis depellere, diceres clauis affixam vuido in ſolo. Fors duo treſve milites illac iter habebant; compellat, & Contubernales (clamat) boni, venite ſuppetias, vt hunc lintrem de ripa deducamus: merces operæ futura, largum a me bibale. Parent, & ingreſſi quantum poſſunt protrudunt. diu fruſtra fuere. Anhelus vnus, & ſudans; quin farcinas, & onera hæc efferimus, forte vacuam commodius deducemus. Fit, & ecce mercibus expoſitis, vident in ſentina ingentem luridum buffonē, ſcintillantibus oculis eos intuētem. Non tulit vnus militum, ſed gladij cuſpide perforatum ad guttur tumidatum in aquā iecit. ille quaſi exanimis in tergum prouoluitur ventre reſupinato: vulnera natitanti imponunt ceteri alia, & repente nauis ſoluitur, Lætus ruſticus auxiliatores ad idē vnde receſſeret hoſpitium reducit: potum petit, præbet ancilla. Quærit ille, vbi hoſpita? audit peſſime habere. & animam in lecto agere. Quid, inquam, inepta, ebrium me putas? vix media pars horæ elapſa, cum ego illam iſtlunc ſanam, & malam, qualis tu, reliqui? Eo, & viſam quid hoc rei? intrat in thalamum, inuenit collum, & ventrem vulneribus confoſſam, laceramque expiraſſe. Vnde hæc. exclamat, vulnera? Neſcire ſi profitetur ancilla, nec domo illā, quod ſciat, pedem extuliſſe. Itur ad magiſtratum, vulnera cęſim punctimq; illata inueniuntur iiſdem in locis, quibus buffonem, qui nuſquam comparebat, milites diſtinxerant. Nec diſſimile aliud, quod de municipe Nechlinienſi narrabitur lib. 5. ſection. 3. verſ. ad torturam ſufficient, de indicio 8. ad nominationem accedente.

Annus decimus agitur, cū Bebburgi (oppidulum eſt Vbiorum) ſupplicio affectus fuit, quidam Stūſius Petrus, eo quod cum dęmone ſuccuba plus quatuor luſtris conſueſſet, ab hac donatus fuit lata quadam Zona, qua cum cingebatur, & ſibi & alijs in lupū verti videbatur. Hoc ſchemate ter quinque pueros iugularat, eorumque comederat cerebellū; duas nurus ſuas deuorare conatus fuerat: propriam filiam, & commatrem ſuam, vxorum habueret loco conſtant hæc omnia actis iudiciarijs, & iconibus in ęs inciſis, palamq; venalibus. Qui plura volet

let de his tranſformationibus exẽplis illuſtrata (quæ tamen ex ijs, quæ tam breuiter dixi, decidi poterũt omnia) legat Spondanum in Homeri Odyſ. libro 10. Binsfeldium de Confeſſion. malefic. concl.3. Remig. lib.2. de dæmonolat. c.5. Io. Ananiam li.4. de nat. dæmon. fol. 180. Condronchum d.c. 7. & Petr. Thyræum. qui cæteris plura, & aptiore ordine in Theſes digeſſit lib.2. de appar. ſpirituum a cap.15. vſque ad c.24. & qui ex eo Dialogum ſuum congeſſit Fra. Claudius prior l. De Lycanthropia.

Qui volunt veram introducere Metamorphoſim (vt Spondanus, Bodinus, Peucerus, Phil. Camerar. & pauci alij) vnicũ adferunt argumentum ex ſacris litteris, dignum ſolutione; de Nabuchodonoſor in bouem, & Lothi vxore in ſalis ſtatuam mutata. Sed cum vtrumque diuina ſit factum virtute, nõ poſſunt hęc pro dæmoniacis conuerſionibus momẽtum habere. De Nabuchodonoſor quoque plerique Patres negant formam bouis, ſiue bouini corporis effigiem induiſſe, ſed dũtaxat volunt, ſic mente abalienatum fuiſſe, vt ſe bouem crederet. Prætermiſſa longiore diſputatione, mihi videtur contextui S. S. & ſententiæ Diui Gregorij libro 5. Moral. cap.8. & rationi, magis conſentanea explicatio volentium affectionem Regij corporis in beſtiæ temperamentum commutatam, figuram etiam humanã aliqua ex parte in ferinam degeneraſſe, ſenſuſque internos ſimiles accepiſſe brutorum internis ſenſibus, vnde factum, vt & pecudum more quadrupes incederet, & feno veſceretur, & homines fugeret, & ſubdio degeret. Diuina vero virtus fecit, vt ſub tali temperamento, & habitudine corporis, humana & rationalis anima perſeueraret.

Dan.4. v. 30. & v.33. Gen.19.

Fuſe hoc diſſ.runt Mich. Medinal. li.2. de recta in Deum fide c.7. & B.n. Pererius l. 5. in Dan. c.Sic. Mol. A.p.q.111.

VI, imo poſſet obijci, quod Herodotus ſcripſit, Platanum aliquando in

A oleam vertiſſe, & alij apud Carnos cadauera humana per dęmonem in ſalis ſtatuas fuiſſe mutata. *Reſpon.* Si locuti de proxima, & immediata mutatione, illuſorium id fuit, & præſtigioſum, ſi vero locuti de conuerſione mediata, ſiue per varias commutationes corruptionis, & generationis materiæ ſecũdę, nihil prohibet ambo iſta naturaliter contingere poſſe, introdu-

N. libr. de Prodi.an. 1349.

B ctis in materiam aptis ad has vltimas formas diſpoſitionibus. Quod autem legimus apud Metaphraſtẽ a S. Spiridione, ſerpẽtem in aurum mutatum, vt eo auarus ille, & immiſericors diues deciperetur, & poſtea rurſus ex auro Serpentem factum, vera hæc mutatio fuit, quia miraculoſa, & a Deo, qui poteſt. Neque hęc mutatio fortaſſis dęmoni, ſucceſſiue tamen fo-

C ret impoſſibilis, quia ſerpẽs inſectum eſt, & proxima auri, ac ſerpentis materia eadem nempe terra.

QVÆSTIO XIX.

An Magi queant facere beſtias loqui, & an intelligant voces beſtiarum?

D DE hac quæſt. diſſeruit poſt Diu. Th. de potentia q.6. ar.5. & vict. relect. de Magia. nu.9. Alf. Mendoza in Quodl. Scholaſt. quęſt.5. ſed loquẽdum nobis diſtinctius, & preſſius. Diuina aliquando virtute fieri, vt quibus loquendi vis naturalis ineſt nulla, attamen loquantur, non eſt dubitandum; ſacra Scriptura id atteſtante de aſina Balaam, Num.22. quod

E quo pacto Deus efficiat, ipſe nouit, qui enim locutionis omnis eſt fabricator, ille vt, quæ nota ſunt organa ſermonis articulati formauit, poteſt, & alia, quæ lubebit, inſtrumenta ad hoc deligere. Attamen, vt plurimum exiſtimo vti opera angelorũ, qui per res illas inanimas, vel per bruta loquãtur

Q hoc

Digitized by Google

hoc tamen diſcrimine: per illa, quibus apta ſunt organa, & viuentia ad hoc inſtrumenta, vt per picas, coruos, pſitacos & huiuſmodi, in ipſiſmet corporibus loquela formata, & tunc hæc locutio eſt vitalis actio ipſius, animalis, non tamen eſt intellectualis eius actio, ſed eſt actio intellectualis reſpectu Angeli: per illa vero, quæ viuentia quidem ſunt, ſed organa non habent apta ad loquendum, vt ſunt aſini, boueſque, putarim id facere, eo quod ipſemet Angelus in eis, vel potius iuxta ea, ſermone in aere formato loquitur, idemque dicendũ de inſenſibilibus, vt igne, aere, aqua, terra, cadaueribus mortuis, capitibus reſectis, ſtatuis, & arboribus, & tũc quando vox tantum formatur iuxta corpora illa, locutio nullo modo tribuenda eſt alteri, quàm angelo, vt formanti, & edẽti: aeri, vt medio, ac inſtrumento: nulli, vt vitalis actio, ſi formetur intra corpus illud ſenſile ineptum, vel etiam intra inſenſile, illi tribui poteſt, vt organo. His poſitis facile erit ferre iudicium de ſequentibus miraculoſis locutionibus ſacræ hiſtoriæ, vt de aſina Balaam, de qua conſulendus ibi Caietanus in Comment. de angelo in rubo alloquente Moyſem, & Eſdram de Spiridionis filia Irene mortua depoſiti locum indicante, & quodã interfecto, Macarij iuſſu homicidã indicante, & de colloquio caluariæ, & alterius Macarij, de varijs ſedib. dãnatorum, & de venerabilibus Africæ confeſſoribus, qui perſecutione Vandalica radicitus abſciſis linguis adhuc clare loquebantur, quod etiam Iuſtiniani Imp. auctoritate fuit confirmatum, vt eius temporis hiſtorijs teſtatiſimum, & de Anglo ſacerdote ſimile refert Polydorus libro 13. Hiſtor. Angl. in his continuum miraculum fuit ſupplẽte Deo vicem partium defectarum in genere cauſæ efficientis. Vnum addam ex Antonio Bonfinio:

Exo. 3. 2. 4. Eſdr. 14. in princ. Ruffin. l. 1. hiſt. Eccle. c. 5. Socrat. l. 1. hiſt. Eccle. c. 5. Socrat. l. 1. ca. 12. Euglos. l. 1. Exp. c. 6. Harulus li. 6. c. 14. l. 1. C. de off. præfat. Afric. Procopius lib. de bello Vandali. Aenea Gazæus de immortal. anim. lib. 3. hiſto.

A *Anno circiter 3. poſt cladem ad Nicopolim Sigiſmundo Impera. a Turcis acceptam: cum multi in eum campum deſcenderent, emiſſam inter oſſa ſubinde vocem audierunt:* Ieſu Chriſti *Saluatoris, &* Mariæ *Virg. nomina intonantem: loquaxque inter cadauera caput inuentum, quod vbi homines ſibi adeſſe nouit:* Quid tam, inquit, *ſtupidi hic ſtatis viri? Chriſtianus ego ſũ,* B *inexpiatus, inconfeſſus in hoc bello occubui.* Maria *mater me æterni ſupplicij reum eſſe non patietur. hic me adhuc lingua compotem ſeruauit, vt delicta fateri, & animum ſacris Apoſtolicis luſtrare queam: proinde ſacerdotem, qui cõfeſſionem exaudiat, & me expiatum reddat, accerſite quæſo. Rogatus cur tantum à Virgine beneficium promeruiſſet, reſpondit: ſibi peculiarem in* C *eam fuiſſe in vita deuotionẽ, & ſeptena eius feſta quotannis reuerendiſſime celebraſſe, religioſiſq; ieiunijs pane dumtaxat, & aqua decoraſſe. Quare accerſito e pago proximo Sacerdote confeſſionem rite tranſegit, & impetrata erratorum omnium remiſſione, acceptaq; nouiſſima luſtratione, repente cõticuit perpetuaq; quieuit.* | Hæc ille, legant, & reſipiſcant Nouatores ad tam illu- D ſtre miraculum, quod & Deiparę deuotionem, & ieiunia, & feſtorum cultum, & confeſſionis ſacramentũ commẽdat. Non abſimilem narrationem inuenies apud Tho. de Cantiprato li. 2. boni vniuerſal. c. 29. p. 18.

Hungar. Decad. 3. quod ille accepit à Ioã. de Tutotio ſcriptore rerũ Hungaricarum ſatis antiquo, & bono.

Simia Dei diabolus, conatus multa ſimilia, ſed pſeudo miracula, interdum Deo permittente, ad diuinã vindictam, atque iuſtitiam manifeſtan- E dam, vt cum homicidam caput præſciſſum indicauit Cercydam, teſte Ariſtotele, & Orphei caput prędixit Cyro Perſarum Regi, eũ quoque a muliere necandum. Aliquando ipſe oracula neſcio, quæ cõfingit, vt quę narrat Phlegon Trallianus ex Herone, in

libro 3. de partibus animæ. c. 10. Philoſt. in imagin. lib. de mirabilib.

hanc

hanc ſententiam; *Polyeritas poſt Locridem vxorem ductam, & poſtquam tres noctes cum ea dormiuiſſet, tertio die vita functus eã reliquit grauidam quæ monſtrum ex duplici ſexu peperit, quod cum in mediam concionem populi ductum fuiſſet ad conſultandũ, quid id præſagiret, quidve de eo faciendum eſſet: comparauit in medio populi ſpectrum, Polycritus, & futuram Aetolis, & Locrenſibus prædixit cladem, & impotẽte ad reſiſtendum populo filium ſuum monſtroſum dempto capite deuorauit, & euanuit: mox, & caput eandem cladem elocutum eſt.*] Addit idem Trallianus ex Antiſthene philoſopho Peripatetico. *Quo tempore Acilius Glabrio conſul vicit Antiochum regẽ Aſiæ, deterritos Romanos oraculis, ne amplius inuaderent Aſiã, & Publij ducis Romanorum caput relictum a lupo, qui corpus deuorauerat, vt ipſe prædixerat furore diuino, vt putatur, percitus: cecinisse longo ſermone aduenturam cladem Romanis.*

Præſtigioſę plane fuere locutiones, quædam apud Gẽtiles, & arte dęmonis ſimulatæ, ad lucrum Sacerdotum Gentilium, qui non raro Magi, & Pythonici, vt geminæ columbę Dodones loquaces, item quercus Dodonea, Argus carina, equus Achillis, & vlmus Gymnoſophiſtarũ, quæ Apollonium ſalutauit, & Cauſus flumen quod dixit Salue Pythagora (quem fuiſſe Poſſeſſorem librorum Zoroaſtris Magi docet Clemens Stromataus) & canis Simonis Magi apud Clementem in Itinerario, & Glycam in Annalibus, qui & alios, & D. Petrum fuit allocutus, idẽ ſagę cuidam Franciſcæ Senenſi adſcribit Grillandus ſæpe nobis laudatus, q.7. Theotecnus Magus Antiochiæ, ſub Maximino, ſimulachrum Iouis vi magica fecit oracula fundere, quibus ciues in odium Chriſtianorum excitabat, & Imperatoriam perſecutionem acue-

Sophoc. in Trachi.

Lucian. in Micyllo. Apol.4. Argonaut. Homerus Iliad.19. Philoſtr. in Apollon. Porphy. in vita Pythago.

A bat. Lege D. Cyrill. Alex. lib.3. contra Iulian. pleraque ſuperius dicta recenſentem. Adde ex Valerio Maximo libro 1. ſimulachrum Fortunæ Romæ in via Latina loquutum.

Euſe. l.19. hiſt. Eccl.

Ceterum, vt ſciant animalia, vel intelligant, quæ loquuntur, hoc nullus Angelus eis poteſt tribuere: poſſet tamen, etiam dæmon efficere, vt animalia ſuis temporibus, & locis
B aptiſſime quædam dicerent, accommodata perſonis, & rebus, de quibus ageretur, ſed tamen licet dęmon illa ex inſtituto faceret, animalia tamen dũtaxat facerẽt caſu, & fortuito; quibus, ignaris, & idiotis ſpeciem quandam ſolertiæ, & intellectionis pręberent; ſicut etiam Magi faciunt interdum, vt animalia miras quaſdam geſticulationes, & motiones edant, quę
C ſine vſu rationis, & prudentia iudicant imperiti fieri non potuiſſe. talia ſunt, quę de ſerpente Epidaurio Valerius, de leone Apollonij Philoſtratus, de aſino Cayri narrat Bellonus. Longe facilius poteſt Magus, per dęmonem, efficere, vitiatis organis corporeis, vt homo latrare, vlulare, crocitare, rudere audiatur, conans loqui: videmus enim artificio id nõ
D nullos feliciter conſequi, & legimus ann.1546. *Margaritam Eslingenſem, ex ventris doloribus, ita intumuiſſe, vt ventris moles totam faciem obtegeret, ac in circumferentia decem palmos excedere videretur. Audiebantur a circumſtantibus lectum, gallorum cantus, gallinarum coccyzationes, anſerum ſtrepitus, latratus canum, balatus ouium, porcorum
E grunnitus, boum mugitus, hinnitus equorum. Eduxit miræ magnitudinis vermes, atque ſerpentes ex latere circiter 150. quo miraculo fidem faceret, cum tamen nil niſi præſtigia dæmonum, a matre puellæ lucri cauſa conficta, forent.*

Val. Max. lib.1. ca.8. Philoſtrat. libr.5. Bellon. in Obſeruat.

N. l.3. de Prodig.

In pręgnantiũ vteris aliquãdo cla-

Digitized by Google

mores infantium exaudiri: ſed id fieri naturaliter, multis exemplis productis, & addita phyſica ratione probauit accuratè integro opere Andr. Libauius tomo 2. ſingular. Sed ea ratio in hac Margareta locum non habet vllum.

lib. 3. περὶ ἀποχῆς, &c.

Sed an voces beſtiarum Magi intelligant? Porphyr. ſcribit ſua ætate de Apollonio Tyaneo dici ſolitum, illum cum audiſſet hirundinem cum multis vociferantem ſodalibus ſuis quos ſecum habebat expoſuiſſe, indicare eam ceteris, aſellum onuſtum frumento ante vrbem cecidiſſe, frumentumque humi fuſum eſſe. veriſimilius eſt, quod Eunapius (vt & Philoſtratus) hoc paſſeri tribuit, hirundo enim frumento non veſcitur. Volebat autem Apollonius hoc facto fingere ſe garritus auium intelligere, quod veteres de Tireſia, & Melampo fuerant fabulati. Sed hæc ſunt incredibilia. cum enim beſtiæ ratione careant, nequeunt diſcurſu vti, qui ad ſermonem ex inſtituto proferendum, qui ſit rerum, vel geſtorum ſignificatiuus. eſt neceſſarius, fateor affectus corporis, & appetitum poſſe vocibus ſuis indicare, & horum notitiam poſſe diuturna obſeruatione ab hominibus deprehendi, & poſſet dæmon, qui hæc habet perſpectiſſima, magos ea docere, quod, an velit facere, aut vnquam fecerit, neſcio, non eſt incredibile feciſſe.

An autem ſe inuicem intelligant beſtiæ, eiuſdem ſaltem ſpeciei, quæritur? quoad effectus illos corporis, & motiones appetitus belluini, affirmatiuam docet quotidiana experientia: quoad cetera quoque cenſuit, & probare conatus Porphyrius, aues ſcientiam habere vocis, cantuſque ſui generis auium, ac quod ipſis accommodatum ſit id poſſe alijs oſtendere. idem Plato ſenſuit, & Opianus agens de elephantis, quod arbi-A trantur, quia ſi elephas in cænum ceciderit, & clamauerit, ſocius id cernens abit, & redit adducens gregem elephantorum vt, opera communi ſeruent immerſum. exemplo etiam Scorpij Libyci, qui cum ſolus hominem ferire non valuit, reuertitur cum pluribus alijs, & ſimul hominem aggreditur annexis ſibi annulatim ſocijs, exemplo denique B piſcis, qui confractum laqueum euaſit, & alijs periculum indicat, vnde fit, vt eo die generis huius nulli piſces compareant. Vide Petr. Gregor. libr. 15. de repub. capit. 5. hæc ipſa memorantem, prudenterque monentem, intelligentiam veram, & diſcurſum animantibus deeſſe. Addo nec eum à dæmone illis tribui poſſe. quia rationalem eis animam nequit C largiri, cuius creatio ſoli Deo reſeruatur: & requirit illa corporis organa ſibi accommoda. de quo ſequen. quæſtione.

QVÆSTIO XX.

An intelligentiam diſcurſiuam poſſit dæmon brutis largiri?

D INde hæc quæſtio dependet, *an bruta aliqua ratione ſunt prædita.* nam ſi ſunt, facile præſtabit dæmon vt ſublatis impedimentis, diſcurrant, & ſcienter intelligant: ſi non ſunt, id præſtare non poſſe, certum eſt.

Fuere igitur non pauci, qui rationem tribuant animantium pleriſque. Empedocles dixit, omnia animantia & plantas mentem & prouidentiam habere, vt eum citat *Sex.* Empyricus E & Parmenides, ac Democritus, teſte Stobæo in Eclog. phyſi. videtur idem velle Lactant. libro tertio, inſtitut. capit. decimo apertius Porphyr. libro tertio, de ſacrific. & Plutarch. libro quod bruta vtantur ratione, & libro vtra animantia plus rationis habeant

lib. contra Mathema. f. 226. lib. 1. f. 93.

aqualitia

Digitized by Google

aquatilia terreſtria? & Galen. libro exhortatorio ad bonas artes addiſcendas ſcribit omnibus animalibus ineſſe ὀνδιάθετον λόγον, quod Eraſmus vertit rationem affectuũ capacem, non bene, Lacuna Segobienſis melius rationem intus deliteſcentem, ſiue internam, vt Galenus rationem quidem tribuat brutis, quæ & in hominibus ineſt, ſed hoc tãtum diſcrimine, quod homines illam ſermone queant explicare: bruta vero habeant quidem rationem, ſed conceptus animi nequeant verbis exprimere. fuit hæc etiam Quinctiliani ſententia libro Inſtit. Orator. & ex recentioribus id voluere Anton. Citadinus in libro primo, Poſterior. Ariſtotel. capitulo tertio, Laurent. Valla Dialect. ſuç. nono, immo & Cardinal. Hoſius: nos nec ratione, nec oratione, nec prudentia a brutis diſtingui voluit, ſed religione, & Dei cultu, atque contemplatione. Quæ verba putarem pie explicanda, vt more Scripturæ ſacræ locutus ſit, id negans, quod minus iudicabat, non quod omnino non eſſe iudicabat, hoc ſenſu, vt cenſuerit, magis religione differre hominem a brutis, quam alijs illis oratione, prudentia, ratione. Sit ergo Concl. *Brutis rationem, diſcurſum, prudentiam, prouidentiam (proprie dictam,) vel ſapientiam tribuere, recta philoſophia, & fidei repugnat: eſt tamen in brutis quiddam ſolertiæ quod rationem, & prudentiam, diſcurſumque imitetur.*] Hæc eſt ſententia Alberti Magni in 3. de anima, & Philoponi, ad tex. 157. vbi non obſcure hoc Ariſtoteles, & eſt D. Thom. 1. 2. quæſtio. 13. art. 3. Gregor. 1. diſtin. 3. quæſt. prima, idem Ariſtoteles libro ſeptimo, de hiſtor. animal. capitulo primo, tribuit illis veſtigia animi humani, & prudentiæ imaginem, vnde ſumpſit Arnob. libro 2. cont. gent. cum ſcribit in brutis conſpici multa rationis, & ſa-

Præfat. Confeſſ. Petri cominenſis.

A pientiæ ſimulachra. idem Hippocrati placuiſſe docet Galen. libro primo, de vtil. part. c. 3. idem docuere Auerr. in 7. Phyſicor. Hieronym. Magius libro ſecundo de exuſt. mundi, cap. 5. Gabr. Zerbus in 2. Metaphyſ. quæſt. 7. (quem operæ pretium ſit legere,) & Cardinal. Toletus in tertio de anima, quæſtion. 7. Solerter multa fieri a beſtijs, & ea doceri, quæ diſcurſu

B quodam videantur egere, docent, quæ narrant pleriqſe, de elephantis, ex plurimis collegit Lipſius Centu. 1. epiſtol. 50. de ceteris Ælianus, vt de Leonibus, libro quinto, & 7. de natu. animal. de tauris lib. 7. de cynocephalis libro 6. de alijs ſimijs libro quinto, de ceruis li. 11. vbi tamen illud λαλοῦντων συνιέν, non interpretandũ, *loquentes intellexit*, ſed *vocantes intellexit*,

C ſcilicet audito Græco nomine, quod illi educator manſuetarius indiderat, vt de piſcibus, idem auctor dixit, καλούμενοι ἐπακούουσι li. 8. cap. 4. de canibus mirifica Protonotarius Ludouicus Peres de Portillo, lib. ſingulari, de Cane, a fol. 16. de equis, idem lib. ſingulari de equo, a fol. 83. qui ſuperioribus annis vtrumq; librũ ſapientiſs. Philip. II. Hiſpan. Regi dedicauit. De

D alijs multis animalibus exempla congerit Ioach. Camerarius Decuriæ decimæ Problemate. VIII. Probatur id breuiter, ſi ratione ducuntur: ſane rationalia dicenda forent, ſi ratione ducerentur: ex electione operarentur. ſi electionem adhiberent: non ſemper omnia eiuſdẽ ſpeciei animalia vbique eodem modo, vt faciunt, operarentur. ſi diſcurſu prædita fo-

E rent: noſſent vniuerſalia quædam axiomata, ſine quibus nemo poteſt nec affirmatiue, nec negatiue diſcurrere. cõſtat autem a brutis neſciri axiomata vniuerſaliã. ſi ratione, & diſcurſu prædita ſunt: ergo & ſcientia, & prudentia, & ſapientia: norunt ergo ipſas rerum cauſas. norunt meliora à

Digitized by Google

minus bonis diſcernere. ſi ratione prædita, ergo & libero arbitrio, in rebus de quibus diſcurrunt, & ratiocinantur. ergo peccare poſſunt, & mereri. ergo, & virtutes voluntatis illis non denegandæ, iuſtitia, temperantia, fortitudo, liberalitas, obedientia. quis hoc philoſophus ſomniet? non alius certe, quam, qui belluis cælum pandit, Mahometus.

Dicendum itaque, vt hæc abſurda vitemus, bruta nonnunquam à ſcriptoribus egregijs dici ratione prædita, non quod veram habeant rationem, ſed quia multa tam ſolerter faciunt, quam homines ſolent, qui ratione præditi. dici etiam prudentiam habere, quia perinde operantur, ac ſi prudentiam ducem in operando ſequerentur. prudentia enim habitus eſt faciens nos promptos, vt eligamus media fini alicui accōmodata, finem vero cum medijs ad eum tendentibus non aſſequuntur bruta. ſed fortuito in eum feruntur. difficile hoc eſt intellectu. verum ab Hieronym. Fracaſtorio fuit luculenter explicatum, in hanc ſententiam: Quoſdam actiones animalium omnes ad inſtinctus naturales referre, ſed nos explicare debuiſſe, an hi inſtinctus cum cognitione coniuncti ſint, an non? alios dicere dirigi ab intellectu, qui fines noſcit, & errare non poteſt, ſed difficultatem hos non tollere. Si enim ſic bruta volunt à Deo dirigi, vt Deus immediate illa operetur, quæ bruta faciunt, aperte errant. Si vero velint Deum hæc facere mediate per aīalia tūc recurrere quæſtionē, vtrū animalia hoc ſimplici naturæ inſtinctu, an vero mediante cognitione faciant? Ideo ipſe ſumpta caloris natiui ſimilitudine, reſpondet ingenioſe, & erudite: Deum quando hanc vniuerſitatem creauit, eadem virtute, & potentia, qua fecit omnia, facultatem etiā ſingulis naturis propriam dediſſe, qua peruenire poſſent ad fines rerum vniuerſitati debitos & congruentes. Inde contingere, vt multa à particularibus fiant, alium finem intendentibus per ſe, & alium tamen finem intendente natura, & ordine vniuerſi. Nam quod calor ille genitiuus tam mirabilia operetur, calefaciat, attrahat, propulſet, figuras det membris, vias, conceptacula, ſitus, ordines, iuncturas, ac demum animam conflet, perinde ac ſi ſingulorum fines cognoſceret, arbores etiam, ac plantæ, folia, gemmas, flores, fructus, ſemina mira ſolertia, vt videtur, faciant, cuſtodiāt, muniant, certum eſt hæc à non cognoſcentibus fieri.

li. de intellectione, à f. 191.

Sed dicendum hæc fieri, ab illis partim per accidens, partim per ſe, per accidens quidem, quatenus eſt particularis quędam vna natura: per ſe vero, quatenus eſt pars vniuerſalis naturæ, quam ordinauit Deus ad finem illum, quem ipſe cognoſcit.

Sic (ait) & bruta quædam facere, non cognoſcendo fines, & quaſi per accidens, quatenus ſunt naturæ particulares, quatenus vero partes ſunt vniuerſalis naturæ à Deo ordinatæ, per ſe facere, & intendere fines, non ſibi ſed Deo cognito. Vt ecce, maturis ouis, auis illa vult deponere excitata pōdere, & moleſtia ouorum, hic finis aui eſt notus, alius eſt finis ratione vniuerſi, nēpe cōſeruatio ſpeciei qui eſt aui incognitus, ſed Deo cognitus, & quaſi cōſequens alterius. deponit itaque auis ouū, per ſe propter ſtimulum, per accidens reſpectu prolis: reſpectu ſui, quatenus eſt hęc auis, ſed reſpectu vniuerſi, quatenus eſt pars eius, excludit prolem per ſe.

Sic etiam innaſcitur aui appetitus deponendi oua loco tuto, per accidens ratione prolis conſeruandæ: ſed per ſe, quia ouum amat, vt partem ſui. hac & aliæ ſubnotiones ſunt

ant-

animantibus, ſecundum ſpecies quas recipiunt, rerum ſibi ad hoc neceſſariarum. Vnde (inquit Fracaſtor.) magna ſapientia, & prouidentia Dei Optimi Maximi videri poteſt, qui vniuerſum totum ordinaturus modum naturis omnibus dedit, quæ neſcientes fines, omnia tamen faciunt, per quæ fines conſequuntur, quos ipſe ſolus cognoſcit. ad quem modum deinceps alia fiunt, quę tam mirabilia nobis videntur. Ex quibus appareat eam, quæ in brutis apparet, prudentiam non eſſe, ſed duntaxat inſtinctum quendam naturæ, & ordinis vniuerſi a Deo præſtituti. Cui hæc non ſufficient, legat Andr. Libanij diſputat. de contemplatione intellectus beſtiarum, parte ſecũda, ſingulat. quam his editis primum ſum nactus.

QVÆSTIO XXI.

An poſſint dæmones facere, vt homo non ſentiat, vel vt longiſſimo tempore dormiat, aut inediam perferat?

QVoad primum, non quærimus. vtrum dæmon poſſit efficere, ne corpus habeat potentiam ſentiendi, ſed vtrum poſſit facere, ne actu ſentiat, quod natura ſenſile eſt, verbi gratia, ne crucietur quæſtioni ſubditum. Iamblicus libro de myſter. Aegypt. paulo ante med. teſtatur multos prophetarum admoto igne non vri, vel ſi vrantur vſtionem non ſentire, vt nec alia tormenta vila: loquens de vatibus Gentilium, addensque id fieri Deo intus adſtante, qui repellat ignem, illaque cætera hebetet. Quis iſte Deus Iamblici Magi, niſi cacodæmon quiſpiam Eurycles, qui iſti prophetæ. niſi malefici? Cenſue-

A re Gentiles magico carmine aciem gladij ſic retundi, vt nec leui vulnere cutem queat perſtringere? Nec deſunt, qui notent, ad tollendam hanc ſuperſtitionem, ſæpe Deum miraculo flammæ, aquæ, ferarum, & ſimilium ſuppliciorum atrociſſimorum vim ſuſpendiſſe, eaque omnia martyribus innoxia reddidiſſe: cum vero ſecuri, vel gladio fuiſſent addicti, B ferri vim a Deo non coercitam, vt nationes intelligerent miraculo iſta, non magiæ adſcribenda. Sitne hoc verum, necne, equidem valde addubito.

Non propter eum Beati Pauli, quo quidam nituntur, is eſt ad Hebr. vndecimo, verſiculo 34. obturauerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, fugauerunt aciem gladij, vbi ſi- C cut de igne, & leonibus, ſic de acie gladij id miraculo adſcribitur. Hoc inquam me non mouet, nam vera lectio eſt effugerunt, vt patet ex Græco contextu, & Syriaca verſione, & loquitur Apoſtolus de ſanctis veteris Teſtamẽti, quorum nullum legimus miraculo ereptum, quod acies gladij ſit retuſa, ſed quod miraculoſe hoſtium gladios effugerint, quidam pa- D cis tempore, vt Helias: alij vero in prælio. vt Samſon, Caleb, Ioſue, Dauid, Machabæi, &c. ſed mouent me alia. Nam, & memini de muliere, ſepties icta gladio, ſed fruſtra, & Gentiles etiã illa cætera, licet falſo, tamen ad incantationem referebant. Legi duas alias huius rei cauſas meliores, priorem, quia ſectio gladij impedita, potuiſſet dolo carnificis adſcribi: po- E ſteriorẽ, quia gladius, eſt præcipuum, & maximè legitimum ordinariumque iuſtitiæ vitricis inſtrumentum. Hodie quidam impij milites ſe fore inuulnerabiles putant, ſi arma certo ritu incantent, vel ſacrilego auſu crucifixi imaginem cõpungant, vel comminuant, aut confringant, ita Con-

Vide Ioſe Angles in 2. q. de dæmon art. 4. diffic. 5. dub. 1.

dronchus libro 3. de morb. venefic. c. 12. vel ſi ferant interculam lineã horrendis inſcriptam imaginibus, quam vocant *inferni camiſiam*, vel ſi periapta quædam ferant varijs caracteribus magicis inſignita, aut orationes, quas blaſphemè admodum, & mendaciter tribuuntur D. Leoni, vel Carolo Magno, inſignitas *magnis* (ſic magi loquuntur) *Dei nominibus*. Noui ſtudioſum iuris, nomine Quirinũ, V. I. Baccalaureũ, qui cum tali membranula fretus audacter ſe iurgijs, & pugnis immiſcuiſſet, ſæpè ictus nunquam ſaucius: tandem Romæ anno 1572. vel 1573. in ſympoſio minimo vulnere fuit interemptus. Huc referendum quod de Scafio, ſic ſcribit auctor Formicarij. *In territorio Bernenſium primus auctor maleficiorum fuit quidam Scafius dictus, qui publicè de hoc gloriari audebat, quod, quandocumque vellet, ipſe ſe omnium ſuorum in conſpectu æmulorum, in murem facere videret, & dilabi a manibus inimicorum ſuorum lethalium, & ita capitalium ſuorum inimicorum manibus ſæpe, vt dicitur, euaſit; ſed cum terminum ſuæ malitiæ Diuina iuſtitia facere voluit, tandem per hoſtes ſuos inſidioſè quadam prope feneſtram quandam ſedere exploratus eſt caute: quo in loco, cum nullum de ſibi inſidiantibus ſuſpectum haberet, per feneſtram gladijs, & haſtis inopinatè tranſfixus eſt, & ob ſua ſcelera ibi mortuus miſerabiliter.* Hæc Niderius. Sic ſuos dæmon deludit. Tormẽtorum ſeuitiam quotidie malefici in eculeo eludũt. omnem enim cruciatum, vel riſu, vel ſomno, vel ſilentio ſuperant. Quo in genere ſtupenda eſt narratio Charondæ, quandam fœminam quinquagenariam ſibi notam, ſic eluſiſſe infuſionem lardi liquati toto corpore factam, & omnium membrorum diram distractionem: ex eculeo tamen ſublatam omni ſenſu doloris vacuam, integram & illæſam, niſi quod pollex pedis auulſus in quæſtione, redditus non ſit: cuius tamen illi iactura noxæ vlli, vel impedimento non fuerit; quam omnia tormenta eludentem, & pertinaciter omnia negantem, eliſa in carcere gula, Satan necauit, qui eam maleficij per energumenam accuſarat. libro de Antichriſto reuelato nota 1.

Sprenger in Mal. p. 3. q. 1. c. 16.

B Narrauit mihi P. Bernardus Oliuerius, tũ Societatis noſtræ p Belgiũ Prouincialis, propè Samarobrinam Anno 1599. captam puellulam ſtrigatricem, quæ nec pedum vltulationem ſæuiſſimam, nec flagra validiſſima ſentiebat; donec Sacerdotis cuiuſdam monitu illi Agni benedicti ceream imaginem in collum iniecere. tum enim vi ſacri amuleti dæmo- C nis prçſtigioſa ludibria depulſa, & illa vim doloris cœpit perſentiſcere. Vnde patet hanc indolentiam, quam agnoſcit etiam Toſtatus quæſtio. 354. in Geneſ. capitulo decimotertio, non naſci ex vlla Phyſica cauſa, ſed opera dæmonis induci. Certè vnguentum illud ſagarum, quo ad tranſuectiones vtuntur, ne conſopiendi quidem naturalẽ vim habere docet Bartolo. D Spineus de ſtrigibus cap. 31. Solent id cauſarum ignari miraculo, & innocentiæ tribuere, cum id tamen contingat, vel ſingulari quodam corporis robore, & animi tolerantia, quam non raro, & Gentiles, & Chriſtiani exhibuerunt. Vnius adſcribam M. Attilij Reguli tolerantiam ex Silio Italico;

Fulgo. lib. 8. Exempla. c. 4. Ignat. li. 8. c. . & idẽ ambo li. 3. cap. 3.

E *Non ignis, candenſq; chalybs, non verbera, paſſim*
Ictibus innumeris lacerum ſcindentia corpus,
Carnificesve manus, penitusve infuſa medullis
Peſtis, & in medio lucentes vulnere flammæ

Ceſſa-

Ceſſauere: (ferrum viſu, dictu mep per
vrtum
Sanitas exeunti, quantum tormenta
iubebant,
Creuerunt vires: atque omni ſangui-
ne rupto
Oſſa liquefactis fumarunt feruida
membris:
Mens intacta manet, ſuperat, ridetq́ue
dolores
Spectantes ſimilis, feſſoſque clamore mi
niſtros
Increpitat, dominoſq́ue crucem clamore
repoſcit.

Alij vtuntur inunctionibus, & pharmacis naturalibus confectis ex opio ſolano, & ſimilibus, quibus humores turbantur, ſopor altus conciliatur, neruorum origines obſtruuntur, ſenſus ſtupeſcit, ſenſatio impeditur. Vim eam lapidi Memphyti ex Aegypto tribuit Dioſcorides. (*l.5. ca.115.*) Sed plerique nituntur pacto dæmoniaco, & periaptis ex oſcillis, vel cineribus, aut vnguine infantulorum ante baptiſmum necatorum, vel deglutito apum rege, vel corpori alligatis membranulis cum certo characterum genere, aut etiam ſuſurrato malo carmine, quorum omnium exempla ſuggerũt, qui de criminalibus iudicijs ſcripſere. Similem dæmonis operationem cernere eſt, in ſtigmatum illa teſſera, quam diabolus imprimit ſtrigibus: quæ ſic ſenſu deſtituitur, vt nec acus longiſſimæ fixura dolorem minimum afferat, neque ſanguinem eliciat: de qua ſatis copioſe alij. Aſcribam Remigij verba; Cum Iſabella Pardæa Spinalij pridie Non. Maius 1588. ob ſortilegij crimen cõprehenſa, verbis, præfecto, partem corporis ſic à dæmone inſcriptam indicaſſet, ſubijt ei in animũ experiri, verumne, id eſſet, quod de huiuſmodi ſtupore ferebatur: Ergo iuſſit in eã aciculam penitiſſimè infigi, atq́ incul cari. Quod cum in ſatis magna homi

(Sprenger. p. 3. 14. & 15. & nos inſtr. l. 3. p. 2. q. 5. libr. exorciſmor. Auenioni excuſus. Hippol. in titul. de q. Pariſ. de Puteo de Syndic. ca. de tortura, il terzo. Grillan. de Tortura. quæſt. 4. Damhouder. prax. crim. c. 73.)

A num frequentia eſſet factum, & incruentum omnino vulnus apparuit, & nullum ſaga doloris, vel minimi indicium aſpicientibus dedit. Rurſus 3. Cal. Nou. 1590. Brunduſij Claudia Bogarta, tormentis iam exhibenda, cute, vt moris eſt detonſa fuerat, ob idque cicatricem in ſumma fronte nuda oſtendebat. Suſpicatus igitur, Quæſitor, quod verè erat, ſc. impreſſi à dæmone vnguis veſtigium,
B quod ante capillis tegeretur. in id iubet aciculam altiſſimè infigi: quod cum eſſet factum, nec illa doloris vllo ſenſu affici, nec vulnus, vel tantillum cruore manare viſum eſt. Perſtitit tamen verum negare, ac dicere, eum olim ex iactu lapidis torporem eſſe obductum. Sed poſtmodum tormentis admota, non tantum agnouit id ſibi à dæmone inflictum fuiſſe:
C ſed, & plurima alia, q̃ indigniſſimè ab eo paſſa fuerat, enumerauit. Nouiſſimè 18. Cal. Iul. 1591. Eſſaei, qui pagus ab hac vrbe milliario abeſt, cum hoc loci Dynaſta præſens in Mugeta ſortilegij rea lectorem periclitari iuſſiſſet, ac is illam idcirco nudam ſtatuiſſet, inueſtigaturus tentaturus fuerat teſſeram illam inueniret, tandem in ſi-
D niſtro femore macula verrucæ inſtar apparuit, in quam cum ferrum, vel quantum poterat, adegiſſet: nec à Mugeta vocem, nec ab ipſo vulnere ſanguinis guttam vllam elicere, atque exprimere potuit, cum rurſus locum maculæ proximum leuiter etiam vulneraſſet, ingentem ea ex dolore clamorem edidit, largus cruor ſeſe inde effudit. Sic Remig.
E lib. 1. capit. 5. Claud. Charondas lib. iam laudato, nota 1. ſcribit ſtigma famoſæ illius ſagæ, cui nomen Bayaronne, in humero ſiniſtro valde latens, & imperfectiſſimè delineatum denarij tamen magnitudine, quaſi à centro ductis filamentis ad peripheriã, prorſus omnis expers ſenſus

ſus fuiſſe. Suſpicio etiam me tenet, illud gemini carbonis ſignum in Allobrogis fœminæ pedibus ſtigma fuiſſe, narrationem poſtea dabo lib. 5. vel ex Gerſone. Solent huius ſigni variæ eſſe figuræ, veſtigij leporini, manus bufoniæ, catelli nigri; quale ſignum viſebatur in tergo Io. de Vaulx Stabulenſis: in quo illud ſingulare Petr. Oranus, Quæſitor negotij, obſeruauit, ſi acu, vel graphio profundius adacto perforares, nullum doloris ſenſum reus percipiebat, nec quidquam querebatur: ſi vero à tergo, ita, vt videre ipſe nequiret, eminus ſigno illius catelli minareris digito erecto, tanquam ſi acriter torqueretur, reum ſubitò torqueri ſolitum. huius rei cauſam phyſicam, non inuenio, moralē hanc ſuſpicor, contemptu indoluiſſe dæmonem ſuperbiſſimum, & ſic irritatum ſæuiſſe in mancipij ſui cruciatum.

Cæterum illis Narcoticis pharmacis poſſet etiam ſomnus valde diuturnus conciliari: vt fuit ſomnus illius ruſtici, qui in Germania totum Autumnum, & hyemem dormiendo fuit emenſus, & qui in Apaturiorum ſolemnitate ebrij, per multos dies obdormierunt, teſte Eudæmo: & Epimenidis Cretenſis, qui cum quærens ouem meridiano æſtu ſpeluncam ingreſſus, ſopore graui victus, LXXVII. iuxta Pauſaniam, vel XLVII. iuxta Eudemum, paulo pauciores, ſecundum alios, quieuit annos, experrectuſque poſtea, ratus ſe parum indulſiſſe ſomno pergebat ouiculam quærere, fortè horum quietis cauſæ naturales fuere: etſi de Epimenide, potius adſcriberem dæmoni. De Sardoum ſemideorum ſomno fabula fuit. nam hi reuera erant mortui, dæmonum præſtigio viſi ſunt, & dormire, & excitari. Quidam etiam ſomnus tam longus, aliquando per miraculum, verum à Deo immiſſus, vt

Lilius Girald. Dialog. 4. de hiſt. Poet.

Vide de his Alexand. Aphrodiſ. & Simpl. in 4. Phyſ.

A ſeptem Dormientum ſanctorū apud Laur. Surium, & aliorum quinque apud Paulum Diaconum.

Vltimum erat de inedia perferenda, de quo non eſt dubitandum, poſſe diabolum efficere, vt quis menſiū multorum ferat inediā. poteſt enim id naturaliter contingere. nam, & Indos memorant herbæ Coca ore geſtatæ beneficio famem repellere. Petr. B Chieza p. 1. hiſtor. Peruſ. c. 96. & Auguſt. Zarate lib. 1. hiſt. Perua. cap. 8. & Matthiolus ep. Nūcupator Dioſcoridis. ita ſcribit, *Scytha Scythicam herbam circa Boetiam creſcentem adinuenere, guſtatu quidem predulcem, cuius magna quidem commendatio. quod in ore eam habentes, famem, ſitimque, non ſentiant. Idem præſtat apud eoſdē Hippice dicta, quod equis* C *quoq; eundem effectum præbeat. Traduntq; his herbis Scythas etiam duodenos dies du are in fame, & ſiti.*] & Gemma multorum annorum agnoſcit naturalem inediam. Hippocrates verò lib. de carnibus negans vltra ſeptimum diem famem naturaliter prorogari poſſe, de ijs intelligendus eſt, quibus ventriculus, & ieiunium inteſtinum humore chiloſo D vacant, in quem calor naturalis poſſit agere: tum enim fieri ſolet, vt illud inteſtinum interea concreſcat, atque ita homines emoriantur. Verum ſi, vel à morbo præcedente, vel alia ex cauſa ſit in corpore reſiduus humore flegmaticus crudus, lentus atque viſcoſus, illo calor naturalis vtetur, pro alimento, donec totus humor abſumatur. Idem futurum ſi E ex ſumma cerebri humectatione materia quædam ſubtilis, & pituitoſa à capite in corpus deſcenderit, atque interea corpori in alimentum ceſſerit. Tūc enim quicquid à corpore expiraretur, vel diffiueret, continuo ab hoc humore in alimentum conuerſo reſtitueretur, nec cibus homini opus foret,

Lib. 1. Coſmocrit. c. 6.

Digitized by Google

foret, donec hic humor penitùs conſumeretur. Hanc inediæ diuturnæ cauſam fuiſſe cenſuerim; & imbibeſiæ (vt loquitur Plautus) in illa Rogerij Bacconi Anglicana puella, quã dicit viginti annis nihil comediſſe, & in Gallo ſacerdote, qui tempore Nicolai V. Pontificis biennio toto cibis, potuque abſtemius fuit, & in puella Spirenſi, quę Ferdinandi Imper. iuſſu veritatis explorandæ gratia per multos medicos ann. 1540. aſſeruata obſeruataque, ſic ex graui morbo ieiuna perſtiterat iam vltra quadriennium, corpore interea bene forti, ſano, nec vlla macie tentato, ſed ſcabie tantum phlegmatica corpus obſita: frequens interea lachrymabatur, & conſuetas narium auriumque ſordes habebat, & ſomno ſatis longo, quietoque vtebatur, nihil tamen, neque per ſedem, neq; per loca muliebria, fecium vrinęve excernebat. de hac multa diſputarunt ex Italis Simon Portius, & ex Germanis oculatus teſtis, vnus ex medicis obſeruatoribus puellæ Gerard. Bucoldianus. Si hæc fieri queunt naturaliter, cur nequeat perficere Panurgus ille Dauus, diabolus, eadem induſtria, qua prauas corpori alias affectiones immittit? de Arabia puella id oſtendam lib. 6. c. 2. ſect. 3. quæſt. 3. ex B. Proſpero. Sedulò tamen cauendum, ne ſanctorum hominum naturam excedentia ieiunia in hanc claſſem referamus, vt D. Mariæ Aegyptiacæ, D. Catharinæ Seneſ. SS. Lutgardis, Mariæ Oigniacenſis, Chriſtinæ mirabilis, *apud Surium*. Simonis StocKij, quem in Carmelo ſex annis Deipara cæleſti manna pauit, *apud Monaldum Roſarium, & Rolandum Boncuiarium in eius vita*. Deus enim tum, qui creauit eos virtute ſua ſine corporali ſuſtentat cibo. vide de his quędam apud Picum Miranduil. lib. 3. de Prænot. cap. 5. Impius autem eſt Rogerius Baconius, omnia hæc ſtellarum influentijs adſcribens. cur, ſi hoc ita eſt, vni dumtaxat, & non alteri quoque vim hanc tolerandæ inediæ ſtellæ illæ, in commune influxum ſuum demittentes, largiuntur? an, quod ſolius huius corpus ita diſpoſitum? ſed quæ hæc diſpoſitio ſola influxui pervia? quæ hæc in alijs tanta vis, & obſtinatio ad excludendum? ſed ſat iam nugis Baconi refellendis operæ alibi poſitum à nobis. De hac prolixa inedia, quędam etiam Lilius Giraldus Dialogiſmo 17. habes in Gruteri theſauro Critico to. 2.

Li. de puella Germa. Epiſt. hac de re excuſa Moguntiæ anno. 1540.

QVÆSTIO XXII.

An magicis artibus opera dæmonum ſexus mutari queat?

NOn ago de membrorum ablatione (de qua iam dictum) ſed de ipſa ſexus virilis in fœmineum, aut fœminei in virilem commutatione, quam naturalem ex medicis huius ſæculi fatetur Coſmocrit. 1. Gemma. *Factos ex mulieribus viros multos legimus*. Hippocrates lib. 6. Epidem par. 8. ſcribit Abderis Phætuſam vxorem Pithei, partui vicinam, miſſo in exilium marito, aliquot menſibus ceſſante fluxu menſtruorum; cunctis in membris magnos perpeſſam dolores, corporis habitu in virum mutatam: Nam corpus ei virile factum, σῶμα ἀνδρῶδες, hiſpidam totam factã, barbam emiſiſſe, & vocem aſperiorem redditam: idemque apud Chaſios accidiſſe Anamiſiæ vxori Gorgippi, T. Liuius lib. 42. de Spoletana muliere idem refert, Belli Punici 11. tempore Plin. lib. 7. ca. 4. *Ex fœminis (inquit) mutari in mares, non eſt fabuloſum. Inuenimus in Annalibus P. Licinio Craſſo, C. Caſſio Longino Coſſ. Caſſini puerum factum ex virgine ſub parentibus iuſſuq; auſpicum deportatum in inſulam deſertam. Licinius*

Mu-

Digitized by Google

Mutianus prodidit viſum à ſe Argis Areſcontem, cui nomen Areſcuſa fuiſſet, nupſiſſe etiam mox barbam, & virilitatem proueniſſe, vxoremq́; duxiſſe. Eiuſdem ſortis, & Smyrnæ puerum à ſe viſum. Ipſe in Aphrica vidi mutatum in marem nuptiarum die L. Coſſitium ciuem Tiſdritanum, viuebatque cum proderem hæc.] hæc ille. A. Gellius lib. 9. Noct. cap. 4. *Libitum tamen eſt* (inquit) *in loco hoc miraculorum notare id etiam, quod Plinius Secundus*], *vir in temporibus ætatis ſuæ, ingenij dignitatiſque gratia, auctoritate magna præditus, non audiſſe, neque legiſſe, ſed ſcire ſeſe atque vidiſſe in lib. Nat. Hiſt. VIII. ſcripſit, quæ infra poſui ipſius ſunt, ex eo libro ſumpta: quæ profecto faciunt, vt neque reſpuenda, neque ridenda ſit notiſſima illa veterum poetarum de Cænide, & Cæneo cantilena.*] Hæc Gellius ſubdens ſuperiora illa Plinij verba. Quibus verbis quod dicit, *miraculoſum hoc*, voce vſus eſt late ſumpta pro eo, quod rarum, & admirandum. de Cæneo, & Tireſia legendus Ouidius in Metam. quid opus fabulis, vbi ſuppetunt hiſtoriæ? D. Auguſt. vlt. ca. lib. 3. de Ciuit. Dei. memorat ex Gentilium ſcriptis, & mulieres homines, & gallinas in maſculinum ſexum fuiſſe conuerſas. de auibus mox idem ex Auſonio confirmabo: de hominibus pergamus aſſerere. Ad tempora propinquiora nobis venio. Iouian. Pontanus in Hiſtor. Neapolitana narrat Caietæ mulierem piſcatori cuidam annis quatuordecim nuptam in virum migraſſe: & aliam, cui nomen Æmilia, nuptam Antonio Spenſæ ciui Ebulano poſt annum nuptiarum XII. in virum mutatam, ſoluto matrimonio, vxorem duxiſſe, & liberos procreaſſe. addit idem, aliam fœminam, cum marito filium vnum pepe峰riſſe, ſubito exorta virilitate, marito iam non fœminam relicto alteram

A duxiſſe, è qua liberos genuerit. non nulla de pluribus conſimilia narrauit Coccerus Sabellicus: quibus omiſſis duo ponam, quæ noſtris temporibus Hiſpania dedit, & cõſcripta fuere fideliſsime ab Ant. Torquemada patrio idiomate. Amatus Luſitanus auctor eſt in oppido Ezgueyra Luſitaniæ, diſtante à Conymbrica nouem leucis, vixiſſe quendam virum

Sabellic. l. 9. Exempl. Dial. 1. Centu. 2. curat. 19.

B Nobilem, cui filia erat vocata Maria Macheco, quæ cum eius iam ætatis eſſe inciperet, qua fœminis menſtrui fluores inchoantur, loco liquidi humoris, erupit ei è locis (ſi intus abſconditum latuerat,) vel aliter natum foras prodijt virile membrum: ſicque ex puella, ſubito adoleſcens ephebus apparuit cum ſexu veſtitum virilem, nomen quoque aſſumpſit

C Manuelis Pacheci. nauim conſcendit, in Indiam profectus rebus fortiter geſtis, ſtrenui militis exiſtimationem, opeſque magnas comparauit. in patriam rediens, vxorem nobilem duxit. de liberis mentionem ſubdit Amatus nullam: ſed, ait, illum imberbem permanſiſſe, facie in fœmineam declinante: quæ ſunt indicia non perfectæ virilitatis. Vl-

D timo loco ſubdit Torquemada, ſe ab amico viro magnæ auctoritatis, & fidei pleno accepiſſe: non procul ab vrbe Beneuentana Hiſpaniæ, vxorem ruſtici cuiuſdam fortunæ mediæ, quæ quod ſterilis eſſet, minus à marito benigne habebatur: pertæſam malæ tractationis, quadam nocte aufugiſſe ſumpto veſtitu famuli domeſtici: ſic ornata,

E virumque mentita varijs in locis opera ſeruili vitam ſuſtentauit: poſt aliquod tempus, ſiue quod calor in ea naturalis tam efficax foret, ſiue quod imaginatio, nata & confirmata continuo habitu, & miniſterio virili, eam efficacitatem nacta ſit: certe ipſa ſe in virum mutatam deprehendit.

dit.ſtatuit ergo, quæ diu fuerat vxor, maritum agere. fęminam ſibi matrimonio copulat. diu res latuit illo non audente cuiquam rem narrare: donec quidam, ei prius optime notus cernens tam ſimilem eſſe facie vxori profugæ ruſtici illius, interrogauit, num forte frater eſſet talis mulieris. huic rem omnem, vti contigerat, narrauit. Sic res in lucem venit. Fulgoſus ſcribit ſequentia: *Neapoli regnante Ferdinando primo*, cum Ludouicus Guarna Salernitanus ciuis, quinque filias ſuſcepiſſet, quarum natu maioribus duabus alteri Fräciſcæ, Carolæ alteri erat nomen, poſteaquá ad quintumdecimum annum peruenerunt, ambabus genitalia membra in marium morem eruperunt: mutatoque habitu, pro maribus habiti ſunt. Franciſcus & Carolus nuncupati. Item Ebuli, ſub eodem rege puellæ, quæ iam quatuor annos viro promiſſa ſponſæ habuerat nomen: qua nocte primum viro tradita cum eo cubuit, ſiue ex confricatione, ſiue ob aliam cauſam, quæ ignota ſit, effractis membranis, quæ, vt mulier videretur efficiebāt, virilia membra prodierunt: domumque reuerſa in iudicio dotem repetiuit, in virorū numero poſtea habita.] Hæc præmiſi minus, vt credibilis videatur Plegetontis narratio. *Virgo quadam* (inquit) *Smyrna nat.: Philotis nomine cum matura viro nuptum tradita eſſet à parentibus, maſculino enato membro in virum abyt. Quin, & Laodicaa, qua eſt in Syria, mulier Aetetà nomine, etiamnum cum marito degens, e fœmina vir exſtitit, cui nomen Aetetus, præſide Athenis Macrino, Roma Coſſ. L. Lamia, & Aeliano vetere.*] & addit Phlegon, Hadriani libertus, ſe hunc vidiſſe. Michael Montanus lib.1. Exprimentorum c.21. teſtatur ſuo tempore Vitriaci fuiſſe puellam nomine Mariam, quæ cum ſaltaret violentius, ſubito virilibus erūpentibus, in virū mutata ſit: & ab Epiſcopo Sueſſionenſi confirmationis ſacramento mutato nomine, Germanus vocari cœperit. Eius poſtea mento barbam adnatam, diu vixiſſe ad decrepitam vſque ætatem, vxorem tamen duxiſſe nunquam. Ille hoc vehementi imaginationi tribuit: ſed addo corporis conſtitutionem eo, vergentem. Auctor Antimologij ſcribit, *ſibi viſum Auſcis in Vaſconia virum pluſquam ſexagenarium canum, fortem, & hirſutum: qui ad annum decimumquintum ante puella fuerat, tandem tamen ex caſu ruptis tenuibus ligamentis, pudenda erupiſſe, ſexumque mutaſſe, cum ei nunquam antea menſes fluxiſſent*. ita Laurentius lib.7. hiſt. Anat. quæſt.8. Et oſtendunt medici; Galenus lib. de vſu partium, & lib. de anatomicis adminiſtrationibus, Aegineta, Auicenna, Raſis, & reliqui, non obſcuram eſſe rationem, qua id natura det effectū: conari ſemper eam id, quod perfectius: mulierem eſſe quaſi monſtrum virum quendam imperfectum, menſtruis retentis diutius, fieri vocem robuſtiorem, cutem pilo veſtiri, reliquum corporis habitum roborari: nec aliud Metamorphoſim, hanc deeſſe: quam, vt, quæ ſunt intus vaſa ſeminaria, foris appareant: & id, quod myrtos, nympha, κλειτορὶς καὶ ὑπόδερμις dicitur, & Iſmaelitis *Abathara* ſiue *Atbandar*; ſumpto incremento, & pingui velamine, cui inuolitur, effracto, protrudatur in penē, cui perſimilis, ſed inuoluta prius fuerat. expelli autem caloris naturalis vrgentis impetu. Sic illi: mihi tamen vehemēs adhuc ſuſpicio eſt, nō tam hos ex fœminis ita viros factos, vt fœminæ deſierint eſſe, quam ad fęmineum ſexum, maſculinum acceſſiſſe, vt androgyni efficerentur, ſexu tamen hoc poſteriore præualente, & ideo

l.1. Exem. cap.6.

lib. 1. de Mirabilib. & longæu.

ideo pro viris habitas. Cum hæc ante A
multos annos ſcripſiſſem, incidi hoc
anno 1606. in Hiſtoriam Anatomicã
Andr. Laurentij opus accuratum, &
gauiſus ſum valde, idem quod mihi
doctiſſimo medico viſum diſtin. q.8.
vbi diligenter oſtendit commune il-
lud dictum medicorum, de inuerſo
viro in muliere latitante, falſum eſſe,
& vtriuſque ſexus genitalia non ſitu
modo, ſed etiam numero, forma, & B
ſtructura prorſus differre. Et quoad
hanc conuerſionem, Sane portento-
ſum hoc iudico, & vix credibile.

Quod ſi aliquando contingat,] ve-
riſimile eſt in illis vtriuſq; ſexus ad-
eſſe genitalia: prima quidem ætate
ob caloris imbecillitatem latentia,
quæ tãdem per caloris ἐκλάμψεις emi
catus, & effulgeſcentias erumpant.
Aut exiſtimandum eſt: mulieres eſſe C
quaſdam, à primo ortu caldiſſimas,
& ita à natura conformatas, vt earũ
clytoris mentulæ formam referens,
promineat, vt quia penis inſtar di-
ſtenditur, moxque flacceſcit, virilem
priapum mentiatur, & rudioribus
imponat. Sed, & ſæpe falluntur ob-
ſtetrices ob vitiatam genitalium cõ-
formationem, penis ſcil. breuioris, &
penitus tanquam in rima reconditi, D
teſtiumque latitantium, vt ſexum
vix poſſint internoſcere. Scribit Pi-
neus Lutetiæ anno 1577. in vico S.
Dionyſij mulierem noctu peperiſſe
filium, qui feſtinanter ob virium im
becillitatem baptizatus fuit, pro fi-
lia, & Ioanna vocata: eam paucis
poſt diebus pro filio mater primum,
deinde agnouerunt, non ſine magna
admiratione, & Ioannem nomina- E
runt. Facile ergo eſt rudiori plebe-
culæ imponere.]

Sic Laurentius: qui etiam lib. 8. q.
1. docet à natura non minus fęminæ,
quam maris intendi generationem,
& fęminam naturæ erratum, ac pro-
lapſionem dicere, id philoſopho indi-
gnũ eſſe. Omnis ſiquidem rerum na-
turalium perfectio, ex fine petenda
eſt: at fœminam ita formari neceſſa-
rium fuit, alioqui non poſſet ſpecies
humana conſeruari. Sane eam di-
cunt fœminam eſſe monſtrum, mihi
ſemper viſi non ſatis honorifice de
primæ mulieris creatione loqui. Ideo
dicendum. Naturam ſemper, quod
perfectius eſt intendere. non, quia
ſemper virum gignere intendit, ſed
quia cum virum intendit, intendit
perfectiſſimum gignere: cum fœmi-
nam, hanc quoque conatur perfeſſi-
mam. Sed tamen ſi illud natura, po-
tuit, quod tot aſſerunt auctores, puta
rim, Deo permittente, cauſis natura-
libus fretum, etiam poſſe vaferrimũ
illum. Sane lubens eo retulerim, fi-
cta illa miracula, quæ Dijs falſis tri-
buunt Gentiles. Phlegon de Lapitha
Cæneo idem narrat, quod Ouidius.
de pluribus ſcribit Anton. Liberalis
ex lib. 2. Alteratorum Nicandri: Hy-
permeneſtram venditam pro mulie-
re inueniſſe pretium: poſtea, in vi-
rum mutatam dono Deorum. Spiroe
tam Cretenſem factam virum, cum
Mineruam vidiſſet lauantem Gala-
teæ filiam falſo vocatã Leucippum,
quæ Leucippe dicenda erat, ſexu mu
tato ſuppoſitum nomen meruiſſe,
beneficio Latonę Phæſtiæ.

Cõcl. 2. *Impoſſibile crediderim natu
ra, & dæmoni de viro fœminã facere,* q.
conatus irritus Neroni Magiæ addi-
ctiſſimo in Sporo fuit. Hic opus eſt ni
mia retractione partium perfectarũ,
in locos fęmineos. Nec aſſequi poſsũ,
quo ſic natura modo degneret. Scio
de Tyreſia pręter fabulas, etiam Phle
gontem id narraſſe, & Anton. Libe-
ralem ſatis ambigue loq. de Spiroeta:
vt vix ſcias, ex quo in quem ſexũ de-
migrauit. Auſonij quoque epigram.
de lib. 1. ſi totum diligenter legas, ani
maduertes de virili ſexu in fęmineũ
degenerante locum, his verbis:

l. 2. de mirabilibus qua de re Iuſtin. ad Quæſtion. orthodox. Lucianus l. de aſtrolog. & Didym. in odyſſ.

Fæmi-

Fœmineam in ſpeciem conuertit maſculus ales,
Pauaque de pauo conſtitit ante oculos:
Nec ſatis antiquum, quod Campano in Beneuento
Vnus ephœborum virgo repente fuit.

Ait ex puello puellam, & ex pauo pauam factam. Sed non credo, vel ſaltem credo ægerrime: dixerim potius vtrumque eis ſexum infuiſſe, occultatum vnum, manifeſtatum alterum. quod ad leporem etiam refero, & ad hyænam, de qua canit, Ouid. *Alternare vires, & quæ modo femina tergo Paſſa marem, nunc eſſe marem miremur hyænam*. Sane illam vtroque ſexu præditam Plinius tradidit libr. 8. ni fallor.

QVAESTIO XXIII.

An poſſit dæmon ſeni iuuentam reddere?

VT qui ſenex eſt, non fuerit, & deſierit eſſe iuuenis: vel, ne, quam decurrit ætatem, non decurrerit, id nulla vi, vel poteſtate perficiatur. Quis enim quod factum, maxime ſucceſſiua elapſum actione, id reddat infectum? Verum vt, qui defecta iam, & decrepita curuatur ætate, vires reſumat, & habitum, nitoremque iuuenilem, mutentur cani in colorem meliorem, frigus in teporem, torpor in agilitatem, cæteraque corpus recipiat, quæ ſenium abſtulerat; deque mala (quod ait quidam) merces fiat bona; non equidem audeo definire. V. Dæmon poſſit, ſi Deus permittat? Non mihi planè de nihilo videtur, quod poetæ memorant, & de ariete in agnum, de Bacchi nutricibus reiuueneſcentibus ſcripſit Aeſchylus, de Iaſone à Medæa recocto, ſcribunt

A Pherecydes, Simonides, & Lycophron, deque ipſo Iaſonis patre Aeſone Græcus auctor Redituum, & Latinus transformationum poeta Naſo. In quibus tamen illa narratio perſpicuè falſa, & naturæ repugnans; omni educto per vulnus ſanguine, & nouo ſuffecto id contigiſſe. Sic enim ſequatur prius mortuum, & poſtea ſuſcitatum viuentis corpus: quod ſoli Omnipotentiæ Dei reſeruatum. Cætera

B fortaſſis contingere potuerunt, quæ cecinit, potato ſucco ſalutari. Ouid. 7. Metam.

.... Barba, comaq;
Canitie poſita nigrum rapuere colorem,
Pulſa fugit macies, abeunt pallorque ſitusque,
Adiectoque cana ſupplentur corpore ruga,
C *Membraque luxuriant. Aeſon miratur, & olim*
Ante quaterdenos hanc ſe reminiſcitur annos.

Fatentur omnes, neque id ſine perfidia negari poteſt, iuuentam aquilæ renouari. teſtatur Hymnographus diuinus: ***Renouabitur, vt aquila iuuentus tua.*** Pſal. 102. v. 5.

D renouari fatentur omnes, licet quo id modo contingat, noſtris, & Hebræis non conueniat. Eodem pertinet illud Iſaiæ: *Qui autem ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, aſſument pennas, ſicut aquila.* D. Aug. ibi & R. Sahadiæ ibid. c. 40. v. vlt. Præſtat idem vilibus, & abiectis natura ſerpentibus (quod omnes fatentur) vt cum tenui illa ſua leberide ſenectutem exuant, & induant iuuentutem:

E cur homini omnem huius beneficij ſpem Hebe nouerca præſciderit? ſcilicet, abſumpta vis omnis per aſini baiuli imprudentiam; qui pharmacum adeo ſalutare, à Ioue miſſum hominibus, ſerpenti permiſit ebibendum. Cur naturalia quædam remedia nequeant inueniri tantæ efficaciæ? lege Pierium l. 14. Hieroglyp

Digitized by Google

ciæ? multa ſanè latent nondum inuenta, quàm hominibus ignota, tam dæmonibus cognita: Humidum radicale reſtaurari, natiua illa nimia ſenectutis ariditas temperari, corrupto ſuccus melior ſuffici, ceteraque deperdita, & ad hanc commutationem requiſita, ſuppleri ad tempus, naturæ legi nihil repugnat. Sed nec impoſſibile, capillorum colorem mutari; cùm & coruos candidos viſos multi tradiderint. Denique Metamorphoſim, quam nũc defendimus, confirmant non pauci locupletes teſtes. Duo legas exempla apud Torquemadam, Anno 1531. Tarenti fuiſſe centenarium ſenem capularem, qui pilis, cute, vnguibus, & ſitu, atque ſquallore ætatis decidentibus, & in melioris ætatis omnia mutatis, de ſene iuuenis prodierit, & quinquaginta poſt annis ſuperuixerit. In Caſtella quoque Rioia alteri cuidam viro ſimilem obtigiſſe ſortem, idque vulgi fama nouiſſimum fuiſſe, & ab Amnira Caſtellæ ſeduló exploratum. Monuedrum regni Valentini oppidum eſt (olim Saguntus) hic ſe viuo ſcribit Valeſcus Tarentaſius, fuiſſe monialium Abbatiſſam; cui iam ſilicernio, ſubitò menſtruis fluoribus renouatis, dentes renati, comę denigratæ, rugę & ſulci cutis adęquati, mammæ pendulæ atque pannoſæ ad inſtar virgunculæ ſororiarunt: ſic denique ſe vultu, facie, totoque corporis habitu iuuenculam exhibuiſſe, vt rei nouitate percuſſa, præ verecundia, ſe cunctorum oculis ſubtrahere niteretur. Quid multa? Luſitanicæ hiſtoriæ recentiores ſcriptores, fidei probatiſſimæ commemorant longa narratione, & certa cuidam Indo Nobili, annorum quibus vixit trecentorum, & quadraginta ſpacio, iuuentæ florem ter exaruiſſe, & ter refloruiſſe. Nec deſunt, qui in eodem orbe nouo quãdam inſulam repertam teſtentur: Bo-

Herodot. li.4. & Heraclides in Politijs.
Dialog. 1. Horti floridi.
l.6. Philonij c.12.
Ferdin. Caſtannedal lib. 8. Pet. Maffeius hiſt. Indicæ li. 11.
poſt Cardanũ. Langius epiſt. medic. 79.

A nicam nomine; in qua fons ſcaturiat, cuius aqua, vino pretioſior, pota ſenium cum iuuẽta commutet: quamuis de ſimili in Lucaya fonte narrationem ortam ex regionis ſitu ſalubriore non immeritò conijciat Petr. Chieza par. 2. hiſt. Peru. c.41. verum ſiue in Bonica, ſiue in Lucaya, ſiue vtrobique talis fons manat, facile video, quam hæc nonnullis incredibi-
B lia videantur: ſed illi cogitent: huiuſmodi narrationibus, à quibus rectæ Philoſophiæ ratio non abhorreat; quia ipſe nihil tale viderit, fidem detrahere; ſingularis eſſe proteruiæ, & impudentiæ: qui verò quid vbique geſtum fuerit, vel non fuerit, id de ſua duntaxat opinione, aut aſſenſione decernunt, inſaniæ aſſidere.

Inſtet quis ex aduerſo, certam hu-
C manæ vitæ periodum à Deo præfixã: hanc naturaliter non poſſe prorogari vltra annum ſaltem CXX. vt probatur Dei verbis: *Eruntque dies hominum centum viginti annorum.* Ideoq; Moſen dixiſſe, *centum viginti annorum ſum hodie: non poſſum vltra ingredi, & egredi.* Confirmari id ratione numerica, quia numerum hunc conficiunt tres quadragenarij, hoc
D eſt, quaternarius denariorum triplicatus, & ſic totum cum toto coaleſcẽs omnem abſumit perfectionem, ternarium nempe, quaternarium & denarium. Hoc argumentum facile diluitur, quia à Deo præſtituta non omnibus hominibus vna, eademque, ſed ſua cuique peculiaris vitæ periodus, & his quidem ſpacium vitæ ipſa hac Metamorphoſi ſic extenſum; hanc
E non poſſe naturaliter prorogari, niſi Deo permittente. Si permittat, poſſe vltra annos etiam centũ viginti; quos cõſtat multos ſuperaſſe. Verba autem illa Dei, nõ de omnis æui hominibus prolata fuere, ſed tantùm de tunc ſuperſtitibus, quibus hic terminus pęnitentię ante diluuium futurum datus.

Gen.6.v.3.
Deut.31. verſ.2.

Nec

Digitized by Google

Sic Onkelus Hiero. & Chry. in d.v.3. & D. Aug. l. 15. de Ciuit. Dei ca. 24. quorũ ſententia verior, quã Philonis, Ioſephi, & ſequaciũ. de ſacra Philoſophia c.7.

A Nec Moſes illic aſſerit vltra ſe viuere non poſſe; ſed tantum, adeo magnæ multitudinis gubernationi ſenio fieri imparem ſeſe, ac minùs idoneum. Argumentum illud ex numeris deſumptum, mirè placuit Franciſc. Valeſio, adeo vt fuſiſſimè illud proſequẽdum ſibi exiſtimarit: reuera tamen friuolum eſt, ac nullius momenti. Nihil enim ex numeris in humanam complexionem poteſt influere; nec vita noſtra à numeris, ſed à cauſis naturalibus primis ſecundiſque dependet.

B Fortius vrget aliud argumentum huiuſmodi. Vita humana humido naturali conſeruatur, iſtud ſemper annis vitæ conſumitur, ipſa etiam atteritur alimenti nutritione, quia agendo repatitur: nec alimenti nutritio tantùm poteſt reparare, quantum ſenio deperit, ex peritorum ſententia medicorum. Neceſſe igitur ſit, mox à ſtatu ætatis humidum illud, quod totum conſumi incipit, refici, & primigeniam indiuidui temperaturam, illa quæ veteraſcebat abolita, reſtaurari. Quod lubenter illis concedimus. Sed inquiunt, id nec arte nec natura perfici poſſe, medici ſentiunt. *Quibus reſpondeo*, licet medicis ratio humidum radicale reſtaurandi hactenus fortè manſerit ignota: non inde ſequi, illam dæmoni quoque ignotam eſſe aut impoſſibilem; quod ſi illam nouit, cur nequeat, Deo permittere, in praxim deducere, & hac vti ſcientia? Vrgebis fortè, poſſet igitur hominem perpetuò in vita tueri, & ſic quaſi immortalem reddere, quod iactabat ventoſus ille Aegyptius, contra quem Galenus ſcripſit: Verum occurro; conſequentiamque iſtam pernego; poteſt vitam in multos annos extendere: poteſt ergo in æternum extendere. Quamuis enim longæuus homo, mortalis manet, vt futurus erat etiam ante peccatum: ſed quemadmodum tunc ſola Dei

vide Fran. Valeſium d. loco.

Galen. lib. de maraſmo Lang. epiſt. medicin. 79.

voluntate (iuxta quorundam ſententiam) mortem effugiſſet; ita etiam in argumenti caſu ſi Deus dæmoni permitteret ſemper humidum radicale reſtaurare, homo iſte tunc non moreretur, quia tunc eum Deus neceſſitate moriendi per talem diſpenſationem eximeret. Deinde ſi peculiarem diſpenſationem hanc tollas, dico; quia hoc Deus non videtur permiſſurus vnquam; tandem poſt aliquot centenarios annorum, naturalis vis ita in homine deperiret, & fatiſceret, vt nulla remedia naturalia, quibus dęmon vteretur, ad reſtaurationem tandem prorſus collabeſcentis corporeæ molis, & naturæ quaſi proſtratæ, ſint ſuffectura. Sed hoc nonniſi poſt diuturnum valde tempus contingeret; ideo nihil pugnant iſta cum

C iis, quæ dixi de prolonganda, non de æternanda vita. Vt autem videatis huius conſequentię vitium, cogitate arborem illam vitæ, ſiue vt Hebręi vocant *lignum vitarum*, quod vitam in flore iuuentutis produceret eſu ſuo in tempus multarum nunc vitarum longiſſimarum, ad aliquot etiam annorum millia, hanc illi vim fuiſſe naturalem, meritò dixerunt grauiſſimi

D ſcriptores, quia illam poſt hominis peccatum retinuit, vt patet ex Geneſ. 3.v.22. vbi Deus paradiſum munit, ne Adam eum iterum ingrediatur, & de ligno vitæ ſumens, viueret in ęternum. Attamen iidem Doctores docuerunt, non propterea hanc arborem potuiſſe hominem ſemper à morte præſeruare.

E Hæc dicta duntaxat, vt oſtendatur vitium illius conſecutionis poteſt vitam prorogare ad tempus longum, ergo poſſet in æternum. Nam qui lignum vitæ concedunt vitam identidem prolongare potuiſſe: non tamen concedunt idcircò potuiſſe eam æternare. Nec quiſquam eis hoc nomine litem mouit. Cæterum quæ vis

Gen. 2. v. 9.

Strabus Hugo Victor. in Geneſ. & D. Th. 1. p. q. 97. a. 4. Scotus in 2. d. 19. q. 1. Duran. ibi. a. 1. Caie. ad d. a. vit. & Perer. l Gen. l. 3. q. 4.

fructus illius fuerit,& an illud *in æternum* Gen.3.v.22.ſit accipiendum vere de perpetua vita, an de longiſsima ętate; viri huius ętatis valde docti diſſentiunt;ſequor eos, qui de æterna vita,mortem prorſus excludente,acceperunt. lege Perer. lib.3.in Gen. q. 3. Bellarminum Cardinalem to.3. controuerſ.1.lib.1.cap.19.

QVÆSTIO XXIV.

Quid magia, vel dæmon, poſſit circa animam corpori iunctam, idq; informantem?

CVm Animæ poteſtates tres ſint; iam diximus,quid poſsit circa vegetatiuam,& etiam circa ſenſitiuam, quoad ſenſus exteriores; nimirū, Primo, poſſe viſum,auditum,et reliquos ſenſus decipere, vt exemplis infinitis comprobatum ab alijs. Secundò,Interno ſenſu dæmon vtitur vt inſtrumento,quo aliquid attentat,vel molitur in potentias animæ. Nam poteſt quadruplicem ſēſus interni functionem decipere turbata phantaſia. Communis enim ſententia Theologorum eſt;non poſſe ab angelis nouæ ſpeciei impreſsione imaginationē,ſeu phantaſiam immutari; & ideo illos non poſſe efficere, vt qui à natiuitate nunquam vidit,recte de rerum coloribus imaginetur: ſed bene poſſe Angelos corpus aliquod phantaſticum formare, & illud oculis obijcere, & ſic ſpeciem ingerere, vel ex ſpeciebus rerum, quas homo vere aliquando vidit, ijs per imaginationem commiſſis,& confuſis, ſpecies rerum effingere, quas homo nunquam vidit; v.g. chymeræ,vt conflatę ex capra,leone, & dracone, vel montis argentei, ex monte,& argento: vel etiam concitatis in corpore motionibus, atque affectionibus, vnde phantaſiæ contingat voluere lęta, vel triſtia, quę nec vidit, nec vnquam fuere: vel, ſicut in amentibus, & phreneticis eſt cernere, ex humorum perturbatione varias eorum phantaſiæ ſpecies obuerſari; ſic poteſt dæmon eorundem humorum inæquali commixtione, & agitatione, aſſumendo, & adducendo vapores inſtituto ſuo accommodatos, efficere, vt quales ipſe vult imaginationes homo retractet, eaque ſe videre, & audire iudicet, quæ reuera nec oculis, nec auribus vnquam hauſit. hinc manant tot falſæ apparitiones, reuelationes,& exſtaſes, vt docuere D. Auguſt.lib.de cura pro mort.ca.12. Vittoria relect. de Magia nu.35. verſ. ad ſecundum reſpondetur, & Ioſeph. Anglez.diſt.q.3. dub.5. P.Molina.ad d. D. Thom. art.3. Solent huiuſmodi vires herbis ineſſe (ſi vera botanographi) Matthiolus enim in d. nuncupatoria ſic ſcribit; Achemenidon plantam colore electri, ſine folio, naſci in Tardictylis Indiæ meminit Democritus; cuius radice in paſtillos digeſta, indeque ex vino pota, noxij per cruciatus nocte confiteantur omnia, per vanas numinum imaginationes. Adamanuda Armeniæ Cappadociæ alumnam; qua leonibus admota, reſupinari illos ilicò laxo hiatu: nominis cauſam habere aiunt, quod adamantis modo conteri nequeat. Ophiuſam in Elephantina Aethiopiæ etiam naſci tradunt, liuidam, & horribili aſpectu, qua pota terrorem, minaſque ſerpentium obſeruari, ita vt mortem ſibi eo metu conſciſcant, qui biberint: ob idque cogi ſacrilegos eam bibere: aduerſari tamen ei palmeum vinum. Potamantiin ad Indum fluuium inueniri narrant, qua pota lymphari homines obſeruantibus miraculis: Manicum Solanum (vt Dioſcorides eſt auctor) varias facere ſpecies, imagineſque non iniucundas obuerſari, ſi

eius

Guil.Pariſ.p.vlt.de vniu.c.22. Anglez.in 2.d.ſt.6.q.3.dub.4.

Remig. li.3.dæmonolat.c.11.

D. Thom. 1. p.q.111. art.3.

eius radicis drachma ex vino bibatur. Theangelida in Libano Syriæ naſci, qua deuorata futura præſagiant homines. In Bactris, & circa Boriſtenem planta prouenit, Gelotophyllis dicta; quæ ſi cum vino, & myrrha bibatur, varias dicunt obſeruari ſpecies, ridendique finem non fieri niſi potis ex palmeo vino pineis nucleis, pipere, & melle additis. Oenotheta (Crateuas auctor eſt) omniũ animalium feritates domat, collo adalligata, vel iugo ſuſpenſa. Parthos ab Antonio fugatos ſcribit Appianus Alexandrinus, cum fame premerentur in quandam herbam incidiſſe; quam cũ comederent, nihil aliarum rerum reminiſcerentur, aut intelligerent, niſi, quod lapides continuo effoderent; quaſi quidpiam magni operis facturi, & ſic debacchati, bilem demum euomentes, interirent.] quæ palam eſt, phantaſia læſa contigiſſe.

Tertio pôt diabolus, & facit quotidie, ſpiritus, & humores organorũ commouere, & ſenſus interni, & concupiſcibilis, atque iraſcibilis facultatis organa turbare, motis ſimul corporeis membris: ita, vt hinc oriantur variorum vitiorum cogitationes, quod non facit, quidem immittendo imaginationi ſpeciem nouam, nec etiam vna cum ſenſu efficiendo ipſam cogitationem, ſed tantummodo, (vt dixi) facit ipſam potentiam concurrere cum ſpecie obiecti, & ſic ſuggerit ſimulacra, quibus voluptatum memoria ſuſcitetur, membra quoque generationis, & ſemina irritando prouocat, vt docet Magus ille Marcus apud Pſellum. Cumque ſenſitiuus hic appetitus libertate careat, & coactione quadam in obiectum ſuum compellatur: poteſt veterator eum neceſſario in malum aliquem actum impellere, adeo, vt nequeat appetitus ſenſi[illegible]

lib. de dæmonib.

A motus huiuſmodi peccati omnis eſt expers: &, quando voluntas fortiter renititur, maioris meriti, & mercedis occaſio, nobis gignitur. Quod diligenter notandum, ne quem fallant Godelmanus, Dannæus, & alij hæretici, hos motus concupiſcentiæ, peccato aſcribentes, & proinde, quod abſurdiſſimum, hominem nolentem, ac renitente peccato B inuolentes. ſed hi ſunt fructus errorum de libero arbitrio negato, & natura Originarij peccati male intellecta.

God. lm. l. 3. de lam. c. vlt. n. 35. Danæus. l. 2. Aethicæ Chriſt. c. 7. Luther. Caluin. Muſcul. Selneccer. I Gen. c. 4.

Quarto poteſt dæmon memoriam iuuare, eius organum adaptando, vt facilius recipiat, & firmius ſpecies retineat, vel motu locali noxia repellendo, vel iuuantia applicando. Eandem poteſt mons contrarijs plurimum debilitare, & tollere, vt fe- C cit Theodas in vita Barlaam, & Ioſaphat apud Damaſcen. talem puto fuiſſe memoriam Athalidæ apud Laertium, l. 8. in vita Pythagor. talem Apollonij Tyanæi, quam laudat Suidas: talem obliuionem illius clerici Germani apud Fulgoſum li. 1. Exempl. cap. 6.

Alia longe obliuio Simonis Thur- D uaij Angli, quæ ex iuſta Dei punitione profluxit. Hic cum eſſet Dialecticus acutiſſimus, & artium liberalium Pariſijs profeſſor magni nominis, plenior ſcientia, quæ inflat, quam caritate, quæ ædificat: temere in ſcholis, & palam non veritus eſt iactitare, ſe ſcire totam Chriſti legem, ac improbando eam poſſe anni hilare: ſed ita ſubita obliuione per- E cuſſus fuit, vt primarum litterarum oblitus, nec Dominicam orationem pronunciare, nec alphabetum legere ſciret. Nicolaus Dunelmẽſ. dum adhuc adoleſcens eſſet, vidit eum litteras à [illegible] qui mihi [illegible] Hiſt.

A tigere hæc circa annum 1201. Trithemius male vocat Simonem de Tornaco. fuit enim Anglus Cornub. cuius etiam mentio apud Polydorũ lib. 15. Angel. Hiſt. Sic obliuionem forte Deus immiſſione quadam per Angelum malum induxit: memoriam quoque, (vt dixi) iuuare poſſet Panurgus, remedijs naturalibus, vt medicus: ſuggerẽdo, vt choragus, artificio, & præceptis, vt ætate noſtra, B qui citra ſuperſtitionem, memoriæ quandam artem profeſſi. extant multorum libelli, in his obſcurus, indoctis, ſed non ſine ſale, & acumine, *Thamus* Alexandri Dicſoni Arelij, quem non eodem genio defendit contra morſus Cantabrigenſes Heius Scepſius, in lucem edidere Lugdunobataui.

C Quinto poteſt intellectum ſubtiliorem, & meliorem, quoad functiones ingenij, & iudicij reddere, per cõmodiores organi diſpoſitiones, humoribus, videlicet denſioribus motu locali diſpulſis, vel agentium naturalium adhibitis medicamẽtis, vel ſpiritus ſenſitiuis expurgatis, & ad organa dictorum modorum altero attractis, aut ſãguinis defecatione iiſdem ſpiritibus multiplicatis. D Quod.n. plures, meliores, purgatioreſq; ſunt ſpiritus, & quo meliora, ac expeditiora impedimentis ſunt interni ſenſus organa: hoc intellectio expeditior, atque fœlicior naſcatur neceſſe eſt. Sed Angelorum bonorum hæc quaſi propria ſunt munia: mali iſti dæmones potius humorum denſitate, ſpirituumque paucitate, imbecillitate, atque impuritate tenebras mentibus amant E humanis offundere. Suis etiam tribuũt mala pharmaca, quibus à recta mente homines deijciant, vt per ſe non raro præſtant in iis, quos obſedere. Marci. 5. Matth. 8. Seducunt etiam prauis ſuggeſtionibus, ſuadendo varia perperam: modo illicitum eſſe, quod reuera licet: modo graue peccatum eſſe, quod dumtaxat veniale eſt, vt ſic ſcrupulis torqueant: modo inculcant iuſta eſſe, quæ cõtra fas, & iura ſunt: vel contemnenda dicunt, & leuia, quæ lethalia, & vehementius formidanda, vt ſic conſcientias reddant laxas, atque licentioſas.

Petes forte, an ergo queat dæmon artes atque ſcientias aliquas docere? nihil dubitandum poſſe, ſi velit, & ſinatur à Deo: per locutionem nempe & manifeſtationem ſui conceptus, non tantum, ſi in forma viſibili appareat, & homini loquatur, quod non negat D. Thomas: ſed etiam interna locutione, & ſuggeſtione intellectu 2.2.q.96. art. 1. illuſtrato. non enim video, cur hæc illuminatio, quæ in malum finem tendit dæmoni ſit adimenda: cum hæc cognitio non referatur in Deum nec cum vlla mentis vera fiat purgatione. quare vtrum dicenda ſit illuminatio, an illuſio, an quo alio indigetanda nomine, vt v.g. nuda veritatis manifeſtatio: ſane quæſtio de nomine futura eſt. In vita S. Norberti idiotam quendam, ſacræ ſcripturæ ſubito peritiſſimũ reddidit. c.27. Surius. 6. iun. Hodie ſcimus multos anabaptiſtas ſumptione potus, vel cibi ſcripturæ magnam partem, eam nẽpe, quam recipiunt, & erroribus ſuis firmandis putant opportunam, ediſcere. quis docet niſi Diabolus? ſcriptum etiam reliquit Ioann. Miderius, idem de initiatione Lamiarum: Formicarij lib. 5. apud quem hæc vnius extant confeſſio: *Infantibus nondum baptizatis inſidiamur, vel etiam baptizatis, præſertim ſi ſigno crucis non muniuntur, & orationibus; hos in cunabulis, vel ad latera iacentes parentum, cæremonijs noſtris occidimus: quos, poſtquam putantur oppreſſi eſſe, vel aliunde mortui: de tumulis clam furto recipimus, in caldari decoquimus, quouſque euulſis oſſibus tota fere caro efficiatur ſorbilis, & pota-*

Digitized by Google

potabilis. De ſolidiorè huius materia
vnguentum facimus noſtris volunta-
tibus, & artibus, ac tranſmutationi-
bus accommodatum: de liquidiori ve-
ro humore flaſcum, aut vterem reple-
mus, de quo is, qui potatus fuerit, ad-
ditis paucis ceremonijs: ſtatim con-
ſcius efficitur, & magiſter noſtræ ſe-
ctæ.] Hęc confeſsio, mulieris: ſubiun-
gitur alia, viri huic conformis, & ad-
dens ſceleſtæ initiationis, & promo-
tionis ad Tartareum magiſterium
alia ritualia: *Ordo*, inquit, *talis eſt,*
quo etiam ſeductus ſum. Oportet pri-
mo cum Dominica die antequam aqua
benedicta conſecratur, Eccleſiam in-
troire, mox futurum diſcipulum cum
magiſtris: & ibidem abnegare coram
eis Chriſtum, eius fidem, baptiſma, &
vniuerſalem Eccleſiam. Deinde homa-
gium preſtare Magiſterulo, ideſt, par-
uo magiſtro (ita enim Dæmonem, &
non aliter vocant) poſtremo de vtre bi-
bit ſupradicto: quo facto ſtatim ſe in
interioribus ſentit imaginem noſtræ ar-
tis concipere, & retinere, ac principales
ritus huius ſectæ. In hunc modum ſe-
ductus ſum, & vxor mea, &c.] In his
verbis vides doctrinam illam potu
præberi: ſed fallebatur homo idiota,
dum putabat nouam imaginē effor-
mari immediate in mente, qua gene-
ratim omnia illi exhiberentur ad ar-
tem illa pertinentia: Neque enim id
dæmoni poſsibile, neque talis cogni-
tionis, intellectus magi capax erat.
Sed interna quadam ſuggeſtione ve-
locißima hæc ſuggerebantur, cuius
velocitatem cum non perciperet ma-
gus, putabat ſimul ſe, & in inſtanti di-
dicisse, quæ ſucceſsiue, & in tempore
breuiſsimo acceperat. Sic etiam poteſt
in aere velociſsime formatis ſimula-
cris, ea phantaſiæ noſtrę ita ſpectanda
proponere: vt quaſi in ſpeculo mens
noſtra vno intuitu cuncta conſpicere,
ſicque illuſtrari ſibi homo intrinſe-
cus videatur. hoc nimirum ſtratage-
A mate antiquus ſerpens, primum Or-
dinis noſtri parentem, Ignatium co- l.1.c.14.
natus fuit fallere, ſed fruſtra. adſcri-
bam rem totam verbis Ribadeneirę,
perturbabat tamen viſionum, quas in-
ter ſtudia percipiebat. (de ſtudijs
Grammaticalibus loquitur) *tum ma-*
gnitudo, tum crebritas. nam cum no-
minum, & verborum memoriæ man-
dare inflexiones vellet, tanta intelli-
B *gentiarum diuinarum copia in eius a-*
nimum influebat, vt nomi ediſcere ni-
hil poſſet: & ſi quid eſſet antea memo-
riæ traditum, id totum facile effluē-
ret: neque omni ſtudio, animique con-
tentione poterat, aut arcere appropin-
quantes, aut ingreſſas huiuſmodi co-
gitationes abigere: cuius rei nouitate
perculſus, quid hoc eſt, inquit, rei? cum
oramus, cum confitemur, & ſuper-
C *ſubſtantialem panem accipimus, cum*
vigilamus, cum nos verberibus cædi-
mus, cum ſpiritalia omnia ac diuina
munera obimus, neque tam frequen-
tes, neq; tam magnæ, tam neque vehe-
mentes ſe nobis illuſtrationes offerunt:
cum puerilia agimus, & de Deo, pro-
pter Deum, non cogitamus: tum ſpe-
cioſæ noſtræ menti imagines, & cæ-
leſtes illuſtrationes occurrunt? agno-
D *ſco, agnoſco importuniſſimi hoſtis cal-*
liditatem, agnoſco veteratoris do-
los, & aſtutiam, &c.] Nactus iſte
animum Ignatij ad cæleſtium re-
rum ſenſa concipienda longo iam
vſu promptum, & agilem, & præſa-
giens, ſi Ignatij doctrina ad pietatem
accederet, maius ſibi malum immi-
nere, conatus fuit, hac melioris do-
ctrinæ oſtentatione, tum illi laborem
E litteralium rudimentorum irritum
facere, *eo maxime tempore* (vt ait
Maffeius) *crebra intelligentiæ lumi-* l.1.c.16.
na eidem offerens, & recondita pate-
faciens, ſcripturæ ſacræ myſteria.]
Si hæc potuit, in rebus ſanctiſsi-
mis, & homine fide, ac caritate in
Deum illuſtri, quanto facilius infide-

lium animis rerum profanarum falſarumque ſcientiam ſuggeſsiſſe credendus? Chryſanthius Sardianus Pontifex, & magus, tempore Iuliani Apoſtatæ, filium habuit, qui cum nec verſificatoriam artem, nec Grammaticæ partem aliam calleret, ſolo aſpectu Solis, contra Chriſtianos oracula fundebat: eodem afflati Numine Sumano, varij Paſtores ouium ſubito poetæ exſtitere, vt Euages, Thynicus, & alij: Amphiaraus quoque ſic vates factus, & anus Pindari hymnum edocta, & Soſipatra, quæcumque alibi ea abſente geſta, poetarum, philoſophorum, & oratorum ſcripta omnia à dæmonibus incubis edocta illi in ſpecie ſenum pellitorum cohabitantium.

Suida teſte. teſte Socrate apud Platonem. Pauſan. in Corinth. idem in Boet. Eunapius in Aedeſio.

Sic diuinitatis ſimiolus conatur θεοδιδακτεῖν, & ipſe facere. Sed hæc quam ipſe infundit ſcientia vt plurimum dignoſcitur, quia non eſt permanens nec ea cum lubet homo vt lubet vtitur, ſed tantum per modum afflati, vel exſtaſij certis locis, temporibus aut cauſis. Contra quam Deus infundit ſemper & vbique prompta eſt, vt patet de Salomone 3. Reg. de Apoſtolis, in Actis: de Beſeleele Exod. 35. de illo apud D. Hiero. epiſt. 4. ad Dom. & libro 2. de Abbate Ioachim, qui ex ianitore, illiterato, & idiota vino quodam ab Angelo allato, & hauſto, ſubito non propheta tantum, ſed & ſubtilis diſputator, & Theologus eruditus ſtatim emerſit, vt narrat Leonicus Calchondilas libro 6. de rebus Turcicis. Diſtinguendi vero à θεοδιδάκτοις ſunt αὐτοδίδακτοι, qui non infuſione, ſed labore ſuo eruditionem comparant, vt Dialectica. D. Auguſtinus libro 4. confeſſ. & Theologiæ 5. Athanaſius, teſte Nicephoro libro Hiſtor. cap. 44.

Sed Doctrinæ à Diabolo acceptæ ſuperiora illa ſunt exempla.

Hoc ann. 1600. menſe Martio. Toleti lata per fidei Inquiſitores ſententia, cuiuſdam Roman Ramirez oſſa cum ſtatua combuſta fuere, qui in reatu, & carcere obierat: huic inter cetera imputabantur accepta à dæmone medicinæ peritia. Quoniam vero multa in hoc facinoroſo magica concurrere, ideo fiſcalis accuſationem fide bona ex Hiſpanico ſermone in Latinum transferre non grauabor. Poſtquam ergo narraſſet eum iam ſemel accuſatum, abiuraſſe errorem Machometanum, addit relapſum (vt ſex illa conſueuit,) & rediiſſe ad vomitum: ſeruaſſe ritus, & ceremonias Machometi, multis annis ieiunaſſe magnum ieiunium, quod vocant *del Ramadan*, præmiſsis *guadoc, & zala*, lauando totum corpus, induendo induſium mundum, recitando *azoras* (hoc eſt preces) eius ſectæ, verſa facie ad *alquibla* (hoc eſt ſolem orientem) eleuando, & demittendo caput, & ſe ad terram vſque inclinando, & extendendo ſupinas in cælum palmas cum diceret *Alaquenir* (hoc Deus eſt magnus) & ſurgentem ante diem ad celebrandum ieiunium *Zahor*, eo abſoluto ſeruaſſe, & celebraſſe ſolenniter Paſcha ipſius *Romada* per tres dies: abſtinendo omni labore, & opere ſeruili, præſertim primo die, induendo induſium mundum, faciendo dictum *guadoc, & zala* cum aliis multis ritibus, & ceremoniis Machometiſmi. Et quòd addens delictum delicto, & culpam culpæ, ad opus, & finem malum, à multis iam annis pactum, & fœdus iniuiſſet cum dæmone expreſſum, eo adorato, & facto homagio, & anima illi dicata, ea lege vt dæmon ei adeſſet fauore, ope, conſilio, quotieſcumque aliqua in re indigeret, & peteret: & ideo petiiſſe, & à dæmone obtinuiſſe notitiã, peritiamque ſanãdi multas ſecretas, & occultas ægritudines herbis, ſuffumigationibus, & incantamentis ſuperſtitioſis,

quibus

quibus de facto non paucos ſanitati A reſtituiſſet. Item perſuaſiſſe multæ lectionis eſſe, & in ſacris, ac profanis hiſtorijs apprimè verſatum: & valere plurimum memoria, cum ſit imperitus planè legendi, ac ſcribendi. Quare ſolitum lucri gratia, & ex profeſſo alijs de memoria præfatas hiſtorias ad verbum perinde recitare, ac ſi librum coram ſe explicatum legiſſet, facientem hæc ope dæmonis; & ſic B non paruam vim pecuniæ ab auditoribus receptam coaceruaſſet. Cumque quidam eum interrogaſſet, qua ratione tam fidam memoriam adeptus eſſet; reſpondiſſe, quendam ſibi magna neceſſitate coniunctum, peritiſſimum naturæ herbarum, qui habebat familiarem dæmonem, potum neſcio, quem dediſſe; quin etiam hũc eundem cum ſemel vellet Cæſar augustam, quindecim inde leucis diſtantem, proficiſci, facta coniuratione, q̃ dicunt, *de bon y varon*, ſubito comparuiſſe equũ, quem ambo conſcendentes; minimo ſpacio temporis, ad vrbis portas peruenere, & ibi equo; ſed prius frenum ademiſſe; derelicto, curaſſe negotia, quorum cauſa eo profecti erant, & reuerſos ad portam equo frenum iterum iniecisse, & momẽto D fere domum relatos. Item, cum quædam mulier ſe ad lectum conferens (in oppido Deza id accidit) irata forte, dæmoni commendaſſet, & à neſcio, quo ablata ſubito nõ comparuiſſet, maritus Ramirez accesſit opem poſtulans, hic reſpõdit, animũ ne deſponderet, ſe illi vxorem eius reſtiturum. Dedit ſimul epiſtolam, & iuſſit, vt certum ad locũ inter vineta ſe E conferret, & ibi facto circulo, in medio circuli conſiſteret. at, quando audiret turbam hominum pertranſeuntem, etſi nullum videret, interrogaret, vbi rex foret? ſi reſponderetur illac tranſire, tum epiſtolam ante ſe in ſolum abijceret. fecit ille, quæ iuſſus, & vxorem recepit, non videns, quis, aut quomodo reddidiſſet. Item ſolitum addebat fiſci procurator edicere multa valde arcana, & quæ contigerant in locis remotiſſimis, quæ quo tempore indicabat, non poterant ei, niſi vi pacti dæmonici innotuiſſe. Semel (ait) cum domo abiret, dixit venturum peregrinum quendam; qui eum quæreret, & peteret, accederet liberaturus filiam eius ab obſidẽte dæmone. quare, vt ſe ſtatim vocarent. abijt, venit alter, vocatur Ramirez: & ſic ſe gerit in ſanãdo morbo, vt clariſſimè appareat, ipſiuſmet maleficio dæmonem in ęgram antè immiſſum fuiſſe. Primo enim nuptiarum die miſellam fluxus ſanguinis cum animæ C deliquio, & cordis oppreſſione inuaſerat. moxque, lipopſychia frequenti durante, cœperat odiſſe parentes, & maritum, & hunc nec videre, nec cũ ipſo dormire ſuſtinebat. Aduerte obſeſſam eſſe, vocatur ſacerdos, diebus octodecim exorciſmis, & conſuetis Catholicæ Eccleſiæ remedijs, nititur malum hoſpitem abigere. tandem vnus dæmon profatur, centum, & vnum illi muliebri corpori dæmones immiſſos, tum tamen cæteris abſentibus ſe ſolum adeſſe. cum itaque Sacerdos ſolitos Manualis Eccleſiaſtici exorciſmos ingeminaret, eumq; adigeret dicere, quo cæteri abiuiſſent, reſpondit profectos ad oppidum Deza, prædictum Roman. Ramirez cõuenturos, & quæſituros ab eo, quid fieri à ſe vellet: nec abituros, donec ipſe recedendi licentiam concederet. Tum etiam crudelius miſellam afflictam fuiſſe adeo, vt toto die in deliquio permanſerit. Cumque Sacerdos iuberet: vt fœminam vexare deſineret: & eam cum marito, vt vxorem decet, ſineret degere, eique redderet iocale precioſum, quod eripuerat, reſpõdit, ſe adigi à Romano, & habere ſe iocale, ſed reddere nõ poſſe. Poſtea

cum parentes aduocaſſent Roman Ramireziū curandæ filiæ gratia mo ti dictis dæmonis; confeſtim, vt domū ille ingreſſus, cœpit mulier mira dicere, & agere, clamabat ſcire ſe illū aduenisse, & cauſam aduentus non neſcire: eo accedente; vt vidit, iterum deliquio concidit, & ore contorto triduum permanſit ſine cibo, & potu, non valens quicquam ſubſtantiæ vllius traijcere. Magus itaque eam imbuit forti ſuffumigatione ſolearum, olei iuniperini, & aliarum rerum, & reuocat à lipopſychia, & alloquens obſeſſorem dicebat, ſinas illam, ſinas illam, diſcedes. fuge, niſi velis me ſuffumigationem iterare. Sed nolente dęmone reſpondere iuſſit, omnes exire thalamum, & putans ſe à nemine exaudiri, quærebatur, & expoſtulabat cum dæmone dicens: cur mihi non reſpondes? humilior certè fuit paredrus mei aui. quid commerui, vt mihi loqui dedigneris? an non ſufficit, quod me totum tibi à tam longo tempore deuouerim? fac ergo, ſopora hanc mulierem: ne, quid verborum noſtrorum exaudiat. Interea dæmon alius aduenit, cui reus, Bene veneris, quid illic rerum egiſti? qui valēt vxor, & liberi? Filius (inquit) tuus malè habuit, ſed iam extra periculū eſt: vxor peius habuit, iam conualuit: nepotulus adhuc æger eſt, & periculum, ne moriatur. Tum infert Ramirez, cum ſciant, quod fidelem, & diuturnam eis ſeruiuerit ſeruitutem, & quātum eis obſtrictus eſſet: nec ignorent, ſe vrgeri debito ducentorum regalium, pro ſolutione locati à ſe horti: æquum eſſe, vt viciſſim ſibi gratificentur, & ex obſeſſæ corpore recedāt, ſaltem ſpacio quindecim dierum, & interea ſanam, & incolumem relinquant: vt ſic copioſam ſolutionē mercedis recipiat, & in poſterum fama, & exiſtimatio eius creſcat, quæ alioquin inſignē plagā ſit acceptura, niſi

A exeant. Poſſe poſtea iterum eam inuadere, & poſſidere arbitratu ſuo. Pollicitum deinde dæmonē id ſe facturū, eiq; pariturum. Cū verò videret Ramirez hoc colloquium ſuum ab alijs exauditum, ſeq; deprehenſum tanq̃ poteſtatem in dæmonem habens, ſtomachabundus ei interminatur ſe in compedes eum cōiecturum, & facturū, vt ſui memor, nihil tale deinceps

B auderet. Expulſo dæmone, quia non ſatis largam mercedem operæ parentes fœminæ ſoluerant, eis minatur fore, vt breui iterū ipſius ope indigeāt: & maleficij ſortem ſtatim tranſtulit in maritum fęminæ liberatæ, iubetque dæmonibus, vt in eum tranſeāt, cumque diuexent: fecere, & diem integrum crudeliſſimè afflixerunt, iniectis mille imaginationum terricula-

C mentis, & deſperationum tentamentis. Quare vocatus iterum, cum ad eum acceſſiſſet, fortiter, inquit contubenalis cum dæmone colluctatus fuiſti: & adhibitis ſuffumigationibus dęmones eiecit: & ex oppido diſceſſit, male contentus exiguo ſtipendio. Poſt abitum deprehendere parentes filiam non modo non eſſe ſanatam; ſed peius in dies habere: ſcribunt er-

D go ad magum eūdem, & ſimul ad eūdem pecuniæ non parū mittunt, pollicentes maiorem ſummam, ſi fęminam perſanaret. Ille dedignatus venire, dat tabellario materiam alterius ſuffitus, & ritū, quo vti deberet deſcriptum, addens, cum domum rediſſet, inuenturū illam meliuſculè valentē, & cum ſociabus tripudiantem: & ita factum eſt. cumq; vxor adhuc nollet

E cum marito dormire, ſuffumigauit eā, addens verba, quæ iuſſus erat, nēpe; dæmones exite ab hac fœmina, quia iubet Romā: alioqui ipsū vocabo, & veniet, & vos vi pellet: qa hoc mihi pollicitus fuit. Ad quam cōiurationem mulier vehementi clamore edito ſana facta libera manſit, & cū

marito

marito vixit, vt coniuges ſolét.] Hęc in actis illis iudiciarijs.

6. In voluntatem longe reſtrictior eſt magiæ dæmoniſque potentia. Nequeunt voluntatem mouere aliter, quàm obiecto. tanquam odibili, vel amabili, exterius propoſito: vel excitatis imaginarijs viſionibus, & cogitationibus; vel allecta, & inclinata voluntate, per paſſiones in parte ſenſitiua inflammatas, quæ quo vehementiores ſunt, eo quoq; & acrius inclinant, quaſi abripiunt aliquando: nunquam tamen vllam voluntati neceſſitatem imponunt. Exultare illi iubent arbitrij libertatem, qui peccandi neceſſitatem, vel coactionem vllam admittunt: etiam in ijs, qui mortiferis culpis ſunt irretiti. homines certe deſijſſent eſſe, ſi liberum arbitrium amiſiſſent. ſunt quidem hi Gratia gratum faciente deſtituti, attamen nec naturali libertate arbitrij, nec communi auxilio Dei ſunt orbati. Vnde hæc ergo in peccatum neceſſitas? peccatum niſi libero conſenſu non committitur: liber vero conſenſus arbitrium liberum præſupponit. Vnde fit, vt (ſi Deus non prohibeat) poſſit diabolus, in actum aliquem, vel motionem impellere, quæ motio ex ſuo genere, ſi conſenſus adeſſet, peccatum foret: peccandi tamen neceſſitatem nunquam voluntati queat adferre, quia inuito conſenſum nequit extorquere. Sed nec Deus ſinit omnes in tentando vires dæmonem exſerere: facitque vt tentator non tentet quantum poſſet, ſed quantum humana fert imbecillitas: quam nunquam ſufficienti ſinit auxilio deſtitutam: ne in grauiſſimis quidem peccatoribus, quibus illud cum iuſtis adhuc eſt commune, quod Apoſtolus ad magnum animæ ſolatium ſcripſit: non bonis tantum, ſed toti Eccleſiæ Corinthiorum, in qua multi erant mali, multi etiam iuſti:

D.Tho.1. q.so.art.3. & confirmat elegãter Cyril. Catech.4.

1. Cor.10. v.13.

A *Fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari vltra id, quod poteſtis: ſed faciet etiam cum tentatione* (pro tentati cuiuſque diſpoſitione, & capacitate) *prouentum, vt poſſitis ſuſtinere.*] Quæ fidelitas, virium liberi arbitrij, & communis ſufficientiſque auxilij (de quo Theodoretus hæc verba accepit) diuini, conſeruationem præſupponit, & includit:

B cuius conſeruationis promiſſæ fida exhibitione conſequitur humana imbecillitas: vt, ex tentatione dæmonis, non ſolum bonę voluntati, & conatui fœlix exitus, & euaſio contingat; ſic *ποιήσει τὴν ἔκβασιν* Auguſtin. & Hieronym. explicant,) ſed etiam, vt periculum prætergreſſi: fortioreſque in poſterum ad tolerandum effecti; pro detrimen

Auguſt. in Pſal.61. & Hieron. in Ioan. idem Auguſt. in epiſt.89.

C to, quod timebatur, vt lucrum præterea ex tentatione reportemus, vt optimè Photius expoſuit: & noſter id optime vertit, quicquid Nouatores ganniant: nam *βαίνειν* vltra progredi eſt. vide quæ in hunc locum egregiè ex varijs D. Auguſt. locis Beda diſſeruit. Cum poſſint itaque peccatores, hoc adminiculo freti, ſingula peccata lethifera vitare: ſane,

D ſi ſuccumbant huic tentationi, cui potuerunt non aſſentiri: voluntariè ſuccumbent, non coacti, vel adacti neceſſitate, quæ hic nulla reperitur. Sed an ſaltem poſſit impedire diabolus ne ſagæ pœniteant? ignoratio Theologiæ hac quæſtione Nicolaum Remigium reddit fluctuanti, & ambigenti ſimilem. dicendum, ſicuti potuit in peccatum inducere,

lib.3. dæmonolat. cap.8.

E ſic etiam poſſe obſtinationem in peccato fouere. & nutrire per ſuggeſtiones, conſilia maleſuada, tentationeſque alias: ſed nunquam poſſe abſolutè impedire, ne vel alij peccatores, quantumuis graues, vel ipſæ ſagæ pęniteant, & pacto, quod cum illo inierunt, renuncient. poterunt

Digitized by Google

runt. itaque cum ſpecialis illo auxilij fauore, quandocunque feriò volent, quantumuis retinente Diabolo pœnitere: ſine ſpeciali illo Dei auxilio, id non poſſent. alioquin potentior eſſet in retinendo Diabolus, quàm Deus in recuperando, quod ſanè blaſphemū eſt. Probat iſtam communem Catholicis Theologis ſententiam Andr. Vega de Iuſtificat. q. 11.

Vt autem exemplo aliquo declaretur, quouſque interdum ſoleat progredi, dæmonis conatus in voluntate non planè, ſed plenè, non vere, ſed apparenter ſubigenda, ad tētatorum conſolationem. B. Angliæ de Fulgino verba repræſentabo; quibus illa quid experta fuerit, vitæ eius cap. 19. ſic exprimit.

Tormenta vero & animæ paſſiones, [quas, ſine comparatione acerbiores & plures eſſe dico, quàm corporis, patior quaſi aſſiduè ab ipſis dæmonibus. Nec ſcio aliam aſſignare ſimilitudinem, quam de homine ſuſpenſo in pergula, qui ligatis manibus poſt tergum, & velatis oculis ſuſpenſus cum fune remanſiſſet in patibulo, & viueret, cui nullum auxiliū, nullum remedium, vel fulcimentum ſupereſſet. Dico quod adhuc deſperatius & crudelius à dæmonibus torqueor. Video enim quod dæmones ita animam meam ſuſpendunt, quod ſicut ſuſpenſus non habet aliquid ſuſtentamenti: ita animę nullum videtur remanere ſuſtentamentum, & omnes virtutes animę ſubuertuntur, ſciente, ac aſpiciente anima mea. Et quando anima mea videt ſubuerti omnes virtutes, & diſcedere, & quod nō poteſt ſe ibi opponere: eſt tantus dolor animę, quod vix aliquando poſſum plorare propter deſperatum dolorem, & iram. aliquando vero ploro irremediabiliter, aliquando etiam tanta ira venit in me, quod vix poſſum me tenere, quin me totā dilaniem, aliquan- A do non poſſum me tenere, quin me horribiliter percutiam, & percutiendo me ipſam tumefeci aliquando caput meum, & alia membra. Et quando anima videt cadere, & diſcedere omnes virtutes, fit planctus animæ, & vociferor ad Deum meum.

Item aliud tormētum patior, quia omnia vitia in me reuixerunt. & aliquando reuiuiſcunt: non quod in vi- B ta durabili rationem meam ſubijcientes, ſed præbent mihi, & adferunt magnam pęnalitatem. Et etiam vitia, quæ nunquam fuerunt in meo corpore, veniunt in me, & incenduntur, & adferunt mihi magnam pęnalitatem: ſed non habent vitam continuam; & quando remoriuntur, dant mihi magnam conſolationem. Video enim, quod dęmonibus tradi- C ta ſunt multis: qui reuiuiſcere faciunt vitia, quę horreo, & quę fuerunt mortua, & addunt illa, quæ nunquā fuerunt. Et ego recordans, quod Deus hic fuit afflictus, & deſpectus, & pauper: vellem quando oportet, vt omnia mea mala duplicarētur. Et quandoque ſum in tenebra horribiliſſima dæmonum, vbi videtur omnino deeſſe omnis ſpes boni, & eſt illa tene- D bra horribilis, & ſuſcitantur vitia in corpore, quæ cognoſco intus in anima eſſe mortua: ſed extra animam ſuſcitant ea dæmones, & etiam illa vitia, quæ non fuerunt ſuſcitantur. Et in corpore ad minimum patior in tribus locis. Nam in locis verecundis eſt tantus ignis, quod conſueui apponere ignem materialem ad extinguendum ignem concupiſcentię, do- E nec confeſſor meus mihi prohibuit. Cum ſum in illa tenebra, credo quod citius eligerem aſſari, quam prædicta tunc pati: immò tunc clamo & aduoco mortem: vt per quemcunque modum mihi Deus concederet eam euenire, & tunc dico Deo: Domine, ſi me debes mittere in infernum, cito

facias,

facias, & ne differas, & ex quo me reliquiſti, comple, & ſubmerge me in fundum. Et tunc intelligo, quod eſt opus dæmonum, & quod non viuũt illa vitia in anima mea, quia anima nunquam conſentit eis, ſed corpus patitur violentiam, & eſt tantus dolor, & tædium. quod ſi duraret, corpus id pati non poſſet. Sed & anima videt, quod eſt ei ablata omnis potentia, quamuis non conſentiat vitijs: nõn tamen habet poteſtatem omnino reſiſtendi vitijs, & videt, quod eſt contra Deum, & ſic cadit, & torquetur in eis. Et eſt quoddam vitium permiſſum à Deo venire in me, quod nunquam fuit in me, & prædictum vitium manifeſte cognoſco, quod permittitur à Deo venire in me, & prædictum vitium eſt tam magnũ, quod ſuperat omnia alia vitia, & eſt quædam etiam virtus, quæ datur mihi manifeſte à Deo contra prædictum vitium, qua virtuoſe à Deo liberor. Et ſi non haberem ego fidem de Deo certam, ſolum in iſto, & non pro aliquo alio, remaneret mihi, & in iſto remaneret mihi ſpes certa, & ſecura, de qua non poſſem dubitare. Et virtus præualet ſemper, & vitium deficit, & virtus tenet me, & non permittit me cadere in vitium. Et eſt virtus tantæ fortitudinis, quod non ſolum tenet in me, imo dat mihi tantam fortitudinem virtutis, quod vere in iſto cognoſco Deum, & illuminor, & confirmor in tantum, quod omnes homines mundi, nec omnia dæmonia inferni, nec aliqua alia res, poſſet me mouere ad minimum peccatum, & cum iſta virtute remanet mihi fides de Deo. Vitium autem eſt tam magnum, quod verecundor illud dicere, & quod quando prædicta virtus eſt mihi abſcondita, & videtur mihi quod me dimiſerit, non eſt res, quę poſſet tenere, nec pro verecundia, nec pro pęna aliqua, quin ſtatim

Sic ſcilicet vt etiam ſuggeſtionem ipſam excitantem nõ [illegible] vt non conſentiat.

Intellige durãte, & iuuante illã gratia.

A ruerem in peccatum. Tunc tamen ſtatim peruenit illa virtus, & virtuoſe me liberat, ita qđ, nec ego ipſa poſſem peccare pro omnibus bonis, vel malis iſtius mundi, & iſtos labores ſuſtinui per duos annos, & plus.]

Hactenus interpres parum Latinus D. Angelę, in cuius verbis cernere eſt tres gradus huius grauiſſimæ, & moleſtiſſimæ tentationis Diabolicæ, & B ſimul diuinæ gratię non deſerentis hominem efficaciam, voluntatẽ quoque nunquam à diabolo poſitiue cogi, quantumuis vis reſiſtendi debilitetur, & videatur ſuccũbere, non ſuccumbit tamẽ, quia poteſt homo, cum Dei gratia non conſentire. Denique cernis profectum, quem cum tentatione D. Paulus pollicebatur, cuius verborum locus iſte practicus qui-C dam eſt commentarius.

QVÆSTIO XXV.

Quid diabolus queat in anima à corpore ſeparanda, ipſaq; ſeparatione: vbi de exſtaſi, & mirandis circa cadauera.

EXſtaſim, ſiue raptũ poteſt Diabo-D lus in homine efficere, ligando, vel ſoluendo ſenſus exteriores idque modis duobus, prior eſt, quando illos tramites obſtruit, quibus à crebro ſpiritus ſenſitiui ſe ad exteriores ſenſus penetrãt, veluti contingit ſomniantibus, poſterior, quando eoſdem Spiritus ſenſitiuos ab exterioribus ſenſibus ad interni ſenſus organa attrahit, ibique retinet, ne ad externorum ſen-E ſuum organa queant deſcendere. Ita enim contingit, vt in raptu ob nimiã internarum vitium ſenſitiuarum applicationem, & ſpirituum ſenſilium ad interni ſenſus organa confluxum, adeo impediantur ſenſuum exteriorum munia, vt corpus viuum cadaueris mortui, & immobilis ſpeciem

præ

Digitized by Google

præ ſe ferat. Hæc raptus naturalis cauſa vera, diaboli vires non excedit, taleſque ſunt Sagarum, & magorum exſtaſes, quibus cum vno in loco manent ſoporati, uarijs tamen in locis ſe fuiſſe, & uaria perigiſſe, decepti ſæpe arbitrantur. Tale eſt quod Olaus de Magis Lappijs narrat hoc modo. li.3.c.18.Septentrio.regi.deſcrip.

Si quis peregrinus cupiat de ſuorum conditione certi, quid cognoſcere,] præſtant, vt intra viginti quatuor horarum ſpacium reſciſcat, quid cum illis agatur, vel ſi trecentis milliaribus abſint, hoc modo. Incantator poſtquam vſitatis ceremonijs Deos ſuos compellauit, ſubito collabitur & exanimatur, quaſi exſtincto illo reuera excedat à corpore anima. Neque enim aut ſpiritus in eo reliquus eſſe, aut reſtare cum vita ſenſus aliquis, aut motus videtur, ſed vt adſint ſemper aliqui oportet, qui proiectũ, & exanime corpus cuſtodiant, quod cum non fit, dęmones id abripiunt. Horis viginti quatuor elapſis, reuertente ſpiritu, ſeu è profundo ſomno, cum gemitu expergiſcitur exanime corpus, quaſi reuocetur in vitam ex morte, qui conciderat. Poſtea ſic reſtitutus ad interrogata reſpondet, & vt fidem faciat percontatori, recenſet aliquid, quod agnoſcat ille, & certo ſciat in ędibus ſuis, aut cognatorum fuiſſe]

Hæc in rei veritate ſe ita habere plures alij Olao atteſtantur. Sed in hoc raptu magico, & ſimilibus exemplis, cauendi multi errores, quibus ambiguæ illæ Olai locutiones non parum ſuffragantur. Errant inprimis, qui cum Cardano quotieſcumque collibuerit, naturali ſua vi, & arbitrio voluntatis rapi ſe iactitant. Facit hoc proculdubio dæmon ex fœdere, nec fortaſſis certius aliud Magiæ inuicium, quam huiuſmodi voluntarij raptus. In virgine quoque illa Cęſarauguſtana (ſic voco, quia illic ab Archiepiſcopo ann. 1585. fraus tandem detecta) pſeudoſtigmata Chriſti oſtentante, raptus illi adeo frequentes, omnes ex pacto, cum oues paſceret cum dæmones inito, naſcebantur, vt & Magdalenæ Cruciæ Cordubenſis, quæ famoſa fuit ſaga. Errat etiam, & grauiter, neque hoc à Cenſoribus prætereundem & relinquendum in eius erat libro erratum: errat inquam Bodinus cenſens in huiuſmodi exſtaſi animam reuera migrare, & deſerere ipſum corpus, & alijs in locis interea verſari ſeparatam, qui Cabaliſtarum error fuit, à quo ſuſpicor Platonicos alienos non fuiſſe, propter narrationem illam ipſius Platonis. li.2. Demonomã.c.2.

Fren Armenium genere Pamphylium, cum inter cadauera cæſorum in prælio decem diebus iacuiſſet mortuus domum relatum, ſecundo poſt die: cum eſſet imponendus rogo, reuixiſſe, ac prodigioſa quædam narraſſe, quæ illo tempore apud inferos vidiſſet.] li.10. de repub.

Similis fabula fuit de quodam Clazomenio apud Origen. libro 3. contra Celſ. & illa de Ariſtæa Proconneſio, quem narrant Plinius libro 7. ca. 52. & Plutarch. in vita Romuli, ex Herodoto multoties defunctum reuixiſſe, & animam quoties voluit reſumere potuiſſet, ita, vt aſſiſtentes animam, cerui effigie, ex ore euolantem viderent. Nam iſte non mortuus erat ſed in raptu magico, & non anima ex ore euolabat, ſed diabolicum præſtigium. Idem dicendum de militis dormientis ore egreſſa, & iterum ingreſſa muſtela alba, & per gladium riuulo impoſitum iterato commeante, qđ narratum ab Helinando fuit hoc ludibrium dæmonis, ad hoc inſtitutum vt de animæ migratione hunc errorem mentibus imprimeret: vetulis deliris, & pueris, qui nondum ære lauantur, id quam philoſophis perſuaſurus. Mors enim nihil eſt aliud, quã animæ à corpore ſeparatio, cumque ipſa Helinan. l. 13. Chron. & Paradinus in Symbolis.

Digitized by Google

ipſo egreſſu hæc contingat ſeparatio, fieri nequit quin homo egreſſu iſto moriatur. Si moritur, quis animam iterum in corpus inducit? Sola Dei virtute redire illa poteſt.

Mortuorum animæ locum ſuum, teſte Pſalmiſta, ignorant, hoc eſt corpus ſuum amplius non norunt. quare anima ſemel ſeparata, nec aliud corpus ſubire, nec ſuum iterum ingredi, ac informare poteſt, niſi Deo permittente, atque ducente.

De Philappis & Finnis igitur, & de ariſtæa, & de Hermotimo Clazomenio, quod illi obijciunt, id nos nec latet, nec mouet. Ecſtaſis Diabolica interceſſit, ſed anima à corpore non receſſit. *Omnia* (inquit Tertullianus, hac ipſa de re agens.) *magis conſectanda, quam hanc licentiam animæ ſine morte fugitiuæ.* Et alibi idem rectiſſime pro Axiomate tradidit *nuſquam animam ſine carne eſſe, quam diu in carne eſt.* Et in ecſtaſi animam extra corpus peregrinari, negat aperte auctor breuium quæſtionum, quæ operibus D. Athanaſij adiunguntur. Nec Auguſtinus quicquam habet, quod Bodino ſuffragetur, alibi vero palam contradicit.

Vide Luc. in Encom. muſcæ, & Plutarc. de dæm. Socr. li. de anim.

li. de reſur. carn.

Abutuntur etiam aduerſarij ſcripturis. Nam cum illud citant, *precioſum eſſe in conſpectu Domini mortem ſanctorum eius:* perperam verba de prophetarum ecſtaſi accipiunt: quæ ad veram mortem, ſeu animæ à corpore ſeparationem ſunt referenda, & quamuis de raptu acciperes, eorundem, *Mors*, vocaretur, quia mortui corporis imaginem repræſentat.

q. 15. li. 83. qq. li. 18. de ci. Dei epis. ad Euo. & (ſi ipſe auct.) l. de ſpiritu & anima. Pſ. 115. v. 15 vt cum B. Cyprian. etiam Rabbini conset in Quæſt. ſuis. Schalig. de ſubti. contra Card.

Cum etiam de Apoſtoli raptu ratiocinantur, non poſſunt probare eum extra corpus fuiſſe: potuit Deus id facere, ſed an fecerit, cum ipſi Paulo fuerit incertum, malo dubitare, quam cum B. Hildegardi affirmare corpus vere ab anima tum fuiſſe ſeparatum. dubitant quotquot memini patres, dubitant etiam Scholaſtici omnes.

A

Parum vero peritum ſe philoſophiæ Bodinus oſtendit, cum *Aphereſiam* cum *Ecſtaſi* confundit. In hac videtur anima à corpore abeſſe, quia priuatum eſt corpus functionibus animæ ſenſitiuæ, mouentis, & interdum intelligentis, in aphereſia vero, non functionibus animæ modo, ſed ipſa corpus caret anima. in illa corpus dicendum inſenſile, & immobile actu: in hac, naturaliter loquendo, eſt exanimum tam potentia, quā actu. Quale demum illud argumentum? ſi anima ſit immortalis, neceſſe aliqua ſine corpore operari illam poſſe. Sed eſt immortalis, operari igitur poteſt in ecſtaſi ab illo ſeparata. Mi homo, moneo Scholas Dialecticorum adeas, & diſcas, cum ſint plures vnius rei functiones, non recte, quod de omnibus non probaris, id ad vnam te reſtringere. Deus bone, quot ſunt functiones animæ in corpore exiſtentis, in quas ſibi corpus partem, iuſque nullum vindicat? cogita voluntatis, intellectuſque actus, & ſuper ſeipſam ſui reflexiones, aliaque quæ ex libris, de animæ immortalitate agentium, poſſunt peti. Verum certiora hæc Chriſtianę ſapientiæ peritis ſunt, & rectę philoſophiæ non imperitis, quam vt longiore indigeant probatione, neque mihi vacat vel lubet lucenti ſoli lampadem accendere.

B

C

Ariſto. li. 2. de anim.

D

vide (ſi iubet) dicta citataq. in Troad. Senecæ cho. 2

Solus Deus ſic animam per raptum ſeparare poſſet, & interea in corpore idoneas iterum recipiendę animæ diſpoſitiones conſeruare: quod an ſibi contingerit, dubitare ſe Diu. Paulus profitetur. Atque ita intelligendum exiſtimo, quod fertur in franciſcanorum geſtis, de Beat. Aegidio, eum interrogatum. An aliquando in hac vita corpus ſuum per ecſtaſim

E

2. co. 12. v. D. Th. 2. 2. q. 175. a. 4.

vel

Digitized by Google

vel contemplationem animam deſe- A rat: reſpondiſſe affirmatiue, & hominem cognouiſſe, cui id acciderit. vel enim id dicebat, eo quod omni corporis functione abſoluta ad tempus, & ſic corporis oblita fuerit penitus: vel quod diuina potentia corpore educta, & in id reducta fuerit. Narrat hiſtoriam Ioann. Saluator Irados tom. 1. factorum & dictorum illuſtr. Ordinis. D. Franciſci, fol. 205. B

d.q.175.ar. 2.ad 1. Falluntur tertio qui falſos hos & dæmoniacos raptus, ſiue exſtaſes (pro ijſdem nunc ſumo non ignarus alibi ſubtilius diſtingui) non ſeparant, à vero, & ſupernaturali raptu, quo per ſpiritum diuinum homo ad rerum ſupernaturalium contemplationem ſiue cognitionem, cum abſtractione mentis à ſenſibilibus, eleuatur: de

d.q.175. quo præclare, vt ſolet, Diuus Thomas C diſſeruit, quales fuere prophetarum, Apoſtolorum, & ſanctorum hominum longe diuerſi à Magicis exſtaſibus: de quibus Beatus Irenæus locutus agens de Marco mago.

li.1.cont.hære.c. 9. l.de tranſitu hominis in Deum. Plurimorum de veri raptus natura opiniones Gentilium philoſophorum, & Arabum aſtrologorum recenſuit Marcus Antonius Mocenicus, opere verboſiore, quam ſolidiore, & excepta nona, ceteras ſatis bene D confutauit. quid ex dictis eius retinendum, quid repudiandum exiſtimem breuiter accipite.

cap.23. Igitur falli eum puto, dum ſubiectum raptus contendit debere eſſe mediam quandam ſubſtantiam inter mortalem, & immortalem, & huiuſmodi ait eſſe animam noſtram, quam dicit eſſe mortalem reſpectu E partis ſenſitiuæ, immortalem reſpectu partis rationalis. fallitur. ſi ſit in anima noſtra pars vna immortalis, & pars alias mortalis, quæſo nonne pars hæc ab illa queat ſeparari? diuiſibilis ergo iam anima noſtra futura, quare nec immortalis. abſit hoc à mentibus noſtris. totam hominis animam, quoad ſubſtantiam eſſentiamque ſuam, credimus eſſe immortalem. non anima, ſed homo ipſe reſpectu totius compoſiti, quid medium eſt: corpore mortalis, anima immortalis. Subiectum tamen raptus, non eſt totus ſecundum ſe homo, ſed anima ipſa humana, ſubiectum totum incorporeum, indiuiſibile, & immortale. anima hæc ſubiectum eſt raptus, non ratione intellectus agentis, ſed ratione intellectus poſſibilis: quod bene docuit Mocenicus. Formalis cauſa, raptus cap.30. eſt ipſa illa actio, qua quis eleuatur, & cæleſtibus illis rebus quaſi vnitur. Finalis cauſa eſt, coniunctio animi cum Deo iuxta illud Anicij Seuerini.

Tu requies tranquilla pijs, te cernere finis,
Principium, vector, dux, ſemita, terminus idem.

Agens ſiue efficiens cauſa duplex aliquando poteſt eſſe. Inſtrumentalis, erit intellectus agens, principalis vero futura Deus. dixi poſſe aliquando eſſe, quia licet Deus per ſe ſolus ſit cauſa ſufficiens, ſolet tamen cauſas ſecundas, vt inſtrumenta, adhibere. quare poterit intellectus agens eſſe cauſa inſtrumentalis, quia quamuis eius ordinarium munus ſit, ſpecies à phantaſmatibus abſtrahere, & hic nulla ſint phantaſmata, ſolet tamen Deus, cum ſe menti noſtræ per raptum inſinuat, ea, quæ vult nos tum videre, diuina quadam repræſentatione oſtendere: vbi vero ſpirituales haſce res intellectus noſter percepit, tunc ope intellectus agentis, poteſt quædam rerum viſarum ſimilitudo, & ſimulachrum effici. quem modum D. Thom. non repudiat. Princi- 1.p.q.12.art. 9.ad 2. palem cauſam dixi eſſe Deum, quia c.n.f.13. reuera Deus eſt, qui hominẽ ad ſe rapit, vt fatetur Mocenicus, nec potuit negare.

Digitized by Google

negare. ſicut enim Sol in Sole non cernitur, ſicut oculus ſine lumine lumen non videt, ſicut auris niſi aere plena ictum aerem non audit: ita nec Deus ſine Deo cognoſci poteſt: ſed Deo plenus demum animus tãtum in Deum erigitur, quantum diuino colluſtratus lumine eum cognoſcit: tantùm efferueſcit, & exilit in ſuperiora, quantum, calore diuino ſuccẽſus in Deum fertur: neque ad id, quod ſuperius eſt, & infinitum, quiſquam attollitur, niſi virtute ſuperioris, & infiniti attrahatur & eleuetur, iuxta veram Platonicorum ſententiam. Deinde ſolus intellectus agens ad hoc nequit ſufficere, quia quamuis Mocenicus dicat tranſitum hunc ex parte hominis eſſe voluntarium, id tamen verum non eſt. raptum enim ſcimus ſępè contingere inuitis, vt ſentit Diuus Thom. & docet experientia: Noui, & mecum norunt mille adhuc ſuperſtites, Virginem Deo deuotam, ex ijs, quas *Beatas* illic vocant, quæ Burgis, in Caſtella, ann. 1585. ſuperſtes erat, & ſtatim percepta Euchariſtia, vix ea in os ſumpta, in diuturnum raptum eleuabatur; adeo vt nec admotas, & adactas in pedes aciculas ſentiret: quæ, vt erat humanæ gloriæ auerſatrix, & ſancta eſſe, quàm dici malebat, aut videri, ardentiſſime ſolebat Deum precari, ne quid illi huiuſmodi coram alijs accideret: & ad ſe reuerſa, erubeſcentiæ plena, atque pudoris, quam poterat celerrime ſe domum in conclaue proripiebat. Nõ eſt ergo in noſtra poteſtate, & proinde nec nobis eſt voluntarium ſic mẽte abalienari: neque id poterit noſter intellectus, quantumuis id nos vehementer velimus. Hæc non tam eſt actio, quam paſſio intellectus: cum hic anima ſe propriè, & primariò gerat more patientis, ſecundariò, & minus propriè more agentis, & ipſe Mocenicus fateatur, hunc tranſitum hominis ad Deum (ſic enim appellat raptum) plurimum paſſionis, & minimum actionis habere. Deum vero dicimus eſſe cauſam efficientem raptus: non tantum vniuerſali quodam concurſu, ſed etiam ad hoc ipſum deſignato & particulari.

vide Mocenic. c. 9.

d. qu. 175. art. 1.

cap. 4.

Hic in Syrtes impingit, & ſe abripi patitur procellis Gentilium, & infidelium Philoſophorum. Nam ſententiam proponens ſuam, contendit totam raptus efficientiam adſcribendam ſoli agenti intellectui: hunc enim adiutum ſolo concurſu vniuerſali Dei, vult poſſe ſtatim intellectui poſſibili ſpeciem, ſeu Ideam Dei repræſentare: & ſic, quod erat, duntaxat intelligibile poteſtate, vt ſit iam actu intelligibile, id vi ſua intellectum agentem efficere: Quaſi verò queat intellectus agens aliquam effingere ſpeciem, quæ Deum repræſentet: quod merito cum Diuuo Dionyſio Areopagita Theologi negarunt.

cap. 45.

Sed videte quam leuiculis nitantur aduerſarij argumentis. *Obycunt primò.* Deus non eſt idem cum anima noſtra: non poteſt igitur in illam agere. Quid eſt nugari, ſi hoc eſt argumentari? quaſi nihil in aliud queat agere, quod non ſit idem cum eo: & non ſufficiat proportio ac ſimilitudo cauſæ immediatæ, & inſtrumentalis? quaſi non omnia Deo obediant: quaſi Deus, qui vnus eminenter eſt omnia, non poſſit in cuncta, vt vult agere. apage mihi hos paganiſmos.

Dionyſ. de Diuin. nomin. 1. D. Thom. & ſibi interp. 1. 2. q. 12. a. 2.

Secundò obiic. Deus eſt intellectus: nihil ergo poteſt agere niſi cognoſcendo. ſed extra ſe nihil Deus cognoſcit: animus autem noſter eſt extra Deum: animum ergo noſtrum non cognoſcit: nihil ergo in animum noſtrum poteſt agere. *Reſpon.* Deus eſt intellectus, ſi ſumas intellectum impropriè loquendo pro ſubſtantia ſpirituali in genere; non vero eſt intellectus, ſi capias

pias intellectum pro potentia intelle-
ctiua; quo pacto eum ſumi ab ipſo do-
cet conſecutio argumenti; quæ nulla
foret, neque antecedens cum illatio-
ne cohæreret, ſi aliter ſumeretur: cer-
tum enim eſt ſpirituales ſubſtantias
etiam aliter quam cognoſcendo age-
re poſſe, vt loco mouere, & huiuſmo-
di. Quod ſi velit tantum dicere, nihil
poſſe agere in ſubiectum, quin ſubie-
ctum illud cognoſcat; hoc certè ve-
rum eſt, quia Deus omnia cognoſcit:
Spiritualis tamen ſubſtantia, vt An-
gelus, poſſet agere in aliquod ſubie-
ctum ſibi incognitum. Vnde tamen
ſequitur falſiſsimam eſſe illam ſub-
ſumptionem, Deum extra ſe nihil
cognoſcere. quid enim hoc aliud ſi-
gnificat, quam Deum præter ſemet-
ipſum nihil cognoſcere? non cogno-
ſcit ergo arbores, nec equos, non pec-
catores, non dæmones. quo ergo pa-
cto creaturas conſeruat, & mundi ſa-
tagit, & punit peccatores: eſſe hæc ex-
traria Deo, & cognoſci à Deo faten-
dum igitur nobis; niſi Epicurei, &
athei ſumus. Deus quidem eminen-
ter eſt omnia, ſed non formaliter. Si
loqueris, de ijs, quæ ſunt eminenter
extra Deum: fruſtraris. quia nihil
quod eſt, non eſt eminenter in Deo;
ipſe quoque animus noſter hoc modo
non eſt extra Deum. Quare patet te
loqui, de ijs, quæ ſunt extra Deum
formaliter. Sed Deus cognoſcit om-
nia quæcunque ſunt, etiamſi illa non
ſint in Deo formaliter, ſiue etiamſi
Deus illa non ſit formaliter. quare &
animum noſtrum Deus cognoſcit.
cognoſcit ſane, & puniet, ſi viderit in-
fidelem, & ad Gentilium ſcita impia
deſciſcentem. Non ſum ignarus iſtud
axioma, *(Deum nihil extra ſe intelli-
gere)* tribui Ariſtoteli: ſed Ariſtoteles
lib. 12. Metaph. veniam meretur; cuius oculus, nullo
fidei veræ radio illuſtratus, vt noctuę
oculus ad illam lucem infinitatem
calligauit. Chriſtianis verò homi-

A nibus venia danda non eſt, ſi talia
deliramenta pertinaciter tueantur,
& non Gentilium placita regulis ſed
fidei ſcita illorum placitis pergunt
ſubmittere, verè cœci cœcos deligen-
tes duces, cum quibus in erroris fo-
ueam corruant. Auerroiſticum hoc
potiùs figmentum eſt, quam Ariſto-
telæum placitum: qui perfidiæ colu-
men Arabs inteſtabilis, ſectatores
B ſuos ex hoc principio eo deduxit, vt
exiſtiment etiam hinc ſequi; Deum
ſic aliquid ſibi perfectionis adiun-
cturum nouæ, ſi hominem ſibi per
raptum coniungeret, vel ſi extra ſe
alia intelligeret: Deoque ipſi tunc
opus fore ſenſum, & phantaſiam,
quæ omnia vel dypondij Theolo-
gi ſtatim exſufflarint, vt vanitate ſua
diffluentia, nec quicquam cohæren-
C tia. Deus in ſe ipſo, vt in ſpeculo, ſi-
mul & ſemel videt omnia; cogno-
ſcendo alia, tribuit ipſis perfectio-
nem. Nobis accedit perfectio con-
iunctione vel cognitione, propter im-
becillitatem, & egeſtatem noſtram.
cuncta Deus poſsidet, nec ipſe muta-
tur, ſed mutat res, quas ſibi coniungit.
Denique cenſet idem Mocenicus, ra-
ptum omnem eſſe ſucceſsiuum: quod
D indiget, vt verum ſit, commoda in-
terpretatione. Raptus enim fieri po-
teſt in inſtanti; quia Deus cauſa effi-
ciens eſt actiuitatis, & potentię infini-
tæ: per temporis tamen fluxum actio
ſeu paſſio raptus poſtea continuatur:
& ſi quæ ad raptum, ex parte homi-
nis aliquando præparationes præce-
dant, vt contemplari, &c. illæ ſunt
ſucceſſiuæ. Hæc de raptu nunc ſuffi-
E ciant. Non nego ad raptus hominem
aliqua contemplationis ac deſiderij
vehemẽtia, quaſi præparari, & diſpo-
ni, vt rectè docuit Rodericus Doſma
Delgadus lib. 1. de authoritate Sacræ
Scripturæ c. 12. Sed contendo id ple-
runque illis contingere, qui patiun-
tur malorum ſpirituum falſas reue-
lationes,

Digitized by Google

lationes, ſi data opera conentur in exſtaſes incidere, vt ſolebant olim Montaniſtæ, & hodie ſolent Magi, & Anabaptiſtæ: ac ne tum quidem ab eorum arbitrio raptus eſt effectiuè, ſeu phyſicè, ſed moraliter duntaxat, & ſeu ex pacto. Quare nihil hoc pro Mocenico, vel contra me facit.

Alter veræ ſeparationis animæ a corpore, certiſſimus modus per mortem, quin fit diabolo permiſſione Dei poſſibilis, negari nequit. Quot enim Angelus vnus millia Aſſyriorum vna nocte occidit: nonne Aſmodeus ſeptem Saræ maritos, & Iobi liberos omnes Diabolus necauit? nonne maleficijs quotidie dęmon plurimos necat? ſed de hoc poſtmodum copioſius diſſeretur, lib. 3.

Poſtquã animam a corpore mors ſeparauit, nondum diaboli omnis poteſtas ſopita. poteſt in animam nonnulla poteſt in corpus. Animam poteſt ſupplicijs abdictam, quantum Deus iuſſerit punire, an poſſit iterum in corpus mittere, vel facere apparere mox diſcutiemus.

Quoad cadauera mortuorum ſolet aliquando ea induere, & ijs apparere vt poſtea dicetur: poteſt etiam in eadem: maxime in ea quę ſita ſunt locis non conſecratis, quæcunque poteſt in alias res corporales, & ſpeciali quodã modo poteſt ſoletq; mirãda quędam in ijs, & prodigioſa cauſas naturales ignorantib. operari & exhibere quædam, quaſi viuentium corporum, & vegetantis animæ munera, verbi gratia, vt fluat ex vulnere mortui ſanguis in præſentia occiſoris (qua de re alio loco ſermo fuit) 2. vt corpora, diu ſeruentur incorrupta, neque puteſcãt neque putreſcant, neq; diſſoluantur, aut incinerentur; quia hoc, & naturaliter, vel ex vnguentis, vel ex loci natura, imo & ex corporis natura poteſt prouenire, vel etiam ex mortis genere de

A mortis genere, ſcribit Plutarch. *Cunctis*, inquit, *fere notum eſt fulmine ictorum non ſentire corpora putredinem*. quare non ſatis aptè Euripides introduxit Clymenem de Phaetõte dicentem. *Putreſcit aſt hic in conualle mortuus*.

De corporis natura, eſt illud Ammiani Marcellini, apud Rhodiginũ Romanorum cadauera cæſorum ſtatim fatiſcere, ac prorſum defluere: Perſarum vero inareſcere ſtipitũ more, vt nec liqueſcãt membra, nec ſanie madeſcant perfuſa, quod cenſet Ammianus vitã parciorem facere, & vbi naſcuntur, exuſtas ſolibus terras. credit Cardanus, & de patris ſui Facij corpore idem profitetur, cauſam hãc non arbitror contemnendam: victus enim parcitas arcet humorem copiam, vnde propter eandem victus abſtinentiam Xenophon memorat Perſas, nec tuſſire, nec emungi. De loco ipſo, poteſt ille, vel hanc vim habere naturalem, & conſeruatricem ratione Soli, vel Solis, vel etiam ratione ſitus. ſic enim, quod Ariſtarchus in Olympicus tradidit, integrum cadauer armati, & ſaucij hominis olim mortui in Iunonis Eleæ templo, inter tabulatum, & ſcandulare tectum inuentum; cauſam reddit Pauſanias, quod in illis latebris abditum, neque per æſtatem vaporum, neque per hyemem frigoris noxam contrahere potuerit. De vnguentis, res nota ex Aegyptiorum conditurã, de qua Herodotus, & Diodorus.

Li.26.c.24

B

Libr.8. de rer. var. ca. 40.

C

In Prælia Cyri.

D

Lib.5. de ſcript. Græciæ.

Illud etiam naturæ miraculum eſt; cor eorum cremari non poſſe, qui vel Cardiaco morbo, vel veneno perierint. Nec puto qualitates has impreſſas cardi dæmonem ignorare, vel non poſſe ſimilem diſpoſitionem in cadauer inducere; poſſet itaque facere, (& hoc ſit 3.) vt cadauer ſpacio aliquo temporis comburi nequiret. fecit aliquando in viuis,

Lib.2.hiſt. Libr.1.Bibliothec. Plin. li.11. c.37.

E

cur nequeat in mortuis? Quarto poterit efficere, vt cadaueris pili, vel vngues excreſcant: quia hoc poteſt naturaliter preſtare complexio morientis, quando in corpus manauit aliqua vegetantis animę ad formam imperfectam diſpoſitio, quod frequẽter accidit ſuſpendioſis, quibus ſubito ſpiritus intercluduntur; quos (vt ait ille) Iupiter lauat, Apollo vngit, & ſiccat: Sæpe tamen hæc, vt in reliquijs hominum ſanctorũ, ex diuino proueniunt miraculo. Vt cetera mittam; Dammis oppido prope Brugas, vidi olim Saluatoris Crucifixi imaginem pergrandem ligneã, quæ comam, & barbam produxerat, & quotannis attonſæ refruticabant; id pro miraculo pijs habitum, propter crebras, quas Deus illic ægris ſanitates conferebat, & alia in afflictos diuinæ munificentię monumenta, crebris ibi tabellis notata; donec impius, & pertinax Caluiniſtarum furor imaginem ignibus abſumpſit, & templum (quod illis ſolemne) ſolo æquauit.

Anel. in 2. q. de Magia ... vlt. Biſf. l. de Cõfeſſ. Mal. prælud. 12. dub. 4.

Quod ſequitur, etiam non inuitus ad diuina prodigia retulerim. *Lintzij* (ait Petr. Bizarus) *dum ibi a Carolo Auſtrio conuentus celebrabatur, cuidam ruſtico natus eſt infans, in quo nihil ſane deſiderabatur: vixit dies quatuordecim, & triduo ante obitum ſudauit, atque ita ſudans extinctus eſt. In mortuo infante ſtatim cœperũt apparere ſtigmata, in manibus, pedibus, & latere; ſicut Chriſti vulnera pinguntur: in capite etiam ex ipſo cranio nata eſt corona, vt corona ſpinea. Cæſar, cum hoc audiret miſit quoſdam ex ſuis; qui hoc prodigium contemplati, eum de tota plenius edocerent, remque ita ſe prorſus habere intellexit.* Sic ille Epit. memorabilium Europæ pag. 302. Quæ hic partes naturę? nullas certe video ſufficientes.

QVÆSTIO XXVI.

An ope dæmonum fieri poſſit, vt defunctorum animæ, ſeu ſpiritus viuentibus appareant.

MAgni hæc momenti quęſtio eſt, & quæ aliam includit primo ventilandam: *Vtrum vnquam animæ queant apparere?* de qua, ante annos ferme nouem, Duaci in Quodlibeticis, vt vocãt, copioſe diſſerui. ſed quia oratio illa lucem non adſpexit, hic ea cum lectore communicabo, quę tum cum auditoribus, prætermiſſis parergis oratorijs.

SECTIO I.

SIt 1. conclu. quæ quaſi fundamentum eſt ceterarum: *Poſſe, ac ſolere mortuorum animas nonnunquam diuina potentia, atque virtute, viuentibus apparere, id & fidei Catholicæ ſtatis, & vera, germanaque philoſophiæ placitis conſentaneum eſt*. hanc concluſionem multi improbant, ſed horum alij athei ſunt, qui animam negant immortalem, & corpori volunt eam commori: hos facile eſt refellere, quia hęreſis eorum iampridem etiam a Platone, & Ariſtotele, & alijs Philoſophis probis, confracta, & proſcripta fuit, ab Eccleſia vero id aſſerentes ignibus adiudicati: Docui id fuſiſſime prolixa diſputatione, Commen. in Senecæ Troad. chor. 2.

Alij ſunt Philoſophi ſenſibus nimis addicti: qui fatentur animam corpori ſuperſtitem eſſe, ſed videri illam a viuis poſſe, vel ad viuos redire negant, duntaxat: quia id quo fiat modo, ac ratione non intelligunt: hi docendi ſunt rationem modumque, alij demq; matæologi ſunt, nec enim Theologi dici merentur, qui nati nobiſcum eiuſdem matris vtero, iiſdem vberi-

Digitized by Google

vberibus lactati: falſi fratres, viperina proles, germanos laceſſunt, & genetricis impio mucrone latus petunt, palam eſt me hæreticos intelligere. ex his quidam, eos qui ſe ſpiritus conſpexiſſe aſſerunt, iudicant lymphatos, teritos, imaginoſos, ad medicos, & veratrum relegandos: alij clamant, huiuſmodi narrationes omnes ſuperſtitioſas, & delirarum eſſe anuum vana inſomnia: alij, vt facetiores ludiones, & minus cruenti, multas obſcænas, & ridiculas fabellas comminiſcuntur, vt genus omne apparitionum reddant odioſum, imitati Batauum illum Lucianum. cauſa hos omnes vehementer ſtimulans eſt, quod hac mortuorum apparitione Purgatorij fidem valide ſtabiliri percipiant. Quare miror, ex Catholicis Hieronym. Magium, maioris lectionis, quam iudicij virum, auſum fuiſſe ſcribere, nunquam, quæ circa mortuorum ſepulchra, vel cœmiteria conſpiciuntur, ſimulachra, mortuorum eſſe animas, ſed ſemper eſſe dæmones, aut malos genios hominum deceptores: admiror etiam, id firmare auctoritate Porphyrij, & Iamblici, iuratorum fidei Chriſtianæ hoſtium, nam quod Theophilactum, & Chryſoſtomum allegat, id fruſtra facere mox oſtendam, & ſimul oſtendam, dubitationem illam philoſophorum inanem eſſe: hæreticorum vero dicteria, ipſis digna, hoc eſt impia, impudentia, mendacia, vix digna quibus reſpondeatur. nimis etiam temerarium fuiſſe virum doctũ inſignem alias cauſarum patronum pleno ore in Pariſienſi Parlamento, ſuperſtitionem, hanc ſententiam vocantem, cenſentemque puniẽdos eos, qui animas redire arbitrantur. Lege ſi lubet libro eius vlum. de Sacra Politia, & videbis audaciam cauſę minus ęquæ feruientem, & obtinentem, ſed eo iam tempore, quo in Curias Gallicas

Lauather⁹ lib. de ſpectris.
Oecolāp. notis in Theophil. Marbach. li. de mira. Rumus li. de Veteri ſuperſtit. Ben di Aretius in Proble. Baleus in Catalogo.
Melãch. in Kalen. Malij. Eraſmi in colloq.
lib. 4. miſcell. c. 12.

A multi ſe Nouatores ingeſſerant. Idem tamen cenſuit Tiraquellus ad Alex. ab Alexān. lib. 2. cap. 9. nihil probans, ſed nude affirmans, ſe habere hęc omnia pro meris ſomnijs. idem aſſerit ad lib. 5. c. 23. Sed propter eius putare, nunquam id verius, falſiusvè futurum eſt.

Probatur ſententia noſtra (vt ab imbecillioribus progrediar) primo B communi opinione Gentilium. quorſum illa tranſlatitia de Manibus euocandis, tam ſolemni carmine, & ritu fieri ſolita: ſi nullas viuis mortuorum animas apparere credebant? quorſum (niſi quia hæc vulgo recepta, etiam inter ſapiẽtes opinio) ille poetarum Phœbus de Anchiſæ filio referret?

C *Infelix ſimulachrum, atque ipſius vmbra Creuſæ*
Viſa illi ante oculos, & nota maior imago.

Et ille Latinus Callimachus Cynthiam poſt obitum talia memorãtem introduceret?

Sunt aliquid Manes, lethum non omnia finit,
D *Luridaque euictos effugit vmbra rogos.*
Nocte vagæ ferimur, nox clauſas liberat vmbras,
Errat, & abiecta Cerberus ipſe ſera.
Luce iubent leges Lethæa ad ſtagna reuerti:
E *Nos vehimur, vectum nauta recenſet onus.*

Vnde? niſi ex hac opinione, ſceleſta apud illos orta Necyomantia? quam & Homerica Circe *in Odyſſeia*, & Ouidij Medæa *in Metamorphoſi*, & Lucani Erithǽtho in Pharſalia, & Se-

Digitized by Google

necæ Tireſias in Oedipo. & Horatij in Epodis Canidia, Papinij in Thebaide Manto, & Siliana bello Punico Autonoe, tam operoſe exercuerunt. quorſum, nota paucioribus eorundem conſuetudo, ſi ſocij in peregrinis regionibus obijſſent, animas in patriam reuocãdi, cuius & Didymus, & Euſtathius, & Pindari Scholiaſtes meminere? vnde aliunde orta illa communis illorum opinio: ſolere animas ijs qui per cædem violenter ipſas corpore expulerint apparere, omnibus adeſſe locis, minari & diuexare? cur alioquin (quod & Faſtographus poeta notauit) Romanæ parens vrbis Remuria, ſiue Lemuria instituiſſet? cur in republica Romana recepta ſolemniter Feralia, Silicernia, Culinæ, & Parentationes; niſi ſpirituũ redeuntium cauſa? Hoc ipſe Plato voluit in Phœdo, & epiſtol. ad Dionyſ. Hoc Platonici Porphi. Athenæus, Maximus, Philoſtrat. Eunapius.

In Odyſ. 9. Pyth. od. 4. Elpenor. apud Homer. Ody. 11. Virgiliana Dido & cæt. vide comment. noſtrum in Senecæ. Oct. v. 117. Li. de Deo Socr.

Hanc Platonicorum ſententiam de ſchola vnus Madaurenſis eſſe docuit, & explicauit, nempe animas humanas, dum in corpore ſunt, Genios, & Dæmones nuncupari, cum a corpore ſeiunguntur: ſi boni meriti ſint, poſterorum ſuorum curam ſortiri, & pacato quietoque numine domum poſſidere, & vocari Lareis familiareis. ſin ſcelerate vixerint, propter aduerſæ vitæ noxias, nullis bonorum ſedibus recipi, ſed in terra vagatione, ſeu quodam exiljo, puniri, & inane terriculamentum bonis hominibus noxium malis, *laruas* perhiberi. Idem Apuleius *Apolog.* 1. *Et tibi* (inquit) *Aemiliane, Deus iſte Mercurius ſuperum, & inferum commeator, virorumque Deorum malam gratiam, & ſemper obuias ſpecies mortuorum, quicquid vmbrarum eſt vnquam, quicquid*, Lemurum, *quicquid* Manium, *quicquid* Laruarum *oculis tuis ingerat: omnia noctium occurſacula omnia buſtorum formidamina, omnia ſepulchrorum terriculamenta.*] Arnob. libro ſecundo, teſtatur ſolitos adiurare certa nomina, ne animæ hic in terris detinerentur vagantes circa ſua corpora. Teſtantur de viſionibus animarum Dion. in Caracall. & in Tito, Plutarch. in Cimone, Dione, Bruto, Alcibiade. Addit Platonicos (fidem excipio) ſecutus Diuus Auguſtinus, hoſce malos vocari Lemureis, Seruius Honoratus ſcribit eos, Maneis vocari, quãdiu in alia corpora nondum migrarunt.

Libro 8. de ciu. Dei.

Idem Seruius, & Sabinus, ab anima ſeparant vmbram, & ſimulachrum. putant enim (falſo) hominem conſtare vmbra, corpore, & anima, animam cœlum petere, corpus in terram deſinere, vmbram ſiue ſimulachrum deſcendere ad inferos: vmbram volunt eſſe non verum corpus, ſed ſpeciem quandam corpoream, quæ nequeat tangi, inſtar venti. Conueniunt tamen cum poetis, illud, quicquid, vel ad cœlos adſcendat, vel ad inferos deſcendat, interdum viuis apparere, vt alio loco docui, & hoc putabant malo magorum carmine euocari.

Soli ergo ex Gentilibus Epicuri de grege porci (ſic ſe vnus appellat eorum) bene curata cure, mente neglecta, negabant animas ſupereſſe, vel apparere: ceteri id innumeris exemplis abſtruebant, cũctorum malorum hominum, Plato: de Caſtore, & Polluce, Valerius, de Miltiade, Pauſanias, de quodam in Lypara, Ariſtoteles: de Achille, Philoſtratus de Romulo, Auctor de Vir. illuſtribus, de Caligula, Suetonius, de Athenienſi philoſopho, Plinius Iunior: de Pauſaniæ infelicia puella. Plutarchus: de Seuero Imperatore, Xiphilinus, de alijs Apuleius libro 8. & in Apolog. Suetonius in

Vide Comment. ad Herc. Oetæum. ver. 1053. Lucianus in Necyomant. Apul. l. 1. Metamorph. l. 2. In Phædone, & ex eo Macr. lib. 1. in ſomn. Scipio. c. 9.

Digitized by Google

ton. in Nerone, Quinctilianus declamat. 12. Horatius Epod. 5. Vale. Flaccus libro primo, & alij, quos longum referre, & fateor hæc ad dęmonum illuſiones, & præſtigias referri poſſe, ſed tamen, quæ ex Chriſtianis ſubiungam, conuincunt: etiam fatendum, Deo permittente, veras animas eſſe potuiſſe, non vanum duntaxat ἀγαλμα, ſeu (vt gloſſographi vocant) *Lernum:* niſi, *Larua* legendum.

SECTIO II.

PRobatur noſtra Concluſio ſecundo loco contra Philoſophos illos, nimis carnales (nam vt optime Diu. Auguſtinus, *in homine carnali tota regula intelligendi, eſt conſuetudo cernendi*) qui nihil credunt niſi quod vident, & ideo reuera nihil credunt: contra hos, inquam, probatur noſtra ſententia ratione vnica, quia cum Deus ſit omnipotens, poteſt quicquid non implicat contradictionem, ſed hoc quod aſſerimus, adeo nullam implicat contradictionem, vt etiam ſit naturæ conſentaneum. Poterit ergo Deus, qui creauit animas, facere vt eædem ſeparatæ iterum appareāt. Immo, ſi Deus non obſtet, poſſit, naturali ſua vi, id ipſa anima: quia nihil hactenus aduerſarij proferre potuerunt, quo probarent animarum id naturæ repugnare. Quid enim? cur natura animæ id non patitur? An, quia nullo in loco proprie ſint animæ? ſicio ſic viſum nonnullis, qui arbitrati, animæ ſeparatæ, natura ſua, nullum locum competere, quod quia de loco dixere, qui ſumitur pro ſuperficie corporis continentis, & proprius eſt rerum corporearum: huc non pertinet: cum enim ſermo eſt de rebus ſpiritualibus, & indiuiſibilibus locus ſumendus eſt vniuerſim pro ſpa-

Ser. 147. de tempore.

Duran. in 1. d. 37. q. 1. & videtur hoc velle Ariſt. 1. de cælo Diu. Greg. Nazianz. 2. or. de Theol. & Aug. li. 83. qq. 20. & li. 12. ſuper Geneſ. ad litt.

A cio, quæ acceptio rebus corporeis, cum rebus incorporeis, quæ alium locum habere nequeunt. eſt communis. in huiuſmodi ergo, loco animas ſeparatas eſſe de facto, negari nequit. fides hoc docet, quæ docet bonorum animas frui Deo, & eſſe non in terra, ſed in cœlo: damnatorum contra non eſſe in cœlo, ſed infra terram, & ibi, vt in certo loco, torqueri. ratio docet, quæ docet, impoſſibile eſſe, quod aliquid exiſtat, & non in certo ſpacio, videlicet in toto, & infinito ſpacio (ſic ſolus Deus exiſtit,) aut in parte ſpacij, ita vt non in alia, & ſic omnes creaturæ exiſtunt. Eſt autem in hoc loco definito anima, eo quod eius ſubſtantia in eum potius locum, quam in alium fuit translata, vel per vim propriam, & naturalem, quia ſeipſam ad eum locum tranſtulit, etiamſi in eo loco non operetur actu, ſufficit enim quod poſſit, vel per vim alterius extrinſecam potentiorem eo delata ſit, vt ſi ab angelo bono, vel malo inuita aliquo deferretur, vel etiam detineretur coacta, ſicut mali in inferno. Et ſic explicari poſſunt variæ Doctor. locutiones, vt Diu. Thomæ, qui vult eſſe in loco per applicationem virtutis, vt Scoti, qui per ſubſtantiæ pręſentiam, vt Iul. Scaligeri, qui per deſignationem, omnium obſcuriſſime.

Vide Molin. 1. p. q. 52. art.

Sic autem futura in loco eſt anima & occupabit locum diuiſibilem, licet ſit ipſa indiuiſibilis, & poterit occupare maiorem, vel minorem locum quod peculiare eſt indiuiſibilibus ſpiritualibus, & denegatum indiuiſibilibus quantitatiuis, ſi qua reipſa ſint talia a corpore quanto aliter, quam per intellectum ſeparata, quod vix arbitror intra maximum ſphærę, quam ſimul actiuitate ſua poteſt occupare, ſecundum proportionem maioris, vel minoris perfectionis eſſentialis, qua prædita erit, & ideo pote-

rit ſibi formare corpus, quod aſſumat, & in quo appareat ſaltem tantæ quantitatis, quanta eſt ſphæra actiuitatis eius, vel etiam (quod magis mirandum) poſſet formare diuerſa, ac plura corpora minora, & hæc omnia aſſumere, & in his omnibus apparere, dummodo cuncta illa in ſphęra actiuitatis eius continerentur, ſicut de Angelis poſſe eſſe in pluribus nó adęquatis ſuę perfectioni, communiter receptum eſt. Poſſunt ergo eſſe, & ſunt de facto in loco adæquato. quid ergo obſtat?

D.Th.1.p. q.52. vide Val. de Ange. quæſ.3. punct.3. & optime loquentem Mol. ſupr. & a.1. Scot. in 4. d.40. q.4. Dom. Sot. ibid. d.45. q.1.2.3.

An quod ex vno loco in alium ſeſe nequeant mouere? veruntamen hoc eſſe falſum docent Theologi. Poſſe animam ſeparatam ſe mouere ex vno loco in alium probatur. quoniam humanus animus vi ſua ſubſiſtit, & res abſentes, atque diſtantes cognoſcit, eſtque inter illum, & cęleſtes mentes quædam naturalis ſocietas, atque coniunctio, vnde fit vt conſcius huius affinitatis, propius ad illas accedere, & earum frui ſuaui conſortio concupiſcat. quid autem illo imperfectius, ſi fruſtra concupiſcit? fruſtra vero concupiſceret, ſi ſe illis motu locali nequiret aggregare, & vi ſua in altũ aſcendere non poſſet. Præterea nonne anima corpori, quod animat, vim ſeſe mouendi largitur? cur non, & ſeparata ſeipſam valeat mouere, cum & in loco ſit, & iſta vi vehementer indigeat, ne incaſſum appetẽdo aliquid miſerrime torqueatur? Cur ergo, aliquis obijciat, ad corpus ſuum anima regredi, vel patrios lareis inuiſere, cũ lubet, non poteſt? obiecit hoc olim Platoni non ſatis gratus diſcipulus; cui reſpondeo, nudatam ſemel animam corporis integumẽto, illud pro arbitrio rurſus inducere non poſſe, neque huc illuc diuagari licere: quia vel inuita retinetur in ſui receptaculi diriſſimarum cruciabilitatum ergaſtulo, vel libere obedit ſupremo to-

Ariſt.1. de anima. tex. 41.

A tius vniuerſitatis Dictatori, a quo in hanc coloniam deducta fuit. Ad corpus autem non regreditur, quoniam ingreſſus animæ ad corporis ſui informationem vitamque, a naturalibus materiæ, quas vnio hæc arctiſſima ſubſequitur, præparationibus dependet. Neque hoc ergo obſtat.

Alij igitur dicunt has apparitiones poſſibiles non eſſe: quia cum ſpiritus B corporis ſint expertes, cerni corporeis oculis, vel humanis auribus exaudiri, vel vllo a nobis ſenſu corporeo percipi non poſſunt. Nam quod Lucretius de tactu cecinit.

Tangere, vel tangi, niſi corpus nulla poteſt res;

In cęteris quoque ſenſibus locum habere. Nihil enim externis ſenſib. percipit, niſi quod corporatum: nihil ad C internum ſenſum, niſi per externos ſe penetrare: nihil ſciri, aut intelligi, quod vtroque prius ſenſu perceptum non fuerit. Quare nec intelligi hæc viſa, quæ nemo externo ſenſu percepit, nec ſenſu vllo percipi potuiſſe, quæ ſpiritualia ſunt. Fortis hic nodus, & difficilis fateor, cui perrũpendo fortis quærendus eſt cuneus. Futilis ille, & ridiculus, quem ſuggerit D Cardanus, in libris de ſubtilitate parum ſubtiliter; ſpiritus denatorum, atque ipſos dæmones naturaliter ab homine viſu, auditu, odore dignoſci: oculatior Lynceo, auritior Mida, vel Sileni aſello, ſagaciore naſo, quã Plauti illa anus merobibula fuiſſe oportet, ſi vis iſta audiendi, odorandi, cernendi, & diſcernendi ſpirituales ſubſtantias, ei a natura conceſſa fuerat? Sed E ille fortaſſis ex corpore aereo tenuiore animas formabat, qui multorum error olim fuit, & vtinam non hodie. Nec etiam credibile eſt, quod Cæſarius, recentior illo antiquo, & vno ex partibus, *in ſuis Dialogis*, non ſemel aſſeruit; *animæ figuram eſſe ſimilem vaſi ſphærico, vitreo, vndique oculato,* & alibi:

Vide quæ dixi ad d. chor.2. fol. 445.

Digitized by Google

& alibi: *anima eſt ſubſtantia ſpiritualis, & in ſui natura ſphærica, ad ſimilitudinem globi lunaris ex omni parte videt.*] Incredibile inquam hoc, ſi propriè loquitur: arbitror eſſe locutiones allegoricas, & metaphoricas: quibus animæ eſſentialem perfectionem, & multiplicem cognitionem volebat indicare, vt ex eiuſmet verbis apparet. Sed Cardanus addit errorem errori, dum cenſet (homo de animæ immortalitate dubius, vt indicant omnes ferè illius libri editi, & maximè quem conſcripſerat, ſed non ediderat, amicis autem familiarioribus aliquando oſtendebat. *de animæ mortalitate liber*) apparitiones omnes imaginarias eſſe, & ſpecies illarũ primas imaginando tantum concipi opinatur. Quod aliquando contingere lubens concedo, ſemper contingere lubentius nego. Res eſt paulò luculentius explicanda, eſt enim cognitione digniſſima, & quã D. Thomas mirabilem eſſe profitetur, & inter diuina miracula computandam.

Lib. 1. Miracul. c. 32. & libr. 4. c. 39. & li. 7. c. 16.

d. c. 39. & d. ca. 16. & lib. 8. c. 78.

1. p. q. 89. a. 8. ad 2.

Viſionem veteres à viſo diſtinxerũt. *Viſio* illis ὄραμα, quoties nos id videre, prius opinamur, quod ita poſtmodum euenit, vt apparuerat. *Viſum* vero φάντασμα nominant: cum interuigilio, vel in ſomnis, ei qui vigilare ſe putat, formæ aliquæ oculis ſeſe videndas offerũt. De *viſione* diſputationem differo in libros ſequẽtes, de viſo nũc agendum, quod Chriſtiani *apparitionem* dicere maluerunt. *Apparitio*, teſte B. Iſidoro, triplex eſt: intellectualis, imaginaria, corporata. *Intellectualis* dicitur, quando ſubſtantiæ ſeparatæ in ſolam mentem, non aliena forma, ſed ſeipſis ſe inſinuant, quæ rarenter ſe offert, & imago quædam eſt beatificæ, & æternę viſionis, & a tractatione iſta prorſus nunc aliena. *Imaginaria*, quę *Spiritualis* etiam dicitur, tum vocatur, quando, non (vt Cardanus putat) ſpiritus illi corporei

lib. 7. Orig. c. 8. D. Th. 1. p. q. 12. a. 3. ad vlt.

A ſenſibus famulantes, ſed ipſęmet animæ ſeparatæ formas aliquas alienas ſenſui noſtro interno indunt, quibus in earum cognitionem inducamur. *Corporata* dicitur viſio, quando huiuſcemodi ſimulachra externo ſẽſu excipiuntur. De his nunc, *ſpirituali & corporali*, diſſerimus, & earum neutram cum naturæ legibus pugnare contẽdimus. *Spiritualis* illa vigilantibus, & dormientibus communis eſt B in ea, *ſpiritus* (ſic animas ſeparatas malo vocare, quàm cum paganis *vmbras*, aut *ſimulachra*) ſui potius ideas quaſdam in hominis phantaſia efformant, quam aliena ipſi ſpecie occultati illam ſubeant, & ſic immutant, atque afficiunt internum ſenſum, non ſua ipſi, vt neque per ſe, ſed angelorũ, vel dæmonum miniſterio. nequeunt C enim tales imagines, ſine eximia quadam poteſtate, & ſcientiæ præſtantia, in hominum imaginatione, effigiari. hac poteſtate ſpiritus carent, quia nequeunt alia a ſe mouere, ſciẽtia quoque, & peritia hac carent, quia neque cum a corpore recederent, eam habebãt, nec poſtea didicerunt. cedo enim a quo, vel cuius ex diſciplina? Opera igitur aliena, viuentium formis ſimi- D lia ſimulachra, in tabula imaginationis, incorporeo penicillo, depingunt; triſtiore quidem habitu, ac facie illorũ, qui adhuc pœnas perferunt, pullo vt plurimum, & aquilo amictu: contra in veſte candida, hilari & renidente vultu eos, qui a ſupplicijs liberati, &, vt dignoſcantur, viuis quam ſimillima depingunt. Non ergo apparitiones imaginariæ ſunt impoſſibiles, E & modus iſte facilis eſt apparendi etiam viuis. Sic enim & Iudęi Oniam, atque Ieremiam, ſic Saul Samuelem iuxta nonnullos, ſic Conſtantinus Petrum, & Paulum recognouit. Probemus, idem de corporea, viſa ſolis vigilantibus obijciuntur, & in ijs ſpiritus aſſumunt corpora, & aſſumptis vtun-

2. Macch. 15. 1. Reg. 28. Synod. 7. act. 1.

tur, quod facere poſſe, & quo faciant modo ſequenti quęſtione oſtẽdemus, nunc ſupponimus, ſiue Theologos cõſulas, ſiue Philoſophos Chriſtianos certũ iam, & definitum videri a ſubſtantijs ſeiunctis viſibilia aſſumi corpora; in ijs ergo aſſumptis, quid mirum ſi a viuentibus conſpiciuntur, ſiue illud ex elementis formatum ſit, ſiue alienum ſit cadauer, vtrumque viſibile eſt.

Sed inſtabit aliquis, an ergo aſſeris ſpiritus (de dæmonibus res certa) humanos etiam cadauera ſubire? Quoad damnatorum animas, nihil video cur non æquè, atque dęmones: non enim ſubeunt, vt informent, ſed vt loco tantum moueant. Beatas animas aliena corpora non ſubire, omnino crediderim, neque enim id illas decet ſua nonnunquam, ſunt qui aſſerant ſubire. naturæ legibus id non repugnare concedo. fieri, & decedere, viris pijs, & doctis aſſerentibus, vt non repugno pertinaciter, non etiam audacter aſſentior. Nam honeſtum non videtur, nec decens ſanctas illas, & iam glorioſas, animas, corporum ſuorum diffluentium, & tabidorum, ante reſurrectionem, anguſtias iterum ſubire, cum id ſit minime neceſſarium, & queant elementari ſupplere corpore. Volunt Thaboris in cacumine ſic apparuiſſe, cum Chriſto Domino, legiferum Moyſen. Mihi non improbabile videtur, non in proprio, ſed in aereo, & eam ad rem efformato corpore, Moyſen comparuiſſe, vt Strabus, & Beatus Thomas voluerunt: Et poterit adhuc dici vera apparitio. in qua vera Moyſis anima apparuit, & Moſes vere dicetur apparuiſſe, a parte enim potiore facienda denominatio eſt, & Diuus Auguſtinus libro de cura pro mortuis ſubindicat, hanc ſe apparitionem Moſis haud diſſimilem putaſſe ab apparitione Samuelis, in qua

Soto in 4. d. 43. q. 2. ar. 1. quem ſequitur. Tyræ. de appar. ſpiritu. Heſſelius in Mar. cap. & ibi. Maldon. & ſubtiliſſime Franc. Suarez in 3. p. in q. 45. diſputat. 32. ſect. 2. Peltan. de pur gat. c. 5.

Strab. in c. 9. Luc. & D. Thom. in c. 17. Math. & 3. p. qu. 35. ar. 1. Abulenſ. Lyran. & alij voluerunt.

A nemo dicit Samuelem, in ſuo corpore proprio apparuiſſe.

Argumenta quoque omnia, quæ contra Diuum Thomam adferuntur, non valde ſtringunt, vt nec Patrum auctoritates, in quibus reſurrectionis vocabulum, vt latè ſumptum, poſſet accipi de eo, qui in corpore aſſumpto ſimilis eſt reſurgenti, in quam ſententiam Ianſen. concord. capitulo 67.
B inclinauit. Sed quia reuera Diuus Hieronymus, Epiphanius, & alij plerique patrum (habes eorum verba apud Suarem) pro vera reſurrectione faciunt, non traham funem contentioſum. Dico potius veras reſurrectiones, ad rem de qua diſſeritur, nihil pertinere: nos enim de mortuorum loquimur apparitione, illa Moſis tamen non magis futura mortui
C apparitio, quam Eliæ. æque enim, tum viuẽs fuiſſet Moſes, atque Elias. Quod vero quidam *in vincto Parabata*, vbi Moſem inducit dæmoni quærenti. *Hus vnde Moſe?* Sic reſpondentem

---- Nempe ſummo ab æthere
Vbi cum Enocho raptus, & vate Elia
D *Felix, Dei nouiſſimum expecto diem.*

Id certè intelligendum. Nam ſi vult Moſem raptum viuentẽ cum Enoch & Elia, qui nondum mortui: certe hoc temerarium eſt, & ſacræ Scripturæ contrarium. Si cum Elia, & Enoch vẽturum tempore nouiſſimo, id æque temerarium. Si in ſummum nempe empyreum cœlum translatos
E Enoch, & Eliam, hoc planè nouum, & inauditum, vt ante obitum quis ſit gloriæ illius particeps, hoc eſt beatus; idem comprehenſor & viator. Sed longe pericloſius adhuc, quod in eodem opere, Michael, & Angeli boni; Luciferi pœnam deplorant, & Deum etiam credulitatis accuſant.

Tanti

Digitized by Google

Tanti videlicet erat Prometheum Aeſchyli in Luciferum, & Nereides in Angelos bonos transformare. Hoc etiam audendi Poetæ illi poteſtas fuit. Sed ad rem quod de Moſe dixi; idem reſpondendum de ijs, qui reſurgentes cũ Domino apparuerunt reſurgente, nam & iſti ad vitam reuerterant, & fortaſſis ſecuti aſcendentem Dominum in cœlum amplius mortem non experti, ſi tamen in proprio apparuerunt corpore illud informantes, vt eſt vero ſimillimum. Negamus, itaque ſpiritus ſua aſſumere corpora, vt in ijs appareant duntaxat; non vt informent, & viuificent, tum enim non redeunt, vt ſint tales, quales cernuntur, ſed vt hiſce, velut notis ſe præbeant agnoſcendos, cui rei ſatis eſt idoneum corpus effictum.

C Elementaria hæc corpora non ipſę animæ ſibi componunt, ſed Angeli ipſius illa, vel dæmones fabricantur. nec enim animæ ſeparatæ queũt in hoc agere, vt neceſſe, nam hoc motu locali faciendum foret, anima vero ſeparata non poteſt vi propria alia a ſe mouere, ex veriore ſententia. caret enim organis corporeis, quæ illi ad mouendum corpus erant neceſſaria, quando erat in corpore. Hinc inſtare quis poterit interrogando. Si in elementare corpus nequit agere; quo in illo pacto poterit apparere, aut illud ſubire? *Reſpondeo* animas corpora hæc non arbitratu ſuo, ſed Dei ſubire voluntate, atque imperio. quare quando hoc fit, tunc Deus illis largitur qualitatem aliquam, quæ defectum ſuppleat, quod quoad animas beatas apertius puto, propter viſionem Dei multa illis largientem dona, & eorum deſiderijs abundè, atque per omnia ſatisfacientem. aliter autem a ſpiritu (etiam dæmonibus) corpora mouentur, aliter ab anima corpus informante. Hominis motus

Sot. ſup. & Suar. ſupr. & Peltan. ſupr.

A eſt organicus, nam homines a naturali appetitu ſolicitati, per qualitatem quandam neruis infixam membra mouent (ad quorum motum etiam nerui mouentur) non ſimul omnia membra, ſed aliud poſt. Sed animus corpore ſolutus appetentiam quidem retinet, ſed organis corporeis deſtituitur: ideo corpus, cui ſe coniunxit, non membratim, neque per partes B impellit, ſicuti ſuum dum viuebat, ſed integram ſimul eius molem protrudit, licet præſtigijs quibuſdam fieri queat, vt organicè mouere videatur. Sic ergo ſubit. ſic mouet corpus aſſumptum, & ſic firma manet ſecunda noſtræ concluſionis probatio, conſentaneam eſſe Philoſophiæ illi, quam naturalem vocamus. idem de Morali probabit ſequens ratiocinatio.

SECTIO III.

TErtiò probatur concluſio, quia decet, & vtile eſt hoc Deum aliquando permittere. Etenim ſi quod ad multorum demanat vtilitatem, ſi quod Dei honorem promouet, id fieri expedit, id decet Deum permittere: D huiuſmodi eſſe, de quo agitur, neceſſe eſt aduerſarij fateantur. Nam non difficulter enumerarem hæc viſa, & commodi multum adferre nobis, & ad gloriæ diuinę extrariam magnitudinem aliquid adiungere acceſſionis. Cedunt in animarum, quæ Deo gratæ deceſſerunt, vtilitatem hæ apparitiones: quia ſi in corpore proprio apparent; dixi quid ſentiam, ſed ſi taE men in exuuijs apparent ſuis, gratiſſimum id illis iucundiſſimumque fuerit, nam ineſt animabus ad ſua corpora, quaſi ad domicilium ſuum inſitus quidam ab incunabulis amor, a quibus vi abſtractæ fuerunt, ad quæ ſponte redeunt, vnde & Philo-

ſtratus

Digitized by Google

ſtratus inuitas ſcribit ſeparari, & Plato *φιλοσωμάτους* vocat, & D. Paulus dixit nos *exſpoliari* nolle, ſed malle *ſuperueſtiri*, vt moleſtam cũctis animæ a corpore ſeparationem oſtenderet, ſicuti Theophylactus interpretatur, quem amorem ſeparatione non minui, ſed coniunctionis priſtinæ, & redintegrandæ vnionis appetitionem Theologi volunt manere. Sin autem alieno in corpore conſpicuas ſe præbeant non exiguam percipiunt voluptatem, ex negotiorum noſtrorũ vtili geſtione, & rerum procuratione, quæ ad diuinum ſpectant honorem: interim ſuam quoque cauſam agunt, non illæ modo quę ſubſidij, & opis indigę quod etiamnum expientur, & a viuis eleemoſyna, ſuffragia, ieiunia, miſſarum ſacrificia impetrant, quibus diuinæ iuſtitiæ faciant ſatis, & pœnarum diminutionem obtineant: ſed & ipſi beati, cœleſtis Hieroſolymæ albo adſcripti ciues; quos interdum Deus ſeſe iubet oſtendere, vt corporibus eorum debitos honores exhibeamus, quæ Spiritus Sancti puriſſima fuere templa, quod de Sanctis Geruaſio, & Prothaſio Diuus Ambroſius teſtatur: hoc ergo ipſi lucro apponunt, quia ſic in ſe Deum ſentiunt, & lætantur honorari Nobis autem, Deus optimè, quot inde commoda, quot cumulantur emolumenta? docent animam noſtram corpori manere ſuperſtitem: oſtendunt non eſſe impoſſibilem corporũ reſurrectionem cuius quędam ſunt adumbrationes: clamant Deum non viuis modo, ſed & mortuis præeſſe, cuius imperio iſta paraguntur: certa eſſe loca manifeſtant, vbi & ſontes indeſinenter excrucientur, & pij æuo immortali cum iucunditate iugi perfruantur: admonemur ſocietatis, & communionis, quæ nobis cum defunctorum fratrum ſpiritibus intercedit. perferunt ad nos Dei mãdata, & mutuę caritatis, aliarumque virtutum fiunt auctores, nos de ſuo ſtatu, & quæ nobis vitæ ratio inſtituenda faciunt certiores: morientibus interdum ſe viæ comites, & ad cæleſtem patriam duces exhibent: horum monitu diuinam declinamus irã, ab his ſæpe ſanitas accipitur, & imminentia ceruicibus noſtris mala depelluntur, & ad proborum exemplum ab improbis pœnæ exiguntur: ipſis quoque damnatorum ſimulachris iuuamur, per quæ fides noſtra fulcitur, & fit, vt firmius multo, ijs, quę de ſcelerũ ſupplicijs, & de Dei iuſtitia, & prouidentia credenda ſuſcepimus, aſſentiamur. Hæc omnia, & animaduertit, & in Theſes artificioſe, ac breuiter digeſſit, & ſcriptorum grauiſſimorum exemplis, atque hiſtorijs ſolide probauit Societatis noſtræ Theologus Petrus Thyræus, cuius ſcripta manibus teruntur, pari voluptate, & vtilitate, nolo eadem hic recenſendo actum agere. Tu (bone Lector) conſidera, an non iſti fructus egregij, & lauti, quos ab apparitionibus decerpimus? an nõ hæ gemmæ quouis auro, & margarito pretioſiores? hæc nobis omnia, per nefas, & inuidentiam, moliuntur eripere, ſi intelligunt, per ſtuporem, & temeritatem miſerandam, ſi non intelligunt, qui viſorum fidem ex animis mortalium euellere allaborant.

Metum nobis hic obtrudunt, ſed metuunt, vbi nihil timendum. Ingẽs (inquiunt) hac ratione fraudis ſeges ſeritur, dolorum occantur ſulci, & lata ſuperſtitionis arantur noualia, tenduntur ſubtilia, & rara retia, plagę captendulæ inſtruuntur; quibus incauti capiantur, & impedicentur: Satan ſe ſolet in hominem, & adeo in lucis angelũ transfigurare, quo illum pacto a veris ſpiritib. diſtinguemus? Dei donum eſt diſcretio ſpirituum, nec omnibus conceſſum. male ergo conſultum ſit generi humano; ſi tales con-

2.Cor.5.v. 5.

Li. de apparit. ſpirituum.

Sic Calu. in Lit. Lauathe. de ſpect. Chopin. li. 3. de ſacra pol.

contingant apparitiones, quibus diſcernendis non ſatis idonea Deus remedia reliquerit. *Reſpondeo* difficilem vere eſſe ſpirituum huiuſmodi diſcernendi rationem, neque id cuiuis peruium, aut perſpicuumq́. Nõ deeſſe tamen hominum eruditorũ ſcripta in his tenebris prælucentia, ne periculoſe aberremus, ſigna illi produnt ſingula veriſimilia per ſe, quædam minus, quædam amplius, ſi tamen valde multa, vel potius cuncta concurrerent, ſatis certa, & luculenta futura. Scripſit olim tractatum integrum circa annum Domini. 1387. Bertramus Epiſcopus Theſelicẽſis ad Cunonem Archiepiſcopum Treuirẽſem de illuſionibus dæmonum, & Ioan. Hagen. alias de Indagine Cartuſian. lib. de apparitione cuiuſdam defunctæ huc ſpectantem, & fuſius egit integro opere Iacob. de Chuſa Theologus de apparitionibus ſpirituum, & quo inquiri, & agnoſci debeant modo, Vtrum vere, an ficte appareant? conatur illum ſuggillare, vt omnia quæ Catholica, & pia ſunt, Vvierus, ſed nihil ex eo protulit, quod non pium, prudens, & religioſum. paucis iſte ſcriptor notus. Notiores ſunt Peltani labores, & Thyrçi prædictæ theſes, è quib. quæ certiora primo loco ſeligantur. Si ſignũ crucis nomen Ieſu, Mariæ, vel aliorum ſanctorum, cereumve reliquias, agni Dei ceream effigiem, luſtralem aquam, panem, ſalem, ouumve benedictum aut alia huiuſmodi Sacramentalia, vel Catholicæ religionis ſymbola fugiant, aut deteſtentur. Si poſtquam, quod ſemel exegerunt præſtitum adhuc fruſtra rurſus appareant, & ſint importuniores (nam animæ, cum ſatisfeceris, vel non redeũt, vel ſemel tantum, vt agant gratias; contra dæmones cauſas ex cauſis, vt funiculum nectunt, vt vel obſideant, vel ſaltem grauiter decipiant) his ergo concur-

Peltan. d. c. 5. & Thyr. d. li. 1. c. 16.

A rentibus, diabolus eſt. Secundo ſi ſe dicat animam eſſe alicuius damnati; mentitur, & dæmon eſt, vt plurimũ, vix enim vnquam damnatorum animæ ſinuntur egredi. Tertio ſi prætexit apparitioni cauſam falſam, vel malam, verbi gratia, dicit ſe apparere coactum vi coniurationis magicę, vel vt reuelet curioſa, parum neceſſaria, aut quæ neſciri expediret: dæmõ eſt. B Quarto ſi aliter eius oratio ſit falſa, ſuperſtitioſa, maleſuada; deſperati, ſuperbi, libidinoſi, vindictæ appetentis, aut aliter perturbati præferens animi oſtentationem, dæmon eſt. Quinto ſi appareat forma nõ humana, formoſa & bene formata, ſed ferina, deformi, aut vili, vel canis, ſerpentis, ſuis, draconis, aranei, bufonis, vel ſimilium, vel nigri Aethiopis: malus eſt genius; C ſi vero forma humana, bona angeli, vel beati, vel Dei, tunc conſideranda operatio: ſi ex genere ſuo improba, vt blaſphemię, ſuperſtitionis, mendacij, homicidij, luxuriæ, &c. vel doloſa, ex modo operationis, vt ſi primo congreſſu lætitiam adferat animo, & trãquillitatem, poſtea horrorem, turbationem, vel deſolationem, vel etiam magno cum fætore, ſtrepitu, vel clade D abeat; dæmon eſt. Diuus Antonius hanc ſuis cautionem tradidit, his ferme verbis; *Non eſt difficilis bonorum, malorumq́; ſpirituũ diſcretio. ſi enim poſt timorem ſucceſſerit gaudium, a Domino ſciamus veniſſe auxilium: ſi autem incuſſa formido permanſerit, hoſtis eſt, qui videtur.* Hanc iuxta normam, quæ Diui Thomæ, B. Catharinæ Senenſi, Gerſoni, & alijs in E hac palęſtra probe exercitatis, nõ immerito placuit; ſuos armauit pater Ignatius: expertus id ipſe fuerat, in fictitio illo, & oculato monſtro, quòd præſens lætitiã adferebat, abſens contriſtabat. contra bonis ſpiritibus peculiare, vel iucundum, quem attulerint, animo, ſenſum conſeruare, vel ini-

3. p. q. 30. a. 3. ad 3.
Libello exercitior.
Ribaden in ita eius vitæ l. 1. c. 6.
Maffeius c. 7.
Iudic 7. v. 22. & c. 5. v. 22. Luc. 1. v. 13. & 30. ca. 2. v. 10. Mar. 16. v. 5.
Hom. 7.

initio allatum metum, tranquillatio-
ne maxima compenſare, vt Mambre,
Gedeoni, B. V. & alijs nouimus acci-
diſſe. In eandem ſententiã D. Macar.
Quæ a Deo, & bonis angelis (*id enim
ibi eſt, a gratia*) procedunt, lætitia
prędita ſunt, caritate, pace, & veritate,
quæ. a. ab iniquitate (*h. a diabolo*)
turbatione plena ſunt, nec habent di-
lectionem, aut gaudium erga Deum,
hoc eſt ſpirituale. plura de hoc dicẽda
iterum lib. ſeq. *de reuelationibus*. Hæc
puto ſigna non obſcura diſcernendi
viſiones malorum ſpirituum a bonis,
& tunc nõ debere nos dubitare, quin
ſint auerſandę. Semper enim, vel ſunt
dæmonum, vel damnatorum: ſi ta-
men vnquam damnatorum animæ
compareant. Nam etſi fatear Deum
id poſſe permittere, cauſam tamẽ vix
video, cur id permittat. ſane ſi permit-
teret, non video quomodo poſſint il-
lorum viſa diſcerni a dæmonum ap-
paritionibus, niſi forte ſi qua denun-
ciarent, indicarentve, quæ omnẽ ho-
minum cognitionem ſuperarẽt. Item
niſi occuparẽt corpus hominis viuen-
tis, nunquam enim animæ, vel angeli
boni hominum viuentium corpora
ſubintrant, ſed hoc dæmonum pro-
prium, vt Zoroaſtres in Magicis ob-
ſeruauit, vide Petrum Leloyerium li.
4. de ſpectr. cap. pen. Quid igitur (di-
cat aliquis) tu de illis, quorum legi-
mus animas iterum in corpus ingre-
di iuſſas, & quidem nonnullas infer-
ni ſupplicijs addictas inde liberatas?
vt Andream illum Romanum ann.
1070. cuius hiſtoriam habes lectu di-
gniſſimam in vita S. Annonis Colo-
nienſis lib. 1. capite 33. apud Surium
die quarto Decembris, tomo ſexto.
Equidem arbitror illos inferni pœnis
non niſi ad tempus addictos a Deo.
Nam ex inferno nulla eſt redemptio,
quando quis ad eum abſolute dam-
natus, ſed fieri aliquando poteſt, vt
quando paulo ante viſi expirare, re-

Aliquãdo comparere volunt Peltan. & Tyreus.

A vera tunc animam non exhalarint,
ſed tantum ſint ectaſim paſſi, in qua
per viſum, & repræſentationem, ob
oculos mentis diuino miniſterio obie-
ctam, viſi ſibi ſint, & mori, & vere
in iudicium rapi, & cætera illa quæ
narrant: Poſt quorum narrationem,
vel ſtatim, vel diu poſtea, vere ani-
mam exhalarint. Quę ſententia cum
aliorum, tum Baronij Cardinalis eſt
tomo Annal. XI. dicto anno 1070.
B Cum tamen ibi dicat Andreas ſe ve-
re mortuum fuiſſe, non vero dicat ſe
ad æterna ſupplicia inferni dãnatum,
ſed tantum ad loca æternæ damna-
tum, ſed tantum ad loca æternę dam-
nationis tractum, (quod dici poteſt
etiam de damnato ad tempus) pro-
babilius multo dici poſſet hũc ex prio-
ri illo genere fuiſſe; non abſolute dã-
C natum, ſed ad tempus puniendum
ſecundum pręſentem iniuſtitiam, ab-
ſoluta ſententia ſuſpenſa, quæ eſt D.
Tho. Duran. Richar. Abulenſ. & alio-
rum Theologorum ſententia, lege
Bellarminum noſtrum lib. 2. de pur-
gato. c. 8. vbi de anima Traiani, diſpu-
tat, & Valenc. in 3. par. diſput. 11. q. 1.
puncto 2. & Franc. Zoar. in 3. p. tom.
2. diſputat. 43. ſect. 3.

D Par difficultas eſt, Angelorum ap-
paritionis a Beatorum hominum ap-
paritione dignoſcendæ, nam & eo-
rũ qui in purgatorio ſunt apparitio-
nes, bonorum angelorum opera vi-
caria nobis, vt plurimum, puto exhi-
beri. Scio viros eruditos, ſigna quæ-
dam commemoraſſe; humanas ani-
mas, quæ iam beatæ lætiore vultu ap-
parere, quæ adhuc expiantur nubilo
E ac triſtiore, hoc ſane admodum pro-
babile eſt. Addũt ſic angelicas ab hu-
manis diſcerni: humanas eſſe ani-
mas, ſi ſe barbatos, ſenes, [vel pueros, Sic Tritt. lib. 5. quæſtionũ q. 5.
vel fęminas exhibeant, aut mæſto ha-
bitu, nihil enim horũ angelos dece-
re, vt nec in vlla quoque animalis vl-
lius ſpecie ſe exhibere, nec columbæ
qui-

Digitized by Google

quidem, item ſi humanam cognitionem ſuperantia prędicant aut doceãt, ſi preces vel quid aliud ſubſidij poſtulent. Sed lubet ab his quærere; an nequeant angeli cuſtodes ſuſcipere formam eorum, quorum ſunt cuſtodes, & qui in purgatorio expiantur? certũ eſt poſſe, & ſolere, neq; id ipſi negãt, cur non igitur tum, preces aut ſimile ſubſidium poſtulent; cur non tunc in eadem, qua illi erant forma, pueri, ſenis, barbati, mœſti, vel fœminæ appareant, vt cognoſcantur; Deinde nonne beati multa nunc norunt, quę viatorum ſuperant cognitionem, futura quoque, vt angeli, norunt, ſi Deus illa reuelarit? incertę igitur ſunt hæ notę. Quibus & hiſtoriæ nonnullæ repugnant. Nam & in Patrum vitis habetur ſcriptum, angelũ Anachoretæ iudiciorum Dei inſcrutabilem abyſſum intelligere deſideranti, ſenili facie, & vultu apparuiſſe. Notiſſimum quoque quod de B. Auguſtino commentarios de Trinitate cogitãti refertur, puerum illi viſum, qui caſſo, & irrito conatu cum Amphitrite Nerea, quãtus quantus eſt, in exilem ſcrobem cochleari infundere nitebatur, quem angelum fuiſſe non eſt ambigendum, non magis quam alium illum, quem peruetus hiſtoria certaminis D. Dorotheæ narrat, ſimulem puero quadrimo pulchellulo, & tenellulo roſas ſuaue rubentes, & mala recẽtia Theophilo, vt animoſa, & Deo fidẽs virgo promiſerat, hyememedia, attuliſſe, cũ illis in locis cũcta gelu vi frigoris cõſtricta horrerent. Ruffinus etiam & D. Bonauentura teſtantur, D. Gregorio Naziãzeno ſe videndam obtuliſſe Sapientiam cum Caſtitate, et poſſet quis, niſi per ſoporem hoc illi contigiſſet, ſuſpicari fœmineo cum ſchema Angelos fuiſſe. D. Laurẽtius Iuſtinianus affirmat, ſibi virginem quandam ſole candidiorem apparuiſſe, quæ ſe ſapientiam Dei eſſe diceret, quæ pro-

Albert. Para. ſerm. 1. in Dom. 1. poſt Pen teccoſt.

Iacob de voragine. ſerm. 5. de Trin. & alij homiliſtæ. apud Sur. tom. 1.

in Faſciculo Amoris.

A pter hominum reformationem humanam formam ſuſcepiſſet, & ab eo in ſponſam recepta dato, pacis oſculo, receſſerit: atque hunc fuiſſe D. N. Ieſum hac illi forma apparentem, volunt illius vitæ ſcriptores. Arbitrarer potius Angelum fuiſſe, quod ſi Chriſtus ipſe fœminea in forma apparuit, cur non Angelos eadem in forma ſe conſpiciendos prębere nonnunquam

B credamus? Exſtat Diui Gommari, quem Brabantini mei venerantur, vita, vel à Theobaldo, vel alio quopiam antiquo, & diſerto ſcriptore, litteris tradita: vbi reperias angelum à Deo miſſum, in columbæ ſpecie mirabili ſplendore rutilantis, ſupra tentorium ſe conſpiciendum præbuiſſe, & peregrinationem quam animo voluebat diſſuaſiſſe, ſublimiorum ſtu-

C diorum atque operum propoſita commutatione, cui cum vir ſanctus paruerit, nihilque inde ſit ſubſecutum, vnde dæmonis fallaciſſimi queat illuſio deprehendi, complura vero, vnde id diuino mandato factum appareat, neque dęmones columbæ adhuc ſpeciem Spiritui ſancto dicatam abuſos meminerim, boni hanc Angeli apparitionem fuiſſe, mihi perſuadeo. Sed

D & alia viſio vigilãti Vvamberto oblata, videtur docere in aquilæ ingentis forma angelum apparuiſſe. [Apud Sur. in vita S. Berturphi cap. 12. Ianu. die 5.] quamuis ſi quis contenderet, hanc veram auem fuiſſe, vt & illa videtur, de qua in tranſlatione S. Laudoaldi ſcribit lib. 1. Nogerus Epiſcopus (Sur. tom. 2.) non valde repugnarim. Hęc ergo, & ſimilia, ne Notis ab

E illis traditis indubitanter aſſentiar, memorantur: ſed imprimis, quia totam hanc ſpirituũ diſcretionem, quod illi non diffitentur, ex diuina potiſſimum reuelatione, arbitror dependere. Propterea tutius, & præſtabilius iudico cum B. Auguſtino, meam hic ignorãtiam fateri, & diſcipulum me

Bernard. Iuſtini. in eius vita c. 1. apud Sur. cõ. 1.

8. apud Sur. to. 5.

præ-

Digitized by Google

præſtare, quam præcipiti temeritate aliquid definire, vel agere præceptorem, res enim hæc altior eſt, quam vt à me poſſit attingi, & abſtruſior, quam vt eruere, & profundior, quã vt vadare queam. Hæc pro tertia probatione.

lib. de cura pro mortuis, c. 6.

SECTIO IV.

QVarta petita probatio eſt ab auctoritate diuina, & humana, humanam voco, quæ non eſt petita ex ſacris Theologiæ, ſed ex humanæ ſapientiæ abditis, diuidamus has probationes, & ſit quarta illa, quam ex Gentilium opinione initio quæſtionis fuſe deduxi: quibus adde hoc cenſentes Platonem, *in Phædone*. Triſmegiſtum, *epiſtol. ad Tatium*, Apul. *apol.* 1. Maximum Tyrium, lib. de *Deo Socrat.* Plutarch. *in Bruto*. Plin. Iun. *in epiſt.* Lucian. *in Philopſeude.* vt omittam Homerum, Aeſchyl. Eurip. Virg. Senecam, & cæteros poetas: immò, & Hiſtoricos, Dionem, Pauſan. Tacitum, Sueton.

Quinta probatio petitur ex ſcriptis quorundam aſtrologorum, qui cenſent animarum apparitiones, ab aſtrorum certa coniunctione, & influxu pendere, vt Ptolomæus, Iulius Firmicus, Albumazar, & alij Arabes, quos ſecutus Pomponatius, quorum hæreſim, etſi veriſſimis argumentis doctè alij confutarint, tamen inde patet, etiam hos homines, ferme atheos, apparitiones animarum admiſiſſe, vt illis noſtri hæretici merito iudicentur deteriores.

Picus lib. 5. contra aſtrolo. & Pet. leloyerius l. 3. de ſpect. ca. 7. & nos agemus libro 5. q.

Sexta probatio deſumi poteſt ex opinionibus Chaldęorum, Mahumetanorum, Cabbaliſtarum, & Rabbinorum; quorum omnium vnanimis ſententia animarum apparitiones recipiendas decernit. Loquor de Synagoga, iam reprobata poſt Chriſtum crucifixum. Ioſephum hoc voluiſſe conſtat, tum, quia cenſuit veram Samuelis animam apparuiſſe: tum, quia narrat Catulum à ſpiritus occiſorum dire vexatum fuiſſe, hoc idem cenſuere Simeon Ben-Ioaz in libro, *Mahchar Haſudoth*, Rabbenus Haccados, multas memorans apparitiones, in libr. *Galarazeya*, & alij citati à Leloyerio; vbi etiam ex Cabbaliſtis idem probat: qui non, *Neſchama*, nec, *Ruah*; ſed, quod vocant, *Nephez*; illud nempe Gentilium ſimulacrum, ſeu vmbram, de qua Seruius (Virgilius, *imaginem*, vocauit) volunt poſt mortem circa ſepulchrum conſpici. Idem credunt Muſſulmanni ex ſuo Pſeudo propheta, vt Auenzoer, & Auicenna. Idem cenſuere Zoroaſtes, *in Magic.* & Zoar; idem Indorum Bragmanes Calecutij, Coloimi, Malabarenſes, & cæteri Orientales: idem Floridenſes, Peruuij, & cæteri occidentales credunt. Hos viſum fuit adducere; non, quod ijs quidquam tribuam; ſed, quod contra Epicureos, qui ſcripturam ſacram reijciunt; & contra Hæreticos, qui Eccleſiæ perpetuam ſententiam aſpernantur; vno dicam verbo, contra laruas, & nugones, laruas etiam, & nugas in aciem producere cogamur.

lib. 6. antiquit. c. 15. l. vlt. belli Iud. ſub fi.

d. l. c. 5. & cap. 6.

Azoar IX. XXVI. & paſſim.

vid. Paul. Venet. lib. 3. c. cap. 28. Lerius Amp. Hiſt. hiſt. Peruu.

Septimam probationem legum, Tribunaliumque iudicialium ſuppeditant archiua. Nam, & Vlpianus agnoſcit, *oſtentum* quoddam, ἀποτρόπαιον; & Manes agnoſcit Martian. & Magica ſacrificia, quibus ſpiritus euocari putabantur, damnat Modeſtinus; quod. *Manes accire*, vocat, & à multis fieri quæritur, & pœnam mortis facit Imper. Conſtantin. quo loco in idem recidit alia lectio, quæ pro *Manibus accitis*, habet. *Dæmonibus accitis*, Manes enim, vt Plurimum erant ipſi dæmones, qui animas mentiebantur. Et hanc de animarum apparitione ſententiam tenuere. I. C. [illegible]

holentum ſ. D. de verbor. oblig. l. in tantum de rer. diuiſ. l. ex Senatus conſulto. ad l. Cornel. de ſicar. Leloyer. libr. 3. cap. 3. l. multi. C. de mal. & machem.

ſic legit. D. Aug. & Compend. [illegible]

& Alciat.ad.d.l. oſtētum. Chriſtoph. Porcinus §.fin.inſtit.de loca. Arnold. Ferron.in conſuetud.Burdegal. Alex. ab Alexan.in Genial.dier.lib.2. ca. 9. & lib.4.cap.19.& lib.5.cap.23.& lib. 6.cap.21. Didac.Couarruu.lib.4. var. reſol.capit.6. Petr. Leloyer libr. 3. de ſpectr. toto, qui c. 4. docet hoc etiam tenuiſſe Bar. Briſſonium Curiæ Pariſienſ. Præſidem quibus cum, & ſacræ ſcripturæ, & conciliorum, & ſacrorum Patrum, & Theologorum communis ſententia ſuffragetur; cæteris Iuriſconſultis contrarium ſentientibus illos non dubito præponendos.

Octauo probatur concluſio, quoniam perpetuus hic Eccleſiæ ſenſus fuit: Veteris quidem teſtamenti tempore, probatur, quia anima Samuelis apparuit Sauli, non carminis magici vi excitata, ſed à Deo miſſa; hæc enim verior videtur ſententia; quæ non veteribus tãtum Rabbinis Aniç, Saadiæ, Eleazaro; ſed, & Ioſepho, (qui certe vni Nouatori Dauidi Kimchi ſunt præferendi,) ſed grauiſſimis quoque Patribus placuit, Iuſtino, *contra Triphon.* & Auguſtino, *de cura pro morte.* quorum ſentẽtiam probaui ſuperius, vt conſentaneam ſacræ ſcripturæ; & cui, ſi Eccleſiaſtici librũ pro Canonico recipimus, vt Catholici omnes recipiunt, (de quo miror D. Thomam addubitaſſe 1. part. q. 89. artic.8. ad 2.) refragari non poſſumus, vt magni noſtræ ætatis Theologi obſeruarunt. Nec ſunt magni momenti, quæ nobis opponit Leloyerus, lib. 4. de ſpectr. capit. 1. verboſius, quam neruoſius. Imprimis non diſtinguit inter has propoſitiones; *Samuel vere apparuit in aſſumpto corpore, vi carminis Magici, ſeu virtute dæmonis*: & hanc; *Samuel vere apparuit in corpore aſſumpto iuſſu, ac imperio DEI, deceptis Saule, & Phyconiſſa, qui putabant magica hoc confectum euocatione.* Primam enim propoſitionem duntaxat Tertull. Cyr. Anaſtaſius, & alij, quos adducit, Patres negarunt; idque meritiſſime: Secundam nemo illorum diſcuſſit, neque negauit: quam nos nũc aſſerimus, ideo corruunt omnes ferme Leloyerij contra nos machinæ. Deinde vetauit (ait) Deus, ne quis rei alicuius cognitionem à mortuis peterat; eoſve per magos, ſimileſque ſeductores conſulat; quod cum contra Dei præceptum conaretur Saul; non eſt credendum Samuelem, ſummum diuinæ legis zelatorem, voluiſſe quaſi cooperari, ſaltem fauere, & ſatisfacere impio regi. *Reſpondeo.* miſſum à Deo Samuelem, vt impium regem corriperet, eique inſtantia ſupplicia denunciaret, ſicq; eum ad pœnitentiam hortaretur. Sic legimus, vindictæ ſumendę à peccatoribus cauſa, ſimiles apparitiones nõ raro factas, ob fores coronatas, Chriſtianus, tẽpore Tertull. diuinitus fuit flagris cæſus: qd factioni hæreticæ cõmunicaſſet. Netalius eodẽ modo ab angelis excruciatus, auctore Euſebio, de ciue Hipponenſi, vt rem ſibi notam, ob delatum peieraturo iuſiurandum, ſimilia narrat Auguſtinus: de Laurentio Cantuarienſi Epiſcopo, fugã à grege meditante, ei B. Petrum plagas inflixiſſe, teſtis eſt Beda; Hoſpiti, Mauritio imperante, B. Virgo in ſomnis apparẽs, eo, quod blaſphemantes hoſpitio nõ eieciſſet, vimini genua circumarauit, & mane tibiæ à cruribus inuentæ abſciſſæ, vt habetur in Nicephori hiſtoria. 3. obijcit, hunc fuiſſe dæmonem, quia nihil boni conſilij dedit Sauli, neque eum ad pœnitentiam hortatus eſt, ſed coniecit in deſperationem. *Reſpond.* concionatorum, & confeſſariorum officium eſſe hominibus breuitatem vitæ proponere, & dicere illud prophetæ; *Diſpone domus tuæ, quia morieris, & non viues,* item, *ſtulte hac nocte tollent à te animam*

Marginal notes: 1. Reg. 18. l. 6. antiq. ſupra q. 6. vbi vide. 9. Bellarm. l. de Purg. c. 5. & li. 4. de Chriſt. cap. 11. Belliolan. de Purg. l. 1. c. 11. Perer. de Magia. c. 9. Valent. in 3. diſpu. 11. q. 1. punct. 1. §. 9. Peltã. de purgator. c. 5. & qui fuſiſſime diſcutit hanc controuerſiã his non citatis Alfonſ. Mendoza ſcholaſt. quod li. q. 5. §. 8. Tertull. adu. Praxeam. — l. 5. hiſtor. cap. 28. — ſerm. 117. inter ed. ros Louanij. — B da libr. 2. hiſt. c. 6. — lib. 18. cap. 33.

mam tuam,& alia huiuſmodi, quibus ſanctum inducãt timorem, quod ſi peccatores inde anſam arripiant deſperandi, culpa vacare concionatorem, ſibi reum id[debere imputare, quod bono pharmaco ſit abuſus, ſimilia eſt cernere in hoc facto Samuelis qui, quæ ad pœnitentiam apta proponebat, Saul in malum ſuccum conuertit. Deinde nemo neſcit, non minus aliquando iuuare conſilia & adhortationes; quæ non expreſſis verbis, ſed indirecta quaſi oratione proponuntur, virtutem enim hæc habẽt conſolandi, & à malo reuocandi. Quę oportuit aduerſarium conſiderare, & tali argumento non vt i. 4. reſpondet ad Eccleſiaſtici locum, capit. 46. verſ. 23. duntaxat voluiſſe ſcriptorem pręcipuas Samuelis laudes ibi commemorare, parumque ſollicitum fuiſſe, an viſio illa ficta, an vera fuerit. Sed contra hoc, verba non patiuntur, noſtra verſio habet: *Et poſt hoc dormiuit, & notum fecit regi, & oſtendit illi finem vitæ ſuæ, & exaltauit vocem eius de terra in prophetia, delere impietatem gentis.*] *Notum fecit regi*, poſt mortem ſuam, ipſe Samuel, ſiue poſtquam dormiuit. Sic Græce, καὶ μετὰ τὸ ὑπνῶσαι αὐτὸν προεφήτευσε, ipſe igitur met prophetauit, qui mortuus: & ipſe vocẽ ſuam de terra exiẽs edidit, ἐκ γῆς τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀνομίαν, moriturum. 5. patres obijcit. Auctorem, libri Græci quæſtionum ad Orthodox. quem ſane parum perite dicit eiuſdem auctoritatis eſſe cum ipſo Iuſtino Martyre contrarium tenente, temere vero, Iuriſconſultus homo pronunciat, quæcumque in illo libro tradita ſunt, per omnia & in omnib. ſacræ ſcripturæ conſentire, ſi locus hic foret, aut tempus permitteret, non deforent quę obijcerentur. D. vero Auguſtinum etiam obijcit, non ſatis intellectum: Nam in lib. de cura pro mortuis, apertiſſime (quod bona cum

A venia aduerſarij dictum) c. 15. nobiſcum ſentit Auguſt. vt alibi dixi, & clare iam Theologi noſtri oſtenderunt. Alij patres nihil nobiſcum pugnant, quia duntaxat negare voluerunt, vt carminis magici Samuelem excitari potuiſſe, & quia ipſi hanc apparitionem tribuebant magiæ Phitoniſſæ (quod nec neceſſarium erat, neque verum) ideo ex tali ſuppoſitione

vide li. 2. q. 6. & quæ s citatu fol pręced. litt. I.

B neceſſario eo delapſi fuere, vt negarent aliud quam dæmonem apparuiſſe. Nos quia ſuppoſitionem illam falſam putamus, ideo hac in re à patrib. illis, ad alios patres recedimus. Denique obijcit, poſt multa impertinenter & παρέργως fuſa illud, *cras mecum eris*, quod putat mendaciter dictum, ſi à propheta dictum: ego veritatem huius dicti clare, libr. hoc eodem q. 6. tã propoſui.

C Certa ſatis ergo hæc SS. auctoritas de anima Samuelis.

2. Adhuc certius (vt ait D. Auguſtinus) eſt exemplum Moſis, qui cum fuerit vere mortuus, cum Chriſto Domino in monte Thabor apparuit, vt veriſimilius arbitratur Diuus Auguſtinus in corpore aſſumpto, & ex aere formato. 3. exemplum eſt Ieremiæ, & Oniæ, qui Iudæ Machabæo

d. ca. 15. Deu. 34. in fi. & in epi. Iud. & Ioſue 1. & hoc omnino tenendũ oſtẽdit Alſinen do 2. d. q. 5. Matth. 17. Luc. 9. 2. Mach. c. 15.

D apparuerunt.

Sed veniamus ad tempora Chriſtianorũ (vt Idæos omittam, quibus hæc ſententia conſtans fuit, exceptis Sadducæis) & quia promiſcue hæretici negant apparitiones mortuorum, ſiue beati ſint, ſiue non ſint, in vniuerſum, ideo nos in vniuerſum de his, ſiue iam cęlites, ſiue nondum, agemus, & per ætates omnes Eccleſiæ deſcendemus, vt clariſſime appareat vere

E Catholicorum hunc ſemper ſenſum fuiſſe, aliorum quidem hoc affirmantium diſputando, aliorum vero id ſatis aperte probantium exemplis apparitionum, quas pro veriſſimis habebant, & narrabant.

Initio ipſo hæc fuit ſententia primitiuæ

tiuæ Eccleſiæ, & Apoſtolorum & ipſius Chriſti Domini; qui cum ſciret Apoſtolos id credere, non modo illos non reprehendit, & contrarium docuit: (quod non erat optimus magiſter, lux mundi vera, prætermiſſurus) ſed potius hanc ſententiam, vt eorum animis firmius infigeretur ſilentio ſuo, & indirecta reſponſione comprobauit; vt mox videbimus. Nam cum poſt reſurrectionem Chriſtus Dominus ianuis clauſis ad Apoſtolos fuiſſet ingreſſus, quod non putabant niſi à ſpiritu fieri poſſe, exiſtimarunt ſe ſpiritū videre, & ideo vehementer cõturbati, & conterriti fuerunt, & quidē Theoph. expreſſe aſſerit putaſſe eos eſſe animam aliquam, quæ ex altera vita rediſſet: quod idem D. Auguſt. Eucherius, Beda & Hugo Card. & multi alij cenſuerunt,
Serm. 8.
putabant autem animam eſſe Chriſti, in corpore aereo aſſumpto, non in corpore proprio; de cuius reſurrectione nondum erant planè certi. Sciebat Chriſtus cogitationes eorum, & reſpondet, palpatione veri corporis cognoſcant ſe ſpiritum non eſſe. Eadem fuerat ante paſſionem ſuſpicio ac metus Apoſtolorū, cum viderent eum ambulantem ſuper aquas, neq; tum reprehenſi, quod putarent eſſe aliquãdo ſpectra, ſed quia putabant Chriſtummet ipſis tū non apparere. Eandem aliorum tum ſententiam fuiſſe conuincitur ex B. Luca, nam vniuerſa quæ Hieroſolymis erat Eccleſia, dicentem Rhodem, quod Petrus ex carcere liberatus ante fores adſtaret, dixit inſanire, eo quod certo ſibi perſuaderet Petrum viuere & in carcere detineri: aīamq; viuentis hominis extra corpus ſuum apparere non poſſe ſciret; ideo de viui hominis anima puellæ errorem reprehendebat, & angelum in ſpecie Petri credebat; puellæ aſſenſura ſi Petrum mortuum crediſſent. Quo

Matth. 14. verſ. 26.

Actor. 12. v. 15. Galat. 5. v. 16. & 17.

A loco Græc. ἄγγελος, eſt; vnde probat locus aliquãdo per Angelos, ἐπιφανερουμένως, animas repręſentari: pręcedentia vero loca in Euãgelijs apud Luc. non habent, ἄγγελος, ſed expreſſe habent, τὸ πνεῦμα: apud Matth. vero, φάντασμα. Ex quibus ſic ratiocinamur, apud Matth. nomen genericum fuiſſe poſitum; vt intelligamus tam de angelis, quam animabus hãc
1. P. c. 3. 19. & c. 4. v. 6.
B opinionem viguiſſe: apud Luc. vero in Euangelio vocem, τὸ πνεῦμα, poſitam, vt reſtringamus ad animas, vel ſaltem ad ſolos angelos non reſtringamus: apud Luc. in Actis, angeli nomen poſitum, vt de Angelis idem cenſuiſſe Eccleſiam ſciamus. Sane hæc adeo ferè ſunt inſeparabilia, vt & olim Sadducæi, & hodie hæretici, vtrumq; æque impugnent.
C Quis vero non rideat Lauatheri reſponſionem πνεῦμα pro Angelo tantum accipi? ergo ſpiritui reſiſtens caro in membris noſtris, illa non animę ſed angelo repugnat, vtitur enim Paulus voce, πνεύματος: ergo apud Petrum Chriſti anima concionata fuit angelis, & non hominibus in inferno degentibus (ἐν φυλακῇ πνεύμασι) contra communem Antiquitatis conſenſum. Ergo falſo Athanaſ.
D tradidit, in Hymno trium puerorum, πνεύματα, ſignificare hominum animas; ſed nugor, cum talia ſerio refello.

Clemens Alex li. 12. & 6. Stroma. Atha. Epiſtol. ad Epiſto. Hilar. in Pſal. 118. Epif. hæreſ. 77. Cyril. Ale. libr. de recta fid. ad Theodoſ. & libr. 12. in Ioann. Ambroſ. in ead. 10. ac Rom. Ruf. in Symbo. & alij.

SECTIO V.

NVnc ad dicta Conciliorum, & Patrum & hiſtoricorum veniamus: quæ non obſcure id docent,
E & perſuadent, niſi proterui, & pertinaces, quod hæreticorum eſt proprium, eſſe velimus, vnum illis effugij diuortium præcludamus. quidam omnes viſiones negãt: qui ſunt indigni, quibuſcum ſcriptis contendamus: eodem enim iure omnium Hiſtoriarū, omnium librorū, qui in

Athanaſ. lib. de ſpiritu sãcto.

Digitized by Google

ſacro Canone (quem ſibi quiſq; illorum, quem vult, hodie fingit, cras refringit) non cōtinentur, fidem, & auctoritatē repudiare poſsūt, quo quid inſanius, quid cūctis reipubl. partib. eſt pernitioſius, & graui vindicta dignius? Moderatiores alij; Angelorum permittunt viſiones. & recipiunt, pro libito tamen ſuo; quando illis in diſputando negotium nō exhibent: ſed ijdē iſti, veterem omnem memoriā ſic interpretantur, vt contendunt, αὐτοπροσώπως, nunquā animas ne Beatorum, quidem, vel apparuiſſe, vel apparere: ſed quandocunque talia leguntur, de ἑτεροπροσώπως, facta, per bonos, vel malos ſpiritus, apparitione id accipiendum. His regula illa Auguſtini aliorum valide obſtat; quando verba ſcripturæ proprie poſſunt accipi, ad Metaphoricos, vel tropicos alios ſenſus non eſſe confugiendum: ſunt autem ſcriptorum de his rebus verba pleraque adeo clara, vt, qui illa ad tropos reuocet, is nihil nō eodē iure ſic queat detorquere. Deinde nihil nos cogit abſurdi, nihil rationi conſentiens parum poſſe, fieri decere, & expedire iam docuimus, cur igitur ſāctiſſimis, & grauiſſimis hominibus, eam ſimpliciter, & ſine fuco narrantibus, vt αὐτοπροσώπως geſta, non credamus; ſed, vel inuitis, ἑτεροπροσωπίαν, obtrudamus? Quaſi vero non ipſo loquendi modo vtrūque genus apparitionum diſtinxerint: Nonne, (vt alios mittam) D. Cyprian. cum de imaginaria, vel per angelos facta loquitur, ſimpliciter vocat viſiones; cū vero de apparitione Beati alicuius, αὐτοπροσώπως, facta: tunc addit apparuiſſe talem, vel talem? idem diſcrimen obſeruant acta martyrum: idē, vita, & Dialogus D. Greg. vide Cyprian. epiſt. 10. 11. 12. 69. Acta Mart. apud Sur. 24. Febr. & 1. Mai. Greg. paſſim in Dialog. Quin etiam ſoliti ipſi Angeli idipſum declarare, quando apparent, vt fecit Gabriel Archang. cum in forma S. Marcellini ſe viſendum præbuit, apud Eghinartum lib. 3. de tranſl. SS. Martyr. Marcellini, & Petr. c. 12.

Primo Sæculo, nobis occurrit, prima Hiſpaniæ & fortaſſis Europæ totius, Eccleſia B. Mariæ Deiparæ de Columna, à B. Iacobo Sebædeo, cū adhuc in viuis vterque degeret, dedicata ad Hebrum Cæſarauguſtæ: quod, & Annalibus Celtibericis proditum, & adeo conſtanti Eccleſiæ illius traditione receptum, vt Catholicus ibi non habeatur, qui dubitet. traditur B. Virgo columnæ inſiſtens Apoſtolo Hiſpaniarum apparuiſſe, & iuſſiſſe eo ſibi loco ſacellulū dedicari, quod nunc diues, & nobilis Eccleſia eſt. Si viuēs adhuc alio in loco, quā vbi degebat, B. Iacobo ſe videndum exhibuit: cur nequeat nunc cæli, terræq; Regina cum lubet? & ſępe illā lubuiſſe, mox docebo. apparuit non ſemel filius, cur nō, & mater? B. Petro perſecutionē vitanti Chriſtus conſpicuum ſe præbuit, & dixit Romam ſe contendere, vt iterū crucifigatur, intellexit Domini mentē Petrus, & reuerſus agitur in crucē, ſicq; in Petro Chriſtus iterū crucifigitur. [teſtatur D. Ambroſ. contra Auxent. de Baſil. noua tradenda. D. Greg. in 4. Pſal. Pœnit. Hegeſip. l. 3. de excid. Ieroſo. ca. 12. Corpo Cretenſi, auctor eſt D. Dionyſ. Areopagita, epiſtol. 8. ad Demoph. Ieſum multis Angelis comitatū apparuiſſe, & inclementiæ nomine reprehendiſſe, quod lapſi fratris, & ſeductoris pęnā expeteret. Veſpaſiano Imp. S. Martialis Lemonicū Epiſcopus vixit diſcipulus Chriſti, is vidit S. Valeriæ Martyris animam, inſtar lucidæ flammæ cœlum petentem. (narratur in actis S. Martialis, apud Surium.)

Ant. Beuter. Chrō. cap. 23. Vaſæus, Garibay, & alij.

II *Sæculo ſecundo*, Iuſtinus Mar. Apolog. II. *diſtinguit* redire animas mortuorum,

euorum, & apparere nonnunquam,
& proinde immortales eſſe, vt genti-
libus perſuadeat, ipſis Gentilium per
magos euocationibus vtitur, & con-
tra Triphonem diſputans, aſſerit Sa-
muelis animam vere fuiſſe euocatã.
Tertullianus non modo nihil nobi-
ſcum, ſed tantum cum magicis næ-
nijs pugnat, inquiens, *Sed ſi quaſdã
reuocauit animas in corpora Dei vir-
tus in documenta iuris ſui; non idcir-
co communicabitur fidei, & audaciæ
Magorum, & fallaciæ ſomniorũ, & li-
centiæ poëtarum.* Verũ etiam aperte
facit pro nobis, nã, & ſubindicat ali-
quando facturũ. & cauſam facti ad-
dit. Et luculentius idem, *Atqui hoc
quoque de anima prædicatur. Nam ſi
de aliquo iampridem defuncto, tanquã
viuo quis requirat, promptum occurrit
dicere*, Habet iam, & reuerti debet.
*hæc teſtimonia animæ quanto vera, tã-
to ſimplicia, quãto ſimplicia, tãto vul
garia, quãto vulgaria, tanto cõia, quã-
to cõia, tanto naturalia. quanto natu-
ralia, tanto diuina.* q̃ non tantum ad
corporum reſurrectionem, ſed, & ad
hunc animarũ reditũ miraculoſum
poſſunt referri. Origenes recte, quod
quaſdam redire poſſe cenſuit idque
nobis nunc ſufficit, perperã, qd ad im
proborum animas reſtrinxit, *lib. 7.
Celſum impugnans, improbæ vero ani-
mæ, & prauis ſã moribus in terrã re-
tractæ, ita, vt adſpirare ad ſuperiora
nequeat, vagabundæ in terra volita-
tur, nunc circa ſepulchra oberrando:
vbi etiam vmbratilium animarum
phantaſmata ſunt ſæpius viſa, nunc
terras has obeundo, cuiuſmodi hos ſpi
ritus eſſe credendum est, qui omnibus
ſæculis, & coerciti ſunt, & præpediti
veneficijs, &c.* Et ſane Origenis tem
pore D. Potamiæna Baſilidi carnifici
apparens, eum ad fidẽ conuertit, nec
hunc tantum, ſed, & cõplures alios,
vt docet Euſeb. lib. 6. cap. 4. & ipſe-
met Orig. contra eundem Celſ. l. 1.

A teſtatur, *multos pene inuitos attra-
ctos eſſe ad Christianam religionem,
ſpiritu quodam repente mutante in-
tellectum eorum: vt pro exoſo ad id
temporis non cunctarentur mortem
oppetere poſt viſiones oblatas ipſis,
vel dormientibus, vel vigilantibus.
Multa enim talia vidimus, quæ ſi me
morarentur duntaxat geſta in noſtra
præſentia cachinnum tollerent infide-
B les, rati nos quoque, ſicut illos de qui-
bus male ſuſpicantur, fingere. Teſtis
autem eſt Deus noſtræ conſcientiæ,
conari me non falſis narratiunculis,
ſed veris exemplis cõmendare IESV
doctrinam.* hæc ille, quæ ſane poſſe-
mus, & nos ſingulis fere paginis La-
uathero, Rimo, & ſimilibus incredu
lis obijcere, & inculcare.

Sæculo tertio, D. Gregorio Thau-
C maturgo, cum Deipara, B. Ioannes
Euangeliſta apparuit: vt narrat, quã
prolixo, tam vero ſermone, ſcriptor
eius vitæ grauiſſimus, D. Gregorius
Niſſenus. Qui quando angelica eſt
viſio, id ſolet addere, vt facit in viſio-
nibus oblatis, B. Ephrem *in eius vi-
ta*. Nocturnarum quoque viſionũ,
epiſt. 12. meminit D. Cyprian. & idẽ,
epiſt. 69. eos grauiter reprehendit,
D qui viſiones huiuſmodi contemnũt.
B. Quartilloſæ filius eius Martyr ap-
paruit, & ad martyrium matrem cõ-
firmauit, vt narratur in epiſt. Africa-
norum Confeſſorum, (quam nobis
exhibuit Lau. Sur. die 24. Feb. to. 1.)
in cuius additione, etiam D. Cypria.
Montano, & Flauiano confeſſoribus
traditur adhortator apparuiſſe. Sic,
& alia nos authentica Martyrum
E Cirthenſium acta, referente eo-
dem Sur. (die 1. Mai. tom. 1.) docent
D. Cypr. Mariano, & apparuiſſe,
& manum porrexiſſe, & ab Agapio
puerulum martyrem paulo ante co-
ronatum viſum fuiſſe. D. Ambr.
Serm. 90. B. Agnes (ait) *parentibus
ad eius ſepulchrum aſſiant vigilan-*

tibus, quadam nocte choro virginum comitata cum apparuiſſet, ſic ad eos locuta dicitur: ne me parentes mortuã lugeatis, nam vna cum his virginibus viuo apud illum in cælis, quem interris tota mente dilexi. addit, & eandem Conſtantiæ poſt annos aliquot ſanitatem in ſomnis ſpopondiſſe, & præbuiſſe. Prius etiam, ſub Decio, B. Agathæ S. Petrus apparens in carcere mamillam eius pectori reſtituit. (Acta S. Agathę 5. Feb. apud Sur.) Eadem poſtea S. Luciæ apparens matrẽ eius Euticiã sãguinis fluxu liberauit (Acta S. Luciæ 13. Decẽb. apud Sur.)

Poſt annum Chriſti CCC. ſeu ſæculo IV. Chriſtus Dominus dignatus apparere, D. Petro Alex. in forma pueri, quærentis veſtem ſuã ab Ario diſciſſam (Sur. t. 6. die 15. Nouem.) In ipſis exordiis (ait Hadr. to. 2. epiſt. Decr. & Synod. VII. ſiue Concil. Nicæn. 2. Act. 2.) *Chriſtianorum, cum ad fidem conuerteretur pius Imp. Conſtantinus, ſic legitur: Transacta die nocturno regi facto ſilentio ſomni tempus aduenit, & ecce adſunt ſancti Apoſtoli Petrus, & Paulus, dicentes. Quoniam flagitiis tuis poſuiſti terminum, & effuſionem innocentum ſanguinis horruiſti: miſſi ſumus à Chriſto Ieſu Domino, dare tibi ſanitatis recuperandæ conſiliũ. Audiſti ergo noſtra monita, &c.* Ecce dicũt ſe miſſos à Chriſto, dicuntur adfuiſſe Regi, vtique *αὐτοπροσώπως* apparentes; & nominãtur Apoſtoli: cum in aliis Conſtantini viſionibus præliantí oſtenſis, à Zonara tom. 3. non nominentur, qui apparebãt; eo, quod angelici ſpiritus eſſent. Sic etiam tum Conſtantinus templum Deiparæ conſtrui iuſſiſſet; architecto apparens ipſa, rationem docuit, qua colũnę poſſent erigi. (Greg. Turon. de gloria Martyr. c. 8.) Cõſtãtio, Spiridion, & Triphillius prius in ſomnis apparuere, quã eũ ſanarent, & tamẽ hi adhuc erant in viuis. (ex

A Metaphraſ. Surius to. 6. die 12. Decembr. Par poteſtas à mortuo loquelam obtinere, & conſequi, vt appareat. De eodem illo Spiridione, referunt Socrate, lib. 1. c. 8. & Ruffin. lib. 1. c. 5. quod Ruffini verbis referam: *Filiam habuit, Irenem nomine: quã cũ ei bene miniſtraſſet, virgo defuncta eſt. Poſt eius obitum venit quidam dicens, ſe ei quoddam depoſitum commendaſſe, rem geſtam ignorauerat pa-*

B *ter, per quiſitum in tota domo: nuſquam, quod poſcebatur, inuentum eſt. Perſiſtebat tamen ille, qui commendauerat, & fletu, ac lacrymis perurgebat; vitæ quoque ſuæ ſe illaturum exitium, niſi commendata reciperet, teſtabatur. Permotus lacrymis eius ſenex, ad ſepulchrum filiæ properat, atque tã ex nomine clamitat. Tum illa, de ſe-*

C *pulchro, Quid vis, ait pater? Commẽdatum inquit illius, vbi poſuiſti? At illa locum deſignans, illic, ait, defoſſum inuenies. Regreſſus domum, rem, ſicut filia de ſepulcro reſponderat, repertam tradidit repoſcenti.* Quæ potuit reſpõdere, non potuit apparere, ſane, vt, & illi, qui mortui iam Nicenæ Synodo ſubſcripſere. Hiſtoriam admirandam prodidit Greg. Cæſar.

D presbyter, apud Lipoman. tom. 6. in orat. de Nicenæ Syn. Duo (ait) *Sancti Epiſcopi Chryſanthus, & Muſonius, cum nondum deciſioni ſuas adiecissent ſubſcriptiones, accidit, vt diuina prouidentia ab humanis excederẽt. Diuini ergo patres, cum veniſſent ad communem locum, in quo dormiebant, cumque ſimul cum eis eſſent, & quæ dicebantur, audirent, ô fratres, di-*

E *xerunt, & patres, præclarum nobiſcum certamen decretaſtis, curſum perfeciſtis, fidem ſeruaſtis. Si ergo, quod factum eſt, Deo gratum iudicatis (nunc enim patens cernitis) nequid ſit impedimento, quo minus vos quoq; deciſioni ſubſignetis. Hæc ſimul, & dixerũt, & ſignata deciſione ſancto-*

Digitized by Google

ſanctorum Patrum loculo impoſita, to tam illam noctem inſomnem peragũt in oratione. Die autem ſequenti, cum veniſſent, ad locum, ſolutis, quæ erant impoſita ſignaculis, cum ſanctam reuoluiſſent deciſionem, inuenerunt ſanctorum patrum ad eos adiectas ſubſcriptiones.] addit Nicephorus, lib. 8. cap. 23. ipſius ſubcriptionis verba; *Chryſanthus, & Muſonius: qui cum patribus cũbus in ſancta prima Oecumenica Synodo conſenſimus; quamuis corpore translati, manu tamen propria nos quoque libello ſubſcripſimus.*] Vnde patet, & Spiridionis, & omnium Primæ Synodi patrum ſententiã fuiſſe animas, diuina permiſſione ad nos redire poſſe, nam alioquin, nec ille filiã vocaſſet, nec iſti ſubſcriptionem poſtulaſſent. Nicæno concilio vetuſtius, vt pote durante adhuc ante Cõſtantinum perſecutione, celebratum fuit in Hiſpania concilium prouinciale Elliberitanum, in cuius, can. 34. legimus; *Spiritus defunctorum non eſſe inquietandos*; quo ſignificatur ſpiritus defunctorum ſupereſſe, & cernere, quæ circa ſepulcra eorum fiant: vnde, & ſequitur; nonnunquã adeſſe his locis; & deteſtari ritus gentilitios, ex errore natos, de animarũ circa ſepulcra centenaria obſeruatione, de qua puto Canonem illum agere: & à qua ſententia non videtur omnino alienus Nemeſius περὶ ψυχῆς, qui liber perperam tribuitur Nicæno. Anno 366. Iulianus Imp. occiſus fuit incerto ſpiculo: & diuina viſio prius oſtenſa ſancto Baſilio. cui cum B. Virgine S. Mercurius apparuit, & diſcedens, & cruentam haſtam referens; vt ex Helladio D. Baſilij diſcipulo docuit D. Damaſcenus, Orat. 1. de Imag. eodem quoque tempore, & alius, ad caſtra proficiſcens, vidit, vel vigilans, vel ſomnians, complures ex Apoſtolis, & Prophetis in vnum coactos, & de iniurijs Iuliani

A in Eccleſiam quærentes, & in cõmune conſulentes; & duos ex eorum numero, cæteris bono animo eſſe iuſſis, diſceſſiſſe, pauloque poſt rediiſſe ad conuentum, & nunciaſſe tyrannum occiſum. Sozomenus hæc narrans, l. 6. c. 2. duorũ nomina prætermiſit; ſed Nicephorus addidit, duos olim egregios fuiſſe milites, ac Martyres, Mercuriũ, & Artemiũ. Sic ille l. 10. c. 35.

B B. Febronia Martyr, & virgo natalis ſui die quotannis mediæ noctis tempore in Nocturnis precibus, apparebat cunctis in choro verſantibus, eo ipſo in loco procumbẽs, vbi pſallere ſolita. *Metamorph. apud Sur. to. 3. Iunij* 15. D. Ammonis animam vidit B. Antonius comitantibus angelis in cælum pergere. [*Athanaſ. in vita D. Ant. idem refert Palladius in vita Ammonis.*] D. Martino Turonenſ. C Epiſc. apparuit è cælo deſcendens B. Virgo; & ex inferis adſcendens anima latronis, qui pro Martyre colebatur. *Sulpitius Seuerus ĩ vita D. Martini.* D. Pauli primi Eremitæ animã viſam B. Antonio in cælum ab angelis deferre, auctor eſt D. Ath. *in vita Antonij.* & D. Hier. *in vita Pauli.* fuit in hac ſententia Nemeſius, Paulò an-

D te citatus: fuit, & D. Baſilius, *lib. de vera virg. paulo ante medium*; vbi poſtquam dixiſſet virginem, etiam cum ſola eſt, ſẽper reuereri debere, & Dei, & angeli cuſtodis præſentiam; *Quid* (ſubdit) *per ſingula pergã? Ipſas Angelorum infinitas multitudines, & vna Sanctorum patrum beatiſſimos ſpiritus. Nullus enim ex his eſt, qui non ſingula vbiq; cõſideret. Et ſi enim*

E *oculis carneis minime conſpicui ſunt; incorporeis tamen obtutibus ad agnitionem complectuntur, & comprehendunt omnia.* vult ergo Sanctorũ animas nobis, cum volunt adeſſe, Dei permiſſione, & nullum eſſe locũ quo ſe ſucceſſiue penetrare non poſſint; nihil in rebus eſſe, actionibuſque hu-

manis, quod aliquando nequeāt intelligere, ne quid hic vbiquitatis ſomnies. Idem in Panegyr. B. Mamantis Mart. ſignificat multis D. Mamantē apparuiſſe. *Memores eſtote Martyris, quotquot illo per ſomnia potiti eſtis.*] D. Greg. Nazianz *Orat. in laudem Caſarij, aicit*, ſibi ſępe in ſomnis viſum fratrem, & licet addat, *ſiue cupiditate* (qua ſcilicet amantes ſibi ſomnia fingunt) *ſiue ipſa veritate:* manifeſtum tamen teſtimonium dat ſententię ſuę, de poſſibili animarum apparitione.

Vixere eodem ſęculo nonnulli Patres mox citandi: ſed, quia, mors eorum, & vitæ pars potior, incidit in ſæculum ſequens, in illud diſtuli.

Quod tempus intercedit, inter annum CCCC. & D. ſæculo quinto adſcribēdum, viros habuit qua ſanctitate, qua doctrina valde illuſtres: D. Martini tranſitus D. Seuerino. & D. Ambr. abſentibus oſtenſus: apparuit etiam, vt auxiliū laturus ijs, qui corporis eius tranſlationem parabant: apparuit & alias non ſemel vt narrat Greg. Turon. lib. de mirac. D. Martini, & lib. de gloria Confeſ. D. Ioānis pręcurſoris caput altiſſime Herodias defodi iuſſerat. multis poſtea ſæculis ſanctus ipſe, duobus Monachis in ſomnis apparuit, & quo loco eſſet oſtēdit. Rurſus cum memoria eius interiret, & ignoraretur, quo loco deliteſceret hoc ſæculo, ante Marciani imperium, idē ſanctus Marcello monacho mirabili modo locū ſepulcri ſui capitis indicauit. [Proſper & Sigisbert. in Chron. Sozomen. li. 8. c. 21. Niceph. li. 12. c. 49.] Vbinam ſepulta forent corpora DD. Geruaſij, et Prothaſij, per viſionem eorum D. Ambr. didicit, teſte B. Auguſt. lib. 22. de Ciuit. Dei c. 8. & lib. 9. confeſſ. c. 7 ipſius etiam D. Ambroſij verba hanc ſententiam noſtram confirmant, quibus eodem ſenſu: quo D. Baſilius, Sāctorum ſpiritus vbilibet eſſe teſtatur.

A

Nam licet vniuerſi ſancti, vbique ſint, & omnibus proſint:] ſpecialiter tamen illi pro nobis interueniūt, qui & ſupplicia pertulere pro nobis. Martyr enim cum patitur, non ſibi tantū patitur, ſed & ciuibus. Ser. 77. de Natali Octauij Aduen. &c. B. Paulinus (forte Diaconus, certe non Nolanus ille) in vita S Ambr. Eodem, inquit, quo obijt die, ſicut textus epiſtolę loquitur, quæ à Simpliciano ſucceſſore eius venerabili viro, ſuſcepta eſt de partibus Orientis, ad ipſum, tamquā adhuc nobiſcum viuentem, directa, quæ nunc vſque Mediolani habetur in monaſterio: quibuſdā ſanctis viris apparuit orans cū illis, & imponens illis manus. habet enim diem epiſtola quo directa eſt: qua lecta inuenimus diem eſſe, quo ille defunctus eſt. Intra Tuſciam vero ciuitate Florentia, vbi nunc vir Sāctus Zenobius Epiſcopus eſt, quia promiſerat ſe illos ſępius viſitaturum, frequenter ad altare, quod eſt in Baſilica Ambroſiana, quæ ibidem ab ipſo conſtituta eſt, viſus eſt orare, ſicut ipſo ſācto viro ſacerdote Zenobio referēte, didicimus. In eadem etiam domo, in qua declinans Eugeniū manſit, tempore quo Rhadagaiſus ſupradictam ciuitatē obſidebat, cum iam penitus deſperaſſent viri ciuitatis: per viſū cuidam apparuit, & promiſit, alio die ſalutē illis adfuturam. Quo referēte ciuium animi ſunt erecti. Nā altero die adueniente Stilichone comite cū exercitu: facta eſt de hoſte victoria. Hæc Pāſophia religioſa fęmina, matre pueri Panſophij, referēte cognouimus. Mazcezel hēt deſperāti de ſalute ſua vel exercitus, quē ducebat contra Gildonē, baculū tenens manu in viſu noctis apparuit, atq; cū prouolueretur ad pedes viri ſācti Mazcezel, percutiēs terrā ſenex baculo quo regebatur (tertio hac. n. ſpecie illi apparue-

B C D E

paruerat) ait: Hic, hic, hic: ſignans locum, deditque intellectum viro quẽ viſitatione dignum fuerat arbitratus, vt agnoſceret ſe in ipſo loco, in quo ſanctum Domini viderat Sacerdotem, die tertia victoriam adeptu-rum: atque ita ſecurus bellum, & inchoauit, & conſummauit. Nos tamẽ ea Mediolani poſiti, ipſo Mazcezele referente cognouimus. Nam & in hac prouincia, in qua nunc poſiti hęc deſcribimus, plurimis hoc ipſum retulit ſacerdotibus: quibus etiam referentibus ſecurius ante nobis cognita huic libro adiungere arbitrati ſumus. Siſinnij etiam, & Alexandrini Martyrum, qui noſtris temporibus, poſt obitũ ſancti Ambroſij in Agauniæ partibus perſequentibus gentilibus martyrij coronam adepti ſunt, cum reliquias Mediolani ſumma cũ deuotione ſuſciperemus: adueniente quodam cæco, & referente cognouimus: qui eodem die tacto loculo, in quo Sanctorum reliquiæ portabantur, lumen recepit: quod per viſum noctis vidiſſet nauim appropinquare littori, in qua multitudo erat albatorum virorum: quibus deſcendentibus ad terram, cum vnum de turba precaretur, vt ſciret, qui eſſent ij viri: audierit Ambroſium, eiuſq; cõſortes. Quo audito nomine, cum deprecaretur vt lumen reciperet, audiuit ab eo: Perge Mediolanum, & occurre fratribus meis, qui illo venturi ſunt (deſignans diem) & recipies lumen. Erat enim vir (vt ipſe aſſerebat) de littore Dalmateno, nec ſe ante veniſſe in ciuitatem aſſerebat, priuſquam recto itinere reliquijs Sanctorum occurriſſet nondum videns: ſed tacto loculo videre cœpiſſe.]

Hactenus Paulinus de Ambroſio, & quidem certo comperta. Nunc age, alium eius ætatis, D. Ambroſij contra Symmachum Collegam, Prudentium adiungamus.

Prudentius de S. Eulalia,

Virgo citum cupiens obitum
Appetit, & bibit ore rogum.
Emicat inde columba repens,
Martyris os niue candidior
Viſa relinquere, & aſtra ſequi:
Spiritus hic erat Eulaliæ,
Lacteolus, celer, innocuus, &c.

De ſancto Fructuoſo, & ſocijs.

Vidit præſidis ex domo ſatelles
Cœlũ martyribus patere apertũ,
Inſigneſq; viros per aſtra ferri.
Quin & filiolæ monens herili
Oſtendit ſceleris notam paterni,
Cœlo viuere, quos forũ peremit.

Poſtea cum pio ſtudio conarentur fratres, quiſque ſibi partem reliquiarum auferre, ſubdit;

Sed ne reliquias reſuſcitandas,
Et mox cum Domino ſimul futuras
Diſcretis loca diuidãt ſepulchris:
Cernuntur niueis ſtolis amicti,
Mandant reſtitui, cauoq; claudi
Mixti marmore puluerem ſacrandum.

Scribit Conſtantinus presbyter, in vita S. Germani Antiſiodorenſis cap. 17. cum Sanctus vir in loco quodam ſpectris infeſto moraretur intrepidus, ſubito ante os legentis adſiſtit vmbra terribilis, & paulatim ſub oculis intuentis erigitur. Parietes etiã Saxorum imbribus colliduntur. Tũc vero deterritus lector, præſidium ſacerdotis implorauit. Qui ſtatim proſiliẽs effigiem terribilis imaginis intuetur, & præmiſſa obſecratione nominis Chriſti, imperat: vt quis eſſet, quidue illic ageret, fateretur. Qui protinus territica vanitate depoſita, voce humili more ſupplicantis eloquitur: ſe, comparemque ſuum auctores fuiſſe multorum criminum: inſepultos iacere, & ob hoc inquie-

 tare

tare homines, quia ipſi quieti eſſe nõ poſſent. Rogat, vt pro eis Dominum precaretur, quatenus recepti requiẽ mererentur. Ad hæc vir ſanctus indoluit, imperatque, vt locum oſtenderet, quo iacerent. Tum vero cereo præcedente dux vmbra prægreditur, & inter difficultates maximas ruinarum, intempeſta nocte locũ, in quo proiecti fuerunt, indicauit: Vt vero mundo redditus eſt dies: circumiectos incolas inuitat, hortatur ipſe operis maturator inſiſtens: rudera tumultuarie ſuperiecta ad tempus raſtris auulſa purgantur. Inueniuntur corpora fuſa ſine ordine, oſſa ferreis, adhuc nexibus illigata. Ad legẽ ſepulturæ foſſa dirigitur, membra exuta vinculis, linteis induuntur, humus ſuperiecta componitur, oratio interceſſionis impẽditur, requies defunctis obtinetur: ita vt poſt eandem diem, ſine vllo terroris indicio, domicilium frequentato habitatore floruerit, apud Surium menſe Iulio. Sed tot tam claris exẽplis aliquas inſeramus auctoritates, ſiue dogmata Patrum, mox ad alia exempla redituri. Hieronymus, lib. adu. vigilantium in vno illo, noſtros Nouatores omnes iugulat ſacræ veritatis gladio eloquentiæ bracteis inaurato: *Ais vel in ſinu Abrahæ, vel in loco refrigerij, vel ſubter aram Dei animas Apoſtolorum, & Martyrum conſediſſe, nec poſſe ſuis tumulis, & vbi voluerint adeſſe præſentes? Senatoriæ videlicet dignitatis ſunt, & non inter homicidas teterrimo carcere, ſed in libera honeſtaque cuſtodia, in fortunatorum inſulis, & in campis Elyſijs, recluduntur. Tu Deo leges pones? tu Apoſtolis vincula inijcies, vt vſque ad diem iudicij teneantur cuſtodia, nec ſint cum Domino ſuo, de quibus ſcriptum eſt: ſequuntur agnum quocumque vadit. Si agnus vbique: ergo & hi, qui cum agno ſunt vbique*

A *eſſe credendi ſunt. Et cum Diabolus, & dæmones toto vagentur in orbe, & celeritate nimia vbique præſentes ſint martyres poſt effuſionem ſanguinis ſui arca operientur incluſi, & inde exire non poterunt?*) Siſte, lector, & iſtud, vbique, pro vbilibet, poſitum (vt Sanctum Baſilium interpretatus fui) memento, ſimul rationes Diui Hieronymi etiam percellere eos, qui ne-
B gant è cælo Sanctorum animas egredi poſſe. Amicus, & admirator Hieronymi Diuus Auguſtinus, libro de cura pro mort. totus in eo eſt ferme, vt probet ſecundum legem Dei ordinariam, & ſola, ac nuda ipſarum animarum naturali facultate, animas illis quibus adſcriptæ ſunt locis egredi ad tempus non poſſe: extraordinaria tamen Dei permiſſione quando vo-
C luerint, eas ſuis receptaculis ad homines viſendos egredi poſſe: videre hãc eius mentem verbis, & ſerie diſputationis aperte ſignificatam, cum c. 10. ſcripſiſſet, ferri mortuos apparuiſſe viuentibus, & quo illorũ corpora iacerent inhumata neſcientibus, locisque mõſtratis monuiſſe, vt ſepultura, quæ defuerat, præberetur: ſubdit: *hæc ſi falſa eſſe reſponderimus, contra*
D *quorundam ſcripta fidelium, & cõtra eorum ſenſus, qui talia ſibi accidiſſe affirmant, impudenter venire videbimur.* Et non ſunt impudentes aduerſarij noſtri; qui conſenſum ætatũ omnium exſibilant? Vt autẽ intelligeremus hoc nõ accidere lege ordinaria, ſed ſpeciali priuilegio, Deiq; permiſſione ſingulari, c. 13. illud de matre ſua adſcripſit, ꝙ aduerſarij calũnioſe
E in nos detorquent; *ſi rebus viuentiũ intereſſent animæ defunctorum, vt de alijs taceam, metipſum pia mater nulla nocte deſereret.*) Etenim de ſingulari illa permiſſione alias aperte aſſeruit, quod de continua, & ordinaria lege hic negauit. cap. 15. *Mitti* (inquit) *ad viuos aliquos ex mortuis di-*

Digitized by Google

diuina ſcriptura teſtatur, & Samuelis, atque Moyſis apparitionibus id confirmat.] De fide ergo hoc cenſuit Auguſtinus, idem poſtea, capite 16. cōfeſſorem Felicem cum à Barbaris oppugnaretur Nola, *non ſolum beneficiorum effectibus, verum etiam ipſorum hominum aſpectibus apparuiſſe, non incertis rumoribus, ſed teſtibus* (ait) *certis ſe cognouiſſe. Verum* (addit) *iſta diuinitus exhibentur, longe aliter quam ſeſe habeat vſitatus ordo ſingulis creaturarum generibus attributus.* vult ergo S. Doct. id fieri poſſe ſed nō fieri naturaliter, ideo enim vt hoc doceat, mox ſubdit: *alij ſūt humanarum rerum limites, alia diuinarum ſigna virtutum: alia ſunt quæ naturaliter, alia quæ mirabiliter fiunt, quamuis & naturæ Deus adſit, vt ſit & miraculis natura non deſit.*

Quippe miracula prçter naturæ quidem fiunt ordinem, naturæ tamen rerum numquam aduerſantur. Quid hac veritatis tuba ſonorius? quid hoc lumine Eccleſiæ manifeſtius? quid hoc perfidiæ malleo potētius hæretici expectant? viuorum negotijs mortuorum ſpiritus interfuiſſe, ſuperſtitibus adfuiſſe, viſos in orbe noſtro, teſtatur. Auctor. epiſt. ad Cyrillum. Ieroſol. qui tribuitur (licet falſo) Auguſtino; ipſa, qua deceſſit hora, narrat Hieronymi animam ei apparuiſſe, multaque ſapienter monuiſſe, & erudite docuiſſe. Sed huius epiſtolæ auctoritas, & fides ſunt exiguæ, vel nullç: ideo pergamus alio. D. Chryſoſt. homil. 74. in Ioan. agnoſcit mortuorum in ſomnijs apparitionem, & eam fuiſſe ſententiam Iudæ Thadæi Apoſtoli eo loco ſcribit, vt cenſeret ſic Chriſtum poſt mortem ſolis Apoſtolis & non alijs appariturum. Apud Palladium legimus à B. Pambo viſos fratres duos Pæſium & Eſaiam in cælis. (in Pæſia, & Eſaia) ab Abbate Apollo viſum fratrē

A eius defunctum, *in Apollo*, Anuph. vidiſſe choros beatorum, & eius animam poſtea à numeroſis angelis & martiribus in cælum cunctis videntibus ſublatam. (in Aunuph.) Solitus autem Palladius diſerte exprimere, & diſtinguere viſionem angelicam à viſione animæ, & addere angelum hominis alicuius ſpeciem aſſumpſiſſe, vt obſeruare potes,

B ex capit. 86. de Euagrio Diacono, viſione angelica ab amore libidinoſo mulierculæ deterrito: vbi etiam habes apertam diſtinctionem apparitionis alterius dæmonum ad hçreticam blaſphemiam conantium eum inducere. His ferme temporibus Marcus Gazenſis vixit, teſtis oculatus, narrans Ioannis Cæſareæ & Porphyrij Gazenſis Epiſcoporum

C legationem ad Arcadium de diruendo Marnæ templo, vbi inter cætera deſcribit tempeſtatem grauiſſimam, quam Deus permiſerat oriri propter hæreticam naucleri prauitatem:

Implorabatur (inquit) *preces B. Procopij anachoretæ.* Cumque fuiſſet veſpera & tempeſtas non ceſſaret, permanſimus vigilātes totam illam noctem. Circa matutinum, autem ex

D multa afflictione parum dormitarunt ſanctiſſimi Epiſcopi, & videt in ſomnis Dominus meus Porphyrius, ſanctum Procopium Anachoretam dicentem eis: Naucleruni cathechiſmo inſtituite, & obſignate (eſt enim ex Arij hæretici execranda ſecta) & efficite, vt ipſe anathemate notet Arium, & malam eius fidem, & ſtatim ceſſabit tanta tempeſtas.]

E Subdit deinde ſic factum, & mare tranquillatum. B. Chriſoſtomo, commentarios in D. Pauli Epiſtolas ſcribenti, aſſiſtentem, cumque docentē B. Apoſtolum vidit Proclus Conſtantinopolitanus, vt ſcripſit prçditum à Leone Auguſto, & Metaphraſte, in vita Chriſ. Eidem ab exilio redeunti

Coma-

Comanæ in tēplo D. Baſiliſcus Martyr, Nicomediç olim paſſus apparuit dicens: *Confide frater Ioannes: eras enim ſimul erimus*. Aiunt presbytero quoq; Eccleſiæ prius apparuiſſe Martyrem, atque dixiſſe: *prepara Ioanni fratri locum. Venturus eſt enim.*) narrat Palladius, in Dialog. & addit confirmaſſe euētum: poſtridie enim mortuum, & ſepultum eo loco S. Antiſtitem. B. Cyrillus Alexan. diſſentiens vehementer a Chryſoſtomo, in ſomnis monitus a Deipara fuit, vt cum eo mortuo in gratiam rediret. (Nicepho. libro 14. Hiſt. cap. 28. ex Niceta.)

Aliam viſionem Adelphij de gloria B. Chryſoſtomi, a Sophronio (in Prato ſpirituali cap. 128.) deſcriptā, vt meram impoſturam, merito a Baronio (tom. 5. anno 407.) confutatam, prætermitto. Sed omni fide digna eſt hiſtoria, quam de Syneſio Syrenes Epiſco. & Euagrio Philoſopho, idē Sophronius memoriç mandauit, ex Leontio, (Prat. Spiritual. cap. 195.) cum aſſidue Syneſius eum conaretur ad religionē Chriſtianam traducere, iſque obijceret doctrinam Chriſtianorum, de reſurrectione corporum, deque mercede bonorum operum, maxime centuplo pro eleemoſyna poſt hanc vitam recipiendo, ſibi non poſſe non fabuloſam videri. Tandem tamen Epiſcopus nihil diligentiæ prætermittens ei perſuaſit Chriſtianum fieri, & cum liberis baptizari.

Cæterum non multo poſteaquam baptizatus fuit,] dedit Epiſcopo auri tria cētenaria in vſum pauperum, dicens: Accipe aurum iſtud, & diſtribue illud pauperibus, & fac mihi cautionem manu tua, quod Chriſtus mihi ipſum reddet in futuro ſæculo. Qui ſuſcepto auro prompte illi cautionem fecit, vt petebat. Vixit, itaque poſt baptiſmum annos aliquot

A philoſophus, at tandem infirmatus eſt ad mortem. Cum vero morti proximus eſſet, dixit filijs ſuis: Quando curabitis funus meum chartam iſtam in manibus meis ponite, & mecum illa ſepelite. Mortuo autem illo fecerunt filij, ſicut eis ipſe præceperat, ſepelieruntque eum cum chirographo. Tertia autem poſt ſepulturā die apparuit Epiſcopo Syneſio

B nocte quieſcenti, dicens: Veni ad ſepulchrum vbi iaceo, & accipe chirographum tuum, accepi enim debitum, & ſatisfactum mihi eſt, atque vt certior eius rei fias, propria mea ſubſcripſi manu. Ignorabat enim Epiſcopus, quod chirographū illud conſepeliſſent ei. Mane autem facto, accerſitis filijs eius dixit: Nunc aliquid cum Patre veſtro in monumen

C to poſuiſtis? Illi putantes quod eos de pecunijs interrogaret, dixerunt ei. Nihil Domine præter pannos conſuetos. Quid igitur. Numquid, vel chartam aliquam conſepeliſtis ei? tunc recordati filij (ignorabāt enim quod de chirographo diceret) dixerunt ei: Ita ſane Domine, chartam enim quandam moriēs dedit, & ait: Quando ſepelietis me, chartā iſtam

D in manibus meis date, nullo penitus ſciente. Tunc dixit illis, Epiſcopus ſomnium, quod nocte illa viderat. Sumensque illos cum clericis, ac primarijs ciuitatis, acceſſit ad philoſophi tumulum. Quo aperto, inuenerunt iacentem philoſophum, chirographumque manu Epiſcopi conſcriptum ſuis manibus tenentem. accipientes autem chirographum ex eius

E manibus aperuerūt, inueneruntque in eo nouiter manu philoſophi ſubſcriptum ita: Ego Euagrius philoſophus tibi ſanctiſſimo Domino Syneſio Epiſcopo ſalutē: Accepi debitum in his litteris manu tua conſcriptum. Satisfactumque mihi eſt, & nullum contra te habeo ius, propter aurum,

quod

quod dedi tibi,& per te,Chriſto Deo A & Saluatori noſtro,&c.

Idem narrat Hugo Eterianus, lib. de regreſ.anim.ab infr.c.16. Luciano presbytero viro ſancto, temporibus, non Conſtantini, (vt male Nicetas orat.de martyrio, & inuent.S.Stephani,) ſed Honorij Archidij, apparuit ſemiuigilanti ter, diuerſis noctibus B. Gamaliel B. Pauli præceptor, eique indicauit locum reliquiarum B corporis ſui,& B. Stephani protomartyris,& Beati Nicodemi,& B.Abibi: quæ & eo inuenta fuere loco, & per Oroſium Occidenti illata. exſtat epiſtola Luciani de hac re luculēter ſcripta, (apud Surium tomo 4.) quam Auitus Hiſpanus in Latinum tranſtulit è Græco, cuius etiam exemplar exſtat & meminit Gennadius, de viris illuſtribus.cap.47. cui ſuffragātur C Marcellinus Comes, in Chron.& Nicephorus, lib.14. cap.9. Et vt certior foret hæc viſio, idem B. Gamaliel eodem tempore, apparuit Nygetio monacho cui etiam ſitum loci ad Orientē indicauit, vt refert ipſe Lucianus. Ipſum quoque Protomartyrem nōnullis apparuiſſe teſtis eſt Euodius, lib. 1.de eius miraculis. De Micheæ, & Habacuc apparitione, his priore, D legendus Sozom.lib.7.cap.vltim. De Zachariæ prophetæ corpore nō multum poſt inuento, ſic Sozomenus, libro 9.cap.vlt. Cophar villa eſt in territorio Eleutheropolis Paleſtinæ. Huic præfectus erat agri ipſius conſeruus Calmerus quidam, Domino quidem ſuo fidelis, ſed moroſus interim, ac difficilis, & in conterminos agricolas iniquus. Quamuis autem E talis eſſet, propheta tamen ei vigilāti clara luce apparens ſeipſum reuelauit. Et horto quodam demonſtrato, Age quæſo (inquit) hic fodito, &c. ſubditur enim corporis ſacri, oſtenſo loco, inuentio. Abſens, & viuus adhuc Euthymius noctu viſus Terebo-ni Saraceno: quem cum ſanaſſet poſtea ad ſe profectum, magna Saracenorum pars Chriſti fidem fuit amplexa, anno Chriſti 420. vt prodidit Cyrillus monachus, probatiſſimus Hiſtoricus, in vita S. Euthymij, Surij tom.1.Ianuar.20. Circa annum 429. Abbati Cyriaco B. Virgo, cum duobus, SS. Baptiſta, & Euangeliſta, apparuit, & negauit in cellam eius ingredi, manebat enim ante ianuam, eo quod ignaro Abba, duo Neſtorij libri in eius cella forent, hoſtis Deiparæ: auctor Sophron. Prat. ſpirit. cap.66. De Beat. Paulino Nolano, in lib. de vita Paulini apud Suriū tom. 3. Iunij 22. narrat Vranius, ei ante mortem apparuiſſe, & cum eo collocutos fuiſſe S. Ianuarium Mart. & S. Martinum Turonenſem. B. Petrus Apoſtolus, & S. Apollinaris eius diſcipulus per viſum apparentes Sixto Papæ, anno 433. eum admonuerunt Rauennati, ſed imponēdum Petrum illum, vere Chryſologum, virum ſimul ſanctiſſimum, & eloquentiſſimum: auctor ex antiquis archiuis Rauennatium, in eorum hiſtoria, Hieron. Rubens. Scribit Procopius, lib.2.de bello VVandalico, B. Cyprianum Afris oppreſſis apparuiſſe, & bono animo Chriſtianos eſſe iuſſiſſe, ſeque breui tempore vltorem futurum, quod ſane VVandalis debellatis, biennio poſt accidit. Ann.456. Theodoricus rex victis in Gallicia Sueuis, in Luſitaniam contendit, vbi ne vrbem Emeritam diriperet, B. Eulaliæ Martyris apparitione coercitus fuit, auctore Diuo Iſidoro, in Chron. Gothor. De B. Leonis ad Flauianum de recta fide epiſtol. Sophronius iſta memorat.cap.147. Prati ſpirit. Narrauit, & hoc nobis eiuſdem cœnobli Pater Abbas Menas.

Audiſſe ſe Eulogium Alexandrinum Patriarcham dicentem.] Cum profectus eſſem Conſtantinopolim, frui-

fruitus ſum cōturbenio Domini Gregorij Romani Archidiaconi, & ſingularis viri, qui narrauit mihi de ſanctiſſimo, ac beatiſſimo Leone Romano Pontifice, dicens haberi ſcriptū in Eccleſia Romana, quod cum ſcripſiſſet Epiſtolam ad Sanctum Flauianum Conſtātinopolitanum Epiſcopum contra impios Eutychetem, & Neſtorium, poſuerit eam ſuper tumulum Principis Apoſtolorum Petri, & orationibus, ac vigilijs, & ieiunijs vacans, orauit ipſum ſummum Apoſtolum dicens, ſi quid, vt homo, vel minus caute poſui: tu, cui a Domino Saluatore Noſtro Ieſu Chriſto, & Eccleſia, & hæc ſedes cōmiſſa eſt, emenda, poſt quatuor vero dies apparuit ei Apoſtolus, & dixit, legi, ac emendaui. Sumenſque Epiſtolam de ſepulchro B. Petri aperuit eam, & inuenit Apoſtolica manu emendatam.) Idem cap. 148. Theodorus (*inquit*) ſanctiſſimus Epiſcopus Dornæ, quæ eſt in Libya, narrauit nobis, dicens: cum eſſem cubicularius Sancti Papæ Eulogij, vidi in ſomnis virum reuerēdi habitus, ſtatura procerum, dicētem mihi: Nuncia meum Eulogio Papæ aduentum, ad quem ego: Quis es tu, qui iubes, vt nunciem? Reſpondens ille dixit mihi: Ego ſum Leo Romanus Pontifex. Ingreſſus igitur ego nunciaui dicens: Sanctiſſimus, & Beatiſſimus Papa Leo Romanæ Sedis Antiſtes conuenire vos vult. Cum hoc audiſſet Papa Eulogius, exurgens concitus occurrit in occurſum eius. Salutanteſque ſe inuicem, oratione facta, conſederunt. Tunc vero Dominus, & eximius Leo dixit Sācto Eulogio. Scis quare huc venerim ad vos. Reſpondit ille, Non: Ait ipſi, Veni, vt vobis gratias agerem, quia rite, & magnifice pro mea Epiſtola reſpondiſtis, quam ſcriptam miſi ad fratrem meum Flauianum Conſtantinopolitanum Patriarcham, ſenſum quidem, & ſententiam meam aperientem, hęreticorū autem ora obſtruentem. Scito autem, frater, quia non mihi tantum veſtrum diuinum laborem, ſtudiumq; contuliſtis, ſed etiam ſupremo culmini Apoſtolorum Petro, & ipſi præ omnibus, quæ a nobis prædicatur veritati, qui eſt Chriſtus Deus noſter. Iſta non ſemel tantum, ſed bis, terque conſpiciens trina apparitione firmatus, enarraui B. Papæ Eulogio.

Idem Sophronius, cap. 149. narrat adhuc alias D. Petrum eidem Sācto Leoni apparuiſſe, & nunciaſſe eius dimiſſa peccata. Vixit hoc ſæculo Theodoretus, is ſcribit: BB. Apoſtolos Ioannem, & Philippum, Theodoſio Imper. olim apparuiſſe, lib. 5. Hiſt. cap. 24. Anno 485. conante Petro Fullone Cypri Eccleſiam ſibi ſubijcere: S. Barnabas Apoſtolus tribus continuis noctibus ter Anthemio Salamines Epiſcopo apparuit, & locum corporis ſui vna cum Euangelio S. Matthæi propria Barnabę manu cōſcripto, ſepulti indicauit, quæ & inuenta, narrat fuſe Alexander Monachus, apud Surium tom. 3. 11. die Iunij. Breuiores futuri ſumus ſæculis ſequentibus.

Sæculo inchoato 6. hoc eſt poſt annum Chriſt. CCCCC. Hæretici Seueriani multi varijs fuere viſis conuerſi, vt in primis, Iſidorus Monachus Philoxemenſis, apparitione dānati illius, qui Chriſto Domino alapam incuſſerat, quod fuſe narrat Sophronius, cap. 30. Prat. Spiritual. Deinde, & Coſmiana vxor Germani Patricij, quam propter hæreſis contagium, Deipara viſibiliter apparens cū alijs ſanctis feminis, arcuit a templi aditu. (Sophro. qui, & alia multa ſubdit ſeqq. cap. 49. 79. 106. 188. 213.) Reginæ mulieri Cappadoci, officio Diaconiſſæ, in ſomnis viuus, & in

Laura

Laura degens apparuit, eamque docuit, quæ erant neceſſaria, Ioannes Silentiarius narrante rem geſtam Cyrollo Monacho, in vita eius apud Lipoman. tom. 6. D. Bartholomæus in Daris apparuit Anaſtaſio, & corpus ſuum vni ſepultum eſſet indicauit, ſeque patronum vrbis ac defenſorem profeſſus fuit. Sic Niceph. lib. 16. capit. 37. Anno Chriſti 515. obijt Macedonius Patriarcha Conſtantinopolitan. ab impio Anaſtaſio in exilium actus. de eo Cedrenus ita ſcribit: *Cum iam eſſet ſepulchro condendus*, antequam id fieret, ſublata dextera manu crucis ſigno ſepulchrum obſignauit. Idem Theodoro cuidam ſuorum familiarium per viſionem dixit: Excipe hęc, & abi, & Anaſtaſio recita. Ego quidem Macedonius abeo ad Patres meos, in quorum fide perſtiti. Interim tamen ſemper Deum interpellabo dum tu quoque venias, & cauſa noſtra diſceptetur. Legendi eadem de re Miſcella, ex Theophane li. 15. Anaſtaſ. in Chro. & Theodorus Lector collectan. lib. 2. Verum, quia Macedonius Schiſmaticus obijt: alios Anaſtaſio Deus Catholicos, & ab ipſo quoque in exilium miſſos, accuſatores prȩſtituit, quos ambos Deus viſione præmonuit, ſe pararent, vt decimo ab Anaſtaſij obitu die morituros, & cauſam ſuā ante horrendum tribunal acturos. ij fuere Elias Patriarcha Ieroſolymitanus, & Flauianus patriarcha Antiochenus legendi. Cyrill. in actis Sabę apud Surium tom. 6. die. 5. Decemb. & Sophro. in Prato Spiritu. 35. Theodorici Regis Italiæ animam ſolitarius Lyparitanus vidit, inter Ioannem Papam, & Symmachum Patricium, vinctis deduci manibus, & in ollam Vulcani proijci, vt narrat B. Gregorius Papa, lib. 4. Dialog. c. 30. Interdum accidit, vt in viſione, is cui fiebat ad locum dedu-

A cereтur, vbi animæ detinebantur: vt docet exemplum illud Monachi Neſtoriani, quem cum Beatus Cyriacus Deo commendaret *Circa horam nonam diei ſequentis*, aſpexit frater, qui erat in ſpelunca, quendam ad ſtatem ſibi aſpectu terribilem, ac dicentem: *Veni, & vide veritatem*. Aſſumenſque eum duxit in locum tenebroſum, ac fœtidum,
B ignem euaporantem, atque in ipſis ignibus videt Neſtorium, Eutychetem, Apollinarem, Dioſcorum, Seuerum, & Origenem, & alios quoſdā, dixitque illi is qui apparuerat, locus iſte pręparatus eſt hęreticis, &cæt. Hactenus Sophron. Prat. Spiritual. cap. 26. Cum Iuſtinianus Imp. Apoſtolis templum exædificaſſet, conſtat quod Apoſtoli (*ait Procop.*) be-
C neficiorum memores ad Regis honorem nunc hominibus apparuerint, Regis inquam pij, & religioſi. Neque enim ab humanis recedunt diuina, ſed admiſceri percupiunt, & & hominum conuerſatione oblectari. Sic Procop. lib. 1. de ædific. Iuſtiniani. vbi vides etiam eius ſententiam de quæſtione noſtra, cuius etiā illa ſunt huc pertinentia ex eodem
D opere. *Circa Sinus terminum in arduo ſatis, & edito loco ſanctis Coſmæ, & Damiano olim templum dedicatum eſt: Vbi Iuſtinianum grauiter ægrotantem, & iam morituri ſpeciem præbentem, nempe à medicis deſperatum, & inter cadauera iacentem illi ſancti per ſomnum, & viſum apparentes curauerunt*. Idem lib. 1. de bello Goth. teſtatur mæniū Romę par-
E tē à B. Pet. Apoſ. Gothis obſidentib. defenſam fuiſſe. B. vero Steph. viſū apud Apoſt. Principes, pro vrbe Metenſi intercedere, in qua eius erāt reliquiæ, ſcribit Greg. Turon. li. 2. Hiſ. Francor. c. 6. Sed & anno 552. filium vitriarij Iudæi triduo in fornace illæſum B. Virgo puero ſe viſibilem prębens

prębens

præbens ſeruauit: qui cum matre po
ſtea baptizatus, rei geſtę hiſtoria cer-
tiſſima peti poteſt ab eo, qui tum vi-
uebat, Euagrio, libro 4. cap. 35. ex eo
Gregor. Turon. lib. de glor. mar. c.8.
& Glycas, Annal. par. 4. Redempto
Epiſcopo Ferêtinati ad ſepulchrum
S. Eutychij vigilanti, idem martyr
aſtitit dicens: *Redempte vigilas? cui
reſpondit, vigilo. Qui ait, Finis venit
vniuerſæ carnis*, & quæ ſequuntur
B apud D. Gregor. Dial. lib. 3. capit. 38.
Circa annum 587. Guntrammo Re-
gi de Chilperico peſſimo Franco-
rum tyranno, viſio huiuſmodi fuit
oſtenſa, quam ipſemet Rex apud
Gregor. Turonenſem ſic narrat.

Vidi & ego aliam viſionem, | quæ
huius interitum nunciauit. Adduce-
batur enim in conſpectu meo à tri-
C bus Epiſcopis vinctus cathenis, quo-
rum vnus Tetricus, alius Agricola,
tertius vero Nicetius Lugdunenſis
erat, è quibus dicebant duo, ſoluite
quæſo eum, & caſtigatum abire per-
mittite. Quib. è contrario cum ama-
ritudine Tetricus Epiſcopus reſpon-
debat. Non fiet ita, ſed igne concre-
mabitur pro ſceleribus ſuis. Et cũ diu,
multumq; quaſi altercantes hæc in-
D ter ſe verba conferrent: conſpicio emi
nus æneum ſuper ignem poſitum fer
uere vehementer. Tunc, me flente,
apprehenſum infelicem Chilpericũ
confractis membris proijciunt in
æneum, nec mora inter vndarum
vapores ita diſſolutus, ac liquefactus
eſt, vt nullum ex eo penitus indiciũ
remaneret. Gregorius Tur. lib. 8. hi-
ſtor. Francor. cap. 5. Narſetem, Eunu
chum, ſed belli ducem clariſſimum,
E nefas omittere, de quo ſic Euagrius;

*Commemoratum ab his, qui vnà cũ
Narſete fuerũt*, dum precibus, & a-
lijs pietatis officijs diuinum numen
placaret, debitumq; cultum ei tribue
ret, S. Virginem ei apparuiſſe, plane-
que tempus præſcripſiſſe, quo bel-
A lum cum hoſtibus gereret, atq; non
prius ad prælium committendũ ſe ac
cingeret, quã cęlitus ſignũ acciperet.
ſic Euag. de Totila, & Theia Regib.
ab eo deuictis loquens, li. 4. c. 23. idẽ
Niceph. refert. li. 17. c. 13. cuius verba
ſunt ex Euagrio explicãda, nõ enim
loquitur de cunctis bellis Narſetis,
ſed de hoc Gothico. Paulò poſt, Ser
giopolim obſidẽte Choſroe, viſus D.
B Sergius Martyr cũ innumerabilibus
cœleſtib. propugnatorib. defenſionẽ
parare atq; per muros vbiq; diſcur-
rere. Nicephor. libr. 17. capit. 17.
ex Euagrio lib. 4. c. 27. Iuſtino Iunio-
re imperante Anatolium hominem
præſtigiatorum & impium, primò
quidem imago Deiparæ palàm fuit
aduerſata, deinde & nonnullis fide-
libus Deipara ipſa apparuit, eoſque
C contra ſceleſtum illum incitauit, in-
quiens ab Anatolio filium ſuum con
tumelijs affici. Euagrius lib. 5. c. 18.

Septimum Sæculum inchoantum,
Anno 600. iuuat ordiri à Beatiſſimo
Gregorio I. Romano Pontifice, &
Eccleſiæ Doctore; cuius ſolius ſuffi-
cere deberet auctoritas, is primum
de B. Muſa refert ſequentia.

*Quod quadam nocte ei per Viſio-
D nem B. Dei genitrix virgo Maria
apparuit*, atque coæuas ei in albis ve
ſtibus puellas oſtendit. Quibus illa
cum admiſceri appeteret. ſed ſe illis
iungere non auderet, Beatæ Mariæ
virginis eſt voce requiſita, an velit
cum eis eſſe, atque in eius obſequio
viuere: Cui cùm puella eadem dice-
ret, volo, ab ea protinus mandatum
accepit, vt nihil vltra leue & puella-
E re ageret, & à riſu & iocis ſe abſtine
ret, ſciens per omnia, quod inter ea-
ſdem virgines, quas viderat, ad eius
obſequium die trigeſimo veniret.
Quibus viſis in cunctis ſuis mori-
bus puella mutata eſt, omnemque
a ſe leuitatem puellaris vitæ magnę
grauitatis terſit manu. Cumq; eã
paren-

Digitized by Google

parentes eius mutatam eſſe mirarentur, requiſita rem retulit, quid ſibi B. Dei Genetrix iuſſerit, vel qua die itura eſſet ad obſequium eius, indicauit. Tunc poſt viceſimum quintum diem febre correpta eſt. Die autem triceſimo, cum hora eius exitus propinquaſſet, eandem Beatam genitricem Dei, cum puellis, quas per viſionem viderat, ad ſe venire conſpexit, cui etiam ſe vocanti reſpondere cœpit, & depreſſis reuerenter oculis, aperta voce clamare, Ecce Domina venio. In qua etiam voce ſpiritum tradidit. libro 4. Dialog. capitulo 17.

De B. Probo Reatino Epiſcopo memorat. illi ſimul, & puero qui aderat apparuiſſe SS. Iuuenalem, & Eleutherium Martyres, ſtolis candidis amictos, qui animam Probi ſecum in cęlum aſportarint. lib. 4. Dialog. cap. 12. hæc de cælitibus, de quibus alia idem eodem libro cap. 13. & 14. de damnatorum apparitionibus, idem exẽpla ſuppeditat, vt de Theodorici anima in ollam Vulcani viſa deijci quod ante citaui, & confirmat Hugo Aetherianus, libro de regreſſ. animar. capite ſeptimo, & de moniali, quæ viſa ante altare per medium ſecari, libro 4. Dialog. cap. 51. De animabus, quæ adhuc expiabãtur, idem plura ſuggerit. Paſcaſium Diaconum viſum Romæ in Thermis ſtantem, & balneantibus obſequentem, in pœnam ſciſmatico præbiti fauoris, vt faſſus ille, cui apparuit, Germano Capuano Epiſcopo, cuius, & precibus mox pœnali loco fuit liberatus. liber. 4. Dialog. cap. 40. & Hugo Aetherianus libro de regreſſu animar. cap. 14. Similia ferme habet de anima Domini balnei; qui pro culpis ſuis poſt mortem thermarum caloribus deputatus, eodem in loco iuſſus lauantis ſedulo miniſtrare, quã operam cum Cẽtumcellenſi presbytero non
A ſemel præſtitiſſet, presbyter ei caritatis cauſa duas oblationum coronas detulit. Sed ille mœrens, afflictuſque reſpondit.

Mihi iſta quare das pater iſte. panis ſanctus eſt, ego hunc manducare non poſſum. Ego etenim, quem vides, huius loci Dominus aliquando fui, ſed pro culpis meis huic poſt mortem deputatus ſum. Si autem
B mihi pręſtare vis, omnipotenti Deo pro me offer hũc panem, vt pro peccatis meis interuenias. Et tũc te exauditum eſſe cognoſce, cum huc ad lauandum veneris, & me minimè repereris. In quibus verbis diſparuit, & is, qui homo eſſe videbatur, euaneſcendo innotuit, quia ſpiritus fuit, &c. d. lib. 4. cap. 55.

Ibidem, & aliud addit de Iuſto
C monacho, qui copioſo fratri ſuo apparuit, & ſe ſupplicium per ſalutaris ſacrificij oblationem docuit euaſiſſe, quod paulo aliter narrat Glycas, p. 4. Annal. Hactenus S. Gregorius, ea dignitate, ſanctitate, prudentia vir; vt, niſi hæreticus, eius teſtimonium nemo queat reijcere. Vixere eodem ſęculo Gregor. Turon. & B. Iſidorus Hiſpalenſis, quorum teſtimonia ſu-
D perius iam adduximus, vixit etiam Sophron. auctor, *Prati ſpiritualis*, è quo iam plura teſtimonia exhibuimus, vixit; & B. Ildephonſus Toletanus Epiſcop. cui B. Virgo candidiſſimam veſtem donauit, ei apparens cum virginum choris; quæ veſtis etiam hodie aſſeruatur. Eidem, & Regi, totique clero, ac populo, ex tumulo ſuo ſurgens B. Leocadia appa-
E ruit, velum manu quaſi porrigens, vnde ad apparitionis veritatem comprobandam, B. Ildephonſus accepto a Rege cultello, partem præſcidit: quæ cum cultro inter Eccleſiæ theſauros repoſita. Vtrumque teſtatur Iulianus Pomerius eiuſdem Eccleſię antiſtes, apud Surium, tomo primo

Ianuar.

Digitized by Google

Ianuar. 23. Anno 696. Ebroinum cęcus quidam audiuit in ollam Vulca. a dæmonibus portari. vt narrat Ado Viennenſ. in Chron.

Octauo ſæculo poſt annum 700. Floruere Iulianus Pomerius, quem noſtræ ſentētiæ fuiſſe docent paulo ante ex eo laudata. de B. Ildephonſo. vixit, & S. Suibertus, qui ægris, quos curauit multis, poſt mortem apparuit, teſte B. Marcellino, in eius vita cap. 30. apud Surium menſe Martio. Itē venerabilis Beda, qui quod idem de apparitionibus ſenſerit, patet ex Hiſt. Anglorum lib. 4. cap. 14. & 25. & lib. 5. c. 14. & 15. & alijs eiuſdem libri, ac vitarum, quas conſcripſit locis. Vixit, & Beatus Ioannes Damaſcenus; cui, iuſſu Iconomachi Imperatoris abſciſſam manum, B. Deipara virgo reſtituit, vt narrat B. Ioannes Hieroſolymitan. Patriarcha, in eius vita. vixit his tēporibus Paulus Diaconus, qui narrat Arnulphum Longobardum in prçlio protectum fuiſſe a B. Sabino Martyre, & a Barbaro, cum pictum vidiſſet, Martyrem agnitum. lib. 4. cap. 5. de geſt. Longobard. Admiratione digniſſimum eſt, quod narrat Conſtantinus Epiſcopus oculatus teſtis, de translatione reliquiarum S. Euphemiæ martyris, apud Lipoman. tom. 6. præſtrictum ſplendore miraculorum Leonē Iſauricum clam ſuſtuliſſe martyris reliquias, & earum loco oſſa arida impoſuiſſe; veras autem reliquias cum loculo in maris vndas proieciſſe. Incidere nautæ quidam in loculum rei ignari, & putantes theſaurum aliquem in eo repoſitum, ſuſcepere, & aperuere, & mirifice, qui inde exhalabat odore perfuſi, cognouere ſacras eſſe reliquias, cumq; hærerent ignari cuiuſnam forent, eadem nocte videre lumina, & cereos, viroſque mirè candicantes, Deumque laudātes. *Cumq; appuliſſent Lemnum, & ſomno ſe dediſſent, viderunt in quiete Glyceriam Martyrem occurrere Euphemiæ virgini, amplecti illam, & exoſculari, & aduentum gratulari. ex eo cognouerunt, cuius eſſent illæ reliquiæ. Ter inde ſoluentes, ter ventis reflantibus eodem reiecti ſunt. Denique Euphemia adſtitit illis in ſomnis, & quæ foret edocuit, ac ſe ibi velle ſubſiſtere edixit, ex quo fuerat ab impio Leone in mare proiecta.* Sic ille, cui potius credendum, quam Zonaræ, hæc Copronymo tribuenti. Idem Zonaras paulò poſt ita ſcribit, de Leone Armenio.

Hæc imperatorem turbabant, nec minus matris terrebat inſomnium. Videbatur illa ſibi in æde Deiparæ Blachernię eſſe, & cernere matronam quandam, quam adoleſcentes candidis induti veſtibus comitarentur, & ædis ſolum ſanguine redundare, audireque matronam illam iubere dari matri imperatoris vas eo ſanguine plenum, quæ cum id aduerſaretur, dicere illuſtrem illā matronam: At filius tuus eos, qui me venerantur ſanguine implet, neque intelligi ſe, & Deū, & filium meum ad iram commouere.

Hanc matronam fuiſſe B. Virginem verba ipſa loquūtur, ſubdit Zonaras; Eſt & D. Tharaſius iā ex hac vita ærumnoſa translatus, cuidam in ſomnis viſus, qui Michaelē quendam inclamaret, eumque ad inuadendum, & occidendum Leonem hortaretur. Sane mox Michael Balbus eum interemit anno 787. Hungo Pictorum Regi apparuit D. Andreas Apoſtolus victoriam promittens, quam prçſtitit; apparente in cęlo cruce decuſſata rubea, cū pugnaretur, quod etiam Buccananus, licet Caluiniſtra tradidit, lib. 5. Hiſtor. Scotor. rege 65.

His temporibus vixit Beata Gertrudis, de qua apparente meminit Ludo-

Digitized by Google

Ludouicus Bloſius, in Monili ſpirituali, non vno loco, paulò poſt fuit imperium Romanum in Carolum Magnum tranſlatum. huic Diuum Iacobum Zebedæum apparuiſſe, & hortatum; vt Hiſpaniæ regna ex Saracenorum eriperet poteſtate recentiores quidam ſcriptores, ſcripſere. (Ludolphus Bebenburgius de veterum Principum Germanorum zelo capit. 14.) Certiore fide conteſtatæ ſunt aliæ eiuſdem Apoſtoli apparitiones, hoc & ſequentibus ſæculis Regibus Hiſpaniæ factæ, quibus & opem ſe laturum in prælio promiſit, & viſus in conflictu hoſtes in fugam agere. Vidiſſe ſe & Mauri fatebantur, & noſtri gloriabantur, de quibus mox.

Anno octingenteſimo ſæculum capit nouum. eo Raymirus Rex Hiſpaniæ fortiſſimè totum diem cum Sarracenorum maxima multitudine pugnauit, ſub noctem cum exigua ſuorum manu in collem quendam ſe recepit. Regi vigilanti, & Deum precanti Diuus Iacobus adſtitit, iuſſitque omnes confeſſione luſtrari, & ſumpta Euchariſtia prælium conſerere. Mane, cum omnes ad vnum obtemperaſſent monitis Diui, ſigna contulere, hoſtium ſexaginta millia conſcidere. Viſus in eo prælio Apoſtolus albo vectus equo, vexillum geſtans niueum, quod rubea crux tranſuerſa diſtinguebat. Auctores Roderic. Epiſcopos, Chronicum Generale Alphonſi Regis, Mariana lib. 7. c. 13. & alij. Vixit hoc ſæculo Theoph. Bulgar. qui in decimo quarto capite Euangelij Ioannis fatetur, ſpiritus mortuorum viuis apparere. Vixit opinor eodem Iulianus Toletanus Iunior, auctor Prognoſtici, qui libro 2. cap. 29. docet, mortuos ſcire poſſe, quid agant viui, & capite ſequent. ex D. Auguſt. de cura pro mortuis, ſententia, ac pene iiſdem verbis concludit; *ſcripturæ auctoritate aperte probari mortuos poſſe viuentium oculis apparere.* Carolo Caluo Francorum Rege Numonis quidã vſurpator bonorum Eccleſiaſticorum conſpexit, ſenſitque D. Maurilium ſibi apparentem, & increpantem, & pedum ſacrum capiti illudentem: nec vana viſio: paulo poſt deceſſit. (Sic Annales Andegau.) Simile, quod legitur in Chron. Caſſinenſi, lib. 2. ca. 62. à puero conſpectum Pandulfum Principem Capuanum ferreis nexibus vinctum, & in cœnoſo ac fœtido lacu vſq; ad guttur demiſſum, & reſtibus à duobus nigerrimis ſpiritibus in profundum ſubinde demitti, & iterum extrahi. Cauſam rogatus, reſpondit: Quoniam aureum calicem cœnobio Sancti Benedicti eripui, & in agone mortis reſtituere neglexi. Et cap. 84. vidit eremita quidam Æthiopes ſtramine onuſtos (qui ſe dæmones dixerunt) eidem Pandulfo rogum parantes, & eadem hora compertus eſt exſpiraſſe. Quod de Pandulfo hic adſcripſi propter argumenti ſimilitudinem, nam accidit ſæculo vndecimo.

Poſt annum nongenteſimum, Ludgero, fruſtra quærenti corpus S. Lebuini, *tandem viſum ei eſt in ſomnis, ſanctiſſimum ſacerdotem Chriſti Lebuinum ſecum loqui, & ſui detegere locum ſepulchri, & membra ibi reperta vbi ſpiritus indicarat. Hucbaldus Elnonenſis apud Surium tomo ſexto, Nouemb. 12.* Cum Ioannes Decimus exercitum in Apuliam miſiſſet aduerſus Sarracenos, SS. Apoſtoli Petrus & Paulus in prǽlio conſpecti Chriſtianis victoriam maximam pepererunt.) Sic Luitprandus temporibus illis proximis libro ſecundo, cap. 14.) Ioanni Zimiſcę. Imp. contra Roſſos pugnãti, iuſſu B. Virg. auxilium tulit, viſus multis, B. Theodorus Martyr. (Sic

Digitized by Google

Zonar.tom.3. Eodem ſæculo accidit horribilis illa tragœdia Vdonis Epiſcopi Magdeburgici: quam poſtea narrabimus. Tu lector memento hic ponendam fuiſſe. Vixere hoc ſæculo decimo Euthymius Græcus, & Hugo Ætherianus Latinus, quorum vterque tenuit mortuorum ſpiritus viuentibus ſe in conſpectum aliquando dare. Euthym. in c.14. Ioan. Hugo Aether. de regreſſ. animar. ca. 7.11.14.15.& 16. Anno nongenteſimo decimo quarto Ferdinand. Conſaluus Caſtellę Comes, vtriuſque fortunæ illuſtre ſpecimen, vir dictis factiſque magnificus, cum trecentis dumtaxat militibus, diuino fretus monitu, maximas Almāſoris copias profligauit. Idem decimo ſexto poſt anno, ſub ſignis habens peditum 15000. equites 450. triduum continuum multitudine Arabum incredibili conflixit: cumque poſtremo die D. Iacobus viſus adeſſe prælio fuiſſe, innumeris cæſis, triūphauit.) *Chron. general Vaſæus, & alij.*

Succeſſit ſæculum X I. ab anno milleſimo, hoc ſæculo bellum ſacrum fuit, duce Godefrido Bullonio: cum in expeditione Antiochena noſtri, & fame ferme conſumpti, & equis fere defecti forent, viſione, & monitis D. Andreæ confirmati, qui etiam lanceam Dominicam illis indicauit, non vnam obtinuere victoriam, in prælio quoque cum Corbona, apparuere agmina equitum albatorum, quæ Perſas in fugam egere. (Guilhelm. Tyrius, qui bello ſacro interfuit, libr. 6. Sacræ Hiſt. capit. 4. & 9.) Eodem bello, expugnata ab Chriſtianis vrbe Sancta, Adimarus Epiſcopus, diu ante defunctus, viſus eſt milites præire, & muros conſcendere, & adhortari, ſe ſubſequerentur. (Ioan. Naucler. volum. 3. gen. 37.) Paulo ante Chriſtus Dominus cum B. A Virgine SS. Petro, Ioanne, Stephano, Martino, & alijs multis quoque Angelis, Henrico II. Imper. oſtendit ſe noctu in templo Romæ vigilanti. (Idem Naucler. ibi gener. 34.) Tunc Amicus etiam defunctus Beat. Dunſtano apparuit, & futura multa prædixit, quæ, & contigere. (Osbertus in vita Dunſtaſi, apud Surium 19. Maij.) Non ſemel B poſt mortem viſus amicis eſt Beat. Odilo Abbas Cluniacenſis. (Petr. Damian. in eius vita apud Surium menſe. Ianuar.) Floruit hoc tempore, & ad ſequens ſæculum peruenit, Petr. Damianus, vir doctiſſimus, & eloquentiſſimus: qui Cardinalatum cum ſolitaria vita cōmutauit: opera eius, quæ multa ſunt, apparitionibus varijs ſunt referta, C vt de duobus primoribus Fauentinis ex inferno apparentibus, epiſtol. 2. ad Hildebrand. vt de animabus in ſpecie auicularum apparentibus, epiſtol. 5. capit. 3. de anima Benedicti VIII. nigro equo inſidente, & apparente Epiſcopo Capuano, non tantum idem Damian. ibidem cap. 4. ſed, & Martinus Polonus idem tradidit, in Chron. & D. Antonin. D & Platina. de Benedicti IX. apparitione idem Damian. cap. quinto, vt de Beat. Andrea, & Beat. Gregorio apoſtatam Monachum flagellantibus cap. 11. & alia, quæ longum foret referre. Si ſeriem temporis ſpectes hic ponendum, quod de Pandulfo Capuano retuli paulo ante, & confirmat Leo oſtenſis libr. 2. cap. 62. & 82. & Nota eſt hiſtoria E fundationis Cartuſienſium: cuius occaſio celebris illa, & publica, primo, ſecundo, tertio, facta die in Vigilijs mortuorum apparitio, cū concineretur verſiculus, reſponde mihi: ter enim mortuus caput ſuſtulit, & iuſto Dei iudicio ſe accuſatum, ſe iudicatum, ſe damnatum exclamauit.

Digitized by Google

uit. (narrat. Franc. de Puteo in vita Brunonis, apud Sur. to. 5. 6. Octobr.) Hoc ſæculo vixere S. Anno Colon. & S. Benno Miſnenſis, Epiſcopi: illi apparuere prædeceſſores Epiſcopi, & mire oſtenſa in veſte ipſius macula, commouerunt, vt acerbitatem animi, erga eos à quibus iniuſte vexatus fuerat, plane aboleret è memoria, & mente. De D. Bennone traditur eum iam defunctum, Marchioni Miſnenſi in ſomnis apparuiſſe, & oculum eruiſſe ob damna Eccleſiæ illata, prius narrat de Annone Lamb. Schaffnab. in Hiſt. Germanor. poſterius de Bennone, ſcribit, in eius vita cap. 32. Hier. Emſerus apud Surium 16 Iulij.

Nec XII. ſæculum, ſuis caruit viſionibus mortuorum, ecce tibi anno 1112. vel potius 1139. Alphonſus Luſitaniæ rex commiſſurus prælium contra quinque Reges Sarracenorum, iuſſus eſt in ſomnis, à Chriſto, bono eſſe animo, & ſigno vti in prælio: cui quinque vulnerum imago inſcripta, obtinuit victoriam memorabilem, & hinc fluxit Luſitaniæ Regum inſigne. Decimoquarto poſt anno, Alphonſus Rex Caſtellæ Baezam obſidebat, ei apparens Diuus Iſidorus auctor fuit prælij committendi, nec fere alia Victoria contigit illuſtrior. (Marian. libr. 10. capit. 17. Vazæus, Samalloa, & alij.) Anno 1117. cum plurimis prodigijs, inter cætera, trepidaret Italia, *Cremonæ quidam infantulus in cunis iacens pannis obſitus, in primam loquendi vocem contra naturam os aperuit, matremque ſuam eſcas parantem fratri ſuo maiori, qui plorando panem petierat, à corporis curis compeſcuit, aſſerens ſibi viſam Dei genitricem Mariam ante tribunal Chriſti ſtantem inſtantiſſimiſque precibus, pro iudicio, quod mundo propter peccata ſua intenderat, ipſi ſupplicantem; ac poſt hæc depoſuit eloquium vſque ad tempus humanæ conditionis congruum.*) *Verba ſunt Dodechini in Hiſtor.* Benedicti X. Pontificis apparitio prior facta Ioanni Portuenſi, qua confeſſus ſe Odilonis Abbatis precibus ab æternæ mortis periculo ſeruatum: & poſterior Edelberto facta, qua confeſſus etiam ſe purgatorij pœnis liberatum: *narratur à Pet. Damiano in vita Odilonis, apud Surium* 1. Ioann. Apparuit etiam S. Northbertus poſt mortem ſuis, vt narratur in eius vita capit. 52. *D. Bernard. Gualdricum auunculum defunctum poſt aliquot dies nocte vidit. Sciſcitatur, quo in ſtatu ſit? reſpondet auunculus, in proſpero. Quærit iterum Bernardus, quid cauſa fuerit, vt in agone infremeret, & corpore terribiliter moueretur? Eadem* (ait ille) *hora duo nequam ſpiritus, me in puteum profundiſſimum præcipitare nitebantur, vnde ita contremuit, verum accurrente B. Petro, euaſi.*) Auctor vitæ D. Bern. lib. 1. cap. 10. Idem tenuere Rupert. Tuitienſ. & Honorius Auguſto. Nam, & ille narrat B. Virginem ſibi ſeſe conſpicuam præbuiſſe, & ad ſcribendū impuliſſe. (*Rupert. in prolog. Cant.*) iſte vero, in Sigillo Mariæ cap. 1. meminit, *Mariæ Aegyptiacæ, quam Deipara apparens ad pœnitentiā traduxit, & Theophili, quē Diaboli mancipio eripuit, & pueruli Iudæi quem in fornace protexit.*) Item Pet. Cluniacenſ. lib. de miraculis.

Vixit per hæc tempora Martinus Presbyter, Canonicus regularis, Legione: vbi varios libros conſcripſit, ex rudi, & illiterato repente factus doctiſſimus, à D. Iſidoro, in cuius monaſterio degebat, per viſum in ſomnis oblato, quem cum ederet libro, vt teſtatur Ioan. Mariana, lib. 11. rerum Hiſpan. c. 16. Libri aſſeruantur ibidem magna

Digitized by Google

religione,qui viderunt,aiunt eſſe in prophetias quaſdam Danielis in Apocalypſin. Mihi, cum Legione degerem, librorum vidēdorum copia non fuit,manus Beati viri videndę & oſculandæ fuit, quæ integra permanet cum pelle & vnguibus, licet ſiccitate contracta, & puſilla.

Sequenti ſeculo XIII. poſt annũ 1200 D.Iacobum, Alphonſo Legionenſi Regi ad Emeritam,& eodem tempore D.Iſidorum Zamoræ alijs apparuiſſe,& auxilium pręliantibus tuliſſe,docent Mariana,lib.12.c.15. Zamalloa,& alij Annalium Hiſpaniæ ſcriptores.Hoc ſæculo vixere Vicentius Belluacenſis, auctor ſpeculi Hiſtorialis, & Cæſarius Germanus ordinis Ciſtercienſis, auctor ingentis libri miraculorum ſeu exemplorum, qui quas apparitiones ſpirituũ memoriæ prodiderunt,non eſt inſtitutæ breuitatis hic deſcribere, magni enim voluminis res foret.Idem dico de Helinando Frigidimontenſe,in Chronic. Thoma Cantipratenſi,lib.de apibus,& vita Sanctæ Lutgardis,libro ſecundo, qui & hoc ſęculo vixere,& exempla plurima,ſibi notiſſima congeſſere. Vixit eodē tempore Diu.Thomas Aquin.cuius hanc fuiſſe ſententiam patet, ex 3. p.quæſt.69.art. 2. vbi hanc quęſtionem examinans,ſtat pro nobis, idē tenuit Guilhelmus Pariſienſis, in ſum.de vniuer.part.vltim. non vno loco idem D.Bonauent.in 4.diſt.45. quæſt. 3. huc referēdum exemplum apparitionis B. Vrſulæ, & B. Gereonis cum ſocijs Coloniam defendentium, apud Bredenbach. lib.4. cap.21.

Hic ſucceſſere ſequenti, fere ſæculo 14.alij Theologi magni nominis, qui omnes nobiſcum ſentiunt, vt Ricard.de Mediauilla,in 4. d.45.q. 3.Pet.de Palude,ibid.ead. q.3. Scot. ibid.q.1.artic.4.

Seculo XV. hoc affirmarunt Antonius Florent.Archiepiſcop. qui & exempla multa ſuppeditat in ſum. Hiſt. & Gerſon paſſim in operibus ſuis.Iacob.Chuſan.in lib.hac de re edito.Dionyſ. RicKel. Cartuſian. in 4. diſtin. 45.quæſtio. 1. & in opere de quatuor nouiſſimis, & libro de Nouitijs ordinis ſui, in quibus multas etiam habes apparitiones, cenſuit etiam Alph.Toſtatus. in lib. 1.Reg.

Noſtro ſeculo 16.an.1534.die 25. Ianuarij Facultas Theologica Pariſienſis,in cauſa Aurelianenſi conſulta hoc reſpondit,his verbis, *Animas defunctorum diuinitus, ſeu diuina virtute, ordinatione, & permiſſione, interdum ad viuos redire, exploratum eſt.* habes hoc reſcriptum in to. 2.var.conſul. Iuris Francofurti editorum.Et vt ceteros mittam, ex profeſſo hoc tuentur Domin. Sotus in 4.diſt.45.q.1.art.4 Peltanus lib.de Purgat.cap.5. Pet. Caniſius Marial. li.5.cap.20. & 21. Maldonatus in c. 14.Io.Greg.Valen.in 3.p.d. 6.q.11. punc.1.& diſp.11.q.1.p.1.Bellarm. controuerſ.de purgatorio lib. 2.cap. 8.Ioſeph.Angl. in 4. quæſtione de ſuffrag. artic. 1. in fine,Pet. Thyræ. Theſibus hac de re editis potiſſimũ capite vndecimo,M.Marulus opere de inſtitut.vitæ monaſticæ, vt libro ſexto ca.14.vbi plurima ſunt exempla, Alfonſ. Mendoxa in Quolib. Scholaſt. q. 5. Ex Hiſtoricis etiam id tenuere Fulg.Sabellicus,& Ignatius in libr.Exempl.locis quam plurimis.Paul.Iouius, in vita Actij vicecomitis,& Hiſtor.libro 30.Carol. Sigonius de imperio occidentis lib. 3.& 10.& Reg.Ital.lib.1.Alb. Crãtzius Saxoniæ lib.7.cap. 16. & 14. & libr.9.Metropol.c.13.Franc.Gomara Mexicanæ Hiſt.c. 20. & cæt. 104. Hier.Oſorius de rebus.ab Emanuele geſtis, & Petr. Maff. in Indica. Hiſtor.

Hiſt. Th. Boſius, paſſim de Not. Eccleſiæ. & quem hoc agmen clauſurum, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ facem clariſſimam, & valentiſſimum contra Nouatorum impugnationes pugilem, vt inuictum Triarium, in vltimum locum conieci Cæſar Baronius ſingulis Annalium (quos iam ſeptem, vt ſeptem Candelabri Catholici aureos candens bono publico edidit) Eccleſiaſticorum tomis. Harum vltimarũ ætatum inſigniora quædam exempla duntaxat adſcribam: minoris enim recentiora hæc faciunt aduerſarij. Primo ergo, quod neſciam certum ſæculum, hic referam quod ita Glycas p. 4. Anna. In hiſt. Eccl. Philonis hiſt. reperitur,

Quodam perſecutionũ priſcarum tempore,) ſeniori Eccleſiaſtico ab Antiſtite ſacris interdictum fuiſſe. Cum autem ſenior ille quandam ob cauſam neceſſariam alio profectus fuiſſet, accidit vt ab Ethnicis comprehenſus teſtimonio ſuo veritatem obſignaret. Hinc templum eo loco conditur, & renoualia peraguntur, cumque Antiſtes hæc verba pronunciaret. *Pax vniuerſis* ſandapila templo exceſſit, idq; non ſemel, ſed bis, terue factum. Hinc per quietem Antiſtiti ſenior oblatus: Abito, inquit, & Epiſcopo meo ſis auctor, vt huc veniat, meque vinculis exſoluat. Nam officio me ſacro excluſit, ideoque ſacris intereſſe vobiſcum nequeo. Teſtimonij quidem coronã conſecutus ſum Dei faciem nondum conſpexi. Quod ſi me ipſe profectus huc non exſoluerit, alius exſoluere nemo poterit. Quum igitur his obtemperatum eſſet, ſandapila templo excedere deſijt.

Digna hoc loco eſt quæ adſcribatur (eo quod ſuperius ſæculo X. quo contigit, fuit prętermiſſa) diuinitus de malo Epiſcopo ſumpta vindicta.

Cũ Vdo Magdeburgenſ. Epiſco- A *pus.*) ne ſignis quidem, ac diuinis vocibus cõmonitus ab impudicitia ſibi tẽperaret, viri religioſi Deũ, vt Epiſcopum, aut corrigeret, aut tolleret, rogarunt. Inter eos cum noctu in Cathedrali Eccleſia S. Mauritij Frider. Canonicus eiuſmodi precib. operã daret, vehementioris venti afflatu, omnia, quæ in templo erant lumina extingui perſpexit, nec multo poſt B duos iuuenes venire, duo cãdelabra accenſis cereis ferentes, & Chriſtũ, cũ parente eius atq; Apoſtoli, ſubſequi. A quib. cum eſſent vocati ſancti homines, quorũ corpora in templo quieſcebãt, viſus eſt inter eos Mauritius venire, qui longa, atq. graui oratione Vdon. Epiſc. accuſauit, quem haud multo poſt Chriſtus nudũ adferri à duob. iuſſit, atq. damnauit. Is C aũt pugno, ab ipſorũ altero, qui eum portarunt, grauiter in medijs renib. ictus, Chriſtianã hoſtiã, quam in cõmunione eius diei pridie ſumpſerat, remouit in calicẽ, qui altari impoſitus fuit, atq. ſecuri percuſſo Vdone, rerũ illarũ oĩum viſio euanuit. Quare vehementer territus Frideric. cũ ad altare acceſſiſſet, calicemq. in eo eſſe cũ Chriſtiana hoſtia inſpexiſſet, D & ſimul Epiſcopum mortuũ humi iacentẽ, alios religioſos viros excitauit, qui ablatũ inde Epiſcopi corpus in agro ſepeluerũt. Fulg. li. 9. exẽpl. c. 12. & Ioa. Naucler. 2. p. Gener. 34. Cum duo locupletes mercatores, non ignobiles, per Taurinos ſaltus in Galliam proficiſcerentur, ampliorem humana ſpecie virum obuiam habuere, & ab illo mandatum in E hæc verba ſuſcepere: Ludou. Sfortiã fratrem meũ alloquiminij, haſq. illi litteras nomine meo date. Obſtupentibus illis, & percunctantib. quiſnã eſſet? ſeſe Galeatiũ Sfortiã eſſe reſpõdit, & mox ab oculis eorũ euanuit. Illi Mediolanum propere redierũt, inde Vigleuinũ, vbi Maur. degebat.

Digitized by Google

Litteras ducis offerunt, quarum hoc argumentum erat: O ò Ludouice, caue tibi, quoniam Veneti, Gallique tuam in perniciem coituri ſunt, tuamq; à ſtirpe rem euerſuri. Verū ſi mihi tria millia aureorum dederis, dabo operam, vt conciliatis ſpiritus ſiniſtra fata auertantur, idque cōſecuturū ſpero, ſi mihi nō aduerſatus annueris, Vale. Subſcriptio erat, Galeatij fratris tui ſpiritus. Illud ipſum licet alij, vt commentum irriderent, non tamen multo poſt Princeps à Ludouico XII. Gallorum Rege Principatu deiectus, & captiuus abductus eſt. Hactenus oculatus teſtis Bern. Arlunus ſect. 1. Hiſtor. Mediolan.

Ludouici Alodiſij pater Imolæ Dominus, haud diu (*inquit Sabellicus*) poſtquam deceſſerat, homini à ſecretis, quem filius Ludouicus Ferrariam mittebat, in itinere venanti ſimilis, equo inſidens cum accipitre apparuit, huncq;, vt filium in hunc ipſum locum poſtera die venire iuberet, præcepit, quoniam magni momenti res ei prædicturus erat. Ea re audita, Ludouicus tum, quia nō credebat, tum quod inſidias verebatur, alium pro ſe miſit. Et illa ipſa vmbra, quę ante apparuerat, obuiam facta, vehementer indoluit, quod filius non veniſſet, longe enim plura ei dicturam ſe fuiſſe affirmabat. Sed tunc illud tātum referri iuſſit, quod tranſacto XXII. anno, ac præterea vno menſe, die, quo ſpecifice addito, vrbis imperium, quod obtinebat eſſet amiſſurus. Vt tempus, quod vmbra prædixit, aduenit, adhibita magna cura, ea ipſa nocte, quam patris manes ſuſpectam fecerant, ducis Philippi Mediolanenſis confœderati Milites, ad muros penetrarunt, adhibitiſq; ſcalis, glacie magna conſtrictis foſſis, vrbē cū ipſo Principe cœperunt. Sabell. lib. 1. Exemplorū. c. 4.

A Franciſ. Guicciardinus Hiſto. lib. 1. narrat famā vulgatum, ſpiritum Ferdinandi Regi Neapolitani, Iacobo Chirurgo filij Alphonſi Regis ter diuerſis noctibus apparuiſſe, & prima vice manſuetus, ac mitibus verbis poſteris vero minabunde, & increpanter imperaſſe, ſuis Alphonſo verbis denunciaret, non eſſe, cur vana ſpe ſeipſum lactaret vires Francorum ſuſtinendi. ſtatutum enim, ac

B definitum fatali lege ſtirpem Aragoniam infinitis caſibus iactari, & tandem regno priuari. Quod vero idem addit Guicciardin. *Se però e lecito tali coſe non del tutto diſprezzare*, id non de apparitionis, ſed de prædictionis fide addidit, & merito non falſam cernimus.

Franc. Picus Mirand. Comes in vita Io. Pici patrui, ſcribit, non longo

C poſt obitum Io. Pici tempore ſpectrum Ioannis apparuiſſe Hieronymo Sauonarolæ, eique dixiſſe, torqueri ſe pœnis expiatorijs, eo quod non ſatis diligenter, & fœcundè, talentum ſibi à Deo creditum eruditionis, & ingenij, multiplicaſſet, & quia non quanti par erat, feciſſet internas Dei ſuggeſtiones, inpirationeſque, quæ adhortabantur, hone-

D ſtos labores, quos inchoarat non abrumpere, & quæ ſibi animo propoſuerat, ea inſtanter operari, atq. perficere. Quę Hieronymus mox in cōcione propoſuit, & omnium precibus Picum commendauit. Cæſar Baronius, de Michaele Mercato ſeniore teſtatur, ei cum Marſilio Ficino, ſummam interceſſiſſe amicitiam ſtudiorum conſuetudine, & Plato-

E nicæ ſectæ vinculis arctius colligatam. Accidiſſe autem aliquando. *Vt ex more, quidnam poſt obitum ſuperſit hominis,*) ex eiuſdē Platon. ſententia, ſed non ſine tū trepidatione deducerēt, quæ labātia, fidei Chriſtianę ſacramētis ſuffulciēda, eſſēt, com. n. argu-

argumento exſtat eiuſdem Marſilij, ad ipſum Michaelem Mercatum erudita quidem Epiſtola de animi, & Dei immortalitate. Cum verò inter diſſerendum eorũ progreſſa longius fuiſſet diſputatio, eã ad calcem perductã eo clauſerũt corollario, vt iuncta ſimul dextera pacti fuerint, vter eorũ ex hac vita prior decederet, (ſi liceret) alterũ de alterius vitæ ſtatu redderet certiorem. Quibus inter ſe cõuẽns, ambo iurati ab inuicem diſceſſere. Interlapſo aũt haud breui temporis ſpacio euenit, vt cũ ſummo mane idẽ Michael ſenior in philoſophicis ſpeculationibus vigilaret, ex inopinato ſtrepitum velociter currentis equi, eiuſdemque ad oſtium domus curſum ſiſtentis audiret, vocemq; ſimul Marſilij clamantis. O Michael, o Michael, vera, vera ſunt illa. Ad vocem amici Michael admiratus, aſſurgens, feneſtramq; aperiens, quẽ audierat, vidit poſt terga ad curſum iterum acto equo candido, candidatũ proſecutus eſt eum voce, Marſilium, Marſilium inuocans: proſecutus, & oculis: ſed ab eis euanuit. Sic ipſe noui caſus ſtupore affectus, q d de Marſilio eſſe ſolicitius perquirendum curauit (degebat ille Florentiæ, vbi diẽ clauſis extremũ) inuenitq; eundem illa ipſa hora defunctum, qua eo modo auditus, & viſus eſt ſibi.]

Sic Bar. Ann. to. 5. anno 412. Prætermitto, quę narrat Bredenb. l. 7. col lat. cap. 11. & 46. l. 8. c 12. 14. 23. & 4. Adſcribo vnũ, quod multorum militum grauiũ, qui vidiſſe ſe ſanctè iurabant, teſtimonio compertum. Cũ annis ſuperioribus admirando illo opere Alex. Farneſ. Antuerpiam obſiderent Batanı, Angliq;, vt obſeſſis opẽ ferrent, & obſeſſi eodem tempore, vt hoſtem detinerent, facta eruptione, acerrime pugnabant, aggeremq; iam Regio militi ereptum poſſidebant, ſecuri, et ti... vſitebantur. Tam

A à regijs militibus primò paucioribus conſpectus prope aggerem Petrus de Paz, Hiſpanus Tribunus, vir, & militaribus, & pietatis ornamentis laudatiſſimus; qui iam menſib. aliquot ante defunctus; viſus hic armatus, vt ſolebat, legionem præcedere, & ſuis quõdam militib. manu aduocatis, ſequerentur, vt ſe, imperare. Indicant primi ſecundis, hi tertijs, hi ſe-

B quentibus; vident omnes idem, mirãtur animiſq; reſumptis notum ſequũtur, ducem: præit ille, & recta in hoſtem ducit, fit pugna: ſed Batauı in naues compulſi, aggerem Regijs reliquere. Hoc momento oppidum munitiſſimum ſpe victoriæ, & ſe tuendi, decidit: Horrendũ plane, quod heſterna die legi præſcriptum Ticino, menſe Aprili huius anni 1601. in diç-

C ceſis Ticinenſis oppidulo, quod Corretto vocatur; cum iuſta in templo cuidam notario perſoluerentur, repentè è ſandapila ſe cadauer ſurrexiſſe, & conuerſum ad quẽdam cognatum ſuum; qui funeri intererat; ei dixiſſe, properaret domum ſuam, & ibi ſcripta quædam inſtrumenta caperet, eaque loco cuidam pio cõfeſtim reſtitueret, propter quæ ſuppreſſa ip-

D ſe defunctus iuſta Dei ſententia foret inferni ſupplicijs adiudicatus. Quo dicto iterum caput vti prius reclinauit. Hoc à Deo permiſſum, vt diſcerent mortales, quam graues pęnæ ſcribas hujuſmodi perfidos, & piorum legatorum interceptores manerent. Alteram quoque adſcribam hiſtoriam ſpectri (neſcio an dæmonis, an ipſius animæ damnatæ) qua

E memoria digniorem me legiſſe non commemini. prolixitatem narrationis ex litteris Peruanis anno. 1590. collectam, ipſis ſiue Fran. Bencij, ſiue Gaſp. Spitille verbis commemoratã, ſpero lectionis voluptas, & vtilitas ſuperabit.

Accidit in miſſione (illa Iratina)

...ed by Google

eidē P. Samaniego res admirabilis.] & conſideratione digna, cuiq; eo in genere vix contigit ſimilis, quæ etiã eiuſdem vrbis incolis, in qua euenit, ita innotuit, totq; teſtimonijs confirmatur, vt nullus dubitandi locus relinquatur, quæ ab ijs perſonis accepta eſt, qui oculis, & aurib. hauſerũt: qui caſus euẽtu infelix, ideo permiſſus eſt (quemadmodũ ẽt de ſimilib. quę in cõfeſſione contigerunt, credi poteſt,) vt hic nouus populus diſcat. qua fide, & integritate vti debeat pęnitentiæ ſacramento, in quo non paruam ſentit difficultatẽ. Quare ẽt Inda, quæ in omniũ oculis legẽ integrę confeſſionis violabat, videntib. eiſdẽ punita eſt, & caſtigata, vt vnius animæ ruina, multarum ſalus procuraretur. Res igitur, quę accidit, eſt eiuſmodi. Agebat in domo præcipuæ cuiuſdam Dominæ huius loci adoleſcẽtula decem, & ſex circiter annorum, quæ bello capta, ac baptiſmo tincta, Catharina vocabatur. In ea cum ętate creſcebat libertas, & mores diſſoluti, ẽtſi non raró ab hera reprehenſa caſtigaretur, quę eo peruenit malitię, vt cũ perditis quibuſdã clã conſueſceret, nec tñ propterea, à cõfeſſione abſtineret: ſed hoc peccatũ labris premeret, ne meretricula, aut perditis moribus haberetur. Hæc igitur Kal. Aug. 1590. morbo depreſſa Sacerdotẽ euocauit, cui animi noxas aperiret. ſed id fecit non integre, vt, & in eadẽ ægritudine nouẽ alijs vicibus recedente Sacerdote præſentibus alijs famulis contemptim ridebat, hac ferme oratione: Aliud, quod agerem, nõ erat, q̃ vt peccata faterer: adiectis ẽt turpibus, & inhoneſtis verbis, quibus offenſæ cæteræ ſingula ad heram referebat, quæ merito Catharinam increpans, tandem vultu, & voce mutatis amicè rogauit, quænam illa eſſent, quæ patri aperire non vellet. narrauit illa non difficulter, adiunxitq;

A quoties patrem in morbo vocaſſet, vt ſe purgaret confeſſione, ſtetiſſe ad læuam quendam Aethiopi ſimilem, qui moneret, ne fateretur, quod ea peccata leuiſſima eſſent, & nullius momenti, & ex illorum confeſſione à patre diſſolutior haberi poſſet. A dextera vero manu apparuiſſe S. Mariam Magdalenam exhortantem, vt, quicquid eſſet liberè euomeret, Ac-
B cerſitum rurſum Patrẽ Domina de omni eo, quod acciderat inſtruxit, qui modis omnibus tẽtauit, vt eã ad integram animæ expiationem induceret, ſed fruſtra: quo enim exhortabatur magis, eo reddebatur obſtinatior, ita, vt nec nomẽ Ieſu enunciare vellet. Alio etiam tempore cum illi ſacram crucifixi imaginem offerrent, vt in eum intueretur, & animo
C reuolueret Chriſtum pro nobis cruci affixum, & in cruce mortuum, ſumma cum indignatione, & animi commotione reſpõdit. Iam ſcio, ſed, quid vultis faciam? Ad quam hera, vt ad Chriſtum te conuertas, qui admiſſa crimina remittat, ſi fatendo recognoſcas. Cur Catharina, obſecro, vt mihi deſinatis eſſe moleſtæ, cumque hera abſceſſiſſet, cœpit amores ſuos, & tur-
D pitudinem decantare, durauitq; ad dies plores hæc agendi, & dicendi ratio, donec quadam nocte, accerſita cum ancillis hera, hæc in verba prorupit. Torqueor, & animo angor plurimum ob violatam confeſſionem: & ab hora vſque ad mediam noctẽ toto corpore obriguit, vt crederetur mortua, & de humatione, & ſepultura eſſet cogitatio: ſed ad ſe reuerſa, ac
E citoq; ſacerdote, nihil de antiqua fatendi cõſuetudine remiſit. Tres poſt horas, paulo antequam expiraret, exhortata a ſeruis, vt apprehenſa manu cruce, & cereo ſacro, nomen Ieſu, inuocaret, reſpondit: Quis eſt ille IESVS? eum non noui, ac in vltima parte lecti reflexa, ſedenſque au-

diebatur

diebatur cum alio quodam, qui tamen oculos fugiebat, colloqui. Ac alia ſerua, quæ eodem in loco ægra decumbebat, vehementer Dominam rogauit, vt in diſtinctum cubiculum transferretur: quod, vt aiebat, laruas quaſdam atras videret, quibus admodum terrebatur. Nocte ea, qua Catharina extincta eſt, domus tota tam fœtido, ac putri odore perfuſa eſt, neceſſarium, vt fuerit, cadauer loco patente, & aperto exponere: Dominæ etiam frater è cubili brachio extractus eſt. Ancilla quædam in humeris veluti calce percuſſa eſt, pertulitque aliquot dies eius læſionis ſigna. Equus manſuetiſſimus alioquin, actis in murum calcibus huc, & illuc diſcurrens tota nocte inſanijt. Idem fecerunt, & canes multa diſcurſione, & latratu. Humano iam corpore, cum ex ancillis quædam locum intraſſet, in quo Chatharina decubuerat, nemine conſpecto, ſenſit in ſe vas quoddam, quod tabulatis impoſitum erat, iaci. Maior præterea pars huius vrbis vidit multo crepitu, & ſonitu huc, & illuc plurimos lateres, & tegulas, etiam ad duo millia paſſuum projici; non, quod in palatio vllus, ſit later, vel tegula, cum, vt pleraque huius vrbis ædificia omnia, palma tegatur. Ancilla alia ſpectantibus multis pede protracta fuit longiſſimè, etiamſi, quæ traheret, non videretur. Septimo Octobris cum quædam ſerua veſtiarium eſſet ingreſſa, vt inde veſtem aliquam ſibi ſumeret, vidit Catharinam erigentem ſeſe in pedes: vt vas quoddam arriperet, fugiente illa tanto impetu vas in murum impulit, vt in mille partes frangeretur. Die inſequenti veſtiario annexa fuit crucis imago chartacea, quæ vno impetu à muro auulſa in conſpectu omnium tres in par-

A tes diſtracta eſt. Eodem die cum in horto Domina cœnaret, medius later lanci iniectus totam cœnam euertit: cuius filius annorum quatuor, eo ipſo tempore clamare cœpit, Matercula, Matercula, Catharina me præfocat, appenſiſque ad collum Sanctorum exuuijs ab ea pœna liberatus fuit. Hæc Dominam coegerunt, vt ædes mutaret,

B & in conſobrinæ domum ſe reciperet, relictis ancillis quibuſdam ædium cuſtodibus. Decimo dicti menſis, cum ex ancillis aliqua in officinam diſpenſatoris iuiſſet, ſenſit ſe ter à Catharina vocari: quam timore nimio dilapſam exhortatæ ſunt cæteræ, vt inuocato Domini noſtri auxilio, cereoque ſacro accenſo regrederetur: aſſumptis duabus,

C quæ cæteris animoſiores videbantur, ſecurè rediit, qua defuncta monuit, vt dimiſſis alijs, cereo abiecto, quod pœnam inferret, ſola perſiſteret. Emittebat Catharina ex omnibus corporis iuncturis flammas, incredibili cum fœtore. Caput cum pedibus ardebat, cincta erat veluti ignita faſcia octo, aut decem digitos lata, quæ in terram vſ-

D que protendebatur, videbaturque libidinis, & admiſſæ turpitudinis pœna, & caſtigatio quædam. Viſo hoc ſpectro tremere, & exalbeſcere cœpit ſerua, ad quam infelix defuncta, accede huc. Quoties ego te euocaui? Reſpondit ſerua pene examinis: Bone Ieſu, quis non horreat te viſa? Quæ cum diceret, in eundem locum deſcendit formoſiſſimus puer albis

E veſtibus, qui ſeruam hortatus eſt, vt poſito timore forti eſſet animo, notaretque diligenter, quę à Catharina acciperet, vt in alios euulgaret, ac ſimulatque ab hoc loco abſceſſiſſet, confeſſione maculas omnes expiaret. Tum hæc in verba Catharina: Scias inferno me mancipatam, &

grauiſ-

Digitized by Google

grauiſſimis ſubiectam pœnis, quod eum Sacerdoti aduoluerer, vt peccata faterer, leuiſſima tanta referrem, cuiuſmodi ſunt, qd garrula eſſem & loquax, in ira proclinis, & id genus alia, ſilentio vero inuoluerem libidines, & conſuetos cum adoleſcentibus congreſſus. Tu igitur diſce bene confiteri, & nullum crimen tacere. Horumq; vos commoneo, quod ita mihi imperatum ſit, cogarque aliorum in exemplum hæc verbis aperire. Iam pulſus ad ſalutandam Deiparam virginem audiebatur: defuncta mox in angulum quendam ſecedit, & euaneſcit. Angelus vero (angelum enim fuiſſe, quem viderat puerum, credebat famula) abire ad ſuos famula iubet, & quod fecit.] Placuit hanc omni fidem conteſtatam hiſtoriam vltimo loco ponere, quod in ea omnes apparitionum ſpecies concurrant, Angeli, Beatæ Mariæ Magdalenæ, dæmonis in ſpecie Aethiopis, animæ damnatæ in aſſumpto corpore, vt arbitror non ſuo, ſed aereo ad ſui corporis ſpeciem efformato. Habent Athei quod rideant, ſi nolunt reſipiſcere, de pęnis inferni, & animarum inmortalitate. habent Caluiniſtæ de cereis benedictis, de Sanctorum reliquijs, de confeſſionis auricularis integritate, eiuſq; neceſſitate. quid dicent? confictum id à Ieſuitis. qui poteſt, quod à cunctis hodie, locis illis queat confutari, ſi confictum foret? Nolunt credere? eant, & audiant, videantque, Muliercularum commenta inquient? credo, lateres, & tegulæ, longinquis locis allatæ, & diſperſæ, quæ cunctus populus vidit, iſtis imaginationis opera ſunt. extracti lecto viri, videntibus alijs ſolo alliſa & per humum raptata mulier, ſomnia, illiſa parieti vaſa, & in partes innumeras confracta, ſomnia fuere. Sed grandiorum malitia ad hæc fingenda, ſpar-

A gendaque valuit: quod pueri quadriennis innocentia? doli capax illa non eſt ætas, vt vel ante reliquias præfocari ſe à vix nota & mortua mentiatur, vel reliquiarum appenſione metum fictum ponat. Quam vereor ne Catharinæ exitiũ illis impendeat: qui Catharinæ crimen & laudant, & imitantur, confeſſionis ſacra myſteria in hiſtrioniam hypo-
B criſim vertentes, & inferni pęnas fabularum loco habentes.

Habetis nubem teſtium, grandinemq; copioſum exemplorum, quibus labruſceta, & vrticeta Nouatorum radicitus vellatis, confringatis, calcetiſque. Illud vnicum propono. perpendite vos diligenter, vtrum æquius, tutiuſque credere, primæ & ſecundæ Synodi Nycenæ patribus,
C Græcis Latiniſque Eccleſiæ Doctoribus, ſexcẽtis alijs grauiſſimis Theologis, & probatæ fidei Hiſtoricis, & omnium ſæculorum ſexdecim receptæ ſententiæ, an nouiſſimi ſæculi procacibus quibuſdam, ijſque perpaucis, de ludo Saxonis excucullati, vel Stigmatiæ Nouiodunenſis. hi negant mortuos viuentibus apparere ad tempus poſſe, negant Deum id
D vnquam permittere: illi contra vtrumque, vt audiuiſtis affirmant, vel diſertis verbis, vel allatis exemplis quæ nunquam recitaſſent, niſi vera crediſſent. Scaurianum plane iudicum eſt. magnificum illud, & magnanimum Scauri rei dictum, non ignoratis, quia Valerium Max. lib. 3. legiſtis. *Varius* (inquiebat) *Sucronenſis, Aemilium Scaurum, regia*
E *mercede correptum, imperium Romanum prodidiſſe ait: Aemilius Scaurus Princeps Senatus huic negat ſe culpa affinem eſſe. cui credetis?* Pari ergo nunc ratiocinatione, Sanniones noſtri temporis, Momi dicaces, Eccleſiæ peſtes, apparitiones ſpirituum negant & ſubſannant: fatentur

tur aliquas & in honore habent, Sancti, & orthodoxi patres, orbis Doctores, Aſiatici, Aphricani, Europæi quibus credetis? Magdeburgici Centuriatores, & Lemanicolæ coaxatores aſſerunt, nullas vnquam viſiones defunctorum fuiſſe veras: militantis Eccleſiæ, quæ columna veritatis eſt, centuriones, & Euangelij præcones, qui ſcientiam ſuam de ſapientiæ æternæ vberibus ſuxerunt, vnanimi conſenſu litteris mandarunt plurimas, vt veras: quibus credetis? Beatorum apparitiones habemus, damnatorum habemus, beandorum habemus: Eccleſiaſticæ monumentis hiſtoriæ, patrum traditione, conciliorum actis, diuinæ ſcripturæ tabulis conſignatas, & de manu in manum per omnes Eccleſiæ ætates traditas, conſeruataſque: Nonne temerarium contra niti, flagitioſum repugnare, impium atque blaſphemum his omnibus fidem derogare? quid, mendacij vel ſtoliditatis ea, eorumque auctores accuſare? nomen non inuenio, quo appellem. Tu (*lector*) rei indignitatem animo complectere, complexus abijce, abiectam conculca, & execrare. Quid mendacij accuſare, niſi falſa pro veris obtruſa dictitare? quid ſtoliditatem aſcribere, ſi non cauſari: adeo tot grauiſſimos, ſapientiſſimos, ſanctiſſimos viros, fuiſſe vecordes, vt inanibus nænijs ſe paſſi fuerint ludificari, & pro hiſtorijs fabellas aniles receperint? hæc aduerſariorum modeſtia eſt.

SECTIO VI.

Sed ratione fortaſſis aliqua vel argumento efficaci ad hoc credendum impelluntur. Examinandas ipſorum obiectiones tibi fideliter proponam. tu iudica, & diſcute.

In Italia (inquit Philipp. Melan-
A *cht. in Manlij Calendario) habent*
impuriſſimas, & obſcænas fabulas de
Maria, quæ apparuit Monachis, bel-
lum dictum, & mendaciſſimo di-
gnum ſcurra. Habet Aſia & Aphri-
ca, habet & Hiſpania, & Germania,
Deiparæ ſacratiſſimæ apparitiones,
vt doctum, habet non ſola Italia, &
eas ab omni obſcænitate, & impuri-
tate tam remotas, quàm à fidei puri-
tate Melanchton, quam à morum,
& vitæ caſtitate, ac ſanctimonia fuit
alienus Lutherus. nec illæ fabulæ
vocari poſſunt, quas omni æuo gra-
uiſſimi ſcriptores & ſanctiſſimi viri,
publicis teſtimonijs conſignarunt,
quas Eccleſiaſticæ traditiones con-
firmarunt. Sed hæc Melanchtonis,
& Io. Riuij modeſtia fuit, tot ſæcu-
C lis probatas Sanctorum apparitio-
nes, anilia cenſere deliramenta, &,
cum ipſi eſſent homines ineptiſſimi,
Diuum Gregorium Papam ineptū
vocitare, addunt vanitatem impu-
dentiæ, cum multa falſa & inania
pueriliter, ſine iudicio, & fallaciter,
ſine candore, congerunt, & quorun-
dam priuatos abuſus, & ſtultorum
deridiculas opiniones in publicam
D Catholicorum contumeliam detor-
quent. quaſi non rebus veriſſimis,
& optimis, hoc ſit adnatum, vt ob-
noxiæ ſint fuco, & hominum, dæ-
monumque dolis, atque malitiæ ex-
poſitæ, in multorum praue vten-
tium vertant perniciem. quid pane
vtilius? Sodomæ tamen eius abun-
dantia nocuit, quid vino ſalutar-
rius? plures tamen ebrietas, quam
E gladius necauit. quid Dei adoratio-
ne præſtantius? quot tamen illam
in cultum idolorum deflexere? di-
ſcretio ergo, & prudentia neceſſa-
riæ, vt veras à falſis diſcernamus;
non vero licet, propter falſas, veris fi-
dem derogare.

Marbachius negat vllas veras: niſi Chriſti & Angelorum reperiri, cur

ergo

ergo tam diligenter, quando per Angelos exhibitæ, id Patres, & hiſtorici addere conſueuerunt? cur hæc nouus Vigilantius vincula Sanctis iniicit? cur his eos compedibus, & manicis ligat: cur in hunc neruum compingit, homo propter multiplices blaſphemias neruo digniſſimus propter transfugium, compedibus vinciendus, & propter amentiam, atque furorem, totus vinculis quadrupes conſtringendus?

Centuriatores, & Lauatherus addunt argumenta paulo veriſimiliora, quædam quibus probare conantur, nullum eſſe Purgatorium (quæ vt impertinentia hoc loco prætermittimus:) quædam quibus reſpondebo, tractationi accommodata. Quid inquiunt Auguſtino reſpondeas, qui non obſcure, viuentium rebus animas defunctorum negat intereſſe: alioquin ſibi matris optime conſpectum nulla nocte defuturum? (d. libro de cura pro mort. ſu-
quæſt. 13. in ſcript. pracitato.) Quid Athanaſio Chry-
hom. 19. in 8. c. Matth. ſoſtomo, Theophilacto, Tertullia-
in d. c. 8. d. no, cenſentibus hæc eſſe commenta
l. de anima. dæmonum, qui ſe ſuffragijs noſtris
cap. 7. v. 9. indigere. & ex purgatorio, via alta
Pſal. 77. v. 39. & 102. atque ardua, fingunt aduenire? Ad-
v. 15. & 16. dunt ſcripturas. Nam is, *qui deſcen-*
2. Reg. 14. v. 14. *dit ad inferos, non amplius aſcendit*,
2. Pet. 3. a Iob. Pſalmiſtæ *homo eſt ſpiritus va-*
2. Theſ. 4. v. 13. *dens, & non rediens: puluis eſt, &* *poſtquam ſemel defloruit, dicitur ſuum locum non amplius recognoſcere*. quo igitur pacto queat redire? alibi dicimur *omnes mori, & ſicut aqua dilabi*. quis dilapſas ad fontem reuocet? DD. Petrus & Paulus mortuos inquiunt dormire: cur ante ter-
Luc. 16. verſ. 26. minum ſuſcitas? negat Abraham Chaos quantum interiacet, à mortuis poſſe tranſmitti, & idcirco illos nec mittendos, vt viuis renuncient, quæ illic gerunt. Quo pacto ſi nec per ſe queunt, nec à Deo mittuntur:

A mortalibus apparebunt? Hæc ſumma argumentorum, quæ momenti alicuius. Sed reuera hoc eſt abuti ſcripturis, & Patrum dicta calumniari. Non negat apud Lucam Patriarcha Abrahamus mitti à Deo mortuos poſſe, vel ſolere, ſed tunc mittere abnuebat. *Chaos* illud hiatum maximum, atq; imperttranſibilẽ ſignificat, quem ſine Dei permiſſio-
B ne nullus tranſire mortuorũ queat: Dei enim lege immutabili conſtitutum eſt, vt ſine ipſius permiſſione receptaculis ſuis animæ nequeant exire. Dei quoque lex ſanxit, nec damnatorum beatis vllam eſſe condolentiam (huc D. Gregor. iter iſtud imperuium retulit) nec ſortis vllam eſſe commutationem, vel meritorum vllum conſortium inter illos
C (huic Ambroſ. & alij retulerunt, de quo vide Cathen. D. Thomæ.) Dormire mortuos teſtantur Apoſtolorum Principes, fateor: ſed *ſomnus* ille mortem ſignificat. *& dormire* eſt mortuum eſſe. phraſis iſta Græcorum fuit vnde & ſepulcrera, vocant κοιμητήρια hoc eſt dormitoria, & Homerus, de virga illa Mercurij loquens, qua putabant eum mortuos
D ſuſcitare, mortuos nominauit ὑπνώ-τας ἐγείρει (dormientes excitat;) id obſcurius, & deterius vertit Maro, *Lumina morte reſignat*. Hebræi etiã *dormire* dicunt, pro mori, & Syri mortuos vocant *dormientes*, propter ſpem reſurrectionis. (vt Angelus Caninius obſeruauit) Angel. Caninius ſi ergo dormire Lauathero, eſt in nullius cõſpectum vnquam venire: vbi
E fides reſurrectionis? dormiebãt Moſes, Samuel, Ieremias & Onias, apparuerunt tamen. Sed *omnes ſicut aqua dilabimur. puluis ſumus*, & quaſi in auras diſpergimur. Tibi vero, Lector quiſquis his fulcris innitere, edico, te moneo, diſcaueas, ne huiuſmodi rationibus vtare. nam

ſi quid

Digitized by Google

ſi quid probent, eadem opera probent ne reſurrectionem quidem vnquam fore. dilapſæ ſemel aquæ nunquam redeunt, amnes aſpice: num nos nunquam redituri? Potius ergo fatendum his, & ſimilibus locis, nihil aliud velle S. S. nobis indicare, quam vitæ noſtrę imbecillitatem, & fugacitatem, vt D. Auguſtinus, & Angelomus annotarunt. Pſaltes Regius negat *à mortuo amplius locum ſuum cognoſci*. vbi aduerte nullum omnino patrum, ne quenquam ante Lutherum, ſic locum hunc exponere, vt facit Lauatherus: vt quam cito, tam vere, de tam nouitio commento, Nouatorem, queas agnoſcere. Quatuor inuenio veterum explicationes. duas enim Hebræorum in *Midras tebilim* omitto, vnam vt impiam, quæ animæ hinc ipſius mortalitatem colligit, alteram, vt parum conuenientem textui, de originali peccato: hoc cum homine reſurgente non amplius reſurgere. iſti *Felo iaſhub*, accipiunt de *iatzar haraa*. Duæ Patrum expoſitiones ſunt plane tropologicæ, vt Arnobij hic, de diuitijs, & alia Baſilij (de pœnitent.) Hominem ſemel in peccatum lapſum, non poſſe ſine Dei gratia, vi ſua exſurgere. Tertia eſt volentium, *locum* hunc, non capi de corpore, ſed de toto hoc orbe ſublunari, in quem, egreſſa ſemel de habitaculo corporis anima, nequit ſine ſpeciali DEI permiſſione redire: ſic innominatus, ſed pereruditus Pſalmorum interpres. Quarta eſt Apollinaris, & Eutymij. ſenſum eſſe, ſciret Deum, & cognoſcere humanæ naturæ conditionem, & interitus noſtri accelerationem, qui nati mox denaſci incipiamus: & cum nobis ſemel occiderit breuis lux, & vitæ flos iſte emarcuerit, haud poſſe abruptam vitæ telam iterum connecti, vel vinculum illud animæ, atque cor-

A poris ſemel diſſolutum rurſus colligari, neque animam noſtram, poſtquam venti inſtar ſemel euolarit, vltra corpus ſuum agnoſceret, vt illud ſubeat ac poſſideat. Nam in ipſa reſurrectione, beati illud iam ſplendidum, & incorruptibile deprehendent: damnati. fœdum ac horridum, & obnoxium corruptioni. tam vero damnati quam beati, B angelica opera, Dei nutu, illud ſunt agnituri. Quid? quod nonnulli intelligunt de ipſis amicis, qui poſt animæ receſſum, corpus amplius non agnoſcunt, ſed deteſtantur? & hi more Hebræo *ſuum* pro, *eius*, accipiunt. videtur huius ſententiæ P. Emanuel Saa. Quid? quod Diuus Hieronymus, ſecutus Hebræam phraſim, eandem vertit, *non cogno-* C *ſcet eum amplius locus eius*, quod plerique Hebræi volunt, & paraphraſis Chaldæus, & Vatablus ſequuntur, & ſic locutus ante fuerat Beatus Iob. capit. 7. vbi Hebræa, Chaldæa, Græca, & Latina conueniunt. hac prorſus ſententia, mortui memoriam interituram, quaſi non fuiſſet: vel ſuperſtites, quid cum vita functis agatur, aut quo in loco D detineantur, nunquam niſi per reuelationem futuros certiores. Quæ omnia contra communem ſententiam nihil habere virium, eſt omnino clariſſimum. Minus etiam obſtat, quod eidem Regio Vati dicatur homo, *Spiritus vadens, & non rediens*. nam quod præceſſit *quia caro ſunt*, id aperte indicat agi de naturæ humanæ deprauatione, & improbitate; E quæ cum ad deteriora ſemper vergat, à malo tamen ad bonum, per ſe nequit redire: vel, quod magis placet, agi, de homine corruptibili, qui, cum ad mortem Pegaſeo gradu properet; à morte ad vitam retrogredi, virtute non poteſt ſua. Diui Iobi verba, *Sic qui deſcendit*

ad

Digitized by Google

ad inferos, non aſcendet nec reuertetur vltra in domum ſuam, neque cognoſcet eum amplius locus eius: eundem planè ſenſum habent, quem illa Dauidis paulò prius explicata. Belle quoque Dionyſius exponit, animam quæ ad inferos deſcendit in pristinam vitæ rationem, diuitias, latifundia, palatia, naturaliter non redire. *quamuis* (verba ſunt eius) *miraculoſe id fieri poſſit, ſæpeq́; factum ſit.* Et illo ſenior D. Thomas ibidem diſertè tradit, Iob locutum de eo, quod ſecundum curſum naturæ fit, non de eo, quod agitur miraculoſe. En aduerſariorum tela, ex ſcripturæ pharetra. Plus fortaſſis fiduciæ in Patribus, plus ſuppetiatum? nihil vtique minus calumnioſa vtique tota illa teſtificatio, quæ Rhemniæ legis, vlla ſi ſe lege teneri paterentur, non effugeret inuſtionem. Miror Auguſtinum nobis obijci, cuius ſententiam ex eodem libro audiuiſti, non ambigue ceruicoſos iſtos condemnantem. Vult ille quidem plerumque angelicas eſſe operationes; ſed addit ſpiritus etiam aliquando αὐτοπροσώπους ad viuos mitti. Negat eoſdem arbitratu ſuo redire poſſe, citra Dei voluntatem: alioquin ſibi matrem continuo adfuturam: ſed nutu Dei aliquando rediſſe, profitetur, & exemplis confirmat. Athanaſium producunt in pugnam, ſed laruatum: Anaſtaſius enim ille Nicænus eſt, non Athanaſius. eius diuidenda auctoritas. Nam quæ ab illo quæſt. 11. dicuntur, leui brachio in aduerſarios retorſerim. negat ſpiritus apparere, fretus Dauidis teſtimonia, de quo nos iam copioſe. addit hæc verba: *De animabus enim Sanctorum non eſt dubitandum. nam & poſt mortem, & in iudicij die cognoſcent omnia.* Vnde ſic poſſumus ratiocinari: ſi beatorum animæ cognoſcunt omnia poſt mortem, locum

A cum igitur & ſuum cognoſcunt: ſi locum ſuum; permittente Deo, ad illum redire poſſunt. idcirco enim damnatorum animas negauit redire poſſe, quia locum ſuum non cognoſcunt. de animabus enim his tantum accepit verba Dauidis, non de omnibus, vt Lauatherus. Q. vero 8. non adimit omnem illis ſimpliciter reditum (nam hoc Scripturæ ſacræ

B refragaretur) ſed negat à Deo remitti, vt humanæ curioſitati ſatisfaciat, narrando quid apud inferos rerum geratur. Sciendum quoque temporibus illis quandam hæreſim viguiſſe contendentem; mortuorum animas, illorum maximè, qui violenter necati, dæmones fieri, & malis deinde carminibus ad hominum obſequia, & reſponſa damna compel-

C li. Huic dementiæ ſe ſumma vi Patres oppoſuerunt, & væſaniam illam ſedulo confutarunt. In his ſane diligens Iſidorus lib. 2. Etymolog. cap. 8. & os aureum Ioãnes Conſtantinop. homil. 2. de Lazaro, & homil. 4. in Lucam, vbi reddit rationem, cur Deus non permittat multos in vitam redire: vti ſic dæmonum fraudibus materia ſubtrahatur. qui dicit

D non permitti multos, nõne de nonnullis, licet paucis, fatetur? adimit etiam facultatem redeundi curioſarum narratiuncularum gratia, abſolutè ad Dei nutum reuertendi licentiam, non tollit? quin apertè potius hom. 29. in Matthæum, ſcribit, *ſponte ſua redire non poſſe.* cur adderet (*ſponte ſua*) ſi nec diuina voluntate poſſent redire? Nec aliud agebat

E Theophyl. in cap. 8. Matth. cum teſtatur dæmones quoddam dogma inſtituere voluiſſe, de vagatione animarum in hoc orbe; cui minime ſit aſſentiendũ, quoniam animæ corpore egreſſæ iam certum habẽt locum, & non oberrant vagæ. quibus verbis negat ſpiritus ꝓ arbitrio ἐν τῷ κόσμῳ

(ſic

(ſic loquitur) πλανᾶται, quoniam A certis manſionibus ſtatim aſſignantur, impugnat enim eundem errorem, quem Chryſoſtomus; & vterque nobiſcum, vt docui, ſenſit. Deniq; Septimius Tertullianus etiam illud Gentilium, de præeuntis immatura morte, figmentum plane poeticum, & forte Platonicum, reijcit, & docet nec illorum *animа vagari, donec reliquatio compleatur ætatum*. hancq; ille licentiam poetarum, cum Magorum audacia, iactantium inanem ſuam animas eliciendi potẽtiam; & cum inſomniorum fallacia, quæ Manes falſa ſoliti immittere, comparans, merito refellit. Verum & ipſe addit, Dei virtutem quaſdam animas reuocaſſe in documenta iuris ſui. Sic ſcriptum C ab eo inuenias extremo de Anima libro. Sic ergo neque S.S. neque patres, neq; ratio; ſed ſola temeritas, nouandi cacoethes, & vetuſtati detrahendi, Catholiciſq; conuitiandi libido. Aduerſarijs ſuffragantur.

SECTIO VII.

SIt 2. Concluſio, *Magi nequeunt* D *opera dæmonum veras defunctorum animas nobis oſtendere*. hæc eſt ſententia Tertullian. lib. de anima, cap. penult. D. Iſidori lib. 8. Etymol. Chryſoſt. & Auguſtini, quos citat, & ſequitur D. Th. 1. p. q. 117. ar. 4. ad 2. Guilh. Pariſ. p. vlt. de vniuerſ. c. 24. Victor. de magia nu. 17. & fuſe docet nuperus ſcriptor Alfonſus Mendoza Quodlib. Scholaſt. q. 5. ratio eſt, quia E Sanctorũ animæ in manu Dei ſunt, & ſoli Deo obediunt: damnatorum nequit Diabolus ſinere egredi, ſine nutu Dei, ſine quo nec ipſe id poteſt: quod ipſum etiam habet locum, in ijs quæ expiantur. Ideo ſolent ipſi has vices ſubire dæmones; qui per mundum adhuc vagantur, & has animas amant mentiri, vt ex Porphyrio docuit Iamblicus lib. *de myſter. Aegypt.* Neque id mirandum, cum in Angelum quoque lucis ſe transfigurent, & in B. Virginem Deiparam, vt in Biturigibus Vibiſcis, cum illic degerem ſcio accidiſſe, immo & ipſum Chriſtum Dominum, qualis B. Martino apparuit diabolus.

Ex his ſequitur primo, prorſus eſſe ſuperſtitioſum, quod ex quorundam delira opinione retulit Ananias animas eorum, quibus exſpirantibus dexteram porrexerint, & viciſſim porrectam receperint, ipſis poſt obitum apparituras. Nulla enim huius rei, vel ſcripto, vel non ſcripto Dei verbo, nec hiſtoriarum verarũ narrationibus auctoritas huic opinioni adminiculatur. Secundo ſequitur non eſſe temere imitandum quod olim factum à nonnullis, & quod Ioann. Friburg. in Sum. Conf. lib. 1. tit. 11. q. 23. ſecundum ſe conſideratum, dicit non eſſe damnãdum de peccato, non enim negant D. Th. & ipſe, & qui eos ſequitur Beezius *in præcept.* periculoſum eſſe, & tales vt plurimum ſe deludendos dæmoni propinare, & illi ſubiacere comminationi, *Qui amat periculum, peribit in eo*, ideo prudenter Ciruelus lib. 3. de ſuperſtit. c. 11. reprehendit illos, vt qui cum inuicem paciſcuntur, vt (ſi permittatur) is, qui prior morietur, viuo apparreat, eumq; de ſuo ſtatu faciat certiorem. Scio id Deum permiſiſſe aliquando, vt audiuiſti de Marſilio Ficino; & de S. Lutgardi legitur lib. 2. vitæ eius, tom. 3. Surij, in Iunio, & apud Dominicanos Zamoranos accidiſſe olim monacho cuidam. Is cum quodam Minorita hoc pactum inierat. moritur Minorita, & poſt dies aliquot apparet ſtipulatori menſas ſternenti, & (ait) ſe expiatorium circumgeſtare ignem.

lib. 3. de nat. d. mõ.

A gnem. Et ad cruciatus ſui indicium, manum mēſæ lignæ craſſeæ impreſſit, eamque altè admodum combuſſit. notam hanc audiui ab oculatis (vt aiebant) teſtibus ſupereſſe manus menſæ inuſtæ, & ad perpetuam rei memoriam paruulo clatro ferreo obtectam, & narrat in Chron. Dominicanorum Frat. Antonius Seneſis, vt de re nihil ſit dubitandum. B Quando Deus redire permittit, maioris boni id cauſa permittit: vt plurimum Behemoth hanc agit perſonam. Pactio ipſa vix fieri poteſt, vt curioſitatis peccato vacet; præſtat ſalutem ſuam ſemper cum pauore & ſpe operari. Eadem B. Lutgardis cum iuſſiſſet cuidam moniali, vt ſi prior moreretur, eam viſeret, addidit, vt primum diceret: *Benedicite, orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam* (inquit) *diabolus ſuo more aliquod figmentum adducat. dict. l. 2.* C Si hoc illa ſancta tam illuminata metuebat, quanto magis nos debemus metuere? Sequitur etiam tertio his, poſſe facilius diſcerni variorum, & multiformiū ſpectrorum illuſiones, quas dæmones obijcere ſolent, de quibus nunc videamus. D

QVÆSTIO XXVII.

De dæmonum apparitionibus, ſiue de ſpectris, quæ dæmones nobis obijciuntur.

SECTIO I.

DVo præmittenda, varias eſſe illuſionum cauſas, & varie dæmonum genera. E Patet primum, quia multa habentur pro ſpectris, quæ naturalia ſunt, vel artificialia, item quę ſenſuum vitio, aut imbecillitate vitiatæ phantaſiæ talia videntur eſſe non ſint qualia videntur. de ſingulis, Petrum Leloyheriū, in plēriſque ſecuti videamus. Naturalia ſunt, & decipere tamen aptiſſima, ignes illi fatui, de quibus egimus ſuperius, item inſulæ natantes, quales vidi apud D. Audomari fanum in Morinis complures, quales etiam in Italia, & alibi celebrant veteres ſcriptores, in lacu Vadimonis Cecubo, & Reatino, vt ſunt etiam arbores, & ſiluæ radicitus euulſæ, & claſſis ſpeciem in mari præbentes, teſte Plinio Seniore, vt, ligna putrida nocte lucentia, vt animalculum Indicum, de genere Cicindelarum, ſed maius inſtar Scarabęi, quod etſi toto corpore luceat, oculis tamen maxime, qui pro corpuſculi modo ingentes, tantum fundunt lucis, vt ad eam legere, & ſcribere ſoleant. Coculium vocant, micat luce quaternarum ſtellularum, quarum ſi quis pinguedine manus, & faciem inungat, ardens & formidabile ſpectrum apparet. Sic Chieza, pag. 2. Hiſto. Perua. capit. 30. Item vapores varijs formis conformati, quales illi, quos Sylla vidit hircorum ſimilitudine capitibus apud Epheum concurrere, & ſimilia, quæ apud Syrtim maiorem ex eadem cauſa Diodorus Siculus ſcribit contingere, digna lectu. Talia quoque (ſi à viſu, ad auditum lubet tranſire) ſunt admiranda quædam ſonorum, vt Echus in locis diuerſis quæ & notauimus Commentar. in Senecę tragœdias, decipere nonnullos teſtatur Cardanus libro decimo octauo, de ſubtilitat. item ſonus ſtatuæ Memnonis, de qua eodem opere egimus, & muri Megarenſis, de quo in Atticis Pauſanias, & cauerna Brittanica, de qua Clemens Alexandrinus libro ſexto, Strom. fors, an Diui Patricij antrum? item prælij ac victoriæ voces, apud tres Perſicos montes, de quib. idē Clemens. Mirifici quoque inter-

li. 1. de ſpectris c. 6. 7. 8. & 9.

Ariſt. de ad admir. audition. Tit. Liuius l. 9. Senec. li. 3. Nat. quæſt. & Plin. Iu. lib. 8. epiſt. 10. & Seni. lib. 2. Natt. hiſt. ca. 95. li. 16. Nat. hiſt. c. 1.

Plutarh. in Sylla. lib. 3. Bibl.

Digitized by Google

dum ſoni nati ex vterinis ſuffocationibus, imperitis medicis imponunt, quando ait Corn. Gemma lib. I. Coſmocrit. c. 7.) *a venenato ſpiritu inflata arteria, diductaq; in amplitudinē, ſecundum longitudinem contrahuntur, vnde neceſſe ſit aliquando mulierem ſtrangulari, vnde & voces mirandas ex imis viſceribus exandiri, nunc velut ranarum coaxatus, nunc ſerpentum ſibilos, nunc crocitus coruorum, gallorum cucurritus, latratus canum, &c. quæ tamen pro viarum, & erumpentis ſpiritus proportione caſus effingit.*]

Vt naturalia, & ſic artificialia quādoque decipiunt, & pro ſpectris habentur, vt erant αὐτόματα Dædali, de quibus Ariſt. lib. I. de anima, & lib. I. Politic. & alia Archimedis, Archytę, ac Boetij, de quibus ſuperius actum, & noſtris temporibus oblata Carolo V. Aquila ænea, volans per aerem, & Pariſijs. triremis argentea, quam remiges, eiuſdem materiæ, & impellebant, & ſiſtebant, & retroagebant. Vt erāt etiam Hydraulica veterum, & hodie in hortis Eſtenſibus Tiburi admiranda; de quibus Claudianus;

Intonat erranti digito, pedibuſque trabali
Vecte laborantes in carmina concitat vndas.

Et de quibus iam exſtant Heronis libri. Vt ſunt artificioſa ſpectra, quorum modum docent Cardanus libro de Varietat. rerum, & Baptiſt. Porta. lib. de magna naturali, quanquam verè in his omnibus, rerum quibus vtuntur natura ad artificium adfert vim maximam, vt & in naturalibus illis prioribus, ſæpe accedit artificioſa hominum applicatio. Sed ad hanc claſſem magis propriè pertinent artificioſæ voces quorundam; quibus

A cum ſint præſentes, voces ſimulant abſentium, vel cum ore loquantur, ex ventre verba videntur proferre, ſicque voces dęmonum, vel Angelorum mentiuntur: Item qui per tubos noctu loquentes, Angelorum, vel animarum voces ſimulāt; quale quid de Bonifacio octauo circumfertur, apud Nauclerum, Maſſeum, & alios. Item qui ſimulant ſe animas maritorum defunctorum, & ſic ſuadent

B viduis, vt ſibi nubant. noui, qui hoc Louanij factitarat, & de alio qui Andegaui, narrat Leloyerius cap. 7. Sic apud Boetium Scotiæ Rex Kennethus, Pictos, a quibus erat victus, vicit. Noctu ad Principes exercitus ſui dormientes, immiſit ſeruos indutos ſquammis lucētibus, & manu tenentes haſtas ex ramis putridis noctu lu-

C cere ſolitis; qui illos ad pugnam fortiter ineundam hortarentur, ſe a Deo miſſos Victoriæ ſponſores. Angelos illi credidere, & animoſe Pictos aggreſſi ad internecionem cæciderunt. Sic nonnulli vſi cancris, vel teſtudinibus, ijſque cum candelulis affixis, in cæmiterijs, non ſemel ignitorum ſpectrorum ſpeciem præbuere, quare nonnulli ſuſpicantur ab Homero

D teſtudini tributum nomen armaturę fallacis ἐπηλυγίης ἀιχμῆς. Sic etiam Abderitani iuuenes, cū ſpectrorum ſchema, conati ſunt Dęmocritum terrere, vt narrat Lucianus in Philopſeude. Sunt in recentiorum libris, vt Boccatij Decamerone, & ſimilibus, exempla plurima, ſed me magis capiunt antiqua. in fabulis tale, quid comminiſcitur Moſtellariæ Plauti

E ſeruulus, tale quid narrat Aeſchynes orator, a Cimone Athenienſi factum, qui ſe Scamandrum finxit, vt vitiaret Callirrhoen: tale quid narrat Ioſephus factitatum a Mundo, vt deciperet Paulinam, fingente ſe Anubim: tale quid a Tyranno Sacerdote idolorum excogitatum,

Digitized by Google

qui mentiebatur Saturnum, vt libere marronas nobiles mæcharetur, nos docet Ruffinus, & meminit eiuſdem facinoris D. Cyrillus Alex. contra Iulianum lib. 7. (Lib. 11. hiſt. c. 25.)

Et Nectanabus Ægyptius Magus ſe in Iouis Hammonis effigiem transformãs, Olympiadem Philippi vxorem decepit, & adulterino concubitu Alexandrum Magnum genuit, vnde illi orta opinio de Ioue parente. narrat Ioſephus Gorionides libro 2. Hiſtor. Iudai. cap. 6. & laudat auctores, Aegyptiorum Sapientes, Titum Romanum, Strabonem Cappadocem, & Nicolaum Damaſcenum.

In his fictionibus, cum ſtuprum accedit, peccatum grauius eſt, quam in ſtupro ſimplici, & grauius puniendum: cum furti cauſa ſit, puniẽdum pœna directariorum l. ſaccularij. D. de extraord. crimin. Si nihil aliud, quam metus incutitur, pro periculi magnitudine, res æſtimanda: ex genere ſuo, puto Mortale peccatum, & pœna eſt arbitraria, fuſtigationis puta: &, ſi mors ſecuta, exilij perpetui. argum. libro 4. §. cum quidam. D. ad leg. Cornel. de ſicar. l. infiniti. §. cum eo D. de furt. & l. penult. §. vlt. & l. vlt. D. de extraord. crimin. voluere poſt gloſſ. in l. ſi quis aliquid. D. de pœn Licinius Ruff. in comparat. legum Moſis, & Iuriſconſ. & Leloyer. ſupra fol. 173. nec puto idoneam excuſationis cauſam amorem præbere, nec tutum ſatis eſſe conſ. 101. Oldradi, optimi alias conſiliarij.

Senſuum alterationem vitiumq́, falſo viſorum, vel alio ſenſu perceptorum ſpectrorum, cauſam non raram eſſe, docet idem Leloyerius c. 8. exemplo ebriorum, de quibus optime D. Ambroſ. *Hinc* (ait) *vanæ imagines ebrijs, incerti viſus, inſtabiles greſſus: umbras tranſiliant ſæpe, ſicut foueas, vacillant cum facie terra, ſubitò igitur, & inclinari videtur, & quaſi vertatur, timentes in faciem ruunt, & ſolum manibus apprehendunt, aut concurrentibus montibus ſibi videntur includi. Murmur in auribus, tanquam maris fluctuantis fragor, & reſonantia fluctu littora. Canes ſi viderint, leones arbitrantur, & fugiunt. Alij riſu ſoluuntur incondito, alij cernunt irrationabiles pauores, vigilantes ſomniant, dormientes litigant.* Idẽ, terribilia nempe viſa apparere ebrijs, Plinius prior affirmarat. (Li. de Helia, & ieiu. c. 16.)

Deprauat, more ſuæ ſectæ, Lanatherus S. S. dum ſic vult intelligendum illud Salomonis, ebrietatem diſſuadentis: *Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur peruerſa. Extraneas*, ait ille viſiones, & apparitiones admirandas, qua in re ductorem habuit Pagninũ, qui cum Paraphraſte Chald. videtur ſic accepiſſe זרות Zaroth, quaſi vim neutri haberet, & ſignificaret extranea h. res extraneas: quod, licet non diſplicuerit Ianſenio, probum tamen non eſt. Fœminino enim ſenſu accipiendum, & quidem non de rebus, ſed de mulieribus. Senſus enim, quem Diu. Hierony. & Beda ſecuti, vinum concupiſcendi alienas eſſe cauſam. ideo Septuaginta, vt ambiguitatem hanc tollerent, ſingulari numero vertere ἀλλοτρίαν, alienã, ſeu extraneam: quam vocem, nec Scholaſtici, nec patres ſimpliciter poſitam, de alia re, quam de muliere, ſeu ſcorto accipiunt, vt eodem capit. paulo ante: puteus profundus aliena, vt ibi explicant Salonius, Beda, Hieronymus, & alij. (L. 4. c. 22. — Prou. 23. v. 33.)

Oculorum ſuffuſio facit videri volitantes ante oculos quaſi muſcas, vel ſaltitantes formicas, vt non ſine ſtudiorum incommodo, a multis iam annis experior. Abenzoar libro primo, capitulo primo, tractat. octauo, meminit morbi dicti *halakol*, quo qui affecti, ſingula putant ſe videre gemina.

gemina. Arcuatis cuncta apparent lutea. Refert Ariſtoteles de quodam qui ſuammet imaginem, ſiue ſimulachrum, in aere ſibi, quaſi in ſpeculo propter oculorum vitium, ſemper obuerſari exiſtimabat. Idem teſtatur, eum, qui diu in ſolem oculos intenderit, & oculos alio celeriter auerterit, primo ei cũcta iri viſa gilua, mox rubea, & tandem nigra, donec alteratio illa viſus recedat. Auditus etiã læſus decipere conſueuit, vt fit in ijs, qui morbum imaginoſum (ſic vocant) patiuntur. cuius ægritudinis viri docti duas ſtatuũt ſpecies, vnam notiorem, cui nomen φρενῖτις, quando phantaſmata objiciuntur animo, viſili imagine: de qua ſpecie Cornelius Celſus, & Cęlius Aurelianus conſulendi, & pertinet ea ad phantaſiæ vitiũ. altera ſpecies eſt κορυβαντιασμός, qui viſui tollit ſomnum, auribus indit vitium, quo ſibi audire innitus, & ſonitus videntur. de hoc Varro, *in Prometheo* Satyra,

Leniſonna mens ſonorinas imagines
Adfatur, non vmbrantur ſomno pupulæ.

Guſtus quoque vitiatus ęgros mire decipit, vt & odoratus, Polypo, Grauedine, ſeu κόρυζα, & miro illo catarrho, qui regnabat in Caſtella A. 1581. & multos abſumebat, læſus. Verum crebrior, & maior deceptio manat a phantaſiæ corruptela, quæ aliquando coniuncta eſt cum Phrenitide, (ſic vocatur ea, quæ cum febri vehementi eſt,) aliquando cum Mania (hæc febris expers eſt, & diuturnior,) aliquando leuicula tantum eſt febris, nec ad Phrenitim ſufficiẽs. Theophilus medicus cetera prudẽs, opinabatur cum febriret, prope lectulum tibicines, & cornicines aſſiſtere, & continue auribus ejus cantũ

A inſonare: idque, iam ſanus, accidiſſe ſibi pertinaciter contendebat. Sed huic iſta tædio erant: alteri cuidam voluptati. Sic enim Horatius, *Epiſt. ad Florum*.

--- Fuit haud ignobilis Argis,
Qui ſe credebat miros audire tragœdos,
In vacuo lætus ſeſſor, plauſorque theatro:
B *Cetera qui vitæ ſeruaret munia recto*
More, bonus ſane vicinus, amabilis hoſpes,
Comis in vxorem, poſſet qui ignoſcere ſeruis,
Et ſigno læſo non inſanire lagenæ,
Poſſet qui rupem, & puteum vitare patentem:
C *Hic vbi cognatorum opibus, curiſque refectus,*
Expulit helleboro morbum, bilemque meraco,
Et redit ad ſeſe. Pol me occidiſtis, amici,
Non ſeruaſtis, ait, cui ſic extorta voluptas,
Et demptus per vim mentis gratiſſimus error.

D Abydi ſimile quid contigiſſe narrat Ariſt. in libro de admirand. audition. Hãc in væſania falſæ opinionis voluptatem, de quodam Thraſyllo, putante naues omnes, quæ ad Pyręũ appellerent, ſuas eſſe fuſe teſtatur Aelianus li. 4. var. hiſt. Sed ad ſpectra redeamus imaginaria. Haud ſcio, an quid rarius eo acciderit, quod a Timæo Locro commemoratum. Agri- E genti domus fuit, cui cognomen τριήρης, ab euentu tali. Adoleſcentes aliquod [*Taurominitani*] illuc conuenientes conuiuium hilarius agitabãt. Mox vti aſſolet, cum incaluiſſent vehementius, ita decuſſi mente ſunt, itaque externati, vt in triremi ſe opi-

Digitized by Google

narentur conſtitutos, marique altius vndabundo hyemen ingruere atrocem. Proinde, velut naufragium veriti, tanquã egeſtis, quæ intus forent, nauigium facturi læuius, vaſa omnia, & quicquid mero feruidis occurrebat, in viam, ſeu in mare, feſtinantius iactare adorti ſunt, accurrẽtibus hinc inde qui proiecta diriperent. In ſequenti die vbi adfuere magiſtratus factum arguentes, cum illi necdum ſatis edormiſſent: reſpondere, ſe metu mortis præoptaſſe, quæ in naui forent diſperdere, quam fluctibus deuorari. Admirantibus mentis ſtuporem vniuerſis, qui inter eos videbatur natu grandior: Ego, ò viri Tritones, præ formidine infra thalamos me conticiens in imo iacui, Cumq; amplius delirare animaduerterẽtur, dimittuntur ab ignoſcente magiſtratu, commoniti modo grauius, cauerent in reliquum inuitationem eiuſmodi brutalem. At illi, velut gratiam fatentes: Si, inquiunt, ſeruati ex tam procelloſis vndis portum fuerimus aſſecuti, inter marinos Deos vobis (ò Tritones) vt ſeruatoribus in patria ſtatuas ſurrigemus. (Sic Cœlius Rhodig. ſed ex Athenæo.

Athenæus li. 2. ca. 1. & Cælius li. 17. A. L. c. 2 Paul. Aegyneta. l. 5. c. 3. & Antholog. Epigram. Græc. li. 7. lib. 16. qq.

Hydrophobi aquam fugiunt, eo quod putant ſe in illa videre canem a quo admorſi fuere.

Solet autem Diabolus hiſce naturalibus morbis ſæpe ſe adiungere, & hominum procliuitate abuti. *Serpit hoc malum Diaboli* (ait Diuus Auguſtinus) *per omnes aditus ſenſuales, dat ſe figuris, accommodat ſe coloribus, adhæret ſonis, odoribus ſe ſubijcit, infundit ſe ſaporibus, & quibuſdam nebulis implet omnes meatus intelligentia, aliquando crudeliter torquens dolore ac metu, aliquando iocoſe diſtrahens, vel ſubſannans ludicris.*

SECTIO II.

SVnt enim dæmonum, vt variæ operationes, atq; libidines, & ſic varia genera, quod ſecundo loco nobis erat notatum. Omnes quidem immundi, & mali, hominibusque ſunt infeſti, vt poſt Chryſippum, & Plutarchum, & Philonem, recte contra Iamblichum Porphyrius, & eo melius Minutius in Octauio. eos tamen a loco Marcus, apud Pſellum diuidit in ſex genera, vt eo prior fecerat Orpheus, ſcribens ad Muſeum:

Lib. de abſtinen. anim. De dæm. Natura.

Δαίμονας οὐρανίους, καὶ ἠερίους, καὶ ἐνύδρους,
καὶ χθονίους, καὶ ὑποχθονίους

Dæmones cœleſtes, aereos, aqueos, terreſtres, & ſubterraneos, ſeu Sumanos.

Apud Euſebium lib. 4. de demonſtratione ipſe Apollo ſic canit,

Πῆ μὲν ἐπιχθονίοις, τῆ δ' οὐρανίοις, ποτὶ δ' αἴθρης
Αὐτοῖσιν βασιλεῦσι καὶ ἀέρος ὑγροπόροιο.
Ἠδὲ θαλασσαίοις καὶ ὑποχθονίοισιν ἅπασι.
Πάντα γὰρ ἐνδέχεται φύσεως πληρώμασι τῶνδε.

Partim terreſtribus, partim cœleſtibus, interdum, & ætheris ipſis regibus, & aeris humida permeantis, & marinis, & ſubterraneis omnibus. Omnia enim capiuntur natura plenitudine horum.] cœleſtes autem vocat æthereos, ſiue igneos, vt appellat Marcus. Aereos etiam Plato agnouit Magices inuentionem illis tribuens. Terreſtres Chaldæi cum Zoroaſtre, (vt Pſellus exponit) vocant Feras, ſeu canes terreſtres, in Zoroaſtris enim Magicis ſcriptum legimus:

In Phædro.

Σὸν γὰρ ἀγγεῖον θῆρες χθονὸς οἰκήσουσιν

Tuum

Tuum enim vas beſtiæ terræ incolẽt, ad quæ Pſellus, beſtiæ terræ ſunt οἱ περὶ γῆν κατισδυόμενοι δαίμονες, *qui circa terram oberrant*. cuius interpretationem magis probo, quam Plethonis δύλαι καὶ κνώδαλα, *vermes, & omnis generis reptilia viliora*. Idem Magus poſtea ſubdit, Ἐκ δ᾽ ἄρα κόλπων γαίης θρώσκουσ᾽ οὔποτ᾽ ἀληθὲς σῆμα βροτῷ ἀνδρὶ χθόνιοι κύνες δεικνύουσι. *Certe ex terræ finibus prodeũt canes terreſtres nunquam ſignum verum homini mortali demonſtrantes*: quos Plethon vult apparere ſolitos canina, vel alia fæda ſpecie ijs, qui ſacris initiantur. Quod licet Zoroaſter acceperit de ſacris magicis, verum tamen eſt etiã ſolere his ſpectris verſari etiam illos, qui prauitate vitæ derelicta religioſo cuipiam ordini ſe addicunt, quod ipſum Leloyherius confirmat teſtimonio Hebræorum in opere, quod inſcribũt *Holam Abba*: Idem Athanaſius de D. Antonio in eius vita, & ſimilia fere narras de S. Simeone Treuirenſi Eueruuinus Abbas, apud Surium primo Iunij, & alia leguntur in vita S. Norberti, de dęmone vexante initia ſanctæ plantationis Præmonſtratenſium (Surius Iunij 6. vitæ illius c. 19. 26. & 27.) Ego poſſum confirmare eo quod vere accidit, initio ferme noſtræ Societatis, inſtituto collegio a P. noſtro Ignatio Laureti, & ei præfecto Rectore, P. Oliuerio Manareo, qui etiamnũ ſupereſt, & a quo, vt rem veriſſimam, accepi, quòd ſubdam: Anno 1555. maligni ſpiritus, modo vnum, modo alium locũ magno ſtrepitu infeſtantes, pleriſque, in quibus nonnulli religioſi inſtituti tyrones erant, mirum quantum moleſtiæ, & inquietis adferrent: Etiam claro die apparebãt, varijs figuris. Vni dæmon in forma Æthiopis apparuit, & multis illecebris, atque perſuaſionibus verborum conatus fuit a religioſo inſtituto illum auertere, quod cum irrito labore ſe facere videret, abijt inhalato diro admodum, & virulento fætore, qui toto illo die perdurauit. Alteri ſe conſpicuum præbens effigie Diui Pauli, adhortabat ad ſacram Epiſtolarum ſuarum lectionem, atque ſtudium, vt hoc ſpecioſo colore, eum ab humaniorum litterarum cura abduceret, ſicque per inobedientiam è religione expelleret, quod & perfecit. Ipſi Oliuerio in atri, & ingentis moloſſi ſpecie obuius, in eumque inſiliens, ad terram fere adflixit. Orantibus, vt cogitationẽ diuerteret, aut abrumperet: inſtar catti obmurmurantis ſeſe adiunxit non ſemel, ſcabellumque, cui innitebantur quatiebat, pulſabatque. Nec lectis quies, nec menſæ refectio, ſine infeſtatione, concedebatur. Crebro varij catelli a quieſcẽtibus lectulum adſcendere, & tegmina ſubire ſentiebantur, quæ res multos formidine plenos, & ſomno priuabat, & ſtratis expellebat. Prandens quidam, inuiſi hoſtis pugno in latere, tam acriter percuſſus fuit, vt confeſtim expalluerit, & ferè retrorſum a ſcamno deiectus ceciderit. Subditorum moleſtia bono Rectori per moleſta erat, tentauit Eccleſiaſtica remedia, quæ oportuna currebant; miſſarum, precum, exorciſmorum, luſtralis aquę, ſanctarũ reliquiarum, & id genus alia. His tamen Deus malũ plane tolli noluit. Quare ad communem patrem, B. Ignatium Oliuerius recurrit, preces eius, & opem in hac moleſtia petit. Ignatius, qua erat animi demiſſione, ad patientiam cohortatur per litteras, & ad ea remedia, quibus Eccleſia in ſimilibus vti conſueuit. Hęc, inquam Oliuerius per litteras, omnia iam a nobis curata, tentataque, ſed durat malum, & gliſcit. Quibus acceptis litteris reſpondit P. Ignatius; *confidite in Domino, & in bonitate eius*,

Libr. 2. de ſpect. c. 1.

ipſe vos liberabit, & ego ſerio pro vobis oralo. Acceptas litteras Rector in corona Patrum fratrumq; legit, qui tum forte congregati; &, mirum dictu, è veſtigio illa ſpectrorum, & phantaſmatum infeſtatio, adeò conquieuit; vt nihil huiuſmodi Laureti poſtea fuerit auditum, nihil viſum. Nimirum ſcriptis litteris poſterioribus optimus Pater, pro filijs orare cœpit, & interea, dũ Roma Lauretum litteræ perferuntur, exorauit. Hos ergo Zoroaſter vocat *canes terreſtres, canes*, vel propter formã aſſumptam, vt Pletho; vel vt Pſellus, quia animarum carnifices ſunt; *Terreſtres vero*, vt ait idem, quia ex cœlo deciderunt, & circa terram volutantur, καὶ κύνας μὲν τούτους καλεῖ, ὡς τιμωροὺς τῶν ψυχῶν. χθονίους δὲ, ἐξ οὐρανοῦ πεσόντας, καὶ κυλινδουμένους περὶ τὴν γῆν. Sic ille in Chaldaicis oraculis.

Verũ, quia quod Pſellus, ſiue Marcus breuiter, id de dæmonum generibus ab eorũ habitatione deductis Trithemius multo copioſius ſcripſit: eius verba ex lib. Quæſtionũ ad Maximil. Cæſarem quæſt. 5. non pigebit aſcribere multis additis, quæ ad explicationem diſquiſitionemque Magicam pertinere iudicabo. *Sicut dæmones* (inquit) *in poteſtate acuminéque ſubtilitatis ab inuicem differunt: ita maleficarum quoque poteſtas non eſt in omnibus vna, ſed in ſingulis, prout dæmonibus concurrunt natura ſubtilioribus, vel groſſioribus diuerſa. Multa enim ſunt genera dæmonum, & certis inter ſe gradibus diſtant, ratione locorum, in quæ cadentes à principio ſunt detruſi.*

Primum quidem genus dæmonum appellatur igneum? quod circa ſuperiorẽ peruagatur aerem, nec vnquam ante iudicij diem ad inferiora demergitur, ſed cõtinuo ſub regionibus permanentes ſublunaribus, nullũ habent cum hominibus in terra cõmercium.

A *Quod vero ſub luna permaneant Sanctus quoque teſtatur Auguſtinus in opere, de Agone Chriſtiano, ſic dicens, Dæmones non habitant in cœlo, vbi Sol, & Stellæ ſunt, ſed omnes ſub regione lunari verſantur. Hinc motus opinor Apuleius dixit animalia eſſe ignita, propterea quod Ariſtoteles confirmauit in fornacibus ardentibus, quædam animalia paruula ſæpius viſa*

B *volitaſſe pennulis apta, quæ totum æuum ſuum diuerſantur in igne, quoniam cum igne oriunt, & cum eodem igne exſtinguuntur, & ad ſuum vnde venerant locum euaneſcentes redeũt.* Diui Auguſtini locus eſt capite tertio, negat tantum Diuus Auguſtinus dæmones habitare in cœlo, vnde exciderunt, & in firmamento: de ignis ſphæra nihil addit. ideo ad primum

C hoc genus probandum non pertinẽt eius verba. Quod attinet ad Apuleiũ ille fallebatur, quia dæmonibus ignita corpora vere tribuebat. Ariſtoteli denique illa animalia non ſunt dæmones, ſed inſecta quædam volatilia ephimera, in fornacibus Cyprijs reperiri ſolita. Si dæmones iſta putauit Apuleius, quomodo cenſuiſſet illa cum igne exſtingui; aut cum igne

D oriri; qui dæmones immortales eſſe, & morti non obnoxios ex ſectæ ſuæ decretis arbitrabatur: fortè hoc volebat incenſo igne incipere illic in flammis dæmones tali forma cerni, & exſtincta flamma apparere deſinere? Sed pergit: *Nulla ſunt eis cum maleficis conſortio, quoniam cum demorentur in igne, propter ſubtilitatem ſuam non poſſunt corpus groſſum*

E *ſiue aereum induere.*] Vana ratio. Si nulla eſt ſphera ignis, vt multi arbitrantur: totum hoc corruit figmentum. ſi qua eſt talis ſphera, nondum hinc ſequitur dæmones tales non habere commercia cum maleficis. quia dæmones omnis corporis proprij ſunt expertes, vtpote ſubſtantiæ me-

Digitized by Google

rè ſpirituales; quæ nec terreæ, nec igneæ, nec aereæ corporeæ groſſiti ei conſimiles ſunt. & poſſunt ignei iſti, non minus quàm aerei, corpus alienum inuadere, & aſſumere. Quare, vel illi quoque cum maleficis ineunt commercia, vel huius rei alia quærenda eſt ratio, quàm nondum inuenire potui. Et quid neceſſe hos in igneum illum carcerem extra infernum, qui in terræ centro, includere: quaſi pœnam ſuam, vbicunque ſunt, non circumgeſtent. Hoc ergo dæmonum genus, ego crediderim fictitium, & ab Orpheo cœleſte vocatum, quia putabat in cœlis degere; alij forte igneum vocant, eo quod in aeris regione ſuperiore manſerit.

Secundum genus aereum dicitur, quod in aere errās nobis propinquo commoratur. Hi quidem poſſunt ad inferiora deſcendere, & aſſumptis de craſſiore aere corporibus, quandoque hominibus apparere. Aera permittente Deo ſæpius turbant, tonitrua, & tempeſtates concitant, & omnes ſimul in perniciem humani generis conſpirant. More hominum affectionibus mouentur paſſionum, ſuperbia maxime, & inuidia, tanguntur que perturbationibus cōtinuis, & nec ſolido veſtiuntur corpore, nec vno conſiſtunt loco. Nec vnam omnes formam habent, ſed plurimas, eaſque ſæpius mutant, ſecundum varietatem affectionum, quibus, vel occurrunt maleficarum carminibus euocati vel impulſi perturbatione ad nocendum.

Notandus hic quoque error, & fugiendus, dæmonibus vlla omnino eſſe propria, vel adnata corpora, aut vlla viſili forma oculis humanis corporeis præditos eſſe: conſpici tātum poſſunt in forma corporis extrinſecus formati, vel cadaueris aſſumpti. Pergit.

Habent enim violentum omnino

A & furioſum morem turbationibus plenum, vnde vehemēter malefactis & perturbati repentinas plurimum machinantur inſidias, & dum ſuas agunt incurſiones, partim latere volunt, partim inferunt violentiā. Maleficæ horum dæmonum operatione ſuffultę, tanto ſunt ad maleficandum potentiores, quanto ſuperiorē ex eorum ordine concurrentē fuerint aſſecutæ.] Hæc omnia verè crediderim.

B In vita D. Antonij D. Athanaſ. aerem plenum eſſe dixit dæmonibus, quod Mercurius, ante dixerat Termaximus: nullam videlicet mūdi partem dæmonum præſentia deſtitutā. Hoc de ſublunari mundo intelligendum, alioquin falſum eſſe docet D. Aug. d. c. 3. de agone Chriſtiano, & ſic accipe, quod ſubdit, S. quoque Pręſul Am

C broſius dixit: Plenus eſt mundus ſanctarū virtutum, quia eſt plenus nequitiarum. Caue a ſequentibus, nam more ſuo falſa veris miſcet. Vnde Platonici dæmones, in aere volantes, in modum denſiſſimæ niuis ignitæ, cupientibus tradidere viſibiles, ſi aliquandiu verſus cœlū Sole ſplendente irreuerberatis oculis continuauerint obtutus. Sed neſcio, an in aere

D cauſetur obiectū ex conſiſtentia reali, vel certe oculorum motus interclu ſus repræſentet imagines falſas: non ſine detrimento ſenſus tamen leui, præmiſſorum accepi experimentum. Verè experimentum fallax, nequam, & grauiore dignum detrimento. cuius mater curioſitas, pater ignorātia, illuſio ſenſus fuit, vt videre videreris tibi, quod in rerum natura viſile nō

E exiſtit, vel pueri aduertant, ſolarem ſplendorem ſic oculos præſtrinxiſſe.

Tertium genus dæmonum terreſtrium dicimus, quos prolapſos de cœlo in terram, pro ſuis demeritis minime dubitamus. Catholici, neque de aeris, eo delapſos de cœlo pro ſuis demeritis, fas ſibi ducunt dubitare.

De his ſanctiſſimus præſul & martyr Christi Theophorus quondam Ignatius in epiſt. quadam, ita ſcripſit ad Epheſios; nihil melius eſt, quàm pacem habere, in qua omne telum euacuatur aëreorum ſimul, & terreſtrium ſpirituum.] Vides B. Ignatiū, igneos illos non agnoſcere, & aquaticos (vt arbitror) ſub terreſtribus comprehendere. De his terreſtribus nonnulla, iam diximus: addit quædam fuſius poſt illuſtranda Trithemius; *Ex his autem dæmonibus alij verſantur in ſiluis, atque nemoribus, qui venatoribus ponunt inſidias, alij vero paſcuis degunt in campis, qui noctè aberrare, faciunt itinerantes, nonnulli demorantur in locis abditis, atque cauernis: vel qui cæteris minus furioſi, nec per turbati, demorari cum hominibus in obſcuro delectantur.*] Huc pertinent omnes illæ ſpecies, quas paulò poſt per numeros, quatuordecim, ex varijs ſcriptoribus adducam, vt Faunus, qui & Fatuus, & Fatuellus dictus, & Satyri, qui etiam Foni, & Onoſcelides, de quib. Sozomenus libro 8. cap. 6. vbi meminit Gerontij, Diaconi, idcirco caſtigati à D. Ambroſio, & exauctorati à Nectario; quod affirmaret noctu à ſe Onuſcelidem capite raſo apprehenſum, & in priſtinum deiectum. Sancti enim viri cenſuerunt non temerè, hoc illi cū dæmone Onoſcelide commercium fuiſſe: non vero, crudelitatem aſſerentis Onoſcelides, damnarunt. Sic enim factum illud Nectarij, & Ambroſij accipiendum. De talibus finxit Stellatus, eos ſibi in itinere Luna lucente comites adhæſiſſe Sarracilum, Sathiel, & Ianam; ſed poetice, hoc eſt mendaciter inducit illos dicentes, domicilium ſibi eſſe in Lunæ globo. talis etiam, qui apud Alexand. in Genial. diebus narratur Thomę monacho viſus. Tales etiam *Lamia*, quam à nocte Hebræi *Lilith* vocant. Tales

A Ceres, Diana cum ſodalibus, Napæę, Driades, Hamadriades, Trophonius, & ſimiles Pſeudothei. Tales Fatuæ, Furiæ, & earum (vt fingunt) mater Furina, & manium mater Manna, Mantua, Mania, & Manuaua, & his ſimiles crediti maſculi ſexus, Aquili, Sumanes, & Triptes, de quibus Martian. Capella libro 2. Iſid. in Gloſſ. Arnobius contra Gentes,
B nos quoque paulò poſt nonnulla, cum de incolis Spelæorum, Addit P. Non vno ducuntur affectu, ſed vario quoniam alij ſunt alijs minus deprauati, quanquam omnes ſunt malis perturbationibus pleni. Ex his quidam gaudent ſolis illuſionibus territare homines, alij prædictionibus futurorum in admirationem ſui trahere cupiunt audientes, nonnulli vero
C ad hoc ſummo conatu laborāt, vt homines irrationabili furore turbatos, aut melāncholia furentes terreant lędant, vel occidant, quod experientia ſæpius factum agnouimus. Hinc S. Ioan. Chryſoſt. in lib. 3. de prouidentia ad Stagyrium monachum, omni actione Diabolica potentior eſt ad nocendum mœroris magnitudo: quia dæmon quoſcunq; ſuperat,
D per mœrorem ſuperat: eum ſi auferas, nihil à dæmone lædi quiſquam poterit.]

Præclarè hęc omnia, & prudēter: nō æquè, quod ſequitur ſtatim; Hoc autem dæmonum genus raro eſt maleficis familiare, propter inconſtantiam affectionum, & leuitatem, quia territare multos gaudent potius, quā vnius mulierculæ ſubeſſe imperio.
E Leuicula prorſus ratio, & ex falſo præſuppoſito, quod ſubeſſe queant, aut ſubſint; nec illud verum, & vni ſubeſſe, & multos territare nihilominus non poſſe. Commorantur tamen interdum, & pollicentur vęſanis, in vitro, aut cryſtallo, ſiue ſpeculo, & carminibus concitati reſponſa

dant

Digitized by Google

dant mulierculis, & ſi quis venturus in via eis maledixiſſet, pronunciant, vtique poſt factum, nec morantur in his rebus dæmones, ſed duntaxat aliquas functiones illic exercẽt. Et hoc (ait) maleficarum genus multum differt a reliquis, quia quod illæ maleficio reddunt infirmum, iſtæ curare pollicentur, verum quia maleficium, vt plurimum refellunt maleficio, earum acceſſus ab Eccleſia omnibus interdicitur Chriſtianis. Hoc veriſſimum, & hinc apparet diuiſum eſſe regnum Satanę, & habes cauſam Vatiniani odij, quod intercedit inter Ariolos, ſeu Veratores, & magos venenarios, ſeu Striges. Hos illi conantur detegere, & prodere, hi viciſſim illorum vitæ clam inſidiantur.

Quartum genus dæmonum denominatur aquaticum, quoniam ſe humoribus immergens circa fluuios, & lacus inhabitat, ira plenum, turbatũ, inquietum, & fraudulentum, quod in mari tempeſtates concitat, nauigiaq; demergens in profundũ, multis vitam aufert in aquis. Et iſti dæmones quoties aſſumunt corpus viſibile, in ſexu frequentius apparent fęmineo, in maſculino rarius videtur, propterea quod in locis verſantur humidis, & molliorem vitę ductum ſequuntur, nec virile ſchema facile cæterorum conſuetudine poſſunt aſſumere. Falſa ratio ex falſo fundamento naturæ illorum corporeæ. Cur enim ex aqua cæteris elementis mixta, ſi ſpiritus ſunt, vt ſunt, minus ex aere virile, quàm fœmineum ſchema componant? cur nequeant æquè facile cadauer aſſumere maſculum, quam muliebre? Vnde Naiades, Nereideſq; Nymphas aquarum, nõ maſculino, ſed fęminino dudum ſexu nominauit antiquitas. Verum eadem antiquitas Neptunũ, Nereum, Proteum, Porchum, Glaucum, Palęmonem, Tritones, Acheloum, Al-

A pheum, Eridanum, Tibrim, &c. maſculino ſexu nominauit. Nec ad rẽ, quod addit, *A noſtris autem aquatica mulieres*, id eſt, Baſſer frauroen, *cõmuni vocabulo dicuntur.* Sed Teutones Belgæ maſculino nomine Necters compellant, & Cantipratenſis *Neptunos*, de quodam addita narratiuncula lib. 2. de apibus c. 57. p. 11. Dæmones aquatici fuere, qui paſto-
B ribus Peloponenſijs prope Paludem, eodem quo Syracuſæ a Saracenis captæ die, id nunciarunt, Fazellus de ca. 2. rer. Sicular. libro 6. Huiuſmodi etiam dæmonũ miniſterio, qui peierabat imum lac Paliſcorum (qui hodie Naphta dicitur) demergebatur, vt Ariſt. Diodorus, & Macrobius referunt, & prope Dianæ ad Yhomiſum oppidũ, fons eſt in Camarinam
C influens, cuius ſi quis olim aqua manibus non caſtis, vinũ diluiſſet, nulla mixtio conſequebatur, In Aleſino agro, Caroniæ hodie dicto, fons aliquãdo fuit, natura trãquillus, verum inſonantibus tibijs exultabundus ad Harmonię modos eleuabatur, & vltra margines intumeſcebat, *teſte Fazello dec. 1. li. 1. c. 5.* quæ vel fabuloſa fuere, vel nõ ſine cooperatione de-
D monum contigere. indicio eſt, quod deſiere. Redeunt verba Trithemij.

Qui vero habitant in locis ſiccioribus, & ſubaridis, quoties hominibus corporaliter apparent viſibiles, in viros ſe transformant.] ne hoc quidem admittendum in credulitatem, docet ſtrigum etiam cum ſuccubis talibus commercium, & nomina Napæarum, Driadum, & Lamiarum
E deſerticolarum.

Diuerſarum quoq; ſpecies aſſumũt beſtiarum, prout diuerſis tanguntur affectionibus. Sancti autem Angeli, quoniam affectione nunquam variantur, uniformiter ſemper apparent in forma viridi. Nuſquam enim legimus ſcriptum, quod bonus ſpiritus,

in forma ſit viſus muliebri, aut beſtia cuiuſcunque, ſed ſemper in ſpecie virili.] Non ſatis ſecurũ hoc vitimum de Angelicis apparitionibus, vt iã oſtenſum, ſupra hoc eodem lib. q 26. ſect. 3. litt 1. circa fin. ratio etiam illa de immutabilitate affectionum parum habet ſoliditatis. Sicut enim Angelus immutabilis eſt ad malũ, ſic Diabol⁹ ad bonũ, & ſicut diabolus circa malum modo in hoc, modo in illud propendet, ſic etiam Angelus circa bonum, quare ſicut dæmon, vt vni affectioni ad malum certum ſatisfaciat aliam, vt alteri aliam aſſumit, quid vetet Angelum, vt diuerſos fines bonos attingat, etiam diuerſas formas ſe non indignas aſſumere? denique videndum, ne quod hic, ait nonnihil repugnet, cum arbitrij angelici libertate.

At ſæpe viſi ſunt dæmones circa fluuios, & fontes, in ſpecies mulierum aliquando chorizantes, aliquãdo capillos more fœminarum explicãtes: nonnunquam vero cum hominibus loquentes, & varias ludificationes exercentes. Et hoc genus non conſueuit cum maleficis habere commercium.] conſueſſe tamen cum hominibus ſuccubarum more indicant veterum fabulę, ſed nonnullo euentu comprobatæ, de Morgana, Meluſina, Alcina, & ſimilibus quas Fatas, ſeu Feas vocãt; de quibus alias plura, hoc c. verſ. 14.

Quintum genus ſubterraneum dicitur, quod in ſpeluncis, & cauernis montiumque; remotis concauitatibus moratur. Et iſti dæmones affectione ſunt peſſimi, eoſq; inuadunt maxime, qui puteos, & metalla fodiunt, & qui theſauros in terra latentes quærunt, in perniciem humani generis paratiſſimi. Hiatus efficiunt terræ, ventoſq; flammiuomos ſuſcitant, & fundamenta ædificiorum cõcutiunt. Hoc genus Apollo apud Euſeb. lib. 4. de demonſtratione vocat ὑποχθονίους, & A νερτέρους ſubterraneos, & inferos. An ergo ex hoc genere Iobi vexator Satan? opinor, & illi, qui Salmanticæ, & Toleti in ſpelunca maleficas, & curioſas artes adhuc auorũ noſtrorum memoria docebant. *Noctibus* (ſubdit) *aliquãdo de montibus turmatim egreſſi mirandas ſtupendaſq; in campis aucunt choreas, & quaſi vnius ducis metuentes imperium, ſubito euaneſcunt ad ſignum, & ad ſua* B *diuerticula reuertuntur. Interdum nolarum inter eos auditur ſonitus, & ſe nonnunquam ſpiritus hominum vita defunctorum mentiuntur.* De choreis, & ſonitu vario memorabile exemplum narrat de Atlante monte Plinius lib. 5. natur. hiſto. cap. 1. & Solinus Polihiſt. cap. 37. qui hos dæmones vocant Aegypanes: choream deſcribit Saxo C Grammaticus, & omnigenum dæmonum dat nomina, libro 1. Dan. hiſt.

Trux Lemurũ *chorus aduehitur, præcepſq; per auras*
Curſitat, & vaſtos edit ad aſtra ſonos.
Accedunt Fauni Satyris, Panumque *Caterua*
Manibus *admixta militat ore fero.*
D Siluanis *coeunt* Aquili, Laruæque *nocentes*
Cum Lamijs *callem participare ſtudent.*
Saltu librantur Furiæ, *glomerantur iiſdem*
Laruæ, *quas* Simis Fantua *iuncta premit.*

Turmarum militariũ multa ſubE dentur poſtmodum exempla, cum de Hellequini familia diſſeretur. cuius etiam meminit Thom. Cantipratenſ. d. lib. 2. c. 49. par. 4. & fortaſſis eo referendum, atque ſic emendandum quod Pet. Bleſenſis de curialibus, ſeu aulicis ſera nocte ſæpe vagantibus, epiſt. 14. vſurpat, milites HerKelini, vel

Digitized by Google

vel Herleurini, nam codices omnes diuerſam obijciunt lectionem, nec vlla ſatis emendata videtur, vt diligenter notatum a P. Ioanne Buſęo in Notis ad eum locum: cuius tamen coniecturam non, tã improbo, quam quid in mentem mihi venerit propono. Huc referenda etiam Friſiæ ſpectra nocturna, de quibus Cornelius Kempenſis lib. 3. de ſitu Friſiæ c. 31. cuius verba dabo li. 6. Fortaſſis etiam ex hoc genere exercitus illi in Hiſpania viſi Sancio cuidam, vt illius ætatis ſcriptor Petrus Cluniacenſis tradidit, cuius verba, etſi hoc loco commode infererentur, relinquam tamẽ vbi olim exhibui lib. 3. par. 1. q. 7. ſect. 1. verſic. vndecimum eſt. *Nihil magis quærunt* (verba ſunt Trithemij) *quã metum hominum, & admirationem; vnde habemus compertum, quod ſimpliciores hominum, quoſdam, nonnunquam in ſua latibula montium duxerunt, ſtupenda mirantibus oſtendente ſpectacula, & quaſi beatorum ibi ſint manſiones, amicos viuorum ſe mentiuntur.* Ex huiuſmodi ludibrijs natæ ſunt fabulæ de monte Veneris, cuius mentio apud Pium II. in epiſt. & ſpeluncæ Sybillæ, quam in Ancona deſcribit Antonius de la Sale, & montis Albarum fœminarum, apud Kempenſem, & in Brabantia *den Aluinnem berch*, & in Italia de Specu Nurſino, & Sibylla illic degẽte, cuius meminit D. Pius II. epiſt. 46. & mira ſunt quæ Creſpetus ex actis iudiciarijs retulit, vnde apparet ſtupenda excæcatio magorum. Refert lib. de odio Satanæ diſc. 6. quendam Dominicum Mirabellium natione Arpinatem cum Nouerca ſua Margaretha Garnier, & alijs complicibus Mantæ in Francia captos, & Lutetiã adductos, vna cum libris Magicis, quos deferebant Sibyllis Magiæ præſidibus conſecrandos. Dominicum hunc in iudicio cõfeſſum, quod qui-

A dam eius ſocius nomine Scotus, qui diu in Francia vixiſſet, famoſus Necromãticus, & qui coram varijs Principibus artis ſuæ mira experimenta patrarat, & ex ijs non paucos diſcipulos habuerat, quos nihil rei bonæ docuiſſet, hunc inquam Scotum acceſſiſſe, & conueniſſe Sibyllam illam nobilem, quam in ſpecu Nurſino Itali ferunt habitare: retuliſſe hanc exiguæ eſſe ſtaturæ, in ſella humili ſedere, capillitio ſoluto, & in terrã dependente, a qua acceperit librũ conſecratum, & digito adhærenti annulo dæmonem incluſum, cuius libri, & dæmonis opera poſſet transferri ad quemcunque vellet locum, dummodo ventus ei ad eum locum profecturo aduerſus non ſtaret. (*Ride Lector ventus dæmone fortior eſt? & qua ſequuntur ride mendacia magica.*) Dixit præterea cuſtodes a ſummo Pontifice locatos, qui ſumma cura ſpecum cuſtodiunt, ne quis eo poſſit ſe conferre, adire, & conſulere Sibyllam, nec vllos ad eam peruenire poſſe exceptis Magiæ myſtis, qui ſe norint inuiſibiles præſtare. idq; quia quando quis cum ea loquitur, ſiue ſit magus, ſiue non ſit, per omnia circũquaque vicina loca horrendæ tempeſtates, & fulgura excitantur, quod inſinuare voluerit Stellatus libro 2. his verſiculo.

B

C

D

Hos ventos, vel Dij aerei, vel ſidera mittunt. Homo impius vocat dæmones Deos.
Sæpe etenim cum theſauros tellure latentes
Vult auferre magus, vel conſecrare libellum,
Vel magico ritu quenquam ſibi ſubdere amantem,
Audiuit exortum ventum, ſubitamq; procellam.

E

Addit Creſpetus has Sibyllas libẽter cuſtodire greges ouium, & inter armenta verſari, ideo paſtores citius ad earum cognitionẽ venire, quam alios.

alios. non hæc cauſa eſt, ſed quia opiliones, & armentarij ſolent ſimpliciores, & hebetiores eſſe, & ocio abundant: quare dæmonum iſtorum ludijs magis expoſiti. Sequitur, apud Trithemium.

Ex his quoque dæmonibus quidam Incubones ſunt theſaurorum, quos auaritia modo aliorum in terra abſcondit, & ne rurſus in vſus perueniant hominum, eos ſubducunt, furantur, & cuſtodiunt, & quandoque de loco in locum tranſportant. Tales fuere canis ille horridus, & illa ſemianguineo corpore mulier, de quibus egi ſupra lib. 2. q. 12. verſ. 10. lit. G. & infr. q. 28. in fine.

Et hoc genus dæmonum cum maleficis mulieribus nullum conſueuit habere commercium. Huius rei fides ſit penes dicentem. Addo: his incubonibus theſauricis aiunt præfectum *Mammon*, quem veteres *Plutum* dixere. hunc incantatores fere ſemper irrito conatu coniurant, & plerumq; cum vitæ vtriuſque nunquam non cum melioris vitæ amiſſione.

Sextum genus dæmonum appellatur Lucifugum: propterea quod lucem maxime horrent, & deteſtãtur; quia nec diebus vnquam apparent, nec alio modo corpus, quã de nocte poſſunt aſſumere. Hoc eſt negotium, quod in tenebris perambulat: genus dæmonum imperſcrutabile, ac penitus tenebroſum, paſſionibus frigidis agitatum, malitioſum, inquietum, & perturbatum, quod occurrentes homines violenter cõprimit nocturnis horis, ſæpiuſque Deo permittẽte, aut flatu quoſdam interficit, aut cõtactu. An ex hoc genere fuerit Aſmodeus, de quo in Tobiæ legitur Hiſtoria, prorſus ambigo. Natã vero hinc opinor Gentilium opinionẽ, Cerberum, & Vmbras nocte vagari; luce autem exorta recludi. legi poſſunt, quæ dixi ſup. q. 26. ſect. 1. litt. B. Hebræi talem

Ge 3. v. 25

A autumant eum, qui cum Iacobo luctatus, quos Orig. in 3. Periarchon ſecutus fuit, ſed contextus ſatis indicat & commonior Patrum Græcorum Latinorumq; traditio habet, bonum Angelum fuiſſe, Deum repræſentantem. Lucifugos etiam agnoſcũt Thargumæi in Pſ. 90. verſ. 5. & 6. & innuit Procopius lib. 2. de bello Perſico. Arbitror ex hoc genere Hecaten fuiſſe

B vide quæ paulo poſt dicã hac eadem q. verſ. 8. litt. G. & H.

Proſequitur Abbas Spanheimenſis; Maleficis nõ conuenit hoc genus dæmonum, neq; carminibus arctari poteſt, quia lucẽ fugit, & vocem hominum ſimulq; omnem tumultum. Non ſatis firma hæc eſt ratio, vt negemus lucifugos, vlla cũ hominibus habere commercia. nam vera com-

C mercij cauſa; nempe offenſa Dei, & hominum pernicies: perinde locum habet in hiſce, atque in alijs generibus. Magna enim, & acris eſt omniũ & horum (qui, vt dixit, malitia excellunt) odij in Deum, & homines vis, atque propenſio, cuius quotidie gliſcit incrementum fieri tamen poteſt, vt propter quandam moroſitatem, & ab omni conuerſatione auer-

D ſionem, ægrius iſti, ac rarius, quam alij, pactionibus fœderentur. Nam (vt ſubdit.)

Aereum maxime ad maleficia fœminarum conſuenit occurrere. nam eſt cæteris omnibus magis ſubtile, & audaciſſimæ temeritatis. Noluit opinor negare quin ad virorum quoque maleficia concurrat, quæ enim ratio eſſe poteſt, ſi ſunt audaciſſimis, &

E ſubtiliſſimi, cur viros reformident, quos tamen non paucos conſtat irretiri? Cur fœminas tantum ament, & non viros irretire, & protrahere in ruinam? Fœminarum ergo tantum meminit Abbas, quia longe plures ſemper fœminæ in hoc crimine deprehendũtur. de ſtrigatione loquor:

nam

Digitized by Google

niam excantatores, ſeu diuinatores plures forte viros reperias. A

Terreſtrium quoq; nonnulli. vt eſt dictũ, maleficis ſubſeruiũt, qui tamen inferiori gradu habiti, maiora illa maleficia inducere minime poſsũt. Fateor diſparem eſſe dæmonũ poteſtatem: ſed nullum eorũ puto, quin, ſi Deus permittat, & agrorũ fruges perdere, & tẽpeſtates excitare, & pluuias ciere, & homines veneficijs queat necare. B Puto etiã paredrios, & virunculos domeſticos, ex terreſtrium iſtorũ genere non paucos eſſe. Sed hæc Deus, & Angeli norunt: nobis hominibus hac de re nihil certi eſt, ideo dæmonologiã hanc Tritthemij verbis propoſui, nonnullaque inſerui, quę ſcribenti mihi rectæ philoſophiæ ratio ſuggerebat. Pergam nunc, & quantum lectio ſcriptorum multiplex iuuabit, C ſingula exemplis, & hiſtoriarum auctoritate confirmabo.

Dæmones ab Hebræis vocantur *Malachim raaim*, angeli mali, *rashegalyoth*, capita, ſeu principes captiuitatis, *Sataním*, calũniatores, vnde Arabicũ *Sataním*, & *Elilim*, vanitates ſeu ſimulachra, vnde Græcũ ἐλελεὺς cognomen Bacchi: &, *Sedim*, dęmones. Græcis vocãtur πνεύματα πλάνα D πνεύματα πονηρὰ, ſpiritus deceptores ſpiritus improbi, & δαίμονες ἀπὸ τοῦ δαιμαίνειν, quod terrorẽ incutiãt: Latinis hi, de quib. agimus, *Manes, Lares, Genij, Laruæ, Lemures*: Gallis, *Gueliers, Lutins, Gobelins, moynes bourrz, loupgaroux*: Italis. *Farfarelli, Mazzaruoli, mazz. ſpengoli*. Hiſpa. *trazgos, duẽdes*. Apparuere olim formis, quam nũc plurib. vnde nata fuit E illa veterũ multitudo Deorũ infernorũ. de Genijs, Lemurib. Larib. Manibus: iã diximus: de alijs videamus.

Primo, occurrit, *Hecate*, triuiorũ, & quadriuiorũ præſes; triplici facie, dextra equi, ſiniſtra canis, media fœminæ: hanc cenſebant ſpectrorũ immittere terriculamẽta, & illa aduentante ſolum tremebat, & thedarum fulgur cernebatur, quæ *ſacros ignes*, vocat Seneca, & canibus multis cincta aduentabat, quorum terribiles vlulatus, & latratus audiebantur. hanc quõ ſpeciem mutabat, Scholiaſtes Apollonij, in lib. 3. cenſuit, *Empuſam* vocatam, ſed alij diſtinguunt. hæc vxor fuit Plutonis, eadẽ quæ Proſerpina. de canibus Hecates accipio illud ipſiuſmet apud Euſe. γαῖα δ' ἐμῶν σκυλάκων, δνοφερῶν γένος ἡνιοχεύει. Terra vero meorum catulorũ atrorum genus vehit. Significat enim ſe præcedentibus verbis præeſſe dæmonibus æthereis, aereiſque, iſto addit ſibi terreſtres etiam parere, quos ſacrificantibus magis apparere Zoroaſtres cecinit, ſuperius adductis verbis, initio huius ſectionis.

Vide quæ dixi commentar. in Senec. Medeam. v. 7. & ver. 788. aliter ſeipſam deſcr. apud Euſ. in libr de demonſtratione inde pete.

Vide comment. eundẽ in verſ. 812.

Vide eundem cõm. ver. 830. & ſeq. Loyh. lib. 1. c. 1.

2. *Pluto*, hunc Græci vocarunt, ᾅδην, eo quod mortem in orbem induxerit, ab Hebræo E D. vocatus etiam eſt Plutus, Deus diuitiarum, ſicut & Hebræis, ſeu Syris, Mammona. ab Aegyptijs dictus, Seraphis, hoc eſt ardens, a voce Hebræa, Saraph. quem alij, Solem, contendunt, & ipſiuſmet affirmat, apud Macrobium lib. 1. Saturnal. 1. 20. & paulo obſcurius, apud Euſebium lib. 5. de demonſtrat.

3. *Charon*, Hebræa origine, iracundum, & furore plenum notat: qualem nobis Virg. 6. Aeneid. & Seneca in Herc. Furente eum exhibent.

4. *Cerberus*, iuxta Leloyer. deduci poteſt a *Celebhaarets*, hoc eſt canis terræ: nam dæmones ſic a Zoroaſtre vocari iam docuimus.

5. Erant, & quidã dæmones luctatores, qui homines luctari compellebãt; qualis ille, παλαίμαχος, Temeſi*, qui Temeſam infeſtabat, fingẽs ſe Politæ a Brutijs occiſi animam; de quo multa Gręci: imitabatur ſimia Angelũ, qui cũ Patriarcha Iacob luctatus.

Pauſan. in Eliac. & Strab. l. 6.

6. Fuere, & admodum truculenti, qui

qui *Alaſtores*, dicti, fortaſſis, idem cũ Nemeſi Alaſtor. Nam Nemeſim fingebant vltricem ſcelerum, & hoc officium Alaſtori tribuit Origenes, *Contra celſum*, vocãs eum, *Azazel*, & Zoroaſter vocans, *Carnificem*, & Scholia. Euripidis, *in Medea*, ideo dictum cẽſet quod nihil ſcelerum eum lateat; ὅτι οὐκ ἔστι λαθεῖν. ego potius, quia nihil eum fugit, aut latet eorũ, quæ Deus permittit, perdere, ac deſtruere. Fortaſſis hic eſt ille, extermi- B nator, de quo in Apocal. rex ille locuſtarũ angelus abyſſi, cui nomen Hebraice, *Abbaddon*. Græce Apollyon, Latine, *exterminãs* (אבדון ἀπολλύων) vbi male Primaſius legit, *Armageddon*, & Hansbertus, ac Haymo, *Labadon*; ſed, vt nos, recte legerunt Andr. Cæſarienſis, & Arethas Cappadox; Tychonius vero totum prætc- C rijt, fors etiam Donatiſtis mox fuit S.S. pro arbitrio detruncare, nam & Beza, & ſimiles nouatores hodie illud; *Latine exterminans*, delẽt; quod (vt a Latino interprete optimè additum) Eccleſia Romana agnouit, & retinuit. Omnibus tribus linguis ſignificatur dæmon cuncta corrumpens ac deſtruens.

[c. 9. v. 11.]

7. Fuere, *& Fenes, ſeu Satyri*, quo- D rum Princeps *Faunus*; huic terribiles, ac inopinatos ſonos tribuebãt. & his erroribus auerrũcandis *Ioui Fauno*, ſacrificabant, cui dicata ædes in Auentino. hos Pſellus vocat, *Aſinipides*, a forma, *Onoſcenes*, ſiue *Onoſcelides*, vt notat Sozomen. lib. 8. cap. 6. S. S. vocat eos piloſos שעירים *Sabirim*, Leuit. 17. verſ. 7. vbi noſter vertit, dæmonia; LXX. vero, vana, ſeu E idola: eodem ſenſu, idem inuenias 2. Paralip. 11. verſ. 15. Sic etiam vocantur dęmones; talpa, & veſpertiliones ab Iſaia; item piloſi, & Sirenes; item piloſi onocentauri, & lamiæ. haud dubie a ſpectrorum varietate, dicti & Aegypanes, quaſi capripedes; quales a poetis finguntur, & horum tripudia ſæpe viſa in Atlante mõte ſcribit Plinius; audita narrat Mela; hodie, & videri, & audiri cõfirmat Iul. Schaliger. Sed & D. Antonio talem olim in deſerto obuium factum, auctor eſt D. Athanaſius, in vita Antonij, eorundem viſorum meminere Plutarch. in Sylla. & Diodorus Siculus, in Bibliothe. Rabbi Abrah. Ezra F, multa de his fabulantur, commen. in Geneſ. relatu indigna.

[Dionyſ. Halycarn. lib. 6. Anti qu. 1. Rom. c. 2. ver 21. cap. 13 v. 21]

[cap. 34. v. 14. Lib. 5. c. 1. Contra Cardan. exerc. 353.]

8. Sacra Scriptura meminit etiam *dæmonij meridiani*, his verbis; *Non timebis a timore nocturno, A ſagitta volante in die, a negotio perambulãte in tenebris, ab incurſu, & dæmonio meridiano*: vbi quatuor enumerãtur pericula, ſiue peſtes, quas omnes vult eſſe dæmonum genera. Paraphraſt. Chaldæus, nam exponit; *timorem dæmonum in nocte ambulantium, & ſagittam angeli mortis interdiu emiſſam, & mortem in tenebris ambulantem, et turbam dæmonũ meridie graſſantium*. Puto enumerari duo pericula, ſiue damna ab hominibus, & duo a dæmonibus impendẽtia ab hominibus vi aperta, & doloſis machinationibus, a dæmonibus quoque latenter, & palam, idque noctis, & meridiei potiſſimum tempore; aliquãdo ſolo pauore ſpectrorum, & terriculamentorum, aliquando etiam a dæmone peſtilente afflata lue, vel alio damno dato ab eodem. Sane etiam D. Greg. Nazianz. orat. de ſacro Baptiſma. coniungit, omiſſis intermedijs, timorem nocturnum, cum dæmonio meridiano. Et dęmonum iſta damna duo, puto poſita primo, & quarto loco; vt ſignificet, etiam ea quæ homines damna inferunt, non ſine dæmonum ope inferri. Vt enim alibi dicitur, Deus infert, immiſſiones (h. plagas) per angelos malos: ſcio R. Salomonem, & alios, duo vltima referre ad dęmones. Sed iſti pro

[Pſ. 90. v. 5. & 6.]

dabor,

dabor, cum duobus Kametz, דבר quod negotium, cauſam, rem; molitionem ſignificat, minus rectè, cum Maſſoretis, legere, *deber*, cũ ſex punctis, דבר; quod volunt eſſe genus dæmonis, ſed potius ſignificat mortem, peſtemve (Exod. 9. v. 3.) vt hoc loco vertit D. Hieronym. & ſequitur Vatablus. Sane Vulgatus noſter non ſolus, *dabar*, legit, ſed & LXX. ἀπὸ πράγματος. Quoad meridianum dęmonium, etſi placeat mihi explicatio D. Hiero. intelligi manifeſtos dæmonum inſultus, atque palam ab ijs illata damna: tamen puto veriſſimum eſſe, quod D. Baſilius, & Theod. tradiderunt, Pſalmiſtum locutum ex opinione, quæ apud multos obtinebat, & poſtea obtinuit, quædam eſſe dæmonia meridiana, quod etiam refertur commentario in Pſal. qui D. Hierony. tribuitur. Dicam de his, quod ſentio, primũ illud, *ab incurſu*, ſignificat vehementem, acrẽ, & apertam, & importunam infeſtationem, nam Hebraice eſt, *MiKKeteb*, hoc eſt a ruina (vt Arnobius) excidio, exterminio, deuaſtatione, Græcè, συμπτώματος, quod alij morſum, alij excidium, alij interitum commorientium, & ſimul ruentium exponũt. Deinde illud *incurſu & dæmonio*, ex idiotiſmi vi accipio pro, *incurſu dæmonij*. Sic enim rectè Aquila, & Symmachus verterunt phraſim. Tertio puto dici, *Meridianum dæmonium*, duabus cauſis. Primum loco, nam credebantur in deſerto verſari; quod Hebræis ad Meridiem (ideò ſicut meridies, & deſertum in vet. Teſtamẽto ſępe pro iiſdem ponuntur, ſic puto meridianũ dæmonium, & dæmonium deſerti eſſe idem) vnde legimus ferociſſimorum dęmonũ copiam maximam habitaſſe in horto, vbi ſepulchrum Iamnis, & Mambres, vti narrat Palladius, *in Macario*. & dæmonum genus ij. *Lamias*, in deſertis habitaſſe

A Lybiæ, colligimus ex Dionis Lybica Hiſt. vbi adhuc hodie multa ſpectra. Et Procop. atque Cyril. in Eſaiam, teſtantur; dæmones gaudere ſiluarum & deſertorũ habitatione; & Panem in ſiluoſis montibus, ὑλώδεσι καὶ ὄρεσι nouem ruſticos ligna ſecantes interfeciſſe acuto cantu, & diro eius furibundi aſpectu corporis, & plures interfecturũ, niſi eum A[illegible]

B compeſcuiſſet (hoc eſt dæmon fortior imbecilliorem) reſpondit oraculum Apollinis Dodonæi in Branchidis, apud Euſeb. libro 5. de præparat. Euangelica: Pſellus, lib. de Natu. dęmon. cauſam reddit, quia hoc dęmonũ genus ſit ſolare, & ideo Leoninæ naturæ; quorum propria hæc conditio. ſanè Aſmodeũ Raphael ligat, & ablegat in deſertum, & Chriſtus Do-

C minus in deſerto tentatur, & Dauid dæmones hoſce vocat, beſtias ſyluæ, iuxta nonnullos, Pſ. 103. verſ. 20. Sic Iobi, 1. verſ. 19. ventus vehemens, qui domũ diruit, & Iobi liberos omnes ſimul oppreſſit, venit a deſerto (h. a meridionali plaga) idq; meridiano tempore, nẽpe prandentibus illis, vt optime, ſiue Orige. ſiue alius auctor comẽnt. in Iob tributi Origeni. Hebræo. רוח *ruah* ſpiritũ (πνεῦμα LXX.)

D quam ventũ (Aquila ἄνεμος.) ſignificat: rectè, nam ventũ hunc dæmon excitauit. De hoc ita Orig. ſi ipſe auctor libri prędicti; Hæc ſcientes S. atque horum memores. quod ipſo meridiano tempore hora prandij, ruina occupati ſunt filij Iob, atque mortui, orauerũt ad Deum conſeruari, ſicut a negotio in tenebris ambulante, ita

E & a ruina, & a dęmonio meridiano. Sicut enim in noctis tenebris ſic ſimiliter in medio meridie plures dæmonum tentationes ſe demonſtrant, quam cęteris temporibus.]Et poſtea introducit Iob negãtem ventũ illum a Deo excitatum, ſed ipſum dæmonem, mentito vento, hęc patraſſe: *Tu*

videl. cet.

Digitized by Google

videlicet, & Spiritus ab eremo veniẽs tu quatuor angelos domus tetigiſti, &c. Iarrius ſcribit duo eſſe dęmonia, quorum vnum DEBER, alterũ KETEE nominetur, & horum vnũ meridie, alterum noctu graſſari. Secũdo igitur a tempeſtate diei dicitur meridianus, eo quod hoc genus dæmonũ meridiano tempore, & apparere ſolitum, & homines crudelius acriuſq; infeſtare; tum ſpirituali tentatione, ac prælio, maxime luxuriæ, & acedię ſtimulis, quæ duo peccata vrgent vehementius hominem cibis diſtẽtum plerumque, vt recte Nicetus, in Nazian. orat. citatam, & Euthy. ac Theodoret. in Pſalm. tum etiam corporeis afflictionibus, quod poteſt colligi ex veterum gentilium opinione; qui Pana (dæmonum meridianorum hic vnus) tum maxime iracundũ, & formidabilem credebant, vt teſtatur Theocritus, eidyl. 1. & colligitur ex hiſtorijs. In Ruſſia Orientali ſub meridiem meſſis tẽpore ſolitus erat obambulare rura dęmon, habitu viduę lugentis, operarijſq; niſi protinus viſo ſpectro in terram proni venerarentur, brachia cruraq; frãgebat: Teſtes quoq; ſcriptorum libri ſunt, ſpectra terrifica ſolere apparere, quotieſcunque peſtilentiæ, aut alia huiuſmodi mala inuadunt, quód luculenter cõprobaui Comm. in Oedipũ, v. 172. & 174. Addo, quod huc maxime pertinet. In ſalinis Peruanis pone flumen Conſatam Indis apparuiſſe ſpectrum gigantea mole, ſed ventre ſecto, & euiſcerato, vlnis geſtans binos infantulos, & dira denuncians euanuiſſe, contempſere rudes populi, eo quod ſole lucente apparuiſſet, ſed minas ſecuta horrenda lethi lues cõfirmauit, ſic Chieza p. 1. Hiſt. Peru. c. 24. Addo & aliud a Procopio, cum ingentem illam, & admirandã luem, quæ Coſdrois, & Iuſtiniani tempore orbẽ totum depopulata, deſcribit, traditum,

Per Greg. d repub. li. 12. c. 20.

A viſos in humana ſpecie dęmones verſari in publicis priuatiſq; locis, & obuios percutere, quoſque percuſſiſſet, eos confeſtim morbo correptos (*virulento nimirum, & ardenti afflatu, vnde Hebræi hos dæmones vocãt*, Metirim, & Rheſſaphim, *exitiales, & ardentes, ſeu ignitos,*] & aliquibus vigilantibus claro die, (*en meridianũ dæmonium,*) aliquibus in ſomnis no
B ctu (*en nocturnum*) id cõtigiſſe. Dęmonium meridianum, cum Empuſa cõfundit Scholaſt. Ariſtophanis, Empuſã exponens δαιμόνιον μεσημβρινόν. Ego Empuſam puto, etiã nocturnum fuiſſe ſpectrum: ſed, cum noctu apparebat, *Hecatem*, cum meridie, *dæmonium meridianum*, vocatam. illa ſe in omnes formas mutabat: fiebat, vt ait Epicharmus, in Hebe nuptijs, plãta,
C bos, vipera, lapis, muſca, fœmina; addit Ariſtophanes mulã, & in gentem belluam, alij; vnicum crus æneũ, alij aſininum, vel crus, vel membrũ tribuunt, hinc vocata, ὀνόκωλος, inde ὀνοκενταύρους. Theodo. in Iſaiam; *Onocentauros veteres quidem,* ἐμπούσας, *qui autem nunc viuunt appellant,* ὀνοσκελίδας. cui conſentit Scholiaſtes Ariſtophanis. Denique fiebat Empuſa
D quicquid cupiebat, quicquid illi expediebat, vt ait Epicharmus. Hęc de meridiano: *de nocturnis dæmonibus*, conſtat, noctem quaſi proprium eſſe ſcamma ſpectrorum, & dæmonum; vnde & Principes tenebrarũ, dicuntur, & legimus illis propriã noctem, & poteſtatem tenebrarum, Epheſ. 6. Luc. 22. vide Auguſt. in Pſal. 103. Ex his nocturnis eſt Aſmodeus in hiſto
E ria Tobiæ, c. 6. & Angelus exterminator Aegyptiorum, quem fuiſſe malum docent D. Hieron. in c. 24. Iſaiæ, & Rupertus com. in Exod. 12. quos ſequitur Feuardentius in Ruth. cap. 3. verſ. 9. Seneca diurno tẽpore, graſſante peſte, dixit, viſa,

Sic Proc. li. 2. de bello Perſico.

In Ranis.

In Oedip.

Vaga

Vaga per lucos ſimulachra virum,
Maiora viris:

nocturno vero (ſic hæc diuidenda) illud;

Quin Tenarÿ vincula fieri
Rupiſſe canem fama, & noſtris
Erraſſe locis.

Plane pleraque ſpectra, & terriculamenta dæmonum nocte robur habere; mane vaneſcere, ex plurimis ſcriptoribus, alias docui, & Pſellum dæmone quoſdam agnoſcere, *Lucifugos*, tenebrarum incolas, & amatores: Antagoniſtam vero Patriarchæ Iacobi, bonum fuiſſe Angelum, non dæmonem, vt cenſuere quidā apud Procopium, & homo præceps nimis, ac temerarius Franc. Georg. in Problematibus, S.S. Ex his nocturnis eſt princeps, Succuborum, dæmonum, quam Hebræi vocant, *Lilith*, hoc eſt apparitionem nocturnam, a *Laiela* (hoc eſt nox:) quia non ſolent tales dæmones viris eſſe infeſti, niſi nocte. Vnde Eccleſia cum Ambroſ. contra eos precatur.

In Herc. Furem cō. ver. 123. ex Virg. Hor. Prop. Statio, & Catul. & Ioſepho atq; Hebræis. Gen. 32. v. 24. Tomo 1. Sect. 3. problem. 234.

לילית
לילה

Procul recedant ſomnia
Et noctium phantaſmata,
Hoſtemque noſtrum comprime
Ne polluantur corpora.

Incubi, dæmones etiam interdiu graſſantur, quorū, *Pana*, Principem veteres conſtituebant: eum Hebręi; *Haza*, noſtri per excellentiam nominant, *Incubum*; Gloſſar. *Incubus*, πᾶν, vocatur, & *Inuus*, vt ego arbitror, nō ab Hebræo; *aanas*. (affligere,) quod lōge petitum, ſed a verbo Latino, *ineundi*. Ardere enim hunc dæmonem & ei ſubditos, amore improbo fęminarum veteres cenſuerunt: nō quod delectentur concubitu, ſed quod gaudeant ab hominibus Deum offendi, & genus humanum, tam fœde contaminari. Sic intelligendus Abbas

D. Auguſt. lib. 15. de ciu. Dei c. 23. Iſid. li. extremo Octa. Ori-

A Serenus apud Caſſianum, dum dicit, *dæmonum quoſdam eſſe truculentiores, efferatioreſque, qui bellis cadibuſque ſunt inſatiabiles, & in tranſeuntes irruunt, & eos crudeli morte conantur interimere*, (quare videtur meridianū dæmoniū, & illa, de quibus in Euang. D. Matth. c. 8. verſ. 28. & Pſeudo Abdias li. 3 in vita. D. Andr.) alios vero eſſe, qui Fauni dicantur, B ſeductores, & ioculatores, & hos certa quædā loca, ſeu vias obſidere, & nequaquā tormentis eorum, quos prætereuntes potuerint decipere, delectari, ſed deriſu tantū, & illuſione contentos, fatigare eos potius quā nocere, & hos interdū innocuis incubationibus hominū excubare.] quibus in verbis duo ſunt obſeruāda, illud; non delectari eos tormētis hominū, C accipiendum comparatiue, nō æque delectari, atque alij illi crudeliores delectantur. Verius enim eſt omnes omnino dęmones optare, quā grauiſſima mala hominib. inferre, ſi Deus permittat. docet enim Diuus Antonius, apud Athanaſium, cunctis Dęmonibus hoſtile odium in homines eſſe, grauius in Chriſtianos, atrociſſimum in religioſos, & virgines Deo D dicatas: ſingulos tamen, non niſi, quantum Deus permittit, nocere. Si amplius non ſinatur, gaudere hominū deriſu, & deceptione, & illicio in aliquod Veniabile ſaltem peccatum, vt ocioſę ſpectationis, vel locutionis, riſus, ſolutioris, diſtractionis in oratione, & huiuſmodi aliorum, in quę, vel boni facillime pertrahuntur. alterū, quod vltimo loco poſuit, de incu- E bationibus dęmonum, quo nō aſſerit omnem huiuſmodi oppreſſionē, & quaſi ſuffocationem naſci a dęmonibus: cōſtat enim aliquando a morbi Melancholici ſpecie illa oriri, quā Flandri vocant, *Mare*, Galli, *Coquemare*, Hiſpani, *Peſadilla*; Themiſon, πνιγαλίων, alij, *Ephialten*, vocant,

gen. Macr. libro 1. Satur. 22. Collat. 7. c. 32.

Digitized by Google

cant, & copioſe deſcribitur a Paulo Egineta medico: aliquando duntaxat non corporis mala affectio eſt, ſed nuda, ac mera dęmonis infeſtatio, vt docui, ſupra quæſtione 15. Pergamus ad alia.

Lib.3.c.15.

In Phocic.

Nono igitur, Pauſanius deſcribit nobis dæmonem quendam, *Eurynomum*, longis, & prominulis dẽtibus, & corpore liuido, ac cadaueroſo formidabilem, pelle vulpina veſtitum, cadaueribus mortuorum veſci ſolitum, eaque ad oſſa vſque deuorantem. Quibuſdam videtur hæc, *Mortis*, deſcriptio: crediderim potius, quando ſpectrum aliquod aliqua forma veteribus apparuerat, ſtatim eos nomen certum illi indidiſſe, & ſacrificia, vel expiationes illi auertendo inſtituiſſe, vnde & orta ſequẽtia muliebrium ſpectrorum, ſiue oſtẽtorum nomina fictioneſque. Nam

Decimo loco occurrunt, *Sphinx*, illa Thebana, de qua Strabo, libro 9. Apollodo.lib.3.Bibliothec. Higynus in Fabulis, cap.151. Natalis Comes, lib.9.Mythol.c.8.& Lilius Gerald.in Aenigmatibus, quę ſi fuit dęmõ fuit: qui formam illius ſpeciei, Simiarum aſſumpſit, quæ Sphinges, vocãtur, de quibus lege Pierium, lib.6.Hierogly. & Solinum, c.30. Secundo Harpyiæ, de quibus Heſiodor. in Theogonia, Apollon.lib.2. Argonaut. Orpheus, in Argonaut, Apollod.li.1. Biblioth. Euſtach.in Odyſſ. μ, & Izacius, in Lycoph. Tertio, Gorgones tres, de quarum forma, & genere, dictum fuſe, Comment. in Medeam Sen. v.831. Quarto Sirenes tres, de quibus egi, quæ neceſſaria hoc loco, Aduerſ. in Sen. Medeam v.355.& de his mẽtio, apud noſtrum interpretẽ vulgatum Eſai.13.v.21.vt & LXX. verterunt, & teſte Euſebio, tres interpretes; non tamẽ eiuſdem verbi Hebræi loco, quo noſter: Theodoretus vult, Sirenas fuiſſe dæmones ad voluptatem inci-

A tantes. Quinto Erinnyes, ſiue Eumenides, quas Latini, Pœnas, vocauere, & ipſæ tres; de quarũ habitu, & conditione multa congeſſimus eiuſdem Comm.in Medeam, v.13. & ſeq. & verſ.960. Vltimo, Nymphæ; quarum quædam aeriæ, vt Sibylla de qua Plutarch.l.de ſera num.vind. quædã terreſtres, vt Oreades, Napeæ Dryades, Hamadryades, quædam aquaticę, vt

B Nereides, & Naiades, illæ maris, hæ fluuiorum: quas omnes dæmonum ſpectra fuiſſe conſtat, & ſi non cõſtaret, inde probaretur, quod aſpectus earum iratarum de recto mentis ſtatu deijceret, quod dæmonum propriũ) vt docent ex Græcis Scholiaſt. Theocriti, & Heſychius, ex Latinis Varro, & Feſtus. ſic affectos nos, *lymphatos*, quaſi Nymphatos: Græci vocant,

C νυμφολήπτους. tales, viſa Cerere, ceriti: viſo quoq; Fauno in meridie, mente attoniti: audito Pane territi; Panico pauore, dicuntur vexari vano metu; quamquam hoc nomen etiam hydrophobia laborantibus, & cæteris illis, poſſit accommodari late ſumpta voce. vide quæ dixi Commen. in Herc. Oeteum, verſ.246.

Vndecimum ſpectrorũ genus eſt,

D id quo nutrices ſolitæ infantes metu incuſſo, quietare. de hoc genere primum eſt Pytho Lucilij Sat.30. *Acco, Alphito, & Mormo,* deſumpta puto nomina, ab perſonis Tragicis, ſeu Comicis terrorem adferentibus deformitate: de *Mormo*, id Theocritus, & Ariſtophanis Scholiaſtes docuere. *Acco*, à vetula illa, quæ ſui adſpectu in ſpeculo ad inſaniam redacta, & fa-

E cta terror puerorum, originẽ habuit; de qua Rhodiginus lib.17. A. L. c.2. & Adagiographus in Acciſare. *de Alphito.* idem teſtatur Plutar. Deinde, & *Gello*: de qua adagium, Γελλοῦς παιδοφιλοτέρα: hanc aiunt virginem vita deceſſiſſe, & eius ſpectrũ in Leſbo oberrare, & immaturam pueris

necem

Digitized by Google

nece adferre. volunt eius meminiſſe Sapphonem. Alia fuit *Gilo*, de qua ſic Nicephorus; vbi commemorat ea quæ Mauricio imperium portenderunt, inter cætera: *Mater vero ipſa partus tempore, e terra nouum quendam, et variantem ſuauitatis odorem redditum eſſe, dixit: illud inſuper, quod aniculam eſt, & mihi prope incredibile, addens perſæpe eam, quæ* Empuſa *vocatur, alius vero,* Gilo, *dixerit: infantē ex cubiculo, velut eum deuoraturam extuliſſe: nihil tamen detrimenti ei adferre potuiſſe.*] Sed quicquid ille dicat, veriſimilius eſt ſtrigem hanc, ſiue Lamiam fuiſſe quę puero, Angeli cuſtodia bene munito, fruſtra inſidiabatur. Prudentior Euagrius, lib. 5. cap. 21. nihil de *Gilo*, neque de anicularū commentis addidit, iudicium totum lectori permittens. Quiddam anicularis deliramenti hic fuit, quiddā non delirium ſed vere verum. delirium erat, & abſonum a ratione, putare corpora harum fœminarum ſic extenuari, vt clauſis oſtijs ingredi poſſent, & corpora quantitate prædita per ianuas ſe penetrarent (vide quæ dicta ſunt a nobis q. 17.) verum erat, has malas mulierculas ope dæmonis nonnunquam in cubicula hæc introduci ſolitas, citra quantitatis corporum immutationem, vel ſolidorum penetrationem, & ibi infantulis perniciem moliri. Quare diligenter inter hæc eum diſtinguere iudicē oportet, qui in his nec credulitate, nec incredulitate volet decipi. Et in iudicatarum rerum præiudicijs omnes circumſtantiæ accuratiſſime ſunt examinandæ, fieri enim poteſt, vt iudex ex vno reum capite, quod in accuſationem deductū, vanitatis deprehenſum ſit, abſoluat; quem tamen condemnaſſet ſi aliter accuſatio fuiſſet inſtituta. Verbi gratia, ſtrix aliqua accuſatur, quod clauſis ianuis ſit ingreſſa, & corpus

Li. 18. hiſt. cap. 9.

A eius in ſpiritum immutatum, & ita iam non corporea pueros interemerit. Nullus iudex adeo bardus erit, vt huic accuſationi fidem adhibeat; ſed ſi neget rea, & alioquin necatos illos infantes, vel læſos non conſtet, neque id accuſator aliter, quam ex illa fabula Metamor. probet, proculdubio per ſententiam abſoluetur. Si diligenter legas vitā Taraſij ab Ignatio mona-

B cho deſcriptam, non difficile fuerit deprehendere hunc ſtatū cauſæ fuiſſe mulierculārum illarum a Georgio (non a Philippo, vt quidam vocant) perfecto vrbis abſolutarum, & Iſauri Leonis ſæuitiam ac inſcitiam in eo poſitam fuiſſe, quod incredibili quo erat ſtupore mulierculas illas in ſpiritum conuerti crederet. Accipite verba Ignatij: *pauperculæ quædam mu-*

C *lierculæ accuſatæ fuerāt cædem feciſſe lactentium infantium per foramen domorū, vel portis etiam clauſis ſubeuntes, & ex improuiſo infantes necantes. Quæ etiam trahebantur in iudicium ab ijs qui credebant fabulis* (de paganis loquitur, a quibus illud de *Gello*, antiquitus confictum,) *& nolebant Chriſti Dei noſtri ſequi doctrinā, quæ ſimulacris, & phantaſmatibus nequa-*

D *quam decipitur* (nimirum, quia ſpiritum a corpore nouit optime diſcernere.) *Eſt enim apud Græcos in fabulis fœmina quædam Gello nomine, quæ dicitur, cum immatura morte vitam abrupiſſet, quibuſdam ſpectris acceſſiſſe ad recens natos infantes, & eos interfeciſſe.* (en fabulam, quod mortua rediſſet, & infanticidia patraſſet) *huius fabulæ improbo pellecti, ac decepti*

E *ſpiritu, quæ ea dicebant probabiliter, conantur ad mulierculas transferre, hoc exſecrandum ſcelus, & eis adſcribere in ſpiritum conuerſis, cauſam eorum qui moriebantur, ante tempus.* (vides lector accuſationis fundamētū, Gello mortuo necaſſe legitur infantulos: nunc multi reperiūtur ſubi-

Sic vocat anguſtas rimas, aut fiſſuras corporis carā non capaces.

to ſublati: probabile itaque eſt ab his mulierculis, depoſita mole corporis, & in ſpiritum cõuerſis, atq; ſic ſe per ſolida corpora, vel tenues fiſſuras im mittentibus, necatos. Nonne merito ſcriptor iſte contra tales accuſatores exclamat, verbis ſequentibus ? *ò ſtu-ſtuporem? ò cordis oculorũ cæcitatẽ ? Si corpus longitudine, profunditateq; & latitudine compactũ, ac conſtipatum, in ſpiritũ diſſolutum procedit, & hac face e conceditur: Christus ergo, qui eſt ipſa veritas, dicens ; Spiritus carnẽ & oſſa non habet ; reputatus eſt phantaſma ab ijs, qui hæc aſſerunt* (ſcilicet fęminas has tũ, non corporales, ſed ſpiritus fuiſſe, ſeu ſpirituali hac vi penetrandi præditas fuiſſe) *Quinetiã Christus quo; vt veram carnem acceptè, & ſpiritum carnem, & oſſa nõ habere vere aſſirmauit diſcipulis, nulla re circumſcribetur, quæ obſtet quominus ſit phantaſia. Sic ergo cenſens, & citra dubitationem indicãs Georgius, fœminas abſoluit a criminibus.*] hæc Ignatius ille, non ſatis perite ſpectrũ ſpiritum, phantaſiam pro ijſdem ſumens, ſcilicet pro phantaſmate, ſeu corpore tantum apparente, & nihil de ſtrigum verarum crimine, attingens, vel agens, cõtra quas, & quæ de illis tradidimus, nihil argumentatio eius virium habet, vt qui rem intelligunt facile primo intuitu perſpiciũt.

Tertio loco occurrunt, *Lamia*, de quibus etiam ſacri Vates Ieremias, & Eſaias; quas vera dęmonum ludibria, ſiue ſpectra fuiſſe, cũ Apollonius Thyanęus, tũ D. Hier. & alij patres docuerunt ; de quibus, & Strigibus (quas ab eſu carnis opinor humanę, veteres magiſtri in Gloſſat: *Leſtrigonas*, vocarunt) q̃uia ex profeſſo tractaui copioſe Comment. in Medeã. Sen. v.732. ne actũ agere videar, eo te lector optime malo ablegare ; quã eadem repetere. Germani inferiores vocant Aluen, & Aluinnen; Gothi,

Eſai. 13. v. vltim. & Thre. c. 4.

Olaus lib. 3. cap. 11.

A *Eluas*, videtur meminiſſe D. Hieron. cum dicit ſæpe bimulos, ac trimulos ad vbera materna lactantes à dęmonio corrumpi. de huiuſmodi, tã vetus narratio, ſiue opinatio, vt Lucilius meminerit. nam libro 20. *Terricolas Lamias*, vocat; & lib. 30. etiam voracitatem attribuit ipſo epitheto, alludẽs ad infantulorum viſcerationem, his verſibus.

Ad Paul. de obitu Bleſillę.

B *Lamia, & Pytho oxyodentes,*
Quod ventum gumia illa vetula improba, inepta.

Duodecimum, quando apparet in forma, *hirci* (vnde ab Iſaia, & Moſe vocari piloſum, ſeu *zahir*, contendunt Iarchius, & Kimchi) vel *Leonis* (vnde templis gentilium affigi ſolita capita leonina, quod ridet Arnob. li. 6. cont. gent.) vel ſerpentis, vt cum C Aeſculapius Romã aduectus, & anachoretæ de quo B. Nilus lib. de orat. ad Deum c. 102. & 103. vel noctuę, vt apud Virg. extremo Aeneid. vel muſcæ, vt apparuit Laoduni in Energumena, & ſolet apparere Anabaptiſtis, vnde & vocatus, Baalzebub, Dominus muſcę, vel porci, lupi, aut alterius animalis, cuiuſcumque; nam in omnium fere formis aggreſſus eſt DD. D Antonium, Macarium, & cęteros ſanctos monachos deſerti incolas. Recẽtius vnũ, ſed cui vix ſimile inuenias, proditum fuit memoriæ a Gaguino Hiſt. Francorum ſcriptore ; Philippo Bello Rege, quendam laicum, ſiue conuerſum (vt vocant) monaſterij vallis Sarnariæ ; nomine Adamum, paulo ante Natalitia Feſta: ſũmo mane ad monaſterij negotia peragẽda, E vna cum famulo ſe in viam dediſſe equitem, ei ſe in via offert arbor ingens gelu, & pruinis obſita, ad ipſum properans, quaſi conferre gradum, & corpus cupida, equus expauefactus caput retrorſum flectit, & viam remitti, quã peregerat conatur. Adamus ingenti labore iumentum retinet,

& calcibus porro cogit propinquior, vt arbori fuit, illa confeſtim euanuit ex oculis, odore tetro, atque ſulphureo relicto. Argumentum inde ducit Adamus, dęmonicum eſſe ſpectrum, ſeque Deo precibus commendare ſatagit, nec iter intermittit. Paulo poſt reſpiciens, videt nigrum quendã virum equo inſidentem ſpadici ſe ſubſequi, cui ſubiratus: *Quomodo*, inquit, *infelix, & da nate, audes me bis tecum aggredi? An neſcis fratres meos, qui domi ſunt, pro me, ſaluteq́ mea ſupplices ad Deum preces fundere? Abi quantum potes, nulla tibi mei curatio, nil in me poſſides*. Abit malus, ſed ecce mox redit, ſimilis viro, gracile, & protenſum habenti collũ. Adamus, tot moleſtias pertæſus, gladium, qui ad ephippiũ ligatus, ſtringit, & enſe ter, quaterve per aerem vibrato, aereq́ue propter celerem diuiſionem ſibili ſonum edente, conatur abigere ſpectrũ. hoc vero ſubito perſonam mutat, & ſiſtit ſe ſtatura mediocris viri, cui caput cappa, & ſcapulario monachi corpus ornatũ, oculi ſcintillãtes inſtar chalybis, vel ęris radijs ſolaribus oppoſiti. Adam punctim aliquoties hoſtem petit, ſed irritis, & caſſis ictibus, aereq; cedente. Tum maiori deſpectu, & irriſione, dæmõ induit formam aſini. Perterritus famulus, hero ſuadet, gladio circulum in terra ducere, & in circuli medio crucem Dominicam efformare. Adamus conſilium exſequitur, verum veterator non deſinit. Mutat auriculas aſini in cornua, & ſic minabundus irrumpere in circulum ſe velle ſimulat. Denique luſus iam ſatur, in rotam ſe vertit, & ſeipſum voluens monachum inuadit, ſuperq; illum continua latus rotatione (*ſic videbatur*) tranſit circulũ, & monacho prorſus illæſo conſpectum fugit. Fidem rei fecere, longa famuli terrorem cõſecuta ægritudo, & diuturnus fætor veſtiũ Adami, & raucedo eiuſdem, atque difficilis reſpiratio, a quibus ęgre conualuit; equi deniq; ſubita mutatio, qui ex manſueto, & cicure, poſt viſionem hanc ferox, ſternax, calcitroſuſque eſſe cœpit. Addamus rariora quędam genera ſpectrorum.

Decimum tertium, genus eſt, cohortium, acierum, caſtrorum militarium, ſicut enim bonorum Angelorum acies viſæ bis in ſacris litteris; ſic &, ſimiæ Dei, diaboli ſępe ſe in militum confertorum ſpecie oſtendunt hominibus. In vita S. Norberti, c. 26. leguntur ſpecie armatorum militum in quoſdam religioſos dæmonia incurriſſe, vt & in vita S. Guthlaci Anachoretæ, apud Surium menſe Aprili. In chron. Hirſgauienſ. Tritthemij legimus ſub anno 1168. Monacho cuidam Limpurgio, prope VVormatiã, viſam multitudinem maximã equitum, peditumq́ue, ordinatarum more acierum, quaſi ad prælium procedentem: cumq; monachus audacter, quinam forẽt, interrogaſſet: illos reſpondiſſe; ſe non veros viuoſque milites eſſe, ſed animas militum, & non ita pridẽ his ipſis in locis principi cuidam ſtipendiatos occubuiſſe: veſtes, arma, & equos, quę viuis peccãdi fuerant inſtrumenta, nũc mortuis indicia ſuppliciorum eſſe: quę circum illos videret omnia nihil niſi ignẽ eſſe, quo comburantur, ſe precibus, atque ſuffragijs adiuuari poſſe. Leloyherius huic religioſo inſultat, quod temere animas defunctorum eſſe crediderit: cuius contrarium tamẽ rationes, & argumẽta eius nõ conuincũt. Ait, dæmones fingunt ſe animas eſſe, ſępe non ſemper ſtrepitum edidere diſcedentes, & fragorem, poſſunt, & ſpiritus mortuorum. Flammis veſtes, & arma circundata, dęmones eſſe probabant. Non hoc aſſerit hiſtoria, ſed ea ipſa, quæ aſpiciẽtibus, veſtes & arma videbantur, & equi; ipſis flãmas com-

Gen. 32. in in prin. & 4. Reg. 6. v. 17.

Li. 4. c. 6.

combuſtrices fuiſſe. Deinde, & flammæ fuerint; nonne profitebantur ſe ſpiritus eſſe, qui adhuc expiabantur? Denique Virgilianum illud;

... quæ cura nitentes
Paſcere equos, eadem ſequitur tellure repoſtos;

Tantum probat, dæmones imitari quoque diuina iudicia: quibus frequenter: *in quo quis peccauerit in eo punitur*. poſſet igitur hoc exemplum ad præcedentem de animabus quæſtionem reduci. Sane arbitror eandem hiſtoriam eſſe, cum ea: quam iiſdem locis, ſed anno 1123. contigiſſe, in eandem ſententiam narrat Abbas Vrſpergenſ. fol. 281. Sequentia ad iſtam cenſeo pertinere, quia miſcentur, quædam vana curioſaque, nec ſuffragia petuntur. Ioãnes Cæſarius auctor eſt ſequenti nocte, quando exercitus Ducis Brabantiæ a Leodinenſibus occiſus eſt, ſeruum quẽdam Comitis Loſſenſis prope Montenaken locum occiſionis, circa noctis initium, vidiſſe maximum torneamentum dæmoniorum: Sacerdotẽ quoque quẽdam Hiſpanum, prope eiuſdem Comitis caſtrum, dum in crepuſculo noctis de villa in villam trãſiret, vidiſſe haſtiludium maximum mortuorum valide clamantium, D. Vvaltere de Milene, D. Vvaltere de Milene, qui Vvalterus, famoſus militia, nuper erat defunctus: hancque viſionem addit ſæpius ea nocte, & euanuiſſe, & iterum apparuiſſe. Ioan. Niderius narrat.

L. 12. ca. 16. & 17.

l. vlt. Formicarij.

Cum propter hæreſes regnum Bohemiæ tumultu,] ac cædibus concuteretur: circa metas regni præfati, nocturno tempore, verſus vallẽ quandam, auditos clamores, & cõgreſſiones equeſtrium virorum, qui & coloribus varijs, induti ſæpius ſunt viſi. Fuerunt tunc duo armigeri audaces

A ſatis, in caſtro non multum diſtanti a loco monſtruorum, qui omnino ſcire volentes, quid veritatis ſibi viſa portenderent, nocte quadam verſus vallem, vbi ſolita videri conſpexerant, iter arripiunt. Antequam autem iis appropinquare auderent, cõiuncti ſimul vnus, dixit alteri: Sufficiat nobis iſta vidiſſe, ego iis non approximando, dictum eſt veterũ, Cum talibus nullum debere iocari. Quem alter, B velut pauidum, increpans, equum pupugit, & cum eo congreſſu omnibus ante dictis exercitibus appropinquauit: de quibus vnus egrediens caput illi amputauit, & ad ſuos rediit, quo viſo ille, qui timidus ſubſtiterat, fugam iniit, & funeſta noua nũciauit. In craſtino autem truncatus reperitur, & caput quidẽ in valle, vbi acies C viſæ fuerant, nullius autem hominis vel equi veſtigium repertum eſt, ſed tantummodo, in lutoſis locis, ſigna quædam, & veſtigia auium viſa ſunt.

Idem & aliud addit;] ſibi ab Archiepiſcopo Moguntino, viro magnæ induſtriæ, & fide digno, narratum: Nominauit (*ait*) nobis quendam Rheni ſibi bene notum militem, cuius pro tunc filius viuebat, qui miles D ſuper omnes pene inferioris Alemaniæ nobiles ſemper extiterat nimis in rebus bellicis imperterritus: gerebat autem; & patiebatur nonnunquam, propter ſuam animoſitatem, vel fortitudinẽ, ab aliis graues guerras, propter quas non ſemper de die, ſed nocturno tempore, ad loca ſibi commodoſa equitare ſolebat. Hic E igitur quadam nocte coaſſumptis famulis per ſiluam circa Rhenũ equitare voluit, & principium eiuſdem intrauit. Antequam vero finem ſiluæ haberent, vltra quam campus latus iaceret, prout moris eſt eorum, qui verentur inſidias: præmiſit famulum, vt in termino ſiluæ videret, an

ne

Digitized by Google

ſe in campo inſidiæ aliquæ eſſent. Luna inſplendente, vel aſtris lucentibus hæc videri poterant. Famulus igitur, cum per arborum ramos exploraret, commiſſum, vidit per campa longitudinem exercitum ſatis mirabilem appropinquare in equis: quo viſo, conſiderata nunciauit militi, qui ait: Stemus ad modicum, quia veriſimile eſt, pro huius exercitus cuſtodia ſubſecuturos alios: ad hos properabimus, & an inimici ſint, qui præceſſerunt, an amici experiemur, nec paucos timebimus. Deinde, morula tranſacta, de ſilua miles cum ſuis recedit, in campum venit, & neminem niſi quẽdam equeſtrem in equo ſedentem, & in manu alium ducentem equum, eminus ſequentem ſuos intuitus eſt. Ad hunc cum miles veniſſet, quis eſſet quæſiuit in hæc verba: Numquid tu cocus meus es? ita enim ſibi a lõginquo videbatur, paulo etiam antea cocus eiuſdem militis vita functus fuerat. Qui reſpondit Sum Domine, cui miles, Quid ait, hic facis? & qui ſunt hi, qui præceſſerunt? Cui defunctus reſpondit. Domine, hi qui præceſſerunt, ſunt nobiles, & armigeri tales, & tales (multos enim expreſſit nomine proprio) quos oportet, & me cum eis iſta nocte eſſe Hieroſolymis, quia hæc pœna noſtra eſt. Et miles iterum. Quid ſibi vult equus iſte, quem ducis nullo ſedente? Ad veſtrum, reſpondit, obſequium erit, ſi mecum ad terrã ſanctam venire velitis. Securus eſto, te per fidem Chriſtianam, recedendo, & reuertendo viuum reducam, ſi meis obtemperabitis monitis. Tunc miles ait, Diebus meis mira attentaui, his hoc addam etiam mirabile. Diſſuadentibus igitur illud famulis, de equo proprio miles deſilijt, defuncti equum aſcendit, & ab oculis famulorum vterque equeſter ſubtractus eſt. Sequenti autem die famulis

A iuxta conditum exſpectantibus miles & defunctus redierunt ad locum vbi primum conuenerant. Tunc defunctus militi ait, Ne phantaſma omnino victum iſta fuiſſe credatis, duo quæ vobis do rara, reſeruate in mei memoriã, inde protulit mappulam paruam de ſalamandra, & cultellum in vagina. Primum, inquit, cum immundum fuerit igne purgate: B alterum caute tractetis, quia ab eo vulneratus, intoxicatus erit.

In his multa ſunt indicio fuiſſe viſionem dæmonicã, maxime donum hoc cultelli, quo multis exitium, ipſi quoque donatario, parabatur. Aliam hiſtoriam ex codice Gaſſinare profert Illuſtriſs. Baron. Annal. tom. XI. anno Chriſti 1004. quod exhibebo libro 6.

C Cromerus diligens ſcriptor, Naclum, *inquit*, arcem Pomeranorum munitiſſimam Vladiſlaus 1. Polonorum rex obſidebat. (l. 5. hiſtor. Pol.) Ibi noctu lucente luna aſpiciebantur crebro ab excubitoribus quaſi armatorum hoſtium acies, ex apertis campis ad Polonorum ſtatiua adequitantes, & incurſantes. Cum id ſæpius accideret, indignati Poloni inquietari ſeſe, nec D vſquam in apertum certamen prodire hoſtes, nocte quadam, cum ibidem hoſtes adeſſe nunciarentur, fremebundi agminatim è caſtris ſeſe proripuere, diffugienteſque caſſo labore longius proſecuti ſunt. Obſeſſi, tumultu Polonorum exaudito, & excurſione è caſtris animaduerſa, erumpunt ſubito, & ignem in opera, atque tuguria militũ ſtramine arun- E dineque contecta conijciunt, quo celeriter pluribus in locis ſe diffundente, paucis, qui in caſtris manſerant, ſe defendentibus, facile opera cum magna caſtrorum parte conflagrarunt. Nocturnas vmbras illas fuiſſe autumant, quæ hoſtilis exercitus ſpeciem oſtentantes, Polonos ita diuino per-

miſſu' exagitarunt: propterea quod ſolemne omnibus Chriſtianis quadraginta dierum ieiuniũ, priore expeditione, promiſcuo, ac temerario eſu carnis, & lactariorum, moribus & inſtitutis Eccleſiæ Catholicæ contemptis, temerauerant.]

Hæc ille, res clamat ſpectra fuiſſe Diabolorum, vt & illa de quib. Antonius Hiſt.p.3.quam auorũ memoria ſolebant vocare, *Familiam Hellequini*: cuiuſmodi cuncta, illuſiones dæmonum eſſe, iampridem docuit Guilh. Pariſienſ.p.vlt. de Vniu.c.24. Tales exercitus poſſent Magi multos exhibere; ſi ex pacto, quod cum dæmone ſuperiore habẽt], dæmones illi ſubditos euocarẽt, numquam tamen Deus legitur permiſiſſe, vt talis militia vltra incuſſionem inanis, terriculamenti procederet. Nam ſi lædere, occidere muniones capere, vel hoſtium inuadere caſtra finerentur: nulla illis humana poteſtas valeret reſiſtere, vt prudenter, idem Guilhelmus. Huc refero pugnas illas Regum Septentrionalium, & victorias partas, contra magorum, dæmonumque cuneos, apud Olaum Magnum.

Lib.3.c.11. *Decimoquarto*, dæmones ſunt ſub illo ſpectrorum genere; quo in nemoribus, & alijs amœnis locis ſeſe oſtentant inſtar puellarum, aut matronarum, in veſte cãdida; interdum in ſtabulis cum luminaribus cereis, ex quibus etiam diſtillatæ guttę, poſt modum in equorum iubis, quas ſedulo pexuerunt, & nexuerunt, ſolẽt ab hominibus inueniri, talis illa vidua Ruſſiana in meridie obambulãs de qua paulo ante mentionem feci: tales, quas vocãt, *Sibyllas, ſeu Nymphas albas, Dominas nocturnas, Dominas bonas*, & earum, *Regina Habundia*, quarum aduentu multũ proſperitatis, & rerum omnium copiam putãt ſuperſtitioſę anus domib. contingere, quas frequentarint, & ideo domi ſuæ illis epulas inſtruunt, eſcarijs lancibus, & vaſis vinarijs omnib. apertis, ac diſcoopertis, ne quid illis ad ſumendum moræ obijciatur; quæ plane idolatrica eſſe, docet prædicto loco idem Epiſcop.Pariſ. vt & Nicol. Cuſan.lib.2.excitationũ. Huc refero tres illas, quæ viſæ Machabæo BancKoni, a quo Stuartorũ genus, quę venantibus viſæ regnum illi prænũciarunt. Boeth.li.12.Scot.hiſtor. Harum bonarum Dominarũ, quas Gentiles, *Parcas*, vocauere mentio habetur, & conuiuij illis præparati, in vita Diui Germani Epiſcopi, & apud D. Antoninum, pag.2. Hiſt.tit.11.§.5. Tales etiam, fatales Sorores, ſeu nymphæ, falſo putatæ bellorum præſides, & Victoriam largitrices, quæ Hothero Regi familiares in Septẽtrionis Hiſtoria Itali vocant; *Fatas*, Galli; *Fees* quales finguntur Meluſina, Alcina, Morga. De his dicam plura lib.6.c.2. ſect.3.in Remedio.1. Olai lib.3. cap.10.

Decimoquinto, huius generis ſpectra ſunt, per quæ Deus aliquando denunciat futura bella, peſtem, mutationes regnorum, & ſimilia, pauca cõmemorabo exempla. Nocte, quæ ſeditionem Antiochenorum præceſſit, viſa mulier ingens, & formidabili adſpectu, aerem ſcutica tam fortiter verberans, vt tota ſonus Vrbe exaudiretur. Sozom.l.7. c.23. Gennadio Patriarchæ Conſtantinopol. nocturno tempore accedenti ad altare templi, vt Deum pro ſalute publica deprecaretur: horrendum ſpectrum ſe obtulit, quod cum ille ſacro ritu coniuraſſet, reſpondit: quamdiu Gennadius viueret, ſibi nõ licere damna, quæ imminebant, Eccleſiæ illius inferre, ſed eo mortuo ſæuiſſime ſe in illam graſſaturum. Theodo. Lect.lib.1. Collect. Priuſquam Hunnericus perſecutionem in Catholicos Aphricæ inchoaret, ſuper cacumine montis Ziqueni homo giganteæ ſtaturæ viſus, & auditus

Digitized by

auditus clamare: *Egredimini, Egredimini*, & in æde Fauſti, quæ Carthagini eſt, viſa multitudo Aethiopum ſanctos Eccleſiæ fugans, & ante ſe impellens. Alia multa huiuſmodi ſuggerunt, Carda.li. decimoquarto, de variet.rer.& Fulgoſ.tit.de prodig. libro 1.

Victo.Vticenſ.l.2.de perſecut. Vandal.

Decimoſexto loco, hic occurrunt illa ſpectra, quæ certis temporibus, & locis, aut domibus ſolent tumultus, & vexationes varias exhibere: cuius rei prætermittam exempla eo, quod notiſſima res ſit, & legi poſſint, quæ attulere veteres recentioreſque, vt de *Temeſio dæmone*, Strabo & Pauſanias citati, & Aelianus lib.8. var. Hiſtor. *de pueris nigris cirratis*, Auguſt.lib. 22.de Ciuitatè Dei, cap.8. *De Datio Epiſcopo Mediolanenſi*, Gregor. lib. 3. Dialog.cap.4. *de vocibus, & ſonis auditis in Marathone poſt pugnam, cum Perſis*, Pauſan. in Attic. *& ante pugnam Leuctricam in templo Herculis*, apud Ciceron.de diuinat. *ante pugnam cum Cimbris*, apud Plin.lib. 2. cap.59. *ante bellũ ciuile Syllanum in eadem Italia*, apud Apian. de bello ciuil.libro 1. *ante primum prælium Pharſalicum Antiochiæ*, apud Cęſ.li. 3.de bello ciuili, *ante mortem Cæſaris Dictatoris domi eius*, apud Dionem; *recentiora ſunt*, apud Nideriũ, lib.vlt.formicarij. Guilh.Pariſ.d.cap. 24. Torquemadam, Horti florũ colla.3. Alexan.ab Alexan.lib.5. Geneſ. dier. cap.23. & confirmat praxis Forenſis Hiſpaniæ: qua licitum conductori, qui ante id ignorabat, ſpectrorum ſic inquietantium cauſa domos relinquere conductas, vt poſt Porciũ cenſuit Couar. Solent huiuſmodi infeſtationes iuberi, vel pmitti a Deo, ob pœnam peccatorum, vel ad exercitium bonorum, vel ob aliã cauſam occultam. Interdum iſta peragunt dæmones maleficorum immiſſione, vt contingit Beato Antonio, & no- A bili Aquitano, qui Pariſienſem ſtudioſum iure ſuo per vim ſpoliarat: ſæpius ſponte faciunt ſua, tantum vt homines falſa quapiam reuelatione decipiant, aut perſuaſione fallaci: ſicut apud D. Auguſt. illi baptiſmum diſſuadebant: contenti ſunt aliquando ſola vexatione, & inquietatione, nullo cum corporis damno, vt ioculator ille ſpiritus, de quo Guilhe.Pa- B riſienſ. qui vaſorum colliſione, & lapidum iactu ſomnũ diſturbabat, & culcitra ſubtracta de lecto deturbabat, & Salmantinus ille Torquemadæ, qui grãdibus ſaxis quoſuis petebat, irrito tamen, & innocuo contingens ictu, quod Marcus Magus, apud Pſellum, proprium dicit eſſe dæmonum ſubterraneorũ, de quibus mox agemus. Quo vero pacto dæmones C lapides iacere queant, & alia huiuſmodi operari, quæ videntur manus, & corpora inſtrumenta requirere, Scholaſtici diſputant. aſſentior ijs, qui præſente per ſubſtantiam ſuã eo loci dæmone, & imperio voluntatis aerem lapidi proximum mouẽte, & ſic lapidem impellente, hæc fieri cenſent; quando nullum ipſe corpus induit: ſi vero corpus formatum, vel D cadauer aſſumeret, nulla foret difficultas.

Lib.4.var. reſolu.c.6.

Caſſian.

collat. 8.c. 18. Froiſſar. in Chron.

l.de dæmo.

In locum, *decimum ſeptimum*, veniant ſpectra illa Beruſſiæ, de quibus quadam epiſt.ſcribit Ioan.Meletius; *In Sarmatia coli ſpiritus quoſdam viſibiles*, qui lingua Ruthenica, coltri, Germanica, *Koboldi*, dicantur, quos credunt habitare in occultis ædium locis, vel in cõgerie lignorum, E nutriuntq; eos laute omni ciborũ genere, eo quod, afferre ſoleant nutritoribus ſuis frumentũ, ex alienis horreis furto ſublatũ. Cum vero alicubi illi ſpiritꝰ habitare, & nutriri cupiũt, hoc modo ſuam erga patremfamilias voluntatem declarãt, in domum congerunt noctu ſegmenta lignorũ, & mul-

Vide Diu. Tho. quod lib.7. Dur. Capr. & alios in 2.d. 7.

Digitized by Google

& mulctris imponunt lacte plenis varia ſtercora animalium, quod vbi paterfamilias animaduerterit, nec diſſipauerit ſegmẽta, nec ſtercora è mulctris eiecerit, ſed de inquinato lacte cum omni familia ſua comederit, tunc illi apparere, & permanere ibi dicuntur.

Idem iudicium de ſpectris, *virunculorum*, ac *femellarum*, breuitudine, ac ſpecie pigmæi, vel pumilionis, olim in multorum domibus frequentium, & domeſtica fere cuncta miniſteria ſolitorum obire, equos curare, domum verrere, ligna, & lympham adferre, & ſimilia facere, de quibus Olaus Magnus. (Lib. 3. c. 11. & 12.) Galli vocant, *des Gobelins*: Teutones Rabbautermanne-Kens, & Gultel Kens, & Suecones, *Trullas*, appellant. An ex hoc genere fuerint, *Eros* & *Anteros*: (Eunapius in Iãblico.) qui vt infantuli, in balneo, iubẽti Iãblico apparuerunt, id cogitandum relinquo. Sane huc pertinent, *Montani illi*, quorũ nobis Hiſtoriam Georg. Agricola prodidit.

(Cap. de anim. ſubterran.) *In metallicis* (ait) *fodinis inueniuntur*,] & truculenti quidem, vel ſolo aſpectu terribiles, plerumq; metallicis infeſti, atque inimici ſunt. Talis fuit, *Annebergius*, dæmõ qui operarios amplius duodecim flatu interfecit, in ſpecu qui *corona roſacea*, appellatur, eo nomine relictus, quantumuis argento diues eſſe. Flatum vero emittebat ex rictu, cũ equi ſpecie habentis procerum collum, & truces oculos appararet. Eiuſmodi etiam fuit, *Snebergius*, nigro cucullo veſtitus, qui in fodina Georgiana operarium è terra ſublatum, in ſuperiore loco maximæ illius concauitatis, quondam feracis argenti collocauit, non ſine corporis attritu. Quæſtuoſam admodum fodinam deſerere apud Turcas cogebatur Iudæus a dæmone metallico, hominibus frequenter in forma capræ aurea cornua ge-

A rentis apparente. At ſedates illos, Germanorum alij, vt etiam Græci, *Cobalos*, vocant, quod hominum ſint imitatores. Nã quaſi lætitia geſtientes rident, & multa videntur facere, nihil interim efficientes. Alij, *virunculos montanos*, vocãt, quia plerumque apparent naui, tres dodrantes longi, videntur autem eſſe ſeneciones, & veſtiti more metallicorum, id
B eſt vitteto, induſio, & corio circum lumbes dependente. Innoxij ſunt hi metallicis, etſi interdum glareis operarios laceſſunt, rariſſime tamen eos lædunt, niſi cachinno, vel maledicto laceſſiti. Potiſſimum opus facere videtur in his ſpecubus in quibus metalla iam effodiuntur, vel ea effodi poſſe ſpes eſt.

Cætera recte, illud minus, quod
C animantium nomine dæmones comprehendat. Scio ſic locutos veteres non paucos, ſed & ſcio id ex lacte Platonicorum bibiſſe, & quia ambigui erant, num anima, & corpore conſtarent. Nunc quia Catholicis ſatis definitum, nec anima nec corpore perfectas ſubſtantias illas ſeparatas componi; vitanda nobis huiuſmodi locutio, parum cauta, parum propria. (Cap. firmiter de ſum. Trinita. D. Tho. 1. p. q. 50. ſcholaſ in 2. d. 8.)
D Damnandus vero prorſus Paracelſi error dæmonum hæc genera, ad hominum ſpecies reducentis. Nã; Epiſtol. ad Athenienſes, ſiue de occulta philoſophia, quaſi veriſſimum axioma, nihil veritus fuit conſtanter aſſeuerare, Deum præter homines Adami poſteros; alia quatuor hominum genera, carne, & oſſibus, & ratione prædita creaſſe, eoſque in ſingulis ele-
E mentis ad inhabitandum collocaſſe; in quibus ſinguli ſuam haberent rẽp. & ex negotiatione, ac laboribus victum, & amictum ſibi comparare, & eos homines, qui in terræ viſceribus habitãt, vocari, *Pigmeos* & *Gnomos*; qui in aquis, *Nymphas*, & *Vndenas*; qui in aere, *Siluos*, & *Meluſinas*,

quos

quos ſolos cum hominibus Adami poſteris commercium habere, & ex mutua commixtione liberos gignere: Qui in igne ſunt: *Vulcanos*, & *Salamandras*, appellari: Et incertum adhuc eſſe: cuinam generi horũ hominum vera fides in Deum ſit data; & via ad ſalutem patefacta.) Hæc ille prout eum citant Godelmannus, & alij: in libro tamen fragmentorum, inuenio Paracelſum dubitanter induci loquentem, ſed arbitror Latinum Interpretem, hoc ſuum aſſuiſſe, vt magiſtri occultaret impietatem. Nam dictis illis nihil nugacius, nihil blaſphemius, nihil a recta fide, dici poteſt alienius, ergo mutila, & manca S. S. quæ de vno tantum hominum genere nos inſtruxerit? ergo dubia ſalus noſtra? ergo dubia redemptio? non ergo ſecundus Adam Chriſtus, vt nos: qui in primo mortui, in ſecundo viuificaremur? ſi hoc dubium: nonne ruunt veteris teſtamenti promiſſiones, concidit exhibitio, & repræſentatio Noui? Et ſunt qui tales libros nugis, mendacijs, blaſphemijs refertos, in Latinũ vertant ſermonem? ſunt qui pulchris formis cudant recudãtque? ſunt, qui ament Paracelſiſtæ vocari? ſed ad inſtitutum redeamus.

Vltimo, loco ſeſe offerunt ſpectra dæmonum theſauros cuſtodientium. Cabades rex Perſarum cum accepiſſet in collimitio Perſiæ, & Indiæ: in munitiſſima arce Zudaderenſi, prætioſiſſimorum lapidum, auri, & argẽti, theſaurum maximum a dęmonibus aſſeruari, qui mortales omnes aditu arcerent: eo cum exercitu profectus caſtrum vi conatus occupare, fortiter propugnantibus dęmonibus repulſus fuit, confugit ergo ad Iudæorum, & Magorum artes, quæ & ipſæ irritæ fuerunt. *Ergo cum ei perſuaſum* (ait Cedrenus) *fuiſſet, Chriſtianorum ad Deum precibus hoc po-* A *tiri poſſe, auxilium a quodam Chriſtianorum in Perſide degentium Epiſcopo petijt. Is indicto Chriſtianis ieiunio, precibus & Synaxi, diuina peregit myſteria, & ad locum accedens coniuratos dæmones ibi degentes exegit, caſtrumque Cabadæ nullo labore potiendum tradidit.*) Glycas part. 4. Annal. & Cedrenus in Anaſtaſio. Talis etiam dæmon ille Baſileenſis, de B quo dixi, ſupra q. 12. & hinc factum, vt Dracones fingerẽtur cuſtodes theſaurorum, vt horti Heſperidum, & Aurei velleris: hinc porro factum, vt theſauris addere ſint ſoliti Serpẽtem aureum: quemadmodũ refert Aſcanius Centorius, lib. 4. Comment. bellor. Tranſiluan. de theſauro, inuẽto prope Deuam vrbem Tranſiluaniç, circa annum 1550. Nota etiam Hi- C ſtoria Magi Germanici, qui cum ſpecum ingreſſus eſſet vbi theſaurus reconditus, ſocio in veſtibulo manente vidiſſetque incubantem arcæ nigerrimum canem, nihilominus, cupiditate metum pellente, porro progreſſus, ruente terra, in ſpecu fuit tumulatus. Plura vide d. q. 12. Prætermitto quædam iam vulgaria, vt quod in Indijs ſepultarum cum maritis vxo- D rum animas mentiuntur, vt ſic perſuadeant has coniugi ſuo conuiuere, quæ ſponte illis commoriũtur, quod non vno loco teſtatur Pet. Chieza, p. 1. Hiſto. Peru.

Viſis ſpectrorum generibus, quæri poterat: quo illa pacto repelli, & vinci queant? ſed quia deciſio communis eſt omnibus malis: quæ per dæmones inferuntur, ideo de hac re diſ- E ſerendum mihi putaui, quęſtione de remedijs contra maleficia, huius operis libro vltimo. Quo pacto dęmones apparere ſic queant, nunc accuratius inueſtigemus, quam quæſtionem indeciſam reliquit D. Aug. Enchirid. ad Lauren. cap. 59.

QVAE-

Digitized by Google

QVAESTIO XXVIII.

Quomodo poſſit dæmon ſe corporeis oculis, cum ſit incorporeus, viſibilem præbere?

CONſtat non poſſe corporaliter, niſi aſſumpto corpore. Certum enim eſt dictum B. Ignatij, epiſto. ad Smyrnenſ. incorporea videri a corporeis non poſſe, quia incorporeorum, nec ſpecies, nec figura eſt, aut particula animalis vllius formā habentis, ob naturam, quam habent ſimplicem. Conſtat etiā eos corpus, vel ex elemētis ſibi coaptare, vel ſubingredi, & aſſumere cadauer. de vtroque modo, quæ dicenda hucuſque diſtuli, repræſentabo liberaliter. Dixi (corporaliter) nam phantaſtice poſſunt apparere, turbata phantaſia.

SECTIO I.

ALiquādo igitur cadauer aliquod aſſumunt humanum, vel ferinum, & illud mouent, ac impellunt motu non vitali, ſed locali tantum, ſicut aerem poſſunt impellere, & hoc corpus, præſertim nondum valde diſſolutū, puto, ſi Deus permittat, poſſe illos, ita attemperare, vt ſenſum tactus omnino fallāt. Nec video quidquam ab homine docto, ac pio, in medium allatum, quod me ab hac ſententia deducat. Imprimis quod

c.vi.v.39. ex D. Luca, proponitur dictum Domini, quo ſe vere corporatum, & nō phantaſticum ſpiritum eſſe probabat *Palpate, & videte, quia ſpiritus carnem, & oſſa non habet, ſicut me videtis habere*; id ad rem non multum facit, certe non vrget. Solum enim Dominus probare voluit, poſſe illos contactu ſentire, & dijudicare, viſu ſe nō decipi. corpus enim ipſum habere, verum, quia tangibile, & pro-

A inde nudum phantaſma, & fictitio corpore indutum non eſſe. Nulla vero hic erat cogitatio, de cadauere aſſumpto. Hoc enim carnem, & oſſa habere manifeſtum eſt, quo argumento Chriſtus probat, ſe ſpiritum nō eſſe: Quod illi exiſtimabant, quia videbant ianuis clauſſis ingreſſum, quòd corporeæ rei repugnabat, tam viuæ, quam mortuæ. Et quia, palpa-

B tione tantum poterant, corpus eſſe, cognoſcere, non vero, cuius eſſet corpus: ideo iubet etiam oculorum vti ſenſu, & *videre* (nam proprie hic vox ſumenda, vt textus indicat) *manus, & pedes*: ex quorum vulneribus reliquis, certo deprehenderent ipſum illum eſſe, qui triduo ante fuerat crucifixus. Ex quibus patet verba Domi- Sic optime Ioann. Maldo. ibi.

ni veram, certamque ſententiam ha-

C bere, etiamſi corpus diceremus a dæmone aſſumptum, ſic ab eo tēperari poſſe, vt tactus ſenſum fallat. Quid, quæſo? nonne dæmon longe admirabiliora efficit quotidie, quam, ſi ſimulare carnis molliciem, oſſis duritiem, teporem, ac ſuauem calorem, qui corporis attactu percipitur, & cæteras tangendi qualitates? Dico has eum ſimulare poſſe, non dico ve-

D ras exhibere poſſe, vera illa, & vitalia ſunt corporis viui, & ab anima informante producunt: ſimulata, & proxime adumbrantia non requirunt animam informantem, & a ſubſtantia intellectuali, (eatenus vt externo ſentienti tali appareant) poterūt perfici. Quod adferunt de cadauere hominis recēter mortui, in eo etiam adhuc calido deprehēdi, deeſſe qua-

E litates illas ſuauis, ac vitalis teporis, facilitatem mouendorum membrorum, & pro mollitie rigorē quendam ſucceſſiſſe, id totū concedimus. Negamus autem, quod inde ad cadauera per malignum ſpiritum aſſumpta argumentantur. Eſto illic eadem ſit corporis ſubſtantia, quæ & hic

Digitized by Google

hic adeſt, eſto adſint qualitates plures eædem, vtpote calor ille reſiduus. Tamẽ adhuc deeſt huic cadaueri nõ aſſumpto, quod ſimulet illa reliqua quæ diximus. Ait in noſtra viſione, dæmon ineſt cadaueri, cuncta illa ſimulans. Minus eſt adfabre ſimulare, quã vere efficere. Quare nec illud ſequeretur, nõ poteſt corpus adhuc calidum illa per ſe ſolum præſtare, atq; efficere, ergo nequit dæmon in cadauere aſſumpto illa eadem, tã callide, & artificioſe ſimulare, vt tactum fallat. Cur, qui ſenſum principẽ (nempe viſum) poteſt decipere, non queat tactum, ſenſum maxime terreſtrem, & viliſſimum, minimeq; ſpiritualem? Quod vero quidã hæc cadauera adſumpta, vt & aerea corpora formata deprehenderint eſſe tactu frigida, & horrida, vt illi apud Alex. Genia. die. lib. 2. c. 9. & apud Cardan. lib. 16. de rer. varietat. cap. 93. & alij, de quibus poſtea, id inde prouenit, quia vel dæmon teporem illum non vult adumbrare, vel quia non permittitur id a Deo facere: quo ſenſu etiam accipiendum, quòd refert Caieta. cuidam de hoc frigore, & horrore corporis querenti, dæmonem reſpondiſſe, *ſe non poſſe melius facere*, videlicet, Deo obſiſtente, vel ſaltem non concedẽte. Si quis exempla requirat harum apparitionum, legere poterit apud Guilh. Pariſienſem, P. vlt. de Vniuerſo, aliquando aſſumpto beſtiæ cadauere delusiſſe militem: qui cum putaret ſe formoſa potitũ virgine, inuenit ſe in amplexu cadaueris belluini tabe ſoluti, fætidiſſimè iacentem. De Polycriti apparitione, & ſpectro filium deuorante, iam ſcripſimus non vno loco. Fabulæ ſimile videtur, quod Phlegon retulit, ille tamen oculata ſe fide Trallis teſtatur cognouiſſe. rem ſic narrat, vt vtar compendio.

In 2. 2. q. 95. a. 3.

Lib. de mirabilib. & longæuis.

Philinniũ Damoſtrati hoſpitis,] & Charitus filia, Machatem hoſpitem

A amare cœpit, indigne id ferentib. parentibus, mœrore mortua, & publice fuit funerata. Sexto poſt obitũ menſe, cũ eo reuertiſſet Machates, ingreſſe ad illũ Philinnium hoſpiti ſe, poſt longa colloquia commiſcuit non ſemel illo veſperi, quo, & cũ eo cœnam ſumpſit, & annulum ferreum, & poculum inauratum a Machate dono accepit. ipſi viciſſim annulũ aureum

B & faſciam pectoralem dedit. Nutrix, dũ pergit ſedula, ne quid hoſpiti deſit, ſatagere, videt cum eo in lectulo iacentem alumnam. Læta parẽtibus id indicat. Illi ſtupentes accurrũt, & altero die vtrumq; deprehendũt, &, cum eiulatu, dormientem cũ hoſpite filiã amplectuntur. Sed toruis in eos intuens Philinnium, ò vos crudeles (*ait*) in filiã parentes? ergone vos in-

C uidiſtiſe mihi meo Machata, paterna in domo, vel triduũ ſolidũ frui? Magno vobis dolere hæc, ſiue curioſitas, ſiue duritia ſtabit. Renouabitis dolores præteritos, & filiã iterato ſepelietis. His dictis, expaluit, & concidit cadauer mortuo iterũ ſimile, ſeu potius (*vt erat*) mortuũ. Cõcidere ſimul oppreſſi mœrore parens vterque. Re populus, & magiſtratus intellecta, iu-

D bẽt ſepulchrũ aperiri: vacuũ id corpore repertũ. Erãt in eo duntaxat annulus ferreus, & ſcyphus auratus, dona Machatę, ſed in cubilo, & lectulo inuentũ cadauer Philinnij, & Hilli cuiuſdã auguris conſilio, vt prodigium eiectũ extra vrbis limites, auibus ac feris deuorãdũ. Ipſe Machates, a ſpectro vidẽs ſe deluſum, ſibi paulo poſt manus, ignominiam non ferens, con-

E ſciuit.] hæc a Phlegonte; fuſius narrantur; illo Phlegonte, cuius auctoritate, & Iuriſcõſultus Paulus, & Origenes, ad probandam Eclypſim, quæ Chriſto accidit moriente, vtuntur. In hiſtoria quoque Laodunenſis energumenę Nic. de Obry, legimus Diabolũ Baltazum, aſſumpto ſuſpendioſi

Lib. antiq. D. ſi pars hæred. per Cõt. Celſ. & tractat. 29. in Mat.

cor-

corpore, conatũ abigere ab ea exorciſtam.

Agrippę facinus non abſimile habens infra, q.29. ſect.1. addam nunc, quæ de eadem re Cæſarius Monachus Eiſterbacenſis, libro 12. Miracul. cap.3. ſcribit; cuiuſdam Principis Germani mortui corpus integro priuſquam ſepeliretur anno, dæmonem geſtaſſe, & ita rexiſſe, quaſi illud vegetaret (ita nãque intelligendum quod ſcribit; ſpiritum illud loco animæ vegetaſſe.) non enim potuit informãdo, neq; in eſſentiam eius illabendo, ſed duntaxat, vt in loco exiſtens vitales eius actiones per illud imitando, vt docet multis Toſtatus, in Exod.c.7. q.13. cum ſeqq. Subdit Cæſarius ſimilia legi in vita S. Patricij Hibernorũ Apoſtoli, de quodam homine, in cuius corpore multis annis Diabolus habitans pro anima, ad nutum viri ſancti tandem exiuit, corpus vero corruit, & in puluerem redactum fuit. Et, c.4. clericus (ſcribit) quidam adeo dulcẽ vocem habebat, vt audire eum deliciæ putarẽtur: donec religioſus quidam vir ſuperueniens, monuit hominis vocem non eſſe, ſed diaboli; dæmonemque adiurauit; quo diſcedente, cadauer corruit planiſſime fœtens.

Denique multæ falſę reſurrectiones gentilium huc ſunt referendę, & conſtat cum ſagis, vt plurimum induto cadauere diabolum, ſiue incubum ſiue ſuccubum, rem habere; vnde & in hoc genere hominum, cadauerosus quidam fœtor graueolentiæ, cernitur.

SECTIO II.

ALiquando ſibi, elementare corpus diabolus circumdat, idque efformatũ qua pollet induſtria, vnit ſibi non aliter; quã motori intus exiſtenti corpus mobile, & inanimum

A vnitur. An poſſit ex ſolo aere materiam deſumere equidem ambigo, & puto, ſic aerem condenſari non poſſe ſolum, vt quid ſolidum exhibeat, ſed ſiue poſſit, ſiue non poſſit; ſolet quod facilius, partes aeri (quo maximam partem vtitur) commiſcere terreas, & aqueas, nubium, vaporum, exhalationũ ve, vt & colores facilius hac mixtione exprimat, & facilius membra conglutinet, & condenſet; quæ

B ſententia Lud. Molinæ eſt, & antiquiorum: nec; argumentum, quo quidam vtuntur ad probandum ſolo ex aeris elemento corpus aſſumere, nos ſtringit; cum tantum probet, eos ab aere partem potiſſimam mutuari. Hinc alij cenſent corpus hoc tale fore nunquam, vt nequeat tactu deprehendi, verum corpus non eſſe.

Vide Moll. 1.p. q.51. a. 2. diſp.2. Angle2. in 2. d.8. q.2. diffic.6.

C Sed rationes, hac ipſa quæſtione diſcuſſi. Chriſti Domini dictum, oſtẽdi alium habere ſenſum, quam ipſi arbitrati. Addo, quod in libro Geneſis legimus de Angelis Abrahamo apparentibus, quorum pedes abluti, nec deprehenſi tactu; id ab ipſis eludi potius, quam diſſolui: aiunt deceptum Patriarcham, præoccupatione opinionis; eo quod viros putaret, quæro,

Luc. vlt. v.39.

Gen.19.

D cur non igitur, quicumque viros putant, hac præiudicata ſententia iudicent viros eſſe? An ſolus Abraham cæteris imprudentior; Ipſe ille, quo nituntur. Caietan. fatetur verorum oſſium, & carnium ſimilitudinẽ, non modo viſibilem, ſed etiam palpabilem, & ſolidam exhibere. *Solidam*, ait, non inſtar aeris diffluentem, aut duritiei duntaxat aliquid modicum

d. art.

E habentem. Quod vero li.3. c.6. apud Cæſarium diabolus dicit, quando corpora a dæmonibus ſic aſſumũtur ea dorſo carere: ludebat puellã mendaciſſimus. Quod dixi elementorum aliqua opus commixtione, nec Maro ignorauit, cum cecinit.

Tum

Digitized by Google

Aeneid. 10. *Tum Dea, nube caua tenuem, ſine viribus, vmbram.*
In faciem Aeneæ, viſu mirabile monſtrum,
Dardanijs ornat telis, &c.

Ecce nõ aere ſolo, ſed nube mixta. De vapore Sprẽgerus, *in Malleo*, docet, viſas veſte ſubducta in agris muliercuclas, corpus motitantes, criſſanteſq; ſolas, & adſpectum mox dæmonem vaporis, ſiue exhalationis atræ habitu, recedentem. Mantenſes magi, Mirabellius, & ſocij, Pariſijs cõbuſti, in iudiciaria confeſſione dicebãt, ad hanc corporum aſſumptionẽ dæmoni duo eſſe neceſſaria, ventum ſecundum, & lunam plenam, nã ſi ventus ſit aduerſus, non poſſe corpus coaleſcere; ſi vero ſit Luna decreſcens, vel corniculans, non poſſe defectu materiæ formare corpus niſi valde puſillum, & pro Lunæ augmento maius, maiuſque. Placet hoc Creſpeto, l. de odio Satanæ diſcr. 27. ſed mihi ridiculum videtur: quaſi nequeat dæmon, Deo non impediente ventum ſedare, aut excludere, & defectum illum Lunaris influxus ſupplere. Scilicet aer, & nubes de oſtrino genere ſunt, quod Lunæ augmẽta conſequi ſolet, & decremẽta imitari. Dæmonis apparitio in corpore elementari fuit illa frequens viſio fratrum Tarquiniorum apud Dion. Halycar. Lib. 5. talis Athenodori apud Pliniũ, Lib. 7. epiſt. quicquid dicat Franc. Picus, libro 1. de prænot. illud enim puto axioma, & regulam ſtatui vere, ac puto poſſe; In gentilium, & damnatorum (quia fidei expertes) apparitionibus non animam (niſi ſpeciali Dei priuilegio, de quo vnde conſtat in Athenodori viſione?) defuncti apparuiſſe, ſed eius loco cacodæmonum quempiam. Tales etiam putarim omnes apparitiones ſpirituum, otioſa cum hominibus, & varia multipliciaq; collo-

A quia miſcentium, teſtatur de Facio patre ſuo Cardan. & merito omnes ſuſpectum habent Sortilegij, ſiue pacti cum dæmone. Teſtatur Melanchton (lib. de anima) ſe, & colloquia, & diſputationes cum plurib. ſpectris inſtituiſſe, ſanctitas hæc curioſitas nuda, an occultum pactum? nihil iudico, rẽ in medio relinquo. Tale haud dubie ſpectrum incœſtuoſi Perſæ, cuius B ſemper cadauer terra eijciebat, de quo prolixa commemoratio, apud Agatiam reperitur, lib. 2 belli Perſici extremo, tales viſiones fuere Gentilium Idolorum, vt Caſtoris, & Pollucis ad lacum iuturnæ; vt L. Domitij Aenobarbi, vt Amiris Perſæ, vt quod apparuit Dioni Siracuſano, vt Curtio Ruffo, vt Imperatori Pertinaci, apud Capitolinum, vt Tacito Imper. C apud Vobiſcum, vt Conſtantio, & Iuliano apud Ammianum, Valenti, apud Zozimum, & apud eundem Serenæ vxori Stilichonis: alia præter hæc congeſſit Pet. Thyre. lib. 1. de apparit. ſpirit. cap. 9. Et talia ſemper ſpectra, quæ ſubito euaneſcunt, poteſt enim elementaris ſubſtantiæ ſubita nimiaque rarefactione ſe ſubducere oculis.

Symmac. lib. 1. epiſt. 29. Sueton. in Neron. c. 1. Cteſias in fragmen. Plutar. in vita Dionis. Tac. lib. 11. Annal. & Plin. l. in. 7. epiſt. Capitol. in Pertin. Vobiſcus in Tacito. Ammian. libr. 21. & 25. Zoni. lib. 4. & 5.

D Illud diſcrimen nũc occurrit, cum in cadauere apparent; non poſſunt, vel alteri viuenti corpori cadauer illud circũdare, vel ipſi ſic induti corpus vllum ſubire, repugnat enim corporis ratio, quia nequeunt dimẽſiones quantitatiuæ inuicem, ſine vero miraculo, penetrare. Sed quando apparent in aſſumpto corpore elementari, licet, vel omnino nequeãt, E vel difficillime queãt (prius opinor) aliud corpus, ſiue cadauer ſubire; poſſunt tamen vero, & viuenti corpori, elementare iſtud circumdare, vt homo ſic indutus, vel aliud animal, multo maius, immo, & gigantæum videatur. Nihil video obſtare, cur nequeat. Suadet etiã aereę ſubſtantiæ

tiæ facilitas ad dilatandum, ſiue rarefaciendum, & ſpiſſandum denſandumque; quam merito Pſellus cauſam tradidit; cur ſpectra, tam breui ſpacio, creſcere, & decreſcere videantur.

Tertium genus inuenio rariuſculum dæmoniacarum apparitionum, per figmenta quædam, ſeu ſtatunculas, de quibus exhibebo, quæ didici a Thoma Brabantino, libro 2. de bono Vniuer. c. 57. pag. 21. vbi ſcribit in hãc ſententiam.

Gunerckena Brabãtiæ villa eſt ſolẽnis & nota:] in hac q. dã iuuenis puellam virginem adamauit: cumq; pro eius nuptijs parentibus eius loqueretur, & illi renuerent: puella medio tempore incidit in febrem acutam. qua ingraueſcente omnibus mori viſa eſt. Luctu ergo facto, campanæ quaſi pro mortua pulſatæ ſunt. Nec mora, iuuenis amator puellæ de villa eadem in crepuſculo noctis trãſibat ad aliam, & cum per dumeta pergeret, eudiuit vocem quaſi fœminæ lamentantis: ſollicite ergo diſcurrens, & quærens auditam, inuenit puellam, quam mortuam æſtimabat, cui & dixit: Mortuam te plangunt tui, & huc vnde veniſti? Ecce ait, vir ante me vadit, qui deduxit me. Stupefactus adhoc iuuenis, cum neminem alium niſi puellam videret, audacter rapit eam, & in domum extra villam protinus, occultauit. Hinc regreſſus in villam amicis ſuis loquitur, ingredietur ad patrem puellæ, cum amicis ſuis ſedentem ad funus: quærit ſi filiam ſuam ſibi daret, quam quaſi mortuam deplangebat. Cui pater admiratus reſpondit: Numquid pro Deo mihi es, vt mortuam reſuſcites, & accipies in vxorem? Cui iuuenis, Tantum (*ait*) libens ſpondeas, vt filiam tuam habeam in vxorem, ſi viuam reddidere, & ſanatam. Cui pater conſenuẽs, dictum coram omnibus confirmauit. Mox iuuenis reuelato linteo, quo cooperta putabatur figmentũ mirabile, quale a nullo hominum fieri potuit, inuenerunt. Dicitur autem ab his, qui figmenta huiuſmodi diabolica inſpexerũt, eſſe interius putrido ligno ſimilia, leuiq; exterius pellicula circumducta. Hinc reducta puella eſt, & patri reddita: ſanaque poſt dies aliquot dictũ iuuenem maritum accepit, & vſq; ad tempora noſtra incolumis perdurauit. Simili prope modo, cum quidam in confinio Flandriæ ſororẽ languidam & mortuam putatam, ſub eadem die antequam ſepeliretur figmentũ, inter arũdineta iuxta maris littora inueniſſet, reduxit eam ad propria, & ingreſſus demũ, vni ab amicis quaſi mortua plangebatur, diſcoopertum figmẽtum extracto gladio in fruſtra concidit, horrentibus cunctis, & clamantibus, Cur in funus ſororis, tãta crudelitate ſæuiret. Et mox ſubridẽs, crudelis, inquit, videor in ſororem? Non eſt illud ſororis corpus, ſed figmentum, & illuſio dæmonũ. Et hæc dicens ſecum cunctos accepit, & adduxit ad domum propriam. & eis ſororem reductam oſtendit. Ex hęc vſque ad tempora noſtra permanſit.]

Si quæras, quid de his ſentiam; dicam cum Alb. Magno, & Cantipratenſe, mihi non liquere. Fieri poſſent a dęmone Deo permittente: Sed arbitror in his duobus exẽplis, quoad illud primum procum, & in ſecundo hanc forte virginem Satanæ partiarios fuiſſe.

SECTIO III.

VVlgatis perſuaſio eſt, ſemper in his corporibus aſſumptis aliquid obuium oculis, quo deprehendatur dæmonicum eſſe ſpectrum, facile crediderim, ſic contingere. Sed puto ſi maiore poteſtate non impediantur dæmones, poſſe qua velint apparere forma,

forma, humanamque perfectam, & omni ex parte pulchram, pulcherrimamq; exhibere. Qualem ſe fortaſſis exhibuit B. Alberto Carmelitę, à quo crucis ſigno obiecto fuit fugatus; vt narratur à Io. Maria Cõpoſtellano, initio vitę S. Alberti. Verum ſolet ei obſtare Dei voluntas, quæ, vt ſemper aliquid adſit, quo detegatur impietas, & impoſtura; ne q̃ mortales ignorantiæ iuſtã excuſationẽ prætexant; certis animaliũ formis dæmonia nõdum vti permiſit, vt colũbæ, ſeu ouiculæ, ſeu agni: forte, quod agnus verus ſit Chriſtus Paſtor bonus veruſq; & in columbæ ſpecie Spiritus ſãctus ſolitus ſit apparere, & quia hæc animalia dolo carent, & nullum inferre, ſolent damnum, vt docet Tyræus ſup. Libentius induit animalia, quibus aliqua ſunt, quæ merito culpes. Hirci forma ſeu capri valde ei antiqua eſt: & quia hircus Numen Aegyptium eſt, cenſet Moyſes Maymon, *in ductore dubitantium* iuſſos Hebræos in ſacrificijs hircum offerre. Et olim Iupiter Hammon in Hirci forma colebatur, dictus *Hammon*, quaſi *Chammon*, à Cham inuentore Magię. Hodie etiam ſolemne illi, qñ pactum expreſſum iuit, offerre ſe cõſpicuum forma virili: poſt pactum, quando adorandus, ſemper in forma hirci, vt ſini accidiſſe fatebatur Io. ille Stapulenſis, & obſcurius inuitur in confeſſione Doctoris Edelini apud Iaquerium, c. 4. & habetur apertiſſime in ſententiæ Auinionenſis breuiculo, quod verbotenus dabo, lib. 5. ſect. 15. circ. fin. Aliquando à faciendo à facientibus homagium non cernitur, vt narrat Meierus, Chron. Flandriæ anno 1459. quando tamen ſe adorandũ proponit, ſemper id in forma caprarum mariti, & quidẽ fædi aſpectu, atri, olidiq;. Huius rei variæ cauſæ redduntur. vna quoniam, ob reuerentiam verbi incarnati, Deus non patitur eum tunc aſſumere humanum ſchema. Et hoc ſenſu Sebaſtia. Michael, ſchol 10. Pneuma log. arbitratur ad litteram accipiendum, quod Apoc. 13. v. 4. traduntur impij beſtiam adoraturi, hoc eſt Diabolum in beſtia forma. Sed cũ beſtia illic vocetur ipſe Antichriſtus, iuxta DD. Hippolytum, Methodium, Ireneum, Aretham, & alios; conſtat hunc ſenſum non eſſe litteralem. Illud verius, quia coluerunt olim diabolum in forma hirci, ideo dæmones; vocari S A H I R I M hoc eſt piloſos, ſeu hirſutos, vt ſolet aliquando D. Hieronym. vertere, vide c. 17. Leuit. & c. 13. Eſai. v. 21. & c. 34. ver. 14. שעירים Nam Sahir, Hebræis, hircus, dicitur, vt Latinis, à pilis, & horrore; vnde fors etiam Satyri, nomen deductum. Confirmat Kimchi, in radicum libro, dum ſcribit; Sahir, vocari diabolum, quia ſolitus hirci effigie ſe conſpiciendum præbere. Illud etiã notat Michaelis, d. & cap. 17. verſ. 7. Leuit. LXX. non temere vertiſſe, *ματαίοις*, quaſi dicant, Fatuellos, vnde deducta vox Longobardica, Matus, litteræ omiſſione; quos Galli ad verbum vocãt, Folletons; & alij per abbreuiationem, Follons, quia riſum excitant riſu, tripudo, ſibillo cantu, &c. quod dæmonem feciſſe conſtat ex vita D. Antonij, & D. Thom. 1. 2. quæſt. 89. artic. 4. in argument. 3. Ego tamen illud *ματαίοις*, pro vanis potius acceperim; vt reſpexerint ad Elilim, nomen idolorum. Nam idolis ſacrificare eo loco prohibetur, hoc eſt dæmonibus, qui vana idolorum ſpecie colebantur.

Alia cauſa reddi põt, animalis huius ſalacitas, ſuperbia, & alia vitia, q̃ morib. & actionib. ſuis dæmones ſtudioſe imitantur, vt multis oſtendit Remigius, lib. 1. c. 24. Deniq; hircum ſeu capram; vt legimus in vita S. Radegundis lib. 2. quem ſcripſit Bau-

Z domina

domina Sanctimonialis eius coæta-nea; induit, quia hircorum, qui à ſiniſtris locandi eſt caput: ſane hac, vt plurimum forma adoratur, vt exemplo Edelini Doctoris Sorbonici probat Gaguinus, & alijs Torquemada: idque ab antiquiſſimis Theſei temporibus manaſſe cenſet Remigius; æquidem prius ex ſacris opinor prophetarum teſtimonijs id deduci poſſe, in quibus, *Zairim*, vocantur, vt docui. Quando vult familiaritatis, & fidei ſpecimen præbere, catti, vel canis ſumit effigiem. de catti, quotidiana Lamiarũ cõfeſſio fidẽ facit; de cane, Agrippa Cornelius, & Simon Magus, tales nacti paredros. Si quis aliquo deuehẽdus, equũ induit. teſtis de Hadingo Olaus, de Comite Matiſconẽſi, Petrus Cluniacẽſis, & Hugo Floriacẽſis: ſi per locũ anguſtũ, vel rimam ſubiturus, vel cuſtodib. illuſurus, veſpertilio, Muſculus, vel muſtela fit. Si qui præſentes ſint, colloquium impedituri, vel quos velit latere, muſcã induit, & partes auribus vicinas occupans, quæ vult inſuſurrat: ſi, vt gregẽ laceret, vt ſæuiat in animantes homineſve; induit lupum: ſi quos terrere velit aut turbare; vt Gallus gallinaceus magnus, & ferociẽs Pachomio, (Metaphraſ apud Suriũ mẽſe Maio) vt coruus aut vultur S. Romualdo, (Damian eius vita,) vt vulpecula vetro apparet Hilarion. vt canis Dunſtano (apud Surium in eius vita menſe Maio,) vt Serpens, Leonardo Corbeiacenſi, vt draco, D. Margaretæ, & Ferd. Gũzaluo Caſtellæ, Comiti, eiuſque exercitui: Si ad malum ſpecie boni, velit inducere; apparet forma Chriſti, vt D. Martino apud Seuerũ; vel in forma Dei, vt Theodoræ viduæ; vel in forma angeli, vt D. Iulianæ Deniq; formã capit, quæ inſtituto maxime ſit accõmodata; &, quia ad omnia fere idonea eſt humana, hanc, vt plurimum effingit, non eo-

Lib. 10. hiſtor. Franc. Torquemada. dial. 3. Remigius lib. 1. dæmonola cap. 1.

Olaus lib. 3. Pet. Clu. l. de miraculis, Hugo in Chro. Cyrillus in vita S. Daniel. Apul. in Metam. Ioan. Niderd. li. vit. Formica. Remig. d. cap. 13.

D. Hier. in Hilarione. Marulus lib. 5. cap. Rodericus Sanctius p. 3. Hiſtor. Hiſp. c. 21.

Marulus ſup.

A dem modo. Scribit vetuſtus ſcriptor in vita. S. Roberti Abbatis.

Nocte quadam vir ſanctus vidit malignum ad chori aditũ conſiſtere,] & conari quidem ſæpius ingredi, ſed fruſtra tamen. Habebat formam ruſtici præcincti, nudis longiſque tibijs ferentis à tergo ſportulã & ad pectus lignũ funibus innexum. Cœpit porro producto collo circuire chorũ, ocu-

B los in fratres attẽte conijcere ſi quia poſſet forſitã gratũ ſibi in aliquo cernere. At viro Dei inſtãtius orante, & fratres à corpore excitãte, improbus explorator diu fruſtra expectans: cũ nil ſe proficere videret, indignabundus ad chorum fratrum conuerſorũ ſe contulit: illi quoq; cunctos curioſe contemplans: ſi quos videret ſomnolentos, cachinnans ſpreuit: ſi noxijs

C cogitationibus occupatos, mirum in modum tripudians applauſit. Tandem inter nouitios reperit iuuenem quendam animo ad illicita euagantem, nec niſi ſolo corpore illic præſẽtem, immo ẽt clandeſtinam fugam meditãtem. animaduertens igitur illum ſuæ ſortis eſſe, fuſcinula apprehenſum, in fiſcellam ſuam proiecit, & celeriter inde ſe proripuit. Cernẽs

D id vir ſanctus multum pro ſalute illius anxius, & ſollicitus, mane diligẽter iuſſit illum inquiri. Sed ille, ante auroram vagus, & profugus, excuſſo ſuaui iugo Chriſti, ſecutus erat inimicum. Adiunxit autem ſe hominibus ſceleratis dedituſque latrocinis, non diu poſt captus eſt, & capite plexus, miſerrime è vita exceſſit.]

Eidem in Nuptiarum pompa dæ-

E mon apparuit calamiſtratus, procaci vultu, & actioſus; vide Sur. to. 3. Iun. 7. Maximo Rhegiẽſi apparuit, vt nauis, & nautæ recẽs appulſi: Euagrio, vt clericus hæreticus: Macario, ſemel, vt meſſor, ſemel, vt pharmacopola: Nathanaeli ſemel, vt agazo agẽs aſinũ, ſemel, vt ſeruus lorarius: q Marulus

Marulus d.cap.7.Sabell.lib.10. exemplar. cap.1. Soſomen. lib.6.c.28.

lus, & Sabellicus, ex vetuſtioribus, teſtantur. Apelli Apparuit, vt pulchra, & compta, & illecebroſa mulier; ſed hic prudenter eum ferro, quod verſabat, candente abegit. Sed quantumuis ille velit, pulcherrimam hominis ſimilitudinem repræſentare, quæ Dei bonitas eſt, tantum ſolet aſſumere, quam, & qualem Deus permittit, teſte D. Chriſoſt. hom. 4. Lazaro; & ideo, vel ipſo inuito fieri videmus, vt, qui non obeſæ nimiū mētis ſint; ſemper, ſi attendant, fucum queant deprehendere. Aut enim ſe oſtendunt dæmones humano corpore atro, illuuioſo, ſqualido, fœtente, tetro, ac formidabili: ſaltem obſcuro, nigro, fœdoque vultu; naribus, vel deformiter ſimis, vel immane aquilis; oris rictu ſparſo, profundoque, luminibus valde abditis flammantibuſque manibus pedibuſque obuncis, ac vulturinis, ſtrigoſis brachijs cruribuſque, & admodum villoſis caprinis etiam, vel aſininis tibijs; vno vel vtroque pede bifido corneoque, interdum, & ſolidungulo, interdum muti. pede altero, vel vtroque demū ſtatura corporis, nunquam iuſta, ac decora, ſed cui ſemper adſit aliquid inſolitæ notæ, & deformitatem prauitatemque dæmonis proſeſſus. probant iſta veteribus recentibuſque exemplis alij; & nos iam multa in medium attulimus. Sane morituris ſolet maxime terrifica apparere ſpecie, vt B. Martino apud Seuer. Sulpitium; vt Florentio illi, cui viſus ore vaſtam flammam, naribus fumum fūdēs ſulphureū (Blaſius Melaneſius, in vita S. Io. Gualberti.) vt B. Odiloni apud Sur. in eius vita 1. Ianu. vt B. Oportunæ ferociens in ſpecie nigerrimi Aethiopis, capilli, & barba ſtillabant quaſi picem calidam, & liquidam oculi ferrum ignitum, & ſtricturas ſcintillans.) Adelelinus Epiſcopus in eius vita apud Sur. menſe

Sebaſt. Michaelis Pneumat. cap.4. Tyræus lib.1. de appari. ſpiritu c.9. Binsfeld. de confeſ. malef. præ lud.12. Remig. lib.1. demō. c.7. 8. 10. 14. & 23. & lib.3. c.12. Ananias lib.3. de Nat. dæmon.

A Aprilis. cuius rei rationem Angelus reddidit B. Aichadro hoc à Deo permittu, vt hic ipſe terror tam terribilis viſionis expiet in ſanctis, ſi quid adhuc expiandum in illis eſſet reliquū; vt ſcribit Fulbertus, in vita Aichadri, apud Sur. menſe Septembr.

In hoc aſſumpto corpore loqui illos poſſe, & ſolere, teſtatur omnis antiquitas; quæ, & oraculorum ab eis B fuſorum, & antrorum, quercuum, ſtatuarumque loquentiū (de quibus actum alibi) meminit: eoq; pertinent etiam caluariæ, ſeu capita mortuorum Gentilium, in quibus dæmones locuti; vt caput filij Policriti, de quo Phlegon ex Hierone Alexandrino; caput Publij, de quo idem Phlegō ex Antiſthene; caput Gabinij, de quo Plinius Senior; & cranium Magi, de C quo Franc. Picus; & alterius Magi, de quo Melchior Flauinus Minorita. Sciendum, quod omnes vitales actiones dæmonibus natura denegantur, quia proprie carent corpore, & ideo non magis, quā Angeli, putādi vere comedere, vel bibere potū eſcāue corpoream; qua de re dubitare (videtur Origenes dubitaſſe Dialog. 3. de Chriſto homine,) vt cenſeo, non D philoſophicum nec Catholicum eſt, ſed delirium ſequi recentiorum Rabbinorum, philoſophicum non eſſe norunt omnes philoſophi, & optime probat Toſtat. q. 11. in Exod. c. 7. Catholicum non eſſe confirmat S.S. Tobiæ 12. ver. 23. Rabbinicum eſſe patet ex Auoth Natali, vbi homo demens, ſcribit dæmones tria cum hominibus habere communia, edere, E ac bibere, venere vti, & prolem gignere, & mortales eſſe. Quis non rideat hæc hodie ēt inculcari ab homine Caluiniſta; cui Tobiæ liber nō eſt Sacroſanctus? cum itaque loqui ſit actio vitalis, ſequitur loqui cum videntur dæmones, non loqui proprie, & vitali actione, ſed producendo ſonū

lib. de mirabil.

lib.7.c.52. libr. 7. de prænct. c. 10. lib. de ſtatu animarum poſt obitum.

Digitized by Google

in aere humanæ voci ſimilem, & adſtantium auribus inſonantem, vt notat Gregoras: ad eum ferme modū, quo quis artificioſe quopiā inſtrumēto; puta tibia, vel tuba: ſomnum vocis humanę exprimat, vel quo modo cauæ valles exceptā, ac repercuſſam vocem articulatę admodum reciprocant; vel, vt, criſpi numeratione pectinis, organa pneumatica in varios accentus, ac tonos ſolum diſcriminant, lege ſi lubet Toſtatum in d. cap. 7. q. 15. Sermone, vt plurimum vtuntur, quo regionis illius incolæ, vt Pſellus tradidit. Sed, (quod notandum, nam & hinc fucum queas deprehendere) vtuntur voce ſtridula, ſubſibilante, confuſa, obſcura, debili, puſilla, & quaſi ex dolio, vel per teſtam rimoſam; docent hoc Sagarum confeſſiones plurimæ, apud Remigium. Poteſt autem diabolus, quādo in aſſumpto corpore apparet, videri, & quando loquitur, audiri, à quibus tantum vult, cæteros vero latere idque naturaliter. Si nempe quoad nonnullos, & non quoad alios, ex parte organi, vel obiecti adferat aliquando impedimentum, vt ſi medium impediat ita, vt per illud ſpecies ad oculum, vel auditum non perferantur, vel ſi ipſas ſimilitudines, prohibeat, vel quos latere vult in extaſim rapiat; ad alios vero, à quibus audiri, & videri vult, ſinat ſimulachra, & ſonos libere commeare, & imagnationem eorum ad alia nulla abducat.

lib. 5. hiſt. Byzantinę ſub fin.

lib. de dæmonibus.

libr. 1. dæmonolat. cap. 3.

Alber. & Rich. in 2. d. 8. Angl. q. vnic. de dæmon. ar. 4. dub. vlt. Ananias d. libr. 3. & alij.

SECTIO VLTIMA.

P*Rocurare denique, ut dæmones nobis appareāt, vel, vt defunctorum animas nobis repræſentent, (quod illi facere reuera nequeunt) nullo modo licet, immo Mortale eſt peccatum.*] Nam, vt ſocios, vocare non poſſumus; quibuſcum omnis familiaritas nobis eſt interdicta; docent D. Auguſt. & D. Thom. Non vult Apoſtolus, Nos ſocios fieri dæmoniorum. Amice ab illis, & precario petere, vel recipere; eſt in aduerſarij caſtra ſe recipere, & transfugere à Chriſti Eccleſia. Per modum imperij, & compulſionis non poſſumus eos adigere, niſi quatenus ſumus ad hoc à Deo delegati per exorciſticam dignitatem, in cuius exercitio diuinum imperium operatur. Denique etiamſi liceret, ſtultum id foret: quia nihil à dæmone expectandum boni, vel vtilitatis: nihil boni confert in homines, niſi maiori permixtū malo; nihil docet, niſi mere curioſum, & futile; non obſequitur, niſi, vt perdat, & æterno exitio inuolutos diræ ſuæ ſubdat tyrannidi. Ex his apparitionibus dæmonum oriri poſſet alicui dubiū, Cur illi antiquis patribus viſibiles apparuerint adeo frequenter, nobis hodie non item? Hanc quæſtionem olim Sanctus Ioannes Brightonius propoſuit S. Guilhelmo Shlegtholmenſis, qui reſpondit.

libr. 2. de doctrin. Chriſtian. cap. 23. & Tho. 2. 2. q. 90. ar. 2. 1. Corin. 10. ver. 20. vide. Tyræum lib. 1. cap. 15.

Antiquorum patrum animos non fallax ſplendor,] & inanis gloria, ſed diuina gratia illuſtrarat. Itaque facile illi fraudulentas inimici machinationes peruidentes, ſeu pugiles inuicti, illum fortiter expugnarūt. Quod ille ſuperbus non ferens, difficillima tentationum certamine illis objiciebat, monſtroſas formas, & teterrimos impetus eis ingeres, vt vi illos protruderet in peccata. Nos vero, qui facile ei obedimus, occultis tentationum iaculis, cito proſternit, etiamſi nullam nobis terram ſpeciem repræſentet.]

Hactenus illius temporis ſcriptor, apud Surium Octobr. 10. Addo, tum id Deum permiſiſſe, quia minus periculi ab illuſione immінebat.

QVAE-

Digitized by Google

QVÆSTIO XXIX.

An diabolus poſſit facere vt homo vere reſurgat?

EMpedocles apud Laer. lib. 8. & cęteri magi, cõtendunt eſſe quaſdam herbas, quibus mortui ad vitam reuocantur Xanthus hiſtoricus narrat herba Bali, Tillonem quendam, & draconem vitæ reſtitutos: & Iuba refert Arabica quadam herba ſuſcitatum alium. Sed Archimagus noſtri temporis cenſet, de homine; non poſſe id dæmonem, de cæteris animantibus, poſſe. Sic enim naturaliter muſcas ſubmerſas reuiuiſcere, ſi in cineribus tepidis ponantur, apes ſimiliter, ſi ſucco nepetæ perfundantur: anguillas defectu aquæ mortuas, ſi integræ inijciantur in acetũ, & permiſceatur ſanguis vulturis, & ſub fimo recondantur: intra paucos dies omnes vitæ reddi: Pellicanum pullos mortuos, proprio ſanguine, ad vitam reuocare: Leunculum quoque defunctum voce, & ſpiritu parentis reſuſcitari, idem muſtelę iuris eſſe in catulos. De pellicano, & Leone ſcio veteres multos graues auctores conſentire. Vicicilinum, auem paruulam vocant reſuſcitatum Indi, quia putant hieme emori, vere ſuſcitari, vt tradit Fran. Comara, cap. 23. Hiſ. Mexicana. ſed bona cum illorum venia,

1. Cenſeo, quæ ex putrefactione quoque naſcuntur animalia, ea poſſe cum vitam amiſerint, naturalibus remedijs à dæmone viuificari.) quia nouit vim caloris putredinalis, & cetera ad hoc requiſita. Notandum tamen, non fore hoc idem animal numero, quia licet materia poſſit adhuc eſſe eadem; ſi corrupta nondum erat, tamen anima, quæ ex eius potentia educetur de nouo, non erit eadem

A cum ea numero, quæ perierat. Soluſq. Dei eſt priuilegium poſſe, quod perijt, iterum idem numero reproducere, quam ſententiam cęterorũ, diſſentiente Scoto, veriorem puto. Scot. enim, & Richard. cenſent etiam per naturales cauſas id fieri nonnunquã poſſe Contra Dur. & Marſ. neq. Deũ id facere poſſe Scot. refellunt recentiores, & merito, cum à priuatione B ad habitum non ſit poſſibilis regreſſus iuxta Ariſt. 5. Phyſic. & 2. de gen. D. Dion. (c. 6. de diu. nom.) Ambroſ. Lact. & alij Patres, ſemper de hac re, vt de vero miraculo, loquuntur. Durandum ijdem Sot. Sonci. Suar. & alij citati, tã copioſe, & fortiter refellunt, vt qui eum adhuc defendere nitatur, is peruicacię, & temeritatis notam certe nequeat effugere. Hinc vl- C terius infero, cũ reſurrectio requirat numericam identitatem rei reſurgentis, tum quo ad formam, tum quo ad materiam earumq; vnionem, eandẽ ſaltem ſpecificant: ſolum hominẽ proprie dici reſurgere, huius enim ſolius, quia immortalis, eadem perdurat forma, cetera animantia ſi quando viuificentur, improprie dicuntur reſuſcitari. Quare ſimpliciter lo- D quendo, nec vt inſecta quidem reſurgant, Satan poterit efficere.

Scot. in 4. d. 43. q. 3. & Rich. ibid. ar. 3. q. 1. Dur. d. 43. q. 1. Marſi. ibid. q. 30. Capreol. in 4. d. 43. q. 1. in arg. contra ſecundã, Sonc. 5. Metap. q. 6. So. d. 43. q. 1. 2. 3. Tol. 2. de gene. q. vlt. Ban. & alij ibi, Suar. in 3. p. q. 53. ſec. 6

vide Soarẽ d. q. 53. ſec. 1. & 2.

Cenſeo 2. animantia perfectiora, & quæ ex putrefactione non naſcuntur, ea naturaliter ab eo vitæ reddi non poſſe.)

Quia requirunt perfectiores quaſdam diſpoſitiones, accuratioremque organorum ſingulorum præparationem, quę non, niſi naturali E ſeminis virtute, poſſunt confici. Et hoc apud Simeonem Metaphr. in vita S. Silueſtri fatetur Zambre Magus Iudæus, qui taurum verbis in aurem ſubmurmuratis occiderat, eũ viuificari, niſi à Deo nõ poſſe. Quare ſi qua talia nõnunquã viſa ſunt reuiuiſcere, penitus mortua nõ fuere, ſed

Digitized by Google

mortuis tantum ſimilia: ſicut animā tia, quæ certis anni temporibus immota iacent, & q. mortua, poſtea vere ineunte excitantur, & videntur vitæ reddita: vt accidit gliribus, vrſis, & paſſeri vitulino (h. viciulino apud Mexicum, teſte Card.

Cenſeo 3. *non poſſe dæmonem efficere, vt anima vnius bruti, aliud corpus animet.*) quia ſingulæ huiuſmodi animæ ex potentia materiæ eductæ, ſi à materia ſua ſepares, emoriuntur. Sed quid de homine?

l. 7. de varietat. c. 36.

Cenſeo 4. *minimam, vel nullam dæmonis eſſe poteſtatem*, hoc explico. Non poteſt facere, vt homo à mortuis reſurgat: ſiue non poteſt facere, vt anima hominis ſuum corpus ſubintret, & illud viuificet, informetq; hæc concluſionis pars eſt fide tenenda, & eſt philoſophiæ innixa: qua definitum, à perfecta priuatione, & totali, non dari ad habitum naturalem regreſſum. miraculoſa itaque eſt hæc res, quare, & Deo propria. Non poteſt dæmon ipſe illud corpus informare: quia ipſe eſt ſubſtantia perfecta, & completa, cui repugnat aliā ſubſtantiam, vt partem, componere. Non poteſt dæmon animam humanam à corpore ſeparatam iterum illi immittere, vt eam informet: probo, quia vnicus modus eſt naturalis vniendi animam corpori, per generationem corporis, & creationem, infuſionemque animæ. Sed hic corpus non generatur. ergo hic non eſt naturalis vniendi modus. Supernaturalis vero modus, qualis interuenerit in reſurrectione, ſoli Deo competit. Poſſet dæmon, ſi Deus permitteret, cogere animam damnatam ſubire corpus, vt illud moueat, & in illo actiones aliquas demoſtret, quia ſic ipſe poteſt ſubire, & hanc animam inuitam cruciatu ad hoc poſſet compellere. Poſſunt etiam Magi (ex pacto) per ſuperiores dæmones cogere inferiores, vt cadauer ingreſſi, illud geſtent, moueant, ceteraque ad tempus faciant, quibus videatur viuere. Vt factum Louanij à Corn. Agrippa. Is commenſalem habebat nimis curioſum. ſemel profectus aliquo Agrippa, vxori, quam poſtea repudiauit, claues muſæi ſui tradidit, addita prohibitione, ne quem ingredi fineret. Inconſultus iſte adoleſcens, opportune, importune non deſtitit muliercculam deprecari, ſibi copiam ingrediendi, vt faceret, donec impetrauit. Muſæum ingreſſus, incidit in *libellū Coniurationum*, legit: en illi pulſatio ad ianuam, turbatur; ſed pergit legere. pulſat iterum neſcio quis: &, nihil reſpondēre rudi harum rerum iuuene, dæmon ingreditur: quærit, cur vocatus? quid fieri iubeat? iſti metus vocem interludit, fauces dæmon. ſic miſer luit pœnā nefariæ curioſitatis. Redit interea domum archimagus. videt exſultantes ſuper eam dæmones. vtitur ſolitis artibus adſunt vocati: narrant rem, vt geſta. ille homicidæ iubet cadauer ingredi, & per forum (vbi cæteri ſolebant ſtudioſi frequentius conuenire) aliquoties obābulare, tandemq; corpus deſerere. Ambulauit ille ter, quaterue, tū corpus concidit, diffugiente eo, qui regebat. Creditum diu, hunc ſubita correptum morte concidiſſe: ſed indicia ſuffocationis initio rem ſuſpectam facere, poſtea tempus omnia diuulgauit, & Agrippa quas pectore occultauerat hæreſes, in Lotaringiam profugus, cœpit euomere.

vide Suar. & Sot. ſup.

SECTIO II.

Obijciuntur nobis multæ Gentium narrationes nō poetarum modo de ſuſcitatis ope Aeſculapij, Tindareo, Glauco, Admeto, & ſimil. Sed, & grauiorum ſcriptorū. de Ere Armeno narrat Plato: de Gabieno, & alijs

Plato l. 10. de repub. Plin. l. 7. c. 52. Apuleius in Milesia lib. 1. Philoſtrat. l. 4. de vita Apoll. D. Clemens in Itinerario. Egeſip. li. 3. de excid. Hieroſol. Plutarc. l. de anima. l. 6. cap. 7.

A &c alijs Plinius, de Zacla Aegiptio Apuleius, de ſuſcitatis ab Appollonio Philoſtratus, lib. 4. de ſuſcitatis à Simone Mago Clemẽs, & Egeſippus de alijs à Numadio mago ī apochryphys Procnorus. Mirũ illud Plutarchi, apud quẽ Enarchus à medicis ꝓ mortuo habitus, & relictus, non multo poſt viſus ad vitã redire: ſe dicebat vere reſurrexiſſe: illoſq; dæmones, q eum vita eduxerant, grauiter ab ipſorum Principe increpitos fuiſſe, quod eum, pro Nicanda coriario, rapuiſſent, qui eodem die, & hora febre correptus, cum in lecto iaceret, eo morbo deceſſit: Neque hac re contentus, B ad teſtandam reſurrectionem ſuam. Plutarcho, qui tunc laborabat, breui incolumem eum fore prædixit: atq; ita cõtigit.) Polychronici auctor Ranulphus narrat Comitem Richardũ C quadam nocte ſolum, orationis gratia, ingreſſum in templum: inueniſſe ibi mortui capulum, in quo cadauer erat repoſitum. *Dum autem Comes oraret ſubito mortuus ille magno cum ſtrepitu e ferετro exiſilyt, at extenſis brachijs, quaſi in amplexus eius ruiturus, ad Comitem acceſſit. Quem cum Comes ſignum crucis fronti ſuæ imprimens fruſtra intenſius, vt re-* D *cederet adiuraret ſtricto gladio illam diſſecuit: & exinde ſtatuit per totam terrã circa funera vigilias celebrari.)* Vtroq; admirabilius eſt, qđ ex Guaguini deſcriptione Moſcouiæ, nunc adijciam; *Populos* ſcribit *quoſdam in Lucomoria, regione Ruſſiæ, habitantes, quotannis 27. menſis Nouembris die, vt ſolent hirundines, & ranæ; ſic,* E *& ipſos præ frigoris brumalis magnitudine mori: poſtea redeunte vere 24. Aprilis die denuo reuiuiſcere. Addit hos, cum ſibi mortem imminere ſentiunt: merces ſuas certis in locis deponere, quas G uſtenſis, & Serpono vuczij vicini populi, ſuis mercibus interim æquiualentibus eodem loco*

A *relictis, auferunt. Illi reuiuiſcentes eas merces, ſi iuſtæ videantur, pro ſuis accipiunt: ſin minus, eaſdem repetunt. Vnde lites, & bella ſæpiſſime inter eos oriri dicuntur.)* Verum item narrans Sigiſmundus liber Baro fol. 86. Moſcouiæ habet pro fabula.

Quare his omnibus, & ſimilibus exemplis ſuccincte reſponden- B dum. *Multas ſolere eſſe illuſiones dæmonum circa huiuſmodi.* Aliquando corpora mortuorum furatur, & ſubſtituit alia aerea; quæ mouet inſtar viuentium; ſic abſtuliſſe eum corpus Romuli ſcimus ex Liuio, & Gleomedis ſcimus, & Alcmenæ, quã etiam Rhadamanto datam fingunt vxorem: & Ariſteæ Proconneſij, ex Plutarcho, & Herodoto: item Aſpa- C lidis, & Cteſyllæ, virginum, ex Antonino Liberali. Sic alios ad tempus ſubſtituit, pro Glauco, Tyndareo, Ero, & ſimilibus, vel ipſe ſubiuit eorum exuuias.

Liuius l. 1. Plut. in Romulo Herodot. l. 4. Antoninus Liberalis ĩ trãſforma.

Nam aliquando etiã, vt, quæ vere cadauera ſunt, fingat viuere, ipſe illa ſubingreditur; &, ſicut nauta ſolet mouere nauim, ſic ipſe illa mouet, & viuentium ſimilia cogit opera, geſtuſ- D que imitari. huc referẽdum illud Simonis Magi factum, quod obijciũt: huc illud de Richardo Comite: huc illud de Ero Pãphilio, ſeu Armenio: niſi hoc potius a Platone confictum, vt metu inferorum homines à peccãdo deterreret, vt Iuſtinus Martyr cẽſuit, in Pareneſi, huc illa de Gabinij, Polycriti, Publij capitibus fatidicis; E huc illud Apuleij, de Socrate cuius abſciſſum caput veratrix copa, cum amputaſſet, iterumq; iniecta ſpongia coniunxiſſet corpori: poſtridie miſer, dum contra iuſſum in flumine bibit, excidente ſpongia, caput amiſit. Nã huic vere caput præſciſſum fuerat, ſimulate dumtaxat redditũ. huc pertinet, quod de Agrippæ omeotta-

Digitized by Google

pezo narrati: huc alia tria, quæ narrat Nicolaus Remigius lib. 2. dæmonolatr. c. 1. huc, quod à Philoſtrato, Heroicor. Dialog. 1. narratur Phrygios Paſtores, cum pecudes peſtilitate abſumerentur, in Sigæo, ad Aiacis Telamonij ſepulcrũ congregatos, varijs maledictis defunctum laceraſſe: vnũ cæteris petulantiorem Homeri, (Ilia.) verſus, quibus Aiacis fuga deſcribitur, cantillare cœpiſſe, αἴας δ' οὐκέτι μίμνε, tum vocem truculentã è monumento erupiſſe, [illegible], & paſtores perterritos in fugam egiſſe. vocis enim auctor hic dæmon: huc denique pertinet: de Germano iuuene admirandum, quod ſequẽte quæſtione narrabitur. Niſi, quod illic finxit occidi, qui occiſus non erat, ſed abſtractus à ſenſibus decollari ſe putabat, cæteri quoque præſtrictis oculis idem arbitrabantur. Nec enim illi caput præciſſum fuit, nec reſtitutũ, ſed omnia fuere præſtigioſa.

Hoc modo fictæ ſurrectionis exemplum ſubdam vnum, quo antiquitas nullum nec certius, nec mirificentius prodidit. Hiſtoria Dalhemij accidit in Lotharingia anno 1581. inter Petronium Armentariũ, & Abrahelem ſuccubam. quo pacto ab hac ille perductus ſit primum in nefarios amplexus, deinde in proprij filioli parricidium: deniq; ex mœrore, & deſperatione, & ficta filioli reſurrectione ad idololatriã: & quo pacto dæmon viuo ſimilẽ præſtiterit anno integro, deinde cadauer deſtituerit, elegãti imprimis carmine graphice admodũ exhibuit vir præſtãs, Nic. Remigius li. 2. Periocha. 1. quod aſcribam eo libentius, quo æquius melius; quia (malo more, nec ferẽdo nuperi typographi, detractis carminum libris, mutilum eius de dæmonolatria opus ediderunt) facilius ſeruabitur, quo pluribus locis legetur:

A *Eſt Vaſti regni medijs in finibus ora,*
Inter arenoſi ſinnoſa fluenta Moſella,
Et Sarræ rectos immoto litore curſus:
Pagus in hac celebri non multum nomine Dalhem,
Illic dum paſcit ſemota in valle bubulcus
B *Armentum, & varios curarum corde volutat* (Cauſa.)
Fluctus: ſorte rei anguſtæ pertæſus iniquam
Sortem; aut vltrices meditans ardentius iras,
Illatum ob damnum, aut inimica iurgia linguæ;
Ecce inopina vltro ſeſe infert ſuccuba multum (Greſſio, & corpus aſſumptum.)
C *Virgineo pellax vultu, geſtuſque decore,* (Inductio.)
Tota ementitis caput exornata ſmaradis,
Inque orbes vtrimque comas intorta nitentes:
Solatur mœſtum; vocat in ſpem ſe potiundi,
Atque inopum votis fruſtrà tam ſæpe vocatas
D *Spondet opes, vel quas auritus poſcere Iacchum*
Rex nolit; ſua ſi non ire in verba recuſet.
Qualis ab alienis animatus follibus ignis
Lambit anhelando dum fiat ductile ferrum:
Vt facilem monitis, & ad omnia iuſſa paratum (Pactum.)
E *Trux habeat, nullas ſuadendi negligit artes.*
Iam placet alterius tam blanda lege ſubire
Imperium, pactoque fides firmatur vtrimque. (Concubitus.)
Itur in horrendos amplexus, iungitur impar

Abſurdo

Digitized by Google

Abſurdo coitu vtnus: irredimina nefandos
Extemplo moritur libertas inter amores
Ac veluti infeſto ſerpentum ſaucia morſu
Membra ſequax ſpargunt ſic toto in corpore virus,
Ipſa ſalus ſeſe ſatis opportuna ſaluti
Vt dare non poſſit, vel ſi ſe exporrigat omnem:
Integrum amatorem ſic occupat Abrabel iſt.i
Illuuie (indiderat namq; hoc ſibi peſſima nomen)
In quauis domitum leges, vt flectere poſſit,
Arbitrio penitus nullo fandi atque nefandi.
Nec mora, confeſtim ſpoliatæ præmia poſcit
Prima pudicitiæ. fac pars, ait, vt ſit amoris
Aequa mihi tecum. Nulla conſtare magis re
Poſſe id, quam facinus ſi patret victa furori
Quo natura nouo patrium ſubmittat amorem.
Ergo cum ſera iam luce coegerit omnem
In ſua tecta gregem, & ſe lare deniq; paruo
Condiderit: primum vt ſe dulcis ad oſcula natus
Inualida innixus concedet brachia collo,
Depromptum pera (quam dum is perquirere geſtit
Rure reuertenti ſæpe eſt expertus inanem)
Exporgat malum hoc. vix primis morſibus illud
Attigerit, cum, demẽ fremens, offenſus acore,
Liuidus extremis labijs titubanter abibit,

Duce dictã & falſo interpreteris de vehemẽti, ac violẽta perſuaſione, & dura ſeruitute, libera tamen manẽte humani arbitrij libertate.

Veneficiũ.

A *Pone premens refugam conſtrato corpore terram,*
Hac equis oculis ea dum mandata faceſſit,
Si ſpectare queat eo demum pignore amorem,
Qui nouus hæret adhuc, teſtatum ſirmiter iri,
Tale horrere nefas primum, dubiaq; furorem
B *Naturamque inter ſeſe committere pugna:*
Sed qui hoſtem ſummum vacuam intromiſit in arcem,
Hic eius dubitet mandata capeſſere fruſtra:
Cum prece ſi blanda primo nil impetret, audax
Imperio, actutum in violentam tranſeat iram,
C *Sitque illi ſemper præſens pro lege voluntas.*
Iam te ducem veſper, qui tanti conſcius eſſe
Debebat ſceleris, gurguſti in limine diris
Steterat innexum patrem: cum filius vltro
Obuius amplexu multam de more ſalutem.
D *Ingeminat, pedibuſq; micans & blæſulus ore:*
Nil magis ille inhibet tamen impia vota, ſed audens
Pergit crudelis feralia munera lethi
Porrigere. Infandi ſit natus victima amoris,
Non horrente manu propria mactare parente.
E *Extemplo, quæ ſe concludi paſſa latebris*
Abdiderat natura ſuis vehementior exit,
Inſurgitq; potens luctu: quem queſtibus agris
Atq; inconſulto fletu dum paſcitur, adſtat

Deſperatio.

Mo-

Momento cadit monitrix, ſolatur, & vna
Lucem inſtaurandam puero, rediuiuaq́ fata
Spondet, ſi ex animo ſupplex id ſe oret adorans.
Verſuram facilis, quantumuis fœnore iniquo,
Admittit, totum qui ſe decoxerat ante:
Idololatria. *Ac fœda nati maculatos cede penates*
Dum cupit inconſtans quauis ratione piare,
Conſcelerat magis, & funeſtat acerbius illos.
Nam primo genibus ſe aduoluens dæmonis illum
Seu præſens Numen veneratur, deinde puellum,
Si modo vitales iterum ſibi poſtumus auras
Eius carpat ope, acceptum illi ſpondet habere:
Qualis vbi irato glomerantes prælia venti
Ficta reſurrectio pueri veremortui. *Incumbunt pelago, tremit artus nauita multum*
Ambiguus vitæ, & votorum prodigus omnes
Ordine ſollicitat Diuos, precibuſque fatigat.
Reſtabat tumulo proiectum terga cadauer,
Extremum fugiens vbi vita reliquerat illud,
Et maturabat funus tardiſſima mater:
Ecce manus inter tractantis viſa mouere
Membra, ſeq́ iterum ſenſim ſuperare calore,
Lumina ſemianimes deiectis qualia ocellis
Monſtrant, vel quæ vix ſomno ſemeſa reſoluunt.
Hæc inſtaurata præter ſpem ſigna ſalutis
A *Arripiunt animis hilares, quantaq́ fouendo*
Sedulitate queunt, proſtratos viribus artus
Nunc hos, nunc illos reuocant ad munia vitæ.
Surgit inq́ pedes ſe extẽplo dat puer, infert,
Deinde gradum, & nota compellat voce parentes:
B *Solum ab eo varius, quem ſe monſtrauerat olim,*
Quod turpi contracta cutis macie offerat ora,
Quodque recedentes oculos ſtupor occupat ater.
Hac igitur ſpecie deſertos hoſpita ſenſus
Vita animat rurſum, ſuetaſq́ redintegrat auras:
C *(Virbius, vt quondam intercepta eſt luce potitus)*
Sed non mens eadem ſedet, et non qui ante fouebat
Spiritus officio vitam molitur eodem,
Verum agitat pigram vita ſub imagine molem
Organicus dæmon, moreſq́ imitatur agendo:
D *Spirans quos olim præ ſe natura ferebat*
Tandem quoque ſeſe in ſua terga reuoluerat annus,
Momento & ſolidum curſu compleuerat orbem
Deſerta vacuas ſedes ſtatione relinquens, Fraus detecta.
Sulphureo nidore fugam, ſtrepituq́ fragoſo
E *Prodidit, atque olidas pulſans eripuit in auras.*
Tum ruit auerſum geminata morte cadauer.
Conſequitur putris tantaq́ grauedine fœtor:
Qualis inoffenſo ſenſu hunc olimet inertem

Quan-

Digitized by Google

Quantumuis ſtupor, & lateuim ex-
cludas odorum,
Non queat humanis admitti naribus.
ergo
Raptatur tectis impacto mordicus
vnco,
Atque inhonoratis puro ſub ceſpite
terra
Conditur exſequijs: ipſum ſe horren-
te parente.
Naturam probro qui ſic pudefecerat
amens.

Denique fingit mortuos, qui reuera non mortui ſunt, ad hoc vtitur nõ raro commoditate morborum naturalium: quos ἀφώνους vocant: veluti ſi ſint apoplecti, ſiderati, vel attoniti: qui cerebro communi neruorum principio vehementer afflictio, iacturam faciũt ſenſus, ac motus membrorum omnium, & ſic ſenſu motuque defecti, quaſi mortui concidunt iacentq; 2. ſi κάρῳ corripiantur, quæ eſt capitis quædam percuſſio, cum debili febre, humoribus ſic cerebrũ infeſtantibus, vt totius ipſe corporis ſtupor, & immobilitas conſequatur: quam comitante profundo ſomno, fit vt homo clauſis oculis demortui ſpecie, longiſſimo quandoque tempore ſic iacet, ac ſi mortuus eſſet. 3. ſi patiantur λιποθυμίαν, ſeu ſyncopen, & animæ deliquium: qui morbus, ad ea quæ diximus, addit aliquando motus arteriæ, pulſuſque amiſſionem: quæ paſſio reddit hominem vero mortuo quam ſimillimum, & durat donec frigidorum humorum intemperantia, & impetus diſſipetur. tali morbo laborans (teſte in Elog. Iouio.) Io. Duns Scotus, viuus pro mortuo ſepultus interijt. Tali morbo cenſuerim laboraſſe Euarchum illum Plutarchi, nec quidquam momenti habet prædictio illa, quæ ex humanæ etiam prudentia, & criſi medica, potuit manare 4. Si fœminæ ſint, quæ matricis

A ſtrangulationes, & ictericas paſſiones ſuſtinent, ob quas multum aliquando tempus, velut mortuæ ſolent iacere: talem fuiſſe Apollonij illam puellam, deprehenditur ex ipſomet Philoſtrato, & Euſebio libro contra Hierocl. talis etiam fuit puella Heraclidis. In Auiola, & Tuberone, vis ignium frigidos ſyncopes humores diſcuſſit. De Lucu-
B moriæ incolis, fortaſſis vere reſponderim, ab ipſo auctore ex aliorum tantum relatione, vt fabellam narrarit: ideo toties repetit verbum *dicitur*. Si tamen res vera narratur, referenda ad dæmonum præſtigia: quæ partibus illis valde graſſantur (vt patet de Neruorum Lycanthropia) & incolæ putandi interea ſomno conſopiti, vt glires, ac vrſi
C ſolent.

Tr[illegible] Aetius, Celſus, ipſeq; Plin. d. capit. 51.

Ex prædictis illis dæmonis fraudibus nata perſuaſio ſtrigum quædam valde ridicula: credunt enim aliquando boues, vel arietes, quos occiderunt, & elixos, aſſoſue comederunt, eoſdem poſtea numero à dæmone ſuſcitari. Huius dæmonicæ technæ modos haud eſt difficile varios deprehendere. Primo id
D facere poteſt præſtrictis oculis intuentium: immiſſo nempe in organum humore, vel alia impreſſione, aut commotione ſpirituum, ab imaginatione orta, & perducta ad ſenſum communem, & organa ſenſuum externorum: quo ſolent deſcendere ſimulacra, & ſpecies impreſſæ commotione, & obiecto rei ſenſibilis: & ibi ſolent ſpecies con-
E ſeruari, atque adeo ſæpe mouere ipſum apprehenſionis principium, vt ſenſus exterior ſibi æquè affici videatur, ac ſi ab obiecto exteriore vere immutaretur. Vt ſolet inſomnis accidere dormienti: poteſtque Diabolus id etiam in vigilantibus efficere: quia res iſtæ corporeæ ſubſtan-

ſubſtantijs incorporeis, quo ad localem motum obediunt. Hic modus eſt iuxta ſententiam D. Tho. quem lege de malo, q. 16. art. 11. Secundo poteſt hoc fieri ſuppoſitione. quid enim prohibet dæmonem, ne bouē mortuum cum pelle, & oſſibus alio deferat, & bouem ſimilem huic viuum ſupponat, quam celerrime, ita vt mutationis ſubitatio lateat aſtantes? & interea, dum cadauer aufert, & bouem alium reponit, poteſt per interpoſitionem alicuius nubis, vel præſtigij alterius, efficere, ne aſtantes videant locum, eſſe vacuum, & bouem ablatū. Tertio poteſt (quod ait Spineus ſtriges nonnulli confitentur) perficere, vt quādo Rex, vel Regina curſus ſeu conuentus virga corium, in quo collecta, & congeſta ſunt oſſa percutit, tunc confeſtim dæmon aliquis pellem illam ſubeat, coniungat, compingat, & figuræ bouis adaptet, molemque ſic erigat, regatque, vt verus idē bos ſuſcitatus videatur. Quarto pōt corpus bouinū ex aere efformare totū cū noua pelle, & nouis oſſibus, vel aliud corpus aereum compaginare illis oſſibus reliquis, & inſerere relictæ pelli, & ad tempus quoad opus, ſub illa pelle conſeruare, ac mouere, & facere, vt ambulet, ac mugiat, & cum neceſſe, illud poſtea deſerens, videbitur bos mortua corruere. *Vnde* (ait Spineus) *à ſtrigibus communiter aſſeritur, quod reducti tales boues, ſuſcitati vt ſibi videtur, ad ſtabula dominorum ſuorum ex mandato Domini vel Dominæ curſus, infra triduum moriuntur, quaſi macie in horas deſiccentur ex toto, & tremulata poſtmodum, quæ videbantur carnes in præiacentem materiā* (ſcil. aeris) *cito reſoluuntur.*] vide Bart. Spineum. q. de Strigibus. cap. 7.

Sed vt ad morbos illos reuertamur, Chriſti Domini, & ſanctorum virorum miraculoſæ ſuſcitationes, facilè à morborum illorum ceſſationibus diſcernuntur. quia in fidei teſtimonium, ſolo iuſſu, aut prece ad Deum fuſa, nullo temporis diſcrimine, aut mora, patrabantur, quandoque etiam corpore per tabem diſſoluto, fætenteque, vt contigit in Lazaro: in morbis vero iſtis corpus abſq; corruptione, & fætore perſeuerat, quandoque redintegratum corpus plane diſſectum, diſcerptum disiectumque, aliquando poſt longiſſimum tempus, vt D. Maurilius puerum à ſeptennio mortuum & triennio exacto S. Stanislaus Petricum quendam ad ferendum veritati teſtimonium pro Eccleſiæ iure contra Boleslaum capit. vide plura de hac re apud Michael. Medinam libr. 2. de fid. cap. 7.

D. Stanislai vita, apud Sur. Mal. 8. to. 7. Fulgoſ. li. 6. c. 9. Marulus li. 4. c. 10. & li. 2. capit. 12. Dubrauius li. 8. & 10. Longin. d. to. 7. Surij caſ.

QVÆSTIO XXX.

Quid Magia poſſit in ipſos cacodæmones?

PEriere libri veterum quorundam hac de re perſcripti, ſcripſerat enim Battiades librum de Paredris, & Campeſtres opus de Carabolicis infernalibuſque, quos citat Fulgentius expoſitione Morali in Virg. ex alij ergo ſubſidia nobis ſunt petenda, maxime ex veritatis lapide Lydio, ſacra Theologia, ex Hiſtorijs probatis.

Conſtare arbitror cuiuis Catholico, nihil Magis virium eſſe in bonos angelos vel animas beatorum, in malos vero nihil etiam poteſtatis habere, niſi ex pacto. fingunt itaque dæmones ſe à Magis cogi, quibus ſponte obtemperant, vt plures irretiant, & retineant irretitos. Quod nunc eſt paulo enucleatius declarandum.

Si de bonis ſpiritibus, ſiue angelis quæras, ijs competere etiam natura

A tura vim aliquam arbitror malos cogendi, vel ſaltem compeſcendi, non tamen promiſcue Naturaliter quidem id poſſe, quoad dæmones, qui ſunt inferioris ordinis, & hierarchię, non tamen exercere hanc vim, niſi Deo iubente vel permittente, quoad æqualis vero hierarchiæ atque ordinis dęmones vel etiam ſuperioris, nullam habent vim cogendi naturalem, ſed tantum accipiunt aliquando B peculiari Dei conceſſione, & quaſi delegatione. Idem dicendum de malorum vi in malos, (quos inuenio diſtingui in Pythonicos, hoc eſt vaticinatores, in Paredrios, hoc eſt familiares ſeu acceſſores, in Catabolicos, hoc eſt à quibus obſeſſi dire affliguntur, & in terram eliduntur, qualis erat ille de quo in Euang. & in Oniropompos, vt vocat Irenæus non ſemel, hoc C eſt malorum ſomniorum auertuncatores vel oſtentatores bonorum, omnia enim hæc genera fingunt ſe Magis obtemperare, & in his omnibus commune eſt, aliquos eſſe ſuperiores, aliquos inferiores. Sed vt Angeli boni ſibi ſuperioribus ſponte, & alacriter obtemperant, ſic è contrario cacodæmones ſuperioribus ſuis, vt praua mancipia duris dominis, aut im- D becillior tyranuo potentiori, non niſi inuiti, & malo domiti obediunt. Quare, quæ inter dæmones ordinum, ex quibus exciderunt, adhuc ratio habetur, illa ſane non eſt vera atque propria ſubordinatio. nam ei deeſt ordinis ratio formalis, atq. perfectio, quæ per media ſubordinata, in vnum, vltimumque finem dirigitur. Quo ſenſu veriſſime Iobus ne- E gauit, vllũ apud inferos ordinem reperiri Ordinum duntaxat, quædam imperfecta, ſiue materialis, vt vocāt, vbi diſtinctio reliqua, quæ vſque ad mundi finem duratura. Hoc ſenſu cũ Caſſiano Theologi ordines dęmonũ agnoſcunt. quod non obſcure confir-

Luc. 9. ve. 38. & 42. Irænæus li. 1. de hæreſi Simo. & de hær. Carpocra.

c. 9. v. 22.

Caſſian. coll. 8. c. 14 & 16. D. Th. 1. p. q. 109. art. 1. & 2. Palu. & alij.

mat Apoſtolus ſcribens ad Epheſios. Aduerſus principes, & poteſtates, c. vlt. verſ. 12. vbi vides choros duos nominari, cum de dæmonibus agat. Ex hoc naturali robore, & ordinis dæmonum præcellentia, naſcitur quoque Magorum quorundam in alios Magos vis atque poteſtas, qua vel effectus aliorum impediunt, vel inuicem arte ſua male mulctant, & necant, Deo permittente. hæc enim ipſorum concertatio, eſt quaſi quidam conflictus dæmonum, quibuſcum illi Magi certantes ſunt fæderati. Vnum certamen in Burgundia peractum, narraui præcedenti libro. Alterum accipite compertum relatione fidorum. Concurrerant in aulam Anglicanæ Reginæ duo magi, iucundum exhibituri ſpectaculum, paciſcuntur ſingularem, vna in re ſibi inuicem parendi neceſſitatem, prior iubet alterum per feneſtram deſpicere, quod facit, enatis ſubitò ceruinis ex capite cornibus, cunctorum ſannis, & ludibrijs diu fuit appetitus. Quare, quam impotens iniuriæ, tam cupiens vindictæ atrocioris, pingit carbone humanam in pariete effigiem, tum priori Mago imperat, ſubire effigiem illam, & parietem ceſſurum ingredi mortem ſibi cernens præſentem, horrere hic, & deprecari. Vrgere alter conuenta: ſubit ergo coactus, & viſus corpori paries locum dare ingredienti, ſed ingreſſus nuſquam poſtea comparuit. videlicet ſuperior dęmon eum occiderat, & corpus in deſertum, vel ſpeluncā alicubi abdiderit. Tertium adſcribā, C. Germani verbis, vt rem compertam ſibi narrantis.

N. lib. 1. de Lamijs c. 3. n. 19.

Sicuti (inquit) *præſtigiator quidam nob.lis*,) in diuerſorio publico in N. Hoſpitis famulum ita petentibus reliquis conuiuis, decollauit, cum autē ei rurſus caput imponere vellet, animaduertit adeſſe aliũ Ma-

gum,

alium Magum, qui eum in hoc propoſito impediret. Rogat hic eum, ne hoc faceret. Verum cum admonitioni repetitę alter non pareret, præſtigiator in menſa lilium creſcere fecit, cui cum caput, & flores amputaſſet, concidit ſtatim abſq; capite de menſa Magus ille, qui alterum impediuerat, & præſtigiator abſq; vllo impedimento famulo caput impoſuit à veſtigio, & ex hoſpitio vrbeq; ne à magiſtratu, propter commiſſum homicidium, deprehenderetur, aufugit.)

Hic præſtigium fuit in ſimulata capitis primi abſciſſione, & etiam repoſitione, item in lilij productione, & detruncatione certamen fuit inter magorum dæmones, quorum inferior ſatis fortis erat, ad impediendum vim pręſtigij, potentiori tamen coactus (non opinor inuitus) cedere inclientuli ſui nece; qui vere interemptus. Quartum ſit de Zytone Bohemo; illo mirifico præſtigiatore cum Bauaricis contendente. rem geſtam narrat Ioannes Dubrauius.

Io. Dubra. Ep. Olmuzienzis rerum Boemica li. 23.

VVenceslaus (inquit) *Imp. & Boemorum rex,*) affinitatem cum Principe Bauariæ Ioanne inijt, ducta in vxorem filia eius Sophia. Socer vbi generum ludicris ſpectaculis, & magicis præſtigijs delectari cognouit, plenum ludionum, & præſtigiatorũ plauſtrum ſecum Pragam vexit. Ibi dum præſtantiſſimus artificum ludibria artis ad pręmulcendos oculos explicat, adeſt inter ſpectatores Zyti VVenceslai Magus, ore vſq; ad aures dehiſcente, accedensq; propitius, artificem illum Bauari cum omni apparatu protinus deuorat, ſolos dumtaxat calceos quia luto obliti videbantur, expuens. feſſumque inde petens ventrem, inſolita eſca grauem, in ſolium aqua plenum exonerat, præſtigiatoremq; adhuc madidum ſpectatoribus reſtituit, paſſim deridendum adeo, vt cæteri quoque eius ſocij à ludo deſiſterent.] potentior hic fuit dæmon Zytonis, illud de deuoratione merum præſtigium fuit, ſed fere abreptus miſer, in ſolium aquæ fuit iniectus à dæmone, non per alui vias egeſtus. Quinctum erit ex Olao lib. 3. c. 20. apud quem.

Magus quidam Gilbertus] cum Catillo præceptore de artis præſtantia contendens, cum exiguum bacillum characteribus Gothicis vel Ruthenicis inſcriptum, à pręceptore proiectum, manibus apprehendiſſet, ſtatim obriguit, & in ſula lacus. *veter* dicti apud Oſtrogothos in cauerna ſubterranea fertur ligatus.

Sextum ſuggerit Saxo Grammat. Hiſtor. Danicæ libro 1. de ſene quodam, quem magum fuiſſe ſummum vel inde probatur, quod Biarmenſes, huius artis fiducia feroces vnus omnes ſuperarit, prolixa narratio eſt ideo legere volẽti, ad Saxonem, indicem intendi, vbi ille prælium Hadingi, & Thuningi deſcribit. Huc lubens retulerim certamen Calchantis, & Mopſi vatum, quod Calchanti exitium attulit victo. narrant Græci. hæc ergo dæmonum in dæmones, & magorum in eoſdem poteſtas.

Strab. Geogr. li. 14. & Euſtach. in Homeri Iliad. 15

SECTIO II.

SAncti vero homines frequentiſſime coercendi dæmones poteſtatem à Deo admirabilem acceperunt, vt innumera teſtantur miracula, quibus illi malos hos vicerunt, & profligarunt.

Eadem vis Sacramenſis, Sacramentalibus, & exorciſmis Eccleſia ſemper Catholica competijt, neq; extra illam vis iſta reperitur. Videntur noſtris exorciſmis, olim quidã ſimiles à Salomone inſtituti, viguiſſe apud Hebr. probatur, id nõ ex Ioſepho tãtum, & Origine, & D. Epiphanio, ſed

vid. hoc docentes Petr. Tyra. diſp. de dæmonia p. 3 Boſium de Not. Eccl. Bellarm. & alios, cõtra Nouatores.

&

li.8.antiq. cap.2. Orig. ho. 35.in Mat. Epipha. in hæreſi Ebionitarũ. Luc. 11.v. 19. Matth. 10.in prin. d.cap.10. v.15.

& ex Saluatoris noſtri verbis, Iudęos refellentis, quod dicerent eum dæmones in Beelzebub eijcere *Filij* (inquit) *veſtri in quo dæmonia eyciunt?* quod, quam ad Apoſtolos, rectius referri ad ordinarios Iudæorum exorciſtas, merito viri docti cenſuerunt. Nondum enim, cum hæc dicebantur, Apoſtoli ad prædicandum miſſi fuerant, & hæc poteſtas illis poſtmodum conceſſa. Et diſcipuli eandem, quam magiſter calumniã ſunt paſſi, vt eis Ieſus prædixit, apud Matthæum. Quare non ſatis efficaciter Apoſtolorum, vel diſcipulorũ ſuorum exemplo Dominus fuiſſet vſus: quia ſtatim Iudęi reſpondiſſent in eodem ipſos, in quo magiſter, nomine hæc efficere. Crediderim Salomonem hos exorciſmos inſtituiſſe; quo tempore adhuc Deo adhærebat: ideoque in illis virtutem diuinã fuiſſe operatam, & fortaſſis vim aliquam ex ipſa Dei inſtitutione habebant; non tantam opinor, quantam hodie Cathol. Eccleſiæ exorciſmi. Quod ſi contendas compoſitos à Salomone, cum eſſet idololatra; tunc neceſſario illos annumerare cogeris, cum D. Tho. & Victoria, Magorum incantamentis: quorum vis omnis poſita in pacto cum dæmone. Sed magis placet prior ſententia.

Itaque cum vis omnis magorum in dæmones, pendeat & oriatur ex fœdere cum ijs initio; ſequitur ſanè, ſi Magus pactum habeat cum dęmone ſuperiore, non poſſe Magum vim facere huic dæmoni ſuperiori; poſſe tamen per ipſum dæmonem ſuperiorem, ex pacto famulantem, iuuanteque, inferiores cogere, ad aliquid faciendum, omittendumue, & impedire ne perficiant, quæ alias potuiſſent: vt pbatur ex Caldæi illius Magi quereła apud D. Auguſtinum; qui *conquerebatur, purgandæ animæ magno molimine fruſtratos ſibi eſſe ſuc-*

Lib. 10. de ciuit. Dei cap. 9.

A *ceſſus, eo quod vir ad eadem potens, tactus inuidia, adiuratas ſacris precibus potentias alligaſſet, ne poſtulata concederent.*] ligauit ergo vnus dę mon, quod alius ſoluere nequiuit. idem docet Euſeb. & apertiſſimè Cynops magus apud (quiſquis ille fuit) Prochorum, vbi *cum D. Ioannes dæmones interrogaret, cur Cynopi parerent, vnus eorum reſpondit: quia om-* lib.6. contra Hierocle. in vita D. Ioan. c.14.
B *nis virtus Satanæ in eo habitat, & fœdus, ac pactum habet cum vniuerſis Principibus noſtris: & nos cum eo pariter pactum habemus. nam & nobis obſequitur Cynops, & nos illi.*] citra tale pactum inutilis eſt omnis magorum in malos genios conatus, cũ ex pacto (vt doctum quæſt. 2.) tantum operentur. Hinc infertur primo mentitum Appollinem cum magno vide Diu. Aug. lib. 2. ſup. Gen. ad litt. & Fra. de Victor. de Magia à n. 24.
C reſpondit, Κλῦθί μευ οὐκ ἐθέλοντος, ἐπεί μ' ἐπέδησας ἀνάγκῃ. *Audi me non videntem, quia me illigaſti neceſſitate.* apud Euſeb. ex Porphyrio. Nam ſpontè reſpondebat, ſed fingebat ſe cogi formula ſepties repetita, quam ipſemet inſtituerat, vt patet ex alio fragmento apud Euſeb. libro 4. de demonſtrat. cujus initium Κλυ-ζει Εἰμέλῶ; &c. Deinde & illud fictũ,
D quaſi Supplicis, λύετε λοιπὸν ἄνακτα, βροτὸς θεὸν οὐκέτι χωρεῖ. *Soluite iam regem, mortalis Deum non amplius capit.* de ſe nequiſſimus dæmon loquitur, & ſolui à mago poſtulat. Pręterea vanam eſſe iactantiam Magorum, de poteſtate dæmonũ ſpectrorumque eliciendorum, nec vllam eius vim eſſe herbæ Cynocephalææ ſiue Oſiritis, vt nugabatur Appion; Plin. li. 30. cap. 2. Plutarch. in Numa.
E vanam etiam Numæ iactantiam, & ceremonias, fictas etiam, vt ex mero pacto, citra vim cogendi, natas alias Siciditæ Magi apud Nicetam, & Theodori Santabirini apud Zonaram, & Ioannis Teutonici viſiones: de hoc vltimo, adſcribam, quod legitur apud auctore Adagiorum Germani- Nicetas Chron. li. 4. & Zonaras to. 3.

Digitized by Google

In Adag. Qui quæ vult dicit, quæ non vult aud.

A manicorum; quia quorundam iactantiæ, qui quæ ipſi non fecerunt, & fumoſas imagines maiorum crepant, ipſi degeneres, retundendæ idoneum, nec illepidum. Scribunt ergo eum licet nothum, eruditionis titulo clarum, ad Halberſtadenſem Canonicatum euectum, qui non niſi nobilibus concedi ſolitus. commune nobilitatis malum, ſuperbia, faciebat eum cõtemptum collegis. molestum id ei, tandemque mederi malo conſtituit. collegas inuitat ad conuiuium, & lautiſſimè excipit. inter cæteras conuiuiales feſtiuitates, inijcit mentionem acromatis magici, & quærit, num ſuos ſinguli parentes adſpicere cupiant? Illi ardere ſtudio videndi, tandem elicit iſte malo carmine vmbras deformes coqui, ſtabularij; morionis, ruſtici perſona, quorum facies in paternis ædibus illi aliquando vidiſſe ſe fatebantur. ſuum quoque patrem exhibui habitu canonici, pingui aqualiculo. Dimiſſis vmbris, *Eia*, inquit, *dicite fide bona, eccuius patrem nobiliorem iudicatis?* metu perterriti, & pudore ſuffuſi, ſuam quiſque domum repetiere, nec vltra Ioanni vitium ſanguinis exprobrauere. Item ſequitur, idem iudicium eſſe debere de veterum Deorum ex vrbibus ſolemni euocatione, cuius formulam Sommonicus Serenus apud Macrobium tradidit. Sanctis hominibus hanc à Deo poteſtatem non raro conceſſam ſcio: cæteros mitto, S. Stephanus Epiſcopus Dienſis, *dæmonibus, qui populum auertebant, ne illi auſcultaret, præcepit, vt palam ſe eis viſendos exhiberent: illi parent & apparent procera, ac immani ſtatura, nigerrimi, cornuti, fœtorem, & flammas ſpirantes.*] Surius in eius vita Sept. menſe.

Macrob. li.3. Satur. cap.9.

SECTIO III.

INfertur ſecundò *nulla verba* (quia in re lapſus videtur Grillandus, quæſt.3. num. 23. qui coactionem agnoſcit) *nullaſque corporales habere facultatem directè, & per ſe dæmonem cogendi, vt appareat, accedat, fugiat, aliquid faciat, vel facere de-*B *ſinat.*] Nulla namq; corporalia robur ſubſtantiarum ſpiritualium, ac ſeparaturum poſſunt æquare: Ideo nihil ab his naturaliter dæmones pati poſſunt, licet queant ſupernaturaliter. Quare non aſſentimur Magis, cum varia producunt remedia naturalia contra dæmones, vt Hermes, qui ſuffumigatione ex ligno aloes, vel ceti ſpermate dæmones congre-C gari, ſuffumigatione ex ſulfure fugari, tradidit, vt Porphyrius, & Proclus, qui ſimilia multa, & quidam apud Hippocratem, qui adhuc inaniora, nugantur. Non aſſentior hæreticis, qui exorciſmis, & cunctis rebus conſecratis, ac benedictis vim ſupernaturalem omnem detrahunt, contra quos alij egerunt. Nec placet catholicorum quorundam cre-D dulitas, vel ſuperſtitio; qui rebus etiam non conſecratis, vt hypericonti, rutæ, cornibus, ſtercoriq́ue caprino, balneis, item flagellationibus eam vim adſcribunt, vt putent ipſum his dæmonem male affici, irritari, vel exagitari. flagellationibus huiuſmodi, dum corpus obſeſſimis affligitur, morbus magis accenditur & augetur, quare & deterius æger E afficitur, & ex ira atque triſtitia cumulantur diſpoſitiones atrabiliariæ dæmoni optatæ. ſic ſtulti dum dæmoni nocere volunt, eum iuuant, nec aliud quidquam hic inuenias dæmoni moleſtum, quam quod in alio ſe, quaſi flagellari æſtimet, & qua eſt ſuperbia doleat. Sed hoc

D. Tho. in 4. diſt.7. ar. vlt. & in c. 41. Iob. lectio 3.

lib. de morbo ſacro.

Tyreus d. p.3. c.45.

vnum,

Digitized by Google

Hippocra. lib. de Balti- bus.

VVimp. lib. 2. de ſuperſti. c. 10. 11. 12. & Valeſ. ſacra. Philoſ. ca. 15. & 18.

vnum, vere tanti apud hos plagoſos eſſe non deberet. fecere id Sancti aliquando, ſed horum flagra, vt, & voces; & ſola præſentia, dæmonē miraculosè cruciabant. Balnea melancholico humori purgando conducunt. Rutæ, & Hypericon is foliola flatus abſumūt, & humorū perturbationi, quæ à flatibus prouenit, ſedandæ mirè proſunt. Stercus, & cornu caprinū acri ſuffitu eadē diſcutiunt, & ringitur etiam ſuperbus ille ſe in alio rideri, ac ludum fieri. Optimè igitur animaduerſum à Conrado VVimpina, & Fr. Valeſio, frequentius à dæmonibus inuadi eos, in quibus bilis atræ maior eſt copia: quia ſuccus iſte cum primis idoneus eſt, vt homines in furorem, & inſaniam vertantur, quod dęmones optant ſummoperè. quare, & atrabiliarijs maximè inſidiantur, & morbos, vt plurimum inferūt melancholicos. Vnde conſequitur, quod cum corporalem materiam non poſſint tranſmutare, niſi actiua paſſiuis applicent malè illos habere, ſi corporei huiuſmodi rebus adhibitis, diſpoſitiones eorum malitiæ, ac dolis aptæ expellantur, & contrariæ prorſus introducantur. Igitur quæcunque res corporeæ inducunt in corpus patientis diſpoſitionem contrariam diſpoſitioni requiſitæ ad actionem dæmonis, illæ corporeos humores purgant directè, & corpoream ægritudinem pellunt naturaliter; cur vero dæmon fugiat, & corpus illud deſerat, ſunt ſolummodo cauſæ indirectæ, & ſine quibus non. Et mente licebit obſeſſis à dæmone, petras, vel herbas natura efficaces, abſque vlla tamen incantatione, habere, & geſtare, quæ communis eſt ſententia. His quædam ſolent obijci. 1. quod Eleazarus apud Ioſephum l. 8. Antiq. cap. 2. radice quadam dæmonium extraxit. Reſpondeat aliquis, hanc forte à Salo-

c. vl. 26. q. 7. Alb. Magn. in Luc. c. 9. Sprēg. p. 2. c. 5. remediorū, lib. 5. Formicar. c. vl.

A mone inſtitutā, cū exorciſmis, & ſic potuiſſe. Deum ſupernaturaliter in herba operari. Verum id, iam Chriſtianiſſimo introducto, & Euāgelio promolgatos, parū veriſimile eſt. Potius crediderim Eleazarū Magum, ſic, per ſignū pacti operatum; quod prudenti lectori circūſtantiæ à Ioſepho additæ facile perſuadebunt: videtur eiuſdē generis virtus illa radi-

Meng. flagel. dęmo. c. 3. Valer. Polydor. i pract. exorciſtar. & dicam plura lib. 6. c. 2. ſect. 2.

B cis tam ſuperſtitiosè effodiendæ, de qua ſcribit l. 7. de bello Iudai. c. 25. 2. locus Tobiæ, his verbis, cordis eius, (piſcis Callyonimi) *particulā ſi ſuper carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorū*: quod & poſtea factū legimus 1. Reſp. Suffumigatio hæc indirecte dęmonem pellebat, ſed Angelus Raphael directe dęmonē expulit, & in deſerto religauit

Tob. 6. verſic. 8.

ca. 12. v. 3.

C quare, & actio tota poſtmodum Raphaeli tribuitur: dæmoniū, ab ea ipſe (Raphael) cōpeſcuit. Tribuitur autē vis illa cordi vt ei inſita, non litterali, ſed prophetico, & allegorico ſēſu. referendum. n. hoc ad Chriſtū Dñm. qui, & Magdalenā à dæmonibus, à quibus poſſeſſa; & nos tyrannide diaboli, liberauit. Non meū hoc eſt, ſed B. Proſperi late ipſe, & multis, ſed

de prædic. p. 2. c. 39.

D inter cętera illud: *ſatiat ex ſeipſo ī litore diſcipulos, & toti offerens ſe mundo ἰχθὺν. Namq; Latine piſcem ſacris literis, maiores noſtri hoc interpretati ſunt, ex Sibyllinis verſibus colligentes; quod eſt Ieſu Chriſtus filius Dei Saluator, piſcis in ſua paſſione decoctus, cuius ex interioribus remedijs, quotidie illuminamur, & paſcimur.*) obſcurius hoc dictū, intelliges ſi legeris

l. 18. ciuit. Dei. c. 23. De baptiſ cap. 1. 1. Reg. 16. v. vlt.

E D. Auguſt. à quo illa deſumpſit. Sane ἰχθὺς vocatur etiam Chriſtus à Tertull. *ſed nos piſciculi ſecundum ἰχθὺν noſtrum in aqua naſcimur. nec aliter, quam in aqua manendo ſalui ſumus.*) 3. Ad cytharam Dauidis nos inuitant: ſed fruſtra. Nam illic, non dulce melos directe dæmo-

nem fugauit, ſed duntaxat cytharam feriente Dauide, lenius Saul habebat, quoniam, rege concentu muſices delinito, nonnihil ſedabantur humores, quibus agitabatur, & proptetea vexationi dęmonis minus idonei reddebantur. Ideo malus ille tunc temporis recedebat, non quod muſica, vel delectaretur, vel offenderetur, ſed quod ægre ferrent hac ſui domicilij ſibi quaſi turbari poſſeſſionem, per huiuſmodi humorũ temperiem. meliorem ſententiam hanc R. Moyſis Aegyptij ex noſtris multi ſequuntur, Vana enim de propenſione dæmonis in harmoniam quorũdam eſt opinatio, vnde nata Magorum nugamenta, Saturno lugubrem cãtum, ceteris planetis hilarem, ac lętum offerendum, quòd iampridem Guilhel. Pariſ. refutauit. Alij ad allegoricum ſenſum confugiunt, & aſſerunt, vere fugatum dæmonem pulſu cytharæ, ſed id virtute, ac merito crucis Chriſti, cuius figura fuit illa cythara.

R. Moſes in li. 13. de articulis, & in Ductore dubitant. Lyra. & Abulẽſ. ad d. c. 16. a q. 41. & Andl. 2. ſupra diſſ. 6. p. 3. de vniuer. c. 8. Sic Felis. in 3. d. 8. & ibi. prior. D. Proſper . par. promiſſ. & p̃dict. 25.

Infertur 3. falſam eſſe perſuaſionem poetarum, Palingenij hæretici lib. 10. ſeu Capricorno, & Pet. Rõſardi Catholici, lib. de dæmonib. poſſe dæmones a Magis ligari (vt ſolẽt in cippo, vel mala mãſione facinoroſi) in phialis ſpeculis, annulisve, ſemper enim, vel ſuperior atque potẽtior eos illic cogit adeſſe, & imperio ſuo retinet, vel ipſi ſpõte ſua, & ex pacto adſunt, ibiq; ſe continent, quare vehementer improbanda Hermetis cõmentatio, qua ſic ligandi dæmones præcepta prodidit, & mentiti Apollo, & Hecate apud Theodoretum libro de oraculis, dicentes ſe coactos aduenire verborũ formulis, & cum iis id aſſerens Porphyrius mentitus a Quod dixi, ex Patrum, & Scholaſticorum dictum ſententia. Suntque hac de re aureis digna litteris, in Geneſ. verba Henrici de Haſſia. (*Ipſe*

Euſeb. lib. 5. de præparat. c. 6. D. Aug. l. 21. de ciui.

A *ſimulat ſe captum, vt te capiat, ſe vinctum, vt te vinciat; ſe tuo imperio ſubditũ, vt te ſibi ſubdat a te incluſum, vt contra te finaliter concludat: fingit ſe tua arte, vel imagine, vel lapidi alligatum, vt funibus peccatorum religatum, ad infernum te perducat.*) plura quibus hæc confirmantur, habes apud Franc. Picum li. 7. de prænot. c. 4.

Dei, cap. 6. Alp. de Caſtro li. 1. de iuſt. heret. puni. Vict. ſup. nu. 31. Sibyllani pereg. qq. Decad. 3. c. 8. q. 1. qui citat verba Haſ. Theodoret. ſup. & all.

B Solide autem licet verboſe Toſtatus, etiã reddita ratione hoc demonſtrat his verbis: Impoſſibile eſt, quod minor poteſtas ſibi ſubijciat maiorem, & tamen non eſt poteſtas ſuper terram, quæ comparatur poteſtati dæmonum. Iob 40. cap. ideo non erit aliquid naturale, vel cerimoniale, per quod dæmones poſſint ab homine cogi, vt veniant, aut reſpondeant, C aut aliquid operentur. Niſi obijciatur de Eccleſiaſticis exorciſmis: Sed tunc dicendum eſt, quod coguntur ad aliquid, ſcilicet ad recedẽdum de corporibus obſeſſorum, vel ad non nocendum, ſed hoc fit per Deum in quantum ipſe inſtituit id, quod ab Eccleſia fit, & eſt ibi virtus diuina latens operatrix, ſicut eſt in operatione ſacramentorum. Attamen in operibus D maleficiorum, quibus dæmones cogere volunt, non operatur Deus, cum potius contraria ſint diuino honori, ideo non poſſunt malefici cogere dęmones ad aliquid, ſed ipſi dęmones mentiuntur, & ſimulant ſe cogi: quia in hoc ſtat maxima virtus ſuaſionis eorum. Nam ſi ipſi non poſſent cogi a nobis ad veniendũ, aut reſpondendum, vel agendũ aliquid, E ſed quicquid agerent voluntarie agerent, deſperarent homines de eorum conuerſatione, quaſi nihil mediantibus eis poſſent, & ita diſtraherentur ab eis: cum vero illis ſimulãtibus putãt homines, quod poſſunt cogere illos: efficiuntur nimis ad maleficia, quaſi per hæc compotes efficiantur

Poſſent, vſurpat pro ſinerent, & voluntarie pro nõ ad ſubitò aliẽnũ, & agerent, pro agerent re fingerent.

omnium

omnium, quę velint, & hoc dęmones efficere cupiunt, vt per talem errorem, & effectum cathenatos ſibi teneant animos hominum. Et tamen vere nõ poſſunt dęmones cogi ab hominib. per maleficia: imo ſi cogi poſſent non docerent ipſi hominib. modum, quo eos cogerent. quia per hoc dæmones miſeriores efficerentur, ſi vere hominibus ſubijcerentur. fingũt ergo ſe ſubditos, vt fallãt, cum tamen non ſubdantur. Sed ad tempus cum placuerit ſponte ſeruiant. Vere autẽ ſubdi hominibus pro nullo lucro dæmones vellent.] Nihil hoc dicto verius. Quam vero periculoſum ſit huiuſmodi captiuos carcere incluſos penes ſe habere, conuincitur varijs exemplis. ſufficerit vnum cõmemoratum a Ioanne Niderio his verbis,

Li.5. Formic. In minori Baſilea paulo ante pręſens generale concilium, domicilium habuit quidam vir de mala vita, & forte de maleficijs ſatis ſuſpectus: filiam hic habuit, quam in domo iuueni cuidam nuptui tradidit, & tandem ſenex pater ægrotare cœpit, & ad filiam, & filiaſtrum, demõſtrato quodam ſcrinio dixit: hoc vaſculum non moueatis, alioquin pęnitentia ducemini. ſed in loco ſtare permittite vſq; poſt meum deceſſum, & ita in breui vetulus expirauit. Tranſacto autem tempore plurimo, nec filia, nec eius maritus magnipendit patris iuſſum, ſed de domo priore in aliã domunculam ſe transferentes, ſcrinium, quod ſatis modicum fuit, portauit extra domum verſus nouum hoſpitiũ, ſed in ipſo itinere tanti ponderis eſſe cępit, vt in ipſo viriles artus deficerent. & exinde vxorẽ pro adiutorio inuocauit. Hæc autẽ vxor, an poſtea in domo ſcriniũ aperuerit, vel quo alio modo incaute ſe circa vas habuerit obliuioni tradidi, Vnum conſtat, quod in domum nouam cũ infantulo quẽ ingenuerant parẽtes prædicti venerũt,

A & ecce ſubito vxor velut rabida, ſuper cuna irruit eum necare volens. quod maritus intuẽs, vi vxorem inuaſit, & eam à dæmone obſeſſam eſſe didicit, qui cum exorciſaretur, minatus eſt dæmon, ſe non exiturum, niſi eam necaret. & ita factum eſt ſuper exorciſtę manibus. Altera die maritus per viam ſtratę incedens publice, caſum lapidis recepit inopinatiſſi

B me de ſuperiore parte cuiuſdam canalis cadentis, & in facie cooperatione, vt videbatur dæmonis, percuſſus eſt tam deformiter, vt vix homo videretur eſſe.)

De his incluſis multa Creſpetus: docet quod ſuis Dominis ſe aliquando ſiſtant pręſentes, quoſdam eſſe Saturninos, alios Iouiales, alios Venereos, aut Mercuriales, &cæt. colendos

C certo ritu, ſtatis vicibus noctu poſſeſſorem ſuum excitare, & nonnunquam, niſi malum malint ab eo alloquendos, in Francia, & Italia vęnales reperiri, ac ſemper ſuis emptoribus exitio eſſe. hæc ille fuſius lib. 1. de odio Satanæ diſcur. XII. S.S. tamen viri non raro dæmones certis rebus, vel incluſere, vel aſtrinxere, vt S. Conon de quo in Menæis Gręcorum.

D S. Martij, in hæc verba, interprete Matthæo Radero noſtro: *tantum, vim, & poteſtatem in dæmones accepit, vt alijs agros committeret, & frugum cuſtodes poneret, alios autem testis obſignatis incluſos, in ædis ſua adiſicanda fundamentum defoderet.* Item S. Lupus Senonen. ipſum ſiti affligentem, & aquę frigidæ, quam adferri pręceperat ſe inſerẽtem incluſit

E vaſculo eiulantẽ, & ſe quis eſſet prodentem, incluſit autem cum ſignatũ cruce puluinar ſtrictim od os vaſculi applicaſſet. Sic vetuſtus ſcriptor vitæ eius apud Sur. menſe Septemb.

Sic legimus Aſmodeum ab Archãgelo Raphaele ligatum in deſerto (Tob. 8. ver. 2.) quatuor etiam ange-

Digitized by Google

los ligatos in magno flumine Euphratæ, & iuſſu Dei ſolutos (Apoc.9. verſ.14.& 5.) & ab angelo ligatum diabolum cathena per annos mille, & miſſum in abyſſum. (Apocal.20. verſ.2. Aſmodæum cacodæmonem eſſe nemo negat. Quatuor illos angelos, malos ſpiritus rectiſſime Trichonius homil.7.Andr.Cæſarienſis, & Beda illic aſſeruerunt. Alligatio porro ad certum locum referenda eſt, non vero myſtice duntaxat ad impiorum corda, ſicuti tandem conuictus fatetur Ambroſius his verbis, *Alligationem ergo Diaboli ſecundũ litteram intelligendam puto, vt in aliquo abyſſi loco virtute diuina ligatus teneatur, vel certe in inferno, vſque ad diem ſolutionis ſuæ*. idẽ D.Greg. cum litteræ adhęret, fatetur libro 4. Mor.c.12.& Andr. Cæſarienſ.addẽs rectiſſime: *cathenam* ad noſtram intelligentiam vocari, operationem potentiorem qua dæmonis malicia coercebatur: hæc enim ſunt vincula, & rudentes, vt alibi vocantur.2.Per. 2.v 4.& in Canon. Iudæ v.6. Quod apud Cæſarium quidam dæmon in obſeſſi corpore incluſus, exorciſmo coactus fatetur: tria dicens eſſe verba in Miſſæ canone, quibus vt vinculis, Lucifer in inferno ſit religatus, ſcilicet, *Per ipſum, & cum ipſo, & in ipſo*, lib.5.mir.c.13. Poſſunt autem ſancti ſic dæmones vincire, primo vt Dei miniſtri, metu iniecto, & nimis intentatis, quas dæmon ſcit irritas eſſe non ſolere. deinde ſubtractione diuini concurſus à Deo imperata, qua fit vt nequeant dæmones loco moueri, quod alias poſſent. deniq; impreſſa dæmonibus ſpiritali quapiam qualitate, & vi detentiua, cuiuſmodi illa eſt qua inuiti in inferno detinentur: & igne corporeo ſpiritus incorporei torquentur. Docent nos id primum viſus, & formulæ ſacrorum exorciſmorum, quibus interdum dæmon

A excommunicatur (hoc eſt, proſcribitur, & quaſi relegatur in peſſimam inferni manſionem) & ſic illic loco quaſi alligatur, vnde D.Auguſtinus, vocet Honorarij edictum vſus, nuncupauit interdictum, li.20.de Ciuit. Dei capit.7. & exemplum habemus lib.2. vitæ D. Bernardi c.6. Secundi modi meminit Palladius in vita B. Macarij: vbi agit de ſepulchro Iamnes, & Mambres, Hiſt.Lauſia.c.20. Tertius modus frequentior eſt, communis omnibus dæmonibus, quod ad eorum pęnam æternam, de quo lege D. Thomam 1.p.q.64.art.4.ad 3.& lib.4.ſummæ contra gent. c.90. & Epiſcopum Abulenſ.in 25.c.Matthæ q.506.

Nonnulla tamen reperio, quæ videntur etiam maleficis hanc vim

C tribuere: ſed penitius conſiderata ſolum indicant pacto per Magum inito cum potentiore dæmone, dæmonis inferioris actionem, & poteſtatem impediri, & ſic eum interdum per magos cogi velit nolit, obedire: ſed id à mago fit vi vicaria fortioris dæmonis, ſeu ope potius eius vtente. Sic apud D. Hieronymum in Hilarione quæritur dæmon ſelicio, & lamina conſtrictum teneri. Sic Iam-

D nes, & Mambres dicto loco multos dæmones religarant. Sic intelligendus D.Auguſtinus cum ſcribit, dæmones iuſſis ſuperioribus ligari fugari, abſtrahi, & alienari à certis locis ac rebus, de diuinat.dæmon.c.7. Sic capio Euſebium, cum fatetur dęmones ab hominibus poſſe detineri libro 5.de præparat.cap.6. Nec aliter

E Albertus, Victoria, & reliqui Catholici Theologi cẽſent eos annulis includi (quod aiunt) quã ex pacto, idque vi potentioris dæmonis, detineri, ſi vere aſtricti detinentur; vel ſponte ſua fingere ſe detineri, quando dæmon potentior illis ſe non immiſcuit.

Infe-

Digitized by Google

Infertur quarto omnino ſponte ſeruire hominibus ſpiritus illos, quos vulgus *Familiares*, ſeu *Martinellos*, ſeu *Magiſtellos*, vocat: Græci, quod adſint aſſidue πάρεδρους, de quib. Irenęus, & Tertullianus egere. tale fuiſſe dæmonium Socratis aliqui cenſuerunt. talem Simoni Mago tribuit D. Clemens, & Cynopi Prochorus, talem Thraſio cuidam Ariſtoteles, talem nomine Crotonem ſtudioſo cuidam, & poſtea equiti Aquitano, tribuit Froſſardus *in Chronic.* talem fuiſſe Cornelij Agrippæ canem, etſi diſcipulus eius VVierus neget, cęteri verius affirmāt. Memini me apud Ioan. Cęſarium legere, cuiuſdam Paredri exemplum dignum memoria, A in quo tamen illud admirandū: dæmonem illum pro mercede quinque ſolidos exegiſſe, & iuſſiſſe ex illis pauperi cuidam Eccleſiæ cāpanam emi, qua diebus Dominicis fideles, ad diuinum officium cōuocarentur. Haut dubie latebat fraudis aliquid, & ſpes lucri maioris adfulgebat. Mirādum quoque nihil mali intuliſſe militi.

Maxim. Tyrius ſer. 26. & 27. D. Clem. lib. 2. recogno. Prochorus in vita D. Io. Euangeliſtæ. Ariſt. de admira. auditiõn. l. 5. c. 36.

B Vix vnquam Paredri ſine Dominorum noxa ſolent recedere. Vt plurimum paciſcitur dæmon, pro certo tempore: quo finito, vel alium illi prior herum reperiat, vel ipſe dęmoni necandus cedat, vt refert, & exemplo illuſtrat Nicolaus Remigius lib. 1. dæmonolat. Sed hæc ſufficiant de *Magia*. Pergamus ad *Maleficium*.

Finis Libri Secundi.

Digitized by Google

DISQVISITIONVM MAGICARVM.

MARTINI DELRIO,

Liber Tertius.

QVI EST DE MALEFICIO, ET DE VANA Obſeruatione.

Adiungo poſterius iſtud, quoniam pauca, & minus difficilia de illo nobis occurrunt dicenda.

PARS PRIOR DE MALEFICIO.

QVÆSTIO I.

Quid, & quotuplex maleficium?

NON diſputo, *an ſit?* id ſuppono, qui negāt: eos Sacræ litteræ, Iuris vtriuſque ſanctiones, Hiſtorici, poetæ, communis cōſenſus, & ſæculorum omnium memoria damnat. Nullū Magiæ genus amplius cacodęmonē oblectat: *quia* (vt ait Syneſius) *calamitates mortalium conuiuia ſunt malorum dæmonum*. Sumimus autem *maleficij* nomen non pro dãno, ſeu peccato quouis, ſed pro ſigno effectuve magico, atque ſuperſtitioſo, quo, qui vtitur, A *maleficus*, qui vero læditur, *maleficiatus* appellatur Deſcribi ſic poteſt, *Maleficium eſt magia ſpecies, qua quis ope dæmonis alteri damnum parat*. Dixi *ſpeciem magiæ*, vt ad huiuſmodi damna vocis latitudinem coerceam. Addidi, *ope dæmonis*: ſi enim pactum, & fœdus cum dæmone deſit, nihil res ad hanc tractationem B pertineat: non magis, quam homicidium ferro patratum, vel raptus virginis, vel furtum, aut latrocinium. *Diuidi maleficium* poteſt adſpectu *finis*, vel adſpectu *efficientis*. *Efficientem* cauſam hic non voco Deum permittentem, neque dæmonem

Rubr. C. de malef. & mathema. Extra de frigid. & maleficia.

monem perficientem, neq; prauam malefici conſentientis, & cooperantis liberam voluntatem. hæc enim tria ſemper in omni maleficio concurrunt. nec enim capillus de capite cadere poteſt, ſine Dei permiſſu, nec dæmon plus damni poteſt inferre, quam Deus permittit, nec vult, id quod permittitur, patrare, niſi malefícus in maleficium conſentiant.

Quod manifeſtum eſt facere ſacrilega imitatione Dei Opt. Max. qui ſacramentorum miniſterio ſalutem, vt conferat, miniſtri voluntatem requirit. Requiri hanc malefici intentionem docet, quod contactum, vel pulueres ſtrigum videamus tantum nocere illis, quibus nocere voluerunt, quod multis exemplis Nicol. Remigius confirmauit, & vero certum eſt de maleficijs, quæ compoſita non ſunt ex naturalibus venenis. Sed voco efficientes cauſas, inſtrumenta materiamque nocendi, quæ ad nocumentum immediatè concurrunt. Huiuſmodi efficientia ſunt varia.

Lib. 1. dæmonol. ca. 3. & li. 2. c. 8. & 9.

Primo nocent pulueribus quibuſdam minutis, in cibum potumve infuſis, vel nudo corpori affricatis, vel in veſtes diffuſis: horum, qui necāt atri, qui morbum tantum adferunt, cinericei, vel interdum ruffi coloris ſunt. contra, quo puluere malum tollunt, & medicinam faciunt, is plurimum albus eſt. Vis tamen iſta, non ex pulueris colore, vel alijs qualitatibus manat, ſed tota pendet a pacto cum dæmone inito. colores tantum deſeruiunt declarandę conuentorum fidei, & ne ſagæ decipiantur, *quid* (vt dici ſolet) *pro quo* præbendo. Hoc inde colligitur, quia nonnunquam qui color albus vni medicinam facit, is in alterius ſtrigis poteſtate lethalis eſt, & cinericeus penes vnam morbos, penes aliā lethum adducit: quinetiam vni, & eidem ſa-

A gæ aliquando necem infert, aliquando ſanat a morbo, prout dæmoni ſignum lubet commutare. Putarā huiuſmodi pulueribus cibos infectos a Simone Mago, apud Anaſtaſ. quæſt. in SS. 23.

Horū exēpla pete a Nic. Rem. li. 1. c. 2. & li. 2. cap 7. & 8.

Secundo maleficium patrant herbis, feſtucis, alijsq; id genus friuolis in humum proiectis, quæ ſupergredientibus (quibus tamen malefica

B voluerit) ægritudinis, vel necis certiſſima cauſa ſunt.

Tertio vtūtur vnguentis albis, vel ſubruffis, inſtar bituminis, in quibus interlucent permixtæ metalli micæ, & ſimul luteæ candicantesq; guttæ: ſi vnguentum hoc igni inijcias, fulgorem, ſtrepitum, nidoremque edit, cui ſimilem res alia nulla. hoc nonnullæ ſemper habent manus illitas,

Vide Remigium d. cap. 8.

C ne qua nocendi elabatur occaſo. lethale, ſi demulcēdo, vel ſummas veſtes attigerint.

Quarto ſolo halitu afflatuve inficiunt, ſic ſolent eſſe cauſa puerperis abortiendi ſummo cum vitæ periculo, vt exemplis comprobant Nicol. Remi. Sprengerus, & Loyherius, & hoc dæmones poſſe Pſellus olim docuerat lib. de dæmon.

Vide Remig. l. 1. c. 3

Lib. 2. c. 7. Spreng. in malleo. Loyherius li. 2. de ſpec. cap. 5.

D Quinto grauiſſima damna inferūt ſolis verbis vnde *Lucanus*.

Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni
Excantata perit. Virgilius:
Miſcueruntq; herbas, & non innoxia verba.

Nempe quæ docuit dæmon. vnde

E *Ouidius* vocat *Hecatæia*:

Protinus horrendis infamia pabula ſuccis
Conterit, & tritis Hecatēia carmina miſcet.

Seneca, multis venenis enumeratis, de Medea:

Luc. lib. 6. Virgil. 3. Georg. Naſo ç. Metamor. Sene. Medea. Docet Remig. lib. 3. cap. 3.

Addit venenis verba non iſtis minus

Metuenda. Quodq́ue mirum, interdum nocent ſolis minis, vel increpatione, immo, & laude creditum id non gentilibus modo, qui Baccare frontem cingebãt, vt huic malo obuiarent, ſed & ætati noſtræ probatum experientia, quod & ego fateor, ſed addo, hæc omnia nõ virtute verborum, ſed opera diaboli ad ſignum concurrentis, perfici. 6. Nec rebus ſacris parcunt, vt quę aſpergillum pulueribus contigerat, & ſic aſpergens aliam aqua benedicta, miſeram confecit, apud Remigium libro primo, capitulo 2.

Vide Remig. d. c. 7.

Denique quædam graſſantur apertius, quæ per dæmonem ſtrangulari, vel præcipitari aliũ curant, vel puerulos noctu iniecta culcita præfocãt, vel acu poſt aurem infixa necant, vt apud Sprengerum illa obſtetrix Heluetia, vel è cunis rapiunt, & lancinant, aut in vſum vnguentorum, vt alias docui, vel in cibum ſibi gratiſſimum, vnde Gloſſarium vetus *Striga λαιστρύγων*: ducta voce a Læſtrygonibus Homeri Odyſſ. κ anthropophagis; ſic etiam legimus Euchetas, & Gnoſticos, qui magis vtebantur, infames fuiſſe infanticidiorũ, a quibus, in Catholicos hanc Nationes calumniam deriuarũt. Interdum puerulis virulenti quidpiam inſtillant, vnde moriantur, vel ſtatim, vel tabe paulatim. interdum, & ſanguinem exſugunt. hinc orta vetus opinio de Freſaia, vel Strige auicula, de qua Q. Serenus:

Præterea ſi ſo te premit Strix atra puellos
Vi. oſa immulgens exertis vbera labris.

Et alia opinio ab Ouidio comprobata his verſibus:

Nocte volant, pueroſq́ petunt nutricis egentes,
Et vitiant cunis corpora rapta ſuis.
Carpere dicuntur lactentia corpora roſtris,
Et plenum poto ſanguine guttur habent.

Meminit, & Feſtus Pompeius. Talis illa Gelo, ſi præſtigioſa nõ fuit, quæ incaſſum Mauritio in crepundijs mortem molita, vt narrauit gręcus ſcriptor, Nicephorus libro 18. Hiſtor. capitulo nono. In Panama Peruuiæ multas ſtriges inuentas, quæ ſanguinem infantulorum exſugebãt, refert Pet. Chieza deſcript. Indiæ. p. 2. cap. 196. Hoc genus Hebræis, & veteribus Latinis: illis ſub nomine *Lilith*, his ſub nomine *Lamia*, quoque, non ignotum, præter ea, quæ dixi, probant alia allata a Sebaſt. Michaele *Pneumalog.* quod obſeruarint has, vt plurimum eſſe *Naſhim* (hoc fęminas) vt ait Helias *in Tisbi*. quod *Lilith*, deducitur a voce *Lail*, quæ noctẽ ſignificat, eo quod nocte cum illo dæmone graſſari ſolitæ; itẽ quia tales mulieres ab Hebræis vocantur *matres dæmonum*, eo quod dæmones, colunt, fouent, & obſequentes habent. Interrogati quondam ſeniores Synagogæ vnde fieret, quod plerique pueri nondum octiduani (*nota ante circumciſionem*) reperirentur necati, reſponderunt eos interim a *Lilith*, hoc eſt Lamijs: hodie potiſſimum nondum baptizatis infantulis inſidiantur. Teſtatur idem Helias, quod mulieres Hebrææ, vt ſunt valde ſuperſtitioſæ, & deditæ ſortilegijs, contra hanc peſtem vtuntur ſuperſtitione quadam, quam ſe ab ipſa Lilith *hoc eſt primaria quadã ſtrige:* didiciſſe gloriantur, vt certos characteres, & nomina in angulis cubiculorum deſcribant. Neque has

Digitized by Google

Græci ignorarunt, Nam Duris libro ſecundo, rerum Libyc. teſtatur Lamiarum nomen deductum, a quadam fæmina, cui nomen Lamia, quæ zelotypia furens, quod maritus in mala deditus adultera foret, prolem etiam adulterinam ſuſtuliſſet, & magna proſequeretur cura, hunc infantulum ipſa necauit, & quotquot alios deinceps adipiſci potuit. Videntur ſolitæ Lamiæ veteres infantulis mammas oſtentare, quaſi eos lactaturæ, & ſic fletum compeſcere. nam hoc eſt, quo S. S. alluſit dicens *Nudauerunt Lamiæ mammas ſuas*, & quod Serenus dixit, *viroſa vbera lactantibus inſerere*, & quod Ouidius aggredi infantulos *nutrices egentes*.

Thren.4. Iſai.34.

Sic ergo ſolitæ ſimulare alimoniam, & interea vere miſeros infantulos exſugere. Hodie non, tam ſimulant ſe nutrices, quam ferarum ſpecie inuadunt incuſtoditos, & dormientium cum ſanguine vitam exſugunt, vel tabifico veneno interimunt.

Altera reſtat diuiſio, a fine petita. Secundum quam omne maleficium, vel eſt *ſomnificum*, vel *amatorium*, vel hoſtile.

QVÆSTIO II.

De maleficio ſomnifico.

SIc voco quando aliquem potione, malo carmine, & certis ritibus ſoporant, vt interea ei venenum infundant, vel infantulos rapiant, aut necent, vel furto quid ſubtrahãt, vel ſtupro adulteriove contaminent, faciunt hoc interdum magi, & fieri poteſt naturalibus venenis ſoporiferis, recentia exempla congerunt Pet. Binsfeld, & Nicolaus Remigius, & patet exemplo, quod narratur in vita D. Bernardi, nam ibi tot annis adia-

A centem maritum incubus vxoris fefellit; quòd eo dormiente factũ oportuit. Pleraque magiæ ſecreta ſparſim Virgil. attigit, in his, & iſtud Aeneid. 6. de Cerbero, & Cumea:

Binsfeld de confeſ. mal. f. p. 1. concluſ. 5. Remigius li. 2. c. 4. vita D. Bern. lib. 2. c. 6.

Cui vates horrere videns iam colla colubris,
Melle ſoporatam, & medicatis frugibus offam
B *Obijcit; ille fame rabida tria guttura pandens*
Corripit obiectam, atq; immania terga reſoluit.
Fuſus humi totoq; ingens extenditur antro.
Occupat Aeneas aditum cuſtode ſepulto.

Sic, & Ouid. 7. *Metamorph.* de Medęa?

C

Peruigilem ſupereſt herbis ſopire draconem,
Qui criſta linguisq; tribus præſignis, & vncis
Dentibus horrendus, cuſtos erat arboris aureæ:
Hunc poſtquam ſparſit Lethæi gramine ſucci,
Verbaq; ter dixit placidos facientia ſomnos:
D
Somnus in ignotos oculos vbi venit, & auro
Heros Aeſonius potitur,

Sed Maro tantum meminit phyſici effectus, Ouidius etiã magici per carmina, quare ſic intelligenda eiuſdem Medæa in epiſt.

Flammea ſubduxi medicato lumina ſomno:
E
Et tibi, quæ raperes vellera, tuta dedi.

& apud Senecam:

Tu quoque relictis peruigil colchis ades
Sopire primum cantibus ſerpens meis.

Apol-

Apollonius etiam li.4. Argonaut. tradit incantamentis Soporatum: idque magno molimine effectum, multis verſibus. Valerius Flaccus lib. 8. Argon. oſtendit.

Iamq; manus Colchis crinemque intenderat aſtris
Carmina Barbarico fundens pede, teque ciebat;
Somne pater, ſomne Omnipotens, te Colchis ab omni
Orbe voco, inque vnum iubeo, nunc ire draconem.
Quæ freta ſæpe tuo domui, quæ nubila cornu,
Fulminaque, & toto quicquid micat æthere, ſed nunc,
Nunc age maior ades, fratriq; ſimillime leto.
Te quoque Phryxæa pecudis fidiſſime cuſtos
Tempus ab hac oculos tandem deflectere cura.
Quem metuis me ſtante dolum? ſeruabo parumper
Ipſa nemus: longum interea tu pone laborem.
Ille haud Aeolio diſcedere feſſus ab auro
Nec dare permiſſa, quamuis iubet, ora quieti
Suſtinet, ac primi percuſſus nube ſoporis
Horruit, & dulces exceſſit ab arbore ſomnos.
Contra Tartareis Colchis ſpumare venenis,
Cunctaque Lethæi quaſſare ſilentia rami
Perſtat, & aduerſo luctantia lumina cantu
Obruit, atque omnem linguaque, manuque fatigat
Vim Stygiam; ardentes donec ſopor occupat iras.
Iamque alta cecidere iuba, nutatque coactum

Nota, cornu, pro potentia, & arbore. Hoc eſt altior, ſeu profundior.

A *Iam caput, atq; ingens extra ſua vellera ceruix, &c.*

Apuleius ille Madaurenſis Platonicus, Magicarum (teſte D. Auguſtino) artium peritiſſimus, non abs re, vel finxit, vel narrauit, de Theſſalis, ſolitos Lariſſæos cadaueribus cuſtodes addere grandi pecunia ſtipẽdiatos; quibus perpetem noctem eximie B vigilandum erat, exertis, & inconniuis oculis ſemper in cadauer intẽtis, nec acies vſquam deuertẽda, imò ne obliquanda quidem. Quippe cum deterrimę verſipelles in quoduis animal ore conuerſo, latenter obrepant, vt ipſos etiam oculos Solis, & iuſtitię facile fruſtrentur. Nam, & aues, & vrſum, canes, & mures, imo vero etiam muſcas induunt. Tunc diris C cantaminibus ſomno cuſtodes obruũt.] Erat Lariſſæ mortuus primatis ciuitatis filius, mille nũmis cuſtoditurum ſe cadauer vna nocte paciſcitur Telephron; ratus ſe hominem ferreum, & in ſomnem, certe perſpicaciorem ipſo Lynceo, vel Argo, & oculeum totũ. Quid plura? cubiculo incluſus, deſolatus ad cadaueris ſolatium, perfrictis oculis, & obarmatis D ad vigilias, animum ſuum permulcebat cantationibus.

Cum ecce crepuſculum (inquit ipſe) *& nox prouecta,*] & nox altior, & deinde concubia altiora, & iam nox intempeſta, mihiq; oppido formido cumulatior quidem: cum repẽtè introrepens muſtela contra me conſtitit, obtutumq; acerrimum in me deſtituit, vt tantillulũ animalis præ nimia ſui fiducia mihi turbauerit ani- E mum. Deniq; ſic ad illam; quin abis, inquam, impurata beſtia, teq; ad tui ſimiles muſculos recõdis, antequam noſtri vim præſentariam experiaris? quin abis? Terga vortit, & cubiculo protinus exterminatur. Nec mora, cũ me ſomnus, in imum baratrum repente

pente

Digitized by Google

pente demergit; vt ne Deus quidem ipſe Delphic⁹ facile diſcerneret, duobus nobis iacẽtibus, quis eſſet magis mortuus. Sic inanimis, & indigens alio cuſtode ibi non eram. A

Hæc ille de ſe, & ignarus interea naribus, & auribus demorſis, vicariã ſubijt lanienã. Id enim alius ille Telephron mortuus, a Zachla Necromante ab inferis reducto ſpiritu, ſic narrat, Nam cũ corporis mei cuſtos hic ſagaciſſimus exertam mihi teneret vigiliam, cantatrices anus exuuijs meis imminentes, atque ob id reformatæ fruſtra ſæpius, cum induſtriam eius fallere nequiuiſſẽt: poſtremo iniecta ſomni nebula, eoq; in profundam quietem ſepulto, me nomine ciere non prius deſierũt, quàm dum hebetes artus, & membra frigida pigris conatibus ad artis Magicę nitun tur obſequia. Hic vtpote viuus quidẽ ſed tãtum ſopore mortuus, quod eodem mecum vocabulo nuncupetur, ad ſuum nomen ignarus exſurgit, & in exanimis vmbræ modũ vltroneus gradiens, quãquam foribus cubiculi diligenter occluſis, per quoddam foramen, pro ſectis naſo prius, ac mox auribus, vicariam pro me lanienam ſuſcitauit.) Subdit experimentum, & veræ debilitationis indicia certiſſima. Quibus in verbis vides cadauerũ mutilatrices excetras, vides anum in muſtelæ effigie ſoporantem, vides & *nebulam ſomni*, ſed non addit quo iniecta modo. Vt plurimum ſolent ſagæ ad hoc certis luminib. vti, quorum fumum ab Apuleio arbitror *nebulam ſom* vocari: interdum accendunt pedes, aut manus mortuorum inunctas prius oleo quodam a dęmone accepto, vel ad ſingulos digitos candelulis affixis; interdum facibus excãtatis, de certi generis lychno, & nota illis pinguedine, & vtuntur, vel accenſis ſibi prælucentes, vel eas domi certo loco defigentes accenſas; & ſopor durat, quamdiu lumen illud ferale. Nonnunquam partes aliquas cadaueris certis locis ſuſpendũt: nonnunquam alia adhibent ęque omnia ſceleſta, quæ tamen ex pacto tantum efficacitatem ſortiuntur. Maleficij huius per ſolam appenſionem membrorum exemplum narrat Cæſarius Ciſtertienſis lib. 6. miraculorum cap. 10. hunc in modum.

B *Homo quidam ſimplex Engilbertus nomine.*] de prouincia Tulpeti natus, ante paucos annos defunctus eſt. Iſte cum eſſet cœcus natus, propter varia dona, quibus hominẽ eius interiorem illuminauerat gratia diuina, in diuerſis prouincijs noſcebatur, & a multis magniſque perſonis ſexus vtriuſq; venerabatur. In cappa ſimplici, & tunica lanea nudiſq; pedib. C tam æſtate, quam hyeme incedebat, & puero ſe regente ſic limina Sãctorum ſatis remota ſæpius viſitauit, carnibus nunquam veſcebatur, non lectiſternijs, ſed modico tantũ ſtraminis, vel fœni noctibus vtebatur. Ego multa bona de eo vidi, & ipſe multos, tam verbo, quam exemplo ędificauit. Hic tempore adoleſcẽtię, cum nocte quadã in domo materteræ ſuæ D matronæ diuitis, inter alios eius ſeruos ſe cubitum locaſſet, in ipſo conticinio duo fures parietem ſuffodiẽtes ingreſſi ſunt, qui igne diſcooperto, lumine incenſo, ciſtis apertis, intrepide colloquebantur. Quos, vt prædictus Engilbertus audiuit, & fures eos eſſe non dubitauit; cum ſeruos ex vtroq; latere dormientes excitare non poſſet, ſubſellio cultello ſuo perforato E collo iniecit, & claua manũ armauit, & quia illos quaſi cœcus videre non potuit, duce auditu ad illos tendens, & clauam vtraque manu vibrans, ex omni parte quicquid tangere potuit, quaſi furioſus feriens, de domo illos eiecit. Quos vſque ad foramen ſecutus, dum aditum ſchala obſtrueret,

& illi

Digitized by Google

& illi ſtantes extra domũ neminem præter ipſum ſolũ vigilare ſenſiſſent: de tali expulſione confuſi habito conſilio denuo, niſi ſunt intrare. Quod vt ille ex motu ſchalæ ſenſit, vnam partem ſchalæ arcæ magnæ, in qua continebantur grana, & erat foramini continua, ſuppoſita, alteram q; vtraque manu ſeruauit. Illos intrãtes vſque ad vmbilicũ, Engilbertus dorſa eorum, quia proni iacebant, per ſchalam fortiter preſſit, & in tantum depreſſit, vt non ſolum eis progreſſum, imo etiam regreſſum prorſus adimeret, Qui quaſi ſub torculari poſiti, dũ mane capi timerent, veniam poſtulauerũt, datis vero terribilibus iuramentis, quod nunquam perſonã eius læderent, vel domũ illam intrarent, dimiſſi ſunt. Mane cum prodente Engilberto, a vicinis nulla arte dormiẽtes poſſent excitari, & quærerentur circa domum maleficia, quorum virtute hæc mouerant fieri, ſupra foramen de tecto pendentem, quaſi ſpinam humani cadaueris repererunt, qua amota mox omnes excitati ſunt. Poſt multis annis elapſis iidem fures fama, & virtutibus iam dicti Engilberti excitati, eiuſq; vt opinor precibus compũcti, eum adierunt, & quia ipſi eſſent confeſſi, deinceps duxerũt vitam religioſam. Hoc factum mirabile, & alia quædam, de quibus in ſequentibus dicetur, ab alijs mihi relata, & vtrum nam vera eſſent a me interrogatus, ita geſta fuiſſe ſimpliciter teſtatus eſt.

Hæc Cæſarius. frequenter ſane fures magica vtuntur, vt lateãt. In Flandria occidentali, haud procul Balliolo, ſuperioribus annis fur vnus prehenſus fuit, & apud eum repertus, truncus pes patibulati, quo ad huiuſmodi ſoporiferum lumẽ abutebatur articulis incenſis. In Leodiẽſis ditionis oppido Huyo (vt quidam) vel Dinanto (vt alij) noctu ad diuerſoriũ A venere duo, qui ſe a via admodũ feſſos ſimulabant. cœna ſumpta negant ſe cubitum alio ituros, ſed importunæ admodum peruicaci inſtantia tandem abs caupone impetrãt, vt liceat ad ignem in culina ſomnum capere. Interea ancilla domus, cui non ſatis peregrini iſti placebant, clanculum per foramen quoddam peruigil conſpicit, quid acturi. Nocte intempe- B ſta, videt è marſupio manum abſciſſam mortui depromere, & digitos inungere, tum admotos igni incendere. omnes lumẽ recipere, vno excepto. id vero magi mirari inſolitũ. ſæpius ergo tentant, & flammæ admouent: fruſtra ſemper. Tum eorum vnus, quid tum, ait, ſi vnus duntaxat in domo vigil? & affixa ad caminum manu, quatuor digitis velut candelis C obſcura flamma colluctantibus, domo egreſſi, noto ſibilo ſocios aduocant ad prædam. Puella ſubſequitur, egredientes, & domo ianua reuoluta, excludit. inde irrũpit in herilem thalamum, inuenit omnes altũ, adeo ſtertere, vt nulla vi (nam in medium cubiculi de lecto detraxerat, & protraxerat) potuerint euigilari. Interea fures per feneſtram quandam ſe di- D rigebant in domum, occurrit iſta, & ſcalis deturbat. Inſtant tamẽ, & alia moliuntur ingreſſum. hæc luminis memor, & ſuſpectione hanc eſſe ſoporis domeſticorum cauſam, omnes digitos exſufflat, vt lux emortua, dormientes experrecti, ad clamorem accurrunt, & domo protelant manifeſtarios. Poſt aliquot dies capti, facinus confeſſi fuere. Quid mirum ergo E ſi ſagæ noctu irrepant ad cunas infantulorum, & aliorum, quos eunt perditum? Petr. Binsfeld. comm. in tit. (de malefic. & mathemat. ad lib. 4 in fin. ſic ſcribit, Retulit idem Ioannes Cuno de Rouer, cum Anna mater eius, & aliæ duę ſagæ cõueniſſent vt de nocte virum quendã zeloſum per-

Digitized by Google

perſecutorem maleficorum maleficio conficerent. Magiſterulus præcedens feneſtras, & ianuas aperuit. Ipſe autem Ioannes Cuno pro comite a matre, & alijs adductus fuit, vt candelam ardentem, quæ non naturalis, ſed arte diabolica confecta erat (ipſo Ioan. Cunone proprijs ſcriptis ſic diſtinguente) teneret. Venientibus autem eis in cameram maleficiandi in ciuitatem Treuirenſem, cum maleficiandus pro more bonorum Chriſtianorũ ſe ſigno crucis, & pijs exercitijs, antequã ſe quieti traderet, muniuiſſet, nihil efficere potuerunt, ſed re infecta reclauſis ianuis reuolare debuerunt. Vir autem bonus cui nocere voluerunt, adhuc viuit Dei gratia, & tamdiu viuet, quamdiu Deo placuerit. Mater dicti Cunonis, cum & ipſa examinaretur ſuper articulis propoſitis, eodem modo confeſſa eſt, ſicut filius in hoc puncto.]

Qui ſuperioris ordinis ſunt Necromantici maleficiarij, nihil habẽt neceſſe hanc candelam ſibi prælucere, ſufficit in remoto aliquo loco accenſam defixerint. Manifeſtum hoc in ſequenti narratione, accepta a viris fide dignis, digna quæ ſciatur, nam diuinæ quoque vltionis addit exemplum. Abſtinebo loci, & ordinis, & perſonarum nominibus, ne quis ſaga nare in Hiſpania, vbi res vere geſta, in cubile veritatis, & perſonarũ notitiam peruadat. Ibi quadã in vrbe magni nominis concionator, qui cum alijs prædicaret, ipſe reprobus, vel factus, vel permanſit. familiaris erat cuidam viro nobili, cui formoſula vxor, ſed caſta matrona. hanc cœpit hircus ille efflictim deperire, nec diu ignẽ ſinu fouit occultum, aperit animum, & mulieri flagitium nititur ſuadere. Illa certa tuendæ caſtitatis, ſeduló conatur ad ſaniorẽ mentem reuocare a dementia. Sed erat oleum camino addere, vt Naphtam

A accenſam vehementius aqua iniecta exaſperat, vt gliſcat incendium, ſic admonitiones hunc vltro inflammabãt. Nec deſijt vrgere, donec pertæſa moleſtiã, ſtatuit vlciſci nebulonem. rem totam pãdit marito, quem non minus, quam Atridas talis dolor vrebat. eius iuſſu vxor tempus addicit: venit nox optata male amanti. Maritus cum aliquot famulis egregie

B armatus erat impropinquo conclaui familiarem hunc haud familiariter excepturus. operiebatur ad ventum matrona. Tandem en tibi ſæculari habitu, accinctum gladio, & pugione. deducentem illam, audacter ſubſequitur, & poſtquam conſediſſet veterem cantilenam iterat. mulier refutat, & negat, vt ſolita. fecerant audaciorem tenebræ nocturnæ mœchũ, &

C vim parat, vis vi repellitur: tandem verita mulier, exclamat, & condictũ marito ſignum contenta voce tollit. Surdo (quod aiunt) fabulã, nec maritus, nec quiſquam accurrit. Quid ageret? fugeret? tenebatur brachijs fortioribus conſentiret? mors probro, & peccato potior honeſtati. vngues ergo, & dentes, arma ſtringit muliebria, & faciem deformat, ſed

D præ furore hæc ille vix ſentiebat. Gladium depoſuerat, dorſo pugiunculus hærebat, vt aduertit matrona, inter luctandum manu eum eripit a tergo & ſtricto mucrone perforat aduerſarium, & vita priuat. collabitur cadauer. victrix, vix ſui compos accurrit in conclaue, vbi maritum abdiderat: inuenit illum, & famulos omnes mortuis, quam viuis ſimiliores,

E clamat, vellicat, trahit, nihil nõ agit, vt expergefaciat. at illi conſopiti manebant. ſuſpicata (quod erat) maleficio id fieri, & videns ſibi in ſe ipſa ſpes omnes locatas, cadauer domo effert, & in plateam abijcit cum gladio, & cruento pugione. Interea dum ibi iacet, circi-

tores

Digitized by Google

tores nocturni in cadauer incidunt: A ferunt in carcerem, facie lotæ, etſi non facile, tamen agnoſcitur concionator. Prætor, ſeu (vt vocant *Corregidor*) prudentia pollet: ſilentio imperato præſentibus, ſummo mane adit cænobium: euocat Priorem, ait ſe de re maximi momenti cum ipſo coram tota familia agere oportere: iubeat omnes ad vnum in Capituli B locum cõuenire. facit Prior. conuenere viui omnes, nam mortuus ille ſolus deerat. Prætor (ait) videri ſibi aliquem deeſſe, re animaduerſa Prior, vere inquam) omnes adſunt, excepto tali, (& nominabat) qui fors nunc ſe ad proximam parat concionem. Ipſe quoque ſubdit ille, vocetur: mora haud longa futura, currũt nonnulli, vt vocent: cubiculo clauſo, pultant oſtium, nemo reſpondet. C It ergo cum Priore ipſe Prætor, & ianuam vi reſerant. nemo erat in cella duntaxat fax, ardens, & obſcurum lucens, defixa erat in camino. Mirari omnes, & ſtupere. Tum Prętor Priori, & conuentui narrat, vbi, & quale inuentum cadauer: Et dum illud auferunt è carcere, vt prophanæ ſepulturæ (quam S. S. *aſini ſepulturam* vocat) D merito tradatur: ecce tibi nobilis ille cum vxore, & rem omnem narrant: conferuntur momenta tẽporis: reperiuntur euigilaſſe, quo fax exſtincta. Sic, & perfidia hypocritæ deteſtatione omnium, & mulieris caſtitas, atque fortitudo laudibus totius viciniæ celebrata: non facile ex illic habitantium memoria delebitur.

E Ex Remigio, nunc addam quædam quibus hæc explicentur confirmenturque: Scribit ad ſoporiferum faſcinum ſtriges vſurpare cadauer abortione egeſtum, reſecto inde vna cum humero, coſtiſq; continentibus dextro brachio, in vſum luminis, & ardere eius membri extremos digitos flamma ſulphurea, ac violacea, tantiſper, dum perficiant quod cœpere, & hac flamma exſtincta, tam integros, & illibatos manere digitos, quam ſi lumini fomitem nullũ præbuiſſe. idq; confeſſus maleficos Guermingæ 14. Kal. Ianua. 1589. Sic Remig. lib. 2. cap. 3. & idem confirmat c. 4. cum docet, ſolere prius ex cadaueris illius abortiui vnguine, de mẽbris elixis parato, quam perſonam conſopire volunt, probe inungere. Vergauilla X. Kal. Febr. Margareta Luodman, in iudicio agnouit inter ſcelera hoc quoque.

Se nocte quadam N. ædes fuiſſe ingreſſam,] eo animo, vt ſomno ſopiti faucibus venenum infunderet. idq; inceptum quin perficeretur parum abfuiſſe: ita in procliui videbatur eſſe omnia. Sed (malum) cõtra quam putabant excitatum illũ fuiſſe a ſomno: adeo, vt re infecta, cum facinoris ſocijs ipſa ſe in fugam dare cogeretur: conſectante interim illo, manu armata, ac tandem cum aſſequi non poſſet, minas ferocius intentante. Ea igitur de re ad ampliorem cognitionem interrogatus ipſe, N. teſtis omnem, vti illam ſaga prænarrauerat, certis diſertiſq; verbis recenſuit: videlicet appetitum ſe, ſicuti dictum eſt, veneno: hocq; vnum illis, ne præberent fuiſſe impedimẽto, quod forte experrectus (nondum enim illarum vnguine delibutus fuerat) ſe crucis ſymbolo, atque oratione Dominica contra tantum diſcrimen, atque periculũ muniuiſſet: verumq; illud omnino eſſe, quod illas cum telo multum viæ eſſet proſecutus, nec tamen aſſecutus. *Et poſtea*: Fere omnes criminis rei deprehenſi, in Germania, quæ eſt ditionis Lotharingicæ, aſſeuerant concorditer, eam ſibi a dæmonibus (modo ijs per aliquot annos fuerint operati) penetrãdarum ædium facultatem eſſe tributam,

tam,

Digitized by Google

tam, ut ſcilicet per quaſuis anguſtias nullo negotio viam ſibi faciãt, in mures, feles, locuſtas, & alia huiuſmodi puſilla animantia, prout vſus poſtulat, contracti, atque imminuti: intro miſſoſque denuo priori formæ reſtitui, ſi velint: ac tum commodum inceptum peragere, quale ſuperius eſt declaratum, ſcilicet illiniendo eo primum per artus omnes, cui moliũtur interitum, ne euigilet, tum firmiter, ac valide os ei diducendo, ne potionem agitatione excludat: tandem venenum faucibus ingerendo admota lucerna, quæ ſulphurea flammam euomat.

QVÆSTIO III.

De amatorio maleficio.

Φίλτρα, receptiſſimũ nomen, rarius *ἀγώγιμα*, apud Epiphanium, & *Chariteſia*, apud Irenæum Latine, ita vocant quicquid dicitur, fit, daturve eo fine, vt in amorem quis, Veneriſque furias pertrahatur. plurima huiuſmodi philtra veteres nobis commemorarunt, vt in veteribus Gloſſis *tegularia*, quod ſuper tegulis adolerẽt philtra Ioui ſtygiali, hoc eſt Plutoni, qui Numẽ illicium ad amorem putabatur, & hęc ſacra ſtygialia. & Cocytia dicta, Virg. in 4 Aeneid. de Didone.

Sacra Ioui ſtygio, quæ rite incepta paraui. Cocytiorum mentio, apud Horatium in Epod. vbi Porphyrio dicet Cupidinis ſacrum, nõ quod eo veneris filius inuocaretur, ſubdit enim dicta quod inferis Dijs a veneficis fierent, ſed quia ſacrum amatorium. Multa ſimul complexus apud Apuleium. Apol. 1. Leuius poeta,

Philtra omnia vndique eruunt,
Antipathes illud quæritur,
Trochili, iynges, tæniæ,

A *Radicula, herbæ ſurculi,*
Ipſiplices, bitortipla,

Hinnientium dulcedines. vbi *Ipſiplices*, vt eſt in Gloſſarijs, *ἀντίσημα φύλλα*, in Feſto dicũtur *Ipſulices* bracteæ in virilem, & muliebrẽ ſpeciem effictæ, quę, & *Subſilles* eidem dictę. Agnouerunt has, & alij poetæ, nam de his ſimulacris amatoriũ eſt illud in

B 4. Virgilij, *Effigiemq;* (Aeneæ) *toro locat.* Theoc. & Virgil. *Pharmaceut.* *Iyngem*, quam Langius, ait a Germanis vocari. VVindals. VVaſſeroths, Kuerdrommel Latini *Frutillam* vocant: *Hippomanes*, laudant idem Theocr. Virgil. Propertius: *Remorã*, & *Sippen*, Ariſtoteles, *ranæ* quoddam oſcillum, Plinius. Attriten lapidẽ ex Aeſopo, Heſichius Illuſtrius:

C ſagittas ex hoſtili corpore Archelaus Thallum, ſeu termitem oliuæ valerius in Cyri, alia multa Lucianus in Dial. Bacchid. & Melittæ, & ex recentioribus Merſil. Ficin. li. 13. Theol. Platonicæ, Pomponatius de Incant. cap. 8. & Cælius Calcagninus integro opere, de Amatoria Magia. Veteribus his videtur communis error, etiam nolentes huiuſmodi philtris in

Libro 2. de Hiſt. anim. c. 14. & l. 9. c. 17. lib. 8. c. 22. & l. 32. c. 4. plures cit. Tiraq. 13. lege cõnubiali.

D amorem pellici poſſe: quem errorem mox diſcutiemus. Prius videamus maleficia hoc in genere noſtri æui, quæ nobis, omnium optime, & exactiſſime, Gril. ſcriptor prodidit. *Amatoria* (inquit) *ſortilegia, vel fiunt intra corpus, vel extra corpus* (ſcilicet maleficiati.)

In corpore communiter fieri ſolent per cibum,] vel potum. Et in his fre-

E quenter admiſcent (quod vix ſolent in hoſtili, vel ſomnifero maleficio) Sacramenta Catholicæ Eccleſiæ, vt hoſtiam conſecratam, vel nondum conſecratam, ſed circumſcriptam notis, & litteris ſanguineis; ſuper qua dici curant, quandoque vnam, duas, tres, quinque, vel plures miſſas, quibus

De ſortileg. q. 3. ar. nu. 15. & q. 5. a. n. 2. lib. ſi quis aliquid. §. qui abortionis. D. de pœn. l. 3. §. hæc adiectio. D. ad leg. Cornel. de ſicar. Grillan. d. q. 3. nu. 18. in fin. Gloſ. in c. accuſatus, §. ſane, de hære. in 6.

bus celebratis, tradũt hoſtiam ipſam, non integram prout eſt, ſed in puluerem redactam valde ſubtiliter, perſonæ maleficiandæ, quam aſſumere faciunt in cibo, ſicut in meneſtra, vel in potu: eodem modo faciunt cum calamintha immixta alijs ſpeciebus, & tradita, vt ſupra in cibo, vel potu, ex quo dicunt illam eſſe naturæ attractiuæ, & quod poterit cor, & voluntatẽ abſorbentis trahere ad amorem perſonæ tradentis. Sed omnes ſunt nugæ, & dęmonis fallaciç, &c.] poſtea, Bis aut ter habui in facto Sortilegos, qui, huic Sortilegio, ſiue maleficio incumbentes, hoſtiã immiſcuerant. vnum videlicet clericũ religioſum, qui hoſtiã ipſam ſacratiſſimam accipiebat, cuius partẽ ipſe ſceleratiſſimus, qui cupiebat amari, aſſumpſerat, dicẽdo quædã verba ſatis turpia, atque nefanda, quæ hic referre non expedit: reliquã vero partem ho ſtiæ miſerat ad ipſam mulierẽ non in forma hoſtiæ, ſed minutatim concisã, & in puluerem redactã, ſumendam in cibo, aut potu. Iterum habui aliũ, qui hoſtiam nondum ſacratã acceperat, & ſuper illam circumcirca, cum ſanguine annularis digiti, nonnulla verba ſatis turpia deſcripſerat, deinde ipſam hoſtiã ſuper altari depoſuerat, hoc eſt ſuper nudo lapide conſecrato, ſub linteamine tamen altaris abſcondita, & a quodã Sacerdote rotundæ conſcientię ſuper illa quãdoq; miſſas celebrari fecerat, certis orationib. ad eius propoſitũ ſuperadditis, deinde hoſtiam ipſam ſumpſerat, quæ tamen non erat expreſſe conſecrata, cuius partẽ alterã pro ſe aſſumpſerat, alteram vero partem perſonę maleficiandæ tradiderat, redactã in puluerẽ, vt proxime dixi, aſſerentes, vterq; ipſorum, qui hoſtiam ipſam aſſũpſerant, indiſſolubili amoris vinculo ad inuicem ſe colligãdos, nihilominus nullum effectũ apparentem

A vidi, nec percepi. Nec sũt adhuc duo anni elapſi, quod alium ſimilẽ caſum audiui, Romæ accidiſſe, de quadam impudica muliere, in cuius cophinis repertæ fuere duę hoſtiæ, ſuper quib. ambabus erant deſcripta quædã verba ſanguinea, &c. quas ipſa tenebat, vt aſſeruit, ad effectũ tradendi cuidã alteri mulieri, ad inſtantiã viri, qui eiuſdem mulieris amorem concupi-
B ſcebat. Alias quoq; nondũ eſt annus elapſus, quod duæ impudicæ mulieres Romæ, quas vidi, & audiui, quæ acceperant oleum baptiſmatis, quo inunxerant ſibi labia, dicentes hæc verba (fides abrenuncio tibi, &c. & cum labijs illis ſic inunctis oſculatæ fuerant viros quoſdam, cauſa captandi amorem ab ipſis, vt ipſæ aſſerebant. Nihilominus demum omne
C experimentum fallax fuit, & ſuorũ exceſſuum condignas vidi lucere pęnas. Aliud exemplum à triennio, & citra in eadẽ vrbe contigerat, q̃ quędã turpiſſima mulier acceperat, particulã cutis illius, qua infans indutus egreditur de vtero matris, quam primũ venit in lucẽ, illamq; ſimiliter ſuper lapide nudo ſacratam abſcõderat, & ſuper illa plures miſſas, per numero
D quinq; celebrari fecerat, eandẽq; prædictã poſtea aſſumpſerat, & baptizauerat ſub nomine perſonę maleficiãdę, cũ aqua baptiſmatis, & cærimonijs cõſuetis, deinde eandẽ in puluerẽ redegit, ad effectũ tradẽdi perſonę maleficiandæ: tamen interim capta fuit, nec perficere potuit ſortilegium, ſed congruas ſceleris fuit luit pęnas.] Hæc ille, qui addere potuit adeo ne-
E farios etiam eſſe huiuſmodi ſortilegos, vt fæminę viris ſua menſtrua, & viri (quorum vtrumque vix pudicę aures tolerant,) ſemen in cibum potumque alijs permixta, & certis verbis condita, præbeant, vt multorum conſtat confeſſionibus, ſtercora quoque, & alia huiuſmodi excrementa, vt

ſa, vt Sprengerus tradidit. Proſequitur deinde Grillandus dicta ſua, inquiens, *Extra corpus autem ſiue extra inteſtina fiunt maleficia amatoria per aliquas mixturas compoſitas ex herbarum folijs, vel radicibus, metallis, reptilibus terræ: plumis inteſtinis membriſve, auium, piſcium, vel animalium, aliarumve ſimilium rerum naturalium.*] adde maxime expetere, vel capillos, vel vnguium præſegmina, vel faſciam, vel quid aliud veſtimenti, quod ſolitum tangere corpus maleficiandi: aut, ſi nihil huiuſmodi queant nanciſci, vel epiſtolam, vel quid aliud de illius domo,] & tunc adhibent certas ligaturas, quibus hęc inuoluta conſuunt in clamyde, vel tunica maleficiandi, vel abſcondunt ſub capite lecti, vel inter plumas, vel materia, ſuper quæ ipſe dormit, aut ſub limine oſtij, vel alterius loci, ſuper quo ipſe maleficiandus vir tranſiturus, aut mulier tranſitura ſit.] Hæc ille partim dicta q.3. art.nu.15. partim q.5.nu.3. vbi etiam addit ſacrilegia quædam iſtorum. Ipſi (inquit) ſortilegi admiſcent ſæpius in iſtis aquam benedictam, ſcilicet Fontis Baptiſmatis, aut communis amphoræ exiſtentis in Eccleſia, aut oleum ſanctum Baptiſmatis, Chriſmatis, aut Extremæ vnctionis, ramos oliuarum benedictarum, ramos palmarum, candelas benedictas, ſacros Agnos dei, thura benedicta, cereos paſchales, & his ſimilia. Quandoq; autem capiunt aliqua ex reliquijs Sanctorum Martyrum, ſi habere poſſunt, ſcilicet particulas oſſium, capillorum, vel veſtium. Alij autem capiunt fruſtula quędam indumentorum ſacerdotalium, aliorumq; panniculorum benedictorum, quibus ſacra myſteria veneratur celebranturque, ſicut camiſiæ purificatorij, corporalis, tunicellæ, manipuli, amictus, ſtolæ can-

Grillan. q. 3.nu.13.

A didæ, lapidis ſacrati, mappæ altaris, patinæ, ſudarij, calicis, & ſimilia, & iſta omnia, vel iſtorum partem admiſcere ſolent in ſortilegijs amatorijs, adhibitis eorum nefandiſſimis precibus, & Diabolicis verbis, ad turpes libidinis actus, tot Sacramentorum, & aliorum ſacrorum perpetrantes abuſum.] Mox ſubdit tertium quoddam genus ſortile- B gij amatorij, his verbis: Quidam ex his qui ſunt expreſſę profeſſionis: deferunt quandoq; imagines quaſdam ad loca ſacrificiorum, terra, vel cera, aut gemmarum, ſeu alia quauis mixtura confectas, illaſque baptiſant prius nomine perſonæ maleficiandæ, ſub deuotione, & inuocatione diaboli, cum eiſdem cæremonijs, quibus vti ſolent noſtri ſacer- C dotes in verbo baptiſmate: & adijciunt quędam verba turpia, & nefanda: quibus imaginibus quandoque aperiunt pectora, & ipſarum corda ingenti calore ignita reddunt: aut tantum detinent, quod liqueſiant, putantes, quod eodẽmodo cor hominis maleficiandi ſimiliter adoratur, ſeu mollificetur, & obediens reddatur ad votum ſortilegi, vel amantis. D Io.Saliſb.lib.1.c.11. Vultricoli ſunt, qui, ad effectus hominum immutandos, in molliori materia, cera, vel forte limo, eorum quos peruertere nituntur effigies exprimunt, cuius illuſionis in Pharmaceutria Virgilius meminit:

Limus vt hic dureſcit, & hæc vt cera liqueſcit
Vno eodemq; igni, ſic noſtro Daphnis amore. E

Naſo quoque in libro Heroidum.

Deuouet abſentes, ſimulacraq; cerea fingit,
Et miſerum tenues in iecur vrget acus.

Qui locus etiam ad hoſtile maleficium referri poſſet, de quo poſtea.

Digitized by Google

Duplex enim magica deuotio fuit, vna hoſtilis, qua mortem intendebant, altera (de qua nũc ſermo) erotica ab vtraque Papinio teſte Circe dicta *ſimulatrix*, & *μορφωτρία* à Lycophrone in Salisberienſi lubenter corrigerem. *Vulcicoli*, ſunt & de hac *defixione* (ſic deuotionem vocabant) haud dubiè eſt illud poetæ veteris in Ciri,

Inde Ioni generat magno frigidula ſacra,
Sacra nec Idæis ſenibus, nec cognita ſacris
Pergit Amyclæo ſpargens altaria thallo
Regis Iolchiacis animũ defigere vobis

Vt opinor Minois in amorem ſuę alumnæ. Nam vt deuotioq́, ſic *defixio* duplex, & hoc puto velle auctorem Gloſſarij his verbis: *Defictiones* νεκυομαντεῖαι, κατάδεσμοι. primum ad diras referendum, poſterius ad vincula, & nexus amatorios, & corrigo *defixiones*, quia à defigendo non deſingendo. patet ex Plinio libro 28. Hiſtor. c. 2. & Cicerone lib. 2. de legibus. Vt plurimum vtuntur hodie in amatoria defixione pergameno virginea: quam conficiunt ex cute pueri recens nati, & ante baptiſmum mortui, vel abortiui, inſcripta characteribus, & verbis magicis cuius miram potentiam atque efficiẽtiam nugantur magi recentiores, & exemplum ſuggerit Leloyher. Vtebantur & olim funibus quibuſdam & ligaminibus, de quibus nos poſtea. Gilian. præterea rationem inueſtigat, *cur ad amatoria duntaxat abutantur, rebus ſacratis?* & multis reſpondet, qui volet eum legat. Hodierno tempore, etiam ab hoſtile veneficium, buſfone baptizant, & eis (quod horreſco cogitans) venerabilem Euchariſtiam exhibent deglutiendam. Sic nimirum quotidie deterior fit mundus, & homines in grauiora hoc ſæculi ſine ſcelera præcipitantur. de amatorio philtro miraculum narrat, publica fide, & multorum ſæculorum continua atteſtatione confirmatiſſimum, Tho. Boſſius, Oratorij presbyter; cuius opera, quàm hæreticis odioſa, tam Catholicis vtilis fuit; is ergo de Notis Eccleſiæ.

Picatrix Abonus, & Agrippa. li. 1. de ſpectris c. 5.

Nonum miraculum (inquit) *contigit Aufidii in Piceno.*] Siquidem anno 1273. quædam mulier cum ſumpſiſſet ore Euchariſtiam, non deglutijt, ſed ſeruatam ſecum detulit, vt illa vteretur ad amorem mariti conciliandum ſibi per veneficia. Quamobrem, ſic malis artibus edocta, ſuper prunas in tegula repoſitã proiecit: quo facto (mirabile dictu) cępit Euchariſtia apertiſſime in carnem conuerſa ſanguinem latè emittere; ita vt prunas exſtinxerit, neque cohiberi potuit cruoris eruptio, donec canduerunt carbones, quamuis mulier nihil non egerit inijciendo cinerem, puluerem, ceraq; apponendo. Tũ nouo euentu attonita, linteo tegulam cum carne diuina, & ſanguine inuoluens, ſtabuli propinqui ſtercore infodit. Latuit res annos ſeptẽ, quamuis aliquot mirabilia euenerit, quę vndenam naſcerentur, alios quidem latebat, mulierem non ita, facti ac ſceleris ſui conſciam. Ijs exactis, illa tandem aperuit rem geſtam Sacerdoti, qui cum ſe eo cõtuliſſet, reperit intactam carnem ſanguinemq́; recentem, linteumq́; illęſum. Miraculum patefactum cunctiſq́; diuulgatum, ex omnibus locis innumeros ad ſui ſpectaculum cõmouit, & commouet adhuc poſt annos tercẽtum, & ſexdecim. Viſitur enim caro, viſitur ſanguis vitreis ampullis incluſus, ad tantæ rei memoriam ſempiternam, neque poſt tanta temporum ſpacia quicquam ex ijs eſt correptũ, aut tale factum.] lib. 14. c. 7.

En

Digitized by Google

En quo pacto Deus tam manifeſto miraculo nefarium mulierculæ ſortilegium inhibuerit. Sed nunc videamus, quæ vis huius ſortilegij amatorij.

SECTIO II.

D*Ico primo,*) hiſce philtris voluntas nullius cogi pōt, ad quē non vult amandum; ſed bene poteſt imaginatio perturbari, humores concitari, & totum corpus interius quaſi accendi, adeò vt quis, dæmone varijs tentationum illecebris interius certante, œſtro quodam libidinis vexetur, & ſic vehementer trahatur ad deſiderium carnalis copulæ cum aliquo in genere, quod ſi tum temporis maleficus amator accedat; & artib. quibus ſolent mulierculæ capi, eam inſtanter vrgeat, vel dæmon de illo vno tam aſſiduè memoriam, & phātaſiam moueat, exhibendo ſpeciem circunſtantiarum, propter quas amore dignus videatur, & ſubtrahendo eas, quæ indignum redderent, facile fit, vt in naſſam præda cadat.)

Atque hęc eſt ratio, & modus, quo per iſta diabolus ſolet decipere: vulgus autem nequit diſtinguere inter actiones voluntatis, & motus concupiſcentiæ, impetuſque portionis inferioris. Vnde non oportet credere ijs, qui quæve cauſantur coactionem voluntatis, verè enim nolendo volunt, & vellent abſtinere, ſed volunt peccatum committere.

Hæc ſententia communis eſt Iuriſconſultorum, & Theologorum. probatur primum, l. ge eorum. Codice de malefic. & Mathemat. vbi Conſtantin. Imperator, ait, aut pudicos animos ad libidinem deflexiſſe intelliguntur: non (ait) coegiſſe, ſed ait, deflexiſſe; ideò, ſi lex Rhemia vigeret, VVierus hic non effugeret frontis inuſtionem, nimis

Legiſt. in d. §. adiect. & d. §. qui abortionis Azon. tit. C. de malefic. & mathe. Oldra. conſil. 210 Godefr. & Ange. in l. eorū. C. de malefi. Alberic. rub. C. de hær. Vita. tract. de malefi. Gr. l. d. q. 3 ar. n. 15. Tiraq. d. l. 13 & tract. de pæn. min. Pet. Loye. d. c. 5. Art. Guibert. Menoch. Clar. Far. & aliorū Canoniſt. vero vt Hoſtie. in Sū. de mag. §. quam ſen. Ananiæ rubr. de ſor-

A quam manifeſtò imperatoriam ſanctionem calumniatus.

Secundò probatur ratione, quia multa ſunt pharmaca, quæ vim habent naturalem turbandi humores, irritandi ſemen, excalefaciendi totum corpus, & ſi nullæ res tales inuenirentur, poſſet dæmon rebus, quibus vellet, vti tanquam ſignis conuentis, & deinde iuxta pactum

B ipſe per ſe, & turbationem, & flatulentiam, & pruritum, & calorem in corpus inducere, ſimulque perſonę certæ importunam ſuggeſtionem imaginationi, quaſi valde dignæ amari, obijcere, & ſic in huius amorem inflectere poſſet, ſed volentem tantum. Nam in voluntatem, propter arbitrij humani libertatem, nulla dęmoni iuriſdictio nulla coactio competit; quę omnia

C ſuperiore libro probauimus quæſtio. vigeſima quarta.

Tertiò probatur exemplis, vt Marci Antonij T[illegible]uiri apud Plutarc. & alterius, de quo Cleodemus apud Lucianum, vt Marci hæretici, & Magi, apud D. Irenæum, puellę adductæ ad San. Hilarionem, apud D. Hieronym. Ioſaphat Regis, & Thedę magi, apud Damaſcenum, in vi-

D ta Balaam. Iuſtinæ, & Cypriani magi, apud Nazianzenum, & Nicephorum, (de quo conſule Pamel. in vita D. Cypriani) vt etiam hæretici cuiuſdam apud D. Epiph. qui, quod paulo ante exempli narrationem, dixerat à Mago coactas mulierculas: id intelligendum, de vehementi perſuaſione, & forti inclinatione non de neceſſitatis abſolutę coactio-

E ne. Valentiniani quoque Imperat. apud Procopium li. 3. de bello Vand. Marceſinæ apud Gregoram libr. 3. ſtratidis cuiuſdam apud Calchondylam lib. 2. Item probatur Hiſtoria Baſilij Pſeudomonachi, & iuuenculæ monialis, de qua D. Greg. Magn. egit;

[illegible] Ancar. [illegible] re. & Ac[illegible] [illegible] [illegible] Ana. in c. accuſat. §. ſanè. d. hæretic. in 6. Squi[illegible] de [illegible] Ca[illegible] Turrecr. in c. ſi per ſortiarias. 33. q. 1. D. Tho. S. Bonau. & Palu. in 4. d. 34. Sprēger. Malle. p. 1. q. 7. Caſtrij l. b. 1. de iuſt. hær. pun. c. 15. Mic. Med. lib. 2. de recta in Deū fid. Angel. Silu. Roſe. Fun. Caie. Graſſi. & alij Sūmiſtę. Binsfe. in d. l. cor. q. 1. Ang. & alij omnes quod ſciā & ex medicis integ. libe. de Philtris Ioan. B. Kelius. c. Plutarc. in v. t. Ma. Ant. Luci. in Philopſeude. Ireuę. l. 1. c. 9. D. Hier. in vita S. Hil. Gre. Naz. orat. 29. in laud. Cyp. & Niceph. l. 5. c. 27. Epiph. lib. 1. to. 2. cont. hær. Ebionit. D. Gr. li. 1. Dia. c. 4. Nice. li. 4 hiſtor.

[illegible] in Epiſt. ad Epheſ. c. 6.

egit; item Sceleri Sethi, de quo Nicetas. legi time illa accuratè, & inuenie tis iniectam propenſionem, ſed defuiſſe neceſſitatem parendi. A

Quartò probatur auctoritate SS. Patrum, vt omittam Epiphan. Iræn. & duos Gregor. iam citatos: probatur auctoritate Arnobij lib. 1. contra Gentes D. Hieronymus, dum docet quoſdam dæmones amoribus, & amatorijs canticis deſeruire; & alibi maleficia contendit vim habere, vt amemus quæ odiſſe deberemus; & deteſtemur, quæ nos amare docuiſſet. Caſſianus quoque *Incentores*, ait, *libidinum atq; luxuriæ quoſdam ſpiritus eſſe propheta commemorat, Spiritus vaguens fornicationis decepit eos; & fornicati ſunt a Deo ſuo.*] non quæro, an rectè explicet dictum Oſeæ; ſed quid ſenſerit ipſe, id apertè teſtatum aſſero.

Super c. 3. Nahum.

B

Caſſianus col. 7. c. 32. Oſeæ 4. v. 12.

Baruch. 8. v. 42.

C

Deniq; probatur S.S. locis eſſe aliqua huiuſmodi maleficia Nahum. 3. verſ. 4. *Propter multitudinem fornicationum meretricis ſpecioſæ, & gratæ, & habentis maleficia:* quod de his rectè noſter Franc. Ribera fuit interpretatus. Apud Baruch in Epiſt. Ierem. niſi fallor, mentio habetur maleficij amatorij concremationis, verba ſunt iſta; αἱ δὲ γυναῖκες περιθέμεναι σχοινία ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐγκάθηνται θυμιῶσαι τὰ πίτυρα. ὅταν δέ τις αὐτῶν ἐφελκυσθεῖσα ὑπό τινος τῶν παραπορευομένων κοιμηθῇ, τὴν πλησίον ὀνειδίζει, ὅτι οὐκ ἠξίωται ὥσπερ καὶ αὐτή, οὔτε τὸ σχοινίον αὐτῆς διεῤῥάγη. Quæ vulgatus ſic vertit; Mulieres autem circumdatæ funibus in vijs ſedent, ſuccedentes oſſa oliuarum. cum autem aliqua ex ipſis, attracta ab aliquo tranſeunte, dormierit cum eo, proximæ ſuæ exprobrat, quod ea non ſit digna habita, ſicut ipſa, neque funis eius diruptus ſit.] Qui locus inſignis, adhuc denſis obſidetur tenebris, ignorantia antiquitatis. vnam eius partem, quæ de funiculis eſt, nobis Herodotus clariſſime exponit. libro 1. vt habet verſio Latina (Græco nunc exemplari careo) in hæc verba.

D

E

Vna yſdem Babylonis lex eſt,] omnibus modis exſecranda. Nempe omnibus mulieribus indigenis commune eſt, ſemel in vita ad Veneris templum deſidétibus, cum externis viris conſuetudinem habere. Cæterum cum plerǫ; ſint diuitijs tumentes, quæ ſui copiam facere recuſent, hæ vehiculis cameratis ſubuectę, pro templo conſiſtunt, relicta interim à tergo magna famulitij turba. Plerǫque etiam hunc in modum faciunt, ad templum Veneris ſedent, nodis, corollisǫ; tempora reuinctæ, è quibus dum aliæ ſeorſum abeunt, aliæ regrediuntur. Nã diuerticula vndecunq; ſic funiculis diſtincta aditũ præbent externis ad mulieres illas, quã cuiq; libuerit diligendam. Porro cum ſemel illic conſederint, non prius domum regrediuntur, quam hoſpitum aliquis, pecuniam mulieri in ſinum iniecerit, & cum eadem à fano ſeorſim abducta rẽ habuerit. Hoſpitem autem illum, qui pecuniam obtulit, dicere oportet: tanti ego tibi Deam Mylittam imploro. Mylittam enim Aſſyrij Venerem appellant. At vero pecuniam illam, quantulacunq; ſit, non eſt fas reijcere, ſiquidem in ſacrum conuertitur vſum. Neq; mulieri etiam permittitur, hoſpitem aliquem repudiare, ſed quicunq; is eſt, qui pecuniam obiecerit primum, hunc illa ſequitur citra delectum. Poſtremo vbi iam congreſſa fuerit cum externo mulier, Dea expiata, domum reuertitur. Iam, quæ forma ſunt elegantiore, citius (vt par eſt) expediuntur: quæ vero deformes, diutius coguntur deſidere pro templo, antequam legi faciant ſatis. Fitque interdum, vt vno atq; altero anno, aut etiam triennio, atque diutius expe-

Digitized by Google

expectare oporteat miſeras. Alicubi, nempe in Cypro, ſimilis quædam lex eſt.]

Hactenus Herodotus, ex cuius narratione facilè intelligas, quibus funiculis circundatæ dicantur, & quis funis diſruptus: nempe is qui ſemitam ad illam faciebat; nam diſcedens hunc diſrumpebat, vel hoſpes, vel ipſa fœmina: ſed & illud intelligitur; vltimo loco, cùm obijcit funem non diſruptum, & deformitatem exprobari, quod eas mortalium nullus cubili dignetur. Quare retracto, quæ olim hac de re publice Louanij dictaui, ea referens ad nodos, & ligamina amatoria, de quibus egere veteres poetæ. Virgil. Eclog. 8.

Terna tibi hac primum triplici diuerſa colore
Licia circũdo, terq; hac altaria circũ
Effigiem duco.

Nempe amati ſimulachrum ligabāt conceptis verbis, apud eundem;

Necte tribus nodis ternos Amarylli colores,
Necte Amarylli modo, & Veneris, dic, vincula necto.

Valerius, *in Cyri*, addit & aliud, in ſinum diſpuere ter;

Terq; nouena ligat triplici diſtincta colore
Fila, ter in gremium mecum, inquit, deſpue virgo,
Deſpue ter virgo, numerus Deus impare gaudet.

Memeſianus, *Eclog.* 4.

Hac eadem nobis, qua verſicoloria fila,
Et mille ignotas Mycale circumtulit artes.

Erant hæc fila, vt plurimum, lanea, & rhombo torquebantur, vel deuoluebantur ab orbe, vel glomo: Propertius, lib. 3.

Improba non vicit me moribus illa, ſed herbis:

A *Staminea rhombi ducitur ille rota*
Illum turgentis rana portenta rubeta,
Et lecta è ſectis anguibus oſſa trahunt;
Eſt ſtrigis inuenta per buſta iacentia pluma,
Cinctaque funeſto lanea vitta viro.

B Hoc eſt vitta lanea ſuſpendioſi: quod & ipſum magicum. Et lib. 2.

Deficiunt magico torti ſub carmine rombi.

De trina deſpuitione Tibullus, Eclog. 2.

Hac mihi compoſuit cantus, quis fallere poſſis,
Ter cane, ter dictis deſpue carminibus.

C Sed ad rem, magicum myſteriũ, cuius meminit Ieremias, & à quo populum Dei dehortatur, eſt adoletio, τῶν πιτύρων, de cuius vocis ſignificatione nō omnino res certa, nam cæteri vertunt, *furfures*, noſter vero, *oſſa oliuarum*, inter quæ quid melius, & fidelius verſum, certius definiri poſſet; ſi Hebræa illa epiſtola exſtaret, nunc de Græcæ vocis ſi-
D gnificatione deciſio pendet. Puto nō vnam eſſe ſignificationem huius vocis. Heſychius, πίτυρα, τὰ τοῦ σίτου ἢ κριθῶν φλοῖα: & ſane huiuſmodi tritici, vel hordei furfures, ſiue pelliculas, quæ molendo ſecernuntur (ſic etiam Dioſcorides, & Theoſtraſtus vſurpant) ſuccedendi ſolitos in veneficio amatorio pleriq́ue exiſtimant, & nituntur loco Theocriti,
E Eydill. 2. νῦν θυσῶ τὰ πίτυρα, vbi Scholiaſtes, θυσῶ, exponit, περικαύσω, igne abſumo. Vix crediderim furfures ſolitos adoleri, (qui parum ad hoc idonei,) ſed bene farinam in mola, de qua tamen paulo ante iam locutus erat Theocritus, nec neceſſe habebat repetere.

quare malo, πίτυρα, illic exponere, A vt hic facit noſter. Nam de eodem maleficij genere locutum poetam illic, & hic prophetam, eo procliuior ſum, quod eodem Eydil. fatetur Theocrit. amatoria illa maleficia Græcos à Babylonijs didiciſſe. Sicut ergo laurum vrebant veteres, & bitumen, & ſtatuas ex argilla vel cera, de laur. Virg.

Daphnis me malus vrit, ego hanc in B *Daphnide laurum:*

Bituminis, ni fallor meminit Horatius, ſed locus non occurrit, de ſtatuis argillaceis, & cereis:

Limus vt hic durescit, & hæc vt cera liqueſcit,

Vno eodemq; igni, ſic noſtro Daphnis amorem.)

Sic etiam puto ſolitos adurere oſſa oliuarum, hoc eſt minutas oliuas, C & duriores cæteris, ac pœne oſſeas: quæ eſt vocis Græcæ altera, minus nota ſignificatio, apud Athenæum, ex Callimacho, & Philæmone: pro quodam minuto, ac viliore, & coloris furfuracei oliuarum genere, quod πιτυρίς, vocarunt. Vnde & fraces ac magmata oliuarum Heſychio videntur dicta, ἐπίτυρα, dum ſcribit, ἐπίτυρα σπεμφύλια ἐλαιῶν. vbi fortaſſis, ἐπίτυρα, legendum, nec in voce, D vt opinor peregrina quærenda ſolita Græcorum compoſitio ἐπίτυρον, edulium nouit Athenæus, & Varro, lib. 6. de ling. Lat. Apud Plautum, *ſi vnum epityrum edam apud illum eſuriens inſane bene. Epityrum vocabulum eſt cibi, quo frequentium Sicilia, quam Italia vſi*]ſic Varro. Locus Plauti eſt in Mil. glor. nempe E fiebat ex pityrodi oliua confricta. meminere, & Cato, & Columella, libro de re ruſtica, conficiendi modum indicantes, & Græcanicas magnæ Græciæ vrbes, id conficere ſolitas: forte etiam vocem, ἐπίτυρα, ſic contrahebant vulgo, dicentes, ἐπί-

lib. 2. Conuiui Sophiſt.

τυρα. Sed cur noſter vertit, *oſſa oliuarum*? certum eſt Hebræos, quæ in quaque re fortiora, & duriora ſunt, ea vocare, *oſſa*, vt oſſa obſidentiū. הנך עצמות chonach atſmoths ſcitum etiam, hanc oliuam minutam plus oſſis, quam carnis eduli: præbere. conſtat quoque Hebræa phraſi, genitiuum fixum habere vim mobilis recti: & ideo, *oſſa oliuarum*, accipi poſſe, pro oſſeis oliuis: ſicut in Moſaicis ſcriptis, *aſinus oſſis*, ponitur pro aſino oſſeo. Quare ſuſpicor hoc loco à Ieremia ſcriptum fuiſſe, *atſmoh Zethim*, quod ad verbum ſignificat, *oſſa oliuarum*, & Græcos interpretes gnaros ſignificationis, quam diximus, vertiſſe, τὰ πίτυρα. Nonne vero ſimillimum eſt Babylonias, quæ magicis nugis erant addictiſſimæ, veritas ne diu illuc excubare cogerentur, ſe à ſortilegis huiuſmodi non abſtinuiſſe: maxime quas nec diuitiæ, nec forma, nec genus commendabant? quærebant ergo iſtæ bliteæ, ac diobolares vndecumque lenocinium, & Pityrides oliuas, quæ vilioris prætij, inſumebant flammis. Et quam veſanæ flammam alebant incluſam, longe aptius atque expreſſius oſſum, quam furfurum, aduſtione conteſtabantur: ſimul enim ſic quærebantur de duritie, ac rigore hoſpitum, & aduentorum, quos illarum nulla miſeratio tangebat: ideo non ſolas oliuarum carnes, ſiue cutim (nam in his oliuis cutis potius quam caro) ſed ol i das oliuas cum nucleis oſſeis adolebant; nimirum duritiam illam ſibi inuiſam hoc pacto mollituræ, & corda ferrea amore liquaturæ. Si *furfures*, vertas, perit elegans iſta myſterij magicianalogia. Veriſimile eſt cum iſta vrerent addidiſſe, quod ſolemne reperio: ſic ſe oſſa hoſpitum vrere, vel, in hoſpite ſuo hæc ſe adolere: vel precari, vt ſic

Pſa. 53. v. 9

Gen. 49. v. 15.

ſic hoſpites earum amore torreren-
tur: quæ omnia Virgilius, & Theo-
critus poſuere. Demum ſic aduſta,
& in cineres redacta ſpargebant
in ventum iacta trans caput. Theo-
critus:

ἄλφιτά τοι πρᾶτον πυρὶ τάκεται, ἀλλ'
ἐπίπασσε.

Farina primum, igne liqueſcunt, ſed
diſperge.

Virgilius;

Fer cineres Amarylli foras, riuoque
fluenti
Tranſque caput iace.

Sed hæc ſatis, vel nimis, de loci
Baruchi explicatione, quæ ſi probe-
tur, bene erit: ſin, meliora expecto.
Et oportune poſt annum quartum,
quintumve poſtquam hæc à me pri-
mum edita, vt in Hiſpaniam redij,
oſtenſus mihi liber ſingularium ho-
minis è noſtris eruditi, & induſtriæ
ſingularis Martini de Roa, qui lib. 3.
cap. 9. & 10. fuſe in hunc Baruchi lo-
cum diſquirit, & diſſentit in nonnul-
lis. nam cap. 9. funes hos putat eſſe,
Zonas iunceas, meretricium vilium
inſigne. hoc non conuenit cum He-
rodoti verbis, qui (vt ego) exponit
de funibus quibus lectulum ſuum
cingebant, & quod addo de illis au-
læa, vel centones ſuſpendebant, ita
cellam ſuam à cæteris quaſi domun-
cula diuidentes. Deinde funiculi ru-
ptionem putat eſſe idem, quod apud
veteres zonæ ſolutionem. Verum
hoc in meretriculis locum non ha-
bet. nam virginum hoc proprium
erat in primo congreſſu, iuxta illud
quod zonam poſſet ſoluere virgi-
neam. res nota, non pertinere ad
quemuis coitum. Bene quod idem
cap. 10. illud de iunco, & zona quo-
que retractat, & funiculos capit, vt
dictum debere. Recte autem do-
ctèque probat funiculorum ruptio-
nem intelligi de tentorij, ſeu taber-
naculi ablatione, ſicut Ierem. 10. 20.

A Nam poſt coitum redibat domum
mulier, iam lege ſoluta. Quæ in-
terpretatio cum ſit, & ſimpliciſſima,
& accommodatiſſ. miror cur mos
quaſi deſerens, tertiam delicijs ama-
torijs, & ſectorum nodis florumque
corollis addiderit, qua mea ſenten-
tia nec Herodoto, nec Barucho con-
ſentanea eſt. Attigerant hunc locum
Gueuara in Habac. & Perer. in Da-
B niel. ſed attigerant, vel potius inſi-
nuarant, quam interpretari. Roæ
liber mihi non viſus, niſi diu poſt pri-
mam editionem meam: poſt quam
etiam plus anno editus. Potuere
eoſdem ſcriptores legentibus, ea-
dem in mentem venire. Hinc pa-
tet, vel iuxta hanc primam concluſ.
noſtram intelligendum Burchar-
dum: vel errorem ſubeſſe eius ſen-
C tentiæ, lib. 10. cap. de arte magica,
cap. vlt.

Sit ſecunda concluſio quæſtionis, *hæc philtra, & menti, & corpori vt
plurimum valde noxia ſunt.*] Nota
minus eſſe noxia, quæ nō dantur in-
tus ſumenda, quia ſi per nudas in-
cantationes facta, vt plurimum ſo-
lum nocent menti: ſi per illigationes
aut contactum extrinſecum, etiam
D corpori ſolent nocere, ſi habeant ve-
nena mala admixta, quod in his non
frequens: ſi vero dentur in potum, &
cibum, ſolent vt plurimum valetu-
dinem vehementer debilitare, & de
ſtatu mentis deijcere. quia eorum
ingredientia ſolent eſſe admodum
periculoſa: vt fluores menſtrui, ſper-
ma (vt patet ex vetuſtis libris Pœni-
tentialibus) cerebrum felis, vel aſini-
E ni pulli, vterus hyenæ, virga lupi,
remora, oſſa rubetæ, ſcinci, & præ cæ-
teris (quod vocant) Hippomanes:
quod eſt triplex, ne quis fallatur: vnū
cuius mentio apud Theocritum, *in
Pharmaceut.* tradit eſſe plantulam
quandam Arcadiæ: alterum, quod
vt canit Tibull.

Digitized by Google

Virus cupidæ ſtillat ab inguine equæ.

& propertius.

Hippomanes fœtæ ſeminalegit equæ,

Qualis eſt ſuum apria: tertium, pellicula, quæ reuellitur à fronte pulli equini recens editi, cuius odor equas in furorem redigit, de quo Ariſtoteles. Plinius, Columella Virg. & alij. Quam hoc noxium ſit docet interitus Caligulæ, qui mortuus, cum ei Ceſonia hoc potandum porrexiſſet, vt narrant Ioſeph. & Sueto. & Iuuen. eo reſpexit:

Ariſt. lib. 6.hi. anim. c. 18. Plin. lib.8.c.42. Colum. l. 6. Virg. in Georg. lib.11.ant. Sue. in Calig. Iuuen. ſata.

Vt auunculus ille Neronis:

Cui totam tremuli frontem Ceſonia pulli

Infudit: & mox, vt eſt in 4. M. S. libris,

Tanti partus, equæ quantum vna veneſica conſtat.

De cunctis autem philtris Ouidius prudentiſſime:

Nec data profuerint pallentia philtra puellis,

Philtra nocent animis, vimque furoris habent.

Euſebius teſtatur his Lucretium, poetam primo dementatum, deinde furoris impatientia ſeipſum intereniſſe. de Lucullo prodidit Plutarchus, his eum primo actum in furorem, mox etiam interemptum: de quodam ſimilia narrat Ariſtoteles. *Virgo illa incantata à Baſilio* (vt ait D. Greg.) *febricitare incep.t, & vehementer anxiari, magniſque vocibus cum ſtridore clamare. Modo morituraſum, niſi Baſilius monachus veniat, & ipſe mihi per ſua curationis ſtudium ſalutem reddat.*) En verba mente captæ, & corpore languentis. Illa vero, de qua D. Hier. ſcribit, *poſtq; amator, magicis artibus inſtructus, ab Aeſculapij ſacerdotib. reddidit, & ſubter limen domus puellæ tormenta, quædam verborum, & portentoſas figuras ſculptas in aris Cyprij laminæ defodit: et illico amore inſanire virgo, & amictu capitis abiecto rotare crinem, ſtridere dentibus, inclamare nomen adoleſcentis: magnitudo quippe amoris eam in furorem verterat.*)

Euſeb. in Chro. Plutarc. in Lucul. Ariſt. in Magn. Moral. D. Greg. d. c. 4. Hier. in vita D. Hilar. Spreg. part.2.q.7. Caſpini. in Ludo. Bauaro. Ant. Panhorm. libr. 4. de geſt. Alionſi. Pet. Leloyer. lib. de ſpect. 1. cap. 5.

De tribus ordine Abbatibus, ſucceſſiue ab eadem ſortiaria toxico amatorio necatis, lego apud Spreng. de Frid. duce Auſtriæ, electo rege Romanorum, quem Lud. Bauarus vicit, auctor eſt Cuſpianus: de Stephano quodã equite Neapolitano, Anton. Panhormita: de puella, cui amator membranulam inſcriptam in ſinum iecerat, & narrationem, & iudicium nobis proponit Pet. Leloyerius: quare cum tam noxia ſoleant eſſe philtra merito Athenienſes Temniam ſagam morte mulctarunt: & nimis laxi fuere Areopagitæ, cum alteri, mortuo eo, qui acceperat, ignouerunt: prudentiſſimeque iura ciuilia: quibus ſeqq. pœnæ receptæ; de quibus, quo ad praxim acturi ſumus fuſius, lib. 5. Sect. 16. nunc breuiter. Si præbens amatorium quid, non adhibuit magicam ſuperſtitionem, nec mors ſecuta fuit: pœna relegationis, & damnationis in metallum olim puniebatur: hodie iudicis arbitrio extraordinarie punitur. Quod ſi mors fuerit ſecuta: quam, vt plurimum ſequi tradidit Hippolytus de Marſil. inſignis Criminalium iudiciorum tractator: tum, ſi ob malum finem præbuit philtrum (vtpote cauſa abortus, vel illiciti amoris) ſiue tum adhibitæ ſint artes magicæ ſiue non, mortis reus cenſetur, ex communi ſententia iuris interp. argum. d. §. qui abortionis, quod, & olim prudentum opinione receptum Iul. Paulus tradidit: neque id acerbum debuit videri Antonio Guiberto; dignus enim plane ſupplicio malus adeo animus, fini improbiſſimo, per ſummum periculum, & peſſimum exemplum ſtudens. Quod ſi non dedit

Demoſt. contra Ariſtogitoné. Ariſto. l. 1. Magn. Moral. cap. 17.

dict. §. qui abortionis. Menoch. de arb. iu. caſ. 358. Binsfeld. in d. l. commum. q. 3. in l. eiuſ. leg. Corn. de ſicar. idẽ. D. ad lib. 5. recept. ſent. tit. ad leg. Corn. de ſicar. libr. 1. q. iur. cap. 10. num. 1.

l. nemo aruſpicem, & ibi Dd. C. de maleſ. & mathe. & ſic intell. Menoch. de arbitr. caſ. 388. nu. 5. arg. l. 3. §. ex Senatuſc. D. ad leg. Corn. de ſicar. & ibi Bar. & Menoch. d. caſ. 358. num. 7.

dedit ob malum finem, ſed bonum (vtputa ad arcendam fœminæ ſterilitatem, ad conciliandum mariti animum à ſe immerito alienatum,) tunc ſi acceſſit ars magica, adhuc punienda eſt audacia lethali ſupplicio. capitale eſt enim his vti artibus: ſi vero non adhibuit quicquam magicum, ſed naturalibus vſa fuit, quæ putabat nõ nocitura, extrà ordinem mitius punienda eſt, citra mortem. Hæc vera, ſi deſit hæreſis ſuſpicio: hac accedente, quid dicendum, videbitur, d. ſect. 16.

Humanam vindictam præuenit aliquãdo diuina vltio. Siffridus preſbyter, in Chronico ſuo, narrat ann. 1260. accidiſſe, *vt adoleſcens quidam in Miſnia, vt ſuis poti etur amoribus, a Mago in locum aditum deſertum deduceretur: cui cum ſpectrum, puellæ illius, quam amabat imagine, per malefici incantationes ſe obtuliſſet: amator ille perditus, manum ei porrigens, a malo dæmone parietibus alliditur, & miſerabilem in modum necatur; qui eius quoque cadauer tanto in Magum impetu proiecit, vt ſemianimis longo tempore iacuerit.*

I nunc, & animam committe ignibus doloſo hoc pulueris magici mantelio contectis. Nonne potius audiendus Phocylides: qui cecinit, omnino fugiendas amatorias incantationes, & philtra? idque verum, etiam quoad coniuges, quia etiamſi conciliarent amorem, (quod nunquam, vel raro contigit) tamen ſemper, vt minimum, reddunt debilem, attonitum, & mentis emotæ: quemadmodum piſcibus (acuta, & apta eſt Plutarchi ſimilitudo) accidit, qui non retibus, vel hamis, ſed medicamentis capiuntur.

in coniugalib. admonitionibus.

A

SECTIO III.

Reſtat de remedijs videamus. & conſtat, ex dictis, inutilia eſſe antidota contra philtra, & remedia illa Gentilium, quæ per incantationes, aut luſtrationes quaſdam fiebant, quæ Chriſtianis etiam prorſus illicita ſunt. Virg. 4. Aeneid.

B *Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes*
Quas velit, aſt alijs diras immittere curas.

vere dicit *promittere*, nec enim præſtabat. Tibullus lib. 1.

Quid credam? nempe hæc eadem ſe dixit amores
Cantibus, aut herbis ſoluere poſſe meos.
C *Et me luſtrauit tædis, & nocte ſerena*
Concidit ad magicos hoſtia pulla Deos,
Non, vt totus abeſſet amor, ſed mutuus eſſet,
Orabam; nec te poſſe carere velim.

Putabant enim his luſtrationibus alterutrum euenire, vel, vt amore li-
D berarentur, vel votis potirentur. Nemeſianus, inducit paſtorem querentem hæc omnia ſibi in caſſum cecidiſſe:

Quid prodeſt, quod me peregrini mater Amyntæ
Ter vittis, ter fronde ſacra, ter thure vapore
Luſtrauit, cineresque auerſa effudit in amnem,
E *Incendens viuo crepitantes ſulphure lauros,*
Cum ſic in Meroen totis miſer ignibus arſi?

Vittas intellige funeſti viri, vt dictum ſuperius. Omiſit, & aquæ aſperſionem, de qua Propert. libr. 3. loquens de amore:

Quod

Digitized by Google

Quod mihi non Patrij poterant auertere amici.
Eluere aut vaſto Theſſala ſaga mari.

Putauit vir doctus etiam ebris, & laminis vſos pro periaptis contra magicas deuotiones (quod non negandum) & probat his Arnobij verbis. *Aduerſus ictus noxios, & venenatos colubrarum morſus remedia ſæpe conquirimus, & protegimus nos laminis Pſyllis, Marſis ventibus, aliſq. inſtitoribus, atque planis.*) ſed fortaſſis illic pro laminis, corrigendum, *lamidis*, (vt olim Franc. Bentius noſter cenſuit) qui autem, *lamida*, docuit Petrus Victorius lib. 13. variar. lect. capit. decimo quinto, nempe aruſpices nugaciſſimi.

Hanc ſecuti opinionem gẽtilium videntur, non Eunapius modo, in vita Edeſij, de illa quàm magus Philometor in amorem pellexerat, magus vero Maximus amore ſoluit, & Plin. ſed & Pomponat. homo malè Chriſtianus. Opus eſt antidotis diſtinctione 1. ſi naturalia tanta ſunt medicamenta maniam purgantia, & ardorem libidinis temperantia (vt agnus caſtus, & huiuſmodi) dummodo noxia non ſint valetudini, licebit vti. 2. ſi vero dubitetur num inſit illis vis naturalis, an vero ſint merè ſuperſtitioſa remedia; tunc ijs abſtinendum. tale quod de Scyricha ſeu Promethæa herba refert Propertius: quod de inſperſo corpori puluere, in quo ſe mula volutauerit, vel hirci vrina bibita, vel rubeta in coria pecoris recentis alligata, & de virga lupi Plinius, & Pomponat tradidere. 3. ſi moraliter improba ſunt remedia, plane vitanda, & vetita ſunt, tale remedium Cratetis apud Laertium, ſcilicet ſui ſuſpendium, talia Raſis ac Pauli Aegynetæ licentioſa balnea, tripudia, commeſſationes, & quę ſequi ſolent deteriora, tale etiam illud

Plin. li. 28. 32. & 39. Pompona. libr. de incant. Laer. lib. 6.

A Fauſtinæ, quo vſus M. Antonin. Philoſophus, qui gladiatorem eius adulterum occidi iuſſit, & illam incedere inter caput, & collum. Quarto ſi ſit admixta ſuperſtitio tunc pertinent ad vanam obſeruantiam, de qua 2. p. huius libri agendum ſi vero dæmonis pactum interuenit, pertinent ad dæmoniacam Magiam, de qua dictum, lib. 2. Quintò optima ſunt remedia Chriſtiana, tum illa quæ contra

Capitoli. Suidas.

B cuncta maleficia vim habent, Eccleſiaſtica; de quibus agendum, libr. vlt. tum etiam quædã moralia, quibus caro maceratur, & concupiſcentia domatur, vt opera pœnitentię, humi cubationes, cilicia, flagella, ieiunia, his interdum etiam ſub mortali, ſi magna neceſſitas, homines vti tenetur, vt & alijs quæ partim in omit-

C tendo, partim in committendo poſita. In omittendo, vt vitare conſpectum rei amatæ, & ocium, & alia libidinis irritamenta, de quibus optime Helinandus diſſeruit. Vis exſtinguere libidinem? (ait) amoue ligna de igne ſi ſtridet incendium ligna innumerabilia ſunt, potiſſima autẽ.

habes apud D. Ant. lib. 6. hi. Sum. tit. 13. c. 6. §. 4.

Ocia, ſegnities, ſomnus, caro, femina, vinum,
D *Proſperitas, ludus, carmina, forma, puer.*

De primo eſt illud SS. in deſiderijs eſt omnis ocioſus, & Ouidius.

Ocia ſi tollas, periere cupinis arcus,
Deſpectaque iacent, & ſine luce faces.

De 2. dicit Martialis.

Quæritur, Aegyſthus quare ſit factus adulter?
E *In promptu cauſa eſt, deſidioſus erat.*

De 3. canit Dionyſius Cato. in diſtych. Moral.

Plus vigila ſemper, nec ſomno deditus eſto.
Nam diuturna quies vitijs alimenta miniſtrat,

Digitized by Google

De 4. ait Apoſtolus: Bonum eſt A non manducare carne,

De 5. ait Helinand. mulier dicitur à molliendo, vt & malleus, quia ſicut faber per malleum mollit ferrum, ſic diabolus per mulierem, mollit, & malleat vniuerſam terram. D. Hier. Ferreas mentes libido domat. Claudian.

Ferrea laſciuis molleſcunt corda ſagittis.

B De 6. Apoſt. Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. Virg.

Et Venus in vinis, ignis in igne furit.

De 7. Ouid.

Luxuriant animi rebus plerumq; ſecundis.

Salomon in Prouerb. Proſperitas ſtultorum eos perdet. Diu. Auguſtinus Secundæ res Sapientum animos fa- C tigant: plus obfuerunt Salomoni, qua profuerit ipſa ſapientia, contra aduerſitas aliquando retrahit à peccatis. Ideo ait Dominus Oſeæ 2. Sepiui aures tuas ſpinis, vt ſemitas tuas non inuenires, & poſt amatores tuos non curreres, Spinæ ſunt aduerſa.

D 8. ludi, nomine iocum intelligit omnem, mœſtitia enim libidini re- D pugnat, teſte poeta.

Non ſolet in mœſtos illa venire thoros.

De 9. carminis, nomine, omne melos muſicum comprehenditur, ſiue voce, ſiue inſtrumenta fiat. Eſai. Cythara, & lyra, & tympanum & tibia, & vinum, in conuiuijs veſtris: hinc, & opus Dei non reſpicitis. addit Helinand. Difficile inuenitur ali- E quis lenis vocis, & grauis vitę, quippe cum vocis lenitas cantum deſideret, vitæ grauitas planctum.

De 10. eſt illud.

Rara eſt concordia formæ atque pudicitia.

& illud.

Lis eſt cum forma magna pudicitia.

Die 11. Helinandus; Quantum enim periculi ſexus adfert in muliere, tantum ætas in puero, periculoſa eſt ętas pueri, periculoſior ſocietas, periculoſiſſima vero familiaritas. Vnde legitur in vitis patrum, Non habendam familiaritatem, cũ fęmina, puero vel hęretic.) Hactenus ex Helinando Antoninus.

In faciendo conſiſtunt occupatio mentis in curis grauioribus, cogitatio mortis, & inferni, lectio bonorum librorum preces ad Deum fuſę, implorata auxilia Beatorum, & Angelorum, & maximè Beatiſſimæ Deipara Mariæ, quę, vt caſtitatis amantiſſima, ſummopere deſiderat homines hac ſpurci amoris lue liberare. Vtile quoque frequenter meditari, non externam illam, & perituram cito ſpeciem, quæ fragilis, caduca, ſæpe mendoſa, & fucata, & falſis tantum lenocinijs adumbrata; ſed rimari cogitatione internam, & profundiorem corporis conſtitutionem, quid illa fuit antequam naſceretur? ſtilla ſeminis ſpurci, & olidi, quid nunc eſt? ſaccus ſtercorum, aufer cuticulæ pelliculam, quid illa tetrius aut horribilius, quid cadaueri propius? ſterquilinium niue contectum albet. ſoluantur niues *pax; pax naribus, & oculis*, clamabunt omnes, & diffugient, Niue fugacior eſt forma. non liquatur, ſed vaneſcit. illam aqua excipit; hanc quid niſi formitas, & formido, quaſi mormolycij? cum anima diffugerit, quid futura hęc ſiue Lais, ſiue Helena? eſca vermium, cadauer putridum, fœtens, tabe diſſoluendum, ex cuius ſpinæ medulla ſerpens terribilis enaſcetur. Hoc amem, hoc deperceam? Narrat Suidas de Hypatia Alexãdrina; eam cum conſilio nequiret auditoris ada mãtis, importunam ſollicitationem abrum-

Digitized by Google

abrumpere; panniculos ei ſuos, fluore menſtruo maculatos, obieciſſe; *Hoc* (inquiens) *eſt adoleſcens, quod amas, nihil autem pulchrum*. Appa & Gela Foroiulienſis ducis Giſulfi filiæ, carnis putridę ſub mamillis poſitæ odore, ſuam defendere caſtitatem. Barbari enim natura ita fœtere Longobardorum mulieres opinati intactas reliquere, (Annal. Boior. lib. 3. & Anton. Bonfin. lib. 8. Rerum Hungaricar. Decad. 1. Sed & Thom. Cantipratenſ. pium quendam virum, cùm cogitationes importunas, cuiuſdam mulierculæ, formoſę dum viueret, animo abigere non poſſet; ſepulchrum narrat eius aperuiſſe, & amplexum cadauer tapidum, faciem faciei eius contaminatæ tabe, vermibuſque impoſuiſſe, & in hoc fœtore volutatum ore, donec fœtor, & horror, omnem libidinis memoriam ſuperaſſent. Quantò efficacius hoc, illo ridiculo, & quod niſi præfata lectoris venia, nequit referri, quod Hieronymus Cardanus pręſcribit; *eum*, (ſic ait) *ſtercora recentia amicæ in ſuo ponat calceo, & calceum ſtatim induat amore liberandum*. vtatur ille ſuo remedio. apage has ſordes. equidem tetro odore amorem cum faſtidio commutandum crediderim, quamdiu fætor durabit, poſt, neſcio; niſi quis mentem ſimilibus, quas dixi cogitationibus muniat, armetque. His remedijs continentur, quæ ex Auicenna Niderius poſuit excepto ſexto, quod ipſemet fatetur ſæpe non proficere.

lib. 2. de varietat.

lib. vlt. Formicarij.

QVÆSTIO IV.

De maleficio Hoſtili.

HOſtile, vocatur, quicquid in bonis animi, corporis, aut fortunę damnum infert, aut aptum eſt inferre, aut idcirco adhibitum fuit à

A malefico vt inferret. primum actu, ſecundum poteſtate, tertium intentione. huiuſmodi eſt, quę in his interueniunt, vt plurimum ſunt frigida, amara, noxia, & naturæ humanę, hominumque ſaluti contraria; ideo, *venena mala*, vocari, vult Grillan. contra quam in amatorio, in quo cenſet, vt plurimum interuenire, res calidas, dulces, amœnas homini, &
B coadiuuantes naturalem calorem, potentiam luxuriandi, & ideo à lege hæc vocari, *bona* vel, *non mala venena* quia non ſunt inſtituta hominis necandi cauſa, hæc perpetuò vera non eſſe, facile credent, qui præcedentem quæſtionem accuratè legerint. De præcipuis ergo hoſtilis maleficij generibus nunc agamus, & quia prolixa, atque varia diſputatio eſt, in ſuas
C ſectiones eam partiamur.

q. 3. n. 25.

l. 3. §. hæc adiect. D. ad l. Corn. de ſicar.

SECTIO I.

De faſcinatione.

VT res commodius intelligitur, notanda differentia triplicis faſcinationis, nam puto vocabulum largè ſumptum de proprie, & impro-
D prie dicta faſcinatione, diuidi poſſe, *in poeticam*, ſeu, *vulgarem*. in Philoſophicam, & *in magicam*.

Vulgaris, ſeu, *poetica*, eſt, de qua potiſſimum diſputatur; ſecundum quã dicuntur homines faſcinari, ipſa viſione, ſeu aſpectu actiuo faſcinantis, vel etiam inuido aliquo laudante, eo ſolo, quod maligne, aut malitioſe adſpicit, vel laudat alium, à quo eſt
E auerſo animo. Et hæc opinio multa peperit alia opinamenta. primò hoc periculum imminere potius pulchris, quam deformibus, pueris quã maioribus ætate. Secundo hoc periculum remoueri quibuſdam euphymijs, nempe ſi bene precentur ijs, quos cum laude, & admiratione

ratione

Digitized by Google

ratione intuentur, vel ſi quid turpiculum pueri geſtent appenſum collo, vnde faſcini nomen inditum viri membro, eo quod contra faſcinacionem talia geſtarent oſcilla, &, mutato in paulo honeſtiorem modum more, digitos duos cum pollice ſic incerto. vt tale quid exprimant, de gagate, vel ebore, vel argento. vt fit hodie in Hiſpania (*Higa vocant*) immo ſi ſummo mane ſurgenti quis ita digitos intendat, id ipſum quoque amuleti eſſe loco cenſent, quod malo exemplo Reginæ cuidam fieri aiunt. ſi baccare frontem cingas, ſi ter in ſinum deſpuas. denique ſi cum auide lautum edulium ſumas, & te intentius aſpicienti partem cibi porrigas, pręfiſcini, hæc omnia fore, ne faſcineris. De turpiculis illis mentio apud Lucilium, teſte Gloſſatio; Mutonium, πρὸς βασκάνιον, ὡς Λουκίλλιος, forte loco illo, quem ex lib. 4. citat Nonius. Nam quid mutino ſubrectoque huic opu ſigno, vt lurcaretur lardum, & carnaria furtim Patrum conficeret? q. d. præſtitiſſet infantulum faſcinatum emori, quam in furem adoleſcere. Tertiò cenſent ad bruta quoque hanc faſcinationem pertinere, gallinas, agnos, equos, & ferunt faſcinatos aliquando cecidiſſe. Huc pertinent illa poetarum, Virgilij.

A B C D E

Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinat agnos.

item ..... *baccare frontem*

Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

& Theocritus docet contra hanc faſcinationem ſolitos in ſinum ſibi deſpuere.

ὡς μὴ βασκανθῶ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον.

Vt non faſciner, ter in meum expui ſinum.

Solent quidam huc referre illud Albij Tibulli, libr. 1. eleg. 2.

Hunc puer, hunc iuuenis turba circumſteterat arcta,

Deſpuit in molles, & ſibi quiſque ſinus.

Verum prior illos verſus refutat, qui docet, eum, de quo agit, vt inſanum ac lymphatum, cinctum fuiſſe corona puerorum, & cæterorum: qui tamen, ne quid eis detrimenti ab aſpectu, tactuve inſani hominis contingeret, deſpuendo ſe ſibi conſulere arbitrabantur, cuius ſuperſtitioſę auerſionis, vt conſuetæ, teſtis eſt Theopraſtus, lib. de characteriſmis in deſcriptione ſuperſtitioſi. Sed quoniam à Tibullo amans inducitur vtens magicis artibus; ſi dicas eundem amantem amentemque deſcribi, non aberrabis à vero. nam Plato, in Sympoſio, amoris furorem faſcinatorium eſſe docuit, eo quod mutuo aſpectu, & intentione oculorum amor hauriatur, augeaturque.

Hanc faſcinationem cum ſuis remedijs eſſe ſuperſtitioſam nemo negauerit opinor, quam damnant Dd. Baſili. Chryſoſt. Hieronym. & alij citandi, & profert Richard. quodlib. 3. quęſt. 12. duos articulos, quibus non obſcure anathema dicitur iis qui illam tenent. Sine maleficijs vero, opinionem de ſolo morbo per laudationem inferendo, nemo catholicus Theologiæ peritus, aut veræ philoſophiæ ſectator admiſerit. Nam quæ de vi verborum diximus, & de vi imaginationis, libr. 1. de illa conuincunt, nec verbis hanc vim ineſſe nec imaginationi quo ad corpus diſtans, vt vere quidā apud Algazelē, li. 5. phyſi. c. 9. aſſerunt. Ad natale faſcinantis aſtrum confugere, ridiculū eſt, omnes enim illa hora nati, faſcinatores forent. Vim animæ vnius in corpus alterius effectiuam tribuere, eſt damnatum delirium Auicennæ. Nec ſatisfaciunt, qui ad temperiei, & ſubſtantiæ diſſimilitudinē confu-

conſugiunt, quia inter res eiuſdem ſpeciei nequit eſſe tanta ſubſtantiæ pugna, ac diſſimilitudo. non enim baſiliſcus baſiliſco, non vipera viperæ, ſed homini, & alijs animalibus nocent. Et, vt vnum animal alteri tam ſit noxium, id eſt, vehementi naturæ antipathia naſci neceſſe eſt: hæc vero ex differentia ſpecifica, quam ſequitur differentia temperamenti. A Quid? quod faſcini huius defenſores contendunt, etiam faſcinari, quem ſolere à beneuolis, & cariſſimis. verba Plutarchi, & Heliodori ſuggeſſit mihi, & communis patriæ, & religionis coniunctione amiciſſimus, Andr. Scottus noſter. Græci codices mihi nunc non ſuppetunt: quare ponam ex verſione eiuſdem: *Haud ſane ignoras,* (ait Plutarch.) *quod, & amicis & familiaribus, & parentibus nonnulli oculum faſcinantem eſſe exiſtimant; vſque adeo, vt mulieres non oſtendāt illis pueros, nec diutius ab huiuſmodi hominibus inſpectari ſinant. quo modo ergo id mali videbitur ab inuidia effici? quid porro per Iouem dices de ijs, qui dicuntur ſe ipſos faſcinare? nam hoc quoque audiſti: ſin minus illa certe prorſus legiſti:*

Plutarc. 5. Sympoſ. c. 7. Heliodorus li. 3. Aethiopi. hiſtor.

Eutelida fuerant pulchri per colla capilli:

Sed tibi dirus homo conſpecto in fluminis vndis

Inuidit, turpiſq; inuaſit protinus illum

Morbus, & inuidia corrupta eſt gratia formæ.

Narrant enim Eutelidem cum ſibi pulcher viſus eſſet, propria ſpecie captum, in morbum incidiſſe; atque habitum bonum vna cum pulchritudine perdidiſſe.) Vides fabulam Narciſſi fabulæ ſimilem; ſi quid tale accidit: arbitror vtrique contagioſam aliquam fontis exhalationem fuiſſe exitio. Sed audi quid Plutarchus hac de re cenſuerit, putat enim in his ex vera inuidentia id oriri, quod etiam Heliodoro viſum Plutarchus.

Audacter dico vniuerſas quidem animæ affectiones,] quibus diu inſint, in ijs malos habitus ingenerare: hi cum naturæ vim cœperint, qualibet ex cauſa moti, ſæpe etiam inuitos homines in iam proprias, ac conſuetas perturbationes deferunt. Sic autem B conſidera, timidi etiam ipſa auxilia formidant, iracundi in chariſſimos quoque ſunt moroſi. Amatores, & intemperantes poſtremo nec ſanctiſſimis quidem corporibus quamuis morti vicinis queunt abſtinere. Mira eſt enim conſuetudinis vis ad attrahendum affectum in id, quod ſibi eſt proprium. Et qui in lapſum eſt propenſus, vbique neceſſe eſt impingat. Nulla eſt itaque admiratione C dignum, ſi, qui inuidendi, & faſcinandi habitum ſibi induxerunt, etiam aduerſus familiares ex morbi proprietate mouentur; aſt vbi moti fuerint, quod natura ſolent, efficiūt, non, quod volunt. Quemadmodum enim ſphæram ſphærice moueri, & cylindrum in modum cylindri neceſſe eſt, pro formæ differentia: ita, & hominem ſic inuidum affectio D inuidenter aduerſus omnia mouet. Quinetiam veriſimile eſt, illo familiaribus, & charis peius nocere.]

Immo vero id mihi minus fit veriſſimile. cur? an quod frequentius illos reſpiciant? aliquid id foret, ſi habitibus non vteremur, quando volumus; & habitus à primis illis motibus animi non differrent: quos confundit Plutarchus: non obſcure etiā E voluntatis humanæ libertati his verbis, vt ex geometrica comparatione patet, frenum inijciens. A cæteris etiam philoſophis recedit, qui perſpicue maliuolam inuidentiam requirunt amori repugnantem. Solus Heliodorus Plutarcho conſentit, & ſi de facto dubitet: *Porro*, inquit, *ſi*

A *qui ſunt, qui etiam chariſſimos, & quibus bene volunt faſcinant: id quidem non eſt mirandum, ſi cum ſint natura inuidi, non, quod volunt faciunt, ſed quod naturaliter ſolent*. Præſupponunt vterque naturalem vim maleficam illis ineſſe: quæro qualis? phyſica an moralis? Si moralis tantum, hæc illis nolentibus non elicitur. Si phyſica, præexiſtens, aut tunc nata. B ſi præexiſtens, cur non nocet prius ſubiecto cui ineſt. Si tunc nata: qua noua efficiente, cauſa? nam erga hãc perſonam bene efficiuntur. Cæteri arbitrij libertatem hac in re concedunt, & aiunt innoxium intuitum eſſe, ſi animo aſpiciant non malo, vt aduertit Toſtat. in Num. Sed magis philoſophice procedit Plutarchus hac in re. Nec tamen fœlicius philoſophatur, de ſui ipſius faſcinatione. C Plutarchi ſunt iſta: *Bonus vir Eutelidas, & quicumque ſeipſos dicuntur faſcinare, non ſine ratione id mihi videntur pati. Periculoſus eſt enim* (vt ait Hippocrates) *ſumme bonus habitus, & corpora ſimul atque ad ſummum vigorem proceſſerint, nō ſtant, ſed cadunt, et in contrarium vergunt. Quando igitur ij integrum cœperint incrementum: ſeque ſpe melius affe-* D *ctos vident, adeo, vt ſeſe demirentur, ac circumſpiciant, eorum corpus prope mutationem eſt* (eſſet Plutarche licet ſeipſos nec demirarentur, nec circumſpicerent, iuxta Hippocratē) *& per habitus vitium in deterius tracti ſeipſos faſcinant*. (Quomodo per habitus vitium id maliuolentiam dicebas, ergone credendum quenquā ſibi ipſi male velle ſolitum, aut ſuis E bonis inuidere? eſto alijs inuiderint, numquam huc ſe porrigeret vis inuidentiæ, vt philautiam animo expellat.) Sed hæc ipſa ratio Plutarchi, quam ſubdit, oſtendit, quid faſcinationis nomine comprehenderit. nam ſubdit: *Hoc autem magis fit ex fluxibus, qui, vel circa aquas, vel alia quadam ſpecula ſubſiſtūt. Exhalat enim ſpiritus in obiecta: eoque fit, vt quos alijs nocebant, ſeipſos male habeant. Quod cum pueris fere eſſe contingat, falſo cauſa obtuentibus aſcribitur*.) vult ergo Plutarchus in aquam ex oculis ſpiritus diffuſo, & in Euthelidam, corrupta iam aqua, vapores cum illis ſpiritibus reflexos. cuiuſmodi ſpiritus ex bene habito, & ſano corpore, vt erat Euthelidæ, emanaſſe non eſt credibile. ægrorum, & venenatorum illa affectio eſt, & non niſi ex viroſis aut corruptis humoribus profluens. Pueros autem affici hoc pacto, & faſcinari, quia ex ſe ipſis ſpiritus quoſdam ſeu qualitates neſcio quas effundant, quæ aere corrupto in eos redeant vnde exiuere: nullus crediderim. Vere tamen Plutarchus, falſo cauſam obtuentibus, ſcilicet quatenus obtuentur, adſcribi pronunciauit: nec enim negare voluit, quod ante aſſeruerat viſu aliquos eſſe contagioſos.

Si ergo loquamur de hac faſcinatione proprie dicta, quam poeticam ſeu vulgi vocant, quam ipſa viſione cum imaginatione maliuola fieri volunt, quod ſatis ipſum nomen Græcum indicat, dico, illam eſſe aliquid non naturale, ſed fabuloſum, ſuperſtitioſumque.) Hanc concluſionem optime docent quidam egregij medici, vt Iul. Schaliger, de ſubtilitate exercitat. 349. & Franc. Valeſius, Sacræ philoſophiæ cap. 68. & Theologi, vt Richard. quod l. 3. q. 12. Abulenſ. locis mox citādis, & Haliacenſis Card. in perſpectiua, Ciruelus, par. 3. de ſuperſtitione cap. 5. Leonard. Vairus, toto ferme lib. 2. & 3. de faſcino. & Laurēt. Ananias, lib. 4. de natu. dæm. Andr. Laurentius lib. 11. hiſtor. anatom. q. 1. probatur auctoritate D. Baſilij, homil. de inuid. qui hoc ſpernit, vt muliebrem nugacitatem. Secundo, Con. 1.

do, quia, cum viſio ſit actio immanens, & fiat per introſuſceptionem ſiue per paſſionem, non vero per actionem tranſeuntem, nec per radiorum emiſſionem, non poteſt idonea huius faſc. cauſa naturalis aſſignari. denique, quia nec Hippocrates, nec Galenus, nec vllus veterum medicorum (ſi Valeſio, multæ lectionis, & probatæ experientiæ medico, credimus) huius faſcinationis, cum fuſiſſime tamen egerint de cunctis morborum generibus, & cauſis meminerunt. Vt ſatis mirari nequeam doctos quoſdam Theologos ſcriptis mandaſſe: hanc comprobari à medicis, & philoſophis, nec negari poſſe experientia conuincente. Vnum tamen medicum ſolum laudant: ſi medicus ille bonus, & peritus; Marſilium Ficinum, *in opere de anima immortalitate*, quod non ex Aeſculapidarum, ſed Academicorum ſcitis conflatum eſt. Sed nimirum iſti vulgarem faſcinationem à philoſophica, propriam ab impropria non diſtinxerunt.

Secunda concluſio. *philoſophica, ſeu phyſica faſcinatio, non niſi impropriè dici poteſt faſcinatio, propriè vero, eſt contagio, ſeu infectio.* Sciendum, pro intelligentia concluſionis, fieri poſſe, vt aliquis alterius aſpectu lædatur. nam verum eſt illud poetæ.

Dum ſpectant oculi læſos, læduntur, & ipſi;
Multaque corporibus tranſitione nocent.

Quod de lippis, lib. 1. doctum eſt: Et quidem huiuſmodi læſio contingit, maxime, quando mutuus eſt intuitus: etſi poſſit etiam, quando tantum intuetur oculus læſorem, per modum paſſionis (de quo nunc non agitur,) vel, quando ſolus lædens aſpicit ledendum; qua de re nunc agimus. De hac ita Plutarchus diſſerit.

Nouimus homines,] qui viſu pueris maxime nocent, quippe habitum, vtpote humidum, ac debilem, vertunt, & in deterius mouent, quod quidem minus accidit ijs, qui indurauerint, & iam compacti ſunt. Tametſi, qui circa Pontum habitant, quos olim Thybes appellabant, Philarchus ſcribit non tantum pueris, ſed etiam viris pernicioſos eſſe. tabeſcere enim, & ægrotare, qui aſpectũ eorũ, & habitum, ac ſermonem exciperent. Perſpecta eſt autem res, vt videtur, ab ijs, qui cum illis commercia exercebant, & ſeruos illinc educebant venales. Verum hæc iſtorum malitia haud proinde fortaſſis eſt mirabilis. Nam, & attactus, & affricatio manifeſto quoddam habent patiendi principium, & quemadmodum aliarum auium pennæ aquilinis coniunctæ, decreſcunt, ac pereunt occulta quadam vi plumarum caulibus putreſcentibus: ſic nihil eſt abſurdi; hominis etiam tactum partim quidem eſſe vtilem, partim vero grauem, ac noxium. Iam vero ex aſpectibus quibuſdam noceri, id quidem, (vt dixi) ſed quoniam cauſa eius per difficilis eſt, pro falſo reijcitur. Atqui (inquam ego) quodammodo ipſius cauſæ veſtigium quoddam, ac ſemitam inueniſti: vt, qui ad defluxus corporis perueneris. Nam & odor, & vox, & reſpirationis fluxus, euaporationes quædam ſunt animantium, & partes, quæ ſenſus mouent, atque illapſæ afficiunt. huiuſmodi autem longe veriſimilius eſt ex animalibus emanare, vt quorum ſpiritus, propter calorem, & motum, veluti pulſum quendam, & concuſſionem habet: quo ſpiritu cõceſſum corpus defluxus quoſdã aſſidue emittit, id qđ per oculos imprimis fieri par eſt. Nã cum viſus multiplicem habeat mo-

tum,

Digitized by Google

tum, cũ ſpiritu ipſum igneum eiaculante, mirificam quandam vim diſſeminat. Qua ex re multa, tum pati, tũ facere p viſum, homini accidit: quippe quem res viſæ vertunt, ac modicis tũ voluptatibus, tũ iucunditatibus afficiunt, quin, & amoribus (qui vel maximi, aut vehementiſſimi ſunt animæ affectus) principium dat viſus. Hinc diffluit, ac colliqueſcit amator, vbi pulchras intuetur, ceu ad ipſas adeat. Vnde haud immerito mirari, quis poſſit, eſſe, qui exiſtiment hominem per viſum pati, ac vexari, nõ autem facere, ac nocere. Pulchrorũ etenim ex aduerſo aſpectus, quodq; ex ipſorum oculis exit (ſiue id lumẽ ſit, ſiue fluxus) amantes liquefacit, & cõſumit, cum voluptate dolori coniuncta. (id, quod ipſi, γλυκύπικρον, hoc eſt, dulce amarum vocant) neque enim, vel ex contactu, vel ex auditu contingit hominẽ adeo ſauciari, atq; affici, vt ſi quos, vel ipſe aſpiciat, vel ab ijs aſpiciatur. talis enim ex viſu diffuſio fit, & inflammatio, vt plane amoris imperitos exiſtimem eos, qui mirũ putant Medorum naptham ex interuallo ab igne inflammari. Pulchri enim etſi per longe diſtantes intueãtur, ignem intra amantium animas incendunt. Sæpe ẽt hominum aurigi noſorum auxilium videmus. curantur enim hiaticulam intuentes; cui talis ineſſe vis, & tẽperatio videtur, vt morbum attrahat, & excipiat per viſum, veluti fluxum exeuntem. Vnde hiaticulæ ne ſuſtinere quidem ſuſtinent hominem auriginoſum; ſed à ſe auertunt, & oculos clauſos tenent; non quod illi, (vt quidam putant) curationem inuideant, ſed quod velut ictu feriantur. Ex omnibus autem morbis maxime, ac celerrime contrahitur cõuictu lippitudo. Vſque adeo celerem vim habet viſus inferendi, atque affricandi alijs morbi principium.]

A Ex his Plutarchi verbis nota, primo, illi hanc faſcinationem eſſe ſimilem detrimentis, quæ contactu, & affricatione inferuntur: hoc eſt nihil eſſe aliud, quam naturalem quandam contagionem; vt appareat eum non admittere vulgarem illam, docent id comparationes eius de rupicula, de lippitudine, de amore: etſi rationes hæ mihi non probentur, & B alias, lib. 1. veriores in medium protulerim.

Subdit deinde, cur noxius magis ſit intuitus inuidorum, quam aliorum. Affecta (inquit) anima corpus afficitur. Nam cogitatio de rebus venereis excitat pudenda, & canibus, præ ferocia, in certaminibus aduerſus feras, ſæpe viſus exſtinguitur, atque excæcantur. Mœrores au- C tem, & auaritiæ, ac zelotipiæ colores vertunt, atque habitus lancinant: quibus affectibus haud minus inuidentia in animum penetrare ſolita, corpus malitia implet, quam pictores eleganter exprimere conantur inuidiæ faciem depingentes. Quãdo igitur cumq; homines, ſic ex inuidia affecti oculos infigunt: hi vero proxime animã ordine locati ipſius mali- D ciã attraxerint, veluti veneno tincta tela impetant, nihil (opinor) præter rationem, aut fidem obtingit, ſi conſpectis nocent. Nam & canum morſus periculoſiores ſunt, ſi ira perciti mordeant: & hominum ſemina efficaciora eſſe aiunt, ſi amore coeant. At prorſus animæ affectiones confirmant, & vehementiores efficiunt corporis vires. Propterea id genus E amuleta, quæ à prohibenda faſcinatione, προβασκάνια vocantur, ſunt, qui putent aduerſus inuidiam conferre, quod ſcilicet (ſic) trahatur viſus per abſurditatem, quominus innitatur affectis.]

Aliquid eſt hoc vltimũ in Plutarchi doctrina; qui non attigit punctum

præcipuum difficultatis. nec enim oſtendit, quo pacto ille maliuolus vel calidus affectus queat noxialem qualitatem ſuam in alium effundere. Mutuatus reliqua à Plutarcho hoc preclare, & luculenter ſatis explicat Heliodorus, Aethiopicæ Hiſto. lib. 1. interprete Scoto: Sic ſe res habet.

Hic aer nobis circumfuſus per oculos, nares, halitum, aliosque meatus ad profunda penetrans, & ex qualitatibus exterioribus, eo ſecum inferens, qualis influxerit, talem etiam iis, quæ excipitur habitum ingerit. itaque vbi aliquis liuore percitus res pulchras intuetur, circumſtantem aerem, qualitate malefica replet ac proprium ſpiritum acerbitatis plenũ in proximum quemque contorquet; ſpiritus autem, vtpote ſubtilis, ad ſpiritum vſque & medullas ipſas peruadit, ac pleriſque morbus fit inuidia, & proprium accepit nomen faſcinationis. Iam vero illa etiam conſidera, Charicles, quàm multos ſane oculorum ægritudo, quam multos etiam peſtis tabes corripiat, cũ tamen nunquam tangant eos, qui iis morbis laborant, nec aut lecto, aut menſa eadem participent, ſed cùm eundem tantum hauſerint aerem.

Vides vt à contagione peſtis, probet hanc inuidentiæ faſcinationem, quia vtraque ab exhalationibus ſeu vaporationibus prauis viciato aere proueniat? Proſequitur.

Sit autem tibi huius rationis indicium.] ſi quod aliud, etiam amorum ortus, quibus res viſæ dant originem, &, veluti ſubuentaneas affectiones per oculos in animas eiaculantur. Idque iuſta admodum ratione. Nam cum ex noſtris meatibus, ac ſenſibus maxime aſſiduam viſus habeat motionem, & calidiſſimus ſit, paratior exiſtit ad capiendum eas, quæ circumcirca ſunt defluxiones, ſicque amorũ trãſitus intro ſpiritu attrahit. Mox ſubdit de rupicula, & baſiliſco, de quibus nos, libro primo, egimus.

Habetis ad Philoſophorum mentem explicatam faſcinationem, quã tuentur Philoſophi, & Theologi recentiores, quorum breuiter vna, & conſentiens opinio eſt; Auicennę, Algazelis, & gentilium, illa ſuperſtitioſa, quæ reiecimus, nihili eſſe, nec ab ipſa viſione qua viſio eſt, fieri alterationem vllam in alio, ſed alterationem effici per venenatam aliquam qualitatem manentem in putridis humoribus aut vitioſa complexione ipſius intuentis, hanc qualitatem communicari ſpiritibus vitalibus, qui imaginatione acriore, & attentione interiore animi concitantur, & exciti viam quærentes ad oculos perueniunt. His ſpiritibus effluentibus ex oculis non quidem ipſa viſione, ſed ſpiritibus ſimul cum viſione excitatis, & erumpentibus, aerem proximum malo ſuo virum inficere, & ab hac aeris parte aliam infici, & ſic perueniri ad partem aeris proximam illi, qui eſt inficiendus; (puta pueri) & hunc aerem proximum inſinuare ſe in oculos lædendi, & ex oculis eius, quæ pars tenerrima citius inficitur, ſe penetrare in corporis partes interiores. Hæc eſt ſententia Alexandri Aphrodiſæi, in problematibus. & Ariſtotel. problema. 20. ſect. (niſi dicas hunc ex vulgi ſententia locutum) apertè eſt D. Thom. 1. part. quæſtion. 117. artic. 3. ad 5. 2. & 3. contr. gent. capit. 103. quem Ferrar. ibi & Aegyd. columna, contr. error. Philoſophor. & alij ſequuntur. Et probant non male exemplis Richard. d. quæſt. 13. & Abulenſ. parad. 4. quæſtion. 16. & alijs locis, Richardi ſunt iſta.

Videmus enim hominem patientem in oculis,] quandoque aſpectu ſuo lædere hominem, qui illum aſpicit,

Digitized by Google

tit, quod contingit ex hoc, quod oculi mala qualitate infecti, aerem medium inficiunt, & aer infectus oculos directos ad oculos infixos inficit, eo quod ſecundum rectam lineam, & directius illa infectio deriuatur ad oculos adſpicientium, quam non adſpicientium multum, ad hoc cooperante imaginatione illius, qui aſpiciens oculos infirmos imaginatur ſe lædi, & ego expertus ſum in me ipſo, me quandoq; nõ potuiſſe tenere aciẽ viſus, niſi cum difficultate directe contra oculos illius, qui infirmitatem patentem in oculis patiebatur.)

Vide hanc faſcinationem, quam Richardus admittit, non aliam eſſe, quam (vt dixi) infectionem quandam, & præterea illam addere vnam circunſtantiam imaginationis, eius qui læditur, quæ valde probabilis eſt, & propria peſtis atque omnium morborum contagioſorum, qui facillimè hauriuntur ab iis, qui timent corripi, vel correptos ſe autumant. Addit Richardus.

Ad ho. eſt etiam alia experientia.) quæ habetur per philoſophum, primo libro de ſomno, & vigil. vbi dicit ſic, quoniam ſicut viſus patitur ſic, & facit aliquid. In ſpeculis enim valde puris cum menſtruis ſuperuenientibus mulieres inſpiciunt, in ſpeculo, fit ſuperficies ſpeculi, velut nubes ſanguinea, & ſiquidem ſit nouũ ſpeculum, non facile eſt abſtrahere huiuſmodi maculam, ſi vero ſit ſpeculum vetus, facile eſt. cauſa vero, ſicut diximus, quoniam non ſolum patitur viſus aliquid à viſibili, ſed etiam facit aliquid, & mouet aera, quemadmodum, & ſplendida. nam viſus eſt ſplendidorum habentium colorem. Quod ait viſum facere aliquid, non ita accipiendum, quaſi velit ipſa viſione aliquid emitti, qua viſio eſt; ſed ſimul ſeu concomitanter quoſdam exire ſpiritus ſeu

A vapores, qui noxam illam ſpeculis inferant. dubitari autem poteſt, vtrum hi ſpiritus virulenti emittantur per ipſum oculi globum, vt volunt Richardus, & Abulenſis, an vero duntaxat per cauitates orbium ſeu angulos, vnde ſolet lippitudo exire? Mihi nullo modo veriſimile videtur, per ſolum globum exire, fieri poteſt, vt aliqui, ſed rari

B admodum, & pauci. putem longè plures exire per cauitates illas, & ſimul per os, & nares plurimos, & efficaciores, cum exſpiratione inhalari obiecto, cui damnum infertur, ſeu quod contagio afflatur. Nonne putridi vaporis longe plus, & citius expeditiusque, calidius etiam, & inflammatius, ab ore in cor per aſperam arteriam, quam per ocu-

C los ſolet immitti? Fortaſſis etiam veritati prorſus conſentaneum eſt, quod Valeſius contendit, ab oculis nec ſuffuſiones, nec nubes, nec albugines, ſed ophtalmias duntaxat ſeu lippitudines tantum in alios mitti; minus ergo mittant affectiones non ſuas, ſed aliorum. certè ſcabiem non oculus, ſed manus, & contactus membrorum affricabit, Peſti-

D litas nunquam aſpectu, ſed halitu oris ſolo propagari conſueuit: quare ægrorum non aſpectum, ſed contactum, & propiorem acceſſum fugimus. De menſtruatis illa, quo ad ſpeculi ſuffuſionem; vera puto: ſed quæ de morbis hominum aut aliis admirandis Plinius narrauit, lib.7. capit.15. & lib.23. capit.7. ea quotidiano vſu, & experimentis

E coniugatorum refutari Valeſius conuincit. Tertio probat Richardus, eo quod paſſionibus quibuſdam animi, oculi quaſi transmutentur, & igneſcant adeo, vt nec ipſi alios nouerint, nec agnoſci fere queant? & præterea etiam ſolo aſpectu alios ad amorem aut laſciuiam poſ-

Digitized by Google

A ſint pellicere. Putant enim ex ſolo aſpectu, mediante imagine, paſſionem primum interius concitari, & eam oculis ſe inſinuare, & qualitatem aliquam oculis, illicem ad laſciuum amorem, inſerere. Atque adeo eſſe mulieres, ſeu viros, quibus illicitum illud, ſeu qualitas attractiua ad amorem inſit in oculis, per modum qualitatis perpetuæ, & B immanentis; alijs vero ineſſe illam duntaxat durante paſſione amoris, hoc eſt quamdiu illi ipſi concupiſcunt, ſeu amant. Qua de re prorſus dubito, & pace Richardi dixerim, hæc non ſunt admodum veriſimilia: nam qualitatem talem ineſſe aliam, quam ſit ipſa pulchritudo oculorum, vel decentia, vel gratia aliqua moralis, quæ venuſtate, C alacritate, decore, aut alijs amari dignis conditionibus, animum vulneret hac Cupidinis ſagitta; nihil neceſſe eſt, cum hæc ſufficiant, nos imaginari. Nec viget probatio Richardi, quam his verbis ſubiungit, Quandoque enim videbis mulieres turpes, & oculos turpes habentes, & tamen quandoque magis aſpicientes ad ſuum amorem alliciunt D ex aſpectu ſuo, quàm longè pulchriores mulieres, & quandam habent nociuam efficaciam tranſeuntem: hoc eſt cum paſſione tranſeuntem, quod videtur perſuadere experientia, vnde viris periculoſum eſt tales mulieres reſpicere.) Fateor periculoſum, ſed quia hæ mulieres ſunt illecebroſæ, vel conuerſatione, vel aſpectus gratia ali- E qua, vel ipſa laſciuia; quæ ex oculis lucẽs prouocat homines ad id, quod natura deprauata eos inuitat. Nec forma ſola capiuntur, qui amant: nam vt cuique formoſum, quod amat, videtur.

Quiſquis amat ranam, ranam putat eſſe Dianam.

Quod vero efficacior ad malum ſit aſpectus harum cum paſſione amoris, ſeu eromania ipſæ percitæ; fit, quia tum acrius oculos intendũt, & ignea illa lux ſplendidior, addit aliquid decori, ſicut, & vox eorum, qui ex animo loquuntur, magis ſolet auditorum animos percellere. Si vis me flere, ait ille, flendum eſt primum ipſi tibi: ſi vis amari, ama. nam magnes amoris amor. Et hæc eſt cauſa, cur dicat Eccleſ. cap. 9. verſ. 3. Ne reſpicias mulierem multiuolam, ne fortè incidas in laqueum illius.) Minime his verbis probare voluit commentitiam illam qualitatem Richardi; qui certè prorſus impropriè hanc vocat, faſcinationem, nam, & amantes nonniſi impropriè faſcinari dicuntur. Quis vnquam Helenam, vel Penelopem, vel ſimiles, tot ambitus procit, faſcinatrices, vocauit?

Ad Abulenſem veniamus, qui ſtat pro nobis, & accuratè rem diſcuſſit locis tribus. Primo ſcribens in Gen. cap. 21. col. 6. nouæ editionis; diſtinguit, vt nos diſtinximus, & vulgatem illam faſcinationem, quam motibus animi irati attribuunt, refellit; quia tales motus, *pertinent ad paſſiones animales, & non ad naturales: infirmitas autem fundatur ſuper aliqua naturalia, vt harmoniam, vel non harmoniam humorum, & aliorum in corpore.*) phyſicam vero illam probat, ſi fiat in corpore propinquo; nam in longè diſtans iure optimo negat fieri poſſe. quia ſpiritus iſti expelluntur virtute naturali, qui ſunt aliquantulum graues, vtpote, *humidi humiditate aquea, & ideo non poſſunt in longum tendere, niſi per magnam virtutem potentis expulſiuæ*, qualis nec ineſt oculo; nec, ſi ineſſet, ſufficeret; quia vis illa noxia reſiſtentia medij facillimè commutaretur.

Hæc

Hęc eadem omnia docet, in d. Paral. 4. à fo. 52. vbi fo. 55. col. 2. expreſſe aſſerit non dandam faſcinationem illam vulgarem, ſed Phyſicam, quæ prouenit ex aliqua peſtifera qualitate exiſtente in animali per modum morbi, & diſtinguit inter propinquū obiectum, & remotum, fol. 51. col. 4. & fol. 57. col. 2. & quoad propinquum prudenter addit, neceſſarium eſſe, vt illud propinquum diſpoſitum ſit ad recipiendam corruptionem illam faſcinationis, quod docet dict. fol. 51. col. 4 & vero certiſſimum eſt. Verum idem hanc materiam magis ex profeſſo examinauit commen. in c. 21. Num. à quæſt. 9. & quæſt. 10. docet, quod præſupponimus, ſpeciei viſibili nullā ineſſe qualitatem actiuam, vel paſſiuam alternātem ad modum quatuor naturalium qualitatum, quia ſpecies viſiuæ nec calidæ, nec frigidæ, nec ſiccæ, nec humidæ ſunt, formaliter, aut effectiue, ſed nec virtualiter, & tantum illæ efficere poſſunt, vt res, cuius ſpecies ſunt videatur. Quare ipſæ nocumentum nullum inferre queunt per ſe, ſed aliquid illas comitatur, vnde noxa hauritur, quæ haud dubie ſequeretur, etiamſi res viſa non videretur, & videns, oculis clauſis, non vidiſſet. Illud vero concomitans, eſſe ſpiritus (corpora quædam ſubtilia) ſubſtantiæ calidæ, & humidę, qui in vapores quoſdam reſoluantur. Hi ſi ad corpus aliquod tenerum delati ei adhęſerint, *frigiditate ſuperficiei corporis ſolidi, cui inhærent, & aeris circumſtantis, condenſantur, atque viſibiles effectis corpora apparent*. Et hoc in ſpeculo, in quod intuetur menſtruata, contingere. Animalia itaq; in quib. hi venenoſi humores ſunt, per oculorum pupillas ſpiritus emittere ſolere, qui valde noceant ij, quibus inhęſerint. Et hos ſpiritus non pertinere ad potentiam viſiuam, ſed ad tactiuam, A quæ per applicationem, & contactū operatur, & illi per calorem, vel humorem nocent.

Qui per ipſam viſionem, qua videt, dicunt malum inferri, neceſſe eſt, fateantur cum Platonicis viſionem fieri per radiorum emiſſionem; quod omnium accuratiſſimè refutauit Abulenſ. ſup. q. 11. rationibus, validis octodecim. Idem, q. 14. cum B ſeqq. vſque ad 19. poſtea preſſius faſcinationis materiam diſcutiens, q. quidem decimoquarto, expreſſe aſſerit, hæc verba;

Dicendum eſt, quod plurimi eorum,) qui catholicę veritati valde inhærent, faſcinationē nihil eſſe dicunt, nullum quoque animal faſcinari, id eſt oculo percuti, nullumque bonum aut malum per oculos cauſari. Ho- C rum autem modus ſane, vt iſti accipiunt, ſolidam veritatem habet. Vulgares namque qui ſecundum ſuum nomen inſipientes ſunt, arbitrantur, & aſſerunt, quoſdam homines eſſe malorum oculorum, addentes, quod ſi iſti oculo furibundo, aut inuido, vel qualitercumque ad malum modo aſpicere aliquid voluerint, illud lædent atque occident, & ſi benigno o- D culo illud conſpexerint, nihil nocebunt. Hæc autem penitus falſa ſunt, & naturę diſſona.

Vides ſententiam Abulenſis, de vulgari faſcinatione, qui recte oſtendit, ſi qualitas illa inſit venenata, etiam cum nolunt, obtutu nocituros, vt recte Plutarchus, & Heliodorus cenſuerunt. Idem quęſtion. 18. ſignificat hanc faſcinationem ab Eccleſia E damnari.

Nos quoque (ſcribit) *cum tota Eccleſia,*) faſcinationem improbamus, quam accipiunt vulgariter intelligentes, qui enim vulgo loquuntur, in pueris teneris, pullis, atque paruis porcis faſcinationem interdum aſſerunt euenire ſimiliter in alijs domeſticis

animalibus neſcientes, quid faſcinatio ſit.)

Hęc ille de vulgari: nam de phyſica, q. 14. docet, illam per cogitationem prædictorum vaporum fieri, & q. 15. docet quædam animalia id natura inſitum habere, vt queant ſic nocere, quędam omnibus, alia non omnibus, ſed ad hoc diſpoſitis, & tales eſſe homines, qui non quando volunt, & quibus volunt; ſed, ſi non concurrant requiſita ex parte agentis, & paientis, quib. volunt, nequeãt, ſi vero hæc omnia concurrant, etiam ſi nolint, noceant. Vnum tamen addit explicatione indigens his verbis.

Habet tamen huiuſmodi eſt,) aliquid in ſua poteſtate, quoniam ſi clauſos ſemper oculos tenere voluerit, neminem faſcinabit vnquam, aut cum ſe voluerit ab aliqua re cuſtodire, ne eam faſcinet, claudet oculos, & erit impoſſibile eam faſcinare.

Hoc ex hypotheſi verum dumtaxat, ſi vapores iſti ex oculis ſolis prodeant, nam ſi ex ore vel aliunde. nihil prohibet, etiam cæcis talem vim adſcribere, Prudenter addit, quæſt. 16. licet plerumque hæc noxa teneriori bus corpuſculis inferatur, interdum inferri poſſe durioribus, ſi valde vehemens, & exceſſiua ſit hæc qualitas, vt in baſiliſcis, & lupis quoad quoſuis homines experimur, denique, q. 17. docet ex hac eadem cauſa poſſe quędam in corpora remotiora, quam queant alia, quæ omnia certa ſunt, nec alia indigent probatione.

Sufficiant ad probandum aliquam eſſe faſcinationem naturalem ſeu philoſophicam, & eos qui faſcinationem defendunt (vt Ronſeus epiſtol. 48. Franciſ. Xuares, in Metaphyſ. diſput. decimo octauo, ſection. octaua, capit. vigeſimo ſexto, & curſus Conimbricenſ. in 5. libro, phyſ. & alij) de hac tantum, non de priore illa poetica, & vulgaria, locutos.

Pars altera concluſionis, quæſtionem ingerit de nomine, *an faſcinatio dici debeat ea, quam ex vitiato humore ſpiritus iſti conciliant, noxa?* odi, λογομαχίαν, omnem quando nihil ex vocis vſurpatione mali conſequitur. Sed quia, ſicut de *Fati*, voce dici ſolet, nomen eſſe ſuſpectum, etiam ſi quis mentem habeat non malam, ſic etiam de *faſcinationis*, voce libenter vſurpem: ſine addito, ſeu explicatione, illam non eſſe probandam, quia periculum eſt, ne quis aliter accipiat, quam tu protuleris: ceſſat periculum, ſi ſic loquaris, vt metaphorice, non proprie te locutum, ex contextu ſeu orationis ſerie facile deprehendatur, quod in S.S. & Patrum locis, mox proferendis, factum.

In hac vero quæſtione, cum agimus, *An detur faſcinatio?* confeſtim omnes ſic nomen accipiunt (& merito) vt vulgo conſueuit. Nam vbi metaphoræ, vel analogiæ ratio aliud nõ ſuadet, receptum eſt vocabula in propria ſignificatione ſumere, maxime inter phyſicos, vel metaphyſicos. Ideo ſancte admodum Toſtatus profitetur, *ſatis ſibi moleſtum eſſe confiteri publice aliquam poſſe fieri faſcinationem* (confitebatur de ſola phyſica) *hoc autem non ideo quod veritas latere debeat (deſiderat enim veritas in publico collocari) ſed quia ſimplices, impotentes diſtinguere à falſis vera, cum audirent faſcinationem poſſibilem, arbitrarentur aliquid, quod inconueniens eſſet, & ad ſuperſtitiones varias verterentur.*

Hæc ille ſapientiſſime. Quid? quod certe decet philoſophum, & Theologũ verum, quoad fieri poteſt, vocabulorum proprias ſignificationes non confundere, ne vel Grammaticis ludibrium debeat, vel fateatur ſe improprie loqui. Macedonum illud probum, ligonem ligonem, palam palã, proditorem proditorem vocari. Ni-

hil

Digitized by Google

hil clarius, nihil expeditiusq́, nihil ad erudiendum alios accommodatius. Quis ferat, ſi incendium voces diluuij nomine, quia flammis omnia inundat? ſi morbis aliena affingas nomina, quis probet? facis, cum contagioni, faſcinationis nomen imponis. Quid eſt faſcinatio? faſcinationẽ, definit Toſtatus (q. 15.) cum aliquis quempiam videns, ad eum non coniunctus corporaliter, nec in eũ quidpiam agens, eum ledit. Nonne in faſcinationis nomine omnes includũt pro inſtrumento, vel efficiente ipſam viſionem, & præterea requirunt animi malignitatem? vt proprie dicta *faſcinatio*, vere non ſit aliud, quam (vt definit Valeſius) *paſſio oculis illata, & concepta, perfecta ex quadam affectione animi maligna eius qui intuetur.* (certe hoc Ariſtoteles, Plutarchus, Heliodorus, Plinius, confirmant) at hæc deſunt in phyſica hac contagione, ſed ea ad humores omnem agendi refert efficacitatem. differunt erga phyſica, & vulgata, cumque vulgata proprie ſit faſcinatio, vt pote cui primo nomen inditum, & phyſica dumtaxat tralatitie, per quãdam analogiam, late ſumpto nomine, ſic appelletur; conſequens eſt im- improprie hanc dici faſcinationem: atque omne contagium ore, halitu, naribus, affricationem membrorum illatum eodem iure dici poſſe faſcinatione phyſicam. Repugnat notio nominis. Nam, *faſcinatio*, non deducitur (vt quidam opinati) à *fando*, quod incantationibus inducatur, ſed origine Græcanicum eſt, quia *faſcino*, formatur à βασκαίνω, mutatis duabus litteris. βασκαίνειν, ſignificat inuidere, quod, Cicerone teſte, vſurpabant pro nimium videre. quoniam qui inuident alicui, ab inuidioſi fęlicitate nequeũt oculos auertere. βασκανία, proprie eſt inuidentia. Deut. cap. 28. ver. 56. vbi nos habemus, inuidebit fratri

A ſuo; Græce eſt βασκανεῖ, quod Diuus Auguſt. l. locutio. Hebraicar. traſfert. faſcinabit, Chaldæus autem. habebit oculum nequam. Nec ignotum illud patrifamilias, an oculus tuus nequã eſt, quia ego bonus ſum? Matth. 20. quod de inuidia mercedis alienæ contemplatione dictum. Et quia liuos in oculis maxime ſe prodit etiam Horatio teſte, *Non isthic obliquo ocu*

B *lo mea commoda quiſquam Limat, non odio obſcuro, morſuque venenat.* ideo fortaſſis Eccl. 31. v. 25. pronunciatum. *tibi oculo nequius creatum*, hoc eſt inſidentius, niſi malis eo referre, quod oculus peccati, & concupiſcentię feneſtra eſſe ſoleat, malorumque animi affectuum index ſeu leno potius illecebroſiſſimus. Nihil enim hoc ad probandam faſcinationem fa

C cit, vt nec alia SS. loca, vel quorundam Patrum auctoritates. Nam faſcinationem latiſſime ſumpſere, pro quauis graui deceptione, vt etiam Magica præſtigia comprehendat, de quibus mox dicam. *Sic* accipio, maculum, in epiſt. Dauidis Imp. Abiſſinorum ad Manuelem Regem Luſitaniæ apud Fran. Aluarez. hiſtor. Aethiopiæ. c. 135. *Sic* ait Sapiens, *Sap.* 4.

D v. 12. faſcinatio nugacitatis obſcurat bona. Græce eſt, βασκανία γὰρ φαυλότητος, id eſt, faſcinum vile, nugax, & nihili, phraſi Hebræa. *Sic* enim ſignificat, à viliſſimis, & minimi precij quiſquilijs terrenis, maxime à nugatoria, & adolatoria laudatione, ita nos pręſtringi, & ludificari, vt ad vera bona prorſus cæcutiamus, vt bona pro malis, mala pro bonis habeamus, terre-

E na cæleſtibus, ſempiternis interitura præferamus, faſcinationis vero nomen vſurpat, quia vulgus Iudæorum falſam illam faſcinationem credebat contingere, adeo vt huiuſmodi faſcinatorem oculum Saræ impij recutiti tribuere non vereantur, quod Abulenſ. in 21. c. Gen. refellit. D. Bon. com

ment. in v. illum 12. vidit alludi ad faſcinationem, & ideo dicit, ſecundum quod homines maligni dicuntur laudando pueros faſcinare, ſatis indicans quanti illi faceret. Senſum quem diximus, in notis ſuis Pet. Nannius Alemarius ex parte amplectitur. Adſpectu etiam ad illã opinionem, Metaphorice D. Paulus locutus, ad Gal. 3. v. 1. cum ſcribit; *Quis vos faſcinauit, non obedire veritatis*: B hoc eſt quis veſtram ſalutem, & veram fidem vobis inuidens, adeo dementauit, vt ad lucem clariſſimam caligetis; & tam ſubito leuiterq; ab ea fide defeceritis, quæ tam manifeſte vobis à me tradita fuit; ac ſi penicillo prædicationis ante vniuſcuiuſque veſtrum oculos Chriſtus pro vobis crucifixus foret? Vera hæc S.S. locorum ſententia. D. Hieronym. non C obſcure ſententiam ſuam prodidit, habere ſe pro fabula illud vulgi. Digne (ait) Paulo qui etſi imperitus eſt ſermone, non tamen & ſcientia, debemus exponere: non quod ſcierit eſſe faſcinum, qui vulgo putatur nocere, ſed vſus ſermone ſit triuij, & vt in cæteris, ita in hoc quoq; loco verbũ quotidianæ ſermocinationis aſſumpſerit. Dicitur faſcinus proprie infan D tibus nocere, & ætati paruulæ, & his qui necdum firmo veſtigio figãt gradum. Hoc vtrum verum nec ne ſit, Deus viderit: quia poteſt fieri, vt & dæmones huic peccato ſeruiant, & quoſcumq; in Dei opere, vel cępiſſe, profeciſſe cognouerint, eos à bonis operibus auertant. Nunc illud in cauſa eſt, quod ex opinione vulgi ſumptum putamus exemplum, vt quo- E modo tenera ætas noceri dicitur faſcino: ſic etiam Galatæ in Chriſti fide nuper nati, &c.] Adeo certũ Hierony. naturaliter id non contingere; vt, ſi fiat, opera dæmonis fieri cenſuerit. Eadem mens Chryſoſt. in idem c. 3. ſcribentis, monet enim ne, quãdo

A audimus inuidiam, ſeu oculum malum, exiſtimemus, quod oculorum coniectus intuentes lædere ſoleat; καὶ τοῦτο σημειοῖ, ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς βάλλει τοὺς ὁρῶντας βλάπτειν πέφυκεν. & reddit rationem quia ipſum oculi membrũ malum eſſe nequit; verum hoc pacto liuorem animi à Chriſto notari. Matth. 6. & 20. Nam oculorum eſt ſimpliciter tantũ videre; cæterum perperam videre, eſt animi intus deprauati. Addit non tamen hæc dici, quaſi liuor per ſe alteri nocere poſſit: ſed oſtẽdat eos qui iſta docebant, per inuidiam ad hoc veniſſe: ταῦτα δὲ ἔλεγεν οὐχ ὡς γινομένου τοῦ ἑαυτοῦ ἰσχὺν ἔχοντος, ἀλλ' ὡς ἄν. vides omnem vulgaræ opinioni aditum obſtruxiſſe, remouet oculi organum, remouet viſionem, remouet ipſam inuidentiam. Idem diſerte vulgarem illam de vetulis faſcinantibus opinionem reprehendit, homil. 8. ad Coloſſenſ. B. Anſelmus addit. cap. 3. exponit quidem, faſcinauit, liuido læſit intuitu: &, reſpectu inuidiæ vos tenellos læſit, dolenſque de prõptu veſtræ perfectionis, ac fidei ſolo liuore nocuit: ſicut aliquis qui ſolo reſpectu dicitur res alterius poſſe diminuere: & ita vos liuenti ſuo aſpectu tabefecit, vt non credatis veritati meæ prædicationis, ſed falſitati ſui dogmatis?] verum ſubdit aliam interpretationem, nempe: Vel ſicut incantatores faſcinant & deludunt homines, vt credant verum eſſe, quod falſum eſt: ita neſcio quis faſcino ſuæ deceptionis ita vos incantauit, ac verbis ſuis immutauit, vt &c.] vides de vulgari loqui per, *dicitur:* de magica abſolute, ſicut & D. Hierony. locutus eſt, quem imitatur. vt & Primaſius ipſiſmet D. Hieronym. verbis compendio acceptis vtens, quemadmodum Theophil. Chryſoſtom. Sedulius totum illud prætermittit, contentus interpretari, *faſcinauit*, hoc eſt, *inuidit*; Caietanus

tanus retulit ad magicas ſenſuum ludificationes, Catarinus ad phyſicam, quam dixi faſcinationem, non ad vulgarem. Sed verior, commodior ſaltem, explicatio Caietani, quam Adamus Sasbaut, ſiue Leonard. Haſſel. ſecutus fuit. Nam quæ Sasbauto aſcripta poſt mortem commentaria in epiſt. Pauli, & Eſaiam, ſunt ſelecta, & in ordinem digeſta ex lectionibus prędicti Leonard. Haſſelij, vt norunt, qui contulere, & huius illum auditorem fuiſſe meminerunt. Sept. Tertullian. videtur hanc vulgarem opinionem ſolis Ethnicis adſcribere, & liuori ſeu odio, *faſcini*, nomen tribuere: & quia pulchris periculum imminere putabant, ideo remedio, *velamen capitis*, virginibus commendat, quoniam eo aſpectus arcebatur. Sic ſcribit lib. virg. velan. cap. 15.

Sed enim vera,] & tota, & pura virginitas, nihil magis timet, quam ſemetipſa: etiam fœminarum oculos pati non vult, alios ipſa oculos habet confugit ad velamen capitis, quaſi ad galeam, quaſi ad clypæum, qui bonũ ſuum protegat aduerſus ictus tentationum, aduerſus iacula ſcandalorum, aduerſus ſuſpiciones, & ſuſurros, & æmulationem, ipſum quoque liuorem. Nam eſt aliquid etiam, apud Ethnicos metuendum, quod faſcinum, vocant, infeliciorem laudis, & gloriæ enormioris euentum. Hoc nos interdum diabolo interpretamur, ipſius eſt enim boni odium. Interdum Deo deputamus, illius eſt enim ſuperbiæ iudicium, extollentis humiles, & deprimentis elatos. Timebit itaque virgo ſanctior, vel in nomine faſcini, hinc aduerſarium, inde Deum, illius liuidũ ingenium, huius cenſorium lumen, &c.]

for. de diab.

En tibi agnoſcit rem, cauſam redit aliam, quam vulgo putabatur: efA fici hæc dæmone faciente, Deo permittente, nihil verius. Hæc ergo Patrum Ortodoxorum ſententia: nec fauent illi, vel Henrico Cor. Agrippę phyſicam faſcinationem impugnanti: quem refellit Six. Senẽſ. l. 6. bibliothe. annot. 267. vel Cinglianis hæreticis, nimiũ vulgari illi tribuentibus, Caluino, in Exo. c. 22. Aretio, problẽ. de faſcin & Lamb. Danęo, c. 2. de ſor B tiar. qui auctoritate quorumdam Patrum calumnioſe abutuntur.

Tertia cõcl. *quadã, & frequentior faſcinatio pendet à dæmonis maleficio, qui ſtrigi, vel ſortiario ex pacto nocere volenti cooperatur. Quæ definiri poteſt, faſcinum eſt pernicioſa qualitas dæmonũ arte illata, ob tacitũ, vel expreſſum hominis cum dæmone pactũ.*) Hæc probatur autoritate D. Hier. & C aliorum Patrum iam citatorum D. Thom. Abulenſ. Ferrar. Xuareſ. & cæterorum Theologorum laudatorũ, probatur experientia quotidiana, & confeſſionibus ſortiariorum. Ad hanc opinor referenda plurima, quæ varijs ſcriptoribus viſa ad alias ſpecies referenda. nam ſolent paciſci nefarij iſti homines, vt quos liuide, vel iracunde aſpexerint, ijs dæmon perD niciem inferat, ignari poſtea putant hæc ipſa viſione perpeſſos; quorum ex numero bonus poeta Hierony. Vida, Bombycum. l. 2. narrat, quod ſuo tempore accideret;

Quandoquidem memini Tuſci alta in rupe Viterbi
Ipſe ſenem vidiſſe ferum, cui dira vigebant
E *Ora, grauesque oculi ſuffecti ſanguine circum,*
Fronſque obſcœna ſitu, hirtisq; in vertice cani.
Ille truci (ſcelus) obtutu genus omne necabat
Repentum, tenues animas, paſſaſq; volantes:

Quin-

Quinetiam ſi quando hortos ingreſſus, vbi annus
Exuit expleto turpem nouus orbe ſenectam,
Floribus & paſſim per agros incanuit arbor;
Ille hortis ſtragem dedit, arboribuſq; ruinam:
Spemque anni agricolæ mæſti fleuere caducam.
B *Nam quocumque aciem horribilem intendiſſet, ibi omnes*
Cernere erat ſubito afflatos langueſcere flores.

Quis enim credat vno humore naturaliter tam diuerſæ ſpeciei res ſolo afflatu interemptas? Sed immiſcebat Dauus ille cuncta interturbans. Talis etiam fuit Telchinum faſcinatio, à quibus inuidi, & faſcinatores, vulgo *Telchines*, dicti B Gregor. Nazianzeno, & Syneſio. Gregorio vero Palamæ, *tabes Telchinodica*, idẽ quod tales vultu faſcinante, & inſidioſe blando illata, ferunt;(fabulæ) Thelchinas fratres nouem ex Actæonis canibus in homines verſos in Rhodo inſula, Rheæ comites, & in varias ſpecies ſe conuertere ſolitos; nunc hominum pedibus manibuſq; truncorum, nunc piſcium, nunc anguium, nunc dæmonũ; inſignes plane veneficos, & præſtigiatores crediderim, & inuidos (vt ait Heſych.) faſcinatores: vel potius veros cacodæmones admodum maneficos, ὡς ἐπὶ κακῷ θέλγοντας, peſſimo fine homines hos præditos vellent demulcentes, vt ſcribit Euſtathius in 13. Iliad. inuidos dæmones fuiſſe indicant D. Nazian. & poſt illum Tzetza, atque ideo etiã dicti, παλαμναῖοι. quaſi manuum opere exitioſi. Tales etiam Tybios fuiſſe Ponticos de quib. Plutarchus ſuperius meminit, & Plinius lib. 7. cap. 2. his verbis.

Vide Acta. τελχῖνες.

In Aphrica eſſe familias quaſdã ef faſcinantes Iſognus, & Nymphodo- A rus tradunt, quarum laudatione intereant probata, areſcant arbores, emoriantur infantes. Eſſe eiuſdem generis in Triballis, & Illyrij adijcit Iſogonus, qui viſu quoque faſcinent interimantq; quos diutius intueantur iratis præſertim oculis. Quod eorum malum facilius ſentire puberes. Confirmat Gellius, in Noct. Attic. eodem referendus, vt B. Iſidorus Iunior in Originibus.

Fieri autem hæc pacti cum dæmonibus initi vi ſatis oſtendit, quod faſcinatorum huiuſmodi notas eſſe volunt; ſi in oculis ambobus, vel eorum altero, binæ ſint pupillæ; aut in altero effigies equi aut canis: quæ nihil dubito eſſe ſtigmata, quibus mancipium Satanas ſuum inſigniuit. C Noſtris enim temporibus deprehenſæ, quibus in oculis erat nota catellini, vel boffonij pedis: & quod de gemina pupilla dicit, ita capio, vt videri gemina credamus non eſſe.

Obijciunt ab Ariſtotele, Plinio, & alijs rutam, gagaten, hyenæ pellem, & alia remedia naturalia præſcribi: morbum igitur eſſe naturalem. Reſpondeo hoc argumẽto probari duntaxat, impropriam illam faſcinationem phyſicam: D deinde etiã hæc valere contra diſpoſitiones corporis quibus dæmon abutitur, & ſic indirecte reſtagari ipſi dæmonis actioni.

Vulgo receptum, vt magicæ præſtigiæ omnes per Metaphoram faſcinationes vocentur: quo ſenſu Iaquerius librum edidit, quem vocat, *flagellum faſcinatorum:* & eodem ſenſu dicuntur Iudices à ſtrigibus faſcinari. E qua de re ſcribunt Inquiſitores Germani. *Sunt, & tales maleficæ, quæ iudices ſolo aſpectu, & oculorum intuitu maleficare ſciunt, quod eis nullam moleſtiam inferre queant.* Mallei fol. 340. Item: *Experientia nos docente nouimus, quod iudex aut*

alij

alij aſſeſſores, ita alienati in eorũ cordibus fuerint, quod omnem, ſi quam habuerunt indignationem amiſerunt: nec ipſas moleſtare quoquo modo præſumebant, ſed libere permiſerunt. Qui ſcit, & vidit expertus eſt, & verum dat teſtimonium, & vtinam talia procurare non poſſent. Sic illi fol. 55. Arbitror Deum non permittere in iudices fideles, & rite, ac iuſte procedentes; ſed duntaxat iudices iniquos, aut modicæ fidei, aut curioſos, &c.

Reſtat videre vnde vulgaris illa faſcini nata ſit opinio, de oculo viſione, vel ore laudando faſcinante. Placet Franc. Valeſij coniectura fortaſſis inde, quod pueri, qui ſolito craſſiores, nitidiores, pulchrioreſque ſunt, à fœminis viriſque occurrentibus ſolent attentius aſpici, laudari, palpari, moritari, in vlnas, & palmas accipi. Veriſſimum vero eſt dictum illud Hippocrates, habitum, qui ad ſummum bonitatis attigit, eſſe periculoſum: & illud Cornelij Celſi; Qui nitidiores ſolito ſunt, ſuſpecta ſua bona habere debent. Cum ergo infantuli, ob naturalis habitus teneritudinem, cum viſi ſunt optime valere, ſæpe ex inopinato in magnum aliquod vitæ diſcrimen incidunt; vulgus non intelligit cauſam tam repentinæ mutationis; &, quia hanc non intelligit, ſuſpicioſum in malum, culpam in adſpicientium atque laudantium oculos, & verba conijcit; quos cum quotidie pueruli pulchelli, & obeſuli plurimos habeant; facile anus aliqua rugoſa, & deformis in hoc numero reperitur. quod genus cum ſit tetrum, moroſum, & odioſum, ei potius adſcribitur noxa, quam cæteris. Hanc vulgi opinionẽ paulatim, (quæ mortalium curioſa leuitas eſt) etiam doctiores nonulli ſuperſtitioſi, vel ingenij quiduis defendendo oſtentandi auidi ſunt ſecuti. tandem ab infantulis ad agnos itumin in quibus cauſa non admodum diſſimilis. denique proſerpens per audaciam ignorantia, ad equos, ſegetes, & alia fabulam produxit.

SECTIO II.

De maleficijs venenarijs.

SEcundo ſe loco nobis offert, *Veneficium*, proprie dictum. VVierut nullum agnoſcit huiuſmodi, quia putat niſi vero, ac naturali veneno ſagas nocere non poſſe: nec ab eo longe abit Lerchemerus Lutheranus. Sed huic magiſtrum eius, Lutherũ, illi, Venerandum (vt ſolet vocare) præceptorum ſuum; Agrippam, perfidos perfidis, poſſem obijcere, ſi qua tenebrionum iſtorum auctoritas foret. Sane Lutherus nimis magnificat hac in re dæmonis poteſtatem dicit eum in toto mundo regnare, & mox regnum iſtud quale ſit, explicat his verbis; *Sumus autem nos omnes corporibus, & rebus ſubiecti Diabolo, & hoſpites ſumus in mundo, cuius ipſe Princeps, & Deus eſt. Ideo panis, quẽ edimus, potus quem bibimus, veſtes quibus vtimur, immo aer, & totum quo viuimus in carne, ſub ipſius imperio eſt.*) Hæc ille blaſphemus Ergo iam Princeps, & Deus dæmon illi, qui certe mundi pars fuit? nos Deũ vnum cognoſcimus dæmonum iudicem Principemque mundi, vt conditorem, ac rectorem, ſic Dominum Deumq;. Ergo corpus, & res oẽs Lutheri Diabolo ſubiectæ? nos didicimus, nec in res Iobi, nec in corpus quicquam iuris dæmonem habuiſſe, niſi diſertis à Deo, pro illa vice, verbis conceſſum. Ergo Lutheranis aer, & omnia quibus viuunt ſub Diaboli imperio ſunt? nos fatemur Domini eſſe oues, & boues, volatilia cœli ſyluarum feras, & cete, & piſces, & quic-

Commen. in epiſt. ad Galat. c. 3. in Germanico, vt citat. Gedelmannus.

quicquid creauit; nec horum quicquam ad dæmonem pertinere. Mea ſunt omnia, dixit Dominus: excipit Lutherus, quæ in mundo ſunt omnia, & ea adiudicat Diabolo. Credidit Satanæ Omotrapezæ ſuo dicenti Luc 4.ver.6. Quia mihi tradita ſũt: & cui volo do illa. Sed mentiebatur: non pleno iure illi tradita, quæ accepit, præcario, & definita poteſtate acc̃epit. B. Paulus vocat *rectores mundi*, ſed explicat D. Auguſt. *Ne forte, cum dixiſſet mundi, intelligeres dæmones eſſe rectores cœli, & terræ*, mundi *dixit*, tenebrarum harum, mũdi, *dixit, amatorum mundi.* mundi. *dixit, impiorum, & iniquorum.* mundi *dixit, de quo in Euangelio dixit*; Mundus eum non cognouit.) tract. in Pſalm. 14. Scio B. Ioanni dici mũdi principem Ioan. 12. ver. 31. & 14. verſ. 30. & à B. Paulo principem, & rectorem mundi Epheſ. 6. verſ. 12. & ab eodem 2. Corinth. 4. ver. 4. Deũ ſęculi huius: ſed imperite Lutherus *mundum*, & *ſæculum* accepit de rebus, quæ in mundo exiſtunt omnibus, quod de ſolis malis hominibus per metonymiam dictum, qui cum mundo ſeruiant, & ſæculo, mũdi, & ſæculi nomine nominantur: & quia ſeruos ſe mancipia diabolo dedicant, ipſe princeps eorum, & rector, & quia eum colunt, ſic Deus eorum dicitur, ſicuti, & lurconũ Deus eſt venter Philip. 3. verſ. 19. hanc lectionem, & interpretationem amplectuntur Cyrillus, & Ambroſius, in D. Pauli epiſt. & D. Aug. lib. 22. cont. Fauſtum c. 2. & 9. & eam non improbãt alij quidam patres: communior tamen ea diſpunctio eſt, vt dicatur, *In quibus Deus, huius ſæculi excæcauit mentes*; & ſic Diabolus non vocatur Deus, ſed qui eſt vnus, & verus Deus ſic malunt Irenæus lib. 3. cont. hær. cap. 7. & lib. 4. cap. 48. Tertullianus libro quinto. cont. Marcionem D. Chryſ. Theophylac. Oecumen. & Primas, in d. cap. 4. Nullus vero Patrum ſic Diabolum rerum cæterarũ corporearum, vel Principem, vel Deum vocauit, ſicut dixit Lutherus: qui ſatis aperte in Marcionis, & Manichæi errorem deflexit. Nec etiam Lambertus Danæus Caluinianus ſatis conſideranter locutus: cum dicit diabolum quicquid in his terris natura eſt corruptibile, corrumpere poſſe, niſi à Deo conſeruetur, dicere debuit, ſi Deus illi permittat, Nam ſi Deus conſeruationem ſubtrahat, ipſum illud per ſe corrumpatur, non per dæmonem. Sed his omiſſis. cap. 3. de ſortia.

Sic Concl. *permittente Deo, maleficijs ſuis ſagæ complures mortales modis grauiſſimis, vel morte afficiũt.*

Probatur hæc ſententia primum auctoritate D. Auguſt. lib. 10. de ciu. Dei, quod habes cap. nec mirum, §. magi 26. q. 5. & ſerm. 207. de temp. & lib. de diuinat. dæm. c. 6. & Concil. Conſtantinopol. in Trullo can. 61. & Tertulliani in apologetico, & lib. de carnis reſurrect. vbi ait, calicem non dico venenarium in quem mors aliqua ructaret, ſed fictricis (hoc eſt ſagæ deuouentis,) vel archigalli, vel gladiatoris, aut carnificis Spiritu infectum, & Arnobij lib. 1. contra gent.

2. Probatur iure Pontificio, d. cap. nec mirum, & conſt. Inno. VIII. Alex. VI. Hadr. VI. Leo X. de malef. & incant. in 7. decret.

3. Ex iure ciuili, l. multi C. de malef. & Mathem. l. eorum C. eod. titu. §. item lex Cornelia. Inſt. de publ. iudic. Leonis Imp. Nou. 65. Carolina conſtitutione. denique leges, & praxis Italiæ, Hiſpaniæ, Galliæ, & German. hoc confirmant.

4. Hiſtorijs omnium gentium, paucas tangam. Notum illud Romani Argyropropoli Imp. ex Zonara to. 3. Narrat. Villamontius ſcelerum omnium ſceleſtiſſimum quiddam: Venetijs

netijs maleficum fuiſſe, qui damnatorum in Triremibus animas emebat, promittens liberationem à tetra illa ſeruitute pęnæ, & numerans decem aureos pro illorum anima, quã chirographo proprio ſanguine notato vendebant, addicebantq́; dæmoni, & malefico, mox ne tractare poſſent certo contactos veneno ſubito necabat. Addit ſe interfuiſſe ſupplicio, quod de iſto ſumebatur. lib. 1. c. Itinerarij, c. 33. quis vnquam talia, vel fando audiuit? narrat præterea An. Theuetus, in Africæ oppido Guzola, Elzanam quẽdam ſpacio duorum annorum malis artibus pluſquam octingentos homines interfeciſſe, Narrat. Spreng. in Mall. par. 2. duas in Epiſcopatibus, Baſileenſi, & Argentinenſi, concrematas obſtetrices, quia vna earum quadraginta, altera innumerabiles pueros recens in lucẽ editos, necauiſſent, inditis clam in eorum capita grandibus aciculis. Domitiani tempore fuiſſe nõnullos, qui acubus oblitis veneno, quos collibitum eſſet pungebant, & læſorum multi ſine doloris ſenſu moriebantur. quod & Comodo Imp. factitatum, narrat ex Dione Xiphil. in Domitiano, & in Cõmodo. Scribit Io. Nider. Formicarij lib. 5. in territorio Bernenſi quoſdam maleficos vtriuſque ſexus ſuos proprios infantes occiſos deuoraſſe: idemque factum ab alijs in ditione Lauſanienſi. Et I. C. quidam Francofurtenſis.

lib. 7. Coſmog. c. 13.

Godelenſ. lib. de Lamijs, c. 7.

Præterito anno (inquit) *Comes quidam ſuperioris Germaniæ octo veneficas*, quæ CXL. interfecerãt infantes. Vulcano tradidit Anno LIII. captæ ſunt Berlinæ duæ fęminę venef icæ, quæ glaciẽ ad perdendas fruges perficere conatæ ſunt. Eæque mulieres rapuerunt furto alterius vicinæ mulieris infantulum, & ipſum diſſectum coxerũt. Factum eſt diuinitus, vt mater quęrens infantem, interue-

A niret, ibiq́; ollam & impoſita amiſſi infantis membra videret. Captis itaque mulieribus, & in tortura examinatis, dixerunt: ſi proceſſiſſet coctio, tunc futura fuiſſet ingens glacies, ita vt omnes fruges perderentur.] Scribit Cardanus, circa annum Domini 1536. Salaſſiæ circiter quadraginta viros, ac fœminas coniuraſſe, inter quos carnifex erat, vt cum peſtis antea ſeuiiſſet, tunc vero iam miteſceret, vnguentum conficerent, quo tangentes portarum coronidas, inficerentur: puluerem quoque confeciſſe, quem ſuper veſte clam ſpargerẽt.

lib. 15. de varieta. rerum c. 80.

B Latuit aliquamdiu hæc res, ſublatiq́ue multi. Sed cum cuiuſdam, nomine Neri, fratrem, atq; vnicum filium ſuſtuliſſent: vixq́; alij quam domini domuum, aut filij, perirent: ſimulq́ue animaduertiſſent androgynam ſe in domos inſinuantem, atque eos maxime perire, quorum domus ingrederetur: deprehenſa coniuratione omnes exquiſitiſſimis tormentis necati ſunt: faſſi etiam decreuiſſe in pompa celebri Diui cuiuſdam, ſubſellis perunctis vniuerſos ciues occidere, paratasq́ue ad hunc vſum ſupra viginti ollas. Tentarunt, & idem alij Geneuæ poſt, dederuntq́; pœnas.]

C

D

quæſt. 3. & 5.

Grillandus docet hęc contingere, vel introſumptione, vel applicatione exteriore per cõtactum. Eorum, quæ per intus ſumptionem fiunt agnoſcit duos modos, nempe vnum per cibum, aut potum, quando venena (vt plurimum) in puluerem trita ijs immiſcent: alterum agnoſcit, qui fit

E per inunctionem, *quando maleficiandum* (inquit) *ſiue maſculus ſit, ſiue fœmina, dormientem, ſuis liquoribus, aquis, oleis, aut pinguedine, ſiue alis ſimilibus vnctionibus plaga, & diuerſa venena continentibus inungunt, quandoq; fœmora, quandoq; autem ventrẽ, aut caput, guttur, pectus,*

d. quæſt. 3. nu. 29.

coſtas,

Digitized by Google

coſtas ſeu aliam partem corporis perſonæ maleficiandæ: quæ ſic dormiens nihil ſentit, & eſt tanta vis, & potentia illius vnctionis, quod paulatim durante calore ipſius dormientis, ingreditur intus carnes: & vadit ad penetralia cordis viſcerum maleficiati. vnde paulo poſt cauſantur ingentes dolores in corpore eius, cum primum ſcilicet maleficium, vel factura (vt dicunt) tangit inteſtina maleficiati. illinc ſuccedunt maximi vlulatus, & lamentationes tam crebræ.] huc referenda ſtrigatio, quando puerulorum exſugunt ſanguinem, venis vngue aut acu, aut aliter ope dæmonis apertis. quod cõſtare ſcribit Spineus, quæſt. 8. de ſtrig. ex paruis citatricibus relictis, & interdum, poſt cattorum apparentium fugam, guttis ſanguineis prope pueros eiulantes remanentibus. Addi debet tertius modus per inhalationem, omnium enim peſſimum eſt veneficiũ iſtud; nec enim humoris, vel craſſioris materiæ vehiculo indiget, quibus, facilius occurritur: ſed ipſum tenuitate ſua, ore attractum citro ad cor ſe penetrat. Hęc cauſa cur Agyrta ille inſignis veneficus, in quadam Italię ciuitate, cum alio ſuo antagoniſta, de theriacæ contendens efficacia, vicerit. alter venenum illi humidũ, quod poterat efficaciſſimũ, infuderat: cui ſumptione antidoti mox obuiauit. Ipſe contra alterius hiare iuſſi pixidulam ori appoſuit, in qua buffo inerat viuus: tum ſemiclauſa, & ſæpicule ſemiaperta velociter pixidula, ingeſſit halitum virulentum, & breui momento hominem confecit. Scilicet hic Chriſtiano populo dignus eſt ludus, & bene inſtitutæ reſpub. quæ certamina huiuſmodi permittunt. Ipſi etiam malefici interdum afflando, vel inſciũt necant. Narrant quidam dubię fidei ſcriptores apud perſiđam Batavum, toxicati funalis fumo Clement. VII. de medio ſublatum, Narrat Sprengerus, mulierem quãdam inter Breiſacum, & Friburgum, cum vicina litigaſſe, mox cum noctu ante oſtium domus aliquid ageret, ventum quendam calidum è domo fœminæ alterius ex oppoſito habitantis, in faciẽ ei inſufflaſſe, vnde & ſubito lepram contraxerit. In diœceſi eadem, & territorio Nigræ Siluæ, maleficam, dum à lictore ſtrui lignorum præparatæ imponeretur, ei dixiſſe, *En tibi à me mercedem*, ſimul in vultum eius inſufflaſſe: & ecce, miſer operitur totus horrenda lepra, quæ paucorum dierum ſpacio eum pluribus adiunxit.

A

B

Mallef. p. 2. q. 1. c. 14.

Hęc veneficia, inhalatoria, non ſatis à nonnullis intellecta video: Bodinus vim refert ad ipſius anhelitus virulentiam. Sed nulla tanta põt eſſe hominis cum homine antipathia, vt docui Sect. præcedente. niſi forte ex alimento, vt de puella Ariſtotelis, Napelo nutrita, legimus: ſed tunc nõ cui vellet malefica dũtaxat noceret, verum cunctis mortalib. noxius anhelitus eius foret. Danæus tribuit veneno in ore geſtato. hoc Bodinus impugnat argumento, cui dicit reſponderi non poſſe, nempe quia venenũ hoc prius noceret ipſi malefico quã alteri. Nodum vides (Lector) inſolubilem. Sed ride, quod vides. quid ſi dicat Danæus, maleficum prius ſe antidotis contrarij præmuniſſe? concidat nimirum ſtramineus ille ventoſi hominis Achilles. ſic ille ipſe, Bodino non ignotus, faciebat [illegible] Pariſijs, tam carus Catharinę Medicęę, qui chirothecis, globulis, vel puluerribus ſuaue fragrantibus alios ſolo necabat odore, illæſus ipſe, & hoc pacto à ſe interfectam Nauarræ Reginam Albretham, veneni vi per nares in cerebrum penetrante, gloriabatur: ſi quidquam de Caluiniſmi fulcro credendum Caluinianis hi-

C

D

E

ſtoricis,

ſtoricis, Franciæ Memorijs Gallicè conſcriptis tomo tertio, & Richardo Dinotho libro quinto, belli Francici. Vera cauſa eſt, hæc ex pacto fieri per dæmonem, vt plurimum, aſſiſtante incaſſum Mago, & putante hæc halitu fieri ſuo. Eſt quidem venenorum quorundam mira efficacia, quæ poſſint ſubitam lepram inducere, vel lethum: & poſſet dæmon, quæ nouit antidota, & ſuis præſcribere, & illi innoxij poſſent in alios peſtem transfundere, ſed id raro contingere putandum.

d.q. 3. nu. 26. Hæc interius ſumpta, Grillandus ſcribit fieri per compoſitiones, & mixturas multiformium venenorum, quædam ex herbarum folijs, feſtucis aut radicibus, animalibus, piſcibus, aut reptilibus venenoſis, lapidibus, & metallis, mixtura, quam vtilius ignorari, & interdum in pulueres, interdum in liquida, addo, & in vnguina, reduci.

Alia dicit Grilland. eſſe extrinſeca, vt ſunt in primis, quæ ſolis verbis fiunt, in quibus iam docui ex pacto, ad ſignum conſtitutum, omnia fieri à dæmone. vt ſunt etiam, quando latenter, (vt idem ait) *ſortilegia ſub certa quapiam forma compoſita, clam ydi aſſituunt, vel in lecto abſcondunt ipſius maleficiandi, ſeu in aliquo loco ſubterraneo foueæ factæ, aut ſub limine oſtij, ſuper quo deſtruendus ſit tranſiturus.*) Quidam autem addit capere reſidua eorum quos volunt inficere, alios exhumare mortuos, & vti eorum, vel veſtitu, vel carnibus, vel pinguedine, vel oſſibus: alios à ſuſpendioſis mutuari nonnulla. Quod nec veteribus ignotum fuiſſe reperio. Sic enim de Canidia Horatius: canit ab ea infoſſum, & terra obrutum, poſt multas lancinationes, inſignibus raptis, ingenuum puerum, vt poſſet.

Grill. q. 3. nu. 28. q. 5. nu. 7.

Longo die bis, terue mutatæ dapis
Inemori ſpectaculo,
Cum promineret ore, quantum exſtant aqua
Suſpenſa mento corpora, (en infanticidium)
Exſucta vti medulla, & aridum iecur
Amoris eſſet poculum, (en maleficium philtricum)
Interminato cum ſemel fixæ cibo
Intabuiſſent pupulæ

Et alibi de eadem, quod ad maleficium hoſtile ſpectat, dicit, amaro vtens ſacarſmos;

O nec paternis obſoleta ſordibus,
Nec in ſepulchris pauperum prudens anus.
Nouendiales diſſipare pulueres, god. 17.

Hunc ergo diem ex tribus ternarijs obſeruabant: vt, & illi qui terna tribus coloribus diſtincta licia. Sed apertiſſime, quod dixit Lucanus adſtruit imprimis enim illam in nudis buſtis habitantem depingit, & habitantem tumulos expulſis vmbris; tum addit, primum de nece hominum; deinde, & inſtrumentis magicis, quæ dixi:

Viuentes animas, & adhuc ſua membra regentes
Infodit buſto, fatis debentibus annos,
Mors inuita ſubit, peruerſa funera pompa
Retulit a tumulis: fugere cadauera lethum,
Fumantes iuuenum cineres ardentiaque oſſa
E medijs rapit illa rogis, ipſamque parentes,
Quam tenuere facem, nigroque volantia fumo
Feralis fragmenta tori, veſteque fluentes
Colligit in cineres, & olentes membra fauillas

(hæc è rogis mos rapere, addit mox quæ de ſepulchris ſumat)

Aſt vbi ſeruantur ſaxis, quibus inti-mus humor
Ducitur, & tracta dureſcunt tabe me-dulla
Corpora: tunc omnes auide deſæuit in artus,
Immergitq; manus oculis, gaudetq; ge-latos,
Effodiſſe orbes, & ſicca pallida rodit
Excremata manus: laqueum, nodoſq; recentes (ſic corrigo)
Ore ſuo rupit, pendentia corpora car-pſit,)
Abraſitque cruces, percuſſaque viſce-ra nimbis
Vulſit, & incoactas, admiſſo ſole, me-dullas:
Inſertum manibus chalybem, ni-gramque per artus
Stillantis tabis ſaniem, viruſque coa-ctum
Suſtulit, & neruo morſus retinente pependit
(hæc de ſuſpendioſis, ſequitur de in-humatis)
Et quodcumq; iacet, nuda tellure ca-dauer,
Ante feras, volucreſq; ſedet, nec carpe-re membra
Vult ferro, manibuſque ſuis, morſuſq; luporum
Expectat ſiccis raptura e faucibus ar-tus.

(Efficaciora enim putabant, quæ ſic feris erepta, quam quæ ipſemet maleficæ deſecuiſſent. ſed pergit deinde, quo pacto, & viuos iugularit, & eorum abuſa ſanguine, & extis.)

Nec ceſſant à cæde manus, ſi ſanguine viuo
Eſt opus, erumpat iugulo, qui primus aperto:
Nec refugit cædes, viuum ſi ſacra cruo-rem,
Extaque funereæ poſcunt trepidantia menſæ;
(Addit etiam de prole exſecta ſeu abortiuo huiuſmodi)

A *Vulnere ſi ventris: non qua natura vo-cabat*
Extrahitur partus calidis ponendus in aris.

(Subdit, ſi opus habeat adoleſcentis, vel viri violenter necati animal, quam euocet, ipſam indiſcriminatim, quos velit necare:)

Et quoties ſæuis opus eſt, ac fortibus vmbris,
B *Ipſa facit Manes hominum mors om-nis in vſu eſt.*
Illa genæ florem primæuo corpore vulſit,
Illa comam læua morienti abſcidit ephebo.

(Nec parricidij expertem putes, non magis, quam noſtras ſtriges; voluptas præcipua illi, ſæuire in proximos.

C *Sæpe etiam caris, cognato in funere, dira*
Theſſalis incubuit membris: atq; oſcu-la figens,
Truncauitq; caput, comprenſaq; den-tibus ora
Laxauit, ſiccoque hærentem gutture linguam
Præmordens, gelidis infudit murmu-ra
D *Arcanumque nefas Stigias manda-uit ad vmbras.*

Vides diligentiſſimum poetam, nihil conatum prætermittere, qui mos illi. L. Apuleius, Mileſ. libr. 2. in eandem mentem: *Nam nec mortuorum quidem ſepulcra tuta dicuntur* (à lamijs) *ſed, & buſtis rogis reliquiæ, quædam, & cadauerum præſegmina, ad exitiabiles vi-*E *uentium fortunas petuntur: & cantatrices anus, in ipſo momento choragy funebris, perpeti celeritate, alienam ſepulturam anteuortunt. His meis, addit alius, immo vero iſtic, nec viuentibus vllis parcitur. & neſcio quis, ſimile paſſus, ore vndique omnifariam deformato, truncatus eſt.*

Digitized by Google

A En de maleficio hoſtili, quod de iiſdem Theſſalis Lucanus dixerat. Narrat deinde, quæ vera fuiſſe videtur admodum probabile. Mox igitur ita ſcribit.

Infit Teleprhon,] Pupillus ego Mileto profectus ad ſpectaculum Olympicum, cum hæc ẽt loca prouinciæ famigerabilis adire cuperẽ, peragrata tota Theſſalia, fuſcis auib. Laryſſã B acceſſi: ac dũ ſingula pererrans, tenuato admodũ viatico, paupertati meæ fomenta conquiro: conſpicor medio foro procerũ quendam ſenẽ. inſiſtebat lapidẽ, claraq; voce prædicabat. Si qui mortuũ ſeruare vellet, de precio liceretur, & ad quempiam prætereuntium, Quid hoc, inquã, cõperior hiccine mortui ſolẽt aufugere? Tace, reſpondit ille. nã oppido puer, & ſatis peregrinus es, meritoq; ignoras, C Theſſaliæ te conſiſtere, vbi ſagæ mulieres ora mortuorũ paſſim demorſicant, eaq; ſunt illis artis magicæ ſupplemẽta. Contra ego, & q̃ tu, inquã, dic ſodes, cuſtodela iſta ferialis? Iamprimũ, reſpondet ille, perpetẽ noctẽ eximie vigilandũ eſt, exertis, & incõuerſis oculis ſemper in cadauer intẽtis, nec acies vſquã deuertẽda: immo nec obliquãda quidẽ. Quippe cũ de- D terrimæ verſipelles, in quoduis animal ore cõuerſo, latenter obrepãt, vt ipſos ẽt oculis ſolis, & iuſtitiæ facile fruſtrẽtur. Nã, & aues, & rurſu canes, & mures, imo vero etiã muſcas induũt. (En primũ maleficiũ, ficta Metamoroph. & ſic clancularius ingreſſus.) Tũc diris cãtaminib. ſomno cuſtodes, obruunt, (en ſecundũ de maleficio ſomnifico, quod in hunc locũ E reſeruarã) *nec quiſquam definire pot, quantas latebras nequiſſimæ mulieres, pro libidine ſua comminiſcuntur, ſi qui* (cuſtodum) *non integrum corpus mane reſtituerit: quicquid inde decerptum, diminutumq; fuerit, id omne de facie ſua deſectum ſarcire.* Interponit poſtea narrationem prolixiſſimam, & abs re noſtra, quare totã prætermitto. finis rei fuit iſte, *Telephron, mille denarijs conductus*, ſubit cuſtodelam dum vigilat; en muſtelam paruulam in eũ fixo intendẽtem, fugat illam, ſed ſomno conſopitur. interea ſagæ proſectis eius narib. ac auribus vicariam in eo lanienam exercent, & ceram in modum proſectarum ei partium applicant examuſſim. Quo ille poſtridie per cadauer loquax audito emptare aggreſſus, iniecta manu naſum præhendit, & manũ naſus ſequitur: aures pertractat, ambæ deruũt, ſic, pro mille nummulis, debilitatus, in patriam redire nõ ſuſtinuit, ſed capillis hinc inde laterũ deiectis aurium vulnera celauit, naſi vero dedecus linteolo preſſim agglutinato decenter obtexit.) Huc faciunt illa Fabij Declamat. 14. Facinus, quod dicitur inquietare ſuperos, ſidera diris agitare carminibus, tumulos, buſtaq; ſcrutari, & amputatis cadaueribus ipſas in ſcelera manus cadauerũ (explicui, cum de maleficio ſomnifero diſquirerem. caue pro, *ipſas*, reponas *impias*, corrumpes, non caſtigabis. Gnoſtici hæretici, Zoroaſtris Magi diſciplina imbuti cuius, & libros quoſdam in lucem ediderunt, humanas amabant *viſcerationes*, vt vocat Iuſtinus, ſeu *cænas Thyeſteas*, vt vocant Athenagoras, & Theophilus, ſeu *ſacramentum infanticidij, & inde pabulum*, vt ait Tertullianus: infantem enim farre contectum certatim confodiebant, ſanguinem lambebant, & membra ſingulis diſpertiebantur, vt narrant Minucius, Epiphanius, & Euſebius, quam calumniam Gentiles, in Chriſtianos omnes mendaciſſime deuoluebant.

Porphyr. in vit. Plotini. vide Iuſti. Apolo. ad Anton. Piũ Athenagoram in Apolog. l. 3. ad Autolyc. Orige. l. 6. & 7. Col. Celſ. Tertullia. Apol. ca. 7. Minucium in Octauio.

In applicatis tantum extrinſecus venenis, frequentiſſime dæmon ipſe damnum infert, & verius videtur

ſint pellicere. Putant enim ex ſolo A aſpectu, mediante imagine, paſſionem primum interius concitari, & eam oculis ſe inſinuare, & qualitatem aliquam oculis, illicem ad laſciuum amorem, inſerere. Atque adeo eſſe mulieres, ſeu viros, quibus illicitum illud, ſeu qualitas attractiua ad amorem inſit in oculis, per modum qualitatis perpetuæ, & B immanentis; alijs vero ineſſe illam duntaxat durante paſſione amoris, hoc eſt quamdiu illi ipſi concupiſcunt, ſeu amant. Qua de re prorſus dubito, & pace Richardi dixerim, hæc non ſunt admodum veriſimilia: nam qualitatem talem ineſſe, aliam, quam ſit ipſa pulchritudo oculorum, vel decentia, vel gratia aliqua moralis, quæ venuſtate, C alacritate, decore, aut alijs amari dignis conditionibus, animum vulneret hac Cupidinis ſagitta; nihil neceſſe eſt, cum hæc ſufficiant, nos imaginari. Nec viget probatio Richardi, quam his verbis ſubiungit, Quandoque enim videbis mulieres turpes, & oculos turpes habentes, & tamen quandoque magis aſpicientes ad ſuum amorem alliciunt ex aſpectu ſuo, quàm longè pul- D chriores mulieres, & quandam habent nociuam efficaciam tranſeuntem: hoc eſt cum paſſione tranſeuntem, quod videtur perſuadere experientia, vnde viris periculoſum eſt tales mulieres reſpicere.) Fateor periculoſum, ſed quia hæ mulieres ſunt illecebroſæ, vel conuerſatione, vel aſpectus gratia ali- E qua, vel ipſa laſciuia; quæ ex oculis lucēs prouocat homines ad id, quod natura deprauata eos inuitat. Nec forma ſola capiuntur, qui amant: nam vt cuique formoſum, quod amat, videtur.

Quiſquis amat ranam, ranam putat eſſe Dianam.

Quod vero efficacior ad malum ſit aſpectus harum cum paſſione amoris, ſeu eromania ipſæ percitæ; fit, quia tum acrius oculos intendūt, & ignea illa lux ſplendidior, addit aliquid decori, ſicut, & vox eorum, qui ex animo loquuntur, magis ſolet auditorum animos percellere. Si vis me flere, ait ille, flendum eſt primum ipſi tibi: ſi vis amari, ama. nam magnes amoris amor. Et hæc eſt cauſa, cur dicat Eccleſ. cap. 9. verſ. 3. Ne reſpicias mulierem multiuolam, ne fortè incidas in laqueum illius.) Minime his verbis probare voluit commentitiam illam qualitatem Richardi; qui certè prorſus impropriè hanc vocat, faſcinationem, nam, & amantes nonniſi impropriè faſcinari dicuntur. Quis vnquam Helenam, vel Penelopem, vel ſimiles, tot ambitus procis, faſcinatrices, vocauit?

Ad Abulenſem veniamus, qui ſtat pro nobis, & accuratè rem diſcuſſit locis tribus. Primo ſcribens in Gen. cap. 21. col. 6. nouæ editionis; diſtinguit, vt nos diſtinximus, & vulgarem illam faſcinationem, quam motibus animi irati attribuunt, refellit; quia tales motus, *pertinent ad paſſiones animales, & non ad naturales: infirmitas autem fundatur ſuper aliqua naturalia, vt harmoniam, vel non harmoniam humorum, & aliorum in corpore.*) phyſicam vero illam probat, ſi fiat in corpore propinquo; nam in longè diſtans iure optimo negat fieri poſſe. quia ſpiritus illi expelluntur virtute naturali, qui ſunt aliquantulum graues, vtpote, *humidi humiditate aquea, & ideo non poſſunt in longum tendere, niſi per magnam virtutem potentis expulſiue*, qualis nec ineſt oculo; nec, ſi ineſſet, ſufficeret; quia vis illa noxia reſiſtentia medij facillimè commutaretur.

Hæc

Digitized by Google

Hęc eadem omnia docet, in d. Pa- A ral. 4. à fo. 52. vbi fo. 55. col. 2. expreſſe aſſerit non dandam faſcinationem illam vulgarem, ſed Phyſicam, quæ prouenit ex aliqua peſtifera qualitate exiſtente in animali per modum morbi, & diſtinguit inter propinquũ obiectum, & remotum, fol. 51. col. 4. & fol. 57. col. 2. & quoad propinquum prudenter addit, neceſſarium eſſe, vt illud propinquum diſpoſi- B tum ſit ad recipiendam corruptionem illam faſcinationis, quod docet dict. fol. 51. col. 4 & vero certiſſimum eſt. Verum idem hanc materiam magis ea profeſſo examinauit commen. in c. 21. Num. à quæſt. 9. & quæſt. 10. docet, quod præſupponimus, ſpeciei viſibili nullã ineſſe qualitatem actiuam, vel paſſiuam alternãtem ad modum quatuor natura- C lium qualitatum, quia ſpecies viſiuæ nec calidæ, nec frigidæ, nec ſiccæ, nec humidæ ſunt, formaliter, aut effectiue, ſed nec virtualiter, & tantum illæ efficere poſſunt, vt res, cuius ſpecies ſunt videatur. Quare ipſæ nocumentum nullum inferre queunt per ſe, ſed aliquid illas comitatur, vnde noxa hauritur, quæ haud dubie ſequeretur, etiamſi res viſa non videretur, D & videns, oculis clauſis, non vidiſſet. Illud vero concomitans, eſſe ſpiritus (corpora quædam ſubtilia) ſubſtantiæ calidæ, & humidę, qui in vapores quoſdam reſoluantur. Hi ſi ad corpus aliquod tenerum delati ei adhęſerint, *frigiditate ſuperficiei corporis ſolidi, cui inhærent, & aeris circumſtantis, condenſantur, atque viſibiles effecti corpora apparent*. Et hoc in ſpe- E culo, in quod intuetur menſtruata, contingere. Animalia itaq; in quib. hi venenoſi humores ſunt, per oculorum pupillas ſpiritus emittere ſolere, qui valde noceant ij, quibus inhęſerint. Et hos ſpiritus non pertinere ad potentiam viſiuam, ſed ad tactiuam, quæ per applicationem, & contactũ operatur, & illi per calorem, vel humorem nocent.

Qui per ipſam viſionem, qua videt, dicunt malum inferri, neceſſe eſt, fateantur cum Platonicis viſionem fieri per radiorum emiſſionem; quod omnium accuratiſſimè refutauit Abulenſ. ſup. q. 11. rationibus, validis octodecim. Idem, q. 14. cum ſeqq. vſque ad 19. poſtea preſſius faſcinationis materiam diſcutiens, q. quidem decimoquarto, expreſſe aſſerit, hæc verba;

Dicendum eſt, quod plurimi eorum,) qui catholicę veritati valde innerent, faſcinationẽ nihil eſſe dicunt, nullum quoque animal faſcinari, id eſt oculo percuti, nullumque bonum aut malum per oculos cauſari. Horum autem modus ſane, vt iſti accipiunt, ſolidam veritatem habet. Vulgares namque qui ſecundum ſuum nomen inſipientes ſunt, arbitrantur, & aſſerunt, quoſdam homines eſſe malorum oculorum, addentes, quod ſi iſti oculo furibundo, aut inuido, vel qualitercumque ad malum modo aſpicere aliquid voluerint, illud lædent atque occident, & ſi benigno oculo illud conſpexerint, nihil nocebunt. Hæc autem penitus falſa ſunt, & naturę diſſona.

Vides ſententiam Abulenſis, de vulgari faſcinatione, qui recte oſtendit, ſi qualitas illa inſit venenata, etiam cum nolunt, obtutu nocituros, vt recte Plutarchus, & Heliodorus cenſuerunt. Idem quęſtion. 18. ſignificat hanc faſcinationem ab Eccleſia damnari.

Nos quoque (ſcribit) *cum tota Eccleſia,*) faſcinationem improbamus, quam accipiunt vulgariter intelligentes, qui enim vulgo loquuntur, in pueris teneris, pullis, atque paruis porcis faſcinationem interdum aſſerũt euenire ſimiliter in alijs domeſticis

animalibus neſcientes, quid faſcinatio ſit.)

Hęc ille de vulgari: nam de phyſica, q. 14. docet, illam per cogitationem prædictorum vaporum fieri, & q. 15. docet quædam animalia id natura inſitum habere, vt queant ſic nocere, quędam omnibus, alia non omnibus, ſed ad hoc diſpoſitis, & tales eſſe homines, qui non quando volunt, & quibus volunt; ſed, ſi non concurrant requiſita ex parte agentis, & paientis, quib. volunt, nequeāt, ſi vero hæc omnia concurrant, etiam ſi nolint, noceant. Vnum tamen addit explicatione indigens his verbis.

Habet tamen huiuſmodi eſt,) aliquid in ſua poteſtate, quoniam ſi clauſos ſemper oculos tenere voluerit, neminem faſcinabit vnquam, aut cum ſe voluerit ab aliqua re cuſtodire, ne eam faſcinet, claudet oculos, & erit impoſſibile eam faſcinare.

Hoc ex hypotheſi verum dumtaxat, ſi vapores iſti ex oculis ſolis prodeant, nam ſi ex ore vel aliunde. nihil prohibet, etiam cæcis talem vim adſcribere, Prudenter addit, quæſt. 16. licet plerumque hæc noxa tenerioribus corpuſculis inferatur, interdum inferri poſſe durioribus, ſi valde vehemens, & exceſſiua ſit hæc qualitas, vt in baſilicis, & lupis quoad quoſuis homines experimur, denique, q. 17. docet ex hac eadem cauſa poſſe quędam in corpora remotiora, quam queant alia, quæ omnia certa ſunt, nec alia indigent probatione.

Sufficiant ad probandum aliquam eſſe faſcinationem naturalem ſeu philoſophicam, & eos qui faſcinationem defendunt (vt Ronſeus epiſtol. 48. Franciſ. Xuares, in Metaphyſ. diſput. decimo octauo, ſection. octaua, capit. vigeſimo ſexto, & curſus Conimbricenſ. in 5. libro, phyſ. & alij) de hac tantum, non de priore illa poetica, & vulgaria, locutos.

A Pars altera concluſionis, quæſtionem ingerit de nomine, *an faſcinatio dici debeat ea, quam ex vitiato humore ſpiritus iſti conciliant, noxa?* odi, λογομαχίαν, omnem quando nihil ex vocis vſurpatione mali conſequitur. Sed quia, ſicut de *Fati*, voce dici ſolet, nomen eſſe ſuſpectum, etiam ſi quis mentem habeat non malam, ſic etiam de *faſcinationis*, voce libenter

B vſurpem: ſine addito, ſeu explicatione, illam non eſſe probandam, quia periculum eſt, ne quis aliter accipiat, quam tu protuleris: ceſſat periculum, ſi ſic loquaris, vt metaphorice, non proprie te locutum, ex contextu ſeu orationis ſerie facile deprehendatur, quod in S.S. & Patrum locis, mox proferendis, factum.

In hac vero quæſtione, cum agi-

C mus, *An detur faſcinatio?* confeſtim omnes ſic nomen accipiunt (& merito) vt vulgo conſueuit. Nam vbi metaphoræ, vel analogiæ ratio aliud nō ſuadet, receptum eſt vocabula in propria ſignificatione ſumere, maxime inter phyſicos, vel metaphyſicos. Ideo ſancte admodum Toſtatus profitetur, *ſatis ſibi moleſtum eſſe confiteri publice aliquam poſſe fieri faſcinationem* (confitebatur de ſola phyſica)

D *hoc autem non ideo quod veritas latere debeat (deſiderat enim veritas in publico collocari) ſed quia ſimplices, impotentes diſtinguere à falſis vera, cum audirent faſcinationem poſſibilem, arbitrarentur aliquid, quod inconueniens eſſet, & ad ſuperſtitiones varias verterentur.*

Hæc ille ſapientiſſime. Quid? quod certe decet philoſophum, & Theolo-

E gū verum, quoad fieri poteſt, vocabulorum proprias ſignificationes non confundere, ne vel Grammaticis ludibrium debeat, vel fateatur ſe improprie loqui. Macedonum illud probum, ligonem ligonem, palam palā, proditorem proditorem vocari. Nihil

Digitized by Google

hil clarius, nihil expeditius, nihil ad erudiendum alios accommodatius. Quis ferat, ſi incendium voces diluuij nomine, quia flammis omnia inundat? ſi morbis aliena affingas nomina, quis probet? facis, cum contagioni, faſcinationis nomen imponis. Quid eſt faſcinatio? faſcinationē, definit Toſtatus (q. 15.) cum aliquis quempiam videns, ad eum non coniunctus corporaliter, nec in eū quidpiam agens, eum ledit. Nonne in faſcinationis nomine omnes includūt pro inſtrumento, vel efficiente ipſam viſionem, & præterea requirunt animi malignitatem? vt proprie dicta *faſcinatio*, vere non ſit aliud, quam (vt definit Valeſius) *paſſio oculis illata, & concepta, perfecta ex quadam affectione animi maligna eius qui intuetur*. (certe hoc Ariſtoteles, Plutarchus, Heliodorus, Plinius, confirmant) at hæc deſunt in phyſica hac contagione, ſed ea ad humores omnem agendi refert efficacitatem. differunt erga phyſica, & vulgata, cumque vulgata proprie ſit faſcinatio, vt pote cui primo nomen inditum, & phyſica dumtaxat tralatitie, per quādam analogiam, late ſumpto nomine, ſic appelletur; conſequens eſt im-improprie hanc dici faſcinationem: atque omne contagium ore, halitu, naribus, affricationem membrorum illatum eodem iure dici poſſe faſcinatione phyſicam. Repugnat notio nominis. Nam, *faſcinatio*, non deducitur (vt quidam opinati) à *fando*, quod incantationibus inducatur, ſed origine Græcanicum eſt, quia *faſcino*, formatur à βασκαίνω, mutatis duabus litteris. βασκαίνειν, ſignificat inuidere, quod, Cicerone teſte, vſurpabant pro nimium videre. quoniam qui inuident alicui, ab inuidioſi fęlicitate nequeūt oculos auertere. βασκανία, proprie eſt inuidentia. Deut. cap. 28. ver. 56. vbi nos habemus, inuidebit fratri

A ſuo, Græce eſt βασκανεῖ, quod Diuus Auguſt. l. locutio. Hebraicar. trasfert. faſcinabit, Chaldæus autem. habebit oculum nequam. Nec ignotum illud patrifamilias, an oculus tuus nequā eſt, quia ego bonus ſum? Matth. 20. quod de inuidia mercedis alienæ contemplatione dictum. Et quia liuos in oculis maxime ſe prodit etiam Horatio teſte, *Non iſthic obliquo oculo* B *mea commoda quiſquam Limat, non odio obſcuro, morſuque venenat.* ideo fortaſſis Eccl. 31. v. 15. pronunciatum. *tibi oculo nequius creatum*, hoc eſt infidentius, niſi malis eo referre, quod oculus peccati, & concupiſcentię feneſtra eſſe ſoleat, malorumque animi affectuum index ſeu leno potius illecebroſiſſimus. Nihil enim hoc ad probandam faſcinationem fa- C cit, vt nec alia SS. loca, vel quorundam Patrum auctoritates. Nam faſcinationem latiſſime ſumpſere, pro quauis graui deceptione, vt etiam Magica præſtigia comprehendat, de quibus mox dicam. Sic accipio, maculum, in epiſt. Dauidis Imp. Abiſſinorum ad Manuelem Regem Luſitaniæ apud Fran. Aluarez. hiſtor. Aethiopiæ. c. 135. Sic ait Sapiens, Sap. 4. D v. 12. faſcinatio nugacitatis obſcurat bona. Græce eſt, βασκανία γὰρ φαυλότητος, ideſt, faſcinum vile, nugax, & nihili, phraſi Hebræa. Sic enim ſignificat, à viliſſimis, & minimi precij quiſquilijs terrenis, maxime à nugatoria, & adolatoria laudatione, ita nos pręſtringi, & ludificari, vt ad vera bona prorſus cæcutiamus, vt bona pro malis, mala pro bonis habeamus, terre- E na cæleſtibus, ſempiternis interitura præferamus, faſcinationis vero nomen vſurpat, quia vulgus Iudæorum falſam illam faſcinationem credebat contingere, adeo vt huiuſmodi faſcinatorem oculum Saræ impij recutiti tribuere non vereantur, quod Abulenſ. in 21. c. Gen. refellit. D. Bon. comment.

ment. in v. illum 12. vidit alludi ad A faſcinationem, & ideo dicit, ſecundum quod homines maligni dicuntur laudando pueros faſcinare, ſatis indicans quanti illi faceret. Senſum quem diximus, in notis ſuis Pet. Nannius Alemarius ex parte amplectitur. Adſpectu etiam ad illā opinionem, Metaphorice D. Paulus locutus, ad Gal. 3. v. 1. cum ſcribit; *Quis vos faſcinauit, non obedire veritati*: B hoc eſt quis veſtram ſalutem, & veram fidem vobis inuidens, adeo dementauit, vt ad lucem clariſſimam caligetis; & tam ſubito leuiterq; ab ea fide defeceritis, quæ tam manifeſte vobis à me tradita fuit; ac ſi penicillo prædicationis ante vniuſcuiuſque veſtrum oculos Chriſtus pro vobis crucifixus foret? Vera hæc S.S. locorum ſententia. D. Hieronym. non C obſcure ſententiam ſuam prodidit, habere ſe pro fabula illud vulgi. Digne (ait) Paulo qui etſi imperitus eſt ſermone, non tamen & ſcientia, debemus exponere: non quod ſcierit eſſe faſcinum, qui vulgo putatur nocere, ſed vſus ſermone ſit triuij, & vt in cæteris, ita in hoc quoq; loco verbū quotidianæ ſermocinationis aſſumpſerit. Dicitur faſcinus proprie infan D tibus nocere, & ætati paruulæ, & his qui nec dum firmo veſtigio figāt gradum. Hoc vtrum verum nec ne ſit, Deus viderit: quia poteſt fieri, vt & dæmones huic peccato ſeruiant, & quoſcumq; in Dei opere, vel cœpiſſe, profeciſſe cognouerint, eos à bonis operibus auertant. Nunc illud in cauſa eſt, quod ex opinione vulgi ſumptum putamus exemplum, vt quo E modo tenera ætas noceri dicitur faſcino: ſic etiam Galatæ in Chriſti fide nuper nati, &c.] Adeo certū Hierony. naturaliter id non contingere; vt, ſi fiat, opera dæmonis fieri cenſuerit. Eadem mens Chryſoſt. in idem c. 3. ſcribentis, monet enim ne, quādo audimus inuidiam, ſeu oculum malum, exiſtimemus, quod oculorum coniectus intuentes lædere ſoleat; μὴ τοῦτο νομίσῃς, ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς βάλλει τοὺς ὁρῶντας βλάπτειν πέφυκεν. & reddit rationem quia ipſum oculi membrū malum eſſe nequit; verum hoc pacto liuorem animi à Chriſto notari. Nam oculorum eſt ſimpliciter tantū videre; cæterum perperam videre, eſt animi intus deprauati. Addit non tamen hæc dici, quaſi liuor per ſe alteri nocere poſſit: ſed oſtēdat eos qui iſta docebant, per inuidiam ad hoc veniſſe: ταῦτα δὲ λέγει οὐχ ὡς τοῦ φθόνου τινὰ ἰσχὺν ἔχοντος, ἀλλ' ὡς εἶπον. vides omnem vulgaræ opinioni aditum obſtruxiſſe, remouet oculi organum, remouet viſionem, remouet ipſam inuidentiam. Idem diſerte vulgarem illam de vetulis faſcinantibus opinionem reprehendit, homil. 8. ad Coloſſenſ. B. Anſelmus addit. cap. 3. exponit quidem, faſcinauit, liuido læſit intuitu: &, reſpectu inuidiæ vos tenellos læſit, dolenſque de prōptu veſtræ perfectionis, ac fidei ſolo liuore nocuit: ſicut aliquis qui ſolo reſpectu dicitur res alterius poſſe diminuere: & ita vos liuenti ſuo aſpectu tabefecit, vt non credatis veritati meæ prædicationis, ſed falſitati ſui dogmatis?] verum ſubdit aliam interpretationem, nempe: Vel ſicut incantatores faſcinant & deludunt homines, vt credant verum eſſe, quod falſum eſt: ita neſcio quis faſcino ſuæ deceptionis ita vos incantauit, ac verbis ſuis immutauit, vt &c.] vides de vulgari loqui per, *dicitur*: de magica abſolute, ſicut & D. Hierony. locutus eſt, quem imitatur. vt & Primaſius ipſiſmet D. Hieronym. verbis compendio acceptis vtens, quemadmodum Theophil. Chryſoſtom. Sedulius totum illud prætermittit, contentus interpretari, *faſcinauit*, hoc eſt, *inuidit*; Caietanus

Matth. 6. & 20.

tanus retulit ad magicas ſenſuum ludificationes, Catarinus ad phyſicam, quam dixi faſcinationem, non ad vulgarem. Sed verior, commodior ſaltem, explicatio Caietani, quam Adamus Sasbaut, ſiue Leonard. Haſſel. ſecutus fuit. Nam quæ Sasbauto aſcripta poſt mortem commentaria in epiſt. Pauli, & Eſaiam, ſunt ſelecta, & in ordinem digeſta ex lectionibus prędicti Leonard. Haſſelij, vt norunt, qui contulere, & huius illum auditorem fuiſſe meminerunt. Sept. Tertullian. videtur hanc vulgarem opinionem ſolis Ethnicis adſcribere, & liuori ſeu odio, *faſcini*, nomen tribuere: & quia pulchris periculum imminere putabant, ideo remedio, *velamen capitis*, virginibus commendat, quoniam eo aſpectus arcebatur. Sic ſcribit lib. virg. velan. cap. 15.

Sed enim vera,] & tota, & pura virginitas, nihil magis timet, quam ſemetipſa: etiam fœminarum oculos pati non vult, alios ipſa oculos habet confugit ad velamen capitis, quaſi ad galeam, quaſi ad clypæum, qui bonũ ſuum protegat aduerſus ictus tentationum, aduerſus iacula ſcandalorum, aduerſus ſuſpiciones, & ſuſurros, & æmulationem, ipſum quoque liuorem. Nam eſt aliquid etiam, apud Ethnicos metuendum, quod faſcinum, vocant, infeliciorem laudis, & gloriæ enormioris euentum. Hoc nos interdum diabolo interpretamur, ipſius eſt enim boni odium. Interdum Deo deputamus, illius eſt enim ſuperbiæ iudicium, extollentis humiles, & deprimentis elatos. Timebit itaque virgo ſanctior, vel in nomine faſcini, hinc aduerſarium, inde Deum, illius liuidũ ingenium, huius cenſorium lumen, &c.]

for. de diab.

En tibi agnoſcit rem, cauſam reddit aliam, quam vulgo putabatur: eſ-

A ſici hæc dæmone faciente, Deo permittente, nihil verius. Hæc ergo Patrum Orthodoxorum ſententia: nec fauent illi, vel Henrico Cor. Agrippę phyſicam faſcinationem impugnanti: quem refellit Six. Senẽſ. l. 6. biblioth. annot. 267. vel Cinglianis hæreticis, nimiũ vulgari illi tribuentibus, Caluino, in Exo. c. 22. Aretio, problẽ. de faſcin & Lamb. Danęo, c. 2. de ſortiar. qui auctoritate quorumdam Patrum calumnioſe abutuntur.

B

Tertia cõcl. *quadã, & frequentior faſcinatio pendet à dæmonis maleficio, qui ſtrigi, vel ſortiario ex pacto nocere volenti cooperatur. Quæ definiri poteſt, faſcinum eſt pernicioſa qualitas dæmonũ arte illata, ob tacitũ, vel expreſſum hominis cum dæmone pactũ.*) Hæc probatur autoritate D. Hier. & aliorum Patrum iam citatorum D. Thom. Abulenſ. Ferrat. Xuareſ. & cæterorum Theologorum laudatorũ, probatur experientia quotidiana, & confeſſionibus ſortiariorum. Ad hanc opinor referenda plurima, quæ varijs ſcriptoribus viſa ad alias ſpecies referenda. nam ſolent paciſci nefarij iſti homines, vt quos liuide, vel iracunde aſpexerint, ijs dæmon perniciem inferat, ignari poſtea putant hæc ipſa viſione perpeſſos; quorum ex numero bonus poeta Hierony. Vida, Bombycum. l. 2. narrat, quod ſuo tempore accideret;

C

D

Quandoquidem memini Tuſci alta in rupe Viterbi
Ipſe ſenem vidiſſe ferum, cui dira vigebant
E *Ora, grauesque oculi ſuffecti ſanguine circum,*
Fronſque obſcæna ſitu, hirtiſq; in vertice cani.
Ille truci (ſcelus) obtutu genus omne necabat
Reptantum, tenues animas, paſſeaſq; volantes:

Quin-

Quinetiam ſi quando hortos ingreſ-
ſus, vbi annus
Exuit expleto turpem nouus orbe ſe-
nectam,
Floribus & paſſim per agros incanuit
arbor;
Ille hortis ſtragem dedit, arboribusq;
ruinam:
Spemque anni agricola moeſti fleuere
caducam.
Nam quocumque aciem horribilem
intendiſſet, ibi omnes
Cernere erat ſubito afflatos langue-
ſcere flores.

Quis enim credat vno humore naturaliter tam diuerſæ ſpeciei res ſolo afflatu interemptas? Sed immiſcebat Dauus ille cuncta interturbans. Talis etiam fuit Telchinum faſcinatio, à quibus inuidi, & faſcinatores, vulgo *Telchines*, dicti B Gregor. Nazianzeno, & Syneſio. Gregorio vero Palamæ, *tabes Telchinodica*, idē quod tales vultu faſcinante, & inſidioſe blando illata, ferunt, (fabulæ) Thelchinas fratres nouem ex Actæonis canibus in homines verſos in Rhodo inſula, Rheæ comites, & in varias ſpecies ſe conuertere ſolitos; nunc hominum pedibus manibusq; truncorum, nunc piſcium, nunc anguium, nunc dæmonū; inſignes plane veneficos, & præſtigiatores crediderim, & inuidos (vt ait Heſych.) faſcinatores: vel potius veros cacodæmones admodum maneficos, ὡς ἐπὶ κακῷ θέλγοντας, peſſimo fine homines hos præditos vellent demulcentes, vt ſcribit Euſtathius in 13. Iliad. inuidos dæmones fuiſſe indicant D. Nazian. & poſt illum Tzetza, atque ideo etiā dicti, παλαμναῖοι, quaſi manuum opere exitioſi. Tales etiam Tybios fuiſſe Ponticos de quib. Plutarchus ſuperius meminit, & Plinius lib. 7. cap. 2. his verbis.

Vide Acta. τελχῖνες.

In Aphrica eſſe familias quaſdā effaſcinantes Iſognus, & Nymphodo- A rus tradunt, quarum laudatione intereant probata, areſcant arbores, emoriantur infantes. Eſſe eiuſdem generis in Triballis, & Illyrij adijcit Iſogonus, qui viſu quoque faſcinent interimantq; quos diutius intueantur iratis præſertim oculis. Quod eorum malum facilius ſentire puberes. Confirmat Gellius, in Noct. Attic. eodem referendus, vt B. Iſidorus Iunior in Originibus.

B Fieri autem hæc pacti cum dæmonibus initi vi ſatis oſtendit, quod faſcinatorum huiuſmodi notas eſſe volunt; ſi in oculis ambobus, vel eorum altero, binæ ſint pupillæ; aut in altero effigies equi aut canis: quæ nihil dubito eſſe ſtigmata, quibus mancipium Satanas ſuum inſigniuit. Noſtris enim temporibus deprehenſæ, C quibus in oculis erat nota catellini, vel boffonij pedis: & quod de gemina pupilla dicit, ita capio, vt videri gemina credamus non eſſe.

Obijciunt ab Ariſtotele, Plinio, & alijs rutam, gagaten, hyenæ pellem, & alia remedia naturalia præſcribi: morbum igitur eſſe naturalem. Reſpondeo hoc argumēto probari duntaxat, impropriam illam fa- D ſcinationem phyſicam: deinde etiā hæc valere contra diſpoſitiones corporis quibus dæmon abutitur, & ſic indirecte refragari ipſi dæmonis actioni.

Vulgo receptum, vt magicæ præſtigiæ omnes per Metaphoram faſcinationes vocentur: quo ſenſu Iaquerius librum edidit, quem vocat, *flagellum faſcinatorum:* & eodem ſen- E ſu dicuntur Iudices à ſtrigibus faſcinari. qua de re ſcribunt Inquiſitores Germani. *Sunt, & tales malefica, quæ iudices ſolo aſpectu, & oculorum intuitu maleficare ſciunt, quod eis nullam moleſtiam inferre queant.* Mallei fol. 340. Item: *Experientia nos docente nouimus, quod iudex aut*

alij

Digitized by Google

alij aſſeſſores, ita alienati in eorũ cordibus fuerint, quod omnem, ſi quam habuerunt indignationem amiſerunt: nec ipſas moleſtare quoquo modo præſumebant, ſed libere permiſerunt. Qui ſcit, & vidit expertus eſt, & verum dat teſtimonium, & vtinam talia procurare non poſſent. Sic illi fol. 55. Arbitror Deum non permittere in iudices fideles, & rite, ac iuſte procedentes; ſed duntaxat iudices iniquos, aut modicæ fidei, aut curioſos, &c.

Reſtat videre vnde vulgaris illa faſcini nata ſit opinio, de oculo viſione, vel ore laudando faſcinante. Placet Franc. Valeſij coniectura fortaſſis inde, quod pueri, qui ſolito craſſiores, nitidiores, pulchrioreſque ſunt, à fœminis viriſque occurrentibus ſolent attentius aſpici, laudari, palpari, motitari, in vlnas, & palmas accipi. Veriſſimum vero eſt dictum illud Hippocrates, habitum, qui ad ſummum bonitatis attigit, eſſe periculoſum: & illud Cornelij Celſi; Qui nitidiores ſolito ſunt, ſuſpecta ſua bona habere debent. Cum ergo infantuli, ob naturalis habitus teneritudinem, cum viſi ſunt optime valere, ſæpe ex inopinato in magnum aliquod vitæ diſcrimen incidunt; vulgus non intelligit cauſam tam repentinæ mutationis; &, quia hanc non intelligit, ſuſpicioſum in malum, culpam in adſpicientium atque laudantium oculos, & verba conijcit; quos cum quotidie pueruli pulchelli, & obeſuli plurimos habeant; facile anus aliqua rugoſa, & deformis in hoc numero reperitur. quod genus cum ſit tetrum, moroſum, & odioſum, ei potius adſcribitur noxa, quam cæteris. Hanc vulgi opinionẽ paulatim, (quæ mortalium curioſa leuitas eſt) etiam doctiores nonulli ſuperſtitioſi, vel ingenij quiduis defendendo oſtentandi auidi ſunt ſecuti. tandem ab infantulis ad agnos itum in quibus cauſa non admodum diſſimilis. denique proſerpens per audaciam ignorantia, ad equos, ſegetes, & alia fabulam produxit.

SECTIO II.

De maleficijs venenarijs.

SEcundo ſe loco nobis offert, *Veneficium*, proprie dictum. VVierus nullum agnoſcit huiuſmodi, quia putat niſi vero, ac naturali veneno ſagas nocere non poſſe: nec ab eo longe abit Lerchemerus Lutheranus. Sed huic magiſtrum eius, Lutherũ, illi, Venerandum (vt ſolet vocare) præceptorum ſuum; Agrippam, perfidos perfidis, poſſem obijcere, ſi qua tenebrionum iſtorum auctoritas foret. Sane Lutherus nimis magnificat hac in re dæmonis poteſtatem dicit eum in toto mundo regnare, & mox regnum iſtud quale ſit, explicat his verbis; *Sumus autem nos omnes corporibus, & rebus ſubiecti Diabolo, & hoſpites ſumus in mundo, cuius ipſe Princeps, & Deus eſt. Ideo panis, quẽ edimus, potus quem bibimus, veſtes quibus vtimur, immo aer, & totum quo viuimus in carne, ſub ipſius imperio eſt.*) Hæc ille blaſphemus Ergo iam Princeps, & Deus dæmon illi, qui certe mundi pars fuit? nos Deũ vnum cognoſcimus dæmonum iudicem Principemque mundi, vt conditorem, ac rectorem, ſic Dominum Deumq;. Ergo corpus, & res oẽs Lutheri Diabolo ſubiectæ? nos didicimus, nec in res Iobi, nec in corpus quicquam iuris dæmonem habuiſſe, niſi diſertis à Deo, pro illa vice, verbis conceſſum. Ergo Lutheranis aer, & omnia quibus viuunt ſub Diaboli imperio ſunt? nos fatemur Domini eſſe oues, & boues, volatilia cœli ſyluarum feras, & cete, & piſces, & quic-

Commen. in epiſt. ad Galat. c. 3. in Germanico, vt citat. Gedelmannus.

quicquid creauit; nec horum quicquam ad dæmonem pertinere. Mea ſunt omnia, dixit Dominus: excipit Lutherus, quæ in mundo ſunt omnia, & ea adiudicat Diabolo. Credidit Satanæ Omotrapezæ ſuo dicenti Luc 4. ver. 6. Quia mihi tradita sũt: & cui volo do illa. Sed mentiebatur: non pleno iure illi tradita, quæ accepit, præcario, & definita poteſtate accepit. B. Paulus vocat *rectores mundi*, ſed explicat D. Auguſt. *Ne forte, cum dixiſſet mundi, intelligeres dæmones eſſe rectores cœli, & terræ*, mundi *dixit*, tenebrarum harum, mũdi, *dixit, amatorum mundi.* mundi. *dixit, impiorum, & iniquorum.* mundi *dixit, de quo in Euangelio dixit*; Mundus eum non cognouit.) tract. in Pſalm. 14. Scio B. Ioanni dici mũdi principem Ioan. 12. ver. 31. & 14. verſ. 30. & à B. Paulo principem, & rectorem mundi Epheſ. 6. verſ. 12. & ab eodem 2. Corinth. 4. ver. 4. Deũ ſeculi huius: ſed imperite Lutherus *mundum*, & *ſæculum* accepit de rebus, quæ in mundo exiſtunt omnibus, quod de ſolis malis hominibus per metonymiam dictum, qui cum mundo ſeruiant, & ſæculo, mũdi, & ſæculi nomine nominantur: & quia ſeruos ſe mancipia diabolo dedicant, ipſe princeps eorum, & rector, & quia eum colunt, ſic Deus eorum dicitur, ſicuti, & lurconũ Deus eſt venter Philip. 3. verſ. 19. hanc lectionem, & interpretationem amplectuntur Cyrillus, & Ambroſius, in D. Pauli epiſt. & D. Aug. lib. 22. cont. Fauſtum c. 2. & 9. & eam non improbãt alij quidam patres: communior tamen ea diſpunctio eſt, vt dicatur, *In quibus Deus, huius ſæculi excæcauit mentes*; & ſic Diabolus non vocatur Deus, ſed qui eſt vnus, & verus Deus ſic malunt Irenæus lib. 3. cont. hær. cap. 7. & lib. 4. cap. 48. Tertullianus libro quinto. cont. Marcionem

A D. Chryſ. Theophylac. Oecumen, & Primas, in d. cap. 4. Nullus vero Patrum ſic Diabolum rerum cæterarũ corporearum, vel Principem, vel Deum vocauit, ſicut dixit Lutherus: qui ſatis aperte in Marcionis, & Manichæi errorem deflexit. Nec etiam Lambertus Danæus Caluinianus ſatis conſideranter locutus: cum dicit diabolum quicquid in his terris natura eſt corruptibile, corrumpere poſ- cap. 3. de ſortia.

B ſe, niſi à Deo conſeruetur, dicere debuit, ſi Deus illi permittat, Nam ſi Deus conſeruationem ſubtrahat, ipſum illud per ſe corrumpatur, non per dæmonem. Sed his omiſſis.

Sic Concl. *permittente Deo, maleficiys ſuis ſagæ complures mortales morbis grauiſſimis, vel morte afficiũt.*

Probatur hæc ſententia primum

C auctoritate D. Auguſt. lib. 10. de ciu. Dei, quod habes cap. nec mirum, §. magi 26. q. 5. & ſerm. 207. de temp. & lib. de diuinat. dæm. c. 6. & Concil. Conſtantinopol. in Trullo can. 61. & Tertulliani in apologetico, & lib. de carnis reſurrect. vbi ait, calicem non dico venenarium in quem mors aliqua ructaret, ſed fictricis (hoc eſt ſagæ deuouentis,) vel archigalli, vel

D gladiatoris, aut carnificis Spiritu infectum, & Arnobij lib. 1. contra gent.

2. Probatur iure Pontificio, d. cap. nec mirum, & conſt. Inno. VIII. Alc. VI. Hadr. VI. Leo X. de malef. & incant. in 7. decret.

3. Ex iure ciuili. l. multi C. de maleſ. & Mathem. l. eorum C. eod. titu. §. item lex Cornelia. Inſt. de publ. iudic. Leonis Imp. Nou. 65. Carolina

E conſtitutione. denique leges, & praxis Italiæ, Hiſpaniæ, Galliæ, & German. hoc confirmant.

4. Hiſtorijs omnium gentium, paucas tangam. Notum illud Romani Argyropropoli Imp. ex Zonara to. 3. Narrat. Villamontius ſcelerum omnium ſceleſtiſſimum quiddam: Venetijs

Digitized by Google

netijs maleficum fuiſſe, qui damnatorum in Triremibus animas emebat, promittens liberationem à tetra illa ſeruitute pęnæ, & numerans decem aureos pro illorum anima, quã chirographo proprio ſanguine notato vendebant, addicebantq́; dæmoni, & malefico, mox ne tractare poſſent certo contactos veneno ſubito necabat. Addit ſe interfuiſſe ſupplicio, quod de iſto ſumebatur. lib. 1. c. Itinerarij, c. 33. quis vnquam talia, vel fando audiuit? narrat præterea An. Theuetus, in Africæ oppido Guzola, Elzanam quẽdam ſpacio duorum annorum malis artibus pluſquam octingentos homines interfeciſſe, Narrat. Spreng. in Mall. par. 2. duas in Epiſcopatibus. Baſileenſi, & Argentinenſi, concrematas obſtetrices, quia vna earum quadraginta, altera innumerabiles pueros recens in lucẽ editos. necauiſſent, inditis clam in eorum capita grandibus aciculis. Domitiani tempore fuiſſe nõnullos, qui acubus oblitis veneno, quos collibitum eſſet pungebant, & læſorum multi ſine doloris ſenſu moriebantur. quod & Comodo Imp. factitatum, narrat ex Dione Xiphil. in Domitiano, & in Cõmodo. Scribit Io. Nider. Formicarij lib. 5. in territorio Bernenſi quoſdam maleficos vtriuſque ſexus ſuos proprios infantes occiſos deuoraſſe: idemque factum ab alijs in ditione Lauſanienſi. Et I.C. quidam Francofurtenſis.

lib. 7. Coſmog. c. 13.

Præterito anno (inquit) *Comes quidam ſuperioris Germaniæ octo veneficas*, quæ CXL. interfecerãt infantes. Vulcano tradidit Anno LIII. captæ ſunt Berlinæ duæ fęminę venéficæ, quæ glaciẽ ad perdendas fruges perficere conatæ ſunt. Eæque mulieres rapuerunt furto alterius vicinæ mulieris infantulum, & ipſum diſſectum coxerũt. Factum eſt diuinitus, vt mater quęrens infantem, interue-

Godelenſ. lib. de Lamiis, c. 7.

A niret, ibiq́; ollam & impoſita amiſſi infantis membra videret. Captis itaque mulieribus, & in tortura examinatis, dixerunt: ſi proceſſiſſet coctio, tunc futura fuiſſet ingens glacies, ita vt omnes fruges perderentur.] Scribit Cardanus, circa annum Domini 1536. Salaſſiæ circiter quadraginta viros, ac fœminas coniuraſſe, inter quos carnifex erat, vt cum peſtis antea
B ſeuiſſet, tunc vero iam miteſceret, vnguentum conficerent, quo tangentes portarum coronidas, inficerentur: puluerem quoque confeciſſe, quem ſuper veſte clam ſpargerẽt. Latuit aliquamdiu hæc res, ſublatiq́ue multi. Sed cum cuiuſdam, nomine Neri, fratrem, atq; vnicum filium ſuſtuliſſent: vixq́; alij quam domini domuum, aut filij, perirent: ſimul-
C que animaduertiſſent androgynam ſe in domos inſinuantem, atque eos maxime perire, quorum domus ingrederetur: deprehenſa coniuratione omnes exquiſitiſſimis tormentis necati ſunt: falſi etiam decreuiſſe in pompa celebri Diui cuiuſdam, ſubſellis perunctis vniuerſos ciues occidere, parataſq́ue ad hunc vſum ſupra viginti ollas. Tentarunt, & idem
D alij Geneuæ poſt, dederuntq́; pœnas.]

lib. 15. de varieta. rerum c. 80.

Grillandus docet hęc contingere, vel introſumptione, vel applicatione exteriore per cõtactum. Eorum, quæ per intus ſumptionem fiunt agnoſcit duos modos, nempe vnum per cibum, aut potum, quando venena (vt plurimum) in puluerem trita ijs immiſcent: alterum agnoſcit, qui fit
E per inunctionem, *quando maleficiandum* (inquit) *ſiue maſculus ſit, ſiue fœmina, dormientem, ſuis liquoribus, aquis, oleis, aut pinguedine, ſiue alis ſimilibus vnctionibus plena, & diuerſa venena continentibus inungunt, quandoq; fœmora, quandoq; autem ventrẽ, aut caput, gutur, pectus,*

quæſt. 3. & 5.

d. quæſt. 3. nu. 29.

coſtas,

Digitized by Google

coſtas ſeu aliam partem corporis perſonæ maleficiandæ: quæ ſic dormiens nihil ſentit, & eſt tamen vis, & potentia illius vnguenti, quod paulatim durante calore ipſius dormientis, ingreditur intus carnes: & vſque ad penetralia cordis viſcerum maleficiati. vnde paulo poſt cauſantur ingentes dolores in corpore eius, cum primum ſcilicet maleficium, vel facttura (vt dicunt) tangit inteſtina maleficiati. illinc ſuccedunt maximi vlulatus, & lamentationes tam crebræ.] huc referenda ſtrigatio, quando puerulorum exſugunt ſanguinem, venis vngue aut acu, aut aliter ope dæmonis apertis, quod cõſtare ſcribit Spineus, quæſt. 8. de ſtrig. ex paruis citatricibus relictis, & interdum, poſt cattorum apparentium fugam, guttis ſanguineis prope pueros eiulantes remanentibus. Addi debet tertius modus per inhalationem, omnium enim peſſimum eſt veneficiũ iſtud; nec enim humoris, vel craſſioris materiæ vehiculo indiget, quibus, facilius occurritur: ſed ipſum tenuitate ſua, ore attractum citro ad cor ſe penetrat. Hęc cauſa cur Agyrta ille inſignis veneficus, in quadam Italię ciuitate, cum alio ſuo antagoniſta, de theriacæ contendens efficacia, vicerit. alter venenum illi liquidũ, quod poterat efficaciſſimũ, infuderat: cui ſumptione antidoti mox obuiauit. Ipſe contra alterius hiare iuſſi pixidulam ori appoſuit, in qua buffo inerat viuus: tum ſemiclauſa, & ſæpicule ſemiaperta velociter pixidula, ingeſſit halitum virulentum, & breui momento hominem confecit. Scilicet hic Chriſtiano populo dignus eſt ludus, & bene inſtitutæ reſpub. quæ certamina huiuſmodi permittunt. Ipſi etiam malefici interdum afflando, vel inſciũt necant. Narrant quidam dubię fidei ſcriptores apud perſidam Batauum, toxicatis funalis fu-

A mo Clement. VII. de medio ſublatum, Narrat Sprengerus, mulierem quãdam inter Breiſacum, & Friburgum, cum vicina litigaſſe, mox cum noctu ante oſtium domus aliquid ageret, ventum quendam calidum è domo fœminæ alterius ex oppoſito habitantis, in faciẽ ei inſufflaſſe, vnde & ſubito lepram contraxerit. In diœceſi eadem, & territorio Nigræ B Siluæ, maleficam, dum à lictore ſtrui lignorum præparatæ imponeretur, ei dixiſſe *En tibi à me mercedem*, ſimul in vultum eius inſufflaſſe: & ecce, miſer operitur totus horrenda lepra, quæ paucorum dierum ſpacio eum pluribus adiunxit. Mallei pa 2. q. ...

Hęc veneficia, inhalatoria, non ſatis à nonnullis intellecta video: Bodinus vim refert ad ipſius anhelitus C virulentiam. Sed nulla tanta põt eſſe hominis cum homine antipathia, vt docui Sect. præcedente. niſi forte ex alimento, vt de puella Ariſtotelis, Napelo nutrita, legimus: ſed tunc nõ cui vellet malefica dũtaxat noceret, verum cunctis mortalib. noxius anhelitus eius foret. Danæus tribuit veneno in ore geſtato. hoc Bodinus impugnat argumento, cui dicit reſponD deri non poſſe, nempe quia venenũ hoc prius noceret ipſi malefico quã alteri. Nodum vides (Lector) inſolubilem. Sed ride, quod vides. quid ſi dicat Danæus, maleficum prius ſe antidotis contrarij præmuniſſe? concidat nimirum ſtramineus ille ventoſi hominis Achilles. ſic ille ipſe, Bodino non ignotus, faciebat Italus Pariſijs, tam carus Catharinę Medicęę, E qui chirothecis, globulis, vel pulueribus ſuaue fragrantibus alios ſolo necabat odore, illæſus ipſe, & hoc pacto à ſe interfectam Nauarræ Reginam Albretham, veneni vi per nares in cerebrum penetrante, gloriabatur: ſi quidquam de Caluiniſmi fulcro credendum Caluinianis hiſtoricis,

ſtoricis, Franciæ Memorijs Gallicè A conſcriptis tomo tertio, & Richardo Dinotho libro quinto, belli Francici. Vera cauſa eſt, hæc ex pacto fieri per dæmonem, vt plurimum, aſſiſtante incaſſum Mago, & putante hæc halitu fieri ſuo. Eſt quidem venenorum quorundam mira efficacia, quæ poſſint ſubitam lepram inducere, vel lethum: & poſſet dæmon, quæ nouit antidota, & ſuis præſcribere, & illi innoxij poſſent in alios peſtem transfundere, ſed id raro contingere putandum.

d.q. 3. nu. 26. Hæc interius ſumpta, Grillandus ſcribit fieri per compoſitiones, & mixturas multiformium venenorum, quædam ex herbarum folijs, feſtucis aut radicibus, animalibus, piſcibus, aut reptilibus venenoſis, lapidibus, & metallis, mixtura, quam vtilius ignorari, & interdum in pulueres, interdum in liquida, addo, & in vnguina, reduci.

Alia dicit Grilland. eſſe extrinſeca, vt ſunt in primis, quæ ſolis verbis fiunt, in quibus iam docui ex pacto, ad ſignum conſtitutum, omnia fieri à dæmone. vt ſunt etiam, quando latenter, (vt idem ait) *ſortilegia*

Grill. q. 3. nu. 28. q. 5. nu. 7. *ſub certa quapiam forma compoſita, clam ijs deponunt, vel in lecto abſcondunt ipſius moleſtandi, ſeu in aliquo loco ſubterraneo fouea facta, aut ſub limine oſtij, ſuper quo deſtruendus ſit tranſiturus.*) Quidam autem addit capere reſidua eorum quos volunt inficere, alios exhumare mortuos, & vti eorum, vel veſtitu, vel carnibus, vel pinguedine, vel oſſibus: alios à ſuſpendioſis mutuari nonnulla. Quod nec veteribus ignotum fuiſſe reperio. Sic enim de Canidia Horatius: canit ab ea infoſſum, & terra obruptum, poſt multas lancinationes, inſignibus raptus, ingenuum puerum, vt poſſet.

Longo die bis, terque mutatæ dapis
Inemori ſpectaculo,
Cum promineret ore; quantum exſtant aqua
Suſpenſa mento corpora, (en infanticidium)
Exucta vti medulla, & aridum iecur
Amoris eſſet poculum, (en maleficium philtricum)
Interminato cum ſemel fixæ cibo
B *Intabuiſſent pupulæ*

Et alibi de eadem, quod ad maleficium hoſtile ſpectat, dicit, amaro vtens ſacarſmos;

O nec paternis obſoleta ſordibus,
Nec in ſepulcris pauperum prudens anus
Nouendiales diſſipare pulueres, god. 17.

Hunc ergo diem ex tribus ternarijs obſeruabant: vt, & illi qui terna C tribus coloribus diſtincta licia. Sed apertiſſime, quod dixit Lucanus adſtruit imprimis enim illam in nudis buſtis habitantem depingit, & habitantem tumulos expulſis vmbris; tum addit, primum de nece hominum; deinde, & inſtrumentis magicis, quæ dixi:

Viuentes animas, & adhuc ſua membra regentes
D *Infodit buſto. fatis debentibus annos,*
Mors inuita ſubdit. peruerſa funera pompa
Retulit a tumulis: fugere cadauera lethum,
Fumantes iuuenum cinere ardentiaque oſſa
Emedijs rapit illa rogis, ipſamque parentes,
E *Quam tenuere facem, nigroque volantia fumo*
Feralis fragmenta tori, veſteque fluentes
Colligit in cineres, & olentes membra fauillas

(hæc è rogis mos rapere, addit mox quæ de ſepulchris ſumat)

Digitized by Google

En de maleficio hoſtili, quod de iiſdem Theſſalis Lucanus dixerat. Narrat deinde, quæ vera fuiſſe videtur admodum probabile. Mox igitur ita ſcribit.

Inſit Teleprhon,] Pupillus ego Mileto profectus ad ſpectaculum Olympicum, cum hæc ẽt loca prouinciæ famigerabilis adire cuperẽ, peragrata tota Theſſalia, fuſcis auib. Laryſſã acceſſi: ac dũ ſingula pererrans, tenuato admodũ viatico, paupertati meæ fomenta conquiro: conſpicor medio foro procerũ quendam ſenẽ. inſiſtebat lapidẽ, claraq; voce prædicabat. Si qui mortuũ ſeruare vellet, de precio liceretur, & ad quempiam prætereuntium, Quid hoc, inquã, cõperior hiccine mortui ſolẽt aufugere? Tace, reſpondit ille. nã oppido puer, & ſatis peregrinus es, meritoq; ignoras, Theſſaliæ te conſiſtere, vbi ſagæ mulieres ora mortuorũ paſſim demorſicant, eaq; ſunt illis artis magicæ ſupplemẽta. Contra ego, & q̃ tu, inquã, dic ſodes, cuſtodela iſta ferialis? Iam primũ, reſpondet ille, perpetẽ noctẽ eximie vigilandũ eſt, exertis, & incõuerſis oculis ſemper in cadauer intẽtis, nec acies vſquã deuertẽda: immo nec obliquãda quidẽ. Quippe cũ deterrimæ verſipelles, in quoduis animal ore cõuerſo, latenter obrepãt, vt ipſos ẽt oculus ſolis, & iuſtitiæ facile fruſtrẽtur. Nã, & aues, & rurſu canes, & mures, imo vero etiã muſcas induũt. (En primũ maleficiũ, ficta Metamorph. & ſic clancularius ingreſſus.) Tũc diris cãtaminib. ſomno cuſtodes, obruunt, (en ſecundũ de maleficio ſomnifico, quod in hunc locũ reſeruarã) *nec quiſquam definire pot, quantas latebras nequiſſimæ mulieres, pro libidine ſua comminiſcuntur, ſi qui* (cuſtodum) *non integrum corpus mane reſtituerit: quicquid inde decerptum, diminutumq; fuerit, id omne de facie ſua deſectum ſarcire.* Interponit poſtea narrationem prolixiſſimam, & abs re noſtra, quare totã prætermitto. finis rei fuit iſte, *Telephron, mille denarys conductus*, ſubit cuſtodelam dum vigilat; en muſtelam paruulam in eũ fixo intendẽtem, fugat illam, ſed ſomno conſopitur. interea ſagæ proſectis eius narib. ac auribus vicariam in eo lanienam exercent, & ceram in modum proſectarum ei partium applicant examuſſim. Quo ille poſtridie per cadauer loquax audito emptare aggreſſus, iniecta manu naſum præhendit, & manũ naſus ſequitur: aures pertractat, ambæ deruũt, ſic, pro mille nummulis, debilitatus, in patriam redire nõ ſuſtinuit, ſed capillis hinc inde laterũ deiectis aurium vulnera celauit, naſi vero dedecus linteolo preſſim agglutinato decenter obtexit.) Huc faciunt illa Fabij Declamat. 14. Facinus, quod dicitur inquietare ſuperos, ſidera diris agitare carminibus, tumulos, buſtaq; ſcrutari, & amputatis cadaueribus ipſas in ſcelera manus cadauerũ (explicui, cum de maleficio ſomnifero diſquirerem. caue pro, *ipſas*, reponas *impias*, corrumpes, non caſtigabis. Gnoſtici hæretici, Zoroaſtris Magi diſciplina imbuti cuius, & libros quoſdam in lucem ediderunt, humanas amabant *viſcerationes*, vt vocat Iuſtinus, ſeu *cænas Thyeſtæas*, vt vocant Athenagoras, & Theophilus, ſeu *ſacramentum infanticidy, & inde pabulum*, vt ait Tertullianus: infantem enim farre contectum certatim confodiebant, ſanguinem lambebant, & membra ſingulis diſpertiebantur, vt narrant Minucius, Epiphanius, & Euſebius, quam calumniam Gentiles, in Chriſtianos omnes mendaciſſime deuoluebant.

In applicatis tantum extrinſecus venenis, frequentiſſime dæmon ipſe damnum infert, & verius videtur contin-

Porphyr. in vit. Plotini. vide Iuſti. Apolo. ad Anton. Piũ Athenagoram in Apolog. l. 3. ad Autolyc. Orige. l. 6. & 7. Col. Celſ. Tertullia. Apol. ca. 7. Minucium in Octauio.

Digitized by Google

Epiph. hæreſi. 26. & Euſeb. lib. 5. hiſtor. Eccleſ. c. 1. d. q. 3. nu 30.

contingere in veneno, quo (vt refert Iubertus medicus Aquitanus) ſi ſtapes inungatur, equitem ipſum neceſſe perire. Non credo id naturali vi veneni contingere. quia non credo veneni vllius actiuitatem eſſe, tantã, vt p tot inuolucra ſe diffundat. Niſi, quæ de Stygis aqua traduntur, credibilia, omne illam metallum penetrare, & ſola contineri aſinina vngula. Equidem aures mihi putarem aſininas enatas, ſi crederem. Grillandus refert nonnulla fauentia Iuberti dicto, ſed & in illis concurſum diaboli ex pacto, non vim veneni, recognoſco. Inter hæc extrinſeca, ſunt ollarũ defoſſiones profundæ ſub limine; quarum certe naturalis vis non attingit effectum. Aliam maleficij hoſtilis ſpeciem, per arma malo imbuta carmine, reperio apud Meierum, his verbis.

Primum omnium Aurelianum conatum fuiſſe omnem regiam ſtirpem] per ſcelus extinguere, atque per artes Diabolicas, & maleficia ad regni ſolium graſſari. Tradidiſſe Ducem gladium, pugionem, & annulum ſuum cuidam monacho apoſtatæ & ſocius eius, vt ea dicarentur diabolicis præſtigijs, incantarenturque ad maleficia per illa perficienda monachum illum in turre Mongeya, iuxta Ligniacum, ſuper flumẽ matronam, per artes ſuas euocaſſe duos ad ſe cacodæmones, quibus gladium, anulũ, & pugionem, vt illis operarentur tradidit. Ea inſtrumenta à cacodæmonibus initiata, incantataque, & reddita monacho, atque per eum Aurelianenſi. Per ea inſtrumenta incantaſſe ac dementaſſe germanum ſuum Carolum Regem, adeo ſubtiliter, vt vix quiſquam poſſet percipere. Primam incantationem facta apud Belloacum, quæ adeo erat virulenta, vt regi vngues atque capilli deciderent. Alterum maleficium in Cenomanis,

A in quo tanta erat vis, vt nemo mortaliũ iudicare poſſet, an viueret Rex, nec ne. Iacebat.n. abſque vllo ſenſu, & ſpiritu vitali, quantũ cerni poſſet. At poſtquam ad ſe redire cœpit, obſecro (inquit) auferte hunc gladiũ, qui mihi corpus transfodit, idque mihi facit germanus meus Aurel.]

Suſpicor duo quædã ad hoc maleficiũ referenda quæ olim in ciuili iu-
B re obſeruaui: ſed ſuſpicor, & de priore vehementius: nempe de peculiari Arabum ſcelere, quod *Scopeliſmum* vocabant. Nã Arabes maleficijs deditos hodie ſcimus, & olim fuiſſe docet Seneca, cum Medæam ex Arabia petentem venena introducit. Et ingens ille terror qui σκοπέλοις poſitis agrorũ Dominis et validis, & potentibus incutiebatur, vix aliunde naſci
C potuit. Quare ſuſpicor cauſam, cur σκοπελίζειν deprehenſi, aut conuicti, mortis ſupplicio adficerentur, fuiſſe; nõ quod ſacrilegij quidquam in hoc crimine fuerit (quo tamen Iac. Menochio viſum, *in opere de arbitrarijs Iudic.*) Sed quod maleficij crimẽ ſubfuerit: alioquin ſolæ mortis minæ tã acriter punitæ non fuiſſent, quantũuis frequenti crimine, & armata ma-
D nu periculum, Domini aduertiſſent. conſiderent hoc Iuris ſtudioſi, cum legent l. cum quædam D. extraordin. crimin. cuius hæc ſunt verba.

In prouincia Arabia σκοπελισμὸν *crimen appellant*,] cuius rei admiſſũ tale eſt. plerique inimicorum ſolent prædium inimici σκοπελίζειν id eſt, lapides ponere, indicio futuros, ſi quis eum agrum coluiſſet, malo letho pe-
E riturum eſſe inſidijs eorum qui ſcopulos poſuiſſent, quæ res tantum timorem habet, vt nemo ad eum agrũ accedere audeat. crudelitatem timẽs eorum qui ſcopeliſmum fecerunt. hãc rem exſequi ſolent Præſides grauiter, vſque ad pœnam capitis. quia, & ipſa res mortem comminatur.

Sic

Digitized by Google

Sic Vlpianus. Pineda noſter copioſo in Iobum commentar. de hoc crimine interpretatur illud; *Sed cum lapidib. regionum pactum tuum c. 5. ver. 23.* Eum lege. mihi nondum liquet an de hoc crimine capiendum.

Suſpicio mihi præterea eſt de maleficio, in crimine *ſaccularorum*, de quo Iureconſultus ait, hoc nomine dictos, *qui vetitas artes exercentes in ſacculos, partem ſubducunt, partem ſubtrahunt.* l. ſaccularij D. de extraordinar. crimin. Nam arbitror, non quoſuis ſacculi ſeu crumenæ exciſores vel ſubductores, βαλαντιοτόμους, ſed eos qui vetitarum (hoc eſt magicarum) artium ad id ſubſidio vtuntur ita nuncupari; quales illi ſunt, qui in luſu ab Hiſpanis dicuntur, *cargar el dado.* Nam ceteri crumenilegi ſimpliciter furibus ſunt annumerandi: ſicut & ille de quo Virgilius,

Et ſuccus pecori, & lac ſubducitur agnis.

Et ille Plautinus, qui ait,

... Propino magnum poculum: ille ebibit,
Caput ponit, condormiſcit, ego ei ſubduco annulum.

Nec enim aſſentior Petro Gregorio hæc duo ad *ſacculariam* referenti lib. 37. Syntagmatis Iuris cap. 14. nu. 7. Licet etiam huc referre maleficium vetus Circi aurigariorum de quo D. Hier. in vita Hilarionis, *Auriga Gazenſis in curru percuſſus à dæmone totus obriguit: ita vt nec manũ agitare nec ceruicem poſſet reflectere. Delatus ergo in lecto cum ſolam linguam moueret ad preces, audit: non prius poſſe ſanari, quam crederet in Ieſum, & ſponderet arti priſtinæ renunciaturum. credidit, ſpopondit, ſanatus eſt.* Arnobius etiam lib. 1. inter cæteros Magiæ effectus numerat, *in curriculis equos debilitare, incitare, tardare.*

SECTIO III.

De arboſu, difficili partu, lactis exſiccatione.

DE triplici hoc maleficio præter Grilland. q. 6. alij quoque ſunt teſtes. Sic enim ſcribit Ioan. Nider. lib. vi. Fornicarij.

In oppido Boltingen.] Lauſanenſis diœceſis, quidam dictus Staldelein, grandis maleficus, captus per præfatum Petrum iudicem loci fatebatur ſe in certa domo, vbi vir, & vxor ſimul manebant, per ſua maleficia ſucceſſiue in vtero vxoris præfatæ ſeptẽ circiter infantes, ita vt ſemper abortum faceret, in fœmina annis multis necaſſe. Simile fecit in eadem domo omnibus pecoribus fœtoſis, quorum nullum viuum partum edidit in eiſdem annis.] poſtea ex eiuſdem confeſſione inſtrumentũ maleficij, quod fuerit, oſtendit his verbis, *ſubter limen oſtij domus ſe lacertam poſuiſſe dixit, et ſi amoueretur, fœcunditatem inhabitantibus reſtituendam prædixit: cum autem ſerpens ille quæreretur ſub limine, nec inueniretur; quia in puluerem fortaſſis redactus erat, puluerem ſeu terram de ſubter poſitam aſportabant, & in eodem anno vxori, & omnibus iumentis domus fœcunditas reſtituta eſt.*] Solo interdum afflatu abortum adferre oſtendit Nicol. Remigius lib. 2. cap. 7.

De pariendi difficultate, & quidem perpetua ſic Apuleius.

Eadem amatoris ſui vxorē.] quod in eam dicacule probrum dixerat, jam in ſarcinam prægnationis obſepto vtero, & repignorato fœtu, perpetua prægnatione damnauit. Vt cuncti numerant, octo annorum miſella illa onere, velut elephantum paritura, diſtenditur. Latino Græcus accedit ſcriptor Pauſanias, cuius *in Bœoticis* l. 1. de aſi.

 ticis

ticis iſta habentur; Pharmacidas Thebani à Iunone miſſas aiũt, vt parturienti Alcmenæ impedimento eſſent, ſed eas, dum Alcmenæ partum inhiberent, à Tireſiæ filia Hiſtoride, tali commento deluſas. Ex eo namque loco, vnde illæ facile audire poſſent, clamauit, peperiſſe iam Alcmenam: illas, ea voce deceptas, ſtatim abiſſe. Alcmenam ilico puerum enixam.

De tertio, præter Grilland. legi poteſt illo vetuſtior Spreng. Quædam (ait) nocturnis temporibus, & ſacratioribus vtique, ex inductione diaboli, ob offenſam diuinæ maieſtatis maiorem, in quocumque angulo domus ſuæ ſe collocant, vrceum inter crura habentes, & dum cultrum vel aliquod inſtrumentum in parietem vel columnam infigunt, & manus ad mulgendum apponunt, tunc ſuum diabolum, qui ſemper eis ad omnia cooperatur, inuocant, & quod de tali vacca ex tali domo, quæ ſanior, & quæ magis lacte abundat, mulgere affectat, proponit. tunc ſubito diabolus ex mammellis illius vaccæ lac recipit, & ad locum vbi malefica reſidet, & quaſi de illo inſtrumẽto fluat reponit. Superioribus annis Treuirenſi in ciuitate combuſta fuit malefica, quę confitebatur, ſe ſolitam ex pariete per epiſtomium lac, quod diuẽdebat plurimis, mulgere. Baldui. Rõſſeus Medicæ venationis epiſt. 50. docet ſolitos à maleficis vtres conſui ad anatis ſimilitudinem ex corio, quos vulgo appellant *Lottelaten*; & eis vti ad emulgendum lac è vaccis alienis, & hos vtres ſponte ſua ire vacuos, vel ab iis in pratis collocari, & mox plenos ad domũ maleficæ redire: quod comprobat rei geſtæ vera narratione, quam habes lector lib. 6. c. 2. Sect. 1. q. 3. à me verbis eius relatam. Aliæ herbis, verbis, vel ſolo attactu, lacte priuant armenta, pecora, que quæ lu-

A bet. Biebrana Laodũnenſis ſaga ſolis minis vbera vicinæ mulieris ſic exſiccauit, vt ad obitum vſque ſagæ, quãuis multos pepererit, lacte ſemper caruerit. Claudam hanc ſectionem verbis Grillandi.

Quædam veneficia fiunt ad deſiccandum totum lac vnius gregis,] vel fęcundi armenti vaccarum, adeo quod nihil caſei penitus reddant,

B quamuis antea in maxima abundantia reddidiſſent: & ſimiliter abortiones totius gregis, vel armenti inducere poſſunt: prout alias vidi, & habui in facto Romæ, quod duę maleficæ mulieres, cum iſtis maleficiis perire fecerat abortando multos pecudum fętus, & matres deſiccauerant penitus. De hoc auertendi lactis maleficio, eiuſque remedio, lepida narratio quædam exſtat in Io-

C ann. Beetzij Carmelitæ Præceptorio ad 1. præcept. Expoſit. vlt. cap. 7. his verbis: Quædam vetula dierum malorum plena, volens ex inuidia impedire lac vaccæ vicini ſui. accepit cultellum pergens ad oſtium domus in qua fuit vacca, & ponens ſe contra ſplendorem lunæ, dixit:

Hier ſnydicKeen ſpaen in molle-
D Kens ghevvaen,
Ende een ander daer toe, ſo neem
icK het melcK van deſer Koe.

Hæc verba audiens Dominus vaccæ, arripuit fuſtem, & currens poſt eam, atque percutiens aiebat:

Hier slaen icK eenen slach, ende
eenen anderen als icK mach,
Ende den derden daer toe, ſoo
behoudicK d' melcK metter
E Koe.

Hoc erat optimum remediũ.] hæc Beetzius vir eruditus, qui ante annos ferme centũ triginta vixit, inter Carmelitani Ordinis viros illuſtriores. Huic maleficio ſimile reperi apud eundẽ eodẽ loco de frumẽti auerſione narratum his verbis: quædam

mulier

mulier circuiuit Bonarium cum frumento, dicendo, illum verſum: ſuper aſpidem, *&c. poſt veniens ad domum ſuam, habuit fiſtulã in ſolario, quam manu accipiens, & prædicta verba dicens, cecidit totum frumentum illius bonarij coram ſe per fiſtulam in ſolario, & ita furabatur frumentum de agro: quæ tandem per quendam Epiſcopum deprehenſa, & cõbuſta eſt.)* Hæc ille licet barbare bona tamen fide. Quis non agnoſcit fruméti huius vectorem dæmonem? quid ergo rident illud poetæ?

Atque ſatas alio vidi traducere meſſes.

Vel XII.tab.prohibitionem: NEVE ALIENAM SEGETEM PELLEXERIS.

SECTIO IV.

De ſagittarijs, Aſſaſſinis, & Imaginum fabricatoribus maleficis.

SVnt, vel præcipui huius claſſis malefici, quos vocant *Sagittarios*, ſeu *Baliſtarios*; quorum Innocent. III. Papa, vocat artem, mortiferam, & odibilem, & ſub pœna Anathematis contra Catholicos, & Chriſtianos exerceri vetat. Cuius Pontificiæ ſanctionis vereor, vt ſatis probam nobis interpretationẽ gregarij iuris interpretes cuderint, qui accipiunt de bello iniuſto Chriſtianos laceſſentibus, cum arcubus, & ſagittis. Quæſo quid peculiare, in vtentibus arcu, & ſagittis? an quod eminus, & quaſi ex inſidijs? quaſi vero id in hoſte diſtinguendum, dolo an virtute? quaſi minus peccet, qui ſica comminus latro, quam qui ſclopo de lõginquo interficiat eminus? quid ergo? iam olim mihi viſum, canone iſto percelli ſingulare quoddam genus maleficorũ; qui *ſagittarij*, ſeu *Baliſtarij* vocati; quos accurate Sprengerus deſcribit.

Lib.5.Decretal. tit. de ſagitt.

A hi fœderantur dæmoni. nã ex pacto ipſi addicunt animæ, & corporis dominium, ille viciſſim pollicetur ſe adfuturum, vt quẽ, longiſſime diſſitum volent, infallibili ictu traijciant. Solemnia, ſeu ritu alia ſunt iſta. præſtant dæmoni homagium, mox ſexta feria proximæ Hebdomadæ Maioris, infra tempus miſſæ, ſacrã crucifixi imaginem aliquã ſibi deligunt, in quam B vt in ſcopũ, tela colliment, vel (quod Pet. Binsfeldius teſtatur) ſclopo poſt tergum eiaculato glandes plumbeas emittant. Nec conſtat, an aliqua tunc verba ad hanc operis apoſtaſiam adijciant. Poſtea, certo telorum numero in crucifixi imaginem emiſſo, credũt ſe totidem vno die, quoſcunq; deligent, necare poſſe quocunque illi loco fuerint, etiã remoto, & concluſio. C Dæmon enim ſpondet, ſe tela eo perlaturum, & hoſtili in corpore defixurum. Ea tamẽ hac lege: ſi hominem necandum maleficus aliquando viderit, & tunc iterum de nouo actuali (vt vocant) conſenſu eum occidi voluerit. Vltimo pollicetur tantam illis ſe, baliſta bombarda ve iaculandi peritiam tributurum, vt denarium capiti impoſitum, abſque capitis læſione, valeant deijcere. Subijcit duo D exempla huiuſmodi facinoroſorum. Vnum Puncleri cuiuſdam, quẽ tandem ruſtici foſſorijs inſtrumẽtis pertinacem occiderunt: ſecundum, alterius, qui, eo quod miraculoſe pedem de loco, vbi crucifixum traiecerat, é quo recens ſcaturibat ſanguis, mouere nequibat, in ſcelere deprehenſus, pœnas publice ſupplicio perſoluit. E De hoc ergo genere lubẽs prædictum Canonem capio. Nec obſtat quod malefici magi alijs quoque canonib. ſint excommunicati. Cum enim maxime execrabile ſacrilegium horum maleficio accedat, ſitque nocentius reliquis omnibus, merito dignum viſum, ſpecialem illis pœnam irro-

par.2. Malki q.1.c.16

c. ad abolẽdam c. excommunicamus. de hæretic. & in bulla

Ioann. 22. & alia Leonis 10. ſeſſ. 9. in Conci. Later. lib. 3. c. 17.

irrogare, qui hanc infidelibus contra fideles operam nauarent. Olaus Magnus meminit alterius generis *ſagittariorum*. nempe Lappones, & Finos de plūbo conficere iacula magica digiti lōgitudine, & ea per quęuis diſſita loca mittere in eos, de quibus vindictam expetunt, & hos ob orto carcinomate in cure, vel brachio, intra triduum, vehementia doloris emori.

lib. 1. var. reſol. c. 20.

Vt ego nūc de *ſagittarijs*, ſic (niſi fallor) optime Couarruuias, contra vulgi ſententiam explicuit alium canonem Innocentij IV. tit. de homic. in 6. quem Theologi, & Caniſtę, propter hiſtoriarū inſcientiam, ad omnes homicidas extendebant, qui conductis hominibus aliquem occidi curarāt, cum reuera, vt ille ex Volaterrano, & P. Aemilio docuit, de certo tantum genere hominum mētio fiat, & gente, cui *Aſſaſinorum* nomen fuit: de quibus, oculati teſtes optime ſcripſerunt, Tyri (in qua ditione illi degebant. Epiſcopus Guilhelm. & Cardinalis, atque Epiſcopus Acconenſis Iacobus de Vitriaco, quē ſcriptorem a blattis ereptum Moſchus, Paſtor Armentarienſis, vir doctus, & probus, publico bono, typis euulgari curauit.

belli ſacri lib. 20. ca. 21. Oriental. hiſt. c. 14.

Haud multum à *ſagittarijs* diſcrepat genus maleficorū, qui quaſdam fabricantur imagines, quas, vel acubus pungūt, vel igne liquant, vel confringunt, & ſic certum ijs, quos tales imagines deſignabant, interitum tabe, vel alio mortis generis adferunt. Negat hoc totum Hierony. Cardan. VVieri dux, cæci cæcus: impugnat, non rationibus, ſed puris in Hect. Boethum, Franciſ. Picum, inquiſitores Germaniæ, & ipſum D. Auguſtinum, vt erat homo parum pius, conuicijs. Sed canem contemnas latrantem, quam compeſcas facilius. Agnouere huiuſmodi imagines, & Iuriſconſult. & Theologi, & confirmant poetæ veteres, quorum fabulæ, ſemper ex vero aliquo trahebant originem, quare Buccananus fallitur, qui libro 6. Hiſt. Scot. negat hoc genus apud vetuſtiores inueniri. Confirmat, non vnus hiſtoricus Scotorum Hector Boethus: quem, vt ſingularem adducunt teſtem mira de Rege Duffo narrantem, ſed & alij complures, quorum exemplis Scotica illa narratio confirmatur, & omnes hos, vt mendaces reijcere, Cardanicum, & VViericum, hoc eſt temerarium, & impudentiæ plenum ſit. Ex hoc ortam illam narrationem de Meleagri nece, & fatali ſtipite Altheæ non diffiteor. Sed ſine fabula, claro, & velo leuato canit Ouidius, de Medæa ſaga:

lib. 15. de variet. rer. cap. 80.

Grill. q. 5. Accurſ. Sanlyc. Ang. in l. mult. C. de maleſ. Damhoud in praxi crimin. & alij Inquiſitores Germaniæ in Mall. p. 2. q. 1. c. 12. Alf. Caſtr. lib. 1. de iuſt. hær. punit. cap. 15. Binſfeld. de cōfeſſ. ſagar. & alij. Epiſt. Hipſypeles.

Deuouet abſentes: ſimulacraque cerea fingit,
Et miſerum tenues in iecur vrget acus.

Perite hoc, & omnino ex arte, ſed Horatius imperite, quod, quæ huius erant maleficij, illa tranſtulit ad animarum euocationē, deſcribens enim apparatum Saganæ, & Canidiæ Lamiarum, dicit duas ab illis ſtatuas fabricatas *ceream*: referentem nempe maleficio imbuendum, & laneam, quæ maleficæ vicariæ vicaria erat in affligenda altera.

lib. 1. ſer. ſat. 8.

Lanea, & effigies erat, altera cerea. maior
Lanea, qua pœnis compeſceret inferiorem.
Cerea ſuppliciter ſtabat, ſeruilibus, vtque
Iam peritura, modis.

Cornel. Tacitus (nō iam poetam dabo, ſed ex principibus Hiſtoriæ,) de ſcelere Piſonis, & morte Germanici,

Digitized by Google

nici ſcribens Ann. 2. *reperiebantur ſolo, & parietibus eruta humanorum corporum reliquia, carmina, & deuotiones, & nomen Germanici plumbeis tabulis inſculptum, ſemi uſti cineres, & tabe obliti, aliaque maleficia, quis creditur animas numinibus infernis ſacrari.*] vides quam antiqua impietate. Apuleius lib. 3. de aſino, vocat *laminas ignorabiliter liberatas*. vbi forte legendum, *inorabiliter*. ſicut parcas dicimus inexorabiles. Inde Sagæ dictæ *ſimulatrices* (vt cerea ſtatuo) & *fictrices* Tertulliano, & *vulticulæ* Saliſberienſi, & ipſæ imagines, *Ipſiplice* Feſto, & *Subſiles* vt ante docui. Nicetas lib. 4. Hiſtor. narrat in Aaronis inuentam imaginem viri compedibus vincti, & cor clauo transfixi.

Duffi hiſtoriam pete ex ipſo Boetho, lib. 11. *rer. Scoticarum*, & Cardano, & alijs. Franciæ annales referunt, ſimilia his tentata ab Enguerrani Marignani vxore, in Franciæ Regem, & deprehenſam dediſſe pœnas. cur non & hoc Cardanus, & VVierus refutarunt? an quod vno factum loco, nequit tum alibi fieri? de alia cerea imagine, de qua Sprengerus, agetur ſection. ſequente. De ijſdem ſic Meierus libro decimoſexto, Anno 1462. narrat captos Bruſſellæ tres viros ex familia Comitis Stampani, cum quodam myropola, qui quandam faſcinationem paraſſe dicebantur, per tres viriles, ac totidem muliebres imagines iuniori Principi Carolo infaſcinando. Cuſtoditi fuere longo tempore apud Quercetum Haynoniæ, ac pariter cum illis Carolus Noyerius ex fuga retractus, qui & ipſe è familia erat Stampenſi. Coniurationem myropola detexit. Sed cur tot imagines vni occidendo, nempe tres viriles? vt quod per vnam non ſuccederet, per aliam perficeretur? fœmineas

A arbitror fuiſſe furiarum Vltricum, à quibus viriles Carolum repræſentantes male mulctarentur, vt ex Horatij illis iam citatis verſibus colligitur. Vel forte vnica imago fuit, & numerum fama adauxit. Sane de Paiuoti agens maleficio Gaguinus *libro ſeptimo*. imaginum plurium meminit, at Æmilius, & alij vnicam fuiſſe memorant. Recentius accipi-
B te. Anno 1574. Luteriæ Pariſiorum decollatus quidam nobilis fuit, penes quem reperta imago cerea, varijs caracteribus inſignita: cor & caput imagini confixa erant. Ibidem duo alij capti tum fuere, quorum vnus Karolo. IX. Regi, alter Henrico duci Guiſio, hoc ipſo maleficio defixionis cereæ, mortem, machinabatur: narrat Creſpetus, & addit vi-
C diſſe, cum Auenioni eſſet, cultrum parieti infixum, quo de ſententia iudicis excoriatus fuerat quidam magus; eo quod ſic pungendo ceream imaginem, Pontificem Maximum de medio ſuſtulerat. *iſta Creſpet. lib. de odio Satanæ diſcur.* 10. Illud etiã obſeruo iam diu ante fabricatis ſtatuis aliquando abuti Magos, nempe dæmone illas pro maleficij ſigno ac-
D ceptante, tale puto illud quod Ioan. Curopalates narrat hiſtoriæ ſuæ fol. 24. Venetæ edition. quendam Ioannem Morochazarium, Theophili Imper. pręceptorem, cum hęreticus, & magus eſſet, ad Patriarchatum Conſtantinopol. euectum; hunc cum natio perfida, & dura (*Bulgarorum*) in Romani Imperij fines excurſionem feciſſet, tribus freta ducibus,
E conſilium huiuſmodi dediſſe. fieri debere malleos tres æreos ingentes, & viris manu promptis tradi cum his ſe acceſſurum noctu ad ſtatuam quandam tricipitem, quæ in euripo Hippici olim iam ſtabat. fecit, acceſſit, iuſſit valide ſinguli ſingula capita percuterent, vt in terram quaſi vna

d by Google

plaga decuterētur. ipſe laica veſte indutus, ne deprehenderetur, magica quædā verba ſubmurmurat, & vim ſtatuæ omnem adimit: ex treſuiris illis duo fortiſſimis ictibus duo ſtatuæ capita deiecerunt, tertius remiſſiore manu tantum inclinauit, nec totum auulſit caput reliquum. Suntque ſimilem euentum duces illi experti ſecuta, namq; in eorum exercitu vehemēti ſeditione, & hinc orta pugna inteſtina, duo duces cecidere, tertius ampla, non tamen lethali plaga ſauciatus, cū exercitus reliquijs domum ſe recepit. Non erat hæc imago (vt ſtultis Gręculis pleriſque viſum) Bulgaris hiſce fatalis, ſed Magus ea vſus, vt ſigno, & condicto, & pro imagine malefica. Scribunt Zonaras, & Glycas, Simeonem Bulgarorum ducem Crobatis bellum intuliſſe, moleſtum id erat Romano Lacapeno, ſed acceſſit ad eum Ioannes quidam Aſtrologus, & nunciauit, vt aliquem mitteret, qui caput ſtatuæ ſupra Xerolophum locatæ amputaret: eā ſtatuam Simoni fatalē eſſe. miſit ille, truncatur ſtatua, notatur hora, nec diu poſt compertum eadem illa Simonem in Bulgaria ex ſtomachi dolore interijſſe. Quod apud Curopalatem, idē legi apud Cedrenum. Neminem, tā obeſæ naris puto, qui non ſtatim percipiat, has duas ſtatuas Magico murmure in cerearū illarum imaginum de nouo fabricatarū hic locum ſucceſſiſſe, & deuotam a Ianne, & Ioanne (niſi vtrobique idem, quod ſuſpicor) vitam quatuor horum ducum in ſtatuarum capitibus ſi potuere id in ſtatuis, iam olim fabricatis, cū nec vlla de Simone, nec de Ducibus illis Barbaris foret cogitatio, cur non poterunt in nouiter effecta cerea imagine, & effecta nomine lædendi? cur, ſi abſciſſo, vel effracto capite, non liquato toto corpore? ſi id in Græcia, contigit, & Frācia, cur non potuit in

Zonar. to.3. Glycas part.4. Annal.

A Scotia, & Germania? Porro ex illis Cedreni, Zonarę & Glycæ locis ſatis apparet, multas in Circo Byzaceno ſtatuas fuiſſe magici artificij, quę Cōſtantinopolitani imperij euenta prędicere putabantur, certis litteris, ſeu characterib. notatas, quos fratres Eudociæ Auguſtæ cum legiſſent, multa mala Byzantio imminere prædixerunt. Narratur Hiſtoria paucis nota B ab Gimerio Chartulario, cuius apud Suidā mentio, poſteritati vero commendauit ex m.ſ. codice, Iulius Cęſar Buleng. li. de Circo Romano c.6. inde petant, qui volent. Bene de ſęculo hoc, & ſequentib. vir diligens, & multæ lectionis merebitur, ſi Iſmenium Himerium, Greg. Monachum & alios, qui nondū editi, pari ſedulitate largiatur publico bono qua Diu. C Chryſ. orationē εἰς τὸ ἱπποδρόμιον, dedit. Aliud exemplum nūc adijcio ex Zacharia Vicecomite p.1. cōplementi artis exorciſticæ doctrina 5. his verbis relatum: *Romæ accidit vt quidam fullo maleficiatus veniret ad me ad petendum auxilium, cuius domum ego vna cum eius familiaribus ingreſſus cum ſubuertiſſem, inueni in quodam tinctura vaſe fece pleno, figurā cereā* D *clauo ferreo a capite vſq; ad anū tranſfixam, brachia, crura ac totum deniq; corpus clauis refertū, qui claui ipſum maleficiatum in cunctis partib. affligebāt eo modo, quo in figura cerea collocati erant.* Lędunt igitur iſta ſecundum malefici intentionem, actione illa externa, ex pacto cum dæmone inito manifeſtatam. Solemne deniq; hodie ſagis noſtris, effigies has bapti- E zare in nomine Beel-zebub, & nomen occidendi illis indere.

SECTIO V.

De morbis varijs à dæmone illatis.

NEgant Auicenna, Galenus, & eo teſte Hippocrates (nā Cæſalpinus

Digitized by Google

nus aliud tribuit ei) morbos vllos per
dæmones mortalibus inferri poſſe,
quos ſecuti Pomponatius & Leuinus
Lemnius. Non, quod dæmones id
velle, non credant, quos malos eſſe
non negarunt: non quod dæmonum
vim minorem cenſeant, quam homi
num aut animalium (hoc foret abſur
diſſimum:) ſed quia morbi omnes
naturalibus ex cauſis naſci queunt.
Verum minus recta hæc ratiocina-
tio eſt, poſſunt morbi ex naturalibus
cauſis oriri: nequeunt ergo dęmones
morborum irrogatores ſeu immiſſo-
res eſſe. Sane Codronchus, Cæſalpi-
nus, Fernelius, Valeſius & alij optimi
medici lib. ſuperiore citati, Arabius
lib. 1. contra Gentes. Tertullianus in
Apologeti. D. Hieron. in 4. c Matth.
D. Chryſ. hom. 54. in cap. 17. Matth.
D. Thom. 1. p. q. 115. art. 5. & alij
Theologi contra ſentiunt, Iuriſtæ
quoque, ex quib. agnoſcit Burchard.
lib. 19. Decretor. cap. de re magica, &
q.6. vſque ad 1, 13. optime hoc probant Pet. Leloy. lib. 1.
de ſpectr. c. vlt. & Grillan. ſæpe cita-
tus, mihi nunc ſufficiunt S. S. firmio-
ra teſtimonia, quam qui non admit-
Iob. 2. tunt, habēdi pro Ethnicis, & Atheis.
Iobum Diabolus percuſſit vlcere peſ
ſimo à planta pedis vſque ad verticē
capitis. ſed & alios eadem morbos
dæmoni, vt efficienti cauſſæ, adſcri-
bit. In illa vnum diabolus aurium, &
linguę vſu priuauit, & ſimul *epilepti-*
Mat. 9. v. 17. Luc. 9. tit. v. 39. Mat. 17. v. 14. *cum* reddidit, quem D. Matthæus
lunaticum vocat, non quod dæmo-
niacus non eſſet, ſed quod & a dæ-
mone obſideretur, & ſimul plenilu-
nij temporibus, per dæmonem comi
tiali morbo grauiſſime affligeretur:
eo quod tunc cerebrum humoribus
plenum aptius erat exagitari. Solent
quidem alij eſſe lunatici, non obſeſſi
à dæmone, & hoc ſenſu de lunaticis
lib. 3. Matheſ. locutus Iulius Firmicus. Sed noſtri
Euāgeliſtæ agebant de eo, qui ſimul
energumenus. Epilepticorum quoq;

A diſpoſitione gaudent dæmones, &
ideo non raro ſe illis inſinuant: &
per illos, quo tempore corruebant,
ſoliti reſponſa dare. Apuleius, ma- Apol. 1.
gnus magus, traditur accuſatus,
quod ſeruum ſuum Thallū, remotis
arbitris ſecreto loco, arula & lucerna
& paucis conſcijs, carmine incanta-
tum, corruere fecerit, deinde neſciū
ſui excitauerit. Seruus hic morbo ca-
B duco laborabat, eo ignaro ſic abuſus
Madaurenſis, vt à dæmone reſponsū
acciperet. hanc ille accuſationem ſic
tractat, vt videatur fateri, certe nō di-
luit. Si recentiores audiamus, Spren- p. 2. Mallei q. 1. ca. 11. in fin.
gerus prodidit quandam maleficam
epilepticum morbum certis inflixiſ-
ſe, per oua cum mortuorum corpori-
bus ſubtumulata, pręcipue ex earum
ſecta inhumatis, & certis cū cerimo-
C nijs exhumatis, & in potu vel cibo
prębitis. Apud D. Lucā, vnū diabolus Luc. 8. v. 27.
vexauit Maniaca illa affectione, quā
lycanthropiā medici nominăt, cuius
præcipuū indiciū eſt, quod domi ne-
queant contineri, & in deſerta loca ſe
proripiant, circaque ſepulchra ober-
rent. Aliā adflixit conuulſione ſpinæ
dorſij, quo loco dæmon ille vocatur
πνεῦμα ἀσθενείας ſpiritus infirmita- Luc. 13. v. 11.
D tis, eo qđ (vt ſubditur) eā vinxerat Sa
tanas *ἐν ἰσχύει*; nā dæmones in S. S.
nomen hn̄t ab effectu: vt *ſpiritus a-*
uaritiæ, qui impellit in auaritiā, *forni*
cationis, qui ſuaſor turpitudinis. Sau
lē etiā dæmō per atrā bilē diuexabat
aperte hoc illi ſacra Hiſtoria tribuit,
Exagitabat eū ſpiritus nequam, qui
pulſante Dauid Citharā recedebat. 1. Reg. 16. verſ. 14. 15. & 23.
Hodie id vtinā nō doceret experien-
E tia quotidiana? Multa ſuppetūt exē-
pla, vtar dūtaxat recētib. q in iudicio
cōperta ſibi Sprengerus prodidit, cu-
ius, & Niderij exēplis, libenter vtor,
quia (quicquid hęretici dicāt) docti
Theologi fuere, & in his, de quibus
agimus, rebus exercitatiſſimi, & quę
cunque tradidere, his ſimilia noſtra
videt

videt ætas, & recentiores ea confirmant omnia: deinde vixere ferme ante annos centum, quo tempore nondum hæreſis Lutheri nata, vt cauſa nulla fuerit, multa, quæ huic contraria, configendi: denique videmus tum Germaniam dæmonũ manifeſta & crebra infeſtatione pleniſſimam fuiſſe, vt intelligamus eos tum Luthero, & Svvinglio hoſpitium paraſſe, eorumque quaſi quoſdam metatores præceſiſſe, vt & nũc Antichriſtum præueniunt, eiuſque ſunt veri anteambulones, Caluiniani, Anabaptiſtæque. Sed pergamus. ignoſce lector parentheſi non longæ, nequeo, præ amoris vehementia, memoriam perditorum fratrum ſic deponere, vt non ſubinde & in animum & in calamum incurrant. Sprengerus narrat ſequentia.

P. 1. mal. lei. q. 1. c. 11. *Honeſta quædam perſona,*] & vni ex familiaribus Archiducis matrimonio copulata, in præſentia notarij, &c. ſecundum formam iuris, depoſuit. Cum tempore virginitatis ſuæ, cuidam ex ciuibus famularetur, accidit, vt vxor illius graui dolore capitis langueret: pro cuius curatione, cum quædam mulier acceſſiſſet, & ſuis carminibus, & certis praxis mitigare dolorem haberet, Ego, inquit, eius practicam diligenter obſeruabam, perſpexique, quod contra naturam aquæ fuſæ in ſcutellam quandam, ipſa aqua in ollam aliam aſcendiſſet, cum alijs ceremonijs, quæ recitare opus non eſt, conſideranſque, quod ex illis dolor capitis in domina non mitigaretur, aliqualiter indignata, hæc verba ad maleficam protuli: vos non facitis, niſi ſuperſtitioſa, & hoc propter commodum veſtrum. Tunc malefica ſtatim ſubiunxit, An ſim ſuperſtitioſa, vel non, tertia die tu ſenties. quod rei probauit euentus. Nam tertia die mane, me ſedente, & fuſum apprehendente, tantus dolor ſubito corpus meum inuaſit primo in interioribus, vt non eſſet pars corporis, in qua non punctiones horribiles ſentirem: ſecundo non aliter mihi videbatur, niſi quod continue igniti carbones capiti meo ſuperfunderentur: tertio in cute corporis, à vertice vſque ad plantas pedis non fuiſſet ſpacium acus, vbi non fuiſſet puſtula ſanie repleta. Sicque in his doloribus eiulando, & tantummodo mortem optando vſque ad diem quartum reſtiti. Tandem maritus dominæ meæ, vt ſtabulum quoddam intrarem iniunxit. At ego paulatim incedendo, eo præcedente, dum ante oſtium ſtabuli eramus: Ecce, inquit ad me, pecia panni albi ſuper oſtium ſtabuli. At ego, Video. tunc ille, quantum potes remoue, quia forte melius habebis. Tunc ego, quantum potui, vno brachio me ad oſtium tenente, cum altero peciam apprehendi. Aperias, inquit Dominus, & conſidera diligenter ibi repoſita. Tunc, vbi peciam ſolui, plura ibi incluſa repperi præcipue autem grana quædam alba, ad modum, quo puſtulæ inerant corpori meo, ſemina quoque & legumina, quorum ſimilia nec edere poteram aut intueri, cum oſſibus ſerpentum, & aliorum animalium intuita ſum. Et ſic ſtupefacta dum inquirerem à domino, quidnam agendum foret, vt in ignem cuncta proijcerem iniunxit. Proieci: & ecce ſubito non poſt horæ ſpacium, aut quartale, ſed in momento, vt res illæ in ignem fuerant proiectæ, omnem ſanitatem priſtinam recuperaui.]

Idem ſubdit. Mulier quædam maritata, & honeſta acceſſit, & iuxta iuris formam vt ſupra depoſuit. Retro domum (inquit) habeo viridarium, eſt & illi contiguus hortus vicinæ meæ. Vnde, cum quadam die

tranſitum

tranſitum fieri ex horto vicinæ ad viridarium meum non abſque damno perſpexiſſem ſtans in oſtio viridarij,& apud me ipſam conquerendo,& querulando,tam de tranſitu, quam de damno: vicina ſubito ſuperuenit, & an ſuſpectam haberem inquiſiuit. At ego territa, propter malam eius famam, nihil aliud, niſi hæc verba, protuli, greſſus in graminibus damna demonſtrant. Tunc illa indignata, quia ad eius forte beneplacitum, me litigioſis verbis cum ea implicare nolebam, abſceſſit cum murmure, & verba, quæ protulit, licet audirem, intelligere non potui. Poſt paucos vero dies ingens infirmitas mihi incidit, cum doloribus ventris, & acutiſſimis torſionibus à latere ſiniſtro verſus dextrum, & vice verſa quaſi duo gladij eſſent pectori infixi, & ſic die noctuque clamoribus vicinos omnes alios inquietaui, & confluentibus hinc inde pro conſolatione, accidit, vt lutifigulus præfatam vicinam, et maleficam adulterino flagitio habens in amaſiam, ſimili modo viſitationis gratia accedens, & infirmitati meæ compatiens poſt verba conſolatoria abſceſſit. Sequenti tamen die feſtine rediit, & inter alia conſolatoria ſubiunxit: Experimentum capiam, an ex maleficio vobis hæc infirmitas contigerit, quod ſi ſic repertum fuerit, ſanitatem vobis recuperabo. Accepto ergo plumbo liquefacto, & me in lecto recumbente, plumbum in ſcutellam aqua plenam ſuper corpus meum appodiando infundit, &, vbi quædam imago & figuræ diuerſarum rerum ex plumbo congelato apparuiſſent, ecce, inquit, ex maleficio vobis hæc contigit infirmitas, & ſuper limen oſtij domus vna pars maleficij continetur, accedamus ergo, & illis amotis melius ſentietis. ſicque maritus meus cum eo pariter ad tollendum maleficium accedunt, & luti figulus limen eleuans marito iniunxit, vt manum in foueam, quæ apparuerat, mitteret, & quęcunque inueniret extraheret, quod & fecit. Nam primo imaginem quandam ceream in longitudine vnius palmæ, vndique perforatam, habentem duas acus ex aduerſo per latera, ad modum, quo ipſa punctiones à ſiniſtro latere vſque ad dextrum, & è conuerſo perſenſerat, extraxit: demum pecias panniculorum diuerſas, & plurima, tam grana, quam ſemina, & oſſa, continentes. Sicque illis in ignem coniectis ego conualui, ſed non ex toto. nam licet torturæ, & punctiones ceſſaſſent, appetituſque comedendi rediiſſet ex integro, tamen priſtinæ ſanitati vſque in præſens minime ſum reſtituta. Vnde hoc, quærebam, quod priſtina ſanitas non redibat? Reſpondit, ſunt, & alia inſtrumenta alibi abſcondita, quæ inuenire non valeo. Et qualiter prima inſtrumenta repoſita agnouiſſet, dum inquirerem, reſpondit, ex amore, quo amicus amico reuelare ſolet, hæc cognoui.]

His duobus ſubdit alia multa breuia, nata ex deſiderio vlciſcendi, dum indignantur mulierculæ, ſe ab amaſijs, ad nuptias conuolantibus deſeri, & vltionem minatæ mox exſequuntur. Sed omnem ſuperat admirationem, quod narrat Cornel. Gemma poſt calcem *lib. 2. Coſmocrit.* narrat fuſe caſum Catharinę Gualteri puellæ Louanienſis annorum. 15. cuius curationi ipſe præfuit Anno. 1571. quæ, cum obtruſum à gentili, & coætanea libamenti fruſtulum comediſſet, in morbi ſymptomata incidit prorſus prodigioſa, quorum ipſe ſpectator quotidianus, vidit illam eijcientem tot, & talia, & tanta, vt ipſe crediturus non fuerit

oculis

oculis alienis. Octauo morbi menſe magno niſu per poſticum eiecit anguillam viuam, & perfectam, craſſitudine policari, longitudine ſeſquipedali: cui & ſquama, & oculi, & cauda vniuerſa vt anguillis ſolet. triduo ante quam foras erupit, auditũ narrat bis terve in vtero ſonum non ipſi puellæ modo, ſed adſtantibus quoque velut argutum, & tenuem ab angue productum: & cum egereret, manifeſte puella retulit ſe ſenſiſſe quod primum exſerto capite ſe retraheret per poſticum, inde cum impetu exiliret. Poſt anguilla quam mortuã exenteratamque ſuſpenderant, loco ſublimi ab animalibus tuto, repente euanuit. Puella interim cœpit euomere ingentem humoris aquoſi copiam, humano lotio non abſimilem, ſaporis abſurdi. Durauit ea vomitio plus 14. dies, ſingulis profecto exonerans ſuper libras. 24. vel vt vulgo nominant gheltas tres: prætereea vrinam interea quotidie reddebat bis terve copioſam. Nullus in ventre tumor, nulla in toto corpore inflatio exterius apparebat: & ipſa puella potius ac cibi parciſſimi, vix vnum cyathum, vini, aut cereuiſi, liquoriſve alterius potitabat. Eo venit hæc aquæ excretæ abundantia, vt ſpatio duarum ſeptimanarum facile amas duas implere potuerit. Poſt hanc aquæ copiam, cœperunt, & pili confertim exire per vomitum alui, copioſiſſimi numero, digiti longitudine ſed longiores alij, alij breuiores, eiuſmodi ſane quales antroſis canibus euelluntur: auctaque eſt in dies ea pilorum quantitas, vt facile pilas quam plures iuſtæ magnitudinis implere potuerit: eiecit hos omnes magno faſtidio, & vomitus difficultate. Interiectis deinde nonnullis, ſucceſſere aliqui vomitus, qui floccos ingentes pilorũ eijcerent cum materia purulenta inſtar ſanici, interdum ſimili ſtercori

A columbino aut anſerino: in qua colluuie, & fruſta lignorum, & membranarum tenuia rudimenta, ſed lignorum partes adeo viuæ, vt ex caudicibus obſoletis diffractis inæqualiter comminutæ portiones viderentur vnguis amplitudine, alię craſſitie intus fungoſæ, foris obductæ vetuſtiore cortice nigræ. Paulo poſt cæpit alius vomitus niger vt carbo, dixiſſes

B atramentum verum vel ſepiæ ſuccum, imo carbones veros minutiſſime tritos atque permiſtos, ſingulis diebus prodeuntes ad quantitatem lib. 2. aut 3. ſæpiſſime cum pilis tam copioſis, vt nuci iuglandi includi non poſſent, omnibus albis, prolixis, & durioribus: quæ cum per triduum ita duraſſent, eiecit ſemel, & puri ſanguinis tanquam è vena diſſecta libras duas, nulli rei alterius generis

C permiſtas. A vomitu ſanguinis rurſum ſecutus eſt ater, ac ſi antimonio trito tinctus fuiſſet humor, omnino liquidus in dies ſingulos fere ad libras 5. aut 6. atque hoc portentum ſeptimana integra conſtanti, borarũ lege ac ſpacio perdurauit. Ceſſauit aliquandiu diuinis humaniſque remedijs adhibitis. Interea pilos ad-

D huc, ſed pauciores, gradatimque atriores excernebat, imo & breuiores in dies vt cum prius ex flauo ruffeſcerent, paulatim liuidi, nigri, tandem aterrimi ac velut diſſecti in fruſtra minutiſſima per vomitum redderentur. Quandoque cum his, & virulentus humor, & craſſus, quandoque ſimillimus limo. Circa Septembris medium membranæ fruſtra

E maioræ, tanquam ventriculi partes, euomuit: habebant hæc ſpeciem tunicæ craſſioris. carnoſæ, lentæ, fractuque contumacis: quibus, profecto vt fœtus choricidi, etiam venarum ductus inarati ramoſa propagine; ſpectabantur, interdum medij palmi longitudine. Has aliæ ſunt è veſtigio

ſubſecutæ

ſubſecutæ tenuiores multo, ſed penitus nigro, venarum duntaxat veſtigia referentes membranæ allantoidi non diſsimiles. Poſtremo venerunt, & tertij generis tunicæ vaſorum prorſus expertes, aliarum omnium tenuiſsimæ, vt locum amnij retinerent. Sed erat his alia multo ſubſtantia, atque figuræ ratio: quam in agninis fœtuum inuolucris. Nam huic tenuitati aderat mira ſoliditas, figurarum ratio quouis miraculo maior. Fragmenta illius varia, ſed tria præ ceteris rara, duorum palmorum amplitudinem ſuperabant, intertexta ſtrijs profundis ſine epigraphis: quæ ſeſe à vertice ad baſim ſecantes mutuo, cancellos in rhombi ſpeciem efformabant. non habeo cui melius conferam, quam cum ſenecta viperę: quanquam nihil hactenus à me conſpectum fuit, cui poſſet merito comparari. Sed hoc in eo præcipue admirandum, quod ſecundum longitudinis ductum, velut canalis quidam profundior appareret, inſculptus fibris tranſuerſis, & raris, prorſus, vt in aſpera pulmonis arteria. Erat hæc regio penit' caua, & circularis, in vnũ membranę faſtigio paulatim anguſtior, anguini capitis veſtigiũ repræſẽtãs, cũ apophyſi maſtoidi, ſeu proceſſu mammillari: in alterius fine ſẽſim lateſcens neſcio quid ventricoſũ, & inæquale ẽt bifurcato vertici non abſimile, præſeferret. Vniuerſæ partes inuicem coaptatę totius anguillę longitudinẽ, atq; craſſitiẽ ſatis luculẽter expreſſerant. Illud aũt tuberculũ papillare viam fuiſſe reſpirationis exiſtimo, forte ꝑ quã, & ſolidis, & humidis ad ſui nutricationẽ neceſſarijs veſcebatur. Poſt quã haſce mẽbranas eiecit, ſecuti sũt lapides fere innumeri, quos veſperi ſẽper, ac ſtata horarũ periodo magnis cũ tẽpeſtatib. animique deliquijs eructabat. Forma fuit eiuſmodi, quę paſſim in vetuſtis ędi-

A ficiorum ruinis ſolet occurrere. Lapides ſolidi, anguloſi, inęquales, tum ſpecie, tum magnitudine, q̃ ſubinde ad nucis iuglandis quantitatẽ acceſſit, nõ abſq; ſuffocationis diſcrimine manifeſto. videbãtur quãdoque obtecti calce, & coagmẽtati varie, vt ab illis, qui parietib. detrahũtur diſtingui non poſſent. Semel me ꝑſente quędã eiecit lapidẽ anguloſũ vix cũ dupli-

B cis caſtaneæ mole librãdũ. ſaxũ illud magna ſpiritus cõtentione proiecit, vt & vomentẽ viderim manifeſte, & in lebetẽ ſonitũ cadẽtis audierim, magno horrore cũ animi mei, tũ turbæ vndiq; circũfuſæ. E veſtigio magnã quoque ligni portionẽ pollicis longitudine pariter, et craſſitudine, ſed minore difficultate ſecreuit. Erat hoc ſatis poroſũ ſtaminibus rectis inſigne,

C cui & cõmiſſura quædã inſignior, velut ꝑ mediũ totius longitudinis excurrebat. Interea tñ, & pili per vices, ſed minores ordine pauciores, ac nigriores. Acceſſit aliud, quod omnem excederet fidem. os enim triãgulare ſolidũ foris, intus cauũ, ac ſpongioſũ reddidit, tale, vt plane conſtaret eſſe fragmentum cruris bubuli, & puellę parens diceret, ſe tale vidiſſe pridie

D in ſuis carnib. iurulentis. Nec mora, ſequenti die articuli oſſei, tali, digitorũ acies, rotulæ, variæ ſpeciei, & magnitudinis ꝓdierunt. Interdũ tñ, & pili, & lapides intermixti, atq; omniũ poſtremo vitri, atq; æris portiuncula. his narratis, Gẽma merito cenſet horũ mirabiliũ Dei ꝑmiſſione dęmonem fuiſſe miniſtrũ, qui cauſis tñ naturalib. ordine ẽt ſeruato, quoad

E potuit, vſus fuit. Idẽ vellẽ exiſtimaſſet, eodẽ ope, de muliere alia, quę florente ętate per nouẽ cõtinuos annos infandis dolorib. inteſtinorũ cruciata, primũ craſſioris tunicæ rudimẽta deiecit, deinde, & arboris fruſta ingentia pleraque pollicis craſſitie, ac paulo etiã longiora, pariterq; omnia

fere,

tere quæ ad arbóream ſpeciem perti nerent, folia ſcilicet laurinis folijs nō nil ſimilia, radices, cortices, etiam quę tomento alicui incluſos nucleos, nullo tamen veſtitos putamine, præ ſe ferrent. Quod ego mallem ad prodigioſos dæmonum effectus, quam ad naturales morborum παρατροπὰς referre.

Ad eoſdem effectus permittente Deo productos retulerim cruciatus corporeos B. Angelæ de Fulgino, quos his verbis deſcribit.

Corporis ſunt tormenta innumera à malis dæmonibus multipliciter excitata.] Vix enim credo quod ſcribi poſſent infirmitates, & paſſiones mei corporis. Nam non remanet in me aliquod membrum, quod non horribiliter patiatur. nunquam enim ſum ſine dolore, ſine languore continuo: ſum debilis, & fragilis plena dolore, ita quod oporteat me continuo iacere. Non eſt in me membrum, quod non ſit percuſſum, tortum, & pœnatū à dæmonibus, & ſemper ſum infirma, & ſemper tumefacta, & plena doloribus in omnib. membris meis: ita quod cum magna pœna poſſum me mouere, & ſum fatigata iacere, nec etiam ad ſufficientiam poſſum comedere. hinc diſcis ſanctam hanc viduam fœmineo, vt Iob virili, ſexui, exemplum patientiæ propoſitam. In vita B. Angelæ c. 19.

De mentis ablatione perpetua iā docui, dū de philtris diſſererem, Stitadio quoque potione mens ab alienata à virgine venefica, li. 2 Hiſt. Dubrauij. de modica ad tēpus exemplum non iniucundū audita narrat Matthiolus in Dioſcoridem de circulatorib. haud dubie Magis Bohemię. In præfat.

In vinum (inquit) *nescio cuiuſdā puluerem,*] cuius guſtatu fauces conuelluntur, immiſcent, &, cui fucum facere volunt, iubent, vt illo in vino intinctum digitum, quaſi prægustandi cauſa ſugat. Tum illico digitū vino madidum in os inditū, ſibi mordicus nō ſine dolore, & clamore, premit inuitus, Interea, perinde atque blanditijs, mœrentē conſolatur circulator, temporū, carpique arterias alio oblinit medicamento: deinde nummū in terrā proiectū hortatur vt tollat. Ibi ille pronus, primū ſe nequit attollere mox vnguinis vi, amēs factus, concidit ſtatim que eius more qui metuit ne mergatur in aqua, natat, ac vociferatur, ſimul ſe fluctibus obrui. Ergo eum erigit circulator, ille: quaſi vitulus initium, primū male ſcū obliquo ac toruo intuitu exprobare, mox hominē aggredi videtur: poſtremo fugientē circulatorē perſequi, donec abſterſo tādē illiti medicamenti veneno, recipiat animum ac mēti reſtituatur. Vbi autem ad ſe redijt, quaſi qui euaſerit à mari naufragijs, capillum veſtimentaque veluti vela torquere, exprimereque brachia tergere, & nares emungere, conſpicitur.] vt ſola vis vnguenti hoc faciat, & non interueniat opera dæmonis, qui fieri queat, non intelligo.

Gentiles idem ſenſiſſe olim, probare poſſumus ex morbis, quos illi dijs ſuis, hæc eſt dæmonijs, aſcribebāt: vt de *Ceritis*, qui dicti quaſi *Cereritæ* ὑπερδύναται, de lymphatis, Panicis, ſimilibuſque iā tradidi. Ideo que eos, qui fanatici erāt, & varijs linguis in morbo loquebantur, δαιμονῶντας, vel ab Hecate, aut Heroibus infeſtatos, vocabāt. Quare, et Leuinus Lemnius tandem dat manū, & fatetur dæmones huiuſmodi cauſas morborū accidentarias eſſe: Qui ſi cauſam accidentariam vocat, extrinſecam, efficientē tamen, nobiſcum ſentit. Lucian. in Philopſ u. Hippocrates de Sacro morbo. l. 2. de occul. nat. mirac. cap. 1. Sacræ Philoſoph. ca. 18.

Reſtat explicandum, quo pacto dæmon morbos inferat? quod Frāc. Valeſius accuratè docuit. Nempe illum eſſe cauſam externam, eo quod extrinſecus aduenit corpus inhabitaturus,

turus, & morbos illi illaturus. Si morbi ex materia pendeant, mouet internas cauſas. ſic Melancholicos morbos excitat. Nam principio bilem atram, quæ corpori inerat, commouet, & fuligines in cerebrum, & internorum ſenſuum cellulas propellit. Deinde adauget bilem atram, admotis cauſis exurentibus, vel detento iſto humore, ne expurgetur. Epilepſiam paralyſim, & ſimiles noxas infert, per ſucci craſſioris delationem, obturato ventriculo cerebri, vel obſtructis radicibus neruorum. Cæcitatis cauſa eſt, vel ſurditatis, noxia excrementa ad aures, vel oculos coaceruando. Sæpe etiam ad odium, amorẽ ad alias animi perturbationes inducendas mouet imagines, vt in imaginatione firmius inhæreſcant. Ad corporeas vero affectiones excitandas, ſpirituoſam ex ipſo ſanguine ſubſtantiam deligit, eam ſeparans, & expurgans à craſſitie materiæ. deinde ſpiritibus iſtis vtitur, quaſi proximo animæ inſtrumento ad efficaciſſimè, & velociſſimè agendum. Dico ex rebus veneniſiſſimis eum educere quandam quaſi quintam eſſentiam (vt ex gemmis, & auro ſolent chymici) & ea inficere ipſos ſpiritus vitales, & ſic eum malefico morbo imbuere, quod aduertit prudenter Cæſalpinus lib. de dæmon inueſtigat. cap. 16. Quod cum fecit, ægre ars humana ſatis celebria, & efficacia remedia poteſt vel ſolet adhibere: quo enim hæc materia ſubtilior, & tenuior, hoc quoque ad lethum eſt acrior, & efficacior. Solet omnem præuenire medelam. Nec obſtat quicquam, quin hæc ipſa damna inferat interdum per ſe, ſine tali materia, vel interna agente cauſa, ſi impediat vel lædat ſenſationes, vel ſpiritus animales detineat aut ſubtrahat, & alijs mille, quos nouit, modis. Qui vero morbi ab internis cauſis non dependent, ſed ab exter-

A no tantum impedimenti nocumento, vel noxio afflatu, vt plurimum per ſe operatur, vt quando inſtrumẽta maleficij, vnctiones, ſigna, defoſſa, vel ſimilia, ad ipſum veneficium vim naturalem nullam habent ſed ſunt pro ſignis tantum, ad quę ex pacto dæmon operetur, quod docuit idem Andr. Cæſal pinus de operis c. 17. tum quoque poteſt per res exter-
B nas homini vim aliquam facere, vt ille docet cap. 8. Veluti cum malefica irata pomum coctum manui alterius ſic fecit conglutinari, vt, & acerbiſſimum inferret cruciatum, & nulla arte, poſſet, diſſolui, vel deglutinari. lege Nicol. Remig. lib. 2. dęmonolat. c. 4. Quid ni credamus, cum etiã Catochiten lapidem Corſicum legamus ea vi præditum, vt ſe iunctis cor-
C poribus agglutinet, & impoſitas manus detineat? Solin. Polihiſt. Quo pacto venefici morbi ab alijs dignoſcendi agam. lib. 6.

SECTIO VI.

De mira rerum ſolidarum atque magnarum in corpus ingeſtione, & egeſtione.

D

PRodigioſi ſunt plerique morbi per maleficium illati, ſed omniũ prodigioſiſſimus mihi videtur, quando per os vel imum gutturem eijcit æger, ſpinas, oſſa, ligna, ſaxa, fruſta,
E vitrorum, acus, cultros, & alia feramenta, glomos pilorum, pannos, ſetas, cornu lucernæ, & huiuſmodi, quæ, vel comeſtione, vel aliter in corpus immitti potuiſſe videtur impoſſibile. huius exemplum vnum habet Sprengerus, de muliere Zabernenſi, vbi obſtetrix quædã, eo quod ipſam non acceſſierat ad puerperium, grauiter irata, noctu cum duabus alijs maleficijs ad puerperam acceſſit, & dixit

In Mall. op. 2. q. 1. cap. 13.

A dixit ad vindictam ſe aliqua in eius inteſtina velle immittere, quorum dolorē poſt ſemeſtre duntaxat ſentire inciperet. Dixit, & ventrem eius manu tetigit: ad quem contactū puerpera videbatur, ſibi extrahi inteſtina, & ijs immitti quædam, quæ tum oculis dignoſcere nequibat. Poſtea ſexto vix menſe finito, internorum viſcerum tortura ipſam ſubito B tam dira inuaſit, vt nec (verba ſunt Sprengeri) diebus nec noctibus à clamorib. omnes inquietando, abſtinere poſſet. Et quia deuotiſſima Virginis, & Reginæ miſericordiæ exſtitit, & pane, & aqua ſingulis ſabbatinis diebus ieiunando: ideo, & per ipſius ſuffragia credidit ſe liberari. Vnde & quadam die, vbi opus naturæ perficere volebat, tunc omnis illa immun-C dicia corpore prorupit, & aduocans maritum cum filio dixit: ſuntne res iſtę phantaſticę? nonne dixi, poſt dimidij anni ſpacium res iſta cognoſcetur? aut quis vidit vnquam ſpinas, oſſa, ſimul etiam lignaue comediſſe? erant enim ſpinæ roſarum, longitudine vnius palmę, cum alijs varijs rebus innumeris immiſſæ. Aliud exēmplum relatum eſt à Beniuenio de D muliere Florentina, tertium à Ioāne Langio de Vlrico Neuſeſſer ruſtico; quartum de puella Leuenſteienſi in hiſtoria Germanica, hac de re excuſa anno 1562. tria his addit Nicolaus Remigius. Octauum plane admirandum, & cui refellendo, nullæ nugæ, nullæ calumnię, nullę phalerę vitiligatoris VVieri, ſuffecerint, adſcribam ex vita S. Petri Tarenta-E ſij, à Gaufrido conſcripta, his verbis, S. Symphoriani dicitur caſtrum Lugdunenſis Eccleſiæ, paucis ab vrbe milliaribus diſtans, vbi vir fidelis, & religioſorum fidelis, ſedulusque ſuſceptor, magnæ conuerſationis pariter, & opinionis Abbatem, ad hoſpitiū ſuum aliquando, quaſi vim faciēdo,

Lib. de admiran. morb. cauſ.

lib. 1. epiſt. 38.

lib. 3. dæmonolat. c. 1.

Apud Surium tom. 3. Maij. 8. cap. 13.

pertraxit. huic iuuenculæ erat filia miſerabili incommoditate laborans. Egerat enim quædam mulier malefica, per nequitiam inuidæ ſocrus inducta, vt languore tabeſceret deſperato, nec uiri ſui pręſentiam, nec aſpectus ullatenus toleraret. Affectione muliebri genitrix perſuaſa, ut ſatanas ſatanam eijceret, famoſum quendam maleficum acceſſiuit. Adfuit, explorauit, agnouit, & mulierculam aſſerens inferratam, terit arborum cortices, pocula uerbis, & herbis infecta propinat, mordet ēt dentib. proprijs brachium miſeræ mulieris. Res mira, res noua, res (ni fallor) hactenus inaudita. Ab illo quidē languore conualuit: ſed interdū, ex corde procedere ſentiens uelut acus, cruciabatur atrociter, donec per morſurā brachij, quam nulla cicatrix obduxerat, acus educeret uis occulta. Crudele remedium, ſed huiuſmodi congruebat auctori. Plures in hunc modū quam triginta per temporū interualla prodierant: quædam, ut uulgo dicitur, ex capſeræ, quædam admittendis filijs idonea foramina præferentes. Pręterea prædictus Abbas ad domum, ubi hæc actitabātur, aduenit. Celebris eſt perſona; cuius hoc opus, et alia nō indigna admiratione narrātur: ſed parcēdū adhuc ſuperſtiti, et nomē credidi reticēdū. Huic pater anxius miſerabilē exhibet filiā, nec ſine lacrymis lugubrē explicat tragœdiā. Eadē hora fit fides dictis, & ſētiēs acū mulier gemebūda deplorat. Iam peruenerat ad foramē, ſolitus iā p̄ceſſerat cruor, iā cęperat apparere, iā particula eius exierat. Et accedēs unus ex fratribus laicis, eidē Abbati deſeruiens, eruentam extraxit, annis plurib. ad teſtimonium conſeruandam. Orat Abbas, & locum uulneris tangens, in uirtute fidei pollicetur, nec ferrum ultra nec chalybem inde proceſſurum. Factū eſt: ſed mutata materia eſt, malitia

Digitized by Google

tia nec dum prorſus exſtincta. Cœperunt lignei ſudes paruuli, quales vulgo brocas appellant, ex quercino robore, vel fraxinei, pro ferrei acub. egredi, craſſiores ſpinis, & modice lõgiores. Nec vnius tamen omnes, ſicut nec acus fuerant, longitudinis, vel craſſitudinis erant. Sedecim in hunc modum intra annum, & paucos menſes ex muliere ligna prodierunt. Adfuit demum Reuerendus Petrus Antiſtes cui diuinitus ſeruabatur tanti miraculi plenitudo. Offertur mulier miſſarum ſolemnia celebranti, ſicut præceperat veſpere præcedenti. Eadem hora ſeptimum decimum lignum ex muliebri corpore egreditur, quod ſub oculis omnium ſacellanus extraxit. Confitentem itaque mulierem præſul abſoluit, & ſacram ei tradens Euchariſtiam ab omni deinceps cuiuſcunq; materiei progreſſu iubet eſſe ſecuram. Sic ab omnibus iã pręſtigijs liberata adhæſit viro, filioſq; procreauit. Et, vt dicitur, hodieq; ſuperſtes, virtutem prędicat, quam in ſeipſa feliciter meruit ex petiti. Petrus de Fraxineto, dicitur pater, notus, etiam honoratus inter cõuicaneos ſuos: vt ſi quem dubium nouitas tanta reddiderit, probare forſitã liceat, quod credere detrectarit.]

Hactenus Gaufridus Abbas Altętubæ, cui Ciſtericenſes, & Clarauallenſes Abbates negotium dederunt vitæ huius conſcribendæ; cum Romanus Pontifex Lucius eis mandaſſet, vt eam fideliter conſcribi curarent. Sed Monachus fuit ſcriptor, inquient aduerſarij, credo plus fidei mererentur mendaciſſimi ipſorum Miniſtri, & Prædicantes. Cæſa. pin. de in veſtig. dæmon. Contigit autem (ait) *hoc anno Piſis hæc vidiſſe multis ſpectantibus. Quædam a dæmonibus obſeſſa, ſæpius, modo inter adiurandi, modo poſtea eiecit corpora, & magnitudine, & forma per ſe, ineptiſſima, vt deuorarentur, clauos ferreos prælongos, oſſa lapides, globos laneos, carbones, aliaque multa in culcita autem, ea regione, qua thorax incumbebat, præcipue qua cor, globuli multi reperti ſunt ex plumis affabre efformati diuerſis figuris. ſed plurimi inſtar roſarum perpetuis plumarum tenuiſſimarum ordinibus, nunc filo implicitι, nunc ſolo glutine, alia genera reperta ſunt in ceruicali qua caput reſidebat.)* Quid multa? ſuperioribus annis Duacenſi cuidam, & Inſulenſi ancillæ ſimilia ferme acciderunt. Exemplorum ſat habemus, cauſam ruſpemur, quæ ſat abſtruſa, & abdita.

Primum fateor, quędam in corporibus humanis ſolere interdum ex prauis humoribus coaleſcere, vt ſunt tophi, lapilli, capilli, oſcilla, conchylia ſpinę, glomi pilorum, & quæ talia potuit dęmon in ipſis vlceribus, vel in corporis partium congruis finibus procreare, quod naturaliter fieri poſſe, conſentiunt veteres nouitijque medici. Norunt mecum multi Comitis filium; qui, ante annos ferme nouemdecim, Luxenburgi, in vrina lacertulas ſatis magnas eijci ebat, quod etſi plerique vxoris eius adulteræ, (quam, & occidi per ſicarium ille poſtea iuſſit) veneficio tribuerent, potuit tamen naturaliter contingere, ex homorum corruptione, & renum vitio. Mulier illa Caluini ſectæ erat addicta, & miniſtro familiarior, quam oportebat, ideo nec à moribus, nec ab inſtituto aliena fuit vulgi ſuſpicio.

Gale. lib. 2. ad Glaucum. Celſus l. 5. c. 6. Aetius. l. 16 c. 100. Leuin. Lem. li. 3. de occult. nat. mirac. cap. 40. Alexã. Benedict. lib. 2. & 3. Anatom. Anto. Benui. l. ſupra citato. cap. 3. 18. 24. 94.

Secundo puto non poſſe naturaliter in corpore humano generari, ex vlla putrefactione, acus, cultros, forfices, & huiuſmodi metallica artificio ſe conformata. quia calor naturalis, niſi plurimorũ annorũ ſpacio, nõ vſ metalla inibi gignere poſſe: multoque minus, ſic fortuito ad certam

analogiam atque diſpoſitionem arti- A ficioſam, videntur tam varij humores cõuenire poſſe: niſi Democriteã, & Epicuream reuocemus inſaniam, ex fortuito atomorum concurſu cuncta conſtruentem. Neque adhuc legi, qui hanc vim naturæ tribueret.

Tertio, dico hæc omnia multis modis dæmones per maleficos operari poſſe. Etenim primo poſſunt ſic ſenſibus illudere, vt quis putet iſta in B corpus ingeri, vel egeri: cum tamen reuera duntaxat dæmon cultros veros, & huiuſmodi reliquam, quę euomitur, artificioſam materiam, quę in ægri corpore numquam fuerat, vel etiam ipſos humores, qui ejciuntur; faciat apparere cultros, & reliqua illa, vel etiam aerem ſic condenſet, & coloret, quod veriſimillimũ eſt contingere, quando res illę, quę viſę sũt C ſolidæ, ac denſæ, paulo poſt cernũtur euaneſcere. Præterea poſſunt, citra fictionem, res huiuſmodi per dęmonẽ in os occulte ingeri, vnde mox ejciãtur; poſſunt etiam alijs corporeis partibus inſeri, & includi. Negat id VVierus, homo fronte nulla; licet non videam, cur neget. teſtatur enim medici, & chirurgi fide digni, quorum nonnullos ipſe laudat, talia ſibi D viſa ex corporibus excerni, vel exſecari, & ea manibus contrectaſſe ſeſe. Eos vero omnes ad vnum decipi contendere, quid eſt, niſi ſtrenue pudorem totum exuere? ex modis immittendi, quos comperio, duo tantum mihi placent. Primus eſt, quem non prætermiſit Binsfeldius; vt profundo dæmon ſomno demergat hominem, & ſenſum doloris exi- E mat, tum dextre incidat membrum, & materiam illam duram imponat, denique eadem ſubtilitate vulnus adeo conſolidet, vt nulla cicatrix, vel veſtigium relinquatur, quod periti chirurgi nonnunquam faciunt.

hoc volũt ſemper in his accidere Grill. de ſortil. c. q. 3. & Cardan. d. c. 80 de variet.

Trallian. li. 4. c. 6. Beniu. de abdit. mor. & ſanat. cauſis, c. 24. & 80. l. Lãg. d. epiſt. 38. hiſtoriam puellæ de Leuëſtect, Germanice editam Beniue. & Benedict. ſupra citates. in l. 4. C. de malef. q. 7. concl. 6.

Dices fortaſſis, vt hęc queat in partibus carnoſis, & facile dilatabilibus, & promptæ conſolidationis, quarum exempla recenſet Nicol. Remigius; non tamen id poterit in alijs, quibus illa facilitas nõ eſt propria, v.g. in inteſtinis, orificio ſtomachi, gutture, arterijs, & talibus organis, quæ anguſta valde ſunt, nec dilatantur, niſi ad functiones ſuas naturales; vel etiam ſi ſectiones diuiſa fuerint, non poſſunt reuniri. *Reſpondeo*, difficilius quidem in his id contingere, abſolute tamen poſſe, vt in alijs. licet enim nobis incognita ſint medicamenta, ijs conſolidandis, & reuniendis idonea, dæmoni tamẽ illa ſunt notiſſima. Præterea quamuis ſponte ſua non dilatentur, niſi ad naturales ſuos effectus, vi tamen aliqua adhibita, poſſunt extra conſuetum ordinem dilatari, & comprimi. cuius rei duas hiſtorias ad finem faciendam attulit teſtis oculatus, chirurgiæ laude clarus, Ambroſ. Parçus: prior eſt, de ſtudioſo, qui cum ſpicam germinis deglutiiſſet, eaque in pulmones per τρόχειαν deſcendiſſet, natura illam tranſuerſis pulmonum lobis illæſis, integris etiam coſtarũ muſculis, & quæ ſuccingit eas membrana incolumi, integram expulit. poſterior eſt de opilione, qui ſemipedalẽ cultellum, cui corneum erat manubrium craſſitudinis pollicaris, in fauces à prædonibus ore aperto adactum, ſex ſolidos menſes, in corpore retinuit, & tandem nata in inguine vomica, inde chirurgus extraxit. At neceſſarium plane fuit, per anguſtiſſimos meatus quoſque à faucibus in inguen cultrum peruenire. His tertiam narrationem Remigius addidit de morione; qui, apud Armoricos, mucronem gladij tres digitos lõgum per os in fauces adactum, duodecimo poſt die, per annum egeſſit. Nonne culter iſte, per tot ſpiras inteſtino-

lib. 2. dæmonol. capit. 4.

lib. 2. chirurg. c. 17.

ſtino-

Digitized by Google

ſtinorum ſubtiliſſimorum, & per illud, quod à re ipſa vocatur *inteſtinū tenue*, fuit deuolutus? Neque in his vlla vnquam malefici mentio, vel ſuſpicio fuit. ſi natura id potuit, & caſus, cur ex propoſito id adnitens nequeat ille mille artifex ſolertiſſimus?

Alter modus eſt Silueſtri Prieratis, quem recentiores quidam ſunt ſecuti, ſcilicet dæmonem peritia pollere, res ſolidiſſimas diuidendi, & cōminuendi partes in minutiſſimas, et inſtar pulueris, & eas iterum vniendi, applicatis, ſicubi opus, naturalibus actiuis, idque tam præpropere, & ſubtiliter, vt cernentium oculi nequeant, ob nimiam motus celeritatem, quidquam horum aduertere; ideoque putent homines ea integra immitti, & emitti. Hi duo modi probabiles ſunt.

Silu. verb. maleficiū. q. 5. Coſmas Philiarch. de off. Sacer. p. 2. l. 3. in trac. primi præcepti Decalogi.

Valde miror tertium quendam, tam multis placuiſſe, cum ſit plane improbabilis. Volunt iſti à dæmone poros corporis extendi, per eos deinde duriora hæc, & maiora inſeri, & poros rurſus concludi: quorum apertione iterata demum, quando dæmoni videtur, intruſa expellantur. Sic aiunt à fulmine ſine læſione poros vaginæ penetrari, laminâque gladij chalybeam liquari. ſic iactu lapidem ſub aqua recondi, nec manu retracta viam cerni, per quam lapis in aquam penetrarit. Supponit hæc opinio corporum penetrationem eſſe naturalem, cum Buridano, quam Diuus Thomas, Scotus, Durandus, & alij, melius philoſophātes, contendunt, a ſolo Deo perfici poſſe. hoc ergo primo peccant. Si dicant corporeas hic dimenſiones, ſiue corpora non penetrari: incredibilem quandam dilatationem pororum, etiam in partibus corporis non raris, coguntur excogitare; cum tamen iſti pori tam ſint natura anguſti, vt ſine inſigni læſione diſtrahi non poſ-

Paracelſo li. de occul. philoſ. Barone Lichtenbergio l. de præcipuis Magiæ articulis Ludou. Milichio l. de Magico dæmone, & Nic. Rem. dæ. 2. li. 3.

A ſint. Nec ſimile quidquam in illis, quæ pro ratione adferunt, diſſimillimis reperitur, fulmen quiddam eſt ſubtiliſſimum, & tenuiſſimum, ea præditum vi naturali, vt duriora atque reſiſtentia conſumat, mollia vero, & cedere facilia ſine læſione trāſmittat; at ferrum, ligna, lapides, res ſunt ſpiſſę, duræ, & minime aptæ ſic ſe in poros inſinuare. Aqua corpus

Seneca lib. 3. nat. q. li. 2. Iſid. l. 13. Etymol.

B eſt liquidum, humidum, tenue, fluitans, cuius rei ſolidæ cedens loco, capax etiam liburnarum: rerum, quæ inijciuntur, impulſu cōdenſabile, & ijs exemptis aptum vi ſua ſtatim coire, & reuniri; vtq; ſine partium ſeparatione, condenſatur; ſic, ſine earundem noua medicina, rareſit atq; extenditur, quæ, quam ſint ab humani corporis mēbris aliena, *vel pueri norunt, & qui nondum ære lauantur*.

C

SECTIO VII.

De maleficio deuouendi.

SVppono, quod Catholicis certum eſt, *energumenos a dæmonibus ſæpe inuadi, & poſſideri, vel obſideri*: hoc eſt dæmones in hominum ingredi

D corpora, & ſimul poteſtatem aliquā eos vexandi, ſeu affligendi accipere: ambo enim requiruntur, vt quis ſit energumenus; qua de re docte, poſt Mengum, & Polyd. Per. Tyræus diſſeruit. ſic homines dæmoni tradendi poteſtatem conſtat olim Apoſtolos habuiſſe, ex S. S. & alios quoque ſāctos homines, vt olim, ſic, & olim, ſic, & hodie eam à Deo accipere, qua

E non niſi prudentiſſime, & cum magna caritate atque iuſtitia vtantur; haud difficulter probaretur, ſi huius loci foret. An vero dæmones, eos quos poſſident energumenos, ſic poſſideant, vt eorum corpora, ipſimet ſubintrent, poſſet quis dubitare, eo, quod B. Ildegardis in libris reuelati

Mengus in fuſte dæmon. Polydor. d. exorciſ. Tyræus diſputat de energumenis. 1. Cor. 5. v. 1. 1. Timot. 1. ver. vlt. vide Tyræum de operis q. vl.

Digitized by Google

ſuarum ſcribat ſe de quadam energumena in vera viſione vidiſſe.

Quod ipſa permiſſione Dei quadam nigredine,] & fumo diabolicæ congloboſitatis obſeſſa erat, & obumbrata; quæ totam ſenſualitatem rationalis animæ illius opprimebat, nec ea eleuato intellectu ſuſpirare permittebat: velut vmbra hominis, aut alterius rei, vel fumus oppoſita obtegit, & perfundit: vnde hæc rectos ſenſus, & actus perdebat, & inconuenienter ſæpius clamabat, ac faciebat. Et me cogitante, & ſcire volente quomodo Diabolica forma (id eſt ſubſtantia) hominem intraret, vidi, & reſponſum habui, quod diabolus in ſua forma, vt eſt, hominem non intraret; ſed eum vmbra, & fumo ſuæ nigredinis obumbrat, & obtegit, ſi enim forma illius hominem intrare: citius membra illius ſoluerentur, quam ſtipula à vento diſpergatur. Quapropter Deus non permittit, vt hominem in ſua forma intret. Sed ſupradictis perfundens, ad inſaniam, & inconuenientia euertit, & per eum, quaſi per feneſtram vociferatur, & membra illius exterius mouet, cum tamen in eis in forma ſua interius non ſit, anima interim quaſi ſopita, & ignorante, quid caro corpus faciat.]

Sic illa apud Theodoricum Abbatem, eius vitæ l. 3. cap. 20. Sed hic locus oſtendit veriſſimum eſſe dictum Theologorum, ſæpe eos, qui aſſueuere multis reuelationibus etiam veris, putare ſe habere per reuelationem; quod habuere per diſcurſum opinionemque. Indicant hoc multa. *Primo* quia principio vere tantũ deſcribitur obſeſſio, non poſſeſſio. *Secundo*, quod inquiſitio hæc parum erat neceſſaria, & ſatis curioſa. *Tertio*, quia ſuſpectum eſt, quod ait Deũ non permittere, vt diabolus ſecundum ſuam eſſentiam, vt ſolet eſſe in A ſuo loco, corpora poſſideat. communis enim Theologorum diſtinctio hoc diſcrimen ſtatuit inter *obſeſſos*, & *poſſeſſos*, quod in his ſit dæmon, vt erat in ſtatuis idolorum, nonnunquam: & hoc indicant inflationes, & multa alia, quæ in poſſeſſis cernuntur. *Quarto*, quia ratio nulla eſt. nec enim forma dæmonis ſiue ſubſtantia eius ſpiritualis ipſi corpori contraria ſic eſt, vt illud ſtatim deſtruat, B etiamſi nolit, ſolo ingreſſu. *Quinto*, quia non ſemper anima ſopita eſt, quando dæmon energumenum, vel obſidet, vel poſſidet, vt apparet, quia videmus ſæpe illos omnium recordari, quæ egerint. *Denique* ſancti, & Theologi omnes ſic ſemper locuti, & opinati fuere, vt dicerent, dæmonem corpus arreptitij intrare, & ab C eo exire. Non quidem id ſubire, vt informet, vel tãquam pars eius, (qđ vocant) corpus integret; ſed tantum, vt loco, vel inſtrumento organico vſurus, vt fuſe explicat Epiſcopus Abulenſis, in 7. Exo. q. 16. Rectius itaque dictum à Cæſario l. 5. c. 15. dæmones non vniri animæ ſubſtantialiter, nec in ipſa eſſe anima, ſed applicatione tantum, & oppreſſione per energiã D ſeu operationem animæ adeſſe, & ſic homini vniri, & ei quaſi illabi. allegat Gennadium, l. de Eccleſ. dogmat. ca. 82. hoc tenentem: tamen corpori ineſſe ſicut in loco poſſe, & in cauitatibus eius latere, nunquam Gẽnadius negauit, & expreſſe Cæſarius ex S. S. confirmat. non enim recte dicitur exire, niſi, quod intus fuit. Saluator autem iubet de corpore dæmones E exire, Matth. quinto, verſicu. nono. Intus ergo fuere. Reſtat nunc, vt quæramus, an malefici poſſint, & ſoleant ſic alios deuouere, ac dęmoni quaſi mancipare? Multorum confeſſionibus conſtat eos id putare, fatentur enim ſe dæmones in brutorum, vel hominum corpora immiſiſſe, &

ipſi

Digitized by Google

ipſi dæmones cum exorciſantur, id ſolent prætexere, ſe à tali, vel tali im miſſos. prætermittam, quæ recentiora ſunt, à Remigio, & alijs allata, duo tantum adſcribam ab ijs commemorata, quorum fides reijci nequit. Anaſtaſius Nicenus de Simone Mago: *multos* (ait) *tentantes eum dicere præſtigiatorem: cum eos eſſet allocutus, & deinde conuiuij prætextu bonem ſacrificaſſet, & eos conuiuio excepiſſet, varijs morbis, & dæmonibus eos ſubiecit.*) Diuus Hieronymus nobis proponit dæmonem à B. Hilarione eiectum, quem magus in virginem immiſerat, *Perducta* (inquit) *a parentibus ad monaſterium ſeni traditur, vlulante ſtatim, & confitente dæmone. vim ſuſtinui. Inuitus abductus ſum. Quam bene Memphi ſomnijs homines deludebam! o cruces! o tormenta, quæ patior! Exire me cogis, & ſubter limen ligatus teneor. Non exeo, niſi me adoleſcens, qui tenet, dimiſerit. Tunc ſenex, G. andis, ait, fortitudo tua, qui licio, & lamina ſtrictus teneris: Dic. Cur auſus es ingredi puellam Dei? Vt ſeruarem, inquit, eam virginem Tu ſeruares, proditor caſtitatis? Cur non potius in eũ, qui te mittebat es ingreſſus? Vt quid, reſpondit, intrarem in eum, qui habebat coll. g. m meum, Amoris dæmonem?* &c.) En, vt magus immiſerat dæmonem vere: & ſic opinor etiam multa eorum, quę narrat Anaſtaſius, à quo Glycas p. 1. fuit eadem mutuatus; & in primis, de quo nũc agimus, Deo permittente, potuiſſe vere à Simone Mago patrari; quare Annaliũ ſcriptori eruditiſſimo, nequeo aſſentiri, qui mira illa Simonis ab Anaſtaſio prodita, iudicat tantum fuiſſe impoſturas, hominibus per imaginem, & viſum oſtenſas, cum nulla veritate conſiſterent. ſunt enim in ijs multa, quę, & poſſe, & ſolere contingere, lib. præcedente *de Dæmoniaca Magia* ſatis copioſe oſtendimus. Anno 1581. in Viuareſiæ oppido Annonaio, fuit malefica nomine *Boyarona*, quæ varij plures cuique, nõ vno modo dæmones immiſit, quibus grauiſſime diuexati fuere. In his filius, & filia illius fuerunt, quos nucibus alteri paratis, ſed more puerili abliguritis ab ipſis, qui deferebant, ſingulos tribus dæmonibus poſſidendos mancipauit. Similia factitabat ſtrix alia dicta, *la Gochonne*: ita, vt illis tũ partibus cuncta plena fuerint, per maleficia votiua energumenis. Narrat oculatus teſtis vir doctus, & prudens Claudius Charon. l. de Antichriſto reuelato Nota 1. fatetur hoc fieri ſolitum Bap. Codronch. medicus l. 3. de morb. malefic. c. 7. Hæc autem immiſſio malorum ſpirituum, non prouenit a facultate cogendi; quæ nulla Magis competit, in dæmones. Nam, vel ſponte dæmones ex pacto obſeſſum vadunt, finguntque ſe obtemperare; vel inferiores dæmones ad id adiguntur, à dæmone ſuperiore volente hac in re malefico gratificari. Vtroque tamen caſu Dei permiſſio requiritur, vt cauſa ſine qua non poſſet hoc fieri: permittere vero Deus id conſueuit, non niſi ob graue aliquod obſeſſi peccatum: non raro propter parentum iratorum imprecationes, quarum tria exempla ſuggerit Io. Cęſarius. Ait Ouid. de Medæa, *Deuouet abſentes.* Et experimento compertum eſt hodie pleraſque ſtriges cum dæmone pactas, vt cuicumque diras imprecentur, bruto, vel homini confeſtim illi tabe lenta incipiant tentari, vel alio interitu de medio repente tollantur. Nec irritam hanc, vt plurimum earum deuotationem plurimis exemplis docet Remigius libr. 2. capit. nono, decimo, & tribus ſeqq.

Margin notes:

In 85. q. 23.

In vita S. Hilarionis.

tomo 1. anno 68.

Vide Tyræum de oper. c. 29. l. 5. ex m. c. 11. 12. & 13.

SECTIO VIII.

De maleficio ligaminis.

NVllum hoc frequentius hodie eſt maleficium: adeo, vt in aliquibus locis vix audeat quiſquam clara luce matrimonij ſolemnia celebrare, ne quis malus coniugum votis illudat. Id ſi fit, quia, quo pauciores ad futuri, & rei conſcij fuerint, hoc plurimum inſidias effugiunt, nihil ad hunc tractatum pertinet cautela huiuſmodi: ſi, quod antelucanos conatus magicos, minus pollere credunt, res ſuperſtitione non vacat. Sed ad ipſum maleficium veniamus. Solent malis verbis hominem reddere, (vt Canones loquuntur) frigidum, & maleficiatum: hoc eſt ad actum coniugij inidoneum. Hoc illos poſſe, & ſolere probatur, tum auctoritate canonum, tum communi ſententia Theologorum, tum praxi Eccleſiæ, quæ ſic affectos poſt triennij experientiam irritam, & adiuncta ſeptem teſtium iuratorum manu, ſeparare conſueuit. tum ex opinione Rabbinorum veterum, & Beroſi, qui exſtat exiſtimantium à Chamo tali damno multatum Noemum fuiſſe: tum exemplis mox referendis, & experientia quotidiana: tum denique ratione. poteſt hoc fieri naturaliter, caſtratione, eliſione, ruptione, deſiccatione, infrigidatione, & ſimilibus ex cauſis, quas cum norit dæmon, poterit illis vti. confirmant id Hiſtorici, & poetæ. Deinde fit ſæpe, vt, qui cum vna nequit, queat cum alijs, vel, qui cum cæteris poteſt, cum vna non poſſit, item, vt non poſſit cum ea ſola, quam maximè amat, & deperit. item, vt, ablato dumtaxat ligamine, fiat potens, qui prius nihil poterat, cuiuſmodi varietas ex naturali cauſa nequit prouenire. prouenit ergo ex ſupernaturali ſeu prodigioſa. non diuina: ergo angelica. non bonorum angelorum opera: ergo malorum.

> tom. ſi per ſortilegias, 33. q. 1. & tote tit. ex tr. de frig. & malefic. in 4. d. 34. D. Thom. 7. q. ... 58. art. 2. & alij citati ab Enriq. z. l. 2. de matrim. capit. 8. cap. laudabil. m. de frig. & malef. vide P. Enriq. d. l. c. 8. nu. 1. & c. 7. nu. 9.

Modis ſeu formis ad hoc diabolus vtitur pene infinitis. ſane auctor Dæmonomaniæ plures quinquaginta reperiri ſcripſit: Quidam magi, ſolummodo ligulam, certis cum verbis prolatis, nectunt, ſed dæmon interea maleficium perficit, & ſiue virum ſiue fœminam reddit impotentem. tam in fœminas, quam in viros graſſari vere dixit Ananias, ſed tamen facilius, & frequentius in viros cernimus hoc malum ſerpere, fors. an, quod vbi plus operæ, & inſtrumentorum requiritur, facilius ibi aliquis defectus, & impedimentum occurrit? an quia cum plures ſint maleficæ, quam malefici, pluribus viris nocetur? ligari autem poſſe volunt plerique, vel in diem, vel in annum, vel in æternum, aut donec nodus ligulæ ſoluatur.

> l br. 4. de nat. dæm.

A viris doctioribus ſeptem traditas inuenio cauſas proximas huius impotentiæ, quibus cauſis dæmon abutitur. *prima* eſt, quando coniugem alterum alteri reddit odioſum, vel inuicem ſane odioſos facit, per calumniam ſuſpicionemve, aut morbi alicuius immiſſionem; ſicuti cum, vel Venus, iuxta Steſichorum, vel Medea, iniecto pharmaco fecit, vt omnes fœminæ Lemni grauiter ore olerent, ſicque illas mariti ſunt aſpernati: Medeæ facinus vult eſſe Myrtilus. *libr. rerum Lesbicar.* 1. aut id faciunt phantaſia turbata, ſic, vt aliquid in compare vehementer odioſum, vel formidabile ineſſe credant: ſic Valazca, Libuſſæ Boemæ famula, mulieres à virorum amore per veneficium adeo auertit: *vt coniuratione inita, ſuos quaque maritos,*

> Natalis Mytholog. lib. 6. ca. 7. Aeneas Silnius in hiſtor. Bohem. & Bap. Egnat. lib. 5. c. a. a.

viros, fratres, patres, filios vna nocte interfecerint, mox arce Viſſegradenſi obſeſſa, Primiſlai regis exercitum ad internecionem ferè ceciderint.) Aliquando faciunt, vt inuicem quidem ament ardentiſſime, ſed quando ad copulam vêtum ſubito accenſi odio, alter alterum cædat, vel vnguibus laceret, quod genus, & Theologi, & Iuriſconſulti nouerunt. tunc dæmon primo accendit ardorem libidinis propoſita forma coniugis, vt concupiſcibili, & quando venitur ad amplexus, tunc proponit, vt odioſam, & exitialem, faciens, vt membra generationis appareant, vel magnitudinis prorſus incongruę, vel formę horribilis aut ſupra modum fœdæ. Secunda cauſa eſt, quando corpora impedit, ne queant ad ſe mutuo appropinquare, & ſic ea diuidit, vel detinens ea in locis diuerſis, vel cum conantur iungi, phantaſma aut quid aliud interjiciens intermedium. ad prius videtur pertinere illud Propertij.

D. Henr. de Sacramẽ. l. 21. c. 8. n. 2. Sot. in 4. d. 34. q. 1. a. 3. Inquiſ. Reg. t. op. 12. auctor dæmonoma. & auctor lib. de Lamiis c. 21. Lib. c. 6. q. 12

> *Inuidiæ fuimus, quis me Deus obruit? aut quæ*
> *Lecta Promethæis diuidit herba iugis?*

Pertinet ad poſterius, quędam narratio, plena admirandæ nouitatis, cuius fides penes auctores ſit. narrat ex Vincentio Belluacenſi Diuus Antoninus, Romæ temporibus Henrici tertij Imperatoris fuiſſe iuuenem quendam locupletem, & nobilem, qui recens vxorem duxerat, & ſodales ſuos opiparo conuiuio nuptiali exceperat.

Vicent. lib. 26. hiſ. Antonin. p. 2. ſum. h. tit. 26. c. 7. § 4.

Exiuere in campum à prandio luſuri pila. Sponſus, ludi dux, pilam poſcit, & ne excideret annulus ſponſalitius, inſerit eum digito ſtatuæ Veneris æreæ, quæ in proximo erat. omnes vnum petebât, ſic cito defatigatus ipſe à ludo ſe-

A ceſſit, & ad ſtatuam rediens, annulū recepturus, ecce, videt digitum ſtatuæ vſque ad volam manus recuruatum, & quantumuis conatus annulum recuperare, nec digitum inflectere, nec annulum valuit extrahere. Redit ad Sodales, nec illis ea de re quicquam indicauit. Nocte intempeſta cum famulo ad ſtatuam reuertitur, & extenſum, vt initio digitum repperit, ſed ſine annulo, iactura diſ-

B ſimulata, domum ſe confert ad nouam nuptam. Cumque thorum genialem ingreſſus, ſponſæ ſe iungere vellet ſenſit impediri ſeſe, & quiddā nebuloſum, ac denſum inter ſuum coniugisque corpus voluтari. ſentiebat id tactu, videre tamen nequibat. hoc obſtaculo ab amplexu prohibebatur. audiebat etiam vocem dicentem.

C *Mecum concumbe,*] quia hodie me deſponſaſti. Ego ſum Venus, cuj digito annulum inſeruiſti, nec reddam Territus ille tanto prodigio (inquit Antonin.) nihil referre auſus eſt, vel potuit, inſomnem duxit noctem illam, multum ſecum deliberans. Sic factum eſt per multum tempus, vt quacumque hora cum ſpona con-

D cumbere vellet illud idem ſentiret, & audiret. Erat ſane alias valens, & domi aptus, & militiæ. Tandem vxoris querelis commonitus, rem parentibus detulit. Illi habito concilio, Palumbo cuidam, presbytero ſuburbano, rem pandunt. is autem erat Necromanticus, & in maleficijs potens. Illectus ergo promiſſis multis, compoſitam epiſtolam dedit iuueni, di-

E cens: Vade illa hora noctis ad compitum, vbi quatuor vię conueniunt, & ſtans tacite conſidera. Tranſient ibi figuræ hominum vtriuſque ſexus, omniſque ętatis, & conditionis, equites, & pedites, quidam læti, & quidam triſtes, quicquid audieris, non loquaris. ſequetur illa turba quidam

ſtatura procerior; forma corpulentior curru ſedens, huic tacitus epiſtolam trades legendam, ſtatimque fiet, quod poſtulas. Ille autem iuuenis totum impleuit, prout edoctus erat. Viditque inter ceteros ibi mulierem in habitu meretricio, mulâ inequitantem, crine ſoluto per humeros iactato, vitta aurea ſuperius conſtricto, auream virgam gerentem in manibus, qua mula regebat, præ tenuitate veſtium pene nuda apparebat, geſtus exſequens impudicos. Vltimus dominus turbæ terribiles in iuuenem oculos exacuens, ab axe ſuperbo ſmaragdis, & vnionibus compoſito, cauſas, viç ab eo exquirebat. Nihil ille contra, ſed protenta manu epiſtolam ei porrigit. dæmon votum ſigillum non audens contemnere, legit ſcriptum, moxque brachijs in cœlum eleuatis. Deus, inquit, omnipotens, quamdiu patieris nequitias Palumbi presbyteri? Nec mora, ſatellites ſuos à latere mittit, qui annulum extorquerent à Venere. Illa multum tergiuerſata, vix tandem reddidit. Ita iuuenis voti compos, ſine obſtaculo, potitus eſt diu ſuſpiratis amoribus. Palumbus autem, vbi dęmonis clamorem ad Deum audiuit de ſe, intellexit ſibi præſignari finem dierum. Quocirca omnibus membris vltro truncatis miſerabili pœna defunctus eſt, confeſſus coram populo Romano inaudita flagitia.

Hæc ille: in cuius verbis, & maleficium vides diuiſionis, & curationem nefandam per aliud maleficiũ, & ſeram malefici pœnitentiam.

Tertia cauſa eſt, ſi ſpiritus vitales prohibeantur tranſire ad membra generationis, & ſic ſeminis deciſio impediatur, de quo impedimento, rectè Ioan. Maior. diſſeruit.

Quarta eſt, ſi ſemen prolificum exſiccetur, & ſubtrahatur.

in 4. d. 34. q. 3.

Quinta, ſi virga viri flaccida fiat, A ſaltem quando, quis vult actum matrimonij exercere. de quo Ouidius, *Quid vetat, & neruos magicas torpere per artes?* Petronius: *Forſitan rediret hoc corpus ad vires, & reſipiſcerent partes veneficio, credo, ſopitæ.*

Sexta, ſi qua naturalia alia pharmaca applicentur, quibus vis patrandi quouis modo tollatur. hæ cauſæ B vulgatiores cunctis fere notæ, & obuiæ ſunt apud Doctores.

Septima cauſa eſt, rarior nempe muliebrium locorum obſeratio, vel nimia coarctatio: aut viri genitalium retractatio, abſconſio, vel vera ademptio.

Palu. & So. add. d. 34. Silu. verb. maleficiũ. q. 6. Abul. in cap. 19. Mat. q. 90. p. 2. mal. q. 1. c. 7. Remig. lib. 2. dæmonol. c. 5.

De virili huiuſmodi calamitate, narrationes varias ſui temporis proponunt Spreng. & Remig. Quo- C ad retractionem, & abſconſionem fortaſſis illa naturaliter fieri poſſet, quamquam dubito, & inclino in negantem partem. ademptionem conſtat eſſe ſemper merum præſtigium, licet alibi. vt in auium nidis apud Sprenger. malefica membra illa oſtentet, nec enim aliter poteſt iſta tollere, quam homines, ſectione aut ſimili ſeparatione. adem- D pta vero non magis poteſt reſtituere, quam homines. Sunt ergo hi modi quoad viros, præſtigioſi. Quoad mulieres, ſicut ex naturalibus morbis coarctatio hæc oriri poteſt, ſic etiam à dæmone cauſari, idque opinor tam de arctitudine in oſſibus, quam de arctitudine in carnoſitate.

Dixi, duplex eſſe impedimentum. E vnum quoad omnes; ſic inuenio mulctatum Siluanum ab vxore apud Tacitum libro quarto, ann. & Aurelium apud Zonaram tomo ſecundo, & forte Amaſim Regem Aegypti, aliud quoad vnam dumtaxat perſonam certam, hoc vocant Dd. maleficium reſpectiuum, ita legimus

de vtraque egerũt Vi. Sot. Ledeſ. in d. 34. & Henriqu. li. 12. c. 7. n. 3. Herodot. lib. 2.

affectum

Digitized by Google

A affectum Theodoricum Regem, qui poterat cum concubinis, cum vxore ſola non poterat. idem de quodam Eulatio refert Gregor. Turonenſ. libro 10. capit. 8. Sic Galeacius Sforciæ fraude tactus fuit, ne matrimonio Iſabellç Atragoniæ poteretur.

' Paul. Aemy. in vita Clotarij. Frãc. Guicciardin. in hiſt. Ital.

Dixi ſecundo, impedimentum quoddam eſſe temporarium, quoddam perpetuum: perpetuum vocans, quod vſque ad mortem duraturum, nullo naturali remedio, nec
B alias licite, auferri poteſt. Scio cum gloſſa, quoſdam negare a Diabolo vllum huiuſmodi perpetuum impedimentum induci poſſe: ſed ſcio quoque hoc gloſſæ dictum communiter à Canoniſtis, & Theologis Doctoribus reijci: vt repugnans ipſius contextus menti, licet non verbis. Deinde cur non, vt ſemel, ſic
C ſæpius poterit dæmon impedire copulam? cur vt ſæpius, ſic non & poterit toties quoties permittit Deus? Denique falſum eſt, gloſſæ fundamentum, ſemper ab auctore maleficij illud tolli poſſe: poſtea libro vltimo docebimus, aliquando non poſſe maleficas ſanare, quæ nocuerunt. Nec dubitarim plura poſſe
D dæmonem deſtruere, quam reparare, Quid ſi membrum præſciderit? non magis illud valebit reſtituere, quam vitam ſemel ademptam. Ex his puto facile (Lector) intelligis temere Mich. Montanum libro 1. *des eſſais* cap. 11. adimere hæc maleficia dæmoni, vt adſcribat viribus imaginationis. poteſt illa impotentem aliquem ad res veneris reddere, nemo negat, verum
E effectus tam varios, ac multiplices vni adſcribere imaginationi, nec Oreſtes quidem duxerit in dilucidis interuallis. Quis locus imaginationi in alias valido, & cupido, & ſperante ſe poſſe, immo non dubitante: prima vice, qua ſpe fallitur.

In c. requiſit. & c. ſi per ſortiarias 33. q. 1. Card. ibid. Abb. & alij ad ti. de frigid. & malef. Nauar. conſ. 1. li. 4. tit. 15. Abul. d. q. 90. Mag. in 4. d. 34. & ibi. D. Th. art. 2. Dur. Palud. Richard. Maior Soto. Vict. vterq. Ledeſma, Palac. & alij citati p Henriq. d. c. 8. ſ. 2. litera O.

Vltimo loco huic maleficij generi videtur annumerandum, quod refert Saxo Grammaticus, his verbis. *Mares in vrbe Karentina,* (apud Rugianos) *cum fœminis in concubitum admiſſis, canum exemplo, cohærere ſolebant: nec ab ipſis morando diuelli poterant. Interdum vtrique perticis è diuerſo appenſi inuſitato nexu ridiculum populo ſpectaculum præbuerunt.*] Sane ijs, qui feræ, & non homines. hominibus enim tam acerba hominum calamitas, nõ cachinnos, ſed ſingultus, ſed lachrymas excutiat. Hei? quid peccata non merentur? quid non vltionis clementiſſimo Deo extorquent, fieri poteſt, vt dæmonum hic opera interceſſerit; & Deo, illa vt carnificum vtente manu, hoc ſupplicij diriſſimi genus à commeritis exegerint, quod ſi in adulteros, & concubinarios hodie ſimilia iudicia exerceantur, quæ perticæ ſuffecerint? plures ſane continentiam amarent, & obſcænas libidines auerſarentur. Fieri etiam poteſt, vt meræ dæmonis præſtigiæ fuerint. ſi non fuere præſtigiç vix eſt, vt naturalis ratio reddi queat: niſi dicas, & viſcoſitatem ſeminis, & diſpoſitiones membri, quæ in feris ſic cohærere ſolitis inſunt, in hos homines à dæmone introductas: quod puto eius induſtriam, & vires non ſuperare.

lib. 4. hiſt. Danor.

Quid ſi, & Salmacis fons maleficum, quid habuerit iniectum? ſane, quod Strabo libro 14. de illo refert μαλακίζουσα τοὺς πίνοντας, ex eo bibentes malacisſari: id ego non tam ad mutationem in Hermaphroditos, quam ad emaſculationem, & (vt Varro loquitur, alio tamen ſenſu) mulierationem retulerim. Hæc enim hominibus illis à Chriſti lege, & fide alienis, quaſi neceſſa-

vt Ouid. li. 4. Metam.

neceſſaria conſecutio (nefas?) videbatur, vt qui agere nequiret, pati inciperet. Beneficium hoc inter cætera fidei Chriſtianæ non minimum; quod cum dæmonum cultu portentoſa hæc dæmonum ſuaſu, & hortatu crimina paganiſmo inolita, tandem pleriſque in regionibus prorſus exoleuerint.

SECTIO IX.

De maleficio odij.

HOc vſum Valaſcam ſupra oſtendi, & agnouit Arnobius lib. 1. contra gentes. Addam alia. Godſcalcus Holenus Auguſtinianus Præceptorij fol. 20. lit. A. ſic ſcribit.

Noui mulierem,] quæ voluit facere diuortium inter duos ſe mutuo amantes, propter quod deberet ſalariari. Scripſit in chartulis duos characteres ignotos, cum alijs tamen deuotis verbis, & dedit chartulas, vt portarent: & tamen nulla ſequebatur diuiſio. Secundo ſcripſit hæc eadem in caſeo, & dedit illis ad comedendum: & accepit poſtea pullum nigrum, & diuiſit per medium, obtulit vnam partem diabolo (*certo ſacrificij ritu*) & aliam dedit ad comedendum illis duobus, tunc ſequebatur maximum odium inter eos: ita quod vnus alium videre non poterat. Vnde hoc niſi quod dæmon habuit tunc offertorium ſuum?] ſic ille. Cenſeo hoc maleficij genus reſpexiſſe poetam, cum inducit dæmoni quandam dicentem.

Tu potes vnanimes in prælia mittere fratres.

Andr. Cæſalpin. de inueſtigat. Dæmon. cap. 10. ſcribit ſolere maleficas ſub limine, vel in angulis domus capita ſerpentum, & pelles defodere ad odium conciliandum. Sed hæc quiſquilia ſigna tantum ſunt pacti conA uenti. Nam odij maleficium auctorem habet dæmonem. Nec enim naturalia pharmaca poſſent aliud, quam hominem atro turbideq; ſanguine, & quadam melancholia graui afficere: item humores nimis adustos adurere, vel frigus noxium inducere. vnde oritur quædã ferocitas, moroſitas, crudelitas, & miſanthropia in vniuerſum, qualis eſt in B ijs, qui lupina inſania laborant. Poſtea dæmon hoc odium dirigit in certam perſonam, omnes odio opportunas imagines phantaſiç obijciens, & velut ob oculos ponens, & in memoriam reducens, cum amaritudinis miris modis cauſticque, adeo vt cum illa recurrunt animo, vix queat homo non grauiſſime irritari, & excandeſcere, etiam in illos, quos hac perturC batione deſinente efflictim amat. Huius maleficij memorabile exemplum narrat Ioan. Bapt. Codronchus lib. 3. de morb. malef. c. 8. ſic ille.

In oppido Sepino ditionis Neapolitanæ,) erat quidam Iacobus nomine, cuius vxor tantum odium, cum eo exercebat, vt à primo die, quo inter ipſos matrimonium cõtractum fuit, ſimul habitare non potuerint: tanD tum abeſt, vt ſeſe inuicem copulauerint. Et, ſi quando Iacobus ad vxorem accedere voluiſſet, tanto furore, ac rabie percita vxor erat, vt ſe per feneſtram potius præcipitem daret, quam illum perpeti poſſet. Quod cum cuidam religioſo viro ab ipſis hoſpitio recepto narratum eſſet, de hac re dubius, & ad fidem præſtanE dam difficulter ſe habens, experiundi gratia illico mulierem accerſiri iubet, eiuſque maritus in interiorem ædium partem ſeſe abdidit, ne eius præſentia vxor ingredi renueret. Venit mulier: quæ de odij ſui cauſa contra coniugem interrogata, ſuam vicem prius, miſerumque fatum cum deploraſſet, ſe nullam inquit eius rationem

ratio-

rationem reddere poſſe. quin abſentis mariti tanto deſiderio, & amore ſe flagrare dicebat, vt id verbis exprimere nequiret. Cum autem ad illum alloquendum, & videndum accedere vellet, illico imaginationi ſuæ, tot deformitatibus, & turpitudinibus, totque horribilibus mōſtris maritum depictū apparere, vt mortem prius ſubire vellet, quam illum ferre: aſſerens, quod eius anima tota B omneſq; vires, & ſpirituum partes in maritum, tanquam in oblatum malum, & ſui perniciem ferebantur. Rurſus eo abſente eiuſdem deſiderio æſtuare ſe aiebat. De cuius mulieris verbis, cū bonus ille Sacerdos periculum facere vellet, dixit mulieribus eam comitantibus, vt illam circum pedes, & brachia circum lectū valido fune in crucis modum vincirent, C quo maritus, omni repugnantia remota, expeditum acceſſum ad eam haberet. Verebatur enim ille Sacerdos, ne ob deformitatem aliquam cælandam mulier ſe ita affectam eſſe ſimularet. Vxor denique ſe ob mariti deſiderium ligandam, tradidit, rogans, vt ad ſe maritum admitterent. Quo ingrediente, nullæ vnquam furiæ tam immanes viſę D ſunt, nulla fera tā efferata, nulla belua tanta rabie, & furore concitata, ei ſimilis inuēta fuit: ſpumam ex ore emittebat, dentibus fremebat, oculos contorquebat, totumque corpus velut furijs agitatum, ac carne tabis plenum videbatur, Mulieresque ibi aſſidentes retulerunt eius ventrem, ac ſtomachum funibus contortis, ipſis tangentibus, refertum viſum eſſe, E totamq; cutim, vt flagris cæſis redactam. Nec furendi finis factus eſt, donec maritus concertationis labore defeſſus, & illius miſericordia motus illinc exijt. Et tandem poſt tres annos mulier quædam in veneficijs verſata, quæ Iacobi matrimonium A cum illa vxore grauiter moleſtè tulerat, maleficium quod parauerat ſoluit. Et ita Iacob. vxore potitus eſt: & inde in ſumma pace; atque ocio tranquilliſſimè vixit.]

Huc pertinet *maleficium ob ligationis*, quo fit vt viri vxores ita negligant, vt videantur earum non meminiſſe. Rem exemplo declarabo, duobus teſtibus ijſdem illis comprobatam. B

In oppido Hetruriæ Sangeminianenſi,] iuuenis quidam adeo perditè veneficam mulierem adamauit, vt formoſam alioquin, & honeſtam vxorem vna cum filijs reliquerit, & cum pellice, ſuorum immemor vitam eo vſque traduxerit, donec vxor de maleficio monita ea conceſſiſſet, & clam maleficij instrumento per- C quiſito, inueniſſet ſub lecto bufonem ollę incluſum conſutis oculis: eo igitur abrepto, & ſolutis oculis postea cremato: confeſtim vir ſuorum recordatus, tanquam è ſomno ſurgens ad vxorem, & filios reuerſus eſt:] Condronch. d. lib. 3. c. 6. Cæſalpin. c. 10. de dæmon. inueſtigat.

SECTIO X.

D

De incendiario maleficio.

NOn animum inflammant modo, ſed & corpora, & domos, & oppida: vt facile appareat æterni ignis eſſe alimenta.

Corona Creuſæ nota eſt, quam munere impio Medea concremauit, ex aſphalto humectiore, & ſulphure E pharmaco inunctam volunt Cælius lib. 15. A. L. cap. 13. & Venetus Natalis l. b. 6. Mytholog. c. 7. quaſi horum tanta vis eſſe potuerit, vt modica inunctione totam Regiam Corinthi corripere poſſet cur non naphtā medicam addidere? vis nonne eius efficacior? cur non *inſopibilis*, vt vo-

cat

cat Martianus, *perennitatis igniculos Lemnij Fabri?* cur non flammiuomi pecoris Ætheæ? cur non ſemina flammæ Meduſæ? cur non cuncta, quę Tragicus commiſcentem facit Medeam?

Pia ſororis, impia matris faciem
Vltricis Altheæ vides.
...... tu nunc veſtes
Tinge Creuſæ, quas cum primum
Sumpſerit, imas vrat repens
Flamma medullas. ignis fuluo
Cluſus in auro latet obſcurus,
Quem mihi, cœli qui furta luit
Viſcere fœto, dedit & docuit
Condere vires arte Prometheus.
Dedit, ac tenui ſulphure tectos,
Mulciber ignes. & *viuacis*
Fulgura flammæ de cognato
Phaetonte tuli. habeo mediæ
Dona Chimæræ. habeo flammas
Vſto Tauri gutture raptas,
Quas permiſto felle Meduſæ
Tacitum iuſſi ſeruare malum.

Omnia quidem hæc fabuloſa, ſed efficaciſſima ad extinguibile incendium opinabantur vulgo: poeta vero gnarus vim illam à dæmone ex pacto ſe exſerturam. concludit prece ad Hecaten (magorum Numen)

Adde venenis ſtimulos, Hecate,
Donisq; meis ſemina flammæ
Condita ſerua. quo pacto condita, & clauſa? vt ſolent hodie, initio impune contingas, & adſpectu nihil vel ſenſu ignitum.

...... fallant viſus
Tactuſq; ferant. ..... quid interea, an ocioſa?

..... meet in pectus
Venaſque calor. ſtillent artus
Oſſaque fument ...... ita fit, & omnia amburuntur.

Illic quod mox. *Auidus per omnem regiæ partem furit,*
Vt iuſſus, ignis, iam domus tota occidit:
A *Vrbi timetur. vnda flammas opprimat?*
Et hoc in iſta clade mirandum accidit:
Alit vnda flammas, quoque prohibetur magis,
Magis ardet ignis: ipſa præſidia occupat.

Nemo hic adeo Philoſophus ſit opinor, quin maleficam vim agno-
B ſcat. Ne fabulas opinemur, faciunt quę recens gemina contigerunt, prodita à Nicolao Remigio lib. 2. c. 13. Leherij quædam ſaga, cui nomen Iana Nigra Armacuriana obnixè quiddam à Franciſca Huyna contenderat, quod cum impetrare nequiret, in deſiderium vindictæ exarſit.

Nam accepto (inquit) *à dæmone*
B *linteolo,*] quo erant inuolutæ minutiæ quædam inſtar fęni defecti, admonita eſt clam illud deponere in Huynæ ædes, ac properè faceſſere. fore enim, vt non multo poſt flammam corriperet ſubito, vnde illæ cum omni ſupellectile conſumerentur. Linteolum igitur glomo obuoluit, ac Huynæ, tum forte aliquid in furnaria agenti, vænale offert, in te-
D læ, qua illam adornare audierat licium: ſed cum negaret eo ſibi opus eſſe, quod ex domeſticis operis ſperaret plus ſatis ſibi futurum. Nihilominus bona illa in piſtorium lacum, qui prope erat, abiecit: addens ſe, ſi tum id vſui eſſe nō contingeret, cum vellet, reſtitururū. Ac vix pedem extulerat, cum deflagrare cœpit cella illa farinaria, quæ depoſitum glomū
E continebat, deinde vniuerſa domus adeo præcipiti ardore atque incendio, vt nullum ei remedium ſatis maturè adferri poſſet. Res vtriuſq; diſerta atque ſeparata aſſertione, ſimul & ipſo euentu fidem ſibi apud omnes indubitatam vindicauit.]

Minus latens incendium, ſed pernicio-

Digitized by Google

nicioſus fuit, quod ita deſcribit Eraſ- A
mus Roterodamus, & etiam Lyco-
ſthenes in Prodigijs teſtatur ille ſic in
Epiſtolis.

Oppidum eſt in Heluetia.] nomine Schiltach. quod 4. Idus Aprilis anno 1533. totum ſubito conflagrauit, eiuſque incendij cauſam, quantum illius loci municipes apud Friburgi magiſtratum, (quæ vrbs illinc abeſt octo milliaribus Germanicis) renun- B ciauerunt, talem fuiſſe rumor eſt. Dęmon ſibilo ſignum dedit è quadam ędium parte. Caupo ſuſpicans eſſe furem, aſcendit, neminem reperit: Sed idem ſignum rurſus ex alto cęnaculo redditum eſt. & huc conſcendit caupo, furem perſequens. Cum nec illic quicquam appareret, ſibilus auditus eſt, è faſtigio fumarij. Ilico tetigit cauponis animum, eſſe dęmoniacum C quiddam. Iubet ſuos eſſe pręſenti animo, accerſiti ſunt Sacerdotes duo. adhibitus exorciſmus, reſpondit ſe eſſe dæmonem, rogatus quid illic ageret, ait, ſe velle euertere oppidum. Minitantibus ſacrificis reſpondit, ſe pro nihilo ducere minas illorum. quod alter eſſet ſcortator vterque fur. Aliquando poſt mulierculam, qui cum habuerat conſuetudinem annis quatuordecim D cum interim illa quotannis confiteretur, & acciperet Euchariſtiam: ſuſtulit in aerem, impoſuitque fumarij faſtigio, tradidit ollam, iuſſit, vt inuerteret, inuertit, & intra horam totum oppidum combuſtum eſt.

Hæc ille. Nec admodum multi ſunt anni cum per Rhenanum tractum incendiarij quidam graſſabantur, qui in aliorum domibus, gladiū, E haſtam, ſcipionem, vel quid aliud caloris aut ignis expers deponebant, atque mox poſt aliquot horas inde prorumpens flamma, quaſi ex malleolis, ædes abſumebat.

QVÆSTIO V.

Quibus perſonis malefici queant nocere?

CVm Draco ille antiquus vſque ad iudicij diem manſurus ſit legatus, nemini poteſt nocere, niſi cui Deus permiſerit, & quantum permiſerit. D. Leo.

Et cum eis (inquit) *nihil amplius in quenquam liceat*, quam iuſtitia diuina permiſerit, quæ dignatur ſuos aut corrigere diſciplina, aut exercere patientia agunt, tamen verſutiſſima artę fallaciæ, vt ex arbitrio propriæ poteſtatis, aut lędere videantur, aut parcere, & multis (quod dolendum eſt) ita per nequitiam ſimulationis illudunt, vt quidam illos timeat pati infenſos, & velint habere placatos cum beneficia dæmonum omnibus ſint nocentiora vulneribus. quia tutius eſt homini inimicitiam diaboli meruiſſe, quam pacem.

Serm. 19. de paſſione Domini. Vt porcos ſubiret, à Chriſto veniam petijt, nec mendaces facere Prophetas Matt. 8. v. 31.
Achabi, nec Iobum affligere ſine diuina potuit permiſſione. Hæc obtenta, non eſt poteſtas, quæ comparari 3. Reg. 22. v. 22. Iob. 1. v. 12. & 2. v. 6.
queat ei, ſuper terram. Quare cum Iob 41. v. 34.
per dæmonem damna malefici inferant, ſequitur illis omnibus eos nocere poſſe, cui ne noceat Deus non prohibuerit, Defendit autem Deus omnes ſincere ſperantes in ſe, liberat eos de laqueo venantium, & à verbo aſpero, à timore nocturno, à ſagitta volante in die, ab incurſu, & dæmonio meridiano, *& tribuit virtutem*, ſuper P. 90. v. 5. 6. 13.
aſpidem, & baſiliſcum ambulandi, & conculcandi leonem, & draconem, hoc eſt ſuperandi omnem vim, & effugiendi omnes inſidias principum tenebrarum.

Dico

Digitized by Google

Dico igitur primo. *Deo permittente quod in ſeqq. etiam præſuppono) fœderatus dæmonis inferioris poſſet nocere dæmonis ſuperioris fœderato, non virtute ſua, ſed accepta licentia vt, quia dæmon ille ſuperior non poteſt reſiſtere diuinæ voluntati. Alioqui, ſi Deus ſinat eos agere iuxta legem ordinariam, dumtaxat poſſunt fœderati dæmonis ſuperioris nocere inferioribus, vel æqualibus*, quia lex ordinaria eſt, qua Deus ſinit illos agere in uicem quantum poſſunt: *maleficorum vero robur, & poteſtas dependet à potentia dæmonis cum quo pact. m habent*. ſic vetula malefica occidit iuuenculam maleficam, apud Sprengerum. ſic finita ſæpe Magorum certamina cum alterius morte, vt docui libro præced.

2. par. q. 2. principali.

2. Frequentiſſime *ſolent nocere infantulis*. Deo id permittente, quoad baptizatos quidem, quia ſic à multis peccatis præſeruati in cœlum rapiuntur felices ſecuri quod malitia non mutabit eorum intellectum permittit hoc etiam Deus in pœnam parentum, vel ad eorum probationem, teſte D. Auguſtino. Ante baptiſmum vero perceptum, non raro permittit illos Deus occidi, ne, propter actualia peccata, quæ commiſſuros videbat ſi viuerent grauiorem ſibi dānationem acquirant, neque Deus propterea crudelis eſt, aut non iuſtus: quia propter ſolum originale peccatum mortem merebantur: Sane nōdum ablutis vnda ſacra videmus, vt plurimum Dæmones inſidias ſtruere, & eorum nece gaudere, quia tunc, qui necant malefici, longe grauius peccant, & atrocius Deum offendunt. nam plane innocentes atque innocuos anima ſimul, & corpore perdunt, præſertim ſi liberos proprios, quos, & dæmoni offerre, & occidere ſæpe ſolent ſtriges: ſicut olim faciebant Cananæi, & cultores Moloch, & Barbari noſtris temporibus Indi Temixiſtuani. Narrantur in hoc genere infanticidij immania facinora Baronis cuiuſdam Armorici, à Nicol. Iaquerio, & Sagæ Heluetiçæ à Sregero. Cur vero potiſſimum tā teneræ ætati noceāt, multæ ſunt cauſæ. hæc ætas eſt imbecillior ad reſiſtendum, eſt incautior ad cauendum: nequit earum conatum deprehendere, vel reuelare, vel accuſare. petunt etiam ab his inſtrumenta maleficiorum. nam perſuaſum habent, ſi certo numero corda infantium exſciderint & comederint, ſe patientiam omnium tormentorum conſecuturas adeo, vt ad confeſſionem criminum perduci non queant, conficiunt quoque ex corpuſculi infantium occiſorum famoſum, illud vnguentum ſuum, quod Grillandus dicit vocari in Italia, vnguentum Paganum.

li. 21. de ciuit. Dei. ca. 14.

Leuit. 18. v. 21. Pſ. 105 v. 37. 4. Reg. 23 ver. 10. I. 32. v. 15. Flagell. faſcinatorū c. 15. de p. 2. q. 2. c. 13.

Binsfel. in l. multi. C. de malefi. q. 2.

Dico 3. *haud dubie quando naturalibus venenis vtuntur, æquè poſſunt (Deo tamen permittente) bonis hominibus nocere ac malis, de facto tamen ſæpius nocet malis, & peccatoribus, quam iuſtis, & bonis.* Quoniam Deus plus ſæpe iuris tyranno largitur in mancipia, quam in Dei filios, & amicos, quibus ipſis tamen interdum nocere permittit, propter maius bonum eorummet, qui patiuntur.

De iudicibus, & iuſtitiæ miniſtris præcipue quæritur an, & his nocere queant? vulgo decantata, & à nōnullis etiam doctis recepta opinio eſt, ex ſpeciali priuilegio his conceſſo, non poſſe. hi duabus rationibus vtuntur, vna petunt ab experientia, & euentu, ſed iſta nec perpetua, & vniformis eſt. nec nunquam fallit. aliam rationem addit Ananias, quia ſi nocere poſſent iudicibus viderentur aliquid in ipſum Deum iuris habere, quia ius haberent in illos, qui Dei funguntur officio. tamo iſta valeret, ſi abſo-

Grill. q. 7. n. 39. Ananias l. 4. de nat. dæm. Rem. li. 1. dæmonol. c. 2.

ſi abſolute, & non limitate ex Dei A permiſſione, id poſſent: nunc quia poteſtas iſta tota pendet à nutu Dei permittentis, parum ſolida ratio eſt. Nonne in ipſum Chriſtum, qui iudex ipſorum dæmonem eſt, potuit diabolis, & Iudæi atq; Romani eius membra, adeo, vt & in crucem egerint? nonne Iob, rex erat, & iudex, & tamen priuatus cunctis opibus fuit, & vlcere peſſimo corpus à dæ- B mone obtectus? quis tamen inde inferat, in Deum ipſum aliquid iuris habuiſſe dæmonem? ſane nullus. quia ſciunt omnes, hoc quicquid poteſtatis fuit, id de ſuper à Deo Patre luminum fuiſſe conceſſum. Sed & ſic dari dæmoni nunc poſſet à ſummo iudice, & tamen in hũc illi propterea nihil iuris proprij, ſed delegati tantum competeret. Proferuntur C quędam exempla, inter quæ Formicarij auctor, *de publica vero iuſtitia* (inquit) *omnes malefici, qui ſupra, & verbo, & experientia teſtimoniũ dederunt, quod eo ipſo, quo per reipub. iuſtitiæ officiales capiuntur, ſtatim omnis maleficiorum eneruatur poteſtas.* lib. vlt. *Vnde cum ſæpedictus iudex Petrus, antefatum Stadelein, capere vellet per ſuos famulos, tantus tremor manibus* D *eorum incuſſus eſt, & corporibus, & naribus illapſus tam malus fætor, vt fere deſperarent, an maleficum inuadere auderent. Quibus iudex ait: ſecure miſerum inuadite, quia publicæ tactus iuſtitiæ omnes vires perdet ſuæ nequitiæ.*] Niderius itaque cenſuit, non ante hanc vim iudicibus ex priuilegio competere, quam reo capto. Monſtreletus quoque libro 4. Chro- E nicorum de Edelino agens, id videtur confirmare. Attamen ſi diuinum priuilegium foret cunctis iudicibus conceſſum, cum Dei perfecta ſint opera, & executionis iuſtitiæ, tam neceſſaria, tamque principalis pars ſit ipſa captura: non dubito,

A quin, & ad illam extenderetur. quare neque ad illudendum ſatellitibus, capientibus maleficium valiturum: Arbitror potius, hic Petri firmam in Deo fiduciam ei fuiſſe auxilio, quam priuilegium illud. Quid? quod Sprengerus ipſe refert, & nos retulimus, etiam in ipſo rogo ſententia iudicis damnatam lamiam ſolo anhelitu carnifici lepram intuliſſe, B cum ipſa leproſa non eſſet? Et cum Pariſijs ante annos triginta degerẽ, fama publica ferebat famoſum Magum (quem ſæpe vidi) nomine Magiſtrum Goninum, cum propter facinora, varia ad laqueum damnatus fuiſſet, ſic illuſiſſe iudicibus, vt pro ipſo viderint appenſam patibulo, primi Præſidis mulam. Nihil adfirmo, ſed hoc fama diſperſum ſæ- C pe audiui: certe ille iudicio ſuperuixit.

Prudentius itaque Ananias, hoc d. lib. 4. de nat. dæm. priuilegium reſtringit ad eos iudices, qui hoc digni nomine, qui Deũ præ oculis habentes recte riteq; ſuo funguntur officio, nam quos auaritia excæcat, quos trahit ambitio, quos crudelitas, vel vindictæ amor agit, qui curioſitate adducti perpe- D tam multa deſignant, hos, ait, *crebro ſic à dæmone excipi, & impeti, vt aliquando necem non euadant, idque non paucis accidiſſe.* Satis hoc veriſimile mihi videtur, & diuinæ congruum prouidentiæ atque iuſtitiæ, peculiaris tamẽ priuilegij, ne quoad hos quidem, vllum diploma puto exſtare. Quamobrem cenſeo, iudi- E cum pietatem, firmitatem fidei, & iuſtitiæ zelum hoc à Deo, vt plurimum impetrare: quæ quia deſunt quibuſdam, etiam eos hoc peculiari ſcuto Deus denudans, noxæ exponit. Accedit quod ipſimet dæmones viliſſima, hæc ſua mancipia ignibus tradi non modo non moleſte ferant, ſed frequenter etiam iudicibus quaſi

in

Digitized by Google

in manum tradant. cur igitur iudici A noceat, qui rerum damnari, & occidi optauit? vnde igitur inquies orta hæc opinio? Duplicis generis hæc ſunt maleficia. quædam nocēdi vim naturalem nō habent: talia frequentius vtuntur. quædam vim habent phyſicam exitialem: talia Deus non permittit dæmonem ſagis ſuggerere contra iudices, vicarios Dei: vel ſi talia permittit ſuggerere, facit tamen B vt alia illa præferant, aut vt naturalibus non, vt oportet vtantur, atq; ita fiant irrita. Quod cum ſæpius expertæ, confitentur ſe iudicibus nocere non poſſe: quibus poſſent: niſi Deus impediret, vel concurſum cum maleficis rebus ſuum cohiberet. Plura pete ex lib. 5. ſect. 7. lit. D.

QVÆSTIO VI.

Cur Deus patiatur ſic maleficos rebus ſacris abuti?

QVæſtionem hanc mouet, & ſoluit Grilland. quæſt. 6. num. 19. ego hanc non exiguam vindictæ diuinæ partem exiſtimo, punientis hominum peccata, & ſic huius quęſtionis eandem eſſe ſolutionem, quæ eſt D ſequentis, præcipuam tamen cauſam puto eſſe irreuerentiam ipſorum Sacerdotum, & clericorum, vaſa Domini non eo in honore, quo oportet, habentium, nec ſeipſos caſtos, & puros à labe peccatorū, vt decebat ſanctificatos, exhibentium. ſic enim prouocant in caput ſuum propheticam comminationem, *incenſum abominatio eſt mihi. Neomenias, & Sabbatum, & feſtiuitates alias non feram. Kalendas veſtras, & ſolemnitates veſtras odiuit anima mea: facta ſunt mihi moleſta. laboraui ſuſtinens, auferam ſepem eius, & erit in direptionem, diruam maceriam eius, & erit in conculcationem.*] & quæ talia innumera in ſacris litteris. Eſa. 1. v. 13. Eſai. 5. v. 5.

QVÆSTIO VII.

Cur per maleficia ſic Deus permittat dæmonem graſſari?

COnſuli poſſunt de hac re Trithemius, quæſt. 5. lib. 8. quæſtionū, & Iaquerius flagell. Faſcin. cap. 18. cum ſeqq. cauſas eaſdem puto, propter quas ſolet pati hominem à dæmone inuadi, & poſſideri. hæ ex obſeruatione veteris Hiſtoriæ poſſunt multæ colligi. quæ ad duo capita fere poſſunt reuocari gloriam Dei, & hominum vtilitatem. Quare non eſt mirandum, *ſi* (vt ait apud Bedam S. Cuthbertus) *tali tormento non ſoli* C *ſubijciuntur mali, ſed occulto Dei iudicio aliquoties etiam innocentes, in hoc ſeculo, non tantum corpore, ſed & mente captiuantur à Diabolo.* Surius tomo 2. f. 309

SECTIO I.

G*Loria Dei* hinc augetur in nobis, quia ſic attributa quædam glorioſa Dei nobis manifeſtantur, oſtenditur *Conſtantia*, in decretis. quia vt hominem liberum creauit, ita libere ſinit peccare, nec hanc libertatem impedit. cernitur etiam *Suauitas* in gubernando: quia cum etiam dæmoni liberum arbitrium dederit, violentum videretur ſemper impedire, quod diabolus naturaliter poteſt, & optat ſummopere: ideo ſinit illum aliquando id perficere. *Clementia* in genus humanum E hinc elucet, quia ſi quantum vult, & poteſt diabolus nocere permitteretur, nemo illæſus eſſet, immo & homines omnes occideret, ideo Deus frequentius illi facultatem nocendi denegat. accedit, quod nec illos ad pœnitentiam recipere dedignatur, qui

Digitized by Google

qui ſe pactis conuentis, & data ſyngrapha dæmoni manciparunt. Nonne hæc ſumma eſt clementia, cum vbi abundauit peccatum, ſuper abundat gratia, & ſit miſericordia Dei ſuper omnia opera eius. *Sapientia* elucet, quia cum diabolum Deus vti ſinat, naturalibus ſuis viribus efficit tamen, vt pater iſte ſuperborum ab imbecillis ſæpe homullis, qui quæ Dei ſunt ſapiunt, ſuperetur, & vt ad ſordidiſſima abiectiſſimaque ferenda patiendaque ſe deijciat, qui ſolium ſuper Aquilone conatus fuit locare. Præterea Deus, quia ſolet ex malis bonum elicere, vnius peccatum facit alterius eſſe meritum, *Potentia* elucet, quia quando permittit dæmoni maiora (verbi gratia, aquam in ſanguinem vertere, ranas producere) tamen non ſinit eum perficere minora (verbi gratia culices gignere) Quod euidenter demonſtrat Deo dæmonem prorſus eſſe ſubiectum, & ſub legem, nec quicquam ſine eius poſſe licentia, cui, vt lictor, vel carnifex Principi, ſubſeruit ſecundum Diuus Auguſtinus *Iuſtitia*, denique probatur, quia delicta hominum etiam in hac vita ſic punit, quod quia homini quoq; ipſi expedit, ideo hæc ratio ad alterũ quoq. caput pertinens mixta eſt, & in vltimum locum à me reſeruatur.

com. in Pſ. 77.

Secundum erat *hominum vtilitas*. hæc multiplex eſt? Nam quibus maleficio nocitum, eorum primo patientia exercetur, & conſtantia roboratur, & merita augentur, & homines ad pœnitentiã, & Sacramenta Eccleſiæ vſurpanda reuocantur. Secũdo fit cuiq; palam, num Deũ diligant, necne tunc enim, qui Deũ non diligunt, ad vetitas artes confugiunt, qui Deũ amant, illi patienter ferunt, & ſe diuinæ voluntati atque præſidio permittunt. Tertio his vera humilitas acquiritur, vt confirmatur exemplo heremitæ cuiuſdam apud Seuerum Sulpitium. Quarto ſternunt viam facilem ad omne genus virtutum, ſic enim contingit Beato Iuliano, vt cum fraude diaboli, vtrumque parentem occidiſſet, hæc illi ad meliorem vitam occaſio fuerit, ſicque in virum ſanctiſſimum euaſerit.

Iob. 1. & 2.

Deut. 13. v. 3. Aug. tra. 7. in Io. D. I. co ho. 19. de paſſ. D. Cle. Ro. lib. 1. recognit. Dial. 1. l. 14.

Nonne ſolet afflictio intellectum dare, & animas à peccatis imminentibus, & exitio ſeruare? Quinto ſic fides Catholica confirmatur, & propagatur. Nam ſic adſtruitur fides contra infideles, & atheos, qui ſpiritus, & angelos eſſe negant. nam eos ipſa conuincit experientia. Quia tales erant, Chriſto Domino in terris conuerſante, Sadducæi, frequentior trium annorum ſpacio de energumenis fit mentio, quam toto veteri teſtamento, per tot ſęcula, & quia in Eccleſia primitiua ſimilis fuit error Peripateticorum, idcirco tam multi tunc per dæmones obſeſſi, & erepti.

Marulus lib. 2. c. 12. & lib. 4. c. 10. Fulgoſ. lib. 6. c. 9.

Quia hodie atheiſmus ex Caluiniſmi radice repullulat, idcirco tot paſſim maleficorum examina ſucciſa multiplicantur. Deinde contra hæreticorum noſtri temporis perfidiam fides noſtra ſtabilitur, cum videamus dæmonum fraude data per magos damna, ab eorum Symmiſtis, vt cum Florente loquar, *prorſus nulla remediari*, ſed eo dęmones loco Nouatorum habere adiurationes, quo Iudaicas olim filiorum Sceuæ: hi numero ſeptem, vt ſimiæ ſolent D. Paulum in exorciſmis imitabãtur, ſed inſultans illis diabolus, Ieſum ſe noſſe, Paulum noſſe, ipſos non noſſe inclamauit, & energumenus in eos inſiliens κατακυριεύσας ἀυτῶν ἴχυσε κατ' ἀυτῶν, ſic contra eos præualuit, &c, vt dominus mancipia, nudos, & vulneratos effugere coegit. Nonne ſic dæmon Vvittembergenſis Lutherum in

teſtantur id Tertul. in apolog. & libr. ad Scapulam, & D. Cyp. aduerſ. Demetrianũ.

Act. 19. a. v. 13.

Ff ſummas

ſummas anguſtias, & alui profluuiũ adegit? narrat hiſtoriam oculatus teſtis, tunc Lutheri ſeruator, Staphylus. Nonne ſic anno 1582. Birgellis dæmon parochum Lutheranũ contempſit, & afflixit, quem Franciſcanus facile eiecit? narrat hiſtoriam idem Bredenbach. Nonne prius Auguſtæ Vindelicorum anno 1563. Doctor Simon, Paſtor Catholicus, energumenam liberauit, quod fruſtra plures Miniſtri confeſſionis Auguſtanæ fuerant conati? teſtis eſt idem ille ſcriptor. Nonne Laodunenſis energumenæ ex ore dæmon, Caluinianos irridens, nihil ſibi ab illis timendum clamabat, cunctis audientibus (anno 1566.) quoniam amici eſſent, & fœderati? res eſt toti Picardiæ notior, quam vt negari poſſit. Sane fuit animaduerſum, & quo tẽpore Lutherus obijt, in Geila Brabantiæ, ab obſeſſis dæmones ad Lutheri funus aduolaſſe, & quando (anno 1566.) Belgica fuit iconoclaſtia, tum Geilæ, tum Amſterodami, vt Goeſijs adeſſent, obſeſſos iterum deſeruiſſe? Ipſi viciſſim Caluiniani, grati animi oſtendendi cauſa, Pariſijs in D. Medardi templo, in vitreæ feneſtra, qua extremi iudicij imago continebatur, vnicum reliquere dæmonem rubrum; (quem ipſe vidi;) in D. Pauli Londinenſis æde, ſolam effigiem diaboli, quem D. Michael calcarat, Antuerpiæ in æde ſumma, vidi ſolam relictam ſtatuam diaboli, qui malo ad ſiniſtram latroni inſidebat, Ruremũdi ſolum ſimulachrum dæmonis folliculari, qui D. Genouenſæ ſolet appingi, denique Lugduni Batauorum, cum excurrerent Franciſcan. monaſterium ſuburbanum euerſuri, quandam, vexilli loco imaginem diaboli prælongo fixam haſtili prætulerunt, vt appareret, cui forent ſtipendiarij, cuius auctorati militiæ. Quotidie cernimus

Stepha. in abſoluta reſponſ. contra Smidel. quo libro qui carent legant Lindani Dubitantiũ Dialog. 3. ca. 1. vel Bredẽbachij li. 7. collat. c. 40. d. li. 7. c. 43. ſup. c. 42.

Vide acta gallicè fideliſſimè conſcripta & non ſemel edita, & Faij Energumenorum ſiue Alexiacũ.

Lindan. li. 1. de fugiẽd. idol. ca. 14. Bredẽbachius d. li. 7. c. 37. & 39.

Lindanus d. li. 1. c. 15. Bredẽbac. d. c. 38.

A Dæmones, maleficos, & nouatores, quaſi communibus animis, & odijs in Catholicos ferri, grauiſſimos tamen Magorum, & diaboli conatus, & noxas; vel illos irritos reddi, vel has aboleri, Catholicis precationibus benedictionibus rebus ſacratis, Sacramentiſque, vt fuſe probabitur poſtea lib. vlt.

B

SECTIO II.

Dixi *permiſſionis cauſam eſſe peccati vindictam*, & ſanè hęc frequentiſſima eſt. aliquando ſic punit Deus peccata aliena, ſed hoc rarius. ſi propter B. Eleutherij immoderatam lætitiam, diabolus eius diſcipulum, quem reliquerat, iterato inuaſit, ſic infantulum Diabolus exſtin-
C xit, quia parens detrahentem Epiſcopo lubenter auſcultarat, & non raro liberi, eo quod ipſis immeritis mala parentes imprecati fuerint, atrociter à dæmone mulctantur; quod, tum fit ad ſumendam de ipſis parentibus vltionem: exempla prębet Cæſarius, à quo, & vnum habes, de marito, cuius exſecratione iniqua permotus Deus permiſit vxorem eius à dęmo-
D ne affligi. Sed frequentius atque vt plurimum, ſic per dæmonem Deus punit varia hominum facinora propria, præſertim certa quædam, quæ hoc loco enumerari, ad multorum vtilitatem arbitror futurum, vt quos peccati fœditas non mouet, eos atrocitas pœnarum permoueat. *Primum* ergo eſt *ex ſuperbia naſcens contumacia* in eos, quibus iure obedientia
E debebatur. propter hanc cœlo dæmones deturbati, & Adamus Paradiſo exturbatus, & Nabuchodonoſor ſic dementatus, vt ſe beſtiam credere, & Aegyptij puniti malorum Angelorum immiſſione, propter hanc in parentes puniti illi, de quibus ſic Ioannes Archipresbyter ſcribit

D. Greg. lib. 1. Dial. c. 20.

D. Gregor. lib. 1. Dial. c. 33.

lib. 5. Miracul. c. 42. & 26. d. libro 5. c. 11.

Gen. 3.

Daniel. 4. Pſalm. 77. v. 49.

bit in vita D. Zenobij Florentini:

apud Sur. 25. Maij tomo 3.

Cum mulier quædam Pagana,] & illuſtris, & diues valde in hac ciuitate, mortuo viro, duos ſuperſtites haberet filios, quos delicatiſſimè enutrierat. & ad perfectam illi iam perueniſſent ætatem; quodam die in iram verſi, matrem propriam pluribus verberib. enormiter flagellarũt. Quod ſcelus ipſa impatienter abhorrens, corpora eorum horrendis imprecationibus deteſtata fuit, genibuſque procumbẽs, & terram manibus pulſans, Erynnem, cæteraſq; infernas peſtes in rabiem filiorum magno cũ gemitu inuocat. Exaudiunt dæmones ab imis tenebris: iuuenes aggrediuntur, illos in furias exagitant; qui ſtatim, vt rabidi canes, mordaciter adinuicem ſua membra corrodunt. Concurrunt famuli, fit clamor ingẽs, alij funes, alij cathenas ferunt. ligantur iuuenes, nec rabie contineri valent, &c.] aliud quod paulo poſt accidit, narratur à D. Auguſt. & morbi & ſanationis ad reliquias D. Stephani oculato teſte, de decem fratribus, quod vt & parentes, ſic imprecantes, non ferre inultum videatis, ex ipſo Pauli libello, quem obtulit D. Auguſtino, præſtat adſcribere: ſic ergo Paulus ait,

lib. 22. de ciuit Dei c. 8

extat inter ſermones Auguſtini nouos quos Louan. Vlimmerius edidit.

Cum adhuc in patria noſtra Cappadociæ Caſarea moraremur,] frater noſter natu maior grauibus, atq; intolerandis communem matrem affecit iniurijs: in tantum, vt ei etiam manus non dubitaret inferre. Quod nos omnes filij pariter congregati patienter tulimus; vt ne verbum quidẽ fratri noſtro pro matre noſtra, cur hoc faceret dixerimus. Illa autem fœmineis doloris ſtimulis incitata, iniurioſum filium maledicendo punire conſtituit. Cumq; ad ſacri baptiſmatis fontem, poſt gallorum cantus, memorato filio ſuo iram Dei imprecatura, properaret: tunc ei neſcio quis, in patrui noſtri ſimilitudine, vt intelligitur, dæmon occurrit, & ab ea prior, quo pergeret requiſiuit. Cui illa ad maledicendum filio ſuo ob intolerabilem contumeliam, ſe ire reſpondit. Tunc ille inimicus, quoniam in mulieris inſanientes corde locum facile inuenire potuit, vt omnibus malediceret, perſuaſit. Illa autem vipereis inflammata conſilijs ſacrum fontem prouoluta corripuit, & ſparſis crinibus, nudatiſq; vberibus, hoc à Deo potiſſimum poſtulauit, vt extorres patria, & circumeuntes alienas terras, omne hominum genus noſtro terreremus exemplo. Mox maternas preces efficax vindicta proſequitur: eundemque continuo fratrem noſtrum ætate, & culpa maiorem, tremor membrorum tantus inuaſit, quantum in me vſque ante hoc triduum, veſtra ſanctitas vidit. Seruato autem ordine, quo nati eramus, ante vnum annum eadem nos pœna omnes corripuit. Videns autem mater maledictiones ſuas ad tantam efficaciam perueniſſe, impietatis ſuæ conſcientiam, & opprobriũ hominum diutius ferre non potuit; ſed laqueo guttur aſtringens luctuoſam vitam termino funeſtiore concluſit. Egreſſi ergo nos omnes opprobrium noſtrum nõ ferentes, & communem patriam relinquentes, paſſim ſumus per diuerſa diſperſi.] ſequitur poſtea narratio liberationis, poſt diuturnam peregrinationem, & locorum ſacrorũ viſitationem. Poſſem addere tertium exemplum ex Alexandri Neapolitani ſcriptis. Nimirum ſemper implebitur Sapientis prophetia, *Oculum qui ſubſannat patrem, & qui deſpicit partum* (LXX. vertunt, *ſenectutem*, Hebr. eſt; *LiKKeath*, quod obedientiam ſignificat, ſi deducas è radice *LaKa* audire, obtemperare, ſi à radice *Kaua*, ſignificat præſtolari, ſeu expectare. noſter

lib. 4. Gen. di. c. 10.

ליקהה
יקח
קוה

vt & Gen. 49. verſ. 10. Prou. 30. v. 17. ab hac radice deduxit, & ideo *partum* vertit; quia partus ſiue liberi, eſt ſpes, & exſpectatio matrum) *matris ſuæ, effodiant eum corui de torrentibus, & comedant eum filij aquilæ*. ad litteram ſenſus eſt, ſuſpendantur in patibulis: per anagogen vero, poſt obitum. immo, & in hac vita, fiant partes, & præda dæmonum.

Secundum peccatum eſt, *odium proximi, ſeu inuidia:* vt enim charitas meratrix eſt Dei, domicilium præparans Spiritui ſancto: ſic vitium illi contrarium, domum inſtruit, & Diabolum inuitat, ac introducit. religioſi cuiuſdam periculo, id probat d. cap. 19. idem Alexander: ſed firmius teſti- 1. Reg. 16. verſ. 14. monium nobis Saul præbet, quem idcirco Spiritus malus inuaſit. De odio, & vindictæ cupiditate, quatuor exempla ſuppeditat Liſiardus Epiſcopus in vita S. Arnulphi c. 24. & 38. & 41. & 42. apud Surium menſe Auguſto.

Tertium eſt *carnalis libido, & etiam coniugalis intemperantia;* pro- Tob. 6. v. 7. pter quam licuit Aſmodeo ſeptem Saræ ſponſos interficere, propter quam ſeptem dæmonia Maria Magdalenam occuparunt, propter quam Marc. vlt. v. 9. B. Paulus Corinthium incæſtuoſum 1. Cor. 5. v. 5. Satanæ tradidit, & propter adulterium Michaelis Paphlagonij Imp. In vita D. Hilarion. Byzantij infœlix caſus, apud Curopalatam. Et quia ad hanc dirigebatur curioſitas ornatus, ac diſſolutio exterior, ideo puella illa apud Diu. Hieronym. patuit dæmoni per maleficium immiſſo: ideo videmus, in homines libidinoſos, & in actum coniugalem, quem plerique non quo oportet affectu expetunt, nec quo decet pudore, & modo exſequuntur, plures licere maleficijs, quam in reliquos peccatores. Ideo curioſam lib. de dimid. temp. c. 6. corporis ſui cum ſtatua Veneris collationem, dæmoniaca obſeſſione Deus vltus fuit in alia puella, narrante id B. Proſpero. Mundo cordi promiſſa Dei clara viſio, impuro cordi dæmonis debetur aſpectus, & conſortium. Valde hominum obſcœnitate dæmon delectatur, & maleficæ omnes Veneris mancipia ſunt, nec inter eas vlla virgo permanet, vt nec inter Caluinianos, & alios hæreticos cœlibatus oſores. Vnde apparet magnam inter Magiam, Hæreſim, & libidinem eſſe cognationem.

Quando ad ſordes libidinum ſacrilega voti violatio, & ſcandaloſa ſtatus ratione vitæ accedit, minus mirandum. Sed exemplum tamen dabo, quod etſi recenti ferè memoria multis notiſſimum, ſine horrore tamen nequit memorari. Loci nomen taceo. In Flandriæ comitatu prioratus eſt. Tres ibi nominetenus monachi degebant re ganeones, & concubinarij. ſua cuiq; erat, nec pudor vllus aderat, ſimul helluari, & libidinari. quadam die in ſeram noctem cōpotatione protracta, vnus qui minus ſceleroſus (fat(ur) Baccho, Ventriq; datum: Deo gratias ſaltem. Ego vero, ſub infert alius procacior, cacodæmoni gratias ago, & agendas cenſeo, cui operamur. Et cum riſu menſa relicta, ruitur in cubilia. ſinguli cū ſcorto vix decubuerant, ecce tibi in triclinium vi ianua reſerata dæmon magni, atri, & trucis viri ſpecie, habitu venatorio, & cum eo cocci duo paruuli, obambulat, & lectos circumſpicit toruo vultu. deinde horrenda voce, vbi qui mihi gratias egit? adſum, reſeram lecto abſtrahit pauitantem, & ferme præ metu animam efflantem. traditum coccis iubet infigi veru, & luculento igne probè aſſari. parent prompte aſſatur infelix, emoritur planiſſime, cæteri fere præ formidine; alij corporis nidore cubiculum impletur. Demum venator ad ſuperſtites ſub ſtragulis trepidantes

Digitized by Google

vix viuos, digni vos etiam (ait) pari
ſupplicio, nec deeſt voluntas mihi.
Veror vi maiore. Inuitus ab eo, &
moneo: reſipiſcite, aut manent terri-
biliora. Diſparent laruæ: nec tamen
his alijs animus redijt, vel vox, niſi
clara iam luce. Vbi ſurrexere, colle-
gam inueniunt mortuum, & (ne vi-
ſum inane putes) plenè aſſum. Haud
ſcio an ab aliquot ſæculis quidquam
ad exemplum vtilius acciderit: ſcio
locum, & ordinem, ſed vtrumque ſi-
lentio inuoluo.

Quarto loco ſeſe offert *iuſtorum
virorum, afflictio, vel cædes iniuſta,
& crudelis.* ideo tam grauiter puni-
tus fuit Ariobaldus Dux Longobar-
dorum apud Ionam in vita S. Bertul
phi, menſe Auguſto. Boleslaus im-
pius rex ob necem D. Stanislai. Ana-
thematc ictus amens factus, à canib.
proprijs fuit deuoratus. Geila vxor Surius in eius vita tomo 7. Maij 8.
Ducis Franconiæ D. Kilianum iuſſe-
rat occidi. res latebat: ſed Deus au-
ctorem in hoc pacto prodidit.

Vnus eorum, qui ſanctos viros gla
dio peremerat, ſubito à dæmone ar-
reptus, ingenti voce clamare cœpit:
Kiliane acriter me perſequeris. Igne
enim conſumor: quod feci, cælare
non poſſum. Video imminere mihi
gladium tuo ſanguine reſperſum. Ta
lia diu vociferans, & proprijs denti-
bus ſe lanians, à præſenti migrauit ad
pœnas æternas. De talibus quippe ſcri
ptum eſt. *Duplici contritione conteres
eos Domine.* Alter vero cædis Sancto-
rum conſcius in rabiē verſus, gladio
ſe petijt, effuſiſq; viſceribus, per tor-
menta præſentis temporis ad æterna
peruenit. Quiſnā Geila, talia cernen-
ti tibi ſenſus tunc erat? infęlix crucia
tibus aucta furebas. Non multo, poſt
& ipſa belua, de qua loquimur, cru-
ciatib. arrepta, quantis poterat voci-
bus clamabat: iuſtè torqueor, quæ ſan
ctis viris tortores adhibui: Recte cru
cior, quæ cruciatus illis paraui. Acri-

A ter inſtas Kiliane, igne accendis Ko-
limane fomenta miniſtras Totnane.
Sufficiat vobis viciſſe, nimis veſtras
viciſcimini iniurias. A calice dictus
es Kiliane, ſed nimis amaram mihi
potionem infundis. His dictis miſe-
rabiliter torquebatur, ita vt à multis
teneri vix poſſet. Tandem cum ma-
gno cruciatu ad cruciatus Diabolo
paratos migrauit.] Hactenus auctor
B Martyrij B. Kiliani. Item *calum-* apud Sur. to. 4. Iul. 8.
nioſa eorundem accuſatio, vt de fœmi vide commēt. P. Serarij I hāc vitam.
na patet, quæ D. Gregor. Agrigen-
tinum fuit calumniata, vt in hiſtoria
vitæ eius legitur apud Metaphraſt.
Sur. menſ. Nouemb. & de alia narrat
Cyrillus in vita S. Danielis Stylitæ,
quæ virum ſanctum mendaciter in-
famarat. (Sur. menſe Decemb.) Pau
lo poſt idem ibi narrat de viro, & fę-
C mina, & liberis occupatis à dæmone
propter patris in ſanctum calumniā.
Item *maledictio in ſanctos*, vt in Ma-
lachiam, teſte D. Bern. in eius vita.

Quintum peccatum eſt *agnitæ ve-* 2. Theſſ. 2. v. 10.
ritatis impugnatio, vt apud Apoſto- cap. vlt. 26. q. 5.
lum, & in Canonibus: nec nō *apoſta*
ſia à fide, quod cuiuſdam fœminæ ſerm. de lapſis.
exemplo comprobauit D. Cyprian.
Sextum, his temporibus (proh do 1. Tim. 1. v. 20.
D lor?) frequētiſſimum eſt *blaſphemia*
propter quam Diuus Paulus Alexan
drum, & Hymenæum dæmoni tor-
quendos permiſit. Thomas Vual-
denſis teſtis oculatus, quæ ipſo præ-
ſente acta, circiter anno 1384. narrat
in hunc modum.

Hiſtoriam refero, quam ego præ-
ſens vidi oculis carnis meæ, in cathe
drali Eccleſia S. Pauli Londini, vbi
E venerandus Cantuarienſis Antiſtes,
fœlicis recordationis Thom. Arun-
delius filius, & frater Comitum, pro
loco iudicij (aſſiſtentibus ſibi Norui
cenſis Eccleſiæ, tunc Præſule Ale-
xandro, & alijs) reſidens Epiſcopa-
li ſede verba quædam, & interroga-
tiones proponebat, de fide Eucha-

Digitized by Google

riſtiæ, ad quendam ſartorem, de partibus Vvigorniç, deprehenſum in hæreſi. Cumque flecti omnino non poſſet, nec aliud quam benedictum panem, ſacratiſſimam hoſtiam volebat appellare, vel credere, tandem iuſſus facere reuerentiam hoſtiæ, reſpondit blaſphemus. Vere, inquit, dignior eſt aranea reuerentia. At ilico de alto culmine tecti deſcendens ingens, & horrida viſu aranea, ad os blaſphemi directo filo peruenit. Et dum ſartor loqueretur, vt intraret per polluta labia aranea, ſollicite laborabat. Adſtitit Illuſtris Princeps Thomas Oxomenſis Dux, tunc Regni Cãcellarius, & vidit prodigium. At prædictus Archiepiſcopus ſtatim ſurgens cum alijs, exponit omni illic collecto populo, quid vltrix manus domini faceret in blaſphemum.] Nonne veriſimile eſt, dæmonem in araneç forma, ſic iſtum miſerum obſediſſe? Sophronius blaſphemiæ in Deiparam inſignem vltionem recenſet, hiſce verbis.

Tho. Vvald. de ... Sacramẽtalibus contra Io. Vviclef. Prat. ſpirit. c. 47.

In hac (Heliopoli Phæniciæ) minus quidam erat, Gaianus nomine, qui in theatro ſanctam Dei genitricem blaſphemans, populo ſpectaculum blaſphemiæ præbebat. Apparuit autem ei S. Dei genitrix: Noli quæſo, noli ita lædere animam tuã. Ille vero rurſus deterius illam blaphemabat. Vnde ipſa tertio ei apparens, eadem repetebat. Cum autem ille ſe non corrigeret, ſed plus quoque blaſphemijs adijceret: meridie dormienti ſibi apparuit, nihilq; dicens, digito ſignauit eius manus, & pedes. Euigilans autem inuenit ſe truncatum manibus, & pedibus. Atque ita infœlix, vt truncus inutilis iacens, conficiebatur omnibus: cuius rei gratia, & quomodo hoc paſſus eſſet, vtque propter blaſphemias clementer cruciatus fuiſſet.] Quos ipſi Beati ſic per ſe puniunt, an non credendum malis ſpiritibus ad vexandum à Deo propter idem peccatum tradi? ſimilia narrant alio tempore accidiſſe Conſtantinopoli Nicephorus, Neomagi, & alibi B. ẽdebachius lib. 7. à car. 360.

lib. 18. hiſt. cap. 33.

Septimum non minus frequens, eſt, *execratio, ſeu imprecatio mala*, quaquis ſub conditione ſe dæmoni addicit. hanc non irritam eſſe ſolere, docent quæ ſubiungam. Io. Cæſarius lib. 11. ſcribit muliterculam, quæ ſe dæmoni addicebat, à dæmone ſublatam in altum, nuſquã comparuiſſe. Io. Nider. illa commemorat.

lib. 5. Formicarij.

Tempore, quo in Vniuerſitate Colonienſi Sacræ Theologiç ſtudio adſcriptus fui: quædam virgo quindecem, vel ſexdecim annorum, moribus, ſecundum ſæculum, ſatis compoſita, in domo cuiuſdam ſuæ conſanguineæ nutriebatur, extra domũ parentum. Cumque cognatæ ſuæ ſcyphum ſatis vilem terreum quendam, à caſu fregiſſet, cognata ira replebatur in lapſus negligentiam, & in ream virginem. Quæ virgo tanto hoc moleſtius tulit, quanto vaſculum vilius extitit. In iram ergo cõmota virgo, hora ſumendi cibum, nec comedere, nec ad menſam præ ira ſe præſentare voluit. cuius cognata ait: Oportet vt comedas. at virgo apud ſe (vt mihi poſtea, & exorciſtæ retulit ſuo) huiuſcemodi verba ſubmurmurando dicebat, ſi me oportet edere, in nomine diaboli fiat. ſic menſam acceſſit, benedictionẽ menſæ, quam bene ſciebat, dicere neglexit, & in primo morcello, vt putabat, muſcam ori illatam ſenſit: quam cum nulla arte eijcere valeret, deglutiuit, & immediate obſeſſa fuit: ſemper tamen vſum rationis bonum habuit, licet ſæpe ſatis vexaretur à dæmone. Cum autem in domum parentum cum magna mæſtitia reduceretur, & diutiſſime nullus reperiretur,

Digitized by Google

retur, qui liberare poſſet: tandem quidam frater noſtri ordinis, nunc Magiſter, Gotfridus Schluſſel, Sacræ Theologiæ profeſſor, calamitati parentum, & puellæ compatientes, ſe in eius exorciſatione intromiſit, pacto tali præuio: vt ſi liberaretur, nihil terreni exorciſtę daretur, ſed puella in caſtitate ſoluta, ſi vellet, libere, & nō in matrimonio de cætero Deo militaret. Legit igitur pater præfatus miſſam, obtulit obſeſſa oblationem conſuetam, in eadem adfuit per tota, & in nullo vexari videbatur. Finitoq; officio, poſt ſatis diuturnum exorciſmi actum, membris omnib. virginei corporis pene præcontuſis, exijt dæmon, & ita virgo deinceps Domino in caſtitate ſeruiuit.] vides hic imprecationem, & prętermiſſam menſę benedictionem ex iracundia, & contemptu, vides pœnam vides liberationem, mediante miſſæ oblatione, propoſito virginitatis, & exorciſmo. ſine, hæretici rideant, tu tam ſalutaria ne contemne. Paulo ante aliud idem Niderius retulerat, de inſigni illo maleficarum iudice, Petro, de quo non ſemel locuti ſumus.

Poſtquam (inquit) *officium reſignauit,*] & ciuitatem Bernēſem reintrauit, ibique domicilium tenebat: die quadam rediens ad caſtrū BlanKenburg, vbi cognatus eius in ipſius officium ſubſtitutus fuerat, in eodem caſtro Petrus quædam negotia, apud ſibi notos expedire volebat. Tunc vna malefica, & quatuor conſortes eiuſdem malitiæ viri, de ſero in loco vno machinamenta ſuæ artis voluentes pro viribus, vt Petrū grauiter veneficijs læderent, vel occiderent, quem hæc latebat fraudis commercia. Adueniente igitur nocte, Petrus ſe benedicendo crucis ſigno cubitum iniit: ſed nocte omnino ſurgere propoſuit ad ſcribēdas quaſdam neceſſarias epiſtolas, vt mane recedere à loco valeret. Euigilans igitur intempeſta nocte, ſibi videbatur ex inopinato, quod dies adeſſet, luce deceptus fictitia, de quo in ſe iratus, quia, vt putabat, noctem neglexerat, non ſe, vt debuit, muniendo more ſolito, veſtimentis induit, per gradus altos verſus locum, vbi pugillarem habuit deſcendit, & locum clauſum reperit. De quo maiore ira exardeſcens, cum murmure per gradus, quos deſcenderat verſus lectum iterato ſcandebat, emittendo vnicam ex indignatione maledictionem, per verbum ſatis breue, ac ſi diceret, In nomine Diaboli. Et ecce ſtatim in tenebris denſiſſimis Petrus, proiectus eſt in præceps per graduum prędictorum paſſus adeo grauiter: vt famulus qui deſubter ſchalam in commodo dormiebat excitaretur, & exiens, quid adeſſet conſpicere volens, dominum ſuum Petrū accenſo lumine, ſolum in terra, priuatum rationis vſu, iacentem, & colliſum per omnia membra, ſanguinem plurimum è corpore emittentem, reperit.] ſubdit poſt aliquod tempus confeſſione rei vnius compertum quatuor maleficos cum vna malefica, ſic Petrum gradibus deieciſſe. Nota vero, & hic, quam noxia Crucis conſignatio negiecta Petro fuerit. Digniſſimę lectu ſunt tres Hiſtoriæ à Giermano quodam I. C. ſuæ de Lamijs diſputatione inſertæ: quas totidem verbis adſcribam, ne, ſi meis, videar aliquid non bona ſatis fide repræſentaſſe.

Georg. Godelm. à li. 1. de Lamijs, c. de malitia diaboli

Ioachimo (ait) I. Electori Brandeburgico nupta fuit Ioannis Daniæ, Sueciæ, & Noruegiæ regis filia Elizabetha, cui, vt alimenta ſe mortuo regina haberet, oppidum Spadaco ad Sueui. & Haueli flum. confluentem maritus attribuit, in quo oppido, ipſa adhuc viuente, miles quidam, per Marchiam iter faciens,

Digitized by Google

cum morbo impeditus detineretur, decumbens, tradidit crumenam pecuniam refertam hoſpitæ aſſeruandam. Poſt aliquot dies, cum conualeſcit, repetit ſaccum. Mulier auara, cum ęgre tantam pecuniam amitteret deliberat cum viro, vtrum reddere debeat. Ineunt conſilium, vt mulier neget depoſitum. Quare cum miles ſuum repeteret, illa confidenter negat ſe quidquam accepiſſe. ſimulat ſe mirari impudentiam militis, qui auſit flagitare, cum nihil dederit aſſeruandum. Miles, indignitate rei motus, obijt viciſſim hoſpitæ perfidiam. Quare maritus, tanquam defenſurus ſuam coniugem, extrudit militem domo. is ante fores irritatus ſcelere hoſpitę, ſtringit gladium, veluti impetum facturus in virum, & ferit ianuam. Hoſpes implorat fidem vicinorũ, & quæritur ſuas ædes oppugnari. accurrunt lictores, & militem, quod vim publicam feciſſet, abducunt in carcerem. Poſt aliquot dies ſenatus oppidi alio mittit narrationem facti, & ſententiam perſcribi petit. Conſtabat ædes publice oppugnatas eſſe. quare fertur ſententia, vt miles vltimo ſupplicio afficiatur. Cumq; iam inſtaret dies iudicij, venit diabolus in carcerẽ ad captiuum, indicans ei, quam ſententiam iudices laturi ſint, & pollicetur ſe hoc periculo eum liberaturũ eſſe, hac conditione, vt ſe diabolo dedat. Miles conſtanter reſpondet, ſe potius moriturum eſſe, quamuis ſit innocens. Cum vero diabolus verbis multis exaggeraſſet periculum, nec tamen inflexiſſet militis animum, tandem pollicetur ei liberationem, ſine vlla conditione. Et cum veneris, inquit, in iudicium, dic te imperitum eſſe forenſium negociorum, & patrono indigere: ibi aſtabo cæruleo pileo tectus, & ornato pennis. Pete igitur, vt me iubeãt cauſam dicere. Miles qui hoc ſine impietate facturus videbatur, ait ſe hoc conſilio vſurum eſſe. Poſtridie in iudicium ducitur: adeſt ẽt orator tectus cæruleo pileo. ibi cum auctor peteret militem propter vim publicam, capitali ſupplicio aſfici, miles reſpondit, ſe imperitum forenſium negotiorum, petere, vt liceat iſti ſuo aduocato pro ſe dicere. concedunt iudices. Ibi diabolus de iure erudite diſputat: nõ eſſe capitali ſupplicio afficiendum eum, à quo non ſit ortum rixæ, & tumultus initium. ait ab hoſpite militem vi extruſum, & ſpoliatum eſſe. iubet quæri ſaccũ & locum monſtrat. Ibi cum hoſpes vehementer negaret, addens eius diras imprecationes, vt ipſum, abreptũ diabolus perderet, ſi feciſſet. Hanc imprecationem, cum inuocatione diaboli cum aliquoties repetiuiſſet: ibi cauſidicus: omiſſa iã diſputatione forẽſi, adoritur hoſpitem, & comprehẽſum per feneſtras, & medium forum, omnibus perhorreſcentibus, cum fragore abducit, nec poſtea vnquam corpus hoſpitis inuentũ eſt.] En hic auaritiæ imprecationum cauſam, & iniuſtitiæ, quomodo Deus vltus per carnificem ſuum. Non diſſimilia narrantur his à Cantipratenſi.

Cum tres (*inquit*) combibones in taberna mero incaluiſſent, orto de animæ immortalitate, & pęnis inferni ſermone: vnus procacior id totum pro nugis habere, & commentis ſacrificiorum, ceteri iocanti applaudere. Interea aduenit vnus magna vir ſtatura, & veſco corpore, & allidens: Qui hi (ait) ſermones? q̃ riſus cauſa? Refert procax ille, & addit, ſe quidẽ licentiati haud magno pretio animã vendituru, quin & pecuniam in Symbolum collaturum. Tu vero, infert aduentor, quanti illa mihi indicas? nec mora, conueniunt de precio. hic animã addicit emptori, emptor ſoluit: potatur ſtrenue de præſente pecu-

Digitized by Google

pecunia. Deniq; ſub noctẽ, Tẽpus (ait) emptor, vt ad propria quiſq;. Sed vos ius dicite, ſi quis equum capiſtro ligatum emerit, nonne ius ei cũ capiſtro equũ abducendi? Et cũ dicto, vẽditorem trementem in omniũ oculis abripit, & ſurſum in aera leuat, & ſecum ad infernum trahit, viſurum, quod credere noluerat. Animarum quippe mercator erat iſte, cuius figura fuit Rex ille Sodomorum, dicens, Da mihi animas, cętera tolle tibi.) Sic Cantiprat. lib. 2. c. 55. par. 3.

Pari terrore, ſed meliore ſucceſſu miles Hiſpanus, hic ĩ Belgio, ante annos viginti duos, cum adhuc ſæculo mererem, à Deo commonitus tantũ fuit. Capitaneus Brauo vocabatur, ſæpe à me viſus. deditus ſupra modum aleę, & in ludo diras iacere in ſe iuxta atq; alios pronus. quadã die, cũ dã noſi ſemper numeri lucrum iactu q̃renti ſubſilirent, ita efferueſcens in caput ſuum diriſſima precabatur: & ſubito coram multis, qui aderãt, ab inuiſa manu, ad tabulatum vſq; ſublatus, poſt aliquod tẽpus mortuo, q̃ viuo facie ſimilior in ſolum deponitur. fęlix ſi, vt lurorẽ cadaueroſum toto poſt vitę tẽpore retinuit, ſic reſipiſcẽs luſus auiditatẽ depoſuiſſet. Sed pergit ille I.C. in Sileſia (inquit) quidam nobilis, cum inuitaſſet conuiuas, & hora conuiuij iã inſtante, & apparatu facto, ſpe fruſtratus eſſet, excuſantibus ſe conuiuis, cur non comparerent, prorupit iratus in hæc verba: veniant igitur omnes dæmones ſi nullus hominum mecum eſſe poteſt. His dictis domo egreditur in templum, vbi paſtor Eccleſiæ, concionem habebat: &, vt iracundiam concoquat, auſcultat aliquamdiu: dum vero in tẽplo moratur, veniunt equites in area domus magni, & nigri, & iubent ſeruum domus, vt dominum ſuũ aduocet, eique ſignificet, adeſſe hoſpites. Seruus conſternatus abit in templũ, & indicat hæc domino ſuo, qui neſcius conſilij paſtorẽ conſulit. Paſtor abrumpens concionem, hoc conſiliũ dat, vt tota familia domo exeat. quod cũ fieret, & famuli, ac ancillæ properarent, forte obliti infantem in cunis iacentẽ, & dormientem, ſecum non auferunt. Dæmones incipiunt comeſſari, & vociferari, proſpicereq; per feneſtras formis verſorum, luporum, felium, & hominũ, & monſtrare pocula vino repleta, aſſaturas, & piſces. Hæc vicini, nobilis, paſtor, & alij cũ viderent. Ah, inquit pater, vbi infans meus? vix cum hæc dixiſſet vnus ex dæmonibus vlnus ſuis infantem ad feneſtras geſtat, quaſi monſtraturus parentibus; Nobilis prorſus cõſternatus, & ſolicitus de incolumitate infantis, fidum habens ſeruum, quem interrogat, quæſo tu dic, quid agã? Seruus, Domine inquit, commẽdabo, & committam vitã meã Deo meo, & in nomine Domini ingrediar, & vt infantem auferam auxilio, & beneficio Dei videbo. Bene inquit nobilis, Deus tecum ſit, & iuuet te, animumq; tibi confirmet. Seruus, accepta benedictione à paſtore, & reliquis: ingreditur, & ante conclaue, in quo erant dæmones congregati, procidit in genua, & ſe Deo commendat, & hoc animo aperit ianuam, & videt dæmones horribili ſpecie ſedentes, ſtantes, ob ambulantes, ſerpentes, & vno impetu accurrentes ad ſe, & vociferantes: Hui, Hui, tu, quid hic tibi? Ille ſudans, & tamen diuinitus confirmatus, alloquitur dæmonem, qui infantem geſtabat; Tu, inquit, mihi infantem trade. Nequaquam, reſpondet iſte, iam meus iſte eſt infans. dic domino tuo, vt veniat, & accipiat infantem. Cui ſeruus: Ego fungor iam officio meæ vocationis, in quam me Deus collocauit, & ſcio quicquid in hoc officio facio, id Deo gratũ eſſe.

Quare

Quare ratione mei officij, & auxilio, A nomine & virtute Ieſu Chriſti aufero abs te infantem, & patri eius reſtituo, atque ita ipſe apprehendit infantem, & brachijs ſuis amplexus eſt. Iſti nihil aliud reſpondent, niſi vociferantes, Hui nebulo, hui nebulo, relinque infantem, relinque alioqui te diſcerpemus. Ille nihil curans minas Diabolicas abijt incolumis, & incolumem infantem patri nobili B reddidit. Dæmones poſtea, aliquot diebus elapſis euanuerunt, vt in ædes denuo migrare cum tota familia nobilis potuerit.

Vides inconſulti dicti, quas pęnas pater dederit: vides dæmonis poteſtatem in innocentem puerulum claudere. Nam, quod ſcriptor ait benedictionem à paſtore, & cæteris accepiſſe, hoc eſt, promiſcue à paſtore, C & cæteris, commentum ſuſpicor Lutherani hominis, & diſcrimen ordinum confundentis. Sequitur tertia narratio.

In Saxonia virgo opulenta formoſo iuueni,] at tenuioris fortunæ, matrimonium promiſit. Hic quid futurum præuidens, illam prædiuitem, & ſexus ratione, mutabilem, fidem vix ſeruaturam eſſe puellę reſpondit. D Illa contra diris ſe execrari his verbis cœpit, ſi alteri, quam tibi nupſero: tunc me diabolus in nuptijs illis abripiat. Quid fit? poſt interuallum aliquod mutat animum, nubit alteri priore ſponſo ſpreto, qui eam ſemel atque iterum promiſſi, diręque imprecationis admonuit. Sed illa poſthabitis his omnibus nuptias cum altero ſponſo, relicto priore, celebrat. E Ipſo die nuptiali, cognatis, amicis, & conuiuis hilaribus ſponſa, vigilante conſcientia, redditur triſtior ſolito. Tādem diaboli duo, ſub ſpecie duorum equitum in ædes nuptiales adueniunt, excipiuntur; adducuntur menſæ, hiſque remotis, choreæ, vniq; ex his ſponſa, honoris cauſa, tāquam peregrino adiungitur, cum qua bis ſaltauit, & tandem eam è conſpectu parentum, & amicorum, ſummo cū gemitu, & lamentatione, per oſtium, in altum ſuſtulit. Altero die parentes, & amici mœſti, ſponſam quærūt, vt delapſam forte ſepelirent, ſed ecce ijdem ſocij occurunt, veſtes, & aurum referentes, additis verbis: Non in has res, ſed in ſponſam à Deo nobis fuit poteſtas conceſſa.

Sic illa corpore, & anima diabolo tradita, quæ promiſſionem nuptiarum violauit, & imprecationem adduam contempſit. Aliud deniq; exēplum de quodam, in martyrem maledico, ſibi inſaniam imprecante, & mox furore correpto, & ſequenti die ſic horrende abſumpto, dedit Cæſarius vitæ S. Engelberti Colonien. lib. 2. c. 14. apud Sur. menſe Nouembri. Huc etiam referendum eſt, quoddā de Goduino comite, qui cum perittio ſibi eſſet necem imprecatus, ſubito panis bolo fuit ſuffocatus. (Polyd. Virg. lib. 8. hiſt. Anglor.)

Octauum ſolet eſſe vitium *vſura.* confitentur enim ſagæ nihil maleficij poſſe illis inferri, qui eleemoſynis vacant, contra narrantur, quæ ſaltem ſub vſuris mutuum dedere virgines diuę à dæmonibus maleficio immiſſis vexatæ. Prius intelligendum de conferentibus eleemoſynam ijs, quas neſciunt eſſe ſagas, nam qui ſciunt eſſe, & tamen conferunt, hos putant poſſe à maleficis lædi. Neque mirum ſi Deus, hos quaſi fautores oderit; ideoq; permittat lædi. odit Deus mirè auaritiam, vt docetur alio exēplo, quod Lamberti Schaffaburgenſis an. 1066. verbis dabo: *Regenherus Miſnenſis Epiſcopus obijt. Is dum ſuſcepto Epiſcopatu Goſl. . .iam veniſſet, poſt refectionem, in cubiculum, vbi theſauros ſuos, quorū nimius amator erat, nullo cōſcio, inſonuerat. quaſi puliā requie-*

Bredēbach li. 6. coll. c. 25.

quieſcere volens ſeſe incluſit, cumq; iã die vergente in veſperam, præter modum conſuetudinemq; ſuam ſomno indulgere videretur, rem inſolitam mirantes cubicularij, pulſare oſtium cœperant, ſed nec pulſantibus, nec vociferantibus vllum dabatur reſponſum. Tandem fractis foribus irrumpentes, inuenerunt eum fractis ceruicibus, colore tetro exanimem, ipſis theſauris ſuis miſerabilem in modum incubantem) diſcant Prælati theſauros ſibi in cœlis, & non in terra defodere. Ex hac radice natum vitium.

Nonum reputo, *duritiam, & immiſericordiam in pauperes*. Vt omittam Moguntinum Epiſcopum illum, vt opinor à dęmonibus murium ſpecie necatum, quod pauperes murium nomine tempore famis dedecoraſſet, & ſibi duxiſſet perſequendos: recentius quiddam ex Petro Bixaro ſubiungam.

Munſter. in Coſmograph.

In Sueuia (inquit) *Bauaris,*] & Franconibus finitima, fuit quidam nobis valde diues, & opulentus, nomine Rickbergerus, cuius annui reditus ſupra 30000. nummum aureorum extendebantur. Hic tametſi in reliquis vitæ actionibus non vulgari laude dignus cenſebatur, ineffabili tamen cupiditate laborabat: eaque factum eſt, vt quoties opes per fas, & nefas accumulare, omniaque ad ſe rapere ſtuderet. Cum itaque proſpiceret annonæ caritatem, quæ proximo anno in ea regione ſubſecuta eſt, ſua horrea tritico, & frugibus impleuit, magnoque precio ea diuendere cœpit: adeo, vt indigenæ compulſi ab eo victũ emere, ob inexhauſtã eius auaritiam, vel fame prorſus perirent; vel, ſi ali, & ſuſtentari vellent ad magnam egeſtatem atque inopiam redigerẽtur tam clare illis granum, & reliqua eius generis diuendebat. Ad hunc, præter alios innumeros, venit quidam pauper, & liberis onuſtus, cũ ſex taleris, eumque rogauit, vt pecuniam acciperet, ac quandam tritici menſuram ſibi daret, ſeque reliquam partem pecuniæ, quam illi deberet breui bona fide perſoluturum: at ipſe hunc ſuperbo vultu, & iracundis oculis intuitus, à ſe protinus abire iuſſit, & quod reliquum erat pecuniæ ſecum adferre, ſi frumentum vellet, atque ita miſer, ac mœſtus, diras imprecatus, illinc receſſit. Paucis poſt diebus cum is quendam ex famulis in horreum miſiſſet, vt illud de more inſpiceret, ab ipſo in reditu accepit, tres nigros boues intus eſſe, qui granũ deuorarent, qui autem hoc retulit, proximo die lecto decumbens, haud multo poſt è vita migrauit. Idem quoque accidit cuidam generoſo, quẽ illuc herus miſerat, vt videret an ita ſe res haberet, ſicut prior narrauerat: is enim, & boues, & equos inſpexerat. Cum igitur de hac re certior fieri vellet, ipſemet in eum locum proficiſci ſtatuit: iuitque ad portam horrei, ibique per quaſdam rimas vidit totum horreũ plenum varijs atque innumeris armentis, quæ omnes fruges abſumebant. Hoc ſpectaculo ita perterritus eſt, vt ſtatim furioſus atque inſanus euaſerit, multaque dementer fecerit, donec tandem cathenis aſtringeretur. Hic horribilis caſus magnam ſane admirationem attulit, cũ in ea prouincia, tũ præcipue in aula Cæſariana, quæ illum antea prudentiſſimum cognorat.)

Hi dæmones erãt in bouino ſchemate.

Creſcente pertinacia creſcit ſupplicium.

Hæc ille, narrans, quæ in Europa memorabilia poſt annum 1560. accidiſſe ipſe notarat, Epito. fol. 281. Triplici hac viſione clemens Deus, pœnam ſemper augens pro culpæ modo, patienter operiebatur, & ad pęnitentiam reuocare nitebatur. Notatum à quodam, ſagas; quibus à Satana ſemper nocendi neceſſitas impoſita eſt, ſi deſint quos vlciſcantur inimici

inimici

Digitized by Google

inimici, eleemoſynam mendicare: & ſi quis facultate præditus ad erogandum, & ſagas eſſe neſcius, denegarit, hunc in magno verſari periculo. ſic Pictaui ann. 1567. duo magi confeſſi ſunt ſe quadam die, ſqualidos egenteſque ſtipem ante fores prædiuitis patrisfamil. poſtulaſſe, ea recuſata inieciſſe ſortem, & domeſticos omnes in rabiem actos obijſſe furioſos.

Decimum ſit irriſio ſacrorum myſteriorum, & quod eodem pertinet, abuſus atque contemptus cæremoniarum, & ſacramentorum Cathol. Eccleſ. Vlciſcitur Deus quotidie, & pergunt hæretici contemnere. quædam de ſingulis accipite. de Batauo per ludibrium Miſſæ ſacrificium imitante ann. 1574. & dire mulctato, legendus Bredenbach. Nouatum conſtat, eo, quod nec chryſma, nec exorciſmos in baptiſmo percepiſſet, à maligno vexatum. ſcribit Victor Vticenſis. Proculum quendam Arianum, qui de pallis altaris, camiſias ſibi, & femoralia faciebat, fruſtratim ſibi vorаſſe linguam (*haud dubio obſeſſum*,) & ſic turpiſſima morte cõſumptum. Donatiſtas Euchariſtiam effundentes, quibus eam obiecerant, canes inuaſere, teſte Optato. Multos ſuo tempore ob indignam Euchariſtiæ perceptionem immũdis ſpiritibus adimpleto, nobis eſt auctor D. Cyprianus, & memini me duo illuſtria legere exempla apud Greg. Turonenſem, & in vita S. Godefridi Ambianenſis Epiſc. ſufficerit aſcribere illud Greg. Turonenſis. Epach. (inquit) presbyter, dum temerè, quæ indignus erat, agere præſumpſiſſet, diuino iudicio ſolo proiectus, occubuit.

lib. 1. collat. c. 39.

Euſeb. lib. 8. hiſt. c. 43 lib. 1. de perſec. Vandal.

lib. 2. contra Parmenian.

ſermon. de lapſis.

Greg. Turon. l. 1. de glo. mart. c. 78. Sur. 8. Nouẽb. in vita Sã. Godefridi l. 3. c. 12.

Hic enim dum Dominici Natales vigilias celebrare Eccleſia expetiſſet,] per ſingula horarum momenta egrediebatur è templo Dei, ac in domo ſua pocula laſciua ſpumantibus pateris hauriebat, ita, vt affirmarent

A multi eum poſt galli cantum in ipſa nocte vidiſſe bibentem. Sed cum eſſet ex genere Senatorio, & nullus in vico illo Ricomagenſi, iuxta ſæculi dignitatem, haberetur nobilior, celebrare Miſſarum ſolemnia expetitur. Nec dubitabat miſer vino madefactus appetere; quod ieiunus quiſque non ſine metu poteſt terrente conſcientia explicare. Verum vbi

B explicitis verbis ſacris, confracto Dominici corporis ſacramento, & ipſe ſumpſit, & alijs diſtribuit ad edendum mox equini hinnitus ad modum vocem emittens, ad terrã ruit, ac ſpumas cũ ipſa myſterij ſacri particula, quam dentibus comminuere non valuit, ab ore proijciens, inter manus ſuorum ab Eccleſia deportatur. Nec caruit vltra hac epilepſiæ

C infirmitate, ſed per ſingulos lunares curſus incrementis decrementiſque hæc ſemper pertulit, quia ab hauſtis nimio vini minimè infelix abſtinuit)

Hũc epilepticum energumenum fuiſſe indicat hinnitus equinus; & merito, quia ſicut equus, & mulus, corpus Domini non dijudicauit. Bredenbach. non diſſimilem violati ieiu-

D nij, ſed in cibi qualitate vindictam recenſet his verbis.

Paucis ab hinc annis poſtquam Torpatenſes in Lutherana doctrina conceſſerant,] feria ſexta ſolemne Paſchę feſtum proximè præcedenti, finita Lutherani Eccleſiaſtæ concione, ciuibus è templo D. matri virgini ſacro reuertentibus, quidam alium cõciuem, & familiarem inuitat ad prã-

E dium rogat vna domum omitetur, habere ſe egregie paratum petaſonem VVeſtphalicum. alter parum adhorrens reſpondet ſibi eſſe gallum opiparè elixum, quem cupiat in ſymbolum adferre: Dum ad menſam accumbitur, alter os quoddam galli ambedere volens imprudens pene

ipſum deglutit, quod cum neque trāſmittere, neque eximere valeret, eo ipſo die ſuffocatur. alter poſtridie Paſchæ malo ſpiritu corripitur, & non multo poſt rabie, ac furore exagitatus animam vna cum dæmone exhalat.) Sic ille Belli Liuonici pag. 27.

Huc pertinet contemptus excommunicationis. Cum D. Hugo Epiſcopus Lincolnienſis quoſdam contumaces excommunicaſſet, nec magni facerent, illi ſubito non comparuerunt. Militem alium ob eandem cauſam diabolus nocte ſequente inuaſit, & animam ſubito extorſit. Alij quoque ab eodem excommunicat, à diabolo præfocati fuere, (de quibus lege vitam ab æquali eius ſcriptam cap. 23. apud Surium, tom. 6.)

Vndecimum eſt templorum, & ſacrarum rerum direptio, ac expilatio. Pet. Cluniacenſis, poſtquam multa, quæ in hoc genere palam, & frequenter à Matiſconenſi quodam Comite fuerant commiſſa, recenſuit, infœlicem eius, & horroris plenam de vita migrationem in hunc modum commemorat, ad terrorem, & correctionem noſtrorum hæreticorum: cum ſolemni die, Matiſcone in palatio proprio reſidiſſet, cumque multitudo tam militum, quam diuerſi ordinis circumſtaret: repentè ignotus homo equo inſidens per palatij oſtiū ingreſſus, omnibus conſpicientibus, & admirantibus vſque ad ipſum equitando peruenit. Cumque ei aſtaret, ſe ei velle colloqui dicens, vt ſurgeret, ac ſe ſequeretur, non tam monuit, quam imperauit. At ille inuiſibili potentia conſtrictus, nec iam reſiſtere valens ſurrexit, atque vſque ad oſtium domus proceſſit: vbi equum paratum inueniens, cumque ab eo conſcendere iuſſus, aſcendit. Cuius ſtantis habenas ille arripiens, ſtatim cum velociſſimo curſu per aera ferri cunctis conſpicientibus cœpit. Cumque immenſo eius clamore, ac miſerabili eiulatu tota ciuitas commota ad tam inuſum ſpectaculum concurriſſet, tamdiu eum per aera currentem attoniti conſpexerunt, quamdiu naturali oculorum acie eum ſubſequi potuerunt. Qui cum eum diu, ſuccurri te ciues, ſuccurrite, vociferantem audirent, nec iuuare valerent, ſubtractus tandem viſibus hominum, æternus quemadmodum meruerat, eſt factus ſocius dæmoniorum.]

l. 2. mira. cap. 1.

Sic iſte direptiones, & ſacrilegia ſua luit in hac, & in ſequēti vita. Huius mores poſtea imitatus Orger. quidam Oeconomus, quia non tam grauiter deliquerat, in hac vita fuit ſeuere admonitus; vt futuræ, ſi ſaperet, vitæ ſupplicium effugeret. ſubdit enim Venerabilis idem Abbas, dum hic portam, qua miſer ille Comes abductus fuerat, & quæ poſtea ſemper obſtructa manſerat, conatur aperire: *Ecce inuiſibiliter a Diabolo raptus, ac ſtidentibus, qui aderant multo in aera ſpacio ſubleuatus. ſed confeſtim dimiſſus corruit, eiuſque corpore grauiter colliſo, brachium quoque illius ſubita ruina confregit.)* Duo alia extant exempla l. 3. vitæ S. Remacli, quæ apud Surium menſe Sept. legi poſſunt. Ego addam quintum exemplum pœnæ, quam milites poſt obitum perpeti, qui manus ab expilatione templorum non abſtinuerant, in gratia tamen deceſſerant, viſione quadam idem auctor declarat: quam ille, vt certiſſime fide compertam doceat, multa addidit; quæ cenſui prætermittenda, potuit illa poni libro præcedenti, *capite de ſpectris mortuorum*, ſed non incommode hic recenſebitur: eo, quod variæ quoque pœnæ hic, & ſupplicia eorum narrantur, qui, vt Matiſconenſis ille comes ſacrilegi fuere. Itaque

Pet.

Pet. Venerabilis inducit ipſum, qui viderat Petr. Engelbertum Monachum iam, & à ſęculari ad ſpiritalem militiam digreſſum ſic loquentem.

lib. 1. miracul. 18.

Tempore, quo Rex Aragonenſis Alfonſus, regnũ maioris Alfonſi Hiſpaniarum Regis iam mortui obtinebat, contigit, vt contra quoſdam, qui in regione, quæ Caſtella dicitur, ei repugnabant, exercitum commoueret, & vt de ſingulis regni ſui domibus ſinguli illuc pedites, vel equites dirigerentur, edicto ſanciret. Ego edicto coactus vnũ ex mercenarijs mercede mihi ſeruientibus Sancium nomine, ad exercitum deſtinaui. Paucis poſt dieb. decurſis, omnibuſque, qui expeditioni illi interfuerant ad propria redeuntib. ipſe quoque domũ reuerſus eſt. Nõ longo deinceps tempore elapſo; more humano morbo correptus, nec diu cum morbo luctatus, defunctus eſt. Inde poſt quatuor fere menſes, ex quo è vita deceſſit, dum apud Stellam in domo mea hyemali tempore iuxta ignem in lecto iacerem, ſubito iam dictus Sancius circa mediam noctẽ mihi adhuc vigilanti apparuit. Qui igni aſſidens, & carbones, quaſi ad calefaciendũ, vel ad clarificãdũ, huc illucq; reuerſans, multo magis ſe mihi cognoſcibilem demonſtrabat. Erat autem nudus, & abſque omni veſtitu, excepto paruo viliq; tegumẽto, quo velut inhoneſtiora corporis obuelabat. Quẽ cum vidiſſem, quis inquã, es tu? at ille humili voce: Ego ſum, inquit, Sancius famulus tuus. quid, inquam, hîc agis? vado, inquit, Caſtellam, iterque meũ multus exercitus comitatur, vt vbi deliquimus, ibi, & delictis pęnas debitas exſoluamus? Et, cur, inquã, huc diuertiſti? Eſt, inquit, mihi ſpes veniç, & ſi miſereri volueris celeriorem mihi requiem comparare poteris. Quomodo, inquam? Quando inquit, nuper expeditioni, quam noſti, A interfui, hoſtili inuitatus licentia, Eccleſiam quandam cum quibuſdam ſocijs inuaſi, quæ intus ſunt inuenta diripui, veſtimenta inſuper Sacerdotalia mecum rediens aſportaui. Pro quo ſpecialiter diris pœnis ſubactus affligor, & remedium à te, ſicut à domino meo, quantis poſſum precibus expoſtulo. Nam poteris mihi ſubuenire, ſi beneficijs ſpiritualibus me ſtu B dueris adiuuare. Rogo inſuper, vt dominam meam, vxorem tuã, ex mea parte, mea functus vice depreceris, ne octo ſolidos, quos ꝓ ſeruitio meo mercenario iure, mihi debebat, reddere iã moretur, & quod neceſſitatibus carnis, ſi adhuc viuerem, reddidiſſet, animæ meæ longe amplius his egenti, erogando eos pauperibus, largiatur. Iam ego tali eius collocutione C multo magis animatus: quid, inquã, de cõciue noſtro Petro Deioca nuper defuncto actum eſt? Rogo, vt, ſi quid de illo noſti, aperias. Illum, ait, opera miſericordiæ frequenter quidem, ſed maxime præteritæ famis tempore, impenſa pauperibus beatorum requiei adiunxerunt, & vitæ æternæ participem effecerunt. Cumque eum tam prompte, & facile mihi reſpon- D dere audiſſem, adieci. & de Bernetio alio ciue noſtro, ante paruum tempus ſimiliter, vt noſti defuncto, aliquid tibi notum eſt? illum, inquit, infernus poſſidet. quia ad terminandas huic villæ lites, & iudicio dirimendas prælatus, multa ſæpe muneribus aut gratia illectus iniuſte iudicauit: & quia cuidam pauperi viduæ quodam tempore baconem E vnum, qualecumque vitæ eius ſubſidium, crudeliter auferre non timuit. Tunc longe amplius ad maiora quærenda animi feruore ſuccenſus, adiunxi. De rege noſtro Alfonſo ante paucos annos defuncto, tibi aliquid notũ eſſe potuit? ad hæc quidã alius in feneſtra capiti meo proxime ſuper-

Digitized by Google

ſuperpoſita reſidens. Noli, ait, hoc ab iſto quærere, quod ignorat quoniam recens eius ad partes noſtras aduentus, hoc ei notum fieri nondum permiſit. Mihi vero, cui à die obitus mei quinquennalis cum huiuſmodi ſpiritibus mora, plura quam iſti nouiter nota fecit, quod de rege quæris ignotum eſſe non potuit. At ego rurſus nouæ vocis auditu attonitus, ac videre cupiens vocis auctorem, conuerti oculos, ad feneſtram, adiutuſque lunę ſplendore, quæ lumine ſuo omne tunc domus ſpaciũ clare illuſtrabat, conſpicio hominem in inferiori feneſtræ margine reſidentem, quem in eodem habitu, quo aliud videram cernens: Es tu, inquã, quis es? ego inquit, eius quem aſpicis ſocius ſum, & Caſtellam cum iſto, & multis alijs proficiſcor. Et tu, inquam, de rege Alfonſo, vti dicebas, aliquid noſti? Noui, inquit, vbi fuerit, ſed vero vbi modo ſit neſcio. Nã aliquamdiu tormentis acribus inter reos cruciatus, poſtmodum à Cluniacenſibus monachis inde ſublatus eſt. Exinde vero, quid de eo factum ſit prorſu, ignoro. His dictis ad ſocium, qui igni aſſidebat, verba conuertens, ait, ſurges, & iam iter inceptum peragere incipiamus. Ecce enim iam omnes vias, quæ intra, vel extra caſtellum ſunt, ſubſequens nox exercitus ſociorum impleuit, & iam multis velociſſime prætergreſſis, vt feſtinanter eos ſequi debeamus vrgemur. Ad hanc vocem Sancius ſurrexit, & flebili voce, quod prius rogauerat ingeminans, Rogo, inquit, Domine, ne mei obliuiſcaris, & vt dominam meam, coniugem tuam, quatenus, quod corpori debebat, miſerę animę meæ reſtituat, oro, ſollicitus exhorteris. His dictis ſtatim vterq; diſparuit. At ego mox coniugem iuxta me in lecto dormientem, citata voce exſuſcitans, priuſquam ei, quod videram,

A vel audieram, narrarem; interrogaui, Vtrum aliquid Sancio commum noſtro mercenario pro mercede deberet. Qua reſpondente, quod ego nondum ab aliquo niſi à mortuo audieram, ſe videlicet eidem Sancio adhunc octo ſolidos debere, nequaquã vltra dubitare potui, cui fidem, & mortui relatio, & mulieris confirmatio conferebant. Facto mane octo il-
B los ſolidos à coniuge accipiens, & de meo quod congruum viſum eſt addens, pro eius qui apparuerat ſalute pauperibus diſtribui, & ſacrarum Miſſarum adiutoria ei à ſacerdotib. mea prece, & ſtudio impenſa, ad pleniorem peccatorum eius remiſſionem adauxi.

In hac tam clara, tam certa, tam cõmendabili viſione docemur, quod
C *mortuos opera ſua ſequantur*. hos quidem milites eo, quod confeſſi deceſſerant, & culpam ſacramento pænitentiæ deleuerant, expiatorijs ſupplicijs pro pæna peccato debita ad tempus, illum quia non confeſſus erat, & culpam criminis ab olere neglexerat, æternis cruciatibus fuiſſe mancipatum: Catholicis vtriuſq; ſortis optio eſt hæreticis, qui & confeſſionem re-
D ſpuunt, & purgatorium negant altera tantum competit, quam agnoſcũt, & fatentur. Accedat denique horribilius aliud ab Humberto Archiepiſcopo coram Papa narratum.

In Teutonicis partibus Comes quidam diues ac prępotens,) ſed bonæ opinionis, & innocentis vitæ, prout humanum erat de eius æſtimatione iudicium, ante decennium fere de-
E functus eſt. Poſt cuius obitum quidam religioſus vir per ſpiritum ad inferiora deſcendens, præfatum Comitem in ſupremo gradu ſcalæ cuiuſdam poſitum vidit. Aiebant namque quia ſcala illa inter ſtridentes atque crepitantes vltrices incendij flammas videbatur erecta, atque ad ſuſcipien-

piẽdos omnes, qui ex eadem Comitum genealogia deſcenderent, conſtitura. Erat autem terrum chaos, immane barathrum, infinite patens, atque in profunda demerſum, vnde ſcala producta ſurgebat. Hoc igitur ordine ſuccedentium ſibi ſeries tenebatur, vt cum quis eorum nouus accederet; primum interim gradum ſcalæ teneret, is autem qui illic repertus erat, alijque omnes ad proximũ ſibi gradum in ima deſcenderent. Cumque alij atque alij ex eodem genere homines poſt carnis obitum ad præfatam ſcalam. per temporum interualla confluerent, alij protinus cederent, ineffabilis iudicij neceſſitate ad inferiora migrabant. Plane dum vir, qui hæc contemplabatur, cauſam huius horrendæ damnationis inquireret, & præſertim cur ille Comes ſui temporis puniretur, qui tam iuſte, tam decenter, tam honeſte vixiſſet? Audiuit, quia propter quandam prædij Metenſis Eccleſiæ poſſeſſionem, quam B. Stephano eius proauus abſtulerat, cui videlicet iſte iã de imus in hæreditate ſucceſſiſſet, omnes iſti non diuerſo ſupplicio deputati ſunt & ſicut eos ad peccandum non diſpar auaritiæ culpa coniunxit, ita nihilominus ad perferendas atrocis incendij pœnas, commune ſupplicium copulauit.

Sic Petrus Damiani epiſt. ad Nicoalum Papam, vt citat Baronius tomo. XI. Annal. anno Chriſti 1055. Quæ vtinam audiant potentes, Eccleſiarum bonis ſuffarcinati, qui ſe bonæ fidei poſſeſſores putant, male à maioribus occupatorum. Ad hoc caput reducitur *irriſio virorum ſanctorum*, quam Deus non ſolet relinquere impunitam. Scribitur tale quid in antiquiſſima S. Carilephi vita.

Mulier quendam Gunda nomine,) quam clandeſtinus ſupplantator illexerat, Spiritui S. volens illudere, virili præſumpta veſte, in beatiſſimi Carilephi monaſterium ingredi conata eſt, vt probaret verumne eſſet illius vaticiniorum, quo prædixerat ſexui fæmineo nunquam datum iri copiam in illud intrandi, ſed iuſto Dei iudicio, priuſquam, vel aſpiceret cœnobij clauſos aditus, arrepta à diabolo retrorſum ruit, adeoque fœde ab illo vexata eſt, vt dicere me pudeat. Caput enim illi adegit inter fœmora, ſicque factum eſt, vt quæ ſacratis liminibus falſa oſcula imprimere tentauerat, immundas ſui corporis partes oſculari cogeretur, ſexumque ipſa ſuum, quem virili habitu tegere voluerat, cunctis cernere volentibus palam proderet. Ea res effecit, vt deinceps eo ſe conferre mulieres auſæ non ſint.

Sur. tom. 3. Menſ. Iulij. vtinam, & noſtri temporis muliercularum audacia hoc exemplo eis narrato reprimatur. Aliquãdo etiam, ob feſtorum dierum cultum temeratum Deus talia permittit, vt ei accidit qui ſeruile opus faciebat in feſto S. Philaſtrij. B. Rampertus Brixienſis in tractat. de translatio. S. Philaſtrij.

Duodecimam cauſam præbet multorum, *puſillanimitas, & deſperatio, cum mærore oppreſſi, à Deo vel non petunt auxilium, vel ſe malis eripiendos diffidunt, qua de cauſa etiam pleriq; ſe dæmoni, vt auxiliatori ſubijciunt*, præbet etiam *curioſitas nimia* cauſam, quando impudenter petimus ſcire, quod nulla ratione competit inueſtigare, prius illud patet, ex Hiſtoria Theophili Oeconomi, quam nobis oculatus teſtis Eutychianus, patriarcha nouæ Romæ, dereliquit, quam alibi breuiter attigi, hic latius proſequar verbis auctoris.

Cum Cæſar Iuſtinianus rerum potiretur,) Theophilus quidam in oppido Ciliciæ Adana Oeconomus Eccleſiæ, fuit multis quidem ille gra-

tus

tus, & Epiſcopali munere, quod tamen conſtanter detrectauit, dignus exiſtimatus. Qui ab æmulis immerito accuſatus, & de officio. Oeconomiæ deiectus, in eã animi impotentiam, adeoque impietatem, deuenit, vt hortatori Mago Iudæo morẽ gerẽs, Chriſtum Dei filium, ac matrem eius Mariam data ſyngrapha turpiſſime abnegaret, ſeq; totum imperio Satanæ, qui ſe videndum obtulerat, traderet, atque manciparet. Quid hic faceret miſer, tã nefarij criminis ſibi conſcius? Totus animo perturbatus, vt nuſquã fere poſſet conſiſtere, cum irato Deo ſe dæmonis eſſe mãcipium cogitaret, mutato conſilio, tandem ad ſanctiſſimam Dei matrem confugiendum duxit, ac tẽplum ei ſacrum petijt, in quo ſuas preces, ac ſupplicationes, cum multa ieiunatione coniunctas, noctes, ac dies indefeſſe conſumpſit, magnumque verę pœnitentiæ ſpecimen edere cæpit.] ſubditur, deinde, admodum pia, & vere pænitentijs, ac demiſſi contritique ſpiritus, oratio ipſius Theophili, Quid multis addit Theophilus quadraginta dies in hoc Mariæ templo perdurans, nullumque orandi, & plorandi lamentandique finem faciens (tãtus in illo feruor erat pœnitentiæ denique opitulante ſacra Virgine, ſuam ſcriptam, & conſignatã diabolo ſyngrapham, qua Chriſtiani ſinum abiurauerat (mirabile dictu) recepit, in Dei gratiam, redijt, &c.] Hanc hiſtoriam (qua ſalutare cunctis, qui iuſto Dei iudicio, in maligni hoſtis, aut maleficorum eius membrorum manus inciderint, ac certum efficaxque remedium proponitur) ex Græcis habent Metaphraſtes, ex Latinis Pet. Damianus, & Sigebertus. Poſterius, de curioſitate, traditur a Beato Auguſtino, & in Decreto Gratiani inſeritur.

Apud Sur. mẽſe Feb. tom. 1. Damian. ſermo. 1. de Natiuit. B. Mariæ virgin. Sigeb. in Chro.

Interdum hæc ob culpas veniabiles a Deo permittuntur, maxime vt ſanctitas, & gratia eorum, qui ſanitatem reddituri, cunctis innoteſcat. hoc contigit Abbati Moſi, apud Caſſianum propter leuiculam item, hoc propter præcipitem gulam, & leuem cuidam religioſæ apud D. Gregor. hoc cuidam religioſo, ob tepiditatem & diſtractionem in oratione, apud ſcriptorem vitę D. Bernardi, quorum ſanatio famam auxit Diu. Bernardi, D. Equitij, & D. Macarij, per quos Deus illos liberauit.

c. vlt. 26. q. 5. ex D. Auguſt. l. 2. de doctrin. Chriſtiana c. 22. & 23. Collat. 7. c. 27. li. 1. Dial. 4. lib. 2. c. 6.

QVÆSTIO VIII.

Cur cum iſta damna plerumq; diabolus poſſit per ſe inferre, mavlit vti opera maleficorum?

DVas inuenio cauſas. alterã quia hoc pacto maiorem Deo ſe facere credit iniuriam, quando creaturis ratione prǽditis, & baptiſmo ablutis, & chriſmate delibutis, poteſt abuti ad creatoris ipſius vilipendium, & irritationem pluribus etiam ſic nocet: quia non adeo homines abhorrent a conuerſatione, & familiaritate maleficorum, atque odere conſortium diaboli. Si namque ſemper ſe dæmon palam obtruderet, multi fædus cum eo percutere, & has artes maleficas exercere detrectarent. Denique plures aſciſcit ſceleris ſocios, quos perdat.

Altera eſt, quia quædam per homines poteſt, quæ vel non poſſet, vel non tam commode poſſet per ſemetipſum immediate perficere, Verbi gratia ſi reſiſtendũ ſit alicui viro ſancto concionanti, aut recta ſuadenti: ſicut per Iamnem, & Mambrem Moſi, per Elimam Diuo Paulo reſtitit. item ſi ſint hæreſes ſpargendæ, ſicut per Simonem, Menandrum, Marcum, & alios fecit. item ſi ſacris rebus

abutendum, quod in maleficijs frequentiſſimum eſt: quibus cum per homines abutitur, copioſius lucrum refert animarum. tum quia ſic plures in fraudem inducit: nam contẽptoribus rerum ſacrarum contemptum adauget, veneratoribus falſo perſuadet hæc a Deo, non a dæmone fieri, & ſic ad defenſionem maleficorum multos inducit, atque ita peccatum eis impingit, tum quia conſequitur, vt ad magicam ſuperſtitionem homines etiam addant ſacrilegium. Vnde Deus magis magiſque offen- A ſus, plura etiam in dies principibus tenebrarũ in miſeros mortales permittat. Interdum tamen, quod per illos poſſet. mauult per ſe operari, tũ vt eorum aliquam gratiam promereatur, tum vt ab ijs ſuſpicionem noxæ remoueat, tum vt ſic potentiam B ſuam oſtentet. Singula exemplis illuſtrat Remig. libro 2. Dæmonolat. cap.9.

Sic D. Auguſt. tract. 7. in Ioan.

Reſtabat dicere de remedijs maleficiorum: ſed id differo in vltimum librum. Sequitur videamus de vana obſeruatione.

Finis Libri Tertij.

LIBRI

LIBRI III.

PARS POSTERIOR

Siue

DE VANA OBSERVANTIA.

QVÆSTIO I.

Quid ſit?

DE hac Egit Diuus Thom. 2. 2. quæſtione 96. Poteſt definiri, *Vana obſeruantia eſt, Magia ſuperſtitioſa, qua commodum aliquod ſperatur ex re, quæ nec ſupernaturaliter eò pertinet, neque naturaliter id præſtare poteſt.* Dicitur *vana*, quia vel non conſequitur effectum intẽtum; vel ſi conſequatur plus noxæ, quam commodi adfert: quia homo illa vtens tantum percipit vtilitatem in rebus corporeis, vel temporalibus, animæ vero detrimentum refert. Dixi, *nec ſupernaturaliter*, quia qui effectum exſpectant a Deo, per media Deo diſplicentia; ij vani ſunt.

QVÆSTIO II.

Quale peccatum ſit?

ALiquando *lethale, aliquando veniabile. Lethale* erit. *Primò*, ſi fiat ex pacto expreſſo cum dæmone. *Secundò*, ſi quis gnarus ſit ſaltem ſubeſſe pactum tacitum, ſiue cum ad-

A monitus non vult deſiſtere. *Veniabile eſt*, quandiu quis ignorat tale peccatum cum dæmone, ſi tamen nec ipſe tenetur ſcire, nec fuit admonitus. Intellige de eo, qui nec conſuluit peritos. Nam licet, quis ratione officij, vel ſtatus non teneatur ſcire, tenetur tamen, vt incipit dubitare, conſiliũ petere a doctis, quod ſi non

Silu. verbo ſuperſtiti. q. 10. in fi. Silu. ſupra Nauarr. ca. 11. Manual. & eſt communis.

B faciat, negligens eſt. potuit enim ſcire, & ideo non ignorat inuincibiliter. *Nullum eſt peccatum*, quando quis ioco tantum facit, ſine præiudicio, vel periculo ſui, aut alterius: itẽ ſi quis laboret ignorantia inuincibili, & vtitur medijs, vel bonis, vel indifferentibus.

Caietan. & Valẽt. add. q. 96.

C

QVÆSTIO III.

Quotuplex ſit?

SI cauſam finalem adſpicias, poteſt reduci ad *quatuor* quaſi *ſpecies*.

Prima eſt, quando exſpectatur cõmodum in rebus exterioribus, ſeu

D fortunę, vt in animalibus, ſegetibus, vineis, bona aeris conſtitutione, &c.

Secunda, quando exſpectatur bonum aliquod corporis, vt ſanitas, liberatio a carcere, hoſtibus, ferro, igne aqua, & huiuſmodi, quia ſic ſe putat

Digitized by Google

fore innoxium. 3. quando exſpectatur bonum animæ naturale, vt ars, vel ſcientia aliqua. 4. quando exſpectantur bona ſupernaturalia, vt ſunt remiſſio peccatorum, per aliquas certas orationum formas, aut verſiculos Pſalmorum, vel ſacræ alterius ſcripturæ, & alia huiuſmodi, ab Eccleſia vel Deo ad hoc non ordinata.

QVÆSTIO IV.

Vnde dignoſci queat, quando ſit huiuſmodi vana obſeruantia?

SECTIO I.

Dico breuiter, *primò*. Si conſtet, quod effectus ſuperet naturæ vires, tunc attendere oportet, an per ſacram Scripturam, vel Eccleſiæ definitionem, vel approbatam ab ea traditionem effectus iſte Deo tribuatur ſiue, quod idem eſt, an huiuſmodi teſtimonio conſtet, effectum hunc eſſe diuinum: ſi nihil huiuſmodi reperitur, effectus tribuendus eſt pacto, cũ dæmone inito, & proinde cenſenda ſuperſtitio magica, ſit minimum, vanæ obſeruantiæ tales ſunt effectus, remiſſio peccatorum extra ſacramenta, quoad mortalia, extra ſacramentalia, quoad culpas veniales. item diuinatio rerum futurarum contingẽtium, inflexio, aut directio earum actionum, quæ ab arbitrij libertate mere dependent.

Secundò, ſi conſtat rem, cui tribuitur effectus, hãc vim a Deo, vel a natura habere, non eſt vana obſeruãtia ex parte effectus, ſed poſſet eſſe vana obſeruantia ratio alicuius vitioſę circunſtantiæ, v. g. cilicium, diſciplina, ieiunium, quia corpus affligunt, & macerãt prædita ſunt virtute ad coercendum concupiſcentias carnales, ex viribus carnis, & corporis habitu nimis læto pullulantes, ſed ſi his addas circunſtantias ridiculas, & ad hoc a natura, Deo vel Eccleſia non ordinatas, veluti certam horam, definitum numerum, quẽ nec excedere, nec minuere liceat, vel præſentiã certarum perſonarum, vel vt fiat illa, vel illa manu, flagro ſerico, & huiuſmodi, erit vana obſeruantia. Ex his regulis infertur eſſe vanam obſeruantiam.

SECTIO II.

Primò, ſi ad productionẽ effectus requiritur fides in ipſum hominem qui ſanaturus, v.g. credere quod is poſſit ſanare.

Secundo, ſi effectus attribuitur magicis imaginibus, figuris, ſigillis, characteribus, ipſis verſa, vel rythmo, vel contactui, &c. & non Deo, quę lib. 1. diſcuſſimus, & in his plerumque eſt incantatio, & pecc. M.

Tertiò, ſi quis vtitur certis orationibus, aut ſententijs etiam ſacris, aut operibus pijs, in rebus vanis, & ad Dei cultum, & honorem, directè, nec indirectè pertinentibus. Voco indirectè, quando res non ſunt vanæ, quia ſunt vtiles proximis, vt ſanitatẽ illis, vel nobis ipſis adferentes. Nã in huiuſmodi rebus fieri poſſet aliquãdo, vt licet nos rationem, ſiue initiũ neſciamus praxis alicuius; tamen vir ſãctus aliquis id inſtituerit, & a Deo huius efficientiæ gratiam obtinuerit. Quare in huiuſmodi, ſi quis ea adhibeat ex mera deuotione, & curationem a Deo exſpectet ſolo; ſane indirectè ad Dei honorẽ hoc referret auctorem omnis miraculoſæ ſanationis, & qui orationi, ac fidei, ac ieiunio Chriſtianorum, ſanationis pollicitus fuit. Fuit (niſi fallor) hæc ſentẽtia Caiet. ita ſcribẽtis, *Quarta ſuperſtitio eſt obſeruationum in verbis, aut rebus ſacris portandis, dicendis, vtendis, adiunctis aliquibus conditionibus non malis, quarum ratio neſcitur:*

In ſummi vera ſuperſtitio.

ſcitur: vt patientes ſpaſmum neruorum, primo Carlino oblato Chriſti cruci in paraſcene vtuntur pro remedio, confecto ex illo annulo, & ſic de ſimilibus. Quantum enim apparet, in huiuſmodi ſuperſtitio interuenit, quoniam vanæ conditiones apparent. Si tamen ex mera deuotione fiunt, & nonniſi a Deo intendant, & exſpectent effectum, putantes Deum inſpiraſſe alicui ſancto viro huiuſmodi conditiones, non audeo damnare, ſed tolerabile mihi videtur.]

Sic Caietan. Cuius ego ſententiam eatenus amplector, vt putem diſtinguendum ante factum, & poſt factum, Quoad eum, qui conſilium peteret, num ſibi liceret huiuſmodi facere, omnino ſuaderem deſiſteret; immo reſponderem non licere. cum enim lege ordinaria non ſit ſolitus Deus huiuſmodi cõditiones, in quibus aliquid vanitatis apparet, ſanctis inſpirare, temerarium eſt ſibi quid huiuſmodi perſuadere, & ſaltem res iure habetur pro ſuſpecta: quare & tenetur quis admonitus eam vitare. Sed ſi quis poſt rem bona fide, & opinione, qua dicit Caietan. peractam, & nunquam ſuper eo monitus, vel confiteretur, vel conſilium quæreret; non auderem illum damnare præteriti peccati: conſulerem tamen in poſterum abſtineret. Si quæras, an in rigore ſit vana obſeruantia? reſpondeo; vt minimum ſpeciem valde veriſimilem præ ſe ferre.

Quod ſemel dictum ſit circa hanc Caietan. doctrinam, quæ vtilis eſt ad multorum conſolationem poſt factum, vt dixi: & conſideranda in pleriſque caſibus ſequentibus particularibus, in quibus aperte malum, vel peccati deformitas non apparet.

Quartò, per certa ieiunia, & quaſdam orationes (quæ in quibuſdam libellis, damnatis ideo a Papa Pio V.

A continentur) dubias indulgentias, & remiſſiones peccatorum, & conſecutionem rei optatæ exſpectare, ſeu quærere, eſt vana obſeruantia: per certa vero ieiunia, & orationes ſine humano labore, ſed ſecundum inſtituta artis cuiuſdam, ſcientiam infuſione acquirere, pertinet ad primam Magię ſpeciem, fit enim ex pacto expreſſo cum dæmone, & eſt Mortale.

B hanc artem, vocant artem Notoriã. damnata fuit Pariſijs anno 1320. de qua D. Thom. d. q. 96. art. 1. Alexand. de Hales 2 par. q. de ſortilegio, & alij. inter quos Ciruelus opere Hiſpanico, ſed accuratè in hanc ſentẽtiam diſſeruit: quoſdam eſſe autodidactos, qui ſe putant, ſine vllo labore, lectione, auditioneve, ſine pręceptore, aut ſtudio, diuinarũ, humanarũque rerum omnium cognitionẽ

C breuiſſimo tempore, ſola diuina inſpiratione adipiſci, certis tantum cæremonijs obſeruatis: mentiuntur Salomonem hac fretum arte vnius noctis ſpatio ſapientiam conſequutum, & methodum huius artis libello, quem circumferunt, complexũ de adeptione Sapientiæ Salomonis refellit eos. S.S. narratio 3. Reg. 3. de li. merũ eſt

D commentum? nec enim ipſi fabulæ artifices inter ſe de illo conſentiunt, Conueniunt tantum, quia cuncti ritus quoſdam (ſed varios) tradunt in ſpeciem pios, & Deo acceptos. Meth. communior eſt huiuſmodi. Principio iubent diſcipulum generali confeſſione totius vitæ maculas eluere, & frequenter communicare, & quandocunque in peccatum aliquod inciderit, eodem ſtatim die confiteri;

E indicta per Eccleſiam ieiunia diligenter obſeruare, & inſuper addere ſpontaneos dies alios pręſertim quãlibet feriam ſextam, qua nonniſi aqua, & pane vti liceat; quotidie ſeptem Pſalm. & certas quaſdam preces offerre. Hæc omnia ſeptem ſepti-

Digitized by Google

manas ad vnguem obſeruanda, & interea ab omni negotiorum ſæculi tumultu, ac cogitatione hominem abſtinere ſe prorſus debere. Quibus peractis libellus, alias quaſdam precum concipiendarum formulas preſcribit, tunc recitandas, & certas figuras exhibet, tunc adorandas, præfigit etiam certas horas, quibus preces iſtæ, & adorationes obeundæ, nēpe ſeptem primos Nouilunij dies ipſos Sole quotidie exoriente. Ritibus hiſce per tria nouilunia ter peractis; debere hominem ſibi præeligere diem aliquem, quo ſit magis deuotus, & inſpirationi recipiendæ, magis accommodatus: tum hora tertia debere ſolum ſe ſiſtere in templo, vel oratorio quopiam, vel in medio agri cuiuſpiam flexis in ſolo, genibus, manibus, oculisque in cœlum ſublatis, ter primum verſiculū Hymni, *Veni ſancte ſpiritus*, pronunciare, quod cum fecerit repente, non minus quàm Salomon, Prophetæ, ac Apoſtoli, omni ſcientia impletum iri: adeo vt obſtupeſcat ipſemet, tam ſubita mutatione ſui, quaſi in Angelum, vel hominem alium migraſſet. Habetis myſteria omnia huius artis. In quibus quid prius mirer? ſtoliditatem hoc ritus adſcribentium Salomoni? ſcilicet notat ille, vel Feriam ſextam, vel noſtram exomologeſim, vel Euchariſtiā ſumptionem, vel hymnum, *Veni ſancte Spiritus*, an verò potius mirer blaſphemiam tale, quid de Salomone, Prophetis, Apoſtolis inſinuantem? an ſacrilegam audaciā rebus ſanctiſſimis per ſummam hypocriſim, ſic abutentem? nam hunc cultum, & totum hoc adorationis patagium exhibent diabolo, ſacras illi preces, & Eccleſiæ ſacramenta offerunt, cui initiantur. Profligati homines corpus animamque ſimul periculo exitij manifeſti exponunt. Etenim teſtatur Cyrue-

A lus lib. de ſuperſtitio. parte 3. capitulo primo, multos huic arti vacantes vitæ vtriuſque iacturam ſubiſſe, quoſdam enim ſibi notos a diabolo in aerem ſublatos per turbinem, & terra vndique raptatos, & ita afflictos, vt toto vitæ tempore incurabili ęgritudine laborarint. Fuiſſe hoc miſericordiæ diuinæ documentum, volentis illos in hac vita ſceleris, tam atro-
B cis pœnas pendere. Deterioris ſibi ſortis videri alios, quorum, tam improbo conatui euētus aliquis reſpondit, iuſte id Deo ad illorum maiorem excæcationem damnationemque permittente. De his ſciendum a dæmone nihil illis ſcientię vere infundi, nec enim id poteſt per modū veræ infuſionis (vide dicta libro ſecundo, quęſtione quarta, ſed ſolet ipſemet
C illos obſidens, vel poſſidēs per eos loqui, ipſorum phantaſiam turbans, & linguā mouens, ad quædam illis incognita, & arcana proferendum: ſicut facere conſueuit, quando ſtriges poſt ecſtaſim mira narrant, quæ autumant ſe in locis remotiſſimis vidiſſe, audiuiſſe, vel egiſſe quando verè loco motæ non fuerunt. Indicium huius rei euidens eſt, quia
D quando iſtos ſuos myſtas, aut odidactos dæmon deſerit, nihil illis ſciētiæ reliquum manet, & ne illorum quidem, quæ paulo ante dixerant, meminerunt, Deinde iure optimo hæc ars damnatur, quia vtitur ceremonijs, non ad hunc effectum inſtitutis (quod ſemper ſuſpectum) obſeruat dies, & horas nihil ad hoc pertinentes: iubet adorari figuras illas, quæ nec Dei ſunt, nec Sanctorum, ſed
E vanæ, & magicæ. Quibus Deus vult ſcientiam infundere, abſque ritibus præſcriptis vllis id facit, & infudit olim paucis, hodie fortè nullis; ars iſta contendit non niſi ad amuſſim exactè ſeruatis omnibus ſcientiam infundi, & quidem omnibus ſi obſeruent.

ſerient. Non igitur qui infundit eſt Deus, nec Angelus bonus, ſed Diabolus. Diabolo offerunt preces. Diabolum adorant, Diabolo ieiunant, Diabolum habituri ſunt remuneratorem. plura contra hanc Baptı. Segnius capitulo ſeptimo, de vero ſtudio Chriſtiano.

Huius vanitatis varij ſunt rami, ſeu ſtolones, vnum vocant *artem Paulinam*, quia fingunt a Deo traditam B. Paulo in ecſtaſi conſtituto, & Apoſtolum eam poſteris tradidiſſe. Quid ſtultius, ſceleſtius, blaſphemius dici poteſt?

Aliam inuenio, neſcio, an ſpeciem Notoriæ dicam, nam in multis conuenit, in eo tamen diſcrepat, quod notoriam aiunt fieri per modum ſubitæ infuſionis; hanc aliter. vocant *artem Spirituum*, vel *artem Angelicam*; qua dicunt hominem quandocunque vult, omnium rerum quas noſſe vult, ſcientiam accipere, miniſterio Angeli cuſtodis, vel aliorum Angelorum bonorum. Huius duas tradũt ſpecies, vnam obſcuram; quæ fiat per viam eleuationis, tranſitus, raptus, ſeu ecſtaſis: alteram claram, quam dicunt fieri Angelis viſili in forma corporis aſſumpti apparentibus, & iucundè colloquentibus. Hac vſus fortè Cardanus, quando cum tribus illis ſpiritibus Auerrois diſputauit.

Verùm hæc ars nihil eſt aliud re, quàm impia *Goetia*, ſeu *Magia alba*, de qua dictum libro primo, nec hi Angeli ſunt alij, niſi dæmonis Paredrij, hominum deceptionem, & interitum enixè procurantes. Artis impia falſitas luce clarior eſt, quia omnes eius formulæ ſunt meræ coniurationes, ſeu adiurationes, quibus illi ſpiritum ad obſequium adigunt. Conſtat autem bonos angelos non adiurari, ſed precibus honorari, & implorari velle, ac debere. Contra

A hanc vanitatem etiam ſcripſit Ioan. Baptiſta Segnius d. opuſculi capitulo 8. & 9. Vnde patet, quid ſentiendum, qui iactitant ſe ſpiritum habere, a quo cuncta doceantur (vt ſolebat quidam Magus Parmenſis dicere,) aut præditos ſe, & dirigi ſpiritu quodam, adeò potente, vt etiam imaginationibus alienis queat imperare, quod impoſtor ille Malteſius his ipſis annis in Brabantia gloriari ſolitus

B ferebatur. Nimirum hos fœdus cum morte percuſſiſſe, & ad Necromanticorum tribum planiſſimè pertinere.

SECTIO III.

QVintò, quando geſtantur reliquiæ, vel Euangelium Sancti

C Ioan. aut aliqui verſus pſalmorum, non ex deuotione tantum, ſed adiunctis vanis circunſtantijs, verbi gratia, vt ſic, vel ſic ſint ſcripta, vel reliquiæ ſint in vaſe triquetro, vel rotundo, tribuendo vim formæ, vel materiæ, vt ſcriptum ſit in pergameno virginea, vel tempori, vt ſcriptũ ſit oriente ſole, vel perſonæ, vt alligatum ſit ab incorrupto, vel modo, vt tot filis,

D vel talibus, item neceſſe eſt, vt nulla ad ſit figura præter ſignum crucis; nulla imago, præterquam Chriſti, vel Beatæ Virginis, vel Sancti alicuius noti, aut ſolita Angeli boni, item nulla barbara, & incognita Dei, vel Angelorum nomina ſint addita; denique nihil aliud adſit vani, vel mendacis. Deus enim nunquam eſt auctor mendacij, vel vanitatis. Obij-

E ciat fortè aliquis ſolum ſignum crucis iure Canonico permitti. *Reſpond.* Canonem agere de characteribus, quibus crucem annumerat: non agere, de imaginibus; quæ cum in templis piè habeantur, cur non poſſint, & collo geſtari? De ligaturis ſuperſtitioſis, ſic Diuus Auguſtinus.

D. Th. ſup. a. 4. & Nauar. d. cap. 11. nu. 35.

Ita ſentiũt canoniſtæ, per text. c. non licet. 26. q. 6. D. Th. ſup. D. Antoni. 2. p. tit. 12. c. 1. Mart. de Arles, de ſuperſt. tracta. 10. Viguer. c. 5. 6. verſ. 5.

l.2.de doctri.Chriſ. c.20.repetitur in c. illud 26.q.2

A *Ad hoc genus pertinent omnes ligaturæ, atque remedia, quæ medicorum quoque diſciplina condemnat, ſiue in præcantationibus, ſiue in quibuſdam notis, quas characteres vocant, ſiue in quibuſdam rebus ſuſpendendis, atque ligandis, vel etiam ſaltandis quodammodo, non ad præſeruationem corporum, ſed ad quaſdam ſignificationes occultas, aut etiam manifeſtas, quæ mitiore nomine phyſicam vocant, vt non ſuperſtitione implicare, ſed natura prodeſſe videantur, ſicuti ſunt inaures in ſummo aurium ſingularum, aut de ſtruthionum oſſibus anſulæ in digitis, aut cum tibi dicitur ſingultienti, vt dextra manu ſiniſtrum pollicem teneas*, cenſuit itaque D. Auguſt. in his eſſe vanam obſeruantiam. arbitror, quia hæc ad futuri obſeruationem notabant. fieri namque poteſt, vt vltima duo phyſicam vim ad ſanitatis conſeruationem aliquam obtineant, & tum a ſuperſtitione forent aliena. Addit idem Auguſt. poſtea, obſeruatu quiddam digniſſimum, non quicquid intus ſumptum naturaliter iuuat, idem etiam appenſum iuuare, & ideò plus cautionis adhibendum in his appenſis, quoniã in ijs plus periculi verſetur.

d.lib.2 ca. 26.

Aliud, inquit, *eſt dicere, tritã iſtam herbam ſi biberis, venter non dolebit, & aliud eſt dicere, iſtam herbam collo ſi ſuſpenderis, venter non dolebit. Ibi enim probatur contemperatio ſalubris, hic ſignificatio ſuperſtitioſa damnatur*, quibus verbis ſentit, prius eſſe remedij, poſterius verò ſignum pacti. Sic è conuerſo, non quicquid efficax a natura appenſum, vt ſunt quidam Indici lapides contra dolorem renum, lienis, &c. id etiam eſt efficax tritum, & intus ſumptum. Subdit ſapienter Auguſt. Quanquam vbi præcantationes, & inuocationes, & characteres non ſunt, plerumque dubium eſt, vtrum res quæ alligatur, aut quoquomodo adiungitur ſanãdo corpori, vi naturæ valeat, quod liberè adhibendum eſt, an ſignificatiua quadã obligatione proueniat, quod tanto prudẽtius oportet cauere Chriſtianum, quanto efficacius prodeſſe videbitur. Sed vbi latet, qua cauſſa, quid valeat, quo animo quiſque vtatur, intereſt. Ex quibus verbis tria colligas.

B *Primò*, ſi putatur res naturaliter prodeſſe, tunc licet ſuſpendere de corpore, quia hoc fit tanquam remedium.

Secundò, ſi putatur non prodeſſe naturaliter, vt cauſa, ſed duntaxat, vt ſignum futuræ ſanationis, tunc omnino abſtinendum.

Tertiò, ſi res dubia ſit, nec adſint medici, qui conſulantur, tunc animũ

C & intentionem appendentis, rẽm bonam, vel malam facere; bonam, ſi facit opinione priore; malam, ſi poſterius credat. Tunc enim incideret, quis in cap. admoneant. 26.q.7. quo laici anathemati, clerici degradationi ſubijciuntur. Canones non permittunt orationes alias inſcribi periaptis præter orationem Dominicam, & Symbolum, ſed vſu Catholico, id ad

c. nõ liceat 26. q.5. & c. non obſeruatis, 26. q.7.

D Euangelium B. Ioan. & alias Sacræ Scripturæ partes extenſum videmus: quia par in ijs ratio procedit, nempe deuotio ferentis, & verborum ſanctitas. Quæ ſi proſunt piè recitatæ, cur non, & piè geſtatæ? ſed ſemper ſuperſtitioſa, quæ diximus, vitanda, in primis numeri certi iteratio, quando illi vis attribuitur. Vnde ſanè oportet intelligere, quod magnus Caſſio-

In Pſ. 115.

E dorus ſcripſit, *multis efficax remediũ in varijs malis fuiſſe trinam recitationem huius verſiculi, Dirupiſti vincula mea, &c.* vt non ipſi ternæ repetitioni, ſed in honorem ſanctiſſimæ Trinitatis ter repetentis, deuotioni Deus id detulerit, ſed de orationum formulis mox plura.

SECTIO IV.

SExtò, huc referēda vaniſſima oīũ (κληδονισμῶν) animaduerſio; de qua B. Chryſoſt. hom. 21. ad pop. Antiochen. Et quid tandē ſunt omnia? Sæpè domum quis ſuam egreſſus hominem videt monoculum, vel claudicantem, & ominatus eſt. Et poſtea, Si virgini occurreris, ſterilis dies erit; ſi verò meretrici, dextera, & plena, & multa mercatione plena.] mox vt par erat in hanc dementiam inuehitur. Quod verò Auſonius tria tātum omina agnoſcit, eum refellunt ceteri qui plurium meminere. fortè de præcipuis tārum loquebatur, ſed quę illa in re vaniſſima? D. Auguſ. ſic ſcribit; Ac.20. His adiunguntur millia inaniſſimarum obſeruationum. ſi membrum aliquid ſalierit; ſi iunctim ambulantibus amicis, lapis, aut canis, aut puer medius interuenerit, atq; illud quod lapidem calcant tanquam diremptorem amicitiæ, minus moleſtum eſt, quam quod innocentem puerum colapho percutiunt, ſi pariter ambulantibus intercurrerit. Sed bellum eſt, quod aliquando pueri vindicantur a canibus. Nam plerumq; tam ſuperſtitioſi ſunt quidam, vt etiam canem qui medius interuenerit, ferire audeant, non impune. Namque a vano remedio cito ille percuſſorem ſuũ ad verum medicum mittit. Hinc ſunt etiam illa limen ſuum calcare, cum ante domum ſuum tranſit: redire ad lectum, ſi dum quis ſe calceat ſternutauerit: redire domum, ſi procedens offenderit, cum veſtis a ſoricibus roditur, plus timere ſuſpicionem futuri mali, quam præſens dānum dolere. Vnde illud eleganter dictum eſt Catonis; qui cum eſſet conſultus a quodā, qui ſibi eroſas eſſe caligas diceret a ſoricibus; reſpondit, non eſſe illud monſtrum, ſed vere monſtrũ habendum fuiſſe, ſi ſorices a caligis roderentur.] vides quot genera hic fuiſſe a D. Augu. enumerentur primò Saliſatorium. de quo Iſid. tradit Saliſſatores, ſeu Salitores vocari huiuſmodi ominoſos. *Saliſſatio παλμὸς* vet. gloſſario vocatur, & palpitatio: huius ſpecies a cilicijs, vel oculis potiſſimæ iſtius Suidas, & Theocritus meminere: illius Plaut. in Mil. glor; Præcantatrici, collectrici, ariolæ, aruſpicæ, Flagitiũ eſt ſi nihil mittetur, quæ ſupercilio ſpicit, & in Pſeudo. Niſi quia futurũ eſt, ita ſupercilium ſalit. vede Cæliũ lib. 7. c. 29. quo videtur referendũ, quod quidam ſonitum ſpontaneum auris dextræ; vel ſiniſtræ obſeruant, vt ſi hæc tintinet, inimicum; ſi illa, amicum noſtri putent memoriam, tum recolere. de quo Ariſtenetus, οὐκ ἐβόμβει σοι τὰ ὦτα, ὅτι σοῦ κατὰ δ' ἀνρύνν ἡμεμνήμην. *nonne auris tibi reſonabat, quando tui lacrymans recordaba?* & alicui huc pertinere videatur illud Lesbiæ vatis a Veronenſi cōuerſum, In epiſtol. amatoria.

Sonitu ſuopte Tintinant aures.

Quod illa dixerat: ἐμβομβεῖ τὰ ὦτά μοι, & apertius incertus quidam, ſed antiquus; Inter Catalect. virg.

Garrula quid totis reſonas mihi noctibus auris?
Neſcio quem dicis, nunc meminiſſe mei.

Quod referre ad amantium ſympathiam, nimis longè petitum. huc pertinet, & *Spatulamanthia*, quæ fit nuda ſpatularum inſpectatione. A corpore etiam ſumitur omen ſternutationis, & offenſionis pedũ, de quo mox plura dicemus.

Alia ducuntur ex nomine, alia ex fortuitis aliorum verbis, alia ab ijs, quæ domi, alia ab ijs, quę in via contingunt. Ex nomine ductum illud, quod narrat Glycas de Auguſto, Annal. p. 5. cum

Digitized by Google

eum Nicopolim vocaſſe, quam exſtruxerat vrbem, & ibi hominis, ac aſini ſtatuas aheneas locaſſe, eo quòd ea nocte, quæ Actiacam pugnam præceſſit, in hominem inciderat, qui aſinum agebat, cumque illius de nomine ſciſcitatus fuiſſet: *mihi quidem reſpondit ille nomen eſt*, *Eutyches* (h. felix) *aſino verò Nicon* (h. victor.) Ex verbis fortuito prolatis, quæ Cicero cenſuit propriè vocari omnia; vt cum filia Conſulis bellum Perſeo cogitantis, patri dixit Perſeum obijſſe, quod erat Melitæi catelli nomen. Οἰκοσκοπικὰ ſunt, apud Plautum, ſi introijt in ædes ater alienas canis, vel anguis per impluuium decidit de tegulis, vel, vt hodie multi peccant, ſi ſalinum euerſum, vinum effuſum, ſi crebrius, vel rarius in menſa ſternutatum: ſi, quod in conuiuio verbum triſtius pronunciatum, ſi quis crus cruri impoſuerit, ſi canis vlulauit, coruus recto inſidés crocitauit, & huiuſmodi. Quæ foris eueniunt non ſunt pauciora, & hoc genus vocant τὰ ἐνόδιον, vt quæ Diuus Auguſtinus retulit, item leporem, iter tranſuerſo ſaltu velut diremiſſe; lupum, capram, aut aliud animal in via vidiſſe, &, quod ex irreligioſa mente hæreticorum profectum, habuiſſe obuium monachum, cuius etiam mentio, apud Pet. Bleſenſem Epiſt. 65. & alia infinita, vt ſubiecta poſt finem huius ſectionis tabula docebit.

Li. 1. de diuinat.

Huic ominoſæ obſeruationi plurimum tribuere olim Romani, vt patet ex Ciceronis libro de Diuinat. & Valerio Maximo libro primo, capite quinto. Item Græci, & Aegyptij, vt docet Pauſan. in Achaic. & Theophraſtus in Characteriſmis, vbi multa exempla ponit, necnon Syri, teſte S. S. in Regum hiſtoria, libro tertio, capitulo 20. verſiculo 33. vbi legitur nomen hominis, quod Diuus

c. de ſuperſtitione.

A Auguſtinus negat ſe in ſacris litteris inueniſſe, forte inciderat in libros, in quibus non habebatur, *viri pro omine acceperunt, & pro fœdere, & rapuerunt*, &c. οἱ ἄνδρες οἰωνίσαντο καὶ ἐσπεύσαντο, vt nunc in LXX. legitur, vel potius οἰωνίσαντο, interpretatus eſt in genere ſunt augurati, vt & Hebræum *nachas* generale eſt, & pro ratione ſubiecti interpretandum. ideò noſter rectiſſimè vertit *omen*. B De horum omnium vanitate legendi Petr. Bleſenſis d. epiſtol. 65. Franciſ. Picus, Vvimpina, Mich. Medina Benedict. Pererius, & Iul. Sirenius: præcipua ratio eſt, quòd cum omina certam nullam cauſam habeant, ſed a caſu planè dependeant, in contrarios ferè ſemper euentus rapi poſſunt, exemplo ſit illud Anchiſæ, apud Virgi- C lium, qui viſos equos ſpem pacis, ait facere, & bellum minari. Longè autem diuerſa ſunt, omen fortuitum arbitrio ſuo rapere, & ſignum a Deo, ex neceſſaria, & ad honorem Dei tendente cauſa, poſcere, quod in S. S. licitè fecere, ſeruus Abrahæ (de quo optimè illic in Comment. locutus fuit Tho. Anglicus) & Gedeon, & Ionathas, & in alijs Hiſtorijs, Gre- D gor. VII. in cauſa Cardinalis Simoniaci, apud Martinum Polonum, & Diuus Auguſtinus, & Clodouæus Rex Francorum. De ominum varijs ſpeciebus, ſi quis multa volet a noſtris diuerſa, poterit legere Bleſenſ. dicta epiſtola 65. & Ioan. Saliſberienſem libro primo, de Nug. curial. capite vltimo, dum meminerit ea ab ipſo non approbari, ſed vt E aulicorum vitia commemorari, & notanda imprimis hæc quæ ſubiungit verba,

Cetera de genere hoc adeo ſunt multa loquacem
Vt laſſare queant Fabium.
Quibus quæcumque domus inſtiterit,

Libro 2. retractat.

נחש

Picus li. 6. de prænot. c. 5. Vvimpina (qui opti.) li. de diuin. c. 13. Medin. de recta in Deũ fide li. .. c. 2. Perer. in c. 24. Gen. diſpu. 6. Sire. lib. 9. de Fato c. 21. & 22.

Gene. 24.

Iudi. 7. 1. Reg. 14.

Fulgoſ. lib. 1. c. 3. Egin. li. 1. cap. 4.

rit, eam nec ab ipſa ſalute arbitror poſſe ſaluari,

Quare

Concluſ. ſit, *Omina ſemper illicitum obſeruare.* nam licet Caietan. ſcribat: *poteſt homo abſque omni præſagio cauere prudenter ab imminentibus dubitando, ne præſens occurſus ſit ſignum futuri ex communi vtriuſque cauſa cœleſti, vel etiam diuinæ prouidentiæ, vt ſi quis cadens corporaliter timeat aliquem caſum in ſtatu, vel honore, &c. propterea tamen non deſiſtat ab operibus prudenter agendis, ſed caueat vigilet, &c. Poteſt enim eſſe, vt iſte caſus ſit effectus cauſæ futuri caſus, & propterea ſignificet illum.* hoc reuera eſt de valde raro, vel nunquam contingentibus & ſi quando contingat, iam non omen propriè dictũ, ſed prodigium potius fuerit, a Deo miſſum, & ad [illegible] licitam, pro morum emendatione, referendum. Equidem ſemper mihi viſa hęc Caietan. obſeruatio portam pandere, ad ominoſam iſtam obſeruationem, quæ Diu. Auguſtino, & alijs inaniſſima ſemper viſa. *Nonne* (vtar verbis Ciceronis de Diuin.) *hoc ſi ſuſcipimus, & pedis offenſio nobis, & abruptio corrigiæ, & ſternutamenta erunt obſeruanda?* Nonne ſemper prætexat ſuperſtitioſus, offenſionem quamuis pedum ſibi diuinam iram prætendere? quid enim aliud gentiles contendebant? Nonne hoc in Tib. Gracchо obſeruarunt, quo die occiſus fuit, domo egredientem ad limẽ grauiſſime pedem offendiſſe? Nonne dicat, hoc idem Craſſo infauſti prælij die accidiſſe? Nonne hoc de marito Laodamia ſcribit,

In ſumm. v. ſuperſtitio.

Vale. Max. lib. 1. ca. 4. Plutar. in Gracchis. Plutar. in Craſſo.

Cum foribus velles ad Troiam exire paternis,
Pes tuus offenſo limine ſigna dedit.
A *Vt vidi, ingemui, tacitoque in pectore dixi,*
Signa reuerſuri, ſint, precor, iſta viri.

Ouid. in Heroid. epiſt.

Nonne de ſe iam venia dignus Tibullus? qui cecinit:

O quoties ingreſſus iter, mihi triſtia dixi,
B *Offenſum in porta ſigna dediſſe pedem.*

Li. 1. eleg. 3.

Quid ſi enim dicerent, euentum hũc ab eadem prouenire cauſa prouidentiæ, a qua mortes, & ſtrages illorum? Nonne Caietano iudice abſoluendi? Sed obijciat aliquis, Beatus Marcus Euangeliſta, Euangelizandi cauſſa, nauigio Alexandriam
C petens, cùm nauem egrederetur, calceum rupit, atque Deo gratias agens, iter ſuum expeditum eſſe perhibuit.

Reſpond. hoc ex apocryphis proferri. Deinde, vt vtar verbis Petrus Bleſenſis, *Quicquid alij credant, ego indubitanter credo, ſanctum Euangeliſtam, hoc non ex ſuperſtitioſa curioſitate dixiſſe, cui etſi nunquam*
D *calceus ruptus eſſet, et tamen ſui expeditionem itineris, per Spiritum ſanctum Dominus reuelaſſet.* ſic ille, qui addit aliud omen, eorum qui, ſi in itinere aliquis interroget, quo proficiſcantur, ſubitò rebitant. Nituntur facto Iudith octauo, verſiculo 33. quæ diſcedens inhibuit, ne quis eam quo proficiſceretur, interrogaret; quaſi interrogatio aliquid ominis ha-
E buiſſet, quod ſuſceptum iter potuiſſet impedire.

Sed hoc eſt ſiniſtre interpretari mentem ſanctæ viduæ, quæ id vetuit tantum ne quis allocutione, & ſalutationibus eius inceptum moraretur vel ne curioſius, quid egreſſa faceret, ſcrutarētur. *De ſternutamentis* ſemper

per

A per erit quo excuſent incidat in aduerſum aliquid, qui ſternutat: ducet ab eadem cauſa vtrumque euentum. ſit felicior alius, & optatis potiatur, id ipſum dicet ſignum fuiſſe ſucceſſus, & non a naturali, ſed ſuperna cęleſti cauſa communi id eueniſſe.

Sanè ſternutationem medium omen cenſuere veteres, vt notatum Scholiaſtæ Theocriti, ideoque ſternutante aliquo, aſtantes illi bona verba dicebant, vt ſi quid portenderetur mali, id fauſta precatione auerterent. matutinam ſternutationem prorſus infauſtam, meridianam firmiſſimi auſpicij, & conatus non irriti indicium, rebantur, etiam Ariſtotele auctore, maximè ſi a dextro latere. Vnde Propertius,

In Thaliſijs & Epithala. Helenes.
Pli. lib. 28. c. 2. Apul. de aſino li. 2.
Sect. 10. 33. probl. c. 11. Xenoph. 6. anabaſ. lib. 6.
Li. 2. eleg. 3.

B

Nunc tibi naſcenti primis (mea vita) diebus,
Aridus argutum ſternuit omen amor.

C

Et Catullus, de Acme, & Septimio ſternutationis dextræ approbationẽ, vocat auſpicium bonum. Quid? quod & *peditum* obſeruabant, & Græcis quidem omen erat bonum, vt *ex Hymno in Mercurium*: Latinis infauſtum cenſebatur, vt ex Catone *de re Ruſtica* fuit alijs obſeruatum. De *Sorcino* auſpicio æquè ridiculi veteres, de quo præter Plinium in Hiſt. natural. etiam rectè accipiunt illud Auſonij.

Epigr. 43.

D

Quadrupes auſpicijs quis iungitur oſcinibus? Mus.

E

Vide N. libro 1. Auſon. lect. c. 25. Sed hæc ſuffecerint de nugis ominũ, de quibus etiam nonnulla Polydor. 3. de prodigijs, & Nauſea lib. 2. mirabilium.

SECTIO V.

S*Eptimò*, poteſt nonnunquam vana obſeruantia contingere in ſtrenis primo anni die dandis. Solebant Ethnici Kalendas Ianuar. (vt docent Sueton. & Ouid.) magna ſolennitate celebrare, in honorem Iani, & inter cetera tunc inuicem dare ſtrenas, in omen, ſiuę precationem bonam anni proſperè decurſuri, vel aliorum multorum adijciendorum, nam dicta quaſi trena, & ternarius perfectionis, atque plenitudinis index, eo quòd tria ſint omnia Ariſtoteli.

Sueton. in Aug. & in Calig. Oui. 1. Faſto. Feſtus in ſtrenæ.

Has ſtrenas propter huiuſmodi ſuperſtitionis, concil. Antiſiodorenſe vocat diabolicas, & qui eas mittunt damnari videntur a Diuus Auguſtinus, apud Gratian. & a Martino Papa, qui; *Non licet* (ait) *iniquas obſeruationes agere Kalendarum, & ocijs vacare, neque lauro, aut viriditate arborum cingere domos. Omnis enim hæc obſeruatio Paganorum eſt.* Solebant autem pij Chriſtiani eo die ieiunare, in deteſtationem gentilitiæ ſuperſtitionis, vt docemus a Diu. Ambroſ. & Concil. Toletan. quarto, qui verò contempto ieiunio feſtum diem, cum paganis agebant, illis Romanorum Conci. ſub Zacharia Pontif. dixit anathema.

Libr. 4. de eccl.
Cap. 1. c. nõ obſeruetis, 26. q. 7.
c. nõ licet 26. q. 7.
Sermo. 17. Can. 10.
cap. ſi quis Kal. 26. q. 7.

Quare ſi quis hodie, vel in honorem Iani, vel Streniæ Deæ epulis vacaret, aut ſtrenas mitteret, vel acciperet, is eſſet idololatra, ſi id faceret tantum, vt omen certum proſperi euentus, foret vana obſeruantia mixta diuinationi, plerumque mortalis, ſi tantum id faceret, vt incertum omen vel augurium, peccatum eſſet veniale, ſi animi tantum cauſa, vel amicitiæ conſeruandæ cauſa, pro conſuetudine Chriſtianorum, nullum eſſet pec-

Digitized by Google

peccatum: immò ſi faceret in honorem circumciſionis Dominicę, quam tunc celebrat Eccleſia, mereretur coram Deo. Nam hodie ceſſant exolitæ Gentilium ſuperſtitiones, quæ tam rigidæ ſanctionis canonum cauſæ fuere. A

Cauendæ tamen etiam hodie ſuperſtitiones illæ, de quibus Burchardus, ita ſcribit; *Obſeruaſti Kal. Ianuarij ritu Paganorũ, vt vel aliquid plus faceres propter nouum annum, quam antea, vel poſt ſoleres facere. ita dico, vt vel menſam tuam cum lapidibus, vel epulis in domo tua præparares eo tempore, aut per vicos, & plateas cantores, & choros duceres, aut circa tectum domus tuæ ſederes enſe tuo circumſignatus, vt ibi videres; & intelligeres, quid tibi in ſequenti anno futurũ eſſet, vel in biuio ſediſti ſuper taurinam cutem, vt & ibi futura tibi intelligeres, vel ſi panes prædicta nocte coquere feciſti tuo nomine, vt ſi bene eleuarẽtur, & ſpiſſi, & alti fierent, inde proſperitatem vitæ tuæ eo anno prouideres, adeò quia Deũ creatorem tuum* (hæc facrendo) *dereliquiſti, & ad idola, & illa vana te cõuertiſti, & apoſtata effectus es; duos annos per legitimas ferias pœniteas.* Burcha. in Pœnitentiali, lib. 19. cap. de arte magica, verſ. Obſeruaſti Kal. Vbi habes breuem quandam enumerationẽ ſuperſtitionum illius diei, quę cum ſtrenarum miſſione hodierna clarũ eſt nihil ſimilitudinis habere. Vbi pro lapidibus fortè corrigẽdum eſt; lautitijs. Non habui in quem locum commodius reijcerem, etſi ſacrilegij aliquid ſubeſſe cenſeam, quod Hiberni ſilueſtres lupos in magno honore habent & in patrimos aſciſcunt, quos *Chariſtiſt* appellant; pro eis orantes, & bene præcantes, & ſic ſe ab illis lædi non verentur, narrat Cambdenus, *in Britannia Antiquitat.* B C D

SECTIO VI.

Octauò, ſuperſtitio eſt *temporariorum*; qui dies, menſes, annos obſeruant non ad Dei cultum, ſed ad directionem negotiorum ſuorum, vt qui certis temporibus herbas colligunt, vel ligna ſuccidunt, pro ædificijs, vel nauibus, ſuperſtitione carẽt; ſi id faciant per motũ naturali obſeruatione motus, & influentiæ cœleſtis certis enim temporibus vis herbarum efficacior eſt, ligna quoque minus obnoxia ſunt corruptioni, & aptiora ſunt ad vſum. Sed ſuperſtitio foret, ſi obſeruaretur certus vnus hebdomadæ, vel menſis dies tantum vel certa diei hora; qua talis hora, vel dies eſt, vel adderentur circumſtantiæ inutiles, aut orationes ocioſę, vel non approbatæ. Vnde ſequitur, quod rectè Binsfeldius infert, huc referendos, qui obſeruant certas feſtiuitates, vt Conuerſionis B. Pauli, Vincentij, Vrbani, vel aliorum; quibus ſi pluat, vel cœlum ſerenum ſit, ſibi ſpondent ſerenitatem, fertilitatem vini copiam, vel inopiam, aut continuatam per tot dies pluuiam, vnde, & ſuperſtitioſos fecere verſus, quorum primus eſt.

cap. non ex ceat. 26. q. 5. & d. cap. non obſeruetis Silu. v. ſuperſtitio. q. 10. Sic intellige Burch. d. c. v. 3.

Clara dies Pauli bona tempora denotat anni, &c.

Item qui colligunt herbas in die Sancti Ioannis, ad certos quoſdam effectus, credentes eo die habere vim naturalem efficaciorem, vel inſerunt arbores ipſo die Annunciationis B. Mariæ, vel in Feſto S. Stephani minuunt ſanguinem equorum, & ſimilia faciunt, naturalem cauſam attendentes, quæ nulla eſt. vnde vanè iſta inſtituunt, ſed & feſta ſic potius inhonorant E

honorant

A honorant, quam colunt. Si verò directè iſta adſcriberent merito Sanctorum, & Deo tribuerent effectum vt ſanctos illos honoranti, viderentur, & ipſi ſanctos illos honorare, quare nec auderem eos damnare.

Huc etiam pertinent, qui obſeruant quoſdam dies, vt puta diem D. Magdalenæ, diem lunæ, &c. vt infauſtos, vel vt fauſtos ad iter, aut rem aliquam inchoandum, item an cum B ſurgunt, primò induerint calceum, vel fermorale dexterum an ſcæuum, aut quo pede primum tangant terram, vel domo egrediantur, & quæ huiuſmodi nugatoria, eos conſtat peccare iſto ſuperſtitionis genere. Tales in iure Canonico videtur dies Aegyptiaci, quorum mentio, apud D. Auguſtinum.

De confeſ. malefic. in 3. cauſa diſpoſitiua ad malef. Cõmen. in epiſ ad Gala. 4. Ench. c. 79. & in c. non obſeruetis, &c. quis exiſtimaret 26. q. 7.

C Collegit nationum cunctarum ferè dies omnoſos, & obſcænos Alexander ab Alexand. libro quarto, gene. dier. capitulo vigeſimo, ſed hos Aegyptiacos prætermiſit. Cælius Rhodiginus, hoc tantum *vocari dies atros, & ἀποφράδας. vulgo, a veteribus deluxata voce*, Aegyptiacos; *ab Aegypti, inquit, vanitate proclinato nomine. Eorum Auguſtinus meminit, & in canonicis decretis non eſt prætermiſſum.*

D Sed qui dies iſti, apud Aegyptios, hoc debuit explicare. Gloſſa Canonica vult, Aegyptios docuiſſe, qui dies toto anno in fauſti forēt ad opus inchoandum, & hos Eccleſiam olim in Kalendarijs ſuis ſignaſſe, quorum poſterius nihil dubito, quin falſum ſit, nunquam enim hæc Eccleſia recepit, Apoſtolicæ prohibitionis memor, poſterius poteſt recipi: aſtrologorum enim iſta commenta fuere, & Aegyptus inuentrix aſtrologiæ.

E Lib. 14. antiq. lect. c. 9.

Petrus Breſlayus, libro primo Notabilium capite 53. huiuſmodi dicit eſſe Ianuar. primo, & vigeſimoquinto, Februa. quarto, & vigeſimoſexto Martij primo, & 28. April. decimo, & vigeſimo, Maij tertio, & vltimo Iunij decimo, & decimoſeptimo Iulij decimotertio, & vigeſimoſeptimo Auguſti primi, & vigeſimoquarto, Septemb. 3. & vigeſimoprimo Octobr. 3. & vigeſimoſecundo Nouemb. 5. & vigeſimooctauo Decembr. 7. & vigeſimoſecundo, vnde acceperit neſcio.

Suſpicor tamen, Aegyptios pro ſcæuis, & ne faſtis habuiſſe etiam dies illos, quibus tot plagis a Moyſe percuſſi, & quo Pharao cum exercitu mari demerſus. Nam ſingulis gentibus inſignes clade aliqua dies, poſtea ſemper atri habiti, vt de Romanis, Græcis, alijſque docuit Alexan. ab Alexan.

Ad Gal. 4. verſ. 10.

Exempla plura harum ſuperſtitionum ſuggerunt Patres, illa Diui Pauli verba, (*Dies obſeruatis, & menſes, & tempora, & annos Timeo vos, ne fruſtra laborauerim in vobis*) explicantes, vt Ambroſius, Dies obſeruant, qui dicunt vtputa, craſtino proficiſcendum non eſt, poſt craſtinũ enim non debet aliquid inchoari, & ſic ſolent magis decipi. Hi autem colunt menſes, qui curſu Lunæ perſcrutantur, dicentes vt puta, ſeptima Luna inſtrumenta confici non debent. nona Luna ſeruum, emptum vtputa, domum ducere non oportet, & per hæc facilius ſolent aduerſa prouenire. Tempora vero ſic obſeruant, cum dicunt: Hodie veris initium eſt, feſtiuitas eſt, poſt cras Vulcanalia ſunt. Et taliter aiuntum, Poſterum eſt, domum egredi non licet.

Poſterum, ſignificat aduerſum, & præpoſterum, quaſi elapſa commoditate ſerum. Annos ſic colunt, cum dicunt Kalendis Ianuarijs nouus eſt annus. quaſi non quotidie anni implean-

Digitized by Google

pleantur, ſed vt Iani illius memoriam recolant bi frontis, hac ſuperſtitione vtuntur, quæ longe debet eſſe a ſeruis Dei, ſi enim Dei.ſi enim Deus ex toto corde diligatur, ipſo propitio, nulla debet eſſe formido, neque ſuſpicio harum rerum. Proſpere enim poteſt cedere, quicquid ſimpliciter ſub Dei deuotione fit.] D. Auguſt.

Epiſt. 119. c. 7. Lege poſtetus. Eos enim inculpat, qui dicunt, non proficiſcar, quia poſterus dies eſt, aut quia Luna ſic fertur, vel proficiſcar, vt proſpere cedat, quia ita ſe habet poſitio ſiderum. Non agam hoc menſe commercium, quia illa ſtella mihi agit menſem, vel agam, quia ſuſcepit menſem. Non plantem hoc anno vineam, quia biſextus. quæ ad verbum comm. ſuo inſeruit D. Anſelmus.

d. c. 79. Idem Auguſt. *ſic alibi*, ſicut obſeruant, qui certis diebus, ſiue menſibus volunt, & nolunt aliquid inchoare, eo quod ſecundum vanas doctrinas hominum fauſta, vel infauſta exiſtiment tempora, & alio rurſus loco, plena ſunt conuenticula noſtra hominibus, qui tempora rerum agendarum a Mathematicis accipiunt. Iam vero ne aliquid inchoetur, aut ædificiorum, aut huiuſmodi aliquid operum, diebus, quos Aegyptiacos vocant, ſæpe etiam nos monere non dubitant.] In d. ca. 4. ad Galat.

Hactenus Patres, quorum adſcripſi verba, quoniam, licet primo loco, & iuxta contextus ſeriem, Apoſtolus loqueretur de ſuperſtitioſo dierum menſium, & annorum cultu Iudæorum, quos Galatæ Iudaizantes haud dubie imitabantur, vt optime cum Græcis D. Hierony. & Primaſius arbitrati, fieri tamen poteſt, vt aliquid etiam paganiſmis ſimul irrepſerit, vt vidi in Francia, tempore Catharinæ Mediceę, quando inter

A aulicas matronas, adeo hæc vigebãt, vt nihil inconſultis aſtrologis (quos *Barmes ſuos* nuncupabant) conari auderent. Quæſo. ſi quis dies infortunatus, vnde? ex aſtrorum reſpondent influxu, & poſitura? verum hęc eſt alia, atque alia ſingulis annis, nec eadem illo eodem die. fuſe hoc phyſicis rationibus refellit Ciruellus dicta parte tertia, capitulo ſexto, qui B poteſt conſuli.

Ad hanc ſuperſtitionem diariam referendi quoque ſunt, qui certis diebus olera ſcopis tangunt, ne cinphes, erucæ, campe, vel alia inſecta noceant: item qui nolunt vngues præſcindere die Veneris, vel nere die Sabbathi, cum interea non abſtineant in honorem Deiparæ ceteris operibus ſeruilibus: qui credunt C maiorem ineſſe vim aquæ benedictæ Dominicis poſt quatuor tempora, quam alijs ad ſpeciales quoſdam effectus: item qui oua, quæ gallinæ pariunt die Paraſceues, toto aſſeruant anno, quia credunt ea vim habere ad exſtinguenda incendia, ſi in ignem inijciantur. cedo enim, vis hæc naturaliſne? vnde? a die, vel matre? nemo hoc dicat. nam quid D abſurdius? nulla matri prærogatiua, tum præcipua competit: nihil diei, cœleſtes orbes, tum vel ſidera ſingulare influunt. Vis illa, ſupernaturalis ergo. cur non idem competit enixis die Anaſtaſis, vel Natalis Domini? ſpeciali, inquient, priuilegio. dic ſodes, vnde noſti? cui & quando conceſſum? conſtat experientia, dicent. Sed illa fallax, & vnde E certus es, non ex pacto effectum naſci? Deuotio perſuaſit, dicat alius. Non bona deuotio; quæ cum ſcandalo coniuncta, quæ merito ſuſpecta, quæ anilis, quæ ſingularis, quę nullo Eccleſiæ, vel traditionis munita ſuffragio.

Faciunt

Digitized by Google

Per Chriſtum, & cum Chriſto, & in Chriſto, eſt tibi Deo Patri omnipotenti, in vnitate Spiritus ſancti omnis honor, & gloria, per omnia ſæcula ſæculorum. Oremus, ſalutaribus præceptis moniti, & diuina inſtitutione formati, audemus dicere. Pater noſter, qui es in cœlis, &c. Amen Ieſus, Potentia Patris ſapientia Filij, virtus Spiritus ſancti ſanet hoc vulnus ob omni malo. Amen. IESVS. Domine mi IESV Chriſte, credo quod nocte Iouis Sancti in cœna, poſtquam lauiſti pedes tuorum ſanctorum diſcipulorum, accepiſti panem ſanctiſſimis manibus tuis, & benedixiſti, & fregiſti, & dediſti tuis ſanctis diſcipulis, dicens, accipite & comedite, hoc eſt enim corpus meũ, ſimiliter accepiſti calicem in ſanctiſſimas manus, & gratias egiſti, & tradidiſti illis dicens: accipite, & bibite, quia hic eſt meus ſanguis noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionẽ peccatorum. hoc quotieſcunque feceritis, facite in meam commemorationem. Obſecro te Domine mi IESV Chriſte, vt per hac ſanctiſſima verba, & per virtutem illorum, & per meritum ſanctiſſimæ Paſſionis tuæ, ſanetur hoc vulnus, & malum iſtud. Amen IESVS. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Amen. IESVS.

De hac formula mota fuit Ipris anno ſuperiore quæſtio, maxime quia nullum naturale medicamentum accedebat. Reuerendiſs. Epiſcopus Iprenſis Simonius, & conſiliarij eius, totam curationem hanc iudicarunt ſuperſtitioſam, & illicitam, & prohibuere ne quis ea vteretur. Multis hæc damnatio dura viſa, ſed immerito. Nam hic effectus totius exſpectatur à Deo per modũ miraculi. Sed miracula ſic aſſidue, & quaſi ex conſuetudine poſcere, eſt Deum tentare. Deinde ſancti viri, ad miracula edenda, non ſunt vſi certis, & quaſi conceptis verborum formulis, ſed modo ſic modo aliter prout Spiritus ſanctus ſuggerebat. Tertio ſanctitas huius, non ſatis probata: fit enim plerumque, vt malefici præclare ſpecie externa, ſanctitatem mentiantur: neque in hac re milites ſatis idonei iudices, quibus ſancti videntur, qui extrinſecus peccata grauia non produnt. Quarto, qui donum ſanationum à Deo acceperunt, illi nunquam accipiunt cum conditione, vt talibus, vel talibus vtantur verbis: ſed tales commentitiæ formulæ ſunt indicia pacti ſaltem latentis. Quinto, non licet priuatis comminiſci formulas, quas nec ſacræ litteræ, nec Eccleſiaſticus vſus approbauit, qualis eſt iſta. quæ licentioſe abutitur, & deprauat multa ſacroſancti Miſſæ ſacrificij verba, etiam ipſius Canonis, Denique applicat verba conſecrationis rei, ad quam inſtituta non fuit, (quod non eſt permittendum) & præterea petit effectum ſibi concedi per vim prædictorum verborum, quæ vis, non ad vulnerũ corporis conſolidationem, ſed ad panis, ac vini tranſubſtantiationem, à Saluatore noſtro directa fuit. Neque illud negligendum eſt, Eccleſiã, & Catholicos eius filios, tanta ſemper in veneratione hæc ſacroſancta conſecrationis verba habuiſſe, vt nefas ducerent illis vti, niſi quando in Miſſæ ſacrificio, vel quando in Eccleſia, vel ſcholis, aut diſputationibus ijs neceſſario vtendum: contra Diabolus, & membra eius malefici, rebus nullis vtuntur libentius, aut frequentius ad ſua ſacrilegia nefanda, quam, & ipſa Venerabili Euchariſtia, & ijs quæ ad illam pertinent. Hæc mihi nunc contra hanc & ſimiles formas occurrebant.

Digitized by Google

SECTIO VIII.

NEc quiſquam nitatur auctoritate cuiuſdam Canoniſtæ, qui vixit anno 1454. nomine Fęlix Malleolus, & fuit Canonicus Tigurinus, ſed de hæreſi tantum non damnatus, quare & Ioan. Baleo, & ſimilibus tantopere commẽdatus: hic Malleolus, integro B libello. *duorum tractatuum de exorciſmis*, ſe patronum præbet huiuſmodi precationum, & medicamentorum. plurima huius opuſcula circumferuntur, ſed in pleriſque multa ſunt temeraria, erronea, & ſcandaloſa, quare maturo, & ſapienti conſilio Eccleſia Romana eius nomen, inter primæ claſſis prohibitos ſcriptores, quorum cuncta ſcripta ſint vetita, retulit. C ideo Catholicis eius auctoritas profligata plane cenſẽnda, ſed nec rationes vllius momenti attulit. Examinemus ſingulas breuiter, vult licitam eſſe curationem per huiuſmodi verba (dicam Latine, tum vt omnes intelligant, tum ne quis vtatur, ſi eo, quo pronuncianda ſunt verba, idiomate, & rythmo proponerentur.) *Si ſancta Maria virgo puerum Ieſum vere* D *peperit: liberetur animal hac Paſſione, In nomine Patris, &c.* Et illud, *Chriſtus fuit natus, Chriſtus fuit amiſſus, Chriſtus fuit inuentus, ipſe benedicat, & conſignet hæc vulnera, in nomine, &c.* Et illam, *Ego adiuro vos vermes per omnipotentem Deum, vt iſta ciuitas, vel domus ſit vobis tã deteſtabilis, quam Deo eſt vir ille, qui falſam ſententiam protulit, & iuſtam* E *nouit, in nomine Patris, &c.*] & dicit hæc dicta, mutatis mutandis etiam proficere, cõtra lumbrices, & vermes, qui animalium viſcera corrodunt. Fatetur ſuæ ſententiæ contrarium eſſe quendam, qui ſcripſit de ſuperſtitionibus (*intellige Martin. de Arles.*) & Ioan. in ſumm. Confeſſ. & Anno Do- A mini 1405. lectorem ordinis Auguſtiniani coactum reuocare Heidelbergæ articulum, quo dixerat poſſe huiuſmodi formulis ſine peccato aliquem vti, & nominatim ſecunda illa; coactum, inquam, hoc reuocare, ad mandatum Domini Epiſcopi Spirenſis, & peritorum ſtudij Heidelbergenſis, tanquam erroneum, & polliceri, ſe de cætero non amplius talia verba B prolaturum. His non obſtantibus contrarium ipſe cenſet. Probat primo quia pium eſt. & meritorium ſanare morbos, non hominum modo, ſed & brutorum, vt probantur multi Sancti feciſſe. Reſpon. hoc facere citra omnem ſuperſtitionis ſuſpicionem, & ſic facere eſt pium ac meritorium: formulas vero haſce ſuperſtitioſas eſſe, & merito ſuſpectas.

C Secundo, licet benedicere animalibus in nomine Domini. Reſp. licet, ſi nihil addas ſuperſtitioſi dicti vel facti.

Tertio, licet illa maledicere, ſeu coniurare, & excommunicare, & exorciſare, vt fecit San. Vvilhelmus Lauſanenſis epiſcopus, qui ab Anguillis Ięſus omnes anguillas ſuæ ditionis maledictione expulit, & relega- D uit. ſicut & Beat. Pruminius inſulam Sanct. Marci prope Conſtantiam, venenoſis coinquinatam vermibus, totaliter ſuis precibus mundauit. Et Epiſcopus Lauſanenſis, tum viuens, contra venenatas ſanguiſugas, quæ veneno ſuo inficiebant Salmones, & alios piſces exorciſmos ex ſacris Scripturis compoſitos, fecit pronunciari. Et ſoliti ſunt etiam in Heluetia, contra E valde noxium genus vermium quod vocant, *Inger*, inſtituere iudiciarium proceſſum, ſicut fit contra facinoroſos, ſicut, & Conſtantienſes, & Curienſes faciunt, contra vermes alios nuncupatos, *Lauff Kaffer*, *Reſp.* Exorciſmos, & Eccleſiaſticas depulſiones animalium probari, quos publicus

Digitized by Google

Eccleſiæ vſus recepit, & approbarit, non quoſcunque priuati commini-ſcuntur. Hodie in Ritualibus Romanis habemus expreſſas formulas legitimas, quas omnes ſequi deberent poſſunt, & vti tuto proprijs diœceſiũ, quæ à ſede Romana approbatæ: immo ſine peccato vtiillis poſſunt, etiãſi non ſint expreſſe approbatæ, dummodo nec improbatæ, nec à viris doctis, & pijs in dubium vocatæ, nec apertam vanitatem præ ſe ferant, & ijs licite quoque vſus in Æthiopia Franc. Aluarez Luſitanus contra locuſtas. narrat ipſe in Hiſtor. Aethiop. cap. vt ſane in formula ipſius exorciſmi ſeu adiurationis Lauſanenſis Epiſcopi nihil continetur, quod poſſit improbari, niſi forte citatio illa, & procuratorium piſcium, & alij quidam actus iudiciarij, quæ omnia videntur vana, & ſuperflua, quod idem dicendum de publica praxi Conſtantienſi, & Curienſi. Tertia vero illa adiuratio, erat introducta priuatim à ruſtico, nec de origine prima eius quicquam conſtat, in exorciſmis autem non recipiendas quaſuis pro arbitrio exorciſantis preces, ſed certas, & ab Eccleſia præſcriptas docent Concil. Carthaginen. 4. can. 7. & Ioan. Micrologus lib. de obſeruat. Eccleſ. c. 7. Quoad factum denique Guilielmi, & Pruminij, ſimilia legimus de S. Patricio, & alijs, ſed aliud non probant, quam licere ſacra adiuratione, vel oratione, virtute Dei, animalia noxia expellere, quod nemo negat. Licere autem certas formulas arbitratu quorumuis confictas in vſum inducere, id non probatur, quod nego. Sane Apoſtoli, & Sancti abſque alia verborum additione dæmones expellebant, & morbos ſanabant in ſolo Chriſti nomine ſic DD. Petrus ac Paulus, D. Ioa. D. Th. D. And. DD. Iudas, & Simon, & D. Hilarion fecere.

Act. 3. v. 6. & c. 16. v. 15.

A Quarto addit, pro argumento, ex legenda S. Blaſij, cum benedictione ſolitum munire animalia, imbeciliora contra grandiora, item quod qui porcos caſtrant, eos D. Antonio commendant, & ſi porci D. Antonio donati violentur ab aliquo, illum non eſſe impunitum. Reſpon. hæc nihil ad rem pertinere, nihil enim hic verborum ſuperſtitioſorum intercedit. De B D. Blaſio in vulgatis legendis multa narrantur, quæ nulla nituntur fide vel auctoritate. Cur Beato Antonio porcus appingatur, neſcio niſi hoc ex hac ortum conſuetudine fuerit, ſed quod huius conſuetudinis initium, rurſus ignoro. Deuotioni populorum puræ, & innoxiæ, ſanctorum caritatem ſępenumero fauere, & applaudere videmus. Nimirum recte Am- C broſius, Proſpere, dixit poteſt cedere quicquid ſimpliciter ſub Dei fit deuotione.

Prochorus in vita Ioan. Abdias li. 1. 9. 10. & 12. hiſt. Apoſt. D. Hier. in eius vita.

Quinto ex ſacra ſcriptura ſic argumentatur, Paulus dicit, omnia quæcumque facitis, in nomine Domini noſtri IESV Chriſti facite, qui omnia dicit, nullum actum (ſaltem bonum) excipit. Respond. eum ſumere pro certo, quod eſt in controuerſia, D hunc actum animalis cum talibus verbis curati eſſe bonum. Nec dicit Apoſt. licita eſſe quæcunq; in nomine Ieſu facimus, ſed quęcunque facimus; ea nos in hoc nomine, & non in alio facere debere.

Coloſ. 3. v. 17.

Sexto, tempeſtatem per maleficiũ exitatam, ab agris alio maleficio repellere, eſt actus bonus, ergo etiã ſuperſtitioſa formula licet repellere E morbum animalis maleficiati. Antecedens probat ex l. eorum. C. de malef. & auctoritate Aton. in ſum. & Arch. Reſp. & legem illam & auctores eam ſequentes manifeſte errare contra fidem, vt docebo fuſe lib. 6.

Septimo, quoad primam formulã, excuſat illam; Quia Si particula mea

non eſt dubitatiua ſeu coniecturalis, cauſalis, ſignificans idem quod, *quia vere* Quemadmodum, in illo: *ſi iudicas eos cognoſce.* item *ſi in inferno nulla eſt redemptio, ſane terribilis eſt recordatio.* *Reſp.* etiamſi ita ſumas formulam eſſe ſuperſtitioſam, quia vel illud additur, vt cauſa ſanationis, vel vt ſignum, ſi vt ſignum non eſt ſignũ ad hoc à Deo vel Eccleſia inſtitutum ergo à priuato, & tum merito ſuſpicamur pactum cum dęmone, quia cũ Deo nemo ſic paciſcitur, nec licet nobis. Deo ſignum pręſcribere, vel dare. Si vt cauſa, vel quatenus aerem verba verberãt, & ſunt talis ſonus (quod eſt ridiculum) vel quatenus ipſa verba vim phyſicam habẽt (quod æque abſurdum) vel quatenus habẽt vim moralẽ, quæro an hæc ſit ex opere operato, an ex opere operantis? nõ illud, quia non ſunt Sacramenta. ſi iſtud, ergo iam à deuotione res pendet. ergo etiamſi alijs vteretur verbis id à Deo obtineret. ergo iam vana formula. habet hoc argumentum vim contra ceteras omnes. Nec tamen vim habet contra inſtitutas ab Eccleſia formas exorciſmorum: Quia Deus Eccleſiã in his dirigit, & ſponſæ ſuæ votis fauet: adeo vt Eccleſię preces huiuſmodi, vt nominis Chriſti, quod inuocatur, & inſeritur, vt cauſa ſimul, & vt ſignũ operentur, eo modo quo, & ſignũ crucis formatũ pronũciatumq́;.

Tyræus li. de dæmoniac. p. vlt.

Octauo contendit, licere aliquãdo dæmonum, vti miniſterio. & eos ad hoc inuocare, quia D. Theod. Epiſcopus Sedunẽſis ingentem campanam à Leone Pont. ſibi donatam, à Roma Sedunum vſq; per dæmones portari curauit. Canfirmat, quia generales hę propoſitiones ſunt reijciendæ, omnibus nobis iniuriam, & damna, & moleſtias pertinaciter inferentibus eſt ignoſcendum, qui hoc dicat ex Domini præcepto, eum dicit mentiri. veritati enim conſonũ eſſe nõ parci quibuſdam, ſed oportere puniri: Item de vſuris generalem facientes prohibitionis deteſtationem errare, cum in multis contractus vſurarum videatur licitos. Sic vult, qui negant vllas formulas ſuperſtitioſas eſſe licitas, eos quoque errare. *Reſp.* me mirari audaciam vel ignorantiam hominis audaciam quod fabellas nobis pro hiſtorijs obtrudat, quarum nullum refert auctorem. Si hoc accidit (non credo quidem) ſed ſi accidit, ſpeciali Dei reuelantis permiſſione hoc ab Epiſcopo illo factum, alioqui nec omnia ſemper ſanctorum alias virorum facta imitanda, immo nec neceſſario ſemper probanda. Confirmationis primum membrum prorſus vel calumnioſum eſt. vel abſurdũ: calũnioſum, ſi vim præcepti Dominici remiſſione iniuriæ intellexit, abſurdum, ſi ſic intellexit, vt ex argumento videtur intellexiſſe. Dominus enim rancorem, iram, vlciſcendi ſtudium, & animi perturbationem prohibuit. Sibi vindictã relinqui voluit, eam in hoc ſæculo retribuit per iudices; vicarios ſuos. nihil igitur hoc pertinet ad iudicariam iniurię proſecutionem. Secundum membrum de vſuris erroneum eſt. nunquam enim vſurarij contractus vlli liciti fuerunt.

Poſtea conatur probare, formulam ratione verſus, ſeu rythmi ſuperſtitioſam non eſſe. Quod nec nos dicimus: dicimus tamen, quia non ſolet Eccleſias exorciſmos verſibus ligare hoc non carere aliqua ſuſpicionis cauſa.

Decimo vult etiam ratione rituũ, & geſticulationum variarum quibus vtũtur ruſtici, & alij huiuſmodi mendentes, nõ poſſe dici formulas ſuperſtitioſas. *Reſp.* ritus omnes, & geſtus abſonos, quos Eccleſia nõ recipit, nec verbũ Dei, ſcriptum, vel non ſcriptũ, approbat, conferi merito vanæ obſeruãtię ſpecies, & propterea fugiendus, tam-

Digitized by Google

tamquam ſuperſtitioſos. Addit etiam certe parum piam dicti ſui multiplicem confirmationem. prima eſt. Chriſtus Dominus cæcum ſanauit ſpuens in terram, & facto luto, & eo illitis oculis. 2. Diuus Marcus eodem modo ſutorem ſanauit in manu ſiniſtra læſum. 3. Heliſęus miros geſtus fecit, vt puerum ſuſcitaret. 4. D Hieronymus per ſignum crucis leonis pedem ſanauit. 5. in paruulis baptizandis multos ritus, tactus, & mores nunc exercent Sacerdotes, qui in primitiua Eccleſia fuiſſent exorbitantes: *Reſpond.* ex his ineptiſſime inferri, ad ritus illos à muliericulis, & ruſticis priuata auctoritate receptos. Chriſti Domini ritus fuit maxime myſticus, & ſignificatiuus, vt Sancti Patres oſtendunt. Helizæi factum, prophetia fuit incarnationis Dominicæ. De D. Marco illa narratio, mera nænia eſt. D. Hieronymus Eccleſiaſtico remedio, & proprio Chriſtianiſmi ſigno fuit vſus. Sacerdotes, qui alios ritus ſeruant, quam Eccleſia præſcribit, peccant: qui eos tantum ſeruant qui ſunt in ritualibus, nihil faciunt, quod non Eccleſiaſtico vſu à pluſquã mille annis receptum ſit, vt docet Bellarminus tom. 2. *agens de baptiſmi cæremonijs*. Plenum vero impietatis eſt, nec à blaſphemia alienum cæremonias Eccleſiæ, & actiones Chriſti atque Prophetarum comparare maleficiorum actionibus, & ex illis has velle deducere vel comprobare, vt facit Malleolus.

Vndecimo coniectorem agit; *fortaſſis*, inquit, *eſt arcanum Dei, quod ſancti viri per reuelationem receperunt. Sicut olim per hoc verbum Ana nizapta, reſeruatum, tentum, & portatum contra peſtilentiam fideliter credentes ſecuritatem perceperunt.* *Reſpond.* non, quod poſſem, omne *fortaſſis affirmatiuum*, ſolui per *fortaſſis negatiuum*; ſed quamdiu de

A tali reuelatione non eſt vlla probatio, tutiorem partem eligendam vt abſtineatur; deinde ipſorum eſſe qui defendunt non conijcere, ſed probare reuelationem: denique illud ipſum, quod addit, de *Ananiſapta*, cuius exemplo conatur intentum probare: eſſe non tantum vanum, ſed etiam mere magicum, & ex pacto dæmonico natum. Sciendum enim
B inter magica reliqua periammata ſolitum, vt contra peſtes, & febres peſtilentes, in quo tres verſiculi debebant certo deſcribi modo;

Ananiſapta ferit, mortem quæ lædere quærit, &c.

Quibus quid poteſt dici ineprius? nam illud *Ananiſapta* nihil prorſus ſignificat, & ponitur tamen verſu tertio, vt Dei nomen, & petitur ab eo,
C vt ferentis miſereatur. vnde patet ſic occulte dæmonem inuocari, qui hoc ſibi nomen vel ſignum conſtituerit. Deinde quod ait fideliter credentes tantum ſanari: hoc indicat eum requirere certam fidem virtutis illorũ verborum: quod & ipſum eſt impiũ. Si vero licet de ſignificatione conijcere, ſuſpicor vocem eſſe ex Chaldęo vel Hebræo confictam. Si velis dedu
D cere ex חנני Hanneni, miſerere mei, & Sophet שופט. vides miſericordiã vt à iudice peti, ſed non à Deo vero, vt arbitror. Nam *Ana* אנא ſecretis MeKubalim myſterijs ſignificat mentem cui innatæ primæ notiones: in cuius medio dicunt ſedere angelum, quem vocant *anim*, qui rei veritatem homini aperit & indicat. vnde, & חנן *ana* nomen idoli, & illis
E *anani* diuinatio. *Saphat* vero denotat eum iudicare שפט *ananiſapta* igitur quaſi *ananiſapat* ſignificat dæmonem illũ, diuinationi qui pręeſt, & dijudicat atque indicat morbi cauſam atque remedium. ſemper. n. malefici priuſquam ſanent, ſententiã ferunt, maleficio morbũ illatũ fuiſſe.

Digitized by Google

Atque hoc arbitror arcanum illud magnum, quod Malleolus indicare voluit vel debuit. Sane magicę voces pleræque ex Hebræo ſumptæ. Non me latet cabaliſtarum deductio litteraria, ſcrupuloſe ſi non ſuperſtitioſe ex Guarino propoſita à Martino de Arles lib. de ſuperſtition. qui ſupponunt *Ananizapta* ſignificare malam mortem (qua quęſo lingua?) et qualibet littera repręſentari vnam dictionem. vt A. ſit Antidotum, N. Nazareni, A. Auferat. N. Necem, I. Intoxicationis, S. Sanctificet, A. Alimenta, P. Pocula, T. Trinitas, A. Alma. & ſic ſignificari, quod mors Chriſti, quæ ex parte Iudæorum mala fuit, ex parte Dei mortem (hoc eſt diabolum) ferire. &cæt. Quæ, quis non videt eſſe gerras Siculas? Nec vero infœlici illi Fœlici ſuffragatur, quod.

Duodecimo ſubdit experienter (*vtar eius verbis, ne quis me fingere quid quam putet*) videtur, & ab Eccleſia permittitur, quod illi, qui per certas formas verborum ſerpentes tollunt (pro vt Apoſtoli fecerunt) & tangunt, & in medicinalibus refectionibus multipliciter deducunt, imo leproſos ſanando, nondum fundamentaliter infectos, multum proficiunt: & ecce quod illi, qui proprietalibus verborum exorciſmis in eadem forma non vtitur, licet fortiora loquatur, nihil apud ſerpentes operatur. *Reſponſ.* primo falſum eſſe, quod dicit ab Apoſtolis ſerpentes ſublatos, per certas verborum formas. nam hoc per illos factum dumtaxat, iuſſione, in nomine Ieſu, vt Dominus præcepit, & cui formæ, vt cauſæ ac ſigno, ſuam opem atque effectum pollicitus fuit. falſum eſt ſecundo ab Eccleſia incantatores ſerpentum, qui commentitijs huiuſmodi formis vtuntur, vel morborũ curationes tales perficiunt permit-

Marci. vl. v. 18.

A tis, vt docui iam ſæpe, & oſtendam ex profeſſo lib. 6. Tertio falſum eſt, alijs formis potentioribus vtentes effectum non conſequi. conſequuti n. eum ſunt ſancti viri ſigno crucis inuocato nomine Dominico, & ſimilibus Eccleſiaſticis remedijs. Quod ſi loquatur de formis commentitijs atque priuatis, hæc ipſa experientia docet. ex pacto fieri. nam ideo prodeſt

B vna, quia legem illam Diabolus tulit: non prodeſt altera, quia eam non præſcripſit.

Decimo tertio, ſic argumentatur, Deus ẽt per malos Sacerdotes, ſi ſeruent præſcriptam ab ipſo verborum formam cõficit Euchariſticum ſacramentum, per bonos verò, ſi formulã non ſeruent, non conficit. ergo etiam Deus per malos ſeu maleficos, ſi ver-

C ba concepta ſeruent, tribuit ſanitatẽ, per bonos non tribuit ſi non ſeruent. Conſequentia probatur. quia, teſte D. Gregorio, miracula minora probantur per maiora. Sed illud de Euchariſtia eſt maius, iſtud de curatione morbi eſt minus. ergo iſtud bene probatur per illud. *Equidem miror* Chriſtiani alicuius tantam eſſe poſſe impudentiam, vt ſacratiſs. rei men-

D tione ſic abutatur, & talem inſtituat cõparationẽ: nimirũ magiæ ſectatorum hoc propriũ eſt, non catholicorũ vorũ verorũ: Ad argumentũ negatur conſequentia. nec vrget probatio, quia præſupponit falſum, nempe miraculoſam, & non prodigioſã, hoc eſt à Deo, non à dęmone cauſam in caſu propoſito: quod à nobis impugnatur. Tranſubſtantiationis miraculum de

E fide eſt. miraculum fit quia Chriſtus hanc, & non aliã formã verborũ inſtituit. Sanatio hæc nullo argumento idoneo ꝓbatur à Deo eſſe, quare corruit tota machina. Dienim Gregorij verba de duob. veris miraculis ſunt.

Decimo quarto inſiſtit probationi experientiæ parũ attẽdens experientiam

Digitized by Google

tiam tantum oſtendere, quid factum ſit, ſed non docere quod curatio ſit à Deo, vel etiam quod ſit licita. nam non quicquid corpori prodeſt, id licitum eſt, vt conſtat, alioqui & nimio potu ad vomitũ, & nequioribus alijs vti liceret, & medici talia ſuadentes excuſarentur. alioqui à dæmonibus morborum curationem petere liceret. vt impius Paracelſ. cenſuit, & nõ nimis obſcure Malleolus videtur concedere. quæ cuncta ſunt impia.

Decimo quinto, quæ in his formis continentur, cuncta ſunt ex S.S. deſumpta. ergo licita, & ſancta. *Reſp.* nihil hac illatione frigidius. peccatũ enim hic eſt in abuſu applicationis. eo quod verba ſacra applicantur, ad ea quæ Spiritus Sanctus nullo modo intendit. quemadmodum peccant, qui ad diuinationes, ſatyras, paſquil. & huiuſmodi, S.S. verba deflectunt, Confirmat arg. ſuum; quia non reprehenderetur, qui cum ſigno crucis ſimpliciter diceret ſanare in nomine Chriſti. ergo nec ille, qui paulo plus rituum, & verborum bonorum adhibet. *Reſp.* rurſus conſequentiam claudicare. quia prior ille Eccleſiaſticam & Euangelicam formam ſequitur: poſterior voluntariam ſuam cõmentitiam. Deinde, & prior ille hoc faciens temere, poteſt peccare delicto tentantis Deum.

Decimoſexto, credentibus Deus pollicitus miraculorũ patrationem ad ſolum credentium iuſſum: neque diſtinxit, ſi hac vel illa forma vſi fuerint, ſed formam generaliter loquens liberam reliquit. neque nos igitur hanc licentiam reſtringere neque diſtinguere debemus. *Reſp.* Chriſtum Dominum fidelibus eam poteſtatem tribuiſſe, qui fide firmi, in nomine ipſius, ad fidei confirmationem iſta faceret, quando ſalus animarum hoc depoſceret, vt patet ex ſerie contextus D. Marci. Et ſic Chriſtus Domi- d.ca.vlt.

A nus miracula ſua edidit. Velle autem miracula edere, duntaxat vt homo, vel equus, vel vacca, ſanentur ægritudine corporali, hoc Chriſtus nec iuſſit, nec approbauit, nec ſolet concurrere ad huiuſmodi. formam, quoq; ſimplicem nobis reliquit, manus impoſitionem, & ſimplicem in nomine eius cum benedictione iuſſionem, vel precationem. Hanc Chriſti licen-
B tiam nec reſtringimus, nec diſtinguimus, ſed arcemus ab ea ſuperſtitioſas additiones, & ampliationes.

Vltimo ſic argumentatur: in dubijs benignior interpretatio facienda, ſed hic res dubia eſt, ergo potius dicendum licere, quam non licere. Conf. Deus intentionem facientis attendit; eam ruſticus iſte hoc faciens habet bonam. ergo non eſt damnan-
C dus à nobis. *Reſp.* An hæ formulæ ſint licitæ necne, ſtricte loquendo dubium non eſſe. primo quia non ſunt ſufficientes rationes, neq; argumenta ſatis idonea, vt ijs intellectus ſanus, ac bene diſpoſitus moueatur ad credendum, has formulas eſſe bonas ac licitas. hoc tamen neceſſarium eſſe, vt dicatur dubium, conſtat. deinde quia regula iuris Canonici improbat omnes orationes, & formulas Aragon. & alij ad 2. D. ho. 2. li. 60. c. 4.
D huiuſmodi, præter *Pater noſter*, & *Credo*, vt docuimus: nec inuenitur exceptio per Eccleſiam introducta ſpecialiter de huiuſmodi formulis: ſed dubium nõ poteſt dici id de quo inuenitur regula vetans, nec probatur de eo caſus ſpeciatim exceptus. ergo iſtud, hic non poteſt dici dubium. Denique hic non ſunt Doctorum ſententiæ pro parte affirmatiua: Bartọ. in l. quoties D. ſi quis cautio.
E dubium enim non dicitur, niſi ſint hinc inde vtrimque Doctorum opiniones. Verum ergo dubium hic nõ poteſt eſſe de re, vtrum per ſe ſit licita, necne? ſed tantum de perſona, vtrum peccauerit faciendo, quod putabat, licitum, necne? quæ duo ſunt Cuman. conſ. 154. in fin. Socin. conſil. 115. col. 3. vol. 1. Corneus conſ. 71. lit. 2. parte 3.

Digitized by Google

omnino diuerſa. fieri enim poteſt, vt peccem faciendo rem licitam, & fieri poteſt, vt non peccem, faciendo rē illicitam. Quare etiam aliud eſt iudicare de re, aliud de homine. Quando quis iudicat de homine, debet ſpectare bonum hominis, quod conſiſtit in eo, vt quis bonus cenſeatur: ideo in dubio, ne homini fiat iniuria, teneor potius iudicare, quod nō deliquerit. Sed quando quęritur de ipſa re, quia rei non intereſt qualis exiſtimetur, bona an mala, ideo non accommodandum eſt in dubijs iudicium bono rei, ſed bono ipſius iudicantis, hoc eſt ei quod vtilius eſt iudicanti bonū autem iudicantis eſt, non decipi intellectu, & intellectus bonum eſt veritas, nempe ſic rem intelligere, vt reuera eſt: quare hoc iudiciū eſt conformandum ipſi rei, quoad fieri poteſt, & de re iudicandum, non vt expediat perſonæ facientis, cuius hic ratio non habetur; ſed pro vt natura, & conditiones rei poſtulant. qua in re D. Thomę ceteri aſſentiuntur: Accedit, quod quæſtio hæc de re, pertinet ad communem animarum ſalutem, quæ paucorum ſuperſtitioſorū fauori præferenda eſt. quando vero diſceptatur de animæ periculo, tum non quod lenius videatur in quoſdam, ſed quod reuera ſit animæ tutius, id ſequendum, vt communiter docent DD. Ad argumentum itaque breuiter respondeo, ex maiore bene inferri, de peccato ipſius vtentis, quando vere dubium eſt, peccauerit necne, vt puta de ruſtico dubium fuiſſe; de monacho vero profeſſore Theologiæ nō puto, tenebatur enim ſcire: perperam tamē infertur, idem de re, nam nec dubium id eſt: & ſi foret, non ſequenda niſi pars negatiua, quæ tutior: & proinde vere benignior in animas.

Guido Papa ſing. 217

ſic intellige Specul. tit. de arbitr. §. ſ. v. ſed quid ſi arbiter. Caiet. Sot. Aragon. in d. a. 4.

Panor. in c. iuuenis. de ſponſal. Ang. Silu. Tab. & alij I verb. Dubium.

Alia quædam poſtea accumulat, quæ prætermitto, quod ſint non minus inepta, quam frigida, & ridicula, vt poëmetæ fabellæ, de Moyſe, Virgilio, &c.

A

Potuiſſet fortius argumentari ex l. 4. C. de maleſic. & Mathema. vbi Conſtantinus Imper. ſcribit, *Nullis criminationibus implicanda ſunt remedia humanis quæſita corporibus, aut in agreſtibus locis innocēter adhibita ſuffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres, aut ventis, grandiniſq́ lapidatione quaterentur quibus, non cuiuſquam ſalus, aut æſtimatio læderetur, quorum proficerent actus.*] Reſponderi ſolet, Conſtantinum adhuc rudem rerū fidei ſuperſtitioſa ad finem bonū remedia permiſiſſe, ita Anto. Contius, & alij, & addunt quidam poſteriorē legis partem, ex libro *βασιλικῶν* tanquam iniquam reiectam. Mihi non videtur in lege quicquā iniqui contineri. Nam Conſtantinus remedia ſuperſtitioſa non approbat, nec etiam licita eſſe pronunciat, ſed dumtaxat decidit in foro ciuili non eſſe puniendos, nec ſeueriſſimis legibus (ſcilicet contra maleficos latis) vindicandos, qui maleficia, vel alias calamitates ſuperſtioſis modis depellerēt certe æquiſſimum eſt, non eandem ſubire conditionem eos, qui contra ſalutem hominū, aut pudicitiam moliuntur, & eos qui *innocenter* (ſic loquitur) iſta remedia adhiberent ad maleficia diſſoluēda. Si perpendas, iſta Accurſij, & Bartoli mens fuit. Nihil ergo Conſtantini ſanctio pugnat cum iure canonico, quo iſta prohibentur. c. illud & c. qui ſine 26. q. 1. cum ſimil. quibus, & peccare docetur, & in conſcientiæ foro pęnitentiā condignam imperādam. c. ex tuarum *de ſortileg.* Semper remedia iſta Chriſtianis diſplicuerunt, ſæpe, & Ethnicis: vt docuit præter alios, in quē hoc anno 1606. indicāte, & præbente viro Nob. D. Ioanne de Herrera incidi Annęus Robert. li. 1.

B

C

D

E

rerum

rerum Iudicatar.c.5. cuius docte, & breuiter dicta, nihil vetat adſcribere.

Hippocrates veneficos quoſdam,] & irridet & execratur, qui ſe profitebantur orationib. & certis quibuſdã ſacrificijs ſanaturos morbum, quem illi ſacrum, nos comitialem vocam⁹. Galenus fraudes huiuſmodi reijcit, tanquã fraudes aniles, & præſtigiatuṡ ras Aegyptiorũ, & Babyloniorũ, atque in Pamphylum quendã inuehitur, qui in herbarũ collectione imprecationes quaſdam admurmurare ſolitus erat. Alexander ψευδομάντις à Luciano videtur, qui graſſante peſtilentia verſum hunc forib. inſcribi iubebat, tanquam certiſſimum aduerſus vim peſtilentiæ remedium, φοῖβος ακερσεκόμης λοιμοῦ νεφέλην ἀπερύκει. D. Thomas curationes morborum per verba aliter fieri nõ poſſe credidit, quam virtute dæmonum: eoſque qui verbis, & characteribus morbos curant, vel alia quæpiã mirãda præter naturã agunt, aſſerit fœdus habere cũ malo dæmone, vel expreſſum, vel tacitũ. Magia multam habet cũ medicina affinitatem. Plinius, Nã eam primũ e medicina nemo dubitat (*inquit*) ac ſpecie ſalutari irrepſiſſe, velut altiorem ſanctioremque quam medicinam. Ita blandiſſimis deſideratiſſimiſque promiſsis addidiſſe vires religionis, ad quas maxime etiã nunc caligat humanum genus, & poſtea ſubdit: Itaque cum extraordinariæ iſtæ ſeu fraudes, & impoſturæ, ſeu etiam morborũ curationes, non remedijs naturalib. conſtent, ſed à dæmone procedant, reijciẽdæ ſunt, nec inquirendũ an proſint necne. Sub Antonino Caracalla damnati ſunt, qui remedia quartanis tertianiſque collo appenſa geſtabant. Sub Imperatore Conſtantio ſi qui remedia quartanæ vel doloris alterius, collo geſtaret ſiue per monumentum tranſiuiſſe veſpere maleuolorum argueretur iudicis ille (*inquit Ammianus Marcellinus*) vt veneficus, ſepulchrorũq; horrores, & errantium ibidem animarum ludibria colligens vana pronunciatus reus capitis interibat. Vlpianus incantationes, quantum vis in morborum curatione proficiant, reijcit, & damnat. Imperatoriæ conſtitutiones remedia eiuſmodi inhibent, & interdicunt. D. Auguſtinus ab Eccleſiæ vnione illos excludit, qui in collectionibus herbarum carmina dicunt, eoſque qui characteres ægrotis ad ſanandos eos apponunt. Inter veteres Caroli Magni ſanctiones hæc vna eſt. vt à clericis vel laicis phylacteria, vel falſæ inſcriptiones, aut ligaturæ, quæ imprudentes pro febribus aut alijs peſtibus adiuuari putant, nullo modo vel ab illis, vel a quoquam Chriſtiano, fiant: quia magicæ artis inſignia ſunt. Cano. 42. *Concilij Turonenſis ſub Carolo magno habiti*. Admoneant Sacerdotes Catholicos populos, vt nouerint magicas artes incantationeſque quibuslibet infirmitatibus hominum nihil poſſe remedij conferre, non animalibus languentibus claudicantibusve, vel etiam moribundis quicquam mederi, non ligaturas oſsium, vel herbarum cuiquam mortalium adhibitas prodeſſe: ſed hæc eſſe laqueos, & inſidias antiqui hoſtis, quibus ille perfidus genus humanũ decipere nititur. Conſtantinus Imp. cũ videret multos dæmonem Cilicũ venerari quem ẽ: quia pleroſque ęgrotos ſanabat, ἰατρὸν καὶ σωτῆρα ſolebant appellare, dæmonis illius templũ diruit penituſque ſubuertit, vt notum cuique faceret, nõ ab huiuſ dæmonib. ſed a vero, & omnipotẽti Dei opẽ implorãdã, & petẽda morborũ remedia. Neque. n. vel medicinæ ſtuitu, vel morborũ curationis gratia omittẽdę sũt, pietatis regulæ, aut violãda Chriſtianæ

Margin notes: l. de morbo ſacro. — Galenus περὶ ἁπλῶν φαρμάκων. — Lucian. in Alex. ſeu ψευδομ. — 2.2. q. 96. art. 2. — Plinius li. 30. cap. 1. — Spartian. in Caracal la. — l. 19. in fi. l. 1. §. medicos D. de var. & extraor. crim. — eorum. C. de malef. math. — can. admoneant can. non obſeruetis 26. q. 7. can. nec mirum. 26. q. 5. c. illud 26. q. 2. — Capitu. Caroli Magni 6. c. 47. — Euſebius lib. 3. vitæ Cõſtãtini.

nę Eccleſiæ præcepta. Sic ille, optime, & veriſſime, & ſententiam hanc ſecuta Pariſienſis curia decreto ſuo confirmauit. Quę ex S.S. probationi adduxit intermedia prætermiſi, quia locorum illorum interpretatio verior, & aptior alio tendit.

A

SECTIO IX.

EX his infertur deciſio de multis formulis, quas non prętermittam plane, vt de ijs poſſint lectores, quando de facto inciderint, iudicare; nec aſcribam integras, ne curioſi, & impij queant abuti: ſed adſcribam tantum initium, ac finẽ, omiſſis medijs, & circunſtantijs, quas auctores earum requirunt. Primæ quatuor frequentes ſunt hic in Eburonibus.

B

1. ad equos ſanandos. interrogant cuius coloris ſit? ſi dicas, ſpadicem, clamant, Spadix, ſi laboras tali, vel tali morbo, tam vere ſaneris, quam Ioſeph, & Nicodemus, &c.

C

2. ante par ante, par ante ante, &c. vt virgo Maria peperit.

3. alligare equum ſtoloni arboris, quæ nunquam fructum tulit; idque trium horarum ſpacio.

4. pro quouis morborum genere, funiculo laneo brachium circumdare, in nomine Dei, &c. & ad nomen ſancti, cui morbus tuus ſacer. funiculus contrahetur, & fiet breuior, &c.

D

5. dicto, conſummatum eſt, pedẽ equi terræ fortiter incutere, & addito alio verſic. ex orat. Domin. clauum excidere.

6. ad morbum quendam animalis ſanandum, inijcere phialæ vitreæ aqua limpida plenæ, nouem hordei grana, &c.

E

7. filium per chriſma trahere: aut terream imaginem, ſub altaris pala abſcondere.

8. tempore miſſæ dentes tangere, & quendam ex Euangelio paſſionis verſiculum ſimul dicere.

9. cum ægroto ante febris acceſſionem manus lauare, & interea certũ ex pſalmis verſum ſubmurmurare; vel laborantis manu prehenſa dicere, Aeque facilis tibi hæc febris ſit, atque, &c.

10. recipe tres panes miſſales, & in vno ſcribe, qualis eſt pater, & in altero, &c. in 3. &c. & dare has hoſtias febricitanti, &c.

Vndecima ducere ægrotum feria ſexta (idque continuis tribus diebus) ante ſolis ortum, verſus orientem, & eo expanſis ad ſolem manibus in crucifixi morem ſtante, dicere, Hodie dies illa eſt qua Dominus Deus ad crucem acceſſit, &c. denique recitare nouies ternas orationes Dominicas, & ternas ſalutationes Angelicas.

Duodecima illud Aphricani: Guſtate, & videte, quod bonus eſt Dominus inſcriptum certæ ſupellectili & cæt.

Decimatertia in aquæ frigidæ cyathum inſtillare profluentis ſanguinis definito numero guttas, & inter vnã quamque legerę pater noſter &c. & propinare patienti. cumque certa interrogare; *vel* fronti eius certum verſiculum cruore illo inſcribere. *vel* in ſanguine ſiſtendo, dicere, Sanguis mane in te, &c. ſanguis mane fixus, &c. & ter repetere. *Item*, in ſanguine Adæ orta eſt mors, † &c. ò † ſanguis, vt fluxum tuum, vt cohibeas. *Itẽ illud*, Chriſtus natus eſt ĩ Bethleẽ, & paſſus, &c. & hæc dicentem tenere innominatum digitum in vulnere, & facere certas ſuper vulnere cũ eo cruces, & dicere quinque pater, & ſemel Symbolum, &c. *Item*, certum verſiculum ſolum dicere ex Paſſione. *Item* dicere, In nomine Patris, &c. chunrat, cara, ſarite, &c.

Decimaquarta tribus diebus ante ſolis ortum ſuper equo dicere, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti exor-

cti exorciſo te vermem per Deum patrem, &c. † vt nec carnem, nec oſſa huiuſq; ii edas, &c. Deinde certo numero recitare Pater. & Aue. tādem in dextram aurem equi, cum aliquot crucibus factis, inſuſurrare quatuor quædam verba.

Decimaquinta ad inueniendum furem, in cryſtallo crucem facere cum oleo oliuæ, & ſub cruce ſcribere, S. Helena, & puero caſto, atque legitimo decenni tradere phialam tenendam, & poſt tergum eius flexis genibus ter dicere orationem S. Helenæ; deprecor te Domina S. Helena; mater Regis Conſt. &c. Amen. & cum angelum (*Intellige nigrum*) videbit puer in phiala, tū interrogare, quæ quis voluerit. *Item* ad furem deprehendendum, Accede fluentem aquam, inde, quod ſuſpectos habes tot numero lapillos collige, domum refer, fac igneſcant in foco, defode ſublimen, &c. imponantur ſcutellæ aqua plenæ cum certis ritibus, & ad nomen furis calculus eius aquam faciet ebullire. *Item* leguntur ſeptem Pſalmi cum Letanijs; hinc ſequitur oratio terribilis ad Deum patrē, &c. hinc exorciſmus in furem: denique formatur figura circularis cum barbaris nominibus, & in medio pingitur oculus, tum clauus æneus, certorum laterum, oculo infigitur malleo cypreſſino, & dicitur certus ex Pſalmis verſiculus. ſic furi oculum putāt excuti. *Alij*, die Sabbati ante Solis ortum ramum auellanum abſcindunt, dicentes; Ego te ramum huius æſtatis reſeco, &c. in menſa ſternitur tegumentum additis his verbis, &c. quæ ter repetenda. *Alij* vtuntur exorciſmo, ſeu anathemate, qđ blaſpheme vocant S. Adelberti, cuius initium eſt, ex auctoritate Dei omnipotentis, &c. & finitur, Amen dicant omnes. Poſtea cantabitur, Media vita in morte ſumus, &c. Quam prorſus ſuſpicor eſſe illius Adelberti hæretici, qui ſe ſanctum vocabat, & dānatus fuit à Papa Zacharia: cuius Hiſtoriam, & Magicam quandam impiam orationem. inuenies in vita S. Bonifacij Apoſtoli Germaniæ libro 2. apud Surium menſe Iunio. Alij legunt Pſalm. 108. iuxta certam diſtributionem.

Decimaſexta, ad curandum maleficiatum: Accipe tres olei violacei menſuras, & conſiſtens contra ſolem ante eius ortum exprime nomen læſi, & matris eius, & angelos gloriæ, qui ſtant in gradu ſexto, ſex diebus ter in die. Septimo autem collocetur ille nudus, &c. deinde nomina horum angelorum inſcribenda laminæ, &c. viceſima die menſis ſanabitur.

C Decimaſeptima, Item ferre inſcripta nomina trium Regum, cum certis tribus verſiculis: *vel* verba plane incognita, & abſurda: vt illa veterum, *Danata darios*; &c. & recētia, *Abrac, Amon*, &c. *vel* illa pani inſcripta, *Irioni, Khuriori*, &c. vel iſtud: *Hax, pax max*, &c. contra morſus canum rabidorum: Item contra dolores dentium: *Strigiles Falceſq;* &c. D vel aliud: *Galbes*, &c. *Galdes*, &c. *Ilt Gibel, Got*, &c. Et in piſcium capturā, illud Geoponici Conſtantini *Iao Sabaoth*: & quorum his nugis olim libri referti fuere Bamachius: & Cariachirus, à Galeno deriſi *l. Simpli.* in illo Conſtantini eſt ab vſus duorum Dei nominum.

Decimaoctaua, virgas parallelas vi certorum verborum medijs partibus E committere, & in crucis formā vincere, & de collo ſuſpendere, vel thoraci lignum rotundum cum certo murmure applicare, vt Turcæ faciunt. Sed ſunt innumera huiuſmodi commenta, quę ex prædictis dijudicari poterunt, & nos alia quædam lib. 6. profligabimus, quę propria Paracel-

racelſiſtarum. Aliæ quædam ſuperſtitiones in expoſit. 1. præcepti apud Beezium leguntur. cap. 5. Alij (inquit) *promittunt ſic: vis, vt maritus tuus diligat te, accipe de omnibus crinibus tuis, & offer illos ad altare cum cereo ardenti: & tunc quamdiu portabis illos ſuper caput tuum tamdiu exardeſcet in amorem tui.* Alia ſuadet ſic *accipe hæc ſancta verba ſcripta, & conſue veſtimentis viri tui, & non poterit occidi, vel ſubitanea morte mori*, vel, *fac ſcribi litteras infra Euangelium talis feſti, & ſuſpende illas ad collum viri tui, & non poterit ſubmergi ſi pertranſit mare.* vel ſic, *ſi vis habere maritum ad voluntatem tuam, quære clauos ferreos antiquos (vulgariter* hoefnagelen*) de quibus inuentis debet formari annulus ſexta feria infra miſſam: poſtea ſuper lege Euang.* (quoddam certum,) *& dic quotidie Pater noſter, tunc ſi annulum in digito portaueris, habebis maritum pro tuo deſiderio infra annum. Item ſi ſponſa debet habere bonam fortunam, oportet, quod in nuptijs ingrediatur domum ſub duobus euaginatis gladijs poſitis ad modum crucis S. Andreæ. Item ne* Alf, *vel* mare *equitet mulierem in puerperio iacentem, vel ne infans rapiatur* (à ſtrigibus) *debet poni cultellus, vel corrigia ſuper lectum.* hactenus ille contentus tantum poſuiſſe quantum ad fugiendas agnitas ſuperſtitiones pertinebat formulas verborum, quas præterea adhibent, prudenter prætermiſit.

Nuper duas hic in Brabantia non infrequentes deprehendi, Prima, vt ſciant an æger moriturus, ſalem ignaro in manum imponunt, & attendunt liqueſcat ſal, nec ne? quod pertinet etiam ad diuinationes. Altera eſt: ſi quis febri laboret, iubent prorſus nudum ſe ſoli exorienti opponere, ac ſimul certo numero Dominicas orationes, & ſalutationes angelicas recitare. Sic liberandum, crebro etiam virgines id faciunt. tanto ſanitatis corporeæ, quam verecundiæ maiori cura: quo niſi Aſmodeo auctore? vult cum veſte pudorem, cum pudore pudicitiam paulatim ponere. Priori poſſet aliquid phyſiologicum ſubeſſe: Sed id adeo incertum, & obſcurum, vt non iniuria ſuſpectum cenſeatur. Nunc iſta ſufficiant exempla, plura ſum daturus libro ſexto, capit. ſecundo, ſect. 1. quæſt. 1. & ex opere Martini de Arles *de ſuperſtitione*, quod exſtat in iuris Oceano, peti poſſunt: apud quem inuenies egregie confutatam quandam vanam obſeruantiam, quæ ſimul eſt ſuperſtitio, & Dei tentatio, & ſacrilegium, & blaſphemia, qua Nauarræ ruſtici vtebantur, imaginem B. Petri in flumen mergentes, ad pluuiam impetrandam: cuius dicta moneo, vt notes, quia ruſtici accolæ Rheni ſolent idem facere cum ſtatua (ſi commemini) B. Vrbani. Fuit penes me libellus M. S. Leuini Crucij Curionis Boſcepani, cui titulus *Eruditorium exorciſtæ*, qui vir certe nec indoctus, nec exigua huiuſmodi rerum experientia præditus plurima congeſſit remedia contra maleficas noxas, quarum pleraque etſi manifeſtæ ſuperſtitionis nequeant reuinci, expedit tamen propter clarum periculum, & procliuem abuſum, ijs prorſus abſtinere. Quapropter oro, & hortor omnes ad quos liber ille, quod ſciam nondum editus, peruenerit (ſcio vero quoſdam illic traditis incaute admodum vti aliquando) ne temere vllo remedio inde excerpto vtantur, niſi prius ſolicite, cum pio, & erudito, & prudente aliquo Theologo, rem contulerint, & is ſecura omnia declararit.

For-

Digitized by Google

A Formidandum quoddam in huiuſmodi negotijs exemplum Gerſon narrauit: ſuo tempore Principem quendam fuiſſe, cui cum ſuaderetur, vt peteret conſilium à ſapientibus, quos ſciebat eſſe tales, & ſibi beneuolos. *Verum licita eſſent ſuperſtitiones quas exercebat, & credebat? Reſpondit, cur inquirerem à talibus, etenim ſcio quod diſconſulerent mihi: Ego tamen ſic agere, & ſic credere penitus diſpoſui, nec omittam. Et in hac infœlicitate poſitus, & preuentus morte repentina, deſtitus vellet, vellet; nunc agnoſcens in inferno, quoniam* Dominus odit obſeruantes vanitates ſuperuacue. *Et contra*, Beatus eſt vir cuius eſt Dominus ſpes eius, & non reſpexit in vanitates, & inſanias falſas. Sic ille tractat. de obſeruat. dierum ſuperſtitioſa.

Finis Libri Tertij.

DIS-

DISQVISITIONVM MAGICARVM.

MARTINI DEL RIO,

Liber Quartus.

QVÆSTIO I. ET S;

DE DIVINATIONE.

SVnt quædam nomina, quæ cum late ſumuntur, ſolent confundi, vt *diuinatio*, *vaticinium*, *prænotio*, *prophetia*, *coniectatio*, *prædictio*: & ſic ſumendo, pro his omnibus, in titulo poſui vnicum nomen diuinationis. Si preſſius ſumatur, diſcrimen aliquod agnoſco. *prænotio*, & *prædictio*, cætera quatuor ſemper complectuntur: ſed *prædictio*, ordinem ad alium actumque denotat extrinſecum; *prænotio*, intrinſecam tantum cognitionem. *Vaticinium*, diuinationi, & propheriæ commune nomen eſt, ſed ad *Oraculum* tamen, quod viua fit hominis voce, reſtringi conſueuit, cum *diuinatio* vlterius porrigatur. De *Prophetia* D. Hieronym. notat, ſemper à ſacris litteris in bonam partem accipi. (In cap. 3. Michææ.) patet hoc verum eſſe, quãdo loquuntur abſolute nam ſi pſeudoprophetas quoque hoc nomine honorent, diſtrahentem quampiam particulam adijciunt (vt prophetæ *ſtulti*, *Baal* (Ierem. 23. v. 13. Oſe. 8. v. 7.) *S. mariæ*, *lucorum*, *&c.*) vel loquuntur per ironiam non obſcuram, petitam ab exiſtimatione, atque opinione populi, q pro talibus eos habebat ſicut, & *idola*, nuncupat *Deos*; atque adeo ſemper aliquid additur in contextu, quod non ſinat ignorari pſeudoprophetas fuiſſe. *Diuinatio* nunquam in Biblijs ſumitur de prohetico lumine. (Exod. 11. v. 12. & c. 8. v. 11. Dan. 11. v. 9. Deut. 13. Ieremi. 23. v. 25. c. 28. v. 1. & 14. Ezech. 21 v. 21. Mich. 3. v. 6. Prouer. 16. v. 10.) Nam illud Salomonis, *Diuinatio in labijs regis, in iudicio errabit os eius*; nihil ad prophetiæ donum pertinet, ſed ad ſagacitatem in occultis, & perplexis iudiciorum latebris, circa facti ambigua, eruendis, neceſſariam iudici. eſt enim quędam ſicut in medicis cauſis, ſic & in iudicarijs diuinatio Metaphorica, qua, quæ præterita ſunt, & quorum veritas ignoratur, ſolerti diſcuſſione conijciuntur. Vt fuit in iudicio Salomonis, cum veræ matri filium reſtituit. (3. Reg. 3.) vt fuit in Danielis inquiſitione, qua ſenum perfidia detecta, Suſannam vitæ, honori, marito reſtituit. (Dan. 13.) vt in iudicio Ariopharnis Tracum Regis, quod huiuſmodi traditur, Tres Cimmericorum regis filios de paterno regno cõtendentes, iudicem elegere Ariopharnem. hic iubet patris

cada-

cadauer ſepulchro erui, arbori alligari, & eos arcu contendere, vt, qui patris cor transfixiſſet, in regnum ſuccederet. primogenitus guttur, ſecundus medium pectus corde illæſo tranſfixit. Supererat minimo ſpes regni. vicit pietas, & ſe regno cedere malle, dum in patris cadauer pietate ſuperior eſſet, profeſſus, iaculari detrectauit. Huic Thrax regnū adiudicauit, quia naturæ ꝑpenſione, ſe, & vere filium, & virtute præſtantiorem oſtendiſſet. An hāc hiſtoriam voluebat animo Alphonſus primus Neap. rex, cū ſimilem protulit ſententiam? vel naturali ſagacitate id potuit, quæ in eo mirifica fuit. Nam adhuc pene puero cum in Aragonia, vtriuſq; Siciliæ regna ſuſciperet, accidit, vt cuiuſdā ancilla ex domino pareret, & ad libertatē ex Hiſpanięſi lege prouocaret. Dominus, ne matre cū filio priuaretur, negabat ex ſe natum, deerant in re clam patrari ſolita probationes. quid ageret? belle ſe expediuit. iubet ſub haſta partū vendi. vincitur dominus licitatione. ergo ne (ſecū) filius meus in ſeruitutem me viuo? quin potius fateor, quod res eſt. & ecce paterni animi erūpunt inuito lacrymæ. Subſequitur lingua confeſſionem oculorum. ſic patri filium, matri debitam ex libertatem aſſeruit. Quem imitaretur hoc iudicio, non habuit, vt Tiberiū habuit Theodoricus, Rex Gotthorum. Spoponderat mulier Italica nuptias ſecundas amatori, pacta ſe filium prius domo exturbaturam. cū conaretur; reſiſtere filius, & Regem adire ambo. filius ſibi alimenta deberi, nec domo paterna à matre eijci dicere. contra mulier, filium non agnoſcere, ſuppoſitum eſſe. Suſpecta regi mulier fieri incipiebat. Atqui ò mulier, *inquit rex*, potes, ſi me audis, & hac te moleſtia expedire, & melius coniugiū inire, quin tu iuuenē hunc, qui filium ſe dicit tuum, maritū accipe. minor eſt ętate, & facie liberaliore. Icta mulier tam inopinata iuſſione, primum conticeſcit: mox ſe colligit, & multa prætexere negationi, parum cohærentia, vel apta, vt depræhenſam facile intelligeret rex. Fingit ergo ſe pœnam addere, niſi conſentiret. quod reſtabat infelici, vt ſcelus fugiat horrendum, filium agnouit. Corā Carolo Magno pater, & filius homicidij rei agebantur, factum vterq; negabat, nec tormentis vllis ad confeſſionem criminis perduci poterāt: condemnat Impe. vtrumque ad ſuſpendium. Tum pater, victus amore filij ſe reum, filium vero ſceleris expertem profitetur. Minoris momēti, non minoris induſtriæ fuit Friderici III. iudicium. ad eum cum ruſticus veniſſet, & queſtus eſſet, iugaliū equorum alterū in caupona ſibi furto ereptum: Ambigeum Imperator ſibi iudicari iuſſit. cum hoc ruſticus negaret ſe facere poſſe, qui hominem non noſſet miror, inquam Fridericus, non alterum quoque ereptum tibi, cum tot in hac vrbe ſint equites, equi tam pauci. Equa, ò Cæſar, ſubdit ruſticus, eſt altera; quæ militibus paruo vſui. Igitur age, inquit Imp. equam inſcende, & per omnes vicos, plateas, compita, & angiportus vrbis equita: ſubtractus equus in aliquo ſtabulo latitat, & cum iugalis odorē ſenſerit, ſtatim hinnitū tollet. Paruit ruſticus, atque vt Cacum mugitus bouis, ſic hinnitus equi tunc furem prodidit. Nec ſubticenda Turcarum regis Solymanni prudentia. Byzantij Iudæus Chriſtiano certam auri ſummam mutuam dederat, vti cōſtituta die præter ſortem, vſuræ loco, duas carnis eiuſdem Chriſtiani vncias reciperet. Die illa ſortem reddit Chriſtianus, fœnus negat. aditur Solymannus, vt rem decidat. ille Iudæū animo deteſtatus, nouaculā afferri iubet, & Iudæo poteſtatem facit,

Diodor. Sicul. libr. 20.

Ant. Panhormit. lib. 2. de geſt. Alfonſi. Sueton. in Tiberio

Ioan. Magnus libro hiſt. Gott. cap. 29.

Ard. Barbat. in cap. præſent. de probation.

Aeneas Siluius li. 2. de rebus ab Alphō. geſtis.

cit, qua velit, membri parte, debitori duas carnis vncias exſcindicat: ea lege, vt omnino duas tantum; ſi minus pluſue exciderit, capite luiturũ. Non auſus Iudæus hanc aleam ſubire, Chriſtianum abſoluit. De huiuſmodi ergo, *labiorum regis diuinatione*, Salomon loquebatur. ſicut. n. cor regis, ſic, & eiuſdẽ labia in manu Dei ſunt. ambo Deus æqualiter dirigit, & quibus ſuas in terris vices delegauit, eos ſupra cæteros ſæpe mortales magna ſolertia, & prudentia dotat. *Diuinatio*, ergo illic, *pro coniectatione*, poſita. *Coniectatio*, nãq;, procedit ex cõſideratione cauſarũ ſignorumve, ſiue hæc ſint cum vera prudentia coniuncta, ſiue vanitatis comperta. quare q̃dam coniectatio licita, quædam illicita eſt. *Diuinationis*, nomen, nos deinceps reſtringemus, ad illicitam tantum: hæc à cõiectatione differt; quia non procedit per ſigna, vel argumenta, vt facit coniectatio. *Prænotio*, deinceps nobis generale nomen erit; eius partes, vt mẽbra corporis, tres ſunt futuræ; Diuina prænotio, quæ manat à Deo; & vocabitur, *prophetia*, ad hanc pertinent quædam miraculoſa, ſeu diuina oſtenta, & prodigia, futurum ſolita certo, & ordinarie prænunciare, vt quod poſt obitum B. Beatricis Ateſtinæ per longum temporis ſpacium obſeruatũ eſt, quod quoties aliquid noui familiæ Ateſtinæ, ex qua fuerat orta, immineret, toties multis ante diebus, in ſacello eius prægrandis ſtrepitus exaudiebatur, & corpus eius, quod de more ſupinum iacebat, in alterum latus reuolutum reperiebatur. Scardeonus lib. 2. antiq. Patauinar. claſſ. 6. fol. 120. alia de campanis quibuſdam retuli, inf. c. 3. q. 1. & de alijs multis c. 2. q. 7. ſect. 2. Dæmoniaca, quæ deriuatur ex pacto tacito, vel expreſſo cum dæmonibus, & dicetur, *diuinatio*; & naturali, quæ ſumitur ex ſignis, vel cauſis naturalibus, quam vocabimus, *præſagium*, vel, *coniectationem*, ſtricte ſumptis vocabulis.

Corrozetus de dictis, & factis memorabilibus.

CAPVT I.

De diuina prænotione, ſeu prophetia.

QVÆSTIO I.

De natura, & nomine prophetiæ.

IN S.S. *propheta*, nomen, & *prophetandi*, verbum, ſex ferme modis ſolet accipi. primo, pro eo, quod eſt canere, vel pſallere certis diuinas laudes modis, vel inſtrumentis. Sic legimus prophetaſſe Idithum, & Hemã, & ſic quidam illud accipiunt; *Num, & Saul inter Prophetas?* 2. pro Ethnicis vatibus, ac poetis, ſic Epimenidem Apoſtolus appellat Cretenſium prophetam. 3. pro phanaticis, qui arreptitiorum more mente ab alienati, inſolita, inepta, inſipientique effutiunt. ſic dicitur Saul domi ſuæ, à malo agitatus ſpiritu, prophetaſſe, & Sacerdotes Baal dicuntur etiam prophetaſſe. 4. dicuntur prophetare, qui miraculum aliquod edunt, quo declarant ſe veros fuiſſe Prophetas. Sic Elizæi mortui corpus dicitur prophetaſſe, quia latronis cadauer contactu viuificauit. 5. qui res ſublimes, diuinas, & ab hominũ cognitione remotas, & Scripturæ ſacræ arcana interpretantur, & docent. Sic ſumpſit Diuus Paulus, quando confert donum linguarum cum dono prophetiæ, ſic, & Aaron; eo, quod Pharaoni exponebat oracula, quæ Moyſes à Deo acceperat, vocatur propheta. Sic ſumpſit Philo Iudæus, cum Prophetam definit; Dei oracula intus dictantis, interpretem. Et huc pertinet etiam alia ſignificatio, quando ſumitur pro veris Dei cultoribus, & viris religio-

1. Paral. 25. v. 3. & 5. 1. Reg. 10. verſ. 11. ad Tit. 1. verſ. 12.

1. Reg. 18. & 3. Reg. 18. 29.

Eccl. 48. v. 14.

1. Cor. 14. verſ. 5.

Exod. 7. verſ. 1. libro de premiis, & pœnis.

religioſis, vt volunt ſumi, 3.Reg.18. verſiculo quarto, Abulenſ. & Caietan. ſexto, pro eo, qui occulta Dei arcana, per diuinam reuelationem accepta, hominibus enunciat. Nos nunc de hac vltima ſpecie tantum loquimur.

Not. hęc Perer. in Ge. c.30. diſp.1

Nomen hoc prophetiæ Græce, à præfando προφημί deduxerunt; Hebræis, *Nebba*, vnde *Nabi*, prophetes, radice verbi incerta. poteſt enim eſſe, *Nub* (hoc eſt loqui) & ſignificaret, *Nabi*, loquentem: poteſt eſſe *Ban* (intelligere) & ſignificaret intelligentem, mirum in perfectiſſime, vt qui res oculis fidelibus ſubiectas cognoſcunt. Vnde & Prophetæ Hebræis dicti ſunt, *videntes*. Hæc de nomine ſuffecerint, de re videamus.

נבא נביא נוב בן

1.Reg.9.v.9.

Caſſiodori, communius recepta definitio, conciſior eſt, quam vt per illam commode rei natura intelligatur.

præfat. in Pſal.

Dic explicatius (Prophetia, eſt diuina inſpiratio, rerum à nobis procul diſtantium euenta, immobili veritate, & maxima cum certitudine prænoſcens atque denuncians,) Explicemus ſingula definitionis membra. *Diuina*, dixi, contra Artephium, & Rogerium Baconem, qui Prophetiam tribuunt aſtrorum influentiis, contra Ariſtotelem, & Peripateticos, qui corporis humoribus, contra Moyſem Aegyptium, Auicennam, & Algazelem qui naturali induſtriæ ſtudioque adſcribunt: hi cuncti falluntur, quia omnis prophetia; Spiritus ſancti donum eſt, nulla humana allatum voluntate, vt duæ Catholicæ columnæ Petrus, & Paulus conteſtantur. Vnde Beatus Hier. infert, ſolos veros Prophetas, Dei Spiritu locutos, nec alios prophetarum nomen mereri, quam qui Spiritus ſancti luce colluſtrati, futura prædicunt. Ad hoc nulla diſpoſitio naturalis, vel humana abſolute requiritur poteſt enim Deus ipſam ſimul cum lumine diſpoſitionem infundere. Sed qui amat omnia ſuauiter dirigere, vt plurimum ſe rerum naturis accomodat, quoad ipſi placet. Alb. Magnus libr. 3. de ſomno, & vigil. tract. 1. cap. 5. Quare cum aptiſſima ſit diſpoſitio, qua mens à ſenſibilibus motionibus, & rerum humanarum ſoluitur curis, videmus eam Prophetas aliquando comparaſſe ſibi, vt Helizeum impij Regis Iſrael aſpectu forte ad zelum, & indignationẽ nonnihil commotum, muſices ſuauitate. Quæ tamen diſpoſitio, plane per accidens ad prophetiam iuuat, nec illius cauſa vllo modo dici meretur. Naturalis vero prænotionis vel dæmoniacæ, cauſa per accidens, eſt corporea diſpoſitio, quæ à ſenſuum vſu vehementer mentem auellit, atque idcircò Plato, & Ariſtoteles dixerunt, frequẽtiorem eſſe diuinationem in fatuis, attonitis, & furentibus, quam in mentis ſanæ hominibus, in dormientibus quam vigilantibus, in morti vicinis, quam vita vitali longum adhuc fruituris, in atrabiliarijs, quã ſanguineis: minus enim ſenſibus intenti illi omnes, & melancholici inſuper vigilantes quaſi ſomniant.

2.Pet.1.v.20. Ro.11. v.6. 1.Cor. 12. v.10. in Dan.

D.Th. 2.2. q.171.ar.3.

4.Reg.3.

2. Dixi, inſpiratio, late ſumpta voce, pro quouis influxu, inſtinctu, illuminatione, aut reuelatione, hanc Deus aliquando largitur angelis bonis, qui prædicant alijs, vt de Sodomorum euerſione didicimus, & de poſteris Iſmahelis, de Samſone, de Tobiæ vxore, de Chriſto Domino, & eius præcurſore, vel vt viſiones explicent hominibus. Aliquando Deus confert hoc donum hominibus, tum viris, tum fœminis, maxime probis, & ſanctis, vt Eliæ, Eſaię, Deboræ, Oldæ, & quamplurimis alijs quorum laus eſt in ſacris Hiſtorijs, interdum tamen, & malis atq. improbis, nonnullis Gentilibus, ac fortaſſe

vide Valeſium de ſacra philoſ. c.30.

Gen.19. Gen.21. Iud.13. Tob.6. Luc.1. Mar. vlt. Luc.1. Dan. 8. & 9. & in Apoca. ſæpe.

Digitized by Google

Sibyllis, & Balaam, & Caiphæ. Confert autem aliquando ignaris ſe prophetare, vt dicto Caiphæ, &, iuxta D. Ambroſium, Abrahamo, cum dixit; *poſt quam adorauerimus reuertemur ad vos*; ſed tunc improprie vocari prophetiam, cenſuit D. Auguſtinus; aliquando vero id accidit gnaris ſe à Deo illuminari, vt Balaamo prædicto. Interdum quoque confertur hoc donum inuitis, vt Sauli iuxta quorundam interpretationem; ſed ſæpius, ſponte Spiritum Dei recipientibus; tuncque ea ratione prophetia poteſt vocari voluntaria, quia influxum Dei non inuiti recipiunt; inuoluntaria nihilominus erit, quatenus eum, non quandocunque ipſis, ſed quando Deo lubet, recipiunt; & quia non qua menſura ipſi volunt, ſed qua Deus, & quia non, quam volunt ipſi diu, ſed tantiſper dum Deo videatur, vt de extaſi lib. 2. diximus, quæ ſic etiam voluntaria, nec aliter.

Num. 22. & 23. vide S. Auguſt. tract. 59. in Ioann. clementem. Prom. li. 8. conſt. ca. 1. Ioann. 11. verſ. 51. Libr. 1. de Abrah. c. 8. lib. 12. ſup. Gē. ad lit. c. 1. Reg. 11. verſ. 6.

Inſpirationum alia quoque differentia petitur inde, quod interdum ei nullum colloquium accedit, ſed nuda tantum fit præceptione aut oſtenſione, vt in pleriſque veteris teſtamenti prophetijs cernitur: interdum Dialogiſmus aliquis Prophetę, ac Spiritus ſancti accedit.

Illuminationis, ſeu inſpirationis huius duas ponunt Theologi ſpecies, *imaginariam, & intellectualem. Imaginariam* ſiue *ſenſibilem*, vocant, non, quia non pertingat ad intellectum (talis enim improprie vocaretur prophetica inſpiratio,) ſed quia primario fit per ſenſibilem ſiue imaginariam repræſentationem, ex qua mentis conceptio naſcitur, eique quaſi commenſuratur. *Intellectualem*, appellant eam, quæ non ducit originem à ſenſu, vel imaginatione, ſed oritur immediate per lumen infuſum intellectui, &

vt Exod. 3. & 4. 1. Reg. 3. Iere. 1. Dan. 10. Ion. 4. Abac. 2.

per ſpecies intellectuales, de nouo inditas, vel præexiſtentes, ſed diuina virtute, ad naturalem aliquam mentis conceptionem formandam applicatas. Quæ eleuatio dupliciter contingit. 1. quando intellectus ſic eleuatur, vt ſine operatione phantaſiæ cognoſcat; quod raro ex ſpeciali priuilegio conceditur. 2. quando phantaſia intellectioni cooperatur, nō quidem intellectu primum à phantaſia moto, ſeu phantaſia ipſa mota, & applicata ab intellectu, vt ſecum operetur, & concurrat. Vide Franc. Suarem, 3. part. quæſt. 8. artic. 1. diſp. 9. ſect. 2.

Solet, vt plurimum Deus mediatore angelo prophetiam inſpirare; primo reuelans Angelo, vt angelus deinde reuelet homini, quod iuſſus; idq; vel in aſſumpto ſe corpore oſtendēs, vel apparitione tantum ſpirituali ſpeciem humanæ menti exhibens rerum, quas Spiritus ſanctus homini vult præſignificari. ſic Moyſi, *in manu mediatoris*, data lex. q. ſic Zachariæ, & in Zacharia Angelus Domini loquebatur. ſic in Apo. Chriſtus Angelo, Angelus Ioanni, Ioannes alijs manifeſtat; quæ Pater Chriſto, vt homini, ab initio conceptionis reuelauerat. quod ſuauitati diuinæ gubernationis, vti ſolitæ medijs, eſt accōmodatiſſimum. Et ſic cenſuere grauiſſimi Sancti; de facto, tantum ſolitum Deum prophetiam per angelos inſpirare. Non tamen negandum poſſe Deum, ſi velit, ipſum immediate ſic in mentes hominum influere, quod nec Damaſcen. nec alij illi Patres negarunt; & affirmarunt D. Hier. & D. Gregor. & recentior Turrecremata. quin etiam D. Hiero. qui priorē modum concedit, poſteriorem hunc aliquando à Deo vſurpatum contendit. Scio Deum poſſe, ſi velit; an fecerit, neſcio, nec multum refert ſcire. Nō caret etiam difficultate prior ille

Act. 7. ver. 38. & Gal. 3. ver. 19. Luc. 1. v. 9. capit. 1. in princ. D. Thom. 12. q. 171. art. 2. D. Diony. Areopag. Cæl. Hier. capit. 4. D. Aug. lib. 3. de Trinit. & videtur Damaſ. li. 2. Orthod. fid. Hier. præfat. in Eſa. & in ca. 6. D. Grego. lib. 18. Moral. Turrecremat. in Prologo Reuelat. S. Brigitæ. capit. 4. in Ezech. 1. & 3. in d. præfat. & c. 6.

ille influxus, qui fit mediante angelo; cum nec Angelus ſpirituale illud lumen creare, nec ipſe in human. intellectum queat illabi. Quin etiam ſiue ſenſuum adminiculo in hominis mentem, hoc lumen à Deo creatum immitti ab Angelo poſſe, negat Scotus; ſed affirmant Albertus, & Henricus de Haſſia; modo negare, modo concedere videtur D. Tho. ſic tamen, vt, quando huiuſmodi lumen intellectui ſine ſenſibili apparitione, vel ſpecie immittitur, (vt fit in reuelatione intellectuali) hoc à Deo, qui ſolus illud creare poteſt, immediate fateatur immitti, quod accurate, ex horum Scholaſticorum ſententia, docuit Franc. Picus lib. ſecundo, de Præn. cap. 3.

Dixit tertio, *rerum a nobis procul diſtantium*. huiuſmodi res ſunt. 1. quæ natura ſua longe diſtant ab humana cognitione, vt abſtruſiora Dei conſilia, myſteria fidei, & ſimiles res diuinæ. (hoc ſenſu Christus Dominus prędicitur futurus Propheta; *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit, &c.* & eo referenda prophetia, quam Apoſtolus cum dono linguarum comparat) 2. etiam res, quæ ſunt à cognitione noſtra ſemotæ, ratione modi cognoſcendi: quando, quod enunciatur, nõ niſi ſupernaturali lumine poteſt cognoſci: veluti cum Helizeus reſciuit, quæ cum Naamo Ieſi pactus fuerat; & B. Petrus, quod inter Ananiam, & Saphiram conuenerat: 3. denique ſunt alia longe diſtantia ratione temporis, quod, vel iam vſque adeo obliuione obliteratum eſt, vt nonniſi diuina reuelatione ſciri queat; quo pacto Moyſem de mundi creatione propheta ſſe ſcribit D. Gregor. ſuper Ezechiel. vel quia, tempus ad huc futurum, & euentus contingens, ideoque ſoli Deo liquido notus, iuxta illud; *Annunciate, quæ ventura ſunt,*

Deut. 18. ver. 15.

1. Corint. 14. v. 1. 3. 4.

4. Reg. 5. Act. 5.

Iſa. 41. verſic. 23.

A *& ſciemus, quia Dij eſtis vos*. Et hęc eſt vocis, *prophetia*, frequentior: adeo, vt propria locutione, hi ſoli Prophetæ nuncupentur, qui futura contingentia prædicunt. generaliter tamen loquendo, cæteri quoque Prophetæ vocantur. futurorum contingentium. cognitio ſoli Deo reſeruata eſt, quia ad perfectam cognitionem, neceſſe eſt rem cognoſci tamquam præſentem: ſoli autem Deo,

B vt præterita, & præſentia, ſic etiam futura, ſẽper ante oculos verſantur, quia æternitas caret initio, caret fine, & in ea cuncta ſimul cognoſcuntur: ſolus autem Deus æternus eſt. ideo cum Deus hoc futurorum contingentium lumen propheticum homini largitur, tũc priuilegium illud, quod æternitati competit, eamque conſe-

C quitur, cum homine communicat. Quo ſenſu Hiero. de Ferraria dicebat, *Prophetas à Deo æternitatis participes*, fieri.

Dixi, quarto; *immobili veritate*. hoc intelligendum eſt de prophetia abſoluta, quam vocant, *prophetiam ſententiæ*, ſiue, *præſcientiæ*; cuius euẽtus ſemper prædictioni reſpondet: quia tunc res conſiderantur, prout in

D ipſo Deo exiſtunt, & ab eo ſolo depẽdent, qui ſolus eſt immutabilis. Non vero hæc particula definitionis procedit in *prophetia comminationis*, ſiue, *conſilij*; quatenus hæc eſt conditionata, & in ea res conſiderantur, vt à cauſis ſecundis dependent, quæ ſunt mutabiles. prophetia iſta conditionata, in ſe quidem eſt mutabilis, pro actionum humanarum mutabilitate: in Dei tamen præſcientia, etiã

E hæc immutabilis eſt, quod cum Prophetæ probe norint, & comminationis ſuæ naturam cum Dei voluntate comparent; ſequitur eos ne tum quidem falli, vel fallere, quando, quod prædixere non euenit; vt Ionæ cum Niniuitis, Eſaiæ cum Ezechia contigit.

vide Euſeb. lib. 5. dem. Euãgel. cap. 1. Iren. lib. 4. cont. hær. cap. 37. D. Gregor. in prin. Ezec. & D. Tho. de veritat. q. 12. & ſic intelligendus D. Igna dus lib. de auctorita. ſacr. ſcrip. cap. 8. lib. compendii Reuela. quod poſt eius mortẽ vulgauit Hieron. Beniuenius Florentinus.

Iuſtin. q. 36. ad Orthod. Chryſoſt. homi. 1. in Matt. Grego. lib. 16. Moral. cap. 2. & 6.

d by Google

git. hanc diſtinctionem non Patres modo, ſed & Scriptura ſacra clariſſime confirmat.

4. Reg. 20. 15.; 8. Iere. 16. ar. verb. 6. Exo. 18. v. 1. 21.

Dixi quinto, *maxima cum certitudine*. quia quibus diuina ſit reuelatio, ſolent à Deo ſic mente illuſtrari, & voluntate affici, & de fide, ac veritate reuelationis certiores reddi; vt aperte agnoſcant, & firmiſſime credant, Deum eſſe reuelationis ſiue viſionis auctorem; & queant, neſcio quo (vt ait D. Greg.) intimo ſapore diſcernere, ſe nec humanis ſomnijs, nec diaboli fraude illudi; ſed certo certius ſciant, hoc ſibi lumen Dei dono conceſſum (quod de matre ſua B. Auguſtinus prodidit: de ſe vero paſſim profitetur B. Angela de Fulgino c. 19. 21. 27. 28. 29. & alibi,) & adeo clare cernant futura, iiſque prębeant aſſenſum; vt æque facile ſint negaturi prima, & receptiſſima notiſſimaque ſcientiarum principia, quod de Sauonarola ille dictitabat, & de quodam ſuo familiari, quem non nominat, Picus affirmat; quem ego Hieronymum hunc fuiſſe, opinor: ſed, quod verius certiuſque, tales fuiſſe omnes reuelationes Patriarchis, Prophetis, Apoſtolis, cæteriſque prædicatoribus, ac doctoribus naſcentis Eccleſiæ factas, merito cenſuit Thomas, *Anglicus*, illo in Geneſim commentario, qui mendaciter doctori; *Angelico*, literulæ additione fuit attributus. Idem nonnulli putant impoſturæ genus accidiſſe Commentarijs, in Apocal. & in Epiſt. Canonicas. Sed; quicquid ſit de hoc auctore; Lumen iſtud cælitus cum veris reuelationibus infundi ſolitum, Theologi contemplatiui, ſeu myſtici varijs nominibus appellant; *ſoporem internum, intimam inſpirationem, dulcedinem experimentalem, diuinam illuſtrationem, ſenſum nimis ſenſibilem, abſconditum manna, donum diſcretionis ſpiritum*. Adhuc controuertitur an hoc lumen ſit idem cum lumine fidei, an quid diuerſum ab eo, eique ſuperadditum? poſterius verius Pico videtur, & mihi quoque formali ſaltem diſtinctione, fortaſſis idem eſt re, & nouam nactum materiam, eo ſe extendit, ac porrigit nouo quodam modo, ſed nolo ſubtiliora hęc, & minutiora. nunc diſcutere: vide ſi lubet Delgadum lib. 1. cap. nemo.) ſiue re idem ſit, ſiue diuerſum; quando hoc ſimul datur, tunc grauiter peccat, qui huiuſmodi reuelationi fidem non præbet. Sic Zacharias exemplum, linguæ vſu priuatus; & in Regum Hiſtoria, qui iubentem Prophetam non ſauciauit, & qui propter inobedientiam diſcerptus fuit à leone.

lib. 4. dial. cap. 48. — lib. 6. confeſſ. — in d. compendio. Reuel. — capit. 2. — d. capit. 3. — Luc. 1. — 3. Reg. 20. verſ. 36.

Dixi ſexto, *prænoſcens*, quia prophetiam definio, quę maxime germana, cui proprium, vt, quod pręnunciat, id ſciat ſe profari; iuxta illud Danielis. *reuelatum eſt Danieli verbum verum, intellexitque ſermonem; intelligentia enim opus eſt in viſione*. neceſſarium ergo eſt intelligere; ſed, & alijs nunciare, quare.

cap. 10. verſ. 1. in cuius expoſitione extrema ſupra modum ridiculus eſt Caluinus.

Dixi ſeptimo *atque denuncians*; nā prophetiæ donum datur ad Eccleſię vtilitatem, vt, quæ, Deo inſpirante, ſancti cognouerit, ea cæteris annunciunt. Illud denique quęri conſueuit, Lumen iſtud, ad quam qualitatis ſpeciem debeat reuocari? Communis ſententia eadem eſt, quæ D. Thomę, ad patibilem qualitatem reduci, quia ſit impreſſio quędam ſubitaria, ſimilis affectioni tranſeunti, & facile recedenti, non enim prophetis ſemper adeſt, ſæpe illos deſerit. Haud inepte compares verſantibus in tenebricoſo loco; qui, candelæ lumine illato, circumſtantia cernere incipiunt; eodem elato, rurſus illis occęcantur omnia. Vnde Michæas; *cum ſedero in tenebris, Dominus lux*

d. art. 2. — cap. 7. v. 8.

mea

2.c.1.v.19. *mea eſt*, & B. Petrus, *Habemus propheticum ſermonem, cui bene facitis attendentes, quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco.* Habet tamen hoc lumen adeo multa communia cum ſupernaturalibus habitibus, vt Iulius Sirenius, vir eruditus, conetur probare, melius reduci ad habitum, apud illum inuenietis argumenta, quibus communem ſententiam impugnat. nec lubet, nec vacat plura.

lib.7. de fato.ca.14.

QVÆSTIO II.

Quæ ſint ſpecies Prophetiæ.

DVo quaſi ſuprema, *genera prophetiæ*, in SS. inuenio, vnũ, *per Sacerdotes*, alterum, *per prophetas*, ſæpe quidem, qui Prophetæ, iidem, & Sacerdotes erant, ſed aliter futura prædicebant, quatenus Sacerdotes, aliter quatenus Prophetę. Res eſt non omnibus peruia, & digna diligentiore examine.

SECTIO I.

De rationali, & Vrim ac Thummim.

SAcerdotalis prophetiæ modus conſiſtebat in applicatione Ephod. fuit autem, *Ephod*, duplex vnum *linteum*, etiam minoribus conceſſum ordinibus, vt puero Samueli, alterum, *Sacerdotale*, quod etiam vocatum eſt *ſuperhumerale*, auro, & trium colorum varietate ornatiſſimum; Ioſephus etiam vocat ſtolam hieraticam, epomidem, & diploidem, huic aureis cathenulis appenſum erat, *Rationale* ſeu *Pectorale*, vtroque enim nomine vtuntur Latini; Hebræi, *choſen*, vocant, iuxta puncta quæ nunc habemus, nam Ioſephus alijs vſus fortaſſis, cum vocat, *Eſſen*, Græci eodem teſte, λόγιον. Scriptum qui-

1.Reg.2.& eo loco notat.Angelmus. deſcribitur. Exod. 28.

הושן
השן

A dem aliquando apud Septuaginta, Philonem, & Hieronymum inuenias, λογεῖον, ſed mendoſe, pertineret enim potius ad locum conſulendi, rectius alibi apud eoſdem, λόγιον, quaſi dica oraculum. ſic enim ab Heſychio, λόγια, explicantur. μαντεύματα, & apud Plutarchum, *in Sylla*, vates vocantur, λόγιοι. Sed cur λόγιον? Si Græca Ioſephi verba perpendas, quia

B veritatis irrefragabilis oracula fundebat. Latinis dictum, *Pectorale*, quia pectori appenſum, *Rationale*, quia more animalis ratione præditi rationabatur, hac ipſa de cauſa, *Iudicij*, elogio addito, illud cohoneſtabant, vocantes, *rationale iudicij*, & *iudicium filiorum Iſrael*, & *iudicium Vrim*, in Hæbreo quidem fonte. Rationem reddit Iarthius, quia ſupra

C Vrim inſcripta vocula, *Miſpbath*, ſed hoc ſomnium eſt recutiti. potius crediderim, quia ſacra Scriptura cõſueuit, id quod quiſque facere debet, ſiue cuiuſque officium, vocare, *iudicium*: Sacerdos autem, rationali indutus proponebat Deo hominum dubia, deſideria, & negotia, & per rationale, non tantum Deus propitiabatur, ſed etiam ſignificabat hominibus

D quid fieri vellet, & quis rei ſucceſſus futurus eſſet, vt non male Abenezra. Huc ſane facit, ipſum nomen *Vrim*, & *Thummim*, de cuius etiam ſignificatione, & vſu videndum. Scripſere quidem multi, ſed optes merito diſtinctiora, & clariora, vt rei dignitas poſtulabat. cæteris melius egere Toſtatus, Lipomanus, Franc. Ribera, & Nic. Serarius. Agendum accurate de tribus, nomine, re, vſu.

E Quoad nomen; Chaldæi vocarũt, *Vraia*, & *Toumaia*, Hebræi, *Vrim*, & *Thummim*. *Vrim*, ſignificat illuminationes, ſeu lumina, à radice *ur*, Græci vertunt, τὰ δῆλα, δήλωσιν, φωτισμοὺς, φωτίζοντας, noſter, *doctrinam*, cum agit de rationali, cum vero de ip-

d.ca.28.v.15.& 30. Num.27.v.21.

Prou.1.v.2. cap.2.v.9.

Toſtat. & Lipon. in Exod.28. Rib.in lib. 3. de templo. ca.12. Serarius, Th. lib. de Ioſuan. Sacerdotib.

תמים
&
אורים
אור

Serarius, Th. lib. de Ioſuan. Sacerdotib.

תמים & אורים אור· ſo Sacerdote, *eruditum. Thummim,* A ſignificat perfectiones à *thamā* perficere: Græci nuncupant, *ἀλήθειαν, τελειώσεις*, & *τελείως*, noſter vertit, *veritatem*, & aliquando Metonymice, *Sacerdotes*, vel etiam aliter, prout illi res viſa poſtulare.

D. Augu. in Exod. q. 117. Dauid Kimchi in lib. radicum. Caie. in Ex. Pagni. & al.

Sed quid rei iſta nomina, *Vrim*, & *Thummim*? quidam negant ſe ſcire puto ex ſcriptura tamen id colligi poſſe. Alij cenſent diuerſum, quid B fuiſſe in rationali à XII. lapidibus: ſed diſſentiunt inter ſe. fuerunt, qui putarint. XIII. lapidem fuiſſe (Suid. vocat adamantem) cuius color, pro diuerſitate proſperi, vel aduerſi ſucceſſus, intrante in atria Sacerdote, mutaretur. hanc opinionem, meo iudicio, D. Auguſtinus fabuloſam vocauit, nec de Ioſephi ſententia locutus: Abenezra neſcio quas aſtrolabij figuras comminiſcitur, quem multis rationibus luculenter Toſtatus refellit. Salomon Iarchius, & Eugubinus cenſent, fuiſſe nomen ineffabile rationali inſcriptum: Philo Iudæus, & Hugo Victorin. volunt, ipſa hæc verba (*Vrim*, & *Thummim*) rationali inſculpta fuiſſe, alij laminas quaſdam lucentes, & quiſque, quod ſomniauit, vel in buccam venit, vt licet videre apud Toſtatum. *Verum mihi placet*, quod multis alijs, nihil ab ipſis lapidib. XII. diuerſæ rei fuiſſe. Primo, quia cenſeo hæc ipſorum lapidum fuiſſe nomina, ſicut iidem lapides etiam alibi vocantur, *Soham*, & *Milluim*, lapides candorum, ſeu pelluciditatum, & plenitudinum, vel vocantur dumtaxat, *Milluim*, vt videtur noſter interpres intellexiſſe: qui vertit, *Lapides Onychinos* (hoc dicens de duobus illis ſupra humerum,) *& gemmas ad ornandum Ephod:* (ſic vertens *Milluim*, de iis XII. lapidibus) obſcurius LXX. qui *Soham*, vertunt *ſardium*,

d. q. 117.

in d. capit. 28. q. 12.

Exod. 25. verſ. 7.

nam ſardius vnus ex XII. Secundo, quia, ſi quid aliud fuiſſent certe Moſes, qui cuncta, quæ in *λογίῳ* inerant, tam accurate perſcripſit, & appendit, aliquid de eius, quod erant, forma, quantitate, qualitate, materia, loco, nobis prodidiſſet: Reſpondet Iarchius, idcirco hæc prætermiſſa, quia, vel Deus ipſe, vel Moſes, in monte Sinai, Vrim ad Thummim fuerat fabricatus. Apageſis, fabulator: hoc tu de capite tuo. ſi verum foret, hoc ipſum nobis S. S. tradidiſſet: ſicut tradidit, priores Decalogi tabulas à Deo, poſteriores à Moſe perſcriptas.

Obijciunt, poſtquam Deus Moſi Exod. 28. verſ. 17. iuſſit ponere in rationali XII. illos lapides, mox, vt de re plane alia, alio loco, dicitur: *pones autem in* verſ. 30. C *rationali iudicij doctrinam, & veritatem, &c.* Reſpondeo hoc dici, vt breuem quandam anacephalæoſin, & explicationem cunctorum, quæ de his omnibus lapidibus præmiſerat. q. d. iuſſi, vt tales, & tales gēmas rationali insereres: cape nunc iuſſionis illius cauſam. idcirco iuſſi, vt hæ gemmæ tibi ſint *Vrim*, & *Thummim*, hoc eſt manifeſtatio, & D veritas rerum futurarum. Hoc enim breuiter, ait: id, quod in rationali pones, hoc tibi futurum doctrina, & veritas. Nec vllam hic video obſcuritatem in hac repetitione, nec nouitatem in nomine, tam Hebræis non nouo, ſed, & celebrato. Dicitur autem rectiſſime Moſes, *ponere in rationali Vrim, & Thummim*, quia lapides illos per Beſeleelem curauit ex Dei præcepto inſeri ratio- E nali. Niſi forte cenſent, ipſum per ſe Moſem intexuiſſe illa verba, & non per textorum magiſterium, ac manus. Quod ſi *ponere*, tum per illos dicendus Moſes; certe, & nunc noſtra in ſententia: Deinde ſciant aduerſarij, eandem vim eſſe phraſis huius,

ius, *lapides millium, & millium*, ſim- A plicitet, item, *lapides vrim, ac thummim*, & *vrim, ac thummim*. ſimpliciter. vtrobique enim ijdem lapides ſignificantur, ſed illic additur vox *lapidum*, quia de gemmis dumtaxat, qua gemmæ erant, agebatur: hic vero omittitur vox *lapidum*, quia de ijs agitur, non qua lapides, ſed qua gemmæ oraculi exhibitrices. Quid autem ineptiæ eſt, ſi Me- B tonymice oraculi nomen tribuatur gemmis, oraculum fundentibus? Nouæ ne Metonymicæ Sacræ Scripturæ ſunt locutiones? Quid tenebricoſi. *pones, &c.* pro: pones in rationali lapides, quibus, à munere, nomẽ eſt, *Vrim*, & *Thummim*? Nec opus fuit exprimere modum alium, quam ſeriem ipſam gemmarum ſatis expreſſam. Illi potius exprime- C re deberent, vbi illud in rationali vacuum, ad hæc nomina intexenda? an inter ſingulos lapides? an in ambitu omnium? an ad dexteram, an ad ſiniſtram? ה demõſtratiuum, cur potius demonſtret hanc texturam, quam lapidum miraculum? immo hoc potius, q. d. admirandos illos lapides, *Vrim*, & *Thummim*. Auctorum, qui nobis obijciuntur, au D ctoritas magna foret, ſi, vel inter ſe conuenirent, vel rem diſcuſſiſſent diligentius. D. Hieron. *ad Fabiol.* quod nobiſcum pugnet, nihil habet, quòd faueat aduerſarijs, tantumdem; vtitur ſolummodo loquendi ſacræ Scripturæ. D. Auguſt. quæſt. 117. ambigue loquitur, & quid eſſe potuerit indicat, profeſſus id neſciri D. Greg. p. 2. paſt. cap. 1. nihil omnino dicit, præ- E ter verba ſcripturæ, & myſticam expoſitionem. Rabanus. lib. vlt. in Exo. per, ſiue hoc, ſiue illud, rem reſoluit. Radulfus, li. 6. in Leuit. aſſerit dumtaxat fieri potuiſſe, vt inſcriberentur hæc verba. Rupert. in Exod. obiter, nec aliud, quam, *doctrina, & veritas inſcribitur illi*. Solus ergo cum Hugone Victorino, ex Patribus, Philo videatur hoc certo cenſuiſſe; etſi de Philone etiam dicat quis, non inepte, texturam non vocaſſe vocum harum inſcriptionem, ſed lapidum inſertionem, & has ipſas lapidum texturas, vocatas manifeſtationem, & veritatem: & ſic etiam has virtutes dicere depictas in τῷ λογίῳ, propter lapides fulgorem propheticum emittentes. Et recte ex Ioſepho, l. 3. ant. c. 9. Ribera noſter hoc cum Lyrano, & alijs, collegit, quod diximus, quia licet Ioſephus nomina. *Vrim*, & *Thummim*, non nominet: vſum tamen, & miraculum deſcribens, ſatis aperte indicat, ſe prophetiam per *Vrim*, & *Thummim* ipſiſmet lapidibus tribuere. Scilicet ignoraſſet Ioſephus hanc ſcripturam horum nominum: aut ſi ſciuiſſet, tam pertinaci ſilentio inuoluiſſet.

Sic ergo ſtatuo, *Vrim*, & *Thummim fuiſſe has ipſas gemmas*. XII. vt volũt Ioſephus, Lyran. Toſtat. Oleaſter, & Ribera. Videtur enim hoc probabilius, tum propter ea, quæ iam diximus: tum, quod in Leuit. vbi Sacerdos veſtitur, nulla fit horum XII. capit. 8. verſ. 4. lapidum mentio, ſine quibus nunquam Sacerdos rite veſtitus fuiſſet, ſed eorum loco, tantum fit mentio de *Vrim*, & *Thummim*: vt hinc appareat, talibus nominibus ipſos lapideſmet ſignificari. Qui quoniam ſplendidi, & micantes clariſſima refulgebant luce, dicti ſunt non ſolum ſplendidi, & lucentes, quod parum futurum, ſed ſplendores, & illuminationes, *Vrim*: & quoniam erant ex gemmarum illis generibus, lectiſſimi, integerrimi, & perfectiſſimi, dicti ſunt, non perfecti, ſed perfectiones, *Thummim*: ea emphaſi, qua ſolent Hebræi, vt, & Latini, abſtracta pro concretis vſurpare, quam Oleaſtri ſententiam, æquum non fuit

à viro erudito acerbius exagitari LXX. vero, & vulgatus dum interpretantur, *doctrinam, & veritatem*: maluerunt ſua nobis verſione vſum lapidum, quam vocis ſignificationẽ exhibere: prudenter id amplectentes, quod magis ad mores legentis formandos faciebat. Nominum vero ratio hæc fuit. *Vrim*, dictam, quia, vt lux quædam, tenebras ignorantiæ diſcutiebant fulgore ſuo: *Thummim*, vero, quia, vt omnis prophetiæ, certa quoque ſplendoris erat promiſſio, & indubitato Deus, quod fulgore pollicebatur, id euentu perficiebat, nec fas erat dubitare. Hæc de re.

De *Vſu prophetiæ*, duo nobis ſunt conſideranda, modus interrogandi, & modus reſpondendi. *Interrogationem*, Hugo Victor. cenſet, per quaſdam ſortitiones ſolitam proponi. Quod vnde acceperit, aut, quid illi ſuffragetur, neſcio. Iarrhius, & Abenezra tradunt ſolitos codicillis inſcribere quæſita, & hos rationali imponere; cuius rei cum in Sacra Scriptura nullum veſtigium inuenia tur, nihil vereor iſtud pro commento reijcere, communemque ſententiam aliorum amplecti. Receptius enim, & verius puto, Sacerdotes, poſt debitas preces, viua voce propoſuiſſe interrogata, indutos, cum alia veſtimenta ſacerdotalia, tum Ephod, & Rationale, ſeu monile gemmatum Ephodi appenſum, de quo nunc agimus: quod vocabant, *applicare Ephod*, ſeu *conſulere Dominum applicato Ephod*, vel ſimpliciter, *conſulere Dominum*, quando de Sacerdote ſermo, vel pro ſe, vel pro rege, ſic enim rex per Sacerdotem conſulebat Dominum: quem morem nobis SS. explicat per Eſdram, ſi ad Hebræum fontem recurras. vbi enim nos habemus, *donec ſtaret Sacerdos doctus, & eruditus*: LXX. vertere, *ſtaret illuminationibus, & perfectionibus*. (nam, qui cum Gentilibus malunt: *initiationibus*: Latine quidem loquuntur, ſed vim vocis Hebreæ, quam LXX. ſunt optime interpretati, parum expreſſerunt) illic inquam Hebr. eſt: ſtet Sacerdos, *Leburim, vel Thummim*, & ſenſus eſt: donec ſacerdos Dominum conſulat indutus *Vrim, & Thũmim*. Et (quod erudite Ribera notauit,) vt collationem ſummæ dignitatis Pontificiæ deſignent ſacræ litteræ; dicunt, *Vrim, & Thummim* alicui collata. Sic enim Moſes tribui Leuiticæ benedixit: *Perfectio tua, & doctrina tua viro ſancto tuo*. vbi Hebr. eſt, *Vrim, & Thummim* tui viro ſancto tuo; & eodem ſenſu LXX. vertere: *Date leui manifeſtationes eius, & veritatem eius*. Quæ ad litteram de eodem ſacerdotali ornatu ſunt accipienda: ſed per hũc ornatum allegorice ſignificatur perfectio, & doctrina, qua ſacerdotem præditum eſſe oporteret. Toſtat. ibi valde ſe torquet, & vertit in varias interpretationum formas; ſed hæc, quam dixi, ſimpliciſſima eſt.

Reſpondendi modum, arbitror duplicem fuiſſe. Cum enim has gemmas Deus inſeri iuſſerit pectorali; vt per tam lucentes, perfectoſque lapides, ipſe lucis, perfectionisque omnis auctor interrogaretur, & reſpondens tam Sacerdotes, quam principem, & populum ſpirituali ſua luce illuſtraret, ac perficeret, euoluens inuoluta, explanans ambigua, & docens, quæ facienda, omittenda ve forent, & modo præſcribens, quibus res inchoanda perficiendaque, ſatis apparet, reſponſiones interrogationibus accommodari debuiſſe: interrogationum vero quædam per affirmationem, negationem ve nudam poſſunt

Marginal notes: In Cath. Lipomani. — Ioſephi, Lira Toſt. Oleaſt. — 1. Reg. 13. verſ. 9. — d. cap. 23. verſ. 2. & 4. & c. 22 v. 13. & 15. & ca. 28. v. 6. — 2. Eſdr. 7. verſ. 65. — Deut. 33. verſ. 8.

ſunt expediri, quædam longiorem requirunt explicationem. Arbitror itaque ad prius illud genus interrogationum, nudo lapidum ſplendore, ſeu fulgore reſponſum: & ex eo Sacerdotem colligere ſolitum, ſuaderet, an diſſuaderet conſulenti: quo ſenſu accipio Ioſephi dicta, quem Toſtatus, & Ribera merito ſequuntur: nec eſt, quod quis arbitretur D. Aug. hoc fabuloſum iudicaſſe: nam quid perſtringat, paulo ante docui. Ad poſterius genus interrogationum, non reſpondebatur illo tantum ſplēdore (nec enim commode hoc potuit,) ſed longe aliter. audiebatur enim à Sacerdote interna quædam, vel externa quandoque locutio, ſeu oraculum, quod ipſe poſtea interroganti manifeſtaret. Quamquam nec hic abſurdum ſit opinari, ad ſplendorem tunc lapidum acceſſiſſe ſacerdoti lumen propheticum menti eius à Deo infuſum. De hac quidem reſponſione prolixiore, patet ex Regum geſtis, vbi præter reſponſionem ad interrogata, inſuper Deus docuit modum prælij conſerendi, & propter talem modum reſponſionis, puto genus hoc oraculi vocari conſueuiſſe, *reſponſionem per Sacerdotes*.

lib. 3. antiq. c. 9.

2. Reg. 5. verſ. 23.

Vidi, qui contra Ioſephi, quem ſequor, ſententiam, non vno ariete moliretur. 1. ſibi diſplicere ſcribit, & ſuſpectum eſſe ſingulare Ioſephi teſtimonium. 2. quoniam in eodem loco Ioſephus duabus adhuc alijs in rebus labitur: hic quoque lapſum. tum, quia dicit hoc à Græci, λόγιον, vocatum, cum tamen LXX. ſic vocarint, qui Hebræi fuerunt, tum, quia dicit ducentis ante ſuos commentarios annis, hos ſplendores ob legis violationem extinctos: cum tamen Thalmudici, & Iarrhius, & Kimchi, & Elias Germanus teſtentur, diu ante huic oraculo finem impoſitum, ſcilicet iam inde à captiuitate Babylonica, quod à Iaddo reſponſum ferunt Alexando Magno potenti, vt pro ſe Deum de belli Perſici euentu conſuleret. Denique, quia ſequeretur ex hac Ioſephi narratione, hoc oraculum tantum inſueuiſſe de bello reſpondere, quod non eſt verum. item ſequeretur ſolummodo conſueuiſſe de illis quæſtionibus, ad quas, per: *ita*, vel, *non*, reſponderi poſſet. cōſtat autem ſæpe pluribus reſpondiſſe, & quidem interdum inopinata, & præter interrogationem. His vir acutus, & egregie doctus conatur Ioſephi fulgorem infuſcare; ſed leui manu fuligo poteſt amoueri.

1. Reg. 16. 28. v. 6. vbi hebr. eſt Vrim.

1 2

d. verſ. 23.

Ad primum reſpondeo, licet id ſolus Ioſephus dixiſſet; maximam eius in rebus ad Sacerdotium ſpectantibus, cum ipſe Sacerdos fuerit, auctoritatem eſſe debere; præterea nullus alius ſupereſt illius æui Hebræus ſcriptor, qui talia diſcutere potuerit, prę ter Philonem, & Ioſephum. Philo paucula huiuſmodi attigit, allegorijs ſolis intentus; neque negauit. Ioſephum ergo ſolum id affirmaſſe, quid mirandum?

Ad 2. nego in his Ioſephum labi. Licet enim LXX. fuerint Hebræi Sanhedritæ, Græce tamen non Hebraice ſcripſerunt, & cum Græce ſcriberent λόγιον dixerunt, & eos poſtea cuncti proſelyti Græci in hac nomenclatura ſecuti fuerunt, non aliā ob cauſam, niſi ob eam, quam Ioſephus ibi retulit; ex cuius contextu Gręco, manifeſtum eſt, eum loqui de Græcis duntaxat illis, qui Iudaicos ritus venerabantur. Notum vero Iudæos, & Gręcos ſic diſtingui, vt Græcorum nomen retineāt; quotquot ex gentilibus ad Iudaiſmum tranſierāt. De oraculi quoque ceſſatione, merito Ioſephi auctoritatem cūctis Thalmudicis, & ſexcentis Rabbinis recentioribus, qui totius antiquitatis

Act. 14. in prin. & paſſim in nouo Teſta.

ſunt

ſunt imperitiſſimi, præfero. De Iaddi quidem illo reſponſo, quoad oraculorum ceſſationem, nec Latini, nec Græci Hiſtorici; qui res Alexandri ſcrupuloſe fermè ſunt proſecuti, vel vno verbulo meminerunt. Ioſephus vero, Zonaras, & Glycas, quando accuratè narrant, quæ Iaddus cum Alexandro egerit, ea recenſent, vnde ſatis colligatur, de oraculo per Vrim & Thummim nihil Alexandrum cogitaſſe: cuius illum quoque fuiſſe ignarum prorſus veriſimile cenſeo: De Victoria vero contra Darium, à Deo docent per viſum certiorem factum. Arbitror ergo Ioſephum egiſſe de fulgore huiuſmodi penitus ſemperque ceſſante. Nam per interualla, quin aliquando etiam prius ceſſauerit; vt Saulis, & poſtea quorundam Regum, poſt Dauidem, tempore; nõ eſt dubitandum. Glycas quidem indicat, quando Iſraelitæ Deum offenderant, non conſueuiſſe illis Deum per Ephod reſpondere. Sic igitur ſuſpicor, ſolitos Iudæos primo per Sacerdotes, applicato Ephod, Deum conſulere: ſi hac via non ſuccederet, recurriſſe ad Prophetas etiam, qui Sacerdotes non eſſent, ſic enim legas ipſos quoque Sacerdotes ad Holdam propheriſſam oraculi cauſa adiiſſe.

Q. Curt. Ruffus. Diodor. Sic Plutar. Arian. Ioſeph. li. 11. antiq. in fin. Zonar. tom. 1. Glyc. p. 2. annal.

par. 1. Annal.

Patet ex 1. Reg. 20. ver. 6. 4. Reg. 22. v. 14.

Ad tertium dico, nihil eorum ſequi, quæ inferuntur. nam belli meminit Ioſephus, vt rei, de qua frequẽtius agebatur: Fulgoris verò tantum, prætermiſſa ſubſequente Sacerdotali manifeſtatione, meminit, quia manifeſtatio illa res ſolita; fulgor vero, res cæteris gentibus plane inſolita, & inaudita erat, & ideo illam memoriæ ſtatuerat commendare. Duplex ergo fuit vnius oraculi Vrim, & Thummim manifeſtatio, ſiue reſpõſio, prior illa, & exterior, tantum per fulgorem lapidis: & poſterior quandoque etiam extrinſeca, per Sacerdotem prophetia ſpiritu imbutum, qui

A quod perceperat admoto pectorali, id poſtea quærentibus manifeſtabat. Fortaſſis propter tot manifeſtationes concurrentes. Septuaginta interpretantur iudicium τῶν δήλων, hoc eſt, iudicium bis quidem manifeſtorum Sacerdoti, & tertio manifeſtandorũ conſulentibus. Eandem ob cauſam, *Vrim*, vocarunt illuminationem, & *Thummim* veritatem, ſiue perfectio B nem (eodem enim hæc recidunt) quoniam Deus neminem fallere, vel poteſt vel vult; ſed quicquid Sacerdoti dicebat, hoc veriſſimum, & numeris omnibus erat abſolutiſſimum. Sacerdotis quoque officium erat eadẽ populo verè, ac plenè denũciare, nulla omiſſionis, diſſimulationis, mutationis aut falſitatis alterius adhibita mixtione.

Sic Philo. l. 3. de vita Moſis Origin. lib. 6. in Leuit. Hier. in c. 3. Oſe. & epiſt. 127. ad Fabiolam.

C Hæc de re valde obſcura, ſi non luculenter, haud certe prorſus indiligenter dicta ſufficiant.

SECTIO II.

De oraculis Prophetarum.

SVffecerint iſta de *Oraculo per Sacerdotes*. Poſt Dauidis regnum, D rarò per Sacerdotes Domino reſpondente, frequentius eſſe cœpit, *oraculum per Prophetas*; quod diuidi poteſt in *viſionem*, & *ſomnium*: ſicut, & *oraculum per Sacerdotes*, diuidi potuit etiam, *in viſionem fulgoris*, & *manifeſtationem verbi*: ideo quædam ex dicendis, *de viſione*, & *verbo*, analogia quadam poſſent etiam accõmodari prophetiæ, *Vrim*, & *Thummim*; vt E non obeſæ naris lectores facile animaduertent.

Viſionem, & verbũ Græci Patres, & LXX. non rarò confundunt, vt, & ipſa Scriptura; cũ viſionem dicit auditam, verbum verò viſum vel oſtenſum. vt cum Iſaias dicit. *Audi cœlum, quia Dominus locutus eſt*; &

Iſai. 2. & 3. & Amos 1. Iſai. c. 1.

A & tamen initio vocaret, *viſionem*: & cum Zacharias, & Ezechiel dixiſſent, ſe verbum Domini explicaturos, ſubdunt viſionem, differunt tamen. Nam

vterq; c. 1. vide etiam Abdiæ. 1.

רוה *Viſio*, Græcis, ὅρασις, vel ὅραμα, Hebræis, *roe*; eſt prophetia, qua mens ſpirituali oculo cernit obiectũ propheticum ipſi cęleſti lumine repræſentatum. differt, *à verbo*, quia verbum ſæpe contingit ſine viſione, & viſio ſine verbo: differt, *à ſomnio*, quia viſio ſæpe offertur vigilanti. crebro quoq; vſurpatur more Hebræorum pro concreto, ſeu pro re viſa; ſic Moſes rubum vocat viſionem: ſic Prophetæ dicuntur videre viſiones. Tales conſueuerũt eſſe frequentius Sanctorum virorum reuelationes; quæ quibuſdam ſæculis crebræ admodũ leguntur, vt vno ſæculo duodecimo fere, Orni ſolitarij, quam Geruaſius Presbyter deſcripſit; Tundali Hyberni, Cyrilli Presbyteri, Roberti Abbæ Lymburgenſis, Ioannis de Plinio. Ioachimi Siculi, Simonis Stochij Carmelitæ, Ioannes Bridlyngton, & aliorum.

Exod. 3. 3. Ezech. 1. Ioel. 3. & ſimilibus.

דבר *Verbũ* ſiue (vt mauult Cyprian.) ſermo Græcis, λόγος; Hebræis *Dabar*, eſt prophetia, qua Spiritus Sanctus, mẽtali quadam locutione prophetam occulta docet, vt cum Eſaiæ dixit; *Sume tibi librum*, & iterum; *vade dic Ezech. a. &c.* Locutio iſta fiebat, vel voce formata in aere, & audita, vt Abrahamo, ne filium necaret; vel verbis in ore Prophetæ poſitis, vt Balaamo, & hęc Aramæis proprie dicta; *MalKut*, Hebr. מלאכות *Malchuth* (hoc eſt conſilium) quaſi dicas regem prophetiarum, ſiue prophetiæ ſpeciem præcipuam, nihil enim conſilio eſt vtilius. Viſioni, & verbo hoc commune fuit, quod vel de lætis, & fauſtis erant, & in nouo Teſtamento tunc vocantur, *Euangelium*; in veteri nomina viſionis, aut

cap. 8. v. 1. c. 38. v. 3.

Geneſ. 22. v. 11. Num. 22. & 23.

verbi retinent: vel erant de infauſtis, ac triſtibus rebus, minarum, & luctus annunciæ, regibus, ac populis exitia portendentes: tunc Hebręi vocabant huiuſmodi prophetiam, *Maſſa* à verbo, *Naſa* leuare, tollere, portare, aſſumere. Per hanc radicis varietatem factum, vt controuertatur, quid proprie in ſacra Scriptura ſignificet, *Maſſa*? Olim Aqui-

B la vertit, ἆρμα non accipiens pro curru (vt apud profanos) ſed pro pondere, ſeu onere, vt noſter optimè tranſtulit. Calamitas enim, cui impẽdet, eum Aethna grauius premit: & in quem talis prophetica ſententia ferebatur, hic metu, atque triſtitia oppreſſus, quaſi caput nequibat erigere. ſic explico, & amplector Diui Hieronymi ſententiam, *in Nahum*.

C Quid ni amplectar? ſemper (ſi attendas) vocabulum pro aduerſa, nunquam pro ſecunda denunciatione, i. uenias vſurpatum: & perſpicue Hebræum nomen, Onus, ſeu Pondus ſignificat, & in Pſalm. 27. Græca verſio φορτίον, habet, hoc eſt, pondus.

Exod. 23. v. 5. 4. Reg. 9. v. 25. Pſ. 37. v. 5.

Sic nonnulli putant à Ioanne vocari, βάρος, hoc eſt, vt noſter vertit,

D pondus: ſed, ni fallor, ipſi falluntur: non enim illic ſermo eſt de prophetia, ſed de onere interdictorij alicuius præcepti, vt rectè Primaſius, & Haymon ſenſere. Nec longe abit Spiritus ſanctus, cum *onus*, vſurpat, pro ipſo populo, cui tale quid imminere denunciatum fuit: quia talem populum Deus diu laborauit ſuſtinens, tandemque humeris ſui, quaſi

E onus moleſtiſſimum, excutit. cum eum abijcit, cum ſuo, quaſi fauore, & peculiari defenſione deſtituit. LXX. Theodotion, & Symmach. ſolent vertere, λῆμμα, quæ, vox à λαμβάνω, deducta, donum & munus ſignificat. quid commune, dicat aliquis, oneri & muneri? Multum ſane

Apoc. 2. in fin. v. 24.

Ierem. 23. v. 3.

D. Hier. in Ierem. ca. 23. & Fauorin. in Lexic.

ne

Digitized by Google

nè in propoſito: immo hic idem eſt onus, & munus.

Nam prophetica comminatio infortunij, & ſupplicij inſtantis, præclarum, & precioſum eſt Dei donum. quia quos Deus diligit, caſtigat, & quos caſtigat, prius, vt reſipiſcant, minas proponit illis, & vt ſolent fugare malentes, quam lædere; lapidem manu leuat, & oſtentat, priuſquam iaciat. Homini ſic liberum relinquit, fugere à ventura ira. Sane λῆμμα, primario ſignificat leuationem, ſiue aſſumptionem, ſecundario donum: eo, quod dum datur, à donante leuatur, & traditur, à donatario vero aſſumitur. Vnde Theoni, & alijs Mathematicis, Dialecticis quoque, λῆμμα, nominatur illa propoſitio, quæ demonſtratione, vel argumento inſerta, & non probata, aſſumitur ab alio, & vt, qui inſeruit illam probet, poſtulatur. Sic cum interpretes iſti in SS. λῆμμα, vſurparunt; pro reipſa acceperunt, quæ aſſumitur ſiue eleuatur, idque conſentaneè idiotiſmo Hebræorum; quibus Propheta dicitur, quaſi aſſumere, & leuare ipſum Onus, & libratum intétare ceruicibus impiorum; quibus impijs breui imminentem diuinam iram comminatur: huc enim pertinent illæ paſſim occurrentes phraſes, *aſſumere luctum, aſſumere planctum, aſſumere parabolam*. Cauendum itaque, ne cum Græcis recentioribus. λῆμμα, ad quamuis propheticam extendamus. Si cui hæc nimis fuſe dicta videbuntur; is ſi, quam ſe viri egregij in his torſerint, conſiderare dignabitur; non diffido illum æqui, bonique, hanc noſtram diligentiam conſulturum.

Theoph. in Habac. & Nahum. Io. Petrus Oliuerius, lib. de Prophetiac. de Lemmate, Arias Mõta. Præludijs in prophet. minor. Frãc. Ribera in Nahum.

Hæ duæ ſpecies, *viſio, & verbum*, aliquando iunctæ ſunt cum *raptu*, ſeu *ecſtaſi*, aliquando ſeparatæ, ſimul fuere in raptu Beati Pauli, ad

A

tertium vſque cœlum; vbi vidit, & audiuit, quæ non licet homini loqui: fortaſſis etiam Ezechielis viſio quædam talis fuit, quæ vocatur, *iad*, hoc eſt, prophetia non leniter, ſed violenter influens. Quando igitur ecſtaſis accedit, tũc tenenda Patrum doctrina: Prophetas non fuiſſe, ſic mente captos, vel attonitos, vt non probe ſcirent, quid prædicerent. Polychronius in Ezech. cap. 3. *Quemadmodum diuini, & incantatores ad dementiam vſque procedunt, dæmone ſtuporem illis ingenerante ita à contrario Prophetis ſenſus afficitur, dum anima ſpiritus efficacia colluſtratur.* hoc enim proprium fuit fanaticorum, quales erant hæretici Montaniſtæ, & vates Gentilium, vt ex Beato Paulo, ſibi viſus colligere Theophylact. initio commentar. in 1. ad Corinth. cap. 12. Immerito valde ab Oliuerio reprehenditur auctor, *de ſpiritu, & anima* (exſtat inter opera Auguſtini) quod ſcripſerit. B. Ioannem in ecſtaſi Apocalypſin ſcripſiſſe.

Ezech. 1. v. 3. & c. 8. v. 1. & 3. יד Iuſtin. admonit. ad Gentes circa fin. & q. 2. ad Ortod. Epiphan. (qui fuſe.) hære. Montani iſtarũ, quæ eſt. 86. Hiero. præfat. in Eſai. Chryſoſt. in pſ. 44. & hom. 29. in epiſ. ad Corint. Auguſt. li. 1. contra. Acad. c. 7.

Nam ecſtaſis duplex eſt, vna diuina, alia diabolica: vt inſinuat Tertullianus his verbis; *Ecſtaſis hoc operatur de ſuo proprio, vt ſic nobis ſapientia imagines inſerat, vt & errorum.*] Sapientiæ ſcilicet, ac veritatis diuina errorum, & falſitatis diabolica. Non igitur auctor ille ecſtaſim ſumpſit, pro mentis attonitæ ab alienatione, & animi quadam impotentia; qualis erat in Pſeudoprophetis illis; ſed more patrum, & recto, pro raptu, ſiue pro abſtractione tantum à terrenis, & ſenſuum corporeorum functione; nec voluit ſic conſtitutum Euangeliſtam ſcripſiſſe; ſed, quæ, dum in tali ecſtaſi conſtitutus, viderat, ea poſtmodum in ſcriptum redegiſſet. vt mittam Diui Pauli raptum: talis haud dubiè D. Ioan. fuit, quod teſtatur cum dicit,

lib. de anima.

cit, *in ſe ſpiritu fuiſſe* (ἐγενόμην ἐν πνεύματι) ſcilicet correptum, & abſortum in ecſtaſi, vt rectiſſime Haymon fuit interpretatus breuiter idem vno verbo inſinuare voluit Andreas Cæſarienſis, πνευματι ἁγίῳ συνεφερόμενος κατὰ Χριστόν, quod vocabulum, ſic aff... tum Spiritu ſancto ſignificat, vt totus ab eo correptus mente ſeu ſpiritu, & occupatus ſolida poſſeſſione fuerit nam affectio animi ceſtaticorum, κατοχή, vocata, quia ſenſibus corporeis ad tempus quaſi priuantur: vnde & morbus quidam ita nominatus, qui corporis ſenſu motuque priuat, qui & κατάληψις noſtri medici, *congelationem*, appellant. Idem ſignificari puto, quando Prophetæ dicunt, *factam ſuper ſe manum Domini*, item, *eleuauit me ſpiritus*, aut *eduxit me manus Domini in ſpiritu*: item, *cecidit ſuper eũ mentis exceſſus*, vbi Græce eſt ἔκστασις Perperam Theodoret. & Theophylact. cum *Lemma*, confundunt cum huiuſmodi raptu, hoc eſt, *Ian*, cum *Maſſ.*

Gale. li.13. Terapeut. & lib.5. de locis affec. Aethio. & Aegynet. l.4. Reg.3. v.1. Ezec. 11. v. 1. & c. 40. v.1. Acto.10.v. 10. in Nahũ.

Tertia ſpecies erat, *ſomnium*, dormientibus tanto medio ſimulacro, ſiue phantaſmate, contingens: Hebræi vocant, *chalom*, Græci, ὄνειρον. Si quis quæ euentura ſunt ſomnians, ipſe quid ſomniet non intelligit; tunc eius reſpectu non erit prophetia, ſed adſpectu tantum illius erit prophetia, cui Deus ſignificationem ſomnij reuelabit: quare Ioſeph Propheta, & non Pharao, vel eius ſerui; Daniel Propheta, & non Nabuchodonoſor, ſomnians autem ipſe demum annumerabitur Prophetis, quando cum ſomnio ſimul intelligentiam ſomnij percepit, vt Daniel in altero ſuperbi Regis ſomnio. De his ſomnijs propheticis tria ſunt conſideranda, modus, cauſa, & gradus, ſeu dignitas.

Iſa.29.v.7. חלים Gen.40.& 41. Dan.2.& 4 Dan. c.2.

Modus multiplex eſt, vt accurate noſter Pererius explicauit. quædam immittuntur cum pauore, & horrore ſomniantis, quædam pacifice, ſecundo quædam non intellecta, quædam ſimul intellecta, vt dixi. tertio, quædam clara, & ſine inuolucris, vt Ioſeph, trium Magorum, & Beati Pauli: quædam obſcura, implexa, inuoluta, vt Pharaonis, & ſeruorum eius, & Nabuchodonoſori. quarto, in quibuſdam Deus alloqui videtur, vt Salomonem, interdum Angelus bonus, vt Beatus Ioſeph; interdum aliquis homo, vt Paulum vir Macedon. quinto, aliquando ſomnia correſponderit antecedentibus cogitationibus, & ſic initium ſumunt ex cauſa animali; vt primum ſomnium Beatus Ioſeph, & primum Regis illius Babylonij, quandoque vero nulla præcedit cogitatio, vt in ſomnio ſecundo Beatus Ioſeph accidit. hanc differentiam notauit Beatus Gregorius. ſexto, nonnunquam nihil petenti Deus ſomnium inopinato immittit, vt fit plerumque, & accidit in prædictis SS. exemplis, nonnunquam vero petentibus reuelationem eamque ſperantibus, vt Danieli. conſuefactos enim Hebræos huiuſmodi deſideria ſua Deo proponere, & ab eo petere, vt per ſomnia futurum illis euentum pandere dignaretur, manifeſtius eſt ex S. S. quam vt quis debeat dubitare.

q.3. de obſeruat. ſomnior. Gen. 15. v. 12. Dan. 2. v. 1. Gen. 28. v. 12. Matt. 1. v. 20. & ca. 2. 12. 13. & 20 Act. 16. v. 9. dd. Gene. 40. & 41. Dan. 2. & 4 3. Reg. 3. ſupra cita. locis in lit. N. Matt. 2. lib. 6. Mor. c. 13. Dan. 2. v. 18

Soliti id ipſum Gentiles facere in templo Serapidis, ſeu Plutonis, vt diſcerent qua ratione à morbis liberarentur, vel ad reſolutionem dubiorum habendam, vt fecit Edeſius, & apud poetam Rex Latinus; & in templo Aeſculapij Apollonius: & Spartani magiſtratus in templo Paſiphaes, talo fuit templum Amphiarai, & Galliæ apud montem Garganum, & huiuſmodi templa vocabantur, *Pſychomantea*, Conatus ad hoc crimen Apoſtata Iulianus, per calumniam

1. Reg. 28. v. 5. & 15. Ariſtop. in Pluto. Eunapius in Edeſio. Aeneid. 7. Philoſt. in eius vita. Cic. 1. Tuſcul. & 1. de diuin. Pauſa. in Boeot. Strabo libro. 6.

calumniã, detorquere Vigilias Chri
ſtianorum ad ſepulchra Martyrum :
libr. 10. in Iulian. ſed retudit illum valide B.Cyrillus.
c.65.v.4. Iudæos nonnumquam eo ſuperſti-
tionis delapſos, vt ad captanda ſom-
nia in Gentilium templis incubarẽt,
docet Eſai. propheta : *qui immolant
in hortis, & ſacrificant ſuper lateres,
qui habitant in ſepulchris, & in de-
lubris idolorum dormiunt.*] Vbi
LXX. vt ſolent, paraphraſtice addi-
derunt, *propter inſomnia*, δι᾽ ἐνύπνια,
cauſam incubationis explicantes. D.
Hieronym. *In delubris*, inquit, *ido-
lorum dormiens, vbi ſtratis pellibus
beſtiarum incubare ſoliti erant, vt
ſomnijs futura cognoſcerent. Quod
in fano Aeſculapij vſque hodie error
celebrat Ethnicorum, multorumque
aliorum*] Idem Cyrillus, ibi in Com
ment. confirmat.

Cauſæ ſomniorum efficientes alio
loco explicabuntur: nunc de diuino-
rum ſomniorum finali cauſa (vt vo-
cant) agimus duntaxat: quæ ex Spi-
ritus ſanctus multiplex deſumitur. 1.
vt quis à mala abſterreatur, ſicut fa-
ctum Abimelech Regi Geraræ, &
Gen. 20. Labano: hanc inſinuat B. Iob, *in hor-
Gen. 31. rore* (inquiens) *viſionis nocturnæ,
cap. 4. 13. quando ſolet ſopor occupare homines,
pauor tenuit me*, &c. & alibi, *terre-
c. 7. 5. 14. bis me per ſomnia, & per viſiones hor-
rore concuties.* 2. vt conſoletur affli-
ctos, & mæſtos perfundat lætitia,
quod de ſe aſſerit B. Angela de Fulgi
no. capit. 16. 3. vt adhortetur ad ali-
Iudic. 7. quod bonum, vt Gedeonem, & Iu-
v. 13. dam eiuſque exercitum. 4. vt mo-
2. Mac. 15. neat, vel doceat quid agendum fu-
Matt. 1. & 2. giendumve, vt B. Ioſeph, & tres Ma
c. 33. v. 15. gos, hanc cauſam Iobus ſignificat
his verbis, *per ſomnium aperuit au-
res virorum, & erudiens eos inſtruit
diſciplina, vt auertat hominem ab
his quæ facit*, &c. 5. vt ſpiritum pro-
phetiæ, vel quod aliud ſpirituale do-
num ſimul largiatur: quo pertinent

A iuxta nonnullos iſta Moſis, *ſi quis
fuerit inter vos propheta domini in
viſione apparebo ei, vel per ſomnium* Num. 12. v. 6.
loquar ad eum. Significare volunt,
quod ſpiritum prophetiæ, vel viſio-
ne, vel ſomnio, collaturus ſit : potius
crediderim agere, de ijs, quibus iam
dato prophetiæ ſpiritu, ſignificat ſe
poſtea cum eorum nullo tam fami-
liariter, quam cum Moſe acturum,
B cum hoc ore ad os, cum illis dunta-
xat per viſionem, & ſomnia. Me- c. 2. v. 28.
lius huc facit iſtud Ioelis : *ſenes ve-
ſtri ſomnia ſomniabunt, & iuuenes
veſtri viſiones videbunt.* præceſſerat
enim, *effundam ſpiritum meum
ſuper omnem carnem, & propheta-
bunt filij veſtri.* ſic donum ſapien-
tiæ, & prudentiæ in ſomnis datum 3. Reg. 3.
Salomoni, ex probabiliore ſententia Add. ca. 3.
C Toſtati : ſic promiſſio obuenturę di- q. 12.
gnitatis, Ioſeph, & Mardochæo. Geneſ. 37.
6. ad reuelationem diuini alicuius Eſth. 11.
myſterij, vel magnarum reipub. aut Gene. 18.
imperij viciſſitudinem, vt Iſraelis, Dan. 7.
Aegypti, & Nabuchdonoſor. Ad Geneſ. 15.
hęc capita reduci poſſunt multa ſom Geneſ. 41.
nia diuina, quorum in Hiſtorij San- Dan. 2. & 4.
ctorum fit mentio, vt illa Africana
apud Victorem Vticenſ. de perſecut.
D Vandalic. 2. oblata Euſebio Epiſco-
pus Carraginenſ. & quæ poſt obitum
Sidonij viſio oblata pincernæ apud
Gregor. Turonenſ. lib. 2. hiſt. Franc.
cap. 23. & inter alia vnum mimi, in
vita Simeoni Sali, apud Metaphr.
aliud ſacrilego Traiectenſi oblatum
ſæpius, apud Sur. tom. 4. in vita San-
cti Frederici. aliud oblatum mona-
cho Cluniacenſi Beatæ virginis, tem
E pore Sanct. Odonis, apud Ioannem
Monachum, libro 3. vitæ D. Odo-
nis, cap. 9. cuius occaſione B. Virgo
cœpit vocari, *Miſericordia Mater.*
aliud Bertæ matri Sancti Suiberti,
apud Beatum Marcellinum, capit. 1.
vitæ Suiberti. aliud S. Abramio con-
feſſori, apud Metaphraſt. in eius vi-
ta.

Digitized by Google

ta. aliud Henrico Imper. apud Rupertum, in vita Sancti Hereberti capit. 26. aliud S. Lutgero apud Monachos Vvertinenſ. eius vitæ cap. 11. & 16. aliud S. Hugoni Gratianopolitano apud Guigonem, in eius vita, aliud Hartmanno Tuitienſi apud Conradum, in vita S. Vvolphemi. aliud multiplex Elpediphoro, apud Ioannem presbyterum, in vita S. Baſilei Epiſcop. & Martyr. & alia innumera.

De gradibus, ſeu dignitate prophetiæ multa variaque congeſſere Moſes Aegyptius, & Franciſc. Picus, ſed minutiora, quam vtiliora: idcirco, illis omiſſis, tantum dico quod ex ijs omnibus intellectualis reuelatio: quæ fit ſine cooperatione phantaſiæ: præſtantiſſima eſt, ſi ſecundum ſe, & præciſe ſumatur: altera vero in qua phantaſia ab intellectu excitata concurrit, eſt præſtantior extenſiue, quia primam, & aliquid aliud præterea comprehendit. Sic etiam intellectualis per ſe ſumpta, & comparata cum imaginaria perfectior eſt, ſed ſi imaginariam addideris ad intellectualem, tum extenſiue ſimul ambæ perfectiores erunt, quam ſeorſim ſola intellectualis. ita P. Franc. Soarez ad 3. par. q. 30. art. 1. diſpen. 9. ſect. 2. cui Epiſcopum Guadixienſem Horoſcum lib. 1. de vera, & falſa proph. capit. 3.

In Doctore dubitantium. de præn. li. 2. c. pen. & vlt.

QVÆSTIO III.

Quo pacto prophetia, ſiue diuina reuelatio diſcernenda ſit, à diuinatione, ſiue diabolica reuelatione?

NOn minus neceſſaria, quam ardua eſt huius quæſtionis accurata pertractatio, propter quotidianas, etiam ſpiritualium perſonarum illuſiones, queritus Syneſius ante ſex A ſæcula multos tum temporis priuatos, & Sacerdotes finxiſſe ſomnia, pro reuelationibus, πλανηθέντας τινὰς ὀνείρους ὡς αὐτοὶ καλοῦσιν ἀποκαλύψεις. Epiſt. 54. in ea decidenda ſequar veſtigia aliorum, qui certatim ad hunc lapidem verſandum accurrerunt. præcipi fuere Beatus Vincentius Ferrerius, tract. de vita ſpirituali cap. 11. & 12. Ioan. Gerſon, tract. de probat. B ſpirituum, & alibi paſſim, Cardinalis Turrecremata, in præfat. Defenſorij reuelatio. B. Brigittæ, Henr. de Firmaria. libro de quatuor inſtinctibus, Aegyd. Carlerius. par. 1. Sportæ fragment. in princ. Hierony. de Ferraria, in Compend. reuelat. Io. Franciſcus Picus, libro vlt. de prænotion. Ribadeneyra, libro de tribulatione cap. 15. Delgatus d. lib. 1. de auctor. C Sacr. ſcript. cap. 11. & noſter Franc. Ribera, libro 1. vitæ de Ieſu cap. 2. à quo citatur opus Ioan. de Horoſco, de vera, & falſa prophetia, quem nanciſci tandem datum anno 1605. Pinciæ, liber eſt variæ eruditionis, & iudicij probi, ſed Hiſpanice tantum ſcriptus, editus Segouiæ lectu digniſſimus. & alij, & quidam alij recentiores, quorum dicta cuncta inue- D nies, apud iſtos antiquiores. Poſſunt omnia reduci ad tria capita: de eo qui iudicat, de perſona cui facta reuelatio, de ipſa reuelatione, & eius circumſtantijs. de ſingulis videamus.

SECTIO I.

E *De neceſſarijs iudicaturo de reuelatione.*

VEl quis iudicat de apparitione propria, vel de aliena: & plus periculi eſt priore caſu. Vtroque oportet ſit perſona ſpiritualis, & deuota. *Nam animalis homo non perci-*

Digitized by Google

percipit ea, quæ Spiritus ſunt. Oportet itaque eum, qui recte ſit iudicaturus, primo *donum diſcretionis*, à Deo petere: vt queat ſincerum manna diuinæ reuelationis, à mellita lethalique dæmonis offa dignoſcere, & hæc diſcretio, conceditur aliquando à Deo immediate ſimul cum ipſo lumine prophetico, vt dictum eſt, aliquando ſeorſim, idque vel ad priuatam accipientis inſtructionem, vel ad aliorum quoque, & totius Eccleſiæ doctrinam, & remedium. Hoc enim dono homo conſequitur, vt in ſe, & de ſe ſciat probare ſpiritus, & etiam ſciat illos de alijs, & in alijs diſcernere. Poteſt autem hic conſiderari, quaſi duplex modus, vnus *experimentalis*, qui cum ipſa reuelatione propria infunditur illi, cui facta reuelatio: *qui modus* (vt ait Gerſon) *fit per inſpirationem intimam, ſeu internum ſaporem, ſiue per experimentalem quandam dulcedinem, ſiue per illuſtrationem à montibus æternis, effugantem omnes tenebras dubietas.*]

Hic modus rarus eſt, & paucis conceſſus: & quibus conceſſus non eſt; illi non poſſunt, ſuo iudicio, in proprijs reuelationibus ſtare: quibus vero conceſſus à Deo fuerit, illi tamen eo vti non poſſunt, ad diſcernendas aliorum reuelationes, quia ſicut, *nemo nouit quæ ſunt ſpiritus, niſi ſpiritus*, ipſemet. ſic nemo cognoſcit infallibili certitudine, per experimentalem hunc ſenſum, ea quæ in alieno ſunt animo. *Alter*, modus: qui datur maxime in ordine ad alios: ille nititur etiam, ſeu cōfirmatur experimentis varijs, tum ſui, tum aliorum: & ſolet à Deo concedi maxime illis, quibus officij, & dignitatis ratione incumbit animarum cura. Sed non debet quis facile ſibi perſuadere, ſe donum iſtud à Deo accepiſſe: ideoque ad preces

A continuas, etiam debet adiungere humanæ prudentiæ, & doctrinæ media. *Tertius*, enim eſt modus diſcernendi ſpiritus, quem vocant, *doctrinalem*, per diligentem, & piam ſacræ ſcripturæ tractationem: quæ regulas præbet falſos prophetas à veris diſcernendi: lectio quoque ſanctorum Patrum, & Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ multum confert, vt, illuſiones,

B nes, & reuelationes, ſignis, ac notis peculiaribus queant dijudicari: his ſi adiungatur obſeruatio virorum ſpiritualium, & experientia, & in ambiguis obſcuriſq; conſulantur viri docti, & pij, & in via ſpiritus longe progreſſi, in militia vero contra dæmonum aſtus exercitati veteranique: ſperandum eſſe poſſe deceptiones, ſic ſentiri, & vitari. Plane ad

C hunc vltimum iudicij ferendi modum, non ſufficit ſola doctrina; ſed accedat oportet ad illam experientia propria, vt quis ſit, & doctus, & contemplatiuus, vt & Scripturam, & reliquam Theologiam non leuiter delibarit, *& in ſemetipſos expertus ſit variam* (ait Gerſon) *affectionum ſpiritualium pugnam, tanquam aſcenderit nunc in cælos, nunc deſcen-*

D *derit in abyſſos, & viderit mirabilia Dei in profundo. Nam qui nauigant mare hoc myſticum diuerſarum affectionum, quaſi colliſi dentium ſe fluctuum, enarrant mirabilia eius. Inexpertus autem talium, quid nouit eorum?*] Ad hæc autem nulla magis neceſſaria diſpoſitio reperitur, quam ſolidæ humilitatis, vt enim docet Moſes apud Caſſianum, *ſolis*

E *humilibus à Deo hæc cognitio datur.* Denique non eſt iudicium præcipitandum, ſed res Deo diligenter prius commendanda, & multiplex ſcrutinium mentis faciendum: iuxta mox dicenda. Docent hoc ſacræ litteræ: Narrat Ioſeph Iacobi patri ſua ſomnia, increpat eum pater, ſed rem taci-

Gen.37.v.11. tacitus conſiderat. Apparet Angelus, Ioſue filio Nun, forma viri armati: ille diſquirit interrogatione, quis eſſet, nec adorat incognitum. Audit Samuel vocantem Deum, nec reſpondet Domino, ſed accurrit ad Heli, donec monitus fuiſſet ab Heli Sacerdote, quo modo ſe gerere deberet. Helias diſcernit inter turbinem, commotionem, ignem, & auram lenem, & perpendit prudenter, in quo illorum Dominus ſe manifeſtaret. Salutat Virginem ſacratiſſimam Gabriel Archangelus: illa priuſquam reſponderet: *cogitat, qualis eſſet illa ſalutatio*: non id leuiter, ſed διελογίζετο, mature, & diu, animo atque cogitatione voluebat, vtrum illa ſalutatio illuſoria eſſet, & à Deo, an à dęmone, vt optime Euthymius. Hoc imitatus D. Ambroſius, cum illi corpora SS. Martyr. Prothaſij, & Geruaſij reuelata, hoc Epiſcop. Cyprius, cum Diuus Barnabas illi ſe manifeſtauit, hoc cæteri ſancti, vt vidimus, lib.2.quæſt.6. Si hoc illa mulier Carthaginenſis feciſſet, quæ cauſa fuit ſchiſmatis maximi, non tam turpiter deluſa fuiſſet, nec tot malorum Africæ occaſionem præbuiſſet. Sane quamdiu res dubia eſt, longe tutius cenſetur, potius eam pia cum humilitate repudiare, quam cupide, & confidenter recipere, aut aſſentiri.

Ioſue 5. v. 13.

1 Reg. 3. v. 9.

Luc.1.v.1.

Vide Opt. Mileu. lib. 1. de Parmenia.

Obijciat forte aliquis, apud Cæſarium legimus, multos precibus à Deo reuelationes, viſioneſque, & poſtulaſſe, & obtinuiſſe, ſi petere licet, cur non, & oblatas amplecti ſtatim atque recipere? *Reſpondeo*, multa fieri a multis non imitanda, immo nec probanda, maxime ab hominibus incompertæ ſanctitatis. Nam ſi quis, de quo conſtaret ſanctum eſſe, id in caſu aliquo peculiari, & neceſſario peteret, (quod olim ſancte factum à B. Ephrem, A docet Amphilochius, in vita D. Baſil. & à S. Mauro, docet, *in eius vita*, Fauſtus, apud Surium in Ianuar. & à S. Hereberto docet Rupertus, eius vitæ capit. 13. apud Surium menſe Martio.) vt non auderem damnare, ſic non verer cęteris ſuadere, ne idem ſibi putarent imitandum. Quoniam inuenio viros doctos, & valde ſpirituales ſemper huiuſmodi deſide- B ria ac petitiones improbaſſe: quia naſci ſolent ex occulta ſuperbia, æſtimatione, & amore ſui: quo cupiant manifeſtam alijs ſuam ſanctitatem, vel ſaltem ex curioſitate vana, vt optime tradidit S. Vincentius ſuperius laudatus: & ideo Deus ſolet permittere tales decipi, & impingere, vt de ſe ipſa teſtatur, mulier ſingularis prudentiæ, & C ſanctimoniæ B. Catharina Bononienſis. Deinde quia in talibus non conſiſtit ſanctitas, neque perfectio Chriſtiana, nec iſta nos Deo faciunt gratiores. aut proximo vere vtiliores. Denique quia huiuſmodi auerſari, non eſt ianuam Deo præcludere; ſed, per cuſtodiam ſui, & humilitatem, & caſtum timorem, Spiritum ſanctum allicere, qui amat D quieſcere ſuper humiles ac timoratos, quæ cuncta diligenter ac ſerio tradita fuere à noſtri ordinis viro, Franc. Aria. prius nos docuit D. Auguſtinus conatum hoc dæmonem ſibi perſuadere, vti ſignum aliquod a Deo peteret; ſe vero id detractaſſe, gnatum quàm multos hæc curioſitas perdidiſſet. Ideo alibi mones his abſtineamus, & quod intra nos eſt, E Dei regnum, in ijs quæ videntur, non quæramus, poſt Auguſtinum idem monemur à Gerſone; cuius in ſimilibus magna ſane auctoritas eſt, his verbis.

Lib. de vita, & erroribus ſuis.

Libro de orat. mentali.

D. Auguſt. l.10. confeſſ. & li. de vera religione, & Cirillo p. 3. de ſuperſtit. c. 11.

Enarrantur exempla ſanctorũ Patrum,] qui curioſitatẽ huiuſmodi viſionum, vel miraculorũ tanquã pernicio-

nicioſiſſimam, fallaciſſimamque refugerunt. A qua ſe Auguſtinus liberatum, in ſuis confeſſionibus, *gloriatur in Domino*. Quam propterea D. Bonauentura abhorrendam nimis eſſe determinat, toteque conatu repellendam, nunc orationibus, nunc increpationibus, ſeu flagellationibus propriæ mentis, & corporis: exemplo illius, qui vt tentatione careret ſuperbiæ, quæſiuit, & obtinuit à Domino, vt per tres menſes Dæmoniaca vexaretur obſeſſione. Alter ſanctorum Patrum, dum ſibi dæmon transfiguratur in Chriſtum, diceret, ego ſum Chriſtus te perſonaliter viſitans, quia dignus es: confeſtim clauſit oculos vtraque manu vociferans, Nolo hic Chriſtum videre, ſatis eſt ipſum in gloria ſi videro: ſtatimque diſparuit. Alter ſub alijs verbis ſimilem ſeruauit in huiuſmodi illuſione humilitatem: Vide, inquit, ad quem miſſus ſis. Ego certe talis non ſum, quod dignus ſim hic videre, Chriſtum. Alterum quia nolebat intrare templum, dicens; Sibi ſatis eſſe, quod oculis corporeis aſpexiſſet Chriſtum, colligauerunt cathenis, ſoluere ieiunium, carnibus veſci, vinumque bibere compulerunt. Sicque tumore compreſſo, ſanatus eſt. Pro cautela poſtea ſubdit idem, vt non modo ſuſpenſum teneatur iudicium, *ſed reuerenter quoque cum Apoſtolorum Principe dicatur; Exi à me Domine, quia peccator ſum, quia vilis ſum, quia viſionibus tuis indignus ſum, quas hic neque quæro, neque accepto, ſed repello. Sic in alio, non in hoc ſæculo viſio tua tota merces mea, Domine Deus, & ſufficit. Quid à me de viſionibus tuis in hac vita? quid de Superiorum meorum monitionibus? mitte potius alium, quem miſſurus es: & me meus ſpiritus humilis tegat, obſcuroque loco.*] D. Bonauenturæ, quem citat locus eſt, lib. de profectu reli-

A gioſ. cap. 19. vbi etiam addit deſiderio reuelationum multos lapſos in grauiſſimos errores. Prudenter itaque B. Virgo Coleta ipſi etiam Deo multa ei ſecreta reuelare volenti, reſpondit. *Domine Deus, ſufficit mihi te ſolum cognoſcere, & peccata mea, eorumque abs te veniam obtinere.*] *ſic Stephanus Iuliacus eius vita cap. 5.* hæc ſanè optimè dicātur in proprijs

B viſionibus: in alienis approbandis, credendiſue, ipſis confeſſarijs, alijſq; iudicibus hanc Gerſon præſcribit regulam: Caue ergo (inquit) quiſquis eris auditor, aut conſultor, vt non applaudas tali perſonæ, & non laudes eam, non mireris, quaſi ſanctam, dignamque reuelationibus, atque miraculis. Obſiſte potius, increpa dure, ſperne eam, cuius ſic exaltatum eſt

C cor, elati ſunt oculi, vt ambulet in magnis, & mirabilibus ſuper ſe: vt digna ſibi videatur, quæ non humano more operetur ſalutem ſuam, per doctrinam ſcilicet Scripturarum, & ſanctorum, cum dictamine rationis naturalis, niſi conſilium habere præſumat, & putet, ne dum ab Angelis ſed à Deo, ne dum ſemel in neceſſitatibus, ſed penè iugiter, velut in quo-

D tidianis collocutionibus, talem admone, non ſublime ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem: quoniam veriſſimè ait, qui dixit, ſuperbia meretur ludi. Et eo dignius, quo inſtat Phariſæi latentem, hærentemque oſſibus ſuperbiam, ſicut nec Phyſicus febrilem calorem, ſuperbus attēdit. Quid enim facilius quam ſe viliſſimū peccatorem dicere, ſed veraciter, ſimpli-

E citerque ita ſentire ex intimis, hoc diuini muneris eſt, non humani ſolius exercitij.] Hoc vltimū addidit, quia ſolent perſonæ, quibus per reuelationes dæmon illudit, fateri quidem ſe peccatores, & indignos eſſe; ſed, vel apertas increpationes huiuſmodi ægre ferre, & ſic detegitur interna ſuperbia,

Digitized by Google

perbia, & cognoſcitur illuſio: vel ſaltem ex duobus vnum prætexunt. nã vel dicunt ſe idcirco alieno iudicio non credere, quia de ſuo certi ſint per reuelationem intimam, & ſecretam: vel ſane non audere ſe viſionem reijcere, quia ſi fortaſſis viſio à Deo eſſet, hoc foret ſpiritui ſancto reſiſtere, & ſemen gratiæ eius in crepundijs ſuis extinguere. Vtrique dicto idem ille Cancellarius Pariſienſis optimè occurrit. Primo quidem; Deum nunquam eſſe Deum diuiſionis. ideo ſi ab ipſo ſit illa certitudo, nunquam per alterius iudicium contrarium eũ impugnabit: ſed potius illi, quem vel vt ſuperiorem, vel vt conſiliarium ſaltem, humiliter conſuluerint, idem inſpiraturum, atque in mentem miſſurum. Nec enim patitur Deus ſperantes in ſe, & timentes, & quod in ſe eſt facientes in tanti momenti negotio, falli. Debet autem ei, qui vidit reuelationem, hæc ipſa certitudo, quam prætexit, de ſuperbia, & pertinacia eſſe ſuſpecta: & tutior pars eligenda eſt. Nam ſibi credendo, & innitendo, poteſt peccare; ſuperiori credendo, peccare non poteſt; ſed certò certius per animi ſubmiſſionẽ & obedientiam mereri. Quod ad alteram ait: *ſed profecto Spiritus ſanctus, qui ſe dat humilibus, nequaquam ex humiliatione, quam prædiximus, ſe ſubtrahet, intrabit potius, exaltabit, & in beneplacito ſuo deducet victor ſuper excelſa animam hanc, in oculis ſuis vilem, & abſque vlla ruga fictionis, humilem, & ſimplicem.*] Hactenus ille. Sane hæc humilitas Deo tam grata eſt, quam quod gratiſſimum: Dæmoni tam odioſa, vt eam non ferat, ſed vt plurimum ſtatim diffugiat. Non audes fortè reſpuere? cogita decipi te poſſe, & interea comperendina, & conſule prodentiores te. D. Cyprianus, & alij ſancti reuelationes magni fecerunt: ſed eas tantum, quas à Deo eſſe ſciebant. Olim quoque viſiones diuinæ frequentiores fuere, quia magis neceſſariæ: hodie quo minus neceſſariæ, hoc infrequentiores ſunt, & ſuſpectiores habendæ, vt non immerito debeant, & à magiſtratu Eccleſiaſtico diſcuti, & à priuatis vitari; qui prætextu vel fictarũ (quod hypocriſis proprium) vel habitarum (quo illuſorium eſſe conſueuit) reuelationum, de alijs (maximè illorum à Deo non commiſſis curæ) perſonis; in earum, (vt plurimum mulierCularum.) familiaritatem & ſollicitudinem ſeſe ingerunt; vt & auorum memoriæ Begardi, & Lollardi, in Belgio; & noſtra Illuminati faciebant in Hiſpania, & hodie etiam alij quidam factitant, ſuo periculo, aliena fraude.

SECTIO II.

De perſona eius, cui facta reuelatio.

QVo ad, *perſonam Prophetæ*, ſeu videntis viſiones, multa ſint conſideranda. *Primo fides*, illius, an ſit ſincere Catholica, quare non eſt credendum reuelationibus Dæmonicolarum, (qualis illa Childerico Regi Franciæ facta, procurante, & explicante Baſina, quæ viuente adhuc marito ei nupſerat, & ſaga erat; quã ingenium poſteritatis eius declaratum Franciſci Hiſtorici putant, (lege Gaguinum lib. 1.) vel hæreticorum. Nam initio Eccleſiæ Cherinthus falſas reuelationes finxit, & eas Apoſtolorum nominibus inſigniuit, vt Caius, & Dionyſius Alexandrinus tradidere: tales prophetiæ ſectatorum Marci Magi: tales prophetiſſarum, & ipſiuſmet Montani, vt Patres antiqui illius temporis pro- (Euſeb. lib. 3. c. 22. & lib. 7. c. 10. Iren. lib. 1. c. 8. & 9.)

prodiderunt, Claudius Apollinaris, Miltiades, Apollonius, & Serapion, quorum verba refert Euſebius: tales Archonticorum Mattiades, & Martianus, qui librum confinxere, quem vocabant, *Reuelationes Prophetarum:* Manetis quoque tales reuelationes, de quibus contra Fauſtum agens D. Auguſtinus; talis Iuliani Apoſtatæ, quàm narrat epiſt. ad Oribaſium, de arbuſcula, tales, quibus Donatiſtæ Generoſum conati decipere, & quibus vtebatur Vincentius Donatiſta, tales, quibus illuſi Meſſaliani gloriabantur, tales fuere noſtris temporibus Munzeri, & Anabaptiſtarum, tales Campani, tales Iuſti Velſij, & Franc. de la Cruz reuelationes. Tales hoc anno 1601. hic Græcij, qui ſuſpendio ſceleris pœnas luere duo maritus, & vxor; qui pœnes ſe ſolos Eccleſiam remanſiſſe incolamem pertinaciſſimè iactabant, ideo communes liberos pater baptizabat, mater patrini more ſpondebat. hi mundum hoc anno periturum prædicebant: ſed morte mundi interitum præuenere. Plurimos huiuſmodi dedit olim Britannia. Illic enim natus in Cambria quidam Merlinius Magus ſceleſtiſſimus: verum enim, fruſtra renitentibus Pontico Virunpio, & Lelando, eſt hoc de illo teſtimonium Guilhelmi Neuburgij, & Polydori, & alias mendaciſſimi Buccanani. Sane Magum fuiſſe, geſta eius à Galfrido Monumethenſe tradita conuincunt. Caue hunc qui vteri Pendragonis æuo vixit, confundas cum alio Merlino Scoto, Helij Theleſini (qui, & ipſe vates) diſcipulo; qui Aſtronomię, & Phyſicæ, vt magiſter, valde peritus, multa fertur prædixiſſe; & videtur alijs Prophetis Britanniæ, Kentigerno, Sanſoni, & Gildæ, annumerandus. Hanc Merlinorum diſtinctionem, notarunt Anglicarum rerum Scriptores, Treuiza, Ranulphus, & Giraldus Cambrenſis. Falſæ fidei Pſeudoprophetæ fuere ibidem, Ioannes Ballus anno 1390. teſte VVadeno, *in faſciculo Zizaniarum:* & Pagani ante Chriſtum natum, *Eubages*, vocati; ex quorum ſecta, quidam Aquila, & alius Perdix. teſte Chriſtophoro Mylæo. Nec diſſimilis vanitatis ſunt prophetiæ eorum, qui ea in medium proferunt, quæ decreta Generalium Conciliorum, vel Sedis Apoſtolicæ conuellunt; vt ridiculæ prophetiæ illæ Marioni Aduocati Pariſienſis de Societate Ieſu, refutatæ valde à Renato des Fons. in libro contra le playdoyer de Marion. cap. 5. & 6. nam Marionus iſte, vt Arnaldo genero ſuo complaceret, & cum eo atque Paſquerio, ac Dolero, quadrigam Calumniatorum, & Sycophantarum noſtri temporis imprudentiſſimorum, ſufficeret, etiam prophetias falſas coram Senatu Ampliſſimo, proferre in medium non dubitauit. Nimirum vidit ſola Lutetia, dedit vna curia; quos vix, tam diſſitis prouincijs, tot ſæcula; Pattæcionem, Medium, Ecebolium, Lamponianum. Nimirum tanti eſt his Heroſtratis, inter Cathenas, & Quadruplatores, & Aezonenſes; inter συκαεὺς, ἰυ;υμυκὺς, ἐ φιλεγκλήμονας, cenſeri, & digito oſtentarier.

lib. 5. c. 15. 16. 17. & 18.

Epiphan. hæreſ. 40.

D. Auguſt. epiſt. 165. & lib. 3. de animæ origin. c. 11. Theod. lib. 4. hæret. fab.

2. *Num ſint perſonis arreptitiæ:* nam harum reuelationibus vel prophetijs nihil credendum, deluſos à quadam multos, ſcribit Firmianus, ad B. Cyprian. hoc argumento Miltiades probat prophetias Montani falſas: quia ſponte incipiebat vaticinari; ſed inuitus, furoreque, & amentia correptus, pergebat. Tales fuere prophetiæ monialium. Quercetenſium anno 1491. de quibus ita ſcribit Chriſtianus Maſſæus; Eodem (inquit) anno, circa feſtum Cathedræ

Extat inter Cypr. Epiſt. nu. 75.

Euſeb. & cap. 16.

Chronic. lib. 18.

thedræ (terribile dictu) cœperunt dæmones habitare, & poſſidere monaſterium dominarum Quercêtreſium: quas annis quatuor, & menſibus totidem miſerabiliter vexauerunt. Vidiſſes eas crebro, velut canes per agros diſcurrere, inſtar auium, volare per aera, ſicut feles, in arbores repere, pendere de ramis: variarum animantium effingere voces, ſecreta prodere, de futuris euentibus prophetare. Denique quoties Domin. Henricus Cameracenſis Epiſcopus, aut Dominꝰ Aegidius Nettelet, Decanus eiuſdem Eccleſię, viri virtutũ, ad exorciſmum earum accederet: En inquiunt, cornutus ille nunc in via eſt, vt in nobis comminetur, venit. Poſt multa remedia, vndecũque collata, earum nomina delata Romam, ab Alexandro VI. lecta fuerunt in cęna Domini ſub diuino ſacrificio, ſed nihil profuit. Ioanna Potiere, quæ malorum dicitur dediſſe principiũ, à nono ętatis anno, ludere cum Diabolo cępit, qui accuſabat eam in monaſterio CCCC. XXXIV. vicibus indignè communicaſſe: ſed ille quia mendax eſt, nõ ſtamus verbis illius. Ipſa Cameracum adducta, quadragenaria maior, in carcere perijt, circa Feſtum Martini. Cęterę poſt annos 4. mẽſe Iunio liberatę ſunt. Eandem Hiſtoriam narrat, etſi paulò aliter Ioan. Molinetus Valencenenſis, *in Chronico Belgico nondum edito*, è quo quę lib. 6. referam, ea mihi optima fide ex M S. Codice deſcribi curauit Clariſſ. I. C. & Senator ſpectatę iuſtitię, Petrus Oranus Leodicenſis. Tales omnino diuinationes Indorũ; qui ſumpto cohobę ſemine externantur, & mox ceſſante furore vaticinantur. de quibus Pet. Chieza. par. 2. hiſtor. Paruat. c. 27. tales Libuſſę Bohemę apud Dubrauium, lib. 2. Boiem. hiſtor.

3. Num fidei ſinceritatem, vitæ ac morum integritas, virtuteſque com-

A *mendent, an verò vitia, & imperfectiones notabiles eam dehoneſtent.* Ideo non credendum ſuperbis, ambitioſis, impatientibus, carnalibus, ebrioſis, iram fouentibus, odia exercentibus, diſſidia ſerentibus, vel alios diffamantibus, vel pecunias hinc corradentibus; nec etiam hypocritis, qui ſingularia quędam affectatę deuotionis, & penitentię ſigna, per ſupe- B riores Eccleſiaſticos non approbata, oſtentant. Confirmantur hęc, vnius ex primis patribus, Appollonij ſententia, qui prophetias Montaniſtarum falſitatis hinc arguebat: tum quod Maximilla, & Quintilla maritos ſuos deſeruerant: tum quod erant pecuniæ cupidę, fęnus exercentes, teſſeris, & tabulis ludentes, & mercedem prophetiarum acci- C pientes: tum quod laſciuę: deditę pigmentis, cultui corporis, & ſumptuoſo luxui veſtimentorum. Gerſon etiam ſic ſcribit: *Habet præterea qualibet paſſio profundata ſuam læſionem, ſuam ætatem, ſuum (vt Origines loquitur) dæmonium, patet in philocaptis, zelotypis, & iracundis, in inuidis, & auaris.* Vnde Poeta,

Euſeb. li. 5. cap. 17.

Qui amant, ipſi ſibi ſomnia fin- D *gunt.*] Nimirum hi ſunt manes, quos quemque pari Poeta cecinit: hæc quę *cuique Deus fit dira cupido*. Solent animi cuiuſque vitia varijs ſignis deprehendi: ex familiaribus, & amicis quibus ſunt notiores: ex actionibus, & opinionibus eorum: vt ſi à *Deo* ſeſe de quibuſque actionibus pręſumant erudiri: ſi conſilia, & iudicia ſper- E nant aliorum: ſi foris Curios ſimulant, & intus viuant Bacchanalia: ſi mulierculas peccatis onuſtas circumducant: ſi ſe in officia concionandi, confeſſiones excipiendi, & alia huiuſmodi ingerant (vt faciebat Petrus ille Sartor Antuerpien-

Digitized by Google

ſis pſeudoheremita) ſine legitima vocatione ac miſſione: ſi in alijs ſuis actionibus, moribus, exercitijs vani ſint, præcipites, imprudentes indiſcreti, maxime in oratione mentali, v. g. ſi adhuc imperfecti, & viæ purgatiuæ cum ſint, præcipitent ſe per vnitiuam, aut ſtatim ac orare incipiunt, ſine præparatione idonea, præſumunt ſe habere tantum paſſiue, nihilque ſua ex parte conantes, influxum diuinum expectent. Nam ſi quod aliud, hoc ſane eſt illud in quod temeritatis ſaxum impingentes, plerique ſpirituales, per illuſiones periculoſas, & hæreſes fœdiſſimas, Begardorum, Beginarum, Dulcinitarum, Lollardorum, Illuminatorum, &c. naufragium fecerunt. Duo ſunt huiuſmodi illuſorum ſcopuli, vnus eſt opinionum iuxta falſarum atque erronearum crudelitas, & ſuperba contumacia: & interdum fœdiſſima quædam, & execranda, gradatim irrepentia peccata, etiam cum Angelis illis deceptoribus: alter valetudinis debilitatio, & cerebri læſio, non in mulierculis tantum, ſed etiam in viris, alias nec leuibus, nec inſipientibus, ſed dulci hoc, & venenato otioſæ contemplationis (ab omni voluntatis cooperatione, vel intellectus adminiculo, quare, & merito, remotæ, & infructuoſæ ipſorum corporeorum ſenſuum titillatorij influxus, poculo ebrijs. Quo in genere longum foret plane recenſere: eorum qui, ab indiſcretis, & indoctis magiſtris, in hanc foueam præcipitati fuerunt, nota nobis exempla, recenſere: neque id expedit, ſuperſtitibus etiamnum tam cæcis, quam cæcorum ductoribus. Cæteros vtinam vel ſero faciant, illorum cautos pericula. Eodem pertinent, qui contumelias, examen, iudiciaque aliorum, modum procedendi ipſorum aut dicta minus probantium; vel illis non credentium: ægre, & impatienter ferunt: qui demum contenti non forent, huiuſmodi carere reuelationibus, & illas potius alijs concedi: ſed in his nimium ſibi complacent, & doni huius cæco amore tanguntur. Solet enim dæmon, cuique per id quod vitioſe amat illudere. Prudenter D. Leo: *Nouit diabulus, cui ingerat illecebras gulæ, cui adhibeat incitamenta luxuriæ, cui infundat virus inuidiæ, cui exhibeat eſcam cupiditatis: nouit quem fallat gaudio, quem mœrore conterat, quem errore ſeducat, & cauſas quærit nocendi, vbi quemque ſtudioſius viderit occupari.*] Idem confirmat, *in vita Moyſis*, Gregorius Niſſenus. Præ cæteris apti ſunt deludi: qui natura ſunt tenaces ſententiæ ſuæ, ſeque ſolos putant ſapere, reliquos deſpuunt vt fungos: talis ille, qui ſe in puteum præcipitauit, apud Caſſianum: talis poſtea Franc. Ioannes de Rupeſcilla, ante trecentos annos, talis noſtro tempore Franciſcus de Cruce in Peruuia, de quo poſtea. — *Serm. de circumciſ.*

Conſideranda corporis conſtitutio. Nam ſi valetudo parum firma, ſi præferat redundantiam bilis atræ, ſi habitus corporis inedia, vel inſomnia plus æquo deformatus, ſi ſit cerebro læſo, vel nimis apprehenſiuus, aut imaginationis turbidæ, & æquo vehementioris: quia tales, vt dici ſolet, etiam vigilantes putant ſe videre, audire, guſtare, quæ nec guſtu, nec auditu, nec oculis percipiunt. talibus dæmon facile imponit, quia falſarum rerum imaginibus obſeruantibus tenaciter adhærent, & aſſentiuntur. Hoc ſolet epilepticis contingere, vt vi morbifera agitati vaticinentur. Quare annis ſuperioribus non ſatis cauti fuere: qui ſic affecti vnius ariolationes

nes tanti faciebant. Admiratione A dignam epilepticæ fœminæ hiſtoriã narrabo ex Gerſone, lib. 5. ſect. 16. in fine.

5. Addit Gerſon, *referre, qualis ſit & fuerit perſona, qualiter erudita, quibus aſſueta, cum quibus conuerſata, quibus delectata: pauper ſit: an diues? in diuitibus timendam ſuperbiam, & ambitionem, in pauperibus vero fictionem.* | Sed hæc obſeruatio B eſt petita à valde remotis, & incertis. Melior eſt ſequens.

6. *Nec ætatis, nec ſexus differentia negligenda eſt*. Nam ſi caſca ſit, & caduca ætas, delirij periculum eſt, ſi pueriliſ. leuitatis, & morbi imaginoſi, quia humidiore, quam par eſt, ſunt pueri cerebro, & pleni vaporibus, qui paruo negotio commouentur. Quare, & per eos, vt aptiores ſuis C conatibus, dæmones olim amabant oracula fundere: ſed, & hodie factitant, in cryſtallomantia, & in hydromantia. De fœmineo ſexu, conſtant hunc eſſe ſuſpectiorem: ſed de eo ſeparatim agetur, ſequẽti ſectione.

Notat hoc Ioan. Nider. in 1. præcept. c. 11. quæſt. de diuin.

7. Cõſiderare oportet, *virum ſit in ſpirituali exercitatione perſona veterana, an vero nouitia tantum:* an alias eam diabolus ſic decipere conatus D fuerit, aut deceperit: an quæ illi alias reuelata, vera fuerint: item quę vera, quæ falſa fuerint. Si tyro, valde verenda fraus, *quia (vt inquit Gerſon) nouicius feruor cito fallitur, ſi caruerit regente, præſertim in adoleſcentibus, & fœminis, quarum eſt ardor nimis auidus, varius, eff enus, ideoq; ſuſpectus.*] Hoc indicio Franciſc. Picus primo detexit falſitatem cuiuſ- E dam reuelationis viſioniſq; ne, poſt, & alia indicia acceſſerunt, vt quod vana quædam bonis mixta, Diabolus in forma Chriſti Domini, cæpit ſuadere.

lib. 9. de præn. c. 3.

SECTIO III.

De reuelationibus mulierum non ſanctarum.

S*Exus ratio eſt habenda*, vt dixi, quia, ſi cætera ſint paria, plus fidei virorum reuelationes merentur. Quia ſexus iſte imbecillior, naturales vel dæmoniacas ſuggeſtiones, plurimum habet pro diuinis: multa quoque ſibi ſomnia fingit, quæ vera credit, iuxta illud paræmicum, *Anus quæ vult ſomniat:* abundat paſſionibus admodum acribus, & vehementibus, quare quod à paſſione natum, id à veritate profectum putat. ſunt etiam fęminæ naturæ humidioris, & viſcoſioris: humidum vero facile commouetur, & varias figuras recipit, ægrius autem ac ſerius à motu ceſſat. Ideo mulieres citius imaginantur, ſed viri minus pertinaciter imaginationes fouent: cumque illę minus ratione polleant, minus etiam prudentiæ habeant, procliuius eſt dæmoni eas ſimilitudine falſa, & apparente, decipere. Ideo inuenias in ſacris litteris paucas Dei prophetides Marias duas, Annas duas, Deboram, Oldam, & vnam atque alteram alias, prophetas vero plurimos. Cõtra apud infideles Idolorum prophetas pauciſſimos, mulieres innumeras, vt prudenter notat Horozeus lib. 1. de vera, & falſa Prophetia cap. 23. In earum moribus præcipue conſideranda. præter laſciuiam, luxum, auaritiam: (quæ ex Apollonio notaui) vtrum vagæ ſint, garrulæ, criminatrices, laudis cupidæ, aut cerebroſæ: quæque ſe in docendi, prædicandive in Eccleſias aut Sacramentorum adminiſtratione (abſque legitima maiorum licentia) contra doctrinam Apoſtoli ingerant. Nam quæ ſunt huiuſmodi, non

Digitized by Google

ſe ipſas dumtaxat fallunt, ſed, & viros eruditos tandem, ſi nimis illis creduli, in præceps trahere conſueuerunt. Teſtis eſt, ſui temporis doctiſſimus, Tertullianus, qui dum viſionibus mulierculàrum (vt ille de animæ quantitate ac colore) confidit, immemor eorum quæ doctiſſime, & veriſſime contra has ipſas ſcripſerat, in abſurdiſſimos errores delapſus fuit. Sed ætas noſtra præbuit in Peruuia illuſtrius adhuc exemplum, quod P. Ioſephi a Coſta verbis adſcribam.

Fuit in hoc Peruenſi regno vir magni pro illo tempore æſtimatus,] doctus Theologus, ac Theologiæ profeſſor, idemque Catholicus ac pius diu habitus, ac pene tunc huius orbis miraculum. Is familiaritate mulierculæ cuiuſpiam, quæ ſe edoceri ab angelo magna quædam myſteria iactabat, quæque extra ſe interdum rapiebatur, aut rapi ſimulabat, velut altera olim Philomene aut Maximilla Montani, ita deuinctus eſt, vt illam de ſummis Theologiæ quæſtionibus ſæpe conſuleret: in omnibus pro oraculo haberet, magnis reuelationibus plenam, & Deo valde chara prædicaret, ſatis alioqui ſordida, & perexiguo ſenſu præditam, niſi ad inſtruenda mendacia. Igitur, ſiue à Diabolo corriperetur (quod facilius eſt credere) cum eiuſmodi ecſtaſim pateretur ſiue callide ea fabula ſimularet (quod nonnulli viri prudentes exiſtimarunt) ille Theologus: quod a muliercula magna, & mira de ſe audiret, ac multo grandiora futura conciperet, libenter ei ſe diſcipulum addixit, cuius patrem ſpiritualem agebat. Quid multa? eo abductus eſt homo, vt miracula facere tentaret, & fieri ſibi perſuaderet: cum miraculi veſtigium ne tenue quidem exſtaret. Ob hæc, & quod propoſitiones aliquot ab illa

A prophetiſſa accepiſſet, à ſenſu Catholicæ Eccleſię alienas, à ſanctiſſimę inquiſitionis iudicibus, toto hoc regno ſtupente, comprehenſus eſt. Ibi per quinquennium fere auditus, toleratus, examinatus, ac tandem patefactus eſt homo omnium ſuperbiſſimus, ac inſaniſſimus. Cum enim Angelum ſibi diuinitus datum, à quo omnia quę vellet diſceret, ac B deinde ſumma Dei ipſius familiaritate, & immediato colloquio ſe potitum, pertinaciſſime diſſereret, in eas nugas delatus eſt, quas, niſi ab homine prorſus mentis emotę dici, nullo modo ſibi quiſquã perſuadeat. Erat vero ille tam integro ſenſu, quod ad cerebrum attinet, vt mihi integrior non ſit. Itaque, & ſerio affirmabat ſe & Regem futurum, & Pontificem C ſummum ſede Apoſtolica ad hęc regna translata, conceſſam quoque ſibi ſanctitatem ſuper omnes Angelos, & choros cęleſtes, atque Apoſtolos omnes, quin ét oblatã ſib a Deo vnionem hypoſtatica, ſed ab ipſo non eſſe admiſſam. Datũ quoque ſe redẽptorem orbis, quoad efficaciam, vt ipſe loquebatur, quod Chriſtus ſolũ quoad ſufficientia fuiſſet. Omnem ſtatũ D Eccleſiaſticũ abrogandũ: leges vero alias ſe editurum faciles, & apertas, ſecundũ quas cœlibatus clericorum tolleretur, multitudo vxorum concederetur, confeſſioni, neceſſitas excluderetur. Hęc atque alia tanta contentione affirmabat, vt nos teneret attonitos, quod homo talia ſentiens non inſaniret. Denique diu euolutis geſtis illius, & pluſquam centum, & de- E cem propoſitionib. hęreticis, aut a ſana doctrina Eccleſię alienis condemnatis, iuſſi ſumus, vt habet de more ſacrum illud tribunal cũ homine diſputare, ſi forte ad mentem, & fidem hominem reuocare poſſemus. Conuenimus aũt cũ ipſis Iudicibus, & Epiſcopo Quitenſi, tres alij. Eo introdu-

ctus

Digitized by Google

ctus homo ea libertate, & facundia, perditiſſimam ſuam cauſam defendit, vt ego in hodiernum diem etiam ſtupeam, eo adigi poſſe mentis humanæ ſuperbiam. Profeſſus eſt doctrinam ſuam non poſſe monſtrari, niſi diuina ſcriptura, & miraculis, quod eſſet ſuperior omni humana ratione. Scriptura autem teſtimonijs longe ſe apertius, atq; efficacius probaſſe, quã probauerit Paulus Ieſum Chriſtum fuiſſe verum Meſſiã. Miracula autem ſe perpetraſſe plurima, eaq. tanta, vt Chriſti reſurrectio non fuerit maius. Nam & ſe veriſſime eſſe mortuum, & reſurrexiſſe atq; id euidentiſſime (aiebat ille) eſſe oſtẽſum. Scripturas vero proferebat memoriter (cum nullum librum habere, atque ipſo etiã Breuiario ſpoliatus eſſet) ex Prophetis, ex Apocalypſi, ex Pſalmis, ex alijs locis, tot & tam longas, vt vel memoria eſſet admirationi. Eas vero, ita ad ſua commenta adaptabat, ita allegorizabat, vt quiuis, vel rideret, vel fleret. Poſtremo ſi miraculis rem agere nobis placeret ſe libenter ea ſtatim exhibiturum. Hæc ita dicebat homo, vt vel nos inſanos putare videretur, vel ipſe inſanire. Nam, & per reuelationem ſibi innotuiſſe iactabat, Sereniſſimum Ioannem Auſtriæ bello nauali à Turca eſſe ſuperatum, & regnum Hiſpaniæ a Philippo inuictiſſimo, iam pene amiſſum, & concilium Romæ habitum, vt de Gregorio deponendo, & alio ſubrogando ageretur. Quæ ideo nobis ſignificaret, vt, quoniam erant nobis certis nũcijs nota, ſciremus ei, non niſi diuinitus innotuiſſe. Et cum eſſent omnia adeo falſa, vt amplius eſſe nõ poſſent, ab illo tamen aſſerebantur, vt notiſſima nobis. Denique cũ nihil profeciſſemus per duos dies diſſerendo, & ad publicum ſpectaculum eſſet cum ceteris, vt in Hiſpania fieri ſolet, delatus, in-

A tuebatur ſemper in cœlum, ignem in inquiſitores, & omnes graſſaturum cœlitus exſpectans, vt illi erat pollicitus Diabolus. atqui ignis quidẽ nos nullus ex alto corripuit, illum vere, & Regem & Pontificem, & Redemptorem, & legiſlatorẽ: ex imo flamma rapuit, atque redegit in cineres.] Hactenus P. Ioſephus En fructus incautæ conuerſationis cum mulierculis,

B prætextu confeſſionum, & nimiæ facilitatis in credẽdis, primò quę ad laudem propriam, mox etiam quæ ad cæteros, & publicum Eccleſię ſtatum, denique ad fidei myſteria motumq́ue doctrinam ex ſuperbia occulta ſuique amore nata credulitas, ex hac hæreſis. & vaniſſima quędam diuinitatis affectatio, cum incredibili mentis cęcitate. Sic igitur viliſſima

C fæmella virum eruditione, & ſapientia clarum decepit. Sic & Magdalena de la Cruz Cordubæ multis impoſuit, & in Belgio nõ multi elapſi ſunt anni, cum, in vna vrbium Hannoniæ; religioſa quædam credita energumena, & adducta ad ſuperiorem eiuſdem ordinis; vt exorciſaretur, dum res in longum abit, & illa vocibus diuerſis ſucceſſiue loqui incipit:

D quarum vna tenuior ſe Deum, Chriſtumque Dominum noſtrum fingebat, alia dæmonem craſſior imitabatur: hac multa palam impia effutiebat: illa, quædam ad pietatem (vt videbantur) pertinentia. ita creditum, a quibus minime decuit, in illa modo Ieſum, modo Diabolum loqui. ſic periculi plena, & fallaciæ res eo progreſſa, vt muliercula ſolemni

E ritu, quaſi per eam Chriſto loquente, hoſtiam incruentam. prolatis verbis canonis conſecrare auderet, & (proh dolor pij, ſed vel indocti, vel incauti, conſecratas) exſecratas potius dicere deberem (ab hac Sacerdotiſſa, ſed non ſecundum ordinem Melchiſedech) azimas panis eulogias

D: qua P. Ribadeneyra lib. 5. Par. noſtri Ignatis. c. 10. & Horozcus d. l. c. 24.

Digitized by Google

legias acciperent, & tãquam verum A Domini corpus allatis, & prælatis cereis, in altari collocarent, & venerarentur. Duo tamen hic erant impoſturæ indicia: tum quod erat energumena, tum quod auderet Sacerdotale, ac virili officium vſurpare. Sed Domine libera nos a ſimilibus: homines ſumus, decipi poſſumus. Propter huiuſmodi ſimiliaque pericula Gerſon addit: *Hoc præcipue conſiderandum, qualiter cum ſuis confeſſoribus, & inſtructoribus tales mulierculæ conuerſentur. Si collocutionibus intendunt continuis, ſub obtentu nunc crebræ confeſſionis, nunc longa narrationis viſionum ſuarum, nunc alterius cuiuslibet confabulationis: expertis* (inquit) *credite, nominatim Auguſtino, & Domino Bonauenturæ, vix eſt altera peſtis, vel efficacior ad nocendum, vel inſanabilior.*] quæ monitio aureis digna litteris eſt. quot enim hinc lapſus ſtellarum de cœlo? quot qui ſpiritu cœperant, carne conſumantur? P. Leloyherus addit regulam aliam, plus tribuendum reuelationibus virginum, quam viduarum, & viduarum, quàm coniugatarum. fateor hoc verum, cæteris paribus: quia virgo purior, & Deus puritatis amans, ideo & plures legimus virginum reuelationes? & virgo cogitat, quomodo placeat Deo, coniugatæ cor diſtractius, adhuc quam cor viduę, ſi paris non ſint ſanctimoniæ: plus credendum coniugatæ ſanctæ, quàm viduæ laſciuienti: plus viduis, quæ verè viduæ ſunt, quàm virginibus anxiè coniugium optantibus, vagis, aut parum recollectis.

Lib. 4. de ſpect. c. 9.

B C D

SECTIO IV.

De propheticis, ſeu reuelationibus virginum, ſeu mulierum, quæ canonizatæ, & notæ ſanctitatis.

FVere multæ huiuſmodi, quarum exſtant reuelationes, vt S. Angliæ filiæ Regis Bohemiæ, virginis ordinis Carmelitarũ, quæ ſcripſit librum reuelationum ante annos 400. B. Brigittæ Sueticæ Virginis, cuius exſtant libri multi reuelationum quas, qui tribuunt B. Brigidæ Scotæ Virgini, falluntur: niſi & iſta forte reuelationes ediderit, quod non arbitror. hæc virgo vixit anno 518. at B. illa vidua poſt annum 1370. exceſſit è viuis. Hac etiam longe antiquior, Pepini ducis Brabãtiæ filia, S. Gertrudis anno 664. reuelationes quoque ſuas collegit: claruit S. Hildegardis in Germanio anno 1180. cuius & aliæ ſuperſunt. Et eodem tempore S. Elizabethæ Sconaugienſis, cuius reuelationes libris duobus complexus Rogerus Ciſtercienſis Angelus, vir doctus, & pius: quem vt nullum ſanctorum virulentiæ maledicentięque fœtidi oris ſui Balæus immunem eſſe noluit *in Catalogo Scriptorum Britan.* quo libro nihil vnquã legi ſcurrilius, mendacius, aut magis blaſphemum. Miror nondum ab aliquo Anglo Catholico laruam motionii, & ſceleroſiſſimo Apoſtatæ detractam. Hac recentior, tempore Gregor. XI. circa annum 1360. quo tempore S. Brigita viuebat, fuit S. Catharina Senenſis, & ipſa reuelationibus illuſtris de harum, itaque reuelationibus, maxime de B. Brigittæ, quæ plurimas ſcripſit, & habuit, nonnulli ambigunt, quo illas in precio habere oporteat. E

Similiter Leloyh. &c. & alij.

Henericus de Haſſia, & Sybillanus,

Commẽt. in Geneſ.

Digitized by Google

Decad. 1. Peregrina. quæſtion. q. 3.

nus, ambo Catholici, ambo religioſi, ſed (vt verum dicam) nonnihil audaces, volũt D. Brigittæ, & ſimilium reuelationes, non debere haberi pro indubitanter veris, nec acceptari tanquam a Spiritu ſancto editas. Qui ſi hoc intelligerent de certitudine fidei Catholicæ, eiuſq; veritate, item de editis a Spiritu ſancto dictate, vt credendum SS. editam ſane verum dicerent, ſed puto neminem paulo prudentiorem tale quid vnquam opinatum. Argumenta quoque illorum, cum longe tendant vlterius, indicant eos longè aliud voluiſſe, ſcilicet loqui de certitudine humana, ſeu morali, & de dictamine Spiritus Sancti, in diuinis reuelationibus ordinario, quod ſane, nimis multum, de auctoritate, & opinione Sanctarum Chriſti ſponſarum, eſt decerpere. Sic illi argumentantur. Primo, quia quæ prædixerunt, poſſent aliunde prędici, vt ex induſtria ſolo lumine fidei, & doctrinæ confortata. Secũdo, quia potuerunt ex illuſione dæmonũ naſci, Deo hoc merito permittente, eo quod etiam ſine culpa præſumebant facere, quæ mulieribus illicita, vt cõcionari, & docere. Tertio, quia potuerunt præuenire ex phantaſia nimis debilitata, & ex errore quodam mentis. Quarto quoniam in illarum dictis quædam occurrunt minus, ſecũdum communem Theologorum ſententiam, conſentanea rationi, & veritati. Quinto, quia prophetica illarum doctrina ſuperuacua, & parum Eccleſiæ videtur neceſſaria. Hęc momẽta non me deterrent, non mouent a debita ſanctis mulieribus, earumque dictis exhibenda reuerẽtia. Non quidem reuelationes illas, tanquam fidei Catholicæ aſſertiones, tueor: ſed vt reuerentia dignas, & a cœleſti lumine colluſtratis mentibus prolatas, venerabiles defendo, & quamdiu ab Eccleſia, vt piæ approbantur, nonniſi temere reijci poſſe contendo. Ad primum argumentum reſpondeo plurima in his contineri, quæ, cum tot annis prius prędicta fuerint, non niſi a Deo potuerunt reuelari. Ad ſecundum, quod Epiſcopi varij, & Summi Pontifices modum illum Sanctarum extra ordinarium, in docendo, & exhortando permiſerint, & ideo nihil illas indebitum vſurpaſſe. quare nec cauſa fuit vlla, cur ſponſas ſuas Chriſtus, tam fœdè ab animarum adultero diabolo decipi, & rideri pateretur. Ad tertium reſpondeo, nullum delirij, vel aberrationis a mẽte ſana ſignum vnquam in illis deprehenſum fuiſſe, quare non minus hæc coniectura, quam præcedentes, vanitatis, & malitiæ plena cenſenda.

Ad quartum negamus in earum reuelationibus quidquam reperiri, quod Catholicæ fidei ſinceritati palam repugnet, vel cum ea conſiſtere nequeat. Si quid forte communiori Scholaſticorum ſententiæ impugnat, non ideo confeſtim damnandum, vt erroneum, cum pie, & prudenter intellectum, ſuis quoque probatis auctoribus, & rationibus non abſurdis ſtabiliatur. Alioqui Pontifices Romani, vt Eugenius Tertius Hildegardis, Bonifacius, vero nonus Brigittæ, reuelationum libros, adhibito maturo Doctorum, & Cardinalium Concilio, atque examine, non permiſiſſent, ad Eccleſię vtilitatem, in vulgus edi.

Ad quintum dico ſolere Deum, ſæpe quædam permittere, immò & facere, quæ nobis videntur Eccleſiæ non admodum neceſſaria, vel idcirco, vt maioris ſuæ munificentiæ nobis ſint ſigna, & famulos amicoſque ſuos amplius honoret. Prę. quis conſiliarius Dei fuit, aut quis mentis eius abyſsũ ſic penetrauit, vt pronunciet aliquid ab eo factum ſuperuacuè.

Ioannes

Digitized by Google

Ioannes Franciſc. Picus aliud argumentum moleſtius adfert in mediũ, quod ſane imprimis remouendum. Harum Sanctarum reuelationes contradictorias eſſe, quare alteram earum neceſſario falſitatis conuinci. D. quidem Catharinam Senenſem, vt ſibi reuelatum, prodidiſſe, Deiparam cum originali peccato conceptã fuiſſe: contra B. Brigittam, huius iſtam maculæ aſperſione liberam ab initio conceptionis exſtitiſſe. *Reſpondeo*, me talem contradictionem non fateri, D. Brigittæ reuelationem agnoſcere, & quod illa aſſeruit credere. Quod attinet ad D. Catharinæ Senenſis prætenſam reuelationem, ſunt qui reſpondeant, eam deceptam, & falſam reuelationem pro vera habuiſſe. Sed hoc in Sanctam parum honeſte dicitur. Alij volunt huiuſmodi reuelationem poſt obitum Sanctæ Catharinæ, præpoſtero, & pertinaci quodam zelo confictam à defenſoribus illius ſententiæ: ad infirmandam reuelationum contrariarum fidem. confirmat hunc conatum ſimilitudo attentatorum Bernæ apud Heluetios, priuſquam ad hæreſim ea ciuitas deflecteret (nempe anno 1509.) vt teſtatur ea de re editus auctoritate publica Hiſtoriæ libellus, è quo id alij Chronographi tradiderunt. cur; inquiunt illi; quod eodem in genere ſemel patratum deprehenditur. non, & aliàs factum credatur, concurrentibus pro contrariæ partis veritate multis indicijs? Neque hoc ordini toto, ſed paucis quibuſdam foret falſi crimen impingere. Extat libellus hiſtoriæ olim excuſus, quem legi Moguntiæ in bibliotheca ſocietatis ampliſſima. rem compendio complexus fuit Frater Nicolaus Baſelius in Additione ad chronicon Naucleri, qui eo vixit tempore fol. 1006. his verbis.

Pet. Leloyherius lib. 4. de ſpect.

Sic amb. Catarinus eiuſdem ordinis. l. 3. pro immaculat. concep. circa prin. & Fr. Suarez in 3. q. 27. diſp. 3. ſect. 5. Additio. ad Chron. Euſeb. & primæ additiones ad Nauclerum. cap. ſemel. malus. de reg. iur. par. 1. Sum. Theolog. tit. 8. ca. 2.

Eodem anno (1509.) pridie Kalend. A *Iunij,*] apud Bernam in Heluetia quatuor ſancti Dominici conuentus ibidem fratres, Prior, Lector, Subprior, & cuſtos capti, per torturam examinati, degradati, ad ignem condemnati, miſerabiliter ſunt combuſti, propter quaſdam doloſas, falſas, impias, & diabolicas machinationes, quas in odium immaculatiſſimæ Virginis Mariæ conceptionis B occaſionaliter excogitarunt. Nam quendam ſimplicem idiotum ſuperſtitioſis quibuſdam incantaminibus, diaboli arte dementarunt, ac plurima tam in Sacroſanctæ Euchariſtiæ ſacramento, quàm ſculptis imaginibus tentauerunt, quemadmodum facta eorundem in lucem arte calcographiæ ſunt impreſſa, ideo præſentibus eorundem confeſſata ſuperC fluum duxi. Tandem vero ad inſtantiam Bernenſium, Haimo Lauſanenſis Epiſcopus, loci ordinarius, inquiſitionem contra eos fecit, quo adſtante vna cum Matthæo VVualeſiano Epiſcopo, Achilles Caſtell. Epiſcopus, & Apoſtolicę ſedis Legatus, ad hoc à Papa Iulio ſpecialiter miſſus, ab omni gradu, & priuilegio clericali depoſitos XXIII. die menſis D Maij, poteſtati tradidit ſęculari, atq; dehinc vltima die eiuſdem menſis. igne (vt hęretici) ſunt incinerati, pręſentibus ibid. multis hominũ millib. Sic Nicolaus Monachus Hirſaugienſis, *hæreticos* vocans; non quia negarant Beatã Virginẽ ſine originali peccato conceptã, ſed quia contendebãt pertinaciter contrarium fide tenendũ, & quia Magicis pręſtigijs vſi fueE rant, & multa contra fidei Catholicę ſinceritatẽ dixerant, fecerantque, vt in libello illo continetur. Fieri tamẽ poteſt, vt Baſilius fultus auctoritate Concilij Baſileenſis habuerit articulũ de conceptione immaculata pro articulo fidei: ſed pro libera, vtriuſq; partis defenſione; iã Sixtus 4. decretũ edide-

Digitized by Google

ediderat, & propterea ſane, ſi idcirco A hæreticos cenſuit, valde a vero aberraſſe; veruntamen arbitror, ſolummodo quo ad pœnam hæreticis, eos comparaſſe. Quicquid de opinione Baſelij ſit, Mihi probabilius videtur, neque hoc ab ordine falsò cõfictum, neque a D. Catharina, vt reuelationem, proditum: non ab ordine, qui cum ſit ſanctiſſimus tale crimen in ſe non admiſiſſet, non a Sancta prodi- B tum, vt reuelationẽ: quia nec F. Raimund. nec vllus confeſſariorum cęterorum, vel familiarium B. Catharin. qui diligentiſſimę cunctas D. Catharinæ reuelatienes collegerunt, & poſteritati collectas emiſere, vllã huius reuelationis mentionem fecerũt: nec etiam in libris B. Catharinæ illa reuelatio inuenitur. Duo hic obijciuntur, primo dictũ Caietani, qui hoc ex D. C Antonino affirmanter aſſerit. 2. locus quidam ex opuſculis illius Sanctæ. Ad 1. reſpondeo S. Antoninum ſcribere tantum, ſi quis obijciat hanc reuelationem S. Brigittæ, ſciendũ alias ſanctas miraculis claras contrariam reuelationem habuiſſe: Sed Antoninus dictum ſuum non confirmat vllius auctoris teſtimonio, vt ſolet, nec etiam ipſemet, vbi de vita B. Catha- D rinæ egit vllam, inter alias, huius reuelationis facit mentionem, vt nec Confeſſarij B. illius, ſicut dictum eſt. ideo nõ magnifacio hoc dictum Antonini. quo, ad ſolutionẽ argumenti, pro tempore vſus, eo quod Ioan. de Neapoli alia ſolutio, quam ibi refert, ei merito nimis impudens videbatur. Ad 2. reſpondeo, optare me locum ex ſcriptis eius adduci. Nec e- E nim inuenio, niſi fortè id colligant, ex illis verbis, quæ adnectuntur in fine Orat. XVI. vbi ſic legitur; *Tu ſcis Domine, quia iſta eſt veritas*, quẽ locum, fruſtra quærenti, Ioan. DecKerius iam olim Louanij, & nunc Grætij in Theologiæ profeſſione collega meus mihi oſtendit; De quo verbo poteſt eſſe non iniuſta ſuſpicio, hoc additum ab illis, qui volebant, ea quæ in præcedenti oratione dicta fuerant, haberi pro prophetica reuelatione, & dicto contrario ſimile dictum B. Brigittæ volebant refutare; præceſſerant autem nonnulla de concepta Deipara in Originali peccato. Suſpicionem facit, quod ſine his verbis tota oratio perfecta eſt, & quod ſi voluiſſet B. Catharina hæc verba addere, non fuiſſet ei neceſſe, ponere illud, ſubiunxit, quod immediate his verbis videmus a librario præponi: accedit quod orationũ eius alia nulla ſic terminatur. Quare, vel illa hoc non addidit, vel ſi addidit, non addidit, vt ſibi a Deo reuelatum, ſed vt opinionem ſuam, quam cum plerisque ſui ordinis omnino verã, & certam, humanis tantum rationibus, & perſuaſionibus inducta, putabat. Potuit autem ſancta illa, hac in re, quæ de Theologica quæſtione: naturali, non diuino, lumine præeunte, diſſerebat, errare, quod humanum eſt. Sane fallacem eſſe argumentationem, qua eo loco vtitur, nemo prudens Theologus dubitauerit extrema enim ſumit, medium conceptionis ipſius tempus tranſilit: quaſi cõcludas, nec ante hoc tempus, nec poſt hoc tempus aliquid fuiſſe, vel futurum, & inde inferas, ergo ne nũc quidem hoc eſſe tempore. Fuere quidam olim Dd. qui cenſuerũt, poſito, quod, B. Virgo in Adamo peccauit, Chriſti Domini redemptione indiguit, conſequi, vt non potuerit ipſo momento conceptionis ſanctificari, ſed qui rem melius examinarunt, illi multis contrarium docuere, ex quorum dictis cum clare colligatur, Deum hoc non abſolute tantum, & ſimpliciter facere potuiſſe, ſed etiam, ſtante illa hypotheſi: non intelligo quo pacto, fuerit a Deo reuelatum,

Sic Haleſ. 3. par. q. 9. membr. 2. Rich. in 3. d. 3. a. 1. Capreol. Ferrar. & alij. Bonau. d. 3. p. 1. ar. 1. q. 1.

Anto. d. c. 2. Taluda. in d. 3. q. 1. ar. 1. Caiet. Opuſc. de concep. c. 3. Suarez, & Valencia d. q. 27.

latum, *Non potuiſſe Deum animam* A *B. Virginis Mariæ infundere, niſi in materiam putridam?* Sic enim illic vocatur caro, infecta peccato originali. Nonne hoc dictum repugnat deciſioni Sixti IV. Pij V. & Concilij Tridentini? nam ſi hoc Deus nō potuit: ergo factum credere non licet. Si hoc Deus ſciebat, *quia veritas eſſet* atque hoc B. Catharinæ reuelarat: certe illi reuelauit implicite, contra- B ſentientes in fide errare. Quo igitur pacto permitti Eccleſia, vt pium, & probabile, credi ſine originali peccato conceptam de facto fuiſſe? ſi hoc probabile credit, certe nequit Deus reuelaſſe, hoc a ſe fieri non potuiſse. Abſit ergo, vt credamus illa in oratione diuinam reuelationem contineri: Abſit vt credamus B. Catharinam, humillimam, ſanctiſſimam, & circumſpectiſſimam Dei ſponſam, talia præfracte, & parum ſolide dicta, tam graui Dei teſtimonio cōfirmare voluiſſe, aut pro diuino oraculo obtrudere. Nulla igitur reuelationum hic pugna eſt, vbi vnica inuenitur B. Brigittæ reuelatio, quam non ipſa tantum, idque pluribus locis, vt videas conſtantiam, ſed & alij ſancti cōfirmarunt. Vnus Marſil. Theo- D logus grauis, & neutrius Ordinis, Dominicani, neque Franciſcani, tres reuelationes diuerſorum recenſuit, & eas addit fuiſſe graues, & miraculis confirmatas. Quoad ceteras reuelationes aliarum rerum, quæ contrariæ ſibi prima facie videntur, ſi quis illas eodem modo diſcutiat, & circumſtantias ſedulo conferat, non magno negotio deprehendet, eas vel conciliari poſſe, vel earum alteram E non ex reuelatione, ſed ex opinione peculiari, putantis id veriſſimum eſſe, vel ex vehementi tantum imaginatione, profectam.

lib. 1. reuelat. c. 9. l. 6. c. 49. & c. 55.

In 2. q. 20. & 103. q. 4.

SECTIO V.

De indicijs à natura ipſius reuelationis petitis.

SVppono, ſi lumen illud certitudinis, de quo Sect. I. dictum, cum reuelatione adiunctum fuerit, tunc parum referre vigilanti ne, an dormienti viſio contigerit: ſi deſit hoc lumē, tunc ſemper plus vigilantis reuelationi, quam (vt Varro vocat) ſomnotiæ deferendum. Hoc ſuppoſito.

Conſiderandum primo, *qualis ſit illa reuelatio*, vt an ſit ſapiens viſio, nempe conformis ſapientiæ, quæ de cœlo eſt. talis autem futura (teſte Gerſone) ſi habeat illa a D. Iacobo requiſita *cap. vt ſi pudica, modeſta, ſuaſibilis, bonis conſentiens, plena miſericordia, & fructibus bonis, non iudicans, ſine ſimulatione.*] Si (vt hoc fuſius explicem) inſtiget ad aliquid, quòd exemplis Chriſti, & Sanctorum magis aſſimilet, ſi hominem intrinſece demiſſiorem reddat, quam ſine reuelatione fuiſſet, ſi mitiorem, manſuetiorem, recollectiorem, & a ſæcularibus, & extrarijs curis abſtractiorem, ſi inuitat ad ſimplicitatem, vnionem, & (vt ſic loquar) intimitatem cordis: ſi id, ad quod inſtigat, pluribus virtutibus ſit ornatum, & præſtantioribus, quam eius omiſſio, vel factum contrarium: ſi ad quod inuitat, ſit ſimpliciter, & intime bonum, non aliqua dumtaxat ex parte: denique ſi incipiētem ad peccati deteſtationem, & præteritæ vitæ confuſionem excitat, proficientem per boni deſiderij inflammationem, & feruoris deuotionem, ad meliora cariſmata promouet, perfectum vero implet diuinæ dulcedinis interna prægustatione. Vnde præclare ſcriptum a Ioanne Saliſber. libro ſecundo, cap. 17. Sed cum hæc a ſpiritibus circa

cap. 3. v. 17.

Digitized by Google

circa homines fiant, nam ſolã rerum imaginem fidelis anima non aſpernatur, quæ innocẽtiam relinquit incolumẽ. Quod ſi materiam vitijs afferat, libidine forte accedens, aut auaritiam, aut dominandi ingerens appetitum, aut quidquid huiuſmodi eſt, ad ſubuerſionem animæ, proculdubio, aut caro, aut ſpiritus malignus immittit.] Perite duos falſarum reuelationum fontes memorat, *carnem & dæmonem*, ſed mox minus perite, & vere, quæ de Lamijs dicitur, omnia falſa pronunciat, quod ſuit a nobis alibi refutatum, ſupra lib. 2. Dæmoniacę reuelationes cenſendæ, quę prædictis operantur contraria, ad ſcurrilia, & carnalia, vel inuida, & detractoria, & immodeſta incitant, quæ hominem reddunt auerſum a Chriſti, & Sanctorum imitatione, reddunt gaudentem nouis, & ſingularibus inuentis ſuis. *Vt enim optime D. Bernar.* ait, *ſe transfigurat malignus ille ſpiritus aliquando in angelum lucis, vt virtutis ſimulatione plus noceat. ſed & tunc quoque, ſi diligenter aduertimus, nunquam niſi amaritudinis, & diſcordiæ ſemina ſpargit. Suadet enim nonnullis ſingularia ieiunia quædam, vnde cæteri ſcandalizentur, non quia diligit ieiunium ſed quia ſcandalo delectatur.*] Item ſi ſuadeat aliqua contra canones, vel conſtitutiones, vel regulas, vel alia præcepta maiorum. hoc indicio B. Simeon Monachus Treuirenſis eum deprehendit. narratur hiſtoria ab Eueruvino Abbate: *in verticem montis Sinai iuſſu ſuperiorum cum miſſus fuiſſet, ibi habitaturus: nocturnis horis illi ſpecie Angelica dæmon apparuit, & vt miſſam celebret hortatur. Ipſe nec plane dormiens, nec perfecte vigilans contradicit, non debere ſine presbyterij ordine aliquem hoc miniſterium implere: contra inimicus inſtat, ſe Dei legatum eſſe, Chriſtum hoc velle, nec decere ſanctum locum miniſterio tali diutius priuari. Renitentem ergo, & contradicentem, adiuncto ſibi conſortio alterius dæmonis, de lectulo educunt, ante altare iam vigilantem ſtatuunt, alba induunt, ac ſtola vir inque altercantur; hoſtis more presbyteri, Simeon more diaconi contendebat ſibi imponi debere. Tandem Dei famulus, ad ſe reuerſus*, virtute orationis, & ſigno Crucis *inimicum repellit, ſeque deluſum ingemiſcit.*] Deprehenſa quoque illuſio ex attentata ſimilis fere ſuperbiæ audacia, &, quia modeſtiæ auctor non erat, reuelatio, in initio ordinis Præmonſtratenſis. Rem totam narrabo verbis ſcriptoris illius Beat. Norberto coæui.

Sermo. de vtil. verbi Domi.

Apud Sur. 1. Iunij.

Inter nos (Præmonſtratenſes religioſos) *fallax ille ſpiritus*:] quoſdã conſiderans idiotas, & ſua illos quondam recognoſcens fuiſſe vaſcula, in quibus ſuæ quieti, & voluptati indulgere conſueuiſſet: ita illos falſa ſuæ illuſionis ſapientia repleuit, vt qui prius in libris magna quædam dicerent, & de futuris prophetãdo maiora, & ſtupenda prædicerent, Danielis denique vnus ex eis prophetiam ſe ſcire aſſerebat, & de ea quędam duce mendacio, loquebatur: vbi de quatuor, & ſeptem, & decem cornibus, & regibus Propheta ſcribendo, meminit, & de Antichriſto. In quibus iam ſimpliciores quoſque attentos reddiderat, & ſi fieri poſſet, etiam ipſum Dei hominem, & Venerabilem Abbatem Simonem Sancti Nicolai, in errorem induxiſſet. Iam enim eo vſque progreſſa erat eius arrogantia, vt ipſis aſſidentibus, etiam in capitulo, ſermonem facere auderet. Et qui vidit, & audiuit, præbet huius rei teſtimoniũ. Et hoc ſignum eius, quia de ſermone profert initiũ. Erat enim hic ſermo: Eſtote fortes in bello, & pugnate cum antiquo ſer-

Surius 6. Iun. j. c. 17.

ſerpente. Hæc ſpiritus ille mendax A per organum illud ſuum proferebat, ſed ad veritatem quæ ſequitur, videlicet, Et accipietis regnum æternum, haud quaquam procedere nequam valebat. Porro cum ab auditoribus veritatis, & dulcedinis fallax ille ſpiritus ſe ex parte deprehēdi cerneret, vt eſt mille artifex, maiore arte ad alia fallendi genera ſe conuertit, vt quia manifeſtæ operationi intentos B non poterat ſubuertere, ſaltem contemplatores quoslibet, auerteret a contemplatione. Nam ille idem clericus, laboris huius miniſter, ſubita quadam, & grauiſſima infirmitate corripitur, &, qui prius de viſibilibus reſponſa dabat, iam in cęlū os ſuum, ad inuiſibilia, & ineffabilia promenda, ponere non verebatur. Concurrunt fratres, vt conſuetū eſt ad inungendum C cum concurrunt ad ea quæ dicebat audienda: De ſe quidem magna, ſed de pluribus circumſtantibus aſſerebat maiora. De ſe quod eadem veſpera, aut futurus eſſet cum angelis in cœlo, aut ſtaret ſanus cum cæteris fratribus in choro. De alijs vero ſingulorum conſiderans habilitatem, quaſi prophetando, & augurando dicebat: Hunc cum nuper in D Eccleſia ad ſuperiora raperer, vidi ad ęternitatem vocatum: iſtum iam, &c. Subiungit varia de alijs. Vide hic gradus ſuperbiæ, primum idiotas ſibi dæmon deligit, & facit videri doctos: deinde facit illos ſcripturam interpretari. Tertio etiam coram maioribus diſſerere in locis, vbi tacendum de his, & culpa potius humiliter agnoſcenda. Quarto facit eos E Pſeudoprophetas, de ſe magna loquentes, nec de alijs minora, vt ſuperbia pluribus affricaretur. Subijcit poſtea de alio idem facientes, & has omnes dæmonis machinationes diſſipatas, ſtatim vt religioſi, fraudē ſubolfacientes, reſpondere, ſe nec hunc, nec vllum alium amplius audire velle, donec pater eorum Norbertus reuerteretur. hæc enim reſponſio, humilis obedientiæ virtute, dæmonem vicit. Nec efficacius fere vllum exſtat remedium. dabo aliud exemplum verbis Franc. Bentij. ex annuis litteris noſtrorū Prouinciæ Mediolan. annis 1590. In oppido quodam ſuburbano prope Aronam, ad triginta mulieres malo dęmone agitantur, omnes fere virgines, infimæque conditionis, ea præſertim quæ ſunt voto virginitatis obſtrictę. mirum, has quibus dolis circumueniat, quibus artibus oppugnet. varias inducit formas, vt alliciat ad infanda, vt deterreat ab honeſtis. aſſimulat modo perſonam, & pietatem monachi, & quod audire aures horrēt, ipſiuſmet Chriſti crucifixi, hortātis ad impia: quin, & vrſum, leonem, ſerpentem: impetum facturus in puellas hianti ore, & deuoraturus vno hauſtu: minacem etiā militem cum ſclopo parato, & inſtructo, iam iamque extruſuro pernicialem glandem cum flamma tonitruque niſi extorqueat aſſenſum. Sed ſimplicitas virginum vincit omnem aſtutiam Deo nixa, Magna omnino earum fides, eoq; clypeo ignea nequiſſimi tela extinxere. Et plurimis narrationes duę reponentur. Ex earum numero quędam nobilibus orta parentibus, & molliter educata, cum haberet aliquando noctem infeſtam a diabolo inſidiante, ſtratum deſerit, & hieme licet media, ac tēpeſtate per frigida, in nudo pauimēto, nuda cubat. cum creſceret nihilo ſecius flamma (vt magnum incendiū aqua ingeſta) clam cubilo egreſſa in hortum ſecedit, ibique magni æmulatione Franciſci, quem eadē factitaſſe acceperat, corpus proiecit in aggerē niuium, tamdiuq; peruolutauit, obſtrepente licet dæmone (qui ab ea vleſcebatur) & denu-

dentibus frendente, vt internum ignem externo frigore reſtinxerit. Alteri item dæmoni noctu ſe oſtendit imagine B. Vrſulæ, crucis vexillum præferens cum multarum virginum comitatu, atq; ita locutus eſt, videt Deus amatq; tuum iſtud ſtudiũ tuendæ pudicitiæ: ſed quoniam difficile admodum eſt in paterna domo in tãto ſtrepitu occurſantium, & periculorum obiectu non contaminari mentem aliqua ex parte, nos allegauit, vt te duceremus, in cęnobium ſacrarum virginum, omiſſis curis omnibus ipſius numini ſtudioſe famulantium. Hic virguncula, Deo aſpirante, cum verens diaboli inſidias, dexteram duxiſſet manum à capite in pectus, moxq; à ſiniſtra produxiſſet in dexteram, vt efformaret *crucẽ*, ſe talibus viſis, tantoq; honore indigniſſimam eſſe profitetur. Neq; vero vobis habeo magnam fidem. timeo, & in ſpecioſis conſilijs fictos dolos, quod ſi Dei legatione fungimini has *Sanctorum reliquias* (habebat reliquias ad alligatas ad collum) humiliter veneramini. Mirum dictu, procubuerũt in genua laruæ venerabundæ. & tanto magis vrgent, vt maturet perfectionem. At illa, mihi non licet quicquam grauius ſtatuere mei patris ſpiritualis iniuſſu, neque ad eũ adire decet nocte intempeſta: conuenite vos illum, & exponite mandatũ Dei, vbi diluxerit, ego accedam, & vtar cõſilio illius. Hoc reſponſo, dęmones abiecta omni ſimulatione, in ſuas ſe tenebras abdiderunt, cum fremitu in irridentem puellam, quod lingua ſolum bellarẽt, grateſq; agentem ſuppliciter Deo, contumelias, & probra certatim ingerentes.] Hactenus Bencius, quid hac virgine ſapiẽtius? ſed docebat nimirum illam VERA SAPIENTIA, cui ſe pudicitiæ Zona colligarat. Impudicitia ſtatim prodit dæmonem: ſic enim ab

A calamiſtris, & procaci vultu, & curioſa diſcurſatione D. Robertus Abbas dæmonem in nuptijs agnouit. Et laſciua forma, & motu, ac verbis, eundem cognouit S. Dunſtanus, & ignita forcipe arrepto eius naſo lepidè irriſit teſte Osberto Cantuarienſi. Addam ſingularis cautelę exemplum, quo docemur, nihil tutius eſſe, quam timere ſuum ſequi iudiciũ, B aut ab obedientia maiorum vllius reuelationis etiam certæ fiducia recedere. Genebaldus Laudunenſis Epiſcopus per incautam cum vxore, quam deſeruerat familiaritatem, ex bono principio ortam tandem, quæ humana fragilitas eſt, cum ea corpus miſcuerat; ſed poſtea ad cor reuerſus, & D. Rhemigio Remenſi confeſſus in anguſtiſſimum locum inſtar C ſepulchri recluſus fuerat, vbi cum ſeptem annis pœnitentiam aſperrimam egiſſet: *Septimo* (inquit Hincmarus in D. Remigij vita.)

vide Sur. 7. Iunij tomo 3.

Surius 19. Maij.

apud Sur. 13. Ianuar.

Anno in vigilia Cœnæ Domini, cum idem Genebaldus in oratione Domini pernoctaret, & ſeipſum defleret, circa mediam noctẽ Angelus Domini, cum magna venit luce, ad eum in oratorium, vbi pronus iace- D bat, & ait ad eum: Genebalde exauditæ ſunt pro te oratione patris tui Remigij: ſuſcepit quoque Dominus pœnitentiam tuam, & dimiſſum eſt peccatum tuum ſurge, & hinc egredere, facq; miniſterij Epiſcopalis officium, & reconcilia Domino pœnitentes criminibus ſuis. Genebaldus autem, nimio terrore perculſus, reſpondere nihil potuit. Tunc Ange- E lus Domini confortans eum, & ne timeret hortatus eſt, ſed gauderet in miſericordia Domini ſibi collata. Qui animatus, dixit ad Angelum: non poſſum hinc egredi: quia Dominus, & Pater meus Remigius clauẽ huius oſtij ſecũ habet, quod & ſigillo ſuo ſignauit. Et Angelus ad eum;

Digitized by Google

vt non dubites (inquit) me à Domino miſſum; ſicut patet tibi cœlum; ſic & oſtium illud patebit. Et ſtatim, ſaluo ſigillo ac cera, oſtium illud apertum eſt.] Ecce tibi veræ viſionis indicia: prius perturbatio, mox conſolatio, & verum ac apertum miraculum ſigilli, ac certa integritas non tamen cenſuit vir ſanctus obedientiæ quidquam derogandum. Tunc Genebaldus in modum crucis ſe iactans in limine, dixit, *Etiamſi ipſe Dominus Ieſus Chriſtus dignatus fuerit ad me venire peccatorem: hic non egrediar, donec ille venerit, qui me in eius nomine, in iſta recluſione conſtituit. Et ſtatim Angelus Domini receſſit ab eo.*] Quid ergo? placuit Deo Genebaldi animus, & per Angelum hæc omnia, eadem nocte, Rhemis pernoctanti in oratione D. Remigio manifeſtauit, eumque Laudunum proficiſci iubet, & Genebaldum Epiſcopali ſede reſtituere, quod & factum ab eo confeſtim. Contra D. Guilhelm. Aquitaniæ Dux, ſi dæmonis ſuggeſtiones, quibus & feruor deuotionis minuebatur, & ad ſæcularia reuocabatur, initio diiudicatas repreſſiſſet; non ſe ſic Lucenſibus ad bellum ducem obtuliſſet, nec cæcitate percuſſus fuiſſet: ſed illum deceptio, cautiorem reddidit poſtea, vt facile ſecundæ reuelationis falſitatem contemneret. Prudentiſſimus ſenex Abrahamius (vt B. Ephrem prodidit) reuelationes illas, quibus eum dæmon, *Sanctum* & *Beatum* prædicabat, contrario humilitatis actu ſtatim profligabat. Vah? quam contraria fuit illa Gandenſis virgo, noſtris temporibus? miſella diu vacarat orationi, & Sacramenta frequentarat; ſed vel non ſatis exercitatum nacta fuerat confeſſarium, vel ſi nacta, ei ſua ſecreta ſpiritualia non pandebat, vel bene monenti non credebat. quicquid horum fuerit, paulatim varijs reuelationibus eam diabolus ſuperbiæ ſpiritu inflauit. tandem perſuaſit meritis reliquis parem eſſe Deiparæ Virgini: deeſſe fæcunditatem iunctam virginitati illibatæ: ſi pergat, id quoque conſecuturam. ò vafrum commentum, & muliebri ingenio accommodatum? iam illa ſe confeſſionis indigam non eſſe putabatur: itaque per annos aliquot eam intermittens, non abſtinebat tamen à ſacra ſynaxi. Quid multa? ſemel dum in templo verſatur, & communionem exſpectat ardentiusq; beneficium illud reliquum poſtulat: audit, bono ſis animo, dilecta, exoraſti te ſcito. conceſſa tibi fœcunditatis cum caſtimonia prærogatiua, quam petis: de cœlo confide te grauidatam. commiſcuerat enim ſe cum dæmone, qui lucis Angelum mentiebatur. domum reuerſa, ſentit vterum tumeſcere: inſto poſt partus tempore adueniente, pium quendam, & prudentem adit ciuem, bene notum, narrat rem totam, petitq; vt in domus eius penetralib. ſibi liceat parere, & ſtipulatur arcanum fore. Ille nec credulus dictis de reuelatione, nec tamen ſuſtinens virginem domo excludere: veritus, ne graſſari iam incipientibus Sectarijs, materiam res vulgata præberet blaſphemis hæreticorũ dicterijs atque lædorijs, eam ſuſcipit, & adhibita obſtetrice fida partum exſpectat. Miſera dolorib. vehementer torquebatur, tandem magnam, pro prole humana horridorum, & villoſorum, fœdiſſimorumque vermium copiam effudit vtero, quorum tam diros erat aſpectus, vt omnes exhorreſcerent, tam teter odor, vt fœtore fermè exanimarentur. Sic demum miſella ſe deluſam intellexit, & ſuperbiæ ſuæ fructum, à ſuperborum Principe retuliſſe, quem oportebat. Sic mulier decepta, ſed & viros ille dolo-

Theobal. in eius vita cap. 16. apud Sur. Februar. lib. c. 19.

Sime. Metaphra. & Ephræmo apud Sur. Martij 16.

doloſus coluber ſupplantauit. Apud Gregor. Turonenſem leguntur hæc de S. Friardo, & ſocio eius Secundello.

Sanctus Friardus cum Secundello Diacono in ſupradicta inſula ſtetit immobilis:] habebat tamen vterque eorum propriam cellulam, ſed procul inter ſe poſitam. Cumque ſtrenue in oratione perſiſterent, nocte Secundello Diacono apparuit tentator in ſpecie Domini, dicens: Ego ſũ Chriſtus, quem continuo deprecaris iam enim ſanctus es, & nomen tuũ in libro vitæ cum reliquis Sanctis meis adſcripſi: egredere nunc ab hac inſula, & vadens fac ſanitates in populis. His & ille illectus deceptionibus diſceſſit ab inſula, nec ſocio nunciauit tamen, cum infirmis in nomine Chriſti manus imponeret, ſanabãtur. Reuerſus autem poſt multum tempus ad inſulam, venit ad ſocium cum vanagloria, dicens: Abij extra inſulam, & virtutes multas in populis feci. Cumque conterritus ille interrogaret, quid hoc ſibi vellet, cuncta quæ geſſerat ſimpliciter pandit. At ſenex obſtupeſcens, ſuſpiransq; ac lachrymans ait: Væ nobis: in quantũ audio à tentatore deluſus es: vade, age pœnitentiam, ne vltra tibi præualeant eius doli.] Ecce vides lapſũ, primo quia occulta eſt ſuperbia credidit ſe ſanctum, & ex hoc frontiſpicio non cognouit doloſam machinam. 2. quia deſciuit à bono propoſito manẽdi in illa inſula. 3. quia clam habuit magiſtrũ conſilia ſua, & obedire illi neglexit. Vide nunc, vt victus vicerit, fretus *humilitate, obedientia, & oratione.* Sequitur apud Gregor. Turonenſ.

lib. de vita Patrum c. 10. citat Surius 1. Auguſtus.

Quod ille (Secundellus) *intelligẽs,*] & periſſe ſe timens, cum fletu ad pedes eius proſternitur, rogans, vt pro ſe Dominum deprecaretur. Cui; Veni, inquit, & pariter eius omnipoten-

A tiam pro ſalute animæ tuæ poſcamus: nõ eſt enim difficilis Dominus ſe confitentibus miſereri, cum ipſe per Prophetam dicat: Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat.

Orantibus autem illis,] aduenit iterũ tentator in ſimili ſpecie ad Secundellum Diaconum dicens, nonne præceperam tibi, eo quod oues

B meæ morbidę eſſent, & paſtore indigerẽt, vt egredereris & viſitares, atq; opem ſanitatis eis tribueres: Et ille, In veritate comperi, quod ſeductor ſis, neque te Deum credo, cuius te ſpeciem mẽtiris habere. Tamen, ſi Chriſtus es, crucem tuam, quam reliquiſti, ipſam oſtẽde, & credã tibi. Cumque non oſtenderet, *Diacono crucem* in os eius *faciente,* cõfuſus euanuit.]

C Et ecce tibi conſilium, quod in ſimilibus dubijs potes adhibere, petere vt ſe cruce conſignet, vel vt formata cruce tibi benedicat. Diuæ Matronæ ſimiliter dæmon, apparens in forma ſpecioſę mulieris, ſuaſit vt relicto deſerto vrbem peteret, minus pudori eius periculum ibi fore: ſed beata ſtatim inſidias, ex auſterioris vitæ diſſuaſione, intellexit inimici Simeon

D Metaphraſt. in eius vita menſe Nouembri. Sic S. Marcellus Abbas dæmones ex obſeſſis pulſurus, iiſque aliquoties clamantibus, *Iube nos exire, in nos quoniam accepiſti poteſtatẽ,* nihil iuſſit, ſed perſeuerauit in oratione, donec à Deo compulſi receſſerũt. Cauſam quęrentibus, cur non ſtatim iuſſiſſet, prudentiſſime reſpondit, *Quoniam dicentes me meos accepiſſe*

E *poteſtatem, nihil aliud agebãt, quam quod vanæ gloriæ laqueis me conabantur implicare.*] Cuius documẽti vtilitas non in exorciſmis modo, ſed & in reuelationibus cunctis maxima eſt, quia maximum in his vanæ gloriæ periculum, vt de Secundello vidimus. Ipſe quoque Spiritus

Sime. Metaphra. in eius vita 29. Decẽb.

Ll 2 ſan-

ſanctus mirabili quadam viſione ſe B. Angelæ Fulginati inſinuans, cum eam collaudaſſet, & ipſa ideo rem ſuſpectam haberet, quod ſic exponeretur periculo vanæ gloriæ pro certo ſigno probæ reuelationis ei aſſignauit; quod quo magis laudabatur, hoc ei crebrior, & acrior omnium peccatorum præteritorum memoriam occurreret, & ne conata quidem. vllum vanæ gloriæ locum dare poſſet. Narrat hoc ipſa fuſe capit. 19. & idem alias quoque ſe expertam ſcribit: capit. 21. 22. & 29. Sed & illud attendendum multiformes in omnem partem eſſe dæmonis fraudes. aliquando ſuadet quod optimum eſt, tunc periculum ſubeſt ſuperbiæ: ideo tunc valde cauenda hæc peſtis. Aliquando ſuadet, quod bonum eſt: ſed tunc conſiderare oportet, num hoc bonum ſit maioris boni impedimentum. ſi poſterius hoc obſeruaſſet B. Iordanes Predicatorij ordinis Magiſter Generalis, non illi diabolus aliquoties hac techna impoſuiſſet: ſemel quidem: vt ad concinandum cum redderet in idoneum ac debile, ſpecie boni exempli præbendi, & auſteriotis vitæ, impulit, ea relinquere, quæ corpuſculo illius erant neceſſaria, & eum ad maximam virium infirmitatem redegit. Sed & alias iterum iterumq; cum hoc prætextu decepit. quę Hiſtoria, quia religioſis vtilis futura, digna eſt pluris. locis legi. ſic ergo ſcribit Leander Albertus, de illo febrib. acutiſſimis laborante.

Leander Albertus eius vitæ c.21. eiuſdē vitæ c.22.

Forte cum venerando patre,] erat quidam cęnobij cuiuſdam præſidem quem Priorem appellant, ordinis noſtri, vir diſcretus, ſolers, prouidus, litteris callens, & moribus compoſitus, qui aliquando medicinæ operam dederat. Is igitur Iordanis patris animum ignorans, & ſciens eum in ægrotatione ſibi ipſi rigidiſſimum, dixit: Pater oportet ægrotum in omnibus medico ſe ſubijcere, ſi priſtina nanciſci cupiat ſoſpitatem. Quapropter licet ſis noſtræ religionis præfectus, & caput, ægrotus præfecturæ auctoritatem dimittas, mihique te ſubdas, & obedias neceſſe eſt. Quod ſi feceris, haud vereor, quin breui incolumnis hinc exuas. Annuit venerandus Pater humiliter. præter ergo ordinis noſtri conſuetudinem ſuper plumas ægroto quieſcenti (ſic enim Prior prudens iuſſerat) nocte diabolus, formam præ ſe ferens angelicam apparuit, dicens, veluti admirabundus. Eſt ne hic Iordanes, fama, & opinione apud omnes tam præclarus? præfectus, & pater tam inſignis Prædicatorum ordinis? Eſſem anceps, niſi ante hac te diu nouiſſem. O quam vilis, & impudens factus es, qui veluti vnus de dominus terræ, in ſtrato plumis, & ſericis ornato quieſcis? O infœlix, quale ordini tuo, & fratribus exemplum præbes? ſed non eſt tui Deus in finem oblitus, qui ad te corrigendum me miſit. Surge igitur è grabato, terręq; protinus ſupplex inhæreas. ſtatimq; diabolo euaneſcente perteritus Iordanes in terram corruit, & ſic iacens, poſtquam illuxit, à Priore, & fratribus inuenitur. Quem Prior ſeuerè corripiens, coegit ex merito obedientiæ in ſtrato præparato decumbere. Sequente nocte iterum diabolus priſtina forma aſſumpta adſtitit, & durius quam antea redarguit velut ſibi inobedientem, moxque in ſolum ipſum deſilire præcepit. Quem cum mane eius diei Prior iterato ſuper ſolum iacere conſpexiſſet, apprimè indignatus, dixit: miror tuam ſimplicitatem, ne dicam inſcitiam, qui non ſolum in corporis, ſed, & animæ præiudicium contra obedientiam hoc facere præſumpſeris. Ego enim

enim Deum cęli, terræq; Dominum teſtor, quod noluiſſem pro toto terrarum orbe, ſic grauiter contra Deũ, & ordinem deliquiſſe: & hęc dicens, in fletu maximum prorupit. Quod cernens venerabilis pater, & ipſe lachrymans procidit ad pedes eius, narrans ei viſiones, ſed magis illuſiones: & qualiter, vt conijcere poterat diabolum illum fuiſſe, qui in Angelum lucis fuerat transfiguratus. Prior vero captus admiratione, ac quadam commiſeratione illius, aliquãtulum lenitus, iuſſit ipſum ſtratum aſcendere. Ex hoc enim tãtam membrorum debilitatem contraxerat, ſicq; humores indurati fuerant, vt vix ſpiritum ad quieſcendum haberet. Tertia nocte Diabolus, vt prioribus, adfuit: quem, vt conſpexit vir Sanctus, (iam enim in increpationes eruperat) ait: O nequiſſime generis humani hoſtis, ò impudice canis, ò immunda belua, quomodo meam auſus es ſimplicitatem deludere, ceu zelum, qualemcunq; erga ordinẽ præ te ferens? Et ego quidem, niſi hoc omnipotentis Dei diſpenſatio permiſiſſet, ſapientius aduertiſſem, quod multo melior eſt obedientia, quam ſtultorum victimæ. Et in faciem eius expuens, eum fugauit.] En Sanctus vis deceptus inani ſpecie boni, reſipuit *ſolido obedientiæ bono* ſe muniens. Nota etiam vltimum illud, quod apparenti in angeli forma in faciem expuit: nam hoc etiam viri ſpirituales commendant, quando viſio ſuſpecta eſt: & noui hominem, cui hoc optime ceſſit. Concludendum hoc caput teſtimonio B. Meinulphi Diaconi, & confeſſoris, qui ipſe apparẽs hanc regulam docuit; viſiones veras eſſe, quę ad pietatem, & religionem duces forent. Hiſtoriam, ex Gobelino Perſona, verbotenus accipe.

Non longe ab obitu cuidam cubiculario ſuo per viſum in ſomnis apparuit,] hortens eum, vt mundo, & pompis eius ocyus valefaciat, & ad regis æterni ſe conferat militiam. At ille viſionem illam non alio quam illuſionis loco habens, nihil de vitæ emẽdatione curauit. Sanctus autem vir, eius infirmitati ſe accõmodans, iterum eum, vt prius admonuit. Sed cum neque ſic quicquam de vita rectius inſtituenda cogitaret, tertio eĩ apparuit, aitq; ad eum; Neſcis miſer, neſcis, quam immanis prædo mentẽ ſibi vendicet tuam, qui tibi auctor & ſuaſor eſt, vt neque mittenti Domino, neq; mihi ab eo miſſo obtemperes. Certe cum tu male viuendo plane deſipias, neq; ab hac ſtultitia ſponte recedere velis, diuina te admonuit reuelatio, vt vel ſic ad frugẽ meliorem te recipere. Tu aũt (ſtulte) tibi pateris miſere, & pernicioſe illudi, qui verã reuelationem pro phantaſtica habes illuſione. Neque enim quiſquam fidelium ambigit illam viſionem eſſe illuſionis expertem, quæ ad Chriſtianã pietatem, & religionẽ inuitet: quod ſi quilibet faceret tibi vigilanti, nequaquã negligere deberes. ſed quando te verba non corrigunt, ad facta veniendum eſt. Itaq; plane efficiam, vt viſionẽ quantũ intelligere diſſimulas, reipſa veriſſimã eſſe certo experiaris. His dictis, ille expergiſcitur: ſentit à mẽto barbam omnẽ auulſam, fugit procul ab oculis ſomnus omnis, &c.] addit quo pacto viſionis obtemperarit. in vita S. Meinulphi apud Sur. 5. Octobr.

Secunda conſideratio eſt, *quod quãdo in viſione, vel reuelatione ſuadentur aliqua pia, bona, rect. q;, tum diligenter perpendendum eſt, num ſimul aliqua ſuadeantur, impia, vana & inutilia*. Multarum huiuſmodi paſſim occurrunt exempla: ego contentus ſum, eris & tu (pie lector) nonnullorum Sanctorum. Iacobus Vitriacus egregie confirma hoc dictum, cum ita ſcribit.

lib. 1. vitæ B. Mariæ O[illegible]ar[illegible]

Qui dam ex amicis eius (B. Mariæ Ogniacenæ) præcipuis à dæmonio meridiano perambulante in tenebris, aliquando tanto periculoſius quanto ſubtilius infeſtabatur. Callidus enim hoſtis, transfigurans ſe in angelum lucis, ſub ſpecie pietatis ei familiariter in ſomnis apparebat, nonnunquam eius quædam vitia reprehendens, ad quædam etiam facienda bona eũ fraudulenter adhortans, vt prius tãquam antidoti cuiuſdam falſa ſpecie oblata, poſt occultius venenum inſtillaret, & mellita lingua blãditer exerta; poſtmodum dentem infigeret, & ad extremum caudam ſuam quaſi cedrum ſtringeret. cum enim iam illi fides ceu veraci haberetur, tum inſtar ſophiſtæ, & impoſtoris, veris quibuſdam proditor ille falſa permiſcebat, bonorũ intermixtione falſis quandam vmbrã inſidioſe prætexẽs. Tandem ſuis machinis eo perduxit fratrem illum, vt res eius peſſimum exitum fuerint habiturę, ſi non ancilla Chriſti, reuelante Spiritu ſancto, callidi veteratoris fraudes didiciſſet. Cum autem diceret homini, reuelationes illas non eſſe à Deo, ſed maligni dæmonis illuſiones eſſe, & ille è diuerſo, non ſancto, ſed ſuo ſpiritu obijceret; Cum tot beneficia pręſtiterit mihi ſpiritus ille, tot vera, & futura prædixerit, nullo pacto mihi vult imponere illa ad ſolita orationis arma confugiens (*E bonum remedium, bonum ſcutum*) pedes Domini rigat lacrymis, cęlum præcibus inſtanter pulſat, nec facit finem; donec impius ille impoſtor, cum multo gemitu, & pudore ipſi nocte in cellula ſua oranti adſtaret: quem illa commentitio præditũ ſplendore intuẽs: Quiſnam es tu, inquit, aut qui vocaris? Ille ſuperbo, vt erat vultu illã toruis oculis viciſſim aſpiciens; Ego ſum, ait, quem tu maledicta precibus tuis compuliſti veni-

A re ad te, quæ meum mihi amicũ per vim auferre conaris. *Somnium* autẽ, ego vocor. Multis enim præſertim religioſis, in ſomnis; inſtar Luciferi appareo, mihiq; obediunt illi, & ex meis conſolationibus animis efferuntur, dignoſq; putant, qui diuinis, & angelicis fruuntur colloquijs. Amicum illum meum, quem pro tua voluntate mihi abſtuliſti, iam erã à bo-

B no propoſito retracturus. Et id ſane euentus rei docuit, ſed oua aſpidum rupta ſunt, & maligni illius fraudulenta cõſilia in lucem prolata.] Quibus verbis, nobis ſimul & artes dæmonis, & modus, & finis, & remedium, quo in re dubia vtẽdum, proponuntur. Hoc remedio B. Vincentius Ferrerius aliã dæmonis illuſionem deprehendit, & diſpulit. ſic & (Pet. Rauzanus lib. 1. vitæ D. Vincent. c. 1.)

C B. Gudlacus inſidias imoderata ſuadentis ieiunia, intellexit, & cauit. ſic ſpecie iuuandarum animarum diabolus perſuaſit S. Elphego, vt ex carcere, ſe deducentem, deducentemq; ſequeretur, exemplo B. Petri angelũ ſequentis ſuaſit, & perſuaſit in angeli ſpecie: ſed eductum confeſſorem in via deſeruit. ille fraudem intellexit, doluit; & martyrio, quod fugerat, ſe (Sur. In eius vita April.)

D iterum obtulit, ac coronam meruit. Sic eodem prętextu conatus cuidam Monacho ſuadere, vt cellam deſereret, deceptus fuit à B. Arſenio. Quare diligenter notanda, fideliter retinenda eſt doctrina eiuſdem B. Arſenij, qua, velut in ſpeculo, ſimulachra pugnæ dæmoniacæ, & capita inſidiarũ præcipua, nobis, apud Metaphraſtẽ, propoſuit ſpectanda. Et quia huius (Osbernus Cãtaur. in eius vita.)

E capitis res iſta, & in primis vtilis, ideo verbotenus exhibebo.

Hoc quoq; vos non lateat,] ò fratres, quod noſter inimicus diabolus, multis, & varijs vtens machinis nos conatur decipere, & boni prętextu in mala impellere: vt verbi cauſa, ſuggerens, hoſpitalitatem, & conſequẽter

fratrum,

Digitized by Google

fratrum, qui accedunt, gratam, & benignam exceptionem; efficit, vt ſimul comedant, & compotent: cauſa autem eſt, bonum caritatis: deinde ſis paullatim ſuffurans, & attrahens, imprudentes nos trahit, vt ventri ſeruiamus, & deinde, ad ſacietatem libidinis nos polluit, & voluptatibus. Alijs rurſus ſubmittens in animum eleemoſynam, & benignitatem, & in pauperes beniſicentiam, immittit amorem pecuniæ & in furorem impellit auaritiæ. Alijs autem multorũ vtilitatem tanquam eſcam porrigẽs, efficit, vt ſilentium, & quietem relinquant tanquam rem inutilem, & vt, cum multis quidem mundanis habeant conſuetudinem, & nonnunquã etiam cum mulieribus incaute hoc faciant, perſuadet; tanquam qui iam eo peruenerint, vt ſint impatibiles: & ſic miſeros reddit libidinoſos, & feruentes animi perturbationibus. Alijs nullam exhibens moleſtiam, & vt à nullo capiantur vitio inſidioſe procurans, extulit in ſuperbiam, & ſic nullo negotio præcipitauit. Nonnunquam autem faciens, vt à bellando abſtineant, & maxime ij, qui ad ſuſcipienda exercitationis certamina ſe paulo ante exuerant; decipit efficiens, vt eſſent ſecuri, & de nulla re ſoliciti. Ex quo factum eſt, vt cum eos iniecerit in ſocordiam, & vt labores negligerent effecerit: repente illos inuaderet, tanquam expugnatu faciles, & inermes: & ſic maxima tempeſtate eorum mentem labefactaret, & conturbaret, & ſæpe etiam in vitiorum profundũ immergeret. Alios rurſus cum vt ſibi fiderẽt, perſuaſiſſet, vt qui iam ad maiorẽ perueniſſent menſuram; ſuggeſſit, vt eis crederentur aliorum cogitationes, vitiorumq; & bellorum annunciationes, quibus cum nondum recte ſua vitia abluiſſent, primum quidem recordationem, & informationem corum, quæ audiuerant, immiſit, non abſq; animi perturbatione. Deinde vero etiam miſerere impulit ad carnis contaminationem.] His enumeratis, ſubdit propter tot ſtratagematum multiplices noxas, nobis multa Noſtri Cuſtodia, & Sobrietate, Vigilantia quoque, & ad Bonum Attentione, opus eſſe. Nõnulla his addi poſſunt ex Io. Horezeo lib. 1. de vera, & falſa prophetia c. 15.

Simon Metaphraſten Arſenio.

lib. de probat. ſpirit.

Tertia conſideratio eſt Gerſonis, *conſiderandum, an quod reuelatum fuit, id humana intelligentia quis ſine reuelatione potuerit aſſequi*: tunc enim ſuſpectã eſſe debere, vt ſuperuacuam, & minime neceſſariam. Quod ſi fuerit de rebus, quæ & humanam intelligentiam, & dæmonis ſcientiam excedunt, tunc non poterit aliunde, quam deſurſum, miſſa fuiſſe reuelatio. Sed an res huiuſmodi ſint, difficile eſt ſtatim iudicare, quia non poteſt niſi ſucceſſu temporis, quando euentus prædictionis, declarat veritatem, vel diligenti diſcuſſione (quando occulta cogitatio reuelatur) id deprehendi, ſitne diuinæ tantum res illa cognitionis, an & dæmonis, aut hominis? Hoc vitio prophetiæ Sauonarolæ laborarunt, ipſiuſmet confeſſione.

Quarto conſideratio, videndum an, *non tam ſit deſumpta ex ſacris literis* (tunc enim ſuſpecta haberetur) *quam illis conſentanea omni ex parte, & conſtans, congrua quoque Sanctorum hominum doctrina, & exemplis, nihil falſi, & erronei admixti habens, totaq; pertinens ad ſalutem hominũ, & Dei gloriam.* Diuinæ namq; reuelationis hæc illuſtria ſunt documẽta. Nam iuxta Gloſſ. in Matth. c. 17. ſuſpecta eſt omnis reuelatio quam non videmus per omnia conuenire cum Lege, prophetis & Euangelio.

Quinta conſideratio eſt, *vtrum reuelatio alijs reuelationibus indubita-*

tis confirmetur: nam ſi nec aliæ certę res dubiæ manent. poteſt enim Diabolus, vt ſemel ſic ſæpius. vt vni ſic pluribus, idem reuelare. Certarũ reuelationum ex hoc capite multa ſuperſunt in Eccleſiaſticis hiſtoricis veſtigia. talis illa admiranda B. Hermanni Stenfeldenſis, qui & Ioſeph vocatus, eo quod B.V. Maria ab angelo paranympho in ſomnis ei viſa deſponderi, Virgineæ benignitatis exẽplo clariſſimo, cuius iucunda deſcriptio in Beati illius vita cõtinetur, talis alia Eutychij Patriarchæ, apud Euſtathium in eius vita. talis alia B. Guilhelmi Roſcildenſis. apud Suriũ April. 6. talis alia S. Adalberti ſub mortem ei oblata, & à Leone explicata, apud eundem. XXIII. menſis eiuſdem, tales multę eius quem paulo ante laudaui B. Meinulphi, tales multę apud Petrum Venerabilem in libris Miraculorum. Validior cenſenda confirmatio per alios, quam per eumdem, item per incognitos, quam notos, per viros, quam fœminas.

apud Sur. 8. April. tomo 7.

apud Sur. 5. Octob. lib. 1. c. 23. & 27.

Sexta conſideratio, *ſi pugnantes ſint diuerſæ de eadem re reuelationes, vt plurimum ambæ ſuſpectæ ſunt habendæ: interdum tamen ſic veras conatur diabolus contrarijs oblatis infirmare:* ideo non ſtatim reijciendæ omnes, ſed illis, re mature deliberata, credendum, nõ quæ priores ſunt, (fieri enim ſolet, vt cum dæmon conatus fuerit illudere per falsã, Deus alia vera immiſſa nebulam illam, luce ſuper uẽtu, diſſijciat) ſed quas plures, ac probatiores ſanctitate, prudentia, & ſacra doctrina confirmant, & quarũ auctoribus minus cauſæ fuit talia contingendi v.g. in reuelationibus de Immaculata conceptione Deiparæ Virginis Mariæ, quando paria ſunt reliqua momenta circunſtãtiarum, plus tribuendũ reuelationibus habitis (ſi quæ ſunt) ante controuerſiam eadem de re natã, & poſt natã

A controuerſiã, ijs quas habuerunt, qui nec inſtituti; cuius D. Tho. nec alterius cuius Doctor ſubtilis, fuere: hi enim ab effectu liberiores: & hac ſane ex parte reuelatio D. Brigittę preponderat alteri, quæ tribuitur D. Catarinæ Senenſi.

SECTIO VI.

B *De indicijs petitis à reuelationum circumſtantijs.*

DVuo præcedentia indicia quaſi mixta ſunt, partim ex ipſa reuelatione, partim extrinſecus petita: ſequitur nunc, vt quæ in circumſtantijs obſeruatu neceſſaria indagemus.

Primo occurrit, *illud à fine petitũ,* quid mouerit hominẽ, vt hanc reuelationem alijs indicaret, propalaretque: C Nam curioſitas, leuitas, vanitas, cupiditas, auaritia, ambitio, vtilitas propria, an aliorũ; ſi propria, an ſpiritualis, aut carnalis, ſi aliorum, paucorumne, multorum, an oĩum: Et in hac ipſa cauſę inueſtigatione perpendendus finis, non tantũ proximus, & apertus, ſed occultus ẽt, & remotus. *Poteſt enim* (Gerſon ait) *finis p oximus apparere bonus, & ſalubris, &* D *deuotus ad ædificationem aliorũ, qui tandẽ prolabatur in multiplex ſcandalum, dum non reſpondẽbũt vltima primis, vel alias falſum fictumq́; deprehendetur in perſonis fuiſſe, reputatis magnæ ſanctitatis, vt docuit ætas noſtra in deceptionibus Doctorũ Ioannis de Varenis, Io. Huſſ. & ſimilium.*] Ideo Elias, quantum poterat, conabatur, amans humilitatem, à ſe amo- E liri Eliſæum, ne videret eum rapi igneo curru in cęlum. (*4. Reg. 2.*) Prudẽter Arſenius ſibi factas reuelationes nunquam, niſi aliorum poſceret vtilitas, narrabat, & tum narrabat quaſi alteri accidiſſent, vt Simeon Metaphr. obſeruauit: B. quoq; Hildegardis vix ſuperiorum iuſſu induci potuit,

in eius vita.

Digitized by Google

potuit, nec inducta fuit, donec Eug. III. Pontif. eam ad reuelationes ſuas ſcribendum animauit. Idem fuit ſenſus B. Libuinæ, cui cum Chriſtus Dominus vigilanti apparens: quinque vulnerum ſuorum ſigna luculenter impreſſa reliquiſſet, & cerneret virgo tam hiantia vulnera homines latere non poſſe, timeretque concurſum & applauſum hominum, ſic Deum deprecata ſcribitur, *Maneat obſecro Domine hoc dignationis ſacramentum inter me, & te: ſufficit enim gratia tua.*] Noli dubitare gratam ſponſæ humilitatem, & cuſtodiam fuiſſe. magno enim miraculo confeſtim cute vulnera obtecta fuere, dolore tamen, & liuore perpetuo permanente. Eadem virgo alio tpe merito quendam ſolitum reuelationes ſuas narrare, & (quod facile accidit) narrationis calore quædam de ſuo adijcere, idcirco pœnis purgatorij addictum vidit.

Theodori. Abbas in vita Hildegard. c. 4.

Ioan. Brugmanus, in vita S. Lidvvinæ. p. 2. cap. 8. Ide Brugman. p. 3. cap. 2.

Secundo, *diſcutiendæ cogitationes, quæ reuelationem ſubſecutæ, vel præceſſerunt*, nam ex præcedentium imaginatione poſſet naſci phantaſtica illuſio. Ad malis cogitationibus fluctuantem animum Spiritus ſanctus non accedit, nec vera reuelatio: nec tamen ſemper bonam, & piam cogitationem vera reuelatio, & diuina ſubſequitur: in ipſo namq; orationis feruore, pleriſq; Diabolus conatus irrepere. Ad veram reuelationem ſemper ſequuntur bona deſideria, & effectus boni: ad illuſoriam, aliquando per accidens, & ad tempus boni, qui tamẽ à diabolo in maius malum diriguntur. Notatum illud prius fuit ab Hucbaldo, qui cum recenſuiſſet viſiones S. Aldegundis, addit; *In cunctis huiuſmodi reuelationibus virgo prudens magis magiſque ſe humiliabat regno Dei propior fiebat, ſponſo cœleſti feruentius inhærebat.*] Hic profecto genuinus eſt effectus verarum reuelationum; qui

Hucbald. in vita S. Aldegund. cap. 1.

A huic contrarij ſunt, aperte docent illuſoriam fuiſſe, quæ præceſſerat.

Tertio notatum à quibuſdam, *vtiliſſimum* quoq; eſſe, ne decipiamus, *ipſi viſioni, ſeu reuelationi ſignũ crucis opponere, ſeque cruce communire.* Confirmat hanc doctrinã, efficacem ſane, & piam Senatus Brauonius. narrat enim S. Oſualdũ Epiſcopũ cum, dęmonis irriſis, & difflatis terricula-B mentis omnibus, veterator ei in forma ſpecioſa Angeli ſe oſtẽtaſſet, *crucis ſigno* ſe muniuiſſe; eo quod ſciret Angelum lucis id nõ moleſte ferre, angelũ vero tenebrarum illo in fugã compulſum iri. *Quod & factum eſt, Nã (verba ſunt Brauon. S.) ſimul atq. ſignum illud malignus tẽtator vidit, inſtar fumi ab oculis eius euanuit.*

Senat. Brauon. in vita S. Oſualdi Vvilgorníenſ. c. 2.

Quarto videndum *quomodo ſe Spi-C ritus ipſe ingeſſerit. Nã proficientib.* (vt admonet P. noſter Ignatius) *Spiritus malus ſe dure, implacide, & violenter, quaſi cum ſtrepitu quodam, vt imber in ſaxa decidẽs, infundit; bonus vero iiſdem leniter, placide, & ſuauiter, ſicut aqua irrorat ſpongiam. Illis vero qui in deterius proficiunt, experientia docet; contra euenire.*

in lib. exercit. de dignoſ. ſpir.

Quinto *aduertendum, an quæ ini-D tio mentem lætitia demulſerat, ea ſit poſtea in horrorem, & mærorem verſa: item num qui cœpit à principio ſenſim horror amotus non fuerit, ſed conſtans permanſerit.* duæ enim ſunt hę reuelationum falſarum notæ. *Sin autem initio quidem homo perturbetur, & terroris aliquid perſentiſcat, ſed poſtmodum, hac moleſtia, & anxietate animi deterſa, dulcedine quadam E interna perfundatur ſignum eſſe diuinæ conſolationis*, vt nos B. Anton. docuit & notant in 1. cap. Luc. Theoph. & Beda, & Hierony. in c. 28. Matth. Curtei naturalis eſſe cauſa videtur, antipathia, quæ eſt homini cũ dęmone homicida, & ſympathia, quæ homini cũ angelis intercedit. Ad illam antipa-

Guilhelm. Pariſienſ. 2 par. princ. de vniuerſo p. 1 c. 15 a

antipathiam retulerim libens vulgarem quandam opinionem, quæ vigebat temporibus B. Petri Cluniacenſ. à qua ipſemet non erat alienus, nempe eos quibus mortui apparuiſſent, non diu ſuperuixere. fortaſſis orta opinio inde, quod nonnullis dęmones in mortuorum ſpecie cum apparuiſſent, illi, ex horrore, & vitæ mortiſque antipathia, morbo contracto, mox deceſſerant. Cæterum documētum illud D. Antonij, eſt accipiendum, de vera interna dulcedine, quæ famem, ac deſiderium virtutum adfert, & adauget, præcipue caritatis, & humilitatis, quam limitationem merito B. Catharina Senenſis adiecit.

Lib.1. de miracul. c.11.

Quod confirmat atteſtatio B. Angeli Fulginatis, ſibi ex viſione in animo manſiſſe vehementius deſiderium, cruciatus omnes, & iniurias pro Deo ſuſtinendi. Obijciat quis forte poſſe Dęmonem, quem initio attulerit horrorem præſentia ſua, (vt ſolet, quando apparet nubes tangens vertice, aut alia ſimili ſpecie terrifica) cum mox cum lętitia, & ſuauitate ſenſus, verborumque blanditijs commutare. *Reſpon.* nos agere de apparitione, quæ non ratione formæ, ſub qua comparet, ſed ratione duntaxat præſentiæ apparentis, hos effectus horroris, & anxietatis adfert. Nam quando ratione formæ terrificæ, opus non eſt alio ferme indicio, ſi ſit enim monſtrifica forma, certum eſt dęmoniacam eſſe: ſi ſit humana, tunc aliæ circunſtantię conſiderandæ, de quibus lib. 2. quæſtio. 26. ſect. 3. non indiligenter egi. Huc ſi lubet, licet recurras.

Sexto conſiderandum, *num reuelationes veris miraculis aſtruantur,* tunc enim nihil dubij manet. quin à Deo fuerint; vt illa Nobili matronę facta, cui reuelatum, S. VVinvvalocum ei, quam amiſerat, oculorum claritatem, redditurum. Mox enim vt Sanctum adijt, viſum amiſſum recuperauit. Mira vero, & prodigia, non ſatis idoneè reuelationem confirmant, quia poteſt ea dęmon efficere. Etſi tamen miracula defuerint non tamen ex hoc ſolo capite cenſenda reuelatio falſa fuiſſe. B. Præcurſor Chriſti propheta fuit, & plus, quam propheta, miraculum tamen nullum fecit.

Sur. in vita S. Vvinvvaloci. 3. Martij.

Septima regula eſt, *quod ſi, cum reuelatio fuerit abſolute aliqua, & non ſub conditione, prædicens* (propheriā vocant abſolutam, & independentē,) *& poſtea contrarium euenit*, vel *non euenit, quicquid prænunciatum fuit, falſa reuelatio, & non de cœlis eſt.* Probatio (*inquit Gerſon*) ſpiritum reſpicit, nedum perſonam, quę viſiones patitur, ſed viſionum qualitates, ſi verę ſint, per omnia, etiam vſque ad minimam propoſitionem, quoniam in ſpiritu veritatis falſitas non eſt: in ſpiritu autem mendacij mille quinque ſunt viæ apertę, vt in vnica latenti falſitate decipiat. Ideo Chriſtus dęmoniacos, & Paulus Pythoniſſam prohibuerunt à teſtimonio veritatis, quam profitebantur.] confirmat hanc doctrinam D. Chryſ. hom. 19. in Matth. Ex hoc indicio probantur verę fuiſſe reuelationes Catharinæ Raconiſię, quas recenſet Ioan. Franciſcus Picus, & Margaritę Rauēnatis apud Hieron. Rubeū, & B. Aloyſij Bertrandi de Societate noſtra. & P. Franciſco Borgia, vt ex illius vita retulit Thomas Boſius hinc etiam probantur diuinę fuiſſe reuelationes Ioannę illius, virginis Lotharingicę, quę dicta Gallis *La pucelle Ienne*, quę Carolum Septimū Francorum Regem in regnum, vnde Anglorum fuerat armis deiectus, reſtituit, circiter annum 1428. quam partim inuidia, crudelitate, calumnia, & injuſtitia, ſæpe ab illa victi profligatique

In eius vita.

Hiſt. Rauenatis anno 1510. libro 6. de Notis Eccleſiæ.

A gariq; Angeli, cum in pugna viuam cœpiſſent, flammis feralibus, quaſi maleficam, combuſſerunt: ſed poſtmodum anno 1456. Callixtus Romanus Pōtifex, eius nominis tertius cauſæ cognitionem Archiepiſcopo Rhemenſi Ioanni, & Guilhelmo Pariſienſi delegauit: hi vero innumeris teſtibus omni exceptione maioribus de innocentia, modeſtia, caſtitate, & religione Ioannę auditis, eius inno- B centiam, & ſententiæ illius iniuſtitiam, declararunt: iudicij acta Pariſijs aſſeruari, eam in vrbe natus Papyrius Maſſon. teſaſtur, idq; apud Victorinos canonicos Regularis iuxta Belleforeſtum in vita Caroli VII. fol. 345. fauent eiuſdem innocentiæ non Franci modo ſcriptores (quos vt ſuſpectos Britanni reijciunt) ſed & alienigenæ Itali, Græcique: ſed & C Belga Meierus, parum alias in Francos benignus, & Hiſpanus Mariana de rebus Hiſpan. libro viceſimo extremo. Philippus Bergomenſis ait, tum duos adhuc ex iniquis Ioannæ iudicibus fuiſſe ſuperſtites; citatos, & legitime conuictos, damnatoſq; & combuſtos: duorum vero aliorum iudicum mortuorum oſſa, effoſſa, & D ſimiliter concremata fuiſſe: & iuſſū Rothomagi, vbi virgo fuerat combuſta, templum conſtrui, & ex reliquis prædictorum bonis, quæ confiſcat per ſententiam fuerant, ibidem ad Dei honorem, & defunctæ propitiationem, ſacrificium quotidianum inſtitui. ſic honor immeritæ detractus, tandem vix viceſimo poſt mortem anno, iudicio Pontificio, reſtitu- E tus. Prudenter itaq; Polidorus Virgilius, licet Anglorum Stipendiarius, libr. 23. Hiſt. Anglor. non auſus fuit Ioanneam damnare, ſed rem ita reliquit ambiguam, vt innocentiæ potius ſuffragetur. Qui acta iudiciaria volet percurrere, legat Belleforeſt. à fol. 387. vbi ſententia iudicum

citat Tho. Boſius li. 8. de Not. Eccleſ. c. vlt. cui adde. Philip. Bergomat. de clar. mulier. c. 157. lib. 15. Annal. Flādr.

A delegatorum refert fol. 393. Hoc lapide veritatis Lydio deprehenſæ leues & fictæ reuelationes olim quidem Montaniſtarum, & recentiori memoria Ioannis Sagi Bethyci, & Frat. Ioan. de Rupeſciſſa, & noſtro tempore Monialis Luſitanæ, quæ forte adhuc in viuis, & Franciſci de cruce in Peruuia. Ideo, mea quidem ſē- tentia, incaſſum. quidam conati fue- B re reuelationes Hieronymi Sauonarolæ Ferrarienſis tueri, Apoſtolico iudicio damnatas. Quam ille multa de Eccleſiæ reformatione, de Turcarum & Maurorum conuerſione, de Florentinorum fœlicitate, quæ mox adimplenda, & aſtantium multi erāt viſuri antequam moreretur, prædixit? addens (*in reuolutionum compendio*) illas abſolutas & immutabi- C les prophetias eſſe? attamen nihil horum ferè adhuc contigit, pleraq; omnia intra certū ferme annos contraria contigerunt. Quare ex partium ſtudio, & Alexandri VI. atq; Mediceorum odio factum, vt non conſideranter Hiſtorici nonnulli defenſionem Sauonarolæ ſuſceperunt, vel damnationis iuſtitiam in dubiū vocarint. Profecto ſicut euentus eius D prophetias coarguit, ſic contumacia in ſui ordinis præfectum, & contemptus Pontificię (quæ, vel palam iniuſta nihilominus metuenda eſt) excommunicationis, & aliæ ſimiles actiones, illuſionis diabolicæ, &, quæ ſubſequi ſolet arrogantiam, obſtinationis, grauia & vrgentia ſunt argumenta. Legite Raphael. Volaterranum, quem vera ſcripſiſſe patet ex il- E lis ipſis quæ Franc. Guicciard. quamuis in Sauonarolæ defenſionem propendens, memoriæ mandauit. Nonne magis pie & cordate faciunt, qui pro ſedis Apoſtolicæ iudicio quā pro priuati hominis exiſtimatione, induunt arma litteraria, clamiſq; decertant? Neque id magis clariſſimi ordi-

Epiphan. hæret. 48. & Euſeb. lib 5. c. 15. Mariana, lib. 19. c. 3. Petr. Loyh. lib. 2. de ſpect.

Ioſephus à Coſta. li. 2. de temp. nouiſs.

Sabellicus Enne. ad. 10. libro 9. Arnl. Ferron. li. 2. rerum Francicar. & alij.

lib. 5. Geograph. ſub fin.

lib. 3. rerū Italicarū.

Pet. Ribadeneyra lib. 2. de tribulat. c. 29.

ordinis, qui vt aſtrum in hoc militantis Eccleſiæ cœlo licet, ſplendori obſucrit, quam Angelorum choris Luciferi factio, vel Apoſtolico cœtui Iudas impius. Et ne hæretici ſe immunes harum iactent illæſionum: quid quæſo aliud eſt liber ille manuſcriptus Iacobi Brocardi Caluiniſtæ *reuelationum, ad Elizabethã Angliæ Reginã, & præfatio in Geneſim,* aliaq; nonnulla eiuſdem opuſcula, niſi farrago quædam dæmoniacarum reuelationum, quarum præcipuam de an. 1580. iam tempus mẽdacij conuicit? Contra prudenter ex ſubſecuta euentus veritate Nicolaus Sanderus Sanctæ Virginis Cantianæ Elizabethæ Bartonæ, vaticinia à Deo fuiſſe comprobauit, lib. 1. de ſchiſmate Anglicano: ſane vitæ ſanctitas, Martyrij laurea, & clariſſimorum Synmartyrum Roffenſis, & Mori cõteſtatio, locum dubitationi relinquunt nullum. Quã diſſimilis in eadem inſula nata Elizabetha alia, de cuius fraudulenta prophetia ſic Sanderus ſcribit.

Heretici, inquietum] & turbulentum genus hominum, ad commouẽdum Londinenſem populum ſeditioni tum & hæreſi valde deditum, inauditum adinuenerũt ſtratagema. Induxerunt quippe quandam puellam octodecim annos natam, hæreſi ſimul & pretio corruptam, in eam improbam ſimulationem, vt ſe permitteret in abdito inter duos muros cuiuſdam domus angulo ad tẽpus concludi, & per fiſtulam ad id aptatam eas voces edere, quas iſtius ſtropę artifices ſibi ſuggererent. Nomen puellæ Elizabetha Crofta erat, doli author Dracus quidam. Ita ergo illa inſtructa, & in loco ad fraudem accommodato collocata, mirabiles emittit continuo ex antro ſuo voces, eaſq; tam ſonoras, vt per omnes vicinias audiretur. Accurrunt vndiq; ciues, quid ſit inquirunt mirãtur voces nõ-

A mortalis hominis, ſed angeli eſſe clamabant. vrbi ac reipub. iſte Spiritus cõminatur miſeriam, ærumnas, mala omnia, ſi nuptias cũ Hiſpano, aut communionem cum Papa Romano admittant. Multa item contra ſanctũ ſacrificium, & reliquam fidem Catholicam, quaſi oracula, fundebat: erant ex conſpiratoribus, qui data opera ſe turbis adſtãtibus ſemper in- B geſſerant, qui huius Spiritus propheticas, & obſcuriores ſententias, ad religionis euerſionem, & ſeditionem mouendam interpretabantur. Magiſtratus autem ad multitudinem compeſcendam, & quid rei ſit luſtrandũ accedit, fraus difficilime apparuit: ſed tandem, inito conſilio de diffodiẽdo muro, & vicinis, & parietibus vnde voces reddi conijciebant, miſe- C ra puella prodijt, ac exanimata quorum ſuaſu & conſilio hoc fecerit, cõfeſſa eſt ſtatim, ſe à quibuſdam ſeditioſis ſectarijs, & ab eo imprimis, quem nominauimus Draco, ad iſtã nequitiam inductam fuiſſe.] Hæc ille lib. 2. Quid autem neceſſe Mũzeri, Lutheri & ſimilium pſeudoprophetias memorare? de hoc ſeptimo indicio diſcernẽdi lege Ioann. Horozcum d. lib. c. 16.

D Denique *a modo etiam reuelationis indicium formandum*, quando aliquid in eo malum moraliter reperitur, vt puta turpe, ſcãdaloſum &c. Sed quando nihil prædictorum, nec mali modi adeſt, res omnino periculi plena remanet, quantumuis multa veræ fidei, ac virtutibus ſolidis conſentanea adſint. Nam nec verarum E reuelationum vnus eſſe modus, vel certus cõſueuit, nec vnus alio certior aut conſuetior. Scribit enim B. Angela de Fulgino, *has ſpirituales illuſtrationes & eleuationes aliter ſolitas ipſi accidere vna vice, & aliter alia: ita quod ſemper ibi nouitas contingit, & hoc eſt totum inenarrabile. Reuelatio-*

nes

Digitized by Google

nes enim, & viſiones ſunt alterius modi vna vice, & alterius alia.] Sic illa cap. 56. in fine. Sane toto opere diuerſos, quos experta, modos deſcribit præſertim duos inſignes, quibus ſe Chriſtus Dominus præſentem eius animę ſolitus exhibere. inuenies eos cap. 27. Claudatur hæc de reuelationibus diſquiſitio canone Concil. Lateranenſis ſub Leone X. ſeſſ. 11. cuius hæc ſunt verba.

CAPVT II.

De diuinatione.

SIcut ſpecies præcedēs vera, ſic iſta falſa. ideo illam Coniectationi præpoſui, quæ quaſi mixta.

QVÆSTIO I.

Quid ſit diuinatio?

ESſe aliquam conſtat, vel Cicer. teſte, cuius de ea duo libri ſuperſunt. *Videtur nihil aliud eſſe, quam ſignificatio occultorum ex pactis conuentis cum dæmone.*] *Significatio*, inquam, quia non perficitur ſola mentis intellectione, ſiue cognitione, ſed D ſignis quoque, & verbis exterioribus vtitur, qua in re differt à ſententia, per vanam obſeruantiam acquiſita. Eſt autem tam præteritorū, & præſentium, quam futurorum, dummodo illa ſint occulta, hoc eſt procul remota ab humana cognitione. Ideo malui dicere, *occultorum*, quam *futurorum*, Nam prophetia, & diuinatio in materia conueniunt: Quæ E de pacto cum dæmone adduntur, illa ſeparant diuinationem, à prophetia, & à naturali coniectatione. hæc enim naſcitur, ex diſciplina, & obſeruatione humana: illa vero deſuper à Deo infunditur. Cumque quanta eſt diuinatio, dependeat ab ope dæ- A monis, qui *æmulatur diuinitatem furando diuinationem.* vnde, & dicta diuinatio quaſi diuinitatis imitatio: ſequitur diuinationem non poſſe progredi vlterius quam dæmonis cognitio pertingit, ſequitur etiam, nec arte, nec natura diuinationem perfici. Vtuntur ad eam magi diuerſis inſtrumentis. Qui pactum expreſſum habent cum dæmone, quia no- B uerunt gratius illi nihil accidere hominum idololatrico cultu, ideo plerumq; Sacrificium interponunt, ara ſtatuta precibus nuncupatis, accenſo thure, veſtibus vere, quales ſunt noſtrorum Sacerdotum. Neque tamen hoc ſemper faciunt, ſed omittunt aliquando, vel quia temporis anguſtia non patitur, vel quia hoc non exigit forma diuinationis qua C vtuntur. ſunt enim plures, & diuerſæ, vt poſt docebo. Quia tacitum pactum habēt, ijs varijs vtuntur obſeruationibus, pro natura ſceleris: non quidem ſacrificantes, ſed tamen quæ faciunt, & dicunt, referentes, gnari, vel ignari, in honorem dæmonis.

vide quid hoc ſit ſupra c. 1. q. 1

fuſe Griſlan. q. 5. n. 4

QVÆSTIO II.

Quæ occulta poſſit dæmon reuelare?

QV*edam, non omnia poſſunt*, quia non omnia norunt: quæ communis eſt Orthodoxorum ſententia, poſt Tertullian. & Origenem, nempe D. Auguſtini, Euſebij, Anſelmi, Rabani, Damaſceni, D. Tho- E mæ. Adſcribam ſolius verba Marci Hiſtorici, qui poſtquam narrauit mendaces reſponſiones idolis Veneris, ſubdit iſta. *Tales enim ſunt dæmones, vt quos decipiant, & nihil veri dicant. Neque enim poſſunt aliquid certo præſcire: ſed ex vereſimilibus præ ſe ferunt ſe præſcire, apud eos*

Tertul. Apolog. c. 21. Orig. Periarch. lib. 4. Euſeb. li. 5. de præpar. c. 10. Aug. li. de diuinat. dæm. & 2. Retract. c. 30. Damaſ. li. 2. de fide cap. 4.

qui

Digitized by Google

Anſel. de caſu diabo li c. 21. Raban. in c. ſciendum, 26. q. 4. D. Tho. in tra ctat. qq. 6. q. de dæm. & p. 1. q. 56 Marcus, in vita S. Porphyrionis. Gazę Epiſcopi.

qui eis ſeruiunt. Quomodo enim poſſunt verum dicere, qui exciderunt à veritate? Quod ſi in aliquibus contingit eos diuinare, hoc fit ex eo, quod eueniet: quo modo etiam accidit in hominibus, vt ſæpe quædam prædicant futura, de re quæ euenient.] Quæ valde obſcure dicta, ſic intelligenda, vt vera ſint: malle dęmones mêtiri, ſed poſſe, ſi velint, verum aliquando dicere, atque adeo dicere ſolere, vt tamen hac ipſa veritate decipiãt. Nonnulla quoque, quæ creatam ſcientiã non ſuperant, ſcientifice poſſe prædicere, iuxta illa, quę mox dicenda.

Tertull. & Orig. ſup. Aug. lib. 2. de Gen. ad lit. c. 17. & Anſ. ſupra. Euſeb. d. c. 10. Auguſt. de diuina. dæm. c. 5. & 6. Damaſcen. lib. 2. de fid. c. 4.

Primo nequit *dæmon certo prædicere, ea quæ ſunt omnino libere futura:* vt ſunt, primo quæ dependent abſolute à voluntate Dei, cuiuſmodi ſunt ſupernaturalia myſteria, necnon gubernationes, & mutationes regnorum, ac rerũpub. quia corda Principum ſunt in manu Dei, qui ſolus illa commutat, vt lubet. Secundo ea quę dependent ex arbitrij humani libertate, vt quid cras ſim facturus, vel cogitaturus. Tertio quæ ſunt omnino, & proprie futura cõtingẽtia, quamdiu illa non habent cauſam certam, & determinatam.

Secundo, *ex iſtis quæ certo non nouit, poteſt dæmon multa probabiliter tantum, & coniecturam faciens prædicere.* Summa enim diuturna obſeruatione ſibi experientiam comparauit, & pollet angelico ingenij acumine, & optime nouit. rerum naturalium facultates, & ad quid valeant; hominum voluntatem, mediante appetitu ſenſitiuo, inclinare nouit omnium hominum temperamenta, affectuſque, nouit quid eſt his, & illis ſequi ſoleat. Vnde contingit, vt ſæpe ad amuſſim prædicat, quid quando homines ſint facturi, vel etiam quod Deus hunc vel illum populum ſit puniturus, quod talis exercitus gladio, fame, peſtilitate affligetur, quod ta-

A lis à tali ſit occidendus, quod Princeps de ſolio exturbandus. nam, & hoc ex diligentia, & fide coniuratorum, ſocordia, & incuria cauẽdi, vel pellendi, poteſt colligere. Sic apud Nicetam, fanaticus ille Baſilacius Iſaacio excæcationem, & de ſolio deiectionem, quæ mox conſecuta, prædixit. Degebat iſte vates prope Rhadeſtũ: habebatur à vulgo propheta. (Nicetas Choniat. lib. 3.)

B *Cæterum* (ait Nicetas) nihil veri aut perſpicui de rebus futuris loquebatur, ſed verba confuſa, inter ſe diſſidentia, & perplexa fundebat: & quamuis ſæpe ridiculam quãdã admiſceret, tamen turbam paſtorum, agricolarum, & remigũ attrahebat. Nam mulierum ad ſe venientium, mammis contrectatis, & talis explo- C ratis, obſcura promebat oracula, & ſuas diuinationes diſcurſationib. & inſanis geſtibus peragebat. Adſtabãt ei quoq; cognatæ aniculæ vacordes, & inſanæ, quę conſultoribus explicabant, quid illi Baſilacij geſtus rerum futurarum deſignarent, & taciturnitatem, vt ſapientem orationem, interpretabantur. Is igitur homo, vt dixi, vates vulgo habebatur, & futu- D ra prędicere putabatur, à mulierculis prę ſertim, quibus turbes quęſtiones, & deformes veſtium implexiones, pro ludo, & ioco, cordi erant. Cordatis vero hominibus, ineptus hiſtrio, & vetus ſilicernium videbatur. Erant etiam, qui eum Pythonico Spiritu eſſe præditum haut obſcure iudicarent: quorũ ego iudicijs maxime aſſentior.] rectiſſime nam, & ob- E ſcœna illa diſquiſitio, & diſcurſationes, verbaq; perplexa cuncta Satanicum fanaticum fuiſſe conuincunt. Vt & ea quę ſequuntur.

Imperatorem enim ad ſe venientẽ,] neque, vt tanta potentia præditum excipit: neque ſalutationi eius, quæ erat, *Salue Pater Baſilaci*; reſpondit, neque

neq; tacito nutu capitis gratias egit, ſed, huc atq; illuc, inſtar pulli equini, aut hominis furioſi ſalitans, accedentibus maledixit, nec ipſi quidem Imperatori parcens, vix tandem inquietis illis agitationibus omiſſis, ſcipione, quem manibus geſtabat, imaginis Imperatoris, quæ in eius oratoriæ cellæ pariet, depicta erat oculis eraſis etiã pileum de capite illius auferre ſtudebat. Quæ cum feciſſet Imperator eo, vt deliro, deſpecto, diſceſſit.] vaticinium mox euentus comprobauit, quem poterat quiuis ſagaci prudentia præuidere, cum & Alexius diligentiſſime in fratris perniciem tenderet, & Iſaacius, inopportuna ſecuritate, omnes delatores arceret, atque repelleret, adeo, vt velle perire videretur.

Tertio *poteſt Diabolus certo prædicere, quæcunq; dependent a cauſis neceſſarijs, quæ quidem ab alijs naturalibus cauſis nequeunt impediri*, vt ſunt motus cœlorum, eclypſes coniunctiones aſtrorum, & eiuſmodi: *quæ vero non neceſſario, ſed vt plurimum duntaxat eueniunt, eo quod poſſint ab alijs cauſis naturalibus impediri*, vt imbres. pluuias, nimbos, tempeſtateſq; ſonantes, & alia de hoc genere, *illa per coniecturas cognoſcit & probabiliter prædicit tantum. Certo quoque poteſt prædicere, ea quæ nouit ſe permittente Deo facturum.* Sicut v.g. ſi Deo permittente ipſe peſtilitatis alicuius auctor, & illator fuit, vi mali ceſſatura certo die, nouit peſtẽ ceſſaturam idq; certius adhuc, ſi ex pacto, ad certi ſigni alicubi reconditi, vel conditi ſublationem morbus deſinet: poterit certo finẽ mali prædicere. Sic puto Turca ille: Famaguſtanus, qui congregata in foro concione populi, prædixit ſe intra horæ ſpacium moriturum, & confeſtim ſe mortuo luem deſituram: quod & factum huic dæmoni id manifeſtarat, refert hiſtoriam Villamontius lib. 2. peregrin. c. 7. Item quæ intellexit per reuelationẽ: ſiue illa contineatur in ſacris litteris, ſiue aliter dæmoni fuerint à Deo manifeſtata. Hoc pacto tã multa olim maligni ſpiritus prædixerunt de fidei arcanis, de Chriſti ortu & miraculis, de idololatriæ euerſione, & ſimilibus. vt cum Hermetem ijdem Spiritus docuerunt Aegyptiorum ſuperſtitionem abolendam, cũ Apollo ſe cedere Hebræo puero pronunciauit, & alia quæ accurate congeſta à Steucho Eugubino. Hæc quo ad futura. (Aug. lib. 8. de ciu. Dei cap. 23. lib. 3. de perenni philo. a. c. 14.)

Quarto, *nihil dubitandum præterita dæmonem omnia memoria tenere, quæ vel aliena relatione accepit, vel ipſo coram geſta fuere*: tunc enim actus cognitionis cognoſcẽtis rem, vt præſentem, ſui ſpeciem in mente dæmonis impreſſam reliquit.

Quinto, *de præſentibus res obſcura non eſt, nam quæcunq; actu exteriore prodita ſunt*, vt ſecreta furta, res perditæ, theſauri olim defoſſi, metalla ſubterranea quæ hominum cognitionẽ fugiunt, *dæmonibus nota ſunt*, de ſolis cogitationibus in animo manentibus controuertitur, an eas dæmon cognoſcat? Experientia ſæpe probauit illum non eſſe mendacem indicem, ſed per energumenos veris infamiæ iaculis configere. Scio quid Scot. Duran. OcKam cenſuerint: ſed placet communior ſententia Alberti Magni Alex. de Hales, D. Tho. D. Bonauent. Richardi, & Ariminenſ. Virtute ſua naturali, nullas eum affectiones liberas, vel cogitationes ſpontaneas hominis, ſine alicuius manifeſtatione poſſe cognoſcere.] quia hoc Deo proprium. Quo argumento Sancti Patres Ambroſ. & alij probant Chriſti, & Spiritus ſancti diuinitatẽ, ex cogitationum ſecretarum cognitione. Sed & Gentiles hoc faſſi, cogitationes haſce, ſoli diuinæ naturæ perſpe- (3. Reg. 8. v. 39. Act. 1. v. 24. D. Amb. in Luc. cap. 5. D. Hieron. in Matth. cap. 9. D. Chryſ. hom. 30. in Matth. D. Cyrill. li. 2. in Ioan. D. Aug. li. de ſciẽtia dæmon. Anaſta. q. 17. ad Antioch. Didymus de Spiritu ſancto.)

Xenoph. l. 4. de dictis & fac. Socr. Apollon. Tyan. in Orat. ad Domitian. Iulianus Apoſta. apud Ammianũ lib. 25. Pacuuius apud Gel. lib. 14. D. Aug. d. c. 5. Caſſia. collat. 7. c. 16. Gerſon to. 2. de examinat. doctrinar. lis. c. in fine. li. 8. de varieta. rer.

perſpectas, cæteros latere. Verũ ſi cogitationes vultus, vel membri alicuius motu, aut mutatione, vel alio extrinſeco ſigno prodantur: peritius, & ſolertius, quam exercitatiſſimi medici, ex huiuſmodi dæmones indicijs internas animi affectiones deprehendunt, (vt docẽt Auguſt. & Caſſian.) Poteſt etiã *veterator* adeo vehementer phantaſmatibus immiſſis hominem turbare, vt vix ad aliud aduertere, vel aliud queat tum cogitare, quam quod ab eo ſuggeſtum fuit: ita fit, vt videatur diuinare, quæ homo cogitat.] hoc accidit in Albigeriana viſione, de qua ex Auguſtino Cardanus, ita Scotus Parmenſis anno 1579. Traiecti ad moſam hanc cogitationum ſcientiam aucupabatur. dicebat enim, cogita quod voles, & cogitationem diuinabo. ſcilicet dęmon importuniſſimam ſtatim de re aliqua Mago nota immittebat cogitationẽ, & anno 1600. idem factitabat Græculus ille apud Brabantos impoſtor: & hac fraude cluebat Apollonius Tyanæus apud Philiſtratum lib. 1.

Notandæ ſexto circa hæc fraudes aliquæ Diaboli. Nam cum eſt ignarus rei futuræ, tum, ſi coram prudentioribus, & doctioribus agat, exili ſono, ambigue, vel perplexe, & obſcure adeo reſpõdet, vt vix intelligatur. exempla vetera ſuppeditãt varij, recentius vnum Grillandus, idemque fieri ab eo ſolere teſtatur Pſellus lib. de Nat. dæm. Si res ipſi ſit cum ignaris, & ſimplicibus, fucum non facile deprehẽſuris, audacter, & palã mentitur. Cauſa tam ambigue reſpõdendi eſt, vt quomodocũq; res accidat, vel laudem conſequatur, ſi pro conſultoris voto, ſin cõtra, queat prætexere ignorantiam, atq; ſtuporem interrogantis, qui mentẽ reſponſi non intellexerit. Ecce Cræſo reſpondet.

Cic. de diuinat. Euſeb. lib. 6. præpar. ca. 10. Socrat. li. 4. Hiſto. Eccl. ſ. c. 15 q. 6. nu. 7. Euſeb. li. 4. de præpar. c. 2. & li. 5. cap. 6.

Perdet Cræſus. Halyn tranſgreſſus, maxima regna.

A Si viciſſet Cyrum hoc volebam, dixiſſet; te copias omnes hoſtiles depopulaturum. Vincitur Cræſus, hoc ait volebam, te amiſſurũ regna ampliſſima. cur mentem meam non aſſecutus? Simile reſponſum tulit Ferrantis Flandriæ Comitis mater, cum pro diademate carcerẽ filius ſibi infœlici prælio deſpondit. lege Gaguinum lib. 7. Hiſtor. Franc. & Bernard. B Girard. lib. 10. Annal. Solent interdũ etiam diuina oracula ambigua eſſe, ſed non in contrarias partes, vt dæmonum. v. g. illud redditũ Henr. I. Imp. Ratiſponæ, quando dormienti S. Vuolphigan. apparuit, & dixit adſpice diligenter characteres in muro, qui eſt apud tumulum meum exaratos. vidit ille, nec aliud legit quam Poſt ſex dubiũ non quid aliud C quam ſex; Sed quid illo, ſex ſignificaretur; an moriturus poſt ſex dies, menſes, annos. itaque quod certum, & tutũ amplexus, quaſi poſt ſex dies moriturus, eleemoſynis vacare, ijs elapſis, idem facere per ſemeſtre; ne forte menſes indicati. denique, putant ſexennium prædij: toto illo ſe ad mortẽ parauit: quo elapſo, fit Imperator. hoc ergo prędictum, & non D mortem intellexit. Quam vtilis fuit æquiuocatio iſta? (rem narrat Auctor vitæ S. Vuolphigangi apud Surium 31. Octobr. tom. 5.) huc diſcrimen: diaboli oracula contrarios ſenſus patiuntur, & noxia ſunt ambiguitatis; Dei diuerſos, ſed adferunt vtilitatem animæ, hoc eſt verum.

Septimo *ſciendum*, dęmones, qua pollent celeritate, quę in remotis lon-E go itinerum interuallo regionibus geruntur, ea tam celeriter denunciare poſſe, vt diu ante prædicta ab ignaris putentur.] Sic Apollonius, cum Epheſi eſſet, exclamauit, vt præſens ſpectaculo, Romæ interfici Domitianum. aliud exemplum de quodam iuuene refert Gellius. aliud de

Philoſt. in vita Apol. li. 8. Noct. Attic. nu. 18.

Lib.3.Annal.c.22. q.6. nu.8. Lib.3. dæmonolatr. cap.10.

de Chariberto Aimoinus, aliud ſui temporis Grillandus, plura æui huius Nicol. Remigius.

De his qui volet plura legat Grilland.q.6.art.nu.3. Michael. Medinã, lib.2.de recta in Deum fide c.1 Binſfeldium,in rubr.C. de malef. & mathemat.Notab.10. Horozeum c.14. lib.1.de vera,& falſa prophetia.

QVÆSTIO III.

Quomodo dignoſcatur diuinatio a prophetia,& coniectatione?

QVando pactum adeſt expreſſum nihil res habet difficultatis: in pacto tacito difficilius iudiciũ. Tria tamen poterunt obſeruari; nempe proportio rei, cognoſcendæ,& cauſæ per quam cognitio quæritur; natura quoq; qua prædita eſt cognitio quæſita, & intẽtio,quam habet qui quærit.

Primo,ſi talis, *ſit illa proportio, vt ſufficienter vnum ex alio deprehendatur,non erit diuinatoria, neque damnanda hæc inquiſitio.* Proportio autem huiuſmodi triplex eſt, vna,qualis effectus ad ſuam cauſam,ſic cognoſcitur eclypſis ex cęli motu: alia qualis cauſæ ad ſuum effectum,ſic ex fumo ignis cognoſcatur: tertia, qualis diuerſorum effectuũ cum cauſa communi, cui vterque effectus connectitur, & ſic originis ratione etiam ſibi quodammodo proportionantur; ſic, quia quæ cauſa eſt arcus cœleſtis, eadem quoque cauſa eſt ſerenitatis, recte ſerenitatem ex arcu cœleſti colligemus.Si vero ex nullo horum capitum trium queat vnum ex altero cognoſci; cenſenda inueſtigatio cum tacito dæmonis pacto coniuncta.

Secũdo quoad ipſam cognitionem, ſiue modum cognoſcendi, conſidera Num quæratur cognitio certa,& infallibilis, vel ſaltem firmior, quam

A par ſit ſperari, conſiderata humani arbitrij, & aliarum ſimilium cauſarum concurrentium libertate, tunc pactum tacitum cẽſebitur.Hinc vehemẽtiſſima ſuſpicio naſcitur contra aſtrologos, onirocriticos ſimiles, qui de huiuſmodi futuris cõtingentibus aliquid abſolute aſſerunt, etiãſi dicant, ſe velle id probabiliter tantum affirmare. Contra ex eodem ca-

B pite excuſandi aſtrologi, onirocritæ, & ſimiles: qui reuera nõ niſi,vt probabiliter, & indefinite, circa humanos euentus,quædam conijciunt, ex impreſſionibus cœleſtibus, & corporeis affectionib. quas homines vt plurimũ qua ſponte ſequi ſolent.

Sixt.5. in bulla cõtr. aſtrolog. &c.

Caiet. 2.2. q.95.art.5. & 6.

Tertio,attendendum,*veltne quis ſerio quærere cognitionem occultorũ, per media ad id vana, & ex medijs*

C *iſtis ſolis,non a Deo, illam exſpectet. nam & tunc præſumitur tacitum pactum ſubeſſe.* Ex hoc capite a ſuperſtitione diuinatoria excuſabitur, 1. qui ioci tantũ cauſa huic diuinationi vacaret, ſciens eam inutilem eſſe: quemadmodum nemo ſuperſtitioſum iudicet eum, qui in cerebro gallinæ ſmaragdum, vel in ſimiæ tergo caudam quæreret, ſciens ſe illic non

D inuenturum. 2. qui gnarus rem ad hoc natura ſua inefficacem eſſe, per hanc tamen, a Deo cognitionem exſpectaret precibus, & deſiderijs petitam;ſic in S.S.excuſantur ſortes conſultoriæ,de furto Acham, & de cauſa tempeſtatis,& de Ionatha,iuxta dictum ſapiẽtis, ſortes mittuntur in ſinum,ſed a Domino temperantur,ſic etiã excuſandi,qui in graui cauſa, &

E arduo negotio,cum aliud non ſuppetat remedium,ſignum a Deo petere ex cælo,vel terra, vel doceri cupiunt, per aliquam vocem,ſiue actionẽ humanam, pręter intentionem dictam vel factam, vt ſeruus Abrahæ; & Ionathas fecerunt. Et hæc veriora ſunt, quã quæ nimis rigida Niderius

Ioſuæ 7. Ioan.1. 1.Reg.12. Prou.16.v. vlt.

D.Th.d.q. 95.art.7. Gen.24.& 1.Reg.14.

Mm poſuit

Digitized by Google

poſuit in Præcept. 1. cap. 9. litter. D. in fine. A

QVÆSTIO IIII.

Quale peccatum ſit diuinatio?

IN prima, illicita eſt, & ſuperſtitioſa, & ſapiens hęreſim, quādo quęritur cognitio rerū ipſi dæmoni incognitarum. Illicita ſuperſtitioſa, & B manifeſte hæretica; quando dæmoni cultus latriæ, vel duliæ exhibetur, vel imagines, vel libri baptizantur, vel pueri rebaptizantur, rerumve ſacrarum abuſus accedit. Illicita tantū, & non ſuperſtitioſa, quando quęritur cognitio, quæ dæmonis ſcire non ſuperat.

Penna cō. 67. in p. 2. direct. Inquiſit. de quo nos plura libro ſeq.

Secundo ſciendum, quod explicitum pactum ſemper ſit mortiferum, C ſiue voce, ſiue facto dæmon inuocetur, nec inter fideles vllos videtur locus eſſe ignorationi. Alcimus Auitus, vt mittam cæteros, contra diuinationem illicitam hanc tulit ſententiam veriſſimam, libro ſecundo, Carmin. cap. 15.

Nec minus hos pulſat temeraria cura
ſciendi
Angit præſcitus ducti quos terminus D
aui;
Cum tamen eductas inferni ſedibus
vmbras
Colloquium miſcere putent, & nota
referre:
Spiritus erroris, qui tum bacchatur
in illis,
Ad conſulta parat vanis reſponſa fi-
guris.
Ne vero multis dicamus ſingula ver- E
bis,
Præſens illuſus, damnabitur ille pe-
renni
Iudicio, quiſquis vetitum cognoſcere
tentat.

Sint exemplo Saul conſulens Pythoniſſam in Endor; & vxor Ieroboami conſulens Beelzebub Deum Accaronit. (1. Reg. cap. 28. & 4. Regum capit. 1.) Natura quoque ſua lethalis eſt Diuinatio coniuncta tantum implicitæ, ſiue tacitæ inuocationi, ſeu quod idem eſt pacto, ſed fit veniabilis, 1. propter ignorantiā; ſi illa tanta vt difficulter vinci potuerit; hoc eſt, nec affectata, nec nimis craſſa, vel ſupina fuerit. 2. licet materiæ leuitas ordinarie non excuſet, eo quod hæc eſt vſurpatio cognitionis Deo reſeruatæ quæ per ſe admodum grauis, etiamſi a materia abſtrahatur; tamen quando claris indicijs conſtaret animum, & intentionem plane caruiſſe ſuperſtitione, (v. g. quia non, tam cognitionem adipiſci voluit, quam tali obſeruatiuncula ſic ſe per iocum oblectare) peccatum fieret veniale vanitatis: poſſetque nonnunquam contingere, vt talis iocus ab omni delicto immunis eſſet, & adeo decenter, & opportune adhiberetur, vt ad virtutem Eutrapeliæ videretur pertinere. Sic P. Gregor. Valentia, quem in hac q. ſum ſecutus. 2. 2. diſp. 6. q. 12. p. 4.

QVÆSTIO V.

Quotuplex ſit diuinatio?

EX D. Auguſtini, & D. Thomæ doctrina, diuinationis omnis fundamentum eſt implicitum, vel explicitum pactum cum dæmone. Implicitum cenſetur, quando quis quærit, cognitionem ſoli Deo reſeruatam, aliunde quam ex Deo, idque medijs indebitis, hoc eſt a diuina prouidentia ad hoc minimė inſtitutis. Nam hoc ipſo quod quis ad has vanitates, & inſanias falſas reſpicit, vult profecto a dæmone edoceri; qui huiuſmodi curioſitatum auctor eſt, & earum functionibus ſe lubentiſſime permi-

Aug. lib. 2. de doctr. Chriſti. c. 21. & 23. D. Th. 2. 2. q. 95. a. 2.

Digitized by Google

permiſcet. Explicitum pactum, ſeu inuocatio duplex eſt. nam vel fit expreſſis, & conceptis verbis, vt faciunt incantatores, qui coniurant per illicitas formulas a dæmone inſtitutas; vel fit ipſo facto, & actione; quando quis facit illud, quod nouit dæmonē, pro ſigno, ſeu teſſera ſuæ opis, & efficientiæ conſtituiſſe.

Caietan. d. q. 95. art. 3. Nauar. ca. 11. Manual. nu. 21. d. q. 6.

Theologi explicitas omnes (vt & Grilland.) reducunt ad Necromantiam: implicitas, ad Sortilegium, & augurium, nimis laxe, & impropriè his vocibus vtentes, quarum preſſior eſt ſignificatio, nec ſatis omnes ſpecies (quæ penè innumeræ) comprehendens: de quibus iam materia, & ordo me vocant ſigillatim agere. Diuidam in duo quaſi capita omnes, quas inuenio ſpecies, priore complectar eas in quibus clare cognoſcitur pactū expreſſum: poſteriore cæteras.

QVÆSTIO VI.

De ſpeciebus diuinationis, in quibus aperta inuocatio interuenit.

HVius ſumma quaſi genera ſunt duo, *Oraculum*, ſeu *Dæmonomantia*, & *Manganeia*. In his multa coniectatio, prophetiuncula, iuxta illud verum mendacis oraculū; Πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες. multi calculorum coniectores, pauci vero vaticini.

Oracula vaticinia, χρησμοὶ, μαντεύματα, Dæmonomantia, hæc omnia poſſunt pro iiſdem ſumi; nam cōmune omnibus eſt, quod iis Theomantiam, veram, ſiue prophetiam, Diabolus conatus fuit imitari, dādo petentibus reſponſa, vel ex antris, vel ex ſtatuis, vel ex hominibus. Talia fuere, oracula, Iouis Dodonæi, quod a poſteris Dodanim inſtitutum; qui Magi fuere, & quercus cōſecrarunt; & pelues pulſari inſtituerunt, quæ ſpecies diuinandi, diu ſane viguit: itē Iouis Ammonis, quod Hebræū vocabulum ſignificat veracem iuxta vnam Etymologiam. nā iuxta aliam potes cum Ioſepho, fortem, interpretari. Nam mediæ litteræ geminatio potius ad pronunciationem, quam ſignificatum, pertinet. Græcis, ἄμμος, harena, Aegyptiis Hammō Sol, quo nihil oculatius, nihil fortius, ſecundū Gentiles. Item Iouis Trophonii, de quo exſtat accuratus Dialogus Nicolai Leoniceni: item Apollinis Delphici, Clarii, Delii, Smynthæi, & innumera alia; Veneris etiam Gazenxis, paucis noti. Horum cauſam phyſicam reddi poſſe multi cenſuerunt, non veteres tantum, ſed & recentiores viri eruditi; pleriſque viſum eſt peculiarem quādam loci illius è terra exhalationem, quæ fanaticos efficiat adducere. Vtuntur ſimilitudine petita ab illis quos atra bilis exagitat; quos, inquiunt, non modo ſibi ignota fari ſolere, ſed linguis etiam loqui quas, dum ſani erāt, nullo modo ſciuiſſent. Verum hoc, quod de linguarum locutione addūt, atræ bili tanquam cauſæ efficienti, nequit adſcribi, quia dependet a conſideratione. Præterea ſanior, hoc eſt Chriſtiana philoſophia, hac in re conſentit Pſello; quem illi iniuria reprehendunt; qui Pſellus, & cum eo Codronchus, & Fernelius inſignis medicus, cenſuit effectus tales adſcribēdos dæmoni adſiſtenti, vel obſidenti hominem, ſpecum, ſtatuamve; per accidēs tantum fieri, vt dæmon hæc, quam illa loca, vbi talis non eſt exhalatio, vel ut accommodatiora inſtituto ſuo deligat; & ſicut libentius obſidet atrabiliariorum corpora. Quare quod expurgato medicamētis corpore ceſſet vaticinatio; hoc inde fit, quia dæmon illa corpora deſerit, in quib. non inuenit amplius amicas ſibi diſpoſitiones.

Dial. Trophonius. Vide Theodoret. lib. 10. de curā. Græc. affection. Cælium Calcagnin. li. de oracul. Iul. Siren. li. 9. de fato. Le loyer li. 4. de ſpect. Marcus in vita S. Porphyrii Gazenſis Epiſcop. Iamblic. li. de myſter. Plutarch. li. de defec. oracul. Pōponat. lib. de incant. Aponēſ. in ſect. 30. problē. Leuin. Len. lib. 2. de occult. nat. 2. Siremus ſupra & alii. Fernel. lib. de abditis rerum cauſ. 1. Codronc. libro 2. de morb. malef. c. 8. Lib. de myſter. ca. 21. & 26. Natalis Comes lib. 6. Mytholo. cap. 10. Pompon. Mela. lib. 1. & Cælius lib. 13. antiq. cap. 33. Herod. Xenophon. Strabone, &c. Lib. de myſte. Aegypt.

tiones. Quod vero priſca ceſſarint oracula, non tam tribuendum vapori, ſeu exhalationi illi deficienti, quam virtuti Saluatoris noſtri Ieſu; qui ſuperueniens fortior, forti armato hæc deceptionis vaſa extorſit. Iamblichus ipſe ſibi contrarius, vaticinia, nec ab arte, nec a natura, nec a ratione, nec ab alia quapiã cauſa manare cenſuit, ſed diuinitus tantum concedi, hoc eſt a dæmonib. Dæmon autem hæc oracula pleraq; per maleficas fundebat; tales enim fuere illę fœminæ, quę dictæ, Dodonides columbæ, vt docuit Pauſanias in Arcadic. ſic dictæ, quia Theſſali (teſte Seruio in Bucoli.) tã vaticinatrices, quam columbas, vocant, πελειάδες. Tales, Gallinaceę (ſic dictæ mulieres antiſtites Gallici numinis, in Sena Britannici maris inſula) quæ magici carminis vi tempeſtates ciebant, ſeque in quæ collibitum animalia videbantur transformare, futura prædicebant, & ſanabant quæ alijs inſanabilia: tales Pythia, Delphis, vt ex deſcriptione Oraculi a plurimis tradita patet: talis fatidica Brãchidarum, quod oraculum ab Iamblicho deſcriptũ. Magi etiam fuere, vates Colophonij, & Trophonij, & Seractini, de quib. Pauſan. in Achaic. & Strabo, Geograph. lib. 5. legendi. Talis Frãcica Pythoniſſa, quæ Meroueum decepit, de quo Greg. Turon. hiſt Fran. li. 5. c. 14. Tales omnes, Pythonici, qui & ventriloqui, dicti, & ἐγγαστρίμυθοι, & ἐγγαστριμάντεις (eo quod ex imo ventre vox prodire videbatur, vt explicant Origenes, & alij) & στερνομάντεις, eo quod aliquãdo ſub pectore infra cutem ſe dæmon oſtentet, & per pectus loqui videatur (talem ſe vidiſſe ſcribit Cælius Rhodiginus) vocantur etiam pythones, a ſciſcitando, πυνθάνεσθαι, & dipinλιοι, a quodam Eurycle ſic obſeſſo; iuxta Suidam, & Ariſtoph. vel ab ipſo dæmone obſidente, quem Eurycleu vocat Plutarch. ventriloquum nobis deſcribit ipſe Apollo, apud Euſebium de demonſtrat. libro 5. ex Porphyrio mago, fluxum quendam ex Phœbi radijs deſcendentem aeris puri ſubſtridulo flatu occultatum, delinitum cantibus, & infandis verbis (vides dæmonem aerium magica formula adiuratum deſcendere,) cecidiſſe circa caput inculpati receptoris (magi qui ſe ex ritu purgarat) terminũ velamentorum (vittas indicat quibus caput redimitum:) molem vero impleſſe tunicam, aſſultim per ventrem citato motu recurrentem, & tandem in humanam vocem, per fiſtulam erupiſſe (quod ambiguũ, an de ſummo, an de imo gutture dicat, nam illi per vtrumque loqui ſoliti) verſus ſunt:

Origē. li. 7. cõtra Celſ. Chryſo. in 1. ad Cor. cap. 12. & Occumen. in cap. 16. actor. li. 8. c. 10.

Ῥεῦμα τὸ Φοιβείης ἀπορνύμενον ὑψόθεν,
    αἴγλης,
Πνοιῇ ὑπὸ λιγυρῇ κεκαλυμμένον ἠέρος
    ἁγνοῦ,
Θελγόμενον μολπαῖσι καὶ ἀῤῥήτοις ἐ-
    πέεσσι.
Κάππεσεν ἀμφὶ κάρηνον ἀμωμήτοιο
    δοχῆος
Γεπλαλέον ὑμένων· μαλακὸν δ' ἐνέπλησε
    χιτῶνα.
Ἀμβολάδην διὰ γαστρὸς ἀνεσσύμενον
    παλίνορσον.
Αὐλοῦ δ' ἐκ βοτῶσιο φίλην ἐξεκνύσατο
    φωνήν.

Talem fuiſſe Saulis Phytoniſſam, 1. Reg. 19. teſtatur flauius Ioſephus libro 6. antiq. cap. 15. talis Brabantus impoſtor, nobilis, de quo Ioan. Brodæus lib. 8. miſcellan. c. 19. Huc pertinent quibus dæmon ex arca reſpondet: operæ pretium puto adſcribere, quod duo recentiores ſcriptores Germani de hac re commemorarunt: fuiſſe in Miſnia ruſticum quendam hunc domum retuliſſe pecuniam veſicæ ſuis incluſam, & ſcamno impoſuiſſe: cumque alio abiuiſſet, ſus dome-

domeſtica, vt vorax, & multiuolum eſt animal, in veſicam incidit, & vt vidit deuorauit. Ruſticus rediens, quam non inueniebat, ab vxore depoſcit. negat mulier vidiſſe ſe, quid agat? adit ſtolidus vetulã prope degentẽ, quam pro veratrice habebant iubet muliercula virum in limine domus ſiſtere, nec a linea quam creta notarat latum abire culmum: mox ingreſſa cubiculum, dæmonem ſciſcitatur de fure, his verbis, arcam introſpiciens: *Quidam N. pecuniam ſuam domum veniens tali amiſit die quem ais furatum?* reſpondit veteratur ex arca (nouo ſuo tripode) *ſus comedit domeſtica. Tu tamen dicito, coniugem tius, vt cum ſacerdote amaſio eam abligurriret, clam ſuſtuliſſe.* reſpondet illa ruſtico, quod a dæmone iuſſa, tacet de ſue. Sed ruſticus cuncta ſciebat. nam nihil veritus anile interdictum, pedetentim, ac leniter illã fuerat ſubſecutus, & ante oſtium cubiculi ſubſtiterat, vt quid malefica moliretur, accurate per rimam obſeruaret; Reuerſus domum vxori, & amicis cuncta narrat; ex eorum conſilio ſuem mactat, crumenam potitur. Defert triueneficam, vt calũniatricem, & dæmonis partiariam. magiſtratus portentum flammis expiauit. Vocãtur etiam huiuſmodi, a dæmone afflati, vocãtur, fanatici, etiam a Iuriſconſultis, Græcis, ἔνθεοι, ὑπὸ δαίμονος, ἐνθουσιάσται; differũt ab arreptitijs, & obſeſſis, ſola vaticinatione. Ex hoc genere fuere, Orpheus, Muſæus, Atticus, Tyreſias, Soſipatra, apud Eunapium, in vita Aedeſij. Montaniſtæ apud Epiphan. hæreſ. 85. & alij apud Lactant. lib. 4. inſtitu. cap. 25. Ruffinum, lib. 2. Eccleſ. hiſto. capite quarto, & Oecumen. ad capit. Actor. 12. & communiore conſenſu, Sybillæ, quarũ nomẽ nõ eſt improbabile deductum a Kibel, recepit, acceptauit, vnde, Kabala, ſignificat doctrinam

Lib. 1. D. ædil. edict.

Actor. 4.

A cælitus traditione acceptam. Sane Sybillarum antiquiſſima Sambethe, Noachi filia fuit. Tales etiam ſunt, ἐκστατικοί, qui a dæmone extra ſe rapti, motu ſenſuq; priuati, & mira putantes interea ſeſe adipiſcere, quę futura poſtmodum, enunciant. Omnes huiuſmodi phanatici, ſiue vates idolorum, ventriloqui, Extatici, & reliqui quos dixi, damnantur in S. Scriptura, & cõtra hos Saul pęnam mortis ſanxerat, vel potius a Moyſe ſancitam fuerat executus.

עב נ

Leui. 20. v. vlt. Deute. 18. v. 11. 1. Reg. 28.

SECTIO II.

De Magania modis varijs, & primo de Necromantia.

C Alterum diuinationis caput vocatur, γοητεία, ſiue μαγγανεία, cuius plurimi ſunt modi.

Præcipuus eſt, ille quem cũ Iamblicho perperam nonnulli audẽt vocare, θεουργίαν, rem peſſimam honeſti nominis pallio tegentes, vt accurate docuit Petrus Leloyherius; alijs melius dicitur, ψυχομαντεία ψυχαγωγία, ψυχοπομπαῖα, ſepulcrale carmen, vocat Apuleius, communiter

D dicimus Græca denominatione. Necromantiam, hanc Gentiles certis locis (quæ putabant eſſe inferni oſtia, vt in occiduo Galliæ littore, vt apud Teſprotum, Tarentum, Auernum, Cimmerios, & Heraclæam) certis ritibus exercebant: quibus ſe putant manes elicere. deſcribitur accurate a noſtris poetis, Horatius Satyr. 8.

Libr. 4. de ſpect. ca. 4. vide Aug. libr. 10. de ciuit. Dei, cap. 9.

Claudian. in Ruffin.

E ... *Carminibus quæ verſant, atque venenis*
Humanos animos, has nullo perdere poſſum
Nec prohibere modo, ſimul ac vaga luna decorum
Protulit os, quin oſſa legant, herbaſq; nocentes.

Vidi egomet nigra ſuccinctam vadere palla
Canidiam, pedibus nudis, paſſoque capillo,
Cum Sagana maiore vlulantem (pallor vtraſq;
Fecerat horrendas aſpectu) ſcalpere terram.
Vnguibus, & pullam diuellere mordicus agnam
Cœperunt. cruor in foſſam diffuſus, vt inde
Maneis elicerent, animas reſponſa daturas.
Lanea, & effigies erat, altera cerea. maior
Lanea, quæ pœnis compeſceret inferiorem.
Cerea ſuppliciter ſtabat ſeruilibus, vtque
Iam peritura, modis. Hecaten vocat altera, ſæuam
Altera Tiſiphonem, &c.

Melindenſes etiā hodie magnum diuertū teſte Caſtaneda lib. 1. Hiſt. Indicæ cap. 31. ego puto ritum fœderis feriẽdi eſſe.

Seneca, *in Oepido*, canit in nemore obſcuro denſitate arborum Tireſiam hanc magicen peregiſſe, vt Laium euocaret;

Huc vt ſacerdos intulit ſenior gradum,
Haud eſt moratus, præſtitit 1. noctē locus.
Tunc 2 foſſa tellus, & 3 ſuper rapti rogis
Iaciuntur ignes. ipſe 4 funeſto integit
Vates amictu corpus, & 5 frontem quatit,
Lugubris imos 6 palla perfundit pedes:
Squallente cultu mœſtus ingreditur ſenex:
Mortifera canam 7 taxus aſtringit comam,
Nigro bibentes vellere, 8 atque atra boues
Retro trahuntur 9 flamma prædatur 10 dapes,

A *Viuumque 11 trepidat igne ferali pecus,*
Vocat inde 12 Maneis, ſeque qui Maneis 13 regis,
Et obſidentem 14 clauſtra lethalis lacus:
Carmenque magicum voluit, & rapido 15 minax
Decantat ore, quicquid, aut placat leues
B *Aut cogit 16 vmbras. irrigat ſanguis 17 focos,*
Solidaſque 18 pecudes vrit, & multo ſpecum 19
Saturat cruore. libat, & 20 niueum inſuper
Lactis liquorem, fundit, & Bacchum 21 manu
Læua. 22 canitque rurſus, 23 & terram intuens 24.
C *Grauiore Maneis voce, & attonita 25 citet.*

Aſcripſi notulas numerarias, vt intelligatis, totidem his verſibus ritualia exprimi, accuratiſſime, vt ſolet poeta iſte; de quibus qui plura volet, adeat Aduerſaria, & Commentaria noſtra, quæ iam edita ſuperiorib. annis. Statius tamen addidit numerum D ararum, hoſtiarumque, & alia quædam, hoc ipſum Tireſiæ elicium deſcribens copioſiſſime, ſed parum clare: addam lucis aliquid adſcribendo quod illorum erat officium, qui commentarios pollicit. Primo itaque ſignificat Tireſium ſolitum huic duntaxat diuinationi, neglectis alijs, vacare:

E *Conſulit ille Deos, non larga cæde iuuencum,*
Non alacri penna, aut verum ſpirantibus extis,
Nec tripode implicito, numeriſq; ſequentibus aſtra;
Thurea, nec ſupra volitante altaria fumo.

Subdit

Subdit ſolitum dumtaxat Maneis elicere; idque, tum facturum, prius Thebanum regem, qui ſe conſuluerat, rite purificaſſe, & communiuiſſe, ne quid illi noxæ a Manibus inferretur. Sed primus verſiculus, mendoſus eſt, & forte præcedens aliquis intercidit.

Tam p:nitus dura, quam mortis limites manes
Elicitos paruiſſe refert.... mox;
...parat ante aucem, 26 circumq; bidentum
Viſceribus laceris, & odori ſulfuris aura,
Graminibusq; nouis, & longo murmure purgat.

Deinde, deſcripta ſilua veteri, & tenebroſa, & horrenda, & Hecatæ ſacra, & ſpectris infeſta:

Hic ſenior vates (Stygijs accommoda quippe
Terra ſacris, multoq; placent ſola pinguia tabo)
Velleris obſcuri pecudes armentaque ſiſti
Atra monet....
Tum fera 27 cærulis intexit cornua ſertis
Ipſe manu 28 tractans, notæq; in limine 29 ſiluæ.
Principio largos nouies 30 tellure cauata
Inclinat Bacchi latices, & munera 31 verni
Lactis, [illegible]ctaos 32 imbres; ſua-
[illegible]it cruorem.
[illegible]us aggeritur quantum 33 bibit ..r.aa tellus.
Trunca 34 dehinc nemora aduoluit, maſt ſq :e ſacerdos
Tres Hecatæ 35 eademque ſatis 36 Acheronte nefaſtis
Virginibus, iubet eſſe focos. tibi rector 37 Auerni,

A *Quamquam infoſſus 38 humo, ſuperas tamen agger in auras*
Pinus: nunc iuxta 39 cumulo minor ara profunda
Erigitur Cereri: frondes, atque omne cup eſſus
Intexit 40 plorata latus, iamq; ardua ferro
Signati 31 capita', & frugum libamine 32 puro
B *In vulnus cecidere greges. Tunc inaruba 43 M nio*
Exceptum pateris 44 prælibat ſanguinem, & omnes
Ter circũ 45 acta pyras, ſacri de more parentis,
Semineces fib as 46 & adhuc ſpirantia reddit
Viſcera; nec rapidas moratur frondibus 47 ariis
C *Subiecit re faces, atque ipſe ſonantia 48 flammis*
Virgulta, & triſtes crepuiſſe, vt ſenſit aceruos

Tireſias.... Cuius mox ſubit carmen Magicum prius (nam, & Papinius duo ponit) quo inuocantur, Infernus, *ſeu*, Tartarus, Pluto, Proſerpina, Hecate, Tiſiphone & iubentur
D Cadmeæ gentis Manes libere pati exire, cæteros manere.

Tartarea ſedes, & formidabile regnum
Mortis inexpleta, tuque ò ſæuiſſime fratrum;
Cui ſeruire dati Manes; æternaq; ſontum
E *Supplicia, atq; imi famulatur regia mundi:*
Solaice pulſanti loca muta, & inane ſeuera
Perſephones, vulguſque caua ſub nocte repoſtum
Elicite, & plene redeat Styge portitor alno.

Malemeus cod. odoris. Caruleq; curone vocantur færugineq; nam color hic Diti in ter. Imbres Actæi, mellis liquor Quãtum) Verſus iſte non pẽdet a præcedenti: declarat ſunonis modum. Trũca nemora, arbores decapitatas, quod hic ſolenes Acheronte ſatæ ſunt Eumenides, aræ tres ponuntur Hecatæ: tres Eumenidibus ſed hæ, nõ infoſſæ, humiles tãmen. Vnicã Plutoni in foſſa, ſed ſuper illas etiam aliàs eminentioꝛ imus paulo hæc demiſſiur. Proſerpinæ. Cupreſ

ſum plorata in vote: quæ in funer alicuius ambuſta. Præibabat Virgo ſinguin m quem Maneis bibituri. Secundus in. illi ſãguis, primus effund batur q ãdiu terra imbiberet, poſterior Maniũ potus, ac deliciæ.

Digitized by Google

Ferte ſimul greſſus, nec ſimplex Manibus eſto
In lucem remeare modus. tu ſeparè cœtu
Elyſios Perſeia pios, virgaque potenti
Nubilus Arcas agat. contra per crimina functis;
Qui plures Erebo, pluresque e ſanguine Cadmi;
Angue ter excuſſo, & flagranti præuia taxo
Tiſiphone dux pande diem. nec lucis egentes
Cerberus occurſu capitum detorqueat vmbras.

Sequitur tandem ſecunda, & minax incantatio, moram vate non ferente.

Atque hic Tireſias, nondum aduentantibus vmbris.
Teſtor (ait) Diuos, quibus hunc ſacrauimus ignem,
Lenaq́; 49 conuulſa dedimus carchesia terræ,
Iam nequeo tolerare moram. caſſusne ſacerdos
Audior? an rabido iubeat ſi Theſſala cantu
Ibitis? an Scythicis quoties armata venenis
Colchis agit trepido pallebunt Tartara motu?
Noſtri cura minor? ſi non attollere buſtis
Corpora, nec plenas antiquis oſſibus vrnas
Egerere, & mixtos Cælique Erebique ſub vnum
Funeſtare Deos libet, aut exſanguia ferro
Ora ſequi, aut ægras functorum carpere fibras.
Ne tenues annos, nubémq́; hanc frontis opacæ
Spernite, ne moneo, & nobis ſæuire facultas.

A *Scimus enim, & quicquid dici, fieriq́; timetis,*
Et turbare Hecaten, ni te Thymbræe vererer;
Et triplicis mundi ſummũ quem ſcire nefaſtum eſt,
Illum, ſed taceo. prohibet tranquilla ſenectus.
Iamque ego vos auide, &c.

B Ex his Papinij ritualia præterea, plus viginti, notaui notulis: ſingula probare libri integri foret. Illud tantum addidero, patere hinc duos *Necyomantiæ* modos; vnum per ſacrificium, & incantationem ſolam, quo vtebatur Tireſias; aliũ Theſſalicum, adhibitis funeſtioribus ritibus, oſſibus, fibriſq; mortuorum, & alijs reb. plane feralibus, quẽ Lucanus deſcribit, C lib. 6. agens de Erichto excitante animam defuncti militis Romani. primum itaque illic inter cadauera, nutans animo quod caperet,

Ecce tibi Magorũ in dæmones iaci ſolitas minas de quibus dixi lib. 2. ex Anebone Aegypt. Triplicis, &c.) Demogorgonẽ deſcribit.

1 Electum tandem traiectum gutture 2 corpus
Ducit, & inſerto laqueis feralibus 31 vnco,
D *Per ſcopulos miſerum trahitur, per ſaxa cadauer,*
Victorum, motisq́; cani; quem triſtis Erichto.
Damnatis ſacris, alta ſub rupe locatur.

Vt illic in ſua ſpecu; quam nemus tenebroſum magis inumbrabat, vbi nulla vmquam a ſole lux cadauer habuit; aſſumpſit habitum [illegible] E præceptis congruentem.

Diſcolor 4 & vario furialis cultus amictu
Induitur, vultuſque 5 operitur crine ſoluto,
Et coma vipereis ſubſtringitur horrida 6 ſertis.

Pro decolor hoc eſt ater.

Tum

Tum opus aggreditur, & adhibet Inſtrumenta ſolita, quibus corpus viuificari videatur,

Pectora tunc primum feruenti 7 ſanguine ſupplet
Vulneribus laxata nouis, taboque medullas 8
Abluit, & virus longe 9 Lunæ ministrat.
Huc quicquid fetu genuit natura ſiniſtro
Miſcetur non ſpuma canum, 10 quibus unda timori eſt;
Viſcera non 11 lyncis, non diræ 12 nodus hyenæ
Defuit, & cerui paſti ſerpente 13 medulla;
Non puppim 14 retinens Euro tendente rudenteis
In medijs echeneis aquis, oculique 15 draconum,
Quæq; 16 ſonant feta tepefacta ſub alite ſaxa;
Non Arabum 17 volucer ſerpens, innataque 18 rubris
Aequoribus cuſtos pretioſa vipera conchæ;
Aut viuentis adhuc 19 Libycæ membrana ceraſtæ,
Aut cinis 20 Eoa poſiti phœnicis in ara.
Quo poſtquam viles, & habenteis nomina peſtes
Contulit, infando 21 ſaturatas carmine frondes,
Et, quibus os dirum 22 naſcentibus inſpuit, herbas
Addidit, & quicquid mundo dedit ipſa veneni.

Vir[b].) Spumâ, quam vocant Lunæ de qua Comm. in Senecam. porro cuncta quę hic recenſentur, habentur, vt venena magica, veterū libris commemorata

Poſt herbas, incantatio ſequitur duplex, primum vlulatu (ſicut Horatij Sagana) & incondito ferarum ſono; deinde concepto, ac ſolemni Carmine. Hodie quoque murmur, verbis præmittunt.

A *Tunc vox Lethæos cunctis pollentior herbis*
Excantare Deos, confudit 23 murmura primum
Diſſona, & humanæ multum diſcordia linguæ.
Latratus habet illa canum, gemituſq; luporum.
B *Quod trepidus bubo, quod ſtrix nocturna queruntur,*
Quod ſtrident, vlulantque feræ, quod ſibilat anguis,
Exprimit, & planctus illeſæ cantibus undæ
Siluarumque ſonum, fractæ tonitrua nubis.
Tot rerum vox vna fuit: mox cætera cantu
Explicat Aemonio, penetratque in Tartara lingua.

Corrige cautibus.

C Duo mox ſubdūtur carmina; prius quoque (vt ſuperiora illa Tireſiæ) deprecatorium, poſterius comminatorium. In deprecatorio aduocantur Eumenides, Styx, Chaos, Pluto, Mors, Elyſij, Perſephone, Hecate, Cerberus, Parcæ, & Charon, & obſecratio additur, commemoratis ſuis meritis, ac cultu illis aſſiduo, necatorum D infantium, & antropophagiæ;

Exaudite precis, ſi vos ſatis ore nefando,
Pollutoque voco; ſi nunquam hæc carmina fibris
Humanis 24 ieiuna cano: ſi pectora 25 plena
Sæpe dedi, & laui calido 26 profecta cerebro:
E *Si quis, 27 qui veſtris caput, extaque lancibus infans*
Impoſuit, victurus erat, parete precanti.

Vulgo male legitur profecta.

Demum, cum vmbra, iā apparens ſuum cadauer ſubire vereretur, ac detrectaret, quod illa iuſſerat;

... Mi-

Digitized by Google

. . . Miratur Erichto
Has fatis licuiſſe moras, irataque Mo. rt,
Verberat immotum viuo ſerpente 28. cadauer,
Perque canas terræ, quas egit carmine 29. rimas
Manibus illatrat, regnique ſilentia rumpit:

Idque minis illis magorum veterum, quas Porphyriuſmet irriſit commemoratis; quas apud alium neminem tam diſerte expreſſas inuenio: ſunt autem ſequentes:

Tiſiphone, vociſque meæ ſecura Megæra,
Non agitis ſæuis Erebi per inane flagellis
Infelicem animam? iam vos ego nomine vero
Eliciam; Stygiaſque canes in luce ſuperna
Deſtituam per buſta ſequar, per funera, cunctis
Expellam tumulis, abigam vos omnibus vrnis.
Teque Deis, ad quos alio procedere vultu
Victa ſoles, Hecate, pallenti tabida forma
Oſtendam, facieq; Erebi mutare vetabo.
Eloquar immenſo, quæ te ſub pondere terræ
Contineant, Ennæa, dapes: quo fœdere mœſtum
Regem noctis ames, quæ te contagia paſſam
Noluerit reuocare Ceres. Tibi, peſſime Mundi
Arbiter, immittam ruptis Titana cauernis,
Et ſubito feriere die. paretis? an ille
Compellandus erit, quo nunquam terra vocato

En Zoroaſtreum illud, qui dæmones vocat telluris canes, vt doctũ lib.

Hæc imitatus Cl. Claudianus.

Minatur Dæmogorgonẽ quod imitatus fuit Statius verſibus citatis.

A *Non concuſſa tremit, qui Gorgona cernit apertam,*
Verberibuſque ſuis trepidam caſtigat Erinnym;
Inſpectata tenet vobis qui Tartara, cuius
Eſtis vos ſuperi, Stygias qui peierat vndas?

B Neque hæc tantum, ſed poſtquam vmbram in corpus ſuum impulit, illam quoque adfata, eique pollicita eſt immunitatem à magicis de cætero cantibus.

. . . Dic (inquit Theſſala) magna
Quod iubeo mercede mihi: nam vera locutum
Immunem 30. toto mundi præſtabimus æuo
C *Artibus Aemonijs. tali tua membra ſepulcro,*
Talibus exuram Stygio cum carmine ſiluis.
Vt nullos cantata magos exaudiat vmbra.
Sit tanti vixiſſe iterum, nec verba, nec herba
Audebunt longæ ſomnum tibi ſoluere Lethes
D *A me morte data. . . . .*
Addidit, & carmen, quo 31. quicquid conſulit, Vmbram
Scire datur.

Denique cum cadauer reſpondiſſet, non potuit, ſine venia Erichtus vmbra diſcedere. concedit ergo redeundi facultatem.

E *. . . Sic poſtquam fata peregit.*
Stat vultu mœſtus tacito, mortemque repoſcit.
Carminib. magicis opus eſt, herbiſq; cadauer
Vt cadat, & nequeunt animam ſibi reddere fata.

Con-

Conſumpto iam iure ſemel. 32. cum ro bore multo
Exſtruit illa rogum. vadit defunctus ad igneis.
Accenſa iuuenem poſitum relinquit Erichto,
Tandem paſſa mori. . . . .

Si mortuus mori quiret, vel arte Magica reſuſcitari, ſed de vmbra, vt de anima looutus poeta, metaphorice vitam mortemque vſurpauit. Sunt autem, & in his verſibus triginta duę notatæ obſeruantiæ Magicæ in hac ſpecie diuinationis. Huic ſecundę ſpeciei, quatenus iniurij ſunt in vita functos; vel deportationis, vel mortis pęna ſtatuta in viliores; & poſteriore iure, in vtriuſque ſpeciei euocatores à Conſtantino lethale ſupplicium ſancitur. Tertullianus arcanum detegit, cum docet, non vmbras defunctorũ; ſed earum loco dæmones apparere, dæmones operari ſub obtentu animarum; *item*, omnem in corporalẽ corporum exhibitionem præſtigias eſſe. Exempla dæmonum qui apparentes mentiti ſe eſſe animas defunctorum, noua, & vetera. Creſpetus, libro de odio Satanæ diſcur. 12. à fol. 192. in fine refert. Prior illa Tireſiæ, in qua nudum ſimulachrum ſeu idolum animæ exhibebatur, & ſola perficiebatur inuocatione, σκιομάντεια, proprie dicebatur: poſterior vero, in qua Diabolus ſæpe, cum cadauer nõ aderat, totius humani compoſiti figuram ſimulabat; v. g. cum quis Achillis habitum ſtaturamque corporis videre volebat; ordinarie numquam ſine ſanguinis effuſione obtinebat, ideoque Apollon. Tyanæus vt ſe peritiorem alijs oſtenderet, negabat ſe ſanguinem libaſſe; vocabatur ſtricte, νεκυομάντεια ſiue, νεκρομάντεια, Glycas diſputans de verbo, χαλδαΐζεσθαι, ſcribit eam vocem quoſdam accipere pro obſeruatione omnium, alios vero pro euocatione. *Nam χαλδεῖν, vocari Geniorum per excantationes certas attractionem, & eſuilium deductionem: deducta voce à χαλῶ, quod idem ſit cum καλῶ, euoco.*] Idem alibi non obſcurum exemplum nobis propoſuit Santabareni illius Pſeudomanachi: qui Baſilio Imperatori filium vita functum, ſic oſtendiſſe fertur, ac ſi viuus adhuc foret. *Effecit enim, vt ſpecie imaginaria Conſtantinus eques patri, in quadam ſilua, obuiam fieret, quem vbi viſus fuiſſet Imperator, & complexus, et oſculatus eſſe, mox euaneſcentem ex oculis amiſit.*] fefellit Imper. ſed non Leonem Philoſophum Iuniorem Baſilij filiũ; qui Santabarenum, non pro ſancto, ſed pro venefico, vt erat, ſemper habuit: vſus hac Apion Grammaticus cum vmbram Homeri ſuſcitauit, Cicerone teſte 1. Tuſculana, & Plinio lib. 30. cap. 2. In ea ſe iactat Empedocles apud Laertium, & Plinium. Sacræ Scripturæ, videntur hanc diuinationem vocare, *diuinationem per Pythonem*, vſurpantes nimirum Pythonem, pro dæmone ex terræ profundo ſpecu aduenien te, & reſpondente. Periculi plena res, tum ipſi Mago, quem Diabolus interdum aufert, & vitæ aſpectuique ſubtrahit; vt de quodam narrat Franc. Picus; tum ipſis qui curioſe conſulunt, qui nonnunquam de mente abalienantur, et male pereunt, vt Rex quidam noſtris temporibus. Quis etiam neſcit infelicem exitum Heliogabali, huic ſuperſtitioni addictiſſimi? vtriſque conſultori, & conſulenti, pœna mortis lege veteri infligebatur. Non deſunt, qui de his intelligant illud Regis Hymnographi; *comederunt ſacrificia mortuorum*, & illud Iſaiæ, *num requiret pro viuis à mortuis?* Hæc de Necromantia ſufficiant, de qua ingenioſum opus extitat Stephan. Forcatuli I. C. quo Iuris auctores Papinianum,

L. 3. §. aduerſus. D. de ſepulcr. viola, l. qui ſepulcr. C. eod. l. multi. C. de malef. & mathemat. lib. de anima.

Philoſtr. lib. 4.

Par. 2. annal.

Par. 4. fol. 425.

1. Reg. 28. v. 7. 8.

Lib. 4. de prænot. cap. 9. N. libro 2. de Dæmonom. ca. 5.

Xiphilinus in eius vit. Deut. 18. v. 11. iuncto. Leuit. 20. v. 6. & 27. Pſal. 105. v. 28. cap. 8. v. 19.

Digitized by Google

nianum, Africanum, Paulum, & A alios introducit ſua ipſomet reſponſa explicantes.

SECTIO III.

De Hydromantia.

DE hac quoque ſeorſim dicam; quia nulla fœcundior impoſturis. Iamblich[9] meminit; ὑδρομαντείας, B ſeu diuinationis per aquam, quæ traditur Andronico Imperat. in pretio fuiſſe, hic enim cum multiplicibus, propter crudele edictum, de necandis coniuratorum propinquis, odijs ac malis ſe videret obſeſſum; ad futura per noxiorum dæmonum cultum noſcenda ſe conuertit; ſeque totum (inquit Choniates) permiſit ijs, qui futura ex aquis, quaſi per caliginem conijciunt, & imagines futurarum rerum, velut ex vmbra ſolarium radiorum, conſectantur. Ac ipſe quidem ijs nocturnis ſacris intereſſe noluit, metu famæ, vt arbitror: ſed illud Hagiochriſtophoritæ Stephano mandat. Is Setho adhibito, qui ab ineunte ætate talibus oraculis deditus, oculos propterea Manuelis Imperat. iuſſu amiſerat, certo ritu percunctatur: quis poſt Andronicum ſit imperaturus? Malus genius in aquis primas nominis Iſaacij litteras exhibuit, ſed ordine conuerſo. Si pro Is. idque, ſecunda reſponſione addidit fore *intra exaltationem crucis*. atque ita plane accidit poſtea; intra illud tempus, iuſſu Iſaacij Angeli, occiſo Andronico. Modum illius diuinationis Niceta addit ſe ignorare, nec ſcire velle, ad fugam tamen ſuperſtitionis ſcire, non eſt inutile. Inuenio ſpecies eius varias, vna fiebat per annulum de filo ſuſpenſum in aqua, & vaſculi latera conſtitutis icti bus pulſantem: alia coniectis in aquã ſtatuam tribus lapilis, & obſeruatis

Nicetas Choniates annal. li. 2.

C

D

E

giris, qui trifariam inuicem implexi, circa lapillos diffundebatur: 3. ex agitatione varia pelagi, quam olim Siculi, & Euboeenſes, hodie multi nautę notant. Hinc Chriſtianorum quorundam Orientalium nota ſuperſtitio; qui quotãnis mare quaſi animatum baptizant. Alio longe pertinet, quod Princeps Venetorum annulo in mare iacto quotanis Adriaticum ſibi deſpondet. Dominationis indicium non magiæ argumẽtum eſt. Fit in memoriam naualis Victoriæ, qua duce Sebaſtiano Ziano vicere filiũ Federici Ahenobarbi Othonem, captumque obtulere Alexandro III. Pontifici; qui Venetias profugerat. Tum.n. Ziano Pontifex annulum de manu ſua detractum obtulit, dicens; *Auctoritate mea hoc annulo fretus, Oceanum tibi ſubijcies, & quotannis tibi poſteriſque eo die, quo hanc victoriam, pro Eccleſiæ defenſione obtinuiſti, deſpondebis mare: vt ſciãt omnes, maris tibi dominium conceſſum, quia ſedis Apoſtolicæ tuendæ curam, & ſtudium fideliter ſuſcepiſti. Sit hoc tuus, quaſi pignus benedictionis, & ſecundæ ſortis in futurum.* [Narrat Villamontius lib. 1. Peregrinat. ſuę c. 23. Prior illo Sabellicus Decad. 1. lib. 7.] 4. ex aquæ colore fuit, & imaginibus in ea apparentibus, ſic tradit Varro belli Mithridatici euentum, multis verſib. præſignificatum fuiſſe. Ad id olim fontes quidam fuere particulares, vnde, & παγομάντεις, vocata: tales ex Xenagora docet Macrobi[9] fuiſſe crateres Palicorum in Sicilia: talis in Aegypto ciſterna in templo phaceno, de qua mirabilia memorat Zozimus; & vt mittam Iunonis paludẽ apud Laconiæ Epidaumnum, Apollinisque Thyrxei oraculũ, prope Cyrneas ad Lycum, in fonte templo proximo; videtur huc referenda Celtarum veterum, hoc eſt Germanorum, ſuperſtitio; qui recens natos Rheno flumini

Lib. 5. Satur. c. 19. in vita Aureliani.

Pauſa. in Achaic.

Digitized by Google

flumini commendabant, ea mente, ſi ſpurij forent abſorbendos, ſi legitimi innoxios ſupernataturos, iuxta illud Claudiani:

Et quos naſcentes explorat gurgite Rhenus.

Qua de re plura diximus, Comment. in Tragœd. Senecæ.

Quinto ſtatuebatur cyathus aqua plenus, & verbis immurmuratis obſeruabatur, num aqua ſponte efferueſcens effunderetur. Sextus modus eſt Feſſanus; ibi aquam in vitreum catinum effundunt, eique olei guttulam admiſcent, & ſic in aqua tanquam in ſpeculo, mira cernere ſe opinantur. Septimum indicat Clemens Alexandr. cum ſcribit mulieres Germanas, ſolitas ſonum, vortices, ac circumuolutiones amnium notare, & inde futura prædicere. Denique non ſunt alieni ab Hydromantia, qui hodie adhuc in Italia, ad furtorum auctores detegendos, trium ſuſpectorum nomina totidem pillulis inſcribunt, & eas in aquam conijciunt: hiſque multo ſunt ſceleratiores, qui ad hoc aqua luſtrali abutuntur. Cæterum tempore S. Bernardini Senenſis ſupererant adhuc veſtigia, πηγομαντείας. Nam qui eius vitam compoſuit, ei contemporaneus ſcriptor, de Aretio agens iſta prodidit, extra mœnia vrbis eius fons antiquus fuit, iam olim temporibus illis, quibus idololatria regnabat, impuris dæmonibus dicatus. Solebant eo ciues Aretini, & alij circumquaque vicini, tanquam ad oraculum Apollinis confluere, reſponſa petentes ad occultas quæſtiones ſuas, & morborum ſuorum curationes. Id vero animaduertẽs Bernardinus, verus Chriſtianæ religionis cultor, & amator aduerſus hunc dæmonum cultum fortiſſime ſeſe erexit: & primo quidem concione ad populum habita; & abſoluta, magnopere omnium cõfirmatis animis, hortatus eſt eos ſequi ſe, ad demoliendam impuriſſimorum dæmonum habitationem, prorſuſque abolẽdam. Mox vero arrepta ſecuri vel malleo, cum populo egreſſus eſt ad fontem, cumque ad fanum dæmonis perueniſſet, primus ipſe ictibus cœpit contundere, euertitque aram, & fontem lapidib. penitus obturauit. Fit mentio etiam in Concilio Antiſiodorenſi, tomo. 2. Cõcilio.

Ioan. Leo li.3. deſcr. Africæ.

Lib.1.ſtromat.

Vitæ c.40.

SECTIO IV.

De alijs mangania generibus.

PRimo loco obuia, λεκανομάντεια, de qua Pſellus, cap. vlt. et Nicetas, lib. 2. Cedrenus ea teſtatur vſum Ioannem Magum Theophili Imper. præceptorem: Curopalates Ioannem Patriarcham Iconomachum vocat, Glycas vero ſcribit, par. Annal. 2. verum Alexandri patrem, Aegypti Regem Nectanabum, Magiæ peritiſſimum, hac cognouiſſe; Aegyptum in hoſtium venturam poteſtatem: hodie ea Turcæ vtuntur. nam in peluim aqua plenam inijciunt cum varijs characteribus pretioſos lapides auri argentique laminas: tum reſponſum ex peluis fundo auditur.

2. γαστρομάντεια. hæc fiebat per phialas vitreas ventricoſas ſimiliter aqua plenas: & inſpectante puro puero, vel prægnante muliere: reſponſi loco, certæ figuræ, & imagines apparebant.

3. κατοπτρομάντεια, quæ rerũ quæſitarum figuras in ſpeculis exhibet polibus: in vſu fuit D. Iuliano Imp. qui imperium emit, de quo iſta Spartianus: fuit præterea in Iuliano hæc amentia, vt per Magos pleraque faceret, quibus putaret vel odiũ populi deliniri, vel militum arma compeſci. Nam,

Spartianus in Iuliano

Nam & quaſdam non conuenientes Romanis ſacris hoſtias immolauerunt, & carmina prophana incantauerunt, & ea quæ ad ſpeculum dicũt fieri, in quo pueri, præligatis oculis incantando, vertice reſpicere dicuntur, Iulianus fecit. Tuncque puer vidiſſe dicitur, & aduentum Seueri, & Iuliani deceſſionem.] Aliud mixtum Pagomantiæ refert Pauſanias agens de Patris Achaiæ: ibi ante Cæreris ædem, fontem eſſe, qui à templo lapideo pariete ſecluditur.

In Achaic.

Iis oraculum maxime veridicum fuiſſe cognoui.] ex eo non rerum omnium, ſed morborum tantum euenta prædicebantur Speculum (ait) tenui ſuſpenſum funiculo demittunt, ita librantes, vt in fonte omnino non mergatur, ſed imo ambitu ſummam aquam contingat. Exinde vbi odores adoleuerint, & rite Deum precati fuerint, inſpiciunt in ſpeculum, & ex eius imaginibus periturusne an victurus is æger ſit, de quo conſuluerunt, diuinant. Neque latius omnino huius aquæ diuinatio patet.] Sed, & de Pythagora recentiores memorãt, ſolitum ſpeculo concauo inſcribere litteras humano ſanguine temperatas, & ſpeculum Lunę opponere, ſicque diuinare.

Cælius li. 9. cap. 2. Leloyer. lib. 4. de ſpect.

4. Non diſſimilis præcedenti, *χειτα λ μάντια*; niſi quod hæc in criſtalli fruſtis fiat annulo incluſis, vel vaſculo alteri, vel etiam nudis, & in cylindrum aut obelum conformatis; quibus etiam fingit ſe dæmon inhabitare. Quendam Noribergæ anno 1530. ferunt in criſtallo theſauros vidiſſe, a dæmone oſtentatos: quos cũ poſtea quodam ante vrbem loco effoſſo quęreret, adhibito familiari vno ſpectatore, & iam in ſpecu arcam vidiſſent, atque ad eam cubantem atrum canem; magus ſpecum ingreditur arcam aperturus, canemq; abacturus, ſed Cerberi oſſam ſecum nõ attulerat. itaque ille cacumen ſpeluncæ quaſſauit, & miſerum ruina obruit; qua & ſpecus terra oppleta. Vir quidam; patrum memoria Græcarum litterarum Latinarumque peritus, & fœlix ſi illotis manibus fidei myſteria contrectare non præſumpſiſſet, eruditum commentarium, in Germania, edidit, ***de dæmonum natura***, eorumque libello Plutarchi, ***de defectu oraculorum***, præfixi, ex eo petita eſt, verbis ipſius, ſequens narratio.

Conſulti aliqui,] de rebus (ait) ignotis, in criſtallis conſpiciunt ea manifeſto, de quibus quæſitum fuit. Et poſtea, Fuiſſe aiebat ſibi notum vnum ex præcipua familia Norinbergæ. Eum quodam tempore veniſſe ad ſe, & attuliſſe in ſerico panniculo inuolutam gemmam criſtallinam, figura rotundam, & dixiſſe: donatam ſibi illam fuiſſe a quodam ignoto, qui ſe ante multos annos de hoſpitio compellaſſet, forte in forum conuentum, quemque ipſe in domum ſuam adduxiſſet, & triduo habuiſſet ſecum. Fuiſſe autem ab illo diſcedente, & relinquente munus hoc, ad ſignificationem grati animi, edoctum ſe criſtalli vſum talem, ſi qua de re certior fieri vellet, vt promeret criſtallum, & puerum marem caſtum iuberet aſpicere, & ex eo percunctaretur, quid cerneret? Fore enim, vt de apparentibus puero viſis omnia, quæ requireret, indicarentur. Atque affirmarat hic, ſe nulla vnquam in re fuiſſe deceptum, & mirabilia de puerorum indicijs reſciuiſſe: cum cæterorum nemo quiſquam aliud, quam nitidam, & puram gemmam intuendo videret. Quodam tamen tempore, cum grauida ipſius vxor puerum marem geſtaret in vtero illi quoque ſpecies in criſtallo oblatas. Primo autem omnium formam viri ſeſe exhibere ſolitam illo habitu, quo tum communiter

Digitized by Google

niter vterentur. Et ita deinceps aperuiſſe, de quib. interrogatū eſſet, cætera: explicatiſque cunctis, illam rurſus viri figurā diſceſſiſſe, & euanuiſſe reliqua. Diſcedentē aūt eā, quā diximus, figurā viri, viſam ſępe vrbē perambulare, & ingredi templa. Fuerat aūt fama paſſim diſſipata de illis indicijs, vt negantib. aut diſſimulantib. ſuum delictum aliquod, vulgo minarentur: ſe relaturos de eo ad illū ſe in criſtallo oſtendentē virunculū. Quin ēt compertum eſt, fuiſſe a doctis quibuſdam, de dubitationib. ſuis in litterarū ſtudijs aliquando neſcio quid propoſitum, & in criſtallo lectū. Sed his, & alijs huiuſmodi compluribus cōmemoratis dixit Spengletus, hunc aliquando ad ſe veniſſe cum tali oratione: arbitrari ſe tempus eſse, vt a criſtalli tali vſu tandem abſtineret. Nā & ſibi iam perſuaſum, eo ipſo non leuiter peccari, & animi perturbati cruciatus grauiſſimos, ſe diu ſane perpeſſum eſse: itaq; ſe decreuiſse deinceps nihil cū illo experimento velle negotij habere: & tradere nunc ipſi quod accepiſset, de quo meminiſse poſset, quid ei ſæpe demonſtraſset, neque neſciret qui rumores in ciuitate percrebuiſsent. Permittere aūt, vt faceret de eo quod collibuiſset. Tum Spenglerus collaudato eo, accepiſse ſe aiebat criſtallū, & in minutiſſimas partes contudiſse, & vna cum ſerica inuolucro in latrinam abieciſse. Bene profecto bene, nec aptius potuit, vtinam ſic oēs hęc, & ſimilia ſuperſtitionis arma abolerent. Nec verendum quidquā eſt cuiquā, ne forte ſe dęmō vlciſcatur. impune hoc omnibus, qui cū fide fecere. Burdigalæ advocatus quidā paredriū habebat in phiala vitrea: eo mortuo, hæredes nec phialā retinere volebant, nec frangere audebant: conſiliū petituri, adiere Colleg. IESV, patres iuſsere phialam deferri ad ſe; coram ipſis ſe terrę illiſuros attulere, ſed orarunt ne corā ipſis frangerent: immania ſe metuere viſa recedentib. ergo illis, in accenſum tū forte clibanum magna vi phialā conjecere, & nihil aliud, quā ex vtriuſq; elementi conflictu breuē ſtridorē audiuere. Mihi ipſi cū anno 157 S. iudicis adhuc miniſteriū obirē, inter rei cuiuſdam Licentiati annotatas a fiſco chartas: præter libellum Magicis plenum characterib. oblata ſimul capſula, ſandapilæ more efformata, & in ea virunculus mandragoreus, ater, et ſitu pędoreque obſitus, largo capillitio, ſed imberbis: hunc, uulgo putant, ad diuinationes, lucra, & alia multa mire efficacē: accepi librū, capſā, et fictitiū cadauer, hoc ēt primū laceraui abruptis auulſiſque brachijs. dictitabant, qui aderant, magnū mihi, & domui periculū imminere: riſi, & abire, qui metuerent, iuſſi: abeuntib. in focū, qui aderat, conieci: nec aliud quā vſtę radicis, nidorem percepi.

5. Loco ſuccedit, δακτυλομαντεία, quę diuinat annulis ad certā cęli poſituram conſtructis vel incantatis, & ſuper tripodē ad certa uerba motis: deſcripſit Ammianus libro 29. cuius uerba dabimus. ſect. 3. quęſt. 7. uel annulis incantatis, qualis fuit annulus Gygis; quo (teſte Herodoto) fretus candaulem interemit. tales duo illi phocenſiū tyranni, de quo Clemens Stromateus; qui ſonitu ſponte edito eum cōmouebant de cōmodo rerū gerendarum tempore: qui tamen inſidias conſpirantium ſic euadere nequiuit: Fuit huiuſmodi annulus exitio cuidam Hieronymo Cancellario Mediolanenſi: ut & alteri, qui cum eum in ignem proieciſset, ſed mente non bona, ſtatim a dęmone correptus, & in furorem actus fuit. Princeps quidam, hoc ǫuo, alium emerat aureis uiginti: promiſerat uenditor, ſemper, dum geſtaret, aleę, & chartarum luſum fore lucroſum. ita, ludit,

dit primo, procedit non infeliciter: A redit ad fritillum, ſed magna cum nummorum iactura. Sic ſe deluſum videns, quem emi non oportuerat, annulum confringi iuſſit.

6. Occurrit, ὀνυμάντια ſiue, ὀνυχομάντεια, in hac oleo ac fuligine impolluti pueri vnguem illinebant, & vngue ſolem verſus obuerſo, certum quid ſubmurmurantes, videbant, quæ cupierant. Hodie vlterius pro- B greſſum malum. Queuedum quendam Veteranum militem Hiſpanum noui, bello, & armis, quam pietate clariorem; qui; quo tempore Dux Medinæ Cæli ex Gallæcia ſoluebat, Belgium petens; Bruxellis, non vni in vngue ſuo claſſem è portu Corunnæ ſoluentem, & paulò poſt procellis vehementer afflictam, velut in ſpeculo clare oſtendebat. Hic ille, qui vulnera quoque ſolis verbis ſanabat aliorum; ſua ſic ſanare ipſe, vel alijs ſananda permittere detrectabat.

7. Quidã putant eſſe, ἀερομάντειαν, illam Ariſtophanicam, *in Nubibus*. Sed iſta, ſi tonitru, fulmen, oſcines, & alia ſimilia conſiderat, pertinet ad augurium, ſi planetarum adſpectus fœlices aduerſoſque, ad aſtrologiam: ſi quędam aereorum ſpectrorum inſolita viſa, vt equitum, &c. ad τερατοσκοπίαν, referenda ſola huc ſpectat, quæ ex aere coniurato dabat oracula, de qua Pictorius, de Magia cap. 10. Cardani Aeromantia de qua ibi agit, potius Hydromantia dicenda eſt.

8. Dici poteſt, φαρμακεία, qua vtuntur incantatores, ἐπῳδοὶ, qui diuinant freti ſolo dæmonis commercio; prę- ter incantationem nihil adhibentes: vt Feſſæ faciunt quædam mulierculæ tribades; & nonnullæ Aegyptiæ ſiue Zingalę; de quibus poſtea, totam Europam percurſantes, & in Byzantino foro Turcæ; & olim; *in Apulei aſino*, quidam Diophanes.

Vide Io. Leonẽ in deſcript. Africæ l.3.

9. Eſt, κοσκινομάντεια quę vſurpata veteribus (vnde, & Adag. *cribro diuinare.*) cribrum imponebatur forcipi, forcipem binis digitis comprehendebant, & eleuabant, & præmiſſis verbis conceptis, ſubijciebant nomina eorum, de quibus ſuſpicabantur eos furtum, vel aliud occultum crimen patraſſe, reum vero iudicabant illum; quo nominato, cribrum tremebat, nutabat, mouebatur, vel conuertebatur. quaſi qui digitis forcipem tenebat, arbitratu ſuo cribrum mouere non potuerit. Quod formulam Pictorius proponat verborum pronunciandorum, fecit inconſulte; quod ea ſit vſus ter, & quod euentum certum prædicet, fecit impie, & mentitur pollicendo. Ad hanc reducit vir doctus Horo- C ſcus lib. 2. de vera, & falſa prophetia modum furti concipiendi Ch. probandi) per lancem, & licium: nompe lancem lineis funiculis illigatam, & cum murmure rotatam, ex lege XII. tabula. cum lege d. lib. 2. cap. 6. quod ſane veriſimilius quam quod poſt Zatium Alpinum Franc. Balouinus in libro 57. XII. tabular. & cum eo Ziracu. ad Alexand. Genial. dier. libro 6. cap. 10. Scripſit de μητραγύρταις D prætextu religionis furantibus.

Theocrito, Luciano, Polluci

10. Ad eundem vſum erat, ἀξινομάντεια: qua ſecurim rotundo infigebant palo, & ex eius motu furem deprehendebant. Quando autem ſucceſſus futuri diuinatio petebatur, tunc gagatem lapidem ſecuri imponebant, vt Plinius refert. libro E 36. cap. 19. Huic ſimilis diuinatio militaris per ſcutum tincta aſpide oleo. habes apud Suidam ex Ariſtophane.

11. Erat, κεφαλαιομάντεια: faciebant aſini capite ſup prunas aſſo. Germanis priſcis in vſu fuiſſe volunt. Longobardi poſtea vſi capite caprino,

Gregor. lib. 7. epiſt. 7. et in Dialog. li. 3. c. 26. et 28. & hom.

cui

cui diuinum honorem habebant. Vehementer ſuſpicor prius illud de Arcadio pecore genus olim ab improbis Iudæis interdum Diuinationi impenſum, hincque factum vt Apion, & reliqui Aegyptij, & illos ſecutus Tacitus, calumniarẽtur, eos pro Deo caput aſininum coluiſſe.

12. Κλειδομάντεια, per clauem; cui circumdabãt chartulam inſcriptam nomen ſuſpecti: deinde clauem alligabant ſacræ ſcripturæ codici, hunc virgo ſuſtẽtabat, & verbis certis mutmuratis chartula ad nomen criminoſi vertebatur, mouebaturque.

13. Sit quod Germanus quidam I.C. his verbis tradidit: ex oculo quoque excuſſo, hodie fur cognoſcitur. Primum leguntur Pſalmi cum Letania: deinde formidabilis ſubſequitur oratio ad Deum patrem, & Chriſtum item exorciſmus in furem. In medio ad oculi ſimilitudinem veſtigio, figura circularis nominibus barbaris notatæ, figitur clauus aeneus triangularis, conditionibus certis conſecratus, incutiturque malleo cypreſſino: & dicitur, Iuſtus es Domine, &c. tum fur prodetur. Roſtochij quidam pecuniam in quodã loco ſepoſuit. Cum autem eam poſtea inuenire tam cito non potuiſſet, fabrum conuenit, ab eoque petijt, vt oculus furi excuteretur. Quo pacto ſtatim ipſe Dominus, qui fabri diabolica opera vſus eſt, oculũ amiſit.] Nonne, lector optime, iuſto Dei iudicio iſte incidit in foueam quam fecit, & merito pertulit, quod tam iniuſte, per artem peſſimam, malum alteri moliebatur? ſubdit; *Guſtronij quidam cochleum argenteum amiſerat: cum autem furem ex oculo quoq; excuſſo cognoſcere cuperet, fabrum adijt ab eoque petijt, vt ſua arte magica furem oculo priuaret, quod & factum eſt, & ſtatim filiolus illius, qui cochleum in quendam angulum con-*

A *iecerat, oculum amiſit.*] Sed & aliud diuinationis diabolicæ genus reperio in Indorum hiſtorijs, in ijs quæ de Floridenſium rebus geſtis agunt, aſpidomantiam vocare poſſumus. Narrant ſequentia de Rege Holata Outina, cum exercitu ſubſiſtere iuſſo, ſenem magum centum, & viginti annos ſuperantem aduocaſſe, & quo in ſtatu res hoſtium foret pronunB ciare iuſſiſſe.

Tum magus locum in medio exercitu parauit,] & conſpecto Ottignij, quod puer eius geſtabat ſcuto, petere illud iubet: impetratum illud collocat, orbe quinque pedum diametri circum illud ducto, additis quibuſdam characteribus, & notis: tum in ſcutum genibus flexis pedum calcaneis inſedit, ſic vt nulla parte humũ C tangeret: & neſcio quid ſubmurmurans varios geſtus exprimebat, tanquam in vehementem aliquam orationem incumberet: qua ad quadrantem horæ producta, illico tam horrendus apparuit, vt humanam effigiem amplius non exprimeret. nam ita omnes artus cõtorquebat, vt oſſa diſſolui exaudirentur, denique præter naturam multa faciebat. His peD ractis momento in priſtinum ſtatum redijt, laſſus tamen admodum, & quaſi attonitus; deinde circulo egreſſus Regem ſalutauit, ipſique indicauit hoſtium numerum, & quo loco illum exſpectarent.]

Claudat ſeriẽ Saliſberienſis, lib. 1. de nugis curialium c. 11. ſcribẽs; *Imaginarij ſunt, qui imagines quas faciunt, quaſi in poſſeſſionem præſidenE tium ſpirituum mittunt, vt ab eis de rebus dubijs doceantur: hos idololatras eſſe S. ſcriptura conuincit, & diuino maieſtatis iudicio cõdemnandos.*]

In his omnibus verba magica ſolent interuenire, ideo dubitari nequit, quin ad hanc quæſtionem pertineant.

QVÆSTIO VII.

De mangania ſpeciebus in quibus, vel non eſt explicitum pactum, vel latens admodum eſt.

HAec implicitam habentia pactionẽ reuocari poſſunt ad tria capita, *Ariolationem*, ſiue *Haruſpicinam*, *Augurium*, & *Sortes*. de quibus nunc videndum.

SECTIO I.

De Haruſpicina ſiue Ariolatione.

A*Riolatio* latiſſima ſignificatione omnem complectitur diuinationem: ſed hic eam ſtricte ſumo, vt Iſidorus, cum ſcribit; Arioli vocati propterea, quod circa aras idolorum nefarias preces emittunt, & funeſta ſacrificia offerunt, iiſque celebritatibus dæmonum reſponſa accipiunt.] quibus verbis deſcribit ſolam diuinationem explicitam, quæ ad oracula refertur. hoc placuit etiam Rabano, & Gratiano Iuoni, & Burchardo, qui in Decretum ſuum id retulerunt. *Haruſpicinam* idem Iſidorus vult dictam ab obſeruãdis horis; melius alij, à veteri vocabulo *Haruga*, quod (teſte Donato) hoſtiam ſignificabat. Ego nunc vtrumq; nomen media quadam, & modica latitudine vſurpo, pro tota ἱερομαντία veterum, ſiue diſciplina diuinãdi in ſacrificijs Gentilium ſolita ſeruari: quare olim ſemper puto in his interueniſſe idololatriam expreſſam, nõ tamen ſemper pactum explicitum: hodie fieri poteſt, vt neutrum interueniat.

lib. 8. Etymol. c. 9. lib. de magor. præſtig. c. 26. q. 5.

Haruſpicum, ſeu Gazarenorum (ſic enim vocatos docet D. Hieronymus in Eſai. c. 47.) prima diuinatio erat ex viuę adhuc victimę obſeruatione, dum producebatur, dum ad aram ſiſtebatur, dum attrectabatur. dum vinum ei infundebatur. poſſumus vocare victimariam, θυτικὴν ſiue θυματικὴν: quæ omnia, ſi quis volet exẽplis confirmata, is adeat Bern. Briſſonij, crudeli certe, & indigna morte abſumpti viri, Formularum lib. 1. quædam etiam nos olim in Senecæ Oedip. delibauimus, ad illa:

B *Appellite aris candidum 1 tergo bouem*
Curuoq; nunquam 2 colla depreſſum iugo.
Opima 3 ſanctas victima ante aras 4 ſtetit.
. . . Huc propere 5 admoue
Et ſparge 6 ſalſa colla taurorum mola.
Placidòne vultu ſacra, 7 & admotas manus
C *Patiuntur? . . . .*
Vnòne terram, ac vulnere afflicti petunt?
Verum citatus 9 vulnere anguſto micat.
An lentus altas irrigat plagas cruor.

Secunda vero fuit *extiſpicina*, qua motum, & ſingula mactatæ hoſtiæ
D membra rimabantur, iecur maxime, vnde Græcis dicta ἡ ἡπατοσκοπία hanc vbertim rident Lucianus, & Arnobius, deſcribit noſter ille eadem Tragœdia.

lib. de ſacrific. lib. contra gent.

Ede certas viſcerum nobis notas.
MAN. Genitor, quid hoc eſt? non 1 leni motu, vt ſolent,
Agitata trepidant exta, ſed totas manus
E *Quatiunt, nouiſque proſilit 2 venis cruor,*
Cor marcet ægrum 3 penitus, ac merſum 4 latet,
Liuentque 5 venæ, magna pars 6 fibris abeſt,
Et felle nigro 7 tabidum 8 ſpumat iecur.

Ac

Digitized by Google

Ac ſemper omen vnico imperio graue,
En capita 9. paribus bina conſurgunt toris:
Sed vtrumque caſum 10 tenuis abſcondit caput
Membrana, latebram rebus occultis negans.
Hoſtile 11 valido robore inſurgit latus,
Septemque 12 venas tendit: has omnes retro
Prohibens reuerti limes 13 obliquus ſecat,
Mutatus 14 ordo eſt. ſed nil propria iacet,
Sed acta retro cuncta. &c.

Fuit autem non quorumuis, ſed certorum animalium inſpectio. Iuuenal. Sat. 6.

Spondet amatorem tenerum, vel diuitis orbi
Teſtamentum ingens, calidæ pulmone columbæ
Tractato Armenius, vel Comagenus haruſpex:
Pectora pullorum rimatur, & extra catelli,
Interdum pueri. . . .

Sed exſecti matri viuenti, vt ex nefarijs Iuliani Apoſtatæ magicis docemur.

Tertia eſt *πυρομαντεία, & πυρομάντεις*, in hac aliquando pix trita in ignem ſpargebatur, aliquando tedæ pice illitæ accendebantur, & certis characteribus ſignabantur, & ſi flamma tædarum in vnum coibat, proſperum: ſi lambens, & diuiſa comparebat, infelicem, ſi tricuſpis aſſurgebat, glorioſum euentum: ſi varie diſperſa, in ægro mortem, in ſano morbum: ſi crepitans, infortunium: ſi ſubito exſtincta, ingens periculum ominabantur. aliquãdo hoſtiam in ignẽ conijciebant, & dumtaxat conſiderabatur flamma ignis victimarij, vtrum in vnam coiret pyramidem, A quod proſperum: an vero diuideretur, quod aduerſum, quis ignis color, ſplendor, aſcenſus, ſtrepitus: an cito victimam comprehenderet, an exſtingueretur, & ſimilia. quidam putant auctorem huius fuiſſe Amphiaraum, alij Argonautas alios: apud Romanos vſa Tanaquil, teſte Valerio Maximo. de hac idem Tragicus: lib.1.c.4.

B *TIR. Quid flamma? largas iamne 1 comprendit dapes?*
MAN. Subito refulſit lumen 2 ſubito occidit.
TIR. Vtrumne clarus ignis 3 & nitidus ſtetit,
Rectuſque purum verticem 4 cælo tulit,
Et ſummam 5 in auras fuſus explicuit comam?
C *An latera 6 circum ſerpit incertus viæ,*
Et fluctuante 7 turbidus fumo labat?
MAN. Non vna facies 8 mobilis flamma fuit:
Imbrifera qualis implicat varios ſibi
Iris colores; parte quæ magna poli
D *Curuata picto nunciat nimbos ſinu.*
Quis deſit illi, quiſve ſit dubites color:
Cærulea fuluis miſta oberrauit notis,
Sanguinea rurſus vltimum in tenebras abit:
Sed ecce pugnax ignis in 9 partes duas
Diſcedit. . . . . .
E *Immungit aris 10 ignis, & 11 trepidant foci.*

Vtuntur hodie Lituani, nam ægris ſi vmbra, corpore igni oppoſito, aduerſa cadat: certam ſpem recuperandæ valetudinis concipiunt: ſin auerſa ceciderint: cunclamant, & pro de-

Digitized by Google

Amanias li.3.de nat.

poſito ægrum habent. An ab hoc vitio immunes Germani? quin in ſuccenſione pirarum, quas pie in honorem B. Ioan. accedunt, veteri idololatria Chaldæorum, & Aegyptiorum in ſacrum morem commutata: peccant dum ad crepitum, fumum, flãmæ modum, & ſimilia attendunt: item quia definitis vicibus circumire, vel tranſiliri debere putant. ſunt enim iſta, vt recte cenſuit Vvimpina, reliquiæ veteris paganicæ luſtrationis, & traductionis per ignem, quam ex ſacris litteris Patres confutarunt. Glycas ex Theodoreto hoc docuit, ne multos congeram.

lib. de diui nat. c.2.

2. Annal. f.l.269.

Quinetiam (ait) liberos ſuos per ignem traiecit. Quid autem iſtud verbum ſibi, quæſo vult? Ioſephus tradit Achazum quendam ſuorum filiorum Baali ſolido ſacrificio concremaſſe. Verum Theodoritus aliter ſentit: arbitror, inquit, hiſce verbis ſignificari ſpeciem quandam erroris, qui ad noſtra vſque tempora durauit. Videmus enim ſemel in anno rogos accendi, quibus inijciantur pueri quidam & viri. Quinetiam infantes ab ipſis matribus per flãmam transportantur. quæ res videtur eſſe quaſi quædam auerruncatio, & luſtratio.] Sic Glycas.

Cardan. li. de vera Sapient.

Quarta eſt nubila καπνομάντεια, fumi obſeruatrix, eaq; duplex. nam vel grana ſeſami, vel papaueris nigri in ardentes prunas iacebant, & inde ſurgentem fumum notabant: vel ſine huiuſmodi granis, ſolũ obſeruabant ſacrificij fumum, & interdum fumum rogi. Huc pertinet illud Naſonis, *in Ibin*, de rogo Polynicis, & Etheoclis.

Et noua fraterno veniet concordia fumo,
Quam vetus accenſa ſeparat ira pyra.

De fumo illud Papinij eſt lib. 10. Thebaid. vbi poſtquam pyromantiam Tireſiæ deſcripſerat, addit eum ore fumum fatidicum hauſiſſe.

A

Ille coronatos iam dudum amplectitur ignes,
Fatidicum ſorbens vultu flagrante vaporem.

Vapor enim iſte fumus eſt. nam quis credat flammam hauſiſſe Tireſiam, & ſuperuixiſſe? Vſos etiam Capnomantia Iudæos, & conſideraſſe an fumus, qui ex victimarum

B

ſacrificio aſcendebat, rectus aſcenderet, an in obliquum vergeret, docet Theophil. in Oſeæ cap. 4. Pictorius lib. de Magia, c. 11. quoſdam Papinij verſus de morte Menecei huc retulit, qui perſpicue ad Pyromantiã pertinent. Non aliam ſpeciem, ſed genus quoddam ipſius Capnomantiæ putarim fuiſſe *Thuriſcmiam* illam in qua ex fumo thuris adoliti diuinabant. Statius.

C

Thurea nec ſupra volitante altaria fumo.

Hoc verum de iſta: ſed alia longe, de qua Dion.

Quinta eſt proprie dicta λιβανομαντεία, quam proponit Dionius Caſſius agens de Nymphæo propè Apolloniam, ibi & oraculum (*inquit*) editur, idque hoc modo. Thure accepto, precibuſque eius rei ergo, quam volunt, factis, ipſum thus. vt ſecum eas preces deferat, ad ignem proijciunt: tum ſi ratum futurum votum, ab igni thus è veſtigio corripitur, ac ſi thus extra ignem forte deciderit, accurrens ignis id abripit, & conſumit: ſin irritum erit votum, neque accipitur ab igni thus, & ſi in ipſam flammam conijciatur, recedit ab ea, atque effugit. ita vtramque partem ignis futura prædicit; morte nuptijſque exceptis. de his enim non licet cuiquam oraculum illud conſulere.]

lib.41. hiſt. Auguſt.

D

E

Sexta eſt τεφραμάντεια, ſiue σποδομαντεία, qua diuinabant olim ex cineri-

cineribus ſacrificiorum videtur hoc factum in ara Apollinis Iſmenij, & ideo Sophocles in Oed. Tyr. vocaſſe cinerem diuinatorium, μαντείαν σποδὸν fortaſſis tale, quid etiam obſeruandum in cinere Alphæi, quem idcirco Moſchus vocauit, κόνιν ἱρὰν, vbi ex Pauſania docui quondam, per κόνιν, ſignificari τέφραν, per puluerem cineres ſicut, & in Herc. Oetæ ſumitur.

In Aduerſa. ad Sene. Medeæ v. 81.

Et cineres patrio puluere ſordidos,

Hodie viget quoddam ſuperſtitionis huius veſtigium, cum res, de qua diuinandum, digito, bacilloue cineri inſcribitur, & cinis aeri puro permittitur, & attenditur ad litteras, quæ in cinere agitato apparent. Item cum iubent aliquem tres perſonas cogitare, quibuſcum matrimonium optet, vel ſperet contrahere, tum tres ducunt ſulcos in cinere, illi autem iubetur ſingulis perſonis ſuum ſulcum deligere, tum auerſus ſtare ne ſulcos videat, quos interea alter tamdiu forcipe oſtendit, donec eorum vnus ab illo ter diligatur, & quam ille ſulcus deſtinabat, ea ſpondetur ipſi vxor futura, poſſet hoc vltimum ad ſortem diuinatoriam reduci.

Septima eſt ὑδρομάντεια & οἰνομάντεια, qua conſiderabant colorem vtriuſque laticis in ſacrificio fuſi Aeneid. 4.

Vidit thuricremis cum dona imponeret aris
(Horrendum dictu) latices nigreſcere ſacros,
Fuſaque in obſcœnum ſe vertere vina cruorem.
Hoc viſum nulli, non ipſi effata ſorori.

Ariolationem ergo hic alij agnoſcunt, ego potius diras, ſeu omen, vt in illis Thyeſtæ,

Verna capiti fluxere roſe,
Pingui madidus crinis amomo,
Inter ſubitos ſtetit horrores
A *Imber vultu nolente cadit:*
Venit in medias voces gemitus,
Sed vagus intra
Terror oberrat. Item,
Sed quod hoc? non vult manus
Parere: creſcit pondus, & dextram grauat.
Admodus ipſis Bacchus à labris fugit,
Circaq; rictus ore decepto effluit.
B *Et ipſa trepido menſa ſubſiluit ſolo.*
Vix ignis lucet.

Omina tamen diuinationis ſunt, ſed ſub augurijs comprehenſæ, ſeu auſpicijs, de quibus ſect. ſeq. Perſis diuinationem ex vino tribuit Alexan. Neapolit. lib. 5. c. 13.

Octaua forma ducitur, ab edulibus varijs, vt C κριθομάντεια ἀλευρομάντεια, & ἀλφιτομάντεια. De hac ita Theod. Balſam. in 6. Syn. quæ in Trullo. Mulieres quædam (*inquit*) cum ordeo ea, quæ ab alijs ignorantur, enunciant. hæ dicuntur κριθόμαντεις quæ Eccleſijs, & ſanctis imaginibus aſſidentes, & ſe ex ijs futura diſcere prædicantes, non ſecus ac Pythoniſſæ futura prædicunt. Alia poſſet D videri ab Horatio ſignificata lib. 1. epi. ad Fuſcum.

Vtque ſacerdotis fugitiuus liba recuſo.

Nam in m. ſ. vetuſto Sancti Laurentij Leodienſis eo loco adnotatũ: Cum in ſeruis ſuſpicio furti habetur, ad ſacerdotem ducuntur, qui cruſtam panis carmine infectam, dat ſingulis: quæ cum hæſerit gutturi, E manifeſti furti reum aſſerit.] Sic ibi legitur, quod non tam explicando carmini, quam notandæ ſuperſtitionis priſcæ cauſa voluti adſcribere. In Antiſiodorienſi concilio can. 4. ſic legitur: Nõ licet ſortilegos, vel auguria reſpicere, nec ad characteres, nec ad ſortes, quas ſanctorum vocant, vel

Digitized by Google

quas de ligno, aut de pane faciunt aſpicere, ſed quæcumque homo facere vult omnia in nomine Domini faciat.] Item aliam puto quę in ſacrificijs, (quam Theocrit. deſcribit in Pharmaceut.) obſeruabat molas & libamenta, & præcipuę triticũ, hordeum, far, & ex eo toſto freſoque factam farinam, & ea mox ſubſecutã Victimæ conſperſionem. Seneca:

Et ſparge ſalſa colla taurorum mola:

Qua de re ex Dionyſ. Halycarnaſſ. Suida, & alijs multa ibi in Comment. notaui κυρομαντεια perficiebatur caſeo, ἰχθυομαντεια piſcibus, quæ antiquiſſima. nam vſi illa Polydamas bello Troiano, & Tireſias Thebanus: apud Lycios à piſcibus viuis non vno loco petebatur, ſed in Dina foſſa, & in fonte Apollinis apud Miras, & apud Syrilum vicum μαντικὴ ſeu ὀρνιθομαντεια ex ſignis quæ in ouis apparebãt, qua Orpheum vſum vult Suidas: de eadem nonnulla Leonibus lbr. 3. var. hiſtor. capit. 13. huc referenda præſtigioſa illius nuperi impoſtoris ſcedulam in ignem coniectam, in quouis adſtantium ouorum illæſam oſtentantis. Huc non eſt referenda ſuperſtitioſa expiatio Iſiacorum per oua, de qua Iuuenal. Sat. 6.

In Ocd. v. 334. & 335

Cælius li. 7 c. 21. & Plinius lib. 9. c. 16. & lib. 32. cap. 2. Plutarch. de induſtr. animal.

Nona eſt κηρομαντεια, qua vtuntur hodie quoque Turcæ: cum ceram liquant, & aquæ guttatim inſtillant, & figuras inde ortas obſeruant. Alſaticæ vetulæ aliud genus commentæ: cum aliquis ęgrotat tot cereos æqualis ponderis incendunt, quot Sanctos morbi immiſſores autumant, & cuique cereo ſuũ ſanctum appropriant; cuius cereus primus conſumptus fuerit, eum morbi pronũciant autorem, læſoremque.

Decima ἀνθρωπομαντεια, quæ rimabatur hominum mactatorum fibras ac viſcera. Vſus ea Heliogabalus, mõſtrum non homo: vſus etiam Iulianus Apoſtata, qui grauidarum aluos exſecabat, vt Antiochiæ & Carris deprehenſum: vſus & teſte Ammiano lib. 29. quidam Pollentianus, vſæ & Arlunæ Scythicæ, vt eſt lib. 1. Annal. Boior. à quibus id accepere Tartari, de quibus narrat Cromerus lib. 8. hiſtor. Polon. vſi, & Luſitani veteres apud Strabonem lib. 3. Hæc ad extiſpicinam commode reduceretur: vt, & ad hanc, ſacrificium filiorum in Topheth, vbi igne abſumebantur in honorem Molochi in Sacra ſcriptura.

Cedren. in Annal. & Thoed. li. 3 c. 21. & 22.

4. Reg. 16. v. 6. Ezec. 20. v. 31.

Vndecima fuit δαφνομαντεια, ex lauri rami combuſtione. proſperum ſignum, ſi obſtreperet cum fragore, infelix, ſi iuxta Propertium, taceret *extincto laurus adusta foco* de hac multa, & ita, vt neſcias quis à quo acceperit, Parthabus, ac Rhodiginus vaticinabantur autem præmanſis lauri folijs, teſtibus Lycophro, & Heſiodo; vnde laurus dicta Symbolum diuinationis, Conſtantino *in Geopon*, & Aphtonio, *in Progymn.*

Duodecima poteſt eſſe βοτανομαντεια, cum ex verbenæ, lunariæ, ſaluiæ, myricæ, ficus, & aliorum ſimplicium folijs ramuliſue, conſignatis nomine quærentium, & quæſtione, cognitio futuri petebatur. caue cum his cõfundas Sibyllę folia apud Maronem, in his enim non quæſtio, ſed oraculi carmen erat inſcriptum. συκομαντεια ficus folia poſtulabat. De diuinatione per tamaricem ſeu myricam, ex Nicandri Scholiaſte, ſic Cælius Rhodiginus.

Ian. Parrha. ĩ Claudiani li. 2. de rap. Proſerp. Cælius Rhod. l. b. 5. antiquit. c. 7.

lib. 7. antl. lect. c. 29.

Appollo myrica vates ſanxit prænunciare mortalibus futura,] propterea inſignem fruticem hunc Nicander μάντιν vocat, id eſt vatẽ. Quin & magi item Scythæ myricino vaticinantur ligno. Sed, & in Lesbo Apollo myricæ ramum tenet: qua ratione Myricæus quoq; eſt cognomina-

minatus: Et Archæus prodit quandoque in ſomnis viſum Deum illum myrteæ ramo decorum. Et Metrodorus refert antiquiſſimam eſſe plantam myricam: nam Aegyptij in Iouis pompa coronantur myrica, id eſt tamarice, vt interpretatur Dioſcorides: ſicut apud Medos Magi.]

Decimatertia ὀμφαλομαντεία, obſtetricum propria: quæ per nodulus vmbilico, & ſecundinis adhærentes conijciunt, quoties puerpera ſit poſtmodum paritura.

Decimaquarta nouitia quoque eſt, ex eadem obſtetricia ſchola, ſuperſtitio, ἀμνιομαντεία. Fœtus maternus in vtero materno tribus mẽbranis inuoluitur: quarum prima dicitur χόριον ſeu ſecundinæ: alia vero à farciminis forma ἀλλαντοειδὴς, tertia à mollitie ἄμνιος. hæ duæ poſteriores aliquando cum fætu ſic erumpunt, vt facies, ac caput infantis quaſi galeatum appareat: Vulgus Belgicum vocant galeam (*den helm*) hæc membrana cognomen tribuit Imper. Diadumeno, & cauſidici Romani multa pecunia inuolucrum iſtud emebant, ſe illo ad cauſę victoriam iuuari multum arbitrantes. Ex huius tegminis colore rubicundo, vel liuido, fortunã infantis, aniculæ ariolantur. hæc ἀμνιομαντεία, de cuius vanitate legendus Leunius Ziricçus. Sed, & Iouius, ne quid ſuperſtitionis omitteret, nimis huiuſmodi vanitatibus, pro Epiſcopo, deditus, in Ferdinandi Daualli natiuitate (lib. 1. Piſcarij) huiuſmodi pelle inuolutum ex vtero prodijſſe conſiderauit.

Lamprid. in vita Diadumeni.

lib. 2. de occult. natur. mirac. c. 8.

Decimaquinta eſt æque ridicula diuinatio Iudæorum per *Ieduim*, cuius Rabbini mentiomem à Moſe factam comminiſcuntur. nempe volunt fuiſſe animal quoddam, nomine *Iedua* ידוּאָה humana forma, cuius ex vmbilico medio funiculus propendebat, quo inſtar cucurbitæ humo adhæreſcebat; & quantum funiculi longitudo patiebatur, circumcirca omnem terræ fructum depaſcebatur: capi à venatoribus non poſſe, niſi ſagitta funis præſcindatur: tunc ſtatim expirare per eius oſſa, certo ritu in ore geſtata, vaticinandi donum nactos homines, indeque ariolos dictos *Iddegonim*. tales iſti recutiti fabulas nobis obtrudunt, digni qui, & terræ cum ſuo: *Iddahbonim* ידעני affigantur, & cum eo cõuiuentur. Niſi humanam illi formam attribuerent, poſſemus ſuſpicari, eos alluſiſſe ad Plant. animal quoddam agni ſpecie, quod naſci ferunt, ſic terræ cohærens, & vicina ſibi, quoad funiculi longitudo permittit gramina depaſci, & pabuli poſt defectum marceſcere, in vicina Moſchouię Tartaria: de quo Sigiſmundus *in Moſcouia*, & Iul. Schal. *contra Cardan.* & plenius ex profeſſo Andr. Libauius p. 2. ſingul. diſp. de agno Scyihico.

Moſes San ſonis F. in præceptũ Negatiuũ 8.

Deut. 18. & Leu. 19.

Decimaſexta eſt λιθομαντεία: cuius meminit Iamblichus, & Orpheus agens de Siderite lapide: ſed ritus eius mihi nõ ſatis perſpectus. Huc ſpectat Caldæorum lapis Mizoris, de quo ita Zoroaſter. Ηνίκα διερχόμενον δαίμονα πρόσγειον ἀθρήσῃς, θύε λίθον μνίζουρον ἐπαυδῶν.

Quando coſpexeris dęmonem terreſtrem (tibi reſponſum expetenti) accedere, incantans ſacrifica lapidem mnizurim. vbi Pſell. in Scholijs rem aperit: Dæmones (ait) circa terram volitantes natura ſua ſunt mendaces. Quod ſi ex his verum aliquem ſermonem audire cupias, aram appara, & ſacrifica lapidem MNISVRIM. Habet enim hic lapis vim aduocandi maiorem dæmonem, qui occulta ratione materiali genio applicatus, rerum inquiſitarum veritatem inſuſurrat, quam ille porro homini interroganti pro-

 fert.

A fert. Indicat enim nomen ipſum, quo in aduocatione vtẽdum eſt, vna cum lapidis ſacrificatione.] Hæc Pſellus, cui ſimilia Nicephorus ad librũ Syneſij de inſomnijs. fuit hæc vaniſſima ſuperſtitio, putantium nõ omnes dæmones æquè mendaces, ſed aliquos veraces, deinde, & illud erroneum quoſdam eſſe materiates, ἀφεγγεῖς ὕλης ἀναπλεωμένους, materia B tenebroſa plenos, vt loquitur. Hic ergo magicus ritus Chaldæorũ. Non deſunt, qui putent Iudæis in vſu fuiſſe lapides quoſdam *Diuinatores*, & eos prohiberi à Moſe Leuit. 26. verſ. 1. nam vbi noſter vertit, *Lapidem inſignem*, illi malunt vertere: *Lapidem imaginationis*, vel vt alij *Lapidem ſpeculationis*. Sed illi nugantur cum ſuis, quos nimis libenter ſequuntur Rabbini. C nam *eben Maſkith* vocat lapidem pictura, vel artificio aliquo ſic ornatum, vt aſpectu ſuo homines capiat, & alliciat ad honorandum: ideo enim additur, non quidem, vt diuines per illum, ſed, *vt incurues te ei*, hoc eſt, vt adores illũ. Non vos celabo, quid aliquando mihi de hoc loco in mẽtem venerit, antequam editionem Romanam viderem. D Suſpicabar noſtrum interpretem primo ſcripſiſſe, *Lapidem in ſignum*, inde cum alia verba tranſpoſuiſſent, *in ſignum lapidem*, factum denique *inſignem Lapidem*. confirmat cõiecturam verſio LXX. in qua diſerte ſcriptum: λίθον σκοπὸν, *lapidem ſignum*. Et fuit illa veterum ſuperſtitio: qui Mercurios ponebant in vijs, vel alios Deos *vios*, ſiue *viales*, E itinerũ indices, & ſigna. prohibeat ergo legiſlator, non lapides indices viarum poni, ſed poni, huiuſmodi lapides habitu Deorum, & ad adorandum. Scio quæ de radice שכה Sakah, prolixe hic Oleaſter adferat, ſed probare nequeo, quod vulgatum interpretem tam facile deſerat, imo, & de verſione loci Iob aperte ignorantiæ accuſet. Etiamſi vera ſignificatio foret, operire, dicere poſſem: quæ picta ſunt, coloribus eſſe contecta, & operta. Poſſet quis ad hanc ſpeciem referre quorumdã ſuperſtitionem, qui vt ſomnia ipſis contingant futuri, prænuncia, geſtant amethiſtum gemmam.

Decimaſeptima occurrit ῥαβδομαντεία, quæ multiplex fuit, de qua ſic Cælius Rhodiginus d.c. 29. ſcribit.

Virga in rebus diuinis eximij cuiuſdam vſus fuiſſe veteribus, ex pleriſq; coniectare licet. Nam, qui Perſicos ritus diligentius animaduerſos litteris mandarunt, illorum magos, qui ſacrificijs præficiuntur, carnes ſuper myrto, & lauro poſitas tradunt ſubtilibus virgis adurere, mox, oleũ lacte melleque commixtum conſpergere, ac comprecari, faſciculos ex myrica pertenues manu tenentes. In Pyrethiorum meditullio ſurrecta ſtabat ara, vbi inextinctus ſeruaretur ignis, fierentque itidem comprecationes, non ſine myricinis virgis. Sicut in Scythia quoque, vbi vaticini tradũtur plures, ſalignis virgis diuinatio concipitur, quas diſſoluunt, ac ſeparatim ſingulis humi conſtratis vaticinantur, interim virgas comprehendentes, componenteſque. Narees vero, quos eſſe Androgynos putat Herodotus, tiliam ſcindentes trifariam, digitoſque implicando, ac reſoluendo præcinunt futura.] & *poſtea*, Etenim in pleriſque locis virga (vt diximus) præſagiunt, quod in primo compoſitionis, tertiæ Dion quoque confirmat. Quæ ille de Perſis Magis, ab Herodoto libro 1. & Strabone libro 15. mutuatus, quæ de Scythis, & Enarijs, Herodoti libro 4. Scytharum progeniem Turcas, hunc morem retinuiſſe, colligitur ex Hiſtorijs Collenucij. Sed illud mihi nota (Lector) ῥαβδομαντείαν

non

Digitized by Google

lib. 1. rerũ Neapolit. non pertinere ad vnum dumtaxat A caput, quædam enim explicitã continebat inuocationem, nempe quæ conceptis verbis efficiebat, vt virgula recta, ſponte ſua, in circulum coiret iunctis extremitatibus. Alia vero ad ſortes pertinet, quando regnũ, vel quid aliud, virgis datis, cui obtingeret, experiebantur: ſic Aaroni prærogatiua Sacerdotij, virgula contingit florente, ſic & Beatam Virginem nonnulli, ex apocryphis, tradunt Ioſepho ſponſam datam: quo adhuc tempore Diuinatoria ſors permiſſa. Aliquãdo ad ariolationem noſtram (quam auſpicium vocauit Tacitus) referenda: vt illa Perſarum, & Scytharum, Germanorum quoque, quã Tacitus deſcribit libro de moribus Germanor. qua de re nos poſtea plura Sect. 3. Aliquando ad omnia, vt illa, de qua ſic Crantzius lib. 4. Metropol. c. 19. & 29.

Memorant Annales Henric. III. Imp. fabulam de Hildebrando puero, quod cum filius eſſet fabri lignarij, ex ſarmentis ordine compoſitis, inſcius ipſe has litteras confecerit; quibus aſtans homo litteratus legerit ex ea compoſitione ſcindularum: *Dominabor à mari ad mare*. Vnde coniectans diuinum aliquid in puero, ſuaſerit parenti, vt eum litteris traderet. Traditus profecit, & in Cancellariam Regis peruenit, & Scriniarius euaſit. Somnio admonitus Imper. de eodem, quod cornua videretur habere, quibus filium ſuũ contereret, hominẽ in vincula coniecit: ſed ab Imperatrice vinculis exutus, Cluniacenſe Monaſterium petijt. Indeque profecit primum in Subdiaconum, deinde in Cardinalem, nouiſſime in Gregorium VII.] Hæc ex Annalibus illis Grantzius, quæ neſcio cur fabulam vocet.

Decima octaua eſt *λαμπαδομάντεια*, quando nonnulli candelam in D. Antonij honorem accendunt, ſicque ſe res perditas confidunt inuenturos. Alia eſt vetus ſuperſtitio *Lucernaria*, de qua Propertius libro 4.

Sed neque ſuppletis conſtabat flamma lucernis.

& alio loco:

Seu voluit tangi parca lucerna mero.

B Petronius in Satyra, *Lucerna humore defecta, tenue, & extremum lumen ſpargebat:*] hæc magis videtur ad hominis augurium pertinere. An etiam huc pertinuerit modus furti concipiendi per lancem, & licium; quem Sex. Pompeius deſcribit, dubium mihi: puto potius non pertinere, quicquid Acron prodiderit. vide ſub quæſtio. 6. ſect. 4. C verſ. 9.

Decima nona vocatur *ὀμφαλομάντεια*, nempe duplex diuinatio, quæ virginitatem puellæ explorabant. 1. per funiculum, quæ res etiam hodie in vſu prauo: & videtur olim eo reſpexiſſe Catullus in nuptijs Pelei, & Thetidis.

Non illam nutrix, orienti luce reuiſens,
D *Heſterno poterit filum circumdare collo.*

2. Quod, auctore Guil. Pariſienſe, ſolitum in Britannia redactum in pollinem tenuem achatem in potu præberi, quem qui, quæue ſumpſit, niſi virgo ſit, ſtatim cogatur euomere. Referuntur & alia, quæ idem per vrinam indicium faciunt. Et referuntur, vt arcana naturæ, vereor ne prorſus ſint magica, certè E ſunt illicita, & famæ reſtitutioni obnoxia. par. vlt. de vniu. c. 22.

Sunt & aliæ mille nocendi artes, & nomina mille, quæ vtinam, vt mihi, ſic cæteris ignotæ, & inexpertæ. Damnant hæc omnia Theologi, & Canoniſtæ. vide Euſeb. lib. 4. Præpar. Euang.

Euang. cap. ſi quis 26. quæſt. 5. Ioannem Saliſberienſem lib. 2. de nugis Curialium cap. 28. Michael. Medin. lib. 2. de recta in Deum fide fol. 29. & Iulium Sirenium libro 9. de Fato cap. 15. & 16.

SECTIO II.

De augurio, & auſpicio.

AVgurium, vel dependet à natura, vt nautarum, agricolarũ, &c. de quo poſtea (eſt enim commendatione dignum, vtpote naturalis coniectatio) vel hominum induſtria atque artificio inſtitutum, rebus futuris, non neceſſarijs, ſed voluntarijs conijciendis inſeruiens: de quo nũc agimus, quod ipſemet Cicer. vanitatis, & ineptiæ condemnauit, longe hac in re prudentior, quam Plato in Phædro, vel Xenophon, in Cyripęd. Quod vero, & Ariſtoteles meminit augurij, ille vel populari ex ſententia loquitur, vel augurium vocauit, naturalem præſenſionẽ auium, qua pluuias tempeſtateſque inſtantes nobis indicant cantu, volatu, vel garritu. Nobis Chriſtianis dubitare non licet, totam Augurum diſciplinam, incertam, & illicitam eſſe: qua, quod abſtineret Dei populus, etiam ab ariolo laudatur: quam ſciunt omnes damnatam à Moſe, ac Prophetis, & à iuris Canonici auctoribus, à quibus etiam variæ pœnæ infliguntur: quam ſciunt pacti cum dæmone damnari à B. Auguſt. ſciunt à recta Philoſophia valde alienam.

lib. 2. de diuinat. libro 9. de Hiſt. anim. c. 31. & alib. Nu. 23. v. 23. Leu. 19. v. 26. Deut. 18 v. 10. Eccl. 34. v. 5. Ier. 27. v. 9. c. illud cā. ſed & illud 26. q. 2. c. ſi quis Epiſc. c. aliquãti. cap. ſi quis clericus c. augurijs. 26. q. 5. libro 2. de doct. Chriſtia. c. 24. docẽt hoc Cic. d. li. & Frãc. Picus li. 6. de præ not. c. 4.

Auſpicij vero, ſiue Augurij vocem nũc eo extendimus, vt etiam omnia comprehendat: ſicut & Græci ſumpſerunt, ὀρνιθείαν, οἰωνιστικὴν, οἰωνομαντείαν, ὀρνεοσκοπίαν, pro obſeruatione cunctarum rerum ſubito, & inopinato, & inſolito, accidentium, inſtituta ad cognitionem futurorum, vel occultorum.] Sic acceptum, reduci poteſt ad ſpecies quinque, primum ex cœlo, ſecundum ex auium volatu, vel garritu, tertium ex tripudio pullorum, quartum ex quadrupedibus, quintum ex diris, & portentis: & horum omnium communis diuiſio eſt, quod eorum quædam ſunt Oblatiua, quæ non poſcuntur; quædam Imperatiua, quæ veniunt optata, & quæſita.

1. Ergo genus è cœlo captato ab auguribus proſpectu, & cęli regionẽ deſignata (templum vocabant) expectabat auſpicium, nempe tonitru, vel fulmẽ, ſiue fulgetrum: quorum alia bruta, quæ nulla ratione nitebantur, ſed erant vana prorſus, alia Fatidica: & hæc rurſus, vel peſtifera, vel conſiliaria, vel auxiliaria, & huiuſmodi nugaciſſima, de quibus multa Plinius, & Seneca, quę ſanè eruditè refellit Vvimpina, lib. de diuinat. c. 34. & 16.

Pet. Sanctl ſorius Mõtepeſſula. l. hiſt. tęp memorab. fol. 240. Varro li. 6. de lingua latina.

Plin. lib. 2. c. 51. & 54. & li. 28. c. 2. Senec. in Naturel. qſtionib.

2. Ab auibus petebatur, vnde dictum augurium, quaſi auigurium. Auium aliæ oſcines, quæ cantu, ſeu garritu; aliæ Præpetes, quæ volatu putabantur prædicere, & harum rurſus variæ differentiæ, *funebres, cliuia, arcula, volſcra, remores, inebra*, & aliæ multæ. Stultitia hæc refellitur benè ab eodem Vvimpina lib. eod. cap. 12.

Seru. lib. 1. Aeneid. Feſtus in voce Oſcines Gellius li. 6. c. 6. Plin. li. 10. c. 13. & 18.

3. De pullorum tripudio ſumebatur. Duo à pullarijs pulli in cauea ſeruabantur. primò diluculo, imperato de more ſilentio, plus aut offa, cauea recluſa, pullis obijcebatur: ſi negligerent cibum, ſiniſtrum auſpicium erat; ſi auide depaſcerentur, ita vt aliqua ex roſtro deciderent, & terram ferirent, dicebatur *Soliſtimum tripudium*, & habebatur ſecundum. *pauere* veteribus, idem quod ferire. inde dictum primo terripauium, deinde terripudium, denique

tripu-

Digitized by Google

tripudium. Idem, & *Soniuium* vocatum à ſono, quem plus edebat cadendo. Nugaciſſimum ſane commẽtum, cuius tamen naglectui tribuere Romani clades P. Claudij, & Lucij Iunij bello Punico 1. & Flaminij bello Punico 2.

de his Cicer. 1. de diuina. Feſt. in Puls. & in Oſcinũ. Polybius lib. 1. & Valer. Maxi. lib. 1. c. 4. Liu. li. 22. lib. de morib. Germ.

4. Ex *quadrupedibus*, ſumpta, teſte Sext. Pompeio vocabant *auſpicia pedeſtria*; vt apud Germanos ex equorum fremitu, proprium gentis (ait Tacit.) equorum quoq; præſagia, ac monitus experiri, publice aluntur iiſdem nemoribus ac lucis candidi, & nullo mortali opere contacti, quos preſſos ſacro curru ſacerdos, ac rex vel princeps ciuitatis comitantur, hinnituſq; ac fremitus obſeruant, nec vlli auſpicio maior fides.] Duraſſe eam ſuperſtitionem diu poſtea, etſi paulum diuerſa forma apud Luzicos, ex Ditmaro noſter Lipſius *in comment.* admonuit. De Lupino auſpicio, Plinius, & alij valde multa, & prorſus contraria tradiderant, quos habes diligenter annotatos à Tiraquello; de capra, aſino, leone, vulpe, cane, muſtela, ariete, & alijs; quæ Alexander nullis auctoribus firmarat, vir idem, ſupra modum diligens, accuratæ comprobauit.

ad Alex. ab Alex. lib. 5 c. 3.

5. Sunt *Omina*: quæ pertinere ad auguria vel vnus oſtendit Claudianus ſequentibus verſibus;

Nullusque dies non triſte minatur
Augurium, quoties flauentia ſerta comarum
Sponte cadunt? quoties ex ſudat ab vbere ſanguis,
Larga vel imo prorumpunt flumina vultu,
Iniuſſeque manus mirantia pectora tundunt?
Si buxos inflare velim, ferale gemiſcunt.
Tympana ſi quatiam, planctum mihi tympana reddunt.

A *Ah vereor, ne quid portendant omina veri.*]

Vbi Ceres, & exempla præbet omnium ſeu Dirarum, & quod vocauit *augurium*, poſtea vocat *omina*. Hæc ſolent etiam *prodigia* dici. Valer. Maximus. *admirabile inter cœnam prodigium incidit. Infuſum namq; paterna eius vinum nec ſemel. ſed iterũ, ac tertio, in ſanguinem verſum eſt.* B *Qua de re conſulti Magi monuerunt, vt ab incepto deſiſteret.*] Sed de omnibus plura diximus lib. 3. vbi de vana obſeruantia egimus. Huc reducenda omnia prodigia, & oſtenta, & monſtra, quatenus quis vanam quandam ex his inſtituit diuinationem, quã veteres τερατοσκοπίαν vocarunt, à qua aliena eſt Chriſtiana obſeruatio monitorum quorundam mirabi- C lium, quæ quibuſdam Deus largitur. Duo exempla referam infra c. 3, q. 2. & alibi aliud familiæ Eſtenſis B. Beatricis apud Scardeonum, tale quod de monte Veſuuio, & moriturorum impiorum, & damnãdorum mox aliquorum prædictione, Per. Damian. epiſt. ad B. Dominic. Loricat. ſupra agens de Pandulfo Capuano, his verbis; *quandocunq; in illis* D *partibus reprob. diues moritur, ignis erumpere de prædicto monte videtur, & tamquam ſulphurea reſinæ congeries ex ipſo Veſuuio protinus fluit, vt torrentem faciat, atq; decurrente impetu in mare deſcendat.*] miraculo ignis, addam aliud humanum. Herodotus lib. 8, ſcribit, quando Amphienſibus ſiniſtri aliquid publice euenturũ, ſolitam ſacerdoti Mineruę ſubito promiſſam enaſci barbam. E Sed redeo ad inanima. De familia Seruiliorum ſcribit Plinius nummũ illis fuiſſe æreum; quem auro, & argento cibarent, qui ad futuros familiæ proſperos euentus creſcebat, ad infœlices minuabatur, lege Plinium lib. 2. c. 65. De ſanguinis admiranda

lib. 1. c. 7. de Xerxe.

randa in Gallia pluuia, quę incidens ſupra carnem hominis, aut ſupra lapidem non poterat ablui, cadens vero ſupra lignum facile eluebatur; auctor ex Fulberto Carnutenſi eſt Baronius Annal. XI. anno Chriſti 1017. De fonte Glomuzenzi narrat Dietmarius, qui quando lætus pace, & annona annus ſubſecuturus tritico, auena, & glande refertum ſe oſtentat, quando peſtis imminet cinerib. quādo bellum, ſanguine plenus fluit. quod idem Eraſmus Stella, & Petr. Albinus *in Chronico Miſnenſi* aſſerunt. Alibi in Germania fons eſt dictus *Dungerbrun*, qui quando decreſcit grauem annonam, quando exareſcit diram famem portendit. In monaſterijs non raro accidit, vt religioſi morituri, in templis vbi ſedilia ſua habent trunco capite adſpiciuntur. Quibuſdam etiam nobilium familijs quædam notata. eſt quæ certiſſima ſuorū mortis indicia habet, ſi fons quidam natura ſua valde limpidus ab incognito quodam verme turbetur. alteri ſignum eſt, ſi terra quædam arci ipſorum vicina, in voraginem ſubſidit. In Bohemia ſpectrum fęmineum veſtitu lugubri apparere ſolet in arce quadam illuſtris familiæ, antequam vna ex coniugibus Dominorum illorum è vita decedat. ita ex alijs, vt certa, refert Phil. Camerar. operæ ſucceſſiuæ cap. 73. vide ſupra in princ. lib. & d.q.2. *Monſtra* ſunt naturę valde aberrantis à conſueta norma inanimantium productione ludribia. *Oſtenta* vero, & *prodigia* vocamus, varias, & terribiles, atque inſolitas in aere, aut alijs elementis apparitiones, ac ſonos, vel effectus, vt pluuias ſāguinis, acies in cœlo viſas, & ſimilia, quibus pleni Iulij Obſequentis, & Lycoſthenis libri, & Ioſephus lib. 7. de bello, c. 44. & egregie Vvimpina lib. de ſignis. certa horū interpretatio à diuina reuelatione dependet, vt fuit conceſſa Danieli: non licet ea curioſe obſeruare ad fortuitos euentus certò prædicendos: recte tamen concionatores ex ijs imminentem Dei vindictam denunciant, vel ab inſtanti facinore, ac vitæ prauitate homines ijs deterrent, & ad pœnitētiam hortantur. reuera enim idcirco illa ſolent à Deo oſtendi. Plura de his pete à D. Auguſtino lib. 21. de ciuit. Dei, cap. 28. & qui hos portentorum obſeruatores egregiè confutant Picus, Vvimpina, Medina, & Sirenius.

à cap. 22. vſque ad 27. cap. 5.

Picus li. 6. de prænot. c. 6. Vvimpin. ſupra c. 17. Medi. l. 2. de rect. fid. c. 2. Siren. d. li. 9. c. 19. & 20.

VI. Auſpicium ex acuminibus militare, cuius, & Dicer. & Arnobius meminere, quidam ad oſtenta referunt, cum Cælio Calcagnino, alij ad Geomantiam, alij cum Turnebo nō diſſimile faciunt ab Anxinomantia. quale fuerit, nihil habeo certi. *Lege ſi placet Antonium Valerinū Comm. de re militari.*

SECTIO III.

De ſortibus illicitis.

MAnganiæ tertiam partem dixi eſſe *Sortes*. Sors olim dicta *Phur*, vt patet ex lib. Eſther cap. 9. v. 26. quam pleriq; Perſicam vel Suſianam vocem eſſe volunt. aſſentior potius D. Hieronymo Hebreæam eſſe. & deduci ab Hebræo פּוּר phur, cadere, ſeu labi (etiam iuxta Furſter.) quia ſortes in vrnam coniectę labūtur, vnde, & feſtum Hebræis *Phurim*, non *Phrurim*. Ioſephus in hac voce mendoſus eſt, vel more Græco detorſit. Sors autem, teſte D. Thoma, triplex eſt, diuinatoria, conſultoria, & diuiſoria.

22. q. 95. art. 8.

Diuinatoria vocari poteſt κληρομάντεια: quæ ex genere ſuo prohibita, D. Greg. lib. 7. ep. 66. lib. 9. ep. 47. in Decretal. c. 1. de ſortileg. D. Tho. d. art. 8. & talis fuit ſortitio Ionæ 1.

vt

vt ibi poſt Lyran. & Ferum optime Franc. Ribera. quæ & ipſa multiplex eſt. vna, eadem cum oraculo, vt fuere ſortes Deliæ, Lyciæ; Antiates, Prænestinæ & ſimiles, ſic accepit Seneca. in Troadib:

Poſt fata demum ſortis incaſta fides.

& in Oedipo.

Sortes Phebei exitus.

Ceteræ ſortes pleræque nomen à materia ſortiuntur: vt ſunt *παλομάντεια, πεττιμάντεια, ἀστραγαλομαντεια*, quæ bacillis, talis, oſcillis, pilulis, aut tabellis inſcriptis, in altum, vel in vrnam conijciebantur.

3. His ſimilis fuit *κυβομάντεια*, ſiue aleatoria, vt apud Propertium.

Me quoque per talos Venerem quærente ſecundos,
Damnoſi ſemper ſubſilere canes.

Huic deditj valde Auguſtus, & Tiberius Impp. teſte Suetonio, & Attalus Rex Pergami. Vtebantur huiuſmodi ſorte teſte Pauſania Græci, apud Buram Achaiæ: & in Apono fonte in Italia, teſte Suetonio, in Tiberio.

4. *παλομάντεια*, quam dixi, ſeu *ῥαβδομάντεια*, quam Tacitus tribuit Germanis; ſortium conſuetudo ſimplex, *ait*, virgam frugiferæ arbori deciſam in ſurculos amputant: eoſque notis quibuſdam diſcretos, ſuper candidam veſtem temere, ac fortuito ſpargunt. mox, ſi publice conſulatur, Sacerdos ciuitatis, ſin priuatim, ipſe paterfamiliæ precatus Deos, cœlumque ſuſpiciens ter ſingulos tollit, ſublatos ſecundum impreſſã ante notã interpretatur, &c.] frequentiſſima quoque Sinis, hodie eſt fere ſimilis, quædam diuinatio duorum lignorum æqualium quam deſcribit fuſe Gunzalus Mendozius libro 2. hiſt. Chinenſ. cap. 4. nec non Philippinenſium, ſeu Luſanorum in

lib. de moribus German.

A India, teſte Martino Igratio Itinerarij cap. 8. In ſacris litteris inuenio nonnullas huic pertinentes, vt eſt illa ſagittarum de qua Ezechiel. & alia virgarum de qua Oſeas, & ſecundum nonnullos Moſes. Ezechielis verba ſunt: Stetit enim rex Babylonis in biuio in capite duarum viarum diuinationem quærens, commiſcens ſagittas. interrogauit idola, exta conſulit. Ad dexteram eius facta eſt diuinatio ſuper Ieruſalem.] Diuinationem hanc varie explicant. orta diuerſitate, quia nõ conueniunt de ſignificatione verbi *KoKol* קלקל

cap. 21. v. 21

B quod D. Hieronym. vertit *commiſcuit*, LXX. vero *fecit ebullire, & virgam pro ſagittis, ἀναβράσαι ῥάβδον*. qđ tamen Polychronius docet dictum phraſi Hebræa pro miſit, ſeu iecit ſagittas. *ἀντὶ τοῦ ῥίψαι βέλη γὰρ τῇ λέξει ἐχρήσατο, ὡς ὁ ἑβραῖος*. D. Hieronym. in Commentar. explicat modum diuinationis: ſtabit in ipſo compito, & ritu gentis ſuæ oraculum conſulet, ut mittat ſagittas ſuas in pharetram, & commiſceat eas inſcriptas, ſiue ſignatas nominibus ſingulorum, vt videat, cuius ſagitta exeat, & quam prius ciuitatem

D debeat oppugnare. hanc autem Græci *βελομαντείαν* ſiue *ῥαβδομαντείαν* nominant.] & addi poſtea, LXX. hic non tam ſenſu, quam verbis à vulgata diſſentire. Nam illud *ἀναβράσαι*, ſeu ebullire, nihil aliud eſt, quam velociter exire, ſeu aſcendere. Sed alij putant eo ſignificari genus alterum diuinationis: nempe commixtas ſagittas in aerem fortiter ie-

E ciſſe, & in quam partem caderent, dextram an ſiniſtram, verſus Rabbath, an verſus Hieruſalem obſeruaſſe: ſic R. Ioſeph. & (vt videtur) Chaldæus Paraphraſtes, eamq; interpretationem optime tam noſtra, quam Græca verſio patitur. Denique quia *Kalal* קלל etiam ſignificat leuigare,

re, & polire, ideo exponunt, terſit, ſeu poliuit ſagittas. volunt enim ſignificari genus diuinationis Catoptromanticum: quo augures in ſplendenti cuſpide, velut in cryſtallo, vel vngue, futura inſpiciebant: ſed cum hoc ſit recentiorum commentum, præſtat D. Hierony. & LXX. illos ſequi.

Alter locus eſt Deut. 8. v. 11. Vechober chaber. וחבר חבר. quod noſter vertit *incantator*: recentiores vertũt *iungens iunctionem*, vt exprimant ſpeciem ξυλομαντείαν qua per fruſtra lignorum iterum coeuntia diuinabatur. Sed noſtram verſionem confirmãt LXX. φαρμακὸς ἐπαείδων ἐπαοιδὴν, *veneficus incantans incantationem*: & recte, incantatores enim, à *Chabar* חבר, quod ſignificat, ſe ſociare, vocantur *Chabarim*, quaſi dicas ſocij, nempe dæmonum, quibus ſe pacto, ſeu fœdere inito coniungunt. Longe ergo clarius vertit noſter vulgatus, quam recentiores, iſti: & bene Pagnius retinuerat verſionem LXX. interpp.

Tertius locus eſt Oſeæ 4. v. 12 Populus meus in ligno interrogauit, & baculus eius annunciauit ei.] nec conſtat, de quo genere hoc dictum. apud Hebræos, R. Moſes Samſonis F. in explicatione præcepti Negatiui. 52. commemorat huiuſmodi ritum: decorticabant bacillum ligneum vno tantum ex latere, tum in aerem proijciebant, ſi fortuito caſu, primo iactu apparuiſſet, ſuperior pars decorticata, at ſecundo iactu, ſuperior pars adhuc veſtita, proſperum ſucceſſum augurabantur: ſin è contra primum pars veſtita, infelicem: ſi vtroque iactu veſtitum, vel nudatum latus ſuperius fuiſſet, mixtum euentum ſibi pollicebatur: & hoc ab Oſea putant ſignificari. D. Hieronymus autem vult, de eodem agi genere de quo egit Ezechiel, & vocat hic ῥαβδομαντείαν, quod illic βελομαντείαν pro ijſdem enim iſta accepit. Sentit hoc etiam Theophilact. *in Oſea*, ſed aliter explicat ipſum ritum.

Virgas (inquit) duas ſtatuentes, carmina, & incantationes quaſdam ſubmurmurabant: deinde virgis, dæmonum operatione, aut effectu, cadentibus, conſiderabant, quonam vtraque earum caderet, antrorſumne, an retrorſum, ad dexteram, vel ſiniſtram. Sicque tandem reſponſa dabant inſipientibus, virgarum caſu pro ſignis vſi. Eundem ad modum Nabucdonoſor vaticinabatur, vt Iezekiel habet.] His adde, quæ dicta ſupr. ſect. 1. ſuperſt. 17. & ſcito etiam in Antiſſodorenſi concilio mentionem fieri ſortium de ligno prohibitionem can. 4.

5. *Species eſt Geomantia*, cuius laborioſa induſtria mentitur artem, nam ſexdecim figurarum in ſolo, vel abaco mina τεχνικά diſpungit, ex ſedecim additis diuerſis punctorum coordinationibus, quæ nomina ſingulis ſuis aſtris putant reſpondere. hoc olim Hali, Et famoſus Magus Oliuerius Malmesburius, libro edito, & poſtea Gerardus Cremonenſis, Bartholomæus Parmenſis, & Gaſpar Peucerus Lutheri ſectator: quorum libri prohibiti; ſunt complexi ſcriptis. Et Peucerum miror id tam diligenter proſecutum, cum veriſſime fateatur, toti illi diſquiſitioni nullam prorſus rationem, nullam veri ſpeciem ſubeſſe. Archimagus quoque Cornelius ſuã diuerſam ab illa aliorum, Geomantiam, æque fallacem, & mendacem, poſteriore ſcripto fuit teſtatus. Picus de hac cecinit.

Atque frequens bibulam mucro cum pungit arenam: Hanc deſcripſit Pictorius in Epitome de Magia c. 8. Quanta ergo dementia eſt his vacare, quæ à ſuis damnatur auctoribus?

Ex

Digitized by Google

Ex pijs ſcriptoribus, & catholicis A erudite refutarunt ſæpe iam citati, Franc. Picus lib. 6. de Prænotion. capit. 3. & qui, toto clam opere ex Pico plurima, Cont. Vvimpina lib. de diuinat. cap. 5. & Iul. Sirenius lib. 9. de Fato cap. 38.

6. Vocant *στιχομαντείαν*. fiebat primum aperto libro Homeri, vel Virgilij, & attento primo, qui obuius inſpicienti, verſu. Sortes Virgilia- B nas, vel Præneſtinas vocabant. Sic Socrates mortis ſuæ diem coniecit. Sic Claudius, Traianus, Alexander, Macrinus, Gordianus iunior, & alij Impp. tempus regni, vel vitæ, vel alia, qua de re Suetonius in Tiberio, Spartianus in Hadriano, Lampridius in Alexandro, & alij in horum vitis. quædam Lipſius lib. 2. Elector. c. 12. Iudæos quoque ſolitos in qua- C nis ferme re inchoanda, ſic ex ſacris Biblijs apertis ſortiri, docet ex Thalmudicis Ioſephus, Stephanus in libro 1. Machab. cap. 3. num. 48. Huic vanitati Gentilium deinde ſucceſſit apud Chriſtianos, apertio Veteris, aut Noui teſtamenti: quam inſigni blaſphemia vocant Sortes Apoſtolorum, ſeu Sanctorum: hac vſi fuere Heraclius Imp. apud Cedrenum: D & Romanus Diogenes, apud Cuſpinianum: & Andronicus ſenior apud Gregoram libro 8. & Chrannus filius Regis Francorum, apud Gregorium Turonenſem libro 4. hiſtor. capit. 16. & 20. & B. Theodora Alexandrina, nondum bene cathechizata, apud Simeonem Metaphr. 11. Septembr. Merouens apud Gregor. Turonenſ. Hiſtor. Franc. lib. 5. E cap. 14. vbi & alius ritus exprimitur, nam ponuntur tres codices Scripturę ſacræ ſuper Sancti Martini ſepulchro, & ſigillatim ſinguli aperiuntur. vſus hac denique Gundulfus, apud Ranulphum libro 7. Polychronici cap. 6. & ſui laudator facinoris Hieronym. Cardanus, de varietate lib. 14. Damnata fuit hæc ſuperſtitio non vno Concilio Eccleſiæ Catholicæ decretis. Huc quidam referunt certas illas Epheſiorum notas magicis verbis iunctas: quas ferenti conatus omnes forent efficaces. harum beneficio volunt Crœſum è rogo liberatum, ſed hæc pertinent ad quæſt. 6. Et ne quis obijciat, vel D. Auguſtin. Confeſ. vel Gregor. Turonenſ. factum, lib. 5. Hiſtor. Franc. capit. 47. & ſeq. Nam ſancti tunc librũ aperiebant, non vt de futuris certiores redderentur, ſed vt cõſolatorium aliquid, vel exhortatorium in ſacra pagina reperirent, vt teſtatur ipſemet Gregor. & ſic ſolent hodie multi pij viri cum tentantur, aperire libellum illum aureum Thomæ de Kempis *de contemptu mundi*, eo quod ſemper aliquid in eo occurrat, quo roborari ſe, & confirmari ſentiunt: quod ſane expers eſt ſuperſtitionis: Auguſt. etiam diuina monitione ad hoc inductus fuit, vide libro 9. Confeſſ. capite vltimo. Sunt qui velint duas exceptiones eſſe, ab hac regula, videlicet. Primo, ſi quis id faciat graui neceſſitate compulſus, ad terminandam grauem litem, vel anceps cõſilium, & citant D. Auguſtinum. Epiſt. 180. ad Honorat. & lib. 1. de doct. Chriſtiana cap. 28. Secundo, ſi debita cum reuerentia, precibus ad Deum fuſis, adhibeantur; vt vult Beda in cap. 1. Actorum. In primis admiſerim has conditiones, non ſeparatim ſumptas, ſed coniunctim: & ideo pro vna tantum. Nam puto ſimul requiri, & materiæ neceſſitatem, & recurſum ad Deum: nec Patres alterum excludere, ſed ſupponere; cum alterum tantum expreſſerunt. Vt Auguſtinus, qui grauitatem materiæ ſolius cõſiderauit. nam de egregie propter periculum mortis deferendo agebat, & ideo ſortitionem

c. aliquanti & c. ſi qs clericos. 26 q. 5. Antiſiod. conc. can. 4.

vide Euſtath. in Homer.

tionem fieri inter paſtores, qui fugere, & qui manere deberent, volebant. de Epiſt. 180. ſub fin. Beda vero vtrumque diſerte exquirit. Nec leuis cauſa fuit D. Franciſco, ſua & proximorum ſalus, nec nullæ, nec frigidæ tepidæue preces præceſſerant, cum ſorte conſultoria vſus; nec deerat ad hoc excitans diuina reuelatio.

Narrat D. Bonauentura vitę illius c. 13. è quo D. Anton. 3. par. ſum. hiſt. tit. 24. §. 7. ſed carptim, & mutilate deſumpſit, ſed ille his verbis.

Immiſſum eſt eius menti per diuinum oraculum,] quod in apertione libri Euangelici aperiretur ei à Chriſto. quod Deo in ipſo, & de ipſo maxime foret acceptum. Oratione itaque cum multa deuotione præmiſſa, ſacrum Euangeliorum librum de altari ſumptum, in Sanctæ Trinitatis nomine aperiri fecit per ſocium, virum vtique Deo deuotum, & ſanctum. Sane cum in trina libri apertione ſemper paſſio Domini occurreret, intellexit vir Deo plenus, quod ſicut Chriſtum fuerat imitatus in actionibus vitæ, ſic conformis ei eſſe deberet in afflictionibus, & doloribus Paſſionis, antequam ex hoc mũdo tranſiret, &c.] idem ſtatuo de facto S. Danielis Stylitæ, apud Metaphraſtem: & in vita S. Huberti Leodienſ. Epiſcopi apud Surium tom. 6. Duo ergo illa concurrant neceſſe eſt, vt licite quis vtatur hac ſorte: reuelatio vera ſi acceſſerit, vel ſola illa præceſſerit, nihil neque timendum, neque accuſandum. In Beat. Matthiæ ſortione omnia adfuiſſe, & pręterea morem diligendi ſuis vicibus Sacerdotis Summi, nondum abolitum, ſatis clare docet Beda in capite primo Actorum. Si ergo, vel reuelatio, vel aliæ duæ cauſæ ſimul, ſine reuelatione, monerunt Archidiaconum Batonienſem, vt experiretur, quod ait Epiſt. 30. poſt triplicem eiuſdem ſomnij de amico recurſum: quam ego facile crediderim diuinã viſionem: *& curioſitatis humanæ* (ſine affectu curioſitatis) *ſortibus, & reuolutione Pſalterij, viſionis euentum diligentius exploraret: & oculis eius primum ſe verſus ille obtulit: Moyſes, & Aaron in Sacerdotibus eius, &c.* ſane cenſuerim, cum Ioan. Buzeo noſtro, Bleſenſem excuſari poſſe, alioquin negari nequit, non optimi rem exempli cenſendam.

Longe alia quædam eſt ſors Apoſtolorum licita plane non vetita, de qua ſic Cæſarius libro octauo Mirac. cap. 56.

Conſuetudo eſt maxime prouinvia noſtra matronis] vt tali cum ſorte ſpecialem ſibi Apoſtolum eligant, in XII. Calendis, XII. Apoſtolorũ nomina ſingula in ſingulis ſcribuntur, quæ à Sacerdote benedictæ altari ſimul imponuntur: accedens vero fœmina, cuius nomen per candelam extrahit, illi plus ceteris honoris, & obſequij impendit.] Quin & in Hiſpania ſic Ferdinando Cortezio ſortienti, Beatum Petrum Apoſtolorum Principem Romanæ, ſeu vere Apoſtolicæ Eccleſiæ petram ſecundam (nam prima Ieſus) obueniſſe inuenio Hiſtoria Mexicana Franc. Lopez de Gomara, cap. 21. decebat Euangelium illic plantaturo, rigatorem fauere, quo rigante nunquam non incrementum dat Chriſtus Ieſus.

Septimo loco venit *Ludus*, qui deſcribitur in Δωδεκαίδρῳ, & alter quem vocant *Ludum Paſtorum:* qui duo noxie per Franciam, & Germaniam multis ſolemnes, ad cognitionem matrimonij futuri, opum, dignatum, liberorum, &c.

Neque prætermittere hoc loco poſſum

Digitized by Google

poſſum, vel debeo indiſcuſſum periculoſum quoddam dictum And. Cęſalpini lib.de inueſtigat.dæmon.cap. 12.vbi ſic ait: *Sunt qui conſcriptos de bona,& mala fortuna libros conſulũt fortuito in libelli particulam incidentes, in qua explicatur, quod quæritur,* (loquitur de libris, quales dixi) *ſed hæc, vt plurimum apud cæteros vana reperiuntur, vera apud eos quibus dæmon cooperatur.*] An ergo dęmon furorũ huiuſmodi præſcius, vt ſciat talia, quę ſaltem, quo ad media, a libero ordinarie arbitrio dependent, ad certum, & verum euentum dirigere? Nullus hoc veræ Theologiæ peritus conceſſerit. Debebat itaque dicere, quando dæmon cooperatur, tunc ſæpius vera videri, propter dæmonis in conijciendo ſolertiam: non vero ſcribere, vt plurimum vera ſi dæmon cooperetur, niſi cum explicatione, quare tũ potius, quam alias.

Octauo, venit ἀλεκτρυομαντεία; quando definitus locus in partes æquales deſcribitur, & vnicuique ſingulæ alphabeti litteræ inſcribuntur; deinde ſingulis litteris granum frumenti imponitur: poſtea ad hoc enutritus oſcen gallinaceus introducitur, qui grana comedat. denique notantur litteræ, quarum primum grana depaſcitur, v. g. litterarum: P. E. T. tunc creditur notari Petrus Petronius, Petrucius, & quorum ſimili modo nomen inchoat. Sic deceptus Valens Imper. de ſucceſſore quęrentibus philoſophis, & quia Gallinaceus abſumpſerat, grana notata Θ. Ε. Ο. Δ. omnes occidi iuſſit Theodoros, Theodoſios, Theodatos, Theodulos; & tamen illi Magnus Theodoſius in Imperio ſucceſſit. Hoc cum Zonara quidam volũt factum per ἀλεκτρυομαντεῖαν, ſed aperte Socrates dicit factũ per νεκυομαντείαν; Sozomenus, per oraculum ex tripodis machina

Zonaras 10.;. in Valen. Socra. lib.4.c.15. Sozomen. lib.6.c.35. Nicephor.

A laurea. quem Nicephorus ſequitur. Caſſiodorus autem cum Socrate ſentit, ſed per errorẽ, vult ipſemet Valentem opera dæmonis vſum inquiſiuiſſe de ſucceſſore. Zonaras vero vult hoc factum ab Iamblicho & Libanio; ſed hos omnes falli ex eorum temporum ſcriptore Ammiano patet, qui reos quidem quæſiti vaticinij nominat Fiduſtium, Irenæum, Bergamium, Hilarium, & hos quidem conueniſſe alios vaticinandi peritos, (quos non nominat, & fortè fuere Libanius, & Iamblichus) & recitat mox verba Hilarij iã latera fodicati. Conſtruximus (magnifici Iudices) ad cortinæ ſimilitudinem Delphicę, diris auſpicijs de laureis virgulis, infauſtam hanc menſulam, quam videtis, & imprecationibus carminum ſecretorum, choragijſque multis, ac diuturnis ritualiter cõſecratam, mouimus tandem. Mouendi autem, quoties ſuper rebus arcanis conſulebatur, erat inſtitutio talis. Collocabatur in medio domus, emaculatæ odoribus Arabicis, vndiq; lance rotunda purè ſuperpoſita, ex diuerſis metallicis materijs fabrefacta; cuius in ambitu rotunditatis extremo elementorum viginti quatuor ſcriptiles formæ perite inciſæ dijungebantur ſpatijs examinate dimenſis. Has linteis quidam indumẽtis amictus, calceatusq; itidem linteis ſoccis, torulo capite circumflexo, verbenas felicis arboris geſtans, litato conceptus carminibus numine præſcitionum auctore cęremoniali ſcientia ſuperſiſtit, cortinulas, penſulum annulum librãs ex carpathio filo, per quã tenui myſticis diſciplinis initiatum; qui per interualla diſtincta retinentibus ſingulis litteris incidens ſaltuatim, heros efficit verſus interrogationib. cõſonos, ad numeros, & modos pene concluſos: quales leguntur Pythici, vel ex oraculis editi Branchidarum.

li. 11. c. 45. Caſſiodor. lib. 7. Tripart. ca. 35. Ammian. lib. 16.

Ibi tum quærentibus nobis, qui præſenti ſuccedet imperio, quoniā omni parte expolitus fore memorabatur; aſſiliens annulus duas perſtrinxerat ſyllabas, & cum adiectione litteræ poſtrema, exclamauit quidam præſentium, Theodorum, &c.] Subdit etiam interrogatos num quæſiſſent, quid ipſiſmet impederet, dixiſſe verſus. qui reſponſi; quibus & ipſis capitalis ſententia, & Principi exuſtio denunciabatur, quæ cuncta ſic euenere. Nam, & Theodoſius ſucceſſit, & hi capite mulctati, & Valens viuus a Gotthis igne conſumptus fuit. Adeo vt ſuſpicer, hæc omnia per Diabolum, Deo reuelante, ad tot ſcelerum vindictam fuiſſe reuelata. Ex quibus verbis Ammiani patet Socratem, & Caſſiodorum, & Zonaram incomperta ſibi, & parum vera narraſſe.

Nonum genus eſt ὀνομάντεια, quæ petitur ex nomine cōſulentis per elementa nominis diuerſimode collocata, & quaſi per anagrāmatiſmum fauſtum quid, vel contrarium indicantia. hoc fuit Pythagoricum commentum. v. g. ſi, *Ioannes Magnus*, reſoluas in, *agnus amoſe*. hac putant ab Apollonio Romæ puellam, quæ nuptiarum die mortua, ſuſcitatam. (Philoſtrat. lib. 4.)

Decimum dicebatur ἀριθμάντεια, quæ fuit duplex. vna Græcorum valorem litterarum conſiderantium, & futurum victorem auguranṭium, cuius nomen maiores numeros contineret: ideoque Hectorem ab Achille ſuperatum. Altera fuit Chaldæorum, qui alphabetum diſtribuunt in tres decades quibuſdam litteris repetitis, & nomina petentium reſoluta commutant in numeros, & ſingulos numeros ſuis planetis attribuunt. Hac referenda Iudæorum recentiorum Kabbala, quam diuidūt in duas partes, in quandam θεομαντείαν blaſphemijs refertam, & ἀριθμάντειαν, hanc vaniſſimam, quam lege refutantem Tegnium libro de vero ſtudio Chriſtiano, & melius Ciruelus in Paradoxis quæſtionibus earum vltima, quæ eſt de Cabala Iudæorum, & a qua non abit longe Platonis Arithmeticum vaticinium, reprehenſum ab Ariſtotele libro 6. Polit. Sane Apoſtolus, & Euangeliſta Diu. Ioan. in Apocalyp. nomen Antichriſti per numerum *666.* ſignificauit, capitulo 13. vt illi a Deo fuerat reuelatum, ſed omnium hactenus ingenia in nomine illo eruendo fruſtra fortaſſis deſudarunt. qui multa volet, legat Riberam in Apocaly. Sanderum de Antichriſto, Feuardentium in Irenæum, & fuſiſſimè differentem Raimundum de Antichriſto. a. cap. 20. vſque ad 25. qui Arithmantiæ tamen nonnihil amplius, quam par erat, detulit, ex Platonicorum commentis. Locus ille Apoſtoli non confirmat Arithmantiam; ſed duntaxat numerorum inuolucris arithmeticis prophetiam contexit: quod, & nobis liceret S. Spiritu id inſpirante. Ipſis vero numeris vim aliquam diuinam, vel naturalem proprietatem tribuere; erroneum eſt.

XI. Poteſt eſſe quod Pythagoræ tribuit Plinius conſiderandum in nominibus proprijs vocalium numerum; parem, eſſe proſperum; imparem vero orbitatis claudicationisve indicium. Circumfertur de his, & ſimilibus nugis, liber, *Alchrindina*, ſuperſtitioſus plane, & flammis digniſſimus; quem fingunt fuiſſe diſcipulum Ariſtotelis. Huc, & ad præcedentem ſpeciem communiter referenda eſt illa circularis figura, in cuius media inter ſemilunas area, varij numeri arithmetici; in proximo circulo, inſcripta verba, *vita*, *bona fortuna*, *mala fortuna*, *mors*, *morbus*. *ſanitas*, in ſequēti. nomina planetarum cum certis

Terentius Maurus citatus a nobis (vbi de hac re dixi pluri) Opinationib. in Actij Aſtyanactē.

Libr. 8. de republ.

certis numeris: in 3. alphabetum Latinis literis capitalibus, in 4. certi arithmetici numeri, qua in Germania quidam vtuntur, & cuius formam ſi Georg. Pictorius non exhibuiſſet, vſumq; non explicaſſet feciſſet, longe conſultius.

Fortaſſis etiam gentilibus in vſu fuit aliud quodam Onomantiæ genus, quando ex ipſa nominis ſignificatione, omen capiebant, vt aliquid futurum diuinabant, vt alibi (*Opinationibus in fragmenta Tragicorũ*) docui Græcos feciſſe in nomine Aſtyanactis, & Auguſtum in nomine Niconis, de quo lege ſup. lib. 3. p. 2. q. 4. ſect. 4. Huc retulerim, quod refert Prudentius, ſic a tyranno irriſum B. Hippolytum martyrem:

Ille ſupinata reſidens ceruice, quis, inquit,
Dicitur? affirmant dicier Hippolytum.
Ergo ſit Hippolytus, quatiat, turbetque iugales,
Intereatq; feris dilaniatus equis.

Vt enim alicubi ab Auſonio proditum, veteribus diuinationis ſpecies erat, *nomen componere, quod ſit.*

Fortuna morum, vel necis indicium.

Quę, quam ſint vana docuit etiam Ioan. Brodæus libro ſeptimo, Miſcellan. cap. 5.

Ab hac ſuperſtitione non ſunt immunes, qui ex nominibus, ſic parentum arbitratu impoſitis, fortunas hominum, & euentus futuros autumant dependere, indeque quid futurum ſit ratiocinantur. Expertes ſunt culpæ, qui ſedula diligentia quædam per Angelos, vel homines ſanctos prophetico ſpiritu impoſita nomina, cum eorum, quibus impoſita fuere munere, virtutibus, aut exitu vitæ componunt, & oſtendunt illa cum rebus conſentire, quod olim fecere Patres Orthodoxi, de Abel, Enoch, Noe, cæteris: de quibus lege D. Iſidori, lib. 7. Origin. c. 6. ad hoc præit nobis Angelus in Euangelica Hiſtoria Matth. 1. verſ. 21. Luc. 1. verſic. 13. & 14. & ipſemet Ieſus Simoni nomen, Cephas, imponens, Ioan. 1. verſic. 42. collato cum Matth. 16. verſ. 18. Aliquid ſimile P. Nicolaus Serarius, in Machab. præloq. 1. vbi de hac re, notauit ex Gorionide, de nomine Machabæi; quod ſane potuit Prophetice a patre inditum fuiſſe prævidente ingens animi robur, & cor, quod Iudæ futurum Sanctorum vero nomina liberis imponere, vt illorum potiſſimum patrocinio ſe ſuaque commendent, & mores imitentur: pium, & religioſum eſt, & eadem ex cauſa conſuetudo Pontificũ Romanorum, ab aliquot iam ſæculis nomen priſtinum cum dignitate Summi Sacerdotij commutantium, laude digna, vt quod maximè.

Vltimo loco, Ioannes Leo, diligens ſcriptor, quandam, ἐγγυθομάντειαν, ſortiariam recenſet: in capſula abaculi forma conſtructa quaſdam aliculas, ad has venire, qui cõſilium quærunt, & obolum offerre: auiculam ſtipem accipere, inq; capſullam ferre roſtro: deinde egredi, & reſponſum in chartula referre conſulenti. Hæc ſufficiant de his ſuperſtitioſis ſortibus partim diuinatorijs, partim conſultorijs.

Libr. 8. de ſcript. Afr.

SECTIO IV.

Quale in his peccatum?

NOtandæ ſequentes concluſiones. Quo ad ſortem diuinatoriam, & auguria cætera.

Primò graue peccatum eſt inquire-

Ibi tum quærentibus nobis, qui præ-
ſenti ſuccedet imperio, quoniã omni
parte expolitus fore memorabatur;
aſſiliens annulus duas perſtrinxerat
ſyllabas, & cum adiectione litteræ
poſtrema, exclamauit quidam præ-
ſentium, Theodorum, &c.] Subdit
etiam interrogatos num quæſijſſent,
quid ipſiſmet impéderet, dixiſſe ver-
ſus. qui reſponſi; quibus & ipſis ca-
pitalis ſententia, & Principi exuſtio
denunciabatur, quæ cuncta ſic euene
re. Nam, & Theodoſius ſucceſſit, &
hi capite mulctati, & Valens viuus, a
Gotthis igne conſumptus fuit. Adeo
vt ſuſpicer, hæc omnia per Diabo-
lum, Deo reuelante, ad tot ſcelerum
vindictam fuiſſe reuelata. Ex qui-
bus verbis Ammiani patet Socra-
tem, & Caſſiodorum, & Zonaram
incomperta ſibi, & parum vera nar-
raſſe.

Nonum genus eſt ὀνομάντεια, quæ
petitur ex nomine cõſulentis per ele
menta nominis diuerſimode collo-
cata, & quaſi per anagrãmatiſmum
fauſtum quid, vel contrarium indi-
cantia. hoc fuit Pythagoricum com-
mentum. v.g. ſi, *Ioannes Magnus*, re-
ſoluas in, *agnus animoſe*. hac putant
ab Apollonio Romæ puellam, quæ
nuptiarum die mortua, ſuſcitatam.
(Philoſtrat. lib. 4.)

Decimum dicebatur ἀριθμομάντεια,
quæ fuit duplex, vna Græcorum va-
lorem litterarum conſiderantium, &
futurum victorem augurantium, cu-
ius nomen maiores numeros conti-
neret: ideoque Hectorem ab Achil
le ſuperatum. Altera fuit Chaldæo-
rum, qui alphabetum diſtribuunt in
tres decades quibuſdam litteris repe-
titis, & nomina petentium reſoluta
commutant in numeros, & ſingulos
numeros ſuis planetis attribuunt.
Huc referenda Iudæorum recentio-
rum Kabbala, quam diuidũt in duas
partes, in quandam θεωρητικὴν, blaſ-

Terentius Maurus citatus a nobis (vbi de hac re dixi plura) Opinationib[9] in Acii Aſtyanacte.

A phemijs refertam, & ἀριθμομάντειαν,
hanc vaniſſimam, quam lege refu-
tantem Tegnium libro de vero ſtu-
dio Chriſtiano, & melius Ciruelus
in Paradoxis quæſtionibus earum vl-
tima, quæ eſt de Cabala Iudæorum,
& a qua non abit longe Platonis
Arithmeticum vaticinium, repre-
henſum ab Ariſtotele libro 6. Polit.
Sane Apoſtolus, & Euangeliſta Diu.
B Ioan. in Apocalyp. nomen Antichri-
ſti per numerum 666. ſignificauit, ca-
pitulo 13. vt illi a Deo fuerat reuela-
tum, ſed omnium hactenus ingenia
in nomine illo eruendo fruſtra for-
taſſis deſudarunt. qui multa volet, le-
gat Riberam in Apocaly. Sanderum
de Antichriſto, Feuardentium in Ire
næum, & fuſiſſimè diſſerentem Rai-
mundum de Antichriſto. a. cap 10.
C vſque ad 25. qui Arithmantiæ tamen
nonnihil amplius, quam par erat, de-
tulit, ex Platonicorum commentis.
Locus ille Apoſtoli non confirmat
Arithmantiam; ſed duntaxat nume-
rorum inuolucris arithmeticis pro-
phetiam contexit: quod, & nobis li-
ceret S. Spiritu id inſpirante. Ipſis ve-
ro numeris vim aliquam diuinam,
vel naturalem proprietatem tribue-
D re; erroneum eſt.

Libr. 8. de republ.

XI. Poteſt eſſe quod Pythagoræ tri
buit Plinius conſiderandum in no-
minibus proprijs vocalium nume-
rum; parem, eſſe proſperum; impa-
rem vero orbitatis claudicationisve
indicium. Circumfertur de his, & ſi-
milibus nugis, liber, *Alchrindina*, ſu-
perſtitioſus plane, & flammis digniſ-
ſimus; quem fingunt fuiſſe diſcipu-
E lum Ariſtotelis. Huc, & ad præceden
tem ſpeciem communiter referenda
eſt illa circularis figura, in cuius me-
dia inter ſemilunas area, varij nume
ri arithmetici; in proximo circulo,
inſcripta verba, *vita, bona fortuna,
mala fortuna, mors, morbus, ſanitas*,
in ſequẽti. nomina planetarum cum
certis

Digitized by Google

certis numeris: in 3. alphabetum Latinis literis capitalibus, in 4. certi arithmetici numeri, qua in Germania quidam vtuntur, & cuius formam ſi Georg. Pictorius non exhibuiſſet, vſumq; non explicaſſet feciſſet, longe conſultius.

Fortaſſis etiam gentilibus in vſu fuit aliud quoddam Onomantiæ genus, quando ex ipſa nominis ſignificatione, omen capiebant, vt aliquid futurum diuinabant, vt alibi (*Opinationibus in fragmenta Tragicorũ*) docui Græcos feciſſe in nomine Aſtyanactis, & Auguſtum in nomine Niconis, de quo lege ſup. lib. 3. p. 2. q. 4. ſect. 4. Huc retulerim, quod refert Prudentius, ſic a tyranno irriſum B. Hippolytum martyrem:

Ille ſupinata reſidens ceruice, quis, inquit,
Dicitur? affirmant dicier Hippolytum.
Ergo ſit Hippolytus, quatiat, turbetque iugales,
Intereatq; feris dilaniatus equis.

Vt enim alicubi ab Auſonio proditum, veteribus diuinationis ſpecies erat, *nomen componere, quod ſit.*

Fortunæ morum, vel necis indicium.

Quę, quam ſint vana docuit etiam Ioan. Brodæus libro ſeptimo, Miſcellan. cap. 5.

Ab hac ſuperſtitione non ſunt immunes, qui ex nominibus, ſic parentum arbitratu impoſitis, fortunas hominum, & euentus futuros autumant dependere, indeque quid futurum ſit ratiocinantur. Expertes ſunt culpæ, qui ſedula diligentia quædam per Angelos, vel homines ſanctos prophetico ſpiritu impoſita nomina, cum eorum, quibus impoſita fuere munere, virtutibus, aut exitu vitæ componunt, & oſtendunt illa cum rebus conſentire, quod olim fecere Patres Orthodoxi, de Abel, Enoch, Noe, cæteris: de quibus lege D. Iſidori, lib. 7. Origin. c. 6. ad hoc præit nobis Angelus in Euangelica Hiſtoria Matth. 1. verſ. 21. Luc. 1. verſic. 13. & 14. & ipſemet Ieſus Simoni nomen, Cephas, imponens, Ioan. 1. verſic. 42. collato cum Matth. 16. verſ. 18. Aliquid ſimile P. Nicolaus Serarius, in Machab. præloq. 1. vbi de hac re, notauit ex Gorionide, de nomine Machabæi; quod ſane potuit Prophetice a patre inditum fuiſſe præuidente ingens animi robur, & cor, quod Iudæ futurum Sanctorum vero nomina liberis imponere, vt illorum potiſſimum patrocinio ſe ſuaque commendent, & mores imitentur: pium, & religioſum eſt, & eadem ex cauſa conſuetudo Pontificũ Romanorum, ab aliquot iam ſæculis nomen priſtinum cum dignitate Summi Sacerdotij commutantium, laude digna, vt quod maximè.

Vltimo loco, Ioannes Leo, diligens ſcriptor, quandam, ὀρνιθομάντειαν, ſortiariam recenſet: in capſula abaculi forma conſtructa quaſdam ali auiculas, ad has venire, qui cõſilium quærunt, & obolum offerre: auiculam ſtipem accipere, inq; capſullam ferre roſtro; deinde egredi, & reſponſum in chartula referre conſultori. Hæc ſufficiant de his ſuperſtitioſis ſortibus partim diuinatorijs, partim conſultorijs. Libr. 8. de ſcript. Afr.

SECTIO IV.

Quale in his peccatum?

Notandæ ſequentes concluſiones. Quo ad ſortem diuinatoriam, & auguria & cætera.

Primò graue peccatum eſt inquire-

Digitized by Google

re occultas culpas per haruſpicia, vel auguria, vel ſortes diuinatorias. nam hæc non poſſunt, ita ſciri, ſine dæmonis auxilio. quare quidam qui per aſtrolabium conatus fuerat furem occultum noſſe, etiam ſine intentione dæmonem inuocandi, vt grauiter peccans, ab altaris miniſterio fuit per annum ſuſpenſus; idque ex gratia, & diſpenſatione: quia ſecundum ius commune debuiſſet in perpetuum ſuſpendi.

Cap. 2. de ſortileg.

Secũdo a quo mortale peccatum eſt auguriis, vel ſortibus conari prædicere futura contingentia: ideoque in clericos lata excommunicationis ſententia.

Ca. ſi quis Epiſcopus 26. q. 5. D. Tho. 2. 2. q. 95. art. 6. & 7. dic. ſi quis Epiſc. cum ſeqq.

Tertio quamuis non ſit peccatum mortale huiuſmodi obſeruare, niſi quando quis illis fidem adhibet, ſemper tamen maxime periculoſum eſt, ſecundum illa dirigere actiones ſuas, etiamſi quis illis minime credat, ratio, quia iuſtiſſime Deus ſolet permittere, vt tales malè pereant: Diabolus etiã per huiuſmodi ſæpe in maiora pertrahit, & in magnis ſeriis decipit: &, vt minimum, per hæc homo peſſimum habitum acquirit, proxime diſponentem ad infidelitatem.

Aliquot exemplis hic illic ſparſim oſtenſum, quam pernicioſum eſſe ſolitum ſit conſulere dæmonicolas. Addã nunc ex Adamo Cronicographo, de Olaph Rege Noruegiæ. is cum inuaſiſſet Daniam fretus reſponſis dæmonum, claſſe victus, ipſe ſe in mare præcipitauit, vxor vero fame, & inedia miſere periit. *omnes* (ait) *affirmant peritum auguriorum, obſeruatorem ſortium, & in auium prognoſticis omnem ſuam ſpem repoſuiſſe, & artis magicæ ſtudio deditus, omnes quibus illa redundat patria maleficos, habuit domeſticos, eorumque deceptus errore periit*.] Sic Adam lib. 2. cap. 28. ex Chronico Cadonenſi de decepto Odone Baiocenſi Epiſcopi, pro Pontificio Maximo carcerem perpetuum nacto narrat Baronius tom. 11. Annal. anno 1084. Habes exemplum, *ex Chronic. Scotorum* aliud; de Nathaloco Rege XXX. narrant illum ipſum, a quo Rex cæſus.

Ad diuinos miſſum] vt de victoria, de vita Regis, ac regno eius percontaretur: reſponſum a quadam anu accepiſſe; Regem nõ diu victurum, nec periculum ei ab hoſte, ſed a familiaribus inſtare. Cum ille vrgeret, *à quo?* anum, *A te*, ſubieciſſe. Ille mulierem exſecratus, cum domum rediret, ſubiit animum illa cogitatio, nec reſponſum celari poſſe, nec edere tutum eſſe: ne ſe apud Regẽ hominem prauum, & ſuo timore indulgẽtem, ſuſpectum redderet. Itaq; tutius eſt tyrãnum, cum multorum gratia interficere, quàm cum grauiſſimo capitis proprii diſcrimine, incolumẽ ſeruare. Statim vbi domum rediit, impetrato ad reſponſa diuinorũ expromenda ſecreto: cæſo Rege, duodecimũ imperii annum ingreſſo patriam ſeruitio, & ſe periculo exemit.] Narrat Buccananus, lib. 4. fol. 35. Sed cur fabulam magis concinne fictam, quam veriſimilem vocet, non intelligo. Etſi enim anus illa, immo dæmon ipſe, hoc citra reuelationem ſcire nõ potuerunt: tamen malitia dæmonis ſic Deus vſus fuit. Nam illa erant ingenioſiſſimè inſtituta ad hoc, vti miles iſte; cuius ingenium præceps, & manus prompta dæmonem non latebant; ad cogitationem tollendi tyranni impelleretur; quod ſiue illi proſpere, ſiue male ceſſiſſet, vel tyranni, vel aggreſſoris, ſeu conſultoris nece animum homicida paſceret. Nonne ſimiles æſtus animi, ſimile tyrannicidium in Azaele Syro n. lib. 4. Reg. cap. 8. nobis S. S. ſuppeditat? In eadem Scotia Bancho maleficæ ſortes regnum ſpondentes exitium pepe-

Buc. li. 7. in princ. & Hect. Boe. lib. 12. ante med.

Digitized by Google

pepetere. nam occiſus a Macbeto, ſeu a Maccabæo; cui etiam ipſi diuinationes ariolorum, mercedem crudelitatis, necem attulerunt, perſuaſerant inuictum fore, dum nec ſilua quædam procul inde remota, ad arcem, quam Macbetus incolebat, accederet: nec fœmina geniti manu occubiturum. Vt fidem dæmon ſimilibus vaticinijs faceret; cum iam vincendum, necandumque ab hoſte fortiore, infeſtiſſimoque perſpiceret, perſuaſit, vt milites ramis prægrandibus prælatis ſiluæ ſpeciē præberent, & percuſſorem ei immiſit MacKduffum, qui non natus, ſed cęſus ex matris vtero. Multus hæc deſcribit Boetus; pro fabula Mileſia, vel nimio ex Atellanis ridet ille alter, ſed hæc dæmonis mores mire exprimunt: nec continent quidquam, quod fieri non poſſit, aut quod fieri non ſoleat, de ſiluarum ſtratagemate Olaus, & alij ſimilia: de pſeudoraculis dæmonum plenę ſunt hiſtoriæ.

4. *Idem hodie dicendum de ſorte conſultoria, qua inquirimus, quid nobis faciendum, vel iudicandum*, nam & hæc ſub anathemate prohibita. probatur, quia non licet huiuſmodi, niſi a Deo, inquirere: Deus autem non vult nos ſuam voluntatem per ſortes indagare, ſed petere illā a doctrina Eccleſiæ, Sacra Scriptura, ſuperioribus noſtris, ac alijs doctis, ac pijs viris. *Mortale autem eſt, quando aliquid ſuperſtitioſi adhibetur, vel ſorti certo creditur: ſi vero vtrumq; deeſſet, & ſine ſuperſtitione vlla, ſimpliciter, quis ſorte voluntatem Dei inquireret, probabiliter tantum ſorti credens, foret peccatum Veniabile.*

Can. ſortes 26. q. 5.

CAPVT III.

De coniectatione.

HVc vſque ſermo fuit, de prænotione prorſus licita, de qua eſt c. 1. vel de prorſus illicita, de qua fuit cap. 2. Nunc ſequitur agamus de ea, quæ aliquando licita, aliquando illicita eſt: quam vocamus *Coniectationem*. hæc, vel eſt Phyſica, ſeu Naturalis, vel Politica, ſeu ciuilis, quæ *ſortis* nomen retinet.

QVÆSTIO I.

De coniectatione ex aſtris.

IN naturalis cōiectationis claſſem refero, quæcumque cauſis naturalibus vere innituntur, vel ſaltem eas non improbabiliter omnino prętexunt: cuiuſmodi ſunt agricolarum, paſtorum, nautarum, architectorum, medicorum, phyſiognomorum, chiromantarum, aſtrologorum, & oniropolarum: de quibus nunc ſigillatim nobis eſt differendum.

Quoad coniectationem, ſiue iudiciariam ex aſtris matheſim, duę poſſunt eius ſpecies conſtitui, prior licita, poſterior illicita. Prima ſpecies eſt *aſtronomia*, quæ nititur vniuerſalibus, veris, & incommutabilibus principijs, & ſcientiam conſequitur futurorum artis ſuæ: veluti reuolutionis annorum, curſus ſiderum, diſtinctionis eorum: item naturæ ſolis, & planetarum, eclypſium, ſtationum, retrogradationum, aſpectuum, coniunctionum, oppoſitionum, & ſimilium, quo in genere quædā iam prodierunt vtilia, & maiora exſpectantur, Tichonis Brahei, Nobilis Dani. Altera eſt, *Aſtrologia*, tam diſſimilis priori, quam pellex coniugi iuſtæ:

quæ nititur principijs communibus, variabilibuſque, & prædicit effecta eventuum futurorum, non neceſſariorum ſed contingentium: quaſi ab aſtris neceſſitudine aliqua dependentiũ. Et ex illa priore, in hanc tandem, *Chaldæi*, deflexere. Sic vocati initio Sacerdotes Babyloniorum, teſte Diodoro Siculo, lib. 2. Biblioth. eo quod Chaldæa natio in hoc genere anteſtabat. Sane ideo receptum poſtea, vt ſimpliciter, *Chaldæus*, Aſtrologum ſignificarit, ſicut *Arabs*, latronem, & *Chananæus*, mercatorem. ſic vſurpãt Daniel prophetię ſuæ 2. verſ. 2. Iuuenalis, Satyr. 6. & Gellius, lib. 1. noct. Atticar. c. 9.

Aſtrologiæ huius partes ſunt quatuor. prima verſatur circa, Reuolutiones, & prædicit totius anni bella, paceque viciſſitudines, aeris ſalubritatem annonæ pretium, morbos animantium, &c. Secũda continet, Magiſterium Natiuitatum, docens quid ſigillatim homini tota vita obtinget. Tertia vocatur, Electionum, quę docet quid in ſingulis rebus conſulto, & vtiliter faciendum, quid omittendum, quando ædificandum, quando mihi nauigandum, equitandumve quando egrediendum manendumve domi, denique quando, & quibus locis ſingula facienda, vt feliciter cedãt, hac ſe mirabiliter iactabat, meus olim in Matheſi Doctor. Ioan. Stadius: ipſi tamen, ſi demas, quæ per imposturam aliquando conſequebatur, omnia peſſime, & infeliciſſime cedebant. 4. eſt, *imaginum ſculpendarum*, plane præſtigioſa, & a nobis, libro primo, ſatis confutata. Trium cæterarum, nulla quidquam habet certitudinis, ſed quo longius abit quæque a communibus illis aſtronomiæ canonibus, & ad particulares ſingulareſque euentus propius accedit, eo a ſcientia, & certitudine longius recedit, & mendacio

A vanitatique ſeſe arctius adiungit. Vnde.

Sit 1. concluſ. *Aſtronomus non recedens a ſuis vniuerſalibus, commenſuratis, immediatiſq; principijs, poteſt iuxta canones artis ſuæ certo prædicere, etiam multis antequam eueniant annis vniuerſales illos artis ſuæ euentus, niſi tamen, vel ſupputatio, vel inſtrumenta eum fallant.*] Hinc B ortæ Ephimerides, quę vulgo circumferuntur. Hanc concluſionem neminem puto negaturum, quia ſicut ſe habet res ad eſſe, ſic ad cognoſci: euentus iſti neceſſarij ſunt, & certi: poterunt igitur certo cognoſci. Iuxta eandem rationem, poterit, ex Lunæ, & Solis vario colore, & alijs phænomenis, aſtronomus: ventorum, pluuiarum, ſerenitatis, & huiuſmodi C viciſſitudinis tempeſtatum euentus probabiliter prædicere. ratio, quia vt plurimum hæc accidunt, aliquando tamen ob peculiares aliquas cauſas impediuntur. Huc ſpectant Arati, Ciceronis, Heſiodi, Virgilij, & Germanici de Phænomenis carmina.

2. Concluſio, *Aſtrologiæ ſpecies illa prima non eſt ſuperſtitioſa, ſi tantum profitetur opinionem cum formi-* D *dine oppoſiti*: verbi gratia, minantur aſtra annonæ caritatem, forte futura durior annona: metuo ne ſit, &c. *Secunda vero non eſt ſuperſtitioſa, ſi tantum profitetur ſuſpicionem*, verbi gratia, ſuſpicio eſt hunc puerum fore talem: inclinabitur ad hoc: horoſcopus illi talia portendit. &c. *Tertia pars denique non eſt ſuperſtitioſa, ſi* E *tantum dicat ſe æſtimare, quod res bene ſit ceſſura, & reuera animo ſuo non plus tribuat, quam verbis præ ſe fert*, (quod in omnibus his tribus notandum) fuſe hæc docet Conrad. Vvimpina lib. de Fato, & alio opere de ſuperſtitione li. 2. cap. 7. ratio, quia propter conſideratos euentus ſimiles, ad

ſimi-

ſimilem aſtrorum poſituram ſæpe ſubſecutos, licet nobis æſtimare, ſuſpicari, & metuere ſimilia, neque vllum peccatum in hac obſeruationis cautione verſatur: quæ eſt portio quædam prudentiæ, & ideo ſecundum ſe eſt bona.

Tertia concl. *Aſtrologia vllo iſtorum trium modorũ vlterius tendens, & prædicens aliquid, vt certo euenturum, mere illicita eſt & ſuperſtitioſa: totaq; huiuſmodi diuinatio incerta eſt, ac vana, nec a tis, aut ſcientiæ digna nomine.*]

In ſum. verb. aſtro num obſer uatio. Notãdum ex Caietano ſolere hic incurri tria peccata Mortalia, ſecundum tres modos excedendi. Primo quando Chriſtianæ fidei myſteria ſtellis ſubijciuntur, & deducũtur ex aſtrorum influxu, vel ſitu. qua in re peccauit etiam Petr. Haliacenſis, qui diluuium Noe, natiuitatem Ieſu, religionis fideique mutationes, & alia huiuſmodi ſupernaturalia arcana aſtrorum diſciplinæ ſubiecit: Firmicus quoque, Albumazar, Aponenſis,

Li. 13. hiſt. Machiauellus, & Paul. Iouius. Italique complures in eundem ſcopulum impegerunt: quos perfidiæ reos merito peregit Ioan. Picus Mirandulæ

Li. 2. cõtr. Aſtrolog. c. 5. & li. 5. ca. 11. Comes. Refellitur hoc dogma, quia talia myſteria a libero Dei decreto dependebant ſolo: Deus autem, vt conſtituit, ſic etiam poteſt cœlorum curſus immutare, ideoque Chriſtiana religio cœlis ſuperior eſt cenſenda. Confeſſio enim eius ſuper cęlum & terram.

Pſal. 148. v. 14. Secundum peccatum eſt, quando futura contingentia, ex aſtris cenſent certo præſciri poſſe, hoc enim tollit libertatem humani arbitrij. Nam ſi certo præſciri poſſent, hoc foret, quia actiones illæ ab aſtris, & non ab arbitrij libertate penderent, ſicque deſinerent eſſe futura contingentia. Contradictoria itaque ſunt certo aliquid huiuſmodi prædici, & tamen

A huiuſmodi libera, ſiue contingentia eſſe.

Tertio peccatur, quando interrogationes, & electiones cœleſtibus hiſce corporibus ſubijciuntur, vt certæ cuidam cauſæ, & tanquam legis decreto: ita vt quis hanc vitæ, actionibusque ſuis regulam, & normam præfigat. Hoc enim repugnat dignitati diuinæ gratiæ, quæ vincit natu-

B ram, repugnat etiam diuinæ legi, quæ talia vetat ſic obſeruari, repugnat noſtræ mentis, & conſilij dignitati, qua cunctis rebus corporeis ſumus præſtantiores, & ſublimiores.

In duo hæc poſteriora peccata incidunt, quotquot pluſquam oportet huic aſtrologiæ tribuunt, vt veteres Chaldæi, & qui in libris iuris vocan-

C tur Mathematici, ac Planetarij, & ex recentioribus, ideo cauendi, Iul. Gauricus, Leouitius, Cardanus, Bellancinus, Ioannes Stadius, Iunctinus, & Noſtradamus, contra quos omnes eſt præcedens tertia concluſio.

Quæ probari poteſt ratione, & auctoritate. Ratione, quia, cum euentus iſti non exiſtant neceſſario, & certo, non poſſunt certo, & neceſſario

D præſciri. Deinde quia hi effectus non continentur in aſtrorum poteſtate, quibus etiam, nec Deus, nec humanum arbitrium ſubſunt. Et aliæ plures rationes peti poſſunt ex bulla Sixti Quinti contra aſtrologos, & ex doctiſſimo, prolixoq; opere Ioa. Pici contra Aſtrologos.

Auctoritatis probatio, ſuas habet claſſes. 1. probatur Scripturæ Sacræ

E teſtimonij, quæ docet rerum futurarum præſcientiam ſolius eſſe Dei, & Eſai. 41. v. 23. eam prorſus adimit homini, monet Eccleſ. 8. v. ne quis diſcat aſtrologiam, vel ab a- 7. & c. 20. ſtris ſibi timeat, & has eſſe vanas le- v. 14. ges infidelium: ne ſequamur vani- Ierem. 10. tates philoſophorum, κατὰ τὰ ςοιχεῖα τοῦ verſ. 2. κόσμου, *ſecundum elementa vniuerſi*,

Digitized by Google

quod de aſtrologia Diu. Athanaſius accepit: ridet augures, & oſtendit a ſcientia ſua Babylonios, & Chaldęos fuiſſe deceptos, illudque ipſis ſtudium inutile, & noxium fuiſſe. Quis Deo non credat? Ecce, clamat ipſe Deus: *Ego ſum Dominus irrita faciens ſigna diuinorum, & Ariolos in furorem vertens, conuertens, ſapientes retrorſum, & ſcientiam eorum ſtultam faciens*. Ex his locis patet erraſſe Salisberienſem cum libro 1. c. 11. ſcribit, *viguit autem iſta ſcientia, & forte eam aliquatenus licuit exercere donec Deum natum nunciauit ſtella de cœlo, magoſque non reprobos, primitias fidei ad eum adorandum nouo, & inaudito ducatu perduxit, exinde vero penitus interdicta eſt.*] Immo, vt ſemper mala fuit, ſic ſemper interdicta iure diuino fuit.

D. Paul. ad Coloſ. 2. v. 8.

Eſai. 47. v. 10. & 13.

Eſai. 44. v. 25.

2. Quia concilia, & canones PP. grauiſſimis pœnis præſtitutis, eam damnant: longum foret verba adſcribere: loca indicabo, c. illud, cap. illos, cap. ſed & illud, 26. q. 2. cap. igitur, 26. q. 3. cap. non liceat, 26. q. 5. c. 2. de ſortileg. Concilij Tridentini Index lib. damnator. Reg. 6. & pleniſſime Sixtus V. P. M. Bulla ſua contra aſtrologos. Equidem lego apud Epiphanium, olim Aquilam Ponticum ex Eccleſia pulſum, eo quod his ſtudijs nollet abſtinere.

Libro de Ponder. & menſu.

3. Damnat eandem Ius ciuile Romanorum, libro 2. C. de Malefic. & mathem. l. Mathematicos, C. de Epiſcop. aud. quibus, & ars interdicta, & codices incendio, & vtentes damnantur exilio, ſed alibi etiam morte plectuntur, lib. 5. C. de malef. & mathemat.

4. Vt omittam Origenem, & Euſebium, lib. 6. de Præp. Euang. cap. 9. damnant communiter Patres orthodoxi, Baſilius homil. in Geneſ. 6. & ſermo. in Princip. Prouerb. D. Chryſoſt. in cap. 2. Matth. D. Ambroſ. lib. 4. Hexam. cap. 4. D. Auguſt. libro 2. de Geneſ. ad litter. cap. 17. & libro 2. de doctr. Chriſt. a cap. 21. & lib. 5. de ciuit. Dei, aliquot primis capitibus, & homil. in Pſalm. 61. D. Greg. homil. de Epiphania. Ioan. Salisberienſis libro 2. Polycratici, capitulo 19. & 24. & 26.

5. Damnant communiter Theologi, tum veteres, vt D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 5. S. Bonauen. in Centiloquio. D. Antonin. 2. part. tit. 12. cap. 1. §. 6. Petr. de Tarentaſia, Richard. Paludan. Gabr. Mai. in 4. ſent. Guilh. Pariſienſ. tract. de legibus ad longum: tum recentiores, vt opere doctiſſimo & vberrimo, Phœnix æui ſui, Ioan. Picus Mir. & eius nepos contra Bellancinum patrui libros defendens, Ioa. Franc. Picus, libro 5. de Prænot. Iulius Siren. lib. nono, de Fato a capitulo 29. qui tamen poſtea cap. 36. & 37. videtur aliquantulum plus æquo tribuere aſtrologis, item Ciruelus. Darocenſis Theologus, Philoſophus, & Mathematicus bonus lib. de ſuperſt. p. 2. c. 3. Mich. Medina lib. 2. de recta in Deum Fide ca. 2. & noſter Bened. Pererius lib. integro de diuinat. aſtrolog.

6. Damnant communiter Iuriſconſulti, tam canoniſtæ, quam Legiſtæ, Ioannes Andr. Abbas, Ancaranus, Ananias in cap. ex tuarum, de ſortil. Turrecremata in d. cap. illos, & in ſumma de Eccleſ. Albert. Roſatus in voce, Sortilegus, Troilus, Maluetius tractat. de ſortibus par. 1. Bal. Salycet. & alij ſcribentes in ll. 2. & 5. C. de malefic. Grilland. de ſortileg. q. 3. nu. 8. & 9. nu. 13. cum ſeqq. & q. 11. nu. 16. Pet. Leloyherius lib. 3. de ſpectr. cap. 9. Ioan. Horoſcus Epiſc. Guadixienſis lib. 2. de vera, & falſa prophetia cap. 29.

7. Damnat huius artis peritus, ex ipſa experientia, & praxi horoſ. opotum,

rum, viginti ſchematibus, & exemplis allatis Sixtus ab Hemminga Friſius recenti opere aſtrologiæ refutatæ.

8. Damnant Philoſophi, & Medici, ex veteribus optime Bardeſanes Syrus, & Diogenianus, apud Euſebium, d. li. 6. cap. 6. & 7. & plures alij apud Ioan. Stobæum Sermo 78. ex Neotericis, Georgius Trapezuntius libro cur aſtrologorum iudicia, vt plurimum ſint falſa? & Franciſc. Valeſ. libro Sacræ philoſophiæ cap. 31. Nec omittendum dictum prudens medici cuiuſdam Iudæi: qui cum Petro Caſtellæ Regi (cui ſæuitia morum, & innoxius ſangnis, vxoris fratrum, Epiſcoporum, Principum, Nobilium plebeiorumque innumerorum, Crudelis, nomen peperit) eo quod Iudæus illi ex Horoſcopo noua imperia, & montes (vt aiunt) aureos addixiſſet, rebus poſtea deſperatis quærenti, & qui vaticinij fides conſtaret? reſpondiſſe fertur: cœlo rigente, ſi quis in balneo lauet, ſudaturum nihilominus. aſtris ſtudia vitæ, moreſque plus poſſe ſignificans auctor Ioan. Mariana, lib. 17. de rebus Hiſpan. cap. 14.

9. Damnat ipſemet vanitatē cunctarum ſtudioſiſſimus ſectator, & coryphæus, Henricus Cornelius, ſcribens, *hanc artē nihil eſſe aliud quam ſuperſtitioſorum hominum fallacem coniecturam: qui ob multi temporis vſum de rebus incertis ſcientiam fecerunt: in qua, emungendæ pecuniæ gratia decipiant imperitos, & ipſi ſimul decipiuntur.*] Hæc ille malus libro malo bonum perhibens teſtimonium arti non bonæ.

10. Damnant Hiſtorici, vt Tacitus, cuius illud præclariſſimum exſtat lib. 17. de mathematicis, *genus hominum infidum petentibus, ſperantibus fallax; quod in ciuitate noſtra vetabitur ſemper, & retinebitur.*]

A 11. Damnant poetæ, vt Sibyllinorum oraculorum auctor lib. 3. vt Iuuenalis Satyr. 6. vt Ennius, cuius illa ſunt egregia;

Non habeo deniq; nauci Marſum augurem,
Non vicanos haruſpices, non de circo aſtrologos,
Non Iſiacos coniectores, non interpretes ſomnium, B
Non enim ſunt ij, aut arte diuini, aut ſcientia:
Sed ſuperſtitioſi vates, impudenteſq; arioli,
Aut inertes, aut inſani, aut quibus egeſtas imperat:
Qui ſui quæſtus cauſa fictas ſuſcitant ſententias.
Qui ſibi ſemitam non ſapiunt, alteri monſtrant viam. C
Quibus diuitias pollicentur, ab his drachmam petunt:
De his diuitijs ſibi deducant drachmam, reddant cætera.

Apud Laertium, ab anu domeſtica merito ridetur Thales; in quem Gabriæ feſtiuum exſtat epigramma; luſere, & alij, in Anthologiæ libro 2. D ſed præ cæteris illud Leonidę placet quo aſtrologiæ matrem, dixit audaciam, obſtetricem ſtultitiam, & ridet mœchę maritum, iactantem ſe gnarum probri alieni, & infortunij, domeſticum dedecus cum ignoraret. Luſit in eundem martyr Morus;

Aſtra tibi æthereo pandunt, ſeſe omnia vati,
E *Omnibus, & quæ ſint fata futura monent:*
Omnibus aſt vxor, quod ſe tua publicat, id te
Aſtra, licet videant omnia, nulla docent:

& quæ ſequuntur pari ſale, ac lepore condita.

Sed

A Sed nõ deſunt aſtrologis quędam argumenta. *Obyciunt primo*, illud Geneſ.1.verſ.14.de luminaribus cęli: *Et ſint in ſigna,& tempora,& dies & annos.*] Vnde quidam, etiam ex numero Theologorum; colligunt aſtra,etſi non ſint cauſæ,certa tamen eſſe ſigna futurorum omnium,quod non Plotino tantum, & Porphyrio; ſed & Origeni, & Euſebio, & ipſi * d.cap.36. & 37.
B Auguſtino tribuitur a Iulio Sirenio; qui hoc tenet, & confirmat ex Iſaiæ c.34.v.4. verbis: *complicabuntur ſicut liber cœli*; vbi per cœlum multi intelligunt firmamẽtum, & dicunt firmamentum vocari librum,eo quod tanquam in libro,ſic in cœlo,cuius ſtellæ ſint characteres, futura legantur ſignata.

Reſpondeo, aſtra non eſſe certa ſi-
C gna futurorum omnium. Nam illa Originis ſententia refertur quidem ab Euſebio, ſed non approbatur ab eo; a D. Auguſtino autem expreſſe, & clarè refellitur. ſub initium libri 5.de ciuit. Dei, nec vero ſibi contrarius eſt Auguſtinus, vel Origeni fauet,in lib.2. contra Manichæos cap. 21.Nam hoc,cap.21.per corpora cęleſtia, non intelligit orbes cœleſtes,
D ſed beatorum corpora glorioſa, vt contextus manifeſtat. Locus autem Eſaiæ nihil ad rem facit, quia ſimilitudo deſumpta ex more Hebræorũ: qui libros ſacros in vnico folio, ſiue ob longa membrana ſcribebant, & eã inſtar telæ textorio radio circumuolutæ,circa cylindrũ, vel bacillum ligneum circumuoluebant, ac complicabant. Hinc ergo petita compa-
E ratione; ſicut quando cœlum creatum primò apparuit, dicitur extenſum fuiſſe, ſicut membranaceus huiuſmodi liber, quando ſpectandus, euoluitur, & exponitur,Pſalm.103. verſ.2.Extendens cœlum ſicut pellẽ: ſic Propheta,agens de mundi fine,ac cęlorum diſſolutione,comparat eam libro illi complicato, ſiue membranæ circumuolutæ, vt optimè aduertit Auctor Quæſtion. Orthodoxor. Reſponſ.90. quod clarè explicuit B. Ioannes in Apocalyp. cœlum receſſit, ſicut liber inuolutus. c.6.v.14. Quo loco Andræas Cęſarienſis conſuetudinem quoque illam Hebræorum obſeruauit: ex quo cum deſumpta ſint ad verbum ferè, quæ loco illo ſcribit Arethas Cæſarienſ.& locus eius in verſione Latina ſit mutilus, rectè ſibi conſulet, qui ex Andrea locum Arethæ correxerit. Vt igitur ad locum Moyſis in Geneſi reuertar, dico illic agi de ſignis in vniuerſum, ſiue qualibuſcunque (vt vox Hebræa *Oth* denotat) nempe aſtronomicis, vniuerſalibus, denotantibus diuerſitates anni tempeſtatum,diei, noctiſq; vel etiam polyticis, & forenſibus; De quibus Pſal.135.a v.7. vel quandoque miraculoſis: non vero agitur de aſtrologicis; quæ vaniſſima ſunt, nec ſigni nomen merentur. Pluribus hanc Sirenij opinionem refellit, Ben. Peterius,d. operis cap. 4.

Obycitur 2. ex libro Iudicum illud,c.5. verſ.20. *De cœlo dimicatum eſt contra eos,ſtellæ manentes in ordine & curſu ſuo. aduerſus Siſaram pugnauerunt.*] Quo,inquiũt, pacto pugnauerunt; niſi quoniam Iudæis fauſtus. Siſaræ vero infauſtus ille curſus aſtrorum, & ſiderum ſtatio? ſi ergo Siſara perijt propter hunc ordinem ſiderum ipſi aduerſum:potuit etiam hoc ipſum per aſtrologiam prędideri, ac metui, ac vitari. *Reſpondeo*, ex antiquitat. Ioſephi vere huius conflictus tempore procellam magnam exortam fuiſſe, aquæ etiam,& grandinis multum oculis Chananæorum offuſum, & ſic arma bellica ipſi vſui eſſe non potuiſſe. Quod auxilium cum cœlitus fuerit miſſum, ait S. S. *de cœlo dimicatum.* miſſum vero fuit per angelos defenſores populi Iſrae- Procop. in Iudic.

li Iſrae-

Digitized by Google

li Iſraelitici, quorum Princeps eſt Michael. Hi dicuntur in ordine, & curſu ſuo fuiſſe auxilio Iſraelitis, propter ordinem militię ſeu hierarchię, in qua quiſque ſuum ordinem, & ſtationem ſeruabat; item propter continuam operationem, & inſtantiam cuſtodiæ cuique commiſſæ, in qua fideliter vnuſquiſque Angelus perſeuerabat: quam vocat curſum; & ſic eo loco ſtellarum nomen Angelis tribui voluere Vatablus, Vales, & alij, idque confirmant ex illo B. Ioannis. *vbi cauda draconis traxit tertiam ſtellarum partem.* Sed nec Hebręum nomen poſitum in Cantico Debore, *Haccochabim*, aliud quam ſtellas ſeu ſidera ſignificat. nec apud D. Ioan. per ſtellas Angeli, ſed viri Sancti ex veriore expoſitione, ſunt intelligendi, ſicut, & apud Danielem cum ait, *Et magnificatum eſt vſque ad fortitudinem cœli, & deiecit de fortitudine, & de ſtellis, & conculcauit eas.* Melior ergo Cantici Deboræ interpretatio eſt quam video placuiſſe Caietano; ſic aerem, cæteraque elementa; & tempus ipſum fauiſſe populo Dei, vt ipſæ quoque ſtellæ ſolitæ imbres ciere, cenſeantur contra Siſaram pro Iſraele pugnaſſe. Denique nec conſequentia argumenti valet.

Apoca. 12. v. 3.

d. v. 20.

Orig. tractat. 30. in Matt. Gregor. lib. 32. mor. c. 14.

Dan. 8. ver. 10. ſic explicat Andręas Cæſar in Apoc. c. 12.

Tertiò, obijciunt illud Dauidis: *firmamentum annũciat opera manuum eius*, hoc eſt, aiunt, prænunciat ea, quæ Deus facturus eſt. *Respond.* non illum eſſe ſenſum, ſed hunc; pulchritudinem cœleſtis huius, & viſibilis fabricæ nobis indicare excellentiam operum Dei inuiſibilium: & cogere nos vt fateamur, non alium potuiſſe firmamenti eſſe architectum; vt Patres plerique exponunt, nec diſſentiunt Rabbini, & Vatablus. Nam de Apoſtolis, haud dubie eſt allegorica interpretatio.

Pſalm. 18. ver. 2.

D. Hieron. & Euthy. hic D. Ambroſ. l. 1. Hexam. cap. 4.

Quartò, obijciunt ex Hiſtorijs, ſæpe has prædictiones eſſe veras, vt

A præter cæteras fuere quatuor. vna Theagenis, qui ex ſtemmate ſeu genitura addixit Auguſto, imperium: 2. Thraſylli, qui mortem ſibi inſtare, miranti Tiberio dixit, quàm ſecretò Tiberius ei, re cum nullo communicata moliebatur. 3. Aſcletarionis, de quo iſta Suetonius in Domitiano; *Hunc* (Aſcletarionem mathematicum) *delatum, nec inficiantem iactaſ-*

B *ſe ſe quæ prouidiſſet ex arte, ſciſcitatus eſt* (Domitianus) *quis ipſum maneret exitus, & affirmantem fore, vt breui laceraretur a canibus, interfici quidem ſine mora, ſed ad coarguendam temeritatem artis, ſepeliri quoque accuratiſſime imperauit. Quod cum fieret, euenit, vt repentina tempeſtate deiecto funere, ſemiuſtum cadauer diſcerperent canes.*] 4. Eſt eo-

C rum, quibus ſummæ dignitates vel imperia vel Pontificatus ab aſtrologis ante prædicti: dignitas Allabio cuidam, mirè à fortuna iactato, & Athenaidi; quæ poſtea vxor Theodoſij Iunioris: Imperium Rodolph. Habſpurgio: Pontificatus, Leoni 10. Hadr. 6. & Marc. 11. His omnibus.

Sueton. in Octauio c. 94.

Dionyſ. lib. 55.

Eunap. in vita Acdeſij.

Zonar. & alij.

Cuſpinia. I Cęſarib. Iouius in Leõ d. l. 3. idẽ in Hadriano 6.

Reſpondeo, Quando aſtrologi verum dicunt, tum multo diligentius

D eſſe cauendos. quia ſatis clarum hoc ſignum foret, eos pactum cum dæmone iniuiſſe, vt ait D. Auguſtin. & de Thraſyllo Dion indicat, cum ſcribit ſolitum affirmare, quæ nuncia longinquis e regionib. adferrentur. Ideoque Iuriſconſulti in tituli rubrica, *Maleficos* cum *mathematicis*, iungunt, quia vt plurimum mathematici etiam ſunt malefici, vt expli-

E cat optime Dion lib. 49. cum dicit pulſos vrbe ab Agrippa, τοὺς ἀστρολόγους, καὶ τοὺς γόητας, vnde patet mathematicos dictos ipſos aſtrologos, & ſic mathematici in illa rubrica, & paſſim in iure alibi, pro ſolis aſtrologis ſeu genethliacis ponuntur: quo ſenſu etiam Hiſtorici vocabulum acci-

Garimber. lib. 4. et Onuf. Panui. li. 1. de Geneſ. ad litt. in fin. et li. 5. de ciuit. D. i, cap. 7. C. de mathe. & malefic.

accipiunt: & ſic accipiuntur in S. C. illo apud Vlpianum, libro 7. de offic. Proconſ. quod Pythęus conſeruatum edidit bono reipub. Aliquando hoc nomen Chaldæos etiam, & reliquos Ariolos complectitur, vt apud Iuuenalem, Sat. 6. Nemo mathematicus genium indemnatus habebit. & Sat. 14. Nota mathematicis Geneſis tuæ. Nunquam tamen quando prohibebatur ea ſuperſtitio, legitimam coniectationem Aſtronomorum, nec artem Geometrarum, vel Arithmeticorum comprehendit, quorum ſcientiam Philoſophiæ annumerabant. Aliquando Deus permittebat, & hodie permittit, aſtrologos etiam ignaros, & neſcientes verum prædicere, in pœnam audientium: ſicut, & permiſit aliquando ſortes oraculorum eſſe veras, & ariolum Balam prophetizare; & huc lubens refero illud Aſcletarionis, quod in pœnam, & terrorem Domitiani permiſſum. Sępius id permittitur ob nimiam quærentium curioſitatem, teſte D. Auguſt. qui rectiſſimè addit, non quia vera ſit prædictio, idcirco minus eſſe ſuperſtitioſam, vel ſacrilegam, vel ideo magis licere prædictionibus talibus fidem dare. ſed ſemper retinendum illud Dei præceptum; Etiamſi dixerint nobis, & ita euenerit, ne credamus eis. Denique quod de ſomnijs dixit Ariſtoteles, hic quoque veriſſimum; huiuſmodi diuinationem, nonniſi ex accidente fore veram. ſicut enim qui aſſiduè iacit aleam, vel talos figit. is aliquando ſeniones, aliquando Venerem iacit, inuenitque: ſic cum iſti centies mentiantur; quid mirandum, ſi ter verum dicant? ſane ſi mendacia notarētur, mille forent, pro vno vero dicto? Pauca notantur, non adeo tamen: quin veris longe plura. Quis neſcit Hebræos illos qui Leoni Iſauro vera quædam prædixere, ob mendaces prædictiones, Ara-

Sue. Tacit. Ammian⁹, cæteri. Collatione Moſaic. & Roman. leg. tit. 15.

Docet D. Aug. l. 4. & 7. Confeſſ. Nume. 23. & 24.

Lib. 2. de doct. Chry ſoſt. 22. & 23.

Deut. 13.

A bia pulſos fuiſſe, cum Zitam Principem in infelicem iconoclaſtiam perpuliſſent? Quis de Pancratio non legit; eum, & Conſtantino Irenes filio Imper. cladis maximæ, & ſibi ipſi necis cauſam fuiſſe: Quis Conſtantini Stethati neſcit amentiam, qui, & ſibi, & Alexio Branæ, ſtulto vaticinio, exitium attulit? habebatur tamē Stethatus Princeps ſui tēporis Aſtrologorum. Quis neſcit, qua hactenus
B vanæ omnes prædictiones eorum, qui diem, vel annum aduentus Antichriſti, vel excidij mundi, prędixerunt? Mitto Petri Leonij Spoletani inſignis medici inanem huius Matheſis fiduciam, qua mortis Laurentio Mediceo occaſionem, & ſibi ipſi prębuit pręcipitationis in puteum. Mitto, quod Cedrenus narrat de
C Abrahamo, Genethliacos coram Aegypti Rege vanitatis conuincente. Mitto Manuelem Connenū Imp. cui magno ſtetit, nimis addictum eſſe huic inſanię: quę illum, & claſſe maxima nudauit, & poſteritati ſemper ridendum propinauit. Mitto Ioann. Galeacij ducis Mediolanenſis factum, qui cum ei aſtrologus quidam mortem immaturam, plane prę-
D diceret, ſibi ipſi vero longam vitam pollicererur, hominis ridens ſtoliditatem, ſtatim ſtrangulari eum iuſſit. Mitto mendacium duplex Petri de monte Ilicino in Concilio Conſtantienſi, quod Aeneas Siluius narrauit. Addam duntaxat duorum Principū diuerſa iudicia, & mores. Alphonſus Aragonum Rex ſapientię verę amator, in litteratos omnes mirè munificus fuit, ſolos aſtrologos à curia ſua
E arcebat; prudenter cenſens, ſibi nihil opus eorum induſtria, eo quod ſidera ſtultos regere, ſapientes aſtris cenſeret imperare. Contra Cardanus memorię commendauit Ludouic. Sfortiam, verſutum potiùs, quam prudētem, & perfidū, quàm ęqui, boniq; amantem

Zonar. 3.

Paul. Diacon. li. 23. rerum Romanarum.

Nicetas lib. 1.

Vide comment. noſtrū in Senecæ Oct. v. 370. Iouius in Elog.

Vide Nicetam Chon. li. 2. 5. & 7.

Correctus l. facto rū dictorū que Memorab. li. 4. de Alfonſo.

Syluest. lib. 4.

itized by Google

amantem Principem, Alfonſo diſſimillimum, impendioſum quendam aſtrologum, artis imperitiſſimum aluiſſe, in quem plus centum auri magna talenta profuderit. *Aſtrologus pro tanta mercede tempus vnicuique negotio inchoando præſcribebat, adeò ridicule: vt Princeps cogeretur tempeſtatibus maximis equum conſcendere, & cum aulico comitatu ac ſtipatoribus alio migrare per medios imbres, per cœnum, et lutum, non ſecus ac ſi hoſtium manus fugeret. Tam felici euentu, vt, regno tandem à Gallorum Rege ſpoliatus, captus, in carcerem compactus, colapho caſus, in clathrata ferrea mortuus fuerit, verum fortunæ vtriuſque ludibrium.*] Ioan. XXI. Pontif. Max. (qui ante Petr. Hiſpanus auctor Summularum) medicus, philoſophus, aſtrologus, ex ſtellarum ſitu, & poſitura longam ſibi vitam in Pontificatu pollicitus coram familiaribus ſuis: quarto poſt menſe, Pontificatus octauo, ſubito corruente teſtudine recentis ædificij, Viterbij oppreſſus interijt, auctoribus Valerio, & Stella, *in vitis Pontificum*. Sed quis Aſtrologorum ſe Alphonſo Sapienti, (hoc illi nomen vanitas iſta tribuit) præferat? Quæ laudi, maiori, & veriori fraudi fuit? vtar Marianæ noſtri verbis: *Emanuel ſane patruus, ſuo, & aliorum procerum nomine, Alfonſum publica ſententia in conuentu pronunciata, regno priuauit, ea calamitate dignum, quod diuinæ prouidentiæ opera, & humani corporis fabricam inſigni linguæ procacitate, ingenijque confidentia accuſare auſus fuerit. vti vulgo hominum opinio eſt, ab antiquo ducta per manus. Vocis ſtoliditatem numen iuſtiſſime vindicauit.*] Vanæ ſapientiæ perſuaſio, huc inſipientiæ perduxerat.] *In forte aſtra memorant portendiſſe eius artis non ignaro, ſi ars eſt, & non potius inane mortalium ludibrium, quod à*

Cardanus in Ptol. m. de aſtror. iud. lib. 1. text. 14.

A *prudentibus ſemper accuſabitur* (verum dictum, & Tacito vſurpatum) *& ſemper tamen patronos habebit. Ex eo ferunt ſuſpicacem eſſe redditum & ex metu crudelem, &c.*] Cernis, quo illum hæc vanitas præcipitarit, & fecit vt alia ſapiens, ſibi ipſi toto vitæ decurſu (notatum id) deſiperet, peſſimeque ſemper conſuleret. Aegyptios deditos aiunt huic vani-B tati, maxime Alexandrinos: quod tamen prudentiorum fuerit iudiciũ, poſſumus ex Suida colligere. Tradit, Alexandrinæ ſolitos aſtrologos vectigal pendere, βλακεννόμιον, nuncupatum, quoniam eos non niſi fatui homines conſulerent; quos Græci, βλάκας, vocant: ducta Metaphora ab inutili piſce, quem ne canes quidem velint attingere.

C Concl. 4. *Si non ſuperſtitioſi, certe noxij infirmis illi medici ſunt, qui ſecundum lunæ, et aliorum planetarum in ſignis Zodiaci ſtationes, de morbis iudicant, v. g. quæ cuique euenerit ægritudo, & quo illi pacto medendum: necnon chyrurgi, qui in vulneribus idem obſeruant, & dies conſiderant vulneris, & ſtellas eis præſidentes* D (quas vocant, Centel, Neus, Dibergibel, Lachadiel, Sapiſſa, Elebra, & ſimil. *& inde pronunciant vulnus eſſe lethale, vel ſanabile*. Hæc omnia fuſe deſcribit Contrad. VVimpina. tales etiam videntur illi aſtrologi, qui generatim pronunciant, qua die pharmacis, venarum ſectione, aut cucurbitulis corpus ſit euacuandum. Merito ſuſpecta ſunt hæc omnia, quia E ſtellarum non eſt tanta vis in hæc inferiora, & ſi qua talis vis foret, ea poſſet, & ſoleret aliarum particularium cauſarum concurſu plane impediri. Imo, & ſola materiæ indiſpoſitio, lunæ, & aſtrorum omnium actiones euariare facit, teſte Galeno, cui Auicenna conſentit: quare obſeruationes, & effectus huiuſmodi dierum

d. l. 3. c. 8. & 9.

Lib. 2. de dieb. Criticis.

Li. 4. Fen 2. tracta. 2. cap. 1.

rum indicum prouocantium, vel criticorum, longe magis dependent ex materiæ diſpoſitione, concoctione, & ſtatus morbi temporibus ac ſymptomatibus, quam ex ſyderibus: quæ eſt vera ſententia Hippocratis, & Celſi. Longius etiam aberrant iſti Aſtroiatri, quia præcipue attendunt ad quoſdam lunæ imaginarios angulos, aſpectus, & conformationes: paruifacientes vel contemnentes potius, quomodo ad cœli vel ſiderum influxus recipiendos materia diſpoſita fuerit, & quæ periodi temporum, quæve concoctiones, & criſes ſint morborum. Hos ergo merito maxime Galenus contempſit, Auguſtin. Niphus riſit, & multis eorum patefactis erroribus Ioannes Langius impugnauit, & Marſilius Ficinus, qui iunior iſta defenderat, eadem poſtea fatetur ſe ſcripſiſſe, non vt probaret, ſed vt cum Plotino aſtrologorum ineptias rideret.

Hippoc. paſſim, & Celſ. lib. 4. cap. 4.

L. 12. Therapeu. Lib. 5. de diebus. Critic. Epiſt. 35. l. de vita cęlitus conſeruanda. lib. 12. epiſtol. ad Politianũ, & Picum.

Concl. 5. *Pars illa interrogationũ, quæ res occultas inueſtigat, vt furta, theſauros, virginitatem, &c. plane vetita, & pernicioſa eſt omni iure.*] Prohibent ſacræ litteræ, Leuit. 19. ver. 31. Nõ declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini vt polluamini per eos. Deut. 18. v. 10. & 11. Nec inueniatur in te qui luſtret filium ſuum, aut filiam, ducens per ignem, aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia atque auguria, nec ſit maleficus, nec incantator, neque qui Pythones conſulat, aut diuinos, & quærat a mortuis veritatem, omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter huiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo. Iure Eccleſiaſtico prohibetur hoc cap. 1. & cap. ex tuarum, de ſortileg. Iure ciuili plurimis reſcriptis. l. item apud Labeonem §. ſi quis aſtrologus. D. de iniur. lib. 2. & l. nemo aruſpex, C. de maleſ. & mathem. lib. 1. C. de theſ.

A lib. 10. Tolerantur hi ſæpe in rebus publ. ſed exemplo peſſimo, & publico malo.

QVÆSTIO II.

De coniectatione, ex elementis, meteoris, plantis, arboribus, brutis.

B AStris, & cœlis proximum, de quo certo conſtet elementum eſt aer ſatis valde enim probabile eſt ignis Spheram propriam eſſe nullã, quæ ſententia valde antiqua eſt, & à recentioribus quibuſdam ſtrenue defenditur, videtur hæc mens Auſonij in Gripho Ternarij.

Tres Charites, tria fata, triplex vox,
C *trina elementa.*

In media regione aeris variæ valde fiunt impreſſiones meteorologicæ. Exhalationum copia gignit magnos, & paruos ignes, diuerſiſſimo configuratos, pro exhalationum ipſarum forma diuerſa: vt modo videantur flammæ, modo columnæ, modo lanceæ, modo ſtellæ ſaltantes
D vel diſcurrentes, deſcendentes, vel aſcendentes, aliquando vero, & cometæ multiplices, de quibus non eſt nunc tempus agendi. quibus omnibus commune eſt magnam temporis ſiccitatem denotare: ſigna quoque eſſe ventorum diuturniorum, vel violentorum: quod maxime cometis conuenit, qui ſi frequentes fuerint, etiam præſignificant ſterilita-
E tem, famem ac peſtem: eo quod vis cometæ omnem vaporum, & exhalationum humiditatem abſumit: vnde conſequenter mortem minantur linoſis, & qui ardentioris ſunt naturæ, quales pleriq; Principum, & Magnatum, eadem ſiccitatis cauſa, ad bella quoque, & ſeditiones inclinant.

Digitized by Google

nant. Cætera quæ his aſtrologi, & Squarcialupus addunt, vana ſunt, & fallacia, quæ dixi, naturæ conſentanea videntur. Fit tamen non raro vt cometarum cauſa ſit, ſupernaturalis dumtaxat Dei diſpoſitio, vt quando fœlicem aliquem euentum portendunt, quod ſæpenumero accidiſſe allatis Hiſtoriarum exemplis olim, teſte Origine, libr. 1. contra Celſum, docuit Cheremon, lib. de Cometis, qui ſi exſtaret, fortaſſis deprehenderetur nata hæc inde opinio, qđ quæ vni regioni ſeu regno fœlicia fuere cum aliorum clade coniuncta erant. Vel ſane cauſa eſt Dei diſpoſitio hoc pacto volentis admonere homines, de imminente publica calamitate, vel morte Regum aut Principum, vt ad pœnitentiam, & morum emendationem recurramus. Tunc autem cometæ pertinent ad oſtenta (de quib. actum) & Dei caritatem nobis egregie commendant, non ferientis niſi nos prius admonuerit, idcirco videmus crinitas ſtellas in eam partem comam diffundere, cui minantur. Mirificum huiuſmodi commotionis ſignum, narrat Gobelinus Perſona: ſæpe in Monaſterio BodKenſi, quod B. Meinulphus confeſſor exædificauit, quoddam miraculum ordinariũ contigiſſe talibus oſtentis annumerandum: *Tintinnabulum* (inquit) *quoddam magnum æneum bene ſonorum in eodem monaſterio reuerenter aſſeruatur. Nam quoties aliqua ex eius monaſterij ſororibus breui erat abitura e vita, abſque vllo humano miniſterio, per ſe fortem reddebat ſonum*] Rideat hæreticus, vt lubet: ſed alia duo ſimilia accipiat, etiamſi non lubet. Scribit Leonard. Vairus, *In Celtiberia oppido Velilla campanam eſſe, quam vocant incolæ*, campanam Miraculorum, hanc per aliquot menſes priuſquam reſp. Chriſtiana aliquid aduerſi patiatur, ex ſeipſa nemine pulſante, ſonare ſolitam, cuius rei (ſic ait) teſtimonium per publicos tabelliones hiſce oculis egomet legi, præter fidem, quam de eadem re illius regni Proreges faciebant ſuis litteris. Accedat, & aliud è Gallis, quoniam Hiſpaniam à teſtimonio arcet aduerſarij. Eodem Vairo teſte, ad flumen Rhodanum, in Sequanorum confinio, ſitum eſt nobile monaſterium S. Mauricij, Viuarium illic viſitur, in quo iuxta numerum monachorum piſces ponuntur. Illorum ſi quis ægrotet, piſciculus quoque ſemiuiuus cernitur ſupernatare, quod ſi monachus è vita migraturus ſit, paucis ante diebus piſcis moritur. Hoc ita ſe Vairus accepiſſe, ſcribit, tum ab Antonio Cardinale Granuellano, ſingulari bonarum artium patrono, teſte oculato, tũ ab alijs fide dignis, vt rem locis illis notam atque omni fide conteſtatam.

Damaſ. 2. de fide orthod. c. 7. Bonauent. in 2. d. 14. q. vltim.

In vita S. Meinulphi menſ. octobr.

Lib. 2. de faſcinc. c. 14.

Porro cum exhalatio quoque ſit venti materia, & ventorum ideo præcipuæ qualitates ſint, caliditas, & ſiccitas, facile intelligitur, cur ex ijs, & ſanitatis corporum, & fertilitatis anni probabilia ſigna queant deſumi. Qui de ventis plura volet, alibi quærat.

Secundo non pauciora fiunt ex vaporibus, quæ, & ipſa ſuas adferunt probabiles prænotiones. Ex nubibus quam multa queant prædici, poſt quendam Gerardum, docet Cõrad. VVimpina, nec ſua ruſtica prognoſtica deſunt pluuijs cõmunibus, nec prodigioſis pluuijs, ſiue naturalia tẽpeſtatis anni, ſiue ſupernaturalia iræ diuinæ comminatoria. Anno ſuperiore 1600. die 18. Febr. prope Arequipam, ex illis qui multi in Peruana ſunt montes igniuomi (*vulcanos vocant*) vnus, eorum *Guayna putina*, principio candidam nubem viſus pecorarijs è longinquo eructare, quam conſecuta eſt procella fragminum ingen-

Vide Senecam lib. 5. Nat. quæſtio. Plin. l. 2. ar. c. 40. & ibi Milichium, Card. li. 1. de varie. c. 1. & 8. Valleſ. de ſac. philo. ca. 50. libro 1. de ſignis c. 5. de quibus Plinius ſupra ca. 56. & 58. & ibi Milichius.

ingentium quaſi auulſorum à rupib. ſed ignitorum, hęc paulum ſpacij progreſſa comminuebantur in minores lapides, & paulatim centeſimo ferme paſſu à cratere in cinerem. Vbi ſaxa decidebant, cuncta reuulſa, diruta, comminuta, interempta, vbi lapides, pauci mortales euaſere vel iumenta. fors Hiſpanus iter faciebat eques; cum vim grandinis lapillaceæ non ferret, deſcendit, & ſe ſub equo locat, ſed equus non valebat ſubſiſtere præ vi ictuum. herus videns nec tutum, nec quietum ſibi ſub iumento refugium, ephippium aufert, equum deſerit, capiti ſellam imponit, ſic ægre euaſit cranifragium. torrentes, & fluuij, ac fontes nonnulli penitus exaruere, alijs lapſus facultas intercluſa cineris multitudine, idque per leucas plus trecentas. Arequipæ primum ortę clara luce tenebræ integrum fere menſem durarunt. Interea initio cœlum fulminibus viſum dehiſcere, & audiri tonitrua, flammeique globi inſtar artilleriæ bellicæ acieb. hinc inde diſpoſitis mutuo exploſę viciſſim huc illuc diſcurrere, ingens globus ſemel decidit, & à templo in proximum ambitum, inde in viam publicam patente porta erupit, & ſubito diſparuit relicto ſulphureo nitore, terræ motus iugis fuit; adeo, vt multę domus conciderent, reliquę quaſi tripudiarent nutantes. Nec ceſſauit interea pluere terram albam, inſtar cinerum, ſeu calcis tritę, vt nemo per plateas incederet, quin mox digiti ſpiſſitudine cooperiretur. domus, quę minimum, tectę eſſent craſſitudine ſemipedali, ſic plerę que ſub onere gemebundę ſubſiderunt, malum durabat, luce per interualla potius oſtētante ſe, quam diem prębente. Menſe fere exacto ceſſatio fuit, & nonnulla intermiſſio, vt noſtri, qui illic degunt perſcripſere: ſed adhuc metus manebat grauiorum. Magnam mo- A rum in melius tum timor expreſſit commutationem, omnes ad pedes Sacerdotum deuolui, adeo vt quies nulla daretur, & vi in cubicula pęnitentes irrumperent. Sic Deo lucrum animarum multarum acceſſit. Sed nec Satanas neglexit occaſionem. Nam cum Indi pagani viciniores flammis, ſolita ſuperſtitione Magos acceſſiſſent, & ſimul ad montem illum properarent, & malis cantibus, B ac ſacrificijs procurarent, magos, & viciniores quoſque flammę conſumpſerunt, cęteri omnes male multati, deſperabundi pars ſuſpendio, pars aliter ſibi mortem conſciuerunt. Hęc narrata litteris P. Ioann. Ruizij de Alarcon ſcriptis Arequipę Martij xv. anno ſuperiore, quarum hoc anno Martio menſe exemplar Hiſpanice C pręſcriptum legi, vnde hanc epitomen excerpſi Vix quidquam ſimile lectum, vel auditum. Idem de grandine, & glacie dicendum, (quę ſpecie non differunt, & Piſidas in κοσμουργίᾳ poetice non philoſophice contra Ariſtotelem agit) Niuium quoque copia fertilitatem anni, roris, & pruinę multitudo ſterilitatem potius, pręnotant. Nebula deſcendens ſerenitatem, aſcendens imbres indi- D cat. Tonitru, & ecnephias ſunt indicia pluuię ſubſecuturę: alij vero ſonitus in aere audiri conſueti, magis pertinent ad prodigia. Fulmen, & pręſter, quid pronuncient, VVimpina te docebit.

Valeſ. cap. 50. de ſac. philoſ.

Vt 2. Machab.

Tertio maris tumor, ventiſſ[l]uuiorum inſolitę eluuiones, peſtis annuncia ſunt: terrę motus quoque idem E deſignant, teſtibus Ammiano, Procopio, & alijs.

d. cap. 6.

Quarto, quoad impreſſiones, quę per reflexionem lucis, circa vapores ac exhalationes fiunt (vt Iris, halo, coronę, parelus, virgę) naturalium pręſenſionū prognoſtica cenſeri poſſunt vt & hiatus, & quę foueæ, & feneſtrę

Vid Vvimpinam. d. cap. 5.

vocantur:

Digitized by Google

A vocantur: necnon flammarum illi tractus, quibus ignis fatui eſt nomẽ, ſunt enim effectus varij, exhalationis vel vaporis ſuperabundantis, & vincentis obſtantia, vel interdum luminis victi, ac profligati.

Vid. Senec. lib. 1. Nat. q. Plinium li. 2. a c. 28. Contarẽt. li. 2. de elem. Per. numian. li. 3. Phyſi. & Card. li. 4. de ſubtil. Vide Panegyr. noſtrã de Natiui. Deiparæ virginis.

5. (Vt ad terreſtria veniamus) ex arborum quoque prouentu prognoſtica colliguntur, vt teſte Tullio.

B *Lentiſcus, triplici ſolita grande ſcere foetu,*
Ter fruges fundens, tria tẽpora monſtrat arandi.

Amygdalorum copia indicat meſſis abundantiam. Trifolium inhorreſcit, & folia contra tempeſtatem ſurrigit. Sine auris ludentia arborum folia, lanugines, & pappi, populnei volitantes per aerem, aut aquis innatantes, tempeſtatem prænunciant. Si roſæ violæve ſub autumnum iterum floreant. peſtilitas imminet. Burdigalæ, quæ peſtim illã magnam præceſſit hyems, aliquas in horto noſtro roſas protulit, quas, & vidi. Vnum hoc non videtur vacuum a ſuperſtitione, quod quidam tradidere: ſub autumnum duas, vel tres glandes legendas, tum cultro ſcindendas, trium aliquod in his ſolere reperiri, muſcam, vermem, vel araneum, muſcam denotare diſcidia eo anno futura, vt vermem fertilitatem aranea mortalitatem denotari.

Sextò, animantes etiam quædam nobis prænunciant, vt,

E *Cana pulex fugiens e vaſti gurgite ponti*
Nunciat horribiles clamans inſtare procellas.

Vt, & a credula matutinis inſtans vocibus:
Fuſcaq; nonnunquam curſans per littora cornix,

Si tamen,

Demerſit caput, & fluctum ceruice recepit.

Ipſi quoque alumni dulcis aquai ranunculi,

Mollipedesq; boues ſpectantes lumina cœli,

Et quæ talia ex Arato Tullius, & ex Heſiodo Virgil. Quod contemptius muſculo, vel paſſerculo? tamen domos illi ruituras; hi aeris contagionem fuga præueniunt, quorum etiam cauſas Franciſc. Picus inueſtigat.

Libro 1. de diuinat. Libro 1. Georg.

C Ex obſeruatione huiuſmodi Phænomenorum, emerſere canones prænotionum, quibus vtuntur nautæ, paſtores, & agricolæ, de quibus non contemnẽdum opus exſtat Antonij Mizaldi Monluciani, *Ephemeridum ruſticarum.* illa quidem ipſa animalia præſagij ſui ſunt ignara, ſed impetum quendam naturalem ſolummodo ſentiunt, mouente phantaſia per humores concitata ad petẽdum quæ commodo, & fugiendum, quæ D noxæ ſunt futura. Quod ſigillatim idem Picus oſtendit, de ciconijs, cypſelis, mergis delphine, cæteris longum nimis, & lentum foret mihi, ſingulis inhærere. Veniamus ad nobilius animal, hominem, & ex eo quædam præſagia.

d. li. 3. c. 3. cum ſeqq.

QVAESTIO III.

De coniectatione medicorum.

EGimus de quadam falſa, & illegitima, imo ludibrioſa; nunc de vera, ſeria, & gneſia dicendum, hanc medicorum, σημειωτικὴν, veteres, recentioreſque Doctores integris tractatio-

d. q. 1. concluſ. 4.

Digitized by Google

Hipp. li. de Prognoſti. & in eum commen. Galeni. Ariſt. ſæpe i Probl. Celſum l. 1. de Medici. & horũ ſequentes veſtigi Franc. Picum 4. l. 3. c. 7. VVimpin. lib. de ſignis c. 3. & a c. 13. vſq; ad 21. Ioa. Guinther. Andernac. ceter. & noſtræ medicinæ comm. 1. Dial. 7.

ctationibus ſunt proſecuti; quos legere poterunt, qui plenos ſitiunt crateres: mihi hoc vnum videtur vniuerſim poſſe ſtatui.

Signa proba ſunt, quę naturalibus principijs, & veris experientijs comprobantur: cætera ſunt vana, & ab arte medicorum aliena. Proborum, quædam ſanam integramque valetudinem teſtantur; quædam degenerátem, vel iam affectam; quędam ſuccumbentem, & iam victam, quædam ſe recolligentem, & victricem: quędam deniq; ſunt ambigua, etiam ipſis magiſtris. Nec vlla, tam certa, quin fallant aliquando, ideo vetus ſermo verus, præſtare a ſexaginta medicis, quam a ſcabinis ſex damnari, & morti addici.

QVÆSTIO IV.

De pranotione Phyſiognomica.

PHyſiognomus ex pilorũ, & membrorum corporis colore, habitudine, & proportione; de temperie, valetudine, quædam etiam de moribus, ingenio, & animi affectionibus putat ſe ſcire: pręcipuè frontem conſiderat faciemque, quia hæc ſolet eſſe ſpeculum virtutum intellectualium, & tũ vocatur hæc μετωποσκοπία. Huius mentio, apud Iuuenalem, Sat. 6. cum ſcribit frontem vati a muliere præbendam. Ariſto. & Polemon confundunt cum, *Chiromantia*, quæ propriè manuum cõſiderat lineaméta, quaſi quoddam virtutum actiuarum ſpeculum: ac ſi conſiderat etiam reliqua membra totiuſque corporis habitum, *Phyſiognomica*, vocatur.

Hanc Phyſiognom. veteres medici Hippocrates, & Galenus diligẽter excoluerunt, vt & Ariſt. integro libro & qui exſtat Polemon Athenien. lib. de Naturæ ſignis: quorum ſcripta

A laudantur, eo quod naturæ veſtigia calcarunt. Sed recentiores Barth. Cocles, in Anaſt. Phyſiogn. Luc. Gauricus, & alij fere plura miſcent ſuperſtitioſa, præter vnum fortè Petr. Motium; cuius librum, *de multiplici temperamento, & cognoſcendis hominibus* laudat Michael Medina: quia primo complexionis modum, deinde medico, & philoſophico ratiocinio propenſiones, & ingenia gentium, prouinciarum, & ſingulorum hominum deſcribit: methodus hæc vera, & recta, ſed ſcriptorem illum nondum potui naſci. Viſus mihi non infœliciter Conrad. VVimpina Galeni, & Ariſtotelis ferè omnia in Compendium redegiſſe. L. 2. paræn. Chriſt. c. 2. Lib. de ſignis c. 8. 9. & 10.

B

Artis fundamenta varia ſunt, primum petitur a quadã cum animantib. ſimilitudine, v. g. qui paruis ſunt oculis inuidi cenſentur, quia ſimię tales; qui magnis, ſtupidi; ſicut boues, & aſini ratio eſt; quia cum Deus auctor naturę gnarus eſſet, qua quodq; animal indole dotaſſet, ſingulis etiã ea addidit inſtrumenta, quæ huic indoli forent, quàm aptiſſima, ferocibus, vt leoni, apro, tauro, vngues, dentes, cornua; timidis, ac fugacibus, vt lepori, & ceruo, artus celeri fugæ neceſſarios; fortibus araturis, vel onera baiulaturis, toros, gibbũ, dorſi, humerorumq; robur, vt camelo, boui, equo, & reliquis veterinarijs. Idcirco quaſi ex ſigno, & a poſteriori, (vt loquuntur ſcholæ) animantium indolem ex ipſis inſtrumentis corporeis, quibus a natura ſunt prædita, colligunt.

C

D

E

Secundum fundamentum a moribus gentium, atque prouinciarum deſumitur; quæ cum certo ſint corporis habitu, vt plurimum quoq; ingenijs, moribusq; diſcrepat, v. g. phyſiognomi definiunt fuſcos, ſtupidos, ac pertinaces eſſe, quoniam Aethiopes ſunt huiuſmodi.

Ter-

Digitized by Google

Tertium a ſexu, v.g. quia mulieres candida, vt plurimum, & molli ſunt cute, eædemq; ſunt pauidæ, ac leues: ideo cādidos, & molli cute, moribus obnoxios iiſdem cenſent. Huius ſecundi, & tertij fundamenti ratio ducitur a complexione. cū enim eadem temperies ſimul cauſa ſit cutis huiuſmodi, & morum huiuſmodi; ratiocinantur, in quocunq; cutis ſit talis, talem eſſe tēperiem, quare ab eodem, eiuſdem temperiei ratione, ſimiles mores exſpectandos.

Quartò rimantur affectus animi, a motu membrorum, & corporis affectionibus, tale illud Hippocratis, *Oculi non nictantes ſunt iracūdi, quoniam irati fixis, & immotis oculis intuentur.*] Sed ratiocinabatur Salomon dicens; *Homo Apoſtata, vir inutilis, graditur ore peruerſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum.* Et Eſaias; *agnitio vultus eorum reſpondit eis*, hoc eſt, vultus exterior eorum, ſecreta cordis patefecit. ſic argumentatur Martialis (quem vetuſta exemplaria, neſcio cur vocent Martialem Cocum.]

Prouerb.6. v.12.

Eſai.3.v.9.

lib.12.Epig. 54.

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læſus,
Rem magnam præſtas, Zoile, ſi bonus es.

Matthiam Corninum Hungariæ Regem haud illaudatū Principem, nimis deditum diuinationi, adeo vt nihil niſi conſultis aſtrologis ſoleret ſuſcipere, tam ſtudioſe accepimus, huic vacaſſe phyſiognomicę diuinationi, vt ex primo aſpectu lineamentorum faciei, de temperamento, & moribus hominum ſolertiſſime iudicaret: ita, vt magiæ ſpeciem æmulis præbuerit.

Bonfinius l.8.Hugar. hiſt.decad. 4. Ioachim. Curæus in Annal. Sileſ.

Quintum fundamentum petūt ex collatione ſignorum cum ſignis, & A ex quibuſdam alia colligunt, v.g. inuidiam ex iracundia, cui triſtitia, & animi prauitas ſit adiuncta.

Sit concluſio, *Phyſiognomica conſiſtens intra cancellos naturalis Philoſophiæ, licita eſt, & habet aliquid probabilitatis.*]

Probatur primò, quia poſitorum fundamentorum aliqua ſunt probabilia, quædā minus, quidā amplius.

B 2. Probatur ex ſacris litteris, in quibus, *virorum robuſtorum facies dicuntur ſimiles faciei leonum.* Item quod, *in facie prudentis lucet ſapientia, oculi ſtultorum in finibus terræ*, & alibi; *ſapientia, hominis lucet in vultu eius.* item: *cor hominis immutat faciem illius*, & quæ iam citata.

c.paral.12. verſ.8. Prou.17.v. 24. Eccleſia.8. verſ.1. c.13.v.31. Prou.6. v. 12. Eſai.3. v.9.

3. Ex iuris interpretibus, quorum C communiore calculo receptū, quando plures de aliquo crimine ſunt accuſati, & capti, primum quæſtioni ſubijci debere illum, qui facie deformior; quoniam credendus ſit animo quoque prauior.

4. Probatur ſententia Philoſophorum. Pythagoras enim ad huius diſciplinæ regulas, diſcipulos, vel admittebat, vel repudiabat. Socrat. hac D indicina deprehendit Platonem fore qualis poſtea laudatus. Maximi hāc fecere Plato, Ariſtoteles & Sext. Philoſophus: quorum primus ea vtitur in Dialogis, Secundus accuratè tradidit, tertius idcirco corpus vocauit animi imaginem. Cicero hinc petitis iaculis aduerſarium mire laceſſiuit. Velleius Paterculus, veteres ea multum vſos teſtatur.

Bal. in l.2. num.5. C. quorū appellat.non recip.paris de Syndicatu, Hippolyt. Marſil.& alij. Siren. li.9. de Fato. c. 39. In Timæ.

Orat. pro Roſcio Comæd. li.2.hiſtor.

E Dixi non *certitudinis*, ſed *probabilitatis*: quia ſolent quidem corporis diſpoſitiones affectiomb. animi præire, quod integro libello Galenus demonſtrauit, ſed præire, non trahendo, vel cogendo, verum leuiter, & aſſidue inclinando: ita vt bona conſuetudine, & freno rationis, haud diffi-

Pp 2 culter

culter illa propenſio ſuperetur. Quod de ſe teſtari Socratem non puduit, cum Zopyrus Phyſiognomus ex lineamentis corporis eius, bardũ, ſtupidum, & mulieroſum illum indicaſſet. Sic intelligendus Caſſius medicus, cum quæſiſſet, cur prodigioſæ formæ homines, plerunque etiam emota ſint mente? reſpondet, *quia corpori conſentit anima, vt anima corpus.*]

Cic. lib. de fato, Alex. Aphrodiſ. l. 4. de fato. Paubl. 51.

Vnde ſequitur 1. longè certius iudicium ferri de brutis, quam de hominibus: quia bruta, propenſione ſola trahuntur, homo propenſionem arbitrij habenis moderatur. Sequitur 2. quod Phyſiognomo non licet iudicare, de facto, ſiue de actuali hominis vita, ſcilicet hunc eſſe talem, ſed de pronitate tantum, ac inclinatione, vt optime cenſuit Proclus, v. g. talem propendere, & inclinari in auaritiam, mulieres vinum, &c. 3. ſequitur, non poſſe hanc facultatem iudicare, de donis diuinis, & gratuitis, quia Deus hæc diſtribuit cuiq; prout vult, nec de extrinſecis plane homini, vt morte violenta, opibus, honoribus, & cæteris fortunæ bonis malisve, nec de nuptijs, ſtatu vitæ, & alijs negotijs, quorum electio eſt merè voluntaria, talibus nugis plenus eſt liber *de neuis* Melamphi. Ratio eſt, quia nihil iſtorum depẽdet a corporis habitu, vel conſtitutione. Permittit quidem Deus, vt quædam diuinationes iſtorum euentu comprobentur, ſed ſimul eos ſinit falli, in ijs, quæ magis ipſis neceſſaria. Scribit Paulus Iouius in Elogijs, de Antiocho Tiberto Ceſænate, qua Phyſiognomus excellens ſuo tempore habebatur eum *Guidoni Balneo prædixiſſe, quod ab intimo amico necaretur: Pandulfo item Malateſtæ Ariminenſium tyranno, quod ex patria pelleretur, & exul in extrema egeſtate periturus eſſet. Paulo poſt Pãdulfus*

In Alcibiad. Platon.

A *Guidonem ob ſpectatam virtutem, & ſuſpectam obtruncat; Antiochum ipſum cuſtodiæ mancipat, euentum præſagij exſpectaturus. Antiochus cuſtodis arcis filiam, ita flexit, vt reſti ab ea impetrata in foſſam demitteretur, ſed compedum ſonitu proditus, et a fuga retractus, cum puella percutitur. Pandulfus tandem exſul, & egẽs ab omnibus deſertus, in hoſpitali diuerſorio ſenex perijt.*]

B ſic dũ alijs cauit, ſibi non cauit Antiochus. Potuere etiam illa per humanam prudentiam conijci. quid enim inexſpectatum, aut mirandum, ſi familiaris tyranno vir fortis, ob ſuſpicionem, ab eo necetur? quid veriſimilius, quam tyrannum inuiſum, vel necari, ſi ſit audax, vel cõpelli in fugã, ſi timidus, & ſemel pulſum, ad egeſtatẽ redigi?

C His poterunt adijci nonnulla ex Horozco li. 2. de vera, & falſa Propheta cap. 8. & 9.

QVÆSTIO V.

De Chiromantia.

CHiromantiam diuidunt in Phyſicam, & Aſtrologicam.

D Concluſ. 1. *Phyſica Chiromantia licita eſt, & phyſiognomiæ pars, & ideo de illa idem, quod de hac iudicium.*]

Ratio eſt, quia per lineas, & partes manus, conſiderat ipſam corporis temperiem, & ex temperie corporis probabiliter indagat animæ propenſiones hanc probat artem Ariſtoteles lib. 1. Hiſtor. animal. cap. 5. & 30. ac 34. problem. ſect. 10. & prolixè eam

E exſequitur. Conrad. VVimpina libro de ſignis c. 10. 11. & 12. incautè vero Petr. Primodaius; dum inter duas has ſpecies non diſtinguit, omnem chiromantiam videtur damnare, Academiæ Franciæ parte 2. die primo, cap. 4.

Concluſ. 2. *Chiromantia aſtrologica*

A *eã prorſus vana, & illicita, ſcientia nomen non meretur.*] Scientiam eſſe nititur probare Anton. Verderius. nam (Lib. 7. var. lectio. c. 6.) loqui illum de hac etiã, non de phyſica tantum patet, tum quia coniungit cum aſtrologia, & vtramq; ſcientiam contendit eſſe; tum quia in reſponſione penultimę obiectionis, dicit harum manus linearum ſignificationem ab aſtris infallibiliter dirigi, &c. quæ ſane Eccleſiaſticam mererentur cenſuram: quia Papa Sixtus B V. edita contra aſtrologos, & Chiromanticos bulla, definiuit. neutrã eſſe ſcientiam, & vtroſq; pariter dãnans, grauibus ſubiecit pęnis cuius doctiſſimi, & maximi Pontificis ſententia præponderat omni contra ſentientium temeritati: tum etiam quia in Cathalogo Romano librorum, quorum vetita lectio omnes qui Chiro- C mantiam docent, aperte ſunt annumerati prohibita eſt ergo.

(Sa. philoſoph. c. 32.) Vanam eſſe, docet optime Franc. Valeſius doctiſſ. medicus, meritiſſimo illam deteſtans. primum namque laborant væſania mathematicorum de aſtrorum influẽtijs, quam improbauimus ſupra q. 1. Addunt de ſuo; quod ſtultius eſt, hanc areolam eſſe Iouis, illam Mercurij, tertiam Vene- D tis, atq; ita porro. Supperaddunt tertio tales areolas lineas hoc prænotare: alias illud; quorum nihil ratione, vel auctoritate confirmant, ſed nudo ſuo delirio, & prætextæ experientiæ poſtulant nos manus dare. Cumque, tam inania ſint artis huius principia, fuere tamen ſemper, qui hoc quoque mendacium paruuli diligerẽt. Olim proſa oratione Chiromantiam tradi- E dit Helenus Syracuſius libro, quem nominat χειροσκοπικὸν οἰώνισμα *manus inſpectorum augurium*, carmine vero comprehendit Eumolpus quidam. vtriuſque meminere Pollux, & Suidas. Recentiores ſcripſere Ioannes de Indagine (Lutheranus, alius a Carthuſiano nominis eiuſdẽ) Ioan. Taiſnerus Athenſis, Antonius, Germiſonus, Bartolomæus Cocles, Michael Sauonarola, Petrus de Arca, Marcellus, Saya, Andreas Tricaſſius, Michael Scotus, Ioa. Teu Keſberg, & alij: quorũ libri ſcatent ſuperſtitioſis. Ars iſta palmam manus primo in certos colliculos, areolas, & lineas diuidit: areolis planetas ſingulos, lineis aſtra quædã pręficit: horum denique aſtrorum, atque planetarum vulgo creditos effectus ipſis areolis, ac lineis manus aſcribit, vt breuiter Vvimpina oſtendit, addens ſe horum nõ ap- (Sup. c. 11.) probatorem, ſed narratorem eſſe nudum: ſuo iudicio cuncta nænias eſſe deteſtatur hos, & impugnat, vehementius antiquus ſcriptor Ioan. Saliſberienſis lib. 2. Polycratici c. 27.

Contra hos libratum illud Iuuenalis Sat. 6.

. . . . frontemque manumque
Prabebit vati crebrum popiſma roganti.

Quorum prius ad metoſcopũ, poſterius ad chiromantem referẽdum bene Britannicus obſeruauit. Solent hanc vanitatem profiteri vxores (ſi vxores) ex illa colluuie, quæ totam peruagatur Europã Vulgo *Zingaros*, ſeu *Aegyptios* nuncupant, de quibus multa collegit Creſpetis lib. 1. de odio Satanæ diſcur. 12. fol. 176. cum ſeq. Sed hi ſcriptoribus Germanis, quam Gallis, vel Italis notiores. ideo hos audiamus. conditionem eorum, & originem ſedulo perquiſiuit, extra res fidei, non deſpicabilis Sed. Műſterus lib. 3. coſmagraph. f. 267. Cum ageretur (*inquit*) annos poſt. Chriſtũ natũ. 1417. primum per Germaniã apparere ceperũt homines nigredine deformes, excocti ſole, immundi veſte, & vſu rerũ omniũ fœdi, furtis imprimis intenti: præſertim fęminæ illius

 gentis.

gentis. nã viris ex furto fœminarum victus eſt. Tartaros, aut Gentiles vulgus vocat, in Italia Cianos appellãt. Ducem, comites, milites inter ſe honorant veſte præſtantes: canes venaticos pro more nobilitatis alunt, ſed vbi venentur, niſi furtim non habẽt. Equos ſæpe mutant, maior tamen pars pedibus graditur. Fœminæ cum ſtrato, & paruulis iumento inuehuntur. Litteras circumferunt Sigiſmũdi Regis, & aliquorum Principum, vt trãſitus illis per vrbes, & prouincias, & incolumis permittatur innoxiuſque. Ferunt ipſi ex iniuncta ſibi pœnitentia mũdum peregrinantes circuire, atq; ex minore Ægypto primum emigraſſe. Sed fabellæ ſunt. Hominũ genus, quod vſu cõpertum eſt in peregrinatione natum ocio deditum, nullam agnoſcẽs patriam, ita circuit prouincias, furto (vt diximus) fæminarum victitans, canino ritu degit: nulla religionis cura, etiamſi inter Chriſtianos paruulos ſuos baptizari curet; in diem viuit, ex prouincia demigrat in prouinciã: per aliquot annorum interualla redit, ſed multas in partes ſeparatur, vt non iidem in eundem facile redeat, niſi per longa interualla locum. Recipiunt paſſim, & viros, & fœminas volentes in cunctis prouincijs, qui ſe illorum miſcẽt contubernio. Colluuies hominũ mirabilis omnium perita linguarũ, ruſticæ plebi grauis imminens: vbi foris illa laborat in agris, hi ſpolijs inuigilãt caſellarum. Anus eorum chiromantiæ, & diuinationi intendunt, atque interim quo quærentibus dãt reſponſa: quot pueros, maritos, aut vxores ſint habituri miro aſtu, & agilitate crumenas quærentium rimantur, & euacuant.] hæc de illorũ moribus veriſſima. Vnde ſæpe animum ſubit admiratio, quo iure, vel iniuria in quibuſdam prouincijs hoc genus flagitij a Principibus toleretur: non

A ſine maximo ſcandalo, & damno ruſticorum. Nam ſcelerum impunitatem permittit, qui ſceleratos tolerat. Si hos fures licet tolerare, certe, & alios. Si horum chiromantia, & maleficia reliqua tolerantur: nõ id eſt niti contra diuinæ legis, & Eccleſiaſticorum canonum auctoritatem? Notoria ſunt flagitia, quæ Munſterus memorat, & iiſdem plane verbis Alber.
B Krantzius lib. 11. *Saxoniæ* c. 2. vt alter ab altero, vel ambo a tertio accepint. Quod attinet ad maleficium docet experiẽtia. nam ſi quis illis ex ſacco, vel capſa vnicum nummũ largiatur, omnes nummi, qui in eadem capſa, vel ſacco inerãt, migraſſe quo vnicus ille, non raro deprehendũtur, quod apertum maleficium eſt. Quoad diuinationes illas, nequeunt excu-
C ſari a ſuperſtitione, aut hæreſi (ſi ſic ſentiunt) aut impoſtura ſcandaloſa. Quod alios paſſim recipiãt, ex nationibus, per quas tranſeunt, id nullo pacto illis concedere deberent reſpub. ſed tales, qui ſe iis aggregant, & ipſos receptatores, cõdignis pœnis coercere. Nam contrarium eſt otioſos, & vagabundos fouere in reip. perniciẽ, quod vel ſtolidum, vel improbum
D plane. Notæ ſunt contra otioſos leges Ægyptiæ, & Atticę apud Athęneum lib. 4. & Pierium li. 34. Notũ hodie, vbi iuſtitia viget; magiſtratus ſolere in tales inquirere, vnde victitẽt, nam nemo de vento præſumitur viuere (l. fi. de alim. pupil. præſtita) & merito ſemper commendata fuit lex Corinthiorum, quam ex Diphili comœdia retulit Athæneus lib. 6.

E *Eſt optime hoc ſtatutum apud Corinthios:*
Si quempiam obſonare ſemper ſplendide
Videmus, hunc rogamus: vnde viuat, &
Quid faciat operis? ſi facultates habet.

Vt

Vt reditus harum ſoluere expenſas
queat:
Perpetimur illum perfrui bonis
ſuis.
Sin forte ſumptus ſuperat ea, quæ poſ-
ſidet:
Prohibemus huic ea ne faciat in poſte-
rum,
Ni pareat, tam plectitur mulcta gra-
ui:
Si ſumptuoſe viuit, is qui nihil ha-
bet.
Tradunt eum tortoribus. Proh her-
cules?
Nec enim licet vitam abſque malo
degere
Talem, ſcias; ſed eſt neceſſe, aut no-
ctibus
Abigere prædam, aut fodere muros
ædium
Aut in foro agere Sycophantam; aut
pe ſidum
Præbere teſtem. Nos genus hoc mor-
talium
Eÿcimus ex hac vrbe, velut purga-
mina.

Cingaros credo toleraſſent, quos non præſumptio eſt, ſed res docet, clependo, harpagando, furtis, maleficijs viuere.

Verum excuſant illos Patroni, calamitoſum eſſe genus hominũ, miſeratione dignum. cur? Et Aegypto oriundi, luunt maiorum a fide Christiana apoſtaſiam, & pœnitentiam obeunt, ſeptennalem locis incertis vagationẽ. Summa defenſionis hæc eſt. Quam diluũt alij: quem dixi, Sebaſtianus: Sunt anni (*inquit*) plus, minuſve viginti ſex ab hoc tempore, quando ego Munſterus iſta ſcribo, quod Heidelbergæ agens iſtius gẽtis primoribus me adiũgens vix extorſi litteras quaſdam, quas gloriabantur ſe habere ab Imperatoribus. at illæ mihi oſtenſæ erant. Vidimus quoddã quod aiunt Lindoiæ a Sigiſmundo

A Imperatore impetratũ; in quo mentio fiebat quomodo maiores eorũ in minori Aegypto, olim ad aliquos annos, obiecto Christianiſmo ad Gẽtilitatis errorem relapſi fuiſſent, & reſipiſcentibus eis pœnitentia iniũcta; quod tot annis ex ſingulis eorum familijs aliquot per orbẽ peregre proficiſcerentur, diluerẽtq; in exilio perfidiæ ſuæ crimen. Sed iam dudum

B euanuit tempus huiuſce ſuæ peregrinationis, & tamen colluuies illa non ceſſat circumuagari, furari, mentiri, augurare, & diuinare.] Cur ſi pœnitentiæ terminus efflu xit, pœnitentiã adhuc prætexunt? verum falſum etiam, quod de Aegypto iactant. Nam interrogati, nec ſciunt quidem, quid Aegyptus, aut vbi minor, vel maior. Vnde ergo emerſerũt? Mira varietas

C eſt ſententiarum. Quidam *Cinclos* dictos putant, quaſi ἀνεςίους, penatium expertes, & mendicos. Sane γ & κ. cõmutantur facillime, & Menander in Thaide quendã ait, πτωχότερον λεβήριδος, καὶ κιγκάλου, mendiciorem leberide, & ſincalo. Leberis ſignificat ſpolium ſerpentinum: *Cinclus* autem cui etiam nomen, σεισοπυγίς: ſi caudæ demas ornatum valde implumis: in-

D de ruſtici egenos, & errones, *cinclos* dixere, vt ex Aeliano, & Suida docet Adagiographus chiliad. 2. cent. 2. hæc ſentẽtia placuit Piero Valeriano lib. 25. Hieroglyphicor. Sed ad rem nõn facit. Polydorus Aſſyrios, & Cilices putat: Volaterranus Vxios è Perſia: hoc eſt ariolari. Nomen indicat. Belgæ *Egipteners*, Galli *Egyptiens*, Hiſpani *Gitanes*, Itali *Cingaros*, vel *Cia-*

E *nos* vocant: Germani ſuperiores, *Zigeuners* quæ omnes voces ab *Aegyptio* deductæ, & hæc vltima, quaſi *Chuſener*, a Chus Chami filio patre Aegyptiorum, & Aethiopũ. Hi quia vident tempus pęnitentiæ præfixum effluxiſſe: nunc duo quædam cõmiſcuntur: vnum eſt ſe non poſſe ad pa-

triam redire interceptis itineribus: cogantur ergo diuidi, & certæ alicui nationi aſcribi, & legibus ibi receptis viuere, vel pellãtur. Alterũ eſt, etiam poſt illud ſeptennium, ſibi ex patrijs ſedibus ſubinde neceſſariam eſſe migrationem, ſi ſecus fecerint, & non quotannis mandras, vel hordas ſuas (id eſt hominum multitudinẽ vtriuſque ſexus) exulatũ miſerint calamitatem, & ſterilitatem omnibus certo præſtã eſſe. Digna hęc cauſa; inquam ſedulo inquiratur, quod ſi fiat ſtatim apparebit impoſtura. Quæ vel vbi hęc gens, quæ quotannis tantopere multiplicatur? hęc quidẽ in peregrinatione ſua, niſi adultos vndecumq; colligeret: cito interiret. Deinde ſatis iſti oſtendunt falſum fuiſſe primum illud de iniuncta pœnitentia. Quod de fonte horum veriſimilius cõperi, eſt quod in *Annalibus Boiorum* his verbis ab Auentino perſcriptum fol. 826. lib. 7. Eadem tẽpeſtate furaciſſimũ illud genus hominum colluuies, atque ſentina variarum gentiũ (quæ in confinio Imperij Turcarum, atq; Hungarię habitant *Zigenos* appellamus) rege Zinkelone, noſtras peragrare cœpere regiones, furto, rapina diuinationibus, impune prorſus victum quæritant. Ex Aegypto ſe eſſe mentiũtur, exortesq; domo a ſuperis cogi ſe, maiorũ delicta, qui Deiparam virginem cũ puero Ieſu hoſpitio excipere recuſarint, ſeptem annorũ exilio expiare impudentiſſime confingunt. Experimentis cognoui eos vti venedica lingua, & proditores, atque exploratores eſſe. Cũ alij, tum imprimis Maximilianus Imp. Cæſ. Aug. & Albert. parens Principum noſtrorum publicis edictis teſtatur, adeo tamen vana ſuperſtitio hominũ mentes, velut lethargus inuaſit, vt eos violari nefas putent, atque graſſari, furari, & imponere impune paſſim ſinant.]

Tria hinc collige, primum origine Sacluos eſſe ex ditione Vvinden: ſane, quod peculiare ipſis idioma, in Sclauonicũ vergere ſignificat Auentinus: loquens de natiuo. Scio namq; præterea fictitium quoddam habere ipſis ſolis notum, quod Hiſpani vocãt *Ziriguenca*: Germani teſte Munſtero, Rotvvelſch hoc eſt Rubrũ Barbariſmũ. Norunt interea cuncta fere Europæ idiomata, & apud Germanos Germanice, apud Gallos Gallice apud Italos Italice, &c. loquuntur, quod neceſſarium ad finẽ explorandi. Secundo vides hos ſeptennem illam priorum pœnitentiam, iã ad ſingulos poſterorum porrigere, vt prætextus ſit vagandi. Tertio compertos Principibus prudentiſſimis de proditione, merito damnatos, ſed quadam imprudentium ſuperſtitione foueri. Dicam quod rem valde confirmat: cum adhuc in Hiſpania anno 1584. verſarer Legione, magna tum multitudo iſtorum per pagos illos inundarat. feſtum corporis Domini, tũ celebrabatur. petierunt aditum in Ciuitatem, vt (honoris cauſa) præſultarent, quod illic conſuetum. fecere, ſed a meridie propter furacitatem fœminarũ ortus tumultus, fugere in ſuburbia, & ad S. Marci (D. Iacobi equitũ magnifica eſt habitatio, & hoſpitale) ſe conglobarunt, & iuſtitiæ adminiſtros militari vi repulerunt. mox tamen, neſcio quo pacto, diſſimulata omnia. Huic hordæ Comes erat; ſic appellant: in turba multi recepti Hiſpani, etiã ex Graiales. Villabraxima, & pagis nonnullis Caſtellæ. Comes, tam perite Caſtellanũ idioma loquebatur; quam ſi Toleti natus. Sciebat omnes Hiſpaniæ aditus terreſtres, (*Tuertos* vocant) omnes regionum anfractus, & difficultates, quid roboris eſſet cuique ciuitati, qui præcipui in quaque, & quæ cuique opes. Nihil fere ad rempub. pertinens, tam arcanum, quod eum lateret. nec clã hoc,

ſed

ſed gloriabatur. Quo, aut cui rei hæc curioſa exploratio? Nonne compeſcenda vagabũdorum hęc curioſitas, etiã ſi ſolum peregrini, & inculpatæ vitę? Bene tibi, bene ſit Maxime Carole, qui in conſtitutionibus Comitiorum habitorum Auguſtæ Vindelicorum anno 1549. c. 26. hanc fecem mortalium hos errones periculoſiſſimos, *Zyngemeros*, ſeu præſtigiatores Teutonica terra excedere veluti exploratores, & proditores Chriſtianæ Eccleſiæ miſſos a Turcis ſanciuiſti. Cõmemorat hanc conſtitut. Petr. Greg. lib. 34. Syntagm. iur. vniuerſ. c. 16. nu. vlt. inuehitur in eoſdem Creſpetus d. loco, & (cui meliorem opto religionem) Philipp. Camerarius I. C. opere horar ſucciſiuarum c. 17.

Sed obijciuntur nobis duo, vnum S. S. auctoritas, alterum exempla certa huius diuinationis. Auctoritates ſunt duæ: prima eſt Exod. 13. verſ. 9. Et erit quaſi ſignum in manu tua. Reſpon. hoc explicari ſequentibus verbis, *& quaſi monimentum ante oculos tuos*. loquitur enim de ſolemnitate azymorũ: cuius celebrationem vult Hebræis eſſe ſignum memoriale liberationis ex Aegypto: ſumit autem metaphoram a more hominum, qui quando volunt alicuius rei recordari, ſolent digito annulum indere, vel filum alligare: quia cum manum ſæpe ante oculos eleuemus fit, vt recordemur eius, quod verebamur ne obliuiſceremur.

2. Iob. 37. v. 7. *Qui in manu omniũ hominum ſignat, vt norint omnes opera ſua*. Depinxit ergo Deus in manu ſingulorum, vnde queant prænoſcere, q d dicturi, facturi, paſſuriue ſint.

Reſpond. Cum Olympiodoro, & Philippo presbytero ibi, verbis iſtis ſignificari, hãc temporis viciſſitudinem, de qua loquitur, ſerenitate, & procellis nimiũ imbrium a Deo contemperatam, vt & Dei fortitudo fiat

A manifeſta, & homo videns ſe, tam facili negotio a Deo quauis tẽpeſtate impediri a propoſito manumque ſuam ſic quaſi quibuſdam vinculis aſtringi, & ab opere arceri: cognoſcat ſe, ſine Dei adiutorio poſſe nihil, ſuãque confiteatur imbecillitatẽ. fauet huic expoſitioni verſio L X X. quæ habet; *vt cognoſcat omnis homo imbecillitatem ſuam*; nec non Hebræus B contextus, in quo ad verbum, ſic; *in manu* (ſiue in vehemẽtia) *omnes obſignabit, ad ſciendum omnes homines opus eius*. vbi ex more Hebræorum, *Veiad* ביד noſter vertit, *in manu*, pro in vehementi, atq; admirabili ſigno. ſicut Iſaias, & Ezechiel *Iad* poſuere pro viſione prophetica non vulgari: ſicut, & Moſes *manum Dei* vſurpauit, pro potẽtia, & magnitudine Dei. C Lege longe aliam explicationem loci Iob, apud Franciſc. Valeſium: quæ quamuis ingenioſa ſit, cum præcedentibus verbis non cohæret.

2. Reg. 3. v. 25. Eſai. 8. v. 11. Ezechi. 1. v. 3. & ca. 33. v. 22. & c. 37. verſ. 1. Exod. 14. verſ. 31.

3. Certant exemplis prædictionũ, quas euẽtus roborauit. Bartholomęus Cocles ille, qui tot chiromantiæ libros edidit, Antiochi Ceſænatis, de quo, q. præcedenti ſcripſi, diſcipulus, Lucæ Gaurico aſtrologo fuit auctor D fugæ, vt, qui inſtabat, cruciatũ violentum euaderet. Gauricus contemnens monita: eo quod Ioan. Bentiuolum Bononienſi tyrannide deficiendum in Ephemeridibus prædixiſſet: iuſſu violenti Principis, ex alta trochlea ſuſpenſo fune quinquies quaſſatus, & aſtrologiæ ſuæ iactatæ, & chiromantis contempti pœnas dedit. Alexandro Medici Græcus quidam ex maE nus inſpectione prædixit mortem, & ſigna edidit percuſſoris: fore ex eius intimis, habitu gracili, vulticulo buxeo, ſuſpenſa taciturnitate, cæteris inſociabilem, quæ in vnum Laurentium, qui & percuſſor, omnia conueniebant. Sed idem ille Cocles, prædixerat Copono cuidam, cum breui

ſceleſto

ſcelesto homicidio manus cruentaturum: & Hermeti tyranni filio, futurum, vt eKul in acie cæderetur. Hermes igitur fatali metu percuſſus Copono clam imperat, vt Coclitem, nouum ſibi Agamemnoni Calchanta, necet. Nec Cocles diſcrimen neſciebat. Ideo ſecreta galea caput munierat, ingenti gladio, quem peritiſſime ambabus manibus regebat, ſemper armatus. Verum à Copono baiuli perſonato, dum ſeræ oſtij, calculo iniecto, præpeditæ, clauem infereret, adacta in occipitium ſecuri, interfectus eſt: nullam aliam patrati facinoris cauſam adferente Copono, quam quod ipſe Cocles breui homicidam futurum aſſeruiſſet. Vnus iſta omnia narrat Iouius, nec vſquequaque indubitatæ fidei Hiſtoricus, nec ſatis à ſuperſtitioſis, & gentilium, ne dicam opinionibus, ſaltem locutionibus, alienus: cui vt ea contigiſſe concedamus, idem tamen, quod aſtrologis talia iactantibus, cum D. Auguſtino reſpondendum. vide ſupra quæſt. 1. reſponſ. ad 4. obiectionem. vt digitus manus, ſic chiromantiæ pars quædam eſt, diuinatio ex vnguibus: non illa de qua ſuperius actum cap. 2. q. 6. Sect. 4. num. 6. Sed alia nouitia, vt ſuſpicor ab aniculis ad colum inuenta. hæc conijcit ex maculis albis atriſve in vngue apparentibus, & ſingulis digitis ſuos canones attribuit, alios mulieribus, alios viris deſtinatos, nec valetudinis proſperæ, vel aduerſæ notas prodens; (quod aliquo tenus tolerandum foret) ſed excurrit ad fortuitos effectus ab alienæ voluntatis arbitrio libero dependentes, quod temeritatis, & vereor ne ſuperſtitioſæ ſit impietatis. Exſtat tamen (ſi Deo placet) hæc menia artis in opere de Phyſiognomia Hiſpanico cuiuſdam Hieronymi Corteſij, ſi vt nugas edidit, minus male: Sed minus caute, cautius nugari in minus periculoſis alijs, nam nugandi copioſa vbique materia.

In Elegijs.

QVAESTIO VI.

De coniectatione ex ſomnijs.

GRæci vocant ὀνειροκριτικὴν, de qua Senariorum libellus a Iunio Hornano editus habetur. Cæterorum onirocriticorum veterum, non magna reipub. iactura omnes libri interierunt, præter vnum Artemidorum Daldianum, delirum ſenem, qui libris quinque cuncta ab alijs tradita complexus fuit. Breuior eſt Aſtrampſychus Græce, & Latine his annis editus: ſed æque nugax, vt & alius ille Arabs, qui Græce barbarizans vna cum Artemidoro in lucē prodijt in Gallia. Hodie in pretio habent Apomaſaris Arabica Apoteleſmata, ex recentioribus Conra. VVimpina vellem ne tam multa ſine antidoto congeſſiſſet. Auorum quoque memoria, hanc in Italia vaniſſime profitebatur artem Iunianus Maius: cuius exſtant epiſtolæ, & libelli quidam Grammatici. Ex inſomnis prophetiam fingebat Thomas Munzerus Anabaptiſtarum parens vnus. Braſileenſes Indi in expeditione ſomnia obſeruant, ſi ſe hoſtium carnes torrere ſomniarint proſperum ſomnium cenſent, & victoriam ſpondent, ſin contra ſuas, ab hoſtibus vinci metuunt. Ioann. Stadius lib. 2. Hiſt. Braſileenſ. c. 27. Legi, cum vtilitate tantum illi de hac materia videntur qui cum D. Thoma, & Antonino, quibus liceat attendere, quæ, & quibus interpretari permiſſum ſit. expenderunt hos imitabor.

Inter animaduerſ. lib. 1. c. 18.

Lib. de diu. nat. c. 14. & libro de inſomniis per decem capita.

De quo Alexan. ab Alex. lib. 1. cap. 11.

D. Thom. 2. 2. q. 95. a. 6. Antonin. 2. p. ti. 12. cap. 67. Turrecremat. in c. non obſeruetis 26. q. 7. Mich. Med. d. ca. 2. Val. ſ. ſupr. cap. 12. Pirenius d. l. c. 25. Ioan. Nider. ad 1. præcep. c. 10. q. 2. Saliſberienſis li. 2. c. 17.

Macrobius, li. 1. de ſomn. Scipion. quem ſequitur Saliſber. l. 2. ſomnia diuidit, in ἐνύπνιον, φάντασμα, ὄνειρον, ὅραμα, χρηματισμόν, inſomnium, ſpectrum,

ctrum ſomnium viſum, & oraculũ: ſed Artemidorus ea quinque ad duo reuocauit, *inſomnium*, nempe, & *ſomnium*: ſub inſomnio, ſpectrum, ſub ſomnio, comprehendit viſum, & oraculum, quoniam hæc illud conſequuntur. Gentiles conſentiunt ſpecies primas, inſomnium, & ſpectrũ, *ἀσήμαντους* eſſe, nihilque ſignificare vel præmonere. *Somnium* igitur ſtricte ſumptum, vt opponitur inſomnio, definiunt, motum, aut figmentũ animæ multiforme, futurorum bonorum, vel malorum ſignificatiuũ. Huius vero prædictionis fundamentum ſtatuunt experientiam, & quandam proportionis ſimilitudinem rei ſomniatæ ad euẽtum. Experientiam vocant, ſi vnus, vel plures, cum hoc vel illud ſomniaſſent, talem vel talẽ poſtea fortunam ſunt experti. ſimilitudinem vero illam proportionis longe quoque putidius inueſtigant. Primo ex quodam more, ac conſuetudine: v. g. radi caput honeſtum, & religioſum eſt monachis, quia moribus ipſorum, & regulis id conſentaneum, ergo ſi monachus id ſomniet ſibi accidere, proſperum erit ſomniũ Sin vero id ſomniet aliquis coniugatus, præſagium dicẽt eſſe infauſtum: quia coniugatis dedecoroſum, ſic raſo vertice incedere 2. ex vocabuli ſignificatione, veluti audit quis, vel legit Serapidis nomen, morietur; quia Serapis idem qui Pluton. & Orcus. 3. ex rei ſignificatu Gieroglyphico, vt ſi quis ſibi viſus ſit cathena ad templum alligari: fiet Sacerdos, & illi templo ſeruiet æternum. 4. à fabuloſis narrationibus, veluti viſus eſt ſibi aliquis vagus in Iſthymo filiolum ſuum quærere? peribit filius merſione, iuxta fabulam Melicertæ. 5. de aliqua ratione aſtronomica vel phyſica, longe petita, veluti ſomniauit ſe Lumen à Luna petere? cæcus fiet, quia Luna proprio caret lumine. itẽ

A videtur quis in ſomnis manus vrſæ habere? damnatus ad beſtias, & ad palum deligatus, ab vrſo deuorabitur. cur? quia vrſus intra ſpeluncam latitans ori manum inſerit, & veluti adedens exſugit, indeque ſumit nutrimentum. Hæc artis ſunt fundamenta, quã ingenioſa, tam puerilia: mireque ridiculus in his eſt Artemidorus, quia quod vni aliquando caſu accidit, in conſequentiam trahit,
B
& canones conflat ſtuppeos, quibus mere fortuiti caſus ad ſimiles euentus prædicendos pertrahantur.

Vnde apparet primo, nihil huiuſmodi Oniropolicis libris deferendum, meritoque damnari eos, qui ad huiuſmodi ſcripta animum adijciũt, nominatim ad legendum fictitios hac de re libros Abrahami, & Salo-
C monis, & libellum ſomnialem, qui Danielis Prophetæ nomine falſo circumfertur, de quo agitur in Decreto Gratiani. Apparet 2. ſuperſtitioſum eſſe conſilium Syneſij: [d. cap. non obſeruetis lib. de ſomnijs.] quo ſuadet, vt quiſque ſibi ſuis ex ſomnijs, cum eorum, quæ poſtea perpeſſus collatione, artem quandam coniectandi conficiat, quod inutile ſtudium, vanumque commentum accurate iampridẽ
D Franc. Picus confutauit.

Sit tamen 1. Concluſ. *Quædam ſomnia verum euentum prænunciant,* [Lib. 6. de prænot. cap. 8.] *quædam nullum, vel illuſorium. quare etiam quædam licet obſe uare, quædam non licet.*]

Concluſ. hæc egregie confirmatur à Prudentio *in Hymno ante ſomnum,* his verſibus:

E
Sed dum pererrat omnes
Quies amica venas,
Pectuſque feriatum
Rigat placente ſomno;
Liber vagat per curas
Rapido vigore ſenſus,
Variaſque per figuras
Quæ ſunt operta cernit.

Quia

Quia mens, ſoluta curis;
Cui eſt origo cœlum,
Puruſq; fons ab ethra,
Iners iacere neſcit
Imitata multiformes
Facies ſibi ipſa fingit,
Per quas repente currens
Tenui fruatur actu.
Sed ſenſa ſomniantum
Diſpar fatigat horror.
Nunc ſplendor intererrat
Qui dat futura noſſe:
Plerumque diſſipatis
Mendax imago veris
Animos pauore mœſtos
Ambage fallit atra.

Canonica hæc incerta: non æque quod ſubdit, etſi plerumque contingat:

Quem rara culpa morum
Non polluit frequenter,
Hunc lux ſerena vibrans
Res edocet latentes:
At qui coinquinatum
Vitijs cor impiauit,
Luſus pauore multo
Species videt tremendas.

Verum concluſio multis repugnat. nam eſt contra Xenophontem Colophonium, & Epicurços qui cuncta ſomnia volebant contemni: eſt contra Stoicos, Protagoram, Artemidorum, Tyanæum, & ſimiles, qui ſi ſomnium ſit, neceſſario quoque aliquid volunt ſignificare (vt ex eorum ſupra poſita definitione patet) & ideo nolunt vlla omnino negligi, vel præteriri, Vtrumque extremum condemnat S. S. Stoicorum dum ait *vbi multa ſunt ſomnia, plurima ſunt vanitates, & ſermones innumeri. tu vero Deum time*. Item; *ſomnia extollunt imprudentes, quaſi qui apprehendit vmbram, & perſequitur ventum: ſic, & qui attendit ad viſa mendacia.* Epi- (Exod. 5. v. 6. Eccleſ. 34. v. 1.)

A curæos autem damnat, dum tot exempla diuinorum ſomniorum, & interpretationem, paſſim ſuppeditat. Rectius ergo Homerus, & Virgilius commenti ſunt fabulam, de duplici porta ſomniorum, per eburneam falſa, per corneam emitti vera; vt indicarent quædam vera, & ſignificatiua, quædam falſa, & inania ducenda. (Sup. cap. 1. Iliad. 2. Aeneid. 6.)

2. Concl. *Tam certa ſunt ſomnia,* B *quam eorum certa cauſa, ſi hæc effectum certum certo producit, etiam ſomniorum prædictio certa, ſi probabiliter, probabilis, ſi fortuito, fortuita, & fallax.*]

Explicatione hæc tantum indiget. Syneſius prædicto commentario cõminiſcitur Spiritum quendam phantaſticum, quem vult eſſe animæ vehiculum, auctorem, & fabrum omniũ C ſomniorum, quod Platonicum figmentum eſt, fabulis æquale poetarum Porphyrius duas cauſas agnoſcit vnam, dæmones bonos maloſque, quam nos admittimus eſſe cauſam quorundam ſomniorum, aliam notiones quaſdam, quas animus ex alia vita ſecũ allatas in corpus intulerit: quod eſt à fidei dogmatibus alienũ. Nec enim animus hominis corpore D antiquior aduenit aliunde, nec quando infundebatur à Deo, vllas ſecum creatas ſpecies, ſecum attulit. Ariſtoteles negat vlla a Deo immitti ſomnia, quod S. S. prorſus repugnat. Contra Plato, cuncta ſomnia dæmonibus aſcribit, quod rectæ Philoſophiæ, & quotidianæ experientiæ refragatur. Melius Hippocrates, vera ſomnia, partim Deo, partim naturali E bus cauſis adſcribit. Rem acu tetigiſſet, ſi tertium membrum addidiſſet, non prætermiſſum a D. Gregor. qui rectiſſime ſomnia tribus auctoribus adſcripſit, Deo, Naturæ, Dæm: vnde poſteriores Theologi ea diuiſerunt, *in diuina, Naturalia, & Dæmoniaca.* præcipua difficultas eſt de Naturalib. (Lib. de diuinat. per inſomn. in Sympoſ. — Lib. de inſomn. — Lib. 8. Moral. ca. 13. & lib. 4. Dialog. ca. 48.)

Na-

Digitized by Google

Naturalia proficiſcuntur vel a cauſa intrinſeca ſomnianti, vel a cauſa illi extrinſeca. *Intrinſeca* naſcuntur, quædam potiſſimum ab anima, & tunc dicitur *cauſa animalis*, aut (vt quidam loquũtur) *moralis*: quędam potiſſimum a corpore, & vocatur *cauſa corporalis*, & ab alijs, ſtricte loquendo, *naturalis*. *Intrinſeca cauſa animalis* eſt, quando ſomnia obueniunt de rebus, quibus cogitatio vigilantis valde fuit intenta, iuxta illud Salomonis.

Eccleſ. 5. v. 2.

Multas curas ſequuntur ſomnia de hac cauſa, Attius;

Rex, quæ in vita vſurpant homines, cogitant, curant, vident,
Quæque agunt vigilantes, agitantque, ea ſi cui in ſomnis accidant.
Minus mirum eſt.] Idem cenſuere Lucretius, & plurimi, quos alibi citaui: nunc nõ repetam. D. Greg. Nyſſenus acutiſſime ſcripſit, huiuſmodi ſomnia ſimilia cenſenda citharæ; cuius fides ceſſante manus impulſu, adhuc modicum extrema motione trepidant ac tinniunt.

In Cõm. & Aduerſ. in Senecæ Octauiam. lib. de hominis opificio.

Corporalis intrinſeca cauſa naſcitur a præſenti diſpoſitione ac temperamento corporis, quod vel inedia exhauſtum, vel crapula repletum, vel humore aliquo nimis prædominante ægreſcit, vel alio interiore vitio laborat. Ex his cauſis, vel pacata vel turbida, vel multiformiter varia ſomnia naſcuntur. Quibus ſanguis eſt copioſor, roſas ſomniant puniceas, crocum, hortos, conuiuia, choreas, complexus, aerem, volatum, & læta omnia. Phlegmatici, mare, aquas, balnea, nauigationes, ſubmerſiones, onera grauantia, tardam, & impeditam a noxijs fugam. Colerici colores flauos, rixas, pugnas, incendia. Melancholici, fumos, caliginem, tenebras, vagationes per loca ſola, nocturnas oberrationes, tetra ſpectra, mortes, triſtiaque cuncta. Quibus veſica humore plena, ſomniãt de lacubus, fluuijs, imbribus, & ſomniãdo nonnunquam impluunt ipſi in ſauanas. Quibus dominãtur ſinceri purique ſucci, putant in ſomnis voluptari ſe inter odoratos ſuaueſq; floſculos: contra in ſordidis, cęno, cloacis, cadauerib. verſari ſeſe quorum in corpore humores fętidi putridique coaceruantur. Quibus viſcido humore affectæ obſtructęq; ſunt partes cerebri poſteriores, illi cõprimi ac ſuffocari ſibi vidẽtur in ſõnis ἐφιάλτην Gręci, Latini *Incubum* morbũ, Hiſpani, *la peſadilla*, Galli, *la coquemare*, vocãt.

Naturalis extrinſeca ſomniorum cauſa eſt, quando dormientis imaginatio ab agente extrinſeco mouetur. huiuſcemodi agens eſt duplex, alterum eſt aer ambiens, alterum impreſſio ſiue influxus corporum cęleſtiũ. Sicut enim corpora cœleſtia ſuo in materiem corpoream influxu varias formas lapidum metallorum, plantarumque gignunt: ſic influendo in phantaſiam: quę organis corporeis eſt immerſa, poſſe a cœleſtibus corporibus produci ſpecies imaginabiles, effectui a corporibus illis cęlicis promananti conformes, non eſt negandum. De his.

Sit 3. concl. *Somniorum ex naturalibus cauſis deriuatorum, eatenus licita eſt obſeruatio, & interpretatio, quatenus cauſæ naturales effectibus cauſæ ſuæ coniunctis ſunt adæquatæ.*)

In hac concluſione medici, Hippocrates, & Galenus, & Theologi conſentiunt, eaque deducitur ex iam dictis. Indiget vero tantum explicatione. Quando cã eſt *intrinſeca, & animalis*, poſſumus ſomnium obſeruare, vt in poſterũ ſtudia vitãq; noſtram melius, & ſecurius inſtituamus. Eſt, quẽ lectio vel cogitatio diurna, fędis illuſionib. tẽpore nocturno, inquinet? excludat quãta põt cura ſimiles cogitationes. Territant alium crebra ſomnia,

nia, & in puſillanimitatem, deſperationem, vel quod aliud adigunt vitium? cauſas debet ſomniorum inquirere, & remedia procurare, quib. liberetur. Contra ſomniis alius vrgetur in bonum vt religionem, cælibatum, pœnitentiam? probet iſte, num hæc, vt videntur, a Deo ſint. Somniorum huiuſmodi naturalium interpretatio pendet ab experientia, & ingenij ſolertia, cognitione ſtudiorum, morum, & propenſionum, quæ ſunt in ſingulis.

Libro de præſag. quæ ex ſomn. ducunt.

Quando cauſa *intrinſeca eſt corporalis*, poteſt quis inſtantes morbos metuere, ſeque præmunire. Scribit Galenus, quendam cum ſomniaſſet alterum crus ſibi factum lapideum, mox ea corporis parte paralyticum exſtitiſſe. Eadem cauſſa tam vehemens quandoque eſt, & accelerata, vt quando quis ſomniat aliquid ſibi accidere, id reuera tunc illi accidat. exemplum Cornelij Ruffini petere licet a Plinio ſecundo.

Lib. 7. Nat. hiſt. cap. 50.

Quando *naturalis* cauſa eſt *extrinſeca*, tunc videndum, an effectus ſui principiũ aliquod in nobis habeat, vt ſi ſomnianti ipſi agendum, vel patiendum aliquid ſit ab illa cauſa (exẽpli gratia, ſi ſomniem me iterum Romam, vel conflicturum.) an vero euentus principium ſomnianti ſit prorſus extrarium, veluti quod largus imber erit, quod nauale prælium futurum, quod Turcæ profligandi. Et hæc extrinſeca rurſus in duplici genere ſunt, quædam non adeo ſunt a ſomniante remota, quin poſſit ab illis naturaliter affici, & pati, v. g. poſſum hodie pati a cauſſis futuræ cras pluuiæ, vt experiuntur podagrici, & hernioſi, quædam tam procul remota ſunt a ſomniante, vt nihil corpus eius ab illis naturaliter pati queat, v. g. non poſſum hic pati a cauſis futuri hic imbris poſt biennium, propter temporis diſtantiam, nec futuri ſtatim imbris in Iaponia, propter loci intercapedinem: nec a cauſis, propter quas modernæ reginæ Anglorũ ſucceſſor ad ſolium euehendus: quia cauſæ huiuſmodi nihil pertinent ad corporis mei temperamentum. Hoc igitur dico; Extrinſecas cauſas, quæ in nos poſſunt operari probabilitatis aliquid præbere ad huiuſmodi ſomniorum interpretationem, iuxta probatorum medicorum, & philoſophorum morem, ſimilitudines in ſomnis viſas inter ſe comparantium, & quæ quarum rerum ſint ſimilitudines, & ex quibus cauſis proficiſcantur perpendentium. Verè tamen hęc probabilitas valdè tenuis eſt, & minuta. Extrinſecorum verò, quę in nos agere nequeunt, penitus incerta, & fallax eſt obſeruatio, ſi quando reſpõdeant euentui, id a caſu fit, vel ab intelligentia quapiam reuelatur.

Vnde infertur corollarium, *eum peccare, qui ex naturalibus ſomnijs, etiam intrinſecis, futura contingentia diuinat, vel quæcunque ab arbitrij manant libertate ſiue ſomniantis, ſiue alterius, multoque magis, qui de ijs quæ ſunt gratiæ dari à Deo gratis ſolita.* ratio eſt, quia hęc non dependent a cauſis naturalibus, aut temperie corporis. Hęc de naturalibus.

Diabolica ſomnia ſunt, quę mali ſpiritus inſidioſè dormientibus immittunt, vel ad perturbationes animi ciendas, vt libidinem, iram, odiũ, deſperationem; vel ad occultorum aut futurorum ſignificationem; de quibus verum illud Penelopes Homericę, minime curanda ſomnia, & illud ſapientis: *multos errare fecerũt ſomnia, & exciderunt ſperantes in eis*. De hoc genere fuerunt lectiſternia gentilium in fano Serapidis, Aeſculapij, Podalyrij, & aliorum, quibus incubantes ſomnia captabant, quorum mentio etiam apud Maronem in Aeneid. de quibus iam egi.

Eccleſ. 34. v. 7.

Sup. cap. 2. q. 2. ſ. ct. 2. in vita S. Porphyrij Epiſcopi, meſ. Febr.

Minus

Digitized by Google

A Minus notum illud, quod de Venere Gazæa ſcribit Marcus Hiſtoricus teſtis oculatus; *In loco* (ait) *qui vocatur tetramphozos* (*hoc eſt quadriuium*) *ſtabat ſtatua marmorea, & dicebant eam eſſe Veneris. erat autem ſupra aram marmoream: ſtatua vero effigies erat nudæ mulieris, quæ palam oſtentabat verenda ſua, ſtatuam autem in honore habebant omnes ciues maxime vero mulieres lucernas accendentes, & thure ſuffientes. Dicebant enim eam in ſomnis reſpondere ijs, quæ volunt inire matrimonium. Decipiebant autem ſe inuicem mentientes. Sæpe vero iuſſi à dæmone contrahere matrimonium, tantum abfuit, vt id recte eius procederet vt inter eos fierent diuortia, aut male cohabitarent, &c.* addit enim de mẽdacibus reſponſis plura, & de ſtatuæ *ad ſignum crucis* deiectione, dæmoniſque fuga. Huiuſmodi ſunt ſomnia Anabaptiſtica, & fuere olim Enthuſiaſtarum; & admiranda quædam Gentilium, quæ ad naturales cauſas vel nullo modo, vel ægre poſſunt referri notabo loca, vnde petet qui volet. tale fuit ſomnium Epithelis Meſſenij de anu liberanda per humi effoſſionem inter myrtum, & ſmilacem. tale Aedeſij philoſophi apud Eunapium, tale matris Attilæ, de filio: tale Ptolomæi apud Tacitum, tale Neſtorij Athenieſis apud Zozimum, & Iuliani Apoſtatæ apud eundem, & Ammianum, & multa alia apud Valerium Maximum, ſed omnib. admirabilius quod de Odati, & Zariadre refert ex Charete Mitylenæo, Athenæus.

Pauſan. in Meſſedia. In eius vita. Anton. Bõfin. rer. Hungar. li. 3. dec. 1. lib. 4. hiſt. lib. 4. Annali: 21. lib. 1. ca. 7. lib. 13. Dypnoſ. c. 13.

Tale meo iudicio fuit noſtris temporibus ſomnium Lud. Borbonij Principis Condæi, qui Hugnotorum hæreticorum, & perduellium, contra Regem Chriſtianiſs. Carolum IX. copias ductabat, ſi vera ſunt quæ de illo Richardus Dinotus ſcripſit, nam vt de alienis dubitem facit, quod cum bis mei meminerit, *in Hiſtoria tumultus Belgici*, bis (deceptus puto, non ſponte) veritatis cum iniuria id factum, video deceptum in meis, & alienis quibuſdam, quorum teſtis oculatus fui, decipi potuiſſe credo et in reliquis, hæc dubitandi cauſa. Sed is lib. 2. de bello Gallicano acturus de prælio prope Druidarum vrbem commiſſo.

B *Cum Condæani* (inquit) *ſub ſignis ſtarent aduentum hoſtium*,] & prælium exſpectantes, inter duas acies duo lepores exciti ſunt, qui innumeris ſclopetorum glandibus petiti intacti in diuerſa abierunt. Prognoſticon craſtinæ pugnę, in qua hoſtiles acies inter ſe congreſſæ, campum prę lij vacuum reliquerunt in diuerſa abeuntes. (primum hoc ad omnia C pertinet, & hi lepores duo dæmones videntur fuiſſe.)

Pridie eius diei quiddam non minus prodigioſum ipſi Cõdæo accidit,] quod futuram etiam pugnam prænunciare viſum eſt. Cum ad riuum quendam per quem ille cum equitatu tranſibat multus populus congregatus eſſet, vt tranſeuntes equites ſpectaret: ecce anus in mediam aquam D ſe conijcit, Condæumque arrepta illius ocrea ſiſtit, atque eum attente reſpiciens hæc verba protulit, Princeps vade, tu patieris: ſed Deus eſt tecum. (Quis adeo obeſę naris, cui non ſuboleat Satanę commentum, vt in hæreſi Cingliana, pro qua tuenda hoc bellum gerebatur, miſer, & comites confirmarentur: Erat hęc vel de eodem grege; vel fluminearum. Nym E pharum vna, hoc eſt cacodęmon. Certe bonus Spiritus non diceret, cum hæretico ad hęreſim propagandam eſſe Deum. Sed pergit Caluiniſta) Narrabat etiam ipſe præterita nocte ſomnium habuiſſe, quo ſibi videbatur ter diuerſis temporibus in prę lium deſcendiſſe, penes ipſum victoriam

ſtetiſſe

A ſtetiſſe tribus præcipuis hoſtibus cæ-
ſis: ſed poſt lethale vulnus accepiſſe.
(Et ſomnium, fors an à pincerna nar
ratum? audi accommodantem rebus
iam præteritis, & ideo non tam Pro-
phetam, quaam narratorem.) *Hoc
Condæi ſomnium fatidicum fuiſſe po
ſtea tempus oſtendit. Nam in Drui-
dico prælio Sanctandreanus Mareſcal
lus occubuit, Guiſianus Dux in obſi-*
B *dione Aureliarũ, Comeſtabilis in pu-
gna Sandionyſiana lethaliter vulne-
ratus eſt, Condæus poſt in Baſſacenſi
prælio trucidatus.*] Pulchre. nam in-
ter Poltrotum, & Guiſium quem oc-
cidit tum prælium fuit: & Princeps
Condæus in Poltroto erat. cum ſcele
ſtiſſimus latro Guiſium ſchlopo ino-
pinus traiecit, quod ſe factum aucto
re Condæus nunquam fateri voluit.
C Quid etiam vetet tale ſomniũ à Con
dæo militari ſtratagemate confictum
ad ſuos animandos, & de tribus vi-
ctorijs certos ſecuroſque reddendos?
dices euentus reſpondit. adi Ariſtote
lem, docebit a caſu hæc fieri poſſe, &
quia facile eſt accõmodare viſis euen
ta, cum præteriere. Huc pertinet qđ
Bleſenſis ſcribit; *Non ignoramus*, in-
quit Apoſtolus, *aſtutias Satanæ. Mẽ*
D *tibus hominum phantaſticas illuſio-
nes immittens, nũc auium volatu, nũc
incurſu hominum, nunc ferarum ſom
nijsque aut alijs modis promittit ſcien
tiam futurorum: & ſic rerum euentus
lætos, infauſtoſue denunciat, vt quie-
tem cordium vana curioſitate ſollici-
tet, atque ad aliquid paulatim de fidei
ſinceritate incruſtet*, & paulo poſt, *ve
rumtamen vt fidem habeam ſomnijs,*
E *nulla me ſomnia inducent. Non inficior
quin anima frequenter ex reliquijs co
gitationis, vel ex innata ſibi perſpica
cia*, ſignificat præſagium illud, & ſo-
lers quod ex præſtantia ſpiritualis na
turæ naſcitur, ſed valde imperfectũ,
cum homo poſt euẽtum vt plurimũ,
collatione ſomnij, & contingentium

A facta deprehendit) *quaſdam futuro-
rum præfiguret imagines: ſed crebro
decipitur. Nam ſicut per experientiã
didici, ex ea viſione, quæ mihi gaudiũ
quandoque nunciauerat, poſtea con-
trarium reportaui. Somnia itaque ne
cures amice cariſſime.*] Sic ille epiſt.
65. editionis optimæ Buſeianę.

De his ſit 4. Concl. *Dæmoniaca ſom
nia obſeruare, vt fraudem dæmonis ca*
B *ueas, licet, ad occultorum ſcientiam,
vel euentus futuros, nec licet, nec ex-
pedit.*] Prior pars patet, quia hoc ani
mæ ſalutare eſt, & aliquando neceſ-
ſarium. poſterior pars probatur, quia
hoc lege Dei prohibitum. *Non augu-* Leuit. 19.
rabimini, nec obſeruabitis ſomnia. Itẽ v. 26. Deut.
quia non poteſt horum interpreta- 18. v. 10.
tio, citra miraculum, haberi, niſi ex
pacto cum dæmone; quod prorſus il
C licitum. Nec etiam hoc expedire po-
teſt. quia ſic accepta occultorum co-
gnitio, curioſa, & ſuperſtitioſa eſt; fu
turorum vero contingentium, non-
niſi fallax, vtpote ipſi Diabolo incer-
ta. vide Saliſberienſem, d. c. 17.

Diuina inſomnia nobis a Deo, me
diantibus bonis angelis, ſuggerũtur,
quorum iam cauſę, & modi sũt expli
cati; exempla, qui volet, ea paſſim re- Sup. cap. 1.
D periet, vt Theodoſij Imper. Arnobij q. 7. in fine
Rhetoris Mauricij Imp & Bardægi, Theodoret.
& fortaſſis tale fuit Alex. Magni de lib. 5. hiſt.
ſanitate reſtituenda Ptolomæo, & de cap. 6. & 7.
Caſtrioto matris apud Barletium li. apud Hie-
1. & multa apud Fulgoſium libro 1. ron. in
Exemplor. c. 5. Sit. Chron.

Concl. 5. *Diuinorum ſomniorum* Euſeb.
obſeruatio licita eſt: ſed interpretatio apud Gly-
ſolis cõuenit illis, quibus a Deo facta cam par. 4.
E *interpretationis reuelatio.*] Prior pars Annal.
patet, quia immittuntur a Deo vt ea apud eum
obſeruemus, eaque nos doceant, mo- dẽ Gycã.
neant, corrigant. poſterior pars pro D. Auguſt.
batur verbis Danielis: *Myſterium* lib. de cura
quod Rex interrogat, ſapiẽtes, Magi, pro mort.
arioli, & aruſpices nequeunt indica- Diodor.
re regi: ſed eſt Deus in cælo, reuelans Sicul. li. 17.
myſteria, ca. 2. v. 27.

myſteria, qui indicauit tibi, &c. & poſtea, *Mihi quoque non in ſapientia, quæ eſt in me, plus quam in cunctis viuentibus, ſacramentum hoc reuelatũ eſt: ſed vt interpretatio Regi manifeſta fieret.* Paulus quoque, *quæ Dei ſunt, nemo cognouit, niſi Spiritus Dei.* Sic Hildebrandus interpretatus eſt ſomnium Petri Damiani, de quo quidam ſomniarat cum excæcatum; non id, ſed amiſſurum amicum qui illi tam carus quam oculi. Narrat ipſe Petrus agens de B. Dominico Loricato.

Verſ.30.

1. Cor. 2. v.11.

Diſcernere dæmoniaca à diuinis ſomnijs pertinet maxime ad confeſſarios, & qui medicinam faciunt animarum, qui diſcretionis ſpirituum dono præditi ſunt. pendet hoc iudicium à cauſis, & circumſtantijs reliquis, ad eum modum, quo viſa, & reuelationes expendendas docui. In ſumma hoc obſeruandum, ſi conſtet neque ex animali, neque ex corporali cauſa ſomnium fuiſſe natum, dubitetur vero vtrum ſit à Deo, vel à diabolo, tutiſſimum fore; ſi, vt à diabolo immiſſum, caueas, & contemnas. probatur hæc regula, tum ex Sapiente Syracide, qui docet extrinſeca ſomnia eſſe contemnenda, quæ non conſtat à Deo immiſſa. Nam iſte eſt ſenſus horum verborum. *Niſi ab altiſſimo fuerit emiſſa viſitatio, ne des in ſomnijs cor tuum.* Secundo probatur ratione, quia curioſa ſomniorum obſeruatio, ad hoc diſcrimen agnoſcendum eſt ſuperuacua, quia Deus ſolet, quando ſomnium mittit, ſimul hominem certum reddere, hoc ſomnium à ſe profectum, & cælitus immiſſum fuiſſe. Tertio docetur experientia. nã eos qui curioſe ad ſomnia attenderunt, ſomniorum interpretatio ſubſecuta, in grauiſſimas calamitates, & interitum præcipites egit, vt Agamenonem Homericum in Iliade. Cyrum Perſarum Regem,

ſi.2.q.6. & hoc lib.4. c.1.q.3.

Eccleſ.34. v.6.

Sibel. li.6. Ennea.1.

A Xerxem, Onomarchũ, Antigonum, & Pompeium.

Herodot. lib.7. Diod. Sicul. lib.16. Plutarchus Demetrio, & in Pompeio.

Atque hic de ſomnijs finem facerem, niſi veniret in memoriam frequens illa, & mihi gratiſſima cum V.CL. Iuſto Lipſio familiaritas, cum Louanij degerem: quæ, quam tunc grata, & iucunda mihi frequens de rebus, quę & illum, & me decebant, hoc eſt litterarijs, moribuſque formandis, collocutio; tam nunc B moleſta eſt, acerbaque priuatio. Incidit quadam die, de ſomniorum vaticinijs ſermo. Tum ille retulit fuiſſe Bruxellæ ſutoris, cuiuſdam vxorem annis præteritis viginti, quę plurima prædicebat varijs, ab euentu ad vnguem comprobata; Spellium (præfectus ille viarum erat, vocamus Barbanti, *de Koyroe,*) agendum in C crucem, Requeſenium gubernatorem, ex morbo mox obiturum, concilium ſupremum Regis vim paſſurum, & pleroſque carceri mancipandos conſiliarios: & ſimilia non pauca. Hanc ſe non ſemel vidiſſe, & audiuiſſe. Solitam dicere in ſomnis, ſibi ſpiritum quendam ſe ingerere, ſpecie diffuſi corporis candidi, cuius nequiret lineamenta diſcernere: ab eo ſe doceri D omnia: cumque appareret, ſemper ſe tanto tamque continuo horrore percelli, vt animo linqui ſibi videretur. hunc cogere poſtea, vt, vel cum vitæ periculo, denunciet alijs, quæ in ſomnijs edocta, nec ſinere quietam, dum iuſſa peragat. Fuiſſe mulierculam ſatis alioqui contemptibilem, & ſimplicem, non quidem diffamatam: ſed nec compertæ ſan-E ctitatis. Varia ſubit animum de hac re cogitatio. Quam certum hæc ſomnia ſupernaturalia fuiſſe, tã mihi dubiũ: Vtrum diuina, vtrum dęmoniaca fuerint? Solent diuina mulieribus non minus, quã viris contingere, nec obſtare, vel vtilitas, vel paupertas perſonarũ. Solitus horror quidã di-

culter illa propenſio ſuperetur. Quod de ſe teſtari Socratem non puduit, cum Zopyrus Phyſiognomus ex lineamentis corporis eius, bardũ, ſtupidum, & mulieroſum illum iudicaſſet. Sic intelligendus Caſſius medicus, cum quæſiſſet, cur prodigioſæ formæ homines, plerunque etiam emota ſint mente? reſpondet, *quia corpori conſentit anima, vt animæ corpus.*]

Cic. lib. de fato, Alex. Aphrodiſ. l. 4. de fato. Pzub. l. 51.

Vnde ſequitur 1. longè certius iudicium ferri de brutis, quam de hominibus: quia bruta, propenſione ſua trahuntur, homo propenſionem arbitrij habenis moderatur. Sequitur 2. quod Phyſiognomo non licet iudicare, de facto, ſiue de actuali hominis vita, ſcilicet hunc eſſe talem, ſed de pronitate tantum, ac inclinatione, vt optime cenſuit Proclus, v. g. talem propendere, & inclinari in auaritiam, mulieres vinum, &c. 3. ſequitur, non poſſe hanc facultatem iudicare, de donis diuinis, & gratuitis, quia Deus hæc diſtribuit cuiq; prout vult, nec de extrinſecis plane homini, vt morte violenta, opibus, honoribus, & cæteris fortunæ bonis malisve, nec de nuptijs, ſtatu vitæ, & alijs negotijs, quorum electio eſt merè voluntaria, talibus nugis plenus eſt liber *de neuis* Melamphi. Ratio eſt, quia nihil iſtorum depẽdet a corporis habitu, vel conſtitutione. Permittit quidem Deus, vt quædam diuinationes iſtorum euentu comprobentur, ſed ſimul eos ſinit falli, in ijs, quæ magis ipſis neceſſaria. Scribit Paulus Iouius in Elogijs, de Antiocho Tiberto Ceſænate, qui Phyſiognomus excellens ſuo tempore habebatur eum *Guidoni Balneo prædixiſſe, quod ab intimo amico necaretur: Pandulfo item Malateſtæ Ariminenſium tyranno, quod ex patria pelleretur, & exul in extrema egeſtate periturus eſſet. Paulo poſt Pãdulfus Guidonem ob ſpectatam virtutem, & ſuſpectam obtruncat; Antiochum ipſum cuſtodiæ mancipat, euentum præſagij expectaturus. Antiochus cuſtodis arcis filiam, ita flexit, vt reſti ab ea impetrata in foſſam demitteretur, ſed compedum ſonitu proditus, et a fuga retractus, cum puella percutitur. Pandulfus tandem exſul & egẽs ab omnibus deſertus, in hoſpitali diuerſorio ſenex perijt.*] ſic dũ alijs cauit, ſibi non cauit Antiochus. Potuere etiam illa per humanam prudentiam conijci. quid enim inexſpectatum, aut mirandum, ſi familiaris tyranno vir fortis, ob ſuſpicionem, ab eo necetur? quid veriſimilius, quam tyrannum inuiſum, vel necari, ſi ſit audax, vel cõpelli in fugã, ſi timidus, & ſemel pulſum, ad egeſtatẽ redigi? His poterunt adijci nonnulla ex Horozco li. 2. de vera, & falſa Propheta cap. 8. & 9.

In Alcibiad. Platon.

QVÆSTIO V.

De Chiromantia.

CHiromantiam diuidunt in Phyſicam, & Aſtrologicam.

Concluſ. 1. *Phyſica Chiromantia licita eſt, & phyſiognomiæ pars, & ideo de illa idem, quod de hac iudicium.*]

Ratio eſt, quia per lineas, & partes manus, conſiderat ipſam corporis temperiem, & ex temperie corporis probabiliter indagat animæ propenſiones hanc probat artem Ariſtoteles lib. 1. Hiſtor. animal. cap. 5. & 30. ac 34. problem. ſect. 10. & prolixè eam exſequitur. Conrad. VVimpina libro de ſignis c. 10. 11. & 12. incautè vero Petr. Primodaius; dum inter duas has ſpecies non diſtinguit, omnem chiromantiam videtur damnare, Academiæ Franciæ parte 2. die primo, cap. 4.

Concluſ. 2. *Chiromantia aſtrologica*

tã prorſus vana, & illicita, ſcientiæ nomen non meretur.] Scientiam eſſe nititur probare Anton. Verderius. nam loqui illum de hac etiã, non de phyſica tantum patet, tum quia coniungit cum aſtrologia, & vtramq; ſcientiam contendit eſſe; tum quia in reſponſione penultimę obiectionis, dicit harum manus linearum ſignificationem ab aſtris infallibiliter dirigi, &c. quæ ſane Eccleſiaſticam mererentur cenſuram: quia Papa Sixtus V. edita contra aſtrologos, & Chiromanticos bulla, definiuit. neutrã eſſe ſcientiam, & vtroſq; pariter dãnans, grauibus ſubiecit pęnis cuius doctiſſimi, & maximi Pontificis ſententia præponderat omni contra ſentientium temeritati: tum etiam quia in Cathalogo Romano librorum, quorum vetita lectio omnes qui Chiromantiam docent, aperte ſunt annumerati prohibita eſt ergo.

Lib. 7. Var. lectio. c. 6.

Vanam eſſe, docet optime Franc. Valeſius doctiſ. medicus, meritiſſimo illam deteſtans. primum namque laborant væſania mathematicorum de aſtrorum influẽtijs, quam improbauimus ſupra q. 1. Addunt de ſuo; quod ſtultius eſt, hanc areolam eſſe Iouis, illam Mercurij, tertiam Veneris, atq; ita porro. Supperaddunt tertio tales areolas lineas hoc prænotare: alias illud; quorum nihil ratione, vel auctoritate confirmant, ſed nudo ſuo delirio, & prætextæ experientiæ poſtulant nos manus dare. Cumque, tam inania ſint artis huius principia, fuere tamen ſemper, qui hoc quoque mendacium paruuli diligerẽt. Olim proſa oratione Chiromantiam tradidit Helenus Syracuſius libro, quem nominat χειροσκοπικὸν οἰώνισμα *manus inſpectorum augurium*, carmine vero comprehendit Eumolpus quidam. vtriuſque meminere Pollux, & Suidas. Recentiores ſcripſere Ioannes de Indagine (Lutheranus, alius a

Sa. philoſoph. c. 32.

A Carthuſiano nominis eiuſdẽ) Ioan. Taiſnerus Athenſis, Antonius, Germiſonus, Bartolomæus Cocles, Michael Sauonarola, Petrus de Arca, Marcellus, Saya, Andreas Tricaſſius, Michael Scotus, Ioa. Teu Kesberg, & alij: quorũ libri ſcatent ſuperſtitioſis. Ars iſta palmam manus primo in certos colliculos, areolas, & lineas diuidit: areolis planetas ſingulos, lineis B aſtra quędã pręficit: horum denique aſtrorum, atque planetarum vulgo creditos effectus ipſis areolis, ac lineis manus aſcribit, vt breuiter Vvimpina oſtendit, addens ſe horum nõ approbatorem, ſed narratorem eſſe nudum: ſuo iudicio cuncta nænias eſſe deteſtatur hos, & impugnat, vehementius antiquus ſcriptor Ioan. Saliſberienſis lib. 2. Polycratici c. 27.

Sup. c. 11.

C Contra hos libratum illud Iuuenalis Sat. 6.

. . . frontemque manumque
Præbebit vati crebrum popiſma roganti.

Quorum prius ad metoſcopũ, poſterius ad chiromantem referẽdum bene Britannicus obſeruauit. Solent D hanc vanitatem profiteri vxores (ſi vxores) ex illa colluuie, quæ totam peruagatur Europã Vulgo *Zingaros*, ſeu *Aegyptios* nuncupant, de quibus multa collegit Creſpetis lib. 1. de odio Satanæ diſcur. 12. fol. 176. cum ſeq. Sed hi ſcriptoribus Germanis, quam Gallis, vel Italis notiores, ideo hos audiamus. conditionem eorum, & originem ſedulo perquiſiuit, extra res E fidei, non deſpicabilis Sed. Mũſterus lib. 3. coſmagraph. f. 267. Cum ageretur (*inquit*) annos poſt Chriſtũ natũ. 1417. primum per Germaniã apparere ceperũt homines nigredine deformes, excocti ſole, immundi veſte, & vſu rerũ omniũ fœdi, furtis imprimis intenti: præſertim fęminæ illius

 gentis.

Digitized by Google

gentis. nã viris ex furto fœminarum victus eſt. Tartaros, aut Gentiles vulgus vocat, in Italia Cianos appellãt. Ducem, comites, milites inter ſe honorant veſte præſtantes: canes venaticos pro more nobilitatis alunt, ſed vbi venentur, niſi furtim non habẽt. Equos ſæpe mutant, maior tamen pars pedibus graditur. Fœminæ cum ſtrato, & paruulis iumento inuehuntur. Litteras circumferunt Sigiſmũdi Regis, & aliquorum Principum, vt tranſitus illis per vrbes, & prouincias, & incolumis permittatur innoxiuſque. Ferunt ipſi ex iniuncta ſibi pœnitentia mũdum peregrinantes circuire, atq; ex minore Ægypto primum emigraſſe. Sed fabellæ ſunt. Hominũ genus, quod vſu cõpertum eſt in peregrinatione natum ocio deditum, nullam agnoſcẽs patriam, ita circuit prouincias, furto (vt diximus) fœminarum victitans, canino ritu degit: nulla religionis cura, etiamſi inter Chriſtianos paruulos ſuos baptizari curent; in diem viuit, ex prouincia demigrat in prouinciã: per aliquot annorum interualla redit, ſed multas in partes ſeparantur, vt non ijdem in eundem facile redeant, niſi per longa interualla locum. Recipiunt paſſim, & viros, & fœminas volentes in cunctis prouincijs, qui ſe illorum miſcẽt contubernio. Colluuies hominũ mirabilis omnium pene linguarũ, ruſticæ plebi grauis imminens: vbi foris illa laborat in agris, hi ſpolijs inuigilãt caſellarum. Anus eorum chiromantiæ, & diuinationi intendunt, atque interim quo quærentibus dãt reſponſa: quot pueros, maritos, aut vxores ſint habituri miro aſtu, & agilitate crumenas quærentium rimantur, & euacuant. Et hæc de illorũ moribus veriſſima. Vnde ſæpe animum ſubit admiratio, quo iure, vel iniuria in quibuſdam prouincijs hoc genus flagitij a Principibus toleretur: non A ſine maximo ſcandalo, & damno ruſticorum. Nam ſcelerum impunitatem permittit, qui ſceleratos tolerat. Si hos fures licet tolerare, certe, & alios. Si horum chiromantia, & maleficia reliqua tolerantur: nõ id eſt niſi contra diuinæ legis, & Eccleſiaſticorum canonum auctoritatem? Notoria ſunt flagitia, quæ Munſterus memorat, & ijſdem plane verbis Alber. B Krantzius lib. 11. Sazoniæ c. 2. vt alter ab altero, vel ambo a tertio acceperint. Quod attinet ad maleficium docet experiẽtia. nam ſi quis illis ex ſacco, vel capſa vnicum nummũ largiatur, omnes nummi, qui in eadem capſa, vel ſacco inerãt, migraſſe quo vnicus ille, non raro deprehendũtur, quod apertum maleficium eſt. Quoad diuinationes illas, nequeunt excu- C ſari a ſuperſtitione, aut hæreſi (ſi ſic ſentiunt) aut impoſtura ſcandaloſa. Quod alios paſſim recipiãt, ex nationibus, per quas tranſeunt, id nullo pacto illis concedere deberent reſpub. ſed tales, qui ſe ijs aggregant, & ipſos receptatores, cõdignis pœnis coercere. Nam contrarium eſt otioſos, & vagabundos fouere in reip. perniciẽ, quod vel ſtolidum, vel improbum D plane. Notæ ſunt contra otioſos leges Ægyptiæ, & Atticæ apud Athenæum lib. 4. & Pierium li. 34. Notũ hodie, vbi iuſtitia viget; magiſtratus ſolere in tales inquirere, vnde victitẽt, nam nemo de vento præſumitur viuere (l. fi. de alim. pupil. præſta) & merito ſemper commendata fuit lex Corinthiorum, quam ex Diphili comœdia retulit Athæneus lib. 6.

E *Eſt optime hoc ſtatutum apud Corinthios:*
Si quempiam obſonare ſemper ſplendide
Videmus, hunc rogamus: vnde viuat, &
Quid faciat operis? ſi facultates habet.

Vt

Vt rediens harum ſoluere expenſas queat:
Perpetimur illum perfrui bonis ſuis.
Sin forte ſumptus ſuperat ea, quæ poſſidet:
Prohibemus huic ea ne faciat in poſterum,
Ni pareat, iam plectitur mulcta grani:
Si ſumptuoſe viuit, is qui nihil habet.
Tradunt cum tortoribus. Proh hercules?
Nec enim licet vitam abſque malo degere
Talem, ſcias; ſed eſt neceſſe, aut noctibus
Abigere prædam, aut fodere muros ædium
Aut in foro agere Sycophantam; aut pe ſilum
Præbere teſtem. Nos genus hoc mortalium
Eijcimus ex hac vrbe, velut purgamina.

Cingaros credo toleraſſent, quos non præſumptio eſt, ſed res docet, clependo, harpagando, ſutelis, maleficijs viuere.

Verum excuſant illos Patroni, calamitoſum eſſe genus hominũ, miſeratione dignum. cur? Et Aegypto oriundi, luunt maiorum a fide Chriſtiana apoſtaſiam, & pœnitentiam obeunt, ſeptennalem locis incertis vagationẽ. Summa defenſionis hæc eſt. Quam diluũt alij: quem dixi, Sebaſtianus: Sunt anni (*inquit*) plus, minuſve viginti ſex ab hoc tempore, quando ego Munſterus iſta ſcribo, quod Heidelbergæ agens illius gẽtis primoribus me adiũgens vix extorſi litteras quaſdam, quas gloriabantur ſe habere ab Imperatoribus. at illæ mihi oſtenſæ erant. Vidimus quoddã quod aiunt Lindoiæ a Sigiſmundo

A Imperatore impetratũ; in quo mentio fiebat quomodo maiores eorũ in minori Aegypto, olim ad aliquos annos, obiecto Chriſtianiſmo ad Gẽtilitatis errorem relapſi fuiſſent, & reſipiſcentibus eis pœnitentia iniũcta, quod tot annis ex ſingulis eorum familijs aliquot per orbẽ peregre proficiſcerentur, diluerẽtq; in exilio perfidiæ ſuæ crimen. Sed iam dudum B euanuit tempus huiuſce ſuæ peregrinationis, & tamen colluuies illa non ceſſat circumuagari, furari, mentiri, augurare, & diuinare.] Cur ſi pœnitentiæ terminus effluxit, pœnitentiã adhuc prætexunt? verum falſum etiam, quod de Aegypto iactant. Nam interrogati, nec ſciunt quidem, quid Aegyptus, aut vbi minor, vel maior. Vnde ergo emerſerũt? Mira varietas C eſt ſententiarum. Quidam *Cinculos* dictos putant, quaſi ἀοίκους, penatium expertes, & mendicos. Sane γ & κ. cõmutantur facillime, & Menander in Thaide quendã ait, πτωχότερος λεβήριδος, καὶ κιγκάλου, mendiciorem leberide, & ſincalo. Leberis ſignificat ſpolium ſerpentinum: *Cinclus* autem cui etiam nomen σεισοπύγις: ſi caudæ demas ornatum valde implumis: inde ruſtici egenos & errones, *cinclos* D dixere, vt ex Aeliano, & Suida docet Adagiographus chiliad. 2. cent. 2. hęc ſentẽtia placuit Piero Valeriano lib. 25. Hieroglyphicor. Sed ad rem non facit. Polydorus Aſſyrios, & Cilices putat: Volaterranus Vxios è Perſia: hoc eſt ariolari. Nomen indicat, Belgæ *Egipteners*, Galli *Egyptiens*, Hiſpani *Gitanes*, Itali *Cingaros*, vel *Cianos* vocant: Germani ſuperiores, *Zi-* E *geuners* quæ omnes voces ab *Aegyptio* deductæ, & hæc vltima, quaſi *Chuſener*, a Chus Chami filio patre Aegyptiorum, & Aethiopũ. Hi quia vident tempus pęnitentiæ præfixum effluxiſſe: nunc duo quædam cõmiſcuntur: vnum eſt ſe non poſſe ad pa-

triam redire interceptis itineribus:
cogantur ergo diuidi, & certæ alicui
nationi aſcribi, & legibus ibi receptis
viuere, vel pellãtur. Alterũ eſt, etiam
poſt illud ſeptennium, ſibi ex patrijs
ſedibus ſubinde neceſſariam eſſe mi-
grationem, ſi ſecus fecerint, & non
quotannis mandras, vel hordas ſuas
(id eſt hominum multitudinẽ vtriuſ
que ſexus) exulatũ miſerint calami-
tatem, & ſterilitatem omnibus certo
præſtã eſſe. Digna hęc cauſa; inquam
ſedulo inquiratur, quod ſi fiat ſtatim
apparebit impoſtura. Quæ vel vbi
hęc gens, quæ quotannis tantopere
multiplicatur? hęc quidẽ in peregri-
natione ſua, niſi adultos vndecumq;
colligeret: cito interiret. Deinde ſatis
iſti oſtendunt falſum fuiſſe primum
illud de iniuncta pœnitentia. Quod
de fonte horum veriſimilius cõperi,
eſt quod in *Annalibus Boiorum* his
verbis ab Auentino perſcriptum fol.
826. lib. 7. Eadem tẽpeſtate furaciſſi-
mũ illud genus hominum colluuies,
atque ſentina variarum gentiũ quæ
in confinio Imperij Turcarum, atq;
Hungarię habitant *Zigenos* appella-
mus) rege ZinKelone, noſtras pera-
grare cæpere regiones, furto, rapina
diuinationibus, impune prorſus vi-
ctum quæritant. Ex Aegypto ſe eſſe
mentiũtur, extorreſq; domo a ſuperis
cogi ſe, maiorũ delicta, qui Deiparam
virginem cũ puero Ieſu hoſpitio exci
pere recuſarint, ſeptem annorũ exi-
lio expiare impudentiſſime confin-
gunt. Experimentis cognoui eos vti
venedica lingua, & proditores, atque
exploratores eſſe. Cũ alij, tum impri-
mis Maximilianus Imp. Cæſ. Aug. &
Albert. parens Principum noſtrorum
publicis edictis teſtãtur, adeo tamen
vana ſuperſtitio hominũ mentes, ve-
lut lethargus inuaſit, vt eos violari
nefas putent, atque graſſari, furari, &
imponere impune paſſim ſinant.]

Tria hinc collige, primum origine
A Sacluos eſſe ex ditione Vvinden: ſa-
ne, quod peculiare ipſis idioma, in
Sclauonicũ vergere ſignificat Auen-
tinus: loquens de natiuo. Scio namq;
præterea fictitium quoddam habere
ipſis ſolis notum, quod Hiſpani vo-
cãt *Zirigenca*: Germani teſte Mun-
ſtero, Rotvvelſch hoc eſt Rubrũ Bar
bariſmũ. Norunt interea cuncta fere
Europæ idiomata, & apud Germa-
B nos Germanice, apud Gallos Gallice
apud Italos Italice, &c. loquuntur,
quod neceſſarium ad finẽ exploran-
di. Secundo vides hos ſeptennem il-
lam priorum pœnitentiam, iã ad ſin-
gulos poſterorum porrigere, vt præ-
textus ſit vagandi. Tertio compertos
Principibus prudentiſſimis de prodi-
tione, merito damnatos, ſed quadam
imprudentium ſuperſtitione foueri.
C Dicam quod rem valde confirmat;
cum adhuc in Hiſpania anno 1584.
verſarer Legione, magna tum multi-
tudo iſtorum per pagos illos inunda-
rat. feſtum corporis Domini, tũ cele-
brabatur. petierunt aditum in Ciui-
tatem, vt (honoris cauſa) præſulta-
rent, quod illic conſuetum. fecere, ſed
a meridie propter furacitatem fęmi-
narũ ortus tumultus, fugere in ſubur
D bia, & ad S. Marci (D. Iacobi equitũ
magnifica eſt habitatio, & hoſpitale)
ſe conglobarunt, & iuſtitiæ admini-
ſtros militari vi repulerunt. mox ta-
men, neſcio quo pacto, diſſimulata
omnia. Huic hordæ Comes erat; ſic
appellant: in turba multi recepti Hi-
ſpani, etiã ex Graiales. Villabraxima,
& pagis nonnullis Caſtellæ. Comes,
tam perite Caſtellanũ idioma loque
E batur; quam ſi Toleti natus. Sciebat
omnes Hiſpaniæ aditus terreſtres,
(*Tuertos* vocant) omnes regionum
anfractus, & difficultates, quid robo-
ris eſſet cuique ciuitati, qui præcipui
in quaque, & quæ cuique opes. Nihil
fere ad rempub. pertinens, tam arca-
num, quod eum lateret. nec clã hoc,

ſed

ſed gloriabatur. Quo, aut cui rei hæc curioſa exploratio? Nonne compeſcenda vagabũdorum hęc curioſitas, etiã ſi ſolum peregrini, & inculpatæ vitę? Bene tibi, bene ſit Maxime Carole, qui in conſtitutionibus Comitiorum habitorum Auguſtæ Vindelicorum anno 1549. c. 26. hanc fecem mortalium hos errones periculoſiſſimos, *Zyngemeros*, ſeu præſtigiatores Teutonica terra excedere veluti exploratores, & proditores Chriſtianæ Eccleſiæ miſſos a Turcis ſanciuiſti. Cõmemorat hanc conſtitut. Petr. Greg. lib. 34. Syntagm. iur. vniuerſ. c. 16. nu. vlt. inuehitur in eoſdem Creſpetus d. loco, & (cui meliorem opto religionem) Philipp. Camerarius I. C. opere horar. ſucciſiuarum c. 17.

Sed obijciuntur nobis duo, vnum S. S. auctoritas, alterum exempla certa huius diuinationis. Auctoritates ſunt duæ: prima eſt Exod. 13. verſ. 9. Et erit quaſi ſignum in manu tua. Reſpon. hoc explicari ſequentibus verbis, *& quaſi monumentum ante oculos tuos*. loquitur enim de ſolemnitate azymorũ: cuius celebrationem vult Hebræis eſſe ſignum memoriale liberationis ex Aegypto: ſumit autem metaphoram a more hominum, qui quando volunt alicuius rei recordari, ſolent digito annulum indere, vel filum alligare: quia cum manum ſæpe ante oculos eleuemus fit, vt recordemur eius, quod verebamur ne obliuiſceremur.

2. Iob. 37. v. 7. *Qui in manu omniũ hominum ſignat, vt norint omnes opera ſua*. Depinxit ergo Deus in manu ſingulorum, vnde queant prænoſcere, q d dicturi, facturi, paſſuriuè ſint. *Reſpond*. Cum Olympiodoro, & Philippo presbytero ibi, verbis iſtis ſignificari, hãc temporis viciſſitudinem, de qua loquitur, ſerenitate, & procellis nimiũ imbrium a Deo contemperatam, vt & Dei fortitudo fiat

A manifeſta, & homo videns ſe, tam facili negotio a Deo quauis tẽpeſtate impediri a propoſito manumque ſuam ſic quaſi quibuſdam vinculis aſtringi, & ab opere arceri: cognoſcat ſe, ſine Dei adiutorio poſſe nihil, ſuãque confiteatur imbecillitatẽ. fauet huic expoſitioni verſio L X X. quæ habet; *vt cognoſcat omnis homo imbecillitatem ſuam*; nec non Hebræus

B contextus, in quo ad verbum, ſic; *in manu* (ſiue in vehemẽtia) *omnes obſignabit, ad ſciendum omnes homines opus eius*. vbi ex more Hebræorum, *Veiad* בְּיַד noſter vertit, *in manu*, pro in vehementi, atq; admirabili ſigno. ſicut Iſaias, & Ezechiel *Iad* poſuere pro viſione prophetica non vulgari: ſicut, & Moſes *manum Dei* vſurpauit, pro potẽtia, & magnitudine Dei.

C Lege longe aliam explicationem loci Iob, apud Franciſc. Valeſium: quæ quamuis ingenioſa ſit, cum præcedentibus verbis non cohæret.

2. Reg. 3. v. 25. Eſai. 8. v. 11. Ezechi. 1. v. 3. & ca. 33. v. 22. & c. 37. verſ. 1. Exod. 14. verſ. 31.

3. Certant exemplis prædictionũ, quas euẽtus roborauit. Bartholomęus Cocles ille, qui tot chiromantiæ libros edidit, Antiochi Ceſænatis, de quo, q. præcedenti ſcripſi, diſcipulus, Lucæ Gaurico aſtrologo fuit auctor

D fugæ, vt, qui inſtabat, cruciatũ violentum euaderet. Gauricus contemnens monita: eo quod Ioan. Bentiuolum Bononienſi tyrannide deficiendum in Ephemeridibus prædixiſſet: iuſſu violenti Principis, ex alta trochlea ſuſpenſo fune quinquies quaſſatus, & aſtrologiæ ſuæ iactatæ, & chiromantis contempti pœnas dedit. Alexandro Medici Græcus quidam ex ma-

E nus inſpectione prædixit mortem, & ſigna edidit percuſſoris: fore ex eius intimis, habitu gracili, vulticulo buxeo, ſuſpenſa taciturnitate, cæteris inſociabilem, quæ in vnum Laurentium, qui & percuſſor, omnia conueniebant. Sed idem ille Cocles, prædixerat Copono cuidam, eum breui

ſceleſto

ſceleſto homicidio manus cruentaturum: & Hermeti tyranni filio, futurum, vt eKul in acie cæderetur. Hermes igitur fatali metu percuſſus Copono clam imperat, vt Coclitem, nouum ſibi Agamemnoni Calchanta, necet. Nec Cocles diſcrimen neſciebat. Ideo ſecreta galea caput munierat, ingenti gladio, quem peritiſſime ambabus manibus regebat, ſemper armatus. Verum à Copono baiuli perſonato, dum ſeræ oſtij, calculo iniecto, præpeditæ, clauem insereret, adacta in occipitium ſecuri, interfectus eſt: nullam aliam patrati facinoris cauſam adferente Copono, quam quod ipſe Cocles breui homicidam futurum aſſeruiſſet. Vnus iſta omnia narrat Iouius, nec vſquequaque indubitatæ fidei Hiſtoricus, nec ſatis à ſuperſtitioſis, & gentilium, ne dicam opinionibus, ſaltem locutionibus, alienus: cui vt ea contigiſſe concedamus, idem tamen, quod aſtrologis talia iactantibus, cum D. Auguſtino reſpondendum. vide ſupra quæſt. 1. reſponſ. ad 4. obiectionem. vt digitus manus, ſic chiromantiæ pars quædam eſt, diuinatio ex vnguibus: non illa de qua ſuperius actum cap. 2. q. 6. Sect. 4. num. 6. Sed alia nouitia, vt ſuſpicor ab aniculis ad colum inuenta. hæc conijcit ex maculis albis atriſve in vngue apparentibus, & ſingulis digitis ſuos canones attribuit, alios mulieribus, alios viris deſtinatos, nec valetudinis proſperæ, vel aduerſæ notas prodens; (quod aliquo tenus tolerandum foret) ſed excurrit ad fortuitos effectus ab alienæ voluntatis arbitrio libero dependentes, quod temeritatis, & vereor ne ſuperſtitioſæ ſit impietatis. Exſtat tamen (ſi Deo placet) hæc menia artis in opere de Phyſiognomia Hiſpanico cuiuſdam Hieronymi Corteſij, ſi vt nugas edidit, minus male: Sed ſtinus caute, cautius nugari in minus periculoſis alijs, nam nugandi copioſa vbique eſt materia.

In Elegijs.

A

B

C

D

E

QVAESTIO VI.

De coniectatione ex ſomnijs.

GRæci vocant ὀνειροπολίαν, de qua Senariorum libellus a Iunio Hornano editus habetur. Cæterorum onirocriticorum veterum, non magna reipub. iactura omnes libri interierunt, præter vnum Artemidorum Daldianum, delirum ſenem, qui libris quinque cuncta ab alijs tradita complexus fuit. Breuior eſt Aſtrampſychus Græce, & Latine his annis editus: ſed æque nugax, vt & alius ille Arabs, qui Græce barbarizans vna cum Artemidoro in lucē prodijt in Gallia. Hodie in pretio habent Apomaſaris Arabica Apoteleſmata, ex recentioribus Conra. VVimpina vellem ne tam multa ſine antidoto congeſſiſſet Auorum quoque memoria, hanc in Italia vaniſſime profitebatur artem Iunianus Maius: cuius exſtant epiſtolæ, & libelli quidam Grammatici. Ex inſomnis prophetiam fingebat Thomas Munzerus Anabaptiſtarum parens vnus. Braſileenſes Indi in expeditione ſomnia obſeruant, ſi ſe hoſtium carnes torrere ſomniarint proſperum ſomnium cenſent, & victoriam ſpondent, ſin contra ſuas, ab hoſtibus vinci metuunt. Ioann. Stadius lib 2 Hiſt. Braſileenſ. c. 27. Legi, cum vtilitate tantum illi de hac materia videntur qui cum D. Thoma, & Antonino, quibus liceat attendere, quæ, & quibus interpretari permiſſum ſit. expenderunt hos imitabor.

Inter animaduerſ. lib. 1. c. 18.

Lib. de diu nat. c. 14. & libro de inſomniis, per decem capita.

De quo Alexan. ab Alex. lib 1. cap. 11.

D. Thom. 2. 2. q. 95. a. 6. Antonin. 2. p. ti. 12. cap. 67. Turrecremat. in c. non obſeruetis 26. q. 7. Mich. Med. d. ca. 2. Val ſ. ſupr. cap. 32. Pirenius d. l. 2. c. 25. Ioan. Nider. ad 1. præcep. c. 10. q. 2. Salisberiēſis li. 2. c. 17.

Macrobius, li. 1. de ſomn. Scipion. quem ſequitur Salisber. l. 2. ſomnia diuidit, in ἐνύπνιον, φάντασμα, ὄνειρον, ὅραμα, χρηματισμόν, *inſomnium, ſpectrum,*

ctrum ſomnium viſum, & oraculũ: ſed Artemidorus ea quinque ad duo reuocauit, *inſomnium*, nempe, & *ſomnium*: ſub inſomnio, ſpectrum, ſub ſomnio, comprehendit viſum, & oraculum, quoniam hæc illud conſequuntur. Gentiles conſentiunt ſpecies primas, inſomnium, & ſpectrũ, *ἀσήμαντα* eſſe, nihilque ſignificare vel præmonere. *Somnium* igitur ſtricte ſumptum, vt opponitur inſomnio, definiunt, motum, aut figmentũ animæ multiforme, futurorum bonorum, vel malorum ſignificatiuũ. Huius vero prædictionis fundamentum ſtatuunt experientiam, & quandam proportionis ſimilitudinem rei ſomniatæ ad euẽtum. Experientiam vocant, ſi vnus, vel plures, cum hoc vel illud ſomniaſſent, talem vel talẽ poſtea fortunam ſunt experti. ſimilitudinem vero illam proportionis longe quoque putidius inueſtigant. Primo ex quodam more, ac conſuetudine: v. g. radi caput honeſtum, & religioſum eſt monachis, quia moribus ipſorum, & regulis id conſentaneum. ergo ſi monachus id ſomniet ſibi accidere, proſperum ei ſit ſomniũ Sin vero id ſomniet aliquis coniugatus, præſagium dicẽt eſſe infauſtum: quia coniugatis dedecoroſum, ſic raſo vertice incedere 2. ex vocabuli ſignificatione, veluti audit quis, vel legit Serapidis nomen, morietur; quia Serapis idem qui Pluton. & Orcus. 3. ex rei ſignificatu Gieroglyphico, vt ſi quis ſibi viſus ſit cathena ad templum alligari: fiet Sacerdos, & illi templo ſeruiet æternum. 4. à fabuloſis narrationibus, veluti viſus eſt ſibi aliquis vagus in Iſthymo filiolum ſuum quærere? peribit filius merſione, iuxta fabulam Melicertæ. 5. de aliqua ratione aſtronomica vel phyſica, longe petita, veluti ſomniauit ſe Lumen à Luna petere? cæcus fiet, quia Luna proprio caret lumine. itẽ

A videtur quis in ſomnis manus vrſæ habere? damnatus ad beſtias, & ad palum deligatus, ab vrſo deuorabitur. cur? quia vrſus intra ſpeluncam latitans ori manum inſerit, & veluti adedens exſugit, indeque ſumit nutrimentum. Hæc artis ſunt fundamenta, quã ingenioſa, tam puerilia: mireque ridiculus in his eſt Artemidorus, quia quod vni aliquando ca- B ſu accidit, in conſequentiam trahit, & canones conflat ſtuppeos, quibus mere fortuiti caſus ad ſimiles euentus prædicendos pertrahantur.

Vnde apparet primo, nihil huiuſmodi Oniropolicis libris deferendum, meritoque damnari eos, qui ad huiuſmodi ſcripta animum adijciũt, nominatim ad legendum fictitios hac de re libros Abrahami, & Salo- C monis, & libellum ſomnialem, qui Danielis Prophetæ nomine falſo circumfertur, de quo agitur in Decreto Gratiani. Apparet 2. ſuperſtitioſum eſſe conſilium Syneſij: quo ſuadet, vt quiſque ſibi ſuis ex ſomnijs, cum eorum, quæ poſtea perpeſſus collatione, artem quandam coniectandi conficiat, quod inutile ſtudium, vanumque commentum accurate iampridẽ D Franc. Picus confutauit.

d. cap. non obſeruetis

lib. de ſomnijs.

Sit tamen 1. Concluſ. *Quædam ſomnia verum euentum prænunciant, quædam nullum, vel illuſorium. quare etiam quædam licet obſeruare, quædam non licet.*]

Lib. 6. de prænot. cap. 8.

Concluſ. hæc egregie confirmatur à Prudentio *in Hymno ante ſomnum,* his verſibus:

E *Sed dum pererrat omnes*
Quies amica venas,
Pectuſque feriatum
Rigat placente ſomno;
Liber vagat per curas
Rapido vigore ſenſus,
Variaſque per figuras
Quæ ſunt operta cernit.

Quia

Digitized by Google

Quia mens, ſoluta curis;
Cui eſt origo cœlum,
Puruſq; fons ab æthra,
Iners iacere neſcit
Imitata multiformes
Facies ſibi ipſa fingit,
Per quas repente currens
Tenui fruatur actu.
Sed ſenſa ſomniantum
Diſpar fatigat horror:
Nunc ſplendor intererrat
Qui dat futura noſſe:
Plerumque diſſipatis
Mendax imago veris
Animos panore mæſtos
Ambage fallit atra.

Canonica hæc incerta: non æque quod ſubdit, etſi plerumque contingat:

Quem rara culpa morum
Non polluit frequenter,
Hunc lux ſerena vibrans
Res edocet latentes:
At qui coinquinatum
Vitijs cor impiauit,
Luſus pauore multo
Species videt tremendas.

Verum concluſio multis repugnat. nam eſt contra Xenophontem Colophonium, & Epicuræos qui cuncta ſomnia volebant contemni: eſt contra Stoicos, Protagoram, Artemidorum, Tyanæum, & ſimiles, qui ſi ſomnium ſit, neceſſario quoque aliquid volunt ſignificare (vt ex eorum ſupra poſita definitione patet) & ideo nolunt vlla omnino negligi, vel præteriri, Vtrumque extremum condemnat S. S. Stoicorum dum ait *vbi multa ſunt ſomnia, plurimæ ſunt vanitates, & ſermones innumeri. tu vero Deum time*. Item; *ſomnia extollunt imprudentes, quaſi qui apprehendit vmbram, & perſequitur ventum: ſic, & qui attendit ad viſa mendacia*. Epi-

Exod. 5. v. 6. Eccleſ. 34. v. 1.

A curæos autem damnat, dum tot exempla diuinorum ſomniorum, & interpretationem, paſſim ſuppeditat. Rectius ergo Homerus, & Virgilius commenti ſunt fabulam, de duplici porta ſomniorum, per eburneam falſa, per corneam emitti vera; vt indicarent quædam vera, & ſignificatiua, quædam falſa, & inania ducenda.

Sup. cap. 1. Iliad. 3. Aeneid. 6.

2. Concl. *Tam certa ſunt ſomnia,*
B *quam eorum certa cauſa, ſi hæc effectum certum certo producit, etiam ſomniorum prædictio certa, ſi probabiliter, probabilis, ſi fortuito, fortuita, & fallax.*]

Explicatione hæc tantum indiget. Syneſius prædicto commentario cōminiſcitur Spiritum quendam phantaſticum, quem vult eſſe animæ vehiculum, auctorem, & fabrum omniū
C ſomniorum, quod Platonicum figmentum eſt, fabulis æquale poetarum Porphyrius duas cauſas agnoſcit vnam, dæmones bonos maloſque, quam nos admittimus eſſe cauſam quorundam ſomniorum, aliam notiones quaſdam, quas animus ex alia vita ſecū allatas in corpus intulerit: quod eſt à fidei dogmatibus alienū. Nec enim animus hominis corpore
D antiquior aduenit aliunde, nec quando infundebatur à Deo, vllas ſecum creatas ſpecies, ſecum attulit. Ariſtoteles negat vlla a Deo immitti ſomnia, quod S. S. prorſus repugnat. Contra Plato, cuncta ſomnia dæmonibus aſcribit, quod rectæ Philoſophiæ, & quotidianæ experientiæ refragatur. Melius Hippocrates, vera ſomnia, partim Deo, partim naturali
E bus cauſis adſcribit. Rem acu tetigiſſet, ſi tertium membrum addidiſſet, non prætermiſſum a D. Gregor. qui rectiſſime ſomnia tribus auctoribus adſcripſit, Deo, Naturæ, Dæm: vnde poſteriores Theologi ea diuiſerunt, *in diuina, Naturalia, & Dæmoniac a.* præcipua difficultas eſt de Naturalib.

Lib. de diuinat. per inſomn. in Sympoſ. Lib. de inſomn. Lib. 8. Moral. ca. 1. & lib. 4. Dialog. ca. 48.

Na-

Digitized by Google

Naturalia proficiſcuntur vel a cauſa intrinſeca ſomnianti, vel a cauſa illi extrinſeca. *Intrinſeca* naſcuntur, quædam potiſſimum ab anima, & tunc dicitur *cauſa animalis*, aut (vt quidam loquũtur) *moralis*: quędam potiſſimum a corpore, & vocatur *cauſa corporalis*, & ab alijs, ſtricte loquendo, *naturalis*. *Intrinſeca cauſa animalis* eſt, quando ſomnia obueniunt de rebus, quibus cogitatio vigilantis valde fuit intenta, iuxta illud Salomonis.

Eccleſ. 5. v. 2.

Multas curas ſequuntur ſomnia
de hac cauſa, Attius;
Rex, quæ in vita vſurpant homines, cogitant, curant, vident,
Quæque agunt vigilantes, agitãtque, ea ſi cui in ſomnis accidãt.

In Cõm. & Aduerſ. in Senecæ Octauiam. lib. de hominis opificio.

Minus mirum eſt.] Idem cenſuere Lucretius, & plurimi, quos alibi citaui: nunc nõ repetam. D. Greg. Nyſſenus acutiſſime ſcripſit, huiuſmodi ſomnia ſimilia cenſenda citharæ; cuius fides ceſſante manus impulſu, adhuc modicum extrema motione trepidant ac tinniunt.

Corporalis intrinſeca cauſa naſcitur a præſenti diſpoſitione ac temperamento corporis, quod vel inedia exhauſtum, vel crapula repletum, vel humore aliquo nimis prædominante ægreſcit, vel alio interiore vitio laborat. Ex his cauſis, vel pacata vel turbida, vel multiformiter varia ſomnia naſcuntur. Quibus ſanguis eſt copioſor, roſas ſomniant puniceas, crocum, hortos, conuiuia, choreas, complexus, aerem, volatum, & læta omnia. Phlegmatici, mare, aquas, balnea, nauigationes, ſubmerſiones, onera grauantia, tardam, & impeditam a noxijs fugam. Colerici colores flauos, rixas, pugnas, incendia. Melancholici, fumos caliginem, tenebras, vagationes per loca ſola, nocturnas oberrationes, tetra ſpectra, mortes, triſtiaque cuncta. Qui- A bus veſica humore plena, ſomniã: de lacubus, fluuijs, imbribus, & ſomniãdo nonnunquam impluunt ipſi in ſauanas. Quibus dominãtur ſinceri purique ſucci, putant in ſomnis volutari ſe inter odoratos ſuaueſq; floſculos contra in ſordidis, cęno, cloacis, cadauerib. verſari ſeſe quorum in corpore humores fętidi putridique coaceruantur. Quibus viſcido humore affe- B ctæ obſtructęq; ſunt partes cerebri poſteriores, illi cõprimi ac ſuffocari ſibi vidẽtur in sõnis ἐφιάλτη Gręci, Latini *Incubum* morbũ, Hiſpani, *la peſadilla*, Galli, *la coquemare*, vocãt.

Naturalis extrinſeca ſomniorum cauſa eſt, quando dormientis imaginatio ab agente extrinſeco mouetur. huiuſcemodi agens eſt duplex, alterum eſt aer ambiens, alterum impreſ- C ſio ſiue influxus corporum cęleſtiũ. Sicut enim corpora cœleſtia ſuo in materiem corpoream influxu varias formas lapidum metallorum, plantarumque gignunt: ſic influendo in phantaſiam: quę organis corporeis eſt immerſa, poſſe a cœleſtibus corporibus produci ſpecies imaginabiles, effectui a corporibus illis cęlicis promananti conformes, non eſt ne- D gandum. De his.

Sit 3. concl. *Somniorum ex naturalibus cauſis deriuatorum, eatenus licita eſt obſeruatio, & interpretatio, quatenus cauſæ naturales effectibus cauſæ ſuæ coniunctis ſunt adæquatæ.*)

In hac concluſione medici. Hippocrates, & Galenus, & Theologi conſentiunt, eaque deducitur ex iam dictis. Indiget vero tantum explicatio- E ne. Quando cã eſt *intrinſeca & animalis*, poſſumus ſomnium obſeruare, vt in poſterũ ſtudia vitãq; noſtram melius, & ſecurius inſtituamus. Eſt, quẽ lectio vel cogitatio diurna, fędis illuſionib. tẽpore nocturno, inquinet? excludat quãta põt cura ſimiles cogitationes. Terreant alium crebra ſom-

nia,

Digitized by Google

nia,& in puſillanimitatem, deſperationem, vel quod aliud adigunt vitium? cauſas debet ſomniorum inquirere,& remedia procurare, quib. liberetur. Contra ſomniis alius vrgetur in bonum vt religionem,cælibatum,pœnitentiam? probet iſte, num hæc,vt videntur, a Deo ſint. Somniorum huiuſmodi naturalium interpretatio pendet ab experientia,& ingenij ſolertia, cognitione ſtudiorum, morum,& propenſionum, quæ ſunt in ſingulis.

Libro de præſag. quæ ex ſomn. ducunt.

Quando cauſa *intrinſeca eſt corporalis*, poteſt quis inſtantes morbos metuere, ſeque præmunire. Scribit Galenus, quendam cum ſomniaſſet alterum crus ſibi factum lapideum, mox ea corporis parte paralyticum exſtitiſſe. Eadem cauſſa tam vehemens quandoque eſt, & accelerata, vt quando quis ſomniat aliquid ſibi accidere, id reuera tunc illi accidat. exemplum Cornelij Ruffini petere licet a Plinio ſecundo.

Lib. 7. Nat. hiſt. cap. 50.

Quando *naturalis* cauſa eſt *extrinſeca*, tunc videndum, an effectus ſui principiũ aliquod in nobis habeat, vt ſi ſomnianti ipſi agendum, vel patiendum aliquid ſit ab illa cauſa(exẽpli gratia, ſi ſomniem me iterum Romam, vel conflicturum.) an vero euentus principium ſomnianti ſit prorſus extrarium, veluti quod largus imber erit, quod nauale pręlium futurum, quod Turcæ profligandi. Et hæc extrinſeca rurſus in duplici genere ſunt, quædam non adeo ſunt a ſomniante remota, quin poſſit ab illis naturaliter affici,& pati, v. g. poſſum hodie pati a cauſſis futuræ cras pluuiæ, vt experiuntur podagrici,& hernioſi, quædam tam procul remota ſunt a ſomniante, vt nihil corpus eius ab illis naturaliter pati queat, v. g. non poſſum hic pati a cauſis futuri hic imbris poſt biennium, propter temporis diſtantiam, nec futuri ſtatim imbris in Iaponia, propter loci intercapedinem: nec a cauſis, propter quas modernæ reginæ Anglorũ ſucceſſor ad ſolium euehendus: quia cauſæ huiuſmodi nihil pertinent ad corporis mei temperamentum. Hoc igitur dico; Extrinſecas cauſas, quæ in nos poſſunt operari probabilitatis aliquid præbere ad huiuſmodi ſomniorum interpretationem, iuxta probatorum medicorum,& philoſophorum morem, ſimilitudines in ſomnis viſas inter ſe comparantium, & quæ quarum rerum ſint ſimilitudines, & ex quibus cauſis proficiſcantur perpendentium. Verè tamen hęc probabilitas valdè tenuis eſt, & minuta. Extrinſecorum verò, quę in nos agere nequeunt, penitus incerta, & fallax eſt obſeruatio, ſi quando reſpõdeant euentui, id a caſu fit, vel ab intelligentia quapiam reuelatur.

Vnde infertur corollarium, *eum peccare, qui ex naturalibus ſomnijs, etiam intrinſecis, futura contingentia diuinat, vel quæcunque ab arbitrij manant libertate ſiue ſomniantis, ſiue alterius, multoque magis, qui de ijs quæ ſunt gratiæ dari à Deo gratis ſolita*. ratio eſt, quia hęc non dependent a cauſis naturalibus, aut temperie corporis. Hęc de naturalibus.

Diabolica ſomnia ſunt, quę mali ſpiritus inſidioſè dormientibus immittunt, vel ad perturbationes animi ciendas, vt libidinem, iram, odiũ, deſperationem; vel ad occultorum aut futurorum ſignificationem; de quibus verum illud Penelopes Homericę, minime curanda ſomnia, & illud ſapientis: *multos errare fecerũt ſomnia, & exciderunt ſperantes in eis*. De hoc genere fuerunt lectiſternia gentilium in fano Serapidis, Aeſculapij, Podalyrij, & aliorum, quibus incubantes ſomnia captabant, quorum mentio etiam apud Maronem in Aeneid. de quibus iam egi.

Eccleſ. 34. v. 7.

Sup. cap. 1. q. 2. ſect. 2. in vita S. Porphyrij Epiſcopi menſ. Febr.

Minus

Minus notum illud, quod de Venere Gazæa ſcribit Marcus Hiſtoricus teſtis oculatus; *In loco (ait) qui vocatur tetramphodos (hoc eſt quadriuium) ſtabat ſtatua marmorea, & dicebant eam eſſe Veneris. erat autem ſupra aram marmoream: ſtatua vero effigies erat nudæ mulieris, quæ palam oſtentabat verenda ſua, ſtatuam autem in honore habebant omnes ciues maxime vero mulieres lucernas accendentes, & thure ſuffientes. Dicebant enim eam in ſomnis reſpondere ÿs, quæ volunt inire matrimonium. Decipiebant autem ſe inuicem mentientes. Sæpe vero iuſſi à dæmone contrahere matrimonium, tantum abfuit, vt id recte eius procederet vt inter eos fierent diuortia, aut male cohabitarent, &c.* addit enim de mẽdacibus reſponſis plura, & de ſtatuæ *ad ſignum crucis* deiectione, dæmoniſque fuga. Huiuſmodi ſunt ſomnia Anabapriſtica, & fuere olim Enthuſiaſtarum; & admiranda quædam Gentilium, quæ ad naturales cauſas vel nullo modo, vel ægre poſſunt referri notabo loca, vnde petet qui volet. tale fuit ſomnium Epithelis Meſſenij de anu liberanda per humi effoſſionem inter myrtum, & ſimilacem. tale Aedeſij philoſophi apud Eunapium, tale matris Attilæ, de filio: tale Ptolomæi apud Tacitum, tale Neſtorij Atheniẽſis apud Zozimum, & Iuliani Apoſtatæ apud eundem, & Ammianum, & multa alia apud Valerium Maximum, ſed omnib. admirabilius quod de Odati, & Zariadre refert ex Charete Mitylenæo, Athenæus.

Pauſan. in Meſſedia. In eius vita. Anton. Bõfin. rer. Hungar. li. 3. de c. 1. lib. 4. hiſt. lib. 4. Annali: 21. lib. 1. ca. 7. lib. 13. Dypnoſ. c. 13.

Tale meo iudicio fuit noſtris temporibus ſomnium Lud. Borbonij Principis Condæi, qui Hucnotorum hæreticorum, & perduellium, contra Regem Chriſtianiſs. Carolum IX. copias ductabat, ſi vera ſunt quæ de illo Richardus Dinotus ſcripſit, nam vt de alienis dubitem facit, quod cum

A bis mei meminerit, *in Hiſtoria tumultus Belgici*, bis (deceptus puto, non ſponte) veritatis cum iniuria id factum, video deceptum in meis, & alienis quibuſdam, quorum teſtis oculatus fui, decipi potuiſſe credo ët in reliquis, hæc dubitandi cauſa. Sed is lib. 2. de bello Gallicano acturus de prælio prope Druidarum vrbem commiſſo.

B *Cum Condæani* (inquit) *ſub ſignis ſtarent aduentum hoſtium,*] & prælium exſpectantes, inter duas acies duo lepores exciti ſunt, qui innumeris ſclopetorum glandibus petiti intacti in diuerſa abierunt. Prognoſticon craſtinæ pugnę, in qua hoſtiles acies inter ſe congreſſæ, campum prę lij vacuum reliquerunt in diuerſa abeuntes. (primum hoc ad omnia
C pertinet, & hi lepores duo dæmones videntur fuiſſe.)

Pridie eius diei quiddam non minus prodigioſum ipſi Cõdæo accidit.] quod futuram etiam pugnam prænunciare viſum eſt. Cum ad riuum quendam per quem ille cum equitatu tranſibat multus populus congregatus eſſet, vt tranſeuntes equites ſpectaret: ecce anus in mediam aquam
D ſe conijcit, Condæumque arrepta illius ocrea ſiſtit, atque eum attente reſpiciens hæc verba protulit, Princeps vade, tu patieris: ſed Deus eſt tecum. (Quis adeo obeſę naris, cui non ſuboleat Satanę commentum, vt in hæreſi Cingliana, pro qua tuenda hoc bellum gerebatur, miſer, & comites confirmarentur: Erat hęc vel de eodem grege; vel fluminearum. Nym-
E pharum vna, hoc eſt cacodęmon. Certe bonus Spiritus non diceret, cum hæretico ad hęreſim propagandam eſſe Deum. Sed pergit Caluiniſta) Narrabat etiam ipſe præterita nocte ſomnium habuiſſe, quo ſibi videbatur ter diuerſis temporibus in prælium deſcendiſſe, penes ipſum victoriam

Reſtitiſſe

ſteriſſe tribus præcipuis hoſtibus cæſis: ſed poſt lethale vulnus accepiſſe. (Et ſomnium, fors an à pincerna narratum ?audi accommodantem rebus iam præteritis, & ideo non tam Prophetam, quaam narratorem.) *Hoc Condæi ſomnium fatidicum fuiſſe poſtea tempus oſtendit. Nam in Druidico prælio Sanctandreanus Mareſcallus occubuit, Guiſanus Dux in obſidione Aureliarũ, Comeſtabilis in pugna Sandionyſiana lethaliter vulneratus eſt, Condæus poſt in Baſſacenſi prælio trucidatus.*] Pulchre. nam inter Poltrotum, & Guiſium quem occidit tum prælium fuit: & Princeps Condæus in Poltroto erat. cum ſceleſtiſſimus latro Guiſium ſchlopo inopinus traiecit, quod ſe factum auctore Condæus nunquam fateri voluit. Quid etiam vetet tale ſomniũ à Condæo militari ſtratagemate confictum ad ſuos animandos, & de tribus victorijs certos ſecuroſque reddendos? dices euentus reſpondit. adi Ariſtotelem, docebit a caſu hæc fieri poſſe, & quia facile eſt accõmodare viſis euenta, cum præteriere. Huc pertinet qđ Bleſenſis ſcribit; *Non ignoramus*, inquit Apoſtolus, *aſtutias Satanæ. Mẽtibus hominum phantaſticas illuſiones immittens, nũc auium volatu, nũc incurſu hominum, nunc ferarum ſomnijsque aut alijs modis promittit ſcientiam futurorum: & ſic rerum euentus latos, infauſtoſue denunciat, vt quietem cordium vana curioſitate ſolicitet, atque ad aliquid paulatim de fidei ſinceritate incruſtet*, & paulo poſt, *verumtamen vt ſpem habeam ſomnijs, nulla me ſomnia inducent. Non inficior quin anima frequenter ex reliquijs cogitationis, vel ex innata ſibi perſpicacia*, ſignificat præſagium illud, & ſolers quod ex præſtantia ſpiritualis naturæ naſcitur, ſed valde imperfectũ, cum homo poſt euẽtum vt plurimũ, collatione ſomnij, & contingentium

A facta deprehendit) *quaſdam futurorum præfiguret imagines: ſed crebro decipitur. Nam ſicut per experientiã didici, ex ea viſione, quæ mihi gaudiũ quandoque nunciauerat, poſtea contrarium reportaui. Somnia itaque ne cures amice cariſſime.*] Sic ille epiſt. 65. editionis optimæ Buſeianę.

De his ſit 4. Concl. *Dæmoniaca ſomnia obſeruare, vt fraudem dæmonis cauea*s, *licet, ad occultorum ſcientiam,*
B *vel euentus futuros, nec licet, nec expedit.*] Prior pars patet, quia hoc animæ ſalutare eſt, & aliquando neceſſarium. poſterior pars probatur, quia hoc lege Dei prohibitum. *Non augurabimini, nec obſeruabitis ſomnia.* Itẽ quia non poteſt horum interpretatio, citra miraculum, haberi, niſi ex pacto cum dæmone; quod prorſus illicitum. Nec etiam hoc expedire poteſt. quia ſic accepta occultorum cognitio, curioſa, & ſuperſtitioſa eſt; futurorum vero contingentium, non niſi fallax, vtpote ipſi Diabolo incerta. vide Saliſberienſem, d.c. 17. [Leuit. 19. v.26. Deut. 18. v.10.]

C

Diuina inſomnia nobis a Deo, mediantibus bonis angelis, ſuggerũtur, quorum iam cauſę, & modi sũt explicati; exempla, qui volet, ea paſſim reperiet, vt Theodoſij Imper. Arnobij Rhetoris Mauricij Imp & Bardægi, & fortaſſis tale fuit Alex. Magni de ſanitate reſtituenda Ptolomæo, & de Caſtrioto matris apud Barletium li. 1. & multa apud Fulgoſium libro 1. Exemplor. c. 5. Sit. [Sup. cap. 1. q. 2. in fine Theodore. lib. 5. hiſt. cap. 6. & 7. apud Hieron. in Chron. Euſeb. apud Glyſam par. 4. Annal. apud eum de G ycã. D. Auguſt. lib. de cura pro mort. Diodor. Sicul. li. 17.]

D

Concl. 5. *Diuinorum ſomniorum obſeruatio licita eſt: ſed interpretatio ſolis cõuenit illis, quibus a Deo facta*
E *interpretationis reuelatio.*] Prior pars patet, quia immittuntur a Deo vt ea obſeruemus, eaque nos doceant, moneant, corrigant. poſterior pars probatur verbis Danielis: *Myſterium quod Rex interrogat, ſapiẽtes, Magi, arioli, & aruſpices nequeunt indicare regi: ſed eſt Deus in cœlo, reuelans* [ca. 2. v.27.]

myſteria,

myſteria, qui indicauit tibi,&c. & A
Verſ.30. poſtea, *Mihi quoque non in ſapientia,*
quæ eſt in me, plus quam in cunctis vi
uentibus, ſacramentum hoc reuelatũ
eſt: ſed vt interpretatio Regi manife-
1. Cor. 2. v. 11. *ſta fieret*. Paulus quoque, *quæ Dei*
ſunt, nemo cognouit, niſi Spiritus
Dei. Sic Hildebrandus interpreta-
tus eſt ſomnium Petri Damiani, de
quo quidam ſomniarat cum excæca
tum; non id, ſed amiſſurum amicum B
qui illi tam carus quam oculi. Nar-
rat ipſe Petrus agens de B. Domini-
co Loricato.

Diſcernere dæmoniaca à diuinis
ſomnijs pertinet maxime ad confeſ-
ſarios, & qui medicinam faciunt ani
marum, qui diſcretionis ſpirituum
dono præditi ſunt. pendet hoc iudi-
cium à cauſis, & circumſtantijs reli-
quis, ad eum modum, quo viſa, & C
li. 2. q. 6. & hoc libr. 4. c. 1. q. 3. reuelationes expendendas docui. In
ſumma hoc obſeruandum, ſi conſtet
neque ex animali, neque ex corpo-
rali cauſa ſomnium fuiſſe natum, du
bitetur vero vtrum ſit à Deo, vel à
diabolo, tutiſſimum fore; ſi, vt à dia-
bolo immiſſum, caueas, & contem-
nas. probatur hæc regula, tum ex
Sapiente Syracide, qui docet extrin-
ſeca ſomnia eſſe contemnenda, quæ D
Eccleſ. 34. v. 6. non conſtat à Deo immiſſa. Nam iſte
eſt ſenſus horum verborum. *Niſi ab*
altiſſimo fuerit emiſſa viſitatio, ne des
inſomnijs cor tuum. Secundo proba-
tur ratione, quia curioſa ſomniorum
obſeruatio, ad hoc diſcrimen agno-
ſcendum eſt ſuperuacua, quia Deus
ſolet, quando ſomnium mittit. ſi-
mul hominem certum reddere, hoc
ſomnium à ſe profectum, & cælitus E
immiſſum fuiſſe. Tertio docetur ex-
perientia. nã eos qui curioſe ad ſom-
nia attenderunt, ſomniorum inter-
pretatio ſubſecuta, in grauiſſimas ca-
lamitates, & interitum præcipites e-
Sabel. li. 6. Ennea. 3. git, vt Agamenonem Homericum
in Iliade. Cyrum Perſarum Regem,

Xerxem, Onomarchũ, Antigonum, Herodot. lib. 7. Diod. Sicul. lib. 16. Plutarchus Demetrio, & in Pompeio.
& Pompeium.

Atque hic de ſomnijs finem face
rem, niſi veniret in memoriam fre-
quens illa, & mihi gratiſſima cum
V. CL. Iuſto Lipſio familiaritas, cum
Louanij degerem: quæ, quam tunc
grata, & iucunda mihi frequens de
rebus, quę & illum, & me decebant,
hoc eſt litterarijs, moribuſque for-
mandis, collocutio; tam nunc mole-
ſta eſt, acerbaque priuatio. Incidit
quadam die, de ſomniorum vatici-
nijs ſermo. Tum ille retulit fuiſſe
Bruxellæ ſutoris, cuiuſdam vxorem
annis præteritis viginti, quę plurima
prædicebat varijs, ab euentu ad vn-
guem comprobata; Spellium (præ-
fectus ille viarum erat, vocamus Bar
banti, *de Koyroe,*) agendum in cru-
cem, Requeſenium gubernatorem,
ex morbo mox obiturum, concilium
ſupremum Regis vim paſſurum, &
pleroſque carceri mancipandos con-
ſiliarios: & ſimilia non pauca. Hanc
ſe non ſemel vidiſſe, & audiuiſſe.
Solitam dicere in ſomnis, ſibi ſpiri-
tum quendam ſe ingerere, ſpecie dif
fuſi corporis candidi, cuius nequiret
lineamenta diſcernere: ab eo ſe do-
ceri omnia: cumque appareret, ſem-
per ſe tanto tamque continuo hor-
rore percelli, vt animo linqui ſibi vi-
deretur. hunc cogere poſtea, vt, vel
cum vitæ periculo, denunciet alijs,
quæ in ſomnijs edocta, nec ſinere
quietam, dum iuſſa peragat. Fuiſſe
mulierculam ſatis alioqui contem-
ptibilem, & ſimplicem. non quidem
diffamatam: ſed nec compertæ ſan-
ctitatis. Varia ſubit animum de hac
re cogitatio. Quam certum hæc ſom
nia ſupernaturalia fuiſſe, tã mihi du-
biũ: Vtrum diuina, vtrum dęmonia-
ca fuerint? Solent diuina mulieribus
non minus, quã viris contingere, nec
obſtare, vel vtilitas, vel paupertas
perſonarũ. Solitus horror quidã di-

culter illa propenſio ſuperetur. Quod de ſe teſtari Socratem non puduit, cum Zopyrus Phyſiognomus ex lineamentis corporis eius, bardū, ſtupidum, & mulieroſum illum indicaſſet. Sic intelligendus Caſſius medicus, cum qua ſiſſet, cur prodigioſæ formæ homines, plerunque etiam emota ſint mente? reſpondet, *quia corpori conſentit anima, vt animæ corpus.*]

Cic. lib. de fato, Alex. Aphrodiſ. l. 4. de fato. Probl. 51.

Vnde ſequitur 1. longè certius iudicium ferri de brutis, quam de hominibus: quia bruta, propenſione ſola trahuntur, homo propenſione in arbitrij habenis moderatur. Sequitur 2. quod Phyſiognomo non licet iudicare, de facto, ſiue de actuali hominis vita, ſcilicet hunc eſſe talem, ſed de pronitate tantum, ac inclinatione, vt optime cenſuit Proclus, v. g. talem propendere, & inclinari in auaritiam, mulieres vinum, &c. 3. ſequitur, non poſſe hanc facultatem iudicare, de donis diuinis, & gratuitis, quia Deus hæc diſtribuit cuiq; prout vult, nec de extrinſecis plane homini, vt morte violenta, opibus, honoribus, & cæteris fortunæ bonis maliſve, nec de nuptijs, ſtatu vitæ, & alijs negotijs, quorum electio eſt merè voluntaria, talibus nugis plenus eſt liber *de neuis* Melamphi. Ratio eſt, quia nihil iſtorum depēdet a corporis habitu, vel conſtitutione. Permittit quidem Deus, vt quædam diuinationes iſtorum euentu comprobentur, ſed ſimul eos ſinit falli, in ijs, quæ magis ipſis neceſſaria. Scribit Paulus Iouius in Elogijs, de Antiocho Tiberto Ceſænate, qua Phyſiognomus excellens ſuo tempore habebatur eum *Guidoni Balneo prædixiſſe, quod ab intimo amico necaretur: Pandulfo item Malateſtæ Ariminenſium tyranno, quod ex patria pelleretur, & exul in extrema egeſtate periturus eſſet. Paulo poſt Pādulfus Guidonem ob ſpectatam virtutem, & ſuſpectam obtruncat; Antiochum ipſum cuſtodiæ mancipat, euentum præſagij exſpectaturus. Antiochus cuſtodis arcis filiam, ita flexit, vt reſti ab ea impetrata in foſſam demitteretur, ſed compedum ſonitu proditus, et a fuga retractus, cum puella percutitur. Pandulfus tandem exſul, & egēs ab omnibus deſertus, in hoſpitali diuerſorio ſenex perijt.*] ſic dū alijs cauit, ſibi non cauit Antiochus. Potuere etiam illa per humanam prudentiam conijci. quid enim inexſpectatum, aut mirandum, ſi familiaris tyranno vir fortis, ob ſuſpicionem, ab eo necetur? quid veriſimilius, quam tyrannum inuiſum, vel necari, ſi ſit audax, vel cōpelli in fugā, ſi timidus, & ſemel pulſum, ad egeſtatē redigi? His poterunt adijci nonnulla ex Horozco li. 2. de vera, & falſa Propheta cap. 8. & 9.

In Alcibi. ad. Platon.

QVÆSTIO V.

De Chiromantia.

CHiromantiam diuidunt in Phyſicam, & Aſtrologicam.

Concluſ. 1. *Phyſica Chiromantia licita eſt, & phyſiognomiæ pars, & ideo de illa idem, quod de hac iudicium.*]

Ratio eſt, quia per lineas, & partes manus, conſiderat ipſam corporis temperiem, & ex temperie corporis probabiliter indagat animæ propenſiones hanc probat artem Ariſtoteles lib. 1. Hiſtor. animal. cap. 5. & 30. ac 34. problem. ſect. 10. & prolixè eam exſequitur. Conrad. VVimpina libro de ſignis c. 10. 11. & 12. incautè vero Petr. Primodaius; dum inter duas has ſpecies non diſtinguit, omnem chiromantiam videtur damnare, Academiæ Franciæ parte 2. die primo, cap. 4.

Concluſ. 2. *Chiromantia aſtrologica*

ea prorſus vana, & illicita, ſcientia nomen non meretur.] Scientiam eſſe nititur probare Anton. Verderius. nam loqui illum de hac etiã, non de phyſica tantum patet, tum quia coniungit cum aſtrologia, & vtramq; ſcientiam contendit eſſe; tum quia in reſponſione penultimę obiectionis, dicit harum manus linearum ſignificationem ab aſtris infallibiliter dirigi, &c. quæ ſane Eccleſiaſticam mererentur cenſuram: quia Papa Sixtus V. edita contra aſtrologos, & Chiromanticos bulla, definiuit. neutrã eſſe ſcientiam, & vtroſq; pariter dãnans, grauibus ſubiecit pęnis cuius doctiſſimi, & maximi Pontificis ſententia præponderat omni contra ſentientium temeritati: tum etiam quia in Cathalogo Romano librorum, quorum vetita lectio omnes qui Chiromantiam docent, aperte ſunt annumerati prohibita eſt ergo.

Lib. 7. var. lectio. c. 6.

Vanam eſſe, docet optime Franc. Valeſius doctiſ. medicus, meritiſſimo illam deteſtans. primum namque laborant væſania mathematicorum de aſtrorum influẽtijs, quam improbauimus ſupra q. 1. Addunt de ſuo; quod ſtultius eſt, hanc areolam eſſe Iouis, illam Mercurij, tertiam Veneris, atq; ita porro. Supperaddunt tertio tales areolas lineas hoc prænotare: alias illud; quorum nihil ratione, vel auctoritate confirmant, ſed nudo ſuo delirio, & prætextæ experientiæ poſtulant nos manus dare. Cumque, tam inania ſint artis huius principia, fuere tamen ſemper, qui hoc quoque mendacium paruuli dırıgerẽt. Olim proſa oratione Chiromantiam tradidit Helenus Syracuſius libro, quem nominat χειρομαντικὸν οἰώνισμα *manus inſpectorum augurium*, carmine vero comprehendit Eumolpus quidam, vtriuſque meminere Pollux, & Suidas. Recentiores ſcripſere Ioannes de Indagine (Lutheranus, alius a

Sac. philoſoph. c. 32.

A Carthuſiano nominis eiuſdẽ) Ioan. Taiſnerus Athenſis, Antonius, Germiſonus, Bartolomæus Cocles, Michael Sauonarola, Petrus de Arca, Marcellus, Saya, Andreas Tricaſſius, Michael Scotus, Ioa. TeuKesberg, & alij: quorũ libri ſcatent ſuperſtitioſis. Ars iſta palmam manus primo in certos colliculos, areolas, & lineas diuidit: areolis planetas ſingulos, lineis B aſtra quædã pręficit: horum denique aſtrorum, atque planetarum vulgo creditos effectus ipſis areolis, ac lineis manus aſcribit, vt breuiter Vvimpina oſtendit, addens ſe horum nõ approbatorem, ſed narratorem eſſe nudum: ſuo iudicio cuncta nænias eſſe deteſtatur hos, & impugnat, vehementius antiquus ſcriptor Ioan. Saliſberienſis lib. 2. Polycratici c. 27. Sup. c. 11.

C Contra hos libratum illud Iuuenalis Sat. 6.

... frontemque manumque
Præbebit vati crebrum popiſma roganti.

Quorum prius ad metoſcopũ, poſterius ad chiromantem referẽdum bene Britannicus obſeruauit. Solent D hanc vanitatem profiteri vxores (ſi vxores) ex illa colluuie, quæ totam peruagatur Europã Vulgo *Zingaros*, ſeu *Aegyptios* nuncupant, de quibus multa collegit Creſpetis lib. 1. de odio Satanæ diſcur. 12. fol. 176. cum ſeq. Sed hi ſcriptoribus Germanis, quam Gallis, vel Italis notiores, ideo hos audiamus. conditionem eorum, & originem ſedulo perquiſiuit, extra res E fidei, non deſpicabilis Seb. Műſterus lib. 3. coſmagraph. f. 267. Cum ageretur (*inquit*) annos poſt. Chriſtũ natũ. 1417. primum per Germaniã apparere ceperũt homines nigredine deformes, excocti ſole, immundi veſte, & vſu rerũ omniũ fædi, furtis imprimis intenti: præſertim fęminæ illius

Digitized by Google

gentis. nã viris ex furto fœminarum victus eſt. Tartaros, aut Gentiles vulgus vocat, in Italia Cianos appellãt. Ducem, comites, milites inter ſe honorant veſte præſtantes: canes venaticos pro more nobilitatis alunt, ſed vbi venentur, niſi furtim non habẽt. Equos ſæpe mutant, maior tamen pars pedibus graditur. Fœminæ cum ſtrato, & paruulis iumento inuehuntur. Litteras circumferunt Sigiſmũdi Regis, & aliquorum Principum, vt tranſitus illis per vrbes, & prouincias, & incolumis permittatur innoxiuſque. Ferunt ipſi ex iniunctia ſibi pœnitentia mũdum peregrinantes circuire, atq; ex minore Ægypto primum emigraſſe. Sed fabellæ ſunt. Hominũ genus, quod vſu cõpertum eſt in peregrinatione natum ocio deditum, nullam agnoſcẽs patriam, ita circuit prouincias, furto (vt diximus) fœminarum victitans, canino ritu degit: nulla religionis cura, etiamſi inter Chriſtianos paruulos ſuos baptizari curet; in diem viuit, ex prouincia demigrat in prouinciã: per aliquot annorum interualla redit, ſed multas in partes ſeparatur, vt non ijdem in eundem facile redeat, niſi per longa interualla locum. Recipiunt paſſim, & viros, & fœminas volentes in cunctis prouincijs, qui ſe illorum miſcẽt contubernio. Colluuies hominũ mirabilis omnium perita linguarũ, ruſticæ plebi grauis imminens: vbi foris illa laborat in agris, hi ſpolijs inuigilãt caſellarum. Anus eorum chiromantię, & diuinationi intendunt, atque interim quo quærentibus dãt reſponſa: quot pueros, maritos, aut vxores ſint habituri miro aſtu, & agilitate crumenas quærentium rimantur, & euacuant. Hæc de illorũ moribus veriſſima. Vnde ſæpe animum ſubit admiratio, quo iure, vel iniuria in quibuſdam prouincijs hoc genus flagitij a Principibus toleretur: non

A ſine maximo ſcandalo, & damno ruſticorum. Nam ſcelerum impunitatem permittit, qui ſceleratos tolerat. Si hos fures licet tolerare, certe, & alios. Si horum chiromantia, & maleficia reliqua tolerantur: nõ id eſt niſi contra diuinæ legis, & Eccleſiaſticorum canonum auctoritatem? Notoria ſunt flagitia, quæ Munſterus memorat, & iiſdem plane verbis Alber.

B Krantzius lib. 11. Saxoniæ c. 2. vt alter ab altero, vel ambo a tertio acceperint. Quod attinet ad maleficium docet experiẽtia. nam ſi quis illis ex ſacco, vel capſa vnicum numınũ largiatur, omnes nummi, qui in eadem capſa, vel ſacco inerãt, migraſſe quo vnicus ille, non raro deprehendũtur, quod apertum maleficium eſt. Quoad diuinationes illas, nequeunt excu-

C ſari a ſuperſtitione, aut hæreſi (ſi ſic ſentiunt) aut impoſtura ſcandaloſa. Quod alios paſſim recipiãt, ex nationibus, per quas tranſeunt, id nullo pacto illis concedere deberent reſpub. ſed tales, qui ſe ijs aggregant, & ipſos receptatores, cõdignis pœnis coercere. Nam contrarium eſt otioſos, & vagabundos fouere in reip. perniciẽ, quod vel ſtolidum, vel improbum

D plane. Notæ ſunt contra otioſos leges Ægyptiæ, & Atticę apud Athenæum lib. 4. & Pierium li. 34. Notũ hodie, vbi iuſtitia viget; magiſtratus ſolere in tales inquirere, vnde victitẽt, nam nemo de vento præſumitur viuere (l. fi. de alim. pupil. præſtita) & merito ſemper commendata fuit lex Corinthiorum, quam ex Diphili comœdia retulit Athæneus lib. 6.

E *Eſt optime hoc ſtatutum apud Corinthios:*
Si quempiam obſonare ſemper ſplendide
Videmus, hunc rogamus: vnde viuat, &
Quid faciat operis? ſi facultates habet.

Vt

Vt reditus harum ſoluere expenſas queat:
Perpetimur illum perfrui bonis ſuis.
Sin forte ſumptus ſuperat ea, quæ poſſidet:
Prohibemus huic ea ne faciat in poſterum,
Ni pareat, iam plectitur mulcta graui:
Si ſumptuoſe viuit, is qui nihil habet.
Tradunt eum tortoribus. Proh hercules?
Nec enim licet vitam abſque malo degere
Talem, ſcias; ſed eſt neceſſe, aut noctibus
Abigere prædam, aut fodere muros ædium
Aut in foro agere Sycophantam; aut pe ſi lum
Præbere teſtem. Nos genus hoc mortalium
Eijcimus ex hac vrbe, velut purgamina.

Cingaros credo toleraſſent, quos non præſumptio eſt, ſed res docet, clependo, harpagando, ſutelis, maleficijs viuere.

Verum excuſant illos Patroni, calamitoſum eſſe genus hominū, miſeratione dignum. cur? Et Aegypto oriundi, luunt maiorum a fide Chriſtiana apoſtaſiam, & pœnitentiam obeunt, ſeptennalem locis incertis vagationē. Summa defenſionis hæc eſt. Quam diluūt alij: quem dixi, Sebaſtianus: Sunt anni (*inquit*) plus, minuſve viginti ſex ab hoc tempore, quando ego Munſterus iſta ſcribo, quod Heidelbergæ agens illius gētis primoribus me adiūgens vix extorſi litteras quaſdam, quas gloriabantur ſe habere ab Imperatoribus. at illæ mihi oſtenſæ erant. Vidimus quoddā quod aiunt Lindoiæ a Sigiſmundo

A Imperatore impetratū; in quo mentio fiebat quomodo maiores eorū in minori Aegypto, olim ad aliquos annos, obiecto Chriſtianiſmo ad Gentilitatis errorem relapſi fuiſſent, & reſipiſcentibus eis pœnitentia iniūcta, quod tot annis ex ſingulis eorum familijs aliquot per orbē peregre proficiſcerentur, diluerētq; in exilio perfidiæ ſuæ crimen. Sed iam dudum B euanuit tempus huiuſce ſuæ peregrinationis, & tamen colluuies illa non ceſſat circumuagari, furari, mentiri, augurare, & diuinare.] Cur ſi pœnitentiæ terminus effluxit, pœnitentiā adhuc prætexunt? verum falſum etiam, quod de Aegypto iactant. Nam interrogati, nec ſciunt quidem, quid Aegyptus, aut vbi minor, vel maior. Vnde ergo emerſerūt? Mira varietas C eſt ſententiarum. Quidam *Cinclos* dictos putant, quaſi ἀνεστίους, penatium expertes, & mendicos. Sane γ & κ. cōmutantur facillime, & Menander in Thaide quendā ait, πτωχότερον λεβηρίδος, καὶ κιγκάλου, mendiciorem leberide, & ſincalo. Lebetis ſignificat ſpolium ſerpentinum: *Cinclus* autem cui etiam nomen σεισοπυγίς: ſi caudæ demas ornatum valde implumis: inD de ruſtici egenos, & errones, *cinclos* dixere, vt ex Aeliano, & Suida docet Adagiographus chiliad. 2. cent. 2. hec ſentētia placuit Piero Valeriano lib. 25. Hieroglyphicor. Sed ad rem non facit. Polydorus Aſſyrios, & Cilices putat: Volaterranus Vxios è Perſia: hoc eſt ariolari. Nomen indicat. Belgæ *Egipteners*, Galli *Egyptiens*, Hiſpani *Gitanes*, Itali *Cinganos*, vel *CiE nos* vocant: Germani ſuperiores, *Zigeuners* quæ omnes voces ab *Aegypto* deductæ, & hæc vltima, quaſi *Chuſener*, a Chus Chami filio patre Aegyptiorum, & Aethiopū. Hi quia vident tempus pęnitentiæ præfixum effluxiſſe: nunc duo quædam cōmiſcuntur: vnum eſt ſe non poſſe ad pa-

Digitized by Google

triam redire interceptis itineribus: cogantur ergo diuidi, & certæ alicui nationi aſcribi, & legibus ibi receptis viuere, vel pellãtur. Alterũ eſt, etiam poſt illud ſeptennium, ſibi ex patrijs ſedibus ſubinde neceſſariam eſſe migrationem, ſi ſecus fecerint, & non quotannis mandras, vel hordas ſuas (id eſt hominum multitudinẽ vtriuſque ſexus) exulatũ miſerint calamitatem, & ſterilitatem omnibus certo præſtã eſſe. Digna hęc cauſa; inquam ſedulo inquiratur, quod ſi fiat ſtatim apparebit impoſtura. Quæ vel vbi hęc gens, quæ quotannis tantopere multiplicatur? hęc quidẽ in peregrinatione ſua, niſi adultos vndecumq; colligeret: cito interiret. Deinde ſatis iſti oſtendunt falſum fuiſſe primum illud de iniuncta pœnitentia. Quod de fonte horum veriſimilius cõperi, eſt quod in *Annalibus Boiorum* his verbis ab Auentino perſcriptum fol. 826. lib. 7. Eadem tẽpeſtate furaciſſimũ illud genus hominum colluuies, atque ſentina variarum gentiũ: quæ in confinio Imperij Turcarum, atq; Hungariç habitant (*Zigenos* appellamus) rege ZinKelone, noſtras peragrare cœpere regiones, furto, rapina diuinationibus, impune prorſus victum quæritant. Ex Aegypto ſe eſſe mentiũtur, excorreſq; domo a ſuperis cogi ſe, maiorũ delicta, qui Deiparam virginem cũ puero Ieſu hoſpitio excipere recuſarint, ſeptem annorũ exilio expiare impudentiſſime confingunt. Experimentis cognoui eos vti venedica lingua, & proditores, atque exploratores eſſe. Cũ alij, tum imprimis Maximilianus Imp. Cæſ. Aug. & Albert. parens Principum noſtrorum publicis edictis teſtãtur, adeo tamen vana ſuperſtitio hominũ mentes, velut lethargus inuaſit, vt eos violari nefas putent, atque graſſari, furari, & imponere impune paſſim ſinant.]

Tria hinc collige, primum origine

A Sacluos eſſe ex ditione Vvinden: ſane, quod peculiare ipſis idioma, in Sclauonicũ vergere ſignificat Auentinus: loquens de natiuo. Scio namq; præterea fictitium quoddam habere ipſis ſolis notum, quod Hiſpani vocãt *Zeriguenca*: Germani teſte Munſtero, Rotvvelſch hoc eſt Rubrũ Barbariſmũ. Norunt interea cuncta fere Europæ idiomata, & apud Germa-
B nos Germanice, apud Gallos Gallice apud Italos Italice, &c. loquuntur, quod neceſſarium ad finẽ explorandi. Secundo vides hos ſeptennem illam priorum pœnitentiam, iã ad ſingulos poſterorum porrigere, vt prætextus ſit vagandi. Tertio compertos Principibus prudentiſſimis de proditione, merito damnatos, ſed quadam imprudentium ſuperſtitione foueri.
C Dicam quod rem valde confirmat: cum adhuc in Hiſpania anno 1584. verſarer Legione, magna tum multitudo iſtorum per pagos illos inundarat. feſtum corporis Domini, tũ celebrabatur. petierunt aditum in Ciuitatem, vt (honoris cauſa) præſultarent, quod illic conſuetum. fecere, ſed a meridie propter furacitatem fęminarũ ortus tumultus, fugere in ſubur-
D bia, & ad S. Marci (D. Iacobi equitũ magnifica eſt habitatio, & hoſpitale) ſe conglobarunt, & iuſtitiæ adminiſtros militari vi repulerunt. mox tamen, neſcio quo pacto, diſſimulata omnia. Huic hordæ Comes erat; ſic appellant: in turba multi recepti Hiſpani, etiã ex Graiales. Villabraxima, & pagis nonnullis Caſtellæ. Comes, tam perite Caſtellanũ idioma loque-
E batur; quam ſi Toleti natus. Sciebat omnes Hiſpaniæ aditus terreſtres, (*Tuertos* vocant) omnes regionum anfractus, & difficultates, quid roboris eſſet cuique ciuitati, qui præcipui in quaque, & quæ cuique opes. Nihil fere ad rempub. pertinens, tam arcanum, quod eum lateret. nec clã hoc,

ſed

Digitized by Google

ſed gloriabatur. Quo, aut cui rei hæc curioſa exploratio? Nonne compeſcenda vagabũdorum hęc curioſitas, etiã ſi ſolum peregrini, & inculpatæ vitę? Bene tibi, bene ſit Maxime Carole, qui in conſtitutionibus Comitiorum habitorum Auguſtæ Vindelicorum anno 1549. c. 26. hanc fecem mortalium hos errones periculoſiſſimos, *Zyngemeros*, ſeu præſtigiatores Teutonica terra excedere veluti exploratores, & proditores Chriſtianæ Eccleſiæ miſſos a Turcis ſanciuiſti. Cõmemorat hanc conſtitut. Petr. Greg. lib. 34. Syntagm. iur. vniuerſ. c. 16. nu. vlt. inuehitur in eoſdem Creſperus d. loco, & (cui meliorem opto religionem) Philipp. Camerarius I. C. opere horar ſucciſiuarum c. 17.

Sed obijciuntur nobis duo, vnum S. S. auctoritas, alterum exempla certa huius diuinationis. Auctoritates ſunt duæ: prima eſt Exod. 13. verſ. 9. Et erit quaſi ſignum in manu tua. Reſpon. hoc explicari ſequentibus verbis, *& quaſi monumentum ante oculos tuos*. loquitur enim de ſolemnitate azymorũ: cuius celebrationem vult Hebræis eſſe ſignum memoriale liberationis ex Aegypto: ſumit autem metaphoram a more hominum, qui quando volunt alicuius rei recordari, ſolent digito annulum indere, vel filum alligare: quia cum manum ſæpe ante oculos eleuemus fit, vt recordemur eius, quod verebamur ne obliuiſceremur.

2. Iob. 37. v. 7. *Qui in manu omniũ hominum ſignat, vt norint omnes opera ſua*, Depinxit ergo Deus in manu ſingulorum, vnde queant prænoſcere, q̃d dicturi, facturi, paſſuriuè ſint.

Reſpond. Cum Olympiodoro, & Philippo presbytero ibi, verbis iſtis ſignificari, hãc temporis viciſſitudinem, de qua loquitur, ſerenitate, & procellis niuiũ imbrium a Deo contemperatam, vt & Dei fortitudo fiat

A manifeſta, & homo videns ſe, tam facili negotio a Deo quauis tẽpeſtate impediri a propoſito manumque ſuam ſic quaſi quibuſdam vinculis aſtringi, & ab opere arceri: cognoſcat ſe, ſine Dei adiutorio poſſe nihil, ſuãque confiteatur imbecillitatẽ. fauet huic expoſitioni verſio L X X. quæ habet; *vt cognoſcat omnis homo imbecillitatem ſuam*; nec non Hebræus
B contextus, in quo ad verbum, ſic; *in manu* (ſiue in vehemẽtia) *omnes obſignabit, ad ſciendum omnes homines opus eius*. vbi ex more Hebræorum, *Veiad* ביד noſter vertit, *in manu*, pro in vehementi, atq; admirabili ſigno. ſicut Iſaias, & Ezechiel *Iad* poſuere pro viſione prophetica non vulgari: ſicut, & Moſes *manum Dei* vſurpauit, pro potẽtia, & magnitudine Dei.
C Lege longe aliam explicationem loci Iob, apud Franciſc. Valeſium: quæ quamuis ingenioſa ſit, cum præcedentibus verbis non cohæret.

2. Reg. 3. v. 25. Eſai. 8. v. 11. Ezechi. 1. v. 3. & ca. 33. v. 22. & c. 37. verſ. 1. Exod. 14. verſ. 31.

3. Certant exemplis prædictionũ, quas euẽtus roborauit. Bartholomęus Cocles ille, qui tot chiromantiæ libros edidit, Antiochi Ceſænatis, de quo, q. præcedenti ſcripſi, diſcipulus, Lucæ Gaurico aſtrologo fuit auctor
D fugæ, vt, qui inſtabat, cruciatũ violentum euaderet. Gauricus contemnens monita: eo quod Ioan. Bentiuolum Bononienſi tyrannide deficiendum in Ephemeridibus prædixiſſet: iuſſu violenti Principis, ex alta trochlea ſuſpenſo fune quinquies quaſſatus, & aſtrologiæ ſuæ iactatæ, & chiromantis contempti pœnas dedit. Alexandro Medici Græcus quidam ex ma-
E nus inſpectione prædixit mortem, & ſigna edidit percuſſoris: fore ex eius intimis, habitu gracili, vulticulo buxeo, ſuſpenſa taciturnitate, cæteris inſociabilem, quæ in vnum Laurentium, qui & percuſſor, omnia conueniebant. Sed idem ille Cocles, prædixerat Copono cuidam, eum breui

ſceleſto

ſcelesto homicidio manus cruentaturum: & Hermeti tyranni filio, futurum, vt eKul in acie cæderetur. Hermes igitur fatali metu percuſſus Copono clam imperat, vt Coclitem, nouum ſibi Agamemnoni Calchanta, necet. Nec Cocles diſcrimen neſciebat. Ideo ſecreta galea caput munierat, ingenti gladio, quem peritiſſime ambabus manibus regebat, ſemper armatus. Verum à Copono baiuli perſonato, dum feræ oſtij, calculo iniecto, præpeditæ, clauem insereret, adacta in occipitium ſecuri, interfectus eſt: nullam aliam patrati facinoris cauſam adferente Copono, quam quod ipſe Cocles breui homicidam futurum aſſeruiſſet. Vnus iſta omnia narrat Iouius, nec vſquequaque indubitatæ fidei Hiſtoricus, nec ſatis à ſuperſtitioſis, & gentilium, ne dicam opinionibus, ſaltem locutionibus, alienus: cui vt ea contigiſſe concedamus, idem tamen, quod aſtrologis talia iactantibus, cum D. Auguſtino reſpondendum. vide ſupra quæſt. 1. reſponſ. ad 4. obiectionem. vt digitus manus, ſic chiromantiæ pars quædam eſt, diuinatio ex vnguibus: non illa de qua ſuperius actum cap. 2. q. 6. Sect. 4. num. 6. Sed alia nouitia, vt ſuſpicor ab aniculis ad colum inuenta. hæc conijcit ex maculis albis atriſve in vngue apparentibus, & ſingulis digitis ſuos canones attribuit, alios mulieribus, alios viris deſtinatos, nec valetudinis proſperæ, vel aduerſæ notas prodens; (quod aliquo tenus tolerandum foret) ſed excurrit ad fortuitos effectus ab alienæ voluntatis arbitrio libero dependentes, quod temeritatis, & vereor ne ſuperſtitioſæ ſit impietatis. Exſtat tamen (ſi Deo placet) hæc menia artis in opere de Phyſiognomia Hiſpanico cuiuſdam Hieronymi Corteſij, ſi vt nugas edidit, minus male: Sed tamen cante, cautius nugari in minus periculoſis alijs, nam nugandi copioſa vbique eſt materia.

In Elegijs.

QVAESTIO VI.

De coniectatione ex ſomnijs.

GRæci vocant ὀνειροπολίαν, de qua Senariorum libellus a Iunio Hornano editus habetur. Cæterorum onirocriticorum veterum, non magna reipub. iactura omnes libri interierunt, præter vnum Artemidorum Daldianum, delirum ſenem, qui libris quinque cuncta ab alijs tradita complexus fuit. Breuior eſt Aſtrampſychus Græce, & Latine his annis editus: ſed æque nugax, vt & alius ille Arabs, qui Græce barbarizans vna cum Artemidoro in lucē prodijt in Gallia. Hodie in pretio habent Apomaſaris Arabica Apoteleſmata, ex recentioribus Conra. VVimpina vellem ne tam multa ſine antidoto congeſſiſſet. Auorum quoque memoria, hanc in Italia vaniſſime profitebatur artem Iunianus Maius: cuius extant epiſtolæ, & libelli quidam Grammatici. Ex inſomnis prophetiam fingebat Thomas Munzerus Anabaptiſtarum parens vnus. Braſileenſes Indi in expeditione ſomnia obſeruant, ſi ſe hoſtium carnes torrere ſomniarint proſperum ſomnium cenſent, & victoriam ſpondent, ſin contra ſuas, ab hoſtibus vinci metuunt. Ioann. Stadius lib 2. Hiſt. Braſileenſ. c. 27. Legi, cum vtilitate tantum illi de hac materia videntur qui cum D. Thoma, & Antonino, quibus liceat attendere, quæ, & quibus interpretari permiſſum ſit. expenderunt hos imitabor.

Inter animaduerſ. lib. 1. cat. 8.

Lib. de diuinat. c. 14. & libro de inſomnijs per decem capita. De quo Alexan. ab Alex. lib. 1. cap. 11. D. Thom. 2. 2. q. 95. a. 6. Antonin. 2. p. ti. 12. cap. 67. Turrecremat. in c. non obſeruetis 26. q. 7. Mich. Med. d. ca. 2. Val. ſ. ſupr. cap. 32. Pirenius d. l. . c. 25. Ioan. Nider. ad 1. præcep. c. 10. q. 2. Saliſberienſis li. 2. c. 17.

Macrobius, li. 1. de ſomn. Scipion. quem ſequitur Saliſber. l. 2. ſomnia diuidit, in ἐνύπνιον φάντασμα, ὄνειρον, ὅραμα χρηματισμόν, *inſomnium, ſpectrum,*

ctrum ſomnium viſum, & oraculũ: ſed Artemidorus ea quinque ad duo reuocauit, *inſomnium*, nempe, & *ſomnium*: ſub inſomnio, ſpectrum, ſub ſumnio, comprehendit viſum, & oraculum, quoniam hæc illud conſequuntur. Gentiles conſentiunt ſpecies primas, inſomnium, & ſpectrũ, ἀσήμαντους eſſe, nihilque ſignificare vel præmonere. *Somnium* igitur ſtricte ſumptum, vt opponitur inſomnio, definiunt, motum, aut figmentũ animæ multiforme, futurorum bonorum, vel malorum ſignificatiuũ. Huius vero prædictionis fundamentum ſtatuunt experientiam, & quandam proportionis ſimilitudinem rei ſomniatæ ad euẽtum. Experientiam vocant, ſi vnus, vel plures, cum hoc vel illud ſomniaſſent, talem vel talẽ poſtea fortunam ſunt experti. ſimilitudinem vero illam proportionis longe quoque putidius inueſtigant. Primo ex quodam more, ac conſuetudine: v. g. radi caput honeſtum, & religioſum eſt monachis, quia moribus ipſorum, & regulis id conſentaneum. ergo ſi monachus id ſomniet ſibi accidere, proſperum erit ſomniũ Sin vero id ſomniet aliquis coniugatus, præſagium dicẽt eſſe infauſtum: quia coniugatis dedecoroſum, ſic raſo vertice incedere 2. ex vocabuli ſignificatione, veluti audit quis, vel legit Serapidis nomen, morietur; quia Serapis idem qui Pluton. & Orcus. 3. ex rei ſignificatu Gieroglyphico, vt ſi quis ſibi viſus ſit cathena ad templum alligari: fiet Sacerdos, & illi templo ſeruiet æternum. 4. à fabuloſis narrationibus, veluti viſus eſt ſibi aliquis vagus in Iſthymo filiolum ſuum quærere? peribit filius merſione, iuxta fabulam Melicertæ. 5. de aliqua ratione aſtronomica vel phyſica, longe petita, veluti ſomniauit ſe Lumen à Luna petere? cæcus fiet, quia Luna proprio caret lumine. itẽ

A videtur quis in ſomnis manus vrſæ habere? damnatus ad beſtias, & ad palum deligatus, ab vrſo deuorabitur. cur? quia vrſus intra ſpeluncam latitans ori manum inſerit, & veluti adedens exſugit, indeque ſumit nutrimentum. Hæc artis ſunt fundamenta, quã ingenioſa, tam puerilia: mireque ridiculus in his eſt Artemidorus, quia quod vni aliquando caB ſu accidit, in conſequentiam trahit, & canones conflat ſtuppeos, quibus mere fortuiti caſus ad ſimiles euentus prædicendos pertrahantur.

Vnde apparet primo, nihil huiuſmodi Oniropolicis libris deferendum, meritoque damnari eos, qui ad huiuſmodi ſcripta animum adijciũt, nominatim ad legendum fictitios hac de re libros Abrahami, & Salo- C monis, & libellum ſomnialem, qui Danielis Prophetæ nomine falſo circumfertur, de quo agitur in Decreto Gratiani. Apparet 2. ſuperſtitioſum eſſe conſilium Syneſij: quo ſuadet, vt quiſque ſibi ſuis ex ſomnijs, cum eorum, quæ poſtea perpeſſus collatione, artem quandam coniectandi conficiat, quod inutile ſtudium, vanumque commentum accurate iampridẽ D Franc. Picus confutauit.

d. cap. non obſeruetis lib. de ſomnijs.

Sit tamen 1. Concluſ. *Quædam ſomnia verum euentum prænunciant, quædam nullum, vel illuſorium. quare etiam quædam licet obſeruare, quædam non licet.*]

Lib. 6. de prænot. cap. 8.

Concluſ. hæc egregie confirmatur à Prudentio *in Hymno ante ſomnum*, his verſibus:

E *Sed dum pererrat omnes*
Quies amica venas,
Pectuſque feriatum
Rigat placente ſomno;
Liber vagat per curas
Rapido vigore ſenſus,
Variaſque per figuras
Quæ ſunt operta cernit.

Quia

Quia mens, ſoluta curis;
Cui eſt origo cœlum,
Puruſq; fons ab æthra,
Iners tacere neſcit
Imitata multiformes
Facies ſibi ipſa fingit,
Per quas repente currens
Tenui fruatur actu.
Sed ſenſa ſomniantum
Diſpar fatigat horror.
Nunc ſplendor intererrat
Qui dat futura noſſe:
Plerumque diſſipatis
Mendax imago veris
Animos pauore mæſtos
Ambage fallit atra.

Canonica hæc incerta: non æque quod ſubdit, etſi plerumque contingat:

Quem rara culpa morum
Non polluit frequenter,
Hunc lux ſerena vibrans
Res edocet latentes:
At qui coinquinatum
Vitijs cor impiauit,
Luſus pauore multo
Species videt tremendas.

Verum concluſio multis repugnat. nam eſt contra Xenophontem Colophonium, & Epicurços qui cuncta ſomnia volebant contemni: eſt contra Stoicos, Protagoram, Artemidorum, Tyanæum, & ſimiles, qui ſi ſomnium ſit, neceſſario quoque aliquid volunt ſignificare (vt ex eorum ſupra poſita definitione patet) & ideo nolunt vlla omnino negligi, vel præteriri, Vtrumque extremum condemnat S. S. Stoicorum dum ait *vbi multa ſunt ſomnia, plurimæ ſunt vanitates, & ſermones innumeri. tu vero Deum time*. Item; *ſomnia extollunt imprudentes, quaſi qui apprehendit vmbram, & perſequitur ventum: ſic, & qui attendit ad viſa mendacia*. Epi- (Exod. 5. v. 6. Eccleſ. 34. v. 1.)

A curæos autem damnat, dum tot exempla diuinorum ſomniorum, & interpretationem, paſſim ſuppeditat. Rectius ergo Homerus, & Virgilius commenti ſunt fabulam, de duplici porta ſomniorum, per eburneam falſa, per corneam emitti vera; vt indicarent quędam vera, & ſignificatiua, quædam falſa, & inania ducenda. (Sup. cap. 1. Iliad. 2. Aeneid. 6.)

2. Concl. *Tam certa ſunt ſomnia,*
B *quam eorum certa cauſa, ſi hæc effectum certum certo producit, etiam ſomniorum prædictio certa, ſi probabiliter, probabilis, ſi fortuito, fortuita, & fallax.*]

Explicatione hæc tantum indiget. Syneſius prædicto commentario cōminiſcitur Spiritum quendam phantaſticum, quem vult eſſe animæ vehiculum, auctorem, & fabrum omniū
C ſomniorum, quod Platonicum figmentum eſt, fabulis æquale poetarum Porphyrius duas cauſas agnoſcit vnam, dæmones bonos maloſque, quam nos admittimus eſſe cauſam quorundam ſomniorum, aliam notiones quaſdam, quas animus ex alia vita ſecū allatas in corpus intulerit: quod eſt à fidei dogmatibus alienū. Nec enim animus hominis corpore
D antiquior aduenit aliunde, nec quando infundebatur à Deo, vllas ſecum creatas ſpecies, ſecum attulit. Ariſtoteles negat vlla a Deo immitti ſomnia, quod S. S. prorſus repugnat. Contra Plato, cuncta ſomnia dæmonibus aſcribit, quod rectæ Philoſophiæ, & quotidianæ experientiæ refragatur. Melius Hippocrates, vera ſomnia, partim Deo, partim naturali- (Lib. de diuinat. per inſomn. in Sympoſ. Lib. de inſomn.)
E bus cauſis adſcribit. Rem acu tetigiſſet, ſi tertium membrum addidiſſet, non prætermiſſum a D. Gregor. qui rectiſſime ſomnia tribus auctoribus adſcripſit, Deo, Naturæ, Dæmoni: vnde poſteriores Theologi ea diuiſerunt, *in diuina, Naturalia, & Dæmoniaca.* pręcipua difficultas eſt de Naturalib. (Lib. 8. Moral. ca. 13. & lib. 4. Dialog. ca. 48.)

Na-

Digitized by Google

Naturalia proficiſcuntur vel a cauſa intrinſeca ſomnianti, vel a cauſa illi extrinſeca *Intrinſeca* naſcuntur, quædam potiſſimum ab anima, & tunc dicitur *cauſa animalis*, aut (vt quidam loquūtur) *moralis*: quędam potiſſimum a corpore, & vocatur *cauſa corporalis*, & ab alijs, ſtricte loquendo, *naturalis*. *Intrinſeca cauſa animalis* eſt, quando ſomnia obueniunt de rebus, quibus cogitatio vigilantis valde fuit intenta, iuxta illud Salomonis.

Eccleſ. 5. v. 2.

Multas curas ſequuntur ſomnia
de hac cauſa, Attius;
Rex, quæ in vita vſurpant homines, cogitant, curant, vident,
Quæque agunt vigilantes, agitāt- que, ea ſi cui in ſomnis accidāt.

In Cōm. & Aduerſ. in Senecæ Octauiam. lib. de hominis opificio.

Minus mirum eſt.] Idem censuere Lucretius, & plurimi, quos alibi citaui: nunc nō repetam. D. Greg. Nyſſenus acutiſſime ſcripſit, huiuſmodi ſomnia ſimilia cenſenda citharæ; cuius, fides ceſſante manus impulſu, adhuc modicum extrema motione trepidant ac tinniunt.

Corporalis intrinſeca cauſa naſcitur a præſenti diſpoſitione ac temperamento corporis, quod vel inedia exhauſtum, vel crapula repletum, vel humore aliquo nimis prædominante ægreſcit, vel alio interiore vitio laborat. Ex his cauſis, vel pacata vel turbida, vel multiformiter varia ſomnia naſcuntur. Quibus ſanguis eſt copioſor, roſas ſomniant puniceas, crocum, hortos, conuiuia, choreas, complexus, aerem, volatum, & læta omnia, Phlegmatici, mare, aquas, balnea, nauigationes, ſubmerſiones, onera grauantia, tardam, & impeditam a noxijs fugam. Colerici colores flauos, rixas, pugnas, incendia. Melancholici, fumos caliginem, tenebras, vagationes per loca ſola, nocturnas oberrationes, tetra ſpectra, mortes, triſtiaque cuncta. Quibus veſica humore plena, ſomniāt de lacubus, fluuijs, imbribus, & ſomniādo nonnunquam impluunt ipſi in ſauanas. Quibus dominātur ſinceri purique ſucci, putant in ſomnis volutari ſe inter odoratos ſuaueſq. floſculos contra in ſordidis, cęno, cloacis, cadauerib. verſari ſeſe quorum in corpore humores fętidi putridique coaceruantur. Quibus viſcido humore affectæ obſtructęq; ſunt partes cerebri poſteriores, illi cōprimi ac ſuffocari ſibi vidētur in ſōnis ἐφιάλτη Gręci, Latini *Incubum* morbū, Hiſpani, *la peſadilla*, Galli, *la coquemare*, vocāt.

Naturalis extrinſeca ſomniorum cauſa eſt, quando dormientis imaginatio ab agente extrinſeco mouetur. huiuſcemodi agens eſt duplex, alterum eſt aer ambiens, alterum impreſſio ſiue influxus corporum cęleſtiū. Sicut enim corpora cœleſtia ſuo in materiem corpoream influxu varias formas lapidum metallorum, plantarumque gignunt: ſic influendo in phantaſiam: quę organis corporeis eſt immerſa, poſſe a cœleſtibus corporibus produci ſpecies imaginabiles, effectui a corporibus illis cęlicis promananti conformes, non eſt negandum. De his.

Sit 3. concl. *Somniorum ex naturalibus cauſis deriuatorum, eatenus licita eſt obſeruatio, & interpretatio, quatenus cauſæ naturales effectibus cauſæ ſuæ coniunctis ſunt adæquatæ.*)

In hac concluſione medici. Hippocrates, & Galenus, & Theologi conſentiunt, eaque deducitur ex iam dictis. Indiget vero tantum explicatione. Quando cā eſt *intrinſeca, & animalis*, poſſumus ſomnium obſeruare, vt in poſterū ſtudia vitāq; noſtram melius, & ſecurius inſtituamus. Eſt, quē lectio vel cogitatio diurna, fędis illuſionib. tēpore nocturno, inquinet? excludat quāta pōt cura ſimiles cogitationes. Terreant alium crebra ſomnia,

nia,& in puſillanimitatem, deſperationem, vel quod aliud adigunt vitium ? cauſas debet ſomniorum inquirere,& remedia procurare, quib. liberetur. Contra ſomniis alius vrgetur in bonum vt religionem,cælibatum,pœnitentiam? probet iſte, num hæc,vt videntur, a Deo ſint. Somniorum huiuſmodi naturalium interpretatio pendet ab experientia, & ingenij ſolertia, cognitione ſtudiorum, morum,& propenſionum, quæ ſunt in ſingulis.

Libro de præſag. quæ ex ſomn. ducunt.

Quando cauſa *intrinſeca eſt corporalis*, poteſt quis inſtantes morbos metuere, ſeque præmunire. Scribit Galenus, quendam cum ſomniaſſet alterum crus ſibi factum lapideum, mox ea corporis parte paralyticum exſtitiſſe. Eadem cauſſa tam vehemens quandoque eſt, & accelerata, vt quando quis ſomniat aliquid ſibi accidere, id reuera tunc illi accidat. exemplum Cornelij Ruffini petere licet a Plinio ſecundo.

Lib. 7. Nat. hiſt. cap. 50.

Quando *naturalis* cauſa eſt *extrinſeca*, tunc videndum, an effectus ſui principiũ aliquod in nobis habeat, vt ſi ſomnianti ipſi agendum, vel patiendum aliquid ſit ab illa cauſa (exẽpli gratia, ſi ſomniem me iterum Romam, vel conflicturum.) an vero euentus principium ſomnianti ſit prorſus extrarium, veluti quod largus imber erit, quod nauale prœlium futurum, quod Turcæ profligandi. Et hæc extrinſeca rurſus in duplici genere ſunt, quædam non adeo ſunt a ſomniante remota, quin poſſit ab illis naturaliter affici,& pati, v. g. poſſum hodie pati a cauſſis futuræ cras pluuiæ, vt experiuntur podagrici,& hernioſi, quædam tam procul remota ſunt a ſomniante, vt nihil corpus eius ab illis naturaliter pati queat, v. g. non poſſum hic pati a cauſis futuri hic imbris poſt biennium, propter temporis diſtantiam, nec futuri ſtatim imbris in Iaponia, propter loci intercapedinem: nec a cauſis, propter quas modernæ reginæ Anglorũ ſucceſſor ad ſolium euehendus: quia cauſæ huiuſmodi nihil pertinent ad corporis mei temperamentum. Hoc igitur dico; Extrinſecas cauſas, quæ in nos poſſunt operari probabilitatis aliquid præbere ad huiuſmodi ſomniorum interpretationem, iuxta probatorum medicorum,& philoſophorum morem, ſimilitudines in ſomnis viſas inter ſe comparantium, & quæ quarum rerum ſint ſimilitudines, & ex quibus cauſis proficiſcantur perpendentium. Verè tamen hęc probabilitas valdè tenuis eſt, & minuta. Extrinſecorum verò, quę in nos agere nequeunt, penitus incerta, & fallax eſt obſeruatio, ſi quando reſpõdeant euentui, id a caſu fit, vel ab intelligentia quapiam reuelatur.

Vnde infertur corollarium, *eum peccare, qui ex naturalibus ſomnijs, etiam intrinſecis, futura contingentia diuinat, vel quacunque ab arbitrij manant libertate ſiue ſomniantis, ſiue alterius, multoque magis, qui de ijs quæ ſunt gratiæ dari à Deo gratis ſolitæ.* ratio eſt, quia hęc non dependent a cauſis naturalibus, aut temperie corporis. Hęc de naturalibus.

Diabolica ſomnia ſunt, quę mali ſpiritus inſidioſè dormientibus immittunt, vel ad perturbationes animi ciendas, vt libidinem, iram, odiũ, deſperationem; vel ad occultorum aut futurorum ſignificationem; de quibus verum illud Penelopes Homericę, minime curanda ſomnia, & illud ſapientis: *multos errare fecerũt ſomnia, & exciderunt ſperantes in eis*. De hoc genere fuerunt lectiſternia gentilium in fano Serapidis, Aeſculapij, Podalyrij, & aliorum, quibus incubantes ſomnia captabant, quorum mentio etiam apud Maronem in Aeneid. de quibus iam egi.

Eccleſ. 34. v. 7.

Sup. cap. 2. q. 2. ſect. 2. in vita S. Porphyrij Epiſcopi 26. Febr.

Minus

Minus notum illud, quod de Venere A Gazæa ſcribit Marcus Hiſtoricus teſtis oculatus; *In loco* (ait) *qui vocatur tetrampſodos* (*hoc eſt quadriuium*) *ſtabat ſtatua marmorea, & dicebant eam eſſe Veneris. erat autem ſupra aram marmoream: ſtatuæ vero effigies erat nuda mulieris, quæ palam oſtentabat verenda ſua, ſtatuam autem in honore habebant omnes ciues maxime vero mulieres lucernas accenden-* B *tes, & thure ſuffientes. Dicebant enim eam in ſomnis reſpondere ijs, qui volunt inire matrimonium. Decipiebant autem ſe inuicem mentientes. Sæpe vero iuſſi à dæmone contrahere matrimonium, tantum abfuit, vt id recte eius procederet vt inter eos fierent diuortia, aut male cohabitarent, &c.* addit enim de mēdacibus reſponſis plura, & de ſtatuæ *ad ſignum crucis* deie- C ctione, dæmoniſque fuga. Huiuſmodi ſunt ſomnia Anabaptiſtica, & fuere olim Enthuſiaſtarum; & admiranda quædam Gentilium, quæ ad naturales cauſas vel nullo modo, vel ægre poſſunt referri notabo loca, vnde petet qui volet. tale fuit ſomnium Epithelis Meſſenij de anu liberanda per humi effoſſionem inter myrtum, & ſmilacem. tale Aedeſij philoſo- D phi apud Eunapium, tale matris Attilæ, de filio: tale Ptolomæi apud Tacitum, tale Neſtorij Athenienſis apud Zozimum, & Iuliani Apoſtatæ apud eundem, & Ammianum, & multa alia apud Valerium Maximum, ſed omnib. admirabilius quod de Odati, & Zariadre refert ex Charete Mitylenæo, Athenæus.

Pauſan. in Meſſedia. In eius vita. Anton. Bōfin. rer. Hungar. li. 3. de c. 1. lib. 4. hiſt. lib. 4. Annali: 21. lib. 1. ca. 7. lib. 13. Dypnoſ. c. 13.

Tale meo iudicio fuit noſtris tem- E poribus ſomnium Lud. Borbonij Principis Condæi, qui Hucnotorum hæreticorum, & perduellium, contra Regem Chriſtianiſs. Carolum IX. copias ductabat, ſi vera ſunt quæ de illo Richardus Dinotus ſcripſit, nam vt de alienis dubitem facit, quod cum bis mei meminerit, *in Hiſtoria tumultus Belgici*, bis (deceptus puto, non ſponte) veritatis cum iniuria id factum, video deceptum in meis, & alienis quibuſdam, quorum teſtis oculatus fui, decipi potuiſſe credo et in reliquis, hæc dubitandi cauſa. Sed is lib. 2. de bello Gallicano acturus de prælio prope Druidarum vrbem commiſſo.

Cum Condæani (inquit) *ſub ſignis ſtarent aduentum hoſtium,*] & prælium exſpectantes, inter duas acies duo lepores exciti ſunt, qui innumeris ſclopetorum glandibus petiti intacti in diuerſa abierunt. Prognoſticon craſtinæ pugnę, in qua hoſtiles acies inter ſe congreſſæ, campum prælij vacuum reliquerunt in diuerſa abeuntes. (primum hoc ad omnia pertinet, & hi lepores duo dæmones videntur fuiſſe.)

Pridie eius diei quiddam non minus prodigioſum ipſi Cōdæo accidit,] quod futuram etiam pugnam prænunciare viſum eſt. Cum ad riuum quendam per quem ille cum equitatu tranſibat multus populus congregatus eſſet, vt tranſeuntes equites ſpectaret: ecce anus in mediam aquam ſe conijcit, Condæumque arrepta illius ocrea ſiſtit, atque eum attente reſpiciens hæc verba protulit, Princeps vade, tu patieris: ſed Deus eſt tecum. (Quis adeo obeſç naris, cui non ſuboleat Satanç commentum, vt in hæreſi Cingliana, pro qua tuenda hoc bellum gerebatur, miſer, & comites confirmarentur: Erat hęc vel de eodem grege; vel fluminearum. Nympharum vna, hoc eſt cacodęmon. Certe bonus Spiritus non diceret, cum hæretico ad hęreſim propagandam eſſe Deum. Sed pergit Caluiniſta) Narrabat etiam ipſe præterita nocte ſomnium habuiſſe, quo ſibi videbatur ter diuerſis temporibus in prælij deſcendiſſe, penes ipſum victoria

Ręte...

myſteria, qui indicauit tibi,&c. & A poſtea, *Mihi quoque non in ſapientia,* Verſ.30. *quæ eſt in me, plus quam in cunctis viuentibus, ſacramentum hoc reuelatū eſt: ſed vt interpretatio Regi manifeſta fieret*. Paulus quoque, *quæ Dei ſunt, nemo cognouit, niſi Spiritus Dei*. 1. Cor. 2. v. 11. Sic Hildebrandus interpretatus eſt ſomnium Petri Damiani, de quo quidam ſomniarat cum excæcatum; non id, ſed amiſſurum amicum B qui illi tam carus quam oculi. Narrat ipſe Petrus agens de B. Dominico Loricato.

Diſcernere dæmoniaca à diuinis ſomnijs pertinet maxime ad confeſſarios, & qui medicinam faciunt animarum, qui diſcretionis ſpirituum dono prædití ſunt. pendet hoc iudicium à cauſis, & circumſtantijs reliquis, ad eum modum, quo viſa, & C reuelationes expendendas docui. In li. 2. q. 6. & hoc libr. 4. c. 1. q. 3. ſumma hoc obſeruandum, ſi conſtet neque ex animali, neque ex corporali cauſa ſomnium fuiſſe natum, dubitetur vero vtrum ſit à Deo, vel à diabolo, tutiſſimum fore; ſi, vt à diabolo immiſſum, caueas, & contemnas. probatur hæc regula, tum ex Sapiente Syracide, qui docet extrinſeca ſomnia eſſe contemnenda, quæ D non conſtat à Deo immiſſa. Nam iſte Eccleſ. 34. v. 6. eſt ſenſus horum verborum. *Niſi ab altiſſimo fuerit emiſſa viſitatio, ne des inſomnijs cor tuum*. Secundo probatur ratione, quia curioſa ſomniorum obſeruatio, ad hoc diſcrimen agnoſcendum eſt ſuperuacua, quia Deus ſolet, quando ſomnium mittit. ſimul hominem certum reddere, hoc ſomnium à ſe profectum, & cælitus E immiſſum fuiſſe. Tertio docetur experientia. nā eos qui curioſe ad ſomnia attenderunt, ſomniorum interpretatio ſubſecuta, in grauiſſimas calamitates, & interitum præcipites egit, vt Agamenonem Homericum Iubel. li. 6. Enneа. 1. in Iliade. Cyrum Perſarum Regem, Xerxem, Onomarchū, Antigonum, & Pompeium. Herodot. lib. 7. Diod. Sicul. lib. 16. Plutarchus Demetrio, & in Pompeio.

Atque hic de ſomnijs finem facerem, niſi veniret in memoriam frequens illa, & mihi gratiſſima cum V. CL. Iuſto Lipſio familiaritas, cum Louanij degerem: quæ, quam tunc grata, & iucunda mihi frequens de rebus, quę & illum, & me decebant, hoc eſt litterarijs, moribuſque formandis, collocutio; tam nunc moleſta eſt, acerbaque priuatio. Incidit quadam die, de ſomniorum vaticinijs ſermo. Tum ille retulit fuiſſe Bruxellæ ſutoris, cuiuſdam vxorem annis præteritis viginti, quę plurima prædicebat varijs, ab euentu ad vnguem comprobata; Spellium (præfectus ille viarum erat, vocamus Barbanti, *de Koyroe*,) agendum in crucem, Requeſenium gubernatorem, ex morbo mox obiturum, concilium ſupremum Regis vim paſſurum, & pleroſque carceri mancipandos conſiliarios: & ſimilia non pauca. Hanc ſe non ſemel vidiſſe, & audiuiſſe. Solitam dicere in ſomnis, ſibi ſpiritum quendam ſe ingerere, ſpecie diffuſi corporis candidi, cuius nequiret lineamenta diſcernere: ab eo ſe doceri omnia: cumque appareret, ſemper ſe tanto tamque continuo horrore percelli, vt animo linqui ſibi videretur. hunc cogere poſtea, vt, vel cum vitæ periculo, denunciet alijs, quæ in ſomnijs edocta, nec ſinere quietam, dum iuſſa peragat. Fuiſſe mulierculam ſatis alioqui contemptibilem, & ſimplicem, non quidem diffamatam: ſed nec compertæ ſanctitatis. Varia ſubit animum de hac re cogitatio. Quam certum hæc ſomnia ſupernaturalia fuiſſe, tā mihi dubiū: Vtrum diuina, vtrum dęmoniaca fuerint? Solent diuina mulieribus non minus, quā viris contingere, nec obſtare, vel vtilitas, vel paupertas perſonarū. Solitus horror quidā di-

Digitized by Google

uinas etiam apparitiones comitari. A Solita accedere ad dicendum coactio. Verũ pellucent mihi in hac narratione plura, cur potius ſuſpicer ab atro, quam ab candido ſpiritu iſta profecta. Primum illa ſpecies deffuſi candoris, informis ſemper; & continuum adferrens horrorem, non cumulatum ſequenti mentis lætitia, & tranquilitate, indicium facit non obſcurum auctoris ſui candorem mentientis. B Sextus ſuſpectus, & conditio nihil commẽdans, quam nec ſanctitas, nec prudentia, aut deuotio, vel alia ſigna huiuſmodi comitabantur. At lucrum illi nullum hinc, vel quæſtus, ſed ſæpe verbera, conuitia fere ſemper. Sic ſolet ſagis accidere, & ſuis hanc dæmon mercedem pendit. Deinde quæ prædicebat, de publicis quidem rebus erant; ſed eorum cognitio in publicum parum erat neceſſaria. C quia tum prædicebantur, quando vix præcaueri poterãt: nempe exiguo paucorum dierum antequam contingerent tempore fruſtra etiam prædicebantur, à ſola muliercula, cui fidem adhibere, nullius prudentis viri fuiſſet. Non conſueuit autem Deus, quæ præſciri, & præcaueri vult: ſic, nuda à perſuaſionum momentis omnibus indicare. D Denique quæ prędicebat, huiuſmodi erant, vt non dico dæmonis, ſed etiam humanæ prudentiæ, & conjecturæ ſubiacerent. Spellij ſupplicium, quia ſciebat dæmon, eum iam reum eſſe, & propter crebras accuſationes occultarũ delationum ſerio, & ſedulo in eius actiones, vitamque inquiri. Ludouici Requeſenij morbus anthrax erat E in corpore ſimul obeſo, & admodũ bilioſo: quis eum ſeruatum fore non prætimderet? iudicant medici, ex indicijs externis, non queat Aeſculapius ille fulminatus, cui patent corporis interna? Ordinum molimina cõtra Concilium ſtatus, iam diu coquebantur: Heſij audaciam, & conatus non ignorabat, qui ſtimulabat: ex conſiliarijs qui inuiſi, qui magis; qui minus, tenebat Sathan omnia, videbat cõiuratos vigilare, alios vel non credere, vel contemnere, vel ſtupere: quid futurum, & quæ ex ſimilibus (vt dicunt Dialectici) prçmiſſis conſequentia, non erat magnæ, neq; ſupernaturalis ſagacitatis odorari. Sed ſaluo hæc meliore iudicio.

CAPVT IV.

De coniectatione Politica, siue de ſortibus.

POlicitam ſortem voco, quæ iure, ac legibus probis aliquando recepta: vt eſt *ſors diuiſoria ſortium contractus, canonica purgatio*, & fuere olim permiſſæ, nunc vero damnatæ variæ quędam *vulgares purgationes*, de quibus ſingulis agendum.

QVÆSTIO I.

De diuiſoria ſorte.

D*Iuiſoria ſorte* Romani olim in iudicibus legendis, prouincijsq; ſortiendis vtebantur, nec non in familia herciſcunda, militaribus, alijſque negotijs. Iudicum illam ſortitionem, Romani ab Athenienſibus accepere, vbi iam olim Areopago iudices, coniectis in vrnam varijs litteris, ſortiebantur; quod & Siculos imitatos Plutarchus, cum de augurio, quod ex littera M. Ipſi obtingente cœperat Dionyſius, ageret, *in Apophthegm.* aperte docuit. Sed de gentilium ſortitione, ceteris plura, & meliore methodo Iunius Hornanus tradidit Addam, quæ I. C. & Theologi cenſuerunt. Si dubium ſit, qui primi cauſam in iure dicere debeant;

de qua ex Aſconio Sigon. li. 2. de iudic. c. 12. ex Luciano, Demoſthene, & Schol. Ariſtophan. bene Sigon. lib. 3. de repub. Athenienſ. lib. 2. Animaduerſio.

li. 14. D. de indic. li. 2. C. quādo, & quibus quarta lib. 10. lib. 3. C. de legat. Mynſing. 4. obſer. 37 li. 47. C. de Epiſc. cap. fin. de ſortileg. in Pſal. 30. conc. 2. pro pe fin. D. Thom. 2. 2. q. 95. ar. 8 & Caiet. in Sum. v. Sors. d. Pſal. 30. Vide Veracruzium 2. Phyſic. ſpecul. 5. Sot. & Tolet. in eod. Phyſ. libro. D. Auguſt. epiſt. 119. ad Ianuar. c. 3. 26. q. 2.

debeant; ſi de hæreditate, & bonis diuidendis, ſi de optione pluribus relicta, de ſeruis manumittendis, liberis diuidendis, & ſimilibus, eam permittunt iura: prohibitum duntaxat ſortiri Epiſcopum, vel aliam quamuis dignitatem, aut beneficium Eccleſiaſticum. In cæteris ergo dignitatibus, & officijs, actionibus, pœnis, rebuſque alijs, diuiſoria ſors, qua quid cuique tribuendum, quæritur, prohibita non eſt, vt patet ex capite primo 26. quæſt. 2. qui canon de hac diuiſoria tantum, debet intelligi, vt patet ex ipſomet D. Auguſtino: vt tamen in his nullum peccatum intercedat, ſeruandæ ſunt quatuor conditiones. Primo debet euentus à Deo exſpectari, & non à caſu, vel fortuna, vel aſtris. quare, & Deus inuocandus iuxta illud; *in manu tua ſortes meæ.* Si quis certo euentum exſpectaret ab aſtris, vel fato (ſumpto vt ſumunt Stoici, & Aſtrologi) mortaliter peccaret, ſi à caſu, vel fortuna fortunam non vt gentiles, nam tunc eſſet mortale, & tale idololatricum, ſed vt Chriſtiani ſumunt philoſophi, accipiendo in re graui foret, veniale; in re leui, vix eſſet peccatum 2. debet adhiberi ſimplex ſors, ſine vlla ſuperſtitione, vel abuſu rerum ſacrarum, aut Scripturæ ſanctæ; non tamen eſt Mortale peccatum, niſi magna adſit irreuerentia. 3. neceſſe eſt, vt illi qui ſortiuntur, æquali iure nitantur. alias enim eſſet iniuſta ſortitio: & quidem grauior, ſi de bono publico ageretur. verbi gratia ſi de officijs publicis digni, & indigni ſortes mitterent. Sors enim poſſet indigno fauere, cũ damno reipub. & iniuria dignorum 4. vt principalis intentio mittentium ſortes, non ſit inquirere voluntatem Dei modo extraordinario (quia talis modus omnino eſt incertus) ſed præcipua intentio debet eſſe, vt au-

cap. 2. & 4. 26. q. 2.

A ferantur lites diſcordiæ, quærelæ, inuidiæ: quod nos docuit Salomon, *Contradictiones (inquit) comprimit ſors, & inter potentes quoque dyudicat.* quare ſi aliter concordia poſſet iniri, res ſorti non eſſet committenda: ſin aliter nequit diſcordia ſopiri, bonum pacis ſortem permittit ſeruatis his conditionibus. Hinc praxi receptum in militia, vt quando plures B ſunt rei, ſorte experiantur, quis necandus, quis liberandus: tum vero ſeruandum, vt ſit par ſortientium reatus, alioqui iniqua eſt ſortitio, quoad minus nocentes. Sic tempore tempeſtatis licet ſortiri ex omniũ conſenſu, quis naui eijciatur: & tempore peſtilitatis ſortiendum, quis parochorum in vrbe remanere debeat; eadem ratione, quando dubium cui C cedere debeat eleemoſyna, poteſt ſortitione res decidi.

Prou. 18. v. 18.

Porro ne quem fallant, quæ in Spiritus ſanctus leget de ſortibus rectiſſime poſt D. Hieronym. & Bedam monuit Gratianus, ea nihil ad noſtra pertinere tempora. Nam in veteri lege, Deus inter alias cærimonias, hanc quoque inſtituerat, qua in ſortitione vterentur, eamque ſorti D præmitterent; quæ qualis fuerit, non ſatis conſtat, videtur fuiſſe quædam ad Deum mentis eleuatio cum oratione ad hoc inſtituta, vt colligitur ex Leuitico: vbi de capri emiſſarij ſortione, ſic legitur; *duos hircos ſtare faciens coram Domino in oſtio tabernaculi teſtimonij: mittenſque ſuper vtrumque ſortem, vnam domino, & alteram capro emiſſario, cuius exierit* E *ſors domino, offeret illum pro peccato: cuius autem in caprum emiſſarium ſtatuet eum viuum coram Domino, vt fundat preces ſuper eum, & emittat eum in ſolitudinem.*] & D. Lucas de ſortitione Apoſtolatus ita ſcribit; poſtquam narrauit duos ab Apoſtolis coram Deo ſtatutos, Barſabam, &

D. Auguſt. epiſt. 180. ad Honorat. & li. 7. de doctr. Chriſtian. c. 28. arg. l. 3. C. commu. de legat. d. cap. 2. & d. c. 4.

c. 18. v. 10.

A Matthiam. Et orantes dixerunt: *Tu Domine, qui corda noſti omnium, oſtende quem elegeris ex his duobus vnum, accipere locum miniſterij huius Apoſtolatus, de quo præuaricatus eſt Iudas, vt abiret in locum ſuũ. Et dederunt ſortes eis, & cecidit ſors ſuper Matthiam.*] Primum igitur ſtatuebantur ſortituri coram Deo, mox oratio fundebatur, tertio ſortes ſingulis dabantur, eæ miſcebantur, B in ſinu, vrna, vel alio vaſe cuius ſors exibat, ſuper eum cadere dicebatur. Certe miſſas aliquando in ſinum, teſtatur Salomon; *Sortes mittuntur in ſinu, ſed à Domino temperantur.* interdum in calicem, quem ſinu continebant: vnde & calix in Sacra Scriptura ſæpe ſignificat ſortem, vt ſecundum nonnullos, his verbis, C *Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei.* Totum ergo hoc negotium cærimoniale fuit: quare legis veteris cærimoniarum abrogatione, etiam hæc ſortitionis cærimonia ceſſauit. Vnde Venerab. Beda obſeruat Apoſtolos ante Spiritum Sanctum acceptum in electione D. Matthiæ adhuc legali cærimonias vſos fuiſſe, poſt Spiritum vero Sanctum, D acceptum non amplius ſortem adhibuiſſe, ſed ſola vſos oratione ad Deum, & ieiunio adiuncto: ſic enim leguntur elegiſſe Septem Diaconos, & Presbyteros. Sane cum Saluator, qui fallere non poteſt, nec falli cuncta promittat orantibus, ſtultum, & abſurdum eſt, relicta oratione, quæ promiſſionem habet: confugere ad ſortem, cui ſe ad futurum Deus, in E Nouo teſtamento non repromiſit. Nonnulla de ſortibus etiam Io. Arboreus li.13. & commentar. in Ca.1. Prouerb.

Actor. 1. v.24.

Prouer.16. v.vlt.

Pſal.15.v.16.

in cap.1. Actor.

Actor.6.& c.14.v.22. Matth.7.v.7. Ioan.14. v.13.

QVAESTIO II.

De contractu ſortis, ſiue Loteria.

EST in vſu frequenti Europæ contractus quidam, quem vulgo vocant *Lotheriam*. iſte vel priuatim fit, vel publice. priuatim, pro arbitrio cuiuſque, quãdo aliquis equum, vel quid ſimile ſtatuto pretio (v.g. pro Laureis) exponit ſortiendum, cui obtingat, & deinde in hanc ſummam plures ſymbolam quiſq; conferunt, & aleam iaciũt, quis equum ſit habiturus: vel etiam priuatim plures annulli, libri, ſpecula, vel alia ſuppellex proponitur, inter familiares eodem modo collatis ſymbolis (quæ vocantur, *Lota*) ſortienda. vulgo vocant *Lareſſe*, aut, *riffe*, quidam vocant *Iudumellæ*: opinor propter vrnam ſeu ollam, in quem ſortes iaciuntur.

Publice vero cum inſtituitur, opus eſt Principis, vel Reip. cõſenſu. ſuntque hoc in contractu, ſiue publice ſiue priuatim fiat multa conſideranda, vt iuſtitia contractus, & perfectio illibata maneat.

Concluſ. 1. *hunc contractum eſſe licitum.* hãc probat bene Briard, quod ſit licitus patet, q̃a nullo iure, nec naturali, nec diuino, nec humano prohibitus: Non naturali, quia celebrari ſic põt, vt nulla in eo interueniat iniquitas, ſi ſeruẽtur cõditiones mox dicendæ. 2. Quia cedere poteſt in publicam vtilitatem. 3. Quia ſecundum ſe, nihil eſt aliud, quam ſors quędã diuiſoria, inſtituta ex beneplacito concertantiũ ſiue conſortientium. Quod diuino iure non ſit prohibitus, probatur, quia nec per S. Scripturam, nec per vllã traditionem Eccleſiæ: quod nec iure humano, probatur, quia nec ciuilis, nec canonica lex vlla profertur, quæ de hoc contractu expreſſe egerit. Et fallitur Conrad. putãs prohiberi

Quodl.5.

de cõtract. tract.3.q. 7.concl.

Digitized by Google

hiberi legibus, quæ vetant ludum alearum. Nam imprimis hoc dici non poteſt de Loteria publica, in qua non iacitur alea; & quoad priuatam illam *riffam*, in qua intercedit alea (licet iure Caſtellæ prohibita ſit iure nouo) ea quoque non eſt prohibita dictis legibus, de aleæ prohibitione agentibus. quod probo, quia ludus aleæ prohibitus eſt, non quia fortuna in eo dominatur; ſed quia perdentes in ludo aleæ ſolẽt blaſphemare, & etiam ſolent homines ſuas opes omnes breui tempore ſic conſumere, & depauperari, vt patet ex ipſis reſcriptis iuris. Nam ſi in fortuna fundaretur dicta prohibitio: certe nunquam, nec pro parua ſumma liceret ludere alea, tunc enim id prohibitum foret, quia per ſe malum, Nunc vero videmus iura permittere luſum aleæ pro re modica, ſeu cauſa conuiuij: & ſententia eſt magis conſona rationi, & legibus, hoc interdictum ſolummodo pertinere ad ſolitos ludere, ſiue ad frequentantes aleam, ſiue ad deſeruientes aleæ ideoque cenſenda alea non eſſe prohibita, quia per ſe mala, ſed malam factam, quia prohibita, & quatenus prohibita prohibitam vero, propter geminum, blaſphemiæ, & decoctionis, periculum. Quorum vtrumque cum ſubſit nullum in hoc raffæ contractu, crediderim, ſicut Briard. defendit poſterius genus ſortis in vrnã coniectæ, à ratione ſimilitudinis; eodem modo defendẽdum prius illud per aleam. Præterea quæ ad iuſtitiã vnius, eadem ad alterius iuſtitiam ſufficient: & ſicut lucrum in vno factum licet retinere, ſic etiam licebit in altero.

l. fin. C. de rel. & ſum. fun. Palud. In 4. d. 15. qu. 3. art. 5. Sil. verbo. ludus §. 4. l. quod in conuiuio. D. de aleat.

hoc volunt Angel. ſup. & Briard. ſup. & videtur eſſe gloſſ. in c. Epiſcopus, verb. deſeruiẽs, 35. d.

Notandum vero in hoc contractu duos contractus virtute miſceri: primum, reſpectu eius qui iocale, vel ſuppellectilem exponit, & eſt vera quædam, ſed implicita venditio; qua pro

A tali ſumma pecuniæ ipſe omnibus illis qui ſummam ſimul cõficiunt vendit rem illam; puta equum, quinque ſortientibus, quorum ſinguli decem aureos conferunt, vendit pro quinquaginta aureis. Secundum vero reſpectu emptorum inter ſe, ſic enim eſt contractus quidam ſortis diuiſoriæ, cenſentur enim ſic inter ſe conuenire, vt cui ſors fauet, ille pro ſuis de-

B cem aureis totum equum habeat, & tota ipſi merx cedat, ceteri vero diſpendium ferant ſinguli ſuæ ſymbolæ. Nec aliud requiritur ad iuſtitiam contractus vtriuſque, quam vt tota ſumma ſimul adæquet, non excedat valorem mercis, & ipſi ementes omnes æqualiter ſubijciantur vtrique fortunæ, lucri & amiſſionis. Licitum vero hoc eſſe probat Franc. Garcias,

C quia reuera contractus iſte in dictum recidit, quo omnes iſte ſortientes inita ſocietate ſimul rem, vel res illas, quæ ſorti exponendæ, emiſſent: tunc enim poſſent ſi vellent inter ſe conuenire de ſorte diuiſoria iacienda, quid cuique rerum illarum obtingeret, quod licitum eſſe nemo vnquam negauerit.

libro 5. de contract. c. 20.

D 2. Concl. *conditiones ad iuſtitiam lucri, in hoc contractu conſiderandæ ſunt pro ratione perſonarum, quæ hic adſunt variæ.*] Hanc aſſerit, & optime explicat Franc. Garcias, & illum nullo adito ſequitur Lud. Lopeſius.

de contractus 2. c. 13.

Notant quinque perſonarum genera in hoc contractu lucrari poſſe. Primo dominos mercis, ſeu venditores, his licitum eſt tantum accipere pro mercibus quantum poſſent

E lucrari, alio quouis contractu licite illas diſtrahentes. Quod tantum poſſint accipere, probatur, quia quoad ipſos intercedit cum ſortientibus contractus venditionis. venditor autem poſſet conſequi quantum merces illi iuſti lucri adferre valent, hoc eſt quanti ſunt ipſe merces.

 Si

Digitized by Google

Si ergo amplius acciperet venditor iſte, iniuſtum faceret lucrum, & teneretur reſtituere. Si tamen quod amplius permittitur conferri vltra mercis pretium, id non cederet domino, ſeu venditori mercis; ſed pauperibus, vel officialibus, ſeu miniſtris, licitus foret exceſſus, vt patebit ex modo dicendis. Hęc exceptio ſolet contingere, in publicis ſortionibus, quæ conceduntur Ciuitatibus, vel Communitatibus, vt hoc pacto ſe liberent ære alieno: tunc enim ſolet Princeps dans licentiam, conſiderata publica neceſſitate, pretium ſortis aliquando paulo liberalius ſtatuere: neque fit iniuria ſortientibus, qui hoc ſciũt. Cauenda vero fraus venditorum, ne ſortitionem facere morentur, poſtquam ſufficientes ſymbolæ ſunt collatæ item ne merces mutent, vel diminuant. Item ne, quando ſimul faciẽda ſortitio, aliquas merces prius patiantur ſortem ſubire. Pro quo ſciendum, ordinario certam diem præfigi, qua ſimul ſortes omnes trahantur, die ac nocte labore non intermiſſo: interdum tamen inſtituitur ſortitio, hoc pacto: primum proponuntur omnes partes, ſiue ſuppellex ſortienda tota; & ſtatuitur ſingularũ ſortium pretium, v.g. quinque ſtuferi: tum ſtatim ſingularis volentium ſortiri ſortitio inſtituitur, quo quiſque confert ordine. v.g. venio, & offero decem, ſtuferos, duæ ſortes pro me extrahuntur ſtatim, ſi venit ſtatim alius, qui adfert quindecim ſtuferos, tres ſortes pro illo extrahuntur, quodque mihi, vel illi obtingit, hoc auferimus. Hic modus periculoſus eſt, nec deberet à principibus permitti, quia multis fraudibus eſt obnoxius. Nam primo, cum non intercedant in ſorte ducenda ſolemnitates, quæ ſolent in altero genere, facilius eſt, vt fiat aliqua colluſio: 2. non poteſt conſtare facile de æqualitate pretij: tum quod ſi certum tempus præfigatur fieri poteſt, vt tunc non ſatis multæ ſymbolæ ſint collatæ: ſi tempus liberum permittitur: fieri poteſt, vt venditor nimis diu hanc exercens ſortitionem, longe accipiat vltra pretium mercium. Nec ſufficit dicere fieri etiam poſſe, vt infra hoc accipiat, & ſic communem aleam ſubire. *Reſpon.* enim, non debere vllum fortunæ periculum, hic interuenire inter emptorem, & venditorem, quia ipſorum ad inuicem reſpectu, eſt contractus venditionis, ſed inter ipſos tantum emptores, reſpectu enim ipſorũ mutuo, eſt contractus ſortis: Denique cum ſic merces ſubtrahantur, quæ ſortito contigerunt, ſemper vilior fit tota merx, & ideo iniuſtum eſt durare idem ſingularum ſortium pretium. Si dicas ſemper alias æque bonas merces ſuffici ablatis: neque hoc eſt ſatis credibile, neque ſufficit, nam nimis diuturna permittitur, ſic licentia venditori, hunc exercẽdi contractum. Longe itaque tutius eſt, & ſecurius, tum Reip. tum priuatis, hoc ſecundo genere relicto, prius tantum exercere.

Secundo poterunt lucrari ipſi emptores ſiue ſortientes. quia poterit, qui vnam ſorte drachmam contulit, mille accipere. nam quicquid illi citra fraudem ſors obtulit, id poteſt auferre, & retinere, ratio eſt, quia omnes ſortientes in hanc conditionem conſenſerunt, vt quiſque auferat, quod illi ſors detulerit: atque ita omnes æquali ſubſunt periculo. Nam qui multas ſymbolas colligit, vt multis poteſt fruſtrari, ſic multis poteſt lucrari: qui paucas, paucis, & lucrari, & pauci iacturam poteſt facere. Cauenda hic colluſio ſortientium, & eorum qui ſortes extrahũt, leguntque. Quod ſi quis per huiuſmodi colluſionẽ, aliquid fuerit conſecutus

ſecutus tam ipſe, quam colluſores tenentur ipſam rem illam reſtituere, non domino priori, ſiue venditori ſortis (quia iam illam ipſe vendidit) ſed conſortientibus qui emerunt dubium euentum: & ideo res illa debet vendi, & pretium inde rédactũ, inter ſocios ſortionis iterum ſorti ſubijciendum: vel ſi res exſtet, ipſamet. In hac vero ſortitione an ſit admittendus fraudator? certe ſi fraudem non adhibuiſſet, ſors illa ipſi nõ adueniſſet; & pœnam peccati ſui æquum eſt eum ſuſtinere: tamen quia fieri potuit, vt alia ſors æque bona illi fuerit obuentura, & nulla lex eum priuat iterata ſortitione, ideo mihi res dubia eſt, nec auderem eum arcere.

Tertio miniſtri, & officiati, qui adſiſtũt ſortioni, tum in ſcedulis ſcribendis, tum in ſortibus extrahendis, tum ne quid fraudis, vel doli committatur illi: licite ſtipendium aliquod pro labore ſuo recipiunt, ita tamen ſi nec plures, quam neceſſe ſit miniſtri huiuſmodi adhibeãtur, nec æquo amplius ſtipẽdium ferant, nec diutius quam neceſſe foret, rem extrahant. Quæ vera, tam reſpectu venditoris, quam emptorum: ſcilicet ſi nolint plus æquo tribuere, vel nolint rem ſic extrahi. vel nollent tot miniſtros adeſſe. Nam ſi conſentiant, non video cur minus hic operetur conſenſus emptorum, quando ipſorum expenſis miniſtri adſunt: quam venditoris, quando ipſi expenſæ ſoluendæ. Neque mihi hoc ſatis perpendiſſe videtur Garcias, dum putat has exceptiones tãtum locum non habere, quando miniſtri à venditore ſunt alendi. Si quæras à quo ordinarie alendi? cum lucrum ipſius ſortitionis, hoc eſt, quod ſortiendo contingit, omnino pertineat ad emptores, neque huius lucri pars vlla cedat venditori: & impenſæ mi-

A niſtrorum fiant ratione ipſius ſortitionis, hoc eſt, ratione ſecundi contractus virtualis, non ratione primi: ſequitur impenſas eorum eſſe debere, inter quos lucrum ipſum partiendum eſt, & inter quos celebratur ſecundus contractus. quæ eſt communis ſententia. Sed Alcocerius vnum excipit caſum, quando ſcilicet venditor aliter ſine impenſis in proxene-

B tas, aut inſtitores, non potuiſſet illas merces diſtrahere: cum enim ipſe tunc per ſortitionis compendium euitet illas impenſas, æquum videatur, earum loco, ſubire partem impenſarum ſortitionis; Nihilominus Garcias, & Lopezius contendunt etiam hoc caſu, rationi illi communi locum eſſe: quia ad venditorem iam ſortitio illa nihil pertinet. Ae-

C quior tamen (vt puto) eſt ſententia Alcoceri, quia commodum illud, quod percepit venditor, reuera dependet, & prouenit virtute ipſius ſortitionis; nec ſine ſortitione illud conſecutus fuiſſet: & ſic quo hoc negotium non debet conſiderari venditor expers commodi ex ſortitione. Deinde in praxi receptum, vt venditor ſoleat hæc omnia ſubire, &

Alcocer. de ludo c. 49. Garciæ d. c. 20. Lopez. d. c. 23.

D omnes expenſas facere, non tantum factas in taxatione, & valore mercium conſtituendo, ſed etiam factas in ipſa ſortitione: verum in ipſa taxatione ſortium (verbi gratia) ſummæ totalis, ad quam numerus, & valor ſortium pertingere poſſit habetur ratio probabilis omnium illarum impenſarum: & ſic Domini in ſe totum ſolent recipere. Alioqui ſi

E emptoribus aliquid propterea decederet, tum locum habet quod dicit Molina p. 2. de iuſt. diſp. 509. nempe. id à principio publicandum eſſe.

Quinto licite deducitur, & accipitur ex tota ſumma pretij emptionis, illa quantitas pecuniæ, quæ aſſignata fuit à Principe ad opera pia, vel eleemo-

eleemoſynas: ſiue illa deducatur à portione venditoris ſeu pretio, ſiue à lucro, quod cedit ſortientibus, ſiue ab vtroque: præſertim ſi ab initio hoc promulgetur.

Pia enim; & religioſa eſt conſuetudo, qua Princeps, vel Reſpub. talem licentiam contractus ſortiarij concedens, aliquam partem ſic reſeruat: nec iniuriam facit contrahentibus, non venditori, cui non tenetur aliter licentiam dare: non emptoribus, qui hac cõditione pecunias ſuas ſorti ſubijciunt. Quod de cauſa pia dictum; idem tenendum, de publica neceſſitate, quare poſſet aliquid reſeruari ad ſoluendum debita Principis, vel Reipub. ſi tamen vere talis neceſſitas ſubeſſet. Ideo quando conceditur in remedium Ciuitatis, vel communitati, vt poſſet Princeps aliquid ſegregare, ad neceſſitate illius Ciuitatis, ſic etiam poſſet taxare liberalius ſummam pretij. Sic bene Garcias.

Vltimo *poteſt, is cui merx aliqua ceſſit, quia ſymbolas contulit plures omnibus alijs, vel certo numero intra tot dies, mercem illam recipere, & retinere.*

Intellige quandocunque acceperit dummodo non ſit res ex numero illarum, quæ iam expoſitæ ſortitioni: quod ſi ex earum numero ſit, non poteſt eam accipere, poſtquam aliqui iam ſymbolas contulerunt. ſtatim enim, vt contulerunt, in hanc mercem ipſis ius fuit acquiſitum ſic ſit, vt venditor alteri addicere nequeat; quod iam alteri venditum, hęc ratio ſatis indicat, hoc intelligendum, quando inſtituta iam ſortitione, vel acceptis ſymbolis, fit promiſſio. Si enim promiſſio facta foret, vt ſolet, ante ſymbolarum collationẽ, hoc eſt initio quando ſortis diuiſionę ſiue Lotheriæ fit publicatio, tum enim ſæpe additur, qui primam ſym-

A bolam contulerit, is habebit hoc vel illud, qui intra tot dies tot ſymbolas contulerit, habebit illud, qui numero vicerit reliquos intra tale tempus, illi hoc cedet, tunc iſti omnia etiam poſt inchoatas ſortes acquirerent, quæ ipſis promiſſa fuerunt ante ſortitionem, & antequam res ipſa venderetur: & tunc ſortientes in hanc conditionem conſenſiſſe ſunt

B cenſendi. Sic intelligendi Garcias, Lopezius, & ſufficiant iſta de hoc contractu. *Lotheria.* de quo vide Molin. de loco, & P. Zaa in Aphoriſ. verbo venditio, nu. 15.

QVÆSTIO III.

De purgatione Canonica.

C *Canonica purgatio* dicitur, quæ regulis Eccleſiaſtici iuris conſentanea eſt; quæ duplex eſt, vna *per iuſiurandum*, in qua nihil eſt ſortis: hanc ſoli improbant hæretici, qui contendunt nunquam licere, iurare, ne in iudicio quidem: contra quos legi poteſt Alf. à Caſtro, Cochlæus contra Anabaptiſtas, & Gregor. Valencia. Probatur etiam hæc purga-

D tio quoad Laicos in Concilio Tributienſi, ſicque teſtatur Cromerus lib. 19. hiſtor. Polon. ſe Sophiam Reginam de ſtupro accuſatam, ſuo & ſeptem honeſtarum, ac nobilium fęminarum iureiurando purgaſſe. Probatur vero quoad presbyteros, & Epiſcopos, conſtitutione Gregorij Magni, qui varios Epiſcopos, ſic ſe iuſſit purgare. idem ſtatuere Ale-

E xander, Innocentius, & Leo Pontifices, idem ſancitum in Concil. Agathenſi, & Ilerdenſi: id ipſi fecere Sixtus, & Leo III. & Pellagius PP.

Altera purgatio eſt *per venerabilis Sacramenti Euchariſtici ſumptionem,* hac Catholici contendimus eſſe

l. 5. 10. verbo iuramẽtum hær. 1. 2. 2. diſp. 6. q. 7. pũct. 3 cap. ſi quis presbyt. 2. q. 4.

c. presbyter cum 4. ſeqq. d. q. 4 c. ſuper cauſa d. q. 4. c. quotiẽs ibi. c. omnibus ibi. c. ſi legitimi ibi. c. presbyter ſi à plebe ibi. c. mãdaſtis ibi. c. auditum ibi.

Digitized by Google

eſſe licitam, quando iungitur ab Eccleſiaſtico iudice competente. In veteribus Germaniæ concilijs, hæc purgatio fuit probata. ſtatutum enim illis, ſi furtum in monaſterio committatur, tunc fratres ſe ita expurgent. miſſa celebretur, in eorum præſentia, & ea expleta *omnes in hac verba communicentur; Corpus Domini ſit tibi hodie ad probationem*. Item, *ſi Epiſcopo, aut presbytero aliquod maleficiũ imputatum ſit, pro ſingulis miſſam celebrare debet, & communicare: & de ſingulis imputatis ſe, innocentem oſtendere. Quod ſi non fecerit, quinquennio à liminibus Eccleſiæ extraneus habeatur*. Nec deſunt exempla Pontificum optimorũ, qui hanc purgationem exegerunt. Lotharius Rex pactis cum Nicolao Pontifice nõ ſteterat, ſed adulteram iterum in thalami partem reduxerat, profectus Romam abſolui petit à Pontifice Hadriano, dicens ſe promiſſis Nicalao factis ſtetiſſe, *Pontifex pro comprobatione innocentiæ* (ait Sigisbertus) *ad examinationem corporis, & ſanguinis Domini tam regem quam optimates regni inuitauit. illi nihil Deum veriti corpus Domini noſtri, temere, & perperam acceperunt*: ſed rege in itinere Placentiæ ſtatim moriente, & omnes intra annum reliqui perierunt. Malus erat Imper. Henricus, ſed tamen ſimile ſacrilegium committere exhorruit, inuitante illum ad ſimilem ſacramenti Venerabilis purgationem Gregorio VII. Pontifice tam Sancto, quam malis cunctis inuiſo, tam religioſo, quã hæreticis ſemper odioſo. Narrat hiſtoriam Lambertus Schaſnaburgenſis his verbis.

Sigiber. in Chron. c. ſæpe contingit. ibi. c. ſi Epiſcopo. ibi.

Anno 870. in Chron.

Anno 1077

Ita abſoluto eo (Nempe Henrico Imp.) excommunicatione, Papa miſſarum ſolemnia celebrauit, cõfectaque ſacra oblatione, Regem cum cætera, quę frequens aderat, multitudine ad altare euocauit, præferenſque

A manu corpus Dominicum: Ego, inquit, iampridem à te tuiſque fautoribus litteras accepi, quibus me inſimulabas ſedem Apoſtolicam per ſimoniacam hæreſim occupaſſe, & alijs quibuſdam tam ante epiſcopatũ, quam poſt acceptum epiſcopatum, criminibus vitam maculaſſe, quę mihi ſecũdum ſcitá canonum omnem ad ſacros ordines acceſſum obſtruxe
B runt. Et licet multorum idoneorum certe teſtium ad ſtipulatione crimen refellere queam; eorum ſcilicet, qui omnem vitæ meæ ab ineunte ætate inſtitutionem integerrime nouerũt, & eorum qui meæ ad epiſcopatum promotionis, auctores fuerunt. Ego tamen ne humano potius quam diuino niti videar teſtimonio, vt ſatisfactionis compendio omnem omnibus ſcandali ſcrupulum de medio au
C feram; ecce corpus Dominicum, quod ſumpturus ero, in experimentum mihi hodie fiat innocentię meę, vt omnipotens Deus, ſuo me hodie iudicio, vel abſoluat obiecti criminis ſuſpicione, ſi innocens ſum; vel ſubitanea interimat morte, ſi reus. Hęc & alia, vt ſolenne eſt, præfatus verba terribilia, quibus Deum cauſæ ſuæ æquiſſimum iudicem, & in-
D nocentia aſſertorem adeſſe precabatur partem Dominici corporis accepit, & comedit. Qua liberrime abſumpta, cum populus in laudes Dei, innocentiæ eius congratulatus, aliquamdiu acclamaſſet, tãdem impetrato ſilentio, conuerſus ad regem: Fac ergo fili, inquit, ſi places, quod me facere vidiſti. Principes Theu-
E tonici regni, ſuis in dies accuſationis aures noſtras obtundunt, magnam tibi molem capitalium criminũ impingentes; pro quibus non modo ab omni rerum publicarum adminiſtratione, ſed ab Eccleſiaſtica etiam communione, & ab omnimoda vitę ſecularis conuerſatione, vſque ad extremum

mum ſpiritum te ſuſpendi oportere existimant. Petunt etiam magnopere diem, & locum ſtatui, audiētiamque præſtari canonice diſcuciendis, quam aduerſum te adferant accuſationibus. Et noſti optime humana plerumq; vacillare iudicia, & in publicis diſceptationibus nõnunquam falſa pro veris perſuaderi, dum pro diſertorum hominum ingenijs, & dicendi copia, & ſuauitate falſitas verborum phaleris adornata libẽter auditur, & veritas nullis eloquentiæ nixa adminiculis cõtemnitur. Cum ergo tibi bene conſultum cupiũ pro eo, quod in calamitatibus tuis ſupplex Apoſtolicæ ſedis patrocinium expetiſti, fac quod moneo. Si te innocentem noſti, & exiſtimationem tuam ab æmulis tuis per calumniam falſis criminationi impeti, libera cõpendioſe, & eccleſiam Dei ſcandalo, & teipſum lõgæ concertationis ambiguo, & ſume hanc reſiduam partẽ Dominici corporis: vt comprobata Deo teſte innocentia tua, obſtruatur omne os aduerſum te iniqua garrientium: & me deinceps cauſæ tuæ aduocato, & innocentiæ tuæ vehementiſſimo aſſertore, Principes, tibi reconcilientur, Regnum tibi reſtituatur omnes quibus iam diu reſpublica diuexatur bellorum ciuilium tempeſtates in perpetuum ſopiantur. Ad hæc ille inopinata re attonitus, æſtuare, tergiuerſari, &c.] Sequitur quo pacto experimentum hoc innocẽtiæ ſiue facere detrectarit. Vidiſti (lector) indici huius formulam, vidiſti cauſas. Hæ nonne veræ; quod Deus fideliſſimus veritatis ſic teſtis: quod in humanis diſceptationibus fallaciæ ſit locus, diuinam vero diſquiſitionem nec falli poſſe, nec fallere? In formula quid niſi pium, quid niſi conſentaneum ſacris litteris, preceptiſque diuinis? verba quæ rem deceant: res ad honorem Dei, pacem Eccleſiæ,

A cõcordiam iuſtitiamq; ſanciendum, ſcandala ſchiſmataq; tollenda inſtituta, & peraccommodata. Quid igitur leguleius vilis ſummis Eccleſiæ antiſtitibus obſtrepit? quid rana conatur in elephantum intumeſcere? cur hanc vocat *furioſa explorationis ſpeciem?* cur Epiſcopos *Sacramentales*, per ludibrium homo *Sacramentarius*, appellat? vnicam adfert rationem, rationis expertem. Quia in exſecrationem, ſic & perniciem conuertatur, quod ad ſalutem inſtitutũ putabatur. Putabatur ergo, & non erat? iam Chriſtus mendax, qui hoc aperte profeſſus? Nonne eius ſunt iſta? *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem: in me manet, & ego in illo.* Si Salus in me, & ego in Saluatore, putabor tantum ſaluus, & non ero? Quid illa? *Sicut miſit me viuẽs pater, & ego viuo propter patrem; & qui manducat me, & ipſe viuet propter me.* Falſa promiſſio, ſi viuere putatur duntaxat. Quid deniq; illud clariſſimum? *Non ſicut patres veſtri manducauerunt manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem viuet in æternum.* Viuet, plane, viuet, ad ſalutemq; veram, & perfectam hoc inſtitutum non putatur fuiſſe tantum, ſed ſcitur; ſed fide creditur. Nonne dixerat veritas; *Hic eſt panis de cœlo deſcẽdens; vt ſi quis ex ipſo manducauerit, non moriatur. Ego ſum panis viuus qui de cœlo deſcendi; ſi quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum; & panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.*] Credat non eſſe ſalutem, qui nõ credit ſub panis ſpecie eſſe carnem. Nos carnem credimus ſalutem credimus; non tamen omni ſumenti.

Hotoman. Calumniſta Commẽt. de Feud.

Ioan. 6. v. 56.

verſ. 57.

verſ. 58.

verſ. 59.

B C D E

Sumunt boni, ſumunt mali,
Sorte tamen inæquali
Vitæ, vel interitus.
Mors eſt malis, vita bonis.

Vide

Digitized by Google

Vide paris ſumptionis,
Quam ſit diſpar exitus.

Sed D. Thomæ non credit tabulæ: an nec Apoſtolo? *quicunque manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne; reus erit corporis, & ſanguinis Domini: Probet autem ſeipſum, & ſic de pane illo, edat, & de calice, bibat. Qui enim manducat, & bibit, indigne, iudicium ſibi manducat, & bibit non dijudicans corpus Domini. Ideo inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi. Quod ſi noſmetipſos dijudicaremus, non vtiq; iudicaremur.*] Igitur indigne ſumentibus, pernicies ſemper, & exſecratio fuit, non inſtitutione, vel inſtituentis voluntate, ſed ſumentium peruerſitate, qui quod ad ſalutem eorum datum, in mortem malum abuti. Inſtitutum initio ad vitam æternam digne ſumentium, ſic ſumet: nullus Pontifex, in perniciem, aut exſecrationem conuertet nullus voluit, nullus potuit. Ac qui ſumit in teſtem innocentiæ, cum ſit nocens, digne ſumit? ò iuris Sacerdote dignum iudicium: ſed eo, qui iuſtitiam nobis Deam, pro habitu, ſeu virtute iuſtitiæ, definiens nouum Iuſtitiæ ſacellum erexit. Quid aliud in tota forma purgationis proponitur, quam quod à B. Paulo ſancitum? Nonne hoc purgatio indicit? Dei teſtimonium optimum, & certiſſimum eſt. illud addacatur, & dubium tollat. Si reus es, noli eum teſtem aduocare; ſi innocens es aduoca. Proba teipſum prius, dijudica, reus es? caue accedas, damnationem manducabis, & exitium adferet tibi ſacrilega audacia: abſtine, moneo, & edico. At, nil conſcire tibi, nulla te mortali culpa palleſcere, poſtquam conſcientiæ arcana ſcrutatus es, deprehendis; adeſdum ſecurus, innocentiæ non deerit, qui pro nocentibus obijt, vt eos ad innocentiam reuocaret. Quid

Commen. in Iuſtin. Inſtit.

A in his mali? quid falſi? Non defuit Deus innocentibus, & hoc indicio eos expurgauit, nocentes vero necauit. Abſoluit Gregorium VII. damnauit Lotharium, Abſoluit, in Morinis virum nobilem ErKimbaldum, de Borban quem Comitē vocat Cantipratenſis. hic lecto affixus intellexit à Nepote (filium alij contendunt) virgini vitium oblatum. Domini hæredem nemo accuſare, multo minus

B punire audebat. Quid facere æger? iuſtitiam negligat? gladium illi in vindictam malorum Deus tradiderat. Nepotem qui occidat, non reperitur. Si faciat ipſe? fraude opus, & patricida vocabitur. Vocabor (inquit) ſed ab hominibus carnifex futurus ſanguinis mei; ſed iuſtus vltor, ſed iuſtitiæ defenſor in oculis Domi

C ni. An quia Nepos, non nocens? ſucceſſore carebo; prouidebit Dominus, cui ſeruio, cuius gloriæ affectus meos poſtpono. ſic animatus, pugionem abſcondit ſub ceruicali, vocat Nepotem, tanquam vltima ei monita, & mandata daturus. Venit adoleſcens, quinto poſt die, placatum ſperans auunculum. Accedit poſtulantis capiti aurem admouet. Ille pro oſculo,

D pugionem condit in gutture, nec deſinit premere, donec videt exhalaſſe. Hanc accipe victimam iuſtitiæ Deus (addit) tibi immolatam. ſcis quæ in animo, & viſceribus meis doloris magnitudo obſeruās lancinet paternum amorem; ſed vicit amor tui. Paulo poſt vires cernens deficere, obit exomologeſim: tacet de cæde nepotis: quæ in ore omnium recens.

E Quærit Epiſcopus ſilentij cauſam. ſi oblitus: num ſaltem nunc ſe accuſet, & animo pœniteat? reſpondit Burbathus, ſe iuſtam credere: & quod meritorium putet, id nolle infectum. Epiſcopus eius pertinacia deteſtata (ſic putabat) redit ad templum, De via reuocat æger. tum ait redenti.

A Vt, patet, quam diuerſa Dei ſint, & hominum iudicia intelligant, qui tecum præſentes, aperi (quæſo) hierothecam, in qua pignus ſalutis aſſeruatum adfers. recludit ille, nec hoſtiã reperit: hanc admiranti æger ſe in ore, mediatore angelo datam, oſtendit habere. Hiſtoria notiſſima eſt toti Belgio, non elegantis modo & accurati artificij picturis vetuſtiſſimis in Bruxellenſi ciuica domo exornata, ſed etiam hiſtoriarum monumentis conteſtata. Sic Deus etiam abſoluit Sibichonem Epiſcopum Spirenſem, coram Henrico III. adulterij accuſatum. Sic ſæpe nocentes, & culpæ reos indigne ſumentes, vel Deus pœnis corripuit, vel non permiſit ſumere, & tranſmittere. Interdum tamẽ permiſiſſe Deum hoc ſcelus impunitum in præſens, dilata in poſterum digna vltione, nos docet Andronici Imp. perfidia apud Choniatam. Sed occulta iudiciorum abyſſus à nobis non ſcrutãda. Sublata tamen aliquando hæc purgationis forma, eo quod ſuſpectis nõ eſt danda Euchariſtia. cap. dilecti de purgat. canon. cap. tribus de conſecrat, d. 2.

Cantiprat. lib. 2. c. 36. par. 6. Fulgoſ. li. 1. c. 6 ſed melius Cæſarius, lib. 9. ſc. 38. Crantzius li. 4. Saxon. c. 43. Adã lib. 3. c. 31. & Chron. Hirſaugiẽſe.

Cyprian. ſerm. de lapſis Greg. Turonenſ. l. 1. de glor. mart. c. 88. Petrus Cluniac. li. 1. de mirac. c. 2. 25. 35. Cæſar. libr. 9. exempl. c. 55. 60. 64. Sur. in vita S. Godefridi, li. 3. c. 12 lib. 1. Annal. in fine vitæ Manuel. Comneni.

QVÆSTIO IV.

De vulgaribus purgationibus.

IN ſortium Politicarũ numero cenſeri poſſunt miræ quędam iudicariæ diſquiſitiones, quibus fortuito euentui veritas culpæ, vel innocentiæ decidenda permittitur. *Vulgares* vocant *purgationes*, idq; rectiſſime: vt nomen nobis indicet nullo ipſas legitimo vſu, ſed vulgi quadam vſurpatione, & obſeruatione ſuperſtitioſa fuiſſe introductas: pleraſque etiam iure canonico expreſſe vetitas. Solet ijs Deus tentari potius, quam voluntas eius explorari. Vnde & *exploratoria probationes*, Latine dicuntur Barbara vero vocabulo in Conſtitution. Neapolitanis, *paribiles leges*; eo quod rem non ſciri, ſed apparere tantum faciant. In his plerumque peccari, tentando Deum, probabitur poſtea.

B Talis purgatio eſt, quotieſcumque poſcitur, vt Deus miraculum faciat: veluti ſi quis confiſus innocentiæ ſuæ, peteret ſe ſepties percuti gladio, ad innocentiam ſuam probandam, vt factum in fœmina ſepties icta, aut in ignem intraret, de quo poſtea.

de qua eſt epiſtol. D. Hierony.

SECTIO I.

De prouocatione ad diuinum iudicium.

C SÆpe fit, vt qui ſe iniuria affici ab alijs putant, nec hominum præſidium, vel auxilium ſupereſſe cernunt, ad Deum confugiant, nõ quidem malis, vt illos eripiat, ſed vt ſumpta de perſecutoribus vltione, tali indignos ſupplices iniuria fuiſſe, cunctis faciat manifeſtum: interdum illos ad tribunal Dei ſiſti intra certum tempus, interdum nullo tempore addito iubent: *citationem ad comparendum coram Deo iudice* vocant. de hac merito dubitant plerique quid tenendum: metuendane citato ſit, necne? item licita citanti, an illicita?

D Quoad citantem, & quiritantem, ob iniuriam: Dico primo, ſi citra odium, aut vindictæ cupiditatem, vel impatientiam iram, deſperationem, vanitatem, aut aliam vitioſam affectionem, per iniuſtitiam appreſſus quis, hoc faciat, bono fine, puta vt innocentia eius appareat, nec infamia grauetur familia, aut vt liberetur mundus tali tyranno, aut vt reſipiſcat, & terrore perculſus, pœniteat, deij-

E

Digitized by Google

Extremo c.13. Eſth.

deſinatque ab oppreſſione, & concuſ- A ſione miſerorum (*licita eſt talis citatio.*) fatetur Feuardent. ſe talem non audere damnare. equidem cum res ſit indifferens, & finis bonus, puto actum eſſe meritorium. nec deſunt exempla Sanctorum hominum. Sic enim Sara dixit Abrahę *Iudicet Dominus inter te, & me*, Sic Dauid ad Saulem, *Iudicet Dominus inter me, & te, & vlciſcatur me Dominus ex te* B & Zacharias filius Ioiadæ, cum iuſſu Ioas regis; interficeretur, ſimilia protulit: *videat Dominus, & requirat.* Nec alia mens ſeptem Machabæorum Martyrum quorum prophetia vim habuit imprecationis, et citationis, vt illæ priores duæ; quæ ambæ exitio perſecutorum paulo poſt fuere comprobatæ. Nunne Apoſtolus Alexandro ærario impunitam eſſe non C debere cenſuit iniuſtitiam eius, cum diceret? *Reddat illi Dominus ſecundum opera ſua.* malum magnum pro multis malis, quæ illi oſtenderat. Nonne Sancti martyres, etiam noui teſtamenti, clamant ad Deum? *Vſque quo Domine non iudicas, & non vindicas, ſanguinem noſtrum de bis, qui habitant in terra?* Legimus etiam de B. Euſtachio Abbate, cum hæreticus D quidam Agreſtius, B. Columbanum iam mortuum conuitijs, & calumnijs lacerarет, ſic vultum eſſe calumniatorem, idque in concilio Matiſconenſi. Ita namque ſcribit Ionas Abbas, eius contemporaneus: *cum ſic ille* (Agreſtius) *friuola garriret: ſagax Euſtachius, vt erat virtute patientia, & ſcientia inſignis, reſpondit. In horum præſentia Sacerdotum te ego, eius diſcipulus, & ſucceſſor, cuius tu diſciplinam, & inſtituta damnas, ad diuinum iudicium illo intra præſentis anni circulum diſceptaturum inuito, vt iuſti iudicis examen ſentias cuius famulum tuis obtrectationibus maculare* E

Gen. 16. v. 5.
1. Reg. 24. v. 14.
2. Paral. 24. ver. 23.
Lib. 2. Mach. 7. v. 17. & 19.
2. Tim. 4. v. 15.
Apoc. 6. v. 10.
Vitæ S. Euſtachij Eo. Euſtaſij. c. 6. menſe Martio.

A *conaris.*] Scire vultis euentum citationis? poſt aliqua media, ſequenti capite ſubijcit Ionas: *Sed cum ille* (Agreſtius) *ſæpius ſibi datum pœnitentiæ locum non agnoſceret, ut B. Euſtachij ſententia, ad diuinum iudicium ipſum vocantis præualeret, ante triginta dierum circulum, priuſquam vertentis anni meta compleretur, à ſeruo ſuo, quem ipſe redemerat, ſecuri* B *percuſſus interijt.*] Accedat, & aliud tempore legis gratiæ. Gualtherus Burgenſis, vir doctrina, & ſanctitate clarus, per iniuriam pulſus Epiſcopatu Pictauenſi, à Clemente V. quãdiu vixit, iniuriam patienter tulit; moriens iuſſit, credo ad exemplum aliorum ſepulchro inſcribi: *Ad iuſtum Dei iudicium appello.* Legit elogium Clemens, & iniuriæ, quam C intulerat, memoria, expauiſſe ferunt addunt alij, non diu poſt obijſſe: ſed. quem citant Volaterranus, id non addit, & fabuloſum puto.

Raphael. Volateran. antropol. lib. 24.

Memoratu digniſſimum eſt, quod legitur apud ætatis illius ſcriptorem doctum, eruditum: & veracem, his verbis:

Monaſterium D. Iacobi apud Leodium notum multis eſt,] & ac- D ceptum. Illud quidam adoleſcens, conſobrinus maioris Præpoſiti, cauſa deuotionis, & religionis intrauit, quod vt audiuit Præpoſitus indigne tulit: mox forti manu collecta ſatellitum, intrat violenter cœnobium, rapit iuuenem, & nudatum ſancto habitu, ſæculari induit. Abbas ergo monaſterij, collectis primoribus ciuitatis, E Epiſcopo conqueritur, & totum clerum pro tantis iniurijs interpellat. Hoc autem cum indignanter audire vix vellet Epiſcopus, & Abbatem potius duris verbis impeteret, flexij Abbas genib. cum moderamine verborum dixit: Iudicem contra te (o Præpoſite) in terra habere nõ poſſum, &

ideo

ideo contra te Deum ſummum iudicem interpello, vt intra quadraginta dies vterque noſtrum compareat coram illo, ſententiam pro meritis accepturus. Ad hoc Præſul cachinnans cum ſuis irriſit hominem, atque ſpreuit, & repulit exprobratum. Quid plura? quadrageſimo die circa nonã mortuus eſt dictus Abbas: & cum pro eo ſolemniter pulſaretur, ſedens in balneo Præpoſitus, quæſiuit à circumſtantibus, quid hoc eſſet? moxq; quidam ingrediens reſpondit, Abbatem D. Iacobi modo eſſe defunctum, & pro eo pulſationẽ fieri tam ſolemnẽ. Ideo ergo recordatus Præpoſitus quadrageſimum diem eſſe, qua ſe citatum audierat ab Abbate, conſternatus animo, dixit ſuis, cito videte quid faciam? mortuus ego ſum, comparere me hodie ſummi iudicis aſpectibus oportebit. Nec mora, poſt verba hęc, cum balneum egredi feſtinaret, in adinſtantiũ manibus cũ diro eiulatu, & vocibus exſpirauit: ibi proculdubio reſpondere compulſus, vbi cauſarum ſtrepitus ceſſant, iuriſperitorum aduocatio conticeſcet, vbi nec preces, nec precium liberabunt.] Hactenus Thom. Cantipratenſ. alias Crabantinus in lib. Apum. Ceſtrenſis etiam libro 7. tradit Innocentium quartum à Rob. Groſſetelt dicto Lincolnienſi, famigerato illa ætate Philoſopho, quem excommunicarat, & ille ad Deum iudicem prouocarat, Pontificem ad Dei tribunal citans, mortuum quo die mortuus eſt Robertus, auditamque hanc in Pontificia aula vocem: VENI MISER AD IVDICIVM. repertumq; ſequenti die Papam in lectulo examinatum, ac liuidam in eius latere cruentamque plagam, ac ſi fecte percuſſus fuiſſet, & id accidiſſe anno 1253. cui conſentiunt Mattheus Pariſius, Ioan. Burienſis, & alij Britannici ſcriptores: quorum hoc cõmentum puto ab hę-

A reticis, vel ſchiſmaticis eorum operibus fortaſſis inſertum. Nam Neapoli hunc Innocentium in expeditione contra Manfredum mortuum ſcribit Naucletus, parum Pontificibus addictus Chronic. fol. 2. generat. 42. & non meminit talis citationis: vt nec Platina, (non reticitur) nec Monachus Paduanus, nec Paulus Langius, Cygnolus Monachus Bo-

B zanienſis, ſed perfidus hęreticus: nec alter hæreticus Mutius in Chronic. Germanorũ, nec ex Catholicis, quod ſciam gentium aliarum quiſquam, non Onuphrius, nec Maſſonus, nec Ricordanus, nec Epiſcop. Nebienſis, nec Volaterranus, nec Flauius Blondus, qui accurate de morte, & anno mortis eius conſentiunt, & oẽs fatentur eruditione iuſtitia, ſanctitate Innoc. IV. excelluiſſe. Relinquat igitur

C prudens lector fabellã de Innoc. IV. Britannis, vt ad Arturi rotundã menſam ſuauiter eam fruatur Balæus, nõ tam ingenioſus, quam impius ſimilium dramatum fabricator.

Dico 2. *Periculoſum eſt hominibus non comperta ſanctitatis has citationes tentare.*] Nam facille fallit amor proprius, & perſuadet nos iniuriam

D perpeſſos, cũ non ſimus: facile etiam latens aliqua gloriolæ, vel vindictæ, vel alterius perturbationis animi nebula ſe immiſcet, vt veritatem nõ videamus.

Dico 3. *Lethaliter peccãt, qui ſcienter iniuſte alios citant*, probatur q̃a nocent iniuſte, & grauiter. ſic enim ſugillant eos quos citant, vt oppreſſores Innocentiæ: minus etiam con-

E ſtantes graui terrore percellunt, ita vt ex metu mortis poſſint in morbũ incidere, & mori. Quod fortaſſis aliquando contigit.

Quoad eos vero qui citantur, exiſtimo duas regulas poſſe ſtatui. *Prima eſt, ſi conſtet eos iniuſte iudicaſſe, nec vllum eſſe dubium de ſententia aut*

facti,

Digitized by Google

ſecti, propter quod citantur, aquietaret tunc poſſe huiuſmodi citationem ab illis contemni.] ratio eſt; quia iuſto iudici præmium a Deo, cuius vicem fungitur, non ſupplicium eſt expectandum. Sciebat hoc magnus ille Imperator militum Gundizaluus Ferdinandus de Corduba:

In vita Gonſalui.

Qui cum Tarentum obſidens maleficum quendam ſeditioſumq; (inquit Iouius) militem ad ſupplicium duci iuſſiſſet: illeque multum reluctatus ſe iniquiſſime damnare vociferaretur, & proinde Gonſaluum ad dicendam cauſam, ad Dei maximi tribunal magna voce citaret: vade, inquit, Gonſaluus, feſtinaque confiſus optimo iudici, & cauſam inſtrue. Nam ibi pro me aderit, qui opportune reſpondeat Alfonſus frater, qui nuper, ex Serra vermegia, in cœlum contendit. Tum enim Gonſaluo nunciatum fuerat, fratrem a Mauris circumuentum, dignam forti pioque duce mortem oppetiiſſe. Sic ille merito nebulonem iniuſte prouocantem contempſit.

Altera regula ſit, *Quando iudex aliquam animi perturbationem ſenſit: qua ad damnandum, vel mouit omnino, vel ad citius damnandum mouit: vel etiam non vſque adeo certa eſt ſententia iuſtitia, vt non ſuperſit probabilis contraria; metuat tunc male facit iudex, ſi contemnat huiuſmodi citationem: recte facit, ſi diligentius iterum omnia momenta, & quacumque ad veri indagationem pertinent, examinet ac perpendat, & reum interim in cuſtodia ſeruet, vt vel retractetur prior ſententia, vel maturiore conſilio confirmetur.*] probatur hæc concluſio. (quæ Feuardentij quoque fuit.) tum quia iudices non poſſunt nimis circumſpecte procedere in re tanti momenti, cum non hominis, ſed Dei iudicium iudicent: tum quia, qui videbantur nocentes ex allegatis, & probatis, eos tempus poſtmodum ſæpe docet fuiſſe prorſus innoxios, non opus eſt exempla proferre, ſunt ad manum non pauca, nec obſcura, tum denique quia ſæpiſſime accidit tales citationes non eſſe irritas, Scribunt Hiſtorici Hiſpanorum Ferdin. III. Regem, iuſſiſſe duos nobiles perduellionis reos ex turri vel rupe altiſſima præcipitari: illos conſtanter crimen negaſſe, quod quia videbant ſe fruſtra facere, tandem ad diuinum tribunal prouocaſſe, regiq; denunciaſſe, ibi, vt ſe ante diem triceſimum, ſiſteret; Ferdinandum poſtea ipſo die triceſimo ſatis ſubita morte abreptum. Germania ſola multa præbet exempla. Meinuercum Paderbronnenſ. Epiſc. graui contumelia Corbienſis quidam monachus affecerat, cui Epiſcopus REDDITVRVM ALTISSIMO FACTI RATIONEM prædixit. Monachus flocci pendens riſit Epiſcopum, Ecce, moritur, antiſtes: & nihil mali ſentiens ante monachus, in ipſa hora mortis Epiſcopi expirauit. Paucis annis poſtea Henricus Moguntin. (vel ſecundū alios Vormacienſis) Epiſc. falſo, & per calumniam Arnoldi accuſatus, & per præuaricationem Cardinalium duorum a Pontifice Eugenio III. ad cauſæ cognitionem delegatorum, depoſitus ipſo Arnoldo ſuffecto, fuit: ſed ad iuſtum iudicem Deum interpoſita appellatione, ſequenti anno mortuus fuit. Eius audita morte, ambo illi Cardinales obiere ſubito: alter digitos proprios arrodens: alter in latrinis, Arij morte. Tempore Henrici quarti, Burchardus Halberſtadienſis Epiſcopus, & Meginherus Abbas Herſfeldenſ. de iurib. Eccleſiarum litigantes inuicem ad Dei tribunal euocarunt, & ambo die dicta repente ex hoc ſæculo migrarunt. Sic olim ex Auentino lib. 4. ſcripſeram; ſed commentum

2. Paral. 9. v. 6. & 7.

Ritius li. 2. de Regibus Hiſpa. Mariana in Hiſpan. Annal. lib. 15. c. 11.

Crantz. lib. 7. Metropol. c. 4.

Conradus in Chr. Moguntino.

mentum inueni additum ab Auentino quod inuicem citarint. ſolus Meginherus Epiſcopum citauit, qui ſolus iniuria fuerat affectus, vt patet ex eius ætatis ſcriptore Lamberto Schafſnaburgenſ. quem vide, & ab Auentino caue. In vicina Germaniæ Gothia, memorabile accidit illud Ioannis Turſonis, de quo ſic ſcribit Olaus; *quendam capite plecti ſufferat. Is gemibus immixus, en morior iniuſte*, inquit, *æque voco hac hora ante tribunal Dei, vt reſpondeas cur, me innocentem morti condemnes. Vix autem miſer carnificis manu obtruncatus fuerat, cum etiam iudex de equo corruit exanimis.*] Liguriæ pars notæ Italiæ, ibi Genueſium triremes aduerſus piratas emiſſæ biremem Gotholanam accepere; & in Siculorum Gotholanorumque contemptum, extra Drepanum, furcæ noctu rectorem biremis affixerunt. Miſer ille diu fruſtra queſtus, nihil vnquam ſe Genuenſibus nocuiſſe: vt vidit plus gentis odium illos, quam æquitatem mouere, præcipuamque mortis ſuæ cauſam eſſe trierarchum Genuenſem, iuſſit vt ſe ille intra ſextum menſem ante Deum iudicem ſiſteret. nec irrita vocatio fuit. condicto Ligus tempore mortuus fuit. Armoricis Franciſcus Dux præfuit: is ſumma crudelitate fratrem ex Anglia redeuntem de medio ſuſtulit; ſed viciſſim fratris citatione intra annum de medio ſublatus, principatum cum vita amiſit. vix eſt quiſquam cui non ſit audita damnatio Templariorum: ex his vnus Neapolitanus eques traditur ad diuinum iudicium appellaſſe, & Clementem V. ac Philippum Pulcrum Francorum Regem, anni ſpacio conceſſo, coram tribunal illud ſupremum citaſſe: addit Fulgoſus intra id tempus Clementem repente mortuum, nec multo poſt Philippum quoque interijſſe. Hoc alij ex calculo

Lib. 14. hiſt. Aquilon. ca. 20.

Fulgoſ. li. 1. c. 6. Aeneas Syluius Europæ hiſt. ca. 43.

d. cap. 6.

A temporis conantur refellere. Sed idem, confirmant Chriſtianus Maſſæus, & Meierus qui Papam, & Regem eodem anno 1314. tradunt obijſſe, illum 20. April. hunc 29. Nouembris. fuerunt quidem Templarij Anno 1312. in concilio Viennenſi, tertia Aprilis condemnati: ſed non omnes eodem Anno comprehenſi ac occiſi: ſed quidam ſequenti, vt B Neapolitanus ille; ſcilicet anno 1313. cumque 1314. currente mortui ſint Iudices illi duo, dicuntur non immerito eodem anno obijſſe, quo citati fuere: imo Gaguinus, & Aemilius mortuum volunt regem Anno 1313. quem conſtat Pontifici ſuperuixiſſe.

Meierus. l. 2. Annal. & lib. 17. Chron. Maſſæ. conſentit. Onuphr. in P. P. Rom. hiſtor.

SECTIO II.

C

De purgatione Monomachia.

NVlla fuit quondam frequentior purgatio iſta; quotieſcumque criminis notitia ſeu probatio obſcura; vel actor reum prouocabat; vel reus ipſe offerebat ſe, aut ſuo loco alium, inuentionem quidam Mantinæis tribuunt; alij volunt antiquiorem D eſſe. conſtat etiam Palæſtinis in vſu fuiſſe, ex Goliæ prouocatione, quem Dauid ſuperauit. Fuit maxime in vſu poſt Barbarorum in Italiam irruptionem apud Longobardos, & apud Germanos, & Francos, & etiam Hiſpanos, non ex homicidij tantum cauſa (iux. c. vni. §. ſi quis hominem §. ſi quis alium. de pace Conſtant.) ſed, & ob aliud quoduis E graue crimen, vel magni momenti cauſam, vt poſt Bald. communiter DD. cenſuere. Bald. in d. cap. vni. Alciat. & Oroz. c. ad l. ex hoc iure. D. de iuſt. & iur. Iulius Ferret. conſil. 6. de duello in prin. & conſ. 9. num. 6. conſ. 11. num. 3. & 4. & Menchaca lib. 1. illuſt. qq. cap. 49.

Alciat. de ſingula. certa. ca. 2.

Lege Longob. tit. qualiter ſe quiſque defed. deb. tit. de purgari titu. de homicidio liberi hominis. Lamber. Schaffnabur. ſæpe. docet Guido Papa deciſ. 92. Hotoman. li. 3. obſeruat. c. 15. Charõdas deciſ. 607. tit. 4. p. 7. & paſſim Mariana. in Hiſt. Hiſpan.

Et

Digitized by

Et ſanè in iuriſiurandi locum, propter crebra periuria, hoc fuit introductum, coram Ioanne XIII. per Othonem 4. in Romandiola; ſed prius apud Francos iam Carolus Magnus hoc ſtatuerat, quoad cauſas criminales, poſtea ad ciuiles quoque extenſum, vt, & apud Moſchos, & Danos, olim in vſu. Ritus duelli poſſunt colligi tum ex Annal. Boiorum lib. 4. tum ex Ticinenſis Hiſt. Bern. Sacci. li. 9. Sed in moribus, & armorum genere præſertim, non idem obſeruatum apud ſingulas nationes. plerumque receptum, vt armis militaribus regionis eius vterentur. Carolus Magnus voluit vt fuſtibus, poſtea receptum, vt rei ſit optio, & ius armorum præſcribendorum. In celebri illo duello Cambronenſi, inter Iudæum, qui imaginem Deiparæ vulnerarat, & paralyticum, Lex Carolina ſeruata.

l. antiquit. & l. vlt. li. 2. l. Lomb. tit. 54. l. mentio. d. tit. 54. d. l. vlt. & lib. 5. leg. Francic. tit. 4. Olaus l. 2. cap. 20. Saxo, li. 5.

Anno enim 1326. Guilh. Tertio Comite Hannoniæ, Verpa quidam ſe finxerat ſincero animo Chriſtianis ſacris baptiſmo initiari. ſuſcepit ex fonte Comes, & Guilh. filiolum nominauit, & apparitorem Curiç Montenſis eſſe iuſſit. Non diu poſt, homo impius ingreſſus ædem monaſterij Cambronenſis, actus furijs, blaſphemias in Deiparæ imaginem multas effudit, & (horrendum) venabulo quatuor plagas inflixit, vnde ſanguinis ſtatim riui manarunt, videre faber aſciarius quidam, & Monachus laicus Matthæus Lobbius. faber aſcia caput findere Iudæo parabat; ſed a monacho prohibitus, rem detulere igitur ad Abbatem Ioannem de Montibus, is ad Comitem. Iudæus pertinaciter tormenta eluſit. Sic dimiſſus: quadriennio poſtea ab angelo apparente, quidam ſenex nomine Ioannes Flander, Eſtinnenſis, & ſeptennio iam ex paralyſi clinicus iubetur Iudæum accuſare, & duello

A prouocare. Bis monitus, Parochi iuſſu ſenex rem adhuc differebat. Tertiū illi ipſa Virgo quinque illis plagis conſauciata ſe videndam præbuit; & imperat monomachiam. Plenus ſpe ac fide ſenex adit Cābronem, cernit in imagine vulnera quæ in viſo, accedit Comitē, accuſat recutitum, dies pugnæ dicitur arma rudes fuſtes, & ſcuta lignea, ſuperſunt hodie. Iudęus

B veſco corpore, ferox viribus tibiales faſcias tintinnabulis cinxerat, & ſic ſenē ridebat. Sed iuuit athletā ſuum Deus tā impar cōmiſſus, æger ſanū, debilis fortem, ſenex iuuenem proſtrauit, & horrende blaſphemātem, conuictū, ſed non pœnitentē: comes iuſſit caudæ equinæ alligatum trahi ad patibulum, et capite deorſum, duobus ad latera moloſſis eū rabide la-

C niantib. appenſum ſubdito igne fumo interire. (*narrat fuſe Robert. Hauportius duab. [illegible] libris carmine conſcriptis.*) Hiſpani ſemper militaria arma retinuere, vt ex cunctis eorū Annalibus patet. Duellorum tum inter Principes pro regno, vt inter Corben, & Orſuan Hiſpanos apud Liuium; & Edmundū Anglū, & Canutum Danum Reges apud Polydorū,

D Hundingum, & Rohcum Daniç reges apud Crantzium, Petrum Aragonium, & Carolum Andegauenſem apud Antonium, & pro principibus inter priuatos, vt Charellum, & accuſatorem reginæ Gondibergæ; pueri quoque pro vxore Henrici tertij contra gigantem; & Burchardi contra Conradum iactantem ſe cum regis nepte concubuiſſe, anno 950. apud

E continuatorem Regionis, item inter priuatos, vt coram Othone 1. quando diſceptatum vtrum in ſucceſſionibus auorum eſſent nepotes cum patruis, vt patrem ſuum repræſentantes, admittendi, & vicere qui pro nepotibus pugnabant. Mira ſæpe in his accidere. duo tantum narrabo. V-

Liuius lib. 28. & Plutar. in vita Scipionis Polydorus Virgil. lib. 7. hiſt. Anglor. Crātzius lib. 1. c. 21. & 22. Daniæ D. Antoc. p. 3. tit. 20. c. c. 5. 8. hiſt. ſem. & Riccius lib. 3. hiſto. Neapol. Froiſſar. Chron. lib. 1. Paul. Dia. hiſto. Longob. lib. 4. c. 16. Nauclerus gener. 35. Vvitichindus lib. 2.

Digitized by Google

Vincẽtius lib.24.ſpeculi ca.70. Lib.5. Hiſtor.Bohẽ.

num ex fide Dubrauij; Radiſlaus, Curimenſis Princeps Miſtibogij, filius, per iniuriam inuaſerat Boëmię fines, coactus a ſuis tandem optimus rex VVenceſlaus militem collegit. cum iam dimicaturæ eſſent acies, *Si aliter*,] exclamat VVenceſlaus, niſi prælio res componi nequit, cur non potius ſine inſontium ſanguine: ipſi inter nos ſingulari certamine decernimus? Nulla ſit mora, loriculam ſuper cilicinam veſtem indutus, paruoque enſiculo ſuccinctus VVenceſlaus in arenam prodit: at Radiſlaus cataphractus, haſtatuſque cum ingenti machæra ſe infert, VVenceſlaus ſigno crucis frontem pingens ſubito angelos vidit, atque hanc vocem, velut ab homine promptam, audit: Ne feri. & repente Radiſlaus humi procumbens, veniam audaciæ popoſcit, ſeque poteſtati victoris permiſit. Alleuans proſtratum VVenceſlaus monuit, data venia, & dignitate ei reſtituta, vt contumaciam in obſequium debitum verteret, ne poſt grauius ab irato numine plecteretur. Hic Deus miraculo iuſtitiam cauſæ declarauit; quando miraculo Deus non fauet, fieri ſolet, vt vel maneat dubia res; vel iuſtam fouens cauſam ſuccumbat. Prius in pugna duorum Hiſpanorum Nobilium accidit tempore Alfonſi Regis: qui Petri Regis Caſtellæ pater. Hi fuere Ruy Paez de Viedma, & Pay Rodriguez de Auila, ille hunc proditionis accuſauit: hic illum ſceleris grauioris viciſſim recriminatione pulſauit. cum ventum eſſet ad duellum, tribus continuis diebus ab ortu ſolis ad occaſum pugnarunt, multiſque ſe vulneribus affecerunt, & dubia prorſus: nec in vnum, alterumue inclinante victoria, vtrumque rex innocentem pronunciauit, & æquali virtute præditos amicos eſſe voluit. Narrat fuſe Pet. Mexia. Sic etiam

Silu. var. lect. p. 2. cap.10.

A dubia manſit Zamorenſium cauſa, quos proditionis accuſabat Did. Ordonius de Lara, innocentes contendebant Ariæ Gonſalij filij: quorum cum duos iam Ordonius occidiſſet, tertioque vulnus lethale inflixiſſet; ſaucius cadens equo habenas aberrante gladio præſcribit, equus Ordonium inuitum extulit extra monomachiæ ſepta, quod victi indicium. B Sic ille non victor, equi culpa, non victus, propria virtute. Iudices ſibi N. L. pronunciarunt. Mariana lib. 8. Hiſtor. Hiſpan. Multos, quorum cauſa iuſta erat in monomachia ſæpe ſuccubuiſſe docent poſt Pont. Innocentij III. reſcriptum, cap. 2. de purgatione vulgari, & Regis Rhotharij lib. 1. lege Longobard. tit. de monomachia, etiam Ioann. Baptiſta Su- C ſius, & Vrrea Hiſpanus.

Lib. de iniuſtitia duelli. l. de duello.

Vt vt eſt, repugnat omni iuri, quæ eſt communis DD. ſententia, contra Paridem à Puteo, vt docent recentiores ſcriptores non pauci, nempe Lancellotus Conrad. lib. 1. templ. iudic. cap. 1. §. 3. verſ. duellum prohibere, & tract. de duello in præfat. Menchaca lib. 1. illuſtr. qq. cap. 12. & cap. 49. Viuius lib. 1. comm. Opinion. tit. D D, verſ. duellum. Petrinus Bellus p. 19. de re militari titu. 2. a num. 128. Iulius Ferrettus conſi. 1. num. 3. & 6. conſil. 2. nume. 4. cum ſeqq. conſil. 8. nume. 4. conſi. 20. nume. 10. & idem ſæpiſſ. in tract. de duello. Alciat. lib. 5. reſponſ. conſ. de duello. Quod repugnet iuri naturæ, docent optime Suſius, d. opere, & Anton. Bernard. Mirandulanus libro ſuo contra Poſſe- E uinum de expugnatione ſingular. certam. & Petrus Meſſia par. 4. var. lect. cap. 9. Quod iuri ciuili: probant communiter DD. ex l. 1. C. de gladiator. lib. XI. quamuis ea lex hoc non conuincat, ſufficit tamen, quod nulla Romanorum lege ſit hæc monomachia purgatio approbata: cumque

Digitized by Google

que iuri naturæ repugnet, conſtat omnem conſuetudinem in contrarium inualidam eſſe, vt recte Canones dicunt. Quod iure diuino, & ſacris litteris prohibitum ſit duellum, probant ex omnibus locis, quibus prohibemur Deum tentare, & quibus prohibemur occidere. Apertior eſt probatio iuris Eccleſiaſtici ſeu diuini poſitiui. Nam, & olim hoc canones prohibuere, & apertiſſime Conciliũ Trident. cuius hæc ſunt verba;

Cap. 2. de cleric. pugn. in duello Alciat. d. reſponſo de duello. & DD. citati Pet. Mattheus in Notis ad Bullam. Gregor. XIII. mox laudãdam Tamen reuera loca illa ſcripturæ parum vrgent pro te ſuos. ca. toto titu. de purgatio. vulgari. ti. de cler. purgante in duello. ca. monomachiã. 2. q. 4.

Deteſtabilis duellorum vſus fabricante diabolo,] introductus vt cruenta corporum morte, animarum etiã perniciem lucretur, ex Chriſtiano orbe penitus exterminetur: Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites, & quocunque alio nomine Domini temporales, qui locum ad monomachiam in terris ſuis inter Chriſtianos conceſſerint, eo ipſo ſint excommunicati, ac iuriſdictione, & dominio ciuitatis, caſtri aut loci, in quo vel apud quem duellum fieri permiſerint, quod ab Eccleſia obtinent, priuati intelligantur: & ſi feudalia ſint directis Dominis ſtatim acquirantur. Qui vero pugnam commiſerint, & qui eorum patrini vocantur, excommunicationis, ac omnium bonorum ſuorum proſcriptionis, ac perpetuę infamiæ pœnam incurrant, & vt homicidæ, iuxta ſacros canones puniri debeant, &, ſi in ipſo conflictu deceſſerint, perpetuo careant Eccleſiaſtica ſepultura. Illi etiam, qui conſilium in cauſa duelli, tam in iure quam facto dederint, aut alia quacumque ratione ad id quemquam ſuaſerint, necnon ſpectatores, excommunicationis, ac perpetuo maledictionis vinculo teneantur, non obſtante, quocunque priuilegio, ſeu praua conſuetudine, etiam immemorabili. Damnarat eundem abuſũ ſub excommunicationis pœna, quoad ſubditos tantum Romanæ ſedis,

A Iulius II. anno 1508. menſe Aprili, & rationes addiderat damnationis bene multas, & graues, primo quia hoc fiat humani generis inimico inſtigante. 2. quia hinc hominum mortes repentinæ, & animarum perditiones, & noua inter adſtantes amicos pugnantium odia, & altercationes, & ex vno incõuenienti plura oriuntur, in animarum, & corporum periculum, generiſque humani iacturam pernicioſum exemplum, & ſcandalum plurimorum. 3. quia Chriſtus docuit Deum non eſſe tentandum. 4. quia hominem homini inſidiari nefas. 5. quia gladiatoria munera, & huiuſmodi purgationes vulgares a religionis noſtræ pietate damnantur. 6. quia cruenta huiuſmodi ſpectacula a canonibus Pontificum, & imperialibus legibus ſunt prohibita. Denique Greg. XIII. laudatiſſimus Pontifex ad omnes Chriſtianos voluit pertinere hanc prohibitionem, vt, & Cõcilij Tridentini patres eam extenderant; & quod illi de ſolemni, ſiue publico duello ſanciuerant, hoc ipſe prudentiſſime ad priuatas, & non ſolemnes duellationes propter eaſdem cauſas, quæ in ijs quoque cernebantur, porro producendum ſibi cenſuit anno 1582. nona Decemb. his verbis.

Creſcẽte hominũ malitia facinoroſi non deſunt,] qui qd publice prohibitũ eſt, priuatim exequi nõ dubitent, dũ ſic pœnas prędictas eludere ſe poſſe arbitrantur. Nos ad hęc euertẽda plenius, euidentiuſque prouidendũ eſſe rati conſiderantesq; duellũ priuatũ, nõ minus cruentũ, & animę, & corporis noxiũ eſſe, quã qd publice perpetratur, auctoritate Apoſtolica ſtatuimus. (1.) Illos, qui ex condicto, ſtatuto tempore, & in loco cõuento monomachiã cõmiſerint, etſi nulli patrini ſocijve ad id vocati fuerint, nec loci ſecuritas habita, nullæve prouocatoriæ litterę, aut denunciationis chartu-

Bulla quæ incip. ad tollendum d. ſtabilem.

læ præceſſerint, cenſuris, & pœnis omnibus a dicto concilio propoſitis teneri, perinde ac ſi publico, & cõſueto abuſus ſingulare certamen iniuiſſent. (2.) volentes etiam locorũ dominos, ſi certamen ex condicto huiuſmodi permiſerint, aut quantum in ſe fuerit non prohibuerint. (3.) omneſq; illud fieri mandantes, inſtigantes, conſiliũ vel fauorem dantes, equos, arma, pecuniam, cõmeatum, & alia ſubſidia ſcienter ſubminiſtrantes, aut (4.) ex cõpoſito ſpectatores, vel ſocios quouis modo ſe præbentes eiſdem cenſuris, & pœnis ſubiacere, etiamſi illi qui ad locum deſtinatum pugnaturi acceſſerint impediti pugnam non commiſerint, ſi per ipſos nõ ſteterit quominus illa committatur. Non obſtantibus, &c.) Ex quibus ſane apparet, qui hodie priuatis prouocationibus in hanc excommunicationem, nulli reſeruatam, incidant. Videor autem mihi ex verbis *vtriuſque* prohibitionis quædam colligere non inutilia obſeruatu. Primo illos quoque incidere, qui dicunt, *Veni ad talẽ locum: ego te illic exſpectabo:* nam iſti certum tempus conſtituunt, illud ipſum præſens; ſicut craſtinum, qui dicunt, cras tali hora, &c. Secundo Principes non prohiberi hanc licentiam concedere infidelibus; tum quia ſunt extra curam Eccleſię, tum quia Concilium expreſſe dicit, *inter Chriſtianos* 3. nõ prohiberi iuſtum bellum gerentes Principes, quã poſſunt cauſam prælio decidere, eam paucis committere per duellum definiendã, hoc enim tunc in belli locum ſuccedit: Non tamen liceret illis animi cauſa, vel gloriæ ſolius ad oſtẽdendum robur militum facere; ſicut olim fecerũt Ioab & Abner: nam vox, *ludere*, illic ſignificat proluſionem pugnę. Inſtituebatur enim hoc, vt arbitror, quaſi diuinatorium quoddam victoriæ præiudiciũ, quo Germanos olim vti ſoli-

2. Reg. 2. v. 15.

Lib. de moribus German.

A tos Cornel. Tacitus teſtatur; Quę ipſa diuinatio, eſt prohibita; Et ſicut pro ſola gloria humana bellum non licet ſuſcipere, ſic nec duellum licet permittere. 4. Quoad conſulẽtes, ex Gregorij verbis intelligitur, eos dũtaxat incidere, qui ſuadent affirmatiuam, non vero, qui duellum diſſuadent, & ad hoc conſilium conſcriberent, vel darẽt, hi enim non peccant. 5. quoad B ſpectatores; non incidere, qui illac tranſeuntes obiter aſpicerent certamen, vel ſubſiſterent ad dirimendũ; immo nec illos, qui ex inſtituto eos fuiſſent comitati, vt certamen impedirent: ideo enim additur, *ſi per ipſos non ſteterit, &c.* ipſos, ſcilicet ſpectatores, & ſocios, &c. vnde 6. Infertur, eos qui comitarentur, vel ſociarent, incurſuros etiamſi non ſit pu- C gnatum; quando conati ſunt efficere, vt pugnetur, vel ſaltem ſi poterant, nõ impediuerunt ipſi, ſed maluiſſent pugnam conſeri. Hæc ſaluo rectius ſentientium iudicio, de re quotidiana. Quidam aſſerunt etiam a Sãctiſſimo Domino noſtro Clement. VII. hodierno P. M. bullam quandam de Duello editam; quam nõdum potui nanciſci. Habes in compendio bul- D larum nuper Venetijs edito.

SECTIO III.

De purgatione vulgari per ignem.

HÆc triplex fuit, per rogum, per prunas, per ferrum, hoc eſt vomeres, ſeu lateres, ſeu conticulas, vel chirothecas candentes. In- E nocentia probabatur, ſi illæſus, quis abiret: ſin, nocens habebatur, hanc inuenio aliquando ſponte ſuſceptam aliquando iniunctam prouocato. De ferro candente obtinet hodie, apud Iaponios, vt docent epiſtolæ noſtrorum, vna P. Luiſij Froes ſcripta anno 1595. narrat illuſtre miraculum, quod

Digitized by Google

quod accidit Omuræ, in hanc ſententiam.

Fuerat Chriſtianus quidam degens inter ethnicos accuſatus furti : & quia hoc crimen ſeueriſſimè caſtigatur in Iaponia. Sic vt de eo, quantumuis minimo, conuictus, morte cum nulla veniæ ſpe mulctetur, nec tamen poſſunt hunc Chriſtianum vere conuincere, ecce mox gentiles eum obſident, & dum aliud non poſſunt importune compellunt, vt ritu ipſis conſueto iuramentum edat, qui erat, vt in folio chartæ ſubſcripto ſcriberet quod erat iurandum, deinde folio in palmam manus depoſito, imponeret ferrum candens, manumque conſtringendo, in ſuum caput vindictam, & iram Chamis imprecaretur, ſi obiecti criminis reus foret. Quod ſi manus forte amburatur, aiunt experientia probatum eum noxę eſſe reum, ſi vero a læſione cum folio maneat immunis, eſſe innoxium. Cum igitur hic Chriſtianus in has anguſtias adductus eſſet, quippe vel iurandum illi erat, vel repudiato iuramento, quo ſe reum faciebat vitæ diſcrimen adeundum, innocentiæ ſuæ confiſus dixit: fas ſibi non eſſe, vtpote Chriſtiano, per falſum Deum Chamis iurare, ſed tantum per verum. Conſentiunt gentiles, vt per ſuum Deum iuret. Ille ergo ſigno crucis in folio expreſſo, ferroque candenti impoſito, quia id facere cogebatur, magna animi præfidentia ferrum manu conſtrinxit. Res mirabilis, nec manus, nec folium amburitur. Itaq; non ſolum ſolutus eſt pœna, quam gentiles illi minabantur, verum etiã culpa, quam falſo illi impingebant. Hactenus epiſtola Latine edita Moguntiæ anno 1598. plane vetus hæc purgatio, & celeberrima fuit. Sed in Francia tantum licita in cauſis ſæcularibus, vt colligitur ex epiſtol. Iuonis. 91. & 251. Inuenio ferrum iſtud ignitum vocatum, *Iudicium*: quod nomen arbitror commune fuiſſe inſtrumentis omnib. harum vulgariũ probationum. Petrus de Loyheyr. formulam nobis proponit ex S. Mauritij Andegauenſis archiuis iſtam: Nos tamen ſufficienter muniti denarrationem, & diſcutionem iſtius cauſæ noſtræ ſæpius in audientia omnium illic adſtantiũ offerebamus, & paratos nos ſemper eſſe ad omnem iuſtitiam præferebamus: cum ecce quidam de hominib. quos Belaijus reclamabat, Terbaldus Peletarius nomine, de parte ſua ſurrexit, nobis neſcientib. & iuſtitia nullatenus dictante, & nõ per conſilium noſtrum, qui ſponte ſua ſe Iudicium portaturum manu ſua obtulit. Quod Rainaldus Popardus auúculus ſuus dixerat ſibi, & quæ vere partitio illa facta fuerat de anteceſſorib. ſuis, inter canonicos S. Mauricij, & anteceſſores illius Berlaij, ſicut in chartis noſtris continebatur. Et ſicut Terbaldus obtulit, ſic paratus fuit, & per manũ ſuã in Eccleſia S. Dionyſij apud Duadũ, videtib. multis, tam de parte noſtra, quam de parte Domini Berlaij (quorũ nomina ſubternotata ſunt) Iudicium portauit. Poſt Iudicium portatum Terbaldus ille, Deo propitiante, illæſus, & ſanus omnino apparuit. Viderunt aũt vel Iudicium portari, vel manũ tertia die de more regardati, fere vniuerſi homines, & mulieres de Doado, & plures de hominibus Domini Berlaij teſtes Iudicij portati, & hominis, Deo miſerante, ſaluati, & liberati. Vbi cernis ſolitos cauſam addere, quæ illos moueret, ſiue id exprimere, quod probare per Iudicij lationem volebant: vides etiam clericos proteſtantes, vt irregularitatem, & cenſuras euaderent incurrendas: ſi hominem ipſi ad hoc adhortati, & mutilatio

Libro 2. de ſpect. ca. 7.

tio vel mors ſubſecuta fuiſſet. Memi nere huius varię leges Septentrionalium, omnes occupata a Barbaris Italia, & Gallijs latæ: apud Radeuicum fit mentio legis militaris, qua ſeruus non deprehenſus in furto, ſed accuſatus, iubebatur vel Domini iuramẽto, vel igniti ferri iudicio ſe expurgare. Leges Francicæ, & Longobardicæ iubebant per nouem vomeres ignitos, homicidij accuſatum ſe expurgare. Slaui poſtquam veram amplexi ſunt religionem in arboribus, fontibus, lapidibus iurare deſierunt: recepto vſu, examinandi per Sacerdotes ſuſpecti, adhibito ferro vel vomere candẽti. In Flandriã quoq; hãc legẽ, Philippus Comes tulit. anno 1164. Si quis vulnus in nocte acceptũ alij imputauerit, ſi Scabinis dignum videtur, ferro candenti ſe excuſabit accuſatus, ſi aufugerit, manum perdet. Item: ſi fur vocatus accuſatus fuerit ferro candenti ſe excuſabit, ſi culpabilis permanſerit, ſuſpendetur. In hoc iudicio non fuit certus vomerum numerus, vt nec formæ ferri certa ſpecies vel pondus præſcriptum, vt ex varietate Iudiciorum patet: vt plurimum Francica conſuetudine vſos puto in ferri conſecratione ſiue imprecatione, quæ fuit talis.

Lib. 1. rerũ Frid. c. 26.

Lõbard. lib. 1. ti. 21. de patric. Francica lex. l. 5. ca. 56. Helmold. Hiſto. Sclauorũ c. 84. Meier. in Chronic. Flandr.

Deus iudex iuſtus,] qui auctor es pacis, & iudicas æquitatem, te ſuppliciter rogamus, vt hoc ferrum ordinatum ad iuſtam examinationem cuiuſlibet dubietatis faciendam benedicere, & ſanctificare digneris, ita vt ſi innocens (de prænominata cauſa, vnde purgatio quærenda eſt) hoc ignitum in manus acceperit illæſus appareat, & ſi culpabilis atque reus, iuſtiſſima ſit ad hoc virtus tua, in eo cum virtute declarandum, quatenus iuſtitię non dominetur iniquitas, ſubdatur falſitas æquitati. Per Dominũ noſtrum. In *Antigona*, Sophoclis, cuſtodes corporis Polynicis, accuſati negligentis cuſtodiæ paratos ſe dicunt innocentiam ſuam comprobare, & ferri candentis contrectatione, & per pyram ambulatione, & iureiurando.

Annal. Boior. l. 4.

καὶ μύδρους αἴρειν χεροῖν,
καὶ πῦρ διέρπειν, καὶ θεοὺς ὁρκωμοτεῖν.

In Concilio Triburienſi docemur hanc probationem in Germania non fuiſſe nobilium, quibus iuratoria duodecim ingenuorum conteſtatio ſufficiebat: ſed ignobilium. Verum Hiſtoriæ teſtantur etiam nobiles eam ſæpe ſubiuiſſe, aliquando per laminam, aliquando per chirothecam, aliquãdo aliter. Anno 1215. vel circiter, Conrad. Marpurgius inquiſitor Apoſtolicus, ſi accuſati de hæreſi, negabant, iudicio ferri candentis experiebatur, & ſi amburebantur, eos porro committebat rogo. Quod ab illo contra Canones perperam factum, ſi factum, fuit. Iam enim id Stephanus V. prohibuerat, vt poſtea dicemus. Caroli Tertij Imper. vxor Richarda fuit inſimulata adulterij, ſed candenti ferro crimen diluit, ſic Kunigundem Henrici II. vxorem ſe expurgaſſe conſtat: in eo tamen diſſentiunt hiſtorici, quod quidam velint eam calcaſſe pedibus nudis, alij vomeres ſex manibus tuliſſe. Quare niſi dicas eam ſucceſſiue manibus tuliſſe, & pedibus calcaſſe: Crantzium a ſeipſo diſſentire neceſſe eſſe. Nonnullos alios ſe iuuene Georg. Pachymeres maſſam candentem manibus innocuis geſtaſſe commemorat. Emmam quoque Angliæ reginam nudis pedibus ſuper ignitos vomeres ad conteſtandam pudicitiam ambulaſſe ſcribit Polydor. Anglor. hiſt. libro 8. Plus eſt, quod ſcribit Saxo Danus l. in Rugia ad fidem conuerſa, matronam quandam, per iniuriam a coniuge

cap. Nobilis. 2. q. 4.

Trithem. in Chron. cap. 22.

Annal. Boior. l. 4.

Fulgoſ. lib. 8. ca. 1. et Crãzius li. 4. Saxo. cap. 32. Crantzius li. 4. Metropol. cap. 5. iunct. d. cap. 32.

Li. 14. hiſt. Danor.

iuge

iuge adulterij inſimulatam: *cum pur gandæ infamiæ gratia manum admo uiſſet candenti lamiæ: ſubito ferrum, quod erat exceptura, perinde, atque innoxiæ manus contactum fugiens, neglecto pondere, ſublime ſe extulit, pennaloq; motu gradientis fœminæ ſucceſſum comitans, cum ante aram iactandum eſſet, inter religioſam adſtantium admirationem proprio impulſu humi decidit.*] Exempli vero memorabilis, & fidei coniugalis ſpecimen, nobis duo cõiuges, Mutinenſes Comites, ęterna dignum hiſtoria Othone tertio imperante, exhibuerũt. Mariam erat hic nactus vxorem lubrica fide, conſcientia nulla: hæc, vt noua Phędra, Comitem Mutinenſem in amplexus trahere conata, repulſam vertit in furorem, & odio eius, quem impotenter amarat inflammata, crimen ſuum in innocentem regeſſit. Nec latuit dolus Comitem. Hinc amor in Imperatorem; inde vigebat honor proprius, ceſſit honor amori, quia Cæſaris honorem vitæ ſuæ præponebat. Coniugi tamen ſuæ, mulieri prudentiſſimæ, &, quod rarum forti, conatus Auguſtę, reſponſum ſuum: calumnias illius, periculum ſuum aperuit, decretumque ſibi dixit, mille mortes oppetere potius acerbiſſimas, quam tantum Imperatoris ſui, de incontinentia, & perfidia Auguſtæ natum, dedecus in lucem proferat. Proinde illam ſe, ſi quid de ipſa bene vnquam meruerit, obteſtari; virili conſtantia ſexus, & coniugij oblita, ſententiam, quæ impendebat, mortis ignominioſæ, vt perferret: ſe necato coniugis animum, & memoriam reſumeret, & animo imperterrito nomen mariti ab ignominia liberaret. Non diu poſt Comes culpam Auguſtæ, ſuo capite, luit, creduli Procti iudicio condemnatus. Conuentu deinde Imperiali, apud Roncalias inti-

A tuto, quo die viduis iũs dicebatur; Mulier prodit, & coram conſeſſu ex lege Imperatorem ad talionis pœnam vocauit, eo quod maritũ ſuum iniuſte de medio ſuſtuliſſet. Otho admirabundus: At tu quonam pacto, inquit, viri tui, quam iactas innocentiam, comprobabis. Candenti, inquam illa, lamina, adfertur Othonis iuſſu ferrum bene ignitum;

B ad latum vidua ſine noxa cũctis intuentibus prehendit manu, & tenuit. Externauit miraculum Imperatorem, adeo vt ſe quidem ſupplicijs dignum profiteretur, ſed moram poſceret aliquam ſubeundi. Triplex vadimonium differo, (illa reſpondit) reginæ ſupplicio ſolum poſco, cuius nefaria calumnia me marito, te fidiſſimo milite, rempublic. ciue

C ſtrenuo ſpoliauit. Cunctis æquiſſimum viſa petere. Auguſtus eam collaudat, & pro dilatis ſibi vadimonijs, quatuor in Hetruria caſtris donat: Auguſtam vero, quæ Veneris igne male arſerat, carnificis manu in rogum coniectam, iuſtis flammis abſumi iuſſit. Carolo Caluo Francorum Rege, Ludouici Germanorum regis terras, nepotibus

D ſuis per nefas eripere conanti; Germani primo deprecari vim, & Francis adferri igniti iudicium vocatis, cum illæſi Germani rediſſent, nec ab ambitioſo Rege, quid quam ęqui boniue impetrare valerent, ſumptis armis illum re infecta, multis amiſſis vltra Rhenum iterum compulerunt. His fauit, contra, idem Iudicium duodecim vomerum, inter-

E fectores Chriſtiani Comitis de Oldenborg in Saxonia, prodidit, & in rotam miſit. In Saxoniæ quoque oppido VVittenbergo, excitati publici incendij crimen, impactum fuit cuidam: ille, & iureiurando, & Iudicio ſe innocẽtem probauit, cum enim longo itinere ferrum candens

Gothifre. Viterb. in Chronic. Cranzius lib.4. Sax. cap.26.

Paulus Aemyl. Annal. Francor. lib.3. Alb. Cranzius lib.7. Metropol. cap.14.

manu tetuliſſet, illudque illæſus in terram deieciſſet: ecce tibi ferrum ex omnium oculis fugit, ſed eo ferme anno exacto, quum quidam alius qui incendij conſcius erat, ſilicibus viam publicam in oppido pauiret, ferrum in arena abditum prodit. manumque valide amburit. mirantur omnes, & vomerem illum recognoſcunt, & reum ad iudicem abripiũt, qui quæſtione admota verum exſculpſit, & cruribus fractis noxium rotæ impoſuit.

Aliud æque mirandum, apud Cæſarium, lib. 10. miraculor. cap. 35. his verbis deſcriptum reperitur: Referre ſolet Dominus Bernardus de Lippia, quandoque Abbas, nouiſſe ſe piſcatorem in Epiſcopatu Traiectenſi, qui cum quadam femina multo tempore fuerat fornicatus. Et quia eius peccatum nimis erat notorium, tempore quodam in Synodo imminenti accuſari timens, ſtatim ad Sacerdotem veniens, magis, vt poſt patuit, timore pœnæ, quam amore iuſtitiæ peccatum confeſſus eſt, conſilium quæſiuit, & inuenit: ſi habes (inquit Sacerdos) firmum propoſitum, nunquam peccandi, cum illa, candẽs ferrum ſecure poteris portare, ipſumq; peccatum negare. Spero autẽ quod virtus confeſſionis liberabit te. Quod ita factum eſt cunctis ſtupentibus, quibus factum innotuerat.] Læſus tum ab igne non fuit, ſed cum poſtea peccati iterandi in recidiuam voluntatem incidiſſet, & gloriaretur ſe non magis aduſtum fuiſſe a ferro illo candenti, quam ab aqua fluminis in quo, tum nauigabat, aquamque manu hauriret: candentis ferri vicem egit aqua algida, & manum aduſſit pelle tota detracta. Sequenti etiam capite, idem narrat de quodam peſſimo hypocrita, qui peregrinationis pallio ſcelera contegebat, is ab alio quodam nefario homine nummis

A conductus hoſpitis a quo benigne habitus ædes incendio abſumpſerat, bis exceptus, bis pro gratia incendium immiſit. Territus dominus multos detulit, de quibus ſuſpicabatur: qui omnes expertes culpæ candenti ferro illæſi ſe expurgarunt. domo tertium ædificata, ferrũ in quendam domus angulum abiectum iacebat. Venit poſt aliquod tempus B pſeudouiator ille, tertio humane excipitur, videt ferrũ, rogat, Cui vſui? Audit ab hoſpite, quid illo actum. Quin, inquit, illo deinceps ad alios vſus vteris, ne iaceat otioſum? Simul manu comprehendit, ſed illud repente incanduit, & manum valide aduſſit; ille cum eiulatu abijcit. Hoſpes admiratione perculſus, merito ſuſpicatur hunc bis exuſtarũ ædium C reum, ergo comprehenſum ſiſtit iudici, iudex eculeo, faſſus omnia incendiarius in rotam agitur. Tam admiranda ſunt Dei iudicia.

Verum quærat aliquis an nunquã hæc purgatio fefellerit? Immo memini S. Iuonem pro incerta habere. Nam Epiſtol. 74. agens de hac ferri igniti proba, negat conuictum adulterij militem, cuius manus inuſta fuerat. D *Cauterium* (inquit) *militis nullum tibi certum præbet argumentum, cum per examinationem ferri candentis occulto Dei iudicio multos videamus nocentes liberatos multos innocentes ſæpe damnatos. Præterea cum talis examinatio ſit in Deum tentatio, non eſt mirum ſi diuino iudicio deſeritur, cum incante, & ſine iudiciali ſententia ab aliquo ſuſcipitur.* E Sed habuit Iuo pro incerta, tum demum, quando priuata auctoritate ſuſciperetur, tunc etiam illicitam credidit, vt docet aperte Epiſtol. 254. quando fit, ſine conſilio, vt ait, & non præcedente iudiciaria accuſatione; licitam vero eſſe volebat, quando præcedente ordinaria accuſatione

omnino

Digitized by Google

omnino humana deſunt teſtimonia, nec aliud ad veri indagationē, quis habet, quod faciat, & hoc caſu ſe iudicem illa vſurum aperte profitetur Epiſt. 251.

Sed aperte Canonibus Iuo repugnat, illis ipſis quos citat, qui abſolute aſſerunt tali inueſtigatione abſtinendum, & delicta tantum ex confeſſione rei, & aſſertione teſtium punienda, nec de multis præſumendum iudicium, ſed ea Deo iudici relinquenda. Sed obijcies argumentum Iuonis a ſimili: Iurare omnino prohibitum lege: tamen a D. Paulo terminandis litibus permitti. Sic quod canonibus prohibitum, eadem ex cauſa, & exigente incredulitate humana poſſe fieri. Reſpondeo diſſimilem eſſe cauſam. Nam iuſiurandum in iudicio fieri lex nunquā prohibuit imò vetus diſertè præſcripſit. Sed omnes ſuperſtitioſas adinuentiones, vt per ſe malas, diuina lex ſemper prohibuit: tales autem eſſe has purgationes Stephanus Pont. clariſſimè definiuit, vt ſeq. q. oſtendemus. Illud etiam miror Iuonem Epiſt. 91. in cauſis Eccleſiaſticis eam non recipere, quaſi in laicis cauſis, ſeu ſæcularibus non eadem ſubſit tentationis Dei, vna ex parte periculum, & prætenſa illa veri indagandi neceſſitas, non æque in Eccleſiaſticis occurrat: plane hæſitanti ſimilior, & dubitant hac in re, quam docēti, aut definienti fuit. Pergamus ad reliquas narrationes.

Aliud ergo adſcribam ex eadem, è qua pleraque reliqua, admirandorum fœcunda Cranzij vrna; de Rollone Normannorum duce, qui Robertus poſtea vocatus. Nouerat ſuos in latrocinia, furta, rapinaſq; propendere: idcirco ſeueras de his leges tulit quarum metu pollicens ſibi ſecuritatem omnium, iuſſit ruſticos intrepide ruſticani operis inſtrumenta in agris relinquere. Quidam ex agricolis domum reuerſus, ob importuna vxore rogatus, cur inſtrumenta non apportaret ducis præceptum obiecit. At illa furtim ex agro inſtrumenta ſubduxit, & abſcondit, vt maritum redderet cautiorem, reuerſus vir in agrum, vbi non reperit, quæ reliquerat, rem ad loci præfectum defert, ille ad Ducem, vocatus a Duce ruſticus, pretium accepit amiſſorum. Iubetur præfectus ignis purgatione adhibita furem explorare.

Primus conatus irritus fuit, nam ignis furem non prodidit, licet omnes ruſtici ſubiiſſent ſcrutinium. Tum Dux, verſus ad Epiſcopum, Deus inquit, Chriſtianorum, ſi eſt conſcius ſecretorum, cur furem non prodit? Epiſcopus necdum bene firmatum in religione non corripuit, ſed cauſam prætendit, quia ignis nondum furem attigiſſet. Iubetur diligētius inquirere præfectus etiam apud vicinas villas. Nec ſic quiſquam repertus eſt.

Vocatus a Duce ruſticus, an cui indicarit, rem in agro eſſe, rogatur; ille nemini, præterquam vxori dixiſſe reſpondit. Vxor quæſtionibus admota furtum fatetur. Tum dux marito clam vocato, Sciebas, inquit, vxorem furacem eſſe, an non? Ille ſciebam, inquit. Cui Dux, cur ergo, aut non puniuiſti, aut non indicaſti? ergo iuſſit ambos ſuſpendio necari. Et hac ſeueritate legem ſanxit.) Memoriæ etiam occurrit factum Catholici Hiſpani Arianum Gothum tempore Leouigildi, ad probationem ignis prouocantis, cum enim verbis, & rationibus nihil proficeret. *Eſt (inquit) digito meo annulus aureus: ego eum in ignem iacto, tu candentem collige. Proiectumque inter prunas annulum ita igniri permiſit, vt eis ſimilis cerneretur. Conuerſuſque ad hæreti-* Li. 2. Neueg. c. 27.

cam

eum ait, ſi vera eſt proſecutio tua, ſume eum ab igne. Illo autem reſiſtẽte, ait; Immenſa Trinitas Deus, ſi quid indignum te credo, oſtende: certe ſi recta eſt fides mea, nihil mihi praualebunt haec incendia ſana. Et ablatum ab igne annulum diutiſſime palma ſuſtinuit, & nihil eſt nocitus.] Hæc Gregorius, lib. de gloria confeſſ. c. 14. verbotenus. Sed hic conteſtatio fidei ſinceræ fuit, non iudiciaria inquiſitio. Verum enimuero nõ immerito hæc expurgatio ſemper bonorũ, & Deum timentium conſcientias punxit. Legimus enim de Roberto Cantuarienſi Epiſcopo, cum Regi Eduardo perſuaſiſſet, vt Emmã matrem adigeret; ob ſuſpicionem ſtupri cum Aduino Vintonienſi Epiſcopo commiſſi, ad hunc ſe modum expurgaret, & ea igne maneret illæſa; timore correptum incontinentem ex Anglia fugiſſe, ibiq́; animi mœrore breui contabuiſſe.

Polydor. Virg. lib. 8. Hiſt. Angl.

Non diſſimile fuit iudiciũ per prunas, quas, vel in ſinum conijciebant, vel manu ferebant, vel calcabãt. De monacho quodã, qui vt meretricem Porphyriam ſeruaret, & monaſterio alicui commendaret, nihil veritus fuit eam ſecum abducere, & propterea in omnium irriſionem, & execrationem incidit, quas; cum meretrice conſueſceret; narrat Leontius, eum cum ægrotaſſet, & mortem præſentiret propinquitatẽ, coram plurimis iuſſiſſe adferri thuribulum plenum candentibus carbonibus, & eos accepiſſe carbones, & infudiſſe in ſinum, & omnibus audientibus dixiſſe; *Benedictus Dominus, qui olim rubum ſeruauit incombuſtum, is mihi fuerit teſtis fidelis, quod quomodo meas veſtes non attigit hac, qua eſt in igne vrẽdi vis, ita nec ego attigi mulierem toto tempore vitæ meæ, &c.*] Iudiciũ idem in Gallia ſubiuit B. Briccius D. Martini in Turonenſi ſede ſucceſſor.

In vita B. Ioan. Eleemoſynarij mẽſe Ian.

A Hũc enim populus reum peragebat ſtupri cum muliere religioſæ profeſſionis commiſſi, quæ linteamina Epiſcopi lauare ſolita, ex aliquo improbo pepererat. Briccius iuſſit ipſum infantem nondum menſtruum in medium adferri, & coram populo interrogauit, num ipſe pater eius foret? reſpondit infans, eum non eſſe, ſed alium quem non nominauit. Fiebat id virtute diuina, B ſed plebs dæmonis operæ adſcribebat, Prunis itaque candẽtibus birrum implet Briccius, & tota defert vrbe illæſus: ſic ſe a libidinis carnalis flagitio alienum profeſſus, quemadmodum flammis veſtimentum intactum, Nec tamen furentibus perſuaſit, ſed ab Epiſcopatu fuit deturbatus. Haraldus etiam Hybernus, ſe Magni Regis Noruegiæ, C qui Hyberniam bello vexauerat filium probauit incedens nudis pedibus ſuper ardentes prunas. Nec humano in corpore tantum hæc exploratio obtinuit, ſed alijs quoque in rebus. Nam Eulalium monachum fiſcella palmea in ignem iniecta, & illeſa permanens, ſuſpicione criminis abſoluit. Roſſis vero fidei Catholicæ veritatẽ, miſſus ad eos a Baſilio Imp. D Epiſcopus perſuaſit; cum ipſis poſtulantibus, liber Euangeliorum in caminum ardentem miſſus, & per multas horas ibi relictus, tandem igne extincto integer, nec vllo afflatus ardore fuiſſet repertus. De Miſſa D. Iſidori, ſiue, vt vocant Mozarabum, memorant non diſſimilia Toletani Annales. Qua de re, ita Ioan. Mariana; Communi conſenſu de Gotthica E precium ratione antiquanda actum. Tentatum id quidem aliquoties erat neque tamẽ ſucceſſerat, & poſt nonnulla. Viſum eſt controuerſiam ignis iudicio permittere: ſic eius ſæculi mores erant rudes, & agreſtes, neque ſatis expenſi ad Chriſtianæ pietatis regulam, rogo in platea accẽſo. liber

Greg. Turo. li. 2. hiſto. c. 1. Sabelli. exẽp. lib. 10. c. 2. Fulgoſ. & Marulus, & alij. Saxo. libro Dan. hiſto. 13. Crãzius lib. 5. Noruegi. c. 6. Marulius li. 1. exẽpl. c. 4.

Zonaras to. 3. & Cedrenus. Vide Villegam in diſpenſa. hac de re poſt Hiſpanicas eius Sanctorum vitas.

vterque

vterque Romanus, & Gothicus in ignem proiecti, Et Romanus quidem continuo ex igne proſiliit, id populus victoriam interpretabatur, nam liberaliter ſub flammis, & igne diu permanens, illæſus inuentus eſt. Rege arbitro, nihilominus populo perſuaſum, vtramque præcandi rationem ſuperis placere, quando vterque liber ex incendio euaſiſſet incolumis, &c.] libro 9. cap. 18. de rebus Hiſpan.

Qui pyram ingreſſi probandæ innocentiæ cauſa, multos inuenio. Nã & Sophocles, vt dixi, agnoſcit morem. *Petrus Maſſilienſis presbyter, ſuſpectus de hæreſi, Antiochiæ ipſo die Paraſceues, Sacroſanctam Chriſti Domini lanceam manu geſtans, nudus corpore, per coaceruatorum late lignorum ſtrumenta ardentem, medioſq; ignes illæſus euaſit.*] Poppo Danus presbyter, in fidei Chriſtianæ probationem, veſtem prius cera copioſa illeuit, eamq; indutus, in medio populi circo, ſic ſe in flammam intulit, & perſiſtit ſine vllo doloris ſenſu (quod ſancte affirmabat) donec veſtis tota corpori circumfuſa, intacta flammis cute, in fauillas redigeretur. eo permoti miraculo Dani duelli purgatione ſublata, ignis purgationem introduxerunt, fortaſſis etiam eos mouit iteratum aliud eiuſdem Popponis factũ, nam alio tempore cum verba Danis perſuadendis vt Chriſtiani ſerio fierent, non ſatis haberent efficacitatis, percunctatus eſt; *Quid ſi ad candentis ferri tactum manus eius cernerent intactas, eſſentne conſenſuri credituriq;? cunctis ſuclamantibus Velle: in chirothecæ formam iuſſit ferrumq; cudit, idque igni tum auferri. Rubebat igne ferrum: ille tamen intrepidus manum immiſit ad cubitum, deportauitque ad locum conſtitutum, ibi cum ad pedes Regis Suenonis proiectiſſet, victam manus de-*

Pauli Aemyl. Hiſt. Frãc. lib. 4.

Cranzius li. 3. metropol. c. 43. Saxo Hiſp. Danor. lib. 10.

A *dit concio, ſponte ſubiens lauacrum regenerationis.* A Theodoro Lectore hiſtoria refertur huiuſmodi tempore: Martiani duos Epiſcopos, vnum Catholicum, alterum Arrianum, principio verbis diſputaſſe de fidei dogmate controuerſo, deinde Catholicum, conditionem concertatori propoſuiſſe, vt variis diſceptationibus prætermiſſis, rogum ignis ſecum B ingrederetur, & fidei ſuæ veritatem vterque hoc indicio, Deo comprobaret teſte: denique Arianum detrectaſſe ingredi, Orthodoxum nihil moratum, ingreſſumq; ex ipſo rogo multis diſſeruiſſe, & nec minimum vſtulatum egreſſum fuiſſe. Vera narratio, ſed res non ſub Martiano, verum ſub Anaſtaſio accidit, vt melius a Cedreno, & Nicephoro, lib. 15. cap. C 23. proditum. Iactabat Sauanarola ſe hoc iudiciũ ſubiturum, cum ad rem ventum ſubſtituit alium pro ſe, neq; hoc detrectabat Minorita accuſator, ſed hoc tantum ne ille Sacroſanctam ſecum Euchariſtiam deferret, quod reuera diffidentiæ nõ obſcurum erat ſignum. Fulgoſ. auctor eſt a Ioanne Gualberto Petrum Archiepiſcopum Florentinum, prouocatione ad iudi- D ciũ pyræ accenſæ, Simoniæ condemnatum. Sed verius eſt id a Petro Albanenſi Epiſcopo factum, qui propterea, *Igneus*, fuit vocatus, teſte Vrſpergenſi, *in Chronic.* prius tamen, quã ille Epiſcopus adhuc crearetur. rem totam adſcribam, ex vita ipſius Gualberti, vt creditur a Blaſio Melaneſio fide integerrima conſcripta, is poſtquam narrauit ſæpe a D. Ioannis E Gualberti monach. Petrum illũ Flor. accuſatum ſimoniæ, & eius fautores ad ignis iudicium prouocatos, ſubdit tandem.

Paratur itaque locus,] & dies, quo iſtud fieri debebat, vt ſi qui vellint, poſſint coram intueri. Locus præfixus eſt in Monaſterio Septimi,

quod

Saxo d. li. 10. VVitichindus li. 3. Cranz. lib. 4. Dan. c. 24.

Lib. 2. Collectan.

Confer ea quæ ſcripſit Guicciard. li. 3. & Volaterran. in Antrop. cũ iis quæ Philip. Cominæus li. 8. lib. 10. c. 19. qui tẽpore illo vixit.

Lib. 8. c. 1. eodẽ fere modo narratur ex S. Attone Piſtorienſi a Caſtr. Baronio to. 11. Annal. anno Chriſti 1063.

Digitized by Google

quod tunc erat ordinis memorati, A nunc vero Ciſtercienſium eſt. Dies fuit quarta feriæ primæ hebdomadæ Quadrageſimæ. Modus probationis fuit eiuſmodi, vt in loco publico duæ lignorum ſtrues iuxta ſe fierent, quæ obtinerent in longum decem pedes, in latum quinque, in ſublime quatuor, & dimidium. inter vtraſque verò ſtrues ſemita intereſſet longitudine brachij prunis ardenti- B bus conſtrata, per quam vnus ex monachis tranſiret. Vbi aduenit ſtatutus dies, & hora, inuitatur Epiſcopus Petrus a ſuis, vt accedat viſurus tantæ rei experimentum, ne ciuitas Florentina tam diuturna vexetur, altercatione. At ille prorſus renuit. imò ſi qui charum eum haberent, eos eo accedere vetuit. Sed plebs omnis vtriuſque ſexus, & cleri maxima pars C illuc properarunt. Pollicentur fautores Epiſcopi, ſi ea probatio ſuo potiatur effectu, vt quiſquam e fratrib. per ignem illæſus trāſeat. ſe ipſis ſuffragaturos, & ab Epiſcopo defecturos. Itaque ſunt Litaniæ, & aliæ preces a monachis, ſacrificium ſolemniter celebratur ab Abbate illius inſtituti, clericis, & monachis adiuuantibus. Vbi ventum eſt ad Agnus Dei, D vnus ex monachis fert aquam ſacratam ad aſpergendum, alius thuribulum, thuris incendendi cauſa, tertius faculas ad ligna inflammanda quartus imaginem crucifixi. Inuocatur a cunctis Dominus Ieſus Chriſtus, & Sanctiſſima Mater eius pleno ore, vt rei veritas declaretur. Sacrificio peracto deponit caſulam, crucemque manu geſtat Abbas, qui ſacrificauerat. Petrus is quoque dicebatur. Li- E tanijs abſolutis, vnus ex Abbatibus eligitur, qui clara voce populo exponat petitionis, & ſpōſionis conditionem. Deinde Abbas Petrus, cum cruce, quam manu geſtabat, S. Ioanne interim coram adſtante, & orante, ingreditur per medios ignum globos, flamma in ſublime aſcendente, calcatq; ardentes prunas, quæ erāt in via inter lignorum incēſas ſtrues. Sed prius quam ingrederetur cūctis audientibus, ita precatus eſt: Domine Ieſu lux vera omnium in te credentium, peto miſericordiam tuam, oro clementiam tuam. vt, ſi Petrus Ticinenſis, qui dicitur Florentin. Epiſcopus, pecunia Florentinam ſedem occupauit: tu æterni Patris Filius, tu mea ſalus, in hoc tremendo iudicio, ad me adiuuandum feſtines, & me illæſum ſine vllis aduſtionis veſtigijs conſerues: ſicut olim tres pueros in fornace Babylonica ſeruaſti. His dictis, per medios penetrat ignes, neq; corpori, neque veſtimentis vllo aduſtionis veſtigio inhærente. Cumque vellet vertere ſeſe, & eadem via per flammas reuerti, a populo retinetur, quippe iam perſpicue rei veritatem edocto.]

Vide mihi ſis Lector, quam admirandus Deus in ſanctis ſuis, & quomodo diuina ſapientia varios, ac multiplices, quaſi ludos edat, vt admirationem, ac venerationem in cordibus noſtris excitet. Volat ferrum, & in aere pendet, ſequiturq; manus innocentis vnius, fugit alium, & candentia ſeruat a multis poſt menſibus inuenit reum, ac punit. Popponi chiroteca eſt ferrea ignita, quod foret ex leni corio ſuauibus imbuta pigmentis: circa corpus poſitas eidem adurit veſtes, corpore illæſo, edax vis flammæ; ſed in Abbatem Petrum (qui poſtea Epiſcopus Albananſis) vt ſimonia detegatur, ne hoc quidem valet, ſed Babylonium renouat ſpectaculum. Idem contigit S. Bonifacio; qui ſimili miraculo ad Tyranni peruerſionem; per medias ignis ſtrues, illæſus ambulauit, & ſic Tyrannus, cum Ruſſorum magna multitudine, impulſus, vt Chriſtiano lauacro ablueretur.

Digitized by Google

retur: lege Petrum Damiani in vita S. Romualdi cap. 29. & 30. Confer nunc hæc, cum iis quæ hæreticis accidere. Tam procul ab eis hæc Dei virtus, quam remota ab eorum mẽte vera fides. Duas hiſtorias narrat Cæſarius Ciſtercienſ.

In Cameraco (inquit) *ciuitate Epiſcopali infra hoc quinquennium plures hæretici comprehenſi ſunt*,] qui omnes timore mortis ſuam perfidiã negauerunt. Miſſus eſt ab Epiſcopo clericus, qui negantes per candens ferrum examinaret, aduſtos hæreticos eſſe ſententiaret. Examinati ſunt omnes, & cõbuſti ſunt omnes, qui cum traherentur ad pœnam, vnus ex eis vir nobilis ſanguine, reſeruatur a clerico ad vitam, ſi forte illum quoquo modo reducere poſſet ad pœnitentiã, cui ſic dixit: Homo nobilis es, miſereor tui, & compatior animæ tuæ: rogo & moneo, vt adhuc de tãta perfidia reſipiſcas, & de errore ad veritatem redeas, ne, per mortem temporalem, mortem incurras æternam. Ad hæc ille reſpondit: Experimento didici me erraſſe. Si ſera pœnitentia mihi prodeſſe poſſet, non renuerem confiteri. Cui cum ille diceret, pœnitentiam veram nunquam eſſe ſeram, vocauit Sacerdotem, confeſſus eſt homo errorem ſuum, ex toto corde Deo promittens, ſi vita concederetur, ſatisfactionem. Vt autem pius Dominus vim oſtenderet confeſſionis, mox, vt pœnitens cœpit peccata ſua confiteri, cępit, & ipſa combuſtura in manu pœnitentis paulatim minui, quæ in tãtum, eo aſpiciente, decreuit, in quantum cõfeſſio profecit. Medietate confeſſionis peractæ media pars plagæ eſt ſanata, vt autem confeſſionem totam compleuit, & virtus ipſa confeſſionis, combuſturam, tam in colore, quam in dolore deleuit, & manus priſtinam ſanitatem recepit. Vocatus eſt vir a iudice

A ad ignem, ad quem clericus. Quare eum vocatis? Vt ardeat, inquit, eo quod in examinatione cõbuſtus ſit. Tunc clericus, oſtendens manũ eius ſaniſſimam, liberauit eum a pœnis, cæteris igne conſumptis. Hæc cum audiſſet magiſter Conradus, reſpondit Abbati. Et ego dicam vobis ſimile, quod ante paucos annos apud Argentinam recordor accidiſſe. B Decem hæretici in eadem ciuitate, ſcilicet Argentina, quæ & Strasburg cõprehenſi ſunt, qui cum negarent, per iudicium candentis ferri conuicti, ſententia incendij ſunt damnati. Die ſtatuto, cum ducerentur ad ignem, quidam ex comitãtibus, vni illorum dicebat: Miſer damnatus es, age, vel nunc pœnitentiam, peccata tua confitendo, ne poſt incendia corporis, C quæ momentanea ſunt, animã tuam ignis gehennalis æternaliter comburat. Cui cum ille diceret: conſidero quidem me erraſſe, ſed timeo pœnitentiam tantæ neceſſitatis, minus acceptam eſſe Deo: Reſpondit, ex corde tantum confitere. Deus eſt miſericors, & pęnitentiam ſuſcipiet. Mira res, mox enim, vt homo confeſſus eſt perfidiam, manus eius plenam recepit D ſanitatem. Tardante eo in confeſſione, cum a iudice vocaretur ad pœnam, confeſſor eius iudice reſpondit. Non iuſtum eſt, vt homo innocens damnetur iniuſte. In cuius manu, dum nullum veſtigium combuſtionis reperiretur, dimiſſus eſt. Habebat idem homo vxorem non longe a ciuitate manentem, horum quæ dicta ſunt, prorſus ignarã, ad quam E cum veniſſet gaudens, dixiſſetq; Benedictus Deus, qui me liberauit hodie, ab interitu corporis, & animæ, cauſam ei exponens: reſpondit illa; Quid feciſti, ô miſerrime? quid egiſti? vt quid propter momentaneum dolorem receſſiſti a fide tua ſana, & ſancta? magis debueras, ſi fieri poſſet,

ſet,

A ſet, centies corpus tuum incendijs ſubijcere, quam à tam probata fide ſemel recedere. Sed, quem non ſeducat vox ſerpentina? Immemor ille beneficij ſibi diuinitus collati, immemor, tam euidentis miraculi, conſilio vxoris acquieuit, & errorem priſtinum reſumpſit. Deus vero non immemor vindictæ, pro tanta ingratitudine, manum plagauit vtriuſque. B Renouatum eſt incendium in manu hæretici, & quia coniux auctrix extitit reſumpti erroris, conſors facta eſt rediuiui doloris. Tã vehemens erat incendium, vt oſſa manuum penetraret, & cum vti non auderent clamoribus in villa, quos vis extorſit doloris, fugerunt in nemus vicinum, illic vt lupi vlulantes. Quid verbis immorer? proditi ſunt, in ciuitatem re- C ducti ſunt ſimulque in ignem nondum plene extinctum miſſi, & in cinerem redacti.] Quid hoc quæſo rei? an hæreſi flamma, quod vmbra corporis adeone hæreſi debita flammarum exuſtio, vt cum fuga erroris vis recedat ardoris, & errorem redeuntem ardor inſeparabilis comitetur?

Quid? quod altero quoque ſtupen- D do plane euentu Deus comprobauit, & arreptitio vſus carnifice in hæretico puniendo? ſtet in ore duorum teſtium veritas, hi ſunt Bern. Luxemburgius, in Catalogo hæret. litt. E. & illo vetuſtior Thomas Brabantinus, cuius adſcribam verba: *Erat circa Cameracum quidam hæreticus aſtutus valde, qui metuens inquiri, & cõburi a fratribus Prædicatoribus, qui* E *in dicta ciuitate eo tempore plurimos comburebant, finxit ſe arreptum a dæmone, et ob hoc ad Sanctum Aicardum in Aſpera, obſeſſos curare potentem ligatus ab amicis deductus eſt, vt in eo nõ hæreſim propalatam, ſed furiam putarent. Et vt audiuit quidam clericus obſeſſus a dæmone, & ligatus, quod Eligius Boogris (ſic enim vocabatur ligatus)* nempe hæreticus ille, vt patet ex Bernardo) *poneretur in loco, ſubſequẽte nocte idem clericus obſeſſus diuino nutu ſolutus eſt, & aggregans mattas, & ſtramina, atque Eccleſiæ ſcamna ſuper ligatum hæreticum* (Eligium) *cumulauit. Ludum autem, & furias credens ille diſſimulat, quoadusque clericus ignem de lampade ſumens comburere hæreticum cœpit, & tunc hæreticus exclamauit. Ad cuius vocem expergefacti cuſtodes, cum ignem extinguere niterentur, clericus arrepto gladio, quem caſu iuxta lectum inuenit, omnes violenter abegit, & hæreticũ in igne combuſſit. Nec mora diuino exacto iudicio clericus a dæmone liberatus, & plene ſoſpes apparuit.*] Sic ille Boni vniuerſalis lib.2.cap.vlt.

Plane miraculi plena hæc olim purgatio fuit, & ideo non iniuria ſublata fuit, quia miracula poſcere non neceſſaria, Deum eſt tentare. Sed quis vetuit? conſtat vetuiſſe Fridericum, II. lib.2. Neapolit. conſtit. cap.31. Ex Decreto etiã Gratiani, videatur Gregorius Magnus. Caue fallaris, facinus hoc Gratiani eſt, vel inſcitia ſcriptorum. Nihil tale Gregorius reſcripſit. lege totam illam epiſtolam ad Brunichildam Reginam Franciæ, quæ ſupereſt, videbis purpureæ chlamydi aſſutum ſtramineum limbum, quem nec Iuo Carnotenſis agnouit, nec antiquior Gratiano, quod ſciam. Sed prohibuit Stephanus V. ad Moguntinum Archiepiſcopum ſcribẽs: *Ferri candentis, vel aquæ feruentis examinatione confeſſionem extorqueri a quolibet, ſacri nõ cenſent canones. Et quod Sanctorũ Patrum documento ſancitum non eſt, ſuperſtitioſa adinuentione non eſt præſumendũ. Spontanea enim confeſſione, vel teſtium approbatione, publica delicta, habito præ oculis Dei timore, commiſſa ſunt regimini*

Cap. Nemi- nem 2.q.5.

Lib.11. regiſtri, ep.8

Part.5. decreti poſt medium.

gimini

gimini noſtro iudicare. Occulta vero, & incognita ſunt illi relinquenda, qui ſolus nouit corda filiorum hominum.] Quibus verbis ſubdit Gratianus, non hæc duo tantum purgationis genera quæ hic nominantur, ſed & quælibet ſimilia inhibita videri, eo quod in quibuslibet talibus ratio, quam pontifex addit, quæ procedere intelligatur. Quod aperte dictum, verſic. vlt. d.cap. Mennem, vbi legimus. *Vulgarem denique, ac nulla canonica ſanctione fulcitam legem, feruentis ſcilicet aquæ, ſiue frigidæ, ignitiq; ferri contactum, aut cuiuslibet popularis inuentionis (quia fabricante hæc ſunt omnino facta inuidia) nec ipſum exhibere, nec aliquo modo te volumus poſtulare, immo Apoſtolica auctoritate prohibemus firmiſſime.*] Quæ ſane vltima verba indicant duorum alterum, vel ſi Gregorius iſta ſcripſit quod non puto, ipſius hodie regiſtrũ mutilum extare, & Iuonem quoque in mutilum exemplar incidiſſe, in quo nempe, tam magna pars epiſtolæ illius deſideretur: vel (quod placet amplius) cum hoc fragmentum alterius Pontificis alicuius reſcripti portio eſſet, id Gratianum confudiſſe cum Gregorij verbis, vel temporum iniuria ex Gratiani libro titulum, quẽ huic præfixerat reſcripto ſecundo, totum interiiſſe, ſicque librarios de duobus vnum feciſſe, deſumpta enim hæc vltima verba ſunt ex epiſt. Alex. II. ad Rainaldum Cumanum Epiſcop. & ſubiungenda videntur in fine, cap. ſuper cauſa, ead. 2. q. 5. prohibitum, ergo hoc ab Alexan. II. ſed & prohibitum quoque iterum Apoſtolica auctoritate ab Honorio III. qui diſerte teſtatur ferri candentis iudicium, penitus eſſe interdictũ, vtpote in quo Deus tentari videtur, & mandat Templarios, qui Liuones hoc iudicium ſubire compellebant, per cenſuras Eccleſiaſticas cogi eo abſtinere.

Cap. conſuluiſti 2. q. 5.

Cap. in li. namque in fine 2. q. 4.

A Fuſius hęc paululum proſequi viſum quia poſtmodum ſequenti ſectione iis vtendũ erit contra Nouicios quoſdam, aquæ frigidæ, defenſores.

cap. dilecti filij de vulg. purg.

SECTIO IV.

De purgatione vulgari per aquam.

B Fiebat adhibita, vel calida, vel frigida, de calida ſeu feruente conſtat receptam legibus Longobardorum, Saxonum, Rhenariorum, & Friſiorum, & irrepſiſſe per malam imitationem poculi Zelotypiæ, quod Moyſes introduxerat, apud Iudæos, ſed hæc feruens ſuaſu diaboli introducta, illud vero poculum herbarum amaricantium a Deo fuit inſtitutum, C qui ſolus occulta cordis nouit, & iudicat, & nequit cum iudicat ea mentiri, & veritatem, ſic ſe iudicaturum promiſit Moyſi: qualis ſponſio, cum in aquæ iudicio nulla habeatur, prauo more, & præpoſtera imitatione, per abuſum, fuit introducta.

Lombard. li. 1. tit. 10. Speculi Saxo. li. 1. ar. 39. Leges Friſonum, tit. 3. & tit. 14. c. nobilis 2. q. 4. Nu. 5. vers. 4. cuius ritũ ex Hebræo cõtextu facilius colliges, quam ex Latino, videdi quoque Cyril. li. 4. de adorat. & Theod. in Nu. q. 10. & Ioſeph. lib. 3. ant. q. c. 19. Phil. lib. de ſpecial. legib. Xiſtus Senẽſ. li. 2. ver. zelotypia.

Nam quod Beat. Hieronymus, 1. Reg. cap. 6. memorat his verbis hauſeruntque aquam, & effuderunt in D conſpectu Domini. *Hebræi tradunt, quod coram Domino in eadem aquam maledicta congeſta ſint, & ſicut in lege mulier zelotypa hauſta aqua probatur, ita & idololatra hac aqua probati ſunt. Hi videlicet qui ſe idola coluiſſe penitus denegabant. Tradunt etiam, quod quicumq; idololatra hanc aquam guſtaſſet, labia eius, ita ſibi adhærerent, vt nequaquam ea ab inuicem idololatra ſeparare poſſet. Hoc* E *indicio idololatra deprehendebatur, & interficiebatur. Quod & ſequentia demonſtrant in eo, quod ait:* Iudicauitque Samuel filios Iſrael in Maſphat. *Iudicare in hoc loco idololatras, ſecundum legem morti tradere intelligendum eſt. Dicunt etiam, quod*

Moyſes

Digitized by Google

Moyſes hoc modo idololatras, qui ſibi vitulum fecerant, probauerit, quando arripuit vitulum, & combuſſit, & contritum, vſque ad puluerem ſparſit in aquam, & dedit ex eo potum filiis Iſrael.] Totum hoc, quia nititur ſola Iudæorum affirmatione, nec D. Hieronym. affirmat; libertatem nobis relinquit credulitatis. poſſē vno verbo dicere, non credo recutitis. Si factum, Deo iubente factum a Moyſe, de aquæ frigidę proba, qua iſti vtuntur, nulla nec reuelationes, nec teſtimonia, aut indicia ſunt diuinæ iuſſionis. Quare iure optimo canones eam ſuſtulere nominatim. Superiore ſectione de Carolo Caluo breuiter perſtrinxi, vt hic fuſius, & clarius narrarem verbis Caroli Sigonij, & Aimoini.

d. c. Mennam in fi. & d. c. cū ſuluiſti. Aimoin. li. 5. Hiſtor. Franc. c. 34 & Sigoni li. 5. Regni Italiæ.

Ludouico Germaniæ Rege Francofurti mortuo,] Carolus Caluus Imperator, & Franciæ Rex, propere Aquas, Coloniamque contendit, vt Lotharingiam, quæ fratris, & filij eius Lotharij fuerat, occuparet Ludouicus tres filios reliquerat, Carolomanum, Ludouicum, & Carolum cognomine Craſſum. Ex quibus Ludouicus, qui paterno funeri interfuerat vbi patruum paterni regni fines ingreſſum caſtra ad Rhenum poſuiſſe audiuit, ira incenſus, quod paternum regnum inuadere eſſet auſus, Frãcofordia copias mouit, atq; ad alteram Rheni ripam è regione conſedit. Ibi iure primum, deinde gratia per legatos petita, cum neutrum impetraſſet, decem homines cum aqua calida, totidemque cum frigida, decemque alios cum ferro candente miſit, iuſſos experiri iudicio, vtri regnum illud conueniret, quod cum ipſo pater ſuus Ludouicus ſacramento interpoſito diuiſiſſet. Qui re tentata, cum detrimentum nullum cœpiſſent, nihil tamen æqui obtinuerunt. Ob id Ludouicus, &c.

Sed quomodo, *tentarunt*? ſane iniecta manu in feruentem, & non aduſta, docet ritualis adhiberi ſolita oratio huiuſmodi.

Deus Iudex iuſtus,] fortis, & patiens, qui es auctor, & amator iuſtitiæ, qui iudicas æquitatẽ, iudica Domine, quod iuſtum eſt, quia recta tua iudicia ſunt, qui reſpicis ſuper terrã, & facis eam tremere. Tu Domine omnipotens, qui per aduentum Filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti mundum ſaluaſti, & per eius Paſſionem genus humanum redemiſti, tu hanc aquam per ignem feruentem ſanctifica, qui tres pueros, id eſt, Sidrach, Miſach, & Abdenago, iuſſione Regis Babylonis miſſos in caminũ igneũm ſeruaſti: tu clementiſſime præſta, vt ſi quis innocens in hanc aquam feruẽtem manum mittat, ſicut tres pueros ſupradictos de camino ignis eripuiſti, & Suſannam de falſo crimine liberaſti, ita Domine manum illius ſaluam, & illæſam perducas. At ſi quis culpabilis, vel incraſſante Diabolo cor induratum, præſumpſerit manum mittere: tua iuſtiſſima pietas hoc declarare dignetur, vt in eius corpore, tua virtute manifeſtetur, & anima illius per pœnitentiam ſaluetur.]

Annales Boior. li. 4.

Non igitur ore bibebant, ſed manum immittebant. Docet hoc etiam hiſtoria, quam narrat Gregorius Turonenſ. de Diacono Catholico, cum presbytero Ariano diſputante, & ad fidei veritatem comprobandam, ſic prouocante, *Factis rei veritas approbetur, ſuccendatur ignis aeneus, & in feruenti aqua annulus alicuius proiiciatur, qui vero eum ſuſtulerit ex vnda feruenti, ille iuſtitiam conſequi cõprobetur.*] Conditionem hæreticus accipit. Interea Diaconus, diffidentia quadam tentatus, vnguentis quibuſdam brachium manumq; illinit. hæreticus negat periculũ ſubire; cum

Catho-

Catholicus brachium exſereret, hæreticus vidit vnguentis delibutum, exclamat aduerſarium magicis præſidijs confidere, non fidei, oritur altercatio.

His itaque litigantibus ſuperuenit Diaconus alius ab vrbe Rauenna,] Hyacinthus nomine, ſciſcitanſq; quę eſſet hæc altercatio, vt veritatem cognouit, nec moratus extracto è veſtimentis brachio, in æneum dexteram mergit: annulus autem, qui iniectus fuerat, erat valde leuis, ac paruulus, nec minus ferebatur ab vnda, quam vento ferri poſſet, vel palea. Quem diu multumque quæſitũ infra vnius horæ ſpacium reperit, accendebatur interea vehementer focus ille ſub dolio, quo validius feruens, non facile poſſet aſſequi annulus a manu quærentis: extractuſque tandem. Nihil Diaconus ſenſit in carne ſua, ſed potius proteſtatur in imo eſſe frigidum æneum, in ſummitate vero calorem teporis modici continentem. Quod cernens hæreticus valde cõfuſus iniicit manum audax in æneo, dicens: Præſtabit mihi hoc fides mea: iniecta manu, protinus vſque ad oſſium internodia omnis caro liquefacta defluxit, & ſic altercatio finem accepit.] Hæc ille.li. 1. de glor. mar. c. 81.

Exactiores duas formulas, quàm ſit illa Auentini, poſt primam huius operis editionem nactus ſum, ſi duæ, & non vna potius. Eam quæ plenior eſt mihi ſuppeditauit, vir eruditione & religione clarus, & de litteris bene meritus Petrus Pantinus Decanus Bruxellenſis, quam in Hiſpania ex codice quodam Bibliothecæ regis, litteris Gothicis ante ſexcentos, vt minimũ annos exaratos, diligenter exſcripſerat. De altera me monuit vir Generoſus Marcus Velſerus, omnis antiquæ, & nouæ hiſtoriæ callentiſſimus, quam Iuretus ex Cod. M.S. cum Notis in epiſtol. Iuonis vulgauit, quæ in

A fine adſcribitur cuidam D. Eugenio, his verbis; *Hoc Iudicium antẽ petente Domino Ludouico Impe. conſtituit B. Eugenius, præcipiens, vt omnes Epiſcopi, Comites, Abbates, omniſque populus Chriſtianus, qui infra eius imperium eſt * hoc iudicium defendat innocentes, & examinentur nocentes, neq; periuri perdãt ſuas animas malum conſentientes.* Quæ verba non
B mendoſa modo, ſed & mutila valde. Suſpectum etiam hoc totũ nec enim credo Ludouicum ſanciuiſſe, quidquam tale, cum in capitularibus Caroli Magni parentis eius aquæ frigidæ probatio diſertè prohibeatur: Deinde qui iſte Sanct. Eugenius? aut quando vixit? Nam de Toletano, non eſt quod ſuſpicere: licet formula videatur eadem cum ea, qua Viſi-
C gothi ſunt vſi: Iureti etiam formulę deſunt aliquot primæ orationes, & alia nonnulla, quæ exſtabant in illa Gotthica, ideo eam hic tibi exhibebo, aſcriptis in margine variationibus ex Iuretina.

INCIPIT EXORCISMVS vel benedictiones aquæ calidæ, in qua manus ad Iudicium
D Dei mittitur.

CVm homines vis mittere ad comprobationem iudicij aquæ calidæ, Primum fac eos intrare cum omni humilitate in Eccleſia, & proſtratis in oratione dicat Sacerdos has orationes.

Prima Oratio.

E *AVxiliare Domine quærentibus miſericordiam tuam, & da veniam confitentibus: Parce ſupplicibus vt qui noſtris meritis flagellamur, tua miſeratione ſaluemur. Per.*

Digitized by Google

Secunda Oratio.

QVæſumus Omnipotens Deus afflicti populi lacrymas reſpice, & iram tuæ indignationis auerte, vt qui reatum noſtræ infirmitatis agnoſcimus, tua conſolatione liberemur. Per.

Tertia Oratio.

DEus qui conſpicis omni nos virtute deſtitui, interius exteriusq; cuſtodi, vt & ab omnibus aduerſitatibus muniamur in corpore, & a prauis cogitationibus mundemur in mente. Per.

His orationibus completis ſurgatur pariter, & coram hominibus illis cantet presbyter Miſſam, & faciat eos ad ipſam Miſſam offerre. Cum autem ad cõmunionem venerint; antequam communicent, interroget eos Sacerdos cum adiuratione, & dicat:

Adiuro vos homines per Patrem, & Filium, & S. S. & per veſtram Chriſtianitatem, quam ſuſcepiſtis, & per Vnigenitum Dei Filium, quẽ Redemptorem creditis, & per S. Trinitatem & per S. Euãgelium, & per reliquias, quæ in iſta ſancta Eccleſia ſunt recondita, vt non præſumatis vllo modo ad iſtam San. Communionem accedere, nec ſumendo communicare, ſi hoc, vel illud feciſtis, aut conſenſiſtis, aut aliquam veritatem inde ſcitis, ſeu qui hoc egit noſtis,

Si autem tacuerint, & nullam inde profeſſionem dixerint, accedat Sacerdos ad altare, & communicet more ſolito: poſtea vero communicet illos. Cum autem cõmunicant ante altare; dicat, Sacerdos:

Corpus hoc, & ſanguis Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſit vobis ad comprobationem hodie.

A Expleta Miſſa deſcẽdat Sacerdos ad locum deſtinatum, vbi ipſum examen peragatur. Deferat ſecum librum Euangeliorum, & Crucem, & canat modicam Litaniam, & cum compleuerit ipſam Litaniam exorcizet, & benedicat aquam ipſam antequam ferueſcat, ita dicendo:

Exorcizo te creatura aqua in nomi

B *ne Dei Patris omnipotentis, & in nomine Ieſu Chriſti Filij eius, Domini noſtri, vt fias aqua exorcizata ad effugandam omnem poteſtatem inimici, & contrarietatem eius, & ipſum inimicũ, ne valeat contendere iuſtitiam Dei vllo modo, nec manifeſtationem eius, ipſo præſtante, qui venturus eſt iudicare viuos, & mortuos, & ſæculum per ignem. Amen.* Panti. contẽnere, vel cõtaminare, quod & infra eſt.

C

Item alium.

Exorcizo te creatura aqua in nomine Dei Patris Omnipotentis, & in nomine Ieſu Chriſti Filij eius, Domini noſtri, vt fias aqua exorcizata ad effugandam omnem poteſtatem inimici al. omne phantaſm. *& omnem phantaſmam diaboli, vt ſi* al. miſſur⁹. *hic homo manum ſuam in te miſerit,* eſt innocẽs

D *& innocens extiterit de huius culpa,* vnde reputatur, pie- *vel vnde accuſatus eſt, pietas Dei* tas Dei li- *Omnipotentis liberet eum. Et ſi, quod* beret Inn. *abſit, culpabilis eſt, & præſumptuo-* Præſumptuosè. al. *ſus in te manum mittere auſus fuerit* al. omnipoten. virtus *eiuſdem Omnipotentis Dei virtus hoc* ſuper eum *declarare in eo dignetur, vt omnis ho-* hoc. *mo timeat, & contremiſcat nomen ſanctum gloriæ Domini noſtri, qui viuit, & regnat Deus per omnia ſæ-*

E *cula.*

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte, qui es Iudex iuſtus, fortis, & patiens, & multum miſericors, per quem facta ſunt omnia: Deus Deorũ, & Domi-

nus

nus dominantium, qui propter nos homines, & noſtram ſalutem de ſinu Patris deſcendiſti, & ex Virgine Maria Carnem aſſumere dignatus es, & per Paſſionem tuam mundũ in Cruce redemiſti, & ad inferos deſcendiſti, & diabolum in tenebris exterioribus conligaſti, & omnes iuſtos, qui pro originali peccato ibidem detẽti erant, magna potentia tua exinde liberaſti: tu Domine quæſumus mittere digneris Spiritum tuum ſanctũ ex ſumma cœli arce ſuper hanc creaturam aquę, quam nos igne ferueſcere, atque caleſcere præſumimus, vt rectum iudicium per eam ſuper hunc hominem (nomine illo) cõprobes, ac manifeſtes. Te Domine Suppliciter deprecamur, qui in Cana Galileę ſigno admirabili tua virtute ex aqua vinum feciſti, & tres pueros Sidrach Miſach, & Abdenago, de camino ignis ardentis in lęſos eduxiſti, Suſannam de falſo crimine liberaſti, cœco nato oculos aperuiſti, Lazarum quatriduanum a monumento ſuſcitaſti, & Petrum mari mergenti manũ porrexiſti, ne reſpicias peccata noſtra in hanc orationem, ſed tuum verum, & ſanctum iudicium coram omnibus manifeſtare digneris, vt ſi iſte homo pro hac reputationis cauſa (videlicet illud, vel illud) ad pręſens modo manum ſuam in hanc aquam igne ferventem miſerit, & culpabilis ex hac reputationis cauſa non eſt hoc ei pręſtare digneris, vt nulla lęſio, nulla malitia in eadem manu appareat, per quam ſine culpa calumniam incurrat. Iterum te Deus Omnipotens nos indigni, & peccatores famuli tui ſupplicitet exoramus, vt ſecundum verum, & rectum iudicium tuum nobis in eodem loco etiam manifeſtare digneris, quatenus hic homo ex hac reputationis cauſa (I L) ſi per aliquod maleficium diabolo inſtigante, aut cupiditate, vel ſuperbia, incitãte culpabilis eſt in facto, vel in conſenſu, & huius probationis iudicium ſubuertere, aut violare voluerit, malo confiſus ingenio, manum in hanc aquam præſumptuoſus auſus fuerit mittere, tua pietas hoc declaret, vt in manu eius dignoſci queat, quod iniuſtè egit, & ipſe deinceps per veram confeſſionem pœnitentiã agat, & ad emendationem perueniat, vt iudicium tuũ ſanctum, & verum in omnibus gentibus declaretur: per te Redemptor mundi, qui venturus es iudicare viuos, & mortuos, & ſæculum per ignem, Amen.

Al. detinebantur.
Quæ ab igne f. e. c. videtur: qui. al.
Al. cõprobet, ac manifeſtet.
Supplices al.
Al. mati. deeſt.
Al. in hac oratione.
Al. hominib. in hoc man. hic dig.
Al. ex hac cauſa, furto, videlicet, vel homicid. aut adulterio, vel luxuria aut pro quolibet cauſa culpa modo ad præſens manũ.
Vel macula. al.
Famuli tui. al.
Al. ſanctũ.
Al. reputamus.
Et nota criminis vel illud.
Al. facto.
Huc comprob. iud. al.
Volans. al.
Pato deſcendũ ingenio.
Al. taliter hoc declarare dignetur.
Vt, & ipſe al. Reliqua hæc rurſus deſunt in Iureti m. ſ.

Item alius exorciſmus.

TE autem creaturam aquæ, adiuro te per Deũ viuum, per Deum ſanctum, qui te in principio ſeparauit ab arida. Adiuro te per Deum viuum, qui te de fonte Paradiſi manauit, & in quatuor fluminibus exire iuſſit, & totã terram rigari præcepit. Adiuro te per eũ, qui te in Cana Galilææ ſua potentia conuertit in vinũ, qui ſuper te ſuis ſanctis pedibus ambulauit, qui tibi nomen impoſuit Siloha. Adiuro te per Deum, qui in te Nahamam Syrum ſua lepra mundauit: dicens, Aqua ſancta, aqua benedicta, aqua quæ lauas ſordes, & mundas peccata. Adoro te per Deum viuum, vt munda exhibeas, nec in te aliqua phantaſia retineas, ſed efficiaris fons exorcizatus ad effugandum, & euacuandũm, & comprobandum omne mendacium, & inueſtigandũ, & comprobandum omnem veritatem, vt iſti, qui in te manum miſerit, ſi veritatem habuerit, nullam læſionem in te accipiat, & ſi mendacium habet, & iuſtitiam, appareat manus eius igne combuſta, vt cognoſcant omnes homines virtutem Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui vẽturus eſt cum Spiritu ſancto iudicare viuos,

Pant. manare.
Pant. rigare.
Pant. vt te mundã exhibeas, nec in te aliquã phantaſmam, vt ſupra.

Digitized by Google

uos, & mortuos, & ſæculũ per ignem Amen.

Poſt hæc exuat eum veſtimẽtis ſuis, & induat eum, vel eos veſtimentis mundis de Eccleſia, id eſt, indumento de exorciſta, aut de Diacono, & faciat eos, vel eum oſculari Euangelium, & Crucem Chriſti, & aſpergat ſuper eos de aqua ipſa, & ipſi qui intraturi ſunt ad Dei examẽ det illis omnibus bibere de ipſa aqua benedicta, cum autem dederit vnicuique dicat:

Hanc aquam dedi tibi (vel vobis) ad probationem hodie. Deinde imponatur igne ſubter caldaria, & dicat Sacerdos has orationes, quando ipſa aqua caleſcere cœperit.

Pant. ligna e, c. ignes.

In nomine S. Trinitatis, Deus Iudex iuſtus, fortis, & patiens, qui es auctor, & creator clemẽs, & miſericors, & iudicas æquitatem, tu iudica, qui iuſſiſti rectum iudicium facere, & reſpicis ſuper terram, & facis eam tremere. Tu Deus Omnipotens, qui per Aduentum vnigeniti filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti mundum redemiſti, qui per eius paſſionem genus humanum ſubueniſti, & ſaluaſti: tu hanc aquam feruentem ſanctifica, qui tres pueros, id eſt, Sidrach, Miſach, & Abdenago, ſub Rege Babylonis Nabuchodonoſor in camino ignis accenſa fornace ſaluaſti, & inlæſos per Angelum tuum eduxiſti.

Tu clementiſſime Dominator præſta, vt ſi quis innocens ab huius culpa, vel cauſa ſui reputationis, homicidij, adulterij, latrocinij fuerit, & in hanc aquam manum miſerit, ſaluam & inlæſam inde educas, qui tres pueros ſupradictos, & Suſannam de falſo crimine liberaſti. Ita Domine Omnipotens, ſi culpabilis fuerit, & incraſſante Diabolo cor obduratum; manum in huius tui clemẽti feruentis miſerit, tua veritas hoc declaret, vt in corpore manifeſtetur, & anima per pœnitẽtiam ſaluetur, & ſi ex hoc ſcelere culpabilis fuerit, & per alicuius maleficij, aut per herbas, aut per diabolicas incantationes hanc peccati ſui culpam occultare voluerit, vel tuam iuſtitiam contaminare, vel violare ſe facere poſſe crediderit, magnifica tua dextera hoc malum euacuet, & omnium rei veritatẽ demonſtret, Per te clementiſſime Pater, qui viuis, & regnas in Trinitate perfecta. Per omnia.

Fort. culpæ, vel cauſæ ſuæ reputatione, vel quodvalde ſuſpicor, hic aliqua ex ſiis reputatio ſcripta pro barbara voce reptationis, a voce reptat accuſare, ſeu prouocare, quòd adhuc hodie Hiſpani retinẽt.

Pant. cẽſet deeſſe vocula ... turã, fors etiã paulò ante deeſt alia, obduratum habuerit.

Pant. putat deeſſe voculam ingenium, vt ſup.

Pant. omnem.

ALIA.

OREmus. *Deus qui beatam Suſannam de falſo crimine liberaſti. Deus, qui beatam Teclam de ſpectaculis liberaſti, Deus, qui ſanctum Danielem de lacu leonum liberaſti, & tres pueros de camino ignis ardentis eripuiſti, tu libera innocentes, & conſigna factores. Per Dominum noſtrum.*

Et qui manũ mittit in aquam, ad ipſum examen dicat orationem Dominicam, & ſignet ſe ſignaculo crucis, & feſtine deponatur ipſa aqua feruens deſuper iuxta ignem, & iudex perpendat ipſam lapidem in ligatam ad menſuram. N. infra ipſam aquam more ſolito. Et ſic inde extrahat eam in nomine Domini ipſe, qui intrat ad examen iudicij. Poſtea cum magna diligentia, ſic fiat inuoluta manus ſub ſigillo iudicis ſignata, vſque in die tertio, quo viſa ſit viris idoneis, & æſtimata.

Fort. propellat eã lapidi alligatã ad meſũ vt. ſic expreſſa ſit æterna menſura lapidis depræmentis, ſeu detrahẽtis manum, & funiculi, a quo lapis depẽdebat mihi hæc ſententia pellucet. Niſi dicas ipſo lapide inuoluto explaraſſe, quam feruens eſſet aqua mo.

En formulam totam, & ritualia, in quibus multa, propter quæ merito Sedes Apoſtolica prohibuit. Quod hic in fine de obuoluta in tertium diem manu dicitur, hoc eo retulerim: quia ſi præſtigio aliquo manus læſa, vel illæſa, interea, euaneſcente præſtigio rei veritatem apparituram, credebant.

Quoad frigidam puto illã eodem modo

modo in vſu probationis verſatam, A videlicet Deus, vt in ferueñti innocentis manum ſeruabat ab aduſtione innoxiam, ignis actione prohibita, ſic in frigida, aliquando nocentis manũ amburebat, contrariam aquæ actionem tribuens, frigiditate naturali in ſupra naturalem ardorem commutata. Ad hanc me coniecturam ducit ſcriptor vitæ S Gangulphi Martyris, per hæc verba; *Interim ad quendam* B *veniunt fontem* (Gangulphus videlicet, vxorq́;) *vbi his vxorem vocibus compellat. Multa quidem de te cõiux paſſim feruntur fœda, & indigna natalibus tuis, & adhuc mihi quidem certo non conſtat, verene an falſo illa dicantur. Tum illa, etiam intrepide iurando, falſos de ſe rumores ſparſos, ait, nec ſe vnquam alieno concubitu pollutam. At Gangulphus: diuina,* C *inquit, prouidentia, quam nihil fugit, vt ſe res habeat, iam certis declarabit indicijs. Ecce fons hic propoſitus eſt, nec frigidus valde, nec immodice calidus. In hunc igitur immitte manũ, & e fundo lapillum extrahe, & ſi quidem a culpa es aliena, nihil mali patieris ſin autem polluta es, non ſinet Deus latere ſcelus tuum. Illa Beati viri, ſicut alios omnes, ita hos quoque* D *ſermones vecordiæ aſcribens, incunctanter manum iniecit in fontem. Ecce autem, ſimulacq; lapillum ſecum retrahere conata eſt, membris fere omnibus obrigeſcit, & in digitis, & brachio, quouſque aqua pertigit, abſtracta cute, nuda caro cernitur, nihilque aliud miſera illa, niſi repentinum interitum exſpectat.*] Confirmat idem Sigebertus, & ſignificat hunc illum E fuiſſe fontem, quem miraculoſe ex Campania VVarenas Gangulphus transtulerat. conuictã adulterij vxorem deſeruit, nec diu poſt vxoris hortatu ab adultero fuit necatus. Non igitur hac purgatione ſpectabatur, an aquis mergerentur; confirmat, A quod retuli de legatis Ludouici Regis, quo enim pacto decem viri ſecum aquam tuliſſent, in quam toti mergerentur? miſſos tamen cum frigida, narrat Aimoinus. Sic capio, quod leges Alſaticæ habebant, vt plebeij, & minoris teſtimonij ruſtici, aquæ frigidæ, ſe iudicio expurgarent.

Apud Sur. 21. Maij.

Alia tamen quoque fuit aquæ frigidæ B proba, qua quis in aquam totus mergebatur; ſi emergeret tertio, vt innocentem abſoluebant, vt docet Abbas in capitulo licet in fi. extra ne cleric. vel monachi, &c. Afflictus ad Conſtituit. Regni Neapolit. libro 2. tit. 31. vbi eam conſuetudinem merito Frider. II. Imperat. ridet, quam etiam Lotharius Impe. iam ante prohibuerat in Legibus Longobard. ſta C tuens, vt examen aquæ frigidæ per legatos, & cõmiſſarios imperij vbique interdicatur omnibus, & vltra non fiat, & illo prior Carolus Magnus in capitularib. l. vlt. Prohibuit etiam Pontifex, quiſquis ille, apud Gratianum, & inualidam iudicauit Lucius his verbis; *Ex tuarum intelleximus continentia litterarum, quod cum H. presbyterum: quia infamaba* D *tur de homicidio: a ſacerdotali officio ſuſpendiſſes, prædeceſſoris tui litteras tulit in medium, quibus apparuit eum iudicio aquæ frigidæ, ſuam innocentiam purgauiſſe, & epiſcopum ſuis eum litteris abſoluiſſe. Quia vero peregrina iudicia ſunt inhibita, purgationem, quam præſtitit, ſufficere non putantes: mandamus, &c.*] admittit accuſationem de nouo, & præſcri E bit purgationem Canonicam iuratoriam. Vocat autem iudicium peregrinum, quia alienum a canonibus, & more iudiciorum ab Eccleſia recepto. Et quia ſolebat aqua huiuſmodi, per clericos benedici, ideo ad ipſam probationem hoc pacto tollendam; dũ non inuenirentur clerici

Rhẽ. German. lib. 2.

li. 2. tit. 54.

d. c. Mennam in fi.

c. ex tuarũ de purgat. canon.

Digitized by Google

ad hoc munus: ſanxit in concil. Generali Innocent. III. ne vllus clericus purgationi aquæ feruentis, aut frigidæ, ſeu ferri candentis ritum cuiuslibet benedictionis, aut conſecrationis impendat. cap. ſententiam ſanguinis ne cleri, vel monachi ſæcul. & c. &c.

En tibi formulã benedictionis ex dicto libro Gotthico, vna cum collationibus formulæ editæ a Iureto.

INCIPIT EXORCISMVM Aquæ Frigidæ.

CVm hominẽ vis mittere ad iudicium aquæ frigidæ ob cõprobationem, ita facere debes. Accipe illos homines, quos vis mittere in aquam. Adduc eos in Eccleſiam, & coram omnibus illis cantet presbyter miſſam, & fac eos ad ipſam miſſam offerre, cum autem ad communionem venerint, antequam communicent, interroget eos Sacerdos, cum adiuratione iſta, & dicat.

Adiuro vos * homines per Patrẽ, & Filium, & S.S. & per * Chriſtianitatem quam ſuſcepiſtis, & per S. Trinitatem, quam * docuiſtis, & per iſtas ſanctas reliquias, vel ſanctam venerationẽ, quę in iſta Eccleſia ſunt, vt non præſumatis accedere ad hoc ſanctum altare, nec iſtam ſacrã communionẽ accipere vllo modo, ſi hanc cauſam veſtræ reputationis (hoc eſt illa, vel iſta) feciſtis, aut conſenſiſtis, aut ſcitis quis hoc egit.

Si autem tacuerint, * aut nullam profeſſionem, inde dixerint, accedat Sacerdos ad altare, & more ſolito communicet. poſtea vero communicet illos, qui in aquam mittendi ſunt.

Cum autem communicat, dicat ſacerdos * ad altare, * Corpus hoc, & ſanguis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſit vobis ad probationem hodie. *

* al. omn.
* al. vnigenitum Dei filium, & p. S. T. q. S.
* al. deeſt docuiſtis, ſed additur & p ſanctũ Euangeliũ & per ſanctas reliquias quæ in iſta Eccleſia ſunt, vt nõ pſum. vllo modo communicare, neq; accedere ad altare, ſi hoc feciſtis, aut cõſenſiſtis qui hoc egerunt.
* al. nullus hoc dixerit.
* al. ante.
* add. al. ad laudem, & gloriam nominis ſui & ad Eccleſiæ ſuæ vtilitatem.

A Expleta miſſa * accipiat Sacerdos crucem, & Euangelium, & incenſum, & pergant ad locum deſtinatum, cum aſperſione aquæ benedictæ vbi probentur. Et cum venerint ad ipſum locum * det illis hominibus bibere de aqua benedicta. cum autem dederit vnicuique dicat. *

* al. expl. miſ. faciat aquam benedictam ipſe Sacerdos, & pergat ad locũ vbi omnes probãtur. Cũ autem venerit ad ipſum locum det illis hominibus bibere de aqua benedicta.

B * al. litaniam faciens omnibus pro eadem cauſa Dominum deprecantibus, det examinandis bibere de aqua benedicta, & cum dederit.

* In lib. Iureti magna hic in ſeqq. eſt confuſio, & vt ſupra quædam inaniter repetuntur. Ex quibus tamen videntur quædam poſſe explicari.

*Hanc * aquam dedi vobis ad probationem hodie:*

C *Poſtea coniuret aquam, vbi illos mittere debet dicens ita.*

Nota in ſeqq. mutilũ eſſe noſtrum exemplar Gotthicum, ſupplẽdum ex m. ſ. Iureti: quare ex vtroque concinnabo, quaſi vnam formulam, Iuretiana tamen lectione in marginem relata, ne confundam.

Adiuro te aqua in nomine Dei Patris omnipotentis, qui te in principio D creauit, * & te iuſſit miniſtrã humanis neceſſitatibus, qui etiam iuſſit te ſegregari ab aquis ſuperioribus. Adiuro * te per ineffabile nomen Domini, videlicet Ieſum Chriſtum filium Dei viui, ſub cuius pedibus elementum ſe calcabile præbuit: qui etiam baptizari ſe in te elemento aquarum voluit. Adiuro etiam te per Spiritum Sanctum, qui ſuper Dominum in te baptizatum deſcendit. * Adiuro te E per ſanctam, & indiuiduam Trinitatem, cuius voluntate aquarũ elementum diuiſum eſt, & populos Iſrael ſiccis veſtigijs tranſire fecit: ad cuius etiam inuocationem Helias, ferrum, quod de manubrio exierat, ſuper te natare fecit, Vt nullo modo ſuſcipias hos

* al. Hæc aqua fiat tibi ad probationem hodie. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui eſt verus iudex, & iuſtus.
* quia te ſegregauit ab aquis ſuperioribus, & iuſſ. deſer. hu. nec al.
* te etiam per inuiſibile & ineffabile nomẽ Chriſti Ieſu filij Dei omnipotẽtis ſub cuius p. calcabilẽ præbuiſti, qui etiam in te bapt. dignatus eſt. al.
* al. qui te inuiſibile ſanctificatione ſacratum, ad animarum purgationẽ inenarrabile inſtituit ſacramentum. Per quem eſſi & pop. Iſraelitic. ſ. pedibus

Digitized by Google

hos homines, nomine I. L. illo ſi in aliquo ſunt culpabiles, de hoc quod illis obijciunt, ſcilicet, aut per opera, aut per conſenſum, aut per vllũ ingenium, ſed facias eum ſupernatare ſuper te, & nulla poſſit contra te facere aliqua cauſa maleficiorum, nullaque præſtigia dæmonum concinnari, vt inueſtigatio Dei, vel manifeſtatio poſſit occultari. Adiurata autem. Per nomen Dei Chriſti præcipimus tibi, vt nobis per nomen eius obedias, cui omnis creatura ſeruit: quem Cherubin collaudant, dicẽtes Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum: qui etiam regnas, & dominaris per infinita ſæculorum ſæcula, Amen.

ttuſuit, & ex aqua ferrum quod caſu ceciderat Heliſeus diuina virtute contra naturã natantẽ in ſuo manubrio redire fecit, vt n. m. ſ. hunc hom. ſi in al. culp. eſt ex hoc q. i. obijcitur ſcil. aut opere, aut conſenſu, ſeu conſciẽtia, vel quolibet ingenio. Sed per virtutem Domini noſtri Ieſu Chriſti reijce ex te, & fac illum natare ſuper te quatenus cognoſcant fideles Chriſti nullum præſtigium diuinæ virtuti poſſe reſiſtere, quod non detectum fiat, & omnibus manifeſtum. Adiuro etiam te per virtutem eiuſdem Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt ad laudem illius, cui omnis creatura ſeruit, & cui cœleſtis exercitus famulatur clamans S. S. S. D. D. & vt nobis adiurãtibus, & eius miſericordiam obſecrantibus obedias. Qui regnat, & dominatur per. s. s. ſ.

In Gotthico exemplari immediate ſequitur alia oratio: ſed rectius exemplar Gallicum titulum interſerit.

* al. Adiuro te, & cõteſtor per patrem, & filium & S. ſanctum, & per ſanctã & indiuiduã Trinitatẽ, & per oẽs Ang. & Arch. & p oẽs Principatus, & Poteſtates Dominationes quoque, & virtutes, & p Deiſedilia. Cherub. & Seraphi. & per d. ẽ tremendũ iudicij Dei, necnon, & vigiti quatuor ſeniores qui quotidie laudãt Deum,

Hominis coniuratio.

Adiuro * te homo N. per inuocationem Domini noſtri Ieſu Chriſti, per omnes Angelos, & Archangelos, & per omnes Sanctos Dei, & per tremendi diem iudicij, & per viginti quatuor Seniores, qui quotidie laudant, & per quatuor Euangeliſtas Marcum, & Matthæum, Lucam, & Ioannem, & per duodecim Apoſtolos, & per duodecim Prophetas, & per omnes ſanctos Dei Martyres, per ſanctos Confeſſores, & ſanctas Virgines, per Principatus, & Poteſtates, per Dominationes, & virtutes cęlorum, per Cherubin, & Seraphin, per omnia cœleſtia Angelorum agmina, Adiuro te per tres pueros. Sidrach,

A Miſach, & Abdenago, & per centum quadraginta quatuor milia Martyres, qui pro Chriſti nomine paſſi sũt, & per S. Mariam matrẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti, & per populum ſanctum Dei, & per illum baptiſmum, qui te regenerauit per manus ſacerdotis. Adiuro te * vt ſi de hoc furtum, aut homicidiũ, aut adulterium aliquod feciſti, aut conſentaneũ exinde fuiſti, & ſic habes cor incraſſatum, & induratum, vt hoc approbationis Dei iudicium, per aliquod B maleficiũ euacuari, vel euertere te poſſe facere credideris, ſi culpabilis es euaneſcat cor tuum, & non ſuſcipiat te aqua iſta, neque vllum malum poſſit * inimicus contra hoc elementũ pręualere, ſed manifeſtetur, vel declaretur Dei virtus in iſto loco per inuoC cationem Domini noſtri Ieſu Chriſti. Propter hoc obnixe te deprecamur Domine fac ſignum tale in homine iſto, vt ſi culpabilis eſt reputationis cauſa, declaretur per hoc iudicium tuum, rei veritas, & nulla tenus eum recipiat aqua iſta. Hoc autẽ fac Domine ad laudem, & gloriã tuam, per inuocationem nominis tui, vt omnes cognoſcant, quia tu es Deus D noſter benedictus, & laudabilis. Per immortalia ſæcula ſæculorũ. Amen.

& per quatuor Euangeliſtas, & per ſanctos Apoſtolos quoq; Martyres, & cõfeſſores, necnõ per ſanctã Dei Genitricẽ Mariã, omneſq; virgines, & per cunctũ populũ sãctũ Dei, vel per ſanctũ baptiſmũ in quo renat° es. Si tu hoc malũ feciſti, ex quo culparis, vel aſſenſũ aut baiulaſti, aut in domũ tuã recepiſti, aut inde cõſcius, aut conſentaneus extitiſti coram omnib. dicito. Quod ſi diabolo ſuadente celare diſpoſueris, & culpabilis exinde es: euaneſcat cor tuum incraſſatum, & induratum, & non ſuſcipiat te aqua incredulum, & ſeductum, vt dicat populus: quia Deus noſter iudex eſt, cuius poteſtas in ſæcula ſæculorum, Amen. Hæc forma verbis breuior, & ſuccinctior eſt, ſenſus tamen conuenit cum Gothica. * ſeqq mutila, & mendoſa * inimici Panti.

Poſt coniurationem autem aquæ exuat eos veſtimentis ſuis, [& induat eos veſtimentis de exorciſta, & alliE get in eis ſingulariter ſinus rectæ conſuetudinis] faciatque eos oſculari * Euãgelium, & crucem, & poſt hæc aſpergat ſuper vnumquemq; ex ipſis de iſta aqua benedicta, & dicat adiurationem ſequentem, & proijciat eos ſtatim ſingulariter in ipſam aquam. Hæc autem omnia facere debet ieiu-

() d. in al. * al. ſanctũ Eu. & ſanctam cr. & ſanctificatis omnib. aqua benedicta, cum timore, & reuerentia Dei ſiſus de eius clemẽtia, proijciat in aquam. Et

 nus:

nus: & neque illi antea comedant. neque ipſi qui eos mittant.

nihil amplius habet cod. Iureti.

Sequitur exorciſmus.

Exorcizo te creatura aquæ in nomine Dei Patris omnipotentis, & in nomine Ieſu Chriſti filij eius Domini noſtri, qui regnat cum Patre, & S. S. vt fias aqua exorcizata ad effugandam, & euacuandam omnem poteſtatem, & omne phantaſma diaboli, vt ſi iſte homo deſcenderit in iſtam aquã, & innocens eſt de huius reputationis cauſa, pietas Dei omnipotentis liberet eum, & recipiat eum tuum elementum. Et ſi culpabilis eſt, & præſumptuoſus in iſtam aquam deſcenderit non eum recipiat, ſed declarari dignetur virtus tua in eum, vt omnis homo timeat, & cõtremiſcat nomen gloriæ tuæ ſanctum. Per cuncta ſæcula ſæculorum, Amen. Domine libera innocentes, & conſigna factores, Amen.

Habes (Lector) ritum vniuerſum huius probationis per aquam frigidam, qui olim in vſu, & quẽ canones Pontificij vetant, non propter verba, vel ſolemnia ritualia, quæ pleraque pia, etſi non deſint aliqui in his nęui, ſed propter ipſam rem, & quia hæc a vulgo paulatim recepta fuerant Pontificibus tamen Romanis reclamantibus: Nam Pontifices merito dãnabant hanc Dei temerariam tentationem, & miraculi quaſi Iudaicam poſtulationẽ. Et obſeruatione dignum eſt obtinuiſſe paulatim vbiq; Pontificiam prohibitionem, primum quo ad reliqua crimina: deinde poſt Diui Bernardi tempora etiam quo ad hæreſim: abuſum, denique hæſiſſe in ſolo crimine Maleficij, ſeu Magię: ita tamen hæſiſſe in hoc crimine, vt ſine vlla Dei inuocatione, ſine vllo ritu pietatis aliquid præferente, quaſi per ludum Iudices hac proba abutantur quibuſdam dumtaxat in regionibus. Nam hodie in multis Germaniæ locis maxime VVeſtphaliæ circulo, vtuntur hac proba, in maleficis indagandis: quas enim fama, vel aliarum depoſitione ſuſpectas habent: eas ſtatim abſque vlteriore inquiſitione capiunt, captaſque extra vrbem deducunt, & in aquam frigidam, ita conijciunt, vt dextra manus ſiniſtro pedi, ſiniſtra vero dextro pedi ſit alligata, & ſi ſupernatat, veneficas vehementius ſuſpicantur, & idcirco duriori ſubijciunt quæſtioni: ſin ſubmergãtur, innocentes eſſe credunt. De hoc genere purgationis, ſeu potius probæ, hactenus inter Catholicos, quibus illibata canonum auctoritas probe conſtitit, illicitam eſſe ſed Nouatores, qui a Romana Eccleſia deſciuerunt, mire degladiati. Licitam eſſe mordicus defendit, Arnold. Scribonius Philoſophus, Marpurgenſis: illicitam contra oſtenderunt prolixe, non VVierus ſolum, & Bodinus, ſed inſuper libellis ex profeſſo, Ioannes Euuichius, Hermannus Neualdus, & Auguſtin. Lerchemerus, & ex I.C. Oldendorpius, Hotomann. Ioan. Borcholt, Venatorius, & alij quos citat, & ſequitur Godelman. libro 3. de Lamijs, capitulo 4. quos ego, vt eiuſdem ſectæ homines non magni facio, ſed hæreticos hęretico Scribonio obijcio, vt ſaltem intelligant Nouatores: hanc eſſe ſuorum communem opinionem, a qua in iudicijs, non tam merè deberent recedere. Poſtea prodijt libellus cuiuſdam Iuriſconſulti: qui, ex Catholicis vnus, & ſolus, hucuſque (quod ſciam) ſcriptis hũc iudicum abuſum defendere conaretur. Res magni eſt momenti, & proinde diligẽter, non obiter tractanda, & diſquirenda veritas, non verborum copia, ſed rationum momentis. ſit ergo.

Excuſus liber Coloniæ apud Gymnicũ anno 1568. D. ſcilio probæ aquæ frigidæ, &c.

QVÆ-

QVÆSTIO V.

De proba (vt vocant) aqua frigida, qua ſtrigibus explorandis in Germania quidam vtuntur.

SECTIO I.

Diſcutitur opinio, & rationes Adolphi Scribonij.

VVIlh. Adolphus Scribonius, huius ſententiæ, & praxis iudiciariæ acerrimus defenſor, conatur eã ſtabilire rationib. partim phyſicis, partim hyperphyſicis, ad phyſicam enim pertinet, quod dicit de dæmonis leuitate, ſagarum pondus ſuper aquas ſuſtinente: ad Theologiam verò, quod de odio, & antipathia aquæ, ac ſagarum. Sed vt hoc commodius intelligatur, accipite dicta illius, vt ſunt a Richio repræſentata, cui & alij ea referẽtes, hac in re, conſentiũt: non ea cõtraho, etſi poſſim facile, ne quis me calumniari ſuſpicetur. Dicit ergo ille, hanc ſupernatationem Sagarum prouenire ex Satanica leuitate, vt cauſa efficiente. Satanam enim eſſe natura leuiſſimum, vtpote plus de aere, quam de aqua participãtem, & ideo poſſe illas ſuſtentare ſuper aquis; duobus modis, vel ſe ſupponendo ſagis & eas quaſi dorſo eleuando, vel etiam ſe ijs vniendo, & toti illarum corpori, occupatione, & poſſeſſione quadam, infundendo: nõ quidem hypoſtatica vnione, aut mixtione phyſica intrinſecè coadunando; ſed leuitate ſibi connata illis quodãmodo, per præſentiam ſuam, data & quaſi communicata. *cacodæmon, ergo (inquit) ſubſtantialiter in ſagis diffuſus, eas retinet, quantum, ſcilicet ad ipſum ſpiritum, qui ſine ſua eſſentia eas inhabitat, non quãtum ad ſub-* A *ſtantiam partium corporis ſagarum. Leuitas ergo ea non eſt, quæ a forma corporis immediate prouenit, ſed aduentitia, externa & aliunde accepta.* Hæc ille, vt obſcure, ſic ſane mendoſe. Obſcuriſſimè: quia, vel hoc tantum voluit; ſagas a dæmone ſuſtentari, prærogatiua leuitatis, quç ex aerea natura in eo vim habet aquis emergendi, idque ſubingreſſo corpus B dæmone, vt ſolet ſubingredi energumenas: tuncq; illas emergere more vtrium inflatorum: vel, ſi hoc nõ voluit, certe falſitatem ſententiæ nõ intellectæ his inuolucris verborũ perperam coaggeratorum contexit, & obruit. Mendoſe vero, quia vterque modus ille ſupponit dæmonẽ aereũ habere corpus, quod alibi refutatum. igneum potius haberet, & ſic ab a- C qua extingueretur, vel aquam, excalefaceret, & ebullire cogeret: quæ ambo experientiæ, & rectæ rationi repugnant.

q.4.nu.129 Godelma. d.cap.4.& Binsfeld. de confeſſ. malefic. p. 2. conc.7. dub. 1.

Illa etiam ſecum pugnant: cacodæmonem ſubſtantialiter in ſagis diffundi: &, ſpiritum ſine ſua eſſentia eas inhabitare. Quis etiam credat ſagas omnes eſſe a dæmone poſſeſſas, vt ſunt arreptitij, ſeu energumeni, & D vt fuere Gergezenorum ſues? hoc ipſæ ſagæ negant, & experientia refellit. Si obſidet, quomodo apparet fores illas accedens? an duobus, tum eſt in locis? an vero exit & redit, cum lubet? poſſet credo, ſed ſic facere non credo. Deinde ſi hoc facit eius leuitas: cur cæteri energumeni non æque leues, cur ſubſidunt in aquis? cur merſi porcorum illi gregis; quia E noluit eos ſuſtinere? iam, ergo non leuitas illa naturæ dæmonis, ſed voluntas hoc operatur. Hoc verum eſt, & eo redit res, cum addit Scribonius: Satanam, vt Dei lictorem eas ſuſtinere, & quia lictori non licet præſcriptum iudicis excedere, ideo fieri, vt nec ſontes mergere, nec

Digitized by Google

nec inſontes ſuſtentare dæmō queat: ne inſontes periclitentur, euadant ſontes impunitæ. Sed hoc iam ad hyperphyſicam refugium eſt, de quo ſtatim. Contra illam leuitatem fortiter etiam vrget, quod grauitas, & leuitas proprietates ſunt rerum corporatarum: quare non magis conueniunt: dæmoni, quàm animæ rationali. Sed audio, neſcio quam ſpiritualem leuitatem. Si quia dæmon ſpirituali leuitate prçditus eſt, hoc poteſt: certe & anima poterit, quæ ipſa quoque ſpiritualis tota, & proinde leuis tota, & tota in toto corpore, & in ſingulis corporis partibus ſubſtantialiterq; diffuſa, non inhabitat modo, ſed informat etiā. Hoc vero non poſſe animam norunt, qui natare non norunt, & aquas aliquando ingreſſi. Si animæ leuitas hoc non poteſt: ratio clamat, nec dæmonē corpus ingreſſum poſſe, ratione ſuæ leuitatis. ſi ſuſtinet, ſuſtinere: quia cor porea illa mole potentior eam loco poteſt mouere, vt dictum libro ſecundo.

Confugit tandem Scribon. ad Dei voluntatem, & prædeſtinationem. Quid, ſi, *inquit*, dicerem Deū ipſum ſagarum, quas ſcilicet vere reas nouit, corpora ſingulari quadam, & ſpecifica leuitate induere, qua in ſuperficie aquarum ferantur? inde certe non ſequeretur, Deum ab operibus creationis non ceſſaſſe. Ita enim prçdiſponere potuit, vt ſi quæ ſagę futuræ ſint, ſpeciali quodam modo in aquis nequaquam ſubmergi debeant. Vtrum vero hoc omnipotentiæ diuinæ contrarium eſſe dicetur? vtrum etiam voluntati, quia non expreſſe ſignificatum eſt in ſacris literis? minime.] Nos vero illud fatemur Deū poſſe cum lubet. dubitamus, an vnquam libuerit, indicia nulla inuenimus, cur credamus voluiſſe? multa habemus argumenta, quæ noluiſſe, A & nolle doceant. ideo petimus probari, quā affirmant, Dei voluntatem, & experientiam, quam adducunt teſtem, vt fallacem non ſemel, mox refutabimus. Quæ vero de noua creatione addit, non extra chorum modo ſunt ſaltantis, ſed etiam delirantis. quid enim ad rem illa?

Addit, Aquā ipſam ſagas in ſe ferre nō poſſe. cur putas? quia (inquit) B Deus Opti. Max. ſuo prudentiſſimo, iuſtiſſimoq; iudicio ab omnibus inde ſæculis elementum aquæ prædeſtinauit ſalutari hominis lauacro, vt qui a peccatis abluēdi eſſent, & Chriſti Eccleſiæ initiandi, huius baptiſmate vterentur, & per hoc medium noui homines facti, quaſi per ianuā in Chriſti regnū ingrederemur, qui prius reiecti fueramus. Quandoqui-C dem, inquam Vatiniano quodam odio eas accuſat, & reijcit, vt ſi maximè pro viribus tentent, non tamen ſubmergi poſſint.] Ecce iam, lector, non a dæmone petitam cauſam efficientem, ſed ab aquæ natura. Quia inſitum illi odium in maleficas. inſitum autem ab auctore naturæ, qui cum aquas creabat, iam mente cunctorum præſcia ſtatuerat aquas fore D ſalutis noſtræ inſtrumentum, itaque inſeuit odium aquis, illarum, quæ ſalutis, & ſuæ, & aliorum oſores, & vexatrices. Sic enim mox explicat.

Et quodnam (ait) *eſt illud odiū?* aquæ Deo placuerūt, quibus vſurpatis peccata hominum ablueret, atque purgaret: in baptiſmate Chriſto Dei filio nomina noſtra primū damus, & eius albo incorporamur, adeoque in E ciuitatem Dei, vt germani ciues recipimur: ideoq; omnes, qui ſalui modo fieri volunt, ſacræ huic aquæ baptiſmali immergi, ac purgari oportet at ſagę ſpreto iſto diuino lauacro: toti Trinitati, Deo Patri, Filio, & S. S. ſcientes volentes renūciant, & nihili Dei, & creatoris opera, nihili ordinationes,

tiones, & creaturas facientes, peccatores, & apoſtatæ omnium aliorum ſiút peſſimæ. Cum autem hoc ſcelere in toto mundo nullum ſceleſtius vnquá definiri, aut reperiri poſſit, quid dubitem dicere? ſi ſagæ non ſubmerguntur aquis, id fieri ob peculiarem iſtam antipathiam, videlicet quod elementum aquæ nolit illas intra alueum ſuum recipere, ſed omnino reſpuat, & omnibus modis fugiat: hūc ſcilicet in finem, vt peccatrices eiuſmodi manifeſtentur. Nam & creaturæ inanimatæ ſeruiunt prędicationi, & gloriæ nominis diuini, vt ſcilicet cęli, ita quoq; elementa enarrant gloriam Dei, tum alias, tū in hoc, ſi peccatum, & iniuſtitia ab illis reuelata puniatur. Aqua in baptiſmate eſt ſacramentum, eſt ſignum, eſt ſigillum initi inter Deum, & hominem baptizatum noui fœderis. Quid ni igitur eodem modo, ſignum, aut indicium eſſe poſſit, diſſoluti illius, & fracti iterum fœderis? Et hanc rationem, ſiue cauſam facillime dixerim eſſe veriſſimam, vt ſi aliæ nullæ admittēdæ eſſe videantur, vna tamen hæc recipiēda ſit.] Hactenus ille: in cuius verbis quædam ſunt veriſſima, ſed non aptè allata ad id probandum, de quo ambigebatur. in quibus facile agnoſcas ſpiritum illum, qui ſcripturę teſtimonijs gaudet abuti, & ſemper ſumma vi adniſus, vt mendacio veritas ancilletur. Spirituales illas aquæ prærogatiuas, regenerationis ratione illi competentes agnoſcimus, Catholici. Sed quid ſi diceremus cum Principib. Nouatorum, quorū ſummam puto Marpurgi eſſe auctoritatem: prærogatiuam hanc aquæ ſingularem non eſſe: nōne corrueret huius antipathię fundamentum? At ecce Lutherus, cum ab eo quæſitum fuiſſet: num, deficiente aqua liceat baptizare in lacte, aut cereuiſia? principio quidem inopinata forte perculſus interroga-

A tione, hæſitans, dixit: id diuino iudicio committendum: recollecto poſt ſpiritu, & illo ſuo afflatu entheo ſubiunxit: quicquid balnei nomine nuncupari poſſet, id cenſendum minime ineptam baptiſmi materiam. Neque Martin. alter, Kemnitius ille, Leſſeri oraculum, ſatis certo credidit, num elementum hoc aquæ neceſſariam baptiſmo materiam præ-

In colloqui. conuiuia. c. 37.

B beret: hoc enim ſi Chriſto Domino affirmanti, & Apoſtolis magiſtrum ſequentibus, credidiſſet; nunquam quæſtiones illas: an hic, vel ille liquor, ſit naturalis, & vera aqua, otioſas vocaſſet, cum ijs, de neceſſitate aquæ ad baptiſmum, ſiue de neceſſaria ſacramenti huius materia, inquiratur. Nec etiam Caluinus id credidit, qui apertiſſimam Chriſti Do-

Ioa. 3. v. 5. Acto. 8. v. 36. & Act. 10. v. 47. Ephe. 5. ver. 26.

Examen Cōc. Trid. cā. 2. ſeſſ. 7

C mini locutionem Ioann. 3. allegorico ſenſu accepit: &, per aquam, intelligi voluit, non elementum illud aquæ, ſed ipſum Spiritum ſanctum, qui dicatur aqua, eo quod animos noſtros abluat: quia ſine baptiſmo ſaluari hominem poſſe putauit, atque ita præiuit, clarumque ſignum Anabaptiſtis ſuſtulit ad gehennam. Sed nos hæc omnia Lutheri, Kemni-

D tij, Caluini deliria deteſtamur. viderit Scribonius tamen, quid illis ſit reſponſurus, ſi hæc ſua dogmata torqueant, in imaginariam antipathiæ chimeram. Habemus Catholici, Deo laus habemus arietes fortiores. Miramur interea, & Caluini ſtrophas, atque tropos, & Lutheri vecordiam iuxta ridemus. vt enim de hoc nunc loquar cum, & lacte, & iuſculo car-

Vide infra ſect. 3.

E nium, ſiue herbarum, & vino, & ſimilibus liquidis ablui poſſimus, negari non poſſet illa balnei vſum præbere poſſe, & quo quidque ad abſtergendum aptius: hoc etiam efficaciorē baptiſmo materiam præbiturum. an ergo id, quod Hebræi vocant, *aquam pedum*? pax aurib. quæ-

ſo. &

ſo,& naribus fit,ſordet,fœtetque Luthero ſoli, eiuſque delirium hoc proterue tuenti, tale lauacrum, tale balneum contingat, ſed ea lege, vt, pro honeſta ſtrigilecula, illi ſcopæ taxeç, quibus ſtrigmenta deradantur, & amurca nitro condita, pro ceromate, adhibeantur; ſicque ſtringatur toto enixè corpore, pumicetur, leuigetur. nihil illo mundius, nihil bellius, nihil augiæ ſtabulis dignius inuenietur.

Quid ais Scriboni Vatinianum aquæ in ſagas odium eſt; an ergo aqua prædita ratione? ideo enim iraſci belluas, & odiſſe negant Philoſophi, quia ratione carent. Metaphoricum, inquies, odium intelligo, & quale in plantis cernimus, ſed etiam talis in plantis amor, qui tamen in aqua, & alijs elementis nullus cernitur, niſi quędam ad locum ſuum, quoniam is ad eorum conſeruationē putatur facere, propenſio. Si ſagas odit aqua, cæteros amet, vnde hoc probabis? fateris video naturalem hunc amorem non eſſe vllum, nec odium ſane, ſed vis ſupernaturalem hunc affectum eſſe. quæro, an eius ſibi conſcium elementum aquæ, an ignarum? non dices conſcium. Quid enim abſurdius? quia nec ſenſu quidem prędirū, quanto minus cognitione? & hoc neceſſarium foret, vt ſagas a cæteris diſcerneret, ſed non diſcernis etiam, cum & hæreticos alios, & hypocritas, ſic Diui Bernardi tempore, expuerit. Eius verba poſtea recitabo ex ſermo. 66. in Cat. Ignarum, eſt ergo, & ſic mouetur a Deo. Nouone motu quoties ſaga aquis injicitur? non hoc ſatis explicat, & videtur velle ſemper hoc operari decretū Dei, ab eo tempore, quo Deus aquę elementū creauit, & ex hoc Dei decreto ſemel ſancito, vim hanc aquas accepiſſe. ſicut herbæ nimirum vim illam ſibi ſimilis per ſemen producendi, lege illa primitiua, qua iuſſæ Geneſ. 1. *Germinet herbam terra virentem, & facientem ſemen, &c.* Nihil dubito, ſi hanc legem Deus ab initio poſuiſſet aquis, hanc illis in perpetuum vim competituram. Sed, vt hoc credam a Deo factum, neceſſe ſit alias adferri probationes, vel ex ſcripturis, vel eccleſiaſtica traditione. in re tātū momenti ſolis niti coniecturis; hoc vero, nec ſobriæ, nec ſanæ mentis eſt, vel ſapientiæ. Omnes nos ſalutari lauacro ablui neceſſe eſt, vt ſalui ſimus: quid tum? nemo hoc Catholicorum negat: negant nonnulli Nouatores. Huic ſacro baptiſmati, totique ſacratiſſimæ Trinitati ſagæ renunciant; hoc quoque fatemur, & ideo cunctis ſupplicijs digniſſimas, & ſcelus earū atrociſſimum profitemur, quid inde conſequitur; Odere, idcirco illas aquæ, & exſpuūt onus moleſtum. credo, vt aquæ viuæ cadauera, ſed fors hoc propter aquæ, & aeris copiam, quæ in cadauera ſe inſinuauit. Viua corpora mergerentur; non ſupernatarent. Verum audio hoc fieri, quia ſagas aqua prodere mauult, quam celare crimen, & ſic quaſi præconem agit. ſcio creaturas omnes laudare Deum, & gloriam Dei enarrare, ſed hoc non faciunt, eo modo, quo Ioſue iuſſit Achanum dare Deo gloriam. non quo Pharizæi, id a cæco nato exigebant, ſed ſua pulchritudine, ornatu, vtilitate, & efficacitate, quam ipſis Deus tribuit, opificis, & creatoris ſui bonitatem, ſapientiam, diuitias, & potentiam hominibus annunciāt. Illa vero confeſſio, & indicatio, & vt ita dicam præconium, ſiue mauis accuſatio, quam cōfingit Scribonius; ſacris litteris, concilijs, Patribus, & Eccleſiaſticis monumentis noua eſt, & inaudita; quare, nec veroſimilis, nec credibilis, nec tuta, ſcilicet alia nobis media Deus non reliquit, ad explorandam veritatem. Signum eſt

initii

initi cum Deo fœderis: hoc ſcimus, & credimus dicentis. Deo ſignum, vt credamus eandem eſſe fœderis violati, poſtulas? da ſimile teſtimoniũ, & credemus. Das nullum? non credimus iſtud, qui illud confitemur. Deinde non aquæ quatenus eſt aqua, vt inſtrumento, neque vt ſigillo, ſalutem tribuimus noſtram, ſed quatenus ad aquam acceſſit forma baptiſmalis. ſalubriter illa abluit, quando verbum acceſſit ad elementum: tunc enim factum eſt Sacramẽtum, quod nudum prius erat elementum. Tolle verbum, nec ſacramentum, nec ſigillum agnoſco, tunc dicam aquæ laudem Dei, & gloriam nobis annunciari per terram, per aerem, per ignem, & quæram cur non hæc aquæ ſagas prodant? cur illis aer ſpiritum non reddit difficiliorem, & lenta prodit præfocatione? cur non ſubſidit terra, & medias haurit, vt ſic prodantur? cur non aer illas ſolo allidit, & viciſſim reſultu, vt pilas, terra in aerem repercutit? cur ignis illis communem ſe cum ceteris præbet creaturis? Equidem ſi odio ſunt vlli elemento, igni erunt odio, nã ignem illæ piæ ceteris elementis odere, & mutua ſolet eſſe antipathiæ ratio. Sunt, & alia plura, de quibus ſequenti Sectione.

SECTIO II.

Excuſſa ſententia, & ratione I.C. cuiuſdam Catholici.

I. C. quem dicebam, & cuius parco nomini, primum dictum Scribonij de Diabolo ſagas ſuſtentante reijcit, cenſet enim nullum hic eſſe factum, nullum miniſterium, neque operam vllam dæmonis, ſed Dei omnipotentis ſolius, per ſuos miniſteriales angelos bonos, id exſequentis. Quam rem, quam minus ſecuram ſit

c.vlt.num. 238.

ingreſſus viam mox oſtendetur; illud autem ab eo conſulte fuit additum his verbis: *licet ſæpe holitor ſit opportuna locutus, tamen multum intererit Dauuſne loquatur ad hæros: ideo ne ſcientia, vel ſenſuum altitudine potius, quam exercitij Chriſtianæq; charitatis pondere hæc ſcripſiſſe videar: totum dependere me a ſanctæ matris Eccleſiæ auctoritate profiteor, nihilq; quod eidem in vllo aduerſetur, determinate, multo minus obſtinate, defendere velle.*] Salutarem profecto clauſulam exoſculor, Sup. n.239 & hanc illi mentem gratulor, ſperoque futurum, vt, cũ Eccleſiæ ſententiam Canonibus priſcis luculẽter expreſſam viderit, cum rationum ſuarum, & imbecillitatẽ & communis ſententiæ vim, atque momenta diligentius perpendit, liberaliterque ſeſe illi ſit adiuncturus. prudẽtis ſane eſt, communem potius Theologorum, & Iuriſconſultorum Catholicorum ſequi orbitam, quam recentium, & Nouatorum ratiunculas, prima ſpecie fucum aliquem acuminis præferentes, amplecti.

Maiorque apud ſinceri iudicij homines auctoritas, eſt traditæ a ſummis Pontificibus praxis, & doctiſſimorum totius Europæ virorum ſcriptis conſignatæ, quam aliquot latrunculatorum, vulgi opinionem ſequentium, periculoſæ experientiæ, & vſurpationis. Ego nihil in hac tractatione ſcientiæ exquiſitioris, vel ſenſuum altitudinis profiteor, ſed tamen ſtudium veritatis, & diligentiam, & lucem nonnullam, pro ingenij mei tarditate, & imperitia ſcribendi, ſpondeo. Spero concertatorem, vt vult alios ipſum ab omnibus ferme diſſentientem benigne ferre: non ægre laturum, ſi ſoli ipſi non conſentiam, vt cum tot viris clariſſimis, & doctiſſimis conſpirem, & ſentiam.

En.

In primis quod ſupponit pleroſq; Iudices hac hodie vti proba; id ſcio verum non eſſe, niſi fortaſſis de ſola loquatur Germania. Nam in Italia, Hiſpaniaque (vbi illibata Canonum auctoritas) penitus nulli ea nūc vtuntur. In Francia, & Belgio, vel nulli omnino, vel adeo pauci, vt eorum ratio habenda non ſit: ijque non niſi indoctiores, & rurales iudices. In ipſa Germania, doctiores quique hunc vſum improbare cęperunt, & illi ipſi, qui nondū deſeruerunt, cum ſcrupulo, & anxietate, metuque erroris id faciūt, vt patet ex epiſtola VVeſtphalorum ad Godelmannum miſſa, & eius operibus inſerta. Plerique etiam, vt I. C. illi Germani quos citaui quæſt. 4. ſect. vlt. teſtantur, iam paulatim in deſuetudinem multis in locis eam abire. Hoc ergo ſenſu vera eſt inſcriptio operis illius, hac proba pleroſque hodie iudices vti. Hoc præmiſſo.

Sententia ſcriptoris illius (vt eam non minus fide, quam compendioſe totam ante oculos proponā) in ſumma hæc eſt: *Quando indicia ſufficientia ad comprehenſionem adſunt, tunc comprehendi debere*, (quod certum eſt) *quando vero cōtra incarceratum vehementiores præſumptiones (etiam ſpecies facti) accederent, tales, vt communiter ad torturam ſufficientes eſſe poſſent, tunc non eſſe confeſtim quæſtioni ſubijciendos, ſed ad firmius robur præcedentium indiciorum, probam hanc aquæ primitus adhibendam; non ad reum per hanc conuincendum, ſed præparandam, & muniendam torturæ viam, & momentum faciendum tanto confidentius:*] Conſidera (*lector*) iuxta hanc ſententiam duo, primum concedere auctorem, ad pœnam, ſiue ſupplicium inferendum non eſſe adhibendam hāc probam, ſed tantum ad torturam. Deinde quoad torturam, ea non vtēdum

Sic ille nu. 2.

A iudicibus ad ſupplementum quando deſunt ſufficientia ordinario iure indicia, ſed tantum ad confortationem præcedentium iudiciorum, alioqui ſatis validorum ad torturam, idque dumtaxat, vt iudex ſic confidentius poſſit ad torturam procedere. Ex quibus patet primo, quam exigua ſit & quam non neceſſaria ad iudiciariam inquiſitionem hæc proba. ſolum enim prodeſſet ad torturam, idque non niſi quando iam ad torturam ſunt indicia ſufficientia. ſi ſunt ſufficientia, iam non neceſſitas res eſt, ſed abundatioris tantum cautelæ, & quaſi curioſitatis. Rurſus, ſi certum a Deo miſſum ſignum eſt; cur non, vt ad torturam, ſic etiam ad condemnationem quoque adhibeatur, eodem modo? verbi gratia, vt confidentius iudex condemnet. Immo maior videretur eſſe neceſſitas huius probæ, quando teſtimonijs conuicta ſufficienter ſaga, torturam tolerantia eluſit, quam in caſu, quo probam aduerſarius requirit, adeo, vt niſi omni tempore prohibita hæc foret, tunc potius ea vtendum videretur.

B

C

Illud etiam non capio, quod ſubdit, *pleraſq; e leuioribus indicijs comprehenſas vbi generali inquiſitione facta, nulla quæ adminicularentur indicia ſuperuenirent, aut ante, aut poſt aquæ probam; purgatione canonica indicta, ac iuratione ſolemni præmiſſa, per ipſos dimiſſas eſſe, & reſtitutas* (ſic aiunt nu. 28.) bene quod dimiſerint: non bene, quod probam tunc inſtituerint. Nam ſi tantum erant indicia ad capturam ſufficientia: ius illis non erat, (ex ipſorummet ſententia) cogendi ad hanc probā, tunc enim dumtaxat aſſerunt probæ huic eſſe locum, quando, ad priores illas pro captura, vehementiores aliæ pręſumptiones accederent, & inſurgerent, quæ communiter ad torturam ſuffice-

D

E

ſufficerent, vt dictum ab ipſis nu.24. Deinde ſi hæc legitima probæ ſpecies eſt, ad canonicam purgationem veniendum minime fuit, cedo enim vel mergebantur, vel non. ſi mergebantur? cur, vt innoxias non ſoluis? cur adigis ad vlteriora? nonne ſat expurgata, quæ Deo iudice expurgata? certe conditio hæc vulgariũ huiuſmodi purgationum ſemper fuit, vt quibus euentus fauiſſet; ei ſe iudex fautorem exhiberet: abſolueretque, quem, vel aqua, vel ignis abſoluiſſet. Si ſupernatabant, quod adhuc teſtimonijs egebatis? certe non niſi, quia probæ veſtræ in omnẽ partem in certitudinem noueratis. non ergo hæc Dei miraculum eſt, ſi incerta, ſi dubia. Vos ipſi præiudicio veſtro cauſam præuaricamini.

Nu.29. & 30. Sed addunt experimenta innocentium quorundam, qui, cum vellent probare ſponte ſua, mergebãtur, ſicque faſſi ſunt cognatos affineſq; ſuos, quos videbant immerſabiles, vere culpæ reos eſſe, immo, & ipſi ſe accuſatores, ac vindices præbuerunt. Vnumque narrant exemplũ his verbis. E diuerſo contigit vetulam quandam ſtipite arundineo nixam (quæ ante complures annos maleficij, vna cum marito, & ſorore, inſimulata, & comprehenſa, his ſupplicio abſumptis; illam quod, & leuiores tũ contra ſe quam contra ceteras præſumptiones militarent, pariterque grauida, & partui proxima eſſet, in exiliũ fuerat relegata, vbi cõtra identidem geminatum, ac ſub pœna Magiſtratus interdictum, prouinciæ, ac habitationi ſuæ ſe intuliſſet) comprehenſam, ac aquæ ad ſubmergẽdum hoc nn.1594. adiudicatam, carnificiq; traditam, tanta potentia aquis ſe ſe ſæpius, interdum, & vſque ad humeros videndam extuliſſe, & quaſi ebulijſſe, & proſiluiſſe, vt demergente, & obtrudente eam ſæpius conto carnifice, ſub aquis vix contineri potuerit, exſtititq; tum multorũ ſermo, ipſam niſi tanta vehementia conto per carnificem fuiſſet depreſſa, ac in aquis detenta, facili, & quidem celeriori negotio, quam homini eſſet poſſibile, enataturam, ac euaſuram fuiſſe.] Hanc ſcriptor, hoc indicio fretus, nihil dubitat maleficam; & comburendam fuiſſe potius, quam ſubmergendam. Num. 8. Ego hic rurſus hæreo. ſi comburenda: ergo vult indicium ſufficere ad mortem, & contradicit ſuę poſitioni: qua ad torturam dumtaxat eo vtendum cenſuit; Num. 14. Item, ſi conto eam ſub aquis carnifex potuit detinere, & mergere; nõ igitur Deus hoc per ſuos miniſteriales angelos bonos exſequitur, & ſagas arcet, ac repellit ab aquis, vt poſtea dicet ipſe nu.138. Nam quis hominũ robur vincat angelorum? ſi angeli expellebant, qui fieri potuit, vt conto carnifex, angelis contra nitentibus, eam potuerit ſubmergere, & aquis præfocare? Nõ igitur erat cur dubitaret, & tum multa ſcriptor ille meditaretur circa hãc facti ſpeciem, Nu.32.33.34. ſed paucis poterat concludere. hic effectus a vi naturali nõ manat, nec a Deo manare putandus: non enim Dei voluntas, & miniſtrorum eius efficacitas, in hac vna malefica irrita foret: reſtat, vt vis enatandi extrinſeca ſit, & ab illo, qui hominum gaudet interitu, ac deceptione: cuius tamen conatus omnes a miniſtris iuſtitiæ Deus, vt plurimũ, patitur ſuperari. Video hic dæmonem conantem pactis conuentis ſtare, & ſagam vndis expellentem, video vinci a conto carnificis, qui id fieri poteſt? certe digitus Dei hic eſt, carnifici victoriam tribuentis, quia iudicium Dei exſequitur. Si hæc, & conſimilia veriſſima meditatus fuiſſet, non confugiſſet ad illam regulam, qua putat difficultates omnes decidi, & exhauriri. nu.35. cum ſeqq. *Iudices in-*

dicijs

diciis, quæ ad torturam de iure ſufficiunt præcedentibus, poſſe in ſupplementum plenioris, & legitimæ probationem, ſine conſcientiæ læſione, ita facere, vt dilucido, & ſtricte lictori mandato, ſufficienti interuallo interiecto, apparere ipſis, ac omnibus circumſtantibus, de natatione, vel ſubmerſione delata, ſufficienter poſſit.] addit, & alias cautelas circa modum primo hoc interuallum vnum eſſe debere, & aliquanto laxius, ſaltem ad ſolius iudicis non carnificis arbitrium diſtinctum, & temperatum, debereq; iudicem aduigilare, vt omnis fraus, colluſio, fucus, in diligentia, vel implicatio abſit. Cautela hæc bona eſt, ſi res ipſa licita forent. Solent enim omnes mergendi, & natandi imperiti, ſed & periti, dū merguntur: ante quam aquis præfocentur, aliquoties ſupra aquas capite, & interdum humeris efferri, conante quantum poteſt natura hominis conſeruationem. diligenter, itaque videndum, ne quid tale hic eueniat, quod Magiæ aſcribatur, vel miraculo. Ideo ſuſpicor addi ab auctore, iudicem omni cura perſpicere debere, quid naturæ, quid miraculoſo indicio ſit tribuēdum. Sed fruſtra ſunt cautelæ omnes, nec vlla humana prudentia vnquam poterit ſanctum efficere, quod, quia illicitum eſt, vitandum erat. Neque nunc diſputamus, quid iudici faciendum, vt hoc indicium exerceat caute, & circumſpecte? ſed an vllo id ei modo liceat exercere?

Quod poſtea numero 38. requirit, non accedere iudicem ad hoc experimentum, niſi vehementiſſima, & pluſquam ad torturam ſufficientia præceſſerint indicia, id pugnat cum iis, quę numero 24. & numero 35. dixit, ſufficere præſumptiones vehementiores, quæ ad torturam communiter ſufficerent, ſi ſufficiunt, quæ
A ad torturam ſufficiunt, cur nunc requirit, pluſquam ſufficientia? ſi præceſſerunt pluſquam ſufficientia, quid hac opus proba? ſicut enim ad condemnationem, vbi reus legitime conuictus, vel, ipſa facti notorietate, res luce meridiana clarior eſt: hæc proba foret ſuperflua; Sic etiam, ad torturam ſuperflua erit, quando ſufficientia ad eam habētur indicia. Nec
B enim ſuperfluæ inquiſitiones iudicibus permiſſæ ſunt, vt docebitur lib. ſequen.

Quod addit numero 39. diſcrimē eſſe inter maleficos, & alios criminoſos, & in maleficis, propter difficultatem probandi, maiorem licentiam iudicibus concedi, vt ſcilicet hæc aquæ probatio admittatur; in criminibus cæteris non admittatur, ſed in
C ijs canonicæ, & ordinariæ purgationes ſufficiant. item, peculiare eſſe hoc in maleficio, quod licet Panormitan. (quem DD. alij veteres ſunt ſecuti) cēſuerit in aquæ frigidæ purgatione ſupernatationem eſſe documentum innocentiæ: tamen in ſolo crimine maleficij contrarium notandum. id, vt gratis dicitur, gratis poſſet negari, & ex dictis Diuus Bernar-
D dus ſermon. 66. in Cant. in fin. vbi idem hæreſi, & hypocriſi tribuitur, falſum apparet.

Nobis nunc tamen, id eſt, minime negligendum. ex eo enim pellucere poteſt vanitas, vel probæ, vel defenſionis eius. Etenim ſi hæc proba ad condemnationem inſtitueretur poſt torturam, aliquid forte ad rem pertineret, quod de difficulta-
E tę probationis in hoc crimine prætexitur. Nam difficultas tota, quæ in hoc crimine peculiaris iudicibus occurrit, inde naſcitur, quod ſagæ plerumque tormenta eludant per ſomnum, vel indolentiam: ante tormenta vero, ad iudicia, quæ pro tormentis ſufficiant, longe plura inuenias

mo-

momenta contra ſagas, quam contra
adulteros, vel nefariæ veneris reos.
plures enim correi ſunt ſagarum, &
hoc crimen non occultius admitti-
tur, quam iſta quę dixi: in quibus vni
cus dumtaxat eſt conſcius, & ſecreta
thalami quæruntur, quodque dici ſo-
let, etiam ſoli, & aſtris reliquis ea oc-
culuntur. Cum itaque velit auctor
hanc probam ad torturam duntaxat
præmitti: non eſt, quod in hoc ſaga-
rum crimine peculiare ius introdu-
cat. Cæterum, quod a cæteris crimi-
nibus non modo hoc excipit, ſed etiã
contrariam illi quandam ab extrin-
ſeco conditionem appingit, ſcilicet
etſi criminoſi alij iuſtè accuſati mer-
gantur, tamen in hoc crimine ſagas
mergi non poſſe. hoc certè, ſi ratione
criminis fieret; cõſequeretur eas mer
gendas, quando de alio crimine (pu-
ta furti) accuſatæ, iuxta ritum illum
veterem, de quo Panorm. egit, a quis
inijcerentur, ſi noxiæ forent, quæro
igitur, mergentur, necne? Si mergen
das dicat: contra, ſed illam quam
narrauit numero 30. patet, merſam
non fuiſſe vi ponderis ſui, ſed violen
tia conti deprimẽtis, & tamen ſagam
fuiſſe dixit, & damnatam dixit, quia
exſilij mandatum bis infregerat, at-
que ita non propter maleficium. nec
enim ratione maleficij ad aquas dã-
naſſent, vbi moris eſt ad rogum mit-
ti iuxta leges imperij. Si dicat non
mergendas, certe iam ſequitur, hanc
ſupernatationem non eſſe introdu-
ctam, duntaxat a Deo ad dirigẽdum
iudicem, in eius criminis iudicio, de
quo diſceptatur. tunc enim non age-
retur, nec iudex inquireret, an eſſet
rea maleficij ſed an eſſet rea furti, pu
ta, vel adulterij. In quibus crimini-
bus deciperetur, tunc hac proba iu-
dex. Nam dum de furto quærit, ſi
non mergitur (quia ſaga) certe ab-
ſoluet eã. quæ vere furti rea ſit, quia
non demerſa, & ideo a furto immu-

A nis cenſenda. Nec ad rem facit, quod
hinc indicium capiet maleficij. Quid
ſi enim nulla concurrerint alia, eo
quod etſi ſaga ſit, nulla tamen de ip-
ſa ſuſpicio habebatur? certe iudicis
officium erit dimittere, quàm mira-
culo Deus ſagam eſſe docuit. Si non
dimittit, iniquus erit iudex, qui furti
ream, diuino expurgatam iudicio,
non dimittit. vides in quot ſe ſtimu-
B los conſcientiæ inijciant, qui has No
uitatum ſuperſtitiones, vulgariaque
ſequuntur opinamenta. Nunc videa-
mus, quibus rationibus ſuã probam
defendit, & ſingulis ordine reſpon-
dere conabor, habentur eius capitulo
ſecũdo, & toto poſtea capitulo 4. vbi
excurſionem vnam prolixiſſimã ad-
dit, qua narrat, & deſcribit Dei pro-
uidentiam ſuauiſſime omnia regen-
C tem, & mortalibus optimè, ne dæ-
mon illos decipiat, prouidentem, &
per Angelos cuſtodes etiam ſingulo-
rum elementorum omnium ſatagen
tem. hanc quidem probam perage-
re per eum, qui aquæ pręeſt elemen-
to. Multa in ijs deducendis accumu-
lat, non certa, nec probata. Et quam-
uis omnia forent certa, & probata,
nihil tamen nos ea premerent. Eſto
D enim Deus impedit, ne dæmon nos
opprimat, vt vult, & poſſet: ergò nul-
lum lædit? vbi Iob? impedit Deus
ne nos, ac iudices, & magiſtratus
præcipuos ad lubitum decipiat? ergo
ne ſemper, & omnes? vbi Achab ore
deceptos Pſeudoprophetarum? vbi
Suſanna falſo crimine damnata?
Quod denique dicit, nu. 223. paucio-
rum miraculorum hodie cauſam eſ-
E ſe, fidei conſtantiam, & tepo. ..; ea
quidem vna eſt, ſed melior alia quia
ſtabilita iam ſemel fide, minor eſt, vel
nulla neceſſitas eorum. Et quod nu.
226 addit opera omnium rerum crea-
tarum, ſiue bona, ſiue mala Deo eſſe
attribuẽda, id niſi ſanè explicetur, ca-
tholicum nõ eſt. nam culpę mala, ſeu

opera, quibus peccant homines, Deo quæ mala ſunt, tribus fides vetat. Sed puto eum de actu naturali tantum, & non morali ſenſiſſe.

Primum argumentũ eius, pro hac proba, eſt, inter alia multa, id quoq; a iudicis arbitrio pendere, vt probationibus ijs pro arbitrio vti poſſit, quas adhibendas iudicat, & ijs credat, quãtum ijs probatum exiſtimet, vt Hadrianus Imperator cenſuit.

li. 3. §. eiuſdem D. de teſtibus.

Reſpond. Probationes iudicis eatenus eſſe arbitrarias, vt ijs ex legum præſcripto, ſic vtatur, vt nullas aſſumat, quæ iure prohibitæ ſunt, qualis eſt iſta, de qua agitur: nullas etiã, quas Deum offendere, vel putet, vel putare debeat, qualem iſtam eſſe poſtea oſtendam. hoc ſane, quod de arbitraria iudicis licentia in criminalibus ſępe iactatur, ſuis cancellis, & Iuriſperitorum ſanctionibus, poſtea lib. ſeq. includam, & licẽtioſam proteruiam voluntate, pro ratione, abutentium, frenis velut infrunitum animal conſtringendam moderandamque docebo.

Secundum argumentum præſuppo nit, iure Canonico non prohibitam eſſe hanc purgationẽ in crimine maleficij, quia ius canonicum non dicit expreſſe, non licere in hoc crimine hac proba vti, & quæ expreſſe prohibita non ſunt, illa ſtare non prohibentur. tum quia creſcente delicto modus pœnæ, & tormentorũ debet creſcere. Ex hoc fundamento, ſic argumentatur. Hoc crimen quotidie augeſcere videmus: licet igitur iudici genera veritatis inquirendæ inuenire noua, non prohibita, quod probat multis DD. dictis generalibus.

Arg. 1. nec non 28. §. eund eis in verb. ſed ſi leges non prohibeãt D. ex quib. cauſ. maio. in integr. l. relegati. D. de pœn.

Reſpond. Fundamentum præſuppoſitum eſſe vanum, falſumq; te. Quia ſic poſſet probare in maleficij crimine ad eruendam veritatem etiam duellum indici a Principe poſſe. Nam nec duellum in maleficij crimine indici

A eſt iure prohibitum, expreſſe facta mentione maleficij, ſic poſſet de ferri candentis proba hoc idem inferre. Sed cum in his, pateat illationem huiuſmodi non eſſe faciẽdam; ſatis apparet, nec de aquæ frigidę proba, hoc dici poſſe. Sicut ergo duellũ fieri non poteſt ad probationem maleficij, idcirco duntaxat; quia duellum fieri generaliter prohibitum fuit: non po-
B terit etiam hæc proba adhiberi, propter eandem generalem prohibitionem. Nec enim ſolent leges purgationem aliquam prohibentes addere vt non liceat ea vti in tali, & tali crimine, ſed ſimpliciter vetant ea vti: quia qui generaliter prohibet, omni in re id prohibet, qui furari, is prohibet aurum, argentum, ferrum furari; qui candente ferro experiri prohi-
C bet, is prohibet experiri in omni caſu quo ratio prohibitionis procedit.

Qui ergo prohibet canõ vti iudicem probatione aquæ frigidæ, prohibet ea vti in omni crimine: quia nullum eſt crimẽ, in quo prohibitionis ratio æquè non militet. ea enim hic eſt, quia ſuperſtitioſum, & incertum, & cum Dei tentatione coniunctum eſt hoc genus probationis, vt ipſimet Ca-
D nones indicant, citati ſuperiore quæſtione ſectio. 3. in fine, & ſectione 4. ex quibus diſertè, & annullantur tales purgationes aquæ frigidę, & prohibentur litigantes eas præſtare, & iudices prohibẽtur poſtulare: Et Doctores omnes, tam Theologi, quam Iuriſconſulti ad vnum, hanc accepere, vt generalem prohibitionem, neque putarunt ſibi vllum crimen exci-
E piendum, neque vnquam de maleficio excipiendo, in hunc vſque diem, vel ſomniarunt: quia videbant prohibitionis rationem æqualem in maleficio, atque in cæteris criminibus. Generaliter, & ſine criminis vllius exceptione (nullam enim addunt) locuti ſunt Theologi, iuriſperitique.

ca. Mennã in ſi. 2. q. 5. iunct. ca. in lib. namq; in ſi. 2. q. 5. & in c. co. ſuluiſti 2. q. 5. c. ex tuarũ de purgatio. Cano. c. ſentẽtiã ſanguinis. Ne clerici, vel monach. ſecula.

D. Tho.

D.Thom.in 2.2.quæſt.95. artic.8.in add.3. & ibi Caietan. Diu.Anton.4. p.tit.15.cap.34.§.2.Binsfeld.2. parte de confeſſ. maleficor. quæſtio.1. poſt vlt.conclu.Petr.Tyræus libro de dęmoniac.edition.2.Petr.Gregor.libro 48.Syntagm.cap.19 Abbas in cap.licet in fi.necleric.vel monach.Matth. de Afflict.ad lib.2.Conſtit.Regni.tit. 31. Turrecrema. in d.c. conſuluiſti. Abb. & Ancaran. in cap.fin. de purgat. vulg. (vbi bene loquitur) And. Alciat. in Compend. Iudiciarij proceſſus.Iudoc. Damhauderius in practic.crim.cap.43.Nauarr.cap.11.Manual.39.Nicola.Remig.libro 3. Dæmonolat.cap.9. Andr. Gail. lib.2. de pace publica cap.7. num.24. (vbi ſicut, & Ancharan. expreſſe addit,eſſe Mortale peccatum) Ioan. Althuz. admonit.ad Iudic. idem tenuere Ioachimum a Beuſt, Borcholt. Venatorius, & alij citati a Godelmanno dicto capitulo quarto, numero 25. & numero 27.qui addit hanc,communem Docto.ſententiam, approbari, quoque ab omnibus facultatibus Iuridicis Academiarum Germanię. Sane cum Canonis, ſic expreſſe loquantur, & generatim ab omnibus DD. intelligantur (nec enim,vel vnum Theologum Catholicum, vel vnum Iuriſconſultum pro ſe adducunt aduerſarij. Cuiacius enim Feudis tantum meminit moris priſci, non vero eum laudat,vel probat) nōne ab Academiarum, & Doctorum rocedere communi conſenſu,canonum innixo,& menti,& verbis, propter leuiculas rationes, temerarium, & inconſultum eſt admodum? fruſtra igitur ſibi hoc effugio blandiuntur. ſatis enim expreſſa eſt prohibitio canonū. Quia negatio malignantis eſt naturæ & vniuerſim deſtruit, quicquid eam ſubſequitur. Modus pœnæ augeſcit, cum delicto; quando legibus ille modus non aduerſatur: hunc aduerſari,

A iam palam eſt. Hac vite fracta,cedo alteram.

Tertium argumentum ſimile eſt ſequentibus, quæ omnia multum habent verborum, ſed parum ſtringūt, reducam analytice ad ſua enthymemata,vel ſyllogiſmos.ſic enim vis ratiocinationum optime intelligitur & fucus omnis remouetur. tertij ergo argumenti ſumma hæc eſt. Iudices

B poſſunt, & debent eam adhibere pęnam,quam rei maxime metuunt, & propter quam ipſi alijque exemplo territi efficacius a delicto deterrebuntur: huiuſmodi quoad maleficas,sūt ignis,& aqua.ergo his elementis,iudicibus in hoc crimine potiſſimum vtendum. *Reſpon.* primo ſi quid hoc argumētum valeret probaret etiam de ferro candenti, de quo tamen id,

C nec ipſe aduerſarius aſſerit, quod ſi aſſerit: nonne Dd. omnibus Canonibus, & alijs quoque manifeſte, ſe opponit,quod cuius modeſtiæ ſit, ipſe viderit.Si quid etiam valeret;probaret non in maleficis tantum, ſed & in homicidis, & in alijs criminibus, quod tamen aduerſarius in alijs negat.Ignis enim tormentum maximè metuendum eſt, tam latroni, quam

D Lamiæ. Præterea quæro,cur aquam magis metuant Lamiæ, quam fidiculas,& eculeum: quia (inquiet) illi queunt reſiſtere, huic non queunt. Sed cur huic nequeūt. Deus (inquit) non permittit. Vnde noſti? experientia. ſic ſemper principium petitur.

d.ca. Mennam in fi. d.c. conſuluiſti.d. ca. ex tuarum d.c. ſententiam, & c. fin. de purgat.vulg.

Secundo reſpondeo. Maiorem abſolutè falſam eſſe; ſi ſit propoſitio

E vniuerſalis, adhiberi enim non poſſunt a iudicibus pœnæ,quibus iura, vel legitimæ conſuetudines non ſuffragantur: hæc vero aquæ frigidæ vſurpatio Dei tentatrix eſt, & iuri aduerſatur,ac proinde vſus eius corruptela eſt, non conſuetudo. Si negat vniuerſalem eſſe propoſitionem:

Digitized by Google

corruit ſyllogiſmus, quia peccat in modo.

Quartum argumentum. Ad veritatem indagandum vti debent iudices modo, qui magis fauet vtilitatis publicæ, talis eſt hæc proba. igitur ea vtendum. Min. probatur: quia tendit ad conſeruationem publicæ vtilitatis; ad ſalutem, ac reconciliationem humani generis, omniumque terræ fructuum prouentum.

Reſpond. Minorē falſam eſſe: probationem vero eius ſupponere, quod erat probandum. Non enim quæritur; an maleficas, quæ veræ maleficæ ſunt, & quas eſſe iudici conſtat, puniendæ? item, an iudex modis legitimis quibuslibet vti poſſit? conſtat enim affirmatiua horum pars, ſed quæritur, an iſte modus ſit legitimus & in hoc fallitur ſcriptor ille, quia putat, vt actus aliquis ſit legitimus, & bonus; ſufficere, ſi per eum quis ad bonum finem tēdit, Nonne bonum, ægro ſanitatem conferre, ſane ſi finem ſpectes? ſed ſi per maleficium conferas, vel vt per fornicationem, aut aliud peccatum eō tendat, actus erit malus, & lethalis, cur? nonne ad finem bonum tendebat? ita, ſed per medium non bonum. Idem hic aſſero bonum ad finem tendere iudices hos, ſed peccare, quia per mala media, nempe ſuperſtitionem, & tentationem Dei. Præterea hoc quoq; argumentum laborat vitio, quo præcedens, dum plus probat, quam intendit; nihil probat ad eundem enim finem tēderet iudex per duelli, vel ferri candentis purgationem, & tamen hoc ei non licet.

Quinto, conſtat experientia ſagas probam aquæ maxime vereri, & deteſtari, eo quod ſciant ſe ſic detegendas: veriſimile, ergo eſt illas tali indicio conuictas, non auſuras ſubire eculeum, vel ſaltem in eo non negaturas, quod ante in aquis coram omnibus palam fecerunt. *Reſpond.* conſequentiam hanc nihil valere. Deinde, ſi hanc maxime deteſtantur, quomodo ſolent ſe illæ huic probæ offerre, tam frequenter? Item, vnde ſciūt certo, ſe ſic detegendas? niſi quia pacti tibi talis conſciæ ſunt. Si pacti conſciæ; ſit hoc igitur dæmonis opera, quod aduerſarius negat. Deniq; potius crediderim, illas tunc libentius eculeum ſubituras, & tormenta pertinacius laturas, vt tolerantia diluant præcedens aquæ indicium, ſic enim caſſum reddituræ conatum illū improbi iudicis.

Sexto. Indicia depoſitionis, & denunciationis ſociorum & cōplicum, incerta ſunt, & fallacia: ergo poteſt iudex ad eorum robur hanc probam adijcere. Anteced. probatur, tum quia malefici potentiores ſolent ſe laruis obtegere: tum quia Diabolus poteſt innocentium vultus in conuentibus exhibere; tum quia conuentus tales incerti, & imaginarij ſunt. *Reſpond.* Primo, nec conuentus eſſe imaginarios, & incertos omnes, contrarium docui, ſupra libro 2. nec omnes ſemper laruati interſunt, vt etiam illic docui. nec diabolus a Deo in hoc crimine permittitur innocentes exhibere, vt etiam docui, eodem lib. 2. ſic falſum antecedens. Sed ſi illud concederem, & nunc pro confeſſo haberem; inde tamen non ſequeretur illatio illa. Poſſunt enim illa indicia, alijs legitimis indicijs roborari (de quibus agetur lib. ſequenti,) &, vt nulla forent indicia legitima alia, præſtaret reum nocentem abſolui, quam ex prohibitis indicijs, & illegitima probatione condemnari, teſte Stephano Pontifice. Denique hoc argumentum etiam probaret, de omni vulgari purgatione. In d.c. cōſuluiſti.

Septimum argumentum, ex verbis D. Binsfeldij, contra eius mentē, non dicam calumnioſe, certe nō omnino

candide

candide detortum, & cōtextum eſt; quibus, vir ille, & doctus, & pius, iudices ad puniendū maleficium iſtud hortatur, & probat in hoc crimine plus deferendum teſtimonio complicum, quam in ceteris criminibus: ex his concludit aduerſarius, hanc ergo probam recipiendam: quia hæc proba eſt certior illis teſtimonijs.

Reſpon. nec eſſe certiorem, ſed incertiorem; quia nullus homo, tam mendax, quam Diabolus, cuius hæc proba pacto nititur, nec ad rem pertinere certior ſit, nec ne. Ratio enim diſſimilis valde eſt harum probationum, teſtimoniorum probatio diuino, naturali, & poſitiuo iure nititur: proba hæc, vt iam ſæpe dictum, ſed ſeq. ſectione probandum; omni iuri repugnat.

Octauum argumentum, teſte Binſfeldio, indicium homicidij ex cadauere ſanguinante corā occiſore petitum, videtur ſoli diuino miraculo adſcribendum: ergo ſentiendum ſimiliter de ſagis ſupernatantibus.

Reſpondeo, quid de antecedente ſentiam, hoc opere non ſemel me indicaſſe; ſed eſto, ſit adſcribendum miraculo: an eadem ratio huius probæ? dicis, non probas. Ego, qui nego, diſcrimen dabo. Nulla in ſanguinis illa miſſione cauſa ſubeſt ſuſpicionis, de pacto cum dæmone: nihil illic miſcetur ſuperſtitioſi: non quæritur illic a DEO ſignum, & proinde, nec Deus tentatur, quę omnia reperiri in proba frigidæ docebit ſequens ſectio.

Nonum argumentum, ait inconuincibile eſſe; ſi diligenter aduertatur: aduerte igitur quæſo (*Lector*) mecum, & herbam para, quam victi victori porrigamus. Sed quid hoc? an mōtes parturiuere? certe nihil hic reperio a num. 65. vſque nu. 70. quod vim habeat argumenti, niſi iſtud: Iudices a maleficijs, in ijs, quæ ad iudi-

A cium eiuſq; ordinem pertinent, nec lædi, nec impediri poſſunt. Dæmon ab initio mundi ſemper omnia conatus fuit, & conatur, ne malefici puniantur, & vt amaſios ſuos eripiat iudicibus, ideoq; perſuaſerat olim omnia, quæ farentur, illuſarum mentium eſſe ſomnia: ſicque conſecutus diu fuit, vt impunitate, & cōtemptu iudicum, mire numerus creſceret

B reorum. Eadem ex cauſa, tam maleficæ, quam dæmon ſummopere vellent lædere, & exterminare omnes iudices, quod nequeāt, ſit, quia Deus non ſinit; cuius poteſtas eſt infinita, dęmonis finita, ſi ergo tātopere Deus poteſtatem ſuam oſtendit in defenſione, & tutela iudicum in hoc crimine; quare nō idem plane volet, & operabitur Deus, *circa executionem*

C *huius aquaticæ probæ, quæ quaſi index eſt, & miniſter ad vnius maleficialis hæreſeos veritatem retegendam ac agnoſcendam?* Sic enim ille concludit, ex præmiſſis quas narraui, breuiter, hoc ait: Deus potentiam ſuam oſtendit tuendis iudicibus cōtra dæmonum, & maleficiorum inſidias, vult igitur eam oſtendere, quoque in crimine eorum detegendo.

D *Reſpond.* Quid ſi negē conſequentiam, & dicam argumentum a pure particularibus procedere? Deus hoc facit, ergo, & iſtud vult. Si dicas probari conſequentiam: quia, vt decet Deum iudices tueri, ne lędantur; ſic decet eos dirigere, ne fallantur.

Reſpon. numquam illos falli, quando vſi ſunt modis, & medijs a iure comprobatis. Non enim fallitur iu-

E dex, qui nocentem abſoluit, quem acta docent innocentem, vel non docent nocentem. Nunquam falli, ſolius Dei eſt, neque hoc iudicijs humanis competit. Præterea multa crimina ſæpe Deus vult in ſequenti ſæculo in ſolidū puniri, ideo ea permittit hic latere. At reipub. melius

conſultum ſi deprehendantur: ſane, ſed an Deus ſemper, quod ſingulis rebuſpub. vtilius, id facere tenetur? Quid ſi illas punire velit? Poſſim etiam dicere, vtilitatem illam reipub. honori diuino cedere; hunc ſæpe, expoſcere, vt crimina quædam futuro vltimo iudicio ſeruentur expianda. Nonne eodem argumento, idem de furibus probem, & ſicarijs? Deus potentiam ſuam oſtendit in Iudicibus, & miniſtris alijs iuſtitiæ tuendis, vt exiguo numero aliquando, & plures, & ferociores comprehendant, eorumque vitent gladios: ergo etiam volent hanc prouidentiam ſuam extendere ad criminis eorum detectionem. Denique non ſemper iudicia hæc ſine omni impedimento procedunt, vel læſione iudicium, aut miniſtrorum iuſtitiæ, vt docui libro tertio. Ecce, quam leui manu, & breui falcicula, ſtupeus aries, tam inuicti funis diſcuſſus, machinam exarmauit.

Decimum, ſors conſultoria permittitur; quatuor conditionibus concurrentibus: hæc proba eſt quædam ſors conſultoria, & in ea inueniuntur conditiones quatuor illæ, nam non fit in electionibus Eccleſiaſticis, ſed fit in rebus Spiritualibus, & ad animæ ſalutem pertinentibus, & fit cum reuerentia, & ex neceſſitate, defectu aliarum probationum: poterit igitur hac iudex vti. *Reſpondeo*, Hanc ſortem non eſſe conſultoriam, ſed diuinatoriam, nam conſultoria ſors quærit, quid agendum, vel iudicandum ſit; hocque de futuro: diuinatoria, quid euenturum ſit, vel quid factum latens. In hac proba vero non quæritur de futuro, neque de eo, quid faciendum; ſed tantum de præterito, ſiue de culpa, & commiſſo non aperto. Diuinatoria, igitur hæc ſors foret. Prohibita ergo hæc proba, vt cæteræ ſortes diuinatoriæ. Immo, &

[A] conſultoriæ ſortes hodie prohibitæ ſunt, nec permittit nos Deus voluntatem ſuam per extraordinaria, & iure Eccleſiaſtico vel S. S. non approbata media inueſtigare. Vide, quæ dixi ſupra capite ſecundo, quæſtione 7. ſectione 4. Neque hic adſunt quatuor illæ conditiones, nam deeſt neceſſitas. [Text. in c. ſortes. 26. q. 5.] [Vt docui ſup. ſect. 1. part. 2. q. 2.]

Vndecimum, mallei maleſ. auctor ex Scoto dicit licere vti, abſque Mortali [B] ad tollendum maleficium remedijs vanis, & ſuperſtitioſis, dummodo ſine alio maleficio fiant, & deſit omne pactum cum dæmone, etiam implicitum: quia hoc eſt deſtruere opera diaboli, quod eſt laudabile. Hubertinus, & Goffredus putãt maleficia poſſe per eandem artẽ deſtrui, per quam facta ſunt. Imper. etiam, in l. eorum, C. de malefic. & mathe- [C] mat. permittit maleficia, quæ in bonum finem diriguntur, nempe ad ſalutem hominum, &c. Cum igitur in hac proba deſit pactum omne, deſit etiam maleficium: licebit iudici ea vti, etiamſi aliquid ſuperſtitioſi admiſceretur. *Reſpondeo*, imprimis hic nõ agi de maleficij deſtructione, ſed tantum de probatione maleficij commiſſi, & proinde hic opus Diaboli [D] non deſtrui, ſed tantum indicari. Deinde pactum hic non abeſſe. Imperat. quoque illam conſtitutionem (niſi dicas eam tantum toleranter loqui, non vero approbatiue) iniquam eſſe, & diuino iuri contrariam; quia ius diuinum omne maleficium prohibuit, nec enim facienda ſunt mala, vt eueniant bona. Hubertini vero [E] Goffredi, & vt videtur Mallei malefic. opinionem; nos li. 6. copioſe refutaturi ſumus, quæ ſane, quoad deſtructionem maleficij per maleficium, eſt erronea; quoad deſtructionẽ per ſuperſtitioſa tantum media, temeraria eſt, vt minimum; quia ſuperſtitio ſemper eſt in vitio, & peccato, nec vnquam [Art. Pariſ. 5. & 6.]

Digitized by Google

Vide Diu. Th. 2. 2. q. 95. & quæ diximus. li. 1. c. 1. & d. ar. Pariſ. 5. ex. Leu. 19. & 20. & cap. admoneant. 26. q. 2. ca. nec mirum. 26. q. 5.

quam licite dicenda. Nec Scot. aliud A dixit, in 4. d. 34. q. vni. vbi hęc tractat, quã licere maleficia, ſignum tollendo, deſtruere: quod vero ſuperſtitioſis, & vanis vti remedijs liceat, Scot. non dicit, ſed de hac re dicentur alias plura lib. 6.

Duodecimum, eſt omnia, quæ ab hominibus fiunt, ab intentione eorum, ita iudicanda, vt ſi intentio bona ſit, & doli expers, peccato vacua B ſit actio, quia peccata non ſunt, ſi voluntaria non ſunt: ideo ſi iudex putans hoc ſibi licere, bona intentione, & citra dolum, ad veritatẽ inueniendam hoc vtatur remedio, vel nihil, vel parum peccare. Confirmatur 1. quia in rebus, quæ ad fidem non pertinent falli, vel nullum, vel paruum eſt peccatum. Confirmatur. 2. hoc argumentum, quia iudices, teſte Meno C chio, duplex arbitrium habẽt, vnum aſtrictum, & ligatum: alterum liberum, & plenum; quod dici poteſt, *conceſſio ab homine, vel lege facta, qua poſſit iudex ſemoto iure, æquitate, & ratione, ſed proprio ductus appetitu, a dolo tamen alieno, quod placuerit ſtatuere*. Confirmatur. 3. tum quia alioqui facile ſagæ, ſine hoc probæ genere, iudicia eludent, & experien- D tia docet illas nulla Canonica purgatione meliores fieri: tum quia iudicibus adimitur vnica ratio certi aliquid ſtatuendi, & ſic moleſtijs, & ſcrupulis innumeris inuoluuntur. Ex his omnibus, a numero 82. vſque ad 91. concludit, *vix vllum, vel neglectæ legis, canoniſue, vel temeratæ religionis piaculum pertimeſcendum eſſe illi iudici, qui proprio ductus appetitu, a* E *dolo tamẽ alieno, ac pleno illo arbitrio vtitur, cognoſcenda per hanc probam veritatis.*

De arbitr. iud. q. 6.

Reſpond. Plurima hic occurrunt diſcutienda, quorum iam pars explicata, pars fuſius explicabitur libro ſeq. Imprimis illa regula, vt ſic Theologicæ doctrinæ conſentanea, ſane eſt intelligenda; quæ a ſola intentione, peccati petit rationem. Nam cum peccatum ſit triplex, infirmitatis, malitiæ, & ignorantiæ; illud, quod ex ignorantia committitur, bona cum intentione committi poteſt, & peccatum tamen eſſe, vt accidere certum eſt, quando vincibilis ignorantia eſt: tunc enim bonam intentionem, non prorſus excuſare eum, qui facit, quod ſcire debuit, ſibi non licere; certius eſt, quam vt probari nunc a me debeat.

D. Greg. li. 26. moral. c. 16. D. Th. 1. 2. q. 76. Act. 3. v. 17.

Solum quod ab ignorantia omnino inuincibili fit, caret omni peccato; quia cenſetur omnino inuoluntarium: vincibilis ſolummodo minuit peccatum, affectata vero auget, efficit enim, vt ſit peccatum ex malitia, conſiderandum, itaque qualiter ignoret iudex, ſibi hac proba vti non licere. Si hoc ſcire, & diſcere expreſſe noluit, tunc ignorantiam directe affectauit; ſi vero aduertens, vel facile potens aduertere; ſe diſcere poſſe, ac teneri, occaſionem tamen diſcendi oblatam neglexit; indirectè tunc laborat ignorantia affectata, & ſicut prior eſt expreſſe reus ob peccatum malitiæ: ſic poſterior implicite, & interpretatiue eodem recidit, totieſque ſic peccabit, quoties, vel directe, vel indirecte, quando ſe diſcendi iterum occaſio obtulit, diſcere, vel expreſſe noluit, vel neglexit.

Vid. D. Th. & ibi Medin. 1. 2. q. 74. art. 5. & de q. 76. ar. 2. Scho. in 2. d. 22. Valenc. diſp. 2. q. 3. pũc. 6. & q. 5.

Quæ in Iudicibus locum habent, quia hoc addiſcere tenentur: eo ipſo enim, quod iudices ſunt, tenentur ſcire, quæ officium iudicandi exigit: tenẽtur, quod qui rudiores ſunt, conſilium petere a doctis, & pijs viris, quare cum hoc negligunt, a ſupina ignorãtia excuſari non poſſunt, cum tam facili negotio, conſulendo Academicas Facultates, hoc queãt diſcere. Quod ſi tamen aliquis cõtenderet rem hanc eſſe difficilẽ cognitu, (quæ

Bar. Medi. 1. 2. qu. 94. art. 2.

mea quidem ſententia facilis eſt cognitu quia ſufficiēter a ſummis Pontificibus decisa) & iudex adhibuiſſet aliquam diligentiā ad ſciendum, non tamen omnem quam adhibere poterat, & ratione difficultatis rei, & ſtatus ſui, tenebatur: adhuc ignorantia erit vincibilis, & proinde cum peccato, quia talis ignorantia non tollit voluntarium. Quando autem quis diligentiam ſufficientem dicendus adhibuiſſe, hoc alterius, & prolixæ diſputationis eſt. Nobis ſufficit illud fundamentum ſubuertiſſe, quo ſupponebatur ab aduerſario, ſolam intentionem bonam ſufficere, ne quis peccet faciendo, quod facere nō oportuit. Ad Confeſſ. 1.

Videantur Victor. in R. 1. de Indijs nu. 9. Vega lib. 6. in Concil. Trid. ca. 18. Sot. in 4. d. 5. art. 2. q. vni. Bānes 2. 2. q. 10. a. 2. dubio. 10 Vale. ſupra pū. 1. Angl. in 2. d. 22. q 3. ar. 1.

Reſpond. eā eſſe falſam. Quia etiam falli in ijs, quæ pertinent ad mores, & præcepta Decalogi, poteſt eſſe Mortale, ſi quis fallatur propter ignorantiam rerum, quas ſub M. tenebatur ſcire; vt tenentur iudices ea, quæ ad officium eorum ſpectant, & graue continent præiudicium, vt in noſtro caſu: cumq; omnis error voluntarius quarumcumq; rerum, ſemper ſit peccatum ex communiore, & veriore ſententia, contra Durandum; ſequitur, quo error periculoſior fuerit, & maioris detrimenti, hoc futurum peccatum erroris grauius, hic autem detrimenti eſt maximi, quia fouet ſuperſtitionem, tentat Deum, & proximo grauiſſimam infert iniuriam. *Ad 2. Reſpon.* Iudices, qui tali arbitrio libero, & pleno vtūtur, non iudices eſſe, ſed tyrānos, vtpote quibus in corde illud:

Sic volo, ſic iubeo, ſit pro ratione voluntas:

Et qui iubent potius, quam cognoſcunt; ideoq; regnat potius, quam iudicant. Vllane vnquam ab illo homine, vel a lege facta hæc, tā laxa conceſſio, vt ipſi liceat ſolo vacare dolo; cæterū, ſeponere ius æquitatē, & rationem; proprium vero ſequi appetitum, & ſic quodcumq; placuerit in iudicio ſtatuere? Deus bone, quo talia iudicia deciderunt? hancne licentiam tribui ab hominibus Chriſtianis? qui ius, & æquitatem remouet, nōne iuſtitiam tollit; quæ omnis, vel benigna æquitate, vel rigido iure fulcitur? æquum bonumque naturalis eſt iuris; hoc tollis, ſi ab æquo bonoque, & iure ſimul iudicem permittis abire. Non hominis, ſed Dei iudicia iudices iudicare Rex ille Iſraelis, vere dicebat; hominis eſt arbitriū ſequi rationis, quæ nos a belluis diſcriminat, & ratiocinatione præcedēte imperare humanis affectibus, qui quod contra legis præſcriptū ſæpe nituntur; ideo iudices nolebat humanum ſequi iudicium, ſed diuinum: quia iudicandi leges acceperant a Deo Iudæi; ideo qui ſecundum illas iudicabat, memor erat ſe Dei iudicare iudiciū. Aduerſarij ne hominis, quidem iudicium amplectuntur, ſed belluarum: hominis eſt rationē nunquam ſemouere, belluarum eſt appetitum ſequi, qui ergo iudici, ſemota ratione proprio duci appetitu, permittunt; nonne beſtiam, non hominem iudicatorio tribunali imponunt? Non, non, qui legibus contēptis iudicat, a DEO iudicabitur. Princeps es, & legis condēdę habes auctoritatē? iuſtis quas tuliſti legibus, parē; non metu pęnæ, quam pręfixiſti (hanc nemo a te expoſcet) ſed metu legis diuinæ, metu legis naturę, amore honeſtatis, & decoris, & laudis. Nullus eſt Princeps, qui Dei lege, aut iure naturę abſoluatur, aut hoc ius, hanc ęquitatem poſſit, ſine peccato, tranſgredi iudicando. Principe iudices inferiores, ſupremi quidē illi, & qui Principis immediate gerunt vicem, dum contra legis mentē non tendant; poſſunt ver-

verborum proprietatem extenſione, vel reſtrictione labefactare: alij his inferiores, & à quibus ordinaria ſolet appellatio, ſaltem in ciuilibus, eſſe, illi verbis etiam legis aſtringuntur; ſi contra ea iudicant, peccare cenſendi, ex communi Theolog. ſententiá. Notari digna ſunt illa D. Auguſtini; *In iſtis temporalibus legibus, quamquam de ijs homines iudicent, cum eas inſtituerunt: cum tamen fuerint inſtitutæ, & firmata, non licebit iudicibus de ijs iudicare, ſed ſecundũ eaſdem.*] D. Gregor. etiam ſcribit, à iudicibus iura diuina humanaq; reuoluenda, & cum reuoluerint, ſecundum id quod illis conſtitutum eſt, iudicandum; & addit exemplum Moyſis, qui querelas populi ſemper ad Domini tabernaculum ingreſſus referebat, & iuxta quod Dominus imperabat iudicia proponebat. *Nimirum* (ait) *nos inſtituens, vt non ex corde noſtro, ſed ex præcepto diuino ſententiam proferamus.*] Hoc tenebantur ſequi præcepto Dei iudices Iſraelis, qui iudicare iubentur, iuxta legem eis à Deo per Moyſem datam, immo, & Regi ipſi eadem neceſſitas incumbebat. Sane apud Romanos teſtatur Aſconius ſolitos iudices iuſiurandum in leges præſtare, quod illis ſolemni formula præiretur. Nihil autem perniciosius, nihil periculoſius ſemper iudicatum, quam ſi affectui indulgere iudex permittatur: appetitus vero ſemotus à ratione, nihilo paſſione, & effectu melior eſt. Abſit ergo à Deum timentium mentibus, abſit à Chriſtianis ſubſellijs, talis arbitrij plenitudo, qualis in 2. confirmatione ꝓponebatur Ad 3. Conf. Reſpon. Præſtare ſagas centum nocentes abſolui, quam vt per talem probationem innocens vna mulier condẽnetur, vel periclitetur, præſtare eas abſolui ſine iudicis peccato, qui licita omnia expertus; quã cum

D.Tho.1.2. q.69. Med. 2.2.q.6.ar. 3. & ibid. Bãn.& Aragon. & Sot. Item Caietan. in ſum. verb. Iudex Nauar. Manu. c.25. num. 5.& 13.
lib. de vera relig. c.32.
c. ſummopere 11.q.3
Deuter.17. v.10.
d.c.17.v.19.

A peccato, & ſuperſtitione veritate deprehendere, & crimen punire: Quid tibi (ò iudex) proderit ſi prouinciam criminoſis liberaris, animæ tuæ diſpendium facias? quid tibi prodeſt bene conſulere alijs, ſi tibi per peccatum male cõſuleris? At illa deterior fiet dimiſſa, tibi non nocebit, ſed ſibi, conſequetur illam Nemeſis ſua. De ſcrupulis quod additur, dicerem lu-
B bens, *Trepidauerunt vbi non erat timor.* Eximatur ſemel hic error ex eorũ mentibus: erronea conſcientia ceſſabit doceãtur temere ſuperſtitionẽ, doceantur quam graue peccatum ſit Deũ tentare. Doceantur mortale peccatũ eſſe, non obedire Eccleſiæ, quæ vniuerſim prohibuit vulgares purgationes. Non puto me hac in re falli. vnã ex cauſis cur canonicis, & ciuili-
C bus medijs veritatẽ non aſſequãtur, præcipuam eſſe credo, quod huic ſuperſtitioſæ probationi confidant; ceteris, hoc eſt iuſtitiæ & Deo, diffidãt, & ideo eas obeunt negligẽtius. Nonne hoc meretur decipi & illud?

Nau. ſup. num. [illegible] ſi.v.6. [illegible] mortali [illegible]

Vlt. *argumentum*, petitur ex verbis D. Bernardi, in Cant. cant. ſer. 66. in fin. ex cuius narratione colligunt, hunc morem miraculoſum, & apud
D veterem Eccleſiam in more poſitũ. *Sed Reſpond.* verba D. Bernardi hoc non probare, & D. Bernard. poſt Longobardorum, & Barbarorum in Italiam, & Gallias irruptiones, ac imperia diu vixiſſe, nempe poſt annum 1100. vt antiquior illi auctoritas quærenda fuerit in re, quã ante Bernardum Stephanus Papa, & tẽpore Bernardi Lucius 3. & mox poſt Ber-
E nardum Honorius. 3. damnarẽt. Sed B. Bernard. hanc cõſuetudinem probat, nec laudat, nec Eccleſiaſticũ morem, ſed quorundam tantum priuatorum fuiſſe docet: notandum quoque illos hæreticos de quibus loquitur, fuiſſe Apoſtolicos, & pauperes de Lugduno, & de Barulo dictos,

verba

verba Bernardi hæc ſunt; *Probatum eſt, mori magis eligunt, quam conuerti. Plerumq; fideles iniectis manibus aliquos ex eis ad medium traxerunt. Quæſiti fidem, cum de quibus ſuſpecti videbantur, omnia pro ſuo ſuo more negarent, examinati iudicio aquæ, mendaces inuenti. Cumq; iam negare non poſſent quippe deprehenſi aqua eos non recipiente ac ſpto, vt dicitur freno dentibus, tam miſere, quam liberè impietatem non confeſſi, ſed profeſſi ſunt, palam pietatem aſtruentes, & pro ea mortem ſubire parati. Nec minus parati inferre, qui adſtabant. Itaque irruens in eos populus, nouos hereticis ſuæipſius perfidia martyres dedit. Approbamus Zelum, ſed factum non ſuademus.*] Hæc ille, ex quibus patet hoc vulgi factum fuiſſe, & abs Bernardo illud factum non approbari. Quomodo approbaret Canonum, & petitus, & obſeruatiſſimus? Si dicas Bernardum loqui duntaxat, de præcipiti nece illis illata, & hanc damnare; non iudicium aquæ.

Reſpond. D. Bernardum neceſſario de vtroque intelligendum. Nam ſi examen illud licitum erat, etiam licita mors ex illo ſubſecuta. Nam poſt culpam, ita deprehenſam, ſolebant ſtatim ſupplicio tradi. Deinde Diuus Bernardus non approbat illud examen, ſed ſolummodo narrat, quid vulgo factum; quando adhuc in cauſa hæreſis vigebat hæc probatio de facto. Principibus diſſimulantibus, nec ſatis promptis ad parendum Canonicis decretis; quæ pro æui barbarie plerique ignorabant. Reſpondi argumentis ſcriptoris illius Catholici, & excepti haſtas eius amentatas: nunc viciſſim, communis, & veræ ſententiæ tela torquebo.

SECTIO III.

Proponitur, & probatur vera ſententia Negatiua.

EGi de ijs, qui ignari ſunt prohibitionis Canonum: de alijs ſit Concluſ. *Peccant iudices, qui gnari prohibitionis Pontificiæ, proba hac aquæ frigidæ in maleficij crimine vtuntur.*] In cõcluſione hac ſuppono prohibitam eſſe probam, quod probatum a nobis ſupra. Nec valet Solutio aduerſarij, [Sect. præced. in reſpon. ad 2. arg.] non eſſe mentem Canonum de hoc crimine loqui. Vis enim negatiuæ indefinitæ prohibitionis, eſt vniuerſalis, ideoque præcepta negatiua ſemper, vbique, & omnes ligant, vt docẽt quotquot Decalogum explicãt, ideo qui dicit, *Non licere vti proba aquæ frigida*; intelligendus eſt, de purgatione cuiuslibet criminis per talem probam. Neq; hactenus, quod ſciam, vllus, hanc limitationem canonum illorum ſomniauit, vt de purgatione leuium tantum criminum loquerentur, nec modernus iſte ſcriptor tantæ adhuc eſt auctoritatis, vt eius interpretatio contra receptam hactenus ſententiam ſit admittenda, cum nec vera ſit. Nam canones illi de furto, immo, & homicidio loquũtur, quod graue crimen eſt. *Conclu.* communis eſt, vt ſuperius probauimus.

Probatur primo. *Quia peccatum eſt factum, vel concupitum contra legem æternam*, vt ait D. Auguſtinus, ſiue vt ait D. Ambroſius, *Peccatum eſt legis diuinæ præuaricatio, & cæleſtium inobedientia mandatorum.* [Lib. 22. cõt. Fauſt. D. Tho. 1. 2. q. 71. artic. 6. Schol. in 2. d. 35. De Paradiſo c. 8.] Inter cætera autem legis diuinæ, ſiue æternæ mãdata eſt, vt oues paſtorem ſuum audiant, & Eccleſiæ capiti obediant; conſtatque Catholicis omnibus, ad hoc viſibile caput Eccleſiæ, pertinere deciſionem rerum fidei, & eorum, quæ a fide depẽdent. Horum

ex

Digitized by Google

ex numero eſt iudicare, quid religionis virtuti repugnet, quid non; ſiue quid ſuperſtitioſum ſit, quid non ſit. Cum itaque Pontifex Romanus, viſibile caput Eccleſiæ (fremant hæretici, vt lubet) declararit probam, ſeu purgationem aquæ frigidæ ſuperſtitioſam eſſe; illi non credere, & contrarium contendere; eſt non audire Eccleſiam, & proinde peccare, dignumque ſe præbere, vt habeatur, ſicut Ethnicus, & publicanus & proinde eſt incidere in cœleſtium præuaricationem mandatorum. Si dicas, Stephanum Papam meminiſſe tantum feruentis aquæ, & non frigidæ. Vrgebo, eandem frigidæ, & feruentis eſſe rationem; quia generaliter ibi ſubdit pro ratione. *Quod Sanctorum patrum documēto ſancitum non eſt ſuperſtitioſa adinuentione non eſt præſumendum*. Igitur Stephano Papæ, idcirco hæ probationes ſuperſtitioſæ, quia nō repertæ in canonibus, non ſancitæ ſanctorum patrū documentō, ſed ab hominibus vulgo præſumptę. Promant aduerſarij vnū vnius patris documentum hanc probationem approbans, & videbuntur non penitus auctoritate veterum deſtituti. Solus Iuo videtur quodam caſu ferrum candens probaſſe, ſed aduerſarij ferri candentis probationem æque, atque ego improbant, & Iuonis rationem ſupra Sectione confutaui. Præterea Pontifex alios aquæ frigidæ, & feruentis ſimul mentionem faciens, vtramque vocat, *popularem inuentionem*, vtramque dicit factam, *fabricante* inuidia. (diabolo hominum ſaluti inuidente) vtramque æqualiter deteſtatur.

c. conſului ſti 2.q.4.

Cap. Mennā in fine 2.q.5.

Aquæ etiam huius frigidę purgationem Lucius III. vocat. *peregrinum iudicium*, (nempe alienum ab Eccleſię moribus,) & declarat inualidum. Sed & Innoc. III. iudicauit eandem eſſe aquæ frigidæ, aquæ feruentis, &

c. ex tuarū de purgat. canō.

A ferri candentis prohibitionem. Eſt ergo ſummorū PP. iudicio hæc proba, *inutilis, plebeia inuentio, peregrinum iudicium, fabricatio inuidiæ, ſuperſtitioſa adinuentio, deſtituta patrum documento*, Canonibus improbata. Quædam adfert aduerſarius, a num. 156. vt probet diuerſam eſſe rationem aliarū probationum, quæ prohibitæ. 1. (ait) illæ ſubibantur B ſponte, & vltronea oblatione; hæc a iudice iniungitur. Hoc ipſe vidit non eſſe verum; nam ex d. cap. Mennam, & c. vlt. de purgat. vulga. patet etiam ſolitas iniungi a iudice alias & exempla ſuperius allata docent etiā aquæ probam ſponte ſuſceptam. Ideo dicit 2. aduſtionem naturalibus remedijs poſſe per dæmonē impediri, & ideo hanc probam eſſe incertam. Quaſi C vero non poſſit etiam, vel ipſe ſuſtentare in aquis maleficam, vel aliquid ei ſupponere quod ſuſtentet. 3. adfert ex malleo maleficar. quod ſi duellum alicubi potuit permitti, multo magis poſſe probam ferri candentis: item etiamſi peccent duellatores, iudices tamen excuſari poſſe.

Ca. ſolam ſanguin. 2. ne cler. vel monach.

Reſpond. hæc omnia iam oſtēſum euidenter eſſe falſa. vltimo dicit ex- D perientiam huic fauere probationi, (quod nec ſemper verum, & etiam olim illis alijs fauebat) & propter Sacram. Baptiſmi hanc aquæ eſſe prærogatiuam; quod eſt gratis conijcere, & ſomniare vigilantem, & declinare poſt Scribonium. Confir. hæc probatio, quia Diuinatoria ſors eſt ſuperſtitioſa; ſed huiuſmodi probatio eſt quædam ſpecies ſortis diuinato- E riæ, vt docui ſect. præced. ergo eſt ſuperſtitioſa. Maior eſt omnium Doctorum, & certa: quia diuinatio eſt vna ſpecies ſuperſtitionis. Minor probatur. ratione D. Thomæ, quia ordinantur ad iudicia occulta Dei ſcientiæ, & iudicio reſeruata, præſumpo[illegible] etiam contraria [illegible]

2.2.q.95.a.8.ad 3.

Digitized by Google

per aquam frigidam non poſſe crimina deprehendi: At ſi aliter, quam per vulgares purgationes, inueſtigari nequeant Stephanus V. Papa definit relinquenda illi, qui ſolus nouit corda filiorum hominum. Et ſane temerarium eſt, laicos iudices occulta peccata ſcrutari velle, de quibus nec Eccleſiæ licet iudicare, ſed ei tantum, qui corda, & renes ſcrutatur. Hanc confirmationem cum. 5. loco inſinuaſſet aduerſarius, cap. 1. certe cap. 3. ſuo loco non diſſoluit. non enim de ſecretis illis prouidentiæ diuinæ, & maieſtatis gloriæve Dei agitur in argumento; ſed tantum de peccatis, quæ via licita, omnibus tentatis, iudex nequiuit deprehendere. Sed videtur eam velle ſoluere num. 173. dicendo, diuerſam eſſe rationem priuatorum ſic occulta inquirentium, & iudicũ, nam iudices faciunt, vt Vicarii Dei, & ex officio, priuati ex mera curioſitate. Hæc reſpõſio euertitur, eo quod canones diſerte etiam de iudicibus loquantur, idque tam quoad magiſtratus, quam quoad priuatos prohibent, d. cap. conſuluiſti. d. cap. tuarũ. d. cap. Mennam. d. cap. vlt. & ſane æqualis vbique eſt ſuperſtitio, & Dei tentatio, & in magiſtratu hæc ſunt minus ferenda, minus excuſatione digna. Confirmat. 2. hæc probatio: Iure Canonico vulgares omnes purgationes ſunt improbatæ, vt patet ex d. d. canonibus, & communiter Canoniſtæ ſentiunt: ſed aquæ frigidę proba eſt vulgaris probatio; vt patet, quia non eſt canonica, neque legalis, ergo eſt prohibita. Dicent forte, eam eſſe miraculoſam. Sed tunc contra eos procederet argum. ſequens.

d. cap. conſuluiſti.

2. *Probatur concl.* Tentatio Dei eſt peccatum repugnans religioni, & primo præcepto Decalogi; ſed qui vtitur huiuſmodi probatione tentat Deum, ergo hæc probatio eſt peccatum repugnans religioni. Mai probatur, ex communi ſententia DD. Minor vero, probatur auctoritate Honorij Pontific. qui vulgari purgatione ferri candentis dicit Deum tentari, & quod ille de vna ſpecie aſſeruit, de cæteris quoque vulgaribus probationibus communis DD. ſchola intellexit, eadem enim in omnibus eſt ratio, quia vel poteſt illud delictum aliter deprehendi, & tunc nulla adeſt neceſſitas: & ideo miraculũ petitur a DEO citra neceſſitatem, quæ eſt aperta DEI tentatio, vel ſi non poteſt ſciri alijs medijs illud peccatum, tunc iudex eſt iniuſtus, qui de quibus iudicare non poteſt, eo quod diuino throno ſunt reſeruata, iudicium vſurpat. Sed, ſi bene conſideres ſententiam contra ſentientis ſcriptoris; ſemper hic adeſt Dei tentatio. Et enim vult iudicem non deuenire ad hanc probam, niſi habeat ſufficientia indicia ad torturam; nec ad aliuм finem quam torturę hanc probam tuetur. vide q̃ de hac re dixi pręced. ſect. in princ. Conatur hoc crimen tentationis Dei euadere, q̃a ſignifica, & miracula ſępe legimus in S. S. petita, ab Abrahamo, eius ſeruo, Gedeone, cęteris. *Reſp.* cum Alexand. de Hales, hęc non facta ad imitationẽ poſterorum, ſed in ſignificationẽ, & figurã futuri, iuxta illud Apoſtoli, 1. Corinth. 10. verſ. 11. omnia hęc in figura cõtingebant illis. Quod figurã non recognoſas; dico, ſpeciali Spiritus ſãcti inſtinctu vel iuſſione ſeu reuelatione ea feciſſe; nec aliter licere à Deo ſignũ petere, iuxta *D.* Thom. aut magna, & euidẽti vtilitate, vel neceſſitate id exigẽte, v. g. ad gẽtis alicuius cõuerſionẽ certo inde ſubſecuturã; vt Apoſtoli, et alij Sãcti fecerũt. In noſtro vero caſu q̃a Deus ſatis multa dedit media legitima veritatis explorandę, neceſſi as iſta ceſſat: vt ſupponit Stephan⁹ Pontifex. Q̃d attinet ad Achaz: ille p Eſaiam reprehẽſus fuit, eo q̃d Dei ſignũ

oblatum

2. 2. q. 97. Summiſtarum in verbo Tentatio Dei. v. 1 Tentare Deum. Nauar. ca. 11. nu. 19. & ſeq. Galen. VVeſtcapell. Catecheſi 61. cap. vlt. de purg. vulg.

D. Thom. d. art. 8. ad 3. & ſummiſtæ, & Nauar. Petrus Anchar. in d. cap. vlti. & Binsfeld. d. q. 1. Alexandr. de Hal. par. 3. q. 45. mẽ. 3. Valentia. 2. d. ſp. 6. q. 14. princ. 1. Turrecremata. ad 2. q. 4. in princ. nu. 3. & c. conſuluiſti. ead. q. nu. 2. & 3. d. 2. 2. q. 178. art. 1.

Digitized by Google

oblatum reſpuerit, ne Deum honore hoc afficeret: quod, quid ad rem, quæſo?

3. *Probatur concluſio*, quia hic non eſt miraculoſa Dei operatio cenſenda, ſed pactum Magicum cum dæmone, ergo illicitum iuſſione ſua ad hoc cooperari. Probatur antecedens, quia hoc promiſcue contingit ad proiectionem in aquam quam faciunt iudices Catholici, & hæretici, vt conſtat? quia maxime hæc proba viget inter hæreticos: ſed hæretici nõ faciunt vera miracula. Si dicas hoc ad confirmationem fidei ipſorum non fieri. *Reſp.* nulla illos vnquam facere ad confirmationem fidei: tam ordinaria vero, & continua eos facere, ad aliam rem probandam; id nunquam auditum, nec credibile. 2. probatur, Deus per nullos facit miracula ſine neceſſitate: hic non eſſe neceſſitatem idoneam, oſtenſum eſt. 3. vera miracula Deus alijs miraculis nunquam eneruat, quia veritas nequit impugnare veritatem. Ergo ſi ſagas non demergi foret verum miraculum, nunquam hoc alijs miraculis euerteretur. Sed legimus aliquando per miraculum hanc immerſabilem Magorum vim ſuſtuliſſe, adeo, vt de facto ſagæ aquis demerſæ, & abſorptæ fuerint. Ergo illa vis immerſabilis non eſt miraculoſa. Quod ſubſumpſi, id probatur ex Hiſtor. miraculorum quam Cæſarius collegit; vbi, libro 9. narrat, maleficos quoſdam, qui, freti maleficijs, ſupra flumen ambulabant, proiecta in flumen ſacra Euchariſtia, ſtatim demerſos fuiſſe. Si dicas illud, nec in iudicio, nec a iudicibus actum: Inferre poſſum, igitur hæc virtus immerſabilitatis non eſt a Deo tributa maleficis, pro ſigno certo criminis comprobandi. Nam hi vere malefici fuere, & tamen demerſi ſunt, vi ſacri panis Euchariſtici. Ergo miraculoſe de-

A merſi, miraculo poſteriore deſtructũ prius miraculum foret, etiamſi corã iudicibus eorum iuſſu id actum fuiſſet. Nam vis miraculi non reſtringitur ad iudicum præſentiam. Vrgeo quarto, miracula Dei nunquam fallunt, ſed ſunt certiſſima, & infallibilia: hæc proba fallit aliquando. *Reſpond.* hoc fieri fraude, & dolo carnificis, vel quia non bene aduertunt iu- Num.112.

B dices, & fidem non habent, nec ſatis confidunt Deo; quod tamen erat neceſſarium ad miraculi patrationem. *Sed contra*, ſi ſit ſaga (ſecundum vos) mergi non poteſt vi humana adhibita: quia nullæ vires humanæ Angelis bonis miniſterialibus poſſunt reſiſtere: Et tamen, numero 31. falſi eſtis eam quæ malefica erat, vi a carnifice demerſam, tibi ergo ipſi reſpon-

C deas. Item Godelmannus ex litteris cuiuſdam Nobilis Boruſſi, ſex ſagas diuerſis vicibus, cum vere conſtaret eſſe reas, in aquam gelidam colligatis artibus proiectas, ſubmerſas fuiſſe ſcribit: & de pluribus hoc idem affirmat Ioann. Althuſius. Confirmat ſagas aquis ſubmergi poſſe, & ſolere, Dubrauius Epiſcop. Olomucenſis, Lib. 8. Hiſtor. Bohem. agens de Vra- Lib. 3. de lamijs c. 4. num. 35. Admonit. ad iudic.

D tiſlao Rege.

Is de Vratiſlaus Gerardo Præſuli, ac fratri ſuo auxilio fuit in abolendis tollendiſque magorum portentis, ac ipſiuſque maleficis, quas tunc multi viri mulereſque nimis licenter exercebant, mentes hominũ faſcino turbantes, boumque, & pecudum lac, ſegetemque alienam pellicientes atque ipſa interdum elementa dæmonum

E violentia concutientes, per quæ imprudens vulgus a ſincera in Deũ fide euertebatur. Nec tñ aliter Gerardo malis obiam ire, quam per cenſuram Eccleſiaſticam licebat, eam illi non pluris quam plumbeũ gladium æſtimabant. Ergo non ferrum tantum, ſed ignem quoque, & aquam Vratiſlaus

tislaus maleficis admonuit, aliosque ſecuri feriri, alios flammis exuri, ſagas nonnullas aquis ſubmergi iuſſit. Atque hac animaduerſione in auctores amplius centum diſtracta, reliquos deſinere artem vetitam, damnatamq; metu ſimilis pœnæ coegit.]

Audis ſubmerſas aquis ſagas Boemiæ, vbi tum miraculi vis, quam prætendunt, Effugium vnum video, ad inquiſitionem a Deo ſubueniri, non ad ſimplicium, quaſi non illa ad hoc dirigatur, quaſi diploma de illa his noſtris aquarijs vllum ſit peculiare. Quod etiam additur; de iudicum parua ſeu modica fide; plane impertinens eſt, illa enim dictis ſcripturæ locis exigitur fiducia in miraculis, quæ ad fidei confirmationem edenda erant, non quæ ad Iudicum inquiſitiones, & notitiam pertinebant. Matth. 17. verſ. 20. Marc. 9. verſ. 23. & 24. Quod autem de Scæuæ filijs Actor. 19. Adfertur, id vel eodem referendum, vel ad rem nihil omnino facit. 4. probatur hic pactum interuenire, quia cum nec naturali hoc vi contingat, nec miraculoſa Dei operatione; reſtat fieri ex vi pacti cum dæmone; non quidem expliciti vel expreſſi, tale enim iudicibus nullum nunc puto intercedere (neque aliud probant, quæ multis dicit auctor ille, libri ſui capit. 3. a numero 91. & quod dicit eſſe pactum implicitum cum DEO, id iam probatum eſt eſſe explicitam Dei tentationem.) Sed dicimus cum primo aliquo iudice pactum explicitum interceſſiſſe dæmoni, vt dæmon ad tale ſignum proderet occultum, & latens crimen; nempe vt, quæ ſagæ eſſent, eas ſuſtineret, ne mergerentur, poſtea (vt contingit in omnibus huiuſcemodi rebus) alij iudices hoc edocti, vi illius primi pacti, idem obtinuerunt, atque ita iam, etiam ignari, ex pacto implicito operantur. Pactum vero hoc im-

A plicitum intercedere patet, quia ſuperſtitiones omnes nituntur pacto implicito, vt docet Beat. Auguſtin. (& cum eo omnes Theologi.) Lege D. Auguſtin. loco illo, & ſeqq. cc. & deprehendes hic, & ſuperſtitionem, & pactum implicitum verſari, quia effectus nec eſt cauſæ naturali adæquatus: nec talis, vt a DEO debeat merito per miraculum exſpectari. Lib. 2. de doc. Chriſ. c. 20. 22. & 23. & de cui cap. 2. q. 5.

B Cum ipſis ſagis non intercedere quo ad hoc vllum dæmonis pactum non male ſentit, nec inualide probat ille ſcriptor a numero 97. Nam in illo exemplo quod ibi narrat clariſſime id cernitur, referam eius verbis;

Quemadmodum hac adhuc æſtate in præf. Ætura Linnenſi.] Diocœſeos inferioris Colonienſis, accidiſſe dicitur, quod vetula quædam videns C duas mulierculas aqua tentatas non ſubſediſſe. ipſa ad præfectum loci accurrens, & interpellans, eouſque tam ipſum quam cæteros miniſtros iuſtitiæ præſentes permouet, volens ac accerrime inſtans, vt & ipſa aquis tentaretur, ſe licet apud populum ſuſpecta admodum ſit de hac maleficiali hæreſi, iam tamen innocentitiam ſuam per hoc coram populo teſtatam facere, indignamque hac ſu- D ſpicione publice ſe eximere, velle. Annuit importune efflagitanti præfectus, & cæteri: ſed hanc in aquam proiectam euidentius ſupernataſſe, neque vt demergeretur, vel fundum peteret (quamuis id ſtudioſe ſuo motu ſuper aquas tentans) efficere vlla ratione potuiſſe dicitur. Extracta, ecquid carnifex ſuorum membrorum E ipſa eſſet, interrogatur, potuiſſe inſimulatam hoc effugiſſe periculum, donec producto accuſatore, neceſſitas adeſſet huic tentamini. Tandem confluentibus iudicis contra eandem compluribus, ipſa ante torturam quærentibus reſpondit, amaſium ſuum ſibi ſuaſiſſe, vt hoc aquæ

peri-

Digitized by Google

periculum ſubiret: ſe illam liberaturum. & in ipſis aquis, famam, vitamque eius adſeruaturum eſſe. Hac confeſſione ſponte prolata incineranda eadem fuiſſet, niſi ſe ipſam in carcere pridie ſuſpendio ſuffocaſſet.] Cernitis in hoc exemplo, tacitum pactum quod operatum in tribus mulierculis. & quoad tertiam præualuit pacto expreſſo cum tertia inito, quia volebat dæmon hanc rogo tradi, vel ſaltem necari, moraliter certus impœnitentem obituram. Iudices autem iſti non ſunt ſecuti ſcriptoris illius ſententia, quia non ſufficientia habētes indicia, ad ſolas mulierculæ importunas preces, ad hanc purgationem proceſſerunt; atque ideo ex duplici capite grauiter peccarunt. Primo quod vſi illicita probatione. Secundo quod præcipitanter ea vſi. Sed hinc colligo ſcriptorem ab alijs iudicibus; qui ſimiliter praxi illa vtuntur diſſentire; dum ipſe vult, præcedere ante probam debere indicia ad torturam ſufficientia: illi vero putant, à proba cum aliqua diffamatione poſſe incipi. Qua in re fortaſſis loquuntur magis conſentanee praxi ordinariæ illi, ſed reprobæ. Quinto probatur hoc pactum, ex moribus Diaboli. conatur ille Dei miracula effugere. habere conatur ſuos martyres; qui ſunt hæretici, & inter hos ſagæ, ideo ſicut Deus pleriſque ſuis Martyribus miraculoſe conceſſit; vt aquis mergi nō poſſent, in veræ fidei confirmationem: ſic diabolus præſtigioſo miraculo conatur perſuadere hominibus etiam ſuos Martyres eſſe immerſabiles: & hoc pacto duo conſequi conatur. Primo, vt illa Chriſti miracula falſa reputentur. Secundo vt ſaltē ipſe æqualem, cum Deo poteſtatē habere videatur: & præterea confirmentur in pertinacia pſeudomartyres ſui, quib. ſic perſuadet ſe eos ſerua- A turū in igne, ſicut ſeruauit in aquis. Confirm. hæc ratio, quia ſi aliqua ſaga, ſic iniecta in aquis vere pœniteret, & animo eiuraret, ſtatim mergeretur: quia pactum ceſſarte.

4. *Probatur*, noſtra Concluſ. Non obedire in ſpiritualibus (cuiuſmodi eſt id de quo agimus) Pontifici maximo, eſt non obedire Deo, iuxta illud; *Qui vos audit, me audit, qui vos ſper-* B *nit, me ſpernit*. Sed non obedire voci, & iuſſioni Dei, eſt graue peccatū: ergo vti hac proba eſt grauiter peccare, cum Pontifex eam prohibuerit, vt probatum initio huius ſectionis. Min. probatur verbis Samuelis, *nunquid vult Dominus holocauſta, & victimas* (quæſt. d. nunquid magis gaudet Deus cæde, & ſupplicio nocentium? nam & hi vocantur à prophe- C tis hoſtiæ, & victimæ, vt docui alio loco) *& non potius, vt obediatur vocis Domini?* 1.Reg.15. v.22. (vt non tendatis, ò iudices, cōtra Dei prohibitionem) *Melior eſt enim obedientia, quam victimæ: & auſcultare magis, quam offerre adipem arietum.*] Suauior eſt Deo odor obedientiæ, & humilis ſenſus veſtri ſubmiſſio, quam nidor aduſtarum ex vetitis probationibus lamia- D rum, puras manus veſtras, & mentes amat Deus ſubmiſſas præceptis vicarij ſui; non rogos, non pyras non miſſas miſerarum contra canonum pręcepta examinatarum, damnatarumque.] *quoniam quaſi peccatum eſt ariolandi, repugnare, quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere.* [Quid accommodatius ad probandum, hanc probam canonico iure vetitam, ad ario- E lationem ſortis diuinatoriæ, & manganicam diuinationem pertinere? Non dicimus illic Samuelem de ſagis, aut hac probatione locutum, non ita deſipimus: ſed dicimus hoc ab eo probatum; inobedientiam, quæ fit prætextu alterius boni, Deo ingratam, & ariolationi ſimilem eſſe, hinc inſe-

Digitized by Google

A inferius, cum hæc ſit inobedientia valde ſimilis illi Saulis inobedientiæ, vt oſtendi: idem quod illa mereri nomen, & in eandem claſſem reduci. Addimus hoc argumentum ab aduerſario viſum, ſed nō depulſum, lege, quæ ſcripſit, à num. 123. vſque ad 127. & videbis me verum dicere. Quæ mox ſequuntur de dæmonum poteſtate in corporibus deferendis, B & ſimilibus, ad rem nihil pertinent. Nam conari negare, vim dæmonum in corporibus mouendis, vel in eleuandis, & ſuſtinendis in aqua, id ſane foret in Philoſophiam, quod ſolœciſmus in Priſcianum, egimus de his lib. 2. vbi etiam docuimus, vera per Satanam edi miracula non poſſe; & hæc eadem omnia D. Binsfeld. breuiter, ſed ſolide docuerat, ideo C contra illum, qui hic miraculum nullum agnoſcit (vt nec ego) tota illa diſputatio, & λογομαχία, à nu. 128. vſque 149. & quæ porro ſubduntur; à Deo talem poteſtatem eludendi iudices dæmoni non permitti, ea plane non probantur ſatis. Cogit me aduerſarius hic extra chorum nonnihil, vt eum ſubſequar. Multis enim conatur hic ſuadere dæmonem D hoc in aquæ elemento nō poſſe: quia dæmon eſt ex elemento aeris compactus, non aquæ; ſed facilius in inuicem operantur, & poſſunt, quæ ſunt ex eodem elemento compacta: ergo facilius dæmon operatur in aere, quā in aqua, ergo non quia poteſt corpora ſuſtinere in aere, ideo poteſt in aqua. *Reſpond.* hoc tantum probare poſſet, quod difficilius faciat in E aqua. Sed neque hoc probat. nam maior argumenti, dæmonem eſſe compactum ex corpore aereo; eſt erronea: vel ſaltem prorſus temeraria, & ideo moneo ſcriptorem, vt retractet, & legat quæ Scholaſtici ea de re, vel quæ ex illis, & ex PP. optime Molina, & Valentia. Nec ad rem

In 1. p. q. 55

pertinent, quibus fuſe agit, vt oſtendat dæmones in aqua nihil miraculi hactenus oſtendiſſe. Non enim ſequitur alias non fecerunt: ergo nec tunc poterant, nec nunc poſſunt. Et quod dicit. Priſcos martyres idcirco diuina virtute ſupernataſſe; id iā nos docuimus ſententiam noſtram roborare. Sed neque eſt verum nullos martyres Chriſti ſubmerſione necari potuiſſe. Legat Surium, legat Baronij Martyrolog. & Annales, inueniet complures aquis ſuffocatos, nolo immorari; quia hoc eſt, τὸ πάρεργον.

5. *Probatur* Concluſ. quia Iudex ſine cauſa ſufficiente, & prægnante recedens à communi ſententia iuris interpretum; perperam iudicat, & proinde peccat, vt & Doctor conſulens ſine idoneo fundamento contra illam. His addimus Corollaria, quæ ſequuntur ex prædictis, primū iudicem; qui hac proba fuerit vſus, poſſe conueniri actione vt poſſunt, iniuſte aliquem carceri mancipaſrūt. 2. Si, cum non adſint alia ſufficientia indicia ad torturam, propter adminiculum huius probationis vulgaris reum ſubdat torturæ Iudex, peccabit, & tenebitur actione iniuriarum, vt ſupra, etiamſi reus in tortura non fateatur, quia iniuriam fecit indebite torquendo, vi indicij à iure improbati. Quod ſi reos tormentorum vi confiteatur; confeſſio erit nulla, quia vi extorta: & iudicium ex ea ſubſecutum nullum, & ſententia irrita. Et per conſequens Iudex talem ſupplicio mortis afficiens; homicidij reus eſt coram Deo, quia occidit, quem non habebat ius occidendi. Notandum tamen confeſſario, vt diligenter perſonam iudicis conſideret. Nam ſi caſu aliquo fieret, vt laboraret ignorantia inuincibili (quod vix puto poſſe hodie contingere) immunis eſſet à peccato in foro

ff. 1. de offic. quæſt. c. 1. c. ne innitaris. 5. & ibi Ab. & DD. de Cōſt. fuſe Iaſ. i auth. Nouiſſima n. 22. C. de inoff. teſt. Anto. Maria G rat. in tract. de Commun. DD. opin. libro 3. Inſpect. 1. & 2 l. nec magiſtratib. 32. de iniur. Kirch. commun. op n. Cent. 5. cōcluſ. 50. Godelm. ſup. nu. 30. d. c. ſententiā ſanguinis, & d. c. ex tuarū. l. pen. D. de quæſt. eſt cōmun. DD. teſtib. Viuio, & Clar. quos ſequitur Binsfeld. ſup. & dicā d. hac re lib. ſeq.

Digitized by Google

foro poli: ſi laborat vincibili, pro magnitudine, & probabilitate ignorantiæ decreſceret peccatum. Hanc puto, & veram, & ſecuram de hac aquæ frigidę purgatione ſententiam.

QVÆSTIO VI.

De quibuſdam alijs vulgaribus probis.

QVędam eſt probatio per pondera, & lancem, nam in eadem Germania appedunt ſagas, & aiunt eas vltra certum pondus (nempe librarum 14. vel 15.) deprimere non poſſe quantumuis ſint proceræ, vel obeſæ, hoc etiam RecKius damnat, lib. de proba. aquæ frigidæ a nu. 41. Ego idem de illo dicendum puto, quod de alijs vulgaribus purgationibus, nempe niſi pacto dæmoniaco, ſuperſtitioſum eſſe, & cum Dei tentatione coniunctum. Canonibus expreſſe non prohibetur, quia eſt inuentum plane recens.

l.3.fol.62. 2. Eſt quoddam ſortis, ſeu purgationis genus per crucem, de quo fit mentio in Conſtitut. Caroli Magni, vbi iubentur litigantes, *cruce*, aut *ſcuto*, & *fuſte*, decertare, & in Capitulari, vbi habes, *campo*, *vel cruce contendant*. Ex his locis crucem fuiſſe genus armorum quidam volunt. Ego non aſſentior, ſed puto fuiſſe genus purgationis per ſortes, quibus ſe ad crucem aliquam eis manus imponens, vel eam amplectens, quis expurgabat. Sane illis locis cruci, campus hoc eſt duellum opponitur, & in teſtamento Caroli Magni apud Nauclerum. *Si accuſator contendere voluerit de ipſo periurio ſtent ad crucem.*] *Cruce*, ergo, *contendere*, non aliud quam, *ad crucem ſtare*. *Stare* vero *ad Crucem*, quid ſit neſcio, niſi id quod dixi. Crucis iudicium etiam Friſones ſuperſtitioſe exercebant, vt docet lex eorum 14.

A *Sortes tales eſſe debent, duo tali de virga præciſi, quos tenos vocant: quorum vnus ſigno crucis innotatur, alius purus dimittitur, & lana munda inuoluti, ſuper altare, ſeu reliquias mittuntur; & presbyter ſi adfuerit, vel ſi presbyter deeſt puer quilibet, vnum de ipſis ſortibus de altari tollere debet, & interim Deus exorandus, ſi illi ſeptem qui de homicidio* B *commiſſo iurauerunt, verum iuraſſent, euidenti ſigno oſtendat. Si illum qui cruce ſignatus eſt ſuſtulit, tunc vnuſquiſque illorum ſeptem faciat ſuam ſortem, id eſt,* tenum, *de virga, & ſignet ſigno ſuo, vt eum tam ille, quam cæteri qui circumſtāt, cognoſcere poſſint & inuoluantur lana munda, & altari, ſeu reliquijs imponantur, & presbyter ſi adfuerit, ſi* C *vero non, vt ſuperius puer innocens, vnumquemque illorum ſigillatim de altari tollat, & ei qui ſortem ſuam eſſe cognouerit rogat, cuius ſortē extremam eſſe contigerit, ille homicidij compoſitionem perſoluere tenetur, cæteris, quorū ſortes prius leuatæ ſunt, abſolutis.*] Si ritus etiam communis Francis fuit, *certare cruce*, non foret aliud, quam ſic iudicio crucis D contendere; *& ſtare ad crucem*, foret, conuenire cum aduerſario, vt ſtent ambo crucis iudicio, quod forte verius.

3. Huc pertinet ſortitio illa quatuor Cōſtantinopolitani imperij candidatorum, Alexio Murgziphlo ſuperato; quam, Bonifacius Comes Montisferati, Balduinus Flandriæ E Comes, Ericus S.Pauli, & Dandulus Dux Venetorum, pacti: vt in æde Apoſtolorum, pro numero candidatorum, quatuor calices ordine collocarentur: quorum vnus ſolus hoſtiam ſacram contineret, cæteris vacuis; eoſque totidem Sacerdotibus traderent, vt ad cuiuſque Principis

Digitized by Google

traderent, vt ad cuiuſque Principis A nomen vnum tollerent; & eis redderent: imperium vero illi deferretur, cui calix obtigiſſet Chriſti Domini corpus, & ſanguinem continens. Sed merito poſt, illis pactio iſta diſplicuit, & ius deſignandi quem vellet, communibus ſuffragijs in Dandulum contulerunt, narrat Nicetas, in fine Annal.

4. Huc pertinent quidam olim, qui res aliquas abiecere, vt ex earum recuperatione cognoſcerent, ſibi delicta ſua dimiſſa à Deo, hoc enim eſt Deum tentare; nec licet, niſi habita reuelatione ad hoc faciendum: quod credendũ de S. Attilano Zamorenſi, de quo Marincus Siculus, lib. 5. rer. Hiſpan. & de S. Arnulpho ex Lotharingiæ Principe, & Eremita, & Metenſi Epiſcopo, de quo Fulgoſus, libro 6. cap. 9.

Finis Libri Quarti.

DISQVI-

Digitized by Google

DISQVISITIONVM MAGICARVM.

MARTINI DEL RIO, SOCIETATIS IESV PRESBYTERI

Liber Quintus.

De officio Iudicum contra maleficos, ſiue de proceſſu iudiciario in crimine magiæ.

VEre Comicus. A *Nunquã ita quiſquam bene ſubducta ratione ad vitam fuit. Quin res, ætas, vſus ſemper aliquid opportet noui; Aliquid ſemper moneat, vt quod.*

Nunquam te facturum putabas: id poſt facis tamen. quis crediſiſſet B me, poſt annorum viginti felix à Tribunalibus ad Religioſam vitã transfugium, ad hanc Maſuri rubricam rediturum? redeo tamen, non vt coram me reus pelleat, non vt Quæſitor ſecam, vel vt Quadruplator aures præbeam: ſed vt iudicibus conſulam quibus ex librorum confuſa cõgerie, aut vſu nimis arbitrariorum hodie iudiciorum iſta minus libuit, C vel licuit ad crimen de quo nunc agimus accommodare. Nam quibus nec ocium deeſt, nec voluntas fateor de fontibus iſta hauſuros non difficulter: haut ſcio tamen an ea methodo, & ad conſcientiæ ſecuritatem directione. Certe confeſſarius, quorum pleri que nudi Theologi ſunt, in re, ne iuris quidem peritis plane peruia non inutilis opera mea fuerit: quorum potiſſimum gratia, me diebus aliquot antiquo iterum ludo paſſus ſum includi.

Sequar ipſum iudicij ordinem, qui ordinarius: & rem in ſectiones partiar, & legam, & veſtigia eorum, quos æquius melius, & prudentius de latrunculatorijs hiſce locutus arbitrabor, Clarum, Boſſium, Simancam, & alios præcipue Proſperum Farinacium inſignem, non lectione tantum, ſed & vſu, Iuriſconſultum. Vide Bart. Tægeũ præctic. crim. p. 1. nu. 1. & Tib. Decia num tract. crimi. p. 1. l. 1. c. 1. & li. 2. c. 3.

SECTIO I.

An in hoc crimine ſeruandus ordo, & proceſſus ordinarius.

COnſtat inter delictum, crimen, maleficium à iuris interpp. differẽtiam aliquam ſtatui, quæ tamen

Digitized by Google

noſtro inſtituto parum idonea eſt, A ideo, vt ſolent etiam alij Doctores, iſta pro iiſdem nunc ſumo, & præſuppono ſortilegij, ſiue maleficij crimen eſſe publicum, mixti fori, & commune: de quo, ſi à laico committatur, vterque iudex poteſt cognoſcere, Eccleſiaſticus, & laicus: item eſſe crimen nominatum, ſiue ordinarium: eo ſenſu, vt habeat nomen certum, & etiam pœnam cer- B tam iure præfinitam: eſſe tamen crimen extraordinarium, & exceptum: eo ſenſu, quod in eo quædam obtinent peculiaria, & quod ſub generali legis diſpoſitione continetur, vt crimen læſæ Maieſtatis, aut hæreſis: ad quod conſtat maleficium pertinere, quæ eſt ſententia Doctores communis veriſſima: eſſe quoq; crimen enormiſſimum, grauiſſimum atro- C ciſſimum, quia in eo concurrunt circumſtantiæ criminum enormiſſimorum, apoſtaſiæ, hæreſis, ſacrilegij, blaſphemiæ, homicidij: immo, & parricidij ſæpe, & concubitus contra naturam cum creatura ſpirituali, & odij in Deum, quibus nihil poteſt eſſe atrocius. Pendet quidem à iudicis arbitrio penſare grauitatem delicti, verum ſit atrox, vel atrociſſi- D mum; ſed tamen debet iudex hoc arbitrium ſuum moderari ex circumſtantijs delicti, quas optime explicat Proſper Farinacius: hic vero concurrunt non paucæ, primo, quod delictum eſt mali exempli, & cuempli, & cuius noxa, & cancer ſerpit, atteſtante experientia. Secundo ſolet nocturno committi tẽpore, quando minus ſibi homines cauere poſ- E ſunt. Tertio committitur clam, & proditoriæ, ſiue per induſtriam inſidioſam: cuiuſmodi homicidia ſunt grauiora. Quarto ſolent lędere eos, quibus ſunt coniunctiſſimi: dominos, fratres, patres, liberos, coniuges, ſodales, collegas, familiariſſimos quoſque. Quinto peccant ex conſuetudine quadam delinquendi. immo quaſi aſſidue: nam ſemper malum aliquod machinantur, Diabolo inceſſantes eas ſtimulante, & quotidianum penſum exigente, adeo, vt vel poculum vnum, vel vas aliud, ſi plus nequeunt, frangere cognatur, vt teſtantur Remigius, & alij. Sexto quia delicto huic infligitur pœna atrociſſima, nempe incendij. Septimo quia delictũ hoc cõmittunt animo plane deliberato, dolo manifeſto, & (vt loquuntur practici) *appenſate*, quod indicat perſeuerantiam complacentiam in crimine.

vide DD. in li. 1. C. ſi adu. delict. & Blanchũ in practic. critu. §. viſis indic. vide DD. in l. vlt. C. de accuſat. Proſperũ Fari. praxi crim. q. 18. nu. 60. ex cõmuni ſententia, iuxta Clarũ pract. c. crimi. §. 1. Villal. & Suarez in Tec. com. opin. pract. crimin. d. q. 18. à nu. 63

Secundo ſciendum eſt, quod licet in pœnis irrogandis ampla ſit arbitrandi poteſtas iudicibus conceſſa: tamen, ſine grauiſſima cauſa non licet iudici pęnam à lege ſtatutam excedere. (ratio quia iudicem magis commendat miſericordia, quam ſeueritas, vt varij canones, & leges docent) nec etiam illi licet eam minuere, ſed debet iuris rigorem hac in re ſequi. hanc eſſe Diui Thomæ ſententiam, & communem Iuriſconſultorum indubitatam bene probat Farinacius. pract. crimin. quæſt. 17. nu. 5. qui nu. 7. etiam docet, ex ſufficienti cauſſa poſſe iudices pœnas à legibus indictas nõ ſolum minuere; ſed etiam pro ſuo arbitrio augere: & hoc ſenſu omnes pœnas delictorum hodie; iuxta facti, & perſonarum qualitatem; ab arbitrio iudicis dependere: idque etiam obtinere, quoad pœnas conſuetudine, vel ſtatuto introductas: & quando iudices iurarunt ſtatuta obſeruare: & quoad pœnas omnes tam principales, quam acceſſorias; & in quouis crimine, etiam hæreſis. Quod intelligendum ante ſententiam: poſt ſententiam enim non poteſt iudex pœnam augere, vel minuere, niſi conſulto Principe: (excipitur crimen hæreſis in quo ſolo

c. diſcipli- na, c. namque. c. vera iuſtitia, c. licet 45. d. c. rex. c. regũ, 22. q. 5. l. reſpiciendũ, l. hodie D. de pœn. §. oportet Authen. de iudic. c. de cauſis de off. deleg. c. licet de pœn.

ſolo, reo ad fidem reuerſo, poteſt ſententia mitigari, & puto hoc obtinere etiam maleficio, & praxis docet. ſæpe enim Iudices quas damnarunt viuas exuri, iubent ſtrangulari, vel decollari (vt factum annis ſuperioribus Stabuleti, in cauſa Ioannes de Vaulx.

c. vt commiſſi. §. pœnã, de hæret. in 6.

Intelligendum ſecundo, de iudicibus ordinarijs, & maioribus, & non prohibitis hoc facere & quando id non vergit in partis præiudicium. dico ordinarijs, quia delegatis hoc non licet: niſi ex cauſa delegatis principium, vel maioris magiſtratus, qui delegato ſuum tribuit arbitrium. dico maioribus: quia minoribus magiſtratibus, id non permittitur, niſi conſulto principe, vel niſi cauſa, quę mouet ſit intrinſeca, & cohærens delicto. Dico non prohibitis: quia ſi ſtatutum expreſſe, id prohiberet, vel verba ſtatuti pœnalis imperatiue ad iudicem dirigerentur, vel ſtatuto alio caueretur, verba ſtatutorum, vt iacent, ſeu ad litteram accipiẽda, non liceret pœnam mutare Dico, quando id non vergit in præiudicium partis; quia quando pœna eſt applicanda parti læſæ, vel denuncianti, &c. non poteſt de hac pœna iudex detrahere. Denique iure communi hæc poteſtas pœnæ arbitrariæ, ſic limitatur: vt, licet ex cauſa iudex poſſit pœnã mortis ordinariam commutare in aliam mitiorem, tamen non poſſit mutare, in aliam mortis, vel corporis pœnam (vt puta pœnam ignis, in pœnã laquei, vel flagellationis, vel mutilationis mẽbri, vel triremium, aut ſimiles corporis afflictiuas pœnas) ſed debet commutare in pœnam carceris, exilij, pecuniariam, aut ſimiles, de facto tamen, & conſuetudine pletiſq; in locis contrarium conſtat obtinere, vt etiam in alias corporis afflictiuas, & quaſcumque mitiores pœnas, ex cauſa, commutare ſoleant.

A Secuti in his ſummus communiores DD. ſententias, vt patet ex Farinacio d. q. 17.

In his autem ſemper iudici velim ante oculos eſſe illud extremum iudicium ſupremi tribunalis, de quo ſunt ſequentes rythmi veteres.

Iudicabit iudices, iudex generalis,
B *Neque quidquam poterit dignitas Papalis:*
Siue ſit Epiſcopus, ſiue Cardinalis,
Reus condemnabitur, nec dicetur, Qualis?
Ibi nihil poterit quicquam allegare,
Neque quid excipere, neque replicare,
C *Neque ad Apoſtolicam ſedem appellare.*
Neque codicillos Cæſaris citare.
Reus condemnabitur, nec dicetur, Quare?
Cogitate miſeri, quid vel quales eſtis,
Quid in hoc iudicio dicere poteſtis.
D *Hic non erit Codici locus, nec Digeſtis,*
Idem erit Dominus, iudex, auctor teſtis:

His ſuppoſitis ad quæſtionem reſpondetur, non arctari in hoc crimine iudicem ad priſcas ſollemnitates, neq; ad ordinem illum publicorum iudiciorum antiquum, quem exoleuiſſe ſcribit Paulus Iuriſ. Conſult. E ſed tamen teneri ſequi eum ordinem iuris, qui æquitati naturæ conſentaneus eſt: eum præterea, quem in criminibus priuilegiatis, ſiue exceptis, iura communia, & particularia locorum preſcribunt, quem qui turbet, aut negligat, eius iudicialia

Li. 8. D. de pub. iudic. li. 16. C. de pœn.

Vu 3 acta

Digitized by Google

acta nulla forent: licebit tamen iudici recedere a communi aliorum criminum praxi, in hoc delicto vindicando, quatenus peculiaria quædam hoc crimen exigit, de quibus poſtea, atque ita cenſeo conciliãdas contrarias quorumdam Iuriſtarum ſententias, non ſatis diſtincte loquentium.

Bodini in Dæmono. l.4. & Godelman. de lamijs l.3.

SECTIO II.

Quomodo inquiſitio in hoc crimine inſtituenda?

INquiſitionem voco (vt ſolent I. C.) delicti informationem iudicis officio, & auctoritate factam; ea vel eſt generalis, quando iudex in genere quærit quis ſit delicti commiſſi auctor, vel ſocius, vel ſpecialis, quando inquirit in perſonam certam, de cuius delicto certior factus fuit per accuſationem, vel per denunciationem, vel alium modum. Vt autem valida ſit inquiſitio ſpecialis (nam, vt generalis ſit valida, ſufficit commiſſum eſſe crimen tale, quod ſine ſocijs committi non ſoleat) docet Farinacius (qui optime hanc materiam proſequitur) requiri ſequentia; primo, vt in genere ſaltem conſtet delictum eſſe commiſſum, quod intellige quoad ea peccata, quæ in actum, & perniciem externam eruperunt, debent enim conſtare segetes corruptas, infantem occiſum, &c. quoad peccata vero intellectus, vt hæreſim, vel voluntatis, vt pactum cum Diabolo, comeſſationes, concubitus cum diabolo, & huiuſmodi difficillimæ indagationis, non ſolum poteſt inquiri contra eas, licet non conſtet de corpore delicti, ſed etiam ſunt condemnandæ, ſi dumtaxat dicant ſe ad conuentum delatas, vt bene Arnal. Albert. de agnoſcen. aſſert. Cathol. & hæret. quæſt. 25. & Farinac. quæſt. 2. num. 26.

Iul. Clar. pract. crimi. quæſt. 3. Dã. haud. titu. de inquiſit. c.8.

Practi. cri. q. 1. cum ſeqq.

A Secundo, vt præcedat aliqua ſaltem accuſatio, quod etiam iure Canonico obtinere verius eſt, ſed huic hodie conditioni, generali conſuetudine derogatum eſt. reputatur enim inquiſitio remedium ordinarium, & in omnibus delictis poteſt ex mero iudicis officio citra accuſationem vllam inſtitui; ſemper tamen neceſſe eſt, vt adſint alia aliqua B loco accuſationis, vt puta denunciatio, fama, vel inditia, de quibus ſtatim.

Tertio requiritur quo ad formam, vt inquiſitio ſit certa, ſpecifica, & clara, ita continens delicti qualitates, & circumſtantias, vt per eius incertitudinem, generalitatem, vel obſcuritatem non tollatur reo defenſio, ideo debet in ea explicari locus, & tempus C (ſcilicet non dies niſi citra calũniam, ex iuſta cauſa, id reus petat, & iudex diẽ ſciat) ſed annus, ac menſis, commiſſi delicti, ex ſententia veriore, & communiore, quoad inquiſitionem ſpecialem, nam quo ad generalem verius eſt, hanc expreſſionem loci, & temporis nõ requiri, in ſpeciali quoque hoc locum tantum habet de criminibus, quæ temporis momento D committuntur, non vero ijs, quę ſucceſſiuo tractu, in quibus locus, & tempus non poteſt, ita deſignari, vt ſunt crimen læſæ Maieſt. hæreſis, & ſimilia, & ideo idem de crimine magiæ dicendum, hanc additionem in eius inquiſitionem non eſſe neceſſariam. Quod ſi aliquæ qualitates expreſſæ in inquiſitione non probarentur, tunc ſi additæ fuerint clauſulæ, E de omnibus, & ſingulis, vel, ſe non adſtringens, vel: meliori omni modo, vel crimen ſit non iterabile, (vt homicidium in eandem perſonam) vel conſtet ex confeſſione rei de crimine, vel quando qualitas illa vere delictum non aggrauabat, nec alterabat: his caſibus reus, adhuc eſſet con-

c. forus. §. iudiciũ. de verb. ſigni. Clar. d. q. 3. Menoc. conſ. 160. Gomez. variar. reſol. to. 3. de delict. c. 1. nu. 49. Clar. d. q. 3. §. ſed certe Decian. conſ. 18. & alij. L. libellorum. D. de accuſa. Vulpellus reſp. crim. 1. Boſuius de inquiſi. nu. 75. Menoch. conſil. 100. Oſaſc. cõſ. 64. & 66. Decia. cõſ. 18.

Menoch. conſil. 100. Decian. d. conſ. 18.

Digitized by Google

condemnandus: alias foret abſoluendus.

Quarto requiritur præcedere indicia ipſam inquiſitionem, quæ ſententia communior, & æqua eſt contraria vero quorundam, eſt periculoſa, & iniqua prorſus: etiamſi iudex habeat liberum arbitrium, & licet inquiſitio ex mandato Principis, fieret: niſi tamen Princeps, non ad partis poſtulationem, ſed motu proprio mandaſſet contra aliquem inquiri, & aſſereret eum deliquiſſe, idque ad ſuam notitiam perueniſſe. Qua tamen in re cauendum valde Principibus, ne facile talia mandata dent: faciliſſime enim circumuenitur a delatoribus Principum bonitas, atque credulitas, eoſque ſæpe ex nimis credulis facit crudeles, quæ vero ſint legitima indicia mox videbo.

Tiber. Deciani conſ. 18. nu. 55. in 1. vol. Vt poſt Angel. Plot. Aymo. Ruin. Cla. Cephal. Roland. a Valle. Maſcard. & alios docet Proſp. Farin. q. 1. nu. 89.

Quinto requiritur diffamatio, ſeu fama: non ab accuſatoribus rei, ſed ab alijs quoque hominibus fide dignis, nata. Sed magna hic difficultas oritur circa iſtud quintum requiſitum, an ſemper neceſſarium ſit famam præcedere, etiam quando alia ſuppetunt indicia. Nam Dd. videntur nimis generaliter loqui, & conſuetudo eorum dictis parum conſentanea videtur. Putarim poſſe illos conciliari, vt dicamus: ſi ſint alia indicia ſufficientia, & legitima, non opus eſſe diffamatione, in ſpeciali quidem inquiſitione: ſi deſint illa, omnino requiri diffamationẽ, quando incipitur ab inquiſitione ſpeciali. Sed ſi incipiatur ab inquiſitione generali formata ex mero iudicis officio, tunc non videtur neceſſarium, vt præcedat diffamatio: ſicut ſolet practicari, (teſte Claro.) quia commiſſo aliquo delicto, hodie iudices non procedunt a ſpeciali contra aliquem inquiſitione incipientes, ſed a generali informatione, & inquiſi-

Sic intelligendi Dd. cõmuniter loquentes, quos refert Farin. q. 1. nu. 50. maxime Rolandus a Valle conſil. 57. vol. 4. Clarum

A tione, quis illud delictum commiſerit? ſi negent, an ſciant aliquem diffamatum de delicto illo commiſſo? & ſi aliquem huiuſmodi teſtes nominent, tunc contra hunc ſpecialem inſtituunt inquiſitionem, ſi aliqua adſint nominationi legitima indicia ad inquirendum, (quæ indicia ſunt loco diffamationis.) ſi ſufficiant indicia ad capturam, capitur

reprehendens. Practi. cri. q. 6. verſic. præterea ſcias.

B nominatus: ſi capi non poteſt, monetur, & citatur ad comparendum, & ſe expurgandum: ſi non comparet, in contumaciam bannitur, quæ omnia eſſe praxi recepta, & iuri rationiq́ne conſentanea docet optime Proſper Farinac. Et ſic poſſet iudex etiam in crimine magiæ procedere per inquiſitionem, non attenta diffamatione, in caſu quidem propoſito.

De opere q. 9. circa fin.

C Requiritur autem præterea diffamatio, quando iudex procedit ad partis quærelam, atque accuſationem: quæ eſt communis ſententia. Non tamen improbabiliter, quis defenderet, tum accuſationem ſupplere defectum diffamationis, vt videtur velle Clarus.

Debet autem hæc fama primo eſſe orta a fide dignis, & non maleuolis perſonis, vel futilibus. debet eſſe vehemens, & quaſi procedens ex ore partis populi maioris: debet de ea conſtare per teſtes, ſaltem duos omni exceptione maiores particulariter ſuper fama receptos, & examinatos. Hæc certa ſunt ordinarie in criminibus ceteris. Nam in hæreſi, & læſæ maieſtatis crimine, quidam limitant, & famam dicunt non requiri, ſed reuera exiſtimo, etiam in his criminibus, idem obtinere, vt fama requiratur, niſi eius loco adſint indicia, & præſumptiones, quod ſatis aperte indicat Simancas, a Proſpero in aliam citatus ſententiam, idem ergo cenſuerim de crimine

D d. q. 6. verſ. ſed certe ex quo talis poſtulatio.

E Vid. Proſp. Farina. ſupra nu. 44.

In praxi hæreſ. & de inquiſ. pr. d. n. 6. & 7

Magiæ. Super infamia autem inquiri poteſt ad ſolam denuntiationem viri probi, & cum reperta fuerit infamia, tunc poteſt procedi ad inquiſitionem de crimine.

Duennas reg. 208. & Clar. ſup.

Sexto requiritur, vt is, contra quem inſtituitur inquiſitio, non fuerit alias de crimine hoc eodem, per iudicem fori externi abſolutus, vel a Principe gratiam delicti obtinuerit, vel etiam de illo non fuerit condemnatus pœna condigna delicto, & non leuiore. idemque dicendum etiam ſi abſolutus eſſet a iudice propter defectum accuſatoris crimen non probantis, ſi ſit tamen diffinitiue abſolutus, & non dumtaxat, (vt faciendum hoc caſu prudenti iudici) ab obſeruatione iudicij. Limita hæc primo: niſi qualitas, quæ in ſecunda accuſatione, vel inquiſitione de nouo additur diuerſificet delictum (verbi gratia, ex homicidio in parricidium.) item niſi ſit crimen mixti fori (vt eſt crimen Magiæ,) nam in hoc, ſi fuit punitus a iudice ſæculari non poterit iterum puniri a iudice Eccleſiaſtico; niſi iudex ſæcularis minorem impoſuiſſet pœnam, quam meruerat, & quam iudex Eccleſiaſticus potuiſſet imponere.

Gomeſ. to. 3. de delic. c. 2. nu. 27. Folle. praxi crimin. Can. c. 35. nu. 8.

Si vero ante fuit damnatus a iudice Eccleſiaſtico, tunc quia in tam grauibus criminibus Iudex Eccleſiaſticus non potuit punire pœna condigna delicto, vt poteſt ſæcularis iudex, ideo ſemper in his poterit iterum conueniri, & damnari abs ſæculari iudice; quæ veriſſima, etiam quando loquimur de pœna ordinaria, & principaliter ad puniẽdum delictum irrogata.

c. felicis. §. per hoc de pœni. in 6. optime hoc docent Gomeſ. d. c. 1. nu. 40. & poſt plurimos Farinac. qu. 4. nu. 7.

Tertio niſi colluſio, & præuaricatio accuſatoris, vel primi iudicis interuenerit: tunc enim iterato poterit inquiri.

Quarto ſi fuerit abſolutus, vel condemnatus probabiliter, & veriſimiliter ignorante eo, qui ſuam, vel ſuorum proſequitur iniuriam, quod procedit dumtaxat ſi ſit graue crimen, & magna cauſa.

Quinto niſi ſit abſolutus, non diffinitiue, ſed ab obſeruatione tantum iudicij, vel relaxatus ſub fideiuſſione de repræſentando, vel ſi purgauit indicia per torturam. his enim caſibus poterit, ſuperuenientibus nouis probationibus, aut indicijs, iterum in ius duci, id tamen intra tempus a iure ad hoc, vel conſuetudine præſtitutum, & iure quidem ciuili non diſtinguitur inter eundem, & alium accuſatorem; ius vero Canonicum, id alteri permittit, veteri vero, ſiue eidem accuſatori hoc non permittit.

Vid. Proſp. d. q. 4. proſ. nu. 26.

Quæri ſolet etiam de tranſactione, quando illa impediat nouam inquiſitionem, vel proceſſum? breuiter ex eodem Proſpero reſpondetur. Si remiſſio delicti publici ſit habita per trãſactionem (ſuppono licitam) cum parte: poterit non ab illa, ſed ab alio auctore, iterum impeti iudicio (quia ſententia facit ius, quoad omnes, non autem tranſactio) multoque magis a fiſco, & eo requirente poterit iudex adhuc eundem proceſſum proſequi, vel iterum de nouo procedere (aliud enim eſt ius partis læſæ, aliud ius reip. læſæ) & in criminibus atrocibus hæc tranſactio nihil debet diminuere de pœnæ ordinariæ grauitate.

Vid. Proſp. ſup. nu. 30.

Supr. a nu. 31. & q. 5. per totam.

Cæterum ſi tranſactio, vel compoſitio facta fuiſſet cum ipſo fiſco, vel iudice, tunc quia pecunia ſoluta ſucceſſit in locum pœnæ: non poſſet iterum retrahi in iudicium, vel conueniri reus iſte, etiamſi noua ſuperuenirent indicia. hæc regula procedit, 1. niſi alias conſtaret omnimode de delicto commiſſo per reum, vel ex facti notorio, vel confeſſione rei, vel

vel ex probatione indiciaria: tunc enim non valeret iſta per iudicem laicum facta compoſitio, & eſſet omnino illicita iudici, ſi ſit facta poſt ſententiam, dico, *conſtaret*, quia nullæ præſumptiones ad hoc ſufficerent. dixi *per iudicem laicum*, quia Eccleſiaſtico iudici permittitur pœnam ſanguinis in pecuniariam commutare. licebit etiam hoc iudici ſæculari, quando reus exciperet de nullitate proceſſus, vel quando iudex aliquam iuſtam haberet cauſam recedendi à pœna ordinaria, & illam commutandi. Dixi *ſi ſit facta poſt ſententiam*: quia ſi ante ſententiam, tunc iudex id faciens ex cauſa non iuſta, peccat, ſed valida eſt compoſitio: ſi ex cauſa iuſta faciat, tranſactio valida eſt, & iudex non peccat. 2. limitatio eſt, ſi reus primum hoc delictum commiſerit, poterit iudex ſic componere: non vero ſi ſit homo facinoroſus, ſolitus hoc delictum, vel alia patrare. tamen ſi de facto ante ſententiam iudex, cum tali facinoroſo componeret: veriſimilius eſt valituram compoſitionem: licet ipſe tum peccaret. 3. limitatio, dummodo prius, cum parte inierit reus concordiam, alioqui hanc præcedens concordia cum fiſco iniqua eſt, & non valet. immo conſenſus ille partis debet eſſe expreſſus, & euidens, non tacitus tantum, vel diſſimulatus. Non valet inquam reſpectu partis, ſed bene reſpectu fiſci tranſigentis. 4. limitatio, ſi hæc tranſactio foret inita in criminibus, ſuper quibus tranſigi non poteſt, vt ſunt læſæ Maieſtatis diuinæ, & humanæ, raptus virginum, & ſimilia. ſuper quibus, vt valeat tranſactio conſulendus primo eſt ipſe Princeps: & his criminibus annumero ſortilegiũ hæreticale. 5. limita fore inualidã compoſitionem reo, ſi iudicis fraus, dolus, colluſio, aut corruptela interueniſſet: vel ſi metu eam à reo extorſiſſet.

A

Quoad gratiam delicti factam à Principe, Proſper fuſe admodum, ſed in hanc ſententiam: differre abolitionem ab indulgentia Principis. abolitionem non exſtinguere crimen, ſed tantum iudicij inſtantiam, ideo tranſacta lętitia publica, propter quam Princeps eam concedit, infra 30. dies poteſt accuſator de nouo accuſare: & ideo hanc non trahi ad crimina enormiſſima, nec ad omnes perſonas. Indulgentiam vero Principis fieri cũ cauſa, & crimẽ exſtinguere, quare ſi princeps alicui gratiam faciat de omnibus delictis, vel generaliter omnibus delinquentibus, de omnibus delictis indulgentiam concedat: talis indulgentia comprehenderet etiam grauiſſima crimina, & notoria & liquida, & extenderetur ad carceratos quoque, & condemnatos.

q.6. per to. & Oddo Perulin⁹ optime li.2. de reſtitut. in integr. q.94 & ſeqq.

B

C

Sit regula. *Semel à Principe gratiam criminis conſecutus, non poteſt amplius ab vllo iudice moleſtari*. Hæc facultas gratiam criminis faciendi competit Principibus ſuperiorem non recognoſcentibus, aut ſaltem habentibus regalia iura: item Baronibus, & feudatarijs, ſi fuerit illis in inueſtitura expreſſa conceſſa: quoad Duces, & Marchiones, & Comites, quicquid dicant alij: non puto hanc poteſtatem accipere, niſi cætera regalia iura ijs concedantur: & ſic practicatur in Francia, & Hiſpania, vbi hoc ius ſoli Regi eſt reſeruatum. Non tamen licet ſupremo Principi pro lubito has gratias concedere. Non poteſt enim niſi prius parti læſæ ſit ſatisfactum. Non poteſt in homicidio deliberato, hoc enim diuino repugnat iuri: ideo licet in foro externo non ſit, qui abſolutam, hanc Principis poteſtatem impedire poſſit, in conſcien-

D

apud Proſperum, & ipſemet ſagra nu.8. Proſp. late à num.18. maximè n. 25. poſt D. Thom.2.2. q.64.a.4. & Plot. mox. citãd. n.55 opt. hoc docent Bapt. Plotus vol. 2. conſ. cri. varior. cõſ. 73. à nu.46 Plaza in epit. delict. c.10.

E

ſcientiæ tamen foro hoc faciens peccat, niſi id faceret pro bono pacis publicæ, vel ob aliam vtilitatem reipubl. maximam, quod cum de aſſaſſinis etiam DD. concedant, exiſtimem ad veneficos quoque pertinere, vt in ijs idem ius ſit Principi. Rarius tamen poteſt contingere, vt iuſta cauſa huic gratiæ ſuperat: rariſſimè quoque legimus bonos Principes hac vſos poteſtate. Carolus V. Imp. Agrippæ pœnam mortis non indulſit, ſed, cum is effugiſſet, exilium irrogauit, & in Francia ille obijt. In eadem Chriſtianiſſimus Rex Carolus IX. eius nominis, qui vltimus fuit, Triſcalino, vt ſocios proderet, vitam & libertatem permiſit, non ſine bonorum offenſione. Fateor ſi Princeps aliquam huiuſmodi inualidam gratiam conceſſiſſet, licet illa foret nulla, tamen deberet reus illa vſus a iudice abſolui, & relaxari, ne ſub fidei publicæ prætextu decipiatur, & ſic practicari in Italia, & Hiſpania docent grauiſſ. ſcriptores, apud Proſperum Farinac. qui illos ſequitur. quod puto intelligendum, quoad primam apprehenſionem. nam ſic ſemel apprehenſus, & tunc relaxatus, deberet commune fieri de nullitate gratiæ, itaque vt ſibi caueret in poſterum vel impetraret gratiam aliam, manere enim punibilem, & pœnæ obnoxium: quod ſi negligeret poſſet à iudice capi, & puniri. Tunc enim vnica illa ratio praxis huius planè ceſſaret, neque iam dici poſſet ſub fide publica deceptus. Equidem cum lex nulla (quod ſciam) huic dicto repugnet, & DD. illi non ſatis clare proponant, an quoad primam tantum apprehenſionem, an quoad ſeqq. quoque loquantur, & publice interſit delicta puniri, omnino arbitror conſcientijs iudicum, quod dico tutiſſimum fore. Hæc de ſexto requiſito.

Flor. ſup. Ioſep. Lud. Deciſ. Lucẽ. 15. Lud. Peguer. deciſ. criminum. 11.

Poſſ. Clar. Vulpel. Ludo. Peguer. Farinac. n. 17. q. 6.

In praxi Inquiſit. c. 10 & ca. 8.

Septimò requiritur in hac inquiſi-A tione, quod in omnibus actibus iudiciarijs, vt fiat à iudice competente; quem conſtat in hac materia eſſe tam Eccleſiaſticum, quàm ſæcularem iudicem, item fidei inquiſitores: quibuſdam tamen caſibus: quos bene Simancas ponit. Inprimis quia ſolent venefici, & Striges fidem Catholicam abnegare, vel ſaltem ea dicere, & perpetrare, quæ ſapiunt B hæreſim, ideo ab Innocent. 8. Iul. 2. Leone. 10. Hadr. 6. Pontificibus, hoc negotium inquiſitoribus fuit demandatum. De ſortilegijs proprie dictis (hoc eſt diuinationibus illicitis) non debent inquiſitores fidei cognoſcere, niſi ſortilegia hæreſim ſaperent manifeſtè: videlicet ſi quid impium, & hæreſim præ ſe ferens admiſceretur, vel ſi crederet ſortile-C gus aliquid diuini in eſſe ſorti. Idem dicendum de coniectoribus ſuſpectis reliquis, qui facilè in infidelitatem incidunt, vel dæmonem adorant, vel cum eo fœdus habent, vel credunt eum futura contingentia certò ſcire, vel abutuntur ſacramentalibus. In cæteros ſuperſtitioſos inquiſitores fidei, ſiue facta ſint atrocia, ſiue ſint leuia, non inquirunt: niſi D quando ſapiunt apertè hæreſim: vt baptizare ſcienter iam baptizatum, vel baptizare imaginem: quoad ſuperſtitioſos vero magos quia (vt ait Cyprianus *libro de duplici martyrio*) *qui magicis artibus vtuntur, tacite Chriſtum abnegant, dum cum dæmonibus habent fœdus:*] vixque fiat, vt non vel hæreticum quid credant, vel hæreſim ſapiens faciant; E ideo vix vnquam incidet vllus talis, quin contra eos Inquiſitores poſſint procedere; & poterunt quoſcunque iudices compellere, vt ad ſe mittant acta contra hæreticos huiuſmodi magos facta. In omni vero iudice illud commune hic quoque eſt; vt reus debeat eſſe ſubditus iu-

Silu. lib. 4. de Strigim. & dæmon. admir. c. 1. Ioan. Picus lib. 3. Dial. Strix. Bullas horum edidit ſimul Binſfeld. in tertia edition. libri de cõfeſſ. malef. Bulla Iulij II. meminit Picus ſupr. c. accuſatus, §. ſane de hæret. in 6. c. 1. 26. q. 5. c. illud 26. q. 1. d. §. ſane Halenſ. p. 2. q. 184.

Gl. & DD. in c. accuſatus. §. ſanè de hæret. in 6. Old. cõſ. 110.

c. præſidentes c. vt officii, §. denique c. vt cõmiſſi de hæret. in 6. c. cum Bertoldus de re iud.

iuriſdictioni inquirentis ratione A delicti, domicilij, vel originis. vel etiam ratione conuerſationis per decem annos in aliquo loco, & non minoris ſpacij, idque de delictis tantum commiſſis alibi durante hoc decem annorum ſpacio: quia tam longa conuerſatio domicilij electi rationem habet, operari tamen hoc non poteſt, quo ad delicta prius commiſſa. Sunt, & aliæ multæ B cauſæ tribuentes iuriſdictionem, quæ in noſtra materia minus conſiderandæ ſunt, quia vix vnquam, vt dixit Sortiariæ noſtræ carent hęreſi: hæretici vero coram pluribus iudicibus ac diuerſis iudicijs poſſunt conueniri, & vbicunque locorum reperiantur, poſſunt à loci iudice puniri ex communi ſententia praxi recepta: habet enim hæreſis crimen cauſam in ſe continuam, & ſucceſſiuam, & ideo vbicunque hæreticus verſatur ibi delinquere cenſetur: quæ ratio in ſortiarijs efficaciſſima eſt, quæ vix pedem, ſine loci damno, & nouo crimine vſpiam figunt.

lib.1.C.vbi de crimin. agi oport. cap.ſi diligent. de foro comp. vide Cou. pract.qq.c. 11. num.3. Boſſius de foro cōp. nume. 72. Farina c.q. 7. nume.5. & ſeqq. c.2.per hoc 1.§.de hęr. in 6.Gabr. l.2. titu.de iud. concl. 1. num.19.

Duen.reg. 378.Nouel reg.220. Arna. in tract. de agn.aſſert. Cathol. & hæret. q. 25. Penna. in direct. inquiſ. Schol. 45. poſt multos, Farin. q.7. lim.9.

Octauò requiritur in ſortilegijs, & maleficijs non hæreticalibus nec enormibus, vt intra 20. annum à crimine deſito, inquiſitio inſtituatur. D nam ſpacio 20. annorum reus præſcribit ex communiore, & veriore ſententia: ſed quando maleficium vel ſortilegium coniunctum eſt cum hæreſi, nulla temporis præſcriptio reum poteſt iuuare, immò, & poſt mortem, hæreſis; poterit inquiſitio inſtitui. immo etiam quandocunque tam graue eſt maleficium vel ſortilegia ſuperſtitio, vt exceptum, vel E enorme crimen cenſeri debeat, poterit quandiu viuit reus inquiſitione pulſari, & quando fuerunt apoſtatæ vel hæretici, tunc etiam pœna pecuniaria, quam defunctus debebat, ab hęredibus eſt luenda; vt puto, vſque ad annum quadrageſimum, nec minori tempore præſcriberent, hæredes, quantumuis in crimine læſæ maieſtatis humanæ quinquennio præſcriberent. Ex his ſequitur, diuturnitatem temporis octo, vel decem, vel amplius annorum, ſiue à delicti commiſſi, ſiue à reatus die ſumas, in his criminibus nihil prodeſſe ad pœnæ diminutionem de ipſo delinquente ſumendam. ratio eſt, quia in his criminibus, nulla præſcriptio poteſt reo ſuffragari, vt bene Farinac. dicta quæſt. 12. numero 90.

vide Farinac. q. 10. in princ.& q.1. lim.5. vide Farinac.d.q.10 num.29.& 37. Marſil. in l.qui falſā, §.1. n.1. D. ad l. Cornel. de falſ. Carrer. tract. de homic. §.18. nu.7. poſt Peregrinum de iure fiſci, lib.4. Farinac.d.q.10 num. 76.

c.2. de præſcrip. in 6. l.2. C. de apoſtat. vide Gomez. 3.p. de delict. c.1. nu. 8. Far.q.25 nu.159.

Nonò requiritur, ſecundum ius commune, vt contra abſentem non fiat inquiſitio: ſed regula iſta fallit in criminibus exceptis; immo de conſuetudine, etiam in alij criminibus poteſt formare inquiſitio contra præ- C ſentes, & contra abſentes, ſiue ſint contumaces ſiue non.

poſt Clar. Farin. q.1. num.69.& nu.71.

SECTIO III.

De indicijs optimis, ex quibus iudex in hoc crimine tuto poteſt procedere.

Conſtat eò clariora, & veriſimiliora, & propinquiora requiri indicia, quo actus iudicialis maioris præiudicij fuerit reo; vt ad condemnationem, quam ad torturam, ad torturam, quam ad capturam, ad capturam, quam ad inquiſitionem. hoc ſuadet naturalis æquitas, & receptum eſt communi conſuetudine, & probatum Bruno tract. de indic. 2. parte, quæſt.6. numero quarto, & Boſſio titul. de inquiſit. numero 61. quod etſi improbetur alijs, tamen reuera eſt conſentaneum plane rationi, nec video cur corruptela vocari debeat. docet hoc bene Farinac. dicta quæſt. 1. numero 47.

Claro q 20 nu.3. Rol. à Valle, & alijs.

Con-

Conſtat ſecundò quod indicia quædam ſunt leuia, quædam grauia, quædam grauiſſima, & leuia, ſuſpicionem gignunt tantum, vel ad ſummum ſimplicem præſumptionem; grauia vero, gignunt, aliquid vltra ſimplicem præſumptionem, minus tamen ſemiplena probatione; grauiſſima vero gignunt ſemiplenam probationem; vt minimum. Clar. ſupr. num. 1.

Conſtat tertio quæ ſint læuia, quæ grauia, quæ grauiſſima, hoc ordinarie pendere a iudicis arbitrio: eumque iudicare debere, perſonarum, & rerum circumſtantijs trutinitatis, quæ indicia ad quid ſufficiant; quod arbitrium debet ille dirigere ad normam iuris ſcripti, vel conſuetudinarij, & receptas interpp. opiniones, & praxim patriæ. Conrad. Lancell. in pract. titu. de inquiſit. nu. 33. Farinac. 8. num. 46. Farin. ſup. Binsfeld. in l. vlt. C. de malef.

Inquiſitio generalis poteſt aliquando formari non præcedentibus vllis indicijs, ſed puta duntaxat ex notificationibus, ſeu informationibus extraiudicialibus: in qua ſi vocati, & examinati teſtes aliquem particularem nominant, tunc contra nominatum poſſet formari ſpecialis inquiſitio: ſine indicijs vero vllis, non liceret incipere a ſpeciali contra aliquem inquiſitione: ſi tamen iudex procederet, poſſet reus opponere de nullitate inquiſitionis, ob defectum indiciorum; ſi reus non opponeret, tunc adhuc valeret proceſſus. nam hic defectus non inualidat, niſi reus opponat. Clar. qu. 5. verſ. ſcias etiam.

Ad aſſumendas ex officio informationes ſuper delicto ſufficiunt indicia leuia; ſed ad tranſmittendam reo inquiſitionem, ſiue ad eum citandum pro delicto, neceſſaria ſunt indicia grauia. Quoad capturam, ſi fiat tantum, ne reus fugiat, interea dum fit inquiſitio: ſufficiunt leuia indicia, ſi vero fiat, vt A ſpecialiter contra eum procedatur; neceſſaria ſunt grauia. An torturam mea ſententia ſufficiunt indicia plus quam grauia, & arbitror a Claro grauia vocari, quæ communiter grauiſſima: ſanè vt docet Farinacius ea deberent eſſe indicia, tam vrgentia, & certa, & luce meridiana clariora, vt iudex ſit, quaſi certus de delinquente, & vt nihil aliud ipſi deſit, B quam rei confeſſio, quod intelligendum non in genere probationis, ſed in genere indicij; hoc eſt, quæ ſint apta ad plene perſuadendũ animum iudicis, non tamen ad plene probandum. ſtat enim iudicem eſſe perſuaſum de culpa rei, & reum eſſe noxium, etiamſi hoc non plenè probatum. quia deeſt confeſſio rei, vel aliqua alia probatio, quando ergo iu- C dex ſic putat ſe habere plena indicia, poteſt procedere ad torturam, ſed ſi haberet plenas probationes, tũc deberet procedere ad condemnationem. Fràc. Becc. conſ. 70. n. 26. l. 2. 103. Mar. Monticell. prac. crim reg. 1. Farin. ſup. num. 49. Clar. nu. 2. & 3. Farin. n. 48. Oſaſcus conſi. 64. num. 5. q. 16. nu. 5. l. fin. l. adictos, C. de prob. l. qui ſent. C. de pœn. l. fin. C. de cuſt reor.

Hæc indicia volunt Doctores debere ad torturam eſſe proxima delicto, & non remota (verbi gratia, quod teſtes deponãt de ipſo delicto, vel de viſu) ſed intelligendi ſunt, D quando vnicus teſtis deponit, & indicium non eſt cõfirmatum alijs indicijs. ordinarie enim debent indicia remota, grauia probata eſſe per duos teſtes, etiam in crimine hæreſis, nec ſufficeret vnus teſtis omni exceptione maior, ſed debent eſſe duo omni exceptione maiores: ad inquirendum vero ſufficerent non omni exceptione maiores. præterea ad E probandum indicia, hæc remota (de quibus tantum agimus) teſtes debent iſti eſſe non ſingulares, ſed conteſtes, ſiquidem indicia ſint plane remota: ſi vero ſint non multum remota: ſed quaſi adminicula quædam delicti, plurium ſingularia teſtimonia virorum bonorum ſufficient. Clar. q. 22. in pr. Far. q. 37. nu. 13 & ſeqq. Gomeſ li. 3. de delic. c. 13. nu. 18. & 19.

maxi-

Digitized by Google

vide Farinac. nu. 36.

maxime quando hæc teſtimonia, omnia ſub eodem crimine, quaſi ſubordinantur, vt ſi dicat vnus ſe vidiſſe aliquid ponentem ſui ianuæ limine: & equos poſtea mortuos, alius quod vidit tangentem puerum, & hunc mortuum: tertius quod vidit proijcientem puluerem, & ſubſecutam tempeſtatem. hæc enim omnia in vnum tendunt finem, & ideo hæc ſingularitas adminiculatur potius, quam obſit, Alexand. conſ. 13. lib. 7. Gomeſ. 10. 3. cap 12. nu. 12. Minſing. obſeru. 100. centur. 2. Andr. Gail. libro 2. obſer. 66. optimè loquitur hac de re Simancas in prax. tit. 35. 4. numero 34.

Proxima indicia etiam requirunt duos teſtes, quando non ſunt immediatè de ipſo delicto, ſed de adminiculis proximis: ſed ſi ſint de ipſo delicto, ad torturam ſufficit vnus exceptione maior. Farinac. optime n. 41. qui etiam ſeqq. numeris multa ponit digniſſima obſeruatu

Sed nunc veniamus ad ſingula indicia. Primum ergo eſt, Indicium per teſtes. Sufficit autem in hoc crimine vnus teſtis, ad inquiſitionem particularem inſtituendam, etiamſi ſit alias inhabilis: ſed ſi ſit teſtis legitimus, & exceptione maior eſt ſufficiens ad torturam, iuxta Clarum, quæſt. 21. num. 2. cuius dictum nimis indiſtinctè vſurpat Godelman. libro 3. capite 3. numero 13. tu explica. iuxta iam à nobis dicta ex Farinacio.

2. Indicium eſt Nominatio Socij Criminis: hoc etiam indiſtinctè ponit I. C. ille Francofurt. more ſuo; ſed accuratè punctum illud tractauit Dominus Binſfeldius, quem qui plura volet, poterit legere: vt & Proſperum Farinacium inſignem I. C. Sciendum communem eſſe DD. ſententiam, maleficos, & mathematicos de conſocijs interrogari,

Binsf l. de confeſ. malef. mẽb. 4. Farinac. de Indic. & tort. q. 43.

A & torqueri poſſe: & quod & iure ciuili cautum, & omnium praxi receptum eſt: immo, & iudicem teneri interrogare, & reum in conſcientia teneri denunciare ſocios; quos neſcit, immo præſumit non ſe correxiſſe, nec deſtitiſſe à crimine: eſt ſententia Theologorum. Iudex hoc facere omittens peccat grauiter: contra iuſtitiam, quia non occurrit, & B impedit mala republic. & priuatis inde imminentia, quæ tenentur impedire: & idcirco tam priuatis; quã reipubl. eum teneri ad reſtitutionem omnium damnatorum inde redundantium, vult communem eſſe ſententiam Theologorum (vt eſt) Binſfeldius: qui addit ex Soto. & Nauarro, teneri etiam confeſſarium huiuſmodi reos admonere, vt ſocios non correctos denũcient, quod C ſi nolint facere, non debere eos abſoluere, ſi abſoluat peccare. Quod ſi reus ſciret aliquem ex socijs eſſe conuerſum, neque periculum eſſe, ne ad vomitum redierit, vel ſit rediturus: tunc non poſſet illum nominare, nec non confeſſarius, volentem talem nominare poſſet abſoluere.

l. fin. C. de malef. vide Farinac. q. 43. nu. 67. D. Tho. 2. 2. q. 70. ar. 1 ad 2. Caiet. to. 1. tract. 31. reſp. 5. ad Cherub. & ad dict. ar. 1. Caſtr. Sot. Angl. Nau. citati à Binsfel. ſup. f. 184. cum ſeqq.

D Sed quędam circa hanc rem (nempe circa nominationem factam ab vno complice, de hac enim hac ſectio. diſputo: non de facta à pluribus, de qua res eſt certior) ſunt explicatius tradenda. fuſe docet Binſfeldius iudicem debere credere reo ſocios caſus excepti denuncianti: fruſtra enim adſtringeretur ad interrogandum, ſi non deberet ei fidem habere. E Certum eſt aliquam habere debere, ſed quantam, & ad quid? nunc videamus. Gignit denunciatio idoneam præſumptionem contra ſocios, ſi ſequentia concurrant. Nempe ſi non ſit defectus in perſona, qui eleuet fidem. huiuſmodi autem defectus raro contingit.

eſt cõmunis DD. in l. fin. C. de accuſ. & c. 1. de confeſſ.

Admit-

Admittuntur enim infames: tales ſunt omnes complices: ideo minus fidei meretur eorum teſtimonium, quam virorum bonorum: admittuntur tamen ad denunciationem, & teſtimonium, quia vix poſſunt alij haberi, & malefici non ſolent hoc crimen niſi coram complicibus committere, & ſolis illis detegunt; & infamiæ hoc impedimentum, eſt iuris poſitiui: ideo lex poteſt in eo diſpenſare ex iuſta cauſa, vt fecit. debet tamen iuxta nonnullos, hæc complicis denunciatio eſſe facta in tortura, eo quod cum ſint infames, parum illis extra torturam credendum: reprehendit hanc ſententiam, quæ tamen communior videtur, Simancas, & ait eius auctores ſine lege, & ratione loqui. rationem iam dixi, & fauet cap. illi 5. quæſt. 5. & hoc ſatis colligitur ex Carolina conſtitutione, quæ in imperio ſeruanda eſt. Nec Simancæ opinio alibi locum habere poteſt, niſi forte, vt ex dicto ſocij extra torturam procedatur ad inquiſitionem: nunquam, vt ad torturam: immo non ſufficeret, ſi reus ſtatim, ac à tortura depoſitus erit, hoc diceret: ſed debet tortura ſpecialiter adhiberi pro confirmatione ſuæ depoſitionis; nec ſufficeret prima tortura, in qua reus ſuum delictum confeſſus eſt, ſic Clarus, §. vlt. quæſt. 45. Antequam vero ſpecialiter torqueatur pro confirmatione depoſitionis illius in tortura, in qua ſuum crimen faſſus, factæ, debet eandem depoſitionem ſponte ratificare, non ſecus, ac ipſam principalem delicti confeſſionem, Marſi. l§. diligenter, num. 153. Carrer. de indic. & tort. §. octauum indicium, num. 17. & 22. poſtea poterit coram nominato, ad confirmationem ſuæ confeſſionis: & vt ſocios magis afficiat, & vt defectum infamiæ expurget, & ad omnem alium bonum effectum, iterum ſubdi torturæ, ſed admodum leui. Sic poſt Boer. Boſſ. Vulpel. Clarum, Farinacius quæſt. 43. num. 139. qui teſtatur, ſic Romæ practicari. Item requiritur, vt nominator nihil iræ, vel rancoris habeat, vel odij cum nominato: quod iudex debet diligenter attendere, & quærere: nam inimici nominatio, nullam fidem faceret: ita ſane ſi ſit grauis inimicitia. tum enim hoc impedimentum eſt iuris naturalis, nec lege, vel ſtatuto poſſet tolli. Minorennium teſtimoniũ ad inquirendum poteſt vſurpari, nõ ad torquendum, niſi meliora, & plura accedant indicia: fœminarum, propter ſexus infirmitatem, & leuitatem, plures denuntiationes ſunt neceſſariæ, quam virorum, puta: exempl. grat. trium, vel quatuor pro vno viro. Et hæc omnia locum habent in hoc crimine, etiam quoad coniuges parentes, & liberos. Secundo requiritur ex parte iudicis, vt non interrogarit veneficum *de facto* aliquo in indiuiduo, ſed in genere, *de ſocijs*, non de hoc, vel illo: quia hoc foret ſuggerere, non inquirere, & hoc cauet Carolina conſtitutio: ſed alij DD. volunt hoc procedere, quando non concurrunt alia indicia, vel præſumptiones contra ſingularem perſonam: nam ſi aliqua indicia, vel indicium, aut præſumptio contra perſonam in ſpecie, ſiue in ſingulari concurrerent: tunc volunt licere iudici interrogando deſcendere ad ſpeciem: vt fuitne tecum P. in conuentu malef. quando hæc, vel illa feciſtis? quod tamen explicandum ex Farinacio. ſcilicet duobus caſibus tantum, etiam in exceptis criminibus poſſe in ſpecie interrogari deponentem de conſocijs. Nempe quando reus dicit ſe cum ſocijs deliquiſſe, ſed eos non nominat: tunc enim monendus eſt, & cogi poteſt, vt eos in ſpecie nominet.

Camillus Cãpegius, ad Zanch. de hær. c. 9. Menoc. de arbit. caſu 474. nu. 50. Maſ. ar. de proba. vol. 3. concluſ. 1311. nu. 38

Annot. in Zanch. c. 2.

Gigas de crimi. læſ. maieſt. c. 7. nu. 6. Grimat. conſ. 38. nu. 3. Anchar. in c. paſtor. de re iud. Barbat. de teſtib. n. 42 Phil. Fric. & alij. vide Clar. §. fin. q. 24.

eſt cõmunis. vide Binsfeld. d. 2. mẽb. in princ. ſic poſt. Gomeſ. & Vreſemb. Godelm.

plurimos citat, & ſequitur Binsf. ſup. in concl. 1.

Item

Item quando contra certam perſonam adeſt præſumptio legitima, & valde clara, ſiue indicia tam manifeſta; vt vere per illa dicantur conſtare ipſum eſſe delinquentem. Sic (ait Farinac.) vide ſeruari à iuſtis, & bonæ conſcientiæ iudicibus, d. quæſt. 43. num. 133. Tertio requiritur ex parte criminis, vt nominans diligenter ſit interrogatus. de omnibus circumſtantijs: *quis, quid, quando, vbi, cum quibus, quomodo?* nec enim aliter poſſet procedere ad inquiſitionẽ; & torturam ex tali nominatione, eſt omnium, & d. Carolinæ. Quarto requiritur, vt inquirat à vicinis an nominata perſona fuerit de tali crimine à fide dignis vnquam diffamata, vel ſuſpecta habita, ſic Conſtitutio Carolina: & ſane eſt ex adminiculis neceſſarijs, vt poſt docebo. Quinto, vt reus in ſua nominatione non vacillet, aut variet, ſed conſtanter perſeueret, etiam in ſpeciali tortura, vt docui, & ſtatuit conſtitutio Carolina. nam deponens varius non modo ad torturam, ſed nec ad inquiſitionem ſufficiẽs indicium præbet, vt ex communiore ſententia receptum, & merito. quia deponens varius periurio non abſimilis eſt. Sexto requiritur, vt nominans iuſiurandum præſtiterit ſe vera fateri, & vere nominare, qua in re tuta, & receptior praxis eſt, ſufficere principio factum iuramentum generale de veritate dicenda, & poſtea iterum oblato in ratificatione, aut in confrontatione cum nominato: nec opus eſt alio ſpeciali, vt ſentiunt nonnulli, quos merito refellunt Menochius, Clarus, & Farinacius.

Farin. ſup. 187. & ſeq. Marſil. in practi. d. §. dilig nter à nu. 62. Marſi. ſup. Anto. Gomez. to. 3. c. 12. nu. 18. Blanch. & alij. vide Far. ſup. nu. 44. & Lud. Peguer. d. ciſ. crim. 5. nu. 28. & 34.

Ad torturam denunciati, ſeu nominati ab vno complice ſufficiunt hæ conditiones, ſi aliæ confeſſiones plurium reorum concurrant, vel etiam adminiculentur alia indicia:

A quod ita intellige. Quia verſamur in caſu excepto, & DD. hoc negantes loquuntur de criminibus non exceptis. ideo ſi plures teſtentur de eodem ſuo conſocio, faciunt indicium ſufficiens ad torturam. vt in praxi obſeruatur: idemque obtinet quoad alia indicia, & præſumptiones adminiculantes. Putant quidem DD. etiam ſine vllis adminiculis alijs ad

Bald. l. quoniam liberi n. 2. C. de teſt. Gra... conſ. 31. & conſ. ... N... co ſ. 2 ... Pa... Bo... & ... ſcia rus 6 ... q. 2 ... & Farinac. ſup. nu. ... Menoch. de arb. iu. iudic. caſ. 474. bene n. Binsfel. ſup. conſ. ...

B torturam, ſufficere nominationem vnius ſocij, ita Gomez. & Blanchus, ex male intellecto Salyceto, ſed eos optime refellunt Menoch. d. caſ. 474. numero 46. Bertaz. in conſilio 341. numero 8. & 25. fol. 2. Farinacius ſupra numero 39. iunctis num. 147. & 155. ideo timoratus iudex ſemper requirat indicia, non leuia, ſed magna, & vrgentia, vt bene monuit

C Maſcardus libro 3. de probat. concluſ. 1311. num. 14. iuncto num. 35. quæ cum vno ſolo complice. Non nullam harum conditionum me exigere, ſi ſint nominationis plurium complicum: & quando tantum eſt vnius, requirere aliquam iſtarum, non omnes, non auderem facile alia vſurpare: quam à iure ſuggeſta, & bene commemorata per Farinacium. 1. Si accedat vnus teſtis oculatus maior exceptione, poterit iudex procedere ad torturam valde grauem, quia tunc habet pluſquam ſemiplenam probationem, non tamen facit iſte teſtis plenam tũc probationem, vt male putarunt multi recentiores ſecuti Calcaneum, hoc temere affirmantem. nam poteſt dici plene probatum, vel reus conuictus, niſi per duos ſaltem exceptione maiores, talis autem nunquam eſt ſocius criminis. 2. Si accedat non vnus teſtis auritus, ſed vt minimum duo: hi enim faciunt præſumptionem aliquam. 3. Si accedat inimicitia grauis nominati cum occiſo, vel damnificato. 4. Si accedat

à nu. 163.

D

confil. 100. num. 4. Aym. Crauet. conſil. ...8. & Tiberius Decian. conſ. 18.

E

Menoch. d. caſ. 475. Ceph. conſilio 140. Ioan. Maria Monticelli reg. cri. 4. & 5. Clarus. §. fin. q. 22.

fama

[illegible] Gregor. Mont. ſup. Tiber. 3. ſeſſ. ion. c. [illegible]

ſama contra nominatum. Sed hoc indiget explicatione. Nam fama vehemens; ſi fuerit orta à perſonis honeſtis, & fide dignis: ſola ſine alijs adminiculis facit indicium ad torturam: vehemens autem cenſetur, non ex numero teſtium (qui impertinens eſt ad hoc) ſed ex cauſis ſuis. nam ſi cauſæ, ſeu coniecturæ vnde orta: ſunt veriſimiles, graues, & vrgentes: cenſebitur eſſe vehemens, ſecus ſi non orta ſit niſi ex leuibus friuolis, & non probabilibus, neque tum ſufficerent ad torturam. ſi non ſit vehemens fama: tum ſi non eſt orta à perſonis honeſtis, & fide dignis, (verbi gratia, ortum habuit à complicibus) ſcio variatum ſententijs: exiſtimo tamen ſi fama orta ſit poſt incarnationem, vel accuſationem, famam non adminiculari, vt bene Farinacius docuit: ſed ſi orta fuiſſet ante accuſationem, & incarcerationem, probabilius puto (ſaltem, vbi non viget Carolina conſtitutio, quæ repugnat) famam huiuſmodi adminiculaturam: vix enim poteſt in hoc crimine famæ initium ab alijs, quam complicibus, oriri: & ſic intelligo atq; recipio ſententiam Binsfeldij, in l fin. C. de malefic. indicio. 6. & hoc obtinere in omni re turpi, de qua non ſolet niſi inter infames perſonas tractari, vt de meretricio, alea, lenocinio, & ſimil. fatetur Farinacius d. quæſt. 47. num. 160. Quæ autem requirantur, vt dicatur vere eſſe fama, poſt videbimus. 5. Si accedat, cum dicto ſocij criminis fuga nominati ob metum non iuſtum, vel ſuſpicionem non vehementem, inquiſitionis contra eum formandę; ante accuſationem formatam; vel antequam ad actum iudicij, aliquem ſit proceſſum, coram iudice non inclementi, aut ſolito procedere non temere, neque præcipitanter: his enim caſibus, ſi iudicium

egregie Farinac. hoc docet q. 47. à nu. 18.

And. Gail. li. 2. obſer. 100. nu. 8. Mynſ. cen. 5. obſer. 98

A deſerat, neque citatus compareat; vel abſentiæ iuſtas cauſas adferat: vehemens oritur ſuſpicio: ſicut etiam quando ſeruato debito iudicij ordine carceri fuit mancipatus, & ſine effractione aufugit: nam ſi indebite carceratus fuiſſet, & etiam carcere effracto fugiſſet, non tamen fuga hæc enim facere, pro confeſſo haberi. Sed de fuga mox plura. 6. Si ac-

B cedat ſtricta amicitia, & aſſidua conuerſatio nominat cum nominante tanta, vt faciat valde veriſimilem præſumptionem participationis in crimine. 7. Si accedat ſecreta collocutio nominati, & nominantis, ante crimen commiſſum habita: verbi gratia, antequam ſegetes deſtruerentur, puer necaretur, &c. 8. Si accedat ſuperſtitio nominati: vt ſi vſur-

C pauerit res, facta, vel verba, quæ ſapiant incantationem: exempla ſunt, ſi artem magicam alios docere ſit conatus, ſi olla cum vnguentis magicis, vel cum buffonibus, vel alia inſtrumenta huius perfidiæ in ædibus eius ſint reperta: maxime ſi libenter magicus in domo eius repertus ſit, cui ſuperior poteſtatem habens, & in bonum finem id non conceſſerit:

D item ſi quis alteri fuit interminatus maleficium, cuius effectus fuit ſubſecutus, maxime ſi qui minatus conſueuit minas exequi, ſed neceſſe eſt quædam hic concurrere, vt dicam poſtea. Item ſi nominatus inueniatur in ſtabulo, aut domo alterius, tempore, & loco quando non debet, & maleficium poſtea ſubſecutum fuit. Item ſi quis feram vulneraſſet,

E & in eodem membro mox vulnerata inueniatur perſona, de hoc crimine infamata: vt in Lycanthropis ſæpe accidit, & nuper hic in Belgio mihi retulit eueniſſe quiddam permirum Nob. & ſpectatę fidei vir, Vanderburchtius Decanus Eccleſiæ Mechlinienſis. Municeps bombardam

Coua. var. reſol. c. 2. Roland. à Valle conſ. 7. nu. 47. t. 4.

Sic. ſent. commu. explicat. Far. q. 43. num. 147. & nu. 177. & hic & probat bene Binſfeld. ſup. indic. 5. Farinac. à nu. 176.

Carolina conſt. 2. 44. ibid.

Lud. Ron. ſing. 323. Menoc. & alij quos ſequitur Binsf ind. 8. bene addés hoc indiciũ eſſe vehementiſſimum. exemplum rei iudicatæ adfert Bapt. Zilletus conſil. crim. 70. Binsfeld. indic. 4.

Digitized by Google

dam gerens deambulabat extra municipium, cui ecce obſtrepunt multæ aues ex obſcænis, corui, & picæ, in arbore prope viam. Sclopum collimat, & diſplodit: viſus ſibi vnam certo ictu perculiſſe, & decidiſſe de ramo, reperit ſolam ferream clauem de cingulo muliebri delapſam. capit, & domum rediens narrat amico, & num norit clauem: quærit? reſpondet alter ſe noſſe, clauem vicinæ domus N. Itur ad domum, repeꝛiunt ianuam clauſam, inſerunt in ſeram clauem recludunt, ingrediuntur pro familiaritate, quæ illis cum Patrefamilias, ingreſſi Matrem famil. inueniunt glande latus ictam. Cape (*Lector*) & aliud certiſſimum. verſabatur anno 1587. Caletu, (quando fælicibus auſpicijs Sereniſſ. Archiducis Alberti vi expugnatum, a *Catholici Regis*, militibus tenebatur) apud Pontem Nuleti duo ſigna VValonum præſidio poſita limitem, contra Bolonienſes, tum hoſtes, tuebantur. ſub veſperam ſudo cœlo Procubitores duo vident nubem ſub nigram aduolare, & in ea videntur ſibi audire confuſas voces multorum, quos nulli videbant. tum alter audacior: quid hoc rei eſt: ſatin ſecuri? Si videtur, librabo arcubuziam in ipſam nubem. aſſentitur ſocius. cum tonitru ſclopi decidit ex nube ante pedes mulier ebria, nuda, bene obeſo corpore, & media ætate, femur traiecta duplici vulnere. capta, ſe mentis impotem ſimulabat: nec fere aliud adloquentibus referebat, quam: *Hoſteſne, an fœderati?* quid ad hæc, qui negant transferri? negabunt credere ſeſe. maneant increduli, quia nec ocularis, quos poſſem plurimos adducere, credent: non credent. cur? quia nec viderunt, nec audiuerunt: & quoſdam interrogauerunt, qui ſe nihil ſcire reſponderunt. Si quæ quis neſcit, quia neſcit, ideo non vera, vere illi, & recte. An audeant profiteri ſe, quæ in domeſtico conclaui geſta ſcire omnia, neſcio. Non ideo tamen minus geſta. Capiant, & alia quæ alij oculati teſtes, non auriti tantum, in Actis iudiciarijs Sacramento Veritatis adacti profeſſi fuere. verbis ipſis Nicol. Remigij Quæſitoris proponam.

Eſt Girumcuria (inquit) *in Vogeſorum prouincia caſtellum ſatis firmum,*] e cuius ſumma arce cum tegularum aliquot ordines fulmine eſſent deiecti, Sebaſtiana Picarda non multo poſt (nempe X. *K*al. Nouembr. 1580.) in eo pago ſortilegij rea forte, & id apud iudicem profeſſa eſt dæmonis, ſuaque ſimul opera eſſe patratum. Cum enim (inquit) è nube vna in illam proruiſſemus, eo conſilio, vt funditus eam euerteremus, non fuit tamen in noſtra poteſtate id ex ſe: ſed tantum pauxillulum id ruinæ attulimus, vt eſſet, quod eius conatus nos non omnino pœniteret. Simile huic eſt quod ſequitur, Cuninus quidam nomine, magiſtratum in D. Clementis fano Roncaij, vbi commorabatur obtinens, *K*al. Decembribus 1586. cum ruri fœnum inter domeſticos curaret, cęlumq; iam magnis tẽpeſtatibus commotum cerneret, domum fugã parabat, ſed dum ad eam ſe inſtruit, ſubito fulminis ictu proxime ſe quercus ſex radicitus vidit euerſas, ac eam, quę ſeptima loco adhuc ſtabat, totam, ſeu vnguibus laceratam, ac diſcerptam. Cum iam multo magis properaret, amiſſis etiam prę feſtinatione pileo, ac inſtrumentis ijs, quę tum manibus geſtabat, ecce, de integro audito fulminis fragore, illi viſa eſt in ſumma quercu, quæ in propinquo erat hęrere mulier, quam (vt credibile eſt) nubes ſe eo impetu exonerarat. Eam igitur conſideratius in-

Xx tuens,

tuens, cognouit è vicinia eſſe vetulam, quam ilico ſic cœpit verbis increpare: Tune peſſima ea es Margareta VVarina: ad quam quantum nunc comperio non immerito ante hac ſortilegij ſuſpicio apud omnes pertinuit? vnde tu nunc nobis ades iſto habitu? Cui illa: Ignoſce mihi hoc quæſo, ac cælatum habe, quod nunc vides? faxo, ſi hoc ita de me pro merueris, vt nunquam à me tibi, tuiſque vel minima oriatur iniuria. Ac ne quis de iſtis addubitet, ſciat, non modo eſſe probata Cunini illius teſtimonio, quod iure iurando apud Quæſtorem ſanctiſſime firmauit: ſed etiam ipſius VVarinæ agnitione, & extra tormenta ſæpius repetita, & in ipſo vitæ vltimo momento multis audientibus confirmata. Huc etiam pertinet, quod ex alijs quæſtionibus capitalibus, eorumque qui eas exercuerunt fida renunciatione compertum habeo. Coorta enim magno fragore, tonitribuſque tempeſtate, qui armenta, reliquoſque pecorum greges in collis Alemanni iugo cuſtodiebant (is ad vicinos Huecariæ campos, quæ eſt in Vogeſorum præfectura, pertinet) ſe, vt in operto eſſent in proximas ſiluas abdiderant: ecce vero illis ex improuiſo viſi ſunt duo ruſtici, ſummis arborum, quæ proximè ſtabant ramis hærentes ac velut implicati, adeoque animis conſternati, vt faciè indicarent illuc non conſilio, ſed caſu atque inauſpicato aliquo impetu eo deueniſſe. Tum autem veſtitus fœditas atque deprauatio, quaſi per lutum, ſenteſque omnes fuiſſent raptati ſuſpicionem adaugebat, eo loci à magiſtello ſuo eiectos detruſoſque fuiſſe, poſtquam is eos hac atque illac more ſuo traxiſſet. Confirmabatur, & id eo magis, quod cum illic tanto temporis ſpacio conſediſſent: quantum ſatis eſſet ad probandam adſerendamq; oculorum

A fidem: momento tamen, aduertenteque nemine dilapſi apparere deſijſſent. Tandem, & dubitationem omnem amouit, quę non longo poſt tempore ſubſecuta eſt illorum ea de re ſpontanea, atque armentariorum verbis confirmata confeſſio, cum ad interrogata ex vinculis reſponderent. Eſt etiam villa, quæ ſe Bellimonte Vitellium contendenti-

B bus ſiniſtrorſum oſtendit, ibi in ſummum tectum cum fortè, & ijſdem è procelloſa nube præcipites decidiſſent, magnaque difficultate Rotarius (id erat alteri nomen) afficeretur, quemadmodum ex tam arduo loco ſe incolumes poſſunt in terram demittere (nam, et earum rerum adhuc erat rudis & inſolens, hæcque illi ad inſanas huiuſmodi vimbrorum mo-

C litiones periclitata primũ fuerat abitio) Amantius, qui à prima pubertate in dæmonis ſeruitutem à parentib. abductus maturè ſe ijs aſſueſecerat, ridens ibi inſit: Bono animo es ſtulte, nam qui nos habet ſua poteſtate ad difficiliora habiles atque idoneos Magiſter, hoc etiam negotium facile ac ſine vllo negotio expediet. Nec dictũ res diutius morata eſt. Nam ſubito

D turbine vnà correpti, ſine vlla noxa in terram ſunt depoſiti. Ipſa tota ſic contremiſcente domo, vt à fundamentis reuelli videretur. Hocque ipſi diuerſi totidem tamen verbis recenſuerunt. Imo, & cum villaticis commiſſi, de die, deque tumultu ac trepidatione omni, inter eos liberè ac conſtanter conuenit. Ac tandem, quos viuos criminis ſocietas coniunxerat,

E eoſdem mortuos, flamma iudicis condemnatione abſumpſit. Hucuſq; Remig. Idem l.3.c.12. cum hanc deuectionem multis exemplis egregiè adſtruxiſſet, ſic concludit. *Quæ noſtris temporib. vulgatius, quàm ſunt tum frequentes, & aſſiduæ ſagarum, de ea re aſſertiones: tum ijs conſentanea ho-*

minum

minum teſtimonia: qui, non per ſomnium, qui magicis artibus auerſos ſenſus, ſed oculis ſuis vidiſſe ſe illas nubibus excuſſas, vel ſummis arboribus ac tectis perplexas hærere, vel humi attonitas iacere, conſtanti ſermone affirmauerunt? Nec id quidem in triuio confabulantes, ſed in iure ſacramento ſanctiſſimo rogati atque adacti. vt in ſuperiore diſputatione non ſemel eſt demonſtratum.] nonne ſimilia accedere in Italia, quo ad Grillandi Lucretiam? nonne in Heluetia Schiltachio, quoad Sagam illam Eraſmi *in Epiſtolis*? nonne in Batauia, quoad incaute curioſum illum adoleſcentẽ Ronſſei? Cur (dic Sodes) quod in Italia, Heruesia, Hollandia accidit, non potuit in Morinis contingere? Hoc ergo indicium ſatis firmatum.

Vide lib. 2. q. 16.

Pergo ad alia. His annumero oſſa, vel teſtas locis plane alienis corporis eorum, quos oderunt inſertas; vel quid ſimile patratum præter naturã; vt mirificum illud qđ Valſfracuriç anno 1589. contigiſſe refert Remigius, de Iana Blaſia; eam cum, quem vlciſci volebat, Claudium Girardum inuitaſſet, vt vnà ſecum ad focum pauxillulum ſedere non dedignaretur, atque ex pomis, quę recens ibi cocta videbat, ſibi quæ vellet haberet: & Girardus id facere non ſemel recuſaſſet, cauſans ſibi non eſſe diutius ibi morandi ocium, & omnino nullum eius cibi, quem offerebat tum eſſe deſiderium: ex pomis illis vnum eius volæ manus cum tanto ardore adhęſit, vt alteram ei excutiendo ſtatim admouere cogeretur. verum dum id facit, vtræque ſic conglutinantur, vt in vnum coaluiſſe viderentur, medij pomi ardore interim ſic increbreſcẽte, vt res illi parum abeſſet ab inſania. Inclamat igitur obuios quoſque obteſtans, vt ſui miſereſcerent. Adferre quiſque pro ſe ei malo quod poterat remedium, hic aquam reſtinguendo ardori, ille inſtrumenta dirimendis ſeparandiſque manibus; ſed cum nihil horum quidquam prodeſſet, & iam palam eſſet id illi mala aliqua arte confectum eſſe negotium, ex vicinis accurrens conſideratior vnus monuit, vti eo reduceretur, vbi illum id malum primum inuaſiſſet. Quod cum factum eſſet, cœpit bona illa Blaſia, ceu ridiculum quid contigiſſet, hominem ludibrio habere, nihilominuſque à ſuperiore brachio ad manũ vſque quod intererat tantiſper demulcere, dum id pomum illi excideret: quo facto confeſtim ſedatus eſt dolor, cęperuntque ei manus liberè, vt ante facere officium.

Quibus indicijs annumeratim, aliud ſatis frequens, & quod accidit anno iſto 1599. in Brabantiæ oppido primario, cum maleficiatæ clarè, & ſæpius obuerſatur figura (ſuppono eſſe alias mente ſanam, nec imaginoſo morbo laborãtem) ſeu ſpecies ipſius maleficæ, ei minantis, vel eam vexantis. Quanquam hoc indicium ſolum non ſit tam efficax, quam pręcedens. Item quam foret, ſi vnus teſtis exceptione maior deponat ſe vidiſſe ſagam propinantẽ equo, qui mox mortuus, potionem, aut ſi duo teſtes legitimi deponant nominatum exercuiſſe actum aliquem, qui ex communi maleficorum praxi ſolet ad maleficium dirigi, v. g. quod ſtans in aqua, retrò tergum aquam proiecerit in aerem, vel quod, ante exortam mox grandinem, viſus ſit lapidem ferire bacillo, vel flores de varijs arboribus lectos in ollam conijcere, vel virga aut manu percutere, vel inungere animal, quod paulò poſt mortuum. hæc ait Binsfeld. eſſe indicia vrgentiſſima, quorum vnumquodque per ſe ſufficiat ad torturam, quanto (ſi hoc verum, de quo dubito) certius eſt ſufficere, quando accedit ad nominationem complicis? 9. Si, cum

Iudic. 8.

capiuntur, aliqua dicunt, vel faciunt, A quibus ſignificent ſe ſibi timere a morte, actum eſſe de ſe, neque ſe viuas manus iudicum euaſuras. 10. Confeſſio extraiudicialis rei, ſiue accuſati, duobus probata teſtibus, niſi error probetur, ita Binsfeld. Sed hoc verum eſt tantum in confeſſione huiuſmodi ſpeciali de certo facto, non de generali, vt de incantatione tantum vel magia: item de facta, feriò B non iocò, necnon de veriſimili atque poſſibili, vt poſtea docebo de confeſſ. iudiciali.

Carolina d.c. 44.

Indic. 9. ex cõmuni vt ait ſententia.

Hæc ſunt indicia maximè veriſimilia, & legitima, quando, quæ ad naturam, atque plenitudinem eorum requiſita ſunt, concurrunt, & hæc haud dubiè non tantum faciunt cum nominatione complicis concurrentia ſemiplenam probationem: C adeo vt ſic ſemper vnum iſtorum indiciorum cum nominatione tali, talem requiſiuimus, ſufficiat ad torturam: ſed etiam ex multorum ſententia, quędam ex his ſola ſufficiunt; quod tamen non libenter practicarem: ſed ſemper vellem vnum ex vrgentiſſimis; cum alio leuiore, vel plura ſemper leuiora concurrere.

Conditiones autem requiſitæ, vt D vnum ex his cum denunciatione cõplicis ad torturam ſufficiat etiam in exceptis, ſunt ſequentes, additæ ijs, quas ſuperius iam poſuimus ſuis locis: *primò* vt talis nominatio complicis, adeò veriſimilis ſit, vt vltra adminicula illa, iudex ex ipſo quoq; teſtium numero, & qualitate deponentium, & perſona eorum, contra quos deponitur, & alijs facti circum- B ſtantijs, quaſi certo credat nominantem non mentiri. 2. quod ſocius criminis ſocios nominans non patiatur, niſi nunc vnum defectum: nam ſi plures habeat, etiamſi tantum duos (v. g. quod non tantum, ſit infamis, et criminoſus, ſed etiam ſit vilis, abiectus, aleo, vel alias inhabilis) tunc ne A in exceptis quidem facerent indiciũ ad inquiſitionem ſpecialem, nedum ad torturam, etiamſi in tortura ſuam nominationem confirmaſſet, quia hæc vnicum ſupplet defectum tantum, quod procedit, multò fortius in nominante ſocio criminis inimico, periuro, vel vario, & ſibi contrario. 3. ſecundum quoſdam nominatio B vnius contra eum, qui eſt bonæ famæ, & exiſtimationis non valebit cum adminiculis, ad torturam, ſed valebit, cum bona fama duntaxat debilitaret indicia contraria, ideò conſiderandum potius, quot, & quanta ſint iſta indicia adminiculantia, vt ſi non ſuperent bonam illam famam, tum vera ſit hæc communis Dd. limitatio, ſi illam ſuperent, C non debeat propterea nominatus torturam euadere, 4. ſi deeſſent alia adminicula, non valeret ad torturam nominatio ſponte ad nullam iudicis interrogationem a reo facta, quia hæc, ne iudicij quidem vim tum haberet, ſed ſi adſint alia adminicula, vult omnino Farin. eam ęquè valere ad torturam, ac valeret ſi ad interrogationem iudicis emanaſſet; D & ſic intelligẽdam communem Dd. dicentium, ſi reus nulla præcedente interrogatione complices nominet, non facere indicium Et ſane hæc diſtinctio, quæ etiam Claro placuit, & Peguero; quoad inquiſitionem, non minus ęqua videtur in foro conſcientiæ, quoad torturam. in foro externo; quia durat præſumptio, quod teſtis, vltrò ſe offerens examini ſuſpectus eſt, ideo tutius illic iudex faceret ſe- B quendo communem. Porro quo ad duplicem caſum, quem addit Farin. nume. 192. ſcilicet procedere illam communem primo, quando quis nec carceratus, nec a iudice requiſitus ſponte iudicem adit, & reuelat crimen complicis, ſecundo, quando quis

ca. in fidei. fauore, de hæret in 5. plurimos citat Far. q. 43. num. 177. poſt

Mar Carrer. Boer. & alios. Farin. ſup. nume. 178. Burſ. conſ. 69. & conſ. 275. Bonauent. conſ. Kirch. ou. Maſcar. qui omnes teſtantur; eſſe communem. Vide Farinac. à nu. 179.

Bene docet Farina. p. 47.

Farinac. q. 43. nu. 186.

Sup. num. 90.

Clar. p. 21. Peguer. de cil. crimin. 5. num. 30.

quis ſponte reuelat delictum, de quo ſibi impunitas promiſſa à iudice ratione hac, quia 1. caſu tunc præſumitur denũciator, ſiue accuſator, ſecũdo caſu præſumitur corruptus promiſſione impunitatis. Equidem, quia vtrũque fundatur in præſumptione iuris, potius quam in facti veritate: putarẽ in conſcientię foro, vbi veritas tantũ attenditur poſſe iudicẽ hac nominatione, re bene perpenſa vti ad inquirendum ſaltem: nam ad torquendũ, non cenſeo. Sciendum 5. non prodeſſe adminicula, quãdo tortura, in qua nominatus fuit ſocius, non fuit legitime peracta, ſeu decreta, puta ſine pręcedentibus indicijs. Farin. poſt alios n. 193. & ſeq. Denique nõ valeret dictum ſocij criminis ad torturam, etiã cũ adminiculis, ſi potuit veritas actu, vel habitu aliter haberi, quidã putãt: ſed eos meritò refellit Menochius caſ. 474. numero 61. quem ſequitur Farinaccius numero 195. dict. quæſt. 43. Ex quo reſtant quædam breuiter addenda, de indicio famæ, fugæ & minarum.

Quartum indicium eſt Famæ Indicium, de quo ſciendum, vt fama ſit idonea pro indicio, debere ortã eſſe à viris, niſi ſit de re melius vel æquè perſpecta fœminis, hoc eſt; quãdo factũ amplius, vel æquè fœminas tangit; verbi gratia, de maleficio abortus, vel ſterilitatis, vel infanticidio, & ſimil. ideo in ſtrigarũ delictis poteſt fama originem ducere à fœminis æquè, ac viris. Itẽ debet eſſe fama ſolida nõ leuis, nõ vaga, aut varia decreſcens, aut contraria; ſed conſtans creſcens, & vniformis, ac eadem in toto populo: alias, quando famæ ſunt cõtrariæ, ſi ſimul ſunt ortę, & teſtes vtrinque ſint pares: vt & veriſimilitudines æquales, negatiua tollit affirmatiuam, bona malam, & cenſetur negatiua, etiam quando teſtes aliqui dicunt, ſe nihil ſçire quia per hoc fa-

Farina. q. 27. n. 261.

Poſt Rol. conſ. 3. vol. 1. Maſcar. de prob. & al. Farina. n. 163.

tis indicant non fuiſſe famam in toto populo. Si famæ ſimul non ſint ortę, poſterior tollit priorem, niſi prior nitatur meliori teſtimonio, vel veriſimiliori cauſa; tunc enim prior non tolleretur. 3. debet fama orta ſuiſſe tempore delicti commiſſi, vel ſtatim poſt, non ex longo interuallo, nedum poſt accuſationem, inquiſitionem, vel incarcerationem: niſi tamen cauſa, ex qua fama ſumpſit originem, ſuperuenerit poſt longum interuallum, accuſationem, inquiſitionem, vel incarcerationem, quia tunc quandocunque ſuperuenerit famæ cauſa, validum indicium fama præbebit. ratio eſt, quia non potuit ante initium ſumere, cum effectus cauſa ſit poſterior. 4. vt fama aliquid operetur, debet eſſe fama in loco delicti commiſſi, nec ſufficit ſi ſit alibi, locus autem delicti iuxta qualitatem & facti exigentiam latius, protenditur, vel vicinia tantum, vel in parte oppidi, vel in toto oppido, vel in tota prouincia 5. Debet fama, nec eſſe procurata, nec affectata ratio, quia hęc non eſt fama, ſed hypocriſis & fictio. 6. Debet fama hæc mala per bonam famam non fuiſſe deleta. magna enim ſunt bonæ famę priuilegia. nam paribus momentis iudex debet inclinare in bonam famam. teſtes non multo pauciores deponentes de bona fama præferuntur deponentibus pluribus de mala. Fama bona in genere tollit malam in genere, & in ſpecie eſt communis, & vera, quando mala in ſpecie non eſt adiuta alio indicio: tunc enim puto tantum, illam debilitaret, vt colligo ex dictis Vulpelli, Clari, & Boſſi coniunctis prout illa poſuit Farinaccius. num 197. & ſequent. tollit etiam omnem aliam delicti præſumptionem, & indicium: adeo

vide Far. à n. 165. Carer. tract. de indic & tort. n. 12. & 17. Foller. pract. crimin. verſ. dentur capitula qđ ſuffocauit vxor n. 23. poſt. Bar. Alex. Saly. Boſ. & Marſ. Far. n. 178. Bald. & Salyc. in l. ea quidem C. de accu. recte cõt. Bar. Foler. ſup. n. 35. poſt. Bal. & Maſcar. l. 2. de probat. conc. 748. n. 8. Piguer de caſ. crim. 17. nu. 23. Hector. Aemil. tract. de teſtibus. verbo teſtis bonã vel malam n. 7. & 9. Aemil. ſupr. n. 14. & ſeq. Burſat. cõſil. 315. vol. 3.

vt reum torquendum ex indicijs legitimis ſpecificis præcedentib. eripiat torturæ: ſecundum nonnullos, quorum ſententia a quibuſdam communis vocatur: attamen contraria eſt multorum melius rem diſcutientiũ, & praxi, & rationi magis conſentanea, vt dumtaxat bona hæc fama, quando ad malam famam accedit aliquod aliud indicium, minuat, & debilitet indicia, non vero plane tollat. idque adhuc ſolummodo ſi indicia leuia, & qualia, qualia, non vero ſi ſint particularia, aut grauia, & ideo adhuc poſſe tunc reum torqueri, ſed tamen (vt aliquid etiam bona fama operetur) debebit leuius torqueri, quæ videtur ſententia Caſoni, & Farinacius addit hanc eſſe veritatem, & ſecundum eam indiſtinctè ſemper ſe vidiſſe iudicari. Plura etiam idem de mala fama (a nu. 186. vſque ad fin. q. 47.) quæ ſic breuiter cape commodiori ordine, & clarius tradita.

Ab Arnono ſoliloq. 37. & Burſat. conſ. 166. vol. 2.

Vulpell. conſi. 105. Ludouic. Paguer. de ſcrim. 17. nu. 13. Vulpell. conſil. 10. nu. 4. Merenda cõſ. cr. 84. nu. 77. lib. 2. poſt alios. Hector Æmil. ſup. n. 17.

Mala fama in genere alicuius facti facit delicti præſumptionem, dũmodo mala fama ſit in eodem delicti genere de quo quis inquiritur, & ſi accedant alia adminicula ſufficiet ad torturam, ſiue ſit perſona vilis, ſiue non, & ſiue ſit delictum difficilis probationis ſiue non: nam DD. qui quoad perſonam vilem, & in delictis quæ ſunt difficilis probationis, putant non requiri ad torturam alia indicia, præter famam malam in eodem delicti genere, ſæui nimis ſunt, & adferunt non admodum conſentanea iuri, quare Farinacius eos merito reprehendit: ideo nec in maleficijs quidem putarim iudicem abſoluendum, qui hanc crudelitatem amplecteretur.

Clarus q. 20. verſ. frequens tiã. de indic. & tort. tract. 1. c. 2. nu. 5. Farin. 192. Maſc. de probat. 1. concl. 3, 1. num. 10. Maſ. ſu. Franc. Perſonalis de indic. & tort. n. 56. Caſon. d. c. 2. num. 2. Clarus q. 21. v. fama ſola. Farin. 43. nu. 22. Perſonal. & [illegible] lecat. ſupr. n. 55. & 56. d. q. 47. nu. 206. q. 5.

Famam exactè probare quam neceſſarium, tam rarum eſt in iudicijs: adeo vt Grammat. Senator Neapolitanus ſcripſerit, ſe nunquam vidiſſe proceſſum, in quo repererit famam publicam legitime fuiſſe probatam; quod, & Iulius Clarus, & Vulpel. & alij egregij partim iudices, partim aduocati aſſeruerunt. quare cum in noſtra materia, plerumque contra ſagas, & ſtriges ex famæ indicio procedatur, pergam eos iuuare, quibus deeſt larga ſupellex libraria, vel ocium ingentia illa volumina Farinacij, Boſſij, Maſcardi & al. percurrendi. Ad famam probandam requiritur 1. vt teſtes ad minus ſint duo, nec ſufficit vnus omni exceptione maior, ſed vt minimum duo eſſe debent ſpectatæ, integræ, & optimæ opinionis ac fidei: atque idipſum, quod ſint tales, articulandum, & probandum in proceſſu, iuri communi magis conſentaneum eſt, quando agitur ad inquiſitionem particularem vel torturam, immo non bene faciunt iudices, qui communiter hoc ſolent prætermittere, licet aliquos pro ſe habeant DD. reuera enim fundamentum iſtorum, quod vnuſquiſque præſumatur idoneus, & omni exceptione maior teſtis in re tanti momenti, leuiuſculum eſt. 2. *requiritur*, vt etiam non interrogati teſtes de fama exprimant cauſas, indicia, & coniecturas, quibus orta eſt fama, nec ſufficeret quod dicant ſe audiuiſſe a multis, vel publice, vel ita eſſe publicam famam, niſi, & cauſas, & illa alia adderent: quibus additis, ſufficeret dicere ſe ita audiuiſſe publice dici: de quo ſtatim amplius 3. *requiritur*, vt teſtis ſciat ſaltem rudi Minerua deſcribere (non enim opus eſt exacta definitione, quam vix iuriſtæ, & aduocati poſſunt dare) quid ſit fama, de qua deponit, ſaltem ſic, vt appareat iudici eum ſatis intelligere: quare reijci deberet, qui diceret ſe neſcire, vel diceret eſſe id quod per plures perſonas dicitur, vel quod publice dicitur, vel quod per iuſtum aut

Vide Far. nu. 207.

Maſc. ſup. concl. 749. Hip. Rim. conſil. 59. vol. 1. cap. qualiter. & quando de accuſat.

Vide Far. à num. 111.

Opt. Sim. de hæret. c. 55. p. ſl. n. 37. Vulpel. conſ. 50. n. 11.

Clarus. §. fi. q. 6. nu. 8.

Rol. conſ. 54. vol. 1. Natta cõſ. 473. Viuius in lib. com mu. opin. Maſcar. ſup. d. cõſ. 749. n. 36.

aut illum dicitur ſufficeret autem, nec de hoc interrogandus eſſe, ſi ex præcedentibus iudici conſtaret teſtem ſatis intelligere, quid ſit fama. 4. *requiritur*, vt ſpecifice deponat de famam illis ipſis articulis, in quibus fama eſt articulata, nec ſufficeret quod in fine poneretur generalis clauſula de fama præced. omnium, &c. 5. *requiritur*, vt debeant exprimi auctores, a quibus fama eſt orta, & quidem probabilius eſt id obtinere, etiamſi interrogati de hoc non forent, & quod nominati iſti debeant eſſe alij, quam conteſtes, nec ſufficeret dicere, ſe audiuiſſe a maiori parte populi, ſi poſtea diceret ſe non recordari, a quibus nec vllos poſſet nominare. nam ſi aliquos nominaret, & diceret ſe reliquorum non tenere nomina hoc ſufficeret: immo ſi fama foret orta ex probabilibus coniecturis, & cauſis, hoc quintum requiſitum ceſſaret. 6. *requiritur*, vt dicant teſtes, ſe audiuiſſe a maiori parte populi, vel ita dici a maiori populi parte, (ſi addant illius ciuitatis. vel etiam ſi id non addant, quia ſatis hoc intelligitur) a maiori (inquam) parte populi id publice dicentis, vel priuatim: nec neceſſe eſt addi, & ita maiorem populi partem ſentire ſufficit etiam ſi dicant, ſe audiſſe ſic dici per totam ciuitatem. non ſufficeret ſi dicant, ſe audiſſe a mille perſonis, vel a diuerſis perſonis, vel a multis perſonis, vel a pluribus, & pluribus perſonis, quia nihil iſtorum ſignificat maiorem partem populi. Sed quid ſi dicant ſe ita audiuiſſe publice dici, vel ita eſſe publicam vocem, ſeu famam? tunc diſtinguendum. nam in criminalibus quando agitur dumtaxat an habendam ſemiplenam probationem (v. g. ad torturam) hoc ſufficeret, quando teſtes ſimul adducerent cauſas,

Maſcar. ſup. concl. 751.

Multis Farinac. à num. 228. vſque 236. Barto. in l. de minore §. plurium D. de quæ. Fra. Herculan. de negati 312. in fin. Barto. ſup. num. 20. Bald. in c. præterea num. 19. de teſtibus. Clarus ſup. q. 6. ver. 15. Capel. Toloſ. deciſ. 380. nu. 9. Salycet. in l. ea quidẽ nu. 119. C. de accuſat.

A & coniecturas veriſimiles, vnde orta eſſet fama: in ciuilibus vero hoc non ſufficeret, & ſic conciliat Bald. & Bartol. contrarias opiniones Proſper Farinacius ſupr. nume. 259. cum ſeqq. *Septimo requirunt* nonnulli plures hos teſtes non eſſe ſingulares. ſed verius eſt, hoc non requiri, & famam ſiue bonam ſiue malam poſſe probari per teſtes ſin-

B gulares, dummodo non ſint conteſtes in ſpecie famæ irrogatæ. 8. *fama* probatur per decem teſtes, etiamſi non ſint vniformes, dummodo cauſas, & auctores famæ bene exprimant, & alias ſint teſtes habiles: tamen non ſufficient ad torturam, niſi concurrant alia adminicula. 9. *probari* poteſt fama etiam per ſcripturam, vt litteras bo-

C norum virorum, per priuilegia, & inſtrumenta antiqua, & alias ſcripturas authenticas, ſcripturæ autem non poſſunt eſſe pauciores duabus, imo ſaltem tres, & debent habere originem a diuerſis perſonis. Hæc de probatione famę in ſpecie.

Bonæ famæ in ſpecie probandæ hæc eſt regula, quod vnuſquiſque

D præſumitur in ſuo artificio vel ſtatu (etiamſi carnifex foret) bonus, donec probetur malus, maxime ſi ſit natus ex bona patria, vel ex bonis parentibus, vel ſi ſit nobilis, & diues, vel bene educatus, & ideo etiam quis præſumitur bonæ famæ: niſi tamen adeſſet ſceleris aliqua præſumptio ſpecialis, quia hæc excludit præſumptionem generalem.

E Fallit etiam regula illa, quando agitur de præiudicio tertij, tunc enim huiuſmodi bona fama eſt probanda, item quando hæc præſumptio bonæ famæ redundaret in præiudicium eius pro quo præſumitur (de quo vide Menoch. libro 5. de præſumpt. a num. 20.) item fallit

Fuſe Far. à num. 238.

De quibus §. fin. d. q. 6. num. 14.

Far. ſup. nu. 265. & 304.

Vid. Proſ. Farin. ſup. à nu. 267. Maſcar. ſup. concl. 751. & cõſ. 911. V. de Far. à nu. 277.

by Google

in eo, qui alias fuit malus, malæque famæ, item in eo, qui dat operam rei malæ ſiue illicitæ. *Ad probationem famæ bonæ, vel malæ in genere*, requiruntur eadem, quæ ad probationem eius in ſpecie: vnde valet argumentum à fama in ſpecie, ad famam in genere.

Vide Proſper Far. q. 48. per tot. & Clarum num. 21.

Quintum eſt Indicium Fugæ. de hoc regula prima eſt, quod fuga ante inquiſitionem formatam, vel accuſationem porrectam, contra fugientem gignit ordinarie ſuſpicionem, & præſumptionem non leuem doli, & delicti commiſſi: non tamen ſola, ſine adminiculo alio, facit ſemiplenam probationem: quare neque ſufficit ſola ad torturam, quicquid multi dixerint, & loquor de fuga, quoad ipſum fugientem: nam de fuga complicis, non arbitror vnquam illam facere indicium contra complicem inculpatum, hoc eſt contra quem non ſunt alia indicia. fugientem autem intelligo, etiam illum, qui occulte latitat in ciuitate, aut loco vbi habitat, eum quoque, quem ex ſignis euidentibus conſtat fugam adornare, idque magis ſi acceſſerit contumacia aduerſus citationem: vel etiam fugerit per loca inuia, & inſolita, puta per ſaltus, aut nemora, quæ non ſunt in tranſitu: vel ſi inuentus in delicto, aut præparatione, clamore populi fugatus fuit: quo caſu etiam denegatis defenſionibus poſſet torqueri, ſi clamor populi ſit ortus ex probabili, & veriſimili cauſa, ad opinandum, quod volebat delictum committere, ſed clamore fuit impeditus. Quod ſi metuit ſubito, & ex improuiſo ſe conijciendum in carcerem: antequam capiatur: fugiens, vel ſe occultans non præbet fuga indicium idoneum ad torturam: multo minus, ſi iam captus ex manibus ſatellitum, & miniſtrorum iuſtitiæ ſe

Maſcar. de proba. mul tis l. 1. concl. 819. & concl. 531.

Vide Far. num. 21.

A eripiat, quantumuis iuridica, & legitima ſit captura, quod diligenter notandum contra multos: & veriſſimum eſt, quando quis etiam ex interuallo poſtquam elapſus fuit, vel ſponte iterum comparet, vel inuitus iterum captus fuit: quod maxime obtinet in iis, qui vel propter debilitatem carceris incommoda ægre poſſunt ferre, vt de ſe teſtatur

Hoc contra Carrer. & Foller. bene Farinac. à nu. 54. docuit.

B Demoſthenes: vel quibus admodum verecundum ſit incarcerari, propter genus, vel dignitatem, vel profeſſionem.

Epiſt. 3.

Sponte dicitur rediiſſe: qui, cum poſſit iterum fugere, permittit ſe capi, vel citatus comparet. Eſt autem hæc ſpontanea comparitio (ſi ante bannum fiat) adeo potens, vt fugam plane expurget, cætera vero

C indicia omnia debilitet, ideo ſi propter illa antea poterat torqueri, iudex eum iam non poterit torquere, ex plurimorum Dd. ſententia, vel non poterit niſi leuius multo torquere, iuxt. Farinac. numero 55. Reg. 2. eſt poſt accuſationem, vel inquiſitionem fuga in criminalibus cauſis, quando agitur de pœna luenda in corpore, adhuc non præbet in-

D dicium ſufficiens ad torturam: etiamſi accederent alia adminicula. nam adminicula hæc tantum ante inquiſitionem operantur, & non poſtquã fuit inquiſitio cœpta, quia poſt inquiſitionem cœptam fuga non præbet vllum indicium: & ideo alia indicia huic non poſſunt adminiculari, quod nullum eſt.

Aretl. & communiter omnes Peguer. deciſ. cr. 4. num. 31. Clarus q. 21. num. 23. Far. qu. 27.

Quod ſi alia indicia ſint multa,

E & vrgentia, ac grauia, illa vim ſuam habebunt, non vero huic, quod nullum eſt, adminiculari fuit dicenda. Reg. 3. Hæc obtinere puto etiamſi iudex non habeat famam crudelis, neque comminatus ſit ſe male tractaturum. ratio, quia moleſtiæ iudiciales, & grauiſſima cauſſa-

rum

Digitized by Google

rum criminalium incommoda, reue A ra ſunt iuſta metus, & fugæ cauſa, quando vero illorum duorum alterum accederet, fatentur omnes fugam nullum indicium prębere Reg. 4. Fuga cum quantumuis multis adminiculis alijs, non ſufficit ad condemnandum pœna corporali, vel ordinaria: ſi vero eſſet iuncta cum vno teſte exceptione omni maiore, & oculato, tunc poſſet ſufficere ad condemnationem pœnæ pecuniariæ, & extraordinariæ. Reg. 5. Cauſa probabilis fugæ probatur, per iuſiurandum fugientis, quando conſtat de cauſa probabili: etiamſi præſumi aliunde poſſit eum non propter hanc cauſam ſed propter delictum diſceſſiſſe, verbi gratia, dicit quis ſe diſceſſiſſe: quia timebat accuſari, vel incarcerari: ſi conſtet hæc comminata, vel præparata fuiſſe, ſtatur iuramento, quod ob eam cauſam diſceſſerit. Sextum eſt Indicium Minarum. circa quod nota differre iactantiam a minis. Iactitare ſe dicitur, qui dicit ſe poſſe vltionem ſumere, offendere, delinquere, &c. ſi vellet: minari vero, qui dicit ſe velle facere, ſiue ſe facturum. hæc duo perperam nonnulli confundunt: etiam in alijs rebus. Sit concluſio, quoad minarum indicium, quando damnum, vel delictum eſt ſubſecutum, communis ſententia eſt ſiue iactauerit quis ſe, ſiue minatus fuerit, efficax hoc indicium eſſe ad torturam, quando minans, vel iactās eſt perſona potens, malæ vitæ, & ſolita minas exſequi: intellige ſi ſit dubium, quis delictum commiſerit, & minator in hoc ipſo delicto ſit malæ famæ. ratio eſt, quia in hoc caſu, idē eſt animus iactantis, & minantis. hoc verum in foro externo, quia talis illic præſumitur: in interno tamen foro, puto inter minas, & iactantiam diſtinguendum confeſſario, & diligenter quærendum, an iactitarit animo adimplendi, necne. Nam grauius longe eſt peccatum eius, qui iactitauit, vel minatus cum deſiderio exſequendi & exſecutus: immo duplex eſt peccatum.

Far. c. 47. *Farinac. nu. 69.* *Far. nu. 44. & ſeqq.* *Arg. l. metū C. quod met. cauſ. Fari. q. 50. nu. 7. & 9. Recte Cla. q. 21. n. 37. P. guer. de eiſ. cri. 17. nu. 11.*

Similiter in foro externo idem eſt, ſi quis expreſſe, vel tacitè, ſiue ænigmatice minetur occidere, aut vulnerare (verbi gratia, faciam ne doleat tibi caput, extraham tibi pennam de B ala, &c) ſed in foro interno in æquiuoca, ſeu obſcura locutione ſcrutāda eſt mens loquentis. Et hoc quod diximus de homine malæ famæ, & ſolito exſequi: locū habet quando non accedunt alia adminiculantia indicia: nam ſi accederent alia, tunc ex ſolis minis, & mox ſubſecuto delicto poſſet ſubijci torturæ etiam non ſolitus exſequi.

Far. nu. 8.

C Hæc limitanda, primo ſi offenſus haberet; alios etiam inimicos pręter minantem, tū enim debet iudex eſſe valde circumſpectus, & conſiderare an ſufficientes ſint minæ, & an forte alius inimicus hoc tegmine fretus offenderit, vt narrat accidiſſe Paris de Puteo, & ex eo alij.

Menoch. de pſump. lib. 5. q. 3. n. 62. Farina. num. 11.

Secundo limit. quando delictum non eſſet ſubſecutum incontinenti, D ſed ex interuallo: hoc autem decernere permittitur iudicis arbitrio. qui conſiderare debet qualitatem perſonarum, & an ante habuerit opportunitatem delicti committendi. nam ſi ſtatim non habuit, & fecit ſtatim, ac eam nactus eſt, interuallum nihil eleuat indicium.

Vide Farina. nu. 11.

Tertiò fallit, quod diximus eſſe indicium ſufficiens huiuſmodi minas, E ſi ſint ambiguæ, & quę poſſunt ſignificare vindictam legitimā, ſiue iuris, & licito modo (verbi gratia, vlciſcar ſolues, pœnitebit te, non ſic abibit, & talia) quod certe verum eſt, ſi minator ſolitus ſit via iuris ſe vlciſci: verū ſi conſueuit ſe vindicare via facti, (vt ſolent ſortiarij) in his iudex potius

Vide Farinac. a n. 14

Oſaſc. ecīſ. 64. n. 55.

Digitized by Google

rius debet ſequi ſententiam Parid. de Puteo volentis etiam, tum fore indicium ad torturam. 4. minæ debent fuiſſe ſpecificæ, ſeu de eodem, quod ſubſecutum fuit delicto. ſic nonnulli poſt Spec. & Dec. quorum doctrina, (vt recte Farinac.) tantum eſt admittenda, quando minæ prolatæ fuere in aliqua certa ſpecie, & ſubſequitur delictum plane alterius ſpeciei, quod non continetur ſub ſpecie comminata, neque eſt præparatio, ſeu gradus quidã ad illud, (verbi gratia, quando quis minatur occidere, & ſecutum eſt domus incendium.) Sed ſi minæ fuerunt in genere prolatæ (v. g. dolebit tibi caput, faciam ne hic intres, ne loquaris, &c.) & delictum illa generali ſignificatione continetur; vel ſi delictum plus nocuit, vel minus, quam minatum fuit, ſed effectus tamen eſt, quid ordinatum ad minas: tunc adhuc locum habebit regula (verbi gratia, ſi in quem minæ occidendi prolatæ inueniatur tantum vulneratus, vel è contra: quia vulnera nequeunt ad certam menſuram dari.) 5. limit. procedere regulam, quando minæ non fuerunt reuocatę, & quando erant prolatę animo ſedato, & poſt interuallum a prætenſa iniuria: ſic, vt queant dici proceſſiſſe ex animo deliberato; non ex calore iracundiæ. 6. limitat. vt minæ ſint abſolute. Nam ſi fuerint conditionatæ (verbi gratia, faciam ſi tu, adhuc tranſieris hac, &c.) tunc nihil operantur, niſi ſufficienter probata conditione in minis appoſita. 7. debent minæ apparere, hoc eſt, probari per duos teſtes efficaciter; quos oportet ſaltem eſſe concordes in qualitate minarum, licet diſcordent in loco, & tempore: alias ſi eſſent omnino ſingulares, vel eſſet vnicus tantum teſtis, minæ non facerent indicium ad torturam, ſed tantum ad faciendam inquiſitionem generalem ſufficerẽt.

Far. nu. 22.

vt bene Natta cõſ. 42. nu. 2.

Far. à n. 24

Far. nu. 27.

Far. nu. 32.

Far. à n. 40.

A 8. ad torturam ſufficerent minæ hominis ſoliti exſequi, cum cauſa præexiſtente minarum, vtpote honor læſus, odium, vtilitas, aut quid ſimile, quod ſi ad conſuetudinem exſequendi, & cauſam accederent alia adminicula præſumptionem (vtpote inimicitia) tunc etiam ad condemnandum ſufficere tales minas cenſet Farinac. poſt multos, quos allegat; non

B quidem ad pœnam ordinariam, ſed extraordinariam, & pecuniariã non corporalẽ, quod fateor, quando concurrunt minæ inimicitiæ, delictum, & conſuetudo exſequendi; idque facilius in excepto, & occulto difficiliſque probationis crimine noſtro ſortilegij admiſerim, quàm in alijs: tamen ſemper propenderem in ſententiam negantium vnquam in vllo cri-

C mine licere ex huiuſmodi indicijs tãtum remotis ad condemnationem procedere.

vide nu. 30 36. & 39.

Franc. Caſon. de indic. tract. 7 cap. 1. n. 1. Diaz. reg. 370. Anto. Gome. to. 3. c. 12. n. 15. Sarmen. Epiſ. g. Geen. nſ. lib. 1. Select. c. 1.

SECTIO IV.

De alijs indicijs minus vrgentibus, & minus certis.

D PRimum eſt, quando quis potuit maleficium impedire, & non fecit: ſi tenebatur non lege tantum caritatis (qua omnes homines tenentur) ſed etiam lege iuſtitiæ, vt puta ratione officij; tunc puto vrgentem præſumptionẽ occultæ ſocietatis induci, & talem non prohibentem eſſe plectendum pœna ſaltem extraordinaria, quando aliqua adhuc adminicula accedũt: intellige primò poſ-

E ſe torqueri; &, ſi poſt torturam neceſſaria reliqua adſint ad cõdemnationem iuxta dicta paulò ante in fine præcedẽtis ſectionis etiam poſſe procedi. Quod notandum eſt procuratoribus, & aduocatis fiſci, & ſimilibus officiatis iuſtitiæ. Sed, ſi quis tantum tenebatur obuiare ex præcepto ca-

c. ſicut dignum. §. illi etiam de hom. c. qui poteſt, &c. quantæ de ſent. excõmun. c. nõ in inferenda 23. q. 3. cum ſim. Gandi. tit. de præſumptio. & ind. in dub. nu. 24. Menoc. de arb. caſ. 355. n. 7. quos ſic interpret.

caritatis; tunc non puto iſtud indicium ſufficere ad torturam, ſi alia nulla coniectura concurrit, maximè ſi poſtea nõ aſſociauit ſe ſic delinquenti. Et hæc limitant DD. quidam in crimine læſæ Maieſtatis, quos ſequitur Iul. Clar. & non eſt dubitandum de foro externo: ibi enim non reuelans hoc crimen punitur, ſicut, & ſerui qui non defenderunt Dominum occiſum. In foro conſcientiæ, neque hos ſeruos, neque alios illos, ne in crimine, quidem læſæ Maieſtatis, putarim ad reſtitutionem damnorum teneri. Hinc patet indicium, & præſumptionem induci contra iudices: qui omittunt, vel negligunt maleficos punire, ad quod tenentur ratione officij, vt dixi. vt & belli dux ratione militum, & prælatus, ſubditorum. quæ eſt communis ſententia, argum. cap. qui poteſt, 23 quæſt. 3. cap. negligeret, 2. quæſt. 7. Simanc. in praxi tit. 15. Capic. deciſ. 130. num. 67. Piaza epit. delict. c. 28. nu. 30. & 31. Nicol. Moron. de fide treg. & pac. q. 138. nu 41. & hi omnes, quia iure ad hoc tenebantur, ad reſtitutionem damnorum ex omiſſione hac ortorum, parti læſæ tenentur: neq; obſtat Couar. & Medin. citati loquuntur enim de ijs, qui tantum tenebantur obuiare ex caritate; quoad ſeruos Domini occiſi aliud eſt, quia licet puniantur in foro externo, id fit propter præſumptionem, & ideo in foro conſcientiæ non tenentur ad reſtitutionem.

Sic intelligo ſententiam communẽ, quã ſeq. Anto. Gomeſ. d. l. 3. titul. de hom. nu. 4. & in tit. de læſ. maieſt. nu. 8. Clar. §. fin. q. 87. n. 3. & Far. q. 51. nu. 5. l. 1. §. ſed & in eo D. ad Syllan. ſic bene Clar. ſup. poſt. Ioan. Medinã & Couar. ibi citatos.

2. Eſt, quando quis patrocinatur ſponte maleficis, & conatur criminis enormitatem eleuare, & contendit: non eſſe credendum ijs, quæ de illis certo narrantur, & ea omnia vana eſſe, & delira aliaque huiuſmodi, ſicut fecere Vvierus hæreticus, & noſtris temporibus quidã Calidius Loſeus Theologus, cuius animæ Deus parcat: qui dum viueret fuit eo no-

A mine ſuſpectus inſinceræ fidei, & Burxellæ incarceratus; & Treuiris expulſus, quia libellum parauerat, & conabatur clãculum Coloniæ (quod hic inſerendum duxi, vt, ſi forte infœlix iſte partus poſtumus, cum noxa publica, lucem aſpexerit: vel ſcripta exemplaria, vt ſolent opera tenebrarum, clam diſtribuantur, ſibi quiſq; caueat, ne ſpecie pietatis impietatem

B hauriat) parauerat inquam, & conabatur libellum edere in hanc ſententiam, coactuſque fuit abiurare huiuſmodi dicta, ſcriptaque, & merito. ſic enim natura cõparatum eſt, vt quæ quiſque libenter, & proterue defendit, ea non fugiat, neque ſe illis facilè abſtineat: à quibus vero ſe abſtinet ea non multum laboret, cum inuidia & moleſtia, tueri. Deinde vt plurimum tales poſtea

C deprehenduntur occultæ ſocietatis rei. Eſtq; hæc perſuaſio diligenter vitanda. cum omnibus, tum maximè procuratoribus, aduocatis iudicibus. Vvierus, ſi credimus Creſpeto diſcur. 3. de odio Satanæ, hanc defenſionẽ ſuſcepit, quia ob Magiæ crimen pœna mortis verebatur. Ex Iaquerij flagello Faſcinariorum, conſtat per Edelinum Docto-

D rem Sorbonicum hoc Diabolum conatũ perſuadere mortalibus Iaquerij verba ſunt: *non immerito creditur, quod dæmones, qui hæreſim, & ſectam abominabilem faſcinariorum erexerunt, induxerunt aſſertores ad credendum, & pertinaciter aſſeuerandum: quod ea quæ per maleficos faſcinarios fiunt in cultu dæmonum, non ſunt niſi illuſiones dormientium. hoc*

E *autem luce clarius patet ex pro eſſu facto cuidam magiſtro in Theologia* [addit Monſtreletus par. 3. Chronic. eum fuiſſe Priorem S. Germani in loco, quem vocant Galli en l haye: & ante fuiſſe monachum ordinis D. Auguſtini, & prius etiam aliorum ordinum. vnde hominis inconſtantiam facilè

facile notes.] *Super huiuſmodi hæreſi & ſecta deprehenſo, qui ſponte confeſſus fuit, & detexit, quomodo in culeu dæmonis ipſe cum pluribus alijs complicibus realiter, & pluries conuenit, quem dæmonem inter eos vidit, & coluit apparentem, quandoque in forma hominis, quandoque in forma hirci, vbi abnegauit Deum, & fidem catholicam, Beatamq; virginem, & crucē. Prædictus autem Magiſter vocatus Mag. Guilhelmus Adeline anno Domini 1453. die duodecima menſis Septembr.* [Monſtrelet. vocatus Guilhelm. Edelin, & dicit hanc ſententiam latam menſe Decembri, in Vigilia Natiuitatis Dominicæ: in cęteris conueniunt, de loco, de anno, de confeſſione, de pœna,] *in capella Epiſcopali Ebroicenſi iudicialiter coram iudicibus fidei, cum lacrymis in terrā proſtratus, exhibuit quandam ſchedulam continentem ſua commiſſa contra fidem in dicta hæreſi, & ſecta, offerendo prædictis iudicibus abiurationem. Ipſa autem ſchedula continebat inter cætera, quod quādo ipſe fuit introductus ad dictam ſectam Diabolus aſſerebat, quod ipſe Mag. Guilhelm bene poſſet ſi vellet, ſanguinētare eiuſdem dæmonis dominatum, præcipiendo eidem Mag. Guilhelmo prædicare, quod eiuſmodi ſecta non erat niſi illuſio, & quod hoc prædicaret ad contentandum populum patriæ, vbi tunc morabatur ipſe Magiſter Guilhelm. Hunc Mag. Guilhelmum ego, qui hæc ſcribo noui, & frequentiſſime vidi antequam eſſet de hoc crimine ſuſpectus.*] hæc Iaquer. flagelli hæreticor. faſcinar. cap. 4. Noſtris temporibus ſumma ope, & vi Doctor Vlaet. vnus ex Principis Electoris Treuirici Conſiliarijs, hoc idem contendebat; ſed ei ſe fortiter eruditè conſcripta confutatione erroris. Petr. Binsfeldius oppoſuit, edita Diſputatione de Con-

A feſſion. Maleficar. Captus ille Vlaetius, crimen tandem, fraudemque confeſſus, vt & Edelinus; flammis feralibus conſumptus fuit. Indicium hoc nititur aperta iuris præſumptione, l. vni. C. de priuat. carceribus, &c. error. 84. d. & docent Pet. Loyherius lib. 2. de ſpectris fol. 526. Ludouicus Richeaumus noſter, in libro trium Diſcurſuum, Iaquerius Michael. Re-
B mig. Bodinus, Creſpet. & alij. Oratos velim Iudices (quos ego talia perperam eſtutire intelligo) vt dignentur has Diſquiſitiones noſtras legere, & in ſingula inquirere, quæ diſplicebunt, refellant: quæ refellere nequibunt ijs faſtu, & obſtinatione ſecluſis, aſſentiantur. Irridere, contemnere, nec legere, intelligereve velle: vanitatis, nō grauitatis eſt, inſcitiæ non
C ſapientiæ, ſcurrarum non iuſtitiæ Sacerdotum. Solo autem Canone illo, Epiſcopi 26. quæſt. 5. niti, & verba vrgere, non ſententiam: nec ad ipſa quidem verba ſatis attendere, totamque canonis ſeriem: ſed fruſtulatim eum diſcerpere, nec explicationem Theologorum, & Canoniſtarum doctiſſimorū admittere: nec iudicium ſuum communi omniū Europæ Ca-
D tholicorum ſæcularis, & Eccleſiaſtici fori Tribunalium praxi, rerumque iudicatarum auctoritati ſubmittere, ſed vnum malle VVierum, aut alterum, reprobæ religionis hominem, ſequi, & cum ſcandalo audientium publice iſta iactare, quid aliud eſt, quam Tribunalia omnia Catholicæ inſcitiæ, iniuſtitiæ, credulitatis damnare? quam maleficis, & eorum ſce-
E leri habenas permittere ad nocendum? quam reipubl. & humano generi toti, & Deo Optimo Maximo tali conniuentia, patrocinioq; teterrimę apoſtaſiæ, atrociſſimam iniuriam inferre? vide d. ſup. lib. 2. q. 16. & dicenda inf. hoc eod. lib. 5. ſect. 16. litt. VV. Vbi a ſcept. fuſiſſime explicabo.

3. Eſt,

3. Eſt, cum ſortiarij, vt plurimum etiam ſint hæretici: eos qui ſcienter defendunt ipſos, & errores eorũ eſſe ipſis deteriores, proque ſocijs habendos, qui neſciunt eſſe ſortiarios, hi puniendi non ſunt, vt tales: niſi ſua defenſione iudicis officium impediant. Qui ſcientes eſſe ſortiarios, non defendunt errorem, ſed perſonam tantum: illi ſe valde ſuſpectos reddunt, & contra illos ſpecialiter inquiri poteſt, & ob defenſionem hanc ſunt puniendi, vt & aduocati, & notarij: illi, ſi ſcienter, & ſponte in iudicio patrocinantur, venia nõ petita, vel ad hoc a iudice nõ deputati; hi, ſi inſtrumenta ſcienter illis confecerint. Quod ſi iudices, vel Domini eos in ſuis iuriſdictionibus, aut terris defenderint; primo ſunt excõmunicandi, & poſt pertinaciam officijs, dignitatibus, & bonis priuandi, & in exilium mittendi, vt regijs Hiſpaniæ, & Siciliæ conſtitutionibus iuſtiſſime cauetur. fallit hæc 3. regula, quando ſortiarij non ſunt hæretici.

Ca. qui alios. 24. q. 3. c. qui cõſentit. 11. q. 3. c. accuſat[9], §. vlt. de hæretic. in 6.

c. excõmunicamus, §. credẽtes de hęr. Brunus li. 5. de hær. c. 013. Simanc. in pract. ti. 14.

c. ſi aduerſus, de hæret.

4. Quod de defenſoribus dictum, idem de fautoribus obtinet, qui verbis, factis, conſilio, vel pecunia eos iuuant.

2. Parali. 9. v. 1. Turrecrem. ſum. de Eccleſ. 2. p. lib. 4. cap. 21.

5. Maiorẽ etiam præſumptionem de ſe præbent occultatores, ſiue receptatores, eorum: ſi ſcienter hoc fecerint, vel non vi coacti. Quod ſi contra occultatorem occurrat alia præterea præſumptio, cogitur ipſe vim, vel ignorantiam probare, vt ſi ſit amicus, vel conſanguineus, neque hic cognatio excuſat a pœna in totum, ſed tamen cauſa eſt lenioris multo punitionis: maxime ſi ſit valde arcta neceſſitudo, vt coniugum, filiorum, fratrum. Hæc quoque locum tãtum habent, quando maleficium eſt iunctum cum hæreſi.

Lib. 1. & 2. de recepta. Batt. in d. l. 1. text. in lib. 1. C. de receptat. Cum oporteat de accuſat. l. ſi vi ciniis. C. de nupt. c. leg. 23. q. 8. c. infid. l. s 28. q. 1. l. b. vlt. de recept. cũ ſimpl.

6. Tenentur omnes, ſi maleficium ſit coniunctum cum hæreſi, maleficium denũciare (quod extra cognouerint) & iudicibus indicare; & qui hoc non faceret merito præſumitur ſocius, argumento fautorum, ac receptatorum. Sed quæritur V. *debeat hoc caſu præmitti correctio fraterna?* ſi conſtaret maleficium non eſſe coniunctum cum hæreſi, nemo dubitat eſſe correctionis fraternę ſeruandum ordinem, ſed quia hoc eſt de plane raro contingentibus, quoad

Deut. 13. & 17. Plato. li. 10. de legibus D. Leo homi. 4. de colleƈt. & h. o. n. 3. de iiun. D. Thom. &

A

B ſtriges, & ſortiarias, & veros magos dæmoniacos; ideo quoad hos omnino cenſeo hac in re idem dicendum, quod de hæreticis, de quibus DD. ſollicite diſputarunt. *Imprimis*, ſi hęreticus eſt dogmatiſta: protinus debet iudicibus deferri, vt cautum lege diuina Deuteronim. capitulo decimotertio, & 17. ratio. quia nulla moraliter ſpes ſuppetit tales admonitione

C corrigendos, & iuxta Diuum Paulum; *mali homines, & ſeductores proficient in peius errantes, & in errorem mittentes.* (2. Timoth. 3.) vnde conſequitur, quotieſcumque probabiliter conſtat non redituros admonitione ad ſanam mẽtem, ſtatim denunciandos. quia periculum eſt, ne ſermo eorum, vt cancer ſerpat: quare commune bonum præferendum

D eſt vnius priuatæ famæ, & cum talis iudicio ſuo pluſquam iudicio Eccleſiæ tribuat, ſtultum ſit ſperare, quod priuati hominis admonitionem auſculaturus, & crediturus. Et hoc verum de omnibus, quos conſtat malitia errare: nam hi ſolent eſſe pertinaces. huiuſmodi ergo tenetur quiſque ſub mortali deferre.

Secundo ſi conſtat aliquẽ ex igno-

E rantia errare, & certum ſit moraliter, ſiue firmiter creditur poſt admonitionem emendandus, & correctio profutura: tunc præmittenda eſt admonitio fraterna. *Tertio*, ſi dubium ſit vtrum correctio profutura, nec ne, & vtrũ ex malitia, an ex ignorantia peccet: hoc eſt ſi dubitetur probabiliter

Caiet. 2. 2. q. 33. art. 7. Bernard. Arenalus li. de frater correct. cõclaſ. 5. proptſ. 6. Alf. a Caſt. li. 2. de iuſt. hære. punit. c. 25. Sot. lib. de rat. teg. ſecret. memb. 2. q. 4. & l. 5. de iuſtit. & iu. q. 5. a. 1. Can. lib. 12. de loc. Theol. c. 9. Dõ. Banez 2. 2. q. 33. a. vlt. dub. 2. Simãc. ſup. c. 23.

Eſt cõmunis ſententia citatorum, & præterea DD. in 4. d. 19.

Eſt Durã. d. 19. & citatorum communis.

cōcurrentibus: intellige niſi ſint bonæ vitæ, ac famæ, tunc enim non poterunt torturæ ſubijci, vt rei principales, niſi ſi tacuerint, & cælauerint mortuū, vel niſi conſtet homicidium non potuiſſe committi ab alijs, quam in domo exiſtentibus; hoc autem difficulter poteſt conſtare, & in eo facile iudex poteſt labi (vt patet exemplo pulcro, quod narrat Farinac. nu. 111.) quare non facile hoc credendum iudici, niſi ſint perſonæ viles, & de crimine ſimili ſuſpectæ. Vide Farinac. a num. 98. vſque ad num. 119. qui nu. 120. bene addit hoc indicium nunquam ſufficere ad condemnationem.

14. Adhuc leuius indicium eſt, ſi mortuus reperitur in via prope domum alicuius: eadem enim tunc ſupicio eſt de domino, & inquilinis domus illius; hoc ſufficit ad torturam, ſi ſit repertus valde contiguus domui, & dominus, vel domeſtici habuerunt inimicitiam cum defuncto, vel alias ſint malæ famę in ſimilibus, vel ſi concurrant aliæ præſumptiones fortes. Farin. a nu. 120. Sic memini proceſſum Madriti an. 1573. cōtra quandā famoſam meretricem prope cuius domum repertus aſininus pullus excerebratus: quæ confeſſa in tormentis ſe vſam cerebro ad philtrum, & flagellata in exilium miſſa.

15. Eſt indicium viciniæ, quia in prædictis caſibus etiam eſt præſumptio contra vicinos, quæ idem operatur, quod præcedens, & etiam eliditur, ſi vicini ſint bonæ famæ, vel mortuus extra viciniam habebat inimicos, a quibus potuit occidi. Farina. a nu. 127.

16. Si quis tempore maleficij, vel incontinenti poſt inueniatur in loco delicti, vel loco propinquo valde, & quaſi contiguo cum armis, ſeu inſtrumentis maleficij; tunc etiam ſi alias fuiſſet bonæ famæ, quia duo concurrunt, (locus & inſtrumentum) poſſet ſubijci torturæ, ſine alijs adminiculis: quia tunc eſt indicium valde propinquum, ſi vero ſit inuentus, ſine inſtrumentis, tunc ad torturam neceſſe eſt concurrant aliæ præſumptiones, vide Farinac. a numero 133.

17. Eſt quando quis frequentat locum, vel viam, vbi maleficium commiſſum, vel viſus eſt immediate, ante in illo loco, vel via ambulare, tūc ſi iſte malæ famæ in ſimilibus, poterit ſtatim ſubdi torturæ, ſi ſit bonæ famæ, nō niſi accedentibus alijs præiudicijs. Intellige de eo, qui alias non erat ſolitus locum, vel viam illam frequentare, nec tunc habebat aliam iuſtam cauſam illac transeundi, vt quia volebat accedere domum ſuam, Eccleſiam, vel quid aliud. Farinac. a nu. 138.

18. Deſumitur ex illo Caſſi, Cui Bono. nam præſumitur deliquiſſe, qui cauſam habuit delinquendi grauem, & deliberatam, non ſubitā tantum, vel leuem, & ſufficit hanc cauſam fuiſſe exiſtimatam talem a reo, maxime ſi ſit pronus in illā cauſam (vt in amorem, vel odium) & dummodo appareat alium neminē hanc cauſam habuiſſe, & hæc cauſa ſit in ſpecie iudicialiter probata, neque hæc omnia ſufficient ad torturam, niſi mala fama, aut aliud indicium acceſſerit. Farinac. nume. 144. cum ſeqq. ex Caſono optime de hoc loquente, li. de Indic. tract. 2. c. 1. & c. 5.

19. Acclamatio, aut vociferatio in domo iniuriam patientium, & tum fugiens, ſeu exiens ex domo viſus; nam tunc quaſi duo concurrunt indicia, quorū prius indicat delictum, poſterius delinquentem, & vnum iuuatur ab alio, vt ſufficiat ad torturam, eſt indicium remotum, & per duos teſtes legitime probandum; Farinac. a nu. 157.

20. Ex communi opinione Doctorum, & Iudicum, ſi cadauer poſitum coram reo ſanguinem emittere inciperet, vel ex vulnere, vel ex ore, vel ex naribus: hoc indicium quidam magni faciunt, & de eius cauſa alias à me diſputatum hoc eodem opere. Ego iſtud indicium numquam exiſtimarem ſufficere ad torturã, quicquid graues, Dd. quidam in contrarium dixerint. Moueor quia verè eſt indicium remotum, & quaſi prodigioſum: de cuius cauſa non conſtat, & incertiſſimum, quod nullo iure, vel cauſa iuridicè probata nobis cõſtat, & tortura maximi eſt præiudicij, quare niſi accedant fama, minæ, inimicitiæ vel ſimile adminiculum, numquam ad torturam ex hoc indicio Deum timenti iudici procedendum, affirmauit. Farina. nu. 156. poſt Anton. Gomez. fusè & prudẽter hoc diſcutientem d. tom. 3. c. 13 à n. 15. & Marſil. in pract. §. diligenter nu. 181. Maſc. & alios.

ſi.1.q.4.ca. 3.verſ.ſexto cadauc.

poſt Angel. & Paxid. Boeri. decis. 166. Blanch. de indic. ad l. fin. D. de q. n.408. Car. tract. de indic. Indici. 27. n.2. Noue. regul. 184 Men. de arbitr. caſ.270 n. 16. & de præſum. l. 1.q.89.nu. 128.& alij.

21. Sumunt quidam ex mala phyſiognomia, & malo nomine, item ſi oculos in terram defigant: de malo nomine, eſt ſententia Marſilij, Bruni & multorum; ſed hæc meo iudicio prorſus eſt inanis præſumptio, quãdo nomen impoſitum puero à parẽtibus; ſi impoſitum viro, aut adoleſcenti à moribus, vt ſolent malefici nomina inuicem mutare, tunc haberem pro idoneo indicio ad probandum eſſe malum hominem in genere, non vero ad probandum ſpeciale delictum aliquod, niſi ipſum nomen delictum illud ſignificaret, ſed tamen ad torturam ſolum hoc non ſufficeret. Quoad oculorum in terram defixionem; hoc leuius adhuc eſt, poteſt enim ex pudore oriri: nec eſt propriũ vnius in ſpecie delicti, ac ne in genere quidem delicti ſufficiens argumẽtum. Vt nec phyſiognomia mala: quare de his omnibus indicijs pru-

vide Menochiũ de preſumpt. lib.1.q.89. Farin. à n. 165.

A denti iudici parum curandum eſt, quod non aduertunt duo I.C. hæretici, his nimium tribuẽtes, vt fortaſſis etiam Martin. de Arles. nec obſtat quod directorum inquiſitorum, in 3. part. in cap. de ſignis exterior. per quæ Nicromantici hæretici dignoſcuntur, & magi hæreticantes, ſcribit, eos communius habere tortum viſum, & obliquũ, ex viſione, & apparitione, & collocutione malorum B ſpirituum: non enim illic ponit indicia ſola ad torturam, ſed etiam generalia quædam ad dignoſcẽdum perſonas, in quas formanda inquiſitio; & hæc ponit tantum, vt præambula quædam indicia ipſorum iudiciorum ad torturam.

Bodin. in dæmono. & Godel. li.3.capi.5. Marti. de Arle. de ſuperſti. à n. 100.

22. Aequè leue indiciũ eſt, ſi quis natus ſit ex mala patria, & in qua C multi tales criminoſi, hinc enim nimis generalem ſuſpicionẽ gigni patet, vt opt. docet Simancas. idem cẽſeo de parentibus, quanquam ſit indicium nõnihil propinquius, & magis immineat periculum ab his, quã à patria, & faueat ſuſpicioni experiẽtia, maximè quando mater eſt malefica, & magis adhuc ſi etiã auia fuit, hoc, vt certum admiſere Godelm. & D Bodin. ſed hoc etiam indicium, vt incertum reijciunt, niſi iuuetur vehementibus præſumptionibus alijs, Catholici, & prudentiores ſcriptores, magis vrgeret hac in re conuerſatio, & educatio, cum tam malis parentibus, ad quam reduco præcedẽtem ſuſpicionem, puto enim, ſi à talibus parentibus ortus, & ab his educatus fuerit, gigni ſuſpicionẽ ad in- E quirendum, quando non eſt bonæ famæ reus; ſi aliud indicium præterea accedat, poſſe torqueri.

Inſt.Cath. c.50.nu.5. & 9.

d.c.3.Bod. lib.vlt.c.4.

Cyrill. in ſum.crim. rub.29. de q.5.4.nu.1. & 2. Simã. ſup.d. cap. 50.n.12. & 11. Farin. q.47.num. 279. Binſfeld. indi. 16.

23. Si quis inimicorũ obiectione, vel amicorũ admonitione inſimulatus taceat, & quaſi contemnat ſilentioq; eludat, quidam putant idoneũ indicium; quos citat Binsfeld ſed

Indic.16.

tuens, cognouit è vicinia eſſe vetulam, quam ilico ſic cœpit verbis increpare: Tune peſſima ea es Margareta VVarina: ad quam quantum nunc comperio non immerito ante hac ſortilegij ſuſpicio apud omnes pertinuit? vnde tu nunc nobis ades illo habitu? Cui illa: Ignoſce mihi hoc quæſo, ac cælatum habe, quod nunc vides? faxo, ſi hoc ita de me pro merueris, vt nunquam a me tibi, tuiſque vel minima oriatur iniuria. Ac ne quis de iſtis addubitet, ſciat, non modo eſſe probata Cunini illius teſtimonio, quod iure iurando apud Quæſtorem ſanctiſſime firmauit: ſed etiam ipſius VVarinæ agnitione, & extra tormenta ſępius repetita, & in ipſo vitæ vltimo momento multis audientibus confirmata. Huc etiam pertinet. quod ex alijs quæſtionibus capitalibus, eorumque qui eas exercuerunt fida renunciatione compertum habeo. Coorta enim magno fragore, tonitribuſque tempeſtate, qui armenta, reliquoſque pecorum greges in collis Alemanni iugo cuſtodiebant (is ad vicinos Huecariæ campos, quæ eſt in Vogeſorum præfectura, pertinet) ſe, vt in operto eſſent in proximas ſilnas abdiderant: D ecce vero illis ex improuiſo viſi ſunt duo ruſtici, ſummis arborum, quæ proximè ſtabant ramis hærentes ac velut implicati, adeoque animis conſternati, vt facilè indicarent illuc non conſilio, ſed caſu atque in auſpicato aliquo impetu eo deueniſſe. Tum autem veſtitus fœditas atque deprauatio quaſi per lutum, ſenteſque omnes fuiſſent raptati ſuſpicio- E nem adaugebat, eo loci à magiſtello ſuo eiectos detruſoſque fuiſſe, poſtquam is eos hac atque illac more ſuo traxiſſet. Confirmabatur, & id eo magis, quod cum illic tanto temporis ſpacio conſediſſent: quantum ſatis eſſet ad probandam adſerandamq; oculorum fidem: momento tamen, aduerteteque nemine dilapſi apparere deſijſſent. Tandem, & dubitationem omnem amouit, quę non longo poſt tempore ſubſecuta eſt illorum ea de re ſpontanea, atque armentariorum verbis confirmata confeſſio, cum ad interrogata ex vinculis reſponderent. Eſt etiam villa, quæ ſe Bellimonte Vitellium contendentibus ſiniſtrorſum oſtendit, ibi in ſummum tectum cum fortè, & iiſdem è procelloſa nube præcipites decidiſſent, magnaque difficultate Rotarius (id erat alteri nomen) afficeretur, quemadmodum ex tam arduo loco ſe incolumes poſſunt in terram demittere (nam, et earum rerum adhuc erat rud... & inſolens, hæcque illi ad inſanas huiuſmodi vmbrorum molitiones periclitata primũ fuerat abitio) Amantius, qui à prima pubertate in dæmonis ſeruitutem à parentib. abductus maturè ſe ijs aſſuefecerat, ridens ibi infit: Bono animo es ſtulte, nam qui nos habet ſua poteſtate ad difficiliora habiles atque idoneos Magiſter, hoc etiam negotium facile ac ſine vllo negotio expediet. Nec dictũ res diutius morata eſt. Nam ſubito turbine vnà correpti, ſine vlla noxa in terram ſunt depoſiti. Ipſa tota ſic contremiſcente domo, vt à fundamentis reuelli videretur. Hocque ipſi diuerſi totidem tamen verbis recenſuerunt. Imo, & cum villaticis commiſſi, de die, deque tumultu ac trepidatione omni, inter eos liberè ac conſtanter conuenit. Ac tandem, quos viuos criminis ſocietas coniunxerat, eoſdem mortuos, flamma iudicis condemnatione abſumpſit. Hucuſq; Remig. Idem l. 3. c. 12. cum hanc d. uectionem multis exemplis egregiè adſtruxiſſet, ſic concludit. *Quia noſtris temporib. vulgatius, quàm ſunt tum frequentes, & aſſiduæ ſagarum, de ea re aſſertiones: tum ijs conſentanea ho-*

minum

Digitized by Google

minum teſtimonia: qui, non per ſomnium, qui magicis artibus auerſos ſenſus, ſed oculis ſuis vidiſſe ſe illas nubibus excuſſas, vel ſummis arboribus ac tectis perplexas hærere, vel humi attonitas iacere, conſtanti ſermone affirmauerunt? Nec id quidem in triuio confabulantes, ſed in iure ſacramento ſanctiſſimo rogati atque adacti. vt in ſuperiore diſputatione non ſemel eſt demonſtratum.] nonne ſimilia accedere in Italia, quo ad Grillandi Lucretiam? nonne in Heluetiæ Schiltachio, quoad Sagam illam Eraſmi *in Epiſtolis*? nonne in Batauia, quoad incaute curioſum illum adoleſcentẽ Rontſei? Cur (dic Sodes) quod in Italia, Heruesia, Hollandia accidit, non potuit in Morinis contingere? Hoc ergo iudicium ſatis firmatum.

Vide lib.2. q.16.

Pergo ad alia. His annumero oſſa, vel teſtas locis plane alienis corporis eorum, quos oderunt inſertas; vel quid ſimile patratum præter naturã; vt mirificum illud qđ Valfracuriç anno 1589. contigiſſe refert Remigius, de Iana Blaſia; eam cum, quem vlciſci volebat, Claudium Girardum inuitaſſet, vt vnà ſecum ad focum pauxillulum ſedere non dedignaretur, atque ex pomis, quç recens ibi cocta videbat, ſibi quæ vellet haberet: & Girardus id facere non ſemel recuſaſſet, cauſans ſibi non eſſe diutius ibi morandi ocium, & omnino nullum eius cibi, quem offerebat tum eſſe deſiderium: ex pomis illis vnum eius volæ manus cum tanto ardore adhçſit, vt alteram ei excutiendo ſtatim admouere cogeretur. verum dum id facit, vtræque ſic conglutinantur, vt in vnum coaluiſſe viderentur, medij pomi ardore interim ſic increbreſcente, vt res illi parum abeſſet ab inſania. Inclamat igitur obuios quoſque obteſtans, vt ſui miſereſcerent. Adferre quiſque pro ſe ei malo quod poterat remedium, hic aquam reſtinguendo

A ardori, ille inſtrumenta dirimendis ſeparandiſque manibus; ſed cum nihil horum quidquam prodeſſet, & iam palam eſſet id illi mala aliqua arte confectum eſſe negotium, ex vicinis accurrens conſideratior vnus monuit, vti eo reduceretur, vbi illum id malum primum inuaſiſſet. Quod cum factum eſſet, cœpit bona illa Blaſia, ceu ridiculum quid contigiſſet,
B hominem ludibrio habere, nihilominuſque à ſuperiore brachio ad manũ vſque quod intererat tantiſper demulcere, dum id pomum illi excideret: quo facto confeſtim ſedatus eſt dolor, cçperuntque ei manus liberè, vt ante facere officium.

Quibus indicijs annumeratim, aliud ſatis frequens, & quod accidit anno iſto 1599. in Brabantiæ oppido
C primario, cum maleficiatæ clarè, & ſæpius obuerſatur figura (ſuppono eſſe alias mente ſanam, nec imaginoſo morbo laborãtem) ſeu ſpecies ipſius maleficæ, ei minantis, vel eam vexantis. Quanquam hoc indicium ſolum non ſit tam efficax, quam prçcedens. Item quam foret, ſi vnus teſtis exceptione maior deponat ſe vidiſſe ſagam propinantẽ equo, qui mox mor-
D tuus, potionem, aut ſi duo teſtes legitimi deponant nominatum exercuiſſe actum aliquem, qui ex communi maleficorum praxi ſolet ad maleficium dirigi, v. g. quod ſtans in aqua, retrò tergum aquam proiecerit in aerem, vel quod, ante exortam mox grandinem, viſus ſit lapidem ferire bacillo, vel flores de varijs arboribus lectos in ollam conijcere, vel virga
E aut manu percutere, vel inungere animal, quod paulò poſt mortuum. hæc ait Binsfeld. eſſe indicia vrgentiſſima, quorum vnumquodque per ſe ſufficiat ad torturam, quanto (ſi hoc verum, de quo dubito) certius eſt ſufficere, quando accedit ad nominationem complicis? 9. Si, cum

Iudic.8.

capiuntur, aliqua dicunt, vel faciunt, quibus ſignificent ſe ſibi timere a morte, actum eſſe de ſe, neque ſe viuas manus iudicum euaſuras. 10. Confeſſio extraiudicialis rei, ſiue accuſati, duobus probata teſtibus, niſi error probetur, ita Binsfeld. Sed hoc verum eſt tantum in confeſſione huiuſmodi ſpeciali de certo facto, non de generali, vt de incantatione tantum vel magia: item de facta, ſeriò non iocò, necnon de veriſimili atque poſſibili, vt poſtea docebo de confeſſ. iudiciali.

Carolina d.c. 44.

Indic. 9. ex cõmuni vt ait ſententia.

Hæc ſunt indicia maximè veriſimilia, & legitima, quando, quæ ad naturam, atque plenitudinem eorum requiſita ſunt, concurrunt, & hæc haud dubiè non tantum faciunt cum nominatione complicis concurrentia ſemiplenam probationem: adeo vt ſic ſemper vnum iſtorum indiciorum cum nominatione tali, talem requiſiuimus, ſufficiat ad torturam: ſed etiam ex multorum ſententia, quędam ex his ſola ſufficiunt, quod tamen non libenter practicarem: ſed ſemper vellem vnum ex vrgentiſſimis; cum alio leuiore; vel plura ſemper leuiora concurrere.

Conditiones autem requiſitæ, vt vnum ex his cum denunciatione cõplicis ad torturam ſufficiat etiam in exceptis, ſunt ſequentes, additæ ijs, quas ſuperius iam poſuimus ſuis locis: *primò* vt talis nominatio complicis, adeò veriſimilis ſit, vt vltra adminicula illa, iudex ex ipſo quoq; teſtium numero, & qualitate deponentium, & perſona eorum, contra quos deponitur, & alijs facti circumſtantijs, quaſi certo credat nominantem non mentiri. 2. quod ſocius criminis ſocios nominans non patiatur, niſi nunc vnum defectum: nam ſi plures habeat, etiamſi tantum duos (v. g. quod non tantum ſit infamis, & criminoſus, ſed etiam ſit vilis, abiectus, aleo, vel alias inhabilis) tunc ne in exceptis quidem facerent indiciũ ad inquiſitionem ſpecialem, nedum ad torturam, etiamſi in tortura ſuam nominationem confirmaſſet, quia hæc vnicum ſupplet defectum tantum, quod procedit, multò fortius in nominante ſocio criminis inimico, periuro, vel vario, & ſibi contrario. 3. ſecundum quoſdam nominatio vnius contra eum, qui eſt bonæ famæ, & exiſtimationis non valebit cum adminiculis, ad torturam, ſed valebit, cum bona fama duntaxat debilitaret indicia contraria, ideò conſiderandum potius, quot, & quanta ſint iſta indicia adminiculantia, vt ſi non ſuperent bonam illam famam, tum vera ſit hæc communis Dd. limitatio, ſi illam ſuperent, non debeat propterea nominatus torturam euadere, 4. ſi deeſſent alia adminicula, non valeret ad torturam nominatio ſponte ad nullam iudicis interrogationem a reo facta, quia hæc, ne iudicij quidem vim tum haberet, ſed ſi adſint alia adminicula, vult omnino Farin. eam ęquè valere ad torturam, ac valeret ſi ad interrogationem iudicis emanſiſſet; & ſic intelligẽdam communem Dd. dicentium, ſi reus nulla præcedente interrogatione complices nominet, non facere indicium. Et ſane hæc diſtinctio, quæ etiam Claro placuit, & Peguero; quoad inquiſitionem, nonminus ęqua videtur in foro conſcientiæ, quoad torturam in foro externo, quia durat præſumptio, quod teſtis, vltrò ſe offerens examini ſuſpectus eſt, ideo tutius illic iudex faceret ſequendo communem. Porro quoad duplicem caſum, quem addit Farin. nume. 194. ſcilicet procedere illam communem primo, quando quis nec carceratus, nec a iudice requiſitus ſponte iudicem adit, & reuelat crimen complicis, ſecundo, quando quis

ea. in fidei. fauore, de hæret in 5. plarimos citat Far. q.43.num. 177. poſt

Mar Carter. Boer. & alios. Farin. ſup. nume.178. Burſ.conſ. 69.& conſ. 275. Bonauent.conſ. Kirch. cu. Maſcar. qui omnes teſtantur, eſſe communem. Vide Farinac. à nu. 179.

Bene docet Farina. p. 47.

Farinac.q. 43.nu.186.

Sup. num. 90.

Clar.p.21. Peguer. de cit.crimin. 5.num.30.

Digitized by Google

quis ſponte reuelat delictum, de quo ſibi impunitas promiſſa à iudice ratione hac, quia 1. caſu tunc præſumitur denũciator, ſiue accuſator, ſecũdo caſu præſumitur corruptus promiſſione impunitatis. Equidem, quia vtrũque fundatur in prçſumptione iuris, potius quam in facti veritate: putarē in conſcientię foro, vbi veritas tantũ attenditur poſſe iudicē hac nominatione, re bene perpenſa vti ad inquirendum ſaltem: nam ad torquendũ, non cenſeo. Sciendum 5. non prodeſſe adminicula, quādo tortura, in qua nominatus fuit ſocius, non fuit legitime peracta, ſeu decreta, puta ſine prçcedentibus indicijs. Farin. poſt alios n. 193. & ſeq. Denique nõ valeret dictum ſocij criminis ad torturam, etiā cũ adminiculis, ſi potuit veritas actu, vel habitu aliter haberi, quidā putāt: ſed eos meritò refellit Menochius caſ. 474. numero 62. quem ſequitur Farinaccius numero 195. dict. quæſt. 43. Ex quo reſtant quædam breuiter addenda, de indicio famæ, fugæ & minarum.

Quartum indicium eſt Famæ Indicium, de quo ſciendum, vt fama ſit idonea pro indicio, debere ortā eſſe à viris, niſi ſit de re melius vel æquè perſpecta fœminis, hoc eſt; quādo factũ amplius, vel æquè fœminas tangit; verbi gratia, de maleficio abortus, vel ſterilitatis, vel infanticidio, & ſimil. ideo in ſtrigarũ delictis poteſt fama originem ducere à fœminis æquè, ac viris. Itē debet eſſe fama ſolida nõ leuis, nõ vaga, aut varia decreſcens, aut contraria; ſed conſtans creſcens, & vniformis, ac eadem in toto populo: alias, quando famæ ſunt cõtrariæ, ſi ſimul ſunt ortę, & teſtes vtrinque ſint pares: vt & veriſimilitudines æquales, negatiua tollit affirmatiuam, bona malam, & cenſetur negatiua, etiam quando teſtes aliqui dicunt, ſe nihil ſçire quia per hoc fa-

Farina. q. 27. n. 261.

Poſt Rol. conſ. 3. vol. 1. Maſcar. de prob. & al. Farina. n. 163.

A tis indicant non fuiſſe famam in toto populo. Si famæ ſimul non ſint ortę, poſterior tollit priorem, niſi prior nitatur meliori teſtimonio, vel veriſimiliori cauſa; tunc enim prior non tolleretur. 3. debet fama orta fuiſſe tempore delicti commiſſi, vel ſtatim poſt, non ex longo interuallo, nedum poſt accuſationem, inquiſitionem, vel incarcerationem: B niſi tamen cauſa, ex qua fama ſumpſit originem, ſuperuenerit poſt longum interuallum, accuſationem, inquiſitionem, vel incarcerationem, quia tunc quandocunque ſuperuenerit famæ cauſa, validum indicium fama præbebit. ratio eſt, quia non potuit ante initium ſumere, cum effectus cauſa ſit poſterior. 4. vt fama aliquid operetur, C debet eſſe fama in loco delicti commiſſi, nec ſufficit ſi ſit alibi, locus autem delicti iuxta qualitatem & facti exigentiam latius, protenditur, vel vicinia tantum, vel in parte oppidi, vel in toto oppido, vel in tota prouincia 5. Debet fama, nec eſſe procurata, nec affectata ratio, quia hęc non eſt fama, ſed hypocriſis & fictio. 6. Debet fama D hæc mala per bonam famam non fuiſſe deleta. magna enim ſunt bonæ famę priuilegia. nam paribus momentis iudex debet inclinare in bonam famam. teſtes non multo pauciores deponentes de bona fama præferuntur deponentibus pluribus de mala. Fama bona in genere tollit malam in genere, & in ſpecie eſt communis, & vera, quan- E do mala in ſpecie non eſt adiuta alio indicio: tunc enim puto tantum, illam debilitaret, vt colligo ex dictis Vulpelli, Clari, & Boſſi coniunctis prout illa poſuit Farinaccius. num 197. & ſequent. tollit etiam omnem aliam delicti præſumptionem, & indicium: adeo

vide Far. à n. 165. Carer. tract. de indic & tort. n. 12. & 17. Foller. pract. crimin. verſ. dentur capitula q̃d ſuffocauit vxor n. 28. poſt. Bar. Alex. Saly. Boſ. & Marſ. Far. n. 178. Bald. & Salyc. in l. ea quidem C. de accu. recte cõt. Bar. Foler. ſup. n. 35. poſt. Bil. & Maſcar. l. 2. de probat. conc. 748. n. 8. Figuer de caſ. crim. 17. nu. 13. Hector. Aemil. tract. de teſtibus. verbo teſtis bonã vel malam n. 7. & 9. Aemil. ſupr. n. 14. & ſeq. Burſat. cõſil. 315. vol. 3.

Digitized by Google

vt reum torquendum ex indicijs legitimis ſpecificis præcedentib. eripiat torturæ: ſecundum nonnullos, quorum ſententia a quibuſdam communis vocatur: attamen contraria eſt multorum melius rem diſcutientiũ, & praxi, & rationi magis conſentanea, vt dumtaxat bona hæc fama, quando ad malam famam accedit aliquod aliud indicium, minuat, & debilitet indicia, non vero plane tollat. idque adhuc ſolummodo ſi indicia leuia, & qualia, qualia, non vero ſi ſint particularia, aut grauia, & ideo adhuc poſſe tunc reum torqueri, ſed tamen (vt aliquid etiam bona fama operetur) debebit leuius torqueri, quæ videtur ſententia Caſoni, & Farinacius addit hanc eſſe veritatem, & ſecundum eam indiſtincte ſemper ſe vidiſſe iudicari. Plura etiam idem de mala fama (a nu. 186. vſque ad fin. q. 47.) quæ ſic breuiter cape commodiori ordine, & clarius tradita.

Ab Arno-no ſoliloq. 37. & Burſat. conſ. 166. vol. 2.

Vulpell. conſi. 105. Ludouic. Pguer. de. ſ. crim. 19. nu. 13. Vulpell. conſil. 10. nu. 4. Merenda cóſ. cr. 84. nu. 77. lib. 2. poſt alios. Hector Æmil. ſup. n. 17.

Mala fama in genere alicuius facti facit delicti præſumptionem, dũmodo mala fama ſit in eodem delicti genere de quo quis inquiritur, & ſi accedant alia adminicula ſufficiet ad torturam, ſiue ſit perſona vilis, ſiue non, & ſiue ſit delictum difficilis probationis ſiue non: nam Dd. qui quoad perſonam vilem, & in delictis quæ ſunt difficilis probationis, putant non requiri ad torturam alia indicia, præter famam malam in eodem delicti genere, ſæui nimis ſunt, & aſſerunt non admodum conſentanea iuri, quare Farinacius eos merito reprehendit: ideo nec in maleficijs quidem putarim iudicem abſoluendum qui hanc crudelitatem amplecteretur.

Clarus q. 20. v. r. frequens tiñ. de indic. & tort. tract. 1. c. 2. nu. 5. Farin. 192. Maſc. de probat. . 2. concl. 3; 1. num. 10. Maſ. ſit. Franc. Perſonalis de indic. & tort. n. 56. Caſon. d. c. 2. num. 2. Clarus q. 21. v. fama ſolũ. Farin. 83. nu. 22. Perſonal. & ... al leg. at. ſupr. n. 55. & 56. d. q. 7. nu. 106. q. 5.

Famam exacte probare quam neceſſarium, tam rarum eſt in iudicijs: adeo vt Grammat. Senator Neapolitanus ſcripſerit, ſe nunquam vidiſſe proceſſum, in quo repererit famam

A publicam legitime fuiſſe probatam; quod, & Iulius Clarus, & Vulpel. & alij egregij partim iudices, partim aduocati aſſeruerunt. quare cum in noſtra materia, plerumque contra ſagas, & ſtriges ex famæ indicio procedatur, pergam eos iuuare, quibus deeſt larga ſupellex libraria, vel ocium ingentia illa volumina Farinacij, Boſſij, Maſcardi & al. percurrendi.

Vide Far. nu. 207.

B Ad famam probandam requiritur 1. vt teſtes ad minus ſint duo, nec ſufficit vnus omni exceptione maior, ſed vt minimum duo eſſe debent ſpectatæ, integræ, & optimæ opiniones ac fidei: atque idipſum, quod ſint tales, articulandum, & probandum in proceſſu, iuri communi magis conſentaneum eſt, quando agitur ad inquiſitionem C particularem vel torturam, immo non bene faciunt iudices, qui communiter hoc ſolent prætermittere, licet aliquos pro ſe habeant DD. reuera enim fundamentum iſtorum, quod vnuſquiſque præſumatur idoneus, & omni exceptione maior teſtis in re tanti momenti, leuiuſculum eſt. 2. *requiritur*, vt etiam non interrogati teſtes de fama expri-D mant cauſas, indicia, & coniecturas, quibus orta eſt fama, nec ſufficeret quod dicant ſe audiuiſſe a multis, vel publice, vel ita eſſe publicam famam, niſi, & cauſas, & illa alia adderent: quibus additis, ſufficeret dicere ſe ita audiuiſſe publice dici: de quo ſtatim amplius 3. *requiritur*, vt teſtis ſciat ſaltem rudi Mineruæ deſcribere (non enim opus eſt exa-E cta definitione, quam vix iuriſtæ, & aduocati poſſunt dare) quid ſit fama, de qua deponit, ſaltem ſic, vt appareat iudici eum ſatis intelligere: quare reijci deberet, qui diceret ſe neſcire, vel diceret eſſe id quod per plures perſonas dicitur, vel quod publice dicitur, vel quod per iuſtum

Maſc. ſup. concl. 749. Hip. Rim. conſil. 59. vol. 1. cap. qualiter, & quando de accuſat.

Vide Far. à num. 111.

Opt. Sim. de hæret. c. 55. p. ſi. n. 3. Vulpel. conſ. 56. nu. 11.

Clarus. §. fi. q. 6. nu. 8.

aut

Digitized by Google

Rol. conſi. 54. vol. 1. Natta cõſ. 473. Viuius in lib. com mu. opin. Maſcar. ſup. d. cõſ. 749. n. 36.

aut illum dicitur ſufficeret autem, nec de hoc interrogandus eſſe, ſi ex præcedentibus iudici conſtaret teſtem ſatis intelligere, quid ſit fama. 4. *requiritur*, vt ſpecifice deponat de famam illis ipſis articulis, in quibus fama eſt articulata, nec ſufficeret quod in fine poneretur generalis clauſula de fama præced. omnium, &c. 5. *requiritur*, vt debeant exprimi auctores, a quibus fama eſt orta, & quidem probabilius eſt id obtinere, etiamſi interrogati de hoc non forent, & quod nominati iſti debeant eſſe alij, quam conteſtes, nec ſufficeret dicere, ſe audiuiſſe a maiori parte populi, ſi poſtea diceret ſe non recordari, a quibus nec vllos poſſet nominare. nam ſi aliquos nominaret, & diceret ſe reliquorum non tenere nomina hoc ſufficeret: immo ſi fama foret orta ex probabilibus coniecturis, & cauſis, hoc quintum requiſitum ceſſaret. 6. *requiritur*, vt dicant teſtes, ſe audiuiſſe a maiori parte populi, vel ita dici a maiori populi parte, (ſi addant illius ciuitatis. vel etiam ſi id non addant, quia ſatis hoc intelligitur) a maiori (inquam) parte populi id publice dicentis, vel priuatim: nec neceſſe eſt addi, & ita maiorem populi partem ſentire ſufficit etiam ſi dicant, ſe audiſſe ſic dici per totam ciuitatem. non ſufficeret ſi dicant, ſe audiſſe a mille perſonis, vel a diuerſis perſonis, vel a multis perſonis, vel a pluribus, & pluribus perſonis, quia nihil iſtorum ſignificat maiorem partem populi. Sed quid ſi dicant ſe ita audiuiſſe publice dici, vel ita eſſe publicam vocem, ſeu famam? tunc diſtinguendum. nam in criminalibus quando agitur dumtaxat an habendam ſemiplenam probationem (v. g. ad torturam) hoc ſufficeret, quando teſtes ſimul adducerent cauſas,

Maſcar. ſup. concl. 732.

Multis Farinac. à num. 228. vſque 236. Barto. in l. de minore §. plurium D. de quæ. Fra. Herculan. de negati 312. in fin. Barto. ſup. num. 20. Bald. in c. præterea num. 19. de teſtibus. Clarus ſu. pr. q. 6. ver. 35. Capel. Toloſ. deciſ. 380. nu. 9. Salycet. in l. eo quidẽ nu. 119. C. de accuſat.

A & coniecturas veriſimiles, vnde orta eſſet fama: in ciuilibus vero hoc non ſufficeret, & ſic conciliat Bald. & Bartol. contrarias opiniones Proſper Farinacius ſupr. nume. 259. cum ſeqq. *Septimo requirunt* nonnulli plures hos teſtes non eſſe ſingulares. ſed verius eſt, hoc non requiri, & famam ſiue bonam ſiue malam poſſe probari per teſtes ſingulares, dummodo non ſint conteſtes in ſpecie famæ irrogatæ. 8. *fama* probatur per decem teſtes, etiamſi non ſint vniformes, dummodo cauſas, & auctores famæ bene exprimant, & alias ſint teſtes habiles: tamen non ſufficient ad torturam, niſi concurrant alia adminicula. 9. *probari* poteſt fama etiam per ſcripturam, vt litteras bonorum virorum, per priuilegia, & inſtrumenta antiqua, & alias ſcripturas authenticas, ſcripturæ autem non poſſunt eſſe pauciores duabus, imo ſaltem tres, & debent habere originem a diuerſis perſonis. Hæc de probatione famę in ſpecie.

Fuſe Far. à num. 238.

De quibus §. fin. d. q. 6. num. 14.

Far. ſup. nu. 265. & 304.

Bona fama in ſpecie probandæ hæc eſt regula, quod vnuſquiſque præſumitur in ſuo artificio vel ſtatu (etiamſi carnifex foret) bonus, donec probetur malus, maxime ſi ſit natus ex bona patria, vel ex bonis parentibus, vel ſi ſit nobilis, & diues, vel bene educatus, & ideo etiam quis præſumitur bonæ famæ: niſi tamen adeſſet ſceleris aliqua præſumptio ſpecialis, quia hæc excludit præſumptionem generalem. Fallit etiam regula illa, quando agitur de præiudicio tertij, tunc enim huiuſmodi bona fama eſt probanda, item quando hæc præſumptio bonæ famæ redundaret in præiudicium eius pro quo præſumitur (de quo vide Menoch. libro 5. de præſump. 1. num. 20.) item fallit

Vid. Proſ. Farin. ſup. à nu. 267. Maſcar. ſup. concl. 751. & cõſ. 911. Vide Far. à nu. 277.

Digitized by Google

in eo, qui alias fuit malus, malæque famæ, item in eo, qui dat operam rei malæ ſiue illicitæ. *Ad probationem famæ bonæ, vel malæ in genere*, requiruntur eadem, quæ ad probationem eius in ſpecie: vnde valet argumentum à fama in ſpecie, ad famam in genere.

Vide Proſper Far. q. 48. p. 1 tot. & Clarum num. 21.

Quintum eſt Indicium Fugæ. de hoc regula prima eſt, quod fuga ante inquiſitionem formatam, vel accuſationem porrectam, contra fugientem gignit ordinarie ſuſpicionem, & præſumptionem non leuem doli, & delicti commiſſi: non tamen ſola, ſine adminiculo alio, facit ſemiplenam probationem: quare neque ſufficit ſola ad torturam, quicquid multi dixerint, & loquor de fuga, quoad ipſum fugientem: nam de fuga complicis, non arbitror vnquam illam facere indicium contra complicem inculpatum, hoc eſt contra quem non ſunt alia indicia. fugientem autem intelligo, etiam illum, qui occulte latitat in ciuitate, aut loco vbi habitat, eum quoque, quem ex ſignis euidentibus conſtat fugam adornare, idque magis ſi acceſſerit contumacia aduerſus citationem: vel etiam fugerit per loca inuia, & inſolita, puta per ſaltus, aut nemora, quæ non ſunt in tranſitu: vel ſi inuentus in delicto, aut præparatione, clamore populi fugatus fuit: quo caſu etiam denegatis defenſionibus poſſet torqueri, ſi clamor populi ſit ortus ex probabili, & veriſimili cauſa, ad opinandum, quod volebat delictum committere, ſed clamore fuit impeditus. Quod ſi metuit ſubito, & ex improuiſo ſe conijciendum in carcerem: antequam capiatur: fugiens, vel ſe occultans non præbet fuga indicium idoneum ad torturam: multo minus, ſi iam captus ex manibus ſatellitum, & miniſtrorum iuſtitiæ ſe

Maſcar. de probat. vol. 1. concl. 819. & concl. 531.

Vide Far. num. 42.

A eripiat, quantumuis iuridica, & legitima ſit captura, quod diligenter notandum contra multos: & veriſſimum eſt, quando quis etiam ex interuallo poſtquam elapſus fuit, vel ſponte iterum comparet, vel inuitus iterum captus fuit: quod maxime obtinet in ijs, qui vel propter debilitatem carceris incommoda ægre poſſint ferre, vt de ſe teſtatur B Demoſthenes: vel quibus admodum verecundum ſit incarcerari, propter genus, vel dignitatem, vel profeſſionem.

Hoc contra Carrer. & Folier. bene Farinac. à nu. 14. docuit.

Epiſt. 3.

Sponte dicitur rediiſſe: qui, cum poſſit iterum fugere, permittit ſe capi, vel citatus comparet. Eſt autem hæc ſpontanea comparitio (ſi ante bannum fiat) adeo potens, vt fugam plane expurget, cætera vero C indicia omnia debilitet, ideo ſi propter illa antea poterat torqueri, iudex eum iam non poterit torquere, ex plurimorum Dd. ſententia, vel non poterit niſi leuius multo torquere, iuxt. Farinac. numero 55. Reg. 2. eſt poſt accuſationem, vel inquiſitionem fuga in criminalibus cauſis, quando agitur de pœna luenda in corpore, adhuc non præbet in- D dicium ſufficiens ad torturam: etiam ſi accederent alia adminicula. nam adminicula hæc tantum ante inquiſitionem operantur, & non poſtquam fuit inquiſitio cœpta, quia poſt inquiſitionem cœptam fuga non præbet vllum indicium: & ideo alia indicia huic non poſſunt adminiculari, quod nullum eſt.

Bart. L. & communiter omnes Pegner. deciſ. cr. 4. num. 31. Clarus q. 11. num. 23. Far. nu. 27.

Quod ſi alia indicia ſint multa, E & vrgentia, ac grauia, illa vim ſuam habebunt, non vero huic, quod nullum eſt, adminiculari ſunt dicenda. Reg. 3. Hæc obtinere puto etiamſi iudex non habeat famam crudelis, neque comminatus ſit ſe male tractaturum. ratio, quia moleſtiæ iudiciales, & grauiſſima cauſſa-

rum

rum criminalium incommoda, reuera ſunt nulla metus, & fugæ cauſſa, quando vero illorum duorum alterum accederet, fatentur omnes fugam nullum indicium præbere Reg. 4. Fuga cum quantumuis multis adminiculis alijs, non ſufficit ad condemnandum pœna corporali, vel ordinaria: ſi vero eſſet iuncta cum vno teſte exceptione omni maiore, & oculato, tunc poſſet ſufficere ad condemnationem pœnæ pecuniariæ, & extraordinariæ. Reg. 5. Cauſa probabilis fugæ probatur, per iuſiurandum fugientis, quando conſtat de cauſa probabili: etiamſi præſumi aliunde poſſit eum non propter hanc cauſam ſed propter delictum diſceſſiſſe, verbi gratia, dicit quis ſe diſceſſiſſe: quia timebat accuſari, vel incarcerari: ſi conſtet hæc comminata, vel præparata fuiſſe, ſtatur iuramento, quod ob eam cauſam diſceſſerit. Sextum eſt Indicium Minarum. circa quod nota differre iactantiam a minis. Iactitare ſe dicitur, qui dicit ſe poſſe vltionem ſumere, offendere, delinquere, &c. ſi vellet: minari vero, qui dicit ſe velle facere, ſiue ſe facturum. hæc duo perperam nonnulli confundunt: etiam in alijs rebus. Sit conclusio, quoad minarum indicium, quando damnum, vel delictum eſt ſubſecutum, communis ſententia eſt ſiue iactauerit quis ſe, ſiue minatus fuerit, efficax hoc indicium eſſe ad torturam, quando minans, vel iactās eſt perſona potens, malæ vitæ, & ſolita minas exſequi: intellige ſi ſit dubium, quis delictum commiſerit, & minator in hoc ipſo delicto ſit malæ famæ. ratio eſt, quia in hoc caſu, idē eſt animus iactantis, & minantis. hoc verum in foro externo, quia talis illic præſumitur: in interno tamen foro, puto inter minas, & iactantiam diſtinguendum confeſſario, & diligenter quærendum, an iactitarit animo adimplendi, necne. Nam grauius longe eſt peccatum eius, qui iactitauit, vel minatus cum deſiderio exſequendi & exſecutus: immo duplex eſt peccatum.

Far. c. 47.

Farinac. nu. 69.

Far. nu. 44. & ſeqq.

Arg. l. metū C. quod met. cauſ. Fari. q. 50. nu. 7. & 9. Recte Cla. q. 21. n. 37. P. guer. de ciſ. cri. 17. nu. 11.

A

Similiter in foro externo idem eſt, ſi quis expreſſe, vel tacitè, ſiue ænigmatice minetur occidere, aut vulnerare (verbi gratia, faciam ne doleat tibi caput, extraham tibi pennam de ala, &c) ſed in foro interno in æquiuoca, ſeu obſcura locutione ſeruādа eſt mens loquentis. Et hoc quod diximus de homine malæ famæ, & ſolito exſequi: locū habet quando non accedunt alia adminiculantia indicia: nam ſi accederent alia, tunc ex ſolis minis, & mox ſubſecuto delicto poſſet ſubijci torturæ etiam non ſolitus exſequi.

Far. nu. 8.

B

C

Hæc limitanda, primo ſi offenſus haberet; alios etiam inimicos præter minantem, tū enim debet iudex eſſe valde circumſpectus, & conſiderare an ſufficientes ſint minæ, & an forte alius inimicus hoc tegmine fretus offenderit, vt narrat accidiſſe Paris de Puteo, & ex eo alij.

Menoch. de præſump. [illegible] q. 59. n. 62. Farina. num. 11.

D

Secundo limit. quando delictum non eſſet ſubſecutum incontinenti, ſed ex interuallo: hoc autem decernere permittitur iudicis arbitrio, qui conſiderare debet qualitatem perſonarum, & an ante habuerit opportunitatem delicti committendi. nam ſi ſtatim non habuit, & fecit ſtatim, ac eam nactus eſt, interuallum nihil eleuat indicium.

Vide Farina. nu. 11.

E

Tertiò fallit, quod diximus eſſe indicium ſufficiens huiuſmodi minas, ſi ſint ambiguæ, & quę poſſunt ſignificare vindictam legitimā, ſiue iuris, & licito modo (verbi gratia, vlciſcar ſolues, pœnitebit te, non ſic abibit, & talia) quod certe verum eſt, ſi minator ſolitus ſit via iuris ſe vlciſci: verū ſi conſueuit ſe vindicare via facti, (vt ſolent ſortiarij) in his iudex potius

Vide Farinac. n. 14

Oſaſc. deciſ. 64. n. 55.

Digitized by Google

rius debet ſequi ſententiam Parid. de Puteo volentis etiam, tum fore indicium ad torturam. 4. minæ debent fuiſſe ſpecificæ, ſeu de eodem, quod ſubſecutum fuit delicto. ſic nonnulli poſt Spec. & Dec. quorum doctrina, (vt recte Farinac.) tantum eſt admittenda, quando minæ prolatæ fuere in aliqua certa ſpecie, & ſubſequitur delictum plane alterius ſpeciei, quod non continetur ſub ſpecie comminata, neque eſt præparatio, ſeu gradus quidã ad illud, (verbi gratia, quando quis minatur occidere, & ſecutum eſt domus incendium.) Sed ſi minæ fuerunt in genere prolatæ (v. g. dolebit tibi caput, faciam ne huc intres, ne loquaris, &c.) & delictum illa generali ſignificatione continetur; vel ſi delictum plus nocuit, vel minus, quam minatum fuit, ſed effectus tamen eſt, quid ordinatum ad minas: tunc adhuc locum habebit regula (verbi gratia, ſi in quem minæ occidendi prolatæ inueniatur tantum vulneratus, vel è contra: quia vulnera nequeunt ad certam menſuram dari.) 5. limit. procedere regulam, quando minæ non fuerunt reuocatæ, & quando erant prolatæ animo ſedato, & poſt interuallum a prætenſa iniuria: ſic, vt queant dici proceſſiſſe ex animo deliberato; non ex calore iracundiæ. 6. limitat. vt minæ ſint abſolutæ. Nam ſi fuerint conditionatæ (verbi gratia, faciam ſi tu, adhuc tranſieris hac, &c.) tunc nihil operantur, niſi ſufficienter probata conditione in minis appoſita. 7. debent minæ apparere, hoc eſt, probari per duos teſtes efficaciter; quos oportet ſaltem eſſe concordes in qualitate minarum, licet diſcordent in loco, & tempore: alias ſi eſſent omnino ſingulares, vel eſſet vnicus tantum teſtis, minæ non facerent indicium ad torturam, ſed tantum ad faciendam inquiſitionem generalem ſufficerẽt.

Far. nu. 22.

vt bene Natta conſ. 41. nu. 2.

Far. à n. 24

Far. nu. 27.

Far. nu. 32.

Far. à n. 40.

A 8. ad torturam ſufficerent minæ hominis ſoliti exſequi, cum cauſa præexiſtente minarum, vtpote honor læſus, odium, vtilitas, aut quid ſimile; quod ſi ad conſuetudinem exſequendi, & cauſam accederent alia adminicula præſumptionem (vtpote inimicitia) tunc etiam ad condemnandum ſufficere tales minas cenſet Farinac. poſt multos, quos allegat; non B quidem ad pœnam ordinariam, ſed extraordinariam, & pecuniariã non corporalẽ, quod fateor, quando concurrunt minæ inimicitiæ, delictum, & conſuetudo exſequendi; idque facilius in excepto, & occulto difficiliſque probationis crimine noſtro ſortilegij admiſerim, quàm in alijs: tamen ſemper propenderem in ſententiam negantium vnquam in vllo cri- C mine licere ex huiuſmodi indicijs tãtum remotis ad condemnationem procedere.

vide nu. 30 36. & 39.

Franc. Caſon. de iudic. tract. 9 cap. 1. n. 1. Diaz. reg. 370. Anto. Gome. to. 3. c. 2. n. 15. Sarmen. Epiſc. Geenenſ. lib. 1. Selectt. c. 1.

SECTIO IV.

De alijs indicijs minus vrgentibus, & minus certis.

D PRimum eſt, quando quis potuit maleficium impedire, & non fecit: ſi tenebatur non lege tantum caritatis (qua omnes homines tenentur) ſed etiam lege iuſtitiæ, vt puta ratione officij; tunc puto vrgentem præſumptionẽ occultæ ſocietatis induci, & talem non prohibentem eſſe plectendum pœna ſaltem extraordinaria, quando aliqua adhuc adminicula accedũt: intellige primò poſ- E ſe torqueri; &, ſi poſt torturam neceſſaria reliqua adſint ad cõdemnationem iuxta dicta paulò ante in fine præcedẽtis ſectionis etiam poſſe procedi. Quod notandum eſt procuratoribus, & aduocatis fiſci, & ſimilibus officiatis iuſtitiæ. Sed, ſi quis tantum tenebatur obuiare ex præcepto

c. ſicut dignum. §. alij etiam de hom. c. qui poteſt, &c. quantæ de ſent. excõmun. c. nõ in inferenda 23. q. 3. cum ſim. Gand. tit. de præſumptio. & ind. in dub. nu. 24. Menoc. de arb. caſ. 355. n. 7. quos ſic interpret.

ca-

Digitized by Google

caritatis; tunc non puto iſtud indicium ſufficere ad torturam, ſi alia nulla coniectura concurrit, maximè ſi poſtea nõ aſſociauit ſe ſic delinquenti. Et hæc limitant DD. quidam in crimine læſæ Maieſtatis, quos ſequitur Iul. Clar. & non eſt dubitandum de foro externo: ibi enim non reuelans hoc crimen punitur, ſicut, & ſerui qui non defenderunt Dominum occiſum. In foro conſcientiæ, neque hos ſeruos, neque alios illos, ne in crimine, quidem læſæ Maieſtatis, putarim ad reſtitutionem damnorum teneri. Hinc patet indicium, & præſumptionem induci contra iudices: qui omittunt, vel negligunt maleficos punire, ad quod tenentur ratione officij, vt dixi. vt & belli dux ratione militum, & prælatus, ſubditorum. quæ eſt communis ſententia, argum. cap. qui poteſt, 23 quæſt. 3. cap. negligeret, 2. quæſt. 7. Simanc. in praxi tit. 15. Capic. deciſ. 130. num. 67. Piaza epit. delict. c. 28. nu. 30. & 31. Nicol. Moron. de fide treg. & pac. q. 138. nu 41. & hi omnes, quia iure ad hoc tenebantur, ad reſtitutionem damnorum ex omiſſione hac ortorum, parti læſæ tenentur: neq; obſtat Couar. & Medin. citati loquuntur enim de ijs, qui tantum tenebantur obuiare ex caritate; quoad ſeruos Domini occiſi aliud eſt, quia licet puniantur in foro externo, id fit propter præſumptionem, & ideo in foro conſcientiæ non tenentur ad reſtitutionem.

ſic intelligo ſententiam communẽ, quã ſeq. Anto. Gomeſ. d. l. 3. titul. de hom. nu. 4. & in tit. de læſ. maieſt. nu. 8. Clar. §. fin. q. 87. n. 3. & Far. q. 51. nu. 5. l. 1. §. ſed & in eo D. ad Syllan. ſic bene Clar. ſup. poſt. Ioan. Medinã & Couar. ibi citatos.

2. Eſt, quando quis patrocinatur ſponte maleficis, & conatur criminis enormitatem eleuare, & contendit: non eſſe credendum ijs, quæ de illis certo narrantur, & ea omnia vana eſſe, & delira aliaque huiuſmodi, ſicut fecere Vvierus hæreticus, & noſtris temporibus quidã Calidius Loſeus Theologus, cuius animæ Deus parcat: qui dum viueret fuit eo nomine ſuſpectus inſinceræ fidei, & Burxellæ incarceratus; & Treuiris expulſus, quia libellum parauerat, & conabatur clãculum Coloniæ (quod hic inſerendum duxi, vt, ſi forte infęlix iſte partus poſtumus, cum noxa publica, lucem aſpexerit: vel ſcripta exemplaria, vt ſolent opera tenebrarum, clam diſtribuantur, ſibi quiſq; caueat. ne ſpecie pietatis impietatem hauriat) parauerat inquam, & conabatur libellum edere in hanc ſententiam, coactuſque fuit abiurare huiuſmodi dicta, ſcriptaque, & merito. ſic enim natura cõparatum eſt, vt quæ quiſque libenter, & proterue defendit, ea non fugiat, neque ſe illis facilè abſtineat: à quibus vero ſe abſtinet ea non multum laboret, cum inuidia & moleſtia, tueri. Deinde vt plurimum tales poſtea deprehenduntur occultæ ſocietatis rei. Eſtq; hæc perſuaſio diligenter vitanda. cum omnibus, tum maximè procuratoribus, aduocatis iudicibus. Vvierus, ſi credimus Creſpeto diſcur. 3. de odio Satanæ, hanc defenſionẽ ſuſcepit, quia ob Magiæ crimen pęna mortis verebatur. Ex Iaquerij flagello faſcinariorum, conſtat per Edelinum Doctorem Sorbonicum hoc Diabolum conatũ perſuadere mortalibus Iaquerij verba ſunt: *non immerito creditur, quod dæmones, qui hæreſim, & ſectam abominabilem faſcinariorum erexerunt, induxerunt aſſertores ad credendum, & pertinaciter aſſeuerandum: quod ea quæ per maleficos faſcinarios fiunt in cultu dæmonum, non ſunt niſi illuſiones dormientium. hoc autem luce clarius patet ex pro eſſu facto cuidam magiſtro in Theologia* [addit Monſtreletus par. 3. Chronic. eum fuiſſe Priorem S. Germani in loco, quem vocant Galli en l haye: & ante fuiſſe monachum ordinis D. Auguſtini, & prius etiam aliorum ordinum. vnde hominis inconſtantiam i facilè

facile notes.] *Super huiuſmodi hæreſi & ſecta deprehenſo, qui ſponte confeſſus fuit, & detexit, quo modo in cultu dæmonis ipſe cum pluribus alijs complicibus realiter, & pluries conuenit, quem dæmonem inter eos vidit, & coluit apparentem, quandoque in forma hominis, quandoque in forma hirci, vbi abnegauit Deum, & fidem catholicam, Beatamq; virginem, & crucē. Prædictus autem Magiſter vocatus Mag. Guilhelmus Adeline anno Domini 1453. die duodecima menſis Septembr.* [Monſtrelet. vocatus Guilhelm. Edelin, & dicit hanc ſententiam latam menſe Decembri, in Vigilia Natiuitatis Dominicæ: in cęteris conueniunt, de loco, de anno, de confeſſione, de pœna,] *in capella Epiſcopali Ebroicenſi iudicialiter coram iudicibus fidei, cum lacrymis in terrā proſtratus, exhibuit quandam ſchedulam continentem ſua commiſſa contra fidem in dicta hæreſi, & ſecta, efferendo prædictis iudicibus abiurationem. Ipſa autem ſchedula continebat, inter cætera, quod quādo ipſe fuit introductus ad dictam ſectam Diabolus aſſerebat, quod ipſe Mag. Guilhelm bene poſſet ſi vellet, augmētare eiuſdem dæmonis dominatum, præcipiendo eidem Mag. Guilhelmo prædicare, quod eiuſmodi ſecta non erat niſi illuſio. & quod hoc prædicaret ad contentandum populum patriæ, vbi tunc morabatur ipſe Magiſter Guilhelm. Hunc Mag. Guilhelmum ego, qui hæc ſcribo noui, & frequentiſſime vidi antequam eſſet de hoc crimine ſuſpectus.*] hæc Iaquer. flagelli hæreticor. faſcinar. cap. 4. Noſtris temporibus ſumma ope, & vi Doctor Vlaet. vnus ex Principis Electoris Treuirici Conſiliarijs, hoc idem contendebat; ſed ei ſe fortiter eruditè conſcripta confutatione erroris. Petr. Binsfeldius oppoſuit, edita Diſputatione de Con-

A feſſion. Maleficar. Captus ille Vlaetius, crimen tandem, fraudemque confeſſus, vt & Edelinus; flammis feralibus conſumptus fuit. Indicium hoc nititur aperta iuris præſumptione, l. vni. C. de priuat. carceribus, &c. error. 84. d. & docent Pet. Loyherius lib. 2. de ſpectris fol. 526. Ludouicus Richeaumus noſter, in libro trium Diſcurſuum, Iaquerius Michael. Re-

B mig. Bodinus, Creſpet. & alij. Oratos velim Iudices (quos ego talia perperam effutire intelligo) vt dignentur has Diſquiſitiones noſtras legere, & in ſingula inquirere, quæ diſplicebunt, refellant: quæ refellere nequibunt ijs faſtu, & obſtinatione ſecluſis, aſſentiantur. Irridere, contemnere, nec legere, intelligereve velle: vanitatis, nō grauitatis eſt, inſcitiæ non

C ſapientiæ, ſcurrarum non iuſtitiæ Sacerdotum. Solo autem Canone illo, Epiſcopi 26. quæſt. 5. niti, & verba vrgere, non ſententiam: nec ad ipſa quidem verba ſatis attendere, totamque canonis ſeriem: ſed fruſtulatim eum diſcerpere, nec explicationem Theologorum, & Canoniſtarum doctiſſimorū admittere: nec iudicium ſuum communi omniū Europæ Ca-

D tholicorum ſæcularis, & Eccleſiaſtici fori Tribunalium praxi, rerumque iudicatarum auctoritati ſubmittere, ſed vnum malle VVierum, aut alterum, reprobæ religionis hominem, ſequi, & cum ſcandalo audientium publice iſta iactare, quid aliud eſt, quam Tribunalia omnia Catholicæ inſcitiæ, iniuſtitiæ, credulitatis damnare? quam maleficis, & eorum ſce-

E leri habenas permittere ad nocendum? quam reipubl. & humano generi toti, & Deo Optimo Maximo tali conniuentia, patrocinioq; teterrimę apoſtaſiæ, atrociſſimam iniuriam inferre? vide d. ſup. lib. 2. q. 16. & dicenda inf. hoc eod. lib. 5. ſect. 16. litt. VV. Vbi c. epiſc. fuſiſſimè explicabo.

3. Eſt,

3. Eſt, cum ſortiarij, vt plurimum etiam ſint hæretici: eos qui ſcienter defendunt ipſos, & errores eorũ eſſe ipſis deteriores, proque ſocijs habendos, qui neſciunt eſſe ſortiarios, hi puniendi non ſunt, vt tales: niſi ſua defenſione iudicis officium impediant. Qui ſcientes eſſe ſortiarios, non defendunt errorem, ſed perſonam tantum: illi ſe valde ſuſpectos reddunt, & contra illos ſpecialiter inquiri poteſt, & ob defenſionem hanc ſunt puniendi, vt & aduocati, & notarij: illi, ſi ſcienter, & ſponte in iudicio patrocinantur, venia nõ petita, vel ad hoc a iudice nõ deputati; hi, ſi inſtrumenta ſcienter illis confecerint. Quod ſi iudices, vel Domini eos in ſuis iuriſdictionibus, aut terris defenderint; primo ſunt excõmunicandi, & poſt pertinaciam officijs, dignitatibus, & bonis priuandi, & in exilium mittendi, vt regijs Hiſpaniæ, & Siciliæ conſtitutionibus iuſtiſſimè cauetur. fallit hæc 3. regula, quando ſortiarij non ſunt hæretici.

Ca. qui alios. 24. q. 3. c. qui cõſentit. 11. q. 3. c. accuſat⁹, §. vlt. de hæretic. in 6.

c. excõmunicamus, §. credẽtes de hęr. Brunus li. 5. de hær. c. 13. Simanc. in pract. ti. 14.

c. ſi aduerſus, de hæret.

4. Quod de defenſoribus dictum, idem de fautoribus obtinet, qui verbis, factis, conſilio, vel pecunia eos iuuant.

2. Parall. 9. v. 1. Turrecrem. ſ. a. m. de Eccleſ. 3. p. lib. 4. cap. 21. Lib. 1. & 2. de recepta. Bart. in d. l. 1. text. in lib. 1. C. de receptat.

5. Maiorẽ etiam præſumptionem de ſe præbent occultatores, ſiue receptatores, eorum: ſi ſcienter hoc fecerint, vel non vi coacti. Quod ſi contra occultatorem occurrat alia præterea præſumptio, cogitur ipſe vim, vel ignorantiam probare, vt ſi ſit amicus, vel conſanguineus, neque hic cognatio excuſat a pœna in totum, ſed tamen cauſa eſt lenioris multo punitionis: maxime ſi ſit valde arcta neceſſitudo, vt coniugum, filiorum, fratrum. Hæc quoque locum tãtum habent, quando maleficium eſt iunctum cum hæreſi.

Cum oporteat de accuſat. l. ſi vicinis. C. de nupt. c. leg. 23. q. 8. c. inſid. l. s 28. q. 1. Lib. vit. de recept. cũ ſimpl. Deut. 13. & 17. Plato, li. 10. de legibus D. Leo hom. 4. de collect. & hom. 5. de iein. D. Thom. &

6. Tenentur omnes, ſi maleficium ſit coniunctum cum hæreſi, maleficium denũciare (quod extra cognouerint) & iudicibus indicare; & qui hoc non faceret merito præſumitur ſocius, argumento fautorum, ac receptatorum. Sed quæritur V. *debeat hoc caſu præmitti correctio fraterna?* ſi conſtaret maleficium non eſſe coniunctum cum hæreſi, nemo dubitat eſſe correctionis fraternę ſeruandum ordinem, ſed quia hoc eſt de plane raro contingentibus, quoad ſtriges, & ſortiarias, & veros magos dæmoniacos; ideo quoad hos omnino cenſeo hac in re idem dicendum, quod de hæreticis, de quibus Dd. ſollicite diſputarunt. *Imprimis*, ſi hęreticus eſt dogmatiſta: protinus debet iudicibus deferri, vt cautum lege diuina Deuteronim. capitulo decimotertio, & 17. ratio. quia nulla moraliter ſpes ſuppetit tales admonitione corrigendos, & iuxta Diuum Paulum; *mali homines, & ſeductores proficient in peius errantes, & in errorem mittentes.* (2. Timoth. 3.) vnde conſequitur, quotieſcumque probabiliter conſtat non redituros admonitione ad ſanam mẽtem, ſtatim denunciandos, quia periculum eſt, ne ſermo eorum, vt cancer ſerpat. quare commune bonum præferendum eſt vnius priuatæ famæ, & cum talis iudicio ſuo pluſquam iudicio Eccleſiæ tribuat, ſtultum ſit ſperare, quod priuati hominis admonitionem auſcultaturus, & crediturus. Et hoc verum de omnibus, quos conſtat malitia errare: nam hi ſolent eſſe pertinaces. huiuſmodi ergo tenetur quiſque ſub mortali deferre.

Caiet. 2. 2. q. 33. art. 7. Bernard. Arenalus l. de frater correct. cõcluſ. 5. prop. 6. Alf. a Caſt. li. 2. de iuſt. hæret. punit. c. 25. Sot. lib. de rat. teg. ſecret. memb. 2. q. 4. & l. 5. de iuſtit. & iu. q. 5. a. 1. Can. lib. 12. de loc. Theol. c. 9. Dõ. Banez 2. 2. q. 33. a. vit. dub. 2. Simãc. ſup. c. 43.

Eſt cõmunis ſententia citatorũ, & præterea Dd. in q. de 3. c.

Secundo ſi conſtat aliquẽ ex ignorantia errare, & certum ſit moraliter, ſiue firmiter creditur poſt admonitionem emendandus, & correctio profutura: tunc præmittenda eſt admonitio fraterna. *Tertio*, ſi dubium ſit vtrum correctio profutura, nec ne, & vtrũ ex malitia, an ex ignorantia peccet: hoc eſt ſi dubitetur probabiliter

Eſt Durã. d. 19. & citatorum communis.

Digitized by Google

babiliter de eius pertinacia: tunc res eſt dubia. quidam cenſent, tunc prius legitime admonendum, quam denuntiandum, & legitime admonere vocant, quando quis admonetur ab habente auctoritatem prælationis, iudicij, & eruditionis: ita vt teneatur illi credere. nam non eſt dicendus admonitionem contempſiſſe, qui non credidit ei, cui credere non tenebatur. hæc ſententia eſt valde æqua. Reſp. tamen videtur vtilior ſententia contraria, nempe hoc caſu deferendum Eccleſiæ, argumẽta pro ſententia hæc ſunt. tum, quia in re dubia non eſt reſponſ. Chriſtiana in diſcrimen adducenda, ſemper enim ſubeſt periculum moræ & ſubuerſionis aliorum, & lege naturæ bonum commune particulari præponẽdum, tum quia ſi reus ille non erat bonæ famæ, parum refert eam iuſte lædi? ſi vero erat, hoc ipſo magis nocere reipub. potuiſſet, cuius bonum præferendum eius exiſtimationi. tum quia vel errabat ex mera malitia, & tunc iuſtiſſime delatus fuit, aut errabat ignorantia, & tunc iudices, vel eum non comprehendent, vel comprehenſum abſoluent, & vtroque caſu ſalua eius fama. Ex his infero *in Magiæ crimine* (quia lamiæ ſemper ſunt valde pertinaces, & vix fieri poteſt, vt ex ignorantia peccent, & ſemper mora eſt damnoſa alijs) *ideo ſemper ſub Mortali vnumquemque teneri confeſtim eas denunciare, etiamſi cum hæreſi non ſit coniunctum earum crimen, & ideo qui non reuelant hoc crimen, extra confeſſ. ſacramentalem, acceptum indicium contra ſe, ſaltem ad inquiſitionem etiam ſpecialem præbere*, quod miror Dd. non obſeruaſſe. Opinor omiſiſſe, quia comprehendebant ſub crimine hæreſis, vt Sancta Inquiſitio facit in Hiſpania. Deinde ſagæ reuelandæ ſunt, quia delictum earum non cenſetur commiſ-

Ioan. ſup.

Sic poſt Arenal. & Sot. (quos citat) Simanc. numero 32.

NOTA.

A ſum, ſed committendum, & damna impendent proximo, & reipubl. ideo in conſcientia quis non poteſt tacere; hoc enim in genere Doctores communiter de conſcientiæ foro recipiũt in quouis crimine committendo: Peccabit, ergo hoc non faciens, ſed contra charitatem, non contra iuſtitiam, idq; omittendo non committendo, ideo non tenebitur ad B reſtitutionem, ad damna & intereſſe partis, niſi ſit talis, qui ex iuris præſcripto reuelare tenebatur.

7. Indicium ſumitur ex mendacio rei, quod ſemper ſufficit ad inquirendum: non vero ſufficit ad torturam, niſi ſit adiutum alijs præſumptionibus. Intellige mendacium facere indicium, ſi concurrant ſequentia, nempe ſi ſit circa qualitates, & C circumſtantias ſubſtantiales, ſiue proximas delicti (vt circa tempus, vel locum delicti): non circa remotas, (vt locum originis rei:) & circa ea, quæ, ſi vere dixiſſet, reo præiudicaſſent in hac cauſa, & reus non habet pro ſe vllum indicium innocentiæ, vt puta vnum teſtem, bonam famam, vel quid ſimile, & mendacium euidenter eſt probatum.

D 8. Eſt rei variatio adiuta aliquo alio præiudicio, idque circa qualitates, & circumſtant. proximas delicto (vt dictum de mendacio) & ea quæ immediate rei defenſionem reſpiciunt. Reus variat, qui modo dicit vnum, modo aliud: hæc variatio facit indicium ad torturam, cum emanat ante torturam in examine, & ad vlteriorem torturam, cum contingit in tortura, & ad nouam, quando poſt E præcedentem contingit: dummodo præcedens tortura facta ſit ex indicijs legitimis, & dummodo præcedentia indicia non ſint ſatis per torturam expurgata, nam ſi forent expurgata ſufficienter, non poſſet amplius interrogari ſuper delicto, non noceret etiam

Fuſe Petr. Plaza Epito. delict. ca. 22. n. 17. Anto. Gomez. d. to. 3. tit. de homic. nu. 4. & titul. de læſ. maieſt. nu. 9. Menoch. ſup. caſ. 355. numero 2.

Poſt Med. & Couarru. bene Clarus d. q. 87. & Farina. ſupra nu. 25.

Sot. quem refert, & ſequitur Meno. ſup. nu. 3. melius loquẽs Pet. Naua. de reſtit. l. 2. c. 2. n. 11. & 17.

Poſt innu. fere Farin. q. 52. nu. 6. & 8.

Angel. de maleſi. in ver. fama public. 105. & eſt Marſil. Bart. & aliorũ commun. vide Fari. n. 25. 31. & 36.

Cephal. conſi. 164. lib. 2. Perſonal. de indic. & tortur. nu. 86.

Digitized by Google

etiam variatio, ſi nata eſſet ex obliuione, vel alia cauſa probabili, verbi gratia, ſi ſe corrigendo reus variaſſet: his enim cauſis deeſt doli omnis ſuſpicio.

Farinac. nu.33.

9. Eſt vacillatio, & titubatio, quando quis loquitur tremens, trepidans, timens, vel pallens, vel ſudans præ anguſtia timoris, & notarius illud indicium ſcripſit: tunc volunt hoc eſſe idoneum iudicium ad torturam cum variatione præcedentis numeri, Bart. & alij fundamentum huius ſententiæ eſt, quia oculus, & vultus ſolent eſſe animi indices, vt ex ſacris literis, & prophanis ſcriptoribus probat Simancas: ſed adhuc exiſtimo iſtud indicium non eſſe ſufficiens cum variatione, quia nimis eſt fallax, & dubium, & debile. quia multis hoc contingit, dumtaxat ſollicitis de proprio honore, & metuentibus potentiam aduerſariorum, aut iudicum aſperitatem, quamuis innocentiſſimi ſint; adeo, vt plerumque neſciant præ perturbatione, quid dicant, vt bene Nouel. Paris, & alij apud Farinac.

De hæret. q.65.n.31. & ſequ. & Binsfeld. indic.20.

Nouel. regul.43. Paris de Put. de tortura, cap.5. Farina. ſupra nu.48. Clarus qu.21. 38.

10. Si cum inſtrumento magicæ noxæ viſus eſſet de loco exire fugiēs, pallenſque, in quo loco inuentus eſt aliquis læſus vel res maleficiata: hoc indicium omnino puto eſſe propinquum, & ſufficiens ad torturam per ſe ſolum, vt in ſimili fatentur omnes de exeunte timido, & pallido cum gladio cruento, & ex domo vbi occiſus inuentus: immo communiorem, & veriorem ſententiam eſſe volunt hoc ſufficere ad condemnationem, maxime ſi alia accedant indicia. Sed quicquid hi dicant, ego ſequor Gandin. Boer. & Ioan. Andr. contrarium volentes, nempe nec ſic quidem eſſe ſufficiens indicium ad condemnationem. Miror autem Farinac. fateri hoc non eſſe verum de domo habēte duo oſtia, & tamen putare verum de via publica vel agro: cuius haud dubie

Vide Fari. n.50. & 55. cum ſeqq. Farinac. & alij nu 52. & 54. Idem n 61

Vid. Far. n. 53. & 60.

A plures ſunt loci egrediendi, & ingrediendi. Facilius autem admiſerim ſententiam illam communem in pœna dumtaxat pecuniaria, nō vero in ordinaria, vel extraordinaria corporali: nihilominus etiam, quoad pecuniariam, quia Farinacius, cum Claro, fatetur iudicem non teneri eam infligere, ſed tantum poſſe ſi velit: ſemper ſim auctor: ex hoc indicione

B procedat ad vllam condemnationem.

Confer. n. 55. cum numero 64.

num. 68.

11. Eſt conuerſatio cum malis hominibus infamatis de eodem delicti genere, eaque ſtricta, & continua, ſed hoc indicium eſt valde generale, & remotum, tendens potius ad diffamationem, quam vt per ſe ſit indicium. egimus de illo præced. ſectione.

12. Si cōmiſſo maleficio quis con-

C feſtim veniat ad curiam, vt ſollicitet inquiri, & procedi de auctore criminis, cum hoc ad eum non pertineat ſollicitare. hæc enim ingeſtio, & ſedulitas ſuſpectum facit, & ſæpe exemplis hoc deprehenſum, ſed hoc etiam eſt leue, & debet bonis præſumptionibus alijs roborari, vt ſufficiat ad torturam. Quod multo magis tenendum de illo, qui ſponte cum non te-

D netur malefactorem denunciat, nam qui tenetur denunciare, & non denunciat, vel tarde denunciat, hic præbet ſuſpicionem contra ſe taciturnitate ſua.

Narrant Marſil. in practi. crimin. n.5. 5. diligēter Nouel. in practi. crimi. al. poſt prin. n.110 & a ter. tra ctat. de indic. 9.15. in d. c. Ant. Gom. 2. p. 3. c.13. n.4 Vide Far. a nu.94.

13. Si inuentus fuerit veneficio occiſus, vel læſus aliquis in hoſpitio, ſeu domo, poſſet eſſe indicium contra hoſpitem, ſeu dominum domus, argumento eorum, quæ cenſent docto-

E res de inuento mortuo in domo alicuius, nam delictū in domo factum, præſumitur factum per exiſtentes in domo, qui poterunt torqueri tanquā teſtes, ſi non probatur eos in domo, tum non fuiſſe, idque nullo alio indicio concurrente: tanquam rei principales autem, alijs præſumptionibus

Paris ſup. c.3. nu. 2. Nouel. ſup. nu.101. & 108. F. ller. in practic. cri. & alijs.

con-

cõcurrentibus: intellige niſi ſint bo-
næ vitæ, ac famæ, tunc enim non po-
terunt torturæ ſubijci, vt rei princi-
pales, niſi ſi tacuerint, & cælauerint
mortuũ, vel niſi conſtet homicidium
non potuiſſe committi ab alijs, quam
in domo exiſtentibus; hoc autem
difficulter poteſt conſtare, & in eo fa
cile iudex poteſt labi (vt patet exem-
plo pulcro, quod narrat Farinac. nu.
111.) quare non facile hoc creden-
dum iudici, niſi ſint perſonæ viles, &
de crimine ſimili ſuſpectæ. Vide Fa-
rinac. a num. 98. vſque ad num. 119.
qui nu. 120. bene addit hoc indicium
nunquam ſufficere ad condemna-
tionem.

14. Adhuc leuius indicium eſt, ſi
mortuus reperitur in via prope do-
mum alicuius: eadem enim tunc ſu-
picio eſt de domino, & inquilinis do
mus illius; hoc ſufficit ad torturam,
ſi ſit repertus valde contiguus do-
mui, & dominus, vel domeſtici ha-
buerunt inimicitiam cum defuncto,
vel alias ſint malæ famę in ſimilibus,
vel ſi concurrant aliæ præſumptio-
nes fortes. Farin. a nu. 120. Sic memi
ni proceſſum Madriti an. 1573. cõtra
quandã famoſam meretricem prope
cuius domum repertus aſininus pul-
lus excerebratus: quæ confeſſa in
tormentis ſe vſam cerebro ad phil-
trum, & flagellata in exilium miſſa.

15. Eſt indicium viciniæ, quia in
prædictis caſibus etiam eſt præſum-
ptio contra vicinos, quæ idem ope-
ratur, quod præcedens, & etiam eli-
ditur, ſi vicini ſint bonæ famæ, vel
mortuus extra viciniam habebat ini
micos, a quibus potuit occidi. Farina.
a nu. 127.

16. Si quis tempore maleficij, vel
incontinenti poſt inueniatur in loco
delicti, vel loco propinquo valde, &
quaſi contiguo cum armis, ſeu in-
ſtrumentis maleficij; tunc etiam ſi
alias fuiſſet bonæ famæ, quia duo

A concurrunt, (locus & inſtrumen-
tum) poſſet ſubijci torturæ, ſine alijs
adminiculis: quia tunc eſt indicium
valde propinquum, ſi vero ſit in-
uentus, ſine inſtrumentis, tunc ad
torturam neceſſe eſt concurrant aliæ
præſumptiones, vide Farinac. a nu-
mero 133.

17. Eſt quando quis frequentat lo
cum, vel viam, vbi maleficium com-
B miſſum, vel viſus eſt immediate an-
te in illo loco, vel via ambulare, tũc
ſi iſte malæ famæ in ſimilibus, pote-
rit ſtatim ſubdi torturæ, ſi ſit bonæ
famæ, nõ niſi accedentibus alijs præ-
iudicijs. Intellige de eo, qui alias
non erat ſolitus locum, vel viam il-
lam frequentare, nec tunc habebat
aliam iuſtam cauſam illac tranſeun-
di, vt quia volebat accedere domum
C ſuam, Eccleſiam, vel quid aliud. Fa-
rinac. a nu. 138.

18. Deſumitur ex illo Caſſi, Cui
Bono. nam præſumitur deliquiſſe,
qui cauſam habuit delinquendi gra-
uem, & deliberatam, non ſubitã tan-
tum, vel leuem, & ſufficit hanc cau-
ſam fuiſſe exiſtimatam talem a reo,
maxime ſi ſit pronus in illã cauſam
(vt in amorem, vel odium) & dum-
D modo appareat alium neminẽ hanc
cauſam habuiſſe, & hæc cauſa ſit in
ſpecie iudicialiter probata, neque
hæc omnia ſufficient ad torturam,
niſi mala fama, aut aliud indicium
acceſſerit. Farinac. nume. 144. cum
ſeqq. ex Caſono optime de hoc lo-
quente, li. de Indic. tract. 2. c. 1. & c. 5.

19. Acclamatio, aut vociferatio in
domo iniuriam patientium, & tum
E fugiens, ſeu exiens ex domo viſus;
nam tunc quaſi duo concurrunt in-
dicia, quorũ prius indicat delictum,
poſterius delinquentem, & vnum
iuuatur ab alio, vt ſufficiat ad tortu-
ram, eſt indicium remotum, & per
duos teſtes legitime probandum; Fa-
rinac. a nu. 157.

20.

Digitized by Google

A

20. Ex communi opinione Doctorum, & Iudicum, ſi cadauer poſitum coram reo ſanguinem emittere inciperet, vel ex vulnere, vel ex ore, vel ex natibus: hoc indicium quidam magni faciunt, & de eius cauſa alias à me diſputatum hoc eodem opere. Ego iſtud indicium numquam exiſtimarem ſufficere ad torturã, quicquid graues, Dd. quidam in contrarium dixerint. Moueor quia verè eſt indicium remotum, & quaſi prodigioſum: de cuius cauſa non conſtat, & incertiſſimum, quod nullo iure, vel cauſa iuridicè probata nobis cõſtat, & tortura maximi eſt præiudicij, quare niſi accedant fama, minæ, inimicitiæ vel ſimile adminiculum, numquam ad torturam ex hoc indicio Deum timenti iudici procedendum, affirmauit. Farina. nu. 156. poſt Anton. Gomez. fusè & prudẽter hoc diſcutientem d. tom. 3. c. 13 à n. 15. & Marſil. in pract. §. diligenter nu. 181. Maſc. & alios.

li. 1. q. 4. ca. 3. verſ. ſexto cadauc.

B

poſt Angel. & Parid. Boeri. decıſ. 166. Blanch. de indic. ad l. fin. D. de q. n. 408. Car. tract. de indic. Indici. 27. n. 1. Noue. regul. 184 Men. de arbitr. caſ. 270 n. 16. & de præſum. l. 1. q. 89. nu. 118. & alij.

21. Sumunt quidam ex mala phyſiognomia, & malo nomine, item ſi oculos in terram defigant: de malo nomine, eſt ſententia Marſilij, Bruni & multorum; ſed hæc meo iudicio prorſus eſt inanis præſumptio, quãdo nomen impoſitum puero à parẽtibus; ſi impoſitum viro, aut adoleſcenti à moribus, vt ſolent malefici nomina inuicem mutare, tunc haberem pro idoneo indicio ad probandum eſſe malum hominem in genere, non vero ad probandum ſpeciale delictum aliquod, niſi ipſum nomen delictum illud ſignificaret, ſed tamen ad torturam ſolum hoc non ſufficeret. Quoad oculorum in terram defixionem; hoc leuius adhuc eſt, poteſt enim ex pudore oriri: nec eſt propriũ vnius in ſpecie delicti, ac ne in genere quidem delicti ſufficiens argumẽtum. Vt nec phyſiognomia mala: quare de his omnibus indicijs prudenti iudici parum curandum eſt, quod non aduertunt duo I.C. hæretici, his nimium tribuẽtes, vt fortaſſis etiam Martin. de Arles. nec obſtat quod directorum inquiſitorum, in 3. part. in cap. de ſignis exterior. per quæ Nicromantici hæretici dignoſcuntur, & magi hæreticantes, ſcribit, eos communius habere toruum viſum, & obliquũ, ex viſione, & apparitione, & collocutione malorum ſpirituum: non enim illic ponit indicia ſola ad torturam, ſed etiam generalia quædam ad dignoſcẽdum perſonas, in quas formanda inquiſitio; & hæc ponit tantum, vt præambula quædam indicia ipſorum iudiciorum ad torturam.

vide Menochiũ de prçſumpt. lib. 1. q. 89. Farin. à n. 165.

Bodin. in dæmono. & Godel. li. 3. capi. 3. Marti. de Arie. de ſuperſti. à n. 100.

C

22. Aequè leue indiciũ eſt, ſi quis natus ſit ex mala patria, & in qua multi tales criminoſi, hinc enim nimis generalem ſuſpicionẽ gigni patet, vt opt. docet Simancas. idem cẽſeo de parentibus, quanquam ſit indicium nõnihil propinquius, & magis immineat periculum ab his, quã à patria, & faueat ſuſpicioni experiẽtia, maximè quando mater eſt malefica, & magis adhuc ſi etiã auia fuit, hoc, vt certum admiſere Godelm. & Bodin. ſed hoc etiam indicium, vt incertum reijciunt, niſi iuuetur vehementibus præſumptionibus alijs, Catholici, & prudentiores ſcriptores, magis vrgeret hac in re conuerſatio, & educatio, cum tam malis parentibus, ad quam reduco præcedẽtem ſuſpicionem, puto enim, ſi à talibus parentibus ortus, & ab his educatus fuerit, gigni ſuſpicionẽ ad inquirendum, quando non eſt bonę famæ reus; ſi aliud indicium præterea accedat, poſſe torqueri.

Inſt. Cath. c. 50. nu. 5. & 9.

D

d. c. 3. Bod. lib. vlt. c. 4.

Cyrill. in ſum. crim. rub. 29. de q. 5. 4. nu. 1. & 2. Simã. ſup. d. cap. 50. n. 12. & 11. Farin. q. 47. num. 279. Binſfeld. indi. 16.

E

23. Si quis inimicorũ obiectione, vel amicorũ admonitione inſimulatus taceat, & quaſi contemnat ſilentioq; eludat, quidam putant idoneũ indicium; quos citat Binsfeld ſed

Indic. 16.

merito

merito eos non ſequitur, eſt enim leue, & incertum indicium, indigens adminiculo aliorum, etiam ad ſpecialem inquiſitionem.

24. Si quis conſueuerit ſceleratā iuramenta, vel blaſphemias, vel obſcœnaſſima verba proferre, aut dæmonem ſæpe nominare, ſeque, alioſque illi frequenter deuouere; verbi gratia, do te dęmoni, auferat te diabolus, &c. ſi quis alia grauiſſima ſcelera ſpecie differentia à Sortilegio committat; eum ſortilegij ſuſpectum cenſet Binsfeld. indict. 11. eò quod graues ſcriptores tradant huiuſmodi ſuſpectos eſſe de hæreſi. Sed obſerua hoc indicium ad malam famam reduci, & duntaxat ſolum ſufficere ad inquirendum, ad torquendum non, niſi præſumptiones aliæ adminiculentur.

Vt poſt Carter. & Simāc. Menoch. li. 5. de p̄ſump. præſ. 6. & lib. 1. q. 12. Caſtr. li. 1. de iuſta hęret. punit. cap. 10.

25. Si dum torquētur, nullas emittant lacrymas. nam cenſent DD quidem eas flere non poſſe, ſi velint, & ideo hoc indicium ponunt Spreng. Grill. Bodin. Sed hoc merito alij inane, & friuolum ſignum reputant; nam ſi loquuntur de lacrymis ex pęnitentia, vel deuotione, illæ non ſunt ſpontaneæ, ſed à Deo, cui lubet dantur: ſi de lacrymis propter ſenſum doloris, fieri poteſt, vt ſit talis quarundam conſtitutio corporis; noui pueros, quos citius flagris diſcidiſſes, quā vel vnam lacrymulam excuſſiſſes: è contra Picardorum hæreticorum genus in Bohemia, quod *Flentes* vocant, aiunt vbertim flere quandocunque lubet. An ergo hi nequeunt eſſe ſtriges?

Godelm. & Binsfel.

26. Si vagæ ſint, ſæpe habitationē, & domicilium mutantes: maximè poſt diffamationem, vel complices captos: hoc indicium eſt bonum indicium, ſed commune omnibus criminoſis, vim habet ad torturam, quādo alia accedunt indicia: fallit ſi ſit bonę famæ, quia hęc illud purgat: item

Binsfeld. indic. 18.

A ſi migrandi iuſtam cauſam probet.

27. Si ſingularitatem quandam præ ſe ferant impietatis, vel religioſitatis oſtentatione, quoad diuturnas in templo moras, habitum, &c. ſic Binsfeld. vt verum tamen fatear, hoc indicium valde lubricum, & leue eſt, hypocriſim potius probans; ſortilegium vero non niſi remotiſſimè.

Indict. 17.

28. Quidam ſagas volunt dignoſcere ex eradicatione chriſmatis in fronte; alij ex ſtigmate impreſſo: ſed vtrunque merito improbat Binsfeldius; nam quoad eradicationem illam, ridiculum hoc eſt. chriſma enim nihil viſibile, vel ſenſibile relinquit in vertice vncti. quoad ſtigma non omnibus illud inurit, ſed ijs tantum, quibus diffidit eos conſtantes fore, vt iam alij obſeruarunt; præcipuis non inurit: aliquando etiam delet cum capti ſunt; & quando non delet, id relinquit. vt hanc ſuperſtitionem iudicum foneat, & ſic nonnunquā innocentes plectantur. nec enim facile verum ſignum dignoſcas à macula, vel næuo, vel clauo, vel impetigine naturali, tum quia non eadem eſt forma ſigni: aliquando eſt ſimile leporis veſtigio, aliquando bufonis pedi, aliquando araneæ, vel catello, vel gliri, tum quia non idem locus, in virorum enim corpore ſæpe viſitur ſub palpebris, ſub labijs ſub axillis in humeris, in ſede ima; fœminis etiam in mammis, vel muliebribus locis, tum etiam quia non omnium ſtigma eſt inſenſibile, vt docet experientia. Et ſi aduertant ſe pungi, fingere dolorem poſſent, etiam quem non ſentiant. Quamobrem Michaelius, Pneumalog. ſchol. 5. monet Iudices cum acu, vel pugiunculo iubent ſtigma pungi, id tam cautè fieri debere, vt ſtriges non aduertant, ſolere enim illas cum aduertere fingere, ſe vehementer ſtimulatione hac cruciari. Plerunque etiam alijs ex cauſis ſunt cica-

Indict. 14.

Danæus. Bodin. Godelm.

Digitized by Google

cicatricoſæ, quia ſic in ſuos non rarò dæmon ſæuit, vt os totum lacerum ac dilaniatum relinquat, & perpetua inhæreant veſtigia, vt de Roſa Gerardina teſtatur Remigius c. 13. Quanquam ex his ipſis cicatricib. aliud rurſus, ſed incertum naſcitur indicium.

29. Longè certius indicium eſt ſequens; in Hallo villa Diœceſis Traiectenſis, fœmina quædam miſera, die quadam pedes ſuo pelui imponens, & extra illam retrorſum ſaltans, ſic ait: hic ſalto de poteſtate Dei, in poteſtatem Diaboli: quam Diabolus mox rapiens, & in aera ſuſtollens multis, qui aderant in villa, ſiue extra villam videntibus, vltra altitudines nemorum tranſtulit, ita vt vſque in hodiernum diem nuſquam compareat. ſic Cæſar. lib. 11. cap. 60. & precedenti capite, apertè indicauit hanc magicis artibus inſtitiſſe. Sane huiuſmodi dictum factumúe, indicium vrgentiſſimum & proximum putarim. Hæc de indicijs, quædam addamus de denunciatione.

SECTIO V.

De denunciatione, & teſtibus.

Plura Caſtro li. 1. de iuſta hær. punit. c. 12. & Simanc. in prax. ti. 11. Spiceg. Siluest. Spinæus laquer. a. ij.

QVid operetur denunciatio ſiuè teſtimonium complicis oſtenſum luculenter Sect. 5. Nunc tantum addenda breuiter quędam de denunciatione, & teſtimonio aliorum, qui teneantur denunciare, & teſtari, iam vidimus Sect. ſuperiore. Nunc addo praxi receptum; per regulam, qua leges dicuntur ſpectare ea, quæ frequentius contingunt; vt quæ in hæreſis crimine teſtimonia probationeſque recipiuntur, eadem locum habeant in crimine Lamiarum; ratio, quia Lamiæ ſemper ſuſpectæ A ſunt de hæreſi, & rarò hæc ſuſpicio fallit: ſemper enim earum facta ferè ſapiunt hæreſim manifeſtam.

2. Receptio teſtium debet ab ipſiſmet iudicibus, ſeu inquiſitorib. fieri, nec eſt deleganda, niſi magna ex cauſa, & prudenti, ac probo viro. recipi poſſunt etiam ante litis conteſtationem, & etiam ratificatio teſtimoniorum fieri poterit extra tempus præ- B ſtitutum ad probandum, ſi iuſta, & probabilis aliqua cauſa id exegerit; ſemper autem erit ratihabitio teſtiũ adhibenda, etiamſi reus ſe habere illos pro ratificatis profiteatur. Publicatio quoque teſtimoniorum reo præbenda eſt, vt contra queat excipere; nomina teſtium verò nõ ſunt in hoc crimine ſimul publicanda, quia periculum ferè euidens hinc imminet C varijs ex cauſis teſti, & negotia fidei ſic retardarẽtur, metu perculſis teſtibus: conſultum tamen, vt (quod fit in Hiſpania) iudices diligenter exquirant à reo, num quos habeat inimicos, & teſtes ſuſpectos in genere, quibus credi nollet, & quare? confrontatione ergo teſtium, & rei in hac materia non vtendum, niſi magna ex cauſa, & omni periculo D ceſſante; vt ceſſat quando complices depoſuerunt. Et poſſunt teſtes ſuper iiſdem articulis etiam prorſus contrarijs, facta iam publicatione, audiri. poſt multos Simanc. ſupra num. 3.

Hodie contrarium in prax. obtinere ſcri, vid. Gail. li. 1. obſeruat. 96. nu. 10. bene post alios Simanc. ti. 35. nu. 7. ex quo deinceps addemus, & alia. c. quoniam frequenter §. ſunt, & alij. vt lite non conteſt. ca. vlt. de hæret. in 6. DD. in d. c. quoniam frequent. & c. 2. de teſt. ſic ſtatuit Innocẽt. 6. vide Direc. inq. fol. 52. Simanch. ſup. nu. 17.

3. Poſſunt in hac cauſa à iudicib. maximè Eccleſiaſticis (vt ſunt inquiſitores) quælibet perſonæ egregiæ, etiam quilibet conſanguinei, compelli, vt ſe coram ipſis ſiſtant, & te- E ſtimonium perhibeant, quod fidei fauore receptum. Vt autem in hoc crimine illuſtres coguntur, ſic etiam infames aliàs perſonæ, vt complices (de quibus actum) excommunicati, & ſimiles; non vt plena eis fides, ſicut alijs non famoſis, ſed quanta prudenti iudici videbitur circumſtantijs

Glo. c. 1. de teſtib. cog. Rom. notab. 401. Iaſ. in l. ad egregias. D. de iureiur. Aimo. conſ. 220.

ſtantijs

ſtantijs conſideratis, præbeatur, valet etiam teſtimonium auriti teſtis, qui ſe ex ipſomet reo dicit audiuiſſe, non qui ex alijs ſic intelligendus D. Chryſoſt. hom. 30. in Gen. cum negat ex auditu iudicandum, nec exceptio in hac cauſa contra teſtes admittitur, niſi quæ teſtem penitus refellat, vt capitalis inimicitia, coniuratio, ſubornatio: cæteræ tantum eleuant fidem, non tollunt. Sed iſti teſtes inhabiles, infames, & non integri, tum demum admittendi, quando alij haberi nequeunt, vt in crimine iſto ex natura rei, & actus, vt plurimum contingit. Coactio autem illa fieri poteſt, non per incarcerationem (etſi quidam iudices hoc perperam faciant,) ſed exacto iureiurando ſe teſtimonium dicturos, ſemper excommunicationem; deniq; inducta mulcta, & captis pignoribus, l. ſi quando, C. de teſtibus capit. 1. 2. & vlt. de teſtibus cog. Franc. Viuius in comm. opin. verbo teſtis citatus. Et cogi poteſt etiam qui iurauit ſe non reuelaturum. cap. intimauit. de teſtib. & dic. c. vlt. Viuius lib. 2. verb. confeſſionem.

ca. in fidei & ibi DD. de hær. in 6. Condi-ſilu. d. hæret. q. 125. Corr. ſ. li. 5. miſcell. cap. 20. Siman. bene ſup. nu. 20. & 21. ſequent.

Poſt plurim. Anto. Gabr. lib. 1 cõm. cõcl. rub. de reſ. concluſ. 9. vide optime loquentem. Binſfeld. pa. de com. maleſ. tertia edit. a fol. 320.

4. Quantumuis multiplicentur depoſitiones perſonarum infamium, & complicum, non eſt procedendum iudici ex his ſolis ad condemnationem; ſcio contrarium communius teneri, & in praxi obtinere; ſaltem vt pœna puniatur extraordinaria, argumentum eorum eſt, non lex aliqua aut ratio vrgens, ſed generale brocardicum, ex multiplicatis indicijs debilibus reſultare indicia indubitata. Sed hoc argumentum valde debile eſt; nec in rigore verum, nunquam enim quæ natura ſua ſunt dubia, poſſunt rem facere indubitatam; ſicut nec multa venialia peccata vnum mortale: nec multa ægra vnum ſanũ, nec multa nõ alba vnum album, nec multa tepida vnum calidum, &c. quando res non ſunt ſubordinatæ ad

Vide Binſ. ad hoc fuſe allegantem membr. 2. cõcl. 7. fol. 356. & add. Ant. Gom. to. 3. c. 12. nume. 18. Aymon. conſi. 178. Deciſ. con ſil. 18. li. 6. Lud. Peg. deciſ. crim 17. nu. 44. vide ſupra Sect. 3. litt. L. vbi do-

A vnum finem natura ſua; ſicut vna depoſitio natura ſua non ſubordinatur alteri. Deinde totum illud, nihil fundamenti habet, niſi præſumptionem. Præterea quis neget; quamuis ratum id ſit, fieri tamen nonnunquam poſſe, vt vno caſu plura concurrant indicia ad crimen non verum, quam ad verum? Eſto ſic probatio criminis admodum laborioſa, B progrediatur hoc ergo ad torturam: ſi ad necem inſontis extendis; nonne durus, & ſæuus meritò dicare? ſit crimen atrox natura: quid tum, ſi reuera non commiſit? ſic aliqui noxij elabentur, præſtat decem elabi, quàm vnum innoxium condemnari: ſi tortus fuit innoxius, poteſt ei ſolatij aliquid impendi: ſi damnatus, & necatus, quod tu mortuo præbeas C cataplaſma? Denique ratum illud, & receptum, etſi ad torquendum minora probationum adminicula ſufficiant; ad damnandum neceſſaria eſſe luce meridiana clariora, nonne hoc illi ipſi fatentur DD. quibus Bodinus, & alij contra ſentientes ſententiam ſuam confirmant; Marſil. pract. crimin. §. diligenter nu. 3. Chaſſaneus ſupra Conſid. Burg. rubr 1. §. D 5. nu. 123. Ant. Gabr. d. conſ 7. nu. 7. Iul. Clar. quæſt. 21. nu. 9. vbi hoc confirmat arreſtis Burdegalenſ. & Pariſienſibus Blanch. de iudic. num. 384. Monticella reg. crim. 4. nu. 6. Oſaſc. conſil. 65. lib. 1. Farinacius quæſt. 43. num. 39. 62. & 73. Quos omnino hac in re puto iudici ſequendos.

ctum quibus concurrentib. vale aut ad torturam.

5. Si teſtes iſti complices, poſtquam aliquem, in tortura, & concurrentib. E cæteris neceſſarijs, denunciarunt, & confeſſionem denominationemque hanc ratam habuerunt, & confirmarunt ad bancum, vt oportet, & ante ſententiam: poſtea poſt ſententiam, in loco ſupplicij, more inſtante, innocentiam denominatorũ à ſe proteſtati iudici populoque fuerint;

fuerint; vel ipſis denunciatis coram omnibus dixerint, ſe illos habere pro probis, & inculpatis, ſententia receptior eſt, iudici parum curandum eſſe huiuſmodi palinodiam, tum quia raro ſub mortem æque ſibi mente conſtant, vt ante illud tempus, quando confeſſio ratificatur, tum quia ſolent importunitate eorum, qui denunciati fuere, vel admonentium de animæ ſalute, vehementer rei ſollicitari, & perturbari in extremo illo vitæ puncto, tum quia hęc recantatio non eſt facta adhibitis ſolemnitatibus, quę adfuere primæ confeſſioni, ideo pręualet prior. tum quia iſta eſt extra iudicialis, prior iudicialis. Confeſſio quidem non perſeuerans habetur pro nulla: ſed demum, quando reuocatur ante ſententiam latam, non poſtea. Moriens præſumitur memor ſalutis; quando eſt animo imperturbato, & ſibi bene præſens: nec tamen omnes morituri, maxime ſortiarij, ſunt Sancti. quare hæc præſumptio leuior eſt, quam quia nititur prior confeſſio, his argumentis hoc tenuere nonnulli. qui vero in terminis contrarium ſcripſerit ſcio nullum. Confirmant, qui docent rectiſſime, dictum morientis non eſſe idoneum teſtimonium, vt alius torturæ ſubijciatur, nec in homicidio; nec iudice dicente ſe tuliſſe falſam ſententiam, nec in furti crimine; nec in alijs vllis, ex communi, & in praxi recepta ſententia. Cauendum ergo iudici, ne poſt denominationem factam, & lata iam ſententia vnquam permittat partes ad reum accedere: hoc enim ad nihil vtile fuerit, niſi vt reum moleſtent, fruſtra quidam, ſijs non reuocet: ſi reuocet, damnoſum id futurũ, quia gignitur præiudicium non exiguum iudicio. quod Sacroſanctum, & indubitatum eſſe deceret; & ipſi quoque reo, qui falſum dixiſſe, vel falſitati cõſenſiſſe ſeſe in iudicio, vbi

Godelm. l. 3. c. 9. nu. 25. Binſfeld. ſupra fol. 309. l. ſi quis in grau. § ſi quis moriens ad Syllan. Bartho. & al. add. § ſi quis moriens. Hippol. Marſyl. in pract. § re‑ſta. in prin. Anto. Gomeſ. ſup. c. 23. nu. 17. Iul. Clar. d. q. 21. nu. 17. docui ſupra init. ſectionis huius, & vult

A veritas dicenda; fatetur. Sextò, Quando malefici iſti complices, ſuos produnt, & poſtea ex interuallo variant; idem ſeruandum, quod in cauſa hæreſis ſolet ſeruari; eſt enim eadem ratio huius criminis, & eadẽ praxis. In hæreſi res non eſt certa, nam ſunt qui cenſeant ſtandum illi teſtimonio quo hæreſis reuelatur; & ideo ſi primo teſtimonio hæreſis re- B uelatur, ſtandum primo; ſi poſteriore reuelatur, ſtandum poſteriori; etiamſi alterum iuramento foret confirmatum. ratio eſt, fauor fidei, & religionis; qui vt facit, ne hoc crimen in perniciem Chriſtianę religionis maneat occultum; etiam facit, vt in dubio quis pręſumatur hęreticus quantum, ad condemnationem pœnitentiæ in foro Eccleſiæ imponendæ, pro vtili- C tate animæ. In primis obſeruo forum Eccleſiæ duplex eſſe, vnum publicũ, vt eſt inquiſitorum: aliud priuatum, & ſecretum, vt eſt pęnitentiariorum ſeu confeſſorum. quoad ſecundum facile admiſerim hanc ſententiam tot DD. nullum enim hæc præſumptio damnum, immo, & commodum adfert pœnitenti. Quoad prius forum, quia res eſt maximi pręiudicij, & ſo- D lent inquiſitores vel brachio ſeculari tradere, vel alia ẽt corporis afflictiua pęna, cũ publica ignominia, reum afficere; valde hæſitare me fateor. Sane nec Iac. Simancas Epiſc. Pacenſis, & poſtea Zamorenſis, hoc ſimpliciter admittit, cuius hac ſunt verba, de hac teſtimonij correctione loquentis; *nec audiendi ſunt, qui putant eo dumtaxat caſu id accipiendum eſſe: cum po-* E *ſterius teſtimonium* (ſcilicet, reuelans, quando primum non reuelabat) *eſt contra reum in fauorem fidei. Nam licet eã ſpeciem de expreſſerit, mens tamen legiſlatoris aliud procul dubio vult, æqualitas enim iuſtitiæ ſeruanda eſt inter accuſatorem, & reum, quin etiam reis fauorabiliores*

Binſfeld. d. membr. 2. fol. 315. ex text & gloſ. in ca. accuſat. §. licet. de hær. in 6. Felin. in c. cum in tua collat. 2. de teſt. Couar. libro 2. variar. reſol. capitolo 13 Repertor. inquiſitor. verbo, teſtes. Menoch. de arb. caſu 108. quos refert. & ſeqq. Binſfeld. fol. 114. poſt gl. & Ioan. de Imo. Squillacenſis de fide Catholica. ca. 34. Ioſeph. Maſc. de probat. li. concl. 495. nume. 8. q. citat plurimos. d. cap. 36. num. 6.

Digitized by Goog

eſſe debemus, & ad abſoluendum, quam ad condemnandum promiores.] A Quid ergo dicemus? Vtique cenſeo ſi vtrumque teſtimonium confirmetur iudiciali iureiurando, & æque probabilibus nitatur coniecturis ac rationibus, priori potius ſtandum, ſiue reuelet, ſiue non. Nam fauor fidei ad tam magnum præiudicium rei porrigi non debet. Si vtrunque confirmatum ſit iureiurando, ſed vnum B iudiciali, alterum ſpontaneo, & extraiudiciali, ſtandum illi quod iudiciali nititur. Et quia prius ſemper coram iudice ſolemniter perhibetur, poſterius vel raro vel numquam; ſemper tum ſtandum erit priori, accedit quod quando iurat in poſteriore, eo ipſo iam declarat ſe periurum, qui prius falſum iurarit. priore quoque teſtimonio iam ius quæſitum, quod C idem teſtis non poteſt auferre: poſterius denique ſemper laborat ſuſpicione ſubornationis, vt teſte Simanca Demoſthenes Lampidi obiecit. Vno tantum caſu puto ſtandum poſteriori, ſiue iuratum ſit, ſiue non; quando apparet manifeſtis indicijs teſtem non leuitate aut odio, non prece aut precio, ſed iuſta omnino ex cauſa teſtimonium correxiſſe. D Quod vero idem Simancas putat maiorem præſumptionem adhuc fore pro teſtimonio poſteriore; ſi reus moriens illud pro exoneratione ſuæ conſcientiæ perhibuerit; quia tunc nemo præſumitur pietate, vel ſalutis ſuæ immemor eſſe, ex D. Chryſoſto. homil. 5. in 2. ad Timoth. Roman. Igneo, & Marſ. id iam ſupra docui non procedere, E quando iis quæ iurauit, contradicit poſt ſententiam latam; in tali etiam hęc prǽſumptio ceſſet.

d. cap. accuſat. §. licet Ab. ab intent. de pęnis l. Alia. de act. & oblig. l. fauorabiliores de reg. iur.

Orat. contra. Phormionem.

Sic ex d. §. licet, & Coua. ſup. & Curtio Sen. conſil. 69 Simanc. nu. 3. & 5.

SECTIO VI.

De iis quæ loco accuſationis eſſe ſolent in hoc crimine, & de accuſatione ipſa.

ACcuſatio, quę aliquando ſequitur incarcerationem, aliquando præcedit ſolemnior eſt, quam *denunciatio*, eſt enim maleficij alicuius apud iudicem, ad vindictam publicā ſolemniter facta delatio; ſed in praxi, *querela*, ſucceſſit in locum accuſationis, quare vbi iudex non poteſt procedere ex officio contra delinquentem, nemine querelam proponente (quod in nō multis locis eſt, plerisque enim poteſt iudex ex officio in quocumq; delicto procedere, & ideo in plerisque locis, *inquiſitio*, ſucceſſit in locū accuſationis) vbi contra querelam omnia poſſunt obijci, quæ contra accuſationem.

Quoad perſonam, in hoc crimine admittuntur omnes alias inhabiles, quia eſt crimen exceptum, vt communiter omnes fatentur, & ideo in hoc crimine laicus poterit accuſare clericum: admittitur etiam minor viginti annis, etiam ſi ſuam vel ſuorum non proſequatur iniuriam; admittitur mulier admittuntur infames, & criminoſi, & etiam ſocius criminis: etiam excommunicati, excommunicatione maiori: ſoli repelluntur ab accuſando inimici capitales. Quod receptum de capitali inimico, quia eſt impedimentum iuris naturalis. Quo ad excommunicatos excommunicatione maiori; licet illi actores eſſe non poſſint, nec illis poſſit ius dici; & videantur illos excludere Clarus, quæſt. 14. nume. 16 & Farinac. ſupra numero 32. verius tamen eſt, eos non excludi in hoc crimine, ſicut nec in hæreſi, vt fatetur ipſe Farinac.

Farinac. q. 12. in princip. Farinac. ſup. nu. 6. Farinac. à num. 12. & ſeqq. Clar. q. 14.

Vide Farinac. nu. 40. & Clarus nu. 17. d. q. 14.

Digitized by Google

nac. nume. 16. vbi præter inimicum dicit nullum inhabilem in exceptis criminibus excludi. nec puto hoc Clarum voluiſſe negare. Quo pacto enim complices admittantur, qui ferè omnes ſunt excommunicati? Ad rationem contrariam reſpondeo, non ipſis ius dici tunc, ſed Deo; cuius directè cauſa agitur, quando fides defenditur.

2. Debet accuſator crimen iudici proponere cum indicijs, & argumentis ſuſpicionum, & idoneè cauere de damno reſarciendo, ſi ſuccumbat, & incarcerari donec caueat. Calumniator tenetur ad damna, expenſas, & intereſſe calumniati, & iure communi, ac conſtitutione Pij V. ad pœnam talionis; pleriſque in locis ex iure conſuetudinario, pœna arbitria, pecuniaria, vel corporali. vide Farinac. d. quæſt. 16.

Conſtitut. Carolin. c. 12. & 14. & 2. C. de exhib. reis li. 9. C. de his qui accuſ. Angl. de malefic. v. ad querelam. Farinac. oſtendit eſſe communem q. 16. num. 8.

SECTIO VII.

De apprehenſione, & carcere.

QVamuis nemini liceat auctoritate ſua maleficos occidere, licet tamen cuique in manifeſto crimine deprehenſos comprehendere, & iudici offerre; vt explicanda l. vlt. C. de maleſ. iuxta Binsfeld. nam ſi lex illa generaliter accipiatur, eſſet rixarum ſeminarium, quia maleficus metu ſe defenderet, & aperiretur occaſio petulantibus innoxios comprehendendi, addo præterea requiri, vt vel ſortilegus ſit fugitiuus, vel deſit copia iudicis, vel bellum fuerit indictum talibus, vt de hæreticis contra Goffredum, & Alberic. docet Simanca. vel etiam niſi maleficus ille ſit bannitus, alias, qui nõ habens merum imperium, & non exiſtens in maiori magiſtratu caperet, & incarcerare, iniuſte faceret. Poteſt autem capi quouis loco, & tempore, & cuiA

Arg. l. non eſt ſingulis. de r. g. iur. l. b. iur. prætor. §. ſi debitorem quæ in fra. d. tre-

A uis carceri includi: quia exutus eſt omni priuilegio, neque illa procedunt in criminibus atrociſſimis, quare etiam poſſunt detineri in compedibus, manici, cippis. poſſunt pro pœna teneri in carcere obſcuro, & tetro, in quo intra paucos dies moriantur; ſed hoc intellige poſtquam crimen confeſſi, vel conuicti, & damnati, de crimine mortem merente. Capi tamen non poterunt niſi præceſſerit informatio aliqua, poſt iudicia legitima; ex æquiore ſententia: legitima vero ad capturam eſſe eadem, quæ ſunt ad inſtituendam inquiſitionem generalem, videtur velle Menoch. libro 1. de præſumpt. quæſt. 88. numero 1. de quo hæſito. immo Simancas vult in crimine hæreſis neminem capi, niſi iudices compererint pluſquam ſemiplenis probationibus reos vrgeri. ratio, quia ſola etiam captura in crimine hæreſis vehementer infamat. verum hæc ſententia, nec ſatis fundata eſt, nec ſatis tuta reipub. quam priuatim miſericors in reos, tam publice noxia, & in commune vergens periculum. Nam ſemiplenæ probationes omnium iudicio ad quæſtionem etiam in criminibus minus reip. noxijs ſufficiunt. Deinde quo crimen eſt atrocius, & in cõmune pernicioſius, hoc leuioribus iudex indicijs fretus poteſt ad capiendum procedere. Sed, & perſonarum habenda eſt ratio, vt facilius procedatur contra vilem, & pauperem, & plebeium, quam contra nobilem, bonæ famæ, & locupletem. Forte opinionum diuerſitas quam Pacenſis Epiſcop. hac in re inueniebat, in præceps eum egit. nam ſi octo enumeratis a Farnacio, addas aliam Gomeſij, & commemoratam Simancæ, iam decem numerabis. Illis prætermiſſis *primum ſi uno*, iudici de delicto communis conſtare debere, vt vult Gomezius, ſed id intelli-

B (at "men non poterunt")

C (at "rint pluſquam")

D (at "in criminibus minus")

E (at "quam Pacenſis")

dit. Simanc. prax titul. 25. num. 5. Farinac q. 27. nu. 34. V. de Fytina q. 27. num. 6. Farinac. ſupra num. 100. & hoc factum in cauſa Doctoris Edelini. Farinac. n. 104. Lancel. Corrad. de offic. prætor. in cauſ. crim. titul. de captu. Mynſing. cent. 5. obſ. 69. Anton. Gomeſ. d. tom. 3. c. 8. & opt. Farin. à num. 112. vſque 117. Simanc. d. tom. 25. num. 2.

d. q. 27. à nume. 114. d. tom. 3. cap. 8. v. 1.

go, quando de actu extrinſeco, & damno dato agitur. *deinde ſtatuo*, iudicis arbitrio permitti, quando ſine, vel cum quibus indicijs, capere reum debeat: verumtamen eum oportere legibus, ratione, & æquitate hoc ſuū arbitrium moderari conſiderata criminis, & perſonarum qualitate, quare ad ſimplicem querelam, ſiue delationem numquam ſim auctor, vt ad capturam, ne vilium quidem perſonarum, ſe iudex accingat; niſi delator ſummarie probet reum eſſe ſuſpectum de fuga, & idonee caueat per fideiuſſores; aut, ſi perſona ſit locuples, ſe, ſuaque obliget, pro refuſione impenſarum, damnorum, & intereſſe, caſu quo querelam ſuam non probaret. his enim concurrentibus. Caſtrenſ. Bald. & aliorum veterum ſententia recipi poterit, alias certe nimis rigida. Poterit eodem modo iudex procedere, quando ad delationem accedit nominatio, ſeu indicium ab ipſo infirmo periculoſe laborante, (verbi gratia, defertur ad iudicem à medicis, Petrum eſſe maleficio læſum; iudex ex officio mittit Notariū ad Petrum, qui interroget, quem putat auctorem maleficij, Petrus nominat Ioannem, qui iam delatus fuerat ab alio.) ratio, praxis eſt, quia talis infirmus adhuc ſenſibus, & iudicio integer animo imperturbato, præſumitur merito ſalutis ſuæ memor, & huiuſmodi infirmitas habetur pro quadam ſpecie torturæ, ideo iſte torto comparatur: nec dici poteſt ſpontaneus delator, neque hic locum habēt alia illa impedimenta, quę recenſuimus contra nominationem ſortiarij in vltimo ſupplicio deponentis. Optarem tamen hoc caſu hanc nominationem infirmi nudam non eſſe, ſed ornatam cauſis opinionis, ſiue ſuſpicionis, cur illum credat auctorem. Denique notandum, quod ſocij vnius denunciatio, indicium ſufficiens pręA beat ad capturam, ſi aliud indicium accedat. Sic poſt multos Menoch. lib. 2. de arbitr. iudic. cent. 474. num. 25. Maſcard. volum. 5. de probat. concl. 1311. num. 10. & 11.

Argu. l. 1. D. de cuſt. reo. Clarus q. 23. nu. 2. Kirchou. Centur. 4. concl. 30. bonaco. in cōm. opin. & alij.

Vide Farinac. ſupra num. 115. 120. 128.

Cuttet. Rolandin. Maſcard. & alii apud Farinac. num. 29.

Porro ad ſolam informationem extraiudicialem in ſcripta non redactam, ſiue quæ non ſit in actis, & apud acta, quicquid nonnulli cenſuerint, non arbitror capere licere: B niſi duæ ſaltem à Claro requiſitę cōditiones concurrant, ſcilicet vt delictum ſit enorme (quale eſt crimen maleficorum) & periculum ſit, ne reus aufugiat, interea dum informationes in actis recipiuntur: quod periculum cum ſemper fere ſit in maleficis, quæ vt plurimum ſunt viles perſonæ procliues in fugam; vix accidit, vt iudici non liceat poſt nudam huC iuſmodi extraiudicialem informationem, vel poſt querelam, qualem diximus, incarcerare. Proſper Farinacius addit tertiam conditionem, vt iudex ſecurus ſit; quod poſt captum reum venient teſtes depoſituri: ſed cum Salyc. Claro, & Cauenſe, quos ille citat, puto priores duas ſufficere. Illud optime idē Proſper admonuit, *malefacere iudices illos, qui lucri cauD ſa multos penes ſe habent exploratores, & ad ſimplicē vnius illorum relationē reos in carcerem compingūt: hæc enim practica damnabilis eſt* (inquit) *nec in iudicijs per principes tolerāda.*

q. 28. nu. 4. in fin.

Supra nu. 131.

Quoad perſonas nobiles, & honeſtiores genere, vel dignitate; etiam coniuges reſpectu maritorum; eas ſub fideiuſſoria, immo, & iuratoria cautione relaxandas cenſuit GodelE man. & multos citauit, ſed in primis illi Dd. non loquuntur in terminis, & expreſſe de noſtro crimine. Deinde nec in genere, quando venit infligenda pœna mortis, id verum eſt in alijs criminib. ſi rei alias ex carcere fugerint, vel ſi delictum ſit notorium, vel in flagrāti crimine ſint reperti, vel ad

Sup. num. 14.

torſu-

Googl

A torturam iám adiudicati. Præterea requiritur, vt iudex reum reperiat innocentem, vel ſaltem valde dubitet, & vtroq; caſu cautio illa non admittitur, niſi finito proceſſu, & completo. Denique certum eſt non cogi iudicem dimittere, ſed hoc totum, ab eius arbitrio, prudenter perpenſis circumſtantijs omnibus dependere. nec facilis eſſe debet in noſtro crimine; quod, ſicut hæreſis, omni priuile-
B gio, & dignitate reum penitus ſpoliat. Nunquam ſane dimittere ſub iuratoria cautione tantum (quomodo qui Deo periuri, mihi iuſiurandũ ſeruent:) ſub fideiuſſoria vero; non niſi vrgentibus grauiſſimis cauſſis, & quando fideiuſſores ſe, vt cuſtodes obligarent, quo caſu multo melius proſpicitur reipub. quam ſi vt fideiuſ-
C ſores tantum: quæ cautela à Soarez accepta placuit Menochio eam explicanti.

vide Farin. hæc bene probãtem, q.33. à n.34

De arbitr. caſ 303. nu. 37.

Capi ſortiarios, ſeu maleficos etiã in Eccleſia poſſe, puto ex multiplici capite, tum quia crimen eſt atrociſſimum; tum quia ſunt ſacrilegi, tum quia blaſphemi, tum quia venefici, & homicidæ deliberati, & proditorij, tum quia ſunt, vt plurimum hæreti-
D ci, & apoſtatæ; nam nullis iſtorum ſuffragatur immunites loci ſacri, ne ibi quidem vbi viget; & in caſu quo non valet immunitas, volunt multi etiam non requiſito Epiſcopo reum extrahi per iudicem ſæcularem poſſe; alij tamen volunt ab Epiſcopo veniam peti. prior opinio de iure verior, & receptior, erat ante Bullam Gregorij XIV. optimi, & laudatiſſi-
E mi pontificis, qua expreſſe cautum, *ne liceat ſecularibus iudicibus, ſine Epiſcopi licentia aliquem ex Eccleſia extrahere, etiam in caſu alias permiſſo, niſi forte Epiſcopus talem licentiam dare recuſauerit: & tunc reos ſic extractos debere ad carceres Eccleſiaſticos conduci, vt illic detineantur, donec per Epiſcopum, vel ab eo deputatum rogni tum fuerit, an crimen ſit tale, vt gaudere non debeant immunitate Eccleſiaſtica.*] Vbi tamen hæc bulla non obligaret, ibi poſſet extrahi caſu dicto: ſed modeſte, & cauendo tumultum & offenſionem perſonarum Eccleſiaſticarum, & dũmodo poſtea, comperto, quod non debuerint extrahi, ſtatim Eccleſiæ reſti-
B tuãtur: & in ijſdem locis, valebit ius præuentionis in eo, vt ſi reus nõdum ſit extractus, ad Eccleſiaſticum iudicem, ſi iam extractus, ad ſæcularem pertineat iudicare, num immunitate gaudere debuerit, necne.

vide Farin. late ſcribentem, q.28.

Couar. li. 2 var. reſol. c. 20. nu. 8. Clar. q. 30. nu. 20. poſt Guid. Pap. Boer. Remig. & alijs.

Indebite carcerati, malefici, etiãſi carcerem effregerint, propter talem fugam nec puniendi erunt, neq; pro confeſſis habendi, neque ad carce-
C rem redire tenentur, etiam ſi redire iurauerint: neq; tenebuntur ad pœnam conuentionalem ipſi, vel fideiuſſores, ſi quos dederunt: neque ad torturam propter huiuſmodi fugam rapi poſſunt (vt poſſent ſi carcer fuiſſet iuſtus) etiam ſi animo non reuertendi fugiſſent. Sed an in foro conſcientiæ peccet fugiens ex iuſto car-
D cere, quæſtio eſt difficilis, neque hic tractanda. Peccare cenſet Farinac. num. 90. cum Couar. ſed non peccare cenſuit Maior, & Felin. cum antiquis aliquot Canoniſtis, & ex recentioribus Lopezius, Inſtruct. cap. 66. immo, & teneri fugere, ſi tuto poſſit voluit Victor. relect. de homic. Breuiter nihil hic peculiare eſt, quoad ſortiarias, ideo de hac quæſtione in ge-
E nere tam pro ſortiarijs, quã reliquis; ſi vis, lege, Couarr. ſup. Sot. ad 2. 2. quæſt. 69. argum 4. Nauar. Manual. cap. 25. Victor. d. relect. Lopez dicto cap. 66. Binsfeld. in Enchirid. & Brunor. ſup.

Vulp. ll. reſponſ. 130. n. 6. Farin. ſup. nu. 76. ſic poſt Rolãdin. Minſinger. & Couarr. 1. var. reſo. c. 2. nu. 7. & 11. quidam notant, & bene.

Farin. q. 30 nu 70.

Farinac. à nu. 85.

libr. 1. var. reſp. c 2. n. 8. & 14. & Brunor. à Sole in qq. lega. q. 30. nu. 24.

In ipſa captiuitate quædam ſunt iudici obſeruanda, primo, vt ſtatim perquirantur omnes areæ, & anguli

domus

A domus accurate; num inueniantur pixides, vnguenta, pulueres, & alia inſtrumenta maleficiorum; neque rei permitti debent iterum ingredi domũ, ne capiant taciturnitatis medicamenta. Sic Petr. Gregor. lib. 13. de repub. cap. 30. ſuperſtitioſum autem eſt, quod quidam addunt, curandum lictoribus, vt ſublimes de domo tollantur, ne, antequam in carcerem detrudantur, terram contingãt, credo verentur iſti, ne ſint de genere Antæi Libici, cui contacta terra vires de nouo ſufficiebat, iuxta fabulas. Tale etiam illud, detrahere omnem illis veſtem, & induere eas ſola quadã interula; quæ vno die neta, texta, & conſueta: ſuperſtitioſum ne foret, ſed vtile eas omnibus ſuis veſtibus, ſpoliare, & alijs veſtire, ea gratia, ne q͂d lateret in veſtibus maleficij. Sane hæ diligenter excutiendæ, & ſcrutandę. Valde etiam mihi ſuſpectum, quod quidam graues auctores ſcribũt; admonendos iudices ne patiantur ſe à maleficis tangi ſuper nudam iunctuꝛam manuum, & brachiorum, cur quæſo? ſi ne veneno inficiant, certe poſſunt etiam infici alijs partibus tactis, ne faſcinent? deme venenum, & partium iſtarum nulla erit faſcinatio, ſimile eſt, quod addunt ijdem producẽdas ante iudicem maleficas tergo aduerſas, quia putant, ſi iudices ante alios, maleficæ aduenientes adſpexerint, eos faſcinari viſu, & fieri mitiores, ac faciliores ad abſoluendum, nonne hę ſunt nænię pueriles? quid virium habet aſpectus maleficæ, eo quod primo, vel ſecundo loco iudicem viderit? Deinde quomodo hæc cohærent; maleficæ cognitioni iudicum addictæ, ſtatim vim maleficiorum amittunt quod ijdem aſſerũt auctores: & faſcinant nihilominus modis prædictis, an, quod faſcinant ante captam cognitionem poſt captiuitatem, poſt cæptam vero cognitionem non amplius? oſtendant diuerſitatis huius cauſam, ſi nos credere ſibi poſtulant. Deinde cõmunior eſt rumor, ſtatim atque incarceratæ ſunt nocere eas amplius non poſſe. Nec defuere qui ſolicite cauſã, quærentes, tandem duas rediddere homines non Catholici. Primã quod commode illic venena ſua habere non B poſſint, quaſi vero Diabolus ea nequeat adferre: & nequeant illa ab eo accipere niſi per manum commentatienſis, vt illi falſo ſupponunt. Secundam, quod libere cum ſuo magiſtello cõmunicare non audent; & maxime metuunt, ne à iudice colloquentes deprehendantur, quaſi neſciant nocturni temporis multũ ſibi ad hoc ſupereſſe, & nequeant occulte dęmonem, etiam alijs pręſentibus alloqui, C ſurdaſter credo Satan eſt, & eget clamoribus. Refelluntur hi ipſa experientia, nam conſtat à Satana illas vehementer ſæpe incarceribus affligi; (vt de nonnullis teſtatus Remigius lib. 1. c. 13.) conſtat etiam in ipſo carcere aliquando illi commiſceri, & poſſe grandine agros lædere: cumq; hæc damna inferãt per ipſum dæmonem, ſolo nutu poſſent illi ſignificare, & ipſe, illis vinctis, id exſequi per D ſeſe. Anno cIↄ. Iↄ. xcvii. cum Stabuletum proficiſcerentur, Leodio Quæſitores, Oranus, & alij in via plana ſubito currus deiectus fuit, & mirifice per medium confractus, omnibus tamen illæſis, pedibus ergo, quibus equi non aderant, reliquum iter confecerunt, cum Stabuleti incarcere inuiſiſſent Ioann. illum del E Vaulx, cuius cauſa eo profecti fuerant; is ſtatim illis, bene (ait) in vita expalluiſtis; nec ſatis vobis omnia proſpere ſucceſſerunt. Et diſſimilantibus illis, caſum narrauit, addiditq; ſe id à ſuo dæmone accepiſſe, damnum tamen ab alio quodam dæmone illatum, iniuſſu ſuo; voluiſſe dæmonem

Spreng. in malleo pa. 3. q. 15. & Greg. ſup. num. 1.

Danęus de Sortiar. c. 4. Godelm. d. c. 4. lib. 3. nu. 17.

Exemplũ vide infra lib. 5. ſ. ct. 10. in fine.

Digitized by Google

monem amplius nocere; ſed non licuiſſe. Hinc cauſam habetis, poſſe per dæmonem nocere, ſi Deus permittat; raro Deum permittere, ne iuſtitiæ executio in maleficos impediatur. Plura videte ſup. lib. 3. par. 1. q. 3.

Vtilior ergo eſt monitio, ne iudices illos diu detineant in carceribus, ſed vel ſontes velox pœna conſumat, vel innoxij reperti liberentur maturius: & vt obſeruentur, ne qua ſecum ferant, vel ne qua inferant alij, quibus ſibi necem queant inferre: & eadem de cauſa, ne diu ſolæ permittantur, nihil enim Diabolus diligentius conatur, quam ad mortis conſilium illas inducere. Sed cur eas carceribus non eripit? Grilland. quæſt. 9. ſcribit quoſdam iudices ſæpe expertos, an ſolita iunctione Magi capti, per dæmonem efferrentur, & nullum vmquam ſortilegia tum effectũ ſortita. Vnde multos tenuiſſe, quod captæ à dæmone eripi non poſſint: & rationes reddit duas, primam quia Diabolus mauult illas in profeſſione ſua ſtatim mori, ſecundo quia Deus non permittit dæmones exercere potentiam ſuam, ne id fiat in ſcãdalum ipſorum iudicum, & Dei ignominiam, nam videretur plus poſſe diabolus in ſuis miniſtris ſtrigibus; quã Deus in ſuis, qui ſunt Iudices, quæ ratio poſterior eſt D. Thom. Confirmatur, quia Pompeiopoli exiſtens Inquiſitor permiſit cuidam malefico capto, vt ſe inungeret, & licentiam dedit euolandi ſi poſſet, & ille ſtatim ſublatus fuit in aerem. Cum Legione in Hiſpania degerem legi litteras ad doctorem quendam Canonicum datas; quibus hoc inter cætera narrabatur. Ergone hoc tunc accidit, quia ceſſabat ratio prædicta, nec dæmon poterat videri contra iudiciariam poteſtatem præualuiſſe? Suaderem tamen Iudicibus abſtinere ab huiuſmodi experientijs; in quibus plus eſt

Auth. hodie. de cuſtod. reorũ Nic. Remigius lib. 3. dæmonolat. cap. 6. 7. & 8.

A curioſitatis, quam pietatis. Punitæ morte Iudicum curioſitatis ergo alias ex Cumano exemplum dedi: quod idem ex Silueſtro Prierate Creſpetus narrauit, li. 1. de odio Satanæ diſcur. 15. Poſterior autem illa D. Thom. ratio quanti ſit momenti dictum iam, lib. 3. par. 1. q. 5.

SECTIO VIII.

B

De accuſatione in iudicio poſt incarcerationem.

De hac ſufficiunt iam à nobis dicta, ſup. ſect. 6. ſi quis plura volet, legat Proſper. Farinac. q. 12. & 16. Clar. §. fin. q. 12. cum mul. ſeq.

C

SECTIO IX.

De tortura.

Ad hanc iam diximus, quæ ſufficiant indicia? ſup. ſect. 3. & ſect. 4. Nunc videndum nobis qualis eſſe debeat? quando iteranda? decernenda ve? & quæ hac in re ſuperſtitioſa ſint vitanda?

D Quoad primum, ſecundumque ſunt enim valde commiſta, quæ de ijs dici poſſunt, ſcienda ſunt ſequentia. Imprimis poterit iudex inſtituere interrogationes ad formulam illam à Grillando traditam; *Quid ſit illa profeſſio quam faciunt cum dæmone, & quibus modo ab ordine ad illam accedant, & quibus ceremonijs, & ſolemnitatibus in ea vtantur: Ad quid ſe obligent dæmoni? ſub qua forma verborum fiat ipſa obligatio? quæ ſint ab eis ſeruanda, & ad quæ teneantur? quæ præmia habeant, & quæ habere ſperent ab eorum Principe Dæmone? ex quibus rebus ſimplicibus, vel mixtis componant vnguenta, quibus liniunt corpora ſua dum vadunt ad ludos?* q. 7. nu. 7.

E

dos? cum quibus etiam rebus faciant alia venefica maleficia? quem ordinem teneant, quando acceſſuræ ſunt ad ludos prædictos? ſitne verum quod vadant corporaliter, vel illa ſit illuſio ſiue viſio quædam in apparentia, in mente, & intellectu? caſu quo accedunt corporaliter, an ambulent pedibus proprijs, vel aliter deferantur, & quomodo, & per quem? Item quomodo, & qualiter celebrent ſacrificia, offerant preces, & munera dæmoni? Item quæ ſint illis præcipua obſeruantia in dicta profeſſione?] Et alia huiuſmodi, quæ iudici ex præcedenti inquiſitione, vel denunciatione videbuntur exquirenda: poſtea poterit interrogare de ſingulis, *num hæc, & quando, & cum quibus, &c. fecerint?* in his vtile erit à leuioribus, quæ facilius confitentur, ad grauiora progredi, ideoque vltimo demum loco de copula cum dæmone interrogare. Sprenger. parte 3. mallei quæſt. 14. & 15.

Abſtinendum iudici tormentis, ſi poſſit abſtinêdo veritas haberi, *quæſtio*, enim, *res fragilis eſt, & periculoſa, & quæ ſæpe veritatem fallit*, ſæpe fit vt *innocens pro incerto ſcelere certiſſimas luat pœnas*, frequenter tamē cogitur iudex quæſtionem adhibere, *cum qui ſe negant crimine quo accuſantur teneri, torquentur, vt facinoris veritas, quæ indice voce, non promitur, dolore corporis exprimatur*, teſte B. Cyprian. & eſt Theolog. ſententia communis.

l. 1. §. quæſtioni. D. de quæſt. Ariſtot. in Rethor. ad Alexan. de quæſtione. D. Auguſt. libr. 19. de ciuit. Dei Cyprian. ad Demetrian. Ioã. Maior. in 4. d. 15. q. 28 Silue. Tab. & alij verbo Inquiſitio.

Torturæ modus iudicis arbitrio committitur, ſed debet illud moderari prudentia, & æquitate. Primo, vt præcedant indicia ſufficientia, de quibus egimus, Sectione 1. Secundo, vt conſtet prius de corpore delicti, quod ibidem probauimus. Tertio, vt reo ſit data indiciorum copia, & proceſſus contra ipſum iam for- A mati, & tempus ad ſe defendendum ſufficiens. Quarto, vt reus nec ſit confeſſus, nec conuictus. Quinto, vt per interlocutoriam reum iam damnarit ad quæſtionem, expreſſis in ſententia cauſis, cur & reus non appellarit, aut friuole, & calumnioſe appellarit. appellationi enim non friuolæ, aut calumnioſæ deferendum eſt: adeo vt contra eam tortus, & confeſ- B ſus nequeat condemnari. Si conſtet iudici friuolam, vel calumnioſam eſſe, poteſt eam contemnere: poterit autem credere talem eſſe, quando in proceſſu erũt indicia legitima ad torquendum, quæ reus in termino ſibi conceſſo non ſufficienter expurgauit. Si de hac re iudex dubitaret, omnino deberet appellationi deferre, & à tortura ſuperſedere. Sexto, C debet iudex poſtquam reus cibum, vel potum ſumpſit, propter periculum vomitus, vt minimum quinque vel ſex horis, à quæſtione abſtinere. Septimo, debet pro grauitate delicti, certitudine indiciorum, & qualitate perſonarum, etiam qualitatem, & grauitatem tormentorum remittere, vel acuere. Modus autem, & gradus torturæ recte proponit Fari- D nacius. debet etiam iudex, licet iſtud delictum ſit atrociſſimum, eum modum, & diuturnitatem quæſtionis in eo ſeruare, vt corpus rei maneat, vel illæſum, vel modice læſum, ſaluum innocentiæ, vel ſupplicio: illæſum dico, quod ad carnis lacerationem, aut oſſium, vel neruorum fracturam, nam quoad diſcompaginationem, ſiue diſiunctionem iunctu- E rarum, & oſſium non immoderatã, vix in tormētis ea poteſt euitari. Hic merito cunctis ſequenda foret (extra tormentum inſomniæ) Pauli III. Bulla LVIII. quæ vetat reum in tortura vltra horæ ſpacium detineri. Debet etiam iudex abſtinere nouis, & in ſua prouincia inuſiatis torquendi

de his, & ſeq. vide Proſp. Farinac. q. 38.

ſup. à n. 34

habens in Bullario Magno. part. I.

di modis; Sed vtatur ſolitis in hoc crimine; vt tormento funis; tenuoris, & affuſione aquæ frigidæ in tergum appenſi, vel etiam additis ad pedes ponderibus, vel vt baculo inter pedes inſerto nequeat iungere; vel tormento vigiliæ omniũ optimo, & tutiſſimo, quando non additur ſimul membrorum extenſio, hoc optime nobis deſcripſerunt Flamin. Cart. & Farinac. & eo potiſſimum vtendum quoad mulieres; maxime honeſtiores, vt ſunt moniales, &c. hæc in inferenda quauis tortura.

Cartar. li. 4 prax. crim. c. 2. nu. 7. & 8. Fari. ſup. num. 71. & Marſi. in l. 1. D. de quæſt.

Quoad iterationem quæſtionis, ſeruãdum primo, ne vnquam etiam vrgentiſſimis indicijs ſuperuenientibus, reus torqueatur vltra tertiam vicem, etiamſi varius ſit in confeſſione: quod ſi ſemper conſtanter negauerit, non poſſet vltra duas vices torqueri, licet contrarium ſeruetur in praxi. ſecundo, non eſt repetenda eodem die quæſtio, ſed vnus ſaltem dies inter ſingulas eſt interijciendus, vt terror ille, & dolor reſideat, tertio nunquam eſt iteranda, niſi ſuperueniant indicia noua, & diuerſi generis, & prioribus euidentiora: & niſi reus ſit adeo fortis, ac robuſtus, vt animo, & corpore in priore tortura perdurauerit: item niſi priores torturæ nimis leues, & inſufficientes fuerint; quod dijudicare pendet à iudicis arbitrio, quarto, ſi reus in tormentis confeſſus, ſequenti die non vult ad banchum (quod aiunt) confeſſionem ſuam ratificare extra torturam, dicatque ſe dolore tormentorum falſa fuiſſe confeſſum, poterit abſque nouis indicijs, de nouo ſubdi quæſtioni, vt perſeueret. Si tunc reus in ſecunda quæſtione pergit negare, primam confeſſionem expurgat, & eſt dimittẽdus, nec poterit tertio torqueri: niſi tamen prima tortura fuiſſet inſufficiens, & indicia valde vrgerent, tunc ad tertiam poſſet deueniri. Quod ſi in tertia adhuc negat, omnino dimittatur: ſi in tertia ſicut in prima iterum confitetur, & poſt torturam ratificet quæſtionem omnino eſt puniendus: ſi tertia in tortura iterum confitetur, ſed poſt torturam negat; non poterit quarto torqueri, ſed eſt abſoluendus, quia cuncta indicia priora purgauit, & vltimum iſtud ſolum ad quæſtionem non ſufficit, eſtque tandem finis aliquis quæſtionibus imponendus. Sic Simanc. ſupra num. 45. & alij illi ſupracitati, & prẹterea Boſſ. Bianc. Carrer. & Farinac. eos ſequens ſup. num. 99 & 105. vide Marſil. in repetitione l. repetit. D. de quæſt. Et quod tunc ſimpliciter, & abſolute dimittendus liber volunt Eymeri. in 3. par. director. & Pegna d. comment. 31. Anto. Gomez d. capit. 13. num. 28. ſoluens argumenta contraria. Damhaud. in praxi. crimin. cap. 40. & alij apud Binsfeld. l. 7. de malef. C. quæſt. 1. concluſ. 16. Eſtque non illepidum, quod narrat Marſil. habuiſſe ſe Mediolani quendam inſignem nebulonem; qui in tortura fatebatur, & in eudtoribus poſt torturam cuncta iterum negabat tãdem rogatus quare ſic faceret, renidens reſpõdit; quia melius iudice millies torqueri in brachijs, quam ſemel in gula. quare? quia multos reperias chirurgos, qui norint ſua in loca reponere, & coaptare oſſa brachiorum, nec vnum inuenias, qui norit reaptare gulam, & ſimilibus ſibi illudentem Hippolyt. Marſil. coactus fuit liberũ dimittere. Porro qui dimittendus, cum cenſeo dimittẽdum abſolute, & ſimpliciter; ſine fideiuſſoribus, idq; ex receptiore ſententia, neq; cauſam indeciſam relinquendam. Si tamen indicia non forent per reum ſufficienter purgata; vel etiamſi veriſimiliter exſpectarentur indicia noua, & clariora præcedentibus; tunc, ex multarum Curiarum

ſic intellige Simanc. & quos alleg. praxi. c. 51. n. 42. Maior in 4 d. 15. qu. 22. & Simanc. ſup. nu. 39.

Sic Simãc. ſup nu. 43. & in ſuis pract. Milæus, Clar. Damhaut. & Carrar.

hæc eſt mens etiã Simãc. ſup. num. 16. & Franc. Pegnæ in dir. ſt. inquiſitor. 3. p. com. 39.

riarum praxi, poſſet reus dimitti data fideiuſſione de ſe repræſentando, cum iterum à iudice accerſetur; & tunc, cum iſta indicia noua ſuperuenerint, reus iterum examinatur, hæc dimiſſio tunc non eſt abſoluta, ſed ſtantibus tantum rebus, prout tunc ſe habebant. Vt bene poſt Boer. & Carauitam, Clar. q. 62. & Damhaud. ſup. Praxis vero illa, quam Sprenger. ponit, p. 3. Mallei, q. 14. vt damnetur non ad torturam iterandam, ſed ad eandem alio die continuandam, & hoc poſſe fieri non ortis nouis iudicijs, mihi callidior, quam verior; & crudelior, quam æquior videtur. Nec enim decet huiuſmodi verborum captiunculis ſæuitiam intendere, quid prodeſt vocare continuationem, quæ reuera eſt iteratio? quam durum etiã eſt, per continuatos dies quęſtionem exercere? abſint à pijs iudicibus huiuſcemodi commenta. Quod dixi, ſecunda, vel tertia vice iterari tormenta poſſe; id procedit, quãdo reus duntaxat cauſatur dolore quæſtionis, ſe victum fuiſſe: ſed ſi contenderet erroneam fuiſſe confeſſionem, & ſe paratum probare ſuum errorem, & adſint aliqua indicia pro reuocatione facientia, tunc non poſſet iterũ ſubijci quæſtioni, ſed debet ei ſpacium tribui probandi erroris, interea latius haberi, & admitti ad eam aduocati, ac procuratores, vt poſſit cum ijs conferre. Hæc de reo non conuicto.

Boſſius tit. de tort. nu. 39. Foller. & Franc. Perſonalis apud Farinac. n. 102. q. 4. nu. 26. & q. 40. à nu. 2. Marſil. ſingular. 108. Grain. conſ. 17. n. 24. & de iſ. 8. nu. 3. 4. & 7. Couar. practic. qq. c. 23. poſt n. 5. Ant. Gomeſ d. c. 13. poſt nu. 20 Remi Foller & alij.

Cæterum ſi reus ſit conuictus, conſultius eſt iudici non ſubijcere eum quæſtioni, quia tortura ſolet indicia præcedẽtia purgare, immo & plenas probationes; & ideo reus etiam conuictus in tortura, & poſt eam conſtanter perſiſtens, foret liberandus, vt ex communi DD. ſententia docet Farinac. Et licet multi grauiſſimi iuris interpp. exiſtiment, adhuc huiuſmodi poſſe condemnari, & ſic Pariſienſis Curia, teſte Paponio, aliquo-

A ties iudicarit; contrariũ tamen, quod dixi, communius, & verius eſſe, cum Cartario cenſuit Farinacius, ſaltem quoad pœnam ordinariam, vt ea infligi nõ poſſit: extraordinariam non corporalẽ fatetur infligi poſſe, quando conuictus tantum fuit præſumptionibus vrgentiſſimis; quod ſi conuictus fuerit plenis probationibus, tũc poſſe infligi pœnam corporalem

B extraordinariam, etiam triremium. Sunt tamen aliqui caſus, quibus tortura reum conuictum non eriperet punitioni ordinariæ. Primo ſi non detur ſuper delicto, de quo quis fuit confeſſus, vel conuictus; ſed ad notitiam aliorum delictorum. Secundo quando datur tantum pro habenda vlteriore veritate qualitatum aggrauantium. Tertio quando irrogatur

C ad habendos complices, fautores, receptatores & alios participes. Quarto ſi iudex decernit eam cum proteſtatione, id ſe facere ſine præiudicio probatorum, & reuera hæc proteſtatio non appareat contraria facto, vt appareret, ſi reus interrogaretur ſuper principali delicto, etiam oretenus, & non ſcribente notario. Sed vtrum iudex poſſit reum teſtibus ple-

D ne conuictum torquere? Nauar. in Man. c. 18. nu. 59 reſpondet iudicem qui hoc facit ad impediendam rei appellationem, peccare Mortal. niſi cõſtet calumnioſam, ac friuolam fore appellationẽ. In illis locis, vbi neceſſaria eſt rei confeſſio, nõ habet locum Nauar. ſententia: vbi non eſt neceſſaria, procedit quoad tormenta ad hoc inſtituta, vt delictum illud, de quo

E conuictus eſt, fateatur; non quoad complices nominandos, aut circumſtantias delictum aggrauantes, de quibus non eſt plene conuictus.

Quoad perſonas torquendas crimen illud eſt exceptum, ideo priuilegio ſuo omnes ſpoliantur: diuerſimode tamen. Nam qui ſunt priuilegiati

ratione

Digitized by Google

ratione dignitatis, vel ordinis; illi plane ſpoliantur, etiam clerici, & monachi etiam non infamati; mitius tamen ſunt torquendi iſti, quam alij, vt docet Simancas. Quoad eos, qui ſunt excepti ratione ætatis: puto ſi ſint minores annis XIV. tantum eſſe terrendos, etiam terrore reali; vt nudando, ligando, & ad eculeum adducendo, non tamen imponendo. Si minores tantum viginti quinque annis ingreſſi ſaltem decimum quartum, torquendi, ſed mitius, quam maiores: ſenes vero, pro cuiuſque viribus minus tamen acriter, quam viri. Idem de cæteris priuilegiatis ratione debilitatis, qui torqueri poterunt moderatius, dummodo abſit mortis omne periculũ; excipiendæ ſemper prægnantes, fauore partus, donec pepererint, & periculum illud euaſerint: quoad alias mulieres, nihil peculiare eſt, niſi quod honeſtatis, quam in viris, adhuc maior habenda ratio, maxime ſi virgines, aut ſanctimoniales ſint.

d. tit. 52. à nu. 23.

eſt cõmunior, vt patet ex hac Portio. nu. 99. Simãc. ſup. c. 21. & 22. Farin. q. 41. n. 103.

Quoad tertium dubium, ſ iẽdum multos maleficos cõtumaciſſime tormenta perferre, munitos (vt ipſi vocant) remedio ſiue, *maleficio Taciturnitatis*: quod maleficium tradũt componi ex corde, vel alijs membris infantuli non baptizati, violenter necati, & in puluerem redacti, quibus cineribus corpori inſperſis, vel occultatis, ſilentij hanc vim conſequantur. Certum eſt in tormentis multos hoc ſilentium retinere, vt ſcriptores plerique teſtantur, & quotidiana narrat experientia. Fit autem hoc artificio Diaboli multis modis, quorum quoſdam obſeruat Binſfeld. etenim multiplex eſt cauſa huius ſilentij, vel enim tacent quia dolorem non ſentiunt, vel quia loqui non poſſunt; etiam ſi ſentiant; vel quia nec ſentiunt, nec loqui poſſunt; vt quando profundo ſomno opprimuntur, (ſomnum hunc conciliat dæmon cauſis mere naturalibus, vt medicamentis ſoporiferis, & ſimilibus) vel ſane, quia licet ſentiant, & loqui poſſint, robuſti tamen, atque fortes omnia tolerant, & obſtinato animo cruciatum, interrogationeſque omnes contemnunt. Vt non ſentiant, ſolet dæmon efficere per quædam naturalem vim obſtupefaciendi ſenſus habentia; quibus fit, vt vel dolorem non ſentiant, vel lenior & tolerabilior dolor videatur. de qua re actum ſuperius, libro 2. quæſtione 21. Aliquando pondera appenſa ipſe leuat, & corpus ipſum ſubleuat, funes quoque quibus ligati, & extenſi laxat, aliquando vero ea, quæ corpori infligi, vel infundi videntur; ipſe alio auertit, aut vim eorum priuſquam corpus contingant, tollit, aut aliquid medium denſum, & ſolidum; quod ſimul facit ne adſtantibus ſit conſpicuum; interponit. Aliquando denique corpus ipſum malefici ex eculeo tollit, & aliud ſubſtituit; quæ cuncta cum DEVS permittit, illi faciliima ſunt. rarius tamen hanc ſuperpoſitionem corporis alterius cõtingere puto: frequentius auerſionem illam, ſiue depulſionem, item interpoſitionem (quam dixi.) Et vel vehementer fallor, vel plane id factum de Lycantropo illo Veſtphalico annis ſuperioribus de quo vt ex ore, *Sereniſſ. Electoris Erneſti, Bauariæ Ducis*, Carolus Billheus Vir. Clar. mihi narrauit, iſta ferebantur: hominem vicies (*en, indicum clemens arbitrium, quo ſe porrigat in illis partibus Aquilonaribus*) ſæuæ quæſtioni ſubditum, nihil faſſum, ſed renidenti, ridentique ſimilem cuncta ſupplicia pertuliſſe, tandem carnificem reo poculum quoddam medicatum præparaſſe, & ipſum quidem purum putum vinum propinaſſe, bibiſſeque, reo vero exhibuiſſe potionem illam

Sprenger. mal. malef. par. 3. q. 14. & 15. & ex eo alij.

Eymeri. p. 3. Direct. inquiſit. & ibi. Pena cõmen. 39. Gr. l. de tortur. qu. 4. à nu. 2. Damaud. & alij. in d. l. 7. q. 1. concl. 15.

illam alteram, ſic impoſuiſſe, ecce tibi confeſtim reum omnia ſua facinora narrãtem; & inter cætera, luſtrorum aliquot Lycantropiam, & quæ tum plurima perpetrarat. quærentibus, vnde hæc tam ſubita mutatio? reſpondit, pactum ſe cum dæmone, eumque ſibi pollicitum, hanc indolentiam cum taciturnitate in tormentis, & omnia ſupplicia, quæ carnifex ipſi infligeret, in ſe illum ſuſcepturum. (*hoc ſcilicet, vt dixi, aduerſionis, & interpoſitionis modo. ſtultus enim ſit, qui exiſtimet ipſum antoproſopos dæmonem torqueri potuiſſe*) mox vero, vt illud (neſcio quid) bibiſſet, dæmonem abſceſſiſſe, vel inuitum, vel pacti contemptorem, ideo ſe nolle amplius torqueri, malle ſpõte profiteri. Silentium etiam ſolet Diabolus inducere occupatione corporea malefici, præcluſis illi interius faucibus, & ore, ea moderatione, vt non præfocetur, loqui tamen non queat, interdum etiam organo auditus ſic obſtructo, vt iudicis voces interrogationeſque non exaudiant rei; quorum omnium exempla ſuggerit Nicol. Remigius. Aliquando duntaxat prope adſiſtit, & dehortatur à confeſſione, adhortaturque, vt breuia hæc tormenta, ſpe vitæ præſentis longioris, & æternæ cum illo beatitatis, fortiter ferant; dæmum addit minus, & intentat ſæuiora, ſi quid promant. Denique ſolet illis membranulas, & alia inſtrumẽta magica, varijs notata characteribus, ſuppeditare, quibus in locis corporis ſecretiſſimis abditis, ex pacto ſenſum adimit doloris. Nonnunquam etiam per alias maleficas (vt ait Sprenger. ſupra quæſtione 15.) maleficiantur quantumcunq; remotas. *Prout malefica quadam in Iſpruch ſe iactare ſolebat, quod vbi ad minus filum ex veſtimentis alicuius detenti haberet, tantum efficere poſſet, quod quantumcumque tormentaretur, etiam vſque ad mortem, nihil fateri poſſet.*] Sed hoc totum ex pacto Diabolus faciebat.

lib. 3. Dæmunolat. c. 5. & 9.

A

Vt his indices obuient, quid non moliuntur? multa rite, multa perperam. Sunt qui prophanam frigidam ori infundant, id ſi in ipſa quæſtione fiat, quia cruciatum adfert, & periculoſam conuulſionem, pars tormenti cenſendum; ſi poſt quæſtionem, adhuc æſtuante corpore, idem arbitror? ſi diu poſt, quid operari queat, niſi ex pacto, & malefice, non intelligo; minus ſi ante quæſtionem, vt plerique ſolent: cauendum ergo. Qui benedictam aquam infundunt, ſiue ante quæſtionem, ſiue in quæſtione, ſi ſic directe ad veritatẽ promendam putant eas adigi, vereor ne ſuperſtitioſi, ſin indirecte, quod obſeſſas credant, vel dæmonem prope adſiſtere, & ideo piacularem hanc vndam propinant, vel inſpergunt; non auſim damnare. Probem magis. Catholicis enim conſtat, fugando dæmoni efficacem hac lympham. quare fortaſſis etiam ſuadendum, vt citra ſuperſtitionẽ circumcirca equuleum aſpergatur locus, & fit in loco quæſtionis vſui futura aqua benedicta. Examinemus nunc quædam hac in re à Sprengero, & ſocijs tradita. *Primum* ſuadent reum diligenter induci verbis, & rationibus, ſpe dubia addita, quod forte non damnabitur ad mortem ſi confiteatur, vt veritatem nõ celet, & Deo det gloriam. hæc diligentia laudabilis eſt. Nã mediato frequens (*vt aiunt*) & carceris calamitas, & multiplicata informatio proborum virorum, ſolent diſponere ad veritatem eruẽdam. Et à nobis (*addunt*) expertum eſt, quod per huiuſmodi informationes maleficæ taliter confortatæ fuerũt, vt in ſignũ reſiſtentiæ in terram ſpuentes, quaſi in faciem Diaboli, dicerent; faciam

B C D E

par. 3. Mallei q. 14.

quod

Digitized by Google

quo. iuſtum erit, & conſequenter A crimina ſua fatebantur.]

Secundo vt dum miniſtri ſe parāt ad torquendum, alij interea exſpolient reum; (*ſi ſit mulier, exſpolianda fuerat à mulieribus alijs, antequā ad carcerem ducatur*) ne quid in veſtimentis (vt iam dixi) lateat maleficij.

Tertio debēt capilli capitis, & barbæ abradi, immo, & per totū corpus etiam in partibus ſecretioribus: ſi feminæ ſint à fœminis, ſi viri à viris: & ſic cauebitur inhoneſtas, & inuerecundia, propter quam Inquiſitores Germanici Sprengerus, & ſocij non auſi fuerunt hoc vti remedio, vt ipſimet profitentur, addentes alibi hoc in vſu eſſe. Tamen (inquiūt) in alijs regnis inquiſitores talem per totum corpus abraſuram fieri mandāt. *Vnde, & Cumanus inquiſitor nobis inſinuauit: quod anno elapſo, (qui fuit 1485.) 41. maleficas incinerari mandaſſet omnibus per totum corpus abraſis. Et hoc in diſtrictu, & comitatu Burbia, in cōfinibus Archiducis Auſtriæ verſus Mediolanum.* Et hoc remedium multū prodeſſe, inter alios duobus exemplis lectu digniſſimis, ſed propter prolixitatem, nunc à me omittendis: quorum ipſe teſtis oculatus, & iudex fuit, confirmat Iud. Damhauderius. In hac tōſione illud moneo obſeruandum, ſi fiat duntaxat, ne maleficium lateat foraminibus corporis inſertum, vel crinibus inſperſum, rite id fieri: eademque de cauſa putarem, ne qua vnctio ſubeſſet, etiam totum corpus aqua calida prius diligenter abluendum: ſed ſi tonſio fieret ex opinione, quod per eā robur corporis, & animi fortitudo pereat, exemplo Samſonis, (in quo totum id diuina virtute cōtingebat) & etiam documento Apollonij Tyranæi; putarim ſerio hoc eſſe Magicum, & ſuperſtitioſum.

d.p.3.q.15.

prax. cri. c. 37. n. 21.

Philoſt. l. 7. & 8. Nic. Remig. l. 3. c. 93.

Addunt, & quartam cautelam, ſi inueſtigare (*inquiunt, addo vt ba ne quid viris magnis videar affingere*) affectat, an maleficio taciturnitatis ſit inuoluta, an lachrymare coram eo queat ſtando, aut tormentis exponēdo. *Hoc enim ipſum pro certiſſimo ſigno, ex fide dignorum antiqua relatione, ac propria experientia docēte, adeo compertum eſt, quod etiamſi ad lachrymādum coniurationibus hortetur & cōpellatur, ſi malefica exſiſtit, hoc ipſum ſcilicet lachrymas emittere, nō poteſt: dabit quidem flebiles voces, & exſputo genas, & oculos linire, ac ſi fleret, attentabit: ſuper quo à circumſtātibus caute aduertēdum erit. Modus autem coniurandi ad lachrymas veras, ſi innoxia fuerit, & cohibere lachrymas falſas, talis vel conſimilis in ſentētia practicari à iudice poteſt, ſeu presbytero, manum ſuper caput delati ſeu delatæ ponendo: Coniuro te per amariſſimas lachrymas à noſtro Saluatore Domino, &c.*] Quis miretur ſub ea tempora hæreſes inualuiſſe, quando huiuſmodi: quæ nec Scripturæ ſacræ, nec Conciliorum, nec Decretorum Pontificiorum, nec Patrum, nec Eccleſiæ conſuetudine introductæ ſunt formulæ, ad ſuperſtitioſas obſeruationes accedebant? Iam ante docui indicium iſtud lachrymarum prorſus eſſe fallax, & annumeranda haud dubie experiētia, ſuperſtitioſis alijs explorationibus, quas mox refellam. Formula ipſa nihil continet impij, ſed formulas huiuſmodi iudicibus præſcribere mere arbitrarias, & fallaci duntaxat experientiæ: non ſatis pium, neque religioſum, eſt, & ſapit tentationem Dei. Nec ratio etiam quam addunt eſt bona: ſcilicet hoc contingere, quia gratia lachrymarum in pœnitētibus donum eſt Spiritus ſancti: & Diabolo diſplicet, ideo illā conatur impedire. Age enim, ſi oratio

Mall. Malef. d. q. 3. q. 15.

B C D E

A illa efficax ad donum à Spiritu ſancto impœnitenti, & nolenti maleficæ impetrandum, ad lubitum interrogantis latrunculatoris: (quod quis credat?) ſane Diabolus nõ magis poterit has lachrymas impedire, quam cordis pœnitentiam: ſi nõ eſt ad hoc efficax, cur id Diabolo diſpliceat: cui fictæ lachrymæ non poſſunt non placere? cur ergo per huiuſmodi commẽta; ab Eccleſia non approbata, via B ſtruitur ſimilibus ſuperſtitionibus? Præterea cur nequeat Diabolus lachrymas ſi velit elicere, quas muliebre ingenium cum lubet elicit, & ſuperſtitio Flentium Picarditarum?

Quintam Inſuper addunt ijdem ſcriptores, *Tonſis capillis capitis, cum calice, aut ſcypho aqua benedicta, guttulam cera benedicta immittendo, & inuocatione Sãctiſſimæ Trinitatis,* C *ieiuno ſtomacho tricies in potu miniſtrando per Dei gratiam à plerìſque taciturnitatis maleficiũ abſtulimus.*] Cetera tranſire poſſunt, cauẽdum ne vis ponatur in numero illo ternario, aut in ieiuno ſtomacho, vtrumque enim impertinens eſt ad effectum.

Sextam ponunt de tollendo hoc maleficio per alias maleficas: ſed hoc merito improbant, & de hoc poſtea D agetur copioſe libro ſequenti. cap. 2. quæſt. 2. Obijcitur factum Præſulis Ratiſponenſis: Quod dum quidam hæretici propria confeſſione conuicti, vt impœnitentes, & defenſores perfidiæ morti fuiſſent adiudicati, accidit, vt in rogo illæſi perſiſterent: proijciuntur ergo in profluentem: ſed nec aquis demerguntur: Nutare multi, & fidem illorum ſuſpicere. E Sollicitus de gregis ſalute bonus paſtor, triduanum indicit ieiunium, & preces Deo fundendas. nondum expleto triduo, venit quidam, & denunciant hoſce ſub vno brachiorum habere maleficium inſertum inter carnem, & cutem. inuento, & A amoto, confeſtim illos vindex flamma concremauit. Hunc ergo inquiunt denunciatorem fuiſſe Necromanticum, & eius præſulem vſum denunciatione. Sed qui narrat Sprengerus, dubius fuit, an Necromanticus fuerit, necne. potuit enim Deus bono illi præſuli id aliter reuelare, in cauſa tam graui, & populo neceſſaria. Deinde nos non omB nium hic facta defendenda, ſed cauſarum, ac geſtorum pondera, libranda ſuſcepimus.

Septimam ergo hinc eliciunt, deuotas ad Deum orationes iunctas ieiunijs, & bonis operibus; immo, & populo indici poterunt preces publicæ ad inuocandum diuinum auxilium in generali; & vt contra dæmonum quaſcunque infeſtationes C cælitum auxilia implorentur. Iuxta illud boni Regis Ioſaphat *Deus noſter ergo non iudicabis eos? In nobis quidem non eſt tanta fortitudo, vt poſſimus huic multitudini reſiſtere, quæ irruit ſuper nos. Sed cum ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad te.*]

2. Paral. 20.v.12.

Octauo loco addunt quędam, mihi D quidem non parum ſuſpecta, nẽpe: quoad diem, *vt infra miſſarum ſollemnia, & ſacratioribus diebus, maxime ſextis ferijs, quouſque ſit cõpulſus pro exſpectatione Saluatoris noſtri, maleficæ interrogentur. item ſi ſal, aut aliæ res benedictæ cum ſeptẽ verbis, quæ Chriſtus protulit in cruce, in ſchedula conſcriptis, ſimul colligatis, collo malefici alligentur; longi*E*tudo Chriſti benedicta ſuper nudum corpus, & extra circumcingantur.*] Ego (quicquid illi dicant de experientia) illi experientiæ non fido. Reliquias Sanctorum appendi collo, aut quaſuis res Eccleſiaſtico ritu benedictas, cereas effigies AGNI DEI (vt vocant) ſalem benedi-

Spreng. de p.3.qu.16. Pet. Greg. lib. 13. de rep. ca.30. num.5.

ctum,

ctum, &c. probo. dum deſit irreuerentiæ periculum. & ſcio quoad agnum Dei hoc multis feliciter cecidiſſe. de verbis certis ſcripturæ, quid ſentiam iam dixi libro 1. quæſt. de periaptis. De longitudinis Chriſti Domini menſura, quid illa operari idonea, nouit Deus: ſane cum benedici illam prius volunt, indicant, hoc benedictioni Eccleſiæ tribuendum. in ipſa etiam circumdatione, aliquid vereor ne ſit mendoſi. Dierum illa obſeruatio ſuſpecta quoque non immerito. Sed & iura feſtis diebus abſtinere iudicialibus iubent, niſi quando periculum eſſet in mora, vt patet ex l. Prouinciarum C. de ferijs, ideo quod iure receptum, vt in atrocioribus criminibus quouis feſto, etiam in Paſchalibus, liceat torquere, ſed ad Dei honorem (vt addunt DD) id ego certe ad caſum periculi lubenter reſtrinxerim. In genere tamen loquũtur (ex l. nemo C. de Epiſc. audien. Bald. Spec. & alij quos ſequuntur Clarus §. fin. q. 64. num. 34. & Binſfeld. in l. 7. C. de maleſ. quæſt. 1. concluſ. 18.) Sed cum idem Clarus fateatur timentes Deum iudices his diebus nunquam aliquem pœna ſanguinis afficere vide illum quæſtio. 97. v. 6. idque in Dei honorem; non video cur, ceſſante illo periculo, non ſit idem dicendum, de tortura.

Nono adijciunt in ipſa quæſtione, legenda dicta teſtium, ſubmiſſis nominibus dicendo: *Ecce conuicta es per teſtes, &c.* Hoc non ſatis intelligo. Nam ſi velit duntaxat nomina teſtium taceri, parum ad rem. hoc enim etiam extra quæſtionem ſeruandam, de quo ſuperius. ſi ſummiſſa, voce nominari, ita ne reus exaudiat nomina, exaudiens tamen reliqua: ſane hoc ſuperſtitioſum eſt.

Decimo monent interrogandum

A reum, an velit ſubire iudicium ferri candentis, & annuat, cognoſci verum eſſe maleficum: profecto id fallax eſt inprimis: deinde iniquũ proponere reo, quod ei facere, vel iudici non liceat permittere.

Vndecimo monent *eos, qui nihil in tormentis confeſſi, de carcere panoſo, ad bene munitam, ſed minus incommodam mãſionem transferendos, nullo* B *tamen modo relaxandos ſub iuratoria, vel fideiuſſoria cautione: quia ſi nunquam veritas ab ita relaxatis habetur, ſed ſemper deteriores efficiũtur.* In primis poteſt caſus occurrere, in quo ſic ſint relaxãdi ad meliorem cuſtodiam: iudici tamen tum vehementer cauendum, ne alijs ſint noxæ ſuo exemplo, vel verbis. Deinde poteſt etiam cõtingere, vt locus ſit cau- C tioni fideiuſſoriæ, vt ſuperius dictũ. Nec ſatis certa illa affirmatio, nunquam meliores effici. Non eſt abbreuiata manus Domini, & præcedens vexatio dare potuit intellectum.

Aliæ, quæ Sprengerus addit, mox commemorabimus loco ſuo. Nunc ponamus XII. *quidam* ex Francofurtenſi I.C. quod addo, vt videtur, quia mere ſuperſtitioſum. Quidam (ait) D ne dolores ſentiant ſolent hoc verſus pronunciare: li. 3. de lamijs c. 10. nu. 39.

Imparibus meritis tria pendẽt corpora ramis.

Diſmas & Geſtas, &c.]

Quis non hæc rideat! ſcilicet iã vis etiam in Hexametri pedibus: ſubiũgit, & quædam ex Pſalmis. Et homo religioſus non audet hæc pronũciare ſuperſtitioſa, vt facit merito ſe- E quentia Grillandi, nẽpe ad eruendã veritatem iudici pronuncianda eſſe verba Prophetæ: *Dominus labia mea aperiat, & os meum annunciabit veritatem.* Nonne hic ipſa Pſalmi verba detorquentur? cur ergo vim arceſſiit à verbis Prophetæ? item, quis illa pronunciabit? Iudex? qui de quæſt. q. 4. nu. 14.

Digitized by Google

hoc ad reum? reus? primum quid ſi nolit? deinde certe inuitus pronunciabit, nec impetrabit. Sed nugas mitto.

SECTIO X.

De alijs medijs veritatem perſcrutandi.

MAioris momẽti quæſtio eſt, liceatne iudici dolo falſis promiſſis, vel mendacijs à reo veritatẽ elicere? v.g. ſi fingat eũ ab alijs etiam cõplicibus denunciatum, ſi promittat liberationem, quam ei non cogitat, nec vult impendere, nec de iure poteſt. Homo præcipitis ingenij, & noua ac periculoſa amantis Io. Bod. hæc omnia iudici permittit. In primis dũ aſſerit licere mentiri. hoc hodie hæreticum eſt. fide enim tenendum, mendacium (quod nomẽ huiuſmodi meretur) eſſe rem ſimpliciter, & per ſe malã, ideoque adeo illicitum, vt nec Pontifex diſpenſatione bonam facere poſſit: quæ eſt ſententia non D. Auguſtini modo, & Thomæ, vt nugatur Bodinus: ſed hodie communis Catholicorum, qui illam ſacris Scripturæ locis optime confirmant. Fuit id ſententia Bodini M. Marulus libr. 4. de Inſtitu. bene viuendi capitulo 4. Sed errore animaduerſo, eius interpres Gallicus plane contrariam Marulo ſententiam tribuit: & multas paginas, quæ non ſunt Maruli, Marulo inſeruit, dictorum ipſorum Maruli confutationem pro Maruli dictis cõtinentes; quam bono exẽplo, & prudenter ipſe viderit. Argumenta Bodini ex facilibus [illegible] facile ſoluuntur, & nos in tractatu de Mendacio ſ[illegible] [illegible] omnia.

Sed nota aliud eſſe dicere aliquid falſum, aliud occultare aliquid verũ (vt notat D. Auguſt.) veluti cum vtimur non mẽdacio, ſed æquiuocatione: prius illud nõ licet cuiquam, maxime iudici: qui in hac re grauiſſima & in iudicio ſcienter mentiens, haud dubie peccaret mortaliter. poſterius vero iſtud ſæpe licet. prius pertinet ad dolum malum, quia eſt contra legem, diuinam, & humanam: poſterius pertinet ad dolum bonum, quia nec iure diuino, nec humano repugnat, & dirigitur in bonum reipub. & iuſtitiæ exſecutionem his poſitis ſit prima concluſ. *Poterit iudex vti æquiuocatione, & verbis ſubdolis* (citra mendacium) *& ambigua promiſſione liberationis, vt reum inducat ad fatendum veritatem, & auctorem criminis commiſſi deprehendat.* Eſt communis opinio Dd. apud Couarru. & Plazam. Diſſentit quidem ab hac Iul. Clar. ſed non diſtinxit mendacium à ſermone æquiuoco: imumo aperte loquitur de eo, qui expreſſe impunitatem promiſit, quæ ſane promiſſio ad Bodini caſum pertinet, nec mirum eſt ſi Paris de Puteo, & Dyn. diſſuaſerint tali promiſſione vti. Sane fateor iudicem non poſſe impunitatem reo promittere, niſi ſit ſupremus iudex, qui habet abſoluendi, & liberandi poteſtatem, & hoc facere intẽdat. Quoad inferiorem iudicem maxime hæc quæſtio procedit, & quoad dolum bonum, non quoad dolũ malum ſiue cum mendacio coniunctum qui nec ſupremo iudici permiſſus. Obijcitur à quibuſdã promiſſio eſt iuris naturalis, & eo iure obligat? quare, & [illegible], & reo ſeruãda. Reſpõdeo quando de re poſſibili eſt: iſta autem [illegible] iudici impoſſibilis. ideo [illegible] infert, quod iudex habuerit [illegible] liberandi reũ: ſi vero nõ habuit [illegible], peccauit etiã per inuẽ[illegible], verba menti contraria proferens. 2. Reſponſio locum non habere in [illegible] quamuis iudex [illegible] liberare, nec verba id [illegible], imputet ſibi reus.

bene hoc docent ex D. Thom. Caietan. Nau. Couar. Binſfeld. p. 3. dub. 3. Hadrian. Quodlibet de mẽdac. de quo multa dix. Com. in le contractu de reg. iur l. 1. var. reſolut. c. 2. in fi. & Plaza libr. 1. Delict. c. 3. nu. 1. in fi. d. §. fin. l. 55. v. 7.

l. 4. dæmonum. c. 1. D. Aug. l. contra mendac. epiſt. ad Hiero. & in Pſal. 5. Aug. b. in cap. caue 22. q. 5. Greg. Iſidor. Innocent. & alijs apud Gratian. d. q. 22. D. Tho. 2. 2. q. 110 art. 1. Alf. à Caſt. l. 10. i ver. men acũ, & alij. Pſal. 5. v. 7. ſap. 4. v. 11. Ec. 7. v. 14. Epheſ. 4. 25. Apoc. 21. v. 8. ſiue d. ſ. Pſ. 5. & 1. 32. contra Lau. c. 34.

reus, quod non ſubtilius ſenſum verborum ambiguorum diſcuſſerit. Exempla aliqua huius æquiuocationis occurrunt paſſim in praxi. Acutū fuit dictum iudicis Leodien. & licitū, qui ſagæ pertinaciter cuncta neganti, dixit: ſi veritatem luculenter profiteretur, ſe illi de publico, vel ſuo, quoad viueret ipſa, quotidie cibū, & potum neceſſarium præbiturum, & curaturam ei domum nouam exſtrui. domum intelligens, ligneam faſcium ſtraminūque, in qua erat comburenda. Alia ſuggerit Sprengerus veluti ſi honeſtius habeatur reus ſolito, & ſinantur ad eum intrare viri honeſti, & non ſuſpecti, qui frequēter colloquātur de varijs rebus etiam impertinentibus: & tandem fidenter ſuadeant, vt fateatur veritatem, promittendo iudicem facturum ſibi gratiā, & ſe eſſe velle mediatores: *& poſtea ſubintret iudex, & promittat facere gratiam, ſubintelligendo ſibi vel reipubl. in cuius conſeruationem totum quod fit, eſt gratioſum.*] Poſſet etiam iudex dicere, ſe illi optime conſulturum, & confeſſionem ei vtiliſſimam futuram, etiam ad vitam ſibi comparādam. hoc enim veriſſ. de vita æterna, quæ vera vita eſt. idem Sprengerus paulo ante tradiderat ſententias tres alias huc pertinētes. Scilicet poſſe illi ſecuritatem vitæ promitti, quādo iudex intenderet eam, vel exilio punire, vel carcere perpetuo. hęc ſententia ſatis æqua eſt. Alios (ait) velle, ſic ad tempus tū in carceribus aſſeruandam, ſed poſtea incinerādam poſt aliquod temporis ſpacium: refellere debuit, quia reuera mendaciū continet promiſſio huiuſmodi. Tertiam ponit dicentium, poſſe iudicem ſecure vitam promittere, & poſtea, ſe à ſententia referenda exonerare, & in ſuum locum alium ſubſtituere: neque hanc reijcit, ſed eſt omnino ſimilis ſecundę, & adhuc peior, coniūcta cum mendacio: ideo penitus cauenda. fortaſſis tutius eſt; quod alibi poſuit, nempe, vt petēti gratiam reo, reſpōdeat iudex; fateatur veritatem confidenter, clementiæ ſe rationem maximam habiturum, amplius ſe facturum quam ipſe petat, & ſimilia verba generalia.

d.q.15. d.q.14. d.q.15.

2. concluſio, *ſi iudex dolo malo huiuſmodi per mendacium confeſſionem extorſerit: non poteſt ex ſola hac confeſſione reum damnare: niſi reus poſtea comperta fraude, de nouo id fateatur ſponte: vel alia ſatis prægnantia indicia, & argumēta accedant: vel ſaltem fraude cognita non retractet, quod inductus dolo malo dixerat.*] hæc eſt verior ſententia Imolæ, Decij, & aliorum; quos ſequitur Couar. bene addens, quando nec retractat nec expreſſe ratificat confeſſionem, nec alia ſatis prægnantia accedunt indicia: mitius, & extraordinaria pœna affici debere ſi accedant illa indicia, poſſe plecti ordinaria. Si obijcias promiſſionem hanc contra rempub. eſſe factam, & ideo non prodeſſe debere reo, ad pęnæ diminutionem. Reſpondet Couarr. tunc iudicē non debere ſeruare promiſſionem, quando via ordinaria, & recto plane tramite cognouit delictum; non quando doloſe illud, & via illicita expiſcatus fuit.

d.c.a.

Dixi in cōcluſione *dolo malo*, quia ſi *dolo bono*, & proinde via licita cognouiſſet: putarem non eſſe opus noua ratificatione, ſaltem in foro exteriore: immo nec in interiore. licuit enim iudici bono dolo, malum obſtinati ſilentij animum rei decipere: & ſibi iſto imputet ſimplicitatem ſuam. Nec arbitror Clarum, ſi in terminis de dolo bono interrogatus fuiſſet, diſſenſurum, vt ſatis indicat ſupra numero 8. nec etiam Menoch. de arbitr. caſ. 164.

3. conclu. *Si tamen iudex putās id*

ſioi licere ; ſi dolo malo criminis conſiſſionem a reo elicueris, & fraude cõtrahens nec ratificat, nec retractat: ideoque iudex eum ordinariam ad pœnam condemnet; non auderem iudicẽ de mortali peccato accuſare.] hæc concl. intelligenda de peccato, non quod incurrit mentiendo, de quo vix potuit habere probabilem ignorantiam: ſed de peccato, quod incurrit, reum ex tali confeſſione condemnãdo. de hoc enim peccato valde probabilis ei ſuppetit excuſatio, cum id ei licere, immo, & eum debere multorum locorum praxis, & plurimorum DD. confirmet ſententia, adeo vt communiorem cenſuerit Alciat. & communem ſaltem fateantur Plaza, & Clar.

Archid. in can. ſcien. 22. q. 2. Gom. in li. præſenti C. de his qui ad Eccleſ. confug. Felin. in c. adferre d. præſumpt. & Cotta in M. mora.

Alciat. in l. natura. D. de v. ſign. Plaza li. 1. delict. c. 37. Clar. ſupra. n. 9.

Addidi, nec retractat: quia ſi reus expreſſe retractaret, nec alia contra ipſum argumenta concurrerent, tũc certe non auderem iudicem à mortali culpa liberum aſſerere. Nam illa communis Felini, & aliorum (vt recte Couar. quem ſequitur Menoc.) intelligenda, quando reus cognita fraude expreſſe confirmat ſuam confeſſionem, vel ſaltem tacite, non retractando. nam tunc illam ratificaſſe cenſendus: & hæc diſtinctio fuit de mente Paridis de Put. *c. de tort. v. ſequitur quæſtio quotid.*

Couarr. d. c. 2. Menoc. de arbitr. caſ. 296. diq. 15.

Inquiſitores Germaniæ docẽt adhuc quaſdam alias cautelas non improbandas: vt iudex diligenter conſideret complicum dicta ad reũ pertinentia, & hæc reo proponat, & diligenter ſingula inueſtiget. ſi qua etiam inſtrumenta, vt vnguenta, pixides, buffones, præſegmina cadauerum, & ſimilia in domo eius reperta fuiſſent, ei offerat, & quærat quid his egerit, cur ea ſeruarit, & c. 2. complices, ſi quos habet, qui contra reũ depoſuerũt, ad reũ intromittat, & permittat eos ſimul mutuo de facinoribus ſuis conferre, edere, ac bibere, & habeat in loco vicino auſcultãtes, & verba accipientes: etiam, ſi opus, Notariũ publicum: ſi deſint complices, vtatur ad hoc perſonis, quas nouit nõ ingratas reo, ſed amicas, & quaſi fauentes atque miſerantes; qui quodã ſero intrent carcerem, & ſermones dedita opera producant in multã noctem, tum quaſi fortuito id accidiſſet, querãtur ſero nimis eſſe ad recedendum, ideo in carcere pariter reliquũ noctis exigant, & ſemper colloquantur, & ſint ſimiliter (vt dictũ eſt) in vicino dicta excipientes. *Tertio* quod quandocumque veritatem fateri incipiant nullo modo iudex actum hunc interrumpat; ne dimidiet confeſſionem, ſed inſtet quoaduſque de omnibus veritatem dixerint, ſaltem quoad principalia, etiãſi in mediam noctem deberet proferre, & prandiũ cœnamue differre. Nam experientiã docuiſſe per dimidiationes, & interruptiones, illos frequentius ad vomitum redire: & non aperire veritatem quam inceperant detegere.

Quarto ſi prædicta deficerent omnia, tunc ſi fieri poſſet, deducendos ad aliquod caſtrum, & ibi certis diebus cuſtodiæ mancipandos: tum caſtellanum fingere ſe cogitare longũ iter, & diu abfuturum: interea vt, aliqui familiares, vel mulieres honeſtæ mulierem: viri, ſi vir ſit, virum viſitent: promittant ei (non, vt ait Sprẽge.) quod velint eã omnino permittere libere abire: ſed cura mendaciũ vel bis æquiuocis (vt dictum ſupra de iudice in genere) multa, & illecebroſa, dummodo ſe informent de certis, quæ ſcire cupiunt, experimentis.

Et aduertat (inquiũt) *iudex*,] quod ſæpiſſime per talẽ modum fatiæ fuerũt, & conuictæ. Et nouiſſime in diœceſi Argentinẽſi prope oppidũ Schlerſtat, & caſtrũ *Konigcheym* malefica detenta nullis tormẽtis, & quæſtionibus deduci poterat ad fatendũ cri-

crimi-

d by Google

ex limina: tandẽ modo ſupradicto per Caſtellanum ſeruato, licet præſens erat in caſtro, ipſum tamen malefica æſtimabat abeſſe: tres ad eã familiares intrabant, & ei liberam relaxationem promiſerunt, dummodo ſuper certa experimenta eos informaret. Et licet prima fronte renueret, & quod doloſe cum ea agerent proponeret: tandem interrogati, de quibus informari vellet vnus dixit ſuper grãdinem excitandam, alter ſuper carnalia facta. Tandem vbi ſuper grandinem illum informare volebat, & ſcutella plena aqua apparata, malefica ſibi iniunxiſſet, vt digito paululũ aquam moueret, & ipſa certa verba protuliſſet: ſubito locum, quem explorator nominauerat, ſcilicet ſiluã adiacentem caſtro, tanta tempeſtas, & grando repleuit, ſicut à multis annis viſum non fuerat, hactenus illi. Sed in hoc exemplo bis peccatum, primo in mendaci promiſſione. Vt enim iudici non licet per ſe mentiri ſic nec licet alios ad mentiẽdum inducere.

Secũdo peccatum fuit in eo, quod nimis longe exploratores progreſſi. Non enim licuit maleficam etiam paratam ad peccandum inducere: etſi licebat examinare, quomodo ſoleant operari. & ſic intellige quod de informatione dictum: nempe de verbali per modum docentis, nõ de reali per modum facto oſtendentis, & exemplum præbentis, vides hic iam captas poſſe ex condicto cum dęmone quędam operari?

Solent etiam iudices vti *confrontatione*. ea duplex eſt, vna ſpontanea, altera violẽta. *Spontaneam* voco, quãdo parati ſunt rei, alios nondum captos ſocietatis arguere, & conuincere, hanc nunquã iudex permittat, niſi præceſſerint indicia talia, vt propterea citari poſſint: & iã citati, ſi non bene diſſoluant obiectiones rei conſtãter eos accuſantis, queant in carcerẽ compingi. Nam alioqui fieret iniuria his denunciatis. *Violentam* voco, quando complices in mutuis delationibus inter ſe diſſentiunt: tunc debẽt primo ſeorſim, poſtea ſimul de hoc diſſidio interrogari. quod ſi ſubdole comperiat perſiſtere, nec alia eſt via inueniendæ veritatis: ſolent altera in alterius mutuo conſpectu torqueri de hac praxi vide Ludoc. Damhaud. prax. crim. 47.

SECTIO XI.

De confeſſionibus.

IN rite cõfeſſos nõ aliud iudicis officiũ, eſt quam condemnandi. iuxta illud Chriſti Domini, *Ex ore tuo te iudico*. & illud Iuriſconſulti, cõfeſſus pro iudicato eſt. quia quodammodo ſua ſententia damnatur. Intellige ſi confeſſio ſit clara, certa, veriſimilis, conſtans, & legitima, nam obſcura & dubia in fauorem interpretanda cõfitentis, parum idonea eſt ad iudicandũ. Veriſimilis etiam ſit oportet, quia inueriſimilis nunquã ſufficit ad condemnãdum. Inueriſimilis autem eſt, quæ de re eſt impoſſibili, aut omnino falſa: quod concedimus Ponzinibio, & Godelmanno; ſed cõtendimus eos errare, dum in Lamiarum confeſſionibus ea dicũt notorie falſa & impoſſibilia, quæ vera, & poſſibilia nos eſſe docuimus ſupra libr. 2. Legitima etiã ſit oportet; hoc eſt nõ præſumpta tantũ, nec ficta tantũ fictione iuris (niſi ex contumacia, quæ liquidiſſimã inducit probationem) nec cõtra quam colorate aliqua obijciantur: nec quãdo eſt incidenter tantũ facta, vel metu tormentorum, vel extra iudicium vel in figura tantum iudicij, vel abſente parte, vel in iudicio ſummario, aut nullo: erit autem bona in caſu Lamiarum, & hæreticorum, etiamſi

Luc. 19. l. 1. & 3. D. de confeſſ.

Farinac. q. 50. nu. 20.

Farinac. q. 43. nu. 21. gloſſ. in c. fin. de confeſſ. in 6. gloſſ. lib. 1. C. de confeſſ.

Farin. qu. 11. n. 99. & q. 30. n. 16.

Farin. q. 11. nu. 32.

Farin. d. q. 21. n. 34. & q. 33. n. 16.

Digitized by Google

non conſtet de corpore delicti. Dicetur facta metu tormentorum, non tãtum ſi grauiter tortus fuit; ſed etiã ſi fuerit leuiter tortus, leuatus ad torturam, ductus ante eculeum, ſpoliatus, vel ſi ſeriæ minæ de torquendo præceſſerint, quoad eos qui timidi ſunt, & torturæ inaſſueti. Item vt ſit legitima, neceſſe eſt, non ſit extorta, nullis vel non ſufficientibus indicijs præcedentibus: nam talis eſſet nulla, & inualida, etiamſi millies foret ratificata. idem, ſi in repetitione quæſtionis ſit extorta, quando non licebat iudici repetere. idem ſi extorta per Iudicem pendente appellatione à ſententia torturæ. idem ſi confeſſio extorta à reo, contra quem ſola fama vrgebat, etiamſi ſæpius ratificetur. idem ſi emanarit ab eo cui, denegata defenſio, vel copia indiciorum. idem ſi ſit illius, qui qualibet ex cauſa de iure torqueri non debeat. confeſſo autem conuicto per legitimam quoque torturam adhuc condemnationem dandus eſt terminus ad ſe defendendum. etiam non petenti ex æquiore, & receptiore ſententia. Fallunt iſta in eo, qui à natura mutus ſimul, & ſurdus foret: qui non poteſt, ex ſua confeſſione ſignis declarata, condemnari: quare fruſtra torqueretur, ſed damnari dumtaxat poteſt ex teſtium depoſitione, ac probatione. Denique quæri poteſt, an qui confeſſus factum maleficum, negat ſe praua intentione feciſſe, ſit audiendus? vt plurimum, quia præſumptio ei contraria eſt, puniendum nihilominus conſtat, etiamſi iuramentum offerat de recta intentione: interdum tamen poterit iudex iuratum reum admittere ad probandum aliqua veriſimilia, quibus confeſſio eius elidatur. Quod ſi res dubia ſit poterit reus torqueri, vt intentionem ſuam proferat, vt bene poſt Lanfranc. & Boſſium, aſſeruit Simanc. prax. hæret. titul. 20. nu. 10.

Farin.q.2. nu.25. Farinac.q. 37. nu. 46. 57. & 103. cum ſeq. Farin.d.q. 37.nu.110. Farinac.q. 38.num.7. Farin.ſup. nu.17. Farinac.q. 47.num.8. Farinac.q. 39.num.8. Farinac.q. 41.nu.95. v.d.Farin. q.10. à nu. 32. vſq; ad 40. vbi bene Boſſiũ refellit. & n.90. cum ſeq. maximè nu.99. vbi diſtinctè quoad oēs perſonas hoc tenendum oſtendit. Anto.Gomez. p.3. c.13.nu.69. Gri.Ca.& alij quos ſequitur. Farinac.q. 41.à n.90. l. ſi nō cõuitij C. de iniu. cum ſimil. c.1.de præſump.c.cõtra Chriſtianos de hære.in 6. Bart. in l. inter omnes §. recte de furt.

A B C D E

SECTIO XII.

De abiuratione.

VT in alijs ſpeciebus hæreſis, etiã in Lamiarum crimine, abiurationi aliquando locus eſt: quando iudicium tãtum nititur ſuſpicionibus. Sumimus hic abiurationem pro execratione, ſeu anathematizatione iureiurando firmata. Et quia ſuſpicio hæc, quæ eſt leuis quædam præſumptio mali ex leuibus indicijs procedēs: oritur ex diuerſis cauſis nō æque vrgentibus, fit vt quædam ſuſpicio ſit leuis, ſeu modica, quæ etiã poteſt vocari temeraria iuxta Menochiũ: alia vehemens ſeu veriſimilis, alia violẽta. Et ſic diuidẽdo, leuis oritur ex indicijs admodum leuibus, quæ abſolute dubium relinquunt iudicis animũ, & hæc proprie dicitur *ſuſpicio*. Vehemens oritur ex indicijs habentibus multũ veriſimilitudinis, adeo vt inclinẽt aliquantũ iudicis animũ in alteram partẽ, & ſic dubitationem non excludũt totã: hæc ſuſpicio magis proprie vocatur *opinio*. Violenta denique oritur ex indicijs valde fortibus, & adeo efficacibus, vt omnem dubitationẽ ex animo iudicis eliminent, & faciant eum plane vni parti aſſentiri. hæc proprie vocatur *præſumptio, iudicium, ſententia*. de hac eſt c. cum contumacia. c. cum accuſatus. de hæret. in 6. cap. quorundam d. 34. Iudicis autẽ arbitrio permittitur qualitatem ſiue quantitatem ſuſpicionis moderari: dummodo caueat ne leuis ſit corde, nimis facile credendo. Exempla huiuſmodi ſuſpicionũ ponit Sprengerus, vt ſi quis de [illegible] a cõmuni conſuetudine, viuen[illegible], ſi conuenticulis ſecretis maxime nocturnis interſit, aut cum ſuſpectis famili[illegible] tates

c. accuſatus in prin. de hære. in 6. li.1.de præſu.q.7.à n. 46. maximè nu. 59. & habes in d.c. accuſatus, §. illo vero.& ibi Archid.

Sic poſt Menoch. d.loco bene diſſerentem Farin. q.36.à nu. 1. 8.

p.3.q.19.

tates ſecretas habeat, dicit leuem ori-
ri: Si quis quos nouit maleficos, viſi-
tat, munera offert, occultat, recipit,
defendit, vel aliter actu fauet, tũ ori-
ri vehementem: ſi quis perpetrauerit
ea quæ pertinent ad ritus malefico-
rum, paciſcendo, adorando, ſacrificã-
do, comminando, tangendo, aut dor-
mientibus per viſum apparendo, aut
cubicula inſenſiliter ingrediẽdo, &c.
vel ſi penes eos inſtrumenta malefi-
cij ſint reperta, huiuſmodi violẽtam
præbere ſuſpicionem. Leui ergo ſu-
ſpicione laborantibus poteſt indici,
abiuratio etiam ſpecialis hæreſis, de
qua leuiter ſuſpecti: & ſi talis qui ſic
abjurauit, reincidat, nõ punitur vt re-
lapſus. Si vero ex grauibus ſuſpicio-
nibus abiuraſſet (nam, & huic abiu-
ratio indicitur) tunc cenſeretur re-
lapſus: in hac debet fieri abiuratio in
genere de omni hęreſi, & in ſpecie de
illa de qua vehemẽter ſuſpectus fuit
& tales fuere abiurationes Theodo-
reti, & Ibę in Concilio Chalcedonẽ-
ſi act. 8. ſi vero detur abiuratio ex ſu-
ſpicione violenta, tunc facienda ab-
iuratio, vt à vere malefico, & tanquã
à deprehenſo exigeretur. Debent au-
tem violenter ſuſpecti; quando cri-
men fatentur, & parati ſunt abiura-
re hæreſim, & redire ad ſanam men-
tem; ad pœnitentiam ab Eccleſiaſti-
cis iudicibus recipi: quod ſi nolint
debent tradi brachio ſæculari vt im-
pęnitentes; debent præterea cum ab-
iuratione generali omnium hęreſiũ,
& diſerta, atque clara, errorũ de qui-
bus ſunt ſuſpecti, canere palinodiam,
& contraria aſſerere, & iurare ſe nũ-
quam ad abiuratos errores reditu-
ros, & hæc omnia ſcripto libello ab-
iurationis, propria ſcriptione muni-
to, cõfirmare: quæ cuncta ab Apoſto-
lorũ temporibus recepta fuere, vt o-
ſtendit Simãcas ſup. n. 8. & 10. & hęc
abiuratio hodie corã clero, & populo
fit, nec poteſt priuatim admitti, niſi

c. accuſatus. in pr. ſupra.
d. c. accuſatus vbi videtur errare Anchar. vbi bene notat Siman. c. 53. nu. 5. & recte idẽ Spreng. d. q. 19. & litera ſ. quæſit. ca. de. aſſumpt. Simanc. & Sprenger. ſupra.
vt. ex Canonibus adductis per eum Spreng. ſupra, & ex varijs concilijs Sim. ſupra nu. 6. & n. 11. Leo Epiſ. 75. capit. ſi quis epiſc. 3. q. 7. c. ad abolendã de hæret.

A ex magna cauſa l. Quid ſi qui tãtum
vrgetur ſuſpicione vehementi, ſeu
veriſimili, detrectet abiurare? vide-
tur Simancas ſupr. nu. 15. velle eum
poſſe tanquam contumacem, & im-
pœnitentem tradi brachio ſæculari,
ex c. ad abolendam de hæret. Sed (vt
ait Spreng. ſupra.) dictum cap. 5. in
in præſenti vera, videtur tantum lo-
qui. nõ de ſuſpectis vehementer, ſed
B de manifeſte deprehenſis, cõtra quos
conſtat rigidius eſſe procedendum.
contra hunc igitur Epiſcopus proce-
det per excõmunicationem, & ſi in
ea per annum ſteterit, condemnabit
vt hæreticum. Porro quando malefi-
cum Eccleſia recepit ad pęnitẽtiam:
laicus iudex poſſet illum apprehen-
dere, propter damna temporalia va-
rijs illata, & propterea cõdigno ſup-
C plicio efficere: nec teneretur Eccleſia-
ſticus iudex impedire, quia licet eum
non poſſit tradere, poteſt relinquere
puniendum Sic Spreng. Sed de hoc
plura mox ſectio. de abſolutione. De
abiuratione facienda ab ijs, q cõfeſſi,
& faſſi, qualis fuit abiuratio Docto-
ris Edelini, nihil peculiare occurrit.
adſcribã tantũ hiſtoriã rei geſtę, ver-
ſam ex gallica narratione Enguerra-
D ni Mõſtreleti Chron. p. 4. ait Enguer
ran. Anno 2453. Dominica die, quæ
incidit in vigil. Natiuitatis Domini-
cæ, Ebroici publice in theatrũ addu-
ctus, citatus voce pręconis, & condẽ-
natus fuit ſnia iudicis ad perpetuum
carcerem Epiſcopi dictæ ciuitatis,
Magiſter Guilhelmus Edelin, Do-
ctor Theologiæ, Prior S. Germani
en l'Haye, prius Ordinis D. Augu-
E ſtini, & aliarũ Sacrarũ familiarũ re-
ligioſus: qui tentatione, & ſuggeſtio-
ne hoſtis Tartarei ei ſe mãciparat ea
lege, vt cõcupiſcẽtijs eius profanis &
mũdanis ſatisfaceret, & pręcipue, vt
frueretur Nobilis cuiuſdã Equeſtris
familię matronę amplexibus, q̃ arde-
bat: qua gratia, ſe obſtrinxit ea ſer-
uiture

uitute inimicô, vt cogeretur conuenire ad certum locum, quotieſcunq; dicto inimico collibuiſſet: quo loco ſoliti erant conuentus ſuos agere: & duntaxat inſceſo baculo cum ſcopis confeſtim eo transferebatur. Confeſſus fuit idem Magiſter Guilhelmus ſponte ſua, ſe homagium exhibuiſſe inimico ſe offerenti pręſentem in ſpecie arietis, eique oſculum ſub cauda ore impreſſiſſe; & multis, varijſque annis poſtea, in damnato hoc inſtituto vitæ perſtitiſſe. Interea omnibus in rebus, quæ à dæmone poſtulaſſet, illum fauentem auxiliaremque habuiſſe: donec accuſatus maleficij fuerit comprehenſus, & in carcerem compactus: à quo iuridicæ incarcerationis tempore, vis omnis hoſtilis euanuerit. Et per prædictam condemnationis ſententiam iuſſus eſt Mag. Guilhelmus in lacum, ſeu foſſam recludi, pane, & aqua deinceps alendus. In theatro vero Inquiſitor fidei, voce alta, & diſerta oratione luculenter in memoriam reo redegit, quam olim laudabiliter, & vtiliter populum cócionibus iuuiſſet, & inſtituiſſet, cum Apoſtolico ritu per totam prouinciam fidem, & legem CHRISTI IESV promulgaret: quo miſer poſtea decidiſſet, aliaque multa idonea eum ad pęnitentiã ſeriã inducere. Interea catamidiatus, ſeu mitella ad infamiam depicta ornatus, populo ſpectãdus erat propoſitus, accurrẽte multitudine magna. Sed finita cócione inquiſitoris, idem Guilhelmus, ſciens ſe grauiſſime peccaſſe, & ſceleribus atrociſſimis Deũ offendiſſe; gemere, & flere, & alta voce veniam a Deo, Epiſcopo, & iuſtitia petere (*addit Iaquerius, quod in terram proſtratus exhibuit, quandam ſchedulam cõtinentem ſua facinora commiſſa contra fidem in dicta hæreſi, & ſecta, offerendo prædictis iudicibus abiurationem*) & commendauit ſe ſuppliciter precibus aſſiſtentium. Denique fuerunt illi impacti compedes ferrei, & deductus in foſſam: vt ibi per pœnitentiam elueret nefaria & horrenda peccata, quę cõmiſerat.] hactenus Monſtreletus. Quoad formulas abiurãdi varias inuenias, vnam *in c. Ego Berengarius de conſecr. diſt. 2.* aliam *ſeſſ. 19. Conc. Conſtantienſis*, aliam *apud Turrecremam lib. 4. de Eccl. p. 2. c. 22.* aliam *apud Alf. a Caſtro lib. 1. de iuſt. hær. punit. c. vltimo.* alias *apud Sprenger. d. p. 3.* diſtinctas pro quolibet ſuſpicionis gradu q. 23. 24. 25.

Iaq. flagel. Faſcinat. cap. 1.

SECTIO XIII.

De purgatione Canonica.

PVrgatio Canonica vocatur] de obiecto crimine innocentię oſtẽſio, ſecundum ſacros canones facta, ac hanc etiã reo deferẽdam leui tantũ ſuſpicione laboranti voluit Sprenger. cenſens *ſuſpicione notabiles* vocari à Põtifice illos, qui quauis ſuſpicione laborant; quæ etiam eſt opinio Archidiaconi. Quare mutat apud me dictum, ſaltem modus loquendi, Simancæ, volentis non eſſe deueniendum ad hanc purgationem, niſi cum reus publica laborat infamia, & ſimul crimen plene probari nequit; ea tantum ratione, quia ſi crimẽ plene probetur, damnari; ſi infamia non laboret publica, abſolui debeat: contra enim quis inferat: ſi infamia publica laboret, torquendũ (iuxta alibi dicta) ſi crimen plene nequit probari, tunc propter infamiam, vel ſuſpicionẽ debere vel abiurare, vel ſe expurgare. Sed de infamia aſſentior Simancæ, hanc ſufficere ad expurgationem, quando crimẽ amplius probari nequit: & accuſator deficit in probatione, vt bene Clar. q. 63. nu. 4. Non aſſentio, ſi omnem ſuſpicionem exclu-

Rainer. Godoff. Silu. verb. Purgat. d. q. 19. ex c. excómunicamus 1. in pr. de hæret. b

In prax. ti. 54. n. 1.

excludat. Sed bene eſt, quod poſtea A etiam vehementem ſuſpicionem admittit, & totum id, quando facienda purgatio, quando nō, iudicis recto arbitrio permittit, habituro perſonę, & circumſtātiarum aliarum rationem. Expurgatorum quoque numerus ab eodem arbitrio dependet, vt & qualitas perſonarum, an eiuſdē, an ęqualis cum reo conditionis, an inferioris? Viles perſonæ non ſunt onerandę purgatione Canonica, niſi illę ſpōte ſe offerant, & dicant ſe poſſe inuenire idoneos, qui expurgent, & tum poſſent mediocres etiamſi non plane boni, admitti. Qui, cum vilis perſona non ſit (nā vilis potius eſſet torquendus) ad arbitrium iudicis non vult ſe purgare, ſi præſens ſit, ſtatim poteſt, vt contumax, & conuictus, puniri. Qui in purgatione deficit, pro conuicto habetur, vt bene Siman. quem vide recte proſequentem hanc materiam *toto illo capit. 54.* cui adde Clarum ſupra, & Menoc. *lib. 2. de arbitr. iud. caſ.* 274. De vulgaribus purgationibus, egimus *tit. de ſortilegijs iudiciarijs lib. 3.* formulam ſententiæ purgationis habes apud Spreg. *q. 21.* vbi etiam ritus omnes; & materiam bene diſcutit, & adde *tit. de Purgatione Canonica in Decretal.* & quæ dixi *ſupr. 3.*

Num. 5. ex Decio.

Simanc. ſup. nu. 8.

SECTIO XIV.

De Abſolutione.

ABſolutio impendenda, quando vel reus, obiecta crimina diluit, vel accuſator ea non probauit: nonnunquam id ab accuſatione tota, nōnunquam ab inſtantia iudicij, nonnunquam ſub fideiuſſione prout iudicij videbitur iuſtius, & cōmodius. *Abſolutio* igitur alia, eſt *diffinitiua*, alia *ab obſeruatione iudicij*. *Diffinitiua* (quæ vocatur etiam à crimine, ſiue ab accuſatione, ſiue *abſoluta*) dicitur, quando reus abſoluitur tanquā innocens, quia crimen non commiſit. *Ab obſeruatione, ſeu inſtantia iudicij* dicitur abſolui, qui abſoluitur non tāquam innocens, ſed duntaxat tanquam tunc non repertus culpabilis, vtputa propter iudicij nullitatem, probationumue defectū, & rebus ita ſtantibus, vt tunc ſtabant. & hæc habetur, B etiam pro definitiua: eatenus, vt ſi noua indicia non oriantur, reus iterum moleſtari non debeat: immo etſi oriantur, non poterit reperi, niſi intra certum tempus, ad accuſandum inſtitutum. nempe decem annorum inter pręſentes, viginti inter abſentes. Quod ſi dubitetur, ſitne definitiua, an tantum à iudicij obſeruatione: recurrendum, ad acta. ſi habetur, *abſoluimus ab obſeruatione iudicij*, C vel *ab hactenus deductis*, vel *ſtantibus rebus pro vt ſtant*, aut ſimilia, ſeu æquiualentia verba, tantū cenſetur abſolutus ab inſtantia iudicij. Si habetur, *reum abſoluendum, vt innocentem, non culpabilem*, & huiuſmodi verba, aliā adſint: cēſendus abſolutus definitiue. Si vero, res ex actorum verbis, non colligitur, (verbi gratia, ſi tantum diceretur *abſoluimus reum*) D tūc legenda diligenter acta, & videndū: an cōſtet ex actis duntaxat crimen, non fuiſſe probatum, non vero crimen à reo nō commiſſum, tum cenſenda tantum fuiſſe à iudicij obſeruantia: ſi conſtet vel omnino non commiſſum crimē, vel non commiſſum à reo (verbi gratia, qui ſuum *alibi* bene docuit) tum habenda vt definitiua. Si exactis adhuc res manet ambigua E tunc cōmunior ſentētia, & praxis eſt, vt habeatur tantum pro abſolutiōne ab inſtātia, quod communi praxi receptū in fauorem reipubl. vt crimina puniantur: qui fauor prępōderare debet, fauori priuato reorum. Hæc ratio etiā eſt fundamentū opinionis receptę, & gene-

Simanc. in practi. c. 51.

Clarus, §. fi. q. 52. & 61. Farina. q. 4. nu. 24.

generalis conſuetudinis (exceptis locis pauciſſimis) qua licet iuri communi ſcripto magis cõſentaneum ſit, actore nõ probante reum diffinitiue abſolui: tamen conſuetudine, & praxi iudiciorũ maluit, vt caſu non probati criminis, ſententia feratur tantum abſolutoria ab obſeruatione iudicij, vt poſt Couarr. & alios optime deducit Proſper, Farinacius. Et ſic intellige, quę ſcribit indiſtincte Sprenger. Nam quando deprehenſus eſt vere innocens reus, iudex illi faceret grauem iniuriam, & mortaliter peccaret, inferens in ſententia eum duntaxat abſolui ab inſtantia iudicij: immo tenetur diffinitiue abſoluere, alioqui reus tunc poteſt à tali ſententia appellare: nec contraria conſuetudo foret æqua, vel toleranda. Si tamẽ reus non appellaret: in foro quidem externo cenſeretur ſententiam approbaſſe: in foro tamen interno non auderẽ iudicem excuſare. Nõ enim, quia alter vel ignarus eſt, vel incurius iuris ſui, licuit iudici iniuriam facere: nec etiam ſuperueniens ratificatio tollit, præcedẽs iudicis peccatum, niſi quoad obligationem reſtituendi. Quę velim diligenter, à iudicibus notari, pro intellectu eorum, quę de hac re traduntur à Doctoribus noſtris, & praxi vulgata. Hæc intelligenda, de abſolutione in eodem foro. Nam ſi in alio foro agatur, tum nec abſolutio definitiua plane reũ liberat. Nam abſolutus, in foro poli, ſeu conſciẽtię, poteſt adhuc puniri in foro fori. Et, quia crimen noſtrũ, eſt mixti fori, ſi abſolutus in curia ſæculari nõ fuit punitus ab ea ſufficienter, & iudex Eccleſiaſticus habet pęnam quã infligat maiorẽ, eamque, reus merebatur, poterit, eam infligere. Contra quoque nimis leniter caſtigatum à curia Eccleſiaſtica, poterit ſeuerius, etiam ad mortem, damnare iudex ſæcularis. Neque tunc cenſetur bis pro eodem

Supra n.23. & 28. d. p.3. q.2.

Grillan. tract. de relaxa. carcerat. titu. de abſol. Inno. q. 2. Couarr. li. 1. var. reſolu. ca.1. n.8. & l. 2. c.10. Cla. & Far. ſupra, & ijs quos plur. illi citant.

Optime poſt alios. Farinac. ſupra n.10.

A crimine puniri, ſed vtraque punitio pro eadẽ vna continuata habetur: & quia in atroci crimine verſamur, & cui expiando vix vlla ſupplicia ſufficiãt; parũ hic neceſſaria eſt diſtinctio Marãtę. Sed hęc ſufficiãt: formulam abſolutionis pete à Sprẽgero d. q. 20.

titu. de inquiſi. nu. 100. poſt Batt. & Pari.

SECTIO XV.

B *De ſortilegiorum qualificatione: ſiue quæ hæreticalia, quæ non?*

POſt abſolutionem, tractandum de condemnatione, ſed quia congrua delicti pœna dependet à delicti qualitate, hæc neceſſario ſectio præmittenda fuit: nõ ratione Lamiarum ſeu Strigum, quarum crimen ſemper C cum hæreſi coniunctum eſt, vt docet experientia: ſed ratione quorundam Sortilegiorum minus atrocium, & in quibus pactum ſolummodo tacitum reperitur. procedamus per breuia axiomata.

Axioma primum, *Sortilegia hæretica dicuntur omnia in quibus dæmon inuocatur ad faciendum, vel indicandũ ea, q̃ vel facere, vel ſcire nõ põt.* hoc D eſt certum, quia hæreticum eſt illum credere poſſe facere vel ſcire, quæ neque ſcire neq; facere poteſt: ſed Deo ſunt reſeruata. Dixi hæretica non hæreticalia. nam hæreticale ſignificat tã quod ſapit hæreſim, quam quod hæreticum eſt: & quia has duas ſignificationes multi non bene diſtinxerunt, ideo etiam errarunt in hac materia. prima ergo hæc non tantum ſapiunt hæreſim, vt illi volunt: ſed vere E ſunt hæretica facta, non dico ſunt hæreſes, (nam hæ ab intellectu pendent & hæreſis eſt intellectus error) ſed dico facta hæretica, ſicut enim propoſitio hæretica eſt, ipſa enunciatio falſa Catholicæ veritati contraria: ſic etiã factum eſt hæreticũ, quod Catholi-

Grilland. de ſortileg. qu. 10. nu. 1. 2 6. 10. 19. Clarus. § hæreſis verſ. ſucceſſiuè quæro. & alij communiter. Clar. Farin. & alij I.C.

cæ

cæ veritati repugnat non formaliter, A ſed quaſi materialiter, quia eſt materia circa, quam intellectus aberrans verſatur in hæretico errore: & ad factum hæreticum ſufficit id, quod facit eſſe huiuſmodi, vt ſi quis remita ſe habere pertinaciter contenderet, is vere hæreticus eſſet. verbi gratia, rebaptizat quis aliquem; factum eſt hæreticum, quia qui tenet poſſe rebaptizari, eſt hæreticus. ad factum B ſapiens hæreſim ſufficit, vt qui hoc aſſereret fieri poſſe, quod facit, eius propoſitio vere diceretur propoſitio hæreſim ſapere, non tamen vere diceretur eſſe propoſitio hæretica. v.g. ſi quis ſacramentalia miſceret vſibus profanis, circa pactum expreſſum, vel inuocationem expreſſam dæmonis: faceret factum ſapiens hæreſim, quia ſi diceret hoc fieri oportere, ſeu C licere, hæc aſſertio saperet hæreſim. Ex his puto pendere deciſionem cõtrouerſiæ inter Barbat. & alios Iuriſconſultos, de ijs, qui dæmonem inuocant ad cognoſcendum, ſeu faciendũ ea, quæ ipſe facere, vel cognoſcere poteſt, à Deo non impeditus: v.g. vt reuelet furta commiſſa, vt in amorem carnalem inducat. Quoad hæc enim Barbat. cenſuit, horum cognitionem D pertinere ad inquiſitores fidei, & ea ſapere hæreſim manifeſtam. Sed alij Barbatiam reprehendunt, & cum Oldrado volunt hæc non pertinere ad inquiſitorum cognitionem, neque eſſe hæreticalia, & in hac re inueniuntur Pariſienſi apud Paponum arreſta contraria. Sed pro Barbatia faciunt Theologi Spineus, & Regna. In primis, pertinere etiam ad Inquiſitores E cognitionem, dubitari nequit, cum crimen ſit mixtum. Deinde non eſſe crimen hæreticũ (niſi quid aliud accedat) nec ſapiens manifeſtam hæreſim, id quoque puto, ſi deſit dæmonis inuocatio expreſſa: ſapere tamẽ hæreſim non manifeſtã crediderim, quã-

cõſ.55.li.1. Oldrad. conſ. 210. Tiraq. de pœn.cauſ. 4.nu.3.Gemin.conſ. 94. Albert. rub. de hæret. Afflic. ſup. conſt. Neapol. Clarus §. hæreſis.n. 25. & Farinac.q.20. Papon.lib. 22.ti.3.ar. 1.& 2. Pegna.I di r.(l.a).42. cõm.97.o pin. Apol. 4.cõtra Põzinium.c.vl. bene id probans.

do conſulitur dæmon ſiue maleficus diuinator de rebus amiſſis: licet enim dæmon norit, ipſum tamen conſulere ſapit hęreſim, occultam ſaltem. idẽ dicendum in philtris, quibus Magici characteres, & ſuperſtitioſa alia pactum occultum habentia, admiſcentur: ſed quo ad amatoria ex philtris merè naturalibus, citra ſuperſtitionẽ exhibita, putarim ea non ſapere hæreſim: quaré, & iudicem diligenter inſpicere, & conſiderare hæc debere. Illud non dubito hæreſim ſaltem ſapere, niſi potius vere hæretici ſint, Magos illos, qui credunt quod ſolent iactare ſe vnitos ſpiritui, ſiue præditos ſpiritu quodam excellenti, ſeu potenti, cuius efficacitate poſſint cogitationes aliorum ſcire (quod ſoli Deo reſeruatum) & occulta diuinare; & alium ad aliquid imaginandum, vt loquuntur, neceſſitate, aliaque miranda, ſupra hominum communem potentiam facere. Quos etſi negent, neceſſe eſt vel illa non poſſe præſtare, & tantum fingere, vel ſi credunt iſta, & faciunt, vere Magos eſſe, & tales quales dixi, pactum cum dæmone habentes. De his ſapienter ſcriptum à Cardinali Cuſano li. 3. de docta ignorãtia c. 11. Non illa phantaſtica (*nẽpe vnio*) Magorum qui hominem ad quandam naturam ſpirituum in fidẽ talium ſibi coniecturaliam, quibuſdam operationibus mediante fide (*hanc intelligo fiduciam quam Mag. ſemper exigunt*) adſcendere dicunt: vt in virtute ſpirituum talium, quibus per fidem vniuntur (*hoc eſt per promiſſam eis fidelitatem, & patientiam*) plura, & ſingularia mirabilia, aut in igne, aut in aqua, aut ſcientijs harmonicis, apparentijs tranſmutationum, manifeſtatione occultorum, & ſimilibus efficiant. Manifeſtum eſt enim in his omnibus ſeductionẽ eſſe, & receſſum à via, & veritate. Propter quod tales ad fœdera, &

pacta

Digitized by Google

pacta vnitatis, cum malignis ſpiritibus taliter aſtringũtur. vt id quod ſub fide credunt, opere oſtendant in thurificationibus, & adorationibus, Deo tantum debitis; quæ ſpiritibus, quaſi potentibus implere petita, & de vocalibus, iſtis mediantibus, magna cũ obſeruantia, & veneratione impendunt. Conſequuntur aliquando per fidem (*intellige* (per) *non, vt cauſam poni, ſed poni pro* (iuxta) *nam error, eſſet credere, quod fiducia illa magorũ ſit efficax*) ipſa caduca petita, vniti ſic ſpiritui; cui etiam, à Chriſto æternaliter diuiſi, in ſupplicijs adhærebũt.] *hactenus ille.* Quãdo autem dubium eſt, ſintne hęreſim ſapientia, neq; ſortilegia, nõ pertinet ad inquiſitorem iudicare, aut cognoſcere, ſintne talia vel non; (verũ hoc pertinet ad Theologos qualificatores:) ſed poſtquam conſtat ea ſapere hæreſim, dubitatur vero tantum, an ſapiãt manifeſtam, poſſunt de illa qualitate cognoſcere, & pronunciare ſe iudices eſſe, Qualitatem vero horum factorum puto deſumendam à circunſtantijs, & actibus, ſeu rebus, quæ admiſcentur.

Pegna d. cõm. 67. in fine vbi dicit hãc veram, & cõm. eſſe ſentẽtiam. Poſt alios Grill. q. 10 & qu. 20. num 81.

2. Axio. *Quæcumque ſiunt ſortilegia à ſortilegis habentibus pactum expreſſum, ſunt reſpectu operantis ſapientia hæreſim. etiam circa res, quas dæmon cognoſcere, vel facere poteſt, reſpectu vero operis dumtaxat, ſi ſint circa res quas dæmon cognoſcere, nec facere põt.*] ratio, quia primo caſu, propter fędus illud, operãs eſt hæreticus: ſecundo caſu tunc tantum factũ ipſum ſapit hæreſim. Sed quoad non habentes pactum expreſſum.

Dico tertio. *Si qui ſortilegio Deum abnegent, vel adhibeant ſortilegio hoſtias ſacras, vel aliud ſacramentum aut etiam Sacramentalia, immo vel reliquias, vel agnos Dei, vel alias res Eccleſiaſtico ritu benedictas, & ſacratas: vehementer ſunt ſuſpecti de hæreſi.*] ratio quia tales ſignificant ſe credere huiuſmodi adhibitã vim habere ad maleficiorum operationem. Et de hac credulitate debent examinari, &, ſi nolint reſpondere, poſſunt deſuper torqueri; & ſi non fateantur, vt vehementer ſuſpecti debent abiurare.

Eymeric. d. q. 2. & ibi Pena comm. 67. Alf. à Caſ. l. 1. de iuſ. hęr. punit. Berna. Cuman. I Lu. inquiſitio. ver. ſacramẽtis abuti. Ioan. à Roias tracta. de hæret. p. 2. aſſert. 12. nu. 267. Far. d. q. 20. n. 85. in 2. editione ſup. Grillan. q. 10. nu. 16. Penna ſu. p Spinad. apol. 4. Farina. n. 85.

Dico quarto *ſi qui baptizent imagines ex qualibet materia, vel rebaptizent pueros: hoc ipſo vel hæretici ſunt, ſi putãt formam vel materiam baptiſmi aliam eſſe poſſe, ab ea quam Chriſtus inſtituit: vel ſunt vehementer ſuſpecti etiamſi negent ſe hoc credere.* quia tales actus natura ſua præ ſe ferunt aliquid, quod eſt hæreſis manifeſta. Nec inuenio Grillan. q. 3. nu. 6. contrariũ ſenſiſſe, vt illi Farinac. impingit. Idem dicendum de conſecratione, & baptiſmo librorum. Nã Magi libros ſuos, vt vim energiticã accipiant (*ſic falluntur*) curant Benedici per Sacerdotem aliquem, habentem ſtolã in collo, & aqua benedicta cũ aſpergillo ex herba hypericontis eos aſpergentẽ, ſimulq; profantẽ, *ego te baptizo in nomine Pat. &c. & interea* alia manu ſacerdos tenet cereum benedictũ, poſtea ponit libros ſub mappa altaris certo loco, idq; tribus certis diebus, quorum vltimo in modũ crucis faſcia ligat librum, & recludit in loco puro, & abdito. hoc faſſi magi Mantenſes Pariſ. 1586. menſe Nouembr. teſte Creſpeto diſc. 12.

Dico 5. *ſi ad res, quas poteſt dæmon facere, vel cognoſcere, ſciendas, vel efficiendas, miſceantur res non ſacræ, v. g. hoſtia non conſecrata: etiamſi ſuper eã Sacerdos miſſam dicat, probabile eſt non eſſe ſortilegium hæreticale, quãdo fit a nõ habente expreſſum pactum.* Putarem tamen diſtinguendum. nam ſi iſte bene ſentiat de prudentia corporis Dominici, & tranſſubſtantiatione, & non præbuit hãc hoſtiam populo adorandam, ſed vere aliam, quam eleuauit, conſecrauit: hanc

Oldrad. cõſ. 10. col. 3. Grillãd. q. 10. n. 13. & q. 11. n. 19. & 20. Farinac. nu. 84.

hanc vero acceſſorie tantum ſuper altare ad magicos effectus poſuit: erit tantum ſuſpectus de hæreſi: ſi vero illa alia credidit, tunc aperte foret hæreticus, ſi vero reuera, nec credidit iſta vim aliquam ad effectũ magicum habere, non erit ſuſpectus de hæreſi, ſed extra ordinem puniendus. Hæc ita ſi de hac eius intentione conſtet. nam quamdiu non conſtat, mihi quidem videatur de hęreſi merito maxime ſuſpectus.

Dico 6. *Quandocunque dæmon inuocatur per modum ſacrificij vel adorationis ſapit res manifeſtam hæreſim; quando per modum imperij, non raro idem dicendum.* verbi gratia primo ſi admiſceantur res ſacræ d. 2. inuocetur, vt amicus Dei, & ei carus, 3. ſi putet hoc non eſſe peccatum, vel ſaltem non graue. 4. ſi petat, quæ dæmon præſtare nequit, vt ſuſcitare mortuum, animam defuncti repræſentare, arbitrij libertatem cogere ad amandum, &c. vel quę neſcit, vt futura contingentia, vel quæ ſcit contingenter, ea petit doceri certo, & infallibiliter. 5. ſi petat, quæ poteſt dæmon, ſed credat eum ea poſſe etiam Deo non permittente, vel petat reuelari pręſentia, aut præterita, omnino infallibiliter. Immo ſi rem recta reputemus via, quia nobis omne cum dæmonibus commercium interdictum, quotquot non modo per viam obſecrationis, ſed etiã per viã imperij aliquid dæmonibus ſtudẽt obtinere, vnde ſapiunt hæreſim. illud tamen fateor, ipſius ſuſpicionis pondus, qualitate perſonarũ, & alijs circumſtantijs eſſe trutinandum.

DD. ſupr. citati. verſ. dico tertio.

Bernard. Baſinus tract. de artib. magicis. concl. 1. & ſeq. Spineus d. apolog. 4. & Simanc. Cath. inſt. tit. 21. n. 13. & Penna. vbi ſupra comment. 68. lit. O. v. Pennam ſupra. Eichard. conc. 112. Io. Althuzius admon. ad Iud. Gud. tract. de Lam.

SECTIO XVI.

De pœna, & ſupplicio maleficorum.

PRogrediamur à leuioribus. Sed notandum principio, quoſdam

A I.C. nimis credulos Vviero medico, & hæretico, magnam vim facere in diſtinctione nominum, *venefici, malefici, incantatoris, ſtrigis, Lamiæ,* quaſi vero hoc iudicium ex nominibus, non geſtis ac facinoribus, ſit decidendum. conſtet iudici de re, nomina contemnat, quę rebus ſubduntur, non res nominibus, & ſic, qui de hac materia veteres, nouitijq; ſcripB ſere rebus ipſis nomina poſthabuere, quod ego hoc tractatu feci, pro ijſdem ſumens *veneficos, maleficos, incantatores ſagas, ſtriges, Lamias.* itaq; hac putida diligẽtia prætermiſſa, facta nunc perpendamus.

Quoad peccata ſortilegij, quæ hęreſim non ſapiunt, in pœna vtrumq; ius, ciuile, & Canonicum ea conueniunt, quod iudicis arbitrio permitC tant: debere tamen iudicem arbitrio ſic vti, vt canonibus legibuſq; ſe accommodet, nec eorum præſcriptum tranſiliat temere, videlicet, niſi qualitas facti, conditio perſonarum, animus delinquentis, ſcandalum inde exortum, ſimiliave ſuadeant pęnam intendere vel minuere, quod idem in mandantibus, & cõſulentibus obſeruandum, communiter receptum D videtur. Solent autem iure canonico ſortilegi non hæreticales (vt vocant) ſiue ſint laici, ſiue clerici, & ad quẽcumq; finem ea fecerint in foro pœnitentiali puniri pęnitentia XL. dierum, ſed cum hodie omnes pęnitentiæ cõfeſſario ſint liberę, poterit moderari. In foro fori, ſi publicum crimen, olim imponebatur publica pęnitentia, quam ſi detrectarent, vel nõ E complerẽt, à communione fidelium arcebantur, hodie ſublata illa publica pœnitentia, Laicus non hæretica, nec hæreſim ſapientia cõficiens, pro prima vice erit excõmunicãdus ſi monitus perſeuerat, & eſt vilis perſona, publice erit fuſtigandus, vel mitra chartacea dehoneſtandus; ſi hone-

Abb. ca. 8. de ſortile. Gril. ſupr. q. 11. Mer. de arb. caſ. 388. n. 11. Fari. q. 20. nu. 94.

Text. & DD. c. 1. de ſortileg. Grill. d. q. 11. n. 2. 6. & 9.

Menoc. ſupra n. 6. & 7.

c. pro dilectione, & ſeq. de cõſecrat. d. 2. Silu. v. ſuperſtitio, q. vlt. cap. ſi quis Epiſcopus. c. aliquanti. 26. q. 5.

Digitized by Google

honeſtior relegandus, vel perpetuo carceri mancipandus: cōſequitur autem infamia hoc crimen, etiamſi nihil horum illi iudex infligeret. Hæc certum eſt procedere; quando ad malum finem: ſed quid ſi ad bonum? idem in laicis, & clericis tum obtinet adhuc eſſe puniēdos, etiamſi verba ſacra admiſceātur, vel cruces, &c. ſi ſint admixta alia, vt characteres, nomina ignota, & huiuſmodi obſeruationes, quas conſtat nihil per ſe habere efficaciæ ad finem illum bonū, & tunc pœna eſt arbitraria.

cap. contra idolatr. d. q. 5. Rom. ... Grilan. d. q. ... 25. Menoch. ſup. nu. 18. c. 5. 2. q. 5. ca. nſ... 6. q. 1. Gril. q. 1. n. 2. q. 2. n. 4. & 5. & q. 11. nu. 8. 14. 15. 23. 24. & 27. q. 14. nu. 2. q. 17. n. 1. & 5. & Fari. ſupr. 96.

Quoad clericos; conficiens non hęreticalia, in ſimplicitate cordis, & zelo bono (v.g. pro inueniendis bonis Eccleſiæ ſubtractis) ſuſpenditur à diuinis, & miniſterio altaris per annū, & vltra iudicis arbitrio, ſecundum facti turpitudinem, & criminis qualitatem; ſi dolo malo feciſſet, deponeretur ab ordine ſacro, omnibus beneficijs priuaretur, & in monaſteriū perpetuo detruderetur: immo, & infamis effectus, tonſurari ſolet, & in modū ſtulti decaluari, veſtibus, ante & retro reſciſſis, & decurtatis, & mox degradari, hoc eſt perpetuo ab altaris adminiſtratione remoueri. Et quia hac in re multa, & varia (proh dolor) ſunt Eccleſiaſticorū delicta, etiā parochorū (ad quod Epiſcopos & Archidiaconos decet attendere) breuiter quędā ex Grillād. & Farinacio, iudicibus Romanę curię, ſubiūgā pro clariore dictorū intelligentia.

c. 2. de ſort. & Grilād. d. q. 14. nu. 3.

cap. ſi quis epiſ. 26. q. 5. poſt Gril. Men. Bar. Far. ſup. n. 92.

Sacerdotes qui cauſa vindictę ſeu doloris aras ſpoliant, aut luminaria conſueta exſtinguunt, vel quid ſimile faciunt, nocendi gratia ijs, quorum quaſi in funus hoc impendunt officij; honore, & dignitate priuantur, & infames efficiuntur: ſi vero ex inimicitia miſſas defunctorum pro viuentibus celebrarint (Belgæ dicunt, *een moortmiſſe*) vt is pro quo ſacrificium offerunt celerius moriatur, vel incurrat mortis periculum; proprij ordinis gradu deijciuntur, & in exilium perpetuum, vna cum eo qui Sacerdotem conſuluit, vel hoc fieri mandauit, eijciuntur: niſi tamē ſponte de pręmiſſis coram Epiſcopo vel Metropolitano ſe culpabiles detulerint, & de ipſis condignam peregerint pœnitentiam, vt bene Grillād. *ex d. c. quicūq.* fallitur tamē Grillandum putat hæc ſortilegia non ſapere hæreſim: omnino enim ſapiūt, quia eſt hæreſis putare hæc habere effectum huiuſmodi, ideo hæc pertinere cenſeo ad hæreticalia: ſicut, & imaginum crucis, B. Mariæ, vel Sanctorum conculcationem, & deiectionem factam dolo vel iracundia: nam quod Grilland. ait non ſapere hæc hæreſim, falſum id eſſe ſciunt, quotquot iconoclaſtarum furores norunt, & execrantur.

c. 9uiſq. 2. q. 1. cap. de benedict. 32. q. 1. ca. admoneāt 26. q. 7. Fol ler. i pract. crimi. c. n. 47. Fari. q. 19. n. 17.

c. quicūq. 26. q. 5. & Diac. prac. crim. Can. c. 35. Men. ſup. nu. 15. Gril. q. 10. nu. 12. & q. 11. n. 17. d. nu. 22. & ſeq.

Sacerdos celebrās ſuper rebus profanis, quæ vulgo putantur aptæ ad ſortilegia; vt ſunt hoſtia non conſecrata, circumſcripta certis notis, & litteris ſanguineis, ducto ſanguine ex anulari digito; itē cuticula, qua infantis caput naſcentis, eſt inuolutum; panis incoctus, ſiue maſſa cruda, vel coactus in placentam; vel lapis, vulgo dictus, *calamita*; beneficijs eſt priuandus, & in carcerem detrudendus: idem dicendum ſi ſit abuſus vaſis aut veſtibus ſacris; verbi gratia, altaris palla, calice, patina, purificatorio, tabernaculo Euchariſtiæ, aut reliquarum, lapide ſacrato vel eius fruſtro, corporali manipulo, ſtola, alba, velis ſanctuarij, &c. proponant huiuſmodi ſibi exemplum Regis Baltaſaris; qui tamen nō abutebatur ad ſortilegium, ſed ad vſum domeſticum profanum, quod minus erat.

Diaz. ſup. c. 39. Grill. q. 14. Men. ſup. nu. 12. Farin. ſup. nu. 107. Grill. q. 16. & poſt ea Menoc. & Farinac. Dan. 5.

Sacerdos, qui in ſolēni miſſę ſacrificio, preces, quæ nō tendunt ad Dei cultū, & ſalutem animæ, ſed potius tendūt in peccatum, obtulerit, (vt ille cu-

le curis veſanum amorem fuſe deſcri A bit Grilland.) eodem modo puniri debet, quo præcedentes.

(quæſt. 16. num. 2. Grill. Menoch. Farinac. ſupra.)

Omnibus autem communes pœnæ ſunt ſequentes: qui conſulunt diuinatores, vel remedia (illic ita videlicet) petunt à maleficis, in eaſdẽ incidunt Eccleſiaſticas pœnas, in quas & ipſi malefici, aut diuinatores: præterea ſunt ipſo facto excommunicati, excommunicatione tamen nulli B reſeruata; & ſi ſint clerici, poſſunt deponi, tam vero clerici, quã laici, debebant olim quinquennalem ſubire pœnitentiam. Iure autem ciuili, eandem diſcentes, ac docentes incurrunt pœnam: qui Magos in domum ſuam vocant, cauſa artis exercendæ, priuati bonis debent in inſulam deportari: qui Magos conſulunt, gladij pęnæ ſubduntur: ex Carolina ſanctione, & C conſuetudine imperij, etiãſi ob bonum finem interrogarint, vel magicis artibus, aut remedijs vſi fuerint; exilio, vel aliter infra mortem damnantur, arbitrio iudicis. De amatoria præbentibus, dictum lib. 3. part. 1. q. 3. ſect. 2. in fin.

(cap. 1. 26. q. 5. cap. 2. & 3. 26. q. 5. le. 8. C. de mathem. & malef. l. 3. d. tit. l. 5. eod. titul. Caroll. conſt. cap. 109. Godec. lib. 3. de lami. c. 11. n. 31. Kirch. conſ. 12. num. 9.)

Incantatores Serpentum, ſi præcantatione ſi à dumtaxat implorant ſimpliciter, & deuote auxilium Dei, D abſque alia ſuperſtitione; vt culpæ, ita etiam expertes ſunt: ſi vero Diabolum inuocant expreſſe, vel tacite, erunt puniendi pęnis commemoratis Sortilegorum. Vt autem queant iſta diſcerni, aduertendum ad verba ipſa, admodum, ritũ, & ordinem incantationis: quia ſi in eis inſunt aliqua verba extranea, vel ignota nomina, aut characteres, ſiue alia, quæ E conducunt per ſe ad effectum intentum, tota res Diabolica, & ſuperſtitioſa debet cenſeri. Dicendum idem in cæteris remedijs contra maleficia.

(Summa cenſ. quã cita. & ſeq. Grill. q. 11. num. 28. & Farina. ſupra n. 110.)

Quoad aſtrologos iudiciarios, chiromanticos, & huiuſmodi diuinatores; ſi tantum prædicant euentum, vt poſſibilem præſumptiue, & inclinatiue, non ſunt puniendi, vt ſortilegi; ſi vero prædicant, vt infallibilem, vel neceſſarium ſunt hæretici ſortilegi; & contra eos videnda Bulla Sixti V. contra aſtrologos edita 1585.

Qui præbent poculum naturale aborſus, vt venefici puniendi; non vt ſortilegi, niſi ſortilegia admiſceant. Quando Epiſcopus captiuum habet aliquem ſortilegum hæreticum, ſi paratus ſit homo ille abiurare, & cõdignam ſubire pœnitentiam; non poteſt eum tradere brachio ſæculari, nec etiam poteſt acta iudicialia, ſeu copiam proceſſus eius vllo pacto cũ iudice ſæculari communicare; alioqui iure Canonico incurreret irregularitatem. Dumtaxat enim quibuſdã caſibus ſortilegi hæreticales poſſunt tradi brachio ſęculari. 1. ſi fuerint Doctores, & ſeductores, niſi ſpõte ſua ad Eccleſiam redierint, & hęreſes abiurarint, ſeque contra illas ſtrenuos prębuerint. 2. ſi ſint relapſi. 3. ſi ſint impœnitentes, ad quos reducuntur cõuicti omnia negantes pertinaciter. Quod Farinacius, d. nume. 105. extendit etiam ad ſortilegos, qui hominem occiderunt, vel quid ſimile fecerunt, quod iure ciuili morte luendum eſt; vt nonniſi aliquo trium dictorum concurrentium poſſint degradari, & curię ſęculari tradi. Sed in alijs criminibus enormibus id verum non eſſe poſtea oſtendam, hęc eadem ſect. litt. Y Y. Et quãdo acceſſit ad hęreſim homicidium qualificatum, aliud dicendum, mox oſtendam. Formulas cõdemnationis quoad iſtos ſingulos, pete ex Sprẽgero, p. 3. mallei.

(Berber. in Viato. iur. rub. 9. n. 5. & 6. Grill. q. 11. n. 16. & 12. q. 3. q. nu. 13. & 14. Farin. ſupr. n. 112. vide bullã de aborſu Sixti V. c. ſentẽtiã ſanguinis. Ne cleric. vel monac. Anchara. in c. ea quę de reg. iur. in 6. qu. 4. Farin. ſup. num. 105. Simancas. prax. c. 59. numer. vit. de his tribus fuſe. Siman. prax. ca. 59. cum ſeqq. Alf. à Caſtro l. 2. de iuſt. hæret. punit. cap. 2. Gril. d. q. 11. nu. 1. 6. 9. Menoch. ſupr. nu. 4. Farinac. q. 20. nu. 87.)

Quando ſunt Sortilegi hęretici, aut hęreſim ſapientes, contra eos agi ſicut contra hęreticos; receptum eſt vtroque iure, quando nõ ſunt tales,

ſed ab omni errore hæretico alieni, à ſeculari etiam magiſtratu ſolent virgis cędi, ad triremes, vel in exilium mitti, vel extraordinaria, infra mortem pœna, affici, interdum etiam pecuniaria, iuxta perſonę, & criminis qualitatem.

Poſt alios Clarus §. hæreſis. n. vlt. Menoch. ſup. & Farin ſup. lib. 1. Cod. de ma. & math. Berber. d. rub. de ſortileg. nu. 21 & 81 Dahoud. in praxi. crim. tit. de homic. per ſortileg. cap. 73. Ponzinib. Fich. Godelm. & alij.

Si mors ſit alicuius maleficiati ſubſecuta, locum eſſe pœnę legis Corneliç, & comburendum ſortilegum, communis eſt ſententia. Quoad Necromanticos, & ceteros magos atque maleficos, ſolas Lamias excipientes, idem fatentur patroni Lamiarū. Sed Lamias noſtras, non eſſe eximendas numero cęterorum Magorum, communis eſt ſententia Theologorum, & Iuriſtarum, vt mox docebo. Fundamenta Godell. & aliorum ſunt. 1. Lamię fatentur impoſſibilia; nempe ſe volaſſe ad conuentus, libidinem cū dęmone expleſſe, tempeſtates excitaſſe, & huiuſmodi. Reſpond. libr. 2. oſtendimus hęc dęmoni non eſſe impoſſibilia, & ideo fidem habendā earum confeſſionibus cenſent Catholici communiter. 2. Lamiarum peccata ſunt potius cogitationis, vel nudi conatus, quam facti, vel executionis ideo ab Eccleſia puniri non deberēt, nec à iudicibus alijs. Reſp. falsū præſupponi, progrediūtur enim in opus exterius: & atrocioribus criminibus receptum, conatus aliquando puniēdos, vt conſtat. 3. Pœnam minuere deberent, ætas ſenectutis, & ſexus fragilitas. Reſp. ſenectutem nō eſſe idoneam cauſam minuendæ pœnæ in atrocioribus delictis, vt ex praxi iudiciorum, affirmat recte Iul. Clarus. deinde falſum ſupponunt, ſolas ſenes in hoc peccatum incidere. Vt etiam falſum ſupponunt, ſolas mulierculas ſic delinquere: quamquam nec in hæreſi nec in ſimilibus atrocioribus ſexus excuſat. 4. Lamiæ debent cenſeri ſimiles dormientibus, confitentur enim crimina commiſſa in mentis exceſſu, vel ſopore. Reſpond. multa ſagas immo fere omnia vigilantes committere, & propter hæc puniendas; vt propter pacta cum dæmone, coitum cum eodem, infanticidia, ſegetum, & iumentorum damna, &c. immo, & quæ in ſomnis gererent, culpa non carent, quia & ante ſomnum ea præmeditantur, & poſt ſomnum ea rata habent, & ſibi illis complacent.

Iul. Clarus, §. fin. q. 92. n. 2. Kircho. & alij quos ſequitur vel imitus Godelm. l. 3. c. vlt. nu. 35.

§. final. q. 60. num. 6.

Simanc. in prax. c. 1 t. nu. 4.

5. *Argumentum*, pacta huiuſmodi ſunt imaginationes deluſarū mētium. Venerius quoque coitus cum dæmone, eſt rei impoſſibilis fictio. Quæ de tempeſtatibus, & damnis datis narrantur eorum excedunt poteſtatem: quæ de translatione corporali dicunt, ſunt nugę merę. Reſpond. imprimis credendū cōtra ſeipſos ipſorū cōfeſſioni, ſicut & alijs reis, deinde iam cōformes omniū eſſe teſtificationes, & tā confirmatas experiētia omniū populorum, & ſeculorū, *vt id negare nihil ſit, niſi inſanire*, vt bene dictum à Sylueſtro; *quibus*, vt ait Penna *nemo (niſi ſenſu careat) queat contradicere*, & (vt alius quidā de grege hæretico dixit) *qui hoc auſit negare, is audeat negare meridie lucere ſolem, & bis ſex eſſe duodecim.* Et ſingula nos, lib. 1. cōprobauimus. Nunc dumtaxat auctores ea confitmāres citabo. PACTVM iſtud agnoſcunt, & habent pro certo, tum. THEOLOGI, vt poſt Cyprian. lib. de duplici martyrio. & D. Auguſ. in capite illud 26. queſtio. 2. tenēt D. Thom. 2. 2. q. 95. & 96. Alex. Halenſ. part. 2. q. 184. Albert. Magn. in 2. d. 7. art. vlt. Petrus de Tarantaſia, (qui poſtea fuit Innocen. V.) ibidem, Petrus de Bonauentura, ibidem. Guido Carmelita, in ſpeciali queſt. quam de hac re compoſuit iuſſu Papę Ioan. 22. Scot. in 4. d. 34. Gabr. in 2. d 8. quæſt. 2. artic. 4. S. Antonin. 2. part. titul. 12. Guilhelm. Pariſienſis. in tractat. de fide,

li. 1. de ſtrigimag. & dęmon. admirand. c. 14.

d. commu. 68. lit. 1. de pacto. q. 4. de tēpeſtatibus & damnis q. 1 . de cōcubitu. qu. 15. de tranſlatione local. q. 16. li. 2.

ſide, & legibus, Sylueſt. Tabie. Angl. A Armill. Graſius, in verſic. ſuperſtitio, & verſic. maleficium. Gerſon. in 1. part. Trilogio Theologiſatæ Aſtrologiæ, Ioannes Tritthemius harum rerum nimis peritus, in qq. à Maximiliano Cæſare propoſitis; Franc. Victoria, releᵹ. de Magia, Alfonſ. à Caſtro, libro primo, de iuſta hæret. punit. cap. 15. Eymericus, direct. inquiſit. cap. 43. & ibi Penna, comm. B 68. Bernard. Commenſ. *in diſputatione poſt Lucernam Inquiſitorum*, Sprengerus, *in Malleo*, Niderius, *in formicario*, Hollenus, *in Perceptorio*, Baſinus, *Libro de Magicis*, Bartolo. Spinæus, *contra Ponzinibium*, Sylueſt. Pictas, lib. de ſtrigimag. & dæmon. admiran. Franc. Picus, Dialogo. ſtrix, Iaquerius, in flagello hęret. Ioſeph. Angl. in 2. quæſt. de Magia. C & nouiſſime Sebaſt. Michaelis, *in Pneumalogia*, Creſpetus *de odio Satanæ in homines*, & Petrus Binsfeld. part. 1. de confeſſ. maleficar. prælud. nu. 7. Cardinal. Toletus, lib. 4. ſumm. inſtructio. Sacerdot. cap. de magica. 15. Idem eſt Iuriſtis aſſeruere, Grillã. lib. 2. de ſortileg. quæſt. 3. Martin. de Arles, tractat. de ſuperſtit. à num. 85. poſt veteres Ioan. Andreæ, in cap. acD cuſatus §. ſane de hæret. in 6. Archidiac. Ioan. Monac. Guilhelmũ. *de mõte Landuno*, & Bartholomæum Raymundi, ibid. & ſatis fatetur Oldrad, conſ. 210. item Turrecremata in c. illud 26. q. 2. Berber. in viatorio iuris titul. de ſortileg. Simancas in pract. c. 11. & in Inſtit. Catholo. Damhaud. in practat. crim. Nauarr. in Manu. c. 11. nu. 25. & in cap. numquid Coin. E de pœn. d. 2. Menoch. de arbit. iudic. caſ. 388. Farin. prax. crim. q. 20. Florimund. de Remundis, de Antichriſto c. 7. nu. 5. Nic. Remig. opere de dęmonolatr. Quodque caput, eſt expreſſe hoc docet Ioa. 22. in ſua extrauag. ſuper ſpecula.

Et quia contra hæreticos agimus etiam, ex ipſis hoc accurate docent, Lamb. Danæus, Dialog. de ſortiarijs, Ioa. Bodin. li. de dęmonom. Thomas Eraſtus. *in Furnio*, Georg. Pictorius, in Reſolu. an ſagę ignis mulcta damnandæ. Hotom. conſ. 98.

De Venerio coitu *ſuccuborum & incuborũ*, hoc tenent cum Inn. 8. Põt. in bulla de hac re edita, & plurimis S. Patrib. Alex. de Hal. 1. par. q. 78. D. Tho. D. Bonau. Scot. Dur. Gab. Dionyſ. Cartuſ. in 2. d. 8. Guill. Pariſ. de vniuerſo p. vlt. c. 23. Abulenſ. in 6. Geneſ. q. 6. & in 7. Exod. q. 12. Alonſ. à Caſtro, ſup. c. 16. Caieta. in 2. 2. q. 99. ar. 3. Sixtus Senenſ. li. 5. ſanct. biblioth. anno 73. Barthol. Med. 1. 2. q. 72. ar. 2. Spren. Nide. Sylueſt. Pic. Holen. Spin. Victor. Mich. Creſper. Totel. Angl. Binsfel. Commenſ. Iaquerius, ſup. citati, & Vlricus Molitor, in Dialo. cum Sigiſmundo cap. 5. & 6.

Ex iuriſtis, Marti. de Arles ſupr. Grill. lib. 2. q. 7. Simanc. & Remig. ſupr. & locorum omnium acta de hac re iudicaria. Nec non prædicti quinque hęretici; & ipſemet Lutherus, *in Conuiuialibus*, vt appareat mendacium Fichardi, hoc attribuẽtis ſolis inquiſitoribus, & Papatui addictis, vt ille loquitur.

De Grandine tempeſt. &c. huiuſmodi; quę probãtur omnino à Theologis, arg. c. 1. Iob, vbi, D. Th. & Cart. idẽ docuere Patres, in c. nec mirum, 26. q. 5. D. Aug. lib. 8. de ciuitat. Dei c. 19. Iſidor. lib. 8. Etymol. c. 9. Inno. in bulla ſua ad Inquiſitor. D. Th. & cæteri Scholiaſt. in 2. d. 7. & 8. Caſtr. Sil. Spineus, Hollenus, Sprenger. Michael. Tolet. Iaquer. Nider. Victor. Angl. Binsfeld. & alij citati. *Ex Iuriſtis*. conſentiunt, Simãcas, Menoc. & Damhauder. & Remig. & Comẽſ. citati; Azo: Godofred. Bar. Angl. Bald. Saly. in l. 4. C. de male. vbi tex. aperte hoc cõfirmat. Bonifacius de Vitalinis

Digitized by Google

tractat. de maleſ. cap. de ſortileg. Ioann. ab Anan in capit. 1. de ſortileg. Grilland. libr. 2. q. 6. Franciſc. Balduin. Iacob, Ræuardus, & alij ad ll. XII. tab. Pet. Gregor. lib. 34. Syntag. Iuris vniuerſi cap. 11. & cap. 13. Petr. Matth. in 7. Decretal. titul. de maleſ. & incantat: Nec non tres, illi hæretici quos nominaui, & Lutherus Archihæreticus.

De Translatione Corporali eam per dęmones fieri poſſe, & ſolere ex patribus docent Clemens, lib. 6. Cõſtitut. Apoſtol. capit. 9. Arnob. libr. 2. cont. gent. Egeſip. libr. 3. de excid. Hieron. Cyri. Gieroſ. Catecheſ. 6. Maximus Taurin. ſermon. de Natali Apoſtol. Ephip. l. 1. cõtra hęr. 30. Geor. lib. 1. Dial. ca. 4. Et alia exempla ſuggerit Ioann. Cęſepius Monachus Ciſtercienſis, lib. 5. cap. 27. 34. 56. & quę his addunt Bart. Spinęus, contra Põzinib. Grillandus, Caſtrius Remig. & Binsf. à me citati.

Eſt iſta communis ſententia Theolog. & Iuriſt. S. Tho. Scot. Dur. Caiet. Siueſt. Angl. Victor. Caſtrij, Sprẽgeri, Niderij, Iaquerij, Michaelis, Creſpeti, Toleti, Spinæi, Pici, Guill. Pariſ. Binsfeldij, & aliorum citatorum: Turrecr. in cap. Epiſcopi 26. quæſt. 5. Grill. de ſortileg. quæſt. 7. Pennæ ſupr. d. commun. 68. vbi citat Commenſ. & Albert. de agnoſcend. cath. aſſertion. q. 24. nume. 24. & vocat hanc ſententiam communem Theolog. & veram, vt eſt reuera. Nec ei repugnat Nauarr. ca. 11. Manual. numer. 38. nam voluit ſolummodo negare: eas vehi, cum illis circumſtantijs, quæ exprimuntur in d. capit. Epiſcopi. Ratum ergo maneat, quintum hoc argumentum plane falſis præſuppoſitis niti. Mire tamen circa hanc deluſionem Lamiarum pertinaces ſunt earum occulti quidam Patroni. Arripiunt occaſionem ex d. capit. Epiſcopi (de

A quo nos mox copioſe, & luculẽter diſſeremus.) Quia deluſas Herodianus illas canon aſſerit: ſic ratiocinãtur: *ſi illa deluſa, ergo, & noſtræ ſtriges*. At quia homines, alias nec inepti, nec inſulſe ſtolidi, animaduertunt non ſatis valide inferri. *Ergo ſaltem* (inquiunt) *poſſunt etiam deludi*. Vnde igitur cum aliqua in iure ſiſtitur, iudici conſtabit eam non B deluſam, quæ potuit? Nequid diſſimulem, in vobis ipſorummet argumentationem, ad me à V. Cl. Phil. Numanno Secretario oppidi Bruxellenſis in Brabantia, poetica arte, ſed pietate clariore, cui cum illis quotidianæ velitatiunculæ pro veritate, præſcriptam: *Manifeſtum eſt*] (inquiunt) Doctores, de materia ſagarum ſcribentes, ad vnum omnes hoc C admittere, quod mulierculæ à dæmone ſæpè illudantur, ac decipiantur: ita vt per imaginationem cogitent, & credant certe, ſe perpetraſſe, ac feciſſe veraciter, ea quæ tantum in ſola phantaſia opera Diaboli mẽtem obfuſcantis obuerſata ſunt. Non ſatis tuto ergo agere iudices, quando confeſſionibus ſagarum, ſiue voluntarijs, ſiue per vim extortis, fidẽ ad- D hibentes, eaſque pro ſufficientibus habentes, probationibus, miſeras illas, ac forte inſõtes ſupplicijs tradũt, quæ, cum deceptæ ſunt negare non poſſunt, ea, quorum ſe re, vera reas putant. Quamobrem cuiuis iudici merito ſcrupulus naſcatur. Quia confeſſio in hac re pro ſufficienti probatione haberi nõ debeat, cum fieri poſſit, vt ex errore deceptæ mentis pro- E cedat confeſſio. Quo igitur pacto iudex poterit dinoſcere? Vtrum in indiuiduo reus rea ve, quæ ei offertur, ſit per imaginationem deluſa, vel vere commiſerit quæ fatetur.

En Rhodus en ſaltus, qui nõ agnoſcat argumentũ Vvieri, cuius venenũ Candidus Looſeus An Alemannia hau-

hau-

hanſtum, & eiuratum, in Belgium, præſertim Bruxellam diffudit, vt antidotum propinem tam periculoſe potis, primum nebula ratiocinationis, ſeu vaporis noxij exhalatio, remouenda. Nempe prætexitur prætenſio ſcrupuli ex confeſſione falſa, & erronea, quam contendunt eſſe quãdo ex nuda confeſſione proceditur. Quis vnquam aſſeruit(non ego quidem vſquam) ſoli ſtandum confeſſioni? cenſui ſemper, & profiteor in hoc crimine, ex nuda, & ſola confeſſione rei procedi non poſſe, cum Bald. & Angel. in l. 1. C. de confeſſ. quia ex tali non videtur ſatis iudici cõſtare certo poſſe de crimine, quod tamen neceſſarium, eſt ad condemnandum, ex ſententia communiore. argu. l. 1. §. item illud, & ibi Bart. D. ad Syllanian. Sed cõtendo paralogiſmum latere in hac ſolius nudæ confeſſionis nuncupatione: Et ideo, vt in omnibus æquiuocis, eſſe neceſſe prius diſquirere, quid vocem nudam confeſſionem. Si de confeſſione legitima, & rite facta loquuntur, in qua, & adfuere indicia (alioquin nulla foret,) & reliqua de quibus differui, ſupr. lib. 5. ſection. 11. certum, eſt ac manifeſtum eos allucinari. Nam leges humanæ talem confeſſum habent pro iudicato: & in Euãgelio Paterfamilias ſeruulum nequam, *ex ore eius* (hoc eſt ex confeſſione) iudicat, & ex tali confeſſione indicijs fulta, quæ ad torturam per ſe ſufficerent, reum damnari poſſe, non eſt dubitandum vt merito cenſuit poſt alios Daniel Mollerus, part. 4. Conſtitutio. Saxonicar. ſection. 2. numer. 13. & hoc in terminis, de crimine, & confeſſione ſtrigum accurate probat Arnald. Albertinus, de agnoſcen. aſſertion. hæret. quæſtion. 25. quem lege ſi lubet. Si de non rite facta (verbi gratia deſtituta indicijs, im-

A probabili, vel impoſſibili) loquuntur: illis aſſentior: ſed nego hoc in caſu propoſito locum habere. Nam quæ Lamiæ confitentur, non ſunt impoſſibilia, nec improbabilia peritis humanæ, & diuinæ philoſophię, ſed admirabilia tantum. Probatum id à me toto lib. 2. Diſquiſit. Magicar. Nec vnquam iudices probi ex tali nuda confeſſione procedunt, vel ad

B damnationem, vel ad torturam, vel ad capturam, aut inquiſitionem (vide dicta ſupr. ſection. 2. verſ. Quarto requiritur) ſemper enim indicia requirunt, quibus aliquando validius, aliquando imbecillius, ſufficienter tamen confeſſio aſtruitur: quæ indicia qualia eſſe debeant docui, ſupr. ſection. 3. & 4. per tot. & non poſſunt particulatim, niſi ſpe-

C cie facti in particulari propoſita, explicari. Cur ergo metuunt ſtare confeſſioni ſic legitimæ factæ? In foro poli ſtandum, eſt confeſſioni proponentis in exomologeſi peccata ſua etiam abſque vllis indicijs, cur non in foro fori cum indicijs? ſi Dei vicarius illic peccatum non metuit, cur hic vicarius terreni Regis formidet? an temporariæ pœnæ maior

D eſt dolor, quam æternæ, aut primæ mortis grauius periculum, vel damnum, quam ſecundæ? Quid? quod in ſacramentali confeſſione tenetur Iudex ſtare rei confeſſioni: adeo, vt ſi dicat ſe talia patraſſe, non poſſit confeſſarius illum reijcere, ſine peccati mortis reatu, quaſi illuſum, ex hoc quidem ſolo (quod prętexitur) capite, quod deludi à dæ-

E mone aliquando tales contingat, ſed tenetur ei, & abſolutionem, & pœnitentiam impendere? Igitur nec iudex fori externi, ſola fretus coniectura quia deludi ſolent, poteſt ſtrigum iuridicæ confeſſioni fidem derogare. Quod inde etiam ſtabilitur, ſi malefici ſe

Digitized by Google

conſpiraſſe in reip. vel principis per- A niciem faterentur: ex iſto illuſionis capite nullus iudex auderet eos abſoluere, vel dimittere: ſed cenſeret ſe obligatum ad reorum condemnationem procedere, vt reorum læſæ Maieſtat. Et ſi hanc publicam iniuriam negligeret, ipſe à ſuperioribus iudicibus in ius vocaretur, ac ille ipſe fiſci procurator (tam ſomnolentus, vel contemptor diuinæ iniuriæ) nactum ſe ſpongiam crederet ſucci ple- B nam, quam aueret exprimere. Cur ergo ſegniori eſſe liceat in Dei iniuria, quæ perſpicue in maius Eccleſiæ, & naturæ damnum vergit? Denique ſi in furtis, latrocinijs, ſacrilegijs, adulterijs, homicidijs, falſæ monetæ, ſodomiæ, &c. criminibus ſtari poteſt legitimæ confeſſioni, cur non in hoc quoque delicto? Iniquum plane eſt C aliam exigi certitudinem, quam quæ iuxta criminis naturam poteſt haberi, ſi cuiuſquam autem, certe huius criminis ea eſt natura, vt de eo ferme iudici aliunde nequeat conſtare, quam ex indicijs, præſumptionibus, & reorum confeſſione, eo quod clam committatur, & ſæpe nulla poſt ſe ſceleris veſtigia relinquat. quare hic potiſſimum locus eſt ſententiæ, vo- D lentium ſolam legitimam, quæ veriſimilis ſit reorum confeſſionem in talibus delictis ad condemnationem ſufficere, quam admittit Godelmannus, lib. 3. de Lamijs cap. 10. num. 47. & tenet Mollerus, d. ſectio. 2. à num. 11. atque ita prius deciderat Iul. Clar. §. fin. lib. 5. recept. ſentent. quæſt. 55. quomodo autem dicatur conſtare de delicto. Nonne ſunt hæreticis E annumerandi iſti fœderati partiarij dæmoniorum? ſane id communiter receptum docent Grill. quæſt. 10. nu. 10. de ſortileg. & Clarus, d. quæſt. 55. verſ. poteſt etiam, & q. 4. v. 1. quos ſequitur Moller. & ſupr. Quis autem neget ad hæreſeos condemnationem ſufficere legitimam confeſſionem; niſi qui à grauiſſimis iuris interpretibus temere velit diſſentire? Bald. in l. ſi quis non dicam rap. C. de Epiſcop. & cleri. Felino in capit. auditis extr. de præſcript. Arelatenſi in tract. de hæret. Notab. 2. Quamobrem cenſeo non tantum iudices ſecure poſſe ſtare tali confeſſioni, ſed etiam teneri ſub culpa lethalis peccati. Quia cum iudex ex officio, & ſecundum leges reum damnare teneatur: ſi non damnet eum, ex cuius abſolutione periculum imminet reipubl. & ſcandalum mali exempli pleriſque gignitur, ad damna inde prouenientia tenetur reſarcienda, vt docebo in fine huius ſection. 16. Nec diffiteri quis poteſt ſtriges eſſe noxias reip. & conari quam plurimos poſſint in ſocietatem criminis pellicere, & earum abſolutione bonos iure optimo ſcādalizari: ſecundum leges vero tales à iudicibus legitime captas, tortas, confeſſas puniri morte debere. Conſtat ergo iudices hoc facere nolentes lethaliter peccare in Deum, & remp. & quod hinc conſequitur tales Iudices in hoc propoſito manentes abſolui in foro conſcientiæ nullatenus poſſe: quod accurate perpendendum eſt eorum confeſſarijs. Quis neſcit iudicem teneri ex actis procedere? aut quis vnquam Syndicatum intendit, aut in foro fori reprehendendum iudicauit, ſi ſecundum allegata, & probata ſententiam tuliſſet? Dumtaxat quidam excipiunt, ſi priuatim certo ſciret reum eſſe innocentem, quod ipſum tamen multorum grauium Theologorum, & cōmunior Iuriſtarum ſententia non admittit, niſi in eo, qui legibus ſuperior eſt, negat in ſubſellij inferioris iudicibus, ſed hoc loco nullus huic exceptioni locus eſt. Nemo enim aduerſariorum affirmare audet certo ſe ſcire illas delatas & eſſe innocentes.

Digitized by Google

innocentes, præter VVierum, Ponzinibium Leooſeum, & ſimiles, quorum iam exploſus eſt error, obſtinatione & impudentia, & inſcitia plenus, ſed dicunt dumtaxat ſæpe illas deludi, & idcirco in indiuiduo iudicem dubitare. Verum hinc ego contra infero, quando in indiuiduo iudici non conſtat deluſam eſſe, teneri iudicem legitimæ rearum confeſſioni ſtare. Quæro, ſi noſſet non eſſe deluſam, nonne damnaret? ſi damnaret, quam ſciret non deluſam: cur non teneatur etiam fallam damnare, quam neſcit deluſam? ſemper ſane præſumenda eſt non deluſa, donec deluſa fuiſſe probetur, quia legitima confeſſio, vera eſſe præſumitur, contendenti deluſam, probatio incumbit: non probanti, merito objicitur, neminem, qui alias mente conſtet, ſtultum, vel deluſum præſumi, niſi probetur. Videte in quem ſcopulum iſti impingunt, dum ſcrupulum timent. Scrupulorum proprium eſt facere, vt timeas, vbi non eſt timendum, & contemnas vbi merito ſit trepidandum; ſic iſti, dum vitant, vel fingunt ſe vitare, manem culpam, in verum crimen incurrunt: *Vbi impius interficitur* (ait D. Ambroſ. lib. 2. de Paradiſo) *Chriſtus infunditur; vbi abominatio aboletur, ſanctificatio conſecratur, Impium eſt* (ſcribit Caſſiod. lib. 9. variar. in edicto Alarici) *iudices illos eſſe indulgentes, quos cæleſtis pietas non patitur impunitos.* Hæc de ſcrupulo prætenſo. Nunc de ipſa deluſione manum conſeramus.

Primum dicunt: *Manifeſtum eſſe Doctores de ſagarum materia ſcribentes ad vnum omnes hoc admittere, quod mulierculæ à dæmone ſæpe ptantur, ut illudantur: ita vt per imaginationem credant, ac conſtent certo ſe perpetraſſe, ac feciſſe veraciter, ea quæ in ſola ſibi nuſia opera Diaboli mentem obfuſcantis obuerſarantur.*] Siſte gradum. Bonam horum Doctorum partem non oſcitanter per legi, & nego ad vnum omnes hac de re idem ſentire, quoad id, quod de facto contingit: ſed tantum conueniunt, quoad id, quod poteſt contingere. Fatentur omnes vnanimiter fieri poſſe, vt mulierculæ decipiantur: immo, & viri, nam ne ſexus, quidem melior potius ab hac contagione: ſed vtrum reipſa ſæpe decipiantur: item, vtrum hæc deceptio in cunctis, quæ fatentur, an in quibuſdam tantum locum habeat: non idem ſentiunt, nec ſcribunt. Ponzinibius, VVierus, & ſimil. videntur velle ſemper illas deludi: Alciatus, Duar. Godel. & alij, videntur velle tantum deludi, quoad pleraque: & quidem quoad hæc ſemper; quorum omnium iam exploſæ ſententiæ indignæ ſunt, quibus refellendis iterum calamus deſudet. Communis Theologorum, Philoſophorum, Iuriſtarum, & omnium Eccleſiaſticorum Tribunalium, & ferè omnium ſecularium ſubſelliorum ſententia eſt, illuſionem hanc in paucis admodum rebus, ſeu facti ſpeciebus (nempe delatione ad conuentus, transfiguratione, & carnali copula cum dæmonibus) & id rariſſime in his ipſis contingere, ſic præter cæteros diſerte ſcribunt Iaquerius, Cumenſis, Sprenger, Michaelius, Binsfeldius, Remigius. Peccant itaque diſputatores iſti, primo cum aſſerunt omnes in hac deluſione conuenire: ſecundo cum quod de quorumdam caſuum, ſeu viſionum confeſſione conceditur, id ad cæteros extendunt, de quibus idem negatur: tertio dum, quod rariſſime contingere, immo quod tantum contingere poſſe multi dicunt, id ipſi ſic interpretantur: qua-

A ſi crebrum eſſe, vel frequentius ab omnibus concedatur. Sin fatentur id frequentius, quidem non eſſe: cur non potius, quod frequentius eſſe ſolitum amplectuntur: & animo propendent, vt ex frequentius contingentibus confeſſionem veram, quam falſam eſſe præſumant? Sicut legiſlatori (ſecundum Theophraſtum) ſic, & iudici oculus mentis ab eo, quod ſemel, aut **B** bis accidit, ad id, quod ſæpius conſueuit, transferendus. Deinde peccant, & largius, cum ex tali præmiſſa propoſitione inferunt: *Non ſatis ergo tuto iudices agunt, quando confeſſionibus ſagarum, ſiue voluntariys, ſiue extortis per vim, fidem adhibent, & eas pro ſufficientibus, ad damnationem probationibus habent.*] Errant, inquam ſic argu- **C** mentantes. 1. quia videntur velle ſubindicare iudices hoc nunquam tutò facturos: quod ex præmiſſa tamen particulari propoſitione, eos inferre recta ratiocinandi ratio non permittit. Ais, ſæpè decipiuntur; ergo iudex nunquam earum, confeſſioni tutò credat. Nego conſequentiam, quæ vt valeret, ſemper decipi eas foret neceſſe. nunc nec ſæ- **D** pè, ſed rariſſimè decipi deprehenduntur. Sæpius ergo erraret iudex non credens, quam credens. Quod ſi tantum hoc volunt, aliquando deluſæ ſunt: ergo à ſic deluſis aliquando iudex rapi poteſt in errorem. Verum id quidem, ſed & illud verũ; ſæpiſſimè, & ferè (ſi ferè) ſemper compotes mentis ſunt, & erroris vacuæ, & **E** verum eſt, quod confitentur, ergo iudex confeſſionem illam ſequens ſæpiſſimè, & ferè ſemper rectè iudicabit, & nunquam, vel vix vnquam ab illis in errorem deducetur. Amplius dico, quamuis deduceretur; ſi confeſſio legitima fuerit, addicens confeſſam ſupplicio legitimo, nihil peccabit, ſed error expers eſt culpæ. functus enim eſt officio ſuo, qui ſecundum allegata, & probata, & publicam conſcientiam, immo, & priuatam (cui dubitatio ſola non repugnat) ex iuris norma iudicauit. Præterea ſi quid iſta ratio valeret in ſimilibus valeret; in quibus tamen nemo iudiciorum vel legum peritus vllatenus eam admiſerit. Quàm ſæpè tormentorum acerbitas falſam in proprium caput reorum confeſſionem extorquet: ergone iudex, qui ex confeſſione per quæſtionis cruciatum expreſſa, ſed alias legitima, reũ damnauit, non ſecurè procedet? ſæpè fit, vt multi teſtes pecunia corrupti in vnum teſtimonium conſpirent, nec occurrat contra illos exceptio, vel depulſio ſufficiens, & tamen reus vere ſit innocens: ergo teſtimonio legitimo teſtium iudex non tutò nitatur? Quis hæc ferat? ſimilia ſunt tamen, quæ aduerſarij adferunt. Quia quod ad iudicem attinet, qui decipitur, parum, vel nihil attinet, qua ex cauſa decipiatur, ſi peccaturus idcirco, quod ſine ſua culpa deceptus condemnarit. Nec ad rem pertinet, quod deceptio ex quæſtione, vel teſtimonio, vel ex rei ſpontanea confeſſione ſit orta: quia ſuppono in his omnibus æquè iudiciorum ſolemnia cuncta ritè obſeruata fuiſſe. Si ergo talia ad ſubuertendum omnium publicorum iudiciorum ordinem, & rationem ſufficere debent; valebit illa argumentatio: ſi non ſufficiunt, inualidus eſt, & obtuſus iſte mucro à deluſione petitus. Qui etiam inde retunditur: quod hac in re eadem quoq; eſt ratio faſcinationis, & cæterorum criminum. Nam etiam quoad alia crimina reos à dæmonibus deludi poſſe conſtat; vt quoad homicidium, vim publicam adulterium, monetariam, & c. ſi faciat dæmon, vt quis

putet

putet à ſe factum, vel alij videantur videre ſe Petrum facientem, quod alius fecit: Nemo tamen in alijs criminibus ad reorum liberationem à pœna iuris vnquam hoc colore vti voluit: quia nullus fuit, qui tam friuolæ defenſionis vanitatem non proſpexerit. Quot ſomniantibus illuſiones contingunt, quas homines putant ſibi vigilãtibus oblatas? quot in ſomnis aliquando cædes, incendia, proditiones nonnulli ſibi videntur deſignare? Quid ſi ergo ſomniet v.g. Petrus ſe Paulum capitalem inimicum gladio traijcere, & Paulus gladio traiectus reperiatur: capiatur Petrus, & putans ſe, quod tantum ſomniauit, reuera patraſſe: & ideo ſponte aut in tormentis homicidium à ſe commiſſum fateatur, quod alius commiſerat: quæro, quid iudex faciat? abſoluet? non licet legitimè confeſſum, damnabit? innocens eſt reipſa. Innocens peribit: & tamen iuſtè, ac tutò fuerit à iudice damnatus. Idem ſibi reſpõſum exiſtiment iſti, qui cauſam tam friuolam quærunt, in tam immanis iniuriæ Deo, & reipubl. illatæ diſſimulatione. Verum hæc de argumenti forma, & validitate iam nimis multa.

Venio ad rem ipſam, & inquirere ſtat, an aliqua regula tradi poſſit, qua iudici conſtet, an vera ſit cõfeſſio Strigũ, an vana, & illuſoria? Prius quædam ſunt fundamenta præiacienda, vt firmior ſit ardua ſtructura.

Notandum imprimis ea, quæ magis accidunt, aliquando ſomno depreſſis accidere, vt quæ Toſtat. Olaus, & Baptiſta à Porta de quibuſdam narrant: aliquando certò, & perſpicuè vigilantibus. Nam certum eſt auguria, & reliqua maleficia, de quibus S.S. non vno loco egit à vigilantibus acta, vt à Magis Aegypti, Exod.8. Pythoniſſa Saulis, 1. Reg.28. maleficis Manaſſis, 2. Paralipomen.

A capitul.33. Balaam ariolus vigilans imprecari ſolitus, Numer.22. Sæpè etiam, quod vnus ſomniauit, hoc alter verè patrauit, vt Iudic.7. Madianita miles ſomniarat, quod Gedeon in caſtra irruens verè fecit. Vnde fit, vt poſſit, quod vni ſagæ ſomnianti, hoc alter vigilanti verè contigiſſe: quare non poſſumus ex huiuſmodi narrationibus, quæ parti- B culares ſunt, vniuerſim colligere ſemper verè, aut ſemper falsò hæc contingere.

Notandum ſecundo ſolere hominem deludi, vel imaginariè tantum, ſeu interna imaginatione, quando in rei inanem ſimilitudinem cogitatio tendit, quaſi in rem veram ſenſibus obiectam, vt fit ſomniantibus. Quod non videtur ferè vnquam C habere locum in ſtrigibus noſtris, quia ferè ſemper concurrunt circumſtantiæ aliquæ ex quibus pateat, delictum eorum imaginarium non fuiſſe, vt cum effectus reſultat in alio, quàm in ipſa ſtrige, puta in ægris in maleficiato, &c. Vel deluditur homo per præſtigium, quando immutatio oritur ex parte rei viſæ, & non ex parte videntis, quia res aliter ocu- D lis videnda obijcitur, mutato fortè medio, & alijs ſpeciebus ad oculum deductis, quàm reuera obiectũ præfert, vt cum videtur eſſe lupus, vel cattus, qui homo eſt. At iſta deceptio locum habet in præſtigioſis metamorphoſibus, quando ſtriges ſibi, vel alijs videntur transformatæ; ſed generat tantum deceptionem opinionis, & conſiſtit cum vero crimine ho- E micidij, &c. Vel denique fit illuſio per apparitionem rei qualis eſt, & qualis apparet; ſed per diabolum de nouo fabricatæ ad alicuius veræ rei ſimilitudinem; vt quando diabolus corpus aereum aſſumit ad ſimilitudinem viri, vel fœminæ, vel hirci, & talis apparet ſtrigi. Tunc tantum deluditur

luditur

Digitized by Google

ſi crebrum eſſe, vel frequentius ab omnibus concedatur. Sin fatentur id frequentius, quidem non eſſe: cur non potius, quod frequentius eſſe ſolitum amplectuntur: & animo propendent, vt ex frequentius contingentibus confeſſionem veram, quam falſam eſſe præſumant? Sicut legiſlatori (ſecundum Theophraſtum) ſic, & iudici oculus mentis ab eo, quod ſemel, aut bis accidit, ad id, quod ſæpius conſueuit, transferendus. Deinde peccant, & largius, cum ex tali præmiſſa propoſitione inferunt: *Non ſatis ergo tuto iudices agunt, quando confeſſionibus ſagarum, ſiue voluntarijs, ſiue extortis per vim, fidem adhibent, & eas pro ſufficientibus, ad damnationem probationibus habent.*] Errant, inquam ſic argumentantes. 1. quia videntur velle ſubindicare iudices hoc nunquam tutò facturos: quod ex præmiſſa tamen particulari propoſitione, eos inferre recta ratiocinandi ratio non permittit. Ais, ſæpè decipiuntur; ergo iudex nunquam earum confeſſioni tutò credat. Nego conſequentiam, quæ vt valeret, ſemper decipi eas foret neceſſe. nunc nec ſæpè, ſed rariſſimè decipi deprehenduntur. Sæpius ergo erraret iudex non credens, quam credens. Quod ſi tantum hoc volunt, aliquando deluſæ ſunt: ergo à ſic deluſis aliquãdo iudex rapi poteſt in errorem. Verum id quidem, ſed & illud verũ; ſæpiſſimè, & ferè (ſi ferè) ſemper compotes mentis ſunt, & erroris vacuæ, & verum eſt, quod confitentur, ergo iudex confeſſionem illam ſequens ſæpiſſimè, & ferè ſemper rectè iudicabit, & nunquam, vel vix vnquam ab illis in errorem deducetur. Amplius dico, quamuis deduceretur; ſi confeſſio legitima fuerit, addicens confeſſam ſupplicio legitimo,

A nihil peccabit, ſed error expers eſt culpæ. functus enim eſt officio ſuo, qui ſecundum allegata, & probata, & publicam conſcientiam, immo, & priuatam (cui dubitatio ſola non repugnat) ex iuris norma iudicauit. Præterea ſi quid iſta ratio valeret in ſimilibus valeret; in quibus tamen nemo iudiciorum vel legum peritus vllatenus eam admiſerit. Quàm

B ſæpè tormentorum acerbitas falſam in proprium caput reorum confeſſionem extorquet: ergone iudex, qui ex confeſſione per quæſtionis cruciatum expreſſa, ſed alias legitima, reũ damnauit, non securè procedet? ſæpè fit, vt multi teſtes pecunia corrupti in vnum teſtimonium conſpirent, nec occurrat contra illos exceptio, vel depulſio ſufficiens, & ta-

C men reus vere ſit innocens: ergo teſtimonio legitimo teſtium iudex non tutò nitatur? Quis hæc ferat? ſimilia ſunt tamen, quæ aduerſarij adferunt. Quia quod ad iudicem attinet, qui decipitur, parum, vel nihil attinet, qua ex cauſa decipiatur, ſi peccaturus ideirco, quod ſine ſua culpa deceptus condemnarit. Nec ad rem pertinet, quod deceptio ex

D quæſtione, vel teſtimonio, vel ex rei ſpontanea confeſſione ſit orta: quia ſuppono in his omnibus æquè iudiciorum ſolemnia cuncta ritè obſeruata fuiſſe. Si ergo talia ad ſubuertendum omnium publicorum iudiciorum ordinem, & rationem ſufficere debent; valebit illa argumentatio: ſi non ſufficiunt, inualidus eſt, & obtuſus iſte mucro à deluſione petitus. Qui etiam inde retunditur:

E quod hac in re eadem quoq; eſt ratio faſcinationis, & cæterorum criminum. Nam etiam quoad alia crimina reos à dæmonibus deludi poſſe conſtat; vt quoad homicidium, vim publicam adulterium, monetariam, & ſi faciat dæmon, vt quis

putet.

Digitized by Google

A putet à ſe factum, vel alij videantur videre ſe Petrum facientem, quod alius fecit? Nemo tamen in alijs criminibus ad reorum liberationem à pœna iuris vnquam hoc colore vti voluit: quia nullus fuit, qui tam friuolæ defenſionis vanitatem non proſpexerit. Quot ſomniantibus illuſiones contingunt, quas homines putant ſibi vigilantibus oblatas? quot in ſomnis aliquando cædes, incendia, proditiones nonnulli ſibi videntur deſignare? Quid ſi ergo ſomniet v.g. Petrus ſe Paulum capitalem inimicum gladio traijcere, & Paulus gladio traiectus reperiatur: capiatur Petrus, & putans ſe, quod tantum ſomniauit, reuera patraſſe: & ideo ſponte aut in tormentis homicidium à ſe commiſſum fateatur, quod alius commiſerat: quæro, quid iudex faciat? abſoluet? non licet legitimè confeſſum, damnabit? innocens eſt reipſa. Innocens peribit: & tamen iuſte, ac tutò fuerit à iudice damnatus. Idem ſibi reſpõſum exiſtiment iſti, qui cauſam tam friuolam quærunt, in tam immanis iniuriæ Deo, & reipubl. illatæ diſſimulatione. Verum hæc de argumenti forma, & validitate iam nimis multa.

Venio ad rem ipſam, & inquirere ſtat, an aliqua regula tradi poſſit, qua iudici conſtet, an vera ſit cõfeſſio Strigũ, an vana, & illuſoria? Prius quædam ſunt fundamenta præiacienda, vt firmior ſit ardua ſtructura.

Notandum imprimis ea, quæ magis accidunt, aliquando ſomno depreſſis accidere, vt quæ Toſtat. Olaus, & Baptiſta à Porta de quibuſdam narrant: aliquando certò, & perſpicuè vigilantibus. Nam certum eſt auguria, & reliqua maleficia, de quibus S.S. non vno loco egit à vigilantibus acta, vt à Magis Aegypti, Exod. 8. Pythoniſſa Saulis, 1. Reg. 28. maleficis Manaſſis, 2. Paralipomen. capitul. 33. Balaam ariolus vigilans imprecari ſolitus, Numer. 22. Sæpè etiam, quod vnus ſomniauit, hoc alter vere patrauit, vt Iudic. 7. Madianita miles ſomniarat, quod Gedeon in caſtra irruens verè fecit. Vnde fit, vt poſſit, quod vni ſagæ ſomniatri, hoc alter vigilanti verè contigiſſe: quare non poſſumus ex huiuſmodi narrationibus, quæ parti- B culares ſunt, vniuerſim colligere ſemper verè, aut ſemper falsò hæc contingere.

Notandum ſecundo ſolere hominem deludi, vel imaginariè tantum, ſeu interna imaginatione, quando in rei inanem ſimilitudinem cogitatio tendit, quaſi in rem veram ſenſibus obiectam, vt fit ſomniantibus. Quod non videtur ferè vnquam C habere locum in ſtrigibus noſtris, quia ferè ſemper concurrunt circumſtantiæ aliquæ ex quibus pateat, delictum earum imaginarium non fuiſſe, vt cum effectus reſultat in alio, quàm in ipſa ſtrige, puta in ægris in maleficiato, &c. Vel deluditur homo per præſtigium, quando immutatio oritur ex parte rei viſæ, & non ex parte videntis, quia res aliter ocu- D lis videnda obijcitur, mutato fortè medio, & alijs ſpeciebus ad oculum deductis, quàm reuera obiectũ præfert, vt cum videtur eſſe lupus, vel cattus, qui homo eſt. At iſta deceptio locum habet in præſtigioſis metamorphoſibus, quando ſtriges ſibi, vel alijs videntur transformatæ; ſed generat tantum deceptionem opinionis, & conſiſtit cum vero crimine ho- E micidij, &c. Vel denique fit illuſio per apparitionem rei qualis eſt, & qualis apparet; ſed per diabolum de nouo fabricatæ ad alicuius veræ rei ſimilitudinem; vt quando diabolus corpus aereum aſſumit ad ſimilitudinem viri, vel fœminæ, vel hirci, & talis apparet ſtrigi. Tunc tantum de-

luditur

Digitized by Google

luditur ſtrix, ſi putet eſſe verum hominem vel hircum, qualis apparet. Sed tūc deceptio potiſſima eſt ex parte obiecti; ex parte vero videntis nō eſt deceptio in ſenſu exteriore, ſed in opinione; quia vnum putat pro alio: ſi tamen huic viro ſuccuba ſit mulier, vel hunc hircum adoret, vel hoc hirco transferatur ad conuentum, non eſt deceptio, quo ad criminis reatum vel malitiam. A

B Vnde fit manifeſtum in hac materia duplicem conſiderandam, & diſtinguendam illuſionem vnam opinionis, & alteram rei: opinionis quoque illuſionem eſſe duplicem, vnam quando fallitur opinio, & cum ea ſimul ſenſus exterior; alteram quando ſola opinio, vel ſolus exterior ſenſus. Opinio quo ſenſu deluditur, quando per præſtigium videntur ſibi ſagæ equitare in hirco viro, & ab eo deferri ad conuentum: quando rem habent cum dæmone, & putant eum in proprio corpore, & proprio ſemine concurrere: quando putant ſe transformatas in cattos, & ſibi vel alijs tales videntur. Et certum eſt eiuſmodi delusionem ſolam eas à pœna Sodomę vel homicidij patrati non liberare, non magis quam ſimilis deluſio excuſabat illas, de quibus in d.c. Epiſcopi. Fieri poteſt, vt ſic hodie multæ illarum ſint deluſæ aliquando: ſed tunc iudex debet attendere ad factū, an ſic equitarint, an ſe dæmoni commiſcuerint, an pactum ſtrigauerint, an ea fecerint, quæ ad trāsformationē vel ſtrigiportiū Diabolus docuit. C D

Sola opinio decipitur, quando putant dęmonem eſſe Numē, aut ei deberi adorationem, aut eſſe omnipotentem vel omniſcium, vel largiturum illis beatitudinem, &c. hæc deceptio non excuſat à pœna, vt nec hęreticos reliquos, quare, παρεργὸν eſt, quod ſtrigum rudiores, & idiotæ ſic decipiantur. E

Sēſus ſolus decipitur, cum aliquid videndum, tangendumque à diabolo obijcitur, quod tamen qui ſenſu deluditur, ſcit nō eſſe quale videtur, aut quale tactu, guſtu, olfactu, audituue percipitur, veluti quando ſtriges non neſciunt ſe rem habere cum ipſo dęmone, equitare ſuper dæmonem, non mutari in cattum; ſed hęc ſibi videri tantum, &c. Et talis deluſio opinionis, quæ eſt in lamijs doctioribus, & minus reum imperitus, multò adhuc minus à pœna ordinaria prębet excuſationem: quia hic ex earum parte eſt malitia formalis, & perfecta.

Reſtat ergo difficultatem totam verſari in deluſione, quæ eſt ex parte rei, ſiue facti. Quin nec ipſa eſt ſimplex, aut vniuſmodi. Nam aliquando exiſtimant ſibi vigilantibus accidere, quod verè in ſomnis tantum accidit: hæc deluſio non magis excuſat à pœna, quàm à peccato, verbi gratia, putat vna ſe delatam ad conuentum, quæ manſit in loco ſopita, prius tamen verè fecit omnia, quæ ſolent adhiberi ad ſtrigiportiū; vel putauit ſe cum dæmone vigilantem commiſceri, cum tantum ſit ſomnians deluſa, ſed tamen dæmonis amplexus expetebat, & in nefarium ſcelus animo conſentiebat. Sufficit malitia, conatus, & pactum initum, & obſtinatio perfida ſibi in vigilia complacens. & ad hoc planè deliberata: ſicut obtinet in hæretico, qui quàm in ſomnijs accepiſſet propoſitionem hęreticam, eam vigilans poſtea approbaret, ac tueretur, quem certò rogus maneret.

Aliquando putant ſe feciſſe, quod dæmon ipſe fecit, verbi gratia, putant ſe tempeſtatem concitaſſe, pauperiem agris feciſſe, necē pecoribus & infantulis intuliſſe; quę tamen cūcta ex condicto ad ſignum præſtitutum

tum

tum diabolus patriauit, ipſis id fieri volentibus, & ex conuentione ſignũ præfixum ſuſtulerunt. Quid tum, (quæſo) intereſt, per ſe, an per alium fecerint?

Quod ſi (quod rariſſimum) nihil tale cenatas ſtriges, nihil cooperatas apparuerit; & æquè dubitetur, an per dæmonem hæc ſint operatæ, ad ſingulares circumſtantias tum iudici recurrendum: & quia caſus ſunt indiuidui, ipſæ quoque conditiones circumſtantiarum indiuiduæ ſunt, & peculiares; nequit res vlla generali regula definiri. Poſſunt tamen quaſi in genere circa ſingulas circumſtantias quędam obſeruari, non parum lucis Iudicibus zelo Dei præditis altis allatura, nam quorum zelus eſt in loculis vel emortuus, ijs quoniam in media luce amant cęcutire, fruſtra ſol veritatis illuxerit.

Præclare (mea ſententia) notatum fuit à Sebaſtian. Michaelio, *Pneumalogiæ opera extremo*, nobis ad hanc veri inueſtigationem, ſtrenuum veritatis athletam, & fidei claram lucernam, Beatum Auguſtinum præiuiſſe, & ſi penitius inſpiciatur, tres nobis Canones indagatorios eum tradidiſſe, libro 18. de ciuitate Dei capite 18. liber ille Michaelij Gallico ſcriptus, eſt idiomate, in gratiam nationum cæterarum redigam fide optima in compendium, quæ dicit. Prima regula quam tradit, *eſt indicium deſumendum ab effectu ſubſecuto*. Sic enim volens decidere, an quod de Iphigeniæ ſacrificio narratur, vere acciderit, an præſtigioſe? concludit Iphigeniam reipſa, nec immolatam, nec in feram fuiſſe mutatam, ſed aliud animal ei ablatæ dæmonis dolo, ac ſutelis ſuppoſitum, probat ab experimento ſubſecuto, quia diu poſtea viuens alibi reperta fuit Iphigenia. Eodem argumento probat Diomedis ſocios non fuiſſe conuerſos in aues, eo quod iſtę aues Diomedeæ poſtea inter ſe mixtæ, (vt & Meleagrides) ſpeciem ſuam cæterarum auium more propagauerint. Vnde colligit à dæmone ſocios Diomedis ſubito translatos alio, & has illis aues aliunde compulſas, fuiſſe ſubſtitutas. Econtra patet vera fuiſſe Moyſis in Aegypto miracula, quia Nili piſces vere mortui reperti, & locuſta vineas, ac meſſes vere perdidit. Vere quoque patientiæ exemplari Iobo dæmonem damna dediſſe, quia vera mors iumentorum, filiorum, & ſeruorum ipſis cadaueribus, & ſubruta domus ruinis apparuit, nec quicquam horum poſtea viuens, vel integrum repertum. Confirmat hanc regulam D. Thomas cum cenſet præſtigias, & illuſiones diaboli, diu durare non poſſe: cum non ſint, non naturæ, ſeu ſubſtantiæ ſubſiſtentis; ſed quædam dumtaxat accidentia, quæ Dialectici communia vocant, quorum, eſt proprium alteratione naturali velociter commutari. Secundum hanc ergo regulam patet in criminum, quæ ſtriges fatentur, pleriſque veritatem à parte rei ſubeſſe, non nudam illuſionem. Infanticidia probantur, quia pueri quos illæ fatentur à ſe necatos, à parentibus præfocati, vel exſucti reperiuntur. Exhumatio corporum, ſepulchri religione violata, probatur; quia cadauera ſepulchris eruta non inuenta in locis ſuis, fruſtum veſtimentorum, quod dicebant, ſe dæmoni pro arrabone dediſſe, re ipſa repertum abeſſe à veſtis parte, quam illæ narrabant. Homines, & iumentia maleficijs læſi, & interdum ab illis liberati ſunt vbique, ad manum.

Secunda regula eſt, *Attendendum*

an

an quæ afferunt, ſint dæmoni poſſibilia. ſic enim Diuus Auguſtinus ibidem oſtendit non fuiſſe ſocios Diomedis in aues vere, & eſſentiali trāſformatione mutatos; quia ſpecifica mutatio eſſentiæ vnius in aliam ſuperat creaturæ poteſtatem. Sed dicit factum ſubtractione,& ſuppoſitione illa, quam memorauimus, quia hoc, Diuina permiſſione, difficile non eſt dæmoni. Hanc regulam ſecutus eſt D. Thomas 1. part. quæſtion. 114. artic. 4. ad 2. cum ſcribit, ſi agatur de reſurrectione mortuorum, aut ſimilium rerum ſupernaturalium, & eæ dæmonibus tribuantur, credendum fuiſſe dumtaxat illuſiones. Nam licet Deus vniuerſali ſua prouidentia vtatur, ad plurimos effectus, malis ſpiritibus: numquam tamen vtitur iis, ad opera vere miraculoſa, quę ſibi, & bonis Angelis beatiſque reſeruauit: & quia diaboli donorum ſupernaturalium non ſunt capaces. Hac regula vſi fuere veteres. Chriſtiani in diſcernendis miraculis veris Beat. Petri, à fictitijs Simonis Magi, teſtibus Clemente, libr. 3. recognition. & Irenæo, lib. 2. capit. 57. Secundum hanc quoque regulam credendum eſt confeſſioni ſtrigum, quia, quæ fatentur non ſuperant vim dæmonis, vt oſtendi toto libr. 2. nec quicquam eorum repugnat, immo conſentanea ſunt omnia S.S. & Patrum doctrinę. Quare, vt ex hoc indicio res decidatur, opus eſt viro in S.S. & Patrum in lectione,& philoſophia ſolide verſato: qui ſit pius, doctus, & Catholicus, quia (vt ait Tertul. lib. de anima,) dæmones ſoli nouere Chriſtiani.

Tertiam D. Auguſtin. regulam petit *ex multitudine teſtium, & conformi ſimilitudine narrationum*: quia vniuerſorum vnanimis vbique, conſenſus excludit omnem deceptionis, aut ſomnij ſuſpicio- A nem. hoc argumento vtitur d. libr. 18. capit. 18. Sic in cauſa ſtrigum ex diſtātiſſimis regionibus hodie idem teſtantur Scriptores Italiæ, *Grillandus, Albertinus, Siluester, Spina, & alij*: Hiſpaniæ *Ciruelus, Caſtrius, Simancas, Toſtatus*: Galliæ, *Iaquerius, Michaelius, Creſpetus*: Germaniæ, *Sprenger, Nider, Mollerus*: Lotharingiæ, *Remigius, Gregoriusque* B Treueris, *Binsfeldius*. denique alij innumeri. Ipſæ quoque ſtriges cum idem quod dicunt in Hiſpania, dicāt in Italia, &, quod in Germania, totidem factis, & verbis referunt in Gallia, &, quod vno anno, id alio ſemper iam ab annis pluſquam octoginta continuis in eculeo, & extra quæſtiones libere profiteātur, idque tam appoſite, vt mulierculæ, & pueri lit- C terarum alioquin rudes videantur legiſſe, intellexiſſe, & memoriæ mandaſſe, quæcumque viri docti de his rebus ſcripto per Europam totam varijs linguis tradiderunt, nonne hic conſenſus vniuerſalis plus ſatis conuincit, hæc ijs non accidiſſe in ſomnis? nam ſi hæc ſomniarunt, quo pacto ſic ſemper omnes idem ſomniarunt eodem ſibi eueniſſe modo, D eodem loco, eodem tempore, die, hora? Vt medici docent ciborum quantitas, & qualitas, diuerſa ætas, & varia corporis humorum temperatio generant diuerſa ſomnia, hic idem ſomniant omnino, diuites ſplēdidi, & Iro pauperiores egentioreſque, famelici, & dapſiliter habiti: viri fæminæque, anus, & pueri, bilioſi, & flegmatici, ſanguinei, & me- E lancholici. ergone omnes iſtos tam diuerſæ ætatis, nationis, conditionis, tempore alio atque alio, ſimili ſemper ciborum vſos, quātitate, & qualitate, æquali temperamento corporum fuiſſe dicent, quia eadem ſemper ſomnia fuerunt? Dicent fortaſſis hæc illis ſomnia, non à naturali cauſa, ſed

Digitized by Google

ſa, ſed à dæmone immiſſa, & ideo tam ſimilia exiſtere. Humanum igitur, iſta naturam ſuperant, & à dæmonibus, iſta procurantur. Et quæro, cur non igitur concedant hęc à dæmone fieri vere, & nõ per ſomnium illuſione, ſed vigilantibus, ad talia hos malrartifices abuti, cum id illis, ſit æque expeditum, neque S. Scripturę, nec Patrum ſententię, nec rectæ rationi refragetur. Quid? quod non ſit veriſimile dęmonem hęc ſomniantibus tantum hominibus, vbique omnibus, adeo conformiter effingere. Id probatur, quia hęc ab vno, & eodem dæmone, ſimul eodem tempore non fiunt, nam vnus ſimul pluribus locis, ſibi adęquatis, eſſe nequit, vel operari, vt docent Iuſt. Martyr. quęſtio. 40. ad orthod. & Didym. libr. 1. de Spiritu S. Deberent ergo, tot eſſe ferme ſomniorum immiſſores dęmones, quot ſunt ſortiarij, & ſortiarię ſic ſomniantes, & illis conſtitutis, diebus non vacare alteri rei, quam ſomnijs effingendis. Magnus, hic conſenſus, magna diſcordium mentium concordia. Solent (ais) ad malum mali conſpirare. Fateor, ſed ad maius malum libentius, & ideo non credendi per ſomnium velle deludi, quos in atrociora peccata vigilantes poſſunt pertrahere, ideo palam magiſtelli, & concubini eſſe malunt, & vere hanc Dei imaginem, non imaginarie tantum deturpare, incæſtareque. Longe quoque facilius, eſt dæmoni corpora, loco mouere, & transferre, cibum potumque miniſtrare, corpus aſſumere, vel effingere, quam imagines, ſimulachra, & phantaſmata, tam variarum rerum dormientium ſenſui interiori immittere, & imprimere, quia ſtrigum phantaſiæ eodem tempore non ſunt eodem modo diſpoſitæ, nec ſemper omnes omnium, quæ repræ-A ſentanda conditiones animo, ante conceperunt, maxime prima qua hęc experiuntur vice, nec poteſt diabolus quas, vult ſpecies in phantaſia imprimere, vt docet B. Tho. 1. p. q. 111. ar. 3. ad 2. His trib. D. Aug. canonibus examinatorijs vltimus accedat in praxi vtiliſſimus.

Quarta regula, & certiſſima videtur, *caſu occurrente circumſtantias* B *omnes diligentiſſime debere perpendi: nam hinc clare dignoſcetur, an circa factum confitens fuerit deluſus.*

Nam in re adeo occulta, & arduæ probationis, non eſt moderati, aut ſenſati hominis demonſtrationes exigere, vel probationes luce meridiana clariores. tum quia dicenti, eſſe deluſum cõfitentem, incumbit probatio, non vero neganti: quia hic pro ſe habet præſumptionem. tum quia C in ſimilibus, nempe, exceptis criminibus, hoc receptum, eſt à ſaniore iuriſprudentium parte, vt admittantur probationes alias, minus ſufficiẽtes. verbi gratia infamium, & complicum depoſitiones, & teſtimonia. ſic poſt gloſſ. Salic. Alexand. Gand. & alios docent Clarus libr. 5. §. fin. q. 21. & Binsfeld. memb. 2. de confeſſ. malef. concl. 5. Idem quo plures circũ-D ſtantiæ concurrent, fiet rei euidentior: quando autem aliquæ deſunt, ſi adſunt aliæ, hæ quę adſunt non eneruantur idcirco. nam in his circumſtantijs eadem ratio eſt, quę teſtium. Sicut enim maioris momenti ſunt duo teſtes affirmãtes, quam decem negantes ſe vidiſſe: ita in noſtro caſu plus momenti obtinent duę circumſtantię pręſentes, ad veritaE tem confeſſionis adſtruendam, quam abſentia, vel defectus decem aliarum ad eneruandam, confeſſionem. Nam ex eo, quod non eſt nihil poſitiuũ poteſt inferri. Hoc poſito videamus de ſingulis circumſtantijs.

Quoad

Quoad circumſtantiam. *Quis*, ſeu A perſonæ confitentis, conſiderandum an alias ſibi mente cõſtet, & ad rem appoſite loquatur: an det ſcientiæ ſuæ, vel facti non improbabiles rationes: an dicat ſe diſcernere noſſe inter illuſiones in ſomnis, & res ipſas quæ vigilanti acciderunt, quod aſſerebat Ioan. de Vaulx, & Inquiſitores Germani teſtantur, eſſe modos dignoſcendi. Minimum, vero refert B an ſint idiotæ. nam idiotæ quoad ſenſuum externorum functiones tã pollent, quam qui docti ſunt. Aetas etiam non multum, ad rem pertinet, niſi ſi nondum eſſent doli capaces, quoad peccatum, vel etiam præ ſenio delirarent. Nec maioris momenti, eſt conditio paupertatis, vel diuitiarũ, nam etſi pauperes facilius in hæc ſcelera pertrahantur, C pertracti tamen non magis obnoxij ſunt deluſioni, quam diuites, & nobiles. Idem de ſexu iudicium. De energumenis (nam fortaſſis aliquæ ſagæ ſimul, ſunt energumenæ) cenſuerim, quando talis aliqua, ex bonis fundamentis iudici ſuſpicio eſt, tunc eas curarem primo exorcizari, & facta exorcizatione, eodem loco eius cõfeſſionem haberem quo D cæterorum. Nam quæ in dilucidis interuallis energumeni faciunt, eorum æque memores, ſunt poſtea, atque alij, quæ vero faciunt tempore vexationis, vel (vt rectius dicam) quæ tum in illis diabolus facit, eorũ poſtea non meminerunt. Igitur quandocumque in iudicio rerum actarum probe memores ſunt, & circumſtantias, cæteras idoneè recenE ſent, putandæ ſunt non illuſę, nec excuſandæ à criminum pœnis, quæ confitentur, ſe patraſſe interea dum ratione recta vtebantur? Raro tamen crediderim energumenas eſſe, quę ſagę ſunt, ſaltem poſt poſſeſſionem à dæmone nõ eſſe factas ſagas, ſed vel iam ante ſagas fuiſſe, vel quę vere ſunt ſagæ, propter aſſiduam dæmonis aſſiſtentiam, & maximam in eas poteſtatem, multa cum energumenis communia, quoad ferociam, & crudelitatem potiſſimum, habere, vel habere videri.

Secunda circumſtantia (*Quid*) comprobat confeſſionem, quando delictum, quod confitentur, dæmoni, ſeu per dæmonem homini, non eſt impoſſibile, nec viro ſapienti, & erudito incredibile, quantumuis ſtupendum ſit, & admirabile, horrendum, aut execrandum. Nam talia ſolent ab eis patrari, & quo regnum Antichriſti vicinius, hoc Satanę poteſtas maior concedetur, & charitate magis, ac magis refrigeſcente, clarius, atque clarius myſterium iniquitatis incipiet reuelari; & operari.

Vtrum vero aliquid ſit incredibile vel impoſſibile, iudicium pertinet ad Theologos, qui cum humana diuinam philoſophiam prope coniunxerint: nudi vero litteratores, Iuriſtæ, vel Medici, non ſunt idonei iudices, multoq; minus homines quidam Lucianij, & Athei, ſeu politici noſtri trochi, pietatis, publicæ ſalutis, & Catholicæ religionis negligẽtiſſimi, ambitionis vero, & diuitiarum vndequaque aggregandarum ſtudioſiſſimi.

Quid vero adeo abominabile fateri poſſunt, quod non factum alias comperiamus? Incæſtus, Sodomiæ, parricidia, fidei apoſtaſiæ, ſacrilegia, noſtris temporibus, nonne ludus? Antropophagiam horrent animi, ſed poſſem ſingularium ferre nationum proferre non pauca exempla. Carybas mala conſuetudo: Iudæos, Italos, Hiſpanos aliquando adegit duriſſimum famis telum. nõ minus efficax odij magnitudo plane belluina ſuperioribus

annis

annis Angræ quendam Luſitanum N. Pilatos tria Caſtellanorum corda trepidantia vorare adegit. vt narrat Hiſt. *de las Terceras*. Quid Mattiacum aliud (quo te ô Belgica mea hęreſis auertit!) nautã? ſed nolo meis verbis, carmine volo cognoſcas Lector Nobilis Nortvvici:

Lege Rob. Dinothũ l. 2. de bello religionis in Frãcia.

Lugdunum *cingit* Batauorum *miles Iberus*,
A Batauo contra cingitur ille mari.
Non opus, eſt gladijs, ferroq. rigentibus armis,
Sola pro Batauo belligerentur aquæ.
Iacturam pecoris Batauus, quam fecit, & agri,
Hiſpano decies ſanguine Ibere lues.
Mercator ſapiens tamen haud mercabitur vna.
Hiſpani generis corpora mille boni.
Mattiacus eſt. nuper cum cor guſtaſſet Iberi
Reſpuit, & canibus nauta vorare dedit, &c.

Nam plura addit. Comeſſe potuit, qui in tam immáni facinore ludere: ſed Dinothus tamen diſſentit, nam ait hunc Læſtrigonem abiecisse, ſed tamen alium artoſum id Delitum tranſtuliſſe, pietate, ludibrio, & petulantia. Idem Dinothus fatetur, li. 5. Hiſtoria Gallicæ, perſuaſam plebem Catholicam fuiſſe, pueros ab vberibus matrum per Hucnoſſios, ſeu Caluiniſtas auelli, verubus infigi, & inſtar hædinæ, aut apiugnæ mandi perauide conſueuiſſe. Verus necne rumor ille fuerit, non habeo affirmare: malo falſum credere, quamuis genius ſectæ non abhorret. tamque crudelia tetri illius belli ciuilis facinora fuere à Caluinianis perpetrata, vt ea poſteritas numquam ſit creditura. Nihil ergo tam crudele, vel nefarium ſagæ profiteatur, quod non ſit exemplis conteſtatum. Puto me hoc opere toto ſingulorum criminum multiplicia memoraſſe: & reperiri, quæ vnam in perſonam omnia concurrant. ſcripſit ad me ex noſtris, vir fide dignus, Gaſpar Rhey. Ann. 1600. in hæc verba: Hic Monachij 27. Nouemb. mater, filiaque duo viri puerque duodennis (erat hic ex relquijs eorum, qui non multo ante hoc tempus itidem hic flammis cremati, aut ſtipitibus induti) atroci prorſus ſupplicio affecti fuerunt. Medea fabula eſt, Thyeſtes fabula eſt: ſuperos, & inferos polluerunt. vis verbo dicam, quicquid ſcelerum in libris, quos de magia inſcribis, admiſerunt iſti. hoc ex ore Iudicis iurati: qui in veneficos hoſce, & quæſtionibus egit, & illos (libros inquam tuos, ac diligentiſſime, perlegit) præſens audiui. Itaque ſexies vrbem intra vſti ſunt ferro, ac laminis, extra perfractis ante brachijs à rota in rogo vſtulati ſunt viui. Nõ ergo attendendum iudici, vt credat immane magis, vel minus ſit facinus: ſed in ipſo conſiderandum facinore, quantumcumque ſit, an quod à ſe patratum fatentur, id vere patratum fuerit. v. g. dicit ſe commouiſſe tempeſtatem, & grandinem præcipitaſſe in agrum Titij vicini ſui: videat an vere tum ager ille oborta procella fuerit grandinatus. Dicit ſeſe ſtregaſſe (vt loquuntur) filiolum N. & vere puellus nullo apparente morbo contabuit, fortaſſis etiam cicatrix paruula, in pectuſculo, vel gutture pueruli inuenta. Dicit ſe necaſſe vaccas, aut iumenta N. defoſſa ſub limine ſtabuli olla, quæ ibidem reperta: aut ſolo contactu necaſſe dicit, & viſa fuit tangere, nec certa mortis cauſa apparet alia. Dicit ſe adoleſcen-

tula

Digitized by Google

tula 10. vel 11. annor. cum ſolo dæmone conſueſſe, quæ per inſpectionem fœminarum peritarum deuirginata inuenitur. Nec verè peccatum ſtrigum vllum eſt difficilioris probationis, aut ſuſpectius de deluſione, quam nefanda cum dæmonibus Venus. Remigius tamen indicia duo ſuggerit, ſi poſt tam nefario concubitu defuncta præ laſſitudine per aliquod tempus ei decumbendum fuerit: aut ſi ſubſtrata lintea largo cruore ſint perfuſa, quæ duo ſagæ duæ in actis confeſſæ fuerunt. lege illum lib. 1. cap. 6. Sanè hæc ſunt indicia clara, quibus ſaga queat cognoſcere ſe non ſomniaſſe. Immò quoad viros etiam, cenſent Iaque. & alij, nunquam, ſic deludi quoad concubitum, quin diſcernere queant, an vigilantes id fecerint, licet enim initium in ſomnis potuerit contingere, in ipſa tamẽ patratione neceſſariò volunt hominem expergiſcere, atque id aiunt docere illorum experientiam, qui fœdis huiuſmodi imaginationibus inter dormiendum commaculatur. Et hęc fuit Hebræorum iam olim opinio, *quod rerum natura non capiat, quemquam coire neſcientem*, ait D. Hieron. Traditione in Geneſ. qui nõ refellit, vt nec Rupertus; & idem tenent Liran. Toſtat. & Oleaſtrius in cap. 19. Geneſ. agentes de ebrij Loth inceſtu; ſcio D. Ireh. libr. 4. c. 51. & D. Chryſoſt. hom. 44. in Gen. Theodoret. Ambroſ. & alios voluiſſe, hæc omnia prorſus ignaro, nec ſentiente Loth facta; quod naturaliter fieri poſſe, etiam Caietan. & Perer. noſter cenſuerunt. Nec quicquam dubito à dæmone adeo fortiter aliquem ſoporari poſſe, vt ne in deciſione, quidem ſeminis dormire deſinat. Poſſet itaque dæmon ſic ſagis illudere, fateor. Verum cauſam, non video, cur id in diabolicis hiſce mancipijs fieri ſuſpicemur; quæ (vt narrat Spreng.) non raro

A repertæ ſunt in agris clara luce ſupinæ, & criſſantes, & poſtea viſus teter vapor, ab earum corpore, ſe ſurſum eleuare: quem illæ in actis ſuum incubum fuiſſe confitebantur. Item quando affirmant, ſe ad conuentum delatas, vel iter pedibus confeciſſe, & viſæ ſunt, ab alijs agnitæ: & complices aſſerunt ſe ſimul ad fuiſſe, & in reliquis circumſtan-

B tijs conueniunt. Quando poſt reditum à conuentu, aliquot diebus ægri, vt multi apud Remig. & Binſfeld. quando reperta vaſa conuiuantium, vt à lanione Camerarij: quando inuentæ nudæ, magris à curſu reuertentes, vt Grillandi Lucretia: quando poſt multum denique tempus, ac laborem domum rediere, vt Presbyter Pici, & Nobil. ille Lo-

C chienſis Bodini: quando quaſſatis membris ſemineces ex nube in terram: deiecti, vt iuuenis Batauus Ronſſei: aut in arborem, vt Margareta, & armentarij Remigiani. Deniq; quando ſe aiunt cattum, vel quod aliud animal induiſſe, & veſtigia patrati, ſub tali larua criminis apparent, vt ſanguis pueri exſucti in cunis, apud Spin. vel vulnus in in-

D ſtrigum corpore, qua parte ſchema ferinum conuulneratum fuerat, vt cattus eiuſdem Spinei, & bufo apud Ipras Flandriæ. Denique hæc circumſtantia (*quid*) innumera indicia iudici queat præbere, ſed notanda dumtaxat, quæ rem ipſam, de qua quæritur, concernunt, v.g. vel delationem, vel concubitum. Nam ſi hæc veriſimilia, parum attinet, etiã-

E ſi parerga, quædam admiſceantur minus veriſimilia: ideo enim ſolet diabolus falſa veris aſſuere, vt ne veris, quidem fides conſtet, quod in cõfeſſione Mantenſiũ Necromanticorum ex Greſpeto aliàs oſtendi: item in exemplis quibuſdam Remig. adductis. Deniq; in hac circumſtantia,

quæ

Digitized by Google

quæ omnium præcipua eſt, audiat Iudex prudens prudenter monentem Plutarchum: *Quodammodo Philoſophiam tollunt, qui rebus mirabilibus fidem non habent. Oportet autem quam ob cauſam aliquid fiat ratione tractare: quod vero id fiat, ex Hiſtoria eſt ſumendum lib. 5. Sympoſiac. c.7.* Itaque narrationi reorum ſtare oportet, quæ tot Hiſtorijs eſt cõprobata. Hãc incredulitatis aduerſariorum ex inſcitia natam pertinaciam iampridem veteres damnauerunt. Apul. li. 1. de aſino aſſerit hominibus multa euenire vſu mira, & planè vera, quæ tamen ignaris relata fidem perdant. Dionyſ. Halicarnaſſ. libr. 5. antiquit. docet hoc vnicuiq; inſitum à natura, vt ex proprijs ea, quæ de alijs dicũtur iudicemus, & an aliquid credibile, vel incredibile ſit, id ex proprijs viribus metiamur. Plinius autem ſenior (locus excidit) *quemadmodũ* (ait) *multa fieri non poſſe, priuſquam facta ſunt, iudicantur ita multa quoque, quæ antiquitus facta ſunt, quia nos ea non vidimus, neque rationem aſſequimur, ex ijs eſſe, quæ fieri non potuerint iudicamus. Quæ certe ſumma inſipientia eſt.*]

Tertia circumſtãtia eſt *Cur?* vtpote ſi habuit cauſam tum temporis ad pactum cum dæmone ineundum: puta inſatiabilem libidinem, puſillanimitatem, deſperationem, deſiderium vindictæ, curioſitatem, egeſtatem ſubitam aut valde grauem, & huiuſmodi; quibus impelli conſueuiſſe: Theophili, Edelini, & aliorum exempla declarant.

Quarto, *Quomodo:* non eſt magno vſui. quia parum refert an modum ignorent: ſufficit, quid ex parte ſua fecerint; & quibus vſæ ſint inſtrumentis. occulta ſunt plerumque Satanæ ſtratagemata, & media naturalia. Sat erit ſi indicent, quibus vſæ, pulueres, vnguina, decermina mortuorum, buffones illæ, &c. maximè ſi iſta compareant apud illas, vel viſa, vel reperta, quibus aſſerunt locis. Modus etiam operandi ſedulo diſtinguendus eſt ab ipſa rerum adhibitarum efficacitate. quãuis enim quod ſaga ſe dicit adhibuiſſe, hoc ſit ſecundum ſe inutile ad effectũ producendum: ſufficiet, ſi pro ſigno eſſe queat. nam efficacitatis vis omnis pendet, à peritia, & operatione ipſius diaboli ad ſignum operãtis: vt patet in tranſuectionibus, & procellis cienſtis, ſimilibuſque.

Quinta *Quibus auxilijs?* hoc eſt, an ope dæmonis, & cum quibus complicibus. hoc indicium frequentiſſimum, & optimum eſt: quia fatentur complices ſe ſimul feciſſe. Videtur autem incredibile omnes eodem modo circa ſingulas circumſtantias deluſas fuiſſe. quamuis enim tam facile foret dæmonibus decem decipere, quam vnum: tamen nõ eſt cenſendus Deus hoc æquè permittere. Ne omnis ratio probandi tale delicta occulta iudicibus adimatur: hoc enim diſſentaneum eſt prouidentiæ diuinæ.

Sexta eſt, *Vbi?* quæ minimi momenti eſt. nam poſſunt æquè deludi vno loco atq; alio, Deo permittente.

Septima circumſtantia (*Quando*) non multum attendenda, quia tantum vno, quantum alio poſſunt die, quantum interdiu, tantum noctu: & quouis tempore decipi à dæmone poſſunt. Adminiculantur tamen hæ duæ vltimæ reliquis circumſtantijs ad earum confirmationem, cum teſtes conueniunt in loco, & tempore: nec nihil probabilitatis habent locus famoſus, aut tempus ſolemne (hoc eſt dies ordinarij) quibus earum ſceleroſa conciliabula celebrantur.

Sed (inquiet) poteſt in conuentu innocens repræſentari, adeo vt multi te-

ti teſtes poſtea deponant eum ſe illic vidiſſe. Reſpondi aliàs, vel Deum id nunquam paſſum: vel ſi paſſus fuit aliquando eos infamari: nunquam tamen paſſus eſt, eos damnari. ſed mox eorum innocentiam in lucem protulit, vt in illo ipſo facto B. Germani, quod aduerſarij vrgent: & certius probatur ex D. Athanaſij iudicio, qui falſo accuſabatur brachium Arſenij ad vſus magicos abſcidiſſe. Demũ ſi quid huiuſmodi argumentum valeret in adulteris, homicidijs, & alijs etiam valeret. Nam poſſet & diabolus in latronũ cauernis, & luſtris libidinoſorum innocentem exhibere tanquam adulterum, vel homicidam: quod quidam B. Siluano narrãt accidiſſe, æquali hiſtoriæ fide, qua illi de B. Germano memorant, & de Santarenenſi monacho habes inferius lib. 6. c. 2. ſect. 3. q. 3. AA. Si concedunt a quę in alijs criminibus, hoc locum obtinere: næ illi quam fidum ſceleratis patrocinium, tam infidam reipubl. & Deo nauant operã: nihil enim accommodatius ſit ad criminoſos omnes ſupplicijs eripiendos. Si negant in alijs peccatis idem locum habere: doceãt, cur in ſolo crimine faſcini dæmon hoc poſſit, & non in alijs. Sat ſcio nunquam idoneè docebunt.

Sextum arg. eſt, malefici non ſunt occidendi, propter abnegationem fidei: quia omnes homines, dum mortaliter peccant: fidem abnegant, & dæmoni, relicto Deo, adhærent, & tamen non propterea occiduntur. Conf. B. Petrus ter Chriſtum negauit, & tamen non fuit propterea necatus. *Reſpon.* Peccatores recedere à Deo per inobedientiam tantum: & ideo impropriè dicuntur propterea infideles, & fidem negare; ſed malefici, ſeu lamiæ recedunt à Deo per expreſſam abnegationem Dei, & fidei, quod eſt *Apoſtaſia*, propriè dictæ

A infidelitatis ſpecies, conſtituens peccatum vnum ſpecifice à cęteris mortalibus peccatis diſtinctum. vt optimè deducit Binsfeld. in l. 7. C. de malef. in reſp. ad 1. argum. Quo ad B. Petrum ille tantum peccauit cõtra præceptum confeſſionis fidei, fidem verò nequaquã amiſit. malefici fidem corde, & ore abijciunt. idque ſponte, nullo vrgente metu. Petrum ſtatim

B pœnituit; ſagæ manent in ſua defectione. plura de Petri negatione egregia inuenies apud Franc. Soarem. tom. 2. in 3. p. D. Thom.

Septimum arg. Deus permittit maleficia fieri, & ſinit maleficos viuere, ergo non debet eos homo occidere. *Reſp.* ridiculum eſſe, quod inferunt. ſic enim ſequeretur nullorum criminum reos occidendos: quod eſſe hæ-

C reſim certam docent Caſtr. & alij Catholici ſcriptores. Nonne magiſtratui *gladius* à Deo datus *ad vindictam malorum*? Ex his apparet, quam ridicula ſint argumenta aduerſariorum. Sit ergo, Rom 13. 1. Pet. 2. vide Orig. homil. 20. in Num.

Concluſio, *Lamiæ occidendæ etſi hominem nullum veneno necaſſent, etiamſi ſegetibus, & animantibus non nocuiſſent: etiamſi necromanticæ non forent, eo ipſo tantum, quod*

D *dæmoni fœderatæ quod conuentus intereſſe ſolitæ, & quæ ibi exercentur præſtare.*]

Probatur id primum iure diuino, Exodi 22. verſ. 19. *Maleficos non patieris viuere.* quo loco vox Latina eſt admodum latè patens, nec reſtringenda ad ſolos venenarios, vt nec Græca, nec Hebræa, quod quia fuſe

E probaui, hic non repetam. idem ſtatuitur Leuit. XX. verſ. vlt. lib. 1. c. 2. de voce Mechaſſeph.

2. Probatur iure humano, lege Eccleſiaſtica. cap. peruenit. c. contra idolorum. 26. quæſt. 5. Extrauag. varijs, vna Ioan. XXII. ſuper ſpecula, alia Innoc. VIII. quæ ponitur ante malleum maleſ. alia Alexand. VI. incip. cum

Digitized by Google

cum accepimus;alia Leonis X. incip. Honeſtis petētiū votis;alia Had. VI. incip. Dudum vti nobis.] & lege ſæculi, ſcripta quidem l. multi, l. nemo, l. nullus, l. etſi, C. de malefic. & mathem, non ſcripta vero, conſuetudine ferè Vniuerſali Europæ, iudicum Eccleſiaſticorum, qui ſolent brachio ſęculari eos tradere: & iudicum ſæcularium, vt patet ex ſcriptoribus, qui res criminales proſecuti ſunt nationum omnium: *Italorum*, Blanci, Carerij, Grillandi, Gandini, Clari, Follerij, Boſſij, & aliorum, *ex Hiſpania*, Bern. Diaz. Placæ: Auiles, Auendanni, Couar. Gregorij, Lop. *ex Gallijs*, Fabri, Millei, Michaelij, Iaquerij, Berberij, Remigi, *ex inferiore Germania*, Damhauderij: *ex ſuperiore*, Althuſij, Godelman. Fricardi, Molleri, & ipſorum patronorum Lamiacorum; qui dum queruntur, & improbant, conteſtantur conſuetudinem hanc inualuiſſe. Hæc PP. reſcripta, hanc Impp. ſanctionē, hanc Europæ generalem conſuetudinem, hæc decreta cunctorum tribunalium accuſare mendacij, hoc eſt contendere falſum ſuppoſuiſſe, & aſſeruiſſe: quod nomen, quod ſupplicium meretur.

vt docent omnes, qui de Inquiſitorum, tribunali egere. Lucerna Inquiſitor. directorium Inquiſit. illud Comēſis, hoc vero Eumerici: Viatoriū Inquiſ. B[illegible]berus, Spreng. in malleo, Iaquerius in flagello Simanc. in praxi Alf. à Caſtr. de iuſtis. hær. punit. li. 1. c. 16.

3. Probatur ratione, criminis grauitati commenſuranda pœnę grauitas: grauitas autem criminis petenda à perſonæ offenſæ dignitate, & ab ipſo offenſionis modo. Offenditur à Lamijs Deus Opt. Max. & Deipara, & omnes cœlites, & vniuerſa Eccleſia, genusq́; humanum, & animata, inanimataq́; omnia: nam Deo, & ſuperis maledicunt, & blaſphemant: cæteris creaturis abutuntur, & exitium parant; idq́, modis contumeliç, & crudelitatis pleniſſimis. primo interuenit *idololatria*, grauior quàm Iſraelitarum, illi vitulum aureū adorabant, coram eo bibebant, ſaltabāt; canebant: hi coram dæmone ipſo,

Exod. 32. à num. 5.

A cui ſe deuouent, cui ſacrificant, cui fidelitatis, & obedientiæ ſacramentis addicunt: coram hoc (inquam) edunt, bibunt, choreas ducunt, cantillant, fœdiſſimeque multa operantur. Secundò *conſulunt ipſum dæmonem* frequenter, quod ipſum morte digniſſimum, ex lege Dei. Tertio *offerunt filios, & filias ſuas dæmonijs*: lege Dei iubentur occidi, qui ſemen B ſuum offerunt Moloch. Quarto eadem lege necari iubetur, *qui cum iumento coierit*: item qui adulterium cōmiſerit: item qui cum ſexus eiuſdem homine *Sodomiam commiſerit* longe deteſtabilior eſt ſpurcities Magorum; quia, cum ſint coniugati, adhuc verſantur in continuo, quaſi concubinatu cum dæmonibus, & ſic non tantum contra ſexum, neque C tantum extra ſpeciem peccant, ſed etiam extra genus: quod deteſtabilius eſt, & peſſ. omnium carnalium peccatorum. Nec ocioſum eſt, quod cum diuina lex dixiſſet, *maleficos non patieris viuere*. ſubiungat immediatè: *Qui cum iumento coierit, moriatur. Qui immolat Dijs, occidetur*: nimirum, vt hæc connexa, & comitari ſolita ſeſe, indicentur. Sexto D interuenit in eorum crimine atrociſſima *blaſphemia, & maledictum in Deum*: quæ diuina quoque lex morte ſanciuit vindicanda. Septimo accedunt in vno *crimine, & alia multa*: quibus à legibus humanis iuſtiſſimè mors decreta ſupplicium: apoſtaſia à vero Deo: exercere ritus, & ſacrificia Diaboli fœdius, quam vlli olim pagani transfugium à Deo ad E hoſtem dæmonem, cum Deo Sacramentum militiæ in baptiſmo dixerint: rebaptizatio quoque, & chriſmatis, ſeu confirmationis conata abraſio: crimen læſæ Maieſtatis diuinę apertiſſimum ex ipſa Profeſſione, & pacto, ſeu fœdere ſolo, vt ex formula, & ritu ipſo conſtat, nocturni

Leu. 20. v. 6

d. c. 20. v. 2.

d. c. 20. v. 15

d. c. 20. v. 10

d. c. 20. v. 13

Exod. 22. v. 18.

Leu. 24. v. 15. & 16. idē in authen. vt nō luxu. cōtra nat. Boer. deciſ. 31. c. 1. de apoſta. & ibi DD. l. 2. & 3. C. de apoſt. lib. 1. & 2. l. nemo venerātis, C. d pag. l. deſertorē §. 18 qui ad hoſtes. D. de re milit. l. ſi quis aliquid ex metallo. §. trāſfugæ. D. de pœn.

conuentus ad magicos apparatus, A quod ipſum capitale. Cum itaque tam multa concurrant in vno crimine, quorum ſingula morte digniſſima: videtur communi iudicio carere: qui communem hanc peſtem non cenſet igne gladióque abolendam: & ſuſpicionem occulti conſenſus atque conſpirationis merito præbet: qui ſe, Dei & hominum coniuratos hoſtes defendere, atq; tueri velle B profitetur.

Letſi excepta. C. de hær. iunct. l. quiſquis. C. ad leg. Iul. maieſt. l. vlt. in. C. Theodoſ. de maleſ.

Accedat & alia ratio. Criminum morte puniendorum tres ſunt cauſæ præcipuæ. Prima ne criminoſi viuendo damna inferant proximis, & reip. conſtat autem maleficos etiamſi non occiderent veneno: tamen plurima damna inferre: vt enim cetera mittam, cum eorum peccatum ſit in vno multiplex quædam colluuies, C ſentina, & ſemper repullulaſcens hydra peccatorum: Deus grauiſſime ſemper offenditur, & ad clades toti reipubl. inferendas prouocatur maxime: vt his infeliciſſimis temporibus experimur, quibus huius ſectæ (quæ iam ceteris longius proſerpſit) flagitia, bonorum hominum precibus, & pietati præponderant, pluſque illa poſſunt ad irritãdum, quam D hæc ad Deum placandum. Secunda cauſa eſt, vt etiamſi alijs non nocerent facto, ne noceant exemplo: vt videmus quotidie lamias multiplicari, & earum ſermones atque opera canceris inſtar ſerpere. quare tollenda de medio, vt *ſtulto pereunte, ſapiens aſtutior fiat*. Tertia ne ſi diutius mali tolerentur, maiora aggrauatis ſceleribus ſupplicia ſibi accerE ſant, & de die in diem: fiant deteriores. cumque ſalutis pars ſit, minus affligi: optime illis ad ſalutem conſulit æternam, qui mature flagitijs eripit. Docet experientia, vix vllas extra rogum, vel carceres, conuerti: quomodo conuertantur, quæ domi A moriuntur. nec habent qui ad Deum reuocet cõſcium peccati eorũ quenquam? Poteſt illas Deus ad pœnitentiam etiam domi reuocare: ſed non videmus hoc fieri. quod ſingulari Dei contingit clementia, quę pœnas tantis ſceleribus debitas vult breuiore, & leniore hic ſupplicio expiari. Cum itaque omnes hæ rationes locum habeant in Lamijs, etiamſi B nullum occiderint animal: conſequens eas adhuc merito morte plecti: & hos iudices clementes potius, quam crudeles in eas exiſtere, conſequens etiam impios, & crudeles in remp. & quaſi parricidas patrię eſſe, qui ad tam euidentem patriæ perniciem hæc viperarum examina diſſimulatione, conniuentia, aut aliter fouent, celant, tuentur, aut debitæ pœC næ ſubtrahunt.

Obijcitur ex Conſtitut. Carolina locus cuius hæc ſententia eſt: ſi alicui damnum maleficio, ſiue veneficio intulerint, morte ignis plectantur: ſi vero nulli damnum intulerint, pœnas patiantur pro delicti quantitate, & qualitate.] *Reſpon.* ſemper (vt oſtenſum) huius delicti eam eſſe qualitatem, & quantitatem, vt ſi D fœderatæ fuerint cum dæmone: ſi in conuentibus, ea quæ fieri ſolent, fecerint, morte plectendæ ſunt. Dumtaxat ergo caput hoc definit, veneficos illos ſemper igne puniendos: ceteros ſi venenarij non ſint, aliquando ignis, aliquando alio ſupplicio puniendos. Patronis ergo Lamiarum, qui hoc capite nituntur, docendum fuit, itatum Lamiarum crimen E huiuſmodi non eſſe, quod mortem mereatur: quod hactenus illi oſtendere nequiuerunt, & Binsfeld. Grillan. Spreng. Alf. à Caſtro, & alij citati, noſque etiam non obſcure contrarium demonſtrauimus. Quid quæſo abſurdius, qui vaccam, vel equum occiderit interfici: qui à fide

art. 109.

Chri-

Chriſtiana defecerit, & Deo maledixerit, & Diabolo ſe addixerit expreſſa profeſſione, & cum eo fœdiſſime coierit, & ei ſacrificauerit, &c. eũ morte non affici: eſtne hoc pœnas criminibus commenſurare? Viſum mihi, vnde hæc omnia luculenter probari queant, inſerere huic loco exemplar ſententiæ latæ Auinioni, Anno 1582. vt refertur à Sebaſtiano Michaelis, in Pneumalogia.

Viſis proceſſibus coram N.N.N. &c. contra nobis conſtitutos reos, ac cuſatos, & delatos: quibus tam per veſtram; & quorumlibet veſtrum relationem, ac propriam cófeſſionem iudicialiter coram nobis factam, atque ſæpius repetitam iuramento veſtro medio: quam per teſtium depoſitiones, eorumq; accuſationes, & alias legitimas probationes, ex dictis, actis, & proceſſu reſultantes, nobis legitime conſtitit, & conſtat, quod vos, & veſtrum quemlibet, Deum noſtrum omniũ Creatorem, & Opificem, vnum, & Trinum abnegaſtis: & immitem Diabolum, hoſtem antiquũ humani generis, coluiſtis voſque illi perpetuo deuouiſtis: & ſacratiſſimo Baptiſmati, & his, qui in eo fuerant ſuſceptores leuantes, & proparentes, veſtræq; parti Paradiſi, & æternę hæreditatis, quam pro vobis, & toto genere humano Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſua morte acquiſiuit, coram præfato cacodæmone, in humana ſpecie exiſtente, abrenunciaſtis: infundente ipſo rugiente diabolo denuo aquam, quam accepiſtis, veſtro vero mutato nomine in ſacro baptiſmatis fonte vobis impoſito, ſicq; aliud cómenticium nomẽ vobis imponi fictitio baptiſmate paſſi fuiſtis, & accepiſtis: atq; in pignus fidei dæmoni datę veſtimentorũ veſtrorum fragmentum; & particulam illi dediſtis, & vt à libro vitæ vos deleri: & obliterari pater mendacij curaret, ſigna veſtrá propria manu, ipſo mãdante & iubente, in reproborum damnatorum, mortiſq, perpetuæ libro nigerrimo ad hoc parato appoſuiſtis: & vt ad tantam perfidiam, & impietatem vos maiori vinculo deuinceret, notam, vel ſtigma cuilibet veſtrum, veluti rei ſuæ proprię, inuſſit: & illius mandantis, & iuſſis iureiurando, ſuper circulo (quod diuinitatis ſymbolum eſt) in terram ſculpto (quæ ſcabellum pedum Dei eſt) per vos, & quemlibet veſtrum præſtito, vos obſtrinxiſtis ſigno Dñico, & cruce conculcato: & illi parendo, adminiculo baculi, quodã nefandiſſimo vnguento ab ipſo Diabolo vobis pręſcripto illiti, cruribus, & poſiti per aera ad locum cóſtitutum, intempeſta nocte, hora commoda malefactoribus, ſtatiſq; diebus ab ipſo tentatore portati, & tranſlati fuiſtis: ibiq; in communi ſynagoga plurimorũ maleficorum ſortilegorum, & hæreticorum faſcinariorum, cultorumq; dæmonũ, accéſo igne tetro, poſt multas iubilationes, ſaltationes, comeſſationes, cóporationes, & ludos, in honorẽ ipſius præſidentis Beelzebub Principis dæmoniorum, in formã, & ſpeciem fędiſſimi, & nigerrimi hirci immutati, vt Deum, re & verbis adoraſtis: & ad illum complicatis genibus ſupplices acceſſiſtis, & candelas piceas accenſas obtuliſtis, & illius fętidiſſimum, ac turpiſſimum anũ (proh pudor:) ſumma cum reuerentia ore ſacrilego deoſculati eſtis: illumq; ſub veri Dei nomine inuocaſtis: illiuſq; auxilium, & pro vindicta in omnes, vobis, vel inſenſos, vel petita denegantes, exercenda efflagitaſtis, atque ab ipſo edocti vindictas, maleficia, faſcinationes tum in humanas creaturas, tum etiam in animalia exercuiſtis, atq; homicidia infantiũ quamplurima commiſiſtis, imprecationes, ablactationes, tabes, & alios grauiſſimos

Apoſtaſia cóſumma-ta.

Transfugium.

Sacrilegiũ.

Ieg. ſub cruribus poſiti. Ecce conuentus & tráſportatio. Ecce idololatriã perfectam.

Finis nocte maleficijs humano generi. Maleficia, & crudelitates.

Sepulchrorum violatio. Antropophagia.

Digitized by Google

uiſſimos morbos, ope iam dicti Sathanę, immiſiſtis: infanteſq; per vos, nonnullis etiam ſcientibus tantum, & annuentibus arte iam dicta malefica oppreſſos, confoſſos, & interfectos fuiſſe, ac demum in cemiterio ſepultos noctu, & clam exhumaſtis, atque in ſynagogam prædictam, faſcinariorum collegium, portaſtis: denique dæmoniorum Principi in ſolio ſedenti obtuliſtis, detracta, & vobis cõſeruata pinguedine, capite manibus & pedibus abſciſſis, truncumque decoqui, & elixari, & interdum aſſari curaſtis, iubenteq; ac mandante prçfato Patre veſtro comediſtis, & damnabiliter deuoraſtis: mala denique malis addendo, vos viri cum ſuccubis, vos mulieres cum incubis fornicati eſtis, Sodomiam veram, & nefandiſſimum crimẽ miſere cum illis tactu frigidiſſimo exercuiſtis; &, quod etiam deteſtabiliſſimũ eſt, auguſtiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, per vos in Eccleſia Sancta Dei aliquando ſumptum, iam dicti Serpentis à Paradiſo eiecti præcepto, in ore retinuiſtis: illudq; in terram nefarie expuiſtis, vt cum maiori omnis contumeliæ impietatis, & contẽptus ſpecie Deum noſtrum verum, & Sanctũ dehoneſtaretis, ipſum vero diabolum, eiuſque gloriam, honorem, triumphum, & regnum promoueritis, atq; omni honore laudibus dignitate, auctoritate, & adoratione honoraretis, decoraretis, & honeſtaretis. Quæ omnia grauiſſima, horrendiſſima, ac nefandiſſima ſunt, directe in Omnipotẽtis Dei omnium Creatoris cõtumeliam, & iniuriam. Quam ob cauſam nos F. Florius Prouincialis Ordinis fratrum Prædicatorũ, ſacræ Thologiæ Doctor, ac Sanctæ fidei in tota iſta Legatione Auinionẽſi Inquiſitor generalis: Dei timorẽ præ oculis habentes, pro tribunali ſedentes, per hanc noſtram ſententiam diffinitiuam, quam de Theologorum, & Iuriſperitorum conſilio, more maiorum, in his ferimus ſcriptis, Ieſu Chriſti Domini noſtri, ac B. Mariæ virginis nominibus pie inuocatis dicimus, declaramus, pronuntiamus, diffinitiue ſententiamus; vos omnes ſupra nominatos, & veſtrum quemlibet fuiſſe; & eſſe veros Apoſtatas, idolatras, Sanctiſſimæ fidei deſertores, Dei omnipotentis abnegatores, & cõtemptores, Sodomiticos, & nefandiſſimi criminis reos, adulteros, fornicatores, ſortilegos, maleficos, ſacrilegos, hæreticos, faſcinarios, homicidas, infanticidas, dęmonumq; cultores, Sathanicæ, diabolicæ, atq; infernalis diſciplinæ, & damnabilis ac reprobatæ fidei aſſertores, blaſphemos, periuros, infames, & omnium malorum, facinorum, & delictorum conuictos fuiſſe. Ideo vos omnes, veſtrumq; quemlibet, tanquam Satanę membra, hac noſtra ſententia, Curię ſæculari remittimus, realiter & in effectu condignis, & legitimis pœnis eorum peculiari iudicio plectẽdos.]

Sodomia. *Sacrilegiũ.* *Sententiæ condemnationis tenor.*

Habes hic epitomem ſcelerum, quæ faſcinarij iſti ſoliti committere, quam alibi, accuratius comprehenſam: habes, & exemplum damnationis Eccleſiaſticæ, quo illa pacto Curiæ ſæculari, reos puniendos tradat: nec opus alia ſolemnitate, ſi laici ſint rei.

Maius opus quando tradendi ſunt Clerici: quos conſtat ante traditionem omni clericali priuilegio: præmiſſa regradatione, ſeu vocant, degradatione ſpoliandos. Quęritur autem, quid ſi moniales ſint, vel monachi laici: nullo in clericorum gradu conſtituti: an & hi exauctorandi, & quomodo?

De his vltimis non memini me quidquam legere. Sed arbitror ſufficere nudationem, ſeu ſpoliationẽ habitus monaſtici, vt viris caputium, fęmi-

fœminis velum, cum ſcapulari, & habitu ſupremo auferatur, veſtiſq; laica illis injiciatur, & ordine, cui ſe ad dixerant, eiecti, ſpoliatique omni religioſorum priuilegio, ſortiſq; Laicæ effectis declarentur, ſicque Curiæ ſęculari tradantur. Praxim huius caſus nondum vidi, ſed ſuſpicor hanc eſſe, vel eſſe debere.

Sed quia in faſcinariorum cauſis multorum criminum quędam quaſi colluuies, & ſentina reperitur: quorum non eadem qualitas eſt, quęri ſolet propter, quæ liceat, vel expediat hanc Clericorum, vel Monachorum traditionem facere?

Si ſola hæreſis proprie dicta, hoc eſt error in fide pertinax reperitur: ſequenda decreta canonum de hæreticis, quæ propoſui ſupra. *hac eadem ſectione littera TT*.

Quid iudici in ceteris criminibus, quæ hæreſim comitantur, vt plurimum, & quæ ſubiungam: facere expediat: id quia dependet à circũſtantijs perſonarum, loci, temporis, &c. prudentiæ, & facti eſt, nec regulis vllis poteſt definiri. Hoc tantum in genere: honoris diuini, & timoris, & publicæ vtilitatis ſummam ſemper habẽdam eſſe curam: & ita demum, ſi hæc permittant, iuris rigorem remitti poſſe.

Si quęras quid iudici liceat? Reſp. etſi olim degradatio, nõ niſi propter tria crimina iure Canonico expreſſa permitteretur: hodie tamen praxim contrariam inualuiſſe paſſim, vt propter alia quoque crimina, his maiora id facere liceat: quod ſane, à pleriſque interpretibus receptum, & æquitate valde conſonum, poſt Bald. Ancharan. & Abbat. fruſtra reclamantibus Antonin. Anan. & Butrio, in praxim deductum videmus. Quare licet hodie propter vnum crimen valde enorme, vel plura grauia (ſic voco, quæ non tam enormia) A etiam non exſpectata incorrigibilitate clericum tradere ſæculari brachio puniendũ: vt docent, poſt alios, Guilh. Benedictus in c. Raynutius: Bernard. Dias de Lugo, Epiſcopus Calagurritanus Pract. criminal. Canon. cap. 90. & Felicianus Epiſcop. Schalenſis lib. de depoſitione, & degrad. capit. 14. à quibus adferuntur exempla multa rerum, ſic iudicatarum, B in Italia, Hiſpania, Francia, Belgio. diſſentiunt tamen in ea duntaxat, quod incidente caſu Felicianus cenſet, prius conſulendum Pontificẽ Maximum: fateor id tutius. Sed alij hoc neceſſarium non putant, nec puto in praxi obſeruari. Quod vero videamus iure Canonico requiri incorrigibilitatem, cap. cum non ab homine, de iudic. hoc rectiſſime cenſent, C cum Anchar. Abba. Felino, & alijs, citati DD. recipiendum in criminib. leuioribus, & reipub. parum noxijs: non vero in enormibus, & reip. periculoſiſſimis. (vide Diazium. ſupra cap. 33. & 90. Felician. cap. 12. & 14) quorum ſententiam veriſſimam puto in criminibus huiuſmodi diu continuatis argum. cap. quam ſit, de exceſſ. Prælator.

D Crimina autem huiuſmodi valde enormia, & hac ſeueritate digna in faſcinariorum facinoribus, præter ipſam hæreſim, mihi videntur ſaltem tria occurre.

Primũ eſt *Apoſtaſia* à Deo, & profeſſione Chriſtiana, mera & perfecta, & transfugium ad dæmonem illique præſtitum homagium, ſiue accedat idololatria, (quæ per ſe ſufficit) ſiue non accedat. E quia hoc crimen, ſecundum ſe, grauius eſt hæreſi propriè dicta, & punitur non tantum pœnis omnibus hæreticorum: ſed eo acrius, quod qui hæretico locus pœnitentiæ permittitur, is Apoſtatæ iure ciuili diſertè denegatur. cap. 1. & ibi Innoc. Hoſtienſ. & alij de Apoſtatæ. tex. & glo. in l. 3. C. de Apoſtat.

Digitized by Google

A Secũdo loco eſt talis *Sodomia* nefandiſſima, per concubitum cum ſuccubis, & incubis dæmonibus: propter Sodomiam verò tradendũ brachio ſæculari clericum, criminis huius aliquoties commiſſorem, ſtatuit Pius V. Pontifex Maximus in Bulla, incip. *Horrẽdum illud ſcelus:* de qua conſule Nauar. c. 27. Man. num. 246. & ſuperioribus annis hoc in praxim Duaci deduxit. Reuerendiſ. Epiſcop. Attrebatenſis.

B Tertio loco *homicidium*, quod in noſtro caſu multis ex capitibus eſt enorme, & qualificatum. Primo quãdo occidunt proprias proles, vel parentes, aut coniuges (vt apud Remig. lib. 2. cap. 1.) & horum ſimilitudine, quando monachi, vel monachę necant ſuos collegas, vel conſorores. C Secundo nondum baptizatos, & animum perdunt cum corpore. Tertio quãdo ad necem accedunt decoctiones illæ, aut antropophagiæ. Quarto ſi veneno necant. Quinto quando necant proditoriè ex pacto mediante ipſo dæmone. hæc duo vltima indigent probatione, cætera clariſſima ſunt. Quartum, & quintum itaque probo, quia deterius eſt hominem D veneno, quam gladio occidere: ideo Romani venena etiam aduerſus hoſtem deteſtabantur, vt Cornel. Tacitus, & L. Florus docuere. Deinde conatus proditorius grauitatem homicidij ſemper aggrauat: eſtq; maior, ac doloſior proditio, quoties cauendi aut prohibendi minor occaſio, vel poteſtas eſt. Dæmones autem ſunt inſidiatores inuiſibiles, in omnẽ nocendi occaſionem intenti: quorum nec E inſidias cauere, nec vim (ſi Deus illis permittat) atque ferociam, prudentia, aut vires humanæ ferre valent. Deniq; per tales, & maximè diuturnos, atque acerbiſſimos cruciatus excarnificatos necant, & vt plurimum (quo, quid grauius) de mentis ſimul

text. in l. 1. C. de malefic. & mathe. vide Pe. Baldui. ad 4. l. inſtit. tit. de pub. iud. §. L. Cornel. de ſica. ver. eadem leg. & venefic. l. 3. D. ad L. Corn. de ſicar. & idẽ in hoc crimẽ morte non extinguitur. l. huius D. de iure fiſci.

recto deiectos ſtatu, in deliria, miſerandumque furorem præcipitant, cumq; ſanitate corporis, animi quoque tollunt incolumitatem. Quæ cuncta Philo Iudæus, qua ſolet grauitate, & copia verborum, rationumque perpendit, & idcirco iuſtum Moyſis Zelum validius commendauit, quod maleficis, nec diei quidem vnius inducias à nece concedendas ſtatuerit: adeo vt, ſi carnifex deſit, per ipſummet Principem Iudicem populi, eos de medio tolli voluerit, qui tali ſupplicio manus ſuas non contaminaturus, ſed Deo ſanctificaturus, vel alter Philnees, videatur. Addit vocem à Legislatore Exodi, cap. 22. vbi lex illa perſcripta, poſitam campi, de omnibus, qui vetitis artibus alicui necem moliuntur: & eos ad duo reducit capita, qui dicuntur οἱ μάγοι, καὶ φαρμακευταί: & poſtea explicat, quos duplici nomine cõplecti voluerit, nempe, qui vel potionibus, vel verborum conceptis formulis abutuntur, φίλτρεις καὶ ἐπωδαῖς τισίν. quæ pro iiſdem ſumi ſæpe ſolere ſatis indicat Heſychij lexicum, vbi habet, ἐπαοιδοί, φαρμακοί, γόητες, ſed de hoc alias plura dicta nobis fuere.

lib. de ſpecial. legib. circa med.

DD. communiter admittunt veneni mali nomine, etiã magicos ſuffitus, & incantationes, ſiue formulas quaslibet conceptis verbis ex pacto cum dæmone inito operantes comprehendi. quia per damnum ex verbis talibus, & venenis. iuxta illud Tragici de Medæa: qui poſtquam genus omne lethalium graminum, & Serpentum commemoraſſet, ab ea vſurpatum, ſubdit;

lib. 1. cap. 2 lit. D.

vide Griſl. li. de ſorti. q. 12. & Petrus Binſfeld. in l. 1. C. de malefic.

Addit venenis verba non iſtis minus.

Metuenda.

Sane ratione pacti, & dæmonis ſic vocati, damna inferentis. Nonne Iuſtinian. Imper. lege Cornelia de ſicarijs

d. verſ. eadem lex de publ. iud.

ficatijs perinde illos teneri ſanxit: qui ſuſurris, vt qui venenis occidere? Quid quæſo hic ſuſurri aliud, quam verba illa tam metuenda? Plato quoque occidi voluit lege ſua, non ſolum, qui venenis datis nocuiſſent, ſed, & quicunque deligationibus, aut illecebris, aut quibuſdam incantationibus ad lædendum paratus eſſe videretur, & hæc omnia ſe veneficiorum nomine comprehendere affirmauit libro de legibus XI. ferè extremo: ἐὰν καταδέσεσιν, ἢ ἐπαγωγαῖς, ἤτισιν ἐπῳδαῖς, ἢ τῶν τοιούτων φαρμακειῶν ὧν τινῶν, δόξῃ ὅμοιος εἶναι βλάπτοντι. Incantationum itaque, & ſuſurrorum nomine, omnem malorum verborum ex pacto efficaciam, quod malefici vſurparint, genus comprehendi: qui negaret, neminem legi, nec audiui.

Vnde nihil dubitem huc referre, formulas illas deuouendi, ſeu diras imprecationes, quibus maximè varijs hæc hominum venena Deum offendunt: vt erat illud quo, quæ alicui nocere cupiebat, & ſe dæmoni per pactum olim mancipârat N. Louanij ſemper vtebatur: *Per illud ius, & imperium, quod in me tibi permiſi* (dęmonem alloquebatur) *poſtulo, vt quantum polles, poteſque tali, vel tali* (nomen exprimebat) *noceas*. Vbi notandum inprimis hac forma contineri, & exprimi primò complacentiam, ſiue ratihabitionem primi pacti, cuius hæc quędam eſt renouatio, & noua quodammodo apoſtaſia. Deinde peti ſimpliciter, & indefinitè, vt dæmon, quantum poterit noceat: quare, & illud peti, vt ſi queat occidere per diros cruciatus, id faciat. Ideo ſi conſtaret, ad Tartareas has preces, dæmonem alicui mortem intuliſſe: debere puto hanc mortem deuouenti huic, vt quæ iuſſit, imputari. Si de nullius nece conſtet, ſed tantum de morbis, & afflictionibus

A illatis; officium iudicis erit, quacunq; meliore via poterit, iuridicè inueſtigare, num mortis etiam cauſam alicui præbuerit, hoc eſt, an aliquis ex ijs, quibus diras imprecata eſt, morte violenta, dęmonis eius opera, ſit ſublatus. Si verò præterea in eadem familia, vbi degit (verbi gratia in eodem monaſterio ſuperior, vel confrater) aliquis non ſine ſuſpicione maleficæ noxæ, & maximè illius eiuſ-

B dem, quæ graſſetur eodem tempore adhuc in alios domeſticos, interierit: cæcum putem, qui locum quæſtioni idoneę hic ſupereſſe non videat: cum indicium hoc illa confeſſione, & infamia perſonæ clara confirmatum, plane propinquum ſit cenſendum. Ad pœnam tali infligendam; ſi de morte illata, ne per tormenta qui-

C dem, quicquam fateatur: etſi lenior ſententia ſit quorumdam, leuiori quam mortis ſupplicio afficiendam: tamen quando in multos tam improbo, & propinquo conatu reus graſſatus fuit, etiamſi mors nulla foret ſubſecuta, ordinariam mortis pęnam tali conatui infligēdam, iuſtius videntur complures Doctores ſummæ auctoritatis cenſuiſſe. Quam ſen-

Vt poſt Bettachin. Carr. & alios Clar. l. 5. §. homicidiū. n. 14.

D tentiam equidem opinor, in ijs, qui non ſunt vſi ad nocendum veneno aliquo, aut inſtrumento naturali, ſed immediata ope opera diaboli, longè apertiorem, & æquiorem habēdam. Nam qui hoc pacto, vitalis conuentionis initæ homines perdunt: plane ſimiles ſunt malitia, homicidis, quos vulgò vocant *aſſaſſinos*, quorum homicidiū pro valde enormi, & quali-

Ang. & Salyc. in l. 1. C. de malefic. Con. in Clemen. ſi furioſ. 6. p. 2. circa prin. Menoc. de arbitr. iud. caſ. 360.

E ficato in praxi haberi, norunt qui criminalia ſubſellia, vel obiter adierūt. Illos commune Doctorum ſuffragiū iubet omnino actu degradari, etiāſi conatū improbū mors ſubſecuta nō fuerit, ſi modo per ipſos non ſteterit, quominus interficeretur. Longius etiam hac in re plurimi I.C. progrediuntur,

Docēt hoc non inaccurate tetur,

i. ſta Dini & Angeli contraria ſententia, Diazius in præcit. & Felic. d. ca. 14.

tur, adeo vt cenſeant clericum, qui aſ- A ſaſſino mandauit occidere quempiá, a iudice ſæculari in hoc conatu deprehenſo aſſaſſino, poſſe, & ipſum mandatorem ab eodem iudice capi, & ſine vlla degradatione ſupplicio affici: quod vltimum licet non diffitear videri communiùs receptum, ſecurius tamen arbitror iudici ſæculari, prius degradationem hoc caſu opperiri, & vrgere [illegible] Eccleſiaſticum forum, quatenus [illegible], & quanto citiùs poterit, ad hoc faciendum. Cæterum ſimilitudinem aſſaſſinatus maximam in hoc maleficorum conatu ineſſe, quia docui lib. 2. q. 4. litt. B. non arbitror mihi nunc probandum; quid intereſt precio conducam ſicarium, qui meum inimicum ex inſidijs interficiat, an ad hoc vi pacti conuenti à dæmone, id vt faciat, obtineam? hic pro pecunia eſt, anima et pacta, & promiſſa.

Patet ex citat. a Ber. q. 96. Lup. de libert. Eccleſ. q. 6. & Arnol. Albertin. in repetitionem de hæret. in 6. quos ſequuntur Diaz. & Felicia. epiſc.

Verum dicat aliquis, quid igitur reſpondes canoni, c. cum non ab homine, de iud. breuiter: Reſp. ſequi me cum multis grauiſſ. I. C. quos Felician. & Diazius ſequuntur, Ancarani. & Abbatem: qui cenſuere canonem illum intelligendum de vnico tantũ, & non qualificato homicidio: non autem de vnico homicidio qualificato (vt ſunt ea quæ nos initiò propoſuimus homicidia maleficorum) neque de pluribus non qualificatis.

Concludo igitur *quolibet iſtorum trium caſuum, multoq; magis duobus vel tribus concurrentibus, vel vno perfecte patrato, & alterius propinquo conatu accedente, Magos ſortiarios, maleficos, incantatores, ſiue quocunq; alio appelles nomine, poſſe à iudice Eccleſiaſtico, quamuis Monachi, quamuis Sacerdotes ſint actu præmiſſa degradatione brachio ſæculari puniendos tradi.*]

Si obijcias, quoſdam docere, ex quibuſdam canonum locis, ad hanc A traditionem Sortilegij crimen non ſufficere, ſed duntaxat ad verbalem depoſitionem: Occurritur, id intelligendum caſu, quo Sortilegij crimen intra proprios ſuos terminos conſiſtit; hoc eſt, non progreditur vltra illicitam diuinationem non coniunctam cum expreſſo pacto Apoſtatico. Nam de tali ſimplici diuinatione, vt ſunt pleræque aſtrologorum, & ſimi- B lium, expreſſe canones illi loquuntur, nempe cap. vnicum 26 q. 1. ca. ſi quis Epiſcopus 26. q. 5. Et ideò noſtræ ſententiæ nihil obſtant. Cæterum quando incantationes etiam medicamentis ad malorum remedium adhibitæ; tunc ex Diuo Auguſtino expreſsè iubet alius Canon clericos degradari cap. admoneant in fin. 26. q. 7. Cuius loci duæ ſunt explicatio- C nes, vna eſt, degradari poni pro curiæ ſæculari tradi, vt per præcedẽs etiam quod ſubſequitur ſignificetur. idcirco enim fere ſemper fit actualis degradatio quæ hoc nomen propriè mereretur: alia eſt degradationem tãtum poni pro depoſitione verbali, quæ propriè vocatur depoſitio, impropriè vero degradatio diceretur. Prior ſententia verborum proprietati inhæret, D poſterior æquitati. Sed ſuſpicor in re non diſſentire Abbatem, & Butriũ. Nec enim Butrius opinor, affirmaret incãtatores, qui nec apoſtatæ, nec Sodomitæ, nec alijs noxijs ſuis artibus eſſe ſunt conati, actu degradandos, vt curiæ ſæculari traderentur; ſed contenderet canonem illum de his non loqui, verum de ijs, ad quorum crimen incantationis, graue damnum E alijs illatum, Sodomia, aut apoſtaſia, accederet. Contra Abbas non opinor negaret incantatores illos, de quibus Butrius ſic acciperet Canonem, & de quibus concl. noſtra fuit curiæ ſæculari tradi poſſe; ſed contenderet canonem illum de his non egiſſe, ſed de alijs, de quibus nos nõ loquimur, quæ

Fuſe apud Abba. in c. ad abolendam de hæret. quem ſeqq. Felicia. & Diaz. ille ca. 12. hic c. 10.

Anton. de Butr. in c. at ſi clerici de iudic.

Abb. in d. cap. admoneant.

quæ

A quæ Abbàtis explicatio, etſi minus propria, magis tamen conſentanea videtur illi contextui. Sanè nobiſcum ſenſiſſe Abbatem, & cum Butrio, quoad enormes illos, quos dixi ſortilegos, patet, quia Abb. ſolitus eſt diſtinguere inter crimina grauia, grauiora, & grauiſſima. de grauibus tantum vult agi in c. cum non ab homine. de iudic. de grauioribus in c. tuæ, de pœn. de grauiſſimis in cap. nouimus. de verb. ſignific. & cap. penult. de hæretic. Et inter grauiſſima collocat quæcunque ſunt qualificata, & valde pernicioſa reipubl. & quia pro huiuſmodi criminibus puniendis condignam pœnam non habent canonum ſanctiones: vt illa condignè vindicentur, et reipublic. conſulatur, ac ſatisfiat, vult meritò introductū, vt iudex Eccleſiaſticus talium reos degradet, & ilicò poſt curiæ ſæculari (vt fieri ſolet) tradat, iuxt. d. c. nouimus, & d. c. penult. ſi vero delicta minus atrocia, & minus pernicioſa reipubl. ſint tamen ex grauiſſimis: tunc vult iudicem debere degradare. & degradatum perpetuis carcerib. mancipare, quæ ſuprema iuris Canonici pœna eſt, & in mortis locum ſucceſſit. Quæ ſane Abbatis ſententia meritò Diazio, & Feliciano ſupra citatis placuit. Et hæc puto poſſe, & debere iudicem ſequi.

In cap. tuæ de pœnis.

Cap. 3. de pæn. Innoc. in cap. qualiter 2. de accuſat.

Porrò ſi ſpes affulgeret emendationis, & magna atque clara pęnitentię indicia extarent (*caue tale putes quod reus ſecum petat clemēter agi: melius indicium pœnitentia foret, ſi diceret nulla ſibi condigna ſupplicia poſſe irrogari, et malle hic Deo tam atrociter offenſo, graui ſupplicio conari ſatisfacere*) nec rei ſunt relapſi, nec ſcandalum timetur, nec magnum imminet reipub. periculum ex hac clementia: his concurrentibus ſemper, etiam in tribus illis, quę dixi criminibus, ęquius, lenius, & honeſtius Epiſcopo putarim, (niſi particulari cauſa in contrarium mouente) ſi reum huiuſmodi poſt actualem degradationem, ſiue monachus, ſiue aliàs clericus ſit (maximè ſi in ordine ſacro conſtitutus) ipſemet ad perpetuos Eccleſiaſticæ curiæ carceres damnet. Sic factum Ebroici, Magiſtro Guilh. Edelino; ſic factum Cameraci Ioannæ Potiere: ſic factum Cordubæ Magdalenę B Cruciæ, in quorum tamen cauſa Sodomia, & maleficium, cum Apoſtaſia concurrebant: ſed in omnibus pęnitentiæ ſigna erant clariſſima, & ſcandali atque noxæ publicæ periculum abeſſe iudicabatur.

Docuī alias ex Monſtrelet o, & Iaquet. docui ex Maceo, & Molineto.

Quoad ignis pęnam, ea quoq; meritò recepta, & a maleficis aruſpicib. (l. 3. C. de maleſ.) generali Europæ conſuetudine, ad omnes magos, maleficos ſortiarios, lamias extenſa. quia C ſunt apoſtatæ, ſunt hæretici, ſunt peccantes contra naturam: quorum omnium hæc legitima pœna eſt. Et hæc pœna cępit iam in Hiſpania à regno Ramiri Regis, circa annum. 844. Nā ille Magica ſacra cantioneſque ignis ſupplicio coercuit (Ioan. Mariana de reb. Hiſpan. lib. 7. c. 13.) in Italia prius adhuc à temporib. D. Gregorij, quan D do Romæ Baſilius quidam ſenator magus, qui vt pœnam effugeret, ſe Monachum eſſe velle finxerat flammis abſumptus fuit (vide D. Gregor. lib. 1. Dial. cap. 4.) hic Baſilius vna cum Prætextato, qui ambo ſenatores, & viri illuſtres, fuere Magiæ conuicti: vt videas hoc crimen ſemper non mulieroularum tantum, & vilium, ſed virorum etiam nobilium E fuiſſe: quicquid VVierus, & ſimiles ogganniant. Impœnitentes itaque viui comburendi, pœnitentes prius ſtrangulandi. vide Couarr. lib. 2. var. reſ. cap. 10. num. 9. & Clarum d. § fin. quęſt. 99. nu. 7. In Apoſtaſia quoque ſpeciale, quod in foro externo illi pęnitentię locus nō eſt. l. 3. C. de Apoſt.

Ioann. Andr. Hoſtienſ. Abba. in c. ad abolēdam de hær. & capit. 1. de apoſt. D. d. in l. nullus aruſpex. C. de maleſ. Bertr. cōſ. 212. vol. 2. C. Brun. li. 5. de hær. c. 3. Cor. ſ. l. 1. Miſcel. c. 8. Aimeric. in Directo. Comenſ. in Lucerna inquiſ. Sima. Pegna, & alij. tex. in d. §. trāſ fugę cum ſim. Clar. §. Sodomia n. 4. Damhaud in prax. tit. & eſt omnium. Caſſiod. li. 4 variar. epiſt. 22. & 23.

Ad

Digitized by Google

Ad hanc autem pęnam ignis ex communi conſuetudine ſufficere fidei abnegationem, & fędus cum dęmone, docent Bart. conſil. quod incipit, Mulier ſtriga, de qua quæritur. in fin. & habetur tomo conſ. crimin. Zileti. 1. & Mollerus ad conſtit. Saxo. part. 4. ſect. 2. num. 4.

Vnum reſtat dignum quæſtione, *V. Iudici liceat hanc legis pœnam conſuetudine receptam minuere pro lubito ſuo?* decidenda hæc quæſtio eſt ex traditis à D. Tho. & eius interpp. 2. 2. quæſt. 67. artic. 4. ſi adſit accuſator, eo iuſte inuito, non poſſe vllum iudicem, ne ſupremum quidem pœnam debitam laxare: ſi vero iniuſte inuitus eſſet, vt ſi valde vita rei foret reip. neceſſaria, tunc inferior iudex id non poſſet, ſed bene ſupremus poſſet, quod tamen rariſſime, et non niſi maxima ex cauſa faciendum. Inferior vero iudex nec permittente accuſatore poſſet, ſuperior poterit eo remittente, ſi tamen id fiat cum bono reip. quod quia raro accidit, ideo etiã raro pœna relaxanda. Si iudex ex officio proceſſit, minor nõ poterit eam relaxare: ſupremus non poteſt, niſi vtilitas reip. id exigat, vna, & præcipua cauſa eſt leniendæ pœnæ pœnitentia voluntaria. Sane prudentes iudices ſemper cenſuerunt, ſpontaneam, & promptam confeſſionem, & indicia pœnitentiæ, leuioris pęnæ infligendæ, etiam in hoc crimine, cauſam idoneam eſſe. Stabuleti Ioannes de Vaux igne cremandus, capite plexus fuit: alijs locis, qui viui erãt exurendi, ſtrangulantur ad palum. Hoc mouit iudices illos Allobroges in caſu quem his verbis narrat Cancellarius Pariſienſis contigiſſe anno Domini 1424.

D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 4. ad 3. & ibi. Cai. Sot. li. 5. de iuſt. & iur. q. 4. art. 4. poſt. D. Tho. Arago. & Valẽc. & Bar. Salon.

Recitatus eſt Lugduni Galliæ coram clero proceſſus cuiuſdam mulieris delatę, & detętę Burgi in Breyſſia, quæ eſt notabilis villa ducis Sa-

A baudiæ, circa quam eſt domus Sellionis ordinis Carthuſienſis. hæc mulier ſub pallio deuotionis, & reuelationum fingebat mirabilia. Aſſerebat enim ſe eſſe vnam de quinque fęminabus miſſis à Deo compaſſiue, pro redimendis innumeris animab. de inferno. Etiam ſua colluſione ſubdola deceperat in regione illa, quam plurimas ſimplices muliercu-

Sic corrip. vulgo male legitur, religionē.

B las. Sciebat videndo frontem, peccata, quę fecerat vnuſquiſque: hoc enim ſecundum Auguſtinum etiam Diaboli malitia ſcire poteſt, & ſuis reuelare, non autem ea, quæ futura ſunt abſolute, ſiue ea, quæ in ſecreto cordis latent, & nullo exteriore motu, aut ſigno ſeſe produnt. Habebat etiã ſupradicta mulier duos carbones in pede, qui eam afflixerant quotieſcum-

C que aliqua anima ad infernum deſcendiſſet. quotidie tres animas ab inferno liberauit: vnam, vel duas ſine difficultate, aliam, ſeu alias cum pęna maiore, vt dicebat. Mentis quoq; excuſſus, ſeu extaticos ſæpe habebat, in quibus mirabilia per reuelationẽ didicerat: eratque miræ abſtinentiæ, ſingulariſſimæ etiam vitę: plura vero alia de ea ſcribenda forent. Nuper

D autem cum Spiritus almus Eccleſiæ ſuæ rector verus (vt creditur) hunc Spiritum falſum detegere vellet: hæc mulier capta, & pœnis vt torqueretur eſt addicta: quę omnem veritatẽ confeſſa eſt, qualiter omnia prædicta cupiditatis occaſione finxiſſet, vt ſe nutriret hoc modo, & paupertati ſuę ſubueniret: aut fortaſſis pro huiuſmodi diabolo ſe miſeram in famulam

E dedicauit. Inuenta eſt inſuper morbum caducum habere, ac eundem ſub extaticis exceſſibus, quos finxerat, palliare. de qua cum varia opinio eſſet, an tanquam hæretica puniretur iudicatum eſt à doctis ad pœnitentiã eam admittendam, nec eſſe hæreticam: quia illa, quæ fecerat dimiſit,

nec

nec obſtinata permanſit. ita Gerſon. A
lib. de examinat. doctrinar. litt. O. in
fine Hæretica non erat, quia in men
te errorem nullum fouerat: ſaga ta-
men, & malefica quia peccata ex pa
cto cum dæmone inito diuinabat.
carbones etiam illi videntur illuſio-
ne dæmonis apparuiſſe, quanquam,
& humana vaſritíes quid ſimile car-
bonibus potuerit exhibere. Ordina-
rie expedit reipub. ſontes puniri: ideo B
ordinarie peccaret etiam Princeps
hanc pœnam mortis relaxans: & ſi
quod malum reipub inde proueni-
ret ad iuſtitiam pertinens. iudices,
etiam Princeps, tum tenerentur ad
damnorum reſtitutionem. Valen. &
Aragon. ſupra, & eſt commun. ſenten
tia, Silu. & Caietan. in verb. Iudicum
peccata, Nauar. in Manual. cap. 23. &
alior. Quam ægre autem Deus ferat C
maleficos magos vere idololatras, Ie
ſu, & Mariæ, hoſtes, defendi aut de-
bitæ mortis pœnæ eripi: in Anatolij
cuiuſdam, & ſociorum Magorum
cauſa, multiplici miraculo Bizantij
fuit oſtenſum, narrante rem multis
Euagrio lib. 5. Hiſtor. Eccleſ. cap. 19.

Qua de re in monitis 3. & 4. plura
ſum dicturus. Hic reſtat vt repræſen
tem quod ſæpe pollicitus ſum, Analy D
ticum commentarium in cap. Epiſc.
cauſ. 26. q. 5. quem extorſit non neceſ
ſitas, ſed aduerſariorum impudens
peruicacia. Tribus §§ rem comple-
ctar. §. 1. de cap. Epiſcopi auctore, &
auctoritate.

Quidam volunt eſſe concilij Aqui
leienſ. capit. 1. ita Bodinus. & Danæus
hæretici. Miror vnde hanc inſcriptio
nem c. Epiſcopi acceperint. Nam nul E
li libri, quos multos vidi, vel Iuonis,
vel Burchardi, vel Gratiani, eam ex-
hibent. fors an lectionem illam com
menti, ne viderentur nimis impudē
tes in ſolutione, quam adducunt? vo
lunt enim nullam concilij illius au-
ctoritatem fuiſſe, vtpote quod con

A ciliabulum non iuſta (inquiunt) Sy-
nodus habeatur. Quæro ex Bodino
de qua Aquileienſi Syn. loquatur?
An de priore? hæc fuit anno 381. tem
pore Damaſi Papæ, & Gratiani Impe
ratoris: in qua Palladius, & Secundi
nus Ariani condemnati: cuius nulli
alij canones extant, niſi actio vnica
contra Arianos, qui Synodum hanc
Gratiano extorſerant. Prouinciale
B concilium fuit, ſed ſemper pro iuſto,
& legitimo habitum: nec aliud fere
in quo plures pro numero ſanctitate
conſpicui, vt Valerian. Euſeb. Bo-
nonienſ. Ambroſ. Philaſtr. alij: quos
eat Bodinus, & contendat ferreo ore
in conciliabulum conueniſſe. Probet
etiam ex hoc concilio canonem de-
ſumptum. Poſterius aliud celebra-
tum Aquileiæ an. 698. ſub Sergio Pa-
C pa in quo Eccleſia Aquileienſ. quæ
relapſa in ſchiſma occaſione Quintæ
Synodi fuerat, iterum reconciliata
fuit Romanæ Eccleſiæ, huius conci-
lij meminire Paul. Diaconus lib. 5.
hiſt. cap. 18. Baron. Annali, Octauo,
ſed canones nullos eius proferunt,
nec quod ſciam extant. vnde ergo
probat Bodinus eſſe huius concilij
Canonem? cui etiam iniurius eſt, id
D vocans Conciliabulum, cum Roma-
ni Pontificis auctoritate fuerit con-
gregatum. Det Bodinus, & Danæus
aliud concilium Aquileienſe, quod
conciliabulum fuit, ex quo canon il-
le ſit deſumptus.

Iaquerius, & alij citant ex concilio
Acquirenſi: Sed mendoſi codices eos
in fraudē traxere. Plerique ſcribunt.
ex conc. Aquirenſi. Non diffiteor fie-
E ri poſſe, vt ruditas illius ſæculi cauſā
præbuerit Gratiano ſic ſcribendi, vt
cenſet Anton. Auguſtinus lib. 1. de
emend. Gratiani Dial. 5. in fine. vbi
docet ſic ſolitum aberrare in nomi-
nandis Concilijs; ſed ille potius ſæcu
li, quam Gratiani error dicendus,
quia hanc corruptionem, depre-
hendas

hendas etiam in Pariſienſe Burchardo, ſed in Louanienſ. Iuone, eſt, *Ancyrenſi:* inde nata differentia quod veteres ſoliti C. & Q. confundere, vt in nomine Quirinij, & Cirinij, diſſentiunt autem tam Iuonis, & Burchardi, quam Gratiani veteres codices, *in Anquirenſi, Anchyrenſi, Anchyrani.* conſtat concilij verum nomen eſſe *Ancyranum*, ab vrbe quæ Græcis Ἄγκυρα. & ſic alibi vocat Gratian. c. Diaconi. 8. & c. de Syracuſanæ. 13. diſt. 28. cap. 32. presbyteros. diſt. 50. c. 6. ſi qui Epiſcopi. d. 92. c. 40. ſi qua de reb. 12. q. 2. c. qui diuinationes. 26. q. 5. c. deſponſatas 27. q. 2. Ancyra vrbs Galatiæ antiqua, & nobilis, vbi celebris ille lapis theſaurus antiquariorum, & apud Claudianũ *Ancyranique triumphi*: Straboni, & Ptolomęo Ἄγκυρα: Laonico corrupte Ὀγκυρα: hodie Bellonio, & Nigro *Anguori*. ſtatim occiſo Maximino celebratum in ea concilium fuit, perſecutione ceſſante, anno fermè 314. in quo multa de lapſis ſalubriter conſtituta fuerunt, nec pauca contra magicas fraudes ſancita, & contra contagioſam ſuperſtitionem ex commercio cum gentilibus in populum fidelium proſerpentem: vt patet ex can. 23. ſeu (vt Balſamon) 24. qui relatus à Gratiano in d. cap. qui diuinationes. Sed ex his canonibus Balſamon. 25. alij 24. tantum ponunt: nec inter eos noſter habetur. Vnde igitur Gratianus eum deſcripſit? Inciderat in collectionem quandam ſexdecim partialium librorum, in qua lib. 6. cap. 6. & 7. adijciebantur duo canones conc. Ancyrano, quos hodie additos videmus primo concilior. tomo editionis Surianæ, item optimæ Romanæ: priorem de homicidis ſerui alieni, poſteriorem de ſortilegis, & maleficis per Epiſcopos parochia expellendis: quem totum Gratianus deſcripſit, errorum, qui in codice collectionis

Alij volũt. 308.

A erant nulla ratione habitâ. An Burchardus ex illo eodem codice partialium librorum deſcripſerit, an vero collector ex Burchardo, non poſſum definire, quia collectionem illam non vidi.

Quid ergo, dicemusne hunc canonem eſſe concilij Ancyrani? communis hæc opinio eſt, non recentiorum modo, Turrecrematæ in d. cap. Epiſc.

B Toſtati in Exod. & Matth. Iaquerij in Flagellio, Alphonſi à Caſtro lib. 1. de iuſta hæret. punit. c. 16. Victoriæ relect. de Magia, Carranzæ in ſumma concilior. Simancæ in Cathol. inſtit. Spinæi q. de ſtrigibus Silueſtri de ſtrigimag. admir. Binsfeldij de Confeſſ. malef. & Anto. Auguſtini in d. Dial. verum etiam antiquorum, vt Collectoris illius partialium ſexdecim librorum, Collectoris omnium

C conciliorum, Burchardi, Iuonis, Gratiani.

Obijciunt qui contra ſentiunt, q́d iſte canon nec in Græca concil. editione ſola, nec in ea quam Balſamon interpretatus fuit: nec in Latinis verſionibus, Creſconiana, vel Dionyſiana (quam ſecutus Ioan. VVẽdelſtinus) nec in Tigurina, nec in alia vlla con-

D cil. Ancyrano inſeratur. Sed de multis, quæ ex conciliorum canonib. exciderunt, hoc vnum eſſe potuit: potuere etiam Burchardus, & alij veteres Latini plenius volumen nacti fuiſſe, quam Balſamon, aut alij Græci, aut qui vertere ex Græcis, quorum libri conciliorum Latinis ſemper fuere corruptiores, & magis mutilati.

Nihilominus alij adhuc cenſent

E ex nullo concilio deſumptum, ſed ex aliquo Patrum. Nam Beetzius *in Præceptorio*, aſcripſit B. Gregorio, euidenti memoriæ lapſu. Alij volunt deſumptum ex D. Auguſtini lib. de ſpiritu, & anima. Sed liber hic non eſt Auguſtini, vt mox docebo: & auctor ille mutile admodum hoc cano

ne

Digitized by Google

ne fuit vſus. Doctiſſimus denique Annal. Eccleſ. ſcriptor cenſuit à Damaſo id ſtatutum, to.4. Annal. anno 382 ſic ſcribens. *In actis autem Damaſi Papæ, in Eccleſia recitari ſolitis, de quibus inferius erit mentio, habentur aliqua ab eodem Pontifice decreta in Romano concilio: hocne an priore incertum eſt, &c.* deinde *poſt quadam concilij decreta, ait: nec non etiam excommunicandos eſſe omnes, maleficijs, augurijs, ſortilegijs, omnibuſque alijs ſuperſtitionibus vacantes: qua ſententia præſertim fœminas illas plectendas eſſe, quæ illuſæ à dæmone ſe putant noctu ſuper animalia ferri, atque vna cum Herodiade circumuagari, &c.* Atque hoc cenſet confirmari, quia cenſet eadem ferme à S. Auguſtino deſcripta haberi de ſpiritu, & anima cap.28. nec non in appendice Ancyrani concil. & apud Gratianum ſub eodem titulo collocata. 26. q. 1. cap. 12. Et conſtet ex Seuero Sulpitio vitæ S. Martin. cap.25. in occidente, & oriente maleficorum artes plurimum inualuiſſe, quod ex Ammiani lib. vlt. hiſt. vberius probetur: adeo, vt in ipſos ſacros Dei miniſtros præſtigiæ quoque magicarum excantationum irrepſerint, vt de Gerontio Diacono D. Ambroſij narrat Sozomenus lib.8. hiſt. cap.6.

His tamen argumentis nondum inducor, vt Burchardo, Iuoni, Gratiano, ne dicam tot alijs doctiſſimis viris contradicam, vel à communi me ſententia patiar auelli. Maleficorum multitudo non minor fuit Conſtantij, & Iuliani temporibus, vt non paucioribus exemplis poſſem probare: Sed quid opus in re clara? quod autem à Gratiano ſub eodem titulo collocetur, vt ab appendice quoque illa: hoc perſpicue non pro Romano, ſed pro Ancyrano concil. facit. Quod eadem apud Auguſtinum totidem fere verbis legant, auget ſuſpicionem

A Damaſi non eſſe hoc decretum de mulierculis, ſed recentius: nam liber ille nõ eſt Auguſtini, ſed alterius nec tam docti, nec tam antiqui. Nec Auguſtinus ſubticuiſſet Damaſi eſſe piæ recordationis ſanctionem. Nec quidquam obſtat, ne credamus illa Damaſi acta, in ijs ſaltem partibus, quæ in Eccleſia non recitantur (qualis eſt iſta) eſſe mendoſa: nec didici vnquam B illa Damaſi acta in Eccleſia olim integra recitari ſolita: ſed ſicut hodie videmus in Breuiarijs inſeri, ſeu recitari non acta integra, ſed Actorum partem. Pro Damaſo roboris aliquid habet hoc vnum argumentum, quod horũ actorum exſtant Romæ complura exemplarium. ſ. quorum quatuor Illuſtriſſimus Baronius vidiſſe teſtatur, dict. tom. anno 417. Acceditur C illud Antonij Auguſtini Dialog. 14. de hoc cap. epiſc. his verbis, Damaſo in concil. Rom. aſcribi vidi in libro quodam Michaelis Tomaſij ex vetere libro, in quo vita eiuſdem Pontificis conſcripta. Verum hæc opinio ẽt patitur maiores difficultates, quas noſtra. Inprimis enim in canonib. Conciliorum Romanorum, quę duo ſub Damaſo habita, non reperitur. non D in priore anni 373. quo damnati ſectatores Apollinaris. Nam illius Canones interciderunt, & eorum ſummam volunt Anathematiſmis Theodoreti comprehenſam, qui nihil pertinent ad d.c. Epiſc. Lege Theodoret. l.5. hiſt. cap.11. Nec reperitur iſte canon in poſteriore concil. ſub Damaſo Romæ habito. ſuperſunt iſti canones, & in ijs nullus eſt noſtro conſimi E lis. Præterea veterum ſcriptorum, qui noſtrum canonem exhibent, nullus Damaſo aſcribit: non Burchard. lib.10. c.1. non Iuo p.11. c.30. non auctor ſexdecim partialium librorum: non collectores conciliorum; ſed omnes conſentiunt in Concil. Ancyrenſe. Multa etiam reperias ad verbum

in

in lib. illo de ſpiritu, & anima: cuius auctor ſi ex Damaſi actis ſumſiſſet, cur non meminiſſet; ſolitus, non concilia, ſed auctores etiam recentiores, & minoris nominis, quam Damaſus, citare: vt Boetium c. 37. in fine: vt notes Auguſtinum eſſe non poſſe: & cap. 47. quædam diſſentanea Auguſtino, conſentanea Gennadio ponit. nec poſſidius in Indiculo operum Auguſtini hunc memorat librum: & Vincentius Belloacenſ. ac Trithemis Hugoni Victorino, nonnulli Etheriano aſcribunt.

Quare magis vergit animus, *vt donec certiora habeamus eum Ancyrano Concilio* relinquendum: cui tamen arbitror vel à Burchardo, vel alijs quædam inſerta: Sunt enim in illo quædam tradita ad modum Doctoris diſputantis, nec certa, nec admodum ſolida: vt ſuo mox loco docebo: imo ſi ad mentem aduerſariorum interpretemur falſa, & abſurda, prorſuſque indigna tum Damaſo, tum Ancyranis Patribus: Quæ neſcio, vnde Burchardus deſcripſerit; ab Iuone Gratianus, à Burchardo mutuatus Carnotenſis Iuo. Burchardus ex duobus vnum canonem conflauit, cui Gratianus etiam de ſuo tertium limbum in extremo aſſuit. Nam rectiſſimè gloſſa Canonica tres in eo partes deprehendit. & ſecũdam incipere ab illis verbis. *Illud etiam non omittendum:* Gratianus Burchardo, & Iuoni tertiam addidit, cuius initium, *Nonnulli inueniuntur, &c.* poſt illa, *infidelis, & pagano deterior.* In Gratiani ergo verbis tria ſunt membra diuerſorum ſcriptorum, in Burchardi, & Iuonis duo.

Primum eſt, *Vt Epiſcopi eorumq; miniſtri, &c.* Vſque, *& ideo à tali peſte mundari, debet ſancta Eccleſia:* hoc totum reor Ancyrani concilij fuiſſe: additum forte ad ea, quæ habemus in eiuſdem Concilij can. pen. A ſancita, vide c. qui diuinationes, 26. quæſt. 10. Mediæ partis, & ſecundæ reliqua, non arbitror eſſe concilij illius, quæ pleraque continentur in Pſeudo Auguſtini lib. de ſpiritu, & anima, ſed valde mutilata, & truncata: quæ cuius ſint neſcio. Ex hoc libro verbis quibuſdam mutatis, & fine atque principio nonnullis additis, primus ille compilator tam illuſtri addi B tamento, ex ſuo ingenio, tam magno auctuario concilij Canonem adauxit. Nec nouum eſt Gratiano, & alijs compilatoribus canonum, cogere in vnum diuerſos canones: nec nouum librarijs præcedentis canonis verba cum præcedentis vel ſubſequentis canonis verbis confundere. leg. Anto. Aug. Dialog. 6. cum ſeqq.

Quæ, & quanta canonis iſtius C *auctoritas?* nunc indagandum. Id ex præcedenti quæſtione pendet communis enim ſententia eſt: & indubitata, etſi Gratiani decretum à ſede Apoſtolica ſit receptum, ita tamen receptum eſſe: vt fides dictorum penes auctorem ſit, & tanta ſit eorum canonum, quos in medium producit auctoritas, quanta eſt fontium vnde canones illi manarunt. Nec enim quiſ D quam eorum, qui ius Eccleſiaſticum vel à limine ſalutauit, poteſt ignorare, multa in Decreto haberi, quæ poſtea Decretalibus, Sexto, Clementinis, & Extrauagantibus abrogata fuerunt: nonnulla quoque ſunt à Gratiano per errorem inſerta, quæ cum veritate pugnare deprehenduntur, quę nihil nunc neceſſe eſt recenſere. Notarunt ea viri docti, & Catholici. D. E Anton. Auguſtinus d. opere Dialogorũm, & non vno loco Cæſ. Baronius Annalium Eccleſiaſticorum tomis nouem. Quod vt Gratiani æuo concedendum, ita hoc noſtro, nimis tenero, & acuto, diligenter animaduertendum: ne quis vel contemptu, vel inconſideratione in præcipitium ali-

quod

Digitized by Google

quod ruat. Quod ad ipſum vero hunc A Canonem. *Epiſcopi*, ſpectat, cum non ſit niſi concilij particularis, ſeu Prouincialis, de cuius à Romano Pontifice approbatione non conſtant, & ideo errare potuit: non eſt auctoritatis tantæ, vt quæ per eum deciduntur certa fide ſint credenda, niſi quatenus S. Scripturæ, & Eccleſiaſticæ traditioni, ac definitioni S.A.C. Rom. Eccleſiæ ſunt, quæ tradit, conſentanea. Deinde longe minor eſt argumentorum B ſeu rationum, quàm ſanctionis ſeu deciſionis auctoritas. Nec argumenta habenda pro definitis vel ſtatutis ab ipſo illo concilio. Equidem ſi bono ſenſu capiantur, & congrua interpretatione fulciantur, ne argumenta quidem illa reijcio. Nicol. Remigius vult hunc Canonem ex eo capite inualidum cenſeri, quod Marcellus An C cyranus Epiſcopus Sabellianiſmi (vt ait) meritò ſuſpectus fuerit. [Sic ille lib. 1. Dæmonolat. c. 29.] Verum tamen hoc plane impertinens eſt. Nam tunc temporis, quando hæc Synodus congregata, non videtur adhuc in hæreſin prolapſus, nec ipſe Cõcilio huic præſedit, ſed Vitalis, Agricolaus, & Baſili⁹ Amaſenus teſte Balſamone. De ipſa quoque Marcelli hæ D reſi rem plane obſcuram eſſe patet, ex ijs, quæ poſt Seuerum, Epiphanium, & D. Hieron. more ſuo, diligenter Cardinalis Baronius adnotauit lib. 3. Annal. Addit Remigius huius Concilij quoad iſtum canonem auctoritatem, Patrum: quos poſterior ætas tulit, vt Ambroſij, Auguſtini, Thomæ, Bonauenturæ, & aliorum ſententijs eſſe impugnatam. Sed (ſi accurate per E pendas, facile videbis Patres illos, de ſecta, cuius in d.c. Epiſcopi fit mẽtio, nec verbulum vnum locutos fuiſſe: ſolummodo aſſeruerunt, tranſuectionem eſſe poſſibilem (hoc eſt poſſe à dæmonibus corpora de loco in locũ transferri) quod non deciſioni Canonis, ſed rationi eius tantum vni repugnare mox oſtendemus. Ratio ergo hæc à Patribus iſtis reiecta meritò, non ipſe Canon.

§. *Explicatio verborum, & ſententiæ d.c. Epiſcopi*.

In Gratiani editione Romana, iuſſu Gregorij XIII. correcta, ſic ſcribitur iſte Canon, in principio:

Epiſcopi eorumq; miniſtri omnib. modis elaborare ſtudeant, vt pernicioſam, & a Diabolo inuentã ſortilegã, & magicam artem ex parochijs ſuis penitus eradicent, et ſi aliquem virum aut mulierem huiuſcemodi ſceleris ſectatorem inuenerint, turpiter dehoneſtatum de parochijs ſuis eyciant. Ait enim Apoſtolus, Hæreticum hominẽ poſt primam, & ſecundam correptionem deuita, ſciens, quia ſubuerſus eſt, qui huiuſmodi eſt: *Subuerſi ſunt, & à diabolo captiui tenentur, qui relicto creatore ſuo Diaboli ſuffragia quærunt, & ideo a tali peſte debent mundari ſancta Eccleſia.*] Hactenus prima pars canonis, quæ nec luce, nec confirmatione alia indiget, vtpote ſatis clara, & certa. Textus.

Statuerant Ancyrani cõcil. Patres, alio canone, ſortilegos quinquennali pœnitentiæ ſubijci: nunc iſto canone ſanciũt de ipſo crimine magiæ, & ſortilegij quid in genere exiſtiment, nẽpe peſtẽ eſſe, & omnimodis eradicandã ẽt pęnis infamibus, vt detonſione, flagris, &c. quæ hodie adhuc in vſu vigent. Apoſtoli illa verba peſſimè Eraſmus de factioſis expoſuit ſeu contentioſis. vt, et Caluinus, & Hofman. hæretici: ſed de vere ac propriè dictis hæreticis optimè D. Hieron. Ambroſ. Sedulius, Theophylact. Caiet. & cęteri Catholici, imò, & ex ſuſpectis magnus Eraſmi amic⁹ Faber Stapulẽſis. Vñ recte elicio ex hoc quoq; Canone ſortilegia, & magicas artes ad hæreticã prauitatẽ, & eius inq̃ſitores ptinere, ſeruata tñ diſtinctione, quoad pęnam,

Digitized by Google

nam, ſortilegi hæretici, & non hæretici, de qua diſſerui hoc eod. lib. ſect. 2. & 15.

Ait *Diaboli ſuffragia*, hoc eſt auxilium, *quærere*, qua eum pro creatore, & opitulatore colunt, tanquam Deũ, quæ eſt baſis, & fundamẽtum totius cap. Epiſc. Et iacto fundamento contrario, nempe vnum eſſe Deum, nec aliud pręter eum numen, contra quam Gentiles credunt: oſtendit cum Gentilibus eadem perfidię macula deformes eſſe quoſdam Chriſtianorum, de quibus ſubdit, parte ſecunda;

TEXTVS. *Illud etiam non eſt omittendum, quod quædam ſceleratæ mulieres retro poſt Satanam conuerſæ, dæmonum illuſionibus, & phantaſmatibus ſeductæ, credunt, & profitentur ſe nocturnis horis, cum Diana Dea Paganorũ, vel cum Herodiade, et innumera multitudine mulierum, equitare ſuper quaſdam beſtias, et multarum terrarum ſpatia intempeſtæ noctis ſilentio pertranſire, eiuſque iuſſionibus velut Dominæ obedire, & certis noctibus ad eius ſeruitium euocari.*

His verbis tota narratio criminis, & ſectæ huius graphica deſcriptio proponitur. Vnicum autem crimen impingitur illis, Apoſtaſiæ, & infidelitatis ex deluſione per dęmonem natæ. fuiſſe enim has mulierculas adeo ſceleratas, vt Dianam Numen Gentilium, & fœminarum nequiſſimam Herodiadem, pro Deabus colere ſe faterentur, & alias in eundem errorem pertrahere conarentur. Meritò itaque *ſceleratas* vocat, quæ à Deo recedentes, & à fidei puritate deſciſcentes Satanam ſequuntur. Sequuntur autem Satanam, & poſt eum conuertũtur, quia (ut aiunt) Dei dominium deſerebant, & Diaboli ſeruitio ſe mãcipabant, eiuſque iuſſionibus parebant: certis noctibus euocatæ, mentitas illas beſtias conſcendentes, & Dia-

A nam uenatricem Pſeudonumen Paganum, uel Herodiadem inceſtam, & innoxio Præcurſoris Dominici ſanguine cruentam, comitari ſe, & colere credebant. Et his omnib. certam fidem præſtabant, & eadem animo comprobantes, & fieri quæ credebãt optantes: ut credulitate, ſic uoluntate peccabant. Hæc ſumma narrationis. Cui facile credent, qui ſciunt quid B Mantenſes Magi noſtris temporib., de Sibylla Nurſina, & alia prope Pariſios degente, in Actis Iudiciarijs ſunt profeſſi, quæ ex Creſpeto præcedentibus libris commemoraui.

In noſtra canonis narratione, notet Lector primò, in illo curſu ſeu pompa dæmoniaca adfuiſſe curſus Dominam ſeu Reginam, vt hodiernæ quoque ſagæ fatentur: & eam no- C minatim dici, vel *Dianam*, vel *Herodiadem*: additur in libro illo de anima, & ſpiritu: *Mineruа*, talis pompæ quoddam ſimulachrum legitur in narratione B. Antonini, quam exhibui lib. 3. pat. 1. q. 4. ſect. 8. vbi etiam Venus mulo vecta: an quia meretrici ſterilitas conuenit? Dianam eandem cum Hecate ſeu Proſerpina, docui Magicum Numen fuiſſe, hoc eſt, ca- D codæmonem. comment. in Senecæ Medæam verſ. 7. 1 1. & 787. & Dominæ nomen illi peculiare fuiſſe: inde petat, qui volet. De Herodiade idem dicendum: quia ſub hoc nomine dæmon aliquis (fortè Venus) colebatur. Herodias fuit Ariſtobuli filia Salomes ſaltatriculæ mater, & vtraque dignum vita exitum vitæ inuenit, narrante rem Nicephoro lib. 1. hiſt. E cap. 20. certum neutram ex inferno rediſſe, neutram choreis illis adfuiſſe falſa ergo perſuaſio fuit mulierculaſrum, quod cum Diana vel Herodiade equitarent: falſa etiam, quod ſuper beſtias equitarent, quia veterinaria hæc erant dæmones, qui beſtiarum formam aſſumpſerant, falſa etiam,

quod

quod crederent veras beſtias poſſe tam exiguo temporis ſpacio adeò diſſitas prouincias pertranſire. Quid mirum ſi triplici mendacio tinctam perſuaſionem canon reprehenderit, & hanc idololatriam, vt hæreſim verbis ſeqq. damnauerit?

Textus. Sed vtinam hæ ſolæ in perfidia ſua perijſſent, & non multos ſecum ad infidelitatis interitum pertraxiſſent. Nam innumera multitudo hac falſa opinione decepta, hæc vera eſſe credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errore Paganorum inuoluuntur: cum aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitrantur.] Totus hic verſic. deeſt Pſeudo Auguſtino illi, ſed habent Iuo, & Burchard. niſi quod pleraque legunt in ſingulari numero, item: *& in errore paganorum reuoluitur.*

Nunc, commemorata mulierculaſrum huiuſmodi credulitate, quid in ea, & quale quam vitioſæ perfidiæ inſit malum oſtendit. nempe latens dæmonis pro Deo cultus: hūc vocat, *perfidiam, infidelitatem, falſam opinionem à recta fide deuiationem, & errorem paganorum:* quæ omnia ſic connectit, vt vnum alterius ſit ratio, & explicatio. nam (*&*) ſimul pro copula, & cauſali particula hic (vt aliàs ſæpe) ſumendum.

Cum dicit (*vtinam hæ ſolæ, &c.*) non lætatur de iſtarum interitu, ſed optat nullas alias præterea in idem perfidiæ barathrum pertractas, & id factum dolet. Vnde colligas, quam ſint in Eccleſiam, & remp. crudeles, qui in tales mulierculas ſeductas, & ſeductrices volunt clementes videri. Ait; *Perfidia* quo nomine non compellat ipſam dæmonum illuſionem, præſtigias ſeu phantaſmata. nam longum eſt diſcrimen inter illudi, & perfidum eſſe. Sæpe ſanctiſſimis viris dæmon per phantaſmata illudit, vt de B. Secundello; Iordano, & alijs

A docui libro 3. Diſquiſit. quorum tamen in mente animi nulla inſuit perfidia. Perfidia fidei, illuſio ſeu deceptio prudentiæ contraria eſt. Ipſum itaque *perfidiæ* nomen, docet hoc loco non agi de illuſione qua illuſio eſt, ſed de illuſione qua eſt coniuncta cum perfidia, ſeu de mulierculārum deceptarum perfidia, qua talis, h.e. qua infidelitas eſt. Etenim B illuſio hic tantum erat fons perfidiæ, & qua talis erat, eius quoque mentio prætermitti non potuit, vt de infidelitate commodius, quod intendebat, canon probaret: vt, peccati fonte, & cauſa cognita, peccatū iuſtius damnatum intelligeretur. Ait, *infidelitatis*) vt ſciamus quid perfidiam vocarit: eandem mox vocat *falſam opinionem:* cuius falſitas in eo, quod, & C veras beſtias, & illas Dian. & Herod. adeſſe, & numen eſſe opinabantur. Et propter hoc vltimum dicit à recta fide defeciſſe: cuius dicti ſubdit rationem, quia de *errore Paganorum inuoluuntur:* quia quod Pagani ſentiunt, videlicet plures vno Deos eſſe, idem ipſæ ſentiunt. hoc enim ſubdit in verſ. fine, ad manifeſtandum de quo errore Paganorum D ſit locutus. Nihil his omnibus verius, nihil clarius: & valde obtuſum pectus geſtet, qui non quo ſequentia tendant ilico perſpiciat. Sequitur:

Quapropter Sacerdotes per Eccleſias,] ſibi cōmiſſas populo Dei omni inſtantia prædicare debent, vt nouerint hæc omnino falſa eſſe: & non à diuino, ſed à maligno ſpiritu, talia phantaſmata mentibus fidelium irro- Textus.
E gari. Nihil horum etiam apud Pſeudo Auguſt. continetur: ſed agnoſcunt ea Burchar. & Iuo, apud quos tamen in q.l. pro *fidelium*, eſt *infidelium*. quę variatio reperitur etiam in Gratiani codicibus. res autem eodem recidit, *fideles* fuere ante perfidiam, infideles factæ hac perſuaſione.

Digitized by Google

Nunc periti more medici morbo A oſtenſo medicinam Canon apparat. ideo enim monet diuini verbi præcones, Doctores,& ductores animarum, vt pedo veritatis peſtem ab ouibus, quas nondum ſcabies inuaſit, ſedulo arceant, docendo quæ ſeqq. verſic. præſcribentur.

Ait; Hæc *omnino* (ſiue vt Burc.& Iuo, omnimodis) *falſa eſſe*] quę *hæc?* nempe quod de tranſuectione ſuper B veras beſtias, & de comitatu Dianæ, & Herodiadis,& de earum dominio ac numine dicta ſunt, omni ex parte, & vndequaque mendacia eſſe. *Phantaſmata*) ſic vocat, non imagines ſeu ſimulachra quæ obiecta fuerunt intellectui ſola, ſed ſimul ipſos circa hęc errores. Nam non tam quæritur an à bono iſta ſpiritu, vel à malo immiſſa: quam an iſta vere, an illuſorie,& præ C ſtigioſe tantum contingant.

Atque ita iam habemus erroris narrationem damnationem,& remedium. ſtatim ſubdit deciſioni rationes: quibus Sacerdotes per Eccleſias ſibi commiſſas huius perfidiæ grauitatem, & vanitatem populo queant perſuadere. Huc enim perſpicue omnia ſequentia verba tendunt, vſque ad verſ. *quiſquis ergo aliquid. vbi* rur D ſus definitio ſeu ſanctio condemnatoria contra hoſce hęreticos iteratur. Rationes autem has deſumit à cauſis ac modis illuſionis ipſius, dicens:

Textus. *Si quidem ipſe Satanas,*] qui tranſfigurat ſe in Angelū lucis, cū mentē cuiuſcunque mulierculæ ceperit, & hãc ſibi per infidelitatē ſubiugauerit, ilico transformat ſe in diuerſarū ſpecies perſonarum atque ſimilitudines, E & mentem, quã captiuã tenet, in ſomnijs deludens: modo læta, modo triſtia, modo cognitas, modo incognitas perſonas oſtendens, per deuia quęque deducit,& cum ſolus ſpiritus hoc patitur, infidelis mens hoc non in animo, ſed in corpore euenire opinatur.

Melius ſomnis ex Burch. Iuo & Pſeudo Auguſtin.

Cauſam duplicem illuſionis proponit deludentem, & deluſam. Ex parte deludentis. quia hoc diabolo, qui vult deludere, non eſt difficile: Nam poteſt iſtis maiora. Modum vero quo deludere ſit ſolitus oſtendit, hæc eum in ſpiritu facere. Sed quia hoc poteſt duobus modis cõtingere, 1. ijs qui dormiunt,& nullatenus vigilant, 2. non plane dormientibus, ſed ſemiuigilantibus quando eis obijciuntur ſimulachra aut plane præſtigioſa, aut apparentia in corporib. per dæmonem formatis vel aſſumptis: ideo quæri ſolet de quo iſtorum duorum modorum canon nunc loquatur? Spin. contendit loqui de poſteriore tantum. Probat quia ſi de priore loqueretur, fruſtratoria eſſet ratio. nã poſtmodum expergefacti animaduerterent ſibi dormientibus illa per viſionem duntaxat imaginariã accidiſſe, quemadmodum id animaduertunt poſt exſtaſim; qui rapti fuere. Atque ita fieret vt iſtæ in perfidiam non laberentur per falſam credulitatem. Verum hæc argumentatio parũ ſtringit. Cur non, & exſtaſis,& in ſomnis illuſio adeo vehemens eſſe queat, vt poſtmodum homo credat ſe vigilantem ea corporeo ſenſu paſſum fuiſſe? Quare malo dicere, c. de vtroque modo intelligendum, ac ſolummodo excludi plenam, & omnis ſomni expertem vigiliam: quæ interpretatio verbis contextus multo melius cõuenit. Et quocunque modo, illud *ſolus ſpiritus*) ſumas, non docet ſemper id in ſolo ſpiritu fieri, nec vllum hic verbum reperias, quo id conuinci queat: tantummodo docet ſic fieri ſolere; & cũ ita fiat, adeo caute hunc impoſtorem irreper, vt tamen, quibus illuſi, hi credant,& pertinaciter contendant, vere hæc ſibi vigilantibus eueniſſe.

Qui transfigurat ſe) qui ſolet non nunquã ſe transfigurare in Angelum lucis. ſumptum à D. Paulo. 2. Co. 11.

ver.

Digitized by Google

Verſ. 14. qui vſus voce μετασχηματίζεται h. e. aſſumit ſimilitudinem, & quaſi ſchema Angeli lucidi, & glorioſi: ne putes de ipſa ſpecie ſeu forma eſſentiali mentionem fieri, ſed de externo tantum ſplendore, quo *Angeli lucis* hoc eſt ſplendentis, & glorioſi, tenebrio iſte lucifugus fulgorem, & claritatem imitatur, qua de re conſuli poteſt D. Athanaſius *in vita B. Antonij*. Eſt autem argumentum a maiore ad minus. Si aliquando poteſt imitari, & exhibere ipſe miſer, & caliginoſus ſpeciem Angeli beati? cur non, & alias ſpecies viliores, & damnatorum, vt Dianæ, Herodiadis, &c. Hoc ergo facit primo, deinde poſtquam qualis apparet talis creditur eſſe à muliercula quapiam (nam *cuiuſcunque* poſitum pro cuiuſuis vel alicuius, quo pacto non crediderim locutum B. Damaſum, ſed potius Burchard. uel Gratianum) tum illam perducit ex errore in infidelitatem, & ex illuſa facit infidelem, ſc. perſuadendo ſe, vt Numen credi, & coli. Poſtquam vero ſemel hac infidelitate mentem imbuerit: procliue eſt frequentius atque frequentius eam in ſomnis deludere. Hinc porro patet quæ ſit cauſa ex parte deluſorum, nempe infidelitas propter quā Deus permittit ſic eas deludi. Niſi enim crederent diuinitatis aliquid Dianæ ac Herodiadi competere, nunquam illas adorarent, vel ſi comitarentur. Nunc cū, vt Pagani, id credant: Deus permittit, ſic illas à dæmone per inſomnia, & imaginarias ſpecies deludi, vt credant factum, quod nec fieri quidem potuit.

Cum mentem cuiuſcunque) non ſic intelligas, quaſi vocula, *cum*, inferat hoc neceſſario à dæmone fieri, ita vt nequeat eas vere tranſportare: ſed tantum inferri id quod cōtingit: hoc eſt (vt loquuntur) *cum*, non habere vim inferendæ neceſſitatis antecedē- A tis huius dicti ad conſequens, ſed cōtingentiæ ſeu poſſibilitatis tantummodo. Solum. n. vult probare, dæmoni poſſibile eſſe ſic has deludere.

Species atque ſimilitudines) coniūctio (*atque*) vim hēt explicandi. nam ne de vera ſpecie, ſeu eſſētiæ mutatione quis capiat, additur poſteri*, quaſi dicat, ſpecies hoc eſt ſimilitudines. (*Captiuā*) infidelitate (*Perdeuia quaque* B *deducit*) hoc eſt fingit ſe corporaliter eas per inuios calles, & varias ſemitas deſertaq; loca deducere. Nā ſi vere perdeuia deduceret, iam ſibi ipſi canon repugnaret, concedens vigilantium animas ſalrē deduci, quod eſſet abſurdius, nec enim mens à diabolo extra corpus ſuum poteſt deduci.

Cum ſolus ſpiritus hoc patitur) Burch. etiam, Imo, & Pſeud. Auguſt. C habent, *patitur*, quod poſitum pro, *patiatur*: ſed reſtringitur ad ſectā iſtarum muliercularum, de quib. eſt ſermo. Nam iſtæ non poterant, niſi in ſomnis, talia ꝑpeti, nec poſſibile erat Diabolo illa re ipſa exhibere (nempe Dianā, aut Herodiadē Numē, aut veras beſtias tā celeriter ſe mouentes (q̄ ſimulabat. Neceſſariū itaq; fuit, hoc illis perpetuo contingere apparenter. D Vnde ēt patet, quā inepte hinc ſtrigū patroni colligāt, ne nūc quidē vnquā mulierculas maleficas corporaliter hæc pati, hoc eſt vere de loco in locū transferri, aut concumbere. Quin etiā de his ipſis Dianianis nō affirmatur, quid fieri poſſit, vel non poſſit, ſed tātum quid de facto fieri ſoleat, vel nō ſoleat. Subſequitur in Canone: *Quis enim non in ſomnis, et nocturnis viſionib. extra ſe educitur, &* E *multa videt dormiendo, q̄ nunquā viderat nocturnis vigilando? Quis vero tā ſtultus, & hebes ſit, q̄ hac oīa q̄ in ſolo ſpiritu fiūt, ēt in corpore accidere arbitretur.*

En primum argumentum quo ꝓbat hęc muliercularum dicta ex mera illuſione manaſſe, & videri illis

facta, quæ nunquam facta fuerunt. A Probatio huiuſmodi eſt: Nemo eſt, cui non, concurrente ſola vi naturali, frequenter accidat multa videre ſomniantem, quæ putat ſe peruigilē videre: & ideo experrectus putat ſe non in ſomnis, ſed in vigilia, hæc conſpicatum. Quod ſi tantum naturalis cauſa paſſio puta præcedens, languor, vel quid ſimile: poteſt, polletque, quãto id facilius erit virtuti cauſæ ſuperioris, B qualis eſt potentia diabolica, quæ naturalibus illis, non liberis, cauſis abuti, cum vult, poteſt? Igitur dementis ac ſtupidi foret hominis contendere, huiuſmodi non potuiſſe nō corporaliter ſimul contingere. (Hinc ſubinfert tacite mulierculas iſtas fuiſſe deluſas: quia quæ in ſpiritu tantum illis contingebant, ea ſibi vigilantib. accidere corporeo ſenſu percepta C contendebant.) ſicut hebes foret, qui naturales ſomniorum deluſiones verarum rerum ac factorum nomine cohoneſtaret: quia viſus ſibi vigilando iſta perpetrare. Senſus ergo iſtorū verborum: *Qui hæc omnia, quæ in ſolo ſpiritu*, &c. pendet à ſuperiore membro. Scilicet, *hæc omnia*, quę nunquam vigilantes viderant, ſed viderant tantum cum dormiebant. D Qui hunc ſenſum eſſe non videt, næ ille vigilans ſomniat, & oculis apertis nihil videt. Aduerſarij autem noſtri, ſic interpretantur: In ſomnis homo ſępe videt, quæ nunquam viderat vigilans, ergo mulieres etiam iſtæ decipiuntur in omnibus, quæ fatentur à ſe facta vel viſa. Nonne vitium conſecutionis vel pueri viderent. nempe falſum aſſumi, E aut ſaltem id quod prius fuit probandum, mulieres iſtas tantum ſomniaſſe quæ fatebantur. Æquæ perperam exponunt quod ſequitur, ſtultus, & hebes eſt, qui quæ in ſolo ſpiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitrantur, ergo ſtulti ſunt, & hebetēs, qui credunt iſta mulieribus his ſimul in corpore accidiſſe; A Quis. n. non continuo excipiat, quin tu prior probas hæc in ſolo ſpiritu facta, & tum demum tibi corpus licebit excludere. Vt enim canonis honori conſulatur, neceſſarium eſt hæc ſic coniunctim accipere, quæ in ſolo ſpiritu fiunt, ea ſimul in corpore contingere non poſſe, non vero quæ in ſpiritu fiunt, etiam ſimul in ſpiritu, & cor- B pore contingere non poſſe, hoc eſt ea quæ quis ſomniat ſimul ſomnianti reuera contingere non poſſe quo nihil foret abſurdius.

Cum Ezechiel Propheta viſiones Domini in ſpiritu, non in corpore, vidit? & Ioãnes Apoſtolus Apocalypſis ſacramentum in ſpiritu, non in corpore vidit, & audiuit? Sicut ipſe dicit: Statim, inquit, fui in ſpiritu, & Paul⁹ C *non audet dicere ſe raptum in corpore.*

Textus. Ezech. 3. et 11. Apoc. 1. & 4. 2. Co. 12. Iuo ſicut ipſe ſtatim inquit, fuit in ſpiritu.

Ecce S.S exempla, quibus probat nonnunquam aliqua contingere homini in ſolo ſpiritu, & non in corpore. hoc eſt imaginarie ſeu ſpiritualiter, & non re vera ſeu corporaliter. Hoc bene probat canon, nec eo amplius probare potuit: quare nec amplius probare voluiſſe credendus eſt, niſi quis auctorem canonis ſupini ſtu- D poris velit accuſare. Omnes enim norunt exempla particularia, non niſi de aliquibus, & non de cunctis probare ex particularibus. n. vniuerſalis cōcluſio non deducitur. Eſto contigerint iſta Ezechiel, Ioanni, Paulo in ſpiritu: ergone nihil alijs contigit in corpore? ergo quæ de Chriſto, & Habacuquo legimus, illis in ſolo ſpiritu contigerunt? quis hoc adfirmans, nō E ad Anticyras relegetur? Audēt tamē Ponzinibus, Alciatus, Duarenus ac ſimiles, qui ea affirmant, vnde hoc quod diximus neceſſario cōſequitur. In Pſeudo Auguſtino aliter iſta legūtur, nempe: *cum Ezechiel, & alij Prophetæ, Ioannes Euangeliſta etiam, & Apoſtoli in ſpiritu non in corpore viſiones*

ſiones

Digitized by Google

ſomis, viderint.] quib. verbis de Prophetis, & Apoſtolis videtur voluiſſe vniuerſim id affirmare, vt conſecutio efficacior redderetur. ſi hoc voluit, & non quod canon tantum, vide mendacium audax. Quis credat talia vel B. Damaſo, vel D. Auguſtino in mentem venire potuiſſe? Nulli Prophetę, nullin̄e Apoſtoli vere, et corporaliter vllas viſiones viderunt? Dormiebat Princeps Apoſtolorum, quando excitatus Angelum vidit; & ab eo deductus ex carcere, ſolutis cathenis, liberatus fuit? Act. 12. v. 7. & 8. Somniabat Chriſtus Dn̄s quando à Satana ſuper templi pinnaculum, & ſupra mōtem excelſum translatus? Matth. 4. Somniabat Abacuc quando ab Angelo à Iudæa translatus in Babylonem, & Daniel in ſomnis cibum comedit in leonum lacu? Daniel. 14. v. 35. Condemnent etiā iſti Canonis Ancyrani ſuppletores, oēs illos Patres Doctiſſimos, & ſanctiſſimos, qui corporali viſione in ſpecie aliqua viſibili contendunt ab Eſaia. cap. 6. Domini gloriam viſam; D. Greg. Niſſenum orat. 6. de beatitudin. D. Chryſoſtom. in d. c. 6. & hom. 4. de incomprehenſib. Dei natura, & in Ioann. hom. 14. D. Cyrillū Alexandri. lib. 1. in Ioann. c. 22. & horum ſequaces Euthym. ac Theophilac. in 1. c. Ioann. Damnent D. Irenęū lib. 4. c. 37. Chryſ. d. hom. 14. & The. *In Dia Immutabilis*, ſic accipientes illud Oſeæ. 2. v. 10. *Viſiones multiplicaui, & in manu prophetarum aſſimilatus ſum.* Falſus ergo potius ille auctor negans vniuerſim. Preſſius noſter de tribus tātum: de quibus tamē ipſe hoc non admodum certum vel neceſſarium. Ezechiel tantum aſſerit *aſſumpſit me ſpiritus* c. 3. v. 12. & 14. Item *Spiritus quoque leuauit me, & aſſumpſit me.* cap. 11. v. 1. Sed non additur imaginarie, an cum corpore, vt Abacuk... Quid quod probabilior immo forte ſola vera interpretatio

A eſt, ſpiritum illic vocari Angelum, & dici prophetam in corpore, & quidē cunctantem ab Angelo translatum de loco ad locū, nempe a fluuio Chobar in ſuburbia Babylonis vbi Iudæi de transmigratione degebant. d. verſ. 12. & ver. 14. & poſtea inde Hieroſolymam d. cap. 11. v. 1. quæ interpretatio melior eſt, tum quia magis amica contextui: tum quia probata D. Hieronymo his verbis, *Transferturque*

B *propheta non, vt quidam exiſtimant in ſpiritu, ſed in corpore: quod, & de Abacuc, iuxta Theodotionem legimus.*] aſſentitur Theodoret. ſed, & Polychronius, & alius Scholiaſtes Græcus *in cathena*: quibus tutius aſſentiare, quam Rabbinizantibus: qui exponunt viſum ſibi vehementi vento rapi.

C Apocalypſis ſcriptor B. Ioannes fatetur, ſe, *in ſpiritu fuiſſe.* c. 1. v. 10. non etenim credendus eſt in ſomnis vidiſſe quæ narrat, ſed vigil in exſtaſim raptus, atque ita illa. quæ præſentia non erant, ſed futura, corporaliter nō vidit, ſed in ſpiritu, vt recte Ambroſ. Haymon, & alij eo loco interpretantur. Quare non ſatis apte aduerſarij ex hac D. Ioan. reuelatione colligunt,

D maleficis omnia quæ fatentur in ſomnis contingere, neque hoc canon ex iſto B. Ioan. exemplo voluit, vel potuit probare. Tertium illud de B. Paulo, non contra nos, ſed in ſeipſos, plus habet difficultatis. Verba ſunt 2. Corint. 12. verſ. 14. *Noui hominem in CHRISTO ante annos quatuordecim (ſiue in corpore: neſcio ſiue extra corpus, neſcio. Deus ſcit) raptum hu-*

E *iuſmodi vſque ad tertium cœlum. Et ſcio huiuſmodi hominem, ſiue in corpore, ſiue extra corpus, neſcio, Deus ſcit, quoniam raptus eſt in paradiſum. & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui.* In hoc toto teſtimonio non aliud poteſt canonis inſtituto accommodari: quam audaces nimium

ſe rapi non potuiſſe. Quomodocunque tamẽ has tres Ezechielis, B. Ioannis, & B. Pauli extaſes interpreteris: inde nec conſequetur mulierculas illas nequiuiſſe à dæmone corporaliter transferri; quia à nõ eſſe factum, ad non poſſe fieri, inualidum eſt argumentum: nec etiam conſequetur, quia ſic tribus illis contigerit; ſimiliter, non aliter mulierculis illis contigiſſe: multo minus conſequetur, ſic ſemper & vbique omnibus contingere: ſed duntaxat conſequetur, decipi illas mulierculas potuiſſe, quia hæc illis non corporaliter, ſed imaginarie duntaxat contingere potuerunt. Sequitur in Canone.

TEXTVS. *Omnibus itaq; publice annunciandum eſt, quod talia, & his ſimilia credit, ſidem perdit.*]

Concludit iſtas mulierculas debere iudicari hæreticas: de his enim, & qui qualia mulierculæ iſtæ credebãt, credunt, hæc accipienda. Nam aduerſarij, qui hæc verba ad omnes noſtrarum ſtrigum confeſſiones porrigunt, iniqui ſunt inquiſitoribus fidei, & nimis in maleficia liberales, & errant multimodis. Primo quia iſtud, *quia talia credit* referunt abſurdiſſime ad proxime præcedentia: præceſſit autem proxime de Paulo, Ioanne, & Ezechiele. Quæro igitur, An fidem perdit, qui hæc ita credit contigiſſe illis, vt canon refert? manifeſta quidem, hæc foret ipſius canonis cõtradictio, & (vt ſcholæ loquuntur) implicantia in adiecto. An ergo volunt fidem perdere, qui non credit his tribus iſta contigiſſe, ſicut canon aſſerit, hoc eſt contendit hæc illis nõ tantum imaginatione, ſed etiam in corpore contigiſſe. Sed tunc iſte ſenſus non apte cohæreret, cum præcedentibus: & dicendum fuiſſet; *Quod qui talia non credit*. Deinde hoc non foret verum. Nam etſi aliquis diceret B. Paulum in corpore raptũ, non A perderet idcirco fidem, ſed temerarius tantum fuiſſet, qui aſſereret, quod Paulus ſe profeſſus neſcire. Qui diceret Ezechielem corporaliter translatum, contra communiorem recentiorum ſententiam loqueretur, ſed fidem non perderet: quia probabiliorem veterum Patrum ſententiam ſequeretur: & alias canon Diuum Hieronymum, Theodoretum, Polychronium, & Græcos alios eo capite B ſolo hæreticos pronuntiaret: quod non eſt ferendum. Non igitur hic verſiculus, & decretũ de hæreſi pertinet ad ea, quæ velut argumentando canonis authores inſeruerunt: ſed duntaxat ad præcedentẽ canonis ſanctionem, qua ſacerdotes iubebantur polulum docere hęc iſtarũ muliercularum deliria (quæ ſunt commemo- C rata) eſſe omnino falſa, & nata ex diaboli deluſione; & eos, qui mulierculorum affirmationi fidem adhiberent, à recta fide aberrare, & errore paganorum inuolui.

Senſus ergo, *qui talia credit*, qualia hæ mulierculæ Dianianæ de quibus canon agit. Hoc autem quod ſequitur: *Et his ſimilia* non eſt referendum ad omnia, quæ mulierculæ iſtæ D credebant, ſed ad quædam quæ credebant, & erant vere hæretica. Primo, aliquid eſſe Numinis præter verum Deum. Secundo, quod alteri q̃ vni Deo diuinum honorẽ liceat exhibere. Tertio quod talia ſuadens, aut ad talia hominẽ deuehens ſit bonus Spiritus. Quarto, quod nequeant eis talia contingere imaginarie, ſeu in ſolo ſpiritu. Quinto, quod poſſit vllus E immediate, præter ſolum Deum, ſubito, vel ſine rerum naturaliũ applicatione, ſpeciem ſeu eſſentiam vllius creaturæ, in aliam, cõmutare, vel vera creatione aliquid producere. Nã hæc oia eas credidiſſe partim expreſſe in canone habetur: partim nõ improbabiliter ex eo colligitur. Ad hæc

Digitized by Google

ergo talia,& ſimilia,hoc eſt hæretica, A iſtud eſt referendum. Non poteſt autem referri ad cetera, in quibus decipiebantur quidem, non vero idcirco fidem perdebant. verbi gratia primo,quod putabant de facto hæc ſibi vigilantibus accidere. Nam hac in re deſulæ tantum erant, non hæreticæ. ſecundo,quod putabant veris ſe beſtijs vehi. tertio veras beſtias poſſe tam cito tam longa terrarum ſpacia traijcere, & per aerem volare, B ſine ſpiritualis intelligentię opera:qui ſunt errores contra philoſophiam,& rectam rationem, non contra fidem Catholicam. quarto quod opinabantur ſe conuenire, & diſcurrere cum multitudine mulierum, & hominũ aliorum, partim viuorum, partim mortuorum, quæ tantum erat deluſio,& non hæreſis. Si vero credidiſſent ſe dæmonum, opera poſſe corporaliter deferri, etiam per aerem C valde celeriter, ſucceſſiue tamen, & congruo actiuitati dęmonis, & earum conditione tempore: id nec erat hæreticum, nec deceptio: ſed dubia duntaxat quibuſdam opinio, re autem vera probabilior, & tantum non de fide ſententia. Igitur quod ad hanc translationem attinet, non D deciditur, quid diabolus facere poſſit, ſed quid facto cum iſtis mulierculis egerit.

Ex his iam perſpicitis,quę hoc canone definiantur eſſe hæretica? nempe quinque illa à me commemorata;Quorum 1.2.3.& 5.etiam Toſtatus Epiſcopus Abulenſ. poſtea citandus, Cardinalis Turrecremata ad d. cap. Epiſcopi, Silueſter Sacri Palatij E Mag.& alij obſeruarunt:& quidem 1.2.& 3. aperte ſatis colligitur, ex ijs quæ iã in textu ſunt explicata. Quintum vero fuit ſignificatũ obiectiue, quãdo dixit *ſuper quaſdam beſtias:* ſed apertiſſime deciditur ſequentibus canonis verbis. Equidem, Quare tum addidi, vident aperte elici ex contextu,cum agit de exemplo reuelationis B.Ioannis. nam S.S. ſatis aperte docet eam mere ſpiritualẽ fuiſſe: & ideo ex S.S. ſatis aperte conuincitur, aliquam viſionem mere ſpiritualem eſſe poſſe. Nunc pergit quintam illam probare.

Et qui fidem rectam in Domino non habet,hic non eſt eius,ſed illius in quem credit,id eſt diaboli.Nã de Domino noſtro ſcriptum eſt, Omnia per ipſum facta ſunt.] TEXTVS.

Pergit oſtendere has mulierculas fidem perdidiſſe: Quaſi dicat, Dixi has miſeras fidem perdidiſſe: quia nulla eſt fides,niſi quę recta fertur in Deum, vt in primum principium,& naturæ auctorem, ac Dominum totius creaturæ. Qui ergo non habet huiuſmodi rectam fidem(hoc eſt erroneam, nec detortam aut diuiſam ad alia Numina) *ille non eſt* DEI (vt legit Iuo, & Burchard.) hoc eſt non pertinet ad Deum: *ſed eſt Diaboli,* cui ſe mancipauit,& ad quem pertinet, quia in eum credit. Nam ad eum confugit, poſt eum conuerſus: eo ipſo, quod credit illum eſſe creatorem huiuſmodi beſtiarũ, quibus per aera transferantur. Hæc enim opinatio eius contraria eſt S.S. atteſtanti; quæcumque creata ſunt, per Dominum noſtrum, & non per Ioan.1. bonos, vel malos angelos eſſe facta: & ſine Deo factum eſſe nihil, quod factum eſt. Cum itaque tam diſerte hoc veritas Euangelica profiteatur, merito concludit.

Quiſquis ergo aliquid credit poſſe fieri, aut * *aliquam creaturam in melius, aut in deterius immutari, aut transformari in aliam ſpeciem, aut ſimilitudinem: niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit,& per quem omnia facta ſunt: procul dubio infidelis, & pagano deterior.*] TEXTVS. * Sic Iuo, & Burch.

[illegible] totius anacephalæoſin,

in

in qua recolligens author multos Paganorum errores, eos omnes aperte damnat: & ſubindicat mulieres illas ſceleratas, his omnibus aſſenſũ præbuiſſe. Nam alioquin hæc nihil omnino ad præcedentia pertinerent, Putabant ergo Gentiles.

1. A ſuis numinibus, quę plurima, & vaniſſima colebant: poſſe res aliquas de nouo fieri, ſeu creari, ſic enim exiſtimarunt à Neptuno equũ: à Minerua productam oleam: quod eſſe hæreticum patet. quia creare eſt infinitæ potentiæ, & ideo ſoli Deo competit, vt probatũ ex initio Euangelij ſecundum Ioannem. Sed credere, quod per applicationem actiuorum, & paſſiuorum, aut per alterationem qualitatum, modo naturali generationis, ſiue mutationis, quædam ex ſubiecta materia, dæmonum induſtria, gigni queant, non eſt hæreticum: ſed veriſſimum, vt docui lib. 2. diſquiſit.

2. Credebant poſſe à Pſeudotheis ſuis homines, & animãtia in cœlum transferri, ſeu Deificari (quod homines vocabant, *Indigitari*) quod Canon noſter dicit, *mutari in melius*. Sic illi cœlum Dijs, & Semideis, Semonibus, Medioxumis, & Patellarijs impleruntt: quin etiam, & aquilas, & canes, & coruos, & aſinos hoc honore dignitati. quo nihil magis impium aut ſtolidius.

3. Credebant poſſe ab illis beſtias in viliora bruta, vel homines in beſtias vere transformari; hoc noſter canon vocat *in deterius immutari*: quibus narrationibus tota Naſonis Metamorphoſis, & Diui Auguſtini lib. 18. de Ciuitate Dei, redundant: quod etiam eſt plane erroneum. Sed erroneum non foret opinari, imperfecta quædam, ad eiuſdem ſpeciei perfectionem, naturæ cõſentaneam, à dæmonibus perduci: aut quæ perfecta ſunt, ab iiſdem debilitari, aut A viliora accidentarie (vt dici ſolet) reddi, ac effici poſſe: quod docet quotidiana experientia.

4. Putabant illis Deificatis (vt ſic loquar) animantibus, maiorem, quam cum in terris verſabantur virtutem atque efficientiam ineſſe: qua de re multa Spineus, quæſt. de ſtrigibus cap. 27. poſt D. Thom. in lib. 2. Metaphyſ.

B 5. Cenſebant hæc fieri à bonis ſpiritibus, hoc eſt à Dijs ſuis: quos non credebant eſſe cacodæmones. Quæ quinque merito cuncta tam graui cenſura notantur. Hæc ergo ſubindicat, omnia crediſſe mulierculas illas. Primo poſſe à Diana, vel Herodiade, de nouo fieri, ſeu creari tales beſtias. Secundo, Herodiadem, & Dianam factas Deas. Tertio, poſ- C ſe ab illis homines, in quas vellent, beſtias commutari, vt de Circe gentiles crediderunt. Quarto, beſtias haſce, quaſi Deificatas, poſſe per aerem volare, & minimo tempore ingentia terrarum ſpacia permeare: quod eiuſdem ſpeciei beſtiæ adhuc terrenæ non valerent. Quinto, hæc ſe obtinere beneficio bonorum ſpirituum (quales putabant Dianam, & D Herodiadem) exiſtimabant. Hinc patet, ad quam & qualem credulitatem, hæc canonis vltima verba ſint referenda.

Duo hic quæri poſſunt, primo cur hoc verſiculo ſolum mentio facta, primi, & ſecundi membri; hoc eſt creationis, & transformationis? ſecundo, cur dicatur *Pagano deterior* qui credit idem, quod Paganus.

E *Ad 1.* Reſpond. quia capitis huius intentio præcipua fuit, oſtendere quod hæ mulierculæ incidant in idololatriam, & apoſtaſiam: quia omnia illa capita errorum fidei, pluralitatem Deorum introducunt, & quoddam inferunt à Deo ad dæmones transfugium. Nihil vero aper-

tius

tius præſupponit Deorum pluralitatem, quam primus ille, & ſecundus error.

Ad 2. Reſpond. quia loquitur de ijs, qui ſemel baptiſmo illuminati fuerunt, & ab eo apoſtatarunt, vt patet ex cap. initio. Nam finis capitis ipſi principio reſpondet. quia tales derelicto creatore ſuo, Diaboli ſuffragia quærunt. Quod ſubſequitur in contextu.

TEXTVS. *Nonnulli inueniuntur, qui interno liuore permoti, in perniciem ſuorum inimicorum altaria, &c.*

Hæc iam ſunt parerga, & conſtat verba eſſe Gratiani, nec enim habentur in Burchardo, nec in Iuone, nec in Pſeudo Auguſtino: & eorum ſumma deſumpta fuit ex c. 13. eiuſdem. q. 5. quę de alia ſpecie facti agit.

Secutus ſum in hac interpretatione præcipue Toſtat. in capite 4. Matthæi Torquemadam, ſupra, & alios, quos recentiorum plerique ſequuntur.

III. §. *An hic canon aliquid ad hodiernas Striges pertineat, aut ad eas ſit extendendus.*

Contendunt in Alciat. Ponxinibius, Duarenus, & Vvierus, & alij pauci nituntur argumentis hiſce. Primo in c. Epiſcopi dicitur, eas nocturnis horis cum Diana, aut Herodiade ſuper beſtias equitaſſe: conueniſſe ſtatis temporibus, & in conuentu præſidi conuentus obtemperaſſe: quæ cuncta noſtris Lamijs conueniant: vt videtur ſenſiſſe Martinus Nauarrus. Secundo, in verſ. omnibus dicitur, quod, qui talia, & his ſimilia credunt, &c. Lamiæ, vero credunt his ſimilia. Tertio, Lamiæ, credunt ſe transformari in cattos, canes anſeres, & alia bruta; quod hic in vlt. verſ. damnatur. Quarto, ſic videtur canonem accepiſſe Burchardus. nam lib. 19. cap. de arte Magica verſ. vlt. hæc ſcribit: *credidiſti vt aliqua fœmina* A *ſit, quæ hoc facere poſſit, quod quędā à Diabolo deceptæ ſe affirmant neceſſario, & ex præcepto facere: id eſt cum dæmonum turba in ſimilitudine mulierum* * *transformata (quam vulgaris ſtultitia HOLDAM vocat) certis noctibus equitare debere ſuper beſtias, & in eodem ſe conſortio annumeratā eſſe? ſi particeps fuiſti iſtius incredulitatis, annum vnum per legitimas ferias pœnitere debes.*] B quibus verbis videtur expreſſe reſpicere ad noſtrum c. Epiſcopi, & illud ſui temporis ſtrigibus accommodare. Quinto, illæ mulierculæ dicuntur illuſæ: ſed & Lamiæ ſimilia narrant. Similiter ergo ex illo capite credendæ ſunt à dæmone deluſæ talia confiteri.

Verumtamen communis opinio Theologorum, & Iuriſconſultorum C eſt, *capitulum Epiſcopi, ad Lamias noſtras non pertinere*, tenent hoc Abulenſ. Turrecremata, & alij mox citandi, & ſic paſſim Romæ, in Italia, Hiſpania, Gallia, Germania, fidei inquiſitores à Sede Apoſtolica deputati, & confirmati, & Iudices ſæculares, qui iuſtiores, & doctiores, vnanimiter practicant: vt non obſtāte iſto capitulo Lamiarum con D feſſionibus credunt, & contra eaſdem ad mortis vſq; ſupplicium procedunt. quod à me multis probatum, lib. 2. quæſt. 16. & fuſius libro 5. hac ſect. 16.

Dico igitur *ſententiam extendentium hunc canonem ad Lamias noſtras; primo Lamijs ipſis infructuoſam eſſe: deinde pernicioſam Eccleſiæ, & reipubl. tertio, periculoſam aſſertoribus. quarto rationi, & veritati pa-* E *rum conſentaneam*. Probo ſingula. Primo eſt *infructuoſa Lamijs*. quia per eam non eripiuntur ſupplicio; nam adhuc ex d. c. Epiſcop. hæreſeos conuincerentur. quoniam c. Epiſcopi tales mulierculas definiret eſſe infideles, & a Deo ad ſuffragia dæmonum

num

num deſciſcere. Et rectè definit: quia licet deluſæ fuiſſent in ſomnis: tamen (vt optime ratiocinatur Nicol. Iaqūerius Flagelli faſcinarior. c. vlt.) poſtquā euigilarunt recordantes eorum, quæ in ſomnis egerant, putantes ea vere, & corporaliter à ſe geſta: ratificant pactum, & cultum dæmonij exhibitum, & ſolicite ſibi cauent ab ijs, quæ in ſomnis dæmon prohibuit, & omnia ſedulo exſequuntur, quæ iuſſit facere. Fouent etiam pertinaciter voluntatem ad ſimiles conuentus reuertendi, & faciendi quæcumque arbitrantur ſe illic commiſiſſe, ſacrilegia, Sodomiam, incæſtus, infanticida, idololatriam, &c. profitentur ſæpe coram complicibus, etiā in iudicio ſe hęc nolle deſerere. Quare ſunt hæreticæ, & apoſtatæ cenſendæ, licet hæc nequam voluntas, & opinio ex deluſione naſceretur. Ad cultum enim, & exercitium hæreticę prauitatis ſufficit, libere in eam conſentire, & eam acceptare. Sicut ſi aliquis Catholicus ſomniaſſet ſe audire aliquem docentem, vel concionantem, Non eſſe Purgatorium: poſtea vero vigilans putaret ſe vigilantem hæc audiuiſſe, & memor eorum, quę ſomniarat argumentorum, huic hæreticæ propoſitioni fidem, ac conſenſum præberet, & animo, dictiſque eam foueret: talis dubio procul haberetur, & eſſet verus hæreticus, & vt talis puniri deberet. Item ſicut qui (eſt comparatio Bernard. Cumani Lucernæ num. 9.) in ſomnis paſſus eſt illuſionem, quia ſomniabat ſibi rem eſſe cum aliena vxore, ſi poſtea memor ſomnij complacet ſibi de tali actu propter delectationem, quam inde ſibi viſus pcipere ex ſpolio thalami alienij, licet non peccet ratione ſomnij, qua ſomnium fuit (quia iudicium rationis tum ligatum erat, & ideo tum peccare non potuit) mortale tamē adulterij peccatum ſibi con-
A ſciſcit ratione complacentiæ ſubſecutæ, & conſenſus pleni in vigilia præſtiti. Nam rectè D. Auguſt. delectari falſo crimine verum eſt crimen. Deinde quis ignorat, has vigiles multa conari, ad hoc crimen: & conatus, qui ad cogitationem acceſſit, pœnam in atrocioribus criminibus merito exigit? l. quiſquis, C. ad leg. Iul. Maieſt. l. ſi quis non dicam rapere, C. de Epi-
B ſcopi, & cler. l. vnic. C. ſi qua prędi tus poteſt, l. 1. D. de extraordin. crimin. l. 1. D. ad leg. Pomp. de parricid. l. fugitiuus D. de verb. ſignific. Quis ignorat fautores, & conſcios eadem pœna cum maleficis puniendos? l. 1. §. occiſorum D. ad S.C. Syllan. l. vtrum D. ad leg. Pomp. de parricid. §. alia, de publ. iudic. Denique patet in d. c. Epiſcopi. non obſtante deluſione hę-
C reticas declarari. quia dicit *ſceleratas, & retro poſt Satanam conuerſas*, qđ eſt eſſe apoſtatas à fide. dicit, *alios ſecū ad infidelitatis interritū traxiſſe* (quod eſt dogmantizantium) *à recta fide deuiaſſe, fidem perdidiſſe, in errorem Paganorum deuolui, Diaboli eſſe non DEI, & Paganis eſſe deteriores*. Si ergo capitulum iſtud pertineret ad ſtriges, deberent ergo ad-
D huc hodie ſtriges tractari, vt hæreticæ, & à fide apoſtatantes. Quem igitur fructum ex hoc cap. percipiunt, quod illas tam clare hæreticas pronunciat, & proinde ſubdit pęnis hæreticorum.

Secundum, *quod hæc ſententia ſit pernitioſa reipub. & Eccleſiæ*, clarius probatur, quia ſtrigum defenſores conantur per hoc capitulum obtinere, ne Lamiæ interficiantur, vt patet
E ex Ponzinibij, Vvieri, & aliorum ſcriptis: & docet quotidiana experientia impunitas iſto protextu, vel minus quam oportet punitas dimitti: nec fidei Inquiſitores inter Catholicos vllum maius impedimentum experiuntur, quam Legiſtas

ſtas quoſdam, & tabulas has falſa imbutos opinione ab hoc canone definiri, hæc cuncta eſſe illuſoria, nec grauẽ mereri pœnam. Queruntur de hac re ſcriptores fere omnes. ex Proteſtantibus Mollerus comment. in conſuetud. Saxon. & Bodinus in Dæmonoman. ex Catholicis viri Pij, & docti Remig. in dæmonolatr. Ludouic. Richaume noſter libr. trium diſcurſuum. Pet. le Loyer lib. 2. de ſpectris. Creſpetus libr. de odio Satanæ 1. diſcurſ. 2. vbi teſtatur iam Franciſci I. tempore in Francia de latum numerum maiorem centum millibus, ſed plurima cum acceſſione adauctum poſtea, iudicum conniuentia, & magnatum clandeſtino fauore: & grauiter deplorat diſcurſ. 8. multitudinem iam eſſe tantam, quanta nunquam viſa fuit, & cauſam gliſcentis mali eſſe iudicum perfidiam, deceptorum Vvieri ſcriptis, & deceptorũ à Diabolo, vel certe complicum Sortiariorum. vide illum à fol. 118. Sebaſtianus Michaelis, Pneumalog. fol. 53. & 55. ſcribit à Geneuenſibus ſolummodo puniri magos, qui hominibus, vel brutis nocuerint, cætera illorum deteſtabiliſſima ſcelera inſuper haberi, & vt illuſoria prætermitti: non curari ab illis iniurias Deo illatas per idololatriam blaſphemias, Sodomiam, &c. & ideo hodie Geneuam eſſe ſcaturiginem viuam atheiſmi, & idololatriæ. Hæc ille vicinus de vicinis ſuis potuit certo comperta habere. Conqueritur eadem de re Barthol. Spineus Sacri Palatij Mag. cum ſcribitem.

Potiſſimam labẽ, cur ſic inualeſcat iſta peſtis eſſe, quorũdam Iuriſtarum perſecutionẽ: quibus Principes Theologiæ imperiti facile credunt, quaſi ſapientibus, licet in huiuſmodi ſatis rudes exiſtant: vtpore Dei prouidentiam, Diaboli poteſtatem atque malitiam, & pleraque alia Theologica, A ad quæ præſens articulus deducitur, ignorantes: & implent allegationibus legum folia: quæ & in pluribus non faciunt ad propoſitum: eo quod puros actus humanos poſſunt regulare leges humanæ, non autem Diabolicis colligatos poſſunt bene cognoſcere: ſed ſolum præſuppoſita cognitione ſuperioris ſcientiæ, ſacræ (inquam) Theologiæ, poſſunt pœ- B nas determinare talibus conuenientes. Sic ille Apolog. 1. cap. 3. poſtea cap. 4. ſic ſcribit. Hoc capitulum Epiſcopi male intellectũ à iuriſtis, quatenus hæc quæ ad Theologiam pertinent pertractat, eſt cauſa illorum ruinæ, putantium eo quod in corpore iuris Canonici redactum eſſe, poſſe proprium ſenſum circa illud ita procedere, vt etiam Theologorum C communi ſenſui ſe opponant, &c. Idem cap. 9. Adeoque nunc inualuit iſta peſtis: vt dixerit in quadam concione diabolus, qui in forma Principis apparebat (vt retulerunt, qui adfuerunt nonnulli ab inquiſitore deprehenſi) ſitis omnes bono animo! Neque enim elabentur anni multi, quod ſuperabitis CHRISTI fideles. quod optime diabolus obtinet D ſuffragio diaboli, ſibique ſimilium, qui ſe patribus Inquiſitoribus opponunt, dicentes hæc eſſe deliramenta, ſicque ſceleſtis his apoſtatis fauent, & in hæreſibus ſuis indirecte confirmant. Niſi enim præpedirentur patris Inquiſitores horum moleſtijs: quorum ſæpe Principes, tanquam ſapientum perſuaſionibus inclinati, denegant auxilia Inquiſitionis officio E debita: ita eorundem feruentium inquiſitorum Zelo ſecta hæc eſſet penitus deleta, vel certe extra fines Chriſtianorum penitus fugata.]

Et his omnibus antiquior vnus inquiſitorum Nicola. Iaquerius Anno 1457. ſic ſcriptũ reliquit: *Quod quidem c.* Epiſcopi, *quidam incaute attenden-*

Digitized by Google

tendentes obſtaculum non modicum præſtant exſtirpationi ſectæ, & hæreſis faſcinariorum, unde ipſa fauorem accipit, & incrementum. Hactenus ille flagelli faſcinar. cap.9. Verum quid opus è Gallijs, Italia, & Germania coaceruare teſtimonia? Nonne in ipſa noſtra Teuthonica Brabãtia, quæ ſolebat ab hoc crimine ſatis eſſe pura, hoc ſcelus videmus gliſcere, ex quo multorum in corda falſus d. capit. Epiſcopi ſenſus ſe penetrauit, maxime Iudicum, & cauſidicorũ quorundam, quibus temere vſurpata Vvieri lectio, & incaute auditi ſermones Looſei, & à quibus diuina iniuria, & Catholicæ religionis dehoneſtatio haud magni penditur. Minantur mihi Philippicas, & calami rigorem: exſpecto, & te exſpecto, ſed nihil video, niſi minas, & inanes iactantias, pergunt interea canes impedire, & caulas lupis reſerare. ſinunt malũ proſerpere, immo fouent dum non prohibent, quinetiam prohibentes ipſi prohibent. quid negligere cum poſſis perdere peruerſos, aliud quam fouere? *error, cui non reſiſtitur, approbatur: & veritas, quæ non defenditur, opprimitur.* Hi dominiũ tyrannicum dæmonis in Chriſti Eccleſiam confirmant horum opera ſalus reipubl. proditur. ab his de communi interitu priuata lucra comparantur: quibus volupe eſt in vtramq; aurem dormire, donec tortuoſus draco ſe toto corpore inſinuet: & venenum apoſtaſiæ, idololatriæ, ac nefandiſſimarum libidinum, incredibilis crudelitatis, execrandorum ſacrilegiorum, & quotidianarum contra tenellam ætatulam, contra fruges, & alimoniam mortalium, cõtra patriæ totiuſq; generis humani ſalutem, machinationum, per totum paulatim Chriſti corpus diffundat. Quis non hos de repub. & Eccleſia quam peſſime mereri pronunciet? quis nõ pro-

A ſtiget, execretur? videmus; ſi quidquam videmus, impunitate ſtriges fieri deteriores, & pedetentim plures pluresque ſibi complices impigre adiungere: nec quidquam illis optabilius eſſe, quam quod aſſidue diabolus inculcat, ſinceram adhuc partem eodem carcinomate peruadere. Si de vllo crimine verum, de hoc ſane veriſſimum eſt vetus illud, *Parcendo*
B *nocentibus innocentium ſalutem conſeruari non poſſe.* Deus ipſe per Eſaiã ſatis aperte Babylonijs inſinuat, ſe regioni in qua maleficis parcatur, propitium nunquam futurum, ſed ab ea grauiſſimas pœnas exacturum. [Venient (*inquit*) tibi (*Babylon*) hæc duo ſubito in die vna ſterilitas, & viduitas. Vniuerſa venerunt ſuper te propter multitudinem maleficiorũ
C tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem, Sapientia tua, & ſcientia tua hęc decepit te, veniet ſuper te malum, & neſcies ortũ eius: & irruet ſuper te calamitas, quam non poteris expiare. Iſta cum incantatoribus tuis, & multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laboraſti ab adoleſcentia tua: ſi forte quid proſit tibi, aut ſi poſſis fieri for-
D tior. Defeciſti in multitudine conſiliorum tuorum: ſtent & ſaluent te augures cœli, &c.] c.47. v.9.10.11. Confirmat B. Io. Chryſoſt. deplorãs, quod ab hoc nefario auſu vix orbis minima pars ſeruetur, & omnes fere ſint æternæ mortis periculo expoſiti: hæc Dei iram ſemper quidem prouocaſſe, ſe nunc multo magis, poſt tot tam ingentis beneuolentiæ, ac miſeratio-
E nis tam inſignis indicia, poſtquam ille filium redemptioni noſtræ impendit. Lege illum hom. 10. in c.3. epiſt. 1. ad Thimot. ſub fin. Quid ergo fas ſperare nobis, vbi tot quotidie pullulant maleficorum faſcinatorum defenſores, & in Scabinatus, Conſulum, Fiſcalium, Parlamentorum, &

Digitized by Google

libr.2.& 3.) Et quia negāt facta, quę vbique, & omnes fere ſe fieri vidiſſe, & eſſe expertos, homines fide digniſſimi conteſtantur: quod ſapientum iudicio deſipere, ac inſanire eſt: quia nihil velle credere, niſi quod proprijs oculis adſpexeris, ſignum eſt ſtoliditatis, vel proteruæ obſtinationis; quę qualis ipſa eſt, cæteros putat, mendaces, fungos, & leues in credendo. Leuis eſt corde, qui cito credit, ſed cordis nullius, & frontis ferreæ, qui cōmuni virorum proborum, & ſapientium aſſertioni non credit. Nec à præſumptione queunt excuſari; quia ipſi ius vſurpant definiendi, an aliquid ſit hæreticum, necne; quod non ad Iuriſtas, ſed ad Theologos; non ad Parlamenta ſubſellia laicorum, ſed ad Epiſcoporum conuentus, & Synodos pertinet: immo præferunt ſuam ſententiam ſententiæ Inquiſitorum Fidei, & Pontificum Romanorum. Nam cum iſti cenſeant non eſſe illuſoria, quę ſtriges confitentur: noſtri aduerſarij VVierani contendunt, deceptiones eſſe, & pro illuſionibus habenda. Plane vltra crepidam ſutores: & perinde faciunt, ac ſi lictores, & alij iudicum executores, iudici dicerent eum male iudicaſſe, & ſe ſententiæ opponerent. Nam in cauſa hæreſeos Iudices laici reuera tā tum ſunt executores ſententiæ, per Eccleſiaſticos iudices latæ. Quando enim Eccleſia definiuit, verbi gratia, qui negat tranſſubſtantiationem panis in veram carnem, & ſanguinem IESV CRISTI in Euchariſtia, hæreticus eſt, & pœnis hæreticorum plectendus. Tum iudex ſæcularis tātum cognoſcit, de facto, an Petrus hoc neget. Si Petrus dicat ſe negare, partes iudicis ſæcularis non ſunt aliæ quam exſequi in hoc homine, quod Eccleſiæ decreto ſtatutum: & tenetur credere, talem vere hæreticum eſſe. Sic quādo Eccleſia definit ſtriges

A noſtras, vt vere crimino ſas puniēdas; non licet laico magiſtratui, hanc ſententiam eludere, dicendo; hanc, quæ fatetur, deluſam; ſed ſic confitentem debet condemnare. Nec etiam effugiunt notam temeritatis, tum iiſdem ex cauſis; tum quia, cum nudi iuriſtæ, vel medici ſint, tamen audent ſibi arrogare declarationem determinationis conciliorum circa fidem;

B quæ auctoritas nō competit niſi Prelatis Eccleſiarum, idque de conſilio Theologorum; quibus Prælatis ſolis conceſſa facultas canones, fidei condendi. Aduerſarij vero contendunt d. canonem Epiſcopi pertinere ad ſtriges noſtras, & ideo illo Canone decidi, has deludi: Pontifices autem, quos nominaui, declarant illas non deludi, nam Iubent Inquiſi-

C toribus, vt in ſtriges, tamquam verorum criminum, reas rigorem legum contra hæreticos latarum exerceant; nec tamen Canonem Epiſcopi antiquant, nec vllus, eum Decreto tollendum iudicat: ergo ſatis declarant, ſe cenſuiſſe, nihil hunc canonem, ad ſtriges pertinere, alioquin eum abrogaſſent. Eodem modo eum intelligunt Inquiſitores fidei, qui

D ſemper, ex doctiſſimorum Theologorum, & Canoniſtarum numero deliguntur. Nonne temerarium, eſt contra hos omnes, ſuo iudicio, in re tam graui, & adeo periculoſa ſibi, & reip. niti?

Vltimam denique concluſionis noſtræ partem; *videlicet ſententiam aduerſariorum nec veritati, nec rectæ rationi, eſſe conſentaneam*; probo quia

E veritati conſentaneum, eſſe nequit, quod iudicio Eccleſiæ, & Pontificum declarationi repugnat, vt facit ſententia aduerſariorum. Nam Eccleſia eſt columna veritatis, & Pontifex Romanus eſt lingua ſeu os Eccleſiæ, cui eſt, promiſſum à veritate, *Non deficiet fides tua.* Quod vero

Digitized by Google

veritati conſentaneũ non eſt; id rectę rationi nequit eſſe cõſentaneũ. Præterea, ex ipſis ſectæ illarum Dianarũ circumſtantijs; non prorſus excæcatis; ſtatim apparet, quam diuerſa fuerit illarum ſecta, à noſtrarum ſtrigũ ſecta. 1. illæ credebant plures eſſe DEOS, Dianam, Herodiadem, &c. noſtræ ſtriges non neſciunt ſe Diabolum venerari, & ei debitum, vni DEO ſe honorẽ deferre. 2. illæ profitebantur quædam prorſus impoſſibilia, vt equitare cum Herodiade, quæ nequit ex inferno egredi, & cũ Diana Dea, quæ nulla eſt, noſtræ nihil ferme confitentur, niſi quod, citra miraculum, ſit poſſibile. Si dicas Seuer. Sulpitius, lib. 1. de vita D. Martini, ſcribit, ei vmbram terram Latronis, quæ ex inferno prodierat apparuiſſe: ſic ergo Herodias inde prodire. Reſpon. non recte id inferri. Nã quoad Latronis animam potuit id Deus permittere ad falſi cultus deſtructionem: ſi vero inde Herodias prodijſſet (quam illæ miſellæ credebant eſſe veram Herodiadem) id foret ad falſi cultus confirmationem, quod Deus nunquam permitteret. 3. illæ credebant, quod cum Diana proficiſcerentur: noſtræ quod cum ſuo magiſtello, ſeu martinetto dæmone: in quo illæ fallebantur, noſtræ non falluntur. 4. illæ omnes putabant aliquid veri Numinis, & diuinitatis ineſſe creaturæ (nam in hac re diſerte canonis deciſio fundatur, dum ait; *quia huiuſmodi mulieres aliquid Numinis, & diuinitatis extra vnum Deum arbitrantur*) noſtræ ſtriges, vix vllæ hac ignoratione, vel errore ducuntur. 5. noſtræ expreſſe renunciant Deo, & profeſſioni fidei, quam in baptiſmo ediderunt, offerunt dæmoni aſſeruatam euchariſtiam: conculcãt cruces, & alia multa faciunt ſacrilegia; quorum nihil illis alijs mulierculis impingitur. 6.

A miſceri ſe carnaliter, cum dæmonibus fatentur; quod non aliæ. 7. noſtræ conficiunt, & vtuntur maleficia; pecudes; hominesque, præſertim infantulos, necant; & fruges procellis perdunt, quorum nihil, de alijs illis legitur. 8. noſtræ conſpirant cum Satana in humani generis perniciem: qua de re nihil eſt in d. cap. Epiſcopi. 9. noſtrę baculo, vel olla, vel quo alio B vtenſili inter tibias ſumpto, per aerẽ vehuntur, & interdum pedibus iter conficiunt in itu ad cõuentum, & reditu domum; ſecus ac illæ, quæ tantũ ſuper beſtias, ſe dicebãt omnes equitare, has & ſimiles alias differentias facile quilibet colliget, ex confeſſione illarum, in d. ca. Epiſcopi, & noſtrarũ ſtrigum in actis iudiciarijs, vnde appareat ſine iuſta ratione aduerſarios C ad noſtras d. c. porrigere. 10. argumẽtatur Benard. Commenſ. in Lucerna inquiſitorum c. 4. tempore Conc. Ancyrani ſecta ſtrigum, videtur nondũ nata fuiſſe; ac fortaſſis nec Gratiani tempore, qui anno demum. 1150. vel circiter. (Sic glo. c. cum poſt appellationem §. forma vero. 2. q. 6.) decretum compilauit. Nam prædicta ſecta ſtrigũ videtur pullulare cœpiſſe, pau-D lo plus quam à centum quinquaginta annis, vt ex laquerio, & antiquis Inquiſitorum proceſſibus apparet: idem aſſerit eo loco Franc. Pegna, in addition. Sane vetuſtiorem laquerio de ſtrigibus in terminis, ac clare loquentem, haud ſcio, an alium inuenias: ille autem nondum centum quinquaginta annis deuixit. Quo igitur pacto, capit. Epiſcopi, de tam E diuerſis, & tam diu poſt ſecuturis hæreticis egiſſet? nam eaſdem non eſſe illas mulierculas cum noſtris; ſed in multis multum diſcrepantes, iam oſtenſum.

Vnde etiam ſit manifeſtum, veritati, ac rationi conſentaneam eſſe ſententiam contrariam eorum, qui d. c. Epiſco-

Epiſcopi, volunt non pertinere, ad eas de quibus nunc agimus ſtriges: quæ eſt plane communis Catholicorum ſententia, imprimis eorum quos citaui, Pontificum Romanorum, *Innocentij, Hadriani, Iulij, & Clementis*; & Epiſcoporum, vel Cardinaliũ, Turrecrematæ in d. capit. Epiſcopi Alphon. Toſtati, in Matth. capit. 4. quæſtio 47. Simancę Epiſcop. Zamorenſis Catholich. inſtitut. titul. 27. & fidei Catholicæ inquiſitorum, Iaquerij flag. Faſcin. Sprengeri Mallei maleſic. part. 2. Mideri in Præceptorio præcept 1. capit. 11. queſt. 4. Bernard. Comenſ. in Lucern. Inquiſitor. & magiſtrorum ſacri Palatij, Silueſtri Prieratis, de ſtrimag. libr. 1. capit. 14. & libr. 2. capit. 1. & 4. & Spinei, de ſtrigibus capit. 1. cum ſeqq. & aliorum grauiſſimorum, tam Iuriſconſult. quam Theologorum, ſi non omnium, certe tot, ac tantorum, vt eorum comparatione aduerſarij merito nulli cenſeantur, nonnullos nominabo.

Sic Ioan. Graſſus conſ. de ſtrigibus,) Auguſtin. Botta de Sauiliano, de eadem re alio conſ. Bernard. Baſinus relect. de artibus Magic. propoſition. 9. Paulus Grilland. de ſortileg. q. 7. & poſt accuratam diſputationem Arnoldus Albertinus, de agnoſcendis aſſertionibus hęret. quęſt. 24. à num. 13. maxime nu. 24. qui multa argumẽta in contrarium adducit, quibus egregie ipſemet reſpondet. Franc. Pegna commenta. 68. in directorium Eimerici, & idem in Annotation. ad Ambroſium, de Vignate tract. de hæreſi. quęſt. 12. vbi etiam accurrate oſtẽdit Ambroſium illum à nobis non diſſentire, & ſi diſſentiret eius opinioni non ſtandum: Marquardus, de Suſanis tractat. de Iudęis, & alijs infidelibus capit. 13. num. 28. Ioan. Maior. in 2. capit. 14. quęſt. 3. Barthol. Sibyllanus. 3. Decad. Mirabilium, ca. 7. quęſt. 4. Franc. Victoria relect. de Magia quęſtio. 7. Alfon. à Caſtro libr. 1. de iuſta hęret. punir. capit. 16. Sixtus Senenſ. libr. 1. bibliothe. Sanct. annotat. 73. Pet. Binsfeldius Suffragan. Treuirenſ. de confeſſion. malefic. in ſolutione argument. ad primum mihi fol. 347. Michaelius in Pneumalog. & Frãc. Picus libr. 3. dialog. ſtrix, & omnes quos citaui ſuperius hac ſectio. 16. litt. VV.

Reſtat reſpondeamus obiectionibus aduerſariorum.

Ad 1. dico quędam, eſſe ſimilia mulierculis illis, cum noſtris ſtrigibus; ſed in pręcipuis, maxime, quę ſunt fundamenta, & baſes, dicti cap. Epiſcopi, diſcrepare, immo nec in his, quę ponit argumentum conueniunt, nam noſtrę non tantum noctu, vt illę; ſed etiam interdiu vadũt, ad curſum, nec vmquam cum Diana, vel Herodiade ſe putant, nec ſuper veras beſtias vehi, nec ſemper equitãt, nec Dianę, vel Herodiadi obtemperant: nec ignorant pręſidem conuentus eſſe Satanam v. ſupr. verſic. vltimam denique. Ideo hic non procedit argum. à ſimili, nec extenſio Canonis, cuius verba non conueniunt noſtris ſtrigibus, nec diſpoſitio, quia noſtrę non credunt totum, quod illę aſſerebant: quod totum complexum in canone illo damnatur; non vero credulitas, quod à dęmone in alium locum corporaliter queant tranferri, quę nihil habet commune cum opinione infidelium, vt dicti auctores optime oſtendunt, maxime Albertin. d. loco num. 25. & ex hac extenſione magnum contra philoſophiam ſacram, prophanamque abſurdum ſequeretur, vt doctum abunde. Nauarri auctoritati iam reſpondi, eum aliter intelligendum, vide libr. 2. quęſt. 16. lit. A.

In 2. Obiectione ſupponitur minor falſa: nam falſum eſſe oſtendi noſtras

A ſtriges credere ſimilia his, quæ in d.c. Epiſcopi damnantur.

Ad 3. Quoque reſp. vel nullas, vel vix vllas Lamias hoc credere. Solent enim in confeſſionibus ſuis dicere, ſe alijs videri tales; ipſæ autem ſciunt, ſe transformatas non eſſe. Quod ſi rudiores aliquę id, vt Lycanthropi quidam faciunt putent: fateor tales à dęmone, quo ad hoc punctum, deluſas eſſe: tamen ſi hoc pertinaciter teneât,
B dico ex hoc cap. Epiſcopi, illas, vt hæreticas debere damnari: vt recte cenſent Ambroſius, de Vignate, Albertinus, Pegna, & alij.

Ad 4. Reſp. primo, incertum eſſe, de qua ſecta mulierum Burchardus loquatur. Nam Burchardianæ eodem modo, quæ illæ Gratiani, deludebantur, nempe circa præſentiã Herodiadis, aut Dianæ: noſtræ vero cir-
C ca ſui dæmonis, tam vectoris, quam incubi, & Præſidis, in conuentu, non decipiuntur: ſciunt enim ipſummet eſſe. Pleræque etiam norunt diſcernere, quando id vigilantibus vere, & quando ſomniantibus, per imaginationem contingat. Denique notant loca perſonas, & reliquas omnes circumſtantias, & de his in confeſſioni-
D bus ſuis tam noxij, quam innoxij, in teſtimonijs conueniunt: quod deluſionem omnem excludere ſatis vbertim oſtenſum. Noſtræ quoque quoad transformationem, non credunt, ſe cum hominibus, veris rem habere, ſed cum dęmonibus in corpore formato, vel aſſumpto. Item ſciunt diſtinguere, vel inter veros, homines, qui chorẹis interſunt, & inter dęmo-
E nes, illis permixtos. Ideo poſſumus negare Burchardum, de ſtrigibus noſtris loqui; quarum ſecta diu poſt adhuc ignota manſit. Secundo dubium eſt quo pacto Burchar. accipiat illud; *neceſſa io.* Nam ſi de neceſſitate abſoluta, vt velint nolint cogantur, eo in beſtijs aduolare; peſpicuum, eſt eũ de noſtris non agere; quæ ſi nolint, eo non deuehuntur, ſed domi manent, ſed poſtea pœnam aliquam abſentiæ luunt. Si vero intelligit neceſſitatem conditionatam, v.g. debent ire, ſi nolint affligi: male id ad ſcribit infidelitati, nam res ita, ſe habet de facto. Si capit de neceſſitate morali, v.g. quod putent, ſe peccare nõ eundo, & ideo ire debere: hoc nihil attinet, ad noſtras, quæ ſciunt ſe peccare eundo, nõ vero remanendo. Et ſane toto illo capite nihil proponit Burchardus, has ſentire, quod rectæ fidei repugnet, iuxta iam à nobis demonſtrata. Nec mirum hac in re illum erraſſe; qui in eodem capite halucinatur circa tempeſtates ciendas, & maleficium amoris odij que, vt oſtenſum, li. 2. & 3.

Ad 5. argum. ex reſp. ad 4. patet ſolutio.

Habent aduerſarij plenam (niſi fallor) d.c. Epiſcopi, explicationem quã velim, eos perpendere, ſine proteruia, aut peruicacia; quę faciunt, vt videntes nihil videant.

SECTIO XVII.

De libris Magicis.

NEc poſſunt, ad hęredes trãſmitti, nec legi, nec retineri, ſed ſunt igni tradendi; Vt iure antiquo cautum, & in primitiua Eccleſia obſeruari ſolitum, & hoc renouatum edicto Pij IV. & Clementis. VIII. Põtifi. in regg. quas prẹfixerunt Indici, libr. prohibit. Reg. 9. Intellige præterquã, ab illis; quibus prohibitorum librorum generalis lectio, in bonum publicum Pontificis Maxim. auctoritate fuerit conceſſa. Solis Pontificibus reſeruatum eſt, hanc licentiam largiri, & quibus, ipſi hoc permiſerunt; vt nominatim omnibus Inquiſitoribus fidei, & eorum commiſſarijs,

l. cęterę D. fam. herci. l. math. C. de ep. audien. Acto. 19. v. 19. cũ ſeq. & D. Aug. teſtatur in pſal. LXI. in fi. Dam. de Barlaã & Ioſ. cap. 32.

Eymeric. c. 3 n. 1. & Penna ibi in comm. litt. C.

Iul. 3. in bulla. cum meditatio cordis.

Digitized by Google

rijs pro tempore exiſtentibus. Epiſcopis vero, eo ſolo, quod Epiſcopi ſunt hæc licentia legendi libros prohibitos non competit, vt docet Penna, & hoc fuit à Pio V. quibuſdam Epiſcopis diſerte reſponſum. Sunt autem tales libri, non auctoritate propria cóburendi; ſed potius deferendi ad inquiſitores. Qui eos retinent, niſi deferre parati ſint, non ſunt abſoluendi: & hæc abſolutio reſeruata eſt habentibus poteſtatem abſoluendi à caſibus bullæ cœnæ Domini; & ab alijs impenſa abſolutio, nulla eſt, & inualida, ſunt etiam tales retinentes vehementer de eadem hæreſi ſuſpecti; ſi libri ſint ab alijs compoſiti. Nam ſi ab ipſiſmet compoſiti forent, plene conuincerentur, & damnari poſſent vt hæretici magi; ſi tamen fatérentur à ſe compoſitos, vel à ſe ſcriptos, vel ab alio ſe dictante ſcriptos, nec quicquam cauſari poſſent, quod eos ab hæreſis crimine tueretur. vide de hac re bene loquentem Siman. in prax. à num. 4. tit. 39.

Ad direc. Inquiſitor. par. 2. c. 4. Commẽt. 3. fol. 91. Hæc oĩa fuſe docet poſt Simã. Campeg. & Zanchinum Pena d. cõm. 3. Arch. Ioã. Andr. d. c. filij de hære. in 6. Rom. ſing. 383. Caſer. de hæret. nu. 125

Idem, quod inquiſitoribus fidei, quo ad librorum horum vſum puto eſſe publicis Librorum Cenſoribus Eccleſiaſticis: non vero DD. quia doctores ſunt, nec Parochis quia Parochi, quod diligenter notandum, etſi in multis locis periculoſe Parochi, & DD. hoc ius ſibi vſurpent.

SECTIO XVIII.

De Eucharistia morituris prabenda.

Cóſuetudo multis locis, eſt maleficis ad mortem damnatis denegare viaticũ corporis Dominici; quæ cóſuetudo tolerari poteſt, propter Sacramenti reuerentiam illis locis; vbi poſt ſentẽtiam ſtatim reus morti traditur. Locis alijs, vbi pridie ſententia fertur, & poſtridie reus interficitur ẽt conſuetudinem hanc admittit. Nauarus. Sed omnino putarim, tũc reis præbendam cõmunionem, niſi quid aliud obſtet: nempe dummodo Catholici ſint, & vere peniteant, probatur hæc ſententia iure Pontificio, & ciuili, & DD. auctoritate. probatur & ratione, quia conſulendum, eius animæ, cuius corpus traditur, ad mortem: neque hoc eſt, dare Sanctum canibus, pœnitens enim iam Deo amicus eſt, & non canis. Nec dedignatur Chriſtus, eum inuiſere, pro quo mori dignatus, fuit in cruce.

libro 5. Conſil. 16. c. quæſitũ. 13. q. 2. c. ſi per eod. de hæret. in 6. Motu proprio Pij V. ſup hoc edito. Sanctione Crimina. Carol. V. art. 79. Gloſſ. & DD. ĩ Cle. 1. de pœn. Turrecre. in d. c. quæſitum. Aufrer. de poteſt. Eccle. ſuper laic. Iul. Clar. d. q. 99. nu. 3. v. Binſf. membr. 2. dub. 5. multis allegatem. d. conſ. 16. Manual. c. 25. nu. 23.

Item ad hoc requiritur, vt reus ſit ieiunus, nõ enim idem obtinet in ægro morituro, & ſano morituro, vt optime docet Nauarrus. & vt tantum temporis inter ſupplicium, & communem intercedat, vt ſpecies ſacramentales, ſint veriſimiliter conſumptæ, ad quod non dubito, cum Nauarro, quatuor horas ſufficere, cõfeſſio Sacramentalis numquam reo, ne immediate quidem ante mortẽ, deneganda: contra vnctio extrema reis numquam concedenda. Semper autem cauendum, ne poſt Euchariſtiam, vel confeſſionem quilibet reũ inuiſat, & inebrietur, vel alia fiant piam mortem, & ſeriam pœnitentiã impedientia: qua in re hic in Belgio, & Germania ſuperiore multum, & frequenter peccatur.

SECTIO XIX.

An corpus ſepeliendum?

Sequenda in hoc regionis conſuetudo, quoad illos, qui à Carnifice iuxta tenorem ſententiæ ſunt interfecti. Quoad alios, qui ſententiæ executionem morte præuenerunt, notandum primo huius (vt & hęreſis) excepti criminis naturã eſſe, vt morte non finiatur, ſed contra mortuum procedi in eo poſſit; & in locis, vbi bona confiſcantur, poteſt etiam

Nauarr. nu. 23. Clarus d. num. 3. Gomeſ. to. 3. c. 14. nu. 8. Clar. §. vlt. q. 100. num. 1. Gomeſ. d. tom. 3. c. 1. nu. 80.

poſt mortem agi, ad bonorum confiſcationem; ſed vbi talis conſuetudo non eſt, ſaltem ad memorię damnationem; & corpus ſepultum condemnatum, poſſet exhumari, & oſſa comburi. Qui durante reatu ſibi mortem conſciuerunt; ij non ſunt ſepeliēdi Eccleſiaſtica ſepultura, ſed cadauer deberet à iudicibus in furcā agi. Si obijcias contrariam, ſententiam communiorem, quoad vltimū membrū nempe non poſſe iudices in corpus in carcere mortui ſęuire illud ſuſpendendo, vel cremando, quia crimina, & eorum, pœna morte exſtinguūtur, *Reſpondeo*, hanc rationem locum non habere, quando moriendo nouum crimen committitur, & ipſa mors crimen eſt: crimine enim nec crimen, nec criminis, pęna pōt extingui. Hęc me cā impellit, vt à communi ſententia recedam. Deinde plerique cēſuerunt, & optime; in atrocioribus criminibus, rectius æquius eſſe adhuc cadauera puniri, cum grauiſſimo cum ſcelere, ſe debitæ pœnæ reus conatus fuit ſubtrahere; & conſuetudo fere generalis comprobauit hanc praxim cadauera talium puniēdi, ad aliorum neceſſarium exemplum. Eos autem conſanguineos, & amicos, quis reis in carcere venenum vel laqueos, vel cultros ſuppeditant; vt violentas, ſibi manus inferant ad ignominiam euitandam, in quos merito DD. inuehuntur, non dubito teneri lege Cornelia de Sicarijs.

Gom. ſup. & Clarus, q. 51. n. 14. Simā. in prax. ti. 62 & titu. 56. c. placuit. 23. qu. 5. & ibi gloſ. & DD.

Vide Clarū d. §. fi. q. 51. n. 15. & Gomez. ſup. nu. 71. & Menoc. de arb. iud. caſ. 283. Latè hæc oſtendunt [illegible] Fran. Marcū, & alios ipſi Com. & Clarus. [illegible] d. tit. 62. Marſ. ſing. [illegible] Menoc. d. caſ. 283.

d. cap. placuit. & ca. ex parte de ſepult. Alberic. Angl. & alij in lib. 1. §. quoties D. de innu. neq. hac in re prax. cō trariū proferūt DD. ſup. cit ſed tñ ēs volūt vnanimiter quoad hos iura ſeruari.

Si vero, nō vi ſibi illata, ſed ęgritudine, vel debilitate, aut incommoditatibus carceris morerentur ante ſententiam; in his ego pro(?)ſus ſequerer communem illam ſententiam; adeo vt ſi in talem, non legitime cōfeſſum aut conuictum, iudex ſæuiens, eum non patiatur Eccleſiaſticæ tradi ſepulturæ; peccet Mortaliter, & actione iniuriarum conueniri à propinquis defuncti poſſit. Poterit tamen iudex ſinere corpus ſepeliri, cum proteſtatione, & litem cœptam contra mortuum proſequi citatis, ad defenſionem, ijs quorum intereſt; vt in hęreſis crimine ſeruatur. Sed quot annorum ſpacio currit ius contra mortuum agendi? putarim in hoc crimine quoad bonorum confiſcationem, nō poſſe agi, poſt annum quadrageſimum; ad memoriam tamen damnandam, adhuc agi poſſe, iuxta ius Canonicum; ſed ciuile videtur quinquennij tantum ſpacium exigere; cui in foro ciuili ſtandum.

Aegid. Bellamera de ciſ. 677. & 678. cum ſeq. Alberti. rubr. de hær. Simā. d. titul. 62. Brunus de hær li. 5. c. 17. Siman. ſup. n. 7. ex c. vl. de pręſcript. in 6. lib. 2. C. de apoſ. & ita gloſſ. in li. Manichæ. In verb. ſubire, C. de hær. & eſt com. te ſte Comeſ. ſupra, nu. 81. quē ſequitur Clarus d. nu. 4.

APPENDIX I. ad liber. V.

His addā, quę ad me V. CL. Petrus Oranus ſcripſit 5. Kal. Decemb. 1599. & adiungā, ex rebus alibi iudicatis nō nulla, quæ ſolius Pariſiēſis Curię iudicatis non immerito pręferantur: quamquā nec Duareno (cuius in ſcholis, quā in ſubſellijs, maior laus) ſatis credam hoc Parlamenti illius cōſtans, eſſe iudicium, ſed fors illū arreſta aliqua decepere; quæ alijs, ipſi non notis, fundamētis innitebantur. Orani ij verba ſunt.

In Magicarum Diſquiſitionū Tomo primo, aduerſus Alciatum noſtrum ſtrenue decertaſti depulſioneque plena atque ſolida, errorem notaſti, & confutaſti, demiror doctiſſimum Alciatum non tantum in Parergis, verum etiam in Recitationibus, ad Decretales Pontificum, in eo errore perſtitiſſe. ſic autem ſcribit.

In e. ſi permiſſus, [illegible] 6. de ele. & pot ſt ordinarij.

In cōtingentia facti vidi quamplurimū dubitari. Inquiſitor pronūciauerat contra quandam mulierē, ac tradiderat Iudici ſæculari, hic ad partis

inſtantiam vidit proceſſum, in quo continebantur, quod hæc mulier cõfecerat pocula quędam amatoria, & ſolum contra, eam erant indicia quarumdam maleficarum, quę dicebant, quod in quodam luſu nocturno cum dęmonibus viderant ipſam, mulierem ludentem, ac ducentẽ choreas, ipſa vero negauerat omnia, & fatebatur, ſe eſſe catholicam: fuit dictum, quod Iudex ſæcularis, non deberet exequi Inquiſitoris ſententiam ex defectu iuriſdictionis, quod in illo proceſſu Inquiſitor non poterat cognoſcere, nam quo ad pocula amatoria, clarũ, illud delictum non eſſe hæreticũ, nec eius cognitionem, ad Inquiſitorem ſpectare. neque enim eſt credendũ, quod etiam ipſa vere fuiſſet in luſu, nam quamuis credatur ſocijs criminis in tali delicto, attamen illud non, eſt trahendum ad ea, quæ vere non videtur, ſed per illuſionem dæmonum, præſertim, cum iſtæ participes criminis eſſent mulieres, quę regulariter non admittuntur in cauſa ſanguinis; hæc Alciatus.

Panorm. In ca. 1. de ſortile. per ea. accuſatus de hæret. in 6. c. Epiſcopi 26. q. 5. cap. 3. de vt. . . am.

MI DELRIE, ex vno errore, in alium labitur Alciatus, ſi quidẽ Põtifex Maxim. in accuſatione etiam mulieres audiri reſcripſit, non quaſlibet, ſed conſcias, & participes eius criminis, ac facinoris; & audiri, non tanquam accuſatrices, ſed tanquam teſtes. certum enim eſt conſcias haberi pro teſtibus, audiri, & examinari tanquam teſtes: quin etiam generali conſuetudine cõparatũ, vſurpatum, atque receptum, vt eiuſdem criminis, & facinoris ſocijs credatur, ſi ſanguine ſuo, id eſt morte, accuſationẽ ſuã ſignauerint, & roborauerint.

In d. ca. 3.

Et quod traditur. Reum criminis non interrogari, de conſcientia aliorũ; quod ſibi non pepercit, multo minus alteri parciturus ſit: id intelligẽdum, eſt de confeſſis, non conuictis; hos enim aduerſus cõſcios, ſocios, &

In l. repet. §. 1. de quæſtionib. & in l. vlt. C. de accuſ. & in c. vlt. 15. quæſ. 5. lib. vlt. §. fin aũt. C. de bonis dorũ, qui ante ſentẽtiam, &c. Aemilian. de cla. 192

A participes criminis interrogari manifeſto iure probatur: immo, & confeſſum interrogari in crimine læſæ Maieſtatis in aperto eſt: tale autem crimen, eſt ſortilegij, & magiæ. Iudices rerum capitalium apud Stabulenſes ſortilegas cõuictas, nec cõfeſſas proſcribendas, non damnandas capitis, vel ad rogum cõtendebãt; ac ne quidem, ſi in flagranti crimine compre-
B henſæ eſſent; ſicque apud eos more maiorum vſurpatũ: verum auctorãte Principe iactatam cõſuetudinem, & abuſum abrogauimus, hoc. n. nec ius, admittit, altero contentũ; vt vel confiteatur, vel conuincatur reus.

in l. d. Hadrian. §. 1. de cuſtodia reorũ. cap. 1. de confeſſis. l. qui ſententiam. de pœnit. lib. 1. de Clement. cap. 23. decl. 377. lib. 8. hiſt. Sueton. in vita Auguſt. c. 33.

Scio aſperrimum, *crimen paricidiũ* (quod Seneca, & Quintilianus, *nefas vltimum*, vocant: eoque ſenſu in Regem adtentatum, *vltimum faci-*
C *nus*. Quintus Curtius appellat) non vindicatum acerbiſſimo illo ſupplicio, more maiorum, etiam in conuictum, & manifeſti paricidij Reum; niſi vltro confiteretur, nec confeſſionem fuiſſe extortam tormentis; tamẽ nihilominus conuictus, capitali pœna vti homicida coercebatur, ea fuit lenitas Auguſti, nolens patricidij pœna plecti, niſi confeſſos, nec
D Auguſtus ſua interrogatione, CERTE PATREM TVVM NON OCCIDISTI? viam ſalutis, & libertatis, Reo aperuit, vt voluit Caſaubonus; ſed benigna interrogatione abnutiuum reſponſum elicere voluit; ne conuictus, non tamen cõfeſſus, pęnam parricidij ſuſtineret. tam horrẽdum facinus parricidij vix credidere patratum veteres; niſi ſi paricida ſe ſuo iudicio conuinceret.

In notat. ad Suetonium dic. cap. 33.

E Quod vero Aliciatus ſcribit, aduerſus diuinationes, & incantationes, Inquiſitores incongruos, & incompetentes, eſſe iudices, quod diuinationes, ſortilegia, ac alia id genus, ſpecies ſint falſæ Religionis, nulla tamen dogmata fidei Catho-

licæ contraria contineant; hoc ſimpliciter verum non eſt, ſi enim Diuinator, ſortilegus, inuocauerit, & adorauerit dæmones, ſpem in, eos ac fiduciam poſuerit; ſacrificia, ac preces, eis obtulerit (quod vtique faciunt ſortilegi, & venenarij) rectè pro ſua iuriſdictione inquiſitor inquirit, & ita poſt Oldradum, & Iaſonem reſoluit Conradus Brunus.

conſ. 208. in l. huiuſmodi de ſeg. 1. in titu. ad legem Cornel. de Sicarijs.

Demiror Gallos doctiſſimos errationem Alciati inſecutos. Franciſcus Duarenus, ſic de ſortilegis ſcribit: de aniculis horum, quæ volitare per aera, & nocturno tempore ſaltitare, & choreas agere dicuntur, quæritur? Et ſolent plerique Quæſtores in eas acerbius animaduertere, quam ius, & ratio poſtulet, cum Synodus Ancyrana definiuerit, quædam eſſe quæ à cacodæmone multarum mulierum mentibus irrogantur, itaque Curia Pariſienſis (ſi nihil aliud admiſerint) eas abſoluere, ac dimittere merito conſueuit, Hæc ille.

lib. 5. rerũ iudicatarum tit. de maleficijs, c. 2.

In eandem ſententiam ita quoque Petrus Erodius; nuper extitere apud Valenſes, & Cenomanos vicinos noſtrorum Anditum, qui ex hoc maleficio dãnati ſunt, & quos in tormentis audio confeſſos, ſe ſacris (quæ ſabbata nuncupant) rituatim initiari, cum Chriſtianiſmum abiurare, & profiteri paganiſmum: deinde à tergo notari ſignis: poſtremo donari pulueribus, & medicamentis, quibus, & brutis, & hominibus officiant, itaque alios tale quid conficere, nonnullos vrinam ſiſtere, quoſdam arceri à cõcubitu, an id effici poſſit, vt per ſuadere volunt hominibus infectis, videbimus prout, res incidet. durat in hodiernum diem hæc, ſeu magorũ, ſeu ſortilegorum pernicioſa factio, niſi quod ea nõ amplius philoſophorũ, aut honeſtorum virorum ſit, ſed, ruſticorum, & idiotarũ, quæ res (inquit) vanitati vanitatem addit.

Idem alio loci à ſanguine ſortilegorum, ex Ammiano Marcellino abſtinendum contendit, quod multa in hoc genere vana ſint, multa non nociua, multa inſaniæ coniuncta, multa miſeranda; & ſi hęc delitia humana aliquam pœnam merentur, mitiorem, vult adhibendam, vt enim furioſus ſatis ipſo furore punitur, ita ſortilegus vana indagine.

lib. 8. rerũ iudicatarũ tit. de maleficijs, c. 14. editione poſtrema. Nihil neceſſe, nam nõ probat quicquam ſed Hippiã tãtum agit, & cuius cauſæ rei ignorat, cõtendit eã non fuiſſe.

In eundem errorem delatus Michael Montanus libro tertio; periculorum, ſeu, tentamentorum, Lipſius noſter guſtus, Auctor vero operis, *Eſſais* vocat, capite vndecimo, tit. dex Boiteux. C[illegible]taſſem ab Amanuenſi meo deſcribi, niſi Lipſius in libraria, ſua haberet; à quo, ſi voles, legendum accipies.

enſes diſcours politiques, c. 42.

Contra Matthæus Cognetus, Senator Regius, ſortilegos tãquam homicidis nequiores, naturæ humanæ inimicos omnimodo puniendos cõtendit, & dirius ſeueriuſque in eos à Magiſtratu animaduerteãdum: quod & ipſum firmat doctiſſimus Theologus Claudius Eſpenceius; *magiam proſcribere* (inquit) *ſcepteri magis eſt, quam ſtyli*, & eo loci multa, de magis, præſtigijs, & incantationibus.

in comment. tarijs ad poſt rem. Epiſtol. D. Pauli ad Timotheũ cap. 3.

Quin etiam Franciſc. Hotomanus in ſortilegos animaduertendum cõſultus reſpondit. Et ſi forte non ſit plene probatum delictum ſortilegi, tamen ſufficere publicam vocem, & famam in loco, vt poſſit quæſtionibus ſubijci, quod omnium impietatum, atque ſcelerum à Satana repertum ſcelus, & maxime abominandum ſit, propter expreſſam abiurationem, & renũciationem Chriſtianæ Religionis: deinde propter fidem & hominium, quod diabolo præſtatur: & propter exitium, quod iſta maledicta diaboli mancipia mortalibus inferunt [illegible] cauta, leges ciuiles humani generis inimicos, & hoſtes communes [illegible] appellant.

conſ. 98.

in l. [illegible]

Idem

conf. 99. num. 2.

Idem Hotomannus, in morbis curandis magam qua, de conſulebatur non modo circulo, verum etiam certa, hac verborum formula vſam fuiſſe refert, *d'ainſique Dieu à va, & charitate à foy, & le pain n'à faim, & l'eau n'a ſoif, & le feu n'à freid, fau, en oyſi, parte d'icy dedans*, quod magicum carmen (exorciſmi formulã impie Hotom.) Cõſtitutionibus Imperatorum damnatum legimus, eos enim quiſuſurris, & carminibus iſtis vtuntur, quamquam pernegent, teſtibus tamen grauatos, eculeo dedẽdus, vngulisq; ſulcantibus eorum latera tondenda, pęnas proprio dignas facinore.

d. conf. 99. In l. nullus & in l. eorum. C. de maleſ.

Quod vero Alciatus, Erodius, & alij; ſortilegos ad ſabbata proficiſci, ferri per caminum, nigrum hominẽ, vel hircum adorare, tripudiare vna, atque vnguẽta pulueres ve dari, quibus, aut transferantur, aut ſolo etiam flatu, alios tabe conficiant; deridicula, & inſomnia eſſe putant, & ad ſui dicti confirmationem, aduocant Decretum Patrum in Concilio Ancyrano; ſolide abs te confutatum eſt, vt & hoc ipſum præſtitit Sebaſtianus Michaelis Theologiæ Doctor: neq; adhibendam mage fidem Ioan. Baptiſtæ Neapolitano, quã Apuleio Africano; vtrũq; enim fieri poſſe ſeipſa, & opinione, ideoq; à particulari, ad vniuerſale nullá, eſſe cõſequentiam.

In ſua Pneumal. in libelli côcl. lib. de magia c. 26.

Ioannes de Vaux Stabulenſis monachus, inter alia recitabat indicẽdæ cõgregationis (ita enim vocabat) ſtatos conditos dies; vbi nocte intempeſta ad deſtinata loca ſodalitas comparebat; quæ dæmoni in forma hirci apparenti adorationes genibus ſubmiſſis faciebat, ijsque in locis exſtrui menſas epulis, & cibis bonis, beneque ſapidis (neque enim inanes mẽſas fuiſſe,) & primæ menſæ honoratiores vxoribus (quos *les braues hommes*, appellari referebat) accubuiſſe, primæ menſæ maiora ſubſellia, Belzebub, Aſtaror (hæc eſt Venus, & Ioannis ipſius ſuccuba,) & Leuiatam occupaſſe ſecundis, & tertijs menſis interfuiſſe etiam plures dæmones ſine nomine, bibi ad ſanitatem Belzebub, epulis exempta famæ, menſisq. remotis, in promiſcuos concubitus, & amplexus rui, in receſſu accipi à dęmone pulueres ſpargendos in aerea, ad fruges, vineas, & ſegetes inficiendas, & ſparſis pulueribus ventorum turbines, & tempeſtates ſpurciſſimas excitatas.

Non ignoro Senecam, hæc non probare, ſic enim ille, *Apud nos in duodecim tabulis cauetur, ne quis alienos fructus excãtaſſit: rudis adhuc antiquitas credebat fructus poſſe excantari, adtrahi imbres, & repelli cãtibus, quorum nihil poſſe fieri tam palam eſt, vt huius, rei cauſa nullius philoſophi Schola intrãda ſit:* ſed hoc Senecæ dictum, vt erroneum cõnicisti.

li. 4. naturalium, q. cap. 7.

Florimundus, de Remũdis refert apud Burdegalenſes capitulum, generale, per ſortilegos indici ſolere diebus Mercurij, & Veneris menſis cuiuslibet, ita enim confeſſos ſortilegij criminis Reos. Sebaſtianus Michaelis in *Pneumalogia* ſeu, *en ſon diſcours des Eprits, ſcholio ſeptimo*, ſcribit, *les ſorcieres eſtre tranſportez d'vn lieu en l'autre par Satan pour le ioüir, & heures le Ieudy enuiron la minuict, auquel ſeulement ils sõt trãſportez comme treſtous ont conuenu, en tela, & confeſſ. Peut-eſtre,* (hanc rationem ille ſubijcit) *pour ce que le diable veut auoir les premieres, & eſtre recognu au premier rang de la ſemaine. Car les Turcs celebrent le vẽdredy les Iuifs le Samedy, les Chreſtiens le Dimache, & quand à luy il s'eſt mis devant tous pour auoir la premiere celebration.*

en ſon Antechriſ. c. 7. n. 5.

Quod de Paſęte, natura molli, ſed magia oẽs ſuperante, ex Sudę hiſtoricis

Digitized by Google

ricis refers, idipſum inter adagia ſua Eraſmus retulit, ad quem, cum quid emeret,& rei pretium venditori numeraſſet, nummus perpetuo redibat, idem carmine magico, conuiuium repente partibus omnibus inſtructum, ac ſumptuoſum exhibebat, quod ſtatim ſi libuiſſet euaneſcebat: potuit cõuiuium fuiſſe verum nõ ſimulatum, faſcinatum, & imaginarium; cuius rei fidem faciunt cõuiuia quibus adſidue Ioannes de Vaux interfuit, cuius confeſſio ab alijs quoque magicis,& ſortilegis probata.

Tempore reuerendiſſ. *Georgij Auſtriaci Epiſcop. Leodicenſ.* (bonæ memoriæ) magiſter Hugo Bourlettus chirurgus inſignis, & à medicis laudatus, multum ſimilia factitabat; vinaque extraria Roma, ex Hiſpania, & alijs ex locis reipſa in menſa omnibus demirantibus repræſentatis pocul is exhibebat: viuunt adhuc horum actuum teſtes compertæ fidei, at ille poſtea ad meliorem mentem reuerſus, maleficijs abſtinuit, & ex impio factus pius; quinque diebus ſingulis ſacris operabatur. Reuerendiſſ. Cardinalis à GroesbeecK. eum in familiam ſuam recepit. obijt autem valde pie, & Catholice, ab annis octo, & quod excurrit.

Veriſſimum eſt, quod in ſecunda parte operis tui ſcribis; Conſtantinũ Imperatorem ad Baſſum Præfectum vrbi reſcribentem, non vſum verbo, Coegiſſe: quod vero ais vſum verbo, deflexiſſe; ipſe apud te diſpice, anne, defixiſſe legẽdum ſit, ita enim Theodoſianus Codex habet. defigere, ſortilegorum verbum eſt; apud Ciceronem. Quæcũque Augur, iniuſta, nefaſta, vitioſa, dira, defixerit, (ſic in melioribus Codicibus,& ita quoque Lãbinus) irrita infectaque ſunto. Plinius defigi diris deprecationibus, nemo non (inquit) metuit. Ouidius (abs te etiam laudatus) Deuouet ab- A ſentes ſimulachraq; cerea figit, & alibi; Sagaque Phœnicia defixit nomina cara. Quod ipſum non ignorauit Accurſius noſter in exemplo abs ſe poſito, in figendo ceræ imaginem, & in gloſſis Philoxeni, defixiones Necromantiæ, leguntur.

Vnde apud Paulum I.C. minus recte legitur, Interficerent aut deficerent, legendum enim, vt enim, vt ex B Codice, Veſontino Cuiacius noſter reſtituit, defigerent: qui autem defixiones faciebant, curioſi, vocabantur, vnde apud Horatium, curioſus, pro malefico ſeu mago accipitur, qua de re videri poterit Cuiacius.

Quod tu de puella Ioanna Lotaringia, idem plane cenſeo, eius geſta, & ſtratagemata, non ſub Carolo, ſexto (vti ſcribis) ſed ſub Carolo, ſepti- C mo, contigerunt (cuius rei teſtes aduoca Paulum Aemilium. Monſtreletum, Micquellum Girardum, & alios) Virago illa obſcuri generis in Barrenſi Ducatu Iacobo Dareo patre ac Iſabella matre nata, Diuino afflata numine rem inclinatam fortiter reſtituit; Angelos vbique perfidos, FRANCIA eiecit; Carolum Septimum Remos vngendum ſacrandumque perduxit; illique, vt ratum D firmumq; Imperium more maiorũ eſſet, effecit; Aurellanenſem vrbem graui obſidione liberauit, vidi eius ſtatuam æneam Aureliæ in ponte ad Ligerim ſeruatæ à viragine,& virgine vrbis monimentum; cęterum dũ in Compendij obſidione ex vrbe erupit, ab hoſtibus comprehenſa, & Rothomagum producta ad palum damnata, viua exuſta eſt; non abſque æ- E terno Anglici nominis probro, qui ſe magicis illius artibus Francia profugere falſo querebantur.

Admirandum ſane eſt, quod de illa adfirmatur, pirum arborem, ſub qua illa ſedebat dum patris gregem minabat, ouesque ruri paſcebat, cum vt

in l. 6 in verbo non dubitauit. C. de maleſic.

lib. 5. ſententiarum ad l. Corneliam de ſi car. §. 9. lib. 20. obſeruat. ca. 22. & libr. 27. c. 17.

in l. 4. C. de maleſic.

l. 2. de legibus.

libr. 28. Hiſtoriarum, c. 4.

vt Regem Carolum VII. adiret, primo cœleſti voce monita eſt; neque cariem, neque vetuſtatem ſentire, neque fulmine tangi, neque pluuia, grã dineve, aut niue intingi.

Per Micquellum, qui Aurelianæ vrbis ab Anglis obſidionẽ & Ioannæ res geſtas ſcripſit.

Inquiſitor, in Prouincia Stabulenſi apud acta probatum rẽperi, malum ſub qua maleficæ duxerant choreas, & ſaltatorium orbem verſauerant, in quaque earum Aulœdus Tibicenve conſederat, fœlicem ac frugiferam, factam infœlicem, ac infrugiferam, arborem vidi.

Redeo ad Ioannem, quam ab Angelis flammis feralibus quaſi maleficam ambuſtam refers: an eo ſenſu exaudis hæc verba Conſtantini ad populum. FERALIS PESTIS ABSVMAT?

In l. multi. C. de malef.

Iacobus Reuardus, exiſtimat per illa verba nihil aliud voluiſſe Cõſtantinum, quam maleficos igne conſumendos eſſe, ſed quia de Dijs manibus, quibus ferialia ſacrabantur accitis arte magica locutus ſit; ideoque, ferali peſte, potius quam igne, huiuſmodi homines abſumendos reſcripſerit? *quamquam* (inquit) *non ignorem peſtem feralem de ſupremo ſupplicio accipi poſſe, & veteres pro morte ac interitu peſtem poſuiſſe. unde apud Feſtum, peſtiferum fulgur, quo mors exitiumve ſignificatur.*

lib. 5. variorum, cap. 3.

Dionyſius Gothofredus, ignis quoque ſupplicium intelligit, quod magi Dijs manibus conſecrarentur: vt quemadmodum in feralibus pecudes abſumebantur, & ipſa cadauera, ita manibus conſecrarentur, quos in carminibus ſuis inuocaſſent.

In notis ad dict. l. multi.

Ego vero, per hæc verba, *peſtis feralis abſumat*, intelligo maleficos, & præſtigiatores beſtijs objiciendos: quod ipſum Græcus interpres notauit, probarunt quoque antiqui noſtri iuris Interpretes, & maxime Odofredus; *magos* (ait) *feralis peſtis abſumat, quaſi ſunt objiciendi feris beſtijs lacerandi.* ſic quoque notauit Cuiacius: *feralis* (inquit) *peſtis abſumat, id eſt beſtijs objiciatur, & vt ego interpretor feralis paſtus abſumat.*

lib. 60. baſil. Kont. 30.

in d. l. multi.

in notis ad d. l. multi.

Matthæus Coignetus vtitur hac interpretatione, *quella peſte cruelle les puiſ eſteindre, & cõſumer, & pour teles ſorcelleries Iehu fit manger au cluens la Royne Ieſabel.*

Neronis tempore de Chriſtianis tanquam ſortilegis ſupplicium ſumptum legimus, & hi aut feris, aut canibus objiciebantur, aut crucibus figebantur, aut flammabantur, ſtantibus ad palum deſtinatis vnco (ne motatione capitis picem cadentem decliarent) gutturi ſuffixo, è lamina ardente pix, aut vnguentũ in caput liquefiebat; ita, vt riui pinguedinis humanæ per arenam amphiteatri ſulcum facerent, eoque pertinet locus ille Iuuenalis Satyra prima.

d. cap. 43.

Pone Tigillinum, tæda lucebis in illa;
Qua ſtantes ardent, qui fixo gutture fumant,
Et latus mediam ſulcus deducit arenam.

(Ita legendum contendit Schaliger) non vero,

Et latum media ſulcum deducit arena:

libr. 5. de emendatione temporum ca. de Roma ſub Nerone incenſa.

Hactenus Oranus.

In his, quod de Ioannæ æuo me monet amicus, veriſſimum, & memoriæ lapſum agnoſco lubens. De duobus alijs non video cauſam, cur ſententiam mutem.

Nam illud de Conſtantini reſcripto *deſiciendi*, voce vſum, non *cogẽdi*, verum eſt, nec facile hic admiſerim correctionem illam, *deſigendi*: tum quia libri omnes Codicis Iuſtinianæi, quos vidi, continent, *pudicos a libidinem deflectendos animos*: tum quia C. Theodoſianus à Ioanne Tilio

l. eorũ 4. C. de malef.

l.9.titu.16. lib.5. l. 6. Epit. tit.10. ϖεὶ φορτῶν.

lio primum editus hanc lectionem A confirmat: tum quia Conſtantinus Harmenopolus, in huius legis breuiario legit, *qui magicis artibus pudicos animos ad libidinem deflectunt, publicatione, & exilio puniuntur*, tum quia *defixio magica*, deuotionis, & execrationis quoddam genus fuit, & non animæ permouendæ, vel peruertendæ, ſed ſanitati corporis perdendæ inſtituta: nec ſatis Latine dicas, B *animum defigi*, ſed deflecti *in libidinem*.

l. multi.6. C. de maleſ.

De *Ferali* flamma, cum ſcriberem nulla mihi cogitatio fuit legis illius Conſtantini, cuius initium, *multi*, Sed, *ferales flammas*, funeſtas atq; lethale nuncupabant. Vt Minucius, *ferialia ligna*, Symmachus, *ferialia cōmenta*; Saluianus, *peccatum feraliſſimum*; noſter ille decus orcheſtræ, *i-* C *gnem feralem, ratem feralem; locum feralem, ſaxum ferale, turbam feralem*; alij alia, quos olim laudaui; quæ vox à *Fera*; ſiue mortē ſiue Parcam ita vocarunt. De Conſtantini tamen verbis, nondum mihi liquet quid ille per *peſtem feralem*, potiſſimū ſupplicij vltimi indixerit, illud quidem quod adiungitur, fauet explicationi Græcorum; *quoniam natura peregri-* D *ni ſunt*, quaſi dicat; quoniam alieni ab humanitate, ideo belluis cedant. Sed ego, *ferale* pro *ferino*, nondum reperi apud claſſicos ſcriptores, repugnat etiam ſyllabæ modulus, in hoc citatus, in illo productior ac ſtatarius. Ergo cenſeo potius, Conſtantinum eo loco duntaxat definiuiſſe, vt vltimo ſupplicio de medio tollantur quam pœnæ genus exprimere voluiſ E ſe. Nec arbitror ſemper eadem morte damnatos. Facit Vlpianus, vt credam, lib.7. de officio Proconſulis, ſub titulo de Mathematicis, & vaticinatoribus; dum ait: *& varie puniti ſunt ij, qui id exercuerunt, pro menſura ſcilicet, & conſultationis*. Vt vides lacuna ſub eſt, expleo; *& modo conſultat*. quamquam Vlpianus de certo tātum matheſis huius vetitæ genere id dicat, conſtat tamen non idem ſemper ſupplicium in alijs quoque generibus obtinuiſſe; vt nec in Chriſtianos, qui non infrequentius à tyrannis exuſti, quin & frequentius, quam feris obiecti. docent Tigillini tædæ, & Tertullianici, *Semaxij*. Cuperem B doceri, Conſtantini tempore maleficos ferino paſtu aſſumptos. nam de concrematione facile docuero. Lege Gregoriani codicis lib.7. titu. de malefic. & Manichæis; inuenies à Diocletiano, & Maximiano eos addici, vt loquuntur, *flammeis ignibus exurendos*. Lege C. Theodoſiani legem primam, quæ Iuſtinianæi tertia eſt: reperies haruſpices, *concremandos*, ab C ipſo Conſtantino ad Maximum reſcribi. Quid ergo vetat quominus *feralem peſtem* ita ſumamus? Nā Accurſij. Odofredi, & Græcorum in iudicio Latinitatis, non opinor ſontica plane auctoritas: nec in Cuiacij verba iurarim libens, aut cuiuſpiam alterius, hic quidem Rœuardo, & Gotofredo accedo procliuius, vt & Petr. Fabro, qui idem aſſerit, Semeſtri. lib. D 2. cap.7. Nam. & apud Iul. Paulum, lib.5. ſentent. cap.23. quamuis magicæ artis cōſcij iubeantur ſummo ſupplicio affici (hoc eſt beſtijs obijci, vel in crucem agi) ipſi tamen Magi viui iubentur concremari. Sed res nō tanti, vt plura putem verba commutanda.

Aduerſa in Herc. Furent. v. n.45.

Scio. l. vnic. Cod. de his qui par. ferales anguſtias, vſurpari; ſed quia funerea erat cuilei manſio mala, ſic vocantur.

In Moſaicarum, & Romanorum legū collatione; quam Pithoeus ex m.ſ. edidit Harmeno. feralem peſtem gladij pœnā interpretatur.

Addam ex Gallicanarum Curiarum actis nonnulla, quæ nec in Frā- E cia quidem, Parlamenti Pariſienſis illud iudicium receptum paſſim, aut omni tempore, ſatis oſtendant: deſcribam verba Gallica, ne quis me de meo quid affinxiſſe, vel perperam tranſtuliſſe ſuſpicetur.

Ex actis iudiciarijs Epiſcopi Bellua-
cenſis,

Digitized by Google

cenſis, contra Iohannam Darcam vulgo vocatam, Iehanne lapucelle (*hæc acta exſtant in Monaſterio S. Victoris Canonicorum Regularium Pariſiis*) *quæ fuſe referunt, Bernard. du Girard. in Annalibus Franciæ ſub Carolo V I I. & Franc. Belleforeſtus in eiuſdem Caroli V I I. vita à fol. 345.*

An. 1430.

CVm prope Compendium potita eſſet hoſtium, Pariſienſis Vniuerſitas litteris publicis eam apud Henricum Angliæ regem accuſauit ſortilegij, & maleficij: cauſæ prætenſæ fuere ſequentes, quæ etſi falſo prætexebantur, oſtendunt tamen ſenſum Eccleſiaſticæ Curiæ, & almæ Academię illius temporis: Promotor itaque fiſcalis, quidam Guilhelmus de Eſtiuel, aut, vt in Actis, & in ſentẽtia Delegati Apoſtolici vocatur, Ioannes de Eſtiuet: vbi in articul. 4. dicitur arbor quędam fuiſſe apud Dompreum, vbi ſolitæ conuenire maleficæ, & miſceri dęmonibus. *Que pres de Domprein y a vn grand, & vieux arbre, qu'on nõme l'Arbre charnme Fee de Bourlemont, & que apres de ceſt ardre y a vne fontaine, pres laquelle on dict que frequentent les malins eſprits auecq; leſquels ſe meslẽt de nuict les ſorciers danſans, & gambadans autour deſdicts arbre, & fontaine.* Articul. 5. *que le ſuſdicts arbre, & fontaine, ſont ſurnommez des Fees. Auſſi luy demandoyent, ſi elle auoit cognoiſſance de ceux ou celles, qui certains iours de la ſepmaine vont au Sabbat auec les Fees. Reſpondit, auoir ouy dire, qu'on y alloit e Ieudy.* Articul. 6. *quelle alloit audict arbre les heures qu'on celebroit le diuin ſeruice, à fin que eſtant lors ſeulle elle peut à ſon ayſe danſer, & caroler autour des lieux ſuſdicts, ou elle faiſoit pluſieurs bouquets, & chapeaux des flurs, et herbes plus ſoeſues qu'elle tournoit es enuirons, & enuironnoit ledit arbre en chantant certains vers, & diſant quelques mots de ſortilege: & y retournant l'endemain quoy que le ſoir elle y euſt mis leſdicts chapeletes, & guirlandes, ſi eſt ce qu'elle ny trouuoit choſe quelconque.* Articul. 7. *Qu'elle ſouloit porter en ſon ſein de la mandragore, eſperant par ce moyen en auoir bonne fortune, tant en richeſſes, qu'en autres choſes temporelles: comme ſi la mandragore auoit en ſoy telle efficace.* Articul. 19. *Auoir pris conſeil des malins eſprits, & que par enchantemens, & moyens nõ permis, & illicites, elle auoit deſcouuerte certaine eſpee, qui eſtoit en l'Egliſe de ſaincte Catherine du Fierbois* Articul. 20. *Auoir eu des anneaux charmez, & qu'elle dic quelques paroles sõtilegues ſur ſon enſeigne, & ſur les guidõs que portoyent les ſiens, diſant que cela ſeruoit pour leur donner bonne fortune en guerre, vſant de grandes coniurations, à fin que par ce ſort elle bienheuraſt leurs entrepriſes: tenant pour tout certain, que tant qu'ils porteroyent ces drapeaux ainſi coniurez, ils ne pouroyent receuoir aucune deffaicte pars leurs aduerſaires. Et qu'elle ſe plaignit publiquement à Compeigne lors qu'elle fuſt priſe, de ce que les ſiens auoyent oublie d'aporter ſes enſeignes, & que pource elle eſtoit tombee en ce malheur. Pource que ceux qui s'aydant d'arz defenduz, & ſoubs bon pretexte pretendent authoriſer leur peruerſite, ont de couſtume de conſacrer les inſtrumens deſquels ils s'aydent.* Articul. 36. *Que par quelques ſort, & inuocation elle auoit faict paroiſtre quelque maligs eſprits au Roy, & Ducq; de Bourbo pour les ſeduire.*] Propter hæc Vniuerſitas Pariſienſis, & Iudices illi priores, iudicarũt Ioannẽ ſortiariam fuiſſe, & maleficam, aperte docentes ſe arbitrari, huiuſmodi crimina, non illuſione ali

Sic vocatur in Bulla Caliſti III. apud Belleforẽ. fol. 386. pag. 2. ibid. fol. 346. fol. 393.

qua

qua, ſed vere à criminoſis huiuſmodi committi ſolita.

Idem cenſuit Epiſcopus Ebroicenſis in cauſa Guilhelmi Edelini, vt ſuperius docui. Idem Inquiſitio Auinionẽſis in cauſa plurimorum, quorum damnationis formulam ſuo loco exhibui paulo ante.

lib. 5. ſect. 12.

ſect. vlt. b.

Idem eſt iudicium Parlamẽti Burdegalenſis, & fuit Conſilij Atrebatẽſis, quo tempore adhuc Arteſij ad Pariſienſem curiã appellabant; vtriuſq; rei probationi clariſſimæ ſunt, q̃ ſubiũgã, Remũdi, & Mõſtreleti verbis.

Extractum ex libro Viri Clariſſ. Flori mundi de Remundis Conſiliarij Regij in Senatu Burdegalenſi, cuius libri hæc eſt Epitheſis, & inſcriptio, Antichriſt. cap. 7. n. 5.

Tous ceux, qui ont laiſſe quelques marcques du temps, que l'Antichriſt doit arriuer, eſcriuent, que la ſorcelerie ſera lors eſpandue par tout, euſt elle iamais tant de vogue qu'en ce malheureux ſiecle icy? les ſellettes de noſtre Parcament en ſonnt toutes noircies. Il n'en y a pas aſſez pour les ouir. Noz Conciergeries en regorgent & ne ſe paſſe iour que noz iugemens n'en ſoyent enſangantez, & que nous ne reuenions triſtes en noz maiſons, eſpouuantez des choſes hideuſes, & effroyables qu'elles confeſſent. Et le diable eſt ſi bon maiſtre, que nous ne pouuons enuoyr ſi e grand nombre au feu que de leur cendres il n'en renaiſſe de nouueau d'autres. Ie me contenteray de ceſte Hiſtoire prodigieuſe, aduenue l'annee 1594. laquelle ſurmonte toutes celles que Bodin a remarquees dans ſa Demonomanie; *voila pourquoy i'en ay voulu faire le recit particulier.*

Vne Ieune femme, nommè Ieanne Boſdeau, adpellantè du Iuge ordinaire de la Chaſtellenie de Sallignac en Lymoſin, qui l'auoit condamnee à la mort, eſtant ouye en la chambre criminelle, ſans peine ne tourment, confeſſa (comme elle auoit faict par deuãt le Iuge:) Qu'en ſon ieune aage vn Italien l'auoit desbauchee, & amenee à la veille de S. Iean ſur la minuict dans vn champ. ou il fit auec vne verge de haus vn grand cerne, *marmotant quelques paroles, qu'illi ſoit dans vn liure noir. Surquoy ſuruint, vn bouc grand, & cornu, tout noir, accompagne de deux femmes, & tout auſſi toſt vn homme habille en preſtre. Le bouc s'eſtant enquis de l'Italien qui eſtoit ceſte fille, & luy ayant reſpondu, qu'il l'auoit amenee pour eſtre des ſiennes, il luy fit faire le ſigne de la croix,* de la main gauche, *puis commanda à tous de le venir ſaluer. Ce qu'ils firent luy baiſant le derier.*

circulũ intelligit.

Ce bouc auoit entre les deux cornes vne chandelle noire allumee, a laquelle les autres alloyent allumer les leurs. Et lors qu'ils l'adoroyent oniettoit dans vn baſſin de l'argent. Ceſte femme s'eſtant depuis retrouuee au meſme lieu, le bouc luy demanda vn bouquet de ſes cheueux, leſquels l'Italien coupa, & les luy bailla. Le bouc l'ayant retiree part, la coucha dans le bois, & la cogneut charnellement, a quoy elle prennoit vn extreme deplaiſir, ſouffroit beaucoup de douleurs, ſentant la ſemence auſſi froide que glace.

Tous les mercredis, & vendredis, *de chaſque mois, le chapitre general ſe tenoit au Puy de Dome, ou elle s'eſtoit trouee vne infinitè de fois, auec plus de ſoixante autres perſonnes, tous leſquels portoyent vne chandelle noire, qu'ils allumoyent a celle que le bouc auoit entre ſes cornes, a laquel le il auoit donne le feu, le tirant au deſſoubs de ſa queue. Apres cela tous ſe mettoyent en dance en rond, le dos tourne l'vn à l'autre. En ceſte aſſemblee en diſoit la meſſe a leur mode, tour*

nans

nãt le dos à l'autel. Celuy qui faiſoit l'office; (qu'elle nomma) eſtoit reueſtu d'vne chappe noire ſans croix, esleuant vna trãche ou rond de raue tainte en noir, au lieu de l'hoſtie, criant tout lors de l'eleuation, Maiſtre, ayde nous. On mettoit de l'eau dans le calice au lieu de vin, & pour faire, l'eau beniſte, le bouc piſſoit dans vn trou à terre, & celuy faiſoit l'office en arrouſoit les aſſiſtans auec vn aſperges noir.

En ceſte aſſemblee on diſtribuoit les meſtiers de ſorcellerie, & chacun rendoit compte de ce qu'il auoit faict, les eſtats eſtoyẽt pour empoiſonner, enſorceler, lier, guerir maladies auec charmes, faire perdre les fruicts de la terre & telles autres meſchãcetez, ceſte miſerable confeſſa tout cela, auec vne merueilluſe franchiſce, & naifuete: car pour vne femme ruſtique elle auoit bon eſprit, perſiſtant touſiours meſmes dãs le feu, auquel par arreſt elle fuſt condẽnee. Beza, n'eſtoit pas bien informé, lors qu'en ſa chaire il taxa naguères noſtre Parlement d'Incredulite, & de peu de foy, par ce diſoit-il (& cecy tiene d'vn Gentilhomme d'honeur, qui l'ouyt) que nous n'oſions, condamner les ſorcieres à la mort, nos Regiſtres teſmoignent le contraire.

Aliud ex lib. 2. Hiſtoriarum, de Enguerran de Monſtrelet.

EN ceſte annee (1459.) en la Ville d'Arras, ou Pais d'Artois, aduint vn terrible, cas & pitoyable, que l'õnomoit Vaudioiſe, ne ſcay pourquoy, mais lõ diſoit que ce eſtoyent aucunes gens hõmes, & femmes, qui de nuict ſe trãſportoyent par vertu du diable des places, ou ils eſtoyẽt, et ſoudainemẽt ſe trouuoyent en aucũs lieux arriere des gens, & bois, ou es deſers, la ou ils ſe trouuoyent en treſgrand nõbre hõmes, & femmes, & trouuoyent illec vn diable A en forme d'hõme duquel ils ne veoyent iamais le viſage, & ce diable leur liſoit ou diſoit ſes cõmãdemens, & ordõnances, & cõment, & par quelle maniere ils le deuoyent adorer, & ſeruir, puis faiſoit par chacũ deux baiſer ſon derriere, & puis il bailloit à chacũ vn peu d'argent, & finablement leur adminiſtroit vins, & viãdes en grãd largeſſe, dont ils repaiſoyẽt: & puis tout à coup B chacun prenoit ſa chacune: & en ce point s'eſtaindroit la lumiere, & cognoiſſoyent l'vn l'autre charnellement: & ce fait, tout ſoudainement, ſe retrouuoit chacun en ſa place, dont ils eſtoyent partis premierement.

Pour ceſte folie furẽt prins, & empriſonnez pluſieurs notables gens de ladicte Ville d'Arras, & autres moindre gens femmes folieuſes, & autres: & C furent tellement gehinez, & ſi terriblement tormentez, que les vns confeſſeyent le cas leur eſtre tout ainſi aduenu, comme dit eſt, & outre plus confeſſerent auoir veu & cogneu en leur aſſẽblee pluſieurs gẽs notables, Prelats. Seigneurs, & autres Gouuerneurs de Bailliages, & de villes: voire tels ſelõ cõmune renommee, que les examinateurs, & les Iuges leur nõmoyent, & mettoyent D en bouche, ſi que par force de peines, & de tormẽs ils les accuſoyẽt; et diſoyent que voirement il les y auoyent veuz. Et les aucuns ainſi nõmez, eſtoyent tãtoſt apres prins, & empriſonnez, & mis à torture, tant & ſi treslonguement, & par tãt de fois que cõfeſſer le leur conuenoit, & furent ceux-cy qui eſtoyent des moindres gens executez, & bruslez inhumainement, aucũs au- E tres plus riches & plus puiſſãs, ſe rachepterent par force d'argent, pour euiter les peines; & les hõtes q l'on leur faiſoit. Et de tels y euſt des plus grans, q furent preſchez, & ſeduits pars les Examinateurs q leur dõnoyent à entẽdre & leur pmettoyent s'ils cõfeſſoyẽt

le cas,

Digitized by Google

le cas, qu'ils ne perderoyẽt ne corps ne biẽs. Tels y euſt qui ſouffrirẽt en merueilleuſe patience, & conſtance les peines, & les tormens, mais ne voulerent rien confeſſer a leur preiudice, trop biẽ donnerent argent largement aux Iuges, & à ceux: qui les pouuoyent releuer, de leur peines, autres y euſt qui ſe abſenterent, & vuyderent au Pais, & prouuerent leur innocence, ſi qu'ilis demeurerent paiſibles. Et ne faict icy à taire ce que pluſieurs gens de bien cognoiurent aſſez, que ceſte manere de accuſation fut vne choſe cõtrouuee par aucunes mauuaiſes perſonas, pour greuer, & deſtruire, ou des honorer par ardeur de connoitiſſe aucũes notables perſõnes, que ceux hayoyent de vieille haine: & que malicieuſement ils firènt prendre meſchantes gens tout premierement, auſquels ils fai ſoyent par force de peine, de tourmens, nõmer aucunes notables gens, tels que l'on leur mettoit à bouche: leſquels ainſi accuſez eſtoyent prins, & tormetez, cõme dit eſt, qui fuſt polir voir au iugement de toutes gens de bien vnè choſe moult peruerſe, & inhumaine au grãd des honeur de ceux qui en furent notez, & au treſgrand peril des ames de ceux, qui par telz moyens vouloient des honnorer gens de bien: & à tant ſin de ceſte matiere.

Ad hanc narrationem Monſtreleti reſpexit Franc. Balduinus Atrebas. Comment. in tit. 18. li. 4. Inſtitut. Iuſtiniani, fol. 774. his verbis.

Sed quo grauius,] & ab hominis ingenio magis alienum, eſt hoc malũ, eo maior adhibenda, eſt cautio, ne quis eius, prætextu ab aduerſarijs temere obruatur. Facile. n. hic quiduis cõfingere poteſt ingenioſa ſimultas, vt & multitudinem credulã ſtatim commoueat, & attonitos iudices irritet aduerſus eum, quem cum dæmonibus rem habere mentietur. Ante annos ſexaginta ſenſit infelix noſtra patria, magno ſuo malo huiuſce generis calumniet. Magna erat Valdenſium mentio, quos aduerſarij iactabant neſcio quid commercij habere cum immundis ſpiritibus. Huius criminis prętextu optimi quiquę ſtatim opprimebantur. Sed tandem Pariſienſis Senatus cauſa cognita, vidit meras, eſſe ſycophantias, infelices reos liberauit, improbos ſycophãtas, cum iniquis iudicibus damnauit. Exſtatque adhuc eius hac de re memorabile arreſtum editum viceſimo die menſis Maij, anno. 1491.

Ita Franc. Balduinus, & fieri poteſt, vt in Attrebatenſium iudicum proceſſu iudiciario odij, calumniæ, crudelitatis, aut præcipitationis indicia nonnulla repererint: propter, quæ male iudicatum, rite vero prouocatum, ſententiam emendantes, Patres Pariſienſes pronunciarint. Et ideo nõ tam declararint Arreſto ſuo, hæc quæ magis attribuuntur, & propria confeſſione illorum confirmantur, etiam ceſſante omni Quæſtionum timore, inania deluſarum mẽtium eſſe (quæ declaratio temeritatis pleniſſima foret) quam Iudices illos, à quibus appellatum, improbe, & vi innocentiam oppreſſiſſe. De Vvaldenſium quidem ſecta quorum Albigenſes, ex ſtirpe fruticarunt graues ſcriptores teſtantur, non immunem, à faſcinariorum hæreſi, & crimine peſſimo illam fuiſſe, & nomen Gallicum faſcinarijs commune confirmat. Sed Balduinus, ex Meiero, ſumpſerat, qui ex Monſtreleto ferme verbotenus in hunc modum: Anno 1459.

Atrebati horrendum quid contigiſſe legimus.] Complures fuiſſe inhumaniter igne crematos, qui de nocte occultas coitiones habuere cum diabolo: vnde magnam accepere pecuniam. Viri primarij mulieresque cõ-

Digitized by Google

plures indicijs crematorum deprehẽ ſi; pars capti, & ſæuiſſimis tormentis admoti, alij vi pecuniç redempti. nõnulli ſolum verterunt, quidam vero adeo in pęnis conſtantes fuerũt, vt nihil cõfiterentur. Fuiſſe referũtur quidam ex iudicib. adeo deteſtabiles, vt quoſdam ſibi inimicos indicari curauerint, tanquam conſcios, reis in tormentis ad hoc coactis. Addunt in nocturnis illis conuentibus, ex omni ordine ſtatuq; mortalium viros mulieresq; interfuiſſe, eoſque ibi diabolum in humanam effigiem transformatũ adoraſſe, cuius tamen nunquã videbant faciem. In illius verba mãdataque iuraſſe. Conuiuio ab illo parato largiter epulatos; inde exſtincto omni lumine quemq; cum ſibi proxime oblata promiſcue cõcubuiſſe, ſiue ope diabolica in ſua vnde exierant loca reſtitutos.

Non ſemper ergo in hircina.

Hęc ille, arbitror in verbis vltimis negatiuã deeſſe, *nõ ſine ope diaboli*. Sane ex Meiero patet non opinionẽ cõuelli de maleficiorũ ſolitis ſceleribus, ſed iudicum iſtorũ crudelitatẽ, & iniuſtitiam auaritiãq; damnari, atq; hoc arreſti Pariſienſis eſſe fundamentum. Quæſo nõne Parienſe Parlamentum iniuſte iudicaſſet, niſi talium Iudicũ, vel Tyrãnorum potius decreta reſcidiſſet? Nam de quęſtione noſtra, poſſintne perfici à Lamijs opera dęmonũ ea, quæ ſolitę ſunt fateri? id non à Iuriſconſultis, ſed à Theologis, non à ſęcularib. ſubſellijs, ſed ab Eccleſiaſticis Tribunalib. ſunt decidendum. Habetis ea de re apud Ioan. Gerſonẽ Pariſ. Cancellariũ. almæ Theologicæ Pariſiorum facultatis articulos, eruditione, & veritate plenos, nobis fauentes. Accipite, & aliud grauiſſimum Curię Spiritualis Treuerorum iudicium.

Denique quia mentio à me facta ſup. ſec. 4. indicio 2. Loſei Gallidij qui librũ in Lamiarum Patrocinium cõſcriptũ, mille machinis conatus fuit A in publicũ protruderẽ, & metuũt nõnulli, ne tandem cacodęmõ aliquis id perficiat, duxi pro antidoto Palinodiã eius adſcribendam, cuius authenticũ, & originale (vt vocant) exemplũ, eſt penes pium, & honeſtiſſimum virũ, I.V. Licent. Ioannem Baxium (cuius ſtudium atque zelus contra nefariam hanc hæreſim Deum aliquando remuneratorem experietur) ab eo acceptum B tranſſumptum fidi Notarij manu eſt huiuſmodi.

Ego *Cornelius Loſeus Gallidius* Goudæ oppido Hollandię natus, nũc ob tractatus aliquot, *de vera, & falſa Magia*, ſine ſcitu, & permiſſione ſuperiorũ huius loci, temere, & præſumptuoſe ſcriptos, à me communicatos, deinde ad imprimendum Coloniam miſſos, in *Imperiali Monaſterio S.* C *Maximini prope Treuiros*, ex mãdato Reueren. ac Illuſtriſſ. Domini Nũcij Apoſtolici, Domini *Octauij Tricaricenſis Epiſcopi*, arreſtatus, atque detentus, cum certo ſim informatus in ſupradictis libris, nec non in Epiſtolis quibuſdã meis, eadem de re ad clerũ, & Senatũ Treuirenſem, alioſq; clam miſſis ad impediendũ executionem Iuſtitiæ, contra magos, & veneficas D contineri multos articulos, qui nõ ſolũ erronei ſunt, & ſcandaloſi, ſed ẽt ſuſpecti de hæreſi, crimenq; lęſæ Maieſtatis ſapiãt, vtpote ſeditioſi, & temerarij, contra cõmunẽ Doctorũ Theologorũ ſententiam, deciſiones, ac bullas ſummorũ Pontificum, contra praxim, & ſtatuta legeſq; magiſtratuũ, ac iudiciorum, tum huius Archidioceſis Treuirenſis, tum aliarum Prouinciarum, E & Principatuum, idcirco eoſdẽ articulos, prout ordine hic ſubnectũtur, reuoco, damno reijcio, & pro non dictis atque aſſertis à me haberi volo.

1. In primis reuoco, damno, reijcio ac improbo (quod ſępe ſcriptis verbiſque pertinaciter apud multos aſſerui, quodque tanquã huius diſputationis

Eee meæ

meæ caput, ac palmarium eſſe volui) A nimirum phantaſticam eſſe, & tamquam ſuperſtitionem vanam pro figmentis habendam, quæ de corporali magorum, & ſagarum euectione, ſiue translatione ſcribuntur, tum quod hęreticam prauitatem prorſus ſuboleat; tum quod ſeditionibus, hæc opinio admixta, proindeque læſæ Maieſtatis crimen ſapiat.

2. Nam (quod ſecūdo loco reuoco) B miſſis ad diuerſos clam litteris, contra magiſtratū pertinaciter abſq; ſolidis rationibus diuulgaui, curſum magicum falſum eſſe, & imaginarium; aſſerendo inſuper torturæ acerbitate miſeras cogi ea fateri, quæ nunquam fecerunt, dura laniena ſanguinem innoxiū fundi, noua alchimia, ex humano ſanguine aurum, & argentum elici.

3. Ex quibus, & id genus alijs, par- C tim in vulgus, per priuata colloquia, partim diuerſis ad vtrumq; magiſtratum datis epiſtolis, ſuperiores, ac Iudices apud ſubditos Tyrannidis notaui.

4. Et conſequenter cū Reuerendiſſimus, & Illuſtriſſimus Archiepiſcopus, & Princeps Elector Treuir. non ſolū magos, & ſagas in ſua diœceſi ſupplicijs dignis affici ſinat, ſed etiā leges D de ordine ſumptibuſq; iudiciarijs maleficarum ediderit; inconſulta temeritate pręfatum Electorem Treuirēſem Tyrannidis tacite inſimulaui.

5. Reuoco præterea, ac damno cōcluſiones haſce meas, non eſſe maleficos, qui Deo abrenuncient, dæmoni cultum exhibeant, tempeſtates inducant, opera diaboli, & ſimilia opera perpetrant, ſed omnia eſſe ſomnia. E

6. Adhæc magiam non dici maleficium, nec magos maleficos, & locum *Exod. XXII.* (Maleficos Non Patieris Viuere) intelligi de ijs, qui veneno naturali naturaliter applicato occidant.

7. Pactum nullum eſſe, nec exiſtere poſſe inter dæmonem, & hominem.

8. Dæmones non aſſumere corpora.

9. Vitam *Hilario.* à *D. Hier.* ſcriptam non eſſe authenticam.

10. Nullum concubitum dæmonis cum homine.

11. Nec dæmones, nec magos poſſe tempeſtates, pluuias, grandinem, &c. ciere, & mera eſſe ſomnia, quæ de his dicuntur.

12. Spiritus ad formam à materia ſeparatam, poſſe videri ab homine.

13. Temerarium, eſſe adfirmare, quod quidquid dæmones poſſunt etiam magi poſſint eorum opera.

14. Sententiam illam, quod dæmon ſuperior inferiorem poſſit expellere, eſſe erroneam, & inferre iniuriam Chriſto. Luc. XI.

15. Pontifices in ſuis bullis non dicere, quod Magi, & Malefici talia opera (vt ſupradictum eſt) perpetrent.

16. Pontifices Romanos dediſſe facultatem inquirendi in maleficos, ne ſi contra feciſſent, ficte magiæ inſimularentur, quemadmodum anteceſſores eorum aliquot vere magiæ fuerunt inſimulati.

Has omnes, & ſingulas aſſertiones, cum plurimis calumnijs, mendacijs, & ſycophantijs, in magiſtratus tam ſæculares, quam Eccleſiaſticos, petulanter, & inuerecunde, falſoque profuſis, quibus ſcripta mea de magicis ſcatent, expreſſe, ſcienterque condemno, reuoco, atque reijcio, veniam de commiſſis à Deo, & ſuperioribus obnixe petens, & ſancte promittens, quod impoſterum nihil horum docebo, promulgabo, defendam, vel aſſeram, nec verbo, nec ſcriptis, per me, vel alios, quocumque locorum me venire, contigerit. Si contra fecero, ſubijcio me, exinde prout ex nunc omnibus pœnis iuris contra relapſos hæreticos,

Digitized by Google

ſos, refractarios, ſeditioſos, reos læſæ Maieſtatis: iniurioſos ſycophãtas publice conuictos, necnon & in periuros ſtatutas. Submitto me quoque correctioni arbitrariæ, tam Archiepiſcopi Treuirenſis, quam aliorum quorumcunque magiſtratuum, ſub quibus me degere contigerit, quique de meo relapſu, & violata fide certiores facti fuerint, vt me pro meritis puniant in honore, ac fama, bonis ac corpore.

In quorum omnium fidem hanc meam præfatorum articulorum reuocationem propria manu ſubſcripſi, in præſentia notarij, & teſtium.

Sic ſubſcriptum.

Cornelius Looſeus Callidius.

Et denuo ſubſcriptum.

Acta ſunt hæc *in Imperiali Monaſterio S. Maximini* extra prope Treuirim *in Stuba Abbatiali*, ibidem coram Reuerendiſſimo, Reuerendis, Venerabilibus, & eximijs Dominis, Domino *Petro Binsfeldio* Epiſcopo Azotenſi, Reuerendiſſimi Archiepiſcopi Treuir. Domini noſtri clementiſſ. in ſpiritualibus Vicario generali, & *Reinero* dicti Monaſterij Abbate, *Bartholomeo Bodegemio* Delpho I. V. L. Curiæ Eccleſiaſticæ Treuir. Officiali, *Georgio Helffenſterio* SS. Theolog. Doct. Eccleſiæ Collegiatæ S. Simeonis, in ciuitate Treuir. Decano, & *Ioanne Golmano* I. V. Doctore, dictæ Eccleſiæ Canonico, & curiç Treuir. ſigillifero, &c. *ſub anno Domini 1592. more Treuir. die Lunæ 15 menſis Martij* in præſentia mei Notarij infraſcripti, & honeſtorum *Nicolai Dolere*, & *Danielis Maier* Reuerendi Domini Abbatis reſpectiue ſecretarij, & ſcribæ, teſtium, ad hoc ſpecialiter vocatorum, & rogatorum.

Subſcriptum

Adamus Hac Tectonius, Notarius.

Et inferius,

Collatum cum ſuo originali repertũ concordari, per me infraſcriptum Secretarium oppidi Antuerpienſis.

G. KIEFFEL.

Habetis integram Palinodiam: poſteà tamen iterum Bruxellæ vice paſtorem agens in Eccleſia S. Mariæ de Capella, accuſatus fuit de relapſu, & poſt diuturnum carcerem dimiſſus, & (vt pertinacem dementiam intelligas) tertiam accuſationem, denuo ſuſpectus, morte præreptus, euaſit, ſed (quod dolendum) non paucos, homines tamen Phyſiologiæ, & Theologiæ ſolidæ, non ſatis gnaros ſtoliditatis huius reliquit ſectatores. Qui vtinam ſaperent: & quam temerariũ atque noxium ſit, Eccleſiæ iudicio, vnius VVieri hæretici deliria præferre, tandem ſerio intelligerent.

FINIS.

Digitized by Google

MARTINI DELRIO,

SOCIETATIS IESV, &c.

APPENDIX II.

SEV RESPONSIO AD QVAESITA cuiuſdam Sereniſſimi Principis.

DE MODO PROCEDENDI CONTRA Striges, ſeu veneficos.

LECTORI S.

Cum anno 1602. caſu occurrente, variæ in Principis Sereniſſimi ſupremo conſilio quæſtiones emerſiſſent circa Veneficij probationem, & quęſtiones: petita fuere variarum Academiarum Conſilia, ad me quoque ſcriptum eadem de re. poſtquam reſponderam, miſſa mihi apographa eorum, quæ ab alijs reſcripta fuerant. Quibus lectis, cenſui paulò fuſius rem totam, quæ Diſquiſitionum Magicarum mearum libro 5. multum lucis adlatura, de nouo examinandam, & accuratius ſententiam meam, qua explicandam, qua confirmandam. Fruere, Lector, & Vale.

QVÆSTIO I.

An denunciatio plurium per ſe ſit iudicium ſufficiens ad torturam, abſque alijs indicijs; aut adminiculis.

A AFfirmatiuam tenui de complicum denuntiatione (nam quoad denunciationes virorũ aliàs proborum, qui participes criminis nõ ſunt dubitari nec ſolet, nec debet.) de plurium inquam denunciatione complicum idem tenui libr. 5. Diſquiſit. B Magicar. ſect. 3. §. ad torturã. Sed quia nonnulli non recte mentem meam aſſecuti fuerint operepretium fuerit eam hoc loco paulò accuratius explicare, ne quis fallatur eorũ, quibus tá-

A ti mea, vt legere non dedignantur. Hac de re, quæ diſcutitur, ſcripſeram olim d. ſect. 3. à verſ. Secundum indicium eſt Nominatio Socij, paulò vlterius, vſq; ad verſ. Quartum indiciũ eſt, pro inſtituta breuitate ſatis multa; pro deſiderio, & capacitate lectorum, nõ ſatis forte dilucide quædam. (Explicatio ſententiæ meæ, & loci in Diſquiſit. Magicis.)

Non volui d. verſ. ad torturam, diſ- B ſerere de plurium complicum denunciationibus ſocios criminis nominantium. (quia de efficacia nominationis plurium cenſebam meritò dubitari non debere) ſed duntaxat, volui decidere quæſtionem de vnius compli-

complicis nominatione (de qua maior difficultas occurrit) & quoniam videbam extrema hic periculoſa: nã hinc quidã immane multum illi tribuunt, quo cũ idcirco ſententiam refutaui, *verſ. Putant quidam DD.* Inde vero alij nimis multum detrahunt vnius complicis nominantis teſtimonio: cum tamẽ fieri queat, & ſoleat vt vnius nominantis denunciatio in noſtro crimine talis ſit, vt Iudex aliquibus concurrentibus circumſtantijs, meritò ſibi perſuadeat reum vehemẽter vrgeri, & propter ſummam dicti veriſimilitudinem, cũ verè inculpari: idcirco media tutiore inceſſi via, & Clarum, Farinac. Binsfeld. & alias ſecutus quædam collegi indicia, quibus cõcurrentibus, ex vnius complicis alios nominatis denunciatione Iudex tuta cõſcientia (qui ſcopus eſt libri illius quinti) poſſit nominatum quæſtioni admouere. Hac autem in re hoc ordine ſum progreſſus. Primò contra Simancæ, ſententiam oſtendi debere hanc denunciationem eſſe factam in tortura. *verſ. Debet tamen iuxta nonnullos litt. I.* remoui etiam quædam alia impedientia, ex parte nominantis, nominati, & iudicis. Poſtea *a d. verſ. ad torturam,* poſui conditiones adminiculantes, quarum ſi aliquæ, vel omnes accederẽt, & priorum requiſitorum nihil deſit: hoc eſt, abſint impedientia illa, quæ dixi omnia: crediderim omnino ſecuram reddi torturam eius, qui ab vno ſolo cõplice fuit tali modo nominatus. Harum tamen conditionum adminiculantium *d. verſ. ad turturam,* nullam exigere volui, quando plures complices nominarunt eundem. Semper ex profeſſo egi de vno complice Nominãte. quare, quod in d. verſ. fine poſui in plurali *a complicibus* id tantum popoſui primo adminiculo vnius complicis, non vt de plurium denunciatione diſputarem. Et ſemper aliàs

b Ex vnius complicis denunciatione an poſſit vnquã procedi ad torturam.

A vtor expreſſè ſingulari numero, præterquam *verſ. ſed quædam circa hanc rem*, vbi ſcripſi *admittantur infames:* verum ita loquor non collectiuè de pluribus ſimul, ſed de ſingulis diuiſiue, nempe quod nullus ſit adeo infamis, vt à denunciãdo in hoc crimine arceatur, quæ ratio allata, ad probãdum complicis denũciationem hic aliquam fidem mereri. Nec decuit huc trahere quod poſtea *litt. N. verſic. conditiones autem in principio* monui, *adminicula debere, eſſe talia, vt index vltra illa adminicula, ex ipſo quoque teſtium numero, & qualitate; deponentium, &c. credat nominantem non mentiri.* Illic enim vox, *nominantem,* & quod præceſſit, *cum denunciatione complicis*, ſatis oſtendunt, adhuc manere me in caſu vnius complicis, & agere de alijs teſtibus, ſi qui ſint nominationi ab vno complice factæ adminiculantes. Alia denique requiſiui ad condemnationem ſection. 5. verſicul. 4. & 5. plura quam ad torturam ſect. 3. ideo non oportet, ab vno ad aliud argumentari. Hæc de ſententia mea; hunc age probemus illam, de ipſa difficultate definitiue procedendo.

Dico primo non placet, nec ſatis tuta mihi videtur ſententia multorum grauium ſcriptorum, volentium in criminibus exceptis (vt vocant) *in quibus reus de ſe confeſſus poteſt de ſocijs criminis interrogari* (inter quę ſine controuerſia numeratur crimen Magiæ text. l. fin. C. de maleſ. multos citat Farinac. lib. 11. quæſt. 43. num. 67.) *ſufficere, ad torturam, ſi nominatio ſit facta ab vno complice, idq́; ob grauitatem, & immanitatem delicti.*

Concluſi. Vnius cõplicis nominatio non ſufficit ſola ad torturam.

Iſta concluſio, eſt contra multos. Pet. Cyn. Angel. in l. fi. Cod. de accuſ. Butr. Imol. Abbat. in capit. 1. de confeſſ. Gandin. in tit. de quæſt. & tortur.

num.18.Bonifac.Vitalin.in Rubric. quæ indicia præcedere debeant ſub num.9. Guidon. de Suſaria tractat. de indic.ſub nu.42.Amb.de Bononia tractat.de quæſtion num.9.vbi affirmat ſic ſe vidiſſe practicari. Antonin. Gomeſ.Hiſpan.tom.3.de delictis.titulo de probat. nu.18. Blanc.tractat. de indic.num. 378.Placam de delict. capit.13. num.28.& federic. Scorum conſil.10.num.28.& 31.libr.2.vbi in occultis. Quorum rationes non valde vrgent. Nam licet hoc crimen ſit exceptum,& in multis Regulæ iuris in eo locum nō habeant, veluti quod infames admittantur aduerſus huius criminis reos,l.famoſi, D.ad leg. Iul. Maieſtat.ca.in fidei.de hæredit. in 6. cum ſim. & quod Reus de ſe confeſſus poteſt de ſocijs interrogari. l.fi. C. de maleſ. cap. litteras de Præſumpt. ca.1.de confeſſ.cap.nemini,15.quæſt. 3.contra regulā in l.repeti D.de quæſtio.& l.fin.C.de accuſat.& quod crimen ſit atrociſſimum: licet hæc vera ſint,non tamen inde ſequitur, in hoc crimine quoad omnia à iure communi recedendum: vel eo vſque, & quantum vnuſquiſque volet rigorem contra, hos crimino ſos intendendum: vel inutilem fore de conſortio ſociorum interrogationem,licet ex vnius nominatione ad torturam iudex non proſiliat: proderit enim ad inquiſitionem formandam contra nominatum, & vt inquiſitio nominato tranſmittatur, vt perſonaliter compareat, quæ communis eſt ſententia Bald. in l. ſeruorum. C. de teſtib. & in l.1. C. de ſummi. Trinit. num.5.Boſſius tit.de inquiſit.num.4. & 61. Clarus libr.5.§. fin. quæſt.21. num.2. Menoch.libr.1.de præſumpt. q.88.num.12.& 13.& præterea vt capi quoque reus poſſit. Salyc. in l.abſentem. n.9.C.de accuſat.Boer. deci. 319 num.4.

Licet ſuſſiciat ad inquiſitionē citationē, & capturam.

Probatur vero concluſio authoritate,& ratione. Auctoritate,clariſſimarum Academiarum, Bononienſis Patavinæ,Friburgenſis, & Ingolſtadienſis, quæ hoc anno 1602.interrogatæ id reſponderunt. Ratione vero quia haud dubie communius receptum eſt ab interpretibus: ne in atrociſſimis quidem delictis, abſque legitimis indicijs iudici à tortura inchoandum: & colligitur ex l.1. in princ.D.de quæſtion. & l.milites, C. eod.vnde hoc voluerunt multos adducentes Hippol. de Marſil.in l.1.colum.2.& in l.de minore colum.2.D. de quæſtion.idem in Sing.117. Hieron. Gygas de crimin.læſ.Maieſt.tit. quomodo,& per quos quæſtion. 26. Clarus d.§.fin.quæſt.64. num.9.Maſcard.conc.1391.nu.4.de Probation. idem concluſ. 1385. num.4. & Farinac.lib.2.quæſt.37. num.79. & num. 89.

Legitimum vero indicium nō eſt, vnica vnius cōplicis nominatio, qui eſt infamis: teſtis enim infamis alias in re inhabilis cenſetur ad probandum: & fulciri debet alijs adminiculis, vt indicium faciat etiam in criminibus exceptis, ex textu in l.ſicuti. C. de quæſtio. Bart.in l.1 §. idem Cornelio.D.de quæſtion.Bald.conſi.259. libr.1. & multi adducti à Farinacio dict.quæſt.37.nu.58.& quæſt. 36.nu. 68. & 70. Vnde conſequitur, à pari ratione reum infamem de ſeipſo cōfeſſum, & de alijs interrogatum non facere fidem ad effectum torturæ, & ita cōmuniter docent plerique. Gloſ. & Salycet.in d.l.fi.C.de accuſat. Bar. in l.maritus.D.de q.iuncta l. qui vltim.D.de pœn.Bald.dict.conſil. 259. Aug.& Roma.in l.ſi certus D.ad Syllanian.Alex.conſ.11.n.5.li.1.& conſ. 89.n.12.li.3.conſ.124.ad fi.li.6. Cor. conſ.95.in fi.li.1.Socin.conſ.96.co.4. li.3.Decius conſ.180.n.10.verſ. Secūdo etiam Marſil.in §.diligenter n.60. & in l.1.§.Diuus.nu.5. D. de quæſt. & conſ.

& conſ.74 n.8.& 12.conſ.109.n. 16. & 130.nu.42.& in ſingul.209. Ruin. conſ.146.col. 1.& conſ.147.nu.3.lib. 5.Paris.conſ. 151.n.9.lib.4.Boer. deciſ.319.col.1.& n.3.Grammat.deciſ. 28. num.12. & deciſ.34.nu.37.& bene deciſ.56.n.1.& 2.& conſ.21.nu.6. conſ.66. nu.4. egregie Crauett. conſ. 78.colu.2.Rolandus à valle conſ.16. nu.17.& conſ.73. n.20.lib.1. Bertazzol. conſ.4.n. 11.& conſ.310.per totum.conſ.332.& 341.n.25. vbi ſecus concludit, quãdo ad vnius nominationẽ accedũt alia adminicula. Item Gigas d.tract. titul.quomodo,& per quos q.7.n. 5.Carerius tit. de hæreſi. num.118. Boſſius de indic.n.11.ver. 66.& 149.& 198.Clarus q.21. nu.9. Ioannes de Arnono ſoliloquio. 94. Menoch.de arbit.iudic.caſu 474.nu. 43.item Brun.Caſon.& alij. quos cõgerunt Maſcard.concl.1317. n.52.& Farinac.q.43.n. 145.& 155.& prius n.27.& 75. Quæ ſententia cõmunis cum ſit iuri,& rationi magis conſentanea,meo iudicio, Iudici ſequenda eſt, in vtroque foro. ſi quis tamen illam contrariam Cyni, & aliorum ſecutus eſſet,putarem eum Syndicatui non ſubiacere: facit enim tot Doctorum,quos ſecutus eſt, & citaui ſupra verſ.iſta concluſio eſt contra, vt dici nequeat ex capite ſuo, vel temere feciſſe aut proceſſiſſe,qui grauium Doctorum,& quorumdam Iudicũ,praxim doctrinamq; amplexus fuit, licet minus probabilem vel tutam.

Plurium nominationẽ ſufficere multi negant.

Concl.2. Sed quando reus,à pluribus complicibus debite interrogatis fuit denunciatus, etiam abſque alijs indicijs, vel adminiculis, licet iudici procedere ad torturam in noſtro crimine. Concluſio hæc magnam difficultatem habet propter aduerſantium multitudinem, & argumenta. Nam contra illam terrent magni nominis ſcriptores: non tantum loquentes de criminibus non ex-

A ceptis,vt Grammat.conſ.21.noſt.nu. 10. Mart. Ant. Natta conſ.398.num. 10.& Maſcard.concl.1317.nu.18.pro quibus facit textus l. fi.C. de accuſat. Verum etiam in exceptis, vt Marſil. conſ.79.num. 13.& conſ.109.nu.10. in quibus ſi teſtes ſint omnino inhabiles,numerus non ſupplet fidem,ſic Petr.Ancha.conſ.246.In cauſa,Alex. in l.ſi quis ex argentarijs §. cogentur
B nu.1.D.de eden.Corn.conſ.333.col. 7.lib.1.Felin.in c.teſtimonium nu.5. de teſtib.Crauett.conſ.99.num.10 & de antiq. temp.in 1. p. in §. quod libro officialis.num. 19.Vbi habet pro abſurdo, quod, plures teſtes omnia inhabiles,poſſint ſimul fieri habiles, quia nequit vllus dare alteri,quo ipſe caret. Denique ne plures inhabiles teſtes ad torturam, vel quæſtionem
C iungantur, videtur generaliter,quoad omnia crimina, ſtatutum in d.§. idem Cornelio.& volunt ibi Bart.& quoad plures nominantes alij, vt Roland. conſ. 16. num.18. & 23.libr.1. Burſatus conſ. 201. num.61. Bertazzol.conſ.28. num.3.conſ.116.nu.21. & 234.col.1.

Nec deſunt argumenta fortia pro hac parte: quibus tamen ſufficiens ſo-
D lutio datur.

His argumẽtis quæ ſoluuntur ſingula.

Primo inquiunt quotieſcumque duæ ſunt ſententiæ contrariæ probabiles,res dubia manet: & tunc præſtat mitiorem partem ſequi, qualis hic eſt negatiua,& præſtat nocentem abſoluere quam innocentem cõdemnare.l.abſentem cum ſimil. D.de pœnis. Nec videtur Iudex ſatis tutus in conſcientia,ſi affirmatiuam ſequatur:cum debeat ſecuriorem ſequi in-
E terpretationem cap. ad audientiam. & capit.ſignificaſti 2.de homic. Glo. & DD. ibid. Pro præmiſſo antecedente multa ſolent declamatorie à Sagarum patronis prolixe exaggerari. Sed pro horum, & ſimilium intelligentia, quædam mihi quoque

Digitized by Google

hoc loco ſunt copioſius dicenda: vt Iudicia hæc promoueantur, & facilitur, via executionis, & tenebræ veritati offuſæ diſpellantur.

Fateor imprimis rem dubiam, eſſe hoc ſenſu: quod non ſit certa, nec affirmatiua, nec negatiua parti, ſed nego caſum dubium, eo ſenſu: quod iudici non ſatis tum poſſit veriſimiliter conſtare, ſufficiens indicium habere ſe, vt credat reum torqueri debere: quod ſufficit, vt poſtea docebit. Quare, cum plurium nominatio in ordine ad torturam dubiũ ſuſtulerit, & quãdam certitudinem induxerit. Negãdum nos hic in dubio verſari. Dein nego mitiorem reſpectu reip. & boni publici eſſe negatiuã, licet ſit mitior reſpectu nominati, iudex vero debet potius conſiderare, quid reip. ſit vtilius. Neque vero ſemper mitior, aut fauorabilior ſententia Iudici ſequenda eſt. fallit enim illa regula, ſi adſint ſigna, & indicia ſufficientia, quæ ſuadeant ſequi interpretationem in partem deteriorem, quod etiam in conſcientię foro obtinet, vt Theologi docent. lege S. Thom. 2.2. quęſt. 60. art. 4. & Domin. Sotum lib. 3. de Iuſt. q. 4. art. 5. Deniq; quid ſi dicamus, quod vtique veriſſimum: ſecuriorem hic partem eſſe, ſi iudex præſumat potius veram eſſe denunciationem, quam ſi præſumat eſſe falſam. primo quia illud vtilius, eſt ipſi perſonæ denunciatæ: ſpes enim eſt fore, vt torta delictũ confiteatur, & ſic anima eius ſaluetur: Si vero non torqueatur, timendum, quod morietur ſine confeſſione, & damnabitur. 2. quia vt plurimũ docet, experientia in nominandis ſocijs ſagas veritatem dicere, vt atteſtatur Binsfeld. tract. de confeſſ. malef. memb. 2. concl. 1. rat. 10. Securius autem, eſt præſumere, quod frequentius accidit 3. quia conſtat eadem experientia, ſummo labore maleficas adigi ad has nominationes: quòd ſignũ

A eſt, dæmonem eas impedire, ne regnum ſuum, ſupplicio affectis ſubditis, diminuatur: & proinde denunciationes, eſſe veras, & id impulſu quodam Dei fieri, vt complices, dæmone inuito, nominent: ſane prouidentiam Dei hic operari clarum eſt, quia vix vnquam permiſſum reperias innocentes nominari, quòd ſi nominati, mox eorum innocentia Deo ſic
B diſponente palam fit: Binsfeld. d. loco. poſt 7. concl. in ſolut. argumentorũ. Quarto hoc eſt, longe vtilius reip. vt ſtatim docebo: & licet non foret hoc ſecurius, & probabilius, adhuc tuto poſſet iudex hanc ſententiam amplecti.

Quia quotieſcumque ſunt duę ſententiæ probabiles contrariæ, licet iudici alterutram ſequi, nec tenetur ſequi probabiliorem. maxime ſi iudi-
C cet alteram magis, tum profuturam reip. Sed in noſtro caſu ambæ ſunt probabiles, & affirmatiua merito cenſetur reip. vtilior: ergo licet iudici eam ſequi.

Maior quoad priorem partem negari non poteſt, quia tunc id prorſus arbitrarium, eſt iudici, & eſt communis ſentẽtia caſu iſtarum. quod poſte-
D riorem partem probo. quia quando parti non ſit iniuria (quod hic ſuppono) iudex tenetur actiones ſuas ad reip. cuius miniſter eſt, vtilitatem dirigere. Nã ſalus reip. ſuprema lex eſt, *Cicero de legibus*. Minor vero ſic oſtẽditur vera pro priore parte: ſententia illa probabilis eſt, quæ nititur authoritate grauium Doctorum, vel probabilibus rationum momentis (vt om-
E nes fatentur) ſed vtraq; pars his nititur, vt patet tota hac quæſtione probabilis ergo vtraq;. Negatiuam vero videri minus vtilem reipub. quã contrariam, probo: quia reip. hoc vtiliſſimum cenſendum, quod ad pernicioſiſſimum crimen extirpandũ, & fontes detegẽdos viam ſternit: hoc facit

affir-

Digitized by Google

A affirmans, impedit negãs: quia negãs præcludit iudicibus fere aditus omnes in ſecreta cubilia huius peſtis penetrandi, cum tollet ferme cuncta, quæ ad hoc vſui, adminicula: contra affirmans ſuggerit iudici modos, quibus ad noxiorum cognitionem perueniat, vt patebit ex reſponſione ferè ſequentium: omnium quæſtionũ.

Quinto hęc ſententia tutior, eſt ipſi iudici, probo quia eſt, magis conſentanea veræ clementiæ, & miſericordiæ, quam altera. probo. quia licet ſemper, à volentibus reos debitis ſupplicijs eripere, prętendatur prætextus miſericordiæ, & clementiæ: hi tamen vt plurimum, falluntur, & fallunt, dum clemẽtiam vocant priuatæ perſonæ cauſam cauſæ Dei, & reipub. præferre. Reuera tamen non eſt crudelis, qui vt multos ab vnius iniuria defendat aciem gladij, quem ad hoc à Deo recepit, in vnum exerit. clemẽs ille potius dicendus, & miſericors. Nec vnquam crudelis eſt, qui remedijs permiſſis, licet in ſpeciem durioribus, ægrum reipub. corpus ſanaturus, putrida, & noxia membra præſcindit. Iuſtior etiam, quia honori diuino, hæc ſententia melius magiſque conſulit. nam ad Dei honorem apprime facit, vt homines fidei deſertores, in Deum, & cœlites blaſphemi, in totum genus humanum, & naturã iniurij, dæmonum partiarij, &c. deprehendantur, ac puniantur: quod cõſequitur pars aiens, negatiua ſaltem non conſequitur. Deniq; tutior, eſt iudici, quia licet extremi iudicij comminationes contra ſentientium nonnulli valde exaggerent: tamen cum communes ſint omnibus iudicibus, merito magis formidandæ illis, qui nimis remiſſi, ac deſides ſunt in hoc crimine vindicando. Nam ſi vnius lamiæ innocentis cruor à iudice expoſcetur: quod tot infantulorum innocentiſſimorum, quos partim poſt baptiſmum, partim ante baptiſmum ſolitæ necare: & his quidem cum tẽporali corporis æternam quoque vitam animæ eripere? Nonne tales iudices: qui, vt vni parcant, tam multos necari permittunt, rectè dixerim ſimiles Altheæ Ouidianæ, quam ideo acute vocauit *impietate piam?* ſunt enim hi falſa pietate vere impij, timent vbi nõ B eſt timor, & dum ſartaginem fugiunt in flammas ruunt. De hac re grauiſſime, ſic olim Almæ vniuerſitatis Ingolſtadienſis facultas Theologica, & facultas Iuridica vnanimiter anno 1590. laudatiſſimo Bauarię Duci Guilhelmo reſponderunt. *In his caſibus ius habet magiſtratus vt poſt ponat priuatum damnum alicui bono communi reipub. quod ordinarie ſequitur, ex tali* C *modo procedendi contra ſuſpectos criminum. Quemadmodum eadem ratione non eſt curandum, ſi forte cõtingat aliquando, vt ſecundum allegata, & probata condemnetur, is qui vere, eſt innocens. Nam plus intereſt reip. vt ſecundum allegata, & probata, quæ cum plurimum veritate nituntur, feratur ſententia: quam vt numquam contingat condemnari aliquem inno-* D *centem. Quod adeo verum eſt, vt plerique Theologi, & Iuriſtæ conſentiant, & recte: debere iudicem damnare eum qui ſecundum iuris ordinarium proceſſum probatur reus, quamuis ipſe iudex priuata ſua ſcientia noſſet illum eſſe innocentem, & falſo delatum.*] Hactenus illi: quorum deciſio mihi tam certa, quam quod certiſſimum, & mutato, vno atque altero verbulo, E tota in noſtra quæſtione locum obtinet. ſi, *allegata, & probata*: mutemus in *ſufficientia indicia*, quæ certe ſunt allegationum, ſeu probationum quædam ſpecies. Quicquid autem ſit de ratione illa quam adiungunt, hoc eſt, ſiue illa opinio verior, & probabilior ſit, quam

negatiua,

Digitized by Google

contraria negatiua, quę & ipſa à ma- A gnis Theologis, & Iuriſtis defenditur, quod ad rem non facit: illud certum, eſt licet illa ſententia communis verior non foret, adeo tamen probabilem, & receptam, eſſe ſententiam, vt Iudex eam in rem deducēs, quieta & tranquilla cōſcientia, eſſe debeat. Contra non ſatis intelligo, quo pacto iudex in crimine, tam atroci, ac pernicioſo reip. cum paria ſint vtrimque B momenta rationum, poſſit ſecuro animo illam opinionē eligere, quæ probabilior non eſt, immo nec ęque probabilis, & aperte habet adiunctam iuſtitiæ exequendæ retardationem, & tantum non euidens periculum] nocentiſſimos magos debitæ pœnæ eripiendi.

2. arg. Caro inā cōſtitut. ſeq. q̄ hoc indicium ignorat.

Secundo conclusioni obijciūt, pro Germania, vbi de hac quęſtione tum C fuit compulſatio. Germanos Iudices oportet in imperio, ad Imperatorias conſtitutiones criminales, à Carolo V. conſcriptas, velut ad Cynoſuram vel regulam Lesbiam, iudicia exercere: non tantum in modo pœnarum, ſed etiam in iudicij ordine, & proceſſu: quare nec licet illis alia indicia admittere, quam quæ in illis conſtitutionibus exprimuntur: nullo ſer- D uato diſcrimine exceptorum, vel non exceptorum, quia huius diſcriminis conſtitutio illa non meminit. argu. l. ſemper in ſtipulat. D. de reg. Iur. Hippolyt. de Marſil conſil. 24. num. 21. & ſeq. Menochius Præſes Mediol. lib. 2. de arbitr. cent. 5. caſu. 474. numer. 42. Carolina vero conſtitutio inter cetera indicia maleficij, non ponit duorum, vel plurium denunciationem, E vide illam artic. 44. Non eſt ergo in Germania curandum, hoc indicium, alijs deſtitutum. Reſp.

In hoc argumento, hoc ſolum verum eſt, ſequendam pro norma Germanis illam conſtitutionem, in ijs quę illa cauet: cetera falſa. primo, non licere iudici alia indicia ſequi, quam illic poſita: hoc negandum. Nam Caroli mens non fuit omnia indicia commemorare, quæ ſunt fere infinita: ſed quędam ponere, eaque leuiora quam ſit denuntiatio, quę Iudici liceat ſequi: quis neſcit illum Vlpiani, leges non poſſe ita ſcribi, vt omnes caſus qui quandoque inciderint cōprehendant: & ideo illum, qui Iuriſdictioni pręeſt interpretatione, ad ſimilia procedere, & ius dicere debere? l. neque ad ſeqq. D. de legib. Quare, quod ceteris legibus Imperatorū commune eſt, hæc Carolina, ex alijs iuris ſcripti, & cōſuetudinarij decretis interpretationem admittit: cum non appareat Carolum voluiſſe, per eam communia, vel particularia regionum iura tollere: contrarium potius colligitur, quoniam ipſe Carolus in locis nonnullis illarum Conſtitutionum, ſe Iudicemque remittit, ad ius commune, & conſilium Iureconſultorum: licet ergo in non expreſſis Iudici hæc ſequi, maxime ſi confirmentur recepta in locis illis praxi, & deciſionibus iudiciorum. Miratus autem ſum vehementer quendam in cauſa conſultum, rerum iudicatarum autoritati, de hoc crimine conatum detrahere. Prudentius eædē illæ duæ Bauaricæ Academiæ Facultates §. 1. ſcripti præfati aſſeruerunt.

Magiſtratui,] & iudici ſæculari plurimum profuturum, ſi videant aliquot proceſſus ſagarum habitos in vicinis locis. Nam vt veriſimile facinora ſagarū vicinarum eſſe ſimilia: ſic etiam ſimiliter fere procedendū. ſic illi optimè. Nec alia puto bonorum, & peritorum iudicum mens vnquam fuit: quàm cæterorum acta iudicialia, res alibi & in eodem quoque conſiſtorio iudicatas, maxime facere, & (quando de errore nō liquet) exactè ſequi. Ideo tanti fiunt in Germania deciſiones Cameræ Spirenſis,

Digitized by Google

in Francia Lucij, & Paponi Arreſta, Neapoli deciſiones Afflicti, & aliorum, per totam Eccleſiam deciſ. Romanæ, &c. Non facilè Iudici prædeceſſorum veſtigia deſerenda, vel trāſferendi termini, quos maiores eius poſuerunt. Sed legibus (aiunt) non exemplis iudicandum. Sanè ſi legibus exempla repugnēt, quod non eſt in præſenti. Secundo falſum, quia illic non fit mentio diſcriminis inter excepta, & nō excepta crimina; ideò iudici Germano diſcrimen hoc negligendum. Eſt argumentum nihil, & merè negatiuum. Sed pergunt argumenta congerere communia alijs nationibus. Nam.

Indicia hæc non ſunt ſatis clara.

Tertio probant ſuam negatiuam ſententiam, In criminalibus, vt reus condemnetur, debent probationes eſſe luce meridiana clariores. l. ſciant cuncti. C. de probation. & c. ſciant. 2. q. 8. Bald. conſil. 257. verba inquiſitionis colum. 2. vol. 1. per text. in leg. ſi quis. C. ad leg. Iul. Maieſt. ergo, & indicia, vt reus torqueri poſſit, quod tenent. Marſil. conſ. 101 nu. 13. & Roland. conſ. 16. nu. 29. & 30. lib. 1. Quis autem dicere auſit duorum, vel plurium complicum nominationem, eſſe indicium clarius luce meridiana? Reſp.

Non valet arg. à condemnatione ad torturam.

Non valere conſequentiam, ſicut nec à captura rectè procedas, ad illationem, de quæſtione. Etenim ad capturam ſeu incarcerationem leuiores, ad torquendum vrgentiores requiruntur, ſed tamen non luce meridiana clariores ſicuti, ad condemnādum, vt docent eruditè Iul. Clarus d. §. fi. q. 20. & Menoch. lib. 1. præſump. quæſt. 88. & 89. Farinac. d. q. 37. ſub num. 5. maximè in his atrocioribus, in quibus honor, ſubſtātia, & vita hominis periclitatur. gloſſ. & Abb. in c. literas. de præſumpt. Gigas de læſ. Maieſt. titul. quomodo, & per quos q. 29. Decian. in crimin. libr. 7. c. 45. num. 1.

A clariorum ergo probationes requiret Iudex ad condemnandum, quàm ſufficiant ad torquendum. Sicut enim modus torturę à Iudicis pendet arbitrio: ſic etiam decernere, quæ indicia ſint ſufficientia, ad torturam, & quæ non, & quæ probationes, & præſumptiones validæ. legendus hac de re idem Menochius de arbitr. caſu. 90. nu. 9. & 270. num. 3.

In exceptis criminibus non eſt nominatio ſocij ſufficiens argumentum ad torturam.

B *Quartus aries* negatiuæ ſententiæ eſt, In cæteris criminibus ſociorum nominationes non gignunt indicium ad torturam, Ioſeph. Maſcard. vol. 3. de probat. concl. 1311. Menochius l. 2. de arbit. centur. 5. caſ. 474. Ergo nec in exceptis. Eadem enim eſt ratio in vtriſque, cum excepta tantum vocentur reſpectu pœnæ grauioris, quam iudex in his atrocibus poteſt imponere:
C non vero reſpectu proceſſus, & ordinis iudiciarij, quem nec in his licet iudici alterare, ſeu tranſgredi, ſic docent Hippol. de Marſil. in praxi crim. §. diligenter. nume. 96. & conſil. 52. num. 16. & conſ. 24. col. antepen. verſic. reſtat reſpōdere. Grammat vol. 34. col. fin. Boſſius tractat. de indic. ante torturam ſub numer. 78. Roland. conſ. 12. num. 72. lib. 3. Et licet concederetur,
D in his criminibus poſſe iudicem excedere iuris communis regulas, etiam in modo procedendi; hoc deberet reſtringi ad inquirendum, vt loquūtur Decian. conſil. 18. nu. 42. & Menoch. d. conſ. 100. nu. 66. & quo ad alia modicum damnum adferentia, nō quoad torturam, cuius damnum eſt grauiſſimum: & in qua receptum ne excepti quidem criminis reum ſine indicijs torqueri poſſe. l. 1. l. maritus. D.
E de quæſtion. Alb. in rubric. ad l. Iul. maieſtat. nu. 3. verſ. & tamen in iſto caſu. Follerius in practic. crimin. verſ. quod ſuffocauit nu. 58. Lud. Carrer. in 2. tractat. de indic. & tortura. § circa quartum. num. 78. Gabriel. Zaraina in addit. ad Marcelliſſant ſing. 55 verſ.

Digitized by Google

verſ. & hæc regula ampliatur.

Multa hoc argumentum inuoluit, quorum contrarium verius puto. Inprimis nego conſequentiam à delictis cæteris ad excepta. ipſum enim nomen, ſatis indicat peculiarem iudicis circa hæc poteſtatem. Nimirum quod in ijs poſſit Iudex transgredi ſtatuta, & communes iuris regulas, & ſequi æquitatem, ac conſcientiam ſuam, prout rē poſtulare iudicat, iuxta doctrinam Baldi in l. quid ergo. §. pœna grauior D. de his qui not. infam. communius receptam etiam ab ipſo Marſilio in l. 1. nu. 23. D. de quæſtion. Docent hoc Decian. d. num. 42. Menoch. de arbit. quæſt. 84. num. vlt. & d. conſil. 100. nu. 51. Binsfeld. poſt præludia. concl. 6. verſ. regulare, & iuridicū. quod expeditiſſimū eſt, quoad iudices ſupremos, qui inſtituta, vt inferiores quidam, non iurant. Sic ex Iaſone, & alijs Baiardus addition. ad Clarum. §. 1. num. 14. Nec procedit hoc ſolummodo in Caſibus iure communi, quoad hæc crimina expreſſis, ſed ſemper, & quoad omnia iuris poſitiui decreta. Nam alioqui non forent crimina à iuris poſitiui regulis abſolutè excepta, vt ſunt: & vix eſt vllum crimen, de quo non inuenias aliquid in iure ſpeciale, & à cōmunibus iuris regulis exceptum, & ſic ſi quoad quædam tantum, & non quoad cætera quoque dicas vocari excepto, vix vllum crimen foret, quod non diceretur exceptum, quo nihil abſurdius. Hoc voluit quod dico, Farinac. quæſtio. 18. nu. 60. Quare ipſemet Maſcardus inter illa diſtinguit, qui ſuam concluſionem cū ampliationibus limitat, vt locum non habeat ī criminibus exceptis. Et quoad noſtram quæſtionem optimam rationem in quodam ſuo conſilio inſignis Academia Friburgen. Briſgoiæ anno 1601. reddidit his verbis: *quia quod ſocij criminis aduerſus ſocium ſufficiens indicium ad torturam non præſtent, id operatur infamia, quæ iure poſitiuo teſtem repellit, non autem iure naturali inhabilem reddit* " *Binsfeld. d. conſ 6. dub. 2 illat. 6. Atqui crimina excepta ad leges iuris poſitiui non exiguntur, ſed ab ijs ſunt exempta, conceſſumq; iudici, vt ex probationibus iure naturali ſufficientibus procedat: atqui iure naturali ſocius criminis à teſtimonio non repellitur. Hinc vnius ſocij teſtimonium aduerſus ſocium in criminibus exceptis, in quibus ſocius, de ſocijs interrogari poteſt, indicium ad torturam præſtare poteſt, iuxta Abbat. & Ioann. de Imola colum. 2. in c. 1. de confeſſ. & Anton. Gomes. tom. 3. capit. 11. num. 18.*] Bona certe ratio diuerſibatis, & quæ oſtendit naturam, & libertatem criminalis iudicij in exceptis, non eſſe reſtringendam ad pœnæ exceſſum: in quo Mars, & ſequaces valde halucinantur. Quam plurima id oſtendunt, peculiaria etiam quoad procedendi ordinem, quorum pleraque ſequentib. quæſtionibus oſtendentur, nunc ſuffecerit: 1o. quod ſocius de ſocio contra iuris regulas poteſt interrogari. gloſſ. & DD. in l. fi. C. de accuſ. 2o. quod hic teſtes ſingulares plures ſocium denunciantes probant. Anchor. conſ. 277. verſ. non obſtat ſecundum. Ioan. Crottus tractat. de teſtib. & Gigas poſtea citandi, idque quo ad torturam, vt tenent Boſſius titul. de indicijs numer. 159. & Clarus d. quæſtio. 21. numer. 9. vnde, & illud infertur, non eſſe veram limitationem quorumdam ſentientium hæc, licet in inquiſitone, & ſimilibus vera ſint, in tortura tamē ea locum non habere. Longe verius eſt in criminibus exceptis (quale eſt Magiæ) etiam torturæ quantitatem, & qualitatē à iudicis arbitrio dependere l. 1. l. quæſtionis modum. de quæſt. poſt Bald. Gandin. & alios Menoch

de

de arbitr.caſ. 271.numer. 2.item an, & quando iteranda quæſtio Bald. in l.2. Codic. quod met. cauſa. Marſil. in d.l. quæſtionis modum Menoch. caſ.272.nume.4.tertiò arbitrari, quæ indicia ſint idonea ad torturam, poſt alios Menoch. ibidem caſ.270.num. 3.denique vt procedat in hoc crimine, quo ſibi modo procedendum putat. Sic ibi Menoch.caſu.474.numer. 34.referens ad hoc Bald. Salyc.Boer. alioſque. Atque ita lux illata ijs,quæ de exceptis criminibus obnubilabantur.

ab vno inhabili ad plures quia, quod eſt in habile nõ poteſt aliud facere habile, &c.

Quinta ratio aduerſariorum eſt, vnius teſtis inhabilis, & inſufficiens, ne in criminibus quidem exceptis vllum facit indicium ad torturam, vt communiter omnes concedunt. ergo neque plures. proba eſt conſequentia. quia inhabilitas, & inſufficientia teſtium eorum multitudine nec tollitur, nec ſuppletur. Duo enim vel plura, quæ in ſua ſpecie ſunt imperfecta, nequeunt vnquam facere vnum perfectum, ſicut nota nullitatis in numeris arithmeticis, quantũuis illam crebro multiplices, nunquam per ſe efficient vllum ens numerabile. Eſt ratio Maſcardi d. vol. 3.concl.1311.num.18.

Verum hæc argumentatio, quantumuis acuta videatur, repugnat tamen ſenſui communi etiam idiotarum: quibus lumen rationis humanæ dictat plus credendum rumori, & aſſertioni multorum, quàm vnius. Et, ſi non plus virium haberent duo quàm vnus, certè etiam vnius dicto ſtare deberemus, cum tamen Saluator noſter reſtrinxerit hanc credendi in iudiciarijs neceſſitatem ad ora duorum, vel trium teſtium, Matt.18. v.16.Ioann.18.v.17.etiam in mortis ſupplicio ingerendo, propter crimina, Deuter.17. v.6. Si dicas illic agi de teſtimonijs habilium, vrgeo. Sicut duorum habiliũ teſtimonia poſſunt A ſufficere ad condemnationem, vbi vnius habilis teſtimonium non ſufficeret: ſic etiam ad ſuſpicionem, ac veriſimilitudinem in animo iudicis gignendam, plus poterunt duæ denunciationes inhabilium, quàm vna vnius inhabilis.

Deinde duplex poteſt conſiderari inhabilitas. vna quæ prorſus inhabilem facit, altera quæ tantum inhabiles B ſecundum quid: ſeu, quod ferme recidit in idem vna inhabilitas iuris naturalis, altera tantum iuris poſitiui. Quæ vim nullam ad aliquid obtinent, ea nec plura quicquam efficiunt: vt eſt cernere in infantibus, & amentibus, quoad teſtimonium ferendum iſti ſimiles ſunt notæ Arithmeticæ indici nullitatis, quam *ciſram* vel *zero* vocant: ſimiles C ſunt candelis non accenſis: inferas in aulam obſcuram centum, non plus quàm nulla, vel vna conlucabunt. Qui vero vim aliquam obtinent, licet exiguam, & imbecillam, ij quod ſoli nequeunt, alijs ſimilibus adiuncti interdum non nequeunt: ſimiles vnitati Arithmeticæ, quæ ſola non efficit numerum; ſed ſi tres vnitates iungas, efficient ternarium. ſimiles D ſunt ſelibribus candelis accenſis earum, quod vna non poteſt implere ſpacium luce ſua poterunt plures implere. ſimiles ſũt guttis aquæ. quod vna nequit, plures excauant. De prioris ergo generis; ſeu de omnino, & ex naturæ defectu inhabilibus procedit argumentatio, & intelligendi DD. contrarij. Alex. Marſil. Felin. Maſcard. & alij. Nam tales ſunt furioſi, E & infantes, quoad teſtimonij dictionem. Sed de generis poſterioris inhabilibus non procedit: qui propter iuris poſitiui impedimentum inhabiles ſunt, & ideo ſecundum quid tantum. Nam iure naturali, vel criminoſiſſimis, qui nihil vnquam credendum aſſerat, mihi ſit incredibilis. ſi

nihil

nihil illis credendum, cur etiam poſitiuo iure in hoc crimine interrogantur & ad denunciationem admittuntur? cur etiam, vt denuncient quæſtionum cruciatu adiguntur? Inanis crudelitas foret, & caſſa, deteſtandáque ſæuitia. Eſto: plus argumentis quam teſtibus credatur. hoc non in his ſolis infamibus obtinet, nec verum, niſi quando argumenta teſtimonijs præponderant, & non quia minus teſtibus, ergo nihil immò quia minus, iam aliquid. de his inhabilibus ſecundum quid; agimus, in quibus quilibet per ſe gignit in animo iudicis aliquam præſumptionem, licet talem qualem; plures vero idem aſſerentes ſimul iuncti fortius penetrant animum, & credulitatem, adeo vt ex plurium dictis, & præſumptionibus, collectiuè ſimul oriatur vnum indicium, ſeu probatio, quæ iudici poſſit videri ſufficiens ad torturam. Hoc tenuerunt Friburgenſes d. anno, & etiam clariſſima facultas iuris Patauina, in reſponſionibus ad eandem quæſtionem nondum excuſſis, ſed menſis Decembris initio anno 1601. datis, & aiunt hanc eſſe (vt eſt) doctrinam Bart. in d. §. idem Cornelio, & de mente Nattæ conſ. 298. numer. 10. & ſic reſoluiſſe multas. Corn. in l. 1. Codic. de teſtam. numer. 35. & conſ. 42. colum. fin libr. 1. conſ. 172. nume. 20. lib. 2. Crauett. conſ. 9. nume. 12. & 99. num. 10. & ipſum Roland. à vallè conſ. 98. n. 34. cum alijs citatis à Proſpero Farin. q. 43. num. 41. & fuſius q. 62. num. 317. & 341.

Ne quis autem me mihi ipſi obijciat, quod libr. 5. Magicar. diſquiſit. ſectio. 5. §. quarto quantumuis tenuerim contra multorum praxim, quantum vis multiplicentur depoſitiones infamium, & complicum nunquam iudici procedendum ex his ſolis ad condemnationem: vbi vtor argumento iſto Maſcardi, & multa produco, quæ cum ſint imperfecta, nequeunt ſimul omnia vnum perfectum producere, v. g. multa venialia, vnum mortale, multa ægra, vnum ſanum, multa non alba, vnum album, multa tepida vnum calidum, &c. quando res non ſunt ſubordinatæ ad vnum finem natura ſua, ſicut vna depoſitio natura ſua non ſubordinatur alteri. quo igitur pacto nunc aſſero duas nominationes inuicem firmare, ſi non ſubordinatur inuicem? Huic obiectioni occurro, reddita diuerſitate rationis, cur aliud obtineat in depoſitione plurium inhabilium, quoad condemnationem, & in eadem aliud, quoad torturam. Singulæ in ordine ad condemnationem ſunt plane ineptæ ad hunc effectum, nec ad eum ſubordinantur, quia condemnatio debet inniti iudiciali certitudini, quam quia tales nunquam poſſunt gignere, neque ad hoc intelligendæ ſubordinari. Singulæ vero noſtræ nominationes infamium non ſunt prorſus ineptæ ad quæſtionem, ſed ad hanc ſingulæ tâtum ſunt infirmæ, & ſecundum quid ineptæ, (vt dictum ſuperius) quia tortura innititur tantum veriſimilitudini, & opinioni, quam ſingulę poſſunt aliquam, licet qualem qualem gignere, atque ideo ad hunc finem cenſentur in vicem ſubordinari, & adminiculari. Et iſta ratio confirmatur exemplis, à me poſitis, in quibus ineſt priuatio rei ad, quam producêdam deberent concurrere, vt in tepido eſt priuatio calidi potius, quam calor imbecillus, in non albo albi cõtradictio, in ęgro priuatio ſanitatis: at veniale peccatum ſpecie diſtinguitur à mortali. Recte igitur illic aliud tenui de condemnatione, aliud nunc hic reſpondi de tortura: neque iſta ſecum pugnant.

6. Eſt noua opinio.

Sexto argumentatur propoſitio quę aſſerit plurium complicum nominatio-

minationem per ſe indicium ſufficiens torturę præbere, in hac fuſa, & ampla extenſione, plane noua eſt, nec vſquam recepta opinio vero, aut etiam lex non recepta neminem obligat. Menoch. lib. 2. præſump. 2. Nouitas etiam merito eſt ſuſpecta: Confirmatur quia qui videntur illam tenere, varijs eam circumſcribunt limitibus, quos habes apud Binsfeld. d. cō cl. 6. Sed breuiter Reſpond. non eſſe nouam, ſed plures eam tenere, quos mox citabo: eſſe quoque in praxi fere vbique receptam iuxta Binsfeld. ſupra, & Friburgens. in ſuo conſ. citato. Limites autem illi quibus circumſcribitur nihil obſtant generalitati aſſertionis: ſunt enim conditiones quarum pleraſque non ipſi admittimus, & eas contineri in propoſitione noſtra fatemur: nec ſunt adminicula proprie dicta ſeu indicia alia, quæ nos excluſimus, cum nonnullis circumſtantijs de quibus poſtea.

Probatur concl. 2. Igitur ſic vi via facta per hoſtes, & quæ ſolent obijci, ſoluta manent. Reſtat, vt concluſionem noſtram affirmatiuam ſtabiliamus, quæ

1. Ab auctore. Probatur. 1. auctoritate tenentium etiam vnius ſocij dictum ſufficere ad torturam, vt Ang. in pract. ſua crim. quem citat Lud. Bologn. in addit. ad Guidonem de Suzar. tract. de indic. num. 71. Blanci, & aliorum, quos retuli ſupra concluſ. 1. in princ. quorum ſententia licet ſit minus probabilis, docet tamen quid de plurium nominatiōne tenuerint. (2.) probatur illorum auctoritate, qui cēſuerunt plurium nominationes ſufficere, ad condemnationem, vt Ant. Gomeſ. tom. 3. var. reſol. rubr. de probat. delict. rub. num. 18. & ſic ſeruari in Cathalonia fatetur Lud. Peguer. Deciſ. crimin. 5. num. 18. quorum opinio licet communius reijciatur. teſtibus Boſſio de indic. num. 165. iuncta num. 77. Marſil. d. §. diligenter num. 60. Nicola. Boer. deciſ. Burdegal. 319. nu. 4 Blanco de nidi. num. 384. Farinac. quæſt. 43. num. 39. & 40. & quæſtio. 62. numer. 73. tamen patet illos pro noſtra concluſ. ſtare. (3.) probat authoritas praxis curiar. & doctrina ſcribentium Boerij deciſ. 319. nu. 17, vbi refert, ſic bis fuiſſe ſeruatum in Parlamento Burdigalēſi ob nominationem duorum, & trium reorum: & Curiæ Pariſienſis hanc eſſe praxim teſtatur Paponius lib. 22. tit. 13. artic. 2. & 3. tenet etiam Clarus d. quæſt. 21. num. 9. & num. 11. vbi memorat Thom. Grammat. ſuper capitulis regni atteſtantem, ſic ſeruari in regno Neapolitano: idem ſenſerunt Gigas d. tit. quomodo, & per quos. q. 8. Aymon. conſ. 178. nu. 3. Roland. à valle conſ. 16. nu. 20. li. 1. Bonacoſ. cōmun. opin p. 1. verſ. indicium faciūt Farin. q. 43. n. 37. Bertazz. conſ. 225. nu. 20. Lanfranc. in praxi. nu. 72. cap. 8. Binsfeld. d. concluſ. 6. Friburgenſes, & Patauini, & Ingolſtadienſes DD. ſupra fauet ergo praxis, & authoritas Iuriſconſultorum. 2. Et praxi.

3. Et ratione multiplici. Confirmant plurimæ fortes, & appoſitæ rationes. vt argumentantur. 1. P Friburgici, ſi ad ſocij nominationem accedat præſumptio, ſeu coniectura, tunc denominatus poteſt torqueri, ſecundum omnes DD: atqui ſecundi ſocij inculpatio, eſt nouum ſignum, ſeu indicium gigens nouam cōiecturam, ſeu præſumptionem. ergo tum reus poterit torqueri. Si reſpondeas eſſe quidem nouum, ſed à priore non diuerſum, nec diuerſam vim probādi obtinere. Probatur habere diuerſam, & aliud gignere adminiculum quā genuerit nominatio prior. Nam prior erat inſufficiens, poſterior vero ei addita, eſt ſufficiens. quia probatio compoſita, ex duabus ſpeciebus imperfectis, quæ tamen eiuſdem, ſunt generis, formæ, & ſubſtantiæ hoc eſt, ex duobus indi-

cius

Digitized by Google

duis eiuſdem ſpeciei infimæ in ordine, ad ſuum effectum plena eſt, & ſufficiens. docet Menoch.l.1. de præſ. q 39.n.5.& ſeq.per l.5.C.qui in tutel. & hoc probatur inductione ſimiliũ partim phyſic. partim iuridicorum, Phyſſica ſunt: quæ de vna, & pluribus candelis, de vna, & pluribus guttis lapidem cauantibus ſuperius allata: item de pluribus gradibus frigoris, vel caloris cum intendentibus, & ad calidum, vel frigidum, vt octo perducentibus: de duobus pueris trabẽ ferentibus, de pluribus Actibus habitum gignentibus, quæ cuncta vni ſoli denegata, poſſent adduci.

Iuridica vero, quia in illis probationibus, quæ ad vnius facti probationem tendunt, quæ non proſunt ſingula, multa iuuant, Bart. & eum ſecuti alij in d.lib. 1. §. idem Cornelio. plures teſtes ſingulares deponentes de ſubordinatis ad torturam ſufficiunt, vt docebitur poſtea.q.8.ad eãdem ſufficiunt plura indicia etiam remota. Bart. & communiter in l. fin.D.de quæſtio.Angelus Aretin. in verb.quod fama publica nu.6.& ibi in addit.Auguſt.nu.52.Aegyon.Boſſ. d.tit.de indic.num.71.Blancus deinde num.150.& ſequitur docens communem Farinac.d.quæſt.37.n.11.& 43.Item, ſi cum dicto ſocij contra nominatum adforet aliquod indicium, ſeu adminiculum, veluti vnus teſtis de auditu, vnus de viſu non integer, inimicitia nominati, fama, fuga, extemporanea conuerſatio, ſecreta collocutio, aut ſimilia: nominatio illa ſufficeret, ad nominati torturam, quamuis hæc ſit remota ſatis à facto: docet ex plurimis. Proſper Far.q.43. num. 163. vſque ad 177.cur non igitur multo magis, ſi ad nominationem ab vno reo factam, accedat nominatio eiuſdem facta ab alio, vel ab alijs, cum iſti non adferant adminiculum remotum, ſed de ipſo facto, & ſuper ipſo facto? Nonne cum Iudex teneatur ſingulos interrogare, ſingulis tenetur aliquid credere? ſi ſingulis aliquid, cur non plus pluribus quam vni? cur credat aliquid primo magis quam ſecundo, vel tertio? Si dicas nõ operari ſecundum, quia eſt in eodem genere probationis cum primo, nempe in genere denũciationis: Caſſa hæc euaſio eſt, & falſa: ſi vera foret nec teſtis omni exceptione maior poſſet efficere certitudinem, ad condemnandum, cum ſit in eodem probationis genere, nempe teſtimonij. Hinc formatur alia ratio valida.

2\. Vnus teſtis etiam omni exceptione maior, ad condemationem inualidus eſt, nec ſufficit, quia ſolummodo præbet probationem inidoneam ad condemnandum: ſi tamen alius illi ſimilis teſtis adiungatur, ambo ſimul progignent probationem plenam ad condemnationem; & ſic, duo iſti teſtes de viſu deponentes plene crimen probabunt, ad effectum, vt reus, ad pœnam ordinariam poſſit condemnari. Cur ergo ſimiliter duorum complicum vnum tertium nominantium denunciationes, non facient indicium ſufficiens ad torquẽdum, cur inquam quod non poſſunt ſeiunctim, non poterunt copulatiue? Sane ſicut iſti ſinguli ſunt inhabiles in ordine, ad torturam, ſic illi ſinguli ſunt inhabiles in ordine, ad condemnandum. Cur etiam hic numerus fidem non augeat, cum generalis iudiciorum, ſit regula teſtium fidem num.augeri, & num.ſuppleri, quod in fide deficit? eſt tex. lib. 3. §. argumenta D. de teſtibus cum gloſſ. in verbo numerus, vnde id eliciunt Iacob. Butig. & Florian.& l. ob carmen §.fina.D.eod.Alex.conſ. 47.col. 1. & conſil. 78. libr. 2. & conſ. 149. col. 2. libr. 5. Decius conſil. 165. col. pen. Curt. Iun. conſil. 168. numer.17.

Fauet

Digitized by Google

3 Fauet noſtræ ſententiæ, preterea ipſa experientia maximi facienda in ſimilibus, quæ docet in hoc crimine plurium complicum denunciationes vix vnquam, vel nunquam fallere, docet etiam vix vnquam in hoc arcaniſſimo ſcelere veritatem, alia via poſſe deprehendi, cum vix probatio ſceleris per alios quam per inhabiles, & complices facinoris poſſit haberi: Quare cum hic caſus inciderit, vel neceſſe eſt inquiſitionem iudiciariam, & proceſſum fieri irritum, & inanem: vel permittendum iudici, vt pluribus talibus credat. Et ea de cauſa Iudicum arbitrij eſt decernere, an criminis probatio per alios, quam per complices haberi poſſit, vel non poſſit, iuxta DD. Plotum in l. ſi quando §. 1. num. 8. C. vnde vi. Maſcard. de probat. concluſ. 1403. num. 4. volum. 3. quos ſequitur Baiard. ad Clarum, q. 24. n. 115. & recte iudicem in arbitraturum, ſi non attendat ad id quod abſolute eſt impoſſibile, ſed ad id quod in tali crimine cõmuniter ſolet accidere, pluſquam probabile eſt. ex ſententia Alexand. conſ. 112. volum. 2. & conſilio 152. num. 15. lib. 5. Zazij conſ. 2. num. 60. volum. 2. Grammat. deciſ. 34. num. 7. quam licet impugnet Riminald. iun. conſ. 360. num. 88. vol. 4. tamen ea multarum praxis regionũ merito amplectitur, ne contra bonum publicum occultiſſima delicta maneant impunita. Sic Baiard. ſupra num. 114.

4 Vltimo probatur, quia idipſum 1. obtinet in crimine hæreſis (à quo ad Magiam eſt bonum argumentum, quia ſtriges ſemper inuolutæ sũt contra fidem, & Sixtus V. quadam bulla dicitur hæc crimina, quoad inquiſitionem exæquaſſe) inuenio inquam de hæreſi idem tradidiſſe Pennam ad 3. p. Directorij Inquiſit. Appendice ad q. 61. ſit.

A Vltima concluſio. *Moderanda hæc opinio noſtra, eam procedere ſi ex veriſimilibus coniecturis, & num. teſtium, vel ex qualitate deponentium, vel ex perſonis eorum contra quos deponunt, præſumantur nominantes falſum non dicere.* 4. Limitationes.

Hæc limitatio eſt Collegij Patauini illam deſumentium, ex d. c. in fidei, &c. accuſatus, §. licet de hæret. in B 6. & Franc. Aretino in c. cum P. Man conella, eſt de accuſat. col. 5. num. 21. & 22. Marſil. conſil. 24. num. 13. Roland. conſil. 73. num. 25. lib. 1. Sprenger. in mall. quæſt. 4. & alijs. Et ad hæc capita reduci poſſunt conditiones aliæ requiſitæ à Binsfeld. l. 3. de concluſ. 6.

Friburgenſium limitationes ſunt, ſi in denunciatione conſtanter per- C ſeuerent. 2. ſi pœnitentes ad indicium accedant. 3. ſi cum contritione moriantur. 4. ſi nulla mendacij, aut odij, aut inimicitiarum ſit ſuſpicio. Ex his 1. & 4. certe. 2. & 3. non æque, & poſtea de his plura dicentur.

QVÆSTIO II.

D *An inimicitiæ denunciantium contra denunciatos debeant plene probari per duos teſtes: vel ſufficiat ſemiplena probatio per vnum teſtem, aut etiam præſumptio, ad elidendum indicium denunciationis.*

AD hanc quæſtionem variatum reſponſis. Omnes concedunt odium, & inimicitiam valere ad eli- E dendam denunciationis fidem, cap. repellantur, cap. meminimus, de accuſat. l. 3. in princ. D. de teſtib. l. liberi, C. de inoffic. teſtam. etiam in exceptis criminibus, cap. per tuas, de Simon. c. cum P. vbi Abbas, de accuſat. Bar. in l. in quæſtionib. D. ad leg. Iul. Maieſta.

Concedunt etiam, ſicut actor ſuã intentionem, debet plene probare, ſic etiam reo exceptionem ſuam, in qua fungitur vice actoris plene probandam, l.1. D. de except. & ibi Caſtrenſ. l. in exceptionibus, D. de probat. & ibi gloſ. l. quoties, & l. cum de indebito, §. fin. autem pro parte ibi. l. matrẽ, de probat. Arct. in rubr. inſt. de exception. num. 24. Fuluius Pacianus de probat. vol. 1. arg. 66. & ſeq. Decius in c. in præſentia, num. 50. de probat. & conſil. 534. num. 9. Crauet. conſ. 201. nu. 29. & ita communiter DD. id probãs Ioſ. Maſchard. vol. 2. de proba. cond. 685. nu. 1. & 2.

Omnes etiam fatentur probationum varias eſſe ſpecies, quarum vna ſit efficacior alia: 1. euidentia facti 2. confeſſio. 3. inſtrumentum. 4. teſtes. 5. iuſiurandũ. 6. præſumptio. 7. quæſtio. 8. fama. Sic poſt Ariſtot. & Ciceronem, Menoch. de prçſumpt. li. 1. quæſt. 1. cum ſeq. Maſcard. libro 1. de probat. quæſt. 4. Sicut Dialectici duplicem agnoſcunt probationem, vnã apodicticam, qua res per ſuam cauſam neceſſariam, vel cauſa per ſuum neceſſarium effectum cognoſcitur, quæ eſt probatio demonſtratiua: & aliam Topicam, ſeu Dialecticam, qua ex probabilius, ſeu veriſimilibus aliquid confirmatur. illius apodicticæ vnus eſt gradus certitudinis. huius vero topicæ plures ſunt, ſecundum probabilitatem maiorem, minoremve probationem. Ita quoque in prædictis probationibus iuridicis, & inter ipſas, & ferme in ſingulis varij ſunt gradus firmitudinis, & veriſimilitudinis. Nam vnus teſtis alio certior, vnum inſtrumentum alio perfectius, vna præſumptio eſt alia credibilior & firmior. Menoch. li. 1. quæſt. 29. & 30. de præſumptio. & q. 44. num. 8. & 9. vita eſt vrgentiſſima: qualis eſt, quæ vocatur iuris, & de iure, quæ reſp. illi apodicticæ, vt patet ex allatis exemplis de Menoch. d. lib. 1. quæſt. 3. alia non conuincit, ſed valde veriſimilis eſt, vt præſumptio iuris, alia leuis, qualis eſt prçſumptio hominis.

Item conſtat non omnia hçc probationis genera omnibus cauſis conuenire. quia quædam teſtibus, vel inſtrumentis directè probari non poſſunt, ſed ſolis præſumptionibus ferè, vt ſunt mentale adulterium, ſimonia, hæreſis, dolus, & ſimilia, quç habes apud Menochium dicta leg. 1. quæſtione 58. quibus annumerandum eſt odium, & inimicitia, quia latent in animo: ideo coniecturis inueſtiganda, & probanda ex aliqua facta alicuius circumſtantia, vnde inimicitia potuit oriri, deſumptis, argum. l. dolum, C. de dolo. cap. 2. de renunciat. in 6. Bald. conſil. 41. præmittendum eſt, num. 4. lib. 5. Abb. in cap. repellantur, num. 2. de accuſat. Maſcard. lib. 2. de probat. concl. 898. num. 4. & 5. Denique inimicitię probationem fieri debere iuxta reg. text. in cap. in omni negotio, de teſtibus, & in l. vbi numerus D. eod. tradunt. Bald. & Maſcard. ille in l. errore, C. de teſtam. iſte vbi ſupra concluſ. 901. num. 2. & inimicitiam capitalem difficilius probari, quam nõ capitalem conſtat. Item à iudicis arbitrio pendere vtrum ſit inimicitia, nec ne, itẽ quæ ſit capitalis, quæ non, quæ grauis, quæ leuis: eſt communis ſententia plurimorum, quos citant, & ſequuntur Nellus tract. de teſt. num. 4. Clarus, §. fin. quæſt. 24. & ibi Baiardus, Menoch. lib. 2. de Arbitrar. caſu 11. L. num. 3. Farinac. quæſt. 49. nu. 86. & quæſt. 53. num. 57. quod iudicium moderari poteſt ex traditis per Viuium, & Maſcar. quos retulit Baiard. d. loco, & alios apud Moncadã in addit. ad Crotum, de teſtibus in cauſ. crim. nu. 169. Hinc infero concluſ. ſequentem. Concluſ.

A iudi-

A iudicis arbitrio pendet, an inimicitia in caſu propoſito, ſit ſatis probata, necne. Probatur l.3.§.ideo D.& §.eiuſdem de teſtibus.§. Si vero talis aliquem. Authent. de inſtrument.fide, Menoch.lib.1.de abitrar. quæſt.9.

Sciendum pro arbitrij huius directione, quod capitalis omnino teſtem repellat, & nominatorem etiã in exceptis, neque expurgatur hæc inhabilitas per torturam. quod repellat, probatur l.3.in princ.D.de teſtibus, cap. cum oporteat, cap. meminimus, cum ſimil. de accuſat. authent.ſi dicatur, C. de teſtibus, & in corpore vnde ſumitur: quod in exceptis quoque, & tortura, l.1.§. præterea, D.de quæſt. & ibi Marſil. Gigas in tit.quomodo, & per quos quæſt.7. num.6. Bertaz. in crimin. conſil.38. num.15. & conſ.528.nu.7.Menoch. de arbitr.caſu 474.nu.55.Farinac q. 53.nu.5.& 12.

Leuior inimicitia teſtimonium, & nominationem tantum eleuat, & debilitat Bald.in Authent. ſi dicatur in fine, C. de teſtibus. Iacobin. à S. Georg.in l.teſtium, D.eod. & alij apud Farinac.d.quæſt.53.nu.54.Cum vero vtraque grauis, & leuis lateant in animo putarim vtramque eodem probationis genere probari poſſe, ſed cauſas grauiores requiri, ad probationem plenam inimicitiæ capitalis, quam leuioris, cauſas capitalis has memorant Doctores 1. ſi quis alteri mouerit quæſtionem ſtatus 2. quando intentata fuit, vel illata mors ipſorummet, vel parentum, vel amicorum perſonis, inter nominatum, & nominantem. 3. minæ necis ab eo, qui ſolet exequi. 4. accuſatio criminis capitalis, vt adulterij, hæreſis, &c. 5. controuerſia de maiore ſaltem parte bonorum. Denique quæuis atrox iniuria inter illos Maſcar. vol.2.de probat.condit.898. Binsfeld.conclus.6. dub.2.prope fin. Ex quibus facile ſecernas cauſas grauis, & leuis inimicitiæ: quam quid interdum ex leuioribus cauſis oriri grauiſſima, & capitalia odia conſtet.iudex tamen, vt plurimum ad cauſas attendere debet, qui ſufficit probare cauſas grauis odij, quamuis hanc inimicitiæ magnitudinem extrinſecis ſignis non oſtenderit. Innoc.in c.cum I.& A. de re iudica.in fin.per text. in cap.2. cum ſeq.3. quæſt.5. Bald.in l. præſcriptione, nu.36.C.ſi contra ius. Rom.in rubr.de arbitrar. colum.11. Grammat.deciſ.33.num.7.Marſil.d. l.1.§.præterea, num.3. Farinac.d.q. 53.num.21. Contra vbi inimicitiæ, magnitudo factis probata, vt conatu, vel illatione necis, aut grauis valde damni, aut atrocis iniuriæ: non putarim iudici valde laborandum de cauſæ inueſtigatione. Vt enim vulgo dicitur, *Obras ſon amores*, his factis amor cognoſcitur: ſi è contrario etiam factis clarè animus hoſtilis manifeſtatur.

Verum ſi quod horum indiciorum ſignorum, factorum, vel cauſarum vnde præſumptio elicitur, vel quæ teſtes attulerant, à nominante fuerit negatum: hoc non poteſt per præſumptionem, nec per vnum teſtem plene probari, ſed opus eſt duorum teſtimonio, ad hoc iudici perſuadendum, vt docet Menoch. de præſumpt.libro 1. quæſt.51.& cauetur in Carolina ſanctione crimi.Ordinatione 23.& 30. Neque quoad hæc quæ diximus, diſtinguendum inter inimicitiam, & odium, quia vt quis repellatur, ſufficit probare, quod ſit valde odioſus nominãs nominato, etiamſi non ſit inimicus ſecundum multos. Ita Præpoſitus in c.quod vero col.fin.3.quæſt.5. Gigas ſupra quæſt.2.nu.30. & plures apud Farinac.q.49. num.30. fateor tamen me reale diſcrimen inter magnum,

odium, & capitalẽ inimicitiam non ſatis capere.

h Igitur vt his poſitis quæſtio ſatiſfiat, *certum eſt, & in eo ſupponitur duorũ teſtimonio has inimicitias plene probari. De vnius teſtimonio, crediderim illud non ſufficere, cuiuſuis dignitatis ſit*, vt plenè probet, & repellat nominantem, l. iuriſiurandi, C. de teſtib. poſſe tamen facere ſemiplenam probationem, per notata in l. admonendi, D. de iureiuran. & in l. matribus, D. de quęſtion. & etiam ad infringendum, ſeu elidendum indicium ex nominatione natum. Sic Patauini Doctores. Si tamen in teſtimonio additæ, & probatæ ſint cauſæ, ſpecies, & qualitates inimicitiæ. Iaſ. in l. 1. C. de teſtam. num. 9. & in l. Titiæ textores, col. 3. D. de leg. 1. Bald. in l. ſolum, C. de teſtibus, & in l. ſi quis teſtibus, ibi in fin. Imola in cap. Raynutius de teſtam. Grammat. deciſ. 34. num. 11. Farinac. quæſt. 49. nu. 126. & ſequent. Equidem ſine adminiculis, duo mihi ſufficerent teſtes ad probandam capitalem inimicitiam: cum vno, requirerem adminiculum aliquod, & hanc eſſe communem ſententiam, affirmat Melchior Phalaez tractat. maioratum par. 1. quæſt. 4. num. 5. facillimè namque ſemper vnius teſtis inueniretur, qui de inimicitia hac deponeret: & ſic reus cum præiudicio reip. ſemper liberaretur: quamuis enim Iudex, ſi velit, poſſit in criminibus exceptis leuiores inimicitias contemnere, tamen capitalem cogitur magnifacere, & propter illam tenetur teſtes omni exceptione alias maiores repellere. iuxta gloſſ. communiter receptam, in cap. cum oporteat, de accuſat. quam ſequentibus, Clar. Menoch. Farinac. & alij ſupracitati.

i Quod attinet ad præſumptionem, diſtinguere oportet. Nam præſumptio, quæ dicitur iuris, & de iure plenam, & claram facit probationem; vt docet Menoch. li. 1. de præſumpt. q. 36. nu. 1.

Præſumptio quoque iuris idem operatur, cum ſit etiã ipſa vera, propria, & perfecta probatio, vt oſtendit ex communi ſententia idem Menoch. d. quæſt. 36. à num. 3. maximè quando ex natura rei, aliæ à præſumptionibus, probationes haberi nequeunt, aut nulla legis pręſumptio illi repugnat. Alciat. de pręſumpt. 3. p. Menoch. ſupra dict. lib. 1. quæſt. 38. Maſcard. libro de probat. quæſt. 10. à numero 34. vſque ad 47. ex l. Imperator, vbi Alexand. & Iaſon. D. de legat. 1.

Præſumptio denique hominis, ſi ſit vehemens, & vrgens conſtituet veram probationem, & legitimam, maximè ſi aliquod adminiculum accedat. Berous in rubrica de probat. numero 42. Bald. in addit. ad ſpecul. tit. de præſumpt. §. ſpecies. Menoch. dicto libro primo, quæſtione 36. numero 14. Ratio eſt, quia præſumptio hominis plane ſubijcitur arbitrio iudicis: quare, ſi ſit admodum vehemens, poterit iudicem mouere, vt illi fidem tribuat. Berous dicto numero 42. Menochius dicto libro quæſt. 44. numero 8. & 9. Hæc de valde vehementi facilè conceſſerim: de non vehementi, ſine alijs adminiculis nequaquã. Semper enim adeſt præſumptio hominis, contra complicem in noſtro crimine. quia ſtriges ſunt hoſtes humani generis, & viciſſim ſunt cunctorum odium: & ſic ſemper odij exceptio pręſumptione huiuſmodi probata iudicum diligentiam, & iuſtitiæ rigorem, & criminis denuntiationem fruſtraretur. quod eſt magnopere iudici, ne fiat attendendum: Cum inimicitia, vt pote repugnans naturali iuri, niſi bene probetur nunquam ſit præſumenda, l. in ratione, §. cum quidam,

D.ad

Digitized by Google

D. ad leg. Falcid. l. 1. C. de mandat. Princip. cap. cum in iure, de offic. delegat. Aymon. conſil. 8. num. 8. Mantua Benarid. conſil. 24. numero 13. conſil. 52. num. 17.

QVÆSTIO III.

An denunciantes debeant eſſe contriti, ſicuti quidam volunt cum hoc iure non ſit expreſſum, & ſagæ rariſſimè pœniteant?

SAtis obſcurè quæſtio proponitur. Vel ergo quærunt, an eo tempore debeant eſſe contriti, quo denuntiant, an ſaltem antequam moriantur. Prius illud, quocumque modo capias contritionem, dicendum non eſt: quia contra praxim eſt, vt ante ſententiam latam ſe parent ad confeſſionem: contra prudentiam quoque. Nam confeſſioni tali (loquimur de ſacramentali) non ſatis fidendum iudici, quia vix fit, vt pœniteant nondum damnatæ: & eam exigere foret reos, ſatis ad perfidiam procliues ſacrilegij, periculo exponere.

b Poſt ſententiam quoque hæc contritio, ad id quod dicimus, mihi præciſe non videtur neceſſaria. Quod probo, vel enim loquuntur de contritione propriè ſumpta, quatenus eſt pars vna præuia pœnitentiæ: & nego de vnquam iudici conſtare poſſe: vel ſummunt pro attritione, & de hac, quoniam interna eſt, idem aſſerendum. Si dicas, poteſt iudici conſtare, de hac æquè ac confeſſario, dico rationem eſſe diſparem: nam iudex in foro poli tenetur credere reo pro ſe loquenti: iudex in foro fori credere non modo non tenetur: ſed, ne facile credat, ſibi plurimum cauere tenetur. Deinde ſi ille decipitur hac A in re, damnum eſt ſolius decipientis: ſi iſte, damnum eſt præterea iuſtitię, & reipubl. Vel denique contritionem ſumunt pro actuali confeſſione ſacramentali. Sed (quicquid dicant alij Domini reſpondentes) certum eſt, in praxi iudices ad illam attendere non ſolere: nam latroni contra ſocios creditur, etiamſi nolit confiteri: vt & hæretico impœnitenti: & B infideli, de Sodomia complicis, quæ cuncta crimina, cum ſtrigum crimine ſolent concurrere. Verum licet ſit hoc in praxi nouum volũt ſaltem, in iure ſatis fundatum, & rationi valde conſentaneum: de iure probant, ex cap. accuſatus, §. licet de hæret. in 6. ibi, *ſi ex manifeſtis indicijs apparuerit, non ex leuitate animi, aut odij* c *fomite, ſed zelo Orthodoxæ fidei, &c.* C Verum reſpondeo illa aliunde apparere poſſe: nec confeſſionem illam ſatis manifeſtum ſignum ad hoc eſſe: cum ante ſententiam ſoleat eſſe ficta, poſt eandem poſſit eſſe ſimulata ad pęnam mitiorem obtinendum. Deinde aliud eſt, *non videri motum, ex leuitate animi, &c.* in denunciando, aliud *debere eſſe contritum.* Non eſt igitur iſto textu expreſſum, ſed D nec alio vllo: non quidem ex verbis, ſed nec ex ſententia, & interpretatione congrua. nam licet quæ ex ſentẽtia legis ſunt, lege cauta cenſeantur, l. nominis. D. de verb. ſignif. l. neque leges, l. ſcire, cum ſim. D. de leg. attamen non omnis legis extenſio, ex legis ſententia eſt.

Probant ratione, prima fidei humanę fundamentum eſt perſonę integritas, quæ in non contritis abeſt, E ſecunda, quia nulla fides adhibenda perſonę, quę fidẽ Deo violauit. tertia quia tales non contritæ ſunt mancipia diaboli, qui mendax eſt. quarta quia dęmoni id vnicè agit, vt carceratæ nullum denuntient: igitur ſi quæ perſona aliã denuntiet: fortis eſt præſum-

Digitized by Google

ſumptio, quod ex odio in genus humanum ſuggerat incarceratæ, vt innocentem denuntiet.

His argumentis nihil moueor. Ad primum dico, integritatem perſonæ poſſe intelligi, vel de ſanctitate, & perfecta iuſtitia: vel de fama illibata. priore modo nego illam in iudicialibus eſſe fundamentum fidei: adminiculatur, vt magis credatur à iudice, ſed abſolute non requiritur. poſteriore modo in iudicialibus criminum non abſolute requiritur, nam nec contritio reos tales facit: ſed eatenus tantum, vt criminoſis non credatur, ſi nihil adſit, quo expurgetur infamiæ vitium: hic vero expurgatum eſt per torturam, quæ facit illos credibiles, maximè ſi tēpeſtiue non reuocent.

Ad ſecunda ratio, laborat vitio plus probationis. quia ſequeretur nulla in re illis credendum. Idem reſpondetur ad tertia, & præterea etiam Diabolo mendaci exorciſmis extorqueri veritatem: ſic mancipijs eius tortura illam poſſe exſculpi: & valet ſimilitudo, quia exorciſmus eſt, quaſi quæſtio, qua dæmon torquetur. Quarti conſequentia nihil valet. nam non quicquid conatur diabolus impedire, Deus permittit, vt poſſit. nec etiam prouidentia Dei facile ſinit innocentes deferri, & puniri. Quare nego illam præſumptionem eſſe fortem, vel benè fundatam.

Igitur ſi pœnitentiæ ſigna, etiam citra confeſſionem in illis apparerēt, bonum id foret, & optandum iudici: ſed citra illam vix eſt, vt pœnitentię ſigna cenſeri debeant: quare *ſimpliciter aſſero, ſufficere Iudici ſi aliunde quam ex contritione (quomodocunque acceptam) poſſit veriſſimilis apparere denunciatio, & ideo talis ei videatur*. Certe ſuper pœnitentię ſignis exterioribus an etiam ſufficien-

Concluſ. d

A tia, nec ne, ſemper aduocati ſine fine litigarent. Quare iſta ſententia noua mihi videtur ſatis noxia iudiciorum expeditione.

Fateor D. Binsfeld. li. 3. concluſ. 6. iſtam conditionem poſuiſſe, & me ex illo lib. 5. Diſquiſit. ſect. 3. ſed nec ratione, nec auctoritate hoc nouum dictum ille confirmat: quare ſuſpicor & veriſimile eſt, id cum eo ſenſu

B poſuiſſe, quod equidem poſui: nempe quod confeſſione ſacramentali ante mortem accedente, aut tempore denunciationis accidentibus, ſignis exterioribus iudici veriſimilibus ex animo pœnitere: multo firmior ſit, & ſecurior in praxi, ſententia de recipienda complicium plurium, ſine alijs indicijs denunciatione: nō vero eo ſenſu: quod ſi deeſ-

C ſent talia ſigna, vel confeſſio, vt non eſſe tutam ſentētiam credatur: quod in terminis nullum vidi adhuc aſſerentem, contra receptam quam dixi, & notoriam praxim. Hæc de noua quæſtione, nunc dicenda occurrebant.

QVÆSTIO IV.

D *An ea, quæ de iure, & Conſtitutione Carolina Artic. 31. requiruntur in denunciatione vnius, requirantur etiam in denunciatione plurium?*

PAtauini, & Friburgenſes reſponderunt non requiri, idem ego reſponderam. Sciendum

E moueri, quæſtionem propter artic. 31. & art. 44. quorum tenor ſequitur.

AR-

ARTIC. XXXI.

Rubrica,
Communia indicia quorum quodlibet ſolum ad torturam ſufficiens eſt.

„ SI vnus reus conuictus, qui in ſuo „ delicto auxiliatores habuit, ali- „ quem in carcere denunciat, qui ei ad „ perpetrãdum delictum commiſſum „ opem tulerit, etiam eſt ſuſpicio con- „ tra denunciatum, ſi modo in huiuſ- „ modi denunciatione ſequẽs circum- „ ſtantiæ, & requiſita obſeruentur, & „ reperiantur.

„ Primo quod denuncianti perſona „ denunciata, in quæſtione nomina- „ tim non fuerit propoſita, adeoque de „ eiuſmodi perſona in ſpecie non fue- „ rit interrogatus, aut tortus denun- „ ciãs, ſed in genere interrogatus, quis „ eius in crimine fuerit auxiliator, de- „ nunciatum ex ſe cogitatione aſſecu- „ tus fuerit, & nominauerit.

„ Secundo conuenit, quod ille de- „ nuncians omnino ſpecifice interro- „ getur, qualiter quomodo, & quando „ eum denunciatus inuenerit, & qua- „ lem ſocietatem cum eo habuerit, & „ in hoc debet denuncians interroga- „ ri de omnibus poſſibilibus, & ne- „ ceſſarijs circumſtantijs, quæ pro oc- „ caſione, & qualitate cuiuſque facti, „ omnium optime, ad ſequentem in- „ ueſtigationem veritatis conducere „ poſſunt, quæ hic omnes deſcribi ne- „ queunt, ſed quilibet diligens, & di- „ ſcretus per ſe conſiderare poteſt.

„ Tertio conuenit inquirere, an de- „ nuncians in ſingulari, inimicitia, „ maleuolentia, vel contrarietate cum „ denunciato conſiſtat. Nam vbi ta- „ lis inimicitia, maleuolentia, aut con- „ trarietas notoria eſſet, vel inquiren- „ do reperiretur: tunc denuncianti de- „ eiuſmodi denunciatione, contra

A denunciatum non eſſet credendum, „ niſi de hoc alias tam veriſimiles, fir- „ mas cauſas, ſigna veritatis iudicet, „ quæ quoque in inueſtigatione repe- „ periantur, quæ firmum indicium fa- „ ciant. „

Quarto vt perſona denunciata a- „ deo ſuſpecta ſit, quod denunciati cri- „ minis rea videri poſſit. „

Quinto denuncians in denuncia- „ B tione conſtanter manere debeat. „

Rubrica,
De Magia ſufficientia indica.

ARTIC. XLIV.

SI quis ſi offerat alias Magiam do- „ cere, vel aliquem maleficare mi- „ netur: & illi, cui minatus eſt eiuſmo „ C di quid contingat, vel etiam ſingu- „ larem conſuetudinem cum Magis, „ aut maleficis habeat: vel talibus ſu- „ ſpectis rebus, geſtibus, verbis & ſub- „ ſtantijs vtatur, quæ Magiam ſecum „ importãt, & illa perſona de hoc alias „ ſit diffamata, hoc prębet firmũ indi- „ cium Magiæ, & ſufficientem cauſam „ ad torturam.] Hactenus ſunt verba „ conſtitutionis criminalis ſancitæ à „ D Carolo V. Imp. „

Hoc poſito reſpondetur hanc conſtitutionem in d. art. 31. capiendam de denunciatione vnius, vt in terminis loquitur, non plurium. Nam locutio ſingularis legis non poteſt reſolui in pluralem, quando plurium, & vnius diuerſa eſt ratio, iuxta doctrinam Præſidis Nechlinienſis in loco à vi numeri, Num. 1. & 8. diuer- E ſam vero rationem eſſe in noſtro caſu plurium, & vnius oſtenſum in reſpon. ad 1. quæſtionem. Item primum requiſitum d. artic. 31. non habet locum in denunciatione à pluribus facta, quod probatur. Non debet reus in genere de complicibus interrogari, quando indicium, aut

præſumptio adeſt contra ſingularem perſonam: ſed poteſt fieri de illa ſpecialis interrogatio, gloſ. & Doctores l.fin. de accuſat. Brunus de indic. 1. parte, quæſt.6.num.4. Boſſius, de inquiſit. num.61. Menoch. Præſes, de arbitr. Iud.l.2.centur.5. caſ.474. nu. 53. Binsfeld.membr.2. concl.1.verſ. pro iudicib. annotandum. quando autem plures denunciant, poſt primam denunciationem, iam adeſt denunciatione primi indicium, ſeu præſumptio, hoc enim prior ille operatur: & ideo inter indicia ad inquiſitionem, & interrogationem hanc ſufficiētia ponitur denunciatio vnius complicis. idem Menoch. de præſumpt.lib.1.præſum.8.nu.2. & conſtat plus requiri, ad inquiſitionem ſpecialem, quã ad interrogationem ſpecialem, quia illa eſt maioris præiudicij. Vnde, & illud infero, cum plus idcirco etiam requiretur ad capturam: ſi in ea licet, magis licebit ad ſpecialem interrogationem: ſed ad capturam ſufficere, non deſunt qui velint, vt Lancellot.pract.crim.tit.de inquiſit.nu.34.

Prętereà nec 4.conditio requiritur in denunciatione à pluribus facta, vt etiam doctum in reſp.ad 1.

Ergo Carolina non poteſt extendi ad denunciationem plurium.

QVÆSTIO V.

An denunciationibus infamium, ſit credendum in criminibus exceptis contra perſonas bonæ famæ?

PRoponitur quæſtio generaliter: & ſupponit abſolute, ſiue ſint plures denunciantes ſiue vnus: atque in his terminis eam diſcutiemus, ſcilicet vtrum, vel pluribus talibus ſit credendum? ſic res magnam patitur difficultatem.

A Plerique cenſuerunt contra conſtantem, & non vulgarem denunciati famam bonam, nihil ad torturam valere pulrium complicum nominationem. idque ne ſit in poteſtate, & arbitrio iſtorum tam infamiũ grauare, & denigrare bonum nomen, exiſtimationem, perſonam hominum proborum. citantur pro hac ſententia, Ruph. Cuman. conſ.136. B ad 1.col.4. Alexan.conſ.89.num.13. lib.3.Marſ.conſ.74.num.25.& in crimine noſtro maleficij conſ.109. nu. 27.Paris conſ.151.nu.13.lib.4. Grammat.conſ.21.num.8. conſ.55. nu.37. conſ.57.num.11.conſ.58.num.18.& conſ.66.num.5. & melius Deciſ. 28. nu.17. & 18. vbi poſt Andr. de Iſernia, & alios ab eo allegatos, ſic plene affirmat. Item Soc.iun. conſ.39.nu. C 66.lib.2.Rol. à valle conſ.16.nu.24. & conſ.13.nu.35.l.1.Menoch. de arbitr.caſ.474. num.42.Bertaz. conſil. 59.num.8.& conſ.61.num.16. Vincent. Onded. conſ.100.nu.40. lib.1. hæc communiter recepta: ſententia, valde probabilis eſt: quando bona fama tam conſtanter, & plene probata eſt, vt dubitare iudex non poſſit aut debeat communi eius loci homi- D num exiſtimatione denunciatum, propter mores anteactæ vitæ haberi pro viro probo, & ab hoc crimine alieno. arg.l.de minore, §.plurimum, D.de quęſtion.& hoc niſi alia adminicula concurrant pro denunciatione, quæ iudex magni merito faciat: tunc enim indicium hoc denunciationis valde graue foret: & multi tenent bonam famam denunciati tollere indicia leuia, & grauia ſolum E eludere. ſic Paul.Merend. in crimin. varijs conſil.diuerſorum conſ.88.nu. 78. Vulpellus conſil.105.num.6. & conſ.125.nu.26. Ex horum ergo ſententia illud indicium, adhuc aliquid virium haberet, contra generalem probationem famæ bonæ: ſaltem

ad

Digitized by Google

ad lenius torquendum: quia præſum-
ptio naſcens ex bona fama, eſt gene-
ralis, naſcens autem ex plurium de-
nunciatione eſt ſpecialis, hoc volunt
Alex.conſ.77.num.9. lib. 1. Arnonus
ſoliloq.37.Binsfeld.concl.6.dub.3.il-
let.6.d.libr.2.

Alij cenſent, tum demum elidi in-
dicium hoc plurium per certam, &
conſtantem bonæ famæ exceptionem
quando ad bonam famam accedunt
alia indicia ad exculpãdum reum de-
nunciatum: vel etiam reis denunciã-
tibus plures defectus obijciuntur qui
eorum perſonas, vel dicta debilitant:
vt, quod ſint viles perſonæ, aut alias
alijs criminibus ſceleroſi. ratio eorum
eſt, quia ſemper duplicata materia
exceptionis plus debeat valere, ad au
gendum, & detrahendum, vt duo vin
cula ſanguinis, duæ improprietates
duæ fictiones, duo indicia, duo actus
geminati, & hoc in terminis, ad libe-
randum à tortura nominatos, anno-
tarunt nõ pauci. Gigas de crimin. læſ.
Maieſtat. tit. quomodo, & per quos q.
7. numer. 7. Grammat. conſil. 1. Ro-
land. à valle, conſil. 16. n. 20. & conſil.
73. num. 24. l. 1. Menoch. d. caſ. 474. n.
74. Maſchard. de probatio. concluſio.
1317. numer. 41. Vincent. Onded. d.
conſil. 100. numer. 17. & ſeq. Farinac.
quæſt. 43. num. 179.

Concl. 1. Ex his iam patet, ſimpliciter loquẽ
do plurium infamium denominatio-
nem contra bonæ famæ perſonas ad-
mitti, & poſſe valere ad torturam, v.
g. ſi nihil illis obſtet, niſi bona rei fa-
ma: ſiue ſi non ſint alia adminicula
contra denunciationem, hoc enim
ſupponit præfata opinio DD. & tenue
re DD. Ingolſtadienſes in ſcripto ſuo
an. 1590. & Friburgenſes in conſi. an-
ni 1601. poſt Boſſium, Clarum Binſ-
feld. & alios. probatur, ratione 1.
quod non admittatur vnius ſocij te-
ſtimonium ſit, quia bona fama præ-
ponderat vnius nominationi; ſed ſi

A adminiculum accederet ad vnius de-
nunciationem, bona fama non præ-
ponderaret; igitur etiam non præpon
derabit, quando ad vnum aliud quo-
que denominantis ſocij indicium ac-
cedet; cum denunciatio ſecunda præ-
ponderet alijs indicijs, eſt ratio Fari-
nacij; Secundo. Iura, in exceptis crimi
nibus admittentia infames ad teſtifi-
candum, non diſtinguunt inter infa-
B mes & non infames denunciatos. er
go nec nos debemus diſtinguere. Cõ
firmatur, quia ſi diſtingueretur, ſem-
per fere elidentur denũciationes, quia
vt plurimum denunciantur perſonæ
non diffamatæ, & in hoc crimine vix
aliunde quam ex denunciationibus
oritur initium diffamationis. Tum e-
tiam quia hæc eſt indoles iſtius deli-
cti, quod rariſſime poſſint ab alijs de-
C nunciari, quam ab infamibus, quod
quando accidit, infames admittẽdos
docent Soz. in reg. 415. Menoch. de
arbit. q. 27. num. 7. Grammat. & alij,
communem dicit Clarus §. fin. q. 24.
nume. 13. & q. 25. in pr. Denique non
obſtant huic ſententiæ, Carolina art.
1. nec Maſcardus aut alij quia loquũ
tur de denunciatione ab vno compli
ci facta.

D Igitur aliquando plurium ſocio-
rum teſtimonium non eliditur per
bonam famam ſolam quantumuis
certam, vt dictum aliquando vero eli
ditur, & mea quidem ſententia à Iu- Concl. 2.
dicis arbitrio depẽdet iudicare, quã-
do elidat, quando non, quia à iudi-
cis arbitraria pendet decidere in ani
mo ſuo, quod nam certius in indiui-
duo ſit in iudiciũ bonæ famæ, an de-
E nunciationis plurium. Quando cer-
tius illi videtur indicium bonæ fa-
mæ, tunc tenetur abſtinere à tortura,
iuxt. Bart. in l. 1. §. 1. D. de qu. Angel.
de malef. in verſ. quod fama publ. n.
34. Marſil. in §. diligenter nume. 190.
Alex. conſ. 180. nu. 9. lib. 2. Grammat.
voto. 3. n. 23. vbi etiam ad id adducit.
Ioan.

Digitized by Google

Grammat. voto.3. nu.23. vbi etiam ad id adducit. Ioan. And. & Bald. ſic etiam Farinac. q.38.nu.110. Sin vero vrgentiores, & firmiores iudicet com plicum denunciationes, procedat ad torturam, ſaltem leniorem. Depẽdet ergo res, à pondere indiciorum, vt præualeant grauiora, vt olim docui d. lib. 5. ſection. 3. verſ. conditiones autem, cum Proſpero Farinac. d. operis quæſtio.47. *& eſt ad mentem Caroline.*

QVAESTIO VI.

An ſaltem ad hoc duorum vel pluriũ infamium denunciationes ſint neceſſaria?

SI non adſint alia adminicula, vt minimum requiruntur denunciationes duorum virorum vel plurium mulierum. Nam vnius non ſufficere, maxime contra perſonam bonæ famæ, dictum ſatis. plurimi enim faciẽda vitæ præcedentis merita. l. 3. §. ſed ſi ex improuiſo. & l. non omnes §. à Barbaris. D. de re milit.

Dixi (*vt minimum*) quia ſaltem requiruntur duo, vel tres (vt dixi) nec pauciores vnquam ſuffecerint: non tamen ſemper iſti duo vel tres ſuffecerint: ſi tanta ſit vis bonę famę propter magnam perſonarum inęqualitatem (v.g. ſi Princeps denuncietur à ſuis ſubditis) vt duobus vel tribus ipſa adhuc bona fama præponderet: tunc enim tot denunciationes tribuirentur, quod poſſent præponderare. *Sic Pate* Valentia, tom.3. in D. Thom. diſ. [illegible] punct.4. §.3. verſ. ſecunda [illegible] *Binsfeld.* d. concl. 6. [illegible] ſufficient duo, ali[illegible] runtur, pro cir[illegible].

QVAESTIO VII.

An vltra denunciationem plurium, denunciati diffamatio requiratur in criminib. exceptis, vt poſſit procedi ad inquiſitionem ſpecialem, & ad torturam?

NOn quæritur an ad inquirendũ vel torquendum ſola fama ſufficiat, quod ſi quęreretur, optimè quidam cõſulti reſpondiſſent in exceptis criminibus ſolam famam ſufficere ad citandum perſonaliter, & ad detrudendum in carcerem, et proinde multo magis ad ſpecialem inquiſitionẽ. (in l. nullus, C. de exhib. reis Crauet. conſ.41. num.6. cum alijs adductis à Maſcard. concluſ.754. num.19. ad torturam tamen quæ requirit indicia facto propinqua, grauia, veriſimilia, & clara lib.1. in princip. D de quæſt. l. milites. C. eodem. Bald. & alij relati à Farinacio quæſt.37. num.3. non ſufficeret ſola fama, vt ex communi ſententia, & praxi docet idem Farinacius quæſt.47. num.4. præterquam in occultis criminibus, vbi ad torturam ſufficit, receptum id docet Clarus d. §. fin. quæſt 21. verſ. Fama ſola Rimin. Iun. conſil.362. num.3. aut ſi aliud indicium famæ adminicularetur, v.g. nominatio complicis confeſſi proprium crimen, ex Gandino, & alijs Farin. d. q.47. num.17.

Sed quæritur de neceſſitate iſtius diffamationis, primo quoad inquiſitionem ſpecialem, deinde quo ad torturam. Regula eſt iure certa.

Inquiſitionem ſpecialem non præcedente fama nullam, & inualidam haberi. text. in c. inquiſitionis. c. qualiter, & quando d.2. de accuſat. c. licet Heli de Simon. & eſt communis ſententia, vt docent Aegid. Boſſius titul. inquiſit. num.8. Iulius Clarus §. fin q. 6. in

Concluſ.1

Digitized by Google

6. in princip. & Farinac. lib. 1. quæſt. 9. in princip.

Sed communis quoque ſententia eſt: hoc fallere in crimine hæreſis, & læſæ Maieſtatis. ex c. excommunicamus. §. adijcimus. de ſent. excõmun. & in cæteris atrocibus, & exceptis, vt tenent Præpoſ. Alexandrin. in cap. 1. num. 64. 2. quæſt 8. Gigas ſupra q. 9. num. 2. Cephal. conſ. 304. nu. 88. Decian. lib. 7. crimin. cap. 43. num. 8. Menoch. conſil. 100. nu. 64. Farinac. d. q. 9. num. 14. & 15. Nauar. rubr. de iudic. num. 77. Valentia d. verſ. Secunda regula, quod licet de iure verum non foret: tamen, quod de conſuetudine, & vſu iudiciorum ſolemnitas diffamationis ab Aula receſſerit multi atteſtantur. Clarus ſupra Bonacoſſ. lib. 1. commun. opin. verbo, Inquiſitionem præcedere debet. Farinac. de loco nu. 21. ſufficit ergo quoad inquirendum in noſtro crimine excepto nominatio reorum, vt optimè poſt Baldum alij. Bald. in l. 1. C. de ſum. Trin. num. 6. Marſil. conſ. 12. nu. 38. conſ. 15. num. 5. & 6. conſ. 28. nu. 16. Gramm. conſ. 21. nu. 7. Clarus §. fi. q. 21. nu. 5. Hæc adeo certa puto, vt mirer quoſdam conſultos de inquiſitione in hoc crimine contrarium, contra communem, & praxim, reſcribere auſos fuiſſe.

c Concluſ. 1. 1 Quod attinet ad torturam, res eſt controuerſa nonnihil: tamen quod olim tenui, non requiri diffamationem d. ſect. 5. num. 1. idem nunc adhuc cum affirmantibus Friburgenſibus, & Ingolſtadienſibus aſſero, cum Lanfranco in pract. crimin. c. 8. Decian. d. conſil. 18. num. 42. Menoch. d. conſ. 100. nu. 64. Binsfeld. membr. 2. concl. 6. dub. 2. illat. 6. Valentia d. diſput. 6. q. 13. punct. 4. §. 3 verſ. ſecunda regula. Nam ſi ſine alijs adminiculis duorum nominationes valent contra perſonam bonæ famæ: certè non requiritur præcedens denunciationem diffamatio. A Deinde cum hoc crimen ſit occultiſſimum, & Lamiarum maxima vafrities, vix vnquam diffamatio præcedit denunciationẽ. Fama quoque eſt indicium remotum à facto, & perſæpe vix populi vana, & fallax, etiam cum a perſonis honeſtis, & fide dignis orta, vt bene Farinac. dict. quæſt. 37. nume. 26. & 46.

B Doctores etiam cum agunt de proprijs, & peculiaribus indicijs in crimine maleficij, aliquando vnum, aliquando plura ad torturam requiſita recenſent, non tamen addunt famam debere concurrere cum illis, vel illa præcedere: ſed potius contrarium inſinuant. aliquando namque docent famam ſeu diffamationem ſolam abſque alijs adminiculis ſufficere: aliquando alia indicia ſola: vt videre licet C apud Menochium li. 1. pręſumpt. 89. Binsfeld, & à me citatos vbi ſup. Et ipſe Carolus V. ponens indicia, quæ ſingula ſufficiant ad torturam, nullam diffamationis adijcit mentionem, patet ex Ordinatione 29. & ſeq. vſq; ad 32. Nec obſtat. conſtit. 44. vbi additur expreſſe, *& illa perſona ſit ſuper hoc alias infamata*. Non inquam obſtat. Nam conditio illa non ad omnia D præcedentia indicia, ſed ad proximum tantum ſpectat: iuxta limitationem illam eruditam Menochij, quod quando determinabilia ſunt inæqualia ſeu diuerſæ rationis, tunc quę illis ſubiungitur ratio vel reſtrictio non ad omnia, ſed ad id quod proximè præcedit referenda eſt, vt illud limitet ac determinet. lib. 4. pręſumption. 89. num. 143. d

E Nec obſtat etiam c. inquiſitioni de accuſat. & inquiſit. nam illud cap. vel procedit tantum de duobus vel pluribus extra iudicium denunciantibus maleficium. Mart. Azpilqueta rubr. de Iudic. nu. 78. vel ſi extendas ad denunciationes in iudicio, intelligendum, cum alia indicia ſufficientia deſunt: e

Digitized by Google

ſunt: tunc enim diffamatio ſaltem eſt neceſſaria: ſecus ſi adſint alia indicia proxima, & vrgentia.

QVAESTIO VIII.

An ſatis denunciari aliquem aut aliquam à pluribus, quod ipſam viderint in conuentu, & congregatione ſagarum, in ordine ad torturam abſque, eo quod damna fecerit?

QVi tenent negatiuam nituntur varijs fundamentis. nam eorũ quidam totum hoc chorearum, & conuentuum negotium exſibilant, vt delirium: & re vera nihil tale accidere contendunt, quos puto me ſatis copioſe refutaſſe l.2. Diſquiſ. Mag. q. 16. & plenius l.5. ſection. 16. poſt litt. TT. in ſolutione quinti arg. in editione tertia Moguntiæ apud Albinum in folio. & oſtendiſſe, vt plurimum non eſſe illuſiones, & modos ſuggeſſiſſe Iudici, quibus diſcernat illuſas à non illuſis. Poſtea vidi quorundam DD. quoddam M.S. cõſilium, in quo conatur eleuare hoc genus indicij, ſed argumentis, vt videbitis vix dignis refutatione: reſpondebo tamen hic, vt ipſimet videant, ſi hæc videbunt, fundamenti ſui infirmitatem.

Primò, quia teſtis minus aptè extra ſenſum vel ex ſenſu rei depoſitæ deponens, probat. l. qui teſtatur. §.1. D. de his quæ in teſt. delen. l. teſtium. C. eod. Blancus de indic. num. 49. & alij. ſed iſtæ, quæ denunciant ſe vidiſſe iſtas mulieres in choreis, & comeſſationibus, nõ deponunt per ſenſum aptum, quia tunc illum non habebant. igitur nihil probant. *Reſp.* tranſeat maior, etſi indiget interpretatione. Negatur minor. Quam illi ſic probant, vtar eorum verbis: Pro conſtanti namque habemus, quod hæ ſtriges, & lamiæ in actu, & raptu illo exiſtentes, ſenſus ſuos cum operationibus naturalibus, & veris non habeant.] Quod pro conſtanti habetis. boni viri, hoc communiter ICti. & Theologi, pro falſo habẽt, fatentur aliquando ita contingere, ſed rarius longè. *vide dicta à me locis præfatis*: Videte etiam quam conſtanter id probetis, quod habetis, pro conſtãti. Id (aiunt) ex eo colligimus, quod congregationes, iſtæ in locis ſilueſtribus, & paluſtribus fiant, vbi cibi, & epulæ ſordidæ, infames, vt plurimũ berreæ apponuntur, nullum alimentum, ſed nocumentum, afferentes ſupellectilia, vaſa argentea, & alia denique omnia ibi exiſtentia, vel non vera. ſed ſolum apparentia; vel ea adeo ſubtili, & adeo fallaci materia fabricata, vt verè non conſiſtant, & hinc ad ſimplicem Domini Noſtri Ieſu Chriſti nominationem euaneſcãt. [hæc probant multorum teſtimonijs, quòd nihil neceſſe, quia nõ probant, quod illis probandum erat. Deinde addunt pro minore argumẽti: & tamen praxis demõſtrat, quod de amœniſſimis locis, ſuauiſſimis cibis, & rebus pretioſiſſimis deponant atque teſtentur. Quod eſt argumentum efficax, & ineuitabile deficientis, vel ſaltem deprauati, & minus apti ſenſus.]

Reſpond. Hos argumentantes valde allucinari, quoniam, ab eo quod aliquando contingere Grilland. Remig. ego, & alij aſſerimus, ipſi inferunt vniuerſalem, id ſemper contingere. cur ſi nobis credi poſcunt, de ijs, quos deceptos diximus; non credunt de reliquis, quos deceptos negamus? Cur putant, quia in loci ornatu deceptio eſt, ſequi tali in loco non fuiſſe corporaliter? Quaſi non poſſit dæmon illas, & eos transferre, vt illic verè fuerint, & nihilominus amœnitatem hanc oculis, & cibos palatui, & ſimilia obtrudere,

more

Digitized by Google

more præſtigiatorum, an quia puto, A me in præſtigiatoris ludo vidiſſe, quæ non vidi, ſequitur me in ludo non fuiſſe? An non veram cladem gregibus dedit Aiax, quia Laertiadem, & Atriadas cædere ſe opinabatur? Sed euaneſcunt audito nomine Ieſu. præſtigiæ ergo fuere, non tamen ideo, non illic fuere ſtriges, quæ præſtigijs ibi deluſæ. deinde potuit ſubitò, quæ vera, & ſolida erant, B Diabolus oculis ſubtrahere, & ſic euanuiſſe videantur. Sic ergo hoc argumentum ſenſus quoad quædam deficientis; & aliquando: quid inde? ſubdunt rationem Phyſiologicam. Totius corporis compago, & ſenſuũ harmonia pro ſui conſeruatione mediocritatem quandam requirit: ideo in tantum motus violenti celeritate, vt eſt aſportatio illa Diabolica, C conſiſtere non poteſt.]

Reſpond. Mediocritatem hanc non conſiſtere in indiuiſibili: ſed habere ſuam latitudinem, in vno maiorem, quam in alio. Diabolum vero, qui vires ſingulorum optimè perſpectas habet, ijs motus velocitatem ſic attemperare, vt præter fatigationem detrimenti nihil ſentiant. An minus videt, audit, guſtat, ſentit, qui D veredarijs currit, & fatigatur, quàm qui ſenſim pedibus ambulat? Addunt;

Præterea ſpectra, quæ nocturnis tenebris imaginationi perterritæ ſeſe offerunt, quoties illa ſuppoſita nox ſit, vſque adeo vim omnem corpoream lædunt, vt vel à deferente deciderent homines, vel terrore conſternati perirent, vel in grauiſſimum E aliquem affectum inciderent, quod experiuntur, qui leuioribus occaſionibus perſæpè ex ſolo terrore in grauiſſimos incidunt morbos. Quare ſi eo incolumes deferuntur, neceſſe eſt vi aliqua naturæ vires excedente ſuſpendi animæ actionem in totum

A corpus, ita veluti cadauera ſenſus, ac mentis omnino expertia pro illo tempore ſint, & hoc eſt, quod nouiſſime voluit Delrius dicta q. 16. lib. 2. ſub littera C. verſ. poſſet dæmon, ibi horum enim vnctione obſtupefacit ſenſum, & miſeris perſuadet, &c.

Quæro cur non addunt, quid perſuadeat, quod ego addidi, *perſuadet vnguenti vim eſſe maximam?* an quia B videri volebat me dicere, *perſuadet illis quæ non ſunt?* Certè miror me dici voluiſſe, quod tota illa q. 16. tam exactè refutaui, hoccine eſt bona fide conſulere? Dico iterum nihil aliud me ibi aſſeruiſſe, nihil voluiſſe, quam cauſſam reddere, cur quod ſine vnguine dæmon poſſit, cum eo malit. Terror naſci ſolet ex re incognita, nam notis non terremur vehementius, C nec diutius. Sagæ ſciunt, quæ vident dæmones eſſe, & ipſorum fieri opera, quibus etiam commiſcentur, facillimum eſt illi, imaginatione non læſa, ſed deluſa, ſenſu non ſublato, ſed aliquantulum alterato, eas deferre, cætera quæ addunt mera, & inania verba ſunt, nec me, nec alijs admittenda.

Pergunt, Alia, & 2. ratio huic valde D proxima nos trahit, quod hæ perſonæ, vel vi venefici huius vnguenti, vel furore Diabalico ita diuina permittente manu, prorſus ebriæ, & furioſæ dicantur. Abbas Tritthem. dict. quæſtio. ſexta, colum. tertia, cuius verba cum propoſitæ rei apprimè ſeruiant, referre placuit; *voluntatem habent* (inquit) *deprauatam, quæ eas conuertit in furorem, quo mentem* E *præoccupante, mox dæmones ſe furentibus applicant, et effectum eorum, quæ ipſæ maleficæ petunt, Deo permittente Dæmones inſanientibus præſtant.*] Simile voluit Picus de rerum prænot. capit. 5. in fin. libro 1. dum inquit, *Necromantici furunt, chiromantici delirant, Magi inſa-*

inſaniunt.] At iure probatũ eſt, quod dicta furioſi, & ebrij non conſiderentur. Speculat. de teſtamen. §. 1. nu. 8. Bartol. de teſtibus ver. furioſi. Albert. de teſtib. nu. 32. Campeg. de teſtam. regul. 114.

Reſpond. Argumentum æquiuocio vitio laborare. Nam in minori, I.C. illi furioſos vocant propriè ſumpto vocabulo, quorum imaginatio læſa. In maiori Trithem. de voluntatis malitie loquitur, & furoris vocabulum ſumit impropriè, ſicuti cum iratos dicimus furere. Quod in Pici verbis clarius elucet; quis enim non videat ſic dici furere Necromanticos, & inſanire Magos, ſicut dicuntur chiromantici delirare? quis vnquam vllorum iſtorum habuit pro vere furioſo, quem cathenis, non diſputatione compeſcere ſolemus? Nonne illud, *voluntatem habent deprauatam*, ſatis indicat, de quo furore loquatur Trithemius? Furor ille, quem Bart. & cæteri dicunt à teſtimonio arcere, non oritur à voluntatis deprauatione; ſed ab imaginatione læſa natus, impedit ſanam, & liberam voluntatis functionem.

3. argument. Tertium argumentum adhuc leuius eſt: Conſideramus aiunt) quod hæ ſagæ, & maleficæ, à tempore, & momento illo, quo liniuntur, & vnguntur, vel ſaltem à dæmone aſportantur, vſque ad tempus, quo reuertuntur, naturam dæmonis aſſumunt, vt inter ipſas vel dęmonem nulla, vel modica extet differentia, & quicquid ipſę agunt, non ipſę, ſed dęmon operatur, quod probant verba Trithemij modo relata, ibi; *illorum Dæmones ſe furentibus applicant*: quod etſi non eueniet per modum obſeſſionis, & quod dæmon ſagam ingreditur, ibique tanquam Dominus nauis operetur, euenit ſaltem, quod tamquam extrinſecus motæ, per immutationem phantaſmatum plurima inania, & falſa oſtendat, ſenſus ludificet, decipiat atque faſcinet.]

Duo his verbis inuoluuntur quorum vnum nihil commune habet cũ altero, etſi quaſi ratio alterius adiungatur. Prius eſt, *eas tempore ſtrigiportij, naturam dæmonum aſſumere, ita, vt inter illas, & hos vel nihil vel modicum interſit.* Hoc cum ſit falſiſſimum, pernego. Quæſo ſi eques ab equo abripiatur, & illo in equo hærente; ſed equum regere non valente, equus ſegetes, calcet, & conterat: etſi vere calcatio equo ſit adſcribenda, tamen quis dicat equitem equi naturam aſſumere, &c. Nec ad rem facit, quod hunc inuitum portat equus: nam nec ſtriges ſemper ſponte conſcendunt fictitium hircum. Vnde apparet, quæ ex Tritthemis ſecundo loco ponitur, non probare quod præceſſit, ſed tantum aliqua fieri ab ipſo dæmone, quę ſtriges ſe putant facere. Quod non negamus, ſed aſſerimus falſam eſſe illam aſſertionem generalem; *quicquid ipſæ agunt, non ipſæ, ſed dæmon operatur.* Quæ ab homine nullo pacto, aut vix fieri queunt, illa dæmonis operationi poſſunt adſcribi: ſed eſſe in conuentu, ſaltitare, ſe ingurgitare, blaſphemare, &c. fiunt inſtigante dæmone, ſed à ſtrigibus patrantur. Et bene quod ipſimet hoc aduertentes ſua cædunt vineta cum immediate ſubiungunt.

Eſt ſi quid vere, & per ſenſus operantur, quod in quibuſdam actibus negari poſſe non videtur, vt in ſaltibus, & concubitu cum dæmone, iuramentis, & obligationib. cum eodem ineundis, alijſque dæmoni vtilibus, & proficuis, totum hoc ipſi, tamquã inſtigatori, & Domino earum perſonarum iam facto, tribuendum videtur. iuxt. reg. l. & ſi amicis D. ad leg. Iul. de adulter. Abb. Tritthem. d. quæſtio. 5. vbi (inquit) Dæmonem vti voluntate furentis maleficæ,

ſicut

Digitized by Google

„ ſicut artifex inſtrumento, ad operandum. Remig. d. cap. 14. colum. 10. quę „ dicuntur dæmonum miniſterio, & „ opera fieri.

Reſpond. Incauta Trithemij verba videri hos allegantes in alterutrū pręcipitaſſe. Vel enim voluerunt hoc ſic tribui dęmoni, vt non mereātur propter ea facta punitionem lamiæ: vel vt abſolute propterea negemus, eas id operatas. Vtrumque, eſt intolerabile. Poſterius quidem, quia licet ille ſit Dominus imperans, & ſuaſor incitans, tamen in tripudio pedes mouet, & vult mouere lamia, atque ita de cæteris actibus. Nec ſeruum latronem à pœna latrocinij liberat iuſſio ſui Domini. Idcirco, & prius negandum. Deceptio ſuadentis, non impedit ne actio perſuaſi ſit voluntaria. Putare autem quod Diabolus, ſic eorum voluntati dominetur, & liberi, eſſe arbitrij, ſeu libere velle deſinant, Catholicæ fidei repugnat. Quapropter comparatio illa inſtrumenti fabrilis nec ſatis apta, nec ſatis propria eſt, artificis abſolutum in terram dominium eſt, adeo vt cū ipſe vult, ſerra idonea non poſſit non ſerrare: dęmonis in volūtatem lamiæ poteſtas nulla, niſi inſtigandi; ſed ſemper illa poteſt cum Dei gratia, abnuere ac diſſentire. Et quia hoc poteſt; quando Dæmoni cooperatur rea pœnæ fit, temporariæ, in altero ſæculo æternæ. Denique quid hæc omnia faciebant, ad rhombum, nam etſi vera forent, non ſequeretur ſagas conuentibus, ſe interfuiſſe dicentes falſum deponere. Quod probandum erat, nec tamen hoc argumento vel ſequentibus probatur. Sequitur enim.

F Et hac ſola ratione, vel transmutationis, „ vel omnimodæ ſimilitudinis, „ & operationis, has dici exiſtimamus „ lamias: quod eſt certi dæmonum „ generis nomen. Torquema. d. Dialog. „ 3. fol. 4. in fin. Vel ſtrigias nuncupa- A ri nomen paludem infernalem ſignificans. Fran. Berna. Comenſ. de ſtrigibus in princ.

Vbi eſtis Etymologiarum ſtudioſi? accurrite. *Lamiæ dicuntur certi dæmones.* eſto, nam idipſum alias probaui ex ſacris litteris, & patribus, Comentar. in Traged. Senecæ, & in diſquiſit. Ideo illæ dictæ lamiæ propter trium cauſarum vnam, prima eſt, B *transmutationis:* Sed eas tranſmutari in Dæmonem, id vero veræ fidei repugnat, & ſanctionibus, abſtinendū ergo ab hac ratione. 2. eſt, *omnimodæ ſimilitudinis.* Hęc ratio ſic indefinite poſita æque falſa eſt, ac prior, debuerunt addere in malitia, aut quid ſimile, et adhuc negaretur hi, *omnimoda. 3. & operatione,* hanc admitti poſſe cenſeo explicatam, inſtigatæ, & C adiutæ à dæmone.

Strigiæ non vocantur, ſed *Striges,* & *ſtrigæ,* à vulgo, nec illud à palude, *ſtrigiæ,* ridiculum commentum rei tam feriæ inſerendum, dictæ ab obſcæna volucri, *ſtrige,* cui nomen à ſtridendo, vt docui alias ex Sereno, Ouidio, feſto; quibus hac in re potius credere debuerunt, cum, & Simancas id clare poſuerit, Cathol. D inſtitut. capit. 32. num. 1. quem ipſi laudant.

E Denique rationibus his maiori huiuſmodi, *Lamiæ ſunt dæmones, vel ſaltem Dæmoni ſimiles.* Subiungunt hanc minorem; ſed dæmonis teſtimonio nullo modo iudici credendum, ergo nec lamijs, hæc enim argumentatio tota latet in his verbis, quæ ſubijciunt;

E At impium eſſet nedum dicere, ſed „ dubitare, an dicto dæmonis mediato, „ vel immediato, abſolute, vel ad „ effectum inducendi aliquod indicium „ credatur, cum ſit inimicus humanæ „ naturæ, author ac pater mendacij, „ ac demum iniuſtitia ipſa, quia nihil aliud eſſet, quam quod

miniſtri

Digitized by Google

miniſtri iuſtitiæ ſuper iniuſtitia ſe- A fundarent.

Reſpond. Quando creditur denuntiationi ſagarum; creditur, non dæmoni; ſed ipſis mulieribus quæ vel inuito illo, vi tormentorum, aut ſponte ſua veritati teſtimonium, & iuſtitiæ adiutorium exhibent.

4 Argumentum horum conſulentium tale eſt in ſumma. Dubia probatio non attenditur, ſed requiritur, B quod perneceſſe concludatur. cap. in præſentia de probationibus. Sed probatio petita à denunciatione lamiarum eſt plane dubia q. *Reſpondeo,* ſufficere, vt pro natura delicti veriſimiliter concludat, vt alias oſtendi ſup. quæſt. 1. Et minor quoque falſa eſt, nec bene probatur duobus quib. probant. 1. eſt quia quod interfuerint conuentibus, non gignit niſi ex con- C ſequentia quadam præſumptionem ſortilegij, & aliorum criminum: aliquando enim interſunt aliqui, nihil horum committentes. Secundum eſt, quia poteſt fieri, quod vel ipſæ deponentes deluſæ realiter ibi non adfuerint: vel denuntiatarum abſentium dæmon figuram ibi repræſentarent. Ad primum dico: nunc tantum quæri, an ſufficiat denunciatio iſta ad D hoc, vt iudex veriſimiliter putet interfuiſſe, & idcirco eo fine torqueat, vt fateantur de illa præſentia: interrogatio de cæteris criminibus conſequens eſt; quia vix vmquam fit, vt qui interfuit non ſint criminibus illis ordinarijs irretiti, & ideo eſt de hoc præſumptio vrgentiſſima. Ad 2. dico vtrumque illud raro fieri, & poſſe iudici probabiliter conſtare v. E deponens fuerit deluſa, necne, de repræſentatione quoque innocentis, rariſſime eueniunt ſimilia exempla. Vtrumque docui d. ſect. 16. docuit etiam poſterius iſtud Binsfeld. & alij.

5 Quintum argumentum eſt iſtud: Quinto nos mouet authoritas aliquorum ſic in ſpecie tenentium, quod de dictis viſis, & geſtis in conuentibus iſtis Diabolicis nulla prorſus habeatur ratio. Prieras de Strigimag. lib. 3. cap. vlt. punct. 16. in fin. Simancas Cathol. inſtit. tit. 37. nu. 16. Bernard. Gomenſ. in Lucerna inquiſitor. titul. de ſtrigibus. ſub. num. 13. verſic. aduertas, Nouiſſ. Roman. de indicijs cauſarum ciuil. & criminal. capit. 82. numero 10. & ita paſſim ſeruant tribunalia Italiæ, potiſſ. vero ſanctiſſ. inquiſitionis, prout miniſtri tam vrbis, quam huius ciuitatis plene teſtantur.]

Reſpond. Authores allegatos non aſſerere, quod de dictis, viſis, geſtis in conuentibus nulla prorſus habeatur ratio: ſed tantum ſæpe falli, & deludi deponentes: eo quod ea putent dicta, viſa, geſta in conuentibus, quæ reuera ab illis dicta, viſa, geſta, non fuerunt. Refero me, vt dici ſolet, ad fidem libri. videbis (Lector) Simancam expreſſe docere aliquando, nec falli, nec deludi, ſed vera deponere; & quæ d. numero 5. dixerat ex Ponzinibij, & Alciati ſententia, ea refellere numero 6. & addere quod aſſerimus de vero, & reali ſtrigiportio. *id. tam certiſſimis teſtimonijs, & tam euidenti rerum experientia comprobat, & cognitum eſſe, vt ſit plane ſtudium tenacius hoc inficiari,* quod vero in ſecunda editione poſtea addidit, tantum ea cauſa addere, vt ſciamus minus credendum illis, de facto alieno, quam de proprio deponentib. item minus quando de nocturnis cōuentibus accuſant ſocios, quam quando eos accuſant de criminibus clara luce, & extra conuentus illos phanaticos patratis, item minus fidei contra ſocios mereri, quando nihil aliud imputant, quam comeſſationes, & choreas illas nocturnas, quam quando illas ſimul, & alia facinora, puta infanticidia, meſſes grandina-

tas,

Digitized by Google

ras,&c. Quæ vt vera fateor ita non video, quid faciant, ad vniuerſalle, illud aduerſariorum dictum (*nullã prorſus habendam horum rationem*) adſtruendum. Quamuis etiam Simancas in ea ſententia fuiſſet: illius ne ſolius dictum, communi ſententiæ, & praxi præponendum? Eadem plane mẽs, eſt Cumani, & Prieratis: quorſum enim tot exempla conuentuum adferrent, & tam diligenter, quæ in illis fiunt diſcuterent: niſi vellent, ea iudicibus eſſe nota, & ab illis eorum, quam decet haberi rationem? Dico quam decet, quia ipſorum prudentiæ, eſſe volebant conſiderare in caſu occurrenti, quod vero ſimilibus; deluſum, eſſe deponentem, nec ne; iudicare. Quare cum tam non bona fide ſcriptores iſtos allegarint, merito non credo quod de praxi Italiæ, & vrbis addunt. In vrbe & alijs locis Italiæ Iudex fuit Ghirlandus, qui eorũ rationem ſemper habuit: Sacri Palatij Magiſter fuit Spinæus; Itali Ananias, & Picus, & alij, & tamen omnes ſatis clare oſtendunt, vel maximam de his habendam rationem. Quod attinet, ad Nouæ Roman. de teſt. quis vel ipſe cum Alciato, & Ponzinibio toties refutatis, vt tot Theologis, quorum conſtat hanc communem ſemper ſententiam fuiſſe; tot Iureconſultis (& fallitur Simancas putans contrariam, eſſe Communiorem. Vide citatos à me d.q.16. & d. ſect. 16.) Tot philoſophis, & medicis, tot probatiſſimis hiſtorijs vnus obijciatur?

Quanto ſolidius, licet breuiter Patauini DD. aſſerunt? Satis eſſe quoad effectum torturæ, vt nominatores dicant illam aut illas vidiſſe in conuentib. & conuenticalis ſagarum; nec oportere probare de damnis alicui illatis. & citant Binsfeld. confeſſ. malef. membr. 3. cõcl. 6. Dub. 2. & me d. ſect. 16. Idem aſſerunt DD. Friburgenſes, propter alia multa crimina, quæ ſo-
A lent præcedere cõuentus, vt apoſtaſia, & blaſphemiæ; & concomitari, vt idololatria, Sodomia, &c. quæ enumeraui, d. ſect. 16. litt. 20. & quæ nec minus, immo magis, Iudici punienda ſunt, quam damna agris, pecoribus, hominibus data.

Nimis enim audax ille conſultor fuit, qui aſſeruit, ſe pro Theologico axiomate audere affirmare: Quod iu-
B dex ſæcularis minus ſollicitus eſſe debeat quando inculpatio, eſt de ſagarũ conuentibus, & choreis; quam quando, eſt de maleficijs venenarijs, ſeu damnoſis proximorum rebus, aut corporibus.] Nullus enim Theologiæ peritorum hoc axioma pro rato, aut ſecuro accipiat, ſed pro paradoxo, & periculoſo. Tum quia ratio parum efficax eſt; qua id probat; nempe quia
C ex cõuentibus illis, & choreis reſpub. directe damno non afficiatur, tum quia nihil vrget confirmatio, quod ideo ſanctio Carolina in ſollo illo maleficio noxio, ſeu venenario regi pœnam præſcripſerit: in conuentuum vero, & ibi patratis criminibus ſagarum liberam iudici pœnam reliquit, videlicet, vti ſciat hæc ſibi minus conſideranda quoniam reipubl. minus ſint
D pernicioſa. Periculoſa certe (vt dixi) opinio, nec vera, ſemper enim iudici maioris faciendus, eſt honor, & iniuria Dei, quam cuiuſuis hominis: & magis læditur reſpub. atroci iniuria Deo, quam hominibus illata. Quare de illa magis ſollicitus eſſe debet, & eam acerbius punire, diligentiuſque conniti, ad exſtirpationem criminum, quæ directe lædunt ma-
E ieſtatem diuinam, quam quæ directe vergunt in hominum iniuriam damnumve. Iudex etiam ſæcularis in iudicando non reipub. tantum, ſed Dei vices gerit. Sæcularibus quoque iudicibus loquebatur Ioſaphat Rex cum diceret. *Videte: quid faciatis, nõ enim hominum exercetis iudiciũ, ſed Domini.*

Digitized by Google

vi. 2. Paralip. 19. 6. Nō de homicidijs tantum, & veneficis, ſed omni maleficio ac crimine ſagarum capiendum illud: *Maleficos non patieris viuere*, Exod. 22. 18. vbi vocem Hebræam METASSEPHAN מכשפה non eſſe reſtringēdam ad veneficum aitas contra Vvierum Domi. In conuentibus dæmonem adorant, in ijſdem nefandiſſima quæque patrant, venena præparant clades hominum pecorumque calamitates frugum decernunt. Solius idololatriæ quanta iudici ſollicitudo gerenda docet Deut. capit. 13. v. 8. vbi expreſſe præcipitur: *Nec parcat ei oculus tuus, vt miserearis eius aut occultes eum, ſed ſtatim interficies.* Non ſcio vbi de vllo crimine, quod Reipublicæ directe noceat, ſic loquatur ſacra ſcripturæ. Nec ſinit prudentia ſimus ſolliciti de riuulis auertendis, magis quam de fonte exhauriendo. Fontes malorum ſunt iſti conuentus, riuuli tantum illa veneficia, & damna data. Inanis ergo ratio eſt illa directo damno.

Tinniant aures horum cōſultorū, expaueſcant corda iudicium illis credulorum, ad illa iudici per prophetā comminata Dei verbis: *Loquens locutus ſum, vt domus tua, & domus patris tui miniſtraret in conſpectu meo vſque in ſempiternum. Nunc autem dicit Dominus, Abſit hoc à me: ſed quicumque glorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles Ecce dies veniunt: & præcidam brachium, & brachium domus patris tui, vt non ſit ſenex in domo tua*] 1. Reg. 2. 30. Cur iudici tam grauiter minatus? an quod veneno, vel ferro aliquos interemerat? an potius quia Deo illatam à filijs iniuriā ſatis vltus non erat? Scilicet minus Sacrilegæ ſunt ſagæ, quam Elij Heli.

Sed obijcitur Carolina ſanctio, & male obijcitur, ex arg. 109. Multiplici enim ſolutione ſine negotio remoue-

A tur. Poteſt dici cum Friburgēſibus, in d. ſanctione nomen, *Zauberey*, accipi in generaliore, & latiore ſignificatione, quatenus, & Magiam, & maleficium complectatur. Nam ex Germanicæ linguæ proprietate liquet, & magos, & maleficos, *Zauberer*, vocari. Ideo cum magi, & malefici ſtricte ſumptis vocabulis, valde differant, vt docet Binsfeld. in l. multi. 6. C. de ma-
B lef. & mathema. in prin. & grauius ſit delictum maleficorum, nihil mirandum, ſi diſtinctas vtrique crimini pœnas Imp. præfixerit. Vel cum Binsfeldio. in l. 5. C. de malef. & mathemat. circa fin. concluſ. 2. Imperatorem in hac conſtitutione non loqui de delicto Magiæ ſecundum totam eius latitudinem, qua comprehendit, vt ſpecies diuinatoriam, Amatoriam, &
C Maleficam ſeu veneficam, ſed ſecundum vnam ſpeciem, nempe tertiam, quatenus veneno graſſantur; & hominibus iumentiſq; nocent. l. 1. C. de malef. & mathematic. Conſtituere itaque vt ſi veneno graſſentur, & de facto hominem iumentumve necaſſint, comburi debere: ſi vero effectus, ſeu nocumentum hoc ſecutum non fuerit, tunc non ordinaria ignis ex-
D traordinaria pœna prudentis viri arbitrio puniendas. l. ſunt quædam D. de extraord. crim. Vel deniq; vt olim reſpondi; illic Imp. non negare quin maleficæ, ſi cum dæmone fuerint fœderatæ, ſi in conuentibus conſueta fecerint, morte plectendæ ſint: ſed ſancire, ſi venenariæ ſint, ſemper igne puniendas; ſi vero non ſint venenariæ arbitrio iudicis puniendas, hoc eſt ali-
E quando igne, aliquando alio ſupplicio. Nec enim (vt volunt aduerſarij) idcirco venenarijs rogū intētat, quod alios minus noxios cenſeret reipubl. (contrarium iam docui) vel quod in illis deteg. gendis minorem iudicis ſolicitudinem exigeret (quod de tam pio, & diuini honoris, & fidei vſque

adeo

adeo Zeloſo principe non eſt credibile: ſed quoniam volebat cauere, ne iudices errarent exiſtimantes in damnis per hoc crimen illatis, eodem arbitrandum modo, quo de cæteris criminibus damnificantibus, vel perſonarum occiſarum qualitate, pęnæ magnitudinem moderantur, vel etiam putarent tales noxios veneficos ſicut cęteros homicidas decollandos: id inquam ne cenſerent, ſed intelligerent quam atrox crimẽ ſit veneno, & ope dæmonis quem tollere, ideo huiuſmodi reos omnes voluit vltrici incẽdio abſumi. De cæteris criminibus à lamijs deſignari conſuetis, id noluit exprimere, quia ſatis cenſuit iudicibus id perſuaſum, ipſa Germanię praxi, iam à Friderici, & Maximiliani primi temporibus recepta, cui non eſt cenſendus voluiſſe tam clanculum, & obſcure per conſecutionem quandam detrahere.

QVAESTIO IX.

Quando ſit talis denũciatio, quod hęc vel illa perſona interfuerit cõuentibus ſagarum, an requiratur ſpecificatio temporis, & loci, vel verum ſufficiat generalis denunciatio plurium abſque huiuſmodi circumſtantijs, ad inquiſitionem, & torturam?

SIcut iure cõmuni ordinaria in accuſatione exprimi debet locus, & tẽpus; non dies, ſed menſis annuſque: l. libellorũ D. de accuſat. & ibi Bar. n. 2. ſup. c. fi. §. libellorum 2. q. 8. quando factũ ſemper, non vna die certa punibile eſt, Barth. ibi nu. 12. Sic etiam in particulari inquiſitione, quia Iudex tunc vicem ſubit accuſatoris: Bart. in l. 2. §. ſi publico n. 12. D. de adulter. cõmuniter receptus, iuxta Aretin. & Felin. in c. qualiter §. debet de accuſat. & totius mundi praxim iuxta Ang. in l. A ea quidem n. 3. C. de accuſat. Boſſius tit. de inquiſit. n. 90. Clarus, §. fi. q. 31. n. 11. & ideo, vt reus ſuas defenſiones queat inſtruere, debet in inquiſitione etiam diem exprimere; ſi reus id petat, quia forte vellet docere ſe tum alibi fuiſſe; Barth. in l. is qui reus D. de publ. iudic. nu. 2. & quamuis Imola contrarium ſenſerit, ibid. tamen communiter doctrina Bart. obtinuit, Iaſ. B in l. 2. §. ſi quis Epheſi D. de eo, quod certo loco. Boſſius ſup. nu. 92. Gigas de crimin. læſ. Maieſt. tit. qualiter procedatur. q. 3. Clarus q. 12. n. 6. & 9. Angelus, & Auguſt. in addit. ad Ang. in gloſſ. de anno præſente num. 2. Maſcard. concl. 512. nu. 3. Farinac. q. 1. n. 20. Iam iudex tamẽ quam accuſator, ſi dicerent ſe diem ignorare, & id cõfirment Sacramento, excuſabuntur, C Clarus d. q. 12. nu. 9.

Immo tam neceſſarium eſt regulariter, vt in accuſatione, & inquiſitione ſpeciali locus, annus ac menſis criminis inſerantur, vt etiam parte non petente, ipſo iure cenſeatur, inquiſitio, aut accuſatio nulla, vtpote deficiens in ſubſtantialibus: ita poſt Alexandr. & plurimos ex communi ſententia Clarus d. n. 6. & Farina. d. q. D 1. num. 11. & 15. Quæ vt certa ſunt in criminibus non exceptis; ita mihi certum, eſt etiam in exceptis optime facturum iudicem, ad hoc, vt pleniſſime muneri ſuo ſatisfaciat; ſi factum, ſit huiuſmodi cuius annus, & menſis, ac locus à denominante exprimi non difficulter queat; ſi de his cirumſtantijs nominantem interroget, hoc tantum volui in diſquiſit. lib. 5. ſect. 3. ſub E lit. L. verſ. tertio requiritur, vt nominans diligenter, non vero, quod ſi in crimine Magiæ, maxime ſi plurium adſit nominatio, hæc interrogatio, & expreſſio loci ac temporis prætermiſſa fuerit, ideo inquiſitionem nullam redderet.

Illis enim aſſentior, vt & Friburgẽſes,

ſes, qui aſſerũt in criminibus exceptis prædicto ſolemnia, quoad additionẽ loci, & temporis, non requiri gloſſ. in princ. verb. & inſtituẽdo Inſtit. de publ. Bald. cap. 1. n. 20. Quib. mod. Feud. amit. Ang. de maleficat. verſ. falſario. n. 37. verſ. hæc eſt quædam inquiſitio. Hippol. de Marſil. ſing. 163. Ferrantes Garzareus inter conſ. crim. vol. 1. cõſ. 125. Menoch. conſ. 90. num. 88. & 91. lib. 1. Ziberius Decian. conſ. 18. n. 22. vol. 1. dixi d. li. 5. ſect. 2. §. Tertio requiritur adformã, & hoc voluit vnus pro parte aduerſa cõſulentium in ſcripto cuius initium; Opere pretium videtur, hiſce verbis: Neceſſe non eſt omnes huiuſmodi circumſtantias, à denunciatoribus indicari, præſertim quando huius rei impedimenta legitima adferuntur apparet, ex quibus iudicis animus moueri poteſt, vel quaſi certo credat denunciantes vera dicere. *Quod & probat.* quia iudicis arbitrio (*ait*) relinquitur, vtrum indicia, ad torturam ſint ſufficientia.] Sũt, & aliæ rationes, pro hac deciſione, quia quando idem crimen ſępius, ordinarie, quaſi ex conſuetudine patiatur, locis maxime varijs, & vt plurimum incertis, vel in cognitis, aliquando etiam ornatu toto loci ficto, & præſtigijs inſtructo, vix poteſt circumſtantia loci, & temporis certo exprimi; loci quidem propter patagiũ illud præſtigiorum; temporis propter actuum frequentiam: accedit quod in his cõuentibus ſæpe inebriãtur, quod omnia fanatico ritu peragantur; quibus rebus memoria facile perturbatur quoad locum, & tempus, ſed non tam facile quoad perſonas; quod docet quotidiana experientia. Vidimus enim quod ebrioſi licet compotores ſuos probe nouerint, & eorũ memores ſint, temporis tamen, & loci, vbi ſympoſium fuit, non recordentur. Sane quod frequentia, & iteratio actuum memoriam confundat, teſtatur Boſſius, de oppoſit. contra teſt. nu. 40. & quod in his criminibus, quę iterari, & frequentari ſolent, tempus, & locus non ſint de ſubſtantia, & ideo prædictarum circumſtantiarum omiſſio non vitiet depoſitionem merito multi tenent. Felin. in ca. cum cauſam. nu. 13. & ſeq. de teſt. Ioann. Crotus tract. de teſt. par. 7. 142. Ioachim. Mynſing. cent. 2. obſeruat. 20.

Item quando agitur de probatione alicuius actus puta criminis, aut alterius rei in genere, quæ ex pluribus actibus deducitur (vt ſi quæras nũ aliquis ſit cõcubinarius, vſurarius, &c.) tunc teſtes ſingulares in circumſtantia loci, & temporis recipiuntur. gloſ. in l. ob carnem. D. de teſtibus Couar. à Leyua lib. 3. reſolut. capit. 3. num. 5. Maſchard. de probation. vol. 2. concluſ. 856. cur non etiam teſtes generales ſeu de ſolo crimine tali (quale eſt ſtrigarum crimen quoad conuentus) generaliter abſque his circumſtantijs deponentes admittantur in ordine ad torturam? Maſchard. d. loco numer. 17. Si obijcias cum quibuſdam l. 3. D. de accuſat. & l. in cauſis, C. eod. Reſpondetur DD. ll. in criminibus exceptis locum non habere; vt patet de crimine falſi, l. vbi falſi C. ad leg. Cornel. de falſ. tenẽt hoc Bald. in c. 1. in titu. quibus mod. feud. amit. ex d. gloſſ. inſtitut. de publ. iudic. in princ. Purpurat. in republ. l. edita. numero 54. C. de edend. Cephal. conſ. 304. numero 115. Rimin. Iun. conſ. 18. ſub numer. 72. Farinac. quæſtion. 1. numero. 13. & alij ſupra citati verſ. illis enim aſſentior. Et de crimine læſæ Maieſtatis humanæ, extrauagan. ad reprimendum, ibi, ſuper dicto crimine, & ibi Bartholom. Item Gigas poſt Salic. & Præpoſi. in d. tit. qualiter in crimin. læſ. Maieſta. proced. q. 10. Decian. conſ. 18. nu. 72. lib. 1. & inde ducto argumẽto, de crimine lęſę Maieſtatis diuinæ, vt eſt hæreſis, Ang. in

Authent.

Digitized by Google

Authent. Quomodo oportet Epiſc.§. final. & Angelus Aretin. in prax. d. verſ. hæc eſt quædam inquiſitio. Vnde ad crimen Magiæ valida eſt conſequentia, quod rariſſime caret hæreſi, aut Apoſtaſia; & ipſa quoque crimen eſt ſucceſſiuum, & ideo ſolemnitas expreſſionis temporis, & loci in eo non exigitur, ne quoad menſem quidem aut annum, vt bene Farinacius d. numer. 17. cuius doctrina vera eſt, ſiue id Barthol. voluerit, in d. l. libellorum. nume. 10. 16. ſiue potius contrarium, vt non male quidam contendunt.

A

B

Obijcitur noſtræ ſententiæ conſtitutio Carolina articu. 31. cond. 2. Reſpondeo, eam iubere, vt interrogētur de omnibus circumſtantijs neceſſarijs, & non nimis difficilibus (nam hæ pro impoſſibilibus habentur) denunciantibus; quales de conuentibus videntur iſtæ. Nec enim credendus eſt optimus, & prudentiſs. Imperator voluiſſe, iudicia retardare, denunciantes ad moraliter impoſſibilia, iudices vero ad ſuperflua cogere, cum tanto reipubl. damno.

C

Difficilior obiectio eſt, non poſſe reis denunciatis defenſionem tolli, quæ iuris naturalis eſt; ea autem in eo hic conſiſtit, vt delati poſſint probare ſuum alibi (vt vocant) quod facere nequeunt, niſi locus, & tempus conuentuum in quibus dicuntur viſæ ſpecificetur. *Reſpondeo*, in hoc noſtro caſu exceptionem iſtam friuolā iudicādam, quod vt intelligatur, paulo fuſius hoc argumentum, & ſolutio debent explicari. Qui contendunt defenſionem hanc neceſſariam, quam vocant defenſoriam negatiuæ probationem; vel loquuntur de defenſione in genere, vel tantum de defenſione iuris poſitiui: vtrouis modo loquantur, vitium eſt in ratiocinatione & captio: hoc vt liquido appareat, ſuppono, vt veriſſimū ex aurea Baldo doctrina, defenſionem iudicialem eſſe triplicem, vnā iuris naturalis, aliam iuris gentium, tertiam iuris poſitiui: ſeu, quod in idem recidit, duplicem, vnam iuris diuini, alteram iuris humani; & illam quæ iuris diuini eſt, ſeu naturalis aut gentiū, à nullo Principum ſeu hominum tolli poſſe; quæ iuris humani eſt ſeu poſitiui, ab illis tolli poſſe, qui hoc iure ſunt ſuperiores ac potiores. hæc fuſe Bal. tractat. de ſtatutis à n. 75. Medices tract. de fortuitis caſibus quæſtion. 8. à n. 9. Zanchinus Hugolin. tract. de hær. in prin. & ſic cōciliāda pugna DD. negātiū defenſionem reis adimi poſſe, & aientiū id nonnūquā Principi licere.

Hoc poſito, quod commune ac certum eſt tota diſſentientium ratio in hoc Syllogiſmo concluditur.

Reis non eſt tollenda defenſio:
Sed probatio negatiua defenſio:
Ergo reis tolli non poteſt.

D

ET SVBDVNT.

Tolleretur autem denunciatis negātiua probatio, ſi non eſſet neceſſaria expreſſio loci, & temporis in denunciatione iſta:

Ergo non licet illas circumſtantias omittere: & ſi ſint omiſſæ, nullius pretij futura denunciatio.

E

Reſpondeo, vel nihil concludere cōtra nos vniuerſam argumentationē, vel falſam eſſe maiorē, & falſum concludi ex vna præmiſſarum falſa. Nihil concludit, ſi maior eſt particularis, idem, quod, *Quædam defenſio non eſt tollenda*: tunc enim negaretur probatio negatiua eſſe illa, quæ nō ſit tollenda, ſed aliqua alia: & ſic nihil in propoſito cōcluderetur. Falſa autē foret maior ſi ſit vniuerſalis, ſignificans, qđ *Nulla defenſio rei tolli poſſit*. Nā defenſiones iuris poſitiui ex cauſa tolli poſ-

ſunt,& friuolæ omnes tolli debent. A

Si res ponderăt ſe maiorem reſtringere,ad omnes quæ ſunt iuris diuini, ſeu naturalis,aut gentium, tunc negatur talis eſſe iſta probatio negatiuæ: quia eſt iuris mere poſitiui, pertinet enim ad modum defenſionis. qui eſt huius iuris, licet ipſa defenſio ſecūdū ſe ſit iuris diuini, ideo receptum, eſt axioma, modum defenſionis, non modo per Principem, ſed per ſtatuta B quoque ciuitatum tolli poſſe, Bald. & Medices ſupra Barbat. tractat. de Cardin.legato à latere.par.2.q.4. nu. 5. Quintilianus Mendoz.tract.de inhibit.q.71.nu.10. & Redoanus tract. de ſpolijs Eccleſ.q.13.n. 10. & multus Farinacius,q.39.nu.23.in fin.& quod ordinaria etiam poteſtate in criminalibus, ex iuſta cauſa ipſamet iuris poſitiui defenſio à iudicibus tolli poſſit C regulariter, & id ſæpe factum docent non pauci, Farinac.vbi ſup.num. 24. & 144 & n. 102.& 107.Franc.viuius vol.2.comm.opinion.opinione.717. Menchaſa ca.36.Illuſtr.q. & cum afflictio Baiardus addit.ad Clarum d. §.fin.q.49.numer.54.qua de re nihil affirmo. vel diſputo, id tantum quod mihi ſufficit,contendo iudices ſupremos, qui auctoritate Principis iudi- D cant, tunc poſſe iuris poſitiui defenſiones adimere,quando friuolæ ſunt, tales autem cenſeri, quando tantum videntur vtiles protelando iudicio, ne tam cito lis ad exitum perducatur nec ad ſummam, ſeu liberationem reo ſunt profuturæ. Huiuſmodi, quę reum non releuarent, defenſiones poſſe iudicē tollere, traditū ab Alex. Burſato,& Boſſio, leges apud Farin. E d.q.39.n.77.& 78.n.vero 79. non reprehendit hanc illorum ſententiam; ſed quod idē iudicibus ad deceptionem reorum viam aperirent, dicēdo reum interrogatum debere exprimere qua defenſione vti vellet, vt ſic iudex poſtea hoc prætextu exprimentem eluderet; id eſt,quod merito reprehēdit. Etenim vir prudēs doctuſque ignorare minime potuit, defenſiones,quæ reo non forent vtiles, eſſe friuolas,& proinde iudici non curandas. Vitalis de Camban.tract.de clauſulis.num.3.verſ.nil nouari, ex l.vlt. de procurat. Hāc vero defenſionem, quam aduerſarijs contendunt tolli non poſſe, de hoc friuolarum numero probatur; primo,quia cum negatiua, quæ non cadit ſub cēſum,ſit plane improbabilis,adeo, vt reddat teſtē de falſo ſuſpectum, Curtius de teſtibus num.53.Herculan. tract.de negatiua probanda nu.124.ad ſeq.nos autem hic verſemur in probatione intuita, contra quam negatiua non admittitur, niſi ſit loco,& tempore coarctata: (Sic ex Baldo Caſonus tract.de malefic.cap.6.nu.6.) Quia non poteſt talis negatiua probari, niſi per contrariam intuitam probantem affirmatiue:quod illo tempore in alio tali vel loco illam perſonam viderint: Sic Herculan.ſup.num.152. 154. & 246. cum ſeq. inde conſequitur in caſu chorearum,& conuentus, in quo plerique inculpantes, nec loco nec tempore ſuam denunciationem coarctarunt,non poſſe probabilem, eſſe iſtam negatiuæ contrariæ probationē, quādo denunciantes ſunt mortui,& proinde non poſſunt illas circumſtantias addere, quibus contradicens negatiua, per contrarias circumſtantias ſtabiliatur. Deinde verſamur in crimine ſucceſſiuo, in quo nō ſequitur, Petrus tali die non interfuit choreæ; ergo nec alijs diebus: nam depoſitio Petrus interfuit choreis generalior, eſt incuſatis, quam vt poſſit tempore, hoc vel illo coarctari:nec contrarium magis videtur probari, quam ſi de hęreſi accuſatus,quia concionibus intereſſe viſus fuit, probet ſe non eſſe hæreticum,quia tali,vel tali die ad hæreticorum concionem non acceſſerit;

Digitized by Google

rit; fieri enim poteſt quod alio tempore acceſſerit. Vide Menoch. d. conſ. 100. numer. 92. Tertio in noſtro caſu, vt contra affirmantem intuitiuam cõſideratione digna, ſit negatiua indirecta de viſu, debeat ea huiuſmodi eſſe, in qua conſtet de negatiua deponẽtes illi loco ſemper præſentes fuiſſe, & vidiſſe, & audiuiſſe, & fieri non potuiſſe, vt viſu, vel auditu fallerentur: Colligitur ex Maſcar. vol. 2. de probat. concluſ. 1091. numer. 9.) Quia neceſſarium, eſt vt ex negatiuæ indirectæ probatione non ſuſpicio tantũ, ſed ſcientia gignatur, vt per illam affirmatiua directa de viſu elidatur: tãta vero certitudo, in præſenti negotio nullo modo poteſt haberi. Nam ſtrigiportia, & conuenticula lamiarum fiunt nocturno tempore, cum familia tota atque adeo mariti in lecto iacentes eodem, dęmonis ſępenumero arte ac ope, sõno profundiſſimo, & morti ſimillimo compoſiti tenẽtur, quo ergo pacto tales dormitantij de viſu poterunt teſtari, & dicere ſe tota illa nocte vigilaſſe? caſu id vix poteſt accidere: ex curioſitate, nunquã, niſi præcedat ſuſpicio, quam hic aduerſarij abnuunt, ſi faterentur, hæc ipſa foret pro indicio nouo iudici haud aſpernando. Quarto ſolent lamiæ, cum exeunt, ad conuentus domum ſuam faſcinationibus implere & vicarium dæmonem domi in mariti thalamo ſupponere loco ſuo; quod multis exẽplis confirmant Binsfeldius, & Remigius, & alij, & non infrequens, eſſe conſtat: quod ſi ipſi nonnumquam domi remaneant, comparent in conuentu per ſubſtitutum, vt faciebat Doctor Fleatenicis conſiliarius Treuericus, & propterea conſequeretur, ego illam tali nocte vidi domi ſuæ: ergo non fuit viſa in choreis: Immo potius quia in choreis viſa in ſubſtituto, ſeu repræſentata; merito iudex colligit, ſe ad torturam debere procedere, nec

A negatiuas probationes tales ſibi expectandas: cum non conſtet innocentes vllos ſollere repræſentari.

Equidẽ habeo pro manifeſto; quod ſi probatio iſta negatiuæ in hoc caſu admitteretur, & complices de choreis ſemper in denunciatione, ad locum & tẽpus coarctarentur, idque vt ſubſtantiale denuntiationi neceſſarium iudicetur: fere omnẽ aditum obſtrui B quæſitoribus, ad veritatem inueniẽdam. Nam vix vlli complices poterũt ſatis certo illas circumſtantias exprimere, & probare: neque per hoc eo magis iudices de innocentia denunciatorum fient certiores: cacodæmoni vero fuerit facillimum officijs, & faſcinatorijs præſtigijs, quandocunque ei collibebit, per deluſos ijs teſtes, mãcipia ſua torturæ eripere, ad ſum- C mam Dei Optim. Maxim. iniuriam, ad iuſtitiæ dedecus, & totius humani generis exitium.

QVAESTIO. X.

An in hoc crimine, vel alijs exceptis, teſtes ſingulares in circumſtantijs, dũmodo concordent in effectu, ſubſtantia & fine, admittantur, & an huiuſmodi teſtes ſingulares, quan- D do plures ſunt faciant indicium, ad torturam?

DVæ ſunt quæſtionis partes: ad quarum reſolutionem præmitto DD. ſententias, adeo hac in materia fidei, quam merentur teſtes ſingulares, eſſe varias, vt vix ſit operæ pre- E tium eas recẽſere, legatur, Anton. Gabrielius lib. 1. comment. opin. titu. de teſt. concl. 2. & Ioſ. Maſcard. d. vol. 2. concluſ. 856. Gottus de teſt. part. 7. tit. de forma in teſt. exam. obſeruat. num. 131. Simanca. Cath. inſtit. tit. 64. nu. 65. & ſeq.

Suppono, quod omnes concedunt,

Digitized by Google

teſtem ſingularem dici duobus modis, primo ſtricte, proprie, ac abſolute cum quo ad eūdem actum, & perſonam nullus alius teſtis concurrit quoad effectum, ſubſtantiam, & finem, vt pote quia quod alij deponant non ſubordinatur, ad id quod alter depoſuit, ſeu tendit ad alium effectū, & finem. Secundo laxius, & minus proprie, & ſecundum quid vocari ſingularem, quia alij non conueniunt, cum eo in quibuſdam circumſtātijs, tamen conueniunt in ſubſtantia criminis, & tendunt, ad eundem effectum, & finem probandum.

Quoad primi generis ſingularitatem probabilior mihi videtur ſententia, ad condemnationem illos non ſufficere, ad probandum crimen aliquod in ſpecie, vt vnum homicidium, vnum raptum, item aliquem fuiſſe in iſto conuentu, &c. iuxta Clarum §.fin.q.53.ſub nu.18.Felin.in c. licet. 2.col. 5.de teſt.Gigan.de crim.læſ.maieſt.tit. quomodo, & per quos qu. 8. Minſi.cent.3.obſeru.76. Valde quoq; probabile eſt, nec in crimine in genere probando illos admittendos in ordine ad condemnationem: quia hanc eſſe communem multi cenſent, & defendunt poſt Salic.in l.teſtium numero 16.C.de teſt.Ioann. de Amicis, & alios apud Clar.& Pegnam ſup.in verſ.ego quantum.verbi gratia ſi deponant aliquem eſſe vſurarium, hæreticum, &c. Et quod iſtam ſingularitatem ſtrictam, & quoad omnia idem cenſeo quoad torturam.

De teſtibus vero ſecundi generis, inuenio controuerti quoad condemnationem, & eſſe qui negēt iſtos ſufficere etiam in exceptis, & atrociſſimis: quod voluerunt multi citati, & probati à Claro, & Pegna ſupr. Ego tamen ſequor contrariæ ſententiæ defenſores, nempe in criminibus huiuſmodi, quæ ſunt iterabilia, teſtes de diuerſis actibus deponentes, qui

A ad idem crimen probandū tendunt haberi pro ſingularibus, nō vt obſtēt ſed vt accumulent, & inuicem iuuēt: & ideo non eſſe repellendos prætextu ſingularitatis iſtius impropriæ, hoc volunt in crimine perduellionis, & hæreſis, & proinde Magiæ quoq; argu.l.qui ſententiam C.de pœnit. Doctores plures contrarijs, vt Iacob.Buttrigarius, in l.Arriani C.de hæret. Salic. B in l.quicunq; C.eod.Ioan. Anan. in c.1.etiam eo. nu. 7. Corn.conſ 91. n.42.li.1.cōſ.34. col.1.cōſ.247.col.6. li.2.Horin.Iun.cōſ.99.li.2.Marſi.cōſ. 1.Aymon.cōſ.73.n.72.cōſ.78.num.6. conſ.267.n.3. & de antiq.tēpo.in 4.p. n.157.Rimin.Iun.latiſſime cōſ.7.per totū.Item, Pet. Ancharan.cōſ. 277.in dub.2.Boſſ in tit.de crim.læſ. Maieſt. n.117.Gigas in tract.de eo.vbi ſup.q. C 8.Immo, & in crimine impudicitiæ, quod nō eſt exceptū, idē volūt. Bald. cōſ.207.vol.4. Alexād.cōſ.13.col. vlt. in 7.Alban. cōſ.25.Zazius cōſ. 11.n. 15.li.2.Bertazzol cōſ 20.n.16.& multos accumulans Ioan.Maria Mōticella.de teſtib.tit.impugnatio teſtis quia vnius col. 5. Ratio eſt, quia Iudex ex qualitate perſonarum, & facti poteſt, ſi videatur, teſtibus ſingularibus cre- D dere.li.3.§.tu magis D.de teſtib. probationes enim iudicū cauſa fiunt. l. quingēta D.de probat.ideo ab iudicū arbitrio dependet quæ ſufficiant, quæ nō, vt ijs fidē dent, vel negēt, Caſtrēſ. in l.Lucius.de his qui noct.infam. & in l.admonēdi D.de iureiur.Seuer.ibi fol.10.col.2.Marzell.cōſ.1.n. 7. & in li.1.§.ſi quis vltro.n.40.D.de q.Socinus Iun.cōſ.32.n.10.& cōſ.10.& col. 4.lib.2.Blancus.de iud.n.367.Boſſius E eo.tit.n.23.Rimin.Iun.d.cōſ.7.n.15. Gabriel.de teſtibus cōcl.2.limit.2. Si ergo hæc procedunt in ordine ad cōdemnationem quoad pœnam ſaltem extraordinariam vt bene Couar.libr. 3.reſol.c.3.n.3.& Simancas d. tit.64. n.75.Quanto magis hoc tenēdum, de his

Digitized by Google

his ſecundi generis teſtibus in ordine ad torturam. per text. & ibi. DD. in l. qui ſententiam D. de pęn. Grammat. deciſ. 34. n. 30. poſt Alexand. & alios quos refert. item Gigas d. titul. quomodo, & per quos q. 25. Bertazzol. conſ. 213. n. 7. & 8. Quia teſtes reiecti, eo quod non ſufficiant ad condemnationem, ſolent ſufficere ad torturam, Bart. in l. 1. §. q. D. de q. cum alijs quos refert Gramm. ſup. n. 51. Quando deponunt de ipſo facto, aut de indicijs propinquis, & non remotis à facto: nam, & remotis, nõ admittuntur niſi forte omni exceptione maiores. Sic poſt alios Rimin. Iun. conſ. 361. num. 32. & 33. & Farinac. d. q. 37. nu. 18. & 19. & q. 56. num. 73. & ſeq.

Concl. b Sit igitur cõcluſio, qua vtriq; quęſito reſpondetur. *Si teſtes in effectu, in fine, in ſpecie hoc eſt in ſubſtantia criminis conueniant, & plures ſint & hac in re fide digni admittentur, & fidem faciant ad torturam in hoc noſtro crimine.* tenent Maſcard. d. vol. 2. concluſ. 856. Binsfeld. d. memb. 2. conclu. 6. dub. 1. probatur, quia de crimine hęreſis, quod in eo teſtes quoad locũ, & tempus ſingulares, ſed de eadem ſpem hæreſis deponentes recipiantur docet Simanc. vbi ſup. Nonne ſagæ in diuerſis locis, & diuerſis temporibus conueniunt? quare non magis, *locus*, eſt de ſubſtantia criminis huius quam de ſubſtantia hæreſeos.

QVAESTIO XI.

An in denunciatione plurium requiratur, quod quilibet fecerit confeſſionem in tormentis: vel vtrum hoc ſolum procedat in denunciatione vnius?

PRæmittam quod certum videtur, Regulare, eſt teſtibus criminoſis, & infamibus infamia iuris (tales autẽ A ſunt qui conuicti, & qui de ſe ipſis cõfeſſi, hoc eſt ſocij criminis) non credi niſi in tormẽtis. l. quoties C de q. l. ob carmen. §. ſi ea conditio. D. de teſt. §. ſi vero ignoti. in Authent. eo. Specul. in tit. de teſte §. 1. n. 28. Barth. in l. cũctos populos C. de ſum. Trinit. n. 12. Bald. n. 15. Alberi. num. 34. Salic. nu. 18. Iaſ. in l. lectu. num. 67. & in 2. 46. Fulgoſ. conſ. 173. in cauſa, colum. 1. poſt Oldrad. ſic etiam Aretin. in cap. 1. n. 40. B de accuſat. Ruin. conſ. 146. col. 1. & conſ. 147. li. 5. Arnon. ſolilog. 60. Marſil. in §. diligenter numer. 62. & in l. 1. §. Diuus. num. 5. D. de quæſt. & conſ. 78. n. 15. conſ. 109. n. 13. conſ. 130. nu. 40. Grammat. conſ. 70. n. 10. Blancus tracta. de indic. nu. 381. Boſſius eo. tit. nu. 151. Clarus §. fi. quęſt. 31. num. 13. vbi docet ſic ſeruari in Prætorijs Medidani. idẽ cenſent Rolandus à valle C conſ. 51. nu. 30. & conſ. 73. nu. 22. Menoch. de arbit. caſ. 474. ſub numer. 49. Vinc. Onded. cõſ. 100. nu. 16. Maſcar. concl. 1317. n. 38. & Binsfeld. D. mẽbr. 2. concluſ. 5. verſ. circa hanc concl. quoad infames, adductis plurimis. Fari. q. 43. n. 132. & q. 56. & n. 5. & 57.

Quare requiri ſpecialiter, vt reus in tortura nominet; & ſi extra tortu- D ram nominauerit, ſpecialiter torqueri debere non confirmatione nominationis, vt docent Clarus q. 41. verſ. cæterum ſi reus, & Farinacius, d. q. 43. n. 136. d. num. 56. quia tortus prę- ſumitur dicere veritatem, gloſſ. in l. edictum D. de quæſt. Alberi. ibid. nu. 2. multi apud Farinac. q. 43. num. 15. & hæc procedere etiã, vbi plures ſunt nominatores volunt DD. Patauini in E ſuo conſ. eo quod certum ſit vnius ſolius nominationem non ſufficere, ad torturam, & ideo de pluribus, hoc idem ſe aſſerere.

Cõtra DD. Friburgenſes in ſuo Reſponſo, cenſent hoc dubio nõ carere: & rationem qua cõmunis nititur nõ eſſe ſolidam, quia impedimentum infamiæ

famiæ eſt iuris poſitiui, ideo quoad hoc in exceptis liber ſit iudex, & propterea ad infamiam purgandam torturam non eſſe neceſſariam. Et propterea rectè à Simanca dictum communis opinionis aſſertores ſine lege, & ſine ratione loqui. De Carolina quoque conſtitutione verius id negaſſe Binsfeldium, quā ego affirmarim. libro 5. diſquiſition. ſect. 3. in ſecundo indicio ſub litt. L. verſ. ſed quædā circa hanc rem. fateor me illis occaſionem reprehendendi dediſſe, cum ſcripſi, *expreſſe requirit*, debui enim & arbitror volui ſcribere, ſatis clare ex ea colligi. nam cum ar. 31. agens de denunciatione ſemper addit, *in quæſtione propoſita*, item *in interrogatus aut tortus*. ſupponere videtur quæſtionem. Non obſtat, quod ait, *in carcere*: nam hoc per ſequētia eſt explicandum, & qui in tortura nominat, aut interrogatur, certe in carcere nominat, & interrogatur. Sed quicquid ſit de Carolina: & licet id ex d. cap. illi qui. 5. quæſt. 5. non ſatis probaretur quod communis vult, quia gloſſ. illum textum exponit de ſpontanea denunciatione extraiudiciali, hoc eſt de detractione ſeu diffamatione; tamen aliis adhuc legibus nituntur DD. Doctores opinionis communis defenſores, vt oſtenſum §. in princ. q. & quamuis non nitatur quis textu aperto legis tamen ſi argumento probabili ex lege, vel eius ratione id deduxerit, non eſt dicendus ſine lege loqui: immo licet falleretur in ſua deductione, eo quod ratio legis illi non ſuffragaretur reuera, & aliorum interpretatio verior foret, in rigore tamen, qui legem adduxit, eo ipſo quod adduxit, non debet dici ſine lege loqui, quod communi vſu loquendi, de illis vſurpatur, qui nullam legem laudant in dicti ſui confirmationem, & propterea Simancas de cōmuni adeo tam grauium DD. ſen-

A tētia potuiſſet loqui modeſtius. Quid quod nec congrua ratio deeſt, quam poſtea dabo.

Illud fateor ſatis probabilem, & tutam eſſe ſententiam negatiuam nō requiri, vt omnes ſint quæſtione examinati. hanc dico ſatis probabilem, tum quia nō eſt deſtituta ſuis defenſoribus, vt Simanca magnæ authoritatis Epiſcopo, & Doctore, aliiſq; vt B Binsfeldio, d. concluſ. 5. qui putat ſufficere ſi metus tormentorum adhibeatur. & recepta eſt praxi Curiarum Franciæ, teſtibus Chaſſaneo ad conſuetum Burgund. rub. 1. §. 5. verſ. Al' arbitraige du iuge. nume. 14. & Claro d. quæſt. 21. num. 11. qui addit hac in re loci conſuetudinem ſequēdam, quod eſt veriſſimum.

b concl. *Ideo cenſeo vbi conſuetudo circa* C *hoc exſtat ab eo iudicibus non recedendum: vbi conſuetudo non exſtat, poſſe iudicem tuta conſcientia vtramuis quoad plures, partem ſequi: quia (vt alias dixi) probationum valor, & fides arbitrio iudicis eſt ſubiecta.* vide Menoch. de arb. iud. lib. 2. cent. 1. caſ. 90. Binsfeld. d. concl. 5. verſ. hic libet pro noſtra materia.

Hoc tamen arbitrium ſic moderā- D *dum, vt pro perſonarum qualitate, & criminum, & aliis circumſtantiis modo minus non tortis credat, ordinarie quoque tenetur plus tortis credere, quam ſpontaneis: immo niſi vrgeant illum circumſtantiæ, non facile ſit credulus nominationibus ſpontaneorum etiam plurium.* Vt in hac re tam timide loquar. me mouet iſta ratio, ab aliis non cōſiderata. Præſumptio quod E infamis ſponte ſua non ſit dicturus veritatē, (in qua præſumptione fundatur communis opinio) licet ſit iuris diuini (nam hoc iure de nullo præſumitur quod in re, maxime graui mendacium ſit dicturus) eſt tamen pluſquam iuris poſitiui, vt pote orta ex naturali quodā inſtinctu ho-

minibus

Digitized by Google

minibus cunctis communis, quod mali niſi malo coacti officium ſuum non faciant, vel iuſtitiæ faueant, & ideo quaſi eſt iuris gentium. Attamen quia ex eodem iure gentium videtur manare alia quoque præſumptio, quod in ſimili hominum genere (v.g. infamium) ſemper plus credendum ſit, cæteris paribus, duobus vel tribus quam vni. Prior præſumptio eſt pro communi opinione, poſterior pro contraria quoad plures nominãtes, ideo licet adhuc propendeam in communem alteram tamen non reijcio.

QVAESTIO XII.

An mulier poſſit eſſe teſtis in criminalibus?

IN ciuilibus etiam grauibus (v.g. in matrimonio) mulierem cui nihil niſi ſexus obſtat, eſſe teſtem integram, & omni exceptione maiorem tradit Decius, conſ. 342 col. 2. In criminalib. quoque, ſi ciuiliter ageretur etiam canonico iure illam teſtem eſſe poſſe multi cenſent. Decius in l. fœminæ num. 34. de reg. iur. Clarus §. fi. quæſt. 24. n. 3. Farinac. quæſt. 59. à nu. 1. item ſi ex officio de crimine inquiratur. Vide Farinac. ſupra nu. 9. Si vero non inquiratur ex officio, & agatur criminaliter Canonico iure mulierem repelli conſtat in criminibus non exceptis, cap. mulierem 33 quæſt. 5. ca forus §. teſtes, & verſ. ſignifi. glo. in cap. tam litteris. de teſtibus. Abb. Felin. & Decius in ca. quoniam de teſtibus. Martil. conſ. 22. nu. 1. conſ. 59. num. 9. conſ. 101 num. 8. conſ. 130. n. 34. Onded. conſ. 100. nu. 24. niſi crimen foret huiuſmodi, vt eius veritas aliter quam mulieres haberi nõ poſſet. Sic poſt Marſ. Alca. & Decian. Baiardus ad Clarum quæſt. 24. num. 9. In exceptis autem admitti illo iure, A receptum, ex cap. tanta. de ſimon. vbi Anan. Aufrer. Crott. & Nepos in tractat. de teſtibus Petr. Duennas regul. 315. Imol. & BoycK in d. capit. quoniam. Alex. conſi. 11. num. 3. cum alijs apud Farinac. d. q. 59. nume. 10. & de crimine maleficij expreſſe, Bodin. li. 4. Dæmon. cap. 4.

De iure ciuili, & in praxi curiarũ ſæcularium in omnibus criminalibus mulier ſi (aliud non obſtet) recipitur ad ſi teſtimonium dicendum. B l. ex eo D. de teſtibus capit ex eo. 15. quæſt. 3. gloſſ. ibi & in d. cap. forus §. fin. communem teſtatur Alex. conſ. 11. num. 11. li. 1. & conſ. 115. col. pen. lib. 4. Socin. conſi. 54. col. 2. lib. 3. Bonifac. vital. tit. de teſtam. nu. 35. & 37. Stephanus Aufrer. tractat. de teſtibus nu. 69. Nepos ibid. num. 66. Crottus C ibid. rubr. in cauſ. crimin. qui teſtam. admitt. nu. 49. Gigas vbi ſupra. quomodo per quos quæſt. 6. Clarus. §. fin. quæſt. 24. num. 2. Farinac. d. loco nu. 17. de Italia. etiam in Ditionibus Eccleſiæ hanc praxim obtinere teſtantur. Alex. conſ. 24. vol. 2. Grammat. conſi. 12. num. 7. Baiard. addition. ad Clarum quæſt. 21. nu. 20. & ad quæſt. 24. num. 8. de Franciæ praxi ſatis locuples teſtis, quia de fidei re non agi- D tur eſt præfatus Bodinus.

Hæc indubitata de pluribus fœminis complicibus; nam ſi vnica eſſet, ſociam criminis à nominatione repellendam putarem: quia tunc præter ſexum alium patitur defectum, nempe infamiæ; infamen vero mulierem audiri non docemur, l. qui teſtamento, §. mulier D. de teſtam. vbi Bartho. E & Imo. vel quia ſimul pauper, & vilis. Dec. conſ. 310. nu. 5. Ioan. de Amicis. conſ. 87. num. 8. & 9. Pariſ. conſ. 152. nu. 17. in libr. 4. Grammat. conſ. 26. nu. 23. & conſ. 58. nu. 10. Roland. conſi. 24. nu. 64. & ſeqq. lib. 1. Bertazzol. conſ. 3. nu. 6 Onded. conſ. 100. n. 18. & multo magis ſi foret minor annis

nis viginti. arg.l.in teſtimonium. D. de teſtibus. Alex.conſ.64.colum.1.n.1.Bertazz.conſ.3.num.5.Dixi,ſi vnica eſſet:nam numerus alios defectus poteſt ſupplere.ſupr.ad q.1.

QVAESTIO XIII.

An ad confeſſionem duarum mulierum procedi poſſit,ſiue ad torturam,ſiue ad condemnationem?

CVm omnes fateantur, & ratio maioris detrimenti dictet,plura requiri ad condemnationem, quam ad torturam, & non quæcumque ad iſtam ſufficiunt,etiam ad illam ſufficere;ſunt iſta duo diſpcienda.

De tortura ſunt qui abſolute negent, & ſemper volunt à tribus, vel qualiter pro denunciantium qualitate factam nominationem, vt poſſit torqueri denunciata. ſic DD.Friburgenſes,quibus obſtat, axioma toties ab illis receptum: quæ probationes ſufficiant id totum à iudicis arbitrio dependere.poterit ergo, quando iudicabit, ſe duarum denominatione, propter circũſtantias perſonarũ, &c. ſatis veriſimiles probationes habere, ad torquendum procedere.

Probant tamen auctoritate, & ratione, auctores laudant D. Binsfeldium.d.concl.6.dubio.2. verſi.ſeptimum illatum.& me ipſum d. libr.5. ſect.3.verſi. ſecundum indicium. rationem hanc adferunt: viri teſtimonium plus ponderis habet, quam fæminæ ob ſexus fragilitatem: at duorum virorum ſociorum denunciatio requiritur, vt aduerſus denunciatam perſonam ad quæſtioné procedi poſſit: igitur duarum fæminarum nominationes ad hoc non ſufficiunt, ſed plurium requiruntur.

Negari non poteſt, quin hæc ſententia, & tutior ſit, & rationi maxi- A me conſentanea, ſi tamen iudex ſibi cenſeret ad torturam deneniendum non auſim factum damnare:propter axioma præfatum, & quia DD. Patauini abſolute aſſerunt, ex teſtatione duarum mulierum, quibus ſolus ſexus obſtat,iuſte ad torturum procedi poſſe.

Ad me quod attinet, ſi probabiliter tales duæ denuncient, cum bonis B circumſtantijs,maxime ſcientiæ cauſa, & non ſint contraria virorum teſtimonia,quæ ſemper pluris facienda, non vererer hoc ſequendum dicere.Quod ſi viri vnius teſtimonium adeſſet,non dubitarem cum eo vnius mulieris bene munitam circũſtantijs requiſitis nominationẽ admittere ad torturam tãtum. Solarum etiam triũ fæminarum complicum denuncia- C tionem ad eandem ſufficere poſſe cenſeo. Nec tamen propterea pugno cũ traditis d. verſ.ſecundum: illic enim nolui tradere quid in rigore iudici permiſſum ſit,ſed exempli gratia numerum expreſſi, cum quo, vel ſcrupuloſiſſimus iudex, queat eſſe ſecurus.

Ad condemnationem nulli vnquã ſim author ex duarum tantũ mulier- D cularum nominatione procedere,niſi præterea adeſſent alia ſufficientia adminicula: & hoc non ſufficere docent multi, vt Decius in l. fæminæ.n.35.de reg.iu.Riminal. Iun.conſ.217.nu.5.poſt Gandin.& alios Farinac.q.59.nu.26.& 27.qui cum Riminal.cõcludit ad condemnationem pœnæ ordinariæ in criminalibus criminaliter intentatis, nec tres quidem fæminas E ſufficere: quod retulit,nec reiecit Baiardus ad d.q.24.nu.7.Ratio eſt,quia fæminæ in criminalib.non habentur pro integris perſonis,& minoris fidei ſunt quam viri, vtpote non omni exceptione maiores d.c.forus.Alex.cõſ.11.nu.11.l.1.Cæpola in cri. conſ.32.nu.2. Socin.conſ.54.col.2.lib.3. Aymon

mon conſ.99.num.5.Anton.Gomez, tomo.3.reſolut.c.12.num.20.ideo numerus in illis ſupplet fidem. Innoc. in c.cum nuntius de teſt. Petrus Ancharan. lib.3. quæſt.51. numer.38.& multos citans Binsfeld. d. concl.6. in final.& Farinac.d.numer.26.ſumma namque fragilitas, & leuitas eſt huius ſexus, iuxta illud, quod Ciceroni tribuitur:

Crede ratem ventis animam ne crede puellis.
Namque eſt feminea tutior aura fide.
Quid leuius pluma? puluis: quid puluere? ventus:
Quid vento? mulier: quid muliere? nihil.

QVAESTIO XIIII.

An denunciationes fæminarum tum magis fidem faciant, quando non adſunt teſtimonia virorum in contrarium?

QVibuſdam videtur non videri earum fidē magis augeri, quandoquidem mulierum conditio ſpectanda ſit.l. .§.u magis,& §.quę argumenta D.de teſt. Alij vero, pro affirmatiua adeo exſerte ſcribūt, vt negent ſe videre quid obſtet. Quia quod in 13.quæſtionis reſponſione dictum denunciationibus fæminarum plurium, nempe trium, vel quatuor in ordine ad torturam credi: id intelligēdum, ſi nihil illis præter ſexum obſit: obſtat autem illis præter ſexū multum per omnem modū, ſi in contrarium ſint indicia, præſumptiones, aut teſtimonia ſiue virorum, ſiue fęminarum: adeo vt ſi eſſent vel viri, vel fœminę, à quibus probabiliter excularetur denunciatus: nec ſex quidem fæminis vnam complicem denunciantibus, in ordine ad torturam credēdu ſit. Igitur plus fidei obtinet, nullis viris cōtrarium teſtātib.

Quid ſi dicamus, ſecundum ſe intrinſece, & intenſiue fidem tum non augeri: ſed ab extrinſeco tantum, & extenſiue, quatenus omni obſtaculo remoto, ratio naturalis dictat, plus credendum fæminis hoc caſu?

QVAESTIO XV.

An plurium minorennium denunciatio faciat indicium ad torturam?

NOtandum primo non poſſe minorēnes, ne in exceptis quidem criminibus teſtificari niſi ſint eius ætatis, vt iam aliquomodo poſſint torqueri, iuxta Marſil. in l. de minore n. 11.D.de quæſt.& Carer. in praxi crimin. Notandum 2.minorennium varios eſſe gradus ætatis: nam nomen porrigitur vſque ad annum xxv.

Dico primo *minorennis, qui habet annum ætatis viceſimum, in criminalibus omnibus, eſt teſtis idoneus.* argum. à cōtrario l. in teſtimonium D. de teſt. tenent glo. in l. inuiſti D. eod. Spec.& ibi Ioan.And.tit.de teſtib. §. n.34.cōmunem,& practicatam eſſe, & qui contradixere inaduertēter locutus, ſcribit Farin.q.58.n. 19. & 21.

Dico ſecundo *ſi ſit minor viginti annis, ſed iam eſt pubes: ſunt variæ doctorum ſententiæ.*

Prima eſt, talem non eſſe idoneum teſtem in criminalibus, niſi in defectum aliorum teſtium, quando ex natura rei alij teſtes haberi non poſſunt, ſecus ſi ex accidenti fiat, quod alij nequeant haberi. Sic poſt Hoſt. & Bald. Alex.conſ.64.numer.1.Specul.& ibi Ioā.Andr.d.loco.Iaſ.in l.1.C.de ſum. Trin.nu.50.& in l.fin. C. de indign. Marſil.conſ.11.nu.5.& conſ.162. n. 5.& conſ.127.num.9.& multi alij relati à Farinac.d.q.59.nu.10 Secunda ſententia fuit Guidonis de Suzaria

hoc

eſt.de teſt.Curtius Iun.conſ.17.nu.6. Socin. Iun.conſ.183.nu.10.lib.2.multum prodeſt vt teſtium defectus ſuppleatur.Carolus Ruin.conſ.149. n.6. lib.3.Deci.conſ.18.num. 204.libr. 1. Maſcard.col.944. nu.14.Farin.q.47. num.158. & magnum præſtat ad torturam fundamentum. l.3. & l. milites.C.de quæſt.non ſecus ac ea, quæ à communiter accidentibus vera ſunt. Marſil.§.diligenter n. 33. & in ſing. 1.ad fin.

Sed iſta veriſimilitudo,quia conſideratur potiſſimum ad hoc, vt faciat fidem iudici:minorem vim obtinet, vbicumque magis reſtricta, & coarctata legibus eſt iudicis poteſtas. Inde fit, vt in hac quæſtione primo diſtinguendum, inter crimina non excepta,& excepta.

In non exceptis,in quibus criminoſi de ſocijs non interrogantur,DD.ad l.fin. C.de accuſ.& interrogati fidem non faciunt, veriſimilitudo denunciationis factæ ab vno, non erit ſufficiens adminiculum ad torturam, ſicut de infamibus teſtibus colligitur ex doctrina Baldi in l.1.num.5. C.de ſum.Trin.& Caſtren.ibid.ante fin.

In exceptis vero,& priuilegiatis criminibus in quibus de ſocijs interrogatio fit, & infames non arceantur,poterit tam veriſimilis eſſe nominatio, & tam bene circumſtantijs veſtita; vt iudicem quaſi certum reddat à denunciato crimen commiſſum:& huiuſmodi certitudinem communiter DD.dicunt ad torturam iudici ſufficere.l.Clarum d. q.64.n.13.& in terminis de vno teſte nō omni exceptione maiore Meno.de arb.iu.q.84.n.4. & huc faciūt tradita ab Ozaſco Prçſide deciſ.79.& Burſato conſ.201.vbi fuſe ſcribit de hoc arbitrio iudici conceſſo præter ordi. iuris. circa torturā: hoc vt probabile tenēt DD.Patauini.

Quoniam vero talis ac tanta veriſimilitudo non ſolent inueniri in indi-

A cijs remotis,ſed in propinquis incircō facilius hoc iudici faciēdū in his quā illis:propinqua ſeu proxima eſt, quæ oritur ex indicio propinquo,quod eſt immediatum delicto, v.g.ſi teſtis de ipſo delicto cōmiſſo deponeret dicēs ſe Meuiam in cella clauſa,in conuētu maleficarū vidiſſe.Remota vero,quę oritur ex indicio,coniectura,ſigna & præſumptione.nō neceſſario ipſi deli-

B cto maleficij cohęrente v.g.res, verba opera, quæ ſapiunt incantationem,vt quod voluit artem magicam aliquē docere, quod dāna minatus, quod cū maleficijs cōuerſatus, &c.In propinquis ergo indicijs, hæc facilius vſu venit:ſimpliciter ſi iudex ſufficiētē veriſimilitudinē habere ſe putet:quia plurimum in his eius arbitrium pollet, nō auderē condemnare hoc facientē:

C nec tamen ad id lubenter illum hortarer.Non pugnant iſta cū traditis à me li.5.Diſquiſ.Sect.3. §.ad torturā, illic enim locutus ſum generaliter pręſcindendo à caſu tantæ veriſimilitudinis quanta ſupponitur in erotemate.

QVAESTIO XVII.

An malefici denuntiantes, impliciti etiam alijs criminibus,faciant indi-

D *cium ad torturam maxime quando ſunt plures?*

VNa hæc quæſtionum, in qua duæ ſunt opiniones contrariæ, valde probabiles. Vna potius authoritate nixa tenentium, altera vero melioribus rationibus confirmata. Plurimi tenuere, quod etiam in

E criminibus exceptis (vt ſunt maleficium,hæreſis,ſodomia,&c.) ſocij criminis, qui plures defectus patiuntur, v.g.quia multis alijs criminibus implicati, etiamſi aliter veritas haberi nō poſſet,quam per illos, nec ad torquendum, nec ad inquirendum admitti à iudice poſſint.hoc tenēt Alex.

conſ.

Digitized by Google

conſ.89. num.11. & 12.lib.?. Socin. conſ.118. volum.1. Barbat. conſ.65. vol.4. Marſil.ſing.118.& conſil.102. Gratus conſ.59.volum.2. Grammat. conſ.38. & 45. nume.22. & conſ.70. nume.8.& volum.43.nume.8. Pariſ. conſil.2.num 85.volum 5. conſil.53. num.76.vol.4. Gigas.de crimin.læſ. maieſta.titu. Quomodo, & per quos quæſtio. 7. numero 7. Roland. conſ. 16.numero 20. conſi.24.numero 61. conſ.73.numero 24.27.& 28.libro 1. Siluan.conſil 81.numero 15. Burſat. conſ.79.lib.1.conſ.192.lib 2.conſ.65. conſ.70.& conſ.275.li.3.Cephal.cõſ. 65.74.& 204. Ondeon.conſ.100.nu. 18 Rimin.Iun.conſ 113.644.& 571. Iurſin. conſ.81.nu.65. Bertazz.conſ. 3.nu.32. Aymo.conſ.6.nu.54. Natta conſ.298. nu.6. Menoch.caſ.474 nu. 54. Maſcard.concl.131.nu.12.& 13. concl.1317.nu.41 & 45.concl.1359. per totum. & merito communem vocat Eman. Zoares in ver.teſtis inhabilis nu.217. Patauini DD.hanc etiã probant, niſi exceſſus in numero defectum ſuppleat: ſed plerique allegatorum non agnoſcunt hanc limitationem.

Horum DD. fundamenta videntur. 1. quia tortura poteſt ſupplere vnam inhabilitatem, & non plures. Secundo non poſſe numero iſtum defectum ſuppleri: quia quod eſt nullum non poteſt numero ſuppleri: hic vero iſtorum teſtimonium non modo debilitatum eſt,ſed prorſus annullatum, quia tales ſunt prorſus inhabiles.Baiardus,non his argumentis,ſed tam denſa nube teſtium percullus, videtur admittere hanc ſententiam eſſe veriorem iure ſcripto, ſed in praxi non teneri,nam addit.ad Clari q.24. à nu.128.poſtquam DD. multos nominauit & argumenta illa duo propoſuit, hæc verba ſubdit: Sed quicquid ſit de iure veritas eſt,quod conſuetudo ſeruat, vt omnes teſtes cum

A tortura admittantur, etiamſi mille defectus paterentur. Alias raro ſocij criminis dictum fidem faceret. quia pauci ſunt ſocij criminis, qui pluribus defectibus non ſint notati, & ſic delicta remanerent impunita. Ego tamen arbitror, quod tales teſtes, cum ſint magis infames, maiori tortura ſint afficiendi, ad eorum dicta conualidandum.] de eadem praxi

B ſeu conſuetudine teſtatur Clarus, & eam approbat. quæſt. 21. numero ſeptimo.et §.falſum.numero quarto, vbi tamen requirit alicuius adminiculi acceſſionem, quando allegant propriam turpitudinem, nempe ſe fuiſſe ſubornatos: quando vero Clarus non loquitur de allegantibus hanc ſuam turpitudinem, illic non requirit vllum aliud adminiculum, vt d. numero ſeptimo. Quæ eſt quo-

C que ſententia Boſſij de eadem conſuetudine atteſtantis. titu. de indic. numero 156.circa fin.idem tenet Ioſeph.Ludoui. Deciſ. Lucenſi.15.aſſerens ſe pluries ita practicaſſe, quod licet Bertazz. & Roland.impugnare tentarint, tamen (ait Baiard. falſum numero 25.) *dicant quicquid velint ita ſeruatur, & ſic vidi,& ego quo-*

D *que, practicaui*] eandem ſententiam tenent DD. Friburg.cum ſeq. tamen diſtinctione, inter crimina, quæ ſunt ordinarie coniuncta, & quaſi ſubordinata, & ea quæ ab in vicem plane ſeparata ſunt, nec habent connexionem prioris generis eſſe cenſent cum maleficio crimina hæreſis, læſæ Maieſtatis diuinæ, apoſtaſiæ Sodomiæ, parricidij,homicidij,&c.in his tenẽt

E affirmatiuam poſterioris, cum maleficio videri periurium latrocinium, raptum,furtum,&c. & in his tenent negatiuã. *Quo.d priora res eſt multo euidentior: idẽ tamen teneo ẽt quoad poſterio a.* Nã argumenta huius affirmatiuę probant æque de vtriſque,& DD.pro negatiua etiã prius membrũ b Concl.

Hhh impu-

Digitized by Google

ut. 2. Paralip. 19. 6. Nõ de homicidijs tantum, & veneficis, ſed omni maleficio ac crimine ſagarum capiendum illud; *Maleficos non patieris viuere*, Exod. 22. 18. vbi vocem Hebræam METASSEPHAN מכשפה non eſſe reſtringẽdam ad venenum alias contra Vvierum Domi. In conuentibus dæmonem adorant, in ijſdem nefandiſſima quæque patrant, venena præparant clades hominum pecorumque calamitates frugum decernunt. Solius idololatriæ quanta iudici ſollicitudo gerenda docet Deut. capit. 13. v. 8. vbi expreſſe præcipitur: *Nec parcat ei oculus tuus, vt miserearis eius aut occultes eum, ſed ſtatim interficies*. Non ſcio vbi de vllo crimine, quod Reipublicæ directe noceat, ſic loquatur ſacra ſcripturæ. Nec ſinit prudentia ſimus ſolliciti de riuulis auertendis, magis quam de fonte exhauriendo. Fontes malorum ſunt iſti conuentus, riuuli tantum illa veneficia, & damna data. Inanis ergo ratio eſt illa directo damno.

Tinniant aures horum cõſultorũ, expaueſcant corda iudicium illis credulorum, ad illa iudici per prophetã comminata Dei verbis: *Loquens locutus ſum, vt domus tua, & domus patris tui miniſtraret in conſpectu meo vſque in ſempiternum. Nunc autem dicit Dominus, Abſit hoc à me: ſed quicumque glorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles Ecce dies veniunt: & præcidam brachium, & brachium domus patris tui, vt non ſit ſenex in domo tua*] 1. Reg. 2. 30. Cur iudici tam grauiter minatus? an quod veneno, vel ferro aliquos interemerat? an potius quia Deo illatam à filijs iniuriã ſatis vltus non erat? Scilicet minus Sacrilegæ ſunt ſagæ, quam filij Heli.

Sed obijcitur Carolina ſanctio, & male obijcitur, ex arg. 109. Multiplici enim ſolutione ſine negotio remouea-

A tur. Poteſt dici cum Friburgẽſibus, in d. ſanctione nomen, *Zauberey*, accipi in generaliore, & latiore ſignificatione, quatenus, & Magiam, & maleficium complectatur. Nam ex Germanicæ linguæ proprietate liquet, & magos, & maleficos, *Zauberer*, vocari. Ideo cum magi, & malefici ſtricte ſumptis vocabulis, valde differant, vt docet Binsfeld. in l. multi. 6. C. de ma-
B lef. & mathema. in prin. & grauius ſit delictum maleficorum, nihil mirandum, ſi diſtinctas vtrique crimini pœnas Imp. præfixerit. Vel cum Binsfeldio. in l. 5. C. de malef. & mathemat. circa fin. concluſ. 2. Imperatorem in hac conſtitutione non loqui de delicto Magiæ ſecundum totam eius latitudinem, qua comprehendit, vt ſpecies diuinatoriam, Amatoriam, &
C Maleficam ſeu veneficam, ſed ſecundum vnam ſpeciem, nempe tertiam, quatenus veneno graſſantur; & hominibus iumentiſq; nocent. l. 1. C. de malef. & mathematic. Conſtituere itaque vt ſi veneno graſſentur, & de facto hominem iumentumve necaſſint, comburi debere: ſi vero effectus, ſeu nocumentum hoc ſecutum non fuerit, tunc non ordinaria ignis ex-
D traordinaria pœna prudentis viri arbitrio puniendas. l. ſunt quædam D. de extraord. crim. Vel deniq; vt olim reſpondi; illic Imp. non negare quin maleficæ, ſi cum dæmone fuerint fœderatæ, ſi in conuentibus conſueta fecerint, morte plectendæ ſint: ſed ſancire, ſi venenariæ ſint, ſemper igne puniendas; ſi vero non ſint venenariæ arbitrio iudicis puniendas, hoc eſt ali-
E quando igne, aliquando alio ſupplicio. Nec enim (vt volunt aduerſarij) idcirco venenarijs rogũ intẽtat, quod alios minus noxios cenſeret reipubl. (contrarium iam docui) vel quod in illis deteg endis minorem iudicis ſollicitudinem exigeret (quod de tam pio, & diuini honoris, & fidei vſque adeo

adeo Zeloſo principe non eſt credibile: ſed quoniam volebat cauere, ne iudices errarent exiſtimantes in damnis per hoc crimen illatis, eodem arbitrandum modo, quo de cæteris criminibus damnificantibus, vel perſonarum occiſarum qualitate, pęnæ magnitudinem moderantur, vel etiam putarent tales noxios veneficos ſicut cęteros homicidas decollandos: id inquam ne cenſerent, ſed intelligerent quam atrox crimẽ, ſit veneno, & ope dæmonis quem tollere, ideo huiuſmodi reos omnes voluit vltrici incẽdio abſumi. De cæteris criminibus à lamijs deſignari conſuetis, id noluit exprimere, quia ſatis cenſuit iudicibus id perſuaſum, ipſa Germanię praxi, iam à Friderici, & Maximiliani primi temporibus recepta, cui non eſt cenſendus voluiſſe tam clanculum, & obſcure per conſecutionem quandam detrahere.

QVAESTIO IX.

Quando ſit talis denũciatio, quod hæc vel illa perſona interfuerit cõuentibus ſagarum, an requiratur ſpecificatio temporis, & loci, vel verum ſufficiat generalis denunciatio plurium abſque huiuſmodi circumſtantijs, ad inquiſitionem, & torturam?

SIcut iure cõmuni ordinaria in accuſatione exprimi debet locus, & tẽpus; non dies, ſed menſis annuſque: l. libellorũ D. de accuſat. & ibi Bar. n. 2. ſup. c. fi. §. libellorum 2. q. 8. quando factũ ſemper, non vna die certa punibile eſt, Barth. ibi nu. 12. Sic etiam in particulari inquiſitione, quia Iudex tunc vicem ſubit accuſatoris: Bart. in l. 2. §. ſi publico n. 12. D. de adulter. cõmuniter receptus, iuxta Aretin. & Felin. in c. qualiter §. debet de accuſat. & totius mundi praxim iuxta Ang. in l. A ea quidem n. 3. C. de accuſat. Boſſius tit. de inquiſit. n. 90. Clarus, §. fi. q. 31. n. 11. & ideo, vt reus ſuas defenſiones queat inſtruere, debet in inquiſitione etiam diem exprimere; ſi reus id petat, quia forte vellet docere ſe tum alibi fuiſſe; Barth. in l. is qui reus D. de publ. iudic. nu. 2. & quamuis Imola contrarium ſenſerit, ibid. tamen communiter doctrina Bart. obtinuit, Iaſ. B in l. 2. §. ſi quis Epheſi D. de eo. quod certo loco. Boſſius ſup. nu. 92. Gigas de crimin. læſ. Maieſt. tit. qualiter pro-datur. q. 3. Clarus q. 12. n. 6. & 9. Angelus, & Auguſt. in addit. ad Ang. in gloſſ. de anno præſente num. 2. Maſcard. concl. 512. nu. 3. Farinac. q. 1. n. 20. Iam iudex tamẽ quam accuſator, ſi dicerent ſe diem ignorare, & id cõfirment Sacramento, excuſabuntur, C Clarus d. q. 12. nu. 9.

Immo tam neceſſarium eſt regulariter, vt in accuſatione, & inquiſitione ſpeciali locus, annus ac menſis criminis inſerantur, vt etiam parte non petente, ipſo iure cenſeatur, inquiſitio, aut accuſatio nulla, vtpote deficiens in ſubſtantialibus: ita poſt Alexandr. & plurimos ex communi ſententia Clarus d. n. 6. & Farina. d. q. D 1. num. 11. & 15. Quæ vt certa ſunt in criminibus non exceptis; ita mihi certum, eſt etiam in exceptis optime facturum iudicem, ad hoc, vt pleniſſime muneri ſuo ſatisfaciat; ſi factum, ſit huiuſmodi cuius annus, & menſis, ac locus à denominante exprimi non difficulter queat; ſi de his cirumſtantijs nominantem interroget, hoc tantum volui in diſquiſit. lib. 5. ſect. 3. ſub E lit. L. verſ. tertio requiritur, vt nominans diligenter, non vero, quod ſi in crimine Magiæ, maxime ſi plurium adſit nominatio, hæc interrogatio, & expreſſio loci ac temporis prætermiſſa fuerit, ideo inquiſitionem nullam redderet.

Illis enim aſſentior, vt & Friburgẽ-

ſes, qui aſſerũt in criminibus exceptis prædictio ſolemnia, quoad additionẽ loci, & temporis, non requiri gloſſ. in princ. verb. & inſtituẽdo Inſtit. de publ. Bald. cap. 1. n. 20. Quib. mod. Feud. amit. Ang. de maleficat. verſ. falſario. n. 37. verſ. hæc eſt quædam inquiſitio. Hippol. de Marſil. ſing. 163. Ferrantes Garzareus inter conſ. crim. vol. 1. cõſ. 125. Menoch. conſ. 90. num. 88. & 91. lib. 1. Ziberius Decian. conſ. 18. n. 22. vol. 1. dixi d. li. 5. ſect. 2. §. Tertio requiritur ad formã, & hoc voluit vnus pro parte aduerſa cõſulentium in ſcripto cuius initium; Opere pretium videtur, hiſce verbis: Neceſſe non eſt omnes huiuſmodi circumſtantias, à denunciatoribus indicari, præſertim quando huius rei impedimenta legitima adferuntur apparet, ex quibus iudicis animus moueri poteſt, vel quaſi certo credat denunciantes vera
c dicere. *Quod & probat.* quia iudicis arbitrio (*ait*) relinquitur, vtrum indicia, ad torturam ſint ſufficientia.] Sũt, & aliæ rationes, pro hac deciſione, quia quando idem crimen ſępius, ordinarie, quaſi ex conſuetudine patiatur, locis maxime varijs, & vt plurimum incertis, vel in cognitis, aliquando etiam ornatu toto loci ficto, & præſtigijs inſtructo, vix poteſt circumſtantia loci, & temporis certo exprimi; loci quidem propter patagiũ illud præſtigiorum; temporis propter actuum frequentiam: accedit quod in his cõuentibus ſæpe inebriãtur, quod omnia fanatico ritu peragantur; quibus rebus memoria facile perturbatur quoad locum, & tempus, ſed non tam facile quoad perſonas; quod docet quotidiana experientia. Vidimus enim quod ebrioſi licet compotores ſuos probe nouerint, & corũ memores ſint, temporis tamen, & loci, vbi ſympoſium fuit, non recordentur. Sane quod frequentia, & iteratio actum memoriam confundat, teſtatur Boſ-

A ſius, de oppoſit. contra teſt. nu. 40. & quod in his criminibus, quę iterari, & frequentari ſolent, tempus, & locus non ſint de ſubſtantia, & ideo prædictarum circumſtantiarum omiſſio non vitiet depoſitionem merito multi tenent. Felin. in ca. cum cauſam. nu. 13. & ſeq. de teſt. Ioann. Crotus tract. de teſt. par. 7. 142. Ioachim. Myſing. cent. 2. obſeruat. 20.

B Item quando agitur de probatione alicuius actus puta criminis, aut alterius rei in genere, quæ ex pluribus actibus deducitur (vt ſi quæras nũ aliquis ſit cõcubinarius, vſurarius, &c.) tunc teſtes ſingulares in circumſtantiis loci, & temporis recipiuntur. gloſ. in l. ob carnem. D. de teſtibus Couar. à Leyua lib. 3. reſolut. capit. 3. num. 5. Maſchard. de probation. vol. 2. con-
C cluſ. 856. cur non etiam teſtes generales ſeu de ſolo crimine tali (quale eſt ſtrigarum crimen quoad conuentus) generaliter abſque his circumſtantijs deponentes admittantur in ordine ad torturam? Maſchard. d. d
loco numer. 17. Si obijcias cum quibuſdam l. 3. D. de accuſat. & l. in cauſis, C. eod. Reſpondetur DD. ll. in criminibus exceptis locum non habere;
D vt patet de crimine falſi, l. vbi falſi C. ad leg. Cornel. de falſ. tenẽt hoc Bald. in c. 1. in titu. quibus mod. feud. amit. ex d. gloſſ. inſtitut. de publ. iudic. in princ. Purpurat. in republ. l. edita. numero 54. C. de edend. Cephal. conſ. 304. numero 115. Rimin. Iun. conſ. 18. ſub numer. 72. Farinac. quæſtion. 1. numero. 13. & alij ſupra citati verſ. illis enim aſſentior. Et de crimine læ-
E ſæ Maieſtatis humanæ, extrauagan. ad reprimendum, ibi, ſuper dicto crimine, & ibi Bartholom. Item Gigas poſt Salic. & Præpoſi. in d. tit. qualiter in crimin. læſ. Maieſta. proced. q. 10. Decian. conſ. 18. nu. 72. lib. 1. & inde ducto argumẽto, de crimine lęſę Maieſtatis diuinæ, vt eſt hæreſis. Ang. in

Authent.

Digitized by Google

Authent. Quomodo oportet Epiſc.§. final. & Angelus Aretin. in prax. d. verſ. hæc eſt quædam inquiſitio. Vnde ad crimen Magiæ valida eſt conſequentia, quod rariſſime caret hæreſi, aut Apoſtaſia; & ipſa quoque crimen eſt ſucceſſiuum, & ideo ſolemnitas expreſſionis temporis, & loci in eo non exigitur, ne quoad menſem quidem aut annum, vt bene Farinacius d. numer. 17. cuius doctrina vera eſt, ſiue id Barthol. voluerit, in d. l. libellorum, nume. 10. 16. ſiue potius contrarium, vt non male quidam contendunt.

Obijcitur noſtræ ſententiæ conſtitutio Carolina articu. 31. cond. 2. Reſpondeo, eam iubere, vt interrogētur de omnibus circumſtantijs neceſſarijs, & non nimis difficilibus (nam hæ pro impoſſibilibus habentur) denunciantibus; quales de conuentibus videntur iſtæ. Nec enim credendus eſt optimus, & prudentiſs. Imperator voluiſſe, iudicia retardare, denunciantes ad moraliter impoſſibilia, iudices vero ad ſuperflua cogere, cum tanto reipubl. damno.

Difficilior obiectio eſt, non poſſe reis denunciatis defenſionem tolli, quæ iuris naturalis eſt; ea autem in eo hic conſiſtit, vt delati poſſint probare ſuum alibi (vt vocant) quod facere nequeunt, niſi locus, & tempus conuentuum in quibus dicuntur viſæ ſpecificetur. *Reſpondeo*, in hoc noſtro caſu exceptionem iſtam friuolā iudicādam, quod vt intelligatur, paulo fuſius hoc argumentum, & ſolutio debent explicari. Qui contendunt defenſionem hanc neceſſariam, quam vocant defenſoriam negatiuæ probationem; vel loquuntur de defenſione in genere, vel tantum de defenſione iuris poſitiui: vtrouis modo loquantur, vitium eſt in ratiocinatione & captio: hoc vt liquido appareat, ſuppono, vt veriſſimū ex aurea Bal- A de doctrina, defenſionem iudicialem eſſe triplicem, vnā iuris naturalis, aliam iuriſgentium, tertiam iuris poſitiui: ſeu, quod in idem recidit, duplicem, vnam iuris diuini, alteram iuris humani; & illam quæ iuris diuini eſt, ſeu naturalis aut gentiū, à nullo Principum ſeu hominum tolli poſſe; quæ iuris humani eſt ſeu poſitiui, ab illis tolli poſſe, qui hoc iure ſunt ſu- B periores ac potiores. hæc fuſe Bal. tractat. de ſtatutis à n. 75. Medices tract. de fortuitis caſibus quæſtion. 8. à n. 9. Zanchinus Hugolin. tract. de hær. in prin. & ſic cōciliāda pugna DD. negātiū defenſionem reis adimi poſſe, & aientiū id nonnūquā Principi licere.

Hoc poſito, quod commune ac certum eſt tota diſſentientium ratio in hoc Syllogiſmo concluditur.

C

Reis non eſt tollenda defenſio:
Sed probatio negatiua defenſio:
Ergo reis tolli non poteſt.

ET SVBDVNT.

Tolleretur autem denunciatis negātiua probatio, ſi non eſſet neceſſaria expreſſio loci, & temporis in denuncia- D *tione iſta:*

Ergo non licet illas circumſtantias omittere: & ſi ſint omiſſa, nullius pretij futura denunciatio.

Reſpondeo, vel nihil concludere cōtra nos vniuerſam argumentationē, vel falſam eſſe maiorē, & falſum concludi ex vna præmiſſarum falſa. Nihil concludit, ſi maior eſt particularis, i- E dem, quod, *Quædam defenſio non eſt tollenda*: tunc enim negaretur probatio negatiua eſſe illa, quæ nō ſit tollenda, ſed aliqua alia: & ſic nihil in propoſito cōcluderetur. Falſa autē foret maior ſi ſit vniuerſalis, ſignificans, qđ *Nulla defenſio rei tolli poſſit*. Nā defenſiones iuris poſitiui ex cauſa tolli poſ-

Digitized by Google

ſunt,& friuolæ omnes tolli debent.
Si res ponderát ſe maiorem reſtrin
gere,ad omnes quæ ſunt iuris diuini,
ſeu naturalis,aut gentium, tunc nega
tur talis eſſe iſta probatio negatiuæ:
quia eſt iuris mere poſitiui, pertinet
enim ad modum defenſionis. qui eſt
huius iuris, licet ipſa defenſio ſecūdū
ſe ſit iuris diuini, ideo receptum, eſt
axioma, modum defenſionis, non
modo per Principem, ſed per ſtatuta
quoque ciuitatum tolli poſſe, Bald.
& Medices ſupra Barbat. tractat. de
Cardin.legato à latere.par.2.q.4. nu.
3. Quintilianus Mendoz.tract.de in-
hibit.q.71.nu.10. & Redoanus tract.
de ſpolijs Eccleſ.q.13.n.10. & multis
Farinacius,q.39.nu.23.in fin.& quod
ordinaria etiam poteſtate in crimina-
libus, ex iuſta cauſa ipſamet iuris po-
ſitiui defenſio à iudicibus tolli poſſit
regulariter, & id ſçpe factum docent
non pauci,Farinac.vbi ſup.num. 24.
& 144 & n. 102.& 107.Franc.viuius
vol.2.comm.opinion.opinione.717.
Menchaſa co.36.Illuſtr.q. & cum af-
flictio Baiardus addit. ad Clarum d.
§.fin.q.49.numer.54.qua de re nihil
aſſirmo. vel diſputo, id tantum quod
mihi ſufficit,contendo iudices ſupre-
mos, qui auctoritate Principis iudi-
cant, tunc poſſe iuris poſitiui defen-
ſiones adimere,quando friuolæ ſunt,
tales autem cenſeri, quando tantum
videntur vtiles protelando iudicio,
ne tam cito lis ad exitum perducatur
nec ad ſummam, ſeu liberationem
reo ſunt profuturæ. Huiuſmodi, quę
reum non releuarent, defenſiones
poſſe iudicē tollere, traditū ab Alex.
Burſato,& Boilio, leges apud Farin.
d.q.39.n.77.& 78.n.vero 79. non re-
prehendit hanc illorum ſententiam;
ſed quod ijdē iudicibus ad deceptio-
nem reorum viam aperirent, dicēdo
reum interrogatum debere exprime-
re qua defenſione vti vellet, vt ſic iu-
dex poſtea hoc prætextu exprimen-
A tem eluderet; id eſt,quod merito re-
prehēdit. Etenim vir prudēs doctuſ-
que ignorare minime potuit, defen-
ſiones,quæ reo non forent vtiles, eſſe
friuolas,& proinde iudici non curan
das.Vitalis de Camban.tract.de clau
ſulis.num.3.verſ.nil nouari, ex l.vlt.
de procurat. Hāc vero defenſionem,
quam aduerſarijs contendunt tolli
non poſſe, de hoc friuolarum nume-
B ro probatur; primo,quia cum nega-
tiua, quæ non cadit ſub cēſum,ſit pla-
ne improbabilis,adeo, vt reddat teſtē
de falſo ſuſpectum, Curtius de teſti-
bus num.53.Herculan. tract.de nega
tiua probanda nu.124.ad ſeq.nos au
tem hic verſemur in probatione in-
tuita, contra quam negatiua non ad-
mittitur,niſi ſit loco,& tempore coar
ctata:(Sic ex Baldo Caſonus tract.de
C maleſic.cap.6.nu.6.)Quia non poteſt
talis negatiua probari, niſi per con-
trariam intuitam probantem affir-
matiue.quod illo tempore in alio tali
vel loco illam perſonam viderint:Sic
Herculan.ſup.num.152. 154. & 246.
cum ſeq. inde conſequitur in caſu
chorearum,& conuentus, in quo ple-
rique inculpantes, nec loco nec tem-
pore ſuam denunciationem coarcta-
D runt,non poſſe probabilem,eſſe illam
negatiuæ contrariæ probationē, quā-
do denunciantes ſunt mortui,& pro-
inde non poſſunt illas circumſtantias
addere, quibus contradicens negati-
ua, per contrarias circumſtantias ſta-
biliatur. Deinde verſamur in crimi-
ne ſucceſſiuo, in quo nō ſequitur, Pe-
trus tali die non interfuit choreæ;er-
go nec alijs diebus:nam depoſitio Pe
E trus interfuit choreis generalior, eſt
inculatis, quam vt poſſit tempore,
hoc vel illo coarctari:nec contrarium
magis videtur probari,quam ſi de hę
reſi accuſatus,quia concionibus inter-
eſſe viſus fuit, probet ſe non eſſe hæ-
reticum,quia tali,vel tali die ad hæ-
reticorum concionem non acceſſe-
rit;

Digitized by Google

rit; fieri enim poteſt quod alio tempore acceſſerit. Vide Menoch.d.conſ. 100.numer.92. Tertio in noſtro caſu, vt contra affirmantem intuitiuam cõſideratione digna, ſit negatiua indirecta de viſu, debeat ea huiuſmodi eſſe, in qua conſtet de negatiua deponẽtes illi loco ſemper præſentes fuiſſe, & vidiſſe, & audiuiſſe, & fieri non potuiſſe, vt viſu, vel auditu fallerentur: Colligitur ex Maſcar. vol. 2. de probat.concluſ. 1091.numer.9.) Quia neceſſarium, eſt vt ex negatiuæ indirectæ probatione non ſuſpicio tantũ, ſed ſcientia gignatur, vt per illam affirmatiua directa de viſu elidatur: tãta vero certitudo, in præſenti negotio nullo modo poteſt haberi. Nam ſtrigiportia, & conuenticula lamiarum fiunt nocturno tempore, cum familia tota atque adeo mariti in lecto iacentes eodem, dæmonis ſæpenumero arte ac ope, ſõno profundiſſimo, & morti ſimillimo compoſiti tenẽtur, quo ergo pacto tales dormitantij de viſu poterunt teſtari, & dicere ſe tota illa nocte vigilaſſe? caſu id vix poteſt accidere: ex curioſitate, nunquã, niſi præcedat ſuſpicio, quam hic aduerſarij abnuunt, ſi faterentur, hæc ipſa foret pro indicio nouo iudici haud aſpernando. Quarto ſolent lamiæ, cum exeunt, ad conuentus domum ſuam faſcinationibus implere & vicarium dæmonem domi in mariti thalamo ſupponere loco ſuo; quod multis exẽplis confirmant Binsfeldius, & Remigius, & alij, & non infrequens, eſſe conſtat: quod ſi ipſi nonnumquam domi remaneant, comparent in conuentu per ſubſtitutum, vt faciebat Doctor Fleatenicis conſiliarius Treuericus, & propterea conſequeretur, ego illam tali nocte vidi domi ſuæ: ergo non fuit viſa in choreis: Immo potius quia in choreis viſa in ſubſtituto, ſeu repræſentata; merito iudex colligit, ſe ad torturam debere procedere, nec negatiuas probationes tales ſibi expectandas: cum non conſtet innocentes vllos ſollere repræſentari.

Equidẽ habeo pro manifeſto; quod ſi probatio iſta negatiuæ in hoc caſu admitteretur, & complices de choreis ſemper in denunciatione, ad locum & tẽpus coarctarentur, idque vt ſubſtantiale denuntiationi neceſſarium iudicetur: fere omnẽ aditum obſtrui quæſitoribus, ad veritatem inueniẽdam. Nam vix vlli complices poterũt ſatis certo illas circumſtantias exprimere, & probare: neque per hoc eo magis iudices de innocentia denunciatorum fient certiores: cacodæmoni vero fuerit facillimum officijs, & faſcinatorijs præſtigijs, quandocunque ei collibebit, per deluſos ijs teſtes, mãcipia ſua torturæ eripere, ad ſummam Dei Optim. Maxim. iniuriam, ad iuſtitiæ dedecus, & totius humani generis exitium.

QVAESTIO. X.

An in hoc crimine, vel alijs exceptis, teſtes ſingulares in circumſtantijs, dũmodo concordent in effectu, ſubſtantia & fine, admittantur, & an huiuſmodi teſtes ſingulares, quando plures ſunt faciant indicium, ad torturam?

DVæ ſunt quæſtionis partes: ad quarum reſolutionem præmitto DD. ſententias, adeo hac in materia fidei, quam merentur teſtes ſingulares, eſſe varias, vt vix ſit operæ pretium eas recẽſere, legatur, Anton. Gabrielius lib. 1. comment. opin. titu. de teſt. concl. 2. & Ioſ. Maſcard. d. vol. 2. concluſ. 856. Gottus de teſt. part. 7. tit. de forma in teſt. exam. obſeruat. num. 131. Simanca. Cath. inſtit. tit. 64. nu. 65. & ſeq.

Suppono, quod omnes concedunt,

Digitized by Google

teſtem ſingularem dici duobus modis, primo ſtricte, proprie,ac abſolute cum quo ad eūdem actum, & perſonam nullus alius teſtis concurrit quoad effectum, ſubſtantiam, & finem, vt pote quia quod:alij deponant non ſubordinatur, ad id quod alter depoſuit, ſeu tendit ad alium effectū, & finem. Secundo laxius, & minus proprie,& ſecundum quid vocari ſingularem, quia alij non conueniunt, cum eo in quibuſdam circumſtātijs, tamen conueniunt in ſubſtantia criminis, & tendunt, ad eundem effectum, & finem probandum.

Quoad primi generis ſingularitatem probabilior mihi videtur ſententia, ad condemnationem illos non ſufficere,ad probandum crimen aliquod in ſpecie,vt vnum homicidium, vnum raptum, item aliquem fuiſſe in iſto conuentu, &c. iuxta Clarum §.fin.q.53.ſub nu.18.Felin.in c. licet. 2.col. 5.de teſt.Gigan.de crim.lęſ.maieſt.tit. quomodo, & per quos qu. 8. Minſi.cent.3.obſeru.76.Valde quoq; probabile eſt, nec in crimine in genere probando illos admittendos in ordine ad condemnationem:quia hanc eſſe communem multi cenſent, & defendunt poſt Salic.in l.teſtium numero 16.C.de teſt.Ioann. de Amicis, & alios apud Clar.& Pegnam ſup. in verſ.ego quantum.verbi gratia ſi deponant aliquem eſſe vſurarium, hæreticum,&c.Et quod iſtam ſingularitatem ſtrictam, & quoad omnia idem cenſeo quoad torturam.

De teſtibus vero ſecundi generis, inuenio controuerti quoad condemnationem,& eſſe qui negēt iſtos ſufficere etiam in exceptis, & atrociſſimis: quod voluerunt multi citati, & probati à Claro, & Pegna ſupr. Ego tamen ſequor contrariæ ſententiæ defenſores,nempe in criminibus huiuſmodi, quæ ſunt iterabilia, teſtes de diuerſis actibus deponentes, qui

A ad idem crimen probandū tendunt haberi pro ſingularibus, nō vt obſtēt ſed vt accumulent,& inuicem iuuēt: & ideo non eſſe repellendos prętextu ſingularitatis iſtius impropriæ, hoc volunt in crimine perduellionis, & hæreſis, & proinde Magiæ quoq; argu.l.qui ſententiam C.de pœnit.Doctores plures contrarijs, vt Iacob.Butrigarius,in l.Arriani C.de hæret.Sa-

B lic.in l.quicunq; C.eod.Ioan. Anan. in c.1.etiam eo. nu. 7. Corn.conſ 91. n.42.li.1.cōſ.34. col.1.cōſ.247.col.6. li.2.Horin.Iun.cōſ.99.li.2.Marſi.cōſ. 1.Aymon.cōſ.73.n.72.cōſ.78.num.6. conſ.267.n.3. & de antiq.tēpo.in 4.p. n.157.Rimin.Iun.latiſſime cōſ.7.per totū.Item,Pet. Ancharan.cōſ. 277.in dub.2. Boſſ in tit.de crim.læſ. Maieſt. n.117.Gigas in tract.de eo.vbi ſup.q.

C 8.Immo, & in crimine impudicitiæ. quod nō eſt exceptū, idē volūt. Bald. cōſ.207.vol.4. Alexād.cōſ.13.col. vlt. in 7.Alban. cōſ.25.Zazius cōſ. 11.n. 15.li.2.Bertazzol cōſ 20.n.16.& multos accumulans Ioan.Maria Mōticella.de teſtib.tit.impugnatio teſtis quia vnius col. 5. Ratio eſt, quia Iudex ex qualitate perſonarum,& facti poteſt, ſi videatur, teſtibus ſingularibus cre-

D dere.li.3.§.tu magis D.de teſtib. probationes enim iudicū cauſa fiunt. l. quingēta D.de probat.ideo ab iudicū arbitrio dependet quæ ſufficiant,quæ nō,vt ijs fidē dent,vel negēt,Caſtreſ. in l.Lucius.de his qui noct.infam. & in l.admonēdi D.de iureiur.Seuer.ibi fol.10.col.2.Marzell.cōſ.1.n. 7. & in li.1.§.ſi quis vltro.n.40.D.de q.Socinus Iun.cōſ.32.n.10.& cōſ.10.& col.

E 4.lib.2.Blancus.de iud.n.367.Boſſius eo.tit.n.23.Rimin.Iun.d.cōſ.7.n.15. Gabriel.de teſtibus cōcl.2.limit.2. Si ergo hæc procedunt in ordine ad cōdemnationem quoad pœnam ſaltem extraordinariam vt bene Couar.libr. 3.reſol.c.3.n.3.& Simancas d. tit.64. n.75.Quanto magis hoc tenēdum,de his

Digitized by Google

his ſecundi generis teſtibus in ordine ad torturam. per text. & ibi. DD. in l. qui ſententiam D. de pęn. Grammat. deciſ. 34. n. 30. poſt Alexand. & alios quos refert. item Gigas d. titul. quomodo, & per quos q. 25. Bertazzol. conſ. 213. n. 7. & 8. Quia teſtes reiecti, eo quod non ſufficiant ad condemnationem, ſolent ſufficere ad torturam, Bart. in l. 1. §. q. D. de q. cum alijs quos refert Gramm. ſup. n. 51. Quando deponunt de ipſo facto, aut de indicijs propinquis, & non remotis à facto: nam, & remotis, nō admittuntur niſi forte omni exceptione maiores. Sic poſt alios Rimin. Iun. conſ. 361. num. 32. & 33. & Farinac. d. q. 37. nu. 18. & 19. & q. 56. num. 73. & ſeq.

Concl. b

Sit igitur cōcluſio, qua vtriq; quęſito reſpondetur. *Si teſtes in effectu, in fine, in ſpecie hoc eſt in ſubſtantia criminis conueniant, & plures ſint & hac in re fide digni admittentur, & fidem faciant ad torturam in hoc noſtro crimine.* tenent Maſcard. d. vol. 2. concluſ. 856. Binsfeld. d. memb. 2. conclu. 6. dub. 1. probatur, quia de crimine hęreſis, quod in eo teſtes quoad locū, & tempus ſingulares, ſed de eadem ſpem hæreſis deponentes recipiantur docet Simanc. vbi ſup. Nonne ſagæ in diuerſis locis, & diuerſis temporibus conueniunt? quare non magis, *locus*, eſt de ſubſtantia criminis huius quam de ſubſtantia hæreſeos.

QVAESTIO XI.

An in denunciatione plurium requiratur, quod quilibet fecerit confeſſionem in tormentis: vel vtrum hoc ſolum procedat in denunciatione vnius?

PRęmittam quod certum videtur, Regulare, eſt teſtibus criminoſis, & infamibus infamia iuris (tales autē

A ſunt qui conuicti, & qui de ſe ipſis cōfeſſi, hoc eſt ſocij criminis) non credi niſi in tormētis. l. quoties C. de q. l. ob carmen. §. ſi ea conditio. D. de teſt. §. ſi vero ignoti. in Authent. eo. Specul. in tit. de teſte §. 1. n. 28. Barth. in l. cūctos populos C. de ſum. Trinit. n. 12. Bald. n. 15. Alberi. num. 34. Salic. nu. 18. Iaſ. in l. lectu. num. 67. & in 2. 46. Fulgoſ. conſ. 173. in cauſa, colum. 1. poſt Ol-

B drad. ſic etiam Aretin. in cap. 1. n. 40. de accuſat. Ruin. conſ. 146. col. 1. & conſ. 147. li. 5. Arnon. ſolilog. 60. Marſil. in §. diligenter numer. 62. & in l. 1. §. Diuus. num. 5. D. de quæſt. & conſ. 78. n. 15. conſ. 109. n. 13. conſ. 130. nu. 40. Grammat. conſ. 70. n. 10. Blancus tracta. de indic. nu. 381. Boſſius eo. tit. nu. 151. Clarus §. fi. quęſt. 31. num. 13. vbi docet ſic ſeruari in Prætorijs Me-

C didani. idē cenſent Rolandus à valle conſ. 51. nu. 30. & conſ. 73. nu. 22. Menoch. de arbit. caſ. 474. ſub numer. 49. Vinc. Onded. cōſ. 100. nu. 16. Maſcar. concl. 1317. n. 38. & Binsfeld. D. mēbr. 2. concluſ. 5. verſ. circa hanc concl. quoad infames, adductis plurimis. Fari. q. 43. n. 132. & q. 56. & n. 5. & 57.

Quare requiri ſpecialiter, vt reus in tortura nominet; & ſi extra tortu-

D ram nominauerit, ſpecialiter torqueri debere non confirmatione nominationis, vt docent Clarus q. 41. verſ. cæterum ſi reus, & Farinacius, d. q. 43. n. 136. d. num. 56. quia tortus pręſumitur dicere veritatem, gloſſ. in l. edictum D. de quæſt. Alberi. ibid. nu. 2. multi apud Farinac. q. 43. num. 15. & hæc procedere etiā, vbi plures ſunt nominatores volunt DD. Patauini in

E ſuo conſ. eo quod certum ſit vnius ſolius nominationem non ſufficere, ad torturam, & ideo de pluribus, hoc idem ſe aſſerere.

Cōtra DD. Friburgenſes in ſuo Reſponſo, cenſent hoc dubio nō carere: & rationem qua cōmunis nititur nō eſſe ſolidam, quia impedimentum in-

famiæ

famiæ eſt iuris poſitiui, ideo quoad hoc in exceptis liber ſit iudex, & propterea ad infamiam purgandam torturam non eſſe neceſſariam. Et propterea rectè à Simanca dictum communis opinionis aſſertores ſine lege, & ſine ratione loqui. De Carolina quoque conſtitutione verius id negaſſe Binsfeldium, quā ego affirmarim. libro 5. diſquiſition. ſect. 3. in ſecundo indicio ſub litt. L. verſ. ſed quædā circa hanc rem. fateor me illis occaſionem reprehendendi dediſſe, cum ſcripſi, *expreſſe requirit*, debui enim & arbitror volui ſcribere, ſatis clare ex ea colligi. nam cum ar. 31. agens de denunciatione ſemper addit, *in quæſtione propoſita*, item *in interrogatus aut tortus*, ſupponere videtur quæſtionem. Non obſtat, quod ait, *in carcere*: nam hoc per ſequētia eſt explicandum, & qui in tortura nominat, aut interrogatur, certe in carcere nominat, & interrogatur. Sed quicquid ſit de Carolina: & licet id ex d. cap. illi qui. 5. quæſt. 5. non ſatis probaretur quod communis vult, quia gloſſ. illum textum exponit de ſpontanea denunciatione extraiudiciali, hoc eſt de detractione ſeu diffamatione; tamen alijs adhuc legibus nituntur DD. Doctores opinionis communis defenſores, vt oſtenſum §. in princ. q. & quamuis non nitatur quis textu aperto legis tamen ſi argumento probabili ex lege, vel eius ratione id deduxerit, non eſt dicendus ſine lege loqui: immo licet falleretur in ſua deductione, eo quod ratio legis illi non ſuffragaretur reuera, & aliorum interpretatio verior foret, in rigore tamen, qui legem adduxit, eo ipſo quod adduxit, non debet dici ſine lege loqui, quod communi vſu loquendi, de illis vſurpatur, qui nullam legem laudant in dicti ſui confirmationem, & propterea Simancas de cōmuni adeo tam grauium DD. ſen- A tētia potuiſſet loqui modeſtius. Quid quod nec congrua ratio deeſt, quam poſtea dabo.

Illud fateor ſatis probabilem, & tutam eſſe ſententiam negatiuam nō requiri, vt omnes ſint quæſtione examinati. hanc dico ſatis probabilem, tum quia nō eſt deſtituta ſuis defenſoribus, vt Simanca magnæ authoritatis Epiſcopo, & Doctore, alijſq; vt B Binsfeldio, d. concluſ. 5. qui putat ſufficere ſi metus tormentorum adhibeatur. & recepta eſt praxi Curiarum Franciæ, teſtibus Chaſſaneo ad conſuetum Burgund. rub. 1. §. 5. verſ. Al' arbitraige du iuge. nume. 14. & Claro d. quæſt. 21. num. 11. qui addit hac in re loci conſuetudinem ſequēdam, quod eſt veriſſimum.

C *Ideo cenſeo vbi conſuetudo circa hoc exſtat ab eo iudicibus non recedendum: vbi conſuetudo non exſtat, poſſe iudicem tuta conſcientia vtramuis quoad plures, partem ſequi: quia* (vt alias dixi) *probationum valor, & fides arbitrio iudicis eſt ſubiecta.* vide Menoch. de arb. iud. lib. 2. cent. 1. caſ. 90. Binsfeld. d. concl. 5. verſ. hic libet pro noſtra materia. b concl.

D *Hoc tamen arbitrium ſic moderādum, vt pro perſonarum qualitate, & criminum, & alijs circumſtantijs modo minus non tortis credat, ordinarie quoque tenetur plus tortis credere, quam ſpontaneis: immo niſi vrgeant illum circumſtantia, non facile ſit credulus nominationibus ſpontaneorum etiam plurium.* Vt in hac re tam timide loquar, me mouet iſta ratio, ab alijs non cōſiderata. Præſumptio quod E infamis ſponte ſua non ſit dicturus veritatē, (in qua præſumptione fundatur communis opinio) licet ſit iuris diuini (nam hoc iure de nullo præſumitur quod in re, maxime graui mendacium ſit dicturus) eſt tamen pluſquam iuris poſitiui, vt pote orta ex naturali quodā inſtinctu hominibus

Digitized by Google

minibus cunctis communis, quod mali niſi malo coacti officium ſuum non faciant, vel iuſtitiæ faueant, & ideo quaſi eſt iuris gentium. Attamen quia ex eodem iure gentium videtur manare alia quoque præſumptio, quod in ſimili hominum genere (v.g. infamium) ſemper plus credendum ſit, cæteris paribus, duobus vel tribus quam vni. Prior præſumptio eſt pro communi opinione, poſterior pro contraria quoad plures nominãtes, ideo licet adhuc propendeam in communem alteram tamen non reijcio.

QVAESTIO XII.

An mulier poſſit eſſe teſtis in criminalibus?

IN ciuilibus etiam grauibus (v.g. in matrimonio) mulierem cui nihil niſi ſexus obſtat, eſſe teſtem integram, & omni exceptione maiorem tradit Decius, conſ. 342 col. 2. In criminalib. quoque, ſi ciuiliter ageretur etiam canonico iure illam teſtem eſſe poſſe multi cenſent. Decius in l. fœminæ num. 34. de reg. iur. Clarus §. fi. quæſt. 24. n. 3. Farinac. quæſt. 59. à nu. 1. item ſi ex officio de crimine inquiratur. Vide Farinac. ſupra nu. 9. Si vero non inquiratur ex officio, & agatur criminaliter Canonico iure mulierem repelli conſtat in criminibus non exceptis, cap. mulierem 33 quæſt. 5. ca. forus §. teſtes, & verſ. ſignifi. glo. in cap. tam litteris. de teſtibus. Abb. Felin. & Decius in ca. quoniam de teſtibus. Marſil. conſ. 22. nu. 1. conſ. 59. num. 9. conſ. 101 num. 8. conſ. 130. n. 34. Onded. conſ. 100. nu. 24. niſi crimen foret huiuſmodi, vt eius veritas aliter quam mulieres haberi nõ poſſet. Sic poſt Marſ. Alca. & Decian. Baiardus ad Clarum quæſt. 24. num. 9. In exceptis autem admitti illo iure,

A receptum, ex cap. tanta. de ſimon. vbi Anan. Aufrer. Crott. & Nepos in tractat. de teſtibus Petr. Duennas regul. 315. Imol. & BoycK in d. capit. quoniam. Alex. conſi. 11. num. 3. cum alijs apud Farinac. d. q. 59. nume. 10. & de crimine maleficij expreſſe, Bodin. li. 4. Dæmon. cap. 4.

De iure ciuili, & in praxi curiarũ ſæcularium in omnibus criminali-B bus mulier ſi (aliud non obſtet) recipitur ad ſi teſtimonium dicendum. l. ex eo D. de teſtibus capit ex eo. 15. quæſt. 3. gloſſ. ibi & in d. cap. forus §. fin. communem teſtatur Alex. conſ. 11. num. 11. li. 1. & conſ. 115. col. pen. lib. 4. Socin. conſi. 54. col. 2. lib. 3. Bonifac. vital. tit. de teſtam. nu. 35. & 37. Stephanus Aufrer. tractat. de teſtibus nu. 69. Nepos ibid. num. 66. Crottus C ibid. rubr. in cauſ. crimin. qui teſtam. admitt. nu. 49. Gigas vbi ſupra. quomodo per quos quæſt. 6. Clarus. §. fin. quæſt. 24. num. 2. Farinac. d. loco nu. 17. de Italia. etiam in Ditionibus Eccleſiæ hanc praxim obtinere teſtantur. Alex. conſ. 24. vol. 2. Grammar. conſi. 12. num. 7. Baiard. addition. ad Clarum quæſt. 21. nu. 20. & ad quæſt. 24. num. 8. de Franciæ praxi ſatis lo-D cuples teſtis, quia de fidei re non agitur eſt præfatus Bodinus.

Hæc indubitata de pluribus fœminis complicibus; nam ſi vnica eſſet, ſociam criminis à nominatione repellendam putarem: quia tunc præter ſexum alium patitur defectum, nempe infamiæ; infamem vero mulierem audiri non docemur, l. qui teſtamento, §. mulier D. de teſtam. vbi Bartho. E & Imo. vel quia ſimul pauper, & vilis. Dec. conſ. 310. nu. 5. Ioan. de Amicis. conſ. 87. num. 8. & 9. Pariſ. conſ. 152. nu. 17. in libr. 4. Grammat. conſ. 26. nu. 23. & conſ. 58. nu. 10. Roland. conſi. 24. nu. 64. & ſeqq. lib. 1. Bertazzol. conſ. 3. nu. 6 Onded. conſ. 100. n. 18. & multo magis ſi foret minor annis

nis

nis viginti. arg.l.in teſtimonium. D. de teſtibus. Alex.conſ.64.colum.1.n. 1.Bertazz.conſ.3.num.5.Dixi,ſi vnica eſſet:nam numerus alios defectus poteſt ſupplere.ſupr.ad q.1.

QVAESTIO XIII.

An ad confeſſionem duarum mulierum procedi poſſit, ſiue ad torturam, ſiue ad condemnationem?

CVm omnes fateantur, & ratio maioris detrimenti dictet, plura requiri ad condemnationem, quam ad torturam, & non quæcumque ad iſtam ſufficiunt, etiam ad illam ſufficere; ſunt iſta duo diſpcienda.

De tortura ſunt qui abſolute negent, & ſemper volunt à tribus, vel qualiter pro denunciantium qualitate factam nominationem, vt poſſit torqueri denunciata. ſic DD. Friburgenſes, quibus obſtat, axioma toties ab illis receptum: quæ probationes ſufficiant id totum à iudicis arbitrio dependere. poterit ergo, quando iudicabit, ſe duarum denominatione, propter circūſtantias perſonarū, &c. ſatis veriſimiles probationes habere, ad torquendum procedere.

Probant tamen auctoritate, & ratione, auctores laudant D. Binsfeldium.d.concl.6.dubio.2. verſi.ſeptimum illatum.& me ipſum d. libr.5. ſect.3.verſi. ſecundum indicium. rationem hanc adferunt: viri teſtimonium plus ponderis habet, quam fæminæ ob ſexus fragilitatem: at duorum virorum ſociorum denunciatio requiritur, vt aduerſus denunciatam perſonam ad quæſtioné procedi poſſit: igitur duarum fæminarum nominationes ad hoc non ſufficiunt, ſed plurium requiruntur.

Negari non poteſt, quin hæc ſententia, & tutior ſit, & rationi maxi- A me conſentanea, ſi tamen iudex ſibi conferet ad torturam deueniendum non auſim factum damnare: propter axioma præfatum, & quia DD. Patauini abſolute aſſerunt, ex teſtatione duarum mulierum, quibus ſolus ſexus obſtat, iuſte ad torturum procedi poſſe.

Ad me quod attinet, ſi probabiliter tales duæ denuncient, cum bonis B circumſtantijs, maxime ſcientiæ cauſa, & non ſint contraria virorum teſtimonia, quæ ſemper pluris facienda, non vererer hoc ſequendum dicere. Quod ſi viri vnius teſtimonium adeſſet, non dubitarem cum eo vnius mulieris bene munitam circūſtantijs requiſitis nominationē admittere ad torturam tātum. Solarum etiam triū fæminarum complicum denunciationem C ad eandem ſufficere poſſe cenſeo. Nec tamen propterea pugno cū traditis d. verſ. ſecundum: illic enim nolui tradere quid in rigore iudici permiſſum ſit, ſed exempli gratia numerum expreſſi, cum quo, vel ſcrupuloſiſſimus iudex, queat eſſe ſecurus.

Ad condemnationem nulli vnquā ſim author ex duarum tantū mulier- D cularum nominatione procedere, niſi præterea adeſſent alia ſufficientia adminicula: & hoc non ſufficere docent multi, vt Decius in l. fæminæ.n. 35.de reg.iu.Riminal. Iun.conſ.217. nu.5.poſt Gandin.& alios Farinac.q. 59.nu.26.& 27.qui cum Riminal.cōcludit ad condemnationem pœnæ ordinariæ in criminalibus criminaliter intentatis, nec tres quidem fæminas E ſufficere: quod retulit, nec reiecit Baiardus ad d.q.24.nu.7. Ratio eſt, quia fæminæ in criminalib. non habentur pro integris perſonis, & minoris fidei ſunt quam viri, vtpote non omni exceptione maiores d.c.forus.Alex.cōſ. 11.nu.11.l. 1.Cæpola in cri. conſ.32. nu. 2. Socin.conſ.54.col.2.lib.5. Aymon

Digitized by Google

mon conſ.99.num.5.Anton.Gomez. tomo.3.reſolut.c.12.num.20.ideo numerus in illis ſupplet fidem. Innoc. in c. cum nuntius de teſt. Petrus Ancharan. lib.3. quæſt.51. numer.38.& multos citans Binsfeld. d. concl.6. in final.& Farinac.d.numer.26.ſumma namque fragilitas, & leuitas eſt huius ſexus, iuxta illud, quod Ciceroni tribuitur:

Crede ratem ventis animam ne crede puellis.
Namque eſt feminea tutior aura fide.
Quid leuius pluma? puluis: quid puluere? ventus:
Quid vento? mulier: quid muliere? nihil.

QVAESTIO XIIII.

An denunciationes fæminarum tum magis fidem faciant, quando non adſunt teſtimonia virorum in contrarium?

QVibuſdam videtur non videri earum fidē magis augeri, quandoquidem mulierum conditio ſpectanda ſit.l. §.tu magis,& §.quę argumenta D.de teſt. Alij vero, pro affirmatiua adeo exſerte ſcribūt, vt negent ſe videre quid obſtet. Quia quod in 13.quæſtionis reſponſione dictum denunciationibus fæminarum plurium, nempe trium, vel quatuor in ordine ad torturam credi: id intelligēdum, ſi nihil illis præter ſexum obſit: obſtat autem illis præter ſexū multum per omnem modū, ſi in contrarium ſint indicia, præſumptiones, aut teſtimonia ſiue virorum, ſiue fœminarum: adeo vt ſi eſſent vel viri, vel fœminę, à quibus probabiliter excularetur denunciatus: nec ſex quidem fæminis vnam complicem denunciantibus, in ordine ad torturam credēdu ſit. Igitur plus fidei obtinet, nullis viris cōtrarium teſtātib.

Quid ſi dicamus, ſecundum ſe intrinſece, & intenſiue fidem tum non augeri: ſed ab extrinſeco tantum, & extenſiue, quatenus omni obſtaculo remoto ratio naturalis dictat, plus credendum fæminis hoc caſu?

QVAESTIO XV.

An plurium minorennium denunciatio faciat indicium ad torturam?

NOtandum primo non poſſe minorēnes, ne in exceptis quidem criminibus teſtificari niſi ſint eius ætatis, vt iam aliquomodo poſſint torqueri, iuxta Marſil. in l. de minore n. 11.D.de quæſt.& Carer. in praxi crimin. Notandum 2.minorennium varios eſſe gradus ætatis: nam nomen porrigitur vſque ad annum xxv.

Dico primo *minorennis, qui habet annum ætatis viceſimum, in criminalibus omnibus, eſt teſtis idoneus.* argum. à cōtrario l. in teſtimonium D. de teſt. tenent glo. in l. inuiſti D. eod. Spec.& ibi Ioan.And.tit.de teſtib. §. n.34.cōmunem,& practicatam eſſe, & qui contradixere in aduertēter locutus, ſcribit Farin.q.58.n. 19. & 21.

Dico ſecundo *ſi ſit minor viginti annis, ſed iam eſt pubes, ſunt variæ doctorum ſententiæ.* Concl.

Prima eſt, talem non eſſe idoneum teſtem in criminalibus, niſi in defectum aliorum teſtium, quando ex natura rei alij teſtes haberi non poſſunt, ſecus ſi ex accidenti fiat, quod alij nequeant haberi. Sic poſt Hoſt. & Bald. Alex.conſ.64.numer.1.Specul.& ibi Ioā. Andr.d.loco.Iaſ.in l.1.C.de ſum. Trin.nu.50.& in l.fin. C. de indign. Marſil.conſ.11.nu.5.& conſ.162. n. 5.& conſ.127.num.9.& multi alij relati à Farinac.d.q.59.nu.10. Secunda ſententia fuit Guidonis de Suzaria

hoc

hoc verum eſſe in accuſatore producente, non vero quando iudex ex officio procedit, præſertim in defectū probationum: tunc enim poſſe iudicem puberum minorennium teſtimonia recipere, ſeqq. hanc Alber. Florian. & Iacobin. à Sancto Georgio in d.l. in teſtimonium Angelus de Aretio in verb. comparuerunt nume. 13. Marſil. in l. de minore D. de quæſt. n. 24. Blancus de indic. num. 349. & alij apud Farinac. ſupra num. 37. hæc ſententia eſt verior, & receptior, quo ad crimina non excepta. nam in criminibus exceptis atrocibus, & occultis (quale eſt noſtrum) quando de ſunt alia indicia, indiſtincte verum puto quod puberum teſtimonia recipiātur ad torturā. quia tunc in his eorū perſona habetur pro integra, & oī exceptione maiore, eſt praxi recepta ſententia, ſuam tuentur ex d.l. de minore in prin. Alberi. in d. l. in teſtimoniū. Iaſ. in l. fin. col. vltima. C. de indign. Gigas vbi ſupra q. 12. & alij apud Farin. ſupra num. 22. 29. & 34.

Concl. 2.

c Concl. 3.

„ *Si vero non ſit pubes, ſed pubertati proximus, tunc licet excludantur in alijs, admittuntur tamen in criminibus exceptis.*] Pubertati proximi ſint necne, id pēdet à iudicis arbitrio quia non idem omnibus eſt terminus pubertatis, nec eadem tempeſtiuitas. hoc communius recipi poſt Couarr. Duenas, & alios docet Iacob. Menoc. caſ. 57. nu. 44. de arb. iud. prior pars conclu. probatur l. 3. §. le. Iulia & l. in viſti D. de teſ. in §. ſed nec pupillus. l. ex libero §. 1. D. de q. ratio. quia impubes iurare nequit l. qui iuraſſe in prin. D. de iureiur. & l. 4. D. de in litt. iur. nec pōt torqueri in caput alterius d. l. ex libero. §. 1. adeo vt eius teſtimoniū, etiam non apponente parte, pro nullo ſit habēdum. Ang. in §. 1. nu. 3. Auth. de teſta. Marſil. in l. de minore nume. 22. D. de quæſtionibus. Niſi in caſu, mortis Domini occiſi in domo,

A l. 1. §. impuberi D. ad Syllan. aut ſi iudex ex officio ſuo dictum impuberis aſſumeret, quod licet, propter d. §. 1. negarint Alex. conſ. 64. lib. 1. & Cagnol. in d. l. 2. §. item impuberes, contendunt tamen Specula. & Ioan. Andr. d. tit. de teſtam. verſ. item excipitur, quod eſt impubes nu. 34. Bald. Alberi. Florian. & Iacobin. in d. l. iniuſti. & in d. l. teſtimonium, quorum B ſententia, & in ſcholis, & in tribunalibus receptior eſt, teſte Farinacio ſupra num. 37.

Poſterior pars conc. de criminibus exceptis, eſt plane cōmunis, & probatur ex l. de minore prin. D. de q. vbi late Marſ. Decius autē, & Cagnol. in l. 2. §. item Impp. D. de reg. iur. Gigas d. q. 12. num. 4. SchenK de teſtibus n. 13. verſ. niſi agatur. Farina. ſu- C pra. 9. q. 58. n. 22. quod introductū ob criminum horum atrocitatem. & tū ab his iuramētum exigi poſſet: & deberent, modice tamen, torqueri, Farinac. q. 41. nu. 102. & 103.

d Concl. 4.

Impuberes ſed maiores nouem annis, quasi iam doli capaces, ſi Iudicis animus, id ferat, & cenſuerit ſibi eos torquendos: torqueri poterunt, & ad denunciandum in criminibus exce- D *ptis recipi.*

Quod torqueri poſſint virga, ferula, vel tormento Sibyllorum id docet Farina. q. 41. num. 16. quod hoc à iudicis arbitrio pendeat, Clarus d. q. 24 num. 16. Brun. de iudic. & tortu. p. 2. q. 4 num. 16. Capric deciſ. 150. n. 55. quod poſſint recipi, volunt, Bart. & Marſil. in d. l. de minore D. de q. gloſſ. in d. l. iniuſti. Crottus tract. de te- E ſtibus tit. in cauſis crimin. qui teſtes admit. numer. 72. & ibi Moncada in addit. lit. Y. & numer. 70. & Alberic. de teſtam. rubr. quando teſtes refellantur rat. defect. perſonæ num. 20. & Gigas d. q. 12.

e Concl. 5.

Si vero nondum inchoarunt annum nonū, nec torqueri vllo modo, nec admitti

mitti vnquam poterunt, ad iurandũ, aut denunciandum: hoc receptius eſt. ita poſt Fran. Marcum Baiardus ſupra nu. 109. qui ad idem allegat Bolognin. & Foller. & Brunũ, ad q. 64. nu. 67. cum ſequ. ratio, qui necdum ſatis intelligunt quid deponant, ideo iuriiurando, torturæ, & nominationi defectus naturalis reſiſtit.

f Concl. 6. *Quando minorennis admittitur ad deponendum in ordine torturam, non ſufficit vnius teſtimonium, ſed requiritur ſaltem duorum.* De hac re ſententias refert nec tamen decidit vtra verior, Baiardus ad d. q. 24. à nu. 107. & citat Marſil. in pract. §. diligenter num. 8. loquentem in num. ſingulari: quod ſi bene citat, cenſeo, *impuberi* poſitum indefinite. Aperte duos requirunt communiter. Alberi. in d. l. teſtimonium Grammat. conſ. 45. nu. 21. Moncada ſupra nu. 70. ipſe Marſ. in l. infans col. pen. verſ. etiam illud dictum. D. ad leg. Corn. de ſicar. & Boer. deciſ. 261. qui duo vltimi ſcribunt ſe ſic practicaſſe, & intelligendi ambo de infantibus ſaltem doli capacibus.

g probatur, primo concl. quia minoris teſtimonium in noſtro propoſito aliquid valet, & probat: ergo plurium plus valet, & probat, vt minimum ad ſemiplenam probationẽ: quæ ad torquendum ſufficit. Deinde vnius teſtimoniũ ſi accedat aliud indicium valet ad torturã ſed accedens ſecundi minorennis teſtimoniũ, nouum indicium eſt. Dicitur in quæſt. *ad torturam*: quia non ſufficere duorum teſtimonia ad condemnationẽ, licet indiciũ faciant, putandũ. Sic præciſe gloſ. Bald. & alij in d. l. in ciuili ſpecul. & Ioannes Andr. ſupra Bart. in d. l. de minore. & in d. l. ex lib. §. 1. & in l. 2. §. quo obſeruari nu. 11. C. de iur. cal. Gloſſ. Barth. Bald. Salicet, Angel. Alex. & Iaſ. in l. ſi. C. de indig..., quod verum, quoad pœnam ordinariam: nam quoad extraordinariam poſſent ſufficere, & ſic admitto contrariã ſententiam affirmatiuam, quę fuit Alberi. in d. l. in teſtimonium. Marſil. in d. l. de minore nu. 28. & in l. infans n. 46. D. de ſicar. & in §. diligenter ſub num. 81. Grammat. conſ. 45. num. 21. Farinac. ſupra num. 33.

QVAESTIO XVI.

An veriſimilitudo denunciationis ab vno tantum factæ, ſit ſufficiens adminiculum, vt procedi poſſit ad torturam.

NOn puto quæſtionẽ proponi de nominante, cui duntaxat obſtat ſingularitas quod ſit vnus: nam talis, & ſi ſit vnus eſt vnus omni maior exceptione, & proinde facit ſemiplenam probationem: ideo de hoc veriſimiliter denunciante, non eſt dubitandum, eſſe ſufficiens adminiculũ. Sed quæſtio procedit de ſingulari cui alij adſint defectus, vtpote quia eſt minorennis, infamis &c.

Porro ſicut inueriſimilitudo teſtimonij plurimũ detrahit fidei ad vim eius infringendam Nam vbi teſtantur inveriſimilia, numerus non ſupplet fidem, Farina. q. 62. nu. 320. Maſcard. de probat. concl. 1358. n. 13. nec iudex debet credere non veriſimilia deponentibus, Innoc. in c. quia veriſimile eſt de præſump. Marſil. in l. 1. §. in criminibus. n. 35. D. de quæſt. & in Rep. rub. de probat. n. 108. quia quod non eſt veriſimile ſpeciem habet falſitatis: adeo vt confeſſio non veriſimilis non noceat confitenti. arg. tex. in l. 1. §. Diuus Seuerus, & in §. ſi quis vltro D. de q. Bald. in l. ſi quis in hoc genus C. de Epiſc. & cleri. n. 3. Petrus Ancharan. conſ. 24. colu. 1. Sic è contra magnam vim habet veriſimilitudo, adeo vt potius credatur paucioribus veriſimilia aſſerentibus, l. ob carmen §. ſi teſtes D. de teſt. c. in noſtra

eſt.

eſt.de teſt.Curtius Iun.conſ.17.nu.6. Socin. Iun.conſ.183.nu.10.lib.2.multum prodeſt vt teſtium defectus ſuppleatur.Carolus Ruin.conſ.149. n.6. lib.3.Deci.conſ.18.num. 204.libr. 1. Maſcard.col.944. nu.14.Farin.q.47. num.158.& magnum præſtat ad torturam fundamentum. l.3. & l. milites.C.de quæſt.non ſecus ac ea, quæ à communiter accidentibus vera ſunt. Marſil.§.diligenter n.33. & in ſing. 1.ad fin.

Sed iſta veriſimilitudo,quia conſideratur potiſſimum ad hoc, vt faciat fidem iudici:minorem vim obtinet, vbicumque magis reſtricta, & coarctata legibus eſt iudicis poteſtas. Inde fit, vt in hac quæſtione primo diſtinguendum, inter crimina non excepta,& excepta.

In non exceptis,in quibus criminoſi de ſocijs non interrogantur,DD.ad l.fin. C.de accuſ.& interrogati fidem non faciunt, veriſimilitudo denunciationis factæ ab vno, non erit ſufficiens adminiculum ad torturam, ſicut de infamibus teſtibus colligitur ex doctrina Baldi in l.1.num.5. C.de ſum.Trin.& Caſtren.ibid.ante fin.

In exceptis vero,& priuilegiatis criminibus in quibus de ſocijs interrogatio fit, & infames non arceantur,poterit tam veriſimilis eſſe nominatio, & tam bene circumſtantijs veſtita; vt iudicem quaſi certum reddat à denunciato crimen commiſſum:& huiuſmodi certitudinem communiter DD.dicunt ad torturam iudici ſufficere.l.Clarum d.q.64.n.13.& in terminis de vno teſte nō omni exceptione maiore Meno.de arb.iu.q.84.n.4. & huc faciũt tradita ab Ozaſco Pręſide deciſ.79.& Burſato conſ.201.vbi fuſe ſcribit de hoc arbitrio iudici conceſſo præter ordi. iuris. circa torturā: hoc vt probabile tenēt DD. Patauini.

Quoniam vero talis ac tanta veriſimilitudo non ſolent inueniri in indi- A cijs remotis,ſed in propinquis idcirco facilius hoc iudici faciēdū in his quā illis:propinqua ſeu proxima eſt, quæ oritur ex indicio propinquo,quod eſt immediatum delicto, v.g.ſi teſtis de ipſo delicto cōmiſſo deponeret dicēs ſe Meuiam in cella clauſa,in conuētu maleficarū vidiſſe.Remota vero,quę oritur ex indicio,coniectura,ſigna & præſumptione.nō neceſſario ipſi deli- B cto maleficij cohęrente v.g.res,verba opera, quæ ſapiunt incantationem,vt quod voluit artem magicam aliquē docere, quod dāna minatus, quod cū maleficijs cōuerſatus, &c.In propinquis ergo indicijs, hæc facilius vſu venit:ſimpliciter ſi iudex ſufficiētē veriſimilitudinē habere ſe putet:quia plurimum in his eius arbitrium pollet, nō auderē condemnare hoc facientē: C nec tamen ad id lubenter illum hortarer.Non pugnant iſta cū traditis à me li.5.Diſquiſ.Sect.3. §.ad torturā, illic enim locutus ſum generaliter pręſcindendo à caſu tantæ veriſimilitudinis quanta ſupponitur in erotemate.

QVAESTIO XVII.

An malefici denuntiantes, impliciti D *etiam alijs criminibus,faciant indicium ad torturam maxime quando ſunt plures?*

VNa hæc quæſtionum, in qua duæ ſunt opiniones contrariæ, valde probabiles. Vna potius authoritate nixa tenentium, altera vero melioribus rationibus confirmata. Plurimi tenuere, quod etiam in E criminibus exceptis (vt ſunt maleficium,hæreſis,ſodomia,&c.) ſocij criminis, qui plures defectus patiuntur, v.g.quia multis alijs criminibus implicati, etiamſi aliter veritas haberi nō poſſet, quam per illos, nec ad torquendum, nec ad inquirendum admitti à iudice poſſint.hoc tenēt Alex.

conſ.

Digitized by Google

conſ.89. num.11. & 12.lib.3. Socin. conſ.118. volum.1. Barbat. conſ.65. vol.4. Marſil.ſing.118.& conſil.102. Gratus conſ.59.volum.2. Grammat. conſ.38. & 45. nume.22. & conſ.70. nume.8.& volum.43.nume.8. Pariſ. conſil.2.num 85.volum 5. conſil.53. num.76.vol.4. Gigas.de crimin.læſ. maieſta.titu. Quomodo, & per quos quæſtio. 7. numero 7. Roland. conſ. 16.numero 20. conſi.24.numero 61. conſ.73.numero 24.27.& 28.libro 1. Siluan.conſil 81.numero 15. Burſat. conſ.79.lib.1.conſ.192.lib 2.conſ.65. conſ.70.& conſ.275.li.3.Cephal.cõſ. 65.74.& 204. Ondeon.conſ.100.nu. 18 Rimin.Iun.conſ 113.644.& 571. Iurſin. conſ.81.nu.65. Bertazz.conſ. 3.nu.32. Aymo.conſ.6.nu.54. Natta conſ.298. nu.6. Menoch.caſ.474 nu. 54. Maſcard.concl.131.nu.12.& 13. concl.1317.nu.41 & 45.concl.1359. per totum. & merito communem vocat Eman. Zoares in ver. teſtis inhabilis nu.217. Patauini DD.hanc etiã probant, niſi exceſſus in numero defectum ſuppleat: ſed plerique allegatorum non agnoſcunt hanc limitationem.

Horum DD. fundamenta videntur. 1. quia tortura poteſt ſupplere vnam inhabilitatem, & non plures. Secundo non poſſe numero iſtum defectum ſuppleri: quia quod eſt nullum non poteſt numero ſuppleri: hic vero iſtorum teſtimonium non modo debilitatum eſt, ſed prorſus annullatum, quia tales ſunt prorſus inhabiles. Baiardus, non his argumentis, ſed tam denſa nube teſtium perculſus, videtur admittere hanc ſententiam eſſe veriorem iure ſcripto, ſed in praxi non teneri, nam addit.ad Clari q.24. à nu.128. poſtquam DD. multos nominauit & argumenta illa duo propoſuit, hæc verba ſubdit: Sed quicquid ſit de iure veritas eſt, quod conſuetudo ſeruat, vt omnes teſtes cum

A tortura admittantur, etiamſi mille defectus paterentur. Alias raro ſocij criminis dictum fidem faceret. quia pauci ſunt ſocij criminis, qui pluribus defectibus non ſint notati, & ſic delicta remanerent impunita. Ego tamen arbitror, quod tales teſtes, cum ſint magis infames, maiori tortura ſint afficiendi, ad eorum dicta conualidandum.] de eadem praxi

B ſeu conſuetudine teſtatur Clarus, & eam approbat. quæſt. 21. numero ſeptimo.et §.falſum.numero quarto, vbi tamen requirit alicuius adminiculi acceſſionem, quando allegant propriam turpitudinem, nempe ſe fuiſſe ſubornatos: quando vero Clarus non loquitur de allegantibus hanc ſuam turpitudinem, illic non requirit vllum aliud adminiculum,

C vt d. numero ſeptimo. Quæ eſt quoque ſententia Boſſij de eadem conſuetudine atteſtantis. titu. de indic. numero 156.circa fin.idem tenet Ioſeph. Ludoui. Deciſ. Lucenſi.15.aſſerens ſe pluries ita practicaſſe, quod licet Bertazz & Roland.impugnare tentarint, tamen (ait Baiard. falſum numero 25.) *dicant quicquid velint ita ſeruatur, & ſic vidi, & ego quo-*

D *que, practicaui*] eandem ſententiam tenent DD. Friburg.cum ſeq. tamen diſtinctione, inter crimina, quæ ſunt ordinarie coniuncta, & quaſi ſubordinata, & ea quæ ab in vicem plane ſeparata ſunt, nec habent connexionem prioris generis eſſe cenſent cum maleficio crimina hæreſis, læſæ Maieſtatis diuinæ, apoſtaſiæ Sodomiæ, parricidij, homicidij, &c. in his tenẽt

E affirmatiuam poſterioris, cum maleficio videri periurium latrocinium, raptum, furtum, &c. & in his tenent negatiuã. *Quo ad priora res eſt multo euidentior: idẽ tamen teneo ẽt quoad poſteriora.* Nã argumenta huius affirmatiuę probant æque de vtriſque, & DD.pro negatiua etiã prius membrũ b Concl.

impugnant,& æque parum probant A de his atque de illis.

Probatur ergo concluſ.noſtra affirmatiua indiſtincte. primo quia placuit Boſſio, Claro. Ludouico, & Baiardo qui omnes in ſubſellijs, & iudicijs exercitatiſſimi. 2. quia practicatur, vt dicunt ijdem, 3. quia eſt, vtilior reipubl. & iuſtitiæ. 4. argumenti Friburgenſium, quæ ſunt 1. quia lex criminoſos, & infames ad teſtimo- B nium in criminibus exceptis ferendum admittens, inter eum,qui vno, vel pluribus criminibus, inuolutus, aut ratione criminum ſæpius infamis notatus. non diſtinguit igitur, nec nos diſtinguere debemus. l. non diſtinguemus D. de recept.qui arbit. Deinde,quia malefici plurimis ijſque horrendis criminibus, vt plurimum ſunt innodati: quod ſi alijs criminib. C maleficos teſtes carere eſſet neceſſe, nullus vnquam eſſet teſtis idoneus. Tertio crimen maleficij non impedit, quin teſtis ſocij contra ſocium teſtimonium valeat: ergo nec alia leuiora crimina cum maleficio coniuncta impedimentum adferre poſſint.

Cęterum (quod valde notandum) fundamentum partis aduerſæ æquiuoco paralogizat. Nam, primo, quæ D poſitiui iuris ſunt, abſolute, accipit quaſi etiam omnis eſſent iuris. Secundo falſum ſupponit à tortura non ſuppleri niſi vnum defectum. poteſt enim ſupplere plures defectus iuris poſitiui. quia præſumptio nata ex tortura eſt iuris gentium: vt,& ipſa tortura in genere ad verum exſculpendum, non à iure ciuili,ſed à gen- E tium iure defluxit, licet modi quæſtionum hi, vel illi ſint iuris poſitiui: impedimenta vero iſtorum teſtium, mere ſunt iuris poſitiui, quoad hoc, vt infami plurium criminum nihilomnino credatur. naturalis enim ratio ſolum modo dictat, vt minus credatur iſtis,quam vno tantum crimine irretitis. Diſtinguendum itaque inter ea, quæ iure poſitiuo reddunt inhabilem teſtem,& eius teſtimonium annullant, & ea quæ iure naturali, vel gentium id faciunt. Priora ſic inhabilitant,& annullant, vt adhuc poſſint numero,vel tortura ſuppleri,& perfici,quando ex numero, aut tortura iure gentium præſumitur veriſimilitudo. Poſteriora vero ſimpliciter,& omnino ſic inhabilitant,& annullant, vt neque numero,nec tortura queant vnquam perfici,vel ſuppleri.probatur diſtinctio ex ſimili de teſtimonio minorem nium proximorum infantiæ, & proximorum pubertati ſupra quæſt. 15. Iam expedita eſt reſponſio ad argumenta contraria.

Ad 1. tortura poteſt ſupplere vnũ defectum, & non plures, negatur plane. nam ſi defectus ſit iuris naturalis, nec vnum poterit, nec plures. Si vero ſit iuris poſitiui ordinarie quidem ſupplet vnum: aliquando tamen poterit tam eſſe grauis, vt ſuppleat plures.

Ad 2. quod nullum eſt iure poſitiuo, non poſſe ſuppleri numero, falſum eſt nam ex praxi,& conſuetudine (vt dixi) ſuppletur, & fauor iuſtitiæ hoc expoſcit, neque in exceptis iudex coarctatur ad huius iuris regulas. Quod vero nullum) eſt iure naturali,ſiue primario,ſiue ſecundario, conceditur, id num. non poſſe ſuppleri: ſed negantur iſto iure huiuſmodi denunciationes annullatæ: ſunt tantum debilitatę.

* * *

QVAE-

QVAESTIO XVIII.

An extraiudicialis reuocatio infirmet iudicialem denominationem adeo vt non faciat amplius indicium ad torturam?

a DE hac re Doctores certant, & adhuc ſub iudice lis eſt: quæritur, Non tam de extraiudiciali facta priuſquam reus eſt condematus. de hac enim conſtat eam potius cauſam præbere, vt iterum torqueatur: receptum eſt, ſi in prima quæſtione maleficium confeſſus ſit, vel aliquem denunciauerit: & non vult ſequenti die confeſſionem, vel denunciationem ſuam ratificare, dicatque ſe vi quæſtionis victum falſa dixiſſe: receptũ, inquam, talem abſque nouis indicijs iterum equuleo imponi poſſe, vt in confeſſione perſeueret. Lege Simancam, & alios, quos ſum ſecutus lib. 5. Diſquiſitio. ſect. 99. verſ. quoad iterationem. litt. FF. & ſtatuitur in Carolina art. 57. conſtat etiam huiuſmodi reuocationem non factam à certo mori, non eſſe attendendam. vt bene poſt Baldum Marſ. conſ. 79. vol. 3. & in pract. §. reſtat. nu. 16. & 17.

b Dubium potius eſt de reuocatione extraiudiciali poſt ſententiam morti reo denunciatam, puta factam tempore confeſſionis vel Euchariſtiæ. Nam tunc elidi præcedentem alterius nominationem tenent nonnulli, Marſ. in d. §. reſtat. num. 12. Burſat. conſ. 201. num. 148. & Farinac. quęſt. 46. numero 70. Horum DD. pace puto tenendum eſſe contrarium: quia nec retractanti in ipſo patibulo, ſi nolit, iudex credere tenetur, vt oſtendam.

Si vero in via ad ſupplicium, vel in ipſo ſupplicio reuocet confeſſionem ſuam de ſe, conſtat reuocatione contempta omnino adhuc puniendum, ex Carolina artic. 91. & DD. vt Maſchar. de probatio vol. 1. concluſio 353. numero 29. Binsfeldius in l. 7. C. de malefic. & mathemat. quæſtione vltima: quia delictum per torturam confeſſum, & ad bancum ratificatum, cenſetur legitime probatum.

Quod ſi in via vel in patibulo reuocet denunciationem de aliquo factam in tortura, & ad bancum iuris ratificatam, vel aliter fieri in patrib. illis conſueuit: tunc quidam volunt adeo elidi denunciationem iudicialem præcedentem, vt ex ea nullo modo reus torqueri poſſit. per text. in l. D. Marcus D. ad Syllan. tenent etiam in crimine hæreſis, & in criminibus aſſaſſinij, veneni, & alijs occultis. Marſil. conſ. 109. nu. 31. & in pract. in §. reſtat ad fin. poſt Iſerniam. Grammat. deciſ. 56. nu. 11. voto. 3. num. 15. voto 1. nu. 17. Decian. conſ. 18. nu. 1. & fuit Farinac. ſup. num. 73. & hanc tutiorem vocant Patauini. ratio, quia moriens præſumitur non mentiri, & facit indicium innocentiæ pro reo Bald. conſ. 25. col. 2. vol. 1.

Aduerte, lector, huic rationi me ex Binsfeldio iam reſpondiſſe lib. 5. ſect. 5. numero 5. quæ velim legas. nunc addo facere indicium innocentiæ pro reo, non niſi propter illam præſumptionem, quod moriens præſumitur non mentiri. Si magni facienda iſta præſumptio, valere deberet ad exculpationem ſui ipſius: ad quod iam oſtendimus nihil valere: ſed de ſe non præſumi verum dicere: vt nec de proximo, ſi iam moriturus aliquid in tertij præiudicium extraiudicialiter dicat, nec enim pro vero habetur l. ſi quis in §. ſi quis moriens D. ad Syllan. Ang. in l. mater. C. de calumniat. Alex. conſ. 14. lib. 3. Iaſ. in l. 1. C. commun. de legat. Cephal. conſ. 276. numero 14. Menoch. conſ. 39. num. 44. Farinac. q. 34. numero 3. poſt Boſſ.

Digitized by Google

de indict. nu.188. Alciat.reg.3. præſumpt.4. niſi huic aſſertioni efficaces adeſſent coniecturæ, Curt.cent.conſ. 70.Crauet.conſ.6.num.53.Igitur iſta præſumptio per ſe valde leuis eſt, multi enim moriũtur haud multum de anima ſoliciti, vt quotidiana experientia docemur.

Secunda opinio eſt, ſi fuit nuda inculpatio ſeu nominatio ſine vllis adminiculis, hac reuocatione ipſorum denunciationem plane elidi; ſi adſint adminicula non elidi, hæc videtur ſententia eſſe Marſil.in d.§.reſtat in fi. Maſcar.libro 3. de probat.concluſ.1130. numero 14.Burſat.conſil. 201.numero 14.libro 2. Riminaldi Iun.conſ.420. num. 17.lib.4. Si hæc ſententia ſupponeret, in poſteriori membro elidi ipſam denunciationem, ſed manere integra illa adminicula foret eadem cum Farinacij ſententia ſup.nu.73.ſed tunc ad propoſitum non eſſet, nam hoc extra controuerſiam eſt: in dubio noſtro agitur de ſola denunciatione iudiciali præſcindendo ab adminiculis: & ea opponitur ſecundum ſe reuocationi extraiudiciali. Aliud ergo ſupponit iſta ſententia: nempe quod iſta adminicula moraliter ſic cum denunciatione concurrendo in illam influant, vt eam reddant longe validiorem, & efficaciorem ad perſuadendum, quam per ſe ſola foret, quod concedo: neque id Farinacius aduertit, & ideo non auſus fuit illi ſimpliciter aſſentiri. Igitur eam, quatenus fatetur, ſi adſint alia adminicula, denunciationem non elidi, veriſſimam iudico: ſed quatenus vult elidi, ſi non adſint eam non ſequor. verſamur enim (vt dixi) in caſu formalis comparationis inter denunciationem iudicialem, & reuocationem extraiudicialem, & præſcindimus ab alijs indicijs, & adminiculis, præſupponentes denunciationi nullum alium

A defectũ accidere, quã qđ ſit reuocata. & conſtat denunciationẽ plurium validã eſſe poſſe ad torturam, etiamſi alia deſint adminicula. Quo circa hęc opinio media licet præ ſe ferat æquitatẽ, parum tamen habet ſoliditatis.

Sit concl. *Quandocunque poſt ſententiam mortis, ac denunciatum, reus reuocat denunciationem ſuam: iudici arbitrarium eſt, adhuc credere denunciationi, & cunctis perpenſis ſtatuere cur velit ſtare, inculpationi an exculpationi. & veriſſima eſt ſententia tertia tenentium in rigore per huiuſmodi reuocationem non tolli legitimam denunciationem.* Concl.

B

Hanc tenuerunt Binsfeld. & cum eo facultas Iuris, & Theologiæ Ingolſtadienſis in ſcripto ſuo ad sereniſſimum, & omni virtutum genere

C laudatiſſ. Gulhelmum Bauariæ ducem, anno 1590. & pro ea multa adducit argumenta Marſil. d. §. reſtat fere per totum. & Maſcard ſup.num. 13. equidem non paucis eam infirmaui d.ſect.5.nu.5. nec miror.

Obſeruo vtrinq; eſſe præſumptionem pro reuocatione eſt præſumptio, quod non mentiatur, pro denunciatione eadem militat, quia tortura

D eandem inducit, & fortior eſt illa, quia poſt ea ad bancum ratificata. Confirmatur, quia accepta ſententia ſolent rei mente valde conturbari mortis quadam præoccupatione. Pręterea hoc prætextu poſſent plurimi nocentes meritas pęnas euadere confeſſarijs, aut alijs ſubornatis ad extorquendam moribundo talem reuocationem, vel ad eam ſponte confingendam

E idque prece, pretio, importunitate, vt fit. Et ideo nec graues iudices hac in re ſolent aut debent ſtare dictis confeſſariorum: nec circumſpecti confeſſarij ſolent in vulgus tales exculpationes ſpargere, gnari ſcandalum certum, fructum vero incertum fore. Denique non poſſum mihi

per-

perſuadere plus fidei deferendum vlli huiuſmodi reuocationi extraiudiciali, quam iudiciali legitimæ denunciationi: cum pro hac ſemper militet iuris firma præſumptio.

QVAESTIO XIX.

Quando nihil inuenitur de inſtrumentis maleficij, an denunciatio plurium per hoc elidatur, ita, vt non amplius præbeat indicium ad torturam?

LIcet inuentio inſtrumentorum ſit ſignum, & efficax argumentum aduerſus maleficos, ſicut de monetarijs, & furibus certum eſt, Hippol. Marſ. in l. qui falſam D. de falſ. num. 114. & infra Decian. in criminal. lib. 7. cap. 26. num. 6. & dicit conſtitutio Carolina Binsfeld. in l. fi. C. de malefic. & mathemat. *Tamen ex non inuentione non poteſt colligi* idoneum argumentum in contrarium, quia non ex ſola inuentione inſtrumentorum crimen hoc probatur, ſed ex alijs quoque multis, ideo, vt argumentum procedat deberet eſſe ſignum conuertibile, & proprium quarto modo.

Idcirco bene Ingolſtadienſes ſupra & Friburgenſes reſponderunt negatiue: quibus aſſentior. ſicut enim indicia poſſunt valere ſine denunciatione, ſic denunciatio ſine indicijs, nam licet inuicem corroborent ab inuicem tamen non dependent, & ſeparari poſſunt. Quam facile verſipelles iſtæ poſſunt indicia perdere, abſcondere, remo vere?

A

QVAESTIO XX.

An leuiora indicia ſufficiunt ad torturam in criminibus non exceptis?

SI ſolas DD. ſententias ſpectemus, ambigamus neceſſe eſt, adeo diuerſa reſponderunt: ſaltem quoad lo-

B quendi modum. nam in re fortaſſis non tanta diſſenſio eſt. quid tenendum cenſeam ſatis explicui libro 5. diſquiſition. ſect. 5.

Non quæritur *an liceat ex non legitimis, & inſufficientibus indicijs procedere? ſed an in hoc crimine indicia leuiora ſufficientia cenſeantur*: & leuia hic vocamus, non ſecundum ſe, aut abſolute loquendo: ſed quæ com-

C paratiue, ſeu relatiue, reſpectu eorum quæ in criminibus non exceptis requiruntur, leuia videantur, & idcirco comparatione iſtorum ſunt leuiora, quam in his requiſita: non vero quæ ſint leuiora ſeu minus ſufficientia, quam ius, aut natura criminis requirat.

Hoc poſito, *Reſpondetur affirmatiue.* quia his criminib. magis expedit

D reipubl. leuiora admitti indicia, cum ſint occultiora, & difficilioris probationis crimina, et digniora q̃ citius, & grauius puniantur. Idem reſponderunt Ingolſtadienſes, & Friburgenſes DD. & etiam Patauini, à quibus optime Bald. in l. quicumque §. 25. C. de fugitiu. ſeru. nu. 25. explicatur, vt ſeipſum explicat in l. nemo 3. nu. 5. D. de Epiſc. audiend. nempe quod in

E his iudex animoſior, & promptior debeat eſſe ad torturam, quæ eſt ſententia communis. Iaſ. in l. 4. §. ſi ibi iudicium numero quarto. D. de condictio ob turp. cauſ. Suzar. Marſil. Grammat. Caſon. Clar. Carrer. Conrad. Boſſ. Brunum, Ponticell. & alios referunt, & ſeqq. Roland. conſ. 7. n. 5.

Digitized by Google

& 7.lib.1. Oſaſcus deciſ.79.num.10. A
Tiberius Deciſ.d.conſ.18.num.54.&
Farinac.q.37.num.150.quia ſemper,
in his difficilem habent probationẽ,
leuiores probationes, etiam ad con-
demnandum ſufficiunt.l.non omnis.
§. à barbaris D. de re militar. fuſe
Baptiſt. Plotus de in lit. iuran. §. 4.
numero 22.

Vnde apparet ſatis temere quen-
dam conſulentem affirmaſſe, quodã B
de hac re diſcurſu: quod æqualis ſoli-
citudo, & indagatio, & probatio in
exceptis, & non receptis requiratur.
*Fateor in vtriſque neceſſariam diligen-
tiam iudici adhibendam: ſed nego in
vtriſque eodem modo, & termino hanc
neceſſitatem circumſcribi: nego in hac
indagatione criminis excepti omnia
illa cenſeri neceſſaria, quæ in non exce-
pti criminis indagatione neceſſaria re-* C
putantur. Ad torturam ſufficit iudici
habere indicia ex quibus fortiter opi
netur denunciatum eſſe reum: pote-
rit autem facilius id opinari in exce-
ptis, quam in non exceptis: quia cri-
mina illa ſolent eſſe occultiora. Præ-
terea diſtinctio, quam adijt ille con-
ſulens inter forum fori, & forum po-
li: vt videlicet iudex in foro poli, (qui
eſt confeſſarius) procliuior eſſe de- D
beat ad credendum pœnitentem eſſe
ad finem culpæ: in foro fori iudicem
debere procliuiorem eſſe ad creden-
dum, quod reus immunis à delicto.
Hæc inquam differentia eſt reijcien-
da, vt nulla. Nam in foro poli, quoad
hanc credulitatem, nulla eſt differen
tia inter crimina excepta, & non ex-
cepta, grauia, & non grauia: quia in
omnibus æque, & ſimpliciter iudex E
tenetur credere reo ipſi pro ſe, aut
contra ſe loquenti. In foro fori nun-
quam tenetur ſoli reo pro ſe dicenti
credere: et hic excepta à non exceptis
diſtinguuntur: & in quæſtione agitur
de credendo non ipſi reo, ſed tertio
illum denuncianti. Sed inſtat, quoad
hoc inter excepta, et non excepta nul
lum adhuc eſſe diſcrimen: probant id
aliquot textibus. nempe accuſatus §.
licet. &c. in fauorem fidei. de hæret.
in 7. Reſpondeo, quod d. §. licet, nec
ad rem facit, nec ſi faceret ad rem,
nobis, ſed illis obeſſet.

Non facit ad rem, quia illic non
agitur de leuitate indiciorum, ſed de
periuri teſtis admittẽda reuocatione:
nec in textu illo deciditur, vel ex eo
poteſt colligi: quod in quauis rectum
excepti criminis inculpatione, debeat
apparere manifeſtis indicijs, quod ta
les zelo fidei moueantur. Repugnat
autem tex. parti illum proferẽti: quia
diſerte probat, in crimine excepto,
quoad iudiciarium ordinem contra
communis iuris ſancita procedi, &
etiam periuri teſtimonium aliquan-
do recipi (quod vnum pro nobis:) &
quidem id receptum in fidei fauorẽ,
vt facilius hæretici conuincantur, &
pęnas luant (hoc alterum pro nobis.)
Vnde merito intulerim, quod cum
ſtrigum crimen cum hæreſi coniun-
ctum ſit, & in eius perſecutione ea-
dem obtineant: etiam in noſtro caſu
vt ſtriges facilius conuinci, & puniri
queant: iudici in fidei fauorem per-
mitti, non attendere ad ordinem iu-
ris, quando de excepto crimine lis
inſtituta.

Ex c. in fidei fauorem, ſolummodo
probatur: vt complices in cauſa hære
ſis ad fidei teſtimonium admittan-
tur: debere illorum teſtimonium hu
iuſmodi eſſe, & talibus ornatum cir-
cumſtantijs, vt iudex credat præſum
ptiue eos non mentiri. Verum hoc,
quid nobis officit? Nec tantum requi
ritur certitudinis in teſtimonio ad
torturam, quantum in teſtimonio ad
conuincendum, quod eſt maioris pręiudicij.

Item nituntur hoc probare, in om
nibus criminibus ex quibuſdam tex-
tibus generaliter loquentibus, vt l.
abſen-

Digitized by Google

abſentem D. de pœn. vbi traditur, neminem ex ſuſpicionibus eſſe damnandum: ſatius eſſe nocentis facinus relinqui impunitum, quam innocentem damnari, quæ contra nos non pugnant. Quia non agimus de damnando vllo ex ſuſpicionibus: ſed de torquendo ex indicijs valde mouentibus iudicem: nec vero innocens iudici cenſendus eſt, contra quem alia ſunt indicia. Denique obijciunt l. reſpiciendum eo. tit. vbi nihil eſt, quod nobiſcum pugnet. Non decet me denegantium parte ſuſpicari, eos miſericordiæ laudem ambire: nec illos decet ſuſpicari, qui contra ſentiunt, ſe veritatis gloriam aucupari. Deo iſta iudicia ſinenda. Vtraque pars cenſet, ſe nec durius, nec remiſſius decernere, quam res poſtulat, vtraque iuſtis rationib. moueri, ſe arbitratur. Quod " tamen eodem loco ſequitur, in leniori" bus cauſis oportere, vt iudex ſit ad " lenitatem pronior, in grauioribus ſeueritaté legum aliquo temperamento benignitatis ſubſequi, hoc ſatis indicat non eodem modo in criminibus exceptis, quæ atrociſſima ſunt, quibus grauiores pœnæ ſunt decretę, & in leuioribus, vt ſunt non excepta, procedendum, ſed licere iudicibus in illis ſeuerius quam in his procedere.

QVAESTIO XXI.

Quæ indicia leniora ſufficiant ad torturam.

OMnino teneo, *debere eſſe legitima, & ſufficientia iuxta criminis naturam, & in genere indiciorum ad torturam*. Licet enim multi DD. dixerint in atrociſſimis permiſsũ iudici iura transgredi, vt in his, ordo ſit ordinem iuris non ſeruare. Innoc. in c. 1. de conſtit. Bald. in l. obſeruandũ, num. 10. D. de offic. Præſ. & in l. & ſi ſeuerior, C. de infam. Marſ. in l. 1. nume. 47. de q. Clarus, in §. 1. ante, nume. 10. 11. Capic. deciſ. 31. Gram. deciſ. 36. nu. 2. & 3. Rolan. conſ. 7. nu. 5. & infr. l. 1. Menoch. de arbit. q. 84. nu. 9. & conſ. 100. num. 66. Maſcard. concl. 1385. nu. 13.

A

Hoc ſolummodo verum eſt, vbi conſtat de rei delicto, ſed cum quęritur, an reus deliquerit, iura quidem diſpenſant circa nonnulla iure ordinario, & poſitiuo requiſita in procedendo, & circa perſonas teſtium, vt reſponſum quęſtionibus præcedentibus, ſed vt abſque legitimis indicijs præcedentib. aliquis torqueatur, nec vlla iura, nec æquitas permittunt, vt bene Marſ. doctrinam illam Innoc. moderatur, & explicat, quæ explicatio merito cõmuniter recipitur. Mar. in §. diligenter, num. 157. & conſ. 74. nu. 35. Gram. voto 34. nu. 23. Perſon. tit. de indic. & tortu. nu. 24. Carre. tit. de indicijs, §. circa quartum, nu. 8. Rimin. Iun. conſ. 361. num. 32. 33. & 37. Farin. q. 37. nu. 90.

B

C

Equidem niſi ſic explices, iniuſtã cenſuerim, & ſimpliciter negãdam, vt negant longe plures, gl. Cyn. Bald. Salic. in l. ſi quis, C. ad leg. Iul. Maieſt. Alber. in rub. D. eo. num. 3. Affliƈt. in titu. quæ ſint regalia in verb. & bona committentium nu. 44. Grammat d. voto 34. ad fin. Angelus de Aretio, & in addit. Auguſt. in verb. che hai tradito la patria num. 1. Marſ. d. §. diligenter num. 175. & poſt Brunum, & Conrad. Clarus q. 64. ante n. 10. Follerius in praƈt. crim. verbo, & quod ſuffocauit vxorem n. 58. & n. 103. Caſon poſt traƈt. de indic. c. 5. ſub rub. de non torquendo ſine indicijs etiam in crimin. læſ. Maieſt. Gigas de eod. crimi. in tit. quomodo, & per quos q. 26. Roland. conſ. 12. n. 33. lib. 3. Rimin. Iun. conſ. 88. & 361. num. 32. Oſaſch. deci. 79. n. 24. Decia. in crim. l. 7. c. 46. Bertaz. conſ. 61. col. 1. l. 1. Burſ. conſ. 166. n. 33. & 201. n. 41. Beccius conſ.

D

E

 67. num.

67. numero 14. Perſon. ſup. numero 14. Vincent. Ondedus conſilio 100. numero 5. lib. 1. & numero 22. Carrer. ſup. nume. 7. Maſcard. concluſ. 1385. num. 4. Farinac. lib. 2. quæſt. 37. num. 79. & num. 89.

Concl. b

Debent ergo adeſſe indicia ſufficientia. ſed quæ iſta? Recte Bart. aduertit certam de his doctrinam tradi non poſſe: quem alij ſequuntur. Bart. in l. fin. D. de qu. & ibi plene Marſ. & Blanc. de indic. & Clarus §. fin. q. 64. nume. 13. ideo iudex poteſt arbitrari quæ ſibi cenſeat ſufficere. ſic poſt multos Menoch. de arbitr. caſ. 270. nume. 3. & caſ. 474. num. 1. & nume. 47. dixi de hac re copioſe d. lib. 5. ſect. 3. & 4. quo me refero. Menochius l. 1. de præſumpt. quæſt. 44. à nume. 9. poſuit quadraginta tria indicia ad torturam idonea. Bertazzin. conſil. 213. num. 8. vult duo indicia leuia ſufficere ad torturam, quod intelligo etiamſi in iure non ſint expreſſa, dummodo ſint per duos teſtes probata, & ſint veriſimilia, & probabiliter concludat Bald. conſil. 515. nume. 4. vol. 5. Item indicium aliqualiter animum iudicis, & in iure approbatum, ſufficit. Bald. in l. cum citra C. de iur. dot. Crauet. conſil. 6. num. 12. Simon de Pretis. conſil. 15. num. 19. Bart. Baiardus ad Clarum quæſt. 64. nume. 56. quia plus debet operari in iudicis animo cæteris paribus indicium iure expreſſum, quam non expreſſum.

Tertio vnus teſtis integer, & (vt vocant) inuulnerabilis, de propria ſcientia per ſenſum corporis deponens. gloſſ. Bald. Angel. Salic. & alij in d. l. ſi quis. Angel. in l. tormentis C. de quęſtio. Bald. conſi. 259. num. 5. lib. 1. Marſ. conſ. 46. num. 1. Andreas Siculus conſi. 47. num. 6. & 7. lib. 1. Pariſ. conſi. 151. num. 3. lib. 4. & alij poſt quos Farina. q. 37. num. 56. cum ſeqq. Quod ſi integer non eſſet, aliquod aliud adminiculum requireretur. Menoch. de præſumpt. l. 1. q. 89. num. 10. & 11. Clarus q. 21. num. 2. vel ſi deſit adminiculum, non poterit deueniri, niſi ad leuem torturam, & non ad plenam, poſt alios Clarus quæſtio. 64. num. 32. Farinac. ſup. nu. 64. Denique receptum, quod vnum indicium etiam remotum ſufficiat ad torturam (Ioann. And. ad Specul. in tit. de præſumpt. §. ſpecies in maiore addit. Alexandr. & alij apud Clarum quæſtio. 64. num. 14.) quam ego non libenter ſequerer, niſi concurrente aliquo alio adminiculo, vt moderantur Clarus in quæſt. 21. & Farinac. ſupra nume. 47. vel in occultis ad quæſtionem leuem, ordinaria minorem. Gramm. voto. 17. num. 18. Clarus d. q. 21. colum. vlt.

Quando non ſunt ſatis idonea indicia ad torturam, & iudex habet cauſas ſuſpicandi reum eſſe culpabilem: conſulunt latrunculatores, vt reus ſaltem terreatur verbis, & vultu, & torturæ comminatione. Bald. in l. 2. C. quorum appellat. num. 5. Boſſius tit. de indic. nu. 24. ſed alij ad hoc requirunt qualem iudicis præſumptionem. ſic Fran. Perſon. titu. de tortur. num. 77. & Farinac. monet ne terror iſte verbalis admoneatur perſonis valde timidis, quæſtio. 37. num. 102. & 103.

Si præſumptio iudicis eſſet bene fundata, poſſet verbis adiungere facti aliquid, admouere reum ante equuleum, expoliari, & quandoque ligari facere, immo, & modicum eleuari, ſine quaſſatione. Paul. Grilland. de indic. qu. 4. in 2. & 3. gradu torturæ. Corrad. titul. de negat. crim. num. 41. Perſonal. ſup. nu. 78. & Farinac. d. q. 37. nume. 105. Quanquam nec in his certa regula poteſt iudici præſcribi. Cartar. in Practic. c. 12. in fi. Farinac. q. 38. nume. 33.

QVAE-

A

QVAESTIO XXII.

An iudex promptior, & facilior debeat eſſe ad torturam in atrocioribus, & occultis?

IVre certum eſt, vbi aliter veritas haberi non poteſt facilius concedi vt veniatur ad quæſtionem l. D. Pius D. de quæſt. & cum in hoc crimine ſtrigium raro, vel nunquam aliter queat veritas haberi, quia conueniũt de nocte, & in locis deſertis, & talia crimina ſunt difficilis probationis. Menoch. de arbitr. caſu 116. num. 14. Camillus Campeg. In addition. ad Zanchin. cap. 9. verb. num. quid poterit torqueri: Sequitur in hoc crimine vt in alijs occultis promptiorem ad torquendum debere eſſe iudicem. Idem in atrocioribus probatur, quia quo grauior morbus, hoc opus eſt remidio efficaciore, & celeriore. Confirm. ex præcedentibus, quia ſi in his criminibus ad torquendum leuiora ſufficiunt indicia, vt probatum q. 21. certe ſequitur iudicem in his ad torquendum promptiorem, & faciliorem eſſe debere. l. vbi, C. de falſ. hoc tenent Bald. in l. nemo deinceps, C. de Epiſc. aud. num. 3. Alex. conſil. 62. nu. 5. lib. 3. Grammat. deciſ. 33. nu. 4. deciſ. 34. num. 38. & conſ. 33. nu. 17. Igneus in l. 1. §. ſerui num. 75. D. ad Syllan. Brunus de indic. 2. par. quæſt. 80. num. 2. Abb. in c. at ſi clerici in fine. principi de iudic. Boſſius, de indi. num. 172. & 195. Clarus, quæſt. 64. num. 6. qui vocat communem, & ſane ibi in addit. Giarchatus lit. H. & Baiardus, num. 19. multos allegant, idem defendit Bonſ. d. concl. 6. verſ. 6. & vnanimiter ſic reſpõderunt interrogati DD. Ingolſtadienſes Theologi, & Iuriſperiti anno 1590. Patauini Bononienſ. & Fribug. anno 1602. nec dubitandum hac de re puto.

QVAESTIO XXIII.

An in hoc crimine dignitas à tormentis excuſet?

IVre ordinario nobilitas, & dignitas à tortura excuſat, l. edictum D. de quæſt. l. milites eo. tit. Grammat. voto 1. Boſſius de indic. num. 102. vſ-
B que 114. excipiunt quidam, ni in officio deliquerint, vt idem Boſſ. nu. 16. & Clarus, §. fin. q. 64. nu. 16. ſed exceptionem non approbant alij, cum Vulpello Farin. d. q. 41. nu. 48. Haud ſcio tamen, an in iudicijs non magis obtineat rigidior illa.

Hoc ſcio in cimine maleficij, vt in cæteris exceptis, nec nobilitatem, nec dignitatem per ſe excuſare à tormen-
C tis, textus ſunt apertiſſimi, l. etſi excepta, C. malef. l. de minore in pr. D. de quæſtion. l. Decuriones, C. eod. l. nullus, l. ſi quis alicui, C. ad leg. Iul. Maieſt. l. proditores, D. de re milit. l. ſi quis Decurio, C. de falſ. ca. in fidei. de hæret. Marſil. d. l. edictum, Boſſius, de indic. num. 115. Damhauder. in pract. crimin. cap. 41. rubr. qui à tortura ſint excuſandi, nu. 7. Grammat.
D voto 25. num. 5. Grilland. de quæſt. q. 4. Couar. l. 2. var. reſ. cap. 9. Binsfel. in d. l. etſi excepta concluſ. 7. Farin. q. 41. nu. 100.

Leuius tamen torquendos docet Tiber. Decian. conſil. 93. num. 137. vol. 2. quod æquum eſt, vt & illud: contra tales exigi indicia clariora, quam contra alios, per tradita à Vulpello conſ. 141. in princ. quem ſequi-
E tur Baiard. ad d. Clari, q. 64. num. 63. Verumtamen etiam hæc duo ab arbitrio iudicis dependent: quia cum reatus omne priuilegium ademerit, iuxta Franc. Marcum deciſ. 709. p. 1. tantum licebit iudici, cum iſtis qui priuilegio ſunt exuti in pęnã facinoris de quo ſuſpecti merito videntur, quantum

rum cum illis, qui nunquam priui-
legio adiuti fuerunt.

QVÆSTIO XXIV.

*An in atrocibus maior debeat adhi-
beri tortura, quam in alijs
criminibus.*

SI cætera paria ſint, & aliunde ni-
hil obeſt, certum eſt in his acerri-
mam eſſe torturam adhibẽdam, per
l. vbi C. de falſ. & l. edictũ D. de quæ-
ſtion. Brun. de indic. & tortur. par. 2.
quæſt. 5. num. 52. Conrad. in practic.
tit. de negat. crim. nu. 39. in fin. No-
uiſſ. Roman. de teſt. quæſt. 37. nu. 89.
Sed quia in his certa regula tradi nõ
poteſt, quia res pro perſonarum, indi
ciorum, & aliarum conſiderationũ
varietate iudici moderanda, vt do-
cui lib. 5. diſquiſit. ſect. 9. verſ. torturę
modus. ideo hoc totum prudentis iu
dicis arbitrio commiſſum cenſetur,
vt torturam intendat, vel remittat,
prout in conſcientia iudicabit, l. de
minore, §. tormenta, l. quæſtionis, D.
de quæſt. Brunus ſup. Clarus d. quęſt.
64. num. 2. Foller. in verbo rei indu-
rati, num. 16. Binsfeld. d. concluſ. 5.
Menoch. de arbitr. Iud. centur. 3. caſu
271. Farinac. quæſt. 38. num. 33. vbi
poſt numero 34. ponit varios tortu-
ræ gradus, qui poſſint iudicem diri-
gere. optimum puto ſequi loci con-
ſuetudinem, vt bene Chartar. ſupra
num. 49.

QVÆSTIO XXV.

*Cum ſagæ plerumque ſint indurata,
& maleficio taciturnitatis mu-
nita, qualis tortura in hoc
crimine maioris ſit
effectus.*

QVia propter varia concurrentia
temporis, loci perſonæ ſæpe fit,
A vt quod in vno efficax, in alio irritũ
inueniatur: immo quod vno die ve-
hementer metuendum, & intoleran
dum, hoc eidem perſonæ alio tem-
pore, aut magnifaciendum videa-
tur: vix certi quid reſponderi queat:
niſi quod ab experiẽtia iudex in his
directionem ſuam debeat mutuari.
Scio profuiſſe, & bonum factum iu-
dicio, ſi ſimul cum quæſtione adhi-
B beantur aliqua remedia Eccleſiaſti-
ca, quibus dæmonis vires infringi ſo
litę. Sylueſt. in l. de Strigimag. admir.
commẽdat præmiſſam exorcizatio-
nem, non quod poſſeſſas à dæmone
ſagas omnes ſentiat: ſed quia vel ob-
ſeſſæ, vel præſentia eius obfirmatæ
ſunt. Vtile quoque ſi torquendi col-
lo appendantur ſacræ reliquiæ, vel
agni cerei effigies conſecrata: item ſi
C aqua benedicta in os infundatur, &
ea corpus aſpergatur: & cum vtun-
tur tormento inſomniæ, cerei bene-
dicti inſtillatio inopinata. Verum hęc
omnia (vt dixi) ab vſu docentur: &
cauendum ne ſacris hiſce remedijs
ſuperſtitioſi aliquid ratione materię,
temporis, aut numeri, immiſceatur.
Plurimum, & crebro veritati obſtat
mala iudicum, & quæſitorum diſpo-
D ſitio quoad fidem, mores, aut inten-
tionem. hinc enim fit, vt adeo mul-
ta Deus diabolo permittat, quæ con-
tra Iudices bene diſpoſitos, nec tam
crebro, nec tam facile foret permiſ-
ſurus.

QVÆSTIO XXVI.

*Quoties poſſit eleuari reus, & quot
E poſſunt dari ictus, pro quo-
libet indicio?*

NOn poteſt in his conſtitui certus
modus, vel regula. iudex debet
facere ſecundum arbitrium, & con-
ſcientiam ſuam: conſiderata quali-
tate delicti, perſonæ, & indiciorum.
recte

Digitized by Google

recte Marſil.in Pract.crimin.§.expeditam num.85. Clarus d.quæſt.64. num.32.qui nonnulla de ictuum numero, Menoch.caſu 271. & alij citati à Giacharo ad dicta quæſt.64.verſicul. Iudicis arbitrium. Paris de Sindicat.verſic.tortura cap.4.numero primo, Boerius deciſ.163. numero octauo, & deciſ.Lucenſ.89. numero 11.

In genere dici poteſt, regulariter reum ter eleuari, & dimitti poſſe.Caſon.de torment.c.14. de conſuetudine Italiæ ſolere, pro ſingulis indicijs tres ictus dari, ſcribit Marſil. in practica, §.occurrit colum.2.verſic. & poteſt poni,ſequitur Ioſeph.Cuman. de Sindicat.rubr.de tortur. num.20. Nouell.falla.92. num. 28. mihi hoc durius ſemper viſum. Nam & ipſe Marſil.alibi conſil.8. num.37.reſpondit ſufficienter tortum, qui habuit ſex ictus chordæ, quod eſt vniuerſum pro omnibus indicijs intelligendum: Crauetta vero tres ictus ſatis eſſe cenſuit.conſil.287.num.6. nempe non pro ſingulis indicijs, ſed omnibus ante habitis, & toto continuo tempore, quo reus in vna quæſtione manet ſuſpenſus Grilland. tract. de quæſt.§.4.videndum num.9. Clarus lib.5.§.fin.d.quæſt.64.num.33.Farinac.libro 1.tit.5.quæſt.28. num.47. & 54.

QVÆSTIO XXVII.

Quamdiu reus poſſit teneri in chorda eleuatus ordinarie?

STatutum eſt quadam bulla Pauli III. Pontificis ſapientiſſimi, non teneri vſque ad ſpacium horæ, in bullario 1.par.fol.471. Si enim bene bullæ verba perpendas, prohibet reum in tortura teneri per longum temporis ſpacium, veluti vnius, aut plurium horarum. q.d. tale eſſe non A modo plurium, ſed vnius quoque integræ horæ. niſi legendum, vnius, & plurium, vt ſummum permittat ad vnam horam, & ſic videntur intelligere Doctores, qui in attrociſſimis permittunt vnam horam, aut paullo amplius. Foller. in verb. rei indurati num.16.fol.289.Flaminius Cartar. in pract. de interrogat. reor. lib.4.cap.1.num.113.Farinac.quæſt. B 38.num.54.Grilland. ſupra num. 9. ego quoque d.lib.5.ſect.9.verſ. torturæ modus.

QVAESTIO XXVIII.

Quid in vtroque ad ſummum fieri poſſit?

QVæſtio procedit de numero i- C ctuum, eleuationum, & quantitate temporis.

In primis Deo ante oculos poſito, & moderamine tali adhibito, vt præceps,& effrenata vitetur ſæuitia, l.de minore, §.tormenta, D.de quæſtion.l.nihil, C.eodem, debet iudex potius amplecti,quo ad res patietur, benignitatem quam atrocitatem, Aymon.conſil.287.Bertaz.conſ.315. D nu.3.& videre, vt reus tortus ſaluus ſit innocentiæ, vel ſupplicio, l.quæſtionis modum,D.de quæſt.vbi Bart. Alber.& Marſil.& Gandin.in tit. de quæſt.nu.5 & 10.

Deinde Patauini Doctores cenſet ad ſummum tribus diebus interpolatis, ſi ſint indicia vrgentia, reum torqueri poſſe,& pro qualibet vice ter eleuari, cum tribus quaſſationi- E bus,& ita fieri ſub domino Sereniſs. Reipub. Venetæ,& conſuluiſſe Paulum de Caſtro conſ.199.viſa inquiſitione,num.5.lib.2.& ſequi Blanc.de iudic.num.14.Caſon.d.cap.14. Marſil.Nouel.& Clar.ſup.Cirill.de quæſtio.§.11.num.5.Bonacoſi.commun. opin.criminal.par.1.verſic.torquen-

dus

Digitized by Google

dus debet habere, qui atteſtantur de communi Italiæ praxi. Vlterius ſi criminis grauitas exigat, & ſatis robuſtus ſit reus, poſſe reo eleuato, & ad tempus ſuſpenſo facere quaſſari funem, qui modus torquendi cenſetur vehementior, quam per eleuationem cum dimiſſione, & ictibus. Burſat. poſt Carrer. & alios. conſilio 201. num. 9. lib. 2. Quando cum ictibus releuatur, & dimittitur, ad ſummum quatuor ictus, & vltimo ponderum grauiorum ad pedes appenſionem permittunt Friburgenſ. citantes Grilland. ſup. Foller. ſup. numero 16. & Farinac. d. loco num. 49. & 54.

QVAESTIO XXIX.

An non poſſit Iudex, cum videt reum eſſe induratum, aut ex alijs iuſtis cauſis, deſiſtere ab examine, & tortura, & poſt aliquot dies eam repeteret?

POſſe reſponderem, cum id & ratio ſæpe dictitet, & iure nullo prohibeatur, & interpretes approbent, idem reſponderunt Facultates, Bononienſ. Patauina, & Friburgenſ. probant àuctoritate Bald. in l. 2. C. quod met. cau. Bart. in l. vnius, §. 1. D. de quæſt. in 1. oppoſit. Marſ. in l. quęſtionis. num. 17. & in l. repet. num. 4. & 10. d. tit. Afflict. in conſtit. Regni lib. 1. tit. de clandeſtin. homic. nu. 55. & 56. Boer. deciſ. 163. num. 10. Conrad. tit. de negat. crim. & tort. nu. 31. Anton. de Canario tractat. de quæſt. m. 6. num. 1. Nouiſſ. Roman. d. quęſt. 39. per totum, maxime num. 86. Carrar. vbi ſupra num. 180. Clarus quęſt. 64. num. 45. Menoch. caſu 272. nu. 4. Farinac. quęſt. 38. num. 86. & 87. maxime quando iudicat indicia non ſatis purgata per torturam præcedentem, Marſil. in d. l. quæſtionis modū, num. 17. Auguſtin. addit. ad Angel. in verb. comparauerunt dicti inquiſiti. in 1. addit. Menoch. caſu 273. aut ſi noua ſuper veniant. indicia. Nouiſſ. Roman. num. 90. vbi ſupra, & Doctores in d. l. vnius, §. 1. Conſultū autem tunc iudici, vt curet referri in acta, quod animo torturam repetendi, iubeat reum deponi, & vt intercedat dies, & nox integra, & non repetat vltra tres vices. eſt communis in ſcholis, & iudicijs. Nouiſſ. Rom. ſup. nu. 103. & 106. Clarus ſup. verſic. vlt. videndum.

Rationem optime deducunt Friburgenſes, & docent, quod ſiue induratio iſta ſit naturalis, ſiue arte dæmonis procurata (de quo multa Grilland. de quæſt. & tort. quæſt. 4. num. 12. Binsfeld. in leg. 7. C. de maleſ. & mathem. quæſt. 1 concluſ. 15. & ego d. ſect. 9 circa medi.) tamen ipſa, & ex ea naſcens taciturnitas eſt temporalis, & non perpetua: quia mutatur ex cauſis naturalibus, tam extrinſecis, quam intrinſecis, vt homo modo velit tacere; modo nolit, modo facilius poſſit, modo difficilius ſe contineat. Dæmon quoque non ſemper ſtrigib. adſiſtit, ſed aliquando deſerit, vel ſponte ſua, vel Dei iuſſu, vel non ferens Eccleſiaſtica remedia, quæ adhibentur, vt docui d. ſect. 9. verſ. quoad tertium dubium. Vnde etiam fit, vt iudex merito ſperet, eum qui tunc induratus tacet, alio tempora cuncta propalaturum.

QVÆSTIO XXX.

Quid ſentiendum ſit de effuſione aquæ frigidæ in tergum appenſi rei?

SI foret addita ratio dubitandi, melius aſſequerer dubij mentem. Ego

Digitized by Google

Ego illã inter torquendi modos iam alias memoraui, d.ſect.9. nũc etiam reſpondeo, ſi nihil admiſceatur ſuperſtitioſi (v.g.) circa modum effuſionis, numerum guttarum, conſtellationem, expectationem effectus prodigioſi, &c. Sed ſit ſimpliciter, & quia putatur plus doloris allatura; nec ſubſit metus periculi mortis, vel enormis læſionis: me nihil videre cauſæ, cur ea non ſit permittenda: cum modus, & qualitas torturæ iudicis arbitrio ſubſint?

Cauendum quidem iudicibus, ne inſolitos modos quæſtionum introducant, ne faciant litem ſuam, & pereunte reo in ſyndicatu puniantur. Bald. libro 1. C. de emend. ſeruan. Boſſ. de tortur. numero 40. Anton. Gomeſ. tom. 3. variar. reſolut. tit. de tortur. cap. 13. numero 5. Clarus ſupra num. 35. Farinac. d. quæſt. 38. numero 56. Sed quando ſunt indicia vrgentia, & crimen valde graue, tunc poſſe modum tormẽtorum excedi, volunt ijdem Doctores Farin. quæſt. 37. num. 84. & d. quæſt. 38. numero 64. Brun. de indic. par. 2. quæſt. 5. numero 42. Corrad. vbi ſupra numero 39. in fin. Grillan. ſup. quæſt. 4. num. 10. verſ. Quintus, & vlt. Foller. in verb. rei indurati ſub numero 17. Carrar. lib. 4. ſuæ praxis cap. 2. Quos intelligo, non de exceſſu iuſtitiæ, aut æquitatis, v.g. pluſquam rei qualitas ferat (hoc inhumanum reputo) ſed de exceſſu generis tormentorum, vt verbi gratia, cum ordinarie in illis locis adhibeatur tormentum funis: manibus rei poſt terga ligatis; quod eſt iure probatum, & in praxi receptiſſimum, l. nullus, C. ad leg. Iul. Maieſtat. l. decuriones, C. de pœnit. Franc. Brun. ſupra p. quæſt. 2. num. 6. Vel ſi nequeat ſic torqueri, appropinquatio ignis ad plantas, Clarus d. numero 35. Carrer. in ſua pract. fol. 138. colum. 1. Farinac. d. quæſt. 38. à numero 62. Vel aliquod ſimile; liceat tunc compedes ferreos, vel baculum intra pedes ponere, vel deponere reũ & refrigeratum iterum ſublimem facere, vel vti inſtrumento ſtangete, ſeu taxillorum, vel ignis, vigilia, & ſimilibus, memoratis à Farinac. dicta quæſt. 38. Bruno d. q. 2. & Marſil. in d. l. 1.

A

Aquæ frigidæ effuſionem in tergum, nõ eſſe inſolitam patet ex eã non reprehendentibus, & in vſu fuiſſe teſtantibus. Marſil. d. l. 1. numero 27 Paride de ſindicat. verb. tortura, quod incip. de repet. numero 5. Damhauderio in praxi criminal. ſupra fol. 109. numero 18 Farinac. dicta quæſt. 38. numero quinto, & 64. Foller. ſupra numero 10. Carrar. ſupra numero 112. Notant tamen Farinac. & Paris, hoc tormentis genus ex crudelioribus eſſe, & proinde non niſi in atrociſſimis criminib. recipiendum; & Bononienſes illud nõ admittunt, niſi vbi eſt conſuetudo, plura de hoc dixi loco ſupracitato. Doctores Friburgenſes oſtendunt ſupplicij genus eſſe, & ſeruile apud Septentrionales, ex Olao Magno, libro ſecundo, Deſcript. regnor. Aquilonar. cap. de pœna infidel. ſeruor. Poſtea erudite, & Philoſophice oſtendunt, cur aqua frigida ad tergum appenſi rei affuſa, cruciatum adferat, parſq; tormenti ſit cenſenda, his verbis: Tradunt philoſophi, quod naturale ſit cuiuis dolenti, ſiue homini ſiue bruto, quod calor & ſpiritus tempore doloris ad interiora, hoc eſt ad cor, ſe recipiant, ſeque interitus conſeruent, & nocitura repellant. ſicut ciues tempore oppreſſionis, & obſidionis retrahunt ſe ab exterioribus, & recurrunt quãtum poſſunt ad interiora, vt docet D. Thom. 1. 2. quæſt. 44. art. 1. Atqui hinc eſt quod doloris, ſeu triſtitiæ effectus ſit, aggrauare animum ita, vt ad exteriora libere progredi

B C D E

gredi

Digitized by Google

gredi non poſſit. D.Thom.1.2.quæſtione 37. artic.2. Itaque quod aqua frigida in tergum ſuſpenſi effuſa, cruciatum adferat, id accidit; quod calor circa cor intenſiſſimus diffundatur ad proximas corporis partes, hoc eſt in tergum; cui calido aqua frigida affuſa fortius agit, in contrarium reſiſtere, hoc eſt in tergum calidum, ſicut aqua calefacta magis patitur à frigido. D.Thom.d.q.37.art.1.Sicut, & glacies à ſolis calore citius, quam nix, liqueſcit, quod glacies fortius, quam nix reſiſtat: & manus frigida in aquam calidam impoſita maximum dolorem percipiat. Spiritus ex ore appenſi eſt calidiſſimus, redditque faciem, & linguam calidiſſimam: quo fit, quod aqua frigida effuſa, linguæ cruciatum adferat: vel (quod probabilius eſt) dolor ideo intenditur, quia vt aqua calida, ita & frigida inimica eſt corpori, potiſſimum autem neruis, & partibus neruoſis. Et tradunt anatomici neruos à capite per ſpinam dorſi, ſeu vertebram, in reliquas corporis partes diffundi: ideoque in tergo, ſeu fonti, & origini, hoc eſt capiti, ſeu cerebro, vicinis, maximam ſentiendi vim habere, potiſſimum tempore torturæ, quo nerui extenuantur, & extenduntur, quo fit, vt aqua frigida ad tergum ſuſpenſi rei effuſa, ceu nouum cruciatus genus, dolorem augeat, & intendat.] Vnde patet mihi merito ſuſpectum fuiſſe, ſi effunderetur ante appenſionem, vel diu poſt depoſitionem corpore iam refrigerato, d.verſ. vt his iudicet obuient.

A

QVAESTIO XXXI.

An & quando tortura ex primis indicijs repeti poſſit, maxime in hoc crimine, cum ſagæ plerumque ſint induratæ, & oſtinatæ?

Duo quæruntur, *An*, & *Quando*.

B

QVoad prius non quęritur, de nouis indicijs, conſtat ex nouis vrgentioribus, & diuerſis repeti poſſe, licet ſufficienter tortus priora cuncta purgauerit, l.repet. D.de quæſtio.l.vnius, §.1. D.eod. quibus locis communiter Doctores id colligunt. vide Clarum ſupra verſ.vlt.videndum, & Farinac. quæſt.38. numero 77. cum

C ſequenti.

Sed quæritur; an ex primis indicijs: hic illud quoque certum puto, quod ſi iudex dubius ſit, an habeat iuſtam repetendi cauſam, debere in leniorem partem propendere, & à repetitione abſtinere, l. ſi de interpretatione, l.ſi præſes, D.de pœn. Clarus ſupra verſic. hæc autem omnia, Farinac. ſupra numero 89. Item ſi

D reus non videatur ſatis robuſtus, vt corpus in tormenta durare poſſit, quia perſona debilis eſt, cauendum enim ne ſi repetat, enormiter lædatur, vel moriatur, text.in d.§.primo, Gandin.de quæſtio. numero 4. & numero 20. Guido de Suzar.in tractat. de indic.numero 3.& 57.& Pariſ.ſupra numero 5. Farinac.ſupra numero 82. Contra certum quoque, ſi

E reus in quęſtione legitime confeſſus, reuocet poſtea extra tormenta ſuam confeſſionem, ex iiſdem indicijs poſſe repeti. Nam alioqui ad manum eſſet, ſic ſe ſupplicio eripere. Bald. in l.bonæ fidei, numero quinto, C. de rebus cred. Marſil. in d.l. repetit. numero 11.& §.quoniam numero 3.

Farinac.

Digitized by Google

Farinac. numero 91. Binsfeld. in d. libro 7. quæſt. 1. concluſ. 14. deinde libro quinto, ſect. 9. verſic. quoad iterationem.

Ceſſantibus his caſibus adhuc puto poſſe repeti, quando iudici videbitur, quia res ab arbitrio eius pendet: non quidem pro voluntate tantum, & cum ſibi videtur ſine ratione, quod merito damnat Farinac. ſupra num. 79. 80. & 81. Sed cum hac obſeruatione, vt non repetat ſi leuia tantum ſint indicia illa priora, quia hæc quauis tortura cenſenda ſunt expurgata, poſt Bartol. Marſil. & alios in d. l. vnius, §. 1. & in numeros Farin. nu. 72. & 79.

Quod ſi ſint indicia grauia, & vehemētia, & ea iudex arbitretur nondum ſatis purgata, poterit eam repetere, donec ſe expurget re* indurat*, text. in d. l. vnius, §. 1. & ibi Bart. Angel. in pract. verb. quod fama publica, num. 95. & ibi Auguſtinus. Marſil. in d. l. repeti. num. 6. & 10. Crauetta, conſil. 287. num. 6. Boſſ. tit. de tortura, nu. 42. Clar. ſup. nu. 45. Grillan. d. cap. 4. num. 10. cum ſeqq. Binsfeld. ſupra concluſ. 12. Farinac. d. libro 1. tit. 5. quæſt. 38. num. 47. cum duobus ſeqq. & à num. 79. vſque 93. & ſolent ad hoc prudentes iudices à leuiore tortura inchoare, & poſtea repetere grauiorē, & acriorē, ex doctrina Bart. ſupra, & aliorum. Marſil. ſupra in d. l. repet. numero quarto, & in d. §. quoniam numero ſecundo. Farinac. d. quæſt. 38. numero 83. Si tamē inchoaſſet à grauiore, & propter induratum animum rei, & robur corporis, nondum ſatis indicia expurgata, poſſet adhuc repeti. Hoc ordinarie obſeruandum, vt vltra tertiam vicem tortura non extendatur, Bertazzol. conſ. 320. lib. 2. dixi d. verſic. quoad iterationem: quia cenſetur ſe plane reus expurgaſſe. Hæc quoad poſterius.

Porrò in noſtro crimine, propter cauſam in quæſtione poſitam, poterit iudex facilius, vſque ad tertiam venire.

QVAESTIO XXXII.

An in iure, & legibus fundamentum habeat, quod quidam dicunt torturam non debe e repeti, vltra teri. m vicem?

NOn ſcio quicquā iure ſcriptum, vt id receptum ſit: ſed ex communi Doctorū opinione, in praxim id arbitror, vt æquitati conſentaneū, deſumptum, id tenuit Caſtr. conſil. 199. numero 5. lib. 2. Blanc. de indic. num. 14 Caſon. d. cap. 14. Marſil. in §. occurrit, colum. 2. verſic. & poteſt poni. & conſ. 8. num. 37. & in d. l. repeti. num. 15. Clarus d. quæſt. 64. numero 32. Cirill. in ſumm. crim. §. 11. num. 5. Bonacoſ. commun. opin. criminal. par. 1. verſ. torquendus debet habere. Grammat. conſil. 21. num. 7. & vot. 6. num. 17. Boſſius tit. de tortura, num. 44. Carrer. tit. de indicijs, num 194. & ſeq. Bertaz. conſil. 145. num. 2. Farinac. quæſt. 38. à num. 32. Binsfeld. d. concluſ. 14. probatur à ſimili. quia ſic tria onera tutelarum excuſant tutorem, l. tria onera, D. de excuſat. tutor. item repetitio de dando ad trinam reſtringitur, ne hæres nimium grauetur, l. fideicommiſſa, §. ſi quis decem, D. de leg. 3. nam teſte philoſopho tria ſunt omnia, & torturis certus aliquis terminus erat præfigendus. Boſſius ſupra dicit ſe à nullis bonis iudicibus, ſed à ſolis carnificibus vidiſſe hunc numerū tranſgredi. Si tamen poſt tertiam vicem iudex aliquis reperiret noua indicia v gentiſſima, putarē in rigore poſſe vlterius tendere. Nam iſta conſuetudo non plus ligat, quam faceret

ius

ius ſcriptum: & poſſet intelligi de A omnibus indicijs quæ tertiam vicem præcedunt, quomodo enim cenſebuntur expurgata, quæ prius ignorabantur? Fateor hoc dictum nouum, ſed non quia nouum caret optima ratione, vt oſtenſum, & confirmatur prox. quæſt. 35.

QVAESTIO XXXIII.

An illæ tres vices ſint intelligendæ de vno die, vel de tribus diebus interpolatis?

QVod non niſi de tribus diebus interpolatis, patet ita, vt inter ſingulas quæſtiones dies viginti quatuor horarum intercedat, vt terror & dolor præcedẽs reſideat, & nouus metus, ac cruciatus grauior formidabiliorq; efficiatur. Dixi d. verſ. quoad iterationem, & tenuit poſt citatos prox. quæſtione Farinac. d. quæſtio. 38. numero 103. Nec vllius memini, qui ſcripſerit vno die ter repeti torturam poſſe. Niſi quod Baiard. ad Clarum ſanctum, videatur inſinuare, quod commune illud dictum Pauli Caſtrenſ. & aliorum fallat in atrocioribus. Equidem limitatio æquitate non caret, & in noſtro crimine non raro foret neceſſaria, & probatur à ſimili: ſic enim in atrocioribus ſceleribus pluſquam, tres ictus in qualibet tortura dari poſſe docuit Carrer. tract. de indic. & tortura, fol. 163. certa enim reg. in huiuſmodi tradi non poteſt. Vide ſupra quæſt. 24. & 25.

QVAESTIO XXXIV.

Quid ſit reus tot delicta commiſiſſet, quod examen vno die abſolui non poſſet?

RAtio dictat, & neceſſitas veritatis indagandæ ad iuſtitiæ adminiſtrationem exigit, de ijs quæ ſuper B ſunt alio die examen inſtitui. Ideo ſi quis de quinque diuerſis criminibus foret delatus, & ex indicijs grauibus ſuſpectus, & de tribus tantum delictis tres quæſtiones, & examina cõſumpta de reliquis toties torquendus erit, donec examen de ijs fuerit perfectum, & abſolutum. Ita Doctores Friburgenſes, qui probant, quia de omnibus debet examinari, C & nõ fuit examinatus de prioribus, confirmant à ſimili. ſicut reus ſufficienter, hoc eſt bis, aut ter tortus, atque contra ſe crimen confeſſus, quarto, aut quinto torqueri poteſt ad tegendum ſocios, quia ratione ſociorum nunquam fuit tortus: Binſfeld. d. l. 7. concluſ. 15. ita ratione alterius delicti, de quo nunquam eſt tortus, repeti poteſt quæſtio, & quidem toties, donec fuerit de omnibus D examinatus. Si quis conſequentiam negaret, probo: quia plus intereſt reipub. ſcire crimen huius rei, quam ſocios ipſius criminis. nam, & noui criminis nouos, ſeu alios ſocios eſt detecturus. Deinde non eſt maior ratio, cur torqueri poſſit de vno crimine, quam de alio, immo ſi prius eſſet examinatus de leuioribus: foret E maior ratio, eum examinari de grauioribus reliquis. Denique propter ſolemnitatem illam numeri, quæ eſt mere iuris poſitiui, non decet iudicem, quidquam relinquere indiſcuſſum, aut indiſcrete, ac negligenter, præcipitanterve procedere.

Digitized by Google

QVAESTIO XXXV.

An conſuetudines locorum, quoad modum torturæ ſimpliciter ſequenda ſint, cum magna ſit differentia perſonarum, iudiciorum, criminum, ita quod non ſemper vno, & eodem modo poſſit procedi, & caſus, cauſæ, & genera tormentorum ſiue lege, ſiue conſuetudine nequeāt determinari?

FOri conſuetudo vim legis obtinet, Cyn. & Bald. in l. prima, ad fin. C. quæ ſit longa conſuetudo. Marſil. ſingul. 118. Afflict. deciſione 135. numero tertio, & deciſione 233. numero quinto, Fely. in capitulo ſecundo, de reſcript. ideo conſuetudines locorum, vſus, & ſtylus curiarum ſequendus iudicibus, libro tertio, §. fin. D. de teſt. capitulo quam graui. de crimin. falſ. Bart. & alij in l. fin. C. de iniur. & in l. iuriſperitos. D. de excuſat. Etiam in grauioribus, & atrocioribus. Clarus libro quinto, §. 1. numero 6. Menoch. de arbit. caſ. 474 numero 62. Maſcard. concluſ. 1317. numero 47. Farinac. quæſtione 43. numero 144. Burſat. conſilio 20. numero 67. & conſilio 69. numero 25. & ideo ſic in præſenti tenuerunt DD. Patauini.

Sed DD. Friburgenſes fatentur iudices a nouis, & inuſitatis in prouincia torquendi modis abſtinere debere, & in hoc crimine conſuetis, & ſolitis vti: (citant Binsfeld. Farinac. & alios) ſi tamen modus torturæ in prouincia receptus eſſet admodum remiſſus, & pro criminis grauitate, & perſonæ qualitate non ſatis acerbus: tunc is qui eſt conſuetudine generali, aut legum interpretatione in alijs prouincijs approbatus, ſequendus foret. Quemadmodum enim graſſantib. delictis ſupplicia exacer-

A banda ſunt. l. aut facta, §. fi. D. de pęn. ita, & quæſtionum modi, lege aut conſuetudine permiſſi, ſunt intendendi. Vera hæc ſunt, nec dubito ex iuſta cauſa mutari poſſe, ſed a quibus, an ab omnibus iudicibus? non arbitror.

De iudicibus inferioribus, qui in ſtatuta iurant, ſequor ſententiā DD. Patauinorum: nec puto illos arbi-
B tratu ſuo conſuetudines, & ſtatuta, quibus ſubſunt, mutare, vel tranſgredi poſſe. occurrente neceſſitate, Principem conſulant. Summos vero iudices, qui iudicant auctoritate ſuprema, nec iuſiurandum illud præſtant, quoniam aſtringuntur ſola ęquitate, & ordinationibus Principū (ſi quas habent ſancitas) puto, non quidem pro libito ſtatuta illa, & conſuetudi-
C nes tranſgredi poſſe (vix id fiat ſine graui ſcandalo) ſed poſſe prudenti arbitrio illas moderari, & interpretari pro exigentia caſus occurrentis. Simili diſtinctione aliqui DD. vtuntur in quæſt. an iudex contra priuatam ſcientiam ex allegatis, & probatis iudicare teneatur? Certū eſt plus debere licere ſupremis illis, quam infimis. In Germania ſequendæ con-
D ſtit. Carolinæ, cum congrua peritorum interpretatione.

QVAESTIO XXXVI.

An etiam iudicibus inferioribus a ſuperiore modus torturæ præſcribi poſſit?

E SI quem præſcribit iuſtus non eſt, nec legibus, nec rationi conſentaneus, verbi gratia, vt debilem ſupra vires, vel robuſtum, ſine vllis indicijs aut inauditum torqueat, & ſimilia: nequit dubitari id nec ipſi licere, nec inferiorem teneri parere. Nam ius diuinum, & naturale, cui Princeps ſubeſt, vetat vllū indebite lædi, ideo

laudantur a DD. qui talibus man- A
datis noluerunt obtemperare, vt af-
flictus, & alij. Et hominem noui,
qui anno 1587. Luxiburgi, maluit
Præſu. Prætorio militar. dignitatem
relinquere, quam torquere quẽdam
de quo indicia ſufficientia non ha-
bebat. Quod aſſerui tenent Iſern. in
capitulo primo, de pact. tenen. Gram
mat. conſilio 45. numero 35. & voto.
32. numero octauo, Clarus d. quæſt. B
64. numero 13. Roland. conſilio 12.
numero 47. l. 3. Farinac. quæſt. 37. nu.
74. & tunc ſic tortus ex confeſſione
ſua damnari non poſſet, quia indebi-
te extorta. Gigas d. tit. quomodo, &
per quos quęſtione 1. num. 32. Anto.
Gomeſ. d. tom. 3. rubr. de tortur. nu-
mero 25. Carrer. in 2. par. §. circa ſe-
xtum, num. 5. Burſa. conſ. 201. nu. 87.
Fari. d. q. 38. n. 78. Iudex etiã ſindica- C
tui ſubiaceret. Lad. de Imol. cõſ. 184.

Sed ſi præſcribant iuſta, verbi gra-
tia, tale, vel tale genus tormenti, vel
modum, & temperamentum æqui-
tati conſentaneum, non dubito quin
ſibi ſubditis iudicibus poſſint pręſcri-
bere. hoc de Principe diſerte docent
Bald. in conſilio 427. numero 9. lib. 5.
& Roma. conſilio 451. & ſic toto tit.
de quæſtion. D. & C. videmus leges D
hac de re latas, & habemus, text. in l.
quæſtionis modum D. de quæſt. fa-
uet ratio, quia inferiores iſti iudices,
vt plurimum ſunt idiotæ, ſimplices,
& rudes, & indigent inſtructione:
maxime in caſu indiuiduo. In ge-
nere, & vt pro regula omnium ca-
ſuum id fiat, vix arbitror expedire:
niſi cum addito, vt, ſi quæ naſcatur
ſpecialis cauſa dubitãdi, ſuperiorem E
conſulant. Id dico propter va-
rietatem circumſtantia-
rum, quæ in quæ-
ſtionibus plu-
rimi fa-
cien-
dæ.

QVAESTIO XXXVII.

An ſit danda copia indiciorum, & proceſſus informatiui, in criminibus atrocioribus exceptis? vel an ſufficiat indicia a iudice reo proponi, eumque in continenti cum ſuis defenſionibus audiri, cum iſto modo melius veritas haberi poſſit?

CLariſſimi DD. Patauini ad hanc quæſt. accuratè admodum, & doctè reſponderunt, in hanc ſententiam; iure ſcripto deciſum eſſe, vt reis detur indiciorum copia, ne opprimantur, aut defenſionis facultas eis tollatur, ex tex. in leg. vnius, §. cognitorum, D. de quęſtionibus, & l. deſertorem, §. ſi ad diem. D. de re milit. l. defenſionis facultas. C. de iur. fiſc. capitulo qualiter, & quando de accuſat. clem. Paſtoralis, de re iudic. vnde id infiniti DD. decidunt, quos habes apud Clar. quęſtione 49. Rolan. conſilio 12. numero 42. libro 3. Riminal. iun. conſilio 98. numero 59. libro 1. & Farinac. quæſtione 39. numero 1. Quod procedit etiam in crimine læſæ Maieſtat. d. clementi. Paſtoralis. Boſſ. de indic. numero 78. Rolan. ſupra numero 59. cum ſeqq. Oſaſcus deciſ. 79. numero 12. Perſonal. tractat. de indic. numero 22. & in crimine aſſaſſini, Carrer. titul. de indic. & tortur. §. circa quintum, numero 15. Hieronym. Laurent. deciſ. Auinion. 15. & Sodomiæ, Farinac. ſupra numero 111. & parricidij, ac veneni, Grammat. vot. 39. numero 2. & hæreſis. Bald. conſilio 95. volum. 1. Boſſ. de indic. ante numero 78. & titul. de hæret. numero 9. Pariſ. conſilio 2. numero 155. libro quarto, Roland. dicto conſilio 12. numero 61. Perſonal. d. numero 22. Vulpell. conſilio 21,

nu. 3.

Digitized by Google

num.3.denique in omnibus atrocioribus, & quantumuis enormibus. Marſil. §. diligenter. numero 157. Grammat.vot.34.in fin. Carrer.ſup. quę eſt communis ſententia iuxta Farinac.d.quæſt.39.numero 41.& nullibi in iure contrarium reperiri affirmauit Ioan.Maria Monticella,regula crimina.4.numero 3.& ſane videtur eſſe iuris naturalis, & procederet etiamſi reus malæ opinionis, & famæ argueretur, Farinac.ibid.numero 47.& ſubeſſet timor ſubornationis teſtium ad defenſionem, propter rei potentiam,vt plene poſt alios Farinac.numero 70.& id quamuis reus non adferat, quales defenſiones velit inſtituere, idem numero 75.& ſi iudex ante datam copiã indiciorum, & decretas defenſiones vlterius procederet,& torqueret, confeſſio reum non premeret,fore que proceſſus totus nullus,per d.Clement.paſtoralis. Farinac. numero 84. Quæ iure ordinario certa putauerim; & propterea vbi non eſt alia conſuetudo, vel Principis ordinatio, ſic eſſe iudicibus obſeruandum, vt ſecurius procedant.

b Cõcluſ. Sed quia in quibuſdam prouincijs conſuetudo eſt, vt indicia tantum reo proponantur, & reus in continenti cum ſuis defenſionibus audiatur, quam praxim aiunt in Bauariæ ducatu obſeruari, & de Mediolanẽſi teſtatur Clarus,d.libro 5.§.1. numero 10.in fin. non auſim hanc praxim damnare, quàm etiam eſſe licitam tenent DD. Friburgenſes, quando iudex intelligit ſubeſſe periculum,ne per talem communicationem debita proceſſus expeditio fruſtretur, eo quod aduocati velint minutias (vt ſolent) diſcutere; vel, vt fermè fit, reus inde pertinacior ad negandum efficeretur. Probatur hæc ſententia, quia fatentur, qui contra ſentiunt Principem, & qui ſtatuendi habet

A arbitrium ſic ordinarẽ poſſe, quia hoc non eſt omnino tollere defenſionem, ſed tantum immutare ordinem iuris poſitiui, & modum defenſionis,ac ſolemnia eius, quibus omnibus Princeps eſt ſuperior. Afflict. deciſ.391.numero quarto, & poſt alios Farinac.d.quæſtione 39.numero 23.& 26. & ſic ſeruari venetijs in Decemuirum tribunali,ſcribunt Gi- B gas,in tit.quomodo,& qualiter quęſtione 19.& Decianus libro ſeptimo, criminal. capitulo 42. Fatẽtur ijdem licere iudici,ſi illi videatur,defenſiones in quibuſdam reſtringere, veluti ne poſſit reus colloqui, niſi cum ſuis aduocatis, & procuratoribus, vel etiam non niſi præſente aliquo miniſtro publico. Ioſephus Ludouicus commun.opin. concluſ.38. item re- C ſtringere tempus ad faciendas defenſiones, & decernere, quod loco copiæ exhibeantur aduocatis originalia indicia per eos videnda. Farinac. nu.112.cum ſeq.

Vnde fit argumentum validum,ſi hæc de quibus quęritur,ſunt tantum iuris poſitiui,quia ad ſolemnia, & modos defenſionis ſpectant,quę ſtatuta ſunt iure poſitiuo, & non ad de- D fenſionem ſimpliciter, quæ eſt iuris naturalis: item ſi quod detur in ſcripto, vel dicatur viua voce; & quod breuior,vel prolixior terminus tempuſque reo ad defenſionem aſſignetur; ſunt etiam iuris poſitiui: ſanè cum conſuetudo vim legis obtineat; poterunt per illam hæc omnia mutari, maximè quando illa fuit a Principe tolerata, vt in caſu noſtro. E

Item cum iudex in his criminibus ſit liber a regulis iuris poſitiui communis (vt ſæpè dictum) non eſſe illi,quod proponitur,ſi expedire indicet,illicitum. Denique reddant differentiæ rationem, cur quod in theſi ponitur iudici non liceat,& quæ ipſi

Digitized by Google

de modo mutando, & tempore reſtringendo concedunt, liceant? Non puto poſſe dari, niſi fortè quod hic maius præiudicium rei ſit, quod negauerim.

QVAESTIO XXXVIII.

An ſint concedendi aduocati in atrocioribus criminibus, cum ſoleant ex hoc rei magis indurari, & inſtigari ad negandum?

QVod non ſint concedendi, videtur primò probari ratione, quia videntur, ſic iudicia retardari: Secundò quia etiam in cauſa hæreſis videntur negari poſſe, quod Simancas admittit. Tertiò quia probatur claro textu in l. per omnes. 6. C. de defenſ. ciuitat. ex quo illud multi aſſerunt. Barbat. tractat. de præſtant. Cardin. 1. par. quæſt. 9. allegans pro ea Baldum. Angel. in pract. verſiculo veſtem etiam cœleſtem. numero 12. Marſil. in pract. §. diligenter, num. 164. Quartò, hoc pertinet ad modum defenſionis, vt per ſe, vel per alium: modus autem ſubeſt arbitr. iudicis, vt dictum, quæſt. 37. Quintò ius ſcriptum in aliquibus criminibus reis aduocatos denegauit, vt in crimine læſæ maieſtatis diuinæ per hæreſim, cap. fin. de hæret. in 6. & humanæ, l. quiſquis, §. denique, C. ad leg. Iul. Maieſtat. Bart. in extrauag. ad reprimendum in gloſ. ſine ſtrepitu. Gigas tit. qualiter in crimin. læſæ Maieſtat. proced. quæſt. 4. item furibus inſignibus, & graſſatoribus, ſeu latronibus viarum. l. per omnes. C. de defenſ. ciuitat. Marſ. ſupr. & l. 1. num. 20. de quæſt. Roland. conſ. 2. num. 62. lib. 3. Ex his videtur aliquid probabilitatis prima facie hęc opinio habere, ſed re vera non eſt ſecura.

Omnino tenendum, etiam in A *exceptis criminibus non poſſe denegari reis aduocatum, nec ratio addita ſufficit ad denegandum.* Hanc vnanimiter tenuerunt in ſuis conſilijs DD. Ingolſtadieſes anni 1590. & rurſus anni 1601. Friburgenſes, Patauini, & Bononienſes, & eſt recepta praxi inquiſitorum in hæreſi, cui noſtrum crimē exæquatur, & communi DD. calculo, Sprenger part. 3. mallei malef. B Clarus. §. hæreſ. num. 17. etiam ſi rei non petant. Emericus in director. inquiſit. titul. de defenſ. reor. & ibi in commun. Penna. Repertor. inquiſit. in verb. aduocatus, Humbert. in praxi Iud. eod. verbo. Simanc. Cathol. inſtit. titul. 5. num. 2. Boſſ. de indic. contra tortur. num. 78. in fin. Roland. conſ. 12. numero 61. lib. 3. & alij paſſim.

C Item probatur ratione. Iure naturali cautum, vt qui per ſe nequit, poſſit ſe per alium defendere; ſagæ plerumque ſunt illiteratæ, nec ſe norūt defendere, ergo debēt per alium defendi, alioqui illis indirectè tolleretur defenſio, quæ nulli tollenda. Confirmatur, quia iudex ex officio tenetur curare, vt indefenſi defendantur. l. ſi non defendantur, D. de pœ.

D Item eſt conforme Carolinæ conſtitutioni, art. 47. vbi addita ratio, quoniam alij ex ſimplicitate, alij ex terrore nequeunt ſuas defenſiones proponere, & art. 14. vetatur, ne ad carcerem aditus ijs præcludatur, quorum opera ad defenſionem ſuam rei vti cupiunt. Si dicas hoc ſtatui in criminibus non exceptis cōtra, quoniam in ijs, quæ iure naturali reis E debita ſunt nullum diſcrimen eſt exceptorum, & non exceptorum criminum.

Ad argumenta in contrarium facilis eſt reſponſio. b

Ad 1. negatur retardari, nam occurri poteſt huic retardationi primò ſi ſtatuatur aduocatis, vt cū reo nunquam

Digitized by Google

quam ſoli ſint, ſed ſemper cum eo agant præſente iudice, fiſcali, vel notario, vt ſic omnis ſubornatio, inſtigatio, & induratio ad negãdum impediatur. Farinac. d. quæſt. 39. num. 14. & num. 112. & ſeqq. Item poterit cogi aduocatus, vt ſub iuramento promittat, ſe reum ad negãdum delictum non inſtigaturum, aut ſubornaturum, vt iubet Carolina conſtitu. ordinar. 88. & non vſurum niſi iuſtis defenſionibus, & cũ reum viderint criminoſum eſſe, ſe ceſſaturum a defenſione, Decian. in tractat. criminal. tom. 1. lib. 5. cap. 57. Baiard. ad Clar. §. hæreſis, num. 22. & clariſſimè cautum Inſtruction. inquiſitor. quas referunt Simanc. & Penna. ſup. Deinde ſupponitur aduocatũ fore virum probum, gnarum officij ſui; qui nolint in officio ſuo delinquere; delinqueret autem ſi inſtrueret reum ad tacendam veritatem, & non leuiter peccaret. Abbas, & alij in cap. 1. de teſt. cognit. D. Thom. 2. 2. quæſt. 69. art. 1. & 2. gloſſ. in cap. 1. de confeſſ. in 6. Iaſon in leg. cum proponas. 2. C. de pact. quod ſi iudex poſtea deprehendat aduocatum tricari, doloſe procedere, vel aliquid fruſtratoriè proponere, poteſt iterum exigere iuſiurandũ: immo ſi vehementer præſumat de dolo aduocati, poteſt illius propoſitionem reijcere, nec curare appellationem, & vltra procedere; Sic poſt Innocen. Hoſt. & alios concludit Conrad. Brun. de hæret. in capitulo de cautelis verſ. contra improbe petentes. Sane nunquam conceſſione aduocati, adeò iudicia retardabuntur, vt cum tanto reorum prę iudicio ipſis negari poſſit, quod iure naturali debetur.

Ad 2. Sufficit, quod in praxi nunquam denegentur, nec admodum probabile eſt, eos denegari poſſe, niſi in caſu mox dicendo in reſponſion. ad ſupra.

Ad 3. Argumen. reſpon. dupliciter primo DD. illos mihi videri niti illo textu non bene intellecto. Textus enim agit de patrocinijs, hoc eſt defenſionibus potentium ambitioſis, illegitimis, extraiudicialibus, & vel violentis, vel doloſis, qui tali patrocinio cauſa fuerunt, vt ſcelera citius, crebrius, audaciuſque committerentur, quod illic in d. l. per omnes, acutè vidit Accurſ. Non vero agit de patrocinijs aduocatorum, in iudicijs admitti ſolitis, nec argumentum ab illis ad iſtos poſſet procedere, niſi cõſtaret iſtos doloſe procedere, tunc autem eos etiam reijci poſſe dixi. Secundò Reſponſorium, vt infra ad ſupra.

In quarto argumẽto falſa eſt maior, quia iſtud non pertinet ad modũ defenſionis, ſed directè pertinet ad defenſionem ipſam, cui per accidens eſt, vt per ſe, vel per alium fiat. Ius enim naturale ſimpliciter vult non tolli defenſionem, tolleretur autem illi nequit ſeipſum defendere, ſi per alium non fineretur. Non tolleretur autem, licet non fineretur ſe defendere ſcripto, cum poſſit verbo, vel non fineretur tridui ſpacio differre, qui poteſt ſtatim. Vnde patet differentia caſus propoſiti in quęſtione 37. ab eo, qui proponitur in iſta quæſtione.

Ad 5. Reſpondetur, in criminibus iſtis iure ſcripto tãtum denegari aduocatos, quando notorium eſt reum eſſe hęreticum, rebellem, vel conſpiratorem in Principem, aſſaſſinum, aut inſignem furem, vel latronem, & huiuſmodi, ſed antequam conſtat eſſe talem, aduocatus cõceditur. Sic leges illas exponunt, & in praxi obtinere teſtantur. DD. Mantua Benauid. ſingu. 15. Rolandus dicto conſilio 12. numero 79. libro 3. Iul. Clar. in §. hæreſis, num. 17. Farinac. q. 39. nu. 109. & 167.

QVAE-

QVAESTIO XXXIX.

An confrontatio ſagarum, quæ vt plurimum pronæ ſunt ad reuocandum, conſulta videatur?

PArum mouet me, quod Sagę pronæ ſint ad reuocandum, nã non omnes tales, & forte pauciores, neque de occultis iſtis noſtrum eſt iudicare, cap. ſicut eſt, de Simon. capitulo erubeſcant, 32. quæſtione quinta. Conſtat ordinariè in huiuſmodi, ſtylum curiæ ſequendum, Menoch. caſ. 474. Maſcard. concluſ. 1317. numero 47. Farinac. quæſtione 43. numero 144. Sed nec ſtylus vbiq; idem, nec iſte a iure naturali, ſed poſitiuo deſcendit: quemadmodum, & illud quod reus, qui de ſe confeſſus alios nominauit, debet in præſentia nominati cum iuramento aſſerere, ſic eſſe, alias nominatio non operetur, Boer. deciſ. 319 numero quarto, Clarus quæſt. 2. numero 12. verſic. quæro nunquid, & Vulpell. conſ. 30. numero 7. & conſilio 83. numero 8. aut illud quod alijs magis arridet, vt relicto iuramento; reus de ſe cõfeſſus, & qui alium in quæſtione nominauit, in ratificatione de ſe, & alijs, debeat iterum, leuiter tamen torqueri, & in præſentia nominati confirmare nominationem. Farinac. ſupra, ſiue illud, quod quando in mutuis delationibus inter ſe diſſentiunt, vt poſtea ſimul de hoc diſſidio interrogantur; inuicem redarguere permittantur: quę omnia ex conſuetudine potius, quàm iure ſcripto manarunt, nec ordinariè imperatæ iudicibus ſunt. Ideò (vt optimè Bononienſes inquiunt) quid circa has agendum prudens iudex arbitrabitur, ſi namque ex vna parte adſit qualitas, vel prærogatiua dignitatis, auctoritatis, A vel imperij in aliam partem, vel vna iudicio, & ſermone præualeat, adeo vt dubium eſſe poſſit ne contra veritatem vna trahat alteram in ſuam ſententiam, nunquam confrontatio talis permittẽda, ſi nihil iſtorum adeſſet, permittendam videri. Chart. d. lib. 3. cap. 1. num. 92. In facto igitur hoc conſiſtit, & circumſtantijs conſideratis decidendum, Etiam in violenta, hoc eſt, quam inuitis iudex imperat, confrontatione: B caſus in quibus conſulitur legite apud Clarum, quæſt. 45. nu. 14. & ibi Baiard. in addit. & in his ipſis caſibus non admittenda, niſi præcedant conſiderationes exquiſitiſſimæ, & cauſæ grauiſſimæ, vt de hæreſis crimine docet Penna, ad 3. part. Directorij Inquiſitio. comm. 23. numero 101. vbi de hoc C prudenter egit. Idem cenſeo de quodam genere confrontationis, quod aliquando iudices decernunt, quod vocatur, confrontatio ad cortinam, & minus habet periculi, de quo Antonius Columba. In forma procedendi extraordinar. in controuerſ. crim. ab arb. 220. In confrontatione, ſpontanea, quando paratus eſt reus alios nondum captos ſocietatis coarguere, D & conuincere: puto aliud dicendum, vt ſcripſi, l. 5. ſect. 10. circa fin. nempe hanc nunquam admittendum niſi pręceſſerint indicia talia, vt propterea nominati citari poſſint, & iam citati, ſi non apte obiectiones rei nominantis, & conſtanter accuſantis, ſoluerint, queant in carcerẽ compingi. fieret enim alioquin iniuria talibus denunciatis, hoc ſeqq. DD. E Friburgenſes, & bene addunt, ſi ſocius in præſentia, & confrontatione ſuam nominationem retractet, tamquam teſtem varium, & inconſtantem denuo torqueri poſſe. Farinac. ſup. a num. 116. vſque ad 150.

Conclu.

QVÆ-

Digitized by Google

QVAESTIO XL.

An dictum Binsfeldij trium, vel quatuor fæminarum pro vnius viri denunciatione exigi, debet obſeruari in terris imperij?

RESpondeo negatiue, tum quia priuati Doctoris dictum eſt, tum quia contrarium vbique praxis videtur recepiſſe. lege tradita ſuperius ad quæſt. 13.

QVAESTIO XLI.

Quid ſentiendum de praxi Germaniæ, quæ denunciationes de choreis, & ſagarum conuentibus, hactenus pro veris, & ſufficientibus, & non illuſorijs accepit?

NOn Germaniæ ſolius praxis eſt: ſed Galliæ quoque, Hiſpaniæ, Italiæ, ac Belgij, & eſt optime fundata. Qui pro illuſionibus habent, ipſi ab Alciato, Ponzinibioque cum paucis alijs deluſi, & magna pars VVieriana farina, non puræ fidei polline, ſunt conſperſi. lege, quæ de hac re ſcripſi, lib. 2. Diſquiſi. Mag. quæſt. 16. & lib. 5. ſeſſ. 16. Vbi in vltima editione Moguntina anni 1603. fuſiſſime, & neruoſiſſime hoc confirmaui, & ſpero me Lectori veritatis amanti ſatisfeciſſe.

Conſideratis, itaque cunctis, quæ
A & in d. libro 5. Diſquiſitionum, &
in reſponſione hac quadragenaria
ſcripſi, ſtatuo Principem optime de
republ. meritum, & iuſtitiæ præ-
clare conſulturum, ſi in ſuo territo-
rio præciſe faceret ſtatutum, quo pri-
mum caueret, ad quod denuncia-
tiones tortura in hoc crimine poſſet
adhiberi, & licet duæ de iure ſuffi-
ciant, tamen tres ad minimum re-
B quirendas, ſine vlla diſtinctione vi-
rorum, & fæminarum: ſecundo,
quod non attendatur ad contritio-
nem, niſi forte aliqua ſit notorie in-
contrita, eo quod nolit confiteri, aut
Euchariſtiam ſumere. Tertio, quod
non requirantur aliæ circumſtantiȩ,
niſi quod ſagæ carceratæ, ſeorſim ta-
men poſitæ, & examinatæ, atque
interrogatæ in genere, viderint N. &
C N. præſentes in tali congregatione
nocturna ſagarum: nullis admiſſis
defenſionibus, niſi quæ fundamen-
tum habeant in iure naturali funda-
tum: ratio, quia in criminibus exce-
ptis, iudici quo ad proceſſum remiſ-
ſæ ſint ſolemnitates iuris ciuilis.
Quarto cum de perſona ſemel denun
ciata, poſſent alij ſocij interrogari in
ſpecie: eiuſmodi autem interroga-
D tiones ſpeciales admodum ſunt peri-
culoſæ, quod duæ denunciationes
debeant præcedere, vt in ſpecie de
perſona denunciata, poſſit interro-
gari. Quæ eo magis placeret expreſ-
ſe ſtatui, vt iudicis arbitrio, quam
pauciſſima committentur.

Digitized by Google

Hæc, ſaluo meliore iudicio, mihi de his XL. quæſtionibus videbantur Græcij *Styriæ*. IV. Octobr. 1602. nunc eadem auxi, & recenſui Salmanticæ, XXIV. Iulij, 1604. Martinus del Rio Societatis IESV LL. licenciatus, & S. Theol. Doctor.

FINIS.

DISQVI-

Digitized by Google

DISQVISITIONVM MAGICARVM MARTINI DEL RIO, SOCIETATIS IESV PRESBYTERI;

Liber Sextus.

QVI EST DE OFFICIO CONFESSARII.

QVVM duplicem perſonam gerat Cõfeſſarius, Iudicis, & Medici; facilè intelligitur vtriuſque munere fungi debere. Iudicis quidem perſonam ſuſtinet, quando confeſſiones excipit, tantùm: tum enim Dei vices gerit in ligando, & abſoluendo, Medici gerit non tum ſolummodo, ſed etiam extra tribunal illud poli, quando conſulitur, idq. vel à reis, vel à læſis, vel à iuſtitiæ executoribus, & adminiſtris, vel denique ab aliis quibuſlibet. De duplici hoc officio nunc nobis agendum.

A

CAPVT I.

De officio Confeſſarij, qua Iudex eſt.

AD Iudicem pertinet noſſe delicta, & de illis in foro ſuo iudicare. vt ea cognoſcat Iudex, operæpretium fuerit principio hic, quaſi in tabella ſeu breuiculo, ante oculos ponere, quæ in quinque præcedentibus libris peccata, ſeu delicta, noſter Iudex debet animaduertere & explorare, vt, cum neceſſe, reum iuuet interrogando.

B

SECTIO I.

EX *Primi*, itaque, *libri Prologuio*, diſcet, licere, examinare

hæreticos, an ſint etiam magi, ſeu A maleſici.

Ex 1.& 2.cap. diſcet diſcernere ſuperſtitionis & Magiæ ſpecies.

Ex cap.3. diſcet.
- Qui libri ratione magiæ prohibiti ſunt.
- *q.1.* Quantum Aſtrologorum influxui citra errorem poſſit tribui.
- *q.2.* Vitare errores male Chriſtianorum circa B complexiones temperamentum.
- *q.3.* Errores vitare circa vim imaginandi.
- *q.4.* Quid ſentiendum de ſanatione per aſpectũ, contactum, vocem, de ſalutatoribus, de gentilibus S. Pauli & S. Catherinæ, & ſimili- C buscircumforaneis, & de curationibus militaribus, &c. & quæ in hac re peccata interuenire ſoleant?

Ex cap.4 diſcet. in
- *Princ.* Quę peccata occurrant in Magia naturali & artificiali.
- *q.1.* Peccata ſigillorum & characterum magi- D corum.
- *q.2.* Magorum fraudes de Numeris, & quid tribuendum illis.
- *q.3.* Quomodo peccetur credulitate, & vſu incantationum?
- *q.4.* Quę amuleta, ſeu periapta licita, quæ non?

Ex cap. 5. diſcet.
- Quæ in pirotechnia ſeu E alchimia peccata reperiãtur, & quo ſe pacto cum alchimicis confeſſarius gerere, & quæ illos debeat interrogare? q.3.& 4.

Ex libro Secundo diſcitur de quibus Magi ſint examinandi.

1. De artis auctore, & efficiente cauſa quid ſentiant? *vt habes q.2.*

2. Quos habeant libros? *iuxta quaſtion.3.*

3. Circa pactum, quas illi adhibuerint ſolemnitates? *iuxta quaſt.4. præcipue littera E.* & hic an ſint rebaptizati, &c.

4. Circa effectus, an eos ediderint præſtigiatorios? quia hoc eſt mendacium. *vide q.6.& 8.*

5. An putauerint diabolum vera miracula facere poſſe? quia eſt error. *vide quaſt.7.*

6. An imagines ſacras inhonorarint, conſpuendo, verberando, trahendo, mergendove? *vt q.11.*

7. An alteri paupertem fecerint, vel damnum dederint in bonis fortunę? *d.q.11.& 12.*

8. An theſauros arte magica quæſierint, aut aliter diuitias, honores, vel victoriam à dæmone expetierint? *d. quaſt.12.*

9. An incantarint animalia & quomodo? *q.13.*

10. An cum beſtiis rem habuerint? *iuxta q.14.*

11. An cũ dæmone corpus miſcuerint, & quomodo? *q.15.*

12. An ad conuentus iuerint, & ibi fecerint, quæ fieri ſolere narrantur? *q.16.* vbi & illud notandum aliquando non cum dæmonibus, ſed exſtincto lumine, promiſcue cum quouis vel quauis oblatis proximis ſibi concubuerint, quod de Lamiis & maleficis Atrebatenſibus anno 1459. narrat Meierus in Annal. Flandriæ, & de aliis alij.

13. Quoad lycanthropos: examinandi, an ſibi dumtaxat tales videbantur, an etiam aliis? quia ſecundo caſu adeſt ſemper pactum? *iuxta q.18.*

14. An

Digitized by Google

14. An aliquibus vſi contra vulnera, ac tormenta? & quibus? *q. 21.*

15. An conati animas euocare? an conuenerint de apparendo poſt mortem? *vide q. 26.*

16. An finxerint ſpectra? *q 27.*

17. An ſpectris cultũ aliquem exhibuerint, & quem, & qualibus? an pacti cum illis aliquid fuerint, an familiaria colloquia ſuperflua cũ his habuerint? *iuxta q. 28.*

18. An procurauerint ſpectrorum apparitionem? *q. 29.*

19. An exorciſmis vetitis vſus? quæ adhibuerit, & quam adhibitorum vim eſſe putarit? an habuerit dæmonem incluſum, vel includere ſit conatus? an parendum habuerit, & ſub quo pacto, quãdiu, ad quid, &c. *quæſt. 30.*

Ex libro Tertio.

1. Interrogent, quæ ſint inſtrumenta, quibus vſæ? nam grauius ſubeſt peccatum vnguentis: eo quod ſolet præcedere antropofagia, & infanticidium. *vide q. 1.*

2. An ſomnificum maleficiũ intulerint naturali medicamento, an verò acceſſerit ſepulcri violatio, & cadaueris iniuria? & quem in finem. *q. 2.*

3. Quibus philtris vſæ, an miſcuerint ſacramenta, aut alias res ſacratas, & quas? *q. 3. Sect. 2.*

4. An ſic aliquem egerint in amentiam, occiderint, læſerint? *d. Sect. 2.*

5. An contra phil rum ſint vſi remediis illicitis? an capti illicito amore, fecerint quę ex ſua parte neceſſaria? *d. q. 3. Sect. 3.* itẽ quæ conſilia dare poſſit tali amore irretitis. *ibidem.*

6. Ob quam cauſam philtrum prębuerit, cælebs, an vt matrimonio iungeretur: coniugata, an vt amorem mariti recuperaret: vtrique, an ad libidinem illicitã? *quæſt. 3. Sect. 2.* an odij vel obliuionis maleficio vſus?

A item an incendij? *Sect. penult. & vlt.*

7. Quid exiſtimarit de faſcinatione, & an aliquam faſcinarint: quibus vſi remediis, vel antidotis contra faſcinationem? *q. 4. Sect. 1.*

8. An cadauera laniarint, & quæ damna venenis intulerint? quo pacto illa damna viuentibus dederint? item an aliquid defoderint, cui ſola remotione queat occurri? *d. q. 1. Sect. 2.*

B *9. In Sect. 3.* Notet confeſſarius ſingula, vt norit diſtinguere in aborſu, an nocuerint iam viuo, an ante animationem? item an ſic diſtenderint prægnantem, vera, an ſimulata prægnatione? quia priore caſu accedit prolis periculum, item quoties hæc facta? denique in 3. caſu, an propter hanc deſiccationem, fętus fame perierit, & quod, &c.

C 10. Attendat, qui homicidæ ſint excommunicati? *Sect. 4.* Interroget an ſagittariam exercuerit magus? an huiuſmodi imagines confecerint, an baptizarint: & in quarum perſonarum interitum?

11. Sect. 5. & 6. quos animi, corporisve morbos intulerint?

12. Sect. 7. An aliquos deuouerint? & qua imprecationis formula?

D *13. Sect. 8.* An maleficiarint aliquẽ ligaminibus, & ad quod tempus? item an ad euitandum vel ſanandum illud, aliquid ſuperſtitionis adhibuerint.

14. Ex q. 5. diſcet habere rationem perſonarum, quibus nocitum fuit. hinc enim atrocitas peccati creſcit. nam ceteris paribus contra publicam perſonarum peccatur grauius, quam E contra priuatam. atrociſſimum quoque eſt omnium, necare infantulos nondum baptizatos.

Ex 6. & 7. diſcet ob quæ peccata maxime, quis tradatur maleficis puniendus? quibus etiam abſtinendum ſit iis, qui cupiunt eſſe tuti, vel liberari à maleficiis.

Digitized by Google

Ex q. 8. Poterit confeſſarius pro- A
ponere miſeriam maleficorum, &
peccati enormitatem.

Ex libri verò huius parte poſteriore, diſcere poterit.

1. Naturam vanæ obſeruantiæ? *q. 1. & 3.*

2. Quando, & quale ſit peccatum? *quæſt 2.*

3. Modos præcipuos vanæ obſeruantiæ, & ex eorum ſimilitudine, quando in hoc peccatum quis ruerit? *q. 4. Sect. 1.* B

4. De precibus, & verbis ſacrę Scripturæ, de ieiuniis & aliis operibus bonis ſecundum ſe. *Sect. 2.*

5. De ligaturis, & periammatis. *Sect. 3.*

6. De obſeruatione omnii. *Sect. 4.* C

7. De ſtrenis initio anni. *Sect. 5.*

8. Quando liceat obſeruare dies, quando non. *Sect. 6.*

9. Quæ ſint licita media ſanandorum morborum, & quę nõ, & de militari vulnerum curatione. *Sect. 7.*

10. Fundamenta vanarum obſeruationum quæ adhibẽtur ex S.S. &c. refutata. Quod eſt neceſſarium ſcitu, vt idiotis poſſit perſuaderi, eſſe impia illa, quæ habent pro piis. *Sect. 8.* D

- De formula, ſi Deus incarnatus, &c.
- Dæmonum miniſterio an ad bonum liceat vti.
- De rythmo, ſeu verſu.
- De ritibus & cærimoniis, quæ adhibitæ.
- De dubio in quo benignior ſequẽda ſit interpretatio, tam de dubio perſonæ, quam rei.

} Contra Felicem Malleolum Tigurinum. E

11. Ex formulis poſitis, *in Sect. 9.* futurum ei non difficile, iudicium ferre: de cæteris, quæ ſunt innumeræ, & in ſingulis locis diuerſæ, ſed in ipſa ratione formali ſuperſtitionis conueniunt.

Ex libro Quarto.

1. Diſcet naturam prophetiæ, & quando ſit peccatum Prophetæ, non credere inſpirationi. *c. 1. q. 1. & 2.*

2. Quibus inſtructũ eſſe oporteat ad dandum conſilium in reuelationibus? qui abuſus, & errata hic poſſint accidere ex parte confeſſarij: quæ ex parte habẽtis reuelationem? quomodo fraudes, & peccata huiuſmodi deprehendantur? de ſcrutanda intentione? *q. 3.*

3. Regula diſcet ad cognoſcẽdum, quando peccent Aſtrologi, & ſimiles diuinatores. quando ſors, omen, vel ſigni petitio ſit licita. *c. 2. q. 3.*

4. Qualiter peccent diuinatione vtentes, & quæ excuſent, vel minuant peccatum. *q. 4.*

5. Quale peccatum ſit oracula dæmonum conſulere? *q. 6. Sect. 1.*

6. In necromantia quibus vſæ mediis, ſeu inſtrumentis, quorum ratione poteſt accedere infanticidium, & ſimilia peccata. *Sect. 2.*

Ex ſeqq. Sectionibus, diſcet ſpecies diuinationis cum pacto expreſſo. In ſpecie quoque illarum vltima de oculi excuſſione, nota incidere in obligationem reſtituendi, ratione damni iniuſte illati.

8. *In q. 7.* Diſcet varias ſpecies pacti impliciti: ex quibus poterit decidere caſus ſimiles, vt de ſaltantibus per pyras, de aſſeruantibus, *ἄμυσν*, de ferentibus amethyſtum, vt ſomnient, de offerentibus candelam S. Antonio, vt furem indicet, & in quibuſdam poteſt accedere obligatio famæ reſtituendæ vt in Parthenomantia.

9. Quomodo liceat niti ominibus, prodigiis, & portentis? quando pecce-

peccetur in huiuſmodi obſeruandis ? A
Sect.2.

10. Quanto ſit ſors diuinatoria,& prohibita ? maxime de illa, quæ fit per inſpectionem libri ſacri. *Sect.3.*

11. Ad naturam peccati huius intelligendam planè neceſſaria eſt. *Sect.4.*

12. Diſcet peccata Aſtrologorum, Genethliacorum, & cęterorum iudiciariorũ etiam Medicorum & Chi- B
rurgorum? *cap.3.quæſt.1.*

13. Quæ liceat diuinare ex elementis,& mixtis inſenſilibus, vt cometis, halonibus,&c. quæ non? *quæſt.2.*

14. Quid liceat Medicis diuinare? *quæſt.3.*

15. Quando peccent phyſiognomi? *quæſt.4.*

16. Quale peccatum ſit chiromantia ? *quæſt.5.* C

17. Quę ſomnia licet obſeruare, & interpretationem quęrere? *q.6.* In fine quęſtionis habebit exẽplum faciendæ in ſimilibus diſquiſitionis.

18. Quæ occurrant hodie peccata in ſorte diuiſoria,& quibus ſit licita? *cap.4.q.1.*

19. Quæ peccata contingant in contractu ſortis, quem vocant ollæ ſeu Lotheryæ ? quæ quoad venditorem, D
quæ quoad emptores, quæ quoad miniſtros ſeu aſſiſtentes, quæ quoad Remp. vel Principem ? *quæſt.2.*

20. Quæ peccata ſint canonicæ purgationis: an quis eam cum mendacio vſurparit ? *quæſt.3.*

21. An vſus ſit vulgaribus purgationibus, interroget: tam ſubeundo, quam exigendo. Notet, quæ dicta de prouocatione ad diuinum iudicium, E
quomodo in ea peccetur: itẽ de duello publico,& priuato propter adiunctam excommunicationem: & notet quæ ad explicationem cenſuræ illius hic addita. *Sect.1.& 2.*

22. De peccatis purgationum variarum per ignem, *Sect.3.*

23. Peccata probationis aquæ frigidæ, vel feruentis? *Sect.4.*

24. Diſcet, cur,& quomodo peccet Iudex probatione illa vulgari, qua ſagæ in aquam proiectæ creduntur ſupernatare: & quid reſpondẽdum nitentibus conſuetudine, ſeu corruptela quorumdam Iudicum ? *quæſt.5.*

25. Notet, quæ hic dicuntur, vt communia omnibus vulgaribus purgationibus.

26. Item notet, quę de excuſatione ex capite ignorãtiæ aliquando Iudices prætexunt: vt ſciat, quando bona intentio excuſationem illis præbeat, quando verò non præbeat.

27. Item quale ſit peccatum error ſine dolo?

28. Peccare Iudices, qui ſemota lege & ratione, arbitrij liberam plenitudinem ſequuntur: & quomodo omnis Iudex legi ſubiectus? *Sect.2.litt.I.*

29. Peccare quando canonibus, non obtemperant ? *Sect.3.*

30. Quando liceat ſignum petere? & quæ fides requiſita ad editionem miraculorum?

31. Quomodo peccet torquens, vel damnans eum, cui hæc purgatio fuit adhibita? *d.Sect.3.*

33. De peccato purgantis per pondere & lancem. *quæſt.6.*

34. De peccato purgantis per crucem.

35. Peccata in quibuſdam aliis generibus, quæ rariora? *ibid.*

Ex libro Quinto, diſcet.

1. Quando Iudex peccet arbitrando temere circa criminis grauitatem ?

2. Quando peccet minuendo, vel augendo pœnam legis?

3. Quem iuris ordinem cõtemnendo Iudex peccet? *Sect.1.*

4. Quomodo peccet in inquiſitione?

Digitized by Google

ne? 1. circa corpus delicti. 2. ratione A accuſationis præcedentis. 3. in forma inquiſitionis. 4. quoad præcedentia indicia. 5. quoad famam præcedentem. 6. quoad abſolutionem præcedentem. 7. quoad tranſactionem. 8. quoad gratiam Principis. *Sect. 2.*

5. Diſcet de indiciis, quæ vix præcipuorum? 2. quod Iudex tenetur aliquando ad damnorũ reſtitutionem, ſi non interrogauit de ſociis. 3. quando B propterea reo deneganda ſit abſolutio? 4. alia in hac re tam rei, quam Iudicis peccata. 5. peccata Iudicis ex defectu indiciorum ad torturam ſufficientium. 6. quomodo diſtinguẽda iactantia à minis? 7. quod mens ſcrutanda in minantis æquiuoca locutione. *Sect. 3.*

6. *Sect. 4.* Docet vim minus certorum indiciorum, 2. quod ex non impedito damno Iudex teneatur reſtituere. 3. Peccari in ſortiariorum, defenſione, fauore, patrocinio, & occultatione. 4. qui mortaliter peccent non defendendo. 5. qui teneantur reſtituere.

7. Diſcet multiplices abuſus iudicum in receptione teſtium. *Sect. 5.*

8. Peccata accuſatorum, & onus reſtituendi. *Sect. 6.* D

9. Varia peccata in reis cõprehendendis, carcerandis, & poſtea ibi aſſeruandis. *Sect. 7.*

10. Multa grauia peccata circa modum torturæ, in quantitate & qualitate. *Sect. 8.*

11. Quoſdam ritus ſuperſtitioſos contra maleficium (vt vocant vulgò) Taciturnitatis. *Sect. 9.*

12. Peccare Iudices, qui mendacio, E doloue reum decipiunt. *Sect. 10.*

13. Quando Iudex peccet condemnando reum ex ſua confeſſione. *Section. 11.*

14. Quomodo diſcernendæ; ſuſpicio, opinio, & præſumptio.

15. Cui poſſit iniungi abiuratio, & quo pacto is ad eam inuitus adigi poſſit? *Sect. 12.*

16. Varia, in quibus Iudices circa canonicam purgationem queant peccare. *Sect. 13.*

17. Quomodo Iudex peccet, interdum etiam cum onere reſtituendi, eo quòd cum deberet abſolutè abſoluere, tantum abſoluit reum à iudicij inſtantia? *Sect. 14.*

18. Quomodo qualificanda ſortilegia? item quæ ſint hæreticalia, quæ non? & proinde, quibus excommunicatio accedat? *Sect. 15.*

19. Quando Iudex peccet in pœnæ irrogatione? *Sect. 16.*

20. Peccata quædam propria Sacerdotum, & clericorum in hac materia, de quibus illi interrogandi. *ibid.*

21. Quando Iudex remittens pœnam C teneatur ad reſtitutionem, & peccet? *ibidem.*

22. Peccatum legentium, vel retinentium libros Magicos. *Sect. 17.*

23. An præbenda maleficis ad mortem damnatis Euchariſtia; & vnctio, & quid in Euchariſtia præbenda ſit obſeruandum. *Sect. 18.*

24. Peccetne Iudex ſepulturam denegando? *Sect. 19.*

25. Peccatum eorum, qui ſubminiſtrant inſtrumenta necis, vt reus euadat pœnam publicam. *ibid.*

SECTIO II.

De ſigillo confeſſionis in hac materia.

HANC ſectionem addo, propter quorundam cõfeſſariorũ ſimplicitatem, & quorundam Iudicum temeritatem, atque malitiam; qui, quantum poſſunt, conantur ex confeſſariis, directè, indirectève; tum ante rei mortem, tum poſt eam, exſculpere; num reus fuerit peccati illius conſcius. Adeò vt alicubi audiuerim ſolitos quodam ioco cõfeſſarios à Iudice

dice poſt latam ſententiam mortis in A reum interrogari; ſitne iuſtè damnatus reus? necne? & religioſos quoſdam, eo quod hanc iudicum iniquam importunitatem, vt ſacrilegam, graui oratione repreſſiſſent, impoſterum ad reos audiendos vocari deſiiſſe. Notandum primò ſigillum confeſſionis vim æqualem habere in omni crimine, etiam maximè enormi; vt in crimine læſæ Maieſtatis humanæ, & B hæreſis; vnde patet falſum & erroneum eſſe verſiculũ illum vulgarem? *Eſt hæreſis crimen, quod nec confeſſio celat.*

Giga. de crimin. læſ. Mai. lib. 2. rub. qui accuſ. poſſ. q. 18. Ant. Gabrieli9. lib. 7. concluſ. vlt. n. 17. Albertin. de cognoſcend. aſſerti. Cathol. quæſ. 25. Sco. & Ric. in 4. d. 21.

Notandum ſecundò, ex communi ſententia, ſeruandum ſigillum, vt ante rei mortem, ſic & eo mortuo, quia moriendo ius famæ ſuæ non amiſit: nec confeſſio eius propterea minus confeſſio eſſe cæpit, quàm prius. Notandum C tertiò, Doctores quãdo concedũt veniam detegendi, ſeu narrandi aliqua accepta in cõfeſſione; nunquam loqui de expreſſione delicti in ſpecie, vel perſonæ nominatione; ſed omnes tantum agere de quadam generali reuelatione delicti, ſic facta, vt per eam nequeat ad perſonarum cognitionem deueniri. Notandum 4. aliud eſſe, ſi agatur de delicto com- D mittendo, aliud ſi de iam commiſſo.

Sic poſt Angel. Albert. Gigã. & Gabrieliũ docuit Farin. to. 1. q. 51. nu. 110.

Quoad delictum commiſſum, inprimis eſt ſententia quorundam, quæ communis videtur Canoniſtarum, poſſe Sacerdotem delictũ iam commiſſum reuelare, quod non in Sacramento pœnitẽtiæ; ſed extra illud, ſub promiſſione ſecreti, & ſigilli cõfeſſionis accepit; immò, ſi in teſtem producatur, debere illud reuelare in iudi- E cio; hæc ſententia reiicitur ab aliis, volentibus verã eſſe de crimine committendo, non de crimine commiſſo. probabilem puto vtramque, ſed poſteriorem eſſe tutiorẽ: in rigore quidem, qui ſe obligat ſub ſecreto tali æquè ſe obligat quoad commiſſa, & committenda; ſed cenſetur Eccleſia propter publicum bonum, velle irritare promiſſionem illam, quoad crimen committendum; qui fauor boni publici ceſſat ordinariè, quoad crimen commiſſum, ideo ſi graue damnum inferretur celatione illius criminis commiſſi; teneri tum quoque illud ſic reuelari. fatẽtur Menoch. & Farinacius, doctiſſ. duo Iuriſconſulti. Sanè promiſſio illa ſub ſecreto ſigilli facere nequit, vt quod ſigillum non eſt, id tale fiat: ſed obligat ſolummodo more promiſſionum aliarum de ſecreto ſeruando: quarum vis ſe in detrimentum reip. contra æquum, & bonum nequit porrigere. Quoad delicta committenda, quando quis non vult abſtinere, aut ſe emendare, ſed crimen ſtatuit perficere, fuere nonnulli Iuriſtæ, qui cenſuerint, ea poſſe à confeſſario reuelari. hæc ſententia periculoſa eſt, & retrahit homines à confeſſione. Excuſati poſſent auctores eius, ſi duntaxat locuti forent, de eo, qui ſpecie confitentis accederet, reuera tamen non haberet animũ confitendi, ſed vel conſilij petendi tantum, vel decipiendi confeſſarium, aut pertrahendi in ſocietatem criminis; tunc enim nõ eſt verum ſigillum, nec res ſub ſigillo credita. Quod ſi quis animo confitendi accederet, ſeq. clauibus ſubiiciendi, & abſolutionẽ conſequendi, & ſic confeſſionis ſigillo rẽ ſubiiceret: ſequenda omnino communis opinio contraria, quæ pluribus Iuriſtis, & Theologis placuit, nõ eſſe tum licitum detegere, ne reipubl. quidem proditionem. Hanc ſententiam limitant, primò quoad veram relationem: volunt enim poſſe Sacerdotem tunc ipſos cõfitentes diligenter monere, vt abſtineant, & obuient, tum etiam monere magiſtratus, & Epiſcopum, vt ſuper gregem ſuum vigilent, ciuitatem cuſtodiãt, & ſimilia, quibus & malo ſubueniatur, &

Teſtibus Gomeſio 3. par. c. 13. num. 9. & Gabrielio ſup. nu. 16.

Sic Menoc. lib. 1. de pſũpt. q. 89. n. 17. & Farinac. ſup. num. 115.

Poſt Innoc. & Abbat. Gabrielius d. concl. vlt. nu. 7. Menoc. de arbitr. caſ. 180. n. 31.

D. Thom. Sot. Richa. & commu. Theologi. vide Nau. in c. ſacerdos: n. 110. & ſ q. Far. multos citat Iuriſtas, ſed videtur non ſatis rem aſſecutus.

A 4 con-

Ex D. Th. Auguſtin. ad Angelum, verſ. che hai tradita la tua patria. poſt num. 18.

confeſſio non reueletur, 2. limitant, A ſi pœnitens habeat ſocios complices, & ipſe quidem pœniteat, & emendationem ſpondeat; indicat tamen adhuc eſſe periculum, ne per cõplices, ipſo deſiſtente, ſcelus committatur: tunc enim putãt; vt occurratur damno futuro, poſſe Sacerdotem reuelare delictum futurum, etiam confitente non conſentiente. 3. limitant multi Iuriſtæ ſi pœniteat pœnitentem, & B velit ſe emendare ac deſiſtere; quod ſi nolit deſiſtere, nec obuiare, vt poteſt, ſed perficere manult: tũc inquiũt non teneri ſacerdotem ad ſigillum, quæ putatur cõmunior ſententia Canoniſtarum. fundamentum eorũ eſt, quia non putant hãc eſſe veram confeſſionem, nec ſigillo hic locum eſſe. Sed falluntur, quia vera confeſſio eſt, ſi animum accedentis, & confitentis C conſideres, licet non ſit perfecta confeſſio, & valida. Et ad hoc, vt quis ſigilli ſecreto ligetur, nihil neceſſe eſt (quod bene docuit Nauarrus) confeſſionem eſſe perfectã & validam, ſi hoc enim requireretur, quãta quæſo porta panderetur malis Sacerdotibus, ad reuelanda ſecreta: quibus ſufficeret minima aliqua cauſa denegandæ abſolutionis? ſed ſatis eſt, ſi D pœnitens animo accedat confitendi, ſeq. clauibus ſubiiciendi, vt abſolutionem conſequatur, & cum hoc animo ſincere peccata narret, ac numeratò promat; nihil quod meminerit, ſitq. dicendum, prætermittens ſpontè ſua: obligatus enim hoc ipſo manet Sacerdos ad ſigillum ſeruandum: nec æquitas, aut religio ſacramenti huius patitur, vt qui fidem habuit, ſuaq. arcana credidit cõfeſſario, vlla ex cauſa decipiatur, ſunt enim permulti, qui licet animo ſint ſatis præparato & forti ad confitendum; infirmiores tamen adhuc ſe putãt, quàm vt queant abſtinere, & imaginaria quadam neceſſitate ſe trahi, raptarique ad perficiendum putant; quod dolent tamen ſe non penitùs abominari, & à Deo poſtulant vires, roburq. ſibi ad hoc præſtari; & ignoſci infirmitati ſuæ. Quare tertia hæc limitatio meritò à Theologis, pleriſque hodie exploditur: & miror Farinacium eam amplexum; cum rectè D. Thom. paulò antè fuerit ſecutus.

Sic poſt alios quos allegãt Angel. & Gigas ſup. & Farin. ſup. num. 101

Vt Innoc. Abb. Ant. & qui eos ſeq. Gab. & Menoc. ſupr. Gig. ſupr. q. 18. Auguſt. ad Ang. ſupr. Bonacoſa commun. opin. verſ. Sacerdos non poteſt reuelare.

Quoad 2. limitationem, ſimul & primam, dependent à quæſtione 5. *Sacerdos poſſit vti aliquando ſcientia, ex confeſſione parta, ſaltem ad gubernationem, & mala imminentia auertẽda?* verbi gratia, confitetur maleficus ſe, vel alium poſuiſſe pulueres, vel quid aliud ſub tali limine; & niſi tollantur, domum comburendam, Principem interiturum, quotquot vrbem ingredientur, egredienturq. in magnam perniciem, aut periculum venturos. Qua in quæſtione conſentiunt omnes ferè DD. paucis exceptis, licere ſeruata circumſpectione, vt nec directè, nec indirectè ad ſuſpicionem peccati confitentis quiſquam deueniat. Sed probabilior eſt contraria ſententia, & tutior, & magis conſentanea religioni, ac reuerẽtiæ huic Sacramento debitæ; quàm tenuiſſe videtur Henricus Gandenſ. Tutiorem dixi, quia vt illa contraria practicetur ſine periculo, tanta, & tam multiplici eſt opus circumſpectione, vt difficile ſit plerumque eam ſeruantem non incidere in ſigilli violationem. 2. quia fauet ipſi Sacramento, cum inuitet ad illud ipſa ſilentij, & arcani neceſſitate, & ſecuritate, ac libertate confitentium. 3. quia S. D. N. Clemẽs E VIII. ann. 1592. die 26. Maij, decreto quodam, præcepit ſuperioribus regularium, vt diligentiſſimè caueãt, ne notitia de peccatis in confeſſione habita ad exteriorẽ gubernationem vtantur. Quæ ſanctio etſi liget, duntaxat eos, ad quos ſcripta; ſatis tamen indicat Pontifici Maxim. magis probari

Citãt multos Sotus de rat. ſecr. tegendi membr. 3. q. 3. Nauar. in d. c. Sacerdos num. 144. & ſeq. d. 6. & eſt omnium illorum quos citat. lit. d. Nu. 5. 1. & pręt. Card. Toleti in Sum. Caſuũ. & Emanuelis Sa in Aphoriſm. quodlib. S. q. 29. & 31.

by Google

bari eam ſententiam; quæ vult ita prorſus ſe confeſſarios gerere, ac ſi in confeſſione nihil penitus audiuiſſent; ſibiq. perſuadere, nullatenùs humanarum rerum regimen ab hoc Sacramẽto depẽdere, vt quod ab eo quam longiſſimè diſtat. Cum tamen hæc prohibitio in iſto caſu ſit iuris humani; & periculum à republica, vel proximis; cum citra damnum tuum, & ſigilli violationem queas; propulſare, ſit iuris diuini; haud dubiè caſus poſſet incidere; quo quis teneretur hac ſcientia ad malum, quemadmodum diximus propulſandum, auertendumq. vti, præſertim cum ſententia illa communis ſit probabilis, & nullum ius humanum valeat impedire; ne quis cùm neceſſitas poſtulat, ad malum ingẽs impediendum, ſententia probabili vtatur. Et hoc caſu admitti poſſet prima illa limitatio; ſed & 2, ſi per omnia proſpiciatur, & caueatur ſigilli integritati. Nec enim putandum, Pontificem de huiuſmodi extraordinariis planè caſibus agere voluiſſe; qui in religioſis congregationibus vix vnquam eueniunt.

Vide D. Tho. in addit. 3. q. 11. art. 1. ad 1. & 4.

Ex hac autem ſententia illud ſequitur; ſi Petrus magus mihi confitẽs inter circumſtantias peccati complicem indicarit; iſq. mox mihi quoque confiteatur, ſed peccatum illud ſibi cum Petro commune reticeat; non poſſe me hac ſcientia vti, ad illum de hoc peccato examinandum; ſed tantùm poſſe me in genere inueſtigare; num ſit aliud, quod cõſcientiam eius grauet, & perſiſtentem in ſilentio, teneri me ſimpliciter abſoluere. Sequitur ſecundo, Non poſſe Sacerdotem ne metu quidẽ mortis propoſito cuiquam hoc crimen reuelare, & poſſe eo caſu dicere neſcire ſeſe, nec de tali peccato ſe quidquam audiuiſſe, quia reuera non ſcit, nec audiuit, vt homo, ſeu vt pars Reipubl. Immo ſi mente ſubintelligat, (ſcilicet, vt poſſim re-

Cap. Sacerdos, de pe. d. 6. & ibi. Nau. à nu. 13. & eſt commun.

A uelare) poſſet dicere ſe hoc in confeſſione non audiuiſſe, vel reum ſibi hoc confeſſum non fuiſſe; & hæc omnia poſſet iuramento confirmare. Nec poteſt ad reuelandũ Sacerdos à quoquam cogi, ne à Papa quidem; multò minùs à quouis alio, vt fuſe docẽt Auguſtin. Berous, & Hieronym. Gigas. Quod ſi iudex inueniſſet peccatum malefici ſcripto commẽdatum;

Nauarrus. Man. c. 8. nu. 19. cõmunẽ eſſe docẽt Gigas d. q. 18. nu. 4. Gomeſ. de crim. c. 13. nu. 9. Maſcar. l. 1. de probat. in præfat. q. 5. num. 51. Berous q. 12. num. 2. Gigas d. q. 18. nu 5. Ant. Gomeſ. d. nu. 9. Maſc. d. operis lib. 2. concl. 377. nu. 1. & 3. Men. li. 1. de p̃ſumpt. q. 89. n. 26. & 27.

B vt id confiteretur; vel ab aliquo auſculante pœnitentem, vel à ſacrilego Sacerdote ſigilli violatore id intellexiſſet; non poſſet iudex his teſtibus, nec illi ſchedulæ, nec ipſi Sacerdoti credere, nec propterea reum capere, vel torquere: immo etiamſi iam illum cõdemnaſſet teſtibus cõuictum: & poſtea intelligeret totam delationem, vel accuſationem ortam ex ſigilli violatione, deberet damnatum ab-

C ſoluere, & dimittere.

Duo denique ſunt caſus, ſoli, quibus liceat reuelare in confeſſione audita. *primus eſt*, quando pœnitens Sacerdoti licentiam reuelandi conceſſit, conſentiunt in hanc Theologi, & Iuriſtæ propter text. clarum, *in cap. ſignificaſti. de adulter.* quia licet pœnitenti renuntiare iuri in fauorẽ ſuum

Eſt cõmunis, vide Sotum in 4. d. 18. q. 4. art. 5. Scot. in 4. diſt. 18. & 11.

D introducto. Quidam tamen requirunt, vt hæc licentia detur extra confeſſionem, & rurſus tunc reus narret ſuum peccatum. Sed hoc non eſt neceſſarium, vt melius cæteri cenſent, nam ſi extra confeſſionem iterum ei narret: iam poterit ex alio capite referre, nempe iuxta limitationem ſequentem. Deinde quid intereſt, dicatne in confeſſione, do tibi licen-

In c. Matthæus, de Simonia. & in c. ſignificaſti. de adulte. Fari. ſupra num. 111.

E tiam, hoc quod modo narraui reuelandi: an poſt confeſſionem hoc dicat, & iterum narret? Veriores ergo conditiones ſunt, 1. non ſufficere ratihabitionẽ, neque licentiam interpretatiuam, vel implicitam, ſed requiri explicitam, & expreſſam. 2. debere eam eſſe mere liberam & nullatenus

coa-

Digitized by Google

coactam.3.debere ſubeſſe cauſam iuſtam & magni momenti: vtputa boni publici, aut corporalis vel ſpiritualis boni pœnitentis. Nam ioco, vel ex cauſa leui reuelare, etiam habita permiſſione confitentis, ſacrilegium foret.

Poſt Haleſem, Sco. Dur. Gab. & Maior in 4. d. 21.

Sacerdoti verò, dicẽti ſe licentiam à pœnitente habuiſſe, non ſemper credendum: ſed dumtaxat, ſi & ipſe bonæ ſit famæ, & iureiurando id confirmet, & pœnitens ei non contradicat.

Vide Maſcard. de probatio. cõc. 1286.

Secundus caſus eſt, ſi ſacerdos idem aliunde, ſeu alia via, extra confeſſionem, ante vel poſt eam, reſciuerit: quem admittunt, in delictis committendis, Abbas & alij: ſed idem in commiſſis cenſent cõmuniter Theologi, & ratio efficax id perſuadet, nec enim per confeſſionem ſacerdos amittit ius quod ante habebat: neque id, quod poſtea aliunde illi comparatum. Quod ſi amitteret, confeſſio vergeret in damnum publicum, nam fraudibus patrocinaretur, & iudicia euerteret, verbi gratia, ſi quis, coram duobus Sacerdotibus tantum, maleficium commiſiſſet, & poſtea vtrique confiteretur. iſte enim tum nec deferri nec accuſari à quoquam poſſet: quod, quam ſit reip. pernicioſum: nemo non intelligit. Cauendum tamen Sacerdoti, ne hac licẽtia vtatur, niſi in re grauiſſima: nam facile ſcandalum ſequeretur, ſi frequenter & in leuibus rebus ea vteretur: item cauendum, ne quid amplius dicat, quam quod extra confeſſionem cognouit. Sacerdoti verò dicenti ſe extra confeſſionem id reſciuiſſe non credi, niſi id probet, &, ſi non probat, extra ordinem puniendum arbitrio iudicis, communiter cenſent Canoniſtæ. ſed hoc arbitror de ſacerdote malæ famæ intelligendum. Nam in eo qui bonæ famæ eſt, putarim ſufficere iuſiurandum probatione, ſi

Vide Auguſtinum de Ancona ad Angel. vbi ſup. & Farinac. ſupr. D. Bona. d. 21. artic. 2. q. 3. Palud. ib. q. 3. a. 3. Sot. d. 18. q. 4. art. 6. Nau. in d. c. Sacerdos num. 161.

Nauar. & alij quos ſequuntur Maſcardus ſupr. nu. 5.

A teſtes deſint: cur enim non hic ſufficiat, quod in priore caſu ſufficere fatentur?

& 6. & Farin. ſup. n. 108.

Denique extra hos caſus licitos, ſacerdos reuelando violãs ſigilli (quod ex iure diuino poſitiuo fluxit) ſecretum, hodie deponendus, & in carcerẽ perpetuum monaſterij cuiuſpiam detrudendus eſt. *vide Conc. Later. c. 21 & c. omnis, de pœn. & remiſſ. & Farin.*
B *pract. crim. q. 51. nu. 93.* aliquando tales iuſſi fuere à Pontificibus degradari & pœna mortis affici, & merito, exemplum ponit Felicianus *lib. de grad. cap. 14.*

SECTIO III.

De modo confeſſionis.

C PRÆTER ea quæ cõmunia ſunt in hoc crimine & in cæteris, peculiariter obſeruare oportet confeſſarium nonnulla. Quædam pertinent ad interrogatoria: quædam ad præparationem animi: quædam ad obligationem reſtituendi: quædam ad abſolutionem impartiendam.

Quo ad interrogatoria, multa fuerunt à me dicta, *ſect. 1.* his adde primò, quod quia ſagæ vix vnquam
D faciunt integram confeſſionem, idq. dæmoni promittunt: rogandæ ſunt de hac re, & ſacrilegæ, ſeu mutilatæ confeſſiones omnes repetendæ: deinde vt tunc omnia prodant, inducendæ bonis rationibus, vt velint: & interrogatoriis illis Sect. 1. iuuandæ, vt poſſint. Interrogandæ quoque, an ex animo renunciarint fidei, nam tunc
E eſt apoſtaſia, an aliquid animo crediderint contra fidem? tunc eſt hæreſis. an abuſæ rebus ſacris? & eſt ſacrilegium. an diabolum adorauerint, ſiue in ſpecie aliqua viſibilem, ſiue quem non videbant (vt teſtatur Meierus de ſagis Atrebatẽſibus anno 1459.) item quamdiu in hoc crimine hæſerint, an ali-

aliquando animo pœnituerint, &c. A propter volitiones eiuſdem criminis diuerſas & earum interpolationes. 3. interrogandæ ſunt, an adhuc retineant libros, aut alia magica inſtrumenta: quia retentis illis abſolui nequeũt. 4. vtrum alios talia docuerint, aut ſeduxerint: quia non debent abſolui, niſi quantum in ſe eſt conuertere illos conentur, & ſi conuerti noluerint, eos ad ſuperiores, magiſtratumve deferant, aut accuſent. Si ta- B men confeſſio fiat in articulo mortis, ſufficiet tum, qui præſentes fuerint in genere monere & hortari, vt à deceptione & hæreſi tali recedant, ſibiq. in poſterum caueant, &c. 5. videndum, vt occaſiones relabendi euitentur, & tollantur, verbi gratia, ſi habitat, vel verſatur inter maleficos, quando fieri poteſt, loci muta- C tio, & ſeparatio iniungenda. 6. interrogandæ diligenter de varietate confeſſionis iudiciariæ, hortandæ, ſi cuncta vera, quæ dixerunt? ne mutent, ſed veritatem tueantur, ſi falſa, vt retractent: ſi quos innocentes (vt fit non raro) detulerint, eos excul pent: ſi quos noxios complices ſciant non emendatos, eos deferant Iudici: neque ex hac generali admonitione irregula- D ritatis periculum eſt.

Quoad animi præparationem, magna in hoc crimine cõfeſſariis ſe difficultas offert. Inprimis cauendum puto iudicibus, ne reis mortis ſententiam per quosvis denuncient, deligendi potius viri pij & prudentes, qui hoc indicent verbis prudentibus, & ſimul adhortentur ad bonam & ſeriam præparationem: docet au- E tem, in hoc maxime crimine, experientia, non expedire eos, qui confeſſarij ſunt futuri, ante ſententiæ pronunciationem ad reos accedere, vt eorum confeſſionem excipiant: vix enim verum fatentur, dum ſibi timent à delatione: item docet eadem experientia, non eſſe vtile, immo ſæpius noxium eſſe, ſi ipſemet confeſſarius mortis ſententiam reo intimet. ſic enim à tali nuncio vt plurimum abhorrent, vt raro poſtmodum rectas, & ſinceras admonitiones in animum admittant. Illud quoque memini à me quęſitum aliquãdo: *An dum in tormentis reus verſatur, liceat, vel expediat, quæſtioni confeſſarium intereſſe:* ſcio id latrunculatores à ſacerdotibus aliquando petere: ſed, impudentiores illi, an imprudentiores iſti qui faciunt, neſcio. abuſus eſt certe, propter irregularitatis multa, quæ ſe hic ingerunt pericula. quæ ibi neceſſitas confeſſarij? immo quæ vtilitas? hortetur ad ſilentium? cauſa eſt cruciatus augendi. hortetur ad confeſſionem veritatis? mortis ſentẽtiam accelerat. abſit potius, & fugiat à tam acerbo, & ferali ſpectaculo ſacerdos: ſeq. contaminari putet, ſi propior adſiſtat, & oculis hauriat hanc carnificinam. Et aperte id prohibitum in Concil. Antiſſiodorenſi Canon. 33. *nõ licet Presbytero, nec Diacono ad trepalium, vbi rei torquentur ſtare.* vbi noua vox *trepalium*, vt puto de equuleo. Nihilominus fateor illud vtile futurum, ſi in vicino quopiam cubiculo ſit, vt, ſi in mortis periculũ reus incideret, iuuare poſſit celeriter, & deficienti venire ſuppetias. Morienti adeſſe confeſſarium neceſſe eſt, propter diaboli inſidias, qui *calcaneo inſidiatur*, hoc eſt vltimo vitæ humanæ actui. Hæc quæri audio: *num liceat à Iudice petere: vt, ſi reus viuus rogo tradendus ſit exurendus, ſacculus puluereus pectori appendatur, accelerandæ mortis gratia, vel, cum appenſus eſt, à carnifice, vt ignem illi admoneat: vel à Iudice, vt ſtrangulari iubeat eum, qui lento igne conſumitur?* vulgus Doctorum talem putat incidere in irregularitatis notam. Si incideret, foret ea, quam vocant, *ob defectum lenitatis*. at mihi hic leni-

lenitatis exuberare videtur potius, quam deeſſe, & opus meritorium puto, quodq. non ſacerdotem modo, ſed & quemuis Prælatum deceat maxime. non tam mors acceleratur, quam cruciatuum finis accerſitur, moriturus ille certo: agitur, ne per tot ſupplicia. Sed ad confeſſionem reuertamur.

In contritione procuranda, hoc opus hic labor eſt, non ex parte Dei, ſed ex parte ipſius malefici, quem ordinarie duo impediunt, error, & metus. Error quidem multiplex. Nam poſtquam captæ ſunt maleficæ, vt ipſemet ſæpè faſſæ, *tunc diabolus* (verba ſunt Grillandi) *nihil aliud ſatagit, nec laborat in alio, niſi in perſuadendo, vt perſiſtant in ſententia & vſque in vitæ finem perſeuerent*. Adducantur licet in ſupplicij locum, ignisq. ſuccendatur, ſe illarum corpora & laqueo, &, flammis palam erepturum, facturumq., vt ex flãmarum contactu nullum dolorem percipiant. Quod ſi mori illas contingat incẽdio, mortem illam cruciatus expertem fore: migraturas ex huius vitę miſeriis abſque ſupplicij ſenſu, vt in futuræ vitæ beatitudinem transferantur, illic eas dęmonibus ſimiles fore: eodem robore, ſcientia, diuitiis, potentia, voluptate, quibus ipſe dæmon ponitur, ac pollet, donandas. Sic mendax decipit. Alius error eſt, quia perſuadet impoſſibile eſſe ipſis ad Deum conuerti, & veniam conſequi peccatorum, propter pactum ſecũ initum, & Dei abnegationem, aliaq. quibus ſe contaminarunt ſcelera nefandiſſima. Sic illas dum vel deſperatione deiicit, vel ſpe lactat & extollit, ſemper conatur obdurare: vt cuncta negent, reſpuant confiteri, non reſipiſcant, nihil pęniteat deliquiſſe. Hic in promptu Sacerdos habeat, & ſacræ Scripturæ teſtimonia, & Patrum ſententias, & exempla omnis æui: quibus clare demonſtret vtroque dęmonem mentiri: ſerio cõuerſos nunquam à Deo reiici: nihil eorum, quæ pollicetur, iactatorem illum præſtare poſſe, neque ſi poſſet velle. Grauitatem quoque criminis poterit proponere: ex circumſtãtiis hæreſis, idololatriæ, Apoſtaſiæ, homicidij, patricidij, rapinæ, Sodomiæ, & ſacrilegij. Impęnitẽtiæ verò iſtius ſignum idem Grillandus. maxime quoad mulieres, certum eſſe dicit: ſi lacrymas nullas emittant, cum tamen flere, gemere, ſuſpirareq. videantur, & omni conatu lacrymari conentur. Hanc ipſe cum aliis Iuriſconſultis veriſſimã notam putat, qua conſtet eas non verè, ſed fictè tantum pœnitere, cuius rei, cum videat ſe rationem nullam naturalem idoneam reddere poſſe, confugit ad ſupernaturalem, vultq. id fieri à diuina prouidentia in pœnitentię fauorem. Cenſent itaque Grillandus, & ſocij: ſi ſaga lacrymetur, verè illam pœnitere ex animo, ſi non lacrymetur, fingere pęnitentiã. Nunquam Iudici auctor fuerim huic coniecturæ inniti, vt certæ, vel idoneæ. Nam experientia illa, quam ex aliquibus ait Grillandus ſe collegiſſe, fallax eſt & incerta. tum quia nonnumquã ipſa doloris magnitudo lacrymas deſiccet, & plane tollat, iuxta illud orcheſtræ.

De ſortileg. q. 9. num. 1.

Supr. nu. 3.

Senec. in Oed. v. 57.

Fletuq. acerbo funera, et queſtu carẽt:
Quin iſta tami peruicax clades mali
Siccauit oculos, quodq. in extremis ſolet,
Periere lacrymæ.

Solet ait, & verum eſt. Iam ex aduerſo ſæpè præ lætitia quidam lacrymantur, iuxta illud eiuſdem.

In Thyn.

Subitos fundunt.
Oculi fletus: nec cauſa ſubeſt.
Dolor an metus eſt? an hẽt lacrymas
Magna voluptas?

Nec iuuant illum argumẽta à Canonibus petita, quibus tantum probatur lacrymas eſſe ſignum pęnitentię,

tię,

tiç,& nubis mæſtę animum obſidentis profluuium: lacrymis quoque peccata dilui, & fęditatem animo elui: quæ vt veriſſima ſunt, ita minime probant: nullum pœnitere, niſi & lacrymetur, quidam ſunt tam duro vultu, tam ſicco cerebro, vt lacrymari neſciant, etiam pueri: poſſunt ergo mulieres quoque tales reperiri. Nam pueri non minus humidi, non minus ad lacrymas faciles, quam illæ. Accedit quod I. C. iſti non ſatis inter ſe concordes, diſſident ab inuicem, quidam à ſeipſis. Aliquando ſcribunt defectum lacrymarum eſſe indicium ipſius maleficij, nam maleficas eſſe, quæ non lacrymentur: at Grillandus fatetur maleficas, cum vere pœnitēt lacrymari. An hæc conſentanea, & non pugnantia? ſi dicas, lacrymari, quia eo ipſo, quod pœnitent, maleficæ eſſe deſierunt: ſicut adulter eſſe deſinit affectu, quem peccaſſe pœnitet, verum hoc quidem. Sed quid ſi pœnituerit peccaſſe, & poſt pœnitentiam hanc animi comprehendatur ea, quæ veneficiis ſuis multos interemerat? hæc iuxta Grillandum poterit lacrymari, quia pœnituit: iuxta cæteros verò adhuc lacrymari non poterit, quia quoad externum forum adhuc eſt vere malefica, nam vt Grillandus hoc ſuum dictum ſtabilit auctoritate diuinæ prouidentiæ, ad pœnitentiam animi declarandam: ſic alij illi ſuum quoque firmant eadem diuina prouidentia, quam decet fauere iudicibus ad criminis commiſſi deprehenſionem & vindictam, quare iuxta illos, vt crimen huius maleficæ (quoad forum externum talis eſſe non deſiit) puniatur, neceſſe eſt hoc indicio illam detegi, vt flere non queat, quàm lacrymaturam Grillād. contendit. Planè confeſſario omnia huiuſmodi indicia aſpernenda, omnes huiuſmodi coniecturæ fugiendæ ſunt: eò quod pœnitenti pro ſe, &

A contra ſe loquenti, tenetur credere. Denique quis adeò fori huius interni inexpertus eſt, qui neſciat, ſæpè vbertim flere quoſdam confitentes exiguo tactos dolore: & alios multò grauiùs affectos, & ictos profundiùs, nec vnam lacrymulam emittere?

Vrget etiam tum reos metus duplex, alter verborum, & minarum à dæmone, à quo incarceratæ non raro

B affliguntur crudeliſſimè: alter humanæ infamiæ: cōtra vtrumque rationibus, exemplisq. armari à confeſſario illas oportet.

De tertio illo, nempe *reſtitutionis obligatione*: cōſiderandum, ſitne damnum adhuc impendens; an verò iam fuerit illatum, ſi damnum adhuc pendet, vt ſi res adhuc ſit plane integra, vel venenum, vel aliud malefi-

C cium nondum cœperit lædere, ſed poſt aliquod tempus effectum ſuum exſeret: non eſt reus abſoluendus, donec quocumque modo licito conetur malis futuris obuiare, & veneno antidotum præbere: vel maleficium deſtruere: idq. totum de conſilio confeſſarij docti & prudentis: cui attendendum, ne occultum crimen pandatur. & ne qua media illicita

D adhibeātur. Si verò aliqua iam damna fortunis, perſoniſve fuerint, illum non abſoluat confeſſarius, ſine præuia ſatisfactione, aut (ſi eam nequit reus præſtare) ſine fideiuſſoria, vel ſaltem iuratoria cautione, ita ſanè quando quis adhuc liber, iuriſq. ſui confitetur. Nam quando eſt damnatus ad mortem: in locis vbi bona non confiſcantur, ſufficit confeſſarius hāc

E defuncti obligationem (ex eius conſenſu) hæredibus ſignificari curet, ſi poteſt: tuncq. officium magiſtratus fuerit, cogere hæredes ad ſatisfaciendum: immo & reus deberet hoc coram iudicibus declarare: velle ſe, vt de bonis ſuis, omnibus (quoad fieri poterit) ſatisfiat, qui damnum acceperunt.

Digitized by Google

perunt. At in locis, vbi bonorum confiſcatio capitale ſupplicium conſequitur: officium cōfeſſarij erit, monere reum, vt iudicibus indicet ſe à fiſco petere, vt qui in bonis, etiam in reſtitutione hac exſequenda ſuccedat: ſi reus hoc nequeat facere, confeſſarius obeat munus, ſaltem monendo iudices, vel fiſcum. Non enim malefici per mortis pœnam, euadunt obligationem reſtituendi. Nam mortem ſubeunt propter iniuriam Reip. irrogatam, non propter iniuriam priuatorum. Et hæc eadem realis obligatio reſtituendi, migrat, ac quoſuis bonorum ſucceſſores: cum non pœna ſit, ſed debitum. quare tenebuntur hæredes, quicunque fuerint, damna reſarcire, quatenus ad eos ex bonis malefici commodū peruenerit. Ceſſaret obligatio iſta, ſi pars læſa profiteretur, ſe tali ſupplicio contentam eſſe, ſibiq. ſic ſatisfactum.

Quartò, *quoad abſolutionem*, quædam particularia occurrunt. Quærendum enim, an pactum habeant cum dæmone expreſſum, quid promiſerint, & qua ſolemnitate, de his ſolemnitatibus, *lib. 2.* diximus permulta: quæ poſtquam ſcripſiſſem, venit ad manus meas liber Gallicus Florimundi Raemundi, Senatoris Regij in Burdegalenſi curia, viri pij, Catholici, & eruditi: in quo ritùs nonnulli, cęteris nefandiores, & magis ſacrilegi continentur: fideliter eius verba transferam in Latinum ſermonem, ſcribit in hac Curia anno 1594. auditam mulierculam, Aquitanam adoleſcentulam, non incita forma, quæ ſine tormentorum cruciatus ſponte ſua fatebatur: *ſe, teneriore adhuc ætate cum foret, à quodam Italo corruptā, & poſt ea, quæ D. Ioannis Præcurſoris diem præcedit, nocte media, in agrum quendam abductam. illic Italum fagina virgula circulum in ſolo deſignaſſe, certaq. verba in libro quo-*

Cap. in literas. de raptor. & incend. eſt communis teſtib. Couar. l. 3. var. reſol. c. 3. Claro. §. fin. q. 51. Nau. Man. c. 15. num. 15. Binsf. de confeſ. malef. par. 2. præiud. 13.

Lib. de Antichriſt. c. 7.

A *dam nigro lecta ſubmurmuraſſe: ſubito*
deinde hircum grandem plane atrum
aſtitiſſe, probè cornutum, comitatum
fœminis duabus, & mox acceſſiſſe vi-
rum veſtitu, ornatuq. ſacerdotali. Hir-
cum quæſiiſſe ab Italo, quæ puella iſthæc
foret? reſpondiſſe hunc, eam a ſe addu-
ctam, vt hircus in ſuarum numerum il-
lam referret. Quo audito, iuſſit hircus,
vt illa ſignum crucis manu læua effor-
B *maret, & quot aderant, ſalutatoria ve-*
nerationis officio fungentes, accederent
propius. fecere illi, & oſculum ſub ipſa
cauda labris impreſſere. Inter hirci cor-
nua nigricolor candela tetrum lumen
præbebat: de hac, quas ſinguli manu te-
nebant, accenderūt, & cum hircum ado-
rabant, ſtipem pecuniariam in peluim,
quæ aderat, inijciebant. Hoc primo fa-
ctum tempore. Poſtea Italus fœminam
C *in eundem iterum locum reduxit. tunc*
hircus ab ea poſtulauit corollam ſeu ſer-
tum de capillis eius: Italus capillos de-
ſecuit, & illi obtulit: hoc ſigno deſpon-
ſam ſeduxit hircus à turba, & in vici-
num nemus deductam, ſolo oppreſſam,
iniuit: quæ fœmina commixtio (vt aie-
bat) mirè ingrata & voluptatis planè
expers fuit, imò & cum ſenſu doloris
acerbi, & horroris, ob ſemen hirci, quod
D *glaciei inſtar frigidū experiebatur. Sin-*
gulis quoque menſe Mercurij & Vene-
ris dieb. ſemel, generale Capitulum (ſic
vocabat) celebrabatur apud Puteum de
Dome, ad quem conuentum ipſa infini-
tis vicibus acceſſerat, cum alijs pluſ-
quam ſexaginta, qui ſinguli candelam
nigram ſecum adferebant, & de illa hir-
cina inter cornua lucente accendebant;
quam hircus admotam poſtico, poſterio-
E *re illo ſub caudino ſtatu accenderat. Quo*
peracto omnes tripudium orbiculare, ob-
uerſo inuicem tergo iunctis manibus au-
ſpicabantur. Miſſæ quoque ſimulacrum
exhibebatur: quod qui peragebat (quem
illa nominauit) caſula nigra, crux cui
nulla intexta, veſtiebatur: loco ſacrificij
interuenit & ſacræ hoſtiæ, eleuabat re-

ſegmen

Digitized by Google

ſegmen ſiue orbem ex rapa, tinctum fuligine: & eo eleuante clamabatur à præſentibus, vnanimi voce: Magiſter adiuua nos. Calici, loco vini, aqua infundebatur. Luſtralem verò aquam ſic conficiebant. ſcrobi in terram defoſſæ hircus immingebat: hac vnda, pura ſcilicet, ſacrificus & aſpergillo atro cunctos aſpergebat. In hoc conuentu miniſteria ſortilegij ſingulis diſtribuebantur, & ſinguli rerum à ſe geſtarum rationem reddebant: diſceptabatur de venenis, maleficijs, ligaminibus, & remedijs magicis, & perdendis frugibus, ſimilibuſq. criminibus.] Hactenus Raemundus. Sunt ergo ſimilia ſcrutáda, vt de Sacrilegij, apoſtaſię & idololatriæ genere conſtet: quærendũ quoque, an aliquem fidei errorem mente fecerint. verbi gratia, quod non ſit vnus Deus: quod diabolus ſit Deus, vel quod ſit omniſcius, aut omnipotens: quod Ieſus Chriſtus non ſit Saluator: quod Sacramenta Eccleſiæ non ſint vllius efficacitatis ſupernaturalis, vel quod vim habeant ad maleficiorum operationem, &c. de quibus actum toto opere. Si quid huiuſmodi crediderint, ſunt hæretici, & ab hæreſiæ, eiuſque excõmunicatione prius abſoluendi. Si nihil huiuſmodi crediderint, in conſcientiæ foro hæretici non cenſentur: ſed abſoluendi ſicut ij, qui contra fidei duntaxat profeſſionem, & per ſacrilegia mortaliter peccarunt: licet aliud ſit dicendum in foro fori. Atẽdere præterea oportet confeſſarium, an confitens aliquam aliam incurrerit Eccleſiaſticam cenſuram; verbi gratia, vtrum maleficium, vel veneficium (qualecumque id etiã abortionis vel philthri) præbitum ſit clerico vel religioſæ perſonæ (quibus priuilegium Canonis *cap. ſi quis ſuadente*, proſpectum voluit) vnde illius ſit ſecuta mors, vel mutilatio (tũ enim incurritur etiam irregularitas:) vel etiam notabilis

A læſio, ratione cuius incurritur excommunicatio illa violẽtæ manus in clericos iniectionis. Si videt cenſuram incurriſſe, ab ea debet primum abſoluere: ſi dubitat, vtendum abſolutione conditionata. Sed quia nõ cuiuis Sacerdoti competit ius abſoluendi in quouis caſu: ideò diſtinguendum in confeſſione rei ab mortem damnati, & alterius, ſponte confitentis, non condemnati. Etenim, cum

Cap. de cet. c. preſbyterum, c. audientiam, de homic.

B ille cẽſeatur in articulo mortis (quoad hoc) poſitus à confeſſario poteſt abſolui à quibuſlibet cenſuris, etiam reſeruatis, quia in mortis articulo omnis reſeruatio ceſſat. Secus eſt, quoad illos alios, qui non ſunt in mortis articulo: nam quoad hos, ſolent ab Epiſcopis ſibi reſeruari: veneficia, ſortilegia, maleficia & incantationes, duntaxat tamen, ſecuto effectu, & quoad actus exteriores: Sixtus etiam V. anno 1588. ſibi ſoli reſeruarat crimen aborſus: ſed illa bulla extra Italiam vix innotuit, nec à maiore populi parte recepta fuit, & ideo vix alibi ligauit, ex Nauarr. ſententia valde probabili, quin etiam Ioan. Chappeauuille olim Pœnitẽtiarius, nunc Vicarius Leodienſis, ſcribit ſe à viris fide digniſſimis accepiſſe, conſtitutionem hãc Sixti V. & in ea contenta, per ſucceſſorem eius ad ius antiquum reuocatam. & P. Saa in verbo *homicidium* teſtatur Greg. XIV. declaraſſe, pœnas bullæ illius duntaxat locum habere: quoad fœtum iam animatum, vnde colligitur pleraſque illationes, quas Viualdus poſuit in Sixtinæ bullæ explicationes falſas eſſe. Quoad illas Epiſcopales reſeruationes, graue dubium eſt: *an Mendicantibus ordinibus, virtute ſuorum priuilegiorum, etiam maris magni, quibus eis permittitur quoſcumque & vndecumque ad eos venientes abſoluere à cunctis peccatis & cenſuris etiam Pontifici Max. reſeruatis, exceptis ijs, quæ*

(margin letters C, D, E beside the lines "tiones, duntaxat tamen", "à viris fide digniſſimis", "falſas eſſe")

Siluef. ver. confeſſio. 1. §. 7. Hadrian. de cõfeſſ. q. 3. Canus de pœnit. p. 5. Sotus in 4. d. 18. ar. 4. & Nau. c. 2. nu. 9. Cap. paſtoralis, §. præterea. de off. ordin. c. fures. de furt. Cõc. Trident. Seſſ. 14. de pœn. c. 7. Ex receptiore ſententia Paludani apud Silue. in verb. caſus q. 5. & Antonio p. 3. tit. 17. cap. 11. Manual. c. 27. nu. 41. Lib. de Caſibus reſeruatis c. 9. q. 1.

in

Digitized by Google

in bulla Cœnæ Domini continentur, an inquam, iis liceat abſoluere à reſeruatis Epiſcopo caſibus poſt Concilium Tridentinum? Negatiuam partem tuentur Felicianus Epiſcopus Scalenſis, Viualdus, & recentior alius ſcriptor. nituntur his argumẽtis, I. Gregor. 13. (vt teſtatur quibuſdam epiſt. nepos eius Cardinal. S. Sixti) Borromæo, & Paleotto Cardinalibus de ſententia congregationis Cardinalium, adde ad declarationem Concilij Tridentini reſpondit, hoc iam non poſſe Regulares virtute ſuorum priuilegiorum: idque Borromæus, & Synodus Mediolanenſis ſtatuere, & excommunicationis pœna ſanciuere. Secundò quia S. S. Dn. Noſtr. Innocentius IX. & Clemens VIII. in ſuis Iubilæis cõcedunt caſus Epiſcopis reſeruatos: quo indicant, abſque Iubilæo, aliàs non poſſe: hoc ſecundum argumentum Viuald. putat conuincere: vt & primum, auctor ille recentior. Tertiò quidam obiiciunt Clement. Dudum de ſepult. & clem. 1. de priuileg. Verumtamen placet magis affirmatiua ſententia, quam Viualdus tribuit Nauarro, Fumo: Henriq. & Bart. Medinæ. tenet etiam Ambr. Carolus *in diſputat. de Miniſterio Sacrament. art. 91.* Nec quoad forum internum vllam puto eſſe limitationem: quoad externum forum, obtinet illa, quam quidam ponũt, ſi Epiſcopus caſum ſibi reſeruaſſet addita excommunicatione latæ ſententiæ. Et hæc doctrina probatur efficaciter: quia caſus Epiſcopales ſunt minores caſibus Pontificiis. cum ergo ſuos Pontif. cõcedat, multò magis concedere cẽſendus eſt illos minores Confeſſorib. Pontifex poteſt abſoluere à reſeruatis Epiſcopalibus: ſed per huiuſmodi priuilegia cõcedit Religioſis, & quaſi delegat ſuam abſoluendi poteſtatem. Secundò bullæ cruciatæ, & quarundam Sodalitatum: qui-

Tractat. de confeſſ. De abſolutione, nu. 52. in 5. editione. Candelã aurei.

Borrom. in inſtruct. Paſtor. p. 153. editis Antuer. 1586.

Conc. Mediolan. 3. de Pœnit. ſacramen. pag. 25.

Num. 29. 32. & 35.

Cap. cui cõceditur. de regul. iur. in 6.

Gl. in c. 7. de pœniten. in 6. ar-

A bus datur licentia eligendi confeſſarium, qui eos abſoluat ab omnibus peccatis: tribuunt licentiam ei, quem iſti elegerint, ſic eos abſoluẽdi etiam à caſibus Epiſcopalibus: multo igitur magis hanc licentiam tribuent bullæ & priuilegia immediatè religioſis à Sede Apoſtolica cõceſſa. Tertiò, quia nec Concil. Tridentinum: nec Gregor. XIII. priuilegia hæc quoad omnes vbique religioſos apertè reuoca- B rũt, quod erat neceſſarium. De Concil. Tridentino id fatetur Viualdus *num. 40. illud c. 7. ſeſſ. 14.* tantum tribuere Epiſcopis facultatem reſeruandi caſus, quoad ſuos ſubditos: ſed regulares iſti non ſunt illorum ſubditi, ſed immediatè ſubiiciũtur Sedi Apoſtolicæ. Vnde etiam infert idem Viuald. Bulla Pij IV. quæ Cõcilio Tri- C dent. additur, non eſſe reuocatum hoc priuilegiũ, eò quod mare magnum duntaxat in hac bulla reuocatur, quo ad ea, in quibus repugnat ſtatutis Sacroſancti illius Concilij: Concilium verò non inuenitur religioſos, quoad hoc ordinariis ſubiicere, nec etiam religioſorum reuocare priuilegia iſta: quare non repugnat hoc priuilegium Concilij decretis, nec D eſt à Pio V. reuocatum. Quoad Gregor. verò XIII. optimè idem Viuald. *num. 44.* oſtenderat idem dicendum: nempè nuſquam vlla bulla, vel motu proprio dicta priuilegia conceſſa per Pium V. religioſis videtur reſtringere: hæc de quibus agimus, in ſuo robore relinquit, cum ait: *eam deinceps diſpoſitionem, atque deciſionem pro ſubiecta materia futuram eſſe, quæ ſiue ex* E *iure veteri, ſiue ex dictis ſacri Concilij decretis, ſiue aliàs ante dictarum litterarum, & conſtitutionum editionẽ erat, & ſi ipſa non emanaſſent, futura fuiſſet, ad quam diſpoſitionem & deciſionem, ſuum q́ priſtinum ſtatum, illa omnia reducimus.*] cum ergo antiquo iure religioſi habeant facultatem ab omnibus

gu. Clem. ſuper Cathedrã. de ſepult.

Viual. ſupra nu. 37. & 53. poſt Nauar. in Manua. c. 27.

Viual. nu. 37. poſt Nauar. & Henriq.

bus

Clem. Dudum, de ſepultur. in qua reuocatur & annullantur, Extrauag. inter cunctas de priuileg. Seſſ. 14. c. 7. Trident.

bus his caſibus abſoluendi (dummodo ipſi ſint à ſuperioribus ſuis præſentati, & ab Epiſcopo approbati) neque hoc illis Tridentinum Cōcil. ad merit. & Gregor. XIII. verbis illis omnia, ſicut erant ante Pij V. cōſtitutionem, reliquerit: conſequens eſt per Epiſcopos huic priuilegio, ſine noua Pontificis Maxim. permiſſione, derogari non poſſe: cum in ſuperiorem ſuum, Epiſcopum Epiſcoporum, ius non habeant. Confirma hoc eis non licere per bullas Alexand. IV. Sixti IV. & Leonis X. quarum verba retulit idemmet Viuald. *ſup. num. 46.* vbi vide.

Ad argumenta in contrarium Reſpond. *Ad 1.* quidem reſcripta illa fuiſſe perſonalia & in fauorem particularium perſonarum, nempe Prælatorum illorum optime de Eccleſia meritorum: quibus hoc ſpeciali priuilegio Pontifex cōceſſit, vt in eorum diœceſibus, nempe Mediolanenſi & Bononienſi, religioſi à caſibus per ipſos reſeruatis non poſſent abſoluere. Quod ſi generaliter hoc Pontifex voluiſſet vbique ſeruari: nouum iſtud ius aliquo Motu proprio vel bulla declaraſſet. nec enim alioqui recte ſatis cōſcientiis prouideretur eorum, qui merito id ſe & inuincibiliter ignorare dicerent: quod non vt oportet euulgatum ſit. Neque declarationes illæ Congregationis ligare poſſunt, quamdiu non publicantur. Deinde hæc peculiaris cōceſſio cum vim habeat exceptionis, quoad ceteros magis confirmat, quam eneruat regulam. Denique quoad Societatis IESV confeſſarios ipſemet Greg. XIII. anno 1583. die 10. Maij expreſſe declarauit, nō eſſe intentionis ſuæ, quod per talem Epiſtolam (*loquitur de illa Ipſa Nepotis ſui Cardinalis S. Sixti, qua obijcitur*) ſit derogata dictæ Societatis facultas, eamque quatenus opus ſit de nouo confirmauit. *Habe-*

A *tur ea declaratio inter viuæ vocis oracula pag. 131.* vnde ſequitur illam Synodi Mediolan. conſtitutionem non obligaſſe quoad prædictos Patres. Imò & ad hominem quis ita poſſet argumentari. Si peculiare priuilegium conceſſum Borromæo trahendum eſt ad omnes Prælatos; ergo & peculiare priuilegium ſeu declaratio eiuſdem Gregorij facta poſtmodum
B vni religioni mendicantium, extendenda eſt ad omnes mendicantes. Si verò hoc non recipitur (vt recipiendum non eſt) deſinant ergo prædicti auctores velle, vt illam eorū extenſionem recipiamus. *Ad 2. Reſp.* valde perperam argumentari, qui ſic argumentantur. Non. n. id inſerunt Pontifices propter mendicantes, quibus hoc ius iam competebat: ſed propter
C ceteros ſacerdotes, qui virtute illius dumtaxat bullæ eligi poſſunt: quibus hoc non aliter licebat, & ideo tum demum concedebatur.

Ad 3. Reſpond. in priori ſanctione, quando Papa negat ſe maiorem religioſis poteſtatem concedere quā parochis, tunc tantum loquitur de aliis rebus, nō de pertinentibus ad Sacramentum Pęnitentiæ: in poſteriore tan
D tum vetat Regulares, ſine priuilegio abſoluere ab excommunicatione iuris reſeruata. *lege Silueſ. verb. excommunicatio. 7. caſ. 14. Tabien. excommunicatio. 5. caſ. Caiet. eod. verbo, c. 64. Nauarr. cap. 27. num. 101. & Cordub. caſ. 24. fin.*

Hæc (pie Lector & erudite) quæſo vt mature perpendas, & cum perpenderis, tecum ipſe diiudices, an Viual-
E dus cauſam habuerit, cur à priore ſua ſententia, illis ipſis argumentis: quæ aſcripſi, optime probata, recederet: quæ nec vno verbulo ſoluit: vt nec ille, recentior alius: quod faciendum erat volenti, tam reſolute concludere: [*non ſolum hinc ſequi, religioſos virtute ſuorum priuilegiorum non poſſe abſolu-*

Digitized by Google

re à caſibus Epiſcopo reſeruatis, niſi hoc illis expreſſe concedatur: ſed etiam haberi reſpõſionem ad quæſtionem, aliàs difficillimam & obſcuriſſimã, vtrum priuilegia mendicantium, quoad facultates abſoluendi in foro conſcientiæ ſint ſublata per Concilium Tridentinum?] Quibus verbis tacite voluit innuere fuiſſe reuocata: cuius tamen contrarium patet ex dictis, & locum ille aſcribere debuit, quo nitebatur: ipſeque Vualdus, ad quem nos remittit, expreſſe ſatis docet ea reuocata non fuiſſe, niſi quoad hoc vltimum de caſibus Epiſcopo reſeruatis, de quo tamen ipſe argumentis validiſſimis contrarium docuerat prius, quæ ſoluere non videtur ipſemet potuiſſe; ſane neuter ſoluit.

CAPVT II.

De officio Confeſſarij, qua medicus eſt.

DEBET Medicus & morborum cauſas, & genera, & remedia noſſe. Animi morbi ſunt peccata: quorum genera & cauſas libri præcedẽtes quinque docuerunt: hic docebit, quibus remediis vtendum. Ea ſunt, vel licita vel illicita. Illicita propter periculum & ſuperſtitionem. Licita prorſus & citra controuerſiam ſunt omnia. Eccleſiaſtica ſeu diuina. Naturalia aliquãdo, propter periculum illicita ſunt dæmoniaca ſeu ſuperſtitioſa ſemper ſunt illicita. de ſingulis diſquiſituri, ab his vltimis ordiamur.

SECTIO I.

De remedijs ſuperſtitioſis ſeu illicitis.

POSSVMVS iſta vocare dæmoniaca de quibus tria dicemus. primò exempla quædam proponemus: ſecundò diſputabimus, num à malefi-
A cis remedia peti poſſint, & an maleficia deſtruere liceat, & remouere?

QVÆSTIO I.

De exemplis ſuperſtitioſarum curationum ſiue magicorum remediorum.

VT omittam quæ exhibui exempla *lib. 3. Sect. 5. Sect. 6. & Sect.*
B *8. litt. C.* occurrunt primo loco tres modi Chaldæorum & Hebræorum primum refert Pſellus, contra dæmonem terreſtrem ſacrificari debere lapidum *μνιζυριν* prius excãtatũ: quem lapidem ingenioſe Serarius noſter, *commun. ſuo variæ & curioſæ lectionis in Tobiam*, vult hoc nomen accepiſſe, quod ſit fugans aduerſarios ſeu piloſos (ita dęmones ab Iſaia vocari) quaſi
C *menos Iſarim*, vel *Zeirim*. Hoc ſacrificium, plane idololatricum eſſe, nemo non videt: & tamen, vt dæmon per mendacium non decipiat, ex Zoroaſtreis decretis id præcepit Pſellus. nimis ille Mago ſuo credulus fuit & eo potius nomine ab Eugubino meruit reprehẽdi; quã quia dixit à Chaldæis quoſdã bonos dæmonas credi: neque id ſatis expugnat Steuchus, eũ
D lege *lib. 8. Coſmopœiæ cap. 28.* Quis ille lapis ſit, fateor me ignorare. Zoroaſtris & Pſelli verba dedi ſuperius *lib 4. cap. 2. quæſt. 7. ſect. 2. verſic. decima ſexta.* Secunda ſuperſtitio eſt, qua ligabant Iudæi Thephilin (h. eſt frontales quaſdam faſciolas ſeu reſegmina membranacea) capiti, & manui læuæ, & valuis, quæ ad dextram erãt portæ chartulam infigebant: ita vt
E eius pars tertia reſpiceret thalamum: atque ita credebant dæmones impediri, ne poſſent eis nocere. meminit Paraphraſt. Chaldæus, *in Cant. cap. 8. verſic. 3.* his ſacrilega verba quædam deprecatoria ex cap. 13. Exod. c. 6. & 11. Deuter. inſcribebant, & ea ſic ad ſuperſtitionẽ detorquentes prophanabant.

Digitized by Google

nabant. Iubebãtur illi Totaphot portare *d. cap. 6. verſ. 9.* quæ dictio ſignificat ſpecilla ſeu ocularia, vt notat Oleaſter: & hinc homines vere inſulſi & fatui carnaliter omnia intelligentes, ſua *Thephilim* ſunt cõmenti: quorum vanitatem & ſuperſtitioſos ritus diligentiſſime exſequitur Hieronym. Oleaſtr. *in c. 13. Exo. poſt medium* lege, & cæcitatis miſerorum miſerere, & conſidera quam aptum illi nomen indiderint rei nugaciſſimæ cũ Thaphael, radix vocis, inſulſum, inſipidũ, ineptum, ac fatuum ſignificet. Tertia ſuperſtitio exſtat apud Eliam Germanum dignior adhuc, quæ à Regina Moria tauro donetur: *conſuetudo* (ſcribit) *apud nos Iudæos Germanos inoleuit, vt faciamus circulum per circuitum in parietibus cubiculi, in quo cubat puerpera cum creta vel carbone, ſcribamuſq; in ſingulis parietibus,* ADAM, HAVAH, CHVTZ, LILITH: *atq; in oſtia interiori ſcribamus nomina trium angelorum,* SENOI, SANSENOI, SAMANGELOPH: *quemadmodum tradit ipſis ipſa Lilithea, cum vellent eam in mari ſuffocare.*] ſeu tædet meminiſſe tam vanarum vanitatum, quibus ſcatent ſcripta recentiorum Apellarum. Nec minus ſuperſtitioſæ ſunt *Abracadabra,* & alia verborum formulæ apud Serenum *capit. 33.* Aurelianum *lib. chronic. cap. 1* Myrepſum *ſect. 2. antido. 298. & 405. & 429. & ſect. 12.* *paſſim* item Marcellum, Ætium, Columellam, & alios gentiles. Rectè, vereque Stephan. Clauorius, cui ob communem in Cl. Claudianum operam, volo, vt qui optime, doctis Miſcellis ſuis, cenſuit tabulam illam Eagoliſmenſem, cui ſeptem vocales Græcæ ſepties ordine mutato inſcriptæ amuletum magicum fuiſſe. Prudenter tamen à Grucero inter ſuppoſititia relatum: vt, quod inter legitima vetuſtatis monumenta, immo inter bonæ frugis inſcriptiones legi

A non merebatur: niſi forte cenſeas omnia ſigilla, & characteres magicos, quia veteris æui, & typis & luce donari debere, iuſtius ſtygiæ paludi immergantur. Vtinam ita fieret, nec quiſquam, talibus hodie animum addiceret.

Nam nec iis, qui baptiſmate tincti, ſatis horum immunes. Nam multa occurrunt apud Pomponatium *lib. de incantat.* multa apud Henricum Cor-
B nelium Agricolam. *lib. de philoſoph.* ſed plura apud Philip. Aureolum, aliàs Bombaſtum Paracelſum variis eius operibus: quorum omnium libri prohibitæ per Eccleſiam ſunt lectionis. Vt mittam alios, colligam quædam Paracelſi dumtaxat: ex quibus quiuis intelligat, nihil in hoc homine neque pietatis, neque mentis ſanæ
C fuiſſe. Primò docet curationes morborũ tam *φύσιν* quam *μετὰ φύσιν* à dæmonibus per applicationem ſigillorum, imaginum, monſtroſorum characterum, in deſignata cæli conſtitutione, & certis metallis inciſorum, & ægræ parti appenſorum, petendas eſſe. Secundò contendit, nihil referre, an Deus, vel Angelus, vel diabolus, mundus ſpiritus vel immundus, æ-
D gro opem ferant modo curetur æger: & abutitur illo teſtimonio ſacræ Scripturæ, *ſalutem ex inimicis noſtris*. Et de morbis hyperphyſicis agens, ſic ſcribit: *Qua ratione & quo modo morbis Magico artificio inflictis ſuccurrendum ſit, ſcitu eſt neceſſarium omnibus medicis, qui perfecti cupiunt eſſe. De tali autem curatione nec Auicenna, nec Galenus ſcripſerunt, aut ſci-*
E *uerunt quicquam. Non enim in Academijs omnis diſcitur ars. ideo oportet Medicum quandoque accedere vetulas, ſagas, Zigeneros, ruſticos, & circumforaneos,* dic Zaubrecher *& ex ipſis artem ipſam addiſcere, qui plus ſciunt de iſtis rebus, quam omnes academiæ profeſſores, & quamquam hæc rideant*

L. de philoſophia ad Athenien. lib. de occul. philoſ. lib. de philoſ. magna & l. de cæleſti medicina, & l. de morbo caduco, & aliis.

d l. de morbo caduco

Digitized by Google

academia profeſſores: tu vtere illis in A
forti imaginatione & experieris effe-
ctum.] Hæc ille. ſed ſi imaginatio hoc operatur: nonne præſtat eam adhibere remediis ſumptis, quæ vel ars medicorum, vel vſus Eccleſiæ approbauit; ſed audi quid reſpondeat; *Si quiſpiam* (ait) *ſupernaturali morbo vel dolore per incantationem detineatur, illi nullũ naturale remedium proderit* (hoc plerumque verum eſſe docebo ſect. B
ſeq.) *ſed Magicũ remedium eſſe oportet, quo morbus tollatur, quali & introductus eſt.*] hoc infert, quia homo impius ſupernaturalia Eccleſiæ remedia repudiabat: quæ quia Catholici recipimus: nõ, quia nihil proſint phyſica remedia, ideo ad dæmoniaca cõfugere debemus. Subiungit: *tales curationes magicas minime contra Deum eſſe: quia illis nõ ad perniciẽ, ſed ad ſalu-* C
tem hominũ vtimur, dicãt ad hæc quicquid velint Theologi.] os impurum, quaſi non ſit Theologorum iudicare: quid contra Deum, quid non contra Deum ſit. ſic agyrta nequiſſimus Fidei tribunal ſibi vendicat. Sed poſtea docebo, id non contra diuinas modo, ſed etiam contra humanas eſſe leges.

Exempla huiuſmodi ſuperſtitioſarum curationũ ſunt vetera quidem, D
quæ cõgerit Annæus Robertus lib. 1. rer. iudic. cap. 5. charta Seruilij contra lippitudinẽ, *apud Plinium lib. 28. cap. 2.* Periapton Periclis. *Plutarc. in Pericle*, & Bionis, *Laertij in Bione*, annulus ferreus Tralliani contra colicam *lib. 9. in fin.* & alius Heliodori in hiſto. Aethiopica, item in cedula Eudoxia *apud Cedrenum pag. 274.* carmina & incantationes quibus ſan- E
guis ſiſtitur, *Heliodor. lib. 9. hiſt. Aethyop. Froiſſartius to. 2. Annal. cap. 65.* & aliarum ægritudinum, vt Salomonis *apud Ioſeph. lib. 8. Ant. cap. 2.* Indorum, *Strabo l. 15.* Tartarorum plutarch. in *Sympoſio*, Græcorũ *apud Platon. l. 4. de repub.* Romanorum, *Apu-*
leius Apolo. 1. Recẽtiora verò nõ pauciora colligi, primo curationes illæ per cerearum imaginum fabricationem, in quas ſe morbum magi putãt deriuare, de quibus ſic idem Paracelſus. *Fabricet medicus cereã imaginem ad ſimilitudinem patientis, & in nomine eius, aut conformet ceream particulam ſimilem effectæ parti, idq́; indubitata fide & forti imaginatione, credat per illam ſanitatẽ ægro reſtitui poſſe, ac tandem, additis Magicis precatiunculis, ceream illam imaginem in ignem proijciat. At ſi forte ex doloris acerbitate, vel partis affectæ, vitæ periculum metuatur, integram imaginem certis verbis admurmuratis, comburat medicus, & liberatur æger.*] Sed alio loco diſſentit, & vult imaginem fieri ad formã, & ſimilitudinẽ maleficæ, quæ morbum induxit. Sed omnis hęc ars imaginum non minus ad tollendos, quã ad inferendos morbos, diabolo inuenta eſt auctore. Hãc ſuperſtitionem etiam ipſe Plato damnauit *lib. 11. de legibus*, & eſt diſſimilis illi, quã ex Aſtrologis Marſilius Ficinus obtruſit, de quo poſtea. Huc pertinet vſus ille phylacteriorum Iudaicorũ, ad imaginem ſerpentis ænei Moſaici, de quibus legi poteſt Philaſtrius *in hæreſi ſerpentis Moſaici*: cui tamen non aſſentior volenti talia fuiſſe philacteria Phariſæorum, quæ *Saluator noſter* reprehendit: ſed verior eſt D. Hieronymi explicatio.

[L. de hyperphyſ. morb.]

[l. de vita longa.]

2. Eodem pertinet, quod, ad curandum pilorum, acicularum, ſpinarum & ſimilium corpori ingeſtorum maleficium: vult idem, non eximi illa per vulneris inciſionem: ſed materiam illam ſponte prodeuntem, totã excipi, & in foramine facto Sãbuci, vel quercus, orientem ſpectãte imponi, & ex eodẽ ligno cuneo obturari certis verbis additis. clara hic quoque eſt ſuperſtitio: immo & Diaboli opera, p̃ quẽ reſiduũ materiæ ſtatim

[l. de occul. philoſ.]

fertur

Digitized by Google

fertur ad idem foramen ex corpore, A
in quo latitabat.

3. Talis erat curatio illius, qui ægrotos apprehenſos in foro collocabat, & eorũ corpori appẽdebat chartam miris, variiſque characteribus conſignatã, & additis nominibus dæmonũ: *Bulfar: Narthim, Oleaſar, Bilech, Mammon, Oriẽs &c.* deformatã.

4. Talia erãt nomina Epheſia, per quæ dæmoniis obſeſſi liberabantur, B
teſte Plutarch. *in Sympoſiac.* Talia ſunt conuitia & lædoriæ, quas commẽdat Apollonius apud Philoſtratũ lib. 2. & Petr. Martyr de rebus Indicis. *lege Pet. Tyreum de locis infeſtis, p. 3. c. 56.* Mire ſibi Lutherus placuit in congerẽdis fætidiſſimorũ cõuitiorũ olenticetis, quibus dæmonum tentationes diſpelli cenſuit, homo pari ſpurcitia, & vanitate, quibus ego C
chartam non conſpurcabo: & miror quenquam ſine nauſea legere poſſe, *Sympoſiacon eius c. 24. et 26.* vbi huiuſmodi ferculis dignus cõuiuator ſtruices cõgerit patinarias. ſed ſicut iuramentis, & blaſphemiis non abigitur, ſed aduocatur potius dæmõ, vt recte Caſſian. probat exẽplis nonnullis adductis *lib. 12. Inſt. c. 20.* ſic etiam ſcurrilibus, aut iracundis cõuitiis & atro- D
cibus maledictis eorum, qui paſſione ad id mouentur: & nõ charitate moti, ac fidei zelo inuitati, & ex officio ordinis ſacri, id faciunt. Nam legitimis, ac probis exorciſtis licet dæmonẽ ſuperbiſſimũ ſic vlciſci & diuexare, vt Mẽgus preſcribit *exorci. 4.* & facit D. Antonius apud Athan. & Chriſtiani primitiui apud Prudẽtiũ vbi.

Intonat antiſtes Domini: fuge callide ſerpens. E

Exue te membris, & ſpiras ſolue latentes.

Mancipium Chriſti, fur corruptiſſime, vexas?

5. Tales ſunt Hexagoni duo Paracelſi, inſcripti, vnus *adonai*, alter, *Iehoua*, vel *Tetragrammaton*: quibus certo modo præditis, omnem morbum magicum pelli iactat. item de characteribus *Auigarʒiter, &c.* inſcriptis nouæ membranæ ante ſolis ortum, & per N. dies renouatis, &c. contra maleficium matrimoniale: & contra idem, quod tradit de *Gabaca*, ſeu ſolea equi ferrea, fortuito in itinere inuenta, & ex ea, die Dominico, tridente fabricato, &c. & quæ huiuſmodi accumulat nefariis libris ſuis *de cœleſti medicina, & de characteribus*.

6. Talis curatio fuit illa, quã Grillandus deſcripſit, fuiſſe Iuriſconſultum quendã in Sabinẽſi agro coniugatum, ſed maleficio factum impotentẽ, cui nullius medici ars poterat opitulari. is magum conſuluit, à quo iuſſus: vt ea nocte cũ coniuge dormiret, ſumpta quadam potione priuſquam decumberet. Sedulo tantum caueret, ne nocte illa, vel vxor, vel ipſe ſigno ſe crucis communirent: neve metuerent, ſi quid auribus, oculisve inſoliti obuerſaretur. Paruit cauſſidicus, & ad vnguem cunctis obſeruatis: quinta circiter hora noctis, ecce illi pluuię, procella, tonitrua, fulguraque maxima: mox & adeo pauendi terræ motus, vt concuſſa domus ab imo nutaret, non ſecus ac arbor à ventis pene euulſa, ſucceſſere hominũ magni clamores & eiulatus. Cũque in eam partem maritus oculos conieciſſet *videt in camera pluſquam mille, vt apparebat* (vtar verbis Grillandi) *ad inuicẽ certãtes, & vnguibus, pugnis, & calcibus crudeliter pugnantes. & lacerantes alterius facies, ac veſtimenta tota: inter quos vidit mulierẽ, quandã, quæ erat alterius oppidi vicini, & dicebatur, quod erat malefica. de qua ipſe ſpõſus multum ſuſpicabatur, ne ab ea maleficatus fuiſſet, quæ vltra oẽs maioribus gemitib. & vlulatib. cruciabatur, & crines, faciẽq; ſuam totam vnguibus lacerauerat. Propter quæ ipſe maleficiatus dixit, quod* ali-

De ſortileg. q. 8. nu. 16.

aliquantulum timuit à principio, dubitans, ne quid mali ſibi accideret: deinde recordatus de monitionibus magiſtri reaſſumpſit vires, vxorem verò ſemper tenuit ſub pannis abſconditam, ne iſta videret. Poſtquam verò ita certauerant per mediam horam, vel circa, ingreſſus fuit magiſter in camera prædicta, & erat tunc circa mediam noctem: ad cuius ingreſſum omnes illi pugnantes vnà cum muliere ſtatim diſparuerunt, & abierunt penitus. magiſter autem acceſſit ad maleficiatum, & illius humores tetigit manu perfricando aliquantulum, dicendo quod non dubitaret amplius, quia iam liberatus erat.] poſt cuius diſceſſum maritus conualuit, & deinceps liberis operam dare valuit. In hac narratione maleficus iſte coegit mulierem illam, quod intulerat, maleficium tollere, immiſſis dæmonibus, qui ſic eam ſpecie pugnantium acerbiſſime cruciarent.

7. Superſtitioſum eſt putare quod à Sophrone *in Mimis* traditum, *Rhea & Hecatæ canes immolandos, propterea quod canis latrans Lemures fuget, ac diſſipet, quemadmodum & æs pulſatum, aut aliquid tale.*] Vnde colligas non nouam eſſe Iaponum ſuperſtitioſam curationem, de qua his verbis relatio Lud. Frois, *pag. 246. quando dæmon hominem inuaſit, Iapones aiunt inſiliſſe in illum vulpem, nomine autem vulpis intelligunt dæmonem. Ad exterminandum autem dæmonem ritus exoticos, & prorſus peregrinos cum mille ſuperſtitionum formulis vſurpant: inter quas vna fuit omnino ridicula. Iuſſerant enim omnes canes Ozacanæ vrbis trucidari, ad perterrefaciendam vulpem Dominæ dictæ ventri incluſam.*] Æque ſuperſtitioſum, quod nonnulli arbitrantur vi Galli cantus quædam maleficia diſſipari. non enim habet vim maiorem cantus oſcinis huius, quam cuculi, vel corui. Aſt obiiciuntur exempla quædam quæ retulit Nicol. Re-

A migius, quibus probari videtur dæmonem ad galli cantum, ſtriges quas vectabat deieciſſe, vel conuentus ſagarum hoc canore diſſipatos. Idiotæ gentilium reſponderent, dæmonum noctu maximam eſſe poteſtatem, interdiu vim infringi, & debilitari. ideo noctis ſilentio nocere hos *lupos veſpertinos*, quo *princeps tenebrarum* dominatur. ideo lamias circa tertiam noctis vigiliam (hoc eſt intempeſta nocte, quæ mediam præcedit) vt plurimum mortalibus infeſtas eſſe ſolere, vt tradunt Ariſtomenes, & Telephrom, & Hierocli obiicit Euſebius; quo tempore etiam ſe ſpectra ſæpius oſtentare Plutarc. Plinius & alij docuerunt. At Chriſtianis hæc indigna reſponſio foret. Philoſophi confugerent ad diſſidium naturale gallinacei, cum leone & ſerpente: fruſtra. quia Diabolus duntaxat Metaphoricus eſt ſerpens, ac leo. Si quid ergo veritatis huic experimento ſubeſt: crediderim potius tenebriones iſtos galli cantū odiſſe, propter miſterium aliquod ipſis odioſum. An quia diei prænuncius ales, ad Dei laudem homines excitat, multaque peccatorum genera, quæ obſcuro ſuo peplo nox obtexerat, ſolari lampade diſpelluntur? an quia, Dominica reſurrectione commeminit ſe triumphatum & colliſum: quæ poſt noctis medium contigit? an meminit pœnitentiæ Petri Apoſtoli ad galli cantum, vt lapſus prædictus fuerat, inchoatæ, & electiſſimi ſibi boli ſic erepti? cōſideratione hæc digna videntur Eccleſiæ, quæ cū B. Ambroſio cōcinit de Gallicinio.

Lib. 1. Dæmonolatr. cap. 14.

Apud Apuleium lib. 1. & 2. Ex Philoſtra lib 4. In Bruto. Li. 7. epiſt. Docui fuſe commen. in Senecæ Herc. Oet. v. 123.

B

C

D

E

Præco diei iam ſonat,
Noctis profundæ peruigil.
Hoc omnis errorum chorus
Viam nocendi deſerit,
Mucro latronis conditur:
(En vnam cauſam)
Lapſis fides reuertitur,
Hoc ipſo petra Eccleſiæ

In laudib. diei Domin.

Ca-

Canente culpam diluit. (en aliam.)
Rupto tenebrarum ſitu
Noctis fugat ſatellites.
Hoc eſſe ſignum preſcij
Norunt repromiſſæ ſpei,
Qua nos ſoporis liberi
Speramus aduentum Dei.

Subdit deinde & Petri cantu galli cognito pœnitentiam.

Prudentius quoque Hymno ad Galli cantum.

Ferunt vagantes dæmones
Lætos tenebris noctium.
Gallo canente exterritos
Sparſim timere & cedere.
Inuiſa iam vicinitas
Lucis, ſalutis, Numinis,
Gallus negantes arguit.
Gallo canente ſpes redit,
Iesv labentes reſpice,
Tu lux refulge ſenſibus,
Mentiſq. ſomnum diſcute,
Te noſtra vox primum ſonet,
Et ora ſoluamus tibi.

En reliquas cauſas, quas propoſui.

8. Tale puto, exiſtimare, quod ablutio manũ matutina quidquã proſit ad maleficium illo die arcendũ: falſoque id ſagas illas Remigio perſuaſiſſe. Munditiam quidẽ dæmon deteſtatur; ſed animæ, non corporis. Nonne hãc mẽbris ſuis, luxuriæ, & nequitiæ mãcipiis, & publicæ libidinis victimis, vel nimiam vel ſuperfluã cõmendat? cur mulierculas, & viros, quorũ animi muliebres, ad tã putidũ, & curioſum ſic lauãdi, ſic comẽdi, ſic leuigãdi; pumicãdi, poliẽdi ſtudium tam intenſe, & ſedulo impelleret: ſi corporis munditiam odiſſet? huc refero illud de immerſione in aquam, quod narrat Arnulphus Lexouienſis in epiſt. ad Papã Alexandrũ his verbis: *vt miracula facere crederentur, & quibuſlibet commentis ſecularium perſonarum frequentes inuitarent acceſſus, ſa-*

Lib. 1. dæmonolatr. c. 1.

A *nitatis remedia promittebant ei, qui ſe incantatæ ab eis, neſcio quibus carminibus aquæ, ſepties ſuſtineret immergi. Aegra itaque mulier aqua glaciali frequenter immerſa inter manus comprimentium monachorum congelata deceſſit, dum vim algoris ægritudo non ſuſtinet, & profana religio naturam potius irritat ad perniciem, quam Dei miſericordiam ad ſalutem.* citat Ann. Ro-
B bertus lib. 1. rer. iudicat. cap. 5.

9. His annumero lotium humanũ, quod prodeſſe putat Ananias, & exẽplum de quodam Pherone ſuppeditat Herodotus: à dæmone Pheron rex excæcatus, quod ſpiculũ iratus in Nilum flumen cõtorſiſſet: poſtquam vndecim annis ſic luce caruiſſet, oraculũ, quod in Buti vrbe conſuluerat, fertur reſpõdiſſe; viſum ei rediturum,
C ſi oculos abluiſſet lotio mulieris, quæ à ſolo ſuo marito cognita fuiſſet. Expertũ ergo primo loco propriæ coniugis vrinam, cum nihil amplius cerneret: cæterarum deinceps; tandem oculos recepiſſe. Ibique omnes mulieres illas; præter eam, cuius vrina ſalutaris fuerat, in vnam vrbem coegiſſe: quæ ἐρυθροβῶλος, rubra gleba dicta: & eas illic vnà cum vrbe omnes
D cõcremaſſe: & medicam illam ſuam ſibi matrimonio copulaſſe.] ſic videlicet Diabolus nullam infamãdi lædẽdique mortales, de imbecilli quoque ſexu, occaſionem voluit prætermittere. fuit in eadem ſuperſtitione Syracuſanus iudex Paſcaſius: qui D. Luciã Martyrij corona mactauit. idcirco enim virginẽ lotio perfundi iuſſit, ꝗ ſagam putaret, & ſic maleficam
E vim reſiſtẽdi tormẽtis repelli arbitraretur. *lege Martyrium D. Luciæ 6. Surij tomo.* Ne de hoc dubites, ſcias idẽ doceri à B. Althelmo *l. verſifico, de laudibus virginitatis* (qui nondum in lucem editus) *in martyrio SS. Chryſanthi & Dariæ*, qui eſt M. S. Leodij in Abbatia S. Laurentij; his verſibus:

Lib. 4. de Natura dæmon.
Lib. 2. ſeu in Euterpe.

B 4 *Lo-*

Digitized by Google

Lotia tunc lictor crudelis ſpargere iuſſit,
Sacros humectans artus fœtore putenti.
Qui liquor (vt dicunt) atrum fantaſma fugabit,
Dum vernam Domini ſperat Necromantia fretum:
Sed putor Ambroſiam fragabat nectare ſuauem.

Et apertius idem in lib. proſaico eiuſdem tituli, qui editus typis: *Sed milites magicis putantes præſtigijs geſtum, putentiſſimis illum perfundunt lotij odoribus, quibus cuncta arbitrantur Chaldæorum & Hierophantarum phantaſmata, ſimulq́; ariolorum magorum machinas euaneſcere.*] Scilicet, his perterreatur, & fugetur, quē non pudet, pigetque in fœtore cadauerum, & libidinum ſtercoribus volutari. Tamen & Saliſberienſis id cenſuit *lib. 1. Polycratici, c. 8. Quis* (ait) *libenter non videat, & rideat, cum præſtigiatoris lotio perfuſi ars deletur, & oculis, quos malitia ſua præſtrinxerat videndi facultas reparatur?*] Digni, qui credunt, nō infundi tantum, ſed perfundi. Aliquid dicerent, ſi hoc tribuerent ſuperbiæ dæmonis, rei indignitatem non ferentis.

10. Tales ſunt *νεφελοδιῶκται, γοητευταὶ*, & *φυλακτήριοι* quos punit Synod^9^, Trullana *can. 61.* vbi Balſamon, primos illos exponit diuinatores ex nubibus, ego ēt crediderim fuiſſe eos, q nubes improbo ritu, ne nocerent, incantabāt, & ideo perſecutores nubiū vocabātur. *γοητευτὰς* vocabant eos, qui exorcizabāt morbos & certis imprecationibus abigebant, illud optimè Balſamō. *φυλακτήριοι hoc eſt remediorū ſeu amuletorum præbitores dicuntur: qui fraude dæmonis eis, qui à ſe decipiuntur, vincula quædam ex ſericis filis contexta quæ & τουγγία dicūtur præbēt: quæ aliquando quidē intus habēt ſcripturas, aliquando verò falſa quædā alia quæcumque inciderint. dicunt aūt hæc iuuare, ad omne malum vitandū ſi ex collis eorum qui illa accipiunt perpetuò pendeant.*] Mox exemplum ſubdit: de *τῶν ἀμυρίων* geſtatoribus: *Præfectus quidam Hoſij de re huiuſmodi accuſatus, manifeſto deprehenſus eſt in ſinu ferens indumentum infantis nuper nati: & dixit hoc ſibi datum fuiſſe, à quadā muliere, ad auertendum eisq́; os occludendum, qui contra illum dicere conarentur. Vnde etiam ſubiectus fuit καθοσιώσει execratione.*]

11. Tale etiam illud quod narratur à Georg. Pictorio ex Abbate Spāheimenſi; *ſubulcum quendam fuiſſe, qui in ſcipione ſuo vel baculo paſtorali ſcedulam nomine D. Blaſij inſcriptam habebat: cuius baculi vi, & potentia, porcos ſuos ab omni luporum vi, & raptu tutos credebat, ac tantum ſcedulæ numinis tribuebat, vt etiam porcos in agris ſolos paſcendos abigeret. Tamen contingente quodam tempore, cum gregi paſtor abeſſet: & quidam præteriens dæmonē cuſtodire vidiſſet, illiq́; dixiſſet, quid ipſe hic cuſtodiret, qui hominum ſalutis perſecutori foret peſſimus? reſpondit, porcos cuſtodio. retulit alter cuius iuſſu: dæmon, inquit, ſtultæ paſtoris confidentiæ. Nam ſcedulam quandam ſuo bacilio incluſit, cui diuinam aſcribit virtutem, vel inde quod Sancti Blaſij nomine eſt inſcripta: & eam porcos ſuos à luporum iniuria defendere, contra legem ſuam, credit: mihi falſa ſuperſtitione inhærens: vbi cum per me fuiſſet vocatus, & denuo vocatus, & non comparuiſſet, me S. Blaſij vice huc cuſtodiendum contuli. vt enim ſemper libens Dei, & Sanctorum vices gero: ita & nunc libentiſſime pro ſuo S. Blaſio illi porcos cuſtodio: vt ſtultum hominem in ſua vana confidentia extollam ac roborem, ac eo perducam, vt talem ſcedulam pluris quam Deum faciat.*] Non ſimplex ſane hic paſtoris error fuiſſe deprehenditur; non, quod S. Blaſij deuotus eſſet cultor; & ei ſe, ſuaque cōmédaret

> Iſagog. de dæmon. ſub innaribus.

A ret(quod Pictorius, ex ſectæ ſuæ myſteriis, latenter vult inſinuatum)nam Sanctos honorare, obſecrare, & auxilio cuſtodiæq. eorum nos committere pium & ſalutare eſt, quicquid hæretici garriant: verum quia fiduciam in ſchedula collocabat, & quia ſchedulæ diuinitatis aliquid tribuebat: & quia Deum tentabat, relictis ſuibus in ſchedulæ tutela: non etiã Sanctorum auxilium precibus impetrãdum B ſibi, ſed nudo nomine chartulæ inſcripto opinabatur. Scio in Traiectenſi tractu vltra Moſam, quibuſdam in locis ſimili ſuperſtitione, certis verbis admurmuratis, pedum à paſtoribus terræ infigi, & ſic putare ſe abſentibus nullum gregi à lupis periculum ſupereſſe, quod impiæ credulitatis.

12. Huc referenda multa Plinij, vt hyenæ ſanguinem inunctum impe- C dire omnes Magorum artes: fel canis nigræ amuletum eſſe domus totius eo ſuffitæ, purificatæve cõtra cuncta maleficia eãdem vim eſſe amianto lapidi: menſtruoq. ſanguine tactis poſtibus, aut atri canis ſanguine reſperſis parietibus, eiuſq. genitali ſub limine ianuæ defoſſo: quis iſta non rideat non niſi qui probet eam quam idem tradidit *lib. 25.* Mandragorę ef- D foſſionem, aut Varronis *Siſta, Piſta, Riſta, Xiſta,* vel eiuſdẽ ter repetitum *Anaſagenſ.* vel Pentagonos Antiochi, aut Conſtantini fictitios, veteres tamen, & antiquæ ſuperſtitionis, & innumera Marcelli Empyrici *in libro Medico eius*, quædam etiam Vegetij *in lib. de Veterinar.* & imaginum illam fabricationem planetariam, quam ex Plotino, & Arabibus periculoſè tra- E didit Marſilius Ficinus *lib. de vita cœlitus comparanda*: quo libro non videtur venenis exhibitis ſatis idoneũ antidotum addere. facit enim perinde ac inſcitus, & ineptus conuiuator, qui conuiuis apponeret cibos multos ſalutares, multos etiam veneno imbutos, & duntaxat diceret, veſcimini ſalutaribus, relinquite noxios: nec indicaret, qui in tam multis, tam varie conditis, vt dignoſci vix queant. ſint illi noxij, à quibus abſtinendum cenſeat. Ludere hoc conuiuas eſſet, & lædere. Sapiẽtis conuiuæ tunc foret incœnatum abire potius, quam tã apertum vitæ diſcrimen ſubire. Idem ego cenſeo, de libro illo præſtare nihil eius, quoad imagines illas credere: quam cum periculo aliquid in animum admittere.

Lib. 28. c. 8. — Lib. 30. c. 10. — Lib. 20. c. 9. — Lib. 28. c. 7. — d. c. 10.

13. Annumerare licet, quæ recẽtiora, contra viſibiles, inuiſibileſq. hoſtes, excogitata nugaciſſimę ſuperſtitionis & taciti cum dæmone fœderis, quędam retulit Pictorius primum de Cicorij radice, quã die S. Ioannis Baptiſtæ paulò ante auroram, cum auro, & argento flexis genibus contingũt: & ferro, per gladium Iudæ Machabæi, exorcizatam, multis ceremoniis ex terra eruunt, & ſecum portant contra aduerſa omnia. deinde de iis, qui crines pectinando euulſos nõ niſi ter conſputos abiiciunt, &, ſi oua comederint, eorũ teſtas, non niſi ter cultro perfoſſas in catinum proiiciũt, timentes vtrumque neglectum veneficis nocendi occaſionem præbere: ſeruatum, credentes præcludere nocendi poteſtatem. Denique qui Sammonici Sereni. *Abracadraba* dietim ordine retrogrado minuentes de collo ſuſpenderint: vel alia Hebræorum, ex Rabbi Hama *lib. ſpeculationis*.

Epitome de Magia. c. 26. & 27.

14. Quicquid Remigius dicat. non puto ſic dæmoni odio eſſe ſalem profanum, vt ob eius aſperſionem maleficiũ cogatur ſoluere: ſed id eum facere ex pacto, vel vt aliquã introducat ſuperſtitionem. naturalis quoque vis ſalis non ſatis efficaciæ habet ad huiuſmodi morbos ſanandum. quare ſuperſtitioſa hæc curatio.

15. Loci mutatio, quam Ananias ſuadet, vt & nominis mutatio: merito ſuſpe-

Lib. 4. fol. 145.

Digitized by Google

ſuſpecta eſt. quid enim virtutis occultæ, ob angelorũ, quos propterea vult ſimul mutari, proprias vires, habere queat: non video: nec quiſquam opinor, niſi per mendacẽ Cabbaliſtarum dioptram, Theologis Catholicis exſecrandã. In nominis mutatione quid eſt (quæſo) efficientiæ naturalis: aut qui (quæſo) angeli non ipſis hominibus, ſed hominũ nominibus ſunt præpoſiti? quid locus in maleficium influit, ratione angeli loco præſidentis? poteſt ſitus, & loci ſalubritas aliquid prodeſſe, vt & in cæteris morbis: poteſt imaginatio noxia deperdi, poteſt etiam prodeſſe loci mutatio, ſicut & veſtium, lecti, ſtragulorum, puluinarium, quando hiſce maleficium inditum, inſutum, vel aliter in eis abſconditũ: vt recte colligitur ex Tobiæ c.7. vbi Raguel iubet ſponſis aliud cubiculum præparari. ſic Zachar. Vicecomes complem. artis exorciſt. par. 1. doctrin. vlt. nec alia ratione loci mutatio poteſt prodeſſe.

16. Clarioris ſuperſtitionis eſt, putare ſi quid precario, vel furto de malefici domo acceperis, maleficiũ ceſſaturum: idq. merito Remigius reprehendit. Nec enim hoc aliud eſt quam maleficium, maleficio ſanare: par dementia illorum, qui pro philtro vtuntur crepidis, laciniis veſtium, vel præſegminibus vnguium perſonæ, quam amant: vt docuere veteres ſcriptores.

Lib.3. demonolatreıæ.

Theocrit in Pharmaceut. Lucian. in Dialo. meretriciis; Meliſſę. & Bacchid. & Apule⁹ lib.2. de aſino. Crinit⁹ li. 7. de honeſt. diſcip. caſ. 1. Anabias d. lib. 4. f.

17. Similis eſt vanitas exiſtimantium, contra ſpectra prodeſſe canes, equos, vel ſtricti gladij vibrationem, ex doctrina Homeri *Odyſſ.7.* & Virg. *Aeneid 6.*

Tuq. inuade viam, vaginaq. eripe ferrum.

Vbi perperam Lamb. Hortenſius aſſerit reipſa compertum ferri aciem dęmonas formidare. Iudaica illa opinio fuit, vt patet ex Thargumæo *in cap.3. Can. v.8.* ſed ridicula. Nullam

A huic rei cauſa ſubeſt; niſi quod ictu, & vibratione aer diſſipatur, & continuũ illud cadaueris, vel corporis aerei aſſumpti, ſoluitur: quod ipſum nihilominus procliue ſit dęmoni impedire ictu eluſo per diuerſionem, vel corporis alterius interiectionem cur igitur hæc timeat? non certe magis, quam culicẽ elephas, vel triceps Cerberus catellum Melitæum. *Plura Tyraus d.p.3 cap.57.* Duo adſcribã exem-

155. Lambert. Hortenſi Virgil. 6. Aeneid.

B pla ex Cęſario. de milite prius eſt, qui in Meneuelt, quo viuus vti ſolebat pellito indumẽto veſtitus apparens, non potuit gladio fugari: quo cum cæderetur, nõ poterat ſpectrum vulnerari, talem ex ſe ſonum emittẽs, ac ſi mollis lectus percuteretur. hic apparere deſiit aqua adſperſus, quæ calno Dominico fuerat ſuperfuſa. *Sic il-*

C *le, lib. 12. c. 15.* Concubina Sacerdotis cuiuſdam nocte mortem ſubſequente, diu ante lucem Luna ſplendente cuidam militi apparuit, per viã equitanti. primum miles & ſerui audiuere muliebrem vocem opem poſtulantem: mox videre mulierem rapidiſſimo curſu ad eos properantem. Mox miles de equo deſcendens, & gladio ſibi circulum circumducens, fœminam bene notam intra circulum re-

D cepit. *Et ecce ex remoto vox, quaſi venatoris, terribiliter buccinantis, nec non & latratus canum venaticorum præcedentium audiuntur. Quibus auditis, cum nimis illa tremeret, miles auditis ab ea cauſis, equum ſeruo committens, tricas capillorum eius brachio ſuo ſiniſtro circumligauit, dextera gladium tenens extentum.* Approximante infernali illo

E venatore, ait mulier militi, ſine me currere, ſine me currere, ecce appropinquat. Illo fortius retinente, miſera ſe eripere ſumma vi connixa tandem ruptis capillis effugit: quam diabolus inſecutus cœpit, equo ſuo illam iniiciens, ita vt caput cum brachiis penderet ex vno latere, & crura ex alte-

ro.

ro. ſicq. capta inuito, ſed vidente milite præda præteruehitur. Miles mane ad villam rediens, cūcta narrauit, & capillos oſtendit, cumq. minus ei crederent, aperto ſepulcro, cadauer ſine capillis, qui euulſi, inuenerunt. *ſic ille lib. 12. c. 20.* quid hic gladij contra ſpectrum potuerunt? tātumdem, quantum monachus ſpectrum feriēs apud Gaguinū, vt aliàs narraui *lib. 2. q. 27. Sect. 2. litt. L.* Ex qua narratione vt & iſta Cæſarij colligitur & alia, vereor, ne ſuperſtitio fuerit ex Magorum orta circulis coniuratoriis: nempe circumducēdi circuli, & in ſpacio illo conſiſtēdi. Nam licet crux in medio circuli facta legatur, tamen illi circuli figuræ fidere videbantur, & crucis efficacitatem ad ſpacium illud circuli reſtringere, quod improbum profecto. Huius circinationis aliud quoque exemplū reperias apud eundem Cæſarium *eodem lib. 12. c. 12.* de Sacerdote, qui ſpectris tota per iter nocte infeſtatus, circulum, circumcirca ſe ducebat ibi ſubſiſtēs: & illis eum neſcentibus procedebat: mox iterū ſe ingerētibus nouum iterum circulum ducebat: ſicq. ad lucem vſque laborauit. Obſeruabis ridiculam illā opinionem de armis apud Pſellum *lib. de dæmonibus in fine: Dæmonicum corpus per totum ſe naturaliter ſenſuale, ſecundū partes ſingulas abſque medio videt, audit, tangit, patiturq. tangendo, & diuiſum dolet, ſicut corpora ſolida, ſed hoc intereſt, quod corpora quidem ſolida diuiſa cum ſunt, aut vix, aut nunquam reſtituuntur: corpus verò dæmonum, vti ſecatur, mox in ſe item recreatur, atque coaleſcit, ſicut aqua, aeriſq. partes quando aliquid incidit ſolidum, ſed & dicto velocius dæmonicus ſpiritus in ſe reuertitur: dolet tamen interea dū diuiditur. quam ob rem aciem ferri metuit, idq. animaduertentes, qui fugare dæmones moliuntur, tela, & enſes in rectum ſibi conſtituunt, quo nolunt dæmones aduen-*
A *tare.*] Hæc more ſuo ſibi vindicat Rhodiginus *lib. 2. cap. 8.* & ſic Pſelli errorem ſuum facit. Quod de corporis diſceſſione, & coalitione ſubita dicit, veriſſimum eſt, & experti duo in Hiſpania Nobiles, mihi non ignoti. Quorum vnus dum nocturno tēpore vagatur, in ſpectrum incidit ſpecie Æthyopis tetri mole Gigantæ à rom-
B phæam ſtringentis. hic, cui plus audaciæ quam pietatis erat, certa ficulnea munitus, impetū ſuſtinuit, ſeque gerens animoſe vulnera punctimque hoſti ingerit. Sed aerem verberans, donec laſſus concidit, & à vicinis, qui ad ſtrepitum accurrerant, domum ſublatus, multis poſt diebus lecto affixus, vix conualuit. Hoc Burgis accidit: alterum Salmanticæ. Degebat ibi Theologiæ ſtudioſus quidam, è pri-
C ma nobilitate: qui priſtinæ caſtimoniæ & pietatis oblitus, noctu magno periculo & labore parietibus tranſcenſis in quoddam Sanctimonialium monaſterium vſque ad Dormitorium (vt vocant) ſe penetrarat. ibi permittente Deo, priuſquam ad cellulam, quam animo præoccuparat, pedetentim perueniret, obiicit ſe illi ſpectrum, ſpecie viri grauis, & hone-
D ſti, prolixo capillitio, & barba, lorum ingens manu tenens, & nullo verbo facto, bubulam minitans inſultationem. Venerat prope armatus miſer ad inceſtum, ſcuto, gladioque: hunc ſtringit, illo ſe tegit. viſus ſibi non ſemel latus aduerſarij, lorum ſubiens, haurire & brachia illi, lorumque reſcindere: ſed ſemper brachium corpori, lorum parti amputatæ ſubito
E iunctum apparebat. tandem lorarius decuſſatim illi in vtrumque humerū ſic viuenti bouem mortuum (vt cum comico iocer) impegit, vt in terram collapſus, vix trepidus ſe fuga eripuerit: & domum reuerſus deprehenderit, ad modum Sanctæ Andreanæ crucis, ſibi in pectore, & in tergo, ad quat-

Digitized by Google

quattuor digitorum latitudinem, notam contuſionis rubore, liuoreque mixtæ impreſſam. tumuit mox vibex, & cum intolerabili ardore, quaſi vermiculare neſcio quid, quod grauiſſimum cruciatum adferebat, miſer ſenſit ſub cute, & (ne vanum viſum putes) altero, tertiove poſt die ad plures migrauit. Nec annum, nec nomina addo, vt vnius qui adhuc ſuperat, & defuncti quoque alterius honori conſulatur. Norũt laſciui iſti palumbi Dionæi, qui nocturnarum ad ſtupra diſcurſationum vtrique fructus fuerit, & quam inanis iſta de gladij rotatione contra vim dæmonum perſuaſio. Nam quod Eraſtus ex Ioann. Opotino narrat: qui Paracelſi amanuenſis fuerat: ſolitum Paracelſum noctu cõſurgere, & machæram ſuam Helueticã vtraque manu in hoſtem inuiſibilem huc illuc torquere: id vel ferocientis furoris fuiſſe putarim, vel ex pacto conuento: ſic moleſtiarum inducias à dæmone paredrio impetraſſe.

In vita Paracelſi.

18. Sit, quod putant aliqui, remedia, quæ contra maleficium vſurpantur nihil profutura, ſi re non integra adhibeantur: hoc eſt, irrita fore, ſi prius tentatum fuerit à medico corporis; à confeſſario animæ, remediũ. ſolemnis enim iſte ſolet eſſe magorum prætextus, vt docet Nicol. Remigius & nota dæmonum fallacia: qua vtitur primo: quia cum ſit Zelotypus, veretur, ne ſanatio, ipſi, adempta, aliis adſcribatur. Secundo vt ſic homines à diuinis, & naturalibus remediis auocet. Ex hoc capite valde mihi ſuſpecta fuit ſcedula illa, ſiue programmation mulierculæ medicæ circumforaneæ, hoc anno 1597. hic Louanij, in cuius vno articulo hæc conditio continebatur. Idcirco etiam ſuſpecti omnes illi medici, qui nolunt ægrum confiteri, priuſquam præſcripta ab ipſis pharmaca hauſerit.

Lib. 3. dæmonolatr. c. 5.

19. Eſt, putare maleficam nõ poſſe maleficium ſuum tollere, priuſquã libertati ſit reſtituta, & ex vinculis dimiſſa. Poteſt enim, maleficium maleficio nouo tollere, quamdiu pacto cũ dæmone non renunciauit, vt docet idem Remigius: poteſt etiam illud per dæmonem deſtruere, vt quilibet alius remouendo ſignum, etiamſi adhuc carceribus contineatur.

20. Maleficam ſcopis in oſtio poſitis impedire, ne domo exeat: vel cõiectis in bullientem ollam ſoleis, aut crinibus eius, vel acubus, cogere, vt accurrat: magicæ nugæ ſunt, & peccata grauiſſima. quia nituntur pacto cum dæmone inito.

21. Minis, verberibus, aut vi maleficos adigere, vt maleficium tollant (cuius rei exempla peti poſſunt à Remigio,) fieri poteſt vt liceat: ſi conditiones quædã adſint. Primò ſi certo ſciatur auctor maleficij. Nã ſuſpectos tãtum, verberare aut alia afficere contumelia nec fas, nec iura ſinũt. Secundò, ſi nihil ſuperſtitioſum putetur adhibiturus. Tertiò, dum non exiſtimetur morbum alium trãſlaturus, quod fere ſemper facere conſueuerunt, vt exemplo declarat Gregor. Turonenſis. videlicet iſta diaboli liberalitas eſt, vt boni nihil vllis hominibus præſtet, niſi cum æquali, vel maiori hominum damno, quo ſpectat narratio D. Gregorij Magni, de virgine obſeſſa: quæ cum opera magorum ab vno dæmone fuiſſet liberata, in vnius locum ſex, vel ſeptem dæmonũ millia ſucceſſere. Neque hoc poetas latuit, ideo enim fortaſſis finxerũt, non potuiſſe Admeto vitam conſeruari, niſi vxoris Alceſtis vicaria nece. Vnde recte noſter Tragicus: cum remiſſo ab inferis Theſeo, Pluto Hippolytum abripuiſſet, canit, alloquens Atticæ præſidem Deam:

Lib. 3. dæmonol. c. 3.

Lib. 6. hiſtor. Frãc. c. 35.

Lib. 1. Moral. c. 9.

Euripid. in Alceſtid.

Caſta nil debes patruo rapaci.
Conſtat inferno numerus tyranno.

22. Quod

itized by Google

22. Quod remedium eſſe contra *Vultuarium* maleficium cenſuit Saliſberienſis *lib. 1. cap. 11. Horum* (ait) *malitia, etiam cum plurimum nocent artificio leui diſſoluitur: ſi videlicet, qui ſuſpecti ſunt, conuenti ab aliquo in iudicio crimen ſuum inficientur: aut, ſi confeſſi fuerint, cogantur maleficium reuocare.*] quid enim ad curationem inficiatio virium queat habere, niſi ex pacto conuento? ſi tamen aliquis ſolummodo intendẽs ſignum deſtruere ſic interrogaret, non auderem illum peccati, ſaltem Mortalis, reum dicere.

23. Superſtitioſa ſunt, vt cum ad maleficium amoris tollendum, vtuntur maleficio odij. v.g. certo ritu conſecrant, vel exſecrant potius columbam nigrã, & diuiſam per medium dant comedendam amantibus. Item ſi, vt odij maleficium tollant, vtantur amoris maleficio, v.g. Euchariſtiam ſacrã in ore habentes oſculãtur eam, quam volunt in amorem inducere, vel labiis chriſmate inũctis id faciãt. Item ſi, vt ſterilitatis agrorum maleficium tollant, hoſtiam ſacram comminuant, & tritam in pulueres ſpargant per hortum, vel agrum. Quę omnia ſunt manifeſtè impia, & ſacrilegia, & tamen hęc facta aliquando legitur. primum illud refert Hollenus in Præceptorio, de chriſmate, alterũ Grillandus; cetera de Euchariſtia, Cæſarius Eiſterbacenſis *lib. 9.*

24. Adde remedia iudiciariarum ſuperſtitionum, de quibus *ſupra lib. 5. ſect. 7. & 9.*

Vltimum notãdum multa eſſe ſuperſtitioſa (vt variis locis oſtẽſum) remedia: quæ ponunt Sprengerus & ex eo Pet. Gregorius, de plumbo liquefacto in ſcutellam aqua plenam infundendo, &c.

Par. 2. mallei. c. 1. q. 12. in 2. exemplo. Lib. 13. de repub. c. 3. à nu. 2.

Et hac de re Codronchus narrat hiſtoriam, ab auctoribus (vt ait) grauibus, & certis relatam, cuiuſdã mer-
A catoris; *qui cum in partibus Sueciæ extra quoddam caſtrum animi cauſa per quoddam pratum duobus famulis comitatus ambularet, malefica muliere ab vno ex conſeruis à longe cognita, adhortatus eſt mercatorem, vt ſigno crucis ſe muniret, quoniam illius ditionis potentior venefica, quæ ſolo intuitu maleficia inferre ſciret, ipſis obuiam veniret. Quod monitũ ipſe paruipẽdẽs, & iſta nunquam*
B *ſibi timorem incuſſiſſe aſſeuerans, cum nondum ferè illa protuliſſet verba in pede ſiniſtro illatam læſionẽ expertus fuit: ita vt cum pedem è loco amouere nõ poſſet, & dolore lancinaretur, ad caſtrum equo fuerit deductus, vbi per triduum doloribus auctis, accerſito quodam villico, qui huiuſmodi mala curare profitebatur: facto periculo ex plumbo liquefacto, & in aquam ſupra pedem proiecto, mor-*
C *bum ex maleficio ortum dixiſſe: quibuſdam prolatis verbis, & tacto pede, per aliud triduum curatus eſt.* ſic ille lib. 2. de morbis venefic. cap. 2. Modus explorandi ſolet hic eſſe, vas aqua plenum imponũt ſuper locum affectum corporis, & plumbum liquatum huic vaſi infundunt, interim verba quædã obmurmurantes, & in plumbo coagulato pro varia guttarum cõforma-
D tione: iudicant primo, an ſit maleficium malũ, necne: deinde cuius generis maleficium ſit. De qua re tota veriſſime idem Bapt. Codrõchus *lib. 3. de morbis venefic. cap. 13.* ita pronunciat. *vt modus ſuperſtitioſus eſt, ſic et dæmonem cooperari eſt credendum. quamuis non deſint, qui exiſtiment, à Saturno vim hanc plumbo eſſe inditam, vt maleficia prodat, quod tamen à veritate eſt*
E *alienum.*] Probare debebant. nunc ſupponunt tantum, & Planetæ vim tribuunt minime naturalem. Nam in hãc vel illam guttulas formam coagulari, pro natura morbi; mere & vere eſt opus non naturæ, ſed intelligentiæ. Pergit Codronchus: *Nec laudare poſſum aliud experimentum, quod à*

quodam

Digitized by Google

quodam didici. *Vt ægrotus, cum decoctione verbenæ (vulgo herba ſancti Ioannis dicitur) abluatur, in qua ablutione, ſi nihil reperiatur, vel decoctio non immutetur in colore, infirmum veneficio non eſſe affectum: quod magna copia pilorũ, & præcipue ſuorum, inueniatur, eſſe argumentum efficax, non ſolum veneficij, ſed & grauiſſimi, minimeq. curam recipientis: quod ſi pili ſint pauciores, morbum eſſe mitiorem & curationem admittere. Quod ſi decoctũ illud ad nigrum colorem mutetur, ſignum eſſe præſentiæ dæmonis: quod ſi ad alios colores mutetur, alia indicare. Quis verò non percipit hunc etiam modum eſſe ſuperſtitioſum, cum illi pili virtute verbenæ, nec ablutionis elici vel procreari non poſſint.*] Sic ille *d. cap. 13.*

Addo, coloris hanc mutationem etiam naturali humorum prædominio (vt aiunt) in morbis non maleficis, ſed grauioribus, poſſe contingere. Idem *lib. 4. c. 2.* damnat tertiũ quendam modum his verbis; *alij columbum per medium ſciſſum ventriculo ægrotantis apponunt, nonnulla verba obmurmurando. Qui modi, & alij conſimiles manifeſte magici ſunt, cum prorſus virtute naturali careant.*] adde, nec ſubſit ratio cur miraculo res adſcribatur? maxime cum certa verborum formula vtantur. Poſtmodum idem iuſtiſſime conqueritur; *remedia multa, tanquam arcana, ex arte magica in medicinam tranſlata ſunt: vt multi Arabum ſectores fecerunt: vt Michael Sauonarola in ſua Practica, et quidam Bartholomæus, qui practicam & experimenta cum quibuſdam introductionibus in lucem edidit. Sic enim multis modis medicina ſcientia conſpurgata remediorum vanitate ſæpè coarguitur. Sed horum Satanicorum hominum curationes fallaces, ac incertæ ſunt, ac ſæpe præſtigioſæ, vt videantur per modicum ſpacium temporis ſanare, & reuera non ſanent.* Creditur Medico docto & pio (quantum A ex libris eius colligo) in arte ſua.

Et in his omnibus Notãdum, ſemper dæmonem lucrum aliquod ſibi ex his comparare, & ſemper animæ interdũ & corpori nocere: quia ſemper aliquid admiſcet, quo fiduciam in ipſum homo profiteatur; vel quo nos à Deo ad creaturas aduertat, & à cæleſtibus curis ad cænoſa, terrenaq. deducat, vel ſaltem à ſeriis, & B grauibus ad ludicra, & nugatoria. Sic ſemper in aliquod peccatum animam pertrahit, vt rectè obſeruarunt D. Auguſtin. & D. Leo. Obſequitur mancipiis ſuis, vt firmius illa ſibi deuinciat, & in peccato retineat.

D. Aug. li. octoginta-trium. Q. Q. q. 79. D. Leo ſermo. 19. de paſſio. Do.

Si Deus permittit, hoc modo ſanari ægrum, plures in fraudem pellicit: ſi Deus non permittit, ſed impedit, tunc ſaltem peccatum hoc præceden- C tibus accumulans, conatur ægros in deſperationem adducere. Si malum vni equo auferat, transfert in meliorem. Si mulierẽ morbo liberet, transfert in virum; ſi ſenem in adoleſcentem. Si ſortem magus in alium non tranſtulerit, ipſemet necatur, vel ingens vitæ diſcrimen adit. coactę nonnullæ Lamiæ; quia non poterant in alios, in ſuos ipſæ liberos trans- D ferre. Narrat auctor Dæmonomaniç fuiſſe in Gallia, qui maleficio, quo læſus erat curando magum acceſſiuit: ab hoc reſponſum, ſe morbo illum liberare non poſſe niſi in eius filiolum adhuc infantulum transferret. conſenſit impius pater, & à mago ſanatur. interea nutrix, re intellecta, infantulum ſubducit, & cum eo aufugit: cum ergo magus non poſſet E in eum transferre, fuit ipſemet à dæmone interfectus. Toloſæ, idem ſcriptor ait, ſtudioſum quendam amico ſuo grauiſſime à quartana vexato dixiſſe, vt febrim vni ſuorum inimicorum traderet: illo verò reſpondente neminem ſibi inimicum eſſe, dixiſſe: da ſeruo tuo: tandem, cum hoc illi religio

Lib. 3. c.

religio eſſet facere, magũ dixiſſe: da mihi eam, annuente ægroto, ipſum conualuiſſe: magum verò febri oppreſſum interiiſſe. Facit lucri ſemper alicuius certa ſpes, vt etiam plane futilibus & abſurdis nonnunquã cooperetur. ſic enim (vt narrat I. C. ille Francofurt.) cum vetula laborans opthalmia ſtudioſum quendam conueniſſet, ab eoque petiiſſet, vt quæ in ſchedula, quam illi porrigebat, continebantur, ſibi non grauaretur exſcribere: certam ſe eſſe, ſi de collo illam geſtaſſet, oculorum lippitudine liberãdam: & ſtudioſus ſcripti illius characteres, vel obſoletos cernens, vel obſcuriores (vt ſolent) legere non valens: eorum loco hæc verba ſcripſit in ſchedula, *diabolus huic vetulæ oculos eruat, &c.* ſimulque præclarum philacterium mulierculæ tradidit, quot cum de collo ſuſpendiſſet, ſpe plena poſt paucos dies ſanitati fuit reſtituta. Nimirum voluit Satan hãc anum decipere, & in ſuperſtitione ſua obfirmare. Plura ſi vis, lege *lib. 3. p. 2. q. 4. Sect. 9.* quibus addi quoque multa poſſunt ex Cardinalis Cuſani Excitationum lib. 2. *in Sermone, Ibant Magi, quam viderant ſtellam, &c.* vt eorum, qui putabant contra ſterilitatis maleficium, vel odij inter coniuges prodeſſe, ſi quis nidum auium inueniens caperet ipſam cum pullis matrem: & ideo vult à Moſe præceptũ, *Deut. 22. ne mater cum pullis capiatur.* ſimili modo ad vitandas alias ſuperſtitiones alia quædã vult Iudæis prohibita, nempe *præcepiſſe Moſem vaſa cooperiri, propter* Dominas Abundas. *ſunt enim dæmones, quibus vetulæ offerunt eſculenta & poculenta, quæ mundando domum non comedunt, imò ſeducunt. Prohibuit, ne vir indueret veſtem mulieris, & è conuerſo, propter idololatriam: quia mulieres veſtes viriles, & arma in honore Martis induebant: & viri muliebres in honore Veneris. Hoc*

Lib. 1. de lamiis, c. 8.

A *feſtum peragitur à Chriſtianis in Carniſprinio.*] Et poſtea idem addit ſequentia exempla vt ait ſuperſtitionis in curandis morbis. *ſi res conſecrata ad aliud, quã ad proprium vſum applicentur, eſt ſuperſtitio; vt aqua benedicta, quæ bibitur contra infirmitatẽ, vel ſpargitur ad fertilitatem, vel datur aliquando brutis.* (Nota hoc ſanè intelligendum, vt & quædam ſequentia. Nam B aquam benedictam adhibere, vt remedium naturale, vel addito ritu aliquo ſuperſtitioſo id vere malum: ſed eam adhibere, vt quid Sacramentale, & vim tribuere Deo per ſacramentalia ſua, ad corroborationem fidei, mirabilia operari ſolito; item vt dæmonis maleficium, vel præſtigiũ ceſſet, hoc pium & licitum eſſe Catholicus nullus poteſt negare, vt docebo C ſect. 3.) *& de lumine cerei Paſchalis, et de aqua baptiſmatis.* [de his idem cenſeo quod de aqua luſtrali] *Abſtinere à capite animalium in honorẽ S. Apolloniæ, vel Blaſij: vel vere carpium luminis conſecrati* (hoc non intelligo, ſi loquitur de cera benedicta ſeu candelis probo ritu benedictis errat.) *crux facta de lignis palmarum, balnea in vigilia Natiuitatis et Carniſpriuij contra D febres, & dentium dolorem, non comedere carnes in die Natalis Domini, contra febres, vel ad honorandum ſanctum Nicolaum pro diuitijs acquirendis, petendo eleemoſynam,* (hæc omnia ſatis clara ſunt) *eundo ad Sanctum Valentinum cõtra morbum caducum, ponderando puerum cum ſiligine vel cera,* (in his poteſt aliqua ſuperſtitio ab extrinſeco aduenire: ſed ſecundũ ſe pia ſunt, E & licita) *portare crucem circumquaque per campos in vere contra tempeſtates* (ſi non fiat, vim ponendo in tempore veris, non eſt ſuperſtitioſum, ſed licitum:) *in certis oblatis ſuper altare, ſicut lapidibus in die S. Stephani, & ſagittis ſancti Sebaſtiani* (hoc quoque pium, ſi tantum fiat in honorem & commemora-

morationem certaminis horum Sanctorum, ſine fiducia in materia, forma numero, &c.) addit de acu quæ tetigit veſtem mortui, de lignis furcæ, de lignis coniungendis contra febres, de hoſtia non conſecrata contra febres *(hæc vere ſuperſtitioſa ſunt,)* contra ictericiã de vrina; de pullis, &c.] puto legendum, *de pediculis*, neque hoc eſt ſuperſtitioſum, cum ſubſit ratio phyſica..

QVÆSTIO II.

An liceat remedium petere à maleficis?

LATISSIME hæc quæſtio patet, in qua multi multa ſcripſere, multi etiam periculoſe admodum errarunt.

Certum eſt vt hodie, ſic etiã olim fuiſſe, qui maleficia maleficiis tollerent. Nam cum Corybantes eſſent numero LII. eorum XXXII. crediti ſunt maleficia inferre, alij verò XX. eadem amoliri. *Sic ſcholiaſt. Apollonij lib. 1.*

Dico primo *falluntur Iuriſtæ, qui exiſtimant iure ciuili licere maleficijs vti, in bonum finem:* nempe ad curandos morbos, vel ad repellendas tempeſtates, *vt Hoſtienſ. in Summ. Azo in Summ. Pet. Aerodius lib. rer. iudicat. 8 tit. 7. c. 6. Bart. Salycet. Godefrid. & alij in l. eorum, C. de malefic. Troilus Maluetius de ſortibus, Grillan. de ſortileg. & alij communiter.* dico falluntur, quia legem illam Conſtantini, qua nituntur recentiore lege ſuſtulit poſtea Leo Imp. *Conſtitut. 65 ad Stylianum de Incantatorum pœna,* vt recte aduerterunt Nicol. Remigius: & Pet. Gregorius, & Godelmannus, quam, quod Tribonianus, homo plane ſcelectus, prætermiſerit, cauſam aliam non video, quam quia ab omni erat pietate, & vera religione alienus. ibi

L. eorum, C. de malef. & mal.

A Leo grauiſſimis verbis negat quidpiã vere bonum his artibus effici: ſed apparens illud bonum, illecebram, atque naſſam eſſe. *quæ illectos* (inquit) *in malorum omniũ extremum vbi à ſummo bono exciderint, abſorbeat, compertum habemus. Notum enim nobis eſt illas, vt qui ſe ipſis dedunt, pro creatore, ac Domino infauſtis, diriſq; dæmonijs adhæreant efficere: & qui illas affectantur, hos, per externarum rerum latam*
B *quãdam ſpeciem, vulnera in anima excipere. Quale quiddam interpugnandam meticuloſis frequenter accidit, qui dum ictus interdũ excipere manu nolunt, illis vel caput, vel uentrẽ exponunt. Sanè verò ſi quis aliquo modo incantamẽtis vſus eſſe deprehenſus fuerit, ſiue id reſtituendæ, conſeruandæve valetudinis, ſiue auertendæ à rebus frugiferis calamitatis cau*
C *ſa fecerit, is apoſtatarum pœnam ſubiẽs ultimum ſupplicium ſubſtineto.* Sed & Caroli V. conſtitutio hos arbitrio iudicis condigna pęna puniri iubet.

Dico ſecundo. *Diuina, & poſitiua Eccleſiæ lege ſemper prohibitum fuit uti maleficis artibus, uel maleficos conſulere etiam in bonum finem.* Eſt communis Theologorum ſententia, & etiã Canoniſtarum, Probatur 1. ex ſacra Scri
D ptura. Deus, id prohibuit. *Leuit. 19. v. 31. Nõ declinetis ad magos, neque ab ariolis aliquid ſciſcitemini, ut polluamini per eos.* & cap. 20. v. 6. *anima quæ declinauerit ad ariolos, & magos, & fornicata fuerit cũ eis. ponã faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi ſui.* Vnde patet hoc eſſe peccatum mortale. Deut. 18. v. 10. *Nec inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum,*
E *aut filiam ducens per ignẽ, aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia, atque auguria, &c.* In nouo quoque teſtamento vetat D. Paulus, quãdo iuſtam damnationem comminatur illis, qui ipſi impingebant eum mala facere, vt bona euenirent: quo ſignificat, graue peccatum eſſe mala facere in bonum finem:

Althuſius lib. 1. Iuriſprud. Rõ. 53. Fichardus conſi. 112. Laur. kirchouiꝰ to. 2. conſ. 2. Mollerus conſt. Saxon. p. 4. Sect. 2.

Ad Rom. 3. v. 8.

Digitized by Google

A finem: quod tamen prætexunt, qui maleficorũ opera ad morbos depellendos tempeſtateſque arcendas abutuntur. Secundò probatur ex perpetuo Catholicæ Eccleſiæ vſu, quæ ſemper id improbauit, vt plurimi Canones oſtendunt, & presbyterum damnatunt, qui bono fine diuinationem fuerat expertus. Tertiò probatur ex Patribus, *D. Chryſoſtomus, citius mors* B *homini Chriſtiano ſubeunda, quã vita ligaturis redimenda. Huc referẽdum illud B. Leonis*, cũ eis, (*ſcilicet dæmonibus*) nihil amplius liceat, quã iuſtitia diuina permiſerit; agunt tamen verſutiſſima arte fallaciæ, vt ex arbitrio propriæ poteſtatis aut parere videantur, aut lædere; & multis (quod dolẽdum eſt) ita per nequitiam ſimulationis illudunt: vt quidam illos, & timeant pati infenſos, C & velint habere placatos; cum beneficia dæmonum omnibus ſint nocentiora vulneribus. quia tutius eſt homini inimicitiã diaboli meruiſſe; quam facere. *Nec non iſta D. Auguſtini*; cum ergo cauſæ articulus venerit, vt hæc proponatur conditio: aut faciendum eſſe contra Dei præceptum, aut ex hac vita emigrandum, quorum duorum homo ſi cogatur alterum eligere, comminante D mortem perſecutore (*idem eſt de morbo per maleficium immiſſo*) ibi eligat Deo dilecto emori, quam Deo offenſo viuere. ibi oderit in hoc mundo animam ſuam, vt in vitam æternam cuſtodiat eam.] Ex his.

c. qui ſine Saluatore, 26. q. 2. c. admoneãt. cap. nõ obſeruetis 26. q. 7. Cap. ex tua ſtũ de ſortil. Hom. 8. in epiſ. ad Coloſ. Serm. 19. de paſſ. Domini.

Tracta. 51. in Ioan.

Infertur primo peccare iudices, qui cogunt malefica benedictione quadam iis, quos læſerũt maleficium auE ferre. Nam hæc benedictio illarum, nihil aliud eſt, quam formula, qua ex pacto dæmon ceſſaturus: & ſi benedictione vera ſanandus æger foret, præſtaret vti benedictione Sacerdotis, vel alterius probi hominis quam malefici, cuius oratio Deo eſt exſecrabilis, neque licet nobis cũ infidelibus hæreticis, apoſtatiſque oratione in diuinis iungi. Vnde ſequitur etiam maleficam obtemperantem tali iuſſioni, & ægros hoc remedio vtentes peccare. Valde quoque falli illos, qui exiſtimant licere maleficiis ſanitatem quærere, vel conferre, ſi id magiſtratus iubeat.

Infertur ſecundò veram eſſe deciſionẽ *articuli Pariſienſis 5.* Quod licitum eſt vti magicis artibus, vel aliis quibuſcũque ſuperſtitionibus à Deo, & Eccleſia prohibitis, pro quocunque fine bono: error. quia ſecundum Apoſtolum non ſunt facienda mala, vt eueniãt bona. *& deciſio art. 6.* Quod licitum ſit, aut etiam permittendum maleficia maleficiis repellere: error. *& art. 7.* Quod aliquis cum aliquo poſſit diſpenſare, in quocumque caſu, vt talibus licite vtatur. error.]

Infertur tertiò impium, & hæreticum eſſe dictum Paracelſi, nihil referre, an Deus, an Diabolus, Angeli, vel immundi ſpiritus ægro ferant opem; modo morbus curetur.

Libr. de morb. caduco. & l. de hyperphyſ. morbis cur.

Infertur quartò periculoſam eſſe, & erroneam, vel ſaltem non ſatis euolutam & explicatam ſententiam Nicolai Remigij, *precario non licere opem à maleficijs impetrare, ſed licere, vi & verberibus eam extorquere: qui hoc faciat, nunquam, qui illud, ſemper lethaliter peccare.*]

Lib. 3. dæmonolatr. cap. 3.

Quorum vtrumque, falſum videtur. licet enim aliquando id precibus petere & impetrare: aliquando etiam verberibus ad id adigere, non licet. Non igitur eo recurrendum, ſed res longe aliter explicanda. diſtinguendum videlicet primò inter maleficum paratum auferre maleficio nouo, & non paratum: aliter enim peccat, qui hunc, aliter qui cogit illum. Secundò diſtinguendus auferendi modus, an cum maleficio, an ſine illo id fiat: quæ communiter Theologi ſolent attendere.

Digitized by Google

Igitur primò falſa, & erronea eſt ſententia Paracelſi, & ſimilium, licere maleficia maleficiis tollere.

Quidam putant licere tollere maleficium, non per maleficia, ſed per res tamen ſuperſtitioſas, & vanas: videntur hoc multi Canoniſtæ tenuiſſe, & nonnulli Theologi, & Legiſtæ. ſi ſuperſtitionis vocabulo hi DD. recte vſi; nequit negari, hanc opinionem quoque erroneam eſſe. quia ſuperſtitio res eſt per ſe mala, nec malum licet facere, vt bonum eueniat. docet hoc Sylueſt. *verbo maleficium, num. 9.* Roſella *verò*, & Tabiena non tenent illam opinionem, ſed dumtaxat referunt.

Hubertin. & Goffred. quos ſequitur Sprenger. in Malleo & cum ſimpliciter referunt nec refellunt. Petr. Gregor. ſupra & Rickius li. de prob. aquæ frigidæ. v. impedimentū 15. num. 19.

Alij itaque fatētur per ſuperſtitioſa media tolli non poſſe; poſſe tamen per vana, quæ nō ſint illicita, ſic Ioan. Friburgenſ. *in Summ. cōfeſſar.* & id ſequitur Roſella, qui exemplum ponit, ſi maleficiati facerent celebrare tres miſſas de Domina, & poſtea omnino nudi operam darent liberis quærendis, credētes maleficium ceſſaturum. Sed hoc exemplum mihi non placet, tum quia rem ad certum numerum miſſarum reſtringere, id non caret ſuperſtitione, tum quia medium illud non modo vanum eſt, ſed & inhoneſtum, & vix poteſt peccato carere: ſi tamen omne peccatum impudicitiæ & inuerecundiæ deforet; neque vis in numero poneretur, neque fides adhiberetur ipſi actui, ſed miſericordiæ diuinæ per miſſæ ſacrificia propitiandæ: tunc poſſet admitti exemplum. Deinde ſi *vana* remedia ſumant, pro omnino vanis hoc eſt inanibus, ſicut omnis vana locutio eſt peccatum, ſic nulla vana operatio caret peccato, ſaltem veniali, *cap. illud. 26. quæſt. 2.* ſi verò vana vocant indifferentia, tunc ſi quis adhiberet ea inuincibiliter neſciens eſſe peccatū, nullum foret peccatum; ſi non inuincibiliter, non tamen affectate ignorans, foret tantum

A veniale: idem foret, ſi quis faceret credens, aut volens experiri, an per talia maleficium ſoluatur, non per operationem diaboli, ſed per ceſſationem eius ab operando; propter pactum, quod maleficus cum diabolo habebat de ceſſando, quando hoc, vel illud fieret. *vide Silu. ſupra num. 9.*

Tertia ſententia, quædam eſt Petr. Aureoli *in 2. d. 34. quæſt. 2.* & Angeli
B *verb.* ſuperſtitio. §. 13. licere à malefico parato petere, vt maleficium maleficio tollat. exemplum huius rei ſuppeditat Ioannes Nider *c. Inquiſitor* (inquit) *Eduenſis mihi referebat, quod modus tollendi maleficium, aut ſe vindicandi in malefico, talis practicabatur ſuo tempore. Venit enim aliquis læſus in ſe, vel in ſuis ad maleficam ſciſcitans malefactorem. Tunc malefica*
C *plumbum liquefactum aliquoties fundebat in aquam: quouſque opere dæmonis in plumbo imago aliqua videretur: qua viſa imagine; malefica quæſiuit ab explorante, in qua parte vis lædi maleficum tuum, & in eodem vulnere eum agnoſcere? cumque explorator locum eligeret, ſtatim malefica in eadem parte imaginis, quæ in plumbo relucebat, fixuram, vel vulnus per cultrum poſuit, &*
D *locum vbi reum inueniret indicauit: nomen tamen nullatenus manifeſtante; ſed experientia teſte maleficus per omnia læſus reperiebatur, ſicut ſua imago plumbea.*] hæc ille. hoc ergo ſecundum Aureolum liceret: & ſecundum Remigium poſſet verberibus maleficus ad hoc faciendum adigi. Argumenta Aureoli ſunt. Primò licitum eſt ab vſurario parato vſuras petere; & à pa-
E rato conferre Sacerdote, in peccato mortali conſtituto, Sacramenta petere; & deferre iuſiurandum idololatriæ, quem ſcio per falſos Deos iuratum. ergo ſimiliter in noſtro caſu petere à malefico parato, &c.

In epit. Formicarij. c. 3. in fine.

Secundò, non poteſt excogitari remedium aliud ad tollendum maleficium:

Digitized by Google

cium: ergo ſi hoc, quod vnicum eſt (A) vti non licet, non licet illud tollere. Sed hoc merito cēſetur duriſſimum: potius ergo dicendum, hoc vnico remedio vti licere.

Verum hæc argumēta nullius momenti ſunt. Eorū enim, quæ in primo ponuntur argumento plane diſſimilis ratio eſt. nam illic inducuntur ad id, quod ſine peccato facere poſſunt, ſi velint. ſacerdos enim poteſt conari (B) conteri, etſi tempus habeat confiteri: vſurarius poteſt dare mutuum ſimpliciter, idololatra poteſt per Deum verum iurare: ſed operatio malefica, quæ petitur eſt intrinſece mala, nec ſine peccato fieri poteſt, ideoque nec peti. quia petendo conſentit eius malitiæ, quod ſemper illicitum, & teſte Apoſtolo ad Roman. *digni ſunt morte non ſolum qui talia faciunt, ſed & qui* (C) *conſentiunt facientibus*. In ſecundo argumento, falſo ſupponitur, alia remedia nō ſupereſſe, ſuperſunt enim alia, de quibus poſtea; quod ſi non ſupereſſent, præſtaret millies, quā per peccatum ſemel ſanari. nam bonum animæ corporis bono præferendum eſt, & honor Dei cunctis anteponendus. Neque hoc durum videri debet ſcienti: quod *qui amat animam ſuam plus* (D) *quam Deum, perdet eam, &c.*

D. Thom. de malo 13.q.4.

Remigius verò coactionem ſuam aſtruit ſequentibus argumentis. primò, quia talis coactio inhonorat diabolum, & eſt expers omnis pacti. ergo licita eſt. *Reſpon.* magis inhonorat Deum, quia cogit alium peccare. immo nec inhonorat diabolū, quia cogit maleficum vt nocet & honoret dæmonem: ipſe quoque eum hono- (E) rat; quia nō modo credit dæmonem poſſe hanc medelā adferre, ſed etiam concurrit poſitiue ad actū poſitiuum; dæmon verò pluris hoc facit, quam mancipij ſui iniuriam, cuius afflictione ſolitus eſt gaudere. Nec poteſt dici expers pacti taciti, qui cogit maleficum iſta perficere, virtute pacti quod maleficus cum dæmone iniit.

Secundò probat hoc pacto, licet à fure fugiēte rē vi ſibi ereptā alia vi repetere: licet arcē ab hoſte iniuſte occupatā armis recuperare: licet vinculis per tyrannidē mancipatum, aſtu, violēterque eripere: cur nō hęc vis licita, vt innocentem morbis indigniſſimis ſanemus? *Reſp.* illationem eſſe vanam, quia reliqua illa licita ſunt, & iuri diuino, naturaliq. conſentanea: maleficium verò maleficio ſanare omni repugnat iuri.

Tertiò nititur auctoritate *l. nullus Cod. de malefic. & mathem.* vbi tantum punitur, qui aruſpicem vel magum induxerit precibus, vel ſuaſionibus. ergo criminis atrocitas in hac ſuaui inductione conſiſtit. Confirmatur, quia Photius in Nomocanone dicit legis illius pœnam tantum debere intelligi, vbi *διὰ θυσιῶν*, id eſt per ſacrificia & mactationes, negociū peragatur. Non ergo locus eſt pœnæ, quando malo adiguntur. *Reſp.* puerile argumentum hoc eſſe, illi ſimile; ſi quis dicat, lex eum punit, qui præmiis, & blanditiis, & per artem lenoniam mulierem ad flagitium pellexerit: ergo criminis fæditas in hac blanda inductione & pellacia poſita eſt: & inferat poſtea, igitur puniri minime debent, qui vi, miniſque matrem familias in thori violationem impulerint. Conſtantinus autem id tantum vetuit ea lege, quod quidam ſibi licere putabant. nam ſponte facienti, nullam ſe iniuriam facere credebant: id verò, quod multo grauius erat, non vetuit ea lege, quia res aperte iniqua minus indigebat noua legis coerctione. Quare Salycet. & Fulgoſ. mentem Imp. attendentes de quibusvis euocatoribus, & prouocatoribus idem obtinere conſueuerunt: nec illa Photij limitatio vlterius protrahenda, quam

Digitized by Google

vt ſignificet Imperatorẽ de illis egiſſe maleficis, qui tum temporis priuatim, prætextu amicitiæ. & hoſpitij recepti in domos Gentilium, dæmonibus clanculum ſacrificabant: quod ipſe fieri prohibuerat alia lege. Nec tamen vllus ſanæ mentis hinc inferat, licita fuiſſe maleficia Magorum, in quibus non ſacrificabatur. poteſt enim vnum factum ex pluribus capitibus illicitum eſſe: quorum vno ceſſante, ratione reliquorum adhuc illicitum manebit.

l.2.C.Theodoſ.de maleſ. & mathe.

Dico igitur tertio, *ſententia hæc Aureoli, Angeli, & ſimiliũ eſt erronea, & cauſa multorum peccatorũ: nec licet vllo modo nec ab imparato, nec à parato petere, vt maleficium maleficio tollat.* hæc eſt communis ſententia Theologorũ, Aureolum, & Angelum ideo grauiſſime reprehendentium: *tenent quod dixi D. Thom. D. Bonau. Sco. Tho. de Argentina & alij in 4. d. 34. Silu. verb. maleficium, q. 8. Armilla num. 2. Tabiena verſ. impedimentum 12. num. 9. Roſell. ſupr. Caietan. 1. 2. q. 78. art. 4. Pet. Ledeſm. ad 3. q. 58. art. 2. d. 2. Alfonſ. à Caſtro lib. 1. de iuſt. hæret. punit. cap. 15. Sprenger. p. 3. Mallei. q. 16. Nider. ſup. Nauarr. c. 11. num. 29. Angl. q. de arte Magica art. 6. diffi. 2. Abulenſ. in c. 19. Matth. q. 90. lit. O. Dom. Sot. in 4. d. 34. q. 1. art. 3. & 8. de iuſt. q. 3. art. 2. Viguer. c. 16. §. 4. Mart. Ledeſ. in 4. q. 60. art. 2. Brianſon. q. 13. conc. 2. Orbell. q. 34. Vngarellus addit. ad Angel. d. §. 13. Henriq. lib. 2. de matrimon. c. 8. nu. 2. & n. 3. in fin.* Probatur, quia hoc ſacræ litteræ, Canones, ius Ciuile & SS. Patres improbant, vt oſtenſum fuit concluſ. præced. Secundò, quia non licet conſenſum præbere in peccatum alterius. Tertiò, quia licet ſic paratus peccare: hoc tamen peccatum, & iſto tempore, non faceret, niſi inductus. Quartò, quia vt actum per ſe malum nemo vnquam licite facit: ſic, nec ad eum licite poterit induci. Nota magis pec-

Rom. v. vlt. Vid. D. Thom. 2. 2. q. 78. a. 4. Turrecre. in c. nouerit, 22. q. 1.

A care, qui cogit inuitum, quam qui orat paratum. nam qui cogit inuitum iniurius eſt cogendo, & ſimul cooperatur: qui petit à parato, nullam ei facit iniuriam. quod nota contra Remigium.

Sot. lib. 6. de iuſti. & iur. q. 1. art. 5. Caſt. & al. ſup.

Dico quartò, *haud dubie poteſt maleficus induci, vt per modum aliquem licitum tollat maleficium.*] In hanc ſententiam conueniunt omnes in præce-
B denti concluſione citati DD. & eſt veriſſima, caretque dubitatione. nã quidam DD. non ſatis clare loquuntur, etſi bene ſentiant. Guido Brianſonus *in collectario ſupra 4. ſent. q. 13. concl. 3. Immo* (ait) *ego fortius dico, quod ſi aliqua perſona erat impedita, vel vexata quacunque vexatione per aliquam perſonam ſortilegam per pactum dæmonis: & per orationes, vel vota, vel artes, non poſſet*
C *ſanari, niſi ab illa perſona, quæ talia intulit. Dico, quod accederem ad illam perſonam, quæ mihi dedit talia, non vt faciam homagium diabolo, nec vt colã illum ſortilegum ſed vt mihi auferat, quod mihi dedit. Si ipſe agat cum diabolo, ego non conſentio: ſed tantum peto, vt remoueat malum quod mihi dedit. Et multotiens iuſtitia cogit tales, vt reſtituant ſanitatem, quam abſtulerunt. Immo ſi pro-*
D *prius diabolus dediſſet mihi talia, dicerem ſibi, quod à me remoueret tale impedimentum, nullo tamen modo faciendo ſibi homagium.*] Sed quod ait de Diabolo. id ego prorſus periculoſum puto, & merito negauit Sotus *in 4. d. 34. q. 1. art. 3.* Nam non poſſum petere, vt ab amico, quia cum eo inimicitias, indicente Chriſto gerere debeo: omnis etiam mihi cum eo familiaritas &
E communicatio interdicta eſt. Per modum verò imperij, non poſſum iubere, quia mihi nõ ſubiicitur. Duntaxat in Dei nomine, per exorciſmi modũ, ei poſſem imperare. Nec etiam ſimpliciter verũ eſt, licere ſemper petere à malefico vt malum remoueat. Quid ſi enim ſciam maleficium non poſ-

ſe

Digitized by Google

Pet. Ledeſm. ſup.

ſe tolli, niſi modo illicito? certum eſt me tum non poſſe petere. quid ſi etiam moraliter mihi conſtet maleficum, etſi poſſit tolli ſine maleficio, non tamen ſublaturum niſi cum maleficio? certum etiam puto, tum non licere petere, vt tollat. Poteſt huius rei exemplum dari, quando petitur tolli ab eo, qui non eſt auctor maleficij, nec locum & modum maleficij, & curationis ab ipſo malefico, vel homine alio intellexit: nam talis non poteſt curare ſine maleficio alio, aut dæmonis cooperatione noua. Quare raro admodum, vel vix vnquam licebit petere ab alio, quam ipſomet maleficij auctore.

Hoc voluit haud dubie idē Ledeſm. & Hēriq. d.n.3.infi.

Dico igitur quinto, *licet à malefico petere, immo licet etiam illum minis, & leuibus verberibus cogere, vt maleficium tollat, quandocumque probabiliter credo illum ſine maleficio, modo aliquo licito id facere poſſe, ſiue quandocumque non ſum moraliter certus, quod vtetur modo illicito.*] eſt ſentētia communis *Henrici poſtea citandi, Scoti & omnium citatorum in concl. 3. & Præterea Ioan. Baſſel. Verriloni in 4. d. 34. Caietan. in verb. maleficium. & in opuſc. 12. tom. 2. Gabr. in 2. d. 28. art. 4. dub. 2. Binsfeld. in Legem q. 5. C. de maleſ.* probatur, quia hoc eſt vti iure meo, inducere magum ad id, quod facere tenetur, & ſine peccato, ſi velit, poteſt facere: non autem eſt conſentire pacto quod dæmon habet cū mago. De coactione id concedit Remn de precibus negat, ſed ratio noſtra, & cōmunis ſententia DD. de precibus idem conuincunt. de iuſſione exemplum habemus. B. Theodori Archimandritæ, qui Theodorum Magum ad pœnitētiam adductum iuſſit, primum omnia peccata ſua cōfiteri. Secundò ſi quos haberet libros maleficos in mediū proferre. Tertiò quoſcunque homines, aut domos, aut animalia maleficiis ſuis obſtrinxerat, diſſoluere. Quartò non amplius ea in quemquam exercere, ſed pœnitentiam agere. De verbere, & minis probatur quoad eos, quos cōſtat maleficio læſiſſe. quia nō tam infero iniuriam, quam illatā repello: & ſicut crumenam meam poſſem furi extorquere, ſic etiam poſſum mago, quam quaſi detinet corporis ſanitatem. Confirmatur hoc, quia docet experientia, nunquam niſi vi coactos maleficiū tollere velle. Dixi, leuibus verberibus: quia grauia vulnera vel immodicos cruciatus inferre, id ad iudicē ſceleris vindicē, nō ad priuatos pertinet. Leuia nō erunt, ſi maleficæ inde immineat periculum vitæ, mutilationis, aut grauius morbi.

Georgius in vita S. Theodori, apud Suriū. menſ. April.

Caietan. cautelam proponit, vt quis expreſſe proteſtetur, ſe nihil commune cū Diabolo habere velle. Hæc ſane prorſus neceſſaria cautio, quando petitur ab eo malefico, qui non intulit maleficium. vix enim (vt dixi) ſine peccato talis poteſt maleficium auferre. Sic cum crudelis, & nefarius Bertulphus dixiſſet coniugi ſuæ B. Godoleuæ, in eam ferociæ ſuæ cauſam eſſe dæmonem, & ex maleficio natum diſcidium, addidiſſetque ſe noſſe fœminam, quæ iactitet ſe poſſe illos mutuo amore, & beneuolentia adeo connectere, vt non queant coniuges ardentius ſe amare: reſpondit Sancta mulier, *Chriſti ancilla ſum, illi ego mea omnia commendo: ſi tamen abſque ſceleris alicuius commixtione id fieri poteſt, quæ dicis, non refragor.*] Si quis ab ipſo, qui nocuit, medelam petat; fortaſſis abſolute loquendo, non eſt neceſſarium addere illam proteſtationem, ſed ſufficiet abſolute (in caſu concluſionis huius quintæ) petere, vt nocere deſinat: quia res, quæ petitur bona, & iuſta eſt, nempe non nocere proximo: & poteſt, ac tenetur maleficus id licito modo facere, nempe per medium aliquod naturale (ſi nouit) vel per ſigni deſtructionē

Tom. 1. opuſc. 12.

Drogo Geſtellenſis in vita S. Godoleuæ 6. Iulij.

ideo quod de pecunia ab vſurario A mutuanda dictum, ad hoc vim obtinet. Attamen ſemper vtilius erit, & tutius hanc proteſtationem adiicere, maxime ſi petã, vt tollat maleficium, vel quid aliud huiuſmodi, quod non nudam caſſationẽ: ſed quiddã actus poſitiui ſignificat: quia malefici, vt plurimum ſunt homines idiotæ, & alia quã ſuperſtitioſa remedia ignorant. Quare etiam conſulo, vt petatur B ab eo, quo remedio ſit vſurus: ſi nolit dicere, nõ eſt vtendũ eius opera: quia hoc ipſo ſatis indicat ſe vſurũ remedio illicito. Si verò indicet remediũ: tunc ſi ſatis prudens es, & doctus, ipſe conſidera, & diſcerne, an ſit licitum, necne: ſi nõ es idoneus iudex, doctiores, & prudentiores conſule: ſi dubitetur, an ſit medium naturale, conſulantur Medici: ſi verò, an ſit diuinũ, C conſulantur Theologi. In his etiam diuinis aduerte tunc præſtare illa applicari à Sacerdote, quam à malefica. Nam ſi miraculoſa operatio eſt, Deus illam potius operabitur per ſeruum ſuum, quam per Diaboli mãcipium; ſi malefica dicit, nõ profuturum, niſi ipſa adhibeat: ſatis hinc apparet, aliquid eam adhibituram ex pacto conuento. Quare nec videtur toleranda D praxis quorundam iudicum: qui cogunt maleficas benedicere ægrotis ex maleficio: & ſi ſanentur, tunc habent pro indicio certo, quod ſint maleficæ. Liceret tamen iudicibus eas cogere, vt citra maleficium liberare conarentur: ſicut licere priuatis iam docui, atque ita intelligendus Brianſonus *d. concluſio. 3.* Quod ſi res moram non pateretur, & maleficus non E foret perſona rudis, & idiota, ſed ſatis prudens ad diſcernendum maleficam curationẽ à naturali, vel diuina: & ſic aliquis ſimpliciter ſecutus fuiſſet ſententiam Pet. à Ledeſmij ſupra traditam, diſcernere, quæ dicẽti ſe non vſurum vllo maleficio, non auderem damnare: poſt factum: ſed ante factum: ſemper vtendum puto cõſilio, & examine, quod dixi. Reuera enim qui non examinat, neque interrogat, neque proteſtatur, neque aliam adhibet cautionem vt intelligat, an remedium quod adhibebitur ſit legitimũ, an illicitum: is non videtur facere: quod in ſe eſt, ſed obiicere ſe temere periculo peccandi: quia nouo periculo peccandi obiicit rudem illam, & idiotam, & peccatricem animam.

QVÆSTIO III.

An liceat maleficij ſignum deſtruere, vt diabolus nocere deſinat?

NOTA primo ſigna malefici vocari, ollas, ligamina, clauſtra, plumas, liberides, & ſimilia: quæ, ex C pacto cum dæmone inito, magus adhibuit, vt aliquis maleficio lædatur: pactum verò eſſe ſolet, vt quamdiu ligula ſic nodata fuerit, vel tale quid ſub limine defoſſum, vel ſera clauſa manſerit: tamdiu talis perſona ſic maleficiata ſit, aut moriantur, qui in tali loco erunt, aut intrabunt, vel exibunt, D & huiuſmodi: de quibus actum *lib. 3.* Porro de ligaminibus & ollis res notior: tibi de *ſera* legi apud auctorem innominatum lib. pœni. editũ à Rectore, & Academia Coloniensi ante annos centum approbati, & excuſi, *cap. 70. quod eſt de impotentia coeundi:* Pariſiis (ait) *contigit, quod quædam ſortiaria virum, qui eam reliquerat impediuit, ne poſſet cognoſcere aliam, quam* E *legitime ſuperduxit: fecerat enim incantationem ſuam ſuper clauſam ſeram, quam in puteum quendam miſit, & clauem ſimiliter in puteum alterum, & ſic diabolo promouente vir ille factus eſt impotens cum vxore ſua.* Quæritur ergo Vt *liceat aperiendo clauſtrum, comburendo capillorum glomum, ſoluendo*

ligula

bigulæ rodum, vel effodiendo ollam; & excernendo, quæ in illa habentur, aut similia remouendo, perdendoq́; maleficium deſtruere, & liberare maleficiatũ? Duæ de hac re ſunt ſententiæ. vna, nullius, quod ſciam in libris editis, in quibus nondum mihi contigit inuenire: ſed noſtris temporibus Ioann. Heſſels à Louanio, *in prælectione lib. 4. ſent.* docuit nullo modo licere. hoc haud dubie pio docuit animo, & vt homines à maleficio abſterreret: quã tamen prudenter, & vere, manifeſtum ſpero fore ex iis, quæ hac quæſtione differentur. multi ex eius diſcipulis, rem non multum diſcutientes, neque auctores alios curantes. Pythagoræorum more, vt oraculum exceperunt: neque in ſcholis tantum docuere, ſed in concionibus adeo nonnunquam calide: vt cõtra ſentientes damnare, & etiam pœnis Eccleſiaſticis coercere, ſint conati: non modicam ſcrupulorũ carnificinam etiam piis, & bonis iniiciẽtes, hoc ergo diligentius res diſcutienda, quam cum ſuperioribus annis docerem, ideo breuiter perſtrinxi, quod tum neſcirem aliquem ex doctioribus communem ſententiam, quam amplectebar, & amplector, probare.

§. 1. Heſſelij & diſcipulorum eius argumenta fuere. primò cum ſignum amouetur, ſanitas exſpectatur non à Deo, vel ſanctis, per miraculum: nec ab humana voluntate, nec à cauſa naturali: ergo à diabolo. Sed hoc eſt ſuperſtitioſum. ergo non licet amouere.

2. Qui ſignum tollit ea ſpe, vt nocumẽtum ceſſet, miſcet ſe pacto, quod malefico cũ diabolo intercedit, quia diabolus cum malefico pactus eſt, vt ſigno poſito ipſe noceat, ſigno remoto nocere deſinat. ergo talis ſocietatem quandam cum diabolo init, cui coniungitur, & communicat in pacto connexo eius.

3. Amouere ſignum, eſt colere diabolum, quia eſt proteſtari, quod

A poſſit nocere quibus, & quando voluerit. quaſi ab alio non pẽdeat: item quod ſit fidelis, & verax, qui pactum ſeruet cum ſuis: ſed diabolum honorare; vel colere non licet. ergo nec amouere ſignum licebit.

4. Non licet declinare ad magos, vt ſcripturæ docent; ſed qui amouet ſignũ, declinat ad magos. ergo. Min. probatur, quia petit à malefico, vt ſi-

B gna tollat, vel vt ſibi tollẽda oſtẽdat.

5. Qui amouet ſigna oſtendit ſe maleficos, & dæmonem timere: ſed S. S. iubet nos ſolum Deum timere.

6. Non tantum res, quæ ponitur, vel amouetur eſt ſignum diaboli, ſed & actio circa rem, vt poſitio eius ad nocendum, permanentia eius ad nocumenti perſeuerantiam, amotio eius ad nocumenti ceſſationem: ſicut non

C tantum aqua eſt Sacramẽtum Chriſti: ſed & ablutio per aquam facta. ergo ſicut qui ponit: ſignum exercet ſacramẽtum Diaboli, ſic & qui amouet. Exercet enim vterque actionem ad eum effectum conſequendum, ad quem aliter, non valet, niſi ex diaboli inſtitutione.

7. Diabolus nunquã ſponte ceſſabit à nocumẽto corporali, niſi vt gra-

D uius noceat in anima: cum ſit hoſtis noſter capitalis, ſemper cupiẽs quam maxime nocere: ideo, iuxta D. Leonem *beneficia eius cunctis ſunt nocentiora vulneribus*: ergo per ceſſationem nocumenti, quæ fit amoto ſigno, grauius infert nocumentum, vel amouenti, vel maleficiato, vel vtrique.

8. Si licet ſigna maleficij amouere, vel ad ea implorare opẽ malefici: igi-

E tur quoties quis maleficium patitur, nec aliud ſupereſt remediũ, quo adiuuetur, tenebitur procurare ſigni amotionẽ: ſicut tenetur homo ægrotus licito, ac poſſibilj remedio procurare, vt ſanitati reſtituatur: peccaret enim ſi ſanitatẽ à Deo exſpectaret, vt interim Medici conſilia reiiceret. At qui

 nemo

nemo eorum, qui ſunt in contraria A opinio ne hoc docet, videlicet hominem aliquando ad amouendum, vel deſtruendum maleficij ſignum ex conſcientia obligari.

9. Si id licet, ergo illi recte faciũt, qui maleficis ad quæſtionem vocatis abradũt omnes pilos corporis, ne quo maleficij ſigno corpori adhærẽte, reddantur inſenſibiles, ideoque ad cõfeſſionem cogi nõ poſſint, quod videtur B ſatis manifeſte ſuperſtitioſum. Vnde Franciſc. à Victoria *in relict. 12. de arte magica:* ſi (inquit) ad expulſionem dæmonum radunt pilos, aut capillos, aut aliquid eiuſmodi: eſt magia manifeſta. Nam veri ſancti, qui gratiam Dei habent, nunquam vtuntur talibus ritibꝰ, aut obſeruationibꝰ.

10. Probari poſſe videtur ex eo, qđ Dominus dicit in Euãg. *hoc genus dæmoniorum non eijcitur, niſi in oratione, & ieiunio.* ſenſus enim eſt non aliter C recte eiici. ergo ſi quis dæmon eiuſmodi intraſſet in aliquem per maleficium, non liceret egreſſum eius procurare per ſigni amotionem.

11. Probatur ex eo quod Hierony. commemorat *in vita S. Hilarionis:* ad quem cum adducta eſſet puella à dæmone obſeſſa, & dæmon clamaret: ſe D inuitum in puellam ingreſſum fuiſſe, vtpote vi maleficiorum coactum: nec ſe poſſe eã relinquere, niſi prius ablatis ſignis ſub limine poſitis: vetuit vir ſanctus ſigna perquiri, & orationis virtute dæmonẽ expulit: *ne* (inquit Hierony.) *aut ſolutis incantationibus receſſiſſe dæmon videretur, aut ipſe ſermoni eius accommodaſſe fidem.*] igitur, ex E Hieronymi ſententia, perquirere & tollere ſignum, vt nocumentum ceſſet, ad incantationem pertinet: alioquin ad miraculum diuinum non recte confugiſſet Hilarion: ſed remediũ facilem ac promptum de ſignis amouendis, ſi licitum erat, præſcribere debuiſſet: ne Deũ tentare videretur.

12. Apud Gratian. *c. ſi per ſortiarias 33. q. 1.* vbi enumerantur legitima remedia maleficij, nulla fit mẽtio requirendi, & deſtruendi ſigni: nec quiſquam alius veterum Eccleſię Patrum reperitur, qui de remedio hoc tanquã licito loquatur. Si reſpondeas eſſe argumentum negatiuum ab auctoritate negata. Vrgent, non eſſe ab auctoritate negata, ſed ab auctoritate negante. quia cum remedium tollendi ſigni ſit facile & cuique obuium, eius maxime mentio fieri debuiſſet, ſi licitum illud Concilia, & Patrum decreta cenſuiſſent.

13. Diabolus non eſt alligatus ſignis: poteſt enim nocere ſine ſignis, & poſitis ſignis liberum illi adhuc eſt non nocere, vt & amotis adhuc nocere & non deſinere. ergo fruſtra tolluntur ſigna, niſi pactum malefici, & Diaboli intercederet. ergo remouens conſentit in hoc pactum.

14. Diabolus nõ poteſt diutius nec fortius, nec breuius, nec lenius hominem affligere, quam & donec ei Deus permittit, qui pactis huiuſmodi non aſtringitur: ergo abſurdum eſt exſpectare remedium ab huiuſmodi remotione ſigni, aut curare talia diaboli pacta: ſed recurrendum eſt ad Deum, in cuius poteſtate eſt Diabolus. His illi argumentis vtuntur, quæ verbis ipſorum retuli: ne quis ſuſpicetur me minus bona fide agere.

§. II. Nihilominus ſit concluſio, *ſigna maleficij etiam ſpe ceſſationis morbi, ſeu mali licet quærere & inuenta remouere, & tollere.* dico, *ſpe ceſſationis;* quia fatentur opinionis contrariæ aſſertores, in contemptum, & deletionem Magiæ ſuperſtitionis, ipſiuſque Diaboli, licere malefici ſigna tollere, deſtruere, atque abolere: imò ſanctũ id eſſe, ſi ex ſolo odio totiꝰ artis, & intentionis Diabolicæ id fiat: ſed negãt, id licere ea ſpe, & intentione, vt nocumentum ceſſet. *Notandum primo,*

quod

quod omnes fatemur, ſigni ablatione nullam habere vim naturalẽ, neque ſupernaturalem mali auferendi, ſeu ſanandi: ſicut nec eius poſitio vim vllam huiuſmodi habuit, ad malũ inferendum. ſed ſicut, poſito ſigno, dæmon fuit, qui nocumentũ intulit; ſic ablato ſigno dęmon eſt, qui malũ aufert, quia ceſſat nocere. ceſſat autem, quia ſic cum mago pactus fuit: non quod pacto ſe ligari putet, ſed quia hoc ſibi iudicat expedire ad animarũ perniciẽ. *Notand. 2.* aliud eſſe vti peccato alterius ad bonũ, aliud cooperari peccato alterius. nam peccato alterius vti poſſum ad cõmoditatẽ meã, quando ille potuit peccatum vitare, & licito modo mihi gratificari, vt dictum de vſurario *præcedenti quæſtione*, ipſius. n. malitia mihi nocere non debet. Cooperari verò peccato alterius nunquam licet, quia nunquam peccare licet: cooperor verò, quotieſcũque peto ab alio, id quod aliàs ſine peccato nequit præſtare. Quando ergo peto, vt maleficium maleficio, vel nouo pacto inito, tollat: cooperor peccato: quando peto, vt id faciat, deſtruendo ſignum iam ante initi pacti, ſeu ſine maleficio, & ipſe me nolente adhibet nouum maleficium: ego illi non cooperor, ſed vtor tantũ eius peccato. Eſt doctrina Sot. & Pet. Ledeſm. & aliorum mox citandorum. *Notand. 3.* Signum tolli vel ab ipſo qui poſuit, vel ab alio, qui non poſuit. Si ab eo, qui poſuit: vel ille inierat duo pacta cum dæmone, vel vnum tantum. duo quidem, quando conuenerat, vt dæmon permanente ſigno debeat nocere: & ſublato ſigno teneatur non nocere, nã hic vnum pactum fit de poſitione ſigni, alterum de ablatione. Vnum tantum fit, quando ſimpliciter conuenitur, vt ſigno permanente teneatur dęmon lædere: huius pacti vis includit, non vt ſublato ſigno teneatur nõ nocere, ſed vt, ſi velit, poſſit non nocere.

A Quando duo ſunt pacta, tunc cõſiderãda eſt duplex, quæ poteſt accidere, malefici intentio. Si maleficus cũ tollit, vult ſibi ſeruari pactum illud ſecundum, non licet tollere: quia hoc eſt confirmare illud pactum. Si verò maleficus ex pęnitẽtia pacti initi motus, vult pactum ſuum cum dæmone initum ceſſare: & ideo, vt reſcindatur: tollit ſignum, quod eſt pacti vinculũ,

B & tollit non quatenus ablatio ſigni eſt ſignum ſecundi pacti: ſed quatenus eſt deſtructio primi pacti; poteſt tollere; quia ſic non confirmat ſecundum pactum, ſed reſcindit: Quod ſi ſit alius, qui tollit, hic nõ fecit vllum pactum cum dæmone, nec poteſt dici confirmare primum malefici pactum: quia illi non cooperatur. Sed ſi gnarus ſecundi pacti, quod malefi-

C cus fecit, illud tollat, quia vult à malefico ſeruari ſecundum pactum: ille quantũ in ſe eſt pactum confirmat, & ſic malo cooperatur, quare hoc nõ licet: ſi verò vel ignarus, vel gnarus, illud tollat duntaxat, vt maleficiũ deſtruat, vel vt pactum reſcindatur, ſperans dæmonem libere ceſſaturũ à nocẽdo: nullo modo cooperatur pacto: non primo, quia iuxta illud non ope-

D ratur: non ſecundo, quia illud nõ curat, ſed vult facto ſuo deſtruere primum. Denique ſi vnicum maleficus fecit pactũ, tunc tollendo ſignum, primum pactum deſtruitur, nec nouum initur: nec ipſe maleficus vllo modo cõfirmat, vel operatur ex primo: quare nec ei alius, tollẽs cooperatur. *Notan. 4.* ſi ſcandalum ſequatur, nõ poſſe tolli. quare ſic iſta peragenda, vt

E ſcandali occaſio iuſta detur nulla.

His poſitis *probatur primo*, concluſio, quia quotquot auctores excuſi de hac egerunt quæſtione, illi ad vnum oẽs, ex quo ea quæſtio diſcuti cępit, in hac cõcluſione conueniunt: eos autem loqui, de eo, qui ſpe ceſſationis ſignũ remouet, clare patet ex verbis

& ra-

& rationibus, quibus vtuntur. Ante tempora D. Thomæ, & ipſi D. Tho. ac D. Bonauenturæ, & eorum præcedentibus, puto plane certũ fuiſſe hoc licere: & ideo de hac re nihil expreſſe proditum: niſi quod maleficia ſine maleficio tolli poſſe cenſuerint: quod etiam Tho. de Argentina *d. 34.* & Abul. *in 19. c. D. Matt. q. 90.* & alij communiter tradiderunt. Quod verò Durand. hoc non dixerit, parum refert: omiſit, quia non habebat, quod ea in re contradiceret D. Thomæ: ad cui contradicendum, commentarios ſuos elucubrauit. Primus quem inuenio ex profeſſo quæſtionem diſcuſſiſſe, qui tempore D. Thomæ vixit, Durando prior, eſt Henricus Goethalzius, ſiue Gandenſis, Archidiaconus Tornacenſis, hic *Quodlibeto 3. q. 33.* vbi quærit, *an liceat tollere tegulam maleficij ſignum?* tandem reſoluit his verbis, *licet autem perniciosum eſt operibus ſuperſtitioſis communicare, aut facere talia, qualia faciunt ſuperſtitioſi communicando operibus dæmonum. Catholicum tamen eſt deſtruere opus ſuperſtitioſum dæmonis, & in hoc ei contrariari. Et ſic dico, quod licitum eſt maleficium deponere ſimpliciter, quemadmodum licitum eſt idolothytum in cloacam proijcere: & etiam vt curetur infirmus maleficiatus (ecce quod ſub hac ſpe) non credendo quod virtute illius maleficij morbus ille contingat (hoc enim credere infidelitatis eſſet) vt procedit prima obiectio: ſed credendo contrarium, et quod fiat ſola dæmonum actione, ex diuina permiſſione: qui non conſueuerunt ſecundum pactionem ſuam maleficiatum vexare, niſi ſtante illo maleficio.* Hęc ille: ſequitur, cum, auore ſuo non nominans, Scotus, & ipſe aliquot annis antiquior Durando, his verbis: *ſi per orationes Sanctorum impediatur virtus dæmonis, bene fit: ſi tamen Deus illas non exaudiat, tunc ſi ſciretur maleficium, & deſtrueretur, dæmon non fatigaret eum*

Anno 1290.

A *amplius, quia ex pacto non aſſiſtit: niſi dum durat aliquod ſignum. Et ex hoc patet quod eruſatica eſt illa quæſtio, an liceat tollere maleficium intentione curandi maleficiatum? non enim ſolum licet, ſed eſt meritorium, deſtruere opera diaboli, nec in hoc eſt aliqua infidelitas. quia deſtruens non acquieſcit operibus maligonis: ſed credit dæmonem poſſe, & velle fatigare, dum tale ſignum durat, & de-* B *ſtructio talis ſigni imponit finem tali vexationi.*] vides à Scoto hoc meritoriũ cenſeri, quem diſcipuli eius ad vnum ſequuntur, vt nominatim Ioann. de Baſſolis ibidem *q. 1.* qui etiã expreſſe addit *meritorium eſſe, ſi fiat cum intentione curandi:* & ſic etiam Ant. And. in 4. d. 34. in fin. ſequitur Nicol. Vorillon. *ibid.* & Nicol. de Orbellis ibid. & Guido Brianſonus. & Ioſephus An- C gles, & Alph. à Caſtro *lib. 1. de iuſt. hæret. punit. c. 15.* & Pelbert. Temeſuar. *Roſarij p. 4. verſ matrimonium, 5. §. 33.* Eſt etiam hæc ſententia communis Thomiſtarum, vt Caietan. *tract. 12. tom. 2.* vbi ait: *duobus modis contingit maleficium a maleficis ſolui: primo per ſimplicem diſſolutionem, ſeu deſtructionem maleficij prius facti, puta diſſoluendo ligaturam capillorum cum annulo li-* D *gneo, &c. & hoc abſque dubio licitum eſt, nec eſt opus malefici, vt maleficus eſt, ſed hominis ſcientis impedimentum boni proximi ſui: quia nulla hic interuenit inuocatio dæmonis, ſed ſola diſſolutio ſigni: quo durante diabolus ſtatuerat malum alterius continuare. Secundo per inuocationem dæmonum, ſeu aliud maleficium, & hoc procul dubio peccatum eſt mortale.*] *hæc ille:* vides Caietan. hoc E definire, vt indubitatum. Idem volũt Silueſt. *verb. maleficium, q. 7. & 8.* Tabiena. *verb. impedimentum 12. verſ. 9.* Fumus *v. maleficium, num. 2.* Domin. à Soto. *in 4. d. 34. q. 1. art. 3.* vbi dicit *nos poſſe maleficum rogare, & ab eo pecuniam extorquere, vt ligaturas, quas habet ſepultas, aut ſuſpenſas, aut alicubi aſſer-*

In 4. d. 34.

In 4. q. 13. concl. 13. q. de arte magica. ar. 6. difficul. 2. iunct. in 4. q. de impedimen. matt. ar. 2.

aſſeruatas, illinc dimouerat; quia illud maleficium facere uirtus eſt: & quouis que ſciret, ubi ſunt poſſet illas inde ſubtrahere, &c. idem aſſerit addens *meritorium id eſſe* Bartol. Ledeſmius *de Sacramento matrimonij difficul.* 49. & eiuſdem inſtituti, ac nominis recentior Pet. Ledeſm. *in 3. p. q. 58. art. 2. d. 2.* Henric. Hẽriquez *li. 12 de Sacram. c. 8. nu. 3.* Conſentiunt Nominales, *ut Gabriel in 2. d. 8. q. 2. art. 4. & Aureolus in 4. d. 34.* Conſentiunt etiam Sũmiſtæ vnanimiter *Silueſt. Tabien. & Fumus ſup. Ang. in ver. ſupereſt. §. 13. Roſella u. impedimentũ u. 13. Caiet. in v. maleficium & Iacob. de Graffiis in deciſ. aureis cap. de maleficio.* Quinetiam Franciſc. Zammarinus beneficiatus Lateranenſ. Eccleſiæ, *in Theſauro Sacerdotali, quem, collegit ſecundum conſuetudinem, ac ritus S. Eccleſ. Rom. p. 1. tit. de exorciſmis cap. 2. quod eſt de maleficiis,* hoc non tantum dicit licere, ſed quaſi neceſſarium, & rituale præſcribit, his verbis: *adiungo, quod illa oſſa, & penna inſerta una in alia: & multa, & quaſi infinita talia, quæ in lectis inueniuntur à dæmone deportata: ſicut clare fuit deprehenſum, ſunt extrahenda, & igne comburenda, dum dicitur Pſalmus:* Exurgat. *Nec ſequenda eſt illa ſuperſtitio, quam vulgus ponit, de mittendis talibus rebus inuentis ad fluuium currentem, &c.* ſic ille folio 180. col. 4. conſentit Zacha. Vicecomes par. 1. Complementi Artis exorciſ. doctri. vlt. Idem noſter Leonardus Leſſius de iuſti. hanc quæſtionem accurate pertractans, cuius ſcriptis adiutum me, hac in diſputatione fateor, vt & Bellarmini. Conſentiunt Iuriſtæ, non tantum, qui tenent poſſe nos maleficiis in bonum finem vti: & alij, qui dicunt per ſuperſtitioſa poſſe tolli maleficium, quos ſupra citaui. ſed & qui hoc reiiciunt, *vt Turrecrem. in d. c. mouet te, Nauar. in Manual. cap. 11. num. 29. & Pet. Binſf. in l. eorum, q. 5.*

A *C. de malef. & mathem.* Inquiſitores quoque Germani *Spreng. in malleo, et Nider in Fornicario, ſupra citati, & Io. Cappenuille Vicarius, & Inquiſitor Leodienſ. in tract. de caſibus reſeruatis.* Vnde patet hanc eſſe ſentẽtiam plane communem: Hiſpanorum, Germanorum, Italorum, Gallorum, Britannorumque Theologorum quidem Scholaſticorum omnium, Nominalium, Scotiſtarum, Thomiſtarum: ex

B quibus multi Cardinales & Epiſcopi & Magiſtri Sacri Palatij fuere, cęteri dignitatibus aliis, aut eruditione ſaltem, & pietate conſpicui. Quare cum ſit incredibile, tot academiarum præcipuarum profeſſores, in hoc dogmate ad mores pertinente, vſque ad Heſſelium erraſſe: & hodie quoque errare, tum in lectionibus publicis,

C tum in confeſſionibus audiẽdis, tum in ipſa praxi quotidiana, idque errore tam periculoſo: ſane non videntur carere temeritate, qui hos omnes inſcitię, & erroris condemnare audent: & puniendos putant: quotquot, ſola etiam auctoritate taliũ adducti, maleficij ſigna remouerunt. Accedit, quod auctoritatem hanc rationes validiſſimæ comitantur: quibus contra-

D riæ opinionis defenſores nondum ſatis efficaciter reſponderunt.

Probatur primum, hæc ſentẽtia exẽplis illis ſuperiore capite narrati B. Godoleuæ, & B. Theodori archimandritæ. & quodam, quod Illuſtr. Cardinalis ex Societate noſtra Rob. Bellarmin. *in publicis prælectionibus* narrauit, cum ante multos annos Louanij ſententiam illam Heſſelij ſolide,

E ſed breuiter refelleret cuius dicta huic diſputationi inſerui. Concionator *(verbis eius vtar)* quidam *Prædicatorum: quod me puerum vidiſſe memini: in monte Polichano in XL. cum vellet concionari, loqui non potuit. accidit id ſecundo, & tertio. videns id non eſſe rem naturalem, in concione tantum ſibi*

vocem

vocem præcludi: votum vouit Sanctæ Agneti, quæ erat loci patrona: inueniťq; ſigna in ſuggeſtu, capillos inter ſe ligatos, & ſimilia. cõburit ergo illa, & vox ei reſtituitur. concionem poſtea habuit.] Quod ſi peccatum hoc fuiſſet, Deus à pio concionatore inuocatus, & voto ſolicitatus cum non ſanaſſet: neque ſigna illi oſtendiſſet, quæ tollere non liceret. his accedat ſimile æque conteſtatum. Anno 1589. *Genuæ adoleſcẽs quidam pius, ex imprudenti aſpectu, ita effuſe in amorem mulieris, exarſit, vt diuinum excluſerit: mittebantur vltro, citroque munera, & furtiuæ litteræ, idq; trimeſtri ſpatio. Poſt quod, is graui morbo afflictus decubuit. Mirũ certe, quam immundas ſordes, & varias ante ora aſtantium euomuerit: muliebres crines, auium villos, linum, bombycem, crinales acus, & ſutorias, vnguium ſegmina, oſſium fragmina, & ferramẽtorum, non paruo numero, vna cum ſanguine. Quidam è noſtris hortatur eum, ne amplius illigari ſe patiatur amore illo peſtifero. Quærit deinde, num quæ eſſent ab eo munera aut litteræ? litteras acceptas aiebat, ſed deinde, laceratas: noſter non credẽs, admonet familiares: vt eius arculã ſcrutentur, &, ſi quid ſit amatorium, tollant. Ea res cum ægro occulta voce quadam innotuiſſet, arculæ clauem horrendis clamoribus poſtulat, & acceptã eadem voce admonẽte, iniecit in os voraturus, niſi prohibitus fuiſſet: eam puluino ſupponit: oculorum uſum amittit: admonet mater, vt doctus malo reddat clauem: eam cum quærens non inueniret, furto ablatã credidit: tunc incipit magis vociferari, nec tamen reperta in toto lectulo diligenter excuſſo: vt tandem cum arcula eſſet reſerata, binæ litteræ amatoriæ inuentæ, & igni traditæ ſunt, quo facto reſtitutus ei ſenſus videndi, & clauis non ſine admiratione: apparuit ante oculos quærentis expoſita. Melius interea habere cœpit et corpore, & animo, et paulò poſt ſanus omnino factus eſt.*] Hæc Fran. Bencij noſtri verbis perſcripta, & Romæ excuſa in anni illius litteris deſcripta. facile videt hic vnuſquiſque ſignũ maleficij litteras fuiſſe; quod ne tolleretur, dæmonem conatum: eoque amoto & cremato, nocere deſiiſſe. Sprengerus *p. 2. Mall. q. 1. c. 1.* narrat hiſtoriam ſequentem. *Comes quidam præclarus genere VVeſtraſienſis territorij in confinibus Argentinenſis diœceſis iuuenculam ſimili genere præclaram duxit vxorem: quam tamen poſt celebratas nuptias, vſque ad tertium annum, carnaliter cognoſcere non poterat maleficali impedimento, vt rei probauit euentus, impeditus: anxius, & quid ageret ignorans, & ſanctos Dei iugiter interpellans. Accidit, vt ad ciuitatem Metenſem, ob negotiorum quorundam expeditionem, applicaret: in qua, dum per vicos et plateas ſeruis, & familia vallatus incederet, quandam mulierem: quæ ante illos annos concubina ſua fuerat, obuiam habuit: qua viſa, dum ſuper maleficia ſibi illata minime cogitaret: improuiſe eam blande, ex amicitia contracta antiquitus, alloquitur: & qualiter ſe haberet, vt valeret, inueſtigat. At illa cernens Comitis pietatem, vice verſa, de valetudine ſui corporis, & ſtatus, diligenter inueſtigauit. quo reſpondente quod bene, & proſpere cuncta ſibi ſuccederent, illa attonita paulum ſiluit. & Comes cernens illam attonitam, amplius verbis blandis eam aggreditur, ad collationem inuitando. At illa de ſtatu vxoris interrogando ſimile reſponſum accipit, quod bene in omnibus ſe haberet. Tum illa anne pueros etiam generaſſet, inquiſiuit. Et Comes, tres mihi* (ait) *ſunt pueri maſculi, quolibet anno vnum genuit. Tum amplius illa ſtupefacta paululum ſiluit. Et Comes, rogo te cariſſima, cur tam diligenter inquiris? indica, nec enim dubito, quin meæ felicitati congratuleris. Tum illa, vere congratulor, ſed maledicatur illa vetula: quæ obtulit ſe velle corpus veſtrum maleficiare, vt carnalem actum cum vxore*

Hoc imꝓbum quia mendaciũ.

veſtra

veſtra minime haberetis. In cuius ſignũ puteus qui eſt in medio curiæ veſtræ, continet in fundo ollam, certas res maleficiales continentem: quæ ea de cauſa ibidem poſita fuit, vt quamdiu ibidem contineretur, tamdiu coeundi impotentia vobis adeſſet: ſed ecce omnia vana ſunt, de quibus gaudeo, &c. Nec Comes diu diſtulit, ad domum regreſſus, puteum exhauriri fecit, ollam repetit, et cuncta concremando, potentiam illam perditam ſubito recuperauit.] Hæc ille. ſufficient hæc tria exempla certiſſima in diuerſis maleficij generibus: & quod ad tertium iſtud, poſſet quis ſuſpicari continuas ad Dei ſanctos preces, vt hęc ei rei bene gerendæ occaſio fortuita offerretur, à Deo impetraſſe: quamuis quæ hominum inconſulta eſt calliditas, media illicita *(nempe mendacium)* aliis licitis *(æquiuocæ locutioni, & maleficij ſigni remotioni)* miſcuerit. Si velis plura vide ſup. lib. 3. *Par. 1. q. 4. Sect. 3. in princ. & Sect. 5. litt. C.*

Aliud ponit exemplum Cæſalpinus *in Diſquiſit. de Dæmonib. c. 17.* quod alibi exhibui. Sed plura Bapt. Codrõchus, cuius hæc ſunt verba: *Vincentius Carrarius 2. p. de medico, & eius officio, meminit cuiuſdam ſuæ ſororis, quæ maleficio affecta, inuentis, ac crematis ſæpe maleficij ſignis veneficis conualuit. Hieronym. Mengus ſcribit quandam nobiliſſimam viduam veneficio lethali ac inſanabili morbo affectam: dum ageret de extrema vnctione inſtrumentis, maleficis combuſtis, ſpiritualibuſq; remedijs adhibitis, quaſi repente, omnibus admirantibus recepiſſe ſanitatem. Narrat & quidam auctor de quodam presbytero: qui cum peſſime maleficio affectus, plurimis menſibus lecto decubuiſſet, nec innumera remedia à Medicis adhibita quicquam ei profuiſſent inuentis in lecto plurimis ſignis veneficis & combuſtis: quonis menſe luna reuoluta alia & alia diuerſa inſtrumenta reperiebantur, quibus ſemper igne conſumptis, Dei auxi-*

A *lio. & Eccleſiaſticorum remediorũ tandem priſtinam ſanitatem adeptus eſt. Annis ſuperioribus Frãciſca filia mea, decem menſes nata, apud nutricem inſigni macie eſt affecta, ſæpe, ac ſæpius magna ſuſpiria edebat: & quando defaſciabatur ſemper plorabat, ægreq; ſe ferebat defaſciari præter puerorum morem, qui quamuis ſint male affecti, vel dolore aliquo detenti, cum faſciæ ſoluuntur, quie-*
B *ſcere, ac delectationem tum capere ſolẽt. Nulla inuenta cauſa præternaturali effectus, nutriceq; mutata, cum in deterius laberetur, ſubijt ſuſpicio vxori meæ, quod, cum eſſet puella admodum venuſta, inuidentiæ cauſa, vel odio cuiuſdam vetulæ veneficio eſſe affectam. Quapropter culcitam inquirens, nonnulla veneficij ſigna repperit: ciceres namque, grana coriandrorum, fruſtrum carbonis, &*
C *oſſis defuncti, rem quandam compactam mihi incognitam, quam fieri ab his improbis fœminis ex quibuſdam cum ſanguine menſtruo mixtis retulit quidam peritus exorciſta. Præterea quaſdam plumas ita quibuſdam filis artificioſe inſertas, vt pileo, vt moris eſt applicari facile poſſent: quibus omnibus igne benedicto combuſtis, & adhibitis per triduũ exorciſmis, & alijs nonnullis remedijs ſacris,*
D *cœpit melius ſe habere, & carnem aſſumere: ita vt curatam fore exiſtimaremus: nihilominus tranſactis quibuſdam diebus, cum eſſet valde moroſa, & multum ploraret, eodem lectulo denuo explorato, inuenta ſunt nonnulla alia inſtrumenta, quibus crematis ſanitati reſtitui viſa eſt. Attamen in plenilunio menſis, cum plorabũda noctem totam inſomnem duxiſſet, mane colore cinericeo fuit affe-*
E *cta, & ita mutata facie ab ea, quæ veſperi erat, vt eſſet res lacrymis magis, quã admiratione digna. Explorato denuo lectulo inuẽta ſunt fruſtula duo nucis ſiccæ, & oſſis alibi, nouem, vel decem oſſa piſcium, quæ erant fabricata inſtar pectinum, quibus capita pectuntur, cũ quibuſdam corollis mira arte ex varijs rebus*

bus

Digitized by Google

bus paratus. Quibus igni traditis, mutata domo, & pluribus alijs, & validioribus per exorciſtam peritum adhibitis auxilijs, Dei beneficio abſque ullo remedio naturali conualuit.] Sic ille lib. 1. de morb. venefic. cap. 8. Eo lubentib. verba adſcripſi, quod in iis quædam notabilia. Primò recurrere malum, de nouo ſignis poſitis, & ideo de nouo ſępius, ac ſæpius tollendum. Secundò ignem benedici, quo res iſtæ comburendæ, & ſimul adhiberi exorciſmos. Tertiò mutatio domus, quæ valde vtilis.

2. *Probatur*, concluſio communi praxi cunctorum ferè vbique etiam bonæ conſciētiæ, & ſcientiæ; qui hoc modo maleficiatos ſanant: & forte alius modus ſanandi, vix vnquam occurrit.

Ex Sprengero & Niderio quędam exempla, *lib. 3.* retuli, vnum nūc addam, de equo, ſic mire magico maleficio cruciato, & ſola nodi ſolutione ſanato, quod narrat, quadam epiſt. inſignis medicus Balduinus Ronſſeus. his verbis; *Iā ad aliud digrediar, quod conſulari huic viro contigit. Is in ſuburbanū profectus, cereuiſiariam quandam tabernam præteruectus, vidit aliquot multis nominibus ſibi addictos; ſtatuit igitur eoſdem admonere debiti, atque ni perſolutum curarent, in ius vocaturum minatur: excuſant alij moras, alij quibus ingenium hominis mite prorſus perſpectum eſſet, rogabant aliquantulum temporis concederet, atque inter hos prorupit quædam toruo vultu, fixis in terram oculis; quæ, calcitrantem, cui inſidebat equū admirata, ſicuti videbatur, rogat quonā pergat, atque interim monet, ne quid nimis equo ſuo cōfideret. Subridens ille, ecquid, inquit, putas mihi incognitam equi huius indefeſſam virtutem, qui eo ad decem, et eo amplius milliaria citra vllam defatigationem vti conſueuerim? Reſpondit illa, vereri tamen ſe, ne ferendo ſit. Vir autem ſubeſſe fabulam ſuſpicatus, ſubdit equo calcaria, qui præter conſuetudinem iam primum ad motum pigrior, progreditur quidem, ſed labaſcentibus quodam modo, ac titubantibus pedibus. Admiratus igitur hanc ſubitam equi debilitatem, domum redit, equum manu pedetentim ducens, accitiq; iubet ex tempore Veterinarium, is cum ſudore madentem videret equū, rogat, num quid defatigatus fuerit, vtrum poſt diuturnam quietem ſubito exſtimulatus ad curſum, & num a concitatiore curſu confeſtim biberit, & alia huiuſmodi, quæ iumentis morborum origo eſſe ſolent: & cum nullam euidentem cauſam ad morbi huius generationem facere animaduerteret, rogat, vt ſuæ fidei committatur equus, pollicetur interim, ſe ſuo non defuturū officio, atque omnem moturum lapidem, vt cognito tandem morbo, eidem auxiliares adferat manus. Conceditur Veterinarij fidei equus, atque ad eundem in ſtabulum deducitur, ubi equus doloris vehementia exagitatus, pedibus humum ſcalpens, protinus in terram deuoluitur crebra trahens ſuſpiras. Veterinarius conſilij pene inops, animo uoluens, quot, quātisq; caſibus morboſis impetantur equi, venit illi in mentem eoſdem, aut propter emphraxim, vt vocant, aut quoties ſuo tempore lotium non reddiderint, grauiſſimis ſubiacere periculis: experiundum igitur cenſuit, num quod vitium in ano, aut veſica eſſet, manum ergo anum ingerit, perſcrutaturus, num quæ materia in eo contineretur, quæ huiuſcemodi accidentia parere poſſet, cōſueuerunt namque equi, quibus durior eſt aluus, et quorum anus ſcybalis quibuſdam præcluditur, ex qualibet cauſa volutari, ac ſudore perfundi: & cum nihil tale reperiſſet, equi membrum genitale, aut penem attrectare cœpit, quem manu eductum, vidit arctiſſime, atque intricatiſſime colligatum eſſe: tentat igitur primum nodum vnguibus diſſoluere, ſed fruſtra, nexuum enim capita cū occulta eſſent, obliquisq; inuolucris varie inter ſeſe abdita, ferro tantum*

Medicæ venationis epiſt. 50.

tantum diſſolui poterant. Erat autem nodus hic malefica arte, vt ſuſpicantur omnes, contextus ex cannabis radicibus, in hoc Gordium ſuperans nodum, quod hic ex corni papyro plicabili, & in omnem partem flexili contexus eſſet, ille etiam ex ipſa radice dura, & ad complicationem rebelli. Nodo igitur diſſoluto proſilijt protinus equus, atque per lotium maxima copia concreti ſanguinis reiecta, conualuit quidem, verum ita vt ad priſtinum illum ſuum vigorem numquam redierit.] Arbitror hanc maleficam, intempeſtiua in compotatione interpellatoris moleſtia in bilē prorupiſſe, & obmurmurato carmine, per dæmonem curaſſe, equi membrum ſic vinciri; idque ſentientem equum ita calcitraſſe: mox obſcænā illam prodiiſſe in publicum, & quæ narrata miſcuiſſe colloquia. Neque hic vllum erat naturale remediū aliud, quam ſi nodus ille diſſecaretur, ſic etiam in maleficio lactis furaculo, non aliud fere præſentaneum occurrit, quam ſi vtres coriaceos; in prata vel ſtabula miſſos, vbi armenta vaccarum degunt; deprehendas, & remoueas, diceſſeſque. Monet me ſeries epiſtolæ illius Röſſei, vt adiiciam quod ille præcedenti hiſtoriolæ ſubiecit: *Quid* (ait) *hic commemorem vtres illos emiſſitios, ad anatis ſimilitudinem ex corio conſutos, quos vulgus,* lite latas, *vocat, quibus ad emulgendum in pratis lac è vaccis vtuntur? nam quantumuis eoſdem hactenus, pro anili quadam fabula, atque meris nugis æſtimauerim; Neoſtadij tamen ad Lenum, quod nunc Landſtroſtum appellatur, fortuitus quidam euētus docuit rem eſſe nimiſquam veram, & in hominum perniciem excogitatam: quando ſub annum ni fallor 1553. miles quidam probe potus ex pratis in ciuitatem per Len pontem ſeſe volutantem vtrem vnum obuium habens, neſciò quid antea ſtomachatus, educto gladio medium diſſecans, totam plateam lacte repleuerit: adeo vt*

A *facti rumor per totam ciuitatem diſperſus, omnes quotquot eſſent ciues; rei nouitate obſtupeſcentes ad ſpectaculum alliceret: atque id ita factum eſſe multi fide digni ciues mihi retulere, qui ſuis oculis ea ſe vidiſſe teſtati ſunt. Huc accedit, quod audiuimus* Godelam, *quondam,* KuKers, *palam confitentem, vtrem hūc emiſſitium à ſe conſutum, atque emiſſum fuiſſe, ac non raro magnā lactis copiam* B *ad ſe detuliſſe.*] Quis aſſeueret non licere tales vtres perdere, ne fructum vaccarū perdant armentarij? ſi vtrem perdere licet, cur non & nodum illum ſoluere? ſi nodum, cur non & ollam ſublimatem effodere.

3. *Probatur,* concluſio valida ratione, nulla in hac amotione illicita intercedūt: licita itaque eſt amotio. Antecedens probatur enumeratione om- C nium actuum: qui hic reperiuntur, hi actus vel ſunt interni animi, vel externi verbi, & operis. Animi interni actus ſunt tres, primus deſiderij, vt ſanitas reddatur, & ceſſet nocere dæmon: & ad hūc finem; vt tollatur conuentio malefici & dæmonis de nocendo; & quia hæc pactio dependet à ſigno, cupere proinde ipſum ſignū tolli, ac deſtrui. proximus actus eſt opi- D nionis, ſiue credulitatis humanæ, qđ videlicet opinor, ſeu credo probabiliter, cum ſublatione ſigni pactū ceſſaturum, & cum pacto noxam, & ſic noxa ceſſante ſanitatem reddēdam. Tertius eſt, ſpes ſanationis & ceſſationis. Verbi externus actus, rogare maleficum, vt ſignum tollat, & nocere per dæmonem deſinat. Operis externus actus eſt, ipſa ſigna tollere, & E deſtruere. Sed omnes iſti actus, ſiue ſingulos ſpectes, ſiue cunctos ſimul copulatos, liciti ſunt, & ſuperſtitionis expertes. licita igitur, & ſuperſtitionis expers eſt, tota hæc amotio cū ſpe tollendæ noxæ. Maior probatur, quia nihil aliud intercedit in re tota. Minor verò, *de deſiderio:* quia licitum,

immo

Digitized by Google

immo & meritorium eſt deſiderare A ſuam,& aliorum ſanitatem: quare & deſiderare impedimentorum ablationem, & mediorum ad id vtilium adhibitionem. Medium verò ad hūc finem,eſt maleficij ceſſatio, ad ceſſationem,medium eſt cauſa aliqua cur dæmon velit à noxa inferenda ceſſare:ad hanc cauſam auferendam,medium eſt,infringere pactum, ex quo nocet: & quod,niſi fuiſſet cum male-B fico initum,non nocuiſſet, pacti iſtius duratio,commenſurata eſt, dæmonis voluntate,ipſius ſigni durationi.quare mediū deſtructionis pacti, eſt deſtructio ſeu amotio ſigni : atque ita à primo ad vltimum, deſtructio ſigni, eſt medium neceſſarium ſanitati recuperandæ. quare ſicut licitum eſt ſanitatem deſiderare: ſic & licitum eſt ſigni deſtructionem deſiderare. C Probatur etiam minor, *de opinione*. quia opinari ceſſaturum maleficium ceſſante pacti ſigno,non eſt illicitum, nec vanum, non illicitum,quia id fidei non repugnat, nec vlla lege prohibitum eſt, non eſt vanum, quia nititur rectæ rationis coniecturis,valde enim veriſimile eſt dæmonem tū ceſſaturum: primò, quia ad nocendum impulſus fuit pacto, quod iam ceſſat. D ſecundò, quia nihil ſupereſt, cur hac in re à malefico honoretur: tertiò, quia ſi promiſſis ſteterit, maleficum arctius ſibi deuinciet: & plures alliciet, *De ſpe*, quoque probatur, quia hæc nihil eſt aliud,quam deſiderium boni cum opinione euentus, quare quod merito opinor euenturum mihi bonum,id licite ſpero:ſi bonum ſit ex rerum numero, quæ licite deſiderantur. Ex his patet de actibus externis, nam quod licet cogitare,licet loqui,& quod licet concupiſcere, id licet petere. quare ſi poſſum deſiderare à mago ſanitatem, & opinari me ab illo conſecuturum, poſſum etiam ab eodem illam petere: & quia deſidero conſequi modo licito, poſſum petere ſub tali modo, vt manifeſtum eſt. Denique quoad actum externū, res quoque aperta eſt. actus iſte eſt amotio ſigni:ſed in hac amotione nihil illicitum eſt, ex parte intentionis, nec ex parte petitionis, vt probatum: ergo nec ex parte executionis.Conſequentia probatur, quia executio nihil addit illiciti, nec ſuperſtitioſi, qa nec ratione intentionis, nec ratione operis, quando ſcandalum abeſt: de quo non eſt quæſtio, ſed abeſſe præſupponitur.

Dicunt aduerſarij, *ratione operis id fieri*, quia ſemper fit tacita quædam honoratio, ſeu inuocatio dæmonis. Quod falſum eſſe,ſic oſtēditur. opus illud amotionis ſignorum nec eſt dęmonis inuocatio, vel honoratio ex natura rei, vt per ſe patet: neque etiam ex intentione maleficium amouētis, quia non intendit hac ratione dæmonem honorare,vel eum inuocare:ſed intendit inuocationem per magum ſigno poſito factā impedire: nec etiā intendit comprobare pactum magi cum dæmone, vel quicquam operari ex illo pacto: nec dæmonem inducere,vt illud pactum cum mago ſeruet, ſed ſolummodo intendit pactum illud nocendi reſcindere, & annihilare,neque etiam dici poteſt eſſe honoratio, vel inuocatio dæmonis ex pacto aliquo præcedente eius, qui petit amoueri, quia iſte nihil expreſſe, vel tacite cum dæmone pactus fuit,ne id quidē vt ſublato ſigno deſinat damnum dare : neque etiam ex errore opinionis,quia nō tollit idcirco quod E putet illis rebus vim ineſſe ſic nocendi, ſed quod exiſtimet quamdiu hæc poſita manebunt, dæmonem, Deo permittente,nocere poſſe: & propter pactum cum mago initum nocere velle,& eadem ex cauſa ſigno ſublato à nocendo deſiſtere velle:quæ omnia docet experientia eſſe veriſſima.

Dices

Digitized by Google

Dices forte, dæmon idcirco nocere deſinit, quia ſic exiſtimat ſe honorari. *Reſpondeo*, etiamſi ille putaret ſe honorari, quamdiu, nec res talis eſt, quæ natura ſua honorē tribuat, nec adeſt vlla intentio honorandi, in eo, qui remouet, parum refert: nec propterea dici quis poteſt dæmonem honorare. Deinde nec verum eſt ideo dæmonem ceſſare: potius ceſſat, vt pactum cum Mago ſeruet, & ſic eum ſibi deuinciat, & alios alliciat, & alias ob cauſas, vt dixi.

A

Probatur concluſ. 4. Maleficus male facit ponendo, ergo bene facit tollendo. Reſpondent non ſequi, quia etiam in tollendo eſt ſuperſtitio, propter tacitum pactum, quod tum iterum cenſetur inire cum diabolo, propterea quia tollit cum ſpe ceſſationis. Sed contra: res ipſa ſine ſpe non includit pactum, verbi gratia, ſi ruſticus vel puer tollat omnino ignarus poſitum ad nocendum à magis, iſte nullum tacitum haberet pactum, vt patet: attamen dæmon ceſſaret à nocendo. nec ſpes iſta, (vt probatum) per ſe ſuperſtitioſa, vel illicita eſt.

B

Probatur 5. Licet declinare à loco, vbi poſitum eſt ſignum, ſpe euitandi malum: licet etiam vitare perſonas, à quibus quis metuit lædi maleficio. ergo licet etiam remouere ſignum cum eadem ſpe. Nec ſatisfacit ſolutio negantium conſequentiam: eo quod fuga à loco noxio ſi naturaliter ordinata ad euitationem mali, in quod quis incideret, ſi eum locum pertranſiret: ſigni autem amotio ad hoc naturaliter nullo modo ſit ordinata, nihilo magis quam ſigni poſitio ad malum. Non, inquam, hoc ſatisfacit, quia ratiocinantur à naturali cauſa ad moralem, argumentum verò procedit de eadem cauſa in vtroque. ideo ſic confirmo argumentum, ſi ſciam poſito veneno aliquo naturali locũ eſſe noxium, licet mihi ab illo declinare, vt effugiam. ergo licebit etiam mihi venenum illud ab illo loco tollere, ne quem amplius lædat. Valet hæc conſecutio. progredior, igitur ſimiliter, ſi ſcio ſub limine poſitũ maleficium, vt quicumque limen illud calcauerit, moriatur: licebit mihi per aliam domus portam egredi, & limen vitare: ergo licebit mihi quoque maleficium illud ſub limine poſitum amouere. Omnino enim ſimiles ſunt hæ conſecutiones, nam ſicut in priore vtraque res naturaliter ad ſalutem ordinatur: ſic in poſteriore vtraque æquali modo moraliter ad eandem ordinatur: & ſicut ſe habent amotio, & fuga, naturalem ad cauſam: ſic etiam ſe habēt amotio, & fuga ad cauſam moralem, quale eſt ſignum. ideo ſi recte argumentamur à fuga cauſæ naturalis ad eius amotionem, etiam recte argumentamur à fuga cauſæ moralis ad eius amotionem: neque in eodem cauſæ genere vllum diſcrimen eſt fugæ & amotionis. ſicut enim fuga perſonam remouet à loco noxio, ſic & amotio rem remouet, ne perſonæ in loco queat nocere.

C

D

5. Licet maleficos de medio tollere, ea ſpe, & deſiderio, ne hominibus amplius noceant per diabolum, vt eius viua inſtrumenta: licet ergo ſigna quoque maleficorum tollere, ne per diabolum illa amplius noceant, vt eius muta, & fictitia inſtrumēta moralia, ſicut enim tubæ, & tympana, & vexilla in bello, ſunt quædam moralia inſtrumenta militiæ, ſic huiuſmodi ſigna ſunt quædam quaſi nequitiæ, & malitiæ diabolicæ inſtrumenta, non operantia, ſed eam ad operandum excitantia. Huic argumento nondum reſpõſum eſt ab iis, qui contra ſentiunt. Nam quod vim argumenti, & ſimilitudinis poſitam putant, in ratione tantum ſigni, & maleficos dicant nõ occidi, vt ſigna diaboli: hoc eſt, πάρεργον.

E

D 6. Po-

6. Poſuit maleficus ſignum. quid A eſt facturus? ſi tollit, ſecundum vos peccat: ſi non tollit, vere & grauius peccat. quia relinquendo, manet cauſa damni proximorum, perplexus ergo futurus eſt, quem contra religionem, iuſtitiamve peccare neceſſe. *Reſpondent*, relinquere debere, & pœnitere, nec peccaturum relinquendo, quia relinquendo nõ eſt cauſa nocumenti, ſed eius cauſa fuit ponendo il- B lud, & paciſcendo cum dæmone. Reſtare ergo illi, vt pœnitẽs Deum oret, reprimere dignetur diaboli poteſtatem. *Contra:* ſicut peccauit cauſam dando, cum inciperet alius lædi: ſic adhuc cauſam dando, cum pergat eum diabolus lædere: ſicut poſitio, vel ligatio fuit cauſa inchoati damni: ſic relictio ligaminis ſiue nõ amotio, cauſa eſt continuati damni. ergo C ſicut tenebatur impedire, vel tollere cauſam, ne damnum inciperet inferri, ſic etiam tenetur, ne illud vlterius proſerpat, vel diutius duret. Quod ſane clariſſimũ eſt in maleficio, quod effectum habet ſæpius renaſcentem: verbi gratia, maleficium ſterilitatis primo anno nocuit tot equis, tot vaccis, &c. 2. anno iterum nocebit forte pluribus. ergo ſi tenebatur impedire D damnum primi anni, cur non & ſequentis? Confirmatur, in foro exteriore damnaretur ad omnia damna illata reſtituẽda, quamdiu illa inferrentur, & tam de damnis annorum ſequentium, quam primi: ſi diuerſis actionibus ageretur de ſingulorum annorum damnis, ſed hoc, quia peccat contra iuſtitiam, & eſt efficax adhuc cauſa damni. Ergo in foro etiam E interiore adhuc peccat: quia tenetur facere, quod probabile illum eſt poſſe facere: probabile autem eſt illum tum tollere debere, vt proximi damnum impediat, quia communis hæc eſt ſententia optimis fulta rationibus, vt oſtendimus.

7. Si duo Reges ſic inter ſe paciſcantur, vt columna, ſeu turricula quapiam ſtante erecta, ipſi ſibi mutuo auxilium ferant contra tertium Regem aliquem: ſi tertius iſte pacti ignarus, vt illi deſinant ipſum bello infeſtare, turriculam illã vel columnam deiiciat, & demoliatur: non dicetur ille tertius propterea conſentire in illorum fœdus; neque cum ipſis, vel eorum altero, qui fortaſſis illum admonuiſſet, pactum, vel ſocietatem inire. Igitur nec maleficiatus dicendus eſt, cum malefico, vel dæmone propterea ſocietatem inire, quia deſtruit ſignum, quod illi depacti, vt à nocendo ceſſet dæmon. Nec quicquam habet veriſimilitudinis quod reſpondent, etiam hunc tertium cum prioribus pactum inire, quia beneficium ab illis exſpectat. Nec enim vſquam vel apud Iuriſconſ. vel apud Theologos, inuenias talem pacti vel ſocietatis ineundæ formulam aut genus, deinde deſtruendo turriculam illam, potius pactum prius inter duos initũ ſoluitur, adimpleto termino: ſic etiam remoto ſigno pactum dæmonis, & magi conditione ſublata expirat. ſoluit ergo iſte remouens pactum alienum, nec ipſe nouum init.

8. Si quis cum hoſte foret pactus, vt ſuſpenſa de muro flammula candida, accurrat, & portam occupet, vrbeque potiatur: & tertius quiſpiam ciuium hoc reſciſcat: nonne tollere licebit, immo merebitur, ſi fecerit? quis, quæſo, illum proditoribus conſentire dicat? recte æſtimantes iudicabunt, cum pacta conuenta eorum non ſtabiliuiſſe neque approbaſſe, ſed abominatum ea reſcidiſſe. Cur igitur non eadem ratione & iure, qui reſciuit pactum dæmonis, & malefici de olla in familię perniciem defoſſa: poterit illam tollere, & tollendo cenſendus erit ab eorum pacto alie-

Digitized by Google

alienus? an cùm ille non conſentiat proditioni, qui illam deſtruit: huic cenſendus conſentire maleficio, qui illud deſtruit?

Denique vt ſemel finiam (tædet enim tam multas ſoli faces admouere) licet omnes conatus ſimiles dæmonis impedire, ſi incantamentis aliquis dæmonem ad nocendum inuitaret, recte faceret, qui murmuranti os pugno obturaret. ſi per ſcripturam, & characteres id conaretur, laude dignus eſſet, qui diſſiparet, & conſcinderet membranulas, cur non idem ius conceditur in ſignis poſitis, quæ ſimiliter dæmonem ad nocendum polliciunt. ſicut ergo poſſum impedire, ne verbis, vel characteribus magus conſequatur effectum à dæmone, potero etiam ſigni alterius deſtructione id ipſum perficere.

§. III. Reſtat reſpondeamus obiectionibus, quæ quod multæ ſunt, & prolixæ, cogent nos etiam, quam vellemus, eſſe prolixiores.

Ad 1. *Reſpond.* non fieri ſufficientem enumerationem partium, ſanitas enim exſpectatur à morali cauſa, nempe amotione ſigni, ſicut in exemplo proditorum (de quo egi in probatione. 8.) liberatio non exſpectatur à Deo, vel Sanctis, vel natura, vel proditoribus immediate: ſed à ſigni amotione. Sed vrgent, ſaltem mediate exſpectatur à proditoribus. ergo & ſanitas hic mediate exſpectatur à dæmone. Sed hoc eſt ſuperſtitioſum, quia eſt perinde facere, ac ſi dicas: præſta quod promiſiſti, pactus es amoto ſigno te ceſſaturum eſſe: amoueo: teneris ceſſare. *Reſpond.* negando minorem, & eius probationem, immo perinde eſt facere, ac ſi diceres: pactum tuum primum cum malefico conuentum exſtinguo: ſignum, quod nocumento inferendo præſtituiſti comminuo, & perdo: non eſt, quod noceas, amplius nocere non teneris. Si pergant inſtare, ſaltem exſpectat mediate ſanitatem à dæmone. *Reſpond.* exſpectat, non à poſitiua aliqua dæmonis actione, ſed à priuatione actionis eius, ſiue à ceſſatione. non enim exſpectat, vt dæmon aliquid faciat, ſed vt deſinat facere, ad faciendũ alliciebatur ſigno, ſperat illo ſublato, non allectum amplius, deſiturum nocere: vt amoto obiecto concupiſcibili, quis vt plurimum deſinit concupiſcere. Effectum ergo exſpectat priuatiuum; quem à dæmone non eſt illicitum exſpectare, alioqui non liceret exſpectare dæmonis fugam ex obſeſſo, ceſſationem à tentatione, & ſimilia, ad quæ pie vtimur aquæ luſtralis aſperſione, reliquiarumque, & agni Dei geſtatione. Duntaxat ergo illicitum eſt, exſpectare effectum priuatiuum à dæmone, vi alicuius pacti conuenti cum dæmone: quod hic nullum eſt.

Ad 2. Negatur antecedens: ad probationem eius dico, ſi maleficus vnicum fecerat pactum; tollens, miſcet ſe deſtructioni illius pacti, non conſeruationi, quia deſtruendo ſignum, facit, vt pactum ceſſet. ſi duo fecerat pacta, non immiſcet ſe ſecundo, quia non petit, vt diabolus vi ſecundi pacti deſinat; ſed deſtruendo primum pactum, virtualiter (vt dici ſolet) etiam deſtruit ſecundum, de quo non cogitat. ſi vi ſecundi pacti vellet dæmonem ceſſare, valeret argumentum. *vide 3. Notabile.*

Ad 3. Dico & antecedens, & probationem eius diſſentire à vero, nam tollere ſignum, tantùm eſt proteſtari, quod diabolus, qui Dei permiſſione, & non aliter, poteſt nocere, ſperetur non nociturus amplius, poſtquam cauſa ad nocendum alliciens (nempe ſigni poſitio) ceſſauerit: item quod aliquando ſtet pactis conuentis, non quia ſit verax, aut fidelis; ſed quia cenſet hoc ſibi eſſe vtile ad ho-

mines decipiendos, ſicut ſolent decoctores minus debitum exſoluere, vt in grandiori ſumma creditori ſimplicitas abutantur.

Ad 4. Reſpond. Minorem falſam eſſe, non enim declinat ad Magos, vt Magi ſunt; ſed vt ſunt homines gnari eius rei, quæ vel adſpectu vel auditu potuit reſciri, & petitur ab iis, non vt ex magica operentur arte: ſed vt id faciant, quod quiuis ruſticus, & idiota poſſet facere; ſaltem quod ipſi, ſine vllo nouo cum dæmone pacto, poſſunt perficere, & perficere tenentur, ad commodum proximi. Poteſt ergo diſtingui maior, ſcriptura enim vetat declinare ad magos, tanquam ad magos: non verò tanquam ad alios homines à quibus licitum auxilium quis exſpectat.

Ad 5. Reſpond. Aliter timeri Deum ſolum, aliter timeri creaturas. Deus ſolus timeri debet; vt omnipotens & auctor omnium, & quem nemo poteſt impedire, nec voluntati eius poteſt reſiſtere: creaturæ timentur, tanquam quæ Dei permiſſione nocere valent; & quia malignæ ſunt, etiam interdum volunt: & ſic Scriptura ſacra non prohibet eas timeri, dæmon verò inter omnes creaturas hoc timore maximè timendus, quia & cunctis hominibus, animantibuſque potentior eſt, & nobis maximè infeſtus, &, exigentibus peccatis noſtris ſæpiſſimè permittitur à Deo nos grauiter lædere, vt conſtat de Iobo, maritis Saræ, Achab Rege, & aliis. Nonne licet timere ſicarios, latrones, calumniatores? nonne licet fugere à domo dæmonibus infeſta? cur talis fugit, niſi quia dæmones timet? tolle timorem, fugam ſiſtet.

Ad 6. Negatur antecedens, impropria enim & falſa locutio eſt; amotio ſigni eſt ſignum, non magis certè, quàm homicidij actio eſt homo, ſicut enim homo erat ante occiſionem; ſic A ſignum erat ante amotionem. nec iuuat comparatio illa baptiſmi, nam nec ipſa aqua eſt Sacramentum, nec ipſa ablutio: ſed Sacramentum fit, quando ad elementum, verbum cum actione accedit, ablutio materia proxima ſacramenti eſt, non Sacramentum. *Dicas:* ſaltem eſt aliquid pacti. *Reſpond.* ſicut ablutio non eſt aliquid Sacramenti, niſi abluens B intendat baptizare: ſic, niſi ponens, vel tollens ſignum, intendat ex condicto ponere, vel tollere, nunquam poſitio, vel ſublatio erunt aliquid pacti.

Ad 7. Negatur conſequentia, idcirco enim deſinit nocere ſigno ſublato, non quia per hanc amotionem grauius vulnus infligit animæ tollentis: ſed quia ſperat vel maleficum in C alium ſortem (vt vocant) tranſlaturum, cum nouo ſuo lucro; vel ſic plures ſe ſibi adiuncturum, videntes eum promiſſis ſtare. Præterea eſto hoc diabolus ſperaret; ſæpè ſpes illum fallit, & vnde compendium exſpectabat, diſpendium patitur. Denique D. Leonis illa auctoritas parum aptè adducitur, ceſſatio enim à nocendo beneficium non eſt diaboli, ſed Dei, & ho- D minis tollentis ſignum: ſicut non eſt beneficium proditoris, quando ablato ſigno deſiſtit à proditione peragenda: neque qui tollit vllo modo dici poteſt, hoc beneficium à proditore exſpectare.

Ad 8. Conceſſa maiore, quæ veriſſima eſt; Negatur Min. omnino enim hoc volunt, quotquot nobiſcum ſentiunt; & quia hoc ex eorum doctri- E na ſequebatur, ideo non dixerunt expreſſe. Neque enim putabant quemquam adeo moralium rerum foro rudem, vt negaret, primò ipſum maleficum, qui poſuit teneri ſignũ, quod nouit, tollere; ſi nequit aliter damnum impedire: ſicut, qui diabolo inuocato verbis, vel ſcriptis nocet, tenetur

Digitized by Google

netur ceſſare ab hac inuocatione, non A tantũ quia ſuperſtitioſa eſt inuocatio, ſed etiam quia proximo pernicioſa eſt. Nec vllo modo puto tolerabilem eſſe contrariam ſententiam in praxi, nec abſoluendum qui nollet ceſſare, vel ſignum tollere, ſicut non eſt abſoluendus, qui alicubi malleolos repoſuiſſet, incendium ſparſuros, niſi illos velit amouere. Eadem namque ratio eſt, ſicut malleoli efficaciter B ſunt nocituri vi naturali; ſic etiam ſigna hæc æquè efficaciter nocitura ſunt vi morali, ſiue vi pacti conuenti. Neque hic quærendum, qua vi damnum inferendum, ſed an inferendum? & æque iniuſta eſt illatio per vnam vim, atque per alteram, ſicut malleolis ineſt vis ignea; ſic cenſetur ſignis alligata vis, ſiue actiuitas diaboli, multo promptior, & fortior ad C nocendum. Si verò tenetur maleficus tollere, quod poſuit ex lege iuſtitiæ; tenebitur ſecundò alius, qui poſitum reſciuerit, id tollere, ſaltem ex lege charitatis.

Ad 9. Reſpond. id, ſi fiat ſeruatis circumſtantiis, quas requiſiui, *ſup. lib. 5.* nec ſuperſtitioſè, nec impudenter, ſed ſapienter, & honeſtè fieri, à iudicibus etiam maximè timoratis. Vi- D ctoria verò loquitur de expulſione dæmonis ex energumeno, quod non facit ad rem: vt nec totum argumentum, quia depilatio illa non eſt ablatio ſigni, cum pili non ſint ſigna maleficij, ſed latibula.

10. Argum. Multis peccat, primò quod contradicit ſententiæ, quam eo nituntur probare. Nam ſi defenſores contrariæ ſententiæ cenſent; non E eſſe licitam amotionem vllam, vt eos ſentire patet; ex argumento ſequitur, duntaxat aliquam eſſe illicitam, nempe deſtinatã huiuſmodi dæmoniis eiiciendis: quia tales dæmones aliter eiici nequeunt. Si ergo eiici poſſent per amotionem, licita foret amotio, iam non ergo omnis amotio illicita foret. Sin verò dicam, ſe non contendere vniuerſalẽ negationem; (Nullam amotionem ſigni cum ſpe ceſſationis eſſe illicitam:) ſequitur non omnem amotionem huiuſmodi eſſe ſuperſtitioſam; quod cæteris omnibus argumentis ſuis probare nitebantur. repugnat ergo hoc argumentum aliis omnibus, quia ſubuertit commune cæterorum fundamẽtum. Secundò ſenſus verborũ Chriſti non eſt, non aliter eiici, ſed non aliter rectè reiici efficaciter. Nam Apoſtoli non querebantur ſe vſos malis mediis, quod non eſt credendum; ſed ſe eiicere non potuiſſe. conatus enim Apoſtolorum non fuerat illicitus, ſed fuerat irritus, & hoc ſcire volebant; cur efficax non fuiſſet in hoc energumeno, quemadmodum ſolebat eſſe in ceteris. reſponſum illis, id accidiſſe, quod orationem, & ieiunium non adhibuiſſent; quæ talium dæmoniorum peſſimorũ, quorum inueterata poſſeſſio generi expellendo neceſſaria ipſis erant. Tertiò dæmon non exit ad ſigni amotionem, niſi quando erat ingreſſus ad ſigni poſitionem: quod Deus nonnunquam permittit; Quando autem propter hominis peccata Deus permiſit opera malefici dæmonẽ ingredi; tunc licebit ſignum tollere, non ſecus, ac in reliquis maleficiis. Quartò plus probat argumentum, quam opus ſit: imò & illud; (ſi valeret) nec exorciſmis eiici licitè poſſe: ſi tantùm ieiunio & oratione tales licet eiicere. Denique non poteſt nobis conſtare, an ex hoc genere ſit dæmõ, an ex alio: ideo, durante hoc dubio, licebit ſignum amouere.

Ad 11. Dico exemplũ illud S. Hilarionis duntaxat probare, quod, qui Hilarioni ſãctitate, & dolo miraculorum ſunt ſimiles: aut quãdo aliquod ſcandali, vel ſuperſtitionis augendæ

Digitized by Google

ſubeſt periculum; debeant id facere, quod ad maiorem Dei gloriam tendit; vt eſt dæmonem oratione eiicere: non verò probat, quod eo periculo ceſſante, aut quando quis non eſt certus de dono miraculorum (vt hodie certi nulli ſunt, in his partibus, vbi fides propagata) non liceat illi vti remedio, quod ad manum eſt, & experientia frequenti comprobatũ nouit. Metuebat autem D. Hilario, non, ne dæmon hoc pacto ſolitis incantationibus recederet, ſed ne populo videretur iis receſſiſſe: imò neque hoc ſimpliciter verebatur, ſed alternatiuè; vel hoc, vel ne videretur ipſe dictis diaboli fidẽ habuiſſe; qui negabat aliter ſe expelli poſſe, niſi ſigno prius ablato: Quod falſum erat, vt D. Hilarion oſtẽdit, & quia ſpõte ingreſſus, ſponte remanebat; nec eum cogendi vim vllam magica illa ſigna obtinebant.

Ad 12. Reſpondeo verè hoc argumentum eſſe nullum, & ab auctoritate negata, non ab auctoritate negante. Nam ſi vel Hincmarus (cuius ille eſt Canon) vel alij Patres cenſuiſſent, hoc remedium eſſe illicitum, nõ fuiſſent contenti ſilentio prætermittere, quod vſu ſciebant frequentiſſimum: ſed diſertè prohibuiſſent, vt ſolent ſimilia. ſic enim quia purgationes per monomachiam, per ferrum candẽs, & ſimiles, erant in frequenti vſu: ideò expreſſe illas prohibuerũt, ſummaque ſemper Eccleſiæ cura fuit, vſitatas ſuperſtitiones nominatim damnare. Inter licita verò remedia non meminerunt amotionis: quia de remediis Eccleſiaſticis, & diuinis agebant: iſtud autem eſt merè humanũ remedium, & quod ipſa ratio, ac natura vnumquemque docet, nam & bruta norunt abiicere, & repellere, quæ noxia ſibi nouere.

Ad 13. Reſpõdeo diabolum ſignis non eſſe alligatum naturaliter: ſed mortaliter ex hypotheſi, quod vult ſtare pactis conuentis. Nec verum eſt ſemper illum poſſe nocere ſine ſignis magicis, ſæpè enim, immò ordinariè Deus permittit illũ multa facere per maleficos, & ſigna malefica: quæ non permittit illum immediatè facere. Vnde non eſt abſurdum exiſtimare, quod, quando Deus illum permiſit, mediante ſigno nocere: non poſſit dæmon nocere ſigno deſtructo, quia Deus tum videtur permiſſionẽ ſuam ſic limitaſſe. Non tamen hinc ſequitur Deum habere pactum cum dæmone, ſicut nec Rex pactum haberet cum rebellibus, ſi iis non reſiſteret cum filio ſuo rebellionem mouentibus, præſumptio, quidem aliqua hinc in foro, vt vocant, fori naſceretur: reuera tamen pactum conuentum propterea nullum intercederet, ſed permiſſio duntaxat, & conniuentia probaretur. *Vict. relect. de Magia circa fin.*

Ad vlt. Reſpond. Negatur conſequentia, quia nemo ſcit, an Deus diabolo permiſerit nocere poſt ſignũ deſtructum: & quia poſſumus ex frequẽti experientia colligere, vel Deum id ei non permiſiſſe, vel ſaltem reliquiſſe eius arbitrio, vt adhuc noceat, vel ceſſet nocere, ſi velit: ideò poſſumus hoc experiri, & ſignum amouere. Recurrendum quidem ad Deum, ſed non propterea prohibita ſunt remedia humana. Porrò ex his patet, quòd cum ſignum amotum eſt, vtile etiam, & licitum eſſe, illud comburere maximè igne benedicto, & in loco ſacro: nam hæc loci & ignis circumſtantia etiam dæmoni eſt odioſa, & metuenda. Addit Zachar. Vicecomes in actis exorciſtæ cõplemẽto pag. 76. ſimul cum ſigno comburenda aliqua benedicta, vt ramos oliuarum, thus, hypericon, &c. quod mihi non probatur, vt ſuperfluum, & de ſuperſtitione ſuſpectum, cum ſufficiat ſigni amolitio & deſtructio.

Digitized by Google

SECTIO II.

De remedijs naturalibus contra maleficia, §.1.

MVLTA de his more ſuo Grillandus *quæſt.2. à num.3.* in cuius ſententia quid vitandum docebũt ſequẽtia. Theologi quidam vim omnem adimũt naturalibus medicamẽtis: Medici plerique magnam nimis tribuunt; & quædam memorant, vt naturalia, quæ quibuſdam queant eſſe ſuſpecta, mihi pronunciandum vetus N.L. de multis. Non aſſentior iis, qui omnem omnino efficientiam rebus corporatis in dæmones tollunt; nec iis etiam, qui directam vllam vim naturalem in dæmones concedunt, vt videntur concedere Faius, Petr. Gregorius & alij: ſed iis aſſentior, qui ſecundariam, & indirectam tãtum tribuunt, quæ ſententia peritiorum Medicorum, & Theologorũ fuit, *vt Pariſ. libr. de vniuerſ. Dionyſ. Carthuſiani in Tob. cap.8. Franciſc. Victor. relect. de Magia quæſt.6. Zachariæ Vicecomitis d. operis part.1. tract. de remedijs corporalibus. Lulli lib.2. de quinta eſſent. Leuini Lemnij lib.2. de occult. natur. mir. Franciſc. Valeſ. c.28. ſacr. Philoſ. Bapt. Codronchi. Cæſalpini & aliorum mox citandorum:* nulla enim naturalis corporeæ rei vis eſt, quæ dæmoni poſſit præualere, aut directè in illum aliquid agere; *cui nulla ſuper terram poteſtas eſt, quæ comparetur: qui factus eſt, vt nullum timeat.* teſte ſacra Scriptura. Sed concurrente naturali, agente cauſa ſupernaturali, Deo vel Angelo; agere res corporea poteſt in dæmonem, eumque pellere, & etiam cruciare: verum tum agens primarium, & directum, eſt ſupernaturalis illa cauſa: ſecundarium verò, & indirectum eſt, corporeæ rei vis naturalis, illi à Deo initio creationis inſita. Hoc ergo in ſequentibus reme- A diis ſemper ante oculos habendum, nec eorum vis vlterius extendenda. Adſcribam autem illa, vt mihi colligenti occurrent. *Lapidibus, & herbis,* vim aliquã tribuit canon. *dæmonium 26. quæſt.7.* Et ſane de multis mox ſubiungam. radices varias commendat Ioſeph. & in his *baaras,* ſed modus euellendi, & alia quædam quæ addit ſuſpectam rem reddunt, *lege* B *lib.8. Antiq. cap.2. & lib.7. belli Iudai. cap.23. à Thapſia,* dæmones fugari ſcribit apoſtata fidei Amatus Luſitanus *in Dioſcor. lib.4.* Plinius dæmonum ludibriis in quiete, *pæoniam,* commendat; ſed *nigram lib.25. cap.4.* Veneficia depelli, *rhamni,* ramo ad valuas, & feneſtras poſito, vt fama celebre, ſcribit Dioſcorides, *lib.1. cap.110.* confirmat Bionis exemplum, *ſed* C *lauri additis folijs,* apud Illuſtrium, *in eius vita. Verbaſcum,* valde commendat botanographus Apuleius, *lib. de virtutibus herbar. cap.71.* Ouidius, lib.6. Faſtor.

Spinam, quæ triſtes pellere poſſet
A foribus noxas (hæc erat alba) dedit.

Moly ſeu *rutam agreſtem,* multi ad hoc commendant, *Homerus in Odyſſ.* D *x. & ibi Didymus. Scholiaſt in Plutum Ariſtophanis; Plinius lib.25. capit.4.* Scyllam in limine ianuæ ſuſpenſam Dioſcor. laudat. *lib.2. cap.168.* pellem capitis lupini affixam villæ valuis, vel lupi roſtrum Plinius, *lib.28. cap.9.* Alyſſum in domo appenſum idem, *lib.13. cap.4.* Alij (apud Codronchum) plurimas alias herbas, rutam *Ariſtot. Problem.34. Dio-* E *ſcor. & Plin.* Hypericon, quod ideo vocant fugam dæmonum: *verbenam,* quam ideo herbam ſanctam veteres dixere, *Dioſcor. lib.4. cap.56.* Herbæ Paridis ſemen non minus XX. diebus in pondere drachmæ quotidie illitum, *Pandectarius.* Antirrhini ſeu Lychnis agriæ ad collum appenſio,

Faius in Energum. Petr. Greg. in Synt. Iur. Franc. Georg. in Problema.

Iobi 14. v.24.

Matthiolus lib. 4. cap. 129. Artemiſia, A *auctor lib. ſimplicium 25 cap. 10.* Abrotanum, *Plinius lib. 21. cap. 2.* Mythridatium, Scordites, Centaurium, Sabina, palma Chriſti, Aſteratticum, quæ & Bubonion, Ariſtolochia, tuſſilago, *Dioſcoridi, & recentioribus*, & iiſdem ſaluia, anethum, marrubium, fœniculum, chamæpytis, quæ & iua, cyclaminum, allium, ruta capraria, & cupreſſus. Quinetiam in *humano ſan-* B *guine*, vis aliqua naturalis indirecta ineſſe poteſt, vt menſtruata muliere agros circumeunte noxia vermina necari cenſuere Dardani ſectatores apud Columellam. & Lud. Banairolus ſcribit, *Emnead. muliebri. cap. 2.* ſi menſtruo cruore domus alicuius poſtes inungantur dæmoniacis Magorum artibus & inſidiis aditũ omnem præcludi: C & apud Mich. Iſſelt. anno 1586. legitur, in Liuonia fuiſſe locum, vbi nimbis, tonitruis, ac tempeſtatibus dæmonia truculẽter graſſabantur, niſi in lacum quendam innocuus infantulorum cruor à ruſticis infunderetur. Poſterius hoc aperte Satanicum: priori, aliquid phyſicum ineſſe poteſt, ſed indirecte agens. Sed non iniucundum erit ſi adſcribam, ex Balduini Ronſæi ve- D natione nonnulla, quæ vel carminis elegantia, vel raritate materiæ, queant curioſum lectorem delectare, & , ſi naturæ genius faueat, ægrum iuuare. *De lupo*, cecinit:

Hiſt. continuationis Surij.

Plin. l. 20. cap. 9.

Nec roſtrum virtute caret, nam munere quodam
Naturæ arcano depellit faſcina dira:
Si prius exuccum fuerit: mos hinc fuit olim E
Antiquis villæ portis præfigere.
Quid? quod dura cutis rigida ceruice reuulſa
Triſtia dicatur depellere faſcina poſſe?
Reſtat adeps pinguis celebrem Saturnia Iuno
Quem fecit populis, dum vincula iugalia curat,
Et linit obductos vittis hoc unguine poſtes,
Ante venit ſponſus quam optatæ ad limina ſponſæ:
Hinc quondam iuuenes illi, innuptæq; puella
Inſtituere luſus feſtos, atque annua feſta:
Quod lamijs, ſtrigibusq; feris quoque ſuſtulit anſam
Turbandi nouiter nuptos, noxamq; ferendi,
Nomen & à facto ſortita eſt Vnxia Iuno.
Quid referam cædes, aut quid data vulnera ferro?
Quidve cibis alijs dicam noua toxica mixta?
Dæmon homo eſt homini, ſic nos vaſana libido
Exagitans, ſemper trahit ad genus omne malorum:
Sic Strix dira oculos, & totos faſcinat amens
Artus, ac lento conſumit corpora tabo.
Horrendum facinus nimium, nil tale verentes,
Promeritoſve homines violentæ obtrudere morti,
Et ſpoliare bonis, ſed magni rector olympi.
Antidotos homines docuit. Nam frontis hyena
Noctiuaga pellem perhibent arcere verenda
Faſcina ſi geſtet quiſquam, tacituſve reſeruet:
Stercora quæ reijcit violenta & morte perempta,
Oſſaq; creduntur magicas depellere fraudes.
Et confert catuli nigri tinxiſſe cruore
Interiora domus, murosq; obducere rubro

Hæc de hyena sũt ſuperſtitioſa propter cõditiones requiſitas licet præſcribat Plinius 28. c. 8.

In-

Digitized by Google

Incruſtamento, vel fel ſuſpendere tignis. A
Lichenes tumidos celeris dromadæ, et reſecare
Conuenit, & ſiccos ſeruare cubilibus amplis,
Quod Strigibus fraudes adimant, & faſcina pellant.
Atque oculus dexter muſtelæ includitur auro,
Poſt teneris digitis aptatus, reddere tutos B
Dicitur à diris Lamijs, Strigibusq́; ligatos.
Creditur à multis torui ſeruata leonis
Pars caudæ prodeſſe viris, quos faſcina vexant:
Fertur quod ſimili vi polleat vngula pardi.

Idem Ronſſeus, *epiſtol. 22.* conatur oſtendere, cur aſini ſilueſtris, ſeu onagri, nec non domeſti, nulla nigredine aſperſi, vngula ad effaſcinationem faciat: idq. tribuit ſalaci animalis eius naturæ, & ad illud maleficiũ reſtringendum cenſet, quo viri velut ligati ad venerem inutiles redduntur, contra hoc maleficium hyenæ neruos in vino cum thure potos præſcribit Plinius, *d.c.8.* item rubetæ oſſiculum in potu additum, *lib. 32. c. 5.* & Lentopodij radicem appenſam Dioſcorid. *lib. 4. cap. 126.* Q. Sammonicus Serenus, medicinæ cap. 58.

Præterea ſi forte premit ſtrix atra puellos
Viroſa immulgens exſertis vbera labris,
Allia præcepit tundi ſententia Vecti,
Qui veteri claras expreſſit more Togatas.

Euonymus, *in Theſauro Medico c. de ſolidis quibuſdam, &c.* docet confectionem electuarij ex argẽti viui pulueribus conficiendi, quod faſcino aduerſetur. Marbodeus Gallus multa de lapidibus diſſerẽs, inter cætera, de Adamante. In Dactilothica.

Et noctis lemures, & ſomnia vana repellit.

Thetel. Iudæus, *lib. de ſculpturis,* eandem vim tribuit, *Chryſolitho,* mulieris figura naturaliter formato: ſed & Marbodeus, de eodem:

Eſſe phylacterium fixus perhibetur in auro
Cõtra nocturnos fortis tutela timores,
Pertuſus ſetis ſi traijciatur aſelli,
Dæmonas exterret, & eos agitare putatur.
Traiectum læuo decet hunc geſtare lacerto.

Quid corallium?

Vmbras dæmoniacas, & Theſſala monſtra repellit.

Quid gagates?

Idem dæmonibus contrarius eſſe putatur,
C *Vincit præſtigias, & carmina dira reſoluit.*

Contra maleficos omnes morbos, prodeſſe tradunt Dioſcor. *lib. 5. c. 103.* Plinius, *lib. 25. c. 10.* & Meſue ad hoc laudat oleum quoddam ex Gagate, quod *ſacrum,* vocant.

Quid iaſpis?

Et, ſicut perhibent, phantaſmata noxia pellit,

D Quid onyx?

Inſomnes lemures, & triſtia cuncta repellit:

Sic vulgo legitur, ſed ſenſum membranæ contrarium exhibent:

In ſomno lemures, & triſtia cuncta figurat.

Sane maleficam eius vim ipſemet indicat Marbodeus, *c. de* Sardio, cum ſcribit præſente Sardio Onycem nocere nõ poſſe, E de Ætite, & ſmaragdo Codrõchus idem probat. Georg. Villichius, de cameleonte:

Cammeleontis hepar toſtum nicromantica pellit In ϖαι-τέχνῃ.
Appenſum collo. De aſino,
Infantum cunas pellis villoſa defendit,

Horri-

Horrificosq́, metus pellit & iſta ſimul.

In Nili flumine lapillum inueniri, qui quam primum energumeni naribus apponitur, dęmonem extrahat, ex Thraſyllo ſcribit Stobæus.

Marcellus Empir. *lib. de medicina, c.20.* potionem præſcribit contra cuncta in cibo & potu ſumpta maleficia: quæ ab illo peti poteſt: contra equorum faſcinationes quaſdam ſuffumigationes præſcribit Renat. Vegetius, *lib. 3. Veterinariæ, c. 74.* Sane ſuffitibus dæmones expelli de corporibus, cenſuere Iudæi & Gentiles: *teſte Iuſtino Mart. cont. Triph. & Thargum Chal. Cantic. 4. v. 6.* De hyperici ſuffitu id teſtantur Lullus, *lib. 1. de quinta eſſent.* & Matthiolus, *in Dioſc.* & factitant noſtri exorciſtæ teſte Mengo *Flagel. dæmon. ex 3 4. & 6.* & qui modos compoſitionesq. deſcribit Zacharias Vicecomes complementi artis exorciſticæ part. 1. cætera à reliquis, qui Æſculapidarum de gente, nos medicinam corporum non profitemur. Animarum medici vtinam ſimus, ſummi illius archiatri, qui viuificat mortuos idonea inſtrumenta. Theologis placuit, eſtque veriſſimum corporeas res in naturam intellectualem, & immortalem, qualis eſt dæmonũ, nihil poſſe, quare cenſent cum Angelo, lapides, herbas, particulas animantium, & alias medicinas directe, & proxime nihil in dæmones operari: indirecte tamen, & mediate iuuare contra eius conatus maleficos, eo quod impediunt, vel auferunt diſpoſitiones illas, quibus dæmon vſus fuit, ob naturalem habitum corporis illius, quem vexat, vel ſaltem inuitatus, aut aditus ratione influxus aſtrorum, vt de Lunatico Euangelico Origenes, & Hieronymus cenſuere, vel ratione cõplexionis atrabiliariæ, & ſimilium cauſarum. conſideratio iſta diſpoſitionũ, vel amicarum, vel odioſarum dæmoni (odioſæ fuere in his duabus Ioſephi, & Tobiæ narrationibus) magis conſentanea eſt philoſophiæ, quam quod Druſus opinatur dęmonem fugatum dumtaxat ratione ſymboli & ſignificationis per hepar, & cor illud repræſentati, ſi dæmon dũtaxat vſus fuit efficacitate agentis naturalis, nec de ſuo addit malitiæ aliquid artificioſa commixtione, vel induſtria ſibi nota & hominibus incognita, vel fractura & continui ſolutione, vel detorſione occulta: tunc poſſet fieri, vt totum maleficiũ naturalibus, quę Medicorum ars approbat, remediis tolleretur. Sic interpretor ſententiã Richardi Mediauillani, qui cenſet maleficiũ naturalibus remediis aliquando in totum ſuperari poſſe. Si verò quid huiuſmodi immiſcuit (vt ſolet) remedia hæc naturalia ex parte poterunt iuuare, in totum iuuare non poterunt. ratio diuerſitatis eſt, quia priore caſu poterunt illæ diſpoſitiones in totũ tolli, quibus dæmon vtebatur: poſteriore poſſunt ex parte tantum tolli, vel ad tempus impediri, & ſic etiam actio dæmonis priore caſu in totum tollitur, poſteriore remittitur dumtaxat, & ad tempus impeditur. Deinde dæmon, etiamſi vſus ſit ſolis venenis naturalibus, ſolet nonnumquã, vt poteſt, vim remediorum naturalium debilitare, & impedire quando Deus permittit: raro etiam Medici poſsũt coniicere, quibus mediis naturalibus ille ad nocendum ſit vſus: ita fit, vt raro, immo vix vnquam maleficia naturalibus remediis penitus tollantur. Hæc cauſa eſt, cur plerique Doctores cõmuniter negarint morbos ex maleficio naturalibus remediis tolli: ſed cõmuniter affirment à magis alio maleficio ſanari. Et propter hanc diſquiſitionum alterationem canones permittunt energumenis lapides, vel herbas portare, abſque incantatione, *c. vlt. 26. queſt. 27.* Propterea

In verb. ſuperſtitio q. 6.

Orig. in Matth. 17. tract. 3. Hier. c. 4.

In 2. d. 3. q. 8.

Sic Albertus Magn. in Luc. c. 9. Pau. Burgent. in 1. Reg. 16. Pelbertus,

Guilh. Pariſ. Angel. quos citãs ſequitur Binſf. p. 1. Dub. 3. & Grillan. q. 2. nu. 4. & 5.

pterea etiam in adhibendis naturalibus remediis hoc obſeruandum, vt conſideretur, an cõtra diſpoſitiones, quibus dæmon gaudet, & vti conſueuit, in hominibus lædendis, vexandiſque, viriũ aliquid obtineant: quod ſi deprehendatur, (vt conſtat de peoniæ radice, ruta, & muſica, & callyonimi piſcis iecinore) tum iudicãdum, iis citra ſuperſtitionẽ vti licere. Vide quæ de his non omnino indiligenter dicta. *lib. 2. q. 30. Sect. 3. §. 2.* Sed quia poſt priorem editionem quædam didici in libris Hippocratidarum, ea nũc exhibeo publicæ omniũ vtilitati.

Naturalia hæc remedia vel pertinent ad morbi indagationem, vtrum ſit maleficus necne? & vocatur hæc pars, *de ſignis, ſeu indicijs*: vel pertinet ad morbi ſanationem, & nuncupatur propriè, *de remedijs*. ideo nobis de vtraque agendum.

§. 2. De ſignis & indiciis malefici morbi.

Priorem quę ad indicia ſpectat, ex parte diſcutiunt exorciſtæ quidã, ſed plenius medici. Exorciſtarum indicia proponit liber ſacerdotalis Sammarini. Medicorum Bapt. Codronchus.

Sammarinus, *1. p. Sacerdotalis tract. de exorciſmo*, ſic ſcribit: *c. 3. De ſignis quibus aliquis cognoſcitur eſſe dæmoniacus, Legitur, quod ſi quis non poteſt continuare eſum carnis hædinæ per dies triginta, quod talis iudicatur dæmoniacus.*] Hæreo. nam hoc indicium probum ad epilepticorum affectionem detegendam, non verò energumenorũ; qui plerique epileptici non ſunt.] Addit; *aliqui dæmoniaci habent oculos terribiles, & dæmones mẽbra eorum & corpus deſtruunt miſerabiliter, et interficiunt, niſi citò eis ſubueniatur. Aliqui fingunt ſe eſſe fatuos & ſemper anguntur. Sed diſcooperiuntur, & cognoſcuntur; ſi nolunt dicere Pſalmum*, Miſerere mei Deus, & Qui habitat, *aut Euangel. S. Ioan.* In principio erat verbum, *& ſimilia ſancta. Eſt etiam magnum ſignum, quando loquuntur ſermonem alienum à patria ſua, ſi non fuerunt extra patriam* (clarius diceret, quem ante morbum non didicerant) *et quando perſona illitterata idiota loquuntur liberaliter, & congruenter, aut etiam cantant muſicaliter, aut quando dicunt aliquid, quod ipſa nunquam dicere ſciuiſſent. Aliqui etiam dæmoniaci ſunt muti, & ſtupidi. Aliud quoque ſignum eſt, quod eis ſuperueniat terrores: & cito recedunt. Potiſſimum autem, cognoſcitur, quis eſſet dæmoniacus, ſi quando leguntur exorciſmi, cõturbatur: et hoc ſignum eſt præſentis Diaboli.*

Cætera ſigna etiam ante coniurationem ſeruiunt, hoc vltimum inter coniurãdum, quo tempore alia quoque animaduertẽda, vt idem ſcribit, cap. 6. Quando ſacerdos ponit manum ſuper caput energumeni, tunc aliqui, *ſentiunt ſub manu rem frigidiſſimam, tãquam glaciem. Aliquibus deſcendit ventus per humeros, & renes, qui eſt frigidiſſimus. Aliquibus caput in immenſum aggrauatur. Aliquibus cerebrũ cõſtringitur, e perforatur: ſicut ſi gladio percuteretur. Aliquibus inflammatur caput, & facies, & aliquando tota perſona, ac ſi eſſet vapor ignis. Aliquibus febris immenſa cum dolore capitis euenit, & totum corpus extenuatur, & tangitur: Sed omnia iſta accidentia parum durant, quia coniuratio tollit dæmonis vigorem. Aliquibus conſtringitur guttur, adeò, quod videntur ſtrangulari, aliquibus ad orificium ſtomachi mouetur quædam res ad modum pilæ, ac ſi eſſent vermes, ac formicæ, aut ranæ: quibuſdã accidit vomitus magnus ſtomachi. Aliquibus maxima tortura in viſceribus: Nonnullis venter vehementer inflatur. Quibuſdam conſtringitur cor, ac ſi intolerabiliter feriretur. Oſtenditur etiam dæmon in aliqua corporis parte palpitando ſicut piſcis, aut in modum formicarũ. Aliquando pertranſit à capite vſque ad digitos pedum, ſicut ventus, & è contra. Vltra iſta ſigna, complura alia practicando*

Digitized by Google

cando videbis,quia diuerſi dæmones fa- A
ciunt diuerſa ſigna.
Quoad ſigna quo quis aliter di-
gnoſcitur eſſe maleficio læſus, hæc
ſcribit,*cap.4. Aliqui maleficiati habent*
colorem faciei cedrinum, aliqui oculos
conſtrictos,et omnia eorum membra vi-
dentur ligata: & habent humeros deſic-
cos. Duo autem potiſſima ſigna ſunt,con-
ſtrictio cordis, & oris ſtomachalis, &
quando videtur eis, quod habent vnum B
bonum ſuper ſtomachum. Aliqui habent
puncturas in corde, tanquam ſi acubus
eſſet punctum. Aliqui videntur ſibi cor
corrodi. Aliqui habent magnum dolo-
rem in corde,aut renibus:et videtur eis,
quod talia membra à canibus lacerẽtur.
Aliquibus videtur bolus in gutture aſcẽ-
dens, & deſcendens. Quibuſdam ligata
eſt vena generationis. Aliqui habent
ſtomachum ita diſpoſitum, quod emit- C
tunt per vomitum, quicquid comedunt
& bibunt (hoc ſignum leuiſſimum
eſt; & nullum niſi alia accedant)
Aliquibus per ventrem diſcurrit ven-
tus frigidiſſimus, aut tanquam flam-
ma ignis. Aliquibus ſignum eſt ex indi-
geſtione cibi,& potiſſimum quando me-
dicinæ applicatæ nihil proſunt infirmo.
Aliquibus eſt circa collum continua pul-
ſatio, quæ videtur tremorem inferre.] D
His plura ponit Zacharias Viceco-
mes in complemento exorciſtæ part.
1.doctrina.ſcribã verba,in vſum pau-
periorum libris carentium. Dæmo-
niaci ſimpliciter ſigna ſũt. *1 linguam*
nigram, & tumidam multoties Dæ-
moniacus de ore multoties contra natu-
ram profert: inflatur guttur,vel diſtrin-
gitur anguſtè,ita ut uideatur uelle ſtran-
gulari, ſed tamen in ſuum priſtinum E
ſtatum redit. 2. plorant dæmoniaci,
neſcientes quid plorent. 3 cum ira, &
contentione reſpondent interrogantibus.
4.quandoque etiam coacti, vt loquãtur,
nolunt loqui. 5.claudunt dentes,& nolũt
comedere. 6.homines odio proſequuntur.
7. Multa dicunt, ex quibus minimè di-
gnoſcitur, quid velint innuere. 8.oppri-
muntur ſopore graui. 9. remanent tan-
quam ſenſibus deſtituti. 10.Seipſos pu-
gnis percutiũt,& veſtes lacerant,& ca-
pillos. 11. Terribiles habent oculos &
horribiles. 12.Terrore repentino afficiũ-
tur, & confeſtim terror ille recedit.
13. Diuerſorum animalium voces imi-
tantur, et ſic audiuntur rugitus leonum,
balatus ouium, boum mugitus, latratus
canum, porcorum grunitus, & ſimiliũ.
14. Strident dentibus,& ſpumant,& ſi-
gna alia oſtendunt tanquam canes rabi-
di. 15. multoties exponunt ſe præcipitijs.
16.diſcurrit aliquando per eorum corpo-
ra igneus, vel glacialis vapor. 17. Sen-
tiunt per corpus ſigna, tanquam formi-
cas diſcurrentes, ranas ſaltantes, vipe-
ras ſerpentes,piſces natantes,muſcas vo
lantes, & ſimilia. 18. varia præter na-
turam vident, & audiunt. 19. Sentiunt
ſub manu ſacra capiti ſuperpoſita,vel ex
ſacra lectione quid frigidiſſimum, vel
calidiſſimũ,vel graue. 20.Clamant cum
aliquas Sanctorum reliquias capiti ſu-
perponis, etiam occultè, & dicunt,au-
ferte iſtas à me,quoniam malè olent,vel
ſunt nimis graues:aut efflãt,aut circum-
uoluunt caput,aut ipſas reliquias proyce-
re ſtudent,aut contra miniſtrũ, & aſtan
tes ſe iratos oſtendũt,& ſimilia. 21.Om
nia ſpiritualia odio habent, à facie Sa-
cerdotum,et præcipuè Exorciſtarum fu-
giunt,in Eccleſiam ingredi nolunt: & ſi
ingrediantur,ab ea ſtatim fugere procu-
rant: vel corona,vel ſpiritualium libro-
rum tædet: cuncta benedicta, Sancto-
rumq; imagines, & maximè Crucifixi
nolũt inſpicere,nec deoſculari:imò proy-
ciunt,et in hac omnia conſpuunt. 22.Sa-
cra verba proferre negligunt,qualia ſũt,
Miſerere mei Deus: Qui habitat in
adiutorio altiſſimi. Magnificat ani-
ma mea Dominum. In principio erat
Verbum,*et ſimilia. Et ſi ea pronuncia-*
uerint balbutire ſtudent, vel verba cor-
rumpunt, tædium graue demonſtrant,
tandem ea perficere non poſſunt. ita vt
palam

palàm ſe dæmoniacos oſtendant. 23. Sentiunt in aliqua corporis ſui parte dolorem, & ſi ſuper eum ſignum ſanctæ Crucis feceris, ſtatim per corporis membra fugiet: ſed ſi eidem dolori locum præciſum aſſignaueris, in ea corporis parte, in qua volueris, ſigno ſanctæ †Crucis patiẽtia, & perſeuerantia annotabis. 24. Cum ſuper dæmoniacos Euangelia, Paſſionem Ieſu Chriſti, Coniurationes, & ſimilia legeris conturbabuntur, ſenſus occupabunt, intollerabiles etiam in illis anxietates, ac inflationes, vel guttas ſudoris defluentes conſpicies. Inſuper ſtridores ad cœlum vſque mittent, proſternent ſe, ac ſimilia facient. 25. Cũ audieris idiotas, & ignaros litterarum, interpretari difficilia, aliorum manifeſtare ſecreta, pulſare, vel muſicaliter canere, aliqua prædicere, loqui varijs linguis, & (vt verbo concludam) ſupernaturalia facere, abſque dubio ſignum erit diabolicæ præſentiæ.] Animaduertẽdum tamen quod ſupradicta ſigna omnia poſsũt etiam concurrere in dæmoniaco maleficiato, & quædam, maximè priora in ſimpliciter maleficiato; de quo mox quindecim ſigna idem Zacharias ponit.

Verum iſta, & alia longe exactius collecta, & experientia comperta fuerunt à Codroncho, *lib. 3. de morb. venefic. cap. 13.* docet ſigna hæc, vel communia eſſe cunctis maleficiis, vel peculiaria quibuſdam. Communia ducit à cauſa morbi, & à comitantibus morbum. Signa à cauſa tradit, vt ſi morbus cœperit ex intenſiſſimo alicuius amore, vel irrationali, ſeu iniquo in aliquẽ odio, ſi ex maledictis, vel minis alicuius malefici, ſi inſtrumenta maleficij ſunt inuenta, qualia nos multa commemorauimus, & refert Andræ. Cæſalpin. *de inueſtigat. dæmon, c. 22.* A concomitantibus morbum ſunt paroxiſmi, & remedia iuuantia vel lædentia: & communia ſigna ſunt: primò quod morbi maleficio illati ægerrimè cognoſcuntur, ita vt Medici in iis hæſitent, & ambigui huc illuc animo agitentur, nec certi quidquam de illis audeant proferre. 2. quod remediis ex arte adhibitis, morbus ſe nõ remittat, ſed potius exaſperetur, & augeatur. 3. quod more naturalium morborum, non creſcat paulatim; ſed frequenter ſtatim ab initio, nullis peccantibus humoribus in cauſa exiſtentibus cum grauiſſimis ſymptomatibus, & doloribus ſe morbus prodat. 4. quod valde inconſtans ſit morbus, & licet periodicorum naturam referat, raro tamen periodos ſeruet: & licet ſimilis videatur naturalibus morbis, in multis tamen diſcrepet. 5. multoties, licet ægrotans grauiſſimè doleat, in qua tamen parte doleat, nequeat referre. 6. interdũ ægri ſuſpiria (quæ luctuoſa vocant) abſque manifeſta cauſa emittunt. 7. aliquibus appetitus reiicitur, aliqui cibos reuomunt, & ventriculum ita male affectum habent, vt & ſæpius aſtrictione laborent, vel etiam põdus in ipſo quoddã, quin & rem aliquam per oeſophagum modò aſcẽdere, modò deſcendere percipiant, & ſi in ſuperiorem partem delatum deglutire conentur, omnem operam ludant, re ipſa mox ſpontè deſiliẽte. 8. in regione cordis punctorium dolorem percipiunt. adeò vt ipſum aliquando lacerari aſſerant. 9. In quibuſdam circa collum arteriæ manifeſtè pulſare, & quaſi tremere deprehendũtur. 10. alij ſæuo colli, ſeu renum dolore crucian tur, vel circa ventrem inferiorem torſiones acerbiſſimas, & ſæpè flatum quendam frigidiſſimum per vẽtrem permeantem, & citò redeuntem, vel vaporem vti flammam ignis calidiſſimum, ſimili modo illos infeſtantem percipiunt. 11. Quidam ad venerem impotentes redduntur. 12. conſueuere quidam leuibus ſudoribus præcipuè circa noctẽ corripi, quãuis tempore,

pore,& aura frigidiore. 13.alij videantur habere particulas corporis veluti nexibus deligatas. 14.morbi, quibus laborant veneficio læſi, ſunt vt plurimum totius corporis quædam extenuatio,& macies, & virium imbecillitas,cum ſummo languore, mētis ſtupiditas quædam, varia melancholica deliria, diuerſa febrium genera medicis multum negotij exhibentia, motus quidam cōuulſiui,vnde epileptici videantur, membrorum quædam rigiditas ſpeciem conuulſionis præ ſe ferens. aliquando omnes capitis partes tumefiunt, aut talem circa totum corpus laſſitudinem percipiūt, vt vix vllo pacto mouere ſe poſſint. Plerūque tota cutis, ſed vt plurimū faciei, flauo ſeu cinereo colore ſuffunditur. Aliqui habent oculorum palpebras ita adſtrictas, vt eas vix aperire poſſint. oculi ſunt perlucidi, & tranſparentes.ſicut cercopithecorum. Nonnunquam quædam ſpectra, vel nubeculam inſpicere videntur, & nonnulli torue intuentur.

15.Cognoſcuntur experimētis quibuſdam. Nā veneficio affecti faciem Sacerdotis vix adſpicere valent, nec oculi,intentis vllo modo,album oculorum variis modis mutatur. Ægrotantes, cum inſtrumenta comburuntur, ſolent in deterius mutari,vel noxam quandam recipere maiorem,vel minorem pro ratione leuioris,vel ſæuioris veneficij,ita vt quandoque formidabiles clamores, & mugitus cogantur emittere:quod ſi nullam mutationem, vel læſionem percipiant, erit de ſalute ægri bene ſperandum, paruo negotio bonæ valetudini reſtituendum.

Adde ſi forte veneficus ad viſendum ægrotum accedat, ſtatim infirmus ingenti moleſtia afficitur,aliquo terrore, ſeu tremore corripitur, ſi ſit puer, ſtatim plorat, oculi ad fuſcum colorem mutātur,vel alia notatu di- A gna in ægrotis mutatio obſeruatur. Denique quando pro curatione morbi, quædam linimenta ſacra ad oculos,aures, frontem, & quaſdam alias partes ſacerdos adhibet,ſi in partibus illis ſudor,vel aliqua alia mutatio appareat,ſignum eſt veneficij.

His ſubdit Codronchus, non eſſe neceſſe, vt omnia hæc ſigna in ægro inueniātur, ſed ſufficere ſi aliqua pro B diuerſitate morbi ſeu maleficij.

Hæc communia, peculiaria verò poſſeſſionis dæmonū maleficio inducta ſigna eſſe difficilia cognitu,quando dęmon maleficio immiſſus immiſcet ſe ſubſtantiæ,alicui immundæ aliunde in corpus ægri intromiſſæ,vel ex propriis ęgri humoribus genitę:nā quādiu hæc ſubſtantia in aliqua corporis parte latitat, ſæpè, præter illius C particulæ affectum naturalem functiones lædentem, nihil aliud ſe manifeſtat. Pleriſque tamen horum prauæ ſunt imaginationes, præcipuè in ſomnis,quæ dæmonem produūt:quod tamen indicium ſolum non ſufficit, quoniam hęc eadem ſæpe melancholicis accidere conſueuerunt.

Verum ſpiritu locū mutante,quem prius inſedit,res paulò clarius depre- D hendetur. primò,ſi,tanquam animatū quid, corpus res illa perambulet: ita vt obſeſſi ſentiant ſibi veluti formicas ſub cute reptantes. ſecundò, ſi partes,quas petit,quadā palpitatione commouet. tertiò,ſi pūcturis quibuſdam moleſtiam grauem infert. quartò, ſi velut flatus à capite ad pedes deſcendit,& iterum à pedibus ad caput aſcendens reſilit.quintò,ſi veſicu- E la in lingua excitetur, quæ confeſtim euaneſcat:vel plures appareant minutis granulis ſimiles, ex quibus etiam multitudo inhabitantium ſpirituum arguitur.ſextò,ſi ad gulam duntaxat aſcendens,eam tumefaciat,& ſiccam tuſſiculā excitet. ſeptimò, ſi linguam petens,aut contorquēs,inflat,vel impellit

Digitized by Google

pellit ad loquendum non obſeſſi, ſed dæmonis ipſius conceptus, vel ſi ingenti oris hiatu linguam exerat. octauò, ſi in dorſo ſenſum præbeat aquæ frigidiſſimæ, quaſi confertim per dorſum defuſæ, & ſurſum, ac deorſum percurrentis. nonò certiora adhuc ſigna ſunt, quando alienis ægro incognitis linguis loquuntur, vel alios talia loquentes intelligunt, vel cum rudes ſint, de arduis & ſublimibus quęſtionibus diſſerunt: vel renunciant occulta, aut iampridem oblita, futura, vel arcana conſciētiæ, vt peccata, imaginationesve aſſiſtentium, vel eos cō- uiciis ſine cauſa proſcindunt: aut ita furiis agitātur, vt à multis validis hominibus nequeant ligari, vel coerceri. Quidam etiam cum à defatigatione vexationis conquieſcunt, narrant ſe vocem quidem dæmonis intra ipſos loquētis ſentire, ſed ſententiā verborū percipere non poſſe, vtpote quibus mentis functio ſit quaſi ligata. Alij ſi interrogētur, quid egerint, vel dixerint fatentur ſe nihil eorum poſtea meminiſſe. Quidam cenſentur ſignum eſſe indubitatum, & inſeparabile, cum ægri arceantur à diuino cultu, ita vt nullatenus aqua benedicta ſeipſos aſpergere, neque audire, neque proferre diuina verba queant: ſi verò vi adigantur cæremonias Eccleſiæ peragere, vel diuinis officiis, ac potiſſimum ſanctiſſimo altaris Sacrificio, intereſſe, tunc vehementius longe vexantur, & iidē cum mente cōſtant, teſtantur optare ſe quidem hęc omnia facere, & intereſſe, & ſacrarū rerum auxiliū deſiderare, ſed eſſe quiddam in ipſis, quod magnopere impediat. Sunt denique, qui propter incontinentiam dęmoni omnino parent, & ideo vexari quidem deſinunt, ſed miniſtri fiunt, & patratores multorum facinorum. Quinetiā ſunt, qui ſic ad deſperationem aliquando inducuntur, vt nōnunquam ſibi ipſis manum inferant. 10. Prætermitto effectus, qui pro ſignis eſſe poſſunt: qui in S. Ş. habentur, vt cunctis notos, nempe quod aliquando ægri fiant lunatici, muti, ſurdi, cæci, ſtrideant dentibus, illidantur in terram, exareſcant, diſcurrant nudi, ſe, & alios lacerent, habitent in ſepulchris, proiiciantur in aquam, vel ignem, & alias grauiſſimas, & incurabiles affectiones perpetiantur.

11. Ad deprehendendum, vtrum æger ſit energumenus, ſolent facere ſequentia: ſchedulam aliquam ſacra Dei verba continentem, reliquias Sanctorum, vel Agnum cereum benedictum, vel quid aliud ſacratum latenter ægro applicant. Sacerdos capiti energumeni manum, & ſtolam imponit, ſacra profert verba: ad ea æger tremere, & horrere incipit, & prę dolore multos motus inconditos edere, multaque inuſitata, & dicere, & facere. Si dæmon caput petierit, grauātur, & punguntur acrius in capite, vel caput vnà cum facie rubore, & calore quodam igneo perfunditur ſi oculos petiit, eos diſtorquet, ſi dorſum, conuulſiones membrorū, antrorſum, & retrorſum adducit: aliquando toto corpore rigentes & inflexibiles adeo reddit, vt nulla vi allata flecti poſſint, aliquando velut mortui corruunt, ac ſi laborarent tertia epilepſiæ ſpecie, aura quadam in caput irruente, & ad imperium ſacerdotis eleuantur, aurā remeante, vnde diſceſſit. Si fauces petat, adeo conſtringuntur, vt ſtrangulari videantur. Si in partes nobiliores feratur, vt prope cor, aut pulmonem, anhelationes, palpitationes, ac ſyncopas excitat. Ad ventriculum ſi tēdat, mouet ſingultus, ac vomitus, vt aliquando cibū aſſumere nequeāt, vel aſſumptum continere: motū eiuſdem rei ad inſtar paruæ pilæ circa os ventriculi, necnon rugitus, & alias voces abſonas excitat, & circa præcordia tōſiones, vel flatus. Cognoſcūtur

Digitized by Google

A

tur etiam aliquando quibuſdam ſuffitibus ex ſulphure, aut aliis rebus fortis odoris (de quibus poſtea.) Sūt qui ſcribant eos odore roſarum adeo offendi, vt ne cogi quidē poſſint, iuxta roſarium tranſire. Interrogādi quoque ſunt ægri, num illis dæmon ante obſeſſionem in aliqua forma ſe conſpiciendum præbuerit? Etenim *antequam* (ait Sammarinus) *Diabolus humana corpora ingrediatur, quaſi ſemper primo apparet eis in effigie alicuius hominis, qui mala morte eſt defunctus, aut repræſentat aliquem ſuum cōſanguineum: aut apparet illis in effigie alicuius animalis terribilis, vel horribilis. & ſi videtur quod ſubito diſpareat, ingreditur tamen ſubito in eū, & hoc vt plurimum accidit in nocte, & in locis opacis, & obſcuris. Aliqui etiam intrant per os, & nares in modum venti, aut per modum vnius maris. Aliquibus etiam dormientibus dæmones tale ſomnium immiſerūt: quod videlicet eis videbatur, quod dæmon poſt eos currebat, qui euigilātes ſunt inuenti cum talibus ſignis dæmoniacorū. Aliquando etiam ingrediuntur, percutiendo collum, aut alia membra eorum.*] d. par. 2. de exorciſm. in princip. & hæc eadem aliis verbis tradit Codrōchus *d. loco*.

§. 3. Poſteriorem partem, quę *de remedijs eſt naturalibus* ab iis petere cogor, quorum hæc profeſſio eſt, medicos dico. Inter quos primo loco occurrit Codronchus, qui quædam prius communia contra omne maleficium proponit, poſtea ad peculiaria quædā deſcēdit. Principio (vt eius dicta ſummatim comprehendam) docet quoſdam præſcribere vomitoria, balnea, linimenta, ſuffumigia, & ſimilia. Sed in his facile offendi, & periculum ægris creari niſi nonnulla obſeruentur, quæ exſequitur ſigillatim. Nā de vomitoriis agens *lib. 4. cap. 4.* præ ceteris commendat florum geniſtæ drachmas duas in decocto quodam ſumptas, vel ſeminis lathyris decem, duodecimve grana à putaminibus delibrata, tuſaque, & in ouo ſorbili deuorata. Vel hellebori albi quantitatem non maiorem drachma, decoctam vſque ad medietatē ferme, quæ omnia præparandi modum docet ibidē.

De balneo diſſerit *cap. 5.* & oſtendit vſum eius non raro noxium eſſe, nec adhibendum, niſi ſeruatis ſeruandis, quæ illic exſequitur.

B

De ſuffumigatione agit *cap. 6.* & hanc docet non adhibendam, niſi caput, & corpus ante expurgatum fuerit: & non niſi tempore matutino, quando vētriculus à cibo vacuus eſt. laudat ſuffimentum Berenices, quod Aetius immundos ſpiritus ex quorūdam ſententia ſcribit arcere *ſer. 13. cap. 119.*

C

De linimentis diſſerit *cap. 8.* & ea videtur habere pro tutiore remedio, quam ſuffitum, balnea, aut vomitoria. Denique cap. 9. diſputat de ſimplicibus, ac nonnullis compoſitis medicamentis, ſua facultate veneficium curantibus, eorumque qualitates explicat, quæ nos hac ipſa ſectione iam recenſuimus.

D

Circa hæc alexipharmaca non eſt contemnendum, quod And. Cæſalpinus *in Peripatetica inueſtigat. dæmonū cap. vltim.* admonuit his verbis: *Quoniam quæ vehementer excedunt in qualitatibus (frigoris, calorisq́ue) corporis noſtri ſunt corruptiua, non minus quam venena: ideo ea ſelegerunt medici aduerſus veneficia, quæ aliquam partem haberent naturæ noſtræ familiarem, quæ corpora noſtra tuerentur, dum venena depellerēt.*

E

Quæ huiuſmodi facultatem habere comperta ſunt, amuleta, & alexipharmaca appellata, vt totius ſubſtantiæ proprietate id conſecuta. plurima per experiētiam inuenta, et longo vſu confirmata. Ex his autem ea maxime opportuna ſint cenſenda, quæ ſpirituoſam & multam efflāt huiuſmodi vim: tum quia intimius penetrant,

Digitized by Google

nerant, tum quia cum ſpiritibus conueniunt. Sic enim & permiſceri, atque eos alterare poſſunt aut pellere.] in quibus verbis quædā inuolutius dicta. Nam nō omnia alexipharmaca totius ſubſtantiæ proprietate veneficio repugnant. nec etiam credendum quæ magis ſpirituoſa ſunt, idcirco magis cum ſpiritibus (h. dæmonibus. nam de his loqui docent ſequentia) conuenire. quod enim pellantur illis, potius argumento eſt pugnare cum ſpiritibus illis. Nec dæmonum iſta expulſio directe fit phyſica operatione in ipſum ſpiritum agēte, vt & ego iam oſtendi, & de hac re diſputans Bapt. Codronchus *d. lib. 4. c. 9* erudite explicuit, cuius ſummatim hæc eſt ſententia: pharmaca huiuſmodi antidæmonica efficacitatem nonnullam habere contra maleficia, & ipſos dæmones, etiam vſque ad eorū expulſionem. Sed non conuenire medicos, in reddenda modi ratione. Quattuor enim modos ſolere adferri. 1. etſi res ſenſibiles, vt fumus, herbæ, &c. ſua virtute nequeant vexationem à dæmone homini illatā repellere, mitiorē tamen, ac leniorem poſſe reddere: ita vt ſi moleſtia, quæ à dæmone infertur, ſit parua, ac leuis, eam penitus res exteriores queant auferre (*intellige, ſi noxa dumtaxat à cauſis naturalibus, quibus ſolis dæmon vſus, profluxerit*) non in dæmonem ſed in dæmoniacum agendo, eo ipſo, quod ex rebus illis adhibitis, oppoſita diſpoſitio introducatur illi, quam dæmon expetit, aut indidit. (*ſic Richard. de Mediauil. quodl. 3. q. 8.*) 2. quod quæcumque fiūt circa corpora obſeſſa, dæmones accipiunt, vt facta, & vergentia in ipſorum deſpectum, ac ludibrium, maxime ſi ſint irriſiua, vel afflictiua, vt ſunt flagra, item omnia fęda, & amara & ſimilia. quare cum ſint intolerantes iniuriæ, malunt fugere, & à moleſtia inferenda deſiſtere. 3. quod

A cum iſte interdū ſint ſigna recordatoria, & pœnarū, quas luunt, memoriam ingerant, ab iis dæmones valde abhorrent, eaque vehementer deteſtantur: ideoque in fugam facile per hæc conuertuntur. verbi gratia, ſulphur cum igne ſignū eſt carceris infernalis, ruta amari cruciatus Chriſti: thus in igne poſitū repræſentat orationes ex charitate accenſa naſcētes. B 4. modus, quem iudicat magis cōſentaneum veritati, eſt: quod res huiuſmodi pie, ac religioſe adhibitæ, tanquam inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, in dæmones agūt, illoſque ab humanis corporibus detrudunt, & eorum effectus, eorumque opera venefica deſtruunt, ac remouent. Quibuſdam enim rebus, Deus dedit virtutem vt ſi pie adhibeantur, tanquā inſtrumen- C tū diuinæ iuſtitiæ, dæmonū effectus, & opera venefica deſtruant, ac remoueant: quibuſdam enim rebus Deus indidit vim, & qualitatem quandam moralem dæmones compellendi, & eiiciendi, & energumenos iuuandi: quia conſentaneū eſt iuſtitiæ diuinæ, pro infligēda malis ſpiritibus pœna, eos rerū ſenſibilium actioni ſubiicere: qua pœna, dēpta pœna diuinæ vi- D ſionis, nulla queat illis acerbior contingere. Debent tñ res iſtæ antequam adhibeantur benedici, & exorcizari. precibus enim impetratur aliquid peculiaris energiæ, ob CHRISTI, Sanctorumque merita: ne quantum velint, hi ſpiritꝰ in exitu, ac pulſione ſua noceant obſeſſis. *Hact. ex Codroncho.*

Verum à me per epiſtolam rogatus Federic. Iametius, vir Muſices, Poe- E tices, & Medicinæ laude vnus hoc æuo clariſſimus, in quē ſimul Hippocrates, Homerus, Pindarus, & Orpheus renati videātur: humaniſſime, & doctiſſime reſpondit, anno ſuperiore M. D C. Cal. Auguſti: è cuius litteris ea decerpenda duxi, quæ ad hoc inſtitutū noſtrū faciunt: quæ ille

Digitized by Google

longo vſu tanquam comprehenſa habens, A & è liquidiſſimis Medicinæ fontibus hauſta, paucìſque theorematis explicata, deprompſit.

Remediorum naturalium, quæ deleteriis & maleficiis obſiſtunt, duæ ſunt differentiæ: alia enim manifeſtis qualitatibus id præſtant, alia totius ſubſtantiæ proprietate, quæ neque ab elementorum qualitatibus, neque ab illorum materia, ſed à ſe vna vires adipiſcitur. Eo- B *rum porro, quæ totius ſubſtantiæ qualitate (nam de manifeſtis qualitatibus paulò poſt agemus) occultos, & maleficos morbos oppugnant, alia communi, alia peculiari dote vigent. Communi quidem ſphragis Lemnia, Bolus Armena, Lapis Bezoar, Dictamus, Theriace, Mithridatium, & cetera eiuſdem generis Alexiteria: peculiari verò, quæcumque ſunt abs te toto illo peculiari capite* C de remediis naturalibus *plene, & luculente deſcripta. Quibus adde, ſi placet, herbam Paridis, quam nonnulli Solanum tetraphillum appellant: quod ex eius caule medio quattuor folia erumpant decuſſatim digeſta. Si enim huius herbæ ſemen in puluerem redactum, viginti continuis diebus, drachmæ pondere ieiuno propinetur: mentis alienationem, & inſaniam, non ſolum ex morbi diuturnitate, & ſæ-* D *uitia, ſed etiam ex maleficio, veneficioq́; contractam, diſcutit: auctore Matthiolo Dioſcoridis interprete, Baptiſta Sardo, & Conrado Geſnero: qui in librum Galeni, vel (vt alij volunt) Dioſcoridis,* De paratu facilibus, *Antidotum ex acinis herbæ Paridis, & alijs ſimplicibus medicamentis, à Moibano paratam, ſibiq́; ab eo miſſam commendat, aduerſus omnia venena, & maleficia præſentiſſi-* E *mã. Ariſtolochiam rotundã ceteris venenis reſiſtere, longã vero, aduerſus angues, & veneficia drachmæ pondere ex vino bibi, & illini, teſtis eſt Dioſcorides. Recentiores medici tradunt huius ſiccæ radice ſuffitam domum cacodæmonas fugare, & hilares infantes reddere.*

Idem ferè Dioſcorides aſſerit de verbenacæ ſpecie altera, quam ἱερὰν βοτάνην, hoc eſt, ſacram herbam nominant. Ait enim, ſi aqua ſpargatur per triclinium, in qua ſacra herba maduerit, lætiores cõuiuas fieri: eamq́; ſacram vocari, quoniam in expiationibus ad amuleta plurimum commendatur: quod à Plinio quoque refertur, Quid? quod & recentiorũ plerique, verbenacæ decoctum peſte laborantibus exhibent, vſque conferre credunt: quod Dodonæus tamen improbat, exiſtimatq́; hanc technam, hoc inuentum eſſe dæmonis, qui falſa pro veris, inſalubria pro ſalutaribus, ſuo more ſupponat, & obtrudat. Iam verò Hypericon, quam nonnulli fugam dæmonum appellant, emplaſtri modo renibus admota, frigidos, & maleficio deuinctos ſoluere dicitur. Pythagoras Scillam in limine ianuæ ſuſpenſam, mali medicamẽti noxam arcere memoria prodidit, teſte Plinio & Dioſcoride. Sanguis canis nigri parietibus illitus pellit maleficium. Idem efficit cor leporis pelli inuolutum, & geſtatum: & lupi dexter oculus. Quin etiam radix Bryoniæ ſiccata, & collo appenſa, & ricinus, ſeu palma Chriſti à maleficis, & veneficis hominibus ſecuros reddunt. Nec minus eſt ad id efficax argentum viuum appenſum, vel geſtatum, vel puluinari ſubiectum. Lapis Aquila, quem Aetitem vocant, incluſus annulo, & geſtatus maleficia tollit. Berillus & Magnes vxorem, & virum inter ſe conciliant. Corallium item odia domeſtica, & diſcidia componit, venenatis poculis vinculiſq́; medetur, incantamenta, diraſque deprecationes amouet. Cuius rei teſtis eſt locupletiſſimus ſiue Orpheus, ſiue quis alius auctor eſt libelli de lapidibus, *qui ſub ipſius nomine circumfertur. Eodem auctore, & Galactites lapis collo ſubnexus faſcinationes prohibet: & Gagates ſuffitu, ac nidore ſerpentes abigit. Quod Nicander, & Nicãdrum ſecutus Dioſcorides confirmant. Hinc Marbodæo fortaſſis occaſio*

caſio data eſt ſcribendi Gagatem dæmonibus contrarium eſſe: quoniam Cacodæmon humani generis hoſtis infeſtus, ſerpens etiam in ſacris litteris nuncupatur. Hæc igitur ſunt, quæ peculiari, & occulta proprietate maleficiis, & occultis affectibus reſiſtunt, quemadmodum & in manifeſtis morbis, pæonia comitiali morbo, hirundinum vſtarum cinis anginæ, calculo hircinus ſanguis, colico dolori cingulum è lupi inteſtino compactum, vulpeculæ pulmones aſthmati, totius ſubſtantiæ diſſidio & diſcordia, quam ἀντιπάθειαν *nominant, aduerſantur. Sed ea demum remedia vſurpanda erunt, ſi ſimplex, & ſolitarius morbus fuerit: hoc eſt, ſi cum occulta pernicies inuaſerit, purum fuerit corpus, & integre ſanum. Sin verò vel intemperie vel plenitudine, quã* πληθώραν *vocant, vel humoris vitio, quæ* κακοχυμία *dicitur vel obſtructione, vel alia cauſa præter naturã corpus laboret, non ante adferenda ſunt remedia, quæ totius ſubſtantiæ contrarietate maleficia profligant, quam vitia illa ſummoueris iis remediis, quæ manifeſtis qualitatibus, de quibus dictũ eſt ſupra, morborum vim, & acrimoniam hebetant, & obtundunt. Siquidem præſentibus his malis, occultæ medicamentorũ facultates, quaſi ſepultæ franguntur, & hebeſcunt: præcluſiſq; & impeditis viis, quibus iter eſt ad affectam ſedem, eo non poſſunt integris virib. peruenire. Quapropter hæc mala ſtatim per initia tollenda ſunt, neglectiſq; propemodum maleficii propriis indicationibus vnicuique illorum conuenientibus remediis medicandum. Ac intemperiem quidem curabimus calidam refrigerantibus, frigidam calefacientibus, humidam ſiccantibus, ſiccam humectantibus: ſeruata ſemper contrariorum lege: ſicut in libris methodi medendi præceptum eſt. Obſtructionem verò expediemus detergentibus, incidentibus, & tenuantibus medicamentis: Humoris vitioſi exuperantiam, purgatione vacuabimus.*

A *Quod ſi plenitudinis ſigna apparuerint, nec quicquam eorum repugnet, quæ ſunt in venæ ſectione obſeruanda, ſanguinem etiam per initia mittemus: niſi veneni ſuſpicio adſit. Tunc enim nec ipſo ſtatim initio vena ſecanda erit: (alioquin venenum in venas traheretur, à quibus omni ſtudio arceri, atque excludi debet) ſed poſt vomitus, & deiectiones, atque vbi nihil ipſius veneni in ventriculo, &* B *inteſtinis reliquum eſſe coniecerimus. Præterea reuellendis noxiis humoribus, quos dæmõ, vel maleficus homo in principes partes traduxerit, conuenient clyſteres acres, & ſudores prolecti balneis, æſtuariis, guaiacina, ebeni Zarzæ Parilla, vel Chinæ decocto. Denique ſi fractura, vel luxatione inſtrumentorum ſtructura permutata fuerit: fracta vel luxata pars quamprimum erit in naturalem formã, ſedemq; propriam reducen-* C *da. His ita conſtitutis, & vt vniuſcuiuſque ſtatus conditioq; feret, accommodatis: tum demum erit ad occultarũ proprietatum opem confugiendũ. Hæc habui (Vir clar.) quæ de remediis naturalibus, quo modo mihi per mea occupatiſſima tempora licuit, differere, quæ ſi via, & ratione ſtabilita, cõfirmataq; fuerint, non mediocriter conferent ad integram,* D *perfectamq; cuiuſuis maleficii curationem.*] Hæc ex doctiſſim. viri epiſtola inſtituto noſtro commodiſſima nolui lectoribus non communicare, quibus hoc, qualecunque opus noſtrum, quam vtiliſſimum eſſe magnopere deſidero.

Porrò quod illis addam nõ habeo, quæ ad amuſſim tã dedolata, & exaſciata. Adſcribam duntaxat de fre- E quentiſſimo noſtris temporibus maleficio paucula, ex eo, quem paulò priùs laudaui Codroncho, qui de curatione ſterilitatis, & impotẽtiæ agẽs, præmittit quoddam ſpirituale, & ſacrũ remedium: deinde ſubdit phyſica nonnulla. Prius ex Arabum ſchola deſumptũ, ſed pium, ac Chriſtianum.

Digitized by Google

Nempe quod Iſaac Arabs cõſuluit, vt coniuges peracta peccatorũ ſuorum confeſſione, ſacratiſſimum Chriſti Corpus, diebus ſolemnioribus potiſſimum ſumant reuerenter, & poſtea oſculentur inuicem in oſculo pacis, & ſacerdos illis benedicat, & poſtquam exemplo Tobiæ triduò ſeſe à venere abſtinuerint debitum coniugale perſoluant. Quod ſi occulto Dei iudicio, vel aliqua coniugum culpa, veneficium non ſoluatur, orationibus ſedulis, ieiuniis, aliiſque operibus piis vacare debent, ad miſſam ſæpius confugiant, peregrinentur, ac ſanctiſſimæ Virginis, vel aliquorum Sanctorum limina viſitent, frequenterque peccata Sacerdoti confiteantur, ac ſacra veſcantur Euchariſtia, & exorciſmis ab Eccleſia huic rei peculiariter dicatis religioſe vtantur. Quoad naturalia prorſus remedia, ſciendum ſcribit, ſi aliqua manifeſta qualitas in maleficio appareat, pharmacis aduerſus eam efficacibus, & benedictione munitis tutò, ac vtiliter vti poſſe. *Ideo* (inquit) *Cleopatra prodidit fel coruinum cum oleo ſeſamini mixtum, ſi ex eo vniuerſum corpus liniatur, ligatos iuuare. Iſaac ſcribit, quod ſi coniuges fel Zangarini piſcis ſecum habuerint in paropſide iuniperi, & antequam ſomnum capiant, eo ſuper carbone poſito fumigentur, omnia veneficia euaneſcere. Nicola. Florentinus laudat theriacam cum ſucco hypericonis exhibitam, & hypericon ad formam emplaſtri renibus appoſitũ. Ioannes de Vigo ait, quod picus auis aſſata, vel elixata, habet virtutem ſoluendi maleficiatos. Alij cum Plinio volunt abrotonum oleo illitum, & cum vino ſumptum non parum prodeſſe. Denique generalia remedia hic proſunt quoque fere omnia.*] quibus ego omnibus illud Iſaaci Chriſtianũ monitum ſemper præmittendum cenſeo. Nam quanta ſit vis, & vtilitas remediorum Eccleſiaſticorum ſequens ſectio demonſtrabit.

A

B

Morale remedium videatur, quod Dionyſius muſicus Aegyptius prodiderat, Magiæ in rudes, & male motatos vim eſſe aliquam, in Philoſophiæ ſtudioſos nullam. Sed hoc refellit Origenes *lib. 6. contra Celſum*. nam (vt ſcribit Maeragenes, Apollonij Thianæi magicis præſtigiis, & ludibriis multi Philoſophorũ capti fuere, etiam ex nobilioribus, & inter hoc Ophitarum parens Euphranes.

SECTIO III.

De remedijs ſupernaturalibus, diuinis, ſeu Eccleſiaſticis.

C

HÆc ſola carent omni peccato & periculo, & à Chriſto, vel Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus fuere inſtituta: his, ante omnia, vt vtantur homines, docendi, monendique ſunt. Hæc animæ proſunt ſemper, corpori nunquam nocent; ſæpenumerò à morbis, & aliis maleficiorum noxis liberant, aut præſeruant. Hæc ſapientiores Medici, & Catholicè ſentientes approbant, vt Ioan. Fernel. *lib. 2. de Addit.* & Cornel. Gemma *in Coſmocrit.* Bapt. Codronchus *lib. de morb. venefic.* Andr. Cæſalpinus *Diſquiſ. de nat. dæmon.* & alij. Nec rarò cogitur dæmon à Deo, mendaci ex ore veritatem promere, & ablegare hominem, ad hæc Eccleſiaſtica remedia, quibus ipſe vapulet. *In valle quadam Ciſalpina diœceſis Nouarienſis deſtruebatur puella ſenſib. ſed & vmbrarum ſpectris, quas ſibi videre videbatur, reddebatur attonita, ac ſimilis ſtupenti: verſabatur in vltimis finibus huius, de qua loquimur, vallis, mulier veteratrix, & ſaga, quæ carminibus profitebatur ſanare, quæ apud alios inſanabilia eſſent. magni ad eam concurſus hominum conſilij gratia, & auxilij: & quan-*

D

E

quanquam reclamarent noſtri, & ſcelus oſtenderent, tamen illis abeuntibus adoleſcentula genitrix, affectu materno filiam mittit, conſulitq; mulierculam de vmbris, & remedium petit laboranti. Tum maga, adducite puellam ad illos (homines Societatis intelligebat) qui nuper apud vos verſabantur: ab ijs petite opem. paret mater, filiam adducit itinere octo millium, idem exponit, ac reſponſum veneficæ: vtramque adhibita peccatorum confeſſione, ſacro ſe corpore Chriſti communire præcipiunt noſtri: quo facto melius habuit adoleſcentula.] *Bencius litteris Prouinc. Mediol. Anni 1591.*

Primum eſt remedium in hoc genere *Vera, & viua fides*, hoc eſt charitate Dei, & proximi vallata. hoc ſcutũ nobis præfert, & præbet D. Paulus ad Epheſios ſcribens, hanc loricam, vt Theſſalonicenſes induant, vrget: hãc diſcipulis ſuis commendat magnus ille Antonius: Magna, *inquit*, dilectiſſimi aduerſus dæmonem arma ſunt, *vita ſincera, & intemerata in Deum fides.* Ioan. Niderius ex Petri cuiuſdam dictis quinque remedia, vt efficaciſſima laudat. *1. habere fidem integram, & Dei præcepta in charitate ſeruare. 2. ſe ſigno crucis, & oratione munire. 3. ritus, & cæremonias Eccleſiæ colere. 4. publicã iuſtitiam bene exſequi. 5. Chriſti paſſionem verbo; vel memoria ruminare*] de aliis poſtea dicendũ. de primo, confirmat exemplo huiuſmodi: *Cum (inquit) quidam maleficus, me inuocaret, vt quendam inimicum ſuum vita priuarem, aut in corpore læderem grauiter, fulminis ictu, aut alio modo: vocaui ego magiſterulum, id eſt, dæmonem: qui mihi reſpondit, quod neutrum facere poſſet: Habet, inquit, fidem bonam, & diligenter ſe ſigno crucis munit. idcirco non in corpore, ſed in vndecima parte fructuum ſuorum in campo, ſi libet, ei nocere poſſum.*] Sic Cypriano Mago dæmon reſpõdit, *ſe Chriſti fide munitis nocere non poſſe.* In B. Ambroſium Iuſtina Auguſt. quendam maleficum nomine Innocentium immiſit. hic poſtea palàm faſſus, delegaſſe ſe dæmones, qui Ambroſium interficerent, ſed ne ad fores quidem domus, vbi manebat Epiſcopus accedere potuiſſe. eo quod ignis inſuperabilis omne illud ædificiũ cõmuniret, à quo adhuc remoti vrerentur. Atque ita victas artes ſuas, quibus contra ſanctum Dei Sacerdotem ſe aliquid efficere poſſe arbitrabatur. *Lege Paulinum in vita D. Ambroſij.* alia refert ad hoc probandum Thomas Boſius *l. 15. de Eccleſ. Notis c. 1. verſ. 5.* Sed ſunt apud Patres alias magis accommodata. Narrat Caſſianus, duos Philoſophos magicis præſtigiis, & circumuentione dæmonum conatos D. Antonium perturbare: ſed cum irrito labore nihil penitus præualerent: *eo profecerunt*, ait, *tales tantæ eorum inſidiæ, tanta magica arte quæſita, vt per hæc euidentiſſimè comprobarent, magnam profeſſioni Chriſtianorum ineſſe virtutem: quibus illæ tam ſæuæ, tamq; potentes vmbræ: quas exiſtimabant ſolem, lunamq;, ſi ad eas directæ fuiſſent, obducere potuiſſe: hunc non ſolum nihil lædere, ſed ne ad punctum quidem, de monaſterio ſuo valuerint† perturbare.* Epiphanius *in hæreſi Ebioneorum, quæ eſt 30.* ſcribit conatus magorum, vt fœminam quandam Chriſtianam in amorem pellicerent, & tandem, quo pacto per crucis ſignum, & Chriſti fidem ſuperarit mulier: & claudit narrationem hoc epiphonemate: *quod non valuit incantantis vis, vbi erat nomen Chriſti, & ſignaculum crucis.*] Confirmat experientia, fide Chriſtiana in Indiam, inuecta, dæmonum præſtigia; ſpectra, oracula vel planè, vel magna ex parte vbique ſublata. Et quid Indiam memoro? proxima nobis Friſia eſt, ſcribit de illa Cornel. Kèpen-

Marginal notes: Ad Eph. 6. v. 16. 1. Theſſ. 5. v. 8. — In Epito. Formicar. cap. 4. — Nazianz. orat. in Cyprian. — † Num legend. praturbare.

Margin letters: A B C D E

ſis *lib. 3. de origin. & ſitu Friſiæ, cap. 31.* Circa tempora Lotharij Imper. *erant paſſim in Friſia multa laruarum infernalium ſpectra: quæ in paruo quodam ſupereminentis collis ſupercilio, ſubterraneum habebant ſpecum abſque humana ope artificio præſtigioſo exſtructum, in quo reſidebant, quas antiqui vocabant, Albas Nymphas, ſiue vulgari gentis ſermone* VVitte VVyvven. *harum ſpeciem adumbratam, non veram fuiſſe conſtat: quæ ſolebant nocturnos viatores, gregumq́, & armentorum intentos excubijs, & puerperas cum infantibus ſæpiſſimè in abdita ſua, & ſubterranea antra clanculum abducere: in quibus ſubinde ſubterranei murmuris ſonus, atque etiã vagitus infantium auditi ſunt, & præterea etiam ingens fletus, & gemitus hominum, & quandoque Muſarum concentus, & voces dubia aure colligebantur. Qua de cauſa magna fiebat cuſtodia prægnantium mulierũ, & paruulorũ infantium, ne ab iſtis Nymphis, infernalibus clã abriperentur. Quæ omnes dæmonum illuſiones, poſt agnitum ſyncerum Dei Euangelium (erant enim tũ Friſii Sabellij, & Arij erroribus dementati) euanuerunt, & in nihilum redactæ ſunt. Scripſit enim S. Odulphus contra eiuſmodi illuſiones dæmonũ chartam de S. Trinitate, quam per Eccleſias; & Parochias Friſiæ ſacerdotibus miſit, vt in populo frequenter publice legeretur.*] chartæ exemplar, quod eſt Catholicæ fidei quædam explicata profeſſio, mox ſubdit idem Cornelius. *De mandatorum Dei obſeruantia & vitæ innocentia*, quam ſint efficax remedium, docere poſſunt D. Cyprian. ad Fortunatum, *de exhortatione Martyrij*, Lactantius *lib. 2. c. 16.* & Ambr. Ansbertus *lib. 5. in Apoc. cap. 11.*

Secundum eſt *legitimus in Eccleſia Catholica Sacramentorum vſus*: Vt pro nondum initiatis *baptiſmus*. Nam docet experientia, eos, quos conſtat nondum baptizatos à maleficiis liberari, per baptiſmum abſolute collatum: eos, quos probabiliter putamus non baptizatos, per baptiſmum ſub conditione idem conſequi. dixi, probabiliter putamus non baptizatos: nam ex leuibus coniecturis id putare non ſufficit, ne ad conditionale quidem lauacrum, verbi gratia, tantum quia quis noctu ſomnians ambulat, vel maleficiatus eſt: hæc enim etiam baptizatis contingunt.

Vide Sotũ in 4. d. 3. art. 9.

De baptiſmo, docet Eccleſiaſtica Hiſtoria: Tyridatem Armeniæ Regem, cum Chriſtianos Diocletiani tempore variis cladibus, & damnis affeciſſet; & Gregorium quidem in lacum luto & altitudine moleſtiſſimum fame enecandũ miſiſſet; Ripſimen verò virginem, recuſantem illi obſequi, & ſocias eius Sanctimoniales plurimas, crudeliſſime necari iuſſiſſet: mox Dei vindictam conſequutam. inuaſit enim eum inſania, qua plane dæmoniace furebat, & mutata corporis figura in porcũ, mentis emotæ, dentibus ſuas abſumebat carnes. ceteri quoque, qui eius facta approbarant, milites, magiſtratus, & alij, in furorem redacti ſimilia deſignabant & ipſi in ſues conuerſi, vt vult Nicephorus, vel mente tantum abalienati, vt cẽſet Metaphraſtes: tandem baptiſmi lauacro abluti, corporis formam, & animæ, mentiſque ſanitatem receperunt, ipſo illos baptizante, & hortante ad pœnitentiã D. Gregorio Martyre: non quidẽ illo Thaumaturgo, vt putat Scholiaſtes Nicephori: ſed alio; vt docet Metaphraſtes. Neque hoc malum vlla arte magica (vt eruditus vir cenſuit) fuerat illatum, ſed Deo vindictam per Angelos malos exſequente. vnde patet, cum ea vis fuerit baptiſmi, in dæmones maleficiorum auctores, maiorem in ipſos maleficos, & eorum opera futuram. Non eſt diſſimilis narratio, Ioannis Villanei apud Thomam Boſium

Villaneus l.8.cap.35. Boſius l.1. de Notis Eccleſ. c. 16.

ſium *Anno* (inquit) *milleſimo ducenteſimo nonageſimo octauo Rex Tartarorum Caſſanus, quem vocant alio nomine Magnum Cham, cum ducentis equitum millibus Syriam cepit & finitimas regiones: omnibus itaq; formidandus, petijt ſibi vxorem filiam Regis Armeniæ, quod audiſſet eſſe pulcherrimam. Rex Chriſtianus, tanti Regis viribus exterritus, dedit. Illa poſt aliquod tẽpus è viro ſuo Caſſano edidit in lucem partum tantæ deformitatis, vt Rex maritus nullo modo illum veluti ſuum voluerit agnoſcere, quod monſtrum videretur. Vocat ad conſilium primarios: de ipſorum ſententia vxorem velut adulteram, partum veluti ex adulterio ſuſceptum, vltimo ſupplicio adiudicat. Innocens mulier infœlicitatem ſuam deplorans, ad preces confugit: ignara conſilij, petijt vt ſibi liceret baptizare, quem pepererat, data illi facultas: ita tamen, vt adeſſent baptiſmo aliqui ſpectatæ fidei viri vnà cũ Rege, ne qua fraus fieret. Mira res. vbi baptizatus eſt puer, adeo venuſtus, ac formoſus apparuit, vt Rex, tanta re permotus, cum plurimis, nomen Deo dederit, & maximum Chriſtianæ rei factum fuerit incrementum.*] *fuſius idem narrat D. Antoninus p.2. hiſtor. tit.20. cap.8. § 9.*

Veniamus ad recẽtiores narrationes æque certas. Pet. Chieza de Leon *p.1. Hiſt. Peruanæ c.18.* miraculi plenã de ſpectris victoriam huic Sacramẽto à Deo tributã deſcribit, ex quo fideliter narrabo. Prope Anzermam, loco, cui nomen Pirſa, imperabat regulus, cui frater florẽti ætate erat, quem nominabant Tamaracungam. Iuuenis hic mire baptiſmum ſitiebat: ea cauſa Chriſtianos adire cupiebat: ſed miris eum viſis dæmones perterrefaciebant. Offerebant ſe ſoli videndos, olidarum auium ſpecie, quas Auros, nuncupant. cernẽs iuuenis dæmones ſæuire, accerſiri Chriſtianũ in vicinia degentem iubet. venit ille non ſegni-

A ter, & intellecta reguli volũtate, crucis ſignum fronti eius impreſſit. hoc magis irritari hoſtes illi, & ſæuiori ſpecie ſe inferre. videbat ſolus Indus: Chriſtianus nihil niſi ſaxa cadentia, & dæmonum ſibila ſentiebat. Aduenit tum commode eo loci Pacheus quidam Hiſpanus, & ſe ſocium addidit Chriſtiano alteri in diſcrimen. His cernentibus Tamaracunga trepidabat

B vehemẽtius, & exalbeſcebat metu, quin & per aerem raptabatur: id omnes videbant, & ipſum quidem querentem, gementemque illos vlulantes, ſibilanteſque excipiebant auribus. Semel cum Indus poculum vino plenum manu teneret: en tibi vas in aera efferri, & vino vacuum reddi: mox vinum in illud ex alto refundi, & formidine plenum Indum veſte

C vultũ ? faciemque cooperire, ne horrenda illa ſpectra in oculos incurrãt. Sic tecto faciem, non remotis veſtibus, nihilominus cretam in os ingerebant, vt obſtructo ſpiritu fauces præfocarẽt. Tandem Chriſtiani, qui continue interea Deum orarant, ſtatuere in vrbem Anzerman eum deducere, vt ibi ſalutari lauacro tingeretur. Dedere ſe comites viæ plures trecentis

D Indi: ſed adeo pauidi, vt ad Principem baptizandum propius accedere non auderent. Venere ſimul omnes ad iter impeditum, & præfractum: ibi hoſtes humani generis nitebantur abripere in aerẽ, vt præcipitarent: ſed ille valida voce Chriſtianos orabat, vti ſuppetias venirẽt. accurrere, & in medium agmen ſuum, recedentibus metu Indis, recepere, & cingẽtes eum

E funibus, funes cingulis ſuis alligauere: atque ita mediũ ſtipãtes ſimul incedebãt, manu tres cruces præferentes, nunquã intermiſſis pro liberatione, & ſalute miſeri precibus. Ne ſic quidẽ omni moleſtia liberi proceſſere. Sæpe illũ terræ adfixere hoſtes: & in viæ cuiuſdam accliui aſcenſu, vix

Digitized by Google

manibus eleuare in aera volētium & A necare nitentium extorſerũt. Vt ventum Anzermam, in Pacheci domum: Chriſtiani, quodquod in oppido, conuenere: ibi omnes cernere crebro grādine de tecto lapides deiici, & audire ſibilantes, clamanteſque dæmones, ſolemne illud, quo ſoliti Indi Martē laceſſere: Hu, Hu, Hu,ërociter & crebro celerrime ingeminatũ. Mortem dæmones intentabant, niſi voluntatem baptiſmi abiiceret: contra Chriſtiani Deum obſecrabant, ne dæmones permitteret, erepta corporis vita Indo, animæ vitā impedire. Gliſcente deinde ſaxeo imbre, templum petiere. Ibi, quia ſtramineũ erat, Euchariſtia non aſſeruabatur. Aiebant nonnulli, ſe ante ingreſſum, neſcio quos inambulātes audiuiſſe. Vbi templum apertum, & cum Indo ingreſſi ceteri, cernebat Indus dæmones terribili ſpecie, ſed capite deorſum terrā ſpectantes, pedibus ſurrectis: cumque Frater Ioannes ordinis B. Mariæ, pararet eũ baptizare, nõ viſi vlli Chriſtianorum dæmones, in omnium oculis, Indum eripiunt, ſuſtollunt in altum, & capite deorſum, vt ipſi erant, ſtatuunt. Chriſtiani tũ fide freti, alta voce, IESV Chriſte adiuua nos, inclamantes, Indum extorquent retentantibus, &, iniecta collo eius ſacra ſtola, aqua luſtrali aſpergũt. attamen adhuc in templo ſibila, fremituſque audiebātur: Tamaracunga dæmones cernebat, & alapis frequentibus cædebatur, adeo vt & pileum quem obtendebat oculis, ei excuſſerint: & faciē ab iis conſpuebatur ſaliua fœtida. Hæc nocte accidere. Otto mane monachus ſacris veſtibus induitur, vt incruentum offerat Sacrificium. Vix miſſam inchoarat, ceſſarũt ſibila, fremitus, vlulatus, ſtrepitus, deſiit Indus vexari. Peracto Sacrificio, Tamaracunga cũ vxore & liberis baptiſmum flagitat: quo percepto, fide robuſtior & audacior factus: ſe iā Chriſtianum aſſerit, experiri velle, quid hoſtes poſſent. Solum ſinerent periculum facere. ſolũ non auſi aggredi. lætus ter quaterue per templum obambulans clamabat, gaudium nõ capiens, *Chriſtianus ſum, Chriſtianus ſum.* vt vidit ſe immunem, & victorem, domum rediit: nec quicquam amplius moleſtiarum ſenſit. Tāta vis baptiſmi fuit.

B *In Bugo anno 1596. erat fœmina gētilis à dæmone obſeſſa. huic indicatum eſt a dæmone liberari non poſſe; niſi fiat Chriſtiana: cum illa annueret, & iam ſe ad baptiſmum compararet, nocte inſequenti dæmon ei diſſuaſit, ne fieret Chriſtiana, dicens: hac tenus tanta familiaritate, tanto tempore mihi es coniuncta, & nunc me deſeris? non abibis profecto inulta, dormienti itaque, nec ſentienti,* C *abſcidit capillos, vno tantum capillorum flocco relicto. Illa verò cum ſummo mane deprehenderet ſibi ademptum capillum, & arundini lecto oppoſita implexum: calcar ea fraude ſibi additum putauit, vt citius aduolaret ad baptiſmi antidotum: quod & factum eſt: atque eo ſuſcepto manſit ab omnibus dæmonis moleſtiis immunis.*] *ſic P. Lud. Frois in lit. Iapon. illius anni.* Ex eodem ſunt D ſequentia.

In Ciazzurana inſula Gentili adoleſcentulo octodecim annorum ſe crebro viſendum offerebat canis ingens, horribilis, & rufus: qui eum alloquebatur, & per montes in loca abditiſſima deducebat, detinens eum ibi biduo, vel triduo, atque impellens, vt ſe manibus ſublatis adoraret, aliaq; ſcriptione indigna faceret. Adoleſcens miſer, videns ſe tantas E *moleſtias à capitali humani generis hoſte perpeti, tandem profugium habuit ad Eccleſiam, doctrinam* CHRISTIANAM *audiuit & didicit, baptiſmi Sacramento Chriſto deuinctus, ac de cætero nunquam à Tartareo illo cane diuexatus.*]

Bungi circa annum 1549. quidam

an-

ancillam habebat dæmoni familiarem. A
Nam dæmon ad eam accedens vulpis fi-
gura ſingulis noctibus domo educebat.
verum per baptiſmum ſuſcepta fide, ab
hoc ſpectro liberata eſt. Litteræ Iaponicæ
illius temporis. Tantum dæmoni de-
trahitur veræ fidei ſuſceptione. cui
rei firmandæ adiiciam ex Rhenanæ
prouinciæ geſtis aliud.

Anno 1583. *Herbipoli ædes erãt cui-*
dam parocho nõ procul ab vrbe, ſiue ma- B
lo dæmone, ſiue præſtigijs infeſtæ. Nar-
rabat ipſe parochus, domeſticiq; propin-
qui, quidquid erat in ædibus magno im-
petu ad terram adfligi, ardentes præte-
rea faces, eaſq; plurimas in cõclaui, quo
nulla aſpirabat aura concluſo, anhelitu
vno reſtingui: lectos cubantibus; puluí-
nos ceruicibus vi ſumma ſubtrahi: ple-
riſque domeſticorum ſic præcludi fauces,
vt præfocari viderentur: denique mul- C
ta, & adſpectu, & auditu tetra in ea do-
mo fieri ſolita. Parochus triſtis, conſi-
lijq; inopes noſtros adijt, commemora-
tiſq; quas pateretur iniurijs, Sacerdotem
aliquem cuius præſidio tueri ſe poſſet, à
Rectore popoſcit. Datum eſt vni nego-
tium, qui cum ieiunus ſub veſperam eo
ſe contuliſſet: vix intra limen pedem in-
tulerat, cum ea ipſa, quæ audierat intue-
tur, ipſo cum comite inſpectante parieti D
eſt impacta ſcutella, tanta vi, tantoq; im
petu iaculantis, vt eos, qui aderant metu
propemodum exanimarit. Pater omnes
bono animo eſſe iuſſit, hortatuſq; paro-
chum, vt ad expiandum animũ ſe com-
pararet: ipſe ſuper pelliceo, ſtolaq; indu-
tus in ſuperiore ædium parte, vbi plerum
que tumultuari aſſueuerat dæmon, aſcen-
dit. Hic vſitatis Eccleſiæ religionibus
ad dæmones fugandos adhibitis, cũ reſpon E
ſum daretur nullum, nemoq; Sacerdotis
voce prouocatus adeſſet, redit ad exhor-
tandos domeſticos, præcipueq; ad hæreſim
abijciendum, expiandaq; confeſſione pec-
cata: tum luſtratis rite ſedibus, ad colle-
gium non ſine magno animorum fructu
reuertitur. conſtat enim multos ab hæreſi
reſtitutos, Eccleſiæ, et ædes illas omni ſu-
periori moleſtia, vt teſtatus eſt poſtea pa-
rochus, liberatas.] fuit eodem tempo-
re Monachij in Bauaria quidam ado
leſcens Iudæus, XXII. natus annos,
communi omniũ gratulatione in ipſa
Gymnaſij aula baptizatus. *huic miras*
ſæpe dæmon inſtruxit inſidias: & quo
magis vrgebat ille baptiſmum, eo hic
impugnabat vehementius. nudum pene
de nocte eiecit ex ædibus, interdum etiam
fauces illi premere, nõnunquam eum vi-
ſis, ſpectriſq; terrere, vt de mente illa deij
ceret, conſueuit. Vultus dæmonis adeo
fœdi, vt negaret adoleſcens parem ſibi
vllum videri ijs imaginibus cruciatum.
Pridie eius diei, quo baptiſmate luſtran-
dus erat, quoniam eo demum die de vi-
ctoria dæmonis agebatur, multo eum ve-
hementius inuidus hoſtis exercuit: ita
vt is ne à pluribus quidem contineri loco
poſſet. Vt autem vi baptiſmatis Chriſti
membrum effectus eſt, continuo fractus,
& debilitatus dæmon fuit.]

Nõ diſſimilis vis eſt *Confirmationis.*
teſtatur enim Lactantius gentiliũ ſa-
cra litare nõ potuiſſe, ſi aſſiſteret Chri
ſtianus aliquis ſacro chriſmate delibu
tus: & ſic huius virtute Sacramẽti dæ
mones fugari ſolitos, ne poſſent in vi-
ſceribus hoſtiatum futura depingere,
vel conſulti reſponſa reddere. Et nar- Lib.4.diu. inſt.c.27.
rat Prudentius ipſi apoſtatæ Iuliano
id accidiſſe, & omnes magicas eius ar
tes, ſic irritas factas, vnius Bataui ſpi-
culatoris Chriſmate ſignati præſẽtia:

Principibus tamen è cunctis non de-
fuit vnus
Me puero, vt memini. & poſtea
Forte litãs Hecaten placabat ſangui-
ne multo,
Cum ſubito exclamat, media inter
ſacra, ſacerdos
Pallidus. en quid ago? maius, Rex o-
ptime, maius,
Neſcio quod Numen, noſtris interue-
nit aris.
Accitas video lõgè diſpergier umbras.

Territa

Territa Perſephone vertit veſtigia retro,
Exſtinctis facibus, fracto fugitiua flagello.
Nil agit arcanum murmur, nil Theſſala proſunt
Carmina. turbatos reuocat nulla hoſtia Maneis.

& poſtea cauſam exprimit turbati Sacrificij & artis irritæ.

Neſcio quis certè ſubrepſit Chriſticolarum
Huc. iuuenum genus hoc hominum tremit infula, & omne
Puluinar Diuum. lotus procul abſit & vnctus:
Pulcra reformatis redeat Proſerpina ſacris.
Dixit, et exſanguis collabitur, ac velut ipſum
Cerneret exſerto minitantem fulmine Chriſtum
Ipſe quoque exanimis poſito diademate Princeps
Pallet, & adſtantes circumſpicit, equis alumnus
Chriſmatis inſcripto ſignaret tempora ſigno:
Qui Zoroaſtræos turbaſſet fronte ſuſurros.
Armiger è cuneo puerorum flauicomantum,
Purpurei cuſtos lateris, deprenditur vnus;
Nec negat, & gemino gemmata haſtilia ferro
Proijcit, ac ſignum Chriſti ſe ferre fatetur,
Proſiluit pauidus, deiecto Antiſtite, Princeps
Marmoreum fugiens nullo comitante ſacellum,
Dum tremefacta cohors, dominiq́ obliti, ſupinas
Erigit ad cœlum facies, atque inuocat Ieſum

Nec ocio multo, nec labore opus Scholiaſtæ Prudentij, ad narrationis A huius de Iuliano confirmationem apud varios inueniendam: quam illi ſuggerebat vnus *Orat. 1. in Iulianum* Greg. Nazianz.

Aliud accipe narratum à Cātipratenſi his verbis: *venerabilis Bonifacius quondam Lauſanenſis Epiſcopus, me audiente, tale quid recitauit. Erat in quadam villa cæcus quidam, qui vaccas totius villæ in paſcuis cuſtodiebat, repellebat à frugibus, & ad certa loca paſcuis* B *vberiora ducebat: & quod maioris erat prodigij colores, & ſtatum ſingularum vaccarum ſpecialiter diſcernebat. v. g. vt ſi vaccam coloris talis ab eo petiuiſſes, ſine difficultate vaccam talem tibi apprehenſam in cornibus obtrudiſſet. Ad locum autem cum quidam Epiſcopus aduenisset, & de cæco audiſſet talia, et probaſſet, quaſiuit ex eo, ſi Confirmationis* C *ſacramentum ab Epiſcopo ſuſcepiſſet. at ille: non inquit. Nec mora, Epiſcopus cæcum confirmauit, & mox ab eo vaccarum diſcretio eſt ablata. quoniam dæmonum operatione, & miniſterio hoc fiebat.*] lib. 2. Apum cap. 57. part. 33. vides vim ſacræ vnctionis in diſiciendis Satanæ machinamentis?

De exomologeſi & peccatorum confeſſione, breuiter hæc accipite. Circa D annum 1591. Pontimuſſi *puer erat nobili magis pollens genere, quā domo opulenta: compingitur in aulam parentum iuſſu à gymnaſio abſtractus: ſed mobilitate ingenij, cum recurſaret deſiderium vitæ prioris, ſtatuit inter lixas, caloneſq́ verſari potius in caſtris. iter ingreſſo atra viri ſpecies occurrit in ſerica veſte, qui interrogans cauſam triſtitiæ, pollicetur remedium. Verum, vbi ego te adiuuero, ecquid erit præmij? At puer. Vt totum* E *(inquit) me excutias ne teruncium quidem reperias. ſubijcit alter. da te mihi modò: nulla tibi cupiditas fruſtra erit. exiſtimauit puer ſe in ſeruitium expeti: poſtulat tempus deliberandi. ille contra, onerare promiſſis ingentibus, vt vel puero tanta iam vaniloquentia mira eſſet.*

ſuſpe-

Digitized by Google

ſuſpectare cœpit, num in figura hominis lateret cacodæmon. Mox cum tacitus totum eius corpus emetitur oculis, ſiniſtrũ pedem animaduertit cum bifida vngula, ac deformi: ſtatim cohorruit, & (qui mos rectè inſtitutis in metu repentino) Iesvm *ingeminans* Crvcis *ſigno armat frontem: eodemq́; puncto ſana ſpecies euanuit. Tertio poſt die ad ſuos reuertenti eadem imago ſe offert, & proditur pedis eadem nota. Quærenti, vtrum captum eſſet conſilium, reſpondit puer ſibi domino opus non eſſe. rogatus, quo iret, vrbem nominauit. tum dæmon ante eius pedes crumenam iacit ſonantem, in qua triginta, quadragintave Flandrici nummi (ex his reperti poſtea inaurati duodecim, recentes diceres & aſperos, veluti ab adulterantibus monetam: nam æreos fuiſſe ignis oſtendit) tum puluerem in linteo pernicialem tradit, cuicumque ſubita morte tollendo. addit conſilia ad turpes libidines, & admonita, ab* Piacularis *vſu aquæ, & ab adoratione* conſecratæ hoſtiæ *(quam contemptim placentulam appellabat) abſtinendi: eam blaſphemiã dum auerſatur puer animo pio, ſimulq́; veretur, ne obtorto collo ſtranguletur à monſtro, ſalutarem* crucem *imprimit pectori, ſtatimq́; magno impetu alliditur ad terram: nec niſi poſt ſemi horam exſurgit: mox matri redditus, ſcholaq́;* & ſacra confeſſione *expiatus, è laqueo venantium, metuq́; ereptum ſe eſſe diuina ope gratulatur.*] *Bencius in litteris Prouinc. Franc.* Si quis malit vetuſta: ſic ſcribit Hector Boethus *lib. 9. rerum Scoticarum,* Anno Chriſtianæ ſalutis ſexto ſupra octogeſimũ milleſimum & quadringenteſimum, *nauigantibus è Phortea æſtuario in Flandriam negociationis cauſa, tanta ſuborta eſt ventorum vis, vt velis, malo, armamentiſq́; ruptis, nauiq́; fœdè inter tumentes vndas iactata, certiſſimam mortem cuncti exſpectarent. Nauicularius tantam, tamq́; inſolitam aeris inclementiam eo temporis demiratus (ſuberat enim ſolſtitium æſtiuum) cum id non ſiderum: ſed malorum dæmonum, qui hominibus ſemper ſunt infeſti, inſidijs, magnis tribueret clamoribus: reddita eſt vox ex ima naui mulieris ſe miserè incuſantis, quod incubo humana ſub effigie, qui cum per multos anteactos annos habuiſſet conſuetudinem, iam tum fuiſſet commixta, & ab eo ſubacta: mari ergò celerius ſe tradendam, vt ipſa pereunte, quæ tanti mali imminentis cauſam præſtitiſſet, cæteri Dei benignitate permanerẽt incolumes. Accedens ad lacrymantem fœminam iubente nauiculario ſacerdos, eius, atque cæterorum ſaluti conſulendi cauſa, crimen iã palam fatentem, horrentem ſcelus, vehementer alto ex pectore ſuſpiriis indicibus, pœnitentemq́; facti, pie eſt hortatus, ne ſibi deeſſet, cui certò cognoſceret Numinis fauorẽ adeſſe. crimina lacrymis, ac animi pœnitudine deleri. Tãtam miſerentis Dei clementiam eſſe erga mortales, vt altius vel in malorum profundum lapſos, reſipiſcentes nonnunquam ad maiorem longe, quàm vnquam ante habuiſſent gratiam recipiat. Media pij Sacerdotis adhortatione: cum multis ſuſpirijs, mulier admiſſum facinus deploraret, cunctis viſa eſt atra nubes è nauis ſentina proſiliſſe, ingẽtiq́; ſono flamma, fumo, atque fœtore, ſeſe deieciſſe in mare. Sedatum eſt inde cœlum,* &c. Aut ſine hoc quidem ſatis vetulum: audite Hincmarum Archiepiſcopũ Rhemenſem, qui his vtitur verbis: *ſi per ſortiarias, ait, aut maleficas, occulto, ſed nunquam iniuſto, Dei iudicio permittente, & diabolo præparante concubitus non ſequitur: hortandi ſunt, quibus iſta eueniunt, vt, corde contrito, & ſpiritu humiliato, Deo & Sacerdoti de omnibus peccatis ſuis puram confeſſionem faciãt, & profuſis lacrymis,* &c. Beda quoque, illud Chriſti dæmonem interrogantis explicans: *Quod eſt nomen tibi?* ſic ſcribit: *ſed & noſtri temporis Sacerdotes, qui per exorciſmi gratiam dæmones eijcere norunt, ſolent dicere patientes*

Cap. ſi per ſortiarias. 33. q. 1.

non

non aliter valere curari: niſi in quãtum ſapere poſſunt, omne, quod ab immundis ſpiritibus viſu, auditu, guſtu, tactu, & alio, quolibet corporis, vel animi ſenſu, vigilantes, dormientesve pertulerint, confitendo patenter exponant. Et mox hoc idem exemplo confirmat ex relatione cuiuſdam ſibi vicini presbyteri: quondam religioſam fœminam à dæmonio curare cœpiſſe, ſed quamdiu res latebat, nihil apud eam proficere potuiſſe. Confeſſo autem, quo moleſtabatur phãtaſmate, mox & ipſum orationibus, cæteriſq́; quæ oportebat, purificationum generibus effugaſſe.] *Ioãnes Diaconus* tria narrat exempla eorũ. qui à dæmone poſſeſſi, mox vt peccatum B.Gregorio confeſſi, pęna peccati ſe liberatos ſenſere: & eorum quidẽ vnum cũ octies negaſſet, octies ſic à dæmone renouata vexatione, tortum, nona demum vice, qua furtum faſſus, percepta pœnitentia penitus fuiſſe redditum immunem, *Petrus Venerabilis*, Abbas Cluniacenſis cum narraſſet horrendã monachi cuiuſdam à dęmone vexationem, neque eam oratione, & aquæ luſtralis aſperſione tolli potuiſſe, grauiter, & verè ſubiungit: *ſed ne miretur aliquis, benedicta aqua aſperſione dæmonem non fugatũ, agnoſcat tabe interius latente, vnguenta exterius adhibita nihil proficere poſſe. Tabem autem voco lethale peccatum, quod quamdiu in interioribus quibuslibet latuerit, nullius exterius ſacramenti perceptio ei prodeſſe poterit.*] Hortatus illum ad cõfeſſionem omnium peccatorum faciendam Abbas: poſtquam confeſſus, vexatio prorſus deſiit. Cæſarius narrat, Bonnæ quẽdam Sacerdotẽ, peſſimæ vitæ, laqueo eam abrupiſſe: eo mortuo concubinã pœnitentiæ deſiderio, monaſterium ingreſſam: ſed Dei permiſſione, ab Incubo dæmonem ſæpius ad flagitium importunè ſollicitatam: *crucis ſigno, & aqua benedicta aſperſione* repuliſſe: ſed cum rediiſſet: *Angelica ſalutatione* deuotè recitata, longius veluti ſagitta ictum fugiſſe. Neque adhuc dum finis: donec purè omnibus vitæ maculis *confeſſione* expurgatis, abiit importunus procus numquam rediturus. Eadem peracta Leodienſem quendam, moleſtiſſimis ſuccubi dæmonis ludificationibus teſtatur ereptum Niderius *in Formicarij Epitoma*. Sed illuſtrius eſt, quod Auctor Anonymus, ſed fidei certæ de B.Catharina S.Brigittæ filia tradidit: eam cum Neapoli verſaretur, cuidam Nobili viduæ narranti, filiam ab nocturno dæmone grauiſſimè infeſtari, optimè cõſuluiſſe. *His auditis* (ait) *valde illarũ vicem dolebat Catharina, & tacitè legens ſecum ſemel Salutationem Angelicam (ut ſemper erat ſolita: cum de rebus ſpiritualibus conſuleretur) ſaluberrimum eis conſilium impertijt. Primò, vt puri ſua peccata confiterentur. Aiebat enim ob peccata in confeſſione celata, plerumque id genus illuſiones accidere. Deinde vt nudis pedibus, & abſque lineis induſijs cũ omni humilitate continuis octo diebus irent ad templum S.Crucis, & ob reuerentiam paſſionis Chriſti coram imagine ipſius à cruce pẽdentis legerent ſepties Dominicam Orationem, & Angelicam Salutationem. Addebat verò ſe quoque, licet indignã ex commiſeratione libenter pro ipſis Deum rogaturam.* Fecerunt illæ, quod iuſſæ. & octauo die liberatæ fuerunt. *(Sur. tom. 2. Mart. 22.)* vbi Nota Lector dierum cõtinuationem petitam, quia continuata pœnitentia ſolet eſſe feruẽtior, quàm interrupta: numerum verò additum non fiducia numeri, ſed vt fœminæ illæ certi aliquid per modum ſpontaneæ pœnitentiæ ex Sanctæ conſilio ſuſceptæ præſtarẽt: ſic etiam D.Dominici tempore Reginaldus, *Confeſſionis* beneficio quendam fratrem, quem dæmon pede apprehenſum per templum raptabat, liberauit. *Theodoricus de Appoldia lib. 6. vita D. Domin. c. 3.)* Sic

& S.Atha-

In c.8. Lucæ colum. 315.

Lib. 1. vitæ D. Gregorij. cap. 11. 12. & 13.

Lib. 1. miraculorum cap. 6.

Lib. 3. mirac. c. 13.

Theod. de Apold. lib. 6. vitæ D. Domin.

& S. Athanaſia Abbatiſſa mulierem A eripuit à vexatione mali dæmonis. (*Metaph. 14. Auguſt.*) Sic abs quodam ob cupiditatem vindictæ, dæmonum à legione vexato, diram hanc pœnam S. Arnulphus Epiſcop. Sueſſionenſis depulit, vt eleganti ſtilo deſcribit ſucceſſor eius Liſiardus, *vita Arnulphi cap. 24.* Sed ſubdamus iterum quædam recentiora. In Auſtria (nondum anni ſunt decem) *vir nobi-* B *lis magno quodam & furori proximo amore deſtinebatur, vt nullum eius, neque humanis, neque diuinis admonitis, faceret finem: ita veſano completa igne torrebantur tota præcordia: hac ratione furere deſiit, terrore diuinitus incuſſo. Leuicula correptus febri, cum iaceret noctu lecto affixus, ante ſe videre viſus rhedam flammiferam, ſubiectumq́ equum flagrantem igne: tum rheda-* C *rius, informe monſtrum, tetrumq́, atque ipſo (vtar verbo ipſius) malo dæmone truculentius, quo nihil terribilius mortalium timori eſt. Quid ceſſas, inquit? quin conſcendis currum dignum pro meritis tuis? horruit miſer ſubitò pauore defixus: tandem recepto animo corripit gladium proximum lecto, vibratque, vt ſubueniatur interim magna voce domeſticos inclamans, trepidi ac-* D *currunt famuli, domusq́ tota ſopore diſcuſſo: quin etiam exciti vicini nonnulli, quærentes clamoris cauſam: dein prætexentes impoſitum fuiſſe auribus, oculisq́ formidini alleuandæ. Verum cum fremeret adhuc eſſe in cõſpectu, nec finiretur metus, inſinuaret ſe potius in pectora aliorum, intempeſta licet nocte, venitur ad collegium: mittuntur duo, qui lu-* E *ſtrali aqua, crucis ſigno, & in cera conſecrata imagine agni timorem tantiſper leniunt, dum affirmaret æger dæmonem abſceſſiſſe in præſens minaci vultu, ſanaq́ ira manifeſtũ: detectis deinde peccatis, turpi perinde amore, quàm triſti animum terrore liberauit.*] *Littera Auſtriæ 1591.*

Eodem tempore in Bauaria, *mulier ærumnoſa, leuitate naturæ, ſiue grauitate ærumnæ, implorato dæmoni ſeſe deuouit, vt opem ferret: & tum quidem non ſenſit præſentem, verum in poteſtatem vt rediit ex mœrore, dedit pœnas iacti verbi, terroribus non tantum pauida ſed & verberibus tunſa: vt etiam ab aditu noſtri templi prohiberetur, virgarũ, quas ſola ipſa conſpicabatur intentu. Cũ rem narraſſet matronæ cuidam adducta ad ſacerdotem noſtrum, ab eoq́ Confeſſione purgata eſt, omniq́ moleſtia liberata, cerea cæleſtis agni imagine ad collum appenſa. Idem remedium alteri fuit eodem morbo laboranti Votum alia virginitatis, & monaſticam vitam, cum inceſtis nuptiis mutarat, propinquorũ impulſu, non impune, nempe coniuncta eſt, cum viro nequã, neque deſerebatur vnquam ab angore conſcientiæ: ita miſere viuebat, cum afflictaretur aliquãdo his curis, & careret ſolatio, domo egreditur: mox dæmonem cum ingenti terrore conſpicit, fugatq́ Cruce obiecta, ſed confeſtim tamen, nõ ſecus ac furiis icta, quoduis facinus immane meditatur, intermicabat in his tenebris aliquid lucis, cõfugienti ad preces, vt ad exortũ Solis nebula, timor abſceſſit, ſubit cogitatio confeſſionis, & recordatio fidei violatæ: nimirum hoc ſeminarium mali, cũ acceſſiſſet ad ædẽ, multo magis cum perrumpere conaretur ad Sacerdotem à confeſſionibus, retrahebatur quaſi manu iniecta: donec tandem aliorũ auxilio exemploq́ & ſeipſam, & malum dæmonem vicit.*] *Littera German. ſuper.* in iiſdẽ & illud expreſſum, *in Vindelicis malefici quidam homo ingenii, & audaciæ prompta, multa de morituris, diſtãtibus, quantumlibet locis, vaticinabatur, ludificante diabolo: à quo cum ſingulis penè noctibus exerceretur, incitabatur interdiu oblata ſpecie auguſtiore, ad grauiora flagitia. Fluctuabat miſer, & iam vulgo miſerandus: ſed, Deo adſpirante, miſeriarum tandem perfugium in portu*

con-

Digitized by Google

confeſſionis inuenit.] *Ibidem.* Vide etiam dicta ex Gaufrido, *ſupr. tom. 2. part. 57. A* A

De Venerabilis, *Euchariſtiæ perceptione*, reuerẽti, ac debita, vetuſti quoque Patres id vnanimiter conteſtantur. Caſſianus de quodam à dæmone, nocturnis illuſionibus, grauiter infeſtato, meminit: qui cum, Seniorum conſilio, medicina huius ſalutaris remedij vſus fuiſſet: *ita omnis diabolicæ* B *tentationis ſcena detecta eſt, vt mox virtute Dominici corporis protegente, illa præteritæ illuſionis conſuetudo ceſſaret.*] *B. Proſper:* Noſtris quoque temporibus (inquit) Aſpere VI. Coſ. *Carthagini conſtituto, hoc ſignum diabolicum, monſtroſumq́ue, quod illic accidit, quis illius patriæ ciuis ignorat? Quadã iuuencula Araba natione, ancilla Dei habitum geſtans, cum in balneo lauans ſimu-* C *lacrum quoddã Veneris, impudice aſpiceret, & ſeipſam, eiq́ue ſe conſimilans, domicilium ſe diabolo præbuit. Statim ille leo, qui rugiens circuit, quem quærebat inuenit. Meatus igitur gutturis eius occupans, nullum cibũ, nullumq́ue potum traijciens per ſeptuaginta ferme dies, totidemq́ue noctes, ieiunium ſibi diabolus ex capto, poſſeſſoq́ue vaſe exhibuit. Hoc monſtrum parentes puellæ, per tot dierũ ſpa-* D *cia auferri poſſe ſperantes, dum inge malum vlterius tolerare non poſſent, ſimul cum filia ſeſe ingeſſerunt ſacerdoti, quæ acta erant fideliter intimantes. Hoc tantum puella fatebatur, auem quandam noctis medio apparere, quæ ſibi ore, neſcio quid, infunderet. Stupor tunc inerat cunctis videre puellam nullis indicijs diuturni ieiunij fœdatam, nullo pallore, ſeu tabe, vel debilitate confectam: quin* E *potius robuſtam ſucco viſcerum, moleq́ue membrorum. Cumq́ue incredibilia viderentur, quæ dicebantur, habito conſilio, in monaſterio puellarum, in quo reliquiæ Sancti Stephani ſitæ ſunt, ſacerdos puellam ſimul, & præpoſito commendauit. Illic primo tantum die apparuiſſe illam auem aſſeruit, ſibiq́ue increpaſſe, quod neque fame, neque ſiti compulſa illum appeteret locum, quo ſibi accedere non liceret. Per duas ſane hebdomadas nihil cibi, vel poculi ſumens in monaſterio manſit. Accidit autem, vt quintuſdecimus Dominicus illuceſceret dies, aſcendente nobiſcum Sacerdote, vt matutinum illic ſacrificium ſolito offerretur, puellam præpoſitus ad altare perduxit, eo inceſſu, & habitu, quo ſolent rubore perfuſæ ex epulis, poculiſque mulieres aduenire. Sed vt ſe illa proſtrauit altari, clamore fletus ſui cunctis aſtantibus gemitus, lacrymasq́ue induxit, quibus tantum malum auferendum plebs Dominum exorabat, erat enim iam indecens murmur in populo. Peracto itaque ſacrificio, cum eadem inter cæteras, breuem particulam corporis Domini tinctam à ſacerdote perciperet, ſemihora mandens traijcere non valuit, nondum illo fugato, de quo dicit Apoſtolus,* Quæ conſonantia Chriſti ad Belial? *& iterum:* non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum, non poteſtis menſæ Domini participare, & menſæ dæmoniorum. *Manu igitur faciem eius ſuſtentante Sacerdote, ne Sanctum proijceret, à quodam Diacono ſuggeſtum eſt, vt calicem ſalutarem gutturi eius: Pontifex applicaret. Quod vt factum eſt, ſtatim vt locum illum, quem Diabolus obſederat, Saluatoris imperio reliquit, Sacramentum, quod ore geſtabat, cum laude Redemptoris tranſglutiſſe puella clamauit. Hinc lætitia, hinc voces in gloriam Dei, quod poſt octoginta & duos dies, diabolo expulſo, puella de poteſtate fuerit eruta inimici.*] Hactenus Proſper. Diu. Bernard. aliam perſonã ſuper caput eius poſita Euchariſtia liberauit ab eodẽ hoſte generis humani. Mediolani in Eccleſia Sancti Ambroſij adducta ad eũ fuit mulier multis annis obſeſſa, ſicque deformata, vt monſtrum, non femina, videretur. Cõuerſus ad populum, iuſſit

Collat. 22. cap. 6.

De dimid. temp. c. 6. Lib. 2. eius vitæ cap. 3.

Digitized by Google

iuſſit omnes attentius orare: *Miſſamq́, iuſſa prope altare conſtituta femina teneri, auſpicatus, quoties de more ſacro ſalutarem hoſtiam ſignabat toties ad mulierem quoque conuerſus, eodem ſigno crucis edito Spiritum nequam athleta fortis impugnat. Expleta autem oratione Dominica efficacius hoſtem aggreditur. Patena ſiquidem calicis ſacrum Domini corpus imponens, talia loquebatur: adeſt ille, qui pro noſtra ſalute paſſurus:* nunc, *inquit*, princeps mundi eiicietur foras. *Hoc illud corpus, quod de corpore virginis ſumptũ eſt, quod in ſtipite crucis extenſum eſt, quod in tumulo iacuit, quod de morte ſurrexit, quod videntibus diſcipulis aſcendit in cœlum. In huius ergo maieſtatis terribili poteſtate, tibi ſpiritus maligne præcipio, vt ab hac ancilla eius egrediens, contingere eam deinceps non præſumas. Cumq́, eam inuitus deſerens, & manere vltra non valens atrocius affligaret, tam magnam iram, quam modicum tempus habens: rediens pater ſanctus ad altare, fractionem hoſtiæ ſalutaris rite compleuit, diffundendamq́, in populo pacem miniſtro dedit, & confeſtim pax, & ſalus integra reddita mulieri.*] Hactenus Guilhelm. Abbas, *d. lib. 2.* Ioã. autem Molinetus, *in Chron. Belgicis anni 1490.* deſcribens moleſtiſſimam multorum annorũ vexationẽ, quam propter vnius (quæ diu dæmonis ſuccuba fuerat) Nonne peccatum, in innocentes virgines ſocias eius Quercetenſes Deus ſatanæ permiſerat: narrat multos ex illa legione, quæ religioſas inuaſerat, & ſe Hierarchiæ Seraphinorum fuiſſe gloriabatur, hoc remedio pulſos ex Energumenis. Cum. n. Decanus Cameracẽſis, vir doctus, & probus vnà cum aliis exorciſtis accederet, *peracta ſacra communione, viuificam hoſtiam, non ferens, ſubito dæmon exclamabat: Ah, ſatis probe armati acceditis! panemne illum ſumpſiſtis? Quem panem ais, improbe? inferebat Decanus.*

A *Si nihil eſt aliud, quam panis, maneto in hoc corpore obſeſſo, ſin autem vt nos credimus, verum eſt corpus Ieſu Chriſti, Saluatoris noſtri, iubeo, confeſtim fuge ex hoc corpore, nec vllam ei amplius moleſtiam aude exhibere. Quo dicto (rem miram) energumena, vt magno leuata faſcẽ moleſtiæ, confeſtim reſpirare, & alta voce Ieſum vocare cœpit. Quod idẽ omnes faciebant ceteræ, quando dæmone*
B *expulſo liberabantur.*] Hæc Molinetus ſcriptor eius temporis. Cui ſimile noſtris temporibus Laoduni in Belgica accidiſſe, tam norũt Caluiniſtæ: quorum aderant multa millia: quam fremunt & rumpuntur. *B. Auxentius Abbas*, diſcipulum habebat nomine Baſilium: hunc dæmones adeo male multarunt, vt pro exanimi, corpore toto ſaucius, & confractus ad Auxen-
C tium curru delatus fuerit. *Abbas iuſſit eum ſurgere, & venerandum corpus, & viuificum ſanguinem Domini noſtri IESV Chriſti ſumere, & ſtatim reuerti in locum ſuum, abijt, nec amplius tentator eum aggreſſus.*] Superat omnem admirationem, quod de Guidone de Lacha memorat Bern. Luxemburgicus, *in Catalogo hæret. litt. G.* hunc in Epiſcopatu Brixiẽſi ita ſimulaſſe ſan-
D ctitatem, vt pro altero S. Ioanne Baptiſta à populo haberetur, ſepultus itaque fuit perhonorifice. Poſt mortem certis teſtimoniis inquiſitores deprehenderunt hæreticum fuiſſe, quare de Conſilio Epiſcopi, & aliorum prudentium aſſeſſorum, ſententiam tulerunt, cadauer exhumãdum, comburendumque. Exhumatur adſtante populo, & oſſa proiiciũtur in ignem,
E ſed ecce tibi ſtatim dæmones (qui, à nullis cernebantur) illa ex rogo eleuant, & in aere ſuſpenſa tenent. Inde nata populi indignatio, exclamãt, occidantur Epiſcop. & Monachi, qui ſtimulati liuore ſancti viri oſſa comburere conati. Quid ceſſamus? Deus id ſibi non placere demonſtrat. Exti-

Liber extat de Nicolaæ Obry. obſeſ. & dæmonis per venerabilem Euchariſtiam expulſione: olim non ſemel Pariſiis, nunc hoc anno 1598. Leodij apud Houiũ editus teſtatur & Faius in Energumeno. Sim. Metaphraſt. in vita S. Auxentij 14. Febr.

muit

Digitized by Google

muit Epiſcopus:ſed Inquiſitores eum adhortati ſunt, Ad miſſam celebrandam ipſe ſe accingeret: Deum potius miraculum facturum,quam fidei cauſam ſinat in periculo verſari. Miſſa fuit,de B.Virgine: vbi vētum ad corporis Dominici eleuationem, dæmones in aere clamare cœperunt, *o Guido de Lacha nos defendimus te,quantum potuimus: ſed modo non plus poſſumus, quia adeſt maior nobis.* Confeſtim oſſa in rogum recidere, & incendio in cineres redacta fuere.] Hic perpende primo dolum diaboli, quo pacto defuncti hæretici Magi, memoriā tueatur, vt plures animas illaqueet. Secundò,vide potentiam præſentiæ Dominici corporis,& hoſtiæ in B.Mariæ Miſſa conſecratæ. Tertiò fidem Fratrum non irritam,& ſtudium Quæſitorum fidei tam præſenti à Deo ope confirmatum. *Pet. Martyr.* nauigationis Columbi texens Hiſtoriam, in Occidentali illo Indiarum tractu teſtatur, commune miraculum fuiſſe: quod ſi Euchariſtiæ ſacramentū per Chriſtianos alicubi collocabatur,continuo dæmones obmuteſcebant. Ante annos ferme quadringentos vixit, *Cæſarius Ciſtercienſis*, eius hæc ſunt verba:

Lib.9. Mira.cap.12.

Tempore illo, quando manifeſtari cœperunt hæreſes Albienſes,quidam maligni virtute diabolica ſuffulti, quædam ſigna,atque portenta oſtenderunt,quibus & eaſdem hæreſes roborauerunt,et multos fidelium in fide ſubuerterunt: ſuper aquas ambulauerunt, & non ſunt ſubmerſi. Cernens hoc ſacerdos quidam fide catholicus, & vita religioſus,ſciens vera ſigna cum falſa doctrina eſſe non poſſe, corpus Domini cum pixide ad flumen, vbi illi populis ſuas oſtenſuri erant virtutes,deportauit,dixitq; in audientia omnium: adiuro te diabole per eū, quem in manibus porto, ne in hoc flumine, ad huius populi ſubuerſionem,per hos homines tantas exerceas phantaſias. Poſt hæc verba, illis ſuper vndas fluminis ambulantibus,vt prius,ſacerdos turbatus corpus Dominicū in flumine iactauit. Mira CHRISTI potentia, mox enim vt elementum tetigit ſacramentum, phantaſia ceſſit veritati, & pſeudo illi Sancti, quaſi plumbum deſcendentes in profundum, ſunt ſubmerſi, pixis verò cum ſacramento ſtatim ab angelis ſublata eſt. Videns ſacerdos hæc omnia, de miraculo quidem exſultauit,ſed de iactura ſacramenti doluit: totam verò noctem in lacrymis & gemitu tranſigens, mane pixidem cum ſacramento reperit ſuper altare. Hæc nobis eo tempore relata ſunt.] *Thomas Brabantinus*,vulgo vocatus,à *Cantiprato*,eodem ſæculo vixit: anno 1231. *prædicante, inquit, in Teuthonia M.Conrado contra hæreticos, et ab eiſdem felici morte peremto, hæreticus quidam(vt per fratrem Conradum, Prouincialem Prædicatorum per Teuthoniam, ante multos annos accepi) ſeductus à dæmonibus, fratrem quēdam Ordinis Prædicatorum ad hæreſim inuitabat. Quem cum videret inſtantiſſime renitētem,dixit fratri: pertinax es valde in fide tua, nec tamen de hac niſi per ſcripta quadā, aliquid certius inſpexiſti,Credere autem ſi velles dictis meis Chriſtū tibi et Matrem eius, & Sanctos oculata fide monſtrarem. Mox ille illuſionem dæmonum ſuſpicatus,volens tamen probare quid eſſet: non immerito (inquit) tibi tunc crederem, ſi promiſſa duceres ad effectum. Gauiſus hæreticus, diem fratri ſtatuit. Frater vero pixidem cum Sacramento corporis CHRISTI clam ſecum ſub cappa portauit. Duxit ergo fratrem hæreticus in ſpecu cuiuſdam montis in amplum valde palatium,quod claritate mirabili relucebat. Nec mora,vbi in interiorem partem palatij peruenerunt, viderunt thronos poſitos,quaſi ex auro puriſſimo,in quibus ſedebat rex fulgore coruſco circumdatus, & iuxta eum regina ſereno vultu pulcherrima,et ex vtraque parte ſedilia, in quibus ſeniores quaſi Patriarchæ,vel velut Apoſtoli, adſtante perma-*

Digitized b

permaxima multitudine Angelorum, & hi omnes luce ſiderea coruſcantes: vt nihil minus quam dæmones putarentur. Hos, mox vt vidit hæreticus, cadens in faciem adorauit. Dictus autem frater immotus ſtetit: ſed tanto ſpectaculo vehementer obſtupuit, & mox ad eũ conuerſus hæreticus, quare, inquit, Dei filiũ intuens non adoras? pronus accedens adora, quem vides, & ab ore eius fidei noſtræ ſecreta ſuſcipies. Tunc frater accedens propius extraxit pixidem, & obtulit reginæ in ſolio ſedenti, dicens: ſi regina es mater Chriſti, ecce filius tuus: quem ſi ſuſceperis, te velut matrem Dei recognoſcam. Cum hac protinus voce totum illud phantaſticum euaneſcit, & annihilato fulgore, tantæ tenebræ denſuerunt, vt vix frater cum ductore ſuo ad montis exitum regredi potuerint. Conuerſus ergo hæreticus ad fidem rediit, & miram dæmonis aſtutiam ſtupefactus expauit.] Eadem alio tempore eodem remedio patefacta fuit, & diſſipata accipite, *Pici Mirandulani*, verbis; *Fuit in Alpibus Rhetiis ſacerdos quidam probus ante annos duodecim, cui cum foret opus, ad ægrotum quendã grauis oppreſſum morbo Euchariſtiã deferre, cum longius ille abeſſet, videretq; ſe non ita, vt oporteret, celeriter ad eum pedibus poſſe peruenire, aſcendit equũ, colloq; Sanctiſſimum Chriſti corpus pixidi incluſum ſatis honorificè alligauit, iter ſuum quanto ocius accelerat. Cum nonnihil proceſſiſſet, obuium habuit quendam, qui, vt equo deſcendens ſecum pergeret ad ſpectaculum quoddam mirabiliſſimum inuitauit. Imprudens homo, & cupiditate rei iam ſtupendæ ductus paruit: vix equo ſe dimiſerat, cum ſenſit ſe per aera vna cũ comite deferri, & breui tempore in altiſſimo montis cacumine ſtatui, ibi ampliſſima, & amœniſſima planicies erat arborib. vndique excelſiſſimis obſepta, rupibusq; horrendis circũcincta. In medio choros innumeros ac varios ludos cuiuſuis generis, menſas lautis, ac diuerſis ferculis inſtructas erat videre: audiebantur etiam concentus quilibet omni ſuauitate affluentes. denique aderant, quæ animos hominum iucundiſſimis delinimentis tenere poſſent, & dulcedine perfuſos intima demulcere ſolent. Obſtupefactus improuiſa re ſimplex, bonusq; Sacerdos, neque eloqui præ admiratione, aut hiſcere audens, penè extra ſe poſitus, attonitusq;, hærebat. Tum ſocius, qui eum adduxerat, petiit ab eo vellet ne Reginam, quæ ibi aderat, ſupplex venerari, & munus illi aliquod offerre. In alto quodam ſolio Regina adſidebat, effigie formoſiſſima, regio cultu & ornamentis mirificis ornata. Accedebãt ad eam proſternentes ſe humi cuncti, qui aderant, bini, quaternive, ordine pulcherrimo, & humi ſe proſternentes eam colebant; varia munera offerentes. Ad mentionem Reginæ homo, cum videret eã ſic fulgentem, & miniſtris plurimis cinctã, putauit eſſe matrem Chriſti, cœliq; & terræ Reginam, neque enim ſuſpicabatur vllas præſtigias, dæmonũq; ſpectra, alioquin eo non appropinquaſſet. Reputans igitur ſecum, quid illi dono daret, exiſtimauit nihil ei gratius, aut iucundius futurum in munus, quàm filii corpus. acceſſit & ad pedes accidens in modum ſupplicis, arculam, in qua erat auguſtiſſimum Sacramentum, è collo detractum, in gremio mulieris illius poſuit. Mira res, omnia continuò euanuere. Perculſus huiuſmodi nouitate homo rudis, & præſtigiis irretitum ſe videns, & in horroribus denſiſſimis, & luſtris deteſtãdis conſpiciens, opem diuinam tremens implorare, vt è tantis ipſum anfractibus expediret, cumq; diu per loca inuia, ſiluasq; vaſtiſſimas errâſſet, vix tandem paſtorem reperit, à quo in viam ductus didicit, ſe millia centũ à loco abeſſe, quo Euchariſtiam deferre cupiebat. Ad ſuas tandem ſedes reuerſus rẽ totam detulit ad magiſtratus, contigit hoc imperãte Maximiliano.*] Hactenus Comes Mirandulan. Quare propter hęc

Cantipr. li. 2. Apum c. 23.

Li. de Strigibus.

& ſimilia innumera ſemper Catholici credidere, hoc viuificũ corpus, mortiferi hoſtis præſtigias diſcutere, & noxas ab eo inferendas arcere, ac repellere. Sentiebat hoc Prædicatorum Neapoli Prior, hac ſe Panoplia muniens contra horrendã viſionẽ, circa annum 1370. *Ibi in conuentu S. Dominici accidit, vt poſt cõpletorium* (inquit Fr. Antonius Senenſis) *refectionis locum ingrederetur, cui erat illius cura cõmiſſa, qui mox in ingreſſu videt illũ fratribus circunquaque refertũ, & illi cappas habebant indutas, & tanquam hora foret collationis faciendæ, & illam expectarẽt, ſedebãt. Accurrit ille ſine mora ad Priorem, & illud ei aperit. Prior fratrem delirum putat, vel ſomnia narrantem: attamen dum vrgetur, vadit, videt & credit, & ille quoque turbatur, & rem mox cõfert cum monaſterij grauioribus Patribus & prudentioribus: de quorũ conſilio ſacras veſtes aſſumit, & ſacrum Chriſti Corpus deferendo, toto conuentu comitante, ſe illuc confert, & ad illum ſermone directo, qui honoratiore loco ſedebat, eos adiurat, vt aperiant, quinam ſint, & ad quid venerint, & quid velint: & vt ad hæc reſpondeant, illis præcipit in nomine illius Domini, quem geſtabat in manibus. Vt tamen quãdo Prior corã illis cõparuit cũ venerabili Sacramento, illi omnes aſſurrexerunt quidẽ, & capita inclinauerũt, caputia tamen taliter demittentes, vt eũ minimè viderẽt, & hoc facto iterũ ſederũt: ita iuſſi à Priore, vt reſponderẽt ad propoſita, inclinarũt. Tandem qui inter eos videbatur præcipuus, reſpondens dixit: quod ipſi omnes fuerant eiuſdem Ordinis religioſi, & pro maiori parte Magiſtri, Priores, Superiores, Baccalauri, Lectores, & alijs officijs donati, & quod omnes damnationis ſententiam acceperãt: quoniam ambitio multa, ſuperbia, inuidia, & alia huius generis vitia eos fecerant damnatione dignos. Sed quòd diuina permittente clementia, iuſſi fuerunt illuc*

In Chron. Ordinis Fr. Prædicat. in Cõmun. fol. 199.

A *venire, vt eos & vniuerſos ordinis cultores commonefacerent, vt ſuæ vocationi facerẽt ſatis. Nã illi, quia minime id præſtiterant, oẽs damnati erãt, & flammis cremabãtur æternis. Et in ſignũ huius cuncti in eos aſpicerent. Et hoc dicto omnes illi cappas aperuerunt, & ſinguli eorum flammis circumcincti, & incenſi viſi fuere, & tunc idem præcipuus manu in menſa ſignum dedit, & ſic illa viſio* B *euanuit, & totus conuentus manſit timore conſternatus.*] Vah! quam timenda peſtis hæc ambitio, quæ tãto cũ damno Sanctorum etiã in cœtus ſe ingerit? Huic rei probãdæ aliud teſtimonium, nõ minoris fidei adſcribã obiter, nunc recẽs ex litteris cuiuſdã fidei digniſſimæ ſacerdotis hoc anno Neapoli perſcriptũ in hæc verba. *Caſu accidit, vt acceptis tuis proximis litteris lo*C *querer cũ Fr. N. Philoſophiæ Profeſſore, qui in Salernitano Monaſterio fuit ſuperior, is mihi narrauit F. Tiberium hominem Sanctimoniæ laude præſtantiſſ. qui ſæpius hoc Sanctitatis titulo fuit ſuperior, ſibi coram rem ita narraſſe, cum quadam die ſub noctem Fr. Tiberius inuiſeret fratres, an in lecto de more accubuerint, tranſiuit per tricliniũ: vbi vidit pleraque lumina, & vocẽ audiuit homi*D*nis de ſuperiore loco legẽtis, vidit pleroſq; miniſtrantes, tandẽ qui ſuperioris locum tenebat, facto ſuper menſam ſigno ſic locutus eſt. Ambitio & crapula, duxerũt nos ad tartara. Et nunc etiam ſupereſt, velut cicatrix in menſa, perinde ac ſi igne tacta eſſet.*] Hæc viſio confirmat præcedẽtem. Cæterum cum tam efficax ſit ſola præſentia; quid ſumere, & ei vniri? docet id D. Macharius, hiſto E riã narrat Palladius; tradẽs, vxorẽ cuiuſdã Ægyptij maleficis carminibus ſic affectã fuiſſe, vt adſpiciẽtib. equa videretur, cum tamen ſermonis humani vſum retineret, adducta mulier à marito ad D. Machariũ: hic eam liberauit, & dixit; tantũ dæmonibus in miſellã licuiſſe, eo quod multũ temporis

In Lauſiaca c. 19.

poris ab Euchariſtiæ perceptione ſe abſtinuiſſet, frequentius itaque in poſterum ad Ieſu corpus ſumendum accederet: cuius quam vtilis frequentatio, docet recẽti exemplo Leonardus Vairus; quod, defectu Codicis, nunc aſcribere mihi non licet.

Lib. 3. de faſcino. c. vlt.

Separari nõ debet ab hoc remedio, *Incruentum Miſſæ Sacrificium*; cuius oblationis eoſdem effectus ſæpè docuit experiẽtia. *Vir tribunitius* (inquit B. Auguſtinus) *Heſperius, qui apud nos eſt, habet in territorio Fuſſalẽſi fundum Zubedi appellatum, vbi cum afflictione animalium, & ſeruorum ſuorum, domum ſuam ſpirituum malignorum vim noxiam perpeti comperiſſet, rogauit noſtros, me abſente, presbyteros, vt aliquis illorum eò pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit vnus, obtulit ibi ſacrificium Corporis Chriſti, orans quantum potuit, vt ceſſaret illa vexatio: Deo protinus miſerante ceſſauit.*] Idem confirmat exemplũ illud Diui Bernardi paulò ante narratũ; & aliud à Gaufrido narratum in vita S. Petri Tarẽtaſij ſup. *tomo 2. pag. 73.* & aliud apud Metaphraſtem de B. Theodoro Archimandrita, qui precibus, & Sacræ Miſſæ oblatione multitudinem locuſtarum immẽſam, nebulæ inſtar Mazaniæ locum occupantem, interemit. Poſſent ex Tilm. Bredenbachio addi nonnulla; ſed vnius D. Auguſtini ſufficere debet auctoritas. Fatentur hodie maleficæ, ſe dum miſſam audiũt, ab omni dæmonis vexatione liberas eſſe; ideoque ſe diutiùs ad horam vſque meridianam in Catholicorum templis, in quibus plures miſſæ dicuntur, moras trahere.

Lib. 22. de Ciuit. Dei, c. 8.

Metaph. 1 April. in vita Theodori.

Lib. 9. collat. c. 5. & aliis codẽ libro.

De *oleo*, quoque *infirmorum*, per Epiſcopum benedicto: quo in extremæ vnctionis vtimur Sacramento, ex diuina inſtitutione, dubitari nequit; cum etiam ad corporis ſanitatem ſit inſtitutum: & quouis oleo à viris ſanctis etiam non Epiſcopis, & non

Marc. 6 v. 13. Iac. 5 v. 14. c. ad abolẽdam. ext. de hær

A ſolemniter, ſed obiter, vt ſe res offerebat, benedicto, id non ſemel legimus effectum. Exempla huius rei plurima habemus. Beda; cum ageret de monialis cuiuſdam obſeſſæ à variis, quæ dæmon inflixerat, vulneribus, ſanatione: & narraſſet vno excepto cæteris, ſanatis, hæſitanti Sacerdoti ipſammet conſilium dediſſe, *ſi* (inquit) *oleum pro infirmis conſecratũ,* B *eidem medicamento aſperſeris, ſicq; me perunxeris, ſtatim ſanitati reſtituar. Nam vidi quondam per ſpiritum in quadam longius poſita ciuitate, quam nunquam corporalibus oculis vidi puellam quandam, pari calamitate laborantem, taliter à ſacerdote curatam. Fecit, vt illa ſuggeſſerat, ſtatimq; hulcus remedium, quod ante reſpuerat, accipere conſenſit.*] Hoc oleo S. Theo- C doſius cænobiarcha bruchos pellebat, morbos grauiſſimos S. Launomarus abigebat. Eucheria vxor Agapij veneficio attentata, cùm ei roderentur inteſtina, adlata eſt ad S. Parthenium; qui triduò orans, & oleo Sanctorum ei propinato ſanam remiſit: idemque hic ipſe Sanctus beneficium, eodem oleo inungens, impendit cuidam Lesbo Oano. Erat D hoc ordinarium B. Auxentij Archimandritæ contra dæmonis obſidiones, morboque ab eo illatos remedium. Nec minori ſucceſſu vſi eodem contra ſerpentis ictum virulentum S. VVinvvalocus Abbas; &, qui manum pictoris à dæmones inflammatam ſanauit; & qui energumenum ei ſanandum obtulerat, & alium quoque energumenũ ferociſſimum E liberauit; & hydropicæ, cæcoque ſanitatem reſtituit, Sanct. Eutychius Patriarcha: & contra virulentos morſus Sanct. Paternus Abricenſis. Contra dæmonis obſidẽtis ferociam non rarò præualuere prioris digiti Sacerdotales conſecratione chriſmatis in ordinis ſuſceptione ſanctificati.

Conc. Florent. in Decr. vnionis. Conc. Trid. ſeſſ. 7. can. 1. & ſeſſ. 14. de extrema vnctione. canon. 1.

In Luc. c. 8. fol. 315.

Metaph. in eius vita mẽſe Ian. Surius Ianuar. 19.

Metaphr. 7. Februar.

Metaphr. 14. Febr.

Surius 5. Martij.

Euſtach. in eius vita April. 6. Anonym. in eius vita 16. April.

A Scribit Ioann. Molinetus Chron. Belgici anno 1490. Ægydium Nettteletum Decanum Cameracenſem, cum exorcizaret Quercetenſes energumenas, quæ loqui, labra claudente dæmone, nolebant; ſolitum digitis illis labra deducere, & increpitare hoſtē; ſi vales, poteſque digitos hos oleo ſacro imbutos mordere, vel lædere, en illos tibi permitto: ſi nequis, os aperi, impero. Mox autem Energumenas viſas liberari magna moleſtia, B cœpiſſeque Decano parere, eique reſpondere ad quæſita.

Tertium remedium eſt, recurrere ad Sanctos viros, & auxiliū ab iis petere, quos conſtat habere donum miraculorum (quod donum, etſi rariùs, etiam iis poteſt competere, qui vitæ ſunt non probatæ, dum tamen fidem rectam habeant) hoc remediū, quia C vix vlli tales hodie, ſaltē in his Europæis regionibus; vix vſui hic ſit; olim frequens fuit. ſunt enim plenæ vtiliter ad Sanctos confugientiū exemplis omnes ſacræ hiſtoriæ: neque tum quotquot dæmonia eiiciebant, erant præditi Eccleſiaſtico ordine Exorciſtarum, vt conſtat: erat tamen etiam primis temporibus in Eccleſia hic ordo, vt ſtatim oſtendetur. Sane D olim SS. viri dæmones fugabant & vincebant ſola interdum præſentia ſua, vt legimus de Beato Macario Alexandrino, apud Palladium, & de Aegyptio apud Sozomenum, & de Sanct. Guthberto apud Bedam, & de Ruſtico apud Caſſianum; vel verbis duntaxat, vt Beatus Baſilius & Paphnutius, vel litteris vt de Sanct. Eugēdo legitur *in eius vita*, & de S. Gre E gorio Thaumaturgo ſcribit Gregor. Niſſenus, vel percuſſione, & verbere, vt Sanct. Paulus Simplex apud Palladium & Theodorus apud Gregorium presbyterum eius vitæ narratorem, & B. Vrſmarus, apud Rhaterium, *in Sury tomo 2.*

Matt. 7. v. 22. Marc. 9. & Luc. 10.

Clemens Rom. li. 8. conſt. c. 32. Iuſti. Mar. dial. contr. Triphon. Tertull. in Apol. c. 32.

Pallad. ca. 19. & 20. So ſom. lib. 6. c. 20 Socra. lib. 4. c. 9. Bed. in vit. S. Gutbert. c. 15. Caſſi. collat. 14. cap. 7. Rufin. lib. 1. Eccl. hiſt. c. 4. & Amphil. in vit. S. Baſil.

Quartum eſt, *Exorciſmus Eccleſiaſticus*. Nota hunc ordinem exorciſtatū in Eccleſia iam ante 1300. annos ſeruatum fuiſſe. patet ex B. Ignatij Epiſtola ab Antioche, & epiſtol. Cornel. Papæ ad Fabianū, quā Euſebius conſeruauit; & ex Firmilian. ad Cyprianum, & ex aliis Patribus, Conciliiſque, conſtat iis, quibus in Eccleſiaſtic. Hiſtor. conſtat aliquid. fuiſſet verò exorciſmos, quibus vtebantur, certas orationes ab Eccleſia cōprobatas, ex Concilio illo Carthag. 4. probatur, & quia Micrologus obſeruauit ſolos exorciſmos; *per Chriſtum Dominum, &c.* ſicut cæteras orationes non finiri; *Per eum, qui venturus eſt iudicare viuos, & mortuos, &c.* cuius diuerſitatis cauſa eſt, quoniam nihil magis dæmones exhorrent, quàm extremi iudicij memoriam, quo omnes in æternam gehēnam detrudentur. Fiebant autem initiò exorciſmi non in domibus priuatis, ob metum; neque in templis, ob reuerentiā; ſed ſub dio: ſed hoc exoleuit, petebatur ſignum egreſſionis à dæmone, & nomē dæmonis, quæ duo adhuc hodiè retinētur: ſed & cibos omnes, quibus maleficiati veſcūtur, exorcizari vtile putabatur, formulam nobis ſuggerit Sacerdotale Romanum: alia quoque in his obſeruanda collegerunt alij: Nobis non vacat iſta hic perſequi, ſolū addo cauendum exorciſtis, ne cum dæmone iocentur, & curioſa, nugaciave miſceāt colloquia. Vidi (*inquit Niderius in Formicario*) in conuentu Colonienſi, *fratrem, verbis ſatis iocoſum, ſed in gratia expellendi dæmones valde famoſum. Hic cum in terminis conuentus Colonienſis dæmonem in obſeſſo corpore arctaret: dæmon petiuit à fratre locum recedēdi: quo gauiſus frater ait in ioco, In cloacam meam vadas. Exijt igitur dæmō, & nocte cum frater ventre purgare vellet, dæmon tam dire eum torſit prope cloacam, vt vitam cum*

Lib. 6. hiſt. Eccleſ. cap. 35. Lib. 4. epiſtol. 7. Clem. epiſ. ad Iaco. Anaclet. epiſ. 3. Cai epiſt. ad Felicē epiſco. Cōc. Rom. ſub Syluеſ. can. 3. Anthioc. can. 10. Carthagin. 4. can. 4. & ſeq. cui interfuit & ſub ſcripſit D. Aug. Microlo. de obſeru. Eccleſ. c. 7. Conc. Laodic. c. 26. Pallad. in Lauſia. ca. 77. & Ioſep. lib. 8. antiq. c. 2. Lactant. li. 2. diuin. inſti. & Beda in ca. 8. Luc. Pet. Greg. tomo 2. de rep. f. 315. Sprenger. par. 2. Malle q. 2. c. 6. Ananias li. 4. de nat. dæmon. à fol. 156. Sed copioſius & ordinatius P. Thyræus noſter integro de dæmoniac. opere p. 3. Mengus in Fuſte dæmonum & Zacharias Viceco. in cōplemēto artis exorciſticæ.

difficultate ſaluaret.] Sãctè res eſt dæmones eiicere, ſanctè tractãda, ſic fecere quotquot olim hoc exorciſmi remedio tam efficaciter vſi fuere. Vixit B. Vrſmarus Epiſcopus ante annos octingentos, vitã eius Raitherius ſcriptis mandauit: memorat autem memoria dignũ, quod hic referã: Malbodienſis monaſterij quandã monialem diabolus inuaſerat, & vehemẽter laniabat: eam ſibi Epiſcopus iuſſit exhiberi, quod cum factũ fuiſſet, *ille non de ſua, ſed de Domini præſumens virtute, accepto libro, cæpit legere exorciſmũ ſuper caput eius. De hinc benedicto oleo nares, oculoſq́; & os eius leniuit, & protinus immundum ab ea ſpiritum fugauit. Liberata tamen puella, pauor quidã, qui præſentia diaboli ſeminatus fuerat, adhuc pectoribus vicinorum inerat. At vir Domini præcepit ſibi aquã cum ſale deferri, quibus benedictis, iuſſit ſpargi per cuncta monaſterij loca: & ſic omnis pauor, cũ auctore ſuo Satana diſceſſit.*] Audiſtis exorciſmum ex libro lectũ, & capiti impoſitũ, vt fit hodie, audiſtis illitum oleũ ſacrũ, audiſtis ſalem, & aquam benedictam, & horũ omnium audiſtis efficaciã. Sed & Adelinus Sagiẽſis Epiſcop. in energumenæ Osburgis liberatione, aquam benedictam, ſignũ crucis, & preces, quæ ſolent, *inquit ipſemet,* adhiberi feliciter adhibuit. S. Maurili[9] Andegauẽſis Epiſcop. latronem, quem ob furti crimen diabolus occuparat, per exorciſmi (ait Fortunatus) gratiam à dæmone liberauit: at Maurili[9] B. Martini tempore vixit. Sed iſta ſufficiãt de exorciſmo. Si quæras cur nõ ſemper dæmõ pellatur: res clara eſt, id peccatis vel obſeſſi, vel abiurantis poſſe cõtingere, vel ob maiorẽ ipſius ægri vtilitatẽ, Deiq. gloriã. Notandũ quoque quod vere, & prudẽter Toſtatus monuit, nõ ſolere exorciſmis omnes moleſtias, & vexationes, quas dæmones inferũt hominibus, repelli: ſed ſolum

April. 18. Surij to. 2.

Adelelin. in vita S. Oportunę. 22. April. In vita S. Maurilij c. 10.

A illas, ad quas repellendas exorciſmi ab Eccleſia ordinantur, vt ſunt moleſtiæ, quas inferunt manendo in corporibus, & illa vexando: ſiue dum interius manent, ſiue dum exterius obſident: *& illa* (inquit) *regulariter ſanantur per exorciſmos: maleficia autem dæmonum, & alia mala, quæ nobis inferunt, contra quæ non ordinantur directe exorciſmi, non curantur per exorciſmos, niſi raro.*]

B Porro quoniam Dei opera reuelare, & confiteri honorificum eſt; ideo his adhuc ſubiungam illuſtre diuinæ benignitatis, & tyrannidis dæmonicæ argumentum, plane recens: & vt is, cui accidit, ore proprio faſſus, res in facie Eccleſiæ hic Grætij geſta, narrationem noſtri in collegio ſeruant propria manu ipſius ſubſcriptã;

C & nunc cum hæc ſcriberem penes me habui.

Igitur anno 1600. die Martij 22. N. Prutenus, vt aiebat nobilis, annos natus 22. ipſa Hebdomadæ ſanctę feria quarta, collegiũ noſtrũ (cuius impulſu, quove fine, incertum) cumque vno è noſtris ſpectante, & audiente, in porticu inferiori collegij deambulãs, arrogantius geſticularetur, & cum

D crebra capitis quaſſatione verba in Deum blaſphema, & plena deſperationis audacius euomeret: monetur iterũ, ac ſæpius, ſeſe vt habeat modeſtius, ac linguæ frenũ iniiciat: ſed fruſtra. proficiebat enim in peius, & per omnia anxij, afflictique animi ſigna præbebat. Quãobrẽ accedẽs ad eũ noſter, quærit benigne, ecquid habeat? cui rei vacet? & cur adeo creber ĩ Dei

E nomine irreuerenter vſurpãdo? Refert ille: Perij miſer, diaboli pedicis ſum irretitus: nec tamen quas promiſit, & opto delicias frui datur. Quibus auditis noſter, graue quidpiam ſubeſſe veritus, manu prehenſum in collegium introducit, & blande rogitat: quid hoc rei ſit, ne ſibi grauetur ape-

rire. Tum N. cum lacrymis ordine, A tum quidem perturbato, ſed ſequenti die tranquillius, eo ipſo, quem referam, narrare cœpit: ſe nobilibus ortum parentibus, & re ampla, educatũ laute, ac delicate: & certis de cauſis (quas prudens reticeo) parẽtis gratia excidiſſe, & lare patrio profugere coactum: & pecunia, quam diſcedens copioſam ſecũ acceperat, abſumpta, in extremam egeſtatem decidiſſe: tan- B dem in via dæmonem cũ vehementi vento ad ſe nocte quadam ſub arbore iacentem acceſſiſſe: &, recenſitis iis ipſis, quæ patiebatur, quæque perpeſſurus eſſet incommodis, opem & auxilium, priſtinamque parentis gratiam promiſiſſe: ſi modo ſe dato chirographo vellet ad paucula quædam obligare. Se quidem ſuggeſtionis, quam pernicioſiſſimam ſciret, ea vi- C ce non obtemperaſſe: dæmonem eodem, quo cum venerat vento, ac fragore receſſiſſe: prædixiſſe tamen fore, vt eum aliquando non acceptæ conditionis pœniteret. Quæ cum non procul à Vvratiſlauia pone quendam pagum accidiſſent, inde ſe Vvratiſlauiam contulit: vbi breui victus incommodis, die quodã ſub veſperam oppidum egreſſus, ſeipſum quod fi- D dem dæmoni nõ dediſſet coarguentem, defleuiſſe animo conditionem, qua exciderat, in quã inciderat, nulla ſibi reliqua cõſilij, auxiliive ſpe affulgente. Nox erat intempeſta, cum illi ſe dæmon gygantæa mole offert conſpicuum, & inſultans ait: Nonne verò dixeram futurũ, meam vt opem ſupplex expeteres? Iure quidem tibi illã, vt indigno, poſſem quantumuis E ſupplici denegare: verum vt intelligas, quam tibi ex animo velim bene, en promitto auxilium, parentis gratiam priſtinã, veteres delitias, iucunditatis annos ſolidos numero XII. quibus expletis plena mihi ſit in corpus, animamque tuã poteſtas: tu vi-

ciſſim ſtipulanti ſponde, quæ exigo: & nũc imprimis, Deum, Deique matrem, Cælites omnes, & fidem, quam docuere veteres eiura: inſuper fidem da, mortalium te nemini hoc pactum manifeſtaturum, in nullum vnquam templum ingreſſurũ, precarium codicem non lecturum, ac demum homines omnes, & eos potiſſimum, qui te ad pietatem incitare, hortarique voluerint, odio implacabili proſecuturum: te vxorem non ducturum, ſed concubinis pecunia conductis vſurum. Cumque in tam pernicioſam legem conſenſiſſet iuuenis, iamque ſola ſupereſſet ſyngrapha proprio ſanguine deſcribenda: dæmon illi porrectam vltro ſiniſtram tanta vi compreſſit, vt ſanguine è trium digitorum extremitatibus expreſſo, manum implerit, ſubminiſtrauit etiam ſcriptioni materiam (neſcio quam) pergameno molliorẽ, ſed charta duriorẽ, & calamum: ſcribentique conceptis verbis præiuit, quæ ſibi præſtari vellet: & quæ ſe viciſſim præſtiturum polliceretur. Cõſcripto traditoque chirographo, miram ſe dicebat omnis generis inſtrumentorum harmoniam audiuiſſe, & ad ſonũ obdormiſſe adeo pacato, & alto ſopore, vt ſequenti die, nullo per vias publicas prætereuntium ſtrepitu percepto, in multam lucem ſterterit, tandem euigilaſſe, & illico patrati facinoris pœnituiſſe, profectumque Vvratiſlauia Olomutiũ, & inde Viennam, Vienna Grætiũ. ibi diuertiſſe ad doctorẽ Venediger: ab eo ſe ad Dominũ Straſbergerũ directũ, & cõmendatum. Poſtremo veniſſe Marpurgũ ad Doctorẽ Homelium. ibi exilij pertæſum, ſe rurſum indoluiſſe, quod pactũ cũ dæmone initum non cuſtodiſſet, adfuiſſe ſibi noctu denuo in lecto iacenti dæmonem, ac de pacto renouando in hunc modum actum eſſe, vt nimirum proprio ſanguine nouũ dæmoni chirogra-

rographum conſcriberet, ac in templo quodam nuper diruto, non procul Marpurgo, noctu deponeret. Poſt paucos dies iterū ſe facinus damnaſſe, manus ſibi violentas deſperatione actum inferre voluiſſe: tandem ſuaſu cuiuſdam venire Grætium, vt quæreret remedium, ſtatuiſſe. Pridie tamen quā Marpurgo diſcederet noctu adfuit dæmon, & certum hic Grætij, prope Carlauu tuguriolū deſcripſit, in quo 30. Martij compareret: fore, vt tum fiat voti compos, & priſtino ſtatui ex pactis reſtituatur: caueret interim etiam atque etiam, ne Ieſuitas adiret vnquam; alioquin grauiſſimas eum pœnas daturum.

Hæc omnia noſtro iuuenis eo ipſo narrabat die, quem illi dæmō præfixerat, ad ſuum in illo tuguriolo congreſſum: &, quāuis illo die à tali cōgreſſu fuerit à noſtro deterritus, nihilominus poſtridie (quæ fuit die Veneris ſancto) poſt meridie, nemine conſulto, aſſignatum ſibi à dæmone locum infælix adiit. Adeſt dæmon, exprobrat perfidiam, quod cōtra ſuum præceptum nebulonibus Ieſuitis adfuiſſet; petit tertio renouari pactum hac ratione, vt mediū ſiniſtræ manus digitum in pignus ei offerat. deinde recenſitis ab adoleſcentia peccatis, oſtēdit animæ ſalutem eſſe deſperatā: allegatis è S. S. teſtimoniis, quamobrem ducat in bonis dies. Simul libellum offert iuueni, quo omniū dæmonū nomina continebātur, & modus quemlibet pro arbitrio euocādi: nihil tamen horū iuuenis acceptauit.

Sabbatho ſancto, vbi reſcitū quod contigerat, maior iuuenis cura haberi cœpta, & cautum, ne vnquam ſolus eſſet: & ex eo tempore ab vno patre, cui peculiariter eius cura commiſſa fuit, in rebus catholicæ fidei eſt inſtitutus. Sub finem Aprilis ſeſe ad confitendū generaliter præparauit. Quo die confeſſurus erat, viſum vt in præ-

A ſentia Patrū aliquod diabolo renunciaret, & male pacta bene reſcinderet: dum recitatur Litaniæ ad verba: *Pater de cælis Deus*: corruit pene exanimis, hominem erigimus totis artubus contremiſcentem. Ad glorioſum *Dei parentis* nomen denuo corruiſſet, ni titubātē vtrimque ſuſtinuiſſemus. Tandē facta ægre renunciatione, & dæmonis abiuratione, cibo refocillatus (deſtitutus enim erat viribus, &

B contremiſcebat ita debilis, vt cōſiſtere nequiret) poſt meridiē ductus ad templum, vt cōfiteretur, recitatis de Nomine Ieſu, & de Angelis Litaniis, cum peccata recēſere cœpiſſet, ei dæmon in aurem inſuſurrat: Huic nebuloni (confeſſario ſcilicet) ne credas, niſi velis ab eo improbe circumueniri. Totus Maius impēſus, tū vt in fide

C confirmaretur, tum vt crebra confeſſione vniuerſos conſcientiæ receſſus perpurgaret. non fuit dies, quo pater deſignatus cum eo nō ageret. optima iam ſperari poſſe videbatur. Patiebatur tamen dæmonis inſultus varios: nā & nocte quadā ter eſt ad ſpacium triū paſſuum lectulo eiectus, abſque vlla tamen vllius membri læſione. Et alias ſe illi exhibuit dæmō, & magnā

D præ ſe ferens beneuolentiam, ſuaſit, Marpurgum vt rediret: quid hic ſeſe affligeret? Miror (inquit) quod cum noris te damnatum eſſe non maiorem des operā, vt vitam hanc ducas hilariore, reuertarisque ad priſtinas, quibus excidiſti, fortunas. Pudet me tui, & miſeret, quod meus cum ſis, vitam hic ducas adeo acerbam. Et quoniam eo ipſo tempore quidam ſtudioſus

E obierat in domo pauperum (in qua etiā ipſe degebat) pro quo nonnulli in valetudinario per totā noctem ad Deum fundebant preces, ſubiunxit: ſe nec poſſe, nec velle manere diutius, viuis canibus inferius (*in valetudinario*) apud canem mortuū latrātibus. Quamobrē rogat etiam atque etiam,

vt vel ſemel ad dictum tuguriolum A
reuertatur: fore, vt ibi ea audiat noua, quæ antea nunquam.

Die 28. Maij, Dominica S. Trinitatis, cum noſtri Deo negotium aſſiduè cõmendaſſent, aliaque nonnulla pietatis exercitia, mortificationesque in hunc finem Deo obtuliſſent, diſpoſitus eſt ad ſacrã Synaxim. Et primum in multorum è noſtris, & Congregationis Sancti Spiritus præſentia, in tẽ- B
plo S. Catharinæ, ex charta conceptis verbis dæmonẽ eiurauit, & pacta ſe reſcindere nefarie contracta eſt proteſtatus, ſed incredibili difficultate, dæmone ſic ſenſus impediente, vt nec legere, & ægre, tardeque præeuntem ſequi poſſet. Fecit deinde profeſſionẽ fidei Catholicæ iuxta formulã in Bulla Pij IV. relatam. Vbi ad hæc verba ventũ eſt (*Eccleſiaſticas traditiones, ob-* C
ſeruationes, & conſtitutiones firmiſſime admitto, & amplector. Et: *Septem eſſe vera, & propria ſacramenta noua legis*. Et: *in ſanctiſſimo Euchariſtia ſacramento eſſe vere, realiter, & ſubſtantialiter corpus, & ſanguinem, &c.* Et: *hæreſes ab Eccleſia damnatas, ego pariter damno, &c.*) omnibus corporis viribus prorſus eſt deſtitutus, ereptus illi oculorum, aurium, & linguæ vſus D
in tantum, vt ſibi aliquantulum reſtitutus diceret, vereri ſe, ne ſibi eo loco ſit moriendum. Cum in illa eſſet ſenſuum ectaſi, fruſtraq. vrgeremus, vt quod corde credebat, exprimeret ore: credere videlicet ſe Christi in Euchariſtia præſentiam: placuit illi venerabile ſacramentum propius admouere: ad cuius præſentiam ita ſibi reſtitutus eſt, vt, velut è graui ſomno E
experrectus, diceret, & credere ſe, & experiri copioſe Chriſti præſentis virtutem. Licet etiam diuerſum euenerit, vt Euchariſtia in altari collata, loqui poſſe, & audire, accedente verò ſacerdote, tanquam iuueni ſacramentum porrecturus eſſet, ſenſibus omnibus deſtitueretur, dentesque tanta vi comprimerẽtur, vt nulla ope reſerari poſſe viderentur, & recedente rurſum cum Euchariſtia ſacerdote, videret, loqueretur, & audiret. Dicebat verò ſe inſcium corũ omnium, quæ illi in aurem inclamaſſemus ſolum animaduertiſſe veluti forcipe ſibi os claudi, atque vt nihil relinqueretur intentatum, idem ſacerdos relicta in altari Euchariſtia, digitũ conſecratum ori impoſuit; poſtmodum verò vbi Euchariſtiam ori admouiſſet, & veluti ſumendam obtuliſſet, tum demũ inimicus eum ore patenti exagitare, & multis renitentibus eum in aerem attollere cœpit. Cumque adiuraretur, eum vt quietũ eſſe ſineret, & chirographa reſtitueret; ea tertiò ex ingenti fune depẽdentia in faſtigio templi iuuenis ſolius repræſentauit obtutibus, cæteris nihil omnino tale videntibus. Eo die nihil aliud actum, præterquam quod & multæ ibi ad Deum pro ſalute eius preces fuſæ, & maxima recuperandarũ ſyngrapharum ſpes iuueni fuerit relicta.

Die 3. Iunij, iuuenis templũ ingrediebatur, cum hoſtis inopinato vultum eius, quaſi pallio diuerberauit, & ſimul manum ſiniſtram miſerum in modum dilacerauit, vt ſanguis copioſus deflueret, nemine tamen, qui hæc inferret viſo: ſenſit quoque ibidem collum ſibi ab aliquo torqueri, nihil tamen incommodi paſſus eſt; præterquam quod diebus ſequentibus remanſerint in manũ cicatrices, cum maiore dolore, quàm ſenſerat, dum illi manus laceraretur. Eodem die multa fecerunt noſtri, vt ad Dei gloriam, felicem res tota ſortiretur exitum. Excitatus ea nocte ventus ingẽs, abſque omni omnino pluuia, auditaque iuueni vox velut in vento miſerabiliter lamentantis.

Die 4. Iunij, Dominica infra octauam corporis Chriſti, in eodem templo

plo D.Catharinæ, poſt ſacrũ,& Litanias ad ſingulas ſanctiſſimæ Trinitatis perſonas habitas, iuſſus ex charta deteſtari ſua peccata, profiteri fidem, & corã Deo, Angelis, & hominibus proteſtari catholicũ ſe eſſe, nunquam ſe de miſericordia Dei diffiſurũ; fecit id aliquãdiu adiutus à nemine. Cùm ei viſus deficeret, prælegit alius, ipſe tarde, ægre, & cunctanter verba efferebat, dæmone linguam impediente Ventum vt diceret, *Quapropter ò bone Ieſu*, &c. nec legere id potuit, nec alios audire ſuggerentes. Adiuratur dæmõ, eique virtute Dei præcipitur, ne iuueni in hoc opere ſit impedimento. Exagitatᶜ illico iuuenis, ac ſi foret obſeſſus, & inter hæc vnico velut momento linguam Germanicã didicit; quàm beneficio dæmonis loquebatur ſatis elaganter; natiuo retẽto idiomate. Hoc animaduerſo aucta omnibus fiducia. In gratiarũ actionem recitatur, *Te Deum laudamus*. Iubetur progredi, nequit dicere, *Cõfiteor*, &c. *Domine non ſum dignus*, &c. fruſtra. Accedit ſacerdos cum Euchariſtia, dæmonique in virtute Dei præcipit, hominem vt miſſum faciat, &c. Tãta vi iuuenis attollitur in aera, vt decem, duodecimve è noſtris vix eum retinerent. Ad crebrã nominis Ieſu, & Beatiſſimæ Virginis Mariæ inuocationẽ dæmõ fractᵒ abſceſſit. Exclamat iuuenis idiomate ſuo; *Aufugit à me*. Quare illicò flectit genua lætus, & magna alacritate, altaque voce progreditur; *Quapropter ò bone Ieſu*, &c. Oratione finita his ipſis verbis ſubdit; *Laus Deo, iam ſum alius homo*. Præparat ſe ad cõmunionẽ, dicit, *Confiteor*, &c. *Domine non ſum dignus*, &c. Occurrit peccatũ confitendum, confitetur. Adiuratur dæmon, non ſolũ iuueni poſthac negotium ne faceſſat, ſed chirographa vt reſtituat. Iterum cõfitetur. Demum tantæ debilitatis fuit, vt nec ſedere poſſet, liber tamẽ iam ab omni dæmonis incurſu. Nihilominus genua flectit, recitat, *Cõfiteor*, &c. *Domine non ſum dignus*, &c. & alta voce profitetur, *credere ſe totis animi viribus Chriſtum in Euchariſtia eſſe præſentẽ, & ſperare ſe ipſum ſibi propitium futurum*. ſumit Euchariſtiam magno animi ſenſu, flexis genibus aliquamdiu agit gratias: & tantas illicò vires recuperat, vt templo egreſſus, nullam ſenſiſſe debilitatem videretur. Iam demum (inquit) dæmonẽ non timeo, & contemno ex animo: quod hactenus à me ipſo, vt facerem vix impetrare poterã. Iam paratus ſum cẽties pro fide Catholica ſanguinẽ profundere: & multa ſubiũxit in cõmendationẽ charitatis noſtrorũ, qui de hominis nunq̃ viſi ſalute adeò eſsẽt ſolliciti: horũ apud Lutheranos nihil eſſe, aliaque q̃ verecundia nõ ſinit referre.

Decima die Iunij ipſo D.Barnabæ Apoſtoli peruigilio, noſtri domi ſe ruſum cõtra inimicũ armãt, quibus modis nouit Societas. Iuuenis quoque, ne ſibi deeſſet tota die ciliciũ geſtat, & ſe ſub veſperã ſpontè flagello acriter diuerberat. Ingẽs ruſum tum eo veſpere, tum noctis magna parte ventus collegium impetit. Ante. XI. noctis adeſt inimicos alio, aliave comitatus, & per cubiculũ, in quo cum aliis tribus iuuenis cubabat, deambulans; Cernis (*inquit ad ſociam. nã ſaga quæpiã exiſtimatur*) vt iacet hic nequam? & ruſum, ò ſi aliter rẽ meam inſtituiſſem, non eſſet hunc ſortita finẽ. Ante octiduum penè me abegiſſent (*Patres intelligebat*) Interim tibi hominem commẽdo, eum quantum licuerit aſſiduè diuexa; & conuerſus ad iuuenẽ fremebundus. Perfide nebulo, homoque leuiſſime & incõſtãtiſſime, nunquam fidẽ mihi ſeruaſti, ò pectus ignobile, ac degener. Maiores tui maluiſſent cẽties corporis, animæque facere iacturã, quã vel ſemel datam fidẽ violare. En tua habe, quæ

mihi

mihi dederas: ego viciſſim, quod meũ eſt reſeruabo. Et hoc dicto, his, aut ter iuuene audiente ſtrepitum fecit, velut cuiuſpiã aliquid è charta eradentis. Et rurſum ſociæ, Pergã ad locum mihi conſtitutũ, tu interim huius curam habeto. Rurſumque iuueni: Et exiſtimas, perdite nequam, fore, meas manus, vt euadas? coactus nunc tibi tua reſtituo. Tu interim & Ieſuitæ nebulones me poſthac à ſtultis, confictiſque cærimoniis veſtris liberũ eſſe ſinitote: quod enim tuũ ſit, nihil omnino habeo, licet plura longè poſthac ex te ſim accepturus. Fides enim, quã ſuſcepiſti iniqua eſt, & p Papas (quos vos velut ſanctiſſimos colitis, ego autem in inferno tracto pro merito) conficta. Quibus dictis, & manu frigidiſſima iuuenis collo ſine omni læſione contrectato, euanuit. Ad omnia hæc iuuenis nihil reſpondit, excepto hoc vnico; videlicet, vt abiret, habere ſe Deum propitium. Inter hæc iuuenis cæteros in cubiculo altum dormientes ſuſcitare conabatur, eorum nomina inclamans; quorum vnus æger vocem audit, proſilit in pedes, & ad alterius ſani lectum accedens eum excitat. Hic ignem excutit è ſilice, ſulphur accendit, ſed priuſquam candelæ admoueret, violẽter ab aliquo exſtinguitur idque ſecundo; accendit tertiò, iamque candela lumen conceperat, cũ ſimul, & ſemel materia ſulphurata, candelaq. reſtinguuntur. Tandem venit homini in mẽtem, vt cereum benedictum accenderet; accendit, nec amplius valuit exſtingui. Habito lumine inimicus euanuit, & quamuis ſemel, ac iterum dixiſſet, ſe iuueni reſtituere omnia, quæ ipſius eſſent, nihil tamen ab eo iuuenis receperat. Componũt igitur ſe ad orationem, & qui lumen accenderat, ante imaginem B. Virginis Litanias recitat, Poſt mediam circiter horam ſurgens videt humi iacere chartam ſan- A guinulentam, attollit, eiq. porrigit, cuius erat chirographum. Hic agnito ſuo chirographo geſtire lætitia, exoſculari illud, & pectori admouere: & illico Deo omnes ſimul agũt gratias, & quatuor ſimul (tot enim erant) recitant, *Te Deum laudamus*. Et, ne fortè dæmon illud recuperare poſſet, ſigno Crucis muniunt, aſpergunt aqua benedicta, & corona B. Virginis circumligant. B

Dominica manè vocatur Pater, cuius curæ iuuenis erat cõmiſſus, oſtendunt, & tradunt ei recuperatum chirographum, quod Marpurgi poſtremo conſcripſerat; in eoque eraſum è priori, cuius materiam dæmon ſuppeditarat, ſanguinẽ. Ne tamen doli mali quidpiam ſubeſſet, & fortè non omnia integre reſtituta eſſent, quæ iuuenis erant in priori chirographo: iterũ C de more à noſtris ad S. Catharinæ tẽplum fuſæ ad Deum preces, recitatæ Litaniẹ, porrecta iuueni Euchariſtia; adiuratus & ſolicitatus dæmon, vt ſi quidpiam reſiduum eſſet, quod ad iuuenem ſpectaret, illud Dei Omnipotentis virtute reſtitueret. Sed quoniã iuuenis dicebat ſibi ſatis conſtare, qđ omnia integrè eſſent reſtituta, ſuumque D animum eſſe per omnia quietiſſimum; placuit nihil amplius attẽtare. Quare actis diuinẹ bonitati ob tã grãde beneficium acceptum gratiis, recitatoque, *Te Deum laudamus*, regredimur læti vniuerſi. Placuit tandem Sereniſs. Principi Ferdinando Archiduci, & Reuerendiſſimo Seccouienſi, vt ſeries tota, & proceſſus pro cõcione populo proponeretur; quod E factum eſt 18. Iunij à meridie, & ipſum chirographum vnà cum ſanguine, quo alterum deſcriptum erat, in templo noſtro per Parochum Græcienſem, iuſſu Epiſcopi, in magno hominum concurſu, & frequentia combuſtum fuit. Hæc hiſtoria rei geſtæ veriſſima, in qua vides (Lector, canæ

fidei

fidei tenax) omnium fermè, & ſingularum Catholicarum cærimoniarum efficacitatem, de quibuſdam, alia ſubdamus.

Quintum remedium petitur à *miſericordiæ operibus*, ſatiſfactoriis ieiunio, eleemoſyna, & oratione; *Eleemoſynas*, commendat Canonum auctoritas, vt & duo reliqua.

d. c. ſi per ſortiarias.

De ieiunio, inuenio id præcepiſſe cuidam comitiſſę S. Auxentium Abbatem, & S. Procopius Monachus hoc vſus ſæpè victoriam contra dæmonem obtinuit, & aliis idem imperauit.

Metaph. in eius vita. Febr. 14. Nico. Salius i eius vita. 4. Iulij. c. 1. & 5.

Sed & Chriſti Domini teſtimonio accedente, (*Matthæ 17. v. 20. Marci 9. v. 29*) quid addendum? *De oratione*, verſus quidam anonymi, ſed veteris verſificatoris reperitur; *Dæmones aduerſus magna eſt oratio virtus.* & ſunt de eadem ſequentia exempla quædam, noſtrorum hominum litteris certa fide conteſtata. Anno 1549. *quidam vnicè noſtris confeſſus, media circiter nocte, dum pœnam pro delictis ſibi irrogatam perſoluit repente vidit feles, mureſq; & alias beſtias colore atras, aſpectuq; terribiles tam multas, vt totum occupare cubiculum viderentur: quo ille viſo perterrefactus, timere cœpit, ne viuus à beſtiis abriperetur. Anxius & trepidus accurrit ad Domini noſtri imaginem, magna voce opem implorans: quare omnium animaliũ ſpecies ſubito euanuerunt, tanto cum impetu, ſtrepitu, & fragore, vt domus ruere videretur.*] Bungi in Iapone Anno 1555. familia fuit, quam iam à 100. annis dæmones infeſtabant, & moleſtia in paſtores, quaſi hæreditaria trãſibat. Paterfamil. opes omnes placandis idolis inſumpſerat. potius auctum iis, quam ceſſauit malũ. Triginta annorum filium dæmon occupauit, ita vt nec patrem, nec matrem agnoſceret, nec quindecim diebus quicquam cibi ſumeret: ſub horum finẽ Patrum Societatis vnus ad eum acceſſit, iuſſitque vt *D. Michaelem*, nominaret.

A *dum Diuum nominat vehementi tremore cœpit concuti, & varios motus membrorum edere. ita ut circumſtantib. terrori fuerit. Inuocante verò Patre* Deum Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, *ſubitò à dæmone liber exſtitit. Huius ſoror, paucis poſt diebus moleſtiis dæmonis agitata eſt, qui etiam in eã loquebatur. Certis temporibus Patris noſtri concionibus auditis, Chriſtianam fidem*
B *ſuſcipere uoluit: cum uerò ſacro fonti eſſet admouenda, conareturq; principio ſe ſacro ſigno crucis munire, tremere uehementer ac concuti cœpit. Pater preces fundebat ſollicitè, ipſa uerò ſacrum* Ieſu *nomen, & D. Michaelis proferre nitebatur, ſed magis ipſam tunc dæmon irritauit obſtringendo os, et cõprimendo. Tandem uerò in cantum prorumpens exclamat: ſi idola Xacam & Amidam, ſe-*
C *ctarum Iaponenſium auctores reijcimus, nullus ſupereſt, qui adorari debeat, aliaq; huc ſpectantia protulit, nec eſſe, quod in iis reprehendere quiſquã poſſet. Quadam die innumeris Chriſtianis præſentibus Pater ſacrum fecit, cui quoque intererat dæmoniaca, quo finito, rogat, qui valeret? optimè, ait, iuſſa verò D. Michaelis nomen pronunciare, tremere, ac dentes ſtringere cœpit, & dæmon ſe velle exi-*
D *re dixit: ſed quoniam iam à tot annis ea familia pro hoſpitio vteretur, non libenter migrare. Iubet iterum pater S. Michaelis nomen proferre. Reſpondit illa, id permoleſtum eſſe, & lachymas fundens, & conquerens, quo, inquit, me vertam? Chriſtiani itaque omnes in orationes corruunt, dumq; ſatis diu orant, dæmon occupatam hactenus prædam deſeruit: ipſa verò ſubito potum petiit. Ad-*
E *monita vt* Ieſum & Mariam *inuocaret, tanta ſuauitate vtrumque protulit nomen, vt Angeli vocem videretur ſibi audire.*] Anno 1588. Brunæ in Morauia, *mulier erat in Noſocomio acerrima diaboli oppugnatione ſic oppreſſa, vt nũc aquis ſibi vitam extinguere, nunc cultro, quem gnarus nocendi porrigebat in manus.*

manus, eripere moliretur, prohibentibus cunctis, qui erant in valetudinario: poſt illam triennij vexationē apoplexia corripitur, obligatione linguæ loquendi vſu adempto: mittitur ad noſtros, vt pro concione populi preces efflagitent: & exoratum fuiſſe Deum, ſolutus primum linguæ nodus, deinde anima, poſt ſacram cōfeſſionem peractam, oſtendit.] Hector Boethius quoque Scotorum res deſcribens, *lib. 8.* in Martea regione teſtatur ſe ab iis, qui conſpexerant accepiſſe, quod eius verbis adſcribam; *Puella natalibus altis, forma conſpicua, complurium nobilium auerſata connubium in nefandam cum dæmone incidit conſuetudinem, quæ cum vterum ferret, parentum rigore coacta edere ſtupratorem, adoleſcentem mira pulchritudine frequentius ſecū noctu, interdiu nonnunquam conueniſſe: vnde veniſſet, quove abiſſet, neſcire ſe, reſpondit. Parentes, tametſi filiæ parum crederent, accuratius rem aduertentes, conſilio, quis eſſet, qui gnatæ expugnaſſet pudicitiam, explorandi; cognito tertio poſt die indice ancilla ſtupratorem adeſſe, recluſis foribus, accenſo thedarum ingenti numero, cubiculum ingreſſi, horrendū monſtrum, figura ſupra humanam exiſtimationem terribili, in filiæ amplexibus ſunt conſpicati. Cucurrere ocyus complures ad fœdum excitati ſpectaculum. Inter eos ſacerdos probatæ vitæ, ſacræ diſciplinæ non ignarus, cæteris aut trepide abeuntibus, aut pauore terræ illiſis, cū Chriſti Apoſtoli Ioannis Euangelij initium recitare orſus, ad eum locum,* Verbum caro factum eſt, *perduxiſſet, malus dæmon horrendo ſublato clamore, cubiculi tectum ſecum aſportans, omni ſupellectili incenſa abijt. Femina periculo ſeruata, enixa eſt monſtrū vndequaque fœdum aſpectu, quale nuſquam antea (vt ferunt) inter noſtrates viſum. Id obſtetrices, ne obſeruatum contumeliæ eſſet familiæ, accenſa ingenti pyra citiſſime concremarunt.*] Idem paulò ante docuit dæmonem quoque ſuccubā oratione fugatum: *In Gareotha (inquit) regione, vico quattuordecim vix paſſuū millibus ab Aberdonia, adoleſcens multa formoſitate, coram Aberdonenſi Antiſtite queſtus eſt palam, ſeſe a dæmone ſuccuba (vt dicūt) gratiſſima omnium quas vidiſſet forma, multis antea menſibus infeſtatum eandem occluſis foribus noctu ad ſe ingredi, blanditijs in ſui amplexus compellere: dubia luce abire ſine ſtrepitu penè, nullo ſe poſſe modo cum plures attentaſſet, à tanta, ac tam turpi veſania liberari. Iubet continuo optimus Epiſcopus adoleſcentem alio ſe conferre, & vt Chriſtiana religione magis laudatis ieiunijs, & orationibus plus ſolito accommodaret animum: fore, vt pijs operibus intento victus cacodæmon tandem eſſet terga daturus. Euenit adoleſcenti, ſalubre conſilium religioſe exſecuto, paucos poſt dies vti venerandus Antiſtes erat præfatus.*

In litteris Iaponicis anni 1569. ita ſcribitur, *Multis in locis Bungenſis regni, vbi quidam erant ab hoſte humani generis obſeſſi, Chriſtiani facto conuentu ſola recitatione Dominicæ Orationis, & Salutationis Angelicæ clara voce inſtituta, dæmonem ſæpe repulerunt.*] *De oratione* vnum exemplum accipite ex Menæo Græcorum V. Martij, in vita Canonis Iſaurici: *Aiunt poſt ipſius è vita deceſſum ædes eius in templum verſas, teſtaſq; illas, quibus malos genios incluſerat, repertas, quarum vnam cum reſignaſſent, quod theſaurum ibi latere ob pondus arbitrarentur, ſtatim fulminis inſtar erupiſſe dæmonas, vt omnes exanimati conciderent, & quicquid inſtauratum erat procumberet; nemoq; omnino poſt occaſum ſolem auderet ad locum illum adſpirare. Sed non diuturne fuit hac dæmonum tyrannis, quam per ſancti viri preces, cum populus ſe ieiunijs, & vigilijs dediſſet mox depulere.*] ita vertit Raderus. & ſane de precum efficacitate notior res, in confeſſo eſt etiam hæreticis: ſed qualis iſta eſſe debeat,

Tobiæ 6. & 8. Matt. 20.

debeat,

D. Chryſ. hom. 3. de incompre-henſio Dei Natura. Auguſ. lib. 2. de ciu. Dei. cap. 8. Theodor. lib. 4. Hiſt. Eccle. cap. 21. Sozo. li. 6. c. 28. Glycas p. 4. Annal. fol. 354. Eugypp. in vita S. Seuerini mẽſe Ianua. Metaphr. in vita S. Auxentij Abba. Fran. Iuniũ ferunt fuiſſe: ſed incerta fama.

debeat, non æque. Inprimis maxime ſalutarem eſſe communem Eccleſiæ orationem Patrum teſtimoniis conſtat, Chryſoſtomi, Auguſtini, aliorũque, deinde & priuatam hominũ Sanctorum, vt confirmant Glycas, Eugyppius, & Metaphraſtes. Si quæras quid orandum? præcipua dignitas, & efficacitas eſt, *ſymboli Apoſtolici, & orationis Dominicæ,* non modo ex Canonum præſcripto, ſed & veteris æui, noſtrique experientia, vt docet multis D. Auguſtinus *lib. 2. de ſymbolo ad Catechumenos c. 1. & li. de vtilitat. cred. cap. 22.* & exemplis aſtruit Nicol. Remigius *lib. 1. dæmonolatr. c. 13. & lib. 2. c. 4.* Nec dubito proximam his facere, *Salutationem Angelicam*, eiuſque iterationem illam ad orarios globulos, quam *Roſarium* appellamus, cui licet Heidelbergenſis aliquis anonymus ſuum bimonſtrem partum *ἀντι-roſarium* obiecerit calumnias tamen, & apinas meras, ſub alieno nomine Ioan. Buſæus pari & lepore, & robore, ante annos iam decem diſiecit: & quia Gelaſimus quidã lepide ſibi viſus ludere in noſtrorum hominum apud Indos roſaria, deſcribam quod Satyricus legat, rideat, ſi lubet. In litteris Lud. Frois è Iaponia ſcriptis anno 1596. hæc narratio extat, Moguntiæ his verbis Latine excuſa, fol. 179. *Nobilis quidam homo, olim magna auctoritate in hoc regno Fingano pollens, habebat filiam matrimonio cum Gentili copulatam, cuius mater cum tota familia quoque erat Gentilis, nullus verò Chriſtianus, niſi dictus nobilis, vir bonus, & religioſus. Accidit filiam ex improuiſo infirmari, & quidem intra ſex dies vſque ad mortem: quidam aiebant à dæmone obſeſſam, propterea quod tam furioſos, & inſolitos geſtus ederet, vt ægre à duobus, vel tribus hominibus teneri poſſet. Maritus, & ſocer implorarunt opem Bonziorum, ſed ſuis illi ritibus, & nugis ſuperſtitioſis ne hilum quidẽ eam* A *iuuare potuere. Verum quia fœmina impendebat mors, certiorem reddidere eius parentem, octodecim milliaribus inde diſiunctum. Is celerrime aduolat, inuenit filiam quidem ſpirantem, ſed mentis impotem, vt patrem ſuum non agnoſceret. Pater illico mandat ſubmoueri omnes Bonzios, alioſq; Ethnicos lectum ſtipantes: ipſe verò accepto roſario, ter Dominicam orationem, & ſalutationem* B *Angelicam aggreditur pronunciare: fœmina interim nihil mutatur, ſed horribiliores potius geſtus quam prius edit, vt à multis teneri vix poſſit. Pater redit ad præſidium roſarij, eo verberat tergum filiæ dicens: tu videre mihi dæmon aliquis, excede ex hoc corpore. Et reſpondit dæmon: non excedam. Pater, vt erat homo virtute præſtans, roſarium inijcit in eius collum, dicens: velis nolis, excedes.* C *Tum dæmon, Tollite, inquit, roſarium, quia abſcindit mihi collum, & tunc receſſero. Reſpondit pater, minime tollam, immo funes quoſdam arripiens, minatus eſt ſe eum diuerberaturum, & ſic dæmon exceſſit, &c.*

En quid in Indiis roſaria per Ieſuitas inducta. Subſannat tamen falſus poeta verboſiſſima Elegia contra Ieſuitas, quam ipſe Primũ Pariſiis, poſt D Lugduni Batau. iuuenculus quidam *in Odæporico* edidit. Quod doctiſſimorum poetarum de Societate Ieſu edita teſtimonia, de geſtis in India, & perlatis ardore fidei, poſſent opponi nupero iſti poetæ? quem etſi mirer tam calide, Patris ſui, viri optimi, clariſſimi, laudatiſſimi Iuſtitiæ Sacertis, iudicium damnare, vt neſcio quibus placeat; miror tamen minus, E quia vix eſt, vt Ieſuitæ talibus ambiguæ fidei hominibus placere poſſint. dici ſolet lupum beneuolum eſſe canibus gregariis non poſſe. fors etiam id à quodam inſito petulantis bilis vitio cacoethes natum. Quibus Archilochus iſte, ſeu Hipponax, pepercit? lege quæ olim Cæſaroduni Turonum

num

Digitized by Google

num edita. Mittam quæ in Hiſpaniæ A
fol.28.p.1. Regem, Sabaudiæ Ducem, & Ma-
fol.9. p.1. riam Stuardam laudatiſſimam fœmi
nam & Scotiæ Reginam, fidei cauſa
f.23.&24. capite truncatam, virulentiſſime, &
calumnioſiſſime chartis illeuit. vide
fol.4.p.2. quid de ſua ipſe patria?

Muſarumq́, tribunal
Quondam, cara Lutetia,
Nunc ſpelunca Cyclopum, arx Polyphemia,
Antei latebra, Antiphatæ teges,
Et Laſtrygonis antrum,
Bebrycisq́, Amyci ſpecus.

ò pium filium! quid de cunctis religioſis ordinibus? ſic ait fol.27.p.2.

...ſcelera, & examina mille
Moſtraq́, ſub rigidis latitantia bardocucullis,
Virtutum regnare loco, & ſibi ſumere nomen:
Denique proſtibulum, & ſpurcæ impietatis aſylum,
Noſtra Dei tandem factum per crimina templum.

Sed dicat ſe forte malos tantum perſtringere, Eraſmi & cõmune maledicorum refugium hoc ſemper vnicum fuit. Quid de ipſa Romana fide? fol.6.pag.1.

...luimus nocentis
Crimina Romæ.
Improbos mores, & adulterinos
Numinis cultus, tragicasq́, fraudes
Odit, & totum Deus vltor armis
Concutit orbem

Ergo Romanæ Eccleſiæ ritus colendi Numinis huic ſunt adulterini? coruum crocitatu, ranã coaxatu, Caluiniſtam verbis agnoſcas. Ne dubita, dabit plura indicia. Quid.n. de Pontifice Maximo? liberaliſſimus eſt conuiciator, non vno ſymbolo contẽtus. primum p.2. fol.3. ore blaſphemo euomit non in vnum, ſed in multos, vt peſtilens ructus latius diffundatur, ſequentia:

Tu ſeptifrontis cornua belluæ,
Et quicquid audent hinc ſocer, hinc gener:
Huiusq́, debellare ſæcli
Monſtra pijs inimica natus.

Alloquitur eum, qui tum adhuc Caluinianus, & capiti Eccleſiæ conuiciũ Caluinianum de Apocalyptica bellua ingerit, & Catholicos Principes *huius ſæculi monſtra* vocat *inimica pijs.* qui *pij* iſti? nonne hæretici quotannis
B in Bulla Cænæ Domini excommunicari ſoliti? ſed pergit f.6.p.1. linguam ſacrilegã in Cęlũ armare, dum canit:

Fruſtra pandet aperta
Cæli templa vicarius
Vanis pollicitis callidus artifex
Vulgi ſtulta leuis paſcere pectora.

Per ſarcaſmum vocat, *Cæli vicarium*, qui vere talis, Dei gerens locum in terris: Petri ſucceſſor. cetera de In-
C dulgentiis, hæreticum cor poetæ huius manifeſtant. Nondum finis blaſphemiarum. fol.28.pag.1.

...licet inuida contra
Bellua vaticana fremat.

Bellua nunc, qui paulò ante cœli vicarius. facile tamen antilogiam expedio. illud ironice abs te, hoc ſerio dictum. ò merito vtroque linguam eradicandã! Non contentus in ſolum
D Pontificem Max. incurriſſe, fœde maledicit, Purpurato Cõcilio, & toti Senatui Vrbis æternæ. nam ſubdit:

Romanumq́, apicem, pulſis tibi Roma cinædis,
Reſtituat, ciueisq́, tuos, priſcumq́, Senatum.

Quid tu fies neſcio, Deus ſcit. Nullus vir probus talia viris talibus obiiciat, ſcio. Optas etiam idololatriã, &
E Paganiſmum Romã reduci? parcior Symmachus, qui retinere conabatur: modeſtior Gentilis, qui conuitiis abſtinebat. Quid his tã maledicis, tam virulentis queat adiici? vnum eſt, vt orbem fere totum, qui Catholicus, loligine ſua perfundat *fol.29.* vnico diſticho. inuoluit:

Ad

Digitized by Google

Ad prædam acciti (nam ſat Lotharingia non eſt
Vna) Quirinalis prædo, Sabaudus, Iber. A

Multum remiſiſti de iniuria, qui ex *ſeptifronti vaticana bellua* ſaltem hominem, licet improbum, nempe *prædonem* feciſti *Quirinalem*. Et cum hæc ſcripſeris, cum hæc in lucem Turonis emiſeris, audes oculos in cœlum tollere? putas te latere poſſe, vel tam ſce- B leroſos verſiculos ætatem laturos ſperas? Qui parcas paruulæ Societati: qui, talibus Principibus: qui vrbi æternæ: qui patriæ tuæ: qui fidei Catholicæ ritibus: qui Dei vicario non peperciſti? ringere, freme, frende, ſpuma. *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Non ego tuam illam elumbem elegiam flagellabo, non tanti eſt. non quiſquam tibi reſpŏdebit, conuician- C di palmam retineto. Conſiderabunt Antiſtites Catholici (ceteros non moramur, quibus laus eſt diſplicere) quid, aut quantum tam virulentæ, tam impudenti calumniandi licentiæ ſit credĕdum, quo camo, & fræno tales maxillæ coercendæ, quibus petulantia tam noxia ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ flagellis vindicanda. Quibus mentes recte ſtant, nondumq. odio, D inuidia, hæreſi deuiarunt, credĕt potius Læuino Torrentio Epiſcopo Anuerpienſi *in odis*, credent Petro Angelio Bargæo *Syriados lib. 6.* poetis clariſſimis, credent Frederico Iametio, credent Iuſto Lipſio (cui hac in re quoque te foret æquum credere) crederent aliis viris eruditione, pietate, & ſapientia ornatiſſimis, quorum exſtant elogia tuis conuiciis contra- E ria, quæ poſſem hic tuis oppoſita repræſentare: ſed nec tua tanti, nec me ſinit verecundia, nec defenſoribus iſtis veritas eget. Quod ille dicebat in tragœdia:

Virtus Vlyſſis nota Danais eſt ſatis,
Nimiſq; Phrygibus:

Id tibi dictum puta. Danaos eſſe bonos, & Catholicos: Phrygas Caluinianos, & Atheos. Virtutem Dei, quæ ſe hominum noſtrorum labore, ſtudio, induſtria, per quattuor orbis plagas exeruit, (Deo ſit laus, & gloria) tibi, tuiſque ſimilibus inuidioſam potius, quam ignotam, aut imitatu facilem eſſe. Sed non vacat pluribus diem verbis conterere: vt anchoras legam, monet me inſtitutum, ad quod redeo.

De recitatione Aue Maria, & Salue Regina multa poteris (ſi lubet) exempla reperire apud Cantipratenſem *li. 2. Boni vniuerſalis fere toto c. 29.*

Non diſſimile illi Fingano, apparuit in eiuſdem Iaponiæ inſula Scichina, *quod ibid. fol. 195 narratur*, de virtute Litaniarũ, Mos eſt operariorum illius ditionis tempore pluuio, vaſis aquam excipere, qua ſudo cœlo irrigare poſſint hortos, & agros. Quoniam verò aliquando contigit *(haut dubie maleficio dæmonis)* vaſa, licet plena, nullam reddere, etiam poſt impedimenta omnia remota, aquam, vocarũt veneficum, qui ſuis ritibus diabolicis, & inuocationibus ſuperſtitioſis effecit, vt defluxerit, idque in multos annos perdurauit. *(En maleficium maleficio pulſum)* Hoc verò anno cum ruſtici in Beatiſſimæ Virginis confraternitatem adſcripti eſſent, & anteactæ vitæ lapſus, erroreſque cum dolore animi patefeciſſent, ac ſtato tempore ad excipiendam aquam neceſſariam reuerſi, animaduerterent more ſuo non defluere: *(en tertiam fraudem dæmonis iterum aquam ſiſtentis, vt iterum veneficus adiretur)* nõ iam amplius ad magos, ſed ad Eccleſiã confugere, certioremque ea de re fecerũt, ſenem quendam optimum Chriſtianum, qui in Eccleſia Futaiana ſolus diu omnium fidelium perſonam ſuſtinuerat; eumque etiam, atque etiam rogarunt, vt ipſe preces aliquas ſupra

vas

Digitized by Google

vas aquę recitaret: ſe iam Magicis ſuperſtitionibus nuncium remiſiſſe. Senex purgauit ſe quantum potuit, & re conſiderata ſecum in hũc modum eſt ratiocinatus. Si aqua Deo annuente fluxerit, Chriſtiani fortiores, robuſtioreſque in fide reddentur: ſi autem ob mea peccata non fluxerit, multi in fide refrigeſcent, & pluris faciẽt fraudes, & veneficia. Satanæ, quàm ritus, & preces ſacras. Tandem tamen exiſtimauit eorum voto ſatisfaciẽdum, multiſque eo loco Chriſtianis comitantibus ad locum contendit, & primum flexis genibus *Litanias de Sanctis*, deinde *Symbolum Apoſtolicũ* recitauit, ac mox nulla difficultate aqua per canalem effluxit.] Igitur his addenda Catholica *Litaniarum* recitatio. Volunt nonnulli etiam à Claudiano Mamerto hoc remedium inſtitutum, cum Viennenſes in Gallia horribiliter à dæmonibus diuexarentur. Vnde Mãtuanus in 4. Faſtorum.

Vrbs ſedet ad Rhodanum, Galli dixere Viennam;
Quæ tulit aduerſos caſus, paſtore Mamerto,
Et longum vexata fuit. nam fulmine crebro
Arſit, & horrificis terrarum motibus arua.
Sciſſa dehiſcebant, rimis penetrantibus vſque
Ad ſtygios amnes, vbi ſunt Iouis antra profundi.
Adde lupos, qui Tartareis agitantibus vmbris
In furias acti, ne dum iumenta per agros,
Audebant laniare homines, & in vrbibus ipſis.
Caſibus his perculſi omnes, diuina coacti
Quærere ſubſidia, & Diuos excire precando.
Hinc traxit Litanea ortum: tranſiuit in omnes
Relligio ſimilis paruo poſt tempore gentes.

A Extant Litaniarum varia genera, in libro, quem P. Thomas Salius collegit; ſed plures longè in eo; qui Monachij excuſus curante, *Sereniſſimo VVilhelmo Bauariæ Duce;* qui hoc ęuo Caroli V. Imp. exemplum imitatus, curis principalibus filio relictis, totũ ſe pietatis ſtudio addixit. rebus aliis B ſapientiſſimè geſtis, hũc feliciter omnibus laudatiſſimũ addens colophonem; gnarus, quid illud vnum porro neceſſarium, & quæ pars melior eſſet eligenda. Cæterum Litania olim tum contra cætera mala omnia, tum nominatim contra ludificationes, & vexationes dæmonũ, ſemper vtiliſſima fuit, vt plurimis teſtimoniis, & argumẽtis egregiè probauit ex noſtris Ni- C col. Serrarius, erudita ſua Diſputatione de Litaniis, Herbipoli edita: cuius etiam ſunt illæ aliæ piæ, & eruditæ Litaniæ de Sacroſancta Trinitate, nõ ſemel iam excuſæ. De hoc remedio trium ſatisfactoriorum operum non pauca, nec leuiter Tyræus *par. 3. de locis infeſtis cap. 66.*

Sextum eſt inuocatio, deuota nominis *Saluatoris Ieſu*, vel *Chriſti*, vel D *B. Deiparæ Virginis*, vel petita opitulatio ab *Angelo cuſtode*. De *Saluatoris nomine* docẽt vetuſtiſſimi quique Eccleſiaſtici ſcriptores, tam conſtanter tam frequenter, vt putidum ſit verba eorum hic coaceruare. Tot etiã exempla reperiuntur eius efficacitatis, vt faſtidium mihi lectoris cauẽdum potius, quam quærendi labor ſit ſubeundus. Indicabo loca vnde qui volet petat. E *recens vnum refert Ananias lib. 4. de natura dæmon. fol. 152. vetuſtiora duo de B. Auxentio in eius vita Metaphraſ. aliud auctor vitæ S. Euphraſiæ virg. menſe Martio, aliud de S. Theodoro Archymandrita Gregor. presbyter. 22. April. apud Suriũ, & apud eundem alia quinque vel ſex. tom. 4. pag. 154. & 513. tom. 5.*

Vide Ioan. Diac. lib. 4. vitæ D. Gręgor. c. 93. & Sigisber. an. 858. Iac. Rabũ li. cõtra Marbac. c. 26. Eiſingrinũ lib. de exorciſmo Octingẽſi. Thyrcũ de dæmonia. p. 3. n. 654. D. Iuſtin. aduerſ. Triphõ. Orig. lib. 1. cõtra Cel. Tertu. de corona milit. ad Scapulã, & in apol. Cyprian. aduer. Demetria. D. Athan. de incarnat. verbi, Climac. gra. 20. Ieſu nomine cæde inimicos: neque enim in cęlo aut in terra potentiora ſunt arma.

Digitized by Google

tom.5. pag.827. & 892. to.6. pag.671. tom.7. pag.567. vide præterea *Gretzerum lib.3. de ſancta Cruce cap.27.* & egregium exemplum illud, quod ſuperiùs lit.R. retuli de Muſſipotano iuuene. De *B.Virgine* docet exéplum illud notũ Theophili, de quo præter alios egit Honorius Auguſtodunẽſis, *in Sigillo Mariæ;* & nobilis cuiuſdam Eburonici, de quo ex Cæſario egim⁹, *lib.2.* & addi poteſt exemplũ nobilis puellę qđ *ex Mori lib.1. Dialog.c.16.* narrat Bredenbachius *lib.2. capit.27.* item quod narraui ſup. *tom.2. pag.55. A.* De *Angeli Cuſtodis* opere teſtis eſt Origenes *lib.6. contra Celſum vbi eius XXII. calumniam exagitat:* & de eadẽ ſatis clarè Paulinus *in vita* S. Ambroſij, & de eadẽ ope ſatis clara, etſi nõ petita, capio miram narrationem Saliſberienſis *lib.2. polycra cap.11.* his verbis, *Dũ puer, vt pſalmos addiſcerem Sacerdoti traditus eſſem, qui forte ſpeculariam magicam exercebat, contigit, vt me, & paulò grandiuſculum puerum, præmiſſis quibuſdam maleficijs, pro pedibus ſuis ſedentes ad ſpecularia ſacrilegium applicaret, vt in vnguibus ſacro neſcio oleo, an chryſmate delibutis, vel in extorſo & leuigato corpore peluis, quod quærebat, noſtro manifeſtaretur indicio. Cũ itaque prædictis nominibus, quæ ipſo horrore, licet puerulus eſſem dæmonum videbantur, & præmiſſis adiurationibus, quas Deo auctore neſcio ſocius meus ſe neſcio, quas imagines tenues tamen, & nebuloſas videre indicaſſet: ego quidem ad illud ita cæcus extiti, vt nihil mihi appareret, niſi vnguis, et peluis, & cætera, quæ antea noueram. Exinde ergo ad huiuſmodi inutilis iudicatus ſũ, & quaſi qui ſacrilegia hæc impedirem, ne ad talia accederem condemnatus. Et quoties rem hanc exercere decreuerat, ego quaſi totius diuinationis impedimẽtum arcebar. ſic mihi in ea ætate propitiatus eſt Dominus.*] vtique arbitror per Angelũ cuſtodẽ: ſed addit.] *Cum*

A *verò paululum proceſſiſſem, & flagitium hoc magis, & magis exhorrui, & eo fortius confirmatus eſt horror meus, quod cũ multos tũc nouerim, omnes antequam deficerent, aut defectu naturæ, aut manu hoſtili, beneficio luminis orbatos vidi, vt cætera incommoda taceam, quibus in conſpectu meo à Domino, aut proſtrati, aut pertubati ſunt, exceptis duobus, Sacerdote videlicet, quem præ-* B *miſi, & Diacono quodam, qui ſpeculariorũ videntes plagam, effugerunt, alter ad ſinum canonicæ, alter ad portum cellulæ Cluniacenſis ſacris veſtib. inſigniti. Eoſdem tamen præ cæteris in congregationibus ſuis aduerſa plurima poſtmodũ perpeſſos eſſe miſertus ſum.*] De implorata verò, & impetrata eiuſdẽ cuſtodis Angeli ope teſtis eſt S. Golauduch, cuius mẽtio apud eius coæta- C neũ Euagriũ, ſed qđ adſcribam, apud eũ nõ habetur, ſed ex Stephano Hierapolitano retulit Nicephor. *Hiſtor. lib.18.c.25.* eã grauiſſimè variis Perſicorũ Magorum verberibus, cruciatibuſque affectam, ſemper abſque vllo medicinæ præſidio, angeli ductoris opera ſanatã fuiſſe. Quæ ad vtrũque Angeli, nẽpe & Dei genitricis ſimul auxiliũ apprimè pertineat, dabo nar- D rationẽ aliam, certa totius Luſitaniæ traditione notiſſimam, & à rerum D. Dominici Ordinis Hiſtoriographo Ferdinando del Caſtillo memoriæ proditã. *1.p. Hiſtor. Gener. Ordin. Prædicator. lib.2.c.72. vt ex eo refert Alph. Villegas Flor. Sanct. p.3. vita.173.* Boncela municipiũ Conimbricẽſe eſt, ibi nobilibus parentibus natus, quidam Ægydius. hic, vix dum adoleſcẽs, in- E duſtria, & fauore tres Canonicatus, & Prioratũ vnũ adeptus, omni vitio diffluebat, nõ indoctus humaniorum litterarũ, & Philoſophiæ, & Medicinæ, cui, quam ſibi opportuniorem ad nequitiam rebatur, totum ſe dare, & Luteciam eius addiſcẽdæ cauſa cùm cogitaret, iter aggreſſus dæmonẽ ob-

Li.6.c.19.

Digitized by Google

uium humana in ſpecie habuit. Malus ille viç comes, à no'o ſibi, ſed ignotus, paulatim varia quærere. vt audiuit profectionis conſiliũ, quin tu (inquit) me potius audis? ſcientiã indicabo, quæ & adeptu facilis, & vſu præcipua ac dignitates, voluptateſque; ipſius etiam, quã ſitis, medicinæ ſumma perfectio eſt. Necromãtiam dico. dixit, & perſuaſit. abducit Ægidiũ, & adducit in vaſtũ ſpecũ, prope Toletanã ciuitatẽ. ibi occurrere læti, & excepere venientẽ viri, dæmoneſque humana effigie. itur in ſpecũ; exigitur nõ ſecreti tantũ, ſed & ligiæ fidei, ſiue homagij perpetui Sacramẽtũ. volens adigitur, & ſchedula proprio conſignata cruore, promiſſum cõfirmat. Septẽnio illic tetris artibus, & caliginoſa ſcientia imbuitur. poſt Lutetiã profectus, miros breui inter Hippocratis ſectatores progreſſus facit, & Doctoratus laureã adeptus: gliſcebãt enormia magis magiſque peccata: ruebat de ſcelere in ſcelus: ambiguũ erat, fama eruditionis, an nequitiæ infamia maior. Sed, ò Dei bonitatẽ! vi, quem lenitate nequiuerat, ſtatuit trahere. Ecce tibi equitẽ hoplomachũ, lanceã vibrantẽ, & intentantẽ miſero, irato vultu, minaci voce clamantẽ, *vitam hãc, moresq́ deſere, ad frugem reuertere.* Subitus Aegidiũ terror occupauit, ſed, veloci motu, cũ terrore inſtitutũ priſtinum diſplicere deſit. ad volutabrũ luti reuerſo; poſt triduum idẽ ille eques iã terribilior non ſolũ minatur, eadẽ verba repetẽs de mutãdo vitæ inſtituto, ſed lanceã pectori infigit, & vulnus, etſi nõ graue, imponit. Fractus animo noſter: *Dedo*, inquã, *me, faciam Domine quicquid iuſſeris.* Saulũ diceres in terram deiectum. Statuit ſeriò, ſe totum Deo dicare, & quo intus impelli ſe ſentiebat *(vrgẽte, ſic opinor, Angelo cuſtode, qui apparuerat)* religioſæ alicuius inſtitutæ familiæ ſe addicere. Hoc animo Luſitaniã repetẽs, dũ per Pallẽtiã iter habet, vbi tũ Monachi Dominicani monaſterium moliebãtur, ſubit cupido cernẽdi operis. vidit viros ſanctitate, & eruditione claros, quoſdã ẽt viribus, & ætate defectos, delicatè olim nutritos, calcẽ ſubigere, ligna dolare, lapides parare, & onera humeris portare, ſumma lætitia, & alacritate. Optat ſe illis iungere, petit inſtãter admitti, impetrat. Tirocinio defungitur, magna ſpe Sanctitatis futuræ excitata: poſt aliquot annos miſſus Santarenũ in Luſitaniã, ibi creſcebat oratione, & victoria ſui. Vnus angebat ſcrupulus, quod penes dæmonem hæreret ſchedula illa obſcæna, & inteſtabilis. Igitur ardentiùs Reginæ cœlorũ ſe cõmendabat, mali huius remediũ aliquod poſtulabat, nõ ſine lacrymarũ imbre, & continuo ſuſpiriorũ cõcentu. Quid, neget miſericordiæ Mater ſic poſtulanti? Die quadã, cùm in ſacello tẽpli prolixiùs oraret, apparuit illi dæmon formidabili aſpectu, deteriore vlulatu, cõuicium facit, & præſtitã fidẽ, acceptaque beneficia petulanter exprobrat. tandẽ, poſt multa minaciter, & proteruè, & impotẽter obiecta, *faxo* (inquit) *huius te monachiſmi, & violentiæ, quæ me tibi ſyngraphum hunc cogit reſtituere, nunquam ſatis pœniteat.* ſimul abijcit eum ad pedes Ægidij, & videri deſiit. Aegidius chartulã accipit, & lacerat minutim. Nec vanæ dæmonis minæ fuere. admirãdis illũ modis plus ſeptennio poſtea vexauit. mitto vexationes alias. aſſumebat monachi cuiuſdã, qui in eodem degebat monaſterio ſimilitudinẽ, & nihil non qđ excogitari inter domeſticos poſſet, moleſtiæ, Ægidio inferebat. patiebatur hic, ſed tandẽ dolens malitiam illam ſerpere, & fratrem, vt putabat, illum, Deũ ſic ſemper offendere, rem defert priori, & petit aliò mitti, cauſamque aperit acceſito fratre deprehenſus

hen ſus

henſus calumniator, & inſolens ab aliis, ſolitus ab Aegidio vinci deſiit victori negotiũ faceſſere. Viuus tandem clarus multis nõ virtutibus tantũ, raptibusque, ſed & miraculis variis, anno 1265. mundo denaſcitur, vt cœlo naſceretur, ſepultus Sãtareni, vt ſanctus colitur. Habetis, & Deiparæ Virginis vno in exemplo efficaciſſimum contra dæmones præſidium, & (quæ dixi aliis locis) præterea de ſcholis Magicis Hiſpaniæ, de homagio præſtando, & chirographo cruento, de repræſentandis innoxiis, de apparitione dæmonum, & etiam Angelorũ. Ioannes Molinetus narrat Energumenarum illarum Quercetẽſium, de quibus egi non ſemel, poſſeſſores dæmones inter cætera queſtos; ſibi à *Miſericordiæ matre* manubias animarum plurimas quotidie eripi, nec non ab illo gigante pueri baiulo, & ab alia rotæ, & alia turris geſtatrice. ſic enim illos ſacratis *Mariæ, Chriſtophori, Catharinæ, & Barbaræ* nominibus abſtinentes, ad Eccleſiaſticam picturam alluſiſſe apparet.

Lib.1.q.1. ſup. Lib.2.q.4. Li.2.q.11. num.5. Li.2.q.27. ſect.2. Li.2.q.26. ſect.3. Chron. Belgiæ, anno 1490.

Quid verò prohibet me *Patronæ* Virginis *Deiparæ* memoriã, & venerationem, alia quoque certiſſima narratione recolere, vt quã efficax ſempiternus inuocatio contra tartareã tyrannidem fuerit Lectores intelligãt? Horatius Turſellinus Hiſtoriæ Lauretanæ ſcriptor, pari elegantia, & fide, rem geſtam proponit: *gallum porro iuuenem Lauretanæ virginis tutela ſeruauit, quem in præcipitem locum libido inſana prouexerat. Hic, vt erat proiectæ cupiditatis, audaciaq́, in vetitas ſe effuderat voluptates. Expugnato multarum matrumfamilias pudore, immodico cuiuſdam mulieris amore flagrabat: qua cum nec prece, nec precio, nec vi, doloue potiri liceret: vltima experiri ſtatuit. Igitur conciliatum magicis cantionibus dæmonem rogitat, vt ſe voti compotem faciat, ad omnia ſe deſcen-* A *dere paratum oſtendens, ſi eo, quod expeteret, frueretur. Diaboli ergo iuſſu à Chriſto deficit: ſeq́, totum illi dedit, tradit, q́; ſuper hæc omnia iurat conceptis ab illo verbis, & chirographo ſuam obſtringit fidem: vſque eo impuras mentes voluptatis amor excæcat. Cæterum, vt potius eſt, quod cupierat, fecit, vt fit, faſtidium copia: & cæleſti luce oborta, magnitudinem ſceleris ſui ſera æſtimatione perpendit.* B *Ergo poſteaquam animum curis anxium pœnitentia ſubijt, ad veniæ ſpem erectus, cæleſtem opem ſpectare, Deum, Deiq́, parentem implorare cœpit. Inter hæc occurrit animo virgo Lauretana, eiusq́, ædis Sacerdotes ampliſſima facinorum expiandorum authoritate præditi. Protinus Deo authore, ac duce Lauretum petit, haud dubius, quin inibi eſſet tantis malis remedium* C *inuenturus. Nec ſua illum fruſtrata ſpes. Lauretum vt venit, Sacerdotem idoneum nactus, re omni expoſita, conſulit, ecqua ſibi ſpes ſit reliqua ſalutis. Ille primo ſceleris atrocitate exterritus paulisper hæſit: deinde immanitate facinoris demonſtrata: ita ſpem illi ſalutis oſtendit, ſi precibus, ieiunijs, voluntariaq́, corporis vexatione Deum placare penitus inſiſtat. Cum ille nihil omnino* D *pœnarum recuſaret, promiſit Sacerdos, ſi imperata feciſſet, ſe faciles aures ei daturum, & tantum piaculum Deo propitio vtique expiaturum. In digreſſu hominem monet, vt per triduum inedia, cilicio, flagris corpus affligat, B. Virginis opem implorans: per eam à Deo veniam expoſcat: ſe eodem triduo rem diuinam pro ipſius incolumitate facturum. Et vtrinque exſtuit fides. Ita* E *triduo extracto, ſacerdos optimum ratus eſt ante abſolutionem, chirographum à dæmone extorqueri, ne quid omnino iuris in illũ haberet. Proinde hominem ab ſe dimittit monitum, vt anguſtiſſimum ſacellum ingreſſus precibus, lacrimisq́, Deiparam vſque eo fatigaret, dum chirographum à diabolo extortum*

ed by Google

reciperet. Morem gerit ille, ſuæ ſalutis, ſecuritatisq́; auidus, haud dubia ſpe, id ſe deprecatione Deiparæ Virginis impetrare poſſe. Ergo proſtrato ante Virginem corpore, lacrymans obnixe eam precatur, vt recepto illo nefario chirographo, ſaluti, incolumitatiq́; ſuæ conſultum velit, ingenti miraculo compos voti efficitur. Verſiculos illos ex animo iterabat: Monſtra te eſſe matrem. Sumat per te preces, qui pro nobis natus tulit eſſe tuus. *Talia precatus ſubito chirographum in manus ſuas delapſum conſpicit. Itaque vix ſibimet ex inopinato gaudio credens, integrato fletu grates Virgini enixius agit. Inde ſacello egreſſus, lætitia exſultans ad Sacerdotem accurrit: receptum Deiparæ beneficio ſcriptum oſtendit. Id erat tot, tantisq́; in Chriſtum, atque in ipſum, qui ſcripſerat, diris, & execrationibus refertum, vt facilem appareret, à ſempiterno humani generis hoſte dictatum. Verumtamen tantum vinculum omni diabolica fraude potentior vis diuina diſſoluit: ita deuotum illud inferis caput, Deiparæ benignitate aſſeritur in libertatem filiorum Dei: ne quiſquam omnino, quamuis facinoroſus, ac perditus, ſi modo ipſe perire nolit, de ſua ſalute deſperet, neu cuiquam in dubium veniat Dei clementia, qua vltro* Matrē *ſuam reis* Patronam *dederit ad ſalutem.*] Hoc exemplum gratius futurũ ſpero, eo quod ſimul praxim quandam iuxta tutam, & facilem Confeſſariis, pœnitentibusque proponat: cuius normã, ductumque in ſimilibus admodũ perplexis conſulationibus imitari poſſint: quod libri huius ſexti inſtitutum vel maxime flagitabat, à me nõ prætériri. Alia duo valde illuſtria refert Cæſar. miraculor. lib. 6. cap. 26. & 27. ex quibus quam efficax contra dæmonum præſtigias remedium ſit, nominis Mariæ deuota cum fide pronunciatio clariſſime videtur. Alia ſuggerit Hiſtoria miraculorum B. Virginis Montis ferrati, in qua multi traduntur dæmonum tyrannide, quibus ſe deuouerãt cõſecratæ B. Virgini, & eius imagine inſignitæ candelæ partim ſolo adſpectu, *vt narratum Mirac. 150. fol. 138.* partim contactu, *vt miraculo. 172. fol. 147. & miracul. 237. fol. 215.* partim ſola inuocatione S. nominis & petitione auxilij, vt *miraculo 45. fol. 60.* partim promiſſa ad hanc ædem ſacram peregrinatione, vt *miraculo 289. fol. 256.* liberati habes illuſtria admodũ miracula in hoc genere apud Lipſiũ lib. de B. Virgine Aſpericollis Zichimenſi, ſed claudat hũc §. ſanctus vir, & bonus poeta Prudentius de ſacratiſſimæ Dei genitricis contra dæmonas poteſtate agens: Cathem. hym. 3.

Auctor & ipſe doli coluber
Plectitur improbus, vt mulier
Colla trilinguia calce terat:
Sic coluber muliebre ſolum
Suſpicit, atque virum mulier.
Ecce venit noua progenies,
Aethere proditus alter homo,
Non luteus, velut ille prior:
Sed Deus ipſe gerens hominem,
Corporeisq́; carens vitiys,
Fit caro viuida ſermo Patris:
Numine quem rutilante grauis,
Non thalamo, neque iure tori,
Nec genialibus illecebris,
Intemerata puella parit.
Hoc odium vetus illud erat,
Hoc erat aſpidis, atque hominis
Digladiabile diſſidium,
Quod modo cernua fœmineis
Vipera proteritur pedibus.
Edere namq́; Deum merita
Omnia virga venena domat:
Tractibus anguis inexplicitis
Virus inerme piger reuomit
Gramine concolor in viridi.
Quæ feritas modo non trepidat
Territa de grege candidulo?
Impauidas lupus inter oues
Triſtis obambulat, & rabidum
Sanguinis immemor os cohibet.

Agnus

Digitized by Google

Agnus enim vice mirifica
Ecce leonibus imperitat,
Exagitanſq́, truces aquilas
Per vaga nubila, perq́, notos
Sidere lapſa columba fugat.
Tu mihi Chriſti columba potis,
Sanguine paſta cui cedit auis,
Tu niueus per ouile tuum
Agnus hiare lupum prohibes,
Sub iuga tigridis ora premens.

Septimum, eſt *Signaculum ſanctæ crucis*, de cuius præconiis liber eſſet ſolidus contexendus ex Sanctorum Patrum ſcriptis, & rerum geſtarum exemplis. *Vide D. Cyprianum ſerm. de paſſione Chriſti, Origenem lib. 3. in Iob, Lactant. lib 3. cap. 24. D. Antonium, apud Athanaſium, ipſum D. Athanaſium de Incarnat. Verbi, (vt ait:* ſignum crucis tollit omnẽ Magiam.) *D. Gregor. Nazianz. orat. 1. in Iulian. & ad Nemeſium, D. Chryſoſt. homil. 8. in epiſt. ad Coloſſ. & homil. 50. in Mattha. Diu. Cyrill. Catechc. 4. de Aſcenſ. Niſſenum in vita Thaumaturgi. Hieronymum in vita S. Hilarionis. Auguſtinum lib. 2. de ſymbolo ad Catechumen. & ſermo. 81. de temp. Theodoretum in vita Macedonij, & lib. 3. hiſt. cap. 3. & lib. 5. cap. 21. D. Gregor. lib. 2. Dialog. cap. 10. Ioan. Diaconum lib. 2. vita D. Gregor. cap. vlt. Slabrum lib. 4. hiſtor. cap. 5. ex quo Baronius Annal. tomo 11. anno 1027. Thomam Cantiprat. lib. 2. cap. 57. a part. 34.* apud quos exſtant memoria digniſſimæ de hac re hiſtoriæ: nec minus illuſtres aliæ, vna de incẽdio ſæuiſſimo quod Rhemis Diabolus excitarat, & S. Remigius ſigno crucis exſtinxit, habet Hincmarus *in eius vita*. aliud de B. Vedaſto, qui crucis ſigno maleficium aliud aboleuit, teſte Albino Flacco hiſtorico vitæ eius, eodẽ dæmonibus præualuit ſigno, D. Auxentius, teſte Metaphraſte: vt & S. Albinus, teſte Fortunato, & S. Suibertus teſte Marcellino, & Beat. Caluppanus, teſte D.

A Gregorio Turonenſi, qui memoria dignam rẽ narrat, vt & de S. Niceta Theoćteriſtus eius diſcipulus apud Metaphraſtẽ in Aprili, & de B. Vincentio Ferrerio Rauzanus, & de Eutychio Patriarcha Euſtathius eius diſcipulus: qui & ſignum crucis vocat *telum dæmonibus formidabile*: hoc ſigno Macarius Patriarcha Antiochenus ĩ Bauaria morbos pepulit, Mechliniæ incẽdium exſtinxit, Tornaci ſeditionem cõpeſcuit, vt tradidit Anonymus, *in eius vita*, qui ante quingentos annos ſcripſit. benedictione huius ſigni Theodorus Archymãdrita veneficij Theodori Magi vitauit, ſæpe dæmones expulit, ſolitas frugum calamitates auertit, & dæmones certis locis includebat, & ſigno crucis locũ obſignabat, ne cui nocere poſſent, teſte Georgio eius diſcipulo. Eodẽ gladio vtebatur B. Godefr. teſte Nicolao eius æquali, *c. 13. eius vita:* & S. Portianus, teſte Greg. Turonico *de vita Patrum cap. 5.* & S. Maximus Rhegiẽſis, teſte Dinamio Patricio (*apud Sur. in No. v.*) qui & miras dæmonũ præſtigias, & vnico hoc telo partã narrat victoriã. Docebat hoc S. Eligius Nouiomenſis ſuos his verbis: *Chriſtiano nec auguria, nec alia quælibet figmenta poſſunt officere: quia vbi ſignũ crucis cum timore, & fide Dei præceſſerit, nihil ibi inimicus nocere poterit.*] Fatentur hoc dæmones expulſi à S. Patapio apud Metaphr. *menſe Nouemb.* clamantes: *vere terribilis es, ò Nazarene, vere terribilis es, & vbiq́, in omnes obtines imperium. Quo ergo proficiſcar? ſi in deſertum, ſi in ciuitatem, ſi vbicumque duxerit aliquis, tu illic præuenis: ſola crucis figura, ſolo tuo nomine nos expellẽs.*] Merito itaque S. Daniel Stylites, ad effugandos dæmones, vbique *crucem, vt arma inexpugnabilia* (ait Metaphraſtes) *inferebat*. Hoc in ſigno tã feliciter vincebat S. Maurilius, vt narrat Fortunatus, nec non S. Aichadrus, vt refert

In vita Caluppani apud Sur. tom. 2.
Lib. 1. eius vitæ c. 10. & li. 2. c. 7.
Refert S. Audoenus eius æqualis l. 2. vitæ Eligij cap. 16.
Vitæ S. Maurilij c. 5. & 6. & 21.
Vitæ patrum c. 17.

fert Fulbertus ſcriptor eius vitæ: item S. Nicetius Treuirẽſis, vt prodit Turonenſis Gregorius: item ex conſilio B. Nonni pœnitens illa famoſa Pelagia, teſte Iacobo Diacono Heliopolitanos: itẽ S. Iacobus Alemannus, teſte Antonio Flaminio *vita illius cap. 11.* item S. Gallus Abbas & confeſſor, teſte VValafrido Strabo *lib. 1. vita S. Galli c. 7.* & innumeri alij. eadẽ enim Sãctorũ omniũ ſemper de hoc ſigno, ac trophæo ſalutis noſtræ ſententia fuit, eadem ſæculorum omnium experientia. Nolo plura addere, velim dumtaxat legi, quod de Diacono à S. VVulfranno miſſo, vt præſtigioſum palatium Ratbodo oſtenſum viſeret, narrat Ionas Senonenſis, qui eo tempore vixit, & id ſe accepiſſe ex oculati teſtis Ouæ Presbyterij Friſij ore ſcribit, in *vita S. Vulfranni, apud Surium menſe Martio*. Quod cur in dubiũ vocet, Corn. Kempenſis *lib. 3. hiſt. Friſ. cap. 11.* nõ ſatis intelligo. Multa enim paſſim talia à grauiſſ. ſcript. prodita. Legite quod de Cabade Perſarũ Rege narrat Glycas *p. 4. Annal. fol. 370.* & his addite quæ Thomas Boſſius collegit *lib. 2. de ſignis Eccleſ. cap. 8. & ſeq. & lib. 15. c. 1.* & Sprengerus *cap. 1. q. 4. p. 2. mallei.* denique Societatis noſtræ Iacob Gretzerus *lib. 3. de S. cruce c. 18. & 19. cum aliquot ſequentibus*, & Pet. Thyræus *p. 3. de dæmoniac. c. 44. & li. de locis infeſtis p. 3. c. 68.* Sed vnũ nolo præterfluere, notatum à Franc. Bencio litteris Mediolanenſ. *Anno 1591. Sacerdos quidam Aronæ agens pollicitus erat Deo, aditurum noſtram Societatem, idq; vni è noſtris aperuit. Indigne hoc tulit dæmon, ſeq; ad ſolita arma conuertit. Impuris cogitationibus hominem aggreditur, ita infeſtis, vt adimerent ſomnum: ſurgit è lectulo miles Chriſti, & lectitandis piorum hiſtorijs noctes ducit inſomnes. neque hoc tulit aduerſarius, ſuſpenſam lucernam ad parietem ſic deijcit, vt effuſo oleo totum volumen*

A *fœde prolueret. neque hoc ſatis. inter cœnandum inuadit immundo afflatu: hic à menſa ſtatim in cubiculum, humiles ad Deum preces effundens humi protectus, & pro cibo corpori flagra ingerere: cum ſic quoque cæco igne carperetur, nudatis pedibus terram inſtitit binas horas, vel ternas, dum importunus calor deferueſceret: dein conijcit ſe in cubile feſſus: viſus in eodem ſtrato videre mu-*
B *lierem & attingere eius comã manuum extentu: deſilit repente attonitus, & ad lectulum conuerſis luminibus nihil videt: donec bis, terue agnouit, timuit ludibria oculorum: idq; pluribus noctibus accidiſſe teſtatus eſt: tandem eo res proceſſit, vt miſer iturus cubitum, brachia ſibi, manusq; arcte colligaret, inditis vinculis, ne in ſomno attrectarent quicquam manus errantes fruſtra. ſimul enim ſo-*
C *por & ligabat ſenſus breue ad tẽpus, & brachia ſoluebat. Sed nimirum, quæ eſt Dei clementia, diaboli tentatio eſt infra hominum facultatem: fugauit illum, qui pro caſtitate pugnabat cum fortiter obſtitiſſet. Redijt tamen victus ad pugnam admirabili arte. Egreſſus aliquando ſacerdos idem ex oppido, leuandi æſtus, iuxta lacum inambulat perſoluens horarias preces Mariæ Virgini.*
D *Vix ducentos paſſus proceſſerat, cum aſſecutus eſt eum vir quidam, cum rutila barba, & promiſſa, veſteq; magni precij: inſidebat equo pulcherrimo atri coloris, qualis, nullus illis regionibus: famuli erant à pedibus duo: cum acceſſiſſet propius perhumaniter ſalutauit, numquid ad* Iubilate, *inquit, perueniſti? recitabat forte Sacerdos illum pſalmũ. & quod magis mirum, ita preſſa voce, vt*
E *exaudiret tantum ſe ipſe. tum verò equitem inter, & ſacerdotem ſermo inſtitutus, hoc ordine. Prior eques ſpecie rimantis, quæ eſt animo tibi infixa cura? quæ ſollicitudo mœrentem exedit? at ille diſſimulans, mihi bene eſt, ac bello: fruſtra tibi huius rei quæſtio fuit. Cui eques. Mi homo, mihi dare verba difficile eſt,*

cui

cui datum olim à Deo, vt introſpiciam, quid tacitis cogitationibus voluent homines, agitentq́. cum ſtetiſſet Sacerdos admiratione defixus, & ſtupens loquentis habitum, corpuſq́. totum luſtraret luminibus ſumpto animo. Quod, ſi tibi ea eſt virtus, effare, quæ me angit moleſtia? ſi quid fortaſſe tu plus ſcis de rebus meis, quam ego ipſe. Cui ille: Votum Societatis Ieſuitarum: hic ſtimulus cor vellicat, hoc te quietum eſſe non ſinit. Sed tu alias res agas neceſſe eſt, ad illā tibi aditus non patebit: me vide. Suſpicatus alter, ne aliqua ratione inaudiſſet a noſtris. Non certum ſatis votum illud fecerim, nec ne: ſed vt ita ſit, ſi certum eſt Patribus me excludere, non abyciam animum, nec me diſcruciabo: neque enim vna eſt tantum pie, ac ſanctè Deo inſeruiendi via. rectè iſtud quidem ait eques, mitte illam de pectore curam, eſt tibi ea indoles ingenij. is truncus corporis, & hac, ſuper ea, voluntas, vt vel in iſta qua nunc vteris ratione vitæ, poſſis innocentiam tueri. quod, ſi me audis, aliam terram vide. vbi Deo viuas, & tibi, Arona relicta. iam me ſequere, nec temerè erit conſultum rationibus tuis: optima apud me eris conditione. non lacto manibus promiſſis. huc reſpice, hac cum diceret, crumenam prægrandem manu percutiebat crepantem argento. egit gratias ſacerdos, non poſſum ad præſens vti liberalitate tua, vt fidem meam præſtem Eccleſiæ Aronenſi, & ſubitò interfatus eques, quæ iſthac fides, ſine publica vlla ſponſione, aut chirographo? An te LIII. æris libra (neque enim plures accepiſti) addictum habebunt. Aſſentiebatur hac audiens non ſine admiratione: ſed coniectura ducebatur ad ſuſpicandum, ad illius aures permanaſſe omnia ab aliquo Aronenſi. Tum paulò fidentior, Tu verò quo iter intendis? vbi habes? Pallantia reſpondit (nomen eſt oppidi ad lacum Verbanum) & qui ad nos appellit lintermeus, ad vicinalem vſum paratus. agebatur ab vno, atque altero remige, vtroque pullato. aſpicit ſacerdos, & miratur non antea viſum. Nunc ſi accipis conditionem, Pallantiæ mecū eris quamdiu voles, ſi ſtat religioſam vitam complecti, vt in vnam admittaris inſignem, & Sanctitate præſtantem, curabo. Laudo egregiam humanitatem tuam, quæ ſponte vteris in hominem ignotum: ſed habeo cauſas remittendi. Hac ſermonum vice cum paulum ſubſiſtere cogeretur Sacerdos Præ, Domine inquit, poſt paulò ſequar, nec aliter fecit, ac dixit. Tum ſalutare crucis ſignum in fronte exprimens, atque in loco cordis, & penſilem corollam baccis conſertam ſacris, quis preces numerantur, manu prehendens præcedentem ſubſequitur.] deſiere ad crucem ſubitò apparere, eques, famuli, cymba, remigesque. Quis non miretur tot cōtortuplicatas colubri tortuoſi fraudes, vnico Sanctæ Crucis ſigno nebulæ inſtar diſſipatas? Et ſi non ſis (Lector) præoccupatus, aut mēte vana, nihil dubito, quin VVieri impudentiam, virulento, & tortuoſo ſermone conantis eleuare, quam ipſemet prodiderat narrationem, ſis vehementer deteſtaturus. Illud quoque velim notes & in memoriȩ ſinum recondas, quod B. Fortunatus diſertè prodidit, aliquādo Sanctos hiſce diuinis remedijs quædā alia adhibuiſſe, dicis tantùm cauſa: vt miraculorum gratiā, hoc quaſi naturalis remedij velamento (quæ illorū erat humilitas) obumbrarēt, & humanam laudem effugerent, vt de B. Radegunde Regina idē prodidit, eā crucis ſigno folium pampini addere conſueuiſſe. Fortunat.[9] li. 1. vitæ S. Radegū.

Octauum præbent *Sanctorum*, qui in cœlis beatitudine perfruūtur æterna *reliquiæ*, de quibus illud, vt in cœlis, ſic in terris verum; *nimis honorati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum.* fremant vt lubet Vigilātiani noſtri, in eorū illos Principe D. Hieron. iā iugulauit, damnauit eos Naziāzenus, damnauit Chry-

ſoſtom. damnauit Ambroſius, damnāt Eccleſiaſtici Annales,damnāt geſta Sanctorū omniū,damnat,quæ errare nō poteſt in fidei rebus,Eccleſia Catholica. de innumeris pauca memorabo. Quotannis ad D. Philippi Apoſtoli ſepulchrū in Sicilia plurimos energumenos liberari, adeò vt anno 1541. pluſquā ducentæ fœminæ huiuſmodi fuerint numeratæ,auctorē habeo Thomā Faſellum *lib. 10. de rebus Siculi cap. 2.* idem cernimus in Brabātiæ Gela.ad S. Dympnæ ſepulchrum,in Flandriæ Rothnaco,ad reliquias S.Hermetis. ſcribit Turonenſis puerum ægrotum, cum hariolo traditus fuiſſet ſanandus incātationibus,ſortibus,ligaturis, pro vita morti mancipatum:alium eadem lue laborātē,ſumptis de ſepulchro S.Martini puluetibus ſanitati reſtitutū. *(d. cap. 45.)* idem narrat, Iuſtinum magicis præſtigiis ac laruis mirè infeſtatum,ſuppoſuiſſe capiti frenum Conſtantini,in quo claui Dominici vnius virtus intexta,& tertia vexationis nocte quietē recepiſſe. *(de gloria Mart. lib. 1. c. 6.)* Georgius Monachus ſcribit oleo ſanctarum reliquiarū, addito ieiunio & oratione,multos dæmoniacos à Beat. Auxentio ſanatos. Hāc virtutē ſepulchro S. Hereberti Colonienſis Epiſcopi, tribuit etiā Rupertus Tuitienſ. *cap. vlt. eius vitæ:* de ſepulchro Lutgeri Monaſteriēſis Epiſcopus referūt Monachi VVeſdenēſes *lib. 3. vitæ eius cap. 6.* de lipſanis capillorum S.Vincentij Ferrerij Petrus Rauzanus, *lib. 4. vitæ illius cap. vlt.* de S.Guthlaci zona Felix Crolādiēſis *in eius vita,* de S. Richarij corpore Albinus Flaccus, *in eius vita.* Apud Cappenburgum quidam multas malignorum dæmonū infeſtationes patiebatur, vt adiit ſepulchrum B. Godefridi omnia dæmonū phantaſmata euanuerunt. Meritò itaque S.Benno Miſnēſis Epiſcopus toto vitæ ſuæ

D. Hiero. contra Vigilitium. D.Nazian. orat. de B. Cyp. circa fi. D. Chryſo. in orat. cōtra Gētiles de ſancto Babyla,& hom. 26. in 2. ad Cor. Amb. ſerm. 77. & 91. Rufin. lib. 2. hiſt. cap. 25. Socrat. l. 3. c. 16. Euagr. lib. 1. c. 16. Sozomen. l. 7. cap. 26. Niceph. li. 10. cap. 8. Greg. Turonen. l. 2. de glor. mart. c. 45. plures alios citat ex noſtris Io. Gibbonus erudi. Diſput. de Sāctis an. 319. excuſ. Treuiris. & Boſius li. 15. de ſignis Eccle. c 7. 11. 12. & Thyr p. 3. de dæmonia. ca. 33. & adhuc accuratius p. 3. de locis infeſtis. ca. 67. Hi multos citant, quibus addo Teofr. Abba. ſerm. de veneratione Sanctorum & ſerm. de

A tempore religioſe reliquias ſanctorū colens,eas tanquam cœleſtem quendam theſaurum venerabatur. Meritò B. Ioannes Damaſcenus Sāctorum reliquias vocauit, *fontes ſaluiferos, ex quibus plurima ad nos beneficia manant, ſuauiſſimumq́ vnguentum profluit.*] Meritò tot olim & hodie ad eorū ſepulchra inſtitutæ fuerūt peregrinationes, & ſuſpenſæ tot corollæ,
B atque anathemata. Cauendū duntaxat,ne quas in hoc cultu Sanctiſſimo ſuperſtitioſas cęrimonias miſceamus, vt monet Syluest. *verbo reliquia.* Sanctis enim odioſa ſuperſtitio grata religio. Teſtata id fuit B.Glyceria martyr, ex cuius corporeis exuuiis vnguentum ſuauiſſimum,& ſaluberrimum morbis omnibus medicamentum fluere ſolebat:quadam verò die,
C cum Epiſcopus Perinthi inſcienter argenteum quoddam Vaſculū emiſſet, quod Magicis miniſteriis impenſum fuerat,continuò deſiit ſacri fluor vnguenti. *Re noua perculſus Antiſtes ad preces confugit,diuinoq́, impulſus ſpiritu vas nouum amouit, & antiquū repoſuit, ac protinus vnguentū ſicuti prius ſcaturire cœpit. Quocirca rem diligentius inquirens,comperit vas illud nefan-*
D *dis rebus ſeruiſſe, quod ſimul atque ad Imperatoris aures peruenit, habita quæſtione, tanti criminis reum, uti par erat, ſupplicio affici iuſſit.*] *Narratur à Nicephoro lib. 18. cap. 32.*

Nonum, in Eccleſia quoque vetuſtiſſimū,& miræ efficacitatis eſt, *aqua benedictione ſacra & ſolemni ritu ad id inſtituta;* eaque duplex,vna baptiſmalis in vigilia Paſchæ, & Pentecoſtes
E conſecrari ſolita, quæ iure Canonico cōprobatur: altera luſtralis, ſingulis Dominicis initiò primi ſacri cōſecrata,nominatim ad dæmonis impetum reprimendum, & alia pericula auerruncanda, iam in vſu ante Alexādri primi tempora,& ſemper à Catholicis omnibus,magno cū fructu, reten-

Sāctorum reliquiis. Sur. to. 7. ex Anonymo coætaneo S. Godefr. Emſerus c. 25. eius vitæ. Lib. 4. de orthod. fid. c. 1.

c. in Sabbato. & c. nec quenquam, d conſecr. d. 4.

ta

Alex. l. ep. 1. Conc. Nannetenſ. c. 5. Rhegino li. 1. de diſcipl. Eccleſ. c. 210. Lib. 2. ep. de reb. Iapon. ep. 1.

ta honorataque. Meminit *in vita D. Gregorij Magni* Ioann. Diaconus monaſterij, per eius aſperſionem, à dæmonib. liberati: hodie miraculũ iſtud apud Indos ſæpe renouatur. Plura referunt alij exempla. de Ioſepho quodam Epiphanius; ſcribit, cum adhuc ille Iudæus eſſet, inſanum quendam ab eo per aquam cruce ſignatam, ſanitati reſtitutum: de fœmina, quæ magicis præſtigiis in equã transformata putabatur Pallad. teſtatur, cum B. Macarius aquam benedixiſſet, ſuperque caput eius precatus fudiſſet, feciſſe; vt, quod erat, omnibus videntibus fæmina videretur. Apud Theodoretũ Marcellus Epiſcopus Iouis Apameni fanum cum dirueret, atrum dæmonis ſpectrum flammæ vim ne materiam ligneã depaſceretur, impedire cernens, aquam ſignaculo crucis muniuit *(h. benedixit)* & ea iuſſit flammã aſpergi. contactum non ferens improbus ille aufugit, & aqua quaſi oleo excitatus ignis, momento temporis fanum conſumpſit. Beat. Theodorus Archimandrita noxas omnes aqua benedicta ſolebat repellere, etiã morbos à dæmoniis illatos, vt *à Phentino illo apud Tantendiam, qui obuius dæmoni in forma canis, ſolo illius hiatu in grauiſſimam ægritudinem inciderat: vt à Theodori cuiuſdam tribuni domo, in qua homines, & animantia omnia à dæmonibus cruciabantur, & cum domeſtici pranderent, aut cœnarent, lapides ſuper menſas iaciebantur. Ex quo magnus omnes terror inuadebat, & mulierum tela rumpebantur, & tanta ſerpentium, & murium multitudo domum occupabat, vt præ formidine in eam ingredi nemo auderet. Domum igitur Dei ſeruus ingreſſus, totam noctem pſallendo, & Deum obſecrando traduxit, & aqua, cui benedixerat, totam domum aſpergens, eam à ſpiritibus immundis liberauit.*] Hactenus Georgius preſbyter ſæpius iam citatus. Idem poſtea

Epiphan. hæreſ. 30. Pallad. Lauſiac. c. 19. Theodor. lib. 5. hiſtor. cap. 21.

A hoc quoque recenſet illuſtre miraculum: *Apocomenſis vici incolæ bouem occiderunt, vt carnibus eius veſcerentur. Contigit autem vt omnes, qui ex illis carnibus comederant, in morbum inciderent, & iacerent vt mortui, & quicquid carnis reliquũ fuit, nigrum euaſit, ac fætidum. Qui igitur ex carne illa non guſtarent, id, quod acciderat, viro ſancto nunciauerunt. Qui reſpondit, exitium*

B *iſtud à phalange dæmonum, qui per lebetes pertranſierant, proueniſſe. Et cum eo tempore non poſſet cum illis diſcedere. benedixit aquã, quam per vnum è fratribus miſit, vt periclitantes conſpergeret, eisq́ bibendam propinaret. Quo facto, cuncti tanquam è ſomno ſurrexerũt, præter vnum, qui mortuus eſt. Ioannes enim procurator, cuius fratri ea calamitas contigerat, non exſpectans viri ſan-*

C *cti benedictionem, accurrit ad mulierem veneficam, & dum eius incantationes adhiberet fratri, ille animam egit.*] S. Hubertu Epiſcopus Leodienſis, veri dæmonomaſtygis habitaculũ multiplices cateruæ dæmonum inuaſerant: id animaduertens vir Dei, puero dixit; *Vade aqua, quæ Sacerdotali conſecratione ſale admixto benedicta, & ad effugandam inimici nequitiam oratio-*

D *nis virtute impregnata eſt, liquorq. olei itidem* (en chryſma) *Apoſtolica auctoritate benedictus huc deferatur: quorum aſpergine, atque litura, mox ita effugabuntur hinc inimici virulenta phantaſmata, vt amplius ſua non audeat inferre machinamenta.*] Hactenus Anonymus D. Huberti diſcipulus, vel familiaris, ſcriptor vitę illius. S. Eligius Nouiomenſis Epiſcopus, quinquaginta

E amplius energumenos ſimul, porrecta eis aqua benedicta liberauit, vt refert æqualis eius S. Audoenus. Sed & S. Laurentius Dunelmenſis in Britannia. & San. Annon Archiepiſcopus in Germania, & S. Maclouius ĩ Galliis, alijq́. duo apud Petrum Cluniacenſem, ſæpè dæmones hoc rore fugauerunt:

Lib. 1. vitæ S. Eligij c. 20.

Vide Suriũ in vitis horũ Sanctorũ & Cluniacẽſ. l. 1. c. 7. & 14. & plura recẽſentem de vi aquę benedictæ Gretzerũ. lib. 4. de Cruce cap. 36.

runt: nonne contumaciores dæmone Germani, Galli, Britanni Caluiniſtæ, qui tam ſacram vndam, vt hydrophobi, atque lymphati auerſantur? horũ vnus è numero VVierus ſcribere fuit auſus, in Græcorum Eccleſia hanc aquæ benedictionẽ, vt ſuperſtitioſam damnari. quæro in qua? non veteri. quomodo Theodorus, Theodoretus, Palladius approbarent? Agnoſcit aquæ benedictionem D. Dionyſius Areopagit. *cap. de Eccleſ. hierarch.* & in Scholiis ad eum agnoſcit Pachymer. *fol. 128.* An ergo in adhuc recentiore Schiſmatica? nihil miror hæretico tales placuiſſe duces. Sed accedant & certæ fidei quædam narrationes. *Rigæ anno 1583. Ruthenus quidam, cum ſæpius moneretur, vt cum Eccleſia Romana rediret in gratiam, ſemper autem obſurdeſceret, ſine pœnitẽtia deceſſit. Ex eo die varia ſe in eius domibus ſpectra domeſticis offerebant, aſſidentibus auferebantur menſæ, nemine comparente: cubiculorum fores, non modo peſſulis, verum etiam ſera penſili obfirmatæ, totis cardinibus euertebantur. è ſummis ædibus lapides ingentes iaciebantur pice fœdati, quos ſe tractaſſe perhibet Sacerdos è noſtris: quidam autem Polonus, quem Pater idem ſe vidiſſe affirmat, adeo grauiter eſt vulneratus in vertice, vt dies aliquot iacuerit ſemiuiuus. in eadem domo cum multum ſtraminis eſſet, id totum in minutiſſimas partes comminutum eſt. Denique hæc & id genus alia cernebantur plena terroris, quæ non obſcurè quantum ſibi ius in iis ædibus ſumpſiſſet Satanas, indicabant. ingreſſus in eas is, quem dixi, Sacerdos cum comite altero, aqua benedicta, thureq́; adhibitis expiauit: quo exorciſmo omnis tumultus dæmonũ conquieuit, id quod multis deinde gratiis ædium Domini teſtati ſunt.*] *ita litteræ Collegii Rigenſis illius anni.*

In Mexicana prouincia ſedes etiã Paſcuaræ Societas noſtra poſuit, ibi circa annum 1587. *(vt litteris prouin-*
A *ciæ illius accepimus)* erat *Indæ fœminæ puer, quem cũ ea iis noctibus cùm cubaret, eripi ſibi a latere ſentiebat, deinde reponi, quo raperetur ignara, ipſe puer interea vitali ſpiritu in dies egeſto lenta tabe properabat ad finem. huic puero ſalutare fuit in ædem ſacram deduci, & luſtrali aqua, adhibitis comprecationibus ſacris, adſpergi.*

Sequenti anno 88. *Viro cuidã Treuiris mulier ruſtica neſcio quid ouorum*
B *offerebat, excipit pileo pediſſequus, mox pileum ouis expoſitis imponit capiti, & ſtatim vſque adeo vexari cœpit dolore, vt penè deſiperet. confugit neſcius quid ageret in ædem ſacram, incenſum caput immergit in vas promptum aquæ luſtralis, conualeſcit. maga comprehenſa in quæſtione dixit, oua ſic fuiſſe venenata, vt guſtantibus interitum, extuberationem tangentibus eſſent paritura.*] *Littera*
C *ræ Treuirenſis anni 1588.*

Muſſiponti anno 1593. *Virgo ætate provectior, tot incita furiis, vt obſeſſa diceretur, recitatis a Sacerdote noſtro Litaniis: infecta altera maleficiis, epota ſalutari aqua: alia vexata a maligno ſpiritu, appenſa ad collum ſacra cera cœleſtis agni ad ſe rediere, mox & confeſſæ deceſſere è vita, cum eſſent precibus in-*
D *tentæ.*] *Sic Litteræ Prouinc. Franciæ illius anni.*

Frãciſcus Lopezius Gomara quoque teſtatur dęmonum ludibria, & apparitiones apud Indos tribus potiſſimum remediis diſcuti, & depelli ſolita efficaciſſime: venerabilis Sacramenti Euchariſtiæ pręſentia, Crucifixi imaginibus illatis, & aquæ benedictæ aſperſione. idque non ſemel
E ipſos cacodæmones Indis confeſſos. *lege Hiſt. Mexicanæ cap 235.*

Decimum exhibent remedium res aliæ Catholico ritu ſolitæ benedici ad hunc effectum, vt cereæ formę orbiculares *Agnos Dei* vocamus, propter agnum vna in facie impreſſum: de quorũ effectibus liber extat Vin-

centij

centij Bonardi. multa quoque Petrus Matthæus in 7. Decretal. cum conſecrantur à Pontifice Maximo, poſtulat ille à Deo, vt deuote geſtātibus Deus tribuat, quæ breuiter his verſibus cōplexus fuit Fruſius noſter:

Poſtulat in primis ſacrati aſpectus; vt agni.
Agnum ad cœleſtem concita corda leuet:
Vtq́; ſalutiferæ memores, vitaq́;, neciſq́;,
Criminis, & vitij noxia vincla terant.
Hoſtis vt inſidias Stygij, ac certamina vincant,
Decipulas mundi, carnis & illecebras:
Corporeos nobis morbos, caſuſq́; repelli,
Præſertim horriferos, mortificoſq́; petit.

Item *grana benedicta, cerei benedicti, ſal benedictum, & panis benedictus:* Inter quæ panis benedictio tum ob antiquitatem, tum ob crebra miracula, celeberrima ſanè videtur. Etenim & meminit illius nō vno loco D. Paulinus in Epiſtolis: & eo vſi contra dæmones varij Sancti viri, vt B. Elphegus Cantuarienſis in Danis ſanandis *(auctor Osbernus in eius vita)* & S. VVolphelmus Abbas in morbidę fœminæ curatione *(auctor Conradus eius diſcipulus in vita S. VVolphelmi)* & B. Hildegardis cum improbo amore nobilem puellam Treuirenſem liberauit *(Theodoricus Abbas lib. 3. de vita S. Hildegardis c. 9.)* & S. Marcellus Abbas Eugenij cuiuſdam vxorem ex ipſo mortis limine in vitam reduxit, vt narrat menſe Decemb. Metaphraſtes. Sed iſta ſatis multa piis, impiis nihil ſatis, vt credant, quiduis plus ſatis, vt nauſeent. *Lege, ſi lubet, Gretzerum lib. 3. de S. cruce c. 37.* Accipite & iſta ex Epiſtolari Hiſtoria paucis nota: *Deprani fuit anno 1585. paterfa-*

Vide Stepha. Duranti. lib. 2. de ritibus Ecclef. Cath. cap. 58.

A *milias quidam, cuius in ædibus, variæ dicebantur aliquot iam menſes ex occulto voces exiſtere. familiaris is erat dæmon, qui varijs modis conabatur hominibus illudere. iaciebat ſaxa prægrandia, nullius tamen capitis detrimento, vaſa quoque domeſtica alte iaculans non frangebat: cumq́; in his tectis fidibus caneret adoleſcens, dæmon, cunctis audientibus, laſciuis cantibus proſequebatur teſtudinis ſonum, aperteq́; dæmonem ſe eſſe iactabat.* B *cumq́; aditum Dominus vna cum coniuge quoddam in oppidum ad ſua negotia diſcederet, comitem ſeſe dæmon adiunxit: cum autem ille madefactus aqua pluuia rediret, nequam ſpiritus anteuertit, ſublatiſq́; de via clamoribus, præmonere domeſticos cœpit, ignem vt extruerent, herū iam eſſe in ianuis, totum imbribus madefactum. Verum cum ita ſe illuds Dominus aditum intelligeret, mi*C*nitatus eſt dæmoni adductur͞u ſe Patrem de Societate, qui è ſuis eum ſedibus exturbaret. ille verò, ne id faceret clamitare, minitariq́; inimicitias, & odium, & quamdiu Pater in iiſdem ædibus verſaretur fore, vt ſeſe conderet, & occultaret. Venit tamen herus ad patrem, & rem illi narrat ex ordine, domum etiam mutat, & ſe illis moleſtijs liberet obteſtatur.* D *Pater ne imperita multitudo elata cupiditate videndi, id quod fore videbatur, accurreret, ad eum ſibi proficiſcendum non cenſuit: tantum monuit vt ipſe, & tota eius familia* ablutis generali confeſſione peccatis, cœleſti pane *ſe confirmarent, cauerentq́;, ne quis aut ex domeſticis, aut ex externis, ſermonem cum hoſte miſcerent, neve ex eo, vt antea fecerat, occulta perquirerent, riderent potius, quæ ab eo dicerentur, & vt orta ex* E *mendacij patre plane contemnerent. Illi cum ſe facturos recepiſſent omnia, dedit eis pater ex conſecrata* cera agni cœleſti ſimulacrum, *quod filia ceruicibus, ut quæ omnium maxime à dæmone vexabatur, infererent. Hic terrere dæmon cœpit clamoribus filiam, minitariq́; ni ceram*

ram

Digitized by Google

ram illam abijceret, fore, vt ei obtorto collo animam eriperet. Sed illi patris monita, & conſilia ſecuti, cum loquenti reſponſa non redderent, ſeſeq́; inuicem contra hoſtem Sacramentorum telis armarent, facile ſe ab eius inſidijs, moleſtijsq́; tutati ſunt.

In Treuirenſi ditione hoc ipſo tempore, vt ſunt plurimæ illic ſagæ: quædam puerum octo circiter annos natum, ſuis præſtigijs, ac carminibus circumuentum, in eas ſedes ſolita erat abducere, vbi per licentiam noctis, ac tenebrarum nefarijs luſibus indulgerent, hic ſuæ quoque partes puero dabantur, vt dum illæ choreas conſertis manibus inter ſe ducerent, is earum ſaltationem tympano proſequeretur: nec modo ludorum erat chorïq; ſpectator, ſed ſæpe etiam præſtigiarũ quibus illæ humanis corporibus vitisq́; nocent. Hunc Archiepiſcopus deductum in aulam cuſtodiri iuſſit, vt Catechiſmo, cuius erat plane rudis, imbueretur: cui cum ſacerdos noſter effigiem cœleſtis Agni, de ceruicib. ſuſpendiſſet, noctu adfuit dæmon, grauiterq; puerum increpans, quod tam facile ſe decipi paſſus eſſet, iuſſit ceram illam, ni vapulare vellet, abijcere? territus puer imperata fecit, continuoq; dæmon, eo quod iam metuebat amoto, ad muros vrbis eum abripit, nigroq. impoſitum hirco, ad impuriſſimas ſagarũ regiones momento trãſfert. Qui cum aliquamdiu inter veneficas latitaſſet, reſtituitur iterum in Palatium, fracta, implicitaq. nodis reſticula, vnde cera illa pendebat.] Is puer Archiepiſcopi, & Ciuitatis petitione in Collegio noſtro incluſus, ſeruatuſque, donec doceretur, quæ ad diſciplinam Chriſtianam neceſſaria, vt cum poſtea rediſſet in aulam, Sacramentis religioſe munitus à dæmonũ laqueis eriperetur, quod & denique factum, etſi poſtea relapſum criminis poſt aliquod annos pœnas dediſſe debitas inaudiui.

Anno ſubſequẽte in eadem ditio-
A ne fuit adoleſcens ruſticus, ſed peracri ingenio intra quintum decimum annum. Hic non ſemel acceſſerat ad feralem iocum, vbi permiſti fęminis mares, & ætatis teneræ maioribus dæmone magiſtro epulabantur, noctis licẽtia diſcrimine pudoris exſtincto. Ipſe tamen nondum Deo, Deiparæq. renunciarat, execrandas nondum precationes fecerat, dæmone præeunte. Felix
B tantum cerebrum cum ſumpſiſſet in cibum, decreſcente luna ſentiebat ſibi mentem imminui. Vbi Treuirenſem ingreſſus eſt vrbem, quam nunquam antea viderat, eo nimirum ducente ad ſupplicium, qui duxerat ad maleficium, vti fanaticus deductus eſt in ædes Principis vt, ſeorſim ab alijs certa in domus parte curatus à noſtris, dæmonem excuteret. Sed cũ ei nulla à dæmone nocte daretur quies:
C coniuratisq. à quibus diuerberabatur, vel cerea effigie ſacri agni, quam ad collum habebat, auulſa, Archiepiſcopo placuit mitti in Collegium Societatis: nec hic quidem fuit miſero pax, niſi ſolemni ritu cubiculo expiato. pretium erit quædã ex ijs memorare, quæ ab ipſo narrabantur, ita enim ipſimet Antiſtiti ille, cum exerceretur noſtra comeſſatio, fuit vnus è tua cohorte, qui gloriatus eſt
D quadam nocte (indicabat enim eam, quæ fuiſſet) dormienti tibi potionem peſtiferam ingeſſiſſe, reperto ad te aditu ex occaſione, agni Dei, quem iturus cubitum reliqueras imprudenter in menſa, quod ſi paulò capacior fuiſſet calix, mortem non effugiſſes. Certe ipſe Archiepiſcopus dixit, ſe poſt illam noctem ita infirma fuiſſe valetudine, ut per aliquot dies decumbere cogeretur. Cum hæc dicens in ma-
E gna corona nobilium non faceret fidem, ad Præfectum Vrbis, quin & te, inquit, noſtræ Lamiæ bis inuaſerunt, ſed ab ea pixidula, quam fers continẽter, vbi ſunt imagines binæ, & neſcio quid conſecratum (Agnum Dei intelligebat) ſunt à conatu repulſæ, de harum geſtatione rerum confeſſus eſt Præfectus.]

Alius

Alius à dæmone obſeſſus, *canem magis ringendo & latrando, quam ratiocinando & loquendo hominem, ſe eſſe oſtendebat: hic à Burgundia vſque ad nos adductus, viq; ſumma compulſus in templum, non prius deſijt canem agere,* quam agnus Dei, *in collum inſertus eſt: tum demum obmutuit, & humanitati redditus, ſalutari animum confeſſione purgauit, idem amuletum,* alteri fuit eodem morbo laboranti.] *Ex litteris Germaniæ ſuperioris, collegij Friburgenſis,* Anno 1590. ex eadem Prouincia in hæc verba Oenipontani: *vt grauitati morborum medicamentorum reſpondet vtilitas, terriculis diaboli opponitur multis in locis,* ſacratum plāguncularum, *vſus, ex eo genere nōnulla ponētur. Affirmabat ſe quidam inferis deſtinatū ob ſcelera commiſſa, furijsq. agitatus inuocabat dæmonem ſubinde, quem & adeſſe monſtrabat, pauentibus alijs, indicis intentu: hunc perſanauit vnus è noſtris mollibus primo delinitum verbis, mox etiam ad confeſſionem adductum, donata, quam pie demitteret in pectus,* bulla agni cœleſtis. *Corpus quidam, animamq. diro animarum prædoni deuouerat tempore præſtituto: (hora fere inſtante, vt ſæpe praua conſilia, & nimium calida reputantur poſt factum) mæſtus, atque anxius adit ſacerdotem: eum dum conſulit trementibus labris, deerrantibus oculis, repentino pauore, Opem, exclamat, infelici, quem tu expedis, pater, auxiliare aliquod ſacrum. Quærenti noſtro, ecquid noui? Aſtat, inquit, ante oſtium hoſtis, periens abeuntem, & hoſtili vultu minitans raptum ex condicto. ergo huic quoque ſimile remedium allatum eſt. Neque hæc ſunt fama incognita. Ruſticus cum inaudiſſet Oeniponti agere viros, qui veneficia, & præſtigias certis medicaminibus abigerent, in collegium venit, medicinam (hoc verbo vtebatur) petens aduerſus diabolum. interrogatus, quid intelligeret nomine medicinæ: haut ſcio, reſpondit:* A *nihil enim præter auditum habeo: ſed iſtud quidquid eſt, diabolum fuget. Data igitur particula cerea, quam ſalutarem ſenſit adeo, vt paulò poſt vni è noſtris ipſius oppidum iter facienti, cum propterea obſideretur à pluribus, ſeptuaginta amplius fuerint diſpertiendæ.*]

Tum etiam è Turonenſi collegio perſcriptum: *Puella recens nuptui collocata,* B *poſt horarum trium irritā luctam cum horrendo ſpectro, ſono vocis, motuq. corporis energumenam referebat: mox breui geſtatione ſacratæ agni imaginis, quam à nobis acceperat, eſt in priſtinum reſtituta.*]

Sub idem tempus Auenioni mulier maligno vexata ſpiritu, *cui ſuaſerat vnus è noſtris, vt conueniret ſacerdotem (dato interea parentibus cæleſti agno,* C *quem ignaræ inſuerunt in veſtem) cum conſilium obliuiſcitur, aut differt, à quatuor quaſi felibus per feneſtram rapta eſt ſupra domeſticum tectum: mox audiuit humana voce minantem præcipitium, niſi ceream imaginem abijceret, quam in veſte habebat. Intellexit illa quid eſſet, & agnouit ſuaſores mali. ergo magno animo negauit facturā, ſtatimq. conuerſa ad preces, relicta eſt (vt eam* D *inuenit maritus excitatus clamoribus) de tecto ſuſpenſa.*]

Anno 1590. Treuiris, *acceptam adoleſcens iniuriam, cum inſigni rerum iactura, à quibus minime debebat, ferebat iniquius, quā Chriſtianum deceret: ita dolore atrox et mæroris immodicus, cum ſub crepuſculum ſolus obambulat, dæmonem haut occaſionum ignarum, aut ſegnem, ob viſum habuit: effigia viri* E *nobilis, atro colore. exhorruit primum, ſed ſalus dicta timorem dempſit. Quærenti cauſam triſtitiæ, reſpondet quod erat: tum dæmon præciſam omnem ſpem recipiendæ pecuniæ per validiorum potentiam interuerſa: proinde ſequatur: compenſaturum omnia leui negotio: Cui adoleſcens. A notis mihi, & ab amicis impo-*

En vnum remediū.

Digitized by Google

imponitur; & habebo fidem ignoto, & quem nunc primum adſpexi? bone Deus. Hoc extremo dicto velut fulminatum monſtrum hominis in auram ceſſit. poſtridie eadem hora idem agitanti, offert ſe mulier amœno cultu, orat breue ſpacium ſecreti receſſus: abnegat iuuenis: inſtantem, repellit. Exin ſuadet illa, proferat e cubiculo gladium, & in aduerſum parietem impingat: recuſat principio: demum, neſcius quid ageret (aut cura abſtulerat mentem) morem geſſit: inter feriendum parietem, Deus bene vertat, exclamat: hoc quoque ſecundum fulmen dæmonem abegit. Redijt & tertio (hærebat enim adhuc infixa animo ſollicitudo, & pellax non deferebat) mulierem aſſimulat pollentem ætate, ac forma: in ſtuprũ illicit laſciua voce geſtuq;, nec ſe continet intra verba, vim adfert renitenti: vociferatur iuuenis opem implorans: accurrentibus ſubito domeſticis, improba facies euanuit: at ipſe confectus laſſitudine linquente animo repertus: rogatus timoris cauſam, & clamoris, ne hiſcere quidem: adeo iacebat rigentibus oculis exanimatus, per metum etiam voce amiſſa: igitur collocatur in lecto, ac refouetur, ſimulq; reuocatur animus aſperſu aquæ piacularis. poſtridie rem omnem expoſuit, & noſtrorum ſuaſu ſacris myſterijs, conſecrata cera, cæteriſq; armis formidatis diabolo, inſtructus, ita perterrefecit aduerſarium, vt apparere deſierit.] Bencius in litteris Rhenanis d. anni. [En Secundum. Tertiũ, Quartum.] Fit tamen aliquando Dei permiſſu, vt hoc remedium non iuuet, maxime quando per aliud glorioſius vincere decreuit Deus, vt per nudum nomen Ieſu, vel Mariæ. veriſſimo id euentu comprobatum Auguſtæ Vindelicorum anno ſupra milleſimum & quingenteſimum nonageſimo primo. *vbi adeptio conſecrata ceræ cum imagine agni, multis præſens remedium in horrificis a diabolo mõſtris, & terroribus nocturnis fuit: alicui tamen, q. contemneret dæmon, palam ap-* A *parens, & magna oblata vi argenti ad flagitia impellens, retinaculo perrupto, abiectoq; inuolucro; Ieſu & Mariæ inuocata nomina ſaluti fuere.*] Idem in litter. Germaniæ Superior.

Anno 1589. mulier quædam, quæ chirographo, quod proprio ſanguine conſcripſerat, ſe dæmoni deuouerat; *cum reſipiſcenti illud dæmon ſæpius oſtentaret, freta,* diuini agni, *præſidio, cuius* B *imagine pectus munierat, cum reddi chirographum ſibi iuſſiſſet, tandem vidit illud in cinerem, & fauillam conuerſum ad pedes ſibi abijci.*] Idem in litteris Colonienſ. & Treuir. Collegij.

Vndecimum ſunt *pia ſcripta, ſeu amuleta ſacra* ad collũ appenſa, *vt ſymbolum Apoſtolicum,* Initium Euangelij D. Ioan. *In principio erat, &c.* vel pſalmi alicuius particula; quo & o- C lim vſi multi, & ſcribit Eman. Coſta [Comment. rer. Indic.] Hormutij noſtris temporibus, hoc pacto dæmonem ex energumena pulſum. Sed vt hoc remedium ſit licitũ, duas conditiones B. Thomas exigit: Prima eſt, vt piis verbis nihil ſuperſtitioſum admiſceatur, [2. 2. q. 96. art. 4.] verbi gratia, ſi fideret quis figuræ, colorive litterarum, vel modo ſcripturæ, vel materiæ membranæ, vel atramenti. ſecunda D conditio, vt recta ſit gerentis intẽtio, veluti ſi pius verborum ſenſus obſeruetur, ſpes verò figatur in Deum, idque fiat, vel ad profeſſionem fidei veræ, vel ob alium pium, & ſanum finẽ, effectuſque à diuina potentia, ſub eius beneplacito expectetur. Vide quæ diximus, *lib. 1. q. de Periaptis, & periammatis.* Duodecimum accedat, fidei datæ Deo præſtatis pura ſeu *Vo-* E *torum Perſolutio.* Narrat M. Baronius Annal. Eccleſiaſt. tom. 11. anno Chriſti 1004. ex M. S. codic. Caſſinate: quendam Franconem Maringum (familia adhuc ſupereſt inter Moſellanos) promiſiſſe Ioanni Canapario ſe cum illo religioſum habitum ſuſcepturos in SS. Bonifacij, & Alexij Romæ

mæ monaſterio; ſed promiſſi contemptorem à Deo lue anginaria percuſſum. Vicina morte delatum ad monaſterium, petiiſſe inſtanter, vt in Monachum reciperetur, tandem obtinuiſſe. *Poſtquam igitur* (verba ſunt auctoris libri) *hæc acta ſunt in monaſterio, volens Deus oſtendere, quantum interceſſione horum Sanctorum flectatur ad miſericordiam, & quam liberaliter liberet peccatores ad eos confugientes: permiſit cuneũ equeſtrium armatorum malignorum Spirituum per ſupradictam viam ſacram viſibiliter deſcendere, prædictum Franconem requirentem, quem iudiciaria definitione ſe ſeruum† viciſſe glorianter iactabat. Taliter enim alterando, ablatum perquirẽdo viſi ſunt veniſſe ad portam monaſterij. Vbi non inuenientes eum reuerſi ſunt triſtes multa nefaria iactantes in Sanctos. Qui dum requiſiti fuiſſent à vicinis monaſterij, quid hoc eſſet, reſponſum: Franconem ſeruum eorum ablatum à Bonifacio, & Alexio, & muſſitando adijciebant, remanſiſſe per quod eum vincere putabant. Quod vbi Abbati, & Fratribus ab audientibus nunciatum eſt, ſubtiliter perquirentes profeſſionem regularem non illum feciſſe inuenerunt. Qua ſtudioſe facta anima illa carne ſoluta eſt. Ex quo datum intelligi; quod miſericordiſſimus Deus, quem cuncta monaſtici Ordinis implere permiſit, meritis Sanctorum Bonifacij, & Alexij, quorum ſuffragium toto corde petierat ab omnibus inſidijs inimicorum eripuit, ad laudem, & gloriam nominis ſui. Amen.*

† corr. euiciſſe.

Vltimum accedat, *pulſatio Campanarum Eccleſiæ Catholicæ* (nam hæretici magis oblectantur tonitruis bombardarum) quam docet experientia quotidiana dæmonibus adeo infeſtã, & inimicam eſſe; vt ab iis excitatę tẽpeſtates, vel ingruentes impediãtur, vel iam ortæ ſedẽtur, & aliò auertantur, vt rectè docuit Concil. Colonienſe; & confirmat exemplo quodã Venerabilis Petr. Abbas Cluniacẽſ. *Cum aliquando* (inquit) *frater quidam, Ioannes nomine, natione Italicus, irregularis diſciplinæ ſeueritatem faſtidiens, etiam fugere de monaſterio cogitaret: ipſe ei diabolus Abbatis ſpecie aſſumpta ſe obtulit. Nam duobus dæmonibus in ſpecie monachorum ſe comitantibus, fratri in quodam monaſterij loco ſecreto ſoli reſidenti, multaq; ſecum voluenti, opportunum fallendi tempus ſe inueniſſe credens apparuit, eiq; aſſidens dixit: Ego (frater) modò huc hoſpitandi cauſa diuerti: ſed caſu te conſpiciens, agnoui multa te ſollicitudine laborare, multoſq; in corde tuo cogitationum æſtus verſare. Quorum cauſa, licet quibuſdam referentibus mihi ex parte nota ſit: ſi tamen eam plenius indicaueris, potero forſitan vtile tibi dare conſilium. Vnde, quis ſis, & quare mœſtus ſis, amico quærenti expone. Cumq; frater ille ignoto, vt putabat, homini ſecreta cordis ſui aperire formidaret, & ſe tantummodo natione Italicum eſſe reſpondiſſet: dæmon, qui monachus videbatur, adiunxit: & ego ipſius regionis abbas ſum, et tibi benè in omnibus auxiliari poſſũ. Noui enim licet tu reticeas, quod Abbas Monaſterij huius, & cæteri malè te tractant, neque vt dignũ eſſet honorãt, inſuper multis ſæpè iniurijs, vexant. Vnde admoneo te, vt tibi conſulas, & locum hunc omnimodis pernicioſum derelinquas, & mecum recedas. Paratus enim ſum te ab his malis eripere, et Abbatiam meam, quæ Cripta ferrata dicitur perductum, omni te ibi honore ſublimare. Ad hoc frater reſpondit. Ego hinc exire nullo modo poſſum, quia & clauſura monaſterij prohibet, & fratrum me multitudo circũdat. Tunc diabolus; Nec ego, inquit, quamdiu hic fueris, te in aliquo iuuare potero: ſed fac qualibet arte, vt ſepta monaſterij tranſgrediaris: quod poſtquam feceris, ego ſtatim adero, teq; ad locum meum, vt dixi, perducam. Sed miſericors Deus, qui non permittit nos tentari ſupra quam ferre poſſumus, non*

cap. 24.

Lib. 1. de mirac. cap. 13.

vltra

Digitized by Google

vltra paſſus eſt hoſtem procedere: ſed ſicut ſcriptum eſt, qui fecit illum, applicauit gladium eius. *Quando namq; hoc agebatur, fratrum conuentus in refectorio, ex conſuetudine, hora cœnandi reſidebat: qua expleta, à Priore, ſecundum morem, vno ictu ſcilla percuſſa eſt. Quo ſono audito mox dæmon, qui Abbatem ſe fingebat, actus diuina virtute, à fratre, cui loquebatur ſe abripuit, & præcipiti curſu, ac maximo impetu ad latrinas, quæ proximæ erant, tendens, vidente fratre iam dicto in earum ſe inferiora demerſit.*] Idem quotidie fatẽtur maleficæ, ſi, quando à dæmone ad conuentus feruntur, vel inde domum referuntur; ſignum campanæ audiatur; confeſtim dæmones ipſarum baiulos ſpurcum onus in ſolum deiicere, & fuga trepidos dilabi. Recentiores hiſtorias ex actis iudiciarij fideliſſimè depromptas, cum Martiuo de Arles, & Grillando, non paucas, nec illepidas ſuggerunt Binsfeldius, & Nicol. Remigius; qui ſapiẽter nos admonet cauere à duabus technis Lamiarum, mendacio cõſutis: dum inquiunt primò hunc ſonitum campanarum inefficacem eſſe, poſtquã tempeſtas ſe in territorij, vbi cãpanæ ſunt, terminos penetrauit: quaſi verò aliquæ potẽtiæ diuinæ ſint metæ ponendæ; vel Deus non ſemper paratus ſit nos à maleficiis cum expedit, eruere. alterũ, dum aiunt, non prodeſſe ſonitum campanæ, cui dum luſtrabatur, concubina Sacerdotis nomẽ impoſuit. quo quid magis ridiculum.

Arles, tract. de ſuperſti. Grillan. libr. de ſortil. q. 7. Binsfel. de cõfeſſ. Malef. poſt cõcl. vlt. dub. 6. Remig. li. 1. dæmonolat. c. 26.

Obſerua hic (Lector quæſo duo.) primò vulgus cenſere campanas baptizari, quod & Maximilianus I. Imper. putauit, vt patet ex grauaminib. ſedi Romanæ ab eo propoſitis: arripiunt hæretici, & acerbiſſimè in hũc morem Brẽtius, Caluinus, VViceus, quem vocant, *campanæ baptiſmum*, inuehũtur. Sed hic mos illorum eſt, affingere Eccleſiæ errores idiotarum, vt transfugio, & ſchiſmati ſuo nefario, & menſtruoſo colorem aliquem inducant. Veriſſimum eſt, quod rectè docuit Cardinalis Hoſius; campanas non baptizari, ſed benedici. Legant ipſum Pontificale Romanum; de baptiſmo nihil inuenient. Legant Alcuinum Flaccum, & reperient hæc verba; *Neque nouum videri debet campanas benedicere, & vngere, & eis nomen imponere.* En tibi verè, & integrè ritum totum. an hoc eſt baptizare? Sed ecce, inquiat aliquis, tibi in Capitulari Caroli Magni prohibetur, *ne qui clocas (h. campanas) baptizent*. Sed (quod Vitus Amerbachius etiam non diffitetur) non benedictio illa, de qua eius præceptor Alcuinus, ſed quæ fortaſſis tũ irrepſerat ſuperſtitioſa quędam baptizatio, & intinctio cãpanarum in aquam, prohibetur. Alioquin etiam benedictionem alibi à Gallis Scriptorib. baptiſmi nomine ſcio nuncupari. Iuo *ſermon. de Sacr. dedicat. Ipſum, inquit, templum ſuo modo & ordine baptizamus.*] Quid hoc, niſi benedicimus vel conſecramus? Hanc benedictionem etiam Græci olim nouerant. Nam apud Gregorium preſbyterum lego, B. Theodorum Archimandritã tintinnabulis benedixiſſe. vixit autem ille D. Gregorij Magni temporibus. Nolæ in Campania inuentas campanas Strabus eſt auctor, *lib. de rebus Eccleſiaſt.* inde à Nolis nolæ, à Campania cãpanæ. putatur ante mille annos D. Paulinus Nolanus Epiſcopus inſtituiſſe, vt tubis veteris Teſtamenti argenteis & corneis ſuccederent; & populum ad feſtorũ cultum, miſſarum ſolemnia, & horas Eccleſiaſticas cõuocarent: quid hic Deo diſpliceat? benedicuntur, vt fragore ſuos ſpirituales hoſtes terreant & repellãt. quid hic ſuperſtitioſi? Nomen illis in Beati alicuius honorem imponitur, vt illius, quaſi commendetur tutelæ vas metallinum, diuinæ laudis inſtru-

Lib. 5. cõt. Proleg. Brentij.

Nu. 10. & 23. Leu. 23. Sophon. 1. Ioſeph. li. 3. antiquit. c. 15.

Digitized by Google

inſtrumentum. quid dignum repre- A henſione? Effectus illos non tribuimus formæ, ſeu arti, vel naturæ metalli. Non obtuſa adeo Catholici pectora geſtamus, nec Sol veritatis ab Eccleſia tam procul auerſus radios ſuos elongauit. Non aſſerimus, quod Petr. Mexia, diſcuti has procellas vi ſonitus aerem diſſipantis. fecerit hoc efficacius ſulphurea belli machina, poppyſmis foret velle Iouis fulmen B diſpellere. foret in Gentiliũ opiniones deliras incidere, de æris ſonitu dæmonũ fugatore; de quibus videndi Alex. Aphrod. & Macrobius. Tribuimus ergo vim, efficientiamque omnem conſecrationi, ſiue benedictioni, ſic diuino iuſſu, ſeu diſpoſitione operanti. Dei virtus, Dei digitus agnoſcendus. talia Deus diuinæ ſuæ protectionis, & potentiæ ſuauiter C omnia diſponentis, & fortiter operantis ſigna, notaſque Eccleſiæ ſponſæ ſuæ tribuit. Serui nequam dæmones hũc ſonum, quaſi DEI viui imperantis fugam recognoſcunt præconium: haud aliter quam ſubditi omnes, etiam inuiti, regij ſaluiconductus ſignum reuerentur.

In Siluest. varia. lect. lib.2.c.9.

Alexand. Proble.43. lib.2. Macrob.lib.5. c.19. vide Magiũ miſcel. lib.4. cap.14.

Obſeruandum præterea, Nõ ſemper Eccleſiaſtica iſta remedia eſſe efficacia, D neque ſemper homines per ea maleficiis liberari: duas verò huius rei cauſas præcipuas videri, alteram peccatum maleficio læſi, vel medicinam adhibentis, maxime ſi ea non vacet ſuperſtitione, vel ſi modicam ſpem fidemque habeant; propter quæ indignos effectu ſe præſtant: cauſam cenſeo alterã, maius bonum ægri, ſeu læſi, nam afflictio, & ægritudo ſolent E à multis peccatis homines abſtrahere, aut præterita peccata expiare, aut patienti meritum adaugere, & ſpectantibus patientiæ, aliarumque virtutum ſpecimen præbere. Quid? quod & Gentiles intellexerunt, præſtabilius, & felicius eſſe, patienter aduerſa tolerare, quam illæſum nihil omninò aduerſæ fortunæ deguſtare?

Vid. de his Guilh. Pariſienſem lib. de leg. fol.44. & Steph. Durãt. lib. de ritib. Eccl. 2. cap.21. Binsf. ſup.

Vide D. Aug. li.22. de ciu. Dei c.22. & lib. 83. qq. q. 79. & Chryſoſ. homil. 8. in cap.4. ad Romã.

CAPVT III.

Quorundam remediorum Eccleſiaſticorum contra calumnias hæreticorum defenſio.

SOLEMNIA ſemper inſaniunt; qui ex Eccleſiæ matris gremio, ab eruditione, & pietate implumes pulli euolarunt; quotieſcunque vel rei tractatio, vel male illos mens adigit de cærimoniis, ritibuſque Eccleſiæ Catholicæ diſſerere. Ferunt tamen inter eos furoris, & maledicẽtiæ palmam, qui Theologiam vix, ac ne vix quidẽ à limine ſalutarunt; impudentes quidam Medici, arrogãtes grammatici, & litigioſi leguleij, abſit Iuriſconſultos vocem, & ſanctum, auguſtumque nomen rabulis proſtituam; qui diuinæ ſapientiæ, cui vera iuris diſciplina innititur, tam ſunt expertes, quam maledicentiæ virulẽtæ periti, & ſuperbia hæretica turgidi. Luminaria iuris duo, vnũ ſæcularis, alterum Eccleſiaſticæ iuriſprudentiæ, ſunt: hoc Soli, illud Lunæ non abs re ſimile dixeris, iubar vnum fudit radiatus apex Imperatorius, alterũ Pontificius Solem hunc è mundo tollere conãtur hi rabulæ, quia Pontificum, qui B. Petro, in clauium, & legiſlationis poteſtate, ſucceſſere; ſanctiones ignibus traditas, ex hominũ memoria, & tribunalium ſubſelliis excutere obſtinatè nituntur. Diuinum ergo ius ignorãt, quod non agnoſcũt: quare nec Iuriſconſulti, ſed leguleij merentur audire. Vnus de hoc grege caninam ſuam facundiam ante aliquot annos, in rabioſi fori iurgiis, vænalẽ, ſcriptis vno in capite ſatis, παρεργῶς, prodidit; ſed & inſcitiam ſuã, & antiquitatis omnis ignorationem, quin

& cerebri læſi veſaniam ſimul orbi propalauit, Godelm. *lib. 1. de Lamijs cap. 6. à num. 21.*

Pro exorciſmis.

Reprehendit primo *Exorciſmos* Pōtificiorū; & dicit annumerandos exorciſtas Pōtificios incantatoribus, cur quæſo? *primum, quia Aretius ſcribit, hos vt plurimum eſſe Magos.* ſcribit Aretius? vah; quantæ fidei? quātæ nimirum hoſtis Pontificiorum, hæreticus Suinglianus. idoneum teſtem, cui credas iniurato. hoccine eſt Iuriſconſultum eſſe, tales teſtes adducere? ſed video addi multos alios, & quos honoris (credo) cauſa nominabat, Chēnitium, Lauaterū, Peucerum, Bodinū, & VVierum. bene quod eiuſdem farinæ. benè quod hæretici aperti cæteri, vnus vel hæreticus, vel fidei nullius ſtatæ. inteſtabiles omnes; & vna linea inducenda nomina, vno verbo reiiciēdi: *inimico iurato contra hoſtem non creditur.* Addit probationem ſecundam, *vt incantatores diris euocationibus diabolos ab inferis euocant: ita exorciſtæ malignos ſpiritus ex hominibus, & animantibus certis precibus recitatis, & vſurpatis, additisq́; aliquibus cæremonijs, characteribus, execrationibus, & ſæpe repetito Dei nomine, Mariæ, & Sanctorum eijcere conantur.*] Vide comparationem, & ride, incantatores diris carminibus dæmones ex inferis euocant: &c. imprimis falſum illud, Incātatores ex inferis dæmones elicuiſſe: aerij tantum fuere, & nondum in inferni malam manſionem cōpulſi. inde nullis patet exitus ad Magorum carmina. Soli Deo hæc poteſtas eos emittendi competit. Sed ignoſce hoc erratum Leguleio, & qui ex Chemnitio, Aretio & Lauathero lectis obiter, ſubito Theologus. Dein de nō qui conatur pellere de corporibus dæmonem idcirco Magus, quia conatur, Sed ſi magico ritu conatur. idcirco (inquiet) dixi id eos, *conari certis precibus, characteribus, execrationibus, &c. de characteribus,* quod ait mendacium eſt: Pontificij exorciſtæ iis non vtuntur. de *precibus*, reſpondeo, illas, quæ in Pontificali Romano præſcribuntur, Sanctas, & pias eſſe, nihilque continere, quod ſapiat ſuperſtitionem: vel, cedo, quid illud? *Execrationes*, diabolo ingerūtur non vt hoſti conuicia tantum, quod magicum tamen non foret, ſed ab vteribus auctoritate, à Deo, Apoſtolis, & ſucceſſoribus eorum conceſſa, in pœnā criminis diaboli, & pœnæ illius à Deo inflictæ commemorationē. quid hic magicum? Dei nomina repetuntur, quia Dei potētia his declaratur: eaque declaratio dæmoni admodum odioſa, Deo honorifica eſt. nam Dei virtute ſe exorciſta dæmonē expulſurum ſperat, & confitetur. quando tamen B. Virginis, & Sanctorum nomina adiunguntur, (nec enim id frequenter fit) idcirco adiunguntur, vt ſit quod dæmonem mordeat: qui ſe ab his ſæpe victum, ſæpè triumphatū meminit, & tali nominatione vehementer cruciatur: præterea, vt hi Sancti, & præſertim Deipara virgo Maria (quam contemptim caninum illud os Mariā, nude nominat) interceſſione ſua energumeni à Deo liberationem obtineāt? Quis (ò caput inſanū!) queat hoc incantationi aſcribere? multi veſtrum Sanctorū inuocationē, quā calumnioſe, tam inepte, ac frigide, in hunc vſque diem impugnarunt: non eo tamen inſaniæ prouecti, vt Magiam in hac inuocatione vllam cauſarentur. Fatetur poſtea, *in Eccleſia primitiua peculiare donum fuiſſe, voce humana, & poteſtate diuina de corporibus obſeſſorum exigere diabolum, vel compeſcere, & hi* (ait) *dicebantur Exorciſtæ, propterea quod manus vexatis à cacodæmone imponebant, & ſolemnibus quibuſdam imprecationibus & obteſtationibus dæmones eijciebant.*] Igitur te ipſo (mi homo) teſte

teſte in Eccleſia primitiua *Exorciſtæ,* A
fuerunt : qui quo nunc noſtri eodem
& nomine dicebantur, & eadem ex
cauſa, & eodē ritu,ac munere funge-
bātur. Quid igitur in noſtris culpas?
an idē culpas in veteribus?illoſne in-
cantatores etiam facis? nō opinor. Si
non facis,cedo diſcrimen : cur noſtri
incantatores, & nō illi, qui quod no-
ſtri faciebāt? ſi diſcrimen nullū oſtē-
dere potes : nonne mortaliū ineptiſ- B
ſimum te calumniatorē merito pro-
nunciemus?Sed ecce diſcrimen. *olim
hoc in primitiua* (inquit) *Eccleſia fuit
peculiare donum:cum autem hoc donum
eijciendi dæmonia in Eccleſia deſijſſet,
κακοζηλία, illa ad ſuperſtitioſos exorciſ-
mos,& ad Magicas verius incantatio-
nes tranſijt,vt Chemnitius ait.*] Pergit
nobis Oraculum ſuum ex Chemnitij
cortina depromere Nos Chemnitiū C
cæteris, quibus eius libri referti ſunt
mēdaciis, hoc imprimis illuſtre adie-
ciſſe contendimus, nec ſimplex iſtud,
ſed in vno multiplex mendaciū . Pri-
mò mētitur, cum ait,hoc donum eij-
ciendi dæmones in Eccleſia deſiiſſe:
quando enim deſiit, quod quotidie
videmus per totā Europam, vbi Ca-
tholica viget,vigerę : quod in vtram-
que ſe Indiā propagauit? Indicarum D
rerū Annales euolue,adi templa Ca-
tholicorū per Italiam, Germaniam,
Gallias, Hiſpaniam : frequentius ni-
hil inuenies narrationibus veriſſimis
eiectorum dæmoniorum. Deſit hoc
donum in Proteſtantium Synagogis,
fateor : ſed illæ, partes Eccleſiæ eſſe,
ſciſmate nefario, deſierunt. Secun-
dò mentitur,κακοζηλίαν,vocans hanc
obſeruationem Catholicorum. Ob- E
temperant illi diuinæ iuſſioni,& ritū
ab Apoſtolis per manus acceptū re-
tinent : ſibi promiſſum ſciunt : *In no-
mine meo dæmonia eijcient.* fidei,quam
mordicus tuentur, hanc promiſſio-
nem annexam fallere ſciunt nō poſ-
ſe.hac illi fiducia,& proximorum iu-

Vid. Thyræum de dęmoniac. par.3. cap. 40.

uandorum caritate inducuntur ad
ſuſcipiendum cum dæmone certa-
men : hac freti , diuina eos iuuante
gratia hoſtem occupatis ſedibus
etiamnum expellunt .

Tertiò mentitur,cum ait ad ſuper-
ſtitioſos exorciſmos deflexiſſe & Ma-
gicas decantationes . Proferant exor-
ciſmum aliquem ſuperſtitioſum , ex
Ceremoni.Eccleſ. Roman.quod no-
minant . Proferant , inquam, ſi poſ-
ſunt. non protulere, quia non potue-
re . In re tam graui, tam capitali,nu-
dis aſſertionibus vtendum non fuit.
non fuiſſent vſi,niſi mentirentur . Ex
Mēgi libello video illos quiddā fru-
ſtulatim intexuiſſe de Nominibus
Deiparæ: quæ nomina illi ſane,vere-
que tribuuntur : ſi pietas, ac deuotio
Mēgi illa ſibi cenſuit adiicienda cæ-
teris:quibus Dei virtus dæmoni obii-
citur , quaque ille iubetur egredi :
quid magnopere culpandū, niſi illis,
qui Deiparam vilis mancipij loco ha-
bēt,qui eius laudes, & præconia non
ferunt ? Sed nec nos omnes priuatos
exorciſmos à diuerſis exorciſtis , pro
cuiuſque deuotione compoſitos , de-
fendimus:ſolum Eccleſiæ Catholicæ
ritum,& publica Eccleſiæ auctorita-
te introductos exorciſmos , tuemur :
hos ab omni ſuperſtitione vacuos , &
expertes incātationum aſſerimus: ne-
que hoc certamē ſubire cōtra quem-
uis aduerſariorum detrectamus. hinc
in nos tela torqueant , ſi quæ inue-
nient: hoc ipſi ſcuto facile illa depel-
lemus, ne latus hauriant . Probandi
onus illis incumbat . nondum pro-
bauere . Nec probabunt . quid enim
queant idoneum mendacio proferre
probando ? Veritas mendacio nequit
ſuffragari. moleſtia nos liberaſſet Go
delmannus, ſi quid in Cærimonia
exorciſmi Magicū ſit,attuliſſet . Non
ruſparemur, nec ſingula perſequen-
da forent : in exorciſmo , *perſona, res,
verba , intentio* , reperitur . Perſonæ

Digitized by Google

culpa nulla: non obſeſſi, cui licet ab Eccleſia remedium petere, quā nouit pharmocopeian à Chriſto morbis ſpiritualibus inſtitutam. non exorciſtæ: nam inſtitutus hic ordo iam ab Apoſtolorū ferme temporibus, *vt doctum cap. præcedenti*. non eorum ornatus. Nā ſtola cinguntur, eamque energumenis iniiciunt, qua meminere feliciter ſic vſum Pōtium Boneuallenſem Abbatem: ſciunt hac dæmonē quaſi ligari, & memorē fieri, eū eſſe Chriſti captiuū, & à Chriſto ſubiugatum. ſuperpelliceum induūt, quia hoc ordinis, & officij eorum eſt ſignū: ſicque ſignificant ſe in pugnā non priuata temeritate, ſed ab Eccleſia ſtipēdiatos, auctoratosque procedere. Rerum, quæ adhibentur vitium nullum inuenias, ſi adſunt accēſi cerei: teſtantur lucis aduentum exſpectari à vera luce Chriſto, & fugam poteſtatis tenebrarum: ſi flagella, & alapæ accedunt, moderatæ: fit, non vt corpus obſeſſi lædatur, ſed vt contumeliæ impatiēs obſeſſor diffugiat. vſum hoc remedio, D. Gregorium, D. Hubertum; & alios feliciter, docuit: qui de his ritibus egregie Pet. Tyræus, cuius tantum nūc veſtigiis inſiſtimus. Manum exorcizandis imponere, docuere Apoſtoli, & vir Apoſtolicus B. Martinus, cū Tetradij ſeruum Treuiris expulſo dæmonio liberauit. Euchariſtiam in hunc finem energumenis, & oſtendere, & ſumendam præbere: quam efficax ſemper, & frequens fuerit: legere potuiſtis cap. præcedenti, nec opus repetere.

Sectio. 3. remed. 4.

Vitæ S. Bern. li. 4. cap. 7.

d. p. 3. c. 46. cū adi. Lector.

Sectio. 3. remed. 2.

De verbis res æque expedita. Verba exorciſmi (vt recte Thyræus) vel ad Deū diriguntur, vel ad Sāctos, vel ad dæmonem, ſi nō ſufficiens iſta diuiſio: oſtendant quid deſit: equidem nihil inuenio. Ad Deū dirigitur petitio, vt peccata remittat, vt misereatur obſeſſi, vt potētia ſua dæmonē cōprimat, & exire compellat. Hoccine Magicum dicent? tollant igitur orationem omnem, vt ieiunia ſuſtulere. Negent fidem hiſtoriarum omnium: quibus efficacitas orationis in dæmonum expulſione conteſtata reſpuant Chriſti Domini auctoritatem, id in D. Lucæ Euangel. *cap. 9.* aſſerentis. Ad Sāctos quæ diriguntur, diriguntur vt ad Dei familiares amicos, & cœleſtis regiæ intimos Palatinos, gratia valētes, vt nobis impetrēt, quod à Deo obtinere contendimus: petimus, vt ipſi intercedant. Eorum adiungimus interdum merita: non vt æqualia Chriſti meritis (per hæc enim illa efficacia ſunt: & ſine his illa nullius meriti forent penitus ſeparata) nec enim vt meritum Chriſti deminuant: ſed vt primū, & præcipue Deus filij merita aſpiciens, & oculos vltra porrigens ad iis tincta, imbutaque merita Sanctorum, fructum meritorum filij tam longe patentem, & per omnia membra corporis ſui influentem conſiderans: citius moueatur, ſeque à nobis exorari patiatur. Sic ergo per Chriſti, & famulorum Chriſti merita, interdum exorciſtæ obſecrāt. Nec ocioſa eſt Sanctorū nominatio: quorum olim nomen dæmones non tuliſſe conſtat: ex iis, quæ de Beat. Antonij nomine Athanaſius, & de Litaniarū recitatione alij tradidere. Nihil ergo Magicū in his ad Sāctos verbis. Dæmonē exorciſta alloquitur, increpando eū ſeuere, & cōminatorie, & per modum imperij, ſicut habens auctoritatem à Deo: quo modo loquendi, & eiiciendi dæmonem Apoſtoli vtebantur, ſequuti exemplum Chriſti; ſic etiam ſolitos increpare dæmonia primitiuæ Eccleſiæ ſanctos viros docet Beatus Cyprianus ad Demetrianum, *Adiurantur à nobis, & torquentur ſpiritualibus flagris, & verborum tormentis de obſeſſorum corporibus, eiiciuntur dæmones*. & omnium optime Prudentius:

Vide ſup. ſect. 3. remed. 5. & Thyr. ſup. num. 649.

Vide ſup. d. ſectio. 3. remed. 5.

Intonat

In Apotheoſi.

Intonat antiſtes Domini. fuge callide ſerpens.
Exue te membris, & ſpiras ſolue latentes.
Mancipium Chriſti, fur corruptiſſime vexas?
Deſine. Chriſtus adeſt, humani corporis vltor:
Non licet, vt ſpolium rapias, cui Chriſtus inhæſit.
Pulſus abi, ventoſe liquor. Chriſtus iubet. exi.

Nec Chriſti Ieſu nomen ſolum inculcatur, ſed & alia Dei nomina, & cuncta Chriſti miracula. idem Prudentius:

... torquetur Apollo.
Nomine percuſſus Chriſti, nec fulmina verbi.
Ferre poteſt. agitant miſerum tot verbera linguæ
Quot laudata Dei reſonant miracula Chriſti.

Addunt *adiurationi* (qua voce vſus Cyprianus) dum *exorcizant* (ſic etiam Tertullianus locutus) alia nonnulla: petunt nomen dæmonis, quod Chriſti faciunt exemplo (*Marci.* 3.) & fieri ſolitum ſuperius docui. & ſi hoc licet, cur etiam nō liceat petere, vt ſocios indicent, vt ſciamus, cum quibus confligendum: petūt cauſam ingreſſus: vt à ſimilibus peccatis alij caueāt, & eo vitato, vel expiato facilius ſanetur energumenus, ſignum egreſſionis petunt, vt cōſtet iam vere liberatum ægrum. Mēdax quidem eſt diabolus: ſed exorciſmi verū inuito extorquent. Denique iubent illum in certum locū proficiſci, verbi gratia, infernum, quem ei Deus ab æterno præparauit: vel deſertū aliquod, vbi nequeat hominibus nocere. Hunc illi locum exorciſta tantum definit, ſub ſpe diuinæ ratificationis: eiectiones enim habemus promiſſionem, exilij illius exempla quædam, non tamen promiſſionem. Reſtat mens ſiue in-

d. tem. 4.

A tentio exorciſtæ: illa Magica non eſt: quia ſperat, & cupit dūtaxat, pro officij ſui ratione, ac munere, diuina poteſtate ſibi conceſſa, & promiſſa, dæmonē in Dei nomine eiicere, & ſuæ cōſortem naturæ hominem ea miſeria eripere. Si ergo nec in mente, nec in verbis, nec in rebus, nec in perſonis Catholici exorciſmi, quicquam eſt, vel ſuperſtitioſum, vel incātatorium:

B eant nunc Nouatores noſtri, & toties in hac lyra delirent.

Pergamus ad impij hominis reliquas inaniloquentias. Ait. *Salem quoque exorcizant, vt ſit omnibus ſumentibus ſalus animæ, & corporis, & fuget diabolum.*] Hic iterum nugatur. Salem exorcizamus, & quidē formula, quæ exſtat in Romano Miſſali, inde petat, qui volet. Exorcizare, licet vt

C iam probauimus. Creaturis benedicere licet, nā & Chriſtus pani benedixit, & aquæ, & aliis creaturis primi Chriſtiani benedixerūt. Multa teſtimonia protulimus capite præcedēte, & alia cōtexuit Thyræus noſter. Addo nunc ſolū teſtimonium Beat. Dionyſij Areopagitæ, qui in Baptiſmi ritibus, & olei benedicti (ſeu chriſmatis) & crucis ſigni, & benedictionis,

D ſeu ſanctificationis aquæ ſimul meminit, his verbis, vt Perionius vertit? Cū ei (*baptizando*) plane veſtes miniſtri detraxerūt, tū ſacerdotes ſacrū vnctionis oleū afferūt: ipſe cū inungendi, ac perfundēdi ter exprimēdo ſignū crucis initiū fecit, virūque deinceps perfundendū toto corpore Sacerdotibus tradidit, ad Matrē adoptionis venit: eiuſq; ſacra appellatione, inuocationeq; ſanctificatis aquis, cum eas trina

E vnguēti pfuſione, &c. Gracè clarius. καὶ τελείως ἀπαμφιεσάντων αὐτὸν τῶν λειτουργῶν, κομίζουσι μὲν οἱ ἱερεῖς τὸ τῆς χρίσεως ἅγιον ἔλαιον. ὁ δὲ, τῆς χρίσεως διὰ τῆς σφραγῖδος τρὶς ἀπαρξάμενος, τὸ λοιπὸν τοῖς ἱερεῦσι τὸν ἄνδρα χρῖσαι πανσώμως παραδοὺς αὐτὸς ἐπὶ τὴν μητέρα

Sect. 3. remed. 9. d. part. 3. cap. 45. à num. 625.

De Eccleſ. Hierar. c. de Sacramētū illuſtrationis.

Folio 117. edit. Moreliana.

Digitized by Google

τῆς υἱοθεσίας ἔρχεται. καὶ τὸ ταύτης ὕ- A
δωρ ταῖς ἱεραῖς ἐπικλήσεσι καθαγιάσας, καὶ τρισὶ τοῦ παναγεστάτου μύρου σταυροειδῶς ἐπιχύσεσι, &c. In formulis autē quid reprehendi meritò poteſt. En illas bona fide. *Salis hæc eſt, Immenſam clementiam tuam, Omnipotens æterne Deus, humiliter imploramus, vt hanc creaturam ſalis, quam in vſum generis humani tribuiſti, benedicere, & ſanctificare digneris, vt ſit omnibus ſu-* B *mentibus ſanitas animæ, & corporis, & quicquid ex eo tactū, vel aſperſum fuerit, careat omni immunditia, omniq́, impugnatione ſpiritualis nequitiæ, per Dominum noſtrū Ieſum, &c.* Ecce totam, quam frauduléter truncatā exhibuit aduerſarius: neque in ea dicitur, *vt fuget diabolū*, quod ille fingit: nec mens illa nobis ea dicētibus, credere ſalē efficientē fore cauſam effe- C ctuum illorum, ſed illo ſale vtētibus, oramus, vt per Ieſu merita Deus petita largiatur. Eadē mens formularum ſequentium. *Aquæ, huiuſmodi, Deus, qui ad ſalutē humani generis maxima quæq́, ſacramenta, in aquarum ſubſtantia condidiſti: adeſto propitius inuocationibus noſtris, & huic elemento, multimodis purificationibus præparato, virtutem tuæ benedictionis infunde: vt* D *creatura tua myſterijs tuis ſeruiens, ad abigendos dæmones, morboſq́, pellendos diuinæ gratiæ ſumat effectum, &c.* Vbi hic illud, quod crepāt aduerſarij, *aqua benedicta deleat tibi tua delicta?* Vides effectum non tribui efficacitati aquæ, ſed diuinæ gratiæ, quā ſibi cōcedi poſtulat, qui aquā ſumit; vt illi Eccleſia gratiā diuinam orauit. Herbas quoque benedicimus, & ramos E palmarum; & cū benedicimus rogamus. *vt quicumque ex eis acceperint, accipiant ſibi ad protectionem mentis, & corporis, &c.* Mentitur autem Leguleius dum ſcribit, hæc verba: *Herbis quoque à ſe exorcizatis certa, & cōcepta verborū forma has vires affingunt. quod omnes, qui vtuntur, ex eis benedicantur, & ſanctificentur, & ſit eis ſanitas animæ, & corporis. Et omnibus hominibus pecoribusq́, qui ex eis guſtauerint, omnē putredinem, & omne phantaſma diaboli, & omnem morbum, peſtilentiam, & dolorem expellant.*] In his verbis primum mendacium eſt, nos herbas exorcizare: tantū enim illas benedicimus, quod quantum diſcrepet ab exorcizatione, vel pueri norunt. alterum eſt, quod nos has vires ipſis herbis ſic benedictis tribuimus: hoc falſum eſt. nam tribuimus ipſi Deo per illas herbas, vt per morale inſtrumētū, ſanitatē, & alia illa reliqua operanti. Tertium eſt, quod his putemus homines iuſtificationem cōſequi. Nihil enim tale vnquā Eccleſia Catholica ſomniauit; non modo non dixit, vnde colligatur eam iuſtificationem alteri rei, quam quibuſdā ſacramentis tribuere; vel vt putarit hæc eſſe ſacramēta. Sed pergit mentiri, & maledicere; *De agno Dei ex cera, & lana confecto, atque à ſe conſecrato aſſerunt, peccatum frangit, vt Chriſti ſanguis & angit.*] ô impudētem inſaniā! Tunè vnquā Agnū Dei vidiſti, qui ex lana confectum putas? ſi nō vidiſti, vbi legiſti? ſi nec legiſti; vel finxiſti, vel audiuiſti. ex auditu ſolo narrare talia, leuis eſt cordis, & nimis creduli: fingere, dignū hæretico, dignū filio diaboli; qui mēdax ab initio, & in veritate nō perſtitit. diſce materiā. cōſtat cera virginea, chriſmatis balſamo, & aqua benedicta. Benedicit non quilibet, ſed ſolus Romanus Pōtifex; forma hac vtitur, inter alia (longū enim fore: ritum totū aſcribere) *Quæſumus Domine, hos agnos, quos de cera virginea in tuum honorem formauimus, ſacra, & perenni vnda, balſamoq́, ſacri chriſmatis perfuſos; benedicere, ſanctificare, & conſecrare digneris: quatenus à te benedicti: virtutem accipiant, contra omnia diabolica tentamenta, & omnes*

Exponit Pachym. τὴν κολυμβήθραν ne de Deipara dictum putes: ſic etiam Maximus fol. 75.

Pro aquæ benedict.

De herbarū & palmarū benedict.

De agni cerei benedi.

portan-

portantes tuti eſſe poſſint, inter aduerſa, & proſpera: vt tua conſolatione accepta nullum periculum timeant, nullamq́; formident vmbram, nulla ſæuitia diaboli, aut verſutia humana illis noceat, ſed fortitudine tua virtutis roborati, tua conſolatione glorientur, qui verè paracletus diceris, &c. En materiam, en finẽ, & formæ preces, en cui tribuatur efficacitas. Quid in his carpi dignum aut culpari? quid non pium, & ſanctũ? petitur, vt Deus benedicat, ſanctificet, conſecret, ipſos Agnos; dicitur fieri ad Dei gloriã: petitur, vt conſolatione ſua Deus propitius ſit hos agnos geſtãtibus. Vbi hic audis comparationẽ ſanguinis Chriſti, & agni huius? vbi hic tribuitur agno peccati fractio. Apage calumniator cũ tuo verſificatore: ſi quis Catholicorum, auctor verſiculorum talium, cur non reliqua adſcripſiſti: ſano ille ſenſu ſuſpicor aliquid addebat, quod fuliginem calumniæ tuæ detergebat. Sed quiſquis auctor illius verſiculi: id noſtra parum refert; qui nõ quid ſinguli priuati, ſed quid Eccleſia Romana ſentiat ſolliciti ſumus. Sequitur apud

De balſami & olei benedict. tabulam; *De balſamo, & oleo, dicunt exorcizo te (audis verba Magorũ.)* Siſte Lector ad hanc parenthesim. cenſet homo ſcilicet eruditus; Magicum eſſe verbum, *exorcizo te*. At ille ipſe ſui immemor, ex ipſomet Vlpiano

Num. 24. paulò ante recte docuerat, Chriſtianos olim vocatos exorciſtas. Vnde quæſo, ſi non ab exorcizãdo, ſiue adiurando (nam nihil aliud exorcizare, quam adiurare, vt patet ex collatione textus Græci Euangeliorum cũ Latino) ſi ergo exorcizo eſt verbum Magorum: certè qui exorcizant, Magi. certè veteres illi Chriſtiani, Magi fuere, certè Apoſtoli Magi fuerunt, qui exorcizarunt. nam eos imitati Iudæi illi fuere, qui verbo vſi, quod dicẽtes Apoſtolos audierant, dixere; *Adiuro*

Actor. 19. *vos per* Ieſum, *quem Paulus prædicat.*

A Non vſus fuit adiuratione Chriſtus, ſed nuda increpatione, quia, per quẽ adiuraret, maiorẽ nõ habebat. Exorciſmos Eccleſiæ agnoſcũt, Cœleſtin. Primus, Cyrillus, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Cyprian. & alij Patres: ſed omnium antiquiſſ. horum D. Iuſtinus Martyr, in Apolog. *Adiurati* (inquit) *dæmones nobis parent*. Verũ dicat, aliquis dixit, ideo eſſe Magicũ verbum,

Cyrillus Catech. 1. Chryſ. homil. de Adam & Eua. Auguſ. lib. 1. de Symb. Cypria. ad Demetr. Rab. Maurus, Alcu. Strabus & alij de ritib. Eccleſ. Cœleſtin. lib. ep. 1. ad Epiſc. Galliæ. Lactãtius lib. 2. cap. 16.

B quia additur; *Exorcizo te creatura olei per Deum patrem, etc.* vt fias omnibus, qui ex te vngẽdi ſunt in adoptionem filiorum DEI per Spiritũ Sanctum.] *Item;* vt per hanc vnctionem olei ſacrati accipiat vnctus plenã remiſſionẽ peccatorum, & ſit ad refectionem mentis & corporis, ad euacuandos omnes dolores, omnes infirmitates, omnemq́ue ægritudinẽ mẽ-

C tis & corporis] Sed eſto nihil hic immutent, ſit ſane formula ſolemnis, quid reprehenſione dignum? Exorcizatur inanima creatura verbis, ſe de te dæmon expellitur, vel arcetur: ille ſe adiurari ſentit. notæ huiuſmodi locutiones ſacræ Scripturæ. Iubetur cœlum audire, idẽ terræ præcipitur, iubentur elementa, & creaturæ inanimæ omnes, etiam imperfectiores me-

D teorologicæ, benedicere Deo, & laudare Creatorẽ. *Adiurantur per Deum Patrem Omnipotentem, &c.* hoccine diſplicet? an malles adiurari per idolum tuum Iſlebienſe? *petitur adoptio filiorum Dei.* Nonne licet petere, cuius facta nobis poteſtas, *vt filij Dei nominemur, & ſimus?* nõ tribuitur hæc vis egeno elemento, quod vt ſignum adhibetur: non tamen vt ſignum nu-

E dum, ſed vt verbi acceſſione ex opere operato efficax ſacramẽtum. Semper nobis hæc repetenda, quia non deſinunt veterem ſuã in limo ranæ querelam concinere. Vim verò hanc, & peccata remittendi, & quæ minora adiiciũtur, vt baptiſmi ſacramẽto collatam doceam, nolite hic exſpectare:

Digitized by Google

A ſeu quia maioris hoc operæ, ſeu quia iam ab infinitis, & inter cæteros noſtris hominibus Bellarmino, Soarezio & Valẽtia præſtitũ. Damnet aduerſarius Originem; qui *amputari ab hominibus peccata*, dixit, *cum in baptiſmo donatur remiſſio peccatorum:* damnet Tertullianum, qui dicere nõ veritus, *Caro abluitur, vt anima emaculetur: caro vngitur, vt & anima conſecretur: caro ſignatur, vt & anima muniatur: caro manuum impoſitione adumbratur, vt & anima ſpiritu illuminetur.*] damnet Cyprianum, nam ſcribit hæc verba; *in aqua baptiſmo percipitur peccatorum remiſſio: in baptiſmo ſanguine corona datur virtutum.*] damnet Baſiliũ, cui *baptiſmus eſt peccati mors Regni cœleſtis cõciliatio, adoptionis gratia.* damnet Eccleſiam Græcã, Latinamque, cui ſemper hic ſenſus, cuius hæc ſemper fides. Verũ aliud adiungit reprehẽſionis caput. *Oleo*, inquit, *infirmorũ, vnguntur membra humana, quæ ſunt organa ſenſuum externorum, vt per iſtã vnctionẽ expietur, quicquid homo iſtis membris, & ſenſib. vnquã deliquit. Has vires creatura iſta non habent ex naturali creatione, neque diuina ordinatione, aut verbi Dei inſtitutione: ideoq; mera, verè diabolica impia, & blaſphema Magia, vt rectè ſcripſit Iacobus Heerbrandus, primarius Academiæ Tubingenſis. Theologus. De hac conſecratione Papiſtica ita ſcribunt Auguſtinus Lerchemer in ſuo Germanico tractatu & Doctor Iacobus Andreæ in ſuis Eſſingenſibus concionibus, &c.*] Nã verba ſubdit Germanica vtriuſque; ne eſſet, quod eruditi, linguæ illius ignari, poſſent reprehendere. Ne quid aũt præclari in verbis illis incluſum putent Lectores: Lerchemer, benedictiones omnes, de quibus iã egimus, abuſũ Diuini verbi, agyrtarũ, & ſimiarũ opus vocat. Schmidelinus autem Confirmationis Sacramentum merũ diaboli opus appellat; nec aliter probat, quam ex ipſa chriſmatis conſecrandi formula: & ex crucis ſignaculo, quod Sacerdos adhibet; & ex exorciſmo, quẽ adiungit. Sed, cum nec exorciſmus diaboli opus ſit, ſed Dei; nec crucis ſignaculum diaboli opus ſit, ſed Eccleſiæ ab Apoſtolis recepta inſtitutio ſacratiſſima? nec in formula quicquã, niſi ſanctũ, & piũ, & ſacris litteris conſentaneum, contineatur; B rectè ſequitur, maledicum, & blaſphemum ſcurram, & diaboli per os eius loquẽtis tubam fuiſſe hũc Doctorem Tubingicum Iacobũ Andreæ: cumque benedictiones creaturarũ nõ in circulis, & agyrtarum, aut hiſtrionum ſcenis natæ, ſed ſemper in vſu Catholicæ Eccleſiæ fuerint: ſequitur Satyri perſonã, & comicũ hiſtrionẽ agere ſuis maledictis Lerchemerũ; C vereque diabolicam, merè nugatoriam, impiam, & blaſphemam cenſurã eſſe Primarij illius Theologi Tubingenſis. probatum id prius: ſed addam nunc quædam, vt horũ inſcitia fiat manifeſtior. De benedictionibus rerũ variarũ teſtis eſt omnis antiquitas. Species fructuum, quas non licet ſuper altare offerre, à ſacerdotibus domi benedici, & benedicta à po- D pulis ſumi, ſtatuit Eutychianus Papa, *epiſt. ad Ioann. & Epiſcopos Bæthica;* & Concil. Moguntin. 4. c. 39. Aquæ benedictionẽ ſtatuit Matthæus Apoſtolus, *apud Clementem I. lib. 8. conſtit. Apoſt. c. 31.* & eũ ſecutus Alex. I. *epiſtol. 1. ad omnes fideles, habes in c. aquam de conſecrat. diſtin. 2.* & amplexi ſunt Chryſoſt. *in Ioan. homil. 24. & 25. & in Pſalm. 22. ad illud, ſuper aquas refe-* E *ctionis*, Ambroſ. *lib. 1. de Sacrament. c. 5.* Varadatus *epiſt. ad Leonem I. habes in Synodi Calcedonẽſ. act. 16.* Chriſmatis conficiendi & benedicendi rationem præſcripſere nobis Apoſtoli, *apud D. Clementem lib. 7. Conſtit. Apoſtol. c. 42. lib. 8. c. 35. D. Dionyſium Areopagit. de Eccleſ. Hierar. part. 2. c. 2.*

D. Iu-

Orig. homil. 4. in Cant.

Tertull. li. de reſurrect. carnis.

Cypri. l. 4. epiſt. 7. Baſil. ſer. exhort. 3. ad baptiſmũ.

Chryſ. homil. 40. in 1. ad Cor. Amb. in 1. ad Cor. c. 5. Aug. l. 1. de nupt. & concup. Conc. Val. 3. cano. 5. Later. ſub Innocẽt. 3. can. 1. Florentin. ſub Eugenio 4. in forma Sacramẽto. Trident. ſeſſ. 7. cap. 1. De chriſmate & oleo infirmorum.

De variarum rerũ benedict.

Digitized by Google

D. Iuſtinum ſiue alium ad Orthodox. q. 14. Cyprianum orat. de unctione chriſmat. Cyrillum Hieroſolym. Cathecheſ. 3. & cæteros omnes. Panis benedictionem & Salis, etſi iã probauimus, accedat tamen auctoritas D. Hieronymi de S. Hilarione, à quo benedictũ panem omnes ſumebãt; & Nannetenſis Concil. Canon. 9. vbi & formã habes, tantoperè diſplicentem hæreticis; *Domine ſancte Pater Omnipotens æterne Deus, benedicere digneris hunc panem tua ſancta benedictione, vt ſit omnibus ſalus mentis & corporis, atque cõtra omnes morbos, & vniuerſas inimicorũ inſidias tutamentum; Per Dominum noſtrum*, Ieſum Chriſtum, *panem vitæ, qui de cœlo deſcendit, &c.* Eadem ratio rerum cæterarum, ſi vnam licet, cæteras licet eodẽ ritu. Sic cenſet Eccleſia Catholica, ſic Cõcilia ſãciuere, ſic Eccleſię lumina docuere, reclamãt Heerbrandus, Schmidelin. Lerchemerus qui, quibus? terræ tubera, cœli ſtellis, apocalypticæ locuſtæ illis Ezechielis animãtibus, ſuos ſequatur hos de puteo abyſſi duces, Godelmanus: nos cũ Euãgelicis Magis Stellam ſequamur cynoſuram, quæ nos ad Mariam, quę nos ad Ieſum perducat tramite inoffenſo. Illi benedictionem ſpernunt, & implentur maledictione: ideo maledicẽtia os eorum plenum eſt, ideo in cęlum os ſuum eleuarunt, & blaſphemias ore ſacrilego, quas adſcripſimus eorũ verbis, eructarunt. Vires has res natura ſua nõ habent; ſed habent diuina inſtitutione. nam, qui ſacramenta inſtituit Chriſtus, ſacramẽtis vim largiri dignatus fuit: ſacramẽtalibus verò, quæ ab Apoſtolica traditione recepimus, etiam moralis vis à Deo tribuitur, quam Eccleſia Chriſti ſponſa precibus ſuis obtinet, in mẽbrorum ſuorum vtilitatem. Cæremoniarũ inſtituendarum, & curam, & poteſtatẽ, Chriſtus Eccleſiæ reliquit, cum myſteriorum Dei diſpenſationẽ Apoſto-

A lis reliquit. ideo. n. Apoſtolus ſe miniſtrum Chriſti, & diſpenſatorẽ myſteriorum Dei dicit. Eccleſia autem eas inſtituit, quæ & honeſtati, & cultui Diuino ſunt accõmodatiſſimæ: quare dubium eſſe nequit, quin ex ſe aptæ ſint, & idoneæ ad meritum, & vt gratiam Dei mereãtur, ad quam poſcendãm adhibentur. Vnde & illud fatendum, ſpiritualem aliquem eorũ eſſe

B effectum: non quidem vt habitualem gratiam, ex opere operato tribuant (quod Sacramentorum proprium) nec etiã, vt vim ex opere operato habeant, ad excitandũ in nobis aliquem bonum gratiæ motum: ſed quando res iſtæ ab Eccleſia benedictæ in ipſa benedictione ſpecialiter ad hunc motum excitandum ſunt ordinatæ, per Eccleſiæ orationem: tũc per modum

C impetrationis, iis adhibitis, ſpecialiter à Deo aliquando talis effectus tribuitur. dixi, *aliquãdo*, quia non eſt infallibilis hic effectus, vtpote nulla promiſſione firmatus, niſi ea, quæ orationi adiũcta: *Quicquid petieritis, accipietis, &c.* Peccata quoque mortalia remittendi vim nõ habent vllam: quia hæc ſine infuſione gratiæ non remittuntur: Venialia verò dimittẽdi vim,

D ſi ad hoc ſpecialiter ab Eccleſia fuerint inſtituta, per modum eundẽ impetrationis habent. poteſt. n. ſic orando Eccleſia bonum motum animi impetrare, per quem hominis veniale peccatum deleatur. Expellendi verò dæmones poteſtas, harum cærimoniarum, & ſacramentaliũ ad hoc ab Eccleſia inſtitutorum, non eſt poſita in phyſica, ſiue naturali efficiẽtia: ſed

E morali dumtaxat: eo quod dæmon percipiat ſigna, & verba humana, & iis obedire cogatur: tũ quia hoc à Deo impetrat oratio Eccleſiæ, & ſic exorciſta hoc per modum impetrationis à Deo conſequitur: tum quia Eccleſiæ data fuit à Chriſto ſpecialis poteſtas dæmonibus imperandi: tum quia dęmon

1. Cor. 4. 1. de Concil. Trid. ſeſſ. 7. can. 13.

Digitized by Google

mon virtutem Chriſti, vel inuitus agnoſcat,& credat,& meminerit ſe victum, & ſuperatum crucis trophæo: fit quaſi naturaliter,vt non ferat aſpectum crucis, vel mentionem victoriæ Chriſti,& cladis ſuæ:ideoq́ue ad hęc timeat, ac tremat, ac fugere malit, quam hęc videre, & audire. Cæteri effectus, nempe ſanitas corporis, & fructuũ, temporaliumq́ue bonorum conſeruationes,& huiuſmodi,per modum dumtaxat impetrationis directe & per ſe obtinentur: per accidens tamen, & per modum remotionis obſtaculorum obtinentur, coercita dæmonis poteſtate: vt ſolet cõtingere in exorciſmis inſectorum noxiorum,& tempeſtatum, vt poſt VValdenſ. & alios copioſe & erudite docuit Frãc. Suares,*in 3.part.q.65.art.4.diſput.15. quæ eſt de Sacramentalibus.* Hæc de effectu ſufficiant: quæ neceſſe fuit addere, vt aduerſarij mentiri deſinant: *nos tribuere vim per ſe diuinam his cæremonijs.* Impudens verò mendacium eſt: *nos vngere, vt expietur per illã vnctionem membrorũ quicquid illis membris deliquit.*] Dicimus tantũ per modum orationis, & precis, ex formula in ſacroſanctæ vniuerſali Florentina Synodo præſcripta: *per iſtam vnctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid deliquiſti per viſum, &c.*] & quoad membra quædam,& non alia inungenda, idem illic à Latinis, Græciſque Patribus quicquid agimus, & Nouãtes reprehendunt, apertè ſeruãdum definitur, & ratio ſingulorum additur. Lege,ſi lubet. Non dicimus per vnctionem peccata remitti, vt eſt vnctio: ſed vt eſt Sacramẽtum,gratiam conferre,peccata remittere, & infirmos alleuiare:dicimus à Chriſto Domino inſtitutum,& à B. Iacobo Apoſtolo promulgatum. Et cum illi præceperint, infirmum vngi, nec niſi in membris vngi queat,dicimus ineptos

In fin. Cõcil. in formula Sacramentorum data Armenis.

Innoc. 1. I c. illud ſuperfluum, diſt. 95. D.

A hæreticos, quod vel nolint in membris vngi,vel alia membra magis vnctioni idonea exiſtiment. Poſtquam ſic Godelm. miſer in ritus noſtros debacchatus fuit,vnum ex Hiſtoria depromit argumẽtum. *In priſca* (inquit) *Eccleſia Dæmoniaci in cœtum adducebantur, & populus totus orabat Deum, vt apud Chryſoſtomum & Clementem legimus. Auguſtinus quoque lib. 22. de* B *Ciuitat. Dei & Sozomenus lib. 6. c. 28. ſcribunt, nihil aliud Dæmonibus pellendis olim fuiſſe vſurpatum, quam preces coram Deo.*] Videamus quam hæc vera. bene, quod ad Clementem & Chryſoſtomum relegamur, fatemur in Eccleſiam adduci,vel potius extra Eccleſiam principio in medium ante fores Eccleſiæ produci, Energumenos conſueuiſſe, & populum pro iis C orare ſolitum quid tum? an igitur Sacerdotis nullum in hac re officiũ, niſi quod populi? an nõ tum quoque exorciſtæ? ſi exorciſtæ, erat & exorciſmus. Exorciſtas ſalutat Ignatius Martyr,epiſtol.ad Antiochen. *ἀσπάζομαι ὑποδιακόνους ἀναγνώστας, ψάλτας, πυλουρὸυς, τοὺς κοπιῶντας, ἐξορκιστάς, ὁμολογητάς.* Saluto Subdiaconos, lectores,cantores,oſtiarios,laborãtes, D exorciſtas, confeſſores.] Quomodo exorciſtarum meminit ipſe D. Clemens, *lib. 8. conſtit. c. 26.* vbi quod *negat eos ordinatione fieri:* id negat,quia de illis tantum loquebatur, qui per Spiritus Sancti gratiam ſe exorcizandi donum conſecutos miraculis comprobabant. Quomodo Cyprianus ſcribit, *per exorciſtas voce humana,& poteſtate diuina dæmonem flagellari, vri* E *torqueri?* Quomodo ſcribit Cyrill. Hieroſolymitan. *in Præfat. Catecheſ.* exorciſtas, *per S. Sanctum dæmones effugare?* Quomodo Optatus Mileuitan. *lib. 4.* aſſerit, *per exorciſmum Spiritus immundos depelli & in deſertum fugari?* Quomodo de exorciſtis idem affirmat tot locis Auguſtinus? Quomodo

Clemẽs. d. lib. 7. c. 42. & ſeq. Beda in epiſ. Iacob. c. 1. Conc. Cabilon. 2. canon. 48 Senonenſe can. 10. Auguſtanum canon. 20. Moguntinũ 4. cano. 34. Colonienſe 3. par. 7. cap. 49. & 50. Trid. ſeſſ. 14. Rabanus lib. 2. de Inſt. cler. c. 55.

Lib. 4. epiſt. 7.

Lib. 2. de Nupt. &

Digitized by Google

concub. c. 18. & 20. Hom. de Adam & Eua.

modo ipſe Chryſoſtomus (quem aduerſarius obtrudit) *exorciſmis* (inquit) *& ex ſufflationibus clericorum ab eis immundus abigitur?* Mendacium verò eſt, quod dicit Auguſtinum, & Sozomenũ ſcribere, nihil aliud præter orationem fuiſſe vſurpatũ. Nam diſerte, *lib. illo 22. c. 8.* D. Auguſtinus narrat dæmonum vim maleficam ex Heſperi domo non ſola oratione, ſed & miſſæ lectione, & aquæ benedictæ aſperſione, & reliquiarum Sancti pulueris adhibitione pulſam. addit ſecundo alium adoleſcẽtem admotum reliquiis DD. Protaſij, & Geruaſij liberatum, tertio, narrat Hipponẽſem virginem cum oleo, cui ſacerdos lacrymas ſuas inſtillarat, ſe perunxiſſet, mox à dæmonio fuiſſe ſanatam. Et audet miſer Auguſtinum nobis obiicere? Audet confingere huiuſmodi, quę tam clara luce mendacij plena deprehendantur? Sozomenum quoque vel non legit, vel non intellexit. aſſerit ille *lib. 6. cap. 21.* non pulſum Macariorum oratione dæmonem, ſed ſola increpatione *vt* (inquit) *Macarij Dæmonium increpauerant, puella ad ſanam mentem rediit.* ἐπιτιμησάντων δὲ, *&c.* Et quamuis meminiſſet ſolius orationis Hermias, non tamen inde ſequeretur alias non ſolitos vti aliis remedijs. Vide quæ fuſe narrauimus, & de Macario, & de aliis *præced. cap. ſection. 3.* Vnum reſtat Godelmanni non in nos, ſed in ipſum Chriſtũ Dominum telum: nempe, ἀρτολατρείας, vt ipſe vocat, crimen: quod explicarat paulò ante *nu 26.* his verbis: *Ad hac prolatione horum quinque verborum,* hoc eſt enim corpus meum, *cum halitu facta, ſed panis ſubſtantiam mutare, corpus Chriſti de cælo detrahere, & in hoc illum conuertere, plane magice ſibi, & alijs perſuadent.*] ò linguam eradicandam ſtirpitus! os impurum & blaſphemias euomens aſſidue! ergo Christus Dominus Magus? qui aſſe-

A ruit eum, quem manu tenuerat panẽ, corpus eſſe ſuum. Si caro erat, panis non erat. Si panis erat, Chriſti dictum verum non erat. Sed panis, inquies, remanet cum carne. Impanationem veſtram inſinuas, ò artocreatie: vel ſane Chriſtum velut dolio, aut marſupio includis: dignus hoc nomine, qui inſutus culleo, vel dolio in profluentem coniiciaris. Refutarunt hoc com-

B mentum, noſtri Theologi, quotquot fuere. Nec nobis nũc vacat de *Tranſſubſtantiatione* agere: nec huius loci diſputatio eſt. Videamus ergo, quid hic magicum, non illorum verborum quinque prolatio, quæ & Chriſtus protulit, in vltima cæna. & Diuus Petrus, & Diuus Iacobus, & Diuus Andræas, in ſuas Liturgias, ſeu Miſſas retulerunt: & tota ſemper Eccle-

C ſia fuit amplexa. Non afflatus, cui nos vim nullam tribuimus, nec etiam alium neceſſarium putamus, quam qui in verbis proferendis neceſſarius. ſi loqui ſine halitus exſpiratione poſſemus halitu opus non foret: ſi crederemus halitu ſpecies panis contingi debere, ſuperſtitioſi eſſemus, ſi inhalationi illi vim trãſubſtantiationis tribueremus, ſtulti, excerebratique me-

D rito audiremus. nihil autem tale Catholici credimus. quare mentitur more ſuo Leguleius. mẽtitur etiam cum ait nos nobis & aliis perſuadere, q̃d corpus Chriſti de cœlo detrahamus. Nam cenſemus, etiam ſine vllo Chriſti Domini motu locali, hanc tranſſubſtantiationem fieri poſſe. ſi poteſt per motum localem, cur non poteſt ſine motu locali, ille, qui eſt omnipo-

E tens? nam poteſt per ſe, quicquid per cauſam ſecundam poteſt. motus autem localis tantum foret cauſa extrinſeca præſentiæ Chriſti: nihil autem illi intrinſecum eſt vel eſſentiale. Non eſt etiam Magicum, putare panem in corpus Chriſti conuerti: immo eſt fidei articulus, ab initio Eccleſiæ ſemper

per

Digitized by Google

per retentus. dixit Chriſtus, docuere Apoſtoli,& omnes quotquot per hæreſim ab Eccleſia non defecere. ſub anathemate hoc credendum ſtatuitur in Cōciliis Romanis tribus, duobus contra Berengarium, & 3. maximo ſub Innocent. III. item Turonenſi contra Berengar. item in Conſtantiēſi contra VViclephum, in Florentini Decreto vnionis, in Tridentini ſeſſ. 13. cano. 2. Patres commemorare longum foret, omnes ad vnum pro nobis ſunt: omnes verā Chriſti carnem in Euchariſtia crediderunt, omnes adorarunt. D. Iacobus in Miſſa ſua, rogat *vt Spiritus Sanctus faciat hunc panem corpus Chriſti, &c.* quod etiam in Liturgiis D. D. Baſilij & Chryſoſt. habetur. D. Ignatius Epiſt. ad Roman. ἄρτον τοῦ θεοῦ θέλω, ἄρτον οὐράνιον, ἄρτον ζωῆς, ὅ ἐστι σὰρξ τοῦ χριστοῦ, quid apertius: ſed & D. Dionyſ. Areopagita, hunc panem viuificum dicit habere vim maximam perficiendæ Sanctitatis τῆς ἱεροτελεστικωτάτης εὐχαριστίας. vocat ſacratiſſimam Euchariſtiam ἱερωτάτην εὐχαριστίαν. addit Chriſti Domini ſententia iudicatum hoc Sacramentorum Sacramentum, ſiue myſteriorum myſterium, hoc eſt auguſtiſſimum & præcipuum. καὶ γάρ ἐστι κατὰ τὸ κλεινὸν ἡμῶν καθηγέμονα, τελετῶν τελετή, accumulat præterea ſimiles laudes multas, & magnificas D. Pauli diſcipulo digniſſimas. Hunc Galliarum Apoſtolum, cur Gallici Caluiniſtæ non audiunt: video, quod nequeāt eludere teſtis auctoritatem, eo illos confugere, vt negent eſſe libri auctorem. Sed quo id negant auctore? nullo quod ſciā vetuſtiore. Quāuis quidā olim dubitarint, ſtatim tamen eorum error ab æui illius ſcriptoribus fuit confutatus. Quæ dubitandi quæſo cauſa idonea, cum & res verbis, & verba rei reſpondeāt, & vtraque primitiuum illum ſpiritum Eccleſiæ penitus redoleant? vide *(Lector)* malitiam dicam, an impudentiam? ipſam phraſis antiquitatem, quæ maxime idonea eſſe debuit perſuadendæ veritati, contra veritatem intorquent. ſi hoc argumento vti licet, cui veterum libri relinquētur ſui? procliue ſemper fuerit dicere recētiorum aliquem ſic ſcripſiſſe, vt affectet antiquitatē. cum duo ſint ad dignoſcendos ſcriptores idonea indicia, ſtylus & teſtificatio ſcriptorum aliorum: vtrumque fauet nobis. Stylū negare non poſſunt prorſus eruditum, & antiquarium. auctores fere innumeri conteſtantur, Græci, Latiniq; Scilicet, iſti ignoraſſent hoc opus poſt Valentiniani tempora conſcriptum: vt aſſerit nuperus quidam temporum emendator, qui ſuo ſe ſuffragio claui figendi Dictatorem conſtituit. profert auctorem? coniecturam ſuam, immo potius veterem Illyricianā cauillationem. *Is* (inquit) *vt affectet antiquitatem,* μοναχοὺς κοινοβίους *vocat* θεραπευτὰς *Monachos autem* μονοβίους *vocat* ἱκέτας, *ne videretur ſui ſæculi vocibus vti.*] Non credimus hoſti Monachorum, & illis tam antiquam inſtitutionem inuidenti, &, vt auertat, hæc omnia comminiſcenti. Quomodo probas, ideo ſic vocaſſe, ne ſui ſæculi vocibus vteretur? Potius credendum ſui ſæculi vocibus vſum, quam alieni hac etiam in re, cum toto reliquo libro cetera vocabula antiquioris illius cuius, quibus nunc vſus, erant ſæculi, retinuerit. Puerilis plane illa hariolatio, & acumine iſto, quod quæ nec ſunt, nec fuere, videre ſe credit, & alios ſibi credere Manlianis iubet imperiis, digna: multoque magis quod de *Mandris* & *Mandritis*, lepidum ſcilicet apophoretum apponit: cuius merito ſtatua inaurata locetur in Conſiſtorio Lugduno Batauico, vel potius, quod in Miſcellaneis Lugdunenſibus victi ſolebant, λείχειν imperetur. Vnde etiam probat Dionyſium hunc *quem Simium*, honoris cauſa,

Cap. 2. Eccleſ. hier.

Cap. 3. de Eccl. hier.

Negant Beza in N. T. Schali. & quidam alij de hoc genere.

Illyric. & Scha. F.

A cauſa, pro ſua innata modeſtia, vocat *θεραπευτὰς* monachos nominare: idcirco quod apud Euſebium: ſic vocatos ex Philone, legiſſet? credo in biſido Parnaſſi vertice cum Ennio ſomniantem didiciſſe. quaſi iam probarit, Euſebio hunc ſcriptorem eſſe recentiorem: quamdiu hoc nõ probat, fruſtra coniicit, nec optimus vates audiet, quia coniiciet peſſime. Quæ hæc temeritas eſt, ſomnia nobis ſua obtru- B dere, & pro oraculis Delphicis mera coniectanea? Sed profecto tali in veteres quoſque ſcriptores petulantia, & quæ cum ætate augeſcit, in ceteris ſolita decreſcere, fitque amiciſſimis etiam grauior, iactãtia, præclaras ingenij, & eruditionis dotes mirum in modum dedecorat. Verum quid illi facias, habet hoc hæreſis omnis, Caluiniana præſertim. cunctos ſpernit, ſi- C bi ſoli ſapere, & ſcire videtur, monitoribus aſpera, reprehenſiones etiam iuſtiſſimas contumeliis, & conuiciis munerat. Tollantur iſti næui de corpore pulchro, placebit omnibus labor ille, & feret æuum. Dionyſium Areopagitam auctorẽ operis Hierarchici agnoſcunt ex Græcis, non tantum B. Maximus, & Georgius Pachymeri⁹, & Ioan. Sycopolitanus, qui commen- D tariis illuſtrarunt, & *in Encomio* Michael Syngellus, Photius, And. Cretenſis, Ioann. Damaſcenus, Suidas; ſed & antiquiores his Anaſtaſius Sinaita, & Anaſtaſius Nycenus; & B. Chryſoſtomus, cui hæc Areopagitæ ſcripta cognita fuiſſe, teſtatur Anaſtaſius Bibliothecarius *epiſt. ad Carolum Caluum*, eadem non nouiſſe tantum, ſed & explicaſſe commentariis Diony- E ſium Corinthium, laudat Maximus *in ſcholijs* auctorem ſuũ Anaſtaſium Antiochenum ἐν τῷ ὁδηγῷ: & ex his teſtimonia deſumpſiſſe contra ſui tẽporis hæreticos Cyrillum Alexandrinum narrat Liberatus *in Breuiario*, & multa huius Scriptoris verba ſuis inſeruiſſe libris, D. Gregoriũ Nazian-

zenum ſcripſit, Billius Prunæus *Sacrarum obſeruationum lib. 1.* Billius ille Nazianzeni lectioni apprimè deditus, idoneus, ſi quis alius, & locuples huius rei teſtis. Hilduinũ etiam Francum, & Gregorium Magnum, Martinum Papam, & Martirem, Agathonem, & alios Patres Romanos prætermitto, quibus horum librorum fides indubitata fuit, & ab aliis citatos inuenias, vt & illud in primis notatu dignum, quod *in Bibliotheca ſua* Photius commemorauit, Theodorũ Presbyterum Græcũ ex profeſſo hac de re librum compoſuiſſe, vt conuinceret, ea, quæ habemus S. Dionyſij Areopagitæ opera, non eſſe pſeudepigrapha, & tot ante ſæculis quatuor præcipua, quibus nunc hæretici noſtri abutuntur, vt ea impugnent. argumenta luculenter diſſoluiſſe. *Ἀνεγνώσθη Θεοδώρου πρεσβυτέρου, ὅτι γνησία ἡ τοῦ ἁγίου Διονυσίου βίβλος· διελύετο δὲ ἐν τῷ λόγῳ ἐνστάσεις τέσσαρες· μίαν μὲν ὅτι εἰ ἦν γνησία· πῶς οὐκ ἐμνήσθησαν τῶν ἐν αὐτῇ ῥητῶν τε, καὶ χρήσεων τινὲς τῶν μεταγενεστέρων πατέρων. δευτέρα δὲ ὅτι Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἀναγραφὴν ποιησάμενος τῶν συγγεγραμμένων τοῖς μακαρίοις πατράσιν ἡμῶν βιβλίων, οὐδεμίαν ταύτης μνήμην ἐποιήσατο. Τρίτη δὲ, ὅτι πῶς τῶν κατὰ προκοπὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ διὰ μακροῦ τοῦ χρόνου αὐξηθέντων παραδόσεων, ἡ βίβλος αὕτη λεπτομερῆ τὴν ἐξήγησιν ποιεῖται, Ὁ μὲν γὰρ μέγας Διονύσιος σύγχρονος ἦν, ὡς δῆλον ἐκ τῶν πράξεων, τοῖς ἀποστόλοις· ἃ δὲ ἡ βίβλος περιέχει, τὰ πλεῖστα τῶν κατὰ προκοπὴν (καὶ) ἐς ὕστερον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐξηθέντων παραδόσεων ἐστὶν ἀναγραφή. ἀπίθανον οὖν, φησὶ μᾶλλον δὲ κακόπλαστον τὰ μετὰ πολὺν χρόνον τῆς τελευτῆς τοῦ μεγάλου Διονυσίου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐξηθέντα, Διονύσιον ὑπολαμβάνειν ἀναγράψαι. Τετάρτη δὲ πῶς μέμνηται τῆς τοῦ Θεοφόρου Ἰγνατίου ἐπιστολῆς ἡ βίβλος. ὁ μὲν γὰρ Διονύσιος τοῖς τῶν ἀποστόλων ἐνήκμασι χρόνοις· Ἰγνάτιος δὲ ἐπὶ Τραϊανοῦ τὸν διὰ μαρτυρίου ἤθλησεν ἀγῶνα, ὃς καὶ πρὸ βραχὺ τῆς τελευτῆς ταύτην ἐπιστολήν, ἧς ἡ βίβλος μνημονεύει γράφει. ταύτας οὖν τὰς τέσσα-*

τέσσαρας ἀπορίας διαλῦσαι ἐπαγωνισάμενος, βεβαιοῖ (τόγε ἐπ' αὐτῷ) γνησίαν εἶναι τοῦ μεγάλου Διονυσίου τὴν βίβλον, hactenus Photius.

A Si quid aduerſarius nouit, quod nec Lutherus, nec Valla, nec Eraſmus, nec Flaccus Illyricus, nec Beza obiicere, amabo, proferat in mediũ. Veritatis amator ſum, vt qui maximè audiri cupio, & audire, docere & diſcere amo. eandem ſerram reciprocare non amo: abſtineat velim, quæ iam alij illi præoccuparunt, & recenti memoria, à Matth. Galeno Belga, & Cæſare Baronio, valide calcata protritaque. Dignus fortaſſis, cui potius, quàm tot Græcis doctiſſimis, antiquiſſimiſque Patribus credamus, quem doctiorem, acutiorem, ſapientioremque arbitremur. oppones os colũnatum tot Eccleſiæ luminibus, tot fidei columnis. dicat ſe vnum meliùs noſſe characterem Dionyſianum diſcernere, quàm Chryſoſtomum, Cyrillumque: paſſos ſibi per ingenij ſtuporem imponi. Græcæ linguæ ignaros fuiſſe Marſilium Ficinum, Ambr. Camaldulenſem, Perionium, & tot ſæculis priorem Ioan. Scotum illum, alium à Dunſio & Maiore, qui quatuor pro Areopagiticis libris cũ verterent, agnouere. Occalluimus ad ſimiles Phyrgopolynicis Nitiobrigis Traſoniſmos. Qui ſaxorum nouus epigrammatarius, Lucano ſculponeis os batuit. qui Manilium docet aſtronomiam, qui in Geometricis adhuc diſcipulus, & malè calculi ſubducti à Laniſta deprehenſus, ſupra Euclidẽ, & Archimedem ſapit, qui Tacitum Suetoniumque eius, quo vixerũt temporis, & quod ex tabulis publicis didicerant, rationem dedocet: cui Euſebij annales, & pueriles alucinationes manifeſtæ, & Euſebium cęteri Patres pueriliter ſequuti, præ quo vno cæteri, vt vmbræ volitant, ſimioli, fanatici furioſi, hoſtes veritatis, ſtupor, qui omnes ludibrium debent, quem nemo reprehendit, niſi qui ignorat, qui in hominibus ſtudioſis huius ſæculi, in aliis candorem, in aliis ſtudium, in omnibus ſenſum bonarũ rerũ deſiderat, *(vtor eius Verbis, nec adfingo quidquam.)* Quem nullus hactenus reprehendit *(oblatraſſet dicit)* qui nõ furioſus, aut flagitioſus, aut indoctus, aut ẽt tribus his virtutib. ſimul exornatus fuerit. Et hic bonos nullos inſectatus

Galen. in Areopag. Baron. Annal. to. 2. c. 4

Ex libr. de emẽd. Tẽporis, & epiſt. de vit. Iulij Scalig.

B eſt, qui illi agyrtæ, ſcurræ, vel Sophiſtæ, ſi quid mutire contra hunc Temporarium Dictatorem auſi, Hic nullis obtrectatus leniſſimè, & abſque omni penitus ambitione ſcripſit, quæ ſcripſit. huic à ſapientia moderatio imperata eſt. Mauult iſte modeſtiam eius omnes, quam iuſtam iram pauci ſentiant: *[benè & verè, hoc quia* iniquã *vult omnes perpeti,* iuſtam *vix ſcio, an*

C *in quenquam hactenus calamo ſtrinxerit.]* Iſtius virtutem euitari non poteſt, quin tanquam vmbra gloria, & inuidia ſequantur. Ecce, quocumque ſe confert, inuenit rupices & Marrucinos, quibus eius virtus ſtatim ſubolet, vt ſuibus Amaracinum. Quocumque it, mittit ſigna ſui. Quiſquis perditus eſt, inſanus, virtutum, & bonarum litteratũ hoſtis, veſtigiis eius cum

D colligit, & capitali odio proſequitur.] Quam hic de ſe demiſsè, quam de aliis omnibus ſentit magnificè? Nonne ſe præbet omnibus, modeſtæ ſcriptionis, & humilis animi exemplum illuſtriſſimum? Quanta hæc ignoratio eſt ſui? quantus ſtupor his animis cum ſis, eos litteris fere poſteritati notos velle? quæ inſania arbitrari, adeo omnes hebetes, vt talium

E verborum veſtigiis, in anima arcana ſe iudicando non penetrent? vt hæc humanitate tinctos, & amantes Chriſtianæ pietatis, & officij, non offendant? Nec contentus graſſari in ſingulos, ſtringit acumẽ ſtili in integras Sodalitates & religioſos ordines, à Tridentina Synodo Oecumenica laudatos, quodque audaciæ intollerabilis

lis eſt. Eccleſiam vniuerſam à multis iam ſæculis erraſſe, nec verum vidiſſe, fretus leuiculis rationibus graui ſupercilio contendit. Quas qui legunt futiles deprehendunt, cùm aliàs ob cauſas, tũ quia fingit ipſe ſibi periodum, & præfigit, quam commentus potius, quã validè probauit: &, cum æquius fuerit normam ſuã, Eccleſiæ ſcitis, & veterum placitis accommodare, ipſe cõtra, vult omnem vetuſtatem edicto noui Dictatoris parere, & eadem confidentia præceps ingeniũ, quicquid non eſt adamuſſim illam ſuam, id damnat erroris. Quid verò ſimilius, an erraſſe vnum, qui cũ nullo veterum, nec cum Eccleſia conſentit, an erraſſe veteres omnes & Eccleſiam, eo quod in pleriſque ad illam amuſſim nouam non conueniant? ſcio cum quo errare malim, ſcio quem potius erraſſe credendum. Verum tamen fruatur iudicio ſuo, quia monitioni locus non eſt, incurrat in omnes vt lubet, qui *ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διέθετο* non illas Regij Vatis, ſed illius, ſuperborum Regis, qui poſuit in cœlum os ſuum, vt thronum figeret in Aquilone, & ſimilis eſſet Altiſſimo. Se vitij omnis expertem profiteri, eſtne ſimilem ſe Chriſto profiteri? Soli tibi IESV optimè licuit dicere? *Quis veſtrum arguet me de peccato* (mortalium nemo expers vitiorum eſt. Hic tamen permiſit calamo chartis illinere, *Quid mihi obijcere poſſunt, præter virtutẽ, quam non habent? Nullius mihi conſcius ſum, cuius me apud homines pudere debeat.*] Apoſtolum puta Paulum loqui. an idem illi licet, quod *vaſi electionis?* non ſane. non quia diſſimilis res, ſed is, qui dicit. Si de grauibus flagitiis & publice vindicandis loquitur, egregiam ſanè laudem, cur id opus tantopere iactare, quod cum pleriſque cõmune? Quãuis & Caluiniſmus, quem profitetur, certè tale, tantumque crimen eſt, vt ſi ſanæ mentis foret, eius

A illum perpetuò & pigere, & pudere, & pœnitere oporteret. Si de aliis animi vitiis, quæ hominem dedecorant, & Deo hominibuſque minùs gratũ faciunt, ſenſit, vt ſenſiſſe reliqua, quæ addidit, ſatis oſtendũt: nihil arrogantius, nihil à veritate alienius dici potuit. faſtuoſitas, iactantia, contẽptus aliorum, virtutes credo ſunt, non vitia: quàm ab his immunis, quàm inte-

B ger, ſi philautia non excæcaſſet oculos, ipſimet iudicium permitterẽ. Sed fruatur, inquam, ſuo iudicio, ſibi plaudat, placeatque: vel potius (fac, qui potes, Deus, & hoc animo me iſta noſti ſcribere) reſipiſcat, & in poſterum infrunitæ linguæ, calamoque inferni, deſinat tam laxas habenas permittere. Quod, ad me, puto licere mihi, qui ex omnibus vnus ſum in cũ aliquid,

C qui ſibi cuncta in omnes voluit licere. Licuit homuncioni in diuinũ Dionyſium petulanter, cur mihi non liceat pro Diuo conſtanter? Mentem ſaniorem illi opto. conuitia nec curo, nec metuo: iſta ceſſare æquum eſt, rationes compulſandæ. Quod ſperare non audeo. conſueuit vel ſilentio, ſi quãdo nequit reſpondere, dicta trãſmittere: vel contemptu, & maledictis

D certare. Sic factum, pro rationibus & argumentis, quę exſpectabam, ecce in Elencho, de Haridæis, quem contra Serarium noſtrum edidit, nihil mihi, niſi conuicia rependit, adeo ſcurrilia, obſcœna, & fœtẽtia, vt nec profligatiſſimos ganeones in luſtris illa ſine robore puteum vſurpaturos. Fors iſta nec limis dignabitur, audiet certè, quod legiſſe diſſimulet, & aliquem

E vel ex Armoricis ſubſtituet.

Incubuit numquam cœleſtis flamma ſalictis,
Nec parui frutices iram meruere Tonantis.

Cauſa certè non mereor, qui hæc animo non malo, ſin aliter: noui cœleſtia à Claudianis tonitruis, & à Ioue Salmonea diſcernere.

ANA-

Digitized by Google

ANACEPHALAEOSIS DVODECIM SALVBRIVM MONITORVM.

QVAE CONFESSARIIS In promptu eſſe debent.

MONITIO I.

Dæmones eſſe.

Vide lib. 2. q. 2.

CVM in homines atheos inciderint, dubitantes, an ſint dæmones? proponant illis 1. id doceri apertis S. S. verbis paſſim occurrentibus: 2. hunc perpetuum Eccleſiæ ſenſum fuiſſe. 3. hæreſim eſſe contrarium defendere: quæ tria probantur à Theologis in materia de Angelis. 4. conuincit ratio effectuum quorundam mirabilium experientia. vt v. g. ſubitò mõtem vnum loco mouere: bruta loqui: defunctorum ſimulacra oculis ſpectanda proponere: linguis incognitis loqui: res ferreas (ſine magnete) argenteas pateras, aut ſimilia magni ponderis ſuper menſa locata, ſine funiculo, aut ſimili inſtrumento, attrahere ab vno extremo ad aliud, ſubſultantia: quod

A quis foliolum chartæ inter multa ſit electurus certò prædicere: chartam ab aliquo ex toto chartarum ludo extractam, in manibus extrahentis manentem, noua inducta figura, ter facere immutari: facere vt tres, vel plures diuerſæ perſonæ de vna, eadêque recogitent: vim imaginatiuæ alterius facere. vt de alia re vix cogitet, quam
B ea quæ cogenti nota: (*vix*, dico, nam omnino vel voluntatem, vel intellectum cogere, ſeu neceſſitate quadam abſoluta ad id adigere, nec dæmon poteſt) facere ſpecula, in quibus, quæ in decẽ milliaribus fiant, videri poſſint: trium horarũ ſpacio arbuſculam veram ſpitamæ longitudine ex menſa facere excreſcere: facere certæ lu-
C cernæ lumine accenſo, vt quotquot adſunt mulieres, veſtibus ſe nudent, & quæ natura docet tegenda oculis obiiciant, & ſic nudæ tripudiare non deſinant, quamdiu ardeat in medio

appoſita

appoſita lucerna leporis adipe plena & certis caracteribus inſculpta, & huiuſmodi alia, quæ nobis circulatores ex Baptiſtæ à Porta ſcriptis, & diſciplina obtrudunt, quorum cum nec naturales, nec artificioſæ cauſæ proferantur idoneæ, ſpiritualibus cauſis effectibus tribui debent, quæ ſunt Angeli, & dæmones.

MONITIO II.

Non licere vllum pactum vel amicitiam cum dæmonibus inire.

Vide li.2. q.4. & lib. 4. part. poſter. q.4. ſect.2.

QVI putant non eſſe magnum peccatum cum dęmonibus fœdus, pactum, aut familiaritatem habere, doceantur primò, quanta ſit vis, & dignitas primi præcepti prioris Decalogi tabulæ. Nempe illud, vt ordine, ſic & dignitate primum eſſe. Nam digniora eſſe, ratione obiecti, tria primæ tabulæ ſeptem aliis tabulæ ſecundæ: & inter illa tria, præcipuum eſſe primum. Tertium enim potiſſimum agit de cultu externo, ſecundum de verborum honore, primum de amore, & fidelitate animi Deo exhibenda, & virtute religionis, ſeu Theoſebias, ſeu Latriæ. quare cum hæc virtus Deo gratiſſima ſit, etiam illi contrarium vitium eſt odioſiſſimum, nempe idololatria, & infidelitas. nam eſt quædam apoſtaſia, proditio, & transfugium ad hoſtium Dei Principem diabolum: quod peccatum eſt omnium vitiorum mortalium grauiſſimum: & ideo huic præcepto à Deo pœna fuit addita, cum Deus teſtatur ſe fortem, & zeloten eſſe, & hoc peccatum vſque in tertiam & quartam generationem vlciſci, & vocat hoc peccatum odium ſui, eo
20. quod trãſgreſſores vocat oſores ſuos. Secundò doceantur omne cum dæmone fœdus, aut amicitiam contra hoc primum præceptum eſſe. Cum enim inter Deum, & dæmonem ſit quaſi perpetuum bellum ſeu odium (Vnde de dæmonibus legimus: *Superbia eorum, qui te oderunt, aſcendit ſemper*: & Diabolus vocatur *Satan*, hoc eſt aduerſarius) tenemur nos, vt vaſalli Dei, perpetuum quoque & capitale odium cum dæmone exercere, hoc bellum vt Paterpatratus initio mundi Deus indixit, cum dixit Serpenti: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius*. quibus verbis prohibemur vllas cum dæmonibus inducias, aut commercium habere. Idem nos docet Apoſtolus: *Nolo*, inquiens, *ſocios vos fieri dæmoniorum*. Idem nos in baptiſmo promiſimus, Sacramento adſtricti, Eccleſiæ nomine rogante Sacerdote, & patrinis pro nobis reſpondentibus non ſemel, Nos abrenũciare Satanæ, & pompis eius. Cum itaque hoc bellum initio mundi conditi indictũ, & initio Eccleſiæ Chriſtianæ tuba Apoſtolica renouatum, & à nobis cum in Eccleſia fuimus regenerati iureiurando votiuo ſit ſuſceptũ, ac promiſſum; ſequitur eum, qui cum hoſte pactum vllum, aut familiaritatem colat: perfidiæ, transfugij, & apoſtaſiæ reum non minus eſſe, quam vel monachus votiuam deſerens profeſſionem, vel miles ad hoſtem transfugiens, vel Chriſtianus Mahumetiſmo ſe addicens. Tertiò moneantur non tantum hoc Deo diſplicere, ſed ipſis quoque pernicioſiſſimum eſſe. Dæmonum enim in homines odium eſt inexplebile, & à ſui lapſus tempore nunquã illud remiſerũt, nec vnquam remittent, aut minuent: ſi permitterentur à Deo omnes mortales interimerent, quod quia vident ſibi non licere, ideo aſſidue hominibus animæ mortẽ moliũtur adferre per varias, & multiplices pec-

Geneſ.3. v.15.

1. Cor.10. v.22.

A candi illecebras:ne,qua excidere beatitudine, homines potiantur. Odij magnitudo patet ex vehementia, & acerbitate cruciatuũ, aut vexationũ, quas intulere quotieſcumque Deus illis permiſit,vt teſtantur Iobus,Saræ mariti,D.Antonius,& alij innumeri. Pertinaciam odij docẽt, Iobus dicẽs: *Cor eius indurabitur tanquam lapis, & ſtringetur quaſi malleatoris incus.* (Iob.21. v.15.) & B Chriſtus Dominus, *vos,* inquit *ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere: & ille homicida erat ab initio: & in veritate non ſtetit & non eſt veritas in eo. cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax eſt, & pater eius.* (Ioan.8. v.44.) cum dicit homicidam eſſe ab initio ſignificat hũc eius perpetuum eſſe conatum, animas necare: circuire inſtar leonis rugiẽtis & C quærere, quem deuoret, vt ait D.Petrus cum addit veritatem in eo nõ eſſe, docet fruſtra, quem cum illo paciſci, qui totus ex perfidia conflatus eſt. & ideo cum ſemper velit nocere, certo tenendũ nobis, illum nullis blandiciis, obſequiis, aut cultu homini reconciliari placari, aut deliniri: ſed quando ſe beneuolum, aut amicum fingit, tum maius malum hominibus moliri. D Orig. *lib.8.cont. Celſum,* Probabile eſt (inquit) dæmones, cum ſint improbi, ne cultoribus quidem ſuis dexteram, datamque fidẽ ſeruaturos.

MONITIO III.

Ne iudices hoc negligant punire, aut diſſimulent.

(Pro.lib.5. ſect.4.) E QVANDO confeſſarij incidunt in Prælatos, Principes, aut Iudices, nimis lenes, & remiſſos, & negligentes in ſectæ huius exſtirpatione: Monere illos debẽt, quod ſint à Deo conſtituti ad vindictã malorũ, & ſine cauſa gladiũ nõ acceperint: quod mala, quæ ex eorũ negligentia orbi, & Eccleſiæ inferuntur & gliſcunt quotidie, ſeueriſſime ab illis exigentur: quod ad damnorũ reſtaurationem teneantur, hoc peccatũ directe, & immediate contra Maieſtatem Dei tendere: & idcirco non magis licere Principi diuinam iniuriam remittere, aut diſſimulare, quã Prætori licet ſui Principis, vel militi ſui Imperatoris. Legẽ illam veteris Teſtamenti, *Maleficos non patieris viuere,* (Exod.22.) non eſſe dumtaxat iudicialem poſitiuam, ſed iudicialem iuris diuini, & naturalis, & ideo non eſſe per legem Euangelij ſublatam. Iudicibus inferioribus non licere vitæ ſecuritatem reis huius delicti promittere, vt crimen ſpontanee confiteantur, & ſocios detegant: licere id ſolo ſummo iudici, qui lege ſuperior, & ex cauſa iuſta, & quando hoc euidens neceſſitas, vel vtilitas reipub. poſtulat. Meminerint, ſi qua damna per eorũ conniuentiam, aut negligentiam à maleficis ſubditi patiantur, ſi qui necẽtur, aut ad conſortium criminis pertrahantur, ſanguinem hunc à manibus eorum Deum requiſiturum. Non hominis illos, ſed Dei iudicia iudicare. Cauendum, ne fiant ſocij furũ, & nedum, vt Ioſaphat, his qui oderũt Dominum amicitia iungũtur, iram Domini mereantur. videant ne audiant (2.Paral. 19.v.2.) terrificum illud Prophetæ dictũ Regi Achaz. *Quia dimiſiſti virũ dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius.* (3.Reg.20. v.42.) Qui denique falſis opinionibus, & erronea ſua exiſtimatione decepti conatur iudices abducere, à cognitione, & vltione criminis huius, vel auctoritate, vel calumniis, illi monendi, vt reſipiſcãt, ne & ſe cõſcios eiuſdem delicti, vel fautores delinquentium, vel iuſtæ, & Canonicæ contra hanc hæreſim inquiſitionis diſturbatores, & impedimẽta præbeant, cũ periculo incurrendæ excommunicationis.

vt

Digitized by Google

vt inquiſitionis. de hæretic. in 6. Denique hos omnes honorem Dei negligere, & proinde ſolere à Deo negligi, & in maximas calamitates, & ignominias abiici iuxta comminationem Heli Sacerdoti factam *1. Reg. 2. verſ. 30.* Quam hoc Babylonijs exitiale dixi *l. 5. ſect. 16. in fi.*

Nahum inter præcipuas cauſas excidij Niniuæ memorat, quod in ea Magi, & malefici magni fierēt *cap. 3. v. 4.* Eandē ob cauſam minatur Ieroſolymæ Michæas *cap. 5. verſ. 10.* Propterea Cananæi deleti, & pulſi ſedibus ſuis. *Deut. 18. verſ. 10.* ex quo loco explicandū illud de medicaminibus Sap. 12. 4. Numquā id impune Regibus ceſſit: Saul non excidit regno, niſi poſtquam Magiæ præſidia quæſiuit: túc (ait Bleſenſis) *dū Pythoniſſam conſulit in montibus Gelboe cum filijs meretur interfici. Sic Ochozias, qui ceciderat per cancellos, dum de vita diuturnitate ſcrutatur, vita eius tanquam tela texenda ſucciditur.*] ob maleficorum imitationē Manaſſes ſpecimē fit Regis calamitoſiſſimi, *4. Reg. 21. & 25.* cuius peccatum etiam poſteri luerūt, nec pacari Deus potuit Ioziæ pietate *4. Reg. 22.* Iezabelis veneficia nota, ſed & præcipitatā de feneſtra, laceratam à canibus. Longum fit alios recenſere. Zoroaſtrem fulmen occidit Magiæ inuentorem. *Plin. lib. 30. cap. 1. lib. 11. cap. 42.* De Ferrando Comite Flandriæ, de Guilhelmo Iuliacēſi de Scotia Regibus aliquot, de Principe, quē memorat Gerſon, actū ſuperioribus libris. de Muleaſſe Tunetano Rege, non paucis egit Paul. Iouius, de Vortigerno Rege Boethus *lib. 8.* De Græcorum hiſtorijs multos memorat Petrarcha *lib. 4. rer. memorandar. cap. 1. 2. 3.* Si Romanorum Annales voluas occurrent tibi plurimi, quibus hæc licentia exitij miſerrimi occaſio fuit. de Numa Pompilio, Plutarchus, *in Numa.* de Tullo Hoſtilio, Dionyſius, &

1. Reg. 28. v. 8.

4. Reg. 1. v. 2.

Liuius *lib. 1.* De Nerone Plinius *lib. 30. Nat. hiſtor. cap. 1.* & Suetonius *in Nerone.* De Valeriano. Nicephorus *lib. 6. c. 10.* de Iuliano Apoſtata idem Nicephor. *lib. 10. c. 29.* de Licinio Nicep. *lib. 7. cap. 45.* De Fl. Ruffino Tyranno, Claudianus *lib. 1. de laud. Stilichon.* de Maxentio, de Heraclio, & de alijs alij. Quid referam recentiora? Leopoldum Auſtriæ ducē Friderici III. fratrem, nimis familiarem Magis, quidam narrāt, ita à ſpectro perculſum fuiſſe, vt paucis poſt diebus obierit. VVenceslaus Bohemiæ rex ſummo in pretio voluptatis cauſa Zytonē, & alios habuit, cui quæſo Principi cuncta regni negotia infœlicius ceſſere? Creſpetus *diſc. 7.* ſcribit cuidā ætatis huius Principi mortuo inuentam ad collum appenſam imaginem Theurgico ritu deuotam, qua ſe fœlicem fore ſperabat: quo tamen vix vllus calamitoſior fuerit. Concludam cum Rege Reges alloquens: *Nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Apprehendite diſciplinam: ne quando iraſcatur Dominus, & pereatis de via iuſta.* Monet vt diſciplinam apprehendāt. Hebr. eſt *Naſſeku Bar* נשקו־בר, quod etiam ſignificat oſculamini filium. oſculari verò idem, quod honorare. Nimirum optime Chriſtum honorant, qui hoſtis eius diaboli partiarios in virga ferrea regunt, & flagellant, qui Deum inhonorantibus non parcunt, hoc enim eſt apprehendere diſciplinam, quia hoc eſt Chriſti doctrinam pure venerari, & ſequi.

Camerar. operæ ſucciſiuæ c. 70.

Pſalm. 2. v. 10.

MONITIO IV.

Superſtitionibus vti quam noxium, & execrandum.

Confer. cum li. 3. parte poſteriore.

QVi parui faciunt diſcere ritus ſuperſtitioſos, & eos exercere,

I 2 mo-

Digitized by Google

moneantur omnium ſuperſtitionum & vanarum obſeruationum inuentorem eſſe diabolū, qui principio mūdi ſtatim in idololatriam fere totū genus humanum pellexit. Sed cum hoc eius imperium Dei filius deſtruxiſſet, *ad hoc enim apparuit filius Dei, vt opera diaboli deſtrueret*. (1. Ioan.3. v.8.) & paucis ante paſſionem diebus dixit: *nunc mundus iudicabitur, & Princeps huius mundi eycietur foras*, (Ioan.12. v.31.) & hic fuit ſcopus Apoſtolicæ per totum orbem prædicationis: & tamen cum imperio nō fuiſſet imminuta vetus illa ambitio diuinitatis: pro illa aperta, & clara idololatria pene extincta, tectā quandā ſpecie pietatis, & vtilitatis idololatriam inuexit, artiū ſuperſtitioſarū cupiditatem, & cultum. hanc ergo dirā curioſitatē inuenit, & propagauit, primò vt ſic poſſeſſionem animarū, qua vi crucis delectus fuerat, clanculum dolo malo recuperaret. Secundò, vt homines hoc pacto primū, & maximum præceptum, & votum religionis, quo ſe Deo adſtrinxerūt in baptiſmo, violare aſſueſcerent. 3. Vt ſpem, quam homines in Deo habere debēt, amittant, & eam collocent in rebus iſtis vanis, & ideo ſint Deo maledicti, qui *odit obſeruantes vanitates ſuperuacue*. (Pſal.30. v.7.) 4. Vt ſic in lethale peccatū pertractos, leo rugiens deuoret, (1.Pet.2.) & decipiat hominē draco venenatus, quem Deus formauit ad illudendum ei. (Pſal.103. 26.) Hæc ſunt commoda ſuperſtitioſarum obſeruationum, & qui eas colunt, aut amant, docent ſe non Chriſti, ſed diaboli diſcipulos eſſe, & eius magiſteriū amare, in eius ludo doctos eſſe, & alienos à doctrina Eccleſię catholicæ.

Mirum eſt aliquē poſſe his præſtigiis ſe dare, qui norit exitum infœlicem Magorum, & præſtigiatorū. Inuentor Magiæ Cham, ſeu Zoroaſter, fuit tandem ab ipſo dæmone, quem importunius ſollicitabat, igne ſuccenſus, & concrematus teſte *Clement. in*

A *lib. recognition.* de Simone Mago notiſſima res, quod in aerem à dæmonibus ſublatus, præcipitatuſque fractis cruribus cū ignominia, & dolore interierit. Quæ de Cynope Mago, Prochorus. & de Zaroe & Arphaxat Abdias *lib.6.* tradidit prætermitto, vt & ea quæ de Oddone, Hollero, Metothimo Magnus Olaus *in Hiſtoria Septentrionali*, & de Sopatro, Eu-

B napius *in Aedeſio*: de Orpheo, Mopſo, Amphiarao, qui omnes magis fuere, Ouidius, Seneca, Statiuſque: de Pythagora Samio Laertius *in eius vita* & Cælius *lib.19. Antiquit.c.7.* Hēricum Cornel. Agrippā moriturum, à ſe canem ſuum Paredrium abegiſſe, cum hoc dicto, *Abi mala beſtia, tu me perdidiſti*, tritum eſt ore omnium. Ioannis Portantij obitus in Antuer-

C pienſi carcere qualis, norunt ciues mei. Apud Guilhelm. Tyrium *lib.8. belli ſacri cap.15.* duo magi volentes machinas Chriſtianorum incantare, primi illis interfecti. Apud Polydor. Virgilium anus ſaga coram omnibus à dæmone abripitur, vt alibi narraui. Apud Dubrauium *lib.23. Hiſt. Bohem.* Zyto nobilis ille præſtigiatur ad extremū à diabolo viuens, cum cor-

D pore, & anima de medio hominum fuit ſublatus. Ioann. Fauſtus famoſus magus his temporibus in Germania, tandē à cacodæmone lecto extractus noctu, & ſtrangulatus, inuerſa in tergum facie, domoque tota concuſſa, & pene euerſa, vt ſcribunt VVierus, Camerar. aliique Frāciſc. Picus *lib.5. de prænot.* auctor eſt ex relatione ſociorū, qui adfuerāt, Magū quendam

E à dæmone viuum ablatum, nuſquam vnquam comparuiſſe, dum curioſo cuidā, & nō ſatis ſano Principi pollicetur, ſe Troiæ expugnationē, & Hectoris cum Achille duellū, quaſi ſpectandū in orcheſtra, exhibiturum.

Tam hæc factoribus ſūt periculoſa: nec minus ijs, qui ſpectādi talia ſūt auidi.

Digitized by Google

auidi. duo tantũ exempla adſcribam vetus vnum,& nouum alterum. Scribit Lucian. *in Philopſeude*, de quodam Eucrate, quod *cum vidiſſet Pancratem quendam Magũ Aegyptum, multa mira facientem, ſe paulatim in eius amicitiam inſinuaſſe, adeo vt omnia ei propemodum arcana communicaret. Tandem autem magũ hunc ei perſuaſiſſe, vt omnibus famulis in Memphi derelictis, ſe ſolus cõſequeretur: neque enim defuturos miniſtros, atque ex eo tẽpore, inquit, ſic vitam duximus. Cũ in diuerſorium quodpiam veniremus, homo accepto piſtillo, ſcopinaue, aut peſſulo, veſtib. implicãs, cum in id carmen quoddã dixiſſet, efficit, vt ambularet, vtq; alijs omnibus homo videretur. Illud ergo abiens, & aquam hauriebat, & cœnam parabat, inſtruebatq; atq; in omnib. cõmode ſubſeruiebat; miniſtrabatq; nobis. Deinde, vbi iam ſatis huius miniſterij fuit, ſcobinam rurſus ſcobinam, ac peſſulum peſſulum, aliud recitans carmen, reddebat. Hoc ego vehementer conatus, non inueniebã, quo pacto ex illo expiſcarer. Nam id mihi inuidebat, quamuis eſſet in alijs facillimus. At quadam die in angulo quodam tenebricoſo deliteſcẽs clam illo, ſubauſcultaui propius incantationem illam, erat autem triſyllaba. Tũ ille cum piſtillo mandaſſet, quæ curanda erant, abijt in forum. At ego poſtridie illo apud forum occupato, acceptum piſtillum cum ornaſſem, ſyllabas illas ſimili modo pronuncians, aquam iuſſi vt hauriret. Tum impletam amphoram cum tuliſſet, deſiſte, inquam, nec amplius aquam haurito, ſed rurſus eſto peſtillum. At illud mihi haud amplius obtemperare volebat, ſed aquam hauriebat continuè, quo ad hauriendo totam domum nobis impleret. At ego cùm reſiſtere huic rei non valerẽ (timebam autem ne Pancrates reuerſus, id quod etiam euenit iraſceretur) correpta ſecuri piſtillũ in duas partes diſſeco. At vtraque pars amphorã ſumẽs hauriebat aquã, itaque vnius loco duo miniſtri mi-*

A *hi eſſe cœperant. Interea Pancrates ſuperuenit, ac re intellecta illa quidem in ligna rurſus, quemadmodũ ante carmen erant, mutauit: at ipſe me relicto clanculum neſcio, quo ſe ſubducẽs abijt.*] Vides huic curioſitatẽ ferè cauſam fuiſſe, vt aquis ſubmergeretur. Cur vocas fabellam: cum potuerit in piſtillo Paredrus aliquis Mago famulari. Sed cape alterũ, de iis, quibus periculum

B præſentaneũ fuit, ne ſeipſos dẽſarẽt. Philip. Camerar. lib. *Operæ ſucciſiuæ, c.70.* ita ſcribit, *Cum aliquando Ioannes Fauſtus apud notos quoſdam diuerteret, qui de ipſius præſtigiatricib. multa audiuerant, ij petierunt ab eo, vt aliquod ſpecimen ſua Magia exhiberet. Hoc cum diu recuſaſſet, tandem importunitate ſodalitij neutiquam ſobrij victus promiſit, ſe illis exhibiturũ quodcunque expeterẽt.*

C *Vnanimi itaque conſenſu petierunt, vt exhiberet illis vitem plenã vuis maturis. Putabant autem propter alienũ anni tempus (erat enim circa brumam) hoc illum præſtare nullo modo poſſe. Aſſenſit Fauſtus, iam iam in menſa conſpectũ iri quod expeterent: ſed hac conditione, vt omnes magno ſilentio immoti præſtolarentur: donec illos iuberet vuas decerpere: ſi ſecus facerent, inſtare illis pericu-*

D *lum capitis. Hoc cum ſe facturos promiſiſſent, mox ludibrijs ſuis huic ebria turba, ita oculos, & ſenſus præſtrinxit, vt illis tot vua mira magnitudinis, & ſucci plena in vite pulcherrima apparerent, quod ipſorũ adeſſent. Rei itaque nouitate cupidi, & ex crapula ſitibundi ſumptis ſuis cultellis expectabant, vt illos iuberet reſcindere vuas. Tandem cũ iſtos leuiculos aliquãdiu ſuſpenſos, in ipſorũ vaniſſi-*

E *mo errore tenuiſſet, ſubito in fumum abeunte vite cum ſuis vuis, conſpecti ſunt ſinguli tenẽtes loco vuæ, quã vnuſquiſque apprehẽdiſſe videbatur, ſuũ naſum oppoſito ſupernè cultello: ita vt ſi quis immemor præcepti dati vuas ſecare voluiſſet, ſeipſum naſo mutilaſſet.*] Quid plura? nihil ferè vnquã præſtigiatores fa-

Digitized by Google

ciunt, quin aliquid factu facile, ſed quod difficile ſit non facere, à ſpectatoribus aut Magiæ ſtudioſis poſtulent. Veluti ne perſonas, quæ apparent alloquantur, vel manum porrigant, ne circulo pedem efferant, & ſimilia, quæ tamen, vt faciant poſt illos illecebris dæmones, aut variis terriculamentis, quaſi compellunt; Vt de Bauaris adoleſcentibus apud Cæſarium legi, & duobus Aremoricis bono loco natis Gentiliaci, cum puer Lutetiæ degerem: accidit, qui ab archihomicida ambo tunc præfocati, eo quod circulo pedem extuliſſent.

I nunc atque animam fraudi committe doloſa.

MONITIO V.

Vnde poterunt cognoſcere, an à dæmone effectus exſpectetur, an à natura, an à Deo?

Vid.lib.3. par.1.oſte. q.1.3 & 4. ſect.1.

MONENDI ſunt rerũ iſtarum ignari, Vanitatẽ, & mendaciũ omne Deo diſplicere, qui veritas eſt: dæmoni verò placere, qui mẽdax eſt & pater mẽdacij. *Beatus vir* (ait Pſalmiſta) *cuius eſt nomen Domini ſpes eius, & non reſpexit in vanitates, & inſanias falſas*. [Pſal.30. v.5.] Vanitatẽ verò dici quotieſcunque homo facit, vel dicit aliquid, boni cõſequẽdi, vel vitandi cuiuſpiã mali cauſa, quod vim nullam neque naturalẽ, neque ſupernaturalẽ obtinet ad effectũ intentũ. v.g. ſi quis in flumine ſeminet, vel littus aret, dicendus eſt vanitatẽ operari, eo quod arãdi, & ſeminãdi finis, ſeu effect⁹ eſt meſſis, & fructus perceptio, quẽ ſinẽ hæc eius actio nequit conſequi. ita ſi quis vt capitis dolorẽ pellat, faſcia linea, vel cartula alba cingat tibiã, aut ægrũ inter ſarmentum diffiſſum perducat, vel palmo cingulũ ægri metiatur, clarum eſt has actiones eſſe vanas & ſuperſtitioſas, quia nullũ vim habent ad humorẽ noxiũ capiti moleſtũ inde expellendũ. Contra ſi applicetur capiti aqua roſacea, vel ad bilis expulſionem rubarbarũ præbeatur, vel ad flegmata capite educẽda per ſternutationẽ comedatur ſinapi, nõ erit vana obſeruatio, ſed licitũ remedium, quia natura ad hoc vim hiſce rebus inſeuit. Sic & verba nulla vim naturalem habent aliquid efficiendi more agentis Phyſici: ſed quædã verba vim habent operandi ex inſtituto Dei, & iſte effectus eſt ſupernaturalis: quædã nõ tam vim habent ſupernaturaliter operandi, quàm putãtur ab imperitis habere. Prioris generis ſunt verba Sacramentorum, nempe collationis baptiſmi, cõſecrationis Euchariſtiæ, abſolutionis peccatorum, &c. hæc verba licitè vſurpãtur à Sacerdotib. ad effectum, cuius cauſa Saluator noſter illa inſtituit. Verũ ſi quis hæc verba alio ad aliam intentionem, ſiue ſinẽ proferens tranſferret, eorum vſurpatiò ſacrilega, vana, & ſuperſtitioſa foret, quia ad hunc effectũ vim ſupernaturalem ea verba nõ acceperunt. Vana quoque eſt prolatio aliorũ verborũ, quæ non eſt ex vſu Catholicæ Eccleſiæ recepta. Si quis itaque vana huiuſmodi, vel verbo, vel facta adhibet, ſuperſtitioſus eſt, & diabolicus eſt effectus operis, quod probatu non eſt difficile. Effectus iſte nõ eſt naturalis, quia quæ adhibita ſunt media naturalem vim ad eum non habent, nec eſt miraculoſus, & à Deo, quia teſtimonium illi nullum perhibet ſacra Scriptura, nec Eccleſię Catholicæ cõſuetudo, aut doctrina. Procedit itaque ex occulta quapiam ſpiritualis creaturæ operatione: non Angelicæ, quia Angeli ſemper faciũt Dei volũtatẽ, & cũ Deo mendaciũ, ac vanitatẽ omnẽ deteſtãtur: reſtat, vt operentur hic cacodæmones, ſuperſtitionis inuentores & amatores. Quare, *qui hæc faciunt, Deum deſerunt, & dæmonis*

Digitized by Google

monis doctrinæ atque imperio ſe ſubijciunt, cuius auxilium expoſcunt, & opera vtuntur.

MONITIO VI.

Quæ remedia tutiſſima.

SI quis afflictus vel vexatus ſit à maleficis ſeu à dæmonibus eorum opera, & pro remedio vel cōſilio confeſſarium cōſulat, is illum inducat ad remedia Eccleſiæ conſueta, maximè ad emendationem malæ vitæ. Theologi monent, duo conſideranda. Deū qui hæc mala permittit, & diabolum qui mala infert: nam nihil hic inferre poſſet, niſi ille permitteret, nec nocere poteſt, niſi in quem, vt ſæuiat Deus permittit, nec plus illi ipſi nocere, quā quantum Deus permittit. Minus longè poteſt, quā vult, aut iactat ſe poſſe. Præclarè D. Antonius Magnus: *Nos nec eius pollicitationib credere, nec eius minas formidare debemus. fallit enim ſemper, nihilq; verum promittit. Nam ſi non in omnibus mentiretur, quomodo talia, et tam infinita promittens, hamo crucis vt draco inuocatus à Domino eſt, & capiſtro ligatus vt iumentum, & quaſi mancipium fugitiuum vinctus circulo, & armilla labia perforatus, nullum omnino fideliū deuorare permittitur? Nunc miſerabilis, vt paſſer ad illudendum irretitus à Chriſto eſt, calcaneo Chriſtianorum ſubſtratus gemit, ille qui vniuerſa maria a ſe abſorpta plaudebat: ille qui manu ſua terrarum orbem teneri gloriabatur, ecce a nobis vincitur ecce me aduerſum ſe prohibere non poteſt diſputantem.*] Nimirum ligatus eſt à Deo, mucro latronis retuſus ab eo per quem, cum quo, & in quo facta, quæ fiunt, omnia. Tibi homo imputa, quod in te poſſit, quod in te vt poſſit Deus ſinit. *Si alligatus diabolus eſt* (inquit B. Auguſt. ſer. 197. de Temp.) *quare tantum adhuc præualet? Verum eſt fratres*

Cyruelius lib. de ſuperſt. p. 1. cap. 1.

A *cariſſimi, quia multum præualet, ſed tepidis, & negligentibus, & Deum non timentibus in veritate, dominatur. Alligatus eſt enim tanquam catenis innexus canis, & neminem poteſt mordere, niſi qui illi ſe mortifera ſecuritate coniunxerit. Iam videtur fratres, quia ſtultus eſt homo ille, quem canis in catena poſitus mordet. Tu te illi per cupiditates, & voluptates ſæculi* (addo pacta, ſuperſtitionesve) B *noli coniungere, & ille ad te non præſumet accedere.*] eadem habet Cæſarius *lib. 5. miracul. cap. 52.* Certè quoad Deum, cauſæ cur permittat eſſe ſolent, vel peccata, vel probitas famulorum eius, propter peccata permittit, vt puniat præterita, vel vt arceat à futuris alioqui: probitatis verò gratia permittit, vt magis humilientur, vel vt probetur eorum conſtan- C tia, & fides. ob has cauſas Deus dæmone vtitur, tanquā lictore, aut carnifice bonorū. dæmon autem alium longe finem ſibi proponit, & Dei voluntatem gnarus exſequitur non cogitans hæc ad ſalutem humanam, & gloriam diuinam à Deo dirigi, ſed conatur exſaturare malitiā ſuam, & odium explere nocendo hominibus, & ſimul ſi queat in ſuperſtitionē ali- D quam illos pertrahere. Itaque nō poteſt ſalubrius conſilium iniri, quàm quo quis, & Dei voluntatem perficiat, & dæmonis proteruiam, atque odiū eludat. hoc autem præſtant remedia Eccleſiaſtica. vt exempli cauſa, ſi qua domus ſpectris, aut alia dæmonū infeſtatione ſit inquieta, ſtatim inquilini conſcientiam excutiant, conterantur, & de peccatis confeſſionem E inſtituant, & omnia de domo remoueant, quæ Deo queāt diſplicere, deuotè inſuper ſe Deo commendent, & Deiparæ & Sanctis: & interea dum durat vexatio, quotidie mane, ac veſperi Sacerdos quiſpiam habitu Sacerdotali indutus, cum ſtola, cruce, & aqua benedicta accedat, & luſtret

omnia domus cubicula, & loca alia, recitans deuotè, Pſalmum: *Qui habitat in adiutorio altiſſimi*, & Euangeliũ S. Ioannis, *In principio erat Verbum*, & alias precationes pias, & exorciſmos, qui Dominicis diebus in benedictione aquæ contra dæmonum vim, & inſidias leguntur: ponantur per ſingula præcipua domus loca rami Palmarum benedicti, & cãdelæ benedictæ, iubeãtur dici Miſſæ à varijs pijs, & Deum timentibus pro quiete familiæ illius, & vt Dei ira ceſſet, & mittat cuſtodem Angelum ſuũ, qui domo illa dęmonem exturbet: caueãt autem, ne cum dæmone ſermonẽ vllum miſceant, vel loquẽti quidquam reſpondeant: multoq; magis caueãt, ne quem Magum, aut vlla ſuperſtitioſa vexationi reprimendæ remedia accerſant. Sed magna ſpe, & fiducia in Deum; miſericordiam eius ſumma cum patientia præſtolentur. [*Sic Cyrnelus d.c. 1. in fine*. Sed hæc remedia fuſius nobis nunc non ſunt probãda, quia id præſtitimus ſupr. lib. 6. Nunc adeo remedia per incantationes, & ſuperſtitiones, vel nihil prodeſſe, vt patuit in lepra Conſtantini, cui potius nocuerunt, vt docet Nicephor. libr. 7. hiſt. c. 33. vel ſi ſanent ad tempus tantum ſanare, & poſtea reincidere in morbum eundem, vt legimus de Hadriano Imp. apud Xiphilinum in Hadriano, & Zonar. tom. 2.

MONITIO VII.

Pro ijs, qui curioſi ſunt diuinationum, & ſecretorum.

vide li. 4. c. 2. quæſt. 7. ſect. 4.

TALES moneantur, etſi deſiderium ſciendi (teſte Philoſopho) cunctis naturale ſit; tamen id moderandum eſſe habenis legis Dei, & rectæ rationis, quibus niſi frenetur, infrenis equi more nos cupiditas hæc in præceps abripiat, Legi diuinæ, &

A rectæ rationi conſentanea regula eſt, Non velle, aut conari ſcire, quæ lumine naturæ ſcire non poſſumus, & diuina ſolummodo reuelatione ſciri queunt: & in illis ipſis quorum ſcientiam poſſumus labore noſtro, aut induſtria conſequi, rectum, & probum diſcendi modum tenere, ne regiam, tutamque viam deſerentes inani labore quærendi defatigemur, & per B inuia ac deuia ablati optatã metam numquam curſu contingamus, hæc docemur à Spiritu ſancto, cuius ſunt iſta; *Sicut qui mel multum comedit, non eſt ei bonum: ſic qui ſcrutatur eſt maieſtatis opprimetur a gloria*. & alio loco. Prouerb. 25. v. 27.
Altiora te ne quæſieris & fortiora te ne ſcrutatus fueris: ſed quæ præcepit tibi Deus illa cogita ſemper, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus. non eſt C *enim tibi neceſſarium, ea, quæ abſcondita ſunt videre oculis tuis. In ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multipliciter. Plurima enim ſuper ſenſum hominum oſtenſa ſunt tibi. Multos enim ſupplantauit ſuſpicio illorum & in vanitate detinuit ſenſus illorum*. Myſteria fidei & ſalutis, Eccleſ. 3. v. 21.
fide nobis credenda ſunt, & à Deo reuelata fuerunt Eccleſiæ ſuæ. Alia occulta quædam Deus nulli reuelat, ſed D ſibi reſeruat, vt ſecreta cordium, futura mere contingentia, &c. & hæc citra reuelationem ſciri arte, vel ſcientia vlla nequeunt. Et hæc conari ſcire eſt vanum, & inane, & artes ad hoc nitentes ſunt ſuperſtitioſæ. Aliæ res ſciri poſſunt ſtudio, diſciplina, & experientia, in his cauẽdum, ne ſine labore, aut vſu, vel doctore, ea conemur ſcire per media illicita, vt ſunt ars No- E toria, & ſimiles diuinationes, de quibus egimus toto lib. 4. Harum rerum talem ſcientiam à dæmone infundi, ſeu tradi patet, ex rebus, quas prædicunt, quas cum nequeant ſcire luce naturæ, nec acceperint diuina reuelatione, conſequens eſt ea diſcere à dæmone: qui (vt foueat ſuperſtitionem)

nem)

Digitized by Google

nem) eo quod vtantur ſignis ab ipſo inſtitutis, etiam ignaris, nec ſentientibus illis phantaſiam mouet, vt hoc, vel illud dicant, vt docet D. Auguſtinus *lib. 2. de doctr. Chriſtiana.* vnde ſequitur eum, qui vult huiuſmodi ſcire, conſentire in magiſterium diaboli, ſeque eius diſciplinæ tradere, & Deum doctorem, atque Dominũ deſerere, & à fide apoſtatare, ſtulti ſunt, qui dæmonum reſponſis credunt, quia fallere dæmonum eſt. Sic fefellere Crœſum, & Pyrrhum, teſtibus D. Hieronym. *in cap. 41.* Eſai. D. Auguſtino *3. de Ciuitat. Dei.* Lactantio & aliis, Manfredum teſte Pico *lib. 4. de Prænotio. cap. 9.* Indos apud Oſorium *lib. 2. Hiſtor. Luſita. cap. 15.* Ferrantem Comitem Flandr. & alios quos *lib. 4.* memoraui. *d. ſect. 4.*

MONITIO VIII.

Pro iis qui ſcientiam infuſam affectant certis ritibus ſine labore, &c.

MONENDI primo, curioſitatem ſciẽdi nõ neceſſaria, non modo non vtilem, ſed valde noxiam eſſe ſolere. Spiritum ſapientiæ & intellectus à ſolo Deo expectandũ: quo non qui volunt, ſed quos placet, ſolet implere. *Melior eſt homo*, ait Eccleſiaſticus, *qui minuitur ſapientia, & deficiens ſenſu in timore, quam qui abundat ſenſu, & tranſgreditur legem altiſſimi.*] Et veriſſimum illud D. Hieronymi, neſcio vbi: *Melius eſt neſcire aliquid, quam cum periculo* (ſcilicet animæ) *diſcere.* vt & illud D. Proſperi. *Non ſunt ſcrutanda, quæ Deus occulta eſſe voluit, quæ autem manifeſta fecit, non ſunt negligenda: ne & in illis illicite curioſi, & in his damnabiliter inueniamur ingrati. De altitudine diſcretionis Dei non conturbabitur cor humilitatis noſtræ, ſi firma, & ſtabili fide tenebit, omne iudicium Dei iuſtum eſſe*

c. 19. v. 21.

De gent. vocat.

A *ſecretum: vt vbi inueſtigari non poteſt, quare ita iudicet, ſufficiat ſcire, quis iudicet. Lauda, & venerare, quod agitur, quia tuum eſt neſcire, cur agitur.*] ſane ſcrutatores huiuſmodi diuinorum ſecretorum, mergi ſolent inuadabili profundo. Nec minus periculoſum eſt nouos ſciẽdi modos, quam nouas doctrinas inuenire, de quibus ab Apoſtolo præmoniti ſumus, fore, B qui ſectarentur, *doctrinas dæmoniorum.* quid aliud faciunt, qui doctoribus dæmonibus vtuntur? Audiant Chryſoſtomum explicantem illud Saluatoris, *obmuteſce, & exi ab homine: Salutiferum hoc nobis* (ait) *dogma datur, ne credamus dæmonibus, quantumcumque denuncient veritatem.*] caueant ne *irritent Deum in adinuentionibus ſuis, & multiplicetur in eius* C *ruina.* caueant ne: quod deplorat Richardus Victorinus: *Veritatem quærant non in veritate, ſed in vanitate: quæſitam inueniant, non ad veritatem, ſed ad vanitatem, & quod miſerrimum eſt, in verbis vitæ lucra mortis negotientur.*

1. Tim. 4. v. 1.

Mar. 1. v. 21.

Pſal. 105. v. 28.

Præterea tales admonẽdi ſunt, ſubeſſe periculum ſuperſtitionis, & tentationis Dei. Nam qui ſciẽtiam quæ- D runt, modis inſolitis, vtrique ſe periculo exponunt. Naturaliter ſcientiæ paullatim, ſucceſſu temporis, lectione, auditione, & experientia acquiruntur (vt recte Ariſtoteles) petere à Deo vt infundat, ſicut Danieli, & Salomoni fecit, eſt petere, vt ſine neceſſitate miraculũ edat: quod eſt tentare Deum. Adhibere orationes, aut alia, ad hoc non inſtituta à Deo, aut E Eccleſia, eſt vanitatẽ quærere, & mẽdacium diligere (vt ait Pſalmiſta) & proinde ſuperſtitioſum. Orandus itaque Deus, & nobis ſimul naturali conatu elaborandum. Nam facientes Deus adiuuat. Periculum magnum eſt: ne *arti memoriæ* (quæ tradi poteſt præceptis locorum, & cellularum ad

Li. 4. phyſicor.

hoc

Digitized by Google

hoc accommodatis) aliquid ſuperſtitionum *Artis noctoriæ* admiſceatur: hoc ergo vt caueant, monendi.

MONITIO IX.

Pro iis, qui ſunt cupidi corporeæ ſalutis, honoris, aut pecuniæ, aut gratiæ acquirendæ, vel recuperandæ, & ad hoc vtuntur mediis ſuſpectis Salmatorum, ſeu Salutatorum, de quibus actum *l.1.c.3.q.4. vel etiam Periaptorum*, de quibus *ibid.cap.4.q.5.*

Iunge hæc iis quę dicta lib.6. c.2. lib.3. ſect.3. q. 4.& lib.4. p.2. q.4. ſect.3.

INCVLCANDA diligenter illis eſt hæc regula: *In omni ægritudine, aut iactura bonorũ fortunæ, vel corporis, quæ ſolent hominibus à Deo, vt flagella peccatorũ, & mala pœnæ infligi, ſeruos Dei ad duo debere præſidia confugere. Primò*, quęrere, & inueſtigare modos, & remedia cũcta, quæ naturalis ratio hominẽ docet, vt ſe hoc periculo, vel noxa liberẽt. *Secundò*, ſedulo, & feruenter commendare Deo, & Sanctis perſonam ſuã, familiam, & bona, & orare: vt cœleſti ſua ope, & liberalitate ſuppleat, & prẹſtet, id quod humana imbecillitas nequit cõſequi. Quoad primũ ergo moneantur adhibere humanã, naturalemque diligẽtiam, ipſi per ſe ſibi non deeſſe: & prudentiores conſulere, quoad valetudinem, pharmacopolas, medicos, chirurgos: quoad iacturam aliorum bonorum, amicos, & alios qui prudentia, & vſu, experiẽtiaque pollent. Quoad ſecundum, ſeu ſpiritualem diligentiã: confugiãt ad orationes, ieiunia, & charitatis opera: confidant in Deo, ſperẽt ab eo remedium: curent orari à perſonis piis, religioſiſque: miſſas ad eam intentionẽ dici: denique omni ſtudio conentur Deo quãmaxime placere. *talibus enim hoſtiis placatur Deus*. docet nos hoc ipſum S.S. in Eccleſiaſtico: *Honora medicum propter neceſſitatem. Etenim creauit illũ altiſſimus. A*

Eccleſ.38. in prin.

A *Deo eſt enim omnis medela, & à Rege accipiet donationem. Altiſſimus creauit de terra medicinam, & vir prudens non abhorrebit illam. Ad agnitionem hominum virtus illorum, & dedit hominibus ſcientiam altiſſimus, honorari in mirabilibus, in his curans mitigabit dolorem, & vnguentarius faciet pigmenta ſuauitatis, & vnctiones conficiet ſanitatis.*] En primum, quod diximus de B diligentia naturali: de altero, nempe morali diligentia ſequitur: *Fili in tua infirmitate non deſpicias te ipſum, ſed ora Dominum, & ipſe curabit te. Auerte a delicto, & dirige manus, & ab omni delicto munda cor tuum.* Hoc intelligendum de omni damno quorumcunque bonorum. Igitur cum hæç homo præſtiterit, patienter ferat, & voluntatem ſuam diuinæ ſubiiciat, C certus, ſe, ſi magis expediat, liberandum, ſi non liberetur, id ſibi vtilius eſſe. Moneantur, ſi aliis illicitis remediis conentur vti, tum illos à Deo, quo inuito conantur ſanari, ad dæmonem confugere. Male etiam ſibi conſulunt, quia perdunt fructum patientiæ, qui maior eſt, & melior cunctis corporis, aut fortunæ bonis. ſtulti ſunt, quia vt corpus ſanent, animam D necant. Quid ſtultius, & impudẽtius, quam ſi Deo dicerẽt; Quia tu me ſanare non vis, transfugiam ad hoſtem tuum, & ab illo ſalutẽ petã? hoc non verbis, ſed pertinaci conatu dicũt. Hi tandem adeo diuinam iram inflammant pertinaci cupiditate, vt Deus vel ſinat illos à dæmone necari; cuius rei exempla dedi, *lib.6. cap.2. ſect.3. remed.8. & 9.* vel, quæ grauior adhuc E eſt pœna, ad eorum ſummum malum ſinat illos, quod expetunt, ope dæmonis conſequi. Sed dies veniet, quando intelligent longe ſibi vtilius fuiſſe morbo affligi, immo & per ſummos diuturno tempore cruciatus emori, quam ſuperſtitioſis artibus ſanari.

MO-

MONITIO X.

De exorciſatoribus, ſeu coniuratoribus energumenorum.

Vide lib. 6.c.2.q.2. ſect.2.litt. .& lib.2. Y 30.

QVONIAM nonnullis in locis multi abuſus irrepſere in exorciſmos legitimos, & Catholicos, contra Apoſtolicæ Romanę Eccleſiæ conſuetudinem: quædam monendi ſunt, quibus harum rerum inſpectio, & cura incumbit. Suppono, Saluatorem noſtrum dediſſe ſponſæ ſuæ Eccleſiæ poteſtatem dæmonia de corporibus pellendi, *Luc.10.v.10.& Mar.16.v.17.* hanc poteſtatem verò ab Eccleſia conceſſam dumtaxat clericis: & non omnibus, ſed Epiſcopis, Sacerdotibus, Diaconis, Subdiaconis, & Exorciſtis tantum. Vnde apparet iis, qui ſaltem, *Exorciſtarum*, in gradu non ſunt, hanc facultatem non cõpetere iure ordinario: ideoque neceſſe eſſe, vt qui illam velit contendere ſibi datam, & conceſſam à Deo, is extraordinarij iuris, ſeu priuilegij documenta debeat oſtendere talia, vt iudicio Eccleſiæ idonea cenſeantur. Quoad eos verò, qui hoc officium iure ordinario acceperunt, non plus poteſtatis vni competit hac in re, quam alteri: niſi quod honeſtas & recta Eccleſiæ conſuetudo poſtulat, vt coram ſuperioris ordinis clerico, minoris gradus clericus, ipſo id inuito, non attentet.

Ex his ſequitur ſuſpectos eſſe pacti dæmoniaci, primo laicos, ſeu clericos non præditos ordine Exorciſtarum: qui hoc munus, quaſi ex officio, aut peculiari gratia, donove Dei vſurpant: illos quoque clericos, & religioſos, qui quaſi ſibi peculiare vindicant: dicentes, ad exorcizãdum, plus virtutis naturalis, vel ſupernaturalis ſibi eſſe, quam cæteris eiuſdem ordinis, aut gradus.

Solẽt huiuſmodi, peculiares exor-
A cizandi formulas, & ritus habere, diuerſos à communis Eccleſiæ ritibus & formulis: quæ ſunt diligenter ab Epiſcopis examinandæ, & nõ permittendæ facile, niſi iudicio piorum, & Doctorum virorum ſint approbatæ. Vehemẽs ſuſpicio eſt, his eſſe pactum cum dæmonibus, vt talibus obſeruantiis ſe fingant compelli exire. Cauſa dæmoni eſt, quia dum iſti ſic publice
B coniurant, ſemper in frequenti corona adſtantium aliquid lucri facit. Accedunt multi, vt ſermones, quos vltro citroque miſcent exorcizator & diabolus, audiãt: gaudet dæmon, quia ſolet aliquos fidei, aut morũ errores ſpargere, aut ſaltem impetrare, vt faciant aliqua ſuperſtitioſa, vana, ocioſave: diffamat innocentes, nocentium occulta crimina reuelat, vt male de illis
C ſuſpicentur cæteri: inſtigat quoſdam ad carnalia, quoſdam ad auaritiam dictis ſuis: bonos fingit ſe timere, vt impellat in ſuperbiam. Monendi ergo, vt abſtineãt exorcizatos ſuperfluis colloquiis, & terminis illis actuũ iudiciariorum, quibus iubẽt dęmonem nũc exire, & iterum ſe iudicio poſtea tali die ſiſtere. 2. vt abſtineant formulis illis nouis, & inſolitis, ac ſecretis,
D & non approbatis Eccleſię iudicio. 3. vt ad exemplum Chriſti paucis iubeant dæmonem tacere, & exire, nec garriendi prębeant, vel cauſam, vel poteſtatem. Videntur autem monendi quoque Pręlati, & Iudices Eccleſiaſtici, ne in diœceſibus ſuis permittant eſſe aliquos priuatos: qui quaſi ex officio, & virtute peculiari exorcizẽt. Nam hoc eſt officium proprium
E paſtorum Eccleſię: & in eorum abſentiam cunctorum, qui ſaltem ordine exorciſtarũ prędíti ſunt: qui non vim naturalem, ſed ſupernaturalem ad hoc, in Sacramento Ordinis acceperunt. Priuati verò monendi ſunt, vt à pſeudo exorciſtis huiuſmodi ſibi caueant, neque accedant ad eorum conuentus

Luc. 4. c. 35.

uentus

uentus quia cum Deus prohibuerit, ne pythones audiamus, hoc etiam prohibuit, ne energumenorū huiuſmodi in corporibus loquentes dæmones auſcultemus: item ſi forte acceſſerint, monendi ſunt omnes, ne quam mendacij patri fidem præſtent, neve quid faciant eorum: quæ ille præcepit facienda, quia ipſe præcepit, maxime quando mētitur ſe defuncti animam eſſe: quod ſemper eſt falſum. Si iubet faciamus aliquid, ad quod faciēdum lege iuſtitiæ, vel charitatis aſtringebamur: id faciendum etiam illo nihil dicente fuit: ſi aliquid boni, ad quod non tenebamur, quod facere ſit meritorium, licebit facere, quia natura ſua licitum, & meritorium erat. Tutius tamen foret aliquando iſta ſecundi generis commutare in alia, vel prætermittere: ne quid fraudis inſit in dæmonis conſilio, vel iuſſu, quod nō videamus. Moneatur ipſe exorciſta non minus, quam cæteri, nihil curioſitatis, aut diſcendi cauſa dæmonem interrogare, aut ab eo exquirere, licet id honeſtiſſimum ſit, & vtile videatur: quia non licet familiaritatē cum eo inſtituere, vel eius diſcipulum eſſe, vel eius conſilium, aut auxilium petere. Niſi forte, virtute Chriſti, vi cogatur & iubeatur dicere veri aliquid, quod ad ſpiritualem ſalutem adſtantium prudens, & pius exorciſta merito iudicet pertinere, vt videmus Chriſtum, *Luc. 8.* nomen dæmonis interrogaſſe: vnde conſuetudo inualuit nomen dæmonis exquirendi.

Quoad ipſum exorciſmi modum, moneantur ſequi, *Paſtorale ſuum*: ſed prius Medicorum iudicium audiant, an videatur verè energumenus.

Hæc, quæ dixi de energumenorum exorciſtis, pleraque locum habent etiam in exorciſtis nubium, quæ tempeſtates, & procellas, grandineſque adducturæ videntur; item ijs, qui coniurant, ſeu exorcizant locuſtas, & alia inſecta agris damnoſa? de quibus, quæ peculiaria ſunt proximo monito expediam.

MONITIO XI.

De coniuratoribus nubium, & inſectorum.

QVOAD nubium cōiuratores, qui iactitāt ſe vim habere nubes à certis locis expellendi, repellendique; eorum iactātia facile conuincitur; primò, ſi interrogentur, an nubes illæ ſint naturalibus ex cauſis ortæ, an ex maleficio, & opera dæmonis? ſi dicāt ex naturalibus cauſis; ergo exorciſmus fertur contra Naturæ auctorem Deum; quod blaſphemum, & ſacrilegum, & vim habeat naturalem contra nubes neceſſe eſt, aut ſupernaturalē. Supernaturalem, non accepit à Deo, qui ſibi contrarius nō eſt; nec à bonis Angelis: ergo à dæmonis ope vis illa prouenit: ſi nubem dicant ex maleficio ortam, & moueri à dæmone. Vnde ſciunt, niſi ex pacto? Secundò interrogentur, ſi notitiā habent, & potentiam pellēdi malas nubes, cur non etiam norunt, & poſſunt adducere, & euocare, tempore ſqualoris, ac ſiccitatis, in agros nubes bonas, & ſalutares? Tertiò cur nō etiam fulmina, & ignem de cœlo cadētem, ac incendiis domos abſumentem valeant arcere, aut extinguere? Quartò cur non ſciant etiam coniurare ventorum turbines, & aquarum eluuiones; quibus ſata, & domus, & arbores, ſternuntur, & abripiuntur? nam vt nubes illæ, aliquando à malis Angelis, permittente Deo, formantur & immittuntur; ſic & alia iſta, vt ex Iobi ſacra hiſtoria docemur, cur igitur, ſi ad hominum cōmune bonum hæc ars, aut poteſtas à Deo illis tributa, beneficentia Dei ad vnum hoc ab

Vide li. 6. c. 2. lit. B. & lib. 4. p. 2. q. 4. ſect. 8. & vid. Martin. de Arlli. de ſuperſtit. paulò ante med.

illis

by Google

illis reſtringitur? Vnde apparet illos hæc ex pacto operari. Moneantur itaque cæteri, vt ab eorum conſortio abſtineant, & ne tales exorciſtas ſuſpectos, vel pretio, vel prece conducant: ſed vtantur contra nubes huiuſmodi armis conſuetis Eccleſiæ, nempe benedictiones, preces, letanias, vitæ emẽdationem, & opera pia, ac ſatisfactoria ieiunij, diſciplinarum, &c. adhibeant; quæ remedia etiam ſunt B vtilia contra cætera illa, quæ diximus mala, & pericula. Parochi locorũ indicant, & celebrent proceſſiones, & ſacrum canant pro ſerenitatis, & fertilitatis impetratione, & ira Dei auertenda. Cantentur in templo deuotè Pſalmi accommodati, vt *Canticum graduum, Miſerere mei Deus, Qui habitat in adiutorio altiſſimi, Libera me de inimicis Deus meus, & Deus miſereatur noſtri*, & ſimiles. Legãtur Euangelia accommodata, vt de ſedata à C Chriſto maris tempeſtate, fiat proceſſio per clauſtrum Eccleſiæ; canantur Litaniæ, & recitentur collectæ propoſito ſeruientes; inuocentur Sancti loci patroni, & quorum illic reliquiæ honorãtur: quas tamen tutius fortaſſis, & honeſtius ſit foras in tempeſtatem, & pluuiam non proferre; præſertim Venerabile Sacramẽtum (quanquam deuotionem id citra irreuerentiæ, & iacturæ periculum faciẽtium; D pro more regionis, putem ſeruandũ) & hæc omnia intra templi ambitum perficere, vbi & minor diſtractio, & deuotio maior eſſe ſolet: nec minus audiet Deus in templo, quam foris: cauendum verò maximè, ne cum nubibus colloquia inſtituantur; ſed ſermo omnis cũ Sanctis, & Deo ſit. Menſibus autem, quibus ſolent hæ noxiæ E nubes eſſe frequentiores, vt Vernis, & Autũnalibus; aſcendant parochi quotidie manè turrim tẽpli, vnde agros parochiæ queant intueri, & non coniurent aerem; ſed benedicant agris,

A & terminis ſuæ diœceſis; recitẽt Pſalmos aliquot, Euangelia, & collectas, & aquam benedictam more ſolito in aerem, & terram iaciant: & meridiano tempore campanam pulſent; vt parochiani ad tẽplum veniant Deum oraturi; vt fructus terræ Deus conſeruet. Cãpanæ quoque pulſentur: qua, de re actum, *lib. 6. c. 2. q. 3. ſect. 3. FF.*

Alij ſunt, qui vindicant ſibi artem B quãdam, aut poteſtatem peculiarem, vt à Deo conceſſam, expellẽdi, necandique campi bruchos, locuſtas, cantaros, & alia inſecta, atque vermina, quæ fructus, & radices, & ſemina depaſcuntur, & ſpem agricolarum deludunt: & tales multis in locis ſolent à ruſticis quotannis magno pretio acceſſiri. Praxis eſſe ſolet huiuſmodi. Impoſtor iſte ſe iudicem conſtituit, C comparent coram eo duo procuratores, vnus cauſam populi agens fungitur vice accuſatoris: alius à vicario Epiſcopi, vel regio officiato loci conſtitutus, vicem ſubit rei, pro locuſtis, ſeu aliis inſectis, litem conteſtãtur, & ſeruantur proceſſus ordinarij omnes tricæ, & moræ, ac dilatorij termini. tandem in cauſa concluditur, & bellus Iudex fert ſententiam, qua inſecta illa iubet intra certum dierũ ſpa- D cium terminis illius territorij excedere ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, &c. Superſtitio hic apertior eſt, quam vt queat tegi. Quare monet Ciruelus (è quo pleraque ſuperiora monita ferè deſumpſi) vnanimiter omnes ſanctos Doctores hæc damnare; eo quod lis inſtituatur cum creatura irrationali, quæ quid agatur E nec ſcit, nec ſentit, nec poteſt intelligere: & cum illa inſecta naturaliter naſcantur, iniuſta eſt excommunicatio, nec mortaliter, nec venialiter peccantium: blaſphemum verò eſt hanc ſacram Eccleſiæ cenſuram ſic deriſui; & ludibrio habere, non ſecus ac ſi quis ſub pœna excommunicationis

iuberet

Digitized by Google

iuberet canibus ne latrarent, & lupis ne vlularent, aut vulpem abſolueret à rapinis gallinarū &c. denique conſtat omnia hæc acta iudiciaria, nec naturalem, nec ſupernaturalem vim habere contra huiuſmodi inſecta. *vide quæ fuſius diſputata contra Malleolum lib. 3. part. 2. q. 4. ſect. 9.* Moneātur vti potius remediis tum Eccleſiaſticis, tum naturalibus. Naturalia docent libri Geoponicorū, vt verbi gratia ſolum vinearum ſæpè expurgare euulſis omnibus herbis vineæ innaſcentibus; ipſos truncos, & ramos vinearum diligenter putare, & aliquando decorticare, & falculæ, aliorūque ferramentorum, quibus vtuntur, ferrum inungere vrſi pinguedine, aut ſaltem aceto forti contuſis alliis commiſto: excutere inſecta, ſuppoſitis lancibus vel teſtis, aceto alliato plenis; folia præſcindere, in quibus ſunt ſemina verminum; & ſi iam in folliculis ſunt ſemina folliculos ablatos extra vineas cremare; caprifici radices appēdere vitibus; ſuffumigare vites, & arbores cera, & ſulfure accenſis, & vento capto, qui diſpergat fumū per vineam, & agros; vel aliis etiam ſimilibus vti acribus, & grauibus ſuffitibus; ſepelire in horto, vel vinea, tribus, aut pluribus locis inteſtina pecorum, ita vt pars non exigua emineat ſupra terram: & cum eo confluxerint inſecta, ſimul illic igne exurere, & alia, quæ norunt boni olitores, vinitores, & agricolæ. Pro Eccleſiaſtico remedio, licebit illud deſumere ex ſequenti hiſtoria, quam idem Ciruelus memorat. Multis olim annis. Cantabriam, totamque Hiſpaniam Tarraconēſem infeſtatam à vermibus fuiſſe, qui quotanni fructus omnes terræ abſumebant. Miſere itaque Cantabri, & Celtiberi ad Sedem Apoſtolicam petentes conſilium, quid facto foret opus. Motus eorum precibus Pontific. Roman. eo miſit Legatum Epiſcopum Oſtienſem nomine Gregorium, virum eximia prudentia, & ſanctitate: Qui, vt in Hiſpanias aduenit, crebris concionibus populos illos à vitiis variis ad ſeriam pœnitentiam perduxit, præſertim publicorum flagitiorum: poſtea inſtituit fieri proceſſiones publicas ſæuientium in tergum flagellis: indixit aliquot dierum eleemoſynas, ieiunia, preceſque: demum veſtitus ornatu Pontificio Miſſas in altari portatili in ipſis agris dixit, qui magis erant calamitoſi, ſic fugauit, necauitque multitudinem inſectorum; adeo vt multis poſt annis immunes omnino agri fuerint. Solent in his partibus Sancti huius opem implorare: conſultumque fuerit aliis quoque locis hanc eius methodum, & exemplum ſequi.

MONITIO XII.

Quæ cauenda in precibus, & orationibus vanæ obſeruantiæ?

ORATIONVM quoque Sanctitatem diabolus multis ſuperſtitioſis circumſtantiis ſolet violare: aliquando violat malo fine propoſito, vt cum quis orat, aut celebrari curat miſſam ad exitium alicuius; aut vano, vt ad ſciendum aliquid boni ſucceſſus, &c. Moneantur ergo in orationibus attendere ad ſequentia axiomata. Vide li. 6. c. 2. q. 3. ſectio. 3. litt. Z. & li. 3. par. poſter. q. 4. ſect. 2. & ſectio. 8. & 9.

Primum peccatum orationis eſt ratione materiæ, quando petuntur res illicitæ, aut noxiæ; quæ repugnant honori, aut præceptis Dei, aut caritati proximi: aut quando res indifferētes (verbi gratia, diuitiæ, honor, doctrina, &c.) petuntur abſolutè, aut pertinaciter, nimiſque inſtanter; aut quando petuntur inſtanter res, de quibus iuſtum dubium eſt, an ſint homini ad ſalutem profuturæ: aut petitur cognitio futuri euentus ad matrimonium,

nium.&c.vt ſunt virginum Hiſpanarum illæ orationes,quas vocant, *de los Reges,de la eſtrella, de ſant Iuan*; quibus finitis aucupantur prima trãſeuntium verba, & inde colligunt, quod ſcire volebant; ſuperſtitione & ſtolida;& impia, vt bene Horozeus lib.2. de vera,& falſa diuinat.cap.14.

Secundum eſt ratione formæ, quando continent verba,vel ſenſus verborum aliquid falſum, mendax, fidei, vel naturali rationi contrarium; vel nomina barbara,& ignota,aut nugas, & ineptias; quia hæc omnia ſapiunt blaſphemiam.

Tertium peccatum eſt ratione modi, ſeu cerimoniarũ,quæ adhibentur; quando illæ ſunt vanæ, & præter,vel contra communem Eccleſiæ conſuetudinem: vt ſi neceſſariò debeant fieri certo ſtatu corporis,certis horis,vel diebus nõ interruptis,brachiis certo modo expanſis, oculis in certum locum defixis, cum tot candelis, talis,vel talis coloris: & ſimilibus, exiſtimando circumſtantias has ad effectum aliquid naturalis, vel ſupernaturalis virtutis conferre.

Contra hæc peccata adhortandi ſunt homines, vt firmiter apud animum ſuum ſtatuant, nec velle malum vllũ vitare, nec velle boni quidquam conſequi, vel retinere per vlla media illicita,vana, aut ſuperſtitioſa, 2.Poſtquam diuinum auxilium ſeriò implorarunt, conentur ſuam voluntatem diuinæ prorſus conformare,ſibique certò perſuadeant, quicquid eis acciderit,id à Dei prouidẽtia procedere,& ipſis eſſe lõgè vtiliſſimum.

A 3. Certò credant, quando Deus illis non concedit, quod poſtulant,id paterno Deum pium, & miſericordem animo facere; quoniam hoc illis expediat ſicut ſolet Medicus ægro multa ſubtrahere,& denegare,non inuidia,nec ſæuitia, ſed beneuolentia, & ſapientia. 4. Non apponant miſſis, quas ad intentionem ſuam dici curabũt,vllum numerum,aut determinationem,loci,diei,candelarum,&c. ex

B hoc capite damnantur Miſſæ, quas vocant, *tricenarias reuelatas, & clauſas,miſſas Comitis,miſſas S. Amatoris*, contra quas diſſerit D. Vincẽtius Ferrerius *homil.4. Dominica 4.in Aduen.* Ex dictis etiam damnãtur orationes, in quarum titulis præſcribitur certus dierum numerus,quo exacto ſint exoraturi;contra illud præſtantis viduæ

C Iudith.8.v.12. *Qui eſtis vos, qui tentatis Dominum? Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam prouocet: ſed potius qui iram excitet,& furorem accendat. Poſuiſtis vos tempus miſerationis Domini, & in arbitrium veſtrum diem conſtituiſtis ei*. necnon orationes, quibus petunt à Chriſto Deipara,vel ſanctis reuelationes, aut apparitiones; quia hoc eſt plenum periculi,ac deceptio-

D nis,audaciæ, curioſitatis, ac præſumptionis;quemadmodum etiam orare, vt ſignificent eis diem,& horam obitus, & iſtis inſuper inculcãdum illud Thomæ de Kempis; *Quid faceres ſi ſcires? nunc ita viue, vt ſecurus horam illam exſpectes*. Hæc ſufficiant: ſunt enim cataplaſmata contra ſuperſtitionum præcipuos fontes, cauſaſque reliqua ex toto petenda ſunt opere.

FINIS.

Digitized by Google

In quo quæcumque ſcripſi; ea cuncta S. A. & C. R. Eccleſiæ iudicio, & Piorum Theologorum cenſuræ ſubijcio: ſi quid ignaro elapſum, quod Eccleſiæ minus probetur, improbo, damno, & pro non ſcripto haberi volo.

MARTINVS DEL'-RIO

SOCIETATIS IESV PRESBYTER.

Corrigebat Hieronymus Caninius magnam partem, non ad Typos, ſed in ſchedulis ad ſe domum allatis.

Digitized by Google

SVMMARIA BREVIA
OMNIVM LIBRORVM·
Capitum, Sectionum, Quæſtionumque, quæ toto hoc Opere continentur.

PROLOQVIVM.

DÆMONVM ſuperbia, odium, & doli. Proloq.
Scriptionis occaſio & difficultas. ibid.
Auctoris conſilium, & inſtitutũ. ibid.
Operis neceſſitas. ibid.
Locus ad Epheſ. 6. verſ. 12. explicatus. ibid.
Hodie tot malefici propter defect. fidei. ibid.
Hæretici plerumque ſimul malefici. ibid.
Hæretici Hiſpani duo Magi. ibid.
Pſeudochriſti, & Pſeudoiohannes plures. ibid.
Virginalis liber damnatus. ibid.
Hæreſis cur in maleficia ſoleat deſinere. ibid.
Geneuenſes Striges. ibid.
Precatio Scriptoris. ibid.
Pietatis cultores aliorum ab his futuri ex Sibyl. libris. ibid.

LIBRI PRIMI.
DE MAGIA.

Hic, & deinceps, duo numeri, vnus paginam, alter columnam dijudicans.

Cap. I. De ſuperſtitione & eius ſpeciebus.

Etymologia ſuperſtitionis, ſecundum Iſidorum, & locus eius explicatus. pag. 1. A
Superſtitio Chriſtianis in malã partem ſumitur. Locus Act. 17. v. 22. explicatus. pag. 2. 1. A
Superſtitio & religio differunt contra Epicuræos. Locus Ciceron. emẽdat. & Alius Nonij. 2. 2. A. Lactantij dictum diſcuſſum. Religio quid ſit, quæ vitia illi contraria, quõ ſit exceſſus in religione? Superſtitio falſi cultus. ibid. A. Quod idololatria, quæ duplex tacita, & expreſſa. Superſtitio indebiti cultus. Locus 1. Paral. 16. v. 26. explicatus אליל.
Magia in corpore quid. 3. 2. A. Dupliciter diuiditur ab efficiente cauſa, & à finali. 3. 2. E
Ab illa in Naturalem, Artificioſam, & Dæmoniacam; ab hac in bonam & malam. malæ definitio, & quatuor ſpecies. Magia ſpecialis. 4. 2. A. Diuinatio. Maleficium. Vana obſeruantia, quid. 4. 2. A. Magorum varia ex Sacra Scriptura nomina, quid of, Aouoth Iddeghoni, אוב, אובות ידעני ventriloquus εὐρυκλῆς.

חרטמם מכשפים בשת נחש קסם
ענן חב רלחש·

Locus Exod. 22. v. 18. quid, ibi malefici? alius. 4. Reg. 9. v. 22. Ieſabel malefica, Samaritis hoc malum affricuit. Samaritanus pro incantatore dici ſolitum. Locus Ioann. 8. verſ. 48. & 49. φαρμακεὺς quid ſignificet LXX. interpp. Græcorum nomina: ἐπαοιδὸς, μάντις, φαρμακεὺς, γόης. 8. 2. A

K Lati-

Digitized by Google

Latinorum; Magi, venefici, Theſſali, chaldęi Augures, Aurioli, Aruſpices, Genethliaci, Lamiæ, Striges, Maſcæ, Veratrices, Sortilegi, Sortiarij.

Cap. III. De Magia naturali, ſeu phyſica.

Perſarum Magia duplex, naturalis & ſuperſtitioſa. 7.1.E. Quod initium ſeu origo vtriuſque? 8.1.C. Sanhedritæ quales Magi fuerint. Magiæ naturalis definitio & exẽpla. Qualis Magia. Salomonis, Trium Regum, & Apollonij. Magiæ naturalis diuiſio.

Iudiciũ de ſcriptis q̃ in hoc genere edita, quæ licita, quæ illicita, &c.: Guilhelm. Pari & Robertus Triezius, Picatrix, Agrippa, Anſelm. Parmenſis, Petrus de Abono. Cichus Eſculanus: Alchindus, Geber, Roger. Bacon. Raimun. Lullus, Arnol. Villanouan. Poncetus & Ardoinus. Cardanus de ſubtilit. & Variet. Ioan. Baptiſt. Portæ, & Anton. Miſardi Magiæ naturalis. Alb. Magni libri quidam. Pomponat. de incantatio. Eſculanus in Sphæram de Sacroboſco. Ioan. Fran. Pici Magica. Io. Bodini libri.

Quæſt. I. Quid cœli aſpectus & influxus ad Magicos effectus conferat?

Fundamentum magorum ab aſtrologia mutuatum, de imaginibus cœleſtibus & earum ſympathia cum inferioribus refutatum, reſponſum argumentis eorum. 10.2.D. Nugacitas detecta ex ipſorummet poſitionibus. 11.2.A. Cœlum & aſtra animæ expertia ſunt. 11.2.C. Regula ad intelligenda varia. S.S. loca, quæ videntur iis animam tribuere. Influentiæ an vllæ, & quales. 12.1.B. Quid cœli & aſtra in hæc inferiora poſſint. De diebus criticis. 12.2.E

Articulus de hac re Pariſ. confirmatus. 13.1.D

Quæſt. II. An huiuſmodi effectus magici miraculis ſimiles oriri poſſint ex hominis naturali complexione?

An animę humanę res materiales omnes obediant? quod non, cont. Auicen. & Pomponatium. 13.2.E. Neque hoc prouenire ex temperamento æqualitatis, cõtra quoſdam medicos. Nullos naſci medicos vel faſcinatores. 14.1.B

Quæſt. III. Quanta qualiſq. ſit vis imaginationis, quo ad huiuſmodi effectus?

Plurimum poteſt in corpus propriũ. Noctambuli, & horum cauſa. Exẽplũ mirabile. 14.2.A. Quæ ad hoc concurrere debeant. 16.2.A. Aliquid aliquando in corpus proxim. & diſpoſitum. 16.2.D. In corpus diſtans aut diſpoſitum, nihil poteſt omnino contra multos. Imaginatio non poteſt alium loco mouere, ſanare, vel faſcinare, nec poteſt tempeſtates vel pluuias ciere. Calpurnij locus explicatus. Geneſ. 30. Locus. De varietate partus propter imaginationem vel ante cõceptum vel poſt. Varia exempla: Et an ſufficiat alterius parentis imaginatio. Pauones albi quo pacto fiant. B. Auguſtini locus. 17.1.B

Quæſt. IV. An ſolo contactu, afflatu, viſu, voce, oſculo, vel nudi lintei applicatione vulnera vel morbi ſanari, & alia huiuſmodi mira perfici poſſint naturaliter?

Fundamentum eorum, qui affirmant. Sed cõtra. Non eſſe hoc tribuendũ voci ſoli. 20.1.A. De tauro cadente & erecto. De parentũ execratione exemplũ. VVeſtphalæ mulieris filium voce reddẽtis immobilẽ. Nec etiam aſpectus, ne cũ imaginatione quidem, id poteſt. 20.2.B. Viſio fit recipiendo non emittendo. Amor quo naſcatur aſpectu. item lippitudo. infectio ſpeculorũ ꝑ aſpectum men-

menſtruatæ. aſpectus vetulæ quō noceat pueris. Galgalus quō ſanet ictericum. Quo pacto lupi ingerant raucedinem. Strutiocamelus & teſtudo an viſu oua excludant. Leo cur metuit gallinaceum. De Hiſpaniæ *Zaburiz*, ſeu lynceis. 22.1.D. Nec etiam contatus ſolus ad hoc ſufficit. 22.2.C

Explicātur variæ experientiæ, de { torpedine icta. hyænæ vmbra, Serpente & querno folio, vel ibidis penna. vipera, & fagina virgula. veſpertilione & foliis platani. capra & cringio. aquilæ pennis. lepore marino. lupinis agninisque fidibus.

De Echineide ſeu remora. vna fides alterius citharæ innitum prouocat. De magnete, & ferro. De tauro ad ficum alligata. De puella napello enutrita. De cadauere ſanguinante in præſentia occiſoris. Locus Lucretij explicatus fundamentum Pomponatij. Donū ſanitatū eſt donum Dei & gratia gratis data. 24.1.B. De ſeptima prole maſcula. De Angliæ Regum chariſmate Elizabetha an hoc donum habeat. Tookeri liber diſcuſſus, huc pertinēt filij Paraſceues in Belgio. De regibus Franc. & Angl. de Pyrrho Rege. Quidam aliquando cōtactu ſanarunt. 27.2.D. De ſalutatoribus Hiſpan. diſputatū Nauarri locus explic. Veracrucij fundamēta diſcuſſa. Mēdacia ſalutatorum & ſuperſtitiones. 29.1.B. De Pici herba & ſimilibus. Fundamentū Pomponatij euertitur. De Gentilibus. S. Pauli. & curatione militari falſo aſcripta D. Anſel. De duobus pueris Albert. Magni. De Pſillis & Marſis. Alchimi locus. 29.2.B

Cap. IV. De Magia artificiali.

Magia hæc quædā *diuinatoria*, quædā *operatrix*. 31.1.C. Operatrix quædā *Mathematica*, quędā *Præſtigiatrix*, Mathematicæ exēpla varia & auctores. Os aeneum Alb. Magni locutum non fuit, contra Guilh. Pariſ. & alios. Præſtigiatricis exempla plurima. 32.1.B. Virgo Colonienſis, Triſcalinus, Sedactias Iudæus, Eunus, Liodorus Cæſarij Malteſius, Quando illicitæ operatrix, & naturalis: frauſæcus. 32.2.A

Quæſt. I. An vis characterū annulorum, ſigillorum, & imaginum ſit, qualem magi contendunt?

Opiniones variæ. Imaginum triplex genus, & de ſingulorum. 34.2.C. De ſigillis & characteribus. 34.2.E Nulla his omnibus vim ineſſe. Sigilla Hermetis, & Lud. Dulcis liber notatus. Caiet. B. Pomp. fundamēta ſubruunt. Figurę an vis ſit vlla formaliter, ſiue qua figura. 36.1.B

Quæſt. II. An numeris muſicis vis vlla?

Quō Patres de numeri Philoſophati. 37.2.A. Pars abnutiua defenditur. De anno climacterico & partu octimeſtri. 37.2.E. De herba Pētaphilli, de granis heliotropij, de ligaturis, de pilulis inæquali numero datis, de numeris muſic. Quo ſēſu magi loquantur de numero. Pet. Greg. reprehenſus, & Patres defenſi. 39.1.C. Fabij Paulini liber, de numero ſeptenario. De vi muſices Orphei fuſiſſime diſputatum, & Platonica deliria refutata, Macrobij locus. Magnes, Pandaura, Androdamas, Automata Ferd. II. Archiducis. Speculorum infectio. Echo, Selenites, Theriaca. Marſilij Ficini regulæ notatæ, & Tarantulæ morſus, & curatio. 41.1.D

Quæſt. III. An verbis & incantationibus vis inſit morbos ſanandi, aut alia mirifica perficiendi?

Varij errores, & eorū fundamēta. 48.1.B. Vera ſentētia; explicatur & ꝓbatur. 45.2.C. De poculo Zelotypię. Naturalis operatio quot modis ſumatur fuſè explicatū & clarè. Or-

Digitized by Google

do rerum naturalis, miraculoſus, & præternaturalis, ſeu ſuperſtitioſus, qũo differant; item artificialis ordo quid, & quantũ poſſit. Spõdani error. 50.1.E. Põponatij, futilia fundaméta. Ferrerij Pici & Petri Gregorij & Thuani dicta diſcuſſa. 51.1.E. Stulta magorum fundamenta, Ananias incautè quædã de hac re. Nulla cœleſtibus rebus cum verbis ſympathia. Nulla certis verbis vel nominibus, qua talia ſunt, vis maior quã aliis. Nomina nõ ſunt vitæ participia, nec radij rerũ quas ſignificãt. Qũo Deus nomina rebus vocat Pſal.146.v.4. 52.1.B. Qũo quorundã nomina ſcripta in cœlis, Luc.10.v.19. Nomina non ſignificant per influxum cœleſtem. 52.2.C

Quæſt.IV. De amuletis & periaptis.

Romanorũ amuleta, præficini. Græcorũ quoque & Iudęorũ Phylacteria. 53.2.A. Chriſtianis quæ licita, & quæ non. Ciruelus notatus. Quæ vis horũ. 53.2.E. De Hiſpanico Gagate pueris appendi ſolito. B. Baſil. 53.2.E. Incertus Chryſoſt. & Hier. explicati. Alexandri Magni numiſmata ſuperſtitioſa. Exempla S. Simeonis Sali, & B. Antonini. 55.1.C. Explicãtur c.1. & 4.26.q.1. B. Leoni falsò inſcripta oratio. Hæretici vſi his falſis periammatis. Falſa in quibus vana angelorũ nomina, quæ ſcriptura nõ nouit: & de his decretum Concilij Rom. ſub Zacharia contra Adelbert. hæret. 56.1.A

Cap.V. Ars aurifactoria, quam Alchimiam vocant, ad quam Magiæ ſpeciem ſit referenda?

Quæſt. I. An hac arte verum aurum conficiatur?

Sect.I. Quid ſit Alchimia, & quando hæc ars inuenta? 57.2.A. Alchimia nec Græcũ, nec Arabicum, ſed Hebræũ vocabulũ. Aegyptus nõ vocata Chemia, ſed Cham, ſiue chãmia, cõtra Plutarchũ. 58.1.B. Alchimiæ deſcriptio, cur Spagirica dicta. 58.1.E. Manilij locus explicatus. Chymices laudes. explicata inſcriptio vet⁹. Chryſopœiæ quæ origo & antiquitas, refutantur fabulæ multæ ſemiblaſphemæ. De Adamo, de Noe, de Moſe & ſorore eius Maria, de Salomone, de Pãdorę poculo, de vellere Colchico, de femore aureo Pythagoræ, de ſacro terræ opere. 59.2.D. Locus Eſdr.4.c.8.v.2. fuit hæc ars ſub Caligula, & Diocletiano. Græci de ea ſcriptores Zozymus & Nicephorus Blẽmidas. Prçcipuus, non primus Gebrus Arabs.

Sect.II. De efficacitate artis in auri productione. 61.1.C. Argumenta putãtiũ nõ poſſe aurũ verũ, oſtẽditur ea non probare. De nominibus lapidis philoſophici, & de eiuſdem materia & modo cõficiẽdi. De natura metallorũ. Ea eſſe inanimata, nec viuere. De metallorum generatione. 62.1.B. Paracelſiſtarum locutiones impropriæ. Aurũ faciliùs gigni ex metallo, quã in terræ venis gignatur metallũ. Auri cauſa efficiẽs. 63.1.C. De ſandaracha, aurichalco, ſtomomate. De metallorũ præcipuè auri materia. 64.1.E. Duplex materia remota & proxima Ariſtoteleorũ doctrina defenſa, de remota Chymicorũ ſentẽtia explicata & defenſa, cõciliataque, nempe de proxima, qũo reſolutio fiat in hæc principia proxima. 68.2.D

Sect.III. De eadẽ efficacitate. 69.1.C. Calor ignis ad varia efficax, vt & natiu⁹. 69.2.c. variatũ trãsformationũ experientiæ. Ex cadauere veſpæ & crabrones. Ex fimo ſcarabęi. Ex baſilico ſcorpij. Ex auripigmẽto aurũ. Calore fornacis Cayri educũtur ex ouis pulli Galeni plũbi vena. Vermiculi mutãtur in muſcas. Sal, bitumẽ, atramẽtũ artificio fiũt, nõ minus q̃ natura. Triticũ & ſiligo mutãtur in inuicẽ. Loliũ cõmutatũ in triti-

triticũ. Calchitis migrat in Miſij. Ligna per aquã lapideſcũt. Fruct⁹ arborũ, & fruſtra nauiũ fiũt anates in Scotia. Dæmones ſaltē norũt modos trãſmutandi metalla. pag. 70.2. B

Sect. IV. Aliqui verum aurum fecere. Gallus quidam. Arnol. Villanouan. Bert. 70.2. E Treuiſan. Raim. Lullus. Anton. Taruiſin. De Græculo tpe Anaſtaſij. Reſpõdetur exẽplã impugnãtibus. Explicatũ c. ſpõdẽt. de crimin. falſi, in extrau. Teſtimonia pauperũ, vel ſociorũ aut familiariũ q̃ admittẽda. Nemo vltimũ artis vlli⁹ apicẽ cõſequitur. 72.2. C

Quæſt. II. An Chryſopæia habenda in numero artium ingenuarum, an mechanicis annumeranda?

Secundũ ſe eſt ingenua & pars Phyſices, per accidens Mechanica. Qui Chymici ſint mechanici. Qui ſint Philoſophi. 73.1. E

Quæſt. III. Alchimia ad quam Magiæ ſpeciem pertineat?

Pertinere ad omnes oſtẽditur. 73.2. E

Exempla { Naturalis, Artificioſæ, Dæmoniacæ, Et Deluſoriæ. 74.1. B

Quæſt. IV. Licita an illicita ſit Alchimia?

Iure cõmuni nõ ẽ ꝓhibita, explicãtur c. Epiſcopi, 26. q. 5. & c. ſpõdent, de crim. falſi in extrauag. com. 76.2. D

In foro cõſciẽtiæ pauciſſimis eſt permiſſa propter circumſtantias varias. 78.1. D

Quomodo peccatur defectu finis, per auaritiam. Auro alchimico quo pacto liceat vti. 78.2. B

Non ad cõmercia, nec medicinas: qñ ad ornatũ & vtenſilia. Nunquã admiſcẽdũ monetæ. ſtultũ, hinc lucrũ petere. Peccatur ẽt per curioſitatẽ, & quã hoc ſit periculoſum. 79.1. E

Quomodo peccetur rõne modorum, ſiue mediorum, ſi ex ſuperſtitione vel pacto cũ dæmone. Archimiſtæ multi, Magi vel ſaltem ſuſpecti. Præſumptio Magiæ eſt contra Alchimiſtas & de facto ſit adhibitis ſuperſtitioſis, vergũt in maleficium philtrorum vel venenorum. Peccatur etiam quando Sacræ Scripturæ verbis vel ſacris picturis abutũtur. 80.1. A. Quomodo peccetur ratione tẽporis, male impenſi, aut omiſſis aliis oportunis, ad quæ quis tenebatur. 80.1. D

Quomodo peccetur ratione perſonæ, quia non ſatis diues, parui iudicij, aut ingenij. Gaudentes decipere, ſeu verſipelles. Incontinentes, vt luxurioſi & iracundi. Variabiles, inconſtantes, impatientes, indocti, & philoſophiæ imperiti, ſuperbi, curioſi, impij, iniuſti, non timentes Deum, nec proximum amantes, vel impuri. 81.1. E

Quomodo quiſque ſeipſum debet examinare. 81.2. A. Quomodo confeſſarius ſe debeat gerere cum alchimico pœnitente. De opinione putantium poſſe hominem hac arte verum gigni. 81.2. E

Lex Angliæ deberet vbique promulgari & ſeruari, vt non niſi Principis permiſſu hæc ars exerceatur à ſubditis. 82.1. B

Ars iſta faciliùs licita, imò ferè peculiaris Principibus, aut valde opulentis. Opinio illa communis Iuriſtarum non excuſat à peccato in hac re, & quare. 82.2. A

Quam vim vbique debeat obtinere dict. cap. ſpondent. ibid.

LIBER SECVNDVS.
DE MAGIA
DÆMONIACA.

Quæſt. I. An ſit aliqua magia dæmoniaca? Probatur eſſe. 83.1. A

Digitized by Google

Quæſt. II. Vnde ſit hæc Magia, ſiue quem habeat primum auctorem?
Non eſſe à Deo, vt gratiæ gratis datæ. pag. 84.1.A
Non eſſe effectus bonorũ Angelorũ.
Magia nulla alba. & de falſa Theurgia. Planetaria ars. 84.1.E
Eſt orta & adminiſtratur per malos Angelos Glycæ error: ipſe & alij quidam Græci Hiſtorici nimis ſuperſtitioſi fuere. 84.2.E
Palingenij impietas.
Non fiunt magici effectus per animas defunctorum. *Grimoria* artis vanitas. 85.2.C
Efficiens harum artium cauſa eſt diabolus, & humani ingenij deprauatio. 86.1.A
Apologus de generatione, & ortu Magiæ.
Quæſt. III. Quæ ſit diuiſio dæmoniacæ magiæ, & de eius libris.
Refellitur Agrippæ diuiſio. 86.2.A
Omnis magia iſta nititur pacto cum dæmone. Auctores qui de hac ſcripſerunt & ideo cauendi. 86.2.D
Zabulus, quis.
Barnabas Cyprius.
Item fictitij libri. { Adæ. Abelis. Enoch. Abrahę. Pauli. Cypriani. Honorij. } 87.1.C
De Clauicula, & alijs libris Salomonis.
Trithemij ſteganographia. Item libri Agrippæ & recentiorum nominati, & vetiti. 87.1.D
Quæſt. IV. De baſi huius Magiæ, pactoq; explicito & implicito.
Probatur tale pactum intercedere. 87.2.C
Locus Iſaiæ c.29.v.15. 88.1.A
Alius Matthæi.4.v.9.
Similitudines duæ huius pacti.
Dæmoni liberum fallere pactum.
Libellum offerunt Magi Sybillis. pag.88.2.E
Pacti expreſſi formæ & genera, & exempla.
Grillandi error.
Communia his pactis ſolemnia.
Signa dæmonis, in his vetuſta & noua.
B. Irenæi locus correctus.
Promiſſa ſimilia factis hæreticorum noſtrorum.
Quæ vtrinque vis huius pacti, & quale peccatum. 92.1.A
Pactum tacitum ſiue implicitũ quale. 92.2.D
Quid dæmonem inducat ad pactum & obedientiam.
Quam malum ſit cum eo paciſci aut fœderari?
Quo pacto Chriſtus & Apoſtoli ſatanæ imperauerint?
Pacta hæc vana, inania, & periculi plena ſunt.
Theodori Maillotij factum.
Germanus à dæmone necatus.
Quæſt. V. Quibus indicijs diſcernendi effectus Magiæ ex pacto conuento, ab effectibus phyſicis, artificioſis, & miraculoſis?
Ratione diſtantiæ. 97.1.C
Ratione verborum, characterum. 97.2.B
Circumſtantiarum, rituum, obſeruantiarum.
Cauſa à qua. ibid.
Quæſt. VI. An hæc Magia habeat quoſdam effectus veros, & quo pacto dignoſcantur?
Effectus triplices ſunt, falſi, veri, mixti. 98.2.B
Exempla præſtigiatoriorum effectuum. 99.1.A
De Lamia & Menippo.
De Gelo & Mauricio.
De Paſete, & eius obolo.
Simonis Magi varia.
De Mago qui fecit à Domino cuncta vaſa frangi.

De

Digitized by Google

De Zytone Bohemo. pag. 99.1.A
De herbis magicis.
circulatoris cuiuſdã moderni pſtigię.
Verorum effectuum exẽpla. 100.2.A
Incantatio ſerpentum.
Signa Pſeudoprophetarũ ĩ Euãgelio.
An Samuel per Pythoniſſam ſuſcitatur vere?
Locus 1. Reg. 28. Eccleſ. 46. v. vlt.
De effectibus Magorum Pharaonis, Exod. 7. verſ. 11.
Quomodo virgæ mutatæ.
De effectibus mixtis, eo relata ſacræ Scripturæ exempla. 102.1.B
De duorum magorum certamine, ex Triezio. Quomodo hi effectus diſcernendi, regulæ duæ. 102.2.B
Quaſt. VII. An magi poſſint facere aliquod verum miraculum?
Opinio affirmatiua multorum erronea. 103.1.A
Miraculum & mirum qũo differant & diſcerni debeant. 103.1.D
Non poſſunt miracula fieri niſi à ſolo Deo. 103.2.E
Miraculis efficaciter fides probatur.
Elizabethæ Reginæ Angliæ curatio ſtrumaria.
Nõ poſſunt Magi facere abſolutè miracula: locus Pſal. 71. v. 18. 104.2.B
Poſſunt facere mira, quę ſint reſpectu noſtri. 104.2.D
De partu fœminarum in regno Neapolitano, quarum fœtum ranũculi præcedunt decretorij.
Cur Nero non potuerit quidquam miri per Magiam?
De miraculis Antichriſti. Itẽ hæreticorum Caluinianorum, &c.
Quaſt. VIII. Quo pacto magi per diabolum hac mira perficiant?
Quæ poſſit per motũ localẽ. 105.2.A
Non poteſt integrum elementũ loco mouere. Firmiliani locus explicat⁹.
Celeritate mẽtitur transformationes, vt Iphigeniæ & aliorũ Gentilium.
Aſtyrius hanc fraudem in Phenicia detexit. 106.1.C
Quæ poſſit applicando paſſiuis.
Quo pacto hic dæmon ſit cauſa, & qũo conſideranda tum vis naturę, accurate inueſtigatũ. pag. 107.1.B
Quæ faciat mira præſtigioſe.
De triplici modo deceptionis, per mutationem obiecti medij, vel organi.
De mutatione multiplici obiecti, varia exempla.
Per foramen ad latus vidẽtur imagines, q̃ ſunt nudæ & incõditæ lineæ.
Paleæ & iunci immoti videntur ſerpentes ſaltitantes. 107.2.C
De mutatione medij.
Vt præſentes videantur eſſe ſpecies.
Videantur habere capita aſinina.
Denarius in ſcutellæ fundo videatur eſſe in ſuperficie.
Gallinaceus habens feſtucam videatur trabem trahere.
Claudia veſtalis quomodo nauem zona traxerit.
Variæ apparitiones per conſpicilia.
Res videtur præſens cum ſit abſens & remota.
Viſio Philoſophi apud B. Auguſtinum qualis.
De deceptione rõne organi. 108.1.D
Vt res abſentes videantur præſentes.
Vt quod vnicum videatur geminum.
De aoraſia Sodomorum, Geneſ. 16.
De præſtigiis Zedechiæ Iudæi.
Regula ad diſcernenda præſtigia à veris effectibus. 108.2.D
Quomodo faciant videri repente flumen in cubiculo.
Videntur equos vorare & reſtituere.
Videntur magnos ſerpentes immittere, vt fecit Michael Sicidites.
Eonis hæretici præſtigiæ.
Iacobi Melſtinxi Poloni feſtiuæ ſycophantiæ per ſimulata miracula.
Circulatoris præſtigiæ apud Apuleium.
Quaſt. IX. Quam admirandos effectus veteres magis tribuerint.
Quid Saxo Grammaticus de Magis Septentrionalibus. 111.1.C

Digitized by Google

De Lappis, Finnis, Biarmijs. De Tartaris quibuſdã. De aliis famoſis Magis ſingulis. — Zoroaſtre. Doſitheo. Simone. Pythagora. Orpheo. Baiano. Ollero.
Item, Ericus Rex Gotthorũ, Appollonius, Iulianus, Manethon. 111.2.D
Apuleius de caupona Regina Sagarum.
Iam olim quædã ſagæ dictæ Reginę.
Pamphila Hypatenſis.
De effectibus magicis, herbarum, lapidum, hyenæ. 112.2.A
Vis Magorum apud poetas, Empedoclis, Moeridis. 112.2.C
Circes, Carmentis, Medeæ, de alia quadam Tibulli.
Alia Petronij, & Nemeſiani, Folia & Canidia.
De Eriſichto Lucani & aliis Theſſalis. De Medea ex Seneca, de alia ſaga quadam, Alecto. 113.1.A
Quæſt. X. Quid poſſint Magi circa leges naturæ & ordinem vniuerſi?
Non poſſe contra has leges vel ordinem vniuerſi. Exempla. 113.2.A
Non poſſe vllam formam ſubſtantialem vel accidentalem immediate producere. 118.1.D
Nec creare, nec ex quolibet facere quidlibet, nec quouis inſtrumento quẽuis effectũ, nec eodẽ tempore.
Nec in inſtanti operari.
Nec vacuum producere.
Nec infinitum producere, nec eſſe vbique. Locꝰ Tertulliani explicatus.
Non poſſunt tollere connexionẽ, neque conſeruationem partium vniuerſi agentium naturalium actiuitatem directe impedire.
Linteum ex Caryſto lapide purgatur igne.
Adamas impedit actiuitatem Magnetis.
Lutheri error de halone, corona, &c. de ignibus. Æthnæ. Medeæ ignes.
Marci Ieſuati miraculum. 118.1.D
Ieſuati alij à Ieſuitis.
Abbatis locus correctus.
Fumi error. Balæi error.
Papyrij Maſſoni improbus error cum hypocriſi.
De flammis non vrentibus, ſeu fatuis ignibus, late. 119.1.B
De igne ad aquas Stantias. 119.2.D
De albo igne S. Helmi, in naufragij metu.
De flammis loquentibus.
De brachiis & digitis ardentibus ſine noxa.
De Æthnæ ignibus non liquantibus niuem.
De cribro Tucciæ non effluente. De flamma non cõſumente Iouis Apameni templum.
Quæſt. XI. Quæ magorum poteſtas in orbes cæleſtes, ſydera & elementa?
Auguſt. Thuani error.
Nec cęleſtem motum vel ſyderũ curſum impedire, vel ea corrumpere poſſunt. 122.2.A
Non poſſunt Lunam detrahere cœlo.
Vnde orta fabula, de Aſino qui Lunam putabatur bibiſſe.
Non poſſunt integrum elementũ loco mouere vel deſtruere. 123.1.D
Idem de cæteris partibus vniuerſi præcipuis.
Poſſunt terram mouere, ventos ciere. De doliis duobus Brachmanũ. Sopater magus ideo ſupplicio affectꝰ.
Poſſunt procellas & tempeſtates, & nymbos ꝓducere, & ſedare. 123.2.B
Cleonis fuere ſpeculatores grãdinis, & quomodo auertebant.
Seneca reprehenſus. Recentiores refutati qui eum ſequuntur.
Regula, quomodo in ſacra Scriptura Deo tribuantur, quæ homines quoque poſſunt.
Vlrici Molitoris error, & Burchardi locus.
Locus Iob 1. & alius Exod. 9. & alius Apoc. 7.

Magi

Digitized by Google

Magi tempeſtatem ſedarunt tempore Xerxis.
De Finnis ventos vendentib. 125.1.D
Ariſtæus Eteſias eiicere docuit. Sed & ignem magi eliciebant Hypępis, ritus nouus Strigum in Lotharingia.
Hiſtoria de ruſticella Treuirēſi. Mos vetus ſcrobiculā fodiendi & commouendi, ſceleſtiſſima ratio, qua quidam ſacrificus in regno Neapolitano tempeſtatem excitauit, vt hoſtes obſidionem ſoluerent. Propertij locus explicatus.
Ritus trahendi ſacras imagines in flumen & male tractandi vnde manarit? Conſtātinopolitanorum factum. 127.1.D
Explicatus Canon Concilij Braccarenſis Primi.
Fulmina ciere poſſunt.
Poſſunt tenebras inducere. fecere Tartari.
Poſſunt aerem contagione inficere, tetrum odorem excitare.
Fecere magi Perſici, vt Marutham calumniarentur.
Poſſunt fontes producere & ſiccare, fluuios ſiſtere, aquas dirimere, &c.
Poſſunt per mineralia mira efficere, vt pluuias.
Quæſt. XII. Quid magi valeant circa externa ſeu fortunæ bona?
Poſſunt { Greges & armenta perimere. 128.2.C
Meſſes alio traducere, vt Saga Treuirenſis lac.
Meſſes & fructus perdere, & ſterilitatem inducere. Modi varij.
Domos incendere, vt oppidum Schiltochium. }
Poſſunt variis modis nocere famæ alienæ. 129.2.E
De Triſcalino presbyterū diffamāte.
De Moguntino dæmone.
Poſſet ſocios in conuentibus repræſentare, ſed non innoxios, & cur? Sic infamauit dæmon B. Syluanū. S. Kunigundum, B. Euſtochiam Patauinam.
Vicinas tempore S. Germani.
Per energumenos interdum diffamātur, vt quidam in Germania; & Dorotheus Abbas.
Quæ conuiuia exhiberi poſſint & ſoleant. Ficta, Brachmanum, Paſetis, Scotti. Vera & qualia ordinarie. cur ſal & panis ſoleāt adeſſe. 131.1.C
Poſſunt carceribus & vinculis eripere. Hiſtoria Friderici Auſtriaci. Apollonius ſe cippo eripuit. Veſtales mancipia fugitiua ſiſtebāt. 131.2.B
An in bellis ad victoriam poſſint momentum adferre? probatur poſſe, ſi Deus ſinat. Probatur exemplis multis Septentrionalium, & Tartarorum, Lucenſium, Chinēſium Noema numen & ſaga. Epheſior. Chryſamnes. Hunnorum. 132.2.D
Sed ſæpe Deus non permittit, & tunc Diabolus ſuos fallit, vt Magnentium, Erricum Regem Sueciæ; Hadingtum, Ferrantē comitem Flandriæ. Guidonem Iuliacenſem. Iuuenem quendam Bohemum, Frid. Stuphium.
Innocentius Papa noluit per Magos ab obſidione liberari. Allobrogum Comes reſpuit auxilium Magi, & eum gladio necauit. 134.1.D
Poſſunt dignitates & honores procurare. De Martino II. De Syluestro II. De Benedicto IX. Ioanne XXI. XXII. & de Gregorio VII. de libro Cardinal. Benonis.
De Theoph. vicedomino. de Stuphio. de Barone Raitzio Britanno, de Duce Aurelianenſi.
Poſſet Deo permittente veros theſauros & diuitias largiri, & cur Deus non permittat: ſed ipſimet ſemper fere ſint valde inopes.
Pſellus & Damhauderius explicati. Qūo dæmon materiam & formam monetæ poſſit ꝓducere? qūo potuerit Deus ꝑ Angelos creare mundū? exem-

Digitized by Google

exempla varia deceptionum, & cur dæmon nolit etiam quãdo poteſt veras vel multas largiri pecunias. pag. 135.1. B
Exempla male pereuntiũ qui ſic theſauros quærebãt. Græculus quidã Macrianus & alius Baſileæ, & Anaſtaſius, Piſani quidam. 137.2. D
Saraceni cuiuſdam factum. Melindenſium ſuperſtitio quædam.
Caroli V. Imp. laus reſpuentis talia.
Quæſt. XIII. An magi valeant incantare animalia bruta?
Poſſunt, vt Atyr, Medæa, Nigritæ, Marſi, Peruani, Andini. 139.2. A
Locus B. Hilarij explicatus conciliatus cum aliis Patribus.
Salzburgenſis Magus à ſerpente necatus.
Locus Pſal. 57. v. 5. & Ierem. 8. v. 17. 141.1. D
An idem poſſint in alia animantia? B. Auguſtini locus explicatus.
Magus taurum funiculo domans. Grillandi error.
An colores queant immutare. Aquarum varia miracula, fontium, fluminum.
Quæſt. XIV. An arte ſua poſſint alia mixta producere?
Poſſunt imperfecta viuentia, vt inſecta. 142.2. B
Quomodo id ſoleant facere? Anſeres Scoticos imperfectos, an perfecta animalia poſſint, mira ex Guilh. Paruo. Canes reperti viui in lapide imperuio.
Monſtra quædam inſolita & quomodo? de Monſtro Baſilæenſi & de Saxonicis. 143.1. E
De natis ex commiſtione hominum & ferarum, hominis cum elephanto, Leone, catto, cane, porco, mirus partus mulieris Auguſtanæ de muliere Luſitana, quæ ex ſimio duas proles peperit. Gottici Reges ex vrſo. 143.2. B
Sianitæ & Peguſiani ex cane orti.
Refutatã & explicata hæc omnia. pag. 144.1. C
Monſtra ex hominibus & ſimiis.
De viro qui putabatur ex vacca natus diſquiſitio.
Cæſalpini opinio de homine ex putrefactione examinata.
Monſtra ex diuina vltione.
Documenſes caudati.
Angli caudati.
Quæſt. XV. An ſint vlli dæmones ſuccubæ & incubi, & an ex tali copula proles naſci queat?
Probatur ſolere hoc dęmones & agere, & pati. 146.1. E
Probatur poſſe ex incubo dæmone naſci prolem, & explicatur, quo id modo fieri queat. 147.1. A
Dæmones inter ſe non multiplicantur, contra Nyſſenum, non habent corpora aerea, contra Caietanum. Nec etiam proprium ſemen contra Tertullianum, Ioſephum & alios veteres.
Sententia Chryſoſtomi, & Caſſiani explicata.
Reſpondetur contrariis argumentis. 147.2. B
Exempla natorum ex tali commiſtione, Semidei Gentilium, Merlinus, Hunni, Ciuiæ duces, Iaponum Xaca, muliercula Louanienſis, & alij multi, Corocoton.
Ex diuerſa ſpecie poſſe aliquid naſci.
Marci Epheſij argumentum refellitur & explicatur. 148.2. A
Ex ſuccuba dæmone prolem ſuſcipi non poſſe. 149.2. C
De Meluſina, & ſtemmate Comitum Pictauorum, & Andegauenſium, de Bauari vxore reſuſcitata, & poſtea euaneſcente. De Cambionibus ſeu Vagionibus.
De puero Gallæco ſeu Aſture. 150.2. B
Quomodo Dæmon virginem poſſit illæſo clauſtro impregnare? Non poteſt idem in partu.

Digitized by Google

Caluiniſtæ virginitatem adimunt Deiparæ. 150.2.B
Explicatur narratio Niderij de virgine Bambergenſi.
De miris aliis conceptibus, Hebræorum fabula de filia Ieremiæ & nepote eius.
Dæmones cum ſagis interdum exercere libidinem præpoſteram.
An gigãtes à dæmone produci queãt. fuiſſe Gigantes probatur.
Gigas Antuerpienſis defenditur contra Goropium.
Siculi Gigantes, Britanni & alij.
Pigmæi ne poſſint produci? fuiſſe, & quales, de hodiernis in Peruuia, Ezec.cap.27. v.11. explicatum.
Quæſt. XVI. De nocturnis ſagarum conuentibus, & an vera ſit illarum de loco ad locum tranſlatio.
Auctores ſentẽtiæ negantis refelluntur, ſolutis argumentis. Illuſionum varia exempla. 154.1.A
Subſtitui loco abeuntium aliquid.
Explicatur locus lib. de ſpiritu & anima. cap.28.
Item cap. Epiſcopi 26.q.5.
Nauarrus explicatus.
Auctores ſententiæ affirmatiuæ: hæc multis probata. 156.2.C
Coguntur ſagæ adeſſe cõuentui, probatur exemplo quodam ex Grillando.
Deſcriptio conuentus ſagarum, & ſolemnia adorationis conuiuij, choreæ, &c.
Sacrilegia, inunctiones, trãſlatio, &c.
Cur dæmon vnguẽto vtatur ad tranſuectionem, quæ vis vnguento inſit. 161.1.A
Loca Matth.4.verſ.8.& Luc.4.verſ.9. παραλαμβάνειν.
Ad transferendum æqualis vis dæmonis & boni angeli contra Vlricum Molitorem.
Exempla varia tranſlationum dæmonicarum, prædictæ futuræ tempore Antichriſti. Anglicum vetus exemplum. pag.162.1.C
Doctoris Edelini. Mons Veneris. Puerulus Auenionenſis. Maſguillon quid.
Simon Magus, Abaris, Badudus, Ericus.
Berengarius, Angla venefica, Comes Matiſconenſis.
Puerulus quidã, Lucretia quædam, & alia mulier Sabinenſis.
De puella Bergomati. De muliere vallis Tellinæ. 169.1.D
De Hollando. De Lotharingicis ſagis variis.
Probatur hæc non potuiſſe eſſe illuſoria & phantaſtica. Iudicis curioſis ſupplicium. 170.1.C
De quattuor modis tranſlationum.
Cur dæmon conuentus inſtituat.
Quo pacto queat Diabolus rem corpoream loco mouere. 170.2.B
Poſſe dæmonem deferre, ſine defatigatione hominis quem transfert, contra Remigium.
Quæſt. XVII. An poſſit dæmon quantitatem corporum ſic mutare, vt penetratio partim ſequatur: ſiue vnum corpus in duobus locis diſiunctis, vel duo corpora in loco conſtituere?
Nihil horum poteſt. 171.1.D
Exempla eorum qui viſi eſſe duobus locis, quomodo intelligenda?
S. Nicol. S. Agathi, S. Bened. filius Conſtantini Imp.
Ananias reprehenſus, quomodo duos ſimul homines poſſidere, vel tentare dæmon poſſit?
Non poſſet facere vt homo conuerſus in muſtelam per exilem rimam ingrediatur: vel per ianuas clauſas. 171.2.E
Apuleij fabula. Remigius deceptus.
Scafij mendacium. Quomodo Dæmon latenter aperiat, & claudat ianuas præcedens ante Magos.
Locus Act. 2. de B. Petro. Locus B. Chryſoſtomi expenſus, appartitionis de modo parietum per fiſſionem.

Digitized by Google

nem. De præſtigio Magdalenæ Cruciæ.

Chriſtus Dominus vere ingreſſus clauſis ianuis, contra Caluinum. Et de egreſſu ex vtero Virginis, & ſepulchro contra Bezam.

Dæmon non poteſt aliquod corpus facere vere inuiſibile, ſed bene poteſt facere inuiſum.

Quomodo inuiſibiles, Apollonius, Gyges. De Perſei ſcuto. Ioan. Saliſberienſis.

Iuliacenſis deceptio.

Heliotropia gemma non reddit inuiſibilem.

Vt membra grandiora, vel minora, vel ſublata appareant. Cichoranorum opinio.

Quæſt. XVIII. An magi queant corpora ex vna ſpecie transformare in aliam? falſa quorundam opinio Diodorus. Vterius Pendragon. Nicaragani.

Non poſſe perfectam ſpeciem in aliam perfectā & organicā. 173.2. D

Non poteſt anima hominis informare corpus belluæ, nec ex aduerſo. Nec poteſt corpus & anima ſimul ſic mutari.

Locus Horatij in Epod. Spondani error. 174.1. D

Diſtinguendum inter ipſam transformationem, & effectus eam concomitātes: hi veri: illa illuſoria eſt.

De Lycanthropia ſeu inſaniæ lupinæ morbo. Quomodo videntur ſibi tales, & non aliis.

Quomodo faciat Diabolus, vt & aliis tales videantur.

De variis exemplis & quomodo fiat, vt relinquant terræ impreſſa veſtigia lupina, vt inueniantur homines læſi in membris, quibus illatum lupo, vel catto vulnus. 175.1. B

De ſaga. Ferra. de alia Flandr. mutata in Buffonem.

De mutatione Nabuchodonoſor, Dan. 4. v. 30. & 33. & vxoris Loth, Geneſ. 19. 177.1. B

De platano verſa in oleam apud Herodot. & cadaueribus hominum in ſtatuas ſalis.

De S. Spiridone vertente ſerpentem in aurum, & aurum in ſerpentem.

Quæſt. XIX. An magi poſſint facere beſtias loqui, & an intelligant voces beſtiarum?

Quo pacto bruta & res inanimæ, Angelorum opera, queant loqui? & quo pacto nobis de hac tali locutione loquendum ſit.

De angelo in rubo alloquēte Moſem & Eſdram Exod. 3. v. 2. 4. Eſd. 14.

De filia Spiridionis ex ſepulchro loquente.

De cadauer Macarij iuſſu indicante homicidam.

De caluaria eidem loquente.

De Africæ confeſſoribus loquentibus ſine lingua.

De Anglo Sacerdote. 177.2. D

De capite loquace inter cadauera Hungarica poſtulante confeſſionem, mira hiſtoria, contra hæreticos, cui ſimilis alia citatur.

Pſeudomiracula Gentilium varia in hoc genere. 178.2. D

Caput homicidam indicās, Orpheus mortuus. Cyro prædicit exitium. Narratio mira de Polycryto. Publij Romani caput vaticinatur. Columbæ locutæ, Vt & quercus Dodoneæ, Argus carina, equus Achilis, Vlmus Gymnoſophiſtarum, Cauſus flumen canis Simonis Magi, & alius Franciſcæ Senenſis? Theotechnus ſtatuam Iouis fecit loqui.

Nulla creatura poteſt facere, vt bruta vel in anima intelligant, quæ loquuntur: bene tamen, vt apte ſuo tempore & artificioſe id faciant. 179.2. A

De ſerpente Epidaurio, de Apollonij Leone, de aſino Cayri. De Margareta Ezlingenſi, voces in vteris prægnantium. Brutorum voces vt

edat

Digitized by Google

edat homo, facile facit dæmon, Magi quas brutorum voces queant intelligere, quas non? 179.2. C
Porphirij locus de Apollonio.
An beſtiæ ſe inuicem intelligant?
Exempla elephanti, ſcorpij, piſcium. 180.1. D
Quæſt. XX. An intelligentiam diſcurſiuam queat dæmon brutis largiri?
Contra multos, beluas, nec rationem, nec prudentiam: nec prouidētiam, nec diſcurſum, nec ſapientiam habere. 180.2. D
Quid Galenus vocet ἐνδιάθετον λόγον. contra Eraſ.
Cardinalis Hoſius explicatus.
Sunt quædam in illis rationē & prudentiam & prouidentiam imitantia: Quomodo ſcriptores intelligendi qui rationem videntur tribuere, & prudentiam.
Quomodo animalia tendant in ſuum finem, & an eū cognoſcāt. 182.1. B
Alius eſt finis rei particularis, alius vniuerſi.
Pulcher & acutus diſcurſus Hier. Fracaſtorij.
Quæſt. XXI. An poſſint dæmones facere vt homo non ſentiat, vel vt longiſſimo tempore dormiat, aut inediam ferat?
Iamblichi locus notatus. 183.1. D
Cur Deus ſolitus permittere, vt Martyres gladio necarentur: quos à beſtiis, flammis, & ſimilibus præſtiterat illæſos? Locus ad Heb. 11. v. 34.
Superſtitioſa quibus aliqui ſe putant inuulnerabiles. arma incātata. Crucifixus cōpunctus. Camiſia inferni. Orat. Leonis Pap. & Caro. Magn.
Exemplum cuiuſdam Quirini Belgę, ſic decepti.
Item Scaſij aliud Heluetij.
Vnde fiat, vt quidam malefici tam fortiter & contentim ſubſtineant tormenta. 184.2. B
Cauſæ tres.
De ſtigmate quod ſagis dæmon imprimit. & mirum de ſtigmate Ioan. de Vaulx. & alia quædam exempla. pag. 185.1. B
De diuturno quorumdam ſomno diſquiſitio: ruſtici Germani, ebriorum in Apaturiis, Epimenidis, Heroum Sardorum, Septem dormientium.
Quo pacto contingat, vt quis diu perferat inediam. de herba Coca, Scythica & aliis. 186.2. A
Locus Hyppocratis.
Exempla vera, de Anglicana puella. Sacerdote Gallo, puella Spirenſi.
De ſanctorum ieiuniis miraculoſis.
Bacconus refutatus.
Quæſt. XXII. An magicis artibus opera dæmonum ſexus mutari queat?
Exempla eorū, qui ex mulieribus facti viri: vetera ex Plinio & Gellio, & Hyppocrate & aliis.
Gallina in gallum conuerſa. Iouianus in Neapolitana Hiſtoria, & Sabellicus multa exempla ponunt, quæ in Italia contigerunt. 187.2. C
Alia duo mira valde, quæ in Hiſpania.
Aliæ duæ apud Fulgoſum, vt & duæ olim apud Phlegontem.
Alia in Picardia.
Ratio naturalis qua hoc contingat. 189.2. D
Suſpicio, hos androgynos factos. Si ſit natura: poſſe à dæmone id procurari.
Exempla dæmoniacæ commutationis per idola. Non poſſe ex viro fæminam fieri.
Auſonij locus de hac re nō credibilis.
Opinio auctoris de hyæna.
Quæſt. XXIII. An dæmon poſſit ſeni iuuentam reddere?
Problematice deciditur, quoad accidentia, quæ ſenium à iuuentute diſcriminant, poſſe.
Explicantur Ouidij & poetarum dicta de tali Metamorphoſi. 191.1. C
Locus Pſa. 102. v. 5. & Eſa. 40. v. fin. de aquilæ iuuentute. Serpens cum lebe-

Digitized by Google

leberide ponit ſenium.
Fabula de aſino ferente poculum iuuentutis. Corui candidi.
Exempla ſenum, iuuentuti reſtitutorum hiſtorica. 192.1.B
Tarentinus quidam ſenex. Et alius Rioſanus. Et abbatiſſa Monuedrienſis.
Indus quidam. Fons in Bonica id præſtans, alius in Lucaia.
Vitæ humanæ periodus quæ & quomodo intelligenda. 192.2.B
Locus Geneſ.6.v.6.
Locus Deuter.31.v.2. Valeſius reprehenſus.
An humidũ radicale poſſit reparari?
Quod ita, non tamen poſſet ſic vita æternari. 193.1.B
De ligno vitæ locus Geneſ.2.v.9. expenſus.
Quæſt. XXIV. Quid magia poſſit circa animam quamdiu illa corpus ſuum informat?
Quid poſſit in sẽſus externos. 194.1.B
Zardictyli.
Achemenidon.
Adamantis.
Ophiuſſa.
Potomantis.
Theangelis.
Manicum Solanum.
Gelotophyllis.
Oenotheris & ſimiles.
Quid in ſenſum internum, maxime phantaſiam.
Quid in appetitum concupiſcibilem & iraſcibilem.
Concupiſcentiæ motus non ſunt peccata contra hæreticos.
Quid poſſit in memoriam. Memoria mira Athalidæ, & Apollonij. Obliuio Sacerdotis Germani, & Simonis Turuaij Angli. 195.2.B
Quid in intellectũ. Cõtrarię operationes bonorũ & malorũ Angelorum.
Poſſitne dæmon artes & ſcientias intellectui inſerere, & qũo? Exemplũ tempore ſancti Nortberti. Anabaptiſtarum hodie. Et Sagarũ per vnctionem in Germania. 196.2.A
Modus & vſus vnguenti ex pueri corpore confecti.
Ritus promotionis ad magiſterium lamiarum.
Diſcutitur opinio eorum, & detegitur fallacia dæmonis. Hiſt. de B. Ignatio Loyola.
De Chryſanthij Sardiani filio. Itẽ de Euage, Thynico, Amphiarao, Anupindari, Soſipatra, recens de Romano Ramirez Moriſcone in Hiſpanica Hiſtoria. 198.1.A
Quid & quã modicũ poſſit in volũtatẽ. Voluntas cogi nequit, cõtra hæreticos. Locus 1.Cor.10.v.13. explicatus, contra quoſdã. Nec eos cogi poſſe, qui sũt in Mortali. Nec impedire põt, ne ſagæ queãt pœnitere, cõtra dubitationẽ Nicol. Remigij. B. Angelæ de Fulgino vexationes ĩ voluntate vehemẽtiſſimæ. 201.1.A
Quæſt. XXV. Quid Diabolus queat in anima à corpore ſeparanda, ipſaq; ſeparatione? vbi de ecſtaſi & admirandis circa cadauera?
Ecſtaſis naturalis, & dæmoniacæ modi. 203.2.C
Lapiorũ ecſtaſis mira. Ola⁹ notatus.
Errores hac in re Cardani, de ſpõtino raptu. Virginis Cæſarauguſtanæ, & Magdalenæ Cruciæ raptus. Bodini error refellitur de anima corpus relinquente. De Eren. Armenio, de Ariſtea proconeſia. De anima militis ex ore imagine muſtellæ egreſſa & ingreſſa. Finnis, Hermotimo. Locus Pſal.115.v.15. Qualis D. Pauli raptus? dubium, nec ſequenda deciſio B. Hildegardis Apheresia & ecſtaſis differunt. 206.1.A
Error refellitur confundentiũ raptus diuinos cum magicis. De raptu diſquiruntur ſcripta Mocenici. Quale ſit ſubiectũ raptus. Quæ cauſa formalis. Quæ finalis. Quæ efficiens, & quomodo hæc duplex. Quomo-
do

Digitized by Google

do concurrat intellectus agens. Raptus ſupernaturalis ex parte hominis eſt inuoluntarius. Exemplum virginis Burgenſis. 207.1.B
Non poteſt intellectus agens ſolus eſſe cauſa raptus efficiens. Deus quomodo intellectus, & multa cognoſcit extra ſe. Auerroes ſuos inducit in graues errores. An raptus omnis ſucceſſiuus Diabolus poteſt occidere homines. Multa poteſt in cadaueribus mortuorum. 209.1.A
Vt ſanguis fluat, vt cadauera non puteant, nec putreſcãt. Hoc etiam naturaliter fit, vt in cadaueribus perſarum. Et vnde hoc proueniat, diuerſæ cauſæ. De cadauere in Elæa. Itẽ ne cadauer comburi poſſit, quæ cauſa. Vt capilli & barba defunctorũ creſcãt. Miraculum crucifixi Dammenſis. Furor iconoclaſticus.
Miraculum in puero Lintzienzi.
Quæſt. XXVI. An opera dæmonum fieri poſſit, vt ſpiritus ſeu animæ defunctorum viuentibus appareant?
Vtrum animæ vmquam queant apparere. Et fuſiſſime probatur pars affirmatiua contra Epicureos, Lauatherum & alios noſtri temporis hæreticos. 210.2.A
Sect. I. Notata temeritas Magij, Tiraquelli & aliorum. 211.2.A
Gentilium priſca ſententia, etſi vana, pro nobis tamen. Patet verbis poetarũ, patet ex Necromantia. Ex ritu animas peregre mortuorũ in patriã reuocandi. Violenter occiſos, eſſe vexatores ſuorum homicidarum. Remuria, Silicernia, culinæ parentationes. Platonis & ſectatorum de hac re doctrina. Quid Genij; Lares, Laruæ, Lemures, Manes. Differentia animæ, vmbræ, ſimulachri. Exempla apparitionum à Gentilibus tradita varia. Lernum. 213.1.B
Sect. II. Philoſophia recta idẽ docet. Quomodo anima ſit in loco, & moueatur localiter. Conciliantur modi loquendi varij poſſet vna anima in pluribus locis eſſe, & quo pacto. Quomodo moueatur loco. Quomodo corpus ſubeat & intret.
Poſſe animas oculis corporeis, vel alio ſenſu percipi, & qũo. 214.2.A
Cardani dictum ridiculũ exploſum.
Cæſarij Ciſtercienſis dictũ de forma animæ ſeparatæ perpenſum & explicatum. Viſio & viſum differunt. Apparitio triplex. Intellectualis, imaginaria, corporata, & quid ſingulæ. quo pacto fiat ſpiritualis, quo pacto corporea. An animæ ſeu ſpiritus defunctorum aliquando aſſumunt corpora. 216.1.B
Moſes quomodo in Monte Thabor apparuerit. Temerarie dictũ Aug. Thuani & iudicium de eius Tragædia. Item de iis qui cum Chriſto Domino reſurrexerunt.
Quando anima apparet in corpore aereo, an ipſa, an angelus hoc fabricetur, & quo pacto? Itẽ qũo ſubeat corpus & illud moueat. 217.1.C
Sec. III. Quo pacto deceat, & vtile ſit, Deũ hoc aliqñ permittere. 217.2.C
Eſt vtile ipſis animabus.
Locus 2. Cor. 5. v. 4.
Eſt vtile nobis viuentibus.
Quo pacto ſpiritus à dæmonibus vel angelis bonis diſcernendi. 218.2.D
Iacobi de Chuſa liber hoc docens. Et alius Thyræi.
Regulæ ad dignoſcendũ dæmonem ab angelo vel anima beati.
Quomodo diſcerni queat damnata anima, à dæmone.
De anima Andreæ Romani de iis ad æternũ damnati dicũtur reuixiſſe.
Quo pacto Angelorum & beatorum ab inuicem.
Angelus apparuit Anachoretæ, in forma ſenis, D. Auguſtino in forma pueri, Vt & B. Dorotheæ, aliis forte habitu fœmineo, & in forma columbæ, Et aliis aquilæ. 220.1.B
Sect. IV. Probatio ab auctoritate. Philoſopho-

loſophorum. pag.222.1.B

Aſtrologorum, Chaldæorum, Mahumetarum, Rabbinorum, Magorũ, Indorum. Item legum, & Iuris interpretum. 223.1.B

Item ſacræ Scripturæ veteris & noui Teſtamenti. 1.Reg.28. Samuelis anima vere excitata defenditur. Refelluntur obiectiones Leloyherij, probatur exemplis Moſis, Ieremiæ & Oniæ. Locus, Luc.24.v.37. Ioan. 20. verſ.19. Matt. 14. v.26. Act.12. v.15. Gal.5.v.16. & 17.1. Pet.3.v.19.&c.4.v.6. 224.2.E

Sect.V. Probatio ab exemplis & auctoritate ſcriptorum, qui ſingulis ſæculis vixerunt. Oſtenditur eorum dicta ſimpliciter & citra metaphoram accipienda.

SECVLO I.

- B. Virginis
- Chriſti Domini ſemel. { Petro. / Carpo.
- B. Valeriæ. pag.225.2.D

SECVLO II.

Apparuiſſe teſtantur:
- Iuſtinus Martyr.
- Tertullianus.
- Origenes. 226.2.E

SECVLO III.

Apparuere:
- S. Potamiena, & alij.
- S. Maria virgo, & B. Ioannes.
- Martyres Africani varij.

Tenuere:
- Gregorius Nyſſenus.
- Cyprianus.
- Ambroſius. 227.2.C

SECVLO IV.

Apparuere:
- B. Petrus.
- B. Agnes.
- B. Agatha.
- Chriſtus Dominus.
- Petrus & Paulus.
- B. Virgo Maria.
- Spiridiõ & Triphyllius.
- Filia patri Spiridioni reſpondit.
- Duo Epiſcopi mortui ſubſcripſere.
- Explicatus Canon Cõc. Eliberitani.
- B. Virgo iterum cum S. Mercurio.
- Item S. Artemius.
- S. Febronia. B. Ammon.
- Iterum B. Virgo, & anima Latronis.
- B. Cæſarius. B. Paulus. S. Mamantes.

Tenuere:
- Baſilius. Nazianzenus. Damaſcenus. Gregor. Turonẽſis. Nemeſius. Socrates. Ruffinus. Nicephorus, & alij. pag.228.1.B.

SECVLO V.

Apparuere:
- B. Martinus.
- S. Ioannes Baptiſta.
- S. Geruaſ. & Protaſ.
- S. Ambroſius.
- S. Eulalia.
- S. Fructuoſus.
- Latro quidã inſepultus.
- B. Germano. Felix Nolanus, & alij multi, vt Baſilius Mart. Euagr. Philoſ. Gamaliel. S. Stephanus, Michæas & Habacuch. S. Zacharias, Euthymi⁹. B. Virgo cum SS. Ioanne Baptiſta & Euangeliſta. S. Ianuarius. S. Apollinar. S. Cyprianus. S. Eulalia. iterum S. Petr. S. Leo. S. Barnab.

Tenuere:
- B. Hieron. & explicatur.
- B. Chryſoſtomus, & explicatur.
- B. Auguſtinus, & explicatur.
- Auctor epiſt. ad Cyrill. de morte Hieron. Theodoretus. 230.1.B

SECVLO VI.

Apparuere: Damnatus quidã. B. M. Virgo ſæpiùs. S. Ioan. Silentiarius. B. Bartholomæus. Macedonius Patriarcha. Theodoricus rex: Neſtorius, & alij hæretici. Princeps Apoſtolorum. S. Stephanus. S. Eutichius. S. Terricus & ſocij Epiſcop. S. Sergius.

Tenuere: Hoc ſeculo hanc ſententiam, Procopius, Euagrius, & alij. 236.2.D

SECVLO VII.

Apparuere: B. Muſę apparuit Deipara S. Iuuenalis & Eleuth. Theodor. Rex, & monialis quædam. Paſchaſius, & balnei dominus. Iuſtus monachus. Deipara apparuit S. Ildephonſo. S. Leocadia.

Tenuere hanc ſententiam: B. Gregorius Magnus. Gregorius Turonenſis. S. Ildephonſus. S. Iſidorus. 238.2.C

SECVLO VIII.

Apparuere: S. Suibertus. Deipara. B. Sabinus. SS. Euphemia, & Glyceria. B. Tharaſius. S. Andræas. S. Gertrudis. B. Iacobus maior.

Tenuere: Iulianus Pomerius. Venerabilis Beda. Conſtantinus Epiſcopus. Paulus Diacon⁹. 240.1.A

SECVLO IX.

Apparuere: B. Iacobus Apoſtolus. B. Maurilius. Pandulphus tyrannus.

Tenuere: Iulian. Toletan. iunior. Theophilactus. 241.1.B

SECVLO X.

Apparuere: S. Lybuinus. SS. Petrus & Paulus. B. Virgo. S. Mauricius. B. Iacob.

Tenuere: Euthimius Monachus. Hugo Ætherian⁹. 241.2.D

SECVLO XI.

Apparuere: Chriſtus, Deipara, BB. Apoſtoli, & multi Angeli. B. Andr. B. Adimarus. Quidam amicus Dunſtani. B. Odilo. Fauentini duo. Benedictus VIII. & IX. B. Gregorius. Canonicus Pariſienſis. Anno Epiſcopus Colonienſis. S. Benno.

Tenuere: Petrus Damianus. Guilhelmus Tyrius. pag. 242.1.C

SECVLO XII.

Apparuere: Chriſtus. B. Iſidorus. B. Virgo. Benedictus X. B. Nortbert⁹. Gualdric⁹.

Tenuere: Dodechinus. B. Bernardus. Petrus Cluniacẽſis. Rupertus, & Honor. Auguſtodunenſ. 243.1.B

SECVLO XIII.

Apparuere: B. Vrſula & innumeri apud auctores citatos. & de Martino Presbytero Canonico Regulari Legionenſi, eiuſq. ſcriptis.

Tenuere: Vincentius Belluacenſ. Cæſarius Ciſtercienſis. Helinãdus. Thomas Cantiprat. B. Thomas. B. Bonauent. & Guilhelm. Pariſ. 244.1.A

SECVLO XIV.

Tenuere: Scotus. Richar. de Mediauilla. Paludan. ibid.

SECVLO XV.

Tenuere: S. Antoninus. Gerſon. Iacobus Cuſanus. Dionyſ. Carthuſian. & epiſ. Abulenſ. Toſtatus, qui omnes varia ſuppeditant exempla. 244.2.A

L SE-

SECVLO XVI.

Variis tẽporib. apparuere multi. { Tenuere & exempla retulere Catholici plurimi, iidemque viri doctiſſimi, in libris Theologic. Domin. Sotus, Peltanus, Caniſ. Maldonat. Bellarmin. Valencia, Tyræus, Angles in ſcriptis Hiſtoricis, Alb. krantzius, Marul. Egnat. Sabellic. Fulgoſ. Iouius, Baron. Sigo. Oſor. & Maffleus. Senior quidam excommunicatus, ſed martyr. Hiſtoria Vdonis Epiſcopi Magdẽburgenſ. & Galeatij Sfortiæ. Alcdiſij Imolenſis pater. Ferdinãdus rex Neapolitan. locus Guicciardini Ioan. Picus Mirandulæ Comes, Marſilius Ficinus. Petrus de Paz tribunus. Catharinæ Indæ exempla.

Quæſtio de ſpectris ſimilis cauſæ Scaurianæ oſtenditur. 250.2.D

Sect.VI. Soluuntur argumenta aduerſariorum, Melanchthonis, Ioannis Riuij, Marbachij, Centuriatorum, & Lauatheri. locus Luc. 16. ver. 26. Item 2. Petr. 3. v. 1. Theſſal. 4. v. 15. Dormientes pro morientibus in ſacra Scriptura. locus 2. Reg. 13. v. 14. Pſal. 20. v. 15. & 16. Iob 7. v. 9.

Sentẽtia Patrum explicata. { B. Auguſtini, Anaſtaſij Niſſeni, B. Chryſoſtomi, & Theophilacti, & Tertulliani.

Sect.VII. Dæmones non poſſunt exhibere veras defunctorum animas. Superſtitioſum eſt, putare animas eorum, qui morituri dexteram porrexerint, apparituras. Periculoſum paciſci cum moriente vt appareat. Exemplum S. Lutgardis. Exẽplum Monachorum Zamorenſium. 255.1.D

Quæſt. XXVII. De Dæmonum apparitionibus ſiue de ſpectris, quæ Dæmones nobis obyciunt.

Sect. I. Naturalia quædam habentur pro ſpectris. Ignes fatui, inſulæ natitantes: item ſiluæ, ligna putrida lucentia, Cicindela Indica, Ignes concurrẽtes & compulſantes apud Syrtim, Auditus deceptiones, Echo, ſtatua Memnonis, murus Megarenſis, cauerna Britannica, B. Patricij antrũ. Perſici montes. 256.1.E

Artificialia, quæ pro ſpectris, vt αὐτόματα ſtatuæ Dædali, Archytæ, Archimedis, Boetij, aquila Ænea volans, triremis ex argento, hydraulica, fictitiæ ſpectrorum voces, Bonifacij VIII. coniugia his obtenta. à Scotis de Pictorum gente victoria. Teſtudines cum candelis, Abderitanorum, iuuenum Plauti ſeruuli, Simonis Athenienſis, Mundi, Tyrannionis, Nectanabi, qui pater Alexandri Magni. 257.1.B

Quale peccatum ſit in fictione Spectrorum. 258.1.B. Ex ſenſuum vitio quædam habentur pro ſpectris, quæ non ſunt talia, de ebrijs, Locus Prou. 23. & 33. Oculorum morbi, vt ſuffuſio. halahol, arcuatus morbus, quibus ſui vmbra ſemper obſeruatur, alteratio oculorum ex inſpectione ſolis. 258.1.D

Auditus vitia in hoc genere Phrenitis, & Corybantiaſmos ſpecies morbi imaginoſi.

Vitia ex auditu & guſtu, Goryza, Polypus.

Vitia ex phantaſiæ triplici læſione de Eiis qui putant ſibi adeſſe tibicines. Exempla, vnum Theophili, aliud Argiui, tertium Abydeni, quartũ eius qui putabat naues omnes eſſe ſuas, quintum Tauromitanorum iuuenum putantium ſe pati naufragium, cum eſſent Agrigenti in diuerſorio.

Item de hydrophobia.

Vtitur

Vtitur his morbis dextrè dæmon, & ſe immiſcet frequens. 259.1.B
Sect.II. Varia dæmonum genera, & ſpecies, ac ſtudia.
Terreſtres vocantur, feræ, ſeu canes.
Lubenter vexant initia Religioſorum conuentuum.
Vt B. Antonij. B. Simeonis, Sancti Norberti, Societatis Ieſu viuo adhuc B. Ignatio, & eius virtute precum ceſſantibus terricula mentis.
Diſputatio de ſpeciebus Dæmonum & diſtinctio à Trithemio propoſita, diſcuſſa, explicataque fuſiſſime.
De igneis: an ſint? Auguſtini locus.
De aereis, & quæ illorum natura. 260. 1. A
De terreſtribus, & variæ species iſtorum & ſtudia.
Hellequini familia. locus Petri Bleſenſis. De aquaticis, varia horum ſtudia & apparitiones.
De ſubterraneis: ſpecies & ſtudia iſtorum.
De Sibylla Nurſina raræ quædam fabulæ.
Dominicus Mirabellius.
Theſaurici dæmones. Mammon.
De Lucifugis.
Aſmodeus. locus Gen. 31. v. 14. varij errores Trithemij in his refutati.
Nomina Græcorum, Hebræorũ, Latinorum, Hiſpanorum, Gallorum, Italorum, &c.
De Hecate, & Empuſa, De Plutone ſeu Orco, & Pluto, & Serapi, & Mammona, Charon. Cerberus.
Luctatores dæmones, vt Temeſius.
Alaſtor, qui & exterminans, & Nemeſis.
Locus Apocal. explicatus & à deprauatione ſeruatus contra Bezam, Apoc. c. 9. v. 11.
Primaſij & Ansberti error.
De Satyris & Fauno, varia eorum in Sacra Scriptura nomina, onoſcelides, piloſi, ſirenes, onocentauri, lamiæ, & alia huiuſcemodi.
Eorum tripudia. pag. 260. 1. A
Locus Pſal. 90. v. 5. & 6. de dæmonio meridiano.
Refelluntur Nouatores.
Dæmon meridianus, & dæmõ deſerti, pro ferociori, iidem. & cur, dæmones deſerti gaudent.
Locus Iob. 1. v. 19.
Dæmon in meridie ferocior & importunior.
Pan dæmon meridianus.
De Ruſſiæ dæmone meridiano.
Cur inuadente peſte cernuntur ſpectra dæmonum, vt ſub Iuſtiniano.
Conſateriſe ſpectrum in India.
De Empuſa & onoſcelide ſeu onocentauro. 264. 1. B
De nocturnis dęmonib. & Lucifugis.
Locus Senecæ in Oedipo.
Locus Geneſ. 32. v. 24. & locus Hymni Ambroſiani.
De Lilith.
De Incubo.
De Pane, cur Inuus dictus.
Locus Caſſiani explicatus.
Nulli dæmonum amant homines, omnes odere.
De Ephialte morbo, *de Mare*, ſeu *coquemare*, Eurynomus. Sphinx: & quid Harpye. Gorgones, Syrenes, Eumenides ſeu pęnæ. Nympharũ omnia genera, quos morbos huiuſmodi dæmones inferant, qui Nymphati, Ceriti, attoniti, pauidi, vexati vano metu. 274. 1. A
Nutricum mormolycia, Acco, Alphito, Mormo.
Gello, & Gilo diuerſæ.
Nicephori locus notatus.
Lamiæ, quid.
Striges Læſtrigones. *Aluen.*
B. Hieronymi locus explicatus. 274. 2. C
Piloſus ſeu Zahir. cur templis Gentilium affixæ ſpecies leoninæ.
Variæ formæ animalium, in quibus Diabolus apparet.
Beelzebub. Noctua Athenienſis.

Digitized by Google

Serpens Epidaureus. Miræ apparitiones factæ cuidam cõuerſo in Francia. 276.2. B
De ſpectris acierum, caſtrorumque militarium: quæ oblata, S. Norberto. S. Guthlaco, Monacho Limpurgio.
Leloyherij ſententia improbata.
Duæ viſæ prope Montenaxum acies.
Duo armigeri temere ad videndum propius acceſſere.
Miles Rhenanus à talibus Ieroſolymam vectus & redux.
Ante Naclam Poloni propter Quadrageſimæ ieiunium violatum à ſpectris decepti cladem accepere.
Familia Hellequini.
Quouſque ſe vis talium militum porrigat. 277.2. A
Spectra matronarum & puellarum varia. Ruſſiana matrona. Sibyllæ albæ, Dominæ nocturnæ. Dominæ bonæ & Regina Abundia. Fatales Nymphæ. Meluſina, Alcina Morga. 280.1. D
Spectra gigantæa denunciantia peſtẽ, bellũ & ſimilia mala. 280.2. C
Spectra ſolita certis locis turbas dare, & vexationes exhibere, vt Themeſius dæmon, & alij paſſim, citantur nomina & loca. 281.1. A
An conductam domum propterea liceat relinquere?
Quæ veræ cauſæ huiuſmodi inquietationum exemplis oſtenſum.
Quo pacto Spiritus poſſunt ſaxum vel lapidem iacere?
Spectra famulantia in Boruſſia *Koltri* ſeu *Koboldi*, Suconum *Trulli*. 281.2. D
Gutelkens Robauelkens Teutonibus.
Eros & Anteros Montani virunculi in fodinis.
Dæmones metallici.
Cobali Germani. Dæmones non ſunt animantia contra Georg. Vallam.
Theophraſti Paracelſi hæreſis de quatuor hominum ſpeciebus cõfutata.
Dæmonum theſauros cuſtodientium ſpectra. Fugarunt Cabaden Perſarum Regem. Theſaurus Baſileenſis. 283.1. D
Cur ficta fabula cuſtodis aureorum malorum, & aurei velleris, & in theſauris cur ſoliti poni ſerpentes aurei. Magus theſaurum quærens oppreſſus.
Quæſt. XXVIII. Quomodo poſſit dæmon, cum ſit inuiſibilis ſe viſibilem corporeis oculis exhibere?
Sect. I. Quo pacto poſſit aſſumere, & mouere cadauer aliquod, & in illo comparere.
Poteſt illud ſic temperare, vt ſenſum tactus fallat.
Locus Luc. vlt. v. 39.
Cur hæc cadauera ſentiantur frigida.
Illuſio militis cuiuſdam.
Hiſtoria Polycriti & alia Machatis, & Philimij.
Phlegontis laus.
Baltaus dæmon ſic apparuit.
Agrippæ facinus ſimile, & aliorum aliquot exempla.
Sic etiam plerumque ſagarũ amaſij.
Sagarum odor cadaueroſus vnde? 284.1. A
Sect. II. Quo pacto poſſit ſibi formare corpus ex elementis, & in illo moueri & apparere.
Non aſſumit ex ſolo aere.
Error Magorum Mantenſium.
Poteſt exhibere ſolidum palpabile.
Locus Geneſ. 19.
Locus Virgilij.
Dæmon ſæpe apparet in forma vaporis.
Dæmonicarum apparitionum exempla.
Fratrum Tarquiniorum.
Athenodori, Facij Cardani, Philippi Melanchtonis colloquia cum dæmonico ſpectro.
Perſæ incæſtuoſi; & alia plurima, & quotieſcunque euaneſcũt. 284.1. C
Diſcrimẽ harũ duarũ aſſumptionum.

Vnde

Digitized by Google

Vnde proueniat facilitas molis augẽdæ, & minuendæ in ſpectris? 284.1.A
Genus mirum per ſtatiunculas ſeu figmenta. 288.1.E
Sect.III. An dæmon poſſit tam accuratè corpus affingere, vt nullo ſigno queat dignoſci?
De ſignis quibus dæmon dignoſcitur.
S. Alberto obiectum ſpectrum.
Cur nondum viſus in forma agni, vel columbæ. Cur in formis hirci, canis, catti, equi, muſtelæ, veſpertilionis, Galli gallinacei, & innumera alia.
Sahir cur dæmon *ματαῖος* & Follons, ſeu Fatuellus.
Item in forma Dei, vel Chriſti Domini, vel Angeli: humanã formam induit omnis conditionis, ſexus, ætatis: probatum id exemplis.
Qui defectus vt plurimum in eius apparitionibus.
Cur morientibus ſemper adeo terribilis appareat. 288.2.E
Quomodo loqui poſſit in corpore aſſumpto?
An poſſit audiri & videri tantum à quibus vult ipſe?
Capita ſeu caluariæ quæ loquelã imitata, exempla vetera, nouaque quomodo fiat hæc locutio. 289.2.E
Sect.vlt. An liceat procurare vt appareant nobis ſpectra?
Cur antiquis tã crebro dæmones viſi, nobis tam raro? 290.1.E
Quæſt. XXIX. An diabolus poſſit facere, vt homo vere reſurgat?
Sect.I. Errores hac de re varij. 291.1.A
Animalia quæ naſcuntur ex putrefactione, poſſet viuificare.
Vicicilinus auis.
Perfectiora non poſſet.
Idem numero re producere non põt.
Non poteſt facere, vt anima vnius bruti migret, vel informet corpus alterius bruti.
Hominem nullo modo poteſt viuificare. 292.1.B
Poſſunt ſimulatas reſurrectiones facere ſubintrando in corpora.
Louanij id olim Cornel. Agrippa curante factum.
Sect.II. Diſcuſſa exempla falſarũ reſurrectionum primo fabuloſarum: deinde cæterorum Gentilium: vt Galieni, Zaclo, Apollonij, Simonis Magi, Enarchi.
Mirum exemplum, & recens ex Nicol. Remigio.
Mortuus amplectens Comitem Richardum.
Populi Lucomorię quotãnis rediuiui.
Dæmonum in his fraus.
Aliquãdo ſubſtituit alios ac ſupponit.
Aliquando ipſe corpora ſubintrat & mouet.
Apulei, Platonis, Philoſtrati loca. 292.2.E
Aliquando fingit mortuos, qui non ſunt. 297.1.B
De morbis qui faciunt, vt quis mortuus appareat.
De bobus quas ſtriges putant reſuſcitari.
Ioannis Duns Scoti mors. 298.1.E
Chriſti Domini, & Sanctorum reſuſcitationes, quo pacto ab his morbis diſcernantur.
Quæſt. XXX. Quid magia poſſit in ipſos cacodæmones?
Sect.I. Battiadis & Campeſtris libri. 298.2.C
Quam vim habeant boni Angeli in malos.
Quam cacodæmones in inuicem.
Species eorum.
Pythonici, Paredrij, Catabolici Oniropompi.
An ſit ſubordinatio ĩter malos genios.
Iob. locus. c. 9. v. 22.
Caſſiani locus.
Locus ad Epheſ. vlt. v. 12.
Certamina Magorum.
Vnum in Burgundia.
Secundum in Anglia.

Digitized by Google

Tertium in Germania . pag.298.2.C
Quartum in Bohemia .
Quintum in Suecia .
Sextum in Dania .
Septimum in Græcia . 299.2.A
Sect.II. Sãcti homines quantam vim acceperint magos & dæmones compeſcendi .
Vis exorciſmi .
Salomonis exorciſmi quales .
Locus Luc.11.v.19.
Dæmones à Magis non coguntur, ſed ex pacto obtemperãt tãtũ. 300.2.D
Magi vim non habent eliciendi manes vel ſpectra .
Varia exempla .
Imprimis Ioannis Teutonici .
Nec habent vim euocandi vrbium cuſtodes .
Sanctis vis iſta quandoque conceſſa. 301.2.B
Sect.III. Res corporeæ, vt herbę quædam. thura, vnctiones & verbera, quam vim habeant in dæmones accurate diſputatum .
Errores hac in re varij infidelium: ſed & abuſus Catholicorum exorciſtarum quidam .
An flagra obſeſſis infligenda .
An balnea proſint ?
Quid ruta, cornucerui & ſimilia .
Locus Ioſephi explicatur .
Locus Tobiæ c.6.v.8.
Chriſtus cur dictus ἰχθὺς .
Proſperi locus .
Locus 1.Reg.16.v.vlt. 302.2.A
Nec dæmones certis rebus ligari, aut locis includi per Magos queunt .
Vana hac in re ars Hermetis .
Periculoſũ tales habere incarceratos.
Probatur vno exemplo, quod in Germania contigit .
Factum ſigno crucis ſecure à S.Lupo Senonenſi .
Satanam ligatum quid in Sacra Scriptura locus Apoc.9. v.14. & 15. & 20.v.2.
Tob.8.v.2.
A Sanctis quõ dæmones ligari queãt.
Locus B. Hieronymi .
Locus Euſebij . 304.1.C
De Paredris illos ſponte ſeruire, ratio ex Toſtato, & quam periculoſum id ſemper .
Exempla varia, in his vnum mirum militis Germani . 307.1.A

LIBRI TERTII.

PRIMA PARS.

Quæſt.I. Quid & quotuplex maleficium.

Maleficium eſſe, definitur, & diuiditur. Quædam concurrentia ad omnia maleficia . 308.1.A
Variæ efficientes cauſæ ſeu inſtrumenta maleficij. De pulueribus. De herbis, feſtucis & ſimilibus, quæ ſubſternunt. De vnguentis. De halitu ſeu afflatu. De verbis, minis increpatione, laude rebus ſacris, vt aqua luſtrali. vi aperta infanticidiis. de ſanguinis ſuctione. de ſtrigibus veterum opinio. Gelo Panamanæ ſtriges Lilith matres dæmonum, & de illis errores Hebræorum. Lamiæ, quid & quales Græcis. Thren.4. Iſai.34. Quo pacto infantes olim & hodie nocẽt. 309.1.C
Quæſt.II. De maleficio inſomnij.
Ritus ſolemnis. exempla Loca Virgilij, Ouidij, Valerij Flacci. Telephron. Denaſatus nebula ſomnij quid Apuleio. Modi ſoporãdi magorum ſigna varia pro inſtrumentis, & ſingulorum exempla. De vnguento & illinimẽtis. an poſſint mutari in minuta animantia, & arctas rimas ſubire. 311.1.D
Quæſt.III. De amatorio maleficio.
Sect.I. Quid ſit quædam huiuſmodi credita veteribus. Aſtirites lapis, ynx, qualis auis. De noſtri æui philtris,

Digitized by Google

tris, de his quæ fiunt intra corpus. quod in his vt plurimum miſceant res ſacras. & exempla. 317.1.C

De his quæ fiunt extra corpus Sacrilegia, quæ his immiſcentur. de imaginibus amatoriis 319.1.A. De pergameno virginea ex cute pueri. cur in hoc potiſſimum maleficio rebus ſacris abutantur, & exemplum quoddam de Euchariſtia. 320.1.D

Sect. II. Quæ vis maleficij amatorij. probatur late nõ poſſe voluntatem eo cogi, ſed appetitum tantũ. L. eorũ, C. de malef. & mathem. 321.1.A

Locus Baruch. 6. v. 42. accurate tractatus. Qui funiculi apud Ieremiã, qui verò apud Poetas. Loca Virgilij, Valerij, Nemeſiani, Propertij. τὰ πίτυρα quid ſint, defenſus interpres vulgatus. Theocriti locus. Burchardi locus. Oliuæ aduri ſolitæ. Epityrum edulium. Heſychij locus. Oſſa quid ſignificent Hebræis. 322.1.C

Quid oſſa oliuarum.

Menti & corpori hæc quàm noxia, oſtenditur ratione & exemplis, 325.1.C

Hippomanes; quotuplex ſit. explicantur varij Auctores. Varia indicia contra huiuſmodi Magos, & quæ iuris Romani pœna. Anton. Guibertus refellitur. Exemplum vltionis diuinæ, quod in Miſnia accidit.

Sect. III. De remediis contra philtra & amoris viſcum vana quædam Gentilium. Loca Virgilij, Tibulli, Nemeſiani, & Propertij. Error Pomponatij. De antidotis naturalibus. De antidotis moralibus & Chriſtianis. Ex Helinando quæ ſoleant amorem adferre vel fouere natum. Quæ vitanda. Remedia facti. 327.1.A

Pulcra exempla, Hypatiæ. Appæ & Gelæ.

Sacerdotis cuiuſdam. Cardanus refutatus cum remedio ſuo.

Quaſt. IV. De maleficio hoſtili.

Quid ſit, de ingredientibus. notata quædam opinio Grillandi. 330.1.E

Sect. I. De faſcinatione.

Hæc nunc tota luculentior quæſtio. De vulgari ſeu poetica faſcinatione, qualis, & quæ ex ea ortæ ſuperſtitiones. 330.2.C

Faſcini nomen Præfiſcini de *Higa*, Hiſpan. Loca Virgilij & Tibulli. Deſpuere in ſinum. An quis faſcinetur à beneuolis, aut à ſeipſo? Eutelidas, Narciſſus. Loca Plutarchi & Heliodori. Pueri quo pacto faſcinentur iuxta Plutarchum. Conuincuntur fabuloſa. 333.2.C

Theologorum quorundam inconſiderantia.

Philoſophica faſcinatio quid, & quod impropriè dicatur faſcinatio. 334.1.C

Thybes Pontici. Locus Plutarchi. Viſionis in corpus & animam ex Plutarcho. Amoris origo. Naptha Medorum. Hiaticula auis. Auriginoſi morbi remedium. Inuidorum intuitus. προβασκάνια. Quo pacto cõtagio per intuitum propagetur ſecundum Theologos. Richardi dicta diſcuſſa. viſus videndo an agat in ſpeculum. contagio an ex pupula vel circum oriatur. Amatus an habeat aliquam phyſicam qualitatem, qua efficit vt ametur. Locus Eccl. 9. v. 3. Abulenſis ſententia diſcuſſa. An faſcinationis nomen recipiendum Chriſtianis. Faſcinationis definitio & Etymologia. Loca Deut. 28. v. 56. Matth. 20. 340.2.A

Loca Matth. 20. Horatij. itẽ Eccl. 31. v. 15. Sap. 4. v. 12. Gal. 3. v. 1. Sara an faſcinatrix. D. Hier. Chryſ. Anſelmi, Tertulliani & aliorum ſententia de faſcinatione. Leonardo Haſſelio vindiciæ commentarior. adiudicatæ. Faſcinatio Magica, quid & qualis. 341.2.A

Digitized by Google

De ſene Viterbienſe contra Vidam. Telchines qui. Palamæi. Faſcinantium familiæ, in Aphrica, Triballis, Illyrico. Faſcinatorum ſigna an in oculis. Quid contra faſcinationem queant remedia naturalia. Faſcinatio latiſſime ſumpta quid ſignificet. Faſcinari iudices an verum. Opinio vulgaris faſcini vnde nata. 343.2. B

Sect. II. De maleficijs venerarijs.

Quæ ſit poteſtas Diaboli in malos. Lutheri error. Locus 2. Cor. 4. v. 4. Lamb. Danæus notatus. Sagæ poſſunt occidere, & morbos inferre. 343.2. B

Elzana magus plurimos occidit. Sagæ Heluetiæ quam multos, imò & proprios liberos vorauere. maleficium per acupuncturam. De aliis in ſuperiori Germania, item in Salaſſis. item apud Geneuenſes. 347.1. B

Modi duo per introſumptionem, & eius exempla; ſtrigatio puerorum tertius per inhalationem, Clementis VII. mors, exemplum Agyrtæ Itali. & aliud Alſaticum, & aliud Nigræ ſiluæ. Quæ cauſa huius veneficij inhalatorij. Bodini error. De venefico Italo Pariſiis agente. 347.2. D

De venenis quæ extrinſecus adhibentur. varij modi. Loci de hac re Horatij, & Lucani. Telèphron à lamiis in ſpecie muſtelæ naſo truncatus, Locus Apuleij, & Quinctiliani. 349.1. C

Gnoſticorum immanes cibi. hinc cauſa calumniarum in Chriſtianos, de infanticidiis. Venena quædam miræ efficacitatis. De ſtygis aqua. Iuberti ſententia notata. Scopeliſmus quid. Sacculari qui L. cum quædam & L. ſacculariorum, D. de extraord. crimin. loca Iob. 5. v. 23. Virgilij, & Plauti. Hiſp. quid *cargareldado*, & vetus aliud, quo in certaminibus circi vtebantur. 349.1. C

Sect. III. De aborſu, difficili partu, & lactis deſiccatione I

Stadele in lacerta ſub oſtio poſita, infantes in vtero materno necabat abortus flatu procuratus. vtres Bittelaten. Perpetua prægnatio cuiuſdam apud Apuleium. difficilis partus Alcmenæ. Exemplum lactis furati. & ritus, accidit Treuiris. De lacte exſiccato, etiam in muliere per ſolas minas. De frumẽti furto per maleficium. 403.2. A

Sect. IV. De ſagittarijs, aſſaſſinis & imaginum fabricatoribus maleficis. 405.1. C

C. vni. de ſagittariis, explicatum. quod genus hominum ſint iſti. Ritus horum, & exempla nonnulla. vt Punkleri & aliorum. De Finnis & Lapponibus ſagittariis. C. vni. de homicid. in 6. Qui proprie aſſaſſini. 406.1. B

De iconopœis maleficis. Notati Cardanus & VVierus. Altheæ ſtipes fatalis Meleagro. Loca Ouidij & Horatij. Hiſt. Duffi Regis Scotiæ. De Enguetrani vxore. de aliis in Francia recentioribus, Caroli IX. & Pontificis cuiuſdam. De ſtatua Simoni Bulgaro exitioſa. De alia Tricipiti, deque aliis quæ in Circo Byzantino magicæ fuere. 406.1. D

Sect. V. De morbis varijs à dæmone illatis.

Dæmones varios immittunt morbos. Notantur Pompanatius & Leuinus, Lemnius. Locus B. Matt. 17. v. 14. De Lunaticis & Epilepticis. Firmici locus. 408.2. E

Exempla. Thallus ſic affectus per Apuleium, aliud ex malleo exemplum. Locus B. Luc. 8. v. 27. & 13. v. 11. 1. Reg. 16. v. 14. 15. & 23. dæmonum nomina ab effectu in Sacra Scriptura. Cur magna in his auctoritas

Digitized by Google

ritas Sprengeri & Nideri. 409.2. A
Exempla ab iis allata varia B. Angelæ Fulginatis Stiradii. Dementiam adferunt. Exemplum ex Mathiolo. morbi Gentilium à dæmonibus, vt cerericторum. Panicorum & Fanatidorum. 414.1. A
Quo pacto dæmon inferat morbos. Catochites. 414.2. E
Sect. VI. de mira rerum ſolidarum & magnarum in corpus ingeſtione ac egeſtione? 415.2. C
Exemplum mulieris Zabernēſis.item & alia ſeptem octoue, & præcipue mirum ex vita S. Petri Tarentaſii. Piſanæ monialis. 417.2. B
Quæ in corpore naturaliter innaſcantur? Exemplum Comitis cuiuſdam. Quæ naturaliter innaſci non queant. 418.1. A
Quo talia pacto dæmon poſſit ingerere,& exerere. Exempla duo Ambr. Paræi, de ſtudioſo, & paſtore. Tertium Remigii. Refellitur modus paracelſi. de fulmine & aqua.
Sect. VII. De maleficio deuouendi. 419. 2. C
Eſſe aliquos energumenos, & quæ ad hoc requiſita, vt poſſeſſi à dæmone dicantur. An penes homines ſit poteſtas ſic deuouendi. An diaboli ſubintrent ipſa corpora? Diſcuſſa ſententia B. Hildegardis. Cæſarij, Gennadii, Toſtati exempla varia. Notatus locus Scriptoris Annal. Eccleſiaſticorum, cur id Deus aliquando permittat. 420.1. A
Sect. VIII. De maleficio ligaminis. 422. 1. B
De vulgi quadam opinione, & ex ea conſuetudine nuptiali. Solere homines reddi maleficiatos. 422.1. A
De variis modis ligaminum. Cur plures viri maleficiati, quam fœminæ? Cauſæ maleficii proximæ. 422. 2. C
De Lemniis fœminis maleficiatis. De Bohemis mulieribus. Valazea Propertii locus. Palumbi presbyteri & Veneris hiſtoria. 424.2. B
De virilium ablatione notatus locus Sprengeri, De muliebri arctatione. De impedimēto reſpectiuo. Quoddam eſſe impedimentum perpetuum, contra Canoniſtas quoſdam, & quod huiuſmodi.
Mira Dei permiſſio quædam apud Karentinos de fonte Salmacis. 425. 2. A
Sect. IX. De maleficio odij. Exemplū. & locus Virgilij. Exemplum aliud, & quo pacto hoc maleficium dæmon procuret. de maleficio obliuionis,& eius exemplum. 426.1. B
Sect. X. De incendiario maleficio. de corona Medeæ Senecę locus. exempla varia. Lotharingiæ, Heluetiæ, Rhenanæ prouinciæ. 427.2. D
Quæſt. V. Quibus perſonis malefici queant nocere? 429. 2. A
Nemini ſine Dei permiſſu, quo habito poſſent cunctis hominibus. Cur infantibus permittantur nocere. Cur vt plurimum his inſidientur. infanticidiorum exempla. Opinio vulgi de indolentia acquirenda. De vnguento Pagano. Cur interdum & bonis nocere permittantur. 430. 2. D
Vulgi opinio diſcuſſa, & interpretata. quod iuſtitiæ adminiſtris nequeant nocere. Oſtenditur contrarium aliquando accidiſſe. Ananiæ ratio reiecta, quædam Niderij ſententia notata. Goninus Magus Pariſienſis. Vnde orta opinio.
Quæſt. VI. Cur Deus patiatur maleficos rebus ſacris ſic abuti?
Quæſt. VII. Cur per maleficia tantopere dæmonem graſſari Deus patiatur?
Sect. I. Fit ad gloriam Dei, quia ſic oſtenduntur, ſuauitas, clementia, ſapientia, potentia, iuſtitia, &c. attributa Dei. 432.2. C. & 433.1. D
2. Fit ad hominum vtilitates varias, primo eorum, quibus nocitum, patien-

tientiam, conſtantiam, caritatem, humilitatem, & reliquas virtutes. Exempla heremitæ cuiuſdam. & B. Iuliani. Deinde & cæterorum fides cōfirmatur, & varij errores exſtirpantur. docentur eſſe dæmones. docentur hæretici veram non habere fidem, qui non poſſunt iſta ſanare, vel dæmones fugare. Exemplum Lutheri. item Parochi Lutherani, Miniſtrorum Auguſtanorum. Miniſtrorum Caluiniſtarum in Picardia. Dæmone interfuere funeri Lutheri. Belgicæ Iconoclaſtiæ. Dæmonis imagines cur Caluiniſtæ linquant intactas, Dei & Sanctorū confringant? varia eius rei exempla. 434.2.B

Sect. II. Vindicta peccatorum præcipua eſt cauſa. Aliquando alienorum, vt in diſcipulo B. Eleutherij & infantulo apud B. Gregorium. item ob parentum iniuſtam imprecationem, vel etiam coniugum. 434.2.D

Vt ſunt *contumacia* in Deum, & alios ſuperiores vel parentes, Nabuchodonoſor.

Ægyptij quo iuuenes Florentini. Decem Fratres, ob diras parentū. Loc. Prouerb. 30. v. 17. *Odium & vindicta, cupiditas, & inuidia.* Exemplum Saulis. aliud Alexandri ab Alexandro, & quatuor in vita S. Arnulphi. 436.1.C

Carnalis libido, etiam coniugum, & *quæ huc diriguntur* Saræ mariti. B. Magdalena, puella apud B. Hieronymum, puella apud B. Proſperum. cur tam multa dæmoni liceant in coniugatos? *Sacrilega* votorum violatio quàm horrendè punita. Exemplum terrificum trium monachorum.

Crudelitas iniuſta. vt Boleſlai Regis Geilæ ducis. *item accuſatio vel criminatio calumnioſa*. vt de tribus fœminis, & vno viro calumniantibus B. Gregorium Siculum, & B. Danielem Stylitem. pag. 436.1.C

Agnitæ veritatis impugnatio & apoſtaſia. exempla variorum in ſacris litteris, canonibus, & B. Cypriano.

Blaſphemia, vt Alexander & Hymenæus.

Sartor VVigornienſis apud Thom. VValdenſem blaſphemans contra Sacroſanctam Euchariſtiam. Gaianus blaſphemus in Deiparam. item alij Conſtantinopoli & Neomagi. 437.2.C

Imprecatio, quaquis ſub conditione ſe dæmoni addicit. muliercula apud Cæſarium. Et de illo, qui animam diabolo vendidit. Colonienſis virgo apud Niderium *de prætermiſſa menſæ benedictione.* de Petro Bernēſi iudice, *& prætermiſſo crucis ſigno.* De hoſpite Spandacenſi.

De capitaneo Brauo. de Nobili quodam Sileſio, de virgine Saxonica. De quodā maledico in martyrem. de Goduino Comite. 438.2.A

Vſuræ vitium. de monialibus quibuſdam. Cur eleemoſyna data ſagis noceat. 442.2.C

Duritia & immiſericordia in pauperes. de ſagis ideo mendicātibus. de Pictauienſi quodam. De Epiſc. Moguntino. de Richbergero quodam. *Irriſio ſacrorum myſteriorum, contemptus rituum & cenſurarum Eccleſiæ.* De Batauo miſſam imitante. De Nouato. De Proculo Ariano. De Donatiſtis. De indigne ſumentibus Euchariſtiam exempla tria. Epachij mors. Multi periere ob contemptam excommunicationem Epiſcopi.

Templorum & ſacrarum rerum direptio; & Eccleſiaſticorum redditnum ac iurium inuaſio. 445.1.C

De Comite Matiſconenſi. De Comite Teutonico. de Orgerio Oeconomo. De aliis duobus. Item de pœna quo-

quorundam militum in Hiſpania, poſt hanc vitam, vt apparentes declararunt. De Deioca propter eleemoſynas ſaluo. De Berneto propter corruptelam, & iniuſtitiam damnato.

De Alfonſo Rege Aragonum precibus Cluniacenſium liberato purgatorij pęnis. contra hæreticos, & de confeſſione.

Irriſio & contemptus ſanctorum virorum & feſtorum, de muliere quadam. exemplum punitæ fęminæ, quia fuerat ingreſſa virorum monaſterium virilem habitum mentita. item contemnẽtes feſtorum celebrationem. De ciuibus Torpetenſibus *Puſillanimitas, deſperatio, curioſitas,* Theophyli Oeconomi.

Propter culpas veniales. Moſes ob leuem iram. Religioſa quædam ob præcipitem gulam. alius ob tepiditatem & diſtractionem in oratione. 449.1.E

Quæſt. VIII. Cur cum iſte damna plerumque diabolus poſſit per ſe inferre, malit per alios.

Quia in maiorem hoc cedit Dei contemptum. Pluribus nocet. Quædam non poſſet tam commodè per ſe, verbi gratia, hæreſes ſpargere, abuti rebus ſacris per ſacrilegium. Vt plura illi Deus permittat in homines. De remediis remiſſiuè.

PARS POSTERIOR LIBRI TERTII.

DE VANA OBSERVATIONE.

Quæſt. I. Quid ſit?

Definitio ponitur.

Quæſt. II. Quale ſit peccatum?

Quando lethale. } Exempla ſingulorum.
Quando veniale. }
Quando nullum. }

Quæſt. III. Quotuplex ſit?

A cauſa finali oſtenditur eſſe quadruplex.

Si exſpectentur bona. } Fortunæ. corporis. animi. ſupernaturalia.

Quæſt. IV. Vnde queat dignoſci, quando ſit huiuſmodi vana obſeruantia?

Sect. I. Quid quando non conſtat cauſam habere vim huius effectus ſupernaturalis à Deo. Quid quando, conſtat eſſe effectum naturalẽ vel diuinum, ſed adduntur variæ circumſtantiæ. ponuntur de ſingulis exempla. 452.1.B

Sect. II. Oſtenditur particularibus caſibus, vana obſeruantia.

1. Quando requiritur fides in hominem.
2. Si effectus tribuitur ſigillo, charactéri, figuræ, verbis, &c. quæ repudiata lib. 1.
3. Quando verba ſacra, vel opera pia detorquentur ad res vanas, & quæ res tales cenſendæ? Quæ res indirectè ſpectẽt ad Dei honorem. Explicata ſententia Caietani, & limitata, de illis, qui ex mera deuotione faciunt.
4. Per certa ieiunia voluntaria, & orationes ab Eccleſia ad hoc non inſtitutas, nec probatas, euentum aliquem exſpectare. De arte Notoria. eius ritus & confutatio fuſe. item de arte Paulina, & de arte Angelica.

Sect. III. 5. De geſtantibus reliquias, Euangelium B. Ioannis & ſimilia periammata. 455.2.B

Quæ neceſſaria vt hæc ſint licita. ſententia de his Auguſtini explicata, veteres etiam Canones, c. illud, 26. q. 2. cap. non liceat. 26. q. 5. c. ne obſerueris, 26. q. 7. Caſſiodori locus exponitur. 457.1.A

Sect. IV. De omnium obſeruatione late diſſeritur, & enumerantur eorum

rum genera varia ex B. Auguſtino. De Saliſatoribus. De auris tinnitu locus Catulli, & alterius incert. poetæ. Spatulomantia. Sternutatio. Ex nomine, exemplo Auguſt. de Nicopoli. Ex verbis fortuitò prolatis. De iis, quæ domi contingunt οἰκοσκοπικά. De iis, quæ foris. τὰ ἐνόδια. Exempla. B. Auguſtini locus. Ominis mentio habetur in ſacris litteris. Locus 3. Reg. c. 20. v. 33. Vanitas omnium. B. Marci factum. locus Bleſenſis, & Iudith. 8. verſ. 33. 457. 1. C

Signum à Deo petere aliquando licitum varia huius exempla. Serui Abrahæ. Gedeonis Ionathæ. B. Auguſtini. Gregorij VII. Clodouæi Regis. Omina obſeruare illicitum. Caietani locus notatus. Omen offenſi pedis notatum in Graccho, Craſſo, Proteſilao. Tibullo. De omine ſternutationis, ex Theocrito Ariſtotele, Propertio. 460. 2. A

Sect. V. De ſtrenis an ſit vana obſeruantia, quando liceat eas mittere. De kalendis Ianuariis & earũ celebratione. Explicantur. cap. 1. Concil. Antiſiodor. c. non obſeruetis, c. non licet, c. ſi quis kal. 26. q. 7. cap. 10. Concil. Tolet. 4. Burchardi locus. Hibernici lupicharichriſt. 461. 2. A

Sect. VI. De ſuperſtitione tẽporariorum, ad ſcindẽda ligna, herbas colligendas, &c. Qui obſeruant certos dies feſtos, vt prænuncios ſerenitatis vel pluuiæ, vel vt naturalis efficacitatis maioris, quo ad herbas phlebotomiam & ſimilia, vel vt infauſtos & ominoſos. Dies Ægyptiaci, qui ſint in c. non obſeruetis, & c. quis exiſtimaret, 26. q. 7. B. Auguſtini loca. Locus ad Gal. 4. v. 10. Proſperum, quid Ambroſio, & Auguſtino. Qui aquam benedictam vno dominico, quam alio plus virium putant habere. Qui ouis diei Paraſceues vim ineſſe incendi putant exſtinguendi. pag. 461. 1. A

Sect. VII. Obſeruantiæ vanæ in ſanandis morbis & variis noxis repellendis. 464. 2. A

Quando conſideratur vt oblatio ſit ex eleemoſynis, vel crux empta eleemoſynis. Qui pilos vel capillos ægri miſcent ceræ oblationis. Qui mergunt imagines aquis. Qui certas adhibent ligaturas. Qui per annulum deſponſationis meiunt. Qui porcorum lintri collum applicant. Qui cingulum ægrotantis metiuntur. Qui ſtramen bipẽne diuidunt. Qui animalia luſtrant per ignem. Qui libum S. Lupi pinſunt, &c. pecuariorum ligaturæ locus Burchardi. 464. 2. C

Qui vtuntur abſurdis orationum formis. de curatione vulnerum inter milites Hiſpanos frequente, ponitur formula & diſcutitur. 466. 1. A

Sect. VIII. Diſcutitur & refellitur ſuperſtitioſus tractatus Felicis Malleoli Tigurini. Sanare morbos, quando pium, quando non. Quando liceat benedicere animalibus, quando non. Quando liceat exorciſare & excommunicare animalia bruta. Exempla Sãctorum. S. Vilhelmus anguillis maledixit. B. Pruminius vermibus venenatis. Epiſcopus Lauſanenſis ſanguiſugis. Heluetij vermibus Iuger. Curienſis inſectis, Lauffkaffer. Quibus formis exorciſmorum hac in re vti liceat. Exemplum Apoſtolorum & S. Hilarionis. S. Blaſius, quomodo benedixerit animalibus. de S. Antonij porcis, & cur illi appingantur. Locus Coloſſ. 3. v. 17. Quomodo in nomine IESV omnia facienda. l. eorũ. C. de malefic. Azo & alij illam ſequentes, reprehenſi. Formulæ in quibus dicitur. *Si B. Maria peperit, &c. hoc fiat,* & ſimiles oſtenduntur eſſe illicitæ, etiam ſi capias, ſi vt ſignum,

ſignum, vel vt cauſam. Nunquam vti licet opera dæmonũ ne ad bonum quidem. De facto Theodori Sedunenſis Epiſcopi vtentis miniſterio dæmonis in campanæ transferenda. Quomodo intelligendum Dei præceptum, de parcendo inimicis. 467.2.C

Nulli contractus vſuratij vnquam liciti fuere, & contrarium, eſt error.

Rythmus ſeu verſus an ſuperſtitioſus.

Ritus abſoni & non neceſſarij, nec ab Eccleſia approbati, indicium ſunt ſuperſtitionis.

Chriſti Domini ritus in ſanãdo cæco. 468.2.D

De B. Marco quædam fabella.

De ritu Helizei Prophetæ in puero ſuſcitando. De ritu baptiſmi.

Reuelatio de illis formulis vulgaribus nulla exſtat. De *Ananiſapta* remedio docetur eſſe vox Magica & idololatrica ex Hebræa compoſitione אנא, & אדם, & רובע, & אבני & שקף. 470.1.A

Magicæ voces pleræque ex Hebræo ſumptæ.

Serpentes quomodo ab Apoſtolis ſublati.

Serpentum incantatores ab Eccleſia non tolerantur. Potentiori vtẽs forma eundem conſequitur effectum: quando deeſt pactum. Cur per malos Sacerdotes ſeruata forma conſecrationis fiat tranſſubſtantiatio, per bonos, non ſeruata illa non fiat hæc?

Curationẽ à dæmone petere nõ licet.

Non ideo licita eſt formula, quia verba eius ſingula ſunt ex Sacra Scriptura. 471.1.D

Quomodo fidei promiſſa ſanatio & miraculorum patratio? In quibus dubiis ſequenda benignior interpretatio. quid hic dubium, quid certum. Diſtinctio vtilis inter dubium de re, & dubium de perſona.

Poteſt res eſſe illicita, & non peccare eam faciens, & è contra quoque.

Quando agitur de ſalute vel periculo animarum, tunc iudicandum non quod lenius eſt, ſed quod animæ tutius, & ſecurius ex iure vtroque Theologis & Philoſophis probatur fuſe ne ad ſanitatem quidem licere vti ſuperſtitioſis.

Sect. IX. Exempla variarum formularum vanæ obſeruantiæ. Spadix, ſi laboras, &c. Ante par ante, &c. Alligare equum ſtoloni ſterili. Brachium circumdare funiculo laneo. Conſummatum eſt.

Iniicere phialæ vitreæ nouem ordei grana. Filum per chriſma trahere. terream imaginem ſub altari abſcondere. Tempore miſſæ dentes tangere, &c. Manus lauare cum ægroto, vel eum cum certis verbis manu prehendere. Tribus miſſalibus panibus quædam inſcribere. Feria ſexta ægrotum ducere verſus Orientem, &c. Guſtate & videte quod bonus, &c. Ad ſanguinem ſiſtendum, certo numero guttas ſtillare in cyathum frigidæ, &c. item dicere certas orationes, vel verſiculos è Pſal. vel Chunrat, cara, ſarite, &c. Tribus diebus ante ſolis ortum dicere ſuper equo quædam verba. Ad inueniendum furem, facere crucem in cryſtallo cum oleo, & nomen Helenæ ſubſcribere, &c.

Item, lapillos ex fluente pro numero ſuſpectorum collectos & domum relatos ignire, &c. Item ad excutiendum furis oculum dicere terribilem quandam orationem & percutere clauum æneum malleo cypariſſino, &c. Item ramũ auellanum die Sabbati ante ſolis ortum abſcindere, &c.

Vti falſa & ficta oratione, quam tribuunt S. Adalberto: videtur verò potius eſſe Adalberti hæretici olim damnati.

Lege-

Legere Pſal. 108. iuxta certam verſiculorum diſtributionē aliter quam exſtat. Ad curanda maleficia, accipere tres olei violacei menſuras, & conſiſtere cōtra Solem, ante ortum, exprimere nomen læſi & matris eius, & angelorum gloriæ, &c. Item ferre inſcripta nomina triū regum cum certis verſiculis, vel verba incognita & abſurda. vt veterū, *Danata, Daries, &c. Recentiorum verò* Abrac, Amon, &c. vel illa inſcripta pani, *Irioni, Khiriorhi*. vel iſtud, *Hax, pax, max, &c.* contra morſus canis rabidi.

Vel contra dolorem dentium, Strigiles falceſque, &c. vel Gales, &c. Galdes, &c.

Item Gibel, Got, &c. Vel in piſcium captura illud Conſtantini, Iao Sabaoth.

Quod eſt abuti Dei nominibus. Libri Bamachij, & Cariachiri virgas parallelas vi certorum verborū committere mediis partibus, &c. Thoraci lignum rotundum cum certo murmure appendere. Brabanticæ duæ ſuperſtitiones in manum ægri ponere ſalem, vel nudum ſoli ſiſtere: Sacrorum ſtatuas megendi ſuperſtitio. Leuini Crucij liber notatus.

Principis cuiuſdam mors formidanda, qui ſuperſtitionum amator. 474.1. B

LIBRI QVARTI.

DE DIVINATIONE.

Præambulum. De nominibus quibuſdam, quid ſignificent. Prædictio. Prænoctio. Vaticiniū. Propheta locus B. Hieronymi. loca. Ierem. 23. v. 13. & 25. Oſeæ 9. v. 7. Exod. 12. v. 12. cap. 18. v. 11. Dan. 11. verſ. 8. Deut. 13. Ierem. 23. v. 25. cum ſimil. pag. 478. 1. A

Diuinatio, quid locus Prouerb. 16. verſ. 10. de diuinatione iudiciaria. Exempla, Salomonis, Danielis, Ariopharnis, Alfonſi primi Neapol. Tiberij, & Theodorici regis, Caroli Magni, Friderici III. Solymanni Turcæ. 480. 1. B

Coniectatio quid quo pacto deinceps hæ voces ſumēdæ. S. Beatricis Ateſtinæ ſepultæ miraculum.

Cap. I. De diuina Prænotione ſeu Prophetia.

Quæſt. I. De nomine & natura.

Prophetæ & prophetandi ſeu ſignificationes loca 1. Paral. 25. v. 3. & 5. 1. Reg. 10. v. 12. 3. Reg. 18. 29. & v. 4. Tit. 1. v. 12. 1. Reg. 18. Eccleſ. 48. v. 14. 1. Cor. 14. v. 5. Exod. 7. v. 1. 480. 2. B

Propheta vnde dictus Græcis Nebi נביא; vnde Hebræis הגם שאול בנביאים videntes vnde Prophetæ definitio Caſſiodori. alia melior Prophetiæ cauſa efficiens. An humana aliqua opus præparatione. locus 4. Reg. 3. 481. 1. A

Subiectum prophetiæ. Sententia Platonis & Ariſtotelis, fatui, genus omne hominum & ſexus etiā mali, & ignari, & inuiti. quomodo prophetia ſit voluntaria. 481. 2. B

Inſpirationum ſeu illuminationum ſpecies. de imaginaria & intellectuali: de duplici eleuatione. 482. 1. C

An Deus ſemper per angelos, & nunquam immediate prophetiam inſpiret. Conciliati B. Hieronym. Auguſtinus, & alij Patres. Quo fiat modo influxus propheticus mediante angelo? 482. 2. D

De materia prophetiæ quæ res occultæ huc faciant. locus Deuter. 18. v. 15. & 1. Cor. 14. v. 1. 3. 4. Quomodo Prophetæ dicantur participes æter-

Digitized by Google

æternitatis Dei. De prophetiæ certitudine, tum abſolutæ, tum conditionatæ. de lumine prophetico, & variis eius nominibus. 483.1. B

Thomæ Anglici libri attributi Doctori Angelico. An lumen propheticum ſit idem cũ lumine fidei. Peccatum eſt graue illi non credere. An neceſſe prophetam intelligere quæ dicit an neceſſe prædicere aliis. Lumen propheticũ ad quam qualitatis ſpeciem reducẽdum? Locus Micheæ. 484.1. D

Quæſt. II. Quæ ſint ſpecies Prophetiæ?

Duo genera; per Sacerdotes & Prophetas.

Sect. I. De orationali, Vrim, ac Thummim.

De duplici Ephod. Quid rõnale Hebræis חשן videri veteres aliis punctis legiſſe non חֹשֶׁן, ſed חֶשֶׁן λόγιον non λογεῖον. cur Latinis rationale iudicij: refellitur Iarthius. 485.1. B

De nominibus eius Chaldæis, Hebræis, Græcis. Quid rei fuerint Vrim & Thummim. Poſſe ſciri. Non fuiſſe aliquid diuerſum ab ipſis Lapidibus XII. 485.2. E

B. Auguſtini mens exquiſita, ſunt nomina ipſorum lapidum, qui alibi etiam vocãtur Soham & Miluim. Locus Exod. 25. v. 7. & v. 30. explicatus, Oleaſter defenſus. item defenſi vulgatus & LXX. De vſu huius prophetiæ. modus interrogandi. Applicare Ephod, conſulere Dominum pro iiſdem locus 2. Eſdr. 7. v. 65. & Deut. 33. v. 8. 486.1. C

Quis modus reſpondendi. Duplex, primus per nudũ ſplendorem lapidum. Defenſus Ioſephus. ſecundus mixtus ex ſplendore & ſermone. Locus 1. Reg. 28. v. 6. quid reſponſio per ſacerdotes. 488.1. B

Soluuntur argumenta viri docti contra Ioſephum. eius ſumma in his auctoritas Græci λόγιον vocarit quo ſenſu LXX. dici queant [illegible]. De tempore quo hoc oraculum ceſſauit. Cur vocetur in licũ τῶν δηλώσεων, cur *Vrim* illuminatio. *Thummim* veritas. 489.1. D

Sect. II. De oraculis Prophetarum.

Diuiſio oraculorum viſio, verbum, ſomnium. nomina quorundã prophetarum minus notorum viſio. ὅρασις מראה qd verbũ λόγος דבר quid quomodo fiebat. conſilium מלאכות Euangelium. Onus ſeu משא quid ſit fuſe quæſitum refelluntur varij. 490.2. C

Hieronymus defenſus Apoc. 2. in fin. v. 24. Ierem. 23. verſ. 33. λῆμμα quid Græcis LXX. cur idem dicatur onus & munus. Reprehẽſ. Theoph. 496.2. C

De ecſtaſi ſeu raptu prophetico. יד quid Ezech. 1. v. 3. & cap. 8. v. 1. & 3. In raptu prophetæ ſemper ſibi præſentes hoc diſtincti à fanaticis hæreticorum. Polychronij fragmentum. 492.1. E

Auctor lib. de ſpiritu & anima defenſus cõtra Petrum Oliuarium. Apocalypſis quomodo ſcripta hoc genere prophetiæ. Tertulliani locus alius And. Cæſarẽſis κάτοχος quid. κατοχὴ congelatio, morbus. Theodoretus & Theophilact. notati.

De ſomnio חלום. ἐνύπνιον, quando ſit prophetia, quando non. Modi ſeu ſomniorum ſex in Sacra Scriptura differentiæ. Hebræi ſolebant ſomnia petere, vt & Gentiles. ponuntur loca huiuſmodi Gentilium dicta ψυχομαντεῖα.

Vigilias Chriſtianorum Iulianus conatus deriuare per calumniam Iudæi idololatræ hac in re imitati fuere Paganos. Locus Eſai. 65. v. 4. 493.1. C

Diuinorum ſomniorum finalis cauſa multiplex ex ſacris litteris oſtenditur.

Digitized by Google

tur. pag.494.1.C
Locus B. Iob cap.4. verſ.13. & cap.7. v.14.& c.33.v.15. Locus Num.12. v. 6. Exempla multa diuinorum ſomniorum ex hiſtoricis.
Quæ ſpecies prophetiæ ſublimior & excellentior ſit? 495.1.B
Quæſt.III. Quo pacto prophetia, ſiue diuina reuelatio, diſcernenda ſit à diuinatione ſiue dæmoniaca reuelatione?
Auctores qui de hac quæſtione tractarunt. capita, vnde petenda diſtinctio. 495.1.D
Sect.I. Quænam neceſſaria indicaturo de reuelatione?
Spiritus diſcretionis quid, & quotuplex de diſcretione experimentali. hæc eſt in ordine ad ſeipsū.495.2.E
De diſcretione in ordine ad alios. quædam infuſa, quædam doctrinalis ſeu acquiſita, quæ ad hāc neceſſaria ſint, doctrina, pietas, experientia & alia multa. Tenēda præcipue humilitas: ſuſpendenda non præcipitanda ſententia. Exempla ſacræ Scripturæ, Iacob, Ioſue, Samuelis, Heliæ, B. Virginis locus Luc.1.verſ.29. Sanctorum Ambroſij & Epiſcopi Cyprij, Illuſio mulieris Carthaginenſis. 496.2.A
Præſtat humiliter reiicere reuelationem quam auide arripere: an liceat petere vt fecere quidam Sancti Ephrem, Maurus, Herebertus, & alij, ſed non imitandi in hoc. Quod deceptæ multæ perſonæ per hoc vt S. Catharina Bononienſis. Conatus ſic dæmon decipere B. Auguſtinum ſciebant hoc B. Bonauentura, & ij, de quibus narrat Gerſon & B. Coleta.
In aliis perſonis tutius eas reprehendere & dure increpare. Notabilis locus de hac re Gerſonis. Et quomodo reſpōdendum obiectionibus quas illuſi ſolent facere cur nō reiiciant. 497.1.D
Sect.II. Quæ conſideranda in perſona eius, cui facta reuelatio?
1. Fides reuelationibus hæreticorum & ceterorum infidelium nō eſt credendum, tales fuere Cerinthi, Marci, Montani, Archonticorum, Manetis, Iuliani Apoſtatæ, Donatiſtarum, Meſſalianorum, Anabaptiſtarum, Campani, Iuſti Velzij, Franciſci de la Gruz, Grætienzis pſeudoprophetæ de vatibus Britannorū, vtroque Martino & aliiſque Eubages qui.
2. An ſint ſui iuris, an arreptitiæ, his non credēdum exemplum de quadam ex Firmiliano, de Mōtano. de Monialibus. de Quercetenſibus. de Ioanna Potiere. de Indorum cohoba. de Libuſſa Bohema. 499.2.C
3. An mores & vita correſpondeant ſanæ fidei: & de vitiis hic maxime conſiderandis. Apollonij ſententia de Quintilla & Maximilla. Quo pacto mores intelligēdi & examinandi. Petrus Sartor Antuerpienſis pſeudoeremita. Orationis mentalis quædam pericula ratione viæ vnitiuæ. de lapſu Begardorum, Beguinarum, Dulciniſtarum Lollardorum, Illuminatorum. Periculoſi alij ſcopuli multi Eremitæ apud Caſſianum, Fr. Ioānis de Rupeſciſſa, F. Franc. Crucij. 501.1.E
4. Corporis conſtitutio. 502.2.C
5. Conſeruatio, ſtatus.
6. Ætas, ſexusque.
7. An ſint Nouicij in vita ſpirituali.
Exemplum Franciſci Pici, qui hoc indicio fallaciam miræ reuelationis detexit.
Sect.III. De reuelationibus mulierum non Sanctarum.
Parum credendum huic ſexui. cur facile decipitur. Quæ præcipue conſideranda in mulierum moribus. 503.1.A
Decepti viſionibus muliercularum, quomodo Tertullian. & noſtro tēpore Fr. Franciſc. de la Cruz; cuius

narratur

narratur mira hiſtoria Magdalena de la Cruz Cordubæ multos decepit. Et in Belgio monialis quædam arremptitia in qua Chriſtus loqui & hoſtiam ſiue Euchariſticum panem conſecrare credita ab illuſis. pag.503.1. A

Quam periculoſa confeſſariis conuerſatio cum mulierculis etiam piis ex Gerſone. An attendendus ſtatus virginitatis, matrimonij, viduitatis hac in re contra Leloyherium.

Sect.IV. De reuelationibus virginum & mulierum, quæ ſunt Canonizatæ aut notæ ſanctitatis. 506.2. A

De S. Angela Bohema.

B. Brigida Suetica vidua.

B.Brigida virgo Scota.

S. Gertrudis Brabanta. S. Hildegardis.

S. Eliſabetha Schonaugiẽſis defenſa.

S.Catharina Senenſis.

Quo in precio habendæ harum reuelationes. Refelluntur. Henric. de Haſſia & Sibyllanus. Soluuntur eorum obiectiones. & defenduntur vaticinia Sanctarum.

Diſcutitur prophetia B. Catarinæ Senenſis de immaculata B. Virginis Mariæ Conceptione. 508.1. A

Diſcutitur locus vnus ex concionibus B. Catarinæ Senenſis.

Item locus B. Antonini. Modus reuelationes conciliandi.

Sect.V. De indiciis petitis ab ipſius reuelationis natura.

Quando plus deferendum reuelationi habitæ à vigilante quam à dormiente. 510.2. B

Diuina non eſt, quando non congruit diuinæ Sapientiæ, vel non iuuat ad maius bonum, vel incitat ad ſingularitatem, vel inobientiam. Subitam doctrinam, Exemplum S. Simeonis Treuirenſis. aliud Præmonſtratenſium tempore Sancti Norberti. Virginum Aronenſium.

Conſiderati gradus ſuperbiæ in illuſionibus Indicia falſæ, ex laſcinia. & impudicitia. Exemplum B. Roberti, & aliud B. Dunſtani. 513. 2. B

Quam periculoſum reuelationis prætextu ſuum contra obedientiam ſequi iudicium. Exemplum Genebal di Laodinenſis Epiſcopi. Aliud S. Guilhelmi Ducis Aquitaniæ.

Aliud S. Abrahami. Mira illuſio virginis Gandenſis, quæ ſe ſalua virginitate matrem futuram credebat. 514.1. D

Illuſio B. Secundelli. Sub ſpecie fructus animarũ, quomodo vicit ſupplantatorem. Exemplum S. Matronæ & S. Marcelli.

Spiritus S. Doctrina & prudentia B. Angelæ.

Variæ fraudes fallaciæ & dæmonis detectæ. B. Iordanus deceptus aliquoties prætextu boni. Remedium expuendi in viſum. S. Meinulphi ſententia notabilis. 515.2. D

Conſiderandũ num bona malis mixta ſuadeantur. Hiſtoria de B. Maria. Oegniacenſi. & alia B. Vincentij Ferrerij optimum remedium oratio. Exempla S. Gutlaci. S. Elphegi: alterius. 517.2. D

Iudicium in hac re & doctrina B. Arſenij Abbatis. Si reuelatio humana prudentia haberi potuit. ſi ſit deſumpta ex Sacra Scriptura vel ei diſſentanea. Si confirmetur aliis reuelationibus. Exempla S. Hermanni Steinfeldenſis, qui & Ioſeph vocatus, & quare. Eutychij Patriarchæ. B. Guilhemi Roſchildenſis.

S. Adalberti. B. Meinulphi. Petri Cluniacenſis. Quid ſi pugnantes reuelationes fuerint, cui credendum? 518.2. D

Sect.VI. De indiciis quæ petitis à reuelationum circumſtantiis.

Qua conſideranda ſint circa finem. Illuſi Ioannes de Varenis & Ioan.

M Hus.

Hus. Cauti & circumſpecti, S. Arſenius, B. Hildegardis. B. Libuina Batana. Notandæ cogitationes præcedentes & ſubſequentes. Verarum reuelationũ quis effectus ex Hucbaldo, & exemplum S. Aldegundis. pag. 520.2. B

Signum crucis opponere viſioni vtile. exemplũ S. Oſualdi Epiſcopi, Modus quo ſe ingerit conſiderandus, Doctrina P. N. Ignatij Loyolæi. Notanda lætitia & horror quibus animus pulſatur. B. Antonij doctrina, explicata per B. Catarinam Senenſem, & eius adhuc explicatio. Explicata opinio quædam vulgaris, cito mori, qui ſpiritus mortuorum viderunt. 521.2. A

Item notandum an veris confirmatæ miraculis. Exemplũ nobilis Matronæ & S. VVinvvaloci falſa eſt ſi vel in minimo nõ cõtigerit, quod prædixit abſolute hinc patet veras fuiſſe reuelationes. Catarinæ Raconiſiæ, Margaretæ Rauẽnatis, F. Aloyſij Bertrandi, item Ioannæ Lotaringicæ quæ dicitur. *La pucelle Ieanne* quæ defenditur contra calumnias Anglorum. Acta iudiciaria. Falſas verò fuiſſe Montaniſtarum, Ioannis de Rupeſciſſa. & monialis Luſitanæ & Franciſci de Cruce. 522. 2. D

Et Hieronymi Sauonarolæ ſeu Ferrarienſis. De hoc diligenter diſſeritur contra quoſdã. De Iacobo Brocardo & B. Elizabetha Bartona. Notandus modus reuelationis, qui varius eſt.

Cap. II. De diuinatione.

Quæſt. I. Quid ſit diuinatio?

Explicatur. natura diuinationis.

Quæſt. II. Quænam quæat dæmon diuinare?

Non nouit omnia, ſed quædam tantum. Marci hiſtorici locus explicatus. Quid de libere contingentibus? non poteſt niſi probabiliter coniectando. Exemplum Baſilacij fanatici, qui Iſaacio prædixit. 525.2. D

Quæ à cauſis neceſſarijs dependẽt, & alia nonnulla poteſt certo prædicere. Quædã nõ niſi per coniecturam. Vnde nata veterum oracula. Quid de præteritis norit. Quid de præſentibus. An cogitationes hominũ norit. Exemplum Scotti Parmẽſis. Dæmonum hac in re fraudes. Quomodo facta aliquando prædicat vt facienda. Exempla, Apollonij, & iuuenis cuiuſdam, & Charibetti, & Cæſarij impoſtoris moderni huius generis, remiſſiue. 527.1. C

Quæſt. III. Quomodo dignoſcatur diuinatio à prophetia & coniectatione?

Notæ ex proportione rei cognoſcẽdæ & cauſæ. Notæ ex modo & natura quæſitionis. Notæ ex intentione quærentis. Quæ excuſent à peccato. Locus Prouerb. 16. v. vlt. Quando liceat ſignum petere. 529.1. B

Quæſt. IV. Quale peccatum ſit diuinatio?

Quando ſit hæreſis, quando ſuperſtitio, quando illicita dumtaxat.

Quando implicita ſit venialis.

Quãdo iocus omnino licitus. 530.1. A

Quæſt. V. Quotuplex ſit diuinatio?

Quid pactum implicitum & explicitum Scholaſtici non ſatis propriè loquuntur in ſpecierum aſſignatione. 530.2. D

Quæſt. VI. De ſpeciebus diuinationis, in quibus aperta diuinatio interuenit.

Oracula & vaticinia vt Iouis, Dodonæi, Hammonis, Trophonij, Apollonis Delphici, &c. Veneris Gazenſis. 531.1. D

Quæ horum phyſica cauſa?

Nulla cõtra pleroſque vera eſt dæmõ.

Cur vno loco potius quam alio?

Cur priſca oracula ceſſarint?

De Pythonicis vatibus, Veterum, vt Dodonides colũbæ Gallicenæ Pythia Delphica. 532.1. A

Branchidarum, Colophonij, Trophonij, Soracteniq; vates. Francica

Mero-

Meronei Pythoniſſa. Ventriloqui Engaſtrimantes, & Sternomantes. Eurycles, Pythones, Arcarij dæmones, ſeu vates. Exemplum ruſtici in Miſnia afflati à dæmone, fanatici, enthei multorum nomina. Sibyllæ vnde dictæ. קבל. Elatici.

Sect. II. Necromantia ſeu ψυχομάντεια fuſe deſcripta. ritus collecti ex veteribus Poetis. Statij & Lucani loca quædam. Melindenſium ſuperſtitio. Duo modi Necromantiæ. Nuda inuocatio & ſacrificium. Sagæ primum murmurant, deinde incantationem proferunt. Tertio comminantur. forma minarum. 533.2. B

Pœna huius diuinationis dæmon in hac pro anima apparet σκιομάντεια quid νεκυομάντεια καλοῦν. 539.1. A

Exemplum Sanabareni magi. Diuinare in Pythone quid locus 1. Reg. 28. verſ. 7. Quam periculoſum, probatur exemplis, locus Pſalm. 105. verſ. 28. & Iſa. 8. v. 19.

Sect. III. Varia Hydromantia, vt qua vſus Andronicus vna fiebat per annulum, alia per lapillos, alia ex pelagi agitatione. Orientales mare baptizant. Veneti ſibi deſpondēt. alia ex aquæ colore & imaginibus. Pagomantia, varij ad hanc olim fontes. Crateres Palicorum ciſterna Aphacena, palus Iunonis Apollo Thyxeus. Rhenus Germanorum. alia per cyathum, per cathinum vt Feliæ. mulieres Germanæ ad vortices aquarum. ſuperſtitio hodierna, ſuſpectorum nomina mittendi in aquam. Aretinis fons obſuratus à B. Bernardino Senenſi. 540.1. A

Sect. IV. De aliis manganiæ generibus,

De Lecanomantia, veteri & recenti. Caſtromantia. Catoptromantia. Chriſtallomantia. Exempla duo recentia. Et tuto quemlibet poſſe confringere huiuſmodi, docetur aliis duobus exemplis recentibus. pag. 541.2. B

Dactylomantia, varia exempla vetera & noua. Onychomantia, aliter apud veteres, aliter nunc fit. Queuedi quoddam factum. Aeromantia Pharmaceia. Coſcinomantia. Axinomantia, Cephalæonomantia: Germanorum, Longobardorum. Apionis & Taciti calumnia in Iudæos Cleidonomātia. 543.2. C

De modo excutiendi oculum furis varia exempla.

Quæſt. VII. De ſpeciebus in quibus vel non explicitum pactum, vel eſt admodum latens.

Sect. I. De haruſpicina ſiue ariolatione.

Gazareni qui. De victimaria. Extiſpicina Iuuenalis locus. Pyromantia. Vtuntur Lituani, an huc pertineat mos tranſiliendi pyras. De luſtratione per ignem. Capnomātia. Locus Statij. Thuriſumia Statij. Libanomantia Dionis. Tephramantia. Sophoclis locus. quædā eius hodie ſpecies. Moſchi locus. Hydromātia alia, & oinomantia. Quid ominibus commune cum hac. 546.1. A

Critomantia, alphitomantia, aleuromantia, κρίθριαι quæ. Horatij locus. furem libo inquirendi ſuperſtitio. Tiromantia. Ichthiomantia. Oomantia. Iſiacorum. Ceromantia. Antropomantia. Valde olim frequens, probatur fuiſſe. Sacrificium filiorum in Topheth apud Hebræos. Daphnomantia. Botanomantia. Sibyllæ folia. Sycomantia. Diuinatio per myricam valde ſolemnis. Laus myricæ. 550.1. D

Omphalomantia. Amniomantia. De pelliculis quibus inuoluitur fœtus χορίον ἀλλαντοειδὲς ἄμνιον. (*denhelm, Teutonicè*) ſuperſtitio in his. 551.1. B

Qui ſic capite inuoluto nati. Ionius notatus, Iudæorum diuinatio per Ieduim. Iedua animal mirum, ſed fabuloſum. Agni Scythici deſcriptio. pag. 551.2.C

Lithomantia. An Iudæis in vſu. Locus Leuit.26.v.1. de lectione & ſignificatione quæſitum: Noſter interpres defenſus cōtra Oleaſtrium. Superſtitio quædam geſtātium amethyſtum. Rhabdomantia multiplex quædam ſortis, quædam auſpicij quædam ominis. Singularū exempla. Narratio de Gregorio VII. Papa Lampadomātia & Lucernaria.

Parthenomantia multiplex Catulli locus.

Sect. II. De augurio & auſpicio. 554.1.B

Ariſtotelis locus Augurium quid, & quæ eius ſpecies. A cælo petita. Ab auibus petita. A pullorum tripudio. Oſcinum differentiæ & nomina Pauire. Tripudium ſoliſtimum. Soniuium. A quadrupedibus petita. Auſpicia pedeſtria. Ex equis Germanorum, Luizicorumque. A lupis. Et aliis animantibus.

De ominum diuerſitate. Augurium, omen, prodigium ſæpe confunduntur. τερατοσκοπία. vnde varia exempla ſepulcrorum fontium, & ſpectrorum. Oſtentum, portentum, monſtrum, quid. Quid liceat in his obſeruare, quid non?

De acuminum auſpicio militari. 555.1.D

Sect. III. De ſortibus illicitis,

Phur, quid. Ioſephi locus. Chinēſium ſortes & aliorum Iudæorum.

De diuinatoria. De oraculo. Palomātia, Petromantia. Aſtragalomantia. Kubomantia ſeu aleatoria. Rabdomantia multiplex. Sagittarum apud Ezec.2.cap.21.v.21. קלקל *βελομάντεια* Virgarū. Deut.8.v.21. defenſa vulgata. incantatores cur *chabarim* dicti. interrogare in ligno, Oſe.4.v.12. Geomantiæ vanitas. Stoicheiomantiæ genera, eius varia exempla. Gentilium & Chriſtianorum. quia olim dictæ *ſortes Apoſtolorum*. Explicata c. aliquanti, c. ſi quis clericos. 26.q.5. Quomodo his vſi S. Auguſtinus & Gregor. Turonenſis. B. Franciſcus. Petrus Bleſenſis & alij. De notis Epheſiorum Dodecaedri ſeu Paſtorum ludus, dictum quoddam Cæſalpini. pag. 556.2.E

Alectryomantiæ modus multiplex Zonaræ, Socratis & Caſſiodori error. Onomantia. Prudentij locus. Nomina libertis prophetico ſpiritu impoſita Sāctorum nomina imponere religioſum. Pontifices ſancte mutant nomen in inauguratione Arithmantia. Cabbala duplex Iudæorum. Vocalium conſideratio in nomine proprio. Alchindrinæ liber. Ornithomantia Ioan. Leonis. 561.2.D

Sect. IV. Quale in his omnibus peccatum ſit?

Quam etiam periculoſa res ſit. De ſorte conſultoria, quando illa hodie illicita? Quam periculoſum Magos conſulere. Trium Regū exempla. 563.2.E

Cap. III. De coniectatione.

Quæſt. I. De coniectatione ex aſtris.

De aſtronomia, huius laus. De Aſtrologia hęc fuſe docetur vana & ꝓhibita. Species eius quatuor. de Ioane Stadio Bergamo. Aſtrologia reuolutionū quid queat diuinare? Quomodo ceteræ ſpecies. Triplex Mortale hic occurrens. 566.2.C

Rationibꝰ & auctoritatibꝰ oīs generis impugnatur Aſtrologia. 567.2.C

Satisfit argumentis Aſtrologorum. Locus, Geneſ.1.v.14. Locus Eſa.34.v.4. Loca S. Auguſtini cōciliātur. Locus Pſal.103.v.2. & Apocal.6.v.14. Locus Arethæ Cæſarienſis vnde corri-

Digitized by Google

corrigendus. Locus Iudic. 5. v. 20. Locus Apocal. 12. v. 3. Locus Pſal. 18. v. 2. Reſpondetur exemplis allatis de veritate prædictionum quarundam. 570. 1. A

De Thraſillo. Cur I. C. iungant Mathematicos cum maleficis, & qui illis proprie dicantur mathematici. Quomodo & cur Deus permittat illos aliquando verum prædicere. De Aſcletarione.

Exempla aliqua falſarum prædictionum. Ioannis XXI. Papæ mors.

Hebræorum qui auctores iconoclaſtiæ. Pancratij. Conſtantini. Stethati. Prædicentium aduentum Antichriſti. Petri Leonij Spoletani. Abraham hos confudit diſputando. Ab his deceptus Manuel Comnenus. Ioannes Galeacius cōtra aſtrologum decepit. Petri de Monte Hicino mendacia. Alfonſus Aragonum Rex contemptor horum & quale. Ludouici Sfortiæ ſtultus amor aſtrologiæ. Alexandrinorum iudicium de his & vectigal βλακεννόμιον. De Medicorū fatua & ſuperſtitioſa quadam Aſtrologia, nec non Chyrurgorum. De diebus Criticis. De Aſtrologia inueſtigatrice occultorum. 573. 2. C

Quæſt. II. De coniectatione ex elementis, meteoris, plantis, arboribus, brutis.

Tria videri tantum eſſe elementa.

Auſonij locus. De iis quæ gignuntur in media regione aeris de cometarum prædictione aliquando proſpera prædicere. Chæremonis liber. mira exempla de Nola Bodkenſi. de campana Villilana, de piſciculis monaſterij S. Mauricij.

De prænotione ex ventis. item ex nubibus grandine & ſimilibus. 575. 1. C

Piſidas notatus.

De maris tumore, terræ motu. Arequipæ mira prodigia. Indi adiuratores male mulctati, Vulcani Peruniani. Iride, Halone, &c. Ex arboribus, plantis, floribus, &c. quæ. Quædam hic ſuperſtitio. 575. 2. C

Quæ conijcienda ex animantibus. 577. 1. D

An ipſæ præſentiant quæ prænunciāt?

Quæſt. III. De coniectatione Medicorum.

Regula quædam traditur. 577. 2. E

Quæſt. IV. De coniectatione Phyſiognomica.

De tribus eius ſpeciebus Scriptores. 578. 1. C

Melampus & alij. Iuuenalis locus.

Fundamenta artis. Locus Eſai. 3. v. 9.

De Matthia Coruino Rege.

Probatur quædam eſſe licita. Et quatenus. Socratis dictum. Locus Caſſij Medici. De quibus liceat Antiochi Phyſiognomo iudicare, de quibus non. Exemplum, Tiberti Ceſenatis dictum diſcuſſum. 579. 2. A

Quæſt. V. De Chiromantia.

Duę eius ſpecies, de Phyſica, de Aſtrologica. Verderij error de hac. 580. 2. C

Prohibitio Sixti V. Artis vanitas. Scriptores. Iuuenalis locus.

Soluuntur argumenta contrariæ partis. Locus Exod. 13. v. 9. Iob 37. v. 7. manus Dei quid ſignificet in Scriptura. 585. 1. C

Locus Exod. 34. v. 31. 2. Reg. 3. v. 15. Eſai. 8. verſ. 11. Ezech. 1. v. 3. & c. 33. v. 22. & c. 37. v. 1.

Examinantur exempla prædictionum Chiromanticarum, Bartholomæi Coclitis. Alexandri Medicæi. Ionius notatus. 585. 2. C

Zingari qui, & an tolerandi Principibus, fuſe. Corinthia lex de ſumptibus.

Quæſt. VI. De coniectatione ex ſomnijs.

Onitropoliæ ſcriptores. Somniorum diuiſio. Fundamenta vanitatis huius. 586. 2. A

De libro Danielis Somniali in c. non obſeruetis, 26. q. 5. Synæſiꝰ notatur.

Digitized by Google

Quædam licet obſeruare contra Xenophanē & Epicuræos, quædā non licet, contra Stoicos. Prudentij locus. Somniorum certitudo vel fallacia vnde petenda. De cauſa efficiente ſomniorum. *Syneſij* & Porphirij error. Item Platonis, & Ariſtotelis. Hippocratis diuiſio non ſufficiens. 587.2. B

De Naturalibus ex cauſa intrinſeca. 589.1. A

1. Animali. Locus Salomonis Eccleſ. 5. verſ. 2. 2. Intrinſeca corporalis. quæ propria ſomnia ſingulorum humorum prædominantium. De naturali extrinſeca cauſa & diuiſio.

Quando liceat attendere ſomniis ex cauſis naturalibus. Explicantur ſingulæ cauſæ exemplis. Non licet diuinare de futuris contingentibus, vt de gratiiſdatis à Deo, nec de liberi arbitrij actionibus. 589.2. D

De diabolicis inſomniis. Locus Homeri, & locus Eccleſ. 34. v. 7. De Lectiſterniis & captione ſomniorum apud Gentiles. de Venere Gazea ſomniorum interprete. Somnia Enthuſiaſtarum, Anabaptiſtarumque. item Epithelis Meſſenij, Ædeſij Philoſophi.

Matris Attulæ. Ptolomei. Neſtorij Attici. Iuliani Apoſtatæ. Odatis & Zariadres. dæmoniaca ad quid liceat obſeruare. Condæi ſomnium. Dinothi hiſtoria. Diuina inſomnia quæ. 590.2. D

Diuinorum inſomniorum quædam exempla. Theodoſij Imperatoris. Arnobij Rhetoris, Mauricij Imperatoris Dardæ Eulogij. Alexandri Magni. Bleſenſis locus. Horum obſeruatio licita, & ad quos ſpectet interpretatio. Quomodo diſcernenda diuina ab aliis. Locus Eccleſ. 34. v. 6.

Exempla eorum quibus obſeruatio ſomniorum valde noxia fuit, Agamemnonis, Xerxis, Onomarchi, Antigoni, Pompei. 586. 2. C. Iuſti Lipſi. V. Cl. narratio quædam de muliercula Bruxellenſi, & hiſtoria diſcuſſa diligenter. 593. 2. A

Cap. IV. De coniectatione Politica ſiue de ſordibus.

Sortis policitæ ſpecies.

Quæſt. I. de ſorte diuiſoria.

Iudices ſortiebantur Athenis, Romæ & in Sicilia. Caſus in quibus iura ſortitionem permittunt c. 1. 26. q. 2. 594. 2. D

Quæ requiſita vt hæc ſors ſit licita.

Quomodo intelligenda, quæ in ſacris litteris de ſortitione habentur. 595. 2. C

Ritus qui ſolemnes. Calix pro ſorte. Locus Pſal. 15. v. 16.

Quæſt. II. De contractu ſortis ſiue Lotheria.

De duplici contractu hoc priuato, *la riffe*. & publico, *la Lotherie*. 596. 2. A

Contractum eſſe licitū, probatur. Reprehenſus Conradus. Ludus aleæ cur prohibitus. Contractus plures hic interueniunt.

De perſonarum generibus, quæ in hoc contractu veniunt. Quid hic lucrari poſſint mercis Domini ſeu venditores. Quæ ſint peccata vēditorum ſeu Dominorum mercis. De modo quo ſtatim ac collata lotha, ſortes trahuntur. Quid lucrari poſſint emptores ſeu ſortientes. 597. 2. C

Quæ horum peccata, & obligatio reſtituendi an ad ſortitionem rerum reſtitutarum fraudato admittendus. 598. 2. D

Quid lucrari poſſint miniſtri & officiati. 599. 2. A

A quo alendi hi miniſtri. Publicum, & pauperes quid hic lucrentur. Princeps poteſt aliquid reip. pauperibus vel ſibi reſeruare. Poſſe aliquid dari ei qui primam ſortem, vel plures obtulerit.

Quæſt.

Digitized by Google

Quæſt. III. De purgatione Canonica.
Quid ſit? quæ eius ſpecies. De purgatione iuriſiurandi. Canones hanc probantes. 600.2.C
Exempla Sophiæ reginæ Poloniæ, & Sixti III. Leonis III. & Pelagij PP.
De purgatione per ſumptionem ſacroſanctæ Euchariſtiæ. Exempla Lotharij Regis Franciæ, Gregorius VII. ipſe fecit ab Henrico vero Imperat. exegit.
Cauſæ & formula huius purgationis. 600.2.E
Defenditur ea contra Franc. Hotomannum.
Caluinianum.
Explicatur eius ſententia. Hiſtoria Erkimbaldi Burbati. Alia Sibichonis Epiſcopi. Sæpe mortui qui, rei cum eſſent & iuſte accuſarentur, ſumere præſumpſerunt. Exempla remiſſiue ponuntur. Cur Deus hoc iudicium aliquando permiſerit fallere, vt in Andronico Imperatore. 602.1.D
Quæſt. IV. De vulgaribus purgationibus.
Cur ſic dictæ: item cur exploratoriæ purgationes, cur leges patibiles. 604.1.D
Tentant omnes Deum huius ſpeciei petere miraculum.
Sect. I. De prouocatione ad diuinum iudicium.
Quibus conditionibus cõcurrentibus hæc ſit licita. Exempla Saræ. Dauidis. Zachariæ filiæ Ioiadæ. Septem fratrum Machabæorum. B. Pauli Martyrum noui Teſtamenti. Et S. Euſtachij Abbatis Gualtheri Burgenſis Epiſcopi Pictau. 604.2.C
Quam periculoſum ſit ita citare. Qui peccent mortaliter citando. Quando citati poſſint citationem contemnere, quando & quo illam modo debent conſiderare. 606.2.C
Exemplum Gondizalui Ferdinandi de Corduba.
Exẽpla citationũ nõ irritarũ. 607.1.E
Citatio duorum fratrum de Caruaial. Menuerci Paderbronnenſ. Henrici Moguntini Epiſcopi. Burchardi & Meginheri.
Gothus capite plectendus. Gothalani Nauarchi. Fratris Ducis Brittaniæ. Templariorum. defenditur hæc hiſtoria contra quoſdam. De morte Clementis V. Papæ, & Philippi Pulchri Francorum Regis. Præpoſiti S. Lamberti Leodinenſis. De Innocentio IV. fabula Brittannorum reiecta.
Sect. II. De purgatione monomachiæ ſeu duelli.
De inuentore duelli. de gentibus quæ vſæ. de cauſis propter quas inductum. 608.2.C
De ritibus, de armis, Duellum parafinici contra Iudæũ, qui imaginem Deiparæ violarat. Duella inter reges pro regno. inter priuatos pro regibus, pro teſtimonio pudicitiæ, pueri contra gigantem, Burchardi contra Conradum.
De ſucceſſione auorum inter patronos nepotis & patrui, vicere qui pro nepote.
VVenceſlai Regis mirum duellũ contra Ratiſlaum. aliquando Deus miraculo decidit, vt in cauſa VVenceſlai. aliquando res dubia manet, vt inter equites Hiſpanos, Rui Paez de Viedma, & Pax Rodriguez de Auila. Sæpe iuſtus vincitur.
Duellum omni iuri repugnare oſtenditur. Prohibitio & pœnæ Concilij Tridentini. aliæ priores Iulij II. & egregiæ eius rationes. Extenſio Gregorij XIII. ad priuata duella & quæ citra ſolemnes ritus fiũt. Quædam declarationes ſiue illationes ex bulla prædicta extẽditur ad eos, qui dicunt; Veni, ego te tali loco exſpectabo. Non procedit contra Principes qui duellum permitterent infidelibus.
Bellum iuſtũ poteſt auctoritate prin-

cipis duello decidi. Non tamen hoc poſſunt facere per modum diuinationis aut ad gloriam, &c. Locus. 2.Reg.2. v.15. pag.612.1.C

Qui conſulentes incidant, qui ſpectatores. Fit mentio non viſæ bullæ Clementis VIII.

Sect. III. De purgatione vulgari per ignem.

De proba ferri candentis quod iudicium Sollemnitates Formulæ. 612.2.D

Exemplum Terbaldi Peletarij. Lex militaris apud Radeuicum. Leges Franciæ, Longobardicæ, Slauicæ, Flandræ.

Vomerum quis numerus.

Ferri conſecratio qualis ponitur: formulæ. Sophoclis locus de hac purgatione. An Nobiles eam quoque ſubierint quod iuratoria. Exempla Conradi, Marpurgij contra hæreticos, Richardæ & Kunigundæ Imperatricũ. Emmæ Reginæ. Hiſtoricorum diſſenſio conciliata. 614.1.B

Aliorum in Græcia. Matronæ Chriſtianæ in Rugia. Comites Mutinenſes. Ludouici regis German. Legatorum. Occiſorum Comitis de Oldenburg.

VVittenbergenſis iniuſte accuſati de incendio, & detecti poſtea rei. Exemplum Piſcatoris Traiectenſis, & cuiuſdam Hipocritæ. Iuonis loca diſcuſſa, & oſtenſa Canonibus repugnare. Rollonis Normanni factum mirum.

Certamen Catholici Hiſpani cum Ariano. Robertus Cantuarienſis doluit, quod hanc purgationem ſuaſiſſet. 617.1.D

Emma Regina ſic ſe purgauit.

De iudicio prunarum, Exempla. 618.1.C

Monachi Ægyptij, & B. Briccij Turonẽſis Epiſcopi, Haraldi Hyberni. Sumebant & ab aliis rebus hoc indicium.

Eulalius ſe purgauit fiſcella in ignem iniecta. Epiſcopus quidã ad fidem Roſſos adduxit proiecto libro Euangeliorum in ignem. Sic etiam approbata in Hiſpania miſſa Mozarabum. 618.2.C

De probatione per pyram. Exempla. 619.1.B

Petri Maſſilienſis Popponis Apoſtoli Danorum Catholici Epiſcopi prouocantis Arianum Sauonarolæ factum ſeu potius iactantia. Petrus Albanenſis ſic Petrum Florẽtinum ſimoniæ conuicit. Ritualia huius indicij.

Vt Catholica fides his adſtructa ſic iiſdem hæreſis deprehenſa punitaque probatur exemplis. Hæreticorum Cameracenſium, item Argentinenſis 621.1.A

Flamma hæreſi quod vmbra corpori: cum fuga erroris, vis perit ardoris. redit hæc illo rediente. Hæretici alterius exemplum.

Variæ prohibitiones huius probæ. 622.1.C

Imperatorum & Pontificum, c.Mennam, 2. q.5. diſcuſſum & c.conſuluiſti, 2.q.4.

Sect. IV. De purgatione vulgari per aquam.

De Aqua feruẽte. Nationes quæ recepẽrut, & quo fundamẽto. 623.2.A

De poculo zelotypiæ. Num.5.v.14.

Prohibitio purgat per feruentem.

Exemplum Legatorũ Ludouici Germaniæ Regis confutata quędã traditio Hebręorum. Ritualis oratio. Solebant manum iniicere. probatum exemplo Hiacynthi Diaconi Rauennatis.

Formulę duę hui⁹ ꝓbę collatę ĩter ſe.

De purgatione per aquam frigidam. Quomodo fiebat. Exemplum vxoris B.Gangulphi. lex Alſatica.

Alius modus, mergendi hoĩem totũ.

Imperatoriæ & Pontificiæ prohibitiones, c.ex tuarum. de purgat. Ca-

nonica

nonica explicatum. & c. ſententiam ſanguinis. Ne cleric. vel monachi ſecularibus, &c.
De hodierna probatione ſagarũ per aquam frigidam ſentẽtiæ Germanicorum Scriptorum Iuriſconſulti cuiuſdam recens libellus de hac re. 629.2.A
Quæſt. V. De proba, vt vocant, aqua frigida, in qua ſagis explorandis quidam in Germania vtuntur.
Sect. I. Diſcutitur opinio & rationes Adolphi Scribonij. 633.1.B
Contra fictitiam illam leuitatem dæmonis ſagas Suſtentantis diſſeritur. Non eſt credibile hoc ſic à Deo à mundi initio prædeſtinatum. Refellitur ſupernaturalis & fictitia aquæ ſagarum antipaſia à Lutherus exploditur, qui voluit omnia liquida apta præbere balneum eſſe idoneam baptiſmi materiam. pag. 633.1.B
Quo pacto elementa laudent Deum.
Qua ratione aqua inſtrumentum, & ſigillum ſalutis. 634.2.A
Sect. II. Excuſſa ſententia & rationes I.C. cuiuſdam Catholici.
Laudatur aduerſarius, & huius contradictionis ratio proponitur. Qui & vbi tm̃ Iudices hac vtũtur proba.
Eſſe praxim paucorũ & indoctorum iudicum. Summa ſententiæ cõtrariæ. 637.1.D.E
Oſtenditur parum neceſſaria hæc purgatio ad mentem aduerſarij.
Oſtenditur pugna in dictis eius, & incertitudo huius probationis. Exemplum vetulæ ſagæ, quæ ſeipſam prodidit.
Oſtẽditur ex eo & alia pugna. itẽ hãc ſupernatationem non eſſe tribuendam bonis angelis: ſed dæmoni.
Cautelæ, quas ponit oſtenduntur ſuperfluę. 639.1.C
Tertia pugna in dictis aduerſarij.
Gratis conficta diuerſitas in maleficio & aliis criminibus, nec probata, nec vera. pag. 639.1.C
Sed oſtẽdit purgationis huius vanam defenſionem.
Inducitur argumentum de ſaga quæ furti accuſata tantum & aquę iniiceretur ex priſco more ad purgationem: & oſtenditur ſi hæc purgatio vera certaque, neceſſario Iudicem perplexum fore.
Multa refelluntur breuiter πάρεργα, aduerſarij. Quæ præcipua nũc cauſa paucitatis miraculorum ſit. Deo non attribuenda omnia creaturarum mala, & talem propoſitionem fidei repugnare.
Excuſatur mens aduerſarij eam ponentis.
Quo ſenſu probationes ſint Iudici arbitrarię. 640.1.C
Hanc iure Canonico probam omnino eſſe prohibitam accurate oſtenſum.
Non licet iudici infligere quamcumque pœnam quam rei maxime metuunt.
Hæc purgatio nõ fauet maxime reip.
Neque hoc ſolum poteſt eam facere licitam. Vt actus ſit bonus, non ſufficit eum tendere ad bonũ finem.
Sagas non deteſtari maxime hãc purgationem quod ſi deteſtantur, indicium eſt pacti. 643.1.C
Non eſſe hoc indicium certius teſtimonio complicum.
Non eſt eadem ratio huius indicij & illius teſtimonij.
Et nec indicij ex cadauere ſanguinante, & ex hac. 644.2.B
Non ſequitur, Deus iuuat Iudicem in vno, ergo & ſemper & in omni.
Non fallitur Iudex, qui ſecundum acta, nocentem abſoluit. Deus non vult omnia crimina hic actu puniri. Aliquando Iudici & iudicio nocent maleficæ. 645.2.C
Sors iſta eſt diuinatoria non conſultoria.
Conſultoria ſors ẽt hodie eſt prohibita.

Digitized by Google

ta. l. eorum, C. de malef. & Mathem. vt non ſit iniqua, quomodo accipienda. pag. 645. 2. C

Maleficium maleficio deſtrui poſſe, error. Maleficium per media ſuperſtitioſa tolli poſſe: vel erronea vel plane temeraria propoſitio.

Scotus falſo citatus à malleo malef.

Poſſe aliquem peccare in eo quod facit bona intentione.

Impugnatur vt prorſus ſpurium & tyrannicum arbitrium liberum & plenum Iudicis, quod aduerſarius ei concedit.

Iudex ſecundum legem debet iudicare: alioqui belluas imitatur.

Quomodo Iudices omnes legibus ſubditi ſint. Præſtare abſoluere nocentes, quam per hanc probam deprehendere.

Quid Iudici hic metuendum quid non?

Mortale eſt non obedire Eccleſiæ.

Cauſa cur tam parum iudices promoueant per indicia legitima. B. Bernardi locus de hac proba diſcuſſus. 647. 1. A

Sect. III. Proponitur & probatur vera ſententia negatiua.

Iudices gnari Pontificiæ prohibitionis, qui hac proba vtuntur, peccant.

Probatum primo definitione peccati.

Pontifices Romani quid ſenſerint de hac probatione.

Illis eſſe credendum & obediendum in hac re. c. Mennam. in fin. 2. q. 5. c. ex tuarum, de purgat. Canon.

Diluuntur rationes aduerſarij quibus conatur oſtendere diuerſum quid ſtatuendum in purgationibus vulgaribus cæteris & in iſta.

Oſtenditur non eſſe diuerſam rationem iudicum & priuatorum. 650. 2. A

Oſtenditur eſſe tentatio Dei.

Quomodo ſigna petita à Sanctis hominibus.

Quando liceat ſignum petere.

Probatur hic non eſſe miraculum.

Exempla multa docent falſam eſſe probam.

Iudices non tenentur fidem habere huic probæ. 632. 2. A

Quale hic pactum intercedat.

Declaratur res.

Pactum hic inter iudices & dæmonem, non inter ſagas & dæmonem intercedit.

Exemplum quoddam recens diſcutitur.

Diſſenſio Iudicũ in hac purgatione.

Cur dæmon hoc pactum inierit, & lucra eius ex illo. 654. 1. D

Oſtenditur hæc proba continere peccatũ inobedientiæ & ariolationis.

Locus 1. Reg. 15. v. 22.

Dæmonem corporeum facere, temerarium eſt & errori proximum.

Multa aduerſarij parerga, & non vera quædam. Iudex communẽ ſententiam hic ſequi tenetur.

Alioqui peccat, & poteſt conueniri actione iniuriarum. talem torquẽs, eſt tyrannus ſententia, eſt nulla. occidens, eſt homicidij reus. 657. 1. B

Quæſt. VI. De alijs quibuſdam vulgaribus purgationibus.

De purgatione per pondera & lancem.

De purgatione per crucem.

Qualis iſta purgatio quæſitum.

Friſonum conſuetudo.

Quid contendere vel certare cruce, item quid ſtare ad crucem.

De ſortitione quadam facta Conſtantinopoli. de Imperio.

De abiicientibus res aliquas vt ex earum recuperatione cognoſcerent ſua ſibi à Deo peccata fuiſſe remiſſa.

Exempla S. Attiliani Zamorenſis Epiſcopi & S. Arnulphi Epiſcopi Metenſis. 657. 2. D

Digitized by Google

LIBRI QVINTI.

DE OFFICIVM IVDICVM.

Ratio ſcriptionis.

Sect. I. An in hoc crimine ſeruandus ordo & proceſſus ordinarius?

De natura criminis & eius grauitate. Iudex arbitrium ſuum quomodo debeat moderari circa indicādam grauitatem huius criminis. Septem circumſtantiæ hoc crimen aggrauantes. 660.1.A. Quando Iudici liceat pœnam legis excedere vel minuere. Poſt ſententiam in crimine maleficij licet pęnā minuere, exemplo hæreſis. 660.2.B. Quid ſemper Iudex ante oculos debeat habere. Nō arctatur Iudex ad antiquum ordinem iuris, ſed ad receptum ſuę regionis. 661.2.A

Sect. II. Quomodo in hoc crimine inquiſitio inſtituenda?

Quid iſta & quotuplex. conditiones requiſitæ vt ſit valida. Quomodo debeat conſtare de corpore delicti. quo pacto neceſſe vt præcedat accuſatio. Quod debeat eſſe certa, ſpecifica, & clara. quando neceſſe tempus aſcribi? Quæ indicia debeant eam præcedere. 662.1.B. Quando ſit neceſſarium famam præcedere. Quādo abſolutus ſemel de eodem crimine quis fuit, vel gratiam obtinuit, vel pęna non condigna punitus, quid iudici faciendū. 663.1.C. Quādo tranſactio impediat inquiſitionem. Qui Principes poſſint gratiam delicti concedere. Quibus caſibus hoc principi liceat facere. An maleficis Princeps poſſit gratiam concedere. Exempla Caroli V. Imper. & Caroli IX. Franc. Regis. An inualida gratia conceſſa inhibeat omne iudicium an primum duntaxat? praxis quædam DD. explicata. 664.1.C. Qui competentes in hoc crimine Iudices. Inquiſitorum fidei, quanta in hoc crimine ſit poteſtas. 666.1.2. Quanto temporis ſpacio in hoc crimine inquiſitio excludatur: ſiue quæ hic præſcriptio poſſit opponi. An contra abſentem poſſit inſtitui inquiſitio. 667.1.C

Sect. III. De optimis indiciis, ex quibus tuto Iudex poteſt procedere. 667.2.C

Ad quos actus iudiciarios requirantur, clariora indicia. Quid ſingulæ indiciorum ſpecies operentur. Iudex quomodo poſſit arbitrari, quæ leuia, quæ grauia, quæ grauiſſima ſint. An generalis aliquando ſine indiciis formari poſſit inquiſitio. 667.2.D. Quando ſufficiant leuia indicia. quæ requiſita ad torturam.

De indicio per teſtes. de nominatione facta per ſocium criminis. hæc exigenda à iudice nec poteſt eā omittere. Iniungenda Iudici per confeſſarium reſtitutio damnatorum. 668.1.D. An denominationi ſocij credendum Iudici. quantam & quando fidem adhibere teneatur. Simancæ ſententia reiecta, communis defenſa. Quando ſubiiciendus iterum torturæ nominans, vt ratificet dictum ſuum. De minorēnium & fęminarum teſtimoniis. Non licere de ſociis in indiuiduo rogare. Quomodo interrogandus nominās de circumſtātiis, & de diffamatione. Denominans debet eſſe conſtās & perſeuerans. De iureiurando qđ nominans tenetur præſtare. 669.1.C. Quæ indicia requiſita ad torturam, plene traditum quæ ſufficiāt. præſertim de fama, conciliata pugna DD. de fuga, de amicitia, de collocutione, de ſuperſtitione, & repertis inſtrumentis, & ſimilibus vrgentiſſimis. & horum exempla quædam de confeſſione extraiudiciali.

Digitized by Google

ciali.671.1.E. Conditiones requiſitæ,vt vnum ex talibus indiciis cum nominatione complicis,ſufficiat ad torturam. Explicatæ quædam communes.676.1.D. Opiniones & praxes diſcuſſæ. Qualis debeat eſſe fama, vt valeat pro iudicio. Quæ ſi vis bonæ famæ. Quam difficile ſit famam exactè probare. quę ad hoc ſint requiſita. primum de fama in ſpecie, deinde de fama in genere. 677.1.C. Quale debeat eſſe indicium fugæ, vt valeat ad torturam, vel ad pęnæ condemnationem, traduntur aliquæ regulæ. 680.1.A
Quale debeat eſſe indicium minarum,vt ſit ſufficiens. Diſcrimen inter minas & iactantiam. Quid conſiderandum in æquiuocis & ambiguis minis. Ex indiciis remotis nunquam licet procedere ad condemnationem. 681.1.C

Sect. IV. De aliis indiciis minus vrgentibus & minus certis.

De non impediente maleficium. Conciliantur diſſidia DD. & quæ hinc obligatio reſtituendi naſcatur. De patrocinante maleficis. exemplum VVieri, Edelini, & N. cuiuſdã Belgæ. de defenſoribus, & occultatoribus. Quando deferendi ſint, an ſeruandus ordo fraternæ charitatis. quando incurratur obligatio reſtituendi.682.2.C. Indicium ex mendacio rei. ex variatione, ex vacillatione, titubatione & vultus mutatione. Si viſus cum inſtrumento maleficij in loco, &c. Explicatur ſententia communis, & reiicitur ſententia volẽtium hoc indicium ſufficere ad condemnationem. Indicium conuerſationis. Indicium poſtulatæ inquiſitionis, & nimiæ ſollicitudinis. Item ſponte denunciãs, cum non teneatur. 686.2.B
De indicio inuenti in domo cadaueris. Item inuenti in via prope domum. Item de indicio viciniæ, vel inuentionis in loco. Item de tranſeunte per viam illã.687.2.D. Item de eo, *cui bono*, ſiue qui cauſam habebat cur illud factum vellet. Item de eo qui ad clamorem inhabitantium vel vicinorum viſus ex domo fugere. Indiciũ cadaueris ſanguinantis. Indicium malæ phyſiognomiæ, deſpectus in terram, mali nominis. Locus directorij, Inquiſitorum. Indicium ex mala patria, vel parentibus prauis. Indicium taciturnitatis.688.2.D. Indicium iurandi, blaſphemandi, exſecrandi, ſcurrilia loquendi, vel aliter peccandi, conſuetudo. Indicium, non poſſe lacrymari. Indicium ex mutatione crebra domicilij. Indicium, ex ſingularitate in pietatis vel religioſitatis oſtentatione. De indicio eradicati Chriſmatis, & de ſtigmate. multa de hoc ſtigmate imprimi ſolito. 690.1.A

Sect. V. De denunciatione & teſtibus.

Eędem teſtificationes & probationes recipiuntur quæ in hæreſi. Receptio teſtiũ à quibus facienda? item quando facienda. ratificatio item, & publicatio. teſtes non ſunt nominandi. Cogi poſſunt quilibet ad teſtimonium. de teſtibus auritis, locus Chryſoſtomi. Quæ exceptio hic valeat contra teſtes. Quibus modis teſtes cogi poſſint? 691.1.D. Ex multiplicatione teſtium & depoſitionum quas fecere complices vel perſonæ aliter infames nunquam licet venire ad condemnationem. Ex debilium & dubiorum indiciorum multiplicatione, non poteſt naſci vnum indiciũ indubitatum. Quid quando poſt ſentẽtiam latam complices teſtimonium ſuum retractant Iudici faciendum? Nunquam poſt latam ſententiam Iudex patiatur partes ſiue denominatos ad denominantem accedere. Quid faciẽdum Iudici quando teſtes variant.

riant. Huius criminis & Hæreſeos praxis & ratio eadem. In hęreſi, cui ſtandum primæ an ſecundæ depoſitione. Simancæ quædam ſententia diſcuſſa. 692.2.D

Sect. VI. De accuſatione.

Accuſatio quid: hodie in eius locum ſucceſſit querela. quæ perſonæ hic admittuntur ad accuſandum. Soli repelluntur inimici capitales. an & excommunicati excommunicatione maiori? Quomodo proponenda accuſatio. de pęna calumniatorum. 694.2.A

Sect. VII. De apprehenſione & carcere. 693.1.C

Quando cuilibet licitum capere maleficos explicat. lex. vl. C. de malef. & mathem. Quouis loco, & tẽpore capi poſſunt. In quemuis compingi poſſunt carcerem, etiam in quo breui moriturę. quãdo hoc ſit verum. Quales probationes ſeu informationes debeant præcedere, priuſquam capi poſſint. Simanca ſententia quædam nimis laxa reiecta. Sententiarum varietas, & explicatio Gomezianæ. Denominatione teſtis infirmi. 695.1.C. An liceat capere ad ſolam extraiudicialem informationem.

An relaxandi ſub cautione fideiuſſoria vel iuratoria. An malefici capi in eccleſia, & ab ea poſſint extrahi. & an irrequiſito Epiſcopo. Bulla Gregor. XIV. hac de re. Quis iudicare debeat de immunitate. Quid conſequatur ad iniuſtam carcerationem. An peccet fugiens ex carcere iuſto? 696.2.A. Poſtquam reus captus quæ ſint Iudici obſeruanda.

Notantur ſuperſtitioſa quędam, 1. Vt ſublimes tollantur, ne terram contingant. 2. Detractis veſtibus induere certi generis interula. 3. Ne Iudex patiatur, ſe tangi ſuper nudam manus & brachij iuncturam. 4. Producendas coram Iudice, obuerſo tergo. Refelluntur rationes quædam Danæi & Godelmanni. cur nequeat Iudici nocere poſt captiuitatem. diſcutitur an ſit verum maleficas iudicibus poſt captiuitatem nocere nõ valere. Hiſtoria Stabulenſis de ore accepta, Petri Orami. Cautelæ quædam legitimæ ſeruandæ cum incarceratis. Cur ex carcere non eripiat captas diabolus. Grillandi opinio. Exemplum magi Pompeiopolitani permiſſione Iudicis ſe inungentis, & abuecti. Curioſitas iudicum in talibus experimentis vitanda. 797.2.A

Sect. VIII. De Accuſatione.

Sect. IX. De quæſtione, ſeu Tortura.

Quæ interrogationes licitæ ſiant. quo ordine?

Non niſi neceſſario veniendum ad tormenta. Modus torturæ quis adhibendus. quando deferendum appellationi de grauitate tormentorum adhibendorum. Bulla Pauli III. abſtinendum inuſitatis tormentis. 699.2.C. Quoties reus torqueri poſſit. an plus quater, & quando liceat iterare. conciliatę ſententię de ſemper poſt torturam negante quod in ea confeſſus: exemplum facinoroſi Mediolanenſ. Reiicitur ſæua quædam praxis Sprengeri, de ſententia ferenda ad continuandam torturam. An conuictus reus ſubiiciendus quæſtioni. an quęſtione ſic ſe purget, vt nequeat condemnari. an liceat torquere plene à teſtibus conuictum. Nauarri dictum explicatum. Perſonarum torquendarum in hoc crimine, an ſit aliquod diſcrimen faciendum. 701.1.B. De maleficio Taciturnitatis. modus, cauſæ. variæ dæmonis ad hoc technæ. Exemplum de Lycanthropo VVeſtphalico. Exemplũ maleficę Oenipõtanæ. Quę remedia cõtra hoc maleficiũ Iudices adhi-

Digitized by Google

adhibere ſoleant. quæ ex his licita, quæ vero non. de infuſione aquæ profanæ frigidæ. de infuſione benedictæ. Examinantur multæ praxes Sprẽgeri. an deceptoriis verbis inducẽdę. de expoliatione. de expilatione ſeu abraſione, & quiddam circa eã obſeruandum. de experimento lacrymarũ & modo eas coniurandi. de præbita ter aqua benedicta & infuſa ei guttula ceræ benedictæ. 703.1.C. An liceat per alias maleficas tollere maleficium.

De facto quodam Epiſcopi Ratisbonenſ. Deuotæ preces cum ieiuniis & operibus miſericordiæ. de periaptis appendẽdis collo ſagarum. de menſura longitudinis Chriſti Domini. de obſeruatione ſextæ feriæ ad torquendam. An in Paſchalibus liceat torquere? de ſubmiſsè dicendis nominibus teſtium. An liceat interrogare num velit ſubire probationem ferri candentis? an relaxandi ad meliorem cuſtodiam ſub cautione? Godelmanni ſuperſtitioſus modus. 706.1.C

Sect. X. De aliis mediis veritatẽ perſcrutandi.

Contra Bodinum, non licet iudici dolo, falſis promiſſis, mendacioque veritatem à reo expiſcari. Licere mentiri, eſt hæreſis. Maruli error. Iudici licet vti æquiuocatione & ambigua promiſſione liberationis. Multa Sprengeri dicta diſcuſſa. Quæ vis confeſſionis ſit extortæ. 708.1.B. Quando Iudex ex ea condemnans mortaliter peccet. Quædam aliæ cautelæ excuſſæ. Hiſtoria rei quæ accidit prope Argentinam. De experimentis ſumendis reprehenditur factum quorundam. De confrontatione. 710.1.B,C

Sect. XI. De confeſſionibus.

Ex quali confeſſione reus poſſit damnari. Ex quali non poſſit. Confeſſio & conuicto ſemper adhuc dandus terminus ad ſe defendendum. De confeſſione per ſigna ſurdi & muti. De eo qui maleficium confeſſus, negat ſe mala intentione feciſſe. 711.2.B

Sect. XII. De abiuratione criminis.

De ſuſpicionum diuiſione & generibus. quomodo differant ſuſpicio, opinio, & præſumptio. Iudicis arbitrium in his, quale. Exempla ſuſpicionum huiuſmodi quando quis propter abiurationem factam dicatur eſſe relapſus. Quomodo facienda abiuratio. Quando cogatur Iudex admittere ad pœnitentiam præmiſſa abiuratione. Quando & quomodo reus poſſit adigi ad abiurandum. Quando ab Eccleſia ad pœnitentiam receptum, laicus Iudex adhuc poſſit capere & punire. cap. ad abolendam, §. in præſenti vero. de hæret. An Iudex Eccleſiaſticus teneatur tunc eum eripere. Variæ formulę abiurationum. 712.2.A

Sect. XIII. De purgatione Canonica.

Quid ſit. Quando deferenda? Simancæ ſententia perpenſa & cribrata. Iudicium ſiue arbitriũ Iudicis hoc totum habet ſibi commiſſum. Qui cogendi, qui non admittendi ad eam. Quid operetur negatio eius, quid defectus. Solemnia & ritus. 714.2.C

Sect. XIV. De Abſolutione.

Quando reus poſſit abſolui. Abſolutio diffinitiua, quid. Abſolutio ab obſeruatione ſeu inſtantia iudicij quid. Quando hæc habeat vim alſius? quomodo cognoſcatur an ſit ab obſeruatione iudicij, an vero ſit definitiua ſententia. de praxi quotidiana non abſoluendi, niſi ab obſeruatione iudicij, oſtenditur vnde orta, & quæritur quando ea vtens Iudex excuſetur, quando non. Non ſatis punitus in vna curia poteſt in altera iterum puniri, & quo pacto?

Diſtin-

Digitized by Google

Diſtinctio Marantæ ſuperflua. Formula abſolutionis. pag. 715. 1. D

Sect. XV. De ſortilegiorum qualificatione, ſiue quæ ſint hæreticalia, quæ non.

Quæ ſint ſortilega hæretica. diſtinctio inter hæretica & hæreticalia. Clari. Farinacij & Iuriſtarum quorundam hac in re lapſus. aliud eſt hæreſis. aliud factum hæreticũ, aliud factum ſapiens hęreſim: declarata ſingula ſuis exemplis. Qualitas criminis eius qui inuocat dæmonem ad ſciendum vel faciendũ id quod eſt in dæmonis poteſtate. Diſcutitur cõtrouerſia inter Barbatiam & alios Iuriſconſultos. Quãdo ad Inquiſitores fidei ptineat de huiuſcemodi iudicare. Quæ ſint ſortilegia, hæreſim ſapientia. De Sacramenta ſacramẽtalia, reliquias vel alias res benedictas miſcentibus. De baptizantibus. De miſcentibus res non ſacras ſuper quibus dicta eſt miſſa. & hic de Sacerdote hoc faciente. De inuocantibus dæmonẽ per modum ſacrificij vel adorationis. de aliquid à dæmone petentibus. 716. 2. B

Sect. XVI. De pœna & ſupplicio maleficorum.

Lamiæ, venefici, maleficij, ſagæ nomina in hoc tractatu pro iiſdem ſumenda. VVierus, Godelmannus & alij Nominales reprehenſi. De pœna ſortilegiorum, quæ hæreſim ſapiunt. Quid in foro conſcientiæ. Quid in foro fori ſecundum Canones. quid de laicis. quid de clericis. 719. 1. 2

Peccata Sacerdotum hac in rei. 1. Si aras ſpolient, lumina exſtinguant, &c. vt noceant. 2. Miſſas defunctorum pro viuentibus celebrant. Grillandi error. 3. Imagines Sanctorum conculcantes aut deiicientes. 4. Celebrantes ſuper rebus profanis. 5. Abutentes vaſis & veſtibus ſacris. 6. Miſſæ admiſcentes orationes non præſcriptas in Miſſali officio. 720. 1. D. Pęnæ communes omnibus, clericis laicisque. De docentibus, diſcentibus, conſulẽtibus. De amatoria præbentibus. De Serpentum incantatoribus. de Aſtrologis, Chiromanticis, & reliquis diuinatoribus. 721. 1. A. De præbentibus poculum abortionis. Epiſcopi an poſſint conuictos, morte dignos, etiam pęnitentes, tradere brachio ſæculari? Qui ſortilegi tradendi brachio ſæculari. Formulæ condẽnationis. Pęna ſortilegorum morte minor, & quotũ. Qui aliquem occiderint morte mulctandi. An etiam Lamiæ ſiue ſtriges, quæ nullum occiderint, comburendæ ſint? Fundamenta negantium diſiecta ordine. In atrocioribus etiam conatus puniendus. Senectus quando idonea cauſa pęnæ minuendæ. Delicta ſagarum non ſunt inſomnia. Credendum earum confeſſionibus. 721. 2. A. Auctores Theologi, Iuriſtæ, Medici & Philoſophi agnoſcentes pactum dæmonis & Lamiarum.

Auctores qui affirmant Lamias dæmonibus commiſceri. Auctores qui affirmant ab iis excitari tempeſtates. Auctores affirmantes tranſlationem corporalem de loco ad locum. Nauarrus explicatus. fuſiſſime docetur Iudices teneri ſtare Lamiarum confeſſioni. Quo pacto poſſit Iudex colligere an Lamiæ deluſæ, necne. Quid interſit inter abnegationem B. Petri & omnium peccatorum, & abnegationem Lamiarum. 722. 2. B. Lamias, eo quod Lamiæ ſunt, occidendas probatur. Ex iure diuino. explicatur locus Exod. 22. v. 19. Ex lege Eccleſiaſtica locus Exod. 22. v. 19. Ex lege Eccleſiaſtica. Lege ſæculi ſcripta & non ſcripta. Per rationes breuiter oſtenditur immanitas & atrocitas

ipſius

Digitized by Google

ipſius ſceleris, comparatione grauiſſimorum aliorum. Locus Exod. 22.v.18. Probatur etiam à cauſis propter quas ſolet quis morte damnari. Explicata Carolina conſtitutio. Defenſa ignis pœna. 738.2.C.
Vtrum Iudici liceat pęnam pro lubito ſuo minuere. quando peccetur remiſſione. commentar. in c. Epiſcopi.26.q.5. vnde deſumptus Canon & cuius auctoritatis. Explicatus oſtenſus nihil pertinere ad ſtriges noſtras. 743.1.C
Sect. XVII. De libris magicis. 772.2.D
Quomodo & quibus prohibiti, & ad quos deferendi. Non abſoluendi, quæ retinent. Quæ pœnæ retinentium. Epiſcopis an quia tales, liceat legere. Cui competat dare veniam legendi. Quid de auctoribus ſeu Scriptoribus eorum. ibid.
Sect. XVIII. De Euchariſtia morituris præbenda. 773.1.D
Conſuetudo multorum locorum, non dari: quando tolerabilis. Nauarri ſententia explicata. Iure communi receptum vt præbeatur. Cautelæ quædam circa hoc. Confeſſio nunquam deneganda. Vnctio extrema non danda damnatis. ibid.
Sect. vlt. An corpus ſepeliendum? 773.2.D
Quid de iis qui in carcere ſe occiderunt? quomodo intelligendũ quod crimina & criminium pęna morte extinguantur, contra communem. Quomodo peccent qui arma vel inſtrumenta necis reo ſuppeditant, quibus ſe interimat. De iis qui moriuntur ſine culpa ſua ante ſententiam. Ius contra mortuum agendi quot annorum ſpacio præſcribatur.

APENDICIS II.

SVMMARIA QVÆSTIONVM.

Quæſt. I. An denunciatio plurium per ſe ſit indicium ſufficiens ad torturam, abſque aliis indiciis aut adminiculis? pag. 788.1.A
q. Procedit de denunciatione complicum. explicatur ſententia Authoris obſcurius poſita lib. 5. Diſquiſitionum. ibid.
De vnius complicis denunciatione quando ſufficiat. 789.1.B
Sola non ſufficit ad torturam. licèt bene ad inquiſitionem, citationem & capturam. 789.2.D
A tortura non inchoandum. 790.1.2.
Confeſſus de ſe non ſufficit, vt torqueatur ſocius quem denunciat. ibidem.
Si Iudex ad vnius complicis ritè interrogati, denunciationem torſiſſet, nõ ſubiacet ſyndicatui. 790.2.C
Reſpondetur quæſtioni principali affirmatiuè. 791.1.D
An plures teſtes inhabiles valeant in vllis criminibus? 791.2.D
Mitior aut fauorabilior ſẽtẽtia quando ſequenda Iudici. 793.1.A
De apparente & vera crudelitate ſeu clementia. 794.1.B
An Carolina conſtitutio tollat iudiciũ ex denunciatione plurium complicum. 795.1.B
Iudicibus ſequendæ deciſiones curiarum in ſimilibus. 795.2.B
Probationes quam claræ ad torturam requirantur. 797.1.D. In exceptis criminibus an ſit ſufficiens nominatio ſocij ad torturã. ibid. De poteſtate ſeu arbitrio Iudicis quouſque ſe extendat in criminibus exceptis. ibid.
Quando vnum inhabile poſſit habilitari ab alio inhabili. 798.1.D

Cur

Digitized by Google

Cur poſſit quoad torturam, & non quoad condemnationem. 798.2. E

Socij ſecundi inculpatio eſt pro nouo indicio. 799.2.C

Numeri vis magna in teſtimonijs. 801.1. A. experiẽtia docet plurium complicum nominationes veras eſſe. ibid.

Sortilegij crimen æquatum in more procedendi hæreſi. 801.1. D

Limitationes quædam, in quibus non ſufficit denunciatio plurium complicum. 801.2. A

Quæſt. II. An inimicitia denunciantium contra denunciatos, debeat plenè probari per duos teſtes: vel an ſufficiat ſemiplena probatio per vnum teſtem, aut etiam præſumptio ad elidendum indicium probationis? 801. 2. D

Inimicitia valet ad elidendam denunciationem. 801.2. D

Exceptio debet à reo plenè probari. 802.1. B

Probationum vt non vna ſpecies, ſit nec eadem vis eſt. 802.2. A

Nec omnia omnibus cauſis conueniunt. ibid.

Inimicitia & odium quomodo debeant probari. 802.2. B

Arbitrio iudicis permittitur vtrùm inimicitia ſit ſufficienter probata. 803.1. A

Capitalis quãdo probanda. 803.2. C

Deciſio Quæſtionis. 804.1. A. De vno teſte. de præſumptionum vi & differentia. 804.1. E

Quæſt. III. An denunciantes debeant eſſe contriti, ſicut quidam volunt, cùm id iure non ſit expreſſum, & ſagæ rariſſimè pœniteant. 805.1. A

Reſpondetur negatiuè, &c. ante ſententiam. 805.1. B

Poſt ſententiam. De varia acceptione contritionis. 805.1. D

Explic. c. accuſatus, §. licet, de hæretic. in 6.

Perſonæ integritas qualis in teſte requiratur. pag. 805.2. B

Quid operetur contritio, & quo ſenſu requiratur. 806.1. D

Quæſt. IV. An ea, quæ de iure ex Conſtitutione Carolina requiruntur Art. 31. in denunciatione vnius, requirantur etiam in denunciatione plurium? 806. 2. D

Primo ponuntur verba Carolinæ conſtitutionis, & reſpõdetur negatiuè. ibidem.

Quæſt. V. An denũciationibus infamium ſit credendum in criminibus exceptis contra perſonas bonæ famæ? 808. 1. D

Non credendum pluribus denunciantibus, quorundam ſententia. 808.2. A

Aliquando credendum, aliorum verior. 808.2. D

Pendet à Iudicis arbitrio, ſentẽtia Authoris. 809.1. D

Quæſt. VI. An ſaltem ad hoc duorum, vel plurium infamium denunciationes ſint neceſſariæ? pendet à circumſtantijs perſonarum. 810.1. B

Quæſt. VII. An vltra denunciationem plurium, denunciati diffamatio requiratur in criminibus exceptis, vt poſſit procedi ad inquiſitionem ſpecialem & ad torturam. 810. 2. A

An ad inquirendum, aut torquendum ſufficiat ſola fama. 810. 2. B

An ad inquirendum neceſſariò debeat præcedere diffamatio. 810. 2. E. quòd non nec ad torturam in criminibus exceptis. 811.1. D

Ratio vel reſtrictio quæ varijs ſubiungitur, quando non pertineat ad omnia, ſed ad proximè præcedens tantùm. 811.2. D

Explic. c. inquiſitioni, de accuſ. & inquis. 811.2. E

Quæſt. VIII. An ſatis ſit denunciari aliquem aut aliquam à pluribus, quòd illam viderint in conuentu & congregatio-

N

Digitized by Google

gatione ſagarum in ordine ad tortu-ram, atque ei quod damna fecerit. 812.1. A

Quæ in conuentibus fieri, & de ſtrigū portio dicuntur, non eſſe illuſoria. 812.2. B

In ea parte ſtriges quorū ſenſuum compotes, & de quibus aptè deponant. Primò ponuntur verba Cap. 812.

Non fieri inſenſibiles, nec obſtupeſcunt vnguento, prorſus, explicat dictum ſuum. 813.2. C. Quo ſenſu ſcriptores quidam ſtriges vocent ebrias & furioſas. 814. C. Striges non aſſumunt naturam dæmonum. 815.2. A. Multa ſtriges ipſæ faciunt. Striges quæ faciunt, ipſis attribuenda. nam etſi inſtigante dæmone, voluntariè tamen faciunt: & contrarium dicere fidei repugnat. quid Lamia, an ſoli dæmoni. 815. B

Striges vnde dictæ, ibid. credere in ſtrigibus non eſt credere dæmoni. 815.2. D

Strigum denunciationes non ſunt planè dubiæ. 816.1. A. Quāta fides huiuſmodi denūciationibus de conuentibus haberi ſoleat & debeat. Simancas, Prierias, & Comenſis explicati. 816.1. E

Reſpondetur quæſtioni affirmatiuè. 817.2. B. Iudex ſæcularis non minus ſollicitus eſſe debet de ſtrigum conuentibus, quam de damnis datis. 818.2. A

Dei iniuriæ iudicibus maximè ſuſcipienda locus 2. Paralipom. 19. &c Exod. 22. 18. explicantur. item Deuter. 13. 8. & 1. Regum 30. Carolina conſtitutio explicata. 818.1. B

Quæſt. IX. Quando ſit talis denunciatio quod hæc vel illa perſona interfuerit conuentibus ſagarum, an requiratur ſpecificatio tēporis & loci: vel vtrum ſufficiat generalis denunciatio plurium, abſque huiuſmodi circumſtantijs, ad inquiſitionem & torturam? 819. 1. C

Ordinariè neceſſarium eſt exprimere locum & tempus. 819.1. D

Fallit in exceptis criminibus maximè in denunciatione de conuentu lamiarum. 820.1. G. & cæteris criminibus ſucceſſiuis. 820.2. C

Intell. lib. 3. de accuſat. & l. in cauſis. C. eo. ibid.

Explicat conſtitut. Carolina artic. 5. B ibidem.

An reis poſſit tolli defenſio, maximè quam vocāt de alibi, & an propter omiſſionem loci & temporis cenſenda hæc tolli. 821.1. G

Quæſt. X. An in hoc crimine vel alijs exceptis, teſtes qui ſunt ſingulares in circumſtantijs, dummodo concordent in effectu ſubſtantia, & ſiue admittantur: an huiuſmodi teſtes ſingulares, quando plures, ſunt faciant indicium ad torturam. 823.1. D

Examinatur quotuplex ſit diſtinctio ſingularitatis, & quomodo conſideranda. 823.2. D

Reſpondetur toti quæſtioni. 825.1. B

Quæſt. XI. An in denunciatione plurium requiratur, quod quilibet fecerit confeſſionem in tortura, vel vtrum idem tu requiratur in denunciatione vnius. 825.1. D

Defenditur communis opinio, & retractat author ex parte modum loquendi quo fuerat vſus. 825.1. E.

Reſpondetur quæſtioni ſub diſtinctione. 826.2. B

Quæſt. XII. An mulier poſſit eſſe teſtis in cauſis criminalibus? 827.1. B

Diſcutitur materia, & reſp. affirmatiuè.

Quæſt. XIII. An ad confeſſionem duarum mulierum procedi poſſit ad torturam, ſiue ad condemnationem. 828. 1. A

Ad torturam ſufficere, ſed raro.

Ad condemnationem nunquam. 828. 2. A

Quæſt. XIV. An denunciationes ſceminarum tum aliquando faciant quando

niſi [illegible] adſint teſtimonia virorum in contrarium? 829.1.C
Sub diſtinctione reſponſum. ibid.
Quæſt. XV. An plurium minorennium denunciatio ſit indicium ſufficiens ad torturam? 829.2.B
De eo qui eſt viginti annorum, ibid.
De minore viginti annis, ſed pubere. 829.2.C
De pubertati proximo. 830.1.C
De non proximo, ſed tamen maiore nouem annis. 830.2.C
De nouenni minore. 830.2.E
Non ſufficit vnus impubes, ad torturam. 831.1.A
An ad condemnationem. Conciliantur ſententiæ. 831.1.C
Quæſt. XVI. An veriſimilitudo denunciationis ab vno tantum facta, ſit ſufficiens adminiculum procedendi ad torturam? 831.2.B
Quanta vis in veriſimilitudinis aut veriſimilitudinis in teſtimoniis. ibi.
Reſpondetur affirmatiue de criminibus exceptis. 831.1.C. de indiciis remotis & propinquis. ibid.
Quæſt. XVII. An malefici denunciantes implicati etiam aliis criminibus faciant indicium ad torturam, maxime quando ſunt plures? 832.2.C
Negatiua ſententia probabilis, quia communior. 832.2.D
Teneo tamen affirmatiuam cum praxi. 833.2.E
Reſpondetur argumentis contrariis ibidem.
Quæſt. XVIII. An extraiudicialis reuocatio infirmet iudicialem nominationem, adeo vt non faciat amplius indicium idoneum ad torturam? 835.1.A
De facta reuocatione extraiudiciali ante ſententiam condemnatoriam, certa eſt negatiua. ibid.
De facta poſt ſententiam dubium procedit. 835.1.D
De facta tempore cõfeſſionis vel Eucharistiæ. ibid.
De facta in via vel in ſupplicio. ibid.
Reſpondetur quæſtioni abſolute negando. 836.2.A
Quæſt. XIX. Quando nihil inuenitur de inſtrumentis maleficii: an denunciatio plurium per hoc elidatur, ita vt non amplius præbeat indicium ad torturam? 837.1.B
Reſponſio negatiua. ibid.
Quæſt. XX. An leniora indicia ſufficiant ad torturam in criminibus exceptis, quam in aliis? 837.2.A
Reſponſio affirmatiua. 837.2.A
Non debere æquam ſollicitudinem & indagationẽ adhiberi in exceptis & nõ exceptis criminibus. 837.2.B
Explic. c. accuſatus, §. licet, & c. in fauorem fidei. de hæret. in 6. l. abſentem, ff. de pœnis. 837.2.C
l. reſpiciendum, ff. eodem tit. 838.1.A
Quæſt. XXI. Quæ leuiora indicia in exceptis ad torturã ſufficiant? 839.1.D
Quomodo intelligendum dictũ commune licere iudici in atrocioribus, iura tranſgredi, & in his ordinem, iuris eſſe nullũ ordinẽ tenere? ibid.
Indicia debere eſſe ſufficientia in ſuo genere, & quæ talia? 840.1.A
Quid ſi deſint idonea indicia, ſed iudex cauſam habeat ſuſpicandi quid faciet? 840.2.B
Quæſt. XXII. An iudex promptior, & facilior debeat eſſe ad torturam, in atrocioribus & occultis? 841.1.A
Reſponſio affirmatiua. ibid.
Quæſt. XXIII. An in hoc crimine dignitas a tormentis excuſet? 841.2.A
Reſponſio negatiua. ibid.
Quæſt. XXIV. An in atrocioribus grauior adhibenda tortura, quam in ceteris? 842.1.A
Pendet ab arbitrio iudicis. ibid.
Quæſt. XXV. Quum ſagæ plerumque ſint induratæ, & maleficio taciturnitatis munitæ quales torturæ in hoc crimine, ſit efficacior? 842.1.D
Pendet ab experientia ſacra aliqua remedia miſcere. ibid.
Quæſt. XXVI. Quoties poſſit eleuari reus,

& quot poſſint dari ictus, pro quolibet indicio? pag. 842. 2. D
Pendet ab arbitrio; De tribus ictibus. 2
Quæſt. XXVII. Quamdiu poſſit reus ordinarie in corda eleuatus teneri? 843. 1. D
Intell bullæ Pauli Tertij. 843. 1. E
Quæſt. XXVIII. Quid in vtroque (numero, & tempore) ad ſummam fieri poſſit? 843. 2. B
Pendet ab arbitrio, & circumſtantiis.
Quæſt. XXIX. An non poſſit Iudex, cum videt reum eſſe induratum, aut ex alijs iuſtis cauſis, deſiſtere ab examine & tortura, & poſt aliquot dies eam repetere? 844. 1. C
Reſponſio eſt affirmatiua, addita cautela quadam. ibid.
Quæſt. XXX. Quid ſentiendũ de infuſione aquæ frigidæ in tergum rei appenſi? 844. 2. B
Reſpondetur affirmatiuè. ibid.
Quando liceat nouis vti tormentis & ſolitum modum excedere.
Ratio philoſophica huius tormenti. 845. 1. B
Quæſt. XXXI. An & quando tortura ex primis indicijs repeti poſſit, maximè in hoc crimine, cum ſagæ plerumque ſint obſtinatæ & induratæ? 846. 2. A
Aliquando poſſe, & varia monita vtilia. 846. 2. B
Quæſt. XXXII. An in iure & legibus fundamentum habeat, quod quidam dicunt, torturam non debere repeti vltra tertiam vicem? 847. 2. A
Æquitate niti. 847. 2. B
Poſſe tamen Iudicem ex cauſa vltra repetere. ibid.
Quæſt. XXXIII. An illæ tres vices intelligendæ de vno die, aut de tribus diebus interpolatis? 848. 1. B
De planè tribus. ibid.
Quæſt. XXXIV. Quid ſi reus tot delicta commiſiſſet, vt examen vno die peragi non poſſit? 848. 2. A
Repetendum prorogatione in alios dies. ibid.
Quæſt. XXXV. An conſuetudines locorum quoad modum torturæ ſimpliciter ſequendæ ſint, cùm magna ſit differentia perſonarum, iudiciorum, criminum; ita quòd non ſemper vno, & eodem modo poſſit procedi: & cauſis cauſæ, & genera tormentorum, ſiue lege, ſiue conſuetudine nequeãt determinari? 849. 1. A
Ordinariè ſequendæ; poſſe tamen interdum eas non ſequi ſupremos iudices: contrariæ ſententiæ conciliatæ. 849. 1. B
Quæſt. XXXVI. An Iudicibus inferioribus à Iudice ſuperiore modus torturæ præſcribi poſſit? 849. 2. D
Ponuntur diſtinctiones, quibus licet vel non. ibid.
Quæſt. XXXVII. An ſit danda copia indiciorum, & proceſſus informatiui in criminibus atrocioribus exceptis: vel, an ſufficiat indicia reo à Iudice proponi, eumque incontinenti cum ſuis defenſionibus audiri, cùm iſto modo melius veritas haberi poſſit? 850. 2. A
Ordinario iure prius illud neceſſarium videtur. 850. 2. B
Ex conſuetudine quorundam locorum poſterius licitum. 851. 1. C. D
Quæſt. XXXVIII. An ſit concedendi aduocati in criminibus atrocioribus, cùm ſoleant ex hoc rei magis indurari, & inſtigari ad negandum? 852. 1. A
Diſputatur in vtramque partem, & reſoluitur affirmatiuè. 852. 1. B
Vtiles cautelæ contra aduocatorum tricas & fruſtrationes. 852. 2. E
Intell. l. Per omnes, 6. C. de defenſor. ciuita. 853. 2. A
Intell. c. fin. de hæret. in 6. l. Quiſquis, §. Denique, C. ad leg. Iul. Maieſt. d. l. Per omnes. 853. 2. D
Quæſt. XXXIX. An confrontatio ſagarum, quæ vt plurimum pronæ ſunt ad reuocandum concedenda videatur? 854. 1. A
Varij modi hac in re. ibid.
Reſpondetur quæſtioni, de confrontatione violenta. ibid.
De confrontatione ad contrariã. ibid.
De confrontatione ſpontanea. ibid.
Quæſt. XL. An dictum Binsfeldij trium vel quatuor fœminarũ denunciationes pro vnius viri denunciatione exigi, debeat ſeruari in terris Imperij? 855. 1. A
Reſpondetur negatiuè. ibid.
Quæſt. XLI. Quid ſentiendum de praxi Germaniæ, quæ denunciationes de choreis, & ſaga-

Digitized by Google

ſagarum conuentibus hactenus pro veris & ſufficientibus & non illuſoriis accepit? pag.855.1. B
Reſpondetur, optimam & fundatiſſimam eſſe. 855.1. C
In fine ſubiunguntur quædam, quæ foret æquum, & vtile, lege Sanciri. ibidem.

LIBRI SEXTI.

DE OFFICIO

CONFESSARII.

Cap. I. De officio confeſſarij, qua iudex eſt. lib.6. pag.1.2. A
Sect. I. Peccatorum catalogus quæ illi inueſtiganda. lib.6. pag.1. col.2. B
Quæ ex primo libro. Quæ ex 2. libro; Quæ ex 3. Quæ ex 4. & 5.
Sect. II. De ſigillo confeſſionis in hac materia.
Quid quoad delictum commiſſum? de promiſſo ſecreti ſigillo. lib.6. pag.2. D
Quid quoad delicta committenda? refutati quidam Iuriſconſulti. & vtrum quis poſſit vti ad prudentem gubernationem ſcientia in confeſſione accepta. ibid.
Quomodo ſe debeat gerere cũ complice cuius per confeſſionem ſocij peccatum cognouit? ibid.
Quid reſpondendum iudicibus à confeſſario? ibid.
Quomodo iudex aliquid cognoſcat ſub ſigillo confeſſionis, & illud teneatur ſeruare? ibid.
Caſus quibus licet reuelare ſub ſigillo accepta. ibid.
De licentia reuelandi multa. ibid.
De eo qui etiam extra confeſſionem idem cognouit. ibid.
De pœna reuelantis. ibid.
Sect. III. De modo confeſſionis. lib.6. pag.10.2. C
Quæ obſeruanda in interrogatoriis? lib.6. pag.11.1. D
Quæ in animi præparatione neceſſaria?
A quo ſententia intimanda?
Quando confeſſarius debeat adire reum? ibid.
An confeſſarius præſens eſſe debeat ad bancum? ibid.
Vtrum poſſit confeſſarius petere, vt ſacculus puluereus collo rei appendatur, vt ſtrangulctur prius, &c.
Quomodo procuranda cõtritio? ibid.
Quæ ad eam ſolita occurrere impedimenta, quomodo remoueri queãt? ibidem.
An ſignum impœnitentiæ certum ſit, non poſſe lacrymari? diſputatur de hoc ſigno, & iudicum quorumdam opinio refellitur.
De obligatione reſtitutionis in hoc crimine. lib.6.13.2. B
De abſolutione, quædam particularia. Exemplum mirabile muliercula Aquitanę, ex Florimũdo Raemondo. Miſſæ Sacrificium dæmon quomodo æmuletur. lib.6.14.1. C
Quid reſeruatum in hoc crimine?
Vtrum mendicãtibus religioſis liceat abſoluere ab hoc crimine, quando Epiſcopi illud ſibi reſeruarunt? Reſpondetur argumentis Viualdi & cuiuſdã recentioris. lib.6.16.1. B
Cap. II. De officio confeſſarij, qua medicus eſt.
Anacephaleoſis remediorum. lib.6. 18.2. A
Sect. I. De remediis ſuperſtitioſis, ſeu illicitis.
Quæſt. I. De exemplis ſuperſtitioſarũ curationũ, ſiue magicorũ remediorum.
Chaldæorum Mneſuris. Hebræorum Thephilim, & alia huiuſmodi. ibid. Paracelſi remedia impia proponuntur, ibid. De imaginibus ſuperſtitioſis, ibid. De inciſione arboris, de collocatione in foco, de nomini-

Digitized by Google

minibus Epheſiis, de conuiciis & blaſphemiis. de exagonis Paracelſi. de quodam exemplo miro, quod refert Grillandus, de canum mactatione. Galli cãtus, an & quo pacto maleficia poſſit diſſipare? De lotione matutina manuum & faciei. de lotio humano, veterũ ſententia. Exemplum Pharaonis Regis Ægyptij. aliud ex Martyrio Sãctæ Luciæ. aliud fragmentum Sancti Althelmi, de Sancto Chryſantho. lib.6.pag.28.2. A

Qui γεροντοδιώκται, & γυνδίλαι, & φυλακτήρια in ſinodo Trullana. quid τάγγια.

De geſtatoribus galeæ ſeu amnij infantilis. Exemplum ſubulci ſortilegi, cuius porcos diabol⁹ cuſtodiebat, & de alio opilione Traiectẽſi.

Plinij, Varronis, & Conſtantini vana remedia. de Marſilij Ficini quodam libro periculoſo. De Cicorij radice effodienda, de criminibus vel dẽte euulſo abiiciendis. de ouis confringendis. de Sereni Abacadabra. de ſale profano. de loci mutatione. de nominis mutatione contra Laur. Ananiam.

De precario vel furto ſublatis rebus ex malefici domo. de crepidis, laciniis, &c. de canibus, equis, ſtricti gladij vibratione.

Virgilij locus & exempla varia. De circuli circũductione. lib.6.24.1.D

Superſtitio opinari non futura remedia, ſi prius confeſſarius vel medicus fuerit adhibitus.

An debeat malefica prius libertati reſtitui. De ſcopis in oſtio ponendis, de acubus aut criminibus in ollam coniiciendis.

De cogendis ſagis per minas, vim, & verbera. Quod ſoleant in alios fortem transferre; probatur exemplis. Euripidis, & Senecæ loca. Remediũ quoddã Silbeticẽſis. lib.6.28.1.C

Alia Sacrilega, vt de plumbo, verbena, columbo. lib.6. pag.28.1.C

Semper dæmon in his lucratur, & quomodo. Exemplis probatur trãſlatio mali in alios.

Interdum futilibus plane dæmonem cooperari. probatur exemplo ſtudioſi & vetulæ. Examinata quædam dicta Cardinalis Cuſani. lib.6. 29.1. B

Quæſt. II. An liceat remedium petere à maleficiis.

Quod non liceat iure ciuili maleficiis vti in bonum finem, contra multos. Leonis Imperatoris Cõſtitutio, qua abrogata lex Conſtantini, eadem explicata. Eccleſiaſtica lege idem prohibitum eſſe. Locus ad Rom.3. verſ.8. lib.6.32.1.B

Non poſſe cogi maleficas vt benedicant. Et de hac benedictione inquiſitum. Articulus Pariſienſis, dictum impium Paracelſi. Remigij ſententia reiecta.

An liceat tollere maleficium per res ſuperſtitioſas? An liceat per vana remedia tollere? Diſcutitur exemplum Summ. Roſellæ. lib.6.33.2.A

Contra Aureolum non licere à maleficio parato petere, vt maleficium tollat maleficio? Exemplum Nideri. Soluuntur argumenta Remigij. Explicantur l.nullus.C.de malef. & locus Photij in Nomocanone. Poteſt maleficus induci, vt per modum licitum tollat maleficium. Et induci poteſt tã precibus, quam conctione, contra Remigium, & examinatur dictũ Brianzoni, quod liceat hoc petere ab ipſo Diabolo. An liceat petere, vt tollat ab alio, quã ab auctore met maleficij; Quid quando dubito, an ſit ſublaturus per maleficium? lib.6.34.2.A

Praxis qua in hac re vſus B. Theodorus. Quibus verberibus cogere liceat? Quando ſit neceſſaria cautela Caietani? Exemplum S. Godoleuæ, quæ vſa hac cautela. Alia cautela

tela

Digitized by Google

tela noua petere, quo vſurus ſit remedio? Praxis & vſus huius cautelæ. lib.6. pag.37.1.D
Quæſt. III. An liceat maleficium deſtruere, vt, eo destructo, ſeu ſublato ſigno, Diabolus nocere deſinat?
De his ſignis, qualia eſſe ſoleant, exēplum de ſera clauſa. Status quæſtionis. lib.6.38.2.B
Argumenta ſententiæ negatiuæ (Non licere) Ioannis Heſſelij.
Sententia communis affirmatiua (licere) explicatur, & fuiſſe probatur. Auctores huius ſententiæ, qui & quales.
Exempla eorum, qui hac vſi. Examinantur ſinguli actus, qui poſſunt interuenire. lib.6.40.2.D
Diſſoluuntur argumenta omnia primæ ſententiæ. lib.6.43.2.D
Quem effectum à dæmone liceat exſpectare? Quomodo quis vetetur declinare ad Magos? Quod teneantur malefici ſignum poſitum tollere? Aliquando non abſoluendus niſi faciat.
De ſagarum depilatione. Quomodo intelligendum dictum *Ieſu Chriſti?* hoc genus dæmoniorum non eijcitur, niſi in oratione & ieiunio. De exemplo S. Hilarionis. Explicat. capit. ſi per ſortiarias, 33. quæſt.1. Quomodo Diabolus eſt alligatus ſignis? lib.6.46.1.B
Sect. II. De remediis naturalibus contra maleficia.
§.1. De remediis pleriſque N.L. vt de baaras, de hyperico. de thapſia, rhamno, ſpina verbaſco & ſimil. lib.6. pag.55.1.A
De remediis ex lupi corpore, item ex hyena, ex catulo nigro, ex dromada, ex muſtela, ex Leone, ex pardo, ex aſino ſilueſtri, domeſticoque, ex aliis, ex hydrargyro, ex adamante, ex Chryſolitho, ex corallio, ex gagate, ex iaſpide, ex onyche, ex ſardio, ex Cameleonte, ex aſino. Quomodo hæc poſſint prodeſſe ex ſententia Theologorum?
Quando maleficia naturalibus remediis tolli poſſint, quando non poſſint? Explicat. c. vlt. 26. quæſt.7.
§.2. De ſignis ſeu indiciis maleficis.
§.3. De remediis medicorū præcepta.
Sect. III. De remediis ſupranaturalibus diuinis, ſeu Eccleſiaſticis.
Primum vera & viua fides, obſeruatio mandatorum Dei. Exempla Petri Iudicis, B. Antonij, fœminæ Chriſtianæ apud Epiphanium, & alterius in vita S. Cypriani, & alia quædam. lib.6.68.2.B
Secundum Legitimus in Eccleſia Catholica Sacramentorum vſus.
De Baptiſmo, Exemplo Tyriaditis Armeniæ Regis. item aliud de Chami Regis Tartatorum filiolo. lib.6. 70.1.E
De confirmatione. Ex Lactantio probatur, & exemplo Iuliani Apoſtatæ apud Prudentium. lib.6.71.2.C
De confeſſione, ſeu exomologeſi, varia narrantur exempla, Bedæ, Ioannis Diaconi, & Petri Cluniacenſis, & Ioan. Cæſarij. Item ex Theodorico de Anſpoldia. Metaphraſte, & Liſiardo.
Nota autem hic duo exempla de efficacia recitatæ Salutationis Angelicæ. Explicatum conſilium B. Catharinæ Sueticæ. lib.6.74.1.A
De venerabilis Euchariſtiæ vi. Exempla vnum Eremitæ apud Caſſianum. Puellæ Arabæ apud B. Proſperum. Vxoris cuiuſdam à B. Bernardo, alterius ſimilis noſtro tempore in Picardia, alterius à S. Auxentio. item aliud in Indiis frequens. item in Galliis tempore Albigeenſium. item aliud in Teuthonia (Et nota Lector Magica hæreticorum miracula.) Aliud ſimile ferè in Alpibus Rhetiis. item aliud de viſione Prædicatorum Neapoli in conuentu S. Dominici, & aliud

Salernitanum recentius, necnon aliud B. Macarij. lib.6.pag.78.2. C

De miſſæ ſacrificio.

Exemplum Heſperij apud B. Auguſtinum. aliud B. Bernardi. aliud B. Theodori. confeſſio ſagarum, & ratio cur tam longas in Catholicorum templis ante meridiem moras trahant. lib.6.83.1. B

De oleo infirmorum per Epiſcopum benedicto.

Exempla Sanctorum.
- Sacerdotis apud Bedam.
- Theodoſij monachi.
- Launomari.
- Parthenij.
- Auxentij Archimandritæ.
- VVinuualoci.
- Eutychij Patriarchæ.
- Paterni Abrincenſis.

Tertium, de petendo Sanctorum hominum auxilio. lib.6.85.1. E

Cur hoc remedium minùs hodie frequens, quàm olim? Erant diuerſi exorciſtæ, & iſti Sancti, Exempla SS. Macarij, vtriuſque Guthberti, Baſilij, Paphnutij, Eugendi, Greg. Thaumaturgi, Pauli ſimplicis, Theodori, & Vrſmari. lib.6.84.1. B

Quartum, de exorciſmo Eccleſiaſtico.

Antiquitas ordinis exorciſtarum. Ritus quidam veteres in exorciſmo adhiberi ſoliti. Nomen dæmonis peti ſolebat, cibi ſoliti exorcizari, cauendum à ludicris ſermonibus; probatum exemplo. Serium exemplum S. Vrſmari, in quo notandæ eædem ante octingẽtos annos, quæ nunc cærimoniæ. Exempla S. Adelelini, & S. Maurilij. Cur exorciſmus aliquando ſit irritus? Contra quæ veneficia non ſoleat prodeſſe, ex Toſtato. lib.6.84.2. A

Quintum, de operibus ſatisfactorijs.

De eleemoſyna; de ieiunio. exempla S. Auxentij & S. Procopij. de Oratione. 1. de communi Eccleſiæ. 2. de priuata in his præcipua Symbolum Apoſtolicum, & Oratio Dominica. itẽ Roſariũ, & Litanię. lib.6.91.1. A

Sextum, Imploratum nomen Ieſu Saluatoris Christi, & Sanctorum.

Exempla & auctoritates Patrum remiſſiuè. Nomen Mariæ Virginis tria exempla. Auxilium Angeli cuſtodis. lib.6.96.2. C

Septimum, Signaculum Sanctæ Crucis.

Probatur teſtimoniis & exemplis plurimis, quæ propter multitudinem hic in ſummario omittuntur. lib.6. 105.1. B

Mos Sanctorum, tegendi miracula, additis aliquibus rebus naturalib⁹.

Octauum, Sanctorum reliquiæ.

Probatur plurimis auctoritatibus, & exemplis, vt S. Philippi, S. Dympnæ in Brabantia, & plurimorum aliorum, honorandi Sancti peregrinationibus & donariis. Cauendum à ſuperſtitioſo eorum cultu, quem odere, vt probatur exemplo quodam S. Glyceriæ. lib.6. 103. 2. D E

Nonum, de aqua benedicta.

Antiquitas huius ritus. Efficacitas probatur variis exemplis.

Et præcipua quædam, contra ſpectrum Apameenſe, & contra aliud Tentaendium lapides iaciens. & B. Huberti, &c. Vvieri impudens ſiue mendacium, ſiue calumnia. lib.6. pag.104.2. D

Decimum, Rės aliæ benedictæ ritu Catholico.

De agnis Dei, de cereis & ſale benedicto, de pane benedicto. antiquitas ritus. exẽpla quædã. lib.6.106.2. E

Vndecimum, Pia amuleta collo ſuſpenſa.

Quæ requirantur ne ſint ſuperſtitioſa.

Duodecimum, Pulſatio campanarum.

Experientia quotidiana. Exemplum mirabile ex Petro Cluniacenſi. confeſſiones maleficarum.

Cauendum à duobus Lamiarũ mendaciis, vt illic. Refellitur vulgi opinio de campanarũ baptiſmo. Hæretico-

Digitized by Google

reticorum ſtropha quotidiana. li.6. pag.110.2.D

Capitularis Caroli Magni locus explicatus. Benedictioni aliquando tributum nomen baptiſmi, vt apud Iuonem Carnutenſ.

Benedictionis Campanarum ritus defenſus contra hæreticos.

De efficacitate earum contra dæmones, in quo hæc ſit ſita? Petri Mexiæ error. Cur hæc remedia non ſemper efficacia? lib.6.pag.111.1.D

Cap.III. Quorumdam remediorum Eccleſiaſticorum, contra calumnias hæreticorum, maxime Georg. Godelmanni, defenſio.

Quidam non Iuriſconſulti, ſed rabulæ in cæremonias petulantes. lib.6.113.2. B

Defenſio exorciſmorum Eccleſiæ Catholicæ.

Oſtenditur ineptia & imperitia aduerſarij. Colliguntur multa eius mendacia. Oſtenditur in exorciſmo nihil magicum reperiri.

Sigillatim omnes eius ritus probantur & explicantur. lib.6.114.1.A

Defenſio ſalis benedicti. mendacia aduerſarij & fraus. Defenſio *aquæ benedictæ*. Benedictiones herbarum. Noua iterum aduerſarij mendacia.

Defenſio Agnorum Dei, alia iterum mendacia. lib.6.118.2.C

Defenditur benedictio balſami & olei. Ineptia aduerſarij formulam dicentis eſſe Magicam, detegitur.

Verbum exorciſo, & vſus defenditur. Vſi eo Apoſtoli. Cur non Chriſtus? baptiſmo peccata remitti.

Defenditur Extrema vnctio & benedictio olei infirmorum. lib.6.p.120.1.C

Schimidelini & Lerchemeri væſana conuicia.

Ex antiquitate probantur benedictiones variarum rerum, herbarum ſeu fructuum, Aquæ benedictæ, Chriſmatis, Panis & Salis.

Quæ vis ſit rerum Sacramentalium. lib.6. pag.121.2.C

Aliud iterum mendacium. Item alia & alia. lib.6.122.1.C

Reſpondetur argumentis quibuſdam Godelmanni. lib.6.122.2.B. Oſtenditur exorciſtarum ordinem in Eccleſia olim fuiſſe. B. Clemẽtis Rom. locus explicatus.

Defenditur cultus Venerabilis Euchariſtiæ, & in ea eſſe verum corpus Saluatoris Noſtri. Oſtenditur nihil in conſecratione nec cultu Magicum eſſe. lib.6. pag.123.2.A

Contra Ioſephum Scaligerũ defenditur, opera B. Dionyſ. Areopagitę adſcripta non eſſe Pſeudopigrapha. Superbia eius ante oculos ponitur ipſiuſmet verbis, & monetur reſipiſcere, ſeque deinceps gerere modeſtius, & ſapere humilius. lib.6. pag.124.1.C

Monita quædam pro Confeſſariis & pœnitentibus. lib.6.127.1.C

Finis Summariorum omnium.

Digitized by Google

HIC AVCTORES OMNES PROBATAE VEL IMPROBATAE FIDEI.

Theologi, Iuriſconſulti, Medici, Philoſophi, Phyſiologi, Hiſtorici, aliarumque ſcientiarum atque artium Profeſſores, qui huic Opere ſuam quoquomodo opellam ſubminiſtrarunt, ſerie Alphabetica recenſentur.

A

Abbas.
Abbas Spanheimenſis.
Abbas Vrſpengenſis.
Abdias Babylonicus.
AbeneZra.
Abenzoar de Abono.
Abraham Eſra F.
Abulenſis.
Accurſius.
Adamus Cronographus.
Ado Viennenſis.
Aeginera.
Aelianus.
Aemilianus.
Aemylius.
Aeneas Syluius.
Aerodius Aeſchines Orator.
Aeſchylus.
Aetius de Afflictis.
Agathias.
Agricola.
Agrippa.
Ahias.
Aimericus.
Aimoinus Monachus.
Alanus.
Albanus.
Albericus.
Albertus Magnus.
Albertus de Roſâte.
AlbumeZar.
Alchindus.
Alciatus.
Alcimus Auitus.
Alcocerinus.
Alexander.
Alexander ab Alexãdro.
Alexander Neapolitanus.
AlgaZer.
Aloyſius Cadamuſtus.
Altuſius.
Aluares.
Aluerinus.
Amatus Luſitanus.
Ambroſius.
Ammianus Marcellinus.
Ananias.
Anaſtaſius Bibliothecarius.
Anaſtaſius Nycenus.
Anaſtaſius Sinaita.
Ancharanus.
Andernacus.
Andreas Cataneus.
Andreas Laurentius.
Angela de Fulgino.
Angelomus.
Angelus Caninius.
Angelus de Aretio.
Angelus de Clauaſio.
Angles.
Anicius Seuerinus.
Annales Boiorum.
Ansbertus.
B. Anſelmus.
Anſelmus Parmenſis.
Antoninus.
Antonius Mirandulanus.
Antonius Senenſis.
Aphrodyſaus.
Aphthonius de Apoldia.
Appianus Alexandrinus.
Apollodorus.
Apollonius Rodius.
Apollonius Thyaneus.
ApomaZar.
Aponenſis.
Apuleius.
Aquila.
Aragonius.
Archidiaconus.
Archãgelus Mercenarius.
Ardoinus.
Arethas Cappadox.
Aretinus.
Aretius.
Areualus.
Arfoncinus.
Arias Montanus.
Ariſtarchus.
Ariſtaenetus.
Ariſtophanes.
Ariſtoteles de Arles.
Arlunus.

Ar-

Digitized by Google

Armylla.
Arnaldus Albertus.
Arnobius.
Arnoldus Villanouanus.
Arnouus.
Artemidorus.
Aſcanius Centorius.
Athanaſius.
Athenæus.
Athenagoras.
Auerroes.
Aufrerius.
Auguſtinus.
Auicema.
Aurelianus.
Auſonius.
Aymon.
Azo.

B

BACONVS.
Baiardus.
Baleus.
Balduinus.
Baldus.
Balſamon.
Banarolus.
Bannes.
Baptiſta de Portà.
Barbatius.
Bardeſanes.
Baronius.
Bartholomæus Raymūdi.
Bartolus.
Baſilius.
Baſinus.
Baſſolus.
Battiades.
Bebenburcius.
Becanus.
Beccius.
Beda.
BeetZius Carmelita.
Bellamera.
Bellarminus.
Belleforeſtus.
Belliolanus.
Bellonus.
Bencius.
Benedictus.
Benuenius.
Ben Natan.
Benno Berberius.
Bernardinus.
Bernardus.
Bernardus Comenſis.
Bernardus Luxēburgicus.
Beroſus.
Berous.
Bertachinus.
Bertramus.
Benterus.
Beza.
Bielski.
Biermannus.
Binsfeldius.
Biringuccius.
BiZarus.
Blancus.
Blaſius Melaneſius.
Blondus.
Blaſius Bocacius.
Bodinus.
Boerius.
Boetius.
Boethus.
Bokelius.
Bologninus.
Bonacoſſius.
Bonardus.
Bonauentura.
Bonfinius.
Bononienſes.
Borcolt.
Borromæus.
Boſius.
Boſſius.
Bouchiarius.
Boyck.
Brachefcus.
Bredenbachius.
Breſlayus.
Brianſonus.
Briardus.
Briſſonius.
Brocardus.
Brodæus.
Brunor. à Sole.
Brunus.
Bucananus.
Buccaferrius.
Bucoldianus.
Budæus.
Iul. Caſ. Bulengerus.
Bungey.
Burchardus.
Burſatus.
Buſtamantius de Butrio.
Buzæus.

C

CACCIALVPVS.
Capolla Ceſalpinus.
Ceſar.
Ceſarius.
Caietanus.
Calcagninus.
Calchidius.
Calchondilas Dylas.
Callimachus.
Calliſthenes.
Calpurnius.
Caluinus.
Cambdenus.
Camerarius.
Campegius.
Campeſtres.
Campianus de Canario.
Caniſius.
Cantipratenſis.
Capella Toloſ.
Capitolinus.
Capitolarium.
Caroli Magni.
Capreolus.
Capricius.
Cardanus.
Cardinalis.
Carlerius.
Carolina conſtitutio.
Carranza.
Carrerius.
Cartarius.

Digitized by Google

Caſonus.
Caſſianus.
Caſſiodorus.
Caſtameda.
Caſtrius.
Catharinus.
Cato.
Catullus.
Cedrenus.
Celſus.
Cephalus.
Cermiſonus.
Chaldæus Paraphraſtes.
Cappeauuille.
Charon.
Charondas.
Caſſaneus.
Cheremon.
Chieza.
Chopinus.
Chryſoſtomus de Chuſa.
Chytreus.
Chicchus Eſculanus.
Cicero.
Ciruelus.
Citradinus.
Clarus.
Claudianus.
Claudius Prior.
Clauerius.
Clemens Aleſſandrinus.
Clemens Romanus.
Climachus.
Cochlæus.
Cœlius Aurelianus.
Coignetus.
Colenucius.
Columella.
Columna.
Cominæus.

Concilia.
Agathenſe.
Ancyoanum.
Antiſiodorenſe.
Aquileienſe.
Auguſtanum.
Bracharenſe.
Cabilonenſe.
Carthaginenſe.
Colonienſe.
Conſtantienſe.
Conſtātinopolitanum.
Eliberitanum.
Ilerdenſe.
Laodicenum.
Lateranenſe.
Mediolanenſe.
Moguntinum.
Nannetenſe.
Nicænum.
Remenſe.
Romanum.
Senonenſe.
Toletanum.
Triburienſe.
Tridentinum.
Turonenſe.

Conciliator differentiarū.
Condronchus.
Conimbricenſes.
Conradus.
Conſtantinus.
Conſtantinus Presbyter.
Contarenus.
Corneus.
Corpus Iuris ciuilis et Canonici.
Corraſius.
Corrozetus à Coſta.
Cotta.
Couarruuias.
Crauetta.
Creſpetus.
Crinitus.
Cromerus.
Cteſias.
Cujacius.
Cumanus.
Curæus.
Curopalates.
Q. Curtius.
Cuſanus.
Cuſpinianus.
Cynus.
Cyprianus.
Cyrillus Alexandrinus.
Cyrillus Hieſolymitanus.
Cyrillus Monachus.

D

DAMASCENVS.
Damaſus.
Damhoderus.
Danæus.
Decianus.
Decius.
Delgadus.
Demoſthenes.
Diaz.
Didymus.
Dinothus.
Diodorus Siculus.
Diogenianus.
Dion Caſſius.
Dion Sophiſta.
Dionyſius Areopagita.
Dionyſius Athenienſis.
Dionyſius Carthuſianus.
Dionyſius Cato.
Dionyſius Corinthius.
Dionyſius Halycarnaſſæus.
Dioſcorides.
Dodechinus.
Dodonæus.
Donatus.
Duarenus.
Dubrauius.
Duditius.
Duenias.
Dulcis.
Durandus.
Duris.
Dynus.

E

ECKIVS.
Egnatius.
Eiſingrinius.
Eleazarus.
Ennius.
Ephrem.
Epicharmus.

Epi-

Digitized by Google

Epiphanius.
Eraſmus.
Eraſtus.
Eſpencæus.
Euagrius.
Eucherius.
Eugubinus.
Eumolpus.
Eunapius.
Euodius.
Euonymus.
Euripides.
Euſebius.
Euſtathius.
Euthymius.
Eutychianus.
Euuichius.

F

FABIANVS.
Fallopius.
Fanianus.
Farinacius.
Fauorinus.
Fazellus.
Felicianus.
Felinus.
Ferdinando del Caſtillo.
Fernellus.
Ferrarius.
Ferrerius.
Ferretus.
Ferronius.
Ferus.
Feſtus Pompeius.
Feuardentius.
Fichardus.
Ficinus.
Fincelinus.
Florimũdus de Remundis.
Folbertus.
Fontanus.
Forcatulus.
Forlinius.
Fracaſtorius.
Franciſcus Arias.
Franciſcus Georgius.
Franciſcus Picus Mirandulanus.
Franciſcus de Puteo.
Friburgenſes.
Froiſſardus.
Fulbertus Carnutenſis.
Fulginas.
Fulgoſus.
Fumus.

G

GABRIELVS.
Gaillardus.
Galenus.
Gandinus.
Garbus.
Garibay.
Garembertus.
Garzonius.
Gazæus.
Gazonius.
Geber Arabs.
Gellius.
Gemma.
Gennadius.
Georgius Venetus.
Gerſon.
Giarcharus.
Giegorgieuizius.
Gigas.
Giraldus Cambrenſis.
Glycas.
Godelmannus.
Godofredus.
Gomara.
Gometius à Miedis.
Gomezius.
Gondiſſaluus.
Graſſius.
Grammaticus.
Gratarolus.
Gratianus.
Gratus.
Gregoras.
Gregorius Cæſarieñſis preſbyter.
Gregorius Magnus.
Gregorius Nazianzenus.
Gregorius Nyſſenus.
Gregorius Thaumaturg⁹.
Gregorius Turonenſis.
Gretzerus.
Greuinus.
Grillandus.
Grucerus.
Gruterus.
Guaguinus.
Guenara.
Guibertus.
Guido.
Guido Carmelita.
Guido Papa.
Guilhelmus Conſtantinus.
Guilhelmus de monte laudino.
Guilhelmus Neubrigẽſis.
Guilhelmus Pariſienſis.
Gundizaluus Ferdinãdus de Corduba.
Gunzalus Mendezius.
Guicciardinus.

H

HADRIANVS.
Hagen, aliàs, de Indagine.
Haitonus.
Halenſis.
Halliacenſis Cardinalis.
Harmenopulus.
Hauportius.
Hegeſippus.
Helenus Syracuſius.
Helias.
Helinandus.
Heliodorus.
Helmoldus.
Henricus Cornelius.
Henricus de Firmaria.
Henricus de Haſſia.
Henricus Theutonicus.
Henriquez. Heraclides.
Heraldus.
Herculanus.
Herodotus.
Heſiodus.
Heſſelius.

He-

Digitized by Google

Heſychius.
[illegible]
Hilarius.
Hildegardus.
Hincmarus Rhemenſis Archiepiſcopus.
Hippocrates.
Hippolytus Martyr.
Hippolytus de Marſiliis.
B. Hieronymus.
Hieronymus Emſerus.
Hieronymus de [illegible].
Hieronymus [illegible].
[illegible]
Homerus.
Honorius Auguſtodunenſis.
Horatius.
[illegible]
Horozadus.
[illegible]
Hoſius Cardinalis.
Hoſtienſis.
Hotomanus.
[illegible]
Hucbaldus Elnonenſis.
Hugo Aetherianus.
Hugo Cardinalis.
Hugo Floriacenſis.
Hugo Victorinus.

Iacobus à S. Georgio.
Iamblichus.
Ianſenius.
Ianus [illegible].
Iaquerius.
[illegible]
[illegible]
B. Ignatius.
Ignatius Loyola.
Ignatius monachus.
Igneus.
Imola.
[illegible]
Ingolſtadienſes.
Innocentius.
Ioachimus à [illegible].
Ioannes Andreas.
Ioannes Baptiſta Neapolitanus.
Ioannes Diaconus.
B. Ioãnes Hieroſolymitanus Patriarcha.
Ioannes Leo.
Ioannes [illegible].
Ioannes Maria C[illegible]ſtellanus.
Ioannes Monachus.
Ioannes à Roias.
Ioannes de Rupeſciſſa.
Iornandes.
Ioſeph. Carnitoſ[illegible].
Ioſeph Caſtilienſis.
Ioſeph filius Car[illegible].
Ioſephus.
Ioſephus Ludouic[illegible].
Ioſephus Stephanus.
Iouius.
Irenaeus.
R. Iſaac.
Iſernias.
Iſidorus.
Iulianus Chaldaeus Philoſophus.
Iulianus Toletanus.
Iulius Firmicus.
Iulius Obſequens.
Iunius.
Iuſtinus Hiſtoricus.
Iuſtinus Martyr.
Iuuenalis.
Izacius.

K

KEMNITIUS.
Kempenſis.
[illegible]
Kimchi.
[illegible]
Kranzius.

L

LACINIUS.
Lactantius.
Laertius.
Lambertus Schafnaburgenſis.
Lambinus.
Lampridius.
Lancellotus.
Lanfrancus.
Langius.
Lauatherus.
Laurentius Iuſtinianus.
Laurentius Valla.
Ledeſma.
Leges Friſonum.
Leges Longobardorum.
Leges Salicae.
Leges XII. Tabularum.
Leloyerius.
Lemnius.
B. Leo.
Leo Auguſt[illegible].
Leo Baptiſta [illegible].
Leſſius.
Libanius.
Liberalis.
[illegible]
Lichtenbergius.
Licinius Ruff.
Lindanus.
Lipomanes.
Lipſius.
Liſiardus.
T. Liuius.
Lobelius.
Lombardus.
Longinus.
Lucanus.
[illegible]
Lucianus.
Lucilius.
Lucretius.
Luithprandus.
Lutherus.
Lycheus.
Lycophron.

Ly-

Lycoſthenes.
Lyranus.
Lyrinenſis.

M

MACÆVS.
B. Macarius.
Macrobius.
Maffeus.
Magiſter.
Magius.
Maior.
Maldonatus.
Maluetius.
Mancinus.
Manilius.
Mantua Benauid.
Mantuanus.
Marbachius.
Marbodeus.
B. Marcellinus.
Marcellinus Comes.
Marcellus Empiricus.
Marcus Venetus.
Marianus.
Marianus Scotus.
Marincus Siculus.
Marſilius.
Marſilius Cagnatus.
Marſilius Theologus.
Martianus Capella.
Martinus Ignatius.
Martinus Martinius.
Martinus Polonus.
Marullus.
Maſcardus.
Maſſeus.
Maſſonus.
Matthæus.
Matthiolus.
Maxia.
Maximinus.
Maximus Taurinenſis.
Maximus Tyrius.
Mederus.
Medina.
Meierus.
Melanchthon.
Ioan Meletius.
Mexander.
Menchaca.
Mendoza.
Mengus.
Menochius.
Mercenarius.
Merenda.
Meſſalinus.
Meſue.
Metaphraſtes.
Mexia.
Michaelius.
Michael Montanus.
Micquelus.
Micraelius.
Milichius.
Minutius.
Mixaldus Monlucius.
Mocenicus.
Molina.
Molinæus.
Molinetus Valencenſis.
Mollerus.
Moncada.
Monſtreletus.
Montanus.
Monticella.
Morigia.
Moronus.
Moſes Maymonides.
Munſterus.
Muſculus.
Mutius.
Mynſingerus.
Myrtilus.

N

NACLANTVS.
Nangiacus.
Natalis Comes.
Natta.
Nauarrus.
Nauclerus.
Nauſea.
Nellus.
Nemeſianus.
Nepos.
Nicander.
Nicephorus.
Nicetas.
Nicolaus Leonicenus.
Niderius.
B. Nilus.
Niphus.
Nogerius Epiſcopus.
Nonnius Marcellus.

O.

OCKAM.
Octauianus.
Odofredus.
Oecolampadius.
Oecumenius.
Olaus Magnus.
Odendorpius.
Oldradus.
Oleaſter.
Oliuarius.
Olympiodorus.
Ondedus.
Orikelus.
Onuphrius.
Oppianus.
Optatus Mileuitanus.
Oranus de Cibellis.
Origenes.
Orozcus.
Orpheus.
Oſiander.
Oſbertus.
Oſorius.
Ouidius.

P.

PACHIMERIVS.
Pacianus.
Pagninus.
Palatius.
Palingenius.
Palladius.
Paludanus.

Pamelius.
Panhormita.
Panormitanus.
Paracelſus.
Paraus.
Paradinus.
Papinius Manto.
Paponius.
Paris de Puteo.
Parienſis Facultas.
Parrhaſius.
Patauini.
Patauinus.
Paterculus.
Patritius.
Paulinus.
Paulus Diaconus.
Paulus, Iuriſconſultus.
Pauſanias.
Peguerus.
Peltanus.
Penna, ſiue Pegna.
Peregrinus.
Pererius.
Peres de Portillo.
Pernumia.
Rob. Perſcrutator.
Perſonalis.
Peruſinus.
Petrarcha.
Petronius Albiter.
Petrus Albinus.
Petrus de Arca.
Petrus Bleſenſis.
Petrus de Bonauentura.
Petrus Bonus.
Petrus Cluniacenſis.
Petrus Damiani.
Petrus Faber.
Petrus Gerardus.
Petrus Gregorius.
Petrus Leonius.
Petrus Martyr.
Petrus de Palude.
Petrus de Tarentaſia.
Peucerus.
Pherecydes.
Philaſtrius.
Philippus presbyter.
Philiarcus.
Philo Iudaus.
Philiponus.
Philoſtratus.
Phlegon.
Photius.
Picatrix Hiſpanus.
Pictorius.
Picus Mirandulanus.
Pierius.
Pietas.
Pindarus.
Pineda.
Pithœus.
Io. Plateanus.
Plateau Tornacenſis.
Platina.
Plato.
Plautus.
Plaza.
Pletho.
Plinius.
Plotinus.
Plotus.
Plutarchus.
Polemon Athenienſis.
Politianus.
Pollux.
Polyanus.
Polybius.
Policronius.
Polydorus Virgilius.
Pomerius.
Pomponatius.
Pomponius Latus.
Pomponius Mela.
Poncetus.
Pontanus.
Ponzinibius.
Porphyrius.
Portius.
Prapoſitus.
Prieras.
Primaſius.
Primodains.
Prochorus.
Proclus.
Procopius.
Propertius.
B. Proſper.
Prudentius.
Pſellus.
Ptolomaus.

Q

QVINQVABOREVS.
Quintilianus.

R

RABANVS.
Rabbenus Haccados.
Rabus.
Radeuicus.
Radulphus.
Rauardus.
Rambam.
Ranconetus.
Ranulphus.
Raſis.
Raymundus Lullus.
Raynerus.
Recanath.
Remigius.
Renatus des Fons.
Reynardus.
Rhegino.
Rhenanus.
Rhodiginus.
Ribadeneyra.
Ribera.
Richardus.
Richardus de Mediauilla.
Richeaumaus.
Rickelius Carthuſianus.
Rickhius.
Riminaldus.
Riplay.
Ritius.
Riuius.
Mart. de Roa.
Robertus.

Ro-

Rolandus à Valle.
Romanus.
Ronſſaus.
Roſarius.
Roſella.
Rubeus.
Ruffinus.
Ruinus.
RuZius.
Rupertus.

S

SAA.
Sabellicus.
Sabinus.
Sabadias.
Salicetus.
Salisberienſis.
Salonius.
Saluator.
Sancius.
Sanctiſtorius.
Sanderus.
Sarmenta.
Sasbautius.
Sauonarola.
Saxo Danus.
Saxo Grammaticus.
Saya.
Scaliger vterque.
Scardeonius.
Schentz.
Schola Pariſienſis.
Scotus.
Segnius.
Selneccerus.
Seneca Philoſophus.
Seneca Poeta.
Serarius.
Serenus.
Seruius.
Seruius Honoratus.
Seuerinus.
Sextus Empyricus.
Sextus Pompeius.
Sibylla.
Sibyllanus.
Siculus.
Siffridus presbyter.
Sigisbertus.
Sigiſmondus liber Baro.
Sigonius.
Silius Italicus.
Siluanus.
Simancas.
Simeon Ben-IoaZ.
Simonetta.
Simonides.
Sirenius.
Sixtus ab Heminga.
Smidelinus.
Sminlerus.
Socinus.
Socrates.
Solinus.
Sophocles.
Sophronius.
Sotus.
Sozomenus.
Spartianus.
Speculator.
Spinaus.
Spinoſa.
Spirillus.
Spondanus.
Sprengerus.
Squillacenſis.
Staphylus.
Stapletonus.
Statius.
Stella.
Stellatus.
Stenchus Eugubinus.
Stobaus.
Strabo.
Strabus.
Studius.
Stumphius.
Suares.
Suetonius.
Suidas.
Suingerus.
Sulpitius.
Surius de SuZario.
Syluester.
Symmachus.
Symphorianus Medicus.
Syneſius.
Syngellus.

T

TABIENA.
Tacitus.
Tagautius.
Taiſnerus Athenſis.
Tatianus Aſſyrius.
Tauladanus.
Tegaus.
Tegnius.
Terentianus Maurus.
Tertullianus.
Teukesberg.
Themiſon.
Theocritus.
Theodoretus.
Theodoritus.
Theodorus Lector.
Theon.
Theophanes.
Theophilus.
Theophraſtus.
Theophylactus.
Theſaurus vita humana.
Theutus.
B. Thomas.
Thomas Anglicus.
Thomas Brabantinus.
Thomas Morus.
Thomas VValdenſis.
Thuanus.
Tibullus.
Tignoſus.
Timon.
Tiraquellus.
Toletus.
Tookerus.
Torquemada.
Toſtatus.
Trallianus.
Trapezuntius.
Treuiſanus.
Tricaſſius.

Digitized by Google

Trizius.
Triſmegiſtus.
Thritemius.
Turnebus.
Turrecremata.
Tyconius.
Tyræus.
Tzetzes.

V

VAIRVS.
Valenzia.
Valerius Flaccus.
Valerius Maximus.
Valeſcus Tarentaſius.
Valiſcius.
Valtrinus.
Vamoccius.
Varro.
Vaſæus.
Vatablus.
Vega.
Vegetius.
Venatorius.
Veracrucius.
Veſembechius.
Victor Vticenſis.
Fr. Victoria.
Petrus Victorius.
Hier. Vida.
Viguerus.
Villalocus.
Villamontius.
Villaſpandæus.
Villichius.
Vincentius Belluacenſis.
Virgilius.
Vivunnius de Vitalinis de Vitriaco.
Vitruuius.
Viualdus.
Viues.
Viuius.
Vlpianus.
Vlricus Molitor.
Volaterranus.
Vopiſcus de Voragine.
Vorillonus.
Vrrea.
VVeſtcapellanus.
VValdenus.
VVierus.
VVimpina.
VVitichindus.
VVilpellus.

X

XENOPHON.
Xiphilinus.
Xiſtus Senenſis.

Y

YVO.

Z

ZAccharias Vicecomes.
Zamaloa.
Zammarinus.
Zanetinus.
Zarate.
Zazius.
Zerbus.
Ziletus.
Zoar.
Zonaras.
Zoroaſter.
Zozimus.
Zuinglius.

Digitized by Google

ELENCHVS LOCORVM OMNIVM SACRAE SCRIPTVRAE,

Qui ab Auctore vel paſſim citantur, vel vt plurimum explicantur.

GENESIS.

Cap. 1 v. 11. Germinet terra herbam virentem, & facientem ſemen. pag. 636.2. A

Eod. 14. Et tempora, & dies, & Annos. 570.1. A

Eod. 16. Luminare maius vt præeſſet diei. 12.1. A

2.20. Appellauitque Adam nominibus ſuis cuncta animantia. 52.1. A

3.15. Inimicitias ponam inter te & mulieré, & ſemen tuum, & ſemen illius. 1129.2. B

Eod. 22. Nunc ergo ne fortè mittat manum ſuam, & ſumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternum. 194.1. A

6.2. Videntes filij Dei filias hominum, quòd eſſent pulchræ, acceperunt ſibi vxores. 146.2. C

Eod. 3. Eruntque dies hominum centum viginti annorum. 192.2. C

Eod. 11. Corrupta eſt terra coram Deo, &c. 11.2. D

15.12. Cumque ſol occumberet, ſopor irruit ſuper Abram, & horror magnus & tenebroſus inuaſit eum. 493.2. A

16.5. Iudicet Dominus inter te & me. 605.1. A

19.26. Reſpiciensque vxor eius poſt ſe, verſa eſt in ſtatuã ſalis. 177.1. C

22.12. Dixitque ei: Ne extendas manum tuã ſuper puerũ, &c. 491.1. D

28.12. Viditque in ſomnis ſcalã ſtantem ſuper terram, & cacumen illius, &c. 193.2. A

32.1. Fueruntque ei obuiam Angeli Dei. 268.1. C

37.10. Quod cum patri ſuo, & fratribus retuliſſet, increpauit eum pater ſuus, & dixit: Quid ſibi vult hoc ſomnium quod vidiſti? 497.1. A

41.15. Vidi ſomnia, nec eſt quiediſſerat, quæ audiui te ſapientiſſimè coniicere. 5.1. D

EXODVS.

Cap. 3. v. 2. Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi. 491.1. B

Eod. 3. Vadam, & videbo viſionem hanc magnam, quare non comburatur rubus. 178.1. C

7.1. Et Aaron frater tuus erit propheta tuus. 480.2. D

Eod. 11. Vocauit autem Pharao ſapientes & maleficos. 6.1. A

Ibid. Fecerunt etiam ipſi per incantationes Ægyptiacas, & arcana quædam ſimiliter, proieceruntque ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dracones. 102.1. A

8.18. Feceruntque ſimiliter malefici incantationibus ſuis, vt educerent ſciniphes, & nõ potuerunt. 102.1. C

12.12. Et in cunctis diis Aegyptiorum faciam iudicia ego Dominus. pag. 478.2. A

13.9. Et erit quaſi ſignum in manu tua. 53.2. D

14.31. Et manum magnam, quam exercuerat Dominus contra eos. 58.2. C

22.18. Maleficos non patieris viuere. 739.2. C

23.5. Si videris aſinum odientis te iacere ſub onere. 491.2. C

28.15. Rationale quoque iudicij facies, &c. 486.2. B

Eod. 30. Pones autem in rationali iudicij doctrinam & veritatem, &c. 739.1. E

Digitized by Google

LEVITICVS.

CAp.8.v.8. Quod aſtringens cingulo, aptauit rationali, in quo erat doctrina & veritas. 487.2.C.D

16.7. & ſeqq. Duos hircos ſtare faciet coram Domino in oſtio Tabernaculi teſtimonij: mittenſque ſuper vtrunque ſortem, vnam Domino, & alteram capro emiſſario: cuius exierit ſors Domino, offeret illum pro peccato: cuius autem in caprum emiſſarium, ſtatuit eum viuum corã Domino, vt fundat preces ſuper eum, & emitat eum in fortitudinem. 595.1.B.C

18.21. De ſemine tuo non dabis, vt cõſecretur idolo Moloch. 430.2.A

19.26. Non augurabimini, nec obſeruabitis ſomnia. 592.2.D

Eod.31. Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos. 574.1.B. lib.6.32.2.D

20.6. Anima, quæ declinauerit ad ariolos & magos, & fornicata fuerit cum eo, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi ſui. lib.6.32.2.D

Eod. vlt. Vir, ſiue mulier, in quibus pythonicus, vel diuinationis fuerit ſpiritus, morte moriatur. 539.2.D

26.1. Non facietis vobis idolum & ſculptile, nec titulos erigetis, nec inſignem lapidem ponetis in terra veſtra, vt adoretis eum. 552.1.B

NVMERI.

Cap.12.v.6. Si quis fuerit inter vos propheta Domini, in viſione apparebo ei, vel per ſomnium loquar ad eum. pag.494.2.A

23.23. Non eſt augurium in Iacob, nec diuinatio in Iſrael. 554.1.C

24.1. Nequaquam abiit, vt ante perrexerat, vt auguriũ quæreret. 5.1.A

27.21. Pro hoc, ſi quid agendum erit, Eleazar ſacerdos conſulet Dominum. 485.1.A

29.1. Quia dies clangoris eſt & tubarum. lib.6.112.2.D

DEVTERONOMIVM.

Cap.6.v.8. Ligabis ea quaſi ſignum in manu tua, eruntque & mouebũtur inter oculos tuos. 53.2.D

13.3. Vt palàm fiat vtrùm diligatis eum, an non, in toto corde, & in tota anima veſtra. 433.1.E

Eodem 8. Nec parcat ei oculus tuus vt miſerearis eius, aut occultes eum, ſed ſtatum interficies. 818.1.B

17.6. In ore duorum, aut triũ teſtium peribit qui interficietur. 797.1.D

Eodem. Et facies quodcunque dixerint qui præſunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius. 649.1.C

18.10. Nec qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia atque auguria, &c. 5.1.A

Eodem 11. Nec ſit maleficus, nec incantator, nec qui pithones cõſulat, nec diuinos. 533.2.B

Eodem 15. Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis ſicut me ſuſcitabis, &c. 483.1.C

28.54. Inuidebit fratri ſuo, & vxori, quæ cubat in ſinu ſuo. 341.1.E

31.2. Centum viginti annorum ſum hodiè: non poſſum vltrà ingredi & egredi. 192.2.C

32.1. Audite cęli, quæ loquar, audiat terra verba oris mei. 11.2.D

Eodem 39. Ego occidam, & ego viuere faciam: percutiam, & ego ſanabo. 124.1.D

33.8. Perfectio tua, & doctrina tua viro ſancto tuo. pag.488.2.B

IVDICVM LIBER.

Cap.3.v.16. Qui fecit ſubi gladium ancipitem, habentem in medio capulum longitudinis palmæ manus. 153.1.C

5.20. De cœlo dimicatum eſt contra eos, ſtellæ manentes in ordine & curſu ſuo, aduerſus Siſaram pugnauerunt. 570.2.D

7.13. Cumque veniſſet Gedeon, narrabat aliquis ſomnium proximo ſuo. 494.1.D

Digitized by Google

Eodem 22. Et nihilominus inſiſtebant trecenti viri buccinis perſonantes. 219.2. E

I O S V E.

Cap.5. v.13. Cùm autem eſſet Ioſue in agro vrbis Iericho, leuauit oculos & vidit virum ſtantem contra ſe euaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum, & ait: Noſter es, an aduerſariorum? 497.1. A

I. R E G V M.

Cap.2.v.6. Dominus mortificat, & viuificat, deducit ad inferos, & reducit. 124.1. D

Eodem 30. Loquens locutus ſum, vt domus tua, & domus patris tui miniſtraret, &c. 818.1. D

3.9. Qui conſurgens abiit ad Heli, quia Dominus vocaret puerum, & ait ad Samuelem: Vade, & dormi, &c. 497.1. B

9.9. Qui enim Propheta dicitur hodie, vocabatur olim videns. 481.1. B

10.11. Num & Saul inter Prophetas? 480.2. C

11.6. Et inſiliuit ſpiritus Domini in Saul. 482.1. B

15.22. Nunquid vult Dominus holocauſta & victimas, & non potius vt obediatur voci Domini? Melior eſt enim obedientia quàm victima, & auſcultare magis, quàm offerre adipem arietum. 655.1. B

16.14. Exagitabat eum ſpiritus nequam. 436.1. C

Eodem vlt. Quandocunque Spiritus Domini malus arripiebat Saul, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu ſua, & refocilliabatur Saul, & Leuiùs habebat. recedebat enim ab eo ſpiritus malus. 304.1. A

18.10. Inuaſit ſpiritus Dei malus Saul, & prophetabat in medio domus ſuæ. 480.2. C

19.16. Inuentum eſt ſimulacrum ſuper lectum, & pellis caprarum ad caput eius. 154.2. E

23.9. Quod cùm Dauid reſciſſet, quia præpararet ei Saul clàm malum, dixit ad Abiathar ſacerdotem: Applica ephod. 488.1. D

24.13. Iudicet Dominus inter me & te, & vlciſcatur me Dominus ex te. 605.1. A

28.6. Conſuluitque Dominus & non reſpondit ei neque per ſomnia, neque per ſacerdotes, neque per Prophetas. 489.1. C. 490.1. C

Eodem 7. & 8. Quærite mihi mulierem habentem pythonem, & vadam ad eam, & ſciſcitabor per illam. Et ait illi Diuina mihi in pythone. 539.2. C

Eodem 4. Et intellexit Saul quòd Samuel eſſet, & inclinauit ſe ſuper faciem ſuam in terra, & adorauit. 215.2. C

Eodem 13. Et Deus receſſit à me, & exaudire me noluit, neque in manu prophetarum, neque per ſomnia. 493.2. C

II. R E G V M.

Cap.2.v.14. Dixitque Abner ad Ioab: Surgant pueri, & ludant coram nobis. 612.1. E

14.14. Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur. 252.1. D

III. R E G V M.

Cap.3. v.12. Et dedi tibi cor ſapiens & intelligens, in tantum vt nullus ante te ſimilis tui fuerit. 453.2. C

8.39. Quia tu noſti ſolus cor omnium filiorum hominum. 527.2. C

Eod.36. At ille noluit percutere. cui ait. Quia noluiſti audire vocem Domini, ecce recedet à me, & percutiet te leo. 484.2. B

Eod.42. Quia dimiſiſti virũ dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius. lib.6. 130.2. D

22.22. Et ille ait: egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Et dixit Dominus: decipies, & præualebis: egredere, & fac ita. 429.2. E

IV. R E G V M.

Cap.1. v.2. Ceciditque Ochozias per can-

Digitized by Google

cancellos cænaculi ſui, quod habebat in Samaria, & ægrotauit. lib.6. 131.1. C
3. 15. Cumque caneret pſaltes, facta eſt ſuper eum manus Domini. 493. 1. B
9. 22. Adhuc fornicationes Iezabel matris tuæ & veneficia eius multa vigent. 5.2. A
Eod.25. Quod Dominus onus hoc leuauerit. 491.2 D. E
19. 35. Venit Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorũ octoginta quinque millia. 277.2. B
22. 14. Ierunt itaque Helcias Sacerdos, & Ahicam, & Achobor, & Sapham, & Aſaia ad Holdam prophetidem. 490.1. D
23. 10. Vt nemo conſecraret filium ſuum, aut filiam per igem Moloch. 430.1. E.2. A

I. PARALIPOMENON.

Cap.12.v.8. Facies eorum quaſi facies leonis. * 579.2. B
16. 26. Omnes dij populorum idola. 3.1. B
Eod.33. Quia venit iudicare terram. 11.1. E
25.6. Vniuerſi ſub manu patris ſui, &c. Aſaph videlicet, & Idithim, & Heman. 480.2. B

II. PARALIPOMENON.

Cap.11. v.15. Qui conſtituit ſibi ſacerdotes excelſorum, & dæmoniorum, vitulorumque quos fecerat. 270.1. E
19.2. Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia iungeris. lib.6. 140.2. C
Eod. 6. Non enim hominis exercetis iudicium, ſed Domini. 607.1.E
20. 12. Deus noſter, ergo non iudicabis eos? in nobis quidem non eſt tanta fortitudo, vt poſſimus huic multitudini reſiſtere, quæ irruit ſuper nos. Sed cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad te. 706.2. C
24. 22. Videat Dominus, & requirat. pag. 605.1. A
33.6. Obſeruabat ſomnia ſectabatur auguria, maleficis artibus inſeruiebat, habebat ſecum magos, & incantatores. 4.2. D. E

TOBIAS.

Cap.6.v.8. Cordis eius particulã ſi ſuper carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum. 303.2. B
8. 2. Recordatus itaque Tobias ſermonum Angeli, protulit de caſſidili ſuo partem iecoris, poſuitque eam ſuper carbones viuos. 303.2.B
Eod.3. Tunc Raphael Angelus apprehendit dæmonium, & relegauit eum in deſerto ſuperioris Ægypti. 305.2. E
12.3. Dæmonium ab ea ipſe compeſcuit. 303.2. C
Eod.21. Et cùm hæc dixiſſet, ab aſpectu eorum ablatus eſt, & vltra eum videre non potuerunt. 289.1. D

IVDITH.

Cap.8.v.33. Vos autem nolo vt ſcrutemini actum meum, & vſque dum renunciem vobis, nihil aliud fiat, niſi oratio pro me ad Dominum Deum noſtrum. 459.2.C

ESTER.

Cap.4.v.4. Quod audiens, conſternata eſt: & veſtem miſit, vt ablato ſacco induerent eum: quam accipere noluit. 533.2. A
9.26. Atque ex illo tempore dies illi appellati ſunt Phurim, id eſt, ſortium, eo quòd Phur, id eſt, ors, in vrnam miſſa fuerit. 556.2. C

IOB.

Cap.1.v.12. Ecce vniuerſa quæ habet in manu tua ſunt, tãtum in eum ne extendas manum tuam. 429.2.D
Eod.16. Ignis Dei cecidit è cęlo, & tactas oues, pueroſque conſumpſit. 124.2. D
Eod.9. Repentè ventus vehemens irruit à regione deſerti. 271.2.C
Eod.7. Egreſſus igitur Satan à facie Do-

Digitized by Google

Domini percuſſit Iob vlcere peſſimo, à planta pedis vſque ad verticem eius. 409.1.D

4.13. In horrore viſionis nocturnæ, quando ſolet ſopor occupare homines, pauor tenuit me. 494.1.D

7.9. Sicut conſumitur nubes, & pertranſit: ſic qui deſcenderit ad infernum non aſcendet. 251.1.B

Eod.14. Terrebis me per ſomnia, & per viſiones horrore concuties. 494.1.D

9.22. Vnum eſt quod locutus ſum, & innocentem, & impium ipſe conſumit. 299.1.E

15.15. Et cœli nō ſunt mundi in conſpectu eius. 11.2.D

33.15. Per ſomnium aperit aures virorum, & erudiens eos inſtruit diſciplina, vt auertat hominem ab his quæ facit, &c. 494.1.E

37.7. Qui in manu omniū hominum ſignat, vt norint omnes opera ſua. 385.1.D

38.7. Cum me laudarent aſtra matutina ſimul, & iubilarent omnes filij Dei. 11.2.E

40.22.23. & 24. Nunquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia? Nunquid feriet tecum pactum, & accipies eum quaſi ſeruum ſempiternum? Nunquid illudes ei quaſi aui, aut ligabis eum ancillis tuis? 95.2.E

Eod.27. Memento belli: nec vltra addas loqui. 94.2.B

41.15. Cor eius indurabitur tanquam lapis, & ſtringetur quaſi malleatoris incus. 95.2.C

Eod.pen. Non eſt ſuper terra poteſtas, quæ comparetur ei, qui factus eſt, vt nullum timeret. 105.1.A

PSALMI.

1.v.1. Beatus vir, qui non abiit, &c. 39.2.C

2.10. Nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Apprehendite diſciplinam, ne quando iraſcatur Dominus, & pereatis de via iuſta. lib.6. 131.2.C

5.7. Perdes omnes qui loquūtur mendacium. 708.1.E

10. In Domino confido: quomodo, &c. 39.2.D

13.5. Trepidauerunt timore, vbi non erat timor. 649.2.B

15.5. Dominus pars hæreditatis meę, & calicis mei. 596.1.C

18.2. Et opera manuum eius annunciat firmamentum. 571.1.D

30.7. Odiſti obſeruantes vanitates ſuperuacuè. lib.6.132.1.D

32.6. Et ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. 12.1.B

37.6. Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas. Quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis ſapienter. 100.2.A

39.5. Beatus vir, cuius eſt nomen Domini ſpes eius; & nō reſpexit in vanitates & inſanias falſas. 477.2.A

57.5. Sicut aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis ſapienter. 141.1.C

71.18. Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui facit mirabilia ſolus. 104.2.C

77.39. Spiritus vadens, & non rediēs. 252.1.D

Eod.49. Immiſſiones per Angelos malos. 124.2.E

Eod.51. In Tabernaculis Chā. 57.2.E

90.5. & 6. Non timebis à timore nocturno. A ſagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano. 270.2.B

100. Miſericordiā & iudiciū. 39.2.D

102.5. Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. 191.2.C

Eod.15. Recordatus eſt quoniam puluis ſumus. 252.1.D

Eod.16. Et non cognoſcet amplius locum

Digitized by Google

cum ſuum. pag.252.1. D
Eod.19. Dominus in cœlo parauit ſedem ſuam. 117.2. C
103.3. Extendēs cœlum ſicut pellem. 570.1. E
Eod.7. Ab increpatione tua fugient: à voce tonitrui tui formidabunt. 12.1. A
Eod.20. In ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſyluæ. 271.2. C
Eod.26. Draco ille, quem formaſti ad illudendum ei. lib.6. 132.1. C
105.22. Mirabilia in terra Chā. 57.2. E
Eod.28. Et comederūt ſacrificia mortuorum. 539.2. C
Eod.29. Et irritauerunt eum in adinuentionibus ſuis. lib.6. 137.2. C
Eod.37. Et immolauerunt filios ſuos, & filias ſuas dæmoniis. 430.2. A
113.3. Mare vidit, & fugit: Iordanis cōuerſus eſt retrorſum, &c. 11.2. E
115.15. Pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius. 205.1. D
134.15. Simulacra Gentium argentū & aurū: os habēt, & nō loquentur: neque enim eſt ſpiritus in ore ipſorum. 31.2. D
135.4. Qui facit mirabilia magna ſolus. 104.2. C
146.4. Et omnibus iis nomina vocat. 52.1. B
148.14. Confeſſio eius ſuper cælum, & terram. 567.1. D

PROVERBIA.

Cap.1.v.9. Iuſtitiam, & Iudicium, & æquitatem. 485.2. B
Eod.32. Auerſio Paruulorum interficiet eos, & proſperitas ſtultorum perdet eos. 329.1. A
2.9. Tunc intelliges iuſtitiam, & iudicium, & æquitatem, & omnem ſemitam bonam. 485.2. B
16.10. Diuinatio in labiis regis, in iudicio non errabit os eius. 478.2. A
Eod. vlt. Sortes mittuntur in ſinum, ſed à Domino tēperantur. 529.2. D
17.24. In facie prudentis lucet ſapientia. 579.2. B
18.18. Contradictiones cōprimit ſors, & inter potentes quoque diiudicat. 595.2. A
23.33. Oculi tui videbūt extraneos, & cor tuū loquetur peruerſa. 558.2. B
30.17. Oculū, qui ſubſannat patrem, & qui deſpicit partum matris ſuæ, effodiat eum corui de torrentibus, & comedāt eū filij aquilæ. 435.2. E

ECCLESIASTES.

Cap.5. v.2. Multas curas ſequuntur ſomnia. 589.1. B
Eod.6. Vbi multa ſunt ſomnia, plurimę ſunt vanitates, & ſermones innumeri: tu verò Deū time. 588.1. E
8.1. Sapientia hominis lucet in vultu eius. 579.1. C
Eod.7. Quia ignorat prætterita, & futura nullo ſcire pōt modo. 567.2. D
10.14. Ignorat homo quid ante ſe fuerit; & quid poſt ſe futurum ſit, quis poterit id indicare? ibid.

SAPIENTIA.

Cap.4. v.11. Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius. 708.1. E
Eod.12. Faſcinatio nugacitatis obſcurat bona. 341.2. D

ECCLESIASTICVS.

Cap.2. v.13. Quicquid obtuleris ſacrificij ſale condies, nec auferes ſal fęderis Dei tui de ſacrificio tuo. 131.1. A
3.24.26.27. In ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius, non eris curioſus. Multos enim ſupplantauit ſuſpicio eorū, & in vanitate detinuit ſenſus illorum. Qui amat periculum, peribit in eo. 79.1. D
7.14. Noli velle mentiri omne mendacium: aſſiduitas enim illius non eſt bona. 708.1. E
9.3. Ne reſpicias mulierem multiuolam, ne fortè incidas in laqueum illius. 338.2. B
13.31. Cor hominis immutat faciem illius, ſiue in bona, ſiue in mala. 579.2. B

Digitized by Google

19. 21. Melior eſt homo, qui minuitur ſapientia, & deficiens ſenſu in timore, quàm qui abundat ſenſu, & trãſgreditur legem Altiſſimi. lib. 6. 137. 1. B
24. 5. 6. Accipies quoque ſimilam, & coques ex ea duodecim panes, quorum ſenos altrinſecùs ſuper menſam puriſſimam coram Domino ſtatues. 131. 1. B
31. 15. Nequius oculo quid creatum eſt? 341. 2. A
34. 1. Somnia extollunt imprudẽtes, quaſi qui apprehendit vmbram, & perſequitur verbum: ſic & qui attendit ad viſa mendacia. 583. 1. E
Eod. 5. Diuinatio erroris, & auguria mendacia, & ſomnia malefacientium, vanitas eſt. 554. 1. D
Eod. 6. Niſi ab Altiſſimo fuerit emiſſa viſitatio, ne dederis in illis cor tuum. 593. 1. D
38. 1. Honora Medicum propter neceſſitatem: etenim illum creauit Altiſſimus. A Deo eſt enim omnis medela, & à rege accipiet donationem. Diſciplina medici exaltabit caput illius, & in conſpectu magnatum collaudabitur. Altiſſimus creauit de terra medicamenta, & vir prudens non abhorrebit illa. lib. 6. 138. 1. E
46. vlt. Et poſt hoc dormiuit, & notũ fecit Regi, & oſtendit illi finem vitæ ſuæ & exaltauit vocem ſuam de terra in prophetia. 100. 2. E
48. 14. Et mortuum prophetauit corpus eius. 480. 1. D

ISAIAS.

Cap. 1. v. 13. Incenſum abominatio eſt mihi. Neomenias, & Sabbatum; & feſtiuitates alias non feram. Kalendas veſtras & ſolemnitates veſtras odiuit anima mea: facta ſunt mihi moleſta: laboraui ſuſtinẽs. 432. 1. E
2. 20. In die illa proiiciet homo idola argenti ſui, & ſimulacra auri ſui, quæ fecerat ſibi vt adoraret, talpas & veſpertiliones. 270. 1. E
3. 9. Agnitio vultus eorum reſpondit eis. pag. 579. 1. C
5. 5. Auferam ſepem eius, & erit in direptionem; diruam maceriã eius, & erit in conculcationem. 432. 1. E
Eod. 12. Cythara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiuiis veſtris: & opus Domini non reſpicitis, nec opera manuum eius conſideratis. 329. 1. D
8. 1. Sume tibi librũ grandẽ. 491. 1. D
Eod. 11. Sicut in manu forti erudiuit me. 585. 2. B
Eod. 19. Nunquid non populus à Deo ſuo requiret pro viuis à mortuis? 539. 2. E
9. 6. Paruulus enim natus eſt nobis, &c. 117. 2. C
13. 21. & 22. Et habitabunt ibi ſtruthiones, & piloſi ſaltabunt ibi. Et reſpondebunt ibi vlulæ in ædibus eius, & Sirenes, in delubris voluptatis. 270. 1. E
28. 15. Percuſſimus fœdus cũ morte, & cũ inferno fecimus pactum. 88. 1. B
29. 7. Et erit ſicut ſomnium viſionis nocturnę multitudo omnium Gentium. 493. 1. D
34. 14. Et occurent dæmonia onocentauris, & piloſus clamabit alter ad alterum: ibi cubauit lamia, & inuenit ſibi requiem. 270. 1. E
38. 1. Diſpone domui tuæ, quia morieris tu, & non viues. 223. 2. E
Eod. 5. Vade & dic Ezechiæ, &c. 491. 1. D
40. vlt. Qui autem ſperãt in Domino, mutabunt fortitudinem, aſſument pennas ſicut aquilæ. 191. 2. D
41. 23. Annunciate quæ ventura ſunt, & ſciem⁹, quia dii eſtis vos. 483. 1. E
44. 25. Ego ſum Dominus irrita faciens ſigna diuinorum, & ariolos in furorem vertẽs, conuertens ſapientes retrorſum & ſcientiam eorum ſtultam faciens. 568. 1. A
47. 9. Propter multitudinem maleficiorum tuorum. 767. 1. B
Eod. 10. Sapientia tua & ſcientia tua

hæc

hæc decepit te, &c. pag. 767.2.C
Eod. 13. Defeciſti in multitudine conſiliorum tuorum: ſtent, & ſaluent te augures cœli. ibid.
65.3. & 4. Qui immolant in hortis, & ſacrificant ſuper lateres: qui habitant in ſepulcris, & in delubris idolorum dormiunt. 494.1.A
Eod. 17. Ecce enim ego creo cœlos nouos, &c. 117.2.D

IEREMIAS.

Cap. 7. *v.* 18. Vt faciant placẽtas Reginæ cœli. 12.1.A
8.17. Ego mittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio. 141.1.D
10.2. Iuxta vias Gentium nolite diſcere: & à ſignis cœli nolite metuere. 567.2.C
Eod. 20. Tabernaculum meum vaſtatum eſt, omnes funiculi mei dirupti ſunt. 325.1.E
23.13. Et in prophetis Samariæ vidi fatuitatem: prophetabant in Baal. 478.1.C
Eod. 25. Audiui quæ dixerunt prophetæ, prophetãtes in nomine meo mendacium. ibid.
Eod. 33. Si igitur interrogauerit te populus iſte, vel propheta, aut ſacerdos dicens: Quod eſt onus Domini? dices ad eos: Vos eſtis onus. 491.2.D
27.9. Vos ergo nolite audire prophetas veſtros, & diuinos, & ſomniatores, & augures, & maleficos. 554.1.D
32.35. Vt initiarent filios ſuos & filias ſuas Moloch. 430.2.A
44.17. Vt ſacrificemus Reginæ cœli. 12.1.A

BARVCH.

Cap. 6. *v.* 42. Mulieres autem circundatæ funibus in viis ſedent, ſuccendentes oſſa oliuarum. Cùm autem aliqua ex ipſis, attracta ab aliquo tranſeunte, dormierit cum eo, proximæ ſuæ exprobrat, quòd ea non ſit digna habita, ſicut ipſa, neque funis eius diruptus ſit. 322.1.D

THRENI.

Cap. 4. *v.* 3. Sed & lamiæ nudauerunt mammam, lactauerunt catulos ſuos. 276.2.A

EZECHIEL.

Cap. 1. 3. Et facta eſt ſuper eum ibi manus Domini. 492.2.A
3.12. Et aſſumpſit me ſpirit⁹. 759.1.E
Eod. 14. Spiritus quoque leuauit me, & aſſumpſit me. ibid.
8.1. Et cecidit ibi ſuper me manus Domini Dei. 492.2.A
Eod. 3. Et emiſſa ſimilitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei, & eleuauit me ſpiritus inter terram & cœlum, & adduxit me in Ieruſalẽ, in viſione Dei, &c. 170.1.C
11.1. Et eleuauit me ſpiritus, &c. 493.1.B
20.31. Et in oblatione donorum veſtrorum, cum traducitis filios veſtros per ignem, &c. 550.2.B
21.21. Stetit enim Rex Babylonis in biuio, in capite duarum viarũ, diuinationem quærens, commiſcens ſagittas, interrogauit idola, extra conſuluit. Ad dexteram eius facta eſt diuinatio ſuper Ieruſalem. 478.2.A
27.11. Sed & Pygmæi, qui erant in turribus tuis. 153.1.A
33.22. Manus autem Domini facta fuerat ad me veſpere. 585.2.B
37.1. Facta eſt ſuper me manus Domini. 585.2.C
40.1. In ipſa hac die facta eſt ſuper me manus Domini, & adduxit me illuc. 493.1.B

DANIEL.

Cap. 1. *v.* 20. Inuenit in eis decuplum ſuper cunctos ariolos, & magos. 5.2.A
2.1. Vidit Nabuchodonoſor ſomnium, & conterritus eſt ſpiritus eius. 493.2.A
Eod. 2. Præcepit autem Rex, vt conuocarentur arioli, & magi, & malefici,

leficí, &c. pag.566.1.C

Eod.19. Tunc Danieli myſterium per viſionẽ nocte reuelatũ eſt. 566.1.D

Eod.27. Myſterium,quod Rex interrogat,ſapiẽtes,Magi,arioli,& aruſpices nequeunt indicare Regi, ſed eſt Deus in cœlo, reuelans myſteria,qui indicauit tibi, &c. 586.1. E

Eod.30. Mihi quoque non in ſapientia,quæ eſt in me,plus quàm in cunctis viuentibus, ſacramentum hoc reuelatum eſt: ſed vt interpretatio Regi manifeſta fieret. 593.1. A

3.88. Benedicite Anania, Azaria, Miſael Domino. 90.1.D

30. Eadem hora ſermo completus eſt ſuper Nabuchonoſor; & ex hominibus abiectus eſt,& fœnum vt bos comedit. 177.2.B

Eod.32. Iuxta voluntatem enim ſuam facit tam in virtutibus cœli, quàm in, &c. 12.1.A

10.1. Reuelatum eſt Danieli verbum verum, intellexitque ſermonẽ: intelligẽtia enim opus eſt in viſione. 484.2.C

11.8. Inſuper & deos eorũ. 268.2.A

14.35. Et apprehendit eum Angelus Domini in vertice eius, & portauit eum capillo capitis ſui, poſuitque eum in Babylone ſupra lacum in impetu ſpiritus ſui. 170.1.C

OSEAS.

Cap.2.v.6. Sepiui aures tuas ſpinis, vt ſemitas tuas non inuenires, & poſt amatores tuos nõ curreres. 329.1.C

4.12. Populus meus in ligno ſuo interrogauit, & baculus eius annunciauit ei. 258.1.D

Ibidem. Spiritus enim fornicationum decepit eos, & fornicati ſunt à Deo ſuo. 322.1.B

9.7. Scitote Iſrael ſtultum prophetam. 468.1.C

12.10. Et ego viſionem multiplicaui, & in manu prophetarum aſſimilatus ſum. 556.2.D

IOEL.

Cap.2. v.28. Effundam ſpiritũ meum ſuper omnem carnem, & prophetabunt filij veſtri. Senes veſtri ſomnia ſomniabunt, & iuuenes veſtri viſiones videbunt. 494.2.B

MICHAEAS.

Cap.3.v.6. Propterea nox vobis pro viſione erit, & tenebræ vobis pro diuinatione. 478.2.A

5.11. Et auferam maleficia de manu tua,& diuinationes non erunt in te. 5.2.B

7.8. Cùm ſedero in tenebris, Dominus lux mea eſt. 484.2.E

NAHVM.

Cap.3.v.4. Et habentis maleficia,quæ vendidit gentes in fornicationibus ſuis, & familias in maleficiis ſuis. 322.1.B

SOPHONIAS.

Cap.1.v.5 Et eos, qui adorant ſuper tecta militiam cœli. 12.1.B

Eod.16. Dies tubæ & clangoris ſuper ciuitates munitas. lib.6. 111.2.C

MALACHIAS.

Cap.3.5. Et ero teſtis vel maleficis. 5.2.C

II. MACHABAEORVM.

Cap.7.v.17. Tu autem patienter ſuſtine, & videbis magnam poteſtatem ipſius,&c. 606.2.D

Eod.19. Tu autem ne exiſtimes tibi impunè futurũ,quòd contra Deum pugnare tentaueris. ibid.

15.12. Erat autem huiuſcemodi viſus: Oniam, qui fuerat ſummus Sacerdos, &c. 213.2.E

MATTHAEVS.

Cap.1. v.20. Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis ei. 493.2.B

Ibidem. Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. 161.2.C

Eod.21. Et vocabis nomen eius Ieſum. 563.2.A

2.12. Et accepto reſponſo in ſomniis. 493.2.B

Eod.14. Qui conſurgens accepit puerum & matrem eius nocte,& ſeceſſit in Aegyptum. 161.2.D

4.9. Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraueris me. pag.88.1.C
7.7. Petite,& dabitur vobis. 596.1.C
Eod.22. Et in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus. 84.1.A.B
8.28. Occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes,ſæui nimis, &c. 273.2.A
Eod.31. Dæmones autem rogabant: Si eiicis nos hinc mitte nos in gregem porcorum. 429.2.C
Eod.32. At illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare. 161.2.E
10.1. Dedit illis poteſtatẽ ſpirituum immundorum, vt eiicerent eos. 301.1.B
Eod.17. Tradent enim vos in conciliis,& in ſynagogis ſuis flagellabũt vos. 301.1.C
11.22. Tyro & Sidoni remiſſius erit in die iudicij,quàm vobis. 12.1.A
14.26. Et videntes eum ſuper mare ambulantem turbati ſunt. 225.1.D
17.3. Ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias cum eo loquentes. 224.2.C
Eod.14. Domine,miſerere filio meo, quia lunaticus eſt,& malè patitur. 409.1.D
Eod.20. Hoc autem genus non eiicitur niſi per orationẽ & ieiunium. lib.6.91.1.B
18.16. Vt in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum. 797.1.D
20.15. An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum? 341.2.A
23.5. Dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias. 53.2.D
24.24. Surgent enim pſeudochriſti & pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna magna. 100.2.B

MARCVS.

Cap.1.v.25. Obmuteſce,& exi de homine. lib.6.137.2.B
5.13. Et exeuntes ſpiritus immundi introierunt in porcos: & magno impetu grex præcipitatus eſt in mare ad duo millia. 161.2.E
6.13. Et vngebant oleo multos ægros, & ſanabant. 83.1.E
9.17. Qui vbicumque eum apprehenderit,allidit illum, & ſpumat,& ſtridet dentibus,& areſcit. 409.1.C
16.6. Qui dicit illis: Nolite expaueſcere. 219.1.E
Vlt.9. Apparuit primò Mariæ Magdalenæ, de qua eiecerat ſeptem dæmonia. 436.1.C
Eod.18. Serpentes tollent, & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit. 470.1.E

LVCAS.

Cap.1.v.11. Apparuit autem illi Angelus Domini, ſtans à dextris altaris incenſi. 482.2.B
Eod.29. Et cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. 497.1.B
Eod.30. Ne timeas Maria, inueniſti enim gratiam apud Deum. 219.2.E
2.10. Et dixit illis Angelus: nolite timere. ibid.
4.6. Quia mihi tradita ſunt:& cui volo,do illa. 345.2.E
Eod.35. Et increpauit illum Ieſus, dicens: obmuteſce, & exi ab eo. 139.2.D
8.12. Venit diabolus,& tollit verbum de corde eorum, ne ſalui fiant. 90.1.A
Eod.27. Occurrit ille vir quidam,qui habebat dæmonium iam temporibus multis. 409.2.B
9.30. Et ecce duo viri loquebantur cũ illo. Erant autem Moyſes,& Elias. 224.2.A
Eod.39. Et ecce ſpiritus apprehendit eum,& ſubitò clamat, & elidit, & diſſipat eum cum ſpuma,& vix diſcedit dilanians eum. 409.1.C
Eod.42. Et cum accederet,eliſit illum dæmonium,& diſſipauit. 299.1.B
10.10. Qui vos audit, me audit, qui vos ſpernit, me ſpernit. 655.2.A
Eod.20. Gaudete aũt, quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cęlis. 52.1.B

Digitized by Google

11. 19. Si autem ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filij veſtri in quo eijciunt? 282.1. B
12. 20. Stulte, hac nocte tollent à te animam tuam. 223.2. E
13. 11. Et ecce mulier, quæ habebat ſpiritum infirmitatis. 409.2. C
16. 26. Et in his omnibus inter nos & vos chaos magnum firmatum eſt. 252.1. E
19. 22. De ore tuo te iudico, ſerue nequam. 731.2. D
Eod 40. Dico vobis quia ſi hi tacuerint lapides clamabunt. 11.2. E
22. 53. Sed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum. 272.2. D
24. 37. Cõturbati verò & cõterriti, exiſtimabant ſe ſpiritũ videre. 226.1. B
Eod. 29. Videte manus meas & pedes, quia ego ſum; palpate, & videte: quia ſpiritus carnem & oſſa nõ habet, ſicut me videtis habere. 286.2. B

IOANNES.

Cap. 1. *v.* 10. Mundus eum nõ cognouit. 346.1. B
Eod. 42. Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. 563.1. E
3. 5. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei. 635.2. A
6. 50. Hic eſt panis de cœlo deſcendens; vt ſi quis ex ipſo manducauerit, non moriatur. Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum; & panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. 602.2. D
Eod. 57. Qui mãducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo. 602.2. B
Eod. 58. Sicut miſit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem: & qui manducat me, & ipſe viuet propter me. ibid.
Eod. 59. Non ſicut manducauerunt patres veſtri manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum. 602.2. B
8. 44. Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere: ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit, quia nõ eſt veritas in eo: cùm loquitur mẽdacium, ex propriis loquitur, quia mendax eſt, & pater eius. 95.2. D
8. 48. Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? 5.2. D
11. 51. Hoc autem à ſemetipſo nõ dixit: ſed cùm eſſet Pontifex anni illius, prophetauit, quòd Ieſus moriturus erat pro gente. 181.2. E
12. 31. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. 346.1. B
14. 13. Et quodcũque petieritis Patrẽ in nomine meo hoc faciã. 596.1. D
15. 24. Si opera non feciſſem, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. 104.1. B
20. 19. Vbi erant diſcipuli congregati propter metũ Iudæorũ. 225.1. A

ACTA APOSTOLORVM.

Cap. 1. *v.* 24. Tu Domine qui noſti corda omnium. 527.2. C
Eod. & ſeqq. Oſtende quem elegeris ex his duobus vnũ accipere locum miniſterij huius, & Apoſtolatus, de quo præuaricatus eſt Iudas, vt abiret in locum ſuum. Et dederũt ſortes eis, & cecidit ſors ſuper Matthiam. 596.1. C
3. 6. In nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſurge, & ambula. 467.1. E
Eod. 17. Et nunc fratres ſcio, quia per ignorantiam feciſtis, ſicut & principes veſtri. 647.2. A
7. 38. Qui accepit verba vitæ dare nobis. 882.2. C
8. 26. Et Angelus Domini locutus eſt ad Philippum dicens, ſurge, & vade contra meridianum ad viam, quæ deſcendit, &c. 162.1. A
Eod. 36. Et dum irent per viam, venerunt ad quandam aquã, & ait Eunuchus: ecce aqua, quis prohibet me baptizari? 635.2. B

Digitized by Google

Eod.40. Philippus autem inuentus eſt in Azoto. 635.2. B
10. 10. Parantibus autem illis, cecidit ſuper eum mẽtis exceſſus. 493 1. C
Eod.47. Tunc reſpondit Petrus: Nunquid aquam quis prohibere poteſt, vt non baptizentur hi? 635.2. B
12.7. & 8. Et ecce Angelus Domini adſtitit & lumen refulſit in habitaculo; percuſſoque latere Petri, excitauit eum dicens: ſurge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius. &c. lib.6. 109.1. D
Eod.10. Tranſeuntes autem primam & ſecundam cuſtodiam, venerunt ad portã ferream, quæ vltrò aperta eſt eis. 172.1. E
Eod.15. At illi dixerunt ad eam, inſanis. illa autem affirmabat ſic ſe habere. 225.1. C
14. 1. Et Græcorum copioſa multitudo. 489.2. D
Eod.22. Et cùm conſtituiſſent illis per ſingulas Eccleſias presbyteros, & orallent cum ieiunationibus, commendauerunt eos, &c. 595.1. D
16. 9. Et viſio per noctem Paulo oſtẽſa eſt. Vir Macedo quidam erat ſtans, &c. 493.2. B
Eod.18. Præcipio tibi in nomine Ieſu Chriſti exire ab ea. Et exiit eadem hora. 467.1. E
17. 22. Viri Athenienſes, per omnia quaſi ſuperſtitioſos vos video. 2.1. A
19. 19. Multi autem, ex eis, qui fuerant curioſa ſectati, contulerunt libros, &c. lib.6. 124.1. A

AD ROMANOS.

Cap.1.v.32. Quoniam qui talia agũt, digni ſunt morte: & non ſolùm qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt in facientibus. lib.6. 35.2. D
3. 8. Et non faciamus mala, vt veniant bona. lib.6. 34.1. A
12. 6. Habentes autem donationes ſecundùm gratiam, quæ data eſt nobis, differentes ſiue prophetiam. 481.1. D
14. 21. Bonum eſt, non manducare carnes. pag.329.1. A
16.20. Deus conteret Satanam ſub pedibus veſtris. 94.2. D

I. AD CORINTHIOS.

Cap.2.v.11. Ita & quæ Dei ſunt, nemo cognouit, niſi ſpiritus Dei. 586.2. D
5. 5. Iudicaui tradere huiuſmodi ſatanæ in interitum carnis. 419.2. D
10. 11. Hæc autem omnia in figura contingebant illis. 652.2. D
Eod.13. Fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari vltra id quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione prouentum; vt poſſitis ſuſtinere. 201.2. A
Eod.21. Nolo ſocios vos fieri dæmoniorum. 290.1. E
11.27. Quicunque manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini, &c. 603.1. A
12.8 9.10. Alij quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ; alij autem ſermo ſcientiæ, ſecundum eundem ſpiritum; alteri fides in eodem ſpiritu; alij gratia ſanitatum in vno ſpiritu; alij operatio virtutum, alij Prophetia, alij diſcretio ſpirituum. 24.1. E
Eod.11 Hæc autem omnia operatur vnus atque idem ſpiritus. 481.1. D
Eod.28. Et quoſdam quidem poſuit Deus Apoſtolos primum in Eccleſia, &c. 84.1. B
13.1. Si linguis hominum loquar, &c. ibid.
14.5. Volo autem omnes vos loqui linguis, magis autem prophetare. 480.2. D

II. AD CORINTHIOS.

Cap.4.v.4. In quibus Deus huius ſeculi excæcauit mentes infidelium. 346.1. E
5. 4. Eò quòd nolumus expoliari, ſed ſuperueſtiri; vt abſorbeatur quod mortale eſt, à vita. 218.1. A
12. 2. Scio hominem in Chriſto ante annos quatuordecim, ſiue in corpo-

re

Digitized by Google

ce neſcio, ſiue extra corpus neſcio, Deus ſcit, raptum huiuſmodi vſque ad tertium cœlum. 205.2. E

AD GALATAS.

Cap.3. v.1. Quis vos faſcinauit non obedire veritati? 342.1. B

Eod.19 Quid igitur lex? Propter trāſgreſſiones poſita eſt, donec veniret ſemen, cui promiſerat, ordinata per Angelos in manu mediatoris. 482.2. B

4.10. Dies obſeruatis, & menſes, & tēpora, & annos. Timeo vos, ne fruſtra laborauerim in vobis. 458.2. C

5.16. & 17. Spiritu ambulate, &c. caro enim concupiſcit aduerſus ſpiritum: ſpiritus autem aduerſus carnem. 225.1. E

AD EPHESIOS.

Cap.4. v.25. Propter quod deponentes mendacium, &c. 708.1. E

5.18. Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. 329.1. B

Eod.26. Mundans lauacro aquæ in verbo vitæ. 635.2. C

6.12. Aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum. 299.2. A

Eod.16. In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere. 716.1. D

AD PHILIPPENSES.

3.19. Quorum finis interitus; quorum Deus venter eſt. 346.1. D

AD COLOSSENSES.

Cap.2. v.8. Videte ne quis vos decipiat per Philoſophiam, & inanem fallaciam ſecundùm traditionem hominū, ſecundùm elementa mundi. 566.2. B

3.17. Omne, quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Ieſu Chriſti facite. 467.2. C

I. AD THESSALONIC.

Cap.4. v.13. Si enim credimus, quòd Ieſus mortuus eſt, & reſurrexit: ita & Deus eos, qui dormierunt per Ieſum, adducet cum eo. 252.1. D

6.8. Induti loricam fidei, & caritatis, & galeā ſpem ſalutis. lib.6.69.1. B

II. AD THESSALONIC.

Cap.2. v.10. Et in omni ſeductione iniquitatis iis, qui pereunt: eo quòd caritatem veritatis non receperunt vt ſalui fierent. Ideò mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio. 437.2. C

I. AD TIMOTHEVM.

Cap.1. v.vlt. Quos tradidi ſatanæ, vt diſcant non blaſphemare. 437.2. D

4.1. Attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorū. lib.6.137.2. B

II. AD TIMOTHEVM.

Cap.4. v.14. Reddet illi Dominus ſecundum opera eius. 605.1. C

AD TITVM.

Cap.1. v.12. Dixit quidam ex illis, proprius ipſorum Propheta: Cretenſes ſemper mendaces. 480.2. C

3.10. Hæreticum poſt vnam, & ſecundam correptionem deuita, ſciens quia ſubuerſus eſt, qui huiuſmodi eſt. 752.2. A

AD HEBRAEOS.

Cap.2. v.5. Non ſubiecit Deus Angelis orbem terræ futurum. 117.2. C

11.34. Extinxerunt impetum ignis. 120.2. D

I. PETRI.

Cap.3. v.19. In quo, & his, qui in carcere erant, ſpiritibus veniens prædicauit. 225.1. E

4.6. Vt iudicentur quidem ſecundum homines in carne, viuant autem ſecundum Deum in ſpiritu. ibid.

II. PETRI.

Cap.1. v.19. Habemus propheticum ſermonem, cui bene facitis attendentes, quaſi lucernę lucenti in caliginoſo loco. 485.1. A

Eod.20. Hoc primum intelligentes, quòd omnis prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit. 481.2. D

2.4. Sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos. 306.1. D

Digitized by Google

3.4. Ex quo enim Patres dormierunt. 252.1. E

I. IOANNIS.

Cap.3.v.8. In hoc apparuit filius Dei, vt diſſoluat opera diaboli. lib.6. 132.1. A

IACOBI EPIST.

Cap.3. v.17. Vt ſit pudica, modeſta, ſuadibilis, bonis conſentiens, plena miſericordiæ, & fructibus bonis, non iudicans, ſine ſimulatione. 510. 2. C

5. 14. Vngentes eum oleo in nomine Domini. 85.1. E

IVDAS.

Cap.vnicum. v.6. Angelos verò, qui non ſeruauerit ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuum domiciliũ, in iudicium magni diei, vinculis æternis ſub caligine reſeruauit. 306. 1. D

APOCALYPSIS.

Cap.1.v.1. Mittens per Angelum ſeruo ſuo Ioanni. 483.1. A

2.24. Non mittã ſuper vos aliud pondus. 491.2. C

6.10. Vſquequo Domine non iudicas & nõ vindicas ſanguinem noſtrum de his, qui habitãt in terra? 605.1.C

7.1. Poſt hæc vidi quattuor Angelos ſtantes ſuper quattuor angulos terræ, &c. 124.2. E

9.11. Et habebant ſuper ſe regem Angelum abyſſi, cui nomen Hebraicè Abaddon. Græcè autem Apollyon, Latinè habens nomen Exterminãs. 270.1. B

Eod.15. Et ſoluti ſunt quattuor Angeli. 306.1. A

12. 4. Et cauda eius trahebat tertiam partem ſtellarum cœli. 571.1. B

13.4. Et adorauerunt beſtiam, dicentes: Quis ſimilis beſtiæ? & quis poterit pugnare cum ea? 289.2. E

Eod.16. Et faciet omnes puſillos, & magnos, & diuites, & pauperes, liberos, & ſeruos habere characterem in dextera manu ſua, aut in frontibus ſuis. 91.1. A

Eod.vlt. Numerus enim hominis eſt: & numerus eius ſexcenti ſexaginta ſex. 562.2. A

20.2.& 3. & apprehendit draconem, ſerpẽtem antiquum; qui eſt diabolus, & ſatanas, & ligauit eum per annos mille: & miſit eum in abyſſum. 429.2. A

21. 8. Et omnibus mendacibus, pars illorum erit in ſtagno ardenti igne & ſulphure. 708.2. B

FINIS.

Digitized by Google

INDEX GENERALIS RERVM; ET VERBORVM.

Prior numerus paginam, poſterior columnam, denotat.

Porrò Lib. Sexti numerus ſeparatim poſitus reperietur.

A

AAronis virga. 553.1.E
Abacuc tranſlatio. 162.1.E
Abatis Scytha. 162.1.E
Abbates tres philtro necati. 326.2.A
Abiurandi formulæ. 712.2.B
Abiuratio quid, quando, & quomodo facienda. 713.2.B
Aborſum procurantes, vt venefici puniendi. 721.2.B
Aborſus per maleficia. 403.2.A
Abortiui excisi à Magis. 401.2.E
Abracadabra, lib. 6. 25.2.D
Abrahæ ſeruus ſignum petijt. 529.2.E
Abraham an Propheta. 482.1.A
Abraham Genethliacos cõuicit. 572.2.C
Abraxas idolum. 91.2.A
Abſolutio quid operetur. 665.1.E
Abſolutio quomodo impendenda maleficis, & qui abſoluere poſſint de hoc crimine lib. 6. 15.1.D
Abſolutioni quando locus, eius ſpecies, & praxis. 715.2.C. cum ſeqq.
Abſolutus diffinitiuè quis cenſendus. 715.1.E
Abſolutus in vno foro diffinitiuè adhuc poteſt in alio puniri. ibid.
Abuſus bonitaté rei non tollere. 251.2.A
Auo. 274.2.D
Accuſare in hoc crimine an poſſint omnes inhabiles. ibid.
Accuſatio quid. 694.2.B
Accuſatio poſt capturam. 699.2.B
Accuſator ad quid teneatur. 695.1.B
Achami furtum. 529.2.D
Achaz quo liberos modo per ignem luſtrarit. 548.1.C
Achimenis. 112.2.B
Aciarium. 63.2.C
Acilius Glabrio. 179.1.B
Acredulæ prænotio. 577.1.E
Actus omnes in amotione ſigni perpenſi. lib. 6. 47.2.D
Acu puncturæ. 347.1.C
Acus per cutem prodeuntes. 418.2.A
S. Adalberti anathema falſum, quod eſt Adelberti hæretici. 475.1.E
S. Adalbertus. 520.1.B
Adamantidæ Armeniæ, & Cappadociæ vis. 194.2.C
Adamantis, & magnetis diſſidium. 118.2.D.E
Adamas, lib. 6. 57.1.E
Adamus an ſcripſerit de Alchimia. 59.1.A
S. Adelelinus, lib. 6. 85.1.C

Digitized by Google

Admonitio legitima quæ. 686.1.A
Adolphi Scribonij probationes reiectæ. 633.1.A
Aduis Gall. 119.1.D
Aedeſij ſomnium. 591.1.D
Aegidij ſententia de ecſtaſi. 205.2.E
Aegidius Santarenus, ex Mago quomodo conuerſus, lib.6. 97.2.D
Aegidius Nerreletus, lib.6. 84.1.A
Aegyptiaci dies, qui ſuſe doctum. 464.1.A
Aegyptij Magi an veros fecerint ſerpentes. 102.1.C.D
Eorum impotentia. 103.1.A
Aegyptij cuiuſdam vxor videbatur equa. lib.6. 82.2.E
Aegyptiorum libri alchimici comburi iuſſi à Diocletiano. 60.1.B
Aequiuocationum licitarum exempla, lib.6. 31.1.A
Aerem, & aquam rabidare Magi ſolent. 128.1.B.
Aeris crepitu Gentiles magica diſpellebant, lib.6. 113.1.B
Aeromantia. 544.1.D
Aeſculapij templo cubabant. 493.2.D
Aeſon. 191.2.A
Aeternitatis participes prophetæ, quomodo. 483.2.C
Aeteta. 189.1.D
Aethiops. 112.1.A
Aethnæ incendia niuibus parcentia. 119.1.A
Aff..us, ſeu inhalationis verborum, quæ vis. 52.2.C
Affligi melius aliquando quam nihil aduerſi ſentire. ibid.
Africani confeſſores elingues locuti. 178.1.B
Agamemnon. 593.1.E
Agni Dei cerei vis, lib.6. 108.2.C
Agninæ fides rumpuntur iunctæ lupinis. 23.1.E
Agnorum Dei materia, & benedictio, & vis, lib.6. 118.2.C
Agnus caſtus. 328.1.C
Agnus Dei. 706.2.E
Agreſtij hæretici calumniatoris mors. 605.1.C
Agrippa Magus. 156.1.E
Agrippa Imperator. 666.1.B
Alaſtores. 270.1.A
Alatoides membrana. 551.1.B
Albæ Nymphæ, lib.6. 70.1.A
Alba Magia an vlla. 84.2.A
Alberto Magno attributus liber falſo. 10.1.A
Albertus Archidux Caletum expugnauit. 673.1.B
Albertus Magnus multa narrat non credenda. 30.1.D
Albienſium hęreticorum falſa miracula, lib.6. 80.1.D
Alchimia quid. 57.2.A
Alchimia ad quam Magiæ ſpeciem pertineat. 73.2.E
Alchimia an licita in foro fori. 76.2.D
Alchimia in foro conſcientiæ ferè ſemper, & cunctis prohibibita cenſenda. 78.1.D
Alchimia indicium Magiæ, & in quibus faciat ead.
Alchimia quibus licita. 82.1.D
Alchimiæ abuſus ratione finis, & quis finis licitus. 78.2.A
Alchimia quibus perſonis illicita in foro conſcientiæ. 81.1.B
Alchimiæ nomen explicatum, & erigo artis. 57.2.A
Alchimiæ ſcriptores veteres quidam. 60.1.A
Alchimiæ ars, ſeu Chriſopæiæ an ſit mechanica. 111.2.C
Alchimiæ dæmoniacæ exẽplum. 75.2.C
Alchimici an valeant aurum facere. 60.2.A
Alchimici ſæpe Magi. 79.2.A
Alchimici quando lethaliter peccent, & quando neganda his abſolutio. 81.2.A
Alchimicorum variæ fraudes, & exempla. 74.2.B
Alchimicorum ſuperſtitiones, blaſphemiæ, picturæ nefariæ, iactura temporis, & alia peccata. 81.1.A
Alchimicos dæmon ludificatus. ibid.
Alchimicorum libri fictitij Moſis, Adami.

Digitized by Google

mi. 59.1.A
Alchindrinæ liber nefarius. 562.2.D
Alcippe. 143.2.A
Aldebertus, & Clemens hæretici Germani. 56.1.E
S. Aldegundus. 521.1.E
Alea cur prohibita. 597.1.C
Alexander,& Nimenęus. 437.2.D
Alexandri Medicis percuſſor præſignificatus. 585.2.D
Alexandri Magni ſomnium. 586.2.D
Alexandrinorum. 573.2.B
Alexius Brana. 572.2.A
Allabius. ibid.
Allobrogis mulierculæ hypocriſis magica,& iudicium. 748.1.E
Allobrogum Comes Magum promittentem victoriam necari iuſſit. 134.1.A
Almadel ars. 84.2.C
B. Aloyſius Bertrandus. 522.2.D
Alpluto. 274.2.D
Alphonſus Rex Aragonum. 446.1.A
Alphonſus I. Rex Neapolitanorum. 479.1.B
Alphonſus ſapiens rex Caſtellę per aſtrologiam deceptus. 573.1.D
Althææ ſtipes fatalis Meleagro. 406.2.B
Aluinnenberg. 267.1.D
amaſis maleficiatus. 424.2.E
amatorij veneficij materia, & exempla. 317.2.C
amatorijs veneficijs voluntas cogi non poteſt,bene turbari concupiſcentia, & ſanguis efferueſcere. 321.1.A
amatoriorum veneficiorum huius æui deſcriptio,& ſacrilegia varia. 323.1.A
amatoriorum maleficiorum ingredientia,ſeu materia. 323.1.A
amatorium maleficium quam noxium menti,& corpori,& quare. 323.1.D
ambitionis pœna,lib.6. 82.2.D
amethiſti geſtatio ſuperſtitioſa. 552.2.A
amicitia cum nominante. 672.2.A
amnij geſtatio,lib.6. 24.2.A
amore improbo quo pacto quædam liberata,lib.6. 106.2.C
amoris præſes quidam dæmon. 422.2.A
amoris remedia naturalia ſuperſtitioſa, & diuina. 317.2.A
amoris carnalis pœna,lib.6. 77.1.A
amphiarai tẽplum vaticinum. 488.2.D.
amphiaraijs. 198.1.B
amphien ſibus quando ſiniſtri aliquid euenturum,quid fiebat. 555.2.D
amuleta. 53.2.A.
amuleta magica Germanorum militum. 55.2.D
ana quid Cabaliſtis per Aleph finale, & quid per Ain. 469.2.B.
anabaptiſtæ eſtatici quales. 209.1.A
anabaptiſtarum ſomnia. 591.1.C
anabaptiſtas diabolus Sacra ſcriptura docet. 196.2.D
anagnini ſerui tunica. 119.1.A
anan iſia. 187.2.D
amaniſapat quid, & vnde ductum ſuile diſſentitur. 188.1.A
Anaſtaſius Imper. alchimicum decipit. 74.2.D
anates ex arboribus, vel putrido ligno natæ. 70.2.A.
Andreæ Romani hiſtoria. 220.1.D
Andr. Ceſalpin.qui diſentiat de procreatione animalium. 145.2.C
Andræas Laurentius quidam ſenuat de Mari. 31.2.A
Andronicus Imp.ſacrilegus. 604.1.C
Angela Boema. 506.2.A
B. Angelæ de Fulgino tentatio. 201.1.B
B. Angela de Fulgino. 414.1.B.516.1.A
Angeli quo pacto res corporeas mouere poſſint. 170.2.B
Angeli populorum cuſtodes. 571.1.A
Angeli Cuſtodi, inuocatio, & auxilium contra maleficia. lib.6. 97.1.B
Angelica ars. 455.1.C
Angelicæ apparitionis exempla. 223.2.C
Angelicæ ſalutationis vis.lib.6. 76.2.B
Angelis data prophetia cur. 481.2.D
Angelorum nomina quæ vera, quæ magica. 56.1.E
Anguilla perfecta eiecta per poſticum,& poſtea inuolucra fœtus ſolita omnia. 412.1.A
Anima nõ poteſt traſformari,nec poteſt quoduis corpus informare. 174.2.A

Digitized by Google

Anima e corpore, non migrat in raptu, contra Bodinum. 204.1.D
anima eſſe poteſt, & eſt in loco ſeparata. 213.1.D
anima ſeparata ſe loco mouere poteſt, & quo pacto. ibidem.
anima cur pro lubito ſuum corpus aſſumere, aut ad nos redire non poſſit. ibi.
anima ſeparata num poſſit corpus loco mouere. 217.1.C
anima quo pacto ſubire queat corpus. ibidem.
animæ figura an ſphærica. 214.2.B
animæ an aſſummant cadauera. 216.1.E
animæ ſeu ſpiritus quo pacto poſſint corporeis oculis ſe viſibiles exhibere. 216.1.B
animæ corpus ſuum amant, & in vitæ ſeparantur. 217.2.E
animæ beatorum ab Angelis quomodo dignoſcendæ. 219.1.2
animæ immortalitas probata. 247.1.A
animalia an ipſa prænoſcant quod ſignificant. 577.2.A
animalium noxiorum exorciſmi, & coniurationes quæ licitę. 466.2.C
animam informantem quo pacto afficere, aut cogere queat magica. 194.1.B
animarum reuocandarum ritus. 211.2.A
animarum apparitiones qui ſcriptores agnouerint. 222.1.2.A
Tota Eccleſia. 223.1.B
animarum damnatorum, & expiatium exempla. 229.1.C
animas mortuorum apparere ſolere. 210.2.A
animas occiſorum per emptoribus infeſtas eſſe. 212.1.A
animas apparere decens, & vtile eſt. 217.2.B.C
animas mortuorum dæmones non fieri. 254.2.B
animas nequeunt Magi oſtendere. 255.1.D
S. Anno. 243.1.A
annorum climactericorum ratio, vnde pendeat. 38.1.C
annos, & tempora qui colant. 460.2.A
annulo quodam empto Princeps. deceptus in ludo. 543.2.E
annulorum vis. 94.2.C
anſelmi ars, ſeu curatio. 24.1.B
antichriſti miracula falſa futura. 108.2.C
antichriſti nomen cur per 666. ſignificatum. 562.2.B
antichriſti tempus vane prædixere omnes. 572.2.B
antichriſto diabolus theſauros aſſeruat. 136.2.B
antigonus. 593.2.A
antiochi Tiberti Cæſenatis diuinatio. 580.1.D
antipathia hominis cum dæmone. 521.2.E
S. Antonij regula ad diſcernendas reuelationes explicata. ibid.
antonij Verdezij error. 581.1.A
B. Antonio conſecrandi porcos origo, & ritus. 467.2.A
antonius Miraldus. 9.2.E
B. Antonij Epiſcopi amuletum. 54.2.A
antonij Taruiſini alchimia. 72.1.A
antonius Cardinalis Granuellanus. 575.2.C
B. Antonius maleficio lædi non potuit. lib. 6. 69.2.B
antuerpiæ obſidio. 247.1.E
anus Pindari. 198.1.B
anzerma. lib. 6. 71.1.D
aouothi Heb. 4.2.A
apamenum ſpectrum. lib. 6. 105.1.B
aphereſia differt ab ecſtaſis. 205.2.A
apion Gramaticus. 539.2.B
apologus lepidus Calcagnini. 86.1.A
apollinis varia oracula. 531.2.B
apollo Myricæus. 590.2.E
apollonij Tyanæi magia. 9.1.D
apollonij leo. 180.1.A
apollonij memoria. 195.2.C
apollonij Tyanæi iactantia. 539.1.E
apollonius Magus. 111.2.E
apollonius Tyanæus. 131.2.A
apollonius Tyanæus. 528.2.E
apollonius fruſtra theſauros quæſiuit. 136.2.D
apollonius inuiſibilis. 173.1.C

Digitized by Google

apoſtaſia à fide. 437.2.C
apoſtaſia maleficorum. 738.1.E
apoſtaſiæ à religione pœna. 77.1.A
apoſtaſiæ crimen enormiſſimum. lib.6. 129.2.D
apoſtata Monachus à diabolo in corbem palam iniectus. 288.2.C
apoſtata à fide degradandus. 743.2.E
appa; & Gella, vt tutatæ caſtitatem. 330. 1.A
apparitio Philoſophi apud Auguſtinum. 108.1.D
apparitiones ſingulorum ſæculorum. 226.1.D
apparitiones Angeli, & Deiparæ. 609. 1.C
apparitionibus mortuorum multi ſeueriani ad fidem conuerſi. 236.2.D
apparitionum in diuerſis ſimul locis ratio. 171.1.D
apparitionum tria genera explicata. 214.2.B
apparitionum ad vindictam peccatorũ exempla. 224.1.2 B
appellationi à tortura quando deferendum. 700.1.E
apetitus ſenſitiuus quo à dæmone pacto vexari queat. 194.1.B
applicando actiua paſſiuis ſiue per alterationem quid, & quomodo diabolus operetur. 105.1.A
appoſitione corporis alterius quomodo oculus decipiatur. 107.1.B
apuleius cur animalia ignita eſſe dixerit. 262.2.A
apuleius magus tempore Domitiani. 111.2.E
aqua an oderit maleficas quod non. 632.2.A
aqua benedicta dæmonem fugant. 120. 2.C
aqua luſtralis cur ſæpe non proſit contra dæmones. lib.6. 76.1.C
aqua piacularis. lib. 6. 75.1.C
aquę mutantes colorem ouium. 141. 2.E
aquæ benedictæ vſus contra malæficia quis ſuperſtitioſus. lib.6. 31.2.C
aquæ benedictæ vis. lib.6. 76.1.E. lib.6. 85.1.B. lib.6. 105.2.C
aquila Ponticus cur pulſus ab Eccleſia. 568.1.D
aquila. 491.2.A
aquilæ iuuenta renouatur. 191.2.C
aquilinæ pennæ alias conſumunt. 23. 1.B
arabæ puellæ energumenæ curatio lib.6. 78.1.B
arabs ſignificat latronem. 566.1.D
arbagthel libri auctor. 9 2.B
arbagthel liber confutatus. 351.2.B
arbitrium liberum abſolututum iudicibus non competere. 648.1.D
arbitrium quomodo Iudici moderandum. 740.2.B
arbitrium Iudicis quo pacto moderandum, & an liceat pœnam augere, vel minuere pro arbitrio. ibid.
arbitrarias hodiæ pœnas eſſe quomodo intelligendum. ibid.
arboris vitæ vis. 193.2 C
arborum, herbarum, & florum prognoſtica. 57.1.C
archemenidum herba. 194.2.C
archimedis ſphera; & ſpecula. 31.1.D.1.A
archijtæ columba. ibid.
ardonius, & Poncetus. 9.2.D
arequipanum prodigium. 576.2.B
arcunorum fons. 541.2.A
argenti viui pulueres. lib.6. 57.1.E
argentinenſes quidam hæretici. 621.2.B
argentum viuum impedit incantationes. 9.1.A
argiui cuiuſdam væſania. 259.2.D
argumenta aduerſariorum contra apparitiones ſoluta. 250.1.A
argumentum à condemnatione ad torturam non valet. 795.2.A
argus carina. 179.1.D
aries in agnum. 191.1.E
arimanes ſeu Plauto. 7.1.D
ariobaldus Dux Longobardorum. 437. 1.B
ariolatio quid, & vnde dicta. 436.1.B
ariopharnis Thracum regis iudicium. 478.2.B
ariſtæus. 125.1.C

Digitized by Google

ariſteas Proconneſius. 204.2.C
aruſmapsia duplex. 562.2.C
aſlunæ Scithicæ. 550.2.A
arma maleficio imbuta gladius, annulus. 404.2.C
arnobij ſomnium. 586.2.D
arnol. de Villanoua. 9.2.C
arnol. Villanouanus verum aurum produxit. 71.2.A
arnulphus Lotharingiæ dux. 658.2.A
S. Arnulphus Epiſcopus Sueſſionenſis. 77.1.A
aronenſes energumenæ quomodo à dæmone vexatæ, & quædam liberatæ. 512.2.B
aronenſis Sacerdotis cum diabolo colloquium, & victoria. lib. 6. 102.1.D
arreptitij ſeu obſeſſi. 533.1.D
arreptitiorum reuelationes falſæ. 500.2.D
ars an natura potentior. 65.2.D
S. Arſenij doctrina de dęmonum lucta, & varijs inſidijs. 580.2.D
B. Arſenius. 520.2.E
artificialia opera. 49.2.B
aſclerarionis prædictio, & mors. 571.2.A
aſini lunam epotantis fabula. 122.2.D
aſini veneratio. 544.2.E
aſini ſyluatici vngula. lib. 6. 57.1.C
aſinini pulli philtrum. 688.1.C
aſmodeus ab Arcangelo in deſerto ligatus. 305.2.E
aſſaſſini qui. 406.1.C
aſſumere quid. 492.1.D
aſtirites lapis. 317.2.B
aſtra non ſunt certa omnium euentuum ſigna. 570.1.B
aſtroiatri. 574.1.A
aſtrologi qui excuſandi. 529.2.B
aſtrologi quæ nequeant prædicere. 567.2. cum ſeq.
aſtrologi ſæpe habent pactum cum dæmone. 571.2.C
aſtrologia damnatur à Patribus. 12.2.D
aſtrologiæ quatuor partes diſcuſſæ. 566.1.B
aſtrologis vera dicentibus minus credendum. 585.2.D
aſtrologorum peccata quæ, & quanta. 567.1.B
aſtrologorum diuinationes cur aliquando veræ. 571.2.C
aſtronomia, & aſtrologia diſcrepant. ibi.
aſtrorum, & cęlorum analogia nulla qualem fingunt aſtrologi cum ætatibus, vel partibus corporum. 12.1.B
aſſyrij fides. 105.2.E
athali de memoria. 195.2.C
S Athanaſia. lib. 6. 77.1.A
atheiſmus ex Caluiniſmo pullalat. 433.2.C
athenaris euecta ad Imperium. 571.2.C
attilæ mater. 591.1.C
attulanus. 658.2.A
auerroiſt c errores paganorum. 208.2.A
augurelli iactantia de ſua alchimia. 78.1.A
auguria oblatiua, & imperatiua quæ. 554.2.A
augurium quid, & quotuplex. 554.1.B
B. Auguſtini viſio pueri. 221.1.C
auimonenſis inquiſitio. 782.1.A
auium reſpectu augurij nomina diuerſa. 554.2.C
auri ſemen. 69.1.A
auri efficiens cauſa, & materia quæ. 62.1.D
auri materia remota, & proxima. 63.2.D
auri agens principale, quod ſit. 69.1.A
auri aues obſcænæ, lib. 6. 71.1.E
auriti teſtis quæ auctoritas. 692.1.A
auro alchimico an liceat vti ad commercia, vel incudenda moneta. 78.2.C
auribus humani ſacci impleti. 133.1.B
auriginoſi morbi curatio. 335.1.D
aurium tintinnatio. 457.2.B
auri pigmentum. 69.2.D
auripigmentum mutatum in aurum. 60.1.A
aurium morbi, & deceptiones. 258.2.A
aurum potabile. 58.2.A
aurum an ſit ſolum perfectum metallum. 65.2.D
aurum cur rarius, quam cetera metalla. 66.1.A
aurum in venis terræ cur non niſi longiſſimo

ſimo tempore queat, generari in fornaculis vero breuiori. 67.2.E
aurum alchimicum quando factum. 72.1.B
auſpicia pedeſtria. 555.1.A
auſpicia quid, & qualia. 554.1.E
auſpicium militare ex acuminibus. 556.2.B
auſtriacus nobilis, quomodo à ſpectris, & amore væſano ſit liberatus, lib.6. 77.1.A
automatum variorum miranda. 257.1.A

B

Babiloniarum fœminarum conſuetudo ſe aduenis proſtituendi, & furi im' qui tendebantur, & rumpebantur, mos explicatus. 324.2.C.D.E
Bacchi nutrices. 191.1.E
Badudus Rex. 162.1.C.& 174.1.B
Baianus Bulgariæ Rex magus. 175.1.A
Bambergenſis puellæ mira imprægnatio. 151.1.B
Banchus rex. 564.2.E
Baptiſmali oleo, & aqua abutuntur malefici. 320.1.E
Baptiſmi aqua, quo pacto cauſa ſalutis. 637.1.A
Baptiſmi ritus defenſi. 469.1.B
Baptizatio, & rebaptizatio imaginum magica. 718.2.A
Barbelina Gaxenta. 165.1.D
Bardæ ſomnium. 586.2.D
Barnabas Cyprius. 86.2.E
Baro de Rais. 135.1.A
Bartholomæi de Homate viſio. 169.2.B
Bartholomęi Coclitus prędictiones mors 585.2.C
Baſiliacius fanaticus qualis. 526.2.C
Baſiliſci viſus. 22.2.B
Baſilicenſis crypta theſaurus, dæmon cuſtos. 137.1.E.cum ſeq.
Baſilidiani. 40 1.C.& 91.2.A
Baſilius Imperator. 539.2.A
Baſilius Pſeudomonachus. 321.2.E
Baſina Franciæ regina ſaga. 499.2.D
Batauus Miſſam irridens. 444.1.B
Bauari vxor poſt mortem redux, & mater liberorum. 150.1.B
Bauarica fœmina dæmoni deuota, quo pacto liberata, lib.6. 77.2.A
Begardi. 499.2.B
Beguini, & Begardi. 502.1.B
Belga quidam creditus vaccæ filius. 144.2.C
Beli Sacerdotum præſtigiæ. 32.1.C
Bellum inter hominem, & dæmonem à Deo indictum, lib.6. 129.2.D
Benedicere animalibus ſuperſtitioſe non licet. 466.1.C
Benedicere maleficiatis an iubendæ maleficæ, lib.6. 38.1 D
Benedictæ aquæ infuſio. 704 2.B
Benedicti olei vis lib.6. 85.1.B
Benedictio maleficarum vitanda, lib.6. 33 1.D
Benedictionis menſæ omiſſio noxia 438.2. B
Benedictus drigeus. 136.1.C
Benedictus X. qualis viſus poſt mortem 243.2.A
Beneuentana Ruſtica. 188.2.D
Benno Cardinalis. 134 2.B
S. Benno. 243.1.A
Benſopa vnde natus. 151.1.A
Berengarius hæreticus, & magus. 162.1.D
Berlinenſes maleficæ quo pacto glaciem procurent. 347.1.E
B. Bernardi miraculum lib.6. 78.2.E
B. Bernardinus Senenſis fontem diuinatorium obſtruxit. 541.1.D
B. Bernardo Auunculus apparuit. 243.2.B
Bernardi Triuiſani Alchimia. 72.1.A
Bernardi Oliuerij narratio. 184.2.B
Bernenſium maleficorum ſumma impietas. 347.1.D
Bernicles. 143.1.A
Bezæ mendacium pro concione. 385.1. C
Birgilenſis Dæmon. 434 1.A
B. Blaſij patrocinium animalium. 467.2. A
B. Blaſij veneratio lib.6. 24.2.E

Digitized by Google

Blaſphemis Dæmon non abigitur. lib.6. 21.1.C
Blaſphemorum pœnæ,& exempla. 437 2.D
Bodini error 154.2.A. ipſius libri ſcatent erroribus. 16.1.D
Boemna ſaga in prælio necata. 133.2.A
Bohemici Magi præſtigiæ. 414.1.E
Bohemæ ſagæ demerſæ. 654.1.A
Boethi automata. 51.2.E
Boleslaus à canibus deuoratus. 437.1.B
Bonicæ fons. 192 2.A
Bonnenſis vetula combuſta per iudicium probæ aquæ. 639.1.C.D
Boni cur à dæmone vexentur. 432.2.E
Boni minorum ſuaſu diabolus ſolet impedire maius. 516.1.B.C
S.Bonifacius per medias ignis ſtrues illeſus ambulauit. 620.2.E
Bonis nocere poſſunt ſed raro malefici. 430.2.E
Bonum Hominis rei quod. 472.1.A
Bonum iudicantis quod ibidem.
Botanomantia. 550.2.C
Boum præſagium. 577.2.A
Brabantius ſuperſtitiones duæ. 476.1.E
Brabantus nobilis impoſtor. 532.2.D
Brachium dextrum ardens, & lucens ſine damno. 120.1.D
Brachmanum dolia. 123.2.A
Bractearij. 58.1.D
Bragadini Alchimium,& ſupplicium. 71. 1.B
Branchilarum oraculum. 532.1.C
Braſilenſe monſtruoſa. 143.1.E
Braſilenſium oniropolia. 186.2.D
Braues Hommes. 777.1.E
Brauo miles Hyſpanus aleator à Dæmone in altum ſublatus. 441.1.B
B. Briccij miracula duo. 618 1.E
Brigida Scota. 506.2.B
Brigitta Suetica, & eius reuelationes defenſa. ibid.
Brodeus quid ſentiat de Meri. 21.1.E
Bruchi Athei. Proloq.
Brunenſis mulieris liberatio.lib.6. 91.2.E
Bruta non aſſequi, nec intelligere finem propter quem operantur,& de duplici in his fine naturæ,& Bruti. 182.1.B
Bruta non habet prudentiam. ibid.
Bruta an incantentur. ibid.
Brutorum miræ præſtigiæ in Africa. 32. 1.C
Bauxelenſis muliercolæ diuinatio per ſomnium diſcuſſa. 593.2.B
Bulgarorum victoria contra Anaſt. 131. 2.E
Bungenſis fœmina liberata à dæmone; lib.6. 72.2.B
Burcardus Halberſtadienſis Epiſcopus. 607.2.E
Burdegalenſis parlamenti iudicium 782. 1.A
Burdegalenſis puelle ſagæ confeſſio, li.6. 14.1.E
Burgenſis virgo ecſtatica. 207.1.C
Burgenſis Hidalgui cum ſpectro pugna, lib.6. 27.2.A
Buſcoducenſe monſtrum. 18.1.A
Butis oraculum lib.6. 23.2.B

C

CAbadis cum dæmonibus certamen. 283.1.D
Cabaliſtarum quatuor ordines. 48.1.C
Cadauer cur coram occiſore ſanguinet. 23.2.D
Cadauera mutata in ſtatuas. 69. 2.D
Cadauera quomodo lancinent ſiue in patibulis, ſiue inhumata. 400.1.C
Cadauera exſumant lamiæ. 722. 1.B
Cadaueris ſanguinantis indicium. 689. 1.A
Cadauerum mira quædam poſſunt à Magis procurari ſanguinis fluxus incorrupta diu ſeruari 209.1.D.comburi nequeant, & comam, barbamus alant. ibid.
Cæneus, & Cænis. 188.1.C
Cærimoniam inſtitutio penes Eccleſiam vis lib. 6. 122.1.E
Cæſarauguſtana Virgo. 204.1.E
Cæſarij Ciſterbacenſis narratio. 286.1.A
Caietani quædam ſententia explicata. 452. 2.E

Caie-

Caietani excuſatio reiecta. 459.1.A
Cairi Aſinus. 179.2.C
Calchitis mutatur in Miſy. 70.1.E
Caleti quid mirum acciderit. 673.1.B.C
Calicis ſancti vis lib.6. 78.2.C
Calidius Loſeus patronus Maleficorum. 683.1.E
Caliculæ Auaritia per Alchimiam deluſa. 60.1.A
Caligula Cæſonia deluſa. 326.1.B
Calix pro ſorte. 196.1.B
Caliæ Templum in Gargano. 493.2.E
Callionymi piſcis felle cęcitas curata Thobiæ. 8.2.C
Caloris vis. 69 2.A
Caluariæ loquaces. 178.2.A
Caluariæ locutæ multis locis. 289.2.B
Caluiniani Oſores Virginitatis. 436.2.A
Caluini error de baptiſmo. 635.2.B
Caluiniani Amici Dæmonum, eorum parcunt imaginibus, varia exempla. 434.1.B
Caluiniſmus magiam per Belgium propagauit. Proloq.
Caluiniſtæ tollunt Virginitatem Deiparæ. 150.2.D
Caluiniſtæ iniuri in Deitatem Chriſti, & viam ſtruunt Turciſmo, Paganiſmoq. 173.1.A
Caluiniſtæ Pręcurſores Antichriſti. 410.1.B
Caluiniſtæ lib.6. 124.1.D
Caluiniſtarum faſtus. ibid.
Caluiniſtarum furor. 210.1.C
Caluiniſtarum reuelationes. 524.1.A
Caluiniſtarum vexillum effigie dæmonis inſigne. 434.1.D
Calumniator ad quid teneatur. 695.1.B
Calumniatores ſanctorum puniti. 437.2.B
Calx aqua non oleo accenditur. 8.2.C
Cambiones Pueri. 150.1.D
Cambronenſis Deiparæ Imago, duellū, & miracoloſa Clinici victoria. 609.1.B
Camaleontis hepar. lib.6. 57.2.E
Cameracenſes, quidam hęretici. 621.1.A
Campani æris vis ad magica diſſipanda. 162.2.B
Campanæ curſus ad Angelicam ſalutationem ſalutaris contra terriculamenta tartarea.
Campanarum oſtenta mira. 575.1.D
Campanarum nomen, & origo. lib.6. 112.2.A
Cur nomen eis imponatur. ibid.
Campanarum pulſatio Dæmoni exoſa, & quare, & exempla prodeſſe contra vim diabolicam. lib.6. 111.1.E
Campanas non baptizari, ſed benedici. lib.6. 112.2.A
Camiſia Inferni. 184.1.A
Canes leporarij. 145.1.C
Canes terreſtres, ſeu feræ. 260.2.E
Canidia. 115.1.B
Canis nigræ medicamenta.
Canoniſtarum quorumdam error.
Canonum contemptores non iuriſconſulti, ſed leguleij dicēdi. lib.6. 113.2.E
Capi quando poſſint malefici. 695.1.D
Capere maleficos, & incarcerare quibus licitum. ibid.E
Capiendi maleficos praxis, & cautela. 692.2.E
Capillorum, & pilorum abraſio. 705.1.B
Capitulum Generale ſtrigum. lib. 6. 14.2. D
Capnomantiæ ſpecies. 548.2.A
caprinum cornu, & ſtercus. 303.1.A
captas cur Dæmon non eripiat. 698.2.B
capti malefici cito expediendi carceribus ibid. C
captiuos magi, an carcere poſſint eripere. 131.1.C
cara morbus. 297.1.C
carcer maleficarum, an poſſit eſſe lethalis. 695.2.A
carceris mutatio, an vtilis contra maleficia. 707. 2.C
Carceris perpetui pęna quando infligenda Clericis, vel religioſis in hoc crimine. 747.1.C.
Carceribus effugere an quis teneatur, aut poſſit ſine peccato. 697.2B
Cardanus de varietate, & ſubtilitate. 9.2. D
S. Carilephus. 448.2.A

Digitized by Google

Carmenta, ſeu Canens. 113.1.D
Carnifex à malefica læſus in ipſa iuſtitiæ executione. 348.1.E
Carnifex à malefica iam rogo mandandi læſus afflatu. 432.1.A
Carnium eſus. 329.1.A
Carol. Regis Franciæ morbus ex maleficio. 352.1.E
Caroli Calui auiditas. 559.2.C
Caroli Mansfeldij Comitis mirus morbus ex maleficio. 417.2.C
Caroli V. factum. 610.1.B
Caroli IX. remiſſio. ibid.
Carolus Pacificus Neapolitanorum Rex. 134.1.A
Carolus V. Oſor Magiæ, & Auſtriacorum laus. 139.1.C
Carolus Magnus Imperator. 479.2.A
Carolus Billheus. 703.2.D
Carpocratiani Hæretici, & Magi Proloq. D
Cartaginenſis mulier ex falſa reuelatione cauſa ſchiſmatis. 497.1.C
Caryſtium Linum. 119.1.A
Caſtores [illegible]. 129.1.A
Caſtrum oui Neapoli. 134.1.A
Caſus reſeruati Epiſcoporum, à religioſis quibuſdam poſſunt abſolui. libr.6. 15.2.E
Catabolici. 299.1.C
Catharina Metenſis, & Ruffa velleç 136.1.D
catharina Bononienſis decepta. 497.2.C
S. catharinæ Gentiles. 24.1.C
catharinæ Raconiſiæ reuelationes. 522.2.D
catharinæ Gualtheri minus morbus ex maleficio. 411.2.D
catharinæ Senenſis reuelatio de Conceptione B. Mariæ Virg. diſcuſſa. 508.1.A
B. catharinæ Sueticę remedium. lib.6.76.2.B
catonis dictum acutum. 457.1.E
catoptromantia. 541.2.E
catoptromantia in cuſpide ſplendenti. 538.1.A
caupona mirabilis ſaga. 212.1.B
cauſus flumen. 179.1.D
cauſæ indicium. 688.1.
cautelæ, pro aqua frigida reiectæ. 437.2.C
cauſelæ, quibus vtendum, quando petitur ablatio noxæ à malefico. lib.6.38.2.C
cautio qualis exigenda in relaxatione. 696.2.E
cayri pulli excluduntur fornaculis. 70.1.D
celtæ dicti Germani. 540.2.E
cephaleonomantia. 544.2.E
cerberus. 269.2.D
cercydes. 178.2.E
cereris Oraculum. 542.1.A B
cerei benedicti contra ſpectra. 250.1.D
ceriti, & Cerericti. 414.2.D
ceromantia. 550.1.D
certamen duorum magorum. 102.1.D
certamen duorum veneficorum mirabile. 348.1.D
certamine magorum varia. 299.2.A. & ſequent.
cerularij dextera in crucis figura conformata. 104.2.C
ceruſſæ productio. 63.2.A
CHASAR quid Hebr. 5.1.A
CHABAR quid vnde CHABARIM. 558.1.B
chaldei quid dicti. 566.1.A
chalamiſch. 63.2.C
cham propagator Magiæ dictus Zoroaſter. 7.2.B
chanaanæus ſignificat mercatorē. 566.1.B
characterum vis. 35.1.B
charibertus. 529.1.A
charichriſt Hiberniæ. 461.1.E
charon. 269.2.D
charondæ narratio. 184.1.E
chartumim quid Heb. 5.1.C
chaſaph quid Heb. 5.2.B
Chelidonia oculat cæcos. 8.2.C
chemnitij mendacia. lib.6. 114.1.E
Childericus Rex Franciæ. 499.2.D
Chilperici Regis damnatio. 238.1.B
chinarum damnatio per duo ligna. 557.2.B

Chiro-

Digitized by Google

chirographum Magicum.lib.6. 98.1.B
chiromantia quatruplex, & quæ licita, & quæ contra. 580.2.D
chiromantiæ ſcriptores prohibitę lectionis. 581.1.C
choreæ ſegarum. 160.2.A
cherion. 551.1.B
choſen, ſeu eſſen. 485.1.E
chriſmatis vis. 444.1.B
chriſmatis eradicatio. 690.2.B
Chriſti miracula corporis eius tribuere temperamento blaſphemum eſt. 172.2.D.E
Chriſti apparitiones. 216.2.B
Chriſti, & ſanctorum ſuſcitationes, quo ſigno diſcernantur à putatitijs. 298.1.A
Chriſti Domini factum cęcum ſanantis. 469.1.A
Chriſti Domini longitudo. 706.12.D
Chriſtianis cur obiecta infanticidia. 401.2.D
Chriſtianorum Imperia in Dœmones. 94.2.D
Chriſtianus Comes de Oldemburg. 615.2.E
Chriſto Domino alapam qui incuſſit dãnatus. 236.2.D
S. Chriſtophorus.lib.6. 99.1.C
Chriſtus Dominus an à Diabolo tranſlatus. 156.1.C
Chriſtus verè clauſis ianuis ingreſſus cõtra Caluinum verè natus clauſo matris, clauſtro virginali, verè clauſo ſepulchro reſurgens contra Bezam. 172.2.E
Chriſtus quo ſenſu Profeta. 483.2.C
Chryſolithi vis.lib.6. 57.2.A
Chimicæ laus. 58.1.E
Chryſamme Venetica. 132.2.C
Chryſantij magi filius. 198.1.A
Chryſopęiæ origo. 58.2.E
chryſoplynta, & Chryſoplyſium. 71.2.A
chryſulcæ aquæ vis. ibid.1.E
cianitæ Indi vt pluuiam eliciant. 125.1.D
ciazzuranus à dæmone liberatus.libr.6.32.12.D
cicchus de Eſculo. 10.1.A
cicindela Indica. 256.2.B
cineraria diuinatio. 549.1.A
circe. 113.1.B
circenſibus magica in vſu ad equorum incantationem. 141.2.D
circularoris cuiuſdam præſtigiæ miræ. 109.2.A.cum ſeq.
circulatorum, & mirabiliariorum peccata, & qua cautela permittendi à Magiſtratibus. 32.2.E
circulus magicus. 782.2.A
ciſterna in Aphaceno templo. 540.2.D
citatio ad comparendum coram Deo, & varia eius exempla. 604.2.D
citharatum ſimiliter tenſarum, vna pulſa, concentus. 10.2.C
claudia Motelia. 136.1.C
claudus Chotæius. 164.2.B
claui Dominici vis. lib.6.104.1.C
cleidomantia. 545.1.A
clemens V. citatus coram Deo. 605.2.B
clementis octaui bulla. 612.2.C
cleonis nubes procurabantur. 123.2.B.C
clerici malefici pœnæ. 720.1.B.C
clericorum peculiaria maleficia. ibid.D
clericus per aſſaſſinum conatus occidere, an poſſit à iudice ſæculari capi, & puniri. 746.1.A
climactericus annus. 37.2.E
cliuenſium ducum origo. 148.1.A
cluniacenſes monachi Alphonſum Regem Aragoniæ ex purgatorio educunt. 447.1.C
cnopi victoria de Erythræis. 132.2.C
cœli, & aſtrorum influentiæ an vllæ. 12.2.A
cœli adſpectus, & influxus nihil facere ad Magica. ibid.D
cœlorum influentiæ poſſunt ſpecies in phantaſia producere. ibid.E
cœlum non eſt animatum. 11.2.C
Cogere inuitum peius eſt quàm orare paratum. lib.6.36.2.A
cogitationes an notæ dæmoni. 527.2.C
cogitationes quo pacto Magi diuinent ibid.

Digitized by Google

cohobæ ſemen. 501.1. E
colchorum vellus aureum an alchimicum. 59.2. B
S.Colletæ prudens humilitas. 498.2. A
colonienſis virgo. 438.2. B
colophonij vates. 532.1.C
columbæ effigies negata dæmoni. 221.2. C
columbę, vel agni ſpecie nondum apparuit dæmon. 574.2.D
cometarum ſignificationes. 289.1.B
comitis Theutonici in pœnis purgatorijs detenti hiſtoria. 447.2.D
comitiſſa ſectæ Caluinianæ venefica, & adultera iuſſu mariti occiſa. 417.2.D
comitum Pictauenſium, & Andegauenſium origo. 150.1. A
complexio ſeu temperatura corporis nō eſt cauſa effectuum admirandorum. 14.1. B
complices quando examinandi, quid valeat eorum depoſitio. 669.2. D
complicis nominatio an debeat eſſe facta in tortura, an non. ibid.1.D,E
ex complicis vnius denunciatione an poſſit vnquàm procedi ad torturam. 788.1. A
componere cum reo quando liceat Iudici. 664.2.D
conceptio B. Virginis Deiparæ immaculatæ defenſa, contra quandam prætenſam reuelationem. 508.1. E
concilium Romanum ſub Zacharia. 56.2. B
concubina ſacerdotis liberata à dęmone. lib.6.76.1.E
concubinæ ſacerdotis pœna poſt mortem. lib.6.26.2.C
concubitus cum dæmone verus. 723.2.A
concupiſcentiæ motus ſolos non eſſe peccatum. 195.2. A
condæi principis præſagia. 191.1. E
condemnationis vis. 664.1. A
confeſſio integrè facienda, docetur miro exemplo. 248.1. B
confeſſio facta à capite abſceſſo. 178.2. A
confeſſarius gerit perſonam iudicis, & medici. lib.6.11.A
confeſſarius poteſt dicere ſe neſcire vel non audiuiſſe quæ accepit per confeſſionem. lib.6.9.1.E
confeſſarius ſi adſit morienti, poteſt petere, vt ſacculus pulueris pectori apponatur, aut ſuccendatur, aut ſtranguletur qui viuus exurendus. lib.6.11.2. E
confeſſarius quæ interrogare, & quo pacto iudicare de ſingulis debeat lib.6.1.1.& ſeq.
confeſſarius non intimet ſententiam mortis, non adſit torturę, bene tamen in loco vicino. lib.6.11.1.E
confeſſionis violatæ pœna. 248.1.B
confeſſionis vis. 417.1.C
confeſſio extraiudicialis. 676.1.A
confeſſio erronea differt à dolore extorta. 702.1.C
confeſſio rei conuicti an neceſſaria. 775.1. D
confeſſio per fraudem extorta, an legitima, & reo nocens. 700.2.D
confeſſio reorum qualis, & quid operetur. 709.2.B
inualida quæ confeſſo dat tempus, ad ſe defendendum. 712.1.B
confeſſionis auricularis vis. lib.6.76.1.B
confeſſionis ſigillum quàm arctè ſeruandum, & nunquàm licitum frangere, ne in hæreſi quidem, aut faſcinatio crimine. lib.6. 6.2. E cum ſeq.
confirmationis Sacramenti vis.libr.6.73.2. C
confrontatio qualis. 657.1.E
confrontatio an facienda teſtium. 691.2. C
congelatio. 493.1.B
coniectatio quid ſit, & quotuplex. 565.2. A
coniectatio iudiciaria ex aſtris quatenus licita. ibid.B.cum ſeq.
coniugibus vitanda philtra. 327.1.D
coniugum intemperantia. 436.1. C
coniuratio ad lacrymandum ſuperſtitioſa. 705.2.B
coniuratores nubium, & inſectorum impoſtores, quo pacto deprehedendi.li.6. 140.2.B

Digitized by Google

S.cononis vis in dæmones. 306.1.D
conradi Marpurgij inquiſitio. 614.2.B
conradus VVimpina multa ſublegit clam ex Pico. 559.1.A
conſatenſe ſpectrum. 272.1.D
conſtantini Stethati aſtrologi diuinationes. 572.1.A
conſtantini Imperatoris lex 4.C. de maleſ. & Mathemat. defenditur. 472.2.A
conſtantinopolitani Circi maleficæ imagines. 408.2.A
conſtantinopolitanum imperium quo pacto ſorte obuenerit Flandriæ Comiti. 657.2.D
conſtellatio non adfert vim ſanandi. 28.2.D
conſuetudo iurandi, deuouendi, & blaſphemandi, quale indicium. 690.1.A
conſulentium magos pœna. 721.1.A
contradictiones defenſoris probæ aquæ frigidæ. 640.2.C
contritio quomodo procuranda. lib. 6.11.1.D. cur tanta difficultas hac in re quoad ſagas. lib.6.12.1.B
contumaciæ inobedientiæque pęna. 434.2.D
conuentus ſagarum nocturni quales. 154 1.A
conuerſatio quale indicium. 687.2.B
conuerſionis vnius ſexus in alium, opinio Andreæ Laurentij. 190.1.A
conuicti non torquendi. 702.1.D
conuitiorũ vis in dæmonẽ. lib.6.21.1.B
conuiuia manica. 154.2.C
coponus ſicarius. 586.1.A
cor non poteſt comburi intoxicatorum, vel cardiacorum. 209.2.E
corallij vis. lib.6.57.2.B
corinthiorum lex. 582.2.D
cornelij Loſei Palinodia. 783.2.B
cornelij Agrippæ canis. 307.1.B
cornelius Agrippa, mortuo dæmonem immiſit, vt videretur viuere. 292.2.A
cornicis præſagium. 577.1.E
corocoton. 148.1.A
corpora aerea quo pacto dæmones forment. 286.2.A
corpori naturaliter ferrum, & alia metallica certo conformata artificio innaſci non poſſe. 417.2.E
corpori humano ex malis humoribus interdum dura, vt tophos, ſpinas, conchylia, &c. innaſci. ibid. C
corporis diſpoſitio quàm expoſita illuſionibus. 502.2.D
corporum, vt ianuarum, penetratio nec Angelis poſſibilis. 172.2.A
corpus vnum in duobus locis, aut duo in vno loco an poſſit dæmon collocare. 171.1.D
corpus imago animi. 579.2.D
correptionis fraternę an ordo ſeruandus. 685.2.A
corui candidi. 192.1.B
corybantes. lib.6.32.1.C
coſcinomantia. 514.1.A
crapulæ pœna. lib.6.82.2.D
craſſus. 459.1.E
crateris impium conſilium. 328.1.E
cratiſthenes. 34.1.B
creaturæ quomodo laudem Dei nobis proponant. 636.2.D
credere non niſi quod certò cognoueris, ſtultorum eſt. 761.1.D
cribro diuinare. 544.2.A
crimen delictum, maleficium ſtrictè differunt. 659.2.C
in criminibus exceptis non eſt nominatio ſocij ſufficiens argumentum ad torturam. 395.2.A
criniũ refectio ſuperſtitioſa. lib.6.25.2.C
criſtallomantia. 542.1.D. pęna. ibid.C
critici dies. 38.1.C
critomãtia, & Chrithriæ mulieres. 549.2.C
croton dæmon. 307.1.B
cruce certare quid. 657.1.D
crucifixi imago ſãguinẽ fundẽs. 405.2.D
crucis ſignum, quam vim habeat. 468.1.D
crucis ſignum contra illuſiones. 511.2.B
crucis ſignaculo diſcernuntur illuſiones. 515.2.C
crucis ſignum opponere viſioni ſeu reuelationi. 152.2.A

Digitized by Google

Crucis ſigni vis. lib.6.69.1.D
cubabant olim in templis ad ſomnia capanda. 494.1.A
cubomantia. 557.1.B
culinæ mortuorum. 212.1.B
cultrum excernens deglutitum. 418.2.E
curioſitatis peccatum. 81.2.B
curioſitatis ſecretorum, & diuinationum morbus quibus monitis ſanandus. lib. 6. 136.1.E
curioſus. 778.2.B
cyaneæ ad Lycum. 540.2.E
cynops magus. 301.1.A
cynoſura quæ in his ſequenda. 10.1.E
cyprianus magus. 69.1.E
cyrus. 593.1.E

D

DABAR. 491.1.D
Dactylomantia. 543.2.D
Dæmon apparens in corpore aſſumpto, tantùm videtur à quib. vult 290.1.C
procurare, vt appareat non licet. ibi.D
cur veteribus ſępius apparuerit quam nobis. ibid.2.A.B
Dæmon gaudet atra bile. 302.2.E.
Dæmon in aſſumpto corpore an loqui, comedere, & ſimilia vitæ opera poſſit facere. 289.2.E.& quomodo. 290.1.A
Dæmon includi non poteſt. 304.1.D. quã periculoſũ. 305.1.B. quomodo ligetur ab Angelis, & Sanctis. ibi.2.E
Dæmon in forma arboris, & rotæ. 277.1.A
Dæmon quæ Magis polliceatur. 91.2.D
cur pacificatur, & obediat Magis. 93.1.E.
Dæmon an poſſit in conuentibus Magorum, innoxiorum perſonam aſſumere. 130.2.A
Dæmon ſemper aliquo indicio agnoſcitur, Deo id permittente. 289.1.A
Dæmon familiaris, quo pacto pulſus. 107.2.A
Dæmon apparens in ſpecie abbatis. 111.2.A
Dæmon in ſpecie canis. 72.2. D. in forma vulpis. 73.1.A
Dæmon fugatus Sanctorum præſentia, verbis, literis, verbere. 84.1.D
Dæmon quibus modis fingat indolentiam in tortura. 73.1.E
Dæmon pro anima apparet euocata. 539.1.C. idem ſolet mentiri ſe animã. ibid.
Dæmon cur vtatur ætate puerili ad diuinationes. 503.1.C
Dæmon quædam per ſe non æquè poteſt ac per alios. 449.2.D.E
Dæmon cur potiùs per alios, quàm per ſe, maleficio noceat. ibid.C
Dæmon non habet corpus aereum, nec aliud. 633.2.A
Dęmon alligatus loco per Magum. 421.1.C
Dæmon maleficas ſuſtinet, ne mergantur. 633.2.D
Dæmon ſomnijs deludens. 421.1.C
Dæmonem aereum corpus habere, error. 656.1.D
Dæmonem inuocans ad ea, quæ poteſt dæmon ſcire vel facere, an ſortilegus hæreticus. 316.2.C
Dæmones quo pacto videri oculis corporeis poſſint. 284.1.A.
Dæmones poſſunt producere animalia imperfecta. 70.2.C
Dæmones an exerceant cum Magis ſodomiam, & de criminis atrocitate. 151.1.C
Dæmones in quorum bruttorum ſpecie ſoleant apparere. 276.2.B
Dæmoni permittit Deus aliquando lædere, & Iudices decipere. 641.2.C
Dæmoniaci ſimpliciter ſigna quæ ſint. 59.2.C.lib.6.
Dæmonis fraudes in oraculis reddendis. 527.2.C
Dęmonium meridianum quale. 270.2.B
Dæmonum variæ diſtinctiones à muneribus. 299.1.A
Dæmonum genera, & ſpectra multiplicia. 260.2.A. nomina. ibid.
Dæmonum conuiuia ſunt calamitates hominum. 308.1.B

Digitized by Google

Dæmonum miniſterio non licere vti, nec ad bonum. 468.1. D
Damnatorum animæ an appareant. 220.2. A
Daphnomantia. 550.2. B
Deceptiones variæ circa lycanthropias. 174.1. D
Defuncti poſcunt eleemoſynas, & ſpiritualia remedia. 446.2. B
Degradari ob quæ crimina hodiè poſſint clerici. 746 1. D
Degradationis duplex acceptio. ibid. 2. C
Dei ſolius eſt ditare quos vult. ibid. D
Dei ſapiens prouidentia. 137.1. B
Dei prouidentia in tuendis, & dirigendis Iudicibus maleficij, quanta, & qualis. 645.2. B
Denunciatio ſpontanea. 687.2. D
Denunciati non admittendi ad colloquium iam damnatorum. 691.1 D
Deuotio magica duplex. 320.1. A
Deus an mundum per Angelos condere potuerit. 135.2. A
Deus extra ſe multa cognoſcit. 208.1. A. nec tamen perficitur. ibid. D
Deus non eſt formaliter omnia. ibid. B
Deus cur permittat homines à dæmone poſſideri. 421.2. D
Diabolum cur videant morituri. 289.1. D
Diabolus quo pacto efficiat mira. 105.1. D
Diabolus hominum malis gaudet. 137.1. C
Diabolus vnumquemque decipit per ea, quæ quiſque amat. 501.2. C. D
Diabolus quomodo mundi rex ſecundū Lutherum, & quomodo ſecundum Catholicam veritatem. 345.2. C
Diabolus quomodo DEVS ſæculi dicatur. ibid.
Diabolus quid perſuadeat maleficis morituris, vt non pœniteant. lib. 6. 12. 1. C
Dierum fauſtorum vel infauſtorum obſeruatio. 461.2. A
Dies critici, & eorum cauſa. 12.2. E
Dies SS. Pauli, Vincentij, Vrbani, Ioannis, Annunciationis. 461.2. C
Dignitates, & honores an arte magicâ parari queant, aut vnquam accipi. 134.1. D. cur Deus permittat. ibid.
Diſcretio experimentalis quid, & quæ nomina eius. 496.1. B
Diſcretio ſpirituum doctrinalis, quę. ibid. 1. D
Diſcretionis ſpirituum donum quid: & de duplici eius modo. ibid. & ſeq.
Diuinatio quotuplex. 530.2. D
Diuinatio malefica per plumbum liquefactum, & aquam. 411.1. D
Diuinatio ex vnguibus. 586.1. C
Diuinationis definitio explicata, & quomodo differat à vana obſeruātia, prophetia, coniectatione: quarum ſit rerum: vnde dicta, ſollemnia, inſtrumenta. 525.1. C
Diuinationis à Prophetia, & coiectatione diſcernendæ canones. 529.1. B
Diuinatores conſulere non licet. 530.1. C. D
Diuinatores Magi qua pœna plectendi. 721.1. E
Domus ſeu locus quid probent in maleficio. 687.2. E
B. Dorotheæ roſæ. 221.1. D
Dubium quid, & quomodo in dubijs mitior ſententia ſequenda. 471.2. B
Duella quando Principes poſſint permittere. 612.2. D
Dunſtanus ignitâ forcipe naſum laruæ comprehendit. 513.2. A

E

ECcleſiæ illata damna mortui vleiſcuntur. 243.1. A
Eccleſiæ precationes quam vim habeant mala repellendi. 468.1. C
Eccleſiæ non obedire, eſt mortale peccatum. ibid.
Eccleſiæ immunitas an proſit maleficis. 697.1. C
Eccleſiaſticas cæremonias ſuperſtitioſis ritibus conferre, blaſphemum, & impium eſt. 468.1. D

Eclipſis

Eclipſis cauſa. 122.2.E
Edelini cum dæmone pactum, hiſtoria, & damnatio. 683.2.D
Effectus naturalis quomodo diſcernatur à Magico 98.1.D, item artificialis, & in his cautela. ibid.
Eleemoſynæ centuplum miraculo approbatum. 234.1.E
Eleemoſyna data ſagis an periculoſa. 443.1.C
Eleemoſynæ vis. ibid.
Eleemoſynam denegantes faſcinari.ibid
Eleemoſynarum vis. lib.6.91.1.A
Empedocles. 112.2.C
Empuſa. 372.2.B
Ephemerides paſtorum, & ruſticorum, & nautarum vnde natæ. 577.2.C
Ephialtes, ſeu incubus morbus. 589 2.B
Ephod quid, & quotuplex. 485.1.D
Epulæ ſagarum. 160.1.E
ErKimbaldi de Borban factum, & miraculoſa Euchariſtiæ perceptio. 603.2.A
Error iuris quale peccatum. 610.2.C
Eſdras an alchimiæ meminerit. 59.2.D
Euangelij S. Ioannis initium lectum fugat dæmonem. lib.6.92.1.D
Euangeliorum liber incombuſtus. 618.2.D
Euchariſtia quomodo exitium ſit ſumentis. 604.1.B
Euchariſtia verè ad ſalutem inſtituta. 602.2.B
Euchariſtia contempta, & formidatá. 603.1.B.C
Euchariſtiæ ſacramenti forma à Deo inſtituta. 470.2.B
Euchariſtiæ miraculum. 320.2.B
Euchariſtiæ ſumptæ purgatio, defenſa exemplis, & ratione contra Hotomannum Caluiniſtam. 600.2.E
Euchariſtiæ vis. 417.1.C
Euchariſtia abſtinere, quàm noxium. lib.6.82.2.E
Euchariſtia quando morituris præbenda ſortiarijs. 773.1.E
Euchariſtiæ conſecratio, & tranſſubſtantiatio, & adoratio defenſa. li.6.123.1.E
Eulalij fiſcella incombuſta. 218.2.C
S. Euphemiæ martyris reliquiarum miraculum. 240.1.D
Excõmunicati accuſare poſſunt. 694.2.D
Encommunicatio lata in duellis explicatur. 612.1.E
Excommunicationis contemptus. 445.1.A
Excuſantia à tortura. 700.2.A
Execrationes parentum quam vim habeant. 20.1.D
Exorciſans cauere debet iocos cum dæmone. lib.6.84.1.D
Exorciſationum, & exorciſtarum abuſus quidam vitandi. lib.6.139.1.A
Exorciſmi vis cum Miſſæ ſacrificio. 439.1.B
Exorciſtarum quidam abuſus. 302.2.D
Exorciſtarum ordo. lib.6 84.2.B
Extaſim quomodo Deus efficiat, contra Mocenicum. 208.2.C
Extaſis ſubiectum quod. 206.1.D
Extaſis an in inſtanti fiat. 208.2.D
Extaſis, & raptus differunt. ibid.
Extaſis diuinæ à magica diſcrimen. 206.1.C
Extaſis ſeu raptus Prophetarũ. 492.2.A

F

FAcies quomodo appareant formidandæ. 107.2.D. item Aſininæ. ibid.
Falſum dicere, & verum occultare differunt. 708.1.E
Fama vehemens nominati. 671.2.E
Fama quo facto probanda. 678.1.E
Famæ indicium quale, quid operetur. 767.1.C
familiares dæmones. 307.1.A
fantaſiæ ipſæ variæ deceptiones. 259.1.C
faſcinatio quid latè, & ſtrictè. 331.1.C
faſcinatio quid ſecundum vulgus, & hæreticos. ibid.
faſcinationis ſpecies tres. 330.2.C
faſcinationis remedia quædam ſuperſtitioſa. 344.2.D
faſcinent ne vetulæ aſpectu ſuo. 21.1.C
fatui, & furioſi cur ſæpius diuinent. 481.2.C

Felis

Felis cerebrum comedunt ſagę. lib. 6. 108.2. A
ferrum aquæ ſupernatans quomodo fiat. 37.1.A
feſtis diebus an examinandi aut torquendi rei. 706.2.D
feſtorum violatio. 448.2.C
ficus arbor alligatum taurum manſuefacit. 23.2.B
fidei vis quæ in incantatione. 50.2.E
fidei vetæ, & viuæ vis. lib.6.69.1.B
fidei vis contra ſpectra. ibid.2.E
figuras imagines, characteres vim nullam habere oſtenditur. 10.2.D
finganus nobilis roſario Dæmonem expulit. lib.6.93.1.D
flagellatio, balnea, & alia cur ab exorciſtis adibeantur. 303.1.A
fęminæ ex dæmone quæ pepererint. 147. 2. D
formæ verborum quæ permiſſæ, & quæ non in medicinis. 470.2.E.1. A
B. franciſi exemplo ſe Virgo volutat in niue. 512.2.E
S. franciſi ſortitio. 560.1.A
francorum Reges à ſtruma ſanant ſolo contactu. 27.2.D
frigidum cur ſentiatur à dæmone aſſumptum cadauer. 284.2. D
fugæ indicium quale, ad quid valeat. 680.1. A
fulmine icti non putreſcunt. 209.2.A
futurorum ſcientia quo pacto reſeruata Deo. 567.2.E

G

GAgates in diuinatione. 544 2.D
Galgalus cur aſpectu ſanet ictericum. 21.1.D
Galli cantus an dæmoni formidandus lib.6. 22.1.E
Gaſtromantia. 541.2.D
Gele dæmones pelluntur à S. Dympna. lib.6.104.1.A
Geminæ res quomodo appareant. 108. 1.C
Gemmæ cur in gemmas, ſicut metalla in alia metalla non poſſint mutari. 68. 2.C
Gigantes vtrum vi magica naſcantur. 151.2. B
Gladij acies carminæ retunditur. 183. 2. A
Gladiorum vibratio an timenda Dæmoni. lib.6.26.1.E
Gnoſticorum magia, & viſcerationes, & infanticidia. 401.2. D
Gratia Principis exiſtente nulla, an Iudex poſſit punire reum. 665.2. C
Gratiæ, ſeu miraculoſa opera, quæ. 49. 1. C
Gula etiam leuis religioſæ punita. 449. 2. A

H

HAbitus optimus periculoſus, & nitor ſolito, maior ſuſpectus. 345. 1.C
Hæreſi flamma, quod vmbra Corpori. 622.1. D
Hæreſis neceſſario, ſi non reſcipiſcat, in atheiſmum vel in magicam deſinit proloq.
Hæreſis eſt fames verbi Dei. proloq.
Hæreſis meretrix in ſacra ſcriptura. proloq.
Hæreſim Curioſæ artes, vt famem peſtis, ſequuntur. proloq.
Hæretici, vt plurimum Magi, & Hæreſim magia comitari conſueuit, fusè probatum rationibus. proloq.
Hæretici domicilium dæmon, vt idola. ibid.

I

IEiunij vis. lib.6.91.1. A
Ieiunium neceſſarium ante miſſæ celebrationem. 444.2. C
Ieiunij violatio punita ibid.
Ieſu nominis efficacia. 470.1.E

Digitized by Google

Imaginum conſecratio magica. 720. 2. C
Impedimentum perpetuum quod. 425. 1. B
Incubi, & ſuccubę dæmones an ſint, & an gignant, & quæ huc ſpectant. 146. 1. E
Incubi Dæmonis proles monſtroſa. lib. 6. 92. 1. E
Infans tutus inter Dæmones. 444. 1. A
Inferni oſtia varia. 533. 2. C
Inferno non euocantur Dæmones. lib. 6. 114. 1. C
Inquiſitio quomodo in crimine hoc inſtituenda. 662. 1. B
Inquiſitio quotuplex, & quomodò debeat de crimine conſtare. ibid.
Inquiſitionem an debeat præcedere accuſatio, quomodo debeat eſſe certa, ſpecifica, & clara, an debeant præcedere indicia. ibid.
Inquiſitiones cognoſcunt de ſortilegijs. 775. 2. E
Inſepultorum animæ vagæ. 232. 2. B
Inſulæ natantes. 256. 2. A
Intelligant ne Beſtię inuicem. 177. 2. D
Intelligant ne Beſtiæ magorum ante 180. 2. D
Intelligentiam diſcurſiuam brutis Dæmon nequit largiri. ibid.
Inuiſibile corpus an Dæmon queat facere. 173. 1. B
Iudice abſtinere debent curioſis experientijs. 700. 2. E
Iucis duo luminaria. lib. 6. 113. 2. C

K

KAbbala Duplex Iudæorum. 563. 1. E
Kabbaliſtarum genera, ſeu gradus. 48. 1. C
Kalendarum Ianuarij menſis ſuperſtitio. 461. 1. B

L

LAc ex pariete ſcaturiens. 129. 1. C
Lacertulas, ex vrina quidam eiecit. 417. 2. C
Lacrymari an ſagæ poſſint, & an hoc indicium impœnitentiæ, fusè, lib. 6. 15. 2. C
Lampadomantia. 553. 1. E
Larua. 212. 1. D
Lauretana ſpectrorum infeſtatio. 261. 1. D
Lemures. 212. 2. E
Lemuria, ſeu Remuria. ibid.
Ligaminis Cauſæ præcipuæ. 422. 2. C
Lipothimia. 599. 2. D
Lithomantia. 551. 2. C
Lunariorum ſuperſtitio. 547. 2. E
Locuſta ſignificat Dæmonem. proloq.
Locutiones miraculoſæ quo fiant modo. 178. 1. A
Lotio Corporis maleficorum. 705. 1. D
Luctatores Dæmones. 269. 2. E

M

MAhometus Hæreticus, & magus. proloq.
Magi an queant impedire actiuitatem agentis naturalis, varia exempla. 118. 2. D
Magi pauperes, & viles vbique cur. 136. 1. A
Magiæ diſcuſio quam neceſſaria & difficilis. proloq.
Magia quid. 3. 2. B
Magię diuiſio. 4. 1. D
Magiæ prohibitæ ſpecies quæ. 4. 1. C
Magiæ Dæmoniacę quis primus Auctor. 54. 1. A
Magiæ Dæmoniacæ ſcriptores veteres. 7. 2. E
Magię naturalis inuentor Deus. 8. 1. B
Magis Dæmones non ex pacto, ſed ſponte obediunt. 301. 1. D

Male-

Maleficæ ſunt poſſeſſæ ab inhabitante Dæmone. 633.2.C
Maleficæ occidendæ. 738.2.C
Maleficium hoſtile, & qualia ingredientia. 330.1.E
Menſes qui collant. 461.2.A
Metamorphoſes variæ,& an corpora per magos fieri queant. 173.2.D
Miracula cur hodie rariora. 641.2.E
Miſſa ſtrigum, & ſimulata Hoſtia. 783. 2. A
Moriturìs, quam terribilis Dæmon appareat. 289.1.D
Muſtela ex ore militis. 204.2. D
Natura quo pacto operetur. 49.2.B

N

NAturæ ordo quotuplex. ibid.
Necromantia quæ, & qualis. 533. 2. D
Niuium pluuiarum gelu præſagia, 575. 2.D
Nomina mutant ſortiarij. 741.1.D
Nouitij faciliores decipi. 503.1. D
Nudacio maleficiorum. 705.1.A
Nympharum variæ ſpecies. 265.1. E

O

OBedientiæ vis contra illuſiones. 510. 2.& ſeq.
Obſtetrices maleficæ. 347.1. D
Obſeſſis qua mente herbæ, & lapides poſſint alligari. 503.1.E
Odij maleficium. 415.1.B
Oinomantia. 549.1.D
Olei infirmorum vis. lib. 6. 83. 2. C
Ominandi genera varia. 457.1.A
Omina ex verbis fortuitis. ibid.2.E
Ominum obſeruantiſſimæ gentes, 458. 1. D
Omphalomantia. 551.1.A
Onomantia. 562.1.C
Onichomantia. 544.1.A
Oracula, & vaticinia, & eorum genera varia. 531.1.D
Oraculorum vnde ceſſatio. ibid.
Oratio Dominica contra dæmonem. libr.6. 95.1. A
Orationis vis contra maleficia. 706. 2.B
Ornithomantia. 563.2.C
Oſſis nomine quid ſignificent Hebræi. 322.1.D
Oua diei paraſceues aſſeruantium ſuperſtitio diſcuſſa. 463.2.C

P

PActum magicum duplex. 87.2.C
Pactum magicum quale peccatum. 92.1.A
Pactum cum dæmone vere ineunt malefici. 722.2.D
Pagomantia. 541.1.D
Palea quomodo videatur eſſe trabs. 108. 1. A
Palomantia. 557.1.D
Panem,& ſalem cur Dæmon oderit. 130. 2. E
Parricidia ſtrigum. 400.2.B
Paſceres præſagi. 577.2.B
Pauonis caro neſcia putreſcere. 8.2. B
Peccata ſunt cauſæ maleficiorum. 434. 2.B
Philtrorum remedia, quæ apud gentiles, & quæ proba. 327.2 A
Phyſiognomia licita, quæ. 580.1. E
Plitonis diuinatio. 562.2.C
Plumbo liquato manus lota Veneuis. 8.2. B
Pœna magorum non eadem. 780.1.E
Pœnitentiam diabolus non poteſt in fantijs impedire. 201.2. D
Pontifex Romanus viſibile caput Eccleſiæ. 251.1.A

Digitized by Google

Pontificis eſt declarare quid ſit ſuperſtitioſum. ibid.
Pontifices declararunt probam aquæ frigide illicitam. ibid.
Potio contra maleficia. lib.6.58.1.A
Præſtigia quot modis dæmon operetur. 187.1.C
Proba aquæ frigidæ olim diuerſa ab hodierna. 629.2.A
Probæ formulæ duæ collatæ. ibid.
Proba quàm ſæpe à Pontificibus, & imperatoribus ſit prohibita. ibid.
Prophetiæ nomen quotuplex eſt ſignificatio. 480.2.B
Purgatio vulgaris per aquam. 623.2.B
Pyromantiæ ſpecies. 546.1.D
Pythagoræ ſpecularia Magia. 542.1.C
Pythagoræorum diuinatio. ibid.
Phytoniſſa Saulis qualis fuerit. 532.2.D

Q

QVæſtiones, & tormenta cur multi Magi fortiter ferant. 185.1.B
Quercetenſes energumenæ. lib.6.99.1.B
Quercetenſium monialium prophetiæ. 500.2.E
Queuedi Hiſpani diuinationes, & vulnerum curatio. 544.1.B

R

RAbbinorum errores. 5.1.D
Rabdomantia. 557.1.D
Ranæ oſcillum. 317.2.B
Ranunculorum præſagium. 577.2.A
Ratio an concedenda brutis. 181.1.A
Receptatores, & occultatores maleficiorum. 685.1.D
Religio gentilibus pro ſuperſtitionem. 2.1.B
Religionis & ſuperſtitionis differentia. ibid.
Religio quid Theologis. ibid.
Reliquiarum geſtatio. 54.1.D
Remedia malefica quô dignoſcenda. 721.1.C
Remedia naturalia contra maleficia. lib.6. 55.1.A
Reſtitutio ad quam maleficæ aſtringâtur & quid hac in re illis imperandû. lib.6. 13.2.C
Reuelationes miraculis confirmari. 514.E
Reuelationes quorandam non credendæ. 500.2.D
Reuelationi vigilantis an plus tribuendum, quam dormientis. 453.2.A.B
Reuelationum circumſtantiæ, quæ perpendendæ. ibid.
Reuelationum de immaculata Conceptione, quæ certiores. 520.1.E
Roſarij vis, & defenſio, lib.6. 93.1.B
Rithmi, aut verſus an ſuperſtitioſi. 468.2.D

S

SAcerdotes Diabolus calumniatur. 533.1.B
Sacerdotum impurorum pœnæ. 432.1.D
Sacra ſtigialia Cocytia dicta. 317.1.D
Sacramenta an liceat petere à fornicario Sacerdote, lib.6. 34.1.E
Sacrarum rerum abuſus ſapit hæreſim. 718.1.E
Sacrilegia fortiariorum. 720.1.E
Sacrilegorum pœnæ. 445.1.D
Sagis neceſſitas nocendi. 443.2.E
Sagæ dictæ ſimulatrices, & fictrices. 6.2.E
Salit cur dæmon. 289.2.B

Sal

Digitized by Google

Sal Agrigentinus aqua induratur, igne liquatur. 8.2.C
Sal deeſt conuiuijs magorum. 131. 1.A
Salis exorciſatio defenſa. lib. 6. 117. 2.B
Salamon an diues per Alchimiam. 59. 1.D
Samuelis anima vere apparuit. 223. 1.B
Scholæ magicæ in locis diuerſis. 83. 2.B
Scientias, & artes quo dæmon parte docere queat. 196.2.A
Senectus an in iuuentam queat mutari. 191.1.D
Sepeliendi an, & quando ſortiarij. 773. 2. E
Sepulcra violant ſagæ. 400.2.D
Sibillæ, & Balaam Prophetæ. 482. 1.A
Signi magici quæ vis. 52.2.A
Simulacrum, & vmbra an ab anima differant. 212.2.B
Somnia quæ non licet obſeruare, quædam non. 587.2.D
Somnus ſeptem Sanctorum dormientium. 186.2.A
Sors quotuplex. 556.2.E
Sortes Apoſtolorum. 559. 1. C. 560. 2.B
Sortilegia quæ hæreſim ſapiant. 118. 1.B
Spectra portendentia futuras clades, & calamitates. 280.2.C
Spectra quo pacto lapides queāt iacere. ibid.
Spirituum apparitio probata contra philoſophos ratione. 213.1.B
Stoichiomantia. 559.1.A
Strigatio puerorum. 348.1.B
Succuba dæmon an parere queat. 147. 2. D. exempla varia quomodo accipienda. 148.1.A
Superſtitio vnde dicta, & alia. 2.1 B
Syngrapha pacti extorta dæmon. 449. 1. D

T

Taciturnitatis medicamentum, ſeu maleficium. 303.1.D
Tactus maleficæ an iudici cauendus. 698. 1.C
Tempeſtas à dæmone excitata. 323. 2.D
Tempeſtates cient malefici. ibid.
Tentare quantum finatur diabolus. 194. 1.B
Teſtium publicatio an cum nominibus fauenda. 191.1.A
Teſtium receptio, à quibus, & quo fauenda. ibid.
Theſauros quærentes Magi à dæmone necati. 138.1.B
Tortura tolerata, quando liberet reum conuinctum. 702.1.D
Tranſmutationes ſagarum. in beſtias. 175.1.C
Tuſciæ veſtalis cribrum aquiferum. 120. 2.C

V

Vacillatio nominantis indicium. 671.1 C
Vana obſeruantia quid. 308.1.A
Vana obſeruantia quando ſit peccatum lethale quomodo autem veniale. ibid. B.
Vanæ obſeruantiæ quatuor ſpecies. ibid.D
Variæ obſeruantiæ dignoſcendæ canones. ibid.2.B
Varię obſeruantię exempla. ibid.C
Vaticinium quid ſignificet. 478.1.A
Veneti cur mare deſpondeant. 540. 2.A
Venus dæmon ſuccuba. 424. 1.C
Verbis maleficiari non nullos. 309. 2. D
Veſpertini lupi dicuntur dæmones, li.6. 22.2.A

Digitized by Google

Vipera arundine icta obſtupeſcit. 23.1.B
Virgo vt concipiat an dæmon poſſit efficere. 150.2.B
Viſionum exempla ex Sacra Scriptura. 400.2.E
Vmbræ quid. 268.1.E
Vnguentis, quibus, & quo vtantur maleficæ. 309.2.B
Voluntati an dæmon vim facere poſſit. 201.1.A
Vulturiorum maleficium. lib.6.29.1.A

X

Xaces Iaponicis. 148.1.B
Xerſes. 123.1.A

Z

Zelontipiæ poculum. 48.2.E
Zingaræ, ſeu Ægyptiæ. 544.1.E
Zopiri iudicium de Socrate. 580.1.A
Zoroaſter cur vocarit dæmones canes terreſtres. 160.1.B

F I N I S.

AΦ1 1456645

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google